R. P. FERDINANDI *DE* CASTRO PALAO, LEGIONENSIS, SOCIETATIS IESV.

SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORIS,
& ſanctæ Inquiſitionis Qualificatoris & Conſultoris,

OPERIS MORALIS,

DE VIRTVTIBVS, ET VITIIS CONTRARIIS,
in varios Tractatus, & Diſputationes Theologicas diſtributi,

PARS TERTIA.

DE VIRTVTE RELIGIONIS, ET EI ANNEXIS;

Continens quatuor Tractatus Theologiæ Moralis præcipuos. Primus, in ordine decimuſquartus, de Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori, de ſtatu Religioſo. Quartus, de vitiis oppoſitis Religioni.

Duplici Indice illuſtrata; vno Tractatuum, Diſputationum, & Punctorum, altero Rerum præcipuarum.

EDITIO SECVNDA MVLTIS IN LOCIS EMENDATA.

LVGDVNI,
Sumptibus IOAN. BAPT. DEVENET,
in vico Mercatorio.

M. DC. XLIX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Bibliopola
ERVDITO LECTORI
SALVTEM.

HÆSISTI hactenus (*perbeneuole Lector*) diutinâ expectatione ſuſpenſus, quandonam tandem è prælo noſtro prodirent in publicam lucem vndecim de Sacroſanctis Eccleſiæ Sacramentis, & vnus de Cenſuris Tractatus, quos *R. P. Ferdinandus de Caſtro-Palao*, *è Societate IESV* Theologus eruditiſſimus ab ſe iampridem elaboratos meæ commiſerat fidei, typíſque tradiderat euulgandos. Tædebat me, vti & teipſum, quàm maximè, quòd per Operarum identidem huc aduolantium, euolantium, reuolantiúmque paucitatem dicam? an plus æquo procraſtinantium ſupinam incuriam? an per vtrumque? peroptata horum commentariorum editio tandiu dilata meam apud te, àuctorémque ſuum promiſſis obligatam fidem, caducam redderet, vel nullam. Iam tandem aliquando eam exoluo, liberóque emiſſis in tuas eruditi Lectoris manus iis Commentariis, quos ideo expectare viſus es diu, vt ipſos pluris faceres, iiſque ſuauiùs & cumulatiùs fruereris diu. Vileſcunt citò adepta; in mora pretium, & appetentia eſt: Longioris moræ tuæ vſuram, vt ſpero, compenſabit vtilitas; quam tanti viri præſtantiſſima eruditio, ſubtilitas maxima, ſuccincta breuitas, claritas par, vel etiam maior, atque adeò deguſtata ſuperiorum tractatuum promulſis ſpectare te cogunt vel maximè inuitum. Hoc ad ſummam opus huiuſmodi eſt, vt de illo meritiſſimè vſurpem,

Nec vidiſſe ſemel, ſatis eſt.

Quò ipſum frequentiùs lectitaueris, hoc arridebit magis, ſuique faciet

maiorem in dies auido eruditionis appetentiam. Habe igitur hos locupletiſſimos à me tractatus, amoris noſtri & obſeruantiæ aduersùs te maximæ monimenta, iiſdémque ad tui, aliorúmque ſalutem (quò collimauit Auctor) diu multúmque fruere, noſtri apud Superos memor, & Vale.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
TRACTATVVM,
DISPVTATIONVM, PVNCTORVM ET PARAGRAPHORVM,
QVI IN HAC TERTIA PARTE DE VIRTVTIBVS, ET VITIIS CONTRARIIS CONTINENTVR.

TRACTATVS XIV.

De virtute Religionis, quæ eſt de iuramento.

DISPVTATIO I.

De natura, & eſſentia iuramenti, & vitiis contrariis.

QVID ſit iuramentum : vbi expenditur latè eius definitio. *Punct.* 1.

Quotuplex ſit iuramentum, & de eius differentia. *Punct.* 2.

Quæ perſonæ iurare poſſunt, tam in iudicio quàm extra. *Punct.* 3.

An iuramentum ſit actus licitus, & honeſtus. *Punct.* 4.

Quod peccatum ſit defectus veritatis, iuſtitiæ, & iudicij in iuramento aſſertorio. *Punct.* 5.

Quale peccatum ſit in iuramento promiſſorio defectus veritatis, & iuſtitiæ. *Punct.* 6.

Quod peccatum ſit in iudicio, vel extra, iuramentum præſtare in alio ſenſu ab eo, quem alius intelligit. *Punct.* 7.

Vtrùm iuramentum fictum, tam in iudicio, quam extra, peccatum ſit mortale. *Punct.* 8.

Quando conſuetudo peccandi grandem culpam inducat. *Punct.* 9.

Qua ratione liceat tibi inducere aliquem ad iurandum, quem tamen exiſtimas eſſe peieraturum, vel per falſos Deos iuraturùm. *Punct.* 10.

Quæ pœnæ ſint impoſitæ periuro. *Punct.* 11.

DISPVTATIO II.

De iuramenti promiſſorij obligatione, & firmitate.

Qualis, & quanta ſit iuramenti promiſſorij obligatio. *Punct.* 1.

Vtrùm iuramentum doloſè præſtitum obligationem inducat. *Punct.* 2.

Vtrùm iuramentum per iniuriam exactum obligationem inducat. *Punct.* 3.

Vtrùm iuramentum metu extortum obligationem inducat. *Punct.* 4.

Vtrùm iuramentum dolo, vel errore præſtitum, validum ſit, & obligatorium. *Punct.* 5.

Quæ materia requiſita ſit in iuramento promiſſorio, vt obligationem inducat. *Punct.* 6.

Expenduntur aliqua iuramenta, in quibus dubium eſt, qualis ſit eorum materia. *Punct.* 7.

De iuramento non ludendi. §. 1.

De iuramento non mutuandi, nec fideiubendi, nec emendi auctiori pretio, nec vendendi minori. §. 2.

De iuramento non accuſandi, nec denunciandi delinquentes. §. 3.

De iuramento à Medicis præſtito monendi infirmos, vt confiteantur. §. 4.

De iuramento decurionum, Scribarum, & aliorum Iudicum. §. 5.

De iuramento facto contra prius iuramentum, votum, ſeu promiſſionem, qualiter obliget. §. 6.

Qualiter iuramentum de materia per legem prohibita obligatorium eſſe poſſit. *Punct.* 8.

An iuramentum habeat vim confirmandi contractus alioquin inualidos. *Punct.* 9.

Quid ſit, iuramentum firmare contractus. §. 1.

Quale debeat eſſe iuramentum confirmatorium contractus. §. 2.

Quos contractus irritos facere iuramentum poſſit. §. 3.

Expenditur caſus relatus in Authentica, *Sacramenta puberum*. Cod. *Si aduerſus venditionem*. §. 4.

Expenditur caſus relatus in cap. *Cùm contingat*. & cap. *Licèt mulieres*. eod. tit. in 6. §. 5.

Expenditur caſus relatus in cap. *Quamuis pactum*. de pactis, in 6. §. 6.

An iuramentum habeat vim confirmandi contractus factos contra prius iuramentum. §. 7.

Vtrùm tanta ſit obligatio iuramenti, vt non detur locus compenſationi. *Punct.* 10.

Vtrùm obligatio iuramenti ita ſit perſonalis, vt nullo modo tranſeat ad hæredes, vel ſucceſſores. *Punct.* 11.

An iuramentum per Procuratorem præſtari poſſit. *Punct.* 12.

An iurament obligatio, antequàm præſtetur, impediri poſſit. *Punct.* 13.

Qua ratione iuramentum interpretandum ſit. *Punct.* 14.

Qualiter iuramentum dubium interpretandum ſit. *Punct.* 15.

DISPVTATIO III.

De iuramenti relaxatione, irritatione, & commutatione.

Quæ iuramenta in honorem Dei præſtita irritari, relaxari, commutarive poſſint, & à quibus. *Punct.* 1.

Quæ iuramenta in fauorem hominum præſtita irritari poſſint, vel remitti, & à quibus. *Punct.* 2.

An in Eccleſia ſit poteſtas relaxandi iuramenta homini præſtita. *Punct.* 3.

Qualiter iuramenta appoſita contractibus, in quibus dolus incidit, poſſint à Iudice eccleſiaſtico relaxari. *Punct.* 4.

Digitized by Google

Quæ requirantur, vt Iudex iuramenti iniquè extorti relaxationem concedat. *Punct.5.*
Quis ſuperior remittere, aut relaxare poteſt iuramenta homini præſtita. *Punct.6.*

DISPVTATIO IV.

De adiuratione.

Quid ſit adiuratio, quotuplex, quæ eius conditiones, & qualiter ab oratione, & iuramento differat. *Punct.1.*
An adiurationis ſit aliquod præceptum. *Punct.2.*
Qui adiurare, & adiurari poſſint. *Punct.3.*
Quis modus ſeruandus ſit in adiuratione Dæmonis. *Punct.4.*

TRACTATVS XV.

Virtutis Religionis, qui eſt de Voto.

DISPVTATIO I.

De eſſentia Voti, & illius obligatione.

Quid ſit votum. *Punct.1.*
An propoſitum exequendi rem honeſtam in cultum Dei, ſufficiat ad votum. *Punct.2.*
An promiſſio vera requiratur ad votum, vel ſufficiat ſimulata. *Punct.3.*
Quæ deliberatio, ſeu libertas ad votum neceſſaria ſit. *Punct.4.*
An metus impediat libertatem requiſitam ad votum. *Punct.5.*
Qualiter error, vel ignorantia impediat voti libertatem, & conſequenter eius valorem. *Punct.6.*
An votum ſoli Deo faciendum ſit. *Punct.7.*
Quæ materia Deo, & Sanctis offerri per votum poſſit. *Punct.8.*
Qualiter votum debeat eſſe de bono poſſibili. *§.1.*
Qualiter votum debeat eſſe de re bona, & honeſta. *§.2.*
Qualiter votum de re honeſta ob finem malum, vel indifferentem, validum ſit. *§.3.*
An votum poſſit eſſe de rebus præceptis. *§.4.*
Qualiter votum debeat eſſe de meliori bono. *§.5.*
Vtrùm emiſſio voti, illiúſque executio, ſit actus à religione elicitus. *Punct.9.*
Quotuplex votum ſit. *Punct.10.*
Quæ, & qualis ſit voti obligatio. *Punct.11.*
Qualiter votum obliget, cùm eius materia determinata non eſt. *Punct.12.*
Pro quo tempore votum obliget ad ſui executionem. *Punct.13.*
An votum non impletum tempore deſignato, deſinat obligare. *Punct.14.*
Vtrùm obligatio voti ita perſonalis ſit, vt ſolum vouentem adſtringat, ab ipſóque ſolo impleri poſſit. *Punct.15.*
An obligatio voti tranſeat ad hæredes. *Punct.16.*
Qualiter votum conditionale obliget. *Punct.17.*
Qualiter votum pœnale obligationē inducat. *Punct.18.*
Quæ perſonæ voto obſtringi poſſint. *Punct.19.*
Vtrùm obligatio voti ceſſet, ceſſante cauſa, ob quam factum eſt, vel notabili mutatione ſuperueniente. *Punct.20.*
Quale peccatum ſit obligationem voti violare. *Punct.21.*

DISPVTATIO II.

De Voti relaxatione.

Quid ſit irritatio, quotuplex, & vnde ortum habeat. *Punct.1.*
Quibus competat propria, & directa poteſtas vota irritandi. *Punct.2.*
Ad quæ vota irritatiua poteſtas extendenda ſit. *Punct.3.*
Extendatúrne poteſtas irritandi ad vota interna, & futura. *§.1.*
An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa ex licentia Superioris. *§.2.*
An irritatiua poteſtas extendatur ad vota emiſſa tempore ſubiectionis, neque tunc irritata. *§.3.*
An extēdatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tēpore ſubiectionis: impléda tamē ſubiectione diſſoluta. *§.4.*
An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore, quo vouentes erant ſui iuris. *§.5.*
An extendatur irritatiua poteſtas ad vota executioni mandata, & ad promiſſiones humanas, & ad vota realia defuncti, quæ in hæredes tranſierunt. *§.6.*
Qualiter, & quando irritatio concedi poſſit. *Punct.4.*
Qualiter vota ſeruorū poſſint domini irritare. *Punct.5.*
An omnia vota vxoris poſſit maritus irritare, & è contra. *Punct.6.*
Qualiter parentes, tutores, curatores irritare vota poſſint filiorum, pupillorum, & minorum. *Punct.7.*
Quæ, & qualiter Religioſorum vota irritari poſſint. *Punct.8.*
Qualiter diſpenſatione obligatio voti ceſſet. *Punct.9.*
Qui poteſtatem habeant ordinariam diſpenſandi, & in quæ vota. *Punct.10.*
Quæ vota caſtitatis, religionis, & peregrinationis reſeruata ſint, expenditur. *Punct.11.*
An ſint aliqui caſus, in quibus Prælati inferiores poſſint diſpenſare in votis reſeruatis. *Punct.12.*
Quibus competat, & in quæ vota poteſtas delegata diſpenſandi. *Punct.13.*
An qui poteſtatem habent diſpenſandi, poſſint vota commutare, vel è contra. *Punct.14.*
Cuius authoritate, & ex qua cauſa vota commutari poſſint. *Punct.15.*
Qualiter gaudentes poteſtate tantùm commutandi vota, eam exercere poſſint. *Punct.16.*
An commutatio facta in æqualem, vel minorem materiam, valida ſit, extinguátque prioris voti obligationem. *Punct.17.*
An commutatione legitima extinguatur prioris materiæ obligatio, ita vt ad eam reditus non ſit. *Punct.18.*

TRACTATVS XVI.

De ſtatu religioſo.

DISPVTATIO I.

De eſſentia religioſi ſtatus, & de eius ſuſceptioni præmittendis.

In quo eſſentia ſtatus religioſi conſiſtat, & vnde originem duxerit. *Punct.1.*
Quotuplex ſit ſtatus religioſus. *Punct.2.*
Ad quid, & quando obligat votum Religionis aſſumendæ. *Punct.3.*
Qualiter votum Religionis aſſumendæ obliget ad perſeuerandum in habitu aſſumpto. *Punct.4.*
An votum Religionis impediat matrimonij, ſponſaliórumque contractum, obligétque ad caſtitatem ſeruandam. *Punct.5.*
An voto Religionis ſatisfacias Epiſcopatu aſſumpto. *Punct.6.*
Qui poſſint Religionem ingredi. *Punct.7.*
An Epiſcopi, & Parochi à Religionis ingreſſu arceantur. *§.1.*
Qualiter impuberes, ſeu filiifamiliâs, & ſerui impediantur

diantur à Religione. §.2.
Qualiter cõiuges impediãtur à Religionis ingreſſu §.3.
An obſtricti debitis,& ratiociniis reddendis ſuſcipere habitum religioſum poſſint. §.4.
Qualiter filius ob parentum, vel fratrum neceſſitatem, vel è contra parentes ob filij neceſſitatem à Religione impediantur. §.5.
An ob paupertatem Monaſterij excludantur aliqui à Religionis ingreſſu. §.6.
Qui ſpecialiter à Religione Soc. Ieſu excludantur, Punct.8.
Expenduntur primaria,ſeu ſubſtãtialia impedimẽta §.1.
Expenduntur ſecundaria impedimenta à Societate aliqualiter excludentia. §.2.
Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in Religionis ingreſſu,vt validus,& licitus ſit. Punct.9.
Quibus obligationibus teneatur Nouitius ex Religionis ingreſſu. Punct.10.
Quæ ſint priuilegia Nouitiis conceſſa. Punct.11.
Qualiter Nouitiatus peragendus ſit, vt licita,& valida ſit profeſſio. Punct.12.
Sitne annus probationis ſimpliciter neceſſarius in omni Religione. §.1.
An probationis annus debeat eſſe integer, & continuus. §.2.
A quo tempore Nouitiatus computandus eſt §.3.
Quæ conditiones ſeruandæ ſunt, vt Nouitiatus legitimè fiat. §.4.
An Nouitiatus in Societate Ieſu diuerſam cõditionem habeat à Nouitiatu aliarum Religionum. Punct.13.
De diſpoſitione ſuorum bonorum, quam Nouitius via teſtamenti facere debet. Punct.14.
De diſpoſitione bonorum, quam Nouitius renunciatione,ſeu donatione facere poteſt, ſecluſo iure nouo Trident. Punct.15.
An ſpectato iure communi, & ſecluſo Trident. bona Nouitij decedentis ante profeſſionem debeantur Monaſterio ſucceſſionis capaci. Punct.16.
Quid dicendum ſit de renunciatione facta iure Trident.ſpectato. Punct.17.
Quid dicendum de renunciationibus, obligationibus, & donationibus factis à Nouitiis Ieſuiticis. Pun.18.

DISPVTATIO II.

De ſuſceptione religioſi ſtatus per profeſſionem, eiúſque priuilegiis.

Quibus modis profeſſio ſtatum religioſum conſtituens fieri valeat, & an in Societate Ieſu dari poſſit tacita profeſſio, ſeu interpretatio per vota biennij. Punct.1.
Quæ conditiones ſeruandæ ſunt ex parte profitentis, vt profeſſio valeat, & an eædem ſint ſeruandæ in Soc.Ieſu,in votorum ſcholarium emiſſione. Pun.2.
Expenditur conditio ætatis, & Nouitiatus ad profeſſionem requiſita. §.1.
Qualiter profeſſio libera debeat eſſe, & abſque errore. §.2.
Declaratur libertas à ſeruitute requiſita. §.3.
Expenditur libertas à matrimonij vinculo requiſita ad profeſſionem. §.4.
Explicatur libertas à vinculo epiſcopalis dignitatis requiſita ad profeſſionem. §.5.
De neceſſitate parẽtum impediente profeſſionem. §.6.
De aliis conditionibus ex parte profitentis ad profeſſionem requiſitis. §.vlt.
Quæ ſint conditiones requiſitæ ex parte illius, qui ad profeſſionem, & incorporationem in Societatem admittere debet. Punct.3.
An ſi profeſſioni deficiat aliqua ex ſubſtantialibus conditionibus, aliquem effectum, & obligationem inducat. Punct.4.
Qualiter profeſſio nulla ratificari poſſit, & rata eſſe cenſeatur. Punct.5.
An in Soc. Ieſu eſſe poſſit ratificatio profeſſionis, vel incorporationis inualidæ. Punct.6.
Qualiter inualidè profeſſis, ſeu in Societate incorporatis liceat Religionem deſerere, & aduersùs illam reclamare. Punct.7.
Quos effectus habeat religioſa profeſſio, & biennia in Soc.Ieſu incorporatio. Punct.8.

DISPVTATIO III.

De obligationibus religioſi ſtatus, caſtitatis, & paupertatis.

Qualiter Religioſus obligetur caſtitatis voto. Punct.1.
Quo dominio,& vſu rerum priuetur Religioſus, præcipuè Soc.Ieſu,voto paupertatis. Punct. 2.
Quo iure bona, de quibus Religioſus ante profeſſionem non diſponit,tranſeant in Monaſterium.Pun.3.
Quæ bona Religioſi,de quibus ante profeſſionem non diſpoſuerat, tranſeant in Monaſterium,vel ad hæredes pertineant. Punct.4.
Vſusfructus qualiter Monaſterio competat. §.1.
Qualiter annuum legatum, peculium filiifamiliâs, ius patronatus, & ius retractus in Monaſterium tranſferatur. §.2.
Qualiter maioratus, feudum, & emphyteuſis tranſeant in Monaſterium. §.3.
Qualiter fideicommiſſum Monaſterio competat. §.4.
An hæreditas, & legatum Monacho poſt profeſſionem delatum, deferatur ipſi immediatè, an Monaſterio. Punct.5.
An legatum relictum Monacho ſub conditione, vt ad ipſum pertineat independenter à Superiore, validum ſit,& firmum. Punct.6.
An Religioſis licitum ſit habere peculium ex Superioris licentia. Punct.7.
An quælibet Religio capax ſit hæreditariæ ſucceſſionis. Punct.8.
An quælibet Religio capax ſit cuiuſlibet legati,& donationis ſibi factæ. Punct.9.
Qualiter Religio Soc. Ieſu, eiúſque Religioſi, capaces ſint hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato, & cuiuſvis legati. Punct.10.
Qualiter Societati Ieſu, eiúſque Religioſis interdictum ſit pro Miſſis,concionibus,aliiſque miniſteriis ſtipendia recipere. Punct.11.
Qualiter Religioſis profeſſis interdictum ſit teſtamentum condere. Punct.12.
Qualiter profeſſis habentibus deſcendentes, vel aſcendentes legitimos, licitum ſit teſtari, & bona inter eos diuidere. Punct.13.
An patre profeſſo debeatur ſtatim filiis legitima. Punct.14.
An Religioſus validè contrahat abſque Superioris facultate, obligentúrque ipſe, & cum ipſo contrahentes ſtare contractui. Punct.15.
An Monaſterium ex delicto Religioſi, & ex eius contractibus obligetur. Punct.16.
An ex vna Religione ad aliam tranſiens poſſit deferre bona priori Religioni acquiſita. Punct.17.
Bona acquiſita durante profeſſione prioris Religionis tecum deferre non potes. §.1.
An bona,quæ tecum Religioni detuliſti,poſſis deferre Religioni poſteriori aſſumptæ. §.2.
An Religio teneatur alere Religioſum expulſum,fugitiuum, vel recluſum alia Religione. Punct.18.
Cui acquirat Religioſus recluſus, fugitiuus, eiectus,

Digitized by Google

Epiſcopus factus, vel beneficiarius. *Punct.* 19.
Quale peccatum ſit violare religioſam paupertatem, & quibus modis. *Punct.* 20.
Qua acceptione, & retentione paupertatis votum violetur. *Pun.* 21.
Qua diſtributione, & diſpenſatione pecuniæ, votum paupertatis violetur. *Punct.* 22.
Quæ licentia Superioris excuſet ſubditum à paupertatis tranſgreſſione. *Punct.* 23.
Quæ pœnæ impoſitæ ſint violantibus paupertatem. *Punct.* 24.

DISPVTATIO IV.

De voto religioſæ obedientiæ.

Religioſa obedientia quid contineat, ac de malitiis in violatione obedientiæ, & tranſgreſſione Regulæ contentis. *Punct.* 1.
Cui Prælato ex voto obedientiæ parere Religioſi debent, & qualiter ipſe debeat præcipere. *Punct.* 2.
An ex voto obedientiæ tenearis ſub mortali, vel veniali ſeruare omnia contenta in Regulis, & conſtitutionibus Religionis: & qualiter ad perfectionem attendere debeas. *Punct.* 3.
An Prælatus regularis poſſit ſubditis præcipere quamcumque rem honeſtam, ſiue ſit infra, ſiue ſupra Regulam. *Punct.* 4.
An poſſit obligari ad relinquendam ſubiectionem debitam in ſtatu aſſumpto. *Punct.* 5.
An Religioſis interdicta ſit habitus ſuæ Religionis dimiſſio, & ſub qua pœna. *Punct.* 6.
Qualiter interdicatur religioſis viris à ſuo Monaſterio egreſſus. *Punct.* 7.
Qualiter fœminis interdictum ſit in Monaſterium virorum religioſorum ingredi, ipſiſque Religioſis eas admittere, & ſub quibus pœnis. *Punct.* 8.
Qualiter Monialibus interdictus ſitè ſuo Monaſterio egreſſus. *Punct.* 9.
Qualiter ingreſſus in Monaſteria Monialium ſit prohibitus. *Punct.* 10.
Quæ ſint perſonæ, quibus ingreſſus in Monaſteria Monialium interdictus eſt. §. 1.
Qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in Monialium Monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit. §. 1.
Quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam. §. 3.
Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus Monialium clauſuram. §. 4.
Qualiter acceſſus ad Monialium Monaſteria ſit prohibitus, & ſub qua pœna. *Punct.* 11.
Qui actus iudiciales, & qualiter Religioſis interdicantur. *Punct.* 12.
Qualiter officium Iudicis, & aſſeſſoris interdicatur Religioſis. §. 1.
Qualiter Religioſo prohibitum eſt eſſe actorem, vel reum in iudicio. §. 2.
Qua ratione Religioſo prohibeatur officium Aduocati, Procuratoris, Tabellionis, & teſtis. §. 3.
An ſupradicta officia Iudicis, Actoris, Rei, Aduocati, Procuratoris, Tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentiam Superioris diximus requiri, nulla ſint, & irrita, ſi abſque ea licentia fiant. §. 4.
Quæ actiones extraiudiciales ſint Religioſis ſpecialiter interdictæ. *Punct.* 13.
De executione teſtamenti, ſeu vltimæ voluntatis. §. 1.
De officio Medici, & Chirurgi. §. 2.
De negotiatione Religioſis interdicta. §. 3.
De fideiuſſione, & depoſito Religioſo interdictis. §. 4.
De venatione, alearúmque ludo Religioſis interdicto. §. 5.
De gradu literarum Doctoris, & Magiſtri, an ſit Religioſis interdictus, & quid in Soc. Ieſu. §. 6.
De officio tutoris, & curatoris Religioſis interdicto. §. 7.
De electione ſepulturæ Religioſis interdicta. §. 8.
Quibus pœnis ſubiiciatur Religioſus delinquens à Prælatis Regularibus puniendus. *Punct.* 14.
An Religioſus ita obligatus ſit Superiorum ſententiis obedire, vt nullo modo ei permittatur appellatio. *Punct.* 15.
Qualiter Religioſis fuga à Religione interdicta ſit, & ſub qua pœna. *Punct.* 16.
Quam obligationem habeat Religio reuocandi fugitiuos, & apoſtatas, ſoluendique expenſas tempore fugæ factas. *Punct.* 17.
Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis ſubiiciantur cooperantes ad fugam, & apoſtaſiam. *Punct.* 18.
An Religioſus profeſſus iuſtè à Religione expelli poſſit, & ob quam cauſam. *Punct.* 19.
Qualiter Religioſi Societatis ad ſæculum dimitti poſſint. *Punct.* 20.
An Religioſus expulſus teneatur ad Religionem redire, reditúmque procurare. *Punct.* 21.
An eiectus à Religione, ſi in ea non recipiaris, tenearis, vel poſſis aliam Religionem ingredi, vel compelli poſſis ad illius ingreſſum. *Punct.* 22.
An Religioſus expulſus, cui non permittitur reditus ad propriam Religionem, teneatur ad obſeruationes regulares. *Punct.* 23.
An Religioſus factus Epiſcopus votis, & præceptis Religionis teneatur. *Punct.* 24.
Qualiter Regularis promotus ad parochialem Eccleſiam, votis Religionis, & illius obſeruantiis teneatur. *Punct.* 25.
Qualiter Religioſis interdictus, vel conceſſus ſit tranſitus ex vna in aliam Religionem. *Punct.* 26.
An Religio eo ipſo quòd eſt perfectior, ſit ſtrictior. §. 1.
An ex Religione minus perfecta liceat ad perfectiorem tranſire, eſto laxior ſit quoad corporis afflictiones. §. 2.
Quæ conditiones ſeruandæ ſint in tranſitu ad Religionem perfectiorem, vt licitus, & validus ſit. §. 3.
An defectus ſupradictarum conditionum reddat profeſſionem in ſtrictiore Religione nullam. §. 4.
Quouſque liceat tranſitus ad Religionem laxiorem, vel æqualem, iure communi ſpectato. §. 5.
Quouſque ſpectatis Religionum priuilegiis, liceat tranſitus ad Religionem ſtrictiorem æquè, vel minùs ſtrictam. §. 6.
Quæ prohibeantur Religioſo etiam legitimè in aliam Religionem tranſlato. *Punct.* 27.

DISPVTATIO V.

De obligationibus, & votis ſtatui religioſo annexis, illorúmque relaxatione.

Expenditur obligatio tribus ſubſtantialibus votis annexa ingrediendi Societatem. *Punct.* 1.
Expenditur ſecunda obligatio annexa Profeſſis, & coadiutoribus ſpiritualibus, de ſpeciali cura in puerorum educatione, *Punct.* 2.
Quæ ſit obligatio, quam contrahunt Profeſſi Societatis ex ſpeciali voto obedientiæ Summo Pontifici. *Punct.* 3.
Qualiter obligentur profeſſi trium, & quatuor votorum, ad paupertatem non relaxandam. *Punct.* 4.
Qualiter profeſſi Societatis obligentur intra Societatem

tatem non ambire prælationem. *Punct.* 5.
Qualiter obligentur Profeſſi Societatis, nullam prælationem, nec dignitatem extra Societatem prætendere, cámue acceptare, quin à Summo Pontifice obligentur. *Punct.* 6.
Qualiter Profeſſi teneantur ambientes manifeſtare. *Punct.* 7.
Quam obligationem Religioſus Societatis in Epiſcopum aſſumptus habeat audiendi Præpoſiti Generalis conſilium, illúdque ſequi. *Punct.* 8.
Expenduntur præcepta, quibus omnes Religioſi Societatis adſtringuntur. *Punct.* 9.
De relaxatione ſtatus religioſi. *Punct. vlt.*

TRACTATVS XVII.

De vitiis oppoſitis Religioni.

DISPVTATIO I.

De ſuperſtitione, eiúſque ſpeciebus.

Vnde ſuperſtitio dicatur, quid ſit, quotuplex, & quàm graue peccatum. *Punct.* 1.
Quid ſit idololatria, & quale peccatum. *Punct.* 2.
Quid ſit diuinatio; quotuplex, & quale peccatum. *Punct.* 3.
Qua ratione diuinatio per aſtra abſque expreſſa inuocatione Dæmonis, licita ſit. *Punct.* 4.
Quouſque diuinatio per ſomnia licita eſſe poſſit. *Punct.* 5.
Quouſque diuinatio per ſortes licita ſit. *Punct.* 6.
Quouſque diuinatio ex elementis, ex animalibus, ex diſpoſitione proprij corporis, aliiſque rebus licita eſſe poſſit. *Punct.* 7.
Quid ſit vana obſeruatio, quotuplex, & quale peccatum. *Punct.* 8.
Quæ poſſint à Dæmone ſecundùm eius virtutem fieri. *Punct.* 9.
Declarantur magicæ ſuperſtitiones, quouſque illicitæ ſint. *Punct.* 10.
An licitum, vel obligatorium ſit, tollere maleficia. ſeu effectus per maleficia comparatos. *Punct.* 11.
An licitum ſit à malefico petere, vt maleficium maleficiis diſſoluat, ſi ad id paratus ſit. *Punct.* 12.
Quæ ſint pœnæ diuinatoribus, ſortilegis, & maleficis impoſitæ, & quæ illorum obligatio. *Punct.* 13.

DISPVTATIO II.

De tentatione Dei, blaſphemia, & ſacrilegio.

Quid ſit tentatio Dei, quibus modis contingat, & quale peccatum. *Punct.* 1.
De blaſphemia, vitio Religioni oppoſito. *Punct.* 2.
Quid ſit blaſphemia. §. 1.
Quale peccatum blaſphemia ſit. §. 2.
Quotuplex blaſphemia ſit, & quibus modis contingat. §. 3.
De obligatione blaſphemi, & audientium illum, & de eorum Iudice. §. 4.
De pœnis blaſphemo impoſitis, vel à Iudice imponendis. §. 5.
De ſacrilegio, crimine Religioni oppoſito. *Punct.* 3.
Quid ſit ſacrilegium, & quotuplex. §. 1.
Explicatur ſupradicta diuiſio ſacrilegij. §. 2.
Quale peccatum ſacrilegium ſit. §. 3.
Quæ pœnæ ſacrilegis ſint impoſitæ, vel imponendæ. §. 4.

DISPVTATIO III.

De Simonia, crimine Religioni oppoſito.

Quid ſimonia ſit, & qua ratione Religioni opponatur, & an ſemper ſit peccatum mortale. *Punct.* 1.
Quotuplex ſit ſimonia. *Punct.* ·.
Quæ habeant rationem pretij, ad conſtituendum ſimoniam. *Punct.* 3.
De contractu emptionis, & venditionis requiſito ad ſimoniam. *Punct.* 4.
Sitne aliqua donatio gratuita, vel oneroſa, temporalis pro ſpirituali, iure eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ. *Punct.* 5.
Quæ voluntas requiratur, & ſufficiens ſit ad ſimoniam. *Punct.* 6.
An Sacramenti venditio excuſari poſſit à ſimonia. *Punct.* 7.
Quæ ratione Sacramentalium venditio ſimoniam conſtituat. *Punct.* 8.
Vtrùm exercitium cuiuſuis virtutis vendi poſſit abſque ſimonia. *Punct.* 9.
An vendi poſſit exercitium cuiuſuis ſcientiæ abſque ſimonia. *Punct.* 10.
An labor repertus in operibus ſpiritualibus, & obligatio ad illa pretio compenſari poſſit abſque ſimonia. *Punct.* 11.
Vtrùm venditio actuum pertinentium ad iuriſdictionem eccleſiaſticam interni, & externi fori ſit ſimonia. *Punct.* 12.
An beneficium eccleſiaſticum vendi poſſit abſque ſimonia. *Punct.* 13.
An ius patronatus, & officia eccleſiaſtica vendi, alienarique poſſint abſque ſimonia. *Punct.* 14.
Quæ permutatio in cauſis ſpiritualibus fieri poſſit abſque ſimonia. *Punct.* 15.
Poſsítne ex conſenſu Ordinarij in permutatione beneficiorum compenſari fructuum inæqualitas pecunia, vel penſione abſque ſimonia. *Punct.* 16.
Quæ renunciatio beneficio ſit ſimonia. *Punct.* 17.
Quæ reſignatio confidentialis ſimonia ſit. *Punct.* 18.
Quæ pactio licita ſit ad componendam litem in cauſis beneficialibus. *Punct.* 19.
Qua ratione redemptio vexationis licita ſit in beneficiis. *Punct.* 20.
Quæ ſint pœnæ ferendæ, vel ipſo iure impoſitæ ſimoniacis. *Punct.* 21.
An requiratur, ſimoniam eſſe completam, vt pœnas impoſitas ipſo iure ſimoniacus contrahat. *Punct.* 22.
Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus ſimoniacè Religionem, vel ſic ingreſſos recipientibus. *Punct.* 23
Quæ pœnæ imponantur pro Ordine ſimoniacè dato, & ſuſcepto. *Punct.* 24.
De pœnis impoſitis dantibus, & recipientibus ſimoniacè beneficium. *Punct.* 25.
An acquiſita per ſimoniam debeant reſtitui. *Punct.* 26.
Quomodo ſimoniæ crimen probari poſſit, vt ſimoniaci puniantur, & condemnentur. *Punct.* 27.
De poteſtate diſpenſandi cum ſimoniacis. *Punct. vlt.*

APPROBATIO M. FR. DOMINICI VELLEZ, ex Auguſtiniana familia.

ACcuratè vidi hoc Opus Sapientiſſimi Patris Ferdinandi de Caſtro Palao Legionenſis, decreto Domini, Domini Ildefonſi Flores de Valdez,apud Salmanticenſes collegas Sancti Pelazij Rectoris , & in hac Metimnenſi Abbatia pro Domino Epiſcopo Valliſoletano Generali Vicario , mihi commiſſum. In eo Author obuia pertranſiens , difficiliora & minùs trita diligenter congeſſit, digeſſit vtiliter. De aliorum placitis graue iudicium , quod fert proprium , forti ratione tuetur. Vtrique foro neceſſarius liber eſt : & qui improbo non pepercit labori. Et ita pollet acumine , vt cuilibet , qui poſſit occurrere, caſui præſcius occurrat. Quapropter opus ſuo Authore dignum, & quod in tot, necnon tantorum librorum multitudine , qui de hiſce materiis agunt , ſanè deerat. Metimnæ del Campo, in Conuentu S. Patris N. Auguſtini , die vigeſima octaua menſis Iulij Anni milleſimi ſexcenteſimi trigeſimi.

Fr. DOMINICVS VELEZ.

Facultas Domini Vicarij Metimnenſis.

VIſa hac cenſura P. M. Fr. Dominici Velæ Ordinis S. Auguſtini, cui examinandum commiſimus librum,dictum : *Opus morale, de Virtutibus & Vitiis contrariis, Tertia Pars* ; à P. Ferdinando de Caſtro Societatis IESV , in Collegio Metimnenſi Rectore, elaboratum : Facultatem concedimus, vt in communem vtilitatem typis mandetur , præmiſſis iis quæ Hiſpaniæ iura præſcribunt. In quorum fidem , hoc noſtra , & infrà ſcripti Vicarij manu ſignatum, inſtrumentum dedimus. Metimnæ del Campo, die trigeſimanona menſis Iulij, Anni milleſimi ſexcenteſimi trigeſimi.

Licentiatus ILDEFONSVS FLORES DE VALDEZ.

De mandato Vicarij Metimnenſis,

PETRVS DE AVENDAÑO.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS Societatis IESV in Prouincia Caſtellana.

EGo Gaſpar de Vegas Præpoſitus Prouincialis Societatis IESV in Caſtellana Prouincia, poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre Mutio Vitelleſchi Præpoſito noſtro Generali , facultatem facio , vt Tomus Tertius de Virtutibus & Vitiis contrariis, à Patre Ferdinando de Caſtro-Palào noſtræ Societatis, Sacræ Theologiæ Profeſſore compoſitus , & eiuſdem Societatis grauium , doctorúmque hominum iudicio approbatus , typis mandetur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas,& ſigillo noſtro munitas dedimus. Metimnæ 8. Iulij, anni 1630.

GASPAR DE VEGAS Prouincialis.

IOANNES DE LIÇANA Sec.

APPROBATIO.

IOANNES CLAVDIVS DE VILLE in ſacra Theologia Doctor, Cuſtos ſanctæ Crucis in Eccleſia Lugdunenſi, & in hac Diœceſi Vicarius Generalis ſubſtitutus Domini, D. Alphonſi Ludouici du Pleſſis de Richelieu, Eminentiſſimi Cardinalis Archiepiſcopi & Comitis Lugdunenſis: fidem facimus, nos hanc Tertiam Partem Operis Moralis de virtutibus, & vitiiis contrariis, in varios Tractatus & Diſputationes Theologicas diſtributam, à R. P. Ferdinando de Caſtro Societatis IESV. compoſitam, euoluiſſe, omniáque in ea iuxta Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Eccleſiæ, Sanctorúmque Patrum ſanam doctrinam ſumma cum eruditione, ſingulari ingenij acumine, & eximia mentis perſpicuitate expoſita compreſſe. Lugduni, Non. Ianuariis 1635.

DE VILLE.

NOS quoque ſubſignati Doctores Pariſienſes, fidem eandem facimus, & atteſtamur omnibus ad quos quomodocunque ſpectabit, præfatam Tertiam Partem Operis Moralis de virtutibus, & vitiis contrariis, in varios Tractatus & Diſputationes Theologicas diſtributam, à R. P. Ferdinando de Caſtro Societatis IESV compoſitam, vidiſſe, & nihil in ea reperientes fide indignum Catholica, vt in lucem ederetur dignum iudicaſſe. Lugduni, in Conuentu ſancti Bonauenturæ, die quarta menſis Februarij, Anni Domini 1635.

Fr. DESIDERIVS RICHARD.
Guardianus præfati Conuentus.

Fr. BERNARDINVS MOLIASSON.

Extraict

Digitized by Google

Extraict du Priuilege du Roy.

LOVYS PAR LA GRACE DE DIEV, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE; A nos Amez & Feaux Conſeillers les Gens tenants nos Cours de Parlement, Maiſtres des Requeſtes Ordinaires de Noſtre Hoſtel; Baillifs, Seneſchaux, Preuoſts, leurs Lieutenants; à tous autres nos Iuſticiers & Officiers qu'il appartiendra, Salut. Noſtre bieo-Amé IAAN BAPTISTE DEVENET, Matchand Libraire à Lyon, nous a fait temontrer qu'il auroit entre les mains grand nombre d'vn Liure intitulé, ***Ferdinandi de Caſtro Palao Opus Morale de Virtutibus & Vitiis contrariis***, conrenant ſix Tomes; Les trois derniers Tomes duquel il auroit cy-deuant mis eo lumiere pout la premiere fois, en conſequence de la petmiſſion que Nous luy en aurions donnée; mais que le temps du Priuilege des trois premiers eſtans deſia expité, & les exemplaires venants à manquer il deſireroit les faire reimprimer; ce que ne pouuants faire ſans Noſtre Permiſſion; & craignant qu'apres beaucoup de ſraits faits pour l'Impreſſion deſdits Tomes quelques autres ne le vouluſſent entreprendre au preiudice de l'Expoſant, il nous a tres-humblemeot ſupplié & requis loy octroyer Nos Lettres, ſur ce neceſſaires. A CES CAVSAS, deſirans fauorablement traicter ledit Expoſant, Nous luy auons permis & octroyé; permettons & octroyons par ces preſentes, d'Imprimer ou faire Imprimer, vendre & diſtribuer en tous lieux de Noſtre Obeïſſance, tant leſdirs trois premiers Tomes dudir Oeuure, que les trois derniers, eo telle marge, volume, charactere, & autant de fois que boo luy ſemblera, durant le temps & eſpace de dix aonées entieres; à compter du iour que leſdits Tomes ſeront acheuez d'Imprimer par ledit DEVENET, oo autres ayants droict de luy. Pendant lequel temps Nous faiſoos tres-expreſſes inhibitions, & deffences à tous Imprimeurs, Libraires & autres perſonnes de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, d'Imprimer, vendre, & diſtribuer aucun Tome dudit Oeuure, ſous pretexte d'augmentation, changement de Tiltre, Volumes, Charactere, fauſſe marque, ou autremeot, ſans le cooſeotement dudir Expoſant, ou des ayant cauſe. Deffendons auſſi à tous Marchands Libraires, & Imprimeurs (tant François qu'Eſtrangers) d'apporter, ny vendre en ce Royaume des exemplaires dudit Oeuure Imprimez hors d'iceluy, ou de quelque endroit que ce ſoit, ſans la permiſſion dudit Expoſant, à peine de trois mil liures d'amende, payables par chacun des contreuenants: Confiſcation des Exemplaires contrefaits, & de tous deſpens dommages & intereſts; ***à condition qu'il ſera mis deux exemplaires dudit Oeuure en noſtre Bibliotheque Publique, & vne en celle de Noſtre tres-cher & Feal le Sieur Seguier Cheualier, Chancelier de France, auant que les expoſer en vente, à peine de nullité des preſentes***; du contenu deſquelles Nous voulons & Mandons que vous faciez ioüir plainement & paiſiblement ledit Expoſant, ou ceux qui auront droict de luy; ſans ſouffrir qui leur ſoit fait aucun empeſchement. VOVLONS AVSSY qu'eo mettant au commencement, où à la fin de châque Tome dudit Oeuure vn extraict des preſentes, elles ſoient tenuës pour deuëment ſignifiées, & que foy ſoit adiouſtée aux Coppies collationnées par vn de Nos amés & feaux Conſeillers & Secretaires comme à l'original. MANDONS au premier Noſtre Huiſſier, ou Sergent ſur ce requis, faire pour l'execution des preſentes tous exploits neceſſaires, ſans demander autre permiſſion. CAR TEL EST NOSTRE PLAISIR, nonobſtant oppoſitions, ou appellations quelconques, clameur de Haro, Charte Normande, priſe à partie, & autres lettres à ce contraires. Donné à Paris le dix-neufiéme iour d'Aouſt, l'An de grace mil ſix cents quarante ſept, & de Noſtre Reigne le cinquiéme

Par le Roy en ſon Conſeil,

DEMONT.

OPVS MORALE DE VIRTVTIBVS, ET VITIIS CONTRARIIS,

TERTIA PARS.

De virtute Religionis, eíque annexis.

TRACTATVS XIV. DE VIRTVTE RELIGIONIS, *QVI EST* DE IVRAMENTO.

IVRAMENTVM inter externos actus religionis enumeratur; quia eſt honeſta cum Deo locutio, illiúſque diuini teſtimonij imploratio. Quadruplici diſputatione hunc Tractatum abſoluemus. Prima explicabit naturam, & eſſentiam Iuramenti, & vitia contraria. Secunda obligationem Iuramenti, & confirmationem eius in contractibus, aliíſque actibus humanis. Tertia eius relaxationem, irritationem & diſpenſationem continebit. Quarta aget de adiuratione.

DISPVTATIO I.

De natura & eſſentia Iuramenti & vitiis contrariis.

Quid ſit Iuramentum; vbi expenditur latè eius diffinitio.

PVNCTVM I.

Summarium.

1. *Vnde Iuramentum dicatur.*
2. *Definitur Iuramentum.*
3. *Qualiter ſit inuocatio diuini numinis, non enunciatio.*
4. *Proponitur obiectio ex inuocatione falſorum Deorum, & fit illi ſatis.*
5. *Qualiter inuocatio creaturarũ Iuramentum contineat.*
6. *Explicatur textus in cap. Et ſi Chriſtus. de iureiurando.*
7. *Expenduntur verba quæ Iuramentum contineant. Et quæ non.*
8. *Examinatur qualiter poſsit eſſe voluntas inuocandi Deum in teſtem, cum falſum iuratur.*
9. *Comparatione Dei ſolo actu voluntatis, & intellectus inuocari Deus in teſtem poteſt.*
10. *Finis Iuramenti eſt fidem facere, vel promiſsionem firmare.*
11. *Proponitur quædam obiectio & fit illi ſatis.*

1. SI Iuramenti ethymologiam ſpectemus; à iure dicitur, quia tanquam ius habendum eſt. Paſſim in ſcriptura, & apud Iuriſtas, Theologos, Latinóſque auctores iuſiurandum appellatur; eò quod veritas Iuramento firmata ita firma conſiſtere debet, quaſi ſi iure ipſo firmaretur. Vocatur item Sacramentum quatenus eſt ſignum diuini teſtimonij, quod in Iuramento adducitur iuxta caput. *Quis Sacramento 22. q. 4. cap. Non eſt. cap. Non peierabis eadem cauſa, & q. & Authentica Sacramenta puberum Cod. ſi aduerſus venditionem.*

2. Iuramentum deffinitur, *vt ſit inuocatio diuini numinis, ad fidem faciendam vel promiſſionem firmandam. Sic D. Thomas ab omnibus recept. 22. q. 89. art. 1.* Inuocatio ponitur loco generis; quia etiam per orationem Deus inuocatur. Ad fidem faciendam, vel promiſſionem firmandam ponitur loco differentiæ. Nam oratio eſtò inuocet Deum; non illum inuocat, vt dictis orantis fidem faciat; ſed potiùs vt eius poſtulata concedat. *Valen. 22. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 1. in fine Sanch. lib. 3. in Decalog. cap. 1. num. 1. Bonacina tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. 1. in principio.*

3. Dicitur inuocatio non enunciatio; nam enunciare Deum teſtem eſſe omnium, non eſt iuratio, ſed quædã euidens propoſitio, ad fidem vel ſcientiam naturalem pertinens. Eſt inuocatio diuini numinis. Quia cum ſolus Deus ſit, qui nec fallere, nec falli poteſt, ſolus ipſe in Iuramento inuocatur, vt fidem faciat, vel promiſſum infallibiliter firmet, & ſecurum omnino reddat eum, cui iuratur de veritate.

4. Dices, Ethnici falſos Deos inuocant, vt eorum dictis auctoritatem præſtent. Ergo Iuramentum non eſt ſola veri Dei inuocatio. Et confirmatur, *ex textu in c. Mouet te. 22. q. 1.* vbi Auguſtinus affirmat violantem Iuramentum factum per falſos Deos periurum eſſe, & grauiter peccare.

Reſpondeo, inuocationem falſorum Deorum non eſſe verè & propriè Iuramentum; ſed in Ethnicorum exiſtimatione; exiſtimant enim diuino teſtimonio veritatem confirmare, cum tamen non confirment. Quod ſatis eſt, vt periuri cenſeantur, & grauiter peccent, ſi Iuramentum violent; ſicuti grauiter peccat violans præceptum, & votum quod credit habere; cum tamen non habeat. Et ſic eſt explicandus, *textus in dicto cap. Mouet. & textus in cap. Ecce. 22. q. 5.* caſu quo lapis ille, per quem ibi iuratur idolum ſit.

Sed vrgebis, ſi falſorum Deorũ inuocatio verũ Iuramentum non eſt, nullam ex religione obligationem habebis, illud obſeruandi. Conſequens autem videtur falſum; quia hac via tollitur humana communicatio, & contractuum firmitas.

Reſpondeo; verum eſſe tale Iuramentum nullam contractibus firmitatem concedere. Quod enim nihil eſt nec proprietatem, nec qualitatem habere poteſt. Vnde ſi ex ſe irriti ſunt, & nulli ex vi talis Iuramenti; cum nullum ſit, firmari non poſſunt. Quaproptèr, ſi Ethnicus ſuum errorem cognoſceret, illo Iuramento, quatenus tale eſt, nõ tenebitur; & à fortiori non teneretur Chriſtianus ſic iurans. Non enim ex virtute religionis teneri poteſt Iuramento. Quod neque eſt Iuramentum, ſed potiùs verò Iuramento illiúſque cultui, & religioni contrarium. Tenebitur tamen ſtare promiſſis ex fidelitate; quia hæc ſuam non amittit firmitatem ob Iuramentum obiectum. *Sic Suar. tom. 2. de religione tract. 4. lib. 2. de Iuram. c. 5. n. 7. Molina tom. 3. de Iuſtitia. 1. p. diſp. 579. n. 13. Sanch. alius relatis lib. 3. in Decalog. cap. 2. n. 5. Leſſius lib. 2. de Iuſtitia c. 42. n. 5. Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 1. num. 2.*

Quod ſi quæras; an iurans per falſos Deos peccatum committat? Reſpondeo per ſe grauiſſimum committere, ſi ſeriò iuret. Siquidem honorem proprium Dei Dæmonibus, vel rebus inſenſibilibus defert. Sic *omnes Doctores*. Dixi *ſi ſeriò iuret*, nam ſi ioco, & abſque animo iurãdi, verba Iuramenti per falſos Deos proferat, idque audientibus conſtet, non videtur graue peccatum eſſe; quia eſt irriſoria locutio; tametſi ab ea abſtinendum. *Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 1. punct. 1. num. 2.*

5. Obiicies ſecundò; ſæpe Iuramentũ fit per creaturas tam inſenſibiles quam rationales; iuras inquam per cœlum, per terram, per ſolem, & lunã, per ſanctos in cœlo regnantes, per Sacramenta Eccleſiæ, & eius Sacrificium, & ſimilia. Ergo Iuramentum non eſt ſolius Dei inuocatio. Deinde *in cap. Et ſi Chriſtus de iureiurando*. dicitur nunquam Deum per Creatorem prohibuiſſe iurare, ſed per creaturam, ne (inquit textus) *per huiuſmodi Iuramentũ transferretur ad creaturam honorificentia Creatoris*. Supponitur ergo dari poſſe Iuramentum inuocando creaturam abſque inuocatione Creatoris.

Reſpondeo dupliciter Deum inuocari poſſe, tacitè vel expreſsè; expreſsè inuocatur, cum

in ſe

in ſeipſo inuocatur, vt ſi dicas *iuro Deum, teſtis ſit mihi Deus.* Tacitè inuocatur cum non in ſe ſed in alio inuocatur, & in exemplis relatis contingit, cum ioras per cœlum, per terram, per Sacramenta, &c. Non enim inuocas cœlum, terram, aliáque inſenſibilia in teſtes; quia ea, quæ cognitione carent, teſtes eſſe non poſſunt; ſed inuocas Deum, ad quem ipſa referuntur, quique in ipſis ſplendet? Sed nunquid quoties iuras per creaturas cenſeris per Deum iurare? Reſpondeo cenſeri; ſi creaturæ ſint, in quibus ſpecialiter diuina bonitas, potentia, miſericordia, aliudue diuinum attributum ſplendet; ſecus verò ſi creaturæ ſint ita viles, & abiectæ, vt earum inuocatio, potius ludibrium, & iocum cenſeatur, quam ſeria diuini numinis inuocatio, vt ſi diceres iuro per hane veſtem, per meam barbam, per capillos, per muſcas, lac, quod ſuxi. *Sanchez lib. 3. in Decaleg. cap. 2. n. 10. & 35.* Quæ autem creaturæ ſint, in quibus Deus cenſeatur ſpecialiter elucere, quarumque inuocatio contineat, vel non contineat diuini numinis inuocationem; ex vſu, & conſuetudine deſumendum eſt. Quia alia via explicari ſatis non poteſt: aliquibus tamen exemplis poſtea ſubijciendis manifeſtabitur.

At debes aduertere aliquando te poſſe creaturas inuocare in teſtes ſecũdum earum ſcientiam, & dignitatem, & non quatenus ad Deum referuntur; quod ſolum habet locum in creaturis rationabilibus veritatem cognoſcentibus. v. g. in Angelis & ſanctis in cœlo regnantibus, quia ipſi ſoli teſtes eſſe poſſunt; ſed nullatenus inuocantur, vt teſtes infallibiles. Quia eſſet blaſphemum; cum nulli creaturæ infallibilitas conuenire poſſit, eáque de cauſa earum inuocatio ſecundum hanc conſiderationem Iuramentum non eſt, ſed quædam humanæ, vel Angelicæ teſtificationis imploratio & honoratio. Sic *Suar. tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. de Iuram. c. 13. n. 23. Sanch. lib. 3. in Decal. c. 2. n. 25. Azor 1. p. lib. 11. c. 13. q. 1. Clauis Regia lib. 5. c. 1. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 1. à n. 3.*

Hinc reſpondemus ad *cap. etſi Chriſtus.* Prohibuit námque Chriſtus Dominus ſpecialiter Iudæis Iuramentum per creaturas, non quia per ipſas, vt ad Deum relatas verè iurari non poſſit; ſiquidem eius honeſtas Iure Canonico, & Ciuili probata eſt *c. qui peierat. 22. q. 5. & l. qui per ſalutem ff. de iure iurando.* Sed ob periculum, quod Iudæi illo tempore habebant ſiſtendi in illis, & eas tanquam teſtes infallibiles adducendi. Nam vt ait *D. Hieronymus c. 5. Math.* Iudæi iurantes per creaturas honore & obſequio diuino illas venerabantur. Eáque de cauſa *in cap. Clericum 22. quæſt. 1.* dicitur clericum acerrimè eſſe obiurgandum ſi per creaturas iuret, & ſi in vitio perſtiterit eſſe excommunicandum. Nullo tamen modo ex illo *cap. etſi Chriſtus.* colligitur Iuramentum eſſe poſſe abſque inuocatione diuini numinis; imo potius in eo affirmatur iurantem per cœlum per terram, per templum & per proprium caput, iurare per Deum, cum cœlum dicatur thronus Dei, & terra ſcabellum pedum eius.

Adde ſpecialiter prohibuiſſe Chriſtum Iudæis, iurare per creaturas, & non per creatorem. Quia putabant Iudæi Iuramentum factum per creaturas, quæ eorum commodis non ſeruiebant nullius eſſe conſiderationis; neque obinde eſſe obligatos, vt conſtat ex Math. 23. à quo errore intendit eos Chriſtus liberare; & idem intendit *Innocentius tertius in d. c. etſi Chriſtus* dicens, & quamuis non ſit per creaturam iurandum; ſi tamen iuretur per creaturam ſeruandũ eſt Iuramentum; dummodo ſit licitum quod iuratur. Quia teſte veritate qui iurat in cœlo, iurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. Fit ergo quodcumque Iuramentum inuocationem diuini teſtimonij tacitè, vel expreſsè continere debere.

Sed vt clarius doctrina innoteſcat, expendamus formulas Iuramenti, quæ communiter circumferuntur, ex illiſque cognoſces, quando Deus in teſtem inuocatur. Verba enim illa, *iuro per Deũ, teſtis ſit mihi Deus, teſtẽ inuoco Deum viuum.* Clarum eſt Iuramentum continere. Idem eſt de his *Voueo Deo.* vel *ego tibi Deo promitto.* Hiſpanè *Yo oſprometo a Dios*, nam licet votum ſignificent, ſi in rigore ſumantur; at attenta conſuetudine Iuramentum ſonant. Et idem eſt de illis. *Sicut credo in Deum ita eſt.* Ex communi vſu fides Dei, vel potius Deus vt in fide ſplendet in teſtem adducitur. Et à fortiori, ſi dicas per *fidem Chriſti, per fidem Dei.* Simile iudicium faciendum eſt de his, *per meam animam, per meam vitam, per ſalutem meam, vel alterius, per cœlum, per templum Dei, per habitum D. Petri, S. Franciſci per ordines ſacros, per Sacramenta.* Quia in ijs omnibus Deum ſpecialiter lucere & inuocari communis vſus teſtatur. Ad idem eſt ſi dicas, *ſic Deus me adiuuet, moriar ſtatim, Dæmon me arripiat ſi ita non eſt*; Hic loquendi modus hunc ſenſum facit, ſi mea dicta vera non ſint; Deus, quem in teſtem inuoco, nec me in vita conſeruet, nec me adiuuet, ſed potius mori faciat ęternîſque cruciatibus addicat. Hæc enim omnia vt teſtantur communiter Doctores, Iuramenta ſunt, & cum illa profers iurare cenſeris.

Alia econtra ſunt verba quæ ex communi modo loquendi accepta non continent diuini teſtimonij inuocationem; ac proinde nec ſunt Iuramenta vt ſi diceres. *Per fidem meam, in fide boni viri, in bona fide Iurata, in fide Chriſtiani, Religioſi, Sacerdotis*; Hæc enim omnia hunc ſenſum faciunt iuxta fidem, quæ adhibenda eſt homini probo, Religioſo, Sacerdoti, hoc ita eſt; idem eſt, ſi dicas. *in mea Conſcientia, ſeu per meam Conſcientiam*; denotas enim te loqui iuxta id quod ſcis; & cognoſcis, immo ſi abſolutè proferres. *Iuro,* & ibi ſiſteres abſque diuini nominis inuocatione non cenſeberis iurare; ſiquidẽ depreſſio linguæ, & vltra non progreſſio clare indicat te noluiſſe nomen Domini inuocare, ipſumque in teſtem adducere. Sic *Suarez tract. 4. Relig. lib. 1. de Iuram. cap. 13. n. 4. Sanch. in Decal. lib. 8. c. 2. n. 4. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. 1. in fine.* Quod tamen intelligendum eſt niſi ex adiunctis aliud obligatur. Nam ſi interrogatus de Veritate ſub Iureiurando, Reſponderes *Iuro ita eſſe.* vel *Iuro in forma Iuris,* ſine dubio eſſet Iuramentum; quia tunc verbum *Iuro*, ſatis eſſet determinatum, *Sanch. & Suar. ſupra.* Hinc à fortiori conſtat non eſſe Iuramentum ſi verbo *Iuro* addatur aliquid diſtrahens à ſua rigoroſa ſignificatione; vt *Iuro a tal, Iuro a diez, Iuro a mi, Iuro a quien ſoy,* ſic ſupradicti Doctores. *Sanch. n. 39. Bonacina p. 1. n. 7.* Idem eſt, ſi diceres abſque neceſſitate *Iuro por Vida de quanto puedo iurar,* nam cum per nihil iurare poſſis abſque neceſſitate per nihil cenſeris iurare. Aliàs ſi in illis verbis Iuramentum contentum eſſet, blaſphemè iurares illa verba vſurpans, nam ęquiualerent his, *iuro per vida de Dios.* Quia per nihil aliud iurare

potes *ſic Sanchez cap. 2. num. 23.* Ad idem eſt, ſi dicas *iura por eſta cruz*, non ſignata cruce, ex eo enim quod crucem non ſiguas reputaris intentiouem nou habere iurandi. *Sanchez numero 27.*

Alia Item ſunt verba indifferentia, quæ aliquando Iuramentum continent; aliquando non: quod ex intentione proferentis, & modo quo proferuntur, pendet. Hæc ſunt ſi dicas, *coram Deo ita eſt, Deus ſcit, & videt hoc ita eſſe, Deus mihi teſtis eſt.* Si enim ea proferas inuocatiuè, ſine dubio ſunt Iuramenta. At ſi ea proferas enuntiatiuè, enuntians Deum ſcire, cognoſcere, & eſſe teſtem illius rei, ac in eius præſentia fieri, nullo modo ſunt Iuramenta. *Emanuel Saa. verbo Iuramentum. num. 1. Suarez tom. 2. de Religione. tractat. 4. lib. 1. de Iuramento. cap. 13. numero. 18. Sanchez alijs relatis lib. 3. in Decalog. cap. 2. an. 10. Bonacina tom. 2. Diſputat. 4. quæſt. 1. punct. 1. num. 2.* eandem æquiuocationem ſentit *Petrus de Ledeſm. tom. 2. ſum. tract. 11. cap. 2. dubio* 1. & ex parte conſentit *Suarez lib. 1. de Iuramento. cap. 13. num. 8.* parificari illa verba, *viuit Deus, Deus eſt veritas, quòd hoc ita ſit*; ſi enim ea ſolum enuntiatiuè proferres affirmando Deum, qui eſt viuens, & ſumma veritas ſcire illud eſſe verum non iurares; ſecus ſi Deum in teſtem inuocares, Sed quia ex frequenti vſu & conſuetudine, vt Iuramenta vſurpantur; ea de cauſa reliqui omnes Doctores ea enumerant inter verba quæ certam diuini teſtimonij inuocationem continent. *Silueſter verbo Iuramentum 1. quæſt. 1. Acor. 1. part. lib. 11. cap. 13. quæſt. 1. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 2. num. 22.* Item illa verba. *Interficiar, ſi hoc ita non eſt*, Hiſpanè: *Que me maten ſi eſto no es aſſi*, Iuramentum continent ſi per modum execrationis dicantur. Quia hac via imprecaris tibi malum, ſicuti ſi diceres *Deus me interficiat, mori faciat, ſi falſum dico*, ſecùs verò ſi ſolam ſponſionem, & quaſi pœnæ infligendæ oblationem continerent. Faciunt enim hunc ſenſum, morti me offero & dedico, ſi verum non ſit. Et ita communiter vſurpari hæc verba, teſtatur *Sanchez d. cap. 2. num. 42.* Idem eſt de illis verbis *habear vt infidelis, mendax, hereticus, ſi hoc falſum ſit.* Solum enim te malæ opinioni ſubiicis, non autem Deum in teſtem inuocas. *Sanchez num. 41.* Item illa verba, *tantos Angelos vengan por mi alma como vos ducados teneys*, & illa *mejor me guarde Dios, y mas bien me haga, y mas ventura tenga, que eſſo es aſſi.* Etſi aliquando continere execrationem contrariam poſſunt; regulariter tamen & frequenter illam non continent; ſed ſolum enuntiatiuè proferuntur petendo à Deo Angelorum receptionem & ſpecialem Dei cuſtodiam. *Sanchez d. lib. 3. cap. 2. num. 39. & 40.*

Maiorem difficultatem continent illa verba quibus veritati diuinæ humanam comparas, vt ſi dicas, *Hoc eſt verum, ſicut verum eſt Euangelium.* Si enim veritatem diuinam, vel potius Deum in ea re lucentem in teſtificationem veritatis humanæ adducas, clarum eſt eſſe Iuramentum; At ſi ſolum hæc enuntiando proferas, (vt communiter proferri ſolent) affirmando inquam veritatem humanam inſtar eſſe diuinæ veritatis; eique aliqualiter aſſimilari, nequaquam iurare cenſeris, debes tamen omnino ab ijs locutionibus abſtinere; eò quod plures Doctores cenſeant, vt videre eſt apud *Sanchez lib. 2. in Decalog. capite 32. num. 13.* blaſphema eſſe. Cum autem tædio affectus dicis. *Por Dios que es bueno eſſo, que es regia coſa*, affirmat *Sanchez alijs relatis. lib. 3. in Decalog. dicto cap. 2. num. 13. fine.* Regulariter Iuramentum non eſſe, quia non ex animo adducendi Deum in teſtem, proferuntur; ſed ex animo oſtendendi tædium. Clarius eſt de illis; *cuerpo de Dios con tal ombre.* Quia nihil affirmant ſed animum iratum denotant. *Sanchez numero 14.* imo probabile eſt, blaſphema non eſſe, quando in hoc ſenſu proferuntur. Quia licet nomen Dei irreuerenter nominetur; non tamen intendis ei contumeliam inferre, neque in modo nominandi aliquid falſum aut contumelioſum de illo profers.

Ex his omnibus conſtat inuocationem diuini teſtimonij connotare neceſſario voluntatem liberam, non ſolum proferendi verba, quæ ex communi vſu tanquam Iuramenta vſurpantur; ſed etiam inuocandi per illa diuinum teſtimonium; Quia ſine hac voluntate non eſt vera inuocatio, ſed inuocationis fictio & ſimulatio; ſicut non eſt verum votum, quod ſine animo vouendi fit, nec verum Sacramentum, quod ſine intentione præſtatur. Sic *Valent. 22. diſputatione 6. quæſtione 7. punct. 1. Suarez tom. 2. de Religione tractat. 4. libro 1. de Iuramento. capite 1. à numero 8.*

Sed non caret difficultate qualiter hanc voluntatem habere potes cum falſum iuras. Non enim potes habere voluntatem, vt Deus tuam falſitatem teſtetur; ſiquidem cognoſcis clarè & manifeſtè hanc teſtificationem diuinæ veritati repugnare, & de obiecto impoſſibili voluntas haberi non poteſt. Item quam ſecuritatem homines habebunt in Iuramentis, ſi eorum eſſentia pendet ab intentione ſecreta iurantis: Facile enim deludi poſſunt, exiſtimantes vera eſſe Iuramenta, cum tamen non ſint ob defectum intentionis.

Verum hæc leuia ſunt, & inſufficientia ad reſolutionem communem & certam infirmandam. Fateor inquam te non poſſe habere voluntatem abſolutam, vt Deus falſum teſtetur; at potes eam voluntatem habere quatenus eſt ex parte tua; & in hoc conſiſtit periurij grauiſſima malitia. Minus vrget ſecundum. Nam eſto hominibus ſecreta intentio iurantis cognita non ſit; eſt tamen omnibus notum quemlibet iurantem obligationem habere iurandi verè, & abſque vlla fictione; & hoc ſufficit ad ſecuritatem, ſicuti licet veritatem, vel falſitatem rei iuratæ homines non cognoſcant, quia tamen cognoſcunt obligationem, quam habet iurans verum iurandi; ea de cauſa Iuramentum expoſtulant, vt de veritate iurata ſecuti ſint.

Deinde hæc inuocatio diuini teſtimonij, ſi comparatione Dei fiat nec verbis, nec aliis ſignis exterioribus indiget, ſed ſolum *actu intellectus & voluntatis* completur, vt bene dicit *Suarez tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 2. de Iurament. cap. 1. num. 4. & 5.* At ſi hominibus facienda eſt, verbis, aliiſque ſignis exprimi debet. ſic *Couarruu. cap. Quamuis pactum de pactis. 1. initio n. 4. Azor tom. 1. lib. 11. cap. 2. q. 4. Suarez lib. 1. de Iurament. c. 11. n. 4. & ſequentibus. Sanchez lib. 3. in decal. c. 1. n. 2. & cap. 2. n. 2.*

Dixâ

Digitized by Google

Dixi *ſignis*. quia ſæpe ſolis tactis Euangeliis vel cruce Iuramentum præſtatur abſque vlla verborum expreſſione. Et idem eſt, cum ſcriptura ſubſcribitur, in qua Iuramentum continetur. His enim ſignis æquè ac verbis exprimitur inuocatio diuini nominis. *Sanchez aliis relatis d. cap. 2. num. 12.*

Additur præterea in definitione Iuramenti, *vt ſit ad fidem faciendam vel promiſſionem firmandam.* Hic enim eſt finis iurandi. Iuxta *Paulum ad Hebræos 6.* Vbi Iuramentum eſſe dicit finem omnis controuerſiæ. Quia veritas per ipſum manifeſtatur, & confirmatur. Idem traditur. *lib. 1. ff. de iureiurando.* At debes aduertere te non vocare Deum, vt tuis dictis teſtimonium præbeat, & auctoritatem præſtet ſtatim. Hoc enim eſſet tentare Deum petendo miraculum, vel inſolitum opus abſque ſufficienti cauſa; oeque etiam Deum vocas vt poſt hanc vitam tuorum dictorum teſtis ſit, quia hæc petitio eſſet vana, & inutilis ad faciendam fidem, cum omnibus notum ſit illo tempore, Deum illuminaturum abſcondita tenebrarum, & manifeſtaturum conſilia cordium, iuxta *Paulum 1. ad Corinth. 4.* Sed vocas Deum vt tuis dictis teſtimonium præbeat, quando id ſibi placuerit, ſiue in hac vita, ſiue in futura, ſiue ſtatim, ſiue poſt longum tempus. Sic *Valen. 22. diſputatio 6. quæſtione 7. punct. 1. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 1. num. 1.*

Solùm obiici poreſt videri inordinatum, rem ſuperioris ordinis & omnino ſacram, qualis eſt Iuramentum ad temporalem & inferiorem qualis eſt veritatis manifeſtatio, & confirmatio, ordinari, vt ad finem proximum & immediatum.

Sed hæc obiectio nullius eſt conſiderationis; ſiquidem votis, proceſſionibus, & orationibus vtimur ad temporalia commoda conſequenda, eſt tamen quædam differentia inter hæc & Iuramentum. Nam oratio, votum, ſacrificium, & alia huiuſmodi abſque neceſſitate exercentur, ſolùm propter honorem Dei, eaque de cauſa non poſſunt ad commoda temporalia tanquam ad finem immediatum, & proximum ordinari, ſed tanquam ad effectum, ſeu finem ſecundariò intentum. Non enim ex ſacrificio, & ex oratione licitum eſt lucra temporalia primo quærere, ſed ſecundario, quia ad cultum Dei primo & per ſe ſunt inſtituta. At Iuramentum exerceri non poteſt (vt dicemus) abſque aliqua neceſſitate morali confirmandæ veritatis, vel firmandæ promiſſionis; ideo in hunc finem eſt inſtitutum; ac proiode poteſt primo, & per ſe ſpectari, non ſiſtendo ibi, ſed in Deum tanquam in vltimum finem omnia referendo, ſic *D. Thomas 2. 2. quæſt. 89. art. 1. & 5. Leſſius l. 2. de iuſtit. cap. 41. dub. 3. num. 16. Suarez tom. 3. tract. 4. de Relig. l. 1. de Iuram. c. 6. per totum, Bonac. tom. 1. diſputat. 4. quæſt. 1. p. 3. num. 2. Valen. 22. diſputat. 6. qu. 7. punct. 3. verſ. Reſpondeo igitur. pag. 1387.*

Pvnctvm II.

Quotuplex ſit Iuramentum & de eius differentia.

1. *Explicatur multiplex modus iurandi.*
2. *Non differunt ſupradicta Iuramenta ſpecie in ratione iurandi.*
3. *Ex alio capite differre poſſunt.*
4. *An in Iuramento execratorio inueniatur duplex malitia examinatur.*
5. *Ex parte rei iuratæ eſt triplex Iuramentum, aſſertorium, promiſſorium, comminatorium, & explicantur.*
6. *An Iuramentum annexum promiſſioni differat ab eo, quod ſimplici aſſertioni annectitur, reſoluitur non differre.*
7. *An Iuramentum purè aſſertorium differat eſſentialiter à promiſſorio? Videtur probabilius differre.*

1 EXplicata definicione Iuramenti, ad perfectam illius notitiam ſupponeudæ ſunt communes Iuramenti diuiſiones tam ex parte modi iurandi, quam ex parte rei iuratæ. Ex parte modi iurandi; diuiditur Iuramentum in Iuramentum ſolemne, & ſimplex. Iuramentum ſolemne vocatur, quod fit cum aliqua notabili circumſtantia, tactis Euangeliis, ara, cruce. Et ſimplex; quod omni hac circumſtantia caret, & in quo nomen Dei ſimpliciter inuocatur. Secundò diuiditur Iuramentum in Iuramentum iudiciale & extraiudiciale. Tertiò In Iuramentum tacitum & expreſſum, hoc eſt per Deum vel per creaturas. Quartò in Iuramentum abſolutum vel conditionatum. Quintò & præcipuè; in Iuramentum per ſimplicem conteſtationem, vel per execrationem. Iuramentum per ſimplicem conteſtationem, ſeu conteſtatorium eſt in quo Deus conteſtatur, & vt teſtis ſolum inuocatur; vt cum dicis, teſtor Deum, teſtis ſit mihi Deus, iuro Deum, iurò per Euangelia. Iuramentum per execrationem, ſeu execratorium huic conteſtatorio Iuramento ſuperaddit imprecationem pœnæ, cui te ſubiicis ſi falſum fuerit quod affirmas, vt ſi diceres. Nec mihi, neque meis cognatis concedat Deus ſalutem æternam, ſi hoc ita non eſt; præſtat enim hunc ſenſum; Deus quem teſtem inuoco veritatis aſſertæ, me, meoſque cognatos ſalute æterna priuet, ſi falſum ſit, quod affirmo. Qui modus iurandi frequens erat in teſtamento veteri, illoque fuit vſus *Paulus 2. Corinth. 1. teſtem inuoco Deum in animam meam.* Sic explicant hoc Iuramentum execratorium. *Caiet. 2. 2. q. 89. art. 1. verſ. ad id autem. Valent. 2. 2. diſput. 6. quæſt. 7. punct. 2. ad finem. Suarèz tom. 2. de Relig. tract. 4. l. 1. de Iurament. c. 12. num. 8. Leſſius l. 1. c. 41. dub. 2. num. 8. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 1. num. 5. Bonacin. diſp. 4. qu. 1. punct. 1. in principio.*

Hæc omnia Iuramenta in ratione Iuramenti ſpecie non differunt; neque eorum diuerſitas eſt neceſſariò in confeſſione manifeſtanda. Nam cum eſſentia Iuramenti ſita ſit in inuocatione diuini teſtimonij, quod inuocetur hoc vel illo modo, materiale, & per accidens ad rationem Iuramenti. Et licet *Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 89. art. 2. ad 2.* cum Diuo *Auguſt. Epiſtola ad Publicolam* quem refert, ſentiat Iuramentum expreſsè inuocando ipſum Deum grauiùs eſſe ſtrictiuſque obligare, quam Iuramentum tacitum ſeu per creaturas; non obinde infertur differre ſpecie, neque ita notabiliter aggrauare vt in confeſſione exprimi neceſſariò debeat. Adde hanc maiorem

grauitatem & ſtrictiorem obligationem ſolùm in appatentia & hominum æſtimatione eſſe, non tamen verè & reipſa; ſiquidem eadem eſt in omnibus Iuramentis indiuiſibilis ratio; nempe diuini teſtimonij inuocatio. Et ita ſuſtinent *Sotus lib.8. de iuſtitia quaeſt.1.ad finem.Couarruuias de pactis t.p. initio num,3. Caut.22. quaeſt. 89. artic.1. paulò poſt princip. Azor tom.1. lib.11. inſtitution. moral. cap.2. quaeſt.7.& ſequentibus. Sayro claui Regia lib.5.cap.2. num.2.Leſſius l.2.de iuſtitia cap.42.dub.2.num.9. & 10.Suar.tom.2.de Relig.l.1.de Iuram.c.5.num.13.& c.9.num.2. & c.12. n.10. Sanchez lib.3. in Decalog. cap.1.n.9.Bonacin.diſp.4 q.1.punct.2.*

Dixi in ratione Iuramenti ſpecie non differre, nec vnum præ alio notabiliter aggrauare; vt tacitè inſinuarem, ex alio capite habere poſſe grauitatem neceſſariò in confeſſioue manifeſtandam: Si enim Iuramento blaſphemia adiuncta ſit, vt ſi per pudenda Chriſti iurares, elarum eſt te obligatum eſſe in confeſſione manifeſtare, quia Iuramento nouam malitiam blaſphemiæ ſpecie diſtinctam ſuperaddis; ſic *Azor dicto cap.2.quaeſt.10. Sanchez cap.1.num.9.fine.* Idem eſt ſi falſum Iuramentum in iudicio proferres legitimè interrogatus. Nam eſto illud Iuramentum non cederet in tertij præludicium; nihilominùs, quia ex virtute obedientiæ, vel iuſtitiæ legalis obligatus eras, veritatem manifeſtare, & occultaſti, inſuperque occultationi Iuramentum addidiſti, duplex peccatum vel vnum cum circumſtantia ſpecie diuerſa commiſiſti; nempe peccatum inobedientiæ, ſeu iniuſtitiæ,& peccatum periurij. Sic Sanchez loco allegato.

Solùm de Iuramento execratorio falſo eſt grauis difficultas: an propter execrationem committas malitiam ſpecie diſtinctam à Iuramento? Et ratio difficultatis eſt; quia iurans falſo interpoſita vita propria, vel tuorum parentum, inuocas Deum vt te tuoſque parentes vita priuet ſi fallis in aſſertione. At talis inuocatio eſt eoutra charitatem,vel pietatem. Ergo eſt malitia diſtincta neceſſariò in eonfeſſione manifeſtanda.

Huic difficultati dupliciter reſpondere poſſumus. Primò cum *Valer.diſp.6.q.7,punct.2.fine.* non eſſe contra charitatem, nec pietatem illam petitionem. Quia petis, quod mereris ob iniuriam illatam; qui enim falſo iurat, dignus eſt qualibet pœna grauiſſima. Ergo petitio pœnæ tibi debitæ in ſatisfactionem iniuriæ diuinæ iuſtitiæ factæ eontra eharitatem, aut pietatem eſſe non poteſt? Sed obiicit *Sanch.l.3. in Decal.c.1.n.7. circa finem.* peccatori non eſſe licitum deſiderare infernum, etſi Deus ea iuſta pœna plectere eum poſſit. Ergo non erit licitum petere à Deo, vt te tuoſque parentes vita priuet, ſi falſum iuras: Eſto iuſtè ea pœna puniri à Deo poſſis? At reſpondere poteris deſiderium, & petitionem inferni, alteriúſue grauis mali eſſe illicitam; at illud malum petere in ſatisfactionem iniuriæ diuinæ, & ſub ea conditione ſi diuinæ maieſtati ſic infligendum placuerit,non videtur illicitum. Iurans autem falſo hoc modo imprecatur ſibi malum; petit inquam à Deo, vt ſi falſum ſit,quod iurat, Deus pro beneplacito ſuæ voluntatis iniuriam ſibi factam vindicet illa pœna, quam proponit; quare non ex animo damnificandi ſibi, vel parentibus malum imprecatur, ſed ex animo ſatisfaciendi diuinæ offenſæ: Non ergo eſt contra charitatem vel pietatem.

Secundò reſpondere poſſumus cum communi ſententia, ſic iurantem falſo, regulariter non petere ex animo illam vindictam, ſed potiùs ſi rogaretur, reſponderet ſe contrarium deſiderare. Ergo non peccat contra charitatem, vel pietatem grauiter, ac proinde obligatus non eſt hanc circumſtantiam in confeſſione manifeſtare, ſic *Caietan. 2. 2. qu. 89. art. 1. Nauarro in ſumma c.12. num.1.fine.Petrus de Ledeſm.2.tom.ſum.tract.11.c.1. dub. 3. Sayro in claue Reg. l. 5. c. 2. fine. Ex parte Suar.tom.2.de Relig. l.1. de Iuram. c.12. fine. Sanch. l.3.in decal.c.1.num.7. Bonacin.tom.2.diſput.4.q.1. punct.2. in principio.*

Fateor hanc ſolutionem difficilem eſſe. Non enim ſatis percipio quomodo poſſit eſſe verum Iurameutum execratorium abſque petitione voluntaria & vera vindictæ. Nam Iuramentum eſſe non poteſt, quin iurans petat quantum in ſe eſt, vt Deus ſit teſtis rei iuratæ. Ergo Iuramentum execratorium eſſe non poterit, quin iurans execratoriè petat quantum in ſe eſt Deum vt rem iuratam teſtetur illo ſigno vindictæ. Aliàs ſi ex animo hunc teſtificationis modum non petit, non verè ſed fictè execratoriè iurat; ſicuti non verè, ſed fictè iurat, cum non ex animo petit Deum eſſe teſtem. Nihilominùs reſponderi poteſt, eſſe verum Iuramentum execratorium; tametſi ex animo vindictam non petas; quia continet totam eſſentiam Iuramenti, quæ in inuocatione Dei in teſtem ſita eſt, quæ eſſentia non pendet, ſiue ex animo petatur vindicta, ſiue non; eſt enim quid diuerſum à ratione Iuramenti, & licet quatenùs eſt execratorium neceſſariò continere debeat inuocationem Dei in vindicem. Quia tamen hæc inuocatio accidentalis eſt Iuramento, ideò Iuramentum execratorium abſolutè & propriè ſic appellandum eſt; tametſi ex animo execratio non fiat.

Ex parte rei iuratæ communiter Doctores diſtingunt duplex Iuramentum. Aliud aſſertorium, aliud promiſſorium. Alij tertium addunt nempe comminatorium.

Aſſertorium eſt, quando aliquid aſſeris, vel negas,ſiue ſit præſens, præteritum,vel futurum. Vt ſi iures eclipſim, vel pluuiam fuiſſe eſſe, vel forè. Verum re diligenter conſiderata ſemper in actu exercito (licet non in actu ſignato) in omni Iuramento aſſertorio veritas contingens de præſenti affirmatur. Si enim ſub Iuramento affirmas pluuiam fuiſſe vel fore, quod primò & principaliter affirmas, eſt. Te cognoſcere & intelligere pluuiam fuiſſe, vel fore. Nam ſi daremus te id non cognoſcere, & ſi de facto fuiſſet, vel foret; ſine dubio falſum iurares, vt expreſsè tradit *Diuus Auguſtinus ſermone 28. de verbis Domini.* Relatus in *cap. homines 22. quaeſt. 2.* Ergo Iuramentum aſſertorium in actu exercito ſpectat in iurante primo, & per ſe notitiam rei iuratæ, ſi quidem ex illa notitia præcipua veritas, vel falſitas Iuramenti deſumitur. Cognoſcere autem, vel non cognoſcere ſemper eſt contingens. Ergo in Iuramento aſſertorio, quod primò aſſeritur, eſt veritas contingens, Sic *D. Thom. 2.2. q.89.art.1.& 7.Suar.tom.2. de Relig. l.1. de Iuram. cap.10. num.1.*

Promiſſorium Iuramentum à promiſſione dicitur; quia rem promiſſam Iuramento firmas. Sed aduerte Iuramentum promiſſorium aſſertorium.

conti-

continere. Nam in omni Iuramento promiſſorio vt verum ſit debes verum animum habere, promiſſum implendi: Aliàs fictè promitteres, falſóque iurares. Aſſeris ergo tacitè hunc animum habere. Ergo eſt verum Iuramentum aſſertorium. At quia rem futuram promittis, & ad eam firmandam Iuramentum aſſumis; ea de cauſa promiſſorium vocatur, ſic *Sanch. l. 3. in Decal. c. 1. num. 4. Valent. 22. diſp. 6. q. 7. punct. 2. in principio.*

Comminarorium Iuramentum dicitur, quando pœnam alteri comminaris, quod Iuramentum reducitur ad promiſſorium; quia eſt vera & abſoluta promiſſio de pœna alteri infligenda.

Circa ſupradictam diuiſionem duplex eſt difficultas. Prima an Iuramentum de re futura facienda abſque illius promiſſione, diuerſum ſit à Iuramento, quo rem illam faciendam promitteres? Et quidem te poſſe hoc diuerſo modo iurare rem futuram, tradit *Valentia 22. diſput. 6. qu. 7. verſ. ſecundum videtur certum.* Cum enim de peccatis doles propoſitum, & voluntatem habes, ea iterum non committendi. Non tamen propriè Deo promittis ea non commiſſurum; aliàs obligatus eſſes ex voto ab eis abſtinere. Quid ergo obſtat quominùs hoc propoſitum, & voluntatem iuramento firmes? Illud ergo Iuramentum adhærebit propoſito non promiſſioni; ſecùs eſſet ſi facta promiſſione illam Iuramento firmares; tunc enim promiſſioni Iuramentum adhæreret. Poſito autem Iuramentum fieri poſſe hoc diuerſo modo videtur vnum ab alio differre. Quia adhærens promiſſioni promiſſionem inuoluit. Promiſſio autem à propoſito omnino diuerſa eſt. Ergo vnum Iuramentum ab alio omnino eſt diſtinctum.

Nihilominùs dicendum eſt in ratione Iuramenti vnum ab alio non differre. Quia ſiue res ſub rigoroſa promiſſione oblata ſit, ſiue ſolùm ſub ſimplici propoſito; Iuramentum in ratione Iuramenti æquè ſuper illam cadit, & æquè iurantem adſtringit ad illius executionem, ne falſo Deum in teſtem adduxerit. Sic *Suar. l. 1. de Iuram. c. 9. num. 7.* Dixi non differre in ratione Iuramenti. Nam ex ratione promiſſionis clara eſt differentia; ſi Iuramentum de re futura eſſe poteſt abſque illius vera promiſſione.

Secunda difficultas eſt: an in ratione Iuramenti Iuramentum purè aſſertorium differat eſſentialiter à Iuramento promiſſorio? Communis ſententia negat; eò quòd eſſentia Iuramenti qua tale eſt, in inuocatione diuini teſtimonij conſiſtit. Quod autem diuinum teſtimonium inuocetur ad firmandam rei futuræ, vel præſentis veritatem per accidens eſſe videtur. Ergo Iuramentum promiſſorium à purè aſſertorio ſpecie non diſtinguitur. Item ſi Iuramentum promiſſorium quatenùs rem futuram reſpicit, diſtingueretur ſpecie à purè aſſertorio, Iuramentum promiſſorium duplicem in ratione Iuramenti ſpeciem haberet, aliam promiſſorij, aliam aſſertorij; Nam negari non poteſt eſſe verum aſſertorium, quatenùs aſſerit iurantem de præſenti intentionem habere implendi quod iurat. At nullus actus eſſe poteſt in duplici ſpecie diſtincta. Ergo Iuramentum promiſſorium in ratione Iuramenti non differt ſpecie à purè aſſertorio. Sic *Caiet. 2. 2. q. 89. art. 1. Couarr. in c. quamuis pactum de pactis in princip. n. 3. Valent. 22. diſput. 6. q. 7. punct. 2. Suar. l. 1. de Iuram. c. 9. num. 1.* teſtatur eſſe omnium. Et *num. 6.* tamquam probabiliùs defendit.

Verum licet hæc ſententia, quia communis ſuſtinenda ſit. At credo eſſe ſatis probabile, & fortè probabiliùs. Iuramentum promiſſorium, qua tale eſt à purè aſſertorio eſſentialiter differre. Primò; quia in Iuramento purè aſſertorio inuocas Deum, vt teſtem; at in Iuramento promiſſorio rem futuram reſpiciente, non tam vocas Deum vt teſtem, quam vt fideiuſſorem. Non enim promittens rem futuram, vocas Deum, vt teſtetur rem futuram fore. Quia hoc tibi eſt omnino incognitum. Illa enim petitio vana eſſet, & nullo modo tuam promiſſionem firmaret. Eſſe enim rem promiſſam de facto futuram, eſt quid contingens, & multis viis impediri poteſt. Ergo eſſentia Iuramenti promiſſorij ab ea contingentia pendere non poteſt. Non igitur petis à Deo vt teſtetur rem fore futuram; cum ſub Iuramento rem futuram promittis. Sed petis à Deo, vt ipſe ſua præſentia tuæ promiſſioni auctoritatem præſtet; videlicet quòd rem, quam promittis ſis executurus. Ex qua aſſiſtentia obligatus manes adimplendi promiſſum propter fidem datam in præſentia Dei; ſicut ſi contraheres ſponſalia coram Rege, obligationem haberes adimplendi ob dignitatem Regis in teſtem adducti: Munus verò fideiuſſoris & teſtis eſt ſatis diuerſum. Fit ſane diuerſum eſſe Iuramentum promiſſorium ab aſſertorio. Et confirmari poteſt; quia in Iuramento promiſſorio duplicem habes obligationem. Vna eſt, habere animum implendi promiſſum. Alia; de facto implere. Vnde in confeſſione teneris manifeſtare, ſi cum promiſiſti non habuiſti animum adimplendi. Quia tunc adduxiſti Deum in teſtem falſi. Et ſi poſtea cum poſſis non imples; teneris ſimiliter manifeſtare; Quia Deo quem in aſſecuratorem adduxiſti iniuriam facis promiſſis non ſtando. Ergo Iuramentum, ex quo hæc duplex obligatio oritur, diuerſum eſt. Confirmo ſecundò promiſſorium Iuramentum, quatenùs tale eſt, & rem futuram reſpicit, non ſemper obligat ſub graui culpa præſtare verum quod promiſſum eſt, vt communior ſententia tenet. At Iuramentum purè aſſertorium ſemper in quacumque materia etiam leuiſſima obligat ſub graui culpa ad veritatem. Ergo Iuramenta ex quibus hæ proprietates ita diuerſæ procedunt; diuerſa ſunt. Confirmo tertiò. Iuramentum aſſertorium primum, & per ſe tendit ad teſtandam veritatem rei iuratæ, non ſecundum ſe, ſed quatenùs iurans intelligit. Vnde ſi inuincibiliter iurans intelligit rem ſic ſe habere, vt per Iuramentum affirmat, abſolutè verum iurat; eſto de facto aliter ſe res habeat. At Iuramentum promiſſorium primò & per ſe tendit ad teſtandam veritatem rei iuratæ ſecundum ſe. Ergo hic diuerſus modus adducendi Deum in teſtem diuerſitatem indicat in Iuramento. Et ita in hanc partem inclinat *Suarez (vt ipſemet dicit) lib. 1. de Iuramento cap. 9. num. 5.*

Neque obſtat contrarium fundamentum. Dicimus namque diuinum teſtimonium adductum ad confirmandam veritatem futuram, diuerſimodè adduci, quàm ad confirmandam veritatem de præſenti, vel de præterito. Quia ad huius confirmationem adducitur vt teſtis; ad illius verò vt fideiuſſor. Item in Iuramento purè aſſertorio adducitur ad confirmandam veritatem rei iuratæ, prout eſt in mente iurantis. At in Iuramento promiſſorio non tam ad confirmandam hanc veritatem, quam ad confirmandam veritatem

rei iuratæ ſecundum ſe adducitur.

Neque obſtat vnum actum duplicem ſpeciem moralem babere; promiſſio enim iurata de obſeruanda caſtitate,& eſt votum, & eſt Iurameotum. Irem periurium blaſphemum ſimul eſt contra religiooem ratione periurij, & ratione blaſphemiæ. Quid mirum ſi Iuramentum promiſſorium, quatenùs adducit Deum in teſtem veritatis præſentis, conueniat cum Iuramento aſſertorio, & eiuſdem rationis ſit, quatenus verò adducit Deum aliquomodo vt aſſecuratorem & ſponſotem, ab illo differat? Adde actum, qui vim habet adducendi Deum in teſtem iotentionis præſentis, & ſponſorem executionis futuræ eſſe in vnica ſpecie morali diuerſa ab iis actibus, qui vel Deum tantum adducerent in teſtem, vel tantum io ſponſorem.

Pvnctvm III.

Quæ perſonæ iurare poſſunt, tam in iudicio, quam extra?

1. *Omnes extra iudicium iurare poſſunt, quod probatur diſcurrendo per ſingulas perſonas.*
2. *In iudicio omnes iurare poſſunt, qui non fuerint aliquo iure excluſi.*
3. *Excluditur periurus.*
4. *Deinde infamis.*
5. *Item ſocius criminis.*
6. *Item inimicus.*
7. *Item perſona vilis, & inops.*
8. *Item Sarracenus, Iudæus, & alij, ex diuerſa lege.*
9. *Item Laycus aduerſus Clericum.*
10. *Item mulier in cauſa criminali.*
11. *Item pueri ante pubertatem.*
12. *Item conſanguinei, & affines intra quartum gradum,*
13. *Item domeſticus ipſius producentis.*
14. *Item Clerici ſacerdotes.*
15. *Iurans in iudicio debet eſſe ieiunus, ex conſilio tantum, non ex præcepto.*

1 CErtum eſt extra iudicium quamlibet perſonam rationis compoteiu iurare poſſe. Conclusio eſt ab omnibus recepta, quam breuiter probo diſcurrendo per ſingulas perſonas. Deus Optimus Maximus ſæpè in Scriptura legitur iuraſſe. *Geneſ.22. Ierem.22.44. Paulus ad Hebr. 6.ibi, per ſemetipſum iurauit.* Veruntamen eſt non eſſe propriè Iuramentum; cum non fuerit propriè actus Religionis, neque veritati & dicto diuino aliquam confirmationem adhibuerit. Quaptopter *Caietan.in cap.12. Geneſis* dicit Deum ſolum metaphoricè iuraſſe, cui conſonat *Suarez tom.2.de Relig.tract.4. lib.1. de Iuram. cap.14. num. 2.& 3.*

Quod ſi roges ad quid ergo Deus iorauit, ſi ſuis dictis confirmatiouem aliquam dare non poterat? Reſpondeo iuraſſe, vt nos attentiores, & certiores redderet immutabilitatis conſilij ſui, videntes non ſemel, ſed iterum eandem ſuam nobis auctoritatem obiicere,& ioterponere. Quod ſatis indicauit Apoſtolus ad *Hebr. 6.* cum dixit: Volcos Deus oſtendere immutabilitatem conſilij ſui interpoſuit iuſiurandum, vt per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium haberemus.

Chriſtus verò Dominus potuit propriè iurare, cum habuerit maiorem ſe ſcilicet Patrem quoad diuinitatem, per quem iurare poſſet. Aliquando iuraſſe, affirmat *Innocent.3.in c.etſi Chriſtus de iureiurando*, & vt probabile defendit *Suarez illo lib.2. de Iurament.cap.14.num.9.*

Angeli ſancti loquentes cum hominibus iurare quidem poſſunt, & de facto iurant, vt conſtat ex *Apocalyp.10.* Vbi Angelus iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum, & notauit *Innocent.3. in d.c. etſi Chriſtus.* Et ratio eſt quia noſtra incredulitas, & diffidentia aliquando diuini numinis atteſtatione confirmari oportet, ſecùs eſt quando Angeli inter ſe loquuntur. Tunc enim cum conſtet euidenter cuilibet Angelo alium mentiri non poſſe; eò quod beatus ſit, Iuramentum neceſſarium non eſt. Ergo præſtare illud non poſſunt. Aliàs poſſent peccare aſſumendo nomen Dei in vanum. Angeli mali neſcio qua ratione loquentes inter ſe & cum hominibus iurare non poſſint; cum ex malo fine id præſtare valeant. Credo tamen rarò iurare. Vt dicit *Suar. tom.1.de Relig.tract.4. l.1.c.14. num.15.* Ne videantur diuino teſtimonio indigere ad ſuorum dictorum confirmationem; néue Deum aliquo modo ſuperiorem cognoſcant. Quod dictum eſt de Angelis, dicendum eſt de hominibus beatis, & damnatis.

De viatoribus illi tantùm verè iurant, qui verum Deum agnoſcunt. Quia illi tantum diuino teſtimonio confirmare veritatem poſſunt. Hi quicumque ſint, modo diſcretionem & libertatem habeant iurare poſſunt, & periurare, vt de pueris expreſsè dicitur *cap.1.de delictis puerorum.*

2. Si verò de his qui iurare poſſunt in iudicio loquamur: affirmandum eſt, omnes homines habentes vſum rationis iurare poſſe, niſi aliquo iure poſitiuo repellantur. Sic omnes doctores. Videamus ergo, qui ſint à iure repulſi, & ſic intelligetur qui iurare poſſint.

3. Primò, excluditur periurus in pœnam delicti commiſſi. Sed qui periurus, & à quo Iuramento repellatur? Puncto vltimo huius diſputationis dicemus.

4. Secundò, excluditur infamis infamia iuris, qualis eſt omnis, qui de graui crimine eſt damnatus *cap.ſi quis 3.quæſt.4.* Et ibi *Gloſſa, & capite nulli vnquam. eadem cauſa & quæſtione. cap. conſtituimus. 3. quæſtione 5. & capite alieni erroris. 2. quæſtione 7.* Vbi probat *Gloſſa* iudicem poſſe repellere etiam ſi reus illum recipiat. Infamis infamia facti, qualis eſt ille, qui criminoſus eſt, & tamen in iudicio non eſt condemnatus, debet repelli à Iuramento in iudicio, ſi eius crimen probetur. Sic *Leſſius lib. 2. de Iuſtitia cap. 30. numero 39.* relato *Iulio Claro quæſtione 24. numero 13.* Et videtur haberi expreſsè *capite ſuper eo 13. de teſtibus, & atteſtationibus*, ibi *ſi ante non ſunt conuicti, vel confeſſi de criminibus illis dummodò inde conuincantur in teſtimonium non debent admitti*, Et probat *Gregor.Lopez.leg.8.tit.16.part.3. Clarius* demonſtrat *tex in cap. teſtium 14. de teſtib. & atteſtat.* Ibi. Teſtimonium eius cui ab aduerſa parte opponitur crimen, merito reprobatur in criminali cauſa

ſiue

Digitized by Google

ſiue ciuili, ſi in ipſo crimine perſeuerat, ſi verò ſit de crimine emendatus, & cum non committetur infamia, non eſt in cauſa ciuili vel etiam cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam) pro reatu periurij, repellendus. In criminali autem, ſi criminaliter procedatur, & conuictus extitit de crimine; aut eius opinio aliquando grauata fuit. Pro eo quod fuerit à iudicio tali modo repulſus, poterit remoueri. Admitti tamen poterit in cauſa ciuili, vel criminali ſi ciuiliter procedatur, hoc eſt ſi procedatur via inquiſitionis, & ad præcauenda damna primo, & per ſe non ad puniendum delinquentem, & ita intelligo dictam *leg.21. titul.16. partita 3.* vbi varij propter diuerſa crimina à teſtimonio dicendo repelluntur; etiam ſi per ſententiam condemnati non ſint: modo tamen eorum delictum probetur. Intelligo inquam neque in criminali cauſa neque in ciuili admittendos eſſe, ſi in crimine perſeuerant; quia ſunt infames infamia facti. Si verò emendati ſunt, poſſunt in cauſa ciuili; vel criminali; ſi ciuiliter procedatur admitti. Et hinc intelligitur etiam textus *in capite Non debet.56.eodem in titulo de teſtibus.* vbi accuſatus criminaliter ad teſtificandum non admittitur pendente accuſatione; quia pro tunc grauata eſt eius opinio. Non admittitur inquam in cauſa criminali, quando criminaliter agitur. Secus ſi ciuiliter procedatur, & in cauſa ciuili; quia vſque tunc non eſt infamis infamia iuris. Quod ſi in exceptis criminibus. (qualia ſunt hæreſis, Symonia, Sodomia, crimen læſæ maieſtatis, maleficium, ſortilegium, furtum famoſum, ſtuprum, rapina &c.) procedatur: criminoſus & infamis infamia iuris admittitur; dummodo malæ opinionis fuerit accuſatus. Videtur expreſsè decidi in ſupradicto *cap. non debet. & in primis.2. quæſt.1.* ibi, ſi verò de crimine maieſtatis dicatur accuſatus; neque ipſis etiam credendum fuit, ſi vita, & opinio eius talis antea non extitit. Cum autem ibi dicitur, viliſſimis teſtibus, ſiue corporali diſcuſſione credi non debere, quodque ſimiliter habetur *cap. illi qui 5.quæſt.5.* & docet *Iulius Clarus quæſt.24. num.13.* intelligi debet quando ipſemet viliſſimus teſtis in dicendo teſtimonio vacillat, ſecus è contra, vt docet *Bartolus ex leg.ex libero in principio ff. de quæſt.* Et habetur *leg.fin.tit.16.partita.3.* Et ibi Gregorius Lopez. Adde ſecundum eoſdem Doctores viliſſimum teſtem torqueri, ſi conuincatur de mendacio, vel ſponte feſtinans vadat ad corrumpendam veritatem. In criminalibus teſtis qui præſumitur ſcire veritatem & eam non dicit, ita *Baldus & Gloſſ. in leg. verba cod. de adulteriis & Gregorius Lopez vbi ſupra.*

5. Tertiò excluditur à iudiciali Iuramento ſocius criminis. *cap. veniens 10. de teſtibus. & leg. fin. cod. de accuſationibus.* Et habetur. *leg. 21. tit. 16. partita 3.* Et notat *Leſſius* ex omnium ſententia *lib.2. de iuſt. cap. 30. num. 39.* Ratio eſt, quia putatur falſum alteri impoſiturum, vel ex eo quod ſperet ſe liberandum propter complicem, vel quia optat in ſupplicio ſocium habere ratione odij, aut ſolatij. In exceptis verò criminibus ſocius criminis ſecundum canones, non admittitur (hæreſi excepta) ſi criminaliter procedatur; aut ſi ciuiliter procedatur, & ſit non ſolum ſocius criminis ſed etiam muneris; eo quod emolumentum acceperit ex ſocietate in tali crimine habetur expreſsè *cap. Mediatores. 1. de teſtibus in 6. & cap. veniens 10. de teſtibus.* Et ibi *Gloſſ. verſ. confeſſo, & cap. cum monaſterium. 1. de confeſſis* & multis allegatis docet *Flamin. Pariſius lib.14. de Reſign. beneſic. quæſt. vlt. num.28. & 43.* Si verò ciuiliter procedatur; admitti poteſt, vt conſtat ex *d. cap. Mediatores.* At ſecundum leges, & praxim receptam ſiue criminaliter, ſiue ciuiliter procedatur, ſocius criminis interrogari poteſt de ſociis, & eius teſtimonium valet ad præſumptionem faciendam in criminibus exceptis, & in omnibus illis, quæ poſſunt ſine ſocio committi, vt tradit. *Leſſius d. cap. 30. num. 39.* Non tamen ſemiplene probat, neque eſt indicium ſufficiens ad torturam vt docet *Salicetus in leg. fin. cod. de accuſationibus*, niſi concurrat aliqua alia præſumptio, & *Bartolus in leg. repeti ff. de quæſtion. Alexander. conſ.89. volum. 3. Gregor. Lopez leg. 21. tit. 16. partita 3. Maſcardo de probationibus concluſ.1311. Gloſ. in cap. mediatores de teſtibus in 6. verbo ad teſtimonium, & in cap. quoniam. de teſtibus.* Vbi mulier admiſſa fuit contra Epiphanium Presbyterum de crimine cum illa commiſſo, non ad plenam probationem, ſed ad præſumptionem tantum, vt notat ibi *Gloſſ.* verbo *peregiſſe* aliique plures, quos refert *Flaminius Pariſi lib.14. quæſt. vltima à num. 1. & ſequentibus.* Verum contrariam huius receptæ ſententiæ defendit *Leſſius* aliis relatis *lib.2. de iuſtitia cap.30. num.39. dubio 5.* affirmat namque depoſitionem ſocij non ſolum eſſe ſufficiens indicium ad torturam, ſed etiam eſſe ſemiplenam probationem & accedente alio ſocio, qui idem deponat eſſe plenam probationem & poſſe reum damnari: ſubiungit tamen, & benè, hanc depoſitionem debere fieri tanquam à teſte nempe cum Iuramento, & citata parte; cui etiam danda eſt copia depoſitionis, vt ſe defendat. Sed immeritò Leſſius à communi ſententia & in praxi recepta recedit, ſocius namque criminis ob præſumptionem, quam habet dicendi falſum, eſt teſtis diminutus. Non igitur eius depoſitio niſi aliis adminiculis adiuuetur, ſemiplenam probationem conſtituere poteſt. Socio criminis accedit laborans ſimili morbo, qui propter eamdem rationem à teſtimonio dicendo repellitur, habetur expreſsè *cap. perſonas de teſtibus*, & ibi *Gloſſa*, vnde Iudex habens ſimilem cauſam poteſt recuſari. *cap. cauſam quæ. 2. de iudiciis*, & qui in crimine detinetur, non poteſt alium accuſare, vel denunciare. *capite qui ſine 3. quæſtione.7.*

6. Quartò, & præcipuè excluditur à Iuramento iudicij inimicus eius, contra quem debet ferre teſtimonium. Habetur expreſsè *cap. accuſatores. cap. omnes 3. quæſt. 5. & ſequentibus.* Quæ autem inimicitia à teſtificando repellat? Non eſt facile dictu. Veriùs videtur debere eſſe inimicitiam capitalem, & criminalem. Quia ſolum propter hanc legatum perditur. Vt in *leg. 3. ff. de adimend. leg. & lib. 1. tit. 25. inſtitut. de excuſation. tutorum §. inimicitiæ*, vbi Imperator affirmat à tutela, vel cura ſolere capitales inimicitas excuſare, ergo illæ ſolæ excludunt à teſtimonio, & in *leg. 22. tit. 16. part. 3.* dicitur. Por ende defendemos que ningun ome que ſea enemiciado con otro de gran enemiſtad que no pueda ſer teſtigo &c. Et *Gregorius Lopez*, ibi pluribus firmat, conſentit *Leſſius lib. 2*

cap..

cap.30.n.37.dub.5. Qui optime addit hunc inimicum etiam in criminibus exceptis repelli, in quibus alij teſtes minus idonei admittuntur, vt in probanda Simonia, Sodomia, Hæreſi, &c. *Cap. per tuas, cap. licet Heli. cap. meminimus. cap. cum oporteat de Simon. & cap. cum P. Mancolena Presbyter. de accuſationibus* & ibi *Gloſ.*

7. Quintò excluditur à Iuramento iudiciali perſona vilis & inops, de qua eſt ſuſpicio facilè poſſe pecunia corrumpi, habetur expreſsè *leg. 3. circa medium. & leg. 22. tit. 16. partita 3.* Et ibi *Gregorius Lopez.* Aduerte tamen perſonam pauperem ſi vilis, & inhoneſta non ſit, non excludi à Iuramento præſtando, ſic *Gregorius Lopez,* ſupra. *Silueſter* verbo *teſtis. q. 1. Leſſius cap. 30. dub. 5. n. 39.* & probat *lex 3. & 4. ff. de teſtibus.*

8. Sextò excluditur Sarracenus, Iudæus, & alij ex alia lege à teſtimonio dicendo contra Chriſtianum. Quia ob diſſimilitudinem religionis & odium frequenter conceptum præſumuntur falſum iuraturi, habetur. *c. 1. c. Iudæi c. licet de teſtibus. & c. omnes. c. nulli. 3. q. 4.* Et habetur *leg. 8. tit. 16, p. 3.* Et ibi *Gloſſ.* verbo *Iudio o moro,* excipitur tamen crimen læſæ maieſtatis humanæ, & diuinæ in quo iurare poſſunt aduerſus Chriſtianum ſi eſſent homines eius conditionis, qui inter ipſos paganos admittuntur in teſtimon. Sic ſupradicta *lex part.*

9. Septimò Layci aduerſus Clericos non admittuntur in iudicio ad teſtificandum. *cap. de cætero, de teſtibus.* Quando criminaliter proceditur & omnes illi, qui Sacerdotes eſſe non poſſunt à teſtificando contra ſacerdotes expelluntur, *cap. ipſi Apoſtoli & cap. teſtes 2. q. 7.* ſecus verò eſt ſi ciuiliter procedatur, vt conſtat ex *cap. quoniam de teſtibus,* item in exceptis criminibus bene admittuntur. *Cap. tanta de Simonia. cap. Sacerdotes 2. q. 7.* Et *leg. ſi quemquam cod. de Epiſcopis. & cleric.* Requiritur tamen quod Layci ſint bonæ famæ, ſi enim viles ſint, & famæ malæ: debet Clericus antea eſſe infamatus de illo crimine, & malè audire. Et ex alia parte illis credendum non eſt ſine corporali tormento, vt habetur. *cap. in primis 2. quæſt. 1.* Quod intelligendum eſt iuxta ſuperius dicta. An vero plene probet eorum teſtimonium, eodem modo dicendum eſt, ac de ſociis criminum diximus.

10. Octauo mulier Iure Canonico à teſtificando repellitur, ſi ſit in cauſa criminali ob fragilitatem ſexus, & ingenij mutabilitatem, habetur *cap. forus de verborū ſignificat. §. vlt. cap. cum P. Mancollena. cap. Meminimus de accuſat. cap. Mulierē 33. q. 5.* Et ibi *Gloſ.* verbo, *nec teſtis,* ſolum admittitur in illis caſibus in quibus infames. Quod ſi ciuiliter procedatur; aut in cauſa ciuili; mulier etiam contra Clericum admitti poteſt. *Cap. quoniam. cap. iam litteris de teſtibus. & cap. forus de verborum ſignification.* Iure tamen ciuili in omni cauſa admittitur. *leg. ex eo 18. ff. de teſtibus,* præterquam in teſtamento. *leg. qui teſtamento 20. §. mulier ff. qui teſtament. facere poſſunt, & §. teſtes inſtit. de teſtamentis.* Sic tradit relato Gomerio *c. 12. num. 13.* cum communi ſententia *Leſſius lib. 2. c. 30. n. 39.*

11. Nono excluduntur à teſtificando in iudicio pueri ante pubertatem, (hoc eſt) ante quatuordecim annos completos. *Cap. paruuli. cap. pueri. 22. quæſt. 5. & lib. 2. tit. 10. inſtitut. de teſtament. §. teſtes.* Ratio excluſionis eſt; quia ante eam ætatem non cenſentur à iure, plenam diſcretionem, & aduertentiam ad iurandum habere. Dubium tamen eſt; an ſi velint iurare, ſint admittendi? *Soto lib. 8. de iuſtitia quæſt. 1. art. 10. Paulo poſt principium & Suarez tom. 2. de relig. tract. 4. lib. 1. de Iuramento cap. 14. num. 15. fine.* Exiſtimant debere admitti. Tum quia in *cap. Pueri 22. quæſt. 5.* dicitur iurare non cogantur. Ergo econtra, ſi voluerint admitti debent. Tum quia illa prohibitio non eſt pœna, ſed fauor pueris conceſſus. Ergo poterunt huic fauori cedere, & ex alia parte conſtare poteſt, ſufficientem eſſe diſcretionem in puero iurante? Contrarium defendit *Sanchez* vt probabilius *lib. 3. in Decalog. cap. 3. num. 6. cum Silueſtro verbo Iuramentum. 2. q. 3. initio, Valentia 22. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 3. column. 4. verſ. Item eſt. Azor. 1. p. lib. 11. cap. 11. quæſt. 6.* Et mihi etiam placet. Quia nec ratione pœnæ, nec ratione fauoris facti pueris interdicitur eis Iuramentum in iudicio; ſed ob reuerentiam Iuramenti; eò quod illa ætas præſumatur plena eſſe periuriis, vt docet *Gloſſ. in cap. Teſtes 4. quæſt. 2. & 3.* Aduertendum tamen eſt in criminalibus ſiue criminaliter, ſiue via inquiſitionis procedatur, minorem viginti annorum ad teſtificandum non admitti; habetur expreſsè. *leg. 9. tit. 16. partita 3.* ibi. Veinte años complidos alomenos debe auer el teſtigo que aducen en pleyto de acuſation & *leg. in teſtimonium 20. ff. de teſtibus & leg. inuiti, eodem tit.* Si tamen ante hanc ætatem admittitur, facit plenum iudicium ad capiendam informationem, & maximam præſumptionem vt ex dictis legibus conſtat, & conſentit *Gometius cap. 12. num. 13 de teſtibus,* & *Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 30. dubio 5. num. 37. in 2. edit.* Non verò ſufficit eius dictum ad torturam vt docent iidem auctores. Quamuis *Silueſter* verbo *Impubes fine cum Bartolo &* verbo *teſtis. quæſt. 1. dicto. 3. Sanchez in Decalog. lib. 3. cap. 3. num. 6. fine.* Sentiunt poſſe impuberem examinari, & eius dictum plenum iudicium facere ad torturam; quod eſt probabile. Siquidem facit magnam præſumptionem. Vt dicit *lex 9. ſupra relata fine.*

12. Decimò, conſanguinei, & affines vſque ad quartum gradum cogi non poſſunt iurare contra conſanguineos, vel affines in cauſa criminali. Si tamen liberè ſe offerant, admittendi ſunt. Habetur expreſsè in *leg. noſtri regni. leg. 11. tit. 16. partita 3. & leg. fin. tit. 30. partita 7.* Et ibi *Gregorius Lopez.* In criminibus verò bene admittitur frater contra fratrem; & pro ipſo ſi ſeparatè viuant, notat *Gloſſ. cap. conſanguinei. 3. quæſt. 5.* Et habetur *leg. 15. tit. 16. partita 3.* Si autem ſub patria poteſtate ſint, neque vnuſquiſque hæreditatem, aut legitimam diuiſam habeat, non poterit vnus pro alio teſtificari, neque contra; neque mulier pro marito aut econtra. Neque aſcendentes pro deſcendentibus in linea recta. Excipe de conſanguinitate aut ætate probanda, habetur in ſupradicta *leg. 14. tit. 16. partita 3.* & in *cap. ſuper eo de teſtibus,* Et ibi *Ioannes Andreas.* Imò etiam admittuntur parentes in teſtes ſuper fœdere matrimonij, & notat *Gloſſ. cap. quod verò 3. quæſt. 5.* niſi forte propter incrementum & honorem filiorum videantur ſuſpecti de veritate dicenda. Habetur expreſsè in ſupradicto *cap. ſuper eo de teſtibus.* Vbi filia petens virum aliquem maiorem ſe adduxit matrem in teſtem promiſſionis. Quæ mater repulſa eſt à teſtimonio eò quod ſuſpecta eſſet de veritate dicenda

propter

propter incrementum, & honorem filiæ.

13. Vodecimo domeſticus ipſius producentis etiam à teſtificando in quolibet negotio ipſius producentis repellitur. Qui verò nomine domeſtici intelligantur. Explicat *Gloſſ. cap. quod verò 3. quæſt. 5. & leg. 18. tit. 16. partita 3.* ibi. En su pleyto miſmo ninguno puede ſer teſtigo; otroſino puede ſer cauido en aquel pleyto teſtimonio de ſu Hijo, ni de ſu Sieruo, ni de ſu Aforrado, ni de ſu Mayordomo, ni de ſu Quintero, ni de ſu Ortelano, ni de ſu Molinero, ni de Ome que ſea ſu paniaguado. Imò neque fideiuſſor ſecundum omnem ſententiam, quam cum Aretino & Iaſon tradit ibi *Lope.* poteſt eſſe teſtis, in cauſa principalis debitoris; quia ſua intereſt maximè illud negotium. Bene tamen ſinguli de vniuerſitate, & collegio eſſe teſtes poſſunt in cauſis pertinentibus, non ad ſingulos in particulari, ſed ad collegium, vt notat ibi *Gregorius Lopel. ſupradicta leg.* & docentur hæc omnia expreſſe *cap. ſi teſtes. 4. q. 3. circa medium.* Qua verò ratione ſeruus, aut qui ſeruus fuit teſtificari poſſit contra Dominum, & in quibus cauſis optimè traditur in *leg. 12. & 13. tit. 16. partita 3.*

14. Duodecimo. Clerici Sacerdotes prohibentur iurare in iudicio abſque graui cauſa; eò quod eorum dignitatem dedeceat dubitari paſſim de veritate dicenda, habetur. *cap. ſi quis Presbyter. 2. qu. 4.* ibi non omni mode Iuramenta prohibentur fieri à ſacerdoribus, ſed in cauſa, & ea quæ pro quolibet cauſa temporali iudicio offeruntur. Vnde pro fama tuenda, rebus familiaribus defendendis, ſi alia via ſuccumbit; pro fide, pro obedientia, pro indemnitate ſuæ Eccleſiæ benè Sacerdos iurare poteſt, vt conſtat, ex *cap. cum nuntius de teſtibus, & ſequentibus & tradit Azor. 1. p. lib. 11. cap. 11. q. 6. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 3. n. 7. & aliis,* coram Laico verò tanquam ſuperiori in nullo negotio, etiam ciuili Clerici etiam in minoribus conſtituti priuilegio fori gaudentes iurare poſſunt, aut in teſtes vocari, abſque Epiſcopi licentia. *cap. nullus. 22. qu. 5. cap. Quamque 14. qu. 2. & cap. 1. de Iuramento calumniæ in fine.* Quod ſi veritas manifeſtari aliter non poteſt, cogi poterunt & debent per Epiſcopum, vt notauit *Gloſſ. in cap. ſtatutum 2. q. 6.* verſ. *Ad teſtimonium* coram Laico autem, vt æquali, & vt parte contrahente iurare poſſunt etiam Sacerdotes, vt conſtat ex *cap. deſcripto. de iureiurando.* Vbi Abbas cuiuſdam Monaſterij accepta in mutuum pecunia à quodam P. ſæculari Monachos ſui conuentus obſides dedit, qui de obſeruanda conuentione iurarunt, & paſſim fit tale Iuramentum, ita *Siluester verbo Iuramentum 2. q. 3. Sanchez d. lib. 3. in Decalog. cap. 3. num. 8.*

Quod ſi loquamur de Iuramento calumniæ (quod quinque capita continet,) vt explicat *Gloſſ. in cap. inhærentes. de 1. calumnia,* Primò quod credat ſe bonam cauſam habere; ſecundò interrogatus non negabit quod verum eſſe credit. Tertiò neque vtetur ſcienter falſa probatione. Quartò, quod dilationem non petet in fraudem. Quintò, neque dedit, neque dabit, neque promiſit, neque promittet aliquid pro hac cauſa; niſi illis perſonis, quibus leges dare permittitur, diſtinguendum eſt; aut clerici litigant de propria cauſa, aut ſuper cauſam Eccleſiæ. Si in propria cauſa; neceſſario præſtandum illis eſt Iuramentum calumniæ, habetur *cap. cæterum de Iuramento* ibi. Præſtari faciatis ab vnaquaque parte calumniæ Iuramentum conſuetudine, quæ legi contraria eſt, non obſtante. At ſi pro cauſa Eccleſiæ litigant, non compelluntur Iuramentum præſtare de calumnia ſi velint œconomum conſtituere, qui Iuramentum præſtet, petat, agat, & excipiat. Habetur. *cap.* Imperatorum de Iuramento calumniæ. *& cap. fin. eodem tit.* Si autem nolint procuratorem conſtituere, qui petat, agat, & excipiat, ſed velint ipſi per propriam perſonam litigare, iurare debent de calumnia, neque poterunt alteri ſubſtitui, vt habetur in *d. cap.* & tradit *Gloſſ.* præcipuè *cap. 1.* verbo *criminali Azor. 1. p. lib. 11. cap. 11. in fine,* & *Sanchez cum aliis lib. 3. cap. 3. n. 7. in fine.* ſemper tamen huc Iuramentum faciendum eſt de licentia Prælati, ſi coram non ſuperiore Clerici litigant. *Sanchez n. 8.* & vide pro pleniori huius puncti intelligentia *d. 1. p. tract. 4. de fide. diſp. 8. punct. 15. vbi de teſtibus.*

15. Petes an iurans in iudicio debeat eſſe ieiunus? Reſpondeo debere eſſe. Habetur *cap. Honeſtum. 22. qu. 5. & cap. Placuit, 4. q. 3.* ibi. nullus ferat teſtimonium niſi ieiunus, idem habetur *cap. 1. de teſtibus.* Sed hæc conditio vt benè notat *Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 3. num. 4.* aliis relatis, ſolùm eſt ex conſilio non ex præcepto. Quod verò à ſeptuageſima vſque in octauam Paſchæ, & ab aduentu Domini vſque in octauam Epiphaniæ; nec non in ieiuniis quatuor temporum, & in letaniis maioribus, & in diebus Dominicis & Rogationum niſi de concordia & pacificatione nullum Iuramentum præſtetur, vt traditur *cap. decreuit 22. qu. 5.* iam vſu eſt abrogatum, vt notat ibi *Gloſſ.* & Doctores communiter. Excipe niſi in diebus dominicis, & feſtiuis, quibus Iuramentum iudiciale interdictum eſt, niſi pro bono pacis, aut piæ cauſæ, & habetur. *cap. Conqueſtus de feriis.*

PVNCTVM IV.

An Iuramentum ſit actus licitus, & honeſtus?

1. *Expeditur eſſe actum virtutis.*
2. *Declarantur conditiones requiſitæ vt ſit Iuramentum actus virtutis.*
3. *Qualiter in Iuramento aſſertorio, ſicut, & in promiſſorio iuſtitia reperiri poſſit.*

1. VT clarius eſſentia Iuramenti innoteſcat hanc facilem quæſtionem præmittimus. Difficultatem fecit ille locus. *Matthæi 5.* Ego autem dico vobis non iurare omnino. Et illud *Iacob. cap. 5.* ante omnia fratres mei nolite iurare. In quibus videtur vſus Iuramenti condemnari, &c.

Cæterum catholica veritas eſt Iuramentum actum eſſe virtutis ſi cum debitis circumſtantiis fiat, conſtat ex ſcript. *Deuteronom. 6.* Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis, & *Pſalmo. 62.* Laudabuntur omnes, qui iurant in eo. Eaque de cauſa ſæpe Sancti Patres iurarunt, ad firmandos contractus, Abraham, Iſaac, Iacob. *Geneſ. 21. 26. & 31.* in lege ſcripta Moyſes. *Deuteronom. 4.* ſub Iuramento affirmauit populum eſſe periturum, & in lege gratiæ Paulus iurauit. *2. ad Corinthios 1.* cum dixit,

Ego autem

Ego autem teſtem Deum inuoco in animam meam. *Et ad Galatas*, 1. Et alibi ſæpe. Atque credibile non eſt, tot viros ſanctiſſimos Iuramento vſos fuiſſe, niſi eſſet licitum Iuramentum; & confirmari poteſt ex conſuetudine, & vſu Eccleſiæ, cuius auctoritate ſæpe Iuramentum exigitur, & ex vſu omnium gentium. Ratio concluſionis eſt, quia opus erat noſtris dictis quæ fallibilia ſunt, firmitatem certam tribuere. Sed nulla alia via id obtinere poteramus, quam diuinæ auctoritatis interpoſitione. Conueniens ergo & iuſtum erat ad hunc finem; diuinam auctoritatem implorare. Neque obſtat locus relatus Mathæi. Nam vt bene explicat, *Maldonat ſuper hunc locum. Valentia 22. diſp.6.quæſt. 7. punct. 3. paulò poſt principium. Suarez tom. 2. de religione lib. 1. num. . . . cap. 2. à num. 9.* Non prohibuit Christus Dominus Iuramentum abſolutè, ſed Iuramentum ſine neceſſitate. Putabant enim Iudæi Iuramentum, præcipuè per creaturas factum licitum eſſe in qualibet occaſione; à quo errore eos liberare intendens Chriſtus, dixit, nolite iurare omnino (hoc eſt) niſi neceſſitas vrgeat: ſed ſermo veſter ſit, non, non. Iuſiurandum enim vt bene dicit. *Sanchez 3. lib. 3. in Decalog. cap. 3. concluſ. 2. Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 42. dub. 3. Bonacina diſp. 4. quæſt. 1. punct. 3. in princ.* non eſt de genere eorum quæ per ſe appeti poſſunt; ſed eſt inſtar medicinæ, quam ſolum in neceſſitate appetimus; ita ſimiliter Iuramentum ſolum quando neceſſitas confirmandæ veritatis adeſt, appetendum eſt. *Vnde Innocentius tertius in cap. Et ſi Chriſtus de iureiurando.* Explicuit, notanter dixiſſe Chriſtum, Iuramentum à malo eſſe, & non malum eſſe. Quia ex mala radice occaſionaliter prouenit; ſcilicet ex incredulitate exigentium. Hinc fit non eſſe paſſim frequentandum, tum, quia non paſſim occurrit neceſſitas; tum etiam quia vt rectè *Suarez ſupra num.* 15. faciliùs fides adhibetur ei qui ſemper loquitur verum & nunquam iurat, quam ei, qui frequenter iurat.

2. Circumſtantias quæ Iuramentum comitari debent vt ſit actus virtutis, enumerauit *Ierem.* 4. illis verbis. *Iurabis viuit Dominus in iuſtitia, in iudicio, in veritate.* Has conditiones omnes Doctores amplectuntur cum *D. Thoma 2. 2. q. 89. art. 3. & cum Hieron. in cap. animaduertendum 22. quæſt. 2.* Primò veritas in omni Iuramento ad eius honeſtatem requiritur. Siquidem infallibilis veritas, quæ eſt Deus, in teſtimonium adducitur; adducitur autem in teſtimonium verum in Iuramento aſſertorio, ſi iurans iureiurando aſſerit rem quatenus ſibi cognita eſt, ita vt rem quam exiſtimat certam pro certa affirmet, & quam putat dubiam pro dubia firmet. In promiſſorio veritas elucet, ſi ex animo promittat, & promiſſum impleat. Secundò requiritur in omni Iuramento iudicium (hoc eſt) maturà conſideratio de neceſſitate, & vtilitate iurandi; quam vtilitatem, & neceſſitatem explicuit *Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 4. num. 4. Cum Soto. lib. 8. de Iuſtitia. quæſt. 1. art. 3. ad finem corporis*, in iis conſiſtere; videlicet, vt Iuramento ſtabilienda nequeant alia via comprobari. Patentiſſimæ enim veritates, vel ſpeculatiuè dubia quæ rationibus muniri debent Iuramento confirmare, temerarium eſt. Deinde debet ſubeſſe neceſſaria, aut pia iurandi cauſa. Item debet præcedere veritatis maturum examen. Sed adhuc manet anceps, quæ ſit pia iurandi cauſa, quòdue ſit maturum examen. Vnde *Suarez tom. 2. de religione lib. 1. cap. 3. num. 8.* Vnico verbo hanc neceſſitatem & vtilitatem explicuit affirmans prudenti arbitrio iudicandum eſſe, ideóque vocari iudicium & diſcretionem; quia iudicio, & diſcretioni prudentis relinquitur. Tertiò requiritur iuſtitia, (hoc eſt,) vt id quod iuratur honeſtè iu[illegible]retur.

3. Sed non caret difficultate. Qualiter hæc [illegible]ditio tam Iuramento promiſſorio, quam aſſertorio competere poſſit? Non enim ex eo quod rem I[illegible] iuſtam, & iniquam affirmes, defuit Iuramento iuſtitia: Siquidem illam iuſtè & licitè affirmare potes, vt patet cum ob aliquem bonum finem, peccatum tuum vel alterius iuramento confirmas. Deinde Iuramentum eſt inuocatio diuini teſti[illegible]nij ad fidem faciendam & veritatem confirmandam. Quòd verò hæc veritas confirmanda, & fide facienda ſit de aliquo obiecto bono, vel turpi, accidens eſt ad rationem Iuramenti, & illius naturam non immutat, ergo Iuramentum ex hac parte iniuſtum, & iniquum eſſe non poteſt.

Cæterum dicendum eſt, tam in Iuramento promiſſorio, quam aſſertorio hanc conditionem requiri. Sic *Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 89. art. 3. ad 2.* Et ibi. *Caietan. ſtatim in princip. Valentia diſp. 6. quæſt. 7. punct. 3. verſ. Similiter iuſtitia. Sotus. lib. 8 de iuſtitia quæſt. 1. art. 3. colum. 2. Toletus lib. 4. ſummæ cap. 21. num. 10. fine. Sanchez lib. 3. cap. 4. num. 5. Suar. . . 3. lib. 1. de Iuram. cap. 3. num. 6. & lib. 3. cap. 2. num. 5. & cap. 12. num. 7. & 8.*

Diuerſimodè tamen in Iuramento aſſertorio, a in promiſſorio iuſtitia requiritur, vt rectè notauit *Valentia d. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 3.* verſ. *Similiter iuſtitia, pagin.* 1389. Nam in promiſſorio debet eſſe iuſtitia, tum ex parte materiæ, tum ex parte actus iurandi; requiritur enim vt id, quod promittis faciendum, iuſtum, & honeſtum ſit, & quod iuſta & honeſta ſit promiſſio, ita vt ſi res promiſſa iniuſta & inhoneſta ſit, inhoneſta & iniuſta ſit promiſſio, & iuramentum. At è contra in iuramento aſſertorio non ſemper iniuſtum eſt Iuramentum, quando iniuſtum eſt, quod aſſeritur: vt rectè probat ratio dubitandi, ſed ſolùm erit iniuſtum, quando iniuſtè & iniquè aſſeritur. Quod, qua ratione contingat, ſtatim explicabo.

Et quidem in Iuramento promiſſorio clarum eſt, ſi deficiat iuſtitia ex parte materiæ promiſſæ neceſſariò in actu iurandi deficere debere. Si enim iures fornicaturum eſſe, vel occiſurum inimicum, huic Iuramento iuſtitia deficit; quia rem iniuſtam iniuſtè, & iniquè iuras. Iniquitas autem, & iniuſtitia huius Iuramenti non tantum ſita eſt in ſimplici enuntiatione fornicationis, vel occiſionis futuræ: Hanc enim Angeli, & Prophetæ enuntiare licitè ſub Iuramento poſſent: ſed ſita eſt in firmitate & robore, quod tuæ prauæ voluntati ad rem iniquam faciendam prætendis per Iuramentum concedere. Aſſumis enim nomen Dei vt tua praua voluntas inde ſecurior & firmior in malo reddatur, & prauum opus certiùs executioni mandetur. Quòd nemini dubium eſſe poteſt, eſſe contra reuerentiam, & religionem Deo debitam.

Ex hac ergo doctrina concludo, quomodo in Iuramento aſſertorio defectus iuſtitiæ eſſe poſſit. Non enim ex eo deficit, quod rem iniquam iures; ſed ex eo quod illam iures ad firmiorem, & ſecuriorem reddendam, Quia tunc iniquè & iniuſtè nomen Dei aſſumis. Siquidem illud aſſumis

vt medium

vt medium & inſtrumentum iniquitatis. Quod autem hoc intelligere poſſit manifeſtum eſt. Si enim crimen occultum proximi reuelares, ex cuius reuelatione grauatur eius opinio, & reuelationem Iuramento firmares, iam Iuramentum aſſumis, vt medium, & inſtrumentum ad ſecuriorem, & firmiorem reddendum tuam iniquitatem. Tua enim iniquitas in eo ſita eſt, vt reuelatione occulti delicti proximi malam de illo audientibus opinionem ingeras, ſed hanc malam opinionem auges, firmioremque reddis Iuramento. Ergo tale Iuramentum iniquum eſt & iniuſtum. Ergo in Iuramento aſſertorio defectus iuſtitiæ eſſe poteſt; non ex eo, quod res iurata remota mala ſit, ſed ex eo quod malè iuretur, aſſumendo Iuramentum vt firmamentum iniquitatis.

Pvnctvm V.

Quod peccatum ſit defectus veritatis, iuſtitiæ, & iudicij in Iuramento aſſertorio.

1. *Defectus veritatis in Iuramento aſſertorio ſemper eſt mortale.*
2. *Qualiter deſumatur veritas in Iuramento.*
3. *Colligitur deciſio cuiuſdam caſus frequentis.*
4. *Vnde defectus iuſtitiæ in Iuramento aſſertorio ſumendus ſit, & qualiter ſit mortalis vel venialis.*
5. *Detractionem proximi Iuramento firmare eſt graue peccatum.*
6. *Si te de proprio peccato iactes, & narrationem Iuramento firmes. Non videtur graue peccatum contra religionem.*
7. *Defectus iudicij veniale peccatum eſt.*

1. Veritas certiſſima eſt, quam omnes Doctores Catholici amplectuntur, defectum veritatis in Iuramento aſſertorio, (etiam ſi aliàs leuiſſimus eſſet) conſtituere peccatum mortale. Neque vnquam excuſari poſſe, niſi ex defectu perfectæ libertatis. Ratio eſt manifeſta; quia inuocare Deum in teſtem falſi, eſt grauiſſima illius iniuria; cum Deus ſit ſumma veritas, cui falſitas etiam leuiſſima infinitè repugnat.

2. Aduerto tamen, mendacium in Iuramento aſſertorio, non tam deſumi ex confirmatione Iuramenti cum re aſſerta in ſe, quam in mente iurantis. Potes námque iurare rem aliter quam à parte rei eſt; & non ob inde falſum iurare; quia prudenter exiſtimaſti, ſic ſe habere. Et è contra iurare potes rem, prout eſt in ſe; & falſo iurare; ſi prudenter exiſtimabas aliter ſe habere. Debet ergo Iuramentum aſſertorium, vt verum ſit, conformari cum intellectu iurantis. Ex quo fit, ſi rem, quam exiſtimas dubiam vt certam affirmes, vel quam exiſtimas certam, vt dubiam iures, periurium falſum committere. Quia firmas Iuramento rem aliter, quam habes in mente. Sic *Sayro in clavi Regia lib.5. cap.4. num.7. Nauarr. ſum. cap.12. num.7. Suarez tom. 2. de Relig. lib.3. de Iuramento cap.4. num.7. Leſſius lib.2. cap.42. dub.3. numer.17. Sanchez lib.3. in Decalog. cap.4. à num.6. Bonacina diſp.4. quæſt.1. punct.3. num.6.8. & 10.*

Dixi ad Iuramenti veritatem te obligatum eſſe, affirmare rem ſecundum quod prudenter exiſtimas ſe habere. Non enim ad aſſertionem formaliter veram notitia mathematica, & omnino infallibilis requiritur; aliàs vix poſſes iurare, ſed ſufficit ſi prudenter, (hoc eſt) ſecundum probabilem rationem ita eſſe arbitreris. Sic *Valent. 2.2. diſp.6. quæſt.7. punct.3. verſ. veritas enim. Sanchez. d. cap. 4. numer.10. Bonacina, d. diſput.4. quæſt.1. punct.3. num.5. & alij communiter.*

3. Ex qua doctrina infert *Sanchez à numer. 11.* deciſionem caſus frequenter contingentis, non eſſe inquam neceſſarium teſtificantibus de aliquo ſcholaſtico confluxiſſe ad ſcholas toto tempore requiſito ad curſum conficiendum, vidiſſe eum ſingulis diebus; ſed ſufficere, ſi communiter viderint ſcholas adeuntem; inde enim rationaliter credunt vniuerſitatis ſtatuto, quod eſt vt maiore parte anni in ſcholis verſentur, ſatisfeciſſe. Alia námque teſtificatio, quia moraliter eſt impoſſibilis, non cenſetur poſtulari; non tamen ſatisfacient Iuramento ſi ſolum audiuerint etiam à fide digno illum ad ſcholas adiſſe. Nam licet extraiudicialiter ſatis ſit hæc notitia ad iurandam rem abſolutè, in iudicialibus tamen ſemper teſtis quando abſolutè teſtatur teſtari cenſetur de viſu & præſentia propria; & ſecundum hunc ſenſum expoſtulatur Iuramentum *cap. teſtes 3. quæſt. 9.* Et notauit *Bonacina diſp.4. quæſt.1. punct.3. num. 7.* Quare niſi ſupradicti teſtes adderent ſe ſcire ſolum quia à fide dignis audierunt, ſine dubio iurarent falſo. Verum ſi graduandus expoſtularetur Iuramentum de curſu peracto, vt ipſe ad teſtificandum alios induceret; deberet ei certò & infallibiliter conſtare maiori parte anni in ſcholis fuiſſe verſatum. Quia talis ſententia poſſibilis eſt & prudenter videtur expoſtulari.

4. Defectum iuſtitiæ in Iuramento aſſertorio plures Doctores cenſent eſſe mortalem, vel venialem ſecundum quod narratio confirmata Iuramento mortalis, vel venialis fuerit. Sic *Toletus lib. 4. capit. 21. numer. 11.* conſentit *Sotus libro 8. de Iuſtitia quæſt. 1. art.3. col.2. & Petrus de Ledeſma 2. tom. ſum. tract. 11. capit.2. dub.4.* quatenus comparant hoc Iuramentum Iuramento promiſſorio de re iniuſta.

Verùm ſuperiori puncto ſatis probatum eſt defectum iuſtitiæ in Iuramento aſſertorio non eſſe ſumendum ex eo quod Iuramentum confirmet narrationem, quæ mortalis ſit, vel venialis; ſed ex eo quòd aſſumatur vt medium & inſtrumentum ad finem prauum. Quare ſi finis ad quem Iuramentum vt medium aſſumitur mortalis ſit, mortale erit Iuramentum, ſi venialis, veniale. Sic *Sanchez libro 3. in Decalog. capite 4. num. 33. circa finem, Suarez tomo 2. de Religione libro 3. de Iuramento cap.12. num.7. & 8.*

5. Hinc infero quotieſcumque proximum grauiter detrahis, detractionémque Iuramento confirmas, peccatum graue committere. Quia aſſumis Iuramentum vt medium & firmamentum grauis iniquitatis; nam illud aſſumis ad firmiorem & veriorem faciendam detractionem proximi. Neque ab hac intentione, quæ eſt in eſſentia Iuramenti imbibita excuſari potes. Et ita in hoc caſu eſſe peccatum mortale, defendit *Sanchez*

& Suar. ſupra Bonacina diſp. 4. quaſt. 1. punct. 3. fine. Reginaldus lib. 18. ſumm. num. 87.

6. Secundò infero te non committere peccatum mortale aduerſus religionem, & contra Iuramentum, cum proprium peccatum manifeſtas, & de illo te iactas, & vt credaris commiſiſſe vel complacentiam illius habere, Iuramento narrationem confirmas. Nam eſto illa narratio ob complacentiam mortalis ſit, Iuramentum non aſſumitur vt medium ad augendam & firmandam illam mortalem complacentiam in ſe, ſed in audientium animis; (hoc eſt) aſſumitur, vt medium ad firmandam in auditoribus credulitatem illius, qui finis non videtur mortaliter prauus. Conſentit *Suar. & Sanch. ſupra.*

7. Deinde defectus iudicij, qui in eo ſitum eſt, vt Iuramento deficiat cauſa honeſta & vtilis ad iurandum, ſi præcisè conſideretur nunquam excedit culpam venialem, tam in Iuramento aſſertorio quam promiſſorio. Quia non videtur grauis irreuerentia Deo fieri, quòd eius nomen abſque neceſſitate inuocetur, ſi iuſtè & verè inuocatur; *Sic Sayro in claui Reg. lib. 5. cap. 4. num. 32. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 3. nu. 17. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuram. cap. 12. num. 3. Nauarr. capit. 12. numer. 3. Sanch. lib. 3. in Decalog. cap. 4. num. 35. & teſtatur eſſe omnium.*

Dixi non excedere culpam venialem defectum iudicij; ſi præcisè conſideretur. Quia ſæpè, ex huiuſmodi defectu naſcitur negligentia in inquirenda veritate, & iuſtitia ad Iuramentum requiſitis, & tunc ſi negligentia grauis ſit, peccatum erit mortale non tam ob defectum iudicij, quam ob periculum falſo & iniuſtè iurandi. Si ſolum negligentia leuis, & imperfecta fuerit, peccatum erit tantum veniale. *Valentina aliis relatis 22. diſput. 6. quaſt. 7. punct. 3. poſt medium, vbi de iudicio. pag. 1394.*

Pvnctvm VI.

Quale peccatum ſit in Iuramento promiſſorio defectus veritatis & iuſtitiæ.

1. *Defectus veritatis de praſenti ſemper eſt mort.*
2. *Verba per exaggerationem dicta non aduerſantur veritati.*
3. *Proponitur quadam obiectio aduerſus ſuperiorem doctrinam, & ſoluitur.*
4. *Defectus veritatis de futuro ſape non eſt peccatum.*
5. *Si res promiſſa iuſta, & grauis ſit, obligatuſque ſis ad illius executionem, peccatum eſt mortale.*
6. *Si leuis, plures affirmant eſſe mortale.*
7. *Aly diſtinctione vtuntur.*
8. *Probabiliùs eſt, veniale eſſe.*
9. *Defectus iuſtitia graue, vel leue peccatum eſt iuxta materia qualitatem ex communi ſententia.*
10. *Proponuntur aliquot obiectiones, & fit illis ſatis.*
11. *Iuramentum non praſtandi aliquid quod ſub conſilio tantum ordinatur veniale eſt.*
12. *Omittere conſilium Euangelicum, quia iuratum eſt, quale peccatum ſit?*

1. SI de præſenti veritate loquamur, quæ conſiſtit in eo quod Iuramentum conforme ſit tuæ menti, (hoc eſt) voluntati exequendi promiſſum; certa ſententia eſt, huius defectum ſemper eſſe mortalem; ſiue res, quæ promittitur parua ſit, ſiue magna, ſiue licita, ſiue illicita. Quia in hac veritate Iuramentum promiſſorium cum aſſertorio conuenit; ac proinde ſicut grauiſſima Deo irrogatur iniuria, ſi in teſtem aſſertionis falſæ adducatur; ita ſimiliter eſt grauiſſima iniuria ſi in teſtem falſæ promiſſionis inuocetur, vtróque enim modo ſit Deus à iurante teſtis falſus.

2. Sed aduerte non eſſe contra veritatem huius Iuramenti, ſi per exaggerationem iures, etiam ſi verba videantur contraria intentioni; vt ſi famulo vel filio iures fore vt caput infringas, & oſſa comminuas, vel interficias. Dicuntur enim hyperbolicè, & faciunt hunc ſenſum, te fore illos grauiter percuſſurum. Vnde ſi habes animum caſtigandi grauiter, non peccas contra veritatem; nec contra iuſtitiam, ſaltem grauiter, ſi punitione graui dignus ſit. Quod à ſimili probari poteſt cum aliquem laudas de agilitate, & Iuramento, firmas eſſe ſicut aquilam velocem. Quod (Hiſpanè) ſolet dici; *es vn penſamiento.* Non enim verba vſurpantur in rigoroſa ſignificatione, vt de ſe conſtat; ſed in eo ſenſu, quo denotent magnam in illo eſſe agilitatem. Et facit illud 2. *Regum* 1. Vbi dicuntur Ionatas, & Saul aquilis velociores, & leonibus fortiores. Sic *Sanchez libro 3. in Decalog. cap. 4. num. 9. 19. & 20. & cap. 9. numer. 16. Clauis Regia lib. 5. cap. 5. num. 12. Bonacina diſp. 4. quaſt. 1. punct. 3. num. 6.*

3. Obiicies in Iuramento promiſſorio de re illicita obligaris non habere animum implendi non ſolum abſolutè, ſed etiam ex ſuppoſitione Iuramenti. Nam etiam facta illa ſuppoſitione habere animum exequendi rem illicitam eſt graue peccatum, grauiſque iniuria Deo irrogatur. Ergo obligatus es non habere talem animum. Ergo obligatus es iurare ſine veritate, ergo peccare non poteris.

Reſpondeo te obligatum eſſe non habere animum exequendi rem illicitam. Sed non inde fit te obligatum eſſe iurare ſine veritate. Quia non obligaris iurare poſito, quod non potes animum habere rem promiſſam exequendi; ſic reſpondet *Valentia 22. diſput. 6. quaſtion. 7. punct. 3. concluſ. 2. pag. 1390.*

4. Si verò de veritate futura loquamur, quæ in executione rei promiſſæ conſiſtit. Sæpè defectus in illa nullum eſt peccatum, eò quòd res promiſſa, aut comminata iuſta non ſit, & caſu quod iuſta ſit, aliquando expedit eam non exequi: quia mutatæ ſunt circumſtantiæ, quibus cum Iuramentum obligabat.

Solum eſt difficultas, an quando res promiſſa iuſta eſt & ex Iuramento teneris illam exequi, pecces mortaliter ſi omittas illius executionem? In qua difficultate omnes conueniunt ſi

grauis

grauis materia ſit, eſſe peccatum mortale, illam non exequi, tum quia grauis irreuerentia Deo exhibetur illius auctoritatem in re graui contemnendo. Tum quia violatio voti in re graui eſt graue peccatum. Ergo à fortiori violatio Iuramenti, cuius obligatio maior eſt.

6. Verum quando res promiſſa leuis eſt, variant Doctores. Prima ſententia affirmat eſſe peccatum mortale. Sic *Gabr. in 3. d. 39. quæſt. 2. art. 2. concluſ. 4. & 7. Caietan. in ſumma verb. periurium, cap. 2. Armilla verb. iurare numer. 12. Valentia 2.2. diſput. 6. quæſtion. 7. punct. 3. concluſ. 3. Leſſius lib. 2. de iuſtitia capit. 42. dubio 5. numer. 25. Bonacina tomo 2. diſput. 4. quæſt. 1. punct. 14. numer. 2. Reginald. lib. 1. num. 79.* Ratio eſt, quia in Iuramento promiſſorio adducis Deum in teſtem non ſolum veritatis præſentis, ſed futuræ, id eſt non ſolum iuras te habere propoſitum, & animum exequendi rem promiſſam; ſed etiam illam eſſe executurum, ergo ſi de facto non exequeris; cum poſſis, & tenearis; efficis quantum eſt ex parte tua Deum falſo fuiſſe teſtatum. Quod tam in graui materia, quam leui eiuſdem rationis eſt, vt liquet ex iis quæ de Iuramento aſſertorio diximus.

7. Secunda ſententia diſtinctione vtitur, affirmat námque ſi materia promiſſa ſit totalis, defectum in eius executione peccatum mortale eſſe; ſi verò ſit partialis eſſe veniale. Ratio huius ſententiæ eſt, quia defectus in partiali materia, & leui non videtur ſufficiens ad conſtituendum Iuramentum falſum. Nam iurans recitare horarium, & vnum aut prætermittens abſolutè horarium dicitur recitaſſe, & promittens ſoluere centum aureos, ſi ſoluat vno aſſe prætermiſſo, cenſetur abundè promiſſioni ſatisfacere; neque ob tam leuem materiam omiſſam vocabitur infidelis, & falſus. Secùs verò ſi materiam integram non ſoluerit, falſus & infidelis reputabitur. Ergo defectus in materia totali graue peccatum erit; ſecùs in materia partiali leui. Sic *Caietanus 2. 2. quæſt. 87. art. 7. dub. 1. Couarr. lib. 1. variarum, cap. 1. num. 2. verſ. 2. ad finem. Et in cap. quamuis pactum. 1. p. §. 1. numer. 4. Cordoua in ſumm. q. 188. Sayro in claui Reg. l. 5. cap. 4. à num. 28. Philiar. de offic. ſacerdotis tom. 1. 2. p. l. 3. cap. 3.*

8. Tertia ſententia abſolutè docet, eſſe ſolum peccatum veniale, ſiue materia promiſſa leuis, ſit totalis, ſiue partialis. Hoc enim vt bene probat *Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuramento, cap. 16. à num. 5. & Valent. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 3. concluſ. 3.* nullius eſt conſiderationis. Quia ſi ſemel ponamus defectum in materia totali eſſe mendacium, & Deum in teſtem falſi fuiſſe adductum, etiam quando eſt defectus in materia partiali mendacium erit. Nam qui deficit in parte materiæ promiſſæ ſine dubio non verum reddit promiſſum. Nam hæc veritas conſiſtit in adæquatione executionis cum promiſſione. Si ergo executio promiſſioni non adæquat omnimodu, abſolutè redditur falſum. Quod exemplo Iuramenti aſſertorij confirmari poteſt. Si enim diceres in hac vniuerſitate eſſe ducentos & quinquaginta Scholaſticos, ſcires tamen non eſſe, niſi ducentos & triginta & octo, ſine dubio mendacium diceres, niſi illa prima propoſitio intelligeretur moraliter; (hoc eſt) eſſe ducentos & quinquaginta plus minúſue, quia propoſitio affirmata non adæquat intellectui. Quapropter ſiue defectus ſit in materia totali, ſiue in partiali affirmat hæc ſententia, cui ego vt probabiliori aſſentior, non eſſe peccatum mortale. Sic *Diuus Antoninus 2. p. tit. 10. cap. 4. §. 1. Angelus verbo Iuramentum 5. numer. 41. Syluester. eodem 4. quæſtione 1. Nauarr. ſumm. capit. 12. num. 10. & cap. 18. num. 7. Man. Rodrig. 1. tom. ſumm. cap. 192. num. 5. in editione. Azor. tom. 1. inſtitutionum moral. lib. 5. capit. 27. & lib. 11. cap. 5. quæſt. 3. Suar. tom. 2. de Religione. tractat. 4. lib. 3. de Iuramento cap. 16. à num 9. Sanchez lib. 3. in Decalog. c. 4. n. 23. cum aliis.*

Ratio præcipua ſumitur ex *Diuo Thom. 2. 2. quæſtio 110. artic. 3. ad 5.* Vbi ait. Qui aliquid promittit ſi habeat animum faciendi, quod promittit, non mentitur. Quia non loquitur contra id, quod gerit in mente. Si verò non facit, quod promittit; tunc videtur infideliter agere, per hoc quod animum mutet. Quod ergo mendacium propterè non committat in omittenda promiſſione, non adducit Deum in teſtem falſi. Et confirmo, cum ſub Iuramento promittis aliquid faciendum, non ſolum iuras in actu exercito; te habere animum exequendi rem promiſſam; ſed etiam iuras formaliter, te eſſe executurum. Ergo illud Iuramentum tunc eſt verum vel falſum. Ergo eius veritas vel falſitas moralis non pendet ex futuro euentu; ac proinde eſto non exequaris rem iuratam, cauſa eſſe non potes, quod Deus à te inductus fuerit in teſtem falſi. Aliàs ob nullam rationem excuſari poſſes ab executione rei iuratæ. Deinde in Iuramento promiſſorio non inuocas Deum, vt teſtetur te fore executurum rem promiſſam. Nunquam enim ad hoc munus teſtimonium diuinum expoſtulatur, ſed ſolum expoſtulatur vt ſub ſua authoritate promiſſionem illam ſuſcipiat. Ergo poſtea executionem omittens infideliter agis, non tamen mentiris. Eſſe autem infidelem in re leui non eſt grauis iniuria Dei. Quia non deſtruitur ſpeciale aliquod ipſius attributum etiam in effectu hominis. Non enim deſtruis veritatem, ſi quidem illo tempore cum executionem omittis, non adducis Deum in teſtem; quando verò promiſiſti; verè adduxiſti. Neque etiam deſtruis eius fidelitatem; quia non inuocas Deum vt ipſe promittat, ſed ſolùm inuocas vt aſſiſtat promiſſioni & obligationi, præbeátque auctoritatem futuræ executioni. Ex qua aſſiſtentia prouenit irreuerentia quæ Deo fit cum non impletur id, quod ſub eius authoritate promiſſum eſt.

Hinc fundamenta contraria ſoluta manent. Siquidem Deus in Iuramento promiſſorio vt reſpicit rem futuram non adducitur vt teſtis formaliter, ſed vt præbens auctoritatem futuræ executioni per modum fideiuſſoris, non qui in ſe obligationem ſuſcipiat, ſed qui ſua præſentia & teſtimonio firmitatem tribuat promiſſioni.

9. Quantum verò ad iuſtitiam attinet. Communis ſententia defendit ſpectandam eſſe materiam, quæ ſi grauis ſit, mortale peccatum erit Iuramentum in quo ipſa deficiat. Vt ſi iures fornicari, grauiter vindicari, aliudúe mortale peccatum facere. Ratio eſt, quia auctoritate diuina, diuinóque teſtimonio te firmas in propoſito peccandi mortaliter. Ergo peccas mortaliter contra reuerentiam Deo debitam; idem teneris ſub mortali non facere id, quod iuras. Ergo perinde eſt, ac ſi falſum iuraſſes. Et in hac parte omnes conue-

nimæ. Atſi materia leuis ſit, eò quod vindicatio iurata ſit leuis, affirmat communis ſententia ſolum eſſe culpam venialem. Quia non videtur grauis Deo irreuerentia fieri, quod eius auctoritate te firmes in propoſito veniale peccatum committendi, præcipuè cum ſolùm ſub obligatione venialis culpæ teneatis Iuramentum illud non exequi. Sic expreſsè *Nauarr. ſum. c. 12. n. 13. & 15. Couarr. de pactis 1. p. §. 6. num. 6. Azor. tom. 1. l. 11. inſtitutionum moral. c. 5. qu. 1. Valent. 2. 2. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. poſt medium. Suar. tom. 2. de Relig. tract. 4. l. 3. de Iuram. cap. 19. Leſſius l. 2. c. 42. dub. 4. n. 18. Sanch. l. 3. in Decal. c. 4. n. 26. & ſequentibus. Bonacin. tom. 2. diſp 4 qu. 1. punct. 3. n. 9. circa finem.*

10. Verum hæc communis ſententia quoad hanc ſecundam partem difficultatem patitur. Primò. Nam iurans aliquod peccatum veniale diuina auctoritate, & maieſtate prætendit ſe firmare in illo committendo. Ergo oſtendit à diuina maieſtate illud approbari; ſiquidem ſub illius præſidio promiſſum eſt. Hoc autem eſt grauis iniuria, & blaſphemia contra Deum, ergo. Et confirmo; quia adducendo Deum in teſtem, & quaſi fideiuſſorem peccati futuri adducitur vt illius cooperator. Sed Deum eſſe cooperatorem peccati, etiam leuis, infinitè cum diuina bonitate pugnat; ſicut pugnat eſſe authorem. Ergo eſt grauis iniuria. Secundò; ſic iurans obligatus eſt non exequi iuratum, & cum iurat obligatur non habere animum exequendi. Ergo perinde eſt, ac ſi falſum iuraſſet. Tertiò; ſi iuraſſes rem impoſſibilem, eámque vt impoſſibilem cognoſceres, peccares mortaliter. Quia iuras falſum. Non enim habere potes propoſitum & voluntatem implendi, quod eſſe impoſſibile apprehendis. Sed peccatum veniale inter impoſſibilia reputari debet. Nam ea facere poſſumus, quæ licitè poſſumus. Ergo Iuramentum de illo committendo mortale erit.

Cæterum propter hæc, & ſi difficilia, à communi ſententia & praxi recepta, non debemus recedere. Fateor enim ſic iurantem peccatum veniale ipſo facto, prætendere diuino teſtimonio ſe firmare in propoſito illud committendi. Non quia exiſtimet fore gratum & approbandum à Deo de hoc enim non cogitat; ſed quia ex quadam ſimplicitate & vulgari ignorantia credit; quidquid ſub Iuramento promittitur, ſiue bonum ſiue malum immutabile eſſe debere. Ad confirmationem negamus in Iuramento promiſſorio de re iniqua inuocari Deum, vt cooperatorem peccati promiſſi, ſed ſolum vt teſtem promiſſionis. Ex qua inuocatione non videtur fieri grauis irreuerentia, ſi res promiſſa mala ſit venialiter tantùm.

Ad ſecundum concedo ſic iurantem obligatum eſſe ſub veniali tantum non exequi rem iuratam; & cum iurat obligatum eſſe ſub veniali tantum non habere animum exequendi; ac proinde non peccare mortaliter. Hinc fit grauiùs peccare iurantem peccatum veniale ſine animo exequendi, quam iurantem ex animo. Quia iurans ſine animo committit peccatum mortale periurij falſi; at iurans cum animo non mortale, ſed veniale tantum committit. Duplex tamen; nempe propoſitum peccandi, & Iuramentum talis propoſiti.

Ad tertium, reſpondeo eſſe diuerſam rationem in Iuramento de re abſolutè impoſſibili, & de peccato veniali. Quia Iuramentum de re abſolutè impoſſibili reddit impoſſibilem voluntatem faciendi illam. At peccatum veniale eſto de iure reddat impoſſibilem voluntatem, non tamen de facto. Et cum ſolum ſub obligatione venialis culpæ ſit hæc impoſſibilitas iuridica, non valet Iuramentum mortale reddere.

11. Hinc fit Iuramentum de non præſtando conſilium aliquod Euangelicum eſſe ſolum venialem culpam. Quod ſit culpa, dubium eſſe non poteſt, cum diuinum teſtimonium aſſumas ad obſiſtendum diuinæ voluntati. Sed quid hæc obſiſtentia, aliàs peccatum non eſt, non videtur grauiter diuina maieſtas in teſtem adducta iniuriari, Sic *Nauar. Valent, Azor, Leſſius, Bonacin. locis allegatis, Sanch. d. cap. 4. num. 30. Suar. cap. 18 num. 6.*

12. Sed inquires an omittere conſilium Euangelicum, quia iuraſti omiſſurum; vel facere peccatum veniale, quia iuraſti facturum, peccatum ſit mortale, vel veniale?

Reſpondeo regulariter veniale eſſe, quia procedit ex quadam vulgari ignorantia, qua credis ſic iuratum eſſe exequendum. Sic *Sanchez lib. 3. cap. 4. num. 29. Suarez lib. 3. de Iuramento cap. 19. num. 6. & 7.* At ſi illam ignorantiam ſecludamus; exiſtimo executionem rei illicitæ vel omiſſionem Euangelici conſilij, quia iuratum eſt, per ſe mortale peccatum eſſe, eſt enim grauis blaſphemia irreuerentiam Iuramenti præſtare, quod eſt contra Iuramenti religionem. Adde talem executionem tacitè continere errorem in fide. Sic indicat *Sanch. num. 29. fine.*

Pvnctvm VII.

Quod peccatum ſit in iudicio, vel extra Iuramentum præſtare in alio ſenſu ab eo quem alius intelligit.

1. *In iudicio legitimo, & in contractibus peccatum eſt mortale.*
2. *Extra iudicium, & in contractibus ſic iurare abſque neceſsitate culpa eſt.*
3. *Solùm eſt venialis ſecluſa iniuſtitia aut alia extrinſeca circumſtantia.*
4. *Honeſta cauſa intercedēte nulla eſt culpa.*
5. *Expenduntur plures caſus in praxi contingentes.*
6. *Vtens amphybologia debet ſcire ſaltim in genere ſe poſſe veritatem tegere.*

1. CErtum eſt ſi iudex ita iuridicè interroget, vt tenearis te veritatem fateri, te peccaturum mortaliter ſi veritatem occultes amphybologico vtens Iuramento. Quia facis contra obedientiam ſuperiori debitam. Idem eſt quando ad firmitatem alicuius contractus expoſtularetur Iuramentum, tu verò vt obligatione ſoluaris, amphybologicè iuras. Quia decipis proximum in re graui. In his omnes conueniunt vt teſtatur *Sanch. aliis relatis, lib. 3. in Decal. cap. 7. num. 1. & 2. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 9. n. 46.*

2. Si verò extra legitimum iudicium, vel extra contractus indigentes Iuramento ad firmitatem loquamur; nemini dubium eſſe poteſt, loqui, & à fortiori iurare ſine neceſſitate, vel ſpeciali vtilitate in alio ſenſu ab eo, quem auditores intelligunt, eſſe culpam, & peccatum. Quia talis modus loquendi contrarius eſt ciuili & politicæ hominum conuerſationi, & ſyncerę

ceræ locutioni, maximè in rebus ſeriis, omniaque dolis & fallaciis paterent; nemioque fides adhiberi poſſit, ſi hic modus loquendi, vt licitus approbaretur. Quapropter etſi tunc non pecces peccato mendacij, peccas tamen contra præceptum affirmatiuum dicendi veritatem ſincerè, & ſimpliciter; vt bene notauit *Valent. 2.2.diſp.5.quæſt.53. punct.2.circa finem.* Et ita hunc modum loquendi abſque neceſſitate peccatum eſſe, tenet idem *Valentia ibi.& diſp.9.qu.7. punct.4.circa finem. Leſſius lib.2.cap.42.dub.9.num.46.& 48.Azor.tom.1.lib.11. c.4.quæſt.5.Suar.tom.2.de Relig.lib.3.de Iuram.c.10. n.10.& c.11.n.6.Sayro in clau. Regia l.5.cap.2.n.41. Bonacin.diſp.4.q.1.punct.12.nu.2.* & pluribus relatis *Sanchez lib.3.in Decal.cap.6.num.16.*

Verum (ſecluſa iniuſtitia, aut alia extrinſeca circunſtantia, quæ ex tali modo iurandi oriri poſſet) exiſtimo tale Iuramentum abſque neceſſitate factum non excedere culpam venialem. Probo, quia tali Iuramento ſolum deficit comes iudicij non iuſtitiæ (vt ſuppono,) neque veritatis, vt ſtatim probabo. Ergo ſolum eſt peccatum veniale. Quod autem tali Iuramento veritas non deficiat videtur certum; Nam illud Iuramentum non cadit ſupra propoſitionem exteriùs prolatam vtcumque, ſed ſecundum quod reſtricta eſt animo proferentis. Verbi gratia. Rogaris an commiſeris furtum, quod verè commiſiſti; reſpondes, & iuras te non commiſiſſe, ſub intelligendo in illa hora, in qua rogaris; vel non commiſiſſe coram Iudice, parente, aliíſue conſanguineis. Tale enim Iuramentum veritatem habet; ſiquidem non affirmas abſolutè non commiſiſſe; ſed non commiſiſſe illa hora, in qua rogaris, vel coram illis perſonis; & hoc eſt veritas. Propoſitio ergo illa exterius prolata ex intentione proferentis determinatur, ipſúmque Iuramentum ſupra omne illud complexum cadit. Confirmari poteſt euidenter ex factis Chriſti *Ioannis* 7. Dixit diſcipulis ſe non eſſe aſcenſurum ad diem feſtum paſchæ, & tamen ſtatim aſcendit; quæ propoſitio ſtante ſcientia Chriſti futurorum à falſitate excuſari non poſſet, niſi aliquid aliud ſuperaddatur, nempe non eſſe aſcenſurum cum ſuis diſcipulis, vel non eſſe aſcenſorum manifeſtè & publicè, vel non eſſe aſcenſurum ad feſtum agendum; ſed ad patiendum. Simile eſt illud *Marc.* 13. de die illa ſcilicet iudicij, nemo ſcit, neque filius; ſubintelligi enim debet ad dicendum, vel non ſcit à ſe, ſed à patre. Eſt ergo manifeſtum veritatem propoſitionis vocalis non ſumi præciſè ex verbis, vt ſonant, ſed ſecundum intentionem proferentis; idémque confirmat. *Tex, in capite humanæ aures 22. quæſt. 5. ibi* Humanæ aures talia verba noſtra indicant qualia foris ſonant; diuina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Apud homines cor ex verbis: apud Deum verba penſantur ex corde. Penſari ergo debet falſitas, aut veritas non ex verbis præciſè, ſed ex corde proferentis. Ergo Iuramentum amphybologice factum veritatem habet. Ergo ſolum illi deficere poteſt diſcretio, & iuſtitia. Iuſtitiam ſupponimus non deficere. Aliàs prauitate materiæ eſſet mortale vel veniale. Reſtat ergo, vt ſola diſcretio deficiat, cuius defectus (vt ſuperiùs dictum eſt.) venialis eſt; eò quod non euacuet finem præcipuum Iuramenti, qui eſt veritatis confirmatio. Nam licet euacuet finem ſecundarium Iuramenti, qui eſt confirmare veritatem neceſſariam: ſiquidem abſque neceſſitate fit; non ob inde grauem deordinationem continent. Et ita hanc ſententiam tenet *Caietan. 2. 2. qu. 89. art.7.Suar. tom.2. de Relig. lib.3.cap.9. 10.& 11. Leſſius lib.2.cap.42.dub.9. num.48 Sanch. lib.3. in Decalog.cap.6. num.15. & 22. & alij apud ipſos.*

4. Dixi eſſe ſolum venialem culpam, quando hoc Iuramentum fit abſque neceſſitate. Si enim aliqua cauſa honeſta occultandi veritatem intercedat, qualis eſſet ſi ad tuam tuorúmque ſalutem, honorem, rem familiarem tuendam conueniret occultatio; aut ſi conueniret, ne annueres interroganti iniuſtè; nullam culpam committis. Sic amphybologicè iurans. Et ratio eſt clara; quia defectus iudicij, qui in tali Iuramento eſſe poterat, ceſſat interueniente cauſa iuſta ſic occultandi veritatem. Sic tenet expreſsè *Nauarrus capite humanæ aures, 22. quæſtione 5.in quæſtione 2. num.12. & in ſumma capit. 12. num.9.& 19.Toletus lib.4. ſumma, capit. 21 numer. 9. Suar.lib.3.de Iuram.cap.10.num.4.Valent.2.2.diſp. 5.quæſt.13,punct.2,circa finem.& diſp.6.qu.7.punct. 4. circa finem. Leſſius lib.2.cap.42. dubio 9.num.47. Bonacina diſputat. 4. quæſtione 1. punct. 12. numer. 4.* Quod veram habet, tametſi non rogatus iures, ſed te offeras ad iurandum, ſi tamen iurandi, occultandique veritatem, honeſta cauſa intercedat; qualis intercedere poteſt cum obligaris famam proximi reſtituere, neque alia via commodiori reparare potes, quam vſu amphybologici Iuramenti. *Sanchez lib.3.in Decalog.capit.6 num 23. Bonacina tom.2.diſp.4.quæſt.1.punct.12. num.5.* Ex hac certa doctrina deciduntur plures caſus in praxi contingentes.

5. Primò rogatus de delicto, quod ſaltem ſub opinione probabili non teneris manifeſtare, vel ex eo quod non iuridicè rogaris; vel ex eo quod tibi graue nocumentum ex manifeſtatione prouenit, negare poteris feciſſe, ſubintelligendo in carcere, vel ad dicendum. *Sic Sanch. d.cap.6. numer.23. & 25. Clauis Regia lib. 4. cap.5. num.4. & lib.12. cap.17. num. 29. Nauarrus capit. humanæ aures, in quæſt.1. num.9. Bonacina diſp.4. quæſt.1. punct.12. num.4.* Secundò rogatus de complice, quem ex iiſdem rationibus manifeſtare probabiliter non teneris, eodem modo negare poteris. Sic *relati Doctores.* Imò potes te offerre ad ſic iurandum; quando id opus eſſet. Adde ſi fortè ſocios detexiſti, cum non debetes; obligatus es pro illorum defenſione Iuramento amphybologico vti, ſi ſperas damnum factum reparaturum; obligatus inquam es ex iuſtitia, ſi malitiosè contra ordinem iuris detexiſti. Si verò ignoranter, & abſque culpa proceſſiſti; ſolùm teneris ex charitate. Quia teneris reparare damnum proximi modo, qui tibi licitus eſt, & non incommodus. *Sanchez libro 3. in Decalogum capite 6. numero 28.*

Tertiò, rogatus de furto, quod in recompenſationem accepiſti; vel de mutuo, quod verè non debes; quia ſoluiſti; aut verè non debes, quia non eſt terminus impletus, vel præ paupertate probabiliter excuſaris; poteris iurare te mutuum non accepiſſe, ſub intelligendo, vt debeas ſtatim ſoluere. Quia ad huiuſmodi finem iudex Iuramentum exigit. Sic *Couar.l.1.variar.cap.2.n.4. Suar.lib.3.cap.9.n.6,Sanch.lib.3.in Decal.cap.6.n.32.*

*& lib.*1. *de matrim. diſp.*10. *num.*27. *Bonacina diſp.* 4. *de Iuram.qu.* 1. *punct.*12. *num.*5.

Quartò, rogatus an promiſeris matrimonium à cuius obligatione ſecundum opinionem probabilem immunis es, iurare poteris non promiſiſſe, ſub intelligendo, vt tenearis. *Sanchez lib.* 1. *de matrim. diſp.* 10. *num.*27. *&* 28. *& lib.*3. *in Decal. cap. illo* 6. *num.*32.

Quintò, exemptus probabiliter à gabellæ ſolutione iurare poteris te non portare talē, vel talem rem; eſto portes; ſub intelligendo, ita vt gabellam debeas; quia hic eſt finis, vel ſaltem debet eſſe interrogantis. *Suarez lib.* 3. *capit.*9. *numer.*7. *Azor.*1. *p. lib.*11. *cap.*4. *quæſt.*5. *Sanchez num.*32. *fine Bonacina diſp.*4. *quæſt.*1. *punct.*12. *num.*5. *verſ.*9. Et cuilibet datum eſt opinionem probabilem ſequi.

Sextò creditor exigens debitum virtute inſtrumenti publici affirmare poterit ſibi totam illam quantitatem deberi; etiam ſi pars ſoluta ſit; ſi aliundè eſt debita, & illam recuperare non poteſt. Imo poterit iurare partem illius debiti ſibi non eſſe ſolutam intelligendo, vt non ſit tantumdem debitum. Quia verum iurat, Excipe niſi hoc Iuramentum cederet in præiudicium alterius creditoris, qui haberet ius anteriùs, debito illo non contento in inſtrumento; cui debitor ſatisfacere non poteſt niſi ſibi totum debitum ſoluat. Tunc enim ob præiudicium alterius creditoris iurare non poterit totam illam quantitatem ſibi deberi, aut partem illius debitam non eſſe ſolutam. Sic *Sanchez d. cap.*6. *num.*35. *&* 36. *Bonacina* 2. *tom. diſp.*4. *qu.*1. *punct.*12. *verſ.*8.

Septimò è contra debitor à quo debitum expoſtulatur virtute alicuius inſtrumenti maiorem quantitatem continentis, quam ipſe debeat, poterit abſolutè negare ſe illud debere. Imò, & negare illam partem debiti, ſi ex confeſſione partis probabiliter timet obligandum eſſe ſoluere quod non debet, quia ad vtendum æquiuocatione habet legitimam cauſam. Cauere tamen debet ne præiudicium creditori ſequatur in parte debita. Eâque de cauſa tenetur partem illam ſoluere, & etiam expenſas, ſi quas facit in illius recuperatione ob moroſam ſolutionem. *Sanchez lib.*3, *cap.*6. *n.*33. *Gutierr, lib.*1. *practicar. qu.*6. *num.*2. *Bonacin. diſp.*4. *qu.*1. *punct.*12. *verſ.*10.

Octauò, habens iuſtam & probabilem cauſam occultandi fiſco vel creditoribus aliqua bona; ne videlicet ſibi deſint neceſſaria ad ſuſtentationem; neue mendicare cogatur, poterit negare ſe occultaſſe ſub intelligendo, quæ manifeſtare obligatus ſit. Idemque poſſunt reſpondere teſtes idipſum cognoſcentes. Sic expreſsè *Bonacin. d. diſp.*4. *q.*1. *punct.*12. *verſ.*3. *Sanchez lib.*3. *cap.*6. *num.*31.

Nonò, ſi per iniuriam coactus ſis promittere ſub Iuramento dare aliquam pecuniam, iurare poteris eam daturum ſub intelligendo ſi debeas: Quia iuſtam habes cauſam vtendi hac tergiuerſatione. Eâque reſtrictione facta obligatus non eris ſoluere, ſi non debeas. Quia ſolùm ad ſoluendum ſi debeas virtute Iuramenti obligatus fuiſti. Sic *Valent.*2. 2. *diſp.*6. *qu.*7. *punct.*4. *circa finem. Sanch. lib.*3. *c.*6. *n.*37. *&* 38. *Bonacina diſp.*4. *qu.*1. *punct.*12. *verſ.*1.

Decimò, rogatus an venias ex loco, qui falſo putatur peſte infectus, aut illac tranſieris: potes negare ſub intelligendo, ita vt ſit infectio. Imo etiam ſi locus ſit peſte infectus; ſi tamen certus es, te ſanum eſſe, vti poteris ea æquiuocatione. Sic *Nauarr. cap.* 12. *num.* 19. *Tolet. lib.*4. *cap.*21. *n.*9. *Suarez cap.*9. *num.*7. *Sanch. cap.*6. *num.*35. *Bonacina diſp.*4. *quæſt.*1. *punct.* 12. *verſ.*3. Vbi ex Silueſtro optimè aduertit religioſos, & clericos non excuſari ab hoc Iuramento præſtando, & veritate dicenda, ex eo quod cuſtodes Laici ſint, quibus non videntur ipſi ſubiecti. Quia non expoſtulatur ab ipſis abſolutè, ſed ex ſuppoſitione quod velint ciuitatem intrare.

Vndecimò ſcholaſticus rogatus à iudice, an fuerit locutus cum aliquo ex oppoſitoribus ad cathedram; vel illius domum fuerit ingreſſus, poteſt reſpondere negatiuè, ſi verba, aut ingreſſus domus non fuerit ſubornationis cauſa; quia hæc debet eſſe mens iudicis interrogantis. Sic *Nauarr. ſum. cap.*12. *num.*19. *Sayro claui Regia lib.*5. *cap.*4. *n.*24. *Sanchez lib.*3. *cap.*6. *num.*34. *Suarez lib.* 3. *cap.* 9. *num.*7.

Duodecimò Canonici & Iudices obligati ſeruare ſecretum eorum, quæ in congregatione tractantur, poſſunt iurare non violaſſe ſecretum, neque ibi acta cum aliquo communicaſſe, ſi nihil eorum, quæ ſub graui culpa obligati erant celare, manifeſtauerint. Quia de iis, & non de aliis cenſetur iudex interrogare. Sic *Suarez, Sayro & Sanch. locis allegatis.*

Decimò tertiò. Mulier, quæ adulterium commiſit, poterit ſub Iuramento negare commiſiſſe ſub intelligendo, vt manifeſtare teneatur. *Sayro in claui Regia lib.*5. *capit.*4. *num.*24. *Sanchez lib.*3. *cap.*6. *num.*41. *Bonacina diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct.*12. *verſ.*6.

Decimò quartò, coactus accipere aliquam in ſponſam, quam ducere non tenetur, iurare poterit ſe illam ducturum ſub intelligendo, ſi obligationem habeat: Et idem eſt de vxore, quæ cogitur cum marito cohabitare, cuius cohabitatio ſibi interdicta eſt, poterit iurare cohabitaturam, ſub intelligendo, ſi id licitè poſſit. Quia iuſtiſſimam cauſam habet vtendi in iis caſibus tergiuerſatione. *Nauarr. cap.*12. *n.*9. *Silueſter. Iuramentum* 3. *quæſt.*2. *Azor. tom.*2. *lib.*11. *cap.*4. *quæſt.*5. *Sanchez lib.*3. *cap.*6. *num.*40. *&* 41.

Decimò quintò is qui mutuare non tenetur, poterit reſpondere petenti mutuum, ſe nullam pecuniam habere, ſub intelligendo in alio loco ab eo, in quo habet, vel in ordine ad mutuandum. Qui modus reſpondendi licitus erit ſi cauſa ſubſit negandi mutuum; nempe quia illis pecuniis eget ad alium vſum, vel timet debitorem difficilem fore in ſoluendo. Sic *Nauarrus ſum. cap.*12. *num.*18. *Sayro in claui Regia lib.*5. *cap.*4. *numer.*26. *Sanch. aliis relatis num.* 43. *Bonacina tom.*2. *diſp.*4. *quæſt.*1. *punct.*12. *num.*3.

Decimò ſextò, mercatores qui non poſſunt iuſtum pretium ab emptoribus obtinere, niſi iurent tanti vel tanti ſibi mercem ſtare, cum de facto non ſtet; iurare quidem poſſunt, tanti ſibi ſtare, ſub intelligendo computatis omnibus expenſis; vel tanti ſibi ſtare ſub intelligendo cum alia merce, quam habent domi, vel alibi emerant. Sic *Leſſius lib.*2. *cap.*42. *dub.* 9. *num.* 46. *Rebellus lib.*9. *quæſt.* 7. *num.*8. *Bonacina diſp.*4. *de Iurament. qu.*1. *punct.* 12. *num.*8. *& diſp.*3. *de contract. qu.* 2. *punct.*4. *in fine.* Idem dicendum eſt de emptoribus iurantibus rem aliàs minoris emiſſe, *Bonacina & Rebellus ſuprà.*

Denique quotieſcumque aliqua cauſa honeſta ſe

ſe offert, tegendi veritatem, poteris abſque peccato vti amphybologico Iuramento, vt ex allatis exemplis conſtat, & ex ratione ſæpe dicta. Quia tale Iuramentum veritatem, & iuſtitiam habet, & cum vtile ſit, illud præſtare, non deficit iudicium. Ex nullo ergo capite vitiari poteſt. Quapropter, vt bene dicunt, *Sanchez. dicto cap. 6. n. 45. Bonacina d. diſp. 4. qu. 1. punct. 12. verſ. 7. & alij apud ipſos*, etiamſi rogans omnem æquiuocationem vellet excludere, & vltra Iuramentum de re facta petat Iuramentum de calumnia; exigátque Iuramentum dicendi veritatem ſincerè, abſque vlla æquiuocatione; adhuc poteris iurare amphybologico Iuramento, & reſtrictione facta. Quia ſubintelligere potes, te iuraturum abſque æquiuocatione iniuſta. Nulla enim propoſitio ita ample ſumi poteſt; quin aliquam reſtrictionem habere poſſit in mente. Quod manifeſtè conuincitur in confeſſore rogato de delictis in confeſſione auditis, qui ea tacere tenetur quomodocumque Iuramentum exigatur. Dari ergo poteſt aliqua via occultandi veritatem abſque mendacio. Quando vero abſque vlla cauſa quis vtitur amphybologico Iuramento, iam dixi eſſe ſolum veniale ſecluſo Iuramento neceſſario in contractibus & in iudicio.

Pro ſupradictis eſt maximè aduertendum, vtentem aliqua ex dictis amphybologiis debere ſcire ſaltem in genere, ſe poſſe abſque mendacio veritatem tegere; non tamen opus eſt in particulari cognoſcere modum, quo debet tegi. Quocirca ſi intendat iurare eo ſenſu quem vir doctus verum reperiet, & ſciat verum ibi reperiri poſſe, ſufficiet ad excuſationem periurij. *Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuramento cap. 10. num. 4. Sanchez lib. 3. cap. 6. num. 46.*

PVNCTVM. VIII.

Vtrum Iuramentum fictum tam in iudicio quam extra peccatum ſit mortale.

1. *Tripliciter fictio interuenire poteſt.*
2. *Iurans ſine animo implendi ſemper peccat mortaliter.*
3. *Proponitur obiectio, & fit illi ſatis.*
4. *Si iuras falſum ſine animo iurandis eſt mortale, tametſi ratio non ita facilis ſit.*
5. *Iurare verum ſine animo iurandi, non eſt mortale. Sed quid in iudicio & contractibus.*
6. *Si iures abſque animo te obligandi, communis eſt ſententia, peccatum graue eſſe.*
7. *Reſoluitur idem eſſe dicendum, ac de Iuramento ſine animo iurandi factum.*
8. *Ad verum Iuramentum non eſt neceſſarius expreſſus animus te obligandi.*

1. NOtandum eſt, tribus modis fictionem in Iuramento interuenire poſſe. Primò, ſi iures ſine animo iurandi. Secundò, ſi iures ſine animo te obligandi. Tertiò, ſi iures ſine animo implendi, quod iuras. His poſitis.

2. Dico primò, ſiue in iudicio, ſiue extra iurans ſine animo implendi iuratum, peccat mortaliter. Quia vero Iuramento, quale hoc eſt, deficit prima veritas. Ita ex communi ſententia: *Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 42. Suarez lib. 3. de Iuram. cap. 17. à num. 9. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 4. num. 26.*

3. Solùm obiici poſſunt aliqua Iuramenta, quæ paſſim fiunt abſque animo & propoſito implendi; & tamen non cenſentur à doctoribus peccata mortalia. Hæc ſunt Iuramenta, quibus parentes minantur filiis ſupplicia non tam animo exequendi, quam eos deterrendi, & corrigendi. Item Iuramenta cedendi loco, & honore, quæ vrbanitatis cauſa fiunt. Sed facile huic obiectioni reſpondetur in iis Iuramentis ſub intelligi aliquam conditionem, quæ ea à falſitate excuſat; & vera reddit. In Iuramentis comminatoriis ſubintelligitur conditio, niſi alius ſe correxerit, veniámue poſtulauerit, vel maius incommodum inde timeatur. In Iuramentis vrbanitatis ſubintelligitur niſi alteri nimis moleſtum fuerit. Verùm, ſi abſque vlla ſubintellecta conditione Iuramentum præſtaretur ſine animo implendi, dubium eſſe non poteſt, quin ſit mortale. *Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22. Suarez. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 17. num. 9.*

4. Dico ſecundo ſi iuras ſine animo iurandi; diſtinguendum eſt, vel iuras verum, vel falſum. Si iuras falſum; tam in iudicio, quam extra eſt peccatum mortale. Si iuras verum; probabile eſt eſſe ſolum veniale extra iudicium; in iudicio, & in contractibus mortale. Priorem partem concluſionis nempe iurare falſum ſine animo iurandi eſſe mortale defendunt. *Caietanus 2. 2. quæſt. 89. art. 7. ad 4. Sotus lib. 8. de iuſtitia quæſt. 1. art. 7. in ſolut. ad 4. Couarr. in cap. quamuis pactum de pactis 1. p. § 5. num. 2. & 3. Petrus de Ledeſm. 2. tom. ſumm. tract. 11. cap. 3. dub. 6. Leonardus Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 43. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iurament. cap. 17. num. 3. Bonacina tom. 2. ſumm. diſp. 4. qu. 1. punct. 7. num. 6. Sanch. lib. 3. cap. 6. num. 9.* Rationem reddunt; Quia Iuramentum externum, quod eſt diuinæ maieſtatis cultus aſſumitur ad falſitatem confirmandam. Vnde ſicut genuflexio, aliúſque externus cultus, ſi idolo tribueretur; eſſet peccatum graue. Quia applicatur materiæ indebitæ actio ſolum debita Deo. Similiter erit grauis irreuerentia contra Religionem; iurare falſum verbis tantum abſque intentione. Quia externus cultus Deo per Iuramentum debitus materiæ indebitæ applicatur. Cæterum hæc ratio ſolum videtur conuincere in Iuramento externo facto per idola, vel creaturam ſiſtendo in ipſa; ibi enim cultus externus Deo debitus materiæ indebitæ applicatur, & ſaltem in foro externo diuinitas, & infallibilitas in idolis, & creaturis recognoſcitur; quod eſt blaſphemum. At in Iuramento verbo tenus facto per Deum in confirmationem falſitatis; hic cultus non inuenitur. Non enim falſitas honoratur, ſicut non honoratur iniuſtitia, & cum ad teſtandam rem iniuſtam adducitur, ſed ad ſummum in illo Iuramento Deus iniuriatur, eò quòd ſaltem ſimulatè, & in apparentia adducitur in teſtem falſi. Cùm verò vrget exterior Dei cultus, cadit ſupra materiam indebitam ſcilicet falſitatem; ergo eſt peccatum graue. Facile reſpondeo cadit ſupra materiam indebitam, quæ obiectum ſit honorationis, quæque colatur, & honoretur per talem cultum, nego; cadit ſupra materiam indebitam de illa conteſtando & affirmando, concedo. An verò hæc conteſtatio

apparens ſufficiat ad peccatum mortale; reſtabat probandum. Quapropter *Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 42. dub. 8. num. 43.* inclinat non eſſe mortale iurare falſum ſine animo iurandi, ſi per iniuriam cogaris iurare, & falſitas penitùs occulta ſit. Quia neque intendis Deum in teſtem vocare, ſed ſimulare, neque ſecundum prudentem æſtimationem poteris cenſeri iurare falſum. Quia falſitas eſt penitùs occulta; & quia iuſtam cauſam habeas alia mente iurandi.

Cæterum retinenda eſt communis ſententia, quia extra hunc caſum adductum à *Leſſio*, nullum doctorem inueni (etſi plures euolui) qui affirmaret non eſſe peccatum mortale iurare falſum etiam ſine animo iurandi. Et ratio eſſe poteſt. Quia videtur Deo grauis irreuerentia fieri, ex eo quod tantum in apparentia, & nomine tenùs in teſtem falſi inuocetur. Nomini enim Dei ſumma reuerentia debetur. Deinde ſi ſemel admittamus, Deum ſimulatè inuocari poſſe in teſtem falſi abſque graui peccato, finis Iuramenti, qui eſt veritatis confirmatio magna ex parte, imò penitùs fruſtraretur. Non igitur eſt concedendum. In iudicio autem, & in contractibus grauibus proculdubiò eſt, eſſe mortale iurare falſum abſque animo iurandi. Quia in iudicio eſt contra mandatum ſuperioris; in contractibus eſt contra ius parti contrahenti debitum, & in vtroque caſu contra reuerentiam debitam diuino nomini, cui præiudicatur falſi teſtificatione. Dixi *eſſe mortale* iurare falſum ſine animo iurandi. Nam ſi cum aliqua reſtrictione iurares, quæ verum ſenſum efficeret, id non eſſet falſum Iuramentum; ac proinde in præſenti de illo non loquimur; ſed regulandum eſt iuxta dicta puncto præcedenti.

5. Secunda pars concluſionis nempe probabile eſt, non eſſe mortale, ſi verum iures, ſine animo iurandi. Tenet *Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 42. dub. 8. num. 42. Sanch. alijs relatis lib. 3. cap. 6. num. 9. &* 10. *Bonacin. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 7. circa finem.* Ratio eſt. Quia non videtur ex hoc Iuramentu fieri grauis iniuria Deo, neque homini. Non Deo; quia eſto ſimuletur adduci in teſtem, adducitur in teſtem veritatis; ſicuti cum ſimulatè oras eo tempore, quo non teneris præcepto orandi, non obinde cenſeris Deo facere grauem iniuriam. Neque etiam ex tali Iuramento homini prouenit grauis iniuria. Quia ſupponimus grauiter inde non lædi. Ex nullo ergo capite mortale peccatum eſſe poteſt. Eſt tamen abſque dubio peccatum veniale, & graue quando nulla legitima & honeſta cauſa fieret, quia eſt quædam fictio vim Iuramenti eneruans.

Si verò in iudicio vel in contractibus veritatem iurares ſine animo iurandi, ferè omnes Doctores firmant, te peccaturum mortaliter. Quia decipis iudicem, vel tecum contrahentem in re graui. Limitat autem hoc *Sanch. lib. 3. cap. 7. num.* 2. dummodò inde iudicio; aut contractui notabile damnum ſequeretur, quod rarò contingere poteſt. In contractibus, cum fictio, & ſimulatio non appareat, & æquè cogendus ſis, ac ſi verè iuraſſes. Limitatio placet in contractibus, quia ibi damnum proximi attenditur, quod rarò euenire poteſt, niſi Iuramentum neceſſarium eſſet ad contractus firmitatem. A iudicio tamen excludo limitationem. Quia ſemper hæc ſimulatio illi notabiliter præiudicat: Superioris enim præceptum non ſolum eſt de veritate dicenda ſed de dicenda ſub diuino teſtimonio. Deludis ergo grauiter iudicium ſi diuinum teſtimonium omittas.

6. Dico tertiò: Si iures abſque animo te obligandi, quod ſolùm in Iuramento de futuro eſſe poteſt; communiter Doctores exiſtimant eſſe graue peccatum; quia fit grauis irreuerentia Deo cum ex vna parte eum in teſtem adduxeris, & ex alia nolles teſtimonio, & authoritate obligari. Videris námque diuinam maieſtatem & authoritatem contemnere. Adde ſi non habes animum te obligandi, neque animum adimplendi videris habere. Sic *Nauarrus cap. 12. num. 14. Couarru. de pactis 1. p. §. 5. num. 3. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 17. num. 10. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 42. Sanch. lib. 3. cap. 4. num. 10. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 7. circa finem.*

7. Verum cum probabile ſit, quod Iuramentum factum abſque animo obligandi non ſit verum Iuramentum, ſed ſimulatum; quale eſt Iuramentum factum abſque animo iurandi. Idem quod dictum eſt in præcedenti concluſione de Iuramento facto abſque animo iurandi, dici debet de Iuramento facto abſque animo ſe obligandi. Quia eiuſdem prorſus rationis ſunt. Quod autem Iuramentum, in quo expreſſum habes animum non te obligandi, Iuramentum verum non ſit, ſed apparens. Probatur. Quia obligatio, vel eſt de natura ipſius Iuramenti, vel quædam paſſio ita neceſſariò conſequens naturam Iuramenti, vt nullatenùs ſeparari poſſit. Ergo ſi vis iurare excludendo obligationem; vis vt tale Iuramentum ſuam eſſentiam non habeat; ſiquidem illam habere non poteſt ſine obligatione. Ergo non vis iurare, ſed Iuramentum ſimulare. Et confirmo ex voto facto abſque intentione te obligandi, quod ſecundum communiorem ſententiam nullum eſt, & ex matrimonio contracto abſque intentione te obligandi ad reddendum debitum, quod etiam nullum eſt: quia eſſentiam matrimonij deſtruit. Ergo ſimiliter nullum erit Iuramentum factum ſine intentione te obligandi. Et ita tenet *Silueſter verbo Iuramentum 4. quæſt. 7. Sanch. in ſumm. lib. 3. cap. 6. num. 7. & cap. 10. num. 8. Bonacina diſp. 4. qu. 1. punct. 7. num. 3. & alij apud ipſos.*

8. Dixi non eſſe verum Iuramentum illud in quo expreſſum animum haberes non te obligandi; vt tacitè colligeres ad Iuramenti eſſentiam non requiri expreſſum animum te obligandi. Sufficit, quod iurandi animum habeas: eò enim ipſo cenſeris voluntatem habere eorum quæ neceſſariò ad Iuramentum requiruntur, niſi ea expreſsè excludas. *Sanchez lib. 3. cap. 10. num. 9. Suar. lib. 2. cap. 7. num. 8. Bonacina diſp. 4. quæſtion. 1. punct. 7. num. 4.*

PVNCTVM IX.

Quando conſuetudo iurandi grauem culpam inducat.

1. *Duplex eſt conſuetudo.*
2. *Conſuetudo iurandi cum aduertentia vt verum iuretur, non eſt peccatum mortale.*
3. *Quod verum habet; eſto iungatur mentiendi conſuetudini.*
4. *Conſuetudo iurãdi ſine aduertentia ad veritatem;*

ritatem;

ritatem; te in ſtatu peccati mortalis conſtituit.

5. *Explicatur doctrina aliquibus annotationibus.*

6. *An debeat abſolutio differri habenti hanc prauam conſuetudinem.*

7. *An debeat ei aliqua pœnitentia imponi ſi re inciderit; teneaturque illam exequi?*

1. Conſuetudinem iurandi habes ſi paſſim iores. Duplex hæc conſuetudo eſſe poteſt. Prima iurandi falſo, vel abſque aduertentia an ſit verum, vel falſum quod iuras; Secunda cum aduertentia vt verum iuretur.

2. Si hoc ſecundò modo ſit conſuetudo; non te conſtituit in ſtatu peccati mortalis; nec ſub mortali teneris eam cauere. Sic *Valentia, 2. 2. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. circa finem. Vega 2. tom. ſumm. cap. 16. caſu 14. Manuel. Rodriguez. 1 tom. ſumma. cap. 192. n. 51. Petrus de Ledeſma 2. tom. tract. 11. cap. 2. dub. 1. & cap. 5. dub. 4. & 5. Suarez tom. 2. de Relig. tract. de Iuram. lib. 3. cap. 6. num. 4. & 5. Sanchez alijs relatis lib. 3. in Decal. cap. 5. num. 9. Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 1. de Iuram. punct. 13. num. 2.* Ratio eſt: quia omnia hæc Iuramenta venialia tantum peccata ſunt. Siquidem (vt ſuppono) fiunt cum plena aduertentia ad veritatem. Ergo conſuetudo ex illis reſultans ſolum ad peccata venialia inclinare poteſt. Nam ſolum inclinat ad ſimiles actus. Quod ex hac conſuetudine aliquando in periurium labaris; non obinde cenſeri potes eſſe in mortali periculo periurij. Quia ad hoc periculum deberes frequenter in periurium indoci, vt probaui *tract. de peccatis diſp. 1. punct. 9. §. 3.*

3. Sed quid ſi cum hac conſuetudine iurandi verum aduertenter haberes mentiendi conſuetudinem? *Valentia, Ledeſma, & Bonacina locis allegatis* affirmant te eſſe in ſtatu peccati mortalis, ſi illam extirpare omittas. Mouentur. Quia videris eſſe in periculo conſtitutus coniungendi Iuramentum cum mendacio. Ex conſuetudine enim iurandi, & ex conſuetudine mentiendi facilè Iuramentum cum mendacio coniungitur. Cæterum probabilius cenſeo neque in hoc caſu te eſſe conſtitutum in ſtatu peccati mortalis. Nam eſto aliquando contingat, quod Iuramentum cum mendacio coniungas idest per accidens & rarò & conſequenter cenſeri non potes in periculo morali peccandi mortaliter eſſe conſtitutus. Sic expreſsè *Sanchez lib. 3. cap. 5. num.* 10. Et indicat *Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 6. num. 2.*

4. Si autem conſuetudo iurandi ſit primo modo; ſcilicet iurandi falſum, vel ſine aduertentia; an ſit verum, vel falſum; ſine dubio peccas mortaliter; quoties illius prauæ conſuetudinis recordaris: illámque extirpare non procuras; ſicut ſi domi concubinam haberes, & aduertens ad periculum peccandi, illud non remoueres, cum poſſes; & ſicut ſi obligatus eſſes reſtituere, & aduertens omitteres reſtitutionem facere. Quia in iis omnibus amas periculum peccandi, peccas ergo mortaliter. *Ita Suar. lib. 4. cap. 6. num. 6. Valent. 21. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. circa finem Petrus de Ledeſm. 2. tom. ſumm. tract. 11. cap. 5. dub. 4. poſt principium. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 5. num 11. Reginaldus lib. 18. num. 87. Bonacin. tom. 2. diſp 4. qu. 1. punct. 13. num. 4.* Ratio videtur manifeſta. Quia talis conſuetudo eſt occaſio ſæpè peierandi. Ergo ſi illam non procuras expellere; cenſeris velle periurium: Vt in exemplis relatis de concubina & de reſtitutione alieni eſt manifeſtum.

5. Nota tamen primò, te non peccare mortaliter, quoties Iuramento abſque neceſſitate vteris; ſi illo vtaris cum plena aduertentia veritatis & iuſtitiæ. Quod fieri poteſt non obſtante ſupradicta praua conſuetudine. Sed tali Iuramento ſolum deficit iudicium. Ergo ſolum peccatum veniale eſſe poteſt. Et ita affirmat *Suarez illo lib. 3. cap. 6. num. 6. & 7. Valent. d. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. circa finem. Sanch. cum alijs lib. 3. cap. 5. num.* 10.

Nota ſecundò; ſi ob conſuetudinem ſupradictam prauam aliquando iures falſum ſine aduertentia ſufficiente ad peccatum mortale; tale Iuramentum, eſto ex illa praua conſuetudine oriatur, non eſt in ſe peccatum mortale, ſed ſolum erit mortale in voluntate, quam habes non remouendi conſuetudinem. Sic pluribus relatis firmat *Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 7. à num. 3. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 5. à num.* 28. Ratio ea eſt: quia illud Iuramentum, vt in ſe eſſet peccatum mortale, debebat eſſe voluntarium directè, vel indirectè. At neque directè, neque indirectè eſt voluntarium. Non directè; vt ſupponitur, neque indirectè; quia ad indirectè voluntarium debebas habere poteſtatem, illud vitandi, cum de facto non vitas. At cum iuras inaduertenter, non potes Iuramentum vitare. Ergo non eſt tibi voluntarium, neque directè, neque indirectè. Quapropter ſolum in cauſa; nempe in conſuetudine cenſebuntur illa Iuramenta voluntaria. Sicut cenſetur voluntaria pollutio in ſomnis cui cauſam dediſti in vigilia, aut homicidium in ebrietate factum, quod antea potuiſti præcauere. Quotum tota culpa & demeritum apud Deum fuit in appoſitione cauſæ. Nam ſiue ſequatur pollutio ſiue non; eandem pœnam, & demeritum habes apud Deum. Quia tota malitia in appoſitione cauſæ ſita fuit. Sic in præſenti de Iuramento facto ſine libertate philoſophandum eſt.

6. Sed inquires differenda, ne eſt tibi abſolutio, ſi hac praua iurandi conſuetudine affectus ſis; tametſi proponas firmiter te emendaturum, vt aliquibus diebus attentiùs inuigiles?

Reſpondent plures Doctores ſi ſemel, aut bis faſſus fueris hanc conſuetudinem, te poſſe, & debere abſolui; ſecus ſi ſæpiùs; ſed tunc differendam eſſe abſolutionem, vt de propoſito conſtet. Sic *Medina lib. 1. ſumma cap. 14. Ludoui. Lopez. 1. p. cap. 15. colum ante penult. verſ. Poſtremò dicemus. Man. 1. tom. ſumm. cap. 192. num. 11. in 2. edit. & de conſilio differendam eſſe abſolutionem docet Sayro in claui Reg. lib. 5. cap. 5. num. 8. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 8. fine.* Verum mihi probabiliùs eſt, quod tradit *Sanchez* loquens de conſueto blaſphemare. *lib. 2. in Decal. cap. 32. num.* 45: Inquit etiamſi nunquam admonitus fuiſti, vt te corrigeres; aut ſi admonitus appoſuiſti aliquid ſtudij & laboris ad eam conſuetudinem extirpandam, debes ſtatim abſolui. Quia ſi admonitus non fuiſti non es in tanta culpa. Si autem poſt admonitionem aliquantulum laboraſti pro emendatione; iam ex parte tua aliquid feciſti, etſi differatur abſolutio, fortè cadet animus, & à confeſſione detentus in peius laberis. Secundò (inquit *Sanchez*) quando nullam curam appoſuiſti ad emendam, & admonitus fuiſti ſæpè in alijs confeſſionibus; adhuc te poſſe in rigore ſtatim abſolui,

ſolui, ſi verè doleas de prætetitis, & de fnturis emendationem proponas. Quia ob peccata, quæ non pendent ex occaſioue extrinſeca, ſed ex fragilitate peccatoris, nun eſt differenda neceſſariò abſolutio pœnitenti. Quia eo ipſo quo de peccatis dolet remouet omnem occaſionem & periculum horum peccatotum. Quod peticulum ſitum erat in praua voluntate, & affectu ea te potiendi. Ex conſilio autem poterit ſacerdos, tibi abſolutionem differre, ſi iudicat dilationem profuturam. Quod non eſt facile iudicandum; niſi caſu; quo illis Iuramentis graue ſcandalum præberes. Conſentit ijs *Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 1. de Iuramento. punct. 3. fine.*

7. Secundò inquires; an ſit conueniens tibi imponere aliquam pœnam ſi fortè reincideris? Verbi gratia ieiunium aliquod, eleemoſynam, orationem breuem, vel confeſſiouem frequentem, & an teneatis illam exequi?

Reſpondeo quoad conuenientiam attinet, id eſt conuenientiſſimum. Quoad obligationem; *Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 8. num. 7.* affirmat, & debere confeſſarium aliquod ex ſupradictis remediis tibi applicare, & te obligatum eſſe, illud acceptare, & exequi. Sed ſuæ ſententiæ rationem non adducit. Contrarium defendit *Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 5. num. 17. cum Soto de Iuramento ab vſu cap. 12.* Nempe te obligatum non eſſe acceptare pœnam illam. Mouetur. Quia aliis peccatis id imponi nequit; neque iure aliquo probatur id ſpeciale eſſe in hac conſuetudine.

Cæterum diſtinguendum eſt. Si in pœnitentiam medicinalem Iuramentotum; quæ audita ſunt in confeſſione, aliquod ex ſupradictis remediis tibi confeſſor iniungat, abſque dubio teneris illud exequi. Quia pœnitentiam à confeſſore iniunctam tenetur pœnitens acceptare, & exequi. Iuxta *Tridentin ſeſſ. 14. cap. 4.* & multis relatis docet *Suar. tom. 4. in 3. p. diſp. num. 1. concluſ. 1.* Verum hæc pœnitentia abſolutè eſt iniungenda non dependenter à peccato futuro. Aliàs in tua voluntate ſitum eſſet nullam pœnitentiam habere. Quapropter ſi ſub conditione reincidentiæ imponatur; eo ſolo caſu teneris illud remediom exequi: quando alio non vteris ad extirpandam prauam conſuetudinem. Si enim aliis remediis vtaris, ceſſat obligatio vtendi medio à confeſſore deſignato. Siquidem illud, neque vt iudex, neque vt medicus imponit: Cum non ſit iudex, & medicus peccatorum committendorum, ſed commiſſorum; ac proinde ſub conditione peccati futuri applicare medicinam non poteſt, quam tu aliàs obligatus non ſis accipere, ad præcauenda futura peccata.

Pvnctvm X.

Qua ratione liceat tibi inducere aliquem ad iurandum, quem tamen exiſtimas eſſe peieraturum, vel per falſos Deos iuraturum.

1. *Inducere aliquem ad falſò iurandum, vel ad iurandum, quod nulla ratione licitè præſtare poteſt, peccatum eſt graue.*
2. *Nunquam eſt licitum, inducere aliquem ad teſtificandam falſitatem, tametſi teſtis falſitatem non cognoſcat.*
3. *Cum tibi dubium eſt, an alius peieraturus ſit, vel per falſos Deos iuraturus, exigere potes Iuramentum.*
4. *Nulla cauſa intercedente illicitum eſt petere Iuramentum ab eo, quem credis malè iuraturum.*
5. *Quid ſi ipſe paratus ſit? Sanchez cenſet eſſe ſolum peccatum veniale in iuraturo per falſos Deos, ſecùs in peieraturo.*
6. *In vtroque eſt idem dicendum.*
7. *Concluditur eſſe mortale abſque cauſa petere Iuramentum à malè iuraturo.*
8. *Quid ſentiant Doctores ſtante iuſta cauſa,*
9. *Reſoluitur eſſe licitum.*
10. *An liceat petere Iuramentum à determinato malè iurare, ſub hac forma: iura eſto malè iures?* Concedit *Sanchez. Oppoſitum eſt veriùs.*
11. *Idem eſt dicendum de petitione Iuramenti ab eo, quem credis violaturum.*
12. *Non debent confeſſarij regulariter exigere Iuramenta à pœnitentibus abſtinendi à criminibus.*

ALiqua ſunt in hac parte certa: alia ſub controuerſia.

1. Primò certum eſt; in nullo caſu quantumuis vrgente tibi licere poſſe inducere aliquem ad falſo iurandum; vel ad iurandum per falſos Deos. Quia cum hæc ſint intrinſece mala, ex nulla ratione honeſtari poteſt eorum petitio, & inductio. Sic omnes Doctores. Idem eſt dicendum. ſi peteres Iuramentum ab eo, qui nulla ratione licitè præſtare poſſet, quia peteres Iuramentum iniquum. Hoc autem contingeret in eo, qui veri Dei, per quem eſt iurandum, ignorantiam haberet. Quia inuincibiliter verum Deum ignorans nequit Iuramentum licitum præſtare. Sed hoc rarò vel nunquam poteſt contingere in petitione Iuramenti à Chriſtianis facta. Nam eo ipſo paganis notitia ſufficiens datur alterius Dei per quem Chriſtiani iurant, vt ſe informare poſſint per quem debeant iurare, & cum nulla facta diligentia ſe ad iurandum per falſos Deos determinant, conuincuntur liberè ſe ad malum Iuramentum determinare, & Iuramentum bonum illis eſſe poſſibile. *Suarez tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 3. de Iuram. cap. 13. num. 5. & 6. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 8. num. 32.*

2. Secundò certum eſt: Te nunquam poſſe alium inducere ad teſtificationem falſi; tametſi iurans falſitatem non cognoſcat. Caſus eſt frequenter contingens in Vniuerſitatibus. Vis enim probare curſum, nempe lectionibus adſtitiſſe pro maiori anni parte. Petrus, qui teſtificaturus eſt, exiſtimat verum eſſe; Tu verò ſcis eſſe falſum. Quia pluribus lectionibus defuiſti; nequaquam poteris Petrum ad teſtificandum inducere; non ſolum qua parte iniuſtè, & malitiosè curſum probare, & gradu doctrinæ contra Vniuerſitatis ſtatuta vis inſigniri; ſed quatenùs es cooperator & cauſa illius periurij. Nam licet illud falſum Iuramentum in Petro iurante non ſit formaliter periurium, quia falſitatem non cognoſcit, tibi tamen

men imputatur. Quia voluntarium eſt. Ex virtute namque religionis teneris abſtinere à Iuramento falſo, ſiue illud facias per teipſum, ſiue per alium. *Sic Azor. 1. p. inſtitut. moral. lib. 11. cap. 11. qu. 2. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 18. num. 8. Sanch. lib. 4. in Decal. cap. 8. num. 10. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 11. circa finem.*

3. Tertiò certum eſt; Quoties tibi moraliter non conſtet alium eſſe falſo iuraturum, vel iuraturum per falſos Deos, potes ab eo Iuramentum exigere. Quia in caſu dubio de nemine eſt delictum præſumendum. Aliàs forè nunquam liceret ab alio Iuramentum petere. Sic aliis relatis *Suar. dicens contrarium eſſe improbabile lib. 3. cap. 14. num. 9. Sanch. lib. 3. cap. 8. num. 9. Bonacina diſp. 4. quæſt. 1. punct. 11. circa finem.*

4. Quartò, certum eſt nulla legitima cauſa intercedente illicitum eſſe petere Iuramentum ab eo, quem ſcis falſo iuraturum, vel iuraturum per falſos Deos, ſi paratus non ſit iurare. Sic *Suarez lib. 3. de Iuramento cap. 14. num. 14. in fine. Sanchez pluribus relatis lib. 3. cap. 8. num. 5. & 6. & 24. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 10. num. 49. Bonacina diſp. 4. qu. 1. punct. 11. num. 2. verſ. 3. Reginaldus praxi lib. num. 76. Molina tom. 2. de iuſtitia diſp. 335. concluſ. 4. & alij.* Probáturque manifeſtè textus *in cap. ille qui, & cap. qui exigit 22. quæſt. 5.* Ratio eſt. Nam lege charitatis teneris proximo occaſionem ruinæ non offerre. At cum imparatum inducis ad actum qui malus futurus eſt, verè proximo apponis occaſionem ruinæ. Peccas ergo contra charitatem. Deinde ex virtute religionis obligaris ne periurium cauſes etiam indirectè. At ſi abſque vlla cauſa imparatum inducas ad iurandum, quem ſcis falſo iuraturum, vel per falſos Deos, cauſa es huius iniqui Iuramenti. Peccas ergo grauiter iis poſitis.

5. Prima difficultas eſt. Si ipſe paratus ſit iurare falſum quando ſibi fuerit Iuramentum expoſtulatum (quod facilè de nemine præſumi poteſt) vel paratus eſt iurare per falſos Deos quando ſibi Iuramentum expoſtuletur. An nunquam abſque vlla cauſa ab hoc ſic parato poſſis Iuramentum expoſtulare; quin peccatum mortale contra religionem committas? Nam de peccato veniali nulla eſt dubitatio cum otioſè petatur Iuramentum.

Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 23. Cenſet probabile eſſe ſolam culpam venialem interuenire in petitione Iuramenti ab eo, qui per falſos Deos eſt iuraturus; ſecùs verò *eodem. cap. 8. num. 6. in fine.* Dixit contingere in petitione Iuramenti à parato falſum iurare. Rationem differentiæ appoſuit; quia in petitione Iuramenti à iuraturo per falſos Deos regulariter adeſt neceſſitas, vel vtilitas; ſecùs in petitione Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus. Quod verò ſolum culpa venialis intercedat in tali Iuramenti petitione, probat: Quia plures grauiſſimi Doctores ſentiunt, quos ipſe refert. *num. 23.* ſolum eſſe culpam venialem, petere abſque neceſſitate mutuum ab vſurario parato, & Sacramentorum adminiſtrationem à peccatore miniſtro parato eam concedere. Sed eadem prorſus ratio videtur eſſe in petitione Iuramenti à parato iurare per falſos Deos. Ergo talis petitio ſolum eſt culpa venialis. Secundò probat. Quia leuis neceſſitas excuſat in petente à petitione huius Iuramenti. Sed præceptis ſub mortali obligantibus non tam leuis cauſa excuſare ſolet. Ergo iudicium eſt, ſolam eſſe obligationem ſub veniali. Tertiò, Quia ſic petens rem liciram petit, & quam alius facilè præſtare poterit. Ergo non debet cenſeri offerre proximo cauſam ruinæ; ſed illam ipſe ſibi accipere.

6. Cæterum in hac difficultate cenſeo idem eſſe dicendum de petitione Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus, vel ab eo qui iuraturus eſt per falſos Deos, ſi in vtroque caſu nulla ſit honeſta cauſa petendi, & cognoſcis vtrumque ad ſic iurandum eſſe paratum. Quia in vtroque caſu idem licitum directè petis, & quod ipſi facilè præſtare poſſunt. Si igitur in petitione Iuramenti ab eo, qui iuraturus eſt per falſos Deos, non cenſeris mortaliter peccare; neque etiam cenſendus es in petitione Iuramenti ab eo, qui falſum eſt iuraturus. Nam verum Iuramentum per falſos Deos æquè malum eſt, & fortè peius, quam Iuramentum falſum per Deum verum. Quod autem in petitione Iuramenti ab Ethnico regulariter aliqua vtilitas interueniat, ſicut in petitione mutui ab vſurario, quæ tamen regulariter non interuenit in petitione Iuramenti à periuraturo; in cauſa eſſe non poteſt; vt quando de facto in vtraque Iuramenti petitione nulla cauſa honeſta intercedit, idem non ſit dicendum, ſi de facto Iuramentum petatur.

7. Quapropter mihi certum eſt in omnibus ſupradictis caſibus peccatum lethale eſſe, ſi abſque aliqua honeſta cauſa Iuramentum, mutuum, vel Sacramentum à malè adminiſtraturo petatur. Quia non ſatis percipio; quomodo ex charitate Dei & proximi grauiter non obligeris peccatum proximi graue vitare, ſi abſque vllo tuo incommodo poſſis. Eſt tamen magna differentia in petitione mutui, Sacramenti, & Iuramenti per falſos Deos, à petitione Iuramenti à iuraturo falſum; quod in petitione Iuramenti à falſum iuraturo, raro eſt honeſta cauſa petendi. Econtra in petitione mutui, Sacramenti, & Iuramenti veri per falſos Deos raró deficit cauſa, vt ex dicendis ampliùs conſtabit.

8. Secunda difficultas eſt; an ſtante aliqua legitima cauſa petendi Iuramentum à peieraturo vel iuraturo per falſos Deus, poſſis abſque vllo peccato id petere?

Plures Doctores cenſent id licitum eſſe in iudicio. At extra ſolum in iuraturo per falſos Deos, non in peieraturo. Sic docent plures Doctores relati à *Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 5. & ſequentibus*, quos ſequitur *Baſilius Legionen. lib. 5. de matrim. cap. 18. §. 8. numer. 58. & num. 60. 61. & 62.* Mouentur ex ſent. Aug. relati in *cap. ille qui, & cap. qui exigit 22. quæſt. 5.* Vbi abſolutè affirmat eum qui cogit alium ad iurandum quem ſcit falſo iuraturum, peccare, & peiorem eſſe homicida: Quod ſaltem de eo, qui extra iudicium cogit iurare intelligendum eſt. Deinde inter has Iuramentorum petitiones eſt magna differentia. Nam in iudiciali petitione, & in petitione Iuramenti veri, quod eſt per falſos Deos præſtandum, ſemper eſt aliquod bonum, quod petatur. At in petitione extraiudiciali Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus nullum bonum apparet; cum non ſit veritatis confirmatio, ſed potiùs illius deſtructio, & finis Iuramenti euerſio. Ergo nullo modo licita eſſe poteſt.

9. Cæterum dicendum eſt ſtante honeſta cauſa petendi Iuramentum, ſemper licitum eſſe petere

ab

ab eo, quem ſcis eſſe peieraturum, vel per falſos Deos iuraturum, ſiue in iudicio petas, ſiue extra docent poſt alios plores quos referunt *Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 10. num. 49. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 3. cap. 13. num. 3. & cap. 14. num. 16. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. à num. 2. præcipue num. 7. 10. & ſequentibus. Reginaldus lib. 18. num. 76. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1 punct. 11. num. 1.* Ratio eſt: Quia in petitione Iuramenti abſolutè nihil mali inuoluitur cum poſſit optime fieri. Quod autem alius falſo iuret, vel per falſos Deos, non tibi petenti, ſed ſuæ malitiæ tribuendum eſt quam tu impedire non teneris cum tuo detrimento. Quod verò hoc detrimentum ſequi poſſet niſi Iuramentum petas à peieraturo vel per falſos Deos iuraturo conſtat. Tum in iudice, tum in actore, tum in priuata perſona. In iudice conſtat, nam ſiue procedat ad petitionem partis, ſiue ex officio via inquiſitionis examinare teſtes, & reum poteſt; tametſi ſciat falſo iuraturos. In actore ſæpè ſua intereſt Iuramentum à peieraturo exigere. Quia alia via non poteſt litem finire, fraudes detegere, fidem aduerſarij infirmare. Denique priuatæ perſonæ ſæpè detrimentum contingeret, niſi Iuramentum petat ab eo, quem ſcit falſo iuraturum, vt ſi rerum familiarium alicuius principis adminiſtrator exiſtas, & niſi exigas Iuramentum à colonis ſortè negligentiæ argueris, poteris ab eis iuramentum exigere: tametſi ſcias peieraturos, item ſi tua intereſt alterius fidem infirmare, aut fraudem aliquam detegere. Et hoc Iuramento falſo obtinetur, petere potes Iuramentum; tametſi ſcias falſum futurum eſſe. Et in Iuramento promiſſorio res eſt magis clara, ſæpè enim tua intereſt firmare contractum, & promiſſum: tametſi ſcias promittentem neque habere animum implendi, neque poſteà executurum. Quia virtute Iuramenti efficaciùs ad executionem compelles. Regula ergo generalis ſit, ad licitam petitionem Iuramenti ab eo, quem ſcis falſo iuraturum, vel iuraturum per falſos Deos, nihil aliud requiri, niſi quod ex honeſta cauſa & vtili arbitrio prudentis petatur; & ex alia parte petatur Iuramentum abſolutè, non tamen ea intentione aut conditione vt falſum iuretur. Quod exemplo petitionis mutui ab vſurario, & Sacramenti à miniſtro peccatore eſt manifeſtum.

Neque argumentum in contrarium vrget. Fateor inquam in Iuramento falſo; quatenus falſum eſt, nullum bonum eſſe; eáque de cauſa vt tale neque in iudicio, neque extra exigitur. At ſicut in iudicio illud Iuramentum, quod falſum eſt, plores trahit vtilitates, ita contingere poteſt in Iuramento extra iudicium vt probatum eſt: ac proinde in vtroque caſu exigi poteſt legitima cauſa intercedente.

10. Sed quid ſi ſcias alium, ad iurandum falſo determinatum eſſe, vel determinatum eſſe ad iurandum per falſos Deos; neque alia via iurare velle; poteris ne eius Iuramentum expoſtulare dicens, iura mihi eſto falſo iures, vel per falſos Deos?

Reſpondet *Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 8. num. 27.* ſibi eſſe probabiliùs, id licitum eſſe. Mouetur argumento ducto à petitione mutui ab vſurario parato, quem inuitare potes ad mutuum ſub vſuris quando alia via mutuum obtinere non potes. Quia in hac petitione non petis actionem dantis mutuum ſub vſuris, quatenùs ab eo procedit, ſed petis mutuum quod licitè fieri poteſt. Cum autem dicis *ſub vſuris*: eſt permiſſiuè: facitque hunc ſenſum da mihi mutuum, & quia certus ſum, te non eſſe daturum niſi ſub vſuris, vſuras promitto. Sic (inquit) eſt dicendum in petitione Iuramenti ab eo, quem ſcis nolle iurare, niſi falſo, vel per falſos Deos; potes inquam petere Iuramentum, eſto iniquè præſtandum ſit. Quia iniquitas non expoſtulatur, ſed permittitur.

Cæterum mihi probabiliùs eſt, nequaquam hunc modum petendi honeſtari poſſe in Iuramento. Nam ex illa petitione conuinceris te petere Iuramentum, non abſolutè; ſed eſto ſit iniquitate veſtitum. Sed Iuramentum iniquitate veſtitum iniquum eſt, ergo illa eſt petitio iniqua. Neque eſt ſimile de mutuo. Nam conceſſio mutui & petitio vſurarum ſunt res diſtinctæ, ac proinde poteris mutui conceſſionem petere & vſurarum petitionem permittere. At Iuramenti falſitas vel iniquitas ab ipſo Iuramento non diſtinguitur. Non igitur dari poteſt illius Iuramenti petitio, quæ ſimul non ſit petitio falſitatis, vel iniquitatis. Adde cum petis ab vſurario mutuum ſub vſuris, non petis vt vſurarius vſuras recipiat (id enim tibi moleſtum eſt, & contrarium velis,) ſed petis mutuum & vſurarum dationem promittis, ſed mutui petitio, & vſurarum conceſſio in ſe mala non eſt. Ergo fieri poteſt. Secùs verò eſt in petitione Iuramenti ſub illa expreſſione, eſto falſum, & iniquum ſit. Quia illa petitio non ſiſtit in Iuramento præcisè, ſed deflectit ad Iuramentum quodcunque tametſi falſum, & iniquum. Eſt igitur iniqua petitio. Sic *Valent. 22. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. verſ. aduertendum. Salon 2. 2. quæſt. 87. art. 4. controuerſ. 2. fine.*

11. Tertia difficultas eſt: an ſit petendum Iuramentum promiſſorium ab eo, quem credis violaturum? Reſpondeo idem eſſe dicendum, ac in Iuramento aſſertorio; nempe ſi morali certitudine tibi conſtet eſſe violaturum; non poteris exigere niſi tibi neceſſaria, & vtilis ſit talis petitio, ob rationem ſæpè dictam. Quia lege charitatis teneris cauere proximi peccatum, quoties commodè poſſis. Sic expreſsè *Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuram. cap. 14. num. 18. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 8. num. 8.*

12. Ex hac doctrina inferunt graues Doctores, imprudenter agere confeſſarios exigentes à ſuis pœnitentibus Iuramenta, vel votum deſiſtendi ab aliquo crimine. Quia eos tranſgreſſionis periculo exponunt; & ſæpè ſuppetunt alia remedia. Fauétque textus in *cap. clerices de cohabit. Cleric. & Mulier.* Vbi cauetur ne Iuramentum petatur à clericis de dimittendis concubinis ob periculum violationis; & quia aliis remediis iuuari poſſunt. Sic *Sayro in Claui Regia lib. 5. cap. 5. num. 3. Graff. 2. p. deciſ. lib. 2. cap. 4. num. 11. fine. Nauarrus cap. 26. num. 25. Suarez lib. 3. de Iuramento cap. 14. num. 18. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 8. & alij.* Sed in his prudentia opus eſt. Nam eſto timeatur ſic iurantes aliquando Iuramentum violaturos; ſi tamen præſumitur illius vinculum eos à peccatorum frequentia detenturum, non videtur conſilium imprudens, quod daretur de tali Iuramento præſtando. Aliàs ſi omnia hæc Iuramenta, & vota imprudenter fierent, nulla examinata cauſa diſpenſari poſſent. Regulariter tamen ſuperior doctrina eſt veriſſima & omnino ſequenda.

Inſuper

Inſuper addit *Sanchez ille cap.8. num.8. fine* non eſſe conſilium bonum, ſi confeſſarij iurare vel promittere faciant pœnitentes aliquam pœnam ſubeundam ſi reinciderint, ob eiuſdem periculi tranſgreſſionem. Sed contrarium mihi placet cum *Nauarro capite 26. num.25.* Quia non eſt idem periculum tranſgreſſionis. Non enim qui Iuramentum non fornicandi violaret; eo ipſo violaret Iuramentum de pœna ſubeunda. Quia in fornicationem rapitur ob inordinatum affectum. Secùs in pœnam. Neque alia via apriori aſſueti peccatis vti poſſunt ad extirpandam prauam conſuetudinem, quam ſi ſibi imponant aliquam pœnam moderatam ſubire, quoties reinciderint.

Pvnctvm XI.

Quæ pœnæ ſint impoſitæ periuro.

1. *Qualiter periuro pœna infamiæ imponatur.*
2. *Nullus periurus priuatur beneficiis acquiſitis, at venit priuandus per ſententiam, priuatur tamen beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris.*
3. *Iure regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento extorto per iniuriam) omnia bona amittit.*
4. *Teſtis falſum deponens in iudicio reus falſi efficitur.*
5. *Periurus à teſtificando repellitur.*
6. *Quale debeat eſſe hoc periurium.*

VAriant Doctores, & ſatis confusè loquuntur. Eorum placitis omiſſis, vt cum diſtinctione procedamus. Aduerte ſermonem eſſe de pœnis ob periurium in iudicio, vel extra impoſitis ipſo iure; vel per ſententiam imponendis.

1. Dicendum ergo eſt, pœnam infamiæ ciuilis (quæque infamia propria eſt, & ſemel contracta aboleri non poteſt abſque diſpenſatione ſuperioris) nullus periurus contrahit, niſi fœdus & humanum pactum Iuramento firmatum violauerit; & decius crimine lata fuerit ſententia. Sic videtur decidi *in leg. ſi quis maior 41. Cod. de tranſactionibus* iuncto *cap. infames 6. queſt.1.* ibi. Infames ſunt, quos ſæculi leges infames pronunciant. At ſolum periurium promiſſorium circa contractum infamiam irrogat iuxta ſupradict. *leg. ſi quis*; ergo hoc ſolum periurium iure canonico & ciuili infamiam irrogat. Sic tenent plures, quos refert, & ſequitur *Couarr. cap. quamuis pactum de pactis, 1. p. § 7. num.4. Leſſius lib.2. cap.42. dub.14. num.74. Suarez tom.2. de Religione, tract.4. de Iuram. lib.3. cap.19. num.15.*

Excipe periurium ob non ſolutas vſuras, quas iurans promiſerat; hic enim infamiam non contrahit, & merito; quia iniquè & iniuſtè ad iurandum compulſus. Sic *Felinus in cap. teſtimonium, num.21. de teſtibus. Lambertin. de iure patronatus, 1. p. 2. lib. qu.9. art.1. & Couarr. ſupr.*

Hinc infero propter periurium promiſſorium Deo factum incurri infamiam. Quia vt dicitur in *leg.2. Cod. de rebus creditis.* Iuriſiurandi contempta religio ſatis Deum habet vltorem: conſentiunt relati Doctores.

Infero ſecundò, ob periurium aſſertorium etiam in iudicio non contrahi ipſo iure infamiam. Probat lex *Lucius Titius. ff. de his qui notantur infamia.* Vbi eſt ſermo de teſtimonio in iudicio. Et licet in *cap. vlt. de tempor. ordinationum.* expellatur ab ordine ſuſcipiendo periurans, ſi ordine iudiciario probatus; vel aliàs notorius fuerit, non tamen ipſo iure expellitur; ſed cauetur expellendus; ſicut homicidia, aliáque crimina, quæ ibi referuntur perpetrantes. *Sic Couarruuias, Leſſius, Suarez, & alij ſupra.*

Aduertendum tamen eſt, periurium in iudicio, vel extra poſſe à iudice pœna huius infamiæ puniri. Siquidem poteſt puniri ad eius arbitrium; & tunc periurus poſt ſententiam condemnatoriam infamis erit iuxta *cap ſi quis conuictus, 22. q.5.* ibi, ſecundum legem infamiæ notabuntur, & tradit *Suar. d. lib.3. de Iuramento cap.19. num.16.*

Dico ſecundò nullus periurus priuatur ipſo iure beneficiis acquiſitis; ſed priuandus venit per ſententiam; priuatur tamen ſecundum probabiliorem opinionem beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris. Primam partem probat *textus in cap. querelam de iureiurando*, & ibi *Gloſſ. Abbas & alij in cap.2. de reſcriptis*, quo in loco *Felinus, Decius, & Ripa* fatentur hanc opinionem communem eſſe, idem affirmat *Couarr. de pactis 1. p. §.7. num.3. Suarez lib.3. de Iuramento capite vltimo num.6. & 21. Gar. 11. p. de benefic. capit.10. num.167. Azor. 1. p. lib.11. cap.12. queſt.9. Auguſt. Barboſa allegat. 51. numer.44.* Et alij apud ipſos quamuis *Rebuſus cum aliis tractat. de pacific. poſſeſſor. num.223.* Contrarium ſentiat, nullo tamen iure fundatus. Secundam partem concluſionis nempe periurum declaratum per ſententiam eſſe priuatum beneficiis obtinendis, ita vt ſi ei fiat collatio, nulla ſit. Tenent expreſsè *Rebuffus ſupra num.221. & Couarr. d. 1. p. de pactis, §.7. num.3. fine Azor. 1. p. l.11. c.12. qu.10. Sayro in claui Regia l.5. c.9. num.9. Flaminius l.4. de reſign. qu.3. num.10. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſcopi allegat.51. num.45.* Imo addit *Couarr. ſupra*; periuro infami infamia facti, ſi fiat collatio virtute litterarum Apoſtolicarum eſſe nullam. Quia Pontifex non intendit ſub ſuis litteris ad beneficia infames & periuros contineri; cum potiùs velit clericis virtute, & morum honeſtate prædiris beneficia conferri.

Dixi ſecundum *probabiliorem ſententiam* priuatum eſſe beneficiis obtinendis. Nam videtur eſſe probabile ipſo iure priuatum non eſſe cum probabile ſit collationem beneficij factam in regulari validam eſſe in foro conſcientiæ; veniréque per ſententiam reſcindendam, vt tenet *Silueſter, verbo excommunicatio 4. numer.4.* inclinat *Felinus in cap. inquiſitionis de accuſationibus num.6. & vt probabile defendit Suarez tom.5. num.3. p. diſputat.40. tract.2. num.35.* probátque ex *cap. ſi ſolí de conceſſione præbendæ in 6.* Vbi dicitur prohibitionem Pontificis non irritare collationem beneficij niſi conſtiterit eſſe irritum & inane, quod contra ipſum factum fuerit. Sed expreſsè non conſtat irritam eſſe collationem beneficij factam irregulari, licet conſtet prohiberi talem collationem. Ergo neque collatio facta infami etiam infamia iuris irrita erit. Nam infamia quædam eſt irregularitas vt conſtat ex *c. infamis 6. q.1.* & colligitur ex penultima re-

niunt. Atſi materia lenis ſit, eò quod vindicatio iurata ſit leuis, affirmat communis ſententia ſolum eſſe culpam venialem. Quia non videtur grauis Deo irreuerentia fieri, quod eius auctoritate te firmes in propoſito veniale peccatum committendi, præcipuè cum ſolùm ſub obligatione venialis culpæ tenearis Iuramentum illud non exequi. Sic expreſsè *Nauarr. ſum. c. 12. n. 13. & 15. Couarr. de pactis 1. p. §. 6. num. 6. Azor. tom. 1. l. 11. inſtitutionum moral. c. 5. qu. 1. Valent. 2. 2. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. poſt medium. Suar. tom. 2. de Relig. tract. 4. l. 3. de Iuram. cap. 19. Leſſius l. 2. c. 42. dub. 4. n. 18. Sanch. l. 3. in Decal. c. 4. n. 26. & ſequentibus. Bonacin. tom. 2. diſp 4. qu. 1. punct. 3. n. 9. circa finem.*

10. Verum hæc communis ſententia quoad hanc ſecundam partem difficultatem patitur. Primò. Nam iurans aliquod peccatum veniale diuina auctoritate, & maieſtate prætendit ſe firmare in illo committendo. Ergo oſtendit à diuina maieſtate illud approbari; ſiquidem ſub illius præſidio promiſſum eſt. Hoc autem eſt grauis iniuria, & blaſphemia contra Deum, ergo. Et confirmo; quia adducendo Deum in teſtem, & quaſi fideiuſtorem peccati futuri adducitur vt illius cooperator. Sed Deum eſſe cooperatorem peccati, etiam leuis, infinitè cum diuina bonitate pugnat; ſicut pugnat eſſe authorem. Ergo eſt grauis iniuria. Secundò; ſic iurans obligatus eſt non exequi iuratum, & cum iurat obligatur non habere animum exequendi. Ergo perinde eſt, ac ſi falſum iuraſſet. Tertiò; ſi iuraſſes rem impoſſibilem, eámque vt impoſſibilem cognoſceres, peccares mortaliter. Quia iuras falſum. Non enim habere potes propoſitum & voluntatem implendi, quod eſſe impoſſibile apprehendis. Sed peccatum veniale inter impoſſibilia reputari debet. Nam ea facere poſſumus, quæ licitè poſſumus. Ergo Iuramentum de illo committendo mortale erit.

Cæterum propter hæc, & ſi difficilia, à communi ſententia & praxi recepta, non debemus recedere. Fateor enim ſic iurantem peccatum veniale ipſo facto, prætendere diuino teſtimonio ſe firmare in propoſito illud committendi. Non quia exiſtimet fore gratum & approbandum à Deo de hoc enim non cogitat; ſed quia ex quadam ſimplicitate & vulgari ignorantia credit; quidquid ſub Iuramento promittitur, ſiue bonum ſiue malum immutabile eſſe debere. Ad confirmationem negamus in Iuramento promiſſorio de re iniqua inuocari Deum, vt cooperatorem peccati promiſſi, ſed ſolum vt teſtem promiſſionis. Ex qua inuocatione non videtur fieri grauis irreuerentia, ſi res promiſſa mala ſit venialiter tantùm.

Ad ſecundum concedo ſic iurantem obligatum eſſe ſub veniali tantum non exequi rem iuratam; & cum iurat obligatum eſſe ſub veniali tantum non habere animum exequendi; ac proinde non peccare mortaliter. Hinc fit grauiùs peccare iurantem peccatum veniale ſine animo exequendi, quam iurantem ex animo. Quia iurans ſine animo committit peccatum mortale periurij falſi; at iurans cum animo non mortale, ſed veniale tantum committit. Duplex tamen; nempe propoſitum peccandi, & Iuramentum talis propoſiti.

Ad tertium, reſpondeo eſſe diuerſam rationem in Iuramento de re abſolutè impoſſibili, & de peccato veniali. Quia Iuramentum de re abſolutè impoſſibili reddit impoſſibilem voluntatem faciendi illam. At peccatum veniale eſto de iure reddat impoſſibilem voluntatem, non tamen de facto. Et cum ſolum ſub obligatione venialis culpæ ſit hæc impoſſibilitas iuridica, non valet Iuramentum mortale reddere.

11. Hinc fit Iuramentum de non præſtando conſilium aliquod Euangelicum eſſe ſolum venialem culpam. Quod ſit culpa, dubium eſſe non poteſt, cum diuinum teſtimonium aſſumas ad obſiſtendum diuinæ voluntati. Sed quid hæc obſiſtentia, aliàs peccatum non eſt, non videtur grauiter diuina maieſtas in teſtem adducta iniuriari, Sic *Nauar. Valent. Azor, Leſſius, Bonacin. locis allegatis, Sanch. d. cap. 4. num. 30. Suar. cap. 18. num. 6.*

12. Sed inquires an omittere conſilium Euangelicum, quia iuraſti omiſſurum; vel facere peccatum veniale, quia iuraſti facturum, peccatum ſit mortale, vel veniale?

Reſpondeo regulariter veniale eſſe, quia procedit ex quadam vulgari ignorantia, qua credis ſic iuratum eſſe exequendum. Sic *Sanchez lib. 3. cap. 4. num. 29. Suarez lib. 3. de Iuramento cap. 19. num. 6. & 7.* At ſi illam ignorantiam ſecludamus; exiſtimo executionem rei illicitæ vel omiſſionem Euangelici conſilij, quia iuratum eſt, per ſe mortale peccatum eſſe, eſt enim grauis blaſphemia irreuerentiam Iuramenti præſtare, quod eſt contra Iuramenti religionem. Adde talem executionem tacitè continere errorem in fide. Sic indicat *Sanch. num. 19. fine.*

Pvnctvm VII.

Quod peccatum ſit in iudicio, vel extra Iuramentum præſtare in alio ſenſu ab eo quem alius intelligit.

1. *In iudicio legitimo, & in contractibus peccatum eſt mortale.*
2. *Extra iudicium, & in contractibus ſic iurare abſque neceſsitate culpa eſt.*
3. *Solùm eſt venialis ſecluſa iniuſtitia aut alia extrinſeca circumſtantia.*
4. *Honeſta cauſa intercedẽte nulla eſt culpa.*
5. *Expenduntur plures caſus in praxi contingentes.*
6. *Vtens amphybologia debet ſcire ſaltim in genere ſe poſſe veritatem tegere.*

1. CErtum eſt ſi iudex ita iuridicè interroget, vt tenearis te veritatem fateri, te peccaturum mortaliter ſi veritatem occultes amphybologico vtens Iuramento. Quia facis contra obedientiam ſuperiori debitam. Idem eſt quando ad firmitatem alicuius contractus expoſtularetur Iuramentum, tu verò vt obligatione ſoluaris, amphybologicè iuras. Quia decipis proximum in re graui. In his omnes conueniunt vt teſtatur *Sanch. aliis relatis, lib. 3. in Decal. cap. 7. num. 1. & 2. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 9. n. 46.*

2. Si verò extra legitimum iudicium, vel extra contractus indigentes Iuramento ad firmitatem loquamur; nemini dubium eſſe poteſt, loqui, & à fortiori iurare ſine neceſſitate, vel ſpeciali vtilitate in alio ſenſu ab eo, quem auditores intelligunt, eſſe culpam, & peccatum. Quia talis modus loquendi contrarius eſt ciuili & politicæ hominum conuerſationi, & ſyn-

cerę

certæ locutioni, maximè in rebus ſeriis, omniáque dolis & fallaciis paterent; neminíque fides adhiberi poſſit, ſi hic modus loquendi, vt licitus approbaretur. Quapropter etſi tunc non pectes peccato mendacij, peceas tamen contra præceptum affirmatiuum dicendi veritatem ſincerè, & ſimpliciter; vt bene notanit *Valent. 2.2.diſp.5.quæſt.53. punct.2.circa finem.* Et ita hunc modum loquendi abſque neceſſitate peccatum eſſe, tenet idem *Valentia ibi.& diſp.9.qu.7. punct.4.circa finem. Leſſius lib.2.cap.42.dub.9.num.46.& 48.Azor.tom.1.lib.11. c.4.quæſt.5.Suar.tom.2.de Relig.lib.3.de Iuram.c.10. n.10.& c.11.n.6,Sayro in clauı Regia l.5.cap.2.n.41. Bonacın.diſp.4.q.1.punct.12.nu.2.* & pluribus relatis *Sanchez lib.3.ın Decal.cap.6.num.16.*

Verum (ſecluſa ininſtitia, aut alia extrinſeca circunſtantia, quæ ex tali modo iurandi oriri poſſet) exiſtimo tale Iuramentum abſque neceſſitate factum non exeedere culpam venialem. Probo, quia tali Iuramento ſolum deficit comes iudicij non iuſtitiæ (vt ſuppono,) neque veritatis, vt ſtatim probabo. Ergo ſolum eſt peccatum veniale. Quod autem tali Iuramento veritas non deficiat videtur certum; Nam illud Iuramentum non cadit ſupra propoſitionem exteriùs prolatam vtcumque, ſed ſecundum quod reſtricta eſt animo proferentis. Verbi gratia. Rogaris an commiſeris furtum, quod verè commiſiſti; reſpondes, & iuras te non commiſiſſe, ſub intelligendo in illa hora, in qua rogaris; vel non commiſiſſe coram Iudice, parente, aliiſue conſanguineis. Tale enim Iuramentum veritatem habet; ſiquidem non affirmas abſolutè non commiſiſſe; ſed non commiſiſſe illa hora, in qua rogaris, vel coram illis perſonis; & hoc eſt veritas. Propoſitio ergo illa exterius prolata ex intentione proferentis determinatur, ipſúmque Iuramentum ſupra omne illud complexum cadit. Confirmari poteſt euidenter ex factis Chriſti *Ioannis* 7. Dixit diſcipulis ſe non eſſe aſcenſurum ad diem feſtum paſchæ, & tamen ſtatim aſcendit; quæ propoſitio ſtante ſcientia Chriſti futurorum à falſitate excuſari non poſſet, niſi aliquid aliud ſuperaddatur, nempe non eſſe aſcenſurum cum ſuis diſcipulis, vel non eſſe aſcenſorum manifeſtè & publicè, vel non eſſe aſcenſurum ad feſtum agendum; ſed ad patiendum. Simile eſt illud *Marc.* 13. de die illa ſcilicet iudicij, nemo ſcit, neque filius; ſubintelligi enim debet ad dicendum, vel non ſcit à ſe, ſed à patre. Eſt ergo manifeſtum veritatem propoſitionis vocalis non ſumi præciſè ex verbis, vt ſonant, ſed ſecundum intentionem proferentis; idémque confirmat. *Tex. in capite humana aures 22. quæſt. 5. ibi* Humanæ aures talia verba noſtra indicant qualia foris ſonant; diuina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Apud homines cor ex verbis: apud Deum verba penſantur ex corde. Penſari ergo debet falſitas, aut veritas non ex verbis præciſè, ſed ex corde proferentis. Ergo Iuramentum amphybologice factum veritatem habet. Ergo ſolum illi deficere poteſt diſcretio, & iuſtitia. Iuſtitiam ſupponimus non deficere. Aliàs prauitate materiæ eſſet mortale vel veniale. Reſtat ergo, vt ſola diſcretio deficiat, cuius defectus (vt ſuperiùs dictum eſt.) venialis eſt; eò quod non euacuet finem præcipuum Iuramenti, qui eſt veritatis confirmatio. Nam licet euacuet finem ſecundarium Iuramenti, qui eſt confirmare veritatem neceſſariam: ſiquidem abſque neceſſitate fit; non ob inde grauem deordinationem continent. Et ita hanc ſententiam tenet *Caietan. 2. 2. qu. 89. art.7.Suar. tom.2. de Relig. lib.3.cap.9. 10.& 11. Leſſius lib.2.cap.42.dub.9. num.48 Sanch. lib.3. in Decalog.cap.6. num.15. & 22. & alij apud ipſos.*

4. Dixi eſſe ſolum venialem culpam, quando hoc Iuramentum fit abſque neceſſitate. Si enim aliqua cauſa honeſta occultandi veritatem intercedat, qualis eſſet ſi ad tuam tuorúmque ſalutem, honorem, rem familiarem tuendam conueniret occultatio; aut ſi conueniret, ne annueres interroganti iniuſtè; nullam culpam committis. Sic amphybologicè iurans. Et ratio eſt clara; quia defectus iudicij, qui in tali Iuramento eſſe poterat, ceſſat interueniente cauſa iuſta ſic occultandi veritatem. Sic tenet expreſsè *Nauarrus capite humanæ aures, 22. quæſtione 5. in quæſtione 2. num.12. & in ſumma capit.12. num.9.& 19.Toletus lib.4.ſumma, capit.21.numer.9. Suar.lib.3.de Iuram.cap.10.num.4. Valent.2.2. diſp. 5.quæſt.13, punct.2.circa finem.& diſp.6.qu.7. punct. 4. circa finem. Leſſius lib.2.cap.42. dubio 9.num.47. Bonacina diſputat. 4. quæſtione 1. punct.12. numer.4.* Quod verum habet, tametſi non rogatus iures, ſed te offeras ad iurandum, ſi tamen iurandi, occultandíque veritatem, honeſta cauſa intercedat; qualis intercedere poteſt cum obligaris famam proximi reſtituere, neque alia via commodiori reparare potes, quam vſu amphybologici Iuramenti. *Sanchez lib.3.in Decalog.capit.6 num.21. Bonacina tom.2.diſp.4.quæſt.1.punct.12.num.5.* Ex hac certa doctrina deciduntur plures caſus in praxi contingentes.

5. Primò rogatus de delicto, quod ſaltem ſub opinione probabili non teneris manifeſtare, vel ex eo quod non iuridicè rogaris; vel ex eo quod tibi graue nocumentum ex manifeſtatione prouenit, negare poteris feciſſe, ſubintelligendo in carcere, vel ad dicendum. *Sic Sanch. d.cap.6. numer.23.& 25. Clauis Regia lib. 4. cap.5.num.4. & lib.12. cap.17. num. 29. Nauarrus capit. humanæ aures, in quæſt.1. num.9. Bonacina diſp.4. quæſt.1. punct.12. num.4.* Secundò rogatus de complice, quem ex iiſdem rationibus manifeſtare probabiliter non teneris, eodem modo negare poteris. Sic *relati Doctores.* Imò potes te offerre ad ſic iurandum; quando id opus eſſet. Adde ſi fortè ſocios detexiſti, cum non deberes; obligatus es pro illorum defenſione Iuramento amphybologico vti, ſi ſperas damnum factum reparatorum; obligatus inquam es ex iuſtitia, ſi malitioſè contra ordinem iuris detexiſti. Si verò ignoranter, & abſque culpa proceſſiſti; ſolùm teneris ex charitate. Quia teneris reparare damnum proximi modo, qui tibi licitus eſt, & non incommodus. *Sanchez libro 3. in Decalogum capite 6. numero* 28.

Tertiò, rogatus de furto, quod in recompenſationem accepiſti; vel de mutuo, quod verè non debes; quia ſoluiſti; aut verè non debes; quia non eſt terminus implerus, vel præ paupertate probabiliter excuſaris; poteris iurare te mutuum non accepiſſe, ſub intelligendo, vt debeas ſtatim ſoluere. Quia ad huiuſmodi finem iudex Iuramentum exigit. Sic *Couar.l.1.variar.cap.1.n.4. Suar.lib.3.cap.9.n.6.Sanch.lib.3.in Decal.cap.6.n.32.*

& lib.1. de matrim. diſp.10. num.27. Bonacina diſp. 4. de Iuram.qu.1. punct.13. num.5.

Quartò, rogatus an promiſeris matrimonium à cuius obligatione ſecundum opinionem probabilem immunis es, iurare poteris non promiſiſſe, ſub intelligendo, vt tenearis. *Sanchez lib. 1. de matrim. diſp. 10. num.27. & 28. & lib.3. in Decal. cap. illo 6. num.32.*

Quintò, exemptus probabiliter à gabellæ ſolutione iurare poteris te non portare talẽ, vel talem rem; eſto portes; ſub intelligendo, ita vt gabellam debeas, quia hic eſt finis, vel ſaltem debet eſſe interrogantis. *Suarez lib. 3. capit.9. numer.7. Azor.1. p. lib.11. cap.4. quæſt.5. Sanchez num.32. fine.Bonacina diſp.4. quæſt.1. punct.12. num.5. verſ.9.* Et cuilibet datum eſt opinionem probabilem ſequi.

Sextò creditor exigens debitum virtute inſtrumenti publici affirmare poterit ſibi totam illam quantitatem deberi; etiam ſi pars ſoluta ſit; ſi aliundè eſt debita, & illam recuperare non poteſt. Imo poterit iurare partem illius debiti ſibi non eſſe ſolutam intelligendo, vt non ſit tantumdem debitum. Quia verum iurat, Excipe niſi hoc Iuramentum cederet in præiudicium alterius creditoris, qui haberet ius anteriùs, debito illo non contento in inſtrumento; cui debitor ſatisfacere non poteſt niſi ſibi totum debitum ſoluat. Tunc enim ob præiudicium alterius creditoris iurare non poterit totam illam quantitatem ſibi deberi, aut partem illius debitam non eſſe ſolutam. Sic *Sanchez d.cap.6. num.35.& 36. Bonacina 2. tom.diſp.4.qu.1. punct.12. verſ.8.*

Septimò è contra debitor à quo debitum expoſtulatur virtute alicuius inſtrumenti maiorem quantitatem continentis, quam ipſe debeat, poterit abſolutè negare ſe illud debere. Imò, & negare illam partem debiti, ſi ex confeſſione partis probabiliter timet obligandum eſſe ſoluere quod non debet, quia ad vtendum æquiuocatione habet legitimam cauſam. Cauere tamen debet ne præiudicium creditori ſequatur in parte debita. Eáque de cauſa tenetur partem illam ſoluere, & etiam expenſas, ſi quas facit in illius recuperatione ob moroſam ſolutionem. *Sanchez lib.3, cap.6. n.33. Gutierr. lib.1. practicar.qu.6.num.3. Bonacin. diſp.4. qu.1. punct.12. verſ.10.*

Octauò, habens iuſtam & probabilem cauſam occultandi fiſco vel creditoribus aliqua bona; ne videlicet ſibi deſint neceſſaria ad ſuſtentationem; néue mendicare cogatur, poterit negare ſe occultaſſe ſub intelligendo, quæ manifeſtare obligatus ſit. Idemque poſſunt reſpondere teſtes idipſum cognoſcentes. Sic expreſsè *Bonacin. d. diſp.4. q.1. punct.12. verſ.3. Sanchez lib.3.cap.6. num.31.*

Nonò, ſi per iniuriam coactus ſis promittere ſub Iuramento dare aliquam pecuniam, iurare poteris eam daturum ſub intelligendo ſi debeas: Quia iuſtam habes cauſam vtendi hac tergiuerſatione. Eáque reſtrictione facta obligatus non eris ſoluere, ſi non debeas. Quia ſolùm ad ſoluendum ſi debeas virtute Iuramenti obligatus fuiſti. Sic *Valent.3. 3. diſp.6. qu.7.punct.4. circa finem. Sanch. lib.3.c.6.n.37.& 38. Bonacina diſp.4.qu.1.punct.12. verſ.1.*

Decimò, rogatus an veniat ex loco, qui falſo putatur peſte infectus, aut illac tranſieris: potes negare ſub intelligendo, ita vt ſit infectio. Imo etiam ſi locus ſit peſte infectus; ſi tamen certus es, te ſanum eſſe, vti poteris ea æquiuocatione. Sic *Nauarr. cap. 12. num.19. Tolet. lib.4. cap.21. n.9. Suarez cap.9.num.7. Sanch.cap.6.num.35. Bonacina diſp.4. quæſt.1. punct.12. verſ.3.* Vbi ex Silueſtro optimè aduertit religioſos, & clericos non excuſari ab hoc Iuramento præſtando, & veritate dicenda, ex eo quod cuſtodes Layci ſint, quibus non videntur ipſi ſubiecti. Quia non expoſtulatur ab ipſis abſolutè, ſed ex ſuppoſitione quod velint ciuitatem intrare.

Vndecimò ſcholaſticus rogatus à iudice, an fuerit locutus cum aliquo ex oppoſitoribus ad cathedram; vel illius domum fuerit ingreſſus, poteſt reſpondere negatiuè, ſi verba, aut ingreſſus domus non fuerit ſubornationis cauſa; quia hæc debet eſſe mens iudicis interrogantis. Sic *Nauarr. ſum. cap.12. num.19. Sayro claui Regia lib.5. cap.4. n.34. Sanchez lib.3.cap.6. num.34. Suarez lib. 3. cap. 9. num.7.*

Duodecimò Canonici & Iudices obligati ſeruare ſecretum eorum, quæ in congregatione tractantur, poſſunt iurare non violaſſe ſecretum, neque ibi acta cum aliquo communicaſſe, ſi nihil eorum, quæ ſub graui culpa obligati erant celare, manifeſtauerint. Quia de iis, & non de aliis cenſetur iudex interrogare. Sic *Suarez, Sayro & Sanch. locis allegatis.*

Decimò tertiò. Mulier, quæ adulterium commiſit, poterit ſub Iuramento negare commiſiſſe ſub intelligendo, vt manifeſtare teneatur. *Sayro in claui Regia lib.5. capit.4. num.24. Sanchez lib.3. cap.6. num.41. Bonacina diſp. 4. quæſt. 1. punct.12. verſ.6.*

Decimò quartò, coactus accipere aliquam in ſponſam, quam ducere non tenetur, iurare poterit ſe illam ducturum ſub intelligendo, ſi obligationem habeat: Et idem eſt de vxore, quæ cogitur cum marito cohabitare, cuius cohabitatio ſibi interdicta eſt, poterit iurare cohabitaturam, ſub intelligendo, ſi id licitè poſſit. Quia iuſtiſſimam cauſam habet vtendi in iis caſibus tergiuerſatione. *Nauarr. cap.12. n.9. Silueſter. Iuramentum 3.quæſt.3. Azor. tom.2. lib.11. cap.4. quæſt.5. Sanchez lib.3. cap.6.num.40.& 41.*

Decimò quintò is qui mutuare non tenetur, poterit reſpondere petenti mutuum, ſe nullam pecuniam habere, ſub intelligendo in alio loco ab eo, in quo habet, vel in ordine ad mutuandum. Qui modus reſpondendi licitus erit ſi cauſa ſubſit negandi mutuum; nempe quia illis pecuniis eget ad alium vſum, vel timet debitorem difficilem fore in ſoluendo. Sic *Nauarrus ſum. cap.12. num.18. Sayro in claui Regia lib.5. cap.4. numer.26. Sanch. aliis relatis num. 43. Bonacina tom.2. diſp.4. quæſt.1. punct.13. num.3.*

Decimò ſextò, mercatores qui non poſſunt iuſtum pretium ab emptoribus obtinere, niſi intent tanti vel tanti ſibi mercem ſtare, cum de facto non ſtet; iurare quidem poſſunt, tanti ſibi ſtare, ſub intelligendo computatis omnibus expenſis; vel tanti ſibi ſtare ſub intelligendo cum alia merce, quam habent domi, vel alibi emerant. Sic *Leſſius lib.2. cap.43. dub. 9. num.46. Rebellus lib.9. quæſt. 7. num.8. Bonacina diſp.4. de Iurament. qu.1. punct. 12. num.8. & diſp.3. de contract. qu. 2. punct.4. in fine.* Idem dicendum eſt de emptoribus iurantibus rem aliàs minoris emiſſe, *Bonacina & Rebellus ſuprà.*

Denique quotieſcumque aliqua cauſa honeſta

ſe

ſe offert, tegendi veritatem, poteris abſque peccato vti amphybologico Iuramento, vt ex allatis exemplis conſtat, & ex ratione ſæpe dicta. Quia tale Iuramentum veritatem, & iuſtitiam habet, & cum vtile ſit, illud præſtare, non deficit iudicium. Ex nullo ergo capite vitiari poteſt. Quapropter, vt bene dicunt. *Sanchez. dicto cap. 6. n. 45. Bonacina d. diſp. 4. qu. 1. punct. 12. verſ. 7. & alij apud ipſos*, etiamſi rogans omnem æquiuocationem vellet excludere, & vltra Iuramentum de re facta petat Iuramentum de calumnia; exigátque Iuramentum dicendi veritatem ſincerè, abſque vlla æquiuocatione; adhuc poteris iurare amphybologico Iuramento, & reſtrictione facta. Quia ſubintelligere potes, te iuraturum abſque æquiuocatione iniuſta. Nulla enim propoſitio ita ample ſumi poteſt; quin aliquam reſtrictionem habere poſſit in mente. Quod manifeſtè conuincitur in confeſſore rogato de delictis in confeſſione auditis, qui ea tacere tenetur quomodocumque Iuramentum exigatur. Dari ergo poteſt aliqua via occultandi veritatem abſque mendacio. Quando vero abſque vlla cauſa quis vtitur amphybologico Iuramento, iam dixi eſſe ſolum veniale ſecluſo Iuramento neceſſario in contractibus & in iudicio.

Pro ſupradictis eſt maximè aduertendum, vtentem aliqua ex dictis amphybologiis debere ſcire ſaltem in genere, ſe poſſe abſque mendacio veritatem tegere; non tamen opus eſt in particulari cognoſcere modum, quo debet tegi. Quo circa ſi intendat iurare eo ſenſu quem vir doctus verum reperiet, & ſciat verum ibi reperiri poſſe; ſufficiet ad excuſationem periurij. *Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuramento cap. 10. num. 4. Sanchez lib. 3. cap. 6. num. 46.*

Pvnctvm. VIII.

Vtrum Iuramentum fictum tam in iudicio quam extra peccatum ſit mortale.

1. *Tripliciter fictio interuenire poteſt.*
2. *Iurans ſine animo implendi ſemper peccat mortaliter.*
3. *Proponitur obiectio, & fit illi ſatis.*
4. *Si iuras falſum ſine animo iurandi eſt mortale, tametſi ratio non ita facilis ſit.*
5. *Iurare verum ſine animo iurandi, non eſt mortale. Sed quid in iudicio & contractibus.*
6. *Si iures abſque animo te obligandi, communis eſt ſententia, peccatum graue eſſe.*
7. *Reſoluitur idem eſſe dicendum, ac de Iuramento ſine animo iurandi factum.*
8. *Ad verum Iuramentum non eſt neceſſarius expreſſus animus te obligandi.*

1. NOtandum eſt, tribus modis fictionem in Iuramento interuenire poſſe. Primò, ſi iures ſine animo iurandi. Secundò, ſi iures ſine animo te obligandi. Tertiò, ſi iures ſine animo implendi, quod iuras. His poſitis.

2. Dico primò, ſiue in iudicio, ſiue extra iurans ſine animo implendi iuratum, peccat mortaliter. Quia vero Iuramento, quale hoc eſt, deficit prima veritas. Ita ex communi ſententia: *Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 42. Suarez lib. 3. de Iuram. cap. 17. à num. 9. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 4. num. 26.*

3. Solùm obiici poſſunt aliqua Iuramenta, quæ paſſim fiunt abſque animo & propoſito implendi; & tamen non cenſentur à doctoribus peccata mortalia. Hæc ſunt Iuramenta, quibus parentes minantur filiis ſupplicia non tam animo exequendi, quam eos deterrendi, & corrigendi. Item Iuramenta cedendi loco, & honore, quæ vrbanitatis cauſa fiunt. Sed facile huic obiectioni reſpondetur in iis Iuramentis ſub intelligi aliquam conditionem, quæ ea à falſitate excuſat, & vera reddit. In Iuramentis comminatoriis ſubintelligitur conditio, niſi alius ſe correxerit, veniámue poſtulauerit, vel maius incommodum inde rimeatur. In Iuramentis vrbanitatis ſubintelligitur niſi alteri nimis moleſtum fuerit. Verùm, ſi abſque vlla ſubintellecta conditione Iuramentum præſtaretur ſine animo implendi, dubium eſſe non poteſt, quin ſit mortale. *Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22. Suarez. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 17. num. 9.*

4. Dico ſecundo ſi iuras ſine animo iurandi; diſtinguendum eſt, vel iuras verum, vel falſum. Si iuras falſum; tam in iudicio, quam extra eſt peccatum mortale. Si iuras verum; probabile eſt eſſe ſolum veniale extra iudicium; in iudicio, & in contractibus mortale. Priorem partem concluſionis nempe iurare falſum ſine animo iurandi eſſe mortale defendunt. *Caietanus 2. 2. quæſt. 89. art. 7. ad 4. Sotus lib. 8. de iuſtitia quæſt. 1. art. 7. in ſolut. ad 4. Couarr. in cap. quamuis pactum de pactis 1. p. §. 5. num. 2. & 3. Petrus de Ledeſm. 2. tom. ſumm. tract. 11. cap. 3. dub. 6. Leonardus Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 43. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iurament. cap. 17. num. 3. Bonacina tom. 2. ſumm. diſp. 4. qu. 1. punct. 7. num. 6. Sanch. lib. 3. cap. 6. num. 9.* Rationem reddunt; Quia Iuramentum externum, quod eſt diuinæ maieſtatis cultus aſſumitur ad falſitatem confirmandam. Vnde ſicut genuflexio, aliúſque externus cultus, ſi idolo tribueretur; eſſet peccatum graue. Quia applicatur materiæ indebitæ actio ſolum debita Deo. Similiter erit grauis irreuerentia contra Religionem; iurare falſum verbis tantum abſque intentione. Quia externus cultus Deo per Iuramentum debitus materiæ indebitæ applicatur. Cæterum hæc ratio ſolum videtur conuincere in Iuramento externo facto per idola, vel creaturam ſiſtendo in ipſa; ibi enim cultus externus Deo debitus materiæ indebitæ applicatur, & ſaltem in foro externo diuinitas, & infallibilitas in idolis, & creaturis recognoſcitur; quod eſt blaſphemum. At in Iuramento verbo tenus facto per Deum in confirmationem falſitatis; hic cultus non inuenitur. Non enim falſitas honoratur, ſicut non honoratur iniuſtitia, & cum ad teſtandam rem iniuſtam adducitur, ſed ad ſummum in illo Iuramento Deus iniuriatur, eò quòd ſaltem ſimulatè, & in apparentia adducitur in teſtem falſi. Cùm verò vrget exterior Dei cultus, cadit ſupra materiam indebitam ſcilicet falſitatem; ergo eſt peccatum graue. Facile reſpondeo cadit ſupra materiam indebitam, quæ obiectum ſit honorationis, quæque colatur, & honoretur per talem cultum, nego; cadit ſupra materiam indebitam de illa conteſtando & affirmando, concedo. Ac verò hæc conteſtatio

apparens ſufficiat ad peccatum mortale; teſtabat probandum. Quapropter *Leſſius lib.2. de iuſtitia cap.42.dub.8.num.43.* inclinat non eſſe mortale iurare falſum ſine animo iurandi, ſi per iniuriam cogaris iurare, & falſitas penitùs occulta ſit. Quia neque intendis Deum in teſtem vocare, ſed ſimulare, neque ſecundum prudentem æſtimationem poteris cenſeri iurare falſum. Quia falſitas eſt penitùs occulta; & quia iuſtam cauſam habeas alia mente iurandi.

Cæterum retinenda eſt communis ſententia, quia extra hunc caſum addoctum à *Leſſio*, nullum doctorem inueni (etſi plures euolui) qui affirmaret non eſſe peccatum mortale iurare falſum etiam ſine animo iurandi. Et ratio eſſe poteſt. Quia videtur Deo grauis irreuerentia fieri, ex eo quod tantum in apparentia, & nomine tenùs in teſtem falſi inuocetur. Nomini enim Dei ſumma reuerentia debetur. Deinde ſi ſemel admittamus, Deum ſimulatè inuocari poſſe in teſtem falſi abſque graui peccato, finis Iuramenti, qui eſt veritatis confirmatio magna ex parte, imò penitùs fruſtraretur. Non igitur eſt concedendum. In iudicio autem, & in contractibus grauibus proculdubiò eſt, eſſe mortale iurare falſum abſque animo iurandi. Quia in iudicio eſt contra mandatum ſuperioris; in contractibus eſt contra ius parti contrahenti debitum, & in vtroque caſu contra reuerentiam debitam diuino nomini, cui præiudicatur falſi teſtificatione. Dixi *eſſe mortale* iurare falſum ſine animo iurandi. Nam ſi cum aliqua reſtrictione iurares, quæ verum ſenſum efficeret, id non eſſet falſum Iuramentum; ac proinde in præſenti de illo non loquimur; ſed regulandum eſt iuxta dicta puncto præcedenti.

5. Secunda pars concluſionis nempe probabile eſt, non eſſe mortale, ſi verum iures, ſine animo iurandi. Tenet *Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap.42.dub. 8.num.42. Sanch. alijs relatis lib. 3.cap.6.num.9. &* 10. *Bonacin. diſp.4. quæſt.1.punct.7.circa finem.* Ratio eſt. Quia non videtur ex hoc Iuramento fieri grauis iniuria Deo, neque homini. Non Deo; quia eſto ſimuletur adduci in teſtem, adducitur in teſtem veritatis; ſicuti cum ſimulatè oras eo tempore, quo non teneris præcepto orandi, non obinde cenſeris Deo facere grauem iniuriam. Neque etiam ex tali Iuramento homini prouenit grauis iniuria. Quia ſupponimus grauiter inde non lædi. Ex nullo ergo capite mortale peccatum eſſe poteſt. Eſt tamen abſque dubio peccatum veniale, & graue quando nulla legitima & honeſta cauſa fieret, quia eſt quædam fictio vim Iuramenti eneruans.

Si verò in iudicio vel in contractibus veritatem iurares ſine animo iurandi, ferè omnes Doctores firmant, te peccaturum mortaliter. Quia decipis iudicem, vel tecum contrahentem in re graui. Limitat autem hoc *Sanch. lib. 3.cap.7.num.* 2. dummodò inde iudicio; aut contractui notabile damnum ſequeretur, quod ratò contingere poteſt. In contractibus, cum fictio, & ſimulatio non appareat, & æquè cogendus ſis, ac ſi verè iuraſſes. Limitatio placet in contractibus, quia ibi damnum proximi attenditur, quod ratò euenire poteſt, niſi Iuramentum neceſſarium eſſet ad contractus firmitatem. A iudicio tamen excludo limitationem. Quia ſemper hæc ſimulatio illi notabiliter præiudicat: Superioris enim præceptum non ſolum eſt de veritate dicenda ſed de dicenda ſub diuino teſtimonio. Deludis ergo grauiter iudicium ſi diuinum teſtimonium omittas.

6. Dico tertiò: Si iures abſque animo te obligandi, quod ſolùm in Iuramento de futuro eſſe poteſt; communiter Doctores exiſtimant eſſe graue peccatum; quia fit grauis irreuerentia Deo cum ex vna parte eum in teſtem adduxeris, & ex alia nolles teſtimonio, & authoritate obligari. Videris námque diuinam maieſtatem & authoritatem contemnere. Adde ſi non habes animum te obligandi, neque animum adimplendi videris habere. Sic *Nauarrus cap. 12. num.14. Couarru.de pactis 1.p.§.5.num.3.Suar.tom.2. de Relig. lib. 3. cap.17.num.10. Leſſius lib.2.cap.42.dub.8.num. 42. Sanch. lib.3.cap. 4. num.10. Bonacina tom.2. diſp.4. quæſt. 1.punct. 7. circa finem.*

7. Verum cum probabile ſit, quod Iuramentum factum abſque animo obligandi non ſit verum Iuramentum, ſed ſimulatum; quale eſt Iuramentum factum abſque animo iurandi. Idem quod dictum eſt in præcedenti concluſione de Iuramento facto abſque animo iurandi, dici debet de Iuramento facto abſque animo ſe obligandi. Quia eiuſdem prorſus rationis ſunt. Quod autem Iuramentum, in quo expreſſum habes animum non te obligandi, Iuramentum verum non ſit, ſed apparens. Probatur. Quia obligatio, vel eſt de natura ipſius Iuramenti, vel quædam paſſio ita neceſſariò conſequens naturam Iuramenti, vt nullatenùs ſeparari poſſit. Ergo ſi vis iurare excludendo obligationem; vis vt tale Iuramentum ſuam eſſentiam non habeat; ſiquidem illam habere non poteſt ſine obligatione. Ergo non vis iurare, ſed Iuramentum ſimulare. Et confirmo ex voto facto abſque intentione te obligandi, quod ſecundum communiorem ſententiam nullum eſt, & ex matrimonio contracto abſque intentione te obligandi ad reddendum debitum, quod etiam nullum eſt: quia eſſentiam matrimonij deſtruit. Ergo ſimiliter nullum erit Iuramentum factum ſine intentione te obligandi. Et ita tenet *Silueſter verbo Iuramentum 4.quæſt.7.Sanch. in ſumm. lib. 3. cap.6.num.7.& cap.10. num.8. Bonacina diſp. 4. qu. 1.punct.7. num.3. & alij apud ipſos.*

8. Dixi non eſſe verum Iuramentum illud in quo expreſſum animum haberes non te obligandi; vt tacitè colligeres ad Iuramenti eſſentiam non requiri expreſſum animum te obligandi. Sufficit, quod iurandi animum habeas: eò enim ipſo cenſeris voluntatem habere omnium quæ neceſſariò ad Iuramentum requiruntur, niſi ea expreſsè excludas. *Sanchez lib. 3.cap. 10. num. 9. Suar. lib. 2. cap. 7. num. 8. Bonacina diſp.4. quæſtion. 1. punct.7. num.4.*

Pvnctvm IX.

Quando conſuetudo iurandi grauem culpam inducat.

1. *Duplex eſt conſuetudo.*
2. *Conſuetudo iurandi cum aduertentia vt verum iuretur, non eſt peccatum mortale.*
3. *Quod verum habet; eſto iungatur mentiendi conſuetudini.*
4. *Conſuetudo iurãdi ſine aduertentia ad veritatem;*

ritatem; te in ſtatu peccati mortalis conſtituit.

5. *Explicatur doctrina aliquibus annotationibus.*

6. ***An debeat abſolutio differri habenti hanc prauam conſuetudinem.***

7. ***An debeat ei aliqua pœnitentia imponi ſi re inciderit; teneaturque illam exequi?***

1. CONſuetudinem iurandi habes ſi paſſim iures. Duplex hæc conſuetudo eſſe poteſt. Prima iurandi falſo, vel abſque aduertentia an ſit verum, vel falſum quod iuras; Secunda cum aduertentia vt verum iuretur.

2. Si hoc ſecundò modo ſit conſuetudo; non te conſtituit in ſtatu peccati mortalis; nec ſub mortali teneris eam cauere. Sic *Valentia, 2. 2. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. circa finem. Vega 2. tom. ſumm. cap. 16. caſu 14. Manuel. Rodriguez. 1 tom. ſumm. cap. 192. n. 11. Petrus de Ledeſma 2. tom. tract. 11. cap. 2. dub. 1. & cap. 5. dub. 4. & 5. Suarez tom. 2. de Relig. tract. de Iuram. lib. 3. cap. 6. num. 4. & 5. Sanchez alijs relatis lib. 3. in Decal. cap. 5. num. 9. Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 1. de Iuram. punct. 13. num. 2.* Ratio eſt: quia omnia hæc Iuramenta venialia tantum peccata ſunt. Siquidem (vt ſuppono) fiunt cum plena aduertentia ad veritatem. Ergo conſuetudo ex illis reſultans ſolum ad peccata venialia inclinare poteſt. Nam ſolum inclinat ad ſimiles actus. Quod ex hac conſuetudine aliquando in periurium labaris; non obinde cenſeri potes eſſe in mortali periculo periurij. Quia ad hoc periculum deberes frequenter in periurium induci, vt probaui *tract. de peccatis diſp. 2. punct. 9. §. 3.*

3. Sed quid ſi cum hac conſuetudine iurandi verum aduertenter haberes mentiendi conſuetudinem? *Valentia, Ledeſma, & Bonacina locis allegatis* affirmant te eſſe in ſtatu peccati mortalis, ſi illam extirpare omittas. Mouentur. Quia videris eſſe in periculo conſtitutus coniungendi Iuramentum cum mendacio. Ex conſuetudine enim iurandi, & ex conſuetudine mentiendi facilè Iuramentum cum mendacio coniungitur. Cæterum probabilius cenſeo neque in hoc caſu te eſſe conſtitutum in ſtatu peccati mortalis. Nam eſto aliquando contingat, quod Iuramentum cum mendacio coniungas id eſt per accidens & rarò & conſequenter cenſeri non potes in periculo morali peccandi mortaliter eſſe conſtitutus. Sic expreſsè *Sanchez lib. 3. cap. 5. num. 10.* Et indicat *Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 6. num. 2.*

4. Si autem conſuetudo iurandi ſit primo modo; ſcilicet iurandi falſum, vel ſine aduertentia; an ſit verum, vel falſum; ſine dubio peccas mortaliter; quoties illius prauæ conſuetudinis recordaris: illámque extirpare non procuras; ſicut ſi domi concubinam haberes, & aduertens ad periculum peccandi, illud non remoueres, cum poſſes; & ſicut ſi obligatus eſſes reſtituere, & aduertens omitteres reſtitutionem facere. Quia in iis omnibus amas periculum peccandi, peccas ergo mortaliter. *Ita Suar. lib. 4. cap. 6. num. 6. Valent. 2. 2. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. circa finem. Petrus de Ledeſm. 2. tom. ſumm. tract. 11. cap. 5. dub. 4. poſt principium. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 5. num 11. Reginaldus lib. 18. num. 87. Bonacin. tom. 2. diſp 4. qu. 1. punct. 13. num. 4.* Ratio videtur manifeſta. Quia talis conſuetudo eſt occaſio ſæpè peierandi. Ergo ſi illam non procuras expellere; cenſeris velle periurium: Vt in exemplis relatis de concubina & de reſtitutione alieni eſt manifeſtum.

5. Nota tamen primò, te non peccare mortaliter, quoties Iuramento abſque neceſſitate vteris; ſi illo vtaris cum plena aduertentia veritatis & iuſtitiæ. Quod fieri poteſt non obſtante ſupradicta praua conſuetudine. Sed tali Iuramento ſolum deficit iudicium. Ergo ſolum peccatum veniale eſſe poteſt. Et ita affirmat *Suarez illo lib. 3. cap. 6. num. 6. & 7. Valent. d. diſp. 6. qu. 7. punct. 3. circa finem. Sanch. cum aliis lib. 3. cap. 5. num. 20.*

Nota ſecundò; ſi ob conſuetudinem ſupradictam prauam aliquando iures falſum ſine aduertentia ſufficiente ad peccatum mortale; tale Iuramentum, eſto ex illa praua conſuetudine oriatur, non eſt in ſe peccatum mortale, ſed ſolum erit mortale in voluntate, quam habes non remouendi conſuetudinem. Sic pluribus relatis firmat *Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 7. à num. 3. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 5. à num. 28.* Ratio ea eſt: quia illud Iuramentum, vt in ſe eſſet peccatum mortale, debebat eſſe voluntarium directè, vel indirectè. At neque directè, neque indirectè eſt voluntarium. Non directè; vt ſupponitur, neque indirectè; quia ad indirectè voluntarium debebas habere poteſtatem, illud vitandi, cum de facto non vitas. At cum iuras inaduertenter, non potes Iuramentum vitare. Ergo non eſt tibi voluntarium, neque directè, neque indirectè. Quapropter ſolum in cauſa; nempe in conſuetudine cenſebuntur illa Iuramenta voluntaria. Sicut cenſetur voluntaria pollutio in ſomnis cui cauſam dediſti in vigilia, aut homicidium in ebrietate factum, quod antea potuiſti præcauere. Quorum tota culpa & demeritum apud Deum fuit in appoſitione cauſæ. Nam ſiue ſequatur pollutio ſiue non; eandem pœnam, & demeritum habes apud Deum. Quia tota malitia in appoſitione cauſæ ſita fuit. Sic in præſenti de Iuramento facto ſine libertate philoſophandum eſt.

6. Sed inquires differenda, ne eſt tibi abſolutio, ſi hac praua iurandi conſuetudine affectus ſis; tametſi proponas firmiter te emendaturum, vt aliquibus diebus attentiùs inuigiles?

Reſpondent plures Doctores ſi ſemel, aut bis falſus fueris hanc conſuetudinem, te poſſe, & debere abſolui; ſecus ſi ſæpiùs; ſed tunc differendam eſſe abſolutionem, vt de propoſito conſter. Sic *Medina lib. 1. ſumma cap. 14. Ludoui. Lopez. 1. p. cap. 25. colum ante penult. verſ. Poſtremò dicemus. Man. 1. tom. ſumm. cap. 192. num. 11. in 2. edit. & de conſilio differendam eſſe abſolutionem docet Sayro in claui Reg. lib. 5. cap. 5. num. 8. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 8. fine.* Verum mihi probabiliùs eſt, quod tradit *Sanchez* loquens de conſueto blaſphemate. *lib. 2. in Decal. cap. 32. num. 45:* Inquit etiamſi nunquam admonitus fuiſti, vt te corrigeres; aut ſi admonitus appoſuiſti aliquid ſtudij & laboris ad eam conſuetudinem extirpandam, debes ſtatim abſolui. Quia ſi admonitus non fuiſti non es in tanta culpa. Si autem poſt admonitionem aliquantulum laboraſti pro emendatione; iam ex parte tua aliquid feciſti, etſi differatur abſolutio, fortè cadet animus, & à confeſſione detentus in peius labetis. Secundò (inquit *Sanchez*) quando nullam curam appoſuiſti ad emandam, & admonitus fuiſti ſæpè in aliis confeſſionibus; adhuc te poſſe in rigore ſtatim abſolui,

ſolui, ſi verè doleas de prætetitis, & de futuris emendationem proponas. Quia ob peccata, quæ non pendent ex occaſione extrinſeca, ſed ex fragilitate peccatoris, non eſt differenda neceſſariò abſolutio pœnitenti. Quia eo ipſo quo de peccatis dolet remouet omnem occaſionem & periculum horum peccatorum. Quod periculum ſitum erat in praua voluntate, & affectu ea re potiendi. Ex conſilio autem poterit ſacerdos, tibi abſolutionem differre, ſi iudicat dilationem profuturam. Quod non eſt facile iudicandum; niſi caſu; quo illis Iuramentis graue ſcandalum præberes. Conſenrit ijs *Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 1. de Iuramento. punct. 3. fine.*

7. Secundò inquires: an ſit conueniens tibi imponere aliqoam pœnam ſi fortè reincideris? Verbi gratia ieiunium aliquod, eleemoſynam, orationem breuem, vel confeſſionem frequentem, & an tenearis illam exequi?

Reſpondeo quoad conuenientiam attinet, id eſt conuenientiſſimum. Quoad obligationem; *Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 8. num. 7.* affirmat, & debere confeſſarium aliquod ex ſupradictis remediis tibi applicare, & te obligatum eſſe, illud acceptare, & exequi. Sed ſuæ ſententiæ rationem non adducit. Contrarium defendit *Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 5. num. 17. cum Soto de Iuramento ab vſu cap. 12.* Nempe te obligatum non eſſe acceptare pœnam illam. Mouetur. Quia aliis peccatis id imponi nequit; neque iure aliquo probatur id ſpeciale eſſe in hac conſuetudine.

Cæterum diſtinguendum eſt. Si in pœnitentiam medicinalem Iuramentorum; quæ audita ſunt in confeſſione, aliquod ex ſupradictis remediis tibi confeſſor iniungat, abſque dubio teneris illud exequi. Quia pœnitentiam à confeſſore iniunctam tenetur pœnitens acceptare, & exequi. Iuxta *Tridentin ſeſſ. 14. cap. 4.* & multis relatis docet *Suar. tom. 4. in 3. p. diſp. num. 1. concluſ. 1.* Verum hæc pœnitentia abſolutè eſt iniungenda non dependenter à peccato futuro. Aliàs in tua voluntate ſitum eſſet nullam pœnitentiam habere. Quapropter ſi ſub conditione reincidentiæ imponatur; eo ſolo caſu teneris illud remedium exequi: quando alio non vteris ad extirpandam prauam conſuetudinem. Si enim aliis remediis vtaris, ceſſat obligatio vtendi medio à confeſſore deſignato. Siquidem illud, neque vt iudex, neque vt medicus imponit: Cum non ſit iudex, & medicus peccatorum committendorum, ſed commiſſorum; ac proinde ſub conditione peccati futuri applicare medicinam non poteſt, quam tu aliàs obligatus non ſis accipere, ad præcauenda futura peccata.

Pvnctvm X.

Qua ratione liceat tibi inducere aliquem ad iurandum, quem tamen exiſtimas eſſe peieraturum, vel per falſos Deos iuraturum.

1. *Inducere aliquem ad falſò iurandum, vel ad iurandum, quod nulla ratione licitè præſtare poteſt, peccatum eſt graue.*
2. *Nunquam eſt licitum, inducere aliquem ad teſtificandam falſitatem, tametſi teſtis falſitatem non cognoſcat.*
3. *Cum tibi dubium eſt, an alius peieraturus ſit, vel per falſos Deos iuraturus, exigere potes Iuramentum.*
4. *Nulla cauſa intercedente illicitum eſt petere Iuramentum ab eo, quem credis malè iuraturum.*
5. *Quid ſi ipſe paratus ſit? Sanchez cenſet eſſe ſolum peccatum veniale in iuraturo per falſos Deos, ſecùs in peieraturo.*
6. *In vtroque eſt idem dicendum.*
7. *Concluditur eſſe mortale abſque cauſa petere Iuramentum à malè iuraturo.*
8. *Quid ſentiant Doctores ſtante iuſta cauſa,*
9. *Reſoluitur eſſe licitum.*
10. *An liceat petere Iuramentum à determinato malè iurare, ſub hac forma: iura eſto malè iures?* Concedit *Sanchez. Oppoſitum eſt veriùs.*
11. *Idem eſt dicendum de petitione Iuramenti ab eo, quem credis violaturum.*
12. *Non debent confeſſarij regulariter exigere Iuramenta à pœnitentibus abſtinendi à criminibus.*

ALiqua ſunt in hac parte certa: alia ſub controuerſia.

1. Primò certum eſt; in nullo caſu quantumuis vrgente tibi licere poſſe inducere aliquem ad falſo iurandum; vel ad iurandum per falſos Deos. Quia cum hæc ſint intrinſece mala, ex nulla ratione honeſtari poteſt eorum petitio, & inductio. Sic omnes Doctores. Idem eſt dicendum, ſi peteres Iuramentum ab eo, qui nulla ratione licitè præſtare poſſet, quia peteres Iuramentum iniquum. Hoc autem contingeret in eo, qui veri Dei, per quem eſt iurandum, ignorantiam haberet. Quia inuincibiliter verum Deum ignorans nequit Iuramentum licitum præſtare. Sed hoc rarò vel nunquam poteſt contingere in petitione Iuramenti à Chriſtianis facta. Nam eo ipſo paganis notitia ſufficiens datur alterius Dei per quem Chriſtiani iurant, vt ſe informare poſſint per quem debeant iurare, & cum nulla facta diligentia ſe ad iurandum per falſos Deos determinant, conuincuntur liberè ſe ad malum Iuramentum determinare, & Iuramentum bonum illis eſſe poſſibile. *Suarez tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 3. de Iuram. cap. 13. num. 5. & 6. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 8. num. 32.*

2. Secundò certum eſt: Te nunquam poſſe alium inducere ad teſtificationem falſi; tametſi iurans falſitatem non cognoſcat. Caſus eſt frequenter contingens in Vniuerſitatibus. Vis enim probare curſum, nempe lectionibus adſtitiſſe pro maiori anni parte. Petrus, qui teſtificaturus eſt, exiſtimat verum eſſe: Tu verò ſcis eſſe falſum. Quia pluribus lectionibus defuiſti; nequaquam poteris Petrum ad teſtificandum inducere; non ſolum qua parte iniuſtè, & malitioſè curſum probare, & gradu doctrinæ contra Vniuerſitatis ſtatuta vis inſigniri; ſed quatenùs es cooperator & cauſa illius periurij. Nam licet illud falſum Iuramentum in Petro iurante non ſit formaliter periurium, quia falſitatem non cognoſcit, tibi tamen

men imputatur. Quia voluntarium eſt. Ex virtute namque religionis teneris abſtinere à Iuramento falſo, ſiue illud facias per teipſum, ſiue per alium. *Sic Azor. 1. p. inſtitut. moral. lib. 11. cap. 51. qu. 2. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 18. num. 8. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 8. num. 10. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 11. circa finem.*

3. Tertiò certum eſt; Quoties tibi moraliter non conſtet alium eſſe falſo iuraturum, vel iuraturum per falſos Deos, potes ab eo Iuramentum exigere. Quia in caſu dubio de nemine eſt delictum præſumendum. Aliàs forè nunquam liceret ab alio Iuramentum petere. Sic aliis relatis *Suar. dicens contrarium eſſe improbabile lib. 3. cap. 14. num. 9. Sanch. lib. 3. cap. 8. num. 9. Bonacina diſp. 4. quæſt. 1. punct. 11. circa finem.*

4. Quartò, certum eſt nulla legitima cauſa intercedente illicitum eſſe petere Iuramentum ab eo, quem ſcis falſo iuraturum, vel iuraturum per falſos Deus, ſi paratus non ſit iurare. Sic *Suarez lib. 3. de Iuramento cap. 14. num. 14. in fine. Sanchez pluribus relatis lib. 3. cap. 8. num. 5. & 6. & 24. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 10. num. 49. Bonacina diſp. 4. qu. 1. punct. 11. num. 2. verſ. 3. Reginaldus praxi lib. num. 76. Molina tom. 2. de iuſtitia diſp. 335. concluſ. 4. & alij.* Probáque manifeſtè textus *in cap. ille qui, & cap. qui exigit 22. quæſt. 5.* Ratio eſt. Nam lege charitatis teneris proximo occaſionem ruinæ non offerre. At cum imparatum inducis ad actum qui malus futurus eſt, verè proximo apponis occaſionem ruinæ. Peccas ergo contra charitatem. Deinde ex virtute religionis obligatis ne periurium cauſes etiam indirectè. At ſi abſque vlla cauſa imparatum inducas ad iurandum, quem ſcis falſo iuraturum, vel per falſos Deos, cauſa es huius iniqui Iuramenti. Peccas ergo grauiter iis poſitis.

5. Prima difficultas eſt. Si ipſe paratus ſit iurare falſum quando ſibi fuerit Iuramentum expoſtulatum (quod facilè de nemine præſumi poteſt) vel paratus eſt iurare per falſos Deos quando ſibi Iuramentum expoſtuletur. An inquam abſque vlla cauſa ab hoc ſic parato poſſis Iuramentum expoſtulare; quin peccatum mortale contra religionem committas? Nam de peccato veniali nulla eſt dubitatio cum otioſè petatur Iuramentum.

Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 23. Cenſet probabile eſſe ſolam culpam venialem interuenire in petitione Iuramenti ab eo, qui per falſos Deos eſt iuraturus; ſecùs verò *eodem. cap. 8. num. 6. in fine.* Dixit contingere in petitione Iuramenti à parato falſum iurare. Rationem differentiæ appoſuit; quia in petitione Iuramenti à iuraturo per falſos Deos regulariter adeſt neceſſitas, vel vtilitas; ſecùs in petitione Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus. Quod vero ſolum culpa venialis intercedat in tali Iuramenti petitione, probat: Quia plures grauiſſimi Doctores ſentiunt, quos ipſe refert. *num. 23.* ſolum eſſe culpam venialem, petere abſque neceſſitate mutuum ab vſurario parato, & Sacramentorum adminiſtrationem à peccatore miniſtro parato eam concedere. Sed eadem prorſus ratio videtur eſſe in petitione Iuramenti à parato iurare per falſos Deos. Ergo talis petitio ſolum eſt culpa venialis. Secundò probat. Quia leuis neceſſitas excuſat in petente à petitione huius Iuramenti. Sed præceptis ſub mortali obligantibus non tam leuis cauſa excuſare ſolet. Ergo indicium eſt, ſolam eſſe obligationem ſub veniali. Tertiò, Quia ſic petens rem licitam petit, & quam alius facilè præſtare poterit. Ergo non debet cenſeri offerre proximo cauſam ruinæ; ſed illam ipſe ſibi accipere.

6. Cæterum in hac difficultate cenſeo idem eſſe dicendum de petitione Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus, vel ab eo qui iuraturus eſt per falſos Deos, ſi in vtroque caſu nulla ſit honeſta cauſa petendi, & cognoſcis vtrumque ad ſic iurandum eſſe paratum. Quia in vtroque caſu idem licitum directè petis, & quod ipſi facilè præſtare poſſunt. Si igitur in petitione Iuramenti ab eo, qui iuraturus eſt per falſus Deus, non cenſeris mortaliter peccare; neque etiam cenſendus es in petitione Iuramenti ab eo, qui falſum eſt iuraturus. Nam verum Iuramentum per falſos Deos æquè malum eſt, & fortè peius, quam Iuramentum falſum per Deum verum. Quod autem in petitione Iuramenti ab Ethnico regulariter aliqua vtilitas interueniat, ſicut in petitione mutui ab vſurario, quæ tamen regulariter non interuenit in petitione Iuramenti à periuraturo; in cauſa eſſe non poteſt; vt quando de facto in vtraque Iuramenti petitione nulla cauſa honeſta intercedit, idem non ſit dicendum, ſi de facto Iuramentum petatur.

7. Quapropter mihi certum eſt in omnibus ſupradictis caſibus peccatum lethale eſſe, ſi abſque aliqua honeſta cauſa Iuramentum, mutuum, vel Sacramentum à malè adminiſtraturo petatur. Quia non ſatis percipio; quomodo ex charitate Dei & proximi grauiter non obligeris peccatum proximi graue vitare, ſi abſque vllo tuo incommodo poſſis. Eſt tamen magna differentia in petitione mutui, Sacramenti, & Iuramenti per falſos Deos, à petitione Iuramenti à iuraturo falſum; quod in petitione Iuramenti à falſum iuraturo, raro eſt honeſta cauſa petendi. Econtra in petitione mutui, Sacramenti, & Iuramenti veri per falſos Deos rarò deficit cauſa, vt ex dicendis ampliùs conſtabit.

8. Secunda difficultas eſt; an ſtante aliqua legitima cauſa petendi Iuramentum à peieraturo vel iuraturo per falſos Deos, poſſis abſque vllo peccato id petere?

Plures Doctores cenſent id licitum eſſe in iudicio. At extra ſolum in iuraturo per falſos Deos, non in peieraturo. Sic docent plures Doctores relati à *Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 5. & ſequentibus*, quos ſequitur *Baſilius Legionen. lib. 5. de matrim. cap. 18. §. 8. numer. 58. & num. 60. 61. & 62.* Mouentur ex ſent. Aug. relati in *cap. ille qui, & cap. qui exigit 22. quæſt. 5.* Vbi abſolutè affirmat eum qui cogit alium ad iurandum quem ſcit falſo iuraturum, peccare, & peiorem eſſe homicida: Quod ſaltem de eo, qui extra iudicium cogit iurare intelligendum eſt. Deinde inter has Iuramentorum petitiones eſt magna differentia. Nam in iudiciali petitione, & in petitione Iuramenti veri, quod eſt per falſos Deos præſtandum, ſemper eſt aliquod bonum, quod petatur. At in petitione extraiudiciali Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus nullum bonum apparet; cum non ſit veritatis confirmatio, ſed potiùs illius deſtructio, & finis Iuramenti euerſio. Ergo nullo modo licita eſſe poteſt.

9. Cæterum dicendum eſt ſtante honeſta cauſa petendi Iuramentum, ſemper licitum eſſe petere

ab

Inſuper addit *Sanchez illo cap.8. num.8. fine*. non eſſe conſilium bonum , ſi confeſſarij iurare vel promittere faciant pœnitentea aliquam pœnam ſubeundam ſi reinciderint , ob eiuſdem periculi tranſgreſſionem. Sed contrarium mihi placet cum *Nauarro capite 26. num.25.* Quia non eſt idem periculum tranſgreſſionis. Non enim qui Iuramentum non fornicandi violaret ; eo ipſo violaret Iuramentum de pœna ſubeunda. Quia in fornicationem rapitur ob inordinatum affectum. Secùs in pœnam. Neque alia via aptiori aſſueti peccatis vti poſſunt ad extirpandam prauam conſuetudinem , quam ſi ſibi imponant aliquam pœnam moderatam ſubire , quoties reinciderint.

Pvnctvm XI.

Quæ pœnæ ſint impoſitæ periuro.

1. *Qualiter periuro pæna infamia imponatur.*
2. *Nullus periurus priuatur beneficiis acquiſitis , at venit priuandus per ſententiam , priuatur tamen beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris.*
3. *Iure regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento extorto per iniuriam) omnia bona amittit.*
4. *Teſtis falſum deponens in iudicio reus falſi efficitur.*
5. *Periurus à teſtificando repellitur.*
6. *Quale debeat eſſe hoc periurium.*

Variant Doctores , & ſatis confuſè loquuntur. Eorum placitis omiſſis , vt cum diſtinctione procedamus. Aduerte ſermonem eſſe de pœnia ob periurium in iudicio, vel extra impoſitis ipſo iure ; vel per ſententiam imponendis.

1. Dicendum ergo eſt , pœnam infamiæ ciuilis (quæque infamia propria eſt , & ſemel contracta aboleri non poteſt abſque diſpenſatione ſuperioris) nullus periurus contrahit , niſi fœdus & humanum pactum Iuramento firmatum violauerit ; & decius crimine lata fuerit ſententia. Sic videtur decidi *in leg. ſi quis maior 41.Cod. de tranſactionibus* iuncto *cap. infames 6. queſt.1.* ibi. Infames ſunt , quos ſæculi leges infames pronunciant. At ſolum periurium promiſſorium circa contractum infamiam irrogat iuxta ſupradict. *leg. ſi quis*; ergo hoc ſolum periurium iure canonico & ciuili infamiam irrogat. Sic tenent plures, quos refert,& ſequitur *Couarr.cap. quamuis pactum de pactis,1.p.§ 7.num.4. Leſſius lib.2.cap.42.dub.14. num.74.Suarez tom.2.de Religione,tract.4.de Iuram. lib.3.cap.19.num.15.*

Excipe periurium ob non ſolutas vſuras, quas iurans promiſerat ; hic enim infamiam non contrahit , & merito ; quia iniquè & iniuſtè ad iurandum compulſus. Sic *Felinus in cap.teſtimonium, num.21.de teſtibus.Lambertin.de iure patronatus,1.p. 2.lib.qu.9.art.1. & Couarr.ſupr.*

Hinc infero propter periurium promiſſorium Deo factum incurri infamiam. Quia vt dicitur in *leg.2.Cod. de rebus creditis.* Iuſiurandi contempta religio ſatis Deum habet vltorem:conſentiunt relati Doctores.

Infero ſecundò , ob periurium aſſertorium etiam in iudicio non contrahi ipſo iure infamiam. Probat lex *Lucius Titius.ff.de his qui notantur infamia.* Vbi eſt ſermo de teſtimonio in iudicio. Et licet in *cap.vlt.de tempor.ordinationum.* expellatur ab ordine ſuſcipiendo periurans , ſi ordine iudiciario probatus ; vel aliàs notorius fuerit, non tamen ipſo iure expellitur ; ſed cauetur expellendus; ſicut homicidia,aliáque crimina , quæ ibi referuntur perpetrantes. *Sic Couarruuias , Leſſius , Suarez,& alij ſupra.*

Aduertendum tamen eſt , periurium in iudicio , vel extra poſſe à iudice pœna huius infamiæ puniri. Siquidem poteſt puniri ad eius arbitrium; & tunc periurus poſt ſententiam condemnatoriam infamis erit iuxta *cap ſi quis conuictus,22. q.5.* ibi,ſecundum legem infamiæ notabuntur , & tradit *Suar.d.lib.3. de Iuramento cap.19.num.16.*

Dico ſecundò nullus periurus priuatur ipſo iure beneficiis acquiſitis ; ſed priuandus venit per ſententiam ; priuatur tamen ſecundum probabiliorem opinionem beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris. Primam partem probat *textus in cap. querelam de iureiurando*, & ibi *Gloſſ. Abbas & alij in cap.2.de reſcriptis*,quo in loco *Felinus, Decius, & Ripa* fatentur hanc opinionem communem eſſe , idem affirmat *Couarr. de pactis 1.p.§.7. num.3. Suarez lib.3. de Iuramento capite vltimo num.6.& 21. Gar.11. p. de benefic. capit.10. num.167. Azor.1.p. lib.11.cap.12. queſt.9. Auguſt. Barboſa allegat. 51. numer.44.* Et alij apud ipſos quamuis *Rebuffus cum aliis tractat.de pacific.poſſeſſor. num.223.* Contrarium ſentiat,nullò tamen iure fundatus. Secundum partem concluſionis nempe periurum declaratum per ſententiam eſſe priuatum beneficiis obtinendis,ita vt ſi ei fiat collatio, nulla ſit.Tenent expreſsè *Rebuffus ſupra num.221. & Couarr.d.1.p.de pactis,§.7.num.3. fine Azor. 1.p. l.11.c.12. qu.10. Sayro in clauis Regia l.5.c.9.num.9. Flaminius l.4. de reſign. qu. 3. num. 10. Barboſa 3.p. de poteſt. Epiſcopi allegat.51. num.45.* Imo addit *Couarr.ſupra* ; periuro infami infamia facti, ſi fiat collatio virtute litterarum Apoſtolicarum eſſe nullam.Quia Pontifex non intendit ſub ſuis litteris ad beneficia infames & periuros contineri;cum potiùs velit clericis virtute, & morum honeſtate præditis beneficia conferri.

Dixi ſecundum *probabiliorem ſententiam* priuatum eſſe beneficiis obtinendis. Nam videtur eſſe probabile ipſo iure priuatum non eſſe cum probabile ſit collationem beneficij factam in regulari validam eſſe in foro conſcientiæ ; veniréque per ſententiam reſcindendam , vt tenet *Silueſter, verbo excommunicatio 4. numer.4.* inclinat *Felinus in cap. inquiſitionis de accuſationibus num.6. & vt probabile defendit Suarez tom.5. num.3.p. diſputat.40. tract.2. num.35.* probátque ex *cap. ſi ſoli de conceſſione prabenda in 6.* Vbi dicitur prohibitionem Pontificis non irritare collationem beneficij niſi conſtiterit eſſe irritum & inane , quod contra ipſum factum fuerit. Sed expreſsè non conſtat irritam eſſe collationem beneficij factam irregulari,licet conſtet prohiberi talem collationem. Ergo neque collatio facta infami etiam infamia iuris irrita erit. Nam infamia quædam eſt irregularitas vt conſtat ex *c.infamis 6. q.1.* & colligitur ex penultima re-

gula iuris in 6. ibi. *Infantibus porte non pateant dignitatum*,& defendit *Suar.*cum communi ſententia ſupra. *diſput.*48.*ſectione* a *n.* 1.*&* a. Si ergo irregulari collatio beneficij facta valida eſt;à fortiori valebit infami facta. In foro tamen eaterno nunquam valebit; impetraríque poterit beneficium vt vacans propter infamiam. Vt expreſsè notauit *Suar.illo* 5.*tomo in* 3.*parte diſputat.* 40. *ſectione* 2. *num.*35.*in fine*, & eſt communis ſententia.

3. Dico tertiò iure Regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento per iniuriam catorto) omnia bona amittit ; eáque fiſco Regis adiudicantur. Intellige poſt ſententiam declaratoriam criminis. Habetur expreſsè *lege* 1.*tit.*6. *lib.*8. *ordinamenti* , & notauit *Couarr. de pactis* 1. *parte* §.7. *n.*4.*in fine.* Iure ciuili præter infamiam pœnam contractus debet ſoluere periurus , & actionem , omnéque conuentionis commodum amittere. Sic aliis relatis *Couarr. ſupra.* Et probatur ea *d. lege ſi quis maior* , *Codice de tranſactionibus.* Si verò periurium fuerit aſſertorium,puniri debet pœna criminis ſtellionatus ; eáque de cauſa periurus ad tempus exulat. Vt conſtat ex *lege vltima. ff,de crimine ſtellionatus.*

4. Dico quartò , teſtis falſum teſtimonium in iudicio dicens , vel veritatem negans , ea quo proximo damnum prouenit , falſi reus efficitur, vt eleganter probat *Couarrunias de pactis illa* 1.*p.* §.7. *numero* 5. & multis relatis tradit *Farinacius praxi* 2. *parte qu.*67.*numero* 120.*Auguſt. Barboſa* 3. *parte de poteſtate Epiſcopi allegat.* 51. *numero* 24. Puniri debet conſtituta contra eum accuſatione, ſi clericus ſit, depoſitione & recluſione in monaſterium , vt ibi pœnitentiam agat inata *cap. ſi Epiſcopus* 50. *diſtinctione.* Et de pœna depoſitionis habetur expreſsè. *cap. Presbyter* 81. *diſtinctione* ,*& in capite cum non ab homine. de iudiciis.* Quod verò hæc depoſitio poſſit eſſe perpetua, probat ſupradictum *caput ſi Epiſcopus* , & *cap. peruenit de fideiuſſoribus.* Vt autem à iudice depoſitio perpetua imponatur , grauiſſimum debet eſſe periurium , & latis proximo nociuum , vt rectè affirmat *Suarez tomo* 2. *de Religione tractatu* 4. *libro* 3. *capite* 20. *numer.* 20. Si verò periurans teſtis ſæcularis ſit , & liber , puniri debet pœna deportationis , & omnia eius bona publicari; ſi ſeruus morti eſt tradendus ; habetur , *lege* 1. §. *vltimo. ff. de falſis* , *& lege* 13. *titulo* 8. *libro* 2. *fori.* Quod ſi in cauſa capitali falſum diaerit aduerſus reum , puniendus eſt eadem pœna , qua reus puniretur , ſi criminis conuictus foret. Ita expreſsè multis citatis *Couarrunias de pactis* 1. *parte* §.7. *numero* 6. probátque eleganter *lex* 81. *Tauri.* Verum ſi iudex citra accuſationem teſtem de falſitate conuincat , non ordinaria pœna , ſed arbitraria puniri debet. Probátque *lex vltima titulo* 16. *partita* 3. conſentit *Couarrunias ſupra.* Præterea in *lege* 3. *titul. de falſis libro* 4. *fori.* cauetur. Vt teſti falſum dicenti teſtimonium in quacumque cauſa , ſiue criminali , ſiue ciuili extrahatur quinta pars dentium ,quam legem , ait *Couarr. numero* 6. in praxi eſſe admiſſam , ſiue iudex ex officio procedat ; ſiue ad accuſationem alicuius. Qui verò ad dicendum falſum teſtimonium , alium induxerit ; vel dono, munerevè corrupetit eadem pœna falſi teſtis puniri debet. Vt habetur *leg.* 1. *titul. de falſitate & lege* 1. *regia titul.*7. *partita* 7. Quod tamen intelligo , ſi effectus ſit ſubſecutus. Hoc eſt, ſi de facto falſum iurauit inductos. Non tamen obinde cauſam amittet. Siquidem is tantum ius litis , & cauſæ perdit, qui falſum committit circa acta cauſæ , non qui circa teſtes ipſos , aliaue inſtrumenta , quæ ad cauſæ acta non attinent. Sic *Couarr. de pactis.* 1. *parte* §.7. *num.* 6. *circa finem cum Bartolo* , *Alexandro* . *Iaſon. Decio & aliis* probátque ea *lege in fraudem* §. *quoties ff. de iure fiſci.*

5. Dico quintò, Vltra dictas pœnas , potiſſima periurij pœna eſt repulſa à teſtificando in iudicio. Sic habetur *cap. quicunque* 6. *quæſtione* 1. ibi. Eorum teſtimonium infirmetur & *c. non poteſt.* a. *quæſtione* 7. *& in capite teſtimonium* , *de teſtibus.*Dicitur eſſe repellendum , etiamſi emendatus ſit: Ratio eſt. Quia ex quo ſemel quis peierauit, præſumitur ſemper peieraturus. Sic *Suarez tomo* 2. *de Religione lib.*3. *de Iuramento cap. vltimo à num.* 18. *&* 19. *Sanch.lib.*3 *in Decalog. cap.*3.*nu.*5. *& omnes.* Non tamen ipſe periurus tenetur ſe abſtinere. Quia nullibi eſt cautum. Nam licet in *cap. paruulis* 22. *quæſtione* 5. Dicitur,qui ſemel peieratus fuerit , nec teſtis ſit poſt hoc , neque ad Sacramentum accedat , neque in ſua cauſa, vel alterius iurator exiſtat ; non inde infertur eſſe ipſo iure repulſum ; ſed debere repelli. Vt tradit *Suarez loco allegato.* Vnde ſi de facto admittatur,eius teſtimonium non eſt irritum, quouſque per ſententiam repellatur , & inhabilis ad teſtificandum declaretur.

6. Sed inquires quale periurium debet eſſe , ob quod periurus repelli poteſt à teſtificando in iudicio ? Reſpondet *Silueſter verbo Iuramentum* a. *quæſtione* 3. *Azor. tomo* 1. *inſtitut. moral. libro* 11. *cap.*11. *quæſtione* 6. *Valentia* 2. a. *diſput.*6. *quæſt.*7. *punct.*3. *dicto* 3. *colum.* 4. ſufficere periurium notorium notorietate facti , in quo euidens ſit dixiſſe aliquem verba iuſiurandi falſo cum vera deliberatione , & cognitione. *Suarez* verò *lib.*3. *de Iuramento* , *cap.*20. *num.*20. Affirmat ſufficere periurium in iudicio , vel in ſolemni pacto & promiſſione , vel certè publicam infamiam, quod talis homo ſoleat peierare. Ratio eſſe poteſt. Quia in dictis reatibus non ſignatur periurium ob quod periurus debeat repelli. Cum ergo periurium notorium notorietate facti grauiſſimum ſit , debet hunc effectum habere. Verum *Sanch. lib.*3.*de Iuramento cap.*... *num.*5. cenſet non ſatis eſſe , quodlibet periurium ad repellendum periurum à teſtimonio ferendo , ſed debere periurum de illo periurio conuinci , & in iudicio damnari ; & ex alia parte non debet eſſe periurium iniuria vel metu extortum,aut reo in iudicio de propria cauſa commiſſum. Cuius ſententiæ ſunt *Archidiaconus* ,*Sotus*, *Arag. Tabiena & aly ab eodem Sanchez relati.*

Ego verò dicendum exiſtimo , neceſſariò requiri , & ſufficere periurium abque iniuria extortum ſed proximo nociuum in iudicióque probatum; tametſi de illo lata non ſit ſententia. Nam licet periurus vſque condemnetur non ſit infamis infamia iuris , eſt tamen facti ; ob quam infamiam , ſi à periurio oriatur , à teſtificatione repellitur in omni cauſa , vt diximus hac diſputatione punct. 3. & videtur expreſsè tradi illo *capite teſtimonium de teſtibus.* ibi. Si verò de crimine ſit emendatus vt eum non committetur infamia non eſt in cauſa ciuili ; vel etiam cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij) repellendus. Fie

ergo

ergo propter periurium probatum etiamſi eum non comitetur infamia, quod idem eſt, ac ſi dicatur; etiamſi emendatus non ſit; à teſtimonio in cauſa ciuili, vel etiam dum de crimine ciuiliter agitur, & à fortiori ſi criminaliter agatur, repellendum. Tandem aduerte quando in *capite paruuli*, interdicitur periuro etiam in ſua cauſa ad iurandum admitti, intelligi debere, de Iuramento purgationis; ita vt à ſuſpicione contra ſe orta nequeat ſe proprio Iuramento purgare. Item intelligi debere de omni Iuramento ſibi vtili; ſecùs de oneroſo, vt eſt Iuramentum calumniæ & fidelitatis. Ita tradit *Gloſſa in d. cap. paruuli 22. quæſt. 5. Suar. lib. 3. de Iuramento cap. 20. numer. 8. Sanchez lib. 3. cap. 3. num. 5.*

DISPVTATIO II.

De Iuramenti promiſſorij Obligatione & Firmitate.

PVNCTVM I.

Qualis & quanta ſit Iuramenti promiſſorij obligatio.

1. *In Iuramento promiſſorio, & obligatio voti & Iuramenti ſæpè reperitur, & quando hoc contingat.*
2. *In promiſsionibus humanis iuratis obligatio iuſtitiæ non naſcitur ex vi Iuramenti.*
3. *In Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, eſto regulariter votum intercedat, aliquando ceſſare votum poteſt.*
4. *Quoties Iuramentum cum promiſsione valida coniungitur, duplex peccatum committitur in eius violatione, & religionis & iuſtitiæ.*
5. *An ſit maior obligatio Iuramenti quam voti.*

1. ALiquando in Iuramento promiſſorio reperitur obligatio voti ſimul cum Iuramento; aliquando ceſſat hæc voti obligatio. Si enim Iuramentum confirmet promiſſionem Deo factam in tali Iuramento eſt obligatio voti, & Iuramenti. Vt ſi ſub Iuramento promittas Deo caſtitatem vel religionis ingreſſum, hæc promiſſio iurata & obligationem voti & Iuramenti habet. Vna enim obligatio ab alia eſt diſtincta. Potes námque promittere Deo caſtitatem abſque Iuramento, & ex tali promiſſione, obligatione voti, non Iuramenti teneberis. Si autem hanc promiſſionem Iuramento firmes, vinculum Iuramenti addis. Sunt igitur hæc vincula diſtincta & compatibilia. Aliquando vero in Iuramento ceſſat obligatio voti, vt contingit in omnibus promiſſionibus homini factis Iuramento confirmatis, in quibus ſola obligatio Iuramenti, non voti reperitur, in his omnes conueniunt.

2. An verò in his promiſſionibus iuratis obligatio iuſtitiæ inſit? Breuiter reſpondeo, ex vi & natura Iuramenti non induci; induci autem ex vi promiſſionis, quoties Iuramentum promiſſioni aliàs validæ adiicitur; vel ex iuris diſpoſitione, ſi facto Iuramento promiſſio aliàs inualida firma redditur. Ratio eſt manifeſta. Quia Iuramentum ex natura ſua ſolum habet diuino teſtimonio rem præſentem vel futuram confirmare. Ergo ſolum inducit religionis obligationem, non iuſtitiæ. Aliàs ſi vi ſua obligationem iuſtitiæ induceret in omnibus Iuramentis eam haberet; tametſi dolo & fraude eſſent extorta. Siquidem in ipſis eſt vera & adæquata ratio Iuramenti, illiúſque obligatio. Reſtat ergo vt ſolum ex promiſſione cui adiicitur Iuramentum, vel ex iuris diſpoſitione hæc obligatio iuſtitiæ in promiſſionibus homini factis, & Iuramento confirmatis naſcatur. Et ita tenent aliis relatis *Suarez tomo 2. de Religione libro 2. de Iuramento, capite 29. numero 23. Thom. Sanch. libro 3 ſummæ capite 12. numero 3. Baſilius Legionenſis libro 12, de ſponſalibus capite 8. numero 5.* optimè *Vaſquez de teſtamentis capite 3. dubio 2. numero 22. & ſequentibus.*

3. Sed eſt dubium an in Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, ſemper vinculum voti reperiatur.

Reſpondeo regulariter loquendo reperiri. Quia ſic iurans rem Deo faciendam promittit, ſi tamen expreſsè velit non promittere, ſed ſolum proponere, & illud propoſitum de re facienda, firmaret Iuramento, vt verè firmare poteſt, ſolo Iuramenti vinculo, & non voto tenebitur. Sic *Suarez tomo 2. de Religione libro 2. de Iuramento capite 2. in fine. Sanchez lib. 3. in Decalog. capite 9. numero 5. & lib. 8. de matrimonio, diſputat. 13. num. 4. Leſſius libro 2. de iuſtitia, capite 42. dubio 11. numero 53.* Quocumque tamen modo Iuramentum præſtas, ſiue cum promiſſione vera, ſiue cum ſolo propoſito, obligaris verum facere Iuramentum. Sic *relati Doctores.* Et confirmat apertè *lex non erit 5. ff. de iureiurando.* ibi. Dato iureiurando, non aliud quæritur, quam an iuratum ſit? Remiſſa quæſtione an debeatur quaſi ſatis probatum ſit (ſcilicet deberi) iureiurando. Idem colligitur ex *capite debitores. de iureiurando.* Vbi Iuramentum ſoluendi vſuras obligat iurantem ad earum ſolutionem tametſi promiſſio nulla ſit. Obligatio ergo Iuramenti à promiſſione non pendet.

Hæc autem obligatio Iuramenti ex ſuo genere grauis eſt, ſolúmque limitari poteſt ex leuitate materiæ promiſſæ; pertinétque ad virtutem religionis, non ſolum quando Iuramentum cum voto coniungitur, ſed etiam quando coniungitur cum promiſſione homini facta; ſiquidem in honorem Dei cedit, vt talis promiſſio Iuramento vallata executioni mandetur. Sic *Suar. tomo 2. de Religione lib. 2. cap. 4. num. 1. Sanch. lib. 3. cap. 9. numer. 9. & alij apud ipſos.*

4. Eſt tamen maximè aduertendum. Quoties Iuramentum cum promiſſione valida coniungitur, duplex peccatum committi in eius violatione. Aliud aduerſus religionem Iuramenti. Aliud aduerſus obligationem natam ex promiſſione.

Nam valida promiſſio homini facta inducit obligationem iuſtitiæ, vel fidelitatis: Si Deo facta ſit, inducit obligationem voti. Violans ergo promiſſum iuratum, duplicis culpæ reus eſt. Sic *Sanchez lib. 7. de matrimonio. diſputat. 27. num. 26. & libro 9. diſput. 15. num. 6. & libro 3. in Decalog. cap. 9. num. 8.*

Sed inquires: an maior ſit obligatio Iuramenti, quam voti? Breuiter reſpondeo, comparationem faciendam eſſe de Iuramento, quod votum non includit, cum voto; & ſic comparatum exiſtimo probabiliùs cum *D. Thoma 2. 2. quæſtione* 89. *articul.* 8. minorem eſſe obligationem ortam ex Iuramento, quam ex voto. Moueor; quia in Iuramento promiſſorio ſolum diuina auctoritas adducitur vt firmior & ſecurior promiſſio reddatur; in voto autem ipſi diuinæ auctoritati fit promiſſio. Videris ergo ex voto efficaciùs obligari quam ex Iuramento. Quod exemplo vulgari confirmari poteſt. Si enim cum Rege inires pactum, ipſique te obligares, grauiorem iniuriam ei irrogares violando pactum, quam ſi in eius præſentia, & ſub eius auctoritate promiſſum alteri tranſgreſſus fuiſſes. Nam in violatione pacti cum Rege initi directè perſona Regis offenditur; non æquè in violatione pacti cum tertio initi ſub eius authoritate; ſic dicendum videtur in Iuramento, & in voto.

Pvnctvm II.

Vtrum Iuramentum doloſè præſtitum obligationem inducat.

1. *Carere animo implendi promiſſum non obſtat obligationi Iuramenti.*
2. *Carere animo iurandi, aliquibus placet inducere obligationem etiam ex religione, ſed contrarium veriùs eſt.*
3. *Si dolus ſit in verbis, obligationem contrahis ſecundum quem iuras.*
4. *Explicatur textus in cap. quacunque arte. 22. quæſt. 5. num. 4.*
5. *Explicatur lex regia 27. tit. 11. partita 3. num. 5.*
6. *Quod ſi iuraſti abſque intentione te obligandi, plures cenſent te obligatum eſſe. Veriùs eſt, te non eſſe obligatum vi Iuramenti. num. 6.*
7. *Fit ſatis fundamento contrario.*

Diximus dolum interuenire poſſe in Iuramento; vel quia iuraſti abſque animo implendi rem promiſſam, vel abſque animo iurandi, aut te obligandi; aut verbis amphybologicis.

1. Si dolus ſolum ſit, quia iures animo implendi promiſſum, obligationi Iuramenti non obſtat. Quia ſtare optime poteſt vera voluntas iurandi, & te obligandi, quin adſit animus exequendi obligationem. Nam licet ſatis controuerſum ſit; an promiſſio poſſit eſſe abſque animo exequendi rem promiſſam? at cum Iuramentum de futuro non petat neceſſario promiſſionem; conſequenter non petit ad ſuam eſſentiam animum exequendi rem iuratam. Sic *Suarez tom. 2. de Religione. lib. 2. cap. 2. per totum. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 10. n. 5. Leſſius lib. 5. cap. 42. dub. 8. num. 41. Bonacina tomo 2. diſputat. 4. punct. 7. quæſt. 1. num. 5.*

2. Econtra ſi dolus ſit in animo iurandi. Quia ſolum exteriùs verba Iuramenti profers: cares tamen animo, & voluntate inuocandi Deum in teſtem. *Valentia 2. 2. diſputatione 6. quæſtione 7. punct. 2. circa finem.* Diſtinguit, ſi tibi Iuramentum rationabiliter petitum eſt, obligatis illud implere ex vi religionis debitæ Iuramento; ſecùs ſi irrationabiliter fuit petitum. Rationem ſubdit *Valentia.* Quia præceptum religionis non ſolum obligat ad tuendum honorem diuinum efficiendo verum id, in cuius confirmationem diuinum teſtimonium inuocatum eſt; ſed etiam id, quod rationabiliter ab aliis credi poteſt diuino teſtimonio eſſe confirmatum. Alioquin minueretur apud illos honor diuinus. Sed quoties rationabiliter Iuramentum expoſtulatur, creditur ab aliis, diuino teſtimonio rem confirmatam eſſe. Ergo ex religione obligatur ſic iurans rem promiſſam exequi. Secus verò eſt cum irrationabiliter expoſtulatur Iuramentum. Quia tunc merito præſumere poſſunt iurantem ſolo verbo tenus iuraſſe.

Verum hæc ratio ſolum probat adeſſe in ſic iurante obligationem, exequendi promiſſum ob ſcandalum. Sed non probat, ex vi Iuramenti aliquam eſſe obligationem. Cum enim illa ſimulatio eſſentiam Iuramenti deſtruat, nequit illa deſtucta obligatio remanere. Tenebitur tamen ſic iurans omne damnum, quod ex ſuo ficto Iuramento prouenit, reparare. Quia nullam habuit cauſam ad ſic fictè iurandum. Ita tenet *Valentia 2. 2. diſputat. 6. quæſtione 7. punct. 4. circa finem. Azor. 1. p. lib. 11. cap. 4. quæſtione 2. Sanchez lib. 3. ſumm. cap. 10. à num 11. Bonacina diſputat. 4. quæſt. 1. punct. 7. num. 2.*

3. Si verò dolus ſit in vſu verborum; quia illis vſus es in alio ſenſu ab eo quem intelligit is, cui Iuramentum præſtas, obligationem Iuramenti contrahis ſecundum ſenſum, quem iuras. Sic *Couarr. de pactis 1. p. §. 5. in principio. Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 42. dub. 8. num. 44. Sanchez lib. 3. in Decalog. capite 10. num. 11. Suarez lib. 2. de Iuramento capite 8. à num. 5.* Et probatur ex *textu in capite, Humanæ aures, 22. quæſtione* 5. Ibi Humanæ aures talia verba noſtra iudicant qualia foris ſonant, diuina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Ecce qua ratione coram Deo ex vi Iuramenti non eſt alia obligatio, niſi quatenus verba ex intimis proferuntur. Quodque clarius colligitur ex iis, quæ ſubſequuntur. Nam Deus (inquit textus) non accipit Iuramentum, ſicut ille, cui iuratur, ſed potiùs, ſicut qui iurat, intelligit. Ratio etiam eſt manifeſta: Nam Iuramentum, eiúſque obligatio non eſt abſque intentione iurandi. Ergo ſi iurans ſolum habeat intentionem iurandi ſecundum ſenſum ab ipſa intellectum, ſolum obligatur ſecundum illum, & non alium.

4. Sed obſtat textus *in capite, Quacumque arte. 22. quæſtione* 5. Vbi dicitur; quacumque arte verborum quiſque iuret; Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui iuratur, intelligit. Eſt ergo deciſio huius textus

con

contraria ſupradictæ deciſioni capituli, Humanæ aures.

Facilè tamen reſpondebis ſi dicas, Deum accipere Iuramentum, ſicut ille, cui iuratur, intelligit, quoad affectum committendi culpam; non quoad affectum ſe obligandi; id eſt, accipit Iuramentum, ſicut ille, cui iuratur, intelligit, vt culpa vltetur in Iuramento; non vt iurans maneat obligatus, quæ explicatio comprobatur ex iis quæ ſtatim ſubiungit textus; inquit enim; dupliciter peccare ſic aſſumentem nomen Dei; tum quia in vanum aſſumit; tum quia proximum dolo capit. Loquitur ergo ſolum de peccato commiſſo in eo modo iurandi; non de obligatione inde ſubſecuta. Et ita explicat *Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 8. num. 10. Sanchez lib. 3. cap. 10. num. 13.* Aliter verò reſpondere poſſumus cum *Leſſio libro 2. capite 42. num. 45.* Iuramentum non obligare vi ſua, & per ſe, niſi ſecundum mentem iurantis. At ratione damni vel ſcandali ſecuturi; ait in foro externo obligare ſecundum mentem exigentis; quoties rationabiliter exigitur. Quia his rationibus ſpectatis Deus accipit, ſicut alter intelligit. Siquidem intendit ne alteri cauſam damni aut ſcandali præbeas Iuramentum doloſum non ſeruando.

5. Ex quibus explicare potes *legem regiam 29. titulo 11. partita 3.* Vbi dicitur, ſi el que da la iura, o el que la face meriere palabra engañoſſa, o dudoſa; què noſe deue entender fueras de la manera que la entendio aquel que no fizo el engaño. Explicare enim debes procedere in foro externo, in quo non intelliguntur verba, niſi ſecundum illius mentem, qui abſque dolo proceſſit, vt bene explicat ibi *Gregorius Lopez, & Gloſſa in capite, hoc videtur. 22. quæſtione in fine.* & licet ibi addatur. No ſe puede excuſar, que no ſea per ende periuro. Intelligi debet in foro externo, & quo ad præſumptionem. Sed caſu quod omnis præſumptio ceſſaret; eo quod fallens fallaciam probaret; non tamen ob inde ſequitur te obligandum non eſſe ſtare promiſſioni in ſenſu ab alio perceptæ, & tanquam periurum puniri poſſe. Vt in ſupradicta lege cauetur. Et notauit *Sanchez libro 3. capite 10. numer. 16.* Secluſa autem ſententia iudicis, & ceſſante ſcandalo, ſi promiſſio iurata doloſa fuit liberalis, ſolum teneris ad eius executionem ſecundum ſenſum Iuramenti, quia alia via teneri non potes; ſi verò fuit oneroſa; vt ſi promiſiſti puellæ matrimonium verbis æquiuocis, ſi in copulam conſentiret; illa verò ſub hac conditione conſentit; tunc ſi damnum, quod ex copula prouenit, alia via reparari non poteſt, quam matrimonio; teneris ducere ratione damni dati, etiam ante ſententiam. Si verò reparari alia via poteſt; non teneris, quia ſolum teneris reddere æquale ob contractum. *Sanchez lib. 1. de ſponſalibus tota diſputatione 9. & 10.*

6. Maior difficultas eſt ſi dolus ſit in intentione obligationis; eo quod iuraſti abſque intentione te obligandi; an inquam ex illo Iuramento obligatus ſis? Et quidem eſſe poſſe Iuramentum de re futura abſque intentione te obligandi ad illius executionem, ſi materia iurata incapax ſit obligationis, conſtat. Si enim iurares non dare eleemoſynam, non fore religioſum; poſſes habere animum iurandi, & verè iurare abſque animo te obligandi ad rei iuratæ executionem. Quia res iurata incapax eſt talis obligationis; & tu hanc incapacitatem cognoſcis. Signum ergo eſt, ſeparabilia eſſe intentionem iurandi ab intentione te obligandi in materia incapaci obligationis. At quando materia iurata capax eſt obligationis, nullo modo habere potes intentionem iurandi, & non te obligandi. Quia iurare, & non te obligare omnino ſunt impoſſibilia, & ſecum pugnantia.

Quapropter ſolum quæſtio procedere poteſt ex errore quo crederes eſſe poſſe Iuramentum de materia capaci obligationis abſque intentione te obligandi. In eo ergo caſu ſi iurare intenderes & non te obligare, maneбiſne obligatus?

Affirmant plures te obligatum manere. Sic *Caietanus 22. quæſtione 89. articulo 7. Et ibi Arag. verſ. quarta concluſio, Sayro in claui Regia libro 3. cap. 6. numero 8. Valentia 22. diſputatione 6. quæſt. 7. punct. 4. circa finem. Leſſius libro 2. capite 42. dub. 8. num. 38. Suarez tomo 2. de Religione libro 2. cap. 7. numer. 18. & alij.* Mouentur, quia Iuramentum ex ſe, & ex ſua propria ratione inducit obligationem, ſi igitur efficaciter voluiſti iurare, impedire non poteris obligationem inde conſurgentem. Quia hæc non ex tua voluntate, ſed ex facto ipſo naſcitur; ſicut ſi velles peccare mortaliter, & ex conſcientia erronea nolles obligari ad pœnam æternam, adhuc obligatus manebis, quia illa obligatio ex peccato ipſo oritur ſine vlla dependentia à voluntate.

Verum contraria ſententia mihi probabilior eſt, te vi Iuramenti obligatum non eſſe; Sic *Silueſter verbo Iuramentum 4. quæſt. 7. Azor. 1. p. lib. 11. cap. 4. quæſt. 2. Bonacina 2. tomo diſput. 4. quæſtione 1. punct. 6. numero 3. & pluribus relatis Sanchez lib. 3. ſumma cap. 10. num. 8. & ſequentibus, præcipuè nu. 10.* Moueor, quia in omni ſententia obligatio Iuramenti promiſſorij, vel eſt de eius eſſentia, vel eſt quid conſecutum neceſſario ad illam; ita vt abſque tali obligatione Iuramentum eſſe non poſſit: Sicut non poteſt eſſe matrimonium ſine obligatione ad reddendum debitum, & alendam prolem, &c. Ergo ſi ponamus te efficaciter velle non obligari ad ſeruandum Iuramentum, conuinceris habere intentionem non verè iurandi. Siquidem habes intentionem non apponendi, quod neceſſarium eſt ad Iuramentum, vt in voto conſtat. Si enim velles vouere abſque intentione te obligandi, nullum votum præſtares. Quod hæc obligatio neceſſariò votum comitetur. Cum ergo obligatio exequendi rem iuratam, comitetur Iuramentum, excluſa intentione obligationis corruit Iuramentum, quamtumuis ex conſcientia erronea exiſtimes Iuramentum eſſe poſſe ſine obligatione.

7. Hinc ſoluitur ratio contraria. Fateor ex Iuramento promiſſorio vero & valido oriri neceſſario obligationem, neque poſſe impediri; ſicut non poteſt impediri obligatio pœnæ æternæ à committente mortale peccatum. At cum actus externus iurantis ſine intentione obligationis non ſit verum Iuramentum, vt probatum eſt; ex illo oriri non poteſt obligatio. Quod ſi vrgeas: qui vult orare, neceſſariò obligatur orare attente;

& qui vult adducere Deum in teſtem, neceſſariò obligatur dicere verum. Ergo qui vult ſub Iuramento affirmare rem futuram faciendam, neceſſario tenetur exequi, ne diuina auctoritas contemnatur. Facilè reſpondetur. Semel poſita oratione externa obligationem eſſe habendi attentionem. Quia talis obligatio ex ipſa oratione externa oritur; ſicut ex oblatione ſacrificij naſcitur obligatio, offerendi illud vero Deo. At ex inuocatione externa diuini teſtimonij abſque intentione obligationis non naſcitur obligatio exequendi promiſſum, aut dicendi veritatem vi Iuramenti; ſed ſolum ob damnum, & præiudicium tertij & ob ſcandalum. Quia non eſt verum Iuramentum ſed ſimulatum, quamuis iurans decipiatur; putans ſtare poſſe Iuramentum abſque hac obligatione. In foro autem externo compellitur Iuramentum vt ſonat exequi, & in foro conſcientiæ tenebitur omne damnum alteri factum reparare, ac ſi verè iuraſſet. Vt dictum eſt.

Pvnctvm. III.

Vtrum Iuramentum per iniuriam exactum obligationem inducat.

1. *Proponitur quæſtio.*
2. *Secluſo Iuramento nulla eſt obligatio.*
3. *Explicatur textus in cap. Ad aures. de iis quæ vi.*
4. *Solutio vſurarum eſto ex parte recipientis iniqua eſt; ex parte ſoluentis honeſta eſt.*
5. *Reſoluitur iurantem ſoluere vſuras; aut ſtare contractui, in quo fuit læſus obligatum eſſe, dum Iuramentum non relaxatur.*
6. *Seruato tali Iuramento datur repetitio.*
7. *Explicatur lex quinquageſima 5. ff. de ſolutionibus & liberat.*
8. *Si Iuramentum eſſet non repetendi, repetere non poſſes, niſi impetrata relaxatione.*
9. *Poſſes denunciare Prælato, vt ipſe ex officio Iuramentum relaxet.*
10. *Proponuntur aliquot obiectiones aduerſus ſuperiorem doctrinam, & fit illis ſatis.*

1. EXemplum huius quæſtionis eſt caſus vulgaris de vſuris, & de contractibus, In quibus dolus interuenit. Petiſti namque mutuum à Titio, noluit tibi concedere; quin vltra ſortem promitteres ſub Iuramento daturum aliquod lucrum; celebraſti cum illo contractum emptionis, vel venditionis, obligatus fuiſti iurare non reſciſſurum contractum etiamſi fallacia ſit vltra dimidium iuſti pretij, quæritur ergo an obligatus ſis ſeruare iuſiurandum?

2. In qua quæſtione tanquam certum ſupponendum eſt, ſecluſo Iuramento nullam eſſe obligationem. Nam ex promiſſione obligari non poteras, niſi promiſſario. Promiſſarius autem ex tali promiſſione nullum ius acquirit; cum ſemper malefaciat petendo & recipiendo; quod ſibi promiſſum eſt. Ergo ex promiſſione non teneris. Reſtat ergo vt ſolum ex Iuramento tenearis. Quod clarè definitur in *cap. debitores de iureiurando* vt ſtatim ponderabimus, & ita ſuſtinent *Panormitanus in d. c. debitores, Immola, Felinus, & alij relati à Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 9. n. 5. Sanch. lib. 3. ſum. c. 11. num. 12. & eſt omnium.*

3. Dices in *cap. ad aures. de iis quæ vi,* Decidit eum, qui timore Laycorum renunciauit Eccleſiam, ad quam legitimè electus fuerat, non poſſe eidem præfici, ſi Iuramento, vel fide interpoſita confirmauerit renunciationem. Sentit ergo Pontifex ex fidei tantum interpoſitione iniurioſa oriri obligationem.

Reſpondeo ibi fidei interpoſitionem non eſſe ſimplicem promiſſionem; ſed iuratam; vt tradit ibi *Innocentius ad finem Abbas n. 3. Hoſtienſis num. 2. Ioannes Andr. n. 3. Antoninus num. 4. Immola num. 4. Cardinalis quæſt. finali, & alij plures relati à Sanchez lib. 7. de matrimon. diſp. 79. num. 28. Gutierrez in Authentica ſacram. puber. num. 144.* Neque obſtat quod Iuramentum, & fidei interpoſitio vt diſtincta enumerentur. Quia Iuramentum ibi ſumitur pro Iuramento ſolemni, quale eſt illud, quod tactis Euangeliis, aliáue ſolemni cæremonia præſtatur. Fidei verò interpoſitio ſumitur pro Iuramento ſimplici, quod hac circumſtantia caret. Sic *relati Doctores.* Quod non leuiter confirmatur ex *cap. 2. de fideiuſſoribus.* Ibi. Si religionem fidei & Iuramenti ſui illos violaſſe conſtiterit. Ecce nomine fidei Iuramentum intelligi. Aliàs ſi ſimplex promiſſio intelligeretur, religionem non violaſſent, ſed fidelitatem, vel veritatem. *Cardinalis* verò *in ſupradict. cap. ad aures q. final. & Tabiena verbo iurare. q. 31. num. 32.* Cenſent diſcrimen eſſe inter Iuramentum, & fidei interpoſitionem. Quod Iuramentum vocatur, quotieſcumque fit expreſſum, ſcilicet per verbum *iuro*; fidei verò interpoſitio, quando fit Iuramentum implicitè & tacitè; hoc eſt innocatione creaturarum, qualis eſt fides.

Quæ omnia confirmantur ex verbis apponi ſolitis per Regem noſtrum in titulis pro ſcribis expeditis, in quibus cauetur, ne poſſint ſcribæ ſcripturas ſubſcribere, In quibus partes bonæ fidei interpoſitione ſe obligent, ibi, Que los tales eſcribanos no puedan hazer eſcrituras en que ſe obliguen las partes a buena fee y ſin mal engaño. Nomine enim bonæ fidei Iuramentum intelligit, vt ſic conſentiat cum *leg. 11. tit. 1. lib. 4. ordinamenti regalis,* vbi inquit lex, que en la cartas que ſe libraren de eſcribanias y notarias ſe mande que el eſcribano no ponga en ellas Iuramento, &c. Et ita tradit *Gutierr. in repetitione Authentica ſacram. puberum n. 150.* efficitur ergo *textus in cap. ad aures.* aduerſus communem doctrinam non procedere, cum non de promiſſione ſimplici, ſed de promiſſione iurata loquatur.

4. Deinde ponendum eſt tanquam certum, ſolutionem vſurarum licet mala & illicita ſit ex parte recipientis; ex parte tamen ſoluentis licitam eſſe, & actum bonum poſita illarum promiſſione, pertinet enim ad fidelitatem & veracitatem; vt quidquid promiſſum ſit, impleatur; præcipuè cum firmatum eſt Iuramento. Hac enim ratione, ſi alia vice indigueris mutuo, tibi concedetur, & fides dabitur de reddenda pecunia. Quæ ratio probat vſurarum ſolutionem licitam eſſe non ſolum quando illarum promiſſio licita fuit; eò quod ad redimendam vexationem, vel

ob

ob alium boneſtum finem fuit facta; ſed etiam quando promiſſio mala fuit; vt quia poſtulaſti mutuum ad expendendum in ludo, vel cum meretricibus. Semper enim ad fidelitatem, & veracitatem pertinet promiſſum implere; dummodo promiſſarius non remittit. Et ita tenent plures, quos referunt & ſequuntur *Gutierrez de Iuramento confirmat. cap. 2. in princip. Suarez lib. 2. de Iurament. cap. 9. num. 10. & 11. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 11. per totum.*

5. Ex his quæſtioni reſpondeo, te iurantem ſoluete vſuras, aut ſtare contractui in quo vltra dimidium iuſti pretij læſus fuiſti, obligatum eſſe Iuramentum ſeruare; dum tibi non fuerit relaxatum; tametſi ſecluſo Iuramento neque ſtare contractui, neque ſoluere vſuras tenearis. Eſt concluſio ab omnibus recepta. Et de ſolutione vſurarum (in qua maior eſt difficultas) definitur in *cap. debitores de iureiurando.* ibi. Debitores ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, (ſimplici inquam promiſſione) cogi non debent, ſi verò de ipſorum ſolutione iurauerint; cogendi ſunt, Domino reddere Iuramentum. Ratio huius concluſionis eſt manifeſta. Quia Iuramentum debet obſeruari, quotieſcunque eius obſeruatio non vergit in diſpendium ſalutis æternæ vt dicitur. *cap. cum contingat de iureiurando.* (hoc eſt) quotieſcunque Iuramentum non eſt de re illicita. At ſoluere vſuras, non eſt illicitum; ſed potius licitum eſt, & ad fidelitatem & veritatem pertinens. Ergo eſt ſeruandum tale Iuramentum.

6. Verum ſeruato tali Iuramento, & vſuris ſolutis ſtatim repetere potes. Quia iam Iuramento ſatisfeciſti, ob cuius ſolam religionem ſolutio vſurarum facienda erat. Quod expreſsè deciditur in *d. cap. debitores in fine.* ibi. Cum vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas ſunt Eccleſiaſtica ſeueritate, (ſi neceſsè fuerit: compellendi) Clarus in *cap. ad audientiam de ijs quæ vi*, vbique beneficio ſuo renuntiare iurauit, & renunciauit, mandatur ei Eccleſiam reſtitui non obſtante Iuramento prædicto. Quia non ad repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodo tenebatur. Et ita tenent *Gloſſa ibi. & Abbas in principio num. 1. Couarr. de pactis 2. p. §. 3. num. 2. in principio. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. de Iuramento cap. 9. num. 16. Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 17. dub. 7. num. 51. Gutierr. de Iuram. confirm. 1. p. cap. 53. num. 8. Sanch. alijs relatis lib. 3. ſum. cap. 11. num. 9.*

7. Neque obſtat lex. 55. ff. de ſolutionibus & liberationibus. Vbi dicitur; qui ſic ſoluit vt recuperet, non liberatur, quemadmodum non alienantur nummi, qui ſic dantur, vt recipiantur. Non inquam obſtat. Quia intelligi debet; quando ſoluitur eo pacto, & conditione inter partes conſtituta, vt ſtatim ſolutum repetatur: tunc enim eſt, ac ſi ſolutum non fuiſſet. Vel dic ſecundo; intelligendam eſſe ſupradictam legem de ſolutione pecuniæ, quam poteſt retinere is, cui fit ſolutio abſque onere reſtituendi. Quod in ſolutione vſurarum non procedit. Vel dic tertiò: intelligendam eſſe legem de pecunia debita ei, cui fit ſolutio; non de pecunia, cuius ſolutio ſolum eſt debita Deo, qualis eſt pecunia vſurario ob mutuum promiſſa. Huius namque ſolutio non vſurario, ſed Deo tantum eſt debita, vt tradit *Couarr. d. 2. p. de pactis §. 3. num. 2. Molina Ieſuita tom. 1. diſp. 150. paulò poſt principium. & tom. 2. diſp. 515. colum. 4. verſ. vtrum autem. Snarez tom. 2. de Relig. lib. 2. de Iuram. cap. 9. num. 5. & 6. & cap. 27. fine. Sanchez alios referens lib. 3. ſum. cap. 11. num. 8.* Vnde vſurarius nullum ius, nullámque actionem habet ad promiſſum expoſtulandum. Quod non obſcurè colligitur ex *d. cap. debitores*, ibi. Si iurauerint cogendi ſunt Domino reddere Iuramentum. Quaſi ſolus Deus ſit, qui ex tali Iuramento ius, & actionem acquiſierit, ſolius Dei mentionem fecit. Et ideo illud Iuramentum, quia non confirmat obligationem antea factam; ſed potiùs illam introducit reſpectu Dei; vocatur Iuramentum per ſe ſtans, ſeu introductorium obligationis; non tamen confirmatorium vt tradit *Bartolus in leg. ſi quis pro eo ff. de fideiuſſoribus num. 4. & ſequentibus. Couarr. cum aliis de pactis 2. p. §. 3. n. 2.* Quapropter iurans, ſi de iniuſtitia ei facta in exactione Iuramenti conſtet; ſolum ex officio iudicis compelli poteſt ad ſolutionem vſurarum; non ad petitionem partis; Imò potiùs pias compelli debet, vt ſolutionem remittat. Quia remiſſione facta ceſſat obligatio Iuramenti; habebat enim Iuramentum ſoluendi vſuras tacitam hanc conditionem in ſe incluſam; ſi creditor ſolutionem non remiſerit; vt in omnibus Iuramentis, quæ in vtilitatem alterius facta ſunt, dicemus includi.

8. Quod ſi Iuramentum eſſet non ſolum ſoluendi vſuras; ſed neque ipſas repetendi; nullo modo poteris repetere, niſi priùs impetraueris relaxationem huius ſecundi Iuramenti. Quod optime colligitur à contrario ſenſu ex illo *cap. ad audientiam*, vt bene ponderauit *Sanchez lib. 3. ſum. cap. 11. num. 9. & Snarez lib. 2. de Iuramento cap. 9. num. 17. cum Gloſſ. verbo reſignandum; & in cap. ad aures eodem tit. verbo Iuramento. Bartolus leg. ſi quis pro eo ff. de fideiuſſoribus. num. 10. Couarr. 2. p. de pactis. §. 3. num. 2. Gutierrez 1. p. de Iuram. cap. 53. num. 10.* Ratio eſt quia poteſt executioni mandari ſine diſpendio ſalutis æternæ, cum ſit de re licita.

9. Poſſes tamen non obſtante ſupradicto Iuramento denunciare prælato Eccleſiæ, vt Ipſe ex officio remittat Iuramentum; aut vſurarium compellat debitum reddere, vt aduertit *Gloſſ. in ſupradicto cap. ad audientiam.* In hoc enim non fit contra Iuramentum; cum Iuramentum non ſit de non denunciando; ſed de non petendo. Quod ſi iuraſſes non denunciare; non eſſes obligatus. Quia eſt Iuramentum de re illicita, vt tradit *D. Thomas. 2. 2. quæſt. 89. art. 7. ad. 3.* Denuntiatio enim, quæ non ad vindictam tendit, ſed vt, aliis malè retentum reſtituat; exeátque à peccato iniuſtitiæ, Virtus eſt, & ſæpè obligatoria. Ergo Iuramentum de illa non facienda, non eſt Iuramentum de re bona; ac proinde obligare non poteſt.

10. Vt autem ſuperior doctrina, & deciſio *cap. debitores*, plenius intelligatur; obiicio primò. Promiſſio ſoluendi vſuras nulla eſt; neque ex illa tenetur promittens. Ergo etiam non tenebitur; quamuis illam Iuramento confirmet. Acceſſorium enim ſequitur naturam principalis. *Regula acceſſorium. de regulis iuris, in 6 & regula. Cum principalis ff. de reg. iuris.* At principale, cui Iuramentum adhæret, eſt irritum, nempe promiſſio. Ergo & ipſum Iuramentum. Et confirmo *ex cap. Iuram. 22. quæſt. 5.* Vbi dicitur, inter Iuramentum, & ſimplicem loquelam, (hoc eſt) promiſſionem non debere eſſe diſtantiam. Ergo ſi promiſſio non eſt obligatoria, neque Iuramentum.

Reſpondeo cum *Abbate d. cap. debitores num.* 2. & ibi *Immolam num.* 5. *Sanchez lib. 3. in Decalog. cap.* 11. *num.* 12. Acceſſorium corruere: quando cauſa irritans principale, concurrit in acceſſorio. Quod in præſenti non contingit. Irritatur enim promiſſio ob extorquentis turpitudinem; ob quam nullum ius acquiſiuit. At quia hæc turpitudo non inuenitur ex parte Dei, cui fit Iuramentum; ea de cauſa Iuramentum tenet: Eſto non teneat promiſſio. Secundò reſponde cum *Gloſſ. illo cap. Acceſſorium* vbi varia exempla adduxit, in quibus acceſſorium tenet principali corruente. Quapropter *regula. Dum principalis ff. de reg. iuris.* Non dixit principali non ſubſiſtente acceſſorium corruere, ſed cum principalis cauſa non conſiſtit; plerumque neque ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent; quaſi non ſemper; ſed plerumque contingat acceſſorium ſequi naturam principalis. Vt bene aduertit ibi *Accurſius.* Tertiò reſponde Iuramentum in præſenti non eſſe acceſſorium promiſſioni; non enim illam confirmat; ſed eſſe acceſſorium aſſertioni de futuro; illámque confirmare; eáque de cauſa etſi promiſſio corruat, non corruit Iuramentum. Quia non corruit principale cui innititur. Hoc enim Iuramentum non eſt ſuppoſitorium obligationis; ſed illius introductorium; ac proinde non innititur promiſſioni, ſed aſſertioni. Ad confirmationem reſpondeo cum *Couarru. & ab ipſo relatis de pactis* 1. *p.* §. 2. *n.* 1. non eſſe inquam inter Iuramentum & ſimplicem loquelam diſtantiam; ſed potiùs æquiparationem, quo ad neceſſitatem cauendi mendacium. Quia promiſſione & Iuramento obligaris, ne mendacium committas, intentionem habere exequendi rem promiſſam, vel iuratam. Non tamen inter Iuramentum, & ſimplicem loquelam facienda eſt æquiparatio, quoad grauitatem culpæ, neque quoad obligationem inde reſultantem. Nam, vt dictum eſt, ex promiſſione nulla oritur obligatio; bene tamen ex Iuramento; non homini, ſed Deo.

Obiicio ſecundo: debitor habet actionem ad repetendas vſuras cum primum ſoluerit. Ergo multo fortiùs habet exceptionem contra agentem. *lege inuitus. ff. de regul.* §. 1. *& leg. 1. §. ſuperficiem. ff. de ſuperficiebus. & reg.* 71. *Qui ad agendum. de regulis iuris in 6. Cui datur actio, datur exceptio.* Sed iuranti datur actio; ad repetendas vſuras. Ergo poteſt dari exceptio ad illas ſoluendas. Confirmo primò; dolo petit qui ſtatim reſtituere debet; ideòque exceptione doli repelli poteſt. *leg. dolo ff. de dolo mali, & met. exceptione, & regula. dolo* 56. *de regul. iuris in* 6. vſurarius autem debet ſtatim reſtituere pecuniam ſic acceptam. Ergo poteſt dolo excipi. Confirmo ſecundò: Si ſoluitur debitum, non repetitur, *leg. Iulianus ff. de condictionib. indebiti, & lege ſi procurator. & lege iudex eodem tit.* Item ſi debitum ſcienter ſoluitur, non repetitur; quia donari videtur. *lege cuius per errorem ff. de regul. iuris, & lege 1. ff. de condictionib. indebiti, & lege indebitum Cod. eodem tit.* Tandem Iuramento non videtur liberatus, qui ſic ſoluit, vt poſt modum repetat. *lege qui ſic ſoluit. ff. de ſolutionibus.* Hæc ferè obiicit *Gloſſ. illo ca. debitores verbo cogendi ſunt;* & obſcurè ſatis ſoluit. Reſpondeo ergo; cui datur actio, datur exceptio; regulariter, & ſecundum eam rationem; & ita cum in præſenti iuranti ob Iuramentum non detur actio ad vtendum re promiſſa, niſi priùs illam ſoluat; non datur exceptio: Datur tamen actio, ad repetendam eam datam; & tunc datur exceptio aduerſus quemlibet impedientem repetitionem. Ad confirmationem primam reſpondeo, dolo petere, & malo, qui ſtatim debet reſtituere, idcóque poſſe exceptione doli repelli; ſi ſpectemus ius, & actionem, quam habet ad petendum; ſecùs verò ſi ſpectemus circunſtantias alias extrinſecas, qualis eſt religio Iuramenti. Ar ſecundam confirmationem fateor donari indebitum; ſed cum in *d. lege* dicitur, conſulto dati donatio eſt; debet intelligi, quando omnino liberaliter traditur; ſecùs quando per iniuriam extorquetur, vt extortum fuit Iuramentum, & conſequenter ſolutio vſurarum, quæ ex illo ſequitur. Ad vltimum iam dictum eſt inſtantanea ſolutione ſatisfieri Iuramento; etiamſi ſtatim fiat repetitio.

Pvnctvm IV.

Vtrum Iuramentum metu extortum obligationem induceat.

1. *De quo procedat quæſtio.*
2. *Prima ſententia omnibus his Iuramentis negat obligationem.*
3. *Secunda ſententia concedit obligationem.*
4. *Tertia ſententia vtitur diſtinctione inter contractus approbatos, vel reprobatos.*
5. *Quarta diſtinguit de foro interno, & externo.*
6. *Quid ſentiendum ſit in hac quæſtione ſpectato iure ciuili? probabiliùs eſt, nullam eſſe obligationem.*
7. *Spectato iure Pontificio quid ſentiat Baſillegion?*
8. *Repellitur eius ſententia.*
9. *Statuitur omne Iuramentum obligatorium eſſe de materia honeſta.*
10. *Procedit obligatio, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed externo.*
11. *Satis fit fundamentis ſententiarum quæ nobis contradicunt.*
12. *Obligatio huius Iuramenti grauis eſt.*
13. *Iurans redire ad carcerem, ſi carcer iuſtus eſt obligationem habet.*
14. *Si iniuſtus; plures negant, veriùs eſt obligari.*
15. *Fit ſatis oppoſitis fundamentis.*
16. *Si cum iuraſti, non præuidiſti periculum, quod poſtea cognoſcis, non obligaris.*
17. *An ſupradictum Iuramentum relaxari ab Epiſcopo poſſit? ſub diſtinctione reſpondetur.*
10. *Si ſequatur ſcandalum ex relaxatione Iuramenti, relaxari non poterit.*

1. QVæſtio procedit de metu graui, non leui; leuis namque facilè ponieſt; ac proinde contractus ex illo celebratus, & iure naturæ, & poſitiuo validus eſt; & conſequentèr Iuramentum. Deinde procedit quæſtio ſpectato iure poſitiuo; non naturali. Nam ex iure naturali certum eſt,

eſt, Iuramentom metu extortum validom eſſe; Qnia metus non tollit voluntarium, eſto illud dıminuat.

2. In hac quæſtione tot ſunt ſententiæ, qoor capita. Duæ extremæ ſunt præcipuæ; aliæ intermediæ. Prima negar omnibus his Iuramentis obligationem. Sic tenent plures relati à *Sanchez lib 4. de matrimonio diſp. 20. quaſt. 1. num. 3.* eamqoe ipſe probabilem reputat. Præcipuum fundamentum ſumitur ea *textu in Authent. Sacramenta puberum. cod. ſi aduerſus venditionem*, vbi poſtquam Federicus Imperator dixir, Sacramenra puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiantur; ſubdit, per vim autem vel per iuſtum metum extorta etiam à maioribus (maxime ne querimoniam maleficiorum faciant) nullios eſſe momenti iubemus. Secundò probatur ex *cap. cum contingat de iureiurando, & cap. quamuis pactum de pactis in 6.* ſeruanda (inquit Pontifea) Iuramenta quæ non vi, nec dolo præſtita ſunt; nec vergunt in diſpendium ſalutis æternæ; aut in alterius præiudicium. Ergo à contratio quæ vi, doloúe præſtita ſunt, vel cedunt in alterius præiudicium, ſeruari non debent. Tertiò, in ſupradictis textibus dolus & metus æquiparantur. Sed dolus tollit à Iuramento obligationem, vt puncto ſequenti dicemos. Ergo & metus. Quartò. Votum metu extortum nullam inducit obligationem *cap. 1. de his quæ vi.* Ergo nec Iuramentum. Quia de voto ad Iuramentum firmum eſt argumentum; vt probat *Gloſſ. 1, ad finem. in cap. ſi quis votum 27. quaſt. 1. & in cap. quanto de iureiurando, & in cap. Deus qui. de vita & honeſtate clericorum. Innocentius in cap. debitores. de iureiurando, & alÿ paſſim cum Diuo Thoma & Caietano 22. quaſt. 89. art. 8.* Quintò efficaciùs probator ex *cap. peruenit. de iureiurando*, vbi deriditur, Epiſcopum rebus ſuis ſpoliatum & iurare compulſum, quod non repeteret ſic ablata; nullius Iuramenti vinculis ſuper hoc poſſe couſtringi.

3. Secunda ſententia ſopradictæ oppoſita, & communis affirmat Iuramentum valere, indigeréque relaxatione. Sic *D. Thomas 22. quaſt. 89. artic. 7. & Caietanus ibi, Nauarrus cap. 12. num. 14. pluribus relatis. Couarr. de ſponſalibus 2. p. cap. 3. §. 5. num. 5. & de pactis 3. p. §. 4. num. 2. & lib. 1 variar. cap. 4. n. 7. Molina de Hiſpanorum primogenÿs lib. 2. cap. 3. num. 12. & 13. Molina Theologus tom. 1. de iuſtitia tract. 2. diſp. 149. verſ. 4. Sanch. lib. 4. de matrimonio diſp. 20. num. 4. & lib. 3. ſum. cap. 11. num. 14. & 15. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 6. Suarez lib. 3. cap. 16, num. 18. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quaſt. 1. punct. 9. Gutierr. de Iuramento 1. p. cap. 57. num. 18. & alij plures apud ipſos.* Ratio deſomitur ex *cap. ſi verò. de iureiurando.* Vbi coactum grauiſſimo metu iurare iuris ſui renunciationem, (inquit Pontifex) noo eſſe totum contra Iuramentum ſuum venire; niſi tale ſit, quod ſeruatum vergat in interitum ſalutis æternæ. Idem habetur *cap. verum eodem tit. cap. ad audientiam. de iis quæ vi.* Seruanda ergo ſunt hæc Iuramenta. Quod ſi in *Authentica Sacramenta puberum.* dicatur, Iuramenta metu extorta nullius eſſe momenti; intelligi debet, quoad contractus firmitatem; non quoad obligationem ioramenti. Et eadem ratione explicari poteſt *textus in capite quamuis pactum, & cap. cum contingat*; præterquam quod communis ſenteotia affirmat, illod *Authent.* correctum eſſe per ius canooicum. *cap. ſi verò, cap. verum. de iureiurando.*

4. Tettia ſententia diſtinctione vtitur inter conttactus reprobaros legibus, vel approbatos. Si Iuramentum meticuloſum afficit conttactus reprobatos à legibus, affirmat hæc ſententia nullam inducere obligationem: Secus verò ſi Iuramentum afficiat coortactus aliàs validos & approbatos. Priorem partem probat *Authentica, Sacramenta puberum, & cap. cum contingat de iureiurando. cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum. de pactis.* Qui textus expreſsè loquuntur de contractibus à lege reprobatis. Secundam partem probat *textus in cap. ſi verò, cap. verum.* Et alij qui de conttactibus validis loquuntur. Sic *Silueſter verbo Iuramentum 4. quaſt. 8. Azor. tom. 1. inſtitut. moral. lib. 11. cap. 7, quaſt. 2. Gregorius Lopez leg. finali, verbo, que la fizo. in fine tit. 11. partita 3. Flaminio de reſignatione lib. 13. quaſt. 2, num. 12. & alÿ plures relati à Seraphino de principÿs Iuramenti, priuileg. 110. num. 7. & ſequentibus, & à Sanch. lib. 3. ſum. cap. 11. num. 19.*

5. Quarta ſententia diſtinguit ioter forum externum, & internum; & in foro externo, & iudiciali cenſet non obligare Iuramentum metu extortum; ſecùs in foro conſcientiæ. Sic *Gregorius de Valentia diſput. 6. quaſt. 7. punct. 4. in medio*, quem laudans & honorans ſequitur *Fachineus lib. 8. controuerſiarum cap. 102.* Fondamentum huius ſententiæ non eſt aliud; niſi quia hac via diſcrepantes ſententiæ cauillantur.

Cæterum vt in hac re difficili ſententiam proferam, exiſtimo aliter eſſe dicendum ſpectato iure ciuili; ac ſpectato iore pontificio.

6. Iure inquam ciuili ſpectato credo probabiliùs Iuramentum metu graui extortum nullam inducere obligationem. Sic tenet communis ſententia prout teſtatur *Sanch. lib. 4. de matrimonio diſp. 20. num. 5. in ſolut. 2. argument.* quatenus affirmat *Authent. Sacramenta puberum.* correctam eſſe per ius canonicum in *cap. ſi verò, & cap. verum de iureiurando.* Conſentit *Baſilius Legionenſis lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. num. 64.* Ad probationem huius conclusionis præmitto, quod latius in fioe huius tractatus firmabimus, ciuilibus Magiſtratibus datam eſſe poteſtatem, iofirmandi obligationem Iuramenti, ante quam fiat; ita vt factum nullam indocat obligationem; vel remittendo obligationem, vel reddendo materiam ineptam Iuramento; vel conſtitoendo iurantem incapacem. Sed ius ciuile clarè indicauit hanc poteſtatem exercuiſſe, tum in *Authentica Sacramenta puberum*; tum *in lege non dubium. cod. de legibus.* Nam in *Authent. Sacramenta puberum* expreſsè dicitur; Iuramenta per vim vel metum facta nullius eſſe momenti; nullius inquam eſſe momenti, tam quoad obligationem Deo acquiſitam, quam homini. Nam ſecunda pars *Authent.* ea diametro oppooitur primæ, vt ioruenti cooſtabit. Sed in prima illius textos parte conceditor Iuramento, non ſolum firmare contractum aliàs firmum, ſed reuocabilem, ſed præcipuè obligare iurantem Deo ad illius obſeruationem. Ergo in ſecunda parte hoc totum excluditur, & firmitas contractus, & Iuramenti obligatio. Prætereain *lege non dubium. cod. de legibus.* Clariſſime dicitur Iuramentum admittendum non eſſe, neque vllius eſſe momenti, ſed potius caſſum & inutile quoties contractibus à lege reprobatis adiicitur. Ne hac via fraus legibus fiat. Sed contractus metu celebrati iure ciuili, imò & canonico reprobantur, & veniunt reſcindendi,

dendi, & ſecundum Ius ciuile omnino annullantur. Ergo Iuramentum illis adiectum, vtpote de materia reprobata caſſum eſt, & inutile. Ad idem eſt *textus in leg. iuris gentium ff. de pactis.* ibi, quoties pactum à iure communi remotum eſt ſeruare hoc non oportet, nec obligare; nec iuſiurandum de hoc adiectum, ne quis agat ſeruandum. Quid clarius?

7. Verum ſpectato iure Pontificio (cui in materia Iuramenti, vtpote ſpirituali ſtandum eſt) *Baſilius Legionenſis lib. 12. de ſponſalibus, cap. 8. n. 70. & ſequentibus.* nouum quemdam modum dicendi, ſed non ſatis firmam excogitauit. Inquit enim, quoties Iuramentum non afficit promiſſionem non repetendi, ſeu non reuocandi contractum obligatorium eſſe; ſecùs ſi afficiat promiſſionem, ſeu obligationem non reuocandi. Itaque affirmat; ſi Iuramentum ſit de re diſtincta à repetitione, & reuocatione ita vt cum obſeruatione Iuramenti ſtare poſſit repetitio, validum eſſe iuramentum; ſecus verò, ſi cum obſeruantia Iuramenti reuocatio contractus ſtare non poſſit. Priorem partem probat Baſilius ex texto in *cap. debitores, cap. verum de iureiurando, cap. Abbas, cap. ad audientiam, de ijs quæ vi.* In quibus Iuramentum tenet. Quia illo non obſtante repetitio ſalua manebat, vt expreſsè dicitur in *cap. ad audientiam.* Secundam partem probat ex *cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres. eodem tit. in 6. cap. quamuis pactum. de pactis lib. 6.* Vbi ſtatuitur Iuramenta ſuper alienationes rerum dotalium,, & contractus minorum omnino ſeruanda eſſe; *niſi ſint, vi, metu, & dolo præſtita.* Sentit ergo Pontifex metu facta non eſſe ſeruanda. Quod ſi reſpondeas non eſſe ſeruanda quoad firmitatem contractus, quæ in illis textibus ſpecialiter ſpectabatur, bene tamen quoad obligationem Deo acquiſitam. Præcludit *Baſilius* hanc reſponſionem affirmans in ſupradictis textibus, non eſſe ſermonem de firmitate contractus, quam Pontifex concedere non poterat, vtpote de materia ſibi non ſubiecta; ſed ſolum eſſe ſermonem de Iuramenti obſeruantia. Ratio autem, quare Pontifex Iuramentis relinquentibus ſaluam repetitionem, obligationem concedat; deneget verò Iuramentis illam comprehendentibus, ea eſt (inquit) quia Iuramentis relinquentibus ſaluam repetitionem iuranti; etiam Iuramento obſeruato relinquitur remedium quo ſe tueri poſſit, non igitur neceſſaria erat Iuramenti annullatio etſi concedi poſſet; ſecus verò in Iuramentis comprehendentibus repetitionem. Nam obſeruato Iuramento remedium nullum ſupererat, quo ſe iurans tueri poſſet.

8. Cæterum hic modus dicendi nullo modo probandus eſt, vtpote abſque fundamento excogitatus, & contra expreſſam iuris canonici deciſionem. Nam ius canonicum non ſpectauit ad obligationem Iuramenti; relinqueret-ne ſaluam repetitionem, vel non relinqueret; ſed an Iuramentum ſeruari poſſet abſque diſpendio ſalutis æternæ. Vt conſtat ex *cap. ſi verò, cap. verum, cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. cap. quamuis pactum. de pactis in 6. & aliis textibus.* Quo nihil eſt clariùs. Deinde in *cap. ad audientiam de iis quæ vi.* Conceditur iuranti repetitio beneficij reſignati, non obſtante Iuramento; quia non ad repetendum (inquit Pontifex,) ſed ad reſignandum tantummodo tenebatur, tacitè innuens aliud eſſe dicendum, ſi ad non repetendum vi Iuramenti teneretur, vt manifeſtè probatur ex *cap. ad aures, de iis quæ vi,* ibi, inquit Clemens tertius, renunciatio facta ad terrorem Laycorum (niſi fortè Iuramento, vel fide interpoſita ſit confirmata) non impedit quominùs is qui renunciauit Eccleſiæ, ad cuius regimen priùs erat electus, præficiatur eidem. Ergo ſi Iuramentum interueniſſet, quod vlteriùs non repeteret; eidem præfici non poſſit, niſi Iuramento relaxato. Ergo tale Iuramentum obligatorium eſt, vt bene expendit *Gloſſ. d. cap. & reſpondet contrariis.* Deinde non video qua ratione potuit dicere Baſilius Legionenſis. *textus in cap. cum contingat, & cap. quamuis.* non loqui de firmitate contractus, ſed de obſeruatione Iuramenti. Nam præterquam quod eſt contra communem & receptiſſimam Doctorum ſententiam, vt in ſequentibus videbimus, cum ſuis principiis non videtur ſtare poſſe. Nam ſi alienatio fundi dotalis & renunciatio futuræ hæreditatis Iuramento adueniente non firmatur; ſed ita nulla perſiſtit, ac ſi Iuramentum non eſſet appoſitum; Iuramentum ſponte factum non contraueniendi tali alienationi & renunciationi obligatorium non eſſet, vtpote de re vana, inutili & infructuoſa; qualis eſt approbatio cuiuſdam actus irriti, & legibus reprobati; neque honeſtatur ex redemptione vexationis, vt eſt ſolutio vſurarum. Præterea eſto in Iuramentis, in quibus ſalua manet repetitio habeat iurans remedium, quo ſe tueri poſſit, nempe repetitionem, quod remedium non relinquatur in Iuramentis de non repetendo. At cum in vtróque genere Iuramentorum relinquatur remedium petendi relaxationem, ipſáque debeat concedi, quod remedium efficaciùs, & vtilius eſt iuranti ad ſe tuendum, quam repetitio: efficitur ſane friuolam eſſe illam rationem, qua motus fuit Baſilius ad aſſerendum aliqua Iuramenta metu facta eſſe irrita, alia non.

9. Quapropter dicendum eſt, quodcumque Iuramentum metu extortum obligatorium eſſe, ſiue ſaluam relinquat repetitionem, ſiue non; modo ſit de materia, quæ ſeruari poſſit abſque diſpendio ſalutis æternæ. Sic Doctores omnes pro ſecunda ſententia communi relati. Probaríque poteſt textibus & rationibus adductis. Quod non ſolum in contractibus approbatis, ſed etiam in reprobatis locum habet, vt manifeſtè probat *textus in cap. debitores, de iureiurando.* Promiſſio namque ſoluendi vſuras, nulla eſt à iure reprobata; item reſignatio beneficij per metum facta nulla eſt; & tamen ſi Iuramentum accedat obſeruandum eſt. *cap. ad audientiam. de iis quæ vi.* Et idem eſt, ſi Iuramentum eſſet de non contraueniendo reſignationi. Iuxta *cap. ad aures. eodem tit.* Nam reprobatio horum contractuum non ita conſtituit materiam illicitam; quin in redemptionem vexationis licita eſſe poſſit. Solutio namque vſurarum licita eſt ſolum ob turpitudinem recipientis; ac proinde ex parte dantis honeſtari poteſt, vt verè honeſtatur quoties aliquo fine honeſto ſoluens mouetur. Reſignatio namque beneficij metu facta irrita etiam eſt in odium incutientis metum; ex parte verò reſignantis honerari poteſt, ſi ad redemptionem vexationis fiat. Quocirca materia, quæ ſecluſo metu vana, & inutilis eſſet, & incapax obligationis Iuramenti, vt reſignare beneficium, nulliter facere teſta-

mentum

mentum abſque ſolemnitate & iure præſcripta, & alia huinſmodi; metu poſito, illóque durante capax obligationis redditur. Quia iam adeſt redemptio vexationis ob quam prohibitio legis ceſſat, & actus nullus ex ratinne extrinſeca accipit honeſtatem.

10. Deinde hæc obligatio Iuramenti non ſolum eſt in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro externo & iudiciali. Tum quia *textus in cap. debitores. cap. ſi verò, de iureiurando cap. Abbas. cap. ad audientiam de ijs quæ vi.* De foro externo loquuntur, tum qoia ratio decidendi, ob quam Iuramentum obligat, nempe obſeruari poſſe abſque diſpendio ſaluiis æternæ, æquè in foro externo, ac in interno procedit. Conſentit *Baſilius Legionenſis lib. 12. de ſponſalibus cap.* 8. *num.* 73.

11. Ex his conſtat ſolutio fundamentorum tertiæ & quartæ ſententiæ. Cum prima ſententia ex parte conuenimus, quatenus affirmamus iure ciuili omnem obligationem Iuramenti irritam eſſe ob *Authent. Sacramenta puberum.* Ad ſecundum argumentum deſumptum ex *cap. quamuis pallum, cap. cum contingat, & alijs.* dicimus cum Gloſſa, ibi Iuramentum præſtitum ſine vi & dolo eſſe ſeruandum omnino; id eſt ſine relaxatione: relaxari enim non poteſt tale Iuramentum. Secùs verò de Iuramento metu facto, quod ea tantum ratione relaxandum venit, quòd metu factum eſt, vt ſic via coactionibus præcludatur. Ad tertium concedo metum & dolum æquiparari, quatenus vterque tollit à contractu firmitatem; non tamen æquiparantur, quoad obligationem. Sæpe enim dolus tollit conſenſum; & ideo contractus ex illo relebratus, & Iuramentum ibidem appoſitum eſt nullum. At qoia metus couſenſum non tollit, eſto diminuat; ea de cauſa & contractus ſæpe validus eſt, & Iuramentum ibidem appoſitum obligationem inducit, & notauit *Baſilius Legionenſis lib. 4. de matrimonio cap.* 20. *num.* 6. Ad quartum concedo votum eſſe irritum; quia iure Eccleſiaſtico ſic inuenitur irritatum in illo *cap.* 1. *de his quæ vi;* nego tamen Iuramentum, quod in vtilitatem hominum ſit, irritum fore. Quia nullibi tale habetur. Ad replicam dicimus de voto ad Iuramentum in honorem Dei præſtitum bene inferri; ſecus verò ad Iuramentum in vtilitatem hominum factum. Quia in hoc non attenditur quid gratiùs Deo ſit, ſed quid gratiùs homini modo licitum ſit, & honeſtum. Vide *Leſſium lib* 2. *cap.* 42. *dub.* 6. *num.* 32. Ad quintum deſumptum ex *cap. peruenit.* Reſpondeo cum Gloſſa, Felino & Abbate & altis ibi Epiſcopum illum fuiſſe ſpoliatum rebus Eccleſiæ, quæ quia ſub eius cura & adminiſtratione ſunt, vocantur eius, cum autem teneatur ex proprio officio, res Eccleſiæ obſeruare, nullo modo potuit iurare, non repetiturum. Qnia eſt Iuramentum de re iniqua; & ſic nullius Iuramenti vinculis potuit ſuper hoc conſtringi. Et cum Pontifex ſubdit, illum abſoluimus, quia nefandiſſima coactione iurauit; intelligendum eſt de abſolutione, quoad declarationem, ſeu quoad factum, ideſt abſolutum declarauimus; vel illum ad cautelam; ſeu de facto abſoluimus, non quia neceſſarium ſit; ſed ob maiorem ſecuritatem. Secundo reſpondeo cum *Suar. lib. 2. de Iuramento cap.* 10. *num.* 7. *& Sanch. lib.* 3. *ſumm. cap.* 11. *num.* 37. admittendo Epiſcopum fuiſſe ſpoliatum rebus ſuis, non Eccleſiæ; (hæ enim impropriè dicuntur Epiſcopi) fuiſſéque compulſum iurare, non repetere; fuiſſéque propriè abſolutum: Quia Pontifex nullam aliam cauſam abſolnendi à Iuramento aſſignat præter metum; tacitè innuens ſolam illam eſſe cauſam relaxationis. Si autem ſpoliatio facta eſſet de rebus Eccleſiæ, etiam ſecluſa coactione Iuramentum de illis non repetendis eſſet nullum, vtpote de re iniqua. Ergo Epiſcopus non rebus Eccleſiæ, ſed ſuis ſpoliatus fuit. Hoc ſuppoſito reſpondeo, nullius Iuramenti vinculis poſſe conſtringi firmiter, & irreuocabiliter; quæque relaxari non poſſent.

Hinc venit explicanda *lex. reg.* 28. *tit.* 11. *part.* 5. quæ incipit. Por miedo, o por fuerça, o por engano quel ficieſſe prometiendo vn ome a otro de dar o hazer alguna coſa, maguer ſe obligaſſe ſo zierta pena iurando de cumplir lo que promete, decimos que no es tenudo decumplir la promiſſion, (ideſt) no es teoudo quoad effectum; ita vt relaxari non poſſit; non tamen quod abſolutè non teneatur, ſi relaxatum Iuramentum non fuerit. Aliàs directè obuiabit hæc lex *leg fin. tit.* 11. *part.* 3. ibi. El que iura coſa guiſada no ſe puede eſcuſar de no la guardar, maguer diga, que lo fiço por fuerça. Ita Gregorius Lopez ibi, qui alias explicationes adhibet ſopradictis legibus ne videantur contrarium docere.

12. Sed inquires quanta ſit huius Iuramenti obligatio? Reſpondent *Angelus, verbo Iuram.* 5. *n.* 9. *&* 10. *& alij ab ipſo relati & à Leſſio lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 6. *n.* 30. Solum eſſe ſub reatu culpæ venialis. Mouentur ex *cap. verum, de iureiurando,* vbi Pontifex decidit non eſſe puniendos tanquam pro mortali crimine Iuramentum metu extortum non ſeruantes, indicat ergo non eſſe mortale crimen.

Sed contrarium omnino eſt tenendum, ſi materia grauis ſit; eo quod in materia graui ſe oſtendere infidelem grauis ſit irreuerentia; neque ab hac grauitate excuſare poteſt metus iniuſtus; cum Deus illum non intulerit. Et ita tenent communiter Doctores cum *Diuo Thom.* 2. 2. *queſt.* 89. *art.* 7. *ad* 3. *& qu.* 98. *art.* 3. *ad* 1. *Valent. diſp.* 6. *qu.* 7. *punct.* 4. *verſ. diximus. Nauarr. cap.* 12. *num.* 14. *Couarr.* 4. *decret.* 2. *p. cap.* 3. *§.* 5. *num.* 4. *Leſſius d. dub.* 6. *num.* 39. *Sanchez lib.* 3. *ſumm. cap.* 11. *num.* 18. *Suarez, tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 18. *Bonacin. diſp.* 4. *qu.* 1. *punct.* 9. *num.* 3.

13. Occaſione ſuperioris doctrinæ non erit abs re examinare, an Iuramento præſtito redeundi ad carcerem obligeris?

Et quidem ſi carcer iuſtus ſit, neque timeas te iniuſtè vexandum nemini dubium eſſe poteſt, te obligatum eſſe, quia talis reditus & honeſtus eſt & fidelitati, & religioni, & iuſtitiæ debitus. Quapropter ſolum eſt controuerſia, quando carcer iniuſtus eſt, aut times probabiliter iniuſtè eſſe vexandum.

14. Negant plures grauiſſimique Doctores te eſſe obligatum redire. Sic *Couarr. lib.* 1. *variarum cap.* 2. *num.* 7. *Plaza de delictis lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 6. *fine. Baſilius Legionenſis lib.* 12. *cap.* 8. *num.* 20. *Gutier.* 2. *p. de Iuram. cap.* 57. *num.* 24. *& ſequentibus. optime Vaſquez.* 1. 2. *diſp.* 174. *cap.* 5. *num.* 35. *Nauarr. cap.* 12. *num.* 18. *Regin. lib.* 18. *praxis num.* 62. Moneri poſſunt: quia ſecluſo Iuramento iure charitatis propriæ tenebaris periculum vitæ fugere. Ergo Iuramentum de non fugiendo, ſed potius de redeundo, illicitum eſt; quia eſt de re charitati

propria

propriæ contraria. Item talis reditus ſubminiſtrat tyranno occaſionem iniquæ vexationis. Ergo non eſt licitus, & honeſtus. Ergo iurari non potuit. Item non eſt actus fidelitatis: quia non debetur fides illam iniquè expoſtulanti: neque fortitudinis; vitam ſic irrationabiliter exponere. Ergo nullam habet honeſtatem.

Nihilominus veriùs exiſtimo, te eſſe obligatum redire niſi relaxationem Iuramenti petas. Sic *Toletus lib. 4. ſum. cap. 22. num. 2. verſ. alterum eſt. Leſſius lib. . . . cap. 42. dub. 6. num. 28. Sanchez aliis relatis lib. 3. ſum. cap. 11. num. 31. Suarez lib. 2. cap. 10. num. 14. & 16. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 9. num. 2.* Ratio eſt: quia reditus ad carcerem factus ex fine obſeruandi fidem Iuramento ſtabilitam, actus eſt veracitatis, fortitudinis, & patientiæ; Neque obinde cenſeri debes te occidere & vitam tuam prodigere; ſed ſolum cenſeri debes te periculo vitæ exponere. Quod ex iuſta & rationabili cauſa ſæpe debet vt bene probat *Leſſius lib. 2. cap. 9. dub. 6.* Adde ex obſeruatione Iuramenti non te propriè conijci in vitæ periculum, quod antea habebas; quódque dato Iuramento ſuſpenſum fuit. Non igitur excuſari potes à Iuramenti obſeruatione.

15. Neque obſtant contraria. Non primum: concedo ſecluſo Iuramento, te obligatum eſſe periculum iniuſtæ mortis, ſeu alterius æquiualentis mali fugere; non tamen poſito Iuramento, te ad id eſſe obligatum. Quia poſito Iuramento & fide data eſt actus veracitatis, fidelitatis, & religionis, vel potiùs charitatis propriæ quovis proprium honorem in promiſſis fideliter obſeruandis tueri. Ad ſecundum nego ex reditu ſubminiſtrari tyranno occaſionem iniuſtæ vexationis; ſed iam antea ex ſua malitia acceptam, & per Iuramentum ſuſpenſam reſtitui. Adde redeuntem non eſſe cenſendum date occaſionem tyranno peccandi; cum ex bono fine procedat, ſed tyrannum illam accipere. Ad tertium conſtat ex probatione noſtræ ſententiæ, qua ratione ſit actus fidelitatis, & fortitudinis, ſic te periculo vitæ exponere.

16. Aduertendum tamen eſt; ſi cum iuraſti redire, non præuidiſti in reditu eſſe tale periculum, quod poſtea eſſe cognoſcis; nequaquam ad redeundum obligatis. Quia non es cenſendus obligatus ad reditum alium ab eo, qui erat in tua exiſtimatione, cum iuraſti. Quod à fortiori procedit caſu, quo iuraſſes redire ſubintellecta conditione, ſi reditus non fuerit periculoſus. Quia Iuramentum non extenditur vltra iurantis intentionem. Sic *Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 10. num. 16. Sanch. lib. 3. ſum. cap. 11. num. 34. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. qu. 1. punct. 9. num. 2.*

17. Petes, an huiuſmodi Iuramentum redeundi relaxare Epiſcopus poſſit?

Non deſunt, qui ſentiant, ſi in reditu eſt graue periculum vitæ, vel alterius æquiualentis mali, poſſe Epiſcopum non ſolum Iuramentum per iniquitatem extortum, ſed etiam Iuramentum iuſtè expoſtulatum relaxare. Sic *Ludouicus Lopez 1. p. inſtruct. conſciet. cap. 42. verſ. qui iurat redire, conſentit Manuel Rodrig. 1. tom. ſum. cap. 40. num. 3. ſi damnum cuſtodis reparetur.* Mouetur, quia ob ius conſeruandi vitam, poterat iurans ſecluſo Iuramento fugere carcerem, & mortem iuſtam. Ergo poſito Iuramento ſolum videtur teneri Deo, non iudici & cuſtodi. Ergo poteſt ab Epiſcopo relaxari. Cæterum cum Iuramentum eſt iuſtè expoſtulatum; quia nec carcer iniuſtioſus eſt, nec timetur pœna iniuſtè infeienda. Veriùs exiſtimo non poſſe ab Epiſcopo tale Iuramentum remitti. Quia talis remiſſio derogat ius iudicis & cuſtodis; iudex enim & cuſtos habebant ius retinendi iurantem in carcere. Huic iuri ceſſerunt ob Iuramentum præſtitum. Nequit ergo Iuramentum tolli; ſicut neque ius in cuius locum ſucceſſit tolli poterat. Sic *Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 11. num 36.*

Verum ſi iniquè expoſtulatum eſt Iuramentum; eo quod carcer ſit iniurioſus; vel pœna iniuſta timeatur; certum eſt; relaxari ab Epiſcopo poſſe tale Iuramentum; ſicut diximus relaxari poſſe omne Iuramentum metu graui extortum. Quia ex vi talis Iuramenti nullum eſt ius parti acquiſitum, ſed ſolum Deo: qui ob iniquitatem commiſſam vel committendam facultatem concedit prælatis, hæc Iuramenta ſibi facta remittendi. Neque huic relaxationi obſtat damnum cuſtodis, qui forte ſemper eſt innocens. Quia illud eſt per accidens; & ex quocunque capite iniuſtitia committatur, præſtat ſufficientem cauſam relaxationis. *Suar. lib. 2. cap. 10. num. 16. Manuel. Rodrig. 1. tom. ſum. cap. 40. num. 3. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 11. num. 35. Emanuel Saa. verbo Iuramentum. num. 11.*

18. Aduertit tamen Sanchez & Suarez ibi, & bene, hanc doctrinam intelligendam eſſe caſu, quo ex relaxatione huiuſmodi non ſequatur ſcandalum, & noſtræ religionis irriſio. Si enim captiuo inter infideles libertas conceſſa eſt ſub præſtito Iuramento redeundi ad captiuitatem; vel mittendi pretium ſuæ redemptionis; abſque dubio tale Iuramentum obſeruandum eſt; nec relaxari poteſt. Quia eſto captiuitas iniuſta ſit, & iniuſtè extorqueatur Iuramentum. At eius obſeruatio in bonum commune fidei & religionis cedit.

Pvnctvm. V.

Vtrum Iuramentum dolo, vel errore præſtitum validum ſit, & obligatorium.

1. *Ex quo pendeat deciſio quæſtionis.*
2. *Duplex eſt genus contractuum bonæ fidei & ſtricti iuris.*
3. *Duplex error interuenire poteſt antecedens vel concomitans.*
4. *Verſari poteſt error circa ſubſtantiam, vel circa accidentia contractus.*
5. *Cauſari poteſt error à contrahente vel ab alio tertio.*
6. *Error circa ſubſtantiam contractus reddit contractum nullum.*
7. *Iuramentum firmans talem contractum non obligat.*
8. *Si error verſetur circa qualitatem contractus, & ſit concomitans valet cõtractus iure naturæ, & idem eſt de Iuramento.*
9. *Si error verſetur circa qualitatem, & ſit cauſa contractus, communis ſententia negat, contractum eſſe ipſo iure nullum,*

ſed

ſed annullandum.

10. *Quid ſentiat Baſilius Legionenſis.*
11. *Quid tenendum ſit.*
12. *Vnde cognoſcetur errorem eſſe excitatiuũ conſenſus vel illius conſtitutiuum.*
13. *Sit ne obligatio in deceptore reparandi inaequalitatem factam in ſupradictis contractibus? Proponitur ſententia Baſilij Legionenſis; quid ſit tenendum reſoluitur.*
14. *Quid iure poſitiuo ſit ſentiendum de his contractibus, proponitur examinandum.*
15. *Triplici actione vti poteſt deceptus qua ſe indemnem ſeruet.*
16. *Si dolus dedit cauſam contractui circa ſubſtantialia, contractus eſt nullus.*
17. *Explicatur lex 14. ff. de contrahenda emptione.*
18. *Deinde explicatur lex rem alienam 28. ff. eodem.*
19. *Dolus verſans circa qualitates ſi dedit cauſam contractui, contractus validus eſt, venit tamen exceptione doli reſcindendus, ſi ſolubilis ſit.*
20. *Explicatur lex, & eleganter 7. ff. de dolo.*
21. *In his contractibus deceptus agere poteſt, & ad contractus reſciſsionem, & ad inaequalitatem reparandam.*
22. *Quid ſi ab alio tertio dolus eſt cõmiſſus.*
23. *Quid ſi nullus te in errorem induxit, ſed tantum naturaliter erraſti?*
24. *Si dolus incidit in contractum ſtricti iuris, contractus vtroque foro tenet.*
25. *Si dolus incidit in contractum bonæ fidei, valet contractus vtroque foro, nec venit reſcindendus. Niſi læſio ſit vltra dimidium.*
26. *Reſoluitur, qua ratione Iuramentum appoſitum contractibus doloſis obligationem inducat.*

1. Deciſio huius quæſtionis pendet ex intelligentia illius grauiſſimæ difficultatis; qua ratione contractus dolo vel errore celebrati validi ſint? Nam cum Iuramentum in hoc caſu ad firmandum contractum adducatur; ſi contractus ob dolum, vel errorem nullus exiſtit, Iuramentum illi adhærens corruit; ſecùs eſt in Iuramento appoſito contractibus metu celebratis. Quia tunc Iuramentum non aſſumitur ad firmandum contractum; quia nullus eſſe cognoſcitur; ſed aſſumitur ad introducendam religionis obligationem & firmandam aſſertionem futuram.

2. Pro intelligentia contractus ex errore celebrati, præmitto duplex eſſe genus contractuum: alij ſunt ſtricti iuris; alij bonæ fidei. Appellantur ſtricti iuris; quia ius eos præcipit, ſtrictè explicari, & iuxta expreſſum verborum ſenſum. Hi ſunt ſtipolationes, promiſſiones liberales donationes, feudum, & emphyteuſis. Contractus bonæ fidei dicuntur; quia in eis ob bonum fidei & communis ſocietatis plura index ex æquitate arbitratur. Hi ſunt emptio, venditio, locatio, permutatio, pignus, depoſitum, commodatum, ſocietas & ſimiles. Vide *Couarr. ad regul. poſſeſſor. 2. p. §. 6. Molinam tom. 2. de iuſtitia, tract. 2. diſp. 259. per totam.*

3. Deinde præmitto in his contractibus duplicem errorem interuenire poſſe, alium antecedentem, alium concomitantem, ſubſequentem ſeu incidentem in contractibus. Antecedens vocatur; quia antecedit contractum, & cauſa illius eſt: ita vt illo exiſtente fiat contractus, qui tamen non fieret eo non exiſtente. Error concomitans, ſeu incidens in contractibus dicitur quo exiſtente fit actus, qui tamen fieret eo non exiſtente.

4. Præterea præmitto, hunc duplicem errorem verſari poſſe circa ſubſtantiam contractus, vel circa illius accidentia. Quæ autem ſit ſubſtantia cuiuſlibet contractus, quæ illius accidentia? Deſumendum eſt ex natura cuiuſlibet contractus. Subſtantialia enim in vno contractu in alio accidentalia ſunt, vt contingit in contractu matrimonij ad cuius ſubſtantiam pertinet perſona contrahens, cum tamen in contractu emptionis & venditionis accidens ſit. Et in promiſſionibus & donationibus finis ſeu cauſa motiua eſſentialis eſt, quæ tamen emptionibus & venditionibus accidit. Illa ergo erit ſubſtantia cuiuſlibet contractus ſine qua contractus ille ſubſiſtere non poteſt; reliqua verò erunt illius accidentia.

5. Tandem præmitto, errorem in contractu cauſari poſſe à parte contrahente, vel ab alio tertio, contrahente ignorante; vel poteſt naturaliter contingere. Si naturaliter contingit, vocatur error, ſeu ignorantia. Si ex alterius malitia proueniat, vocatur dolus. In iis ferè omnes conueniunt. Vide *Molinam tract. 2. de iuſtitia diſp. 352. Sanchez lib. 1. de matrimonio diſp. 64. Leſſium lib. 2. de iuſtitia cap. 17. dub. 5. Ægidium de Coninch. de matrimonio, diſp. 39. dub. 1. his præmiſſis.*

6. Dicendum eſt ſi error contingat circa ſubſtantiam contractus, ſiue ſit antecedens, ſiue concomitans, reddit contractum, quicumque ſit nullum. Eſt omnium ſententia. Quia cum valor contractus, & illius obligatio pendeat ex voluntatis conſenſu, & hic conſenſus eſſe non poſſit cum adeſt error, neque contractus, neque illius obligatio eſſe poteſt. Neque obſtat, quod ceſſante illo errore de facto contraheres. Quia id non probat, contractum de facto celebratum voluntarium eſſe; ſed futurum voluntarium illo errore ceſſante. Exemplo matrimonij doctrina illuſtratur; ſi enim contraheres cum Maria putans eſſe Catharinam; etiamſi detecto errore cum Maria contraheres matrimonium non tenet. Quia licet non fuerit matrimonium cum Maria inuoluntarium poſitiuè (hoc eſt) contra voluntatem propriam repugnantem; fuit tamen inuoluntarium negatiuè; hoc eſt non fuit poſitiuè voluntarium: cum nunquam in Mariam conſenſeris; obſtat ergo valori contractus error contingens circa eius ſubſtantiam.

7. Hinc fit Iuramentum tali contractui appoſitum irritum eſſe. Quia fuit appoſitum ad firmandum contractum, quem habebas in mente; non qui de facto celebratus eſt. Et cum Iuramentum non extendatur vltra id, quod cogitatum eſt & in mentem venit; non poteſt extendi ad firmandum

contractum ex errore ſubſtantiali celebratum. Sic multis allegatis *Sanch.de matrimonio, lib.7. diſp.18. num.6 & lib.3.in Decalog. cap.11. num.43. Leſſius lib.2. cap.42. dub.7. in principio. Suarez lib.2. de Iuramento cap.11. num.7. Vaſquez 1. 2. diſputat.30. cap.4. & eſt omnium.*

8. Quod ſi error circa qualitatem contractus verſetur, & ſit concomitans; communis ſententia defendit, valere contractum ſaltem iure naturæ. Quia huiuſmodi error non impedit ſufficientem conſenſum in contractus ſubſtantiam. Quod percipere potes, ſi aduertas, hunc errorem concomitantem dupliciter contingere. Primò per naturalem inconſiderationem, & inaduertentiam; qua non cogitaſti de qualitate illa contractui inhærente; ſed ſolum de illius ſubſtantia. Et in hoc caſu ſubſtantia contractus voluntaria eſt; eſto illius qualitates voluntariæ non ſint: Et conſequenter validus eſt contractus; tametſi fortè detecto errore non contraheres. Quia effectus contingens futurus conſenſum abſolutè in contractus ſubſtantiam non impedit. Secundo modo poteſt contingere error concomitans circa qualitates contractus, ſi tibi ſub dubio illæ qualitates offerantur; tu verò nulla examinatione præmiſſa contrahis, & te oſtendis taliter ad contrahendum affectum eſſe, vt etiam ſi eas qualitates expreſsè cognoſceres, adhuc contraheres. Et in hoc caſu certum eſt contractum validum eſſe. Quia non ſolum in ſubſtantiam, ſed etiam in qualitates videris conſentire ſaltem virtualiter: ſi verò examinatione facta deceptus fuiſti; vel moueris ex errore ad contrahendum vel non? Si moueris; iam error dat cauſam contractui. De quo ſtatim dicam. Si non moueris: perinde eſt, ac ſi error illarum qualitatum naturaliter contigiſſet, nullámque illarum notitiam habuiſſes. Nullo ergo modo impediri valor contractus poteſt ex errore concomitante circa qualitatem. Sic ex communi ſententia docet *Leſſius lib.2. cap.17. dub.5. numer.28. Baſilius Legionenſis lib.4. de matrimonio, cap.21.n.3.* Ex quo fit Iuramentum huic contractui appoſitum validum eſſe. Quia ſequitur naturam primordialis actus, cui adhæret.

Difficultas ergo ſita eſt: an error contingens circa qualitatem ſi contractui cauſam dederit annullet eius valorem?

9. Negat communis ſententia ipſo iure annullare, ſed venire annullandum in fauorem decepti, ſi contractus ſolubilis eſt. Sic *Leſſius lib.2. cap.17. dub.5. concluſio 3. num.29.* Mouetur primò: quia matrimonium ex huiuſmodi dolo irritum validum eſt; aliàs ferè omnia matrimonia diſſolui poſſint; cum rarum ſit, cui dolus vel error qualitatis cauſam non dederit. Secundò: hic dolus verſatur non circa ſubſtantiam, & materiam contractus; ſed circa accidentia, & potiùs pertinet ad rationem motiuam, & finalem contrahendi; quam ad obiectum contractus. Ergo non tollit legitimum, ſubſtantialem, & neceſſarium conſenſum pro contractu requiſitum. Tertiò, ſi deceptus velit ſtare contractui, deceptor non poteſt reſilire ne ex deceptione commodum reportet. Argum. *textus in cap.1.de eo qui duxit in matrimonium.* Ergo ſignum eſt, contractum validum eſſe. Quartò communis ſententia defendit contractum ſtricti iuris, cui dolus, vel metus cauſam dederit, validum eſſe, exceptionéque doli vel metus actionem elidi. Colligitur *leg. dolo 5. Cod. de inutilibus ſtipulationibus inſtituta, de except. initio,* ſed hoc fieri non poſſet, ſi iure naturæ eſſet irritus. Quia quod iure naturæ eſt irritum, non poteſt iure ciuili eſſe validum, & dare actionem.

Quod autem huiuſmodi contractus poſſit irritari arbitrio decepti, duplici ratione probat *Leſſius illo dubio 5. num.29.* tum ratione iniuriæ, tum defectu conſenſus; ratione iniuriæ conſtat; nam ob illam obligatur decipiens res in priſtinum ſtatum conſtituere, vt ſic iniuria in contrahendo facta omnino reparetur. Ex defectu conſenſus probat contractum poſſe reſcindi arbitrio decepti. Quia iure gentium videtur ſtabilitum, quemlibet contrahentem hanc tacitam in contrahendo habere voluntatem, quod ſtabit contractui, niſi ſe grauiter deceptum deprehenderit, contrarium enim de nullo contrahente poteſt rationabiliter præſumi.

10. Cæterum *Baſilius Legionenſis, lib.4. de matrimonio cap.21. à num.6.* affirmat iure naturæ contractum eſſe irritum, cui error qualitatis cauſam dederit, hoc eſt, qui ita fuerit cauſa conſenſus, vt voluntas eodem actu feratur in obiectum, & in illam circumſtantiam; neque aliter conſentiat in obiectum, niſi quatenus eſt illa circumſtantia veſtitum. Mouetur hac conſideratione. Quia contractus validus eſſe non poteſt abſque conſenſu, ſed conſenſus ille neceſſariò variari debet ſublata illa circumſtantia, quam credis per errorem adeſſe. Non enim perſeuerare poteſt actus aliquis indiuiſibilis voluntatis ſublata parte ſui obiecti. Cum igitur ponamus illam circumſtantiam ad obiectum conſenſus pertinere, illa ceſſante conſenſus neceſſariò ceſſare debet. Ergo debet ceſſare contractus. Et confirmat. Quia in tali caſu illa diſpoſitio virtute eſt conditionalis ex diſponentis intentione, ſi ea ſubſiſtat circumſtantia; quandoquidem ei innititur expreſsè: illáque ducitur ad contrahendum. Si igitur ſub expreſſa conditione contraheres, nemini dubium eſſe poteſt, non eſſe validum contractum ea conditione non ſubſiſtente. Ergo neque validus eſt cum illi circumſtantiæ tanquam ſub conditione tacita innititur.

11. Ego verò dicendum exiſtimo ex ſententia Baſilij Legionen. non fieri ſatis quæſtioni, ſed illam inſolutam relinqui. Clarum námque eſt quod tradit Baſilius, quodque priùs (vt ipſe teſtatur) tradiderant *Arag. Rebellus, Sanch. Valent. Turrian, Mol. & alij è noſtra Societate.* contractum nullum eſſe; in quo voluntas vnico eodémque actu amplectitur obiectum & circumſtantiam, quam credit adeſſe, cum tamen non adſit. Quia illa circumſtantia iam pertinet tunc ad obiectum conſenſus. Vnde ſublata circumſtantia conſenſus perire debet; & conſequenter contractus in illo fundatus. Sed ex hac doctrina non fit ſatis difficultati. Non enim ex illa ſequitur: quoties error qualitatis dederit cauſam contractui, contractum eſſe nullum, ſolum enim ſequitur, quoties error qualitatis ita dederit cauſam contractui, vt ſecum trahat voluntatem ad conſentiendum in ſubſtantiam contractus, ſub illa qualitate eſſe contractum nullum. At poteſt error qualitatis non ita trahere voluntatem ad conſenſum in ſubſtantiam, vt eodem indiuiſibilique actu feratur voluntas in ſubſtantiam, & qualitatem; ſed poteſt trahere voluntatem ad conſentiendum in ſolam ſubſtantiam; ita vt ille error conceptus, ſeu obiectum erroris excitet, & impellat

lat voluntatem ad contrahendum; non tamen ſit obiectum contractus; quæ repugnantia in hoc eſſe poteſt, aut quomodo cognoſcitur eodem indiuiſibiliſque actu ferri voluntatem in obiectum, & qualitates, niſi obiectum velit ſub expreſſa conditione qualitatis, & non aliter, reſtat ergo explicare an in illo caſu error contingens, quique cauſam contractui dedit, irritet actum.

Dicendum ergo eſt; ex eo præcisè quod error qualitatis dederit cauſam contractui, hoc eſt, fuerit cauſa, & occaſio contrahendi; ſi tamen non eſt obiectum contractus, contractum non eſſe iure naturæ nullum; Eſſe tamen ſi in contractus obiectum error intrauerit. Prior pars probatur rationibus adductis à Leſſio. Et præterea: quia eſto ille conſenſus, & contractus non foret niſi error adeſſet. At cum talis error ſolum ſit cauſa excitatiua, & conditio ad conſenſum, & non illius obiectum, relinquit conſenſum quoad contractus ſubſtantiam immutatum, & inuariabilem; eſto error detegatur. Quia non eſt error circa ſubſtantiam. Secus verò eſt, quando in illius obiectum intrat. Quod autem ſæpe contingat, errorem qualitatis cauſam eſſe contractus ſolum excitatiuam, & impulſiuam; conuincitur ex rebus frequenter contingentibus. Sæpe enim moueris ad concedendum eleemoſynam, quia tibi narratum fuit pauperem ſingulares dotes, & virtutes habere; cum tamen non habeat: & tu illa narratione deceptus eleemoſynam tribuiſti. Cuius conceſſio cum fuerit verò pauperi facta valida perſiſtit iuxta communem ſententiam, quam in tractatu de charitate diſp. de eleemoſyna tradidimus. Item ſæpè quis matrimonium contrahit deceptus errore, quo nobilem, & diuitem, & virginem eſſe coniugem exiſtimabat; qui nullo modo contraheret errore detecto; & tamen certa ſententia defendit contractum valere. Ergo datur error ſolum excitatiuus conſenſus non illius conſtitutiuus. Idem eſt in Epiſcopo conferente ordines & beneficia ei, quem errore deceptus exiſtimauit ſibi eſſe conſanguineum, ſeu affinem, quo errore ſublato nec beneficium conferret, neque ordines. Collatio tamen ordinum, & beneficij tenet, item in contractu emptionis & venditionis paſſim hic error occurrit, non enim emeres vinum, triticum, oleum, pannum, equum niſi quia exiſtimabas ſana & perfecta eſſe; cum tamen non ſint. At ob talem errorem non redditur contractus nullus, ſed reſcindendus. Ergo aſſerendum eſt, errorem non ſemper intrare in eſſentiam conſenſus ad contractum requiſiti.

12. Quod ſi inquiras; vnde cognoſces errorem qualitatis ſolum excitare voluntatem ad contrahendum; & non intrare in obiectum conſenſus? Reſpondeo clarè cognoſci non poſſe. Semper tamen præſumere debes errorem qualitatis eſſe excitatiuum, & non conſtitutiuum conſenſus; niſi eo caſu, quo expreſsè & ſub ea conditione, & non aliter conſenſeris; & conſequenter ſolo eo caſu contractum irritare iure naturæ. Sic docuit ex communi ſententia. *Ægidius de Coninch. de matrimonio diſp.*31. *dub.*1. *concluſio* 2. Et ratio eſſe poteſt, quia præſumptio ſumi debet ex frequenter contingentibus, ſempérque præſumi debet operari modo naturis rerum conuenientinti.

Ex his facile intelliges, quando Iuramentum his contractibus appoſitum obligationem inducat? Inducit námque obligationem, quoties ipſam contractus inducit. Quia ad illius firmitatem aſſumitur; ſecùs quando contractus nullus eſt.

13. Petes an in ſupradictis contractibus obligatio ſit deceptori, reparandi inæqualitatem factam. *Baſilius lib.*4. *de matrimonio, cap.*21. *num.*22. cenſet ſi dolus dedit cauſam contractui, obligationem eſſe iure naturæ, & in foro conſcientiæ tam in contractibus ſtricti iuris, quam bonæ fidei in decipiente, reparandi inæqualitatem. At ſi tantum incidit in contractum, nullam eſſe obligationem. Prior pars eſt manifeſta; cum eo caſu innoluntarius ſit contractus: & per errorem extortus. Secunda pars probari poteſt; quia errore incidente in contractum, nulla eſt inæqualitas reſarcienda. Siquidem deceptus ita affectus eſt, ad contrahendum, vt etiamſi errorem cognoſceret, adhuc contraheret; tacitè ergo deceptionem remittit.

Admitto priorem partem abſolutè; ſecundam in contractibus lucratiuis. Quia in his cum liberaliter procedat deceptus non videtur inuoluntarius eſſe cum ita ad donandum affectus ſit. At in contractibus bonæ fidei & oneroſis contrarium exiſtimo; obligatum inquam eſſe decipientem; tametſi malitiosè non proceſſerit, reparare contractus inæqualitatem. Nam licet deceptus contractum non omitteret errore defecto; at non eſt credendum, illum fuiſſe celebraturum eo pretio, ſed minori. Tenetur ergo decipiens hanc inæqualitatem reparare.

14. Hucuſque locuti ſumus ſpectato iure naturæ, de valore vel nullitate contractus ex errore celebrati. Reſtat dicendum; an iure poſitiuo ſint omnino irriti. & qualiter decepto competat actio ad reſcindendum contractum, ſi velit, vel ad reparandam deceptionem?

15. Pro intelligentia huius difficultatis præmitto; deceptum triplicem actionem habere poſſe, qua ſe indemnem ſeruet. Prima, quæ vocatur à iure redhibitoria, ſeu redditoria. Quia reddit decepto quod antea habebat, & res in priſtinum ſtatum reſtituit. *leg. redhibere ff. de ædilitio edicto.* Secunda datur actio vocata à iure quanto minoris; qua deceptus volens perſeuerare in contractu, agit aduerſus deceptorem; vt quanto minoris res valuit, ac pretium dedit, tantundem ſibi reddatur *lege ſciendum ff. de ædilitio edicto.* Tertia vocatur in id, quod intereſt, non eſſe deceptum; fortè enim contingere poteſt, vt pluris decepto interſit non eſſe deceptum, quam rem vel pretij exceſſum habere; & tunc agere poteſt actione deceptionis in id, quod ſua intereſt, non eſſe deceptum. Hac actione nunquam poteſt vti deceptus, niſi in contractu dolus fuerit commiſſus; & tunc illa vti poteſt aduerſus deceptorem. Quia ratione iniuriæ deceptor in conſcientia obligatur reparare decepto damnum, quod ex deceptione prouenit. Quid ergo mirum quod aduerſus illum habeat deceptus actionem in id, qua ſua intereſt non eſſe deceptum? Sic ex *Donelo lib.*22. *cap.*28. & *lib.*13. *cap.*3. *tradit Baſilius Legionenſis lib.*4. *de matrimon. cap.*21. *num.*33. Et colligitur ex *Molina de iuſtitia tom.*2. *diſp.*253. *per totam.*

16. Dicendum eſt ſi dolus dedit cauſam contractui circa ſubſtantialia, contractum eſſe omnino

irritum etiam iure poſitiuo ; decepto dari aduerſus decipientem actionem redbibitoriam , & actionem in id ; quod intereſt , non eſſe deceptum. In hac concluſione omnes Doctores conueniunt vt aliis relatis docent *Couarr. regula Poſſeſſor. 2.p. §.6.num.6. Molin.tract.2.diſp.352. concluſio* 1. conſtat ex *leg.Labeo* 41.*ff.dè contrahenda emptione.* Vbi vendens aurichalcum pro auro , nulla eſt venditio. Et *lege qui officij ff.de contrahenda emptione*, §. *fine*. Inſtituta de emptione. Vbi res ſacra pro profana venditur , nulla eſt venditio. Quia res ſacra extra commercium eſt , & *lege ſua rei eodem titulo*, nulla eſt emptio rei propriæ : quia erratur in ſubſtantia. Ratio eſt manifeſta quia voluntarius conſenſus in ſubſtantiam contractus eſt de illius eſſentia. Sed error in ſubſtantia tollit huiuſmodi conſenſum. Ergo tollit contractum. Ergo nulla ratione iure poſitiuo firmari poterat. Quod autem ſic decepto competat actio redbibitoria, euidens eſt : Siquidem ſublato contractu res debent in priſtinum ſtatum reſtitui. Deinde competit actio doli in id , quod ſua intereſt, non eſſe deceptum , ſi deceptor culpabilis extitit; quia ob iniuſtiam commiſſam tenetur de damno ſecuto.

17. Sed obſtat aduerſus hanc certam doctrinam *lex quid tamen* 14. *ff. de contrahenda emptione.* Vbi venditio cuiuſdam vaſis ex ære & auro pro auro venditi tenet ; & tamen ibi error fuit in ſubſtantia ; ſicuti contingit in caſu *legis* 41. §. *menſam ff. de contrahenda emptione.* Vbi menſa argento cooperta pro argentea vendita fuit. In cuius facti ſpecie decidit Iuriſconſultus nullam eſſe venditionem. Ergo error in ſubſtantia non ſemper annullat contractum.

Supradictæ legi *quid tamen.* Reſpondent communiter Doctores ibi non fuiſſe errorem in ſubſtantia ; Siquidem illud vas verè aureum erat licet non ex omni parte ; & ita contractum tenere; & deceptum agere poſſe actione quanto minoris , & in id , quod intereſt. Secus verò in caſu *leg.*41. Vbi menſa nulla ex parte argentea erat, ſed ſolum operimentum illius. ; ac proinde ibi erratum fuiſſe in ſubſtantia , & contractum eſſe nullum , ſic explicuit *Cuiacius lib.* 2. *obſeruat. cap.*4. *Gothofredus dicta lege* 41. Ego dicerem eſſe illius legis ſpecialem deciſionem ob bonam fidem vtriuſque contrahentis ; neque ad alios caſus & contractus trahendum eſſe. Nam percipere non poſſum , quomodo in venditione vaſis & ære & auro non fuerit erratum in ſubſtantia ; ſiquidem compoſitum ex ære , & auro, quid diſtinctum eſt ab arte facto ex auro puro , ſed venditio facta fuit de artefacto ex auro puro. Ergo cum ſic non fuerit ; erratum fuit in ſubſtantia.

18. Secundò obſtat *lex rem alienam* 28. *ff. de contrahenda emptione.* Vbi expreſsè dicitur alienam diſtrahi poſſe : quia eſt emptio , & venditio; tametſi res emptori auferri poſſit. Idem habetur in *lege ſi emptione* 34. *eodem titulo. Et colligitur manifeſtè ex lege qui vas* 48. §. *vltimo ff. de furtis.* Vbi definitur vendentem rem furtiuam fieri dominum pretij , quod falſum eſſet , ſi venditio non teneret. At in huiuſmodi caſu videtur error commiſſus in ſubſtantia. Siquidem emptori nihil conceditur loco pretij à ſe exhibiti ; cum eius non fiat res furtiua. Hac enim ratione ſi emas rem propriam , nulla eſt emptio. Quia nihil tibi venditor concedit.

Reſpondeo admittendo venditionem & emptionem rei furtiuæ valere ; nego tamen errorem commiſſum eſſe in ſubſtantia. Et ad probationem dico rem furtiuam fieri emptoris de facto ; licet non de iure , & quod fiat de iure acquiri poſſe. Ex hoc ſufficit vt emptio & venditio teneat. Secùs contingit in emptione rei propriæ , quæ nec iure nec de facto acquiri de nouo poteſt. Neque obſtat huic emptionis valori quod poſſit ab emptore res furtiua euinci ; poteſt námque : ſed venditor etiamſi ignorans fecerit , tenetur pretium illi reddere: imò cogi poteſt ab emptore vt illi præſtet quantum ſibi intererat , habere rem euictam iuxta *legem vendita* 8. *lege euicta* 70. *de euictionibus.*

19. Dico ſecundò , ſi dolus verſans circa qualitates , & circuoſtantias contractus cauſam contractui dederit , validus eſt contractus iure poſitiuo ; venit tamen exceptione mali reſcindendus; ſi ſolubilis eſt ; ſiue contractus ſit bonæ fidei, ſiue ſtricti iuris. Hanc concluſionem optimè explicant & probant *Leonar. Leſſius lib.*2. *cap.*17. *dub.*5. *num.*31. *Ægidius de Coninch. de matrimonio diſp.* 23. *dub.*9. *num.*73. Conſentit licet non ſatis conſequenter *Baſilius Legionen. lib.* 4. *de matrimonio cap.*21. *num.*30.

Et quidem in contractibus ſtricti iuris tenet pluribus relatis *Molina tom.*2. *de iuſtitia tractat.*2. *diſp.*352. *in medio num.*14. Et probari poteſt ex *lege ſi id , quod aurum,* 22. *de verborum obligationibus.* Vbi ſi de te mihi promittente vas aureum ſtipulatus fuero , & contingit æneum eſſe , teneris mihi æneum dare , quia in corpore rei donatæ conſenſimos. At ſi vitium cognoſcens me fallere prætendiſti , doli mali clauſula tecum agere poſſum. Idem habetur in *lege* 1. *in fine ff. de pignoratitia actione.* Vbi ſi æs datum pro auro in pignus fuerit , tenet pignus æris ; & deceptus agere poteſt actione doli. Verum huiuſmodi leges concluſionem non probant ; ſiquidem in datione & receptione illius vaſis ærei, nulla deceptio commiſſa eſt. Non enim donanti ; quia liberè donat ſi vitium cognoſcit; & ſi illud ignorat ad maiorem ſummam affectus eſt. Non recipienti : quia meliùs eſt illi vas æneum habere , quam nullum. Solum ergo deceptio conſiſtit in eo , quòd promiſſio non impleatur , vt fuit ſtipulata. Ea de cauſa datur ſtipulanti actio doli mali aduerſus promiſſorem ſi ſciens fefellerit. Vera ergo probatio huius concluſionis in contractibus ſtricti iuris ſumi debet ex *lege dolo* 5. *ff. de inutilibus ſtipulationibus* , vbi ſi promiſſionem , quam quis metu vel dolo inductus fecerit , tu ſtipulatus fueris ; ſtipulatio tenet , eſto promittenti exceptio doli vel metus concedatur. Dolo (inquit conſult.) vel metu adhibito actio quidem naſcitur , ſi ſubdita ſtipulatio ſit ; per doli tamen mali vel metus exceptionem ſubmoueri petitio debet. Pro contractibus bonæ fidei videtur eſſe expreſſa *lex Iulianus* 13. *de actionibus empti:* Vbi vendens tigna carioſa , & pecus morboſum ; tametſi dolo fecerit , validè vendit; agíque poteſt aduerſus eum actione quanti minoris. Idémque probari poteſt ex *lege in venditionibus ff. de contrahenda emptione.* Vbi valet

vendi

venditio vini, qood iam acuit. Fateor his legibus reſpondeti poſſe, errorem non dare cauſam contractui, ſed pretij exceſſui. Siquidem derecto errore contrahens, ſed non eo ptetio. Sed quid ſi non contraheres? Dare ergo dolus ille poteſt cauſam non ſolum exceſſui ſed etiam contractui. Præterea clariſſimè conclofio probatur ex *leg. ſi dolo 5. cod. de reſcindenda venditione*, ibi. Si dolo aduerſatij deceptus venditionem pretij ſe feciſſe Præſes prouinciæ aditus animaduerterit. ſciens contrarium eſſe dolum bonæ fidei (quæ in huiuſmodi contractibus maxime exigitur) reſcindi venditionem iubebit. Tacite ergo inſinuant validam venditionem eſſe. Idem conſtat ex *leg. rem alienam 28. ff. de contrahenda empt.* Siquidem ibi emptor dolo in luctus eſt, exiſtimans tem emptam eſſe propriam venditoris.

Ratione probatur, quia error verſans circa cauſas motiuas & citcomſtantias conttactus relinquit ſanum conſenſum in contractus ſubſtaotiam. Ergo nulla eſt cauſa, quare ipſo iure nullus ſit. Adde ſi contractus nullus eſſet omnino, non ita facilè tedditur tatio, ob quam decipiens teneatur ſtare coottactui; ſi deceptus velit. Siquidem deceptio ſolum decipientem obligare poteſt, vt damna omnia, quæ ex contractus deceptione ſubſequuntor ſatisfaciat; non vt denuò conſentiat, & contractum celebret. Vnde eoim hæc obligatio ortum habete poteſt? Si ergo abſque nouo conſenſu ſtare contractui debet; ſignum eſt contractum in fauorem decepti validum eſſe.

20. Solum video aduerſus hanc ſcotentiam obiici poſſe *text. in leg. & eleganter 7. ff. de dolo*, vbi de minore qui vendiderat ſeruum ignorans, quod peculium haberet, dicitur, nullam eſſe venditionem, ſi in eo, quod venderet, circumſcriptus eſt. Ergo venditio, cui cauſam dedit noo tenet. Sed huic obiectioni facilè reſpondetur. Primò: ibi annullari venditionem in fauorem minoris. Quia fuit facta à minore ſine auctoritate iodicis. Quo in caſu nulla eſt obligatio ex parte minoris. *leg. in cauſa cognitione, §. item relatum ff. de minoribus*. Deinde ibi annullatur venditio non abſolutè; ſed in fauorem decepti: eo quòd deceptor poſſit agete actione redhibitoria, ſi velit. Quia ſuit deceptus non tam in venditione ſerui; ſed quia minos multo quam par eſt, vendidit ob peculium, quod ſeruus habebat. Sæpe enim in iure aliqui actos nulli dicuntur; non quia de facto nulli ſunt; ſed quia non ſunt firmi, ſed arbitrio vnius ex contraheotibus irritari poſſunt. Vt ex communi ſenteotia docet *Gloſſ. in leg. 1. Cod. de reſcindenda venditione*.

21. Deceptus ergo in his contractibus agere poteſt. Tum vt contractus reſcindatur. Quia iniurioſè conſentit. Tum vt decipiens reparet inæqualitatem, ſi ſtare contractui velit. Sic *Nauarr. cap. 22. num. 33. Molin. diſput. 352. concluſio. 1. & 2. Leſſius lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 31. Baſilius Legionenſis lib. 4. cap. 21. num. 33.*

22. Sed quid ſi ab alio tertio dolus eſt commiſſus contrahente ignaro? Credo non poſſe agere deceptum ad contractus reſciſſionem; ſed actione quanti minoris, (hoc eſt) vt contrahens ad æqualitatem reducat. Aduerſus deceptorē agere poteſt in id, quod ioteteſt, hoc eſt, vt lucrum ceſſans, & damnum emergens ex tali deceptione reſtituat. Sic aliis relatis docet *Molin. d. diſp. 352. concluſ. 3. Leſſius lib. 2. cap. 17. dubio 5. num. 33.* Et videtur probari ex *lege & eleganter 7. ff. de dolo & lege ſi*

proxeneta ff. de proxeneticis. Sed hoc intelligendom eſt caſu, quo coutractus ſit ex vttaque parte, vel ſaltem ex altera completos. In hoc enim caſu ios non concedit actiooem redhibitoriam, ſed actionem quanti minoris aduerſus contrahentem. At ſi contractus integer ſit, cum deceptus errorem cognoſcit, non videtur in conſcientia obligatus, contractom perficere. Quod optimè probat Leſſius ſupra. Primò in contractu ſponſalium, ad cuius executionem uon obligaris; ſi deprehendis aliquid ſubeſſe, quod te à coutrahendo rertaxiſſer. Secundò ex obligatione cuiuſlibet contractus, quæ ceſſat, ſi res notabiliter muteotur; & in cognitione contrahentis ſunt res notabiliter mutatæ. Tertiò ex ſtylo contrahentium, qni non videntor ſe obligare velle implere cootractom ſi ſe graoiter deceptos iouenjant.

23. Sed quid ſi nullus alius te in errorem induxit, ſed tu ignorans vitium, cootraxiſti illa ignorantia ductus? Diſtinguendum eſt: ſi alier contrahens conſcius fuit erroris; credo te poſſe contractum teſcindere. Quia cenſetur particeps doli, & peccare contra iuſtitiam, & obligationem cuilibet conttaheoti à iute impoſitam in *lege 1. ff. de adilitio edicto, & lege 13. de actionibus empti.* manifeſtandi occulta rei vitia. Sic optimè *Molina tract. 2. de iuſtitia, diſput. 353. concluſio 1. Leſſius lib 2. cap. 17. num. 33. in fine.* Subdit tamen Leſſius ſepoſito illo iure poſitiuo non habere hanc ex iuſtitia obligationem; ac proinde contractum firmum eſſe, & ſolum dari actionem quanti minoris. At ſi alter contrahens ignarus fuit erroris; tam iure poſitiuo, quam naturali contractus firmus perſiſtit, ſi completus eſt; debet tamen ad æqualitatem reduci. Si autem re integra deregatur errot, ceſſat obligatio contractum implendi vt num. præcedenti dictum eſt.

Aduerte, ſi in contractu deceptus fueris vltra dimidium iuſti pretij; quod ſolum in contractibus bouæ fidei interuenire poteſt, te poſſe agere vel ad reſciſſionem contractus, vel ad illius æqoalitatē; eſto cōttrahens erroris particeps uon fuerit. Quia ita iute tegio cautum eſt. Sic paſſim Doctor.

24. Verum ſi dolus verſans circa accidentia incidit in contractum ſtricti iuris, contractus vtroque foro tenet; ſolúmqoe deceptor tenetur in conſcientiæ ſoro contractum ad æqualitatem reducere, & decepto competit exceptio de dolo, ſi contractus ex ſua parte non ſit completus; ſi verò completus ſit, competit actio de dolo, vt damnum illatum teſatciat. Sic aliis telatis. *Molin. diſp. 352. concluſ. 6.*

25. Quod ſi in contractum bonæ fidei dolus incidat; valet contractus vtroque foro; nec venit reſcindendus, niſi læſio ſit vltta dimidium iuſti pretij. Quia de hac reſciſſione iura non loquuntut; & cum contractos abſolutè voluntarius fuerit; non videtur decipiens obligatus, reſciſſioni conſentite; tenetur ramen deceptor in conſcientiæ foro contractum ad æqualitatem reducere; eſto inæqualitas infra dimidium iuſti pretij ſit commiſſa. Deceptus verò ſi contractum non impleuit, doli exceptionem habet: ſi autem compleuit, agete poteſt, vt ſibi damnom teparetur, ſi læſus fuit, & reparari poteſt. Sic *Molina dicta diſp. 352. concluſ 4. Leſſius lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 28.* Et colligitur ex *cap. dilecti 3. de emptione & venditione*, & ibi *Gloſſ.* His poſitis.

26. Facilè percipete potes: qua ratione Iuramentum appoſitum conttactibus dolo vel errore celebratis, obligationem inducat? Cum enim huiuſmodi Iuramentum vt dictum eſt appoſitum ſit eontractibns ad augendam illorum obligationem, pro natura conttactus obligationem habet. Quapropter ſi contractus nullus eſt, & Iuramentum nullum eſt. Si vetò eontractus validus eſt, veniátque reſcindendus; eodem modo reſcindi poterit non obſtante Iuramento. Quia Iuramentum continet omnes reſtrictiones, & conditiones, quas contractus habet. Sic pluribus firmat *Couarr. de pactis* 1. *p.* §. 4. *in principio. Gutierrez de Iuram. confirmatorio.* 1. *p. cap.* 37. *num.* 2. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 7. *per totum*.

Pvnctvm VI.

Quæ materia requiſita ſit in Iuramento promiſſorio, vt obligationem inducat.

1. *Debet eſſe materia poſsibilis.*
2. *Quid ſentiendum ſit de promiſsione facti alieni.*
3. *Debet eſſe materia licita, & honeſta.*
4. *Diuerſimode loquendum eſt de materia Iuramenti in gratiam Dei, vel hominum facti.*
5. *Explicatur textus difficilis in cap. commiſſum de ſponſalibus.*
6. *Iuramentum de re illicita non indiget relaxatione.*

EXplicuimus, quæ requitantut ex parte iurantis, vt Iuramentum obliget. Videndum quid ex parte obiecti ſeu materiæ promiſſæ.

1. Primò certum eſt ſecundum omnes debere eſſe Iuramentum de rebus tibi poſſibilibut. Nam iurare quæ tibi impoſſibilia ſunt temetarium eſt: cum non poſſis facere verum, quod inras.

2. Hinc videtut colligi, peccatum eſſe, promittere ſub Iuramento factum alienum. Quia quod ab alterius voluntate pendet, in tua poteſtate ſitum non eſt. Non enim potes voluntatem alterius cogere & neceſſitare. Et quidem ſi vt verba ſonant, Iuramentum accipiendum eſſet, clarum eſt, graue eſſe peccatum, factum alienum iurare. Quia eſt Iuramentum de te tibi impoſſibili. Sed cum alienum factum ſub Iuramento promittis. v. g. Petrum fore ſoluturum, val matrimonium contracturum, non eo ſenſu Iuramentum accipis, vt de facto Petrus ſoluat, vel contrahat, ſed vt ſolnat, vel contrahat quantum in te eſt; ac proinde non tam factum alienum, quàm proprium promittis. Eáque de cauſa validum, & licitum eſt Iuramentum. Et ratio eſſe poteſt; quia Iuramento ineſt ea virtus, vt ſi non valet actus eo modo, quo ſonat, valeat eo modo, quo valere poterat. Vt multis allegatis probat *Gutierr.* 2. *p. de Iuram. confirm. cap.* 2. *à num.* 3. *& ſequentibus, Couarr. de pactis* 2. *p.* §. 6. *num.* 1. *verſ.* 13. Ergo Iuramento facto de ſolutione Petri, quia illo obligari non potes, vt Petrus cum effectu ſoluat; obligaris tamen ad procurandnm. Quod decidi videtur in *cap. ex reſcripto, de iureiurando*. Vbi quidam Monachi & ſæculares iurarunt, Abbatem tremens Eccleſiæ, conuentionem factam de ſoluenda pecunia, adimpleturum; quibus interdicitur ingreſſus Eccleſiæ, ſi non fecerint Iuramentum adimplere; ſicut iurarunt. Infertur ergo iurare ſe daturos operam, vt conuentio obſeruaretur. Et ita docet ibi *Gloſſ. verbo inhibeatis, & Abbas ibi, & in cap. ex litteris*, & ſecundò, *num.* 6. *de ſponſalibus, Couarr. de pactis* 2. *p.* §. 5. *num.* 2. *Gutierrez de Iuramento* 1. *p. cap.* 44. *num.* 3. *Anton. Gomez* 2. *variarum cap.* 10. *num.* 23. *Sanch. lib.* 3. *in Decal. cap.* 9. *num.* 7. *& lib.* 1. *de ſponſalibus, diſp.* 24. *num.* 7. *& Suar. lib.* 1. *de Iuram. cap.* 10. *num.* 4.

Et licet iute communi, & antiquo regni Caſtellæ promiſſio abſolnta de facto alieno non obliget, §. *ſi quis alium*, & §. *ſi quis alteri inſtitut. de inutilibus ſtipulationibus. leg.* 11. *tit.* 5. *partita* 5. Sed neceſſariò debet promittens, expreſsè promittere ſe curaturum aut facturum, vt alius exequatur tale factum; aliquibus tamen caſibus exceptis; quod adducit *ſupradict. lex partita & Gloſſ. in d.* §. *ſi quis alium, & Couarr. de pactis*, 2. *p.* §. 5. *nu.* 1. *Molin. tom.* 2. *de iuſtit. diſp.* 268. §. *quoad ſecundum. Sanch. lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 24. *à num.* 3. Tamen ſi Iuramento firmetur promiſſio de facto alieno; omnes conueniunt, etiam iure communi promittentem obligari; vt quantum in ſe eſt, procuret de facto adimpleri. Tenent ſupradicti Doctores. Quia in illo ſenſu intelligitur, Iuramenti promiſſionem ſumi. Neque ſatisfaceret ſi ſimulatè (hoc eſt, por complimiento) curaret adimpleri. Quia non ſimulatam diligentiam, ſed veram ſub Iuramento promiſit. *Couarr. de pactis*, 1. *p.* §. 5. *n.* 3. *Sanch. lib.* 1. *de matrimonio diſp.* 24. *num.* 11. *&* 12. *& lib.* 3. *in Decal. cap.* 9. *num.* 7. *fine. Molina dicta diſp.* 268. §. *quod ſi in fine*.

Dixi te eſſe obligatum, ſi factum alieuum ſub Iuramento promittas; & promiſſio acceptata eſt. Sæpe enim factum alienum iuras non ſub promiſſione, ſed ſub enunciatione; cuius Iuramenti ſenſus alius non eſt, niſi te credere, & perſuaſum eſſe factum illud exequendum fore; ſicut cum iuras pluuiam eſſe futuram, & ægrotum recuperaturum eſſe ſalutem. In quibus Iuramentis ſolum iuras, te id credere; non tamen intendis obligari ad aliquam diligentiam præſtandam. At quoties materia capax eſt diligentiæ propriæ; & non conſtat, te ſub ennnciatione iurare, reputandus es ſub promiſſione iuraſſe & ad faciendam diligentiam te voluiſſe obligari. *Sanch. lib.* 3. *in Decalog. cap.* 9. *num.* 7.

3. Secundò materia Iuramenti promiſſorij debet eſſe licita & boneſta. Nam Iuramentum eſſe non poteſt vinculum iniquitatis; vt expreſsè habetur *cap. quanto de iureiurando, & tradunt omnes.* Quod ſi in aliquibus textibus dicatur, Iuramentum ſeruandum eſſe, modo non vergat in diſpendium ſalutis æternæ; vt dicitur *cap. cum contingat. de iureiurando*, non inde inferre potes, Iuramentum de peccato veniali ſeruandum eſſe. Nam eſto peccatum veniale immediatè non vergat in diſpendium ſalutis æternæ: quia non priuat gratia, nec pœnis æternis committentem addicit. At quia ad id diſponit; mediatè vergit in diſpendium ſalutis æternæ. Et præterea; quia niſi purgetur; impedimento eſt ne in vitam æternam ingrediatur. Eáque de cauſa Iuramentum de illo faciendo nunquam obligare poteſt. Imo neque Iuramentum de re indifferente aliquam obligationem

tionem habere poteſt. Quia eſt vanum, & inutile, & conſequenter Deo placere non poteſt. Sic *Suar. lib. 2. cap. 16. per totum. Vaſquez opuſc. de teſtamentis. cap. 3. dub. 3. num. 38. Baſilius Legionenſis. lib. 12. de matrimonio cap. 8. num. 28.* Aduerto tamen aliquando tem de ſe indifferentem talem non eſſe, ſed honeſtiſſimam. Quia ad bonum finem conſequendum conducit, & in ordine ad illum ſub Iuramento promittitur. Hac de cauſa Iuramentum non tranſeundi per hanc viam, quæ tibi occaſio eſt peccandi, eſt Iuramentum de re honeſtiſſima; tametſi alias tranſitus, vel non tranſitus quid indifferens ſit. *Bonacin. tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 4. num. 2.*

4. Sed quia Iuramentum in gratiam Dei, vel hominum fieri poteſt; diuerſa eſt vtriuſque materia. Si enim Iuramentum factum ſit in gratiam Dei, coincidit cum voto; ac proinde debet eſſe non ſolum de materia licita, & honeſta; ſed etiam non impeditiua maioris boni. Quia aliter in gratiam Dei eſſe non poteſt. Sic *Soto lib. 7. de iuſtit. q. 1. art. 3. circa ſecundam concluſionem, & lib. 8. qu. 1. art. 7. ad 2. Nauarr. ſum. cap. 12. num. 16. Suar. lib. 2. de Iuram. cap. 12. num. 11. Sanch. aliis relatus lib. 3. ſum. cap. 9. à num. 11. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 4. n. 20. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. quæſt 1. punct. 4. num. 1. & 2.* Si verò Iuramentum in vtilitatem hominis fiat, contentum eſt, vt obligationem inducat, honeſtate materiæ promiſſæ; eſto maius bonum impediat. Quia in promiſſione ſemper ſpectatur quid gratiùs ſit ei, cui fit promiſſio. Cum autem homini ſæpè gratiùs ſit, quod minus bonum eſt; ea de cauſa Iuramentum de minori bono in eius gratiam factum obligat. Secus verò ſi in gratiam Dei eſſet. Quia Deo gratiùs eſſe non poteſt, quod minus bonum eſt.

Ab hac doctrina excipitur promiſſio liberalis matrimonium contrahendi, quam non teneris ſeruare ſi religionem ingredi volueris. Quia ob perfectionem ſtatus religioſi hæc promiſſio liberalis hanc à iure imbibit conditionem, niſi meliorem ſtatum elegero. Vt deciditur *expreſſè cap. ex publico de conuerſ. coniugatorum. & tradunt ibi Doctores.*

5. Solum obſtat textus difficilis in *cap. commiſſum deſponſalibus.* Vbi de eo qui iurauit fœminam ducere, volebatque religionem intrare; dicit Pontifex; tutius eſt (religione Iuramenti ſeruata) priùs contrahere, & poſtea ſi elegerit ad religionem migrare; ſi tamen poſt deſponſationem copula non dignoſcitur interueniſſe carnalis. Sentit ergo Pontifex meliùs eſſe Iuramentum ſeruare, quam religionem ingredi. Ergo illud Iuramentum non habebat illam tacitam conditionem.

Gloſſa, Abbas & alij in ſupradicto cap. Henric. lib. 11. de matrimon. cap. 13. num. 15. Affirmant, Pontificem loquutum fuiſſe ſecundum opinionem vulgi; ſecundum quam tutiùs eſt, propter Iuramentum contrahere non verè, ſed ſimulatè, vt hoc ſimulato coniugio fiat Iuramento ſatis; & poſtea religionem intrare. Sed hæc interpretatio ſuſtineri non poteſt. Quia Pontifex non eſt ibi interrogatus de vulgi opinione, ſed de rei veritate; in qua decidenda & definienda, vulgi opinionem ſequi non debebat: præberet enim occaſionem errandi, vt bene aduertit. *Sanch. lib. 1. de ſponſalibus diſp. 43. num. 5. & Suar. lib. 2. de Iuramento cap. 13. num. 5. Baſilius Legionenſis lib. 12. deſponſalibus c. 10. num. 9.* Secundò reſpondet *Innocentius ibidem* quem ſequitur *Caniſius in dicto cap. Couarr. 4. Decret. 1. p. §. 5. num. 11. Sanchez d. diſput. 43. num. 5. Baſilius Legionenſis lib. 12. cap. 10. num. 12.* Pontificem reſpondiſſe, tutius eſſe eum, qui firmo propoſito religionem amplecti non vult, ſed eam in voluntate quaſi tepida habet; & ex alia parte inſtat tempus pro quo factum eſt Iuramentum, debere Iuramentum adimplere. Ne elapſo termino, & religionem non profitente, periurus exiſtat: poſtea verò ſi elegerit, poterit ad religionem migrare, cum trimeſtre ei ad deliberandum concedatur. Sed non placet hæc interpretatio. Quia ſupponit plura, quæ ex textu nullatenus colliguntur. Supponit inſtare tempus, intra quod fides data de matrimonio contrahendo vrgebat; & deinde ſupponit iurantem non habuiſſe deliberatam voluntatem ingrediendi religionem, cuius contrarium videtur colligi ex textu. Siquidem dicit priuata lege ductus, ad frugem melioris vitæ tranſire ſuſpirat. Vnde & inſinuatur voluiſſe: quia votum eſt priuata lex. Et indicatur efficaciter deſideraſſe. Siquidem pro religione amplectenda ſuſpirabat. Et præterea etiam ſi concedamus hæc omnia, videlicet inſtare tempus, in quo fides data de matrimonio contrahendo vrgebat; & promittentem nolle ſtatim ingredi; ſed dubium eſſe & incipere deliberare; adhuc non debebat Pontifex reſpondere, tutius eſſe. Quia hæc verba indicant conſilium; ſed debebat dicere tutum eſſe, neceſſarium & obligatorium, ne periurus exiſteret violando Iuramentum non ingrediens religionem. Quapropter interpretatio, quam *Suarez lib. 2. de Iuramento, cap. 13. à num* 8. adducit, mihi probabilior apparet; neque Pontificem ſupponere in illo textu, iurantem contrahere matrimonium cum aliqua, non teneri illam ducere. Siquidem ſolum dicit tutiùs eſſe. Maximè cum hoc Iuramentum ſortiatur naturam actus, cui adiungitur. Quippe in illius confirmationem fit. Cum ergo actus, cui adiungitur, excipiat religionis ingreſſum. Iuxta *cap. ſicut & vlt. de ſponſalibus*; efficitur ſane, & Iuramentum eam exceptionem habere. Hoc poſito: inquit Pontifex, tutiùs eſſe, ſic iurantem contrahere animo non conſummandi, ſed ad religionem migrandi admonita ſponſa de tali animo & voluntate. Fortè enim ſponſa habebat cauſam, ob quam ei gratus ſit hic momentaneus contractus; & ex alia parte non impeditur à religionis ingreſſu, cum poſſit ſtatim ad illam migrare. Deinde fit ſatis ſponſæ; cum certior facta ſit de intentione contrahentis; ac denique non poteſt neque apparenter violator Iuramenti iudicari. Si verò Iuramentum fuiſſet factum non ſolum de contrahendo, ſed etiam de conſummando matrimonio, non diceret Pontifex tutiùs eſſe contrahere & conſummare; ſed potius tutiùs eſſe, religionem ingredi.

6. Peres an Iuramentum quod fit de re illicita relaxatione indigeat? Rationem dubitandi fecit *tex. in cap. venerabilem, 34. de electione. §. idem etiam.* Vbi de quodam, qui regnum ſibi vſurpauit contra Iuramentum factum, dicitur ad plenam illius excuſationem non valere allegationem de Iuramento illicito. Quia debebat priùs ſedem Apoſtolicam conſulere. Sentit ergo Pontifex, Iuramentum de re illicita relaxandum eſſe. Deinde cauſat dubium *textus in cap. cum quidem 12. de iureiurando §. illi verò.* Vbi dicitur, eos qui iurarunt non loqui patri, vel matri, neque eis ſubuenire;

abſoluendos eſſe ab illius obſeruantia Iuramenti, cum illicitum ſit, ergo illicitum Iuramentum relaxatione indiget.

Cæterum omnino tenendum eſt, nullius relaxationis opus eſſe. Quia relaxatio eſt ad tollendum vinculum. At Iuramentum de re iniqua non vincit; quia non eſt vinculum iniquitatis. Non igitur indigere poteſt relaxatione. Et tradit aliis relatis *Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſp. 32. num. 2. & ad textum in cap. venerabilem* reſpondemus, in illo caſu non fuiſſe certum Iuramentum de re illicita fuiſſe, ſed ſatis dubium, eáque de cauſa conſulenda erat ſedes Apoſtolica, vt priùs dubium decideret. Sic *Gloſſ. ibi, Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 18. num. 12. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 13.* Ad textum verò in *cap. cum quidam.* Innocentius, Cardinalis, & Felinus relati à *Couarr. de pactis. 2. p. initio num. 4.* cenſent abſolutionem ibi fuiſſe neceſſariam. Quia aliquando abſque peccato fieri poteſt, vt quis nec parentes alloquatur, nec illis ſubueniat; & ob huius caſum relaxatione indigere. Verùm vt rectè *Couarr. ſupra* hoc non probat Iuramentum obligare. Nam eſto aliquando abſque peccato fieri poſſit, parentes non alloqui, neque eis ſubuenire; cum id in eorum vtilitatem non cedat; ſed potiùs in damnum. At quia ſemper melius eſt eos alloqui, etiam nulla obligatione vrgente; ideo Iuramentum, quod in vtilitatem hominum non cedit, obligare non poteſt. Quia eſt maioris boni impeditiuum; præcipuè quia ibi ſupponit Pontifex, Iuramentum eſſe de re illicita. Siquidem dicit illicitum eſſe, & contrarium rationi. Quare ipſe Couarruuias dupliciter reſpondet, primò: cum Gloſſa, Hoſtienſi, Immola & Panormitano, abſolutionem requiri non de iure, ſed ad cautelam. Secundò reſpondet, non eſſe abſolutionem concedendam à Iuramento, ſed à peccato in iurando commiſſo. Vtraque ſolutio non placet, non prima; quia abſolutio ad cautelam ſolùm datur, cum dubium eſt, obligetne Iuramentum. At in præſenti caſu cum dicat Pontifex, Iuramentum eſſe illicitum, ſecundum omnium ſententiam nullam inducit obligationem: imo (vt rectè dicit *Sanchez dicto lib. 3. cap. 9. num. 13.*) dedecet maximè ius canonicum velle talis Iuramenti abſolutionem expoſtulare etiam ad cautelam: cum ex hac parte reuocet in dubium, Iuramentum rei peſſimæ non obligare. Neque item ſecunda ſolutio placet; quia aliud eſt abſolui ab obſeruatione Iuramenti; aliud à peccato iurandi; præcipuè cum in illo textu dicatur, pro peccato iurandi iniungendam eſſe pœnitentiam; in quo ſatis diſtinguitur abſolutio à Iuramenti obſeruantia ab abſolutione à peccato iurandi. Quapropter reſpondeo cum *Sanchez ſupra, num. 13. & Suarez. lib. 2. cap. 15. n. 8,* Verbum abſoluendi in illo textu poſitum eſſe pro abſolutione declaratiua nullitatis Iuramenti, non pro abſolutione diſſolutiua Iuramenti. Qui modus loquendi ſatis eſt vſitatus in iure vt conſtat ex allegatis in *Gloſſ. in cap. audiuimus 24. quæſt. 1.* Additque vltimo Suarez dici poſſe, iurantes rem illicitam abſoluendos eſſe, ſi ipſi petant; non quia neceſſaria ſit abſolutio; ſed vt eorum ſcrupulo ſatisfaciat; ſicut datur priuilegium petenti illud, etiam vbi non eſt neceſſarium. Conſentit in his *Baſilius Legionenſis lib. 12. de ſponſalibus, cap. 8. num. 14. & 15.*

PVNCTVM VII.

Expenduntur aliqua Iuramenta, in quibus dubium eſt, qualis ſit eorum materia.

VT pleniùs intelligatur materia Iuramenti promiſſorij, placuit frequentiores caſus examinare, in quibus aliquod dubium eſt; an reperiatur materia conueniens ad obligationem inducendam?

§. I.

De Iuramento non ludendi.

1. *Aliqui cenſent, hoc Iuramentum abſolutè ſumptum obligatorium non eſſe.*
2. *Quoad abſtinentiam à ludo immoderato obligatorium eſt.*
3. *Poteſt obligare quoad abſtinentiam à ludo moderato.*
4. *Ex fine iurantis colligendum, quando promittatur abſtinentia à ludo moderato.*
5. *Sub Iuramento non ludendi non comprehenditur ludus per interpoſitam perſonam.*
6. *Ex fine iurantis colligendum eſt quando ſit peccatum mortale, vel veniale ludere.*
7. *Quid dicendum de Iuramento non ludendi cum hac perſona, in hac domo, vel hoc ludi genere.*

DVpliciter Iuramentum non ludendi præſtare potes; vel abſolutè, vel ſub aliqua determinatione. Si abſolutè Iuramentum præſtes. Aliqui Doctores cenſent, non obligare. Quia non eſt de materia licita; ludus enim moderatus, tum in tempore, tum in quantitate ob leuamen naturæ aſſumptus actus eſt virtutis Eutrapeliæ. Iuxta *D. Thom. 2. 2. qu. 168. art. 2. in corpor.* Sed illud Iuramentum ſic abſolutè ſumptum hunc ludum excludit. Ergo excludit actum virtutis. Ergo non eſt obligatorium. Sic *Nauarr. cap. 12. num. 11. Manuel. Rodriguez 1. tom ſumm. cap. 189. num. 10.*

2. In hac re primò certum eſt, hoc Iuramentum eſſe obligatorium, ſaltem quoad abſtinentiam à ludo immoderato. Quia ſecundum hanc partem eſt de re licita & honeſta. Neque Nauarrus, nec Manuel contradicunt; ſed potiùs affirmant, Iuramentum de non ludendo in hoc ſenſu eſſe accipiendum; nempe de non ludendo ludo immoderato, & periculoſo. Quia debet fieri interpretatio vt minorem, quoad fieri poſſit, obligationem inducat. Iuxta *leg. quidquid adſtringendæ, ff. de verborum obligationibus, & aliis relatis tradit Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Iuramento, p. 16. num. 4.*

3. Deinde credo obligatorium eſſe poſſe; eſto comprehendat ludum moderatum. Nam licet moderatus ludus actus virtutis ſit. At perfectior actus virtutis eſſe poteſt, ob pœnitentiam & carnis mortificationem hac recreatione carere. Sunt enim aliqui actus virtutis à quibus abſtinere perfectior actus virtutis eſt; vt eſt matrimonium, comeſtio ciborum ſaluti vtilium, cum amicis

politicè

Digitized by Google

politieè eouuerſare. Intet hos ergo ludus honeſtus enumerandus eſt à quo abſtinete ob bonum finem perfectius eſt. Obligare ergo poteſt hoe Iurameorum. Sic docer *Sanchez lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 4. *num.* 4. *&* 5. *& lib.* 3. *ſum. cap.* 18. *num.* 2. *&* 3. *& Bonacina ſupra.*

4. Petes quando cenſeberis ; io Iuramento abſolutè ſumpro non ludendi, comprehendere velle ludum moderarum ? Reſpondeo, ex fine, quo motus es ad iurandum, hoc eſſe deſumendum. Si enim Iuramentum feciſti intentione virandi pecenniæ prodigalitatem, & iacturam (vt frequentiùs fieri ſolet) vel tixas, iurgia, Iuramenta inconſiderata, aliáque mala ; clarum eſt ludum moderarum ſub tali iuramenro non comprehendiſſe. Quia ex ludo moderato & honeſto, illa mala non oriuorur ; ceſſaret enim illius honeſtas, quoties illorum malorum periculum adeſſer, verum ſi ea intentione iuraſti vt ludi delectarione careres, & temporis iacturam virares vt ſic ad grauiora negotia pertractanda, & diuinas tes contemplandas expeditior exiſteres, abſque dubio moderatus ludus tam in quantitate, quam in tempore; ſub huiuſmodi iuramenro compreheoderetnt & obligarionem inducerer. Quia eſt Iuramenrum de perfectiori actu virtutis pertinenre ad pœnitentiam vel religionem. Sic *Sanchez locis relatis.* At quia huiuſmodi finis eſt nimis perfectus, regularirer non eſt præſumendus appnſitus niſi elatè eonſtet ; & conſequenter nec Iuramentum non ludendi comprehendere ludum moderatum. *Sanchez lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 4. *num.* 5.

5. Aduerte ſub hoc Iuramento oon ludendi, ex quocunque fine factum ſit, non comprehendi ludum per interpoſiram perſonam, cui pecunias tradis, vt nomine tuo ludat ; tametſi ludentem aſpicias. Quia propriè, & in rigore non ludis. Et cum Iuramenti obligatio ſtrictè interpretanda ſit; non deber extendi ad hunc ludum mediarum, & remorum. Neque obſtat ex huiuſmodi ludo ſequi eandem iacturam temporis, pecuniarum, ae ſi tu ipſe luderes. Quia non eſt attendendum, an finis Iuramenti concurrat ; ſed an ſub materia promiſſa compreheodatur. *Sanchez lib.* 3. *in Decalog. cap.* 18. *num.* 7. tametſi *Bonacina dicta diſp.* 4. *qu.* 1. *punct.* 16. *num.* 5. contradicat.

6. Ex fine quo motus es ad iurandum colligere debes qui ludus ſit peccarum morrale ; ſi enim ex fine illo perfecto carendi ludi delectatione & vitandi iacturam temporis iuraſti, ſpectandum eſt potiùs tempus inſumptum quam quantitas, quia magis præiudicat fini Iuramenti, ſi enim vltra duas horas inſumeres, tametſi modicam, luderes quantitatem, mortalitet peccares èconrra vero ſi breui tempore ludo vacares, notabilem quantitatem exponeres, venialiter raorum peccares. *Sanchez lib.* 3. *in Decalog. cap.* 18. *num.* 3. Si verò finis fuit vitare iacturam pecuniæ, & prodigalitatem, ex quantitate pecuniæ expoſitæ, & non ex tempore deſumenda eſt grauitas culpæ, vt de ſe conſtat. Eſt tamen maximè aduertendum, quantitatem, qoæ reſpectu vnius eſt modica, reſpectu alterius grauem, & grauiſſimam eſſe. Equiti enim diuiti & nobiliſſimo modica quantitas cenſeri debet, quod vno vel altero die tria vel quatuor ſcuta aurea ludendo inſumar, quæ ſi operarius inſumeret, grauem quantitatem conſumpſiſſe cenſendus eſt.

Deinde ex ſupradicto fide Iutamenti colligete debes ; an poſſis ludete nomine alieno ? Si enim tibi conſtat, motum fuiſſe ad iurandum, ne tempus tereres inutiliter, elarum eſt ludum nomine alieno comprebendi, eum ad huiuſmodi finem per accidens ſit, quod nomine proprio vel alieno ludas; & ex alia parte verè, & propriè ludis. *Sanchez lib.* 3. *ſum. cap.* 18. *num.* 6. Idem eſt ſi ob vitandas domeſticas diſcordias, & rixas ortas ex eo, quod detenrus in ludo, ſero domum veoias; tuóque muneri non ſatisfacias, Iuramentum non ludendi præſtitiſti ; nequaquam nomine alterius ludere poteris ob eandem rationem. Quia hic ludus & ſub materiæ, & ſub fine Iuramenti eſt comprehenſus. *Sanchez ſupra*; verum ſi ob vitandam rei familiaris iacturam, iuraſti noo ludere, ludus pecuniæ alienæ ooo eſt comprebenſus ſub Iuramenti fine; imò oeque eriam hic ludus viderur comprehenſus ; quando finis Iuramenti fuir, vitare inconſiderata Iuramenta, blaſphemias, diſcordias, rixas, & ſimilia. Quia regularirer hæc mala ex iactura pecuoiæ propriæ, & non alienæ naſcuntur. *Sanchez dicto lib.* 3. *in ſum. cap.* 18. *num.* 6.

7. Verum ſi Iuramenrum nou ludendi ſub aliqua determinatione præſtes ; nempe non ludendi cum bac perſona determinata, in hac domo, hnc ludi genere ; & liber maneas ad ludendum cum aliis, & iu aliis domibus, aliisúe ludi generibus: Spectare debes finem, quo motus es ad iurandum, vt inde obligationem colligas. Si enim finis honeſtus fuir. Quia intendis vitare ſpecialem occaſionem, quæ tibi ex illo genere ludi ; vel eum illa perſona ; aut in illa domo prouenit, amittendi tempus longum, magnam pecuniarum quantitatem ; aut rixandi; ſane Iuramentum illud obligar, dum talis occaſio perſeuerat. Quia illo euentu non eſt Iuramentum de re indifferenti, & vana, ſed honeſta, & vtili. At ſi finis Iuramenti malus fuir ; eo quòd in vindictam, & in ſignum malæ voluntatis iutaſti non ludere cum hac perſona, vel in bac domo &c. Nequaqnam Iuramentum obſeruandum eſſet. Quia non debet aſſumi, vt fomentum iniquitatis. Idem eſt ſi iuraſti ob finem vanum, & ſuperſtitioſum ; eo quòd credebas omnia tibi cum tali perſona, aut in tali domo, aut illo ludi genere infæliciter euenire, & aduerſarium eſſe bene fortunarum. Abſtinentia enim à ludo ob illum finem, ſuperſtitio eſt, non ergo poteſt eſſe Iuramenti materia. Sic *Nauarr. cap.* 12. *num.* 28. *fine. Sotus lib.* 7. *de iuſtitia quaſt.* 1. *art* 3. *verſ. iis demum. Man.* 2. *tom. ſumm. cap.* 94. *num.* 6. *Sanchez lib.* 3. *in Decalog. cap.* 18. *num.* 9. *Bonacina tom.* 2. *ſumm. diſp.* 4. *punct.* 4. *num.* 2.

§. II.

De Iuramento non mutuandi, nec fideiubendi, nec emendi auctiori pretio, nec vendendi minori.

1. *Communis ſententia defendit Iuramentum non mutuandi & non fideiubendi non obligare.*
2. *Explicatur ſupradicta communis ſententia, ſpectandum eſſe finem Iuramenti.*
3. *Deinde ſpectanda eſt forma Iuramenti.*
4. *Deinde ſpectanda eſt perſona, quæ hoc Iuramentum praſtat.*

5. Iura

5. *Iuramenta non emendi auctiori pretio, nec vendendi viliori obligatoria non ſunt.*

1\. COmmunis ſententia eſt, Iuramenta non mutuandi nec fide iubendi, irrita eſſe, nullamque obligationem parere. Sic *Abbas in cap. ſi verò de iureiurando num.* 9. *Conarr. de pactis,* 1. *p.* §. 6. *num.* 7. *Nauarr. cap.* 11. *num.* 16. *Gutierrez de Iuramento* 1. *p. cap.* 72. *à num.* 5. *Sanchez alios referens lib.* 4. *de voto cap.* 9. *num.* 18. *Suarez lib* 2. *de Iuram. cap.*17. *num.* 11. Ratio ea eſt: Quia mutuare, & fideiubere, opera ſunt miſericordiæ & charitatis, & aliquando ea præcepto. Ergo Iuramentum de illis non præſtandis non poteſt eſſe de re licita & honeſta.

2\. Hæc tamen, communis ſententia explicatione indiget. Debet námque in his Iuramentis ſpectari, tum finis, tum forma iurandi, tum perſona quæ iurat. Quia ex illis valor vel nullitas Iuramenti colligendus eſt. Moueri enim potes in his Iuramentis ob honorem Dei, ob vtilitatem propriam, ob alienam. Si monearis ob honorem Dei; clarum eſt, hæc Iuramenta abſolutè facta irrita eſſe. Siquidem ſic facta non cedunt in eius honorem; cum obſtent operibus præcepti, conſilij & pietatis. Si ob commoditatem propriam, ne ſcilicet ea mutuatione & fideiuſſione grauem rei familiaris iacturam patiaris, vt ſæpe contingit, motus fueris ad iurandum, non mutuare, nec fideiubere; fateor finem eſſe honeſtum; ſed quia generaliter loquendo maius bonum eſt, mutuare & fideiubere, præcipuè cum aliqua non leuis neceſſitas proximi vrget; ideo exiſtimo, neque in hoc caſu obligatorium eſſe Iuramentum, non mutuandi, non fideiubendi, vtpote quod priuat maiori bono. Sic *expreſſe Suarez d. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 12. Si verò Iuramentum, non mutuandi neque fideiubendi, præſtitiſti in gratiam, & vtilitatem tertij, nempe filiorum creditorum, aut vxoris; diſtinguendum eſt, ante illorum acceptationem vel poſt illam: Ante acceptationem reuocare Iuramentum pro libito potes. Quia ſequitur promiſſionis naturam, quæ vires non habet antequam ſit acceptata ab eo, in cuius gratiam facta eſt. At poſt acceptationem tenet Iuramentum, & ſeruandum eſt in omnibus illis caſibus, in quibus, mutuatio, & fideiuſſio obligatoria non ſit. Quia Iuramentum in vtilitatem tertij factum, & ab eo acceptatum ſeruandum eſt, quoties ſeruare potes abſque diſpendio ſalutis æternæ, niſi ille tertius remittat. Sic *Suarez dicto lib.* 2. *de Iuram. cap.* 17. *num.* 12. *Sanchez lib.*4. *ſum. cap.* 8. *num.* 18.

3\. Deinde ſpectare debes formam Iuramenti. Nam ſi Iuramentum, non mutuandi non fideiubendi fuit emiſſum non abſolutè, ſed ſub hac reſtrictione, & conditione; niſi examinatione facta, & conſilio ſumpto videris expedire, Iuramentum tenet. Quia hoc Iuramentum non prohibet mutuum & fideiuſſionem abſolutè, ſed mutuum & fideiuſſionem inconſideratam. Quod bonum eſt. Negari námque non poteſt, ſalubre conſilium eſſe, his actionibus mutuandi aut fideiubendi examen, & conſiderationem præmittere; an expedientes ſint. Siquidem ob defectum huius examinis plures iacturam rei familiaris patiuntur, litibus implicantur, & inimicitias contrahunt. Iurare ergo non mutuare, neque fideiubere abſque hoc examine, bonum eſt, & honeſtum. Ergo tale Iuramentum obligat. Sic *Sotus lib.* 7. *de iuſtitia quæſt.* 1. *art.* 3. *dub.* 2. *circa* 5. *concluſio. Man.* 2. *tom. ſum. cap.* 94. *num.* 13. *Petrus de Ledeſma.* 2. *tom. ſum. tract.* 10. *cap.* 2 *dub.* 5. *Arag.* 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 2. *dub.* 2. *circa* 5. *concluſionem. Sanchez lib.*4. *in Decal. cap.* 8. *num.* 18.

4\. Rurſus ſpectanda eſt perſona quæ hoc Iuramentum non mutuandi, non fideiubendi emittit; an clericus ſit? Nam clericis in ſacris interdicta eſt fideiuſſio pro Laycis, niſi in caſu neceſſitatis. *cap. te quidem*, 11. *qu.* 1. ibi ne fideiuſſor exiſtat, & *cap.* 1. *de fideiuſſoribus*, ibi, clericus fideiuſſionibus interueniens abiiciatur, ideſt abiiciatur ab Eccleſia vel clero, vel à fideiuſſione. Conſentit *lex.* 45. *tit.* 6. *partita* 1. Credo tamen non eſſe peccatum mortale vna, vel altera vice pro Layco fideiubere, etiam abſque neceſſitate. Quia *textus in cap.* 1. *de fideiuſſoribus* frequentiam fideiuſſionum dicit; non enim fideiuſſionibus inſeruit, niſi qui paſſim fideiubet. Dixi fideiuſſionem pro Layco interdictam eſſe clericis, niſi neceſſitas vrgeat. Nam ſtante neceſſitate qualis eſt, ſi Laycus valde indiget fideiuſſione, & non eſt alius Laycus, qui poſſit aut velit pro illo fideiubere, clerici fideiubere poſſunt; vt docent Doctores ſtatim referendi. Neque enim ab opere vrgentis pietatis probiberi debebant. Quod ſi clericus pro Layco abſque hac neceſſitate fideiubeat, fideiuſſio tenet; & obligatur ſoluere principali non ſoluente. Hæc tradunt *Gloſſ. in ſupradicto cap. Silueſter, verbo fideiuſſor quæſt.* 3. *Gregorius Lopez leg.* 45. *tit. partita* 1. *Ioannes Gutierrez de Iuramento* 1. *p. cap.* 72. *per totum. Sanch. lib.* 4 *ſum. cap.* 8. *num.* 19. Obligatio autem ſoluendi ſolum eſſe poteſt de bonis patrimonialibus, vel ad ſummum de reditibus beneficij, vt notauit *Silueſter verbo fideiuſſor. qu.* 3. *Gregorius Lopez qu. d. leg.* 45. *tit.* 6. *partita* 1. His poſitis.

Dicendum eſt; ſi clericus Iuramentum præſtet nunquam fideiubendi, inualidum eſt. Quia pro alio clerico fideiubere poteſt ſicuti poteſt Laycus. *leg. omnes* §. *in hac. Cod. de Epiſcopis.* Item pro Eccleſia ſua fideiubere poteſt. *Authent. de ſanctis Epiſcopis*, §. *præ omnibus collat.* 9. Ergo illud Iuramentum impeditiuum eſt maioris boni; ac proinde obligare non poteſt, niſi in illis caſibus, in quibus hoc Iuramentum à Layco præſtitum diximus obligare. Sic *Silueſter, Gregorius Lopez Ioannes Gutier. Sanch. locis allegatis.* Verùm ſi Iuramentum cum limitatione fiat, non fideiubendi pro Layco, validum eſt, & firmum. Quia eſt Iuramentum de re ſibi præcepta. Neque opus eſt caſum neceſſitatis excipere. Quia iam ſubintelligitur exceptus. Sic *Ioannes Gutierr. dicta* 1. *p. de Iuramento cap.* 72. *num.* 5. *Gregorius Lopez dicta lege* 45. *tit.* 6. *partita* 1. *in principio. Sanch. lib.* 4. *ſumma, cap.* 8. *num.* 19.

Ad hæc reduci poſſunt Iuramenta, quæ frequenter mercatores emittunt de non emendo auctiori pretio, vel non vendendo viliori. Quæ certè obligatoria non ſunt. Cum neque in Dei honorem cedunt; neque in proximi vtilitatem. Ad ſummum cedunt in vtilitatem propriam, cui ipſe iurans facilè cedere poteſt. Non igitur ea ſeruare obligatur. *Sanch. lib.* 3. *ſumm. cap.* 9. *num.* 15. *Bonacina tomo* 2. *diſput.* 4. *de Iuramento qu.* 1. *punct.* 4. *num.* 2.

De

§. III.

De Iuramento non accuſandi, nec denunciandi delinquentes.

1. *Expenditur textus in cap. quemadmodum de iureiur.*
2. *Apponitur diſtinctio de iuramento ante delictum commiſſum, vel poſt: Et ſub ea diſtinctione quæſtioni fit ſatis.*
3. *Si communi bono ſatisfacere potes denunciatione, obligaris non accuſare.*
4. *Iuramentum quo volenti committere aliquod delictum promitteres pro illo ſoluturum pænam, non obligat.*
5. *Quid de Iuramentis accuſandi, vel denunciandi aliorum crimina.*

1. INnocentius tertius in *cap. quemadmodum, §. illud. de iureiurando*, declarat qoaliter hoc Iuramentum obligare poſſit. Innuit enim, ſi Iuramentum factum ſit generaliter de non accuſanda vxore ſuper vlio crimine, obligarorium noo eſſe. Quia eſt de re illicita. Et probat Pontifex. Nam ſi mulier fieret infidelis, aot nollet cohabitare viro abſque contumelia creatoris, obligatus eſſet vir propter bonum publicum eam aceuſare. Nun igitur obligare poteſt Iuramentum in tota illa latitudine ſumptum. Ec de bac parte nemini eſt dobium, Deinde ſubdit Pontifex, Si Iuramentom factum ſit de non accuſanda vxore de adulterio; tutiùs videri vt propter iuſiurandi religionem vir accuſare deſiſtat vxorem, ad diuortium eelebrandum, quamquam denunciare eam poſſit, ad pœnitentiam peragendam: In quibus verbis indicat Pontifex non poſſe virum accuſare vxorem ad effectum diuortij. Quia cum iuri celebrandi diuortiom, ipſe cedere poſſit; videtur obligatus ſupradicto Iuramento à tali accuſatione abſtinere.

2. Cæterum, vt reatus hic clarius eluceat, & quæſtioni faciamus ſatis. Suppono eum *Panormitano in ſupradicto textu, num. 7. & 14.* Iuramentum de non accuſanda vxore de aliquo particulari delicto (& idem eſt de quolibet alio delinquente) fieri poſſe ante delictum commiſſum; vel poſt commiſſum delictum, & non emendatum; vel iam emendatum. Si poſt delictum commiſſum & emendatum iuraſti non accuſare vel denunciare; ipſéque delinquens Iuramentum acceptauit, obligatus es ſeruare Iuramentum. Quia in eo eoentu ſola ſatisfactio iniuriæ propriæ, cui tu per Iuramentum cedis, boneſtare accuſationem, vel denunciationem poterat. Excipe tamen, niſi præcepto ſuperioris vrgearis de denunciatione facienda, illis in caſibus, in quibus obligari potes ad denunciationem, ſeu accuſationem. Nam Iuramentum præiudicare non poteſt huic iuri, vt in præſenti notauit *Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Iuramento p. 4. num. 3.* Si verò Iuramentum ſit ante delictum commiſſum; vel poſt delictum commiſſum, ſed non emendatum, ſed potiùs perſiſtens: (quæ meo iudicio idem ſunt) obligatis ſolum ad non accuſandam vxorem ad effectum diuortij; vel quemlibet alium delinquentem ad effectum, cui ipſe cedere potes. At non obligaris ad non accuſandam vxorem; vel quemlibet alium delinquentem ad publicam vindictam, ſi id commune bonum expoſtulet, expediénſque Reipublicæ ſit. Aliàs tribueretur delinquentibus occaſio, liberiùs peccandi, ſcientibus non eſſe accuſandos. Quapropter cautè dixit Pontifex, vir propter iuſiurandi religionem deſiſtat accuſare vxorem ad diuortium celebrandum; quaſi tacitè innuens, ad vindictam publicam, & commune bonum accuſare eam poſſe, ſi id viderit expedire. Sic *Baſilius Legionenſis lib. 12. de ſponſalibus, cap. 8. num. 29.*

3. Aduerto tamen ſi huic communi bono, & vindictæ publicæ ſatisfieri ſufficienter poſſet denunciatione, & Iuramentum præſtitiſti de non accuſando; nequaquam accuſare poteris. Quia cum ſit Iuramentum in fauorem tertij, & ſeruari poſſit abſque interitu ſalutis æternæ, ſeruandum eſt. Sic docent *Panormitanus & Gloſſ. vbi verbo crimine, & verbo deſiſtat. Suarez lib. 2. de Iuramento, cap. 18. à num. 15. præcipuè num. 22. Leſſius lib. 2. de iuſtitia, cap. 42. dubio 4. num. 19.* Et addit ſi Iuramentum de non accuſando, vel denunciando criminaliter eſſet metu extortum, probabile eſſe non valere.

4. Ex his colligere potes, nullum eſſe Iuramentum, quo volenti committere aliquod delictum, promittas loco illius ſoluturum pœnam. Quia eſt promiſſio de re turpi, & ad peccatum incitante. Colligitur ex *lege ſi à reo §. vltimo, ff. de ſolutionibus.* Idem eſt, ſi cum œconomo, & negotiorum geſtore ineas pactum, vt non teneatur de dolo, aut furto, quod in admioiſtratione commiſerit, nullum eſt tale pactum, etiam Iuramento firmatum. Quia præbet occaſionem peccandi. Secùs eſt, ſi, facto dolo, aut furto, remittas, vt expreſsè habetur, *leg. ſi vnus §. illud, & §. pactus ff. de pactis, lege pacta, quæ Cod. de pactis. & lege 29. tit. 11. partita 5.* Et notauit *Baſilius Legionenſis lib. 12. de matrimonio, cap. 8. num. 28.*

5. Ad hæc per contrarium ſenſum reduci poſſunt Iuramenta ab aliquibus emiſſa accuſandi, vel denunciandi aliorum crimina, quæ frequenter fiunt animo vindictæ; ac proinde non obligant, vtpote de re illicita. Imò ſi hic animus de graui vindicta eſſet; graue eſſet peccatum; non ſolum contra charitatem proximi ob malum, quod illi vis; ſed etiam contra religionem: eo quòd nomen Dei aſſumas ad te firmandum in propoſito vindictæ. Pueri autem iuratores accuſaturi alios apud Magiſtros, & parentes, regulariter in hoc Iuramento ſolum venialiter peccant. Quia eſto animo vindictæ iurent, non eſt vindicta grauis. Idem eſt dicendum de Iuramento emiſſo à parentibus, heris, dominis caſtigandi filios, ſeruos, & famulos, non eſſe obligatorium. Quia regulariter animo vindictæ emittitur. Sed quia vindicta grauis eſſe non ſolet, non excedit culpam venialem. Quod ſi animo correctionis hæc Iuramenta caſtigandi vel denunciandi emiſſa ſint, & appareat caſtigatio vel denunciatio correctioni expedire; pro qualitate conuenientiæ, ad hunc finem obtinendum, obligabit Iuramentum. Rarò tamen, vel nonquam obligatio grauis eſt; imò ſæpe eſt nulla. Quia ex denunciatione vel caſtigatione ſic promiſſa, & executioni mandata frequenter maiora incommoda naſcuntur, quam vtilitates. Adde ſi delinquens emendatus ſit, vel paratum correctioni ſe oſtendit; Iuramentum punitionis,

&

& denunciationis ceſſat. Qoia videtur factus ſub hac tacita conditione, niſi delinquens ſe correxerit. Hæc tradunt *Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 42. dub. 4. num. 22. circa medium*, *Sanchez lib. 3. ſummæ cap. 9. num. 16. & 17.*

§. IV.

De Iuramento à medicis præſtito monendi infirmos, vt confiteantur.

1. *Quid in hac re Pontifices ſtatuerint.*
2. *Quæ infirmitas eſſe debet, vt medici teneantur monere infirmos? Quid ſentiat Nauarrus?*
3. *Quid tenendum?*
4. *Qualiter monitio ante omnia fieri debeat?*
5. *Quomodo obligentur medici non viſitare infirmum, niſi de confeſsione facta conſtet.*
6. *Quid de ſupradicto Iuramento ſentiendum ſit, ſpectata conſuetudine.*

1. EX præſcripto Pij quinti omnes medici, cum eis facultas medendi conceditur, præſtare tenentur Iuramentum, monendi infirmos, vt confiteantur. Dubium autem eſt; non qua ratione hoc Iuramentum ſit licitum, cum apertum ſit licitum, & honeſtum eſſe; ſed qualiter illo obligentur.

Pro quo ſupponendum eſt, Innocentium tertium in *cap. cum infirmitas, de pœnitent. & remiſſion.* diſtrictè præcipere medicis corporum, vt cum eos ad infirmos vocare contigerit, ipſos ante omnia moneant, & inducant; vt medicos aduocent animarum, vt poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute prouiſum ad corporalis medicinæ remedium ſalubriùs procedatur. Quod decretum innouauit, & aggrauauit. Pius quintus in quadam conſtitutione, quæ incipit. *Super gregem dominicum edita anno domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, die octaua May Pontificatus ſui anno primo*, ibi. Namque præcipit medicis ad infirmos in lecto iacentes vocatis, vt eos ante omnia moneant de confeſſione facienda; neque tertio die eos viſitent; quin eis conſtet per ſcriptum confeſſoris confeſſionem eſſe factam, & ſubdit Pontifex. De horum exacta obſeruatione Iuramentum debere medicos præſtare; cum facultas eis conceditur medendi. Violantibus verò hoc decretum, graues pœnas imponit, ſcilicet infamiæ, & priuatioois gradus doctoratus, vel licenciatus, quo inſigniri fuerint; & inſuper vt mulctentur pœna pecuniaria arbitrio ordinariorum, vltra pœnas aſſignatas in *d. cap. cum infirmitas.*

2. Præcipua difficultas huius legis eſt. Quæ infirmitas eſſe debet, ad cuius curationem medici procedere non poſſunt; qoia infirmum moneant de confeſſione facienda? Plures Doctores cenſent ſolum eſſe infirmitatem periculum vitæ inducentem. Sic *Nauarr. cap. 25. num. 61. Graffis 1. p. deciſion. lib. 3. cap 14. num. 7. Manuel. 1. tom. ſum. cap. 246. fine*, quod periculum ſolum contingit, (inquit *Roſella verbo medicus, num. 3. & ibi Angelus num. 9.*) quando ratione eius tenetur æger præcepto diuini confeſſionis. Mouentur; quia ſecluſo hoc graui periculo etiam medici timorati non admonent infirmum de confeſſione facienda; ſæpéque in febribus malignis vno vel alio die medicinas applicant; quin hanc monitionem præmittant. Non igitur intelligi debet de infirmitate quacumque graui, & periculoſa; ſed de ea, quæ proximum periculum affert.

Sed aduerſus ſupradictam ſententiam obſtant verba *textus in ſupradicto, cap. cum infirmitas*; ibi. Præſenti decreto ſtatuimus, & præcipimus. Iunctis his, quæ dicit Pius quintus in ſua conſtitutione, ſe nolle hoc tam ſalubre præceptum vlla temporis præſcriptione aboleri. Quæ denotant nouum præceptum ferri, medicóſque obligare ad aliquid aliud vltra obligationem, quam habent ex iure diuino, quæ nulla temporis præſcriptione aboleri poteſt. Conſtatque ex ratione decidendi *cap. cum infirmitas*, quæ eſt; ne cum infirmi admonentur, exiſtiment, ſe iam eſſe in periculo, & afficiantur triſtitia; ac proinde faciliùs mortis periculum incurrant. Supponit ergo Pontifex debere monitionem fieri, antequam in hoc periculum deueniant. Si igitur ſolum obligarentur infirmos admonere; cum infirmi io periculum mortis proximum incidunt, & præcepto diuino confiteri tenentur: Sane quicumque eſſet admonitus, intelligeret in periculo proximo mortis eſſe; ac proinde in deſperationem ſalutis incidere poſſet, quod Pontifex vitare intendit.

3. Propter hæc *Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 16. num. 7. Suarez 4. tom. in 3. p. diſput. 35. ſect. 3. n. 4.* Affirmant ſufficere infirmitatem, quæ ex ſe lectum petat; etiamſi periculum proximum mortis non immineat. Idem ſentit *Caietanus ſum. verbo medicus, ad finem. Fabrına verbo medicina qu. 12. num. 13. Silueſter verbo medicus, qu. 3. dicto 3. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Iuramento p. 16. num. 10. & in fine.* Et mea quidem ſententia eſt explicatio germana textus, & fini Pontificis conuenientiſſima: ac proinde retinenda. Aduerto tamen non eſſe opus, vt medicus per ſeipſum infirmum moneat: ſufficienter ſatisfacit, ſi moneat per interpoſitam perſonam.

4. Secundò additur in ſupradictis decretis. Vt hæc monitio ante omnia fiat. Quod qua ratione intelligatur, variant Doctores. Nam *Oſtienſis, Ancharranus, Ioannes Andreas, & Abbas in dicto cap. infirmitas & Silueſter verbo medicus, qu. 3. dicto 2.* Exiſtimant monitionem non ſolum applicationi medicinarum præmittendam eſſe; ſed etiam conuentioni de ſalario præſtando; ſubdúntque Silueſter & Roſella medicos omittentes monitionem priuatos eſſe iure exigendi ſalarium, poſſéque ab illis repeti. Quia contra legem recipiunt, & tanquam contra legem receptum pro infecto haberi debere iuxta *legem non dubium, Cod. de legibus*. Cæterum hæc ſententia rigida eſt, nec videtur probanda. Nam de ſalario poteſt eſſe conuentio, antequam infirmitas nota ſit; monitio autem ad confeſſionem neceſſariò debet ſubſequi infirmitatis notitiam. Non igitur conuentioni ſalarij eſt neceſſariò præmittenda monitio. Deinde probandum non eſt, quod tradunt Roſella, & Silueſter. Nam eſto obligarentur medici ante conuentionem de ſalario, monere infirmos, & monitionem omiſerint; non obinde priuati ſunt iure exigendi ſalarium; neque ab illis repeti poteſt tanquam malè acceptum. Quia petitio ſalarij

ſecua

ſecundum ſe non eſt illis prohibita; ad ſummum eſt prohibita petitio ſalarij, & conuentio ante monitionem. At ſic probibita peti, ſi de facto pe- rantur, reſtituenda non ſunt. Neque obſtat *lex non dubium*. Nam intelligenda eſt de iis, quæ directè legi aduerſantur; non de iis, quæ ſolum aduerſantur in quadam circumſtantia, vt in præſenti. Petitio námque ſalarij non aduerſatur legi, ſed petitio ante monitionem; ac proinde petitio ſuſtinenda eſt; tametſi monitio præmiſſa non fuerit. Quapropter cum Pontifex dixit monitionem ante omnia præmittendam eſſe; exiſtimo, id ſolum voluiſſe, vt ante omnem medicamentorum applicationem monitio præcedat. Sic *Nauarr. ſum. cap. 25. num. 61. Sanchez dicto lib. 3. ſum. cap. 16. num. 4.*

5. Tertiò addit Pius quintus, ne elapſo tertio die à monitione medici viſitent ægrotum; quin eis conſtet per ſcriptum confeſſoris, fuiſſe confeſſum; niſi confeſſarius ex rationabili cauſa longius tempus concedendum iudicet. Quod decretum, ne videatur charitati contrarium quæ obligat etiam obſtinatis fauere, cum eſt periculum mortis; dicendum eſt, Pontificem ſolum velle, ne medici viſitent ægrotum renuentem confiteri in pœnam ſuæ obſtinationis, quando non eſt probabile periculum, vel moriendi, vel aggrauandæ infirmitatis ex deſertione. Nam ſi hoc probabile periculum ſit, credendum non eſt, Pontificem obligare voluiſſe medicos, ad ſic deſerendum infirmos, cum id contra charitatem eſſe videatur. *Suar. d. tom 4. in 3. p. diſp. 35. ſect. 3. num. 5. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 16. num. 10.*

6. Hæc dicta ſint ſpectato iuris rigore. At ſi conſuetudinem ſpectemus; exiſtimo in Hiſpania hoc decretum conſuetudine derogatum eſſe. Videmus namque medicos timoratos viſitare infirmos graui morbo affectos, quin de confeſſione facienda moneant, quo vſque periculum mortis vident imminere; neque exiguot teſtimonium in ſcriptis de confeſſione facta; neque pœnæ illo decreto latæ imponuntur. Quocirca cum Iuramentum faciunt medici de ſeruando decreto Pij quinti, intelligi debet, prout decretum vſu receptum eſt. Sic *Suarez & Sanchez ſuprà.*

§. V.

De Iuramento decurionum, ſcribarum, & aliorum iudicum.

1. *Decuriones quod Iuramentum emittant.*
2. *An obligentur peccata publica inquirere? Aliqui affirmant, probabilius eſt oppoſitum.*
3. *Quid de obligatione ſeruandi ſecretum.*
4. *Quid de iuramento ſcribarum ſeruandi taxam à Rege præſcriptam.*
5. *Quid ſi taxa ſit conſuetudine derogata? verius eſt non obligari.*
6. *Iurans ſeruare ſtatutum alicuius collegij religionis, &c. obligatur eo genere obligationis, quo obligant ſtatuta.*
7. *Quid de Iuramento aliorum iudicum.*

Clarum eſt, omnia hæc Iuramenta licita, & obligatoria eſſe, & Reipublicæ conuenientia. Solum eſt dubium, qualiter iurantes illis teneantur.

1. Decuriones námque vulgo Regidores Iurados Iuramentum emittunt, tum ſeruandi ſecretum earum rerum, quæ in conſiſtorio tractantur, tum proſpiciendi bono communi Reipublicæ, & munus ſuum fideliter obeundi.

2. Quo Iuramento facto cenſet *Petrus Nauarra lib. 3. de reſtitutione cap. 3. dub. 3. num. 20. Manuel Rodriguez 2. tom. ſum. cap. 28. n. vnico in 4. interrogat.* Supradictos decuriones obligatos eſſe ſub mortali, inquiſitionem facere de peccatis publicis, verbi gratia. An ſint publici concubinarij, an ſint menſæ expoſitæ ad ludum, mulierculæ mediatrices, maleficæ; rixæ; iurgia; odia; & alia ſimilia; quæ rempublicam inficiunt; & facta inquiſitione obligatos eſſe denunciare iudici, vt remedia adhibeat. Quod ſi in tali denunciatione, aut inquiſitione notabiliter negligentes fuerint, affirmant ſupradicti Doctores, eos periurij mortalis reos fore. Quia & ratione officij & Iuramenti ad hæc munera præſtanda obſtringuntur.

Cæterum *Doctiſſimus Thomas Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 14. num. 16.* Affirmat ſe conſuluiſſe peritiſſimos aduocatos Regiæ Cancellariæ Granaten. Ibique omnes vnanimi conſenſu reſpondiſſe, decuriones ſeu Regidores ex proprio officio ſolum teneri proſpicere bono publico, & temporali Reipublicæ, quale eſt, vt populus rectè prouideatur, pretia rerum venalium non ſint exceſſiua, ne miniſtri publici iniuriam ciuibus faciant, néue graſſentur latrones, ſed viæ publicæ ſint tutæ, & ſi fortè alicubi peſtis ſit, ciuitas cuſtodiatur, &c. Non tamen teneri ex ſuo particulari officio, neque ex Iuramento alia peccata publica inquirere, & denunciare. Cui ſententiæ ipſe Sanchez libenter aſſentitur cum *Aubedo in curia Piſana libro 2. capite 3. num. 1.* Et mihi placet; tum quia præcepta non ſunt multiplicanda vbi clarè de illis non conſtat; tum quia forma Iuramenti, quam præſtant ij Decuriones, nec verbum continet, ex quo appateat, obligatos eſſe, hæc peccata publica inquirere, & denunciare.

3. Quoad obligationem verò ſeruandi ſecretum, conſtat ex iis, quæ diximus præcedenti diſp. punct. 6. pro materiæ qualitate obligare. Si enim quæ in conſiſtorio tractantur, manifeſtata non præiudicant notabiliter bono communi, aut alicui tertio; non excedet culpam venialem eorum manifeſtatio. *Sanchez dicto cap. 14. num. 5.*

4. Inſuper ſcribæ, Procuratores aliique officiales Iuramentum emittunt ſeruandi taxam ſibi à Rege præſcriptam. *Vulgo el arancel*, quam multi clamant eſſe magna ex parte conſuetudine derogatam in cuius confirmationem allegant pretia rerum poſt illam taxam notabiliter excreuiſſe; ita vt ſe ſuámque familiam ſuſtentare non poſſint, ſi taxam ſeruent. Cæterum his nunquam acquieſcere potui: plures enim ſcribas conſului, an ſufficienter ſe ſuſtentare poſſint ex officio ſeruando taxam; ſi ipſis committerentur negotia, quæ poſſent expedite, & ab illis reſponſum accepi, optimè poſſe. Quæ ergo æquitas & iuſtitia poſtulat defectum negotiorum augmento pretij ſupplere; & velle ex vno ſolo litigante accipere, quæ à pluribus acceptutus eras? Præterea ab obſeruatione taxæ excuſari non potes niſi ob conſuetudinem contrariam. At vſquemodo

nulla eſt talis conſuetudo. Nam ſi aliqui taxam excedunt, clam accipiunt; oec Reſpublica cooſentit. Quomodo ergo allegare contrariam conſuetudinem potes? Item omnibus iis officialibus mandatum eſt, vt in fine cuiuſlibet ſcripturæ apponant ſalarium pro illa acceptum. Si ergo abondans accipientes diminutum apponunt, clarè oſteodunt exceſſum à Republica noo permitti. Quo ergo titulo illum habere poſſuot?

5. Sed gratis admiſſo taxam eſſe iniuſtam, vel conſuerodine derogatam eſſe; eſt dubium, an ob Iuramentum de illa ſeruanda ſis obligatus illam ſeroare: ita vt periurus exiſtas, ſi taxam violes?

Videtor affirmatiuè reſpondendum. Quia illud Iuramentum eſt de re boneſta, & licita, & cedente io vtilitatem litigantium, & bonum Reipoblicæ. Nihilominus ceoſeo te illo Iuramento non aſtringi; non quia ad illud ſeruandum, te obligare non poteras; ſed quia ceoſendus es te non voluiſſe obligare. Com enim aliquam legem ſeruandam iuras; iuras eam ſeruare eo modo, quo recepta eſt, & ſub ea obligatione. Quia Iuramentum eſt legi acceſſorium, & illius obiigatione vis, obligationem legis firmare. Si igitur lex nullam inducit obligationem; quia eſt derogara, aut ſolum obligationem leuem, Ioramentum de illius obſeruatiooe eandem, vel nullam obligationem habebit. Et ita loquens de Scribis *tradit Sanch. lib.3. ſumm. cap.14. num.14.*

6. Hinc fit iurantem ſeruare ſtatuta alicuius Collegij, Vniuerſitatis, religionis aſtringi virtute Iuramenti, eo genere obligatioois, quo ſtatuta obligaot. Vnde ſi ſtatuta oon obligant ad culpam, ſed ad pœnam ſubeuodam, vt frequenter fit in communitatibus, Iuramentum de illis ſeroandis oullam ioducit obligationem. Si verò ſtatuta obligant ad culpam mortalem vel venialem pro grauitate materiæ; Ioramentum eandem obligationem habebit. Quia cenſetur emiſſum ſub ea conditione & obligatione, quam haber ſtatutum. Sic aliis relatis docet *Sanchez lib.3. ſumme cap.14. num.2. Salas de legibus diſp.15. ſectione 1. num.19. Bonacina tom.2. diſp.4. quæſt.1. de Iuramento punct.16. num. 6. verſ. ſeptimo, & ſequentibus.* Et coouincitur manifeſtè ex *Clementina* 1. §. *cum igitur verſ. declaramus, de verborum ſignificatione.* Vbi ex voto ſeruandæ regulæ fratrum mioorum non arctantur religioſi ad nouam culpam io iis, in quibus regula ad oullam culpam religioſos aſtringit.

7. Ex hac doctrina colligere potes; qualiter alij iudices ordioarij, & delegati obligentur ſeruare ea, quæ ingreſſu ſui officij iurant; ſpectandum nàmque eſt; an ſecluſo Iuramento lege naturali vel poſitiua ea ſeruare obligentur; & pro qualitate illius obligatioois erit obligatio Iurameoti. Si autem ſecluſo Iuramento nulla aſtringuntur obligatiooe; ex vi Iuramenti eam non accipiuot. Quia Ioramentum (vt ſæpe dictum eſt) eaſdem conditiooes; reſtrictiooes, & exceptiones baber, ac habet actus, ſuper quo interpooitor, vt latè probat *Gutierr. de Iuramento cap.37. & 38.*

§. VI.

De Iuramento facto contra prius Iuramentum, votum, ſeu promiſſionem, qualiter obliget.

1. *Explicatur qualiter ſecundum Iuramentum priori aduerſari poſsit.*
2. *Secundum Iuramentum aduerſum priori ſolum in actu iurandi, obligationem inducit, ſi ſit materia honeſta.*
3. *Si ſecundum Iuramentum priori aduerſetur in materia iurata, non obligat.*
4. *Hic intelligendum eſt caſu, quo primum Iuramentum obliget eo tempore, quo ſecundum emittitur.*
5. *Non ſufficit primum Iuramentum ſucceſſu temporis obligare.*

1. DVpliciter ſecundum Iuramentum priori aduerſari poteſt. Primò aduerſari poteſt io actu iurandi. Secundò in materia iurata. Exemplis rem declarabo; iuraſti, promiſiſti, vooiſti nullum Iuramentum emittere ſoperiore incooſulto; emiſiſti Iuramentum inconſulto ſuperiore. Hoc Iuramentum priori Iuramento aduerſatur in actu iurandi, vt de ſe conſtat; ſed non in materia iurata. Quia materia huius ſecundi Iuramenti priori Iuramento non erat promiſſa. Secundò aduerſari poteſt ſecundum Iuramentum priori in materia iurata; nempe ſi poſt Iuramentum factum de caſtitate ſeruanda, promiſiſti ſub Iuramento puellæ coniugium; materia huius ſecondi Iuramenti contraria eſt priori promiſſioni.

2. Quando ergo ſecundum Iuramentom priori ſolom aduerſatur in actu iurandi, & non in materia iurata. Secundum Iuramentum ſi aliàs de re licita ſit, obligationem inducit. Ratio eſt: Quia hoc Iuramentum eſto illicitè fuerit emiſſum; non tamen eſt de re illicita. Ergo obligare debet, Quia ad obligationem Iuramenti oon attenditur, an licitè iuraoeris; ſed an licitom ſit, quod iuras. Et declarari poteſt in Iuramento blaſphemo, aut ſine animo implendi, quod obligationem inducit, ſi de materia honeſta emittatur; tametſi illicitè fuerit emiſſum. Idem eſt in Iurameoto ſoluendi vſuras ob mutuum petitom abſque neceſſitate, quod Iuramentum ſeruandum eſt, qoamuis fuerit illicitè emiſſum. Sic *Panormitanus in cap. cum contingat de iureiurando. num.6. Molina Ieſuita tract.2. de iuſtitia, diſp.580. pag.1846. Suarez tom.2. de Religione lib.2. de Iuramento c.24. num.2. & 3. Sanch. lib.3. ſumm. cap.6. num.12.*

3. Quod ſi Iuramentum ſecundum in eius materia, ſeu obiecto contrarium ſit priori Iuramento, voto ſeu promiſſiooi; neqoaquam poteſt obligationem inducere, vtpote de re omnino illicita. Illicitum námque eſt, violare Iuramentum, votum, ſeu validam promiſſionem. Non igitur obſtringi potes Iuramento, ad hanc faciendam violationem. Quia Ioramentum non eſt vinculum iniquitatis. Et in hoc ſeoſu dicitur in *c. quanto de Iureiur.* Iuramentum illicitum obligatoriū non eſſe. Illicitum inquam, non ex parte cauſæ extrinſecæ vitiantis Iuramentum ſed ex parte obiecti, ſeu

materiæ

materiæ iuratæ. Quia cadit ſupra materiam prohibitam. Exemplis doctrina illuſtratur. Si poſt votum caſtitatis promittas fœminoæ matrimonium, nulla eſt promiſſio; etiamſi Iuramento firmata ſit. Vt definitur *cap. rurſus, qui cleri. vel vouent*. Item promiſiſti alicui coniugium, non poteris alteri te ſub Iuramento obligare. *cap. ſicut de ſponſalibus, & ita tenent multis relatis Couarr. de pactis 2. p. §. 2. numer. 4. verſ. cæterum & 4. decret. 1. p. cap. 4. initio num. 3. Gutierrez de Iuramento, 1. p. cap. 51. num. 6. Sanch. lib. 1. de ſponſalibus diſp. 50. num. 2. & lib. 3. ſum. cap. 9. num. 26. Suar. lib. 2. cap. 19. num. 10. Bonacina tom. 2. diſput. 4. quæſt. 1. punct. 6. num. 1.*

4. Verum vt ſecundum Iuramentum in materia iurata contrarium ſit priori Iuramento, voto, ſeu promiſſioni, & obligationem non inducat; debet primum Iuramentum, votum, ſeu promiſſio obligare tempore, quo ſecundum emittitur. Aliàs ſi primum Iuramentum votum ſeu promiſſio eo tempore obligatoria non ſunt : ſecundum Iuramentum illis non poteſt eſſe contrarium. Quia vere non ſunt, & conſequenter obligationem habet ſi de materia licita emittatur. Vt expreſsè definitur. *cap. Tuanos el primero de iureiurando.* Vbi cum quidam monachi percipientes penſionem in beneficiis conſtrixiſſent clericos præſentatos iurare maiorem ſolito penſionem ſoluturos contra canonicas ſanctiones; & poſtea Epiſcopus illos inſtituens intrare mandauit, quod antiquam penſionem, & ſolitam non augebunt. Hoc poſteriùs Iuramentum, (inquit Pontifex) quia ratione & Lateranenſis concilij auctoritate innatur, primo præiudicat; id eſt, contra primum Iuramentum vires obtinet; eo quòd primum non obligabat. Sic *Gloſſ. in d. cap. Tuanos & Doctores ſupra relati.*

5. At ſi primum Iuramentum votum, ſeu promiſſio obligant eo tempore, quo ſecundum Iuramentum emittitur, ſecundum Iuramentum nunquam inducet obligationem; tametſi ſucceſſu temporis primum Iuramentum, votum, ſeu promiſſio deſinant obligare; eo quòd relaxentur, vel à parte remittantur. Quia non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit. *Regula non firmatur de regulis iur. in 6. & regula. Quod ab initio ff. eodem.* Qua ratione in *cap. quidam de conuerſio. coniugat.* Dicitur virum profitentem in monaſterio inuita vxore; etiamſi illa moriatur, non teneri redire ad monaſterium. Quia votum non fuit validum, & in *cap. placet nobis. eodem tit.* mulier profeſſionem fecit ignorans maritum viuere, illo tamen mortuo non cogitur ad monaſterium redire. Quia emiſſa fuit tempore inhabili, & non conualeſcit tempore habili, vt ex communi ſententia docet *Abbas ibi num. 4. Suarez d. lib. 2. cap. 19. num. 16. Sanch. lib. 1. de ſponſalibus. diſput. 50. num. 6.* Quamuis *Nauarrus cap. 12. num. vltimo & Couarr. 4. Decret. 2. p. cap. 4. §. 1. num. 10.* contrarium videantur ſentire, ſed abſque fundamento.

Pvnctvm VIII.

Qualiter Iuramentum de materia per legem prohibita obligatorium eſſe poſſit.

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, aut canonicam obligatorium non eſt.*
3. *Item nec Iuramentum de materia lege ciuili prohibita ob bonum publicum.*
4. *Neque item obligat Iuramentum de materia lege ciuili prohibita bonum ſingulorum ciuium ſpectante ſi lex obliget ad culpam.*
5. *Vnde hoc cognoſcendum ſit? Proponitur ſententia Bartoli, & examinatur.*
6. *Quid ſentiat Sanchez.*
7. *Quid tenendum ſit.*
8. *Iurans renunciare beneficium, ad cuius titulum fuit ordinatus, non obligatur, niſi habeat aliàs vnde viuat.*
9. *Quid dicendum de Iuramento ſoluendi pœnam in ſponſalibus appoſitam.*
10. *Quibus ſponſalibus prohibita eſt pœnæ appoſitio.*
11. *Reſoluitur quæſtio.*
12. *Iuramentum, de non reuocando teſtamento, obligatorium eſt.*
13. *Non obligat Iuramentum, ſoluendi ea, quæ ludo ad creditum ſunt lucrata.*
14. *Quid de Iuramento facto à prodigo, cui interdicta eſt bonorum adminiſtratio.*
15. *Nullum eſt Iuramentum alienandi bona ſi alienatio nulla ſit.*

1. VIdetur impoſſibile, Iuramentum de materia per legem prohibita obligare poſſe. Quia obligaret ad legis tranſgreſſionem, quod eſt turpe & inhoneſtum. In contrarium autem eſt *textus in cap. cum contingat de iureiurando & cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. 2. de pactis lib. 6.* in quibus alienationes fundi dotalis aliàs prohibitæ valent Iuramento appoſito. Et in *Authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem.* Deciditur ſeruanda eſſe Iuramenta minorum ſuper contractus ſuarum rerum; tametſi alioqnin ſint prohibiti contrahere.

2. In hac re certum eſt, Iurameotum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, & canonicam obligatorium eſſe non poſſe. Quia eſſet de re mala, vel ſaltem impeditiua maioris boni: quod dixerim. Quia ſunt aliquæ leges canonicæ, quæ propriè vim legis non habent; ſed cuiuſdam directionis, & rectæ gubernationis. Hæ ſunt plurimæ religionum conſtitutiones, quæ licet ad culpam non obligent, conducunt maximè perfectiooi conſequendæ; eáque de cauſa qui illas tranſgredi iuraret, iuraret à recta perfectionis via abſtinere. Non igitur tale Iuramentum eſſe poteſt obligatorium. Et ita vt indubitatum ſupponit *Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento cap. 20. num. 2.*

3. Deinde certum eſt, Iuramentum contrarium legi ciuili diſponenti de materia pertinente ad bonum publicum, nullo modo obligatorium eſſe poſſe. Quia harum legum tranſgreſſio eſt culpa moralis. Sed Iuramentum eſſe non poteſt iniquitatis vinculum. Ergo non poteſt ad harum legum tranſgreſſionem obligare. Præterea Iuramentum non poteſt obligare in præiudicium tertij,

Capite cum contingat, in fine de iureiurando, capite quamuis pactum de pactis in 6. At Iuramentum, contrarium materiæ in commune bonum ordinatæ, vergit in præiudicium tertij, ſcilicet communitatis; non igitur poteſt obligare. Hac enim ratione Iuramentum, quo Clericus iuraret, ſe renunciaturum priuilegio fori vel non contrauenturum renunciationi factæ eſt illicitum; quia eſt contrarium materiæ in commune bonum ordinatæ; nempe priuilegio ſtatui clericali conceſſo non iudicandi à Layca poteſtate. Sic tanquam certum tradunt aliis relatis *Rebellus de iuſtitia 2. p. lib. 5. quæſt. 7. ſect. 3. num. 15. & num. vltimo. Thuſcus tom. 4. verbo Iuramentum concluſio 500. nu. 18. Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. cap. 26. nu. 4. & ſequentibus. Sanch. lib. 3. ſum. cap. 9. num. 34.*

Hine fit ſi Iuramentum præſtes, de extrahendis è ciuitate mercibus, armis, aliiſque rebus prohibitis, de excedendo taxam rerum venalium, & ſimilia, nullam habere obligationem. Quia rem iniquam iuraſti bono communi præiudicantem. Vnde tam in Iuramento, quam in illius executione peccatum committeres. Sic *relati Doctores.*

4. Prætetea certum eſt, Iuramentum contra legem ciuilem diſponentem immediatè de bonis, & actionibus ſuorum ciuium obligatorium eſſe non poſſe, ſi illa lex ciuilis obliget ad culpam, vt verè obligare poteſt. Ratio eſt clara; quia tunc Iuramentum obligaret ad peccatum, quod nullatenus fieri poteſt. *Baſilius Legionenſis lib. 2. de ſponſalibus cap. 8. num. 30. Suarez lib. 2. cap. 20. 21. per totum.*

5. Solum eſt difficultas vnde cognoſcitur legem ciuilem diſponentem de bonis, & actionibus ſuorum ciuium obligare, vel non obligare ad culpam?

Plures Doctores ſecuti *Bartolum in lege ſi quis pro eo 57. in principio num. 9. ff. de fideiuſſoribus. & Authent. Sacramenta puberum Cod. ſi aduerſus venditionem n. 15.* Conſentiunt legem reſpicientem bonum priuatum, ſi dirigatur in perſonas, obligare ad culpam; ac proinde Iuramentum illi contrarium non valere; ſecùs ſi dirigatur in actum, prohibendo, ne fiat actus, vel factum irritando. Sic *Cardinalis Thuſcus tom. 4. verbo Iuramentum concluſ. 500. num. 21. & 22. & concluſio 528. nu. 16. & 56. Vaſqu. s. 2. diſp. 171. cap. 2. n. 13. Baſilius Legionenſis lib. 12. de matrimonio cap. 8. num. 36.* Sed hanc diſtinctionem communiter Doctores impugnant, vt videre eſt apud *Gutierr. in Authent. Sacramenta puberum, num. 36.* Eo quòd potius verbalis, quam realis eſſe videatur. Nam annullans contractum cum minore, ſine debita ſolemnitate; tacitè prohibet minorem; ne abſque illa ſolemnitate contrahat; prohibens enim effectum, prohibet & cauſam. Non igitur ex eo quod verba legis dirigantur in actum, vel in perſonam, ſumi poteſt ſufficiens ſignum obligationis. *Baſilius verò Legionenſis lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. num. 36. & Suar. lib. 2. de Iuramento cap. 20. num. 10.* hanc impugnationem vt inſufficientem reiiciunt. Inquiunt enim, legem annullantem actum, non prohibere illum, ſed ab illius prohibitione abſtinere; neque attendere, an fiat actus, vel non fiat; ſed dato quod fiat; illum irritum, & nullum eſſe decernit; atque adeo fertur in actum non quoad obligationem; ſed quoad valutè.

Cæterum ego non ſatis percipio; quomodo lex annullare actum poſſit; quin prohibeat efficiendum. Quæ enim efficacior prohibitio, & interdictio actus eſſe poteſt, quam illius irritatio, & annullatio? Adde regulariter, leges annullantes actú ad perſonas diriguntur, vt patet in alienatione rerum immobilium facta à minore ſine decreto iudicis, quæ non ſolum irritatur; ſed ipſe minor ſic alienare prohibetur, *lege ſiquidem. leg. non ſolum lege ad reſoluendum. Codice de prædiis minorum.* Ergo illa diſtinctio Bartoli non eſt ſufficiens.

6. *Sanch. verò lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 35.* Reprobata ſupradicta Bartoli diſtinctione hanc regulam ſtatuit, quoties lex ciuilis ordinatur immediatè in bonum priuatorum, & ipſorum fauorem, non obligat ad culpam; ac proinde Iuramentum de re illa prohibita homini factum & in eius cedens vtilitatem, obligationem inducit. Probat: quia hæc lex, cum ſit in fauorem priuati, non cogit illum, ne poſſit fauori facto per legem renunciare; ac proinde non tam eſt lex, quam permiſſio & priuilegium.

Sed neque ex hac regula adhuc quieſcit animus. Vnde enim conſtat, legem diſponentem de bonis priuatorum in fauorem boni communis immediatè non eſſe? Nam eſto Reipublicæ parum intersit, quod bona ſint apud vnum, vel alium ciuem; eáque de cauſa prohibendo mulieribus alienationes fundi dotalis, & minoribus contractus abſque debitis ſolemnitatibus, videatur bonum priuatorum reſpicere, & in fauorem ipſorum diſponere. At negari non poteſt, Reipublicæ maximè intereſſe, ne mulieres indotatæ exiſtant; & ne minores in contractibus defraudati depauperentur. Ergo lex de his diſponens cenſenda eſt potius in fauorem Reipublic. quam cuiuſcumque particularis diſponere. Et confirmari poteſt argumento deſumpto ex renunciatione patrimonij ad cuius titulum clericus ſacris initiatus eſt, quod prohibetur renunciare niſi habeat aliunde ex quo ſe ſuſtentare poſſit. Quia licet hæc lex diſponat de bono particulari ipſius clerici, & in ipſius fauorem; quia tamen præcipuè lata eſt in fauorem ſtatus Eccleſiaſtici, ne clerici de paupertati emendicare cogantur, & viles fiant; ea de cauſa Iuramentum contraueniendi tali legi nullum erit; ita in legibus ciuilibus philoſophari poteſt. Adde ſi leges diſponentes de his bonis priuatorum vim legis non haberent: ſed priuilegij in ipſorum fauorem conceſſi; quæ cauſa eſt; quare ſecluſo Iuramento non poſſint illis renunciare? certè nulla allegari poteſt.

7. Quapropter exiſtimo nullum Iuramentum validum, & obligatorium eſſe cuilibet legi aduerſum. Nam eo ipſo quod aduerſetur legi aduerſatur publico præcepto, vt ſaltem publicæ ordinationi, & ſuperioris iuri. Sed ius publicum non poteſt priuatorum pactis derogare, *leg. ius publicum ff. de pactis.* Ergo Iuramentum aduerſum legi obligatorium eſſe non poteſt, Quocirca ſpectandum eſt; an materia Iuramenti quatenus talis eſt, ſit prohibita per legem; vt inde colligatur obligatio, vel non obligatio Iuramenti. Ex defectu enim huius conſiderationis plures Doctores confunduntur. Exemplis rem manifeſto: in lege prohibente mulieribus alienationem fundi dotalis; minoribus contractus ſine auctoritate Prætoris; ludentibus pecunia credita quaſlibet de ſolutione promiſſiones, & obligationes facere; morientibus teſtamentum condere ſine ſolemnitate; & ſimilia. At enim leges non prohibent perſeuerantiam negatiuam

in

in actu ſemel facto; neque illius præcipiunt reſciſſionem; ſed prohibent faciendum; ſcilicet probibent, ne fundum dotalem ſine debita ſolemnitate alienent; néue minores contra diſpoſitionem iutis contrahant; néue ludentes de ſoluenda pecunia promiſſiones, & obligationes faciant; néne teſtamentum in ratione teſtamenti, ſine requiſitis intentent; & bæe probibent non ſub graui eulpa, ſed ſub quadam tecta, & politica gubernatione; non autem præeipiunt mulieribus fundi dotalis alienati repetitionem; nec minotibus conttactuum reſciſſionem; nec ludentibus eredito, & pecuniam ſoluentibus, reperitionem; nec condentibus teſtamentum inualidum, aliud de nouo con lere. Mulietes ergo iutantes, quod alienabunt ſine ſolemnitate fundum dotalem; & miuores iurantes celebtaturi contractus contra iutis ordinem; & ludentes iurantes facturi promiſſionem de pecunia ſoluenda; & motientes condituri teſtamentum contra iuris diſpoſitionem; nequaqnam ex vi Iutamenti videntur obligari ob rationem dictam. Quia eſſet obligario ad conrradicendum legi, & in legis derogationem. Et ſaltem eſſet obligatio ad faciendum actum lege reprobatum, & nullum; & conſeqnenter de re vaoa, & inntili. Quomodo ergo obligatio eſſe poteſt? Adde leges præſctibentes formam & ſolemniraté ſeruandam in contractibus minorũ, in alienatione fundi dotalis, in condendis teſtamentis, in renunciatione nouitij bonum publicum ſpectate. Ergo Iuramentum non ſeruandi hanc formam, iuti publico derogat. Ergo eſt illicitum. Secùs verò ſi mulieres iurarent ſtare alienationi factæ; & minores non reuocare contractus; & ludentes pecunia credita ſolutam non repetere; condentes teſtamentum inualidum, non reuocare. Quia hæc à lege non videntur prohiberi, ſed permitti: ac proinde Iuramentum tenet. Sed qua ratione hoc poſſit contingere; cum videamus tali Iuramento, actum nullum, & à lege reprobatum approbate, ſequenti puncto dicemus.

8. Ex hac doctrina infertur primò: Iuramentum renunciandi beneficium, vel partimonium, ad cuius titulum fuiſti ordinatus, vel non reuocandi procuratorem ad hanc reſignationem deſignatum, obligate non poſſe; ſi ſit Iuramentum de reſignatione facienda ſine licentia Epiſcopi; dum non habes aliundè, ex quo te ſuſtentare poſſis. Quia eſſet dere prohibita *per concilium ſeſſione 21. cap. 12. de reformatione*. Ac proinde de re illicita. Sic tenet & deciſum referunt *Flaminius de reſignat. lib. 2. quaeſt. 6. num. 43. Nicolaus Gotr. 2. p. de benefic. cap. 5. num. 232. Azor. 2. p. lib. 7. cap. 25. quaeſt. 6. Aloyſius Biccius praxi fori Eccleſiaſtici reſolut. 272. num. 2. Auguſtinus Barboſa allegat. 19. n. 16.* Neque obſtat ſacram congregationem declaraſſe, ſic iurantem eſſe abſoluendum. Quia intelligendum non eſt de propria abſolutione; ſed de abſolutionis declaratione; vel de abſolutione à peccato commiſſo in tali Iuramento præſtando.

9. Secundò infertur deciſio illius grauiſſimæ quæſtionis: an Iuramentum ſoluendi pœnam in ſponſalibus appoſitam recedenti à contractu, ſit obligatorium, & ſeruandum? Et rationem difficultatis fecit *textus* in *cap. gemma de ſponſalibus*, Vbi puella nondum ſeptenna contraxit ſponſalia cum Petro, quorum parentes ſtipulati fuerant de pœna ſoluenda ab eo, qui receſſerit; receſſit puella contrahens cum alio matrimonium. Parentes Petri nitebantur à Gemma matre puellæ pœnam extorquere, ipſa verò conqueſta eſt Domino Papæ, qui in hæc verba reſpondit. Cum itaque matrimonia libera eſſe debeant; & ideo talis ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem ſit merito improbanda; mandamus quatenus ſi eſt ita; eundem B. vt ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat Eccleſiaſtica cenſura compellas. Poſito autem ſtipulationem pœnæ prohibitam eſſe adiici ſponſalibus ob matrimonij libertatem; videtur inferri, Iuramentum de ſoluenda tali pœna irritum eſſe. Quia eſt Iuramentum de re iniqua libertati matrimonij contraria. Et ita tenet pluribus relatis *Thomas Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſp. 32. num. 21. Iuan. Gutierr. de matrimonio, cap. 17. num. 19. Seraphin. de priuilegiis Iuramenti priuileg. 61. num. 13.*

10. Pro deciſione ſupponendum eſt; quibus ſponſalibus prohibita eſt pœnæ appoſitio, & pro quorum receſſu. Nam aliqui dicunt quibus aſſentire videtur *Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento cap. 23. num. 5.* Hoc eſſe intelligendum de pœna appoſita ſponſalibus inualidis; qualia erant illa quorum mentio *fit in d. cap. gemma*. Sed non placet; quia ratio decidendi, quæ eſt libertas matrimonij omnibus ſponſalibus communis eſt. Aliàs Pontifex non ob libertatem matrimonij, ſed ob nullitatem ſponſalium improbaret pœnam appoſitam. Nam vt bene dicit *Gloſſ.* ibi, ſponſalibus non ſubſiſtentibus nec pœna illis acceſſoria ſubſiſtere poterat. Non ergo de appoſitione pœnæ ſponſalibus tantum inualidis prohibitio intelligitur. Sed de quo receſſu pœna improbanda intelligenda eſt? Credo probabilius de ſolo receſſu iuſto. Nam iuſtè à fide data recedens non debebat cogi neque vlla pœna, neque vlla cenſura; cum matrimonia libera eſſe debeant. At iniuſtè recedens meritò cogi poteſt appoſitione pœnæ ad contractus executionem. Neque in hac coactione vlla ei irrogatur iniuria; neque libertas matrimonij læditur; ſicut non læditur ex amiſſione arrhatum in dupliei, vel quadruplici quantitate; quando ita conuentum eſt. Et ita tenet *Suar. loco allegato. Ægidio de matrimonio diſp. 22. dubio 5. concluſio 2. Baſilius Legionenſis lib. 12. de ſponſalibus cap. 19. num. 7. & 8.*

11. Poſito autem adiectionem pœnæ ſolum improbari pro receſſu iuſto; admitti, ſeu permitti apponi iniuſtè reſilienti, dicendum eſt, Iuramentum de ſoluenda pœna, obligatorium eſſe iniuſtè reſilienti, quia non eſt de materia prohibita. Sic *Suar. & Baſilius ſupra*. At iuſtè reſilienti obligatorium non eſſe. Quia eſt de re, ob bonum publicum, nempe libertatem matrimonij conſeruandam prohibita. Dices ſtipulationem pœnæ prohiberi; ſed non prohiberi ſolutionem pœnæ ſtipulatæ. Reſpondeo à fortiori prohiberi ſolutionem; quia ratione illius ſtipulatio irrita eſt. Sic *Sanch. Gutierr. Seraphin. Baſilius & alij plures apud ipſos.*

12. Tertiò infero qualiter Iuramentum, de non reuocando teſtamento obligatorium eſſe poſſit? Et idem eſt de Iuramento inſtituendi hunc hæredem.

Aliquibus placet, nullius obligationis eſſe. Quia impedit libertatem teſtandi, quam iura concedunt. Sic *Antonius Gomez lib. 3. Tauri n. 75. ſecutus Bartolum in leg. ſi quis in principio teſtamenti ff. de legatis 3. & alij plures relati à Couarr. de teſtamentis 2. p. n. 15.* Probabiliùs tamen eſt tale Iuramentum

obligare. Quia aduerſus nullam legem procedit. Leges enim reuocationem teſtamenri permittunt; non præcipiunt. Ergo iurans non reuocare, legibus non contradicit. Neque obſtat impediri libertatem teſtandi; quia hæc impeditur ex proprio conſenſu, & ob reuerentiam diuini nominis, Et ita renet plures referens *Couarru. loco allegato. Vaſquez de teſtamentis cap.2. dub.3. num.15.& 16. Baſilius Legionenſis lib.12. de matrimonio cap.8. nu. 42. Ioannes Gutierrez 2. parte de Iuramento. cap.1. num.5.*

13. Quattò infero quid ſit dicendum de Iuramento ſoluendi ea,quæ ludo pecuniæ credita fuerint lucrara? Videris obligatus eſſe, quia ſolurio pecuniæ fieri poteſt abſque diſpendio ſalutis æternæ. Ergo Iuramentum de illa facienda eſt obligatorium. Sic ranquam certum tradit *Sanchez lib.1. de ſponſalibus diſp.32. num.23.Gutierrez de Iuramento cap.53.num.6.* At veriùs exiſtimo tale Iuramentum per ſe inualidum eſſe. Sic docet *Vaſq. opuſcul.de teſtam.cap.3. dub.2.num.40.* Ratio ea eſt; quia cadit ſupra mareriam inutilem, & vanam & à lege reprobatam. Ponimus námque promiſſionem, ſoluendi lucrarum pecunia credira, nullam eſſe, & à lege reprobaram. Vt conſtat ex *leg.8.tit.7. lib.8.nouæ recopilationis*, & conſequenter ſolutionem pecuniæ virrure illius nullam eſſe; nullúmque ius transferre in recipientem. Sed hoc poſito Iuramentum de ſolutione facienda non eſt de re honeſta, ſed de re vana, & inutili. Quia talis ſolutio non eſt actus iuſtitiæ; cum non ſit debita; eo quòd contractus fuerit nullus; neque eſt fidelitatis ob eandem rationem: quia non debetur, neque charitatis propriæ; cum non redimat vexationem; neque religionis; cùm non pertineat ad ſpecialem cultum Dei ſecluſo Iuramento, quod neceſſarium erat, vt Iuramentum obligaret, quia Iuramentum non honeſtat materiam; ſed illam honeſtam præſupponit. Et hinc eſt maxima differentia inter hoc Iuramentum, & Iuramentum ſoluendi vſuras: Quia Iuramentum ſoluendi vſuras, per ſe fertur ſupra materiam honeſtam; nempe charitatis propriæ; cum promittantur in redemptionem vexationis propriæ. Secùs eſt in promiſſione lucri pecunia credita. Vbi nulla redemptio vexationis interuenit. Ad rationem contrariam nego, ſolutionem pecuniæ fieri poſſe abſque diſpendio ſalutis æternæ, ſi fiat virtute promiſſionis factæ. Secùs verò ſi fiat ob alium honeſtum finem nempe tuendi proprium honorem. Quia niſi ſoluat, infamatur. Tunc enim Iuramentum, de ſolutione facienda ob illum finem, eſt Iuramentum de re licita, & honeſta ad charitatem pertinente; ac proinde ſeruandum;eſto contractus nullus ſit. Sic docuit *Vaſquez ſupra, num.44.*

14. Quintò infero; quid ſit dicendum de Iuramento facto à prodigo, cui interdicta eſt bonorum adminiſtratio? Ex omnibus variis ſententiis, quas expendit *Couarr. in cap.quamuis pactum de pactis.2.p.§.3.num.vltimo.* Dicendum eſt, ſi Iuramentum fiat,de alienatione facienda, nullum eſt, vt pote de materia per legem prohibita. Si verò Iuramentum fiat, de non contraueniendo alienationi factæ, diſtinguendum eſt. Si ita prohibeatur alienatio; vt ſimul annulletur,credo probabiliùs, Iuramentum non contraueniendi tali alienationi, nullius obligationis eſſe. Quia eſt Iuramentum de re à lege prohibita, & illicita; nempe de perſeuerantia in prodigalitate facta. Item quia lex irritans & annullans actum, tacitè annullat illius reuocationem, & conſequenter pactum de non reuocando. Argumento *legis 28.de pactis.* Aliàs fruſtranea eſſet lex quæ prohiberet, & annullaret actum niſi ſimul prohiberet,& annullaret illius reuocationem. Ergo Iuramentum de non contraueniendo tali alienationi eſt Iuramentum de re à lege reprobata. Non enim ſeparari poteſt huius Iuramenti obligatio ab obligatione contractus,quæ nulla eſt. Ergo eſt nullum tale Iuramentum. At ſi alienatio fieri prohibeatur; facta tamen non annulletur; validum erit Iuramentum, de illa non reuocanda. Quia cedit in bonum, & charitatem proximi, cui iam acquiſita, & ritè poſſeſſa relinquis.

15. Sextò infero; quid ſit dicèndum, de Iuramento alienandi bona omnia eo caſu, quo hæc alienatio nulla ſit? Et reſponde eſſe nullum Iuramentum tunc ſi fiat in confirmationem promiſſionis alienandi. Quia eſſet de re vana, & inutili. Tum ſi fiat in confirmationem alienationis factæ. Quia confirmat rem inutilem, ſic pluribus relatis *Gutierrez de Iuramento confirmatorio, cap.11. à num.11.*

Pvnctvm IX.

An Iuramentum habeat vim confirmandi contractus alioquin inualidos?

VT plenius materia Iuramenti & illius obligatio intelligatur, examinandum eſt, qualiter Iuramentum appoſitum contractibus alioquin inualidis, illos firmare poſſit?

§. I.

Quid ſit Iuramentum firmare contractus.

1. *Duplex obligatio in Iuramento promiſſorio homini facto reperitur.*
2. *Qualiter Iuramentum vim habeat firmandi promiſsionem aliàs inualidam?*
3. *Multum intereſt, an ex Iuramento firmetur contractus, vel non?*
4. *Obligatio Iuramenti confirmatorij non poteſt regulariter relaxari, ſecùs Iuramenti non confirmatorij.*
5. *Si iurans non petit relaxationem in Iuramento non confirmatorio, ſatisfacit momentanea ſolutione.*
6. *Obligatio Iuramenti confirmatorij trãſit ad hæredes; ſecùs non confirmatorij.*

1. DVplex in Iuramento promiſſorio in fauorem hominis facto obligatio reperiri poteſt; alia reſpectu Dei ex ratione Iuramenti, alia hominis ex virtute promiſſionis. Quando ergo ex promiſſione iurata nulla contrahitur obligatio reſpectu hominis, cui fit promiſſio, ſed ſolum reſpectu Dei; tunc Iuramentum non firmat contractum, ſed vocatur per ſe ſtans, ſeu inductiuum obligationis. Quia ſolum eam obligationem inducit, quam ſecum trahit; neque vlterius progreditur ad firmandam promiſſionem; ſed ita inua-

lidam

lidam finit, ac ſi non eſſet appoſitum Iuramentum, vt in promittente ſub Iuramento vſuras eſt manifeſtum. Non enim vſurarius ex tali promiſſione iurata ius acquirit vt ſibi vſuræ ſoluantur, neque promittens tenetur vſurario, ſed domino reddere Iuramenta. Quia domino tantum eſt ius acquiſitum. Vt habetur *c. debitores de iureiurando.* Quod ſi ex promiſſione alioquin infirma; eo quòd Iuramento confirmetur, ius acquirat promiſſarius aduerſus promittentem taliter, quod ipſe promittens non ſolum ratione religionis, ſed etiam iuſtitiæ aut fidelitatis teneatur ſtare contractui; tunc Iuramentum dicitur eſſe confirmatorium. Quia promiſſionem alioquin infirmam firmat, & roborat. Ita explicant omnes Doctores cum *Abbate in cap. 1. & cap. cum contingat de iureiurando*, & videre eſt *apud Couarr. de pactis 2. p. §. 1. per totum. Antonius Gomez, 2. tom. variarum cap. 14. num. 21. Gutierrez in Authent. Sacramenta puberum à num. 14. Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 25. num. 2. Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſput. 32. à num. 1.*

2. Quod ſi petas; qualiter Iuramentum hanc vim habere poſſit, firmandi promiſſionem aliàs inualidam? Reſpondeo, ex ſua natura non habere, quia ex ſua natura ſolum habet obligare iurantem Deo, cuius nomen ad roborandam promiſſionem aſſumptum eſt, alia autem obligatio parti; quæ ex promiſſione roborata naſcitur; iure poſitiuo & nouo introducta eſt. Quia ius ipſum in honorem Iuramenti roborat promiſſionem, quæ alioquin nullum robur habebat. Vt tradunt *Bald. Authent. Sacramenta puberum num. 4. Cod. ſi aduerſus venditionem, & ibi Paulus in repetitione num. 17. & leg. ſi quis pro eo in princ. num. 4. ff. de fideiuſſoribus, Sanch. lib. 3. ſumma cap. 12. num. 3. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. de Iuramento cap. 28. num. 3. Gutierrez in Authent. Sacramenta puberum. num. 14.* Dicitur autem ex Iuramento hanc confirmationem & robur prouenire. Quia poſito Iuramento ius ipſum in illius reuerentiam hanc promiſſioni firmitatem concedit.

3. Hinc fit, multum intereſſe; an ex Iuramento confirmetur contractus vel non. Vt bene multis relatis tradiderunt *Couarr. de pactis 2. p. §. 1. num. 7. Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſp. 32. num. 3. Vaſquez de teſtamentis, cap. 3. dub. 2. in principio.* Nam ex Iuramento confirmatorio contractus naſcitur in promiſſario actio aduerſus promittentem; vt eum poſſit in iudicio compellere, ſeruare promiſſum; eo quòd ſit ei ius per talem promiſſionem acquiſitum. Secùs verò ex Iuramento non confirmatorio, cum enim ex illo nullum ius, creditori fuerit acquiſitum, nullam actionem ex illo habere poteſt. Actio quippe in iure fundatur. Vt conſtat *§. 1. inſtitut. de actionibus.* Sic *Couarruuias de pactis, 2. p. §. 3. num. 2. verſ. primum ex hoc. Leſſius lib. 2. de iuſtitia, cap. 17. dub. 6. num. 51. Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento, cap. 25. num. 7. Sanch. lib. 3. cap. 11. num. 8. & cap. 12. num. 66. & alij apud ipſos.*

4. Deinde obligatio Iuramenti confirmatorij non poteſt regulariter ab alio, quam à creditore relaxari; eo quod talis relaxatio cederet in damnum creditoris, cui eſt ius, ex tali contractu iurato acquiſitum. Quapropter decidiuur in *Authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem*, vt hæc Iuramenta inuiolabiliter cuſtodiantur. *Et in cap. 2. de iureiurando, in 6. & cap. quamuis pactum, de pactis in 6.* & *omnino ſeruentur.* Quod verbum *omnino* denotat, ſine vllo remedio diſpenſationis, aut relaxationis. Vt multis relatis docet *Tiraquelus in l. ſi vnquam Cod. de reuocandis donat. verbo reuertatur, num. 78. & 79. & num. 81. Matienzo lib. 5. recopil. in Rubrica Gloſſ. 1. num. 39. Couarr. de pactis, 2. p. §. 3. num. 2. verſ. ſecundo infertur. Sanchez lib. 1. de ſponſalibus. diſp. 32. num. 6. & lib. 3. in Decalog. cap. 12. num. 63.* Quod ſi aliquando in iis contractibus Iuramento confirmatis datur Iuramenti relaxatio, ad effectum agendi, hoc eſt, vt iurans poſſit agere in iudicio ad contractus reſciſſionem, non obſtante Iuramento; id prouenit; quia dubium eſt, an obliget contractus, & firmitatem obtinuerit ob enormem læſionem. At ex hac relaxatione contractus non reſcinditur, quia non eſt Iuramenti abſoluta relaxatio; ſed ſolum ad illum effectum. Et præterea, quia confirmatio contractus originem habuit ex Iuramento. Sed non ex illo pendet in conſeruari iuxta *regulam, factum legitime de Regul. iuris in 6.* Factum legitimè retractari non debet etiamſi poſtea veniat caſus, à quo non poſſit inchoari, ſic *Sanchez alijs relatis dicto cap. 12. num. 59. Gutierrez in Authent. Sacramenta puberum, num. 10. Gregorius Lopez leg. 6. tit. 19. partita 6. verbo Debe ſer guardada la Iura.* Vnde ſi allegata falſo cauſa impetres relaxationem Iuramenti, vel abſolutè, vel ſolum ad effectum agendi; relaxatio nulla eſt; tenerîſque omne damnum, & expenſas litis creditori reſtituere. Vt docet optime *Molina tom. 1. de iuſtitia diſput. 150. num. vltimo & Sanchez lib. 3. ſum. cap. 12. num. 60.*

Econtra verò quando Iuramentum non firmat contractum, licitum eſt, petere relaxationem Iuramenti, & facillimo negotio debet à Prælato concedi. Cum enim nullum ius ſit ex tali Iuramento parti acquiſitum, ſed ſoli Deo. Prælatúſque vices illius gerat, poterit Iuramentum illud relaxare, vt pote quod non in honorem Dei, ſed in promiſſarij vtilitatem, cui nullum ius acquiſitum fuit, præſtitum fuerit. Quæ ratio mihi videtur ſufficiens, vt Prælatus hanc relaxationem concedat, non ſolum in Iuramentis, in quibus turpitudo reperitur ex parte recipientis, quale eſt Iuramentum de vſuris ſoluendis; ſed etiam in illis in quibus nulla eſt turpitudo in recipiente; vt in promiſſione iurata ſoluendi amiſſa ludo pecunia credita, defendit multorum ſententia, nullam in recipiente eſſe turpitudinem; ſed poſſe licitè pecuniam accipere, & retinere, quouſque per ſententiam ad reddendam condemnetur. Nam cum ex tali Iuramento (vt modo ſupponimus) nullum ius creditori ſit acquiſitum, ſed ſolum ſit obligatio reſpectu Dei; poteſt Prælatus, qui vices illius gerit, hanc obligationem remittere; ne homines de bonis ſuis prodigè, & vltra vſus neceſſarios, & conuenientes diſponant. Quæ enim fuit cauſa, irritandi, & annullandi talem contractum, & concedendi repetitionem; eadem eſſe poteſt ſufficiens ad iuſtificandam relaxationem; vt multis allegatis tradit *Gutierrez de Iuramento, 1. p. cap. 53. num. 8. Sanch. lib. 1. de ſponſalibus diſp. 31. num. 2. & lib. 3. ſum. cap. 12. num. 17. poſt medium, & num. 65.*

5. Verum ſi iurans relaxationem petere noluerit, ſatisfaciet momentanea ſolutione; poteritque ſtatim repetere; cum ius tertio non fuerit acquiſitum; & ſolum fuerit ſolutio facta ob honorem Iuramenti. Iuxta *cap. ad audientiam de ijs quæ*

Digitized by Google

vi. Er tradir ibi *Abbas in principio num*. 1. *Gloſſ. Antonius, Ioannes Andreas & Ancharranus. Gutierr. de Iuramento* 1. *p. cap*. 53. *num*. 8. *Conarr. de pactis* 2. *p*. §. 3. *num*. 2. Si verò fuerit etiam Iuramentum factum, de non repetendo, vti debet remedio relaxationis, vt reperete poſſit. Ita *Conarr. & Gutierr. ſupra. & Sanch. lib*. 3. *de ſponſalibus diſp*. 32. *num*. 7.

6. Præterea Iuramenti confirmatorij obligatio tranſit ad hæredes iurantis non in vi Iuramenti, ſed in vi contractus, & obligationis iuſtitiæ. Secùs eſt de obligatione Iuramenti non confirmatorij. Huius enim obligatlo cum iurante extinguitur; ac proinde ad hæredes non tranſit. Sic *Gab. Vaſquez opuſcul. de teſtamentis cap*. 3. *dub*. 2. *n*. 17. *Baſilius Legionenſis lib*. 12. *de ſponſalibus cap*. 8. *num*. 3. Et conſtabit ex iis, quæ infra dicemus; obligationem nempe Iuramenti perſonalem eſſe, non realem.

§. II.

Quale debeat eſſe Iuramentum confirmatorium contractus.

1. *Neceſſariò debet eſſe Iuramentum de opere futuro faciendo, vel omittendo.*
2. *Excipiunt aliqui Iuramentum minoris, quo ſe maiorem eſſe teſtetur.*
3. *Iuramentum de futuro confirmans contractum, debet eſſe de non contraueniendo contractui.*

1. IVramentum confirmans contractum, neceſſariò eſſe debet de aliquo opere futuro faciendo, vel omittendo; neque ſufficit aſſertorium de præſenti, quod ſolum celebrationem contractus teſtatur. Colligitur ex *Authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem*, ibi ſuper contractibus non retractandis. Ex ex *cap. cum contingat de iureiurando*. Ibi; ne vlterius contraueniant. At non retractare contractum vel illi non contrauenire, opus eſt futurum. Ergo Iuramentum confirmatorium contractus, ſemper eſt de opere futuro. Sic omnes Doctores. Vide *Gutierr. in Authent. Sacramenta puberum, num*. 133.

2. Ab hac regula excipiunt aliqui Doctores, quos refert *Rimnaldus inſtitut. Quibus alienare licet* §. 2. *num*. 28. & *Seraphinus de priuilegiis Iuramenti, priuilegio* 83. *num*. 4. Iuramentum, quo minor, qui in aſpectu maior apparet, iuraſſet ſe maiorem eſſe, cum non ſit. Nam ratione huius doloſi Iuramenti dicunt, contractum eſſe fimatum, quando ſolum deficit contractus ratione minoris ætatis. Quia ius in pœnam doli commiſſi ſupplet ætatem. *textus eſt in lege* 2. & 3. *Cod. ſi minor, ſe maiorem dixerit, & habetur leg*. 6 *in principio, tit. final. partita* 6. Et ſubditur ibi ratio, quia iura deceptis, & non deceptoribus ſubuenire debent.

Cæterum hæc deciſio non tam eſt contractus confirmatio; quam denegatio beneficij reſtitutionis, quo minor gaudere poteſt. Adde hanc contractus firmitatem non ex Iuramento, quod doloſum fuit; ſed potiùs in pœnam illius à iure ipſo concedi. Sit ergo certum Iuramentum confirmans contractum, eſſe de re futura.

3. Sed quale debeat eſſe hoc Iuramentum de futuro? Non eſt conſtans apud omnes. Eorum placitis omiſſis; reſpondeo, debere eſſe Iuramentum non contraueniendi contractui, non retractandi illum. Colligitur ex ſupradictis decretis in quibus apponitur hæc forma pro contractibus confirmandis. Sic *Bartol. Authent. Sacramenta puberum num*. 24. & *ibi Iaſon num*. 28. *Suarez tom*. 2. *de Religione lib*. 2. *de Iuramento cap*. 29. *num*. 3. & 4. *Leſſius lib*. 2. *de iuſtitia cap*. 17. *dub*. 7. *n*. 56. *Sanch. lib*. 3. *ſum. cap*. 12. *num*. 20. An verò ſupradictum Iuramentum ſufficiat, difficultate non caret. Nam ſi iures vſuras ſoluturum; eaſque ſolutas non repetere; contractum non firmas; ſed potes obtenta Iuramenti relaxatione repetere, ècontra ſi promittas ſub Iuramento, aliquem in hæredem inſtituere; eſto non promittas non contrauenire, tenet Iuramentum, & contractum firmas eo modo, quo confirmaretur, ſi eo hærede inſtituto iuraſſes, non reuocare. Ergo Iuramentum non reuocandi contractum, nec ſufficit ad illius firmitatem, nec neceſſarium eſt.

Facilis eſt huius difficultatis ſolutio. Dicendum ergo eſt, Iuramentum non reuocandi contractum, & neceſſarium eſſe, & ſufficere; quoties ex parte creditoris non datur turpitudo, vt datur in contractu vſurario. Quantumuis enim ſoluens vſuras, iuret non repetere, recipiens eas retinere non poteſt; ac proinde Iuramento non repetendi, talis ſolutio non confirmatur. Neque obſtat Iuramentum inſtituendi hunc hæredem, (caſu, quo obligatorium ſit) firmare contractum. Quia illud Iuramentum virtualiter & implicitè eſt Iuramentum non reuocandi inſtitutionem. Quia fieri non poteſt hæredis inſtitutio, & illius reuocatio; inſtitutio námque hæredis non ſortitur effectum, quouſque teſtator moriatur; & conſequenter quouſque teſtatori non eſt poteſtas reuocandi. Ergo iurans inſtituere aliquem in hæredem tacitè, & in virtute iurat, inſtitutum non reuocare. Ergo Iuramentum firmans contractum eſt Iuramentum non contraueniendi illi.

§. III.

Quos contractus irritos confirmare Iuramentum poſſit.

1. *Prima ſententia negat, contractum iure inualidum Iuramento firmari.*
2. *Secunda affirmat, quemlibet contractum inualidum ob priuatam vtilitatem, Iuramento firmari, niſi in creditore adſit turpitudo.*
3. *Tertia ſententia diſtinguit de contractibus inualidis naturaliter, vel ciuiliter.*
4. *Quid tenendum ſit?*
5. *Quid ex ſupradicta doctrina inferatur.*

IN varias ſententias Doctores diuiſi ſunt, vt videre eſt apud *Sanchez lib*. 3. *ſum. cap*. 12. *à num*. 8. tres ſunt præcipuæ duæ extremæ, & vna media.

1. Prima extrema ſententia eſt, nullum contractum iure inualidum confirmari Iuramento. Sic plures quos refert *Sanch. num*. 8. & *ſequitur Baſilius Legionenſis lib*. 12. *de ſponſalibus cap*. 8. *num*. 43. Ratio eſt, quia neque eam vim habet Iuramentum ex iure naturali, nec ex ciuili, regio, aut Pontificio. Ergo confirmare contractum iure inualidum

ualidum non poteſt. Antecedens probo, & quidem ex iure naturali hanc vim non habere Iuramentum, manifeſtum eſt, vt iam diximus, quia Iuramentum ſolum petit, vt iurans verum efficiat, quod iurat, quod præſtare optime poteſt; tametſi contractus inualidus perſiſtat. Aliàs ſi ex ſua natura haberet, firmitatem contractibus tribuere; eam concederet contractibus per iniuriam extortis. Ex iure item ciuili nullibi inuenitur, Iuramentum hanc vim habere, imò contrarium non leniter colligitur *ex lege non dubium. Cod. de legibus.* Vbi Imperator non ſolum prohibet apponere Iuramentum contractibus lege probatis; ſed illud irritat, & annullat. Inquit enim Imperator nullum pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos videri volumus ſubſecutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes, tam veteres, quam nouellas trahi generaliter imperamus; vt legiſlatori quod fieri non vult, tantum prohibuiſſe ſufficiat, cætera quaſi expreſſa ex legis liceat voluntate colligere; hoc eſt, vt ea quæ lege fieri prohibentur, ſi fuerint facta non ſolum inutilia, ſed pro infectis etiam habeantur; licet le[illegible] prohibuerit tantum: neque ſpecialiter dixerit, inutile eſſe [illegible] factum eſt, ſed etſi quod fuerit ſubſecutum ex eo, vel [illegible] quod interdicente lege factum eſt, illud quoque caſſum atque inutile eſſe præcipimus. Secundum itaque prædictam regulam, qua vbicumque non ſeruari factum lege prohibente cenſuimus, certum eſt, neque ſtipulationem huiuſmodi tenere; nec mandatum vllius eſſe momenti; neque Sacramentum admitti. Quid, clariùs dici potuit, ad probandum Sacramentum non admitti ad contractus reprobatos firmandos? Ad idem *textus in lege iuri gentium ff. de pactis iuxta lectionem Gothofredi, & Duareni*, quoties pactum à communi remotum eſt (hoc eſt reprobatum) ſeruari hoc non oportet, nec ligare, nec iuſiurandum de hoc adiectum, ne quis agat, ſeruandum. *Et in lege ſi quis inquilinus §. fin. ff. de pactis*, ibi Dini Seuerus & Antoninus reſcripſerunt, iuſiurandum contra vim legum, & auctoritatem iuris in teſtamento ſcriptum nullius eſſe momenti. Neque aduerſus has leges obſtat *textus in Authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem.* Vbi inquit textus Sacramenta puberum ſponte facta, ſuper contractibus rerum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiantur. Quia hæc lex non loquitur de contractibus minorum nullis, ſed de validis; & qui ratione minoris ætatis retractari poterant: his inquam contractibus accedente Iuramento negatur retractatio. Et quod ſupradicta lex tantum loquatur de his contractibus validis, colligitur, tum ex illis verbis, non retractandis. Nam quod nullum eſt retractari non poteſt. Non enim indiget retractatione; ſed nullitatis declaratione, *leg. nam etſi ſub conditione ff. de iniuſt. rupt.* Tum quia hac via non contradicit hæc lex legibus ſupradictis. Et ita tenet *Donelus lib. 21. cap. 13. Baſilius Legion. lib. 12, de ſponſalibus cap. 8. num. 55. Burgos De paz lege 1. Tauri num. 288. Matien. 3. lib. 5. compilat. tit. 4. lege 2. Gloſſ. 9. num. 10. & alij plures apud ipſos.* Ex iure autem noſtri Regni non colligitur, Iuramentum contractibus alioquin inualidis firmitatem tribuere; ſolum enim dicitur in *leg. 6. tit. 19. partita 6. & aliis legibus.* Que debe ſer guardada la iura. Quod abſque firmitate contractus fieri poteſt. Deinde ex iure Pontificio non ſatis hæc firmitas colligitur. Nam eſto ius Pontificium diuerſimode loquatur de Iuramento per iniuriam extorto, ac de Iuramento abſque vi, & fraude præſtito. Vt Iuramentum per vim dicat eſſe obſeruandum, & Iuramento ſine vi, & dolo addat particulam omnino, & inuiolabiliter. Inde non conſtat Pontificem firmaſſe contractus alioquin inualidos; ſed voluiſſe his Iuramentis negare relaxationem, quam aliis Iuramentis ob iniuriam & iniuſtitiam concedebat. Adde Pontificem non potuiſſe contractus inualidos validos reddere ob Iuramentum appoſitum. Quia materia illorum contractuum Pontifici non ſubditur, vt Iuramentum præcedit. At hoc neceſſarium erat, vt poſito Iuramento haberent contractus firmitatem. Aliàs Iuramentum caderet ſuper contractum nullum, & reprobatum, & conſequenter non eſſet Iuramentum honeſtum; ac proinde neque obligatorium, neque confirmatorium.

2. Secunda ſententia extrema ſed communis affirmat Iuramentum firmare contractus iure inualidos ob vtilitatem priuatam, dummodo non ſit in creditore turpitudo. Sic *Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 12. num. 11. Fachineus in ſuis controuerſ. lib. 3. cap. 11. Gutierr. de Iuramento 1. p. cap. 40. num. 3. & Authent. Sacramenta puberum. à num. 10 & ſequentibus, &* [illegible] *apud ipſos.* Ratio ea eſt; quia ſi contractus alioquin inualidus [illegible] Iuramento non firmatur, & relaxari Iuramentum pot[illegible] caſo, quo non relaxetur, non tranſibit obligatio contr[illegible] ad hæredes iurantis. At contrarium colligitur ex *Authent. Sacramenta puberum, & ex cap. 2. de iureiurando in 6. & ex cap. quamuis pactum de pactis in 6. & cap. cum contingat, de iureiurando.* In quibus caſibus receptiſſima Doctorum ſententia eſt, relaxari Iuramentum non poſſe, & obligationem contractus ad hæredes iurantis tranſire. Ergo Iuramentum hanc vim confirmandi contractus alias inualidos habet. Item ſi Iuramento contractus alioquin inualidus non confirmatur; cogendus neceſſariò debet is, cui Iuramentum præſtatur vt remittat. Quia eſt præſtitum in contractu nullo, & inualido; & conſequenter ex quo nullum ius requiritur. At nec leges, nec canones talem inſinuant remiſſionis obligationem. Ergo dicendum eſt contractum confirmari. Deinde ſpecialiter probatur ex *cap. quamuis pactum. de pactis in 6.* Vbi de pacto facto à filia renunciandi hæreditatem patris legibus aduerſo dicitur. Si tamen Iuramento firmatum fuerit omnino ſeruari debebit. Ergo non ſolum Iuramentum, ſed ipſum pactum eſt omnino, & inuiolabiliter ſeruandum.

Dixi confirmare contractus iure inualidos ob vtilitatem priuatam. Quia contractus inualidi ob vtilitatem publicam confirmari Iuramento non poſſunt; eo quòd ſint de materia illicita, & bono communi aduerſa.

3. Tertia ſententia media diſtinguit inter contractus inualidos naturaliter, vel ciuiliter. Et contractus inualidos naturaliter, hoc eſt, quia iure poſitiuo impediente naturalem obligationem non producunt, cenſet Iuramento confirmari non poſſe; bene tamen illos, quibus ſola obligatio ciuilis defuit. Sic tenent *Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 17. dub. 5. num. 56. Suar. lib. 2. de Iuramento cap. 29. à num. 3. Rebellus 2. p. de obligat. iuſt. lib. 1. quæſt. 9. num 2. fine, & alij relati à Sanch lib. 3. cap. 12. num. 9. fine.* Mouentur; quia quod nullam vim

vim habet, confirmari nullatenus poteſt; ideo enim promiſſio vſurarum confirmari Iuramento non poteſt; quia nulla eſt, nec naturalem obligationem gignit, deinde ius partis non prouenit ex Iuramento, ſed ex promiſſione. Aliàs Iuramento ſoluendi vſuras ius parti eſſet acquiſitum & in promiſſione valida iurata duplex obligatio iuſtitiæ reſpectu hominis eſſet. Alia, quæ naſceretur ex promiſſione. Alia, quæ naſceretur ex ipſa, vt Iuramento affecta vltra obligationem religionis in ordine ad Deum, quod eſt contra omnes Doctores ſupponentes vt certum, in Iuramento promiſſorio duplicem tantum eſſe obligationem; vnam reſpectu hominis; aliam reſpectu Dei. Ergo Iuramentum cadens ſuper promiſſionem irritam, & nullam, qualis eſt promiſſio inſtituendi hunc hæredem aut ſoluendi pecuniam ludo prohibito acquiſitam; nequaquam valebit firmitatem tribuere. Quod ſi his Doctoribus obiicias *textus in Auth. Sacramenta puberum & cap. cum contingat de iureiurando cap. 2. eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum de pactis eodem lib.* Ex quibus colligitur contractus alioquin inualidos Iuramento firmari. Reſpondeot, non firmari directè, ſed indirectè; quatenus firmatur Iuramento promiſſio non retractandi illos contractus; quæ promiſſio naturalem obligationem parit cum non ſit à legibus reprobata; eſto non ſit ita firma [illegible] officio mutari poſſit. Iuram[illegible]um ergo non afficit illos contractus [illegible]nationis fundi dotalis, renunciat[illegible] legitimæ in ſe; quia ſunt omnino inualidi; ſed afficit promiſſionem non contraueniendi illis. Quæ promiſſio res diſtincta eſt ab ipſo contractu; atque adeo reddens Iuramentum illam promiſſionem firmam, & immutabilem, ex conſequenti reddet contractum omnino firmum. Secus verò eſſe dicunt, quando promiſſio non contraueniendi, non diſtinguitur ab ipſo contractu. Vt eſt promiſſio non reuocandi teſtamentum, inſtituendi aliquem hæredem. Nam tunc cum Iuramentum non cadat ſuper promiſſionem inducentem obligationem naturalem, non reddit contractum firmum.

4\. Verum ſi liceat dicere, quod ſentio, propendebam maxime in primam ſententiam, quam valde probabilem reputat *Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento cap. 29. num. 1.* Sed quia aduerſus illam grauiter vrgent *textus in cap. contingat de iureiurando. cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum de pactis eodem lib.* Ea de cauſa exiſtimo contractus hos alioquin nullos Iuramento firmari ſecundum ius Pontificium reliquis inualidis manentibus. Sic docuit acutiſſimus *Antonius Faber errore 41. pragmat. cap. 5.*

Noſtra ſententia duplicem habet partem, Prima alienationem fondi dotalis, & renunciationem legitimæ Iuramento firmari ſecundum ius Pontificium. Secunda nullum alium contractum iure ciuili nullum Iuramento firmari. Priorem partem probo: Quia Pontifex poteſt de materia ſibi non ſubiecta diſponere; quando animarum ſaluti, & bono communi Eccleſiæ expedit. At ne via periuriis aperiatur iudicauit animarum ſaluti expedire, alienationem fundi dotalis, & renunciationem legitimæ ſi Iuramento afficiatur firmam eſſe. Ergo credendum eſt, ita factum eſſe. Præterea ſi Pontifex antecedenter ad ipſum Iuramentum; ſed ſub illius conditione, & per reſpectum ad illud ſupradictos duos contractus validos, & firmos non efficeret; Iuramentum illis appoſitum nullius obligationis eſſet, vt pote de actibus vanis, nullis, & à lege reprobatis. Iuramentum namque vt obligationem inducat, debet eſſe de materia alicuius virtutis, quæ ceſſat omnino ſi antecedenter ad ipſum Iuramentum, & per reſpectum ad illud contractus non validantur. Nam contractus illi ſi in ſe nulli ſunt, cum eos Iuramentum afficit, ad iuſtitiam non pertinent. Quia nullum eſt ius quod per illos obſeruetur; neque pertinent ad fidelitatem; quæ pars eſt poteſtatiua iuſtitiæ, obligans verum facere, quod promittis. At quando promiſſio nulla eſt, ceſſat hæc obligatio. Neque item pertinent ad religionem; quia Iuramentum non conſtituit materiam ſuam materiam religionis ſed illam intactam relinquit. Neque denique pertinent ad charitatem propriam ſicut ſoluere latroni, vel vſurario promiſſum ob redimendam vexationem. Ad nullam ergo virtutem pertinent, ergo Iuramentum illis adhærens obligatorium eſſe non poteſt, nec confirmatorium. At Pontifex ſtatuit, illa Iuramenta omnino & inuiolabiliter eſſe ſeruanda. Ergo neceſſariò aſſerendum eſt antecedenter ad ipſa & ſub illorum reſpectu materiam [illegible] honeſtaſſe. Quod [illegible] non poterat niſi purgando vi[illegible]um nullitatis contractuum & eos validos efficiendo.

Neque modus dicendi Suar. Leſſij & Rebellij probandus vllo modo eſt. Nam ſi contractus à iure annullatur, conſequenter annullatur promiſſio non contraueniendi illis. Vt manifeſtè probat textus *in leg. non dubium. Cod. de legib.* vbi annullato pacto (inquit lex) ſed etſi quid fuerit ſubſecutum ex eo vel ob id, quod interdicente lege factum eſt, illud quoque caſſum atque inutile eſſe præcipimus, idipſum conſtat ex *lege 28. Cod. de pactis.* Aliàs ſi leges annullantes contractus non extenderentur conſequenter ad annullandas promiſſiones, non contraueniendi illis, fruſtraneæ eſſent, & inefficaces; cum facillimo negotio hac via defraudari contractuum nullitas poſſit. Et præterea eadem ratio vrgens in contractibus nullis ne valeat Iuramentum, procedit in promiſſione non contraueniendi his contractibus; ideo namque dicimus Iuramentum afficiens contractibus nullis, nec confirmatorium, neque obligatorium eſſe poſſe; quia cadit ſupra materiam nullius virtutis. Sed Iuramentum cadens ſuper promiſſionem non contraueniendi contractibus nullis, cadit ſupra materiam nullius virtutis. Ad quam enim virtutem pertinere poteſt promiſſio non contraueniendi contractui nullo? Certè non ad iuſtitiam neque fidelitatem. Hæ enim virtutes obligant ſeruare promiſſum in rebus honeſtis & vtilibus. Sed non in vanis, & infructuoſis. At non contrauenire contractui nullo, eſt quid vanum, inutile, & infructuoſum. Quia eſt quædam illius contractus approbatio, & confirmatio. Ergo ſicut promiſſio efficiendi contractum nullum, nulla eſt, quia eſt promiſſio cuiuſdam rei vanæ; ita promiſſio, perſeuerandi in illo, nulla eſſe debet; ac proinde Iuramento confirmari nullatenus poterit. Præterea ſi veros eſſet hic modus dicendi Suarez Leſſij & Rebelli, ex illo ſequitur manifeſtè, minorem contrahentem ſine auctoritate tutoris, & promittentem ſtare contractui, manere obligatum in conſcientia, ac ſi iuraſſet, quod tamen in iudicio non admittitur, vt pote derogans efficaciam

ciam legum, hos contractus annullantium, & neceſſitatem Iuramenti ad illorum firmitatem. Maneat ergo certum, vt Iuramentum poſſit contractus nullos firmare, debere priùs contractuum vitium purgare. Quod Pontifex facit in illis duobus generibus contractuum, quia frequentiora ſunt.

Secundam partem noſtræ ſententiæ nempe nullum alium contractum ipſo iure nullum præter alienationem dotis & renunciationem legitimæ firmari Iuramento. Sic probo: Quia de nullo alio habemus in iure Pontificio fundamentum ad aſſerendum voluiſſe Pontificem illius vitium purgare. Sed diſcurramus per alios contractus, vt clarè veritas doctrinæ conſtet. In primis omnes Doctores admittunt contractus irritos ob bonum commune Iuramento non confirmari. Quia eſt Iuramentum de materia iniqua contraria communi bono, & recto Reipublicæ regimini. Confunduntur tamen maximè in explicando qui ſunt ij contractus, qui ob bonum commone annullantur; Nam quod dixit *Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 9. à n. 31. & ſequentibus & lib. 1. de ſponſalibus diſp. 32. num. 8.* Quem Doctores communiter ſequuntur, contractum ob bonum commune principaliter prohiberi, & annullari: quoties diſponit de materia ad bonum commune principaliter pertinente; annullari tamen ob bonum priuatum; quando diſponit de materia priuatorum; probare non poſſum. Nam lex diſponens, ne nouitius ante duos menſes proximos profeſſioni renunciationem faciat, alioquin irrita ſit, & ne clericus ad titulum beneficij ſacris initiatus illud renunciet, quin mentionem faciat, ſe ad illius titulum fuiſſe ordinatum, diſponit de materia priuatorum, quæ per ſe ſpectata parum intererat Reipublicæ in vno vel altero ciue eſſe. At quia religioni maxime intereſt liber nouitij ingreſſus, & ſtatui Eccleſiaſtico ne clerici mendicare cogantur; ea de cauſa lex diſponens de ſupradictis renunciationibus etiamſi diſponat de materia priuatorum, commune bonum reſpicit, & Iuramento confirmari nòn poteſt. Præterea in teſtamento quo inſtituis hæredem, & bona tua relinquis, diſponis de rebus non communibus, ſed ſpecialibus. Et tamen ſi illud teſtamentum nullum ſit ob defectum teſtium, alteriuſue ſolemnitatis à iure requiſitæ; nequaquam firmare Iuramento poteris. Ergo ſignum eſt, leges annullantes hos contractus priuatorum materiam reſpicientes, bonum commune reſpicere. Illi ergo contractus ob commune bonum annullantur, qui annullantur ex defectu formæ, & ſolemnitatis à iure requiſitæ, vt tradit *Gabriel Vaſquez de teſtamentis cap. 3. dub. 2. num. 30. quem ſequitur Baſilius Legion. lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. n. 54.* Nam cum illa ſolemnitas non præſcribatur ob hunc, vel illum contractum in particulari, ſed omnibus communis ſit, & Reipublicæ conueniat modum in contractibus præſcribere; ea de cauſa defectus in ſolemnitate bono communi præiudicat. Ergo nullitas ex illa proueniens auctoritate priuata tolli nullatenus poteſt; ac proinde neque talis contractus Iuramento firmari. Si verò contractus nulli ſint ob priuatum bonum ipſorum contrahentium, maior eſt difficultas, quomodo non poſſit Iuramento purgari eorum nullitas? Sed adhuc dicendum eſt, id fieri non poſſe. Nam cum Iuramentum ex ſe, & natura ſua hanc vim non habeat, ſed ex iuris diſpoſitione; & ex diſpoſitione iuris ciuilis non admittatur Iuramentum ad firmandos nullos contractus. *lege non dubium Cod. de legibus*, ex diſpoſitione autem Iuris Pontificij ſolum pro alienatione rerum dotalium, & renunciatione hæreditatis paternæ inueniatur admiſſum, efficitur ſane, reliquos alios contractus nullos perſiſtere, & Iuramentum illos afficiens, nullam per ſe obligationem habere.

5. Ex his infertur, minoris alienationem rei immobilis abſque iudicis decreto, & mobilis abſque auctoritate tutoris Iuramento non firmari; neque teſtamentum; neque inſtitutionem hæredis; neque donationem inter virum & vxorem; neque donationem vltra quingentos ſolidos, ſine inſinuatione; neque donationem omnium bonorum etiam præſentium; neque renunciationem ſub Iuramento de alimentis debitis, & alia huiuſmodi. Quia omnium horum contractuum obligationes ſunt Iure Ciuili nullæ; neque inuenientur Iure Canonico reualidatæ, vt capaces ſint firmitatis à Iuramento prouenientis.

Verum, quia communis ſententia Iuramento concedit vim confirmandi contractus; placet ea communi ſententia ſuppoſita aliquos caſus examinare, in quibus dubium eſt inter Doctores an Iuramento confirmentur.

§ IV.

Expenditur caſus relatus in Authentica, Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem.

1. *Statuitur littera textus.*
2. *Loquitur textus de contractu minoris ſuper res, quarum dominium & vſumfructum habet.*
3. *An loquatur de contractu valido, an etiam de inualido, affirmant plures de vtroque.*
4. *Probabiliùs eſt de ſolo valido, ſed reſcindibili.*
5. *Extendatur ne Authent. ad donationem alioſque contractus gratioſos; veriùs eſt extendi.*
6. *Non excluditur minor iurans contractum abſolutè à beneficio reſtitutionis conceſſo in leg. 2. Codice ſi aduerſus venditionem.*
7. *Non eſt neceſſe minorem certiorari de nullitate contractus, nec de beneficio reſtitutionis, tametſi alij contradicant.*
8. *Neceſſaria eſt pubertas in minore, vt contractus firmetur, nec ſufficit eſſe proximum pubertati.*
9. *An Iuramentum minoris proximi pubertatis obligationem inducat.*

1. Littera huius Authenticæ breuiter & dilucidè caſum præſcribit. Inquit enim textus, Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiantur. Puberes vocat textus minores viginti quinque annis, ſed maiores quatuordecim

tuordecim, ſi maſculi ſint ; ſi fœminæ maiores duodecim ; hi enim ſi iurent contractum rerum ſuarum non retractare inuiolabiliter obſeruare debent.

2. Primò ergo eſt dubium de quo contractu textus loquatur ? Clarum eſt loqui de contractu rerum ſuarum, ideſt illarum rerum quarum dominium, vſumfructum, & adminiſtrationem habent minores ; non verò illarum rerum, quarum vſus fructus eſt apud Patrem, vel alium tertium, vt bene notauit aliis relatis *Gutierr. Authent. Sacramenta puberum num.* 33.

3. Sed an conſtitutio loquatur tantum de contractu valido, & reſcindibili ob defectum minoris ætatis, non eſt leuis controuerſia. Communis ſententia negat de ſolo illo contractu loqui ; ſed affirmat deciſionem extendi ad contractus nullos ; eo quod ſint celebrati abſque auctoritate tutoris, vel iudicis. Sic *Gregorius Lopez leg. 6. verbo maior tit. 19. partita 6. Gutierrez Authent. Sacramenta puberum à num. 8. vſque ad 14. & à num. 23. vſque ad 31. & à num. 103. vſque 106. Antonius Gomez tom. 2. variarum cap. 14. num. 18. Molina lib. 2. de primogenius cap. 2. num. 28. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 12. num. 12. in medio & alij plures apud ipſos.* Mouentur primò : quia dicta Authentica loquitur generaliter & diſtinctè de contractibus minorum. Secundò, quia debebat addere aliquid nouum legi primæ Cod. ſi aduerſus venditionem. Cum leges non multiplicentur niſi in præiudicium dubiarum declarationum, vel in noui iuris conſtitutionem. *leg. quod habeo, ff. de Carboniano edicto.* At ſi dicta lex Authent. non extenditur ad contractus factos ſine iudicis vel curatoris auctoritate, nihil ſuperaddit legi primæ Cod. eodem tit. cum ibi clarè & manifeſtè deciſum ſit, minorem alienantem prædium cum decreto Prætoris, & iurantem de cætero nullam facturum controuerſiam, non poſſe aduerſus ſuum Iuramentum venire.

4. Nihilominùs credo probabiliùs virtute ſupradictæ conſtitutionis ſolum firmari contractum minoris validum, nempe celebratum auctoritate prætoris ſi fuerit de rebus immobilibus ; & auctoritate curatoris, ſi de mobilibus. Sic tenent *Donellus lib. 21. cap. 13. Burgos Depaz leg. 1. Tauri num. 288. Baſilius Legionenſis lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. n. 55. & alij plures relati à Sanchez lib. 3. ſum. cap. 12. num. 8. fine.* Moueor tum ne correctionem legum ſine vrgenti fundamento admittam ; quæ certe admittenda erat, ſi Iuramentum firmaret contractus alioqoin nullos ipſo iure. Tum quia ipſa conſtitutio clarè denotat, loqui de contractibus validis. Nam verbum non retractandis, ſupponit contractus valere, indigeréque retractatione, & non tantum nullitatis declaratione. Neque obſtant in contrariom adducta. Ad primum negamos, non ita generaliter loqui, quin ex ipſis verbis conſter loqui de contractibus validis. Ad ſecundum faremur, hanc conſtitutionem aliquid noui addere legi primæ Cod. ſi aduerſus venditionem. Nam lex prima antiqui Codicis ſolum loquebatur de alienatione rerum immobilium. At hæc conſtitutio loquitur de quacumque alienatione minoris ſiue immobilium, ſiue mobilium.

5. Secundò dubitatur : an extendatur vis Iuramenti conceſſa in ſupradicta Authentica ad contractum donationis. Et videtur extendi non poſſe ; quia minores prohibiti ſunt donare, eorumque donationes inualidæ ſunt. *textus in leg. fin. verſ. cum autem Cod. ſi maior factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit.* Sed Iuramentum illius Authenticæ non firmat contractum nullum, ſed validum, vt nuper diximus. Ergo non firmat donationem. Cæterum veriùs cenſeo, hunc contractum donationis Iurameno firmari. Tum quia hic contractus donationis non eſt abſolutè inualidus, ſed validus ; eſto poſſit beneficio reſtitutionis reſcindi, ſi abſque legitima cauſa inueniatur factus. Vt docuit *Leſſius lib. 2. cap. 18. dub. 1. n. 81.* Tum quia donatio eſt tacita bonorum renunciatio, quæ in *cap. quamuis pactum de pactis in 6.* Iuramento firmatur. Sic tenet plures referens *Gutierr. in Authentica Sacramenta puberum num. 118. & ſequentibus. Sanchez lib. 6. de matrimonio diſp. 38. n. 13. Molina Ieſuita diſp. 579. num. 32.*

6. Tertiò dubitatur an excludatur minor iurans contractum à beneficio reſtitutionis conceſſo in *leg. 2. Cod. ſi aduerſus venditionem ?* Breuiter reſpondeo, ſi ſimpliciter iurauit contractum, nequaquam excludi. Nam ob Iuramentum ſimpliciter factum vitium minoris tantum ſuppletur. Quocirca vt minor excludi poſſit à reſciſſione contractus ob læſionem vltra dimidium ; hanc etiam reſciſſionem expreſsè excipere debet. Sic aliis relatis *Gutierr. Authent. Sacramenta puberum num. 86. & ſequentibus. Antonius Gomez tom. 2. variarum cap. 14. n. 20. Gregorius Lopez leg. 6. tit. 19. partita 6. Gloſſ. por raçon de menor edad Couarru. de pactis 3. p. §. 4. num. 6. Molina tract. 2. de iuſtitia diſp. 579. num. 26.* Intrinſeca autem læſio rarò vel nunquam cenſetur excepta, etſi per Iuramentum excipiatur : quia ſubintelligitur dolo facta. Sic *Couarr. Anton. Gomez. Gregor. Lopez ſupra, & Gutierr. num. 92.*

7. Quartò dubitatur : an debeat minor certiorari de nullitate contractus, quem firmat, & de beneficio reſtitutionis, quod Iuramento renunciat ?

Aliqui non contemnendi Doctores quos refert & ſequitur *Matienco lege 1. tit. 11. Gloſſ. 8. num. 52. & leg. 9. tit. 3. Gloſſ. 1. num. 5.* Cenſent neceſſarium eſſe. Mouentur : quia nemo cenſetur remittere ius, quod ignorat ; & quia Iuramentum non extenditur ad incognita. Sed oppoſitum veriùs exiſtimo cum *Couarr. 2. p. §. 1. num. 4. Antonius Gomez tom. 2. cap. 14. num. 18. verſ. 5. extende. Gregorius Lopez leg. 6. tit. 19. partita 6. in Gloſſ. curaſſe. Gutierr. Authent. Sacramenta puberum num. 114. & ſequentib. Molina Ieſuita tract. 2. de iuſtitia diſp. 579. num. 25. Sanch. lib. 3. ſumm. cap. 12. num. 29. fine.* Moueor ea conſideratione ; quia firmitas huius contractus, & denegatio reſtitutionis non tam oritur ex voluntate iurantis, quam ex diſpoſitione iuris ob Iuramentum præſtitum. Sed vt ius hanc firmitatem contractibus concedat, ſolum petit, quod minor iuret, contractui non contrauenire. Eo namque ipſo decreuit inuiolabiliter contractum eſſe obſeruandum. Ergo nulla ſpecialis notitia nullitatis contractus, & beneficij reſtitutionis neceſſaria erat. Et confirmo ex *leg. ſi duo patroni §. idem Iulian. & in §. ſi quis iurauerit ff. de iureiurando.* Vbi Iuramentum alicuius facti extenditur ad omne ius reſultans ex facto. Sed ex contractu iurato reſultat, (iure ſic diſponente) quod iurans gaudere non poſſit beneficio reſtitutionis. Ergo quamuis illius beneficij notitiam non habeat, aſſerendum eſt priuatum eſſe. Adde ; eo ipſo quo

minor

minor iurat contractum, cognoſcit ob minorem ætatem contractum illum infirmum eſſe. Aliàs inutiliter, & fruſtranee iuraret, ſi ſecluſo Iuramento haberet contractus firmitatem. Et per hæc ſit reſponſio ad contrarium fundamentum.

8. Quintò dubitatur: an neceſſaria ſit pubertas in minore vt contractum firmet? Negant plures graueſque Doctores cenſentes ſufficere quod ſit pubertati proximus. *Sic Gregorius Lopez leg. 6. tit. 19. partita 6. verbo maior. Gutierrez, Authent. Sacramenta puberum n. 117. Antonius Gabriel tom. 2. communium opinionum lib. 19. quæſt. 34. Molina Ieſuita tom. 3. de iuſtitia tract. 2. diſp. 579. num. 26. & alij relati à Sanchez lib. 6. de matrimonio diſputat. 38. num. 15. & lib. 3. in Decalogum, cap. 12. n. 27.* Ducuntur argumento ducto ab ſponſalibus, quibus ſi accedit Iuramentum firma ſunt, & in quibus malitia ſupplet ætatem. Cæterum veriùs eſt, deſiderari pubertatem, vt contractus firmetur. Sic docent *Fachineus lib. 3. controuerſiarum cap. 10. Sanchez locis allegatis. Et innumeri apud ipſos.* Ratio ea eſt præcipua: quia denegare in contractibus beneficium reſtitutionis minori, & Iuramenti relaxationem, eſt rigor maximus, qui non debet admitti abſque manifeſto textu, & ratione. At nullus eſt textus qui talem rigorem contractibus impuberum imponat; imò expreſsè omnes textus tam ex iure ciuili, quam ex noſtro regno puberum mentionem faciunt. Ergo contractibus impuberum hoc beneficium reſtitutionis denegandum non eſt. Quod adeò verum eſt, vt etiamſi impubes iuret non reuocaturum contractum, quem pubes factus inierit, non cenſeatur obiode hoc beneficium reſtitutionis ſibi denegari, quia abſolutè non iurat poſt pubertatem, & ita tenet Gregorius Lopez ſupra & Sanchez illo capite 12. num. 28. Secùs verò dicunt, & benè, ſi pubes factus iuraret contractum ante pubertatem irritum. Quia iam poſt pubertatem apponit Iuramentum, ratione cuius infirmitatem contractibus concedit. Neque aduerſus hanc doctrinam procedit *textus in cap. ex litteris, el ſeg. de ſponſalibus.* Nam in ſponſalibus non tam ætas quam intellectus ſpectatur; iúſque ipſum diſponit, malitia ætatem ſuppleri. Quod in minorum contractibus diſpoſitum non inuenitur.

9. An verò hoc Iuramentum licet non confirmet contractum, obligationem in conſcientia inducit? Pendet ex illa quæſtione; an contractus impuberis obligationem naturalem pariat? Nam ſi vera eſt illa ſententia, quæ affirmat (iure ſic diſponente) hos contractus omni obligatione carere; eſſéque omnino nullos; probabiliùs cenſeo, Iuramentum non obligare. Quia nullus eſt textus, ex quo colligatur horum contractuum virium nullitatis purgari. Quod eſt neceſſarium, vt Iuramentum illis appoſitum validum ſit, & obligatorium. At ſi huiuſmodi contractus validi ſint in fauorem impuberis, Iuramentum illos firmans obligationem pariet; indigebitque relaxatione; quæ omnino concedenda eſt; eo ſolùm quo ab impubere ſit præſtitum. Impubertas enim æquam relaxationis cauſam præbet, ac metus, vt bene aliis relatis docuit *Sanchez lib. 6. de matrimonio diſp. 38. num. 17.*

§. 5.

Expenditur caſus relatus in capite cum contingat. de Iuramento, & cap. licet mulieres eodem. tit. in 6.

1. *Statuitur littera textus.*
2. *Præmittitur, quid de alienatione fundi dotalis iure ciuili, vel canonico ſtatutum ſit.*
3. *Examinatur an deciſio huius textus extendatur ad fideiusſionem? Proponitur communis ſententia.*
4. *Quid ſentiendum ſit.*

1. INnocentius tertius videns aliquas mulieres conſtante matrimonio alienationi rerum dotalium conſentire Iuramento præſtito de non contraueniendo; poſtea verò ſucceſſu temporis ſoluto matrimonio alienationem velle reſcindere, vt pote contra leges factam, decreuit; ne via periuriis aperiatur, tale Iuramentum ſine vi & dolo præſtitum ſeruari debere, quam deciſionem Bonifacius octauus in *cap. licet mulieres, de iureiurando in 6.* confirmauit, mandans Epiſcopis aliiſque Eccleſiaſticis iudicibus, vt cenſuris Eccleſiaſticis compellant iudices ſæculares ad obſeruantiam huiuſmodi Iuramenti.

2. Pro cuius caſus explicatione ſupponendum eſt iure ciuili omnem conſenſum à muliere conſtante matrimonio præſtitum de alienatione rerum dotalium ſiue mobilium, ſiue immobilium, quæ æſtimatæ non ſunt æſtimatione, quæ faciat emptionem, nullum eſſe. *lege Iulia ff. de fundo dotali, & lege vnica §. & cum lex. Cod. de rerum vxor. actione.* At ius Canonicum in reuerentiam Iuramenti hanc nullitatem purgauit, & contractus validos reddidit, vt merito Iuramento firmari poſſint.

Conſenſus ergo mulieris in alienatione dotis facta à marito, vel à ſe facta ex conſenſu mariti, reuocari nullatenus poteſt Iuramento firmata; quin Iuramentum virium nullitatis, & contractus imbecillitatem (iure ſic diſponente) excluſit. Sic ex ſupradictis capitibus. *cum contingat & cap. licet mulieres.* Tradit pluribuſque exornat *Gutierrez de Iuramento confirmatorio toto cap. 1.*

3. Sed eſt dubium; an deciſio huius textus extendatur ad fideiuſſionem; ita vt mulier pro alio intercedens, & Iuramento interceſſionem confirmans maneat obligata ſtare fideiuſſioni?

Pro cuius deciſione ſuppono: Mulieribus interdictam eſſe fideiuſſionem, ſiue ſuſceptionem in ſe alieni debiti & nullam redditam, niſi fiat in inſtrumento publico, & coram tribus teſtibus. Habetur expreſsè, *leg. antiqua, §. vltimo Cod. ad Velleianum.* At ſi facta ſit fideiuſſio, ſeu alieni debiti ſuſceptio ea ſolemnitate, valida eſt, & mulier obligata manet naturaliter, & ciuiliter; elidere tamen poteſt obligationem ope exceptionis Senatus-Conſulti Velleiani; niſi conſcia huius beneficij illud renunciaſſet expreſsè. Sic ex communi ſententia tradunt *Antonius Gomez tom. 2. variarum capite 13. à num. 15. Gutierrez 1. parte de Iuramento confirmat. toto capite 20. Gregorius Lopez lege 2. & 3. titulo 12. partita 5.*

Molin. Theologus tract. 1. *de iuſtitia diſput.* 540. *per totam. Matienço lege* 9. *titulo* 3. *lib.* 5. *noua collectionis.* In fauorem mariti nunquam mulier fideiubere poteſt ſpectato iure regio Caſtellæ *lege* 61 *Tauri, quæ eſt* 9. *tit.* 3. *lib.* 5. *noua compilationis. Hoc ſuppoſito.*

Communis ſententia reſpondet, mulierem firmantem Iuramento fideiuſſionem, ita manere obligatam, vt nullatenus vti poſſet beneficio Senatus. Velleiani. Quia illud Iuramentum purgat omne vitium, & imbecillitatem fideiuſſionis. Sicut in contractu minoris, & alienatione fundi dotalis alienatio alioquin irrita Iuramento firmata manet ex *d. cap. cum contingat.* à fortiori fideiuſſio, quæ alienationi occaſionem præbet. Et prætetea hoc videtur deciſũ in *cap. ex reſcripto de iureiurando*, vbi mulier iurans fideiuſſionem compellitur adimplere. Et ita tenet *Couarruuias cap. quamuis pactum de pactis* 2. *p.* §. 3. *num.* 5. *Antonius Gomez dicto capite* 13. *numero* 17. *Gregorius Lopez lege* 3. *titulo* 12. *parte* 5. *verbo Sabidora. Gutierrez* 1. *parte capite* 20. *numero* 2. *& ſequentibus. Molina Theologus diſputation.* 540. *circa medium verſ. illud eſt obſeruandum. Fachineus libro* 2. *controuerſiarum capite* 61.

Aliqui verò ex Doctoribus iis cenſent, hoc intelligendum eſſe, dummodo mulier conſcia fuerit beneficij Velleiani, ſecùs ſi ignorans tale beneficium fideiuſſionem iurauerit, quia Iuramentum extendi non poteſt ad incognita, *cap. veniens, cap. quintaualliſ de iureiurando*; ac proinde neque ad renunciationem Velleiani ignorati, Sic *Couarruuias num.* 5. *Matienço pluribus relatis lege* 9. *tit.* 3. *lib.* 5. *compilationis Gloſſ.* 1. Aliis verò Doctoribus nempe Gregorio Lopez Iachinco Gutierrez, Molinæ & aliis apud ipſos hæc limitatio non probatur; eo quòd Iuramentum vim certiorationis videatur habere; præcipuè cum ſenſus mulieris iurantis ſit, ſe obligare ex parte ſua quantum poſſit.

4. Ego verò diſtinguendum exiſtimo, de Iuramento cadente ſuper fideiuſſionem nullam ex defectu formæ & ſolemnitatis requiſitæ, & de Iuramento cadente ſuper fideiuſſionem validam. De Iuramento inquam cadente ſuper fideiuſſionem nullam, dicendum exiſtimo; non ſolum non firmare contractum, ſed neque obligatorium eſſe. Quia eſt de re vana & inutili; & nullibi inuenitur fructuoſa & vtilis facta adueniente Iuramento. Iuramentum enim non purgat vitium formæ & ſolemnitatis requiſitæ in contractibus. At ſi Iuramentum cadat ſuper fideiuſſionem validam, validum erit Iuramentum, & obſeruandum: firmabitque contractum; dummodo in eo contractu certiorata fuerit mulier Velleiani. Hanc enim noritiam tum iure communi, tum Regio Caſtellæ. *lege* 3. *titulo* 12. *partita* 5. exiſtimo requiri, vt Iuramento cenſeatur firmatus contractus, & beneficium Velleiani exceptum. Moueor: Quia certioratio expoſtulatur pro forma. At Iuramentum non ſupplet formam, vt multis allegatis docet *Matienço lege* 9. *titulo* 3. *libro* 5. *compilation. Gloſſ.* 1. *numero* 6. Deinde Iuramentum ſequitur naturam actus, cui adhæret vt ſunt iura volgaria; ſed fideiuſſio, in qua expreſsè mulier non eſt certiorata beneficij Velleiani, neque expreſſè eſt renunciatum, eſt infirma, & venit reſcindenda ope exceptionis. Ergo Iuramentum illi accidens, eandem ſortitur conditionem. Neque obſtat alienationem fuodi dotalis firmari Iuramento; quia mulier certiorata fuerit de nullitatis alienatione, *cap. cum contingat de iureiurando*; quia nullibi hæc certioratio expreſſaque renunciatio expoſtulatur pro forma. Secùs eſt in fideiuſſionis contractu. Neque item obſtat *textus in capite ex reſcripto.* In quo magnam vim facit Gutierrez & Fachineus. Quia vt conſtat ex *Gloſſa eo capite verbo.* Mulierem ea de cauſa cogebatur implere fideiuſſionem. Quia non opponebat exceptionem Velleiani. Adde fortè fuiſſe certioratam de tali beneficio, & renunciaſſe; tametſi ex ſupradicto textu hoc non colligatur; ſicut nec contrarium.

§. 6.

Expenditur caſus relatus in capite, quamuis pactum de pactis in 6.

1. *Statuitur littera textus.*
2. *Quid colligatur ex ſupradicto textu.*
3. *Aliqua vt certa ſupponuntur.*
4. *Iuramentum quo filij renunciare hæreditatem non patri, ſed fratribus non teneret ſi eſſet factum abſque patris conſenſu, ſecùs ſi ex illius conſenſu.*
5. *Debet Pater in tali conſenſu vſque ad mortem perſeuerare.*
6. *Si Iuramentum praſtet Patri de renunciatione facienda, an debeat praſtare illam? Affirmant aliqui & qualiter ſit intelligendum?*
7. *An hæc renunciatio iurata ita firma maneat, vt non poſſit reſcindi beneficio legis* 2. *Cod. de reſcindenda venditione. Affirmant plures ſi maior ſit viginti quinque annis.*
8. *Veriùs eſt oppoſitum, & ſit ſatis quibuſdam obiectionibus.*
9. *Quid ſi expreſsè Iuramento renunciaſſi beneficio legis ſecunda.*
10. *Qualiter ſupradicta intelligenda ſint.*
11. *Renuncians opulentiſſima hæreditati religionem ingrediens non poteſt allegare enormem læſionem, ſi dos competens Religioni concedatur.*
12. *Contractus vi dolo præſtiti Iuramento non firmantur.*
13. *An hoc procedat in contractibus metu leui celebratis? veriùs eſt procedere.*

1. VT Iuramenti vis, & efficacia omnibus innoteſcat, inquit Pontifex quamuis pactum parti factum à filia, dum nuptui tradebatur, vt dote contenta, nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet lex ciuilis; ſi tamen Iuramento non vi, nec dolo præſtito firmatum fuerit

fuerit, ab eadem omnino ſeruari debet, cum non vergat in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.

2. Ex huiuſmodi textu ſatis colligitur, leges ciuiles improbare huiuſmodi pacta. Vt conſtat ex *leg. pactum dotali, Cod. de collationibus & leg. pactum quod dotali Cod. de pactis leg. qui ſuperſtitis ff. de acquirenda hæreditate, lege vltima, ff. de ſuis & legitimis hæredibus lege ſi quando §. illud Cod. de in officioſo teſtamento.* Ea præcipuè ratione improbantur hæc pacta; quia cenſentur exhortationibus parentum, potius quam voluntate filiorum fieri. Verum ſi Iuramento firmentur præſumptio inuoluntaria ceſſat; & vitium, quod aliàs habebant illa pacta, purgatur.

3. Hæc igitur filiorum renunciatio de legitima ſibi competente fieri poteſt patri à filia vel aliis fratribus. Item fieri poteſt gratis, vel pretio accepto.

Cum textus loquitur de filia non debes intelligere ad ſolam filiam diſpoſitionem limitari; cum etiam in filio cauſa honeſta huius renunciationis intercedere poſſit. vt bene notauit ex communi ſententia *Couarruuias de pactis 3. p. §. 1. num. 3. Gutierrez ibi. verbo à filia, num. 4.* Item procedit deciſio etiam in filia minori viginti quinque annis, & viginti duodecim; & eſto ſub patria poteſtate ſit. Quia textus generaliter loquitur, & Iuramentum hanc vim habet confirmandi minorum contractus ex *textu in Authentica Sacramenta puberum.* Sic *Couarruuias dicto §. 1 num. 2. & 5. & Gutierrez num. 3.* Deinde non requiritur neceſſariò hoc pactum fieri, dum nuptui filia traditur, nam etiam fieri poterit ante vel poſt nuptias, dum religionem intrare voluerit & ob alias cauſas ſibi vtiles. *Couarr §. 2. num... Gutierrez ibi. num. 1.*

4. Circa huiuſmodi textum, ea præcipua eſt dubitatio; an locum habeat in filia vel filio renunciante hæreditatem non patri, ſed fratribus; eamque renunciationem Iuramento confirmante? Reſpondeo negatiuè: Si conſenſus patris abſit. Quia pactum de hæreditate viuentis eſt omnino reprobatum, vt pote occaſio captandi mortem, *lege vltima Cod. de pactis,* neque vllibi inuenitur honeſtatum; ac proinde Iuramento confirmari non poteſt. Sic *Couarr. de pactis 3. p. initio num. 5. Fachineus lib. 8. Controuerſiarum cap. 70. Gutierr. in cap. quamuis pactum num. 2.* Dices legem vltimam improbare pactum ſuccedendi in hæreditate. Ergo non pactum renunciandi ſucceſſionem? Reſpondeo negando conſequentiam. Nam renunciatio ſucceſſionis in fratrum fauorem, eſt fratribus ſucceſſionem concedere; ac proinde eſt pactum de hæreditate viuentis. Quod abſque illius conſenſu eſt omnino reprobatum.

Verum ſi ex conſenſu parentis hæc renunciatio fiat; iam ceſſat ratio, ob quam *lege vltima Cod. de pactis,* hæc pacta prohibentur; ac proinde confirmari Iuramento poſſunt. Sic *Couarr. & Gutierr. locis allegatis.*

5. Solum eſt dubium: an in huiuſmodi conſenſu debeat pater perſeuerare, & renunciatio filij facta fratribus effectum habeat? *Couarruuias de pactis 3. p. initio num. 8. in 4. & 5. caſu.* Dubius eſt, eo quod Iuramentum aliquam poſſit firmitatem concedere pacto inito & valido. Sed contraria ſententia procul dubio tenenda eſt; nempe ſublato conſenſu patris perire renunciationem, & Iuramenti obligationem. Nam illa renunciatio non ſolum in fieri ſed in conſeruari pendet ex conſenſu patris; eo quòd curante vita patris ſemper eſt in fieri; neque ſortitur effectum, quo vſque ipſe pater è vita diſcedat. Sublato ergo conſenſu patris perit renunciatio, & obligatio Iuramenti, quæ illi erat acceſſaria. Sic aliis relatis docuerunt *Antonius Gomez lege 22. Tauri num. 31. Menchaca lib. 3. controuerſiarum vſufrequent. cap. 44. num. 13. Molina de Hiſpanorum primogeniis. lib. 2. cap. 3. num. 4. Gutierrez cap. quamuis. de pactis. num. 3. & 5.*

6. Deinde dubitare potes; ſi Iuramentum præſtes patri de renunciatione facienda, obligaris eam præſtare; ita vt Iuramentum relaxari non poſſit?

Affirmat *Couarruuias de pactis 3. p. initio num. 3.* quem ſequitur *Molina Ieſuita tract. 2. de iuſtitia diſp. 579. num. 13.* Mouetur quia tale Iuramentum æquiualet renunciationi factæ argumento *legis ſi intra ff. de pactis.* Vbi ex promiſſione liberationis oritur actio, ac ſi liberatio facta fuiſſet; ac proinde ex hac promiſſione Iuramento firmata expelli potes à petitione hæreditatis & à dicendo nullo teſtamento in quo præteritus fueris virtute talis promiſſionis.

Sed hæc cenſerem intelligenda caſu, quo iurares renunciationem facere, non ſimplicem, ſed Iuramento firmatam; Nam ſimplex renunciatio eſt legibus improbata, & forte ipſo iure nulla. Ergo Iuramentum de illa præſtanda, obligatorium eſſe non poterat, vt pote de materia vana & inutili. Debet ergo Iuramentum fieri de renunciatione valida & à legibus approbata, quæ nulla alia eſt, niſi quæ Iuramento firmatur.

7. Præterea dubitare; an renunciato iurata ita maneat Iuramento firma vt eam reſcindere non poſſis beneficio legis 2. Cod. de reſcindenda venditione? Communis ſententia cenſet manere omnino firmam, nec reſcindi poſſe, niſi ob enormiſſimam læſionem, ſi à maiore viginti quinque annis fiat. Sic docet *Couarr. cap. quamuis pactum, 3. p. §. 4. num. 4. & 5. & lib. 2. variarum cap. 4. n. 5. Molina de Hiſpanorum primogeniis lib. 2. cap. 3. num. 18.* Mouentur. Quia Iuramentum habere poteſt vim confirmandi contractum, alioquin inualidum, & excludendi remedium dictæ legis ſecundæ. Ergo dicendum eſt, eam de facto habere, cum hoc religioni Iuramenti conuenientiùs ſit. Excludunt dicti Doctores læſionem enormiſſimam. Quia hac intercedente cenſetur doloſa renunciatio. Vt multis relatis tradit *Menochius libro 1. de arbitrariis iudic. quæſtione 71. numero 18.* Ac proinde nec confirmanda Iuramento ob defectum conſenſus. Quæ autem ſit læſio enormiſſima; arbitrio prudentis *Molina* relinquit. Aliis placet, quæ in duplo vel quadruplo excedit. Notanter dixi, Iuramentum debere eſſe factum à filio maiore viginti quinque annis. Nam ſi à minore fiat, cenſet & bene non excludi remedium dictæ legis ſecundæ niſi expreſſum fuerit, vt loquendo de minore diximus.

8. Cæterum dicendum exiſtimo, ob Iuramentum abſolutè præſtitum à maiore viginti quinque annis in hac renunciatione hæreditatis paternæ, non excludi beneficium *legis ſecunda Codice de reſcindenda venditione.* Sic, expreſsè *Antonius Gomez tomo 2. variarum capite 14. numero 20. verſ.*

ex quibus notabiliter Gutierr. Authen. Sacramenta puberum, num. 87. *Fachineus lib.* 8. *controuerſiarum cap.*69. Moueor quia receptiſſima Doctorum ſententia eſt, quam tradit *Seraphinus de priuilegiis Iuramentorum priuilegio* 83. *num.* 44. *& Menoch. conſ.* 29. *num.* 40. *volum.* 1. Iuramentum ſimpliciter appoſitum non purgare duo vitia, ſed vnum tantum. Sed Iuramentum in præſenti purgat vitium nullitatis renunciationis inductæ legibus ciuilibus. Ergo non purgat vitium deceptionis, ob quod conceditur remedium *dicta legis ſecundæ.* Contrarium dicerem ſi maior viginti quinque annis iurat contractum validum. Nam tum Iuramentum non videtur adduci niſi ad renunciationem conceſſam in lege ſecunda cum ad nihil aliud neceſſarium fuerit; & in hac parte eſt veriſſima ſententia *Couarruuiæ & Molinæ ſupra.*

Sed obiicit Fachineus ſupra, renunciatio hæreditatis futuræ ob certam dotem, eſt quædam tranſactionis ſpecies; argumento *legis de fideicommiſſo Cod. de tranſactionibus*, Sed tranſactio non reſcinditur ob læſionem quamcumque. *lege Lucius* §. *vltimo ff. ad Trebellianum.* Ergo nec renunciatio. Secundo, renunciatio eſt donatio argumento *legis* 1. *ff. de tranſactionibus, lege Modeſtinus ff. de donationibus.* Donatio autem, quia ex libertate naſcitur non reſcinditur ob læſionem. Tertiò quia hæc renunciatio non eſt iuris quæſiti, ſed quærendi, cuius nulla ratio babenda eſt, quia eſt incertum. Quartò ad idem: hæc renunciatio non eſt iuris, quod de præſenti ſit in bonis partis, ſed quod mortuo illo obtinendum eſt. At hoc eſt incertum; cum fit renunciatio. Ergo læſio allegari non poteſt. Quintò, parens concedens filiæ dotem præſumendus eſt bono illius conſulere magis quam alius quilibet. Ergo allegari non poteſt læſio.

His argumentis à Fachineo adductis optimè ipſe ſatisfacit. Ad primum negat, eſſe tranſactionem; quia nulla eſt lis, nec timor litis; ſed eſſe conuentionem; quæ ſi iniuſta ſit, & grauem læſionem contineat; meritò reſcinditur. Ad ſecundum nego, eſſe donationem; quia eſt renunciatio ob dotem acceptam. Ad tertium concedo eſſe renunciationem iuris quærendi; & licet incertum ſit; at ſub ea incertitudine æſtimatur de præſenti, in qua æſtimatione ſi læſio contingat, reparanda eſt. Ad quartum eodem modo reſpondetur. Ad quintum præſumendum eſt patrem meliùs, quam alius prouiſurum filiis; atſi contrarium conſtet, præſumptio ceſſat. Maneat ergo firmum ob renunciationem ſimpliciter iuratam non impediri reſciſſionem conceſſam in dicta lege ſecunda.

9. Maiorem mihi difficultatem ingerit; an ſi expreſsè beneficio legis ſecundæ renunciaueris, cenſearis excluſus à contractus reſciſſione? Et difficultas in eo conſiſtit; quia deceptor obligationem habet in conſcientiæ foro, reparandi læſionem. Ergo non eſt Iuramentum iuſtum, quo hanc reparationem excludis. Item ſi ob enormiſſimam læſionem non cenſeris voluntariè conſentire contractui, quantumuis Iuramento firmes; eâque de cauſa agere potes non obſtante Iuramento ad contractus reſciſſionem; ſimiliter ob enormem læſionem cenſendus es, contractui non conſentire, & agere poſſe ad reſciſſionem contractus.

Dicendum ergo eſt; facta renunciatione expreſſa beneficij legis ſecundæ te non poſſe illo vti. Quia eſt renunciatio cedens in vtilitatem creditoris Iuramento firmata. Creditor namque obligationem non habet reſcindendi contractum; ſed reparandi inæqualitatem, & deceptionem factam, quam reparare poteſt; tametſi iudicis auxilio non cogatur ad contractus reſciſſionem. Ergo ceſſio illius actionis honeſta eſt, & Iuramento confirmari poteſt. Qua ratione perſuadeor; neque ob enormitatem læſionis te agere poſſe, ſi expreſsè renunciaueris actioni ob enormiſſimam læſionem prouenienti. Sic *Antonius Gomez tom.* 2. *variarum cap.*14. *num.*20. Quia hæc actio renunciabilis eſt. Ergo ſi ſufficienter renunciatio exprimatur, cenſenda eſt facta. Neque tunc dolus interuenit nec præſumi poteſt; cum ſatis conſtet de conſenſu. Et fortè ob hanc rationem *Arias Pinel d. leg.* 2. *Codice ſi aduerſus venditionem* 3. *p. cap.* 1. *num.* 7. *&* 8. *& Molin. Theologus tract.* 3. *diſput.* 579. *num.* 35. *ante* 4. *concluſionem.* Reprobant diſtinctionem enormis læſionis, vel enormiſſimæ; ſubditque Molina ob enormem læſionem & relaxandum eſſe Iuramentum, & admittendam actionem: actionem inquam credo, ad reparandum inæqualitatem contractus; ſed non ad reſciſſionem contractus.

10. Supradicta procedunt cum hæreditas parentis renunciatur dato renuncianti aliquo pretio. Nam ſi gratis factum eſt, allegare non poterit læſionem enormem, nec enormiſſimam; cum illa renunciatio ſit donatio. Et in donatione hæ læſiones intercedere non poſſunt. Sic *Antonius Gomez dicto tom.* 2. *variarum cap.*14. *num.*20. *fine. Fachineus lib.*8. *controuerſ. cap.*69. *argument.* 2. Ex alio autem capite infirmari poteſt renunciatio; ſi renuncianti non remaneant competentia ad ſui ſuſtentationem. Item ſi defuit cauſa legitima. *Molin. Theologus tract.*2. *diſp.* 579. *num.* 33. *Couarr. de pactis* 3. *p.* §. 2. *num.*6.

Adde non defuere Auctores graues quos refert ibidem *Couarruuias* ſentientes filiam renunciantem gratis hæreditatem tametſi Iuramento firmet; nullam eſſe renunciationem. Quia *textus in cap. quamuis pactum* ſolum renunciationem dote accepta validauit. Reliquit ergo inualidam aliam renunciationem. Sed hoc non eſt admittendum, quia ratio textus æquè in vtraque renunciatione procedit, & quia illa dictio *dote contenta* non fuit taxatiua, ſed gratia frequentioris vſus appoſita. Sic *Couarruuias ſupra, & Gutierrez verbo dote contenta.*

11. Deinde aduertendum eſt filium vel filiam, ingredientem religionem, renunciantem opulentiſſimæ hæreditati, contentam dote cōpetente ſecundum conſuetudinem; nequaquam allegare poſſe enormem vel enormiſſimam læſionem; neque ipſam nec monaſterium. Non ipſam. Nam ipſa ad illum ſtatum perfectionis competentia bona accipit; & iuſtiſſimè, & prudentiſſimè reliqua dimittit. Neque item monaſterium allegare poteſt læſionem; cum illa bona nec ſint, nec debeantur monaſterio facta renunciatione. Sic *Couarruuias de pactis* 3. *parte* §. 2. *num.* 5. *Gutierrez ibi verbo. Dum nuptui tradebatur. num.* 1. *Molin. lib.* 2. *de primogeniis capite* 3. *numero* 27. *Molin. Ieſuita tract.* 2. *de iuſtitia diſputation.* 579. *num.*17.

Tandem in hoc textu & in *cap. cum contingat de*

iure

iureiurando & in Authent.Sacramenta puberum. Excipiuntur contractus alienationis, & renunciationis vi metu & dolo præſtitæ, quæ nullatenus firmantur Iuramento; eſto Iuramentum dum non relaxatur obligatorium ſit. Sic omnes Doctores.

Solum eſt dubium; an contractus ex metu leui celebrati Iuramento firmentur? Videntur firmari, neque relaxari Iuramentum poſſe. Quia ob huiuſmodi metum non admittitur in iudicio actio, ad reſcindendum contractum. Ergo ſignum eſt firmum manere; non enim denegat reſciſſionem ob præſumptionem falſam. Secundò in *cap.ſi verò & cap. verum de iureiurando.* ea de cauſa conceditur relaxatio Iuramenti, quia grauiſſimo metu præſtitum fuit. Ergo à contrario ſenſu vbi non fuerit talis metus, relaxatio eſt deneganda. Tertiò quia metus leuis facili incutitur, & facili negotio tolli poteſt; ideoque in iure nullius eſt conſiderationis. Non ergo debet ob illius cauſam Iuramentum relaxari. Sic tenent *Gregorius Lop.leg.fin.verbo que la fiço tit.11.partita 3.Sylu.Iuram. 4.quæſt.7. fine. & alij plures relati à Sanch. lib. 4. de matrimonio diſp.20.num.7.*

Cæterum contrarium eſt omnino dicendum cum ipſo *Sanch. ibi num. 8. & aliis ab ipſo relatis.* Ratio ea eſt: quia extorquens contractum metu leui iniuſtè incuſſo, iniuſtitiam committit; quam iure naturæ reparare debet, res in priſtinum ſtatum reducendo; ac proinde contractum reſcindendo. Sed aduerſus hanc obligationem naturalem Iuramentum procedere non poteſt. Ergo Iuramentum non poteſt talem contractum firmare. Ergo relaxari ab Epiſcopo poterit, cum iuſta cauſa relaxandi adſit, quoties turpitudo ex parte creditoris interuenit Neque obſtant in contrarium adducta. Ad primum admitto ob metum leuem denegari actionem in iudicio, ne litibus omnia implicentur. At officio iudicis ſuccurritur metum paſſo, & contractus reſcinditur. *Sanch. lib.4. de matrimonio diſputat.9.num.5. Gutierrez de matrimonio cap.76. num.7.* Ad ſecundum concedo illis tantum textibus dari Iuramenti relaxationem, & contractus reſciſſionem ob metum grauem; inde tamen non infertur, ſi metus leuis adſit, dari non poſſe relaxationem præcipuè cum *textus in cap.ſolicite.& cap.accepta de reſtitutione ſpoliatorum & Authentic. Sacramenta puberum* pro confirmatione contractus, ſpontaneum Iuramentum expoſtulauerint; quod abſolutè non eſt, quod metu leui præſtitum fuerit. Ad tertium dico metum leuem facilè incuti, & facilè tolli poſſe, eaque de cauſa in iudicio non admitti actionem, ad reſcindendum ea, quæ illo metu facta fuerint. Sed quia in foro conſcientiæ adeſt obligatio, ea reſcindendi; ea de cauſa Iuramentum relaxari poteſt.

§. 7.

An Iuramentum habeat vim confirmandi contractus factos contra prius Iuramentum.

1. *Contractus qui ſecluſo Iuramento validi ſunt Iuramento firmantur, etiamſi contra prius Iuramentum fiant.*
2. *Explicatur textus in cap. dilecto filio de prabendis.*
3. *Quid de actibus omnem ſuam firmitatem à Iuramento recipientibus? Plures cenſent valere.*
4. *Quid ſentiendum ſit, ſub diſtinctione reſpondetur.*
5. *Apponitur duplex limitatio ſuperiori doctrina, & reiicitur.*

1. DIſtinguenda ſunt duo actuum genera; primum illorum, qui ſecluſo Iuramento firmitatem habent. Secundum, qui à Iuramento ſortiuntur firmitatem. Si loquamur de actibus ſecluſo Iuramento validis, quorumque valor pendet ex ſola voluntate diſponentis, validi ſunt, & firmi: tametſi priori Iuramento aduerſentur. Eſt communis ſententia, vt videre eſt in *Couarr.de pactis 2.p.§. 2. Gutierrez de Iuram.cap.1.n.81. Anton. Gom. leg. 53. Tauri n.58. Matienço leg.3.Gloſſ.13. tit.10,lib.5. compilation. Sanch. lib.6. de matrimonio diſp.13.num.5.& per totum, & lib.3.in Decal.cap.12. n.31.* Ratio eſt manifeſta: Quia per Iuramentum non adimitur iuranti poteſtas faciendi actum, quem alias validè facere poterat, ſed ſolū ne licitè faciat; vt probat expreſsè *text. in leg ſi quis, in princ. teſtament.verſ.nemo ff. de legatis* 3. ibi. Nemo eam ſibi poteſt legem dicere, vt à priore ſei recedere non liceat. Exemplis doctrina comprobatur, Primò. Conſtituiſti procuratorem, iuraſti non reuocare, reuocas; tenet reuocatio: quamuis periurus exiſtas, ſi animo nunquam reuocandi iuraſti. Sic *Gloſſ. celebris in cap. vlt. de procuratoribus in 6. Matienço d. Gloſſ.13.num.3.Sanch.lib.6. diſput. 13. num.5. Gutierr. num. 80. Antonius Gomez. num.58.* Secundò iuraſti puellæ ſponſalia; contrahis cum alia matrimonium; actus tenet, vt deciditur expreſsè *cap.licet.de ſponſalibus, & tradunt omnes.* Tertiò promiſiſti ſub Iuramēto vendere agrum Petro; vel fortè vendidiſti; ſed non tradidiſti; alteri verò vendidiſti, & tradidiſti: Tenet hæc ſecunda venditio, & conſtat *ex leg. quoties Cod. de rei vendicatione & leg.traditionibus Cod.de pactis, & probat latè Couarr.de pactis 1.p.§.4. num. 2. & 4. Decret. 1. p.cap.5.n.9.& 10. Açor. lib.11. inſtitutionum moral. cap.9.q.3. Matienço d. Gloſſ.13.num. 4. Sanch.lib.3. ſum.cap.17.n. 17.* Excipiunt *Couarr. Sanch. & alij,* niſi prior cui eſt res vendita ſub Iuramento admoneat venditorem extraiudicialiter, vt Iuramentum ſeruet; & de non ſeruando appellet apud iudicem Eccleſiaſticum; tunc enim venditio ſecunda eſt nulla, vt pote facta pendente appellatione. Quartò, communiter adducitur confectio ſecundi teſtamenti aduerſus primum iuratum, quæ ex communi ſententia valida eſt, vt multis allegatis probat *Couarr. in Rubric.de teſtam.2.p.n.5. Gutierr. de Iuram.2.p.cap ...à num.2. Antonius Gomez lege 3. Tauri n.95. & clarè videtur decidi lege regia 25.tit.1. partit.6.* ibi. Ningun ome pueda façer teſtamento tan firme, que no lo pueda deſpues mudar, quando quiſiere, faſta el dia que muera. Non igitur ex Iuramento non reuocandi teſtamentum, conſtituitur teſtamentum irreuocabile; aliis exemplis hoc ipſum confirmari poterat. Sed hæc ſufficiant.

2. Solum obiici poteſt *text. in cap. dilecto filio 25. de præbend. & dignitat.* Vbi occaſione electionis duorū ad vnum canonicatū, & præbendam dicitur. Quanquam interdum hi, ad quos ſpectat electio de communi aſſenſu augmentare valeant numerum

præbendarum , quoddam ius ſpeciale de nouo creando;niſi fortè ſtatutum aliquod obuiaret,qood eſſet Iuramento firmatum ; vel cui ſedis Apoſtolicæ confirmatio acceſſiſſet: hoiuſmodi clauſula prohibitionis adiecta. Vt ſi quidquam contra id fieret, non valeret. Colligitur ergo ex hoc textu Iuramentom reddere actum oullum, qui aliàs ſecluſo Iuramento validus eſſet. Validè namqoe augere numerum Canonicorum poſſent. Ob hanc obiectionem plures Doctores, quos refert *Sanch. lib.3. ſum. cap.12.num.33.* Cenſent actus ſpeciales , quorum Laici incapaces ſont, contra priùs Iuramentum factos, nollos eſſe. Sed certè abſque vllo fundamento procedunt. Alias Epiſcopus iorans non reuocare vicariom, eum reuocare validè non poſſet ; & iurans oon reuocare licentiam audiendi confeſſionem ; nulla eſſet ſubſecuta reuocatio. Quod non eſt dicendum. Quia Iuramento non adimitur facultas variandi actum alias mutabilem;præcipoè cum ſatis tritum ſit Iuramentum ſequi. naturam actus cui adhæret. Neque argumentum deſumptum *ex cap. dilecto illam* vim habet. Nam illa verba fuerunt propoſita à parte contraria, ad infirmandam electionem ; quibus tamen non fuit nixos Pontifex , ad illam irritam definiendam. Pontifex autem illam electionem irritauit ; qoia fuit electio duorum ad vnam præbēdam ſine diuiſione. Quod erat contra Turonen. Concilium, ibi allegatum. Neque Canooici intenderunt præbendam diuidere, & numerum augere ; fortè id non poterant,neque ex textu contrarium colligitur Neque Pontifex definit ; an ſi Canonici Iurameotum præſtitiſſent, non augendi numerum, ſibi præiudicare poſſint. Sed id intactum reliquit. Sed gratis conceſſo, quod allegationem illam Pontifex approbaret, & ob eam cauſam infirmaret electionem diceodum eſſet, non potuiſſe illos Canonicos numerum Canonicorum augere; non quia aduerſus Iuramentum de non augendo procedebant ; ſed quia procedebant aduerſus ſtatutum in fauorem Eccleſiæ & boni communis à ſe factum: cui derogare non poterant. Dupliciter quælibet communitas (inquit *Couarr. de pactis 2.p. §. 2.num. 5. verſ. ego vero*) ſtatuere poteſt, primò in ſui vtilitatem, ſecundò in vtilitatem alterius, ſeu boni communis, priori ſtatuto, etiam Iuramento firmato, & à Papa confirmato derogare poterit *ex cap,cum acceſſiſſent de conſtitutionibus*.Imò etiam ſi eſſet cum clauſula irritante ex *textu in cap. ſtatutum §. an nullo, & §. vltimo de reſcriptis in 6.* Vbi permittitur eis, in quorum fauorem latum eſt decretum cum clauſula irritante derogare. Conſentit *Sanchez lib.3. ſumm. cap. 15. num.6.* Secundò ſtatuere poteſt in fauorem boni communis, cui ſtatuto nequit communitas derogare. Quia ratione iuris acquiſiti ſibi ſublata eſt poteſtas aliter diſponendi. Sic *Sanchez & Couarr. ſupra.* Sit ergo certum actum alias validum non reddi infirmum ex eo, quòd fiat contra Iuramentum.

3. Verum ſi de actibus, qui omnem ſuam firmitatem accipiunt à Iuramento, ſermo ſit, maior eſt dubitatio : an ſi fiant contra prius Iuramentom validi ſint, & firmi Iuramento confirmati. Verbi gratia iuraſti, non alienare fundum dotalem ; neque hæreditati paternæ renuociare alienaſti ; vel renunciaſti Iuramento alienationem & renunciationem factam confirmans ; erit ne alienatio vel renunciatio valida?

Graues Doctores cenſent, valere. Sic *Antonius Gomez leg.53.Tauri num. 58. Suarez lib. 2. de Iuramento cap.30. à num. 4.* & eam probabilem reputat *Sanch.lib.3.in Decal.cap.12.num.38.* Mouentur : quia ex Iuramento priori non alienandi, non eſt tibi ſoblata facultas alienationis facieodæ & Iuramento confirmandæ. Nam Iuramentum priùs ſolum videtur te impedire, alienationem licitè facere ; non tamen ſi facias, qood valida ſit. Nam ſi aliqua ratione id impedire poſſet eſt: quia impediret vires Iuramenti neceſſarij ad valorem alienationis. At Iuramentum non alieoandi, non contradicit Iuramento non reuocandi alienationem factam. Aliud enim eſt, alienare; aliud non repetere alienationem. Ergo Iuramentum non alienandi, non contradicit Iuramento, de non repetendo alienationem. Ergo oon impedit eius vires.

4. Pro reſolutione aduerte ; tripliciter poſſe mulieres Iuramentum facere, non alienandi fundum dotalem ; non donandi coniugi ; non renunciandi paternæ hæreditati. Primò, in gratiam & fauorem hæredum, & ſucceſſorum. Secondò in honorem Dei, vt inde aliquas eleemoſynas, & pia opera præſtent. Tertiò in propriam vtilitatem, vt commodiùs viuant.

Si in propriam vtilitatem primum Iuramentum factum eſt, cenſeo veriſſimum eſſe, alienationem factam validam eſſe ; & abſque vllo periurio Iuramento confirmari ; quia actu ipſo alienationis renuncians Iuramento, quod in tui vtilitatem præſtitiſti ; cenſetur enim factum eſſe ſub hac tacita conditione ; niſi contrarium tibi vtile eſſe iudicaueris. Sic *Sanch. lib. 3. ſumm. cap. 12. num.39. in fine, Antonius Gomez leg.52.Tauri n.58.* Et idem eſt ſi Iuramentum, de non alienando, factum ſit in gratiam hæredom, & ſucceſſorum, & non ſit acceptatum. Nam ante acceptationem reuocari pro libito poteſt ; & ipſamet alienatione cenſetur reuocatum. Sic *Sanch.illo cap. 12.num.39.* Et conſentit ex parte Suarez, quatenus cenſet alienationem validam eſſe ; contradicit tamen, ſed immeritò ; in eo quòd exiſtimet, periurium committi in ſic alienando.

Verum ſi Iuramentum non alienandi, in gratiam alterius factum ſit, & ab eo acceptatum. Communis ſententia defendit, alienationem inualidam eſſe, inualidumque Iuramentum, eam confirmans. Sic tenent poſt alios relatos *Couarr de pactis 2.p. §. 2. num. 4. Gutierr. de Iuramento 1. p.cap. 1. num. 87. & cap. 3. num. 14. Suarez lib. 2. cap.30. num.10. Antonius Gomez lege 52.Tauri n. 58. verſ. 1. Sanch.lib.6. de matrimonio diſp. 13. num.6. lib. 3.ſum.cap. 12. num. 39. Bonacina tom.2. diſp. 4. punct.6.in fine.* Ratio eſt clara ; quia alienatio vires habere non poteſt, niſi Iuramento firmetur. At alienatio præiudicans tertio firmari non poteſt Iuramento ; cum Iuramentum non obliget in tertij præiudicium, *cap. quamuis pactum de pactis in 6.* Ergo illa alienatio, quæ eſt contra Iuramentum, non alienandi, vires habere non poteſt. Vt pote præiudicans tertio, cui eſt ius quæſitum ex Iuramento accepto. Hæc ratio conuincit, eſto ſolum ſimplici promiſſione acceptata obligatus eſſes, non alienare ; quia iam alienatio cedit in præiudicium tertij ; & conſequenter Iuramentum illam confirmans. Sic *Couarruuias Sanch. Suar. ſupra.*

At ſi Iuramentum, non alienandi, intuitu pietatis

tatis præſtitiſſes: credo probabiliùs, alienationem ioualidam eſſe: quia eſt inualidum Iuramentum illam conſitmans. Sie expreſsè *Sanch.lib.6. diſput.13.de matrimonio, num.5. Bonacina.Conarru. Gutierr. & alij.* Generaliter loquentes non valere alieoationem; neque Iuramentum cootra priùs Iurameottum. Ratio eſt:quia alienatio ad ſui firmitarem indiget Iuramento, ſed Iuramentum firmare non poteſt alienationem iniquam, & illieitam;non enim Iuramentum eſt vinculum iniquitatis. At illa alienatio iniqua eſt, vt pote contra Iuramentum facta.Ergo firmare noo poteſt illam alienationem; quid enim eſt firmare alienationem, niſi velle, & promittere alienatiooi perſiſtere? Sed iurare perſiſtere alienationi iniquæ, eſt iniquum. Ergo non poteſt eſſe Iuramentum obligatorium. Adde: Noo ſolum alieoationem contrariam eſſe priori Iuramento; ſed etiam ipſum ſecnndum Ioramentum, & ipſius immediatum obiectum. Nam iurans non alienate iurat, ſe non facturum alienationem veram, & validam. Sed alienario vera, & valida continet eſſentialiter, tum alienationem, tum Iuramentum alienationi non contraueniendi. Ergo non ſolum materialis alienatio, ſed Iuramentum, non conttaueniendi alienationi, contrariatur directè priori Ioramento; ac proinde committitur periurium. Neqoit ergo ex periurio alienatio confirmari.

5. Dupliciter ſuperior doctrina limitari ſolet, primò: ne procedat, eum is, in cuius fauorem præſtas alienarionem, inuincibiliter ignotat, te Iuramento obſtrictum eſſe, ad non alienandum. Quod in dubio præſumendum eſt. Nam æquum non eſt, vt abſque culpa careat vtilitate alienationis illiuſque valore, & fructu. Sic *Antonius Gomez lege 52.Tauri num.58. Antonius Gab. in communibus opinionibus lib.2.tit:de iureiurando concluſio 1.num.6. & alij plures relati à Sanch.lib.6.de matrimonio diſp. 13.n.7. & lib 3. ſumm. cap.12.num.42. Gutierr. de Iuramento 1. p.cap.1. num* 88. Dicens non eſſe ab ea tecedendum in iudicando, & conſulendo;eſto in rigote contraria verior ſit. Sed iure optimo hanc limitationem reiicinot *Conarr. de pactis 2.p. §.2.num.4. Seraphinus de priuilegijs Iuramenti priuileg.75.num. 51. Matienço lib.5.compilation. tit.* 10. *leg. 3. Gloſſ.13. num.9. Sanch. locis allegatis, & alij apud ipſos.* Quia ignotantia illius, in cuius gratiam præſtas alienationem, impedire non poteſt periutium, quod in alienando eomittis. Quo ſtante nequit alienatio eooſirmari.

Secundò limitatur; ne procedar eom malitioſè priori Iuramento te obſtrinxiſti; vel dolo raeuiſti rempore alienationis. Nam tunc ratione doli commiſſi contractos firmatur. Sic *Matienço Conarr. & Gutierr. ſupra*, & addit Gutierrez illo *cap.1.num.*89. Eſſe optimam cautelam in iis alienationibus, alienantem cogere, iurare non ſolum alienationem; ſed quod Iuramento obſtrictus non ſit ad non alienandum. Nam poſito hoe Iurameoto dolosè procedit, ſi fortè Iuramento iouematur obſtrictos; & conſequenter alienatio confirmabitur. Cætetum omnino dicendum eſt, alienationem firmam noo eſſe; quia huiuſmodi dolus non ſaluar à periurio alienationem, & Iuramentum ei appoſitum. Bene tamen ratione doli obligatur alienans ad intereſſe; ſicuti ſi alienatio effectum haberet. Sic *Sanch.lib.3.Decal.cap.12. num.41.in fine.*

Pvnctvm X.

Vtrum tanta ſit obligatio Iuramenti, vt non detur locus compenſationi?

1. *Proponitur prima ſententia negans te poſſe vti compenſatione.*
2. *Communis eſt ſententia affirmans.*
3. *Limitant aliqui, vt procedat in debitis poſt Iuramenti obligationem contractis, ſecùs in contractis tempore Iuramenti. Non admittitur limitatio.*
4. *Quid ſi expreſſam intentionem haberes non vtendi compenſatione? Alij affirmant. Alij negant, conciliantur.*
5. *Fit ſatis argumentis numero 1. propoſitis.*
6. *In quibus rebus non detur locus compenſationi?*

PVnctum difficultatis in eo verſatut: an promittens ſob Iuramento peeuniam ſoluendam vti poſſis compenſatione tantumdem debiti, & ſic exeuſari à ſolutiooe & à periurio.

1. Prima ſententia & ſatis commonis negat, Sic *Innocent. Ioan. Andreas. Anton. Felinus, & alij in c. adminiſtram el 1. de Iureiurando* quos refert & ſequitur cum alijs pluribus *Gutierr. 3.p.de Iuramento cap.6. num.5. & 7.* variis tationibus eam comptobant.

Primò ex texto (qui videtur exptesſius) in *cap. ad noſtram de iureiurando el primero.* Vbi accipientes mutuo pecuniam, & coneedenres creditori in pignus quaſdam poſſeſſiones, iurarunt, nullum grauamen ſe eſſe illaturos eirca eas poſſeſſiones, & reditus, quo vſque ei mutnatam pecuniam perſoluerent. Quo Iuramento non obſtante anteqoam creditor mutuatam pecuniam percepiſſet, exeommunicatione eoactus eſt; poſſeſſiones, & reditus in pignus ſibi datos reddere mutuariis. Summus verò Pontifex mandauit Archiepiſcopo Rotbomagen. qui eenſutam tulit, vt eum à cenſura abſoluat, accepta priùs ab eo ſufficiente cautione, quod eius mandato ſtabit. Deinde imperauit, vt mutuarij reſtituant redditus, & poſſeſſiones mutuanti, quovſque pecunia mutuata perſoluator; ne in periutio perſeuerent, moleſtiam mutuanti inferentes. Poſtremò præcipit, vt poſtquam pecunia fuerit integrè ſolura, mutuantem moneat, vt quidquid vltra ſortem conſtiterit, tecepiſſe; id totum mutuariis reſtituat. Quod ſi parere noluerit; iterum excommunicationis ſententia innodetur; quo vſque opere complear. Hæc in illo eap. Ex quo videtur inferri, iurantem abſolutè ſoluere debitum, vti non poſſe compenſatione; neque ei in debitis iuratis ſuffragari poſſe hanc exceptionem, Siquidem iis mutuariis non permittitur computare in ſortem fructus, quos mutuans ex pignore ſibi dato recepit; ſed eis præcipitur pecuniam ſoluere, ſicut iurarunt. Et poſtea quod repetere poſſint, quidquid vltra ſortem conſtiterit, mutuantem recepiſſe.

Secundò probatur ex *Gloſſa* communiter approbata in *leg. ſi pecuniam verbo neceſſe habeas ff. de conditionibus cau. dat.* Vbi obligatus ad factum ſub Iurameoto non ſatisfacit ſi præſtet intereſſe. Quia

intereſſe non venir ex natura primordialis obligationis,ſed ex mora. Vt multis comprobat *Couarr. de pactis* 1. *p.* §.4. *num.*6. *Antonius Gomez* 2. *tom.variarum cap.*2.*num.* 20. *Gutierr.* 1. *p. de Iuramento cap.* 39. *num.*6. Ar debitum compenſandum non venit ex obligatione Iuramenti, ſed ex alia obligatione diſtincta, & Iuramento accidentali. Ergo obligatio Iuramenti cum illo debito compenſari non poteſt.

Tertiò non poteſt Iuramentum per æquiualens impleri; ſed neceſſariò videtur implendum in ſpecifica forma; eo quòd nemo obligatur rem ſuam, ſeu ſibi debitam commutare. Qua propter in §.1. *inſtitut.quibus modis tollatur obligatio*, dicitur obligationem tolli ſoluto eo, quod debetur, vel dando aliud pro alio conſentiente creditore. Ergo à contrario ſenſu non conſentiente creditore; etiamſi detur aliud pro alio, non ſoluitur. Ergo iurans ſoluere centum ſibi mutuata, non ſoluit remittendo alia centum creditore non conſentiente. Ergo Iuramento compenſatione non ſatisfacit. Confirmo, compenſatio non eſt vera, ſed ficta quædam ſolutio vt teſtatur *Pomponius lege* 3. *ff.de compenſationibus* ibi.Intereſt noſtra potiùs non ſoluere quam ſolutum repetere. Sentit ergo conſultos, compenſationem ſolutionem non eſſe. Confirmo ſecundò: in debitis priuilegiatis, vt in depoſito non admittitur compenſatio. *leg. penult. Cod.de depoſitionibus leg.vlt.Cod.de compenſationibus cap.fin.§.ſane de depoſitionibus leg.* 27.*ad finem tit.*14. *partita* 5. Ergo ſignum eſt,non eſſe veram, & propriam ſolutionem. Deinde depoſitarius vti non poteſt compenſatione propter maximam fidem, quam tenetur deponenti ſeruare, vt dixit *Gloſſ. in leg.ob negotium ff.de compenſationibus*.Ergo à fortiori iurans vti non poterit compenſatione; cum maiori & nobiliori fide teneatur, Deo promiſſum ſeruare.

Quartò ſi compenſationi eſſet locus in debitis iuratis; qui ſub Iuramento promiſit, vſuras ſoluere; poſſet vti compenſatione; ſi non omnino antecedenter, tamen cum mediam quantitatem vſurarum ſoluiſſet. v. g.Promiſiſti centum vſurario; ſoluis quinquaginta: poſſes vti compenſatione,& non ſoluere alia quinquaginta. Contrarium autem videtur conſtare ex *cap. debitores de iureiurando*,& *aliis ſæpè repetitis*. Vbi iurans ſoluere vſuras, ne periurus exiſtat, tenetur, eas in integrum ſoluere, & poſtea poterit repetere, ſi velit. Non ergo in debito iurato admitti poteſt compenſatio.

2. Verum affirmatiua ſententia, iurantem ſcilicet ſoluere debitum, poſſe vti compenſatione; eamque exceptionem apponere poſſe, cum debitum ſoluere imperatur, defenditur communiter à Legiſtis & Theologis, mihi probabilior videtur. Sic *Bartol.leg. ampliùs,ff. rem ratam habere. Panormitanus in ſupradicto cap. ad noſtram. Baldus Cumanus,Faber,& alÿ quos refert & ſequitur Couarr. de pactis*,1. *p.* §. 4.*n.* 9. & 10. *Petrus Nauarr. lib.*3. *de reſtitutione cap.*1.*par.*4. *dub.* 9. *num.* 341. *in noua editione. Sanch. lib.*3. *ſum. cap.* 17. *num.*15. *Molina de iuſtitia,tract.*2. *diſp.* 560.*pag.*2004. *Suar.tom.*2.*de Religione cap.* 37. *à num.* 9. *Eman. Suar. verbo Iuramentum num.* 20. *Acor.* 1. *p. lib.* 11.*cap.*8. *quæſt.*10. *Bonacina tom.*2. *diſput.*4 *de Iuramento*, *p.* 16.*verſ.*3. Conſentit *Gutierr.* ſi debita contractantur poſt iuramentum;deinde ſi compenſanda debita fuerint iurata, *num.* 2. & 8.

Ratio potiſſima ſumitur ex *leg.* 4. §. *ſoluiſſe ff. de re iudicat.* ibi. Soluiſſe, accipere debemus, non tantum eum, qui ſoluit; verùm omnem omnino qui ea obligatione liberatus eſt. Sed compenſans debitum, liber manet ab illius ſolutione. *leg. ſi amos ff. de compenſationibus leg.ſi peculium la.* 1.§. *de illo.verſ.quid ſi hæredi ff.de ſtatu liberis*,vbi ſeruus qui liber efficitur traditis decem hæredi; ſi hæres totidem ſeruo debeat; & ſeruus compenſet, liber manet. Quia compenſando cenſetur tradidiſſe. Ergo compenſans cenſendus eſt ſoluiſſe. Ergo verè Iuramento ſatisfeciſſe. Item in *leg. ſi debitor ff. qui potiores in pignore habentur*, & *in leg. dediſſe ff. de verborum ſignific.* & *leg.* 20.*tit.*14. *partita* 5. & *aliis textibus*, quos latè & eruditè coogerit *Gregor.Lop. d.lege* 20. *Couarr. Gutierr.* & *Molin. ſupra.* habetur, compenſationem admitti debere in debiti ſolutionem, & compenſante cenſendum eſſe ſoluiſſe. Deinde probat Bartolus alio efficaci fundamento ſuam ſententiam ex eo, quòd non ſit cenſendus infidelis, & periurus qui iuſtè impeditus eſt à promiſſis implendis. *leg.fin.ff. qui ſatisdare cogan.* At promittens tibi ſoluere centum, iuſtè impeditur à promiſſione implenda ex eo, quòd tu totidem debita non ſoluis. Non enim æquum eſt,te velle, aliorum debita exigere,tuis debitis inſolutis.

3. Aliqui Doctores limitant hanc ſententiam, vt procedat in debitis poſt Iuramenti obligationem contractis; ſecùs in contractis tempore Iuramenti. Sic *Gutierr.d.cap.*6.*num.*7. Nam ſi tempore quo iuraſti creditori ſoluere, eras creditor & poteras tuum debitum alterius debito compenſare; & non obſtante hac potentia iuraſti ſoluere; clarè indicaſti, te renunciare compenſationi. At ſi poſt Iuramentum contraxiſti debitum; cum iam res mutatæ ſint, non videris compenſationi renunciaſſe.

Cæterum veriùs exiſtimo, in vtriſque debitis te vti poſſe compenſatione. Quia rationes ſecundæ ſententiæ, æquè probant, ſiue debita contracta ſint tempore Iuramenti; ſiue poſt. Et quia neceſſe non eſt, ſic iurantem habere intentionem, renunciandi compenſationi; ſed potiùs credendum eſt,ea intentione iurare, quæ ſibi vtilior, & commodior eſt; qualis eſt intentio ſoluendi ſolutione legitima & à iure approbata.

4. Sed quid ſi expreſſam intentionem haberes, non vtendi compenſatione,poſſes ne illa vti? Negat *Bonacina tom.*2.*diſp.*4. *de Iuramento p.* 16. *verſ. addit.* Affirmat *Sanch. lib.*3.*cap.*17. *num.* 16. Sed fœdere diſtinctionis facilè conciliantur. Si enim eam intentionem, non vtendi compenſatione, creditori manifeſtares; ipſeque ſic Iuramentum ſibi factum acceptaret; ſine dubio non poſſes vti compenſatione. Quia in eius fauorem, hac via ſoluendi debitum, renunciaſti; & ſic cenſent plures, factum eſſe in caſu *cap. ad noſtram* 1. *de iureiurando.* Verum ſi eam intentionem creditori non declaraſti; tibi obeſſe non poteſt; quominùs compenſatione vtaris. Quia illa promiſſio ſub ea qualitate, non vtendi compenſatione, non fuit à creditore acceptata. Quia ipſi manifeſta non fuit. Deficiente autem acceptatione in promiſſione etiam iurata deficit obligatio. Vt bene probat *Sanch.lib.*1.*de matrimonio diſp.*7. Ergo illa promiſſio non vtendi compenſatione,non inducit eo caſu obligationem. Neque obſtat, creditorem acceptare promiſſionem ſibi factam modo ſibi vtiliori. Acceptat,inquam modo ſibi vtiliori, quo poteſt; at modus

Digitized by Google

at modus ſibi incognitus, & alienus à natura promiſſionis ſibi poſſibilis non eſt; ac proinde non poteſt acceptare promiſſionem ſolutionis ſub excluſione compenſationis; cum talis excluſio ſibi non fuerit manifeſtata; ſed potiùs incognita; ſitque aliena à communi promiſſione.

5. Reſtat, vt argumentis prioris ſententiæ ſatiſfaciamus. Ad primum *ex cap. ad noſtram.* Variè Doctores reſpondent, quorum ſolutiones refert & eruditè impugnat, *Couarr. illa 1. p. de pactis. §. 4. num. 10. verſ. ſupereſt.* Ipſéque tandem dicit in illo capite compenſationem non admitti ante veram debitæ quantitatis ſolutionem. Quia non erat liquidum, & certum quantum creditor ex pignore percepiſſet. Si quidem præcepit Pontifex vt poſtquam pecunia eſſet ſoluta, mutuans compelleretur ſoluere, quidquid conſtiterit deductis expenſis vltra ſortem recepiſſe. Non igitur tunc conſtabat. Atqui cum compenſatio locum non habeat, quando debitum certum non eſt, *lege ſi debeas ff. de compenſationibus,* non potuit in præſenti locum habere. Et licet inde videatur inferri, dari non poſſe, quoties expenſæ deducendæ ſint, quia vſque deducantur, debitum liquidum non eſt; reſpondet ipſe *Couarr.* admittendo ſequelam in promiſſionibus iuratis. In iis enim (ait) exceptionem compenſationis opponi non poſſe, niſi omnino, & ſtatim appareat liquido, quot fructus ex pignore creditor perceperit; huncque eſſe opinatur Iuramenti effectum. Secùs verò dicendum affirmat in promiſſionibus abſque Iuramento; ſi breui tempore iudicis, aut boni viri arbitrio veritas deduci poſſit. Verum hæc ſolutio mihi non probatur. Nam cum Iuramentum ſit promiſſio in acceſſorium, ſequiturque illius naturam; promiſſioque ſoluendi debiti, admittat exceptionem compenſationis, quando breui tempore, ſcilicet intra decem dies iuxta *legem regiam 20. tit. 14. partit. 5.* probari liquido poteſt, eaſdem conditiones Iuramentum habere debet; niſi per expreſſam intentionem iurantis, & à parte acceptatam, fuerint excluſæ. Quapropter reſpondeo cum *Molin. tom. 2. de iuſtitia diſputat. 560. pag. 2005. verſ. cap. verò & cum Suar. lib. 2. de Iuramento cap. 37. num. 17.* in illo textu non negari à Pontifice, mutuatarios facere poſſe pro mutuo debito compenſationem de fructibus, à mutuante ex poſſeſſionibus, & redditibus perceptis. Nam licet præcipiat Archiepiſcopo, mutuantem abſoluere illi qui reſtituere poſſeſſiones & redditus; quo vſque pecunia ei, à mutuatariis reddatur; inde non infertur, non poſſe mutuatarios compenſare fructus, à mutuante perceptos in ſortem. Præcipitur namque reſtitui mutuanti poſſeſſiones & redditus; eo quod ei fuerint ablati, antequam ſuam ſortem deductis expenſis percepiſſet. Quod erat contra rationem, & contra Iuramentum ab illis mutuatariis præſtitum, de nullo inferendo grauamine ſuper poſſeſſiones & redditus; quo vſque pecunia mutuata illi perſolueretur. Inferebant autem grauamen; ſiquidem poſſeſſiones & redditus ab illo auferebant; abſque eo quòd neque in pecunia, neque in fructibus pignoris ſortem deductis expenſis percepiſſet. Vnde ſi clarè conſtaret mutuantem deductis expenſis integrè ſortem percepiſſe, non præciperet Pontifex, poſſeſſiones & redditus mutuanti reddi. Vel ſi mutuatarij antequam à mutuante pignora auferrent, vellent compenſationem facere de redditibus pignoris; à mutuante perceptis; idque breui tempore iuxta *leg. vlt. Cod. de compenſationibus, & cap. bona fides in fine de depoſito, & ibi Gloſſam, Innocentium, Accurſium & alios* taliter quod parati eſſent, ſoluere ſi fructus à mutuante percepti mutuo dato non adæquarent; nullo modo Pontifex ſententiam Archiepiſcopi improbaret; neque cenſeret mutuatarios contra Iuramentum venire. Quæ explicatio textus procedit in ſententia communi affirmante, mutuatarios illos iuraſſe, pecuniam integrè ſoluere mutuanti; & inſuper nullum ei grauamen inferre ſuper poſſeſſiones & redditus; quo vſque eſſet ſoluta. Nam ſi dicamus, mutuatarios illos non ſe obſtrinxiſſe Iuramento, de mutuata pecunia ſoluenda; ſed ſolum de non inferendo grauamine mutuanti, quo vſque pecunia illi eſſet ſoluta; nemini dubium eſſe poteſt; quin tunc mutuatariis liceret compenſatio fructuum; quod autem ex illo capite non colligatur, mutuatarios iuraſſe, de ſoluenda pecunia; ſed ſolum de grauamine non inferendo in pignoribus, probat optime *Molina illa diſput. 560. in reſponſ. huius textus circa medium pag. 2008.* & legenti textum facilè conſtare poteſt. Solum difficultatem facere poſſunt illa vltima verba, *cum autem ei pecuniam ſicut iurauerant perſoluerint.* In quibus videtur inſinuari Iuramentum fuiſſe de ſoluenda pecunia. At ſi rectè illa verba expendantur; inde non colligitur. Senſus enim illorum verborum eſt, & ex antecedentibus conſtat. Cum mutuatarij pecuniam mutuanti perſoluerint, ſicut iurauerunt, hoc eſt, ſine vllo grauamine illato in pignoribus; ad reſtituendum quidquid deductis expenſis vltra ſortem recepiſſe, conſtiterit mutuans inducatur. Tandem aduerto ſi daremus, (vt aliquibus placet) mutuatarios iuraſſe in illo capite de nullo grauamine mutuanti inferendo; quo vſque ſoluerent pecuniam in ratione pecuniæ diuerſæ à valore fructuum ex pignore perceptorum; idque eſſet mutuanti ſufficienter manifeſtatum, vt ſic promiſſionem acceptaret; tunc certè compenſationis exceptione vti non poſſent. Quia per Iuramentum illi eſſet renunciatum, vt diximus ſupra: In dubio autem nunquam eſt cenſenda compenſatio renunciati; eo quòd in dubio ſemper præſumendum ſit, actum fieri ſecundum propriam naturam, vt bene *Menochius de præſumptionibus lib. 6. tota præſump. 10.* & promiſſio ſoluendi mutuo acceptum, non ſecum trahit renunciationem compenſationis.

Ad ſecundum concedo, obligatum ad factum non ſatiſfacere ſi præſtet intereſſe; non quia intereſſe ex diuerſa radice proueniat; ſed quia moraliter eſt quid diſtinctum, & diuerſum à facto, quod eſt promiſſum. At debiti remiſſio (moraliter loquendo) eſt æquiualens quantitati debitæ ſolutio; eáque de cauſa obligatus ſoluere, ſatiſfacit debiti remiſſione.

Ad tertium dico non poſſe Iuramentum per æquipollens impleri. At in compenſatione non per æquiualens ſed per idem adimpletur. Idem enim eſt (moraliter loquendo, & ſecundum æſtimationem humanam) remittere tibi centum, quæ mihi debes, ac ſoluere tibi centum. Ad confirmationem. Primò dico; vocari compenſationem à iure fictam ſolutionem, accepto nomine ſolutionis, prout à compenſatione, & vera debiti ſatiſfactione diſtinguitur; eſt tamen vera & rigoroſa ſatiſfactio, & propria ſolutio in communi vſu loquendi ex diſputatione, & interpre-

tatione

tatione iuris : Et licet hoc in depoſito, & in debito regio non admittatur ; hoc tamen eſt ex particulari priuilegium illorum contractuum ob bonum commune ; ne inquam homines retardentur à deponendo penes publicos depoſitatios timore litium, & compenſationum ; neúe ſolutio debita Regi differatur. Secluſo autem hoc particulari priuilegio tam in depoſito , quam in debito regio vti poſſes compenſatione , vt rectè *Molina ſupra.*

Ad quartum reſpondeo ; non poſſe , iurantem ſoluere vſuras , vti compenſatione in illis ſoluendis ; quo vſque vſurarius ſit debitor , vt in argumento inſinuatur. Non eſt autem debitor quo vſque accipiat. Cum verò vrges datis quinquaginta ex centum vſuratio promiſſis ; iam vſurarius eſt debitor quinquaginta. Ergo poteio retinere alia quinquaginta in recompenſationem. Reſpondeo; nequaquam eſſe concedendum ; eo quòd in hoc Iuramento vſurarum ; quia eſt de re non debita , excluſa videatur quælibet compenſatio cum illo debito iniuſto. Aliâs ferè nullius effectus eſſe, tale Iuramentum. Maior autem eſt dubitatio; an ſic iurans ſoluere vſuras , vti poſſit compenſatione ; ſi vſurarius aliunde eſt debitor ? Negat *Sotus lib. 8. de iuſtitia qu. 1. artic. 7. circa ſolutionem ad 3. verſ. fortaſſe. Sayro in claui Regia lib. 5. cap. 6. num. 15. fine, & Suarez tomo 2. de Religione lib. 2. de Iurament. cap. 37. num. 21. in eamdem ſententiam propendet.* Mouentur ; quia mutuatarius non iurauit transferre vſurarum dominium ; ſed illarum traditionem. In remiſſione autem debiti nulla eſt traditio , ſed remittitur , quod eſt iam traditum. Ergo non ſatisfacit Iuramento. Nihilominus *Molin. dicta diſput. 560. pag. 2010. verſ. ad confirmationem , & Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 11. num. 11.* Affirmant & bene , vti poſſe compenſatione ſic iurantem. Nam illa remiſſio debiti , licet non ſit materialis traditio ; eſt tamen moralis traditio, & ſolutio vſurarum. Cenſeri ergo per illam debet tali debito ſatisfactum. Si enim (vt bene Sanchez ſupra) debito iuſtè contracto hac compenſatione ſit ſatis ; cur ergo debitum iniuſtum potiori priuilegio gaudere debet ?

6. Reſtat notandum ; compenſationem non in omnibus debitis locum habere ; ſed ſolum in illis rebus , quæ functionem ſuſcipiunt ; quæque ex parte vtriuſque ſint eiuſdem rationis, & ſpeciei æqualiſque valoris , & bonitatis. Vt ex his , quæ notat *Panormitanus in cap. bona fides de depoſito. num. vltim. & Gregor. Lopez leg. 21. tit. 14. partita 5. & Molin. diſput. illa 560. pag. 2012.* eſt perſpicuum. Vnde ſi tibi debeo tres modios tritici indeterminatos , & tu mihi tantumdem debes ; poſſum vti compenſatione; ſecùs ſi ego triticum , & tu oleum, aut pecuniam. Quia non ſunt eiuſdem rationis & ſpeciei. Non enim iuſtum eſt , te cogi acceptare pecuniam ; aut oleum , quod debes , pro tritico, quod ego debeo. Alias poſſet debitor tritici ſatisfacere, reddendo oleum , aut pecuniam quod eſt abſurdum. Verum etſi in his rebus diuerſæ ſpeciei locus non ſit compenſationi ; eſt tamen locus retentioni ; donec debita pecunia ſoluatur. Vt expreſsè traditur in *lege ſi non ſortem §. ſi centum ff. de conditionibus indebiti,* ibi. Ager autem retinebitur, donec debita pecunia ſoluatur. Et ita tradit *Panormitanus ibi n. 8. Molin. dicta, diſp. 560. pag. 2013.* Et tunc ſi exigis à me triticum tibi debitum ; ego vti poſſum remedio reconuentionis , vt mihi ſoluas pecuniam debitam. Et neque cenſeor periurus in non ſoluendo; quo vſque tu paratus ſis cum effectu ſoluere ; habet enim Iuramentum ſoluendi , hanc tacitam à iure conditionem , niſi ex aliquo titulo legitimam excuſationem habeam. Vt probat *Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 37. num. 11.* Vide *Andream Fachineum lib. 11. controuerſiarum cap. 7.*

Alij itidem ſunt caſus , in quibus compenſatio locum non habet. Vt in debitis ad commune bonum , qualia ſunt , quæ debentur ad munitiones , ad fontium , pontiumque conſtructionem, ad bella, aut in tributum , aut fidei commiſſum, vt habetur *lege in ea. Cod. de compenſationibus & lege 26. tit. 14. partita 5.* & ibi *Gloſſ.* aut quæ debentur alicui in pœnam ex condemnatione delicti aduerſus illum commiſſi. *leg. vltima Cod. de compenſationibus & lege 27. tit. 14. partita 5.* Et latiùs tradit *Molin. illa diſp. 560. circa finem.*

Pvnctvm XI.

Vtrum obligatio Iuramenti ita ſit perſonalis, vt nullomodo tranſeat ad hæredes vel ſucceſſores ?

1. *Ex parte iurantis non extenditur obligatio Iuramenti ad eius ſucceſſores , bene tamen obligatio contractus.*
2. *Obligatio promiſſionis per iniuriam extorta non tranſit ad hæredes iurantis.*
3. *Ex parte eius, cui Iuramentum præſtatur, tranſit Iuramentum ad eius hæredes.*
4. *Explicatur textus in cap. finali de foro competenti lib. 6.*
5. *An relaxato Iuramento ad effectū agendi à iudice Eccleſiaſtico , poſſit coram ipſo examinari iuſtitia contractus. Affirmant aliqui, veriùs eſt oppoſitum.*
6. *Laycus Iuramento firmans contractum non amittit forum Laycale tametſi Eccleſiaſticum impediatur.*
7. *Excipiendum eſt Iuramentum ſoli Deo præſtitum, Vel cum dubium eſt de obligatione Iuramenti , dubium inquam iuris.*

De obligatione Iuramenti in honorem ſolius Dei facti , quia cum voto coincidit , tractatu ſequenti agemus. Modo de obligatione Iuramenti , in fauorem hominum præſtiti , inſtituitur diſputatio ; an ad ſucceſſores extendatur?

1 Dicendum ergo eſt ; ex parte iurantis obligationem contractus. Sic poſt alios antiquiores *Couarr. cap. requiſiti num. 2. de teſtamentis & cap. quamuis pactum de pactis in 6. 1. p. §. 5. num. 4. Gutierr. Authen. Sacramenta puberum. à num. 15. & de Iuram. 3. p. cap. 12. num. 7. Antonius Gomez tom. 2. variar. cap. 14. n. 19. Matienço lib. 5. recopilationis tit. 12. leg. 3. Gloſſ. 13. num. 10. Sanchez lib. 3. ſum. cap. 13. num. 1. & lib. 4. cap. 15. num. 14. Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 31. num. 12. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. punct. 15. num. 1.* Ratio prioris partis ; nempe obligationem Iuramenti ad hæredes iurantis extendi non poſſe, eſt manifeſta; quia votum , &

Iuta

Iuramentum eſſe oon poteſt ſine ïotentione & voluntate vouendi, & iurandi. Sed qui voluntatem & intentiooem non habuit iurandi (qualiter non habuerunt ſucceſſores iurantis) obligari Iuramento non poteſt. Ergo obligatio Iuramenti ex ratiooe Iuramenti non extenditur ad ſocceſſores. Secuoda pars concluſionis; nempe obligationem coottactus ad ſucceſſores extendi, etiam eſt clara. Quia hæc obligatio fundatur in iure acqoiſito parti, & eſt obligatio iuſtitiæ, quæ ad ſucceſſores tranſmittitor iuxta *textum in lege neceſſariò §. quod ſi pendente ff. de periculo & commodo rei venditæ*.

2. Ex hac ratione infertur obligatiooem promiſſioois iniuriosè extortæ, Iuramentóque firmatæ, nequaquam ad hæredes iurantis tranſire. Quia ex hac promiſſione nullum ius promiſſario acquiritur. Ergo non eſt vnde iurantis hæredes obligari poſſint; cum ipſi ex religione Iuramenti non obligentor. Sic *Doctores ſupra relati*. Dices ex Iuramenti religione obligantur hæredes illius, qui iurauit dare aliquam eleemoſynam pauperi in honorem Dei; tametſi pauperi nullum fuerit ius acqoiſitum; Ergo nullum eſſe ius promiſſario acquiſitum in promiſſione iurata iniuriosè extorta impedire non poteſt hæredum obligationem.

Reſpondet *Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 13. num. 5.* Negando conſeqoentiam; & rationem differentiæ aſſignat in eo, qood Deus acceptat Iuramentum, de danda eleemoſyna pauperi, non ſolùm ob Iuramenti religionem; ſed etiam ob vtilitatem pauperis; quam acceptationem non præſtat in Iuramento iniuriosè extorto. Non enim acceptat hoc Iuramentum quatenus redundat io vtilitatem extorquentis; ſed potiùs illam vtilitatem deteſtatur. Cæterum etſi hoc verum ſit, difficultatem non ſoluit. Nam ſiue Deus acceptet Iuramentum in vtilitatem eius, cui iuratum eſt, ſiue noo; in vtroque caſu obligationem religionis io iurante ioducit, & nullam aliam. Ergo in vtroque caſu, vel in neutro ad hæredes iurantis tranſire debet obligatio. Dicendum igitur eſt; hæredes illius, qui eleemoſynam pauperi iurauit, obligatos eſſe oon ex vi Iuramenti, & ex obligatione religionis; ſed ex obligatiooe ioſtitiæ quæ orta eſt ex aditione hæreditatis, iure ſic diſponente. Ius namque Canonicom, & Ciuile noo permittit hæredem hæreditatem adire, niſi ſub conditione exeqoendi vota, & Iuramenta defuncti. *Argum. cap. licet de voto, & cap. ſi hæredes de teſtamentis*, & expreſsè *cap. ex parte de cenſibus*, & clariùs *ex lege. 2. ff. de pollicitationibus*, vbi. Qui decimam partem bonorum vouit, ſi deceſſerit ante ſolutiooem; hæredem illius hæreditario nomine decimis obſtrictom eſſe. Voti enim obligationem ad hæredem tranſire conſtat. At nullibi reperitur obligatiooem Iuramenti per iniuſtitiam extorti ad hæredem tranſire; nec ſub ea conditione hæreditatem concedi. Ergo non eſt affirmandum, cum obligatio Iurameoti ſtrictam habeat interpretationem.

3. Si verò ſermo ſit ex parte eius, cui Iuramentum præſtatur etiam eſt conſtans ſententia, ad hæredes tranſire actionem à defuncto habitam. Sic *Doctores, num. 1. relati*. Probatique facilè poteſt, primò *ex cap. veritatis de iure iurando*. Vbi Iuramentom fidelitatis extenditur ad ſucceſſores; etiamſi illorum non fuerit facta meotio expreſſa, vt notauit *Abbas & ibi Doctores cõmuniter*. Secundò ex *leg. ſi pactum 9. ff. de probationibus*, vbi deciditur pactum cum aliquo factum, intelligi factum cum eios hærede; licet illius expreſſa mentio noo fiat; ſi alionde non conſtet contrariam fuiſſe contrahentium intentionem, vt notat *Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 31. num. 14.* Video tamen aliquando, in iure exigi Iurameotum, nouiter fieri, cum eſt nouus ſucceſſor illius, cui factum eſt. *vt in cap. longinquitate 12. quæſt. 2.* vbi profeſſionem ſuam in conſpectu Eccleſiæ renouare, & *in cap. 1. §. præterea, de prohibita feudorũ alienatione*, & aliis relatis à *Couarr. de pactis 1. p. §. 5. num. 5. verſ. 6.* Hoc tamen non eſt; quia illud Iuramentum ad ſucceſſores oon extendatur; ſed propter nouam recordationem Iuramenti nooamque recordationem fidelitatis & obedieotiæ debitæ. Vnde ipſe *Couarr.* in *verſ.* 8. ootat non teneri feudatarium renouare Iuramentum, ſed ſolum recognitionem illam feudi domino facere *iuxta cap. veritatis de Iureiurando*, ibi minimè compellantur.

4. Ex hac generali doctrina inferunt aliis relatis *Couarr. de pactis 1. p. §. 5. num. 6. Gutierrez Authentica Sacramenta puberum, num. 1. & de Iuram. confirmatorio 3 p. cap. 12. à num. 4. & Sanch. lib. 3. in Decalog. cap. 13. à num. 11.* explicationem *textus in cap. fin. de foro competenti in 6.* Vbi deciditur, ratione iuramenti poſſe Laicom coram iudice Eccleſiaſtico conoeniri. Explicant inquam, vt talis deciſio locum habeat in iurante, non io eius hæredibus; eo quòd ſolum iurans religione Iuramenti obſtringatur. Quod adeò verum eſt, vt licet mota fuerit lis coram iudice ſæculari de contractu iurato, poſſit nihilominus Iudex Eccleſiaſticus adiri, vt cogat partem & iudicem ſæcularem ad Iuramenti obſeruantiam Neque ei poteſt obiici litis pendentia vt cum *Ioanne Andrea, Maranta, Gutierr.* docet *Sanch. d. cap. 13. num. 14.* Hæres verò iurantis coram iudice Eccleſiaſtico poterit conoeniri, ſi non conueniatur actione orta ex contractu cum prædeceſſore celebrato, ſed conueniatur ex officio iudicis compellentis conſcientiam defuncti exonerare. Ad hoc enim officium iudex Eccleſiaſticus Laicas perſonas compellere poteſt, iuxta *cap. à nobis el ſeg. de ſententia excommunicationis*. Ibi. hæredes quoque ipſius ad ſatisfaciendum pro ipſo, ſi monitione præmiſſa noluerint, per diſtrictionem Eccleſiaſticam compellantur. Imò etiamſi contractus iuratus non fuerit poterit iudex Eccleſiaſticus, hæredem defuncti cogere ad eius debita, & obligationes ſatisfaciendas. Quia illa actio noo procedit ex Iuramento, ſed ex officio & obligatione, qoam habet iudex Eccleſiaſticus procurandi voluntatem teſtatoris executioni mandari. Sic *Gutierrez d. cap. 12. num. 7. Sanch. num. 12. Bonacina tom. 2. diſp. 4. de Iuramento. quæſt. 1. punct. 15. num. 4.*

5. Sed eſt dubium; an relaxato Iuramento per iudicem Eccleſiaſticum, ad effectum agendi, poſſit coram ipſo litigari de valore contractus? Affirmant *Bald. Iaſon & alij relati à Couarr. lib. 1. variarum cap. 4. num. 8. & Gutierr. de Iuram. confirmat. illa, 3 p. cap. 12. num. 6.* Mouentur: quia iudex cauſæ præparantis eſt cauſæ præparatæ iudex; eo quòd vnum ex alio ſequatur. At iudex Eccleſiaſticus eſt iudex cauſæ præparantis; nempe relaxationis Iuramenti. Ergo eſt iudex cauſæ præparatæ, nempe reſciſſionis contractus. Contrarium tamen tenendum eſt cum *Couarr. & Gutierr. ſupra, & Sanch. illo*

cap.

cap. 13. *num.* 15. eo quod *textus in cap. fin. de foro competenti lib.* 6. Solum ob obſeruantiam Iuramenti concedit, poſſe Laycum coram iudice Eccleſiaſtico conueniri. Relaxato autem Iuramento iam ceſſat illius obſeruantia, ſolúmque de reſcindendo contractu agitur. Ergo ſolum iudex ſæcularis cognoſcere poteſt; niſi fortè contractus ad forum Eccleſiaſticum pertineat; qualis eſſet ſi controuerſia moueatur, an ſit contractus vſurarius, ſymoniacus, vel illicitus iuxta *cap. venerabilem de electione.* Adde ſi iudex Eccleſiaſticus, eo quod fuerit iudex cauſæ præparantis, ſcilicet relaxationis Iuramenti, poſſet etiam eſſe iudex cauſæ præparatæ; eadem ratione, & fortiori dicere poſſemus, non ſolùm iurantem, ſed etiam eius hæredes poſſe conueniri coram iudice Eccleſiaſtico; eo quòd iudex ſit originis, & cauſæ, vnde ille contractus vim habuerit ſcilicet Iuramenti.

6. Tandem aduerto; Laycum iurantem; tametſi ratione Iuramenti apud iudicem Eccleſiaſticum conueniri poſſit; non tamen ob id forum ſuum amittere. Quia Iuramentum non mutat forum ſed addit forum fori. Quocirca coram iudice ſæculari conueniri poterit, ac ſi non iuraſſet. Sic *Gutierrez aliis relatus d. cap.* 12. *num.* 5. *Sanchez illo cap,* 13. *num.* 16. Vnde poterit coram iudice ſæculari de obſeruantia Iuramenti tractare, etiamſi materia feudalis exiſtat. Item cogi poteſt coram illo ad pœnam periurij. Deinde compellere poteſt turpe Iuramentum recipientem, vt illud relaxet. Sic *Gutierrez ſupra.*

7. Ab hac doctrina excipiendum eſt Iuramentum ſuli Deo præſtitum, de cuius obſeruantia ſolus iudex Eccleſiaſticus agere poteſt; eo quòd per tale Iuramentum ſoli Deo, & non homini ius acquiratur. Eſt enim illa cauſa omnino ſpiritualis. Sic *Gutierrez d. cap.* 12. *num.* 10. *Sanchez cap.* 13. *num.* 16. Idem eſt ſi dubium eſſet, an Iuramentum ſit obligatorium, vel non? Solus iudex Eccleſiaſticus cauſam definire poteſt, vt pote omnino ſpiritualem. Quid enim ſpiritualiùs eſſe poteſt, quam Iuramenti vires, & obligationem inueſtigare? Sic *Abbas cap. cum contingat de iureiurando, num.* 15. *Molina de iuſtitia tom.* 1. *diſp.* 149. *pag.* 844. *Sanch. lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 32. *num.* 18. *& lib.* 3. *ſum. cap.* 13. *num.* 13.

Pvnctvm XII.

An Iuramentum per Procuratorem præſtari poſſit?

1. *Poſſe per procuratorem præſtari, niſi contrarium iure vel conſuetudine cautum ſit.*
2. *Procurator debet habere ſpeciale mandatum ad iurandum, & ſignata cauſa.*
3. *Si abſit hoc mandatum non obligatur Dominus.*
4. *Quid in Procuratore minoris ampliùs requiratur.*
5. *Aliqui ſunt caſus excepti quibus Iuramẽtũ per procuratorem præſtari non poteſt.*

1. Poſſe Iuramentum per Procuratorem præſtari, niſi contrarium iure, vel conſuetudine cautum ſit, conſtans eſt Doctorum ſententia. *Ex textu in cap. mouentes* 14. *quæſt.* 4. *cap. tibi domino* 63. *diſtinct. & cap. optatum* 100. *d. cap.* 1. *§. verum de ſtatu regularium lib.* 6. *cap. vltimo de Iuramento calumniæ in* 6. *& alijs, vbi Gloſſ. & Doctores.* Ratio eſt; quia ad Iuramentum ſolum requiritur inuocatio Dei in teſtem cum intentione. Sed qui per Procuratorem iurat, medio illo inuocat Deum in teſtem cum intentione (vt ſupponitur.) Ergo eſt Iuramentum. Si enim media ſcriptura vel nuntio poteſt actum internum iurandi manifeſtare, cur non media alia perſona? Neque obſtat Iuramentum eſſe actionem perſonalem, & ex illa ſolum iurantem obligari; nam etiam matrimonium eſt actio perſonalis, & contrahentem ſolum obligat; & nihilominus per procuratorem præſtatur. Quia procurator non ſuo nomine, ſed nomine alterius contrahit, & iurat. Neque inde fit, procuratorem ſcienter vel ſub dubio falſum Iuramentum præſtantem grauiter non peccare, peccat namque, non quia propriè ſit periurus; ſed quia domini periurio cooperatur. Secùs ſi bona fide procedat. *Sanch. lib.* 4. *in Decalogum cap.* 13. *num.* 26. *Bonacina tom.* 2. *diſputat.* 4. *quæſtion.* 1. *puncto* 10. *num.* 3.

2. Quapropter vt procurator nomine alterius licitè & validè iuret, debet habere ſpeciale mandatum ad iurandum in tali vel tali cauſa; neque ſufficit mandatum generale ad iurandum in quacumque partis cauſa. Quia in Iuramento tam aſſertorio, quam promiſſorio neceſſario requiritur veritas, quam teſtari non poteſt procurator nomine alterius iurans, niſi ei conſtet, mandantem pro certo eam habere; aut ex animo promittere. Vnde *Franc. Suar. lib.* 2. *de Iurament. cap.* 31. *num.* 6. Requirit mandatum ad iurandum ita ſpeciale, ſicut ad matrimonium contrahendum. Et conſentiunt *Couarr. de pactis,* 1. *p. §.* 5. *num.* 8. *Matienço lib.* 5. *recopil. tit.* 10. *leg.* 6. *Gloſſ.* 2. *num.* 15. *& latius leg.* 8. *tit.* 11. *Gloſſ.* 14. *num.* 2. *Iulius Clarus lib.* 4. *receptarum §. feudum quæſt.* 49. *fine* 1. *Sanch. lib.* 3. *ſum. cap.* 13. *num.* 19. *fine & alij apud ipſos.* Probantque ex *cap. vltimo de procuratoribus in* 6. Video tamen placere pluribus, quos refert *Couarr. loco allegato.* ſufficere procuratori, vt Iuramentum de calumnia præſtet, habere mandatum generale ad omnes cauſas, & ſpeciale ad iurandum de calumnia; etiamſi non exprimatur cauſa, ſuper quam Iuramentum præſtandũ ſit. Verum (vt ipſemet Couarr. probat) ſuſtineri non poteſt ob rationem dictam. Nam ſi dominus in particulari non conſentit, neque cauſam expreſſit; qua ratione certus eſt procurator, dominum ſub Iuramento requiſitum id fore aſſeueraturum; iiſue defenſionibus vſurum, nullamue calumniam in perſecutione illius adeſſe? Certè id cognoſcere non poteſt ea certitudine, quæ ad obſtringendum dominum Iuramento requiritur.

3. Quod ſi procurator ex ſolo mandato generali, & non ſpeciali circa hanc, vel illam cauſam, Iuramentum præſtet, & grauiter peccat, & dominus obligatus non manet ex vi illius Iuramenti. Quia defuit in domino conſenſus; ſolúmque tenebitur ex ratione contractus ob generalem facultatem ad contrahendum; ſi contractus eſt aliàs firmus ſecluſo Iuramento. Sic cum *Caietano, Soto P. de Ledeſina docet Sanch. illo cap.* 13. *num.* 19. *fine. Bonacina d. diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct.* 10. *circa finem.*

4. Hæc generaliter dicta ſint; at ſi Procurator nomine minoris contracturus eſt, & conſequenter contractum Iuramento firmaturus; debet non ſolum ſpeciale mandatum circa cauſam ſpecialem habere; ſed inſuper requiritur, vt ipſamet commiſſio & inſtitutio procuratoris Iuramento firmetur à minore. Aliàs ſi contractus in eius vtilitatem non cedit, poterit beneficio reſtitutionis vti: *Sic Albericus Authentica Sacramenta puberum n.6. Antonius Gabr. in communibus opinion. lib. 2. tit. de minoribus concluſ. 5. n. 21. ampliat. 10. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 12. num. 25.*

5. Dixi in principio Iuramentum per procuratorem præſtari poſſe niſi contrarium iure, vel conſuetudine cautum ſit. Quia ſunt aliqui caſus in quibus videtur non eſſe permiſſum interpoſita perſona iurare; hi ſunt cum à iure cauetur, vt propria manu tactis Euangeliis, aliiſue ſolemnitatibus Iuramentum præſtetur, iuxta *textum in cap. ſi verò el ſegundo de ſententia excommunicationis*, & docet *Couarruuias de pactis 1. p. §. 5. nu. 8. Açor 1. p. lib. 11. cap. 7. queſtion. vltim. Sanch. cap. 13. num. 23. Bonacina dicta diſp. 4. quæſt. 1. p. 10. num. 4.* Item ſi teſtificari debeas in aliqua cauſa; hæc enim teſtificatio medio procuratore non permittitur. *Couarr. Açor Sanchez & Bonacina ſupra.* Iuramentum verò fidelitatis quo Vaſallus Domino feudi fidelitatem promittit, benè poteſt per procuratorem præſtari, per *textum in cap. 1. §. verum de ſtatu regular. in 6.* Et licet ibi requiratur Domini conſenſus; hoc tamen eſt quando Vaſallus poteſt commodè per ſeipſum præſtare Iuramentum. Si enim legitimè impeditus eſſet, etiam Domino inuito poſſet Iuramentum hoc per procuratorem præſtare. Sic alios allegans *Couarr. de pactis 1. p. §. 5. nu. 8. Matienço lib. 5. recopilat. tit. 10. lege 6. Gloſſa 2. num. 15. Sanchez lib. 3. cap. 13. num. 21. Suar. lib. 2. de Iuram. cap. 31. n. 7. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. p. 10. in fine.*

Pvnctvm XIII.

An Iuramenti obligatio antequam præſtetur impediri poſſit?

1. *Proponitur ratio difficultatis in poteſtate ciuili.*
2. *Poteſt poteſtas ciuilis vires Iuramenti impedire.*
3. *Sic factum eſt in Regno Caſtella, & Portugallia.*
4. *Quis ſit finis harum legum?*

1. De poteſtate ciuili eſt dubitatio. Nam de Eccleſiaſtica nemini dubium eſſe poteſt; cum id factum fuerit in *Tridentin. ſeſſ. 25. cap. 26. de regular.* Vbi redditur Iuramentum irritum appoſitum renunciationi bonorum à nouitio factæ ante bimeſtre præcedens profeſſionem. Ratio verò difficultatis eſt: quia Iuramenti obligatio eſt ſpiritualis. Nequit ergo ſæcularis, & ciuilis poteſtas de ea diſponere. Deinde ciuilis poteſtas impedire non poteſt Eccleſiaſticam iuriſdictionem. At ſi vires Iuramenti impedire poſſet iuriſdictionem Eccleſiaſticam impediret; cum medio Iuramento iurans efficiatur iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. Ergo.

Ob has rationes plures Doctores cenſent poteſtatem ciuilem prohibere tantum poſſe, Iuramentum apponi; nunquam tamen impedire. Imò neque impedire poſſe vires illius, ſi contractibus aliàs licitis apponatur, tametſi contractus, quibus Iuramentum apponitur irritos, & nullos reddiderit. Sic docere videtur *Couarr. de pactis 2. p. §. 1. num. 8. Barboſa leg. 1. §. 1. num. 70. & 71. ff. ſoluto matrimonio, expreſsè Suar. lib. 2. de matrimon. cap. 30. num. 15. Parladorus lib. 2. rerum quotidianarum cap. .., Vſualdus ad Donellum lib. 21. c. 13. in notis litera A. in fine, & litera P.* Mouentur: quia ex eo quod Iuramentum afficiat contractus iure poſitiuo inualidos, non efficitur ipſum Iuramentum inualidum eſſe; aliàs Iuramentum ſoluendi vſuras, illáſque non repetendi eſſet inualidum, cum afficiat contractum iure validum.

2. Cæterum dicendum eſt; non ſolum poſſe poteſtatem ciuilem vires Iuramenti impedire; ſed etiam ſic factum eſſe in Regno Caſtellæ. *leg. 10. & 11. tit. 1. lib. 4. compilat.* & in Regno Luſitaniæ teſtatur *Molina tom. 1. tract. 2. diſp. 149. verſ. ex his collig. & verſ. quoad poteſtatem. Pinelus leg. 2. Cod. de reſcindenda venditione 3. p. cap. 1. num. 11. Gutierr. in Authent. Sacramenta puberum à n. 46. & 151. Matienço lib. 5. compilat. tit. 2. leg. 2. Gloſſ. 3. num. 7. & 12. & latius leg. 22. tit. 8. Gloſſ. 8. & leg. 1. tit. 18. Gloſſ. 5. Sanch. lib. 3. cap. 22. numer. 10. Leſſius lib. 2. capit. 42. dub. 12. numer. 55. & 56. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Iuram. punct. 17. num. 1. Baſilius Legionenſ. lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. à n. 38.*

Quòd id fieri poſſit videtur omnino manifeſtum. Lex námque ciuilis reddere poteſt inhabilem ad acceptandam promiſſionem hac vel illa forma præſtitam. Sed abſque acceptatione promiſſorium Iuramentum obligationem non inducit. Ergo. Deinde poteſt lex ciuilis condonare, ſeu remittere obligationem eo ipſo, quòd intentetur. Cum enim Iuramentum promiſſorium non obliget, ſi is, in cuius fauorem eſt præſtitum, ſtatim remittat obligationem; eadem ratione non obligabit ſi ſuperior nomine ipſius eandemmet obligationem remittat. Præterea impedire poteſt Iuramenti obligationem, ſi ipſius executionem ob bonum publicum prohibeat. Quia hac prohibitione facta executio Iuramenti illicita eſt. Ceſſat ergo illius obligatio; cum eſſe non poſſit Iuramentum vinculum iniquitatis. Adde, eo ipſo quo lex contractum nullum, irritum faciat, impedit Iuramenti obligationem. Non enim Iuramentum obligatorium eſſe poteſt, cuius materia vana eſt, & inutilis, prætermitti námque debet honeſtas in obiecto Iuramenti, vt Iuramentum licitum & obligatorium ſit. At poſita nullitate contractus nulla honeſtas in obiecto Iuramenti relinquitur. Non fidelitatis, & iuſtitiæ; cum nullum ius parti acquiratur. Non charitatis propriæ; quia nulla adeſt ibi redemptio vexationis, vt in vſurarum contractu; non religionis; quia Iuramentum non conſtituit ſuum obiectum in materia religionis; ſed in ſuo genere immutatum relinquit. Ergo obligatorium eſſe non poteſt.

3. Ob has rationes cenſeo; non ſolum poteſtatem ciuilem poſſe vires Iuramenti impedire; ſed de facto in Regno Caſtellæ, & Portugalliæ impediſſe. Nã in *leg. 10. & 11. tit. 1. lib. 4. nouæ collectionis*, ſtatuitur ſub grauibus pœnis imponendis, tum iurantiũ creditori, tũ Tabellioni; ne contractibus apponatur Iuramentũ, etſi appoſitũ fuerit, obligatio

annollatur. Annullata ergo obligatiooe conttactus, & perſooæ redduntur inhabiles ad contrahendum, & obligatio omnino remittitur, & materia prohibetur, & incapax obligationis redditur, ceſſat ergo Iuramenti obligatio. Deinde *leg. 22. titul. 11. lib. 5. recopilat.* prohibentur filij familias & mioores emere, alióue titulo aceipere ad creditum per ſe, vel per interpoſitam perſonam; imò etiamſi maiores ſint, non poſſunt ſe obligare ſoluere dilata ſolutiooe ad tempus, quo hæreditatem adierint, & omnes hæ obligationes, & contractus annullantur. In Regno verò Portugalliæ cauetur, nullum eſſe conttactum, eui Iuramentum apponatur ſine licentia Regis conſilij, vt teſtatur Pinelus, & Molina loeis ſupra allegatis.

4. Finis harum legum non eſt impedire exteoſiooem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ſed obuiare fraudibus quæ ob recurſum in iis contractibus iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſolent interuenire, vt ex ipſiſmet legibus conſtat, qui finis ſanctiſſimus eſt; oeque libertati Eccleſiaſticæ præiudicat & ex iis patet ad rationem dubitandi num. 1. poſitam; excipiuntur in ſuptadictis legibus aliquot caſus qoibus Iuramentum apponi poteſt. Primos, cum Laici redditus Eccleſiarum, & Eceleſiaſticorum eonducunt. Secundus, ſi coottactus ſecluſo Iuramento nulli ſint, vel reſcindendi. Tertius; ſi celebrentur venditiones, alienationes, & donationes perpetuæ, compromiſſa, contractus dotis, & arrharum; ſi vnus ex contrahentibus clericus ſit. Vide *Gutierr. Authentica Sacramenta puberum. Cod. ſi aduerſus venditionem à n.* 159. Vbi tractat, qua ratione tranſgreſſores harum legom exeuſari à pœna poſſint.

Ad fundamentum Suar. Couarru. & aliorum reſpondeo; prohibito & annullato contractu Iuramentum prohibitum, & annullarum eſſe, vtpote cadens ſupra materiam indebitam; neque exemplum de contracto vſurarum valet, quia ibi honeſtatur illa promiſſio ſoluendi vſuras; tametſi nulla ſit ob vexationis redemptionem: Et ita pertinet ad charitatem propriam quod in aliis contractibus nullis, præcipuè cum nulli ſint ob bonum publicum; locum noo habet.

Pvnctvm XIV.

Qua ratione Iuramentum interpretandum ſit?

1. *Semper interpretandum eſt Iuramentum, vt quoad minùs fieri poſsit obligationem inducat.*
2. *Explicatur textus in cap. clericus. de iureiurando.*
3. *Item lex diem proferre ff. de arbitris, vbi iurans ſtare ſententia arbitri lata certa die, an obligetur ſi dies prorogetur? Aliqui affirmant: Veriùs eſt non obligari.*
4. *Iuramentum reſtringendum eſt iuxta naturam actus ſuper quem cadit.*
5. *Iurans dare Petro equum, non teneris dare, ſi Petrus quod promiſit, non ſeruat.*
6. *Qualiter intelligatur Iuramentum de fidelitate alicui præſtanda, illique non eſſe contrarium?*
7. *Iurans parere ſententia poteſt appellare.*
8. *Iurans obedire ſuperiori, ceſſat obligatio, ſi ab officio remouentur.*
9. *Iurans ſtare ſententia arbitri ſub certa pœna, non obligatur ad vtrumque.*
10. *Iurans non expellere conductorem, expellere poteſt ſi penſionem biennio non ſoluerit.*
11. *Iurans fideiuſsionem ſoluere, non debet quouſque principalis excutiatur.*
12. *Iurans ſoluere pecuniam mutuatam, poterit intra biennium exceptionem opponere non numerata pecunia.*
13. *Iurans dare aliquid abſenti non obligatur quouſque ipſe, vel alius, nomine ipſius validè acceptet.*
14. *Iurans non reſignare beneficium vel non commutare, non obligatur religionem ingrediens.*
15. *Admiſſus in Collegium Anglorum. & iurans confectis ſtudiis ad patriam redire, poteſt religionem ingredi.*
16. *Iurans tuis concollegis ferre auxilium quomodo intelligatur?*
17. *Quid de Iuramento non ingrediendi primum, non ſedendi nobiliori loco?*
18. *Iuramentum obligat rebus in eodem ſtatu permanentibus.*
19. *Promiſiſti ſub Iuramento puella coniugium, fornicatur, deobligaris.*
20. *Iuraſti non nocere inimico, ſubintelligitur ſi ipſe nouam cauſam non dederit.*
21. *Iuraſti reſidere in Eccleſia, intelligitur, niſi neceſsitas, vel vtilitas Eccleſia aliud cogat.*
22. *Iuraſti non alienare inconſulto ſuperiore, potes, ſi ſuperior adiri non poteſt & neceſsitas vrgeat.*
23. *Iuraſti non petere beneficium, poteris illud acceptare.*
24. *Iurans non acceptare gradum doctoratus in alia vniuerſitate, ſubintelligitur ex vi illius licentia.*
25. *Renuncias ſub Iuramento ius habitum, & ſperatum, ſubintelligitur de iure, quod ſperas ex cauſa de praſenti.*
26. *Iuraſti non diuidere ſocietatem, intelligitur, niſi ſocius ſit rixoſus.*
27. *Iuraſti ſtare mandato alicuius, intelligitur, niſi immoderatum pracipiat.*
28. *Iuramentum debet reſtringi, ne cenſeatur factum in tertij praiudicium.*

1. QVæſtionem aliquibus regulis generalibus abſoluemns. Prima regula eſt, ſi de intentione iurantis eonſtat, nulla indigee Iuramentum ioterpretatione. At ſi hæc intentio

tio manifeſta non eſt, ſemper interpretandum eſt Iuramentum, vt ſeruata proprietate verborum, quoad minus fieri poſſit, obligationem inducat. Prior pars regulæ ex terminis liquet, cum intentio, vel reſtrictio Iuramenti ex intentione iurantis deſumenda ſit. Secunda pars probatur; quia creaturam liberam aſtringi, & obligari ad aliquid determinatè faciendum, vel omittendum, odioſum illi eſt, & graue. Ergo eſt facienda ſtricta interpretatio. Colligitúrque *hæc regula ex capite ad noſtram* 21. *de iureiurando*, ibi, nos Iuramentum tuum benignè interpretari volentes & *cap.*1. *eodem titulo in* 6. *& ex lege quidquid aſtringendæ ff. de verborum obligationibus*, vbi dicitur obligationem promiſſionis,& ſtipulationis ſtrictè eſſe interpretandam. Et ita notat *Abbas capite cum clerici de verborum ſignificatione in fine*, *& in capite clericus de iureiurando. Silueſter Iurament.* 3. *quæſtione* 3. *Suarez tom.*2. *de Religione lib.*2. *de Iuramento capite* 32. *num.*7. *& eſt omnium*.

Neque obſtat *textus in capite veritatis de iureiurando*, vbi Iuramentum fidelitatis extenditur ad ſucceſſores. Nam ibi non fit extenſio vltra proprietatem, & rigoroſum ſenſum verborum. Quia Iuramentum illud non fit Prælato, quatenus talis perſona eſt, ſed quatenus tali dignitate fulget, & conſequenter ad omnes ſucceſſores extenditur; etiamſi in formula Iuramenti nulla mentio facta eſſet ſucceſſorum, vt probat *Gloſſa ibi* teſtatur & probat *Couarruuias de pactis* 1. *parte* §.5. *num.*5. & in ſimili de Iuramento obediendi Prælato docet *Sanchez aliis relatis lib.*3. *cap.* 13. *num.*7. *Bonacina tom.*2. *diſp.*4. *quæſt.*1. *de Iuramento p.*15. *num.*3.

2. Ex hac regula conſtat deciſio caſus relati in *capite clericus de iureiurando*, vbi clericus iurans ſtatuta in Eccleſia ſua edita ſeruaturus, promittens per idem Iuramentum, ſtatutum, quod poſt modum ſubſecutum eſt, fideliter obſeruare; deciditur non teneri ad illius obſeruantiam ex debito præſtiti Iuramenti, ſed ſolum ea promiſſione ſimplici. Quia cum primum Iuramentum non ſe extenderit ad ſtatuta edenda, ſed ſolum ad ſtatuta edita; non poteſt ipſe pro ſua voluntate illud extendere, niſi expreſsè vellet aliud nouum Iuramentum præſtare, & ita tradunt vniuerſi Doctores ibi prout refert & ſequitur *Couarruuias de pactis* 1. *parte initio nu.*5. *Leſſius lib.*2. *cap.*42. *dub.*4. *num.*22. *Sanchez lib.*3. *cap.*14. *num.*1. *& cap.*17. *num.* 20. *Suar. lib.*2. *de Iuram. cap.* 32. *num.* 11.

Adde, eſto non adderet illa particula, *edita*, ſed abſolutè iuraret ſeruare ſtatuta ſuæ Eccleſiæ, affirmant ſupradicti Doctores non extendi ad edenda ob rationem dictam. Quia ſtrictè Iuramentum interpretandum eſt. Deinde neque extenditur ad ea, quæ non ſunt in vſu, neque ſeruantur, quia hæc ſtatuta propriè cenſeri non debent. *Gutierrez de Iuramento* 1. *p. cap.*38. *num.* 14. *Sanchez aliis relatis lib.*3. *capit.* 14. *numer.*8. *Leſſius ſupra. Bonacina tom.* 2. *diſput.* 4. *quæſt.* 1. *punct.*16. *verſ. ex quo licet inferre.* Quod verum eſt; eſto in particulari petatur Iuramentum, ſeruandi aliquod ſtatutum, quia ſemper intelligitur peti de ſeruando illo, prout receptum eſt, & ſecundum obligationem quam habet. *Sanchez & Bonacina ſupra.*

3. Secundò infertur, quid dicendum ſit ad caſum relatum in *lege diem proferre lege ſi cum dies ff. de arbitris*, vbi agitur de compromittentibus litem in arbitrum vt certa die illam definiat, iurantibúſque ſtare ſententiæ ab illo intra illum diem latæ; an inquam obligentur Iuramento ſi compromiſſi dies prorogetur? Affirmant *Antonius Gab. libro* 2 *communium opinionum titulo de dilationibus concluſio* 2. *num.*11. *& ſequentibus Suar. lib.*2. *de Iuramento capite* 36. *fine. Thuſcus verbo compromiſſum concluſio* 518. *numero* 5. *Bonacina tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſtione* 1. *punct.* 16. *numero* 8. Mouentur: quia prorogato termino compromiſſi non videtur nouum pactum initi; ſed ad nouum diem extendi; deinde iurans ſoluere debitum intra certum terminum, ſi à creditore terminus prorogetur Iuramentum obligat. Ergo ſimiliter prorogato termino compromiſſi, & compromiſſum antea factum, & Iuramentum illi annexum obligare debet. Cæterum veriùs cenſeo oppoſitum; prorogato inquam termino compromiſſi, & compromiſſum, & Iuramentum factum extingui; aliúdque denuo fieri; tametſi moraliter cenſeatur idem. Quia fit cum eiſdem qualitatibus & conditionibus iuxta *legem non ex omnibus.* §. *vltimo. lege non diſtinguemus* §. *dies ff. de recept. arbitr.* Sic optimè aliis relatis probat *Couarruuias de pactis* 1. *parte initio numero* 6. *& ſequentibus. Sanchez libro* 3. *ſumm. capite* 17. *num.* 23. *Açor tom.*1. *libro* 11. *capite* 8. *quæſtione* 12. Ratio ea eſt: quia compromittentes ſolum iurant obedire ſententiæ ab arbitro latæ illa die ſignata. Si ergo illa die ſententia non profertur, obligatio Iuramenti ceſſat. Nam ſententia, quam arbiter alio die profert, fortè diuerſa eſt ab ea, quam proferret illo die ſignato. Ergo terminus ſignatus obligationem extinguit, non prorogat. Confirmo primò: quia illo die ſignato iuriſdictio arbitri finita eſſet, niſi compromittentes iuriſdictionem prorogarent. Ergo prorogatio termini nouam iuriſdictionem arbitro concedit, & parendæ nouæ ſententiæ obligationem continet. Et hoc verum habet ſiue finito termino compromiſſi, ſiue intra illum fiat prorogatio. Semper enim nouum pactum fit, nouáque iuriſdictio conceditur: ac proinde nouo Iuramento indiget, quia priùs extinctum eſt.

At ſi compromittentes ſtare ſententiæ arbitri ea forma à principio litem decidendam promitterent ſub Iuramento, vt poſſint ipſi vel iudex arbiter terminum prorogare; credo certiſſimum, ex prorogatione termini non eſſe nouum compromiſſum, nec nouum Iuramentum, nec nouam arbitri iuriſdictionem, ſed ſolum terminum prorogatum non compromiſſum, nec Iuramentum ab initio factum. Sic *Couarruuias d. prima parte de pactis initio numero ſexto verſ. ſeptimo. Sanch. lib.* 3. *cap. decimo ſeptimo num. vigeſimo tertio.* Et in hoc ſenſu eſt vera ſententia *Gabriel Thuſci, Suar. & Bonacina numero* 4. *relata.* Secùs ſi compromiſſum factum eſſet abſque illa clauſula prorogandi terminum.

Neque obſtat iurantem ſoluere debitum intra certum terminum, termino à creditore prorogato Iuramento obligari. Nam eſto id concedamus, quod alij negant, apud Sanch. lib. 4. cap. 55. no. 5. eſt longè diuerſa ratio de compromiſſo abſolutè facto. Nam prorogatio termini in

ſolutione debiti debitum non extioguit, ſed ſdem prorſus perſeuerat; neque terminus ibi apponitur ad fioiendam obligationem; ſed potiùs ad illius executionem ſolicitandam. Secùs eſt in obligatione compromiſſi cuius terminus vt ſopra probatum eſt, fioit obligationem, non vlterius prorogat & ſollicitat. Sic *Sanch. lib. 3. cap. 17. num. 24. tametſi contrarium ſentiat lib. 4. cap. 55. num. 7. & 9.*

4. Secunda regula ſit; Iuramentum reſtringendum eſt iuxta naturam actus, ſuper quem cadit. Vnde omnes reſtrictiones, & cooditiones, quas propoſitum, vel promiſſio habet ex iore, vel ex recepta conſuetudine, omnes illas habere cenſendum eſt Iutamentum. Quia acceſſotium, qoale eſt Iurameotum, ſequitur naturam principalis, cui adiuogitur; iuxta *regulam iuris 42. lib. 6.* Neque alia inteutio iurantis præſumenda eſt, & tradit latè *Couarruuias de pactis, 1. parte §. 4. num. 1. & ſequentibus, Gutierrez 1. parte de Iuramento confirmat. capite 37. num. 2. & 3. Sanchez lib. 3. capite 17. num. 13. Suarez lib. 2. de Iuramento cap. 32. numero 2. Leſſius libro 2. capite 42. dubio 4. numero 22 Bonacina tomo 2. diſputat. 4. quaſtion. 1. punct. 16. in principio.* Neque obſtar Iuramentum, aliquando confirmare actum inualidum; quomious dicamus Iurameotum ſequi naturam actus, ſuper qoem cadit; ſequitur inquam naturam primordialem ipſius, non accidentalem, & extrinſecam. Vt bene explicat *Couarruuias dicto §. 4. numero 1. Gutierrez capite 37. numero 5.*

5. Hanc regulam variis exemplis confirmo. Primò ſi iuraſti Petro dare equum; ipſe tamen non ſeruat, quæ promiſit; non teneris dare. Habetur *capite ſicut §. Iuramentum de iureiurando, & capite peruenit 2. eodem titulo*, ibi. Nec tu ei aliqoatenus teneris ſi conſtat eum conditione minimè paruiſſe. Quod verum habet non ſolum quando tua promiſſio facta eſt intuitu alterius promiſſionis, & ab ea dependenter. In quo caſu omnes affirmant; ſed etiam quando abſolutè promiſeris. Quia hæc abſoluta & liberalis promiſſio habet tacitam conditionem, niſi alius ingratom ſe oſtendat, vt oſtenditor non implens promiſſum. Sic *Sanchez aliis relatis libro 3. ſumm. capite 17. numero 16. & lib. 4. capite 2. numero 32. Molina de iuſtitia tomo 2. diſp. 272. ad finem. Bonacina tomo 2. diſputat. 4. quaſtione 1. punct. 15. numero 2.* & probat *textus in lege finali, Codice de reuocanda donatione, & lege cum proponas 2. Codice de pactis cum aliis à Gloſſa ibi adductis.* Vbi dicitor licere frangere fidem illam non ſeruanti. Quod ſi iam promiſſum donaſti reuocare non poteris, niſi in illis quatuor caſibus, qui referuntur in *lego 10. titulo 4. partita 5.* Videlicet ſi te donatarios vitoperauit, aut accuſauit de crimine capitali famoſo; vel de quo, ſi probaretur, penderet maior pars tuorum bonorum, vel iofamiam incurreres; Secundus qui tentauit te percutere. Tertius, ſi magnum tuis booia damnum intulit. Quartus, ſi tuam mortem captauit.

6. Secundò: ſi iuraſti fidelitatem alicui, illique non eſſe contrarium; ſubintelligitur oiſi ius tuum, vel tuorum, vel Eccleſiæ petere defenderéve neceſſarium fuerit. Habet enim hæc promiſſio hanc ſobintellectam conditionem, vt conſtat expreſsè ex *cap. petitio de iureiurando*, & notat *Silueſter Iuramentum 3. quaſtione 3.*

7. Tertiò ſi iuraſti parere maodatis Eccleſiæ, vel iudicis, ſtaréque eius ſententiæ, poteris appellare ſi te iniuſtè grauatum ſentias. Quia hoc generale Ioramentum non excludit rationabilem appellationem, conſtatque ex *capite prout nobis de dolo, & tradit Gloſſa in capite ad hæc, el ſecundo de appellationibus*, & ibi *Decius & aliis relatis Ioan. Gutierrez de Iuramento 1. p. cap. 37. num. 25. Silueſter ſupra, & verbo Iuramentum 4. num. 1. §. decimo quarto.*

8. Quartò ſi iuraſti obedire ſuperiori, ipſéque ab officio remoueatur, ceſſat tua obligatio obediendi. Quia ex iure ſupponitur ad obligationem iuriſdictio io ſuperiote vt poſſit præcipere. Probátque *textus in cap. venerabilem in fine de electione* & notauit *Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22.*

9. Quintò iurans ſtare ſententiæ arbitri ſub certa pœna non obligatur ad vtrumque: Sed tantum obligator parere ſententiæ; vel ſoluere pœnam. Sic *Innocentius & Gloſſa in cap. per tuas de arbitris, & conſentit Silueſter ſupra quaſtione 4. & aliis relatis Padilla lege cum proponas numero 2. Codice de tranſactionibus.* Probabile ſatis eſt, Iuramentum ad vtrumque extendi & ad pareodom ſententiæ, & ad ſobeundam pœnam, argumento *legis ſi quis maior Cod. de tranſactionibus* & tradit *Molina tract. 2. de iuſtitia diſput. 556. & tract. 5. diſp. 36. num. 6.*

10. Sextò iurans non expellere conductorem domus, vel agri; poteſt expellere ſi biennio conductionis penſionem non ſoluerit. Quia hic contractus habet hanc tacitam conditionem, vt conductor biennio non ſoluens expelli valeat. *lege quero §. inter locatorem ff. locati & in lego ... Codice eodem titulo* & probat *lex 6. titul. 8. partita 5.* & licet in *lego 5. antecedenti* omiſſio ſolutionis annuæ ſufficiat, ad remouendum conductorem; id iotelligi debet quando conductio eſt facta ad biennium, vel triennium; ſecùs ſi ad longum tempus. Sic *Gregorius Lopez dicta lege 5. Antonius Gomez 2. tomo cap. de locatione & conductione, numer. 6. Couarruuias 2. p. in Rubrica de teſtamentis numero 11. Gutierrez 1. parte capite 37. numero 10. Sanchez libro 3. ſumm. capite 17. num. 14.*

11. Septimò, iurans contractum fideiuſſionis, non ſe obligans inſtar principalis, ſoluere non debet, qoouſque principalis debitor executiatur. Quia hanc habet tacitam conditionem iuxta *legem decem ff. de verborum obligationibus, lege vltima in principio ff ſi certum petatur. Sic Couarruuias de pactis 1. p. §. 4. num. 4. & §. 3. num. 10. Sanch. d. c. 17. num. 14.*

12. Octauò iurans ſoluere pecuniam ſibi mutuatam, poterit intra biennium exceptionem opponere non numeratæ pecuoiæ: Quia ſub ea conditione cenſendus eſt obligatus ſoluere, ſi ſibi fuerit pecunia nomerata; habetur expreſsè *lege vltima Cod. de non numerata pecunia & lego 27. titulo 11. partita 3.* & multis relatis docent *Couarruuias de pactis 1. parte §. 3. numero 10. Gutierrez 1. parte de Iuramento, capite 37. per totum.* Verum ſi iurans oon ſolum iuraoerit pecuniam ſibi mutuatam ſoluere; ſed etiam eam accepiſſe; noo poterit poſtea exceptionem oon numeratæ opponere. Quia ſibi opponeret periurium. Sic pluribus firmat

Gutierr.

Gutierr. num.8. Couarr. d. §.3. num.10. Quapropter vt bene teſtatur *Couarr. loco allegato* in Hiſpania nunquam admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ ad effectum, vt creditori incumbat onus probandi intra biennium numeratam fuiſſe. Tum quia debitores teſtantur in obligatione illam accepiſſe, tum quia huic exceptioni in Inſtrumento obligationis renunciant, quod optime fieri poteſt. Iuxta *legem regiam 9. titulo 1. partita 5.* tametſi inte communi ſatis dubium ſit; an ſecluſo Iuramento valeat huius exceptionis renunciatio, vt conſtat ex his quæ tradit *Antonius Gomez lege 53. Tauri num.52. Couarruuias libro 2. variarum cap. 4. num. 3. Menchaca de ſucceſſionum creatione §.29. num.6.*

13. Nono, promittens ſub Iuramento aliquid abſenti, inon tenetur, quo vſque ipſe, vel alius valide nomine ipſius acceptet; imò etiam ſi iuraſſet non reuocare promiſſionem poſſet reuocare. Quia hæc promiſſio, cuius naturam ſequitur Iuramentum, reuocabilis eſt, quo vſque per acceptationem firmetur. Sic multis relatis *Sanchez lib.1. de ſponſalibus diſput. 7. & lib. 3. in Decalogum cap.9. numero 10. Leſſius lib. 2. cap.12. dub.7. & cap. 42. dub. 4. num.22. Bonacina tom.2. diſputat.4. quæſtione 1. punct.16. verſ. quinto.* Adde etiam ſi eſſet acceptata promiſſio, poterit reuocari, ſi donator poſt eam libetos habuerit, iuxta *legem ſi vnquam Cod. de reuocanda donatione* & tradit aliis relatis *Tiraquelus in d. lege ſi vnquam in principio num. 168. Couarruuias de pactis 1. p. §.4. num.4.*

14. Decimò: iuraſti non reſignare beneficium in fauorem alterius, vel non commutare abſque ordinarij conſenſu; non te obligat, ſi religionem fueris ingreſſus. Quia hæc occaſio tacitè cenſetur excepta; eo quod finis, ob quem ordinarius illud Iuramentum ſoler exigere, eſt, ne beneficiati accipientes beneficium, & manentes in ſæculo, cum penſione renuncient; iterúmque alia beneficia obtineant. Sic *Sanchez lib.3. cap.17. num.11.* ex parte *Baſilius Legionenſis lib.12. cap.8. num.27. fine.*

15. Vndecimò: admiſſus in Collegium Ybernium vel Anglicanum iuraſti poſt abſoluta ſtudia ad patriam redire; poteris religionem ingredi non obſtante Iuramento. Quia hic ſtatus, vtpote maioris perfectionis ſemper cenſetur exceptus. Sic *Baſilius Legionenſis lib.12. de ſponſalibus cap.8. num.27.* Si tamen iurares religionem non ingredi quin priùs ſuperiorem moneres; obſeruare debes Iuramentum. Quia hæc monitio iuſtiſſimas cauſas habere poteſt; & ob illam non impeditur religionis ingreſſus; cum poſſis ſuperiore monito, & inuito ingredi; ſed præſtat prudentem & maturum ingreſſum. *Baſilius Legionenſis loco allegato.*

16. Duodecimò: admiſſus in Collegium, iuraſti collegis tuis auxilium ferre, quoties opportunum fuerit; ſubintelligitur dummodo alius dignior non ſit. Quia alias non eſſet licitum Iuramentum, nec obligatorium. *Baſilius Legionenſis d. lib.12. de ſponſalibus cap.8. num.27.*

17. Decimò tertiò: ſi vrbanitatis cauſa iuraſti non ingredi primum, non ſedere nobiliori loco, non præcedere, &c. non teneris, ſi alter roget, vel illi moleſtum ſit. Quia ſubintelligeris iuraſſe non accipere primum locum, quantum in te eſt, ſed rogatum. Adde tertium in cuius gratiam iuraſti, te rogando, vt primum locum accipias, Iuramentum remittit. Quia id facere poteſt, vt pote in eius gratiam factum. Sic *Toletus lib.4. cap.22. verſ. tertius caſus Sanch. lib.3. ſumm. cap.4. num.20. & cap.9. numer.18. Bonacina tom.2. diſp.5. quæſt.1. punct.16. num.2. verſ. quarto. Leſſius lib.2. cap.42. dub.4. num. 22. Clauis regia libro 5. cap.5.*

18. Tertia Regula eſt; Iuramentum obligat, rebus in eodem ſtatu permanentibus; ſecùs ſi notabiliter fuerint ſecundum intentionem iurantis mutatæ. Sumitur ex *cap. breui de iureiurando.* Vbi de iurante defendere res Eccleſiæ (inquit Pontifex) teneri Iuramento, niſi difficultas exiſtat, propter quam requiſitus non poſſit Eccleſiæ ſubuenire. Item colligitur, *cap. petitio cap. veniens eodem titulo. capite cum inter de renunciatione.* Et pluribus firmat hanc regulam *Tiraquelus in lege ſi vnquam Cod. de reuocanda donatione num. 166. & ſequenti. Gutierrez de Iuramento 1. p. cap.29. num.6. & cap.71. num.6.* Ratio ea eſt: quia Iuramentum obligat ſecundum intentionem iurantis. Mutatis autem notabiliter rebus non cenſetur quis intentionem habuiſſe ſe obligandi. Ergo non tenetur iuramento. Quæ verò mutatio notabilis ſit, vt cenſeatur iurans deobligatus ab obſeruatione Iuramenti, non poteſt certa regula definiri; ſed prudentis arbitrio eſt æſtimanda, vt rectè notauit *Sanchez in ſimili de voto lib.4. cap.2. num.22.* Subiiciam aliquos caſus, ex quibus alij deduci poſſunt.

19. Primò: promiſiſti puellæ coniugium, cognoſcis poſt modum fornicatam eſſe; de obligaris à promiſſione etiam iurata, vt habetur expreſsè, *capite quemadmodum. de iureiurando.* Et idem eſt ſi in infamiam, lepram, morbum incurabilem; aut pauperratem notabilem deuenerit. Sic *Leſſius lib.1. cap.42. dub.4. num.22. multis allegatis. Gutierrez lib.1. de Iuramento cap.37. num.2.* imò num.3. in fine, approbare videtur iurantem ducere aliquam excuſari à Iuramento, ſi inueniatur poſt modum non habere dotem competentem, quia ſub ea conditione videtur Iuramentum emiſſum eſſe.

20. Secundò facta pace cum inimico iuraſti te illi non nociturum; non obligaris, ſi ipſe nouam cauſam dederit inimicitiæ, aut fuerit ex bannitis: intelligitur enim illa promiſſio ſolum ex cauſa præterita, ita *Bartolus in lege qui ſeruum. de verborum obligatione. Antonius Gomez lege 22. Tauri n.20. Leſſius loco allegato. Sanchez lib.3. in Decal. cap.17. num.6.*

21. Tertiò iuraſti reſidere in Eccleſia; potes Iuramento non obſtante te abſentare pro neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ, *cap. ex parte tua. de clericis non reſidentibus. & ibi Gloſſa & omnes.*

22. Quartò, iuraſti non alienare bona Eccleſiæ ſine licentia Papæ vel ſuperioris; poteris vrgente neceſſitate ea alienare, ſi ſuperior adiri non poſſit, vt affirmat *Silueſter aliis relatis verbo Iuramentum 3. qu.4.* Argumento *legis tutor qui repertorium ff. de adminiſtratione tutorum*, vbi ex cauſa neceſſitatis poteſt tutor, adminiſtrare bona pupilli inuentario non confecto, quod alias neceſſitate ceſſante non poteſt.

23. Quintò: iuraſti non petere beneficium à te renunciatum, poteris illud accipere ſi tibi denuo conferatur *cap.2. de renunciatione.* Quia vt ibi notat *Gloſſ. Abbas, num.9. Antonius num.4. Imnola,*

*num.*2. *Sanch. lib.*3. *cap.*17.*num.*4. Subiotelligitur illud Iuramentum ex cauſa tempore renunciationis præexiſteote.

24. Sextò: promotus ad gradum licentiatus in aliqua vniuerſitate ſi iorasti non acceptare gradum doctoratus in alia academia; ſubiotelligitur ex vi illius licentiæ; ſi enim velles gradum licenciatus iterum io alia academia recipere, gradum doctoratus in illa accipere poteris. Sic *Abbas dicto c.*2. *de renunciatione num.*11. *Antonius Gomez leg.*22. *Tauri num.* 10. *Sanch. illo cap.*17. *num.*5.

25. Septimò renuncians ſub Iuramento ius habitum, & ſpetatum: ſubiotelligi debet de iure, quod ſperas ex cauſa pro tuoc exiſtente. Vnde non cenſeris renunciaſſe iuri ex noua cauſa & ſpe ſuperueniente. Nam illud ſpetare non poteras, Sic *Sanch. aliis relatis dicto c.*17.*num.*7.

26. Octauò: iuraſti non diuidere ſocieratem; iotelligitur, niſi ſocius ſit rixoſus, vel moleſtus. Ita relato *Bartol. in leg. ſi conuenerit ff. pro ſocio,* docet *Silueſter verbo Iuram.* 3. *num.* 1. *verſ. & quarto,* ex qua reſolutione ſatisfacit Silueſter illi qoæſtioni. An pupillus prouoeare poſſit ſocium ad diuiſionem. *leg. ſi pupillerum ff. de rebus eorum, qui ſub tutela, volcura ſunt.* Reſpondet ioquam intelligi debere, niſi habeat ſocium odioſum, vel moleſtum: Et ita affirmat explieandam eſſe elauſuram apponi ſolitam in teſtamento, *vt fratres diuidere non poſſint.*

27. Nonò, iuraſti ſtate mandato alicuius; intelligitur, niſi ipſe immoderatum præcipiat, argumento *cap. quintaualllis. de iureiurando cap. veniens eodem tit.* Quaptopter iorans ſtare ſententiæ arbitri; ſubintelligitur, niſi immoderatum præcipiat; & iurans ſtare dicto & Iuramento alterius de expeoſis, & intereſſe; ſubintelligitur ſi rationabiliter arbitretur. Et alia plura exempla ſubiicit *Gutierr. de Iuram.* 1.*p.c.*37.*à num.*10.*&* 13. *argum. legis ſi libert. ita iurauerit ff. de oper. libertus. & leg.* 27. *tit.*11.*partit.*3.*& leg.*24. *tit.*4.*partit.*3.

28. Quarta regula eſt: Iuramentum debet reſtringi, ne cenſeatur factum in tertij præiudicium. Habetur *cap. venientes c. cum tuis, c. cum contingat, de iureiurando, & c.*2. *eod. tit in* 6.*c. quamuis pactum de pactis lib.*6. Ratio eſt manifeſta: quia Iuramentum alteri præiudicans illicitum eſt; obligare ergo non poteſt. Subiicio exempla; iuraſti ſecretum alicui ſeruare, non teneris; quando eſt alteri nociuum; ſed poteris reuelare iis, qui prodeſſe, & non obeſſe poſſunt, textus in *cap. hoc videtur* 22. *quæſt.*3. *ſic Sanch. cap.*17. *num.*25. *Azor.* 1. *p. lib.*11. *c.*8.*quæſt.*6. *Bonacin. tom.*2. *diſp.*4.*quæſt.*1.*punct.*16. *num.*2.*fine.* Item iuraſti creditori non recedere à loco, niſi priùs debitum illi ſoluas, vocaris à ſuperiore quando ſoluere non potes, debes ad ſuperiorem recurrere. Quia Iurameoto præiudicare iuriſdictioni ſuperioris non poteras. At hoc intelligendum eſt, quando abſqoe eius conſenſu expreſſo vel tacito Iuramentum præſtitiſti; eo quòd in loco illo reſideres abſque eius licentia, vel caſu, quo ex licentia illius reſideres, non contraxiſti debitum ex oeceſſitate ſuſtentationis, ſed potiùs, vt in ludis & commeſſationibus inſumeres; in hoc ergo caſu Iuramento non recedendi à loco, præiudicare ſuperioris iuriſdictioni non poteras; ſecùs verò ſi ex illius licentia illo in loco reſideres, & ad vitam degendam debitum contraxiſti; quia tunc ipſe ſuperior tacitè Iuramento conſenſum præſtat. Sic *Silueſter verbo Iuramentum* 4.*quæſt.*16.*circa finem. Sanch. lib.*3. *cap.*17.*num.*12. *Suar. tom.*2. *de Religione lib.*2. *de Iuramento cap.*34. *num.*7.

PVNCTVM XV.

Qualiter Iuramentum dubium interpretandum ſit.

1. *Si dubius es, an Iuramentum emiſeris, non obligaris.*
2. *Si de intentione iurandi dubites, certus verba Iuramenti protuliſſe, obligaris.*
3. *Si dubium ſit licita ne ſit materia conſulendus eſt ſuperior, ſi adiri poteſt.*
4. *Si dubites; an executioni mandatum ſit, vel res ſint notabiliter mutatæ, obligaris.*

HÆc difficultas deciſa eſt. 1.*p. tract.*1. *diſp.*3. *de conſcientia* dubia à puoct.9.& ſequentibus, ſed ibi dicta breuiter in præſenti præſtringemus. Multiplex dubium eſſe poteſt. Primò dubitare potes, an Iuramentum emiſeris. Secundò; an habueris intentionem iurandi? Tertiò; an cadat ſupra materiam capacem? Quatto; an executioni mandatum ſit? Vel res notabiliter mutatæ.

1. Si dubites an votum, ſeu Iuramentum emiſeris; communis ſeotentia affirmat, & bene; te noo eſſe obligandum, quia in tui fauorem ſtat libertatis poſſeſſio, quæ certò aſtringenda non eſt, dum vinculum Iuramenti dubium ſit. Quæ ratio probat non ſolum cum eſt dubium negatiuum, ita vt in neutram partem valeas producere aſſenſum; ſed etiam quando eſt poſitiuum, eſto te magis inclines, votum emiſiſſe; dummodo pro contraria parte non deſint probabiles rationes, votum non eſſe emiſſum, quia ſemper eſt vinculum dubium, quo tua libertas aſtringi non debet. Sic *Sanchez aliis relatis, lib.*1. *in Decalogum cap.*10. *num.*36.*& lib.*4.*cap.*1. *num.*16. *& lib.*1. *de ſponſalibus diſp.*9. *num.*11. Idem eſt; quando certo tibi conſtat, protuliſſe verba quæ poſſunt in ſenſu iuratorio, & non iuratorio accipi; dubitas tamen in quo ſenſu illa acceperis. Quia ſemper eſt poſſeſſio pro tua libertate, quæ abſque certo vinculo non eſt abſolutè & certo aſtringenda. Sic *Alciatus in rubrica de Iuram. num.*5. *Caietanus* 2.2. *quæſt.* 89. *art.*7. *Couarruuias de pactis,* 1.*p.§.*2.*num.*2.*fine. Suarez lib.*2. *de Iuram. c.*33.*num.*3. Et probat textus in *cap. clericus de iureiurando.* Vbi Pontifex in illis verbis *promitto per idem Iuramentum*, interpretatur non iurare denuo, neque antiquum Iuramentum ad nouam materiam extendi; cum tamen verba ſint ſatis dubia; poſſentque in alio ſenſu interpretari.

2. At ſi de intentione iurandi aut te obligandi dubites; certus tamen verba Iuramenti protuliſſe; teneris Iuramento. Quia non es præſumendus fictionem commiſiſſe, ne delinquere præſumaris, quod vetum habet; eſto coactus iuraueris, vt latius dixi illa *diſp.*3. *punct.*10.

3. Quod ſi dubites; an iuramentum ſit de materia licita vel illicita; ſuperiorem conſulere debes

bes, ſi adiri poteſt puta ipſe loco Dei, cui eſt Iuramentum præſtitum, ſuccedit; ac proinde reſoluere debet, quid Deo gratum ſit, ſi verò ſuperiore conſulto adhuc dubium perſeuerat, excuſaris à Iuramenti executione. Quia Deo grata non eſt executio, quæ periculum turpitudinis continet. *dixi punct.* 11.

4. Verum ſi dubites; an executioni mandatum ſit Iuramentum, vel an res ſint ita notabiliter mutatæ, vt te ab illius executione excuſent; teneris Iuramentum exequi ſi dubium vincere non potes. Quia ab obligatione certa non eſt æquum, te excuſari ob cauſam dubiam. *Suarez lib. 2. de Iuram. cap. 33. num. 7. &* 8. Hinc fit, ſi iuraſti ingredi religionem minorum nudis pedibus incedentium, incurriſti morbum gallicum, vel alium grauem, quo durante excuſaris à Iuramento; at ſi reſtitutus ad priſtinam ſanitatem dubites; poſſis ne onera religionis ſubire ob infirmitatem præteritam, teneris ſane. Quia obligatio eſt certa, quam executere non debet excuſatio dubia. Sic *Sanch. lib. 4. de voto cap. 16. num.* 37. *relato Manuel. Rodriguez 2. tom. ſum. cap. 95. num.* 5. Affirmante laborantem illo morbo gallico nunquam cenſeri ad priſtinam ſanitatem reſtitui; ac proinde, qui ſemel in illum incidit à voto ſuæ religionis excuſari.

DISPVTATIO III.

De Iuramenti relaxatione, irritatione, & commutatione.

IRritatio Iuramenti eſt actus, quo ſuperior omnino aufert obligationem à ſubdito: differt à diſpenſatione, ſeu relaxatione, primò; quia relaxatio eſt actus Iuriſdictionis temporalis, vel ſpiritualis in ſubditum, irritatio verò eſt actus poteſtatis dominatiuæ. Secundò: quia irritatio ad ſui valorem nullam cauſam expoſtular. Relaxatio verò ſine cauſa nulla eſt, à commutatione verò differt tam irritatio, quam relaxatio. Quia irritatione & relaxatione extinguitur, aut ſuſpenditur Iuramenti obligatio. At commutatione non extinguitur, ſed in aliam materiam transfertur, in his omnes Doctores conueniunt.

PVNCTVM I.

Quæ Iuramenta in honorem Dei præſtita irritari, relaxari, commvtariúe poſſint, & à quibus?

1. *Gaudens poteſtate irritandi vota poteſt hæc Iuramenta irritare.*
2. *Quid de poteſtate diſpenſandi? Si ſit poteſtas ordinaria omnes admittunt ad hæc Iuramenta extendi.*
3. *Si delegata plures negant.*
4. *Limitant aliqui hanc ſententiam in Iuramentis, quæ non ſunt voto acceſſoria.*
5. *Probabilius eſt, poteſtatem diſpenſandi in votis extendi ad Iuramenta in honorem Dei præſtita.*
6. *Fit ſatis oppoſito fundamento.*
7. *Propria auctoritate poſſunt hæc Iuramenta in rem euidenter meliorem, imò æqualem commutari.*

1. CVm Iuramentum in honorem Dei præſtitum naturam voti imitari dixerimus, ſuperiori *diſp. punct.* 1. inde colligitur gaudentes poteſtate irritandi vota Deo facta, gaudere etiam poteſtate irritandi Iuramenta, ſumitur ex *cap.* 30. *numeri* ibi, æqua poteſtas tribuitur patri & matri relaxandi vota & Iuramenta, & ita docent. *Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 89. art. 9. ad* 3. & ibi *Caietanus, Siluester verbo Iuramentum, 5. quæſt. 7. Azor 1. p. lib. 11. inſtitutionum moralium c. 10. fine. Toletus lib. 4. ſum. cap. 23. num. 1. Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap.* 42. *dub. 12. num. 61. Sanch. aliis relatis lib. 3. cap. 19. num.* 2. Ratio eſt manifeſta: quia poteſtas irritandi prouenit ex poteſtate dominatiua in perſonam vel in materiam promiſſam. Qui ergo ob poteſtatem dominatiuam in perſonam, vel in materiam promiſſam irritare vota poteſt; poterit & Iuramenta, quæ naturam voti imitantur. Qui autem hi ſunt, loquentes de voto, dicemus.

2. De poteſtate diſpenſandi & commutandi, maior eſt difficultas an habentes poteſtatem diſpenſandi vel commutandi vota, habeant poteſtatem diſpenſandi Iuramenta in honorem Dei præſtita.

Et quidem ſi loquamur de habentibus poteſtatem ordinariam, recepta eſt omnium ſententia affirmans potentem diſpenſare, vel commutare vota, poſſe etiam Iuramenta eius materiæ Deo præſtita. Sic *Sanch. lib. 3. de. Iuram. cap. 19. num. 5. & lib. 8. de matrimonio diſp. 2. num. 16. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimonio cap. 11. num. 1. Açor 1. p. lib. 11. cap. 10. quæſt.* 2. At ſi loquamur de poteſtate delegata.

3. Prima ſententia negat, quam tradit *Nauarrus ſum. cap. 27. num. 275. verſ. 16. Açor tom. 1. ſum. lib. 11. cap. 10. quæſt. 2. Petrus de Ledeſma 2. tom. ſum. tract. 11. cap. 4. difficultate 4. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 17. num.* 11. Mouentur; quia Iuramenti vinculum eſt diuerſum à vinculo voti, vt *ſuper. diſp. diximus.* Ergo conceſſa poteſtate ſoluendi vinculum voti, non debet cenſeri conceſſa poteſtas ſoluendi vinculum Iuramenti; tametſi vinculum Iuramenti minùs ſit quam vinculum voti. Illa namque regula, cui conceditur maius concedi cenſetur id quod minus, procedit, cum illud, quod minus eſt, continetur in maiori tanquam pars in toto, aut ſpecies in genere. At cum vinculum Iuramenti hac ratione in voto non contineatur, effici videtur facultatem conceſſam diſpenſandi, vel commutandi vota ad Iuramenta hæc non extendi. 2. Priuilegium gratis conceſſum; & præcipuè ad tollendam obligationem naturalem, & diuinam ſtrictè interpretandum eſt iuxta textum in *cap. porrò de priuilegijs cap cum in illos 17. & cap. cui de non ſacerdotali 27. de præbendis lib. 6.* Ergo priuilegium diſpenſandi in votis non eſt extendendum ad Iura-

menta. 2. Ex ſtylo curiæ ſpeciale priuilegium couceditur ad commutauda vel diſpenſanda Iuramenta vltra priuilegium commutandi, vel diſpeuſandi in votis, vt mauifeſtè conſtat ex compendio priuilegiotum noſtræ ſocietatis. Vetbo *commutatio* §. 1. Et notauit *Azor d. quæſtione 2. in fine*.

Hanc ſententiam extendunt ſupradicti Doctores ſpecialiter *Azor. & Bonacina ſupra.* eſtu Iuramentum votum confirmet, illique ſit acceſſorium, Nam eo ipſo (inquiuut) redditur illud votum nouo illo vinculu ſuperueniente ita roboratum, & confirmatum, vt poteus diſpeuſare vel commutare vota, illud commutare, vel diſpenſare uuu poſſit. Quia facultas diſpenſandi vel commutandi vota; intelligitur de voris ſimplicibus non de qualificatis, qualia ſunt Iuramenta.

4. Secunda ſententia temperat præcedentem media via procedens: diſtinguit inter Iuramenta voto acceſſoria, quæque ad firmandam promiſſiunem aſſumuutur, & inter Iuramenta, quæ voto acceſſotia non ſunt, & ad firmandum bouum propoſitum aſſumuntur. Priota Iuramenta cenſet ex facultate diſpenſandi vel commutandi vota poſſe diſpenſari, vel commutari, ſecus verò poſteriora. Sic *videtur tenere Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 12. num. 60. verſ. ſed vtendum. Sanch. lib. 8. de matrimonio diſp. 2. num. 23. & lib. 4. de voto cap. 53. num. 18. & 20.* Priorem partem probant: quia eo ipſo qua Iuramentum ſit voto acceſſorium, promiſſionémque confirmet, ſublato voto, & promiſſione ipſum corruere neceſſe eſt. Sed potens diſpenſare in votis, poteſt votum, cui Iuramentum accedit diſpenſare; cum ex aduentu Iuramenti non mutetur eius natura. Ergo poteſt iu Iuramento illi acceſſurio. Secuudam partem probant fundamentis prioris ſenteutiæ adductis.

5. Tertia ſententia, cui adhæreo; (etſi duæ præcedentes ſint ſatis probabiles,) affirmat, priuilegium cuncedens commutatiouem, aut diſpenſationem vororum extendi ad Iuramenta in honorem Dei præſtita, ſiue acceſſoria ſint voto, ſiue non, ſic expreſſè *Suar. tom. 2. de Religione tractat. de voto lib. 6. cap. 14. à num. 19. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimonio cap. 11. à num. 4. Emanuel Saa. verbo votum, de voti irritat. num. 16.* probabilem reputant *Sanchez & Leſſius ſupra.* Ratio præcipua eſt: quia hæc Iuramenta, ob affinitatem cum votis vota in communi bominum æſtimatione reputantur. Vt ſatis colligitur ex *textu in cap. peruenit el ſegundo de iureiurando.* Vbi dicitur prupoſitum aut promiſſum nou infringit, qui in meliùs commutat. Nomine enim propoſiti, aut promiſſi nou ſolum votum, ſed Iuramentum intelligitur; tum quia ſub titulo de iureiurando ponitur; tum quia certiſſimum eſt, Iuramentum, cuius Deus creditor eſt, poſſe in meliùs commutari; quia illi eſt gratiùs. Ergo priuilegium reſpiciens vota hæc Iuramenta reſpicit.

6. Hinc ſolutum eſt fundamentum præcipuum prioris ſententiæ. Nam eſto vinculum Iuramenti diſtinctum, & diuerſum ſit à vinculo voti; in communi huminum æſtimatione æquiparantur. Ad ſecundum nego priuilegium, diſpenſati conceſſum, eſſe ſtrictè interpretandum, vt latè probaui *tractat. de leg. diſput. de priuilegio, & diſpenſationibus*; tamerſi priuilegium diſpenſando conceſſum ſtrictè interpretatur. Neque obinde fit, priuilegium in bulla cruciata couceſſum ad vota commutatenda, nou extendi ad Iuramenta. Tum quia priuilegia bullæ, quia ſunt renumeratoria & in fauorem publicum latam admittunt interpretatiouem. Tum quia bæc Iuramenta ob affinitatem & ſimilitudinem cum votis ſub votis comprehenduntur, argumento *legis tantum ff. de ſeruo corrupto, iuncta lege ſi quis ſeruo. Cod. de furtis.* Ad tertiam reſpondeo; illud fieri, non quia neceſſarium, ſed vt ſecuriùs procedatur, & ſcrupuli ceſſent; præcipuè cum probabile multo ſit, gaudentem poteſtate diſpenſaudi, vel commutandi vuta, non poſſe Iuramenta.

Propria verò auctoritate poteris hæc Iuramenta ſicut & vota in rem euidenter meliorem commutare, cum non dicatur propoſitum ſeu promiſſum infriugere, qui in meliùs illud commutat. Vt dicitur in *d. cap. peruenit, el ſegundo de iureiurando. Et ita tenet Toletus lib. 4. ſum. cap. 23. n. 3. in noua editione. Valencia 2. 2. diſp. 6. qu. 7. punct. 4. colum. 5. ad finem. Bonacina tom. 2. diſp. 4 qu. 7. punct. 17. num. 10. Sanch. lib. 3. ſum. cap. 19. num. 9. Emanuel Saa. verbo Iuram. num. 33. & alij apud ipſos.* Addunt Sanchez & Bonacina ſupra, (quod latiùs tract. ſeq. examinabimus) idem eſſe dicendum de re euidenter æquali, quia poſita hac æqualitate redditur Deo, quod illi æquè gratum eſt; ergo fit illi ſatis. Secùs verò eſt in promiſſioue hominibus facta, quibus non æquè gratum eſt, quod in ſe eſt æquè bonum, aut melius, vude nou tenentur acceptare rem æqualem, aut meliorem ea, quæ ſibi promiſſa eſt; ſed in eadem ſpecifica forma debet Iuramentum impleri.

PVNCTVM II.

Quæ Iuramenta in fauorem hominum præſtita irritari poſſint, vel remitti, & à quibus?

1. *Perſonæ quæ poteſtatem habent dominatiuam, irritare poſſunt Iuramenta de materia ſibi ſubiecta, & exemplis manifeſtatur.*
2. *Remiſsione ſeu condonatione creditoris de materia ſibi promiſſa ceſſat Iuramenti obligatio.*
3. *Poſsit ne creditor Iuramentum præſtitum principaliter in honorem Dei remittere ſi cedat in ſui fauorem obligatio, ſub diſtinctione reſpondetur.*

1. REgula ab omnibus Doctoribus recepta eſt, omnes illas perſonas quæ poteſtatem habeut dominatiuam, irritare poſſe ſubditorum Iuramenta de materia ſibi ſubiecta. Probo diſcurrendo per ſingulas perſonas. Primò. Pontifex irritare poteſt Iuramenta de alienandis, vel non alienandis rebus Eccleſiæ, de reuunciando beneficio, de non augendo numero Canonicorum, de non acceptando gradu Doctorarus in alia Academia, & ſimilia. Quia ſunt de materia diſpoſitioni Pontificis ſubiecta; ac proinde cenſetur ſemper excepta poteſtas ſuperioris, *cap. venientis de iureiurando. Sic Couarruuias de pactis 1. p. §. 3. num. 5. verſ. 8. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 20. num. 1.* Neque ad irritationem horum Iurameututum vlla cauſa exigi

Digitized by Google

exigitur; ſufficiens enim cauſa eſt, negandi tibi vſum materiæ ſubiectæ Pontificis diſpoſitioni; quod verè illa materia ſuæ diſpoſitioni ſubiecta ſit, Sic *Silueſter verbo Iuramentum* 5.*qu*.2. *Açor*. 1. *p.lib*.11. *inſtitutionum moralium cap*.9. *qu*.9. *& cap*. 10. *in fine*. *Sanchez lib*. 3. *ſum*. *cap*. 20. *num*. 1. tametſi alij contrarium ſentiant.

Secundò Epiſcopus in ſua diœceſi poteſt irritare Iuramenta, quæ ipſo inconſulro beneficiarij præſtiterint de materia eius diſpoſitioni ſubiecta, vt ſi iurarunt, non acceptare præbendam, neque Eccleſiæ ſeruire; poterit Epiſcopus, ſi iudicauerit conneniens cogere, vt acceptent, ſicut coegit Gregorius Florentium Atchidiaconum, *cap. Florentium* 85. *diſtinct.* Et notauit *Sanchez dicto lib*. 3. *ſum*. *cap*. 19. *num*. 7.

Tertiò: Prælatus regularis poteſt quodcunque Iuramentum à religioſo factum irritare. Quia ratione voti obedientiæ plene religioſi voluntas eſt Prælato ſubiecta: ita vt abſque illius conſenſu nihil firmum ſtare poſſit. Sic *Sotus lib*. 8. *de iuſtitia qu*.1 *art*. 9. *ad finem corpor*. *Petrus de Ledeſma* 2. *tom*. *ſum*, *tract*.11. *cap*. 4. *dub*.1. quos refert, & ſequitur *Sanchez lib*. 3. *in Decalog*. *cap*. 20 *num*. 3.

Quartò, vir ea Iuramenta vxoris in fanorem tertij irritare poterit, quæ fuerint de materia ſuæ diſpoſitioni ſubiecta. Cum autem marito non ſolum ſua bona, ſed etiam bona dotalia vxoris ei ſubiecta ſint. *leg. doce ancillam*. *Cod*. *de rei vendicatione*. Efficitur ſane, quodcumque Iuramentum de his bonis diſponens irritari à marito poſſe. Sic *Matienço*, *Gutierr*. *Sanchez*, *& alij ſtatim referendi*. Imò credo, hæc Iuramenta ſpectato iure Caſtellæ nulla indigere relaxatione; eò quòd obligatoria non ſint. Prohibita namque eſt vxor ſine licentia viri contractum, vel diſtractum habere. *leg*. 2. *tit*. 3. *lib*. 5. *compilat*. Ergo Iuramentum, afficiens talem contractum, obligatorium eſſe non poteſt, vtpote factum in viri præiudicium, & contra legis probibitionem *ex textu in cap*. *cum contingat de iureiurando*, *cap*. *quamuis pactum de pactis in* 6. & ita tenet *Matienço d*. *lege* 2. *Gloſſ*. 1. *in fine num*.18. *Gutierr*. *Authent*. *Sacramenta puberum*, *à num*.42. *&* 1. *p*. *de Iuramento confirmator*. *cap*.1. *num*. 34. *Molina tom*. 2. *diſp*. 343. *verſ*. *de vxore*. *Sanchez lib*. *ſumm*. *cap*. 20. *num*. 3.

Aduertendum tamen eſt bona vxoris durante matrimonio diſpoſitioni mariti ſubiecta eſſe. Quia ad ſuſtinenda matrimonij onera conceduntur. *lego pro oneribus Cod*. *de iure dotium*. At matrimonio diſſoluto ceſſat ſubiectio; neque de illis maritus diſponere poteſt, ex quo fit ſi vxor diſponat de ſuis bonis in tempus, quo matrimonium fuerit diſſolutum, vel morte viri, vel propria, ipſámque diſpoſitionem Iuramento firmet; non videtur maritus tale Iuramentum irritare poſſe. Quia non cedit in eius præiudicium, neque eſt de materia, quæ eius diſpoſitioni ſubiecta ſit ſpectato tempore, pro quo ſit diſpoſitio. Sic *Gutierr*. *d*. *cap*. 1. *num*. 34. *fine Sanch*. *d*. *cap*. 20. *num*. 3. *Burgos de Paz conſ*. 2. *num*. 97.

Quintò, Dominus reſpectu ſerui irritare eius Iuramenta poteſt, ſi vergant in eius præiudicium. Imò cenſeo, hæc non indigere relaxatione, vt pote obligatione carentia. At Iuramenta de materia, quæ fuerit extra eius dominium, irritare non poterit; quia in illa materia non procedit ſeruus vt ſeruus, ſed vt liber. *Sanchez dicto cap*. 20. *num*. 3. *fine*.

Sextò parentes & tutores quæcunque Iuramenta, quibus pupilli, ſeu impuberes firmant contractum rerum ſuarum, irritare poſſunt. Quia ſecundum probabilem ſententiam non firmant contractum. Imò ſpectata noſtra ſententia cum nulla obligatio, nec ciuilis, nec naturalis ſit in iis contractibus, nulla indigent hæc Iuramenta relaxatione, vt pote cadentia ſupra materiam vanam & inutilem. Iuramenta verò, quibus puberes ſuarum rerum contractum firmant, non poterunt parentes, nec tutores irritare. Quia ratione Iuramenti extracta eſt materia ab eorum diſpoſitione; & minores diſpoſitione legis facti ſunt maiores per Iuramentum. Quapropter non conceditur illis reſtitutio in integrum; etiamſi ex contractu læſi ſunt, vt bene aduertit *Leſſius lib*.2. *cap*.42. *dub*. 12. *num*. 61. *ex lege* 1. *&* 2. *Cod*. *ſi aduerſus venditionem*.

2. Secunda Regula eſt; remiſſione ſeu condonatione creditoris, de materia ſibi promiſſa, ceſſare Iuramenti obligationem. Quia ceſſat fundamentum illius. Deus enim in tantum obligari iurantem vult, in quantum is, in cuius gratiam fit, optat eſſe obligatum; ſi igitur is remittit obligationem, & Deus remittere cenſetur. Poſſe autem eum, in cuius vtilitatem cedit Iuramentum, hanc remiſſionem facere, nemini poteſt eſſe dubium: cum cuilibet datum ſit, debita ſibi remittere. Hæc autem remiſſio non eſt propriè relaxatio, aut irritatio. Quia neque eſt actus iuriſdictionis ſpiritualis; nec poteſtatis dominatiuæ, vt bene dicunt aliis relatis *Sanch*. *lib*. 3. *cap*. 19. *num*. 1. *& cap*.10. *num*. 4. *Bonacina diſp*. 4. *qu*. 1. *de Iuramento punct*. 17. *num*. 3. Eſt tamen actus dominij in materiam promiſſam; eáque de cauſa ad irritationem reducitur. Quapropter vt hæc remiſſio locum habeat, debet materia Iuramenti in vtilitatem remittentis cedere. Nam ſi in honorem Dei cedit, etſi occaſione hominis oblata ſit, vt ſi iurares Petro te ingreſſurum religionem, locum habere non poteſt hæc remiſſio, vt aliis relatis docet *Sanch*. *d*. *cap*. 20. *num*. 5. *& lib*. 1. *de matrimonio diſput*. 52. *num*. 9. *ad primum*.

3. Difficultas verò eſt: an poſſit creditor Iuramentum præſtitum principaliter in honorem Dei remittere, eò quòd tota obligatio in ſui gratiam & fauorem cedat. Verbi gratia intuitu pietatis promiſiſti ſub Iuramento alicui pauperi eleemoſynam, poteris ne pauper obligationem remittere?

Et quidem ſi pauperem non determinaſti; clarum eſt nullum eſſe qui poſſit obligationem remittere. Quia illud Iuramentum Deo eſt factum, & inducit rationem voti; neque res promiſſa cedit in gratiam huius pauperis determinati; ſed huius vel illius, ergo nullus eſt in particulari, qui poſſit remittere. Sic *Sanchez d*. *lib*. 3. *ſumm*. *cap*. 20. *num*. 8.

Verum ſi pauperem determinaſti; probabiliùs eſt, & mihi certum remittere poſſe obligationem, nolendo promiſſum acceptare. Quia illud Iuramentum cenſetur tacitam conditionem habere; dummodo velit promiſſum acceptare is, de cuius commodo agitur. Non enim, (vt bene ait Leſſius ſtatim allegandus) intendis inuitum ad beneficium acceptandum cogere, vel nolenti obtrudere. Ergo ſi ille nolit, vel condonet, non obligaris; ceſſat enim conditio, ſub qua obligatio inducta eſt.

Quod

Quod verò *Thomas Sanch. lib. 1. de ſponſalibus diſp. 52. num. 7. fine* 8. *&* 9. *& Suar. lib. 2. de Iuram. cap. 39. num.* 8. 11. *&* 12. Inſinuant poſſe pauperem remittere obligationem iuſtitiæ remanente obligatione Iuramenti ſi velit promiſſum impleri, mihi non probatur. Nulla enim ex ſupradictis Iuramentis obligatio iuſtitiæ, aut fidelitatis in promittente oritur comparatione pauperis, ſed tota obligatio eſt comparatione Dei; eſto in pauperis vtilitatem cedat. Quapropter nulla alia via poteſt pauper obligationem remittere niſi vel condonando promiſſum, vel nolendo illud acceptare.

Pvnctvm III.

An in Eccleſia ſit poteſtas relaxandi Iuramenta homini præſtita.

1. *Certum eſt, hanc in Eccleſia eſſe poteſtatem.*
2. *Quæ ſit legitima cauſa huius relaxationis.*
3. *An Iuramentum ſoluendi ea, quæ ludo ad creditum ſunt acquiſita, poſſit relaxari? Negat Sanchez, veriùs eſt oppoſitum.*
4. *Ob turpitudinem creditoris relaxari Iuramentum poteſt.*
5. *An procedat hæc doctrina, ſi turpitudo verſetur in exigendo Iuramento, & non in re iurata? Negant aliqui, ſed contrarium eſt dicendum.*
6. *Concedi poteſt ab Epiſcopo relaxatio Iuramenti leui metu extorti.*
7. *Poſſunt ſupradicta Iuramenta poſt commiſſum periurium relaxari.*
8. *Poteſt peti hæc relaxatio ſine manifeſtatione commiſſi periurij.*
9. *Priuilegio bullæ, & aliis priuilegijs concedentibus poteſtatem diſpenſandi in votis iuratis, hæc Iuramenta iniquè extorta relaxari non poſſunt, vt probabiliùs defenditur.*

1. Certum eſt Chriſtum Dominum poteſtatem relaxandi Iuramenta in Eccleſia reliquiſſe, vt pote ad animarum ſalutem & rectam Eccleſiæ gubernationem neceſſariam. Solum eſt ſpectandum; an adſit cauſa iuſta huius relaxationis. Nam ea ſecluſa nequit Pontifex hanc remiſſionem concedere. Quia Deus, cuius nomine eam concedit, non approbabit, priuare namque hominem abſque rationabili cauſa iure ſibi quæſito iniuſtum eſt. Ex quo fit, Pontificem non ſolum non poſſe abſque cauſa legitima Iuramenta in gratiam hominum facta relaxare, ſed nec commutare. Quia vnum pro alio inuito creditore ſolui nequit. *leg. mutuum ff. ſi certum petatur. Sic Abbas cap. peruenit, el ſegundo de iureiurando, Silueſt. in verbo Iuramentum* 4. *qu.* 20. *Angelus eodem* 5. *num.* 33. *Sanch. lib.* 3 *ſumm. cap.* 21. *num.* 3.

2. Si autem roges. Quæ ſit legitima cauſa huius relaxationis? Reſpondeo duplicem in genere eſſe; aliam, quæ bonum commune directè reſpicit; aliam, quæ pœnam creditoris. Bonum commune directè reſpicit, ſi obſeruatio Iuramenti bono communi obſtet, vt ſi iuraſſes non denunciare, non accuſare, non contra teſtari. Hæc enim Iuramenta obſtant rectæ adminiſtrationi, Quia obſtant ne crimina detegantur, & puniantur; ne iudicium rectè exerceatur; ne defendatur innocentia; & ne iniquitas opprimi poſſit. Quare hæc Iuramenta à quolibet auctoritatem quaſi Epiſcopalem habente relaxari optime poſſunt. Imò credo regulariter nulla indigere relaxatione, vt pote nullam obligationem inducentia. Ad huius modi cauſam reducuntur omnia Iuramenta cadentia ſuper contractus lege prohibitos; præſtat enim ſufficientem relaxationis cauſam legis tranſgreſſio. Si forrè neceſſaria fuerit, quod dixerim, quia vt ſuper. diſputat. probatum eſt Iuramentum licitum, & obligatorium eſſe non poteſt, niſi promiſſionem validam confirmet; aut in redemptionem vexationis apponatur.

3. Ex his inferri poteſt: an Iuramentum ſoluendi ea, quæ ludo vetito ſunt acquiſita, vel quæ in Hiſpania in ludo ad creditum acquiruntur, poſſit ab Epiſcopo relaxari?

Sanch. lib. 1. de ſponſalibus diſp. 31. *num.* 2. Cenſet relaxari non poſſe. Mouetur; quia ex communiori ſententia non tenetur recipiens hanc pecuniam reſtituere. Ergo nullam turpitudinem committit, ergo nullam præbet cauſam relaxationi.

Veriùs tamen cenſeo relaxari hoc Iuramentum poſſe, vt pote in fraudem legis emiſſum; & turpitudinem continens aduerſus leges ſaltem cum de facto acceptatur. Sic *aliis relatis docet Gutierr. 1. p. de Iuram. confirmat. cap.* 53. *num.* 8. & probabile reputat *Sanch. lib.* 3. *in Decal. cap.* 21. *n.* 10. *& lib. de ſponſalibus diſp.* 32. *num.* 24. Plures Doctores pro hac parte adducit. Imò exiſtimo hoc Iuramentum relaxatione non indigere; quippe quod cadit ſupra materiam indebitam. *Leges enim Caſtellæ* 8. *&* 9. *tit.* 7. *lib.* 8. *recop.* Ita has promiſſiones & obligationes prohibent, vt prorsùs irritas & nullas faciant. Ibi. Damos por ningunas qualeſquier obligationes ſcripturas promeſſas que las tales perſonas cerca deſto hicieren. Ex quibus verbis (in eo iudicio) manifeſte efficitur, recipientem ſic acquiſita retinere non poſſe; obligatúmque eſſe ſi recipiat, reſtituere. Quia alienum recipi non poteſt, niſi debeatur. At vi illius promiſſionis non debetur eo ludo acquiſitum; cum promiſſio nulla ſit. Ergo recipi non poteſt. Deinde Iuramentum de illa ſolutione facienda nullum eſt; quia eſt de actu quodam vano & inutili, neque ex redemptione vexationis honeſtato. Et ita tenet *Vaſquez opuſcul. de teſtament. cap.* 3. *dubio* 2. *num.* 40.

4. Secunda cauſa, ob quam Iuramentum in vtilitatem hominum factum relaxari poteſt, eſt turpitudo eius cui præſtitum eſt, vel quia iniquè exegit, vel quia delictum commiſit dignum priuatione iuris acquiſiti; pertinet enim ad bonum Eccleſiæ delicta punire & iniuſtitias tollere, fraudéſque remouere.

Et quidem poſſe relaxari Iuramentum in pœnam delicti commiſſi nemini eſſe poteſt dubium. Si enim delinquens puniri poteſt ob delictum bonis propriis acquiſitis; à fortiori puniri poterit acquirendis; eáque de cauſa Iuramentum fidelitatis, & obedientiæ excommunicato præſtitum remittitur in *cap. nos ſanctorum cap. iuratos* 15. *quæſt.*

queſt. 6. Et notauit *Leſſius lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 12. *num.* 64.

Poſſe autem relaxari Iurameotum, quia iniquè extortum eſt, conſtat. Quia eo Iuramento nullom ius parti, io cuius vtilitatem cedit, acquiritur; ſed ſolum Deo. Præſtat ergo Dei vices gereos obligationem remittere; ne iniuſtus ex iniuſtitia facta commodum conſequatur; neúe iuraos iniuſtè vexetot. Quod verum habet, etiamſi turpitudo non ſit commiſſa à creditore, ſed ab alio tertio. Quia iam tertius iniuſtitiam commiſit, & iurans iniuſtè vexatur, quæ eſt potiſſima cauſa huius relaxationis.

Hanc relaxationem concedere poteſt non ſolum Pontifex, ſed Epiſcopus, & qui poteſtatem quaſi Epiſcopalem babent. Sic aliis relatis *Couarr. de pactis* 2.*p.*§. 3.*num.*2. *ia principio. Molina tom.*1. *tract.*2. *diſp.* 149. *fol.* 842. *Aragon.* 2. 2. *queſt.* 89. *art.*7. *circa ſolutionem ad* 3. *Suarez lib.*2. *de Iurament. cap.*41. *n.*6. *&* 7. *Sanch. alios referens lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 32. *num.* 15. *& lib.* 3. *in Decalog. cap.*21. *num.*6. Neque obſtat *cap. ſi verò & cap. verum de iureiurando*, vbi dicitur, hæc Iuramenta à ſummis Pontificibus ſolere relaxari, quia vt bene reſpondet *Abbas eo cap. verum, num* 2. *& Alex. de Neuo num.* 3. *& Sanch. illa diſp.* 32. *num.* 15. Pontifex narrat factum; non tamet reſeruat ſibi eam poteſtatem; ac proinde cenſenda eſt Epiſcopis conceſſa, iuxta *cap. naper de ſententia excommunicat.*.

5. Reſtant tamen aliquot difficultates examinandæ. Prima: an ſuperiot doctrina procedat, cum turpitudo verſatur in modo exigendi Iuramentum, noo in re iurata, vt contingit quando creditot debitorem cogit metu, vi, vel fraude iurare ſoloturum debitum legitimum? Negaot aliqui ſed abſque fuodamento. Quare dicendum eſt relaxationem concedi poſſe. Quia in petitione illius Iuramenti fecit creditor iniuriam, & conſequenter tenetur illam quoad fieri poſſit reparare. At nulla alia via aptiori reparari poteſt quam Iuramenti remiſſione. Tenetur ergo ipſe eam facere; ſin minus Prælatus. Nam certiſſimum eſt (vt inqoit *Suarez lib.* 2. *de Iuram. cap.*41. *num.* 51.) Quoties ſuperior eogere poteſt creditorem, ad remittendum Iuraioentum, poſſe ipſum remittere. Adde ſatis bono communi expedire hanc relaxationem coocedere; ne iniuſtè vexantes effectum ſuæ iniquitatis obtineant; & ne vexati grauentur ſine cauſa.

6. Secunda difficultas: an concedi poſſit ab Epiſcopo hæc relaxatio ſi metu leui Iuramentum extortum ſit? *Sanchez lib.*4. *de matrimonio diſp.* 20. *num.*9. Refert duas oppoſitas ſententias, quarum ptima negat coocedendam eſſe relaxationem, eo quòd in *cap. ſi verò. de iureiurando & in cap. verum eodem tit.* de grauiſſimo metu mentio fiat. Secunda verò ſententia affirmat concedendam eſſe relaxationem; quia Iuramentum metu etiam leui factum ſponte non præſtatur, quam ſpontaneum conſenſum reqoirit Iuramentum vt relaxari non poſſit. *cap. ſi licitè, & c. accepta de reſtitutione ſpoliatorum, & Authentica Sacramenta puberum. Cod. ſi aduerſus venditionem.* Pro vtraque ſententia plores Doctores Sanchez refert, eos tamen ſic conciliat, vt negatiua ſententia procedat in foro externo; eo quòd in illo foro non admittatur reſciſſio contractus ex metu leui. Secunda verò procedat in foro conſcientiæ, quia ad eſt turpitudo ex parte recipientis taliter, quod in illo foro nequit ſic metum incutiens retinere ea via acquiſita; ſed obligatus eſt reſtituere; ſicut ſi metus grauis incurſus eſſet, conſonat huic ſeotentiæ *Suar. lib.* 2. *de Iuram. cap.* 41. *num.* 19.

Addo; eſto hoc verum ſit; nihilominus etiam in foro externo datur huius Iuramenti relaxatio; quando non ad petitionem partis procedit iudex, ſed ex officio; tonc enim coouenientiſſimum eſt, hanc relaxationem concedere, ne iniuſtitiæ etiam leuiſſimæ effectum habeant.

7. Tertia difficultas eſt; an ſupradicta Iuramenta poſſint poſt commiſſum periurium relaxari.

Communis ſententia Canoniſtarum negat eſſe concedendam. Sic *Cardinalis cap. debitores de iureiurando. fine. Vbi Immola n.*8. *Abbas cap.*1. *eodem tit. num.*3. *& ibi Felinus num.*28. *Federicus Senenſis, Ancharranus & alij quos ſequitur Couarr. de pactis* 2.*p.*§. 3. *num.* 2. & addit Felinus ſupra *num.* 3. Neque partem poſſe remittere, poſtquam altera pars in periurium incidit. *Couarruuias* verò dicit, poſſe remitti à parte obligationem Iuramenti, quæ remanet; non tamen commiſſum periurium; niſi fortè quoad pœnam. Limitant tamen hæc omnia Felious & Panormitanus ſupra, vt procedant quando perſeuerat in periurio; vt ſi iuraſti ſoluere tempore determinato; neque ſoluiſti; cenſeris, dum non ſoluis, perſeuerare in periurio, quia perſeuerantia poſita, non poteſt tibi beneficium relaxationis concedi; ſed debes ſoluere; eſto poſtea poſſis repetere. Secùs verò dicuot ſupradicti Doctores eſſe, ſi ex aliqoa cauſa à periurio excuſaris, vel quando ipſum periurium non trahit tractum ſucceſſiuum; ſed ſemel commiſſo, ab eo deſiſtis; vt ſi iuraſti non contrauenire venditioni; cootrauenisti; peccaſti. At ſi deſiſtis periurium non continuas; poteris tunc relaxationem Iuramenti obtioere. Fundameotum horum Doctorom deſumitur ex *cap. quia fruſtra* 14. *de vſuris*, ibi. Fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem, qui ergo committit in legem Iuramenti fruſtra petit illius relaxationem.

Cæterum concedi poſſe relaxationem Iuramenti iniquè extorti poſt commiſſum periurium, non ſolom in foro conſcieotiæ (in quo non exiſtimo locutos ſupradictos Doctores) ſed etiam in foro externo tenet *Sanch. lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 32. *num.*16. *Suarez tom.*2. *de Religione lib.* 2. *de Iuramento cap.* 41. *à num.* 22. *vſque in finem & alij apud ipſos.* Ratio eſt, quia ex commiſſo periurio non tollitur poteſtas in relaxante. Non enim turpitudo alterius ſuperiori obeſſe poterat. Ergo poterit relaxare, ac ſi nullum eſſet commiſſum periurium. Neque obſtat ſupradictum *cap. quia fruſtra.* Fatemur enim non poſſe vti beneficio legis, qui committit in legem, qualiter committit vſurarius, qui virtute litterarum recuperare ſibi debita intendit; & tamen non vult ipſe reſtituere, quæ debet. Hic enim non vtitur beneficio litterarum ad excutiendum peccatum, ſed ad perſeuerandum in illo. At petens relaxationem Iuramenti etiam commiſſo periurio, intendit excutere peccatum; imò quando eam petit, non perſeuerat in peccato periurij, & conſequenter non committit in legem; etiamſi in illam commiſerit; quia vt bene dicit *Suarez illo cap.* 41. *num.* 23. obligatio ſoluendi non ita vrget pro ſingulis momentis; quin poſſit quis & dolere de tranſgreſſione Iuramenti & proponere illud non amplius committere,

tere, vel ſoluendo vel ſtatim ſine mora quærendo relaxationem. Quare dum illam quærit, periurium non committit. Quia Iuramentum ſempet intelligitur factum ſub conditione, perendi relaxationem, ſi cauſa ſubſit. Adde nulla lege periurum reddi incapacem talis relaxationis; licet enim propter commiſſum periurium puniri poſſit; non tamen inuenitur punitus in denegatione relaxationis. Cur ergo, id affirmardum eſt?

Ex qua doctrina infeto cum *Suar. d. lib. 2. de Iuramento cap. 41. num. 26.* non eſſe ralem relaxationem nullam; eſto petatur ſiue manifeſtatione commiſſi eriminis. Quia hoc non per ſe confert ad iuſtitiam, vel cauſam relaxationis; & qui illam petit, poteſt aliter pœnitentiam agere de commiſſo periurio; ſicut ſi feciſſes votum ingrediendi religionem intra annum, illúdque violaſſes, poſſes ſequenti anno (cauſa ſufficiente exiſtente) perere diſpenſationem, etiam tacita tranſgreſſione voti. Quia nullibi cauetur banc tranſgreſſionem eſſe manifeſtandam. Neque dum illam relaxationem procuras, reus es voti; quia iam facis, quod in te eſt, vt à voto liber exiſtas. Secundò infero ipſum creditorem poſſe condonare Iuramentum, & rotum ſuum debitum non obſtaute peccato debitoris. Quia propter periurium debitoris priuandus non eſt creditor iure ſuo, liberè diſponendi de rebus ſuis, & remittendi gratis ſua debita. Et binc ſumit Suarez & bene argumentum, quòd id poſſit facere ſuperior, qui voluntatem ſubditi quaſi eminenter in ſua poteſtate continer; imò poterit cogere creditorem, vt relaxet iuxta *textum in cap. 1. de iureiurando*, non obſtante mora vitioſa debitoris: Tum quia texius nihil diſtinguit; an cogendi ſint ante commiſſum periurium relaxare Iuramentum, vel poſt. Tum etiam quia peccatum debitoris nullum ius dedit iniquo creditori; neque liberauit illum à debito relaxandi. Poteſt igitur eodem modo cogi. Nam interuentio periurij non diminuit poteſtatem relaxandi Iuramentum iniquè extortum. Hanc coactionem facere poteſt iudex Eccleſiaſticus etiam in ſæculares creditores iuxta *d. cap. 1.* & docet ibi *Abbas num. 3. Alex. de Neuo num. 8. Couarruuias 1. variar. cap. 4. num. 5.* Et hoc eſt optimum remedium quoties creditor noluerit tale Iuramentum remittere, vel quoties debitori moleſtum fuerit ad creditorem accedere pro relaxatione.

Quarta difficultas. An priuilegio bullæ & aliis priuilegiis concedentibus poteſtatem diſpenſandi in votis iuratis, poſſint hæc Iuramenta iniquè extorta remitti? Reſpondeo videri probabile id fieri poſſe. Quia ex his nullum ius parti eſt acquiſitum, ſed Deo; ac proinde tanquam vota iurata regulanda ſunt. Sic *Bartholomeus de Ledeſ. dub. 23. de matrimon. poſt 3. concluſionem pag. 1354. Manuel. Rodriguez 1. tom. ſumm. 2. editione cap. 231. num. 4. & cap. 189. num. 9. & cap. 244. num. 4. Emanuel Saa verbo Iuramentum n. 32.* indicat *Toletus lib. 4. cap. 23. num. 2. & 3. in principio.* Oppoſitum tamen eſt longè probabilius; eò quòd hæc Iuramenta non fiant Deo, & in eius gratiam; ſed homini; ac proinde non habent rationem voti, ſed Iuramenti. Quapropter per bullam, aut quoduis aliud priuilegium concedens relaxationem voti ſi iuraſti hæc Iuramenta relaxari non poterunt. Atſi priuilegium concederet relaxationem Iuramentorum abſque tertij præiudicio; ſane hæc Iuramenta comprehenderet; cum ex eis nullum ius tertio acquiratur; ac proinde eorum relaxatio abſque præiudicio tertij fit. Et ita docet relato Petro de Ledeſma *Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſp. 32. n. 17. & lib. 3. ſum. cap. 21. num. 16. Suarez lib. 2. de Iuram. cap. 41. num. 13.*

PVNCTVM IV.

Qualiter Iuramenta appoſita contractibus in quibus dolus incidit, poſſint à iudice Eccleſiaſtico relaxari?

1. *Si fiant ab impubere eſto doli capace relaxari poſſunt ab Epiſcopo.*
2. *Secùs facta Iuramenta à puberibus niſi læſi fuerint vltra dimidium.*
3 *Quid ſi minores iurauerint, non contrauenire contractui, nec ratione minoris ætatis, nec læſionis, neque alia ratione.*
4. *Si Iuramenta præſtentur à maioribus viginti quinque annis, non poſſunt ob enormem læſionem relaxari: ſecùs ob enormiſsimam.*
5. *Quæ ſit læſio enormiſsima?*
6. *Solum in contractibus reciprocis datur reſciſsio contractus ob enormem, vel enormiſsimam læſionem.*
7. *Si contractus Iuramento præſtitus fuerit geminatus; aliqui negant poſſe dari relaxationem, probabiliùs eſt oppoſitum.*
8. *Non eſt locus reſciſsioni contractus nec relaxationi, ſi deceptor velit iuſtam æſtimationem rei ſupplere.*
9. *In Romana curia non conceditur relaxatio ad effectum agendi in obligationibus cameralibus.*
10. *Præſtita abſolutione Iuramenti ad effectum agendi ſi poſtea declaretur contractus iuſtus, obligat Iuramentum, ſecùs ſi iniuſtus declaretur.*
11. *An in illis caſibus, in quibus ob læſionem enormem, vel enormiſsimam potes agere ad reſciſsionem contractus vel pretij ſupplementum indigeas iuramenti relaxatione, videris non indigere,*
12. *Cōtrarium defendit communis ſententia.*
13. *Conciliantur ſupradicta ſententia.*

1. HÆc Iuramenta fieri poſſunt ab impubere, à pubere, & à maiore. Si fiant ab impubere, quantumuis doli capax ſit, & proximus pubertati; poſſunt ab Epiſcopo relaxari, quia ob defectum minoris ætatis contractum non firmant. Sic *Sanch. lib. 3. ſumm. cap. 21. num. 18.* Non caret probabilitate, vt ex *ſuper. diſp.* conſtat hæc Iuramenta relaxatione non indigere. Quia obligatoria non ſunt; eo quòd cadant ſuper contractus à iure reprobatos.

2. Si verò hæc Iuramenta à puberibus fiant; quia habent vim firmandi contractus; ac ſi tales contractus eſſent à maioribus celebrati, ex *textu in Authent.*

in Authentica Sacramenta puberum non poterunt ab Epiſcopo relaxari, niſi fortè læſi fuerint vltra dimidium. Nam hac læſione ſtante poteſt Epiſcopus relaxationem Iuramenti concedere, vt illa conceſſa poſſint agere ad contractus reſciſſionem, aut iuſti pretij ſupplementum. Quia ex Iuramento abſolutè præſtito, quo puberes iurant non contraueoire contractui, non videntur excludere beneficium *l.2.Codice de reſcindenda venditione*. Et ita docent multi quos referunt & ſequuntur *Couarruuias de pactis 3. p. §. 4. num. 6. Molina lib. 2. de primogenijs cap. 3. num. 21. Anton. de Padilla in leg. 2. n. 33. Gutierr. de Iuramento 1. p. cap. 26. num. 8. & in Authent. Sacramenta puberum à nu. 86. Anton. Gomez 2. tom. variar c. 14. de reſtitut. minorum n. 20. Matienço l. 5. recopil. tit. 11. leg. 1. Gloſſ 8. n. 50. Sanch. l. 3. ſum. cap. 21. n. 18.* Quod à fortiori procedit ſi limitate iurarent: ſcilicet, ſe non contrauenturos ratione minoris ætatis; tunc ſi enormiter læſi ſint, poſſunt agere etiam abſque Iuraméti relaxatione, vel ad reſciſſionem contractus, vel ad ſupplendum iuſtum pretium ratione læſionis. Sic *Sanch. illo c. 21. num. 18. cum Couarr. eo §. 4. num. 6. Matienzo eadem Gloſſ. 8. nu. 51.* Ratio eſt: Quia apponendo illam limitationem claré indicarunt ſolum velle ſtare contractui ratione ætatis, non verò ratione læſionis, alteriúſue cauſæ.

3. Verum ſi minores expreſsè iurauerint, ſe non contrauenturos contractui, neque ratione minoris ætatis, neque ratione læſionis, aut alia ratione non poterunt abſolui à Iuramento ratione enormis læſionis; quia huic expreſsè renunciauerunt; bene tamen poterunt abſolui ratione enormiſſimæ læſionis, quia huic cenſendi non ſunt renunciare. Sic *Sanch. lib. 3. cap. 21. num. 18. & Gutierrez Authentica Sacramenta, num. 88. & alij apud ipſos.* Si autem læſio enormis (hoc eſt vltra dimidium exiſtimationis) contingat ſimul cum metu reuerentiæ & obſequij paterni, aut maritalis poterunt à Iuramento abſolui, & agere ad contractus reſciſſionem ratione enormis læſionis. Quia metus ille reuerentialis iunctus læſioni præſtat præſumptionem doli, & oppreſſionis, & defectum liberi conſenſus. Sic *Couarr. d. 3. p. §. 4. num. 7. Alciatus in cap. cum contingat. nu. 2. & nu. 81. de iureiurando, & alijs relatis Gutierr. Authent. Sacramenta puberum num. 93. & 94.*

4. Quòd ſi ſupradicta Iuramenta confirmatoria contractus præſtentur à maioribus 25. annis eo caſu, quo præſtari poſſunt; non poterit eis beneficium relaxationis concedi ob enormem læſionem; ſed tantum ob enormiſſimam. Quia enormi læſioni appoſitione Iuramenti cenſentur renunciaſſe; ſecùs enormiſſimæ. Quia hæc dolo æquipatantur. Sic *Couarr. multis allegatis de pactis 3. p. §. 4. n. 4. & 5. Padilla d. leg. 2. Cod. de reſcindenda venditione nu. 32. Gutierr. Authent. Sacramenta puberum num. 92. & de Iuramento 1. p. capit. 26. numer. 5. & 7. Molina lib. 2. de primogenijs cap. 3. num. 18. Sanch. d. cap. 21. num. 18.*

5. Quod ſi inquiras; quæ ſit cenſenda enormiſſima læſio? Alij quos refert *Molina illo nu. 18.* Exiſtimant eſſe læſionem vltra quadruplum, vel ſaltem triplum iuſti pretij; ipſe tamen arbitrio iudicis relinquit; Couarruuias verò *lib. 2. variar. cap. 4. num. 5. cum Caſſiodoro deciſ. 1. titul. de emption. Padilla lege 2. Cod. de reſcindenda venditione nu. 43. Gutierrez dicto cap. 26. num. 7.* Quibus conſentire videtur *Sanchez illo cap. 21. num. 18.* Exiſtimant læſionem enormiſſimam iudicandam eſſe, quæ in duplo excedit iuſtum pretium. Vnde teſtatur Couarruuias in Prætorio Granatenſi ſe vidiſſe in prima, & ſecunda ſupplicationis inſtantia deciſum eſſe, hanc læſionem enormiſſimam contigiſſe, cum domus valoris ter mille, & quingentorum aureorum vendita fuit mille & quingentis aureis, & in prætorio Rottæ refert ex Caſſiodoro iudicatum, hanc læſionem contigiſſe; cum res valoris bis mille & tercentorum aureorum; ſolis mille fuit vendita; & hæc videtur verior ſententia.

6. Debes tamen aduertere, non eſſe locum reſciſſioni contractus, nec relaxationi Iuramenti ob enormem vel enormiſſimam læſionem in contractibus gratuitis; ſed ſolum in reciprocis; vbi interuenit, do vt des, facio vt facias. Quia donator claré intelligit, ſe læſum eſſe in tota illa quantitate, & ſciens vult, id beneficium in alium conferre. Sic *Menchaca lib. 1. controuerſiarum vſufrequentium cap. 13. num. 5. Molina lib. 2. de primogenijs capite 3. num. 30. Sanchez lib. 3. ſumm. cap. 21. numero 19.* Et nos diximus ſuper. diſputat. punct. 5.

7. Secundò aduerte aliquibus placere; non poſſe contractum reſcindi nec relaxationem Iuramenti obtineri, etiam ob enormiſſimam læſionem ſi Iuramento præſtito fuerit geminatus. Sic *Decius conſ. 181. colum. penul. & fin. Couarruuias de pactis 3. p. §. 4. num. 6. octau. concluſione.* Mouentur ex *Authent. ſiue à me, & ex lege ſi mulier Cod. ad Senatuſconſultum Velleianum.* Vbi quamuis mulier fideiubendo pro alio obligari non poſſit; quin et competat exceptio Velleiani; ſi tamen in eadem cauſa bis ſe obligauerit, tenet obligatio, & ceſſat exceptio. Sic videtur dicendum in ſupradictis contractibus iuratis. Nam minor vel maior iurant contractum; eſto minori competat exceptio *legis 2. Codice de reſcindenda venditione*, ratione enormis læſionis; & maiori exceptio læſionis enormiſſimæ. Si tamen geminent obligationem, ceſſabit exceptio, & Iuramenti relaxatio. Admittit hanc doctrinam *Gutierrez in Authentica Sacramenta, numero 99.* Eo caſu, quo ſecunda obligatio fiat poſt biennium primæ; ſecus ſi in eodem inſtrumento, vel intra biennium fieret. Quia *textus in Authentica. ſiue à me, & in lege ſi mulier.* non abſolutè loquuntur, ſed quoties mulier poſt primam interceſſionem à ſe factam biennio elapſo fecit ſecundam interceſſionem pro eadem cauſa; vel dedit pignus, vel interceſſionem. Quia ex interuallo temporis ius præſumit fideiuſſionem mulieri vtilem eſſe.

Cæterum veriùs exiſtimo ob geminatam obligationem, etiam cum interuallo biennij, non priuari iurantem poteſtate petendi reſciſſionem contractus, & Iuramenti relaxationem illis in caſibus, in quibus aliàs petere poterat. Quia nullibi cauetur talis effectus; & cum fraudibus faueat, non eſt abſque claro fundamento aſſerendus. Neque ex ſupradictis legibus. *Siue à me, & lege, ſi mulier.* deſumi poteſt argumentum. Tum, quia illa deciſio eſt ſpecialis in illo caſu. Tum quia eſt diuerſa ratio. Nam in contractu fideiuſſionis mulieris, de ſe nulla eſt deceptio. Neque ob deceptionem conceditur exceptio Velleiani, ſed ob mulieris fragilitatem, & imbecillitatem. At in

enormi, & enormiſſima deceptio eſt, & defectus conſenſus; & ob eam cauſam reſciſſio contractus, & relaxatio Iuramenti conceditur. Ergo quantumuis obligatio multiplicetur, non impediet hanc reſciſſionem & relaxationem. Neque enim æquum erat, ob repetitam iniuriam priuari deceptum iure ſibi conceſſo reparandi deceptionem, potius ob geminatam deceptionem celeriùs relaxatio Iuramenti, & reſciſſio contractus concedenda erat. Sic defendit pluribus relatis *Burgos de Paz conſ.28. num.12.*

8. Tertiò aduerte; non eſſe locum reſciſſioni contractus, nec relaxationi Iuraméti ratione enormis, vel enormiſſimæ læſionis, ſi deceptor velit iuſtam æſtimationem rei ſupplere. Quia tunc nullus eſt dolus, ratione cuius debeat contractus reſcindi. Sic *Gregorius Lopez leg.56. tit.5. partita 5. fine, & leg.fin. tit.vlt.part.6. Couarruuias 3.parte de pactis §.4. numero 7. Sanchez lib.3. ſumm. cap.21. num.22.*

9. Quartò aduerte cum *Couarruuia d. numero 7. & Sanch. num.24.* in Romana curia ex ſtylo ſignaturæ non concedi relaxationem Iuramenti, etiam ad effectum agendi, in Iuramento præſtito in obligationibus conceptis in forma Cameræ Apoſtolicæ.

10. Quintò aduerte: præſtita abſolutione Iuramenti ad effectum agendi, ſi plenario iudicio pronuncietur contractum eſſe validum manere iurantem obſtrictum vinculo Iuramenti; ac ſi relaxatum non fuiſſet. Quia ſolum ad effectum agendi, hoc eſt, ad intentandam reſciſſionem contractus, vel pretij ſupplementum fuit data abſolutio. Verum ſi in iudicio ſummario præſtita abſolutione ad effectum agendi, tandem plenario iudicio contractus iudicetur iniuſtus, & reſcindendus; licet tutius ſit, peti iterum abſolutionem à vinculo Iuramenti abſolutè; non tamen neceſſaria eſt. Quia prima abſolutio ad effectum agendi hunc ſenſum habet, vt liberè agat contra illum contractum, ſi illius malitiam probauerit. Sic expreſsè *Couarr.lib.1. variarum cap.4. num.6. Sanch. lib.3. ſumm.cap.21. num.23.*

11. Sed adhuc eſt grauis difficultas; an in illis caſibus in quibus ob læſionem enormem vel enormiſſimam potes agere ad reſciſſionem contractus vel pretij ſupplementum, indigeas Iuramenti relaxatione? Videris non indigere, vel poſſe agere non obſtante Iuramento. Quia ea de cauſa in illis caſibus agere potes: quia non cenſeris Iuramentum ad illos caſus extendere; cenſeris enim iurare, te perſeueraturum in contractu, dummodo læſus grauiter, aut grauiſſime non fueris. Ergo etiam ſi agas abſque relaxatione, Iuramentum non violabis. Et confirmo; ea de cauſa, minor, qui expreſsè iurauit ſtare contractui, illique non contrauenire ratione minoris ætatis; poteſt abſque relaxatione Iuramenti contrauenire ob læſionem enormem; quia ob hanc cauſam non cenſetur iuraſſe, non contrauenire. Sed idem præſumitur de minore abſolutè iurante, & de maiore comparatione læſionis enormiſſimæ. Ergo in omnibus his caſibus nulla eſt neceſſitas Iuramenti relaxatio: Et ſpecialiter probatur in caſu enormiſſimæ læſionis; eo quòd ſtante hac læſione eſt doli & fraudis præſumptio. Argumento *textus in leg. Lucius § omnes ff.quæ in fraudem creditoris*, ſed ſtante dolo nullum eſt Iuramentum, vt ſuperiori diſputatione diximus. Ergo in illo caſu ceſſat Iuramenti obligatio. Sic tenet *Rolandus à Valle conſ.59. n.17. lib.1. & conſ.60. num.68. lib.4. & plures relati ab Arias, Pinelo, Couarr. & Gutierr. ſtatim allegandis.*

12. Contraria ſententia, nempe in ſupradictis caſibus opus eſſe relaxatione Iuramenti, vt ad contractus reſciſſionem agere poſſis ex læſione enormi, ſi minor ſis, & ex læſione enormiſſima ſi ſis maior, eſt communis, & in praxi recepta. Sic *Arias Pinelus in repetitione legis ſecundæ, Cod. de reſcindenda venditione 1.parte cap.1.num.8. Gutierr. Authent. Sacramenta puberum, nu.96. Couarruuias 3. parte §.4. num.8. & 1. parte de Iuramento cap.26. num.6. Matienço lib.5. recopilationis tit.11. lege 1. Gloſſa 8. num.31. Antonius de Padilla dicta lege 2. num.32. Sanchez lib.3. ſum.cap.21. num.18. & 28.* Monentur; quia iurans ſtare contractui videtur iuraſſe, nunquam contrauenire, dum Iuramentum relaxatum non fuerit.

13. Cæterum ſupradictas ſententias facilè conciliare poſſumus; ſi affirmemus primam in foro interno procedere, & ſecundam in foro externo. Nam cum in foro interno veritas ſpectetur, & præſumptiones ceſſent, ſi iurans certus eſt ſe enormiter, vel enormiſſimè læſum eſſe, poterit ad reſciſſionem contractus vel pretij ſupplementum procedere non obſtante Iuramento. Quia non cenſetur iis renunciaſſe. At in foro externo cum præſumptiones ibi locum habeant, præcipuè cum veritas inueſtigata non eſt; nequaquam ſic iurantes permitti poſſunt agere ad contractus reſciſſionem; quin Iuramentum ad effectum agendi relaxetur. Quia cum intentant contractus reſcindere, non conſtat in illo foro de læſione, & conſequenter non conſtat ceſſare Iuramenti obligationem. Ergo eſt concedenda relaxatio; ſin minùs impeditur actio ob periurij periculum.

PVNCTVM V.

Quæ requirantur vt Iudex Iuramenti iniquè extorti relaxationem concedat.

1. *Requiritur cauſa cognitio.*
2. *Qua cognitio dubia, an certa: media via proceditur.*
3. *Citanda eſt pars ad huius Iuramenti relaxationē, quando abſolutè conceditur.*
4. *Quando ad effectum agendi tantum, aliqui affirmant, veriùs eſt citationem non requiri.*
5. *Poteſt relaxatio Iuramenti per procuratorem peti, imò ipſo iurante, non petente concedi.*

1. Primò ad relaxationem concedendam requiritur in relaxante cauſæ cognitio. Hæc enim relaxatio eſt quædam diſpenſatio iuris naturalis, & diuini tertio præiudicantis; non igitur fieri poteſt abſque cauſæ legitimæ cognitione. Sic omnes Doctores.

2. Solum eſt difficultas, quæ cognitio requiratur; an certa, an ſufficiat dubia?

Eman. Saa verbo Iuramentum n.32. Affirmat, dubiam ſufficere pro relaxatione Iuramenti ad effectum agendi, ideo enim permittitur contractus reſciſſionem

ciſſionem intentare; quia dubium eſt, in tali contractu iniuſtitiam interuenire.

Innocentius verò & alij à Felino cap. 1. num. 17. de iureiurando cenſent cognitionem certam de iniuſtitia contractus requiri. Quia cum is, in cuius fauorem Iuramentum præſtitum, ius habeat, vt ſibi Iuramentum ſeruetur, non debet hoc iure priuari abſque manifeſta iniuſtitia. Priuatur autem, quoties relaxatur Iuramentum, etiam ad effectum agendi. Ergo id fieri non poteſt abſque cognitione certa de iniuſtitia.

Cæterum media via procedendum eſt: ad relaxationem Iuràmenti, ac effectum agendi, requiri & ſufficere cognitionem probabilem de iniuſtitia contractus. Sic aliis relatis *Sanch. lib. 3. ſumm. cap. 21. num. 27.* Et in primis requiri hanc cognitionem, nec ſufficere dubiam. Sic probo; Quia in caſu dubij in fauorem poſſidentis iudicandum eſt, præcipuè cum ex hoc iudicio excludatur delictum. At poſito Iuramento in cuius gratiam factum eſt, poſſidet, ne contra illud iurans actionem intentet. Ergo ab hac poſſeſſione excludi non debet ob dubium de iniuſtitia. Præterea videtur iniquum in caſu dubio præſumere iniuſtitiam, & iudicium ferre; ac ſi commiſſa eſſet. Deinde quodlibet Iuramentum, eo ipſo quod homini fit, relaxari non poteſt; ſolum ab regula generali excipiuntur Iuramenta iniquè extorta, ſed dato Iuramentum in gratiam hominis eſſe factum, eſt regula, quod relaxari non poſſit. Ergo ab hac regula ob dubium iniuſtitiæ excipi non debet. Quod verò ſufficiat cognitio probabilis; ea mihi ratio perſuadet. Quod ſi certa eſſet requiſita, Epiſcopus concedens relaxationem Iuramenti ad effectum agendi, ſimul declararet, contractum eſſe reſcindendum, vt pote clarè iniuſtum. Non igitur ad hanc relaxationem eſt neceſſaria ea certa notitia. Reſtat ergo, vt probabilis ſufficiat, quæ per ſummariam informationem etiam vnico teſte deponente habetur.

3. Secundò requiri poteſt, ad hanc relaxationem concedendam citatio partis, cuius intereſt; nempe illius, in cuius gratiam Iuramentum præſtitum eſt. Et quidem ſi relaxatio eſſet concedenda in integrum, ita vt in totum extingueret Iuramenti obligationem; omnes Doctores cenſent, fieri non poſſe abſque partis citatione. Quia conceſſa hac relaxatione ſimul contractus reſcinditur, & iurans liber ab obligatione declaratur. Quod fieri abſque citatione partis, eſſet ſententiam ferre contra inauditam partem; quod eſt abſurdum.

4. Difficultas ergo eſt: an ſi relaxatio non in totum, ſed ſolum ad effectum agendi, vel excipiendi concedatur, debeat neceſſariò pars citari? Affirmat *Felinus cap. 1. à num. 23. de iureiurando. Paz in practic. 2. tom. præludio. 2. num. 38. Didacus Perez in lege 1. tit. 2. lib. 3. ordinamenti colum. 824. verſ. quæro 16.* Ratio ea eſt: quia citatio neceſſaria eſt, quoties tractatur de alterius præiudicio *cap. 1. de cauſa poſſeſſionis, & propriet. Clementina Paſtoralis de re iudic. & leg. de vnoquoque ff. de re iudic.* ſed in hac relaxatione agitur de præiudicio partis, cum moleſtetur vocatione, & obligatione iuſtificandi contractum. Ergo fieri non poteſt abſque citatione.

Nihilominus veriùs eſt, citationem non requiri. Sic docuit pluribus relatis *Couarr. lib. 1. variar. cap. 4. num. 6. Gutierr. in Authent. Sacramenta puberum. num. 112. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 21. num. 28.* Ratio eſt: quia hanc relaxationem Prælatus concedere ex officio poteſt, eo ſolum; quòd ſummariè probatum fuerit, iniuſtitiam in contractu interueniſſe. Vt tenent plures Doctores in *cap. 1. de iureiurando.* Sed in his, quæ Prælatus ex officio facere poteſt; quæque plenam probationem non exigunt, citatio neceſſaria non eſt. Ergo. Item hæc citatio ad nullum effectum vtilis eſſe poteſt. Siquidem pars conſentire non tenetur in relaxatione; imò potiùs ipſa diſſentiente conceditur, vt in iudicio examinetur contractus; & inuentus iniuſtus reſcindatur; ſin minus iurans tanquam calumnioſus condemnetur; & expenſas ſoluat, quas altera pars litigando & contractum defendendo fecit. Ex quo fit parum, aut nihil præiudicari ei, in cuius gratiam iuratum eſt.

5. Tertiò aliqui requirunt, vt ipſemet iurans per propriam perſonam relaxationem Iuramenti peteret; eo quòd eſt perſonale vinculum. Sed hoc nullo modo eſt concedendum; ſed per procuratorem peti poteſt. Imò iurante abſente, & ignorante Iuramenti relaxatio concedi à ſuperiore poteſt. *Ex textu in leg. Labeo ff. de iureiurando,* & ita aliis relatis *tradit Sanchez dicto cap. 21. num. 37.*

PVNCTVM VI.

Qui ſuperior remittere, aut relaxare poteſt Iuramenta homini præſtita.

1. *Epiſcopus, capitulum ſede vacante, & vicarius generalis, ſi iudex ſit contractus, poteſt relaxationem concedere.*
2. *Iudex Eccleſiaſticus loci, in quo contractus eſt celebratus, poteſt relaxationem concedere, ſi petatur pro foro externo, ſecùs ſi pro conſcientiæ foro.*
3. *Si relaxatio abſolutè concedatur, ſolum iudex, qui reum citare poteſt, eam valet concedere.*
4. *Iudex ſæcularis non poteſt propriam relaxationem concedere.*
5. *Quid ſit probandum, vt iudex Laycus compellat ad Iuramenti relaxationem, vel ipſe Iuramentum remittat.*
6. *A quo ſuperiore facienda eſt hæc Iuramenti remiſſio.*
7. *Ad hanc abſolutam remiſſionem debet Laycus iudex, partem citare, ſecùs ſi remiſſionem concedat ad effectũ agẽdi.*
8. *Iudex Laycus interpretari Iuramentum poteſt.*
9. *Qualiter iudex Laycus cognoſcere poſſit de nullitate relaxationis ab Eccleſiaſtico factæ.*

DE ſuperiore Eccleſiaſtico, & ſæculari quæri poteſt; quis ſit, qui poteſtatem habeat relaxandi, vel remittendi Iuramenta, quæ remitti vel relaxari poſſunt.

1. Si de ſuperiore Eccleſiaſtico loquamur, conſtat, Epiſcopum, & capitulum ſede vacante id poſſe, & generaliter omnem habentem iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Vnde Vicarius Generalis Epiſcopi hæc Iuramenta poterit relaxare

Quia habet cognitionem cauſarum *cap.2. de officio vicarij in 6.* & cum cauſæ cognitio eſſe non poſſit abſque hac relaxatione, poterit hanc relaxationem, vt quid acceſſorium expedire, ita *Baldus cap.1. de iureiurando initio, & ibi Alexand. de Neuo num.29.* Quos ſequitur *Sanchez lib.... ſum. cap. 21. num.32.* Limitat tamen & bene Sanchez vt intelligatur, vicarium generalem poſſe, hanc relaxationem concedere; dummodo ſit iudex legitimus contractus iurati, & relaxatio petatur pro foro externo. Nam ſi ſolum pro conſcientiæ foro petatur relaxatio, aut vicarius non ſit iudex legitimus illius contractus; nequaquam poterit ex vi vicariatus hanc relaxationem concedere. Quia hæc relaxatio eſſet directa iuramenti diſpenſatio: & in generali vicariatus commiſſione poteſtas diſpenſandi non clauditur.

2. Dubium tamen eſt: an Prælatus loci, in quo irritus eſt contractus; an Prælatus iurantis; an eius, cui iuratum eſt, poſſit hanc relaxationem concedere? Breuiter reſpondeo. Primò: ſi relaxatio petatur pro foro externo, iudex Eccleſiaſticus loci, in quo contractus eſt celebratus, poterit relaxationem concedere. Quia ratione contractus ſortiuntur contrahentes eo in loco forum. *cap.fin. de foro competenti*, & iudex contractus eſt iudex diſtractus, Sic *Sanch. dicto cap.31. num.21. cum Felino cap. finali de foro competenti, num.24.* Quod ſi pro foro conſcientiæ petatur relaxatio, iudex loci in quo contractus eſt celebratus nihil poteſt. Quia in illo foro non contractus; ſed domicilium iuriſdictionem præſtat. *Sanch. loco citato.*

Secundò reſpondeo; ſolus Prælatus iurantis poteſt concedere relaxationem Iuramenti pro conſcientiæ foro; vel ad effectum agendi. Quia hæc relaxatio eſt diſpenſatio nomine ipſius Dei. Debet ergo diſpenſans ſuperior eſſe eius, quo cum diſpenſat, & eius obligationem remittit: cum in illum iuriſdictionem exerceat.

3. At ſi relaxatio non pro conſcientiæ foro tantum; nec ad effectum agendi; ſed abſolutè concedatur, ad reſcindendum contractum, & eximendum iurantem ab omnimoda obligatione; ſolùm iudex, qui reum citare poteſt, poterit relaxare. Quia ad hanc relaxationem citatio partis neceſſaria eſt vt diximus. Vnde Epiſcopus iurantis Iuramentum relaxare poterit omnino; ſi pars, cui eſt facienda citatio, ſit eius ſubditus; aut ſit in eius territorio, ſecùs verò ſi abſens ſit. Quia extra territorium nequit fieri citatio; niſi de conſenſu ſuperioris illius loci, *lege extra territorium ff. de iuriſdictione omnium iudic. Felinus & Sanch. ſupra.*

4. Si verò loquamur de ſuperiore ſæculari nullus eſt, qui poſſit relaxationem propriam concedere. Quia hæc conceſſio eſt actus ſpiritualis iuriſdictionis, cuius ſæcularis eſt incapax. Eſt enim directa vinculi Iuramenti remiſſio nomine Dei. Sic notauit *Suarez lib.2. de Iuramento cap.41. num. 16. circa medium. Sanchez lib.3. cap.22 num.15.* At eſto relaxationem propriam concedere non poſſit; poteſt tamen nomine partis obligationem remittere. Si enim ſæcularis Princeps poteſt cogere ſubditum, vt Iuramenti obligationem remittat; & ipſe nolente ſubdito remittere poterit. Quia ſuperior ſupplere poteſt conſenſum, quem ſubditus tenetur præſtare. Qua ratione, ſi ſuperior vendat tuam domum ad ſoluendum tuis creditoribus, teneris de euictione; ac ſi ipſemet vendidiſſes, *lege ſi ob cauſam, Cod. de euictione.* Quia factum iudicis reputatur factum partis. Et ita tenet *Couarruuias lib.1. variarum cap.4. Molina tom.1. de iuſtitia diſput.149. verſ. dixi deinde. Emanuel Saa verbo Iuramentum, num.29. Sanch. lib.3. ſum. cap.21. num.1. & 15.*

5. Vt autem ſuperior Laycus ſubditum compellat ad Iuramenti remiſſionem, vel ipſe nomine ſubditi remittat, debet priùs probare in illo Iuramento ex parte recipientis turpitudinem interueniſſe, & rem per Iuramentum promiſſam ad iudicium ſæculare ſpectare. Si enim dubium ſit; an in Iuramento detur turpitudo; vel rei promiſſæ cognitio ad iudicium ſæculare alioquin non ſpectar; poteſtas Layca remittere Iuramentum nequaquam poterit. Sic *Couarr. dicto lib.1. variar. cap.4. num.5. Gregorius Lopez lege finali verbo. Que la fiço tit.11. partita 3. Gutierr. Authent. Sacramenta num.160. Sanch. lib.1. de matrimonio diſp.32. nu.18. & lib.3. ſumm. cap.22. num.1. & 15.*

6. Hæc tamen condonatio, ſeu Iuramenti remiſſio neceſſariò facienda eſt à ſuperiore ipſius, cui eſt iuratum. Siquidem condonatione hac exercetur in ipſum iuriſdictio loco ipſius obligationem condonando. Sic *Molina d. diſp.149. colum.5. Sanchez d. cap.22. num.17.* Ex quo fit, ſi is, cui iuratum eſt, fidelis ſit, & Laycus, poſſe ſuperiorem iudicem illius tam Eccleſiaſticum, quam Laycum remittere, & condonare obligationem. Quia eſt cauſa mixti fori. Si verò clericus ſit is, cui iuratum eſt, ſolus Eccleſiaſticus iudex poteſt remittere, ſi infidelis; ſolus illius ſuperior, non iudex Eccleſiaſticus. Quę omnia docet *Sanch. d. c.22. n.19. & Suar. lib.2. de Iuram. cap.41. n.16. circa medium.*

7. Sed eſt aduertendum, condonationem hanc abſolutam Iuramenti fieri non poſſe à Layca vel Eccleſiaſtica poteſtate abſque partis citatione. Siquidem omnino ab obligatione Iuramenti liberat & contractum diſſoluit. At ſi remiſſio Iuramenti non eſſet abſoluta, ſed limitata, nempe ad effectum agendi; partis citatio neceſſaria non eſt, vt ex ſuperiori puncto conſtat. Poſſe autem Laycam poteſtatem remittere Iuramentum ad effectum agendi, docet expreſsè *Molin. tract.2. de iuſtitia diſp.149. pag.848. verſ. iuxta hactenus dicta fine.* Quia ſi is, cui præſtitum eſt Iuramentum, poteſt non obſtante eo facultatem concedere, vt res iudicio diſcutiatur; iuſta ne ſit, ita poteſtas publica tam Layca, quam Eccleſiaſtica eandem concedere poteſt.

8. Deinde iudex ſæcularis & legiſlator ciuilis interpretari poteſt Iuramentum de materia ſæculari fori; an ſcilicet obliget, vel non. Quia Princeps ſæcularis ac ciuilis legiſlator ius habet, interpretandi humanas diſpoſitiones eorum, in quos ius habet ferendi leges; ita vt poſſit conuentionum, promiſſionum, teſtamentorum & ſimilium actuum verba interpretari; quia interpretatione facta etiam Iuramentum ipſum interpretatur, cum Iuramentum iis actibus humanis appoſitum eodem modo ſit intelligendum, ac ipſe actus. Siquidem iurans id Iuramento firmat quod ſimplici verbo promiſerat. Ita *Couarr.1. p. §.3. num.8. verſ. tertium illud, Sanch. lib.3. cap.22. num.3.*

9. Denique inquiri poſſet; an iudex ſæcularis cognoſcere poſſit de nullitate relaxationis Iuramenti ab Eccleſiaſtico iudice conceſſæ? *Felinus cap.1. de iureiurando n.12. & cap.2. num.3. de ſponſalib. Paz in ſua pract.2. p. prælud.2. n.38. Sanch. l.3. ſ. cap.22. n.4.* Affirmant id fieri poſſe, ſi relaxatio ab Eccleſiaſtico iudice conceſſa ſit euidenter nulla,

vel

vel iniqua. Sed hoc cautè intelligendum eſt. Si enim nullitas vel iniquitas telaxationis non appateat; ſed probatione & examinatione indiget, admittendum non videtur, poſſe ſæculatem de tali telaxatione cognoſcere; ne iudex ſæcularis ſuperiot fiat Eccleſiaſticæ poteſtati.

DISPVTATIO IV.

De Adiuratione.

ADiuratio affinis eſt Iuramento, eo quòd ſit diuini numinis cõteſtatio, de ca quatuor diſputanda ſunt, quid ſit, & quotuplex, quæque conditiones ad eius honeſtatem requirantur? Secundò, qui adiurare poſſunt? Tettiò, qui adiurari? Quartò qui modus ſeruãdus ſit in adiuratione dęmonis.

PVNCTVM I.

Quid ſit adiuratio, quotuplex quę eius conditiones, & qualiter ab oratione & Iuramento differat?

1. *In qua ſignificatione adiuratio in præſenti vſurpetur.*
2. *Definitur adiuratio & explicatur.*
3. *Duplex eſt adiuratio. ſolẽnis & priuata.*
4. *Item deprecatiua & imperatiua.*
5. *Ad honeſtatem adiurationis veritas, iuſtitia, & iudicium requiruntur, & qualiter veritas.*
7. *Qualiter iuſtitia requiratur.*
7. *Qualiter iudicium*
8. *Modus in adiuratione ſeruandus eſt.*
9. *Ad quam virtutem adiuratio pertineat.*
10. *Qualiter aboratione, & Iuramẽto differat.*
11. *Aliquando adiuratio Iaramento miſcetur.*

1. SI nomen adiurationis ſpectemus æquiuocum eſt; ſumitur namque ſæpe pro Iuramento, ita vt idem ſit adiurare, ac iurare cum aliqua tamen vehementia ac firmitate. Sed de hac ſignificatione non eſt ſermo in præſenti, latè enim in ſuperioribus dictum eſt. Deinde ſumitur adiuratio pro eo, quod eſt ad iurandum inducere. Sed neque de ea in hac ſignificatione tractamus. Quia hæc ſignificatio cum Iuramento coincidit. Quare adiurationem in præſenti ſumimus, pro conteſtatione diuini numinis ad aliquid faciendum, vel cõmittendum, ſiue Iuramentum petatur, ſiue non.

2. Adiuratio ergo ſic ſumpta definitur. Vt ſit conteſtatio rei ſacræ, vt eius reuerentia, amore, vel timore promoueatur adiuratus, ad aliquid faciendum vel omittendum. Sic *D. Thom. ab omnibus receptus* 2. 2. *qu.90.art.*1. Adiuratione namque diuinum numen conteſtamur. Et quaſi præſens adducimus, vt eius præſentia, & authoritate permoueatur adiuratus facere, quod petimus vel imperamus; eáque de cauſa in adiuratione tria inueniuntur adiurans, adiuratus & is perquem adiuratur, eſto non ſemper realiter diſtincta ſint vt videbimus.

Notanter dixi; adiurationem eſſe conteſtationem rei ſacræ, vt comprehenderem non ſolum conteſtationem Dei, ſed etiam ſanctorum, per quos fieri poteſt adiuratio, ſed diuerſo modo. Nam cum fit adiuratio conteſtando Deum, vel ſanctos vt ad ipſum relatos eſt propria, & perfecta adiuratio, vt pote quæ ſummam vim, & authoritatem habeat, ad rem optatam impetrandam. Quando verò fit conteſtando ſanctos ſecundum ſua merita, & dignitatem propriam abſque ſpeciali ad Deum habitudine, adiuratio propria non eſt; eſto ad illam reducatur. Quia non habet illam ſummam vim & efficaciam, ad impetrandum; eſto magnam habeat. Exemplo Iuramenti declaratur, ſi enim Deum, vel ſanctos, vt ad Deum relatos teſteris, propriè Iuramentum facis. Quia infallibilem veritatem in teſtem adducis. Si autem ſanctos ſecundum ſuam propriam excellentiam teſteris; non Iuramentum, ſed teſtimonium humanum, & de ſe infirmum inducis. Sic in conteſtatione Dei, & ſanctorum dicendum eſt.

Dixi conteſtationem rei ſacræ, vt excluderem conteſtationem rei humanæ, ſeu profanæ. Si enim per viam Patris ab amico petas beneficium, non adiuratio, ſed amicabilis obſecratio eſt, pertinens ad humanam & politicam amicitiam. Quæ omnia latiùs tradit *Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. de adiuratione cap.... per totum Sanch. lib. 2. cap. 42. num. 2.*

3. Duplex eſt adiuratio; alia ſolemnis; alia priuata. Solemnis eſt, quæ fit ex præſcripta forma ab Eccleſia inſtituta, & à miniſtris ad id conſecratis. Priuata eſt, quæ ſolemnitate caret.

4. Rurſus adiuratio ſiue ſolemnis, ſiue priuata eſt duplex deprecatiua, & imperatiua, deprecatiua; qua conteſtatione rei ſacræ alterum deprecamur. Imperatiua; qua imperamus. Prioris exempla ſunt, *illud ad Romanos* 12. obſecto vos per miſericordiam Dei vt exhibeatis, &c. Item vſus Eccleſiæ in lætaniis & orationibus: conteſtantur enim merita Chriſti, & ſanctorum, vt Deus permoueatur poſtulata concedere. Poſterioris exempla ſunt illud *Geneſis* 24. Vbi Abraham adiurauit ſeruum per Dominum cœli, & *Geneſis* 27. Vbi Iacob filium ſuum Ioſeph adiurauit, vt non ſepeliret illum in Ægypto, & *Paulus* 1. *ad Timotheum* 4. adiurauit Timoth. per aduentum Chriſti & regnum eius, vt prædicaret verbum Euangelij opportune, & importune, *&* 1. *ad Theſſalonicenſes vlt.* Theſſalonicenſes adiurauit, vt epiſtola illa legeretur; & hac adiuratione inique Princeps Sacerdotum adiurauit Chriſtũ per Deum viuum *Matth.* 26. Ad huius generis adiurationem debent reduci exorciſmi Eccleſiæ, quibus dæmones adiurantur.

5. Vt autem adiuratio honeſta ſit, eas conditiones Doctores expoſtulant, quæ in Iuramento; nempe veritatem, iuſtitiam, & iudicium; ſed diuerſimodè; veritas namque expoſtulatur. Primò ex parte rei conteſtatæ, hoc eſt per veram rem ſacram; & non per fictitiam & falſam conteſtatio fiat. Si enim per Iouem & Iupiter, quaſi per verum Deum obſecrares, aut imperares; non adiurationem, ſed idololatriam committeres; & conſequenter grauiſſimum peccatũ. Requiritur ergo ad adiurationem veri numinis inuocatio. Secũdo expoſtulatur veritas in animo adiurantis, vt ſcilicet procedat ex vero animo obtinendi poſtulata, vel imperata; alias in vanum, & quaſi irriſoriè diuina auctoritas conteſtaretur, ſed hoc regulariter peccatum veniale non excedit; cum non videatur ex hac fictione diuinus honor grauiter læſus, vt

bene dicit *Suar. tom. 2. de Religione lib. 4. de adiuratione cap. 4. num. 7. Sanch. lib. 2. in Decal. cap. 42. n. 5.* Tertiò expoſtulatur veritas ex parte cauſæ motiuæ ad adiurandum; ne ex cauſa ficta & falſa, ſed potiùs vera præſtes adiurationem. Quod ſi hæc fictio in detrimentum graue proximi cedat, vt contingit cum fingendo paupertatem, diuites obſecras nomine Chriſti conteſtato, clarum eſt, te peccare non ſolum contra iuſtitiam eleemoſynam fictè extorquendo; ſed etiam contra religionem, diuinum nomen inuocando in velamentum tuæ malitiæ & iniuſtitiæ. Sed an hoc peccatum contra religionem mortale ſit? Negat Sanchez dicens id ſibi fere certum eſſe. Mouetur; quia ille actus eleemoſynæ, vt à diuitibus procedit, bonus eſt. Ergo Deo non grauem irreuerentiam irrogas, diuinam eius auctoritatem conteſtans, ad mouendum diuites ad illum actum; tametſi ex parte tua iniquitatem habeat. Sed mihi probabiliùs videtur, peccatum graue committi; non quatenus diuinam auctoritatem conteſtaris ad mouendum diuites ad actum bonum: Nam ex hac parte, nec veniale videtur; ſed quatenus conteſtaris diuinam auctoritatem ad iniquam eleemoſynam recipiendam. Videris enim eius auctoritatem grauiter contemnere, illam aſſumens, vt medium ad tuam iniquitatem patrandam. Sic *Suar. dicto lib. 4. de adiuratione cap. 4. num. 7.*

6. Deinde expoſtulatur in adiuratione iuſtitia quæ in eo conſiſtit, vt res poſtulata vel impetrata iuſta & honeſta ſit. Nam vti inuocatione diuini nominis ad rem turpem obtinendam iniurioſum eſt Deo. Siquidem hac inuocatione denotas iniquitatem gratam illi fore. Ideo enim illius auctoritatem inuocas, quia credis ob reuerentiam, amorem vel timorem eius, faciliùs obtenturum, quod poſtulas. An verò ſit peccatum mortale vel veniale? Communis ſententia reſpondet, ex grauitate materiæ eſſe deſumendum; ſicut & in Iuramento promiſſorio, & voto rei iniquæ. Si materia imperata, vel poſtulata grauiter inhoneſta ſit; obſecratio mortalis erit, ſi leuiter ſit inhoneſta; erit venialis. Sic *Suár. lib. 4. de adiuratione cap. 4. num. 8. Sanch. lib. 2. cap. 42. num. 5. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. vlt. num. 12.*

7. Denique ad honeſtatem adiurationis iudicium requiritur, hoc eſt, vt cum debita conſideratione fiat. Non enim decet paſſim, & ſine occaſione nomen Dei & ſanctorum conteſtari; ſicut in Iuramento diximus. Quare ſicut ibidem dictum eſt: defectum huius conditionis non excedere culpam venialem; ita in præſenti eſt affirmandum. Sic *Valent. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 2. quæſt. 1. Suar. tom. 2 de Religione lib. 4. de adiuratione cap. 4. num. 9. Sanch. lib. 2. cap. 42. num. 5*

8. Præter has tres conditiones modus adiurationis ſeruandus eſt, vt adiuratio honeſtatem habeat. Aduerte namque, imperando, quem obſecrando, debes adiurare, illicitum eſſe. Debes ergo modum debitum perſonæ adiuratæ ſeruare. Quod bene notauit *Suar. dicto cap. 4. n. 9. & cap. 1. num. 3.*

9. His conditionibus poſitis: clarum eſt, adiurationem honeſtam eſſe. Quia eſt inuocatio nominis Dei, vel ſanctorum, ad res honeſtas faciliùs obtinendas, ex debito fine, & occaſione vrgente. Vnde ergo honeſtas deficere poteſt? Quod ſi roges, ad quam virtutem pertineat? Diſtinguendum eſt; ſi ex inuocatione diuini nominis, & ob reuerentiam illi debitam contendens rem poſtulatam, vel imperatam obtinere, ad religionem pertinet. Quia Deus ipſe in ſe colitur, & honoratur. Si verò ex inuocatione ſanctorum, & ob reuerentiam illis debitam, quatenus tales ſunt, obſecratio, vel imperium fiat, ad virtutem Duliæ vel Hyperduliæ pertinet; ſicut pertinet cultus Virginis, & Sanctorum, quando in ſe ſpectantur. Sic *Suar. tom. 2. de Religione lib. 4. de adiuratione cap. 1. num. 5.* Si autem ex conteſtatione vitæ, alteriúſue rei humanæ fiat obſecratio, iam diximus ad amicitiam humanam pertinere; ac proinde de illa in præſenti non eſt ſermo. Non enim auget, nec minuit culpam, ſi aliqua committatur in obſecratione.

10. Ex dictis colligitur differentia adiurationis. Ab oratione námque differt. Quia adiuratio formaliter non eſt petitio; ſed abſtrahit à petitione, imperio & obiurgatione. Quod ſi ſolam adiurationem deprecatiuam cum oratione comparemus; ab illa etiam differt: Quia talis adiuratio formaliter non eſt petitio; ſed eſt ratio petendi. Conteſtatione enim Dei Chriſti, & ſanctorum à Deo beneficia petimus tanquam ob rationem, ob quam Deus ad concedendum petita moueri poſſit. A Iuramento differt adiuratio. Quia adiuratio interponitur, vt ratio alteri motiua ad obtinendum effectum. Interpoſito enim Chriſti nomine intendis adiuratum mouere, vt poſtulationi annuat, vel imperio obediat. At Iuramentum non alteri interponis, ſed tibi; & non ad obtinendum; ſed ad verum aſſerendum vel efficiendum, quod aſſeris vel promittis. Sic *Suar. tom. 2. de Religione lib. 4. de adiuratione cap. 1. à nu. 8. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 41. num. 1.*

11. Aduerto tamen; aliquando adiurationem cum Iuramento miſceri, vt patet ex illo *Geneſ. 24.* Vbi Abraham ſeruum ſuum adiurauit, & ſimul ad iurandum compulit, & Iacob filium ſuum Ioſeph. *Geneſ. 47. & 50.* Sed hoc accidentale eſt, neque ad veram adiurationem requiritur. Adiurare namque potes, quin ad iurandum compellas, & compellere potes ad iurandum, quin adiures. Non igitur adiuratio continet Iuramentum, neque Iuramentum etiam promiſſorium continet adiurationem. *Suar. dicto cap. 2. n. 10. & Sanch. cap. 42. n. 1.*

PVNCTVM II.

An adiurationis ſit aliquod præceptum.

1. *Per ſe ex vi iuris diuini & naturalis nullum eſt præceptum: bene tamen per accidens ex obligatione officij, & Eccleſiæ inſtitutione.*
2. *Ex parte adiurati nulla eſt obligatio obediendi adiurationi, ſi adiuratio obſecratiua ſit.*
3. *Eſt tamen obligatio obediendi, ſi præceptiua fuerit.*
4. *Hæc obligatio non ex adiuratione formaliter, ſed ex præcepto, cui annexa eſt adiuratio, naſcitur.*

1. BReuiter reſpondeo; per ſe & ex vi iuris diuini, & naturalis nullum præceptum. Quia cultus, qui per adiurationem Deo præſtatur, aliis

mo

Digitized by Google

modis ſuppleri poteſt. Ex alia parte, ad obtinenda diuina beneficia, neceſſaria non eſt; cum non adiurationi, ſed orationi, ſimplicique petitioni promiſſa ſint. Per accidens tamen ex obligatione officij, & ex Eccleſiæ inſtitutione præceptum eſt adiurationis. Miniſtri námque Eccleſiæ obligati ſunt ex officio, obſeſſis à Dæmone ſubuenire exorciſmis Eccleſiæ. Quia poſita illa neceſſitate hoc remedium inter omnia eſt efficaciſſimum. Item tenentur horas canonicas recitare, Sacramenta fidelibus miniſtrare. Sed in horum adminiſtratione, & in illarum recitatione plures adiurationes continentur. Ergo iam ex inſtitutione Eccleſiæ eſt præceptum adiurationis. Sed ſicut dixi, hoc eſt per accidens, & ex obligatione officij; non ex natura adiurationis. Sic *Suar. lib. 3. de adiuratione cap. 4. à num. 2. Sanchez lib. 2. ſumm. cap. 42. num. 4.*

2. Sed an ex parte adiurati ſit aliquod præceptum obediendi adiurationi?

Maius dubium eſt: Et quidem ſi adiuratio obſecratiua eſt, nullum eſt præceptum obediendi adiurationi. Quia nomen Dei ibi adducitur, ad augendam deprecationem, illámque efficaciorem reddendam; non ad incitandam eius naturam. Si igitur deprecatio obligationem non inducit, vt de ſe conſtat; neque etiam diuini nominis conteſtatione veſtita illam inducere debet. *Suarez tom. 2. de Religione lib. 4. cap. 4. num. 13. Sanch. lib. 2. ſumm. cap. 42. num. 12.*

3. At ſi adiuratio ſit præceptiua ſuperioris ad ſubditum in iis, in quibus præcipere poteſt; clarum eſt, præceptum inducere, cuius tranſgreſſio mortalis vel venialis erit pro grauitate vel leuitate materiæ imperatæ. Sic *Suarez à num. 14. Sanchez num. 14. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. vlt. num. 6.* Sed illud præceptum non ex adiuratione, ſed ex imperio prouenit. Siquidem adiuratione ſecluſa imperium, & præceptum vim haberet obligandi.

4. Dubium autem eſt, an ob adiurationem illi adiunctam inducat in adiurato ſpecialem obligationem religionis, ita vt non ſolum peccet contra iuſtitiam, caſtitatem, vel obedientiam ob tranſgreſſionem præcepti; ſed etiam contra religionem ob tranſgreſſionem præcepti adiuratione veſtiti? Reſpondeo negatiuè; quia adiuratio etiam præcepto coniuncta ſolum habet, excitare adiuratum ad executionem præcepti. Non igitur ipſa præceptum imponit. Item adiuratos reſtituere, obligationem non habet exequendi reſtitutionem ſub ratione adiurationis. Nam ſub quocumque fine reſtitutionem exequitur obligationi ſatisfacit. Ergo adiuratio non inducit obligationem religionis diſtinctam à præcepto, cui adiungitur; tametſi intra illam ſpeciem faciat vt efficaciùs obliget. Aliàs ſi ſpecialem religionis induceret, ſuperfluum eſſet petere ab adiurato Iuramentum exequendi rem præceptam; ſicuti Abraham expoſtulauit à ſeruo ſuo *Geneſ. 24.* & Iacob à Ioſeph *Geneſ. 47.* Et paſſim iudices à reis & teſtibus adiuratis de veritate manifeſtanda. Signum igitur eſt, adiurationem etiam præcepto coniunctam non inducere ſpecialem in adiurato obligationem religionis. Sic *Suar. lib. 4. de adiuratione dicto cap. 4. in fine. Sanchez lib. 2. ſumm. capite 42. num. 14.*

Pvnctvm III.

Qui adiurare & adiurari poſſunt?

2. *Omnis creatura intellectualis præſtare poteſt adiurationem.*
2. *Non omnibus datum eſt, adiurare ſolemniter, ſed gradu exorciſtæ inſignitis.*
3. *Sola creatura intellectualis adiurari poteſt.*
4. *Quorum comparatione adiuratio deprecatiua vel imperatiua facienda eſt.*
5. *Qualiter creaturæ irrationales adiurentur.*
6. *Per ſe mortale eſt creaturas irrationales adiurare directè.*
7. *Aliquando irrationabilia adiurantur non obſecratione, nec imperio morali, ſed phyſico; debet tamẽ adiuratus cognoſcere, ſe ſupernaturali virtute præditũ eſſe.*

1. Certum eſt omnem creaturam intellectualem, & ſolam illam præſtare poſſe adiurationem. Quia quælibet illarum conteſtari Deum vel Sanctos poteſt. Et nulla alia. In primis Deus ipſe conteſtatione ſui nominis, & ſanctorum mouere creaturas poteſt ad aliquid faciendum, & conſequenter poteſt adiurare. Idem eſt de Angelis, ſanctis hominibus, & dæmonibus. Omnes namque repræſentare aliis nomen Dei, & ſanctorum poſſunt, vt illius amore, vel timore moueantur ad aliquid faciendum.

2. Aduerto tamen; adiurare ſolemniter, non omnibus datum eſſe, ſed ſolũ miniſtris ab Eccleſia conſecratis: quales ſont inſigniti gradu exorciſtæ. Nam licet alij poſſint dæmonem adiurare, ſed non publicè, & ſolemniter; & qualiter miniſtri conſecrati præſtant. Sed priuatim, & per fidem in Chriſtum, & eius ſanctiſſimi nominis inuocationem; tametſi exorciſmos Eccleſiæ recitent. *Suar. lib. 4. cap. 2. num. 10. Sanch. lib. 2. ſummæ cap. 42. num. 18.*

3. Deinde euidens eſt omnem creaturam intellectualem & ſolam illam adiurari poſſe. Priorem partem probo diſcurrendo breuiter per omnes creaturas intellectuales. Deus enim, & per ipſum & per ſanctos adiurari poteſt; quatenus inuocato eius nomine & ſanctorum meritis ab ipſo beneficia petis. Eſt enim illa petitio; & oratio: quatenus eſt rei honeſtæ ſupplex poſtulatio: adiuratio; quatenus illa inuocatione mouere Deum ad conceſſionem petiti intendis. Neque obſtat, Deum à ſeipſo non eſſe diſtinctum, quominùs poſſit ſui inuocatione & repræſentatione moueri, ad concedendum. Omnia enim propter ſemetipſum operatus eſt dominus; quid mirum, ſi repræſentata eius bonitate moueatur efficaciùs ad concedendum. Quia efficaciùs petimus, & poſtulamus. Angelos verò & homines clarum eſt adiurari poſſe. Siquidem repræſentatione Dei & ſanctorum moueri poſſunt, ad præſtandum poſtulatum, vel imperatum. Solum de dæmonibus, & damnatis eſt difficultas; qua ratione poſſint adiurari; eo quod nec amore, nec timore Dei moueantur; ſed omnia ex odio operentur. Sed omnino dicendum eſt, adiurari quatenus conteſta-

tione diuini nominis, eiúſque virtute coacti præſtant, quæ ſibi imperantur. Probarique poteſt ex exorciſmis Eccleſiæ ad hunc effectum inſtitutis. At quia non amore virtutis, nec voluntariè præſtant; propria adiuratio non eſt; ſed quandam cum adiuratione ſimilitudinem habet. Vt bene notauit *Valent. 2.2.diſp. 6. qu. 8. punct. 2. Sanchez lib. 2. cap. 42. num. 15.*

4. Sed quia duplicem diximus eſſe adiurationem, deprecatiuam & imperatiuam, eſt aduertendum: imperatiuam nunquam fieri poſſe niſi comparatione ſubditorum; & in his, in quibus adiurati ſubduntur, aliàs nomen Dei iniquè aſſumeretur, ad imperandum, quod imperari nulla ratione poteſt; ac proinde eſſet peccatum non ſolum iniuſtitiæ contra proximum, qui iniuſtè præcepto cogitur; ſed etiam contra religionem; eò quod diuinum nomen vſurpetur ad prædictam vim & iniuſtitiam inſerendam. Sic *Suarez tom. 2. de Religione lib. 4. de adiuratione cap. 4. n. 12. Sanch. lib. 2. ſumm. cap. 42. num. 23.* Quapropter Deus nunquam adiurari poteſt imperando, ſed obſecrando. Quia eſt ſuprema poteſtas nemini ſubiecta. Econtra verò ipſe neminem adiurare poteſt obſecratione, ſed imperio. Angeli verò ſancti & viatores adiurari inuicem poſſunt, ſed obſecratione, non imperio; niſi in aliquo caſu iuriſdictionem, & poteſtatem ad imperandum habeant. Tandem dæmones adiurari poſſunt ab hominibus; non obſecratiuè, ſed imperio abſoluto, & efficaci; quæ omnia per ſe ſunt manifeſta.

5. Dixi ſolum creaturam intellectualem adiurari poſſe. Quia intellectu carenti repræſentari nihil poteſt, cuius repræſentatione moueatur. Sic *omnes Doctores*. Quapropter eum ſal, & aqua exorciſantur, non ipſa, ſed Deus, & dæmon adiurantur. Deus; vt in eorum vſu aſſiſtat, fauorem præſtans. Dæmon; vt fugiat, & à nocendo deſiſtat. Et idem eſt, cum adiurantur nubes, grandines locuſtæ, aliáque nocentia. Non enim per ſe hæc adiurantur. Quia adiurationis capaces non ſunt, ſed Deus ipſe adiuratur; ne illa nocentia permittat; & dæmon adiuratur; ne illis vtendo nobis noceat. Sic *Sanctus Thomas 2. 2. qu. 90. art. 3. Valent. diſp. 6. qu. 8. punct. 2. ad finem. Sanch. lib. 2. cap. 42. num. 38. Leſſius lib. 2. cap. 42. dub. 13. n. 72. Suar. tom. 2. de Religione lib. 4. cap. 2. num. 12. & 13. Bonacina diſp. 4. quæſt. 1. punct. vlt. num. 3.*

6. Quod autem peccatum ſit, has creaturas irrationales adiurare per ſe, & directo ſermone ad ipſas, quaſi ipſa nobis nocerent? Non conſtat inter Doctores. Mihi probabiliùs eſt, per ſe mortale eſſe. Quia grauis videtur eſſe irreuerentia, exorciſmos Eccleſiæ, aliáque diuina verba applicare fruſtra, vanè, & inutiliter, & rei omnino incapaci. Regulariter culpam venialem non excedit ob ſimplicitatem adiurantis. *Bonacina & Sanchez ſupra.* A mortali verò nunquam excuſarem ad vſum aliquibus locis introductum, has creaturas irrationales adiurandi. Vocantur enim ad iudicium ſimul cum plebe cui nocent; & conſtituto ex vtraque parte procuratore, & aduocato, accuſantur; iudices recipiunt accuſationes, defenſionem; ac tandem auditis rationibus ex vtraque parte excommunicantur, & anathematizantur. Quod certè ridiculum eſt, & omnino ſuperſtitioſum. Siquidem indicatur ipſas creaturas irrationales capaces eſſe iudicij. Si autem pugna, & controuerſia non cum ipſis irrationabilibus, ſed cum dæmonibus, qui præſumuntur illa mouere, agetetur; vanum etiam eſt, & ſuperſtitioſum. Non enim accuſatio, excommunicatio, aut ſententia in illos effectum habere poteſt. Prætetquam quod ſæpe non à dæmone, ſed à Deo hæc irrationabilia mouentur, & hominibus nocent, vel in pœnam peccati commiſſi, vel ad eorum correctionem, vel ad alios fines à diuina prouidentia præordinatos. Neque obſtat, aliquando illa irrationabilia ſententiæ latæ obedire. Quia fortè id dæmon præſtat, vt hæc ſuperſtitioſa, & vana hominibus efficaciùs perſuadeat. Sic *Sotus lib. 5. de iuſtitia qu. 12. art. 2. fine & lib. 8. qu. 3. art. 3. fine. Nauarrus lib. 5. conſilio. tit. de ſententia excommunicationis conſilio 2. per totum in 2. editione Valent. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 8. punct. 2. fine. Sanchez lib 2. ſumm. cap. 41. num. 39.*

7. Aduerto tamen; aliquos ſupernaturali virtute præditos hæc irrationabilia adiurare non obſecratione, neque imperio morali, ſed phyſico & efficaci. Sicut enim Chriſtus dominus propria virtute imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquilitas; ita eius ſerui virtute ab illo accepta his imperare poſſunt. *Suar. tom. 2. de Religione lib. 4. cap. 2. num. 14.* Sed qualiter conſtare poſſit; an virtute diuina; an ope dæmonis hæc præſtentur; cum de ſuperſtitione inſtituo ſermonem latè explico.

Pvnctvm IV.

Qui modus ſeruandus ſit in adiuratione dæmonis?

1. *Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in hac adiuratione vt licita ſit.*
2. *Dæmones non ſunt obſecrandi, ſed imperandi, & obiurgandi, neque ad alium finem niſi ad eum, qui eſt à Chriſto præordinatus, & à legitimo miniſtro.*
3. *Non poteſt dæmoni aliud imperari niſi vt à nocendo deſiſtat.*
4. *Proponitur quædam obiectio.*
5. *Quæ poſſunt dæmonibus præcipi, & interrogari, vt reſpondeant.*
6. *Quæ ſunt vana, inutilia, & fortè nociua nequaquam interrogari poſſunt.*
7. *An vnam, vel alteram rem vanam ex curioſitate interrogare, ſit mortale? Negant plures.*
8. *Veriùs eſt eſſe mortale.*
9. *Non licet petere à Dæmone ſuperiore, vt inferiorem è corpore pellat.*
10. *Quid ſi dæmon ſuperior ſimul cum inferiore in corpore hominis aſſiſtat?*
11. *Licitum eſt à dæmone in corpore humano exiſtente petere ſignum ſui egreſſus.*
12. *Qualiter liceat adiuratori amandare dæmonem in infernum, vel in deſertum locum.*
13. *Qualiter liceat annuere dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur in alium ingredi.*

14. Licet

14. *Licet conniuere dæmoni petenti ne relegetur in infernum, neue nouis cruciatibus affligatur.*
15. *Qualiter liceat vexare energumenum flagellis, dehoneſtare opprobriis.*
16. *Quæ medicamenta energumeno applicari poſſunt.*
17. *Vno dæmone expulſo frequenter omnes expelluntur, ſed non ex neceſsitate.*
18. *Non habet ex neceſsitate determinatam corporis partem qua egrediatur.*
19. *Exorciſmi Eccleſiæ non habent virtutem infallibilem pellendi dæmonem, ſed quando fuerit conueniens.*
20. *Qualiter dæmon in dæmoniaco aſsiſtat, & in illum habeat poteſtatem.*

1. FRequenter Dæmones adiurantur tam priuatim, quam ſolemniter. Vt autem hæc adiuratio abſque periculo erroris fiat, ſeruandæ ſunt ſequentes conditiones. Prima; ne obſecratione ſed imperio, & obiurgatione adiuratio fiat; Secunda; vt ſolum fiat ad obtinendum finem à Chriſto præordinatum. Tertio; vt à legitimo miniſtro procedat. His ergo conditionibus ſeruatis adiuratio licita & honeſta erit prout Eccleſiæ vſus confirmat. Expendo ſingula.

2. Primò debes adiurando dæmonem, imperare, & obiurgare, non obſecrare. Obſecrare namque eſt, ſocietatem cum illo habere, operibúſque illius malignis communicare, & quaſi te illi ſubiicere. Quod omnino eſt prohibitum. Item dæmon nihil ſponte facit niſi in odium Dei, & quod credit in tui perniciem ceſſurum fore. Ergo nulla ratione licet petere, quod ita iniquè præſtandum eſt, & tibi præiudicare poteſt. Sic *Diuus Thomas* 2. 2. *quæſt.* 90. *art.* 2. *& ibi Caietanus art.* 1. *Sotus lib.* 8. *de iuſtitia qu.* 3. *art.* 2. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 13. *num.* 70. *&* 71. *Suar. tom.* 2. *de Religione lib.* 4. *de adiuratione cap.* 2. *num.* 8. *&* 9. *Valent.* 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 8. *punct.* 2. *quæſt.* 2. *Sanchez lib.* 2. *ſum. cap.* 42. *num.* 19.

Secundò adiurandi ſunt dæmones, ad finem tamen à Chriſto præordinatum. Sic Doctores ſupra relati. Ratio eſt manifeſta. Nam ſi ad alium effectum adiurarentur, cum ille effectus obtineri non poſſit virtute & poteſtate naturali adiurantis vt de ſe conſtat; neque etiam virtute diuina à Chriſto accepta vt ſuppono; infertur ſane, ab ipſo dæmone eſſe obtinendum. Quod eſt iniquum.

Tertiò adiurandi ſunt à legitimo miniſtro. Et quidem ſi iuxta formam ab Eccleſia præſcriptam adiurentur publicè & ſolemniter; ſolis exorciſtis datum eſt: at ſi priuatim; omnibus eſt conceſſum. Vt ſupra diximus.

3. Ex his infertur, te non poſſe aliquid aliud dæmoni imperare, niſi, vt à nocendo deſiſtat. Quia in ſacra ſcriptura ad ſolum hunc effectum inuenitur, reliquiſſe Chriſtum in ſua Eccleſia poteſtatem ſupra ſpiritus malignos; vt conſtat ex illo *Marci vltimo.* In nomine meo dæmonia eiicient, *& Lucæ* 10. Dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, &c. Neque aſtruenda eſt poteſtas ſine fundamento. Sic *Suarez, Leſſius. Sanch. Valent. & alij ſupra.*

4. Dices: plures ſanctiſſimi viri exorcizando dæmones reſidentes in humanis corporibus actiones aliquas alienas ab expulſione imperant, pluréſque interrogationes faciunt, quæ non videntur ad expulſionem conducere. Ergo non ſola poteſtas ad expellendos calcandóſque dæmones, Eccleſiæ relicta eſt.

5. Ex ſolutione huius obiectionis pendet perfecta huius adiurationis intelligentia. Concedo aliquos viros ſanctiſſimos dæmonibus obſequia præcipiſſe ab expulſione diſtincta; cedentia tamen in eorum confuſionem, & proximorum vtilitatem. Sed hoc ex ſpeciali inſtinctu Spiritus ſancti ob virtutem ſupernaturalem, quam habebant à Deo communicatam, vt fuit communicata S. Antonio primo Eremitarum parenti. Secluſa ergo poteſtate nemini licet, aliud dæmonibbs imperare, quam vt à nocendo deſiſtant, & quæ ad hunc finem conſequendum apta eſſe videntur. Conceſſo namque fine, & media cenſentur conceſſa. Sic *Silueſter verbo adiuratio quæſt.* 5. *Valent.* 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 8. *punct.* 2. *verſ. ad ſecundum reſpondeo. Leſſius lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 15. *num.* 17. *Sanch. lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 23. Vnde licebit dæmoni præcipere, vt manifeſtet, quod nomen habet; tum vt adiuratio ad eum directè dirigatur; tum vt expulſio clarius eluceat. Item quæ cauſa fuerit ſui in hominem ingreſſus: quia illa remota fortè egredietur. Deinde an aſſiſtant ibi plures, an vnus tantum, vt omnes præcipiantur exire. *Silueſter Leſſius & Sanchez ſupra.*

6. Alia autem vana & inutilia & fortè nociua; quæque ad expulſionem non conducunt, culpa eſt à dæmone interrogare. Quia ad ea interroganda non eſt data exorciſtis poteſtas. An verò hoc ſemper ſit graue peccatum, non ita certum eſt. Et quidem in aliquibus caſibus indubitatum eſt, graue eſſe peccatum. Primò: ſi ex interrogatione aliquod occultum peccatum proximi timetur manifeſtandum. Quia dare occaſionem abſque neceſſitate, vt proximus infametur, iniuſtum eſt. Secundò: ſi interrogationes etiam vanarum rerum & inutilium multiplices. Quia adeſt periculum, quod dæmon iis interrogationibus aliquos errores miſceat; & præcipuè, quia eſt ſignum amicitiæ abſque neceſſitate cum dæmone longos miſcere ſermones. Tertiò: ſi adſit finis addiſcendi, quia eſt dæmonis honoratio eum velle habere magiſtrum. Quod à fortiori procedit; ſi certam fidem eius reſponſis concedas. Nam licet dæmoni fides dari poſſit in iis, quæ exorciſmis Eccleſiæ coactus manifeſtat; ſecùs in aliis, quæ ipſe ſponte dicit. Quartò: ſi deprecatiuè, & non imperatiuè interroges. Quia interrogatio deprecatiua eſt ſignum amicitiæ. Sic *docet Sanchez aliis relatis lib.* 2. *ſumm. cap.* 42. *num.* 25. *Bonacina tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct. vlt. num.* 9.

7. Verum ex leuitate & curioſitate vnam vel alteram rem vanam interrogare non deprecando, ſed imperando, neque fidem certam adhibendo plures grauiſſimíque Doctores cenſent, non excedere culpam venialem. Sic *Silueſter verbo adiuratio q.* 5. *in fine. & qu.* 7. *Caietanus* 2. 2. *q.* 90. *art.* 1. *ad finem Sotus lib.* 8. *de iuſtitia q.* 3. *art.* 2. *circa ſolutionem ad ſecundum. Nauarrus ſum. cap.* 12. *num.* 28. *Valent.* 2. 2. *diſp.* 6. *qu.* 8. *punct.* 2. *circa finem verſ. ad tertium. Suar. tom.* 2. *de Religione lib.* 4. *de adiuratione cap.* 2. *num* 9. *fine. Leſſius lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 13. *num.* 71. *Sanch. lib.* 2. *ſum. cap.* 42. *num.* 25. *Bonacina num.* 25. *Bonacina dicto tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1.

punct.

punct. vlt. num. 9. Ratio ea eſt: Quia hæc interrogatio noo videtur notabile ſignum beneuolentiæ, & amicitiæ cum dæmone. Idem quod dictum eſt de vana interrogatione affirmat *Caietanus eo art.* 1. *ad finem, & Armilla verbo inuocatio num.* 2. *& Sanch. num.* 25. *in fine*. Dicendum eſſe de petitione alicuius vani operis præſtandi à dæmone, vt exorciſta imperet dæmoni in energumeno exiſtenti, vt moueat lapidem, aliudúe vanum faciat.

8. Cæterum veriùs exiſtimo; per ſe loquendo quamlibet interrogationem, quæ ad expulſionem non conducit, quamlibetque petitionem vani operis præſtandi, mortale peccatum eſſe. Quia hæc petere non potes imperio, ſed deprecatione. Non enim habes poteſtatem compellendi dæmonem, hoc præſtare. Quia non habes poteſtatem oaturalem, vt de ſe conſtat. Nulla enim humana poteſtas ei comparari poteſt. Neque etiam habes poteſtatem à Chriſto acceptam; qui ſolum ad expulſionem, & conculcationem dæmoois eam conceſſit. Ergo non imperio, ſed deprecatione petis; tameiſi verbis imperationis vtaris. Petere autem deprecando ipſemet *Sanchez* docet ſemper eſſe mortale. Ergo ſemper eſt mortale illa ioterrogatio, & petitio. Et confirmo: Dæmon nec cogitur interrogationi reſpondere, neque opus illud poſtulatum præſtare; ſed ſponte reſpondet, & poſtulatum præſtat. At cum nihil dæmon ſponte faciat, qood ob eius obſtinationem non ſit ex odio Dei & ad obſcurandam eius gloriam, & noſtram perditionem captandam, graue peccatum eſſe videtur abſque neceſſitate occaſionem dare, hæc peccata tam grauia committendi; quibus dehoneſtatur Deus, & nos offendi poſſumus.

9. Aliæ ſunt actiones de quibus Doctores dubitant, an ad expulſionem dæmoois conducant; & conſequenter an licitæ ſint?

Primò dubitatur de petitione, qua à dæmone ſuperiore peteres, vt inferiorem in corpore hominis reſideotem pelleret; Videtur, hanc petitionem licitam eſſe. Quia maxime conducit expulſioni; imò eſt ipſius expulſionis petitio. Cæterum omnioo dicendum eſt hanc petitionem illicitam eſſe caſu, quo dæmon ſuperior ſimul cum inferiore in corpore hominis non reſideat. Nam peteres à dæmone beneficium, ad quod præſtandum cogi non poteſt. Non enim tibi data eſt poteſtas à Chriſto cogendi dæmonem ſuperiorem, vt inferiorem expellat; fortè enim expellere non poteſt; ſed ſolum data eſt tibi poteſtas, expellendi eos, qui in corporibus extiterint. Ergo petere illam expulſionem à dæmone ſuperiore, eſt velle ab eo beneficium habere; ac proinde illicitum. Deinde in hac petitione arguis, indigere auxilio dæmonis ſuperioris ad inferioris expulſionem; exorciſmos, adiurationeſque Eccleſiæ inſufficientes eſſe ad illum dæmonem inferiorem expellendum. Ergo nulla ratione hoc licere poteſt. Neque obſtat, hanc petitionem conducere expulſioni, vt inde inferas tibi licere. Quia ſolum ea, quæ expulſioni conducunt ex poteſtate à Chriſto accepta licita tibi ſoot; non ea, quæ ex voluntate dæmonis conducunt, qualis eſt hæc petitio. Et ita tenet *Sotus lib.* 8. *de iuſtitia queſt.* 3. *art.* 2. *Suar. tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 18. *num.* 8. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 44. *dub.* 6. *num.* 46. *Sanchez lib. ſum. cap.* 42. *num.* 21.

10. Verum ſi dæmon ſuperior in corpore hominis aſſiſtat ſimul cum inferiore affirmat *Bonacin. tom.* 2. *diſp.* 4. *queſt.* 1. *de Iuramento punct. vlt. num.* 5. *cum Silueſtro verbo adiuratio qu.* 5. Licitum tibi eſſe, ei imperare vt ſecum inferiorem pellat, nullumque ſui cætus veſtigium io corpore relinquat. Quia hæc non videtur eſſe beneficij petitio, ſed receſſus, & fugæ perfectæ mandatio. Cæterum ſpectandus attentè eſt modus præcepti. Si enim ſuperiori dæmoni præcipias, vt perfectè exeat cum omnibus ſatellitibus ſuis; clarum eſt, licitum eſſe præceptum. Quia tunc noo ſolum ipſi, ſed omnibus eius ſatellitibus expulſionem præcipis. At ſi ſuperiori dæmoni præcipias, vt exeat è corpore & exeundo pellat ſecum quemcumque dæmonem inferiorem ibidem exiſtentem, videtur non licere. Quia illo modo petendi conuinceris, te non expellere dæmones inferiores; ſed dæmonem ſuperiorem illos ad tui petitionem expellere; indigereque auxilio dæmonis, ad illos expellendos. Eáque de cauſa *Sotus, Suarez, Leſſius, Sanchez reliquique Doctores* abſolutè affirmant, non licere dæmoni ſuperiori præcipere, vt inferiorem pellat. Præterquam quod tale præceptum ſuperfluum eſt. Nam ſi virtus adiurationis efficax fuit, ad pellendum ſuperiorem dæmonem; à fortiori inferiorem pellere poterit. Nulla ergo neceſſitas eſt, petendi à ſuperiore vt inferiorem expellat.

11. Secundò dubitatur: an licitum tibi ſit, petere à dæmone ſignum aliquod ſui egreſſus è corpore; nempe vt extinguat lucernam vel vitrum frangat? Non deſunt, qui affirmant hoc eſſe illicitum. Quia abſque eo quod egrediatur, extinguere poteſt lucernam, & vitrum frangere, & quodlibet aliud ſignum præſtare vt credatur exiſſe, & decipiat. Item illud ſignum ſupponit expulſionem, non expulſioni deſeruit. At poteſtas accepta à Chriſto eſt ad expellendos dæmones. Ergo non eſt ad ſignum, quod expulſiooi ſuccedit. Et ita tenet *Sotus lib de iuſtitia qu.* 3. *art.* 2. *circa ſolutionem ad ſecundum*. Ciruelo *de ſuperſtit.* 3. *p. cap.* 8. Nihilominùs tenendum eſt, hoc licitum eſſe: quia hoc probat vſus Eccleſiæ in ſacerdotali Romano. Vbi cauetur in exorciſmis pro obſeſſis à dæmone, hoc ſignum expoſtulari poſſe. Ratio ea eſt; qoia licet hoc ſignum aliquando fallax eſſe poſſit; at rarò hæc fallacia contingit; cum in eius poſtulatione modus ſeruatur ab Eccleſia præſcriptus. Et licet expulſioni abſolutè non conducat; conducit tamen vt nobis expulſio innoteſcat. Credendum autem eſt, Chriſtum dominum reliquiſſe Eccleſiæ ſuæ poteſtatem ad manifeſtam dæmonis expulſionem; & conſequenter ad petendum ſignum, qoo expulſio manifeſtatetur. Sic *noſter Tyreus de demoniacis. cap.* 46. *n.* 23. *& cap.* 52. *n.* 4. *& cap.* 53. *num.* 4. *Martinus Delrio lib.* 6. *diſquiſition. magicarum cap.* 3. *litera B. in fine, & cap.* 2. *qu.* 3. *ſect.* 3. *in* 4. *remedio. Sanchez lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 28. *Bonacin. tom.* 2. *diſp.* 4. *qu.* 1. *de Iuramento punct. vlt. num.* 14.

12. Tertiò dubitatur; an liceat adiuratori dæmonis præcipere, vt abeat in deſertum locum; vel in infarnum; neque inde egrediatur? Videtur id licitum non eſſe. Quia ſolum videtur datum hominibus, dæmones eiicere non terminum eiectionis deſignare. Aliàs eiecti & expulſi cogi poſſint non redire; cuius contrarium relato *Abulenſi* 1. *Reg.* 16. *qu.* 41. *docet Sanchez dicto lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 28. Dicendum ergo eſt exorciſtas ſolum egreſſum dæmonis imperare poſſe. Quia ſolum

pro

pro egreſſu data eſt nobis poteſtas, inxta illud *Marc. vlt.* In nomine meo dæmonia eiicient. Terminum verò egreſſus imperare non licet, niſi ſub conditione diuini beneplaciti ob rationem dictam. Quia ad deſignandum dæmonibus locum, nobis non eſt data poteſtas. Sic *noſter Thyreus de dæmoniacis cap. 46. num. 23. Delrius lib. 6. diſquiſit. Magicarum cap. 3. litera B. fine. Sanchez illos referens lib. 2. ſum. cap. 42. num. 27.*

13. Quartò dnbiatnr: licitnm-ne ſit annuere dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur, in alium ingredi? Reſpondet *Sanch. lib. Decal. cap. 42. n. 36. cum Thyraeo de dæmoniacis cap. vlt. à num. 8. & ſequentibus* regulariter non licere. Quia eſt in proximi damnum. At licitum eſſe quadruplici concurrente eonditione. Prima; vt is, quem dæmon poſſeſſurus eſt, ſit peſſimus, & eo ſupplicio dignus. Secunda; vt adiurans habeat imperium in eum, quem dæmoni traditurus eſt; atque poteſtatem in ipſnm dæmonem, ſumioúmqne ius ad ipſum expellendum quandocumque libuerit. Tertia; vt adſit boni maioris ſpes. Quia ſcilicet ſperatur, fore, vt hac tatione proximus iuuetnr; qui aliis rationibus iuuari poſſe non videbatur. Quarta; vt abſit voluntas placendi dæmoni; ſed id tantum fiat ad vtendum ipſo tanquam lictore & carnifice. Ratio autem; quare concurrentibus iis conditionibus, licitum eſſe videatur, petitioni dæmonis annuere, ea eſt; quia rem de ſe boneſtam petit, & quæ ſecluſa illa occaſione ſolum ob bonum proximi præſtari poterat; ſicuti fecit Paulus qui illum turpem hominem tradidit ſatanæ ad tempus, vt ſpiritus ſaluus fieret.

Verum hæ conditiones rariſſimè inuenluntur. Vbi enim reperitur adiurator eam poteſtatem ſupra dæmones habens, vt quoties ſibi libuerit, eos efficaciter expellat? Vbi qui cognoſcat, à dæmone poſſidendum dignum eſſe illo ſnpplicio; illóque ſupplicio emendandum, & corrigendum? Quando ergo prædictæ condiiones concurterint, veriſſima eſt ſupradicta doctrina. Difficultas ergo eſt; an ſecluſis illis conditionibus adhuc liceat petitioni ſupradictæ annuere? Ratio dubitandi ea eſt; quia ex duobus malis minus eſt permittendum, Ergo ſi ingreſſus petitus à dæmone præſumatur non ita nocinus, ac eſt præſens poſſeſſio; promitti poterit ingreſſus quem poſtulat, vt poſſeſſionem relinquat. Dices, in præſenti non ſolum adiutantem permittere ingreſſnm, ſed illum concedere; & ad ipſnm cooperari; Siquidem ex illius conſeuſu, & voluntate fit. Cooperati autem, & conſentire in rem ita proximo nociuam, iniuſtum eſt; eſto inde bonum ſequatur. Ergo nullatenus licet. Item minus malum permittendum non eſt, quando maius malum vitari poteſt abſqne illius permiſſione. At expulſio dæmonis ab illo homine, quem de facto poſſidet, virtute adiurationis Eccleſiaſticæ fieri poteſt, ſi conueniens ſit; quin dæmon alium hominem poſſideat. Ergo non eſt permittenda illius poſſeſſio, vt antiquum poſſeſſorem relinquat. Deinde nulla ratione licet, petere à dæmone vt loco poſſeſſionis, quam de præſenti habet, aliam alterius deterioris hominis accipiat. Quia non ſunt facienda, nec petenda mala, vt inde eueniant bona. Ergo nec licitum eſt, tali petitioni à dæmone factæ annuere. Quia idem eſſe videtur. Præterea annuens ſupradictæ petitioni, exorciſmos Eccleſiæ inbonorat, innuens efficaciam ad expellendum dæmonem non habere. Siquidem alia via ad expulſionem vtitur. Denique in boc caſu dæmon non relinquit antiquum domicilium coactus, ſed ſponte, & ſub conditione oneroſa, & proximo nociua. Ergo non eſt credendum, in glotiam Dei, & in vtilitatem noſtram fore ceſſurum; cum ſemper omnia in odinm Dei, & in perniciem noſtram operetur.

Huic obiectioni teſpondebis, negando conſenſum illum eſſe cooperationem ad ingreſſum; ſed ſolum illius permiſſionem & acceptationem, quæ ob vitationem maioris mali ſufficienter videtur boneſtari. Ad confirmationem primam concedo, minus malum non eſſe permittendum, quando maius vitari facile poteſt. At cum adiurator expertus ſit, illo in caſu dæmonem adiurationibus Eccleſiæ difficulter obedire, minus malum permittit, vt maius vitetur. Ad ſecundam confirmationem negabis; idem eſſe annuere petitioni dæmonis, vt loco poſſeſſionis præſentis aliam minus nociuam acqnirat; ac idipſum ab eo petere. Quia in priori caſu permittis, in ſecundo inducis. Ad tertiam confirmationem dices, ex acceptatione ſuptadictæ petitionis dæmonis non inhonorari exorciſmos Eccleſiæ. Non enim negas illis virtutem ad expellendum dæmonem; ſed illa conceſſa expetiris, expulſionem impediri ob cauſam tibi ignotam; & ad vincendam illam difficultatem admittis petitionem dæmonis. Ad vltimam nego, ſponte dæmonem antiquum domicilium relinquere. Non enim relinqnit niſi exorciſmis Eccleſiæ coactus. Siquidem coactus petit loco domicilij telinquendi, vt aliud ſuccedat. Non igitur in acceptatione huius petitionis apparet clara turpitudo, poſito quòd ingreſſus de nouo petitus minus nociuus ſit, quam poſſeſſio de præſenti habita. Hæc diſputationis gratia dicta ſint, iudicium doctioribus remitto.

14. Illud tamen eſt omniuo certum, licitum eſſe conniuere dæmoni petenti ne relegetur in infernum; neúe nouis cruciatibus affligatur. Quia hæc petitionis acceptatio, nec Deo, nec proximo iniuriam infert: Et illa poſita faciliùs dæmon expellitur. Ergo licet. Sic *Sanchez cap. 42. num. 36. Bonacina tom. 2. diſput. 4. q. 1. de Iuramento parte vltim. num. 13.* Addunt tamen hi Doctores, eſto licitum ſit adiuratori, bis petitionibus nullam turpitudinem continentibns annuere; non tamen eſſe obligatorium; eo quod non ſit ſimpliciter neceſſaria ad expulſionem harum petitionum acceptatio. Sed hoc difficnltate non caret. Nam eſto neceſſaria non ſit ad expulſionem abſolutè; eſt tamen maximè conueniens, ſeu neceſſaria ad facilem expulſionem; ſeu ne diu dæmoniacus torqueatur. At charitas videtnr obligare, huic damno proximi mediis licitis ſubnenire.

15. Quintò dubitatnr: an licitum ſit energumenum vexare flagellis, dehoneſtare opprobriis, aliaúe ſimilia facere?

Breuiter reſpondeo; licitum eſſe ſi prndenter & moderatè fiat, ea inquam moderatione, vt potiùs in conculcationem dæmonis, quam in afflictionem energumeni cedat. Nam cum illæ actiones ea ſolum ratione ad expulſionem dæmonia conducant; quatenus dæmon illis conculcari ſe ſentit; videns ob ſuam cauſam energumenum vilipendi; eiúſque corpus male tractari: eſto grauiter energumeno moleſta non ſint, effectum habere poſſunt. Sic *Thyreus de dæmoniacis cap. 46. à num.*

Digitized by Google

num. 31. *Sanchez lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 30. *Bonacina tom.* 2. *diſp.* 4. *qu.* 1. *de Iuram. parte vlt. num.* 12.

16. Sexto dubitatur de medicamentis, quæ energumeno applicari ſolent: an id licitum ſit? Reſpondeo licere; ſi debita intentione fiat, & abſque periculo ſalutis infirmi. Nam cum certum ſit, nulla medicamenta virtutem habere dæmonem expellendi, non poſſunt ex directa intentione applicari, ſed ſolum applicari poſſunt ad pellendos humores, & nociuas diſpoſitiones; quibus vtitur dæmon ad infirmum vexandum. Vnde tenetur adiurator naturam illorum medicamentorum cognoſcere; ne loco leuaminis damnum energumeno inferat. Aliàs medico applicanda relinquat. Sic *Sanchez lib.* 2. *ſumm. cap.* 42. *num.* 10. *&* 31. *Bonacina tom.* 2. *diſp.* 4. *de Iuramento qu.* 1. *punct. vlt. num.* 12.

17. Septimò dubitatur: an expulſo vno dæmone omnes expellantur? Reſpondeo frequenter & in plurimum expelli. Quia ita probat vſus; & ratio eſſe poteſt; quia exorciſmi Eccleſiæ, & inuocatio rerum ſacrarum omnibus æquè moleſta ſunt; & eandem comparatione omnium efficaciam habent. Nihilominus tamen hoc neceſſarium non eſt; ſed contingere poteſt, exeunte vno dæmone alios in corpore manere. Quia (vt ſtatim dicam) efficacia exorciſmorum Eccleſiæ ad expellendos dæmones, non eſt abſoluta, ſed diuinæ prouidentiæ attemperata ſpectatis circumſtantiis rerum contingentibus. At diuina prouidentia iudicare poteſt, eſſe conueniens, vt aliquo dæmone exeunte alius remaneat; ſicut iudicauit expediens vt vno ingreſſo alij non ingrederentur. Ergo non eſt ſimpliciter neceſſarium, vt expulſo vno dæmone omnes expellantur. Sic *Thyreus de dæmoniacis cap.* 55. *Sanchez lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 8. *Bonacina tom.* 2. *diſput.* 4. *quæſt.* 1. *de Iuramento, punct. vltimo num.* 15.

18. Octauò dubitatur: per quam corporis partem dæmon pellatur? Reſpondeo ex neceſſitate per nullam determinatè pelli. Quia cum ſit ſpiritus, & in corpore aſſiſtat totus in toto, & totus in qualibet parte, non indiget oſtio ad ſui exitum. Frequenter autem credo cogi exire per inferiorem corporis partem in eius confuſionem, & vituperium. Sic *Thyreus de dæmoniacis cap.* 9. *Sanch. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 7. *Bonacina tom.* 2. *diſp.* 4. *qu.* 1. *de Iuramento, parte vltima num.* 16. Ex quo fit ſuperſtitioſum eſſe dæmoniaci pilos radere, vt dæmon facilem egreſſum habeat. Sic *Victoria de Magia num.* 16. *Sanch. cap.* 42. *num.* 33.

19. Nonò dubitatur: an exorciſmi Eccleſiæ virtutem infallibilem habeant, dæmonem expellendi? Affirmat *Valent.* 2. 2. *diſp.* 6. *qu.* 7. *punct.* 2. *qu.* 2. eſſe valde probabile; ſolùmque ex indignitate miniſtri, vel eius, qui curandus eſt, impediri effectum. Nam cum huiuſmodi effectum ex opere operato habeant, ſicuti Sacramenta iuxta illud, *in nomine meo dæmonia eycient*, ſemper illum habere debent; niſi ex aliquo cap. impediantur. Quod aliud eſſe non poteſt præter indignitatem miniſtri, & eius, qui curandus eſt. Cæterum probabilius eſt, hanc virtutem exorciſmis, eſto ex opere operato competat, non competere infallibiliter; ſed frequenter, & prout diuinæ prouidentiæ conueniens fuerit. Sæpe enim ob aliorum vtilitatem, & exemplum, & energumeni fructum permittit Deus, ne dæmones exorciſmis expellantur abſque vlla miniſtri, & eius, qui curandus eſt indignitate, vt ex hiſtoriis ſanctorum conſtat, & tradit *Auguſtinus lib.* 83. *quæſt.* 79. Ergo hæc expulſio non competit exorciſmis infallibiliter. Sic optimè *Valent.* 2. 2. *diſp.* 6. *qu.* 8. *punct.* 2. *colum.* 2. *verſ. Nihilominus. Delrius lib.* 6. *diſquiſition. Magicarum cap.* 2. *qu.* 3. *ſect.* 3. *remed.* 4. *Thyreus de dæmoniacis cap.* 47. *num.* 6. *Sanch lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 16.

20. Decimò dubitatur: qualem poteſtatem dæmones in dæmoniacos habeant? Suppono, dæmonem dupliciter homini aſſiſtere poſſe, exterius, vel interius. Si ſolum exterius aſſiſtat, non dicitur homo dæmonem habere. Aliàs omnes ſancti, & Chriſtus Dominus haberent dæmonium, eſſentque dæmoniaci; cum ſæpe illis dæmonium aſſiſtat, tentando, & vexando; quod eſt blaſphemum; requiritur ergo vt interius aſſiſtat, & poteſtatem aliquam habeat in illud corpus. Eius aſſiſtentia regulariter eſt in corde vt inde prauos motus excitet; aliquando corpori aſſiſtit, totus in toto, & totus in qualibet parte, non vnitus, ſed per ſe ſtans; ſicut motor & gubernator nauis nſui aſſiſtit. Illius tamen aſſiſtentia non ita fixa eſt; quin aliquando ceſſet. Sed quia ſtatim redit, ideo reputatur continua; Sicut cum virtute Magiæ alicui loco alligatur; non ita intelligendus eſt alligari, vt nunquam illum locum deſerat; deſerit namque ſæpe; ſed quia ſæpe reuertitur, & ita veloci curſu, vt vix percipiatur deſeruiſſe locum; ea de cauſa dicitur ibi alligatum eſſe. Sic *Sanch. lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 7. *Bonacina tom.* 2. *diſp.* 4. *qu.* 1. *punct. vltimo.*

Hoc ſuppoſito, dubitationi reſpondeo; poteſtatem, quam dæmon habet in corpus, cui interius aſſiſtit, limitatam eſſe, & iuxta diuinæ prouidentiæ præſcriptum. Aliàs grauiſſima damna inferret, & omnes dæmoniaci perirent. Regulariter autem permittitur dæmoni, vt corpus illud vexet, affligat, prauóſque motus excitet. Ex quibus non leuiter anima à virtute retardatur; tamen nulla vis voluntati inferatur. Sic *Sanchez & Bonacina ſupra.*

TRACTATVS

TRACTATVS XV.
VIRTVTIS RELIGIONIS;
QVI EST
DE VOTO.

VOtvm, ſicut & Iuramentum ad virtutem Religionis pertinere, in comperto eſt apud omnes. Quod qua ratione contingat, in ſequentibus explicabimus. Votum aliquam cum Iuramento habet ſimilitudinem. Vt conſtat ex iis, quæ ſuperioti ttactatu dicta ſunt. Eáque de cauſa explicata eſſentia Iuramenti, voti natutam pergimus explicare. Duplicem diſputationem hic tractatus continebit. Prima aget de illius eſſentia, & obligatione. Secunda de illius diſſolutione.

DISPVTATIO I.

De Eſſentia voti & illius obligatione.

Pvnctvm I.

Quid ſit votum.

1. *Apponuntur variæ ſignificationes voti.*
2. *Votum in ſignificatione propria aſſumptum definitur.*
3. *Quæ ſit differentia inter votum & promiſsionem homini factam.*
4. *Ex actu intellectus & voluntatis conſtat votum.*

1. SI nomen voti ſpectemus; æquiuocum eſt: Duplicem enim habet ſignificationem. Significat námque voluntatem; ſeu deſiderium alicuius booi honeſti obtinendi. Iuxta illud *Pliny epiſt.* 45. Hanc ego vitam voro & cogitarione præſomo, id eſt, hanc ego vitam opro, & cogitarione præſumo euenturam; & illod *Prouerb.* 31. Quid dilecte mi, quid dilecte vteri mei, quid dilecte votorum meorum, in quem nimirum (vt air Theodorus Peltanus) omnia mea deſideria, & vota & ſtudia tendunt. Hinc certum eſt, voti compotem dici eum qui deſiderium ſuum aſſecutus eſt; eíque rem pro voto ſuccedere, ſi pro deſiderio ſuccedat. Deinde preſſiùs & propriùs votum ſignificat promiſſionem Deo factam & inducentem obligationem. Conſtat ex illo *Ciceron.* 3. *de natura Deor.* Nonne animaduettis ex tot tabellis pictis, quam multi votis vim tempeſtatis effugerint? *Et* 1. *de legibus.* Diligentia votorum ſatis in lege dicta eſt, ac voti ſponſio quo obligamur Deo; pœna verò violatæ religionis iuſtam excuſationem non haber. Idem manifeſtè liquet ex ſacris litteris *Deuteronom.* 23. inquit textus. Cum votum voueris Domino Deo tuo, non tardabis reddere; quia reqoiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris, repotabitur tibi in peccarum. Si noloeris polliceri, (id eſt vouere) abſq; peccato eris. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſeruabis, & facies, ſicut promiſiſti Domino Deo tuo; *& Numeri* 30. Ibi cum ſe voto obſtrinxerit &c. *& Ecclef.* 5. Si quid vooiſti Deo; ne moreris reddere; diſplicet eoim ei infidelis, & ſtulta promiſſio. Ex hac poſteriori ſignificatione vtpote magis propria ortum habuir prima ſignificatio vt bene *Ambroſius Calepinus aduertit, verbo votum.* Cum enim ea, quæ magnopere deſideramos, adhibitis votis à Deo petere ſolemus. Factum eſt, vt vota accipiamus pro optatis. Sed eſt traoſlatitia ſignificatio; & aliena à præſenti inſtituto. In præſenti ergo votum ſumitur pro promiſſione Deo facta.

2. Sic ſumptum votum defioitur communiter à Doctoribus, vt ſit promiſſio deliberara, & ſpontanea Deo facta de meliori bono. Priora verba ponuntur loco generis. Quia mediis illis votum conuenit cum promiſſione homini facta. Ab illa verò diſtinguitur, ex eo quòd fiat Deo; & quod fiat de meliori bono. Sic colligitur ex *Diuo Thoma* 2. 2. *quæſt.* 88.

quaſt.88. articul.1. in concluſione & traditur expreſsè lege 1.tit.8.partita.1. Ibi voto tanto quiere deliz como promeſſa que home face a Dios. *Gregor. Lopez. ibi, Abbas cæterique Doctores in cap. literarum de voto, Silueſter cæterique ſummiſtæ verbo votum. Nauar. c.12.nu.24. Ioan.Gutierr.lib.2. canonicarum quaſtionum c.22. n.1. Açor 1.parte inſtitutionum moralium lib.11. cap.12. alias 13. qu.1.& ſequentibus. Leſſius lib.2. c.40. dub.1. in principio. Suarez tom.2. de Religione tract.6. de voto in proœmio & in principio. Greg. de Valentia tom.3. diſp.6. qu.6.partita 1. Sanch.lib.4. in Decalog. c.1. n.1. Bonacina tom.1. diſp.4. quaſt.1. de voto punct.1. & alij plures.* Qui ex ſupradicta definitione colligunt, ad votum quinque requiri. Primò deliberationem, hoc eſt, libertatem. Secundò; propoſitum, id eſt voluntatem vouendi. Tertiò; promiſſionem, id eſt ipſam voluntatis determinationem. Quartò; vt Deo fiat promiſſio, Quintò: vt fiat de meliori bono. Quas conditiones in ſequentibus explicabimus.

3. Debes tamen aduertere, hanc eſſe differentiam inter promiſſionem homini factam, & eam, quæ Deo, quæque voti rationem habet. Quod promiſſio homini facta neceſſariò indiget verbis ſeu nutibus, quibus ſufficienter explicetur; quia alias acceptari ab hominibus non poteſt. At promiſſio Deo facta hac explicatione non indiget; quia Deo omnia ſunt manifeſta. Sic *S.Thom. dicta q.88.art.1. Abbas in cap. literar. n.2. de voto. Nauarr. cap.12. num.26. Ioan.Gutierr. lib.2. canonic. quaſt. cap.22. n.3. Açor lib.11. cap.12. qu.1. & 7. Sanch. lib.4. cap.1. num.44. & omnes.*

4. Quod ſi inquiras, quo actu, an intellectus, an voluntatis, votum compleatur. Breuiter reſpondeo; vtroque actu, & intellectus, & voluntatis compleri; ſed præcipuè voluntatis. Ad votum namque præcedit expreſſa, vel tacita cognitio de voti natura, & eſſentia. Illiuſque conuenientia, quia abſque hac cognitione voluntas; nec ſe mouere poteſt, nec ſuſcipere obligationem. Sed hac cognitione poſita ſi voluntas ſe determinet ad vouendum. verbi gratia, caſtitatem; hoc actu vouet, & promittit; volo, ex nunc Deo obligatum eſſe, ad caſtitatem ſeruandam. In quo actu formalis voti ratio conſiſtit. Nam cum illa voluntas efficax ſit, & in Deum relata, ipſique cognita, neceſſariò obligationem parit, quod ſi poſt hanc voluntatem locutio in intellectu ſeu verbis ſuccedat, qua hæc voluntas explicetur; id ad excitamentum feruoris, & non ad voti eſſentiam, & valorem, ſpectato iure naturæ, pertinet; Sic latiſſimè docet *Suar. tom.1. de Relig. tract.6. de voto lib.1. cap.13. per totum, fauet Açor 1.p. lib.11. cap.12. qu.8.*

PVNCTVM II.

An propoſitum exequendi rem honeſtam in cultum Dei ſufficiat ad votum.

1. *Suadetur ſufficere propoſitum.*
2. *Contrarium ſtatuitur.*
3. *Satisfit contrariis.*

1. Diximus votum eſſe promiſſionem; ſed an id neceſſarium ſit, vel ſolum propoſitum ſufficiat; non ſatis apud Doctores conſtat. Videtur námque ad votum ſufficere propoſitum, exequendi rem honeſtam in cultum Dei. Quia hoc propoſitum obligationem inducit. Quod probat *textus in cap. qui bona 17. quaſt.1.* Vbi inquit Gregorius mag. Qui bona agunt ſi meliora agere deliberent; & poſt deliberata non faciunt; licet in prioribus bonis perſeuerent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione. Sed cadere in conſpectu Dei, eſt culpam coram illo committere ſaltem leuem: iuxta illud *prouerbiorum 24. num.16.* Septies in die cadit iuſtus; & illud, qui ſtat videat ne cadat, ergo propoſitum obligationem inducit. Idem probatur ex *cap. conſulto de Regularibus.* Vbi conſultus Innocentius tertius. An ſuſcipiens habitum regularem teneatur in religione perſeuerare; vel poſſit, ad ſæculum reuerti. Reſpondet, ſic eſſe diſtinguendum; vel is, qui conuertitur propoſuit abſolutè vitam mutare, vt ſic in habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur; vel conditionaliter experiri obſeruantiam regularem; vt ita demùm ſi intra annum ei placuerit, profiteatur ordinis diſciplinam; aut fortè ſi non placuerit, moribus emendatis ad ſtatum reuertatur primum; in primo caſu debet, vt regulariter viuat, ad laxiorem ſaltem regulam pertranſire. Ergo ex propoſito abſoluto oritur obligatio; idem probatur ex *cap. ſtatuimus eodem. tit. de regularibus,* vbi inquit Gregorius 9. Nouitios poſſe liberè ad priorem ſtatum intra annum redire; niſi euidenter appareat, quod tales abſolutè voluerint vitam mutare & in religione perpetuò Domino ſeruire. Ergo ex ſola voluntate naſcitur obligatio. Deinde probatur ex illo *Lucæ 9.* Nemo mittens manum ad aratrum & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. Si igitur non eſt aptus regno Dei qui manum, hoc eſt, voluntatem ad bonum applicuit, & poſtea retrocedit; manifeſtum eſt, voluntatem, & propoſitum alicuius boni obligationem inducere. Et ratio eſſe poteſt; quia eo ipſo quò in gratiam Dei, bonum faciendum, propoſuiſti, obligaris illud exequi; ne inconſtantiæ, infidelitatis, & mendacij arguaris. Adde non ſatis conſtare, quid promiſſio ſuperaddat propoſito exequendi rem, & in quo à propoſito diſtinguatur. Ergo vel propoſitum inducit obligationem, vel nullam inducit promiſſio. Fauet huic parti ea definitio voti quam refert *Diuus Thomas 2. 2. quaſt.88. art.1.* Quæque ab antiquis Doctoribus erat approbata; nempe, votum eſt conceptio boni propoſiti, ex animi deliberatione firmata, qua quis ad aliquid faciendum, vel non faciendum, ſe obligat. Ergo ex ſolo bono propoſito deliberatione firmato; abſque promiſſionis fundamento votum reſultat, & obligatio: Sic ſentiunt communiter Canoniſtæ cum *Gloſſa in c. litterarum de voto. verbo proponens & cap. conſulti, & cap. ſtatuimus de Regularib. fauet Paludan. 4. diſt.38. qu.1. art.1. num.11. D. Antonin. 2. p. tit.11. cap.2. initio & alij plures relati à Gutierr. lib.2. canonicarum quaſt. cap.22. num.32.*

2. Cæterum omnino dicendum eſt; ſolum propoſitum quantumuis abſolutum, & efficax non ſufficere ad votum. Quia non inducit obligationem quæ ad votum neceſſario requiritur. Hæc enim obligatio naſci debebat ex aliqua lege extrinſeca imponente obligationem omnibus illis, qui de bono aliquo faciendo, bonum propoſitum conceperint; vel ex propria voluntate proponentium; vel ex natura ipſius propoſiti. At ex nullo capite hæc obligatio naſcitur. Non quidem ex lege; nulla enim talis oſtendi poteſt, Non ex propria proponentium voluntate; cum hæc ſolum ſit

faciendi,

faciendi,quod proponunt; non tamen ſe obligandi. Neque item ex natura ipſius propoſiti. Aliàs ſi proponeres firmiter, ſeruare diuina præcepta, duplici peccato peccares, quodlibet violando; primò aduerſus præceptum violatum, ſecundo aduerſus obligationem propoſito inductam. Item ſi aliquod conſilium Euangelicum ſeruare proponeres, v. g. Dare eleemoſynam pauperi petenti, (eſto non grauiter indigeret) vel audire miſſam ſingulis diebus,& hæc emitteres,peccares, & non vtcumque, ſed grauiter, quia illa materia grauis eſt,& ſufficiens ad peccatum mortale, vt conſtat, ſi facto voto omitteretur. Ergo ſi propoſitum hanc ſimiliter obligationem inducit, illius tranſgreſſio mortalis erit. Quæ omnia ſunt abſurda; efficitur ergo propoſitum ex ſe nullum inducere obligationem,& conſequenter ad votum non ſufficere. Et ita tenent poſt alioa antiquiores *Silueſter verbo votum 1. q. 2. Nauarr. cap. 12. num. 26. Gutierr. lib. 2. canonic. quaſt. cap. 22. à n. 32. Açor 1. p. inſtitut. moral. l. 11. c. 12. quaſt. 5. Couarr. de pactis 1. p. §. 3. num. 12. Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 1. in ſolutione ad ſecund. Sanch. l. 4. de voto c. 2. num. 20. Suar. tom. 2. de Relig. l. 1. de voto c. 2. n. 3. Leſſius l. 2. c. 40. dub. 4. num. 21. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. qu. 2. de voto punct. 1. in principio.* Et videtur manifeſtè conuinci ex *cap. litterarum*. Vbi de quodam morbo laborante dicitur, ſi vltra propoſitum mutandæ vitæ, non eſt progreſſus in voto, non teneri.

3. Neque obſtant in contrarium adducta, Negamus enim propoſitum aliquam per ſe obligationem inducere;& ad textum in *cap. qui bona* facilis eſt ſolutio. Qui enim bonum propoſitum non exequitur, cadit à deliberatione, non caſu continente culpam, ſed caſu relinquente perfectionis viam. Ad textum in *cap. conſulti,& in cap. ſtatuimus & ſimilia*. Dicendum eſt; ibi propoſitum pro voto ſumi. Quia ſumitur propoſitum cum intentione ſe obligandi. Antiquitus enim ex eo ſolum, quo quia habitum Religionis nouitiorum ſuſciperet, proteſtans velle abſolutè vitam mutare, cenſebatur votum facere perſeuerandi in Religione; & cum de hoc voto per illam proteſtationem publicè conſtaret, cogebatur ad illius obſeruantiam; nec permittebatur recedere abſque legitima cauſa. Vel ſaltem abſque tranſitu ad religionem laxiorem: poſtea tamen (vt bene aduertit *Leſſius illo cap. 40. dub. 4. num. 22.*) Statutum fuit vt nouitius liber relinqueretur ad ſæculum redire, niſi de voto expreſſo perſeuerandi in religione conſtaret. *cap. litterarum de voto & cap. qui poſt votum eodem tit. in 6.* Verba illa Chriſti *Luc. 9.* nihil aduerſus noſtram ſententiam concludunt Germanus enim ſenſus illorum eſt, qui Chriſtum ſequi decernit in officio prædicationis, ſi ad alia ſæcularia animum applicat, tali officio (quod regnum Dei vocatur) aptus non erit; ſicuti non eſt aptus ad arandum, qui iniecta ad ſtiuam manu, retrò oculos vertit. Ex qua expoſitione non infertur, aliquam ex propoſito obligationem naſci, cuius omiſſio culpam inducat. Sic explicat *Maldonatus ſuper hunc locum*. Vide *Suarez* latiſſimè ſupradicta verba expendentem *lib. 1. de voto cap. 2. à n. 18. vſque in finem.*

Ad Argumentum ex ratione petitum. Reſpondeo; negando ex deſertione boni propoſiti de re non obligatoria, lædi conſtantiam, fidelitatem, vel veritatem. Nam conſtantia, prout eſt virtus obligationem inducens, ſolum inclinat ad perſeuerandum in bono obligatorio; in bono autem non obligatorio inclinat ad perſeuerandum; dum non adeſt cauſa legitima retrocedendi. At illa ſtante ceſſat inconſtantia. Quia prudentis eſt, mutare conſilium. Quod ſi abſque vlla legitima cauſa receſſus fiat, culpam continet. Quia negari non poteſt, inordinatum eſſe, à via inchoata perfectionis deflectere abſque vlla cauſa. Quia ſaltem eſt actus otioſus. Non tamen hæc inordinatio culpam venialem excedit: Vt benè docuit *Leſſius lib. 3. de iuſtitia cap. 3. dub. 6. in fine. Suar. tom. 2. de Religione lib. 1. de voto cap. 2. num. 7.* Neque etiam deſiſtere à bono propoſito, aduerſatur fidelitati, aut veritati. Hæ namque virtutes ſolum obligant ad exequendum ea, quæ firmiter exequenda propoſita ſunt, nihil autem firmiter, & inuariabiliter proponitur exequendum, niſi quod promiſſione voto, vel Iuramento firmatur, vt conſtat ex dictis. Ergo promiſſione, voto, vel Iuramento ſecluſis, virtus fidelitatis, aut veritatis non obligat. Et ratio à priori eſt. Nam proponens aliquid faciendum abſque vlla promiſſione nemini obſtringitur. Non ergo fidelitatem lædere poteſt, deinde non aſſerit rem illam abſolutè & inuariabiliter eſſe facturum; ſed eſſe facturum ſpectato animo, quem de præſenti habet. Quod verum eſt, quamuis poſtea mutato animo ab illa facienda deſiſtat. Ergo veritatem non lædit. Ad confirmationem de diſtinctione propoſiti à promiſſione latiſſimè reſpondet *Valent. 2. 2. diſp. 6. quaſt. 6. punct. 1. quaſt. 1.* Ego verò in eo diſtingui exiſtimo, vt propoſitum, ſolam intentionem faciendi opus, contineat: promiſſio verò ſuperaddat illi intentioni voluntatem alteri ſe obligandi. Nam (vt ſtatim dicemus,) abſque hac voluntate promiſſio non ſubſiſtit. Ad ſecundam confirmationem adeſt æquiuocatio in illa antiqua definitione voti. Animi inquam deliberatione firmatur boni propoſiti conceptio tanquã ex conditione, ſine qua non. Quia abſque deliberatione ſeu libertate firmari non poteſt; ſed non tanquam ex cauſa formali. Quia deliberatio non eſt formalis cauſa, ob quam propoſitum firmatur, ſed voluntas ſe alteri obligandi ſuperaddita propoſito; Hæc eſt, quæ firmitatem conſtituit; ac proinde cum dicitur votum eſſe propoſitum deliberatè firmatum, addendum eſt; firmatum voluntate ſe obligandi, ſeu firmatum promiſſione.

PVNCTVM III.

An promiſſio vera requiratur ad votum, vel ſufficiat ſimulata.

1. *Qualiter ſimulatio contingit.*
2. *Si promiſsio eſt abſque animo, & intentione trahendi obligationem, non conſtituit votum.*
3. *Si eſt, abſque animo exequendi rem promiſſam, aliqui tenent votum non conſtituere.*
4. *Contrarium eſt probabiliùs.*
5. *Fit ſatis rationibus num. 3. adductis.*
6. *Explicatur quale peccatum ſit vouere aliqua ſimulatione ex ſupradictis.*

1. CONſtat ex præcedenti puncto promiſſionem ad votum requiri; neque ſufficere propoſitum. Quia inquirendum; qualis debeat hæc promiſſio eſſe; an vera, an ſimulata ſufficiat? Si-

mulatio contingere poteſt triplicitet. Primò ſi promittas verbotenus & non animo; Secundò; ſi ptomittas animo promittendi, ſed non animo te obligandi executioni. Tertiò; ſi promittas animo te obligandi, ſed non animo exequendi rem ptomiſſam, videndum ergo eſt; an poſita aliqua harum ſimulatione obligatio voti impediatur.

2. Et primò veriùs eſt poſita ptima, & ſecunda ſimulatione voti obligationem impediri. Quia ea ſimulatione poſita ſolum quoad appatentiam eſt promiſſio. Ergo ſolum, quoad apparentiam eſt votum. Antecedens manifeſtum eſt, cum ſolum verbotenus ptomiſſionem facis, & animo longè à promiſſione es. Sed idem eſt, cum animum expreſſum babes, non te obligandi. Nam en ipſo habes animum non promittendi; ſiquidem promiſſio abſque obligatione ſubſiſtere non poteſt. Deinde omnis obligatio voti ex intentione vouentis procedit. Quia eſt lex prioata, quam quiſque ſibi imponit. Ergo ſi vouens nullam ſi vi imponere obligationem intendit, votum nullam inducit obligationem, & ita tenet in præſenti, *Nauarrus cap.* 12. *num.* 27. *Açor* 1. *p. inſtitution. moral. lib.* 11. *cap.* 12. *aliàs* 13. *qu.* 9. *Sanch. lib.* 4. *de voto c.* 1. *à num.* 23. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 1. *n.* 6. *Valent.* 2. 2. *diſp.* 6. *qu.* 6. *punct.* 1. *poſt medium. verſ. Reſpondeo concedendo. Bonacin. tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *de voto punct.* 1. *à num.* 12. *Suar. tom.* 2. *de Religione lib.* 1. *de voto c.* 3. *à num.* 3. *præcipuè* 7. *&* 10.

Procedit ſuperior doctrina, ſiue conſcius ſis naturæ voti, ſiue non; vt tectè docuerunt *Suar. Leſſius, Bonacin. & Sanch. ſupra.* Nam ſi conſcius ſis naturæ voti, eo ipſo cognoſcis, te promittere non poſſe; quin obligatio ſubſequatur. Si igitur expreſsè, & abſolutè obligationem excludis, manifeſtè conuinceris, nolle promittere; ſed promiſſionem ſimulare. Quando verò ignarus fuiſti, ex promiſſione obligationem naſci; tunc clarè conſtat, te obligatum non eſſe, ſi expreſſam habuiſti voluntatem, non te obligandi. Quia hæc lex non ſe extendit vltra tuam intentionem. Dixi; ſi expreſſam habuiſti voluntatem, non te obligandi. Nam ſi eam non habuiſti, obligatus manebis. Quia cenſendus es, promittere voluiſſe, intentione promiſſioni accommodata, & qualem habent rectè promittentes. Sic *Suar. d. l.* 1. *de voto c.* 3. *nu.* 9.

Verum ſi de tertia ſimulatione loquamur; quæ conſiſtit in defectu intentionis exequendi rem promiſſam. *Valent.* 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *punct.* 1. *à verſ. Si autem dicatur*, affirmat hanc ſimulationem voto obſtare. Mouetur primò; authoritate *Diui Thomæ qu.* 88. *art.* 1. Dicentis ad votum tria eſſe requiſita, deliberationem voluntatis, propoſitum, & promiſſionem. Propoſitum inquam non tantum ſe obligandi, ſed etiam exequendi rem promiſſam. Qui enim homini, vel Deo promittit, priùs deliberat de conuenientia promiſſionis & deliberatione, & conſultatione facta, firmiter ſtatuit facturum, non vtcumque, ſed ſub obligatione. Ergo votum ſupponit propoſitum faciendi; imò ex illo ſequitur, inquit Diuus Thomas loco allegato. Secundò illud eſt de eſſentia voti, quod eſt de eſſentia promiſſionis. Sed de eſſentia promiſſionis non ſolum eſt obligatio, faciendi rem promiſſam, ſed etiam propoſitum illam faciendi. Non enim promittere potes, quin ſignifices, te animum habere rem promiſſam faciendi. Ergo in promiſſione hic animus includitur, & conſequenter in voto. Tertiò: ſi promitteres abſque animo implendi promiſſum, & tuam diſpoſitionem promiſſario manifeſtares; procul dubio non tam promiſſor, quam illuſor cenſendus fores; neque promiſſarius tali promiſſione contentus eſſet, niſi ſtultiſſimus eſſet. Ergo de ratione vera promiſſionis eſt animus, rem promiſſam faciendi. Quartò vix contingere poteſt quod animum habeas te obligãdi in promiſſione, ſi cares animo exequendi promiſſũ; ad quid enim ſubis obligationem, nam exequi non intendis?

4. Nihilominus probabiliùs eſt, veram promiſſionem, & votum eſſe poſſe abſque animo exequendi rem promiſſam; Sic pluribus relatis *Thomas Sanch. lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 9. *& lib.* 4. *de voto c.* 1. *n.* 23. *Açor dicens eſſe certum* 1. *p. l.* 11. *c.* 12. *q.* 9. *Gutierr. canonic. quæſt. l.* 2. *c.* 22. *n.* 30. *Suar. tom.* 2. *de Relig. l.* 2. *de voto c.* 4. *n.* 3. Vbi affirmat, ſe nullum alium auctorem inueniſſe, qui Valentiæ ſententiæ in terminis patrocinaretur. *Leſſ. l.* 2. *c.* 40. *dub.* 1. *n.* 7. *Bonacin. tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *de voto. punct.* 2. *n.* 14. *& alij apud ipſos.* Ratio ea eſt: quia executio operis promiſſi, & obligatio ad illud ſunt diſtincta, vt per ſe patet. Ergo poteſt adeſſe animus, amplectẽdi obligationẽ; quin adſit animus, exequendi promiſſum. Ergo poteſt eſſe promiſſio abſque animo promiſſum exequendi. Nam promiſſio, in animo ſuſcipiẽdi obligationem, conſiſtit. Et confirmo præcipere ſub dicto potes aliquod opus; quin voluntatem habeas, vt illud exequatur, vt manifeſtè conſtat in præcepto Abrahæ impoſito, de ſacrificando filio ſuo, in quo Deus voluntatem habuit, obligandi Abraham ad ſacrificium; non tamen habuit voluntatem, vt ſacrificium executioni mandaretur. Ergo ſimiliter poteris obligationem tibi imponere ex voto, ad aliquid faciendum; quin voluntatem habeas, exequendi illud. Confirmo ſecundo exemplo illorum, qui ſacros ordines ſuſcipiunt perſeuerando in concubinatu, qui certè voto caſtitatis tenentur; tametſi caruerint animo illam ſeruandi. Confirmo tertiò; exemplo emptionis & venditionis, qui contractus validi eſſe poſſunt abſque animo traditionis. Quia illi contractus non in traditione, ſed in obligatione ad traditionem conſiſtunt. Cum ergo votum, non in executione rei promiſſæ, ſed in obligatione illam exequendi conſiſtat, poteſt abſque dubio eſſe; quin adſit animus executionis, modo adſit animus obligationis.

5. Neque rationes contrariæ vrgent. Ad primam concedo, pro voto licitè faciendo, propoſitum faciendi rem promiſſam requiri. At pro voti eſſentia & valore ſufficit propoſitum faciendi votum, & inducendi ſuper ſe obligationem. Ad ſecundam nego de ratione promiſſionis eſſe propoſitum rem promiſſam faciendi: & ad probationem reſpondeo. Verum eſſe, promittentem, ipſa promiſſione ſignificare, ſe habere animum exequendi promiſſum; ſed non directè, & per ſe, ſed indirectè & conſequẽter; quatenus habens animum verè promittendi, (qui animus eſt de eſſentia promiſſionis) cõſequenter debet habere animum fideliter promittendi, ſeu exequendi promiſſum. Ergo hic animus ſolum indirectè, & cõſequenter in promiſſione clauditur ſed non eſſentialiter. Ergo illius defectus obſtare non poteſt promiſſionis obligationi; ſicuti nõ obſtat Iuramenti promiſſorij obligationi; quod illud præſtiteris abſque animo implendi. Ad tertiam cõcedo; illuſorem potiùs quam verum promiſſorem te fore præſumendum, ſi eam voluntatem, non implendi promiſſum, promiſſario manifeſtares. Quia iuſto titulo præſumeret, te non habere voluntatem

luntatem promittendi. At ſi clarè cognoſceret, te voluntatem promittendi habere, non te illuſorem, ſed verum promiſſorem iudicaret: optiméque poſſet eam promiſſionem acceptare. Quia ex illa ſic acceptata ius acquirit, vt ſibi promiſſum impleatur; poteſtq; te compellere, promiſſis ſtare; eſto voluntatem non habueris, promiſſum exequendi. Ad quartum concedo: Frequenter & in plurimum deficiente animo exequendi promiſſum, deficere animum, imponendi ſibi obligationem. Quia animus exequendi obligationem, & animus ſe obligandi, ſolent eſſe coniuncti, ſed aliquando contrarium contingit, vt experientia demonſtrat, & ratio concludit, id fieri poſſe.

Sed inquires quale peccatum ſit vouere aliquo ſimolato modo ex ſupradictis? Reſpondeo; in profeſſione religionis, & ordinis ſacri ſuſceptione clarum eſt, te peccaturum mortaliter, quocunque ex ſupradictis modis ſimulationem cõmittas. Nam eſto obligatus non ſis ſtatum religionis aſſumere, ordinéue ſacro inſigniri. At eo ipſo, quo hæc liberè aſſumis, obligaris aſſumere eo animo, & voluntate, quam Eccleſia & religio præſcribit. Aliàs Eccleſiæ, & Religioni grauem iniuriam infers, vtpote quæ ſe reputant deceptas. Sic *Reginaldus l.18. praxis n.261. Bonacin. tom.2. diſp.4. q.2. de voto punct.1. n.15. Suar. tom.2. l.5. de voto cap.1. n.6. Sanch. lib.4. de voto cap.1. num. 38.*

Extra hos verò caſus ſolum credo, eſſe peccatum veniale vouere verbis abſque animo vouendi ſeu ſe obligandi. Et quidem eſſe aliquod peccatum conſtat. Quia negari non poteſt, eſſe quid inordinatum, verba menti non conuenire. Quòd autem non excedat venialem culpã; inde probatur. Quia illa ſimulatio proximo non pręiudicat, vt ſuppono, nec Deo grauem irreuerentiam irrogat; eo quòd comparatione illius nulla eſſe poteſt fictio, & deceptio; cum ipſe ſatis perfectè cognoſcat nullum ibi adeſſe votum; eſto exteriùs quoad homines appareat. Ergo non apparet, vnde malitia grauis oriatur. Sic docet *Reginald. & Bonac. ſupra & Suar. l.5. de voto c.1. n.4.5. & 6. & Sanch. d.c.1. n.38.* Excipe niſi res promiſſa per votũ turpis ſit, de quo *pu.8. §.4.*

Si verò fictio contingat in propoſito, exequendi promiſſum, dicendum eſt, eſſe mortale peccatum, vel veniale, prout materia voti grauis, vel leuis ſit. Si enim votum non implere veniale tantum peccatum ſit. Quia eſt votum de materia leui, propoſitum non implendi, eandem malitiam habebit. Quia eſt ſolum voluntas de peccato veniali committendo. Sic *Suar. d.l.5. c.1. n.7. Regin. & Bonacin. ſupr. Sanch. aliis relatis l.4. de voto c.1. n.37.*

Pvnctvm IV.

Quæ deliberatio ſeu libertas ad votum neceſſaria ſit?

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Libertas ſufficiens ad peccatum mortale neceſſaria eſt ad votum.*
3. *Fit ſatis rationi dubitandi.*
4. *Ad votum ſufficit deliberatio virtualis.*
5. *Vouere abſque plena deliberatione aliquando eſt culpa mortalis, aliquando venialis, aliquando nulla.*

1. Requiri libertatem ad votum, in comperto eſt apud omnes. Quia eſt lex quam ſibi vouens imponit. Quæ autem libertas neceſſaria ſit, & ſufficiat; non ſatis exploratum eſt. Nam ſi dicas eam libertatem requiri, & ſufficere, quæ ad peccatum mortale ſufficiens fuerit, obſtat. Quia cum hac deliberatione compatiunt leuis conſideratio in vouendo, & conſequenter diuinæ maieſtatis offenſio; qualis adeſt, cum calore iracundiæ, aliáue paſſione percitus votum emittis. Ergo non ſufficit ad votum. Quia voto colitur diuina Maieſtas, non offenditur. Deinde in votis ſic factis adeſt periculum tranſgreſſionis. Non igitur cenſendus eſt Deus, ea admittere. Ex alia etiam parte non videtur tantam libertatem ad votum requiri; ſaltem vt obliget ſub veniali culpa. Nam ſi imperfecta deliberatio votum violare poteſt, cur non poterit votum introducere? Aut cur maior libertas ad promittendum, quam ad ſeruandum promiſſum deſideranda eſt?

2. Cæterum dicendum eſt, eam libertatem, quæ ad peccatum mortale ſufficit, ſufficere ad votum. Sic docent *cum D. Thom. & aliis antiquioribus Nauarr. ſum. c.12. n.24. Gutierr. l.2. canonicarum quæſt. c.22. n.8. Valent. 2.2. diſp.6. q.6. punct. 1. columna penult. verſ. in contrarium eſt. Leſſius l.2. c.40. dub.1. n.2. & ſequenti. Suar. tom.2. de Religione l.1. de voto c.6. n.4. & 8. Açor. tom.5. l.11. c.12. q.3. Sanch. l.4. c.1. n.2.* Et videtur decidi in *cap. ſicut nobis, de Regularibus.* Vbi ad votum obligatur, qui maximè preſſus infirmitate vouit, ſed non eſt credendum, tunc adeſſe ita perfectam deliberationem, vt omnia timetur. Idem colligitur *ex cap. veniens de voto.* Vbi votum commutatur, quia in puerili ætate abſque plena deliberatione factum eſt. Ad idem eſt quod traditur in *cap. ſunt qui opes 17. qu.4.* Vbi qui opes quaſdam Eccleſiæ contulerunt tumultuario mentis impulſu de temeritate reprehenduntur; ſed ſacrilegi iudicantur, ſi reuocent donationem. Ratio eſt; quia libertas ſufficiens vt diabolo deuincti ſimus, ſufficere debet vt Deo obſtringamur. Aliàs ſi ad votum requiſita eſſet ea matura, & exacta deliberatio, quæ omnem circumſtantiam conuenientiæ, & diſconuenientiæ in vouendo ponderaret; nullus ferè eſſet, qui verum votum emitteret. Sufficit ergo ea deliberatio, quæ ad meritum, & demeritum neceſſaria eſt.

Quod verò hæc requiratur, nec ſufficiat ſemiplena libertas; tenent expreſsè Leſſius, Suarez, & Sanchez ſupra; & ratio eſſe poteſt. Quia imponere alteri, vel ſibi obligationem aliquid faciendi, etiã ſub culpa veniali; eſt res ita grauis vt meritò requiratur plena in imponente libertas. Deinde non ſatis percipi poteſt; quomodo ex ſemiplena deliberatione oriatur obligatio leuis, exequendi rem promiſſam, ſi res promiſſa grauis ſit. Nam ſemiplena deliberatio in promittendo non reſtringit obligationem materiæ promiſſæ accommodatam.

3. Ad primam partem rationis dubitandæ in contrarium. Reſpondeo; votum factum ex calore iracundiæ, & abſque matura & perfecta deliberatione peccatum eſſe; ſed non obinde ſequitur, votum non eſſe. Quia ſolùm extrinſecè & in circumſtantia vitiatur non in ſubſtantia; eáque de cauſa rectè dixit *Valent. d. diſp.6. q.6. punct.1. circa finem verſ. ad illud*, tale votum admitti à Deo quoad obligationem, ſed non quoad præmium; ſicut cum ex fine vanæ gloriæ moueris votum emittere acceptat Deus tuum votum ad obligationem, ſed non ad præmium. Ad confirmationem concedo; in his votis ſic calore iracundiæ factis frequen-

Digitized by Google

ter adeſſe periculum tranſgreſſionis; niſi poſtea maturè ratificentur; ſed inde non infertur, à Deo non acceptari; acceptantur vtique, vt pote cadentia in eius honorem; poterunt tamen à Prælato nomine ipſius Dei ob illam cauſam relaxari; illa enim præcipitatio in vouendo iuſtam cauſam præbet relaxationis. Ad ſecundam partem rationis dubitandi nego; imperfectam deliberationem ſufficere ad votum. Et ad probationem reſpondeo: minorem libertatem requiri, ad violandum votum, quam ad illud introducendum. Quia violatio voti grauis, vel leuis non ſolum ex grauitate vel leuitate materiæ promiſſæ, ſed ex quantitate libertatis deſumitur. At obligatio voti, ſolum ex quantitate materiæ promiſſæ ſub intentione ſe obligandi, deſumenda eſt.

4. Sed inquires an deliberatio virtualis ad votum ſufficiat? Sufficere deliberationem virtualem conſtat ex his, quæ diximus *tract. 2. de peccat. diſp. 5. & 2.* Hæc enim deliberatio ad conferenda, vel recipienda Sacramenta ſufficiens eſt; debet ergo ad votum ſufficere. Quapropter ſi ex animo emittendi votum te diſponis ad vouendum, & tempore, quo votum emittis, diſtraheris; non obinde redditur inualidum votum. Quia illa formalis voluntas vouendi in virtute, & in effectu à ſe relicto manet; ac proinde reddit votum validum. Aliàs raræ eſſent actiones humanæ validæ; ſi formalis aduertentia ad ſui valorem requiſita eſſet. Et ita tenent expreſsè pluribus relatis, *Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſp. 8. num. 21. & lib. 4. de voto cap. 1. num. 6. Suarez lib. 1. de voto cap. 10. nu. 4. & ſequentibus.*

Solum aduerto, te debere vſu rationis gaudere, cum votum emittis. Aliàs ſi tui compos non es, cum votum emittis, validum votum eſſe non poteſt: Quia eo tempore ſolum verba promiſſoria proferri poſſunt: ac proinde ſolum potuiſti habere intentionem, ea proferendi; non tamen potuiſti habere intentionem, ea proferendi cum debita aduertentia, & conſideratione; & conſequenter nunquam potuiſti habere voluntatem, eo tempore vouendi: Sic *Sanchez d. cap. 1. num. 6. fine. Suarez d. lib. 1. de voto cap. 10. à num. 9.* Si autem ante carentiam vſus rationis promiſſionem faceres de ſeruanda (v. g.) caſtitate, ſi tempore, quo cares vſu rationis verba promiſſoria caſtitatis proferres; credo ſine dubio, te eſſe obligatum poſita conditione. Quia tunc non emittis votum cum tui compos non es; ſed ſolum apponis conditionem, vt votum antea factum obligationem habeat. *Suar. ſupra num. 10.*

5. Rurſus inquires; quale peccatum ſit, vouere abſque plena deliberatione? Et breuiter reſpondeo; frequenter eſſe ſolam venialem culpam. At aliquando eſſe mortalem venialem; aliquando nullam. Probo ſingula & quidem eſſe culpam, ferè omnes Doctores ſupponunt; eo quod obligatio voti grauiſſima ſit, neque deceat, ſine prudentia & conſideratione illam ſubire. Sic *Caietanus 2. 2. q. 88. art. 1. paulò ante ſolutionem ad obiecta Valent. diſp. 6. qu. 6. punct. 1. circa finem verſ. quod ſi quæras Sanch lib. 4. de voto cap. 1. num. 9. Suar. tom. 2. de Religione lib. 5. cap. 1. num. 2.* Eſſe verò frequenter ſolum venialem; inde probatur: Quia vbi non adeſt niſi defectus prudentiæ in promittendo, culpam venialem excedere non poteſt. Sic *Valent. Suar. & Sanch. ſupra.* Quod verò aliquando (ſed rarò) poſſit eſſe mortale, defendunt *Suar. & Sanch. ſupra*, ea moti ratione. Quia poteſt promittens expertus eſſe, ſe exponere periculo tranſgrediendi votum, cum leui conſideratione ductus vouit. Ergo ob tale periculum peccabit mortaliter in vouendo; ſed hoc mihi non probatur. Quia periculum tranſgrediendi votum non ex præcipitatione in vouendo, ſed ex praua voluntatis affectione oritur. Aliàs ſi illud periculum tranſgreſſionis ſufficeret, vt in voto emittendo, mortaliter peccares; cum hoc periculum eſſe poſſit in voto emiſſo plenè deliberatè; etiam huius voti emiſſio mortale peccatum eſſet. Quod non eſt dicendum. In illo verò caſu admitterem, peccatum mortale committi in ſic præcipitanter vouendo; quando ob præcipitationem te exponeres periculo vouendi illicita, aut impoſſibilia. Quia hæc Deo promittere, graue peccatum eſt, Ergo graue erit peccatum te exponere periculo hæc promittendi, & cum hoc ſuccedat ex inconſideratione, & præcipitatione in vouendo, manifeſtum eſt: tunc graue peccatum committi, ſi illo modo votum emittatur. Sed hoc rarò ſuccedit. Quia periculum hoc præuideri debet ante votum.

Subdunt verò *Sanch. & Valent. loco citato.* Aliquando nullam culpam committi in ſic inconſideratè, & præcipitanter vouendo; nempe, cum materia voti leuis eſt. Quia ad rem tantulam (inquiunt) non requiritur matura deliberatio. Sed hoc dictum non probo. Quia hæc culpa ex modo vouendi prouenit, non ex materiæ grauitate. Sed hic modus præceps, & inconſideratus vouendi reperitur æquè in voto materiæ leuis, ac in voto materiæ grauis. Ergo vtrobique eſt idem peccatum. Et ita reliqui Doctores huius limitationis non meminerunt.

Præterea inquires; ſi dubius ſis de voto emiſſo, vel de animo vouendi, vel de deliberatione ad ipſum requiſita tenearis? Sed huic interrogationi ſatisfecimus *tract. 1. de conſcientia diſput. 3. punct. 9. 10. 11. & 12.* Nihilque vltra notandum occurrit.

Pvnctvm V.

An metus impediat libertatem requiſitam ad votum.

1. *Præmittitur qualis ſit metus.*
2. *Metus à Deo ſeu à cauſis naturalibus proueniens non impedit voti valorem.*
3. *Idem eſt de metu à cauſa libera incuſſo, ſed non ad extorquendum votum.*
4. *Metus grauis incuſſus etiam iuſtè ad extorquendum votum iure naturæ annullare votum qui ſentiant.*
5. *Veriùs eſt ob nullum metum iuſtè incuſſum annullari votum,*
6. *Probabiliùs eſt iure naturæ ob metum iniuſtè incuſſum votum non annullari.*
7. *Proponuntur quædam obiectiones.*
8. *Fit illis ſatis.*
9. *Qualiter doctrinam limitet Baſilius Legionenſis.*
10. *Reiicitur limitatio.*
11. *Quid iure Eccleſiaſtico? Proponitur prima ſenten*

ſententia affirmans, omnia vota eſſe nulla.

12. *Secunda negat eſſe aliquod votum nullum ipſo iure, eſto veniat relaxandum.*

13. *Tertia (cui adhærendum eſt) concedit profeſsionem religionis eſſe irritam, & non alia vota.*

14. *Probabiliſsimum eſt votum Religionis aſſumendæ hoc metu conceptum eſſe nullũ.*

15. *Ex metu leui non irritatur profeſsio.*

1. PRo hac difficultate præmittendum eſt; metum alium eſſe grauem, alium leuem; alium prouenientem à Deo, ſen à cauſis naturalibus; alium ab extrinſeco illatom, tum inſtè, tum iniuſtè; alium illatom ad extorquendum votum, alium non; de quibus latè diximus. 1. *p. huius operis tract.* 2. *de peccat. diſput.* 1. *à punct.* 6. *& ſequentibus*, & ex ibi dictis facile eſt præſenti difficultati ſatiſfacere.

2. Dicendum ergo eſt: ſi metus à Deo ſeu à cauſis naturalibus proueniat, tu verò vt malum euites, voueas, votum validum eſt, tam iure naturæ quam Eccleſiaſtico. Quia eſto per ſimplicem affectum nolis votum facere, ſi alia via vitare malum illud poſſis: at quia cenſes, vel id eſſe impoſſibile, vel difficillimum, prudenti conſideratione votum eligis vt medium ad malum vitandum, valet ergo votum. Et ita definitur *cap. ſicut nobis de Regularibus, & tradunt omnes.*

3. Idem eſt dicendum; cum ab extrinſeco metus incuſſus ſit, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè; ſi tamen incuſſus non eſt, ad extorquendum votum. Quia eſt eadem ratio. Cum eo caſu liberè aſſumas votum, vt medium ſalubre, ad malum vitandum. Quod medium Deo gratum eſt; tametſi occaſio illius ei grata non ſit. Sic tanquam certum tradit *Suar. lib.* 1. *de voto cap.* 7. *num.* 8. *Sanchez lib.* 4. *ſum. cap.* 3. *n.* 5. *Leſſius lib.* 2. *de iuſtitia cap.* 40. *dub.* 3. *num.* 16. *Açor* 1. *p. lib.* 11. *cap.* 15. *quæſt.* 7. *Bonacin. tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 2. *de voto punct.* 3. *num.* 4.

4. Difficultas ergo eſt: an metus incuſſus ad votum extorquendum, votum annullet; Et quæſtio procedere poteſt de nullitate ſpectato iure Eccleſiaſtico, vel naturali. Item de metu iuſtè vel iniuſtè incuſſo; ac denique de metu graui, & metu leui.

Et primò loquendo ſpectato iure naturæ non deſunt graues Doctores, qui ſentiant, metum grauem incuſſum etiam iuſtè ad extorquendum votum, annullare illud. Sic *Manuel Rodriguez* 2. *tom. ſummæ cap.* 93. *num.* 3. *&* 5. *Ludouic. Lopez* 1. *p. inſtructorij cap.* 45. *verſ. ſed ibi addit, Vega* 2. *tom. ſum. cap.* 129. *caſu* 17. Reputátque ſatis probabile *Sanch. lib.* 4. *de matrimonio diſp.* 13. *num.* 1. *&* 2. *& lib.* 4. *de voto cap.* 3. *num.* 20. Mouentur: quia votum ob eius perfectionem incapax eſt illius extrinſecæ coactionis. Quare & ſi aliquis habeat poteſtatem minandi accuſationem, vel mortem; nunquam tamen poteſtatem habet, minandi ea, ad votum extorquendum. Huic ſententiæ conſentit *Couarr.* 4. *decret.* 2. *p. cap.* 3. §. 5. *num.* 5. Quoad profeſſionem religionis; eo quod hic ſtatus, ſicut & matrimonij ob eius difficultatem, & perpetuitatem, omnimodam in aſſumente libertatem requirat.

5. Cæterum verius eſt; ob nullum metum iuſtè incuſſum vota annullari. Quia poſtulans votum huiuſmodi metu illato potiùs cenſendus eſt votum offerre vt medium, ad vitandum malum ortum ex natura delicti, aut aliàs; quam metum inferre. Quæ ratio procedit etiamſi ad profeſſionem vel matrimonium cogat, quia in hac petitione nulla eſt coactio, ſed potiùs oblatio cuiuſdam beneficij, & remedij mali tibi imminentis. Vt latius dixi. 1. *p. huius operis tract.* 2. *de peccat. d.* 1. *punct.* 10. Et ita tenet in præſenti *Emanuel Saa verbo votum num.* 8. *Sanch. lib.* 4. *de voto cap.* 3. *num.* 21. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 3. *num.* 15. *Bonacina* 2. *tom. diſp.* 4. *qu.* 2. *punct.* 3. §. 1. *num.* 7. *verſ. dixi iniuſtè incuſſo. Suar. tom.* 2. *lib.* 1. *de voto cap.* 7. *num.* 16.

6. De metu graui iniuſtè incuſſo ad extorquendum votum; (eſto plures cenſeant iure naturæ votum irritare, vt videri poteſt apud Doctores ſtatim referendos) verius & probabilius cenſeo, vota omnia valere. Sic docuit *Açor* 1. *p. lib.* 11. *c.* 15. *qu.* 6. *Bonacin. dicto punct.* 3. §. 1. *num.* 6. *Suar. lib.* 1. *de voto cap.* 7. *num.* 12. *Sanchez lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 9. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 3. *num.* 18. *Baſilius Legion. lib.* 7. *de impedimento ordinis. cap.* 29. *num.* 5. *& alij apud ipſos.* Ratio eſt: Quia neque ex iniuria, neque ex defectu libertatis poteſt votum iure naturæ annullari. Ergo ex nullo capite. Antecedens probo quoad defectum libertatis. Talis namque metus non tollit libertatem ſufficientem ad meritum, & demeritum, ſed poſſunt cum illo opera bona & mala compati. Ergo non tollit, quin ſic coactus validè vouere poſſit. Deinde imminutio libertatis æquè prouenit ex metu iuſto, ac ex metu iniuſto. Si ergo metus iuſtus non impedit libertatem ad votum requiſitam; nec illam impedire debet metus iniuſtus. Et hinc infertur, non impediri voti valorem ex iniuria. Nam iniuria commiſſa in tantum impedire valorem voti poterat; quatenus impediret cauſas illius adeſſe; nempe deliberationem ex parte vouentis, & honeſtatem rei promiſſæ. Cum ergo hæc non impediantur neque voti valor impeditur. Item quia iniuria ex metu leui orta voti valorem impediret cum ſit eiuſdem rationis. Et confirmari hæc ratio poteſt ex his, quæ tractato præcedenti diximus de Iuramento metu graui extorto, quod obligationem inducit ob reuerentiam diuini nominis. Cum autem in voto eadem vel maior videatur adeſſe reuerentia ob diuinam maieſtatem inuocatam, cui eſt facta promiſſio, dicendum eſt, votum obligare.

7. Sed obſtat primò. Quia Deus non acceptat ſacrificia coacta, ſed ſpontanea; nec ſeruitium coactum, ſed ſpontaneum requirit. Secundò: quia acceptans ſupradictum votum videtur eſſe iniuriæ & coactionis approbator. Tertiò; ſi coactus ab aliquo tertio promittas mihi centum daturum; non videris obligatus donare. Quia per iniuriam promiſiſti. Ergo ſimiliter non tenebit promiſſio Deo facta: quia per iniuriam facta eſt. Quartò: metus grauis à qualibet obſeruantia voti facti excuſat. Ergo etiam excuſat, ne ſic factum obliget. Qua enim ratione non cenſetur vouens, ſe obligare voluiſſe ad voti obſeruantiam poſito graui metu; cenſendus eſt, nec voluiſſe à principio voti obligationem ſibi imponere poſito tali metu.

8. Hæc tamen non compellunt à ſententia communi recedere. Ad primam concedo, non acceptare Deum ſacrificia coacta nec ſeruitium coactum abſolutè & ſimpliciter; ſecùs ſi coacta non abſolutè, & propriè; ſed ſolum ſecundum quid; & propriè & in rigore voluntaria exiſtant; quali-

Digitized by Google

tet exiſtnnt, quæ ex metu fiunt. Ad ſecundam nego, eſſe, aut videri Deum approbatorem iniuriæ, & coactionis; tametſi acceptet ſic iniutia extortum. Quia vt ſupremus dominus ſic vouentem cogere poterat; & iniuriam alterius permittendo vti valet in vtilitatem vouentis, & in alios honeſtoa fines. Ad tettiam nego, te non manere obligatum mihi, qui patticeps iniuriæ non fui ex tali promiſſione; manes vtique; ſed exceptione doli ab altero commiſſi me compellete potes, & promiſſionem factam irritare. Quia eſt conttactus natura ſua ſolubilis; quales ſunt omnes (marrimonio excepto) inter homines celebrari. At reſpectu Dei vti non potes exceptione iniutiæ, & coactionis à tertio commiſſæ, vt promiſſum non impleas. Quia promiſſio Deo facta eſt natura ſua inſolubilis, niſi pro voluntate ipſius Dei ob eius honotem & reuerentiam. Quartum argumentum optime probat, vouentem graui metu coactum præſumi poſſe non habere intentionem vouendi, ſed ſolum ſimulandi votum; at poſito quod in foro conſcientiæ hanc intentionem habet, votum obligat.

9. Suptadictam doctrinam ex parte limitat *Baſilius Deleon lib. 4. de matrimonio cap. 11. num. 15.* In voto caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ factis in religionis profeſſione metu extorta, quæ ſic facta nulla eſt, & conſequenter nec vota, quæ ſunt de eius eſſentia ſubſiſtent. Quod autem profeſſio metu extorta nulla ſit, hac conſideratione ſibi videtur, oſtendi. In profeſſione non ſolum eſt traditio ex parte profitentis, ſed religionis obligatio in futurum de profeſſo retinendo. At hæc obligatio, quæ eſt quædam promiſſio, non ſubſiſtit, ſi profeſſus coactè ſe tradit. Nam in tantum ſubſiſtere poterat, in quantum profeſſo vtilis & grata foret; ſed inuito conſentienti talis eſſe non poteſt; potius enim talis obligatio ſibi moleſta eſſet, quam grata; & potius nociua, quam vtilis. Ergo non ſubſiſtit profeſſio, & conſequenter nec vota, quæ ſunt de illius ſubſtantia.

10. Sed hæc limitatio omnino reiicienda eſt, ſicuti illam reiiciunt reliqui omnes Doctores. Quia fundamentum quo nititur friuolum eſt, & inane. Concedamus enim gratis, vota ſubſiſtere non poſſe, non ſubſiſtente firma promiſſione religionis de profeſſo retinendo, quod non eſt ita certum, vt Baſilius exiſtimat. Siquidem ſatis ſufficere videtur, quod ipſa religio quantum eſt ex parte ſua ſe obliget, ad profeſſum retinendum, vt vota firma ſint. Adde traditionem profeſſi, per vota antecedentem eſſe huic obligationi. Ergo ex illa illorum valor dependere non poteſt. Sed probemus clarè, obligationem religionis firmam eſſe & à profeſſo acceptari vt ſibi gratam & vtilem. Nam profeſſus non alia via obligationem religionis acceptat, niſi quatenus votis ſe religioni tradit. Vbi enim eſt alia acceptatio? Sed metus non tollit, quin valide ſe religioni tradat. Ergo nec tollit quin valide acceptet. Deinde profeſſionem emittens ex metu, ideo ſe tradit religioni. Quia ſibi vtile, & gratum eſt, ad vitandum malum imminens. Ergo eadem ratione acceptare obligationem religionis poterat, & ſibi vtilem, & gratam reputare.

Ex his à fortiori infertur ex metu leui nulla vota iure naturæ irrita reddi. Quia metus leuis minorem iniuriam irrogat, & voluntarium non ita diminuit.

11. Reſtat videndum; an iure Eccleſiaſtico vota metu coacta irrita ſint?

Variæ de hac re ſunt ſententiæ. Prima, & communis affirmat omnia vota metu graui facta iure Eccleſiaſtico irrita eſſe. Sic poſt alios antiquiores quos referunt tradunt. *Sotus lib. 7. de iuſtitia qu. 2. art. 1. in ſolutione ad primum fine. & in ſolutione ad ſecundum in principio. Valent. diſp. 6. q. 6. punct. 4. circa finem. Nauarr. cap. 12. num. 52. & comment. 2. de Regularibus num. 13. Açor 1. p. lib. 11. cap. 15. qu. 7. Sanch. lib. 4. cap. 3. num. 12. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 3. num. 18. Emanuel Saa verbo votum, num. 8. & verbo metus num. 2.* Mouentur ex *cap. perlatum alias 1. de his quæ vi.* Vbi de puella metu mortis à marito compulſa profeſſionem emittente, & poſtea mortuo marito matrimonium contrahente, inquit Pontifex, debere compelli ad religionem, ſi non conſtiterit ex graui metu conſenſiſſe, nec liberè ratificaſſe. Ergo à contrario ſi conſtiterit graui metu conſenſiſſe, nec libere ratificaſſe, ad religionem compellenda non erat. Supponit ergo Pontifex, metum grauem irritare profeſſionem. Cum ergo eadem ratio videatur eſſe in reliquis votis, omnia vota dicenda ſunt irrita. Item in *cap. cum dilectus eodem tit.* Canonici inſularum votum emiſerunt cum Iuramento, de obſeruanda regula Ciſtercienſium, & volentes mutare hoc propoſitum impediuntur à Pontifice. Quia eorum obſeruantia non vergit in diſpendium ſalutis æternæ, nec graui metu ad ſic vouendum, & iurandum fuerunt compulſi. Ergo ſi graui metu compulſi eſſent, non eſſent cogendi.

12. Secunda ſententia extreme oppoſita negat, vllum votum irritum eſſe, ſed venire relaxandum. Sic *Card. cap. 2. qu. 1. caſu 4. de his quæ vi. Silueſter verbo metus qu. 8. fine & verbo votum 2. qu. 12.* Ratio ea eſt: quia nullibi conſtat, ius poſitiuum vllum votum irritare. Ergo non eſt aſſerenda hæc irritatio, cum ſit derogatoria iuris naturalis. Antecedens probo expendendo textus, quibus hæc irritatio nititur. Textus namque in *cap. perlatum*, ſolum de profeſſione loquitur. Ergo non eſt ad vota ſimplicia extendendus. Imò nec profeſſionem irritat, neque ſupponit irritam. Non enim decidit quid eſſet faciendum, ſi conſtaret, puellam metu coactam ſumpſiſſe velum, neque poſtea liberè ratificaſſe; ad ſummum colligitur per argumentum à contrario non eſſe compellendam ad religionem, ſi hoc conſtaret. Quod optime ſtare poſſet cum obligatione voti. Quia loco compulſionis relaxatio erat concedenda ob metum incuſſum. Minus efficax eſt textus in *cap. cum dilectus.* Nam ibi nullum fuit votum, ſed quædam promiſſio, (quæ votum vocatur) Ciſtercienſibus facta & Iuramento firmata. Sed dato ibi votum & Iuramentum factum fuiſſe; textus ſolum dicit. obſeruandum eſſe. Quia nec obſeruatum vergit in diſpendium ſalutis æternæ, neque fuit graui metu factum. Ex quo non liceret colligere, votum factum graui metu non eſſe obſeruandum. Aliàs probaret, Iuramentum metu graui factum irritum eſſe. Quod falſum eſt, vt ſuperiori tractatu diximus. Solum enim liceret inferri, ob talem metum eſſe facilè diſpenſandum. Alia item iura, quæ indicant conſenſum coactum conſenſum non eſſe, vt eſt textus in *cap. cum locum de ſponſalibus* facilè explicantur; ſi dicas, non eſſe conſenſum plene, & perfectè liberum; Siquidem mixtus eſt inuoluntario. Ergo nullus eſt textus, hanc irritationem probans. Ergo non eſt aſſerenda.

13. Tertia

Digitized by Google

13. Tertia ſententia, (cui tanquam probabiliori adhæreo) affirmat, profeſſionem religionis metu graui factam irritam eſſe; reliqua vero vota etiam illud, quod in ſuſceptione ſacri ordinis aſſumitur valida eſſe, venireque relaxanda. Sic docet *Baſilius Legion. lib. 7. de impedimento ordinis cap. 19. n. 9. Suar. tom. 2. de religione lib. de voto cap. 8. à n. 5.* iunctis iis quæ tradit *tom. 3. de religione lib. 6. cap. 4. num. 6.* Ratio prioris partis eſt Quia eſto in ſupradicto *cap. perlatum.* expreſsè non irritetur profeſſio religionis coacta; at ſatis ſupponitur, irritam eſſe aliis decretis præcipue ab *Eug. 2. in ſynodo generali cap. ſicut qui monaſteria 20. q. 1.* ibi ſicut qui monaſteria elegerunt, à monaſteriis egredi non permittantur, ita hi, qui inuiti ſine inuitæ offenſionis cauſa ſunt intermiſſi, niſi volentes non teneantur, quia quod non petunt, non obſeruant. *& in cap. præſens 20. qu. 3.* vbi de Lamberto, quem pater coegit monaſticam vitam profiteri. inquit Nicolaus Papa præſentem clericum nomine Lambertum minime debere exiſtimauimus, ſub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non elegit, nec optat; profecto non diligit; quod autem non diligit, facile contemnit, nullum quippe bonum niſi voluntarium, &c. hoc ipſum clarè ſupponitur *à Tridentino ſeſſ. 25. de regul. cap. 10.* Vbi conceditur quinquennium ad reclamandum de nullitate profeſſionis ob vim & metum, & ante debitam ætatem factæ. Secunda pars concluſionis, nempe nullum aliud votum iure Eccleſiaſtico irritum eſſe, ea conſideratione perſuadeor. Quia effectus irritationis eſt odioſus; ac proinde abſque firmo fundamento non introducendus: at nullum in iure repetitur fundamentum, quo reliqua vota præter profeſſionem religionis irritentur, vt expendenti textus clarè conſtare poteſt, ergo non ſunt cenſenda irrita.

Aduerte ſub profeſſione religionis vota poſt biennium in Societate Ieſu emiſſa comprehendi debere. Quia vere conſtituunt religioſum; ac proinde in ſtatu de ſe perpetuo quantum eſt ex parte Religioſi: quæ fuit ratio, ob quam vota ſolemnia in profeſſione emiſſa irrita ſint. Adde tempore Eugenij non ſolemnia ſed ſimplicia vota religioſum ſtatum conſtituebant, & ita tradit *Baſili. Legion. lib. 7. cap. 29. num. 10.*

14. Sed eſt dubium; an votum religionis aſſumendæ metu graui factum inualidum ſit? Affirmat *Suar.* tanquam probabiliſſimum *tom. 2. de religione lib. 1. de voto cap. 8. n. 10.* & vere ita eſt. Mouetur ea efficaci ratione; quia ſi illud votum validum eſſet, obligaret facere profeſſionem nullã. Nam obligaret facere profeſſionem vi illius voti, ſed illud eſt coactum, ergo profeſſio facta virtute illius voti eſt profeſſio coacta; at profeſſio coacta nulla eſt; ergo obligaret ad faciendam profeſſionem nullam. Hoc autem eſt impoſſibile. Quia actus nullus, & illicitus, non eſt obiectum capax obligationis. Ergo illud votum validum eſſe non poteſt. Hæc tamen nullitas non tam prouenit ex eo, quod factum fuerit votum coacte, quam ex eo, quod illa coactio redundet in ipſius voti obiectum, illúdque reddat nullum & illicitum.

15. Reſtat dicendum de metu leui: an ex illo vota ſolemnia religionis irritentur? & breuiter, reſpondeo, nullomodo irritari, quod clare colligitur ex *dicto capite perlatum. de his quæ vi, & ex capite inſinuante. qui clerici vel vouentes.* Ex quibus iuribus conuincitur ſententia *Nauarri lib. 1. conſiliorum tit. de iis quæ vi conſ. 3. n. 2. & conſ. 5. num. 4. conſ. 9. n. 2. & lib. 3. de controuerſ. coniugat. conſ. 3. n. 4. in poſtrema edit.* aſſerentis iure naturæ profeſſionem leui metu irritari. Quia ſi iure naturæ inualida eſſet talis profeſſio; ius canonicum non poterat illi valorem concedere & virtute illius matrimonium datum diſſoluere, vt de facto facit. Aſſerendum ergo eſt; ex metu leui neque profeſſionem neque vllum votum irritari, *ſic Sotus de iuſtitia lib. 7. de iuſtit. q. 2. art. 1. ad ſecund. fine. Valentia. 2. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 4. circa finem. Azor. 1. lib. 11. inſtitutionum moralium cap. 15. q. 7. Emanuel Saa verbo metus, num. 3. Sanchez lib. 4. cap. 7. num. 24. Suares tom. 3. de religione lib. 6. cap. 4. num. 13.*

Pvnctvm IV.

Qualiter error vel ignorantia impediat voti libertatem, & conſequenter eius valorem.

1. *Multiplex error eſſe poteſt.*
2. *Si ignorantia vel error eſt in obligatione voti, votum non tenet.*
3. *Et idem eſt de ignorantia, ſeu errore in materia promiſſa.*
4. *Ignorantia ſeu error circumſtantiarum non impedit voti valorem, niſi redundet in materiam promiſſam.*
5. *Si error adſit circa finem voti, voti valorem impedit; ſecus ſi adſit circa occaſionem, ſeu cauſam impulſiuam.*
6. *Qualiter cognoſces quando error eſt occaſio, quando finis voti.*
7. *Quid in caſu dubio.*
8. *Explicatur textus in cap. Magno. de voto.*

1. Multiplex error, vel ignorantia eſſe poteſt. Primus & præcipuus verſatur circa voti eſſentiam, vt ſi ignores votum obligare; vel credis non obligare ſemper, ſed quouſque violetur. Secundus verſatur circa materiam eius. Tertius circa aliquas conditiones & circunſtantias. Quartus circa cauſam motiuam, vel impulſiuam voti, quibus explicaris conſtabit; quæ mutatio veram obligationem voti ceſſare faciat.

2. Si de prima ignorantia, ſeu errore loquamur qua credis votum non obligare, vel non obligare ſemper: procul dubio hæc ignorantia valorẽ voti impedit, quia ea poſita nõ vis obligari: obligationem enim velle non potes, niſi prænoſcas. Quia nihil eſt volitum, quin præcognitum. Cum igitur nunquam cognoueris natiuam voti obligationem & eſſentiam, nequaquam illam voluntariè amplecti potuiſti; ſic docuit *Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 2. n. 11. fine Sanch. lib. 4. de voto cap. 1. n. 16. Suar. tom. 2. de Religione lib. 1. cap. 11. n. 6.* Excipe tamen niſi ignorans obligationis voti velles votum mittere prout in ſe eſt & ſecundum quod alij emittunt. Nam per hanc voluntatem ignorantiam depellis voti obligatione amplecteris. *ſic Sanch. & Suar. ſupra.* Et credendum eſt, te eo modo votum emittere, quoties tibi non conſtante voti emiſſionem, errorem illum habuiſſes. Quia ſemper præſumi debes velle actum facere qualiter ipſe petit. Quod ſi certus es te errâſſe circa voti ſeu iuramenti obligationem; dubitas autem, an ab illo

errore

Digitized by Google

errore ceſſaueris per admonitionem ante vel poſt voti emiſſionem, non teneris voto. Quia iam tibi conſtat de ratione excuſante ab obligatione, & conſequenter votum non poſſidet. Neque præſumendum eſt, errorem pulſum eſſe niſi probetur. Sic *Sanch. lib. 4. de voto cap. 22. num. 22.*

Hinc infertur ſi Religioſus profiteretur credens profeſſionem non obligare in perpetuum, ſed pro voluntate ipſius reſcindi poſſe; nullam eſſe talem profeſſionem. Quia voluntariè non vult profiteri; cum non velit profeſſionis eſſentiam. Sic docuit *Suarez tom. 3. de Religione lib. 6. cap. 5. num. 5.* Nunquam tamen talis error præſumendus eſt.

3. Idem quod dictum eſt de ignorantia, ſeu errore obligationis voti, dicendum eſt de ignorantia materiæ, ſeu obiecti voti; impedire inquam voti obligationem. Quia impedit quod obiectum voti ſit cognitum, & conſequenter quod ſit volitum. Sic *omnes Doctores*.

Variis exemplis concluſionem declaro; ſi voueas ire Hieroſolymam credens abſque nauigatione ire poſſe, non teneris voto. Quia erras in obiecto voti. Non enim voues viam, quæ neceſſaria eſt, vt Hieroſolymam peruenias; ſed aliam tuo errore confictam. Idem eſt, ſi exiſtimares Hieroſolymam prope eſſe; cum tamen longè diſtet. Quia longam viam voto amplexus non es. Sic *Suar. lib. 1. de voto cap. 11. num. 9. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 2. num. 11. Sanch. lib. 4. Decal. cap. 3. num. 11. Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 2. punct. 3. §. 2. num. 3.* Deinde ſi voueas religionem Cartuſianorum, vel Minimorum, credens ibi liberè veſci carnibus; nequaquam obligatus maneres, etiam ad ſumendam aliam religionem, in qua licitum eſt veſci carnibus. Quia tuum votum non fuit de religione abſolutè, ſed de tali religione Cartuſianorum, vel Minimorum, in qua hæc licentia veſcendi carnibus adeſſet. Cum tamen nulla ſit talis religio, ceſſat votum ex defectu materiæ promiſſæ. Sic *Suar. tom. 2. de Religione lib. 1. de voto cap. 11. num. 12.*

4. Verum ſi de errore, ſeu ignorantia circunſtantiarum loquamur; non impedit voti valorem, niſi talis ignorantia in obiectum voti redundet. Sic docuit aliis relatis *Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 2. num. 10. & 13. Suar. tom. 2. de Religione lib. 1. de voto cap. 11. à num. 9. & ſequentibus. Supponit Sanch. lib. 4. Decalog. cap. 3. num. 8. & ſequentibus. Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 2. punct. 3. §. 2. num. 4.* Ratio eſt manifeſta; quia ignorantia ſolum cauſat inuoluntarium obiectum ignoratum. Si igitur obiectum voti ignoratum non eſt, ſed ſolum ſunt ignorata extrinſeca illius; nequaquam votum inuoluntarium erit, ſed voluntarium. Quod procedit, tametſi circunſtantiæ eſſent tales, vt nequaquam votum emitteres, ſi illas cognoſceres. Quia illa habitualis diſpoſitio non te impedit, quominus obiectum voti abſolutè amplectaris, vt manifeſtum eſt in eo, qui inimico pauperi eleemoſynam tribuit, non dandam ſi cognoſceret, inimicum eſſe. Et ratio eſt: Quia voluntas conditionalis non poſita conditione nihil poſſit ineſſe. Sed talis eſt ſupradictus affectus *nollem dare eleemoſynam huic pauperi, ſi ſcirē eſſe inimicum.* Dum enim non cognoſcis eſſe inimicum, abſolutam voluntatem non habes, non dandi eleemoſynam: Potius namque habes, voluntatem illi donandi. Secus verò eſſet, ſi diceres: nolo dare ſi de facto ſit inimicus. Quia cum eo tempore conditio vera ſit, voluntas donandi omnino ceſſat. Sic *Caietanus 2. 2 qu. 88. art. 3. circa finem verſ. ad hoc dicitur. Sotus lib. 7. de iuſtitia q. 2. art. 1. ad 3. Molina tom. 2. diſp. 172. verſ. quartum valde. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 2. num. 10. & 11. circa finem. Sanch. lib. 4. ſumm. cap. 2. num. 6. & 10. Valent. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 6. punct. 4. in fine Suarez tom. 2. de Religione lib. 1. de voto cap. 12. præcipuè numero 9. & 10.*

Dixi notanter niſi circumſtantia ignorata redundet in voti obiectum; quia ſæpe circunſtantiæ ſunt ita graues, vt erat illa de abſtinentia à carnibus, vt merito cenſeri poſſint immutare obiectum. Quando autem id contingat, prudentis arbitrio relinquitur, ponderata obiecti qualitate. Neque certa regula id definiri poteſt vt bene notauit *Suarez tom. 2. de Religione lib. cap. 1. num. 13.*

Neque obſtat promiſſiones alioſúe humanos contractus, quibus dolus cauſam dedit, etiamſi dolus commiſſus non ſit in ſubſtantialibus, eſſe irritos, ſeu in irritum reuocari; ſicut tractatu præcedenti *diſp. 2. punct. 5.* diximus, vt inde inferas vota ſupradicto errore commiſſa inualida eſſe, aut arbitrio promittentis poſſe irrita reddi. Quia irritatio in contractibus ob ſupradictum errorem ex iure poſitiuo prouenit: At in votis nullum eſt poſitiuum, quod illa irrita reddat. Sic *Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 2. num. 13.*

5. Denique ſi error adſit circa finem voti, valorem eius impedit. Secus ſi error adſit circa occaſionem, & cauſam impellentem ad vouendum. Sic ex communi ſententia tradit *Suarez tom. 2. de Religione lib. 1. de voto cap. 11. num. 14. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 2. num. 11. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 2. num. 45. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 3. num. 13.* Ratio prioris partis eſt: Nam finis voti eſt formaliſſimum voti obiectum. Ergo ſi in illo error adſit, obiectum voti voluntarium eſſe non poteſt; ac proinde votum non tenebit. Explico concluſionem. Triplex finis in voto conſiderari poteſt. Primus eſt communis omnibus votis, qui eſt diuinus cultus, & honor, qui ſi deficiat nequaquam votum ſubſiſtere poterit; quia non remanebit materia voti capax. Secundus eſt ſpecialis & intrinſecus materiæ per votum promiſſæ qui ſi deficiat, mutatur obiectum promiſſum, & conſequenter ceſſat promiſſio. Exemplo declaro, finis intrinſecus eleemoſynæ eſt alienæ miſeriæ ſubleuatio, qua ſubleuatione ceſſante eleemoſyna eſſe non poteſt. Si igitur voueres dare Petro eleemoſynam, credens illa indigere, cum tamen verè non indigeat, quia diues eſt; voti obligatio ceſſat. Quia ceſſat voti obiectum, quod fuit eleemoſyna. Tertius finis eſt extrinſecus aliàs; ſed quia prætenditur per tale votum obtineri, ad illius voti obiectum formaliter pertinet. Explico, credebas beneficium vacare, & gratia illud obtinendi eleemoſynam promiſiſti; cum tamen beneficium non fuerit vacans; promiſſio non tenet. Idem eſt, ſi peregrinationem promiſiſti ob inuiſendum amicum, quem ibi adeſſe credebas; cum tamen non adfuerit. Idem ſi votum feceris ob recuperandam filio ſalutem, quem credebas infirmari; cum tamen non fuerit eo tempore infirmus, vel iam fuerit mortuus; votum non tenet. Et ratio eſt manifeſta. Nam illa eleemoſyna ſeu peregrinatio non abſolutè promittitur, ſed promittitur tanquam medium ad impetrandum beneficium, videndum amicum, recuperandam filio ſanitatem; quæ cum ſint impoſſibilia promiſſio non tenet.

Sed

Sed quid ſi non ſolum ob ſupradictos fines, ſed etiam ob alios verè exiſtentes votum emitteres? Diſtinguendnm eſt; ſi expreſſam voluntarem haberes, te obligandi ad votum ob quemliber finem, qui adeſſer, clarum eſt, te eſſe obligatum, ſi aliquis ex finibus appoſitis verè exiſtit. At ſi hanc expreſſam voluntatem non babes, & vterque finis eſt verè finis voti; eo qnòd per votum obtinere illnm intendas; quolibet deficiente obligatio voti impeditur. Quia alias eſſet obligario ad impoſſibile, *Sanchez lib. 4. cap. 2. num.* 40.

Secunda pars concluſionis ſcilicet errorem commiſſum circa occaſionem, & canſam impellentem ad votum, votum non irritare, facilè probatur. Nam hniuſmodi error non occultat voti obiectum, & ſubſtantiam. Ergo non poteſt illud inuoluntarium reddere. Ergo nec nullum. Deinde bniuſmodi error ſupponir voluntatem vouenris determinatam ad eliciendom votum ob alinm finem. Etgo ſolum mouere poteſt voluntatem, vt facilius & libentius votom emittatur. Ergo non eſt cauſa voti. Siquidem eo deficiente adhuc votum fierer; tametſi non ea facilitate & alacritate.

6. Quod ſi inquiras, quomodo cognoſces, quæ ſint occaſiones voti, quæ finis illius? Reſpondeo illa eſſe finem voti, quæ per votum obtinere intendis; & illa eſſe occaſionem, quæ tempore voti exiſtunt, vel præſumis exiſtere, & te ad vouendum excitant, vt in exemplo de eleemoſyna facienda religioſo pauperi ob eius miſeriam ſubleuandam conſtat. Subleuare namque illius miſeriam, eſt finis obtinendus per votum; at ptobitas non obtinetur per votum, ſed iam exiſtens te excitat ad vouendum; ac proinde voti occaſio eſt, non finis. At quia ſæpe aliqua per votum obtineri intenduntur; quibns tamen deficientibus votum perſiſtit; difficillimom eſt, explicare eo caſo, quomodo ea à fine voti & illius obiecto excludantur? Qua in re mihi non occurrit alia fitmior regula ea quam ſupra poſuimus. Süptadicta inquam excludi debere ex voluntate formali & expreſſa, qua illis non obſtantibns voluntatem te obligandi habes. Nam ſi hac voluntate cares, pereipere non poſſnm; quomodo ea, quæ per votum obtinere intenduntur, non ſint finis illius, & obiectum; & conſeqnenter votum medium ad illorum impeerationem, quæ ſi impoſſibilis ſit, votum non reddatur nullnm.

7. In caſu autem dubio: an aliqua babeant rationem finis, an verò ſint occaſio voti emittendi, ſpectandum eſt, an illis deficientibus verus finis voti perſiſtat. Nam ſi boc ita eſt credo potius reputanda eſſe occaſionem voti, quam finem. Quia hæc præſumptio fauet valori actus, & pro illo in foro externo iudicaretur; dum vonens non probaue rit ea, quæ deficiunt, canſas eſſe finales, non impulſiuas. At ſi illis deficientibus non relinquitur finis voti, elarè conſtat, ea finem eſſe, & non tantnm occaſionem. Siqnidem abſque fine votnm eſſe non poteſt. Sic *Silueſter verbo votum 2. q. 8. Açor 1. p. inſtitut. moral. lib. 11. cap. 15. qu. 13. Sanchez lib. 4. de voto cap. 2. num. 52. Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 2. de voto punct. 3. in fine*.

8. Iuxta hanc doctrinam explicatur *textus in cap. magna de voto*, vbi Epiſcopus Trecenſis votum Hietoſolymitanæ peregrinationis fecerar animo, & voluntate obtinendi libertatem ſuæ Eccleſiæ ope & auxilio Comitis Campaniæ; qui finis omnino defuit morte illius comitis tempore voti; & dicendum eſt votum ſubſiſtere non potuiſſe. Quia non apparet Epiſcopum expreſſam voluntatem habuiſſe ob deuotionem ſanctorum locotum peregrinationem ſuſcipiendi independenter ab impetratione auxilij comitis campaniæ; ſed potius huic fuit finis principalis peregrinationis promiſſæ. Quo ceſſante facilius potuir (inquit Pontifex) ceſſare, & effectus. Neque obſtat illud votum commutari quia commotarat ob dubium, quod poterat eſſe, ſi fortè independenter ab auxilio comitis votum emiſiſſet, & ad maiorem ſecuritatem Epiſcopi, ſed non ob neceſſitatem. *Sanch. lib. 4. de voto cap. 2. num.* 43. Econtra procedit *textus in cap. ex parte el ſegundo de conuerſione coniugatorum*. Vbi mulier quæ matrimonium ratum contraxerat. credens falſo eius ſponſum leproſum eſſe, vt illius habirationem fugeret, velum viduitatis ſuſcepit, in quo ſi votnm religionis emittat, perſeuerate cogitur. Quia ille error non eſt in cauſa finali obtinenda per votum, ſed in cauſa excitante & monente ad vouendum quod ſatis indicat Pontifex, cum dicit, licere mulieri ad teligionem tranſire; quamuis falſa ſit cauſa, per quam ad ſuſceptionem veli prædicta mulier eſt inducta: cum ſine qualibet rali cauſa idipſum religionis obtentu facere potuiſſet. *Suarez tomo 2. de Religione lib. 2, de voto capite 11. fine*.

Pvnctvm VII.

An votum ſoli Deo faciendum ſit.

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Reſoluitur quæſtio.*

1. Videtur non ſoli Deo, ſed etiam ſanctis vota fieri. Quia fiunr profeſſiones in eorum cultnm, & honorem cedentes. Quod confirmat aliquarum Religionum vſus, vouendo caſtitatem, panpertatem, & obedientiám non ſolum Deo, ſed etiam Beatæ Mariæ aliiſque ſanctis.

2. In hac te ſolum de nomine eſſe poteſt quæſtio, ſed non de re, vt bene aduertit. *Valentia 2. 2. diſp. 6. queſt. 6. punct. 3. verſ. tertium dubium eſt.* Nam ſi votum ſumas pro cultu recognoſcente diuinum numen, à quo tanquam ab authore omnium bonorum aliquid impetrare intendis, vel pto impetratis gratias referre, clarum eſt hoc modo ſoli Deo vota fieri. Quia ſolus Deus eſt, qui bac ratione coli poteſt. Quod ſi tunc ſancti inuocantut in illa promiſſione, & voto; inuocantur vt teſtes promiſſionis factæ, vel vt mediatores ad deferendum votum, vel vr interceiſores ad impetrandum à Deo, quæ per votum deſiderantur. Verum ſi non hac ratione votum ſen promiſſio ſumatur, ſed quatenus cedit in cultum, & honorem ſanctorum, vt illos in neceſſitatibus mediarores habeas, vel vt illis pro beneficiis acceptis te gratum oſtendas, ſanctis fieri poteſt; ſicut enim ſancti ſpectata propria excellentia gratiæ & gloriæ, quam habent orari & adorari poſſunt, cur non etiam coli promiſſione de bono opere ipſis facto? Sed quia huiuſmodi promiſſio ſanctis facta confirmatur freqnenrer promiſſione facta Deo: Vonemus enim Deo facturi, quidquid ſanctis promittimus; ea de cauſa omne votum factum ſanctis

Digitized by Google

ctis Deo fieri dicitur. Sic *D. Thom. 2.2.q.88.art.5. ad tertium quem teſtatur Sanchez lib.4. ſummæ cap. 1. num.41. ab omnibus eſſe receptum Açor lib.11.inſtitut. moral. cap. 22.qu.13. Suarez latiſſimè tom. 2. de Relig.lib.1. de voto cap. 16. Annot. 5. Bonacina tom. 2. diſp.4.qu.2. de voto punct.1. num.17. optimè Valent. 2. 2. diſp.6. qu. 6.punct. 3. in ſecunda aſſertione verſ. tertium dubium.*

Quando verò Prælato locum Dei tenenti obedientiam promittis; votum Prælato non fit, etiam illo modo, quo fieri poteſt ſanctis ſpectata eorum excellentia. Quia non io Prælati cultum & honorem promittit; ſed Deo promittis obedientiam tuo Prælato ſeruandam. Sic *Sayro in Claui Regia lib.6.cap.1.num.11. Bonacina dicto punct.1. num.17.* Si autem alicui homini in eius vtilitatem aliquid promittas abſque relaxatione ad Deum; vt ſi dicas, promitto tibi me non luſurum; promiſſio humana & ciuilis eſt, non votum. Sic *Nauarrus ſummæ lat. capite 12. numero 25. Sanchez lib.4. ſummæ cap. 1. num. 42.*

Pvnctvm VIII.

Quæ materia Deo & Sanctis offerri per votum poſſit?

Vltima particula quæ in definitinne voti appoſitur eſt, vt ſit de meliori bono. Quapropter examinandum eſt: an votum neceſſario ſit de bono, & de bono poſſibili, Secundò: an debeat eſſe de bono pertinente ad conſilia, vel poſſit eſſe de bono pertinente ad præcepta. Tertio: qualiter debeat eſſe de bono meliori.

§. I.

Qualiter votum debeat eſſe de bono poſſibili?

1. *Impoſsibilia promitti Deo non poſſunt.*
2. *An votum non peccandi ſit impoſsibile.*
3. *Pro reſolutione apponitur diſtinctio.*
4. *Votum non peccandi mortaliter, validũ eſt.*
5. *Votum non peccandi nec mortaliter, nec venialiter inualidum eſt.*
6. *An ſaltem obliget ad mortalia vitanda? Affirmat Suarez.*
7. *Negat Sanchez.*
8. *Quid ſentiendum ſit.*
9. *Fit ſatis oppoſita rationi.*
10. *Deciditur quæſtio: An votum rei partim poſsibilis, partim impoſsibilis obliget.*
11. *Votum de vitando aliquo genere peccatorum venialium obligat, ſed non eſt conſulendum.*
12. *Votum vitandi omnia venialia quantum in te eſt, aliqui cenſent valere, verius eſt oppoſitum.*
13. *Votum fatendi omnia venialia valet.*
14. *Promittere Deo rem impoſsibilem, per ſe ſolum eſt veniale.*

1. Regula eſt ab omnibus recepta. Impoſſibilia Deo promitti non poſſe. Quia ad illa facienda non poteſt ſuſcipi obligatio *Regula, nemo poteſt de regulis iuris in 6. & leg. impoſſibilium ff. eodem titul.* Quod non ſolum verum habet in abſolutè impoſſibilibus; ſed de iis, quæ comparatione promittentis impoſſibilia ſunt. Nam eo ipſo non poterit promittens ad illa ſe obligare. Hinc conſtat; qualiter alienum factum promittatur; promittãtur namque non abſolutè, ſed vt promittenti ſubiicitur. At nulla alia ratione ſubiicitur, niſi appoſitione curæ, & diligentiæ vt efficiatur. Ergo promittens factum alienum cenſendus eſt promittere ſuam diligentiam, & curam ſerio apponere, vt tale factum fiat, vt latius diximus ſuperiori tractatu de Iuramento. Et tradit in præſenti *Suar. tom.2. de Religione lib. 2. de voto cap. 1. in fine num. 7. Sanch. lib. 4. de voto cap. 5. num. 9.*

2. Sed eſt dubium; an ſub hac materia impoſſibili comprehendatur votum nunquam peccandi? Videtur namque comprehendi. Quia ſpectata humanæ naturæ fragilitate, & ordinariis Dei auxiliis nullus eſt, qui poſſit omne peccatum vitare. Ergo illud votum eſt de re impoſſibili. Econtra verò videtur tale votum de re poſſibili eſſe, Quia eſt de vitando peccato, quod ſi vitari non poſſit, peccatum non eſſet.

3. Pro reſolutione aduerte multipliciter hoc votum non peccandi fieri poſſe. Primò; ſi votum fiat non peccandi mortaliter. Secundò; ſi fiat, non peccandi mortaliter, nec venialiter. Tertiò; ſi votum fiat, non peccandi abſolutè. Quartò; ſi fiat, non peccandi venialiter in hac materia determinata, vel in hoc genere peccatorum?

4. Si votum fiat, non peccandi mortaliter; validum eſt, vt pote de re poſſibili non viribus naturæ, ſed gratiæ, quæ omnibus ea vti volentibus, diuinámque miſericordiam implorantibus parata eſt. Quæ ratio probat, hoc votum validum eſſe; tametſi fiat ab homine fragili, & peccatis dedito, & periculum tranſgreſſionis habente. Nam hoc periculum cum non proueniat ex voto, ſed ex praua diſpoſitione vouentis, quam diuina gratia ſuperare vouens poteſt, & tenetur; voti obligationem non impedit. Sic *Nauarr. ſum. cap. 12. numero 65. Sotus lib.7. de iuſtitia quæſtion. 1. art. 3. Leſſius cap.40. dub.7 num. 31. Sanchez lib, 4. cap. 5. num.16. Suar. tom. 2. de Religione lib.2. de voto cap.3. num. 2. Açor lib.11.cap. 13. qu. 4.* Verum etſi tale votum validum ſit; at conſulendum non eſt frequenter ob periculum tranſgreſſionis; rarus enim eſt præcipuè ex his, qui in ſæculo vitam degunt, qui peccato mortali toto vitæ tempore abſtineat. Sic *Nauarrus, Sotus, Suarez, Sanchez locis allegatis.*

5. Si verò votum fiat, non peccandi mortaliter nec venialiter, ſeu nun peccandi; alicui videbitur validum eſſe, etiam, ſecundum votum, quod includit. Quia lex diuina obligat, vitare omnia peccata mortalia, & venialia: aliàs non peccares ſi propoſitum haberes peccandi aliquando venialiter. Sed ad id, ad quod lex diuina obligat, obligare te per votum potes, vt pote ad rem perfectam, & poſſibilem. Ergo potes te obligare, non ſolum ad vitanda peccata mortalia, ſed etiam venialia. Nihilominus tenenda eſt communis ſententia, tale votum quoad collectionem omnium peccatorum inualidum eſſe. Sic docuit *Sotus dicto lib.7. de iuſtitia q.1. art. 3. verſ. vtrum verò votum. Valent. 2. 2. diſp.6. q.6. punct.2. verſ. ſi autem quæras, Sanch. lib.4. ſumma cap.5. num.10. Leſſius lib. 2. cap.*

*cap.*40. *dub.*7.*n.*31. *Suarez lib.* 2. *de voto cap.*3.*n.* 5. Ratio ea eſt; quia etſi vitare omnia peccata mortalia, & venialia ſit tibi (ſpeculatiue loqoendo) phyſice poſſibile; at mortaliter & ſpectato communi terum eutſu, & auxiliis à Deo conceſſis impoſſibile eſt, vt experientia demonſtrat. Sed ad ea ea, quæ ſic ſuot impoſſibilia, lex humana poſitiua obligare non poteſt. Ergo neque votum. Neque obſtat legem diuinam naturalem ad vitanda omnia illa peecsra obligare, vt manifeſtè probat ratio dubitandi; Vt inde inferas, te per votum obligare poſſe. Quia illa obligatio eſt velut proprietas rationalis naturæ; ac proinde non mirum ſi ſolam potentiam phyſicam ſpectet. Quia rationali naturæ, qoa talis eſt, accidentaria eſt moralia impoſſibilitas proueniens ex appetitu rationi oon ſubiecto. At obligatio voti, & cuiuſvis legis poſitiuæ cum ſubſequatur hanc moralem impoſſibilitatem, illam ſpectat; ac proinde cum illa compati non poteſt.

6. Maior dubitatio eſt: an tale votum obliget ad partem, ſaltem ad vitanda peccata mortalia? Affirmat vt magis probabile *Suarez lib.* 2. *de voto cap.*3.*n.*16. Mouetur: quia quo ad illam partem poſſibile eſt tale votum; & cum ſit pars omnino diſtincta, & ſeparabilis ab alia parte non peccandi venialiter; credendum eſt; ex huius cõniunctione aliam non vitiari. Item quia illud votum nunquam peccandi mortaliter, nec venialiter, æquiualet duplici voto, alteri non peccandi mortaliter, alteri non peccandi venialiter. At ſi hæc duo vota ſeparatim fierent, valeret vtique votum non peccandi mortaliter; tametſi votum non peccandi venialiter irritum ſit & nullum. Ergo ſimiliter votum non peccandi, valebit qua parte peccata mortalia reſpicit; tametſi non valeat, qua parte venialia peccata ſpectat, Quia vtile per inutile vitiari oon debet. *Regula iuris* 37. *de regul. iuris in* 6. Præterea interpretatio facienda eſt pro valore actus. *cap. Abbate de verborum ſignificatione leg. quoties ff. de rebus dubiis.* Si autem huic voto obligationem ad vitanda mortalia concedamus; eſto negamus illi obligationem vitandi venialia, votum tenet. Ergo tale votum ſic eſt interpretandum.

7. Contrarium defendit aliis relatis *Sanchez lib.* 4. *de voto cap.* 5. *num.* 10. Et moueri poteſt ea ratione. Quia ſic vouens per modum vnius collectionem omnium peccatorum vitare intendit. Ergo conſtituta impoſſibilitate aliquot peccata vitandi, votum non videtur ex vlla parte tenere. Quia comparatione vouentis non habet partes, cum omnes per modum vnius Deo offerantur. Et confirmo; ſi illud votum qua parte reſpicit vitationem peccatorum mortalium ſubſiſtere debet. Quia hæc vitatio & poſſibilis eſt, & ſeparari poteſt à vitatione venialium. Cum autem in ipſis peccatis venialibus plura ſint, quæ vitari poſſunt & ab aliis ſint ſeparabilia; efficitur ſane votum quoad illa tenere. Hoc autem eſſe non poteſt. Tum quia non eſt maior ratio de illis peccatis quam de aliis; cum quodlibet in particulari ſumptum vitabile ſit. Tum denique quia omnia illa per modum vnius offeruntur vitari.

8. Cæterum in hac re dicendum eſt ſi expreſſam voluntatem habuiſti, non te obligandi vitare mortalia niſi ſimul obligatus maneres omnia venialia vitare, votum non tenet. Quia non purgatur conditio, ſub qua obligationem intendebas ſuſcipere. Sed rarò quis hanc voluntatem habet potiùs enim intendit, ſe obligare quantum obligari poteſt. Qui enim amore virtutis & reuerentiæ Deo debitæ promittit, non peccaturum, offert Deō vitare omnes, & ſingulas eius offenſas, & peccata quæ per ſe, & ex natura rei ab aliis ſeparantur, cenſendus eſt offerre vitare. Ergo vouens non peccaturum cenſendus eſt obligatus ad non peccandum mortaliter; quia & peccatum mortale à veniali ſeparatur, & obligatio vitandi mortalia ab obligatione vitandi venialia frequenter ſeiungitur.

9. Neque fundamentum adductum pro ſententia Sanch. obſtat huic doctrinæ. Illud namque verum eſt; quoties vouens expreſſam intentionem habuerit non ſe obligandi ad partem, quin ad totum obligetur. Quod non eſt credendum: Quia eſt alienum ab vſu & ſtylo, quo ſolent homines ſimilia vota emittere. Confirmatio verò magis vrget, cuius ſequelam *Suarez l. de voto c.* 3. *fine.* concedit, & ad impugnationem reſpondet; eſto in peccatis venialibus non ſit maior ratio horum quam illorum vt ex vi voti vitandi venialia, teneatur vouens hæc potiùs, quam illa vitare. Quia tamen prudentis arbitrio hæc determinatio fieri poteſt, obligat votum pro illa parte quæ fuerit determinata. Quod exemplo illius, qui vouet totam quadrageſimam ieiunare, confirmat; cum tamen ſolam partem poſſit. Qui certè ad partē tenetur & cum non ſit maior ratio vnius, quam alterius; ad illam partem tenetur, quam prudens arbitrium determinauerit. At mihi veriùs apparet, ſequelam negandam eſſe. Eſt enim longè diuerſa ratio in peccatis mortalibus, ac in venialibus. Nam peccata mortalia collectiuè, & diuiſiuè vitari poſſunt, & obligatio vitandi illa, ſeparabilis eſt, & de facto ſeparatur frequenter ab obligatione, vitandi venialia; neque in vna obligatione eſt eadem ratio, ac in alia. Secus verò contingit in obligatione vitandi venialia, quæ cum ſuſcipi non poſſit comparatione omnium, & ex voti nulla determinentur, obligatio non ſubſiſtit. Neque præſtat; quod prudens arbitrium poſſit illa determinare, vt in exemplo ieiunij quadrageſimalis dictum eſt, ſi ex vi voti, & natura illius determinata non ſunt. Nam ieiunium quadrageſimale ex ſe & natura ſua poſſibile eſt, & ex vi voti totius quadrageſimæ ieiunium determinatur; ac proinde votum illius validum eſt ex ſe: Quod autem in hoc indiuiduo totum poſſibile non ſit, ſed ſolum pars; id eſt per accidens; eaque de cauſa non impedit voti valorem abſolutè, ſed ſolum facit, vt ex prudentis arbitrio determinatio, quam votum habet ex ſe, temperetur. Econtrà eſt in voto nunquam peccandi venialiter; quod ex ſe & natura ſua neque ad omnia peccata venialia, neque ad aliqua determinatum eſt.

10. Hinc decidenda eſt illa grauis difficultas; an votum de re partim poſſibili, & partim impoſſibili valeat quoad partem poſſibilem? Et dicendum eſt; non valere, ſi vouens expreſſam voluntatem habuit, non ſe obligandi ad partem poſſibilem, quin ad totum maneret obligatus. Quia votum eſt lex quam ſibi vouens imponit, & vltra illius intentionem extendenda non eſt. Sic *Leſſius libro* 2. *capite* 40. *dubio* 7. *numero* 31. *Suarez libro* 2. *de voto cap.* 2. *à num.* 7. & 12. Verum ſi de hac expreſſa voluntate non conſtat; ſpectanda eſt materia promiſſa, quæ ſi partes habeat ſeparabiles

rabiles, & obligationes partis, poſſibilis ab alia comparte impoſſibili non pendeat ſpectato communi ſtylo, & vſu vouendi, votum quoad illam partem poſſibilem tenet; eſto nullum ſit quoad partem impoſſibilem. Secùs verò ſi partes inter ſe copulentur. Sic *Suarez & Leſſius ſupra.* Ratio eſt: quia quiſque præſumi debet vouere intentione accommodata obiecto. Exempla voti habentis partes ſeparabiles ſunt; ſi mulier quæ viuente marito & abſque eius conſenſu vouit caſtitatem. Nam obligata manet, ad non petendum; tametſi ad non reddendum obligari non potuerit, vt colligitur. *Ex cap. quidam & c. placet de conuerſatione coniugat.* Item vouens tota quadrageſima ieiunare; cum tamen ſolam partem poſſit; obligatur ad partem. Et vouens graues pœnitentias, & afflictiones carnis ſubire, obligatur ad ea, quæ prudentis arbitrio commode præſtare poſſit. Item ſi vouens mille aureos, te in eleemoſynam daturum, nec poſſis niſi centum; teneris ad centum. Quia centum promiſiſti; impoſſibilitas namque vnius partis non impedit obligationem partis poſſibilis per ſe diſtinctæ & ſeparabilis. Idem eſt, ſi modus, ſub quo obiectum voti eſt promiſſum, impoſſibilis eſſet; ob illius namque impoſſibilitatem valor voti non impeditur. Quia impoſſibilitas acceſſorij non cedit in principale. Qua de cauſa ſi vouens ire Romam genibus flexis, nudo capite, cilicio indutus vel alia conditione impoſſibili obligatus eſſes Romam ire reiecta illa conditione impoſſibili. Et promittens ieiunare pane & aqua, ſi non potes in pane & aqua debet ſeruare formam Eccleſiaſtici ieiunij. Sed hoc intelligendum eſt, vt bene aduertit. *Suar. dicto lib. 2. de voto cap. 2. num.* 11. Caſu quo modus ille impoſſibilis potiùs grauaret, quam leuaret difficultatem obiecti principalis promiſſi. Nam eo caſu tota difficultas, quæ in obiecto promiſſo amatur, & inſuper amatur difficultas modi, qui vt poſſibilis apprehenditur. At ſi modus, ſub quo obiectum promittitur, difficultatem illius notabiliter minuit, ſi modus impoſſibilis eſt, ceſſat obiecti promiſſi obligatio. Quia eſto obiectum ſeparabile ſit ab illo modo; at non eſt cenſendum ex intentione vouentis ſeparari. Quia non eſt cenſendus, ad obiectum ita difficile ſe velle obligare. Exemplo peregrinationis Romanæ Suarez manifeſtat. Qui enim promitteret ire Romam equitando; credens poſſibilitatem habere eundi tali modo; ſi poſtea contingat, illum modum eſſe impoſſibilem, ceſſat obligatio peregrinationis. Nam peregrinatio pedeſtris, notabiliter difficilior eſt equeſtri peregrinatione. Non igitur eſt cenſendus illam vouere. Exemplum voti habentis partes inſeparabiles eſt, ſi voueas monaſterium ædificare, & paupertate ſuperueniente non poſſis niſi partem; non teneris ad partem. Quia per modum vnius cenſendus es, ædificationem monaſterij promiſiſſe. *Suar. lib. 2. de voto cap. 2. num. 5. Sanch. lib. 4. cap. 10. n. 7. Paulus Layman lib. 4. tract. 4. cap. 2. num. 3.* Et generaliter quoties votum quoad partem principalem promiſſam implere nequis; non obligaris ad acceſſorium. Quia principali corruente acceſſorium ceſſat. Hac ratione (inquit Paulus Layman.) Si vouiſti ieiunare in vigilia Natiuitatis Virginis, & non potes; non teneris à carnibus abſtinere. Quia abſtinentiam à carnibus non vouiſti per ſe, ſed quatenus conſtituit Eccleſiaſticum ieiunium, à quo cum excuſeris, cenſeris à carnium abſtinentia excuſatus. Item ſi à carnibus abſtinere non poſſis, non teneris abſtinere à repetita comeſtione. Præterea ſi ob lucrandum iubilæum vouiſti confeſſionem, non teneris confiteri, ſi lucrari iubilæum non poſſis. Deinde ſi vouiſti peregrinationem cilicio indutus, non teneris induere cilicium, ſi peregrinari non potes. Quia hæc omnia ſunt acceſſoria.

11. Denique votum eſſe poteſt, de vitando aliquo genere peccatorum venialium. Et quidem regulariter hoc votum validum eſſe; ſed nequaquam ob periculum conſulendum communis eſt ſententia, vt aliis relatis docent *Açor lib. 11. cap. 13. q. 4. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 7. num. 31. Suar. lib. 2. de voto cap. 3. num. 4. Sanchez lib. 4. cap. 5. num. 18.* Ratio eſt clara; Quia ſpectato communi ordine gratiæ poteſt quis vnum vel alterum genus peccatorum venialium vitare, præcipuè ſi ſint peccata ex plena aduertentia & deliberatione. Notanter dixi regulariter. Quia ſunt aliqua genera peccatorum venialium, quæ longo tempore vitari vix eſt moraliter poſſibile, qualia (inquit Sanchez ſupra) ſunt, quæ committuntur in cogitationibus luxuriæ, infidelitatis, iudicij temerarij, vel in cibo & potu ſumendis, & verbis otioſis; attenta enim humana fragilitate vix hæc vitari poſſunt; præueniunt namque plenam aduertentiam, & deliberationem; eaque de cauſa ſi per ſe ſumantur materia voti eſſe non poſſunt; bene tamen in conſequentiam & quatenus in materia abſolutè promiſſa comprehenduntur. Conſentit *Suarez d. lib. 2. de voto cap. 3. num. 11. & 12.*

12. Sed quid dicendum de voto, quo promitteres quantum in te eſt, omnia peccata venialia vitare? affirmat *Sanchez lib. 4. de voto cap. 5. num. 13. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 7. n. 31. in princ.* Validum eſſe; quia talis promiſſio habet obiectum poſſibile, conuenitque cum propoſito vitandi omnia peccata venialia, quantum cum diuina gratia, & humana fragilitate id fieri poſſit, quod propoſitum paſſim habent viri timorati; obligatque ſpecialem curam, & diligentiam adhibere. Cæterum veriùs credo tale votum nullum eſſe. Quia eſt de obiecto humana ratione incognoſcibili. Quis enim cognoſcet quando debitam diligentiam adhibet præcipuè in peccatis, quæ ex ſurreptione contingunt, quæque præueniunt plenam aduertentiam & conſiderationem? At votum, cum obligationem inducat, debet eſſe de re certa & determinata, & vouenti cognoſcibili. Secùs verò eſt in propoſito, quod, quia obligatorium non eſt, eam diſtinctionem non poſtulat.

13. Econtra eſt votum fatendi omnia venialia. Quod quidem validum eſt. Quia eſt de materia poſſibili & determinata. Non enim intelligitur factum de fatendis omnibus venialibus abſolutè, ſed de fatendis iis, quæ facta mediocri diligentia memoriæ occurrerint. Quod poſſibile eſt, cognitu facile. Sicuti præceptum Eccleſiaſticum de fatendis mortalibus non obligat fateri omnia; ſed ea, quæ facta diligentia competenti, memoriæ occurrerint, alias eſſet præceptum impoſſibile. *Sic Sotus 4. diſtinct. 18. qu. 1. art. 3. ante quintam concluſionem Açor. 1. p. lib. 11. c. 13. q. 4. in fine. Sanch. lib. 4. cap. 5. num.* 20. Si verò poſt factam confeſſionem aliqua oblita memoriæ occurrerint, in ſequentem confeſſionem reſeruanda ſunt, neque obligatus es ea fateri ſtatim; eſto ſeram Euchariſtiam ſis ſuſcepturus. Quia illius ſuſceptionem

non

non impediunt, & votum intelligitur factum de farendis venialibus quæ tempore confeſſionis memoriæ occurterint. Sic *Sanchez loco allegato.*

14. Inquites; quale peccarum ſit promittere Deo tem impoſſibilem? Reſpondeo; per ſe ſolum culpam venialem eſſe, quæ in eo conſiſtit, vt promiſſionem ſimules, ſi impoſſibilitatem rei promiſſæ cognoſcas. Non enim ex animo promittero potes, quod eſſe impoſſihile cognoſcis. Si tamen rei promiſſæ impoſſihilitatem ignoras culpabiliter, & ex illa ignotantia promittas impoſſibile, adhuc non videtur talis promiſſio bona intentione facta culpam venialem excedere. Quia nec cedit in grauem Dei offenſam, neque in proximorum damnum aut ſcandalum. Sic expreſsè *Suarez lib. 5. de voto cap. 2. num. 3.*

§. II.

Qualiter votum debeat eſſe de re bona & honeſta.

1. *Certum eſt votum de re bona, & honeſta debere eſſe.*
2. *Non poteſt eſſe de re indifferente dum indifferens eſt.*
4. *Debet adeſſe honeſtas voti tempore, quo votum emittis.*

1. Regula eſt ab omnibus recepta, votum debere eſſe neceſſariò de te bona & honeſta. Quia debet eſſe de re grata Deo, cui votum fit. Alias illam non acceptahit. Deo antem gratum eſſe non poreſt, quod non fuit bonum, & honeſtum. Quia cedere non poteſt in eius cultum & obſequium. Ergo.

Hinc fit nullum actum indifferentem dum in ea indifferentia perſiſtit voti materiam eſſe. Qnia actus indifferens ad minùs honeſtus non eſt, & conſequenter incapax diuini cultus & obſequij. Sic *D. Thomas ab omnibus receptus 2.2. qu. 88. art. 2.* Notanter dixi ſi in ea indifferentia perſiſtit. Nam ſi ob aliquam circunſtantiam eam amittit, & honeſtus redditur, apta voti materia erit. Exemplo tes declaratur. Non ingredi hanc domum, indifferens eſt ex ſe; at ſi talis ingreſſus ſit tibi occaſio peccandi, bonum & boneſtum eſt non ingredi; ac proinde materia voti eſſe tunc poteſt. Item non ludere cum Petro, relicta faculrate ludendi cum aliis, indifferens eſt, & incapax voti; at ſi Petrus tibi ſit occaſio rixandi, vel iurandi, optimè potes te voto obſtringere ad eius conſortium vitandum. Sic *Caietanus 2.2. quæſt. 88. art. 2. dub. 5. & in ſumm. verbo votum cap. 2. fine. Sotus lib. 7. de iuſtitia qu. 1. ad tertiam circa 2. concluſion. Nauarr. ſum. cap. 12. n. 28. & ſequenti. Açor lib. 11. c. 13. q. 5. Valent. 2.2. diſp. 6. qu. 6. punct. 2. difficult. 3. Toletus lib. 4. ſum. cap. 17. num. 14. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 7. à num. 2. & 5. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 4. à num. 5. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 7. num. 40.*

Aduertendum tamen eſt; vt res indifferens fiat honeſta, non ſufficere, vt ad honeſtum finem illam referas, niſi ipſa illi fini conſequendo apta & conueniens iudicetur. Quia tua extrinſeca relatio rem non immutat. Hac enim ratione votum fœminæ non nendi die ſabathi in honorem Virginis relicta facultate aliis operibus ſeruilibus vacandi nullum eſt. Quia non cedit ſpecialiter in cultum Viginis. Qui enim cultus eſt, quod ab hoc opere abſtineas, ſi aliis inſeruias? Excipe tamen niſi te hoc opus potiùs, quam aliud impediret diuinis vacare, & vt ad hunc effectum expeditus eſſes, voueres ab illo opere abſtinentiam. Quia tunc valeret votum abſtinendi ab illo opere ob illum finem. Qnia illi fini bono & honeſto conſequendo apta & conueniens eſt illius operis abſtinentia. *Sanch. d. l. 4. c. 7. n. 6. Laym. l. 4. tract. 4. c. 2. n. 8.* Idem eſt de voto non edendi capita animalium ob cultum & honorem Ioannis Baptiſtæ. Idem de non edendis carnibus igni aſſis ob honorem S. Laurent. Non enim abſtinentia hæc cedit in cultum & honorem horum ſanctorum facultate relicta edendi aliis cibis. Sic *Nauarr. cap. 12. n. 37. Açor dicta qu. 5. Sanch. d. l. 4. c. 7. à num. 6. & ſequent.* Excipe niſi ſpecialiter ad ſupradicta edenda potiùs quam ad alia affectus eſſes, & vt te hac voluptate priuares, votum emitteres. Qnia tunc illa abſtinentia ad virtutem pœnitentiæ pertinet. *Sanch. d. cap. 7. n. 8. fine. Layman. ſupra.* Idem eſt ſi in honotem alicuius ſancti voueas taurorum agitationem, alióſue ſimiles ludos publicos, non tenet votum. Quia ſolum ex tua relatione & non ex ſe videntur ſanctorum honori ij publici ludi conferre. Sic *Sanch. dicto cap. 7. nu. 13. Suar. lib. 2. de voto cap. 4. num. 7.*

Econtra contingit in voto abſtinendi ab hoc opere ſeruili die feſto, vel non fornicandi cum hac fœmina, vel non furandi à Petro. Quia horum abſtinentia cum ſit res præcepta bonum eſt; ac proinde capax obligationis voti; tametſi alias occaſiones æquè efficaces habeas illorum præceptorum transgreſſionis. Quia cuiuſlibet occaſionis peccandi præciſio eſt bonum, & honeſtum, & voti materia *Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 4. num. 9. Sanchez cap. 7. num. 17.*

3. Deinde aduerto, honeſtatem in obiecto promiſſo debere adeſſe tempore, quo votum emittis. Nam ſi illo tempore non eſt, votum non obligat; neque obligabit; eſto ſucceſſu temporis honeſtatem habeat. Sic *Leſſius lib. 2. de iuſtitia c. 40. n. 41. Sanch. lib. 4. cap. 7. n. 19.* Ratio eſt manifeſta: Quia tempore quo votum eſt, debet habere obiectum obligationis capax. Quod eſſe non poteſt ſine honeſtate. Capacitas autem poſtea ſuccedens impertinens eſt; cum eo tempore non emittatur votum; neque à voto antea facto fuerit ſpectata. Sed quid ſi promiſeris nunquam in aliquam domum ingreſſurum ob periculum peccandi cum fœmina, quam ibi adeſſe credebas cum tamen non adſit? Reſpondeo; ſi poſtea ſucceſſu temporis ibi habitat, obligatus eris illuc non ingredi. Quia illud votum à principio validum fuit, & obligatorium quia fuit votum abſtinendi ab illa domo, quoties adfuerit ibi occaſio peccandi. *Sanch. l. 4. c. 7. n. 19.*

§. III.

Qualiter votum de re honeſta ob finem malum vel in differentem validum ſit?

1. *Si finis rei promiſſæ malus ſit, votum non tenet, ſecùs ſi ſit finis ipſius vouentis.*
2. *Idem dicendum de fine indifferente.*
3. *Quid dicendũ de voto eleemoſynæ facien-*

daſi ex bello iniuſto incolumis euadas? Aliqui ſentiunt valere, probabilius eſt oppoſitum.

4. *Non videtur idem dicendum de voto in gratiarum actionem emiſſo pro victoria iniuſtè parta.*

5. *Quid de voto priori voto ſeu præcepto contrario.*

6. *Valet votum ob finem temporalem aſſequendum.*

7. *Vouere ob finem turpem, qui ſolius voti, & non rei promiſſa finis ſit, eſſe veniale contra religionem.*

8. *Si res promiſſa turpis mortaliter ſit, vel ob finem mortaliter turpem promittatur mortale eſt.*

9. *Si res promiſſa turpis venialiter ſit, vel ob finem venialiter turpem promittatur mortale eſt ſecùndum veriorem ſententiam.*

10. *Secùs eſt dicendum de promisſione rei indifferentis.*

1. DVplex finis in voto ſpectari poteſt: alius, qui ſit rei promiſſæ per votum, id eſt qui executione rei promiſſæ obtineri intenditur; alius, qui eſt finis ipſius vouentis, quique ad vouendum excitat, & actu vouendi obtineri procuratur. Si finis rei promiſſæ per votum malus ſit, votum inualidum eſt. Secùs ſi ſit finis ipſius vouentis. Sic *Caietanus 2.2.q.88.art.2.dub.4.& 5.& in ſumma verbo votum c.2.in fin. Nauarr. ſum.c.12.n.30.& ſequent. Sotus lib.7.de iuſtitia q.1.art.3. dub.1. circa quintam concluſionem. Suar.tom.2. de Religione lib. 2. de voto c.4.n.3.& 4. Sanch.lib.4.ſum.c.6.n.13. Leſſius lib.2. c.40.dub.7.n.15. Açor 2.p.lib.11.c.15.q.3. Valent.2.2. diſp.6.punct.2.difficult.2. Toletus lib.4. ſum.c.17. num.16. & alij apud ipſos.* Ratio prioris partis eſt; quia quando rei promiſſæ finis malus eſt; abſolutè malum & inhoneſtum eſt, quod promittitur. Nam ſic promittens non ſe obligare intendit ad illam rem ſecundum ſe, ſed quatenus medium eſt ad talem finem prauum obtinendum. At hoc modo ſumpta res honeſta mala redditur. Ergo votum illius validum eſſe non poteſt. Hinc eſt ſi voueas eleemoſynam aut religionē aut aliud opus bonum vt medio illo obtineas victoriam iniuſtam, fornicationem, vanam gloriam & cætera. Votum malum eſt. Nam eſto eleemoſyna, & religio bona ſint. At non ſunt bona, ſed mala quatenus ſub tuam intentionem cadunt. Quia ea intendis vt medium finis praui obtinendi. Secunda pars concluſionis: nempe validum eſſe votum, eſto finis promiſſionis malus ſit, ſic probatur: Obligatio voti ſicut & iuramenti non ex honeſtate ipſius actus in indiuiduo deſumitur (alias votum & iuramentum inconſiderate emiſſum nullam induceret obligationem, quod eſt abſurdum) ſed deſumitur ex honeſtate obiecti promiſſi; acceptat enim Deum promiſſum: Quia bonum eſt, & ille gratum: tametſi malè promittatur; ac proinde ille actus etſi actus religionis, & voti ex ſpecie & obiecto, quod ſufficit ad obligationem inducendam eſto in indiuiduo malus ſit.

2. Idem quod dictum eſt de fine prauo, dicendum eſt de voto ob finem indifferentem. Quia finis indifferens vanus eſt & conſequenter opus, ob illum finem conſequendum, cedere non poteſt in cultum & honorem Dei; ac proinde non poteſt eſſe materia voti. Sic *Sanch. lib.4. de voto cap.7.n.25. Suar. lib. 2. de voto cap.4. num. 5. Paulus Layman lib.4. ſumm. tract.4. cap.2. num.10.*

Sunt tamen aliqua vota, de quibus non conſtat an finem honeſtum, vel turpem habeant.

3. Primò eſt votum eleemoſynæ faciendæ ſi ex bello iniuſto, quod aggredi determinatus es, incolumis & ſaluus euadas; & idem eſt, ſi ex concubina, quam prætendis cognoſcere, filius naſcatur? Suppono hæc non præcisè vt conditionem ſpectari. Nam eo caſu certi iuris eſt, votum tenere; ſed ſpectari vt finem conſequendum à Deo promiſſione eleemoſynæ, & ipſius executione.

Communior ſententia affirmat, votum validum. Sic alijs relatis *Sanchez lib.4. Decalog. cap.6. num.13. Suar. lib. 2. cap.5. num. 14. & 16. Leſſius lib.2. cap.40. dub.7. num. 38. Layman lib.4. ſumma tract. 4. cap. 2. num.7.* Mouentur: Quia res promiſſa in hoc voto bona eſt, & finis, ſub quo promittitur, etiam eſt bonus. Bonum namque eſt, & petitione dignum, incolumem & ſaluum euadere poſito bello iniuſto; & bonum eſt, prolem habere ex ſuppoſitione illiciti concubitus. Et licet in re hi fines ſupponant actus illicitos, & iniuſtos; at in intentione vouentis non videntur ſupponi, ſed præſcindi, & ſeparari.

Sed veriùs videtur tale votum nullum eſſe. Quia ea eleemoſyna oblata non intendis incolumitatem abſolutè obtinere, ſed bello iniuſto; & filium ex illicito concubitu. Ergo votum pro his impetrandis habet finem turpem. Siquidem in incolumitate optata imbibis bellum iniuſtum, & in filio illicitum concubitum. Et confirmo, filius, quem optas impetrare, eſt medio illicito concubitu. Ergo intentio, obtinendi talem filium, ſeparari non poteſt ab intentione illiciti concubitus. Et idem eſt de incolumitate orta ex bello iniuſto. Nam licet iniuſtum bellum non ſit medium ad incolumitatem; eſt tamen medium ad illam incolumitatem quam deſideras. Quia deſideras incolumitatem, quæ terminus ſit belli iniuſti. Simile quippiam de voto facto à ludente ludo illicito ſi in ludo vicerit, & lucrum reportauerit; & à meretrice ſi abuſu ſui corporis magnam pecuniam obtinuerit. Hæc omnia vota irrita ſunt, & blaſphema, vt pote facta pro impetratione turpi. Conſentit *Sanchez lib. 4. ſumm. cap.6. num. 16. & 21.*

4. Secundò eſt votum emiſſum in gratiarum actionem pro victoria iniuſta iam parta, vel pro filio ex concubina procreato? Communior ſententia defendit, hoc votum inualidum eſſe, & blaſphemum. Quia eo indicas, Deum auctorem fuiſſe iniuſtitiæ, & turpitudinis? Si enim per votum excitare Deum non potes vt victoriam iniuſtam concedat, & filium donet ex illicito concubitu, quia horum auctor non eſt, quomodo poteris pro his gratias illi referre? Ergo qua ratione vnum votum eſt irritum, etiam & aliud. Et ita æquè de vtroque voto loquuntur. *Sanch. lib.4. de voto cap. 6. num.13. & 15. Leſſius c. 40. dub.7. num.37. Layman lib.4. ſum. tract. de voto cap.7. num.2.*

Cæterum veriùs videtur, hoc votum per ſe validum eſſe. Sic expreſsè *Suarez tom.2. de Religione lib.2. de voto cap.5. num.* 19. Ratio ea eſt. Quia non es cenſendus agere gratias pro victoria iniuſta ta parte, qua iniuſta fuit, & à ſe proceſſit,

ſed

Digitized by Google

ſed pro illa victoria quatenus à Deo proceſſit. Sed ſecundum hanc rationem bonum quid eſt, & honeſtum. Ergo in eius laudem votum offerri poteſt. Neque obſtat ante partam iniuſtam victoriam te non poſſe votum offerre Deo pro illa obtinenda; tameſi non videaris illud offerre pro ea parte, qua iniuſta eſt, & à te procedit; ſed pro ea parte, qua à Deo proceſſura eſt. Quia eſt longè diuerſa ratio. Nam eo ipſo quo offers votum, ad impetrandum auxilium à Deo ad iniuſtam victoriam, intendis Deum habere cooperatorem, & adiutorem tuæ iniuſtitiæ, & iniquitatis. Quod eſt Deo iniurioſum. At iniuſtitia, & iniquitate iam facta optime potes auxilium Deo ab ea præſcindere, & pro illo gratias agere & votum offerre; & à fortiori potes præſcindere ab iniquitate effectum victoriæ, ſcilicet incolumitatem, honorem recuperatum, & in gratiarum actionem horum bonorum votum Deo offerre.

5. Tertiò eſt votum priori voto, præcepto, & promiſſioni contrarium; an inquam tale votum materiam honeſtam habeat?

Breuiter reſpondeo, vt in ſimili dixi de Iuramento. Ex ſola contrarietate in actu vouendi non impediri voti valorem; ſi alias habeat materiam aptam. Exemplo rem declaro. Promittis Deo (ne temerè & inconſideratè voueas) nullum votum emiſſurum abſque confeſſarij conſilio; vel tibi hoc à ſuperiore præceptum eſt; & abſque conſilio confeſſarij votum emittis validum eſt votum; ſi alioquin habet materiam proportionatam. Quia contrarietas priori voto, vel præcepto, ſolum efficit, vt actus vouẽdi malus ſit, & peccatum; non tamen impedit illius obligationem, quæ ex honeſtate materiæ promiſſæ, & acceptatione Dei naſcitur. Sic *Syluest. verbo votum 2. q. 7. Açor 1. p. lib. 11. cap. 13. q. 6. Sanch. l. 4. ſum. c. 8. n. 14. Layman l. 4. ſum. tract. 4. de voto cap. 2. n. 5. q. 3. Suar. l. c. 11. n. 5.* At ſi materia ſecundi voti contraria ſit priori voto, nequaquam validum eſſe poteſt. Quia eſſet de re iniqua, vt pote de voti validi violatione. Quod ſi dicas; ſecundum votum poteſt eſſe de re meliori vel æquali. Reſpondeo eo caſu non eſſe contrarium priori. Nam votum obligat ad rem promiſſam ſeruandam, dum meliorem & Deo gratiorem vel ſaltem æqualem non ſubrogas. At ſubrogata re meliori per ſecundum votum priùs votum ceſſabit, & ſecundum obligabit. *Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. de voto cap. 4. num. 10.* Si verò voti materia contraria ſit promiſſioni homini facta nullum alteri debita. *Suar. loco allegato num. 12.* Hinc à fortiori conſtat, ſi voti materia aduerſetur præcepto ſuperioris inualidum eſſe tale votum. Quia non admittit Deus voluntariam obligationem contrariam obligationi quam ipſe imponit.

6. Quartò eſt votum ob finem temporalem conſequendum; an inquam tale votum validum ſit? Verbi gratia voues eleemoſynam, ſi impetres à Deo diues matrimonium, filios ex illo, officium honorificum in Republica, valet-ne tale votum? Ratio dubitandi eſt: Quia votum cuius materia promiſſa indifferentem finem habet, nullum eſt, vt diximus. At horum bonorum conſecutio ſi in ea præcisè ſiſtitur, videtur bonum indifferens. Ergo votum pro his bonis conſequendis nullum eſt. Quia eo ipſo, quo per votum intendantur conſequi, non ſolum votum, ſed res per votum promiſſa, ad ea conſequenda dirigitur. Si quidem non tam promiſſione, quam rei promiſſæ executione intendis excitare Deum, vt beneficium petitum concedat. Ergo votum ob talem finem nullum eſt.

Cæterum tenendum eſt; validum eſſe tale votum. Quia eius finis non indifferens, ſed honeſtiſſimus eſt. Conſecutio namque horum beneficiorum imbibit illorum diuinam donationem. Si igitur hanc habet pro fine, quid honeſtius? Alias nulla eſſent vota illorum, qui in infirmitate vel alio periculo conſtituti pro incolumitate obtinenda vouerent caſtitatem vel Religionem. Quod eſt contra communem ſenſum. Sic expreſsè *Layman l. 4. ſum. tract. de voto c. 2. n. 10.* Videtur fauere *Sanch. l. 4. c. 7. n. 25.* Illud tamen votum cenſerem finem indifferentem habere, quo voueres ieiunium vt ſumptibus parceres, vel voueres eleemoſynam vt auaritiæ opinionẽ tolleres. Quia in hoc fine non non inuoluis aliquam actionem, quæ honeſtatem habeat. Sic *Sanch. d. cap. 7. num. 25.*

7. Sed inquires quale peccatum ſit vouere rem turpem, vel indifferentem, vel ob talem finem vouere?

Omiſſis variis placitis dicendum. eſt Primò; ſi finis ſit ſolus voti, & non materiæ per votum promiſſæ, vltra peccatum, quod fuerit in deſiderio illius finis, peccatum veniale tantum committi aduerſus votum, & religionem. Sic *Suar. tom. 2. de Relig. lib. 5. de voto c. 1. n. 8. & 9.* Et quidem eſſe peccatum aduerſus religionem conſtat. Quia aſſumere votum ob Dei offenſam, quod ex genere ſuo ad illius cultum ordinatur abuſus eſt religionis. Quod verò hic abuſus præter malitiam prouenientem ex fine ſolum ſit peccatum veniale contra religionem inde probatur. Quia hæc malitia in eo ſita eſt, vt modum debitum vouendi inficias; & cum hæc infectio ex fine extrinſeco proueniat, neque in voti materiam redunde; illiuſue obligationem minuat efficitur per ſe in materia religionis culpam venialem non excedere.

8. Secundò dicendum eſt; ſi res promiſſa turpis mortaliter ſit, vel ob finem mortaliter turpem promittatur, quod idem eſt, omnes ſentiunt peccatum eſſe mortale aduerſus religionem, præter malitiam praui deſiderij. Nam vel ſic promittens rem promiſſam offert Deo vt illi gratam vel vt ingratam? Si vt gratam; quæ maior iniuria, & blaſphemia excogitari poteſt, quam facto ipſo teſtari rem turpem & inhoneſtam ſummæ bonitati placere? Si autem illam offerat vt ingratam, non offert, ſed minatur; minari autem Deo graue malum, graue peccatum.

Quod verum eſſe credo, eſto ſolum verbo tenus abſque animo implendi vel promittendi promiſſionem faceres. Nam illa exterior promiſſio, ſeu potiùs comminatio blaſphema eſt, & Deo grauiter iniurioſa. Verba enim blaſphemiæ non petunt voluntatem inferendi Deo malum, ſufficit, ſi ex ſe hanc volũtatem indicent, & vt ſic proferantur. *Suar. tom. 2. de Relig. lib. 5. de voto cap. 2. num. 7.*

9. Tertiò dicendum eſt; peccatum mortale eſſe, ſi res promiſſa turpis venialiter ſit, vel ob finem turpiter venialem promittatur; eſto plures Doctores ſentiant, ſolum eſſe culpam venialem. Sic *Leſſius lib. 2. c. 40. dub. 7. n. 39. Suar. tom. 2. de Relig. l. 5. de voto c. 2. à num. 9.* Ratio eſt eadem ac in præcedenti concluſione. Nam quæcumque res turpis quantumuis minima oblata Deo tanquam cedens in eius cultum grauiſſimè eius ſummam bonitatem offendit. Si autem tanquam illi malum, & ingratum

offeratur, vel potiùs comminetur, blaſphemiam continet, attribuendo Deo, quod illi conuenire non poteſt.

Aduertendum tamen eſt frequente has promiſſiones iniquas, etſi ſub nomine voti fiant, non eſſe promiſſiones, nec comminatinnes Deo factas; ſed eſſe Iuramenta, qnibus in malo propoſito te firmare intendis. Vt ſi dicas voneo Deo, me vindicaturum; præſtat enim hunc ſenſum, iuro Deo me vindicaturum; & tunc eſt graue vel veniale peccatum pro grauitate, vel leuitate materiæ, vt ſup.tractat. diximus. Sic *Leſſius & Suarez locis citatis*, *& Laiman libro 4. tractatu 4. de voto capite 2. num. 6.*

10. Quartò dicendum videtur, promiſſionem rei indifferentis vel ob finem indifferentem ſolum eſſe culpam venialem. Quia licet ex vi, & modo promiſſionis res indifferens vt grata Deo offeratur; cum tamen grata non ſit; quia tamen poſitiuè ingrata non eſt, nec contumelioſa, non videtur culpam excedere venialem. *Suarez tom. 2. de Religione lib. 5. cap. 2. num. 14.*

Qnintò dicendum eſt; executionem ſupradictorum votorum eamdem malitiam continere, ac continet illorum omiſſio. Nam executio ex obligatione voti, eſt voti facti approbatio. Sic *relati Doctores.*

§. 4.

An votum poſſit eſſe de rebus præceptis.

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Catholica veritas eſt, eſſe poſſe de rebus præceptis.*
3. *Satis fit rationi dubitandi.*

1. RAtio dubitandi ea eſt: quia votum aſſumis ad firmandam tuam voluntatem, illamque obligandam executioni operis promiſſi. Sed comparatione operis præcepti eſt firmata tua voluntas, & obligata executioni talis operis ſuperioris præcepto, & voluntate. Ergo opus præceptũ non poteſt eſſe voti materia. Quod ſi dicas nullum eſſe incõueniens voluntatem tuã præcepto ſuperioris firmatã, & obligatam firmari, & obligari alio titulo. Nempe promiſſione tua, obſtat; quia hæc obligatio indicat priorem obligationem præcepti diminutam eſſe. Et præterea nulla obligatio naſci poteſt, niſi à lege, vel præcepto; & conſequenter à ſuperiori voluntate. Ergo obligatio, quæ ex voto naſcitur, ex præcepto ſeu lege naturali naſcitur. Ergo votum non ſuperaddit obligationem præcepto. Ergo non poteſt eſſe votum de opere præcepto. Alias præcepto obligationem adderet.

2. Cæterum Catholica veritas eſt, votum propriiſſimè eſſe poſſe de operibus præceptis. Sic *D. Thom.* quem ferè omnes ſequuntur 2.2. 6.88. *art. 2. Et ibi Caietanus dub. 1. Valent. diſp. 6. qu. 6. punct. 2. ad finem Nauarrus cap. 12. num. 25. Açor. 1. p. lib. 11. cap. 13. q. 1. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 5. num. 6. Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. de voto cap. 6. à n. 4. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 7. num. 47. & ſequentib. Layman lib. 4. ſum. tract. de voto cap. 2. num. 9. & alij apud ipſos* Ratio eſt manifeſta; quia opera præcepta ſunt honeſta, vt Dao ita grata vt oppoſita grata non ſint. Ergo ſunt apta vt Deo in cultum eius offerantur. Hæc enim oblatio libera, & ſpontanea non impeditur ex præcepto. Quia præceptum non cogit ad obligationem; neque voluntatem neceſſitat, ſed liberam relinquit abſolutè, vt opus præceptum exequatur.

3. Neque obſtat ratio dubitandi, cui bene ibi ſatisfactum eſt. Et ad impugnationem nego, ex ſuperaddita obligatione voti indicari obligationem præcepti diminutam eſſe in ſuo genere; eſt enim in ſuo genere plena, & perfecta; neque aliquid addi poteſt. Sed ſolum indicatur non comprehendere omnem obligationem, quæ actui præcepto ineſſe poteſt. Poſſe antem. Nam cuilibet actui plures obligationes adeſſe poſſunt; potes enim Iuramento obſtringi ad ſeruandum ieiunium ex præcepto temperantiæ debitum, & ad ſeruandam fidem diuinam ex præcepto fidei debitam, & ad ſeruandam promiſſionem homini factam ex iuſtitia, vel fidelitate humana debitam; & in profeſſione religionis, Religioſi obligantur ad ſeruandam caſtitatem, alioquin debitam ex præcepto naturali. Non igitur vna obligatio alteram impedit; ſed potiùs virtutem promouet & voluntatem in bono firmiorem reddit, vt pote pluribus vinculis obſtrictam. Ad ſecundam impugnationem concedo obligationem voti formaliter, & immediatè oriri ex præcepto naturali, quo obligaris fide lem eſſe in iis, quæ Deo promiſeris. At quia hæc obligatio in libera promiſſione fundatur non impedit obligationem præcepti abſolutè impoſiti. Nam præceptum abſolutum non obligat ad operis præcepti executionem titulo fidelitatis, ſicuti obligat votum; eaque de cauſa, obligatio, quæ ex voto naſcitur, cuilibet præcepto abſolutè ſumpto aduenire poteſt.

§. 5.

Qualiter votum debeat eſſe de meliori bono?

1. *Votum debet eſſe de re meliori.*
2. *Vota conſiliis Euangelicis oppoſita nulla ſunt.*
3. *Qualiter votum non vouendi validum eſſe poſſit.*
4. *Per ſe eſt validum votum non petendi diſpenſationem.*
5. *Ex voto non petendi diſpenſationem non manes obligatus commutationem vel irritationem non petere; eſto probabiliter alij oppoſitum ſentiant.*
6. *Quid de voto non aſcendendi ad Epiſcopatum? Proponitur non valere tale votum.*
7. *Validum eſt tale votum ſi recta via procedas.*
8. *Fit ſatis dubitandi rationi.*
9. *Idem eſt dicendum de voto cuiuslibet prælaturæ ſiue ſæcularis ſiue regularis.*
10. *Votum abſtinendi à cibis delicatis, à recreatione honeſta regulariter valere.*
11. *Valet votum inſeruiendi perpetuò in Xenodochio.*

12. *Votum*

12. *Votum de matrimonio contrahendo abſolutè eſt inualidum.*
13. *Idem eſt, ſi fiat animo non conſummandi ſed religionem aſſumendi.*
14. *Si ad ſedandas tentationes & vitandos frequentes lapſus fiat, plures cenſent valere, alij negant, quod eſt probabilius abſolutè loquendo.*
15. *Si animo ducendi fœminam pauperem fiat nullũ eſt; ſecùs ſi fiat ſub conditione, & quando ſic fieri cenſendum eſt.*
16. *Quid de hoc voto? Promitto non recitaturum niſi flexis genibus, non ingreſſurum religionẽ, niſi hanc, non dare eleemoſynam niſi huic pauperi? Affirmat Sanchez valere, probabilius oppoſitum.*
17. *Si negatio excludit materiam voto ineptam validum eſt.*

1. COmmunis eſt omnium ſententia cum *D. Thoma* 2. 2. *qu.* 88. *art.* 2. Ad votum non ſufficere rem promiſſam eſſe bonam, & honeſtam: ſed debere eſſe meliorem, quam ſua contradictoria. Ne obligatus ſis ad omittendum id, quod meliùs & perfectiùs eſt, & Deo gratius. Quod nec diuino obſequio, nec noſtræ perfectioni conſonum eſt. Neque obſtat; rem honeſtam, & maius bonum ex ſe impedientem gratam eſſe Deo, & iuxta eius voluntatem mandari executioni poſſe vt inde inferas votum valere. Quia aliud eſt te rem honeſtam maius bonum impedientem exequi liberè, aliud exequi ex obligatione; quando ergo talem rem honeſtam ex obligatione exequeris; eo ipſo obligaris perfectiorem & Deo gratiorem omittere. Quod non contingit, quando abſque obligatione exequeris.

2. Ex quo fit; omnia vota conſiliis Euangelicis oppoſita nulla eſſe, qualia ſunt vota non ſuſpiciendi ordines, non ingrediendi religionem, non mutuandi, non fideiubendi, non erogandi eleemoſynam, & ſimilia. Tum quia hæ negationes per ſe nullam habent honeſtatem. Tum quia ex ſe impediunt maioris boni executionem. Cum conſilia ſemper ſint de meliori bono. In his omnes Doctores conueniunt, quos ſuperuacaneum cenſeo referre.

3. Sunt tamen aliqua vota de quibus dubium eſt an meliori bono opponantur.

Primò dubitatur de voto non vouendi? Et quidem; ſi ſic abſolutè ſumatur, meliori bono opponitur; ac proinde nullum eſt; opponitur namque contradictoriè votorum emiſſioni; ad quam Deus conſulit & inclinat. At ſi votum fieret ſub aliqua circumſtantia excludente temeritatem, & imprudentiam in vouendo valeret vtique votum vt ſi votum emitteres non vouendi abſque conſilio confeſſoris; vel niſi verbo, aut præcepto, aut coram aliquibus perſonis. Quia conditiones hæ non impediunt votum; ſed votorum emiſſioni conditionem conuenientem apponunt, ad eorum temeritatem vitandam. Sic *Açor* 1. *p. lib.* 11. *cap.* 13. *qu.* 6. *Sanchez pluribus relatis lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 14. *Leſſius lib.* 2. *de iuſtitia cap.* 40. *dub.* 7. *num.* 45. *Suar. lib.* 2. *de voto cap.* 11. *num.* 5. Si verò abſque his circunſtantiis voueas, peccas; Quia votum tranſgrederis. Sed regulariter non videtur mortale Quia non eſt materia grauis. *Leſſius & Sanchez ſupra.* Votum autem ſic emiſſum etſi peccaminoſum ſit tenet; ſi alioquin ſit de re meliori. Quia peccatum commiſſum in vouendo non tollit voti valorem vt ſupra dictum eſt. Et tradit *Sanch cap.* 8. *num.* 16. Quod ſi immemor prioris voti votum emitteres, diſtinguendum eſt; ſi cum priùs votum emiſiſti, expreſſam habuiſti voluntatem non ſolum non vouendi abſque illis circumſtantiis, ſed nec te obligandi, ſi fortè voueres, votum non tenet. Quia prior illa voluntas, non te obligandi perſeuerat; nec cenſetur retractari noua voti emiſſione. Siquidem illius non recordaris. At ſi illam voluntatem non habuiſti; valet vtique votum. Quia nihil eſt, quod valorem illius impediat. *Sanch. d. cap.* 8. *n.* 17. *Suarez lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 5.

4. Secundò dubitatur de voto non petendi diſpenſationem? Et quidem ſi ſub aliqua limitatione emittatur; clarum eſt valere: Vt ſi voueres non petendi voti relaxationem abſque cauſa legitima; quia eſt votum de non faciendo peccatum. Siquidem petere vel concedere voti relaxationem abſque cauſa peccatum eſt. At ſi hanc limitationem nõ exprimis, ſed generaliter voues, non petiturum diſpenſationem, *Sanchez lib.* 4. *de voto cap.* 8. *n.* 21. *cui fauet Sotus lib.* 8. *de iuſtitia qu.* 1. *art.* 9. *circa finem verſ. finem eſt autem hic.* Negat valere. Mouetur: Quia voventi aliquando melius & vtilius eſt, petere diſpenſationem, quam illam non petere, nempe quando adeſt periculum tranſgreſſionis. Ergo ad illum caſum non ſe potuit votum extendere. Ergo nec ſe extendit ad non petendam diſpenſationem, quando hæc maior vtilitas ceſſat. Probatur hæc vltima conſequentia. Quia per modum vnius omnes caſus vtiles, & inutiles comprehenduntur; neque apparet, quo iure, ac conſuetudine ad ſolos caſus vtiles extendatur.

Cæterum verius credo, hoc votum eſſe validum, & obligare; quoties non fuerit vtilius vouenti petere diſpenſationem. Quia votum habens materiam diuiduam, & ſeparabilem, aliam aptam aliam ineptam; ſi ea, quæ apta eſt, frequentius & in plurimum contingat; credendum eſt, diuiſibiliter & ſeparabiliter eam aptam materiam reſpicere, dum de contraria intentiona expreſsè non conſtat. Quia hic reſpectus eſt materiæ proportionatus, & fauet valori actus. Neque obſtat. Votum non fideiubendi, non mutuandi abſolutè prolatum inualidum eſſe; tametſi habeat materiam aptam, & ineptam. Quia in voto non fideiubendi, nec mutuandi per ſe, & frequenter materia inepta reſpicitur; cum fideiubere & mutuare per ſe conſilij opera ſint. At in voto non petendi diſpenſationem, per ſe materia apta reſpicitur; nempe firmari in obligatione voti abſque ſpe liberationis. Et ita votum non petendi diſpenſationem validum eſſe poteſt; tametſi votum non mutuandi inualidum ſit. Sic docet *Suar. lib.* 2. *de voto cap.* 11. *num.* 6.

Sed quid dicendum de voto non petendi diſpenſationem ab alio, quam à Pontifice, neque concеſſa vtendi. Reſpondeo valere tale votum, Quia hoc voto non aufers ab inferioribus poteſtatem diſpenſandi, ſed à te aufers poteſtatem illos pro diſpenſatione adeundi quod per ſe conueniens eſt, vt ſic votum ſecurius diſpenſetur. *Sanch. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 34.

5. Sed an ex voto non petendi diſpenſationem obligeris ad non petendam irritationem vel

commutationem? Reſpondet *Sanch. lib.* 4. *de voto cap.* 8. *num.* 31. Ex vi voti non petendi diſpenſationem, aut irritationem commutationem puram non excludi: Quia commutatio non tollit abſolutè vinculum voti, ſed in aliud ſubrogat & commutat. At vouens non petere diſpenſationem, vel irritationem, libertatem à vinculo voti ſibi interdixit; non autem ſubrogationem; & hoc veriſſimom eſt: Secùs verò cenſer de voto non petendi commutationem, qood affirmat ad non petendam diſpenſationem vel irritationem extendi. Nam qui ſibi imperfectam libertatem à voto intetdicit à fortiori cenſetur ſibi interdicere liberationem plenam & perfectam. Quod ſi votum ſit de non petenda diſpenſatione, affirmat extendi ad non petendam irritationem & è contra; quia animus ſic promittentis eſt, non liberari à voti obligatione.

Verum etſi hæc probabilia ſint; at ctedo voto non petendi commutationem non probiberi diſpenſarionem, neque voto non petendi diſpenſationem prohiberi irritationem, vel econtrà. Moneor; quia hi modi omnino ſunt diſtincti, neque vnus in alio includitur. Non enim qui babet poteſtatem vota commurandi, ea diſpenſate poteſt; neque qui poteſtatem haber diſpenſandi ea poteſt irritare vel econtra. Ergo ex parte obiecti & materiæ promiſſæ vnum in alio non includitur. Sed obligatio voti non dèſumitur ex ſolo animo promittentis, niſi talis animus in obiecto & materia promiſſa exprimatur. Ergo quamuis vooens non petete commutationem vel diſpenſationem intenderit, nunquam liberari à voto; quia tamen id non expreſſit, ſed ſolum expreſſit non liberari à voto illo modo, cenſendus eſt, ſolam hanc voti liberationem ſibi interdixiſſe.

Aduertendum tamen eſt; ſi cauſa ſubſit obtinendi diſpenſationem à principali voto, non impediri efficaciter ex voto non petendi diſpenſationem. Quia huius vltimi voti, quod reſeruatum non eſt, petere diſpenſationem potes, & illo ſublato ſecundum diſpenſari poterit. Item poteſt vtrumque votum Prælato manifeſtare, vt ipſe ex officio præſtet diſpenſationem, ſi vtiliorem tibi eſſe iudicauerit. *Sanch. lib. 4. cap.* 8. *num.* 36. *Suar. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 6.

6 Tertiò dubitatur de voto non aſcendendi ad Epiſcoparum, an validum ſit? Ratio dubitandi ea eſt; quia qui Epiſcopatum deſiderat bonum opua deſiderat. Ergo illius ſuſceprio bona eſt, ergo illius priuatio bona eſſe non poteſt. Et confirmo; Epiſcopatus ſtatus eſt perfectionis. Ergo nequis te obligare ad illum non aſſumendum; quia eſſes obligatus viam perfectioni præcludere, & ſtatum Eccleſiæ perfectiſſimum fugere; & fortè ea de cauſa *Gregorius magnus cap. vnico* 85. *d.* mandat inquiri de quodam Archidiacono Florentino, qui ad Epiſcopatum fuerat electus, an iuſiurandum præbuerit nonquam ſe ad Epiſcopatum accedere. Non autem eam inquiſitionem facete præciperet, ſi tale Iuramentum ſeu votum honeſtum eſſet. Ergo dicendum eſt tale votum non valere. Sic *Gloſſ. in dicto cap. vnico verbo ſacroſanctis. Nauarrus ſumma cap.* 12. *num.* 16. *Silueſt. Iuram.* 4. *num.* 1. *Açor* 1. *p. lib.* 11. *inſtitutionum moral. cap.* 5. *qu.* 1.

7. Dicendum tamen eſt, tale votum validum eſſe ſi recta intentione fiat; boc eſt, ſi fiat de non procurando vel acceptando Epiſcopatum, quantum eſt ex parte tua, niſi neceſſitas vel vtilitas Eccleſiæ, vel præceptum ſuperioris vrgeat. Si *Diuus Thomas* 22. *qu.* 185. *art.* 1. & 2. *Gutierrez de Iuramento* 1. *p. cap.* 72. *num.* 9. *Sotus lib.* 10. *de iuſtitia qu.* 2. *art.* 2. *ad tertium. Cordoua qu.* 154. *ſum.* & *Manuel* 2. *tom. ſum. cap.* 94. *num.* 15. *Sanch. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 37. *Suar. lib.* 2. *de Iuram. cap.* 13. *num.* 13. & *lib.* 2. *de voto cap.* 11. *num.* 10 & 11. *Layman lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *de voto cap.* 2. *in fine num.* 14. Ratio eſt; quia ſic votum conceptum & viam præcludit ambitioni, & vtilitati Eccleſiæ non præiudicat. Negari namque non poteſt Epiſcopatum ob ſplendotem honoris; & diuitiarum, & animarum regimen multis periculis eſſe expoſitum; ac proinde tibi ſi propriam vtilitatem ſpectes commodiùs & vtiliùs eſſe illum fugere exemplo Auguſtini & Gregorij & aliorum ſanctiſſimorum PP. qui hunc ſtatum totis viribus reſpuebant; vt bene expendit *Gregorius lib.* 35. *moral. cap.* 13. Eccleſiæ autem hoc votum non præiudicat, cum non impediatur ex tali voto ſic vouentes præficere, eum ſibi vtile eſſe iudicauerit. Imò Eccleſiæ valde vtile eſt tale votum: Reddit enim miniſtros aptiores, & vtiliores ad regimen obeundum. Nam quo magis ab ambitione remoti ſunt; eo digniores fiunt, & exactiùs officia exercent.

8. Neque obſtat ratio dubitandi. Admitto deſiderare Epiſcopatum eſſe opua bonum ab eo, qui irreprehenſibilis eſt, & qualitates baber ab Apoſt. ad Timotheom 3. & ad Titum 1. requiſitas; quas de ſe nemo debet præſumere; ſed eſto ſit opus bonum & perfectum; eſt tamen periculoſum; ac proinde conſultiùs eſt cuilibet particulari, illum ex parte ſua reſpuere, quam appetere. Ad confirmationem dico, Epiſcopatum ſtatum eſſe perfectionis; non quia ad perfectionem promouet, ſed quia perfectionem in aſſumente ſupponit. Cum autem nullus de ſe debeat præſumere eam perfectionem habere, quæ tanto ſtatui conueniat, optime facit, ſi eum ſtatum perfectiſſimum reſpuat vt pote illo indignus. Ad textum in *c. vnico.* Dico Gregorium inquiſitionem feciſſe, an ille Archidiaconus iurauerit ad Epiſcopatum non aſcendere; non quia tali in Iuramento peccatum commiſerit, ſed vt videret, an fuerit conueniens ſic Iuramento obſtrictum ad Epiſcopatum promouere, an potiùs eum in ſua humilitate conſeruare.

9. Idem quod dictum eſt de voto non procurandi vel acceptandi Epiſcopatum, dicendum eſt de qualibet prælatura ſiue ſæculari, ſiue regulari; ac proinde validum eſſe votum quod faceres non acceptandi prælaturam, niſi neceſſitas vel vtilitas Eccleſiæ ſeu religionis vrgeat vel præceptum ſuperioris cogat. Quia boc voto humilitatem conſeruas, & ambitionem fugis, & religioni commodum affers; cum paratus ſis regimen accipere ſublata omni negotiatione, quoties ipſa religio iudicauerit, & ita clarè indicat *Suar. lib.* 2. *de voto cap.* 11. *num.* 10. *fine.* Vbi votum non ſuſcipiendi ordines iudicat inualidum: Validum tamen votum non ſuſcipiendi beneficium, aut quodcumque regimen animarum. Nam in voto ſuſcipiendi ordines non adeſt illud periculum, quod in ſuſceptione beneficij & regiminis animarum cernitur. *Sanch. Layman & alij* generaliter de prælatura loquuntur, & rationes eædem prorsùs militant.

10. Quartò dubitatur de voto non comedendi delicatè, non aſſumendi aliquam ludi recreationem honeſtam, an validum ſit? Supponimus enim vti cibis delicatis quando valetudini conuenit, honeſtum

neſtum eſſe,& idem eſt de recreatione aliqua honeſta in leuamen naturæ aſſumpta.Hine ergo oritur ratio dubitandi; priuatio enim actus honeſti honeſtatem non habet formaliter, ergo ſupradictum votum de priuationibus ſupradictis inualidum eſt. Deinde nulla eſt virtus moralis, cuius exercitium conſuli non poſſit, & à ſuperiori præcipi. Ergo conſuli & præcipi poteſt recreatio honeſta & cibi vrilioris ſumptio. Ergo poteſt de iis eſſe votum,ergo de oppoſitis votum eſſe non poteſt.

Cæterum verius eſt hæc vota frequenter nullius valoris eſſe. Sic docuit *Sanch. lib. 1. de ſponſalibus diſp. 4. num. 4. 5. Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 40. dub. 5. num. 43. Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. de voto cap. 8. à num. 5.* indicat *Açor. 1. p. inſtitutionum moralium lib. 11. cap. 13. quæſt. 7.* Ratio ea eſt; quia licet moderata recreatio; & temperata cibi delicati ſumptio actus virtutis ſint; at cum ob aliquam circunſtantiam ſpecialem non ſunt valdè neceſſaria, meliùs & vtilius animæ eſt, ab his abſtinere. Quia eorum abſtinentia & corporis mortificatio, & pœnitentiæ virtutis exercetur, & anima diſponitur vt nobilioribus virtutis operibus incumbat temoris impedimētis quæ illi obſtate poſſent. Qua ratione votum paupertatis validum eſt. Nam eſto bonū eſſe poſſit,diuitias habere;quia tamē ſolent impedimento eſſe melius eſt carere. Dixi *frequenter illa vota inualida eſſe*; vt tacitè excluderē aliquem caſum ſpecialem in quo ob charitatem propriam,vel alienam,vel ob aliū rectū finem iudicaretur meliùs recreari, quā à recreatione abſtinere, quod rarò contingit. Vide *Suar. dicto cap. 8. num. 9.* Ad rationem dubitandi reſpondeo carentiam honeſti honeſtatem habere poſſe: Non quatenus carentia eſt, ſed quatenus in illa carentia actus virtutis moraliter exercetur. Ad confirmationem concedo, omnem actum virtutis conſuli & præcipi poſſe, vt quid honeſtum; ſed non vt meliùs & vtiliùs;ad votum autem requiritur non bonum vt cumque, ſed cuius contradictoriè oppoſitum non ſit meliùs.

Illud tamen omnino certum eſt, ſi voueres te moderatè luſurum,aut cibum ſumpturum caſu quo has actiones exerces;valere votum;quia voues rem meliorem ſcilicet non committere culpam. *Suarez. lib. 2. cap. 8. num. 5. Layman lib. 4. ſumm. tract. 4. de voto cap. 2. num. 11.*

11. Quintò dubitatur de voto inſeruiendi perpetuò in Xenodochio, an validum ſit? Ratio dubitandi eſt; quia obſtare videtur religionis ingreſſui & conſequenter meliori bono. Sed omnino dicendum eſt, validum eſſe tale votum; eò quod eius contradictoriè oppoſitum non ſit meliùs. Non enim meliùs eſt non ſeruire Xenodochio, quam ibi pauperibus inſeruire. Et licet ſtante tali ſeruitio non poſſes religioni addici; quia tamen illud ſeruitium omittere poteras & loco illius religionem aſſumere; ea de cauſa illud votum non eſt melioris boni impeditiuum. Alias votum ingrediendi religionem laxiorem nullum eſſet. Quia eius ingreſſus compati non poteſt cum ingreſſu religionis ſtrictioris. Hæc enim contrarietas valori voti non obſtat: Si quidem meliùs eſt ingredi religionem laxiorem, quam nullam ingredi; eſto non ſit meliùs quam ingredi ſtrictiorem; ac proinde in omnibus his votis hæc implicita conditio imbibitur, niſi opus perfectius elegeris. Et ita tenet *Suar. lib. 2. de voto cap. 7. n. 6. & cap. 9. num. 22. fine Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 2. concluſ. 2. Sanch. lib. 4. de voto cap. 8. num. 4. & ſequent. Paulus Layman lib. 4. ſumma tract. 4. cap. 2. num. 12.* Et alij communiter.

12. Sextò dubitatur de voto matrimonij contrahendi, an inquam tale votum validum ſit. Omnes Doctores ſentiunt tale votum abſolutè ſumptum inualidum eſſe. Quia excludit virginitatem & cælibatum, qui eſt ſtatus perfectior iuxta *Tridentin. ſeſ. 24. cano. 10.* Eſſet tamen hoc votum validum, ſi alias matrimonium eſſet in præcepto quale eſſet, ſi violaſſes puellam ſub fide data de matrimonio contrahendo, vel ſi ſperatea inde bella inter Principes Chriſtianos ceſſatura, vel multos infideles ad fidem eſſe conuertendos. Quia tunc votum non impedit meliorem ſtatum, ſed te aliunde impeditum,& obligatum firmiotem in obligatione reddit: Quod honeſtiſſimum eſt. Quid enim honeſtiùs eſſe poteſt præceptorum diuinorum obſeruatione. Sic tanquam indubitatum tradunt *Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. de voto cap. 9. num. 8. Sanch. lib. 1. de ſponſalibus diſp. 4. num. 1. & lib. 4. ſumm. cap. 8. num. 51. Gutierr. de matrimonio cap. 4. num. 6. Açor 1. p. lib. 11. cap. 13. qu. 9. Paulus Layman lib. 4. ſumm. tract. 4. de voto cap. 2. num. 12.*

De triplici caſu eſt ſpecialis inter Doctores controuerſia; an votum de matrimonio contrahendo validum ſit? Primò ſi fiat animo non conſummandi, ſed religionem petendi. Secundò, ſi fiat in remedium frequentis lapſus & deprauatæ conſuetudinis peccandi, Tertiò: ſi fiat cauſa pietatis, qualis reperitur ducendo pauperem vel meretricem.

13. De primo caſu. *Sotus lib. 7. de iuſtitia quæſt. 1. art. verſ. 3 ſed ait ſaltem.* Affirmat tale votum validum eſſe, ſi vtrumque votum caſtitatis emiſſum ſit. Ratio eſſe poteſt quia tale votum non videtur ſtatim perfectiorem impedire; ſiquidem relinquit liberum religionis ingreſſum. Quo à fortiori procedit cum ex parte vtriuſque votum caſtitatis emiſſum ſit. Tunc enim nec cælebatus impeditur eo voto. Alias ſanctiſſima Virgo & Ioſeph non rectè in matrimonio contrahendo proceſſiſſent.

Sed omnino dicendum eſt, tale votum inualidum eſſe docuit *Sanch. lib. 1. de ſponſalibus diſp. 4. num. 1. & lib. 4. cap. 8. num. 52. Suar. d. cap. 9. num. 6. Layman. cap. 2. num. 12. Gutierr. de matrimonio cap. 4. num. 7.* Et ratio ea eſt; quia matrimonij contractus conſtituit contrahentem in periculo violandi caſtitatem; & recedendi ab ſtatu cælibatus. Ergo non eſt gratior Deo quam illius carentia. Non enim gratius eſſe poteſt, quod viam perfectionis difficiliorem reddit. Hæc ratio conuincit, eſto contrahentes inter ſe conuenerint de Religione aſſumenda, vel de caſtitate ſeruanda etiam caſtitatis voto emiſſo. Quia ſemper adeſt periculum recedendi à tali propoſito & caſtitatem violandi; quod periculum quia in ſanctiſſima Virgine & Ioſeph aberat, & eorum matrimonium in fines perfectiſſimos à diuina prouidentia dirigebatur, viam perfectionis nec præcluſit, nec difficiliorem reddidit. Quando autem ab vno coniuge altero ignorante matrimonium contraheretur animo aduolandi ad religionem, certiùs eſt, votum de tali matrimonio validum eſſe non poſſe. Quia eſt de contractu grauiter coniugi præiudicante; tarus enim eſſet, qui eo animo cognito vellet contrahere, ne maneret periculo ſuſpitionis expoſitus, ob aliquod vitium deſertum eſſe. Quod periculum

lum non ſubiit quando bona fide contractus celebratur.

14. Grauior eſt difficultas in ſecundo caſu quando te ſentis ita fragilem & ad carnis peccata procliuem, vt vix contineri poſſis; an tunc votum de matrimonio contrahendo validum ſit? Affirmat *Caietanus* 2. 2. *quaeſt.* 88. *art.* 2. *dubio vltimo. Nauarrus cap.* 12 *num.* 43. *Bellarmin. lib.* 2. *de Monach. cap.* 14. *circa finem. Valent. diſp.* 6. *quaeſtione* 6. *punct.* 2. *difficult.* 4. *Açor* 1. *p. lib.* 11. *cap.* 13. *quaeſt.* 9. *Toletus lib.* 4. *ſumm. cap.* 17. *num.* 18. *Sanchez lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 4. *num.* 7. *& lib.* 4. *ſumm. cap.* 8. *num.* 53. *Gutierr. de matrimon. cap.* 4. *num.* 8. *& alij apud ipſos.* Mouentur: quia poſita illa facilitate peccandi conſultius & vtilius tibi eſt matrimonium contrahere, quam cælibem exiſtere; & vt tem vtiliorem tibi prudens confeſſarius conſulere poteſt. Ergo potes te obſtringere voto ad illud aſſumendum.

Contrarium huius ſententiæ defendit *Sotus l.* 7. *de iuſtitia quaeſt.* 1. *art.* 2. *verſ. contra hanc autem. Aragon.* 2. 2. *quaeſt.* 88. *art.* 2. *circa* 5. *concluſionem aſſertion.* 2. *& plures Neotherici docti.* Fundamentum eſt: Quia adhuc poſita illa facilitate & peccandi conſuetudine votum de matrimonio contrahendo impedit maius bonum formaliter, nempe vitam cælibem & religionis ſtatum. Ergo à Deo acceptari non poteſt. Et confirmo; ſi ſtante illa facilitate & peccandi conſuetudine votum caſtitatis, vel religionis emitteres; quis auderet dicere inualidum eſſe votum, eſto eſſet inconſideratum? Si igitur votum caſtitatis vel religionis validum eſt, votum matrimonij caſtitati contradictoriè oppoſiti validum eſſe non poteſt. Adde ſtante tali voto licitum tibi eſt, religionem ingredi. Ergo non obligat.

Ex his ſententiis ſecunda mihi verior videtur abſolutè loquendo, & priorem admitterem eo ſolo caſu, quo noles oratione, pœnitentiis aliiſue remediis vti ad tentationes vincendas. Matrimonium namque ea ſolum ratione tibi vtiliùs eſſe poteſt, quam cœlibatus; quatenus eſt medium ad tentationes temperandas & lapſus excuſandos. At non eſt vnicum medium cum ſint plura diuinæ voluntati gratiora, & acceptiora. Ergo ſi illis vti vis non obligaris medium matrimonij aſſumere. Ergo ſolum obligari potes caſu quo nolis aliis remediis vti, quæ eſt ſolum quædam conditionalis obligatio; quam pro tua voluntate potes infringere. Et ita tenent *Suarez tom.* 2. *de Religione lib.* 2. *cap.* 9. *à num.* 12. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 7. *num.* 45. *Coninck.* 3. *p. tom.* 1. *diſp.* 22. *dub.* 10. *Paulus Layman. lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 12.

15. De tertio caſu certa res eſt; votum abſolutè ſumptum ducendi pauperem meretricem titulo pietatis & miſericordiæ inualidum eſſe. Quia huiuſmodi titulus non excuſat, quia res promiſſa excludat à vouente ſtatum perfectiorem & continentiam Deo gratiorem. At ſi hoc votum non abſolutè ſumatur ſed conditionaliter, ſcilicet hac forma, ſi matrimonium ducturus ſum, ducam pauperem; validum eſt & firmum; quia ex vi illius non obligaris ad matrimonium, ſed matrimonio ex tua voluntate aſſumpto obligaris ad perfectiſſimum vſum ipſius. Sic tradit *Sanch. lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 4. *n.* 12. *& lib.* 4. *in Decalog. cap.* 8. *nu.* 54. *&* 55. *Suar. lib.* 2. *de voto cap.* 9. *num.* 18. *Layman lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *de voto cap.* 2. *num.* 12.

Solum eſt difficultas; an votum prolatum ſub hac forma abſoluta, promitto Deo me ducturum puellam pauperem, habeat ſupradictum ſenſum conditionatum, ſi aliquam ducturus ſum promitto ducere pauperem? Affirmat expreſsè *Suar. num.* 21. & mouetur quia ſic vouens intendit ſe obligare quantum poteſt; cum ergo non poſſit ſe obligare ad matrimonium abſolutè, cenſendus eſt voluiſſe ſe obligare ad illud ſub conditione. At mihi probabilius eſt ad nihil manere obligatum: Quia verba illa ſunt abſoluta, quibus per modum vnius matrimonium cum puella paupere promittitur. Ergo dum de conditionata intentione non conſtat, ſine fundamento in ſenſu conditionato explicantur; præcipuè cum obligatio voti affirmari non debeat niſi de illa clarè conſtet. Et ita tale votum ad nihil obligare docuit *Sanchez locis allegatis.*

16. Septimò dubitatur de hoc voto. Promitto me nullā aliam religionem ingreſſurum niſi hanc. Promitto non recitaturum niſi flexis genibus. Promitto non dare eleemoſynam minorem decem aureis; an inquam hæc vota valida ſint? Affirmat *Sanchez lib.* 4. *de voto cap.* 8. *num.* 47. Mouetur quia hoc eſt votum conditionatum obligans ad rem perfectam, ſcilicet ad ingreſſum in religionem, ad eleemoſynam abundantem, ad recitationem reuerentem, & licet alia bona excludant; id eſt conſequenter & non directè. Deinde conſultius eſt cuilibet ad opem pietatis ſub conditione obligari quam omnino liberum eſſe; ſed ex vi illorum votorum obligatur vouens ſub conditione opera pietatis exercere. Ergo valent illa vota.

Cæterum probabilius reputo illa vota inualida eſſe. Quod Sanchez cenſet probabile. Moueor quia hæc vota ad ſummum hunc ſenſum conditionatum præſtant, ſi aliquam religionem ingrediar, promitto hanc aſſumere, ſi decreuero eleemoſynam facere non faciam minorem decem aureis, ſi orationes fudero, flexis genibus fundam. Sed in hoc ſenſu conditionato tacitè ſed indirectè promittitur materia voto inepta, ita vt ab hac inepta materia non poteſt promiſſio ſeparari. Ergo illa vota inualida ſunt. Minorem probo. Non enim ſolum promittitur ingreſſus in hanc religionem, ſed etiam promittitur non ingreſſus in alias; nec ſolum promittitur eleemoſyna decem aureorum ſed nulla alia minor, non ſolum recitatio flexis genibus, ſed nulla alia. Aliàs non eſſet peccatum ingredi aliam religionem, eleemoſynam minorem dare, & orationes ſedendo fundere. Sed quoties materia apta voto cum inepta coniungitur, ita vt ex intentione vouentis ſint inſeparabiles, votum non tenet. Ergo ſupradicta vota nullius ſunt valoris. Deinde hæc vota retrahunt ab operibus bonis abſolutè, & ſolum ſub conditione pendente à propria vouentis voluntate obligant ad opus perfectum. Ergo non cedunt in Dei obſequium, neque in vouentis vtilitatem. Ex his ſolutum manet fundamentum contrarium.

17. Illud tamen optimè aduertit *Sanchez dicto cap.* 8. *num.* 48. Valida eſſe vota ſi negatio excluderet materiam voto ineptam, vt ſi promitteres non recitare niſi attente, non dare eleemoſynam niſi ex recto fine; quia per hanc negationem excludis recitationem ſine attentione, & eleemoſynam ex ſiniſtro fine. Ad idem eſt cum promittis nullam aliam ducere niſi pauperem; excludis matrimonium omnium aliarum niſi pauperis quæ eſt excluſio materiæ voto ineptæ. *Sanch. ſupra n.* 55.

PVNCTVM

Pvnctvm. IX.

Vtrum emiſſio voti illiuſque executio ſit actus à religione elicitus.

1. *Votum ex ſe opus eſt laudabile & meritorium.*
2. *Emiſſio voti à religione elicitur, executio imperatur.*

1. Nemini dubium eſſe poteſt, votum ex ſe eſſe opus laudabile & meritorium. Quia Deus honorat & vouentem in bono firmat vt dixit D. *Thom.* 2. 2. *q.* 88. *art.* 4. Ex quo euidenter ſequitur melius eſſe facere aliquid ex voto, quam ſine voto. Nam factum ex voto fit ex affectu religionis debitum cultum Deo reddendi & ex magis firma & immutabili voluntate in bonum. Ergo eſt melius. Sic D. *Thom. ab omnibus receptus dicta q.* 88. *art.* 6. Et licet ex dimiuutione libertatis meritum diminuatur, non inde eſt inferendum ex voti obligatione dimiaui; quia obligatio voti non minuit libertatem ſed illam ſupponit.

2. Difficultas autem eſt cuius virtutis actus ſit tam emiſſio voti quam illius executio?

Breuiter dicendum, emiſſionem voti à virtute religionis elici, executionem imperari. Sumitur ex *D. Thom. dicta q.* 88. *art.* 3. *&* 5. *& tradit expreſſè Suarez. tom.* 2 *de Religione lib.* 1. *de voto cap.* 15. *num.* 5. *&* 9. Ratio prioris partis eſt. Quia ea, quæ Deo promittimus, eo fine promittimus, vt eum honoremus. Quia ea promittimus, eò quòd ei bona ſint. Non poſſunt autem eſſe bona niſi quatenus in eius honorem cedunt. Ergo neceſſario in promiſſione honor diuinus ſpectatur. Ergo eſt actus à religione elicitus. Poſterioris partis ratio ea eſt; quia executio promiſſi ex obligatione promiſſionis à promiſſione ipſa imperatur. At elicitur ab illa virtute ad quam alias promiſſum pertinet. Quia promiſſio non mutat honeſtatem rei promiſſæ, ſed illa ſuppoſita Deo in illius cultum offert. Promittis namque promiſſum exequi ſecundum ſuam rationem & honeſtatem. Verbi gratia in promiſſione ieiunij & caſtitatis promittitur temperantiæ actus. Ergo executio promiſſi ab illa virtute elicitur, ad quam alias promiſſum pertinet; rametſi à religione imperetur. Quod ſit; quoties exequeris promiſſum eo animo vt votum impleatur.

Pvnctvm X.

Quotuplex votum ſit?

1. *Ex parte promiſſionis diuiditur votum in abſolutum & in conditionatum.*
2. *Deinde in ſimplex & ſolemne.*
3. *Item in externum & internum.*
4. *Ex parte rei promiſſæ diuiditur in neceſſarium & liberũ commune & ſingulare.*
5. *Deinde in reale perſonale & mixtum.*
6. *In affirmatiuum & negatiuum.*
7. *In perpetuum & temporale.*
8. *In reſeruatum & non reſeruatum.*

Explicata voti eſſentia (vt factũ eſt in ſuperioribus) ad eius diuiſionem explicandam accedimus. Votum ergo diuidi poteſt vel ex parte promiſſionis, vel ex parte rei promiſſæ.

Ex parte promiſſionis diuiditur votum primo & præcipuè in votum abſolutum & in conditionatum. Abſolutum eſt, quod abſolutam habet obligationem. Conditionatum, quod obligationem habet ab aliqua conditione pendentem. Cum enim ſub conditione votum emittis, obligationem vis ſuſcipere poſita conditione & non alias. Aduerte tamen aliquando votum abſolutum non ſatis à conditionato diſtingui; quando ſcilicet voti abſoluti obligatio pro aliquo tempore ſuſpenditur; vt ſi voueas ingredi religionem curſu ſtudiorum conſummato, vel poſt annos pubertatis: hoc enim votum abſolutum eſt; quia abſolutè ad religionem obligaris; rametſi ad executionem obligationis tempus opportunum expectes; ac proinde tempus illud non obligationem ſuſpendit, ſed executionis obligationem; ſecùs eſt in votis conditionalibus, quorum conditio quia ex parte rei promiſſæ ſe tenet, obligationem eius ſuſpendit, quouſque apponatur. Colliges autem horum votorum differentiam, tum ex modo promiſſionis, tum ex affectu vouentis. Nam vota abſoluta etiamſi executio differatur, fiunt ex affectu rei promiſſæ; at conditionalia regulariter fiunt non tam ex affectu rei promiſſæ, quam ex affectu obtinendi vel vitandi conditionem.

Hinc fit plura vota conditionalia eſſe, quæ videntur abſoluta; & è contra plura abſoluta, quæ apparenter ſunt conditionalia. Quapropter ſummopere conſiderandus eſt affectus vouentis. In dubio autem ſumenda eſt præſumptio ex communiter contingentibus. Exemplis rem declaro. Si voueas religionem, ſi vigeſimum annum attigeris, ſi curſum ſtudiorum conſummaueris, ſi non animo ſexpreſſo impetrandi à Deo vitam, hoc votum emiſeris, iudicandus es religionem abſolutè vouere; & terminum illum appoſitum eſſe ad commodam voti executionem. Quia id frequenter contingit. *Suarez. lib.* 6. *cap.* 22. *num.* 7.

Ad idem eſt votum aſſumendæ religionis, ſi Pater vel Mater obierit. Quia mors parentis pro termino commodo exequendæ obligationis apponitur *Suarez d. cap.* 22. *num.* 6. *&* 7. *Sanch. lib.* 4. *ſum. cap.* 40. *num.* 82. Illud verò votum quo promitteres religionem, ſi tuus frater natu maior habuerit filios ſub dubio eſt; an præſumendum ſit abſolutum an conditionatum? Regulariter enim non emittitur ex affectu impetrandi filios fratri, ſed ex affectu abſoluto religionis commodiori tempore exequendæ; quando ſcilicet domus ſucceſſorem habeat; ſed quia hic affectus ad religionem eſt valdè diminutus & imperfectus; vis enim potiùs ſucceſſorem eſſe fratris; quam te religionem ingredi; ea de cauſa (inquit *Suar. n.* 8. *& Sanchez num.* 83. *Baſilius Legionen. lib.* 8. *cap.* 9. *num.* 18. Conditionale debere præſumi. Ego verò cenſerem potiùs abſolutum eſſe præſumendum. Quia abſolutè religionem intendis, & ſucceſſionem fratris non obligationi religionis præfers, ſed illius executioni, ſicuti cum promittis fieri religioſus, cum pater obierit & non antea, vitam enim patris non præfers religioni ſed illius executioni.

Ruſus hoc votum conditionale ſubdiuidi poteſt in purum conditionale, & in conditionale pœnale. Conditionale pœnale eſt, quando rem promiſſam

promiſſam promittis exequi quaſi in pœnam ſi crimen aliquod commiſeris; verbi gratia, promittis religionem ingredi ſi luſeris. Non enim religionem optas; imo illam aliquomodo auerſaris. At quia optas à ludo abſtinere, illam ſub conditione ſi luſeris promittis, vt timore obligationis incurrendæ de religione ſuſcipienda, à ludo abſtineas. Purum conditionale eſt, quando conditio apponitur præcisè vt conditio, vt ſi dicas; promitto religionem ingreſſurum ſi ſalutem recuperauero, ſi pater meus conſenſerit, ſi hoc peccatum vitauero.

2 Secundò diuiditur votum in ſimplex & ſolemne. Solemne eſt, quod Eccleſia ſic diſponente perpetuitatem habet, & vouentem inhabilem reddit ad actus voto repugnantes; cuiuſmodi eſt votum in ordine ſacro emiſſum & in Religionis profeſſione. Simplex eſt quodlibet aliud carens ſupradictis conditionibus, tametſi aliquibus cæremonijs & ſulemnitatibus Eccleſiaſticis fiat. Votum verò ſolemne ſubdiuiditur in expreſſum & tacitum. Expreſſum eſt, quod verbis exprimitur. Tacitum, quod ſuſceptione voluntaria alicuius ſigni cui ipſum annexum eſt, emitti cenſetur. Sic ſuſcipiens ordinem ſacrum votum caſtitatis tacitè emittit & profeſſorum habitum geſtans expleto anno probationis profeſſionem emittere cenſetur.

3 Tertiò diuiditur votum ex parte promiſſionis in votum externum & internum, in publicum & occultum; quæ diuiſio & accidentalis eſt & per ſe manifeſta, & explicatione non indiget.

4. Ex parte vero rei promiſſæ primo diuiditur votum in neceſſarium & liberum; voco neceſſarium quod eſt de re quæ ex neceſſitate præcepti exequenda erat; liberum quod liberè exequi & omitti poterat. Quod aliis terminis dici ſolet commune & ſingulare; commune, quia de rebus ad ſalutem neceſſariis, quæque omnibus ſunt communes, emittitur. Singulare, quia eſt de rebus ad conſilium pertinentibus, quarumque obligatio pro ſingulorum arbitratu ſuſcipitur. Ad votum commune reducunt alij promiſſionem quæ fit in baptiſmo ſeruandi legem & renonciandi operibus ſatanæ. Sed vt bene oſtendit *Caietanus* 2. 2. *qu.*88. *art.* 2. Quem ferè omnes ſequũtur ibi, nullum votum baptizatus emittit, ſed ſolum obligationem legis Euangelicæ acceptat, illamque ſeruare proponit non inducendo ſibi nouam obligationem, ſed acceptando eam, quam lex Euangelica imponit: Alias quilibet Chriſtianus duplex peccatum committeret tranſgrediens quodlibet præceptum aliud aduerſus illam virtutem cuius eſt præceptum, & aliud aduerſus votum in baptiſmo emiſſum, quod eſt contra communem ſenſum *Nauarrus cap.*12. *num.* 31. *Açor.* 1. *p. lib.*11. *cap.* 14. *qu.*3. *Suar. lib.* 3 *de voto cap.*2. *num.* 6. *Sanch. lib.*4. *c.*2. *num.* ... *Leſſius. lib.*2. *cap.*40. *dub.*6. *num.*29. Ad idem eſt promiſſio, quam pœnitentes in Sacramento confeſſionis faciunt de peccatis vitandis; eſt enim propoſitum firmum, eſto ſub nomine promiſſionis declaretur: Quia non intendunt nouam ſibi obligationem imponere, ſed impoſitam proponunt ſeruare. *Sanch. d. cap.*2. *num.* 31.

5. Secundò ex parte rei promiſſæ diuiditur votum in reale, perſonale, & mixtum. Reale eſt, cum res externa promittitur ſcilicet pecunia, equus, domus, &c. Perſonale cum actio emanans à perſona, Mixtum cum id, quod promittitur, partim eſt reale, partim perſonale.

6. Tertiò diuiditur in affirmatiuum & negatiuum; affirmatiuum eſt, cum res poſitiua promittitur nempè oratio, eleemoſyna. Negatiuum cum negatio promittitur vt cum promittis abſtinentiam à cibo, à matrimonio, à coitu, à furto aliiſque vitiis.

7. Quartò diuiditur in perpetuum, & temporale; quæ eſt diuiſio accidentalis & ſolum tempus ſpectans Temporale dicitur; quia pro limitato tempore fit; perpetuum, quia pro tota vita obligatio ſuſcipitur.

8. Ad idem eſt accidentalis diuiſio voti in reſeruatum, & non reſeruandum, quæ diuiſio poteſtatem diſpenſantis non voti naturam ſpectat. Vide de his diuiſionibus. *Silueſtrum verbo votum* 1. *q.*5. *Suar.* 1. 2. *de Relig. lib.*1. *de voto cap. vlt. & lib.*2. *cap.*12. *Açor* 1. *p. inſtitutionum moral. lib.*11. *cap.* 14. *Leſſium lib.*2. *cap.*40. *dub.* 6. *à num.*29.

Pvnctvm. XI.

Quæ & qualis ſit voti obligatio?

1. *De fide eſt votum ad ſui executionem obligare.*
2. *Ex ſuo genere grauis eſt hac obligatio.*
3. *Ex ſola intentione vouentis ſuppoſita materia grauitate plures cenſent non poſſe limitari obligationem.*
4. *Probabiliùs eſt poſſe.*
5. *Fit ſatis fundamento num.*3. *adducto.*
6. *Ex leuitate materia leuiter votum obligat.*
7. *Vnde grauitas vel leuitas materia in votis deſumenda ſit?*
8. *Qualis ſit obligatio voti, an fidelitatis tantũ, an etiam illius virtutis ad quam pertinet materia promiſſa? Solius fidelitatis eſt obligatio, tametſi Sanchez contrarium ſentiat.*
9. *Fit ſatis fundamentis contrariis.*
10. *Qualiter ad ſolos actus externos vitandos & non ad internos te voto obſtringere poſſis?*

1. DE fide eſt & lumine naturali notum obligare votum ad illius executionem. Nam ſi fides data hominibus obligat vt ſeruetur, quantò magis data Deo. Obligat autem ex virtute fidelitatis, quæ comparatione Dei eſt vera religio; colitur namque Deus & honoratur ſeruando quod illi promiſſum eſt. Ratione enim promiſſionis debetur Deo cultus promiſſus. Ipſeque Deus ius habet eum exigendi à promittente; non quia promittens ius Deo concedat, quod antea non haberet, vt contingit in promiſſionibus humanis, quibus promittens promiſſario ius nouum concedit; ſed quia promittens materiam cultus Deo debiti promiſſione determinauit. Deo namque ob eius diuinam excellentiam & ſupremum dominum debetur cultus & honor; ſed qui cultus & qui honor; non eſt determinatus. Promittens autem ſua promiſſione illum determinat; ac proinde illa facta iam Deo ille cultus debetur, quod debitum eſt debitum ex fidelitate & veracitate.

Si

Si promiſſionem ſpectes; at eſt debitum iuſtitiæ. qualis comparatione Dei eſſe poteſt, ſi ius ipſius Dei reſpicias.

2. Hæc autem obligatio voti ex ſuo genere grauis eſt. Quia graue eſt Deo fidelitatem præſtare & cultum debitum exhibere. Sic tenent omnes Doctores explicantes in hunc ſenſum illa verba *Pauli* 1. *ad Timoth.* 5. habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, & definitur ab *Innocent.* 3. *in cap. licet de voto.*

Difficultas verò eſt an ex intentione vouentis, vel ex materia promiſſa leuis eſſe poſſit?

3. Et quidem ex ſola intentione vouentis ſuppoſita materiæ grauitate plures Doctores cenſent limitari non poſſe obligationem ad ſolam culpam venialem. Sic *Sotus l.7.de iuſtit.q.2.art.1.in corp.Cordoua in ſum.q.1.88.inpunct.1.Vaſqu.1.2.diſp.158.c.4.n.34. Baſil.Legion.l.12.de ſponſal.c.2.n.12.* Et fauent omnes illi qui negant in legiſlatore hanc poteſtatē ferendi legem in re graui. Neque obligantem grauiter. Mouentur. Quia poſito voto obligatio illius à lege diuina & naturali immediatè prouenit; lex namque diuina obligat promittentem fidelem eſſe in promiſſis. Sed obligatio legis diuinæ & naturalis ſemper eſt iuxta materiæ grauitatem. Ergo obligatio voti leuis eſſe non poteſt poſita materiæ grauitate. Et confirmari poteſt à ſimili ex iuramento. Si enim iuramentum præſtes de materia graui, coarctare non potes obligationem ſed neceſſariò grauiter obligari debes. Ergo ſimiliter in voto. Itē in contractu ſponſalium, & in profeſſione religionis, & in voto caſtitatis in ordinibus ſacris emiſſo non potes obligari leuiter; ergo intentio vouentis non limitat naturalem voti obligationē. Deinde in leui materia non potes velle te grauiter obligari, ergo neque in graui materia potes velle leuiter.

4. Contrarium docuit *Sanch.l.1.de ſponſal.diſp. 9. n. 6. Suar. tom.2.de Relig.l.4.de voto c.4.n.7.& mihi eſt probabilius* Probo, quia lex in materia graui poteſt leuiter obligare vt *tract.5.de peccat.diſp.2.pun.8.* probauimus. Ergo votum, quod eſt quædam lex priuata leuiter obligare poterit. Sicut enim ex intentione legiſlatoris naſcitur obligatio legis, ſic ex vouentis intentione obligatio voti. Ergo iuxta eius intentionem cōmenſurari debet. Et explicatur ampliùs, liberum eſt promittenti ſe velle obligari; cum obligatio promiſſionis ex volūtate illius pendeat. Ergo liberū eſt nolle totā obligationē ſubire.

Dices promittenti liberum eſſe promittere, & conſequenter ſe velle obligari. At poſita promiſſione neque liberum illi eſſe nolle obligari neque obligari diminutè. Quia promiſſio eſt aſſertio rei futuræ promiſſario inſinuata, cuius obligatio non pendet ex aſſerentis voluntate ſed ex virtute veracitatis & fidelitatis obligantis veram reddere aſſertionem.

Reſpondeo promiſſionem non ſolum eſſe aſſertionē rei futuræ promiſſario inſinuatā, ſed inſuper cōnotare voluntatē ſuſcipiendi obligationē faciēdi illā. Alias non video quomodo ex illa aſſertione potius quam ex propoſito obligatio naſcatur. Qui enim firmiter proponit in confeſſione vitare peccata non ſolū voluntatē deſiderij habet illa vitādi, ſed virtute illius deſiderij aſſerit vitaturū. At quia per huiuſmodi deſideriū & aſſertionē non intēdit nouā obligationē ſubire, illa aſſertio & deſiderium vim voti & promiſſionis nō habet. Requiritur ergo ad verā promiſſionē volūtas ſuſcipiēdi obligationē; imò in hac volūtate promiſſio cōſiſtit; ergo poteſt promittens velle limitatā obligationē ſubire.

5. Ex his ſoluitur oppoſitum fundamentum. Concedo obligationem promiſſionis ex lege diuina & naturali oriri; ſed dependenter à voluntate promittentis, quę cum ſolum ſit ad venialem culpam, lex diuina ad illam ſolam obligabit. Ad confirmationem de iuramento reſpondeo, eſſe diſparem rationem. Nam iuramentum conſiſtit in adducendo Deum in teſtem ſeu fide iuſſorem, quod cum non ſuſcipiat magis nec minùs, eius obligatio ex voluntate iurantis limitari non poteſt: At cum votū formaliter conſiſtat in voluntate ſe obligandi ad rem quam aſſeris futuram exequendam, & in obligatione ſit magis & minus, poteſt ex intentione promittentis leuis eſſe; eſto materia grauis ſit. Ad ſecundam confirmationem concedo, in cōtractu ſponſalium, & in profeſſione religionis, & in voto caſtitatis in ordinibus emiſſo non poſſe promittentē velle ſe leuiter tantum obligare; quia hæc voluntas eſt contra naturam & ſolemnitatem talium contractuum; ac proinde voluntate illa poſita nihil efficitur. Secùs verò eſt, quando res promiſſa non petit hanc grauē obligationem. Ad tertiam confirmationē concedo, in leui materia non poſſe te velle grauiter obligari; quia non acceptat Deus talem voluntatem vt pote perfectioni ſpirituali non conducentem, ſed potius ſalutis periculum afferentem; & quia eſt de materia incapaci talis obligationis; bene tamen acceptat leuem obligationem in graui materia. Quia & vouenti vtilis eſt, & Deo honorifica, & materia promiſſa capax eſt illius minoris obligationis; quia maioris eſt capax. *Suar. lib. 4. de voto cap. 4. in fine. Sanchez lib. 4. ſum cap. 12. num. 8. & alij.*

6. Verum ex leuitate materiæ poſſe votum leuiter obligare, eiuſque tranſgreſſionem non excedere culpam venialem cenſent communiter Doctores, & videre eſt in *Soto l. 7. de iuſtit. q. 2. art. 1. Nauarr. ſum. c. 12. n. 40. Suar. l. 5. de voto c. 4. n. 5. Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 4. q. 2. Azor 1. p. l. 11. inſtit. moral. c. 15. q. 4. Sanch. l. 4. ſum. c. 12 n. 5. Leſſio l. 2. c. 40. dub. 9. Layman. l. 4. tract. 4. c. 3. n. 2.* Ratio eſt: quia obligatio voti eſt obligatio fidelitatis, quam vouens contrahit implendi promiſſum; ſed hæc obligatio ſuſcipit magis & minus pro materiæ grauitate. Ergo ex leuitate materiæ leuis effici poteſt. Item cōmune eſt in omnibus præceptis obligationem ex ſuo genere grauem fieri venialem ex leuitate materiæ. Quod ſi dicas, hoc eſſe probandum comparatione voti dari leuem materiam. Nam eſto leuis in ſe ſit, at non videri leuem eo ipſo, quo per votum Deo ſacratur; ſicut in mendacio leui contingit quod in ſe quidem leuis materia eſt: At vt ſub iuramentum cadit, grauiſſima eſt: Facilè fiet ſatis, ſi aduertas in periurio aſſertorio ideo mendacium leue non eſſe leuem materiam, quia mendacium Deo tribuitur quantum eſt ex parte iurantis; & mendacium ſiue graue ſit ſiue leue æquè cum ſumma & infallibili veritate pugnat: At non reddendo promiſſum Deo nihil Deo attribuis eius bonitati aut veracitati contrarium, ſed ſolum te oſtendis infidelem, & illius maieſtatis cui fidem dediſti quaſi contemptorem. Quod ſi leuis materia ſit, leue eſſe poteſt.

7. Vnde autem hæc leuitas materiæ in votis ſicut & in reliquis præceptis deſumenda ſit? Latè diximus, 1. *p. tract. 2. diſp. 2. de peccatis punct. 7. & ſequentibus*, neque aliquid ſpeciale notandum occurrit, & ibi dictis conſentit *Suar. in præſenti lib. 5. cap. 4. 5. & 6. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 9. Sanch. lib. 4. cap. 12. num. 12. & ſequent.* Vbi duplicem regulam

generalem conſtituit, quibus grauitas vel leuitas materiæ declaratur. Prima; illam eſſe grauem materiam de qua eſt præceptum, vel poteſt eſſe præceptum ſub graui culpa obligans. Quia votum obligat inſtar præcepti. Secunda; grauitatem, vel leuitatem materiæ promiſſæ ex honeſtate ipſius omnibus circunſtantiis penſatis deſumendam eſſe; quia hac ratione grauiter vel leuiter in cultum diuinum cedit. Ex quibus regulis infert votum ſumendi Euchariſtiam & audiendi vel dicendi ſacrum vel confeſſionem faciendi grauiter obligare; quia & grauiter cedunt in cultum Dei, & ex illis eſſe poteſt præceptum. Secùs verò dicit & bene de voto confitendi venialia quando de facto confeſſio facienda eſt; & de voto recitandi ter orationem dominicam vel Angelicam etiam intuitu lucrandi indulgentiam plenariã. Deinde infert in voto non bibendi vinum, illam eſſe grauem materiam, quæ eſſet, ſi præcepto Eccleſiaſtico vſus vini prohiberetur. Quare ſi in ea quantitate ſumeretur, quæ ad prandium cõmuniter ſufficit temperatè vino vtẽtibus, grauiter peccaretur; ſecùs ſi minor quãtitas; niſi fortè eſſet votum de ieiunando in pane & aqua. Præterea infert in voto eleemoſynæ, grauitatem vel leuitatem metiendam eſſe ex fine intento. Si enim commodum temporale pauperis vel Eccleſiæ reſpexiſti; illa erit grauis materia, quæ graui furto ſufficeret; & leuis, quæ leue furtum conſtitueret. At ſi aliquid faciendum in honorem Dei reſpexiſti, ex illius grauitate vel leuitate grauitas vel leuitas materiæ promiſſæ deſumenda eſt. Qua ratione ſubdit; votum erogandæ eleemoſynæ ad faciendum ſacrum, grauem materiam eſſe. Quia in ordine ad diuinum cultum grauis materia eſt quoddam ſacrum.

8. Poſito votum ex ſe grauiter obligare, & aliquando tum ex intentione vouentis, tum ex materia promiſſa leuem obligationẽ inducere; reſtat inquirendum, qualem obligationem inducat; an fidelitatis tantum, an etiam illius virtutis, ad quam pertinet materia promiſſa? v. g. Promittis ſacrum facere, ieiunium ſeruare, eleemoſynam tribuere, obligatus es non ſolum ex fidelitate ſeruare promiſſum, ſed etiam ex ſpeciali virtute religionis, temperantiæ, vel liberalitatis?

Affirmat *Sanch. l. 4. de voto, c. 11. n. 6.* Caſu quo ex ſpeciali affectu illius virtutis, ad quam pertinet materia promiſſa votũ emitteres; conſentit *Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 4. q. 1. concluſ. 2.* Mouetur: Quia legiſlator præcipiens actum, obligat præcepto illius virtutis, cuius eſt actus præceptus; præcipiens enim ieiunium obligat ex virtute temperantiæ, & præcipiens ſacrum audire, obligat ex virtute religionis, Sed votum eſt quædam lex priuata. Ergo hanc ſibi obligationem imponit. Secundò generaliter probatur tranſgreſſioni voti ſemper adiunctam eſſe malitiam contrariam honeſtati rei promiſſæ. Nam violans ieiunium promiſſum non ſolum eſt infidelis, ſed intemperans; ſiquidem ex nimio & inordinato affectu comedit quæ & quando comedere non debebat; & vxor quæ ligata voto caſtitatis petit debitum, non caſtitatis actum ſed luxuriæ præſtat, cui nimis videtur affecta & ſic de aliis. Ergo tranſgreſſioni voti ſemper adiungitur malitia aduerſus materiam promiſſam ac ſi præcepta eſſet. Tertiò ſi verum eſt in tranſgreſſione votorum nullam aliam malitiam reperiri præter infidelitatem in non ſeruandis promiſſis, non eſſet neceſſe declarare in confeſſione materiam voti tranſgreſſi, ſed ſatisfieri ſufficienter dicendo tranſgreſſus ſum votum in materia graui. Conſequens videtur eſſe contra communem praxim. Ergo ſignum eſt vltra malitiam infidelitatis aliam adeſſe.

Nihilominus dicendum eſt, votum de re alias non præcepta ſolam obligationem fidelitatis inducere, quantumuis vouens intendat per votum habere rectitudinẽ virtutis materiæ promiſſæ. Sic optimè docuit *Suar. l. 4. ſum. c. 3. n. 11.* & ſecluſa ſpeciali voventis intentione docuit *Sanch. l. 4. ſum. c. 11. n. 23.* Et bene *Caietan. 2. 2. q. 88. art. 5. dub. vlt.* Ratio eſt. Quia vouens quantũuis afficiatur ad materiam promiſſam non poteſt illius habendæ aliam obligationem ſibi imponere niſi quatenus Deo illam promittit. Sed ex hac ratione ſolum naſcitur naturalis obligatio fidei ſeruandæ abſque ſpeciali obligatione ad materiam; illam enim accidentaliter reſpicit. Ergo ex vi voti ſola eſt obligatio fidelitatis. Hinc colligere potes tranſgreſſiones omnium votorum eiuſdem eſſe ſpeciei infimæ. Quia eorum malitia tota conſiſtit in non ſeruandis promiſſis. Quod verò promiſſa diuerſa ſint, parum intereſt ad huius tranſgreſſionis conſiderationẽ. Sic *Caiet. d. art. 5. dub. vlt. San. d. c. 11. n. 23. Suar. c. 3. n. 9.*

9. Neque obſtant contraria argumenta. Ad primum dico eſſe diſparem rationẽ legis & voti. Nam lex non extrahit materiam præceptam à propria ratione virtutis, ſed in illa neceſſitatem imponit: quia media illa intẽdit ſubditos ſtudioſos efficere. At votum, quia cultum Dei reſpicit, non imponit neceſſitatẽ in honeſtate materiæ promiſſæ, ſed illa honeſtate ſuppoſita diuino cultui offert & cõſecrat. Et ex hac oblatione neceſſitas executionis oritur.

Ad ſecũdum reſpondeo cum *Suar. d. l. 5. c. 3. n. 12.* Tranſgreſſionem voti ieiunij voluntarij eſſe poſſe actum temperantiæ per ſe ſpectatum ſi ſumatur quoad actũ exteriorem. Quia poteſt fieri cum mediocritate ad honeſtatem illius obiecti requiſita. Sed conceſſo in hac parte exceſſum eſſe; non inde infertur grauis culpa aduerſus temperãtiam. Quia comparatione temperantiæ non eſt exceſſus grauis, eſto grauis ſit comparatione voti emiſſi. Ad tertium negant ſequelam plures, quos tacito nomine refert & ſequitur *Lud. Lopez. 1. p. inſtruct. c. 5. colum. 7. Suar. l. 5. de voto, c. 3. n. 9. fin.* Quia non ſolum eſt obligatio fatẽdi malitiam peccati, ſed qualiter illa malitia contracta eſt, quando inde iudicium confeſſoris multum variari poteſt: tum ad cognoſcẽdam grauitatem delicti, tum ad medicinam applicandam. Econtrà alij ſentiunt non eſſe neceſſe explicare materiam tranſgreſſionis, ſed materia aliunde explicata ſi fortè ex aliis præceptis neceſſaria & obligatoria fuit, ſatisfacere obligationi tranſgreſſionem voti abſolutè explicando. Sic docuit *Nauarr. ſum. c. 6. ad finem & cap. conſideret de pœnitent. diſtinct. 5. in princ. n. 104. Henric. l. 5. de pœnitentia, c. 5. n. 4. Eman. Saa verbo confeſſio n. 31. Leſſius, l. 2. c. 40. dub. 9. in fine, n. 61.* Sed optimè diſtinguit *Sanch. d. l. 4. ſum. c. 11. n. 24.* Iuxta diuerſas ſententiade obligatione confitendi circunſtantias aggrauantes: retenta enim ſententia negante has circunſtantias neceſſariò confitendas eſſe, vera eſt ſententia *Nauarr. & aliorum.* At retenta ſententia docente eas eſſe confitendas, vera eſt ſententia. *Suar. & Lud. Lopez.* Sed adhuc poſita hac ſententia ſubdit *Sanch.* non eſſe opus explicare materiam promiſſam, ſed ſatis eſſe ſi dicas te tranſgreſſum eſſe votum vel iuramentum in materia notabiliter aggrauante. Quia ad voti tranſgreſſionem peraccidens eſt hæc vel illa materia.

10. Rurſus inquires; an ad ſolos actus externos

vitan

vitandos & non ad ioternos te voto obſtringere poſſis?

Negat *Sanchez lib. 4. ſum. cap. 11. num. 12.* eò quod ſit obligatio ad impoſſibile. Prohibito namque actu externo, conſequenter videtur prohibitus iotetnus, qui circa illum verſatur. Dicendum tamen eſt ſupradictam ſententiam veram eſſe, ſi vouens expreſſe voluerit, vt nequaquam velit ſe obligare ad vllum actum internum vitandum. Nam talis voluntas eſt de obiecto impoſſibili. Qui enim promittit non fornicari, conſequenter promittit non habere voluntatem fotoicandi. Nam voluntas fornicandi eſt voluntas transgrediendi promiſſionem factam. Non igitur ſtare poteſt; promiſſio de vitanda fornicatione, quin ſit promiſſio de vitanda etiam voluntate illius. At ſi vouens hãc expreſſam voluntatem non habet, ſed ſolum ſe obligandi ad vitandos actus externos; probabiliùs cenſeo, votum valere & vouentem manere obligatum ad vitandos actus internos tranſgreſſioni voti directè repugnantes, ſed non alios. Quia hæc obligatio & poſſibilis eſt & intentioni vouentis accommodata. Quare ſi votum eſt de vitanda Fornicatione, vel pollutione, obligatur vouens ex vi voti non habere voluntatem fornicandi, vel polluendi; non tamen obligatur ex vi talis voti ad fugiendas delectationes moroſas de fornicatione vel pollutione. Quia illę delectationes nec directè aduerſantur huic voto vt de ſe conſtat; neque etiã indirectè, ſiquidem non ſunt de fornicatione vel pollutione circunſtantia voti affectis, ſed abſolutè ſumptis. *Vaſqu. 1. 2. diſp. 112. cap. 2 nu. 9.*

Pvnctvm XII.

Qualiter votum obliget cum eius materia determinata non eſt?

1. *Votum ſemper obligat iuxta intentionem vouentis.*
2. *Cum de intentione vouentis non conſtat ſpectanda eſt materia promiſſa, & iuxta illam cenſendum eſt votum obligare.*
3. *Si hac ſpectata dubium eſt, verba ſecundũ communem ſenſum accipienda ſunt, & iuxta illũ obligatio voti menſurãda.*
4. *Votum benignè quoad fieri poſsit interpretari debet.*
5. *Vouens recitare roſarium, obligatur ad tertiam illius partem.*
6. *Qualiter intelligatur votum audiendi ſingulis diebus ſacrum.*
7. *Quid de voto virginitatis ſeruandæ.*
8. *Vouens religionem non obligatur ex vi illius ad caſtitatem.*
9. *Vouens peregrinationem ſatisfacit peregrinatione equeſtri.*
10. *Quid ſi mercede conductus aut cauſa alterius negotij peregrinationẽ ſuſcipias?*
11. *Qualiter obliget ieiunij votum.*
12. *A voto ieiunandi ſextis ferij, vel alio die te excuſare ſi dies natalis Domini inciderit plures affirmant. Sed contrarium eſt veriùs.*
13. *Vnum tantum peccatum committitur in huius voti transgreſsione,*
14. *Violans ieiunium ex obligatione voti an peccet quoties carnes comedit illo die? Negat Sanchez num....*
15. *Probabiliùs eſt oppoſitum.*
16. *Fit ſatis oppoſito fundamento.*
17. *Vouens ieiunium poteſt ouis & lacticiniis veſci extra quadrageſimam, vel ſi habet bullam.*
18. *At in quadrageſima & priuilegio ſecluſo obligatus eſt ab his abſtinere ex vi voti; tametſi contrarium Sanchez cẽſeat.*
19. *Qualiter obliget votum ieiunandi in pane & aqua.*
2. *Quid dicendũ de voto abſtinẽdi à carnibus?*
21. *Quid de abſtinendo à vino?*
22. *Votum de ſe perpetuum eſt; eſto videantur verba indeterminationem ſignificare.*
23. *Ob indeterminationem rei promiſſæ votum non vitiatur.*
24. *Determinandum eſt ad minimam quantitatem & qualitatem vtilem ſub re promiſſa contentam.*
25. *Qualiter obliget votum de re indeterminata quoad indiuiduationem, v. g. calicem vnum ex pluribus quos habes?*
26. *An ſi vnus ſolus remaneat ex pluribus qui fuerunt ſub diſiunctione promiſsi, debeas integrè illum ſoluere? Negat Sanchez, probabiliùs eſt oppoſitum.*
27. *Sed quid ſi rem determinatam promiſeris; dubitas tamen, cui ex duabus Eccleſiis, vel pauperibus? Affirmat Sanchez te poſſe applicare cui volueris. Veriùs credo te obligatum eſſe diuidere.*
28. *Qualiter obliget votum duplicis rei ſub diſiunctione promiſſæ?*

1. PRo huius difficultatis ſolutione ſtatuendæ ſunt aliquæ regulæ generales in quibus Doctores conueniunt. Prima regula eſt; votum obligare ſecundum intentionem vouentis neque amplius extendi. Nam hæc obligatio voluntariè aſſumitur, ac proinde excedere non poteſt propriam voluntatem. Conſtat hæc regula ex illo *Deuteron. 23. Facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo locutus es.* Et tradunt omnes.

2. Secunda eſt, cum de intentione vouentis expreſſe non conſtat, ſpectanda eſt materia promiſſa, & iuxta illius naturam cenſendum eſt votum obligare. Quia quilibet præſumendus eſt eam obligationem ſubire velle, quę materię promiſſæ accommodata ſit. Sic ex communi omnium ſententia ſupponit *Suar. lib. 4. de voto cap. 7. nu. 2. & 6. Layman lib. 4. de voto cap. 3. num. 3.*

3. Tertia regula eſt; ſi intentio vouentis & materia promiſſa inſpecta dubium eſt, qualis ſit voti obligatio, verba promiſſionis ſecundum communem & frequentem vſum ſpectanda ſunt, & iuxta illum obligatio voti interpretanda eſt. Colligitur ex illo *Deut. 23. illaqueatus es verbis oris tui.* Et ratio eſt: quia ſemper quis eſt præſumendus facere velle, quod verbis explicat iuxta *leg. Labeo ff. de ſupellectil.*

leg. ibi. Nemo dicere præſumitur quod non ſenſit. Sic *Caietanus 2. 2. quæſt. 88. art. 2. dubio 4. Suar. d. cap. 7. num. 16. concluſio 3. Sanch. lib. 4. de voto cap. 11. num 29. Layman loco allegato.* Debet tamen vouens ſenſum verborum ſcire; alias non poterit illum intendere. Vt bene notauit Sanchez ſupra. Sed hæc ſcientia ſemper præſumẽda eſt. Quia ſemper præſumi debet vſurpans verba ad explicandos conceptus; & ſenſum verborum intelligere, & illis vti in ſenſu communiter recepto.

Quarta regula eſt; ſi ſupradictis omnibus conſideratis adhuc dubia eſt voti obligatio, votum benigne interpretandum eſt. Vt quoad fieri poſſit minus obliget. Colligitur ex *cap. ex parte de cenſibus* & tradunt ibi Doctores & *Azor 1. p. lib. 11. cap. 20, qu. 1. Suarez lib. 4, de voto cap. 7. num. 18. Sanchez lib. 4. de voto cap. 11. num. 3. Layman d. lib. 4. tract. 4. c. 3. n. 3.* Ratio eſt: quia obligatio non eſt imponenda, niſi de ipſa clarè conſtet, ob periculum tranſgreſſionis. Has regulás late confirmauimus *ſuper. tract. diſp. 2. punct. vlt.* Vbi de interpretatione Iuramenti, & faciunt quæ *tract. 3. de legibus* vbi de earum interpretatione locuti fuimus. Solum eſt difficultas qualiter hæ regulæ ad caſus aliquos ſingulares applicentur. Vt ergo hoc intelligatur, diſcurramus per frequentiores.

5. Primò deducitur vouentem recitare Roſarium Beatæ Virginis obligatum eſſe attente recitare. Quia ſine attentione nulla eſt oratio. *Valent. 2. 2. diſp. 6. qu. 6. punct. 4. quæſt. 3. Sanchez lib. 4. de voto cap. 13. nu. 30. Paulus Layman lib. 4. tract. 4. cap. 3. num. 3. Suarez lib. 4. de voto cap. 7. num. 18.* At non eſt obligatus integrum Roſarium recitare niſi id expreſſè intenderit; ſufficit ſi tertiam partem recitet. Quia ſecundum frequentiorem vſum ſub nomine Roſarij tertia pars intelligitur. *Suar. lib. 4. de voto cap. 8. nu. 5. Sanch. lib. 4. cap. 13. nu. 15.* Sed an ſatisfaciat alternatim recitando cum ſocio? Affirmat *Azor lib. 10. inſtitutionum moral. cap. 7. qu. 11. Bonacin. diſp. 4. qu. 2. punct. 6. nu. 27.* Quia modus ille recitandi conformis eſt conſuetudini Eccleſiæ etiam in Roſarij recitatione vt patet ex vſu religionis Camaldulen. Vbi illius religioſi alternatim Roſarium recitant. Sed contrarium veriùs exiſtimo cum *Nauarr. cap. quando de conſecrat. diſtinct. 5. cap. 10. à nu. 22. Sanch. lib. 4. cap. 11. num. 38.* Quia Roſarium communi vſu & conſuetudine non alternatim recitatur. Ergo votum de illius recitatione non eſt præſumendum fieri de recitatione extra vſum & conſuetudinem. Eadem ratione vouens Roſarium non credo ſatisfacturum ſi ſolum mente & non voce recitaret; quia de recitatione viſitata, quæ eſt vocalis credendum eſt votum fieri dum contrarium non conſtat. *Sanchez d. cap. 11. num. 36.*

6. Secundò deducitur vouentem ſingulis diebus ſacrum audire ſatisfacere diebus feſtiuis vnicum ſacrum audiendo. Quia eſto illud ſacrum debitum ſit ex præcepto Eccleſiaſtico, & voto etiam deberi poteſt; & non eſt credendum vouentem voluiſſe duplici ſacro audiendo eſſe obligatum. *Suar. l. 4. de voto c. 7. n. 14.* Ad huius autem voti ſatisfactionẽ eadem attẽtio & integritas requiritur, quę requiſita eſt ad ſatisfactionem Eccleſiaſtici præcepti. Quia ſatis cõmune eſt apud Doctores votũ obligare inſtar præcepti & legis ſi de tali materia lata eſſet vt multis citatis probat. *Sanc. l. 4. de voto cap. 11. nu. 31.*

7 Tertiò deducitur vouentem virginitatem perpetuò ſeruare obligatum eſſe à qualibet venerea delectatione abſtinere, etiam ſi ſemel vel iterum deliquerit. Quia ſub nomine virginitatis cenſendus eſt caſtitatem promiſiſſe. Qui enim virginitatem vouet promittit nullam admiſſurum delectationem qua integritatem ſui corporis & animæ amittere poſſit. Quod verò illam amiſerit per accidens eſt, & obligationem voti non minuit. Secùs verò dicendum eſſet ſi expreſſè intenderet ſolum ſe obligare ad vitandum primum actum venereum & alios ex conſequenti. Sed in caſu dubio hæc intentio non eſt præſumenda. Sic multis relatis docuit *Sanch. lib. 9. de matrimonio diſput. 33. num. 7. & lib. 4. de voto cap. 21. num. 22. Suar. lib. 4. de voto cap. 7. nu. 5. & 7. Valent. 2. 2. diſp. 6. qu. 6. punct. 4. poſt medium verſ. ſecundum quod notari debet.*

8. Quartò deducitur vouentem religionem ingredi aut ordines ſacros ſuſcipere non eſſe obligatum ex vi talis voti caſtitatem ſeruare. Quia non vouet caſtitatem, ſed ſtatum cui caſtitas eſt annexa; ergo illo ſtatu non aſſumpto ceſſat caſtitatis obligatio. Sic *Caietanus 2. 2. qu. 88. art. 3. Suar. lib. 4. de voto cap. 7. num. 15. Valent. loco allegato.*

9. Quintò deducitur vouentem peregrinari ad Diuum Iacobum, ſatisfacere peregrinatione equeſtri; tametſi tempore voti cogitauerit pedeſter peregrinari. Quia equeſteris peregrinatio vera peregrinatio eſt; & cogitatio tempore voti concepta non inducit obligationem; quia non ex cogitatione ſed ex promiſſione obligatio naſcitur. *Sanch. l. 4. de voto, c. 11. n. 31. iuncto n. 5. Bonac. diſp. 4. q. 2. punct. 6. n. 15. & 16.* Sed quid ſi mercede conductus vel cauſa alterius negotij, aut curioſitatis vel vi coactus peregrinationem ſuſcipias? *Sanch. l. 4. c. 11. n. 68.* Negat in omnibus te voto ſatisfacere. Quia tu vouiſti peregrinationem voluntariam religioſam, & piam. Sed peregrinatio aſſumpta per vim non eſt peregrinatio voluntaria & religioſa, & multò minùs quę ſolo titulo curioſitatis, aut alterius negotij profani aſſumitur; quę verò ob ſtipẽdium non tam eſt peregrinatio ex pietate quàm ex iuſtitia. Ergo in iis caſibus non ſatisfacis voto peregrinationis.

10. Verùm hæc doctrina vniuerſaliter non eſt vera. Et primò ſi vis illata non tollit tibi integram libertatem, eſto illam diminuat, voto ſatisfacies ſic coactus peregrinando. Quia abſolutè peregrinationem piam voluntariè ſuſcipis. Deinde expeditio alicuius negotij aut curioſitas impedire ſatisfactionem voti poteſt, quando ſolus ille finis peregrinationis adeſſet; ſecùs ſi cum ipſo adeſſet volũtas inuiſendi ſanctas reliquias. Nam tunc iam eſſet peregrinatio religioſa ſaltem quoad actus ſubſtantiam; neque ab hoc dicendi modo diſſentit *Sanch. loco allegato.* Item non video, qua ratione obligatio iuſtitiæ ob ſtipendium acceptum impediat voti ſatisfactionem; cum obligatio voti & iuſtitiæ in eandem materiam cadere poſſint, & obligatio iuſtitiæ religioſam peregrinationem eſſe non impediat. Si enim ex voto obligatus eſſes, ſingulis diebus ſacrum facere; cur non poteris pro illo ſacro faciendo ſtipendium accipere? Sicut ècontra ſi ſtipendio obligatus es ſacrum facere, potes & voto ad illud faciendum te obſtringere.

11. Sextò deducitur qualiter obliget ieiunij votum? Breuis reſponſio eſt, obligare eo modo, quo obligaret pręceptũ Eccleſiaſticum ſi de eo ieiunio latum eſſet. Quia cum votũ ſit quędã lex priuata, quam ſibi vouens imponit, nulla aptior dari poteſt mẽſura illius obligationis quàm legis menſura. *Suar. lib. 4. de voto cap. 7. nu. 9. Sanch. lib. 4. cap. 11. num. 31.*

n.31. Hinc fit voueotem ieiunium obligati à carnibus abſtinere & à repetita refectione. Quia hæc ſunt de eſſentia Eccleſiaſtici ieiuoij. Item debere hora conſueta veſci, puſſeque colatiunculam veſpertinam ſumere. Sed an in vigilia oatiuitatis in qua latior hæc refectio permittitur præcepto ieiunij ligatis;permittatur voto ligatis? Dicendum eſt permitti. Quia nemo cenſendus eſt oiſi id clarè exprimat ſe velle obligare ad ieiunium aliter quàm Eccleſia obligat. *Sanch.l.4.cap.11.n.65.* Secundò fit vouentem omoibus diebus alicuius mēſis vel anni ieiunare noo eſſe obligatum ieiunare diebus domioicis. Quia non eſt cenſendus ſe velle obligare cootra conſuetudioem Eccleſiæ receptā. *Sanch.lib.2.ſum.c.37.n.20. Bonacin.tom.2. diſput.4. qu.2. punct.6.nu.25.* Tertiò fit vouentem ieiunare in vigilia alicuius ſaocti,ipſáque ſit dominica non obligatur eo die ieiunare ſed ſabbato antecedenti. Quia ſic obligaret præceptum Eccleſiaſticum de tali ieiuoio. *Bonacin.d punct.6.n.26. Azor 1.p. l.11.cap.20. q.5.* Quartò fit vouentem abſtinere à carnibus,obligatum eſſe abſtinere à iure quo coactæ ſunt;quia Eccleſia præcipiens à carnibus abſtineotiam & iuris abſtineotiam præcipit. Quia illarum ſubſtantiam continet. *Sanch. l.4.de voto c.11. n.48.Bonacin.tom.1.diſp.4.q.2 punct.6.n.* 23. Quintò fit vouentem abſtinere à vino vel carnibus aliqoo die; peccare quoties eo die carnes comederit vel vinum biberit. Quia eſt obligatio inſtar præcepti Eccleſiaſtici obligantis ſemper & pro ſemper. Sic *Layman.l.4.tract.4.c.3.n.3. Azor.1.p.l.11.c.20. qu.8.Nauarr.c.12.n.53.Sanch.l.4. c.11. n.41. iuncto c.13.num.35.* Sumptio verò tam primæ quam ſecundæ abſolutionis in Miſſa oon eſt aduerſus hoc votum; quia votum non debet excludere conſuetudinem Eccleſiæ receptam. *Azor. 1.p. l.11. c.20. q.7.Sanch. l.4.c.11.n.43.Bonacin.diſp.4.q.1. punct.6. num.11.* Sextò fit violantem ieiunium promiſſum caroium comeſtione vel repetita refectione deobligatum eſſe à ieiunio,& poſſe ſæpius comedere; quia ieionium ſeruare eſt impoſſibile. *Layman. d. lib.4. tract.4. cap.3. num.3.*

12. Reſtant tamen circa hanc ieiunij materiam aliqua difficiliora examinanda. Primum; an à voto ieiunandi omnibus ſextis feriis ſabbato vel alio die excuſeris ſi dies natalis Domini iocideiit? Affirmant te excuſatum. *Molin.tom.2.de iuſtic.diſput. 172.verſ.exempla ſunt. Azor.1.p.l.11.inſtitut. moral. c.20.q.3.* Mouentur quia ſi illius diei tempore voti meminiſſes, non eſt præſumeodum te voto ad ieiunium obligaturum. Cæterum veriùs eſt te eſſe cenſendum obligatum niſi expreſsè diem illum exceperis. Sic *Sanch.lib.4.de voto cap.11.num.60. Suar.lib.4.cap.20.n.8. in hanc partem inclinat Vaſq. 1.2.diſp.30.cap.4.num.26.Reginald.lib.8. num.290. Bonacin.tom.2.diſp.4.qu.2 punct.6.num.9.* Ratio ea eſt. Quia votum illud ex modo quo pronunciatum eſt diem illum comprehendit, vt conſtat, ſed exceptio Eccleſiæ ſolam præcepti obligationem ſuſtulit; non autem voti obligationem,vt manifeſtè colligitur *ex cap fin. de obſeruatione ieiuny ibi. Qui nec voto,nec regulari obſeruantia ſint aſtricti.* Ergo votum obligat ac ſi nulla ab Eccleſia illius diei exceptio facta eſſet. Neque obſtat vouentem, ſi illius diei recordaretur, fore illum excepturum. Quia obligatio vel deobligatio voti non deſumitur ex eo quòd vouens faceret, ſed ex eo quod de facto fecit & promiſit.

13. Sed an voto vel regulari obſeruantia aſtrictus ad ſeruandum ieiunium omnibus ſextis feriis; ſi feria illa ſexta,qua Domioi natalis incidit, carnes comedat duplex peccatum committat, aliod contra votum vel regolarem obſeruantiam (ſi regularis obſeruaotia ad peccatum obligat) aliud contra Eccleſiæ præceptum? Affirmat *Metina lib.1. ſum.cap.14.§.10.fol.99.* Mouetur; quia Pontifex ſolum excepit à præcepto & obligatiooe abſtinendi à carnibus qoi nec voto nec regulari obſeruantia obſtricti ſuot. Inquit enim, *illi qui nec voto nec regulari obſeruantia ſunt aſtricti in 6. feria ſi feſtum Natiuitatis Dominicæ die ipſo venire contigerit carnibus propter feſti excellentiam veſci poſſunt ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis.* Ergo aſtricti voto vel regulari obſeruantia à præcepto non excoſaotur. Nihilominus oppoſitum probabilius eſt,oulla alia obligatione aſtrictum voto vel regulari obſeruantia teneri abſtinere à carnibus præter obligationem voti vel regularis obſeruantiæ. Sic docuit pluribus relatis *Sanch.l.4. c.11.n.64.* Quia generalis conſuetudo præceptum de abſtinentia illo die ſuſtulit ob feſti excellentiam. Neque ex ſupradicto textu contrarium colligitur. Cum ibi ſolum dicat Pontifex eos, qui oec voto oec regulari obſeruantia obſtricti ſunt, non eſſe obligatos abſtinere à carnibus illa feria ſexta. Quia alij aſtricti voto vel regulari obſeruantia verè ſunt obligati non obligatione præcepti,ſed obligatione, quam votum vel regularis obſeruaotia illis inducit.

14. Secundò examinandum eſt; an emiſſo voto ieiunandi aliquo die, illóque violato carnium comeſtione vel repetita refectione oblitos ſis ex vi voti à carnibus abſtinere,ita vt ſi carnes ſecundò comedas pecces contra votum? Negat *Sanch. l.4.de voto c.11.n.42.neq; improbabile reputat Laym. l.4.ſum.tract.4.c.3.n.3.* Mouetor: quia hic voueos ieiunium in tantum vooet abſtinentiam à carnibus,quatenus illa abſtineotia ad ieiunium neceſſaria eſt. Ergo ſoluto ieiunio ceſſat obligatio quæ acceſſoria erat. Neque obſtat (ioquiont) quod lex Eccleſiaſtica eo ipſo quo ieiunium iniungit,abſtinentiam à carnibus omnimodam præcipere; ita vt violato ieiunio nulla ratione illis liceat veſci. Quia hanc abſtinentiam præcipit non quatenus ieiuoium præcipit; aliàs ſolos obligatos ieiunare aſtringeret, ſed alio præcepto generali diſtiocto. At cum vouens ſolo voto ieiunij abſtinere à carnibus obligetur; ceſſaote obligatiooe ieiunij ceſſat illa abſtinentia. Et confirmatur ſi vouens ieiunium obligatus eſſet abſtinere à carnibus eo modo, quo Eccleſia obligat fideles, cum præceptum ieiunij imponit; excuſatus à ieiunio promiſſo ob laborem aliquem ſuperuenientem, non excuſaretur à caroiom abſtinentia; etſi ille dies non eſſet extinctiuus obligationis ieiunij, ſed illo tranſacto obligatio ieiunandi remaneret, vouens eſſet obligatus duplici die à carnibus abſtinere tum illo, quo ieiunium directè promiſit;tum illo, qui loco illius ſubrogatus eſt. Conſequens autem videtur durum;cum ſolum vnico die ieiunare promiſerit, & conſequeoter vnico die à caroibus abſtinere. Ergo, &c.

15. Cæterum veriùs cenſeo vouentem ieiunium obligatum eſſe à carnibus abſtinere eo modo,quo obligat præceptum Eccleſiaſtici ieiuoij; ac proinde toties peccare aduerſus votum, quoties caroes comederit. Sic tanquam commune & certū tradit *Suar.l.4. de voto c.7.n.9. & num.12.* Inquit contrarium dicere abſurdiſſimum eſſe & contra omnes.

Ratio ea eſt ; quia de ratione ieiunij Eccleſiaſtici eſt vnica tantum comeſtio & abſtinentia à carnibus in omnibns horis illius diei. Ergo vouens ieiuninm vouet non comeſturum ampliùs quam ſemel & in nulla hora illius diei carnes ; ergo quacunque hora illius diei carnes comedat , peccat, quia eſto violauerit ieiuninm , non violauit omnimodo, quo poteſt. Dices verum eſſe in ieiunio illud vtrumque contineri , & abſtinentiam à carnibus & à duplici comeſtione , ſed vnum dependenter ab alio : ac proinde violato ieiunio ex vna parte ceſſare ex alia. Sed hoc abſque firmo fundamento dicitur ; contrarium enim ex præcepto Eccleſiaſtici ieiunij colligitur, cui votum aſſimilari debet. In illo námque præcepto ieiunij abſtinentia duplicis comeſtionis annectitur abſtinentiæ à carnibus , ſed non ècontra ; quia excuſatus à carninm abſtinentia excuſatnr à duplici comeſtione; non tamen excuſatus à duplici comeſtione excuſatnr à carnium abſtinentia : imò potiùs quoties carnes comederit , toties peccabit. Ergo idem eſt dicendum de voto.

16. Neque rationes contrariæ vrgent. Ad primam fateor vouentem abſtiuentiam à carnibus eatenus illam vouere quatenus neceſsè eſt ad Eccleſiaſticum ieiunium. At quia ad Eccleſiaſticum ieiuninm neceſſaria eſt abſtinentia à carnibus ſemper & pro ſemper toto illo die ; ea de cauſa toties peccatur, quoties hæc abſtinentia violatur. Ad teplicam dicimus Eccleſiaſticum ieiunij præceptnm præcipere abſtinentiam à carnibus , niſi iam præcepta ſupponatur. Ad confirmatiooem concedo , excuſatum à duplicis comeſtionis abſtineotia non excuſari à carnium abſtinentia ; & cum vrges , ergo obligatur duplici die à carnibus abſtinere , tum die per votum ſignato ; tum alio, in quem obligatio tranſit ; coucedendum eſt , neque debet eſſe durum ; eò quòd hæc obligatio eſt per accidens ob voti in die ſignato excuſationem vel tranſgreſſionem.

17. Secundò dubitabis ; an vouens ieiuntum poſſit ouis & lacticiniis veſci ? Et quidem extra tempus quadrageſimæ illis in iocis, in quibus conſuetudo non viget ab his abſtinendi , optime veſci poteſt. Quia non eſt præſumendum vouentem voluiſſe ſe obligare ad ſtrictiorem ieiunij formam. Idem dicendum eſt ob eandem rationem de voto ieiunij iu quadrageſima vel illis in locis in qnibus viget ab his abſtinendi conſuetudo, ſi habeas Bullam cruciatæ. Habentes námque bullam excuſantur ab obligatione abſtinendi ab his , quam excuſationem vouens non eſt præſumedus reiicere. Sed potiùs credendus eſt voto ſe voluiſſe obſtringere ad ſeruandum ieiunium ea forma , qua ex præcepto Eccleſiaſtico teneretur. *Manuel Rodrig. 1. tom. ſumm. cap.*184. *num.*10. *Sanchez aliis relatis lib.*4. *cap.* 11. *num.* 49.

18. Difficultas ; an carens bulla obligetur ex vi voti ab ouis & lacticiniis abſtinere in quadrageſima aliiſue temporibus, in quibus ex conſuetudine ab his abſtinetur ?

Negat *Sanchez d. cap.* 11. *num.* 53. Ea motus ratione ; quia ſic vouens ſolum obligatur ad ſeruandum ieiunium eo modo , quo ab Eccleſia inſtitutum eſt. At Eccleſia in præcepto ieiunij hanc abſtinentiam non præcepit , ſed alio diſtincto præcepto , quod obligat excuſatos à lege ieiunij , & in diebus dominicis, ad cuius præcepti obſeruantiã vouens ieiunium non debet cenſeri obligatns.

Cæterùm veriùs cenſeo ſic vouentem obligatum eſſe ab his abſtinere , ita expreſsè tradit *Cordoüa ſumm. qu.*168. *punct.*2. *Ludouicus Lopez* 2. *p. instructorij de ieiunio fo.*.714. *Azor.* 1. *p. lib.*7. *cap.* 10. *qu.* 2. *fine & lib.* 11. *cap.* 20. *quæſt.*6. *Suarez lib.* 4. *de voto cap.* 7. *num.* 9. *fine.* Ratio ea eſt: quia licet abſtinentia ab ouis & lacticiniis ſupponatur præcepro ieiunij quadrageſimalis , at quia hoc neceſſariò ſupponitur & tanquam pars integralis talis ieiunij: ea de cauſa vouens illo tempore ieiunare, cenſendus eſt votum emittere de ieiunio ſub illa forma. Neque Eccleſiaſticum quadrageſimale ieiunium eſt ſola abſtinentia à duplici refectione , ſed etiam abſtinentia à carnibus, & ab his , quæ à carnibus originem ducunt. Per quæ ratio contraria ſoluitur.

19. Præterea dubitatur de voto ieiunandi in pane & aqua qualiter obliget; Et reſpondeo obligare , ne aliud comedas, aut bibas. Quod ſi piſces, leguminàue comederis hora cooſueta , aut vinum biberis peccas ; ſed non ob inde excuſaris ſeruare Eccleſiaſticum ieiuntum, cum poſſis. Quia non es cenſendus Eccleſiaſticum ieiunium promiſiſſe dependenter ab illa circunſtantia & conditione. Bene tamen conditio illa & circunſtantia promiſſa eſt dependenter à ieiunio. Quia ieiunio violato nulla eſt obligatio , eam abſtioentiam vtpote acceſſoriam ſeruandi. *Sanch. lib.*4. *ſum. cap.* 11. *nu.* 47. Difficultas eſt; an circunſtaotia illa violata, eo quòd ſemel vinum biberis , poſſis ſæpiùs bibere abſque voti tranſgreſſione ? Affirmat *Sanch. loco allegato*; eò quod iam ſit impoſſibile illam circunſtantiam ſeruare ; ſicut enim promittens ieiunare ſi bis comedat, à ieiunio excuſatur, & poteſt ſæpius comedere: Quia violato ieiunio impoſſibile eſt illud ſeruare, ita videtur dicendum de ſic vouente. Sed veriùs cenſeo oppoſitum. Quia illa abſtinentia ab omnibus aliis cibis annectitur ieiunio promiſſo pro toto die & ſingulis eius partibus; ac proinde dum perſeuerat obligatio Eccleſiaſtici ieiunij promiſſi perſeuerat obligatio huius abſtinentiæ.

20. Sed quid dicendum de voto abſtinendi à carnibus , an comprehendat abſtinentiam à lacticiniis & ouis , & votum abſtinendi à lacticinis comprehendat abſtinentiam ab ouis , vel à carnibus ? Breuiter reſpondeo per ſe non comprehendere. Quia ſunt res omnino diſtinctæ ; & licet in præcepto Eccleſiaſtico vniantur , non inde infertur in voto vniri debere ; cum hæc obligatio pro intentione vouentis ſuſcipiatur, qui ſpecialem finem habere poteſt in vna obligatione potiùs quam in alia ſuſcipienda. Sic *Emanuel Saa verbo votum num.*25. *Sanch. lib.*4. *cap.* 11. *nu.* 46. Aduerte tamen, votum abſtinendi à lacticiniis ſi emiſſum ſit pro diebus, quibus vſus carnium eſt prohibitus, cenſeri debere emiſſum dependenter ab illa prohibitione. Quare illa ceſſante vel ex diſpenſatione vel ex neceſſitate ceſſabit huius voti obligatio *Sanch. d. cap.* 11. *num.* 58.

21. Quid de voto abſtinendi à vino ? Obligat ſub graui culpa ne bibatur in ea quaotitate , quæ vino temperatè vtentibus ſufficeret pro vna comeſtione. Non tamen obligat abſtinere à ceruiſia quia ceruiſia vinum nun eſt ; tametſi votum emiſſum ſit fine ebrietatem vitandi. Quia finis extrinſecus voti ſub voti obligationem non cadit. *Sanch. d. cap.* 11. *num.* 44.

22. Septimò deducitur qualiter obliget votum

alicuius rei inde terminatæ? Pro quo ſuppono indeterminatum eſſe poſſe quoad tempus, quia non exprimis pro quo tempore vis te voto obſtrictum eſſe. Secundò eſſe poteſt quoad quantitatem vel qualitatem ipſius rei. Tertiò quoad eius indiuiduationem. De prima indeterminatione nulla eſt dubitatio. Nam eſto verba indeterminationem ſonent re ipſa votum determinatum eſt, vt in perpetuum obliget. Sic vouens caſtitatem cenſetur in perpetuum illam vouere. Et vouens ieiunare ſextis feriis cenſetur pro ſemper vouere dum contrarium non exprimit. Secus verò dicendum eſſet ſi ieiunium vel eleemoſynam abſqoe vllo ſigno diſtributiuo promitteres; quia tunc vnico ieiunio vel eleemoſyna ſatisfaceres.

23. De ſecunda determinatione eſt difficultas; quaratione voto non obſtet; Et ratio difficultatis eſt; quia res ſic promiſſa mandati executioni non poteſt, cum nihil in re conſtitui poſſit, quod non ſit quoad quantitatem, qualitatem, & indiuiduationem determinatum. Deinde in *leg. qui triticum leg. qui inſulam, & leg. ita ſtipulatus, ff. de verborum obligatione & leg. legate generaliter ff. de legatis* 1. Ob incertitudinem rei promiſſæ vitiatur legatum, ergo ſimiliter vitiari debet votum. Præterea ſi ex vi voti nulla eſt determinatio facta, ſatisfieri voto poterit cuiuſtibet rei etiam inutilis oblatione, qood videtur abſurdum.

Dicendum tamen eſt ob indeterminationem rei promiſſæ non vitiari votum. Sic docet *Abbas cap. ex parte num. 5. de cenſibus & ibi Anton. num. 7. Azor 1. p. inſtitutionum moralium lib. 11. cap. 20. quæſt. 2. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 4. de voto cap. 7. num. 15. concluſ. 4. Sanch. lib. 4. de voto cap. 13. num. 3. & ſequentibus.* Ratio eſt qnia illud votum eſt de re honeſta & poſſibili. Ergo obligat, & licet poſſibile non ſit exequi ſub illa indifferentia, qua promiſſa eſt, hoc non tollit voti obligationem. Quia ipſum votum obligat tollere illam indifferentiam, vt res promiſſa executioni mandari poſſit. Alias votum ingrediendi religionem inualidum eſſet, quod nullomodo eſt diceodum. Nam licet ex vi voti nulla religio determinetur; determinatur tameu vouens aliquam eligere. Ex quibos conſtat ſolutio ad primam rationem contrariam. Ad ſecundam *Anton. & Abbas in d. cap. ex parte.* Admittunt promiſſiones profanas ob incertitodinem vitiari, ſecus promiſſiones ſpirituales & pias ob earum pietatem: Has enim (inquiunt) ex æquitate Iuris Canonici validas eſſe, vt latè probat *Tiraquelus de priuilegiis pia cauſa priuileg. 55. n. vnico, & colligitur ex lege cum poſt, §. gener. ff. de iure dotium.* Vbi dos generaliter promiſſa arbitrio prudentis determinatur inſpecta facultate promittentis & dignitate perſonæ in cuios fauorem fit. Adde non ſemper ex iure ciuili promiſſionem incertam vitiari, ſed ſolum quando eo reducitur incertitudo, vt nullius momenti ſit res oblata. Vt ex *Gloſſ. & Bartol. in leg. legato ff. de legatis 1. & in leg. cum poſt §. gener. ff. de iure dotium notat Suar. d. cap. 7. in fine,* quod in voto locum habere non poteſt; cum ſemper res vtilis, & quæ in cultum Dei cedat, offerenda ſit. Ad tertiam negamus rem inutilem offerri poſſe: tum ob reuerentiam Dei, cui ſit promiſſio; tum vt vera promiſſio reddatur. Quia nemo cenſetur quantumcumque generaliter promittat, rem inutilem promittere. Quia res promiſſa vtilis promiſſario eſſe debet; qoia debet eſſe illi grata.

24. **Sed eſt dubium qualiter hoc votum determinandum ſit?** Breuiter reſpondeo ad minimam quantitatem, & qualitatem vtilem ſub re promiſſa contentam determinandum eſſe, niſi ex recepta conſuetudine vel ex aliis circunſtantiis contrarium colligatur. Sic docuit *Valent. 2. 2. diſput. 6. qu. 6. punct. 4. qu. 3. Azor. 1. p. lib. 11. cap. 20. qu. 2. & quæſt. 10. Suarez lib. 4. de voto capit. 7. numer. 18. verſ. Nihilominus. Sanch. lib. 4. de voto cap. 13. n. 8. & ſequentibus. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 3. n. 3. Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 2. punct. 6. n. 15. & 31.* Ratio eſt: Quia votum ſolum obligat, vt promiſſum ſeruetur, quod verificari optimè poteſt, ſi in minima quantitate vtili promiſſum impleatur, idque probat *textus in capite de cenſibus.* Vbi de voto in quo menſura tritici D. Iacobo & eius miniſtris promiſſa eſt, decidit Pontifex fieri ſatis, ſi minima reddatur, niſi aliud conſuetudo generalis expoſtulet, & ſubdit Pontifex rationem; quoniam cum huiuſmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius ſunt à viris Eccleſiaſticis exigenda. Ergo à fortiori ab ipſomet Deo benignius votum exigendum eſt ne rigoroſa exactione à votis emittendis homines retardentur. Adde probabile ſatis eſſe, legatum iodeterminatè relictom non eſſe donandum ſecundom maiorem quantitatem ſed ſecundum minorem, ne nimium hæres grauetur; quem præſumitur teſtator quam minimum grauare voluiſſe. Vt conſtat ex *leg. nummis 83. ff. de legatis 3.* ibi. *Nummis indiſtinctè legatis receptum eſt vt exiguiores legati videantur.* Ergo à fortiori eſt idem dicendum de voto, ne vouens præſumatur ſe nimium voluiſſe grauare. Dixi *niſi ex conſuetudine maior quantitas promiſſa eſſe cenſeatur*: Quia ex conſuetudine optime colligitur intentio vouentis, & colligitur ex ſupradicta *leg. nummis,* ibi. *Si neque ex conſuetudine patris familias, neq; ex regione vnde fuerit, neque ex contextu teſtamenti poſſit apparere.* Hinc fit promittentem calicem alicui Eccleſiæ debere donare argenteum; quia eſt inferioris qualitatis ex iis quibus Eccleſia vti ſolet. *cap. vt calix de conſecratione diſtinct. 1. Sic Azor 1. p. lib. 11. inſti. mor. cap. 20. qu. 10. Sanch. lib. 4. cap. 13. num. 13. Layman lib. 4. ſumm. tract. 4. cap. 3. num. 3. in fine.* Excipe niſi promittens eſſet nimis pauper, & in illa Eccleſia ſtannei calices eſſent; quia tunc cenſeri poſſet ſtanneum calicem promittere. *Layman ſupra.* Item fit promittentem oleum non eſſe obligatum dare optimum; & promittentem panem pauperibus ſatisfacere ſi donet vſitatum & ſic de reliquis. *Suar. lib. 4. de voto cap. 8. num. 9.*

25. De tertia indeterminatione quoad indiuiduationem eſt difficultas qualiter votum obligare poſſit? verbi gratia promittis Eccleſiæ vnum calicem, vel ſeruum ex iis quos habes; quem ergo obligatus es tribuere? Dicendum eſt, te poſſe eligere quem malueris; quia cum non conſtet de determinatione tuæ voluntatis, non eſt cur ad pretioſiorem obligeris. *Sanch. lib. 4. cap. 13. num. 19. Bonacin. diſp. 4. qu. 2. punct. 6. num. 32.*

26. Difficultas autem eſt: an ſi ante voti adimpletionē pereant reliqui calices vel ſerui, & ſolus vnus remaneat, tenearis integrè ad voti executionem? Negat *Sanch. loco alleg. cum Molina tom. 2. de iuſt. diſp. 270. verſ. quando res vna.* Mouetur: Quia calix vel ſeruus remanens non eſt magis promiſſus quàm alter ex his, qui perierunt, cur ergo quilibet ex his, qui perierunt perire debet integrè promittenti & non voti obligationi? Pereat ergo

& voti obligationi & promittenti ; & conſequenter ſuperſtes remaneat & promittenti voti obligationi ; ac proinde diuidatur. Idem, quod tradunt ij Doctores de vouente ipſius hærede qui in ius defuncti ſuccedit, non eſſe inquam obligatum calicem vel ſeruum remanentem integrum donare, ſed dimidiatum in valore.

Cæterum verius credo tam vouentem quam ipſius hæredem obligatum eſſe tradere calicem vel ſeruum remanentem. Sic *Bonacina diſp.4.qu.1. punct. 6.num* 34. Moueor : Quia in ſupradicto voto nullus calix vel ſeruus eſt determinatè promiſſus, ſed quilibet eſt promiſſus ſub diſiunctione præſtat enim hunc ſenſum, dabo vnum ex calicibus, quos habeo ; dabo inquam hunc vel illum. Ergo remanente vno calice remanet tota materia ſufficiens ad voti executionem. Tenemr ergo vouens votum integrè implere. Neque fundamentum *Molinæ & Sanchez* vrget ; concedo namque non eſſe magis promiſſum calicem remanentem, quam eos, qui perierunt, ſed omnes æquè ſub diſiunctione eſſe promiſſos. At non inde infertur ; obligationi voti perire debere. Quia cum voto determinatè addicti non fuerint, obligatio voti integra perſeuerat, quoties perſeuerat materia executioni voti ſufficiens.

27. Sed quid dicendum, ſi rem determinatam promiſeris, dubites tamen cui ex duabus Eccleſiis promiſeris, poteriſne applicare, cui malueris? Affirmat *Sanch. lib.4.de voto cap. 13.num.18. fine*. Mouetur : Quia tota obligatio voti naſcitur ex voluntate vouentis. Cum ergo vouens neſciat, quam ex illis Eccleſiis determinauerit; non eſt, cur eius obligatio determinata cenſeatur. Neque eſt ſimile de eo, qui obligatus eſt rem aliquam reſtituere ; ignorat autem, cui è duobus debeat, quam tenetur pro ratione dubij ſingulis diuidere ; quia ſinguli illi poſito dubio habent ius iuſtitiæ. At Eccleſiæ, quibus per votum res eſt promiſſa, nullum ius habent, ſed totum ius penes Deum in cuius honorem res promiſſa eſt, reſidet. Sed verius credo te obligatum eſſe rem diuidere, cognoſcis namque rem illam vni ex illis Eccleſiis determinatè promiſiſſe ; quòd verò poſtea ignores, cui promiſeris, non tollit quominus vni ex illis determinatè debita fuerit ex determinatione, quam tu reuocare non potes. Ergo neque tollit quominus illi donari debeat. Cum ergo cognoſcere non poſſis, cui ex illis debeatur, recta ratio poſtulat, vt pro qualitate dubij rem diuidas ; Siquidem hæc diuiſio in tui damnum non cedit, & ex alia parte debito contracto ſatisfacit meliori modo poſſibili. Alias ſi vni Eccleſiæ rem integrè tradis, periculo te exponis tradendi rem, cui non debet. Secus verò eſt, cum à principio Eccleſia, cui res donanda eſt, determinata non fuit ; quia tunc relinquitur arbitrio vouentis & ipſius hæredis determinatio vt bene dicit *Sanchez d. cap. 13. num. 18. in principio.*

28. Octauò deducitur ; qualiter obliget votum duplicis rei ſub diſiunctione promiſſæ? Et quidem ſi tempore voti aliqua ex illis ſit inepta materia voti, vt ſi voueas te futurum religioſum, vel ſuraturum ; votum corruit. Quia in promiſſione diſiunctiua nulla pars determinatè eligitur, ſed promittens electionem ſibi reſeruat; & ad partem, quam elegerit, ſe obligat. Hanc autem electionem facere non poteſt ſi vna ex materiis promiſſa inepta ſit. Ergo corruit tota eius obligatio. *Sanch. lib. 4. ſumm. cap. 10. num. 17. & ſequentibus.* At ſi tempore voti diſiunctiui vtraque materia promiſſa apta ſit, ſi promittas Eccleſiæ donare calicem vel ſeruum; contingit autem quod voto illo emiſſo perit calix vel ſeruus ; obligaris ſane tradere partem ſuperſtitem, vt expreſsè de humanis promiſſionibus dicitur in *leg. Stichum aut Pamphilum 95. §. 1. ff. de ſolutionibus. lege non vtique 3. ff. de eo qui certo loco leg. regia 23. tit. 11. partita 5.* Ratio ea eſt : Quia obligatus fuiſti vnum ex illis duobus donare quod implere optime potes vno ex illis remanente. Ergo teneris. Et hoc quidem veriſſimum eſt ſi in mora fuiſti eligendi, antequam res illa periret, vel tua culpa perit. Quia eo ipſo vis totam obligationem in remanentem transferre. Neque enim iuſtum eſt, vt ex tua culpa commodum reportes, & promiſſarius damnum.

At ſi non fuiſti in mora eligendi, neque tua culpa perit, alicui videbitur te eſſe deobligatum à voto. Quia res in eum ſtatum deueniunt quem ſi à principio haberent tempore voti emiſſi, votum nullum eſſet. Deinde obligatio non fuit calicis vel ſerui determinatè, ſed vnius ex illis, quem elegeris : Supponitur ergo electio ad determinatam obligationem. Ergo reddita impoſſibili electione abſque tua culpa obligatio determinata eſſe non poteſt. Præterea ſi ſcires vnam ex illis rebus promiſſis fore perituram, præſumi non poteſt te votum emiſſurum de tradenda determinatè illa re, quæ remanet. Non ergo es cenſendus obligatus. Nihilominus dicendum eſt te obligatum eſſe, non quidem ad tradendam determinatè rem ſuperſtitem, vt bene probant rationes adductæ, ſed ad tradendam illam ; vel æſtimationem illius quæ periit. Sic docuit *Gloſſa in dicta lege non vtique verbo ſolum ff. de ſolutionibus, Gregorius Lopez leg. 23. fine tit. 11. partita 5. Antonius Gomez tom. 2. varian. cap. 11. num. 40. Molina tom. 2. de iuſtitia diſp. 270. verſ. quando. quos refert & ſequitur Sanch. lib. 4. de voto cap. 13. num. 25.* Et probat *textus leg. cum res 49. verſ. qua ratione ff. de legatis* 1. Ratio ea eſt: quia ex eo quod obligeris rem ſuperſtitem, vel æſtimationem illius, quæ periit donare, non obligaris amplius quam à principio obligatus fuiſti : Siquidem loco rei peremptæ ſuccedit æſtimatio, & inter æſtimationem illius & rem ſuperſtitem conceditur tibi electio. Notanter dixi *æſtimationem illius rei quæ perit.* Nam in votis perſonalibus non eſt locus æſtimationi. Non enim qui promittit ingredi religionem, vel ſeruire Xenodochio ; & poſt votum inutilis, & Xenodochij ſeruitio, ſatiſfaciet donando Xenodochio quantum eius miniſterium æſtimabitur ; quia non vouit Xenodochij ſeruitium ob vtilitatem Xenodochij, ſed præcipuè ob vtilitatem ſpiritualem propriam, quæ non eſt pecunia æſtimabilis ; ac proinde inutilis factus Xenodochio tenatur religionem ingredi. *Sic Sanch. lib. 4. de voto cap. 13. num. 32.*

Hoc tamen limitandum eſt, dummodo rem, quæ perit, antequam pereat, non elegeris electione perfecta, quam nullatenus variare poſſis ; quod non aliter fit, quam volendo obligationem alternatiuam fieri determinatam ; quod eſt virtute nouum votum emittere. Illa ergo electione poſita ceſſauit obligatio alternatiua & ſucceſſit rei peremptæ obligatio, quod pluribus exornat. *Sanch. d. cap. 13. à num. 20.*

Aduertendum tamen eſt maximè, vota ſæpè videri alternatiua. Cum tamen ſint conditionalia.

Quia

Quia vouens ad vnum tantum ſe obligare intendit; vt ſi diceres, voueo hoc anno me vindicare vel religionem ingredi. Noo enim vindictam Deo vouere vis; ſed vindicta non poſita voues religionem; clarius ſi voueres non fornicari vel religionem ingredi; voues enim religionem ſi fortè fornicatus fueris; idem eſt, ſi promitteres poſt annum vel poſt biennium religionem ingreſſurum; præſtat enim hunc ſenſum, ſi potuero poſt annum religionem ingrediar; ſin minus poſt biennium. In caſu autem dubio ſi vſus fuiſti verbis diſiunctiuis, ſub diſiunctione cenſendus es obligatus, & non conditionaliter: quia ſemper mens præſumi debet verbis accommodari. Vide *Sanch. d. cap. 10. num. 20. 21. & 22. & cap. 13. num. 21. & 22.*

PVNCTVM XIII.

Pro quo tempore votum obliget ad ſui executionem?

1. *Si ſignatur tempus non obligat ante illius aduentum.*
2. *Non teneris tempus præuenire.*
3. *Sed debes præuenire impedimentum intra obligationis tempus occurrens.*
4. *Si non habet votum tempus determinatum debet impleri cum primum commodè poſsit.*
5. *Occaſio rationabilis eſt differendi voti executionem ſi ſpes ſubſit quòd meliùs & vtilius poſtea exequendum ſit.*
6. *Votum ingrediendi religionem, & ſeruiendi in Xenodochio minus differendũ eſt.*
7. *Quæ dilatio in votis graue peccatum conſtituat.*

1. Dupliciter votum emittere potes. Primò ſignando tempus ad ſui executionem; vt ſi voueas religionem intra annum, ieiunium omnibus ſextis feriis, eleemoſynam omnibus ſabathis. Secundò abſque vlla temporis determinatione; vt ſi voueas religionem, ieiunium, eleemoſynam faciendam. Si primò modo votum emittas; clatum eſt te non eſſe obligatum quo vſque tempus ſignatum adueniat. Quia non habes intentionem te obligandi ante illud tempus.

2. Dubium nonnullum eſt; an teneatis tempus ſignatum præuenire, ſi præſumas eo tempore impediendum eſſe? Negatiuè reſpondendum eſt; quia menſura obligationis voti eſt intentio vouentis, & cum hæc ſolum ſit pro tempore ſignato, ſolum eo tempore obligatio aſtruenda eſt. Quod à ſimili ex præceptis Eccleſiaſticis conuinci poteſt. Qui enim præuidet die Dominica impediendum eſſe à Miſſæ auditione non tenetur die ſabbâthi miſſam audire, & præuidens impediendum à ieiunio alicuius vigiliæ non eſt obligatus præuenire ieiunium die antecedenti. Quia præceptum ſolum eſt de miſſa & ieiunio illis diebus ſignatis, non de aliis. Ergo idem eſt dicendum de voto. Et ita tenet cum communi ſententia *Suarez lib. 4. de voto cap. 14. à num. 5. Bonacina tom. 2. diſp. 4. qu. 2. punct. 5. §. 1. num. 13.*

3. Verum quia tempus executioni voti ſignatum latitudinem habere poteſt, qualem habet votum ingrediendi religionem intra annum ieiunandi tribus diebus in menſe, vel hebdomada. Habet enim latitudinem totius anni, menſis, vel hebdomadæ ad ſui executionem. Si in termino huius latitudinis cognoſcas te habiturum impedimentum; teneris terminum illum præuenire. Quia non præuenis tempus obligationi ſignatum; cum totus annus obligationi exequendæ ſignatus ſit; ſed præuenis tempus ineptum obligationis executioni. Quod exemplo præceptorum Eccleſiaſticorum confirmari poteſt. Nam obligatus intra annum confiteri, ſi præuideat vltimo menſe impediendum eſſe, tenetur ante confeſſionem facere; & obligatus die feſto miſſam audire ſciens poſt horam octauam eſſe impediendum, obligatus eſt ante audire. Sic dicendum eſt in voto. Et ratio omnium eſt: quia votum ſicut & præceptum obligat vt in toto illo tempore impleatur, quod fieri non poteſt, niſi in tempore apto executioni mandetur. Sic *Suar. lib. 4. de voto cap. 11. num. 7. Bonacina d. diſp. 4. qu. 2. punct. 5. §. 1. num. 13. Sanchez lib. 4. de voto cap. 14. num. 18. Layman lib. 4. tract. 4. cap. 3. num. 5. qu. 4.*

4. Si autem votum fiat abſque illa temporis determinatione, obligat vt quamprimum commodè fieri poſſet, executioni mandetur. Sic traduut vt certum, *Silueſter verbo votum 2. qu. 2. & 5. Armilla ibi num. 16. Saa num. 28. Valent. 2. 2. diſp. 6. qu. 6. punct. 4. qu. 3. in tertia circumſtantia Azor 1. p. lib. 11. inſtitut. moral. cap. 15. qu. 10. Sanch. lib. 4. Decalog. cap. 14. num. 5. Suar. tom. 2. de Religione lib. 4. de voto cap. 12. à num. 6. Bonacina diſp. 4. qu. 2. punct. 5. §. 1. in principio Layman loco citato.* Et colligitur ex illo *Deuteronom 23. cum votum voueris Domino, non tardaueris reddere. Quia requiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris reputabitur tibi in peccatum,* & *Eccleſ. 5. Si quid vouiſti Deo ne tardaueris reddere; diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſſio.* Ratio ea eſt, quia obligatio voti naſcitur ex promiſſione & acceptatione Dei. Ergo promiſſio facta abſque vlla dilatione, & ſic à Deo acceptata obligationem executionis inducit abſque vlla dilatione. Præterea ſi prædictum votum non obligat rem promiſſam ſtatim exequi, non poterit dari initium ſuæ obligationis, ſed reddetur inane. Quia obligatio voti non ſumitur ex neceſſitate rei promiſſæ ſecundum ſe; ſed ex ſola voluntate vouentis. Si igitur vouens nullum tempus executioni determinauit, credendum eſt velle ſe obligare exequi quamprimum poſſit. Deinde eo ipſo, quo promiſſio facta eſt, debetur promiſſum Deo, & poteſt Deus illud expoſtulare; nam debitum ſine termino exigere creditor poteſt, quoties ſibi placuerit. Iuxta *legem promiſſor §. 1. ff. de conſtitut. pecun.* ibi *ſi ſine die conſtituas & c. confeſtim agi tecum poterit ſi ſtatim vt conſtituiſti non ſoluas.* At Deus ſemper inſtat pro executione voti; quia ſibi grata eſt. Ergo ſtatim illi reddenda.

Ex quo conſtat fallacem & incertam eſſe regulam illam, quam tradit *Caietanus 2. 2. queſt. 88. art. 3. fine. Nauarr. cap. 12. num. 42. Ludouicus Lopez 1. p. inſtructorij cap. 44. Reginal. lib. 18. ſum. n. 286.* Nempe votum pro tunc obligare, quando vouentis conſcientiam pro eius executione remordet; Nam vt bene dicit *Sanch. Azor, Suar. Bonacina & alij locis allegatis* hæc regula timoratis ſtricta eſt; at negligentibus ſuæ ſalutis eſt nimis lata; quippe qui nullis ſcrupulis vrgentur.

Dixi *obligare votum ad ſui executionem quamprimũ commodè*

commodè fieri poſſit. Quia votum quo nullum tempus executiooi determinatur, ſic ex æquitate explicandum venit, vt credatur vouens voluiſſe ſe cum hoc temperamento obligare. Iuxta *leg. quod dicimus ff. de ſolutionibus.* Ibi *Statim ſoluere cum aliquo temperamento temporis intelligendum eſt.* Idem conſtat ex *leg. ratum eodem tit.* Ibi, *Statim, ſiue cum primum; cum quadam temporis ſpatio accipi debet;* quod nec maximum nec minimum ſit, & intellectu potius (id eſt boni viri arbitrio) quam locutione exprimi poſſit vt habetur in *leg. continuus §. cum ita ff. de verborum obligat.* Et ita docent *Sanch. d. cap. 14. num. 5. & 6. Suar. lib. 4. cap. 12. num. 12. & 13. Benacina diſp. 4. qu. 2. punct. 5. in principio Azor 1. p. lib. 11. cap. 15. quæſt. 10. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 3. num. 5.*

Ex quo fit occaſionem rationabilem eſſe differendi voti executionem, ſi ſpes ſubſit, quod melius & vtilius ea dilatione poſita votum exequuturus ſis. Vt tradit *Silueſter verbo votum. 2. quæſt. 3. Sanchez alijs relatis cap. 14. num. 8. Layman d. cap. 3. num. 5. Bonacina punct. 5. num. 2.* Quare ſi ad religionis labores perferendos, eiúſque aſperitates ſuſtinendas ſatis idoneus non ſis, ſperas autem fieri ſi differas, poteris differre. *Sanch. n. 9. Layman num. 5. Bonacin. num. 3.* Ad idem eſt ſi differas ob litteratum eruditionem, quam in religione æque obtinere non potes, & religioni eſt vtilis. *Cerdeña ſumm. qu. 39. Sanch. num. 11. Layman num. 5. fine.* Quia id videtur in honorem Dei cedere. Item ſi parentes ægrè ferant tuum in religionem ingreſſum, ſperas autem dilatione eſſe temperandum, affirmant *Sanch. num. 13. Bonacina num. 2.* Eſſe ſufficientem dilationis cauſam. Sed in his omnibus cautè procedendum eſt, ne nimia ſit dilatio, neúe periculum adſit, nunquam votum exequendi, vt ſæpè ex huiuſmodi dilationibus contingit.

6. Illud tamen præ oculis habendum eſt, votum ingrediendi religionem, & ſeruiendi in Xenodochio minori tempore differendum eſſe, quam votum peregrinandi, dandiúe aliquam eleemoſynam. Quia hoc votum peregrinationis, eleemoſynæ dilatione non minuitur, ſed totum integrè impletur. At votum religionis vel perpetui in Xenodochio ſeruitij dilatione minuitur; ita vt quo magis differatur executio, eò minus de voto redditur. Quia maiori tempore Deo obſequeris cum obligatus ſis perpetuò inſeruire. Sic *Sanch. d. cap. 14. n. 22. Layman lib. 4. tract. 4. cap. 3. num. 5. quæſt. 4. Suarez 3. tom. in 3. p. diſputat. 31. ſect. 2.*

7. Quæ autem dilatio, tum in votis religionis, tum in illis, quæ integrè implentur, mortale conſtituat? Non facilè definies. Plures namque Doctores iudicant dilationem duorum vel trium annorum in voto religionis abſque periculo obliuionis vel impedimenti vel vlterius dilationis non eſſe mortale. Sic *Petrus de Ledeſma 2. tom. ſum. tract. 10. cas. 3. dub. penultim. Armilla verbo votum num. 16. Man. 2 tom. ſum. cap. 95. num. 9.* In votis verò, in quibus nihil ex dilatione omittitur implendum, cenſent tunc eſſe mortalem, quando adeſſet ex dilatione periculum nunquam ea exequendi: parum enim videtur intereſſe, quod hoc vel illo tempore votum reddatur, ſi tota res promiſſa reddatur, & tempus deſignatum non ſit. Sic *D. Anton. 2. p. tit. 11. cap. 1. §. 1. & indicat Sanchez lib. 4. cap. 14. num. 31.* Sed hæc ita lata probanda non cenſeo, ſed exiſtimarem dilationem ſex menſium in voto religionis, vel perpetui in Xenodochio ſeruitij poſt nactam opportunitatem illud exequendi, eſſe notabilem. Quia cedit in diminutionem grauem diuini cultus & propriæ vtilitatis; minor autem dilatio non videtur cenſenda notabilis ob difficultatem tanti operis, & perpetui ſacrificij exequendi. Sic expreſsè *Sanch. lib. 4. de voto cap. 14. num. 22.* In reliquis autem votis ex dilatione non diminutis cenſerem dilationem duorum vel trium annorum eſſe notabilem. Nam licet res promiſſa integrè exequenda ſit; eius tamen executionem tanto tempore contra voluntatem Dei creditoris differre, grauem deordinationem continet. Quod probari poteſt ex dilatione debiti hominibus promiſſi. Quod nullus negabit grauem culpam conſtituere.

Pvnctvm XIV.

An votum non impletum tempore deſignato deſinat obligare?

1. *Diſtinguitur duplex deſignatio temporis, & ſub ea diſtinctione quæſtioni fit ſatis.*
2. *Qualiter cognoſcetur votum ligari tempori ita vt illo tranſacto non obliget.*
3. *Vouens ieiunare hoc menſe ſextis ferijs, vel ſabbatho, non tenetur, ſi omittat, alijs diebus ieiunare, imò neque alio menſe.*
4. *Sæpe votum alligatur tempori ob propriam vouentis vtilitatem.*
5. *Supradicta doctrina in votis realibus & perſonalibus locum habet.*
6. *Perſonalia vota frequenter tempori alligantur, ſecus realia.*
7 *Votum non obligat ad compenſationem cum impotens es ad illud exequendum.*

1. Dupliciter tempus executioni voti deſignare potes: Primò; animo ne vltra illud executio differatur. Secundò; animo ibi finiendi obligationem. Si primo modo votum emiſeris, & tempore deſignato non impleas, manes obligatus implere; ſicuti ſi Petro debeteſ centum ſoluere intra menſem, neque ſoluis; non obinde liber à ſolutione exiſtis, ſed potius grauius & efficacius vrgeris. Quia debitum, integrum quoad ſubſtantiam perſeuerat, illúdque implere potes: habuiſti enim duplex debitum aliud rei promiſſæ exequendæ; aliud exequendi illam intra tale tempus, licet hoc vltimum iam impleri non poſſit, primum impleri debet iuxta *legem Celſus §. idem ait. ff. de recept. arbitris & l. traiectitia §. de illo ff. de actionibus & obligat. & l. magna Codice de contrahenda & commit. ſtipulat.* Quia independenter ab obligatione temporis promiſſum eſt. Tempus namque in illo voto deſignatum fuit ad excitandam executionem non ad finiendam illam. At ſi animo finiendi ibi obligationem, tempus deſignaueris; ſicuti in præceptis Eccleſiaſticis audiendi miſſam & ieiunandi deſignatur; ſi eo tempore votum non impletur, extinguitur eius tota obligatio. Quia ſic eſt promittentis voluntas, iuxta quam obligatio vel deobligatio voti metienda eſt. Sic *Doctores communiter. Caietanus 2. 2. qu. 88. art. 12. dubio vlt. Aragon ibi art. 3. dub. vlt. Valent. diſp. 6. quæſt. 6. punct. 4.*

punct.4. circa finem verſ.tertium.Vaſqu.1.2.diſp.146. cap.2 fine Suar.lib. 4. de voto cap. 13. à num. Sanch. lib.4. cap.14.num.25. Azor 1.p.lib.11.cap.15. qu.11. Bonacin.diſp.4.qu.2.punct.5.§.1. num. 5.

2. Difficultas autem eſt; qualiter cognoſcetur votum alligari tempori,ita vt illo tranſacto amplius non obliget, quando vouens de ſua intentione certus non eſt?

Breuiter reſpondeo; quoties circunſtantia temporis ſpecialem deuotionem communiter continet, & in illius memoriam votum emittis principaliter; ſi eo tempore votum non impleas, extinguitur obligatio. Quia impleri non poteſt. v. g. promiſiſti ieiunare vigilia alicuius ſancti ob eius deuotionem,& honorem, feria ſexta ob memoriam paſſionis Chriſti, ſabbatho ob Beatiſſimam Virginem: Si de facto non ieiunaſti, ceſſat tibi obligatio altero die ieiunandi; quia licet ieiunium implere poſſis, non quale promiſiſti. Sic aliis relatis docent *Sanch.lib.4.de voto cap.14. num. 28. Suar. lib.4.cap.13.num.5. Bonacin. diſp.4. quæſt. 2. punct. 5. an. 6.*

3. Hinc fit vouentem ieiunare hoc menſe feriis ſextis, vel ſabbatho non eſſe obligandum aliis diebus ieiunare, eſto culpabiliter omiſerit; quia communiter hæc ieiunia in honorem paſſionis Chriſti, vel Beatæ Virginis promittuntur;ac proinde tempori alligata. Dubium tamen eſt;an alio menſe impleri debeant;ſiquidem honor Chriſti & Beatæ Virginis idem eſt, ſiue vno menſe,ſiue alio ieiunium præſtetur. Dicendum nihilominus eſt, non eſſe improbabile ceſſare obligationem. Quia eſto cultus Chriſti & Beatæ Virginis idem in ſpecie ſequatur;at quia non eſt idem numero & in indiuiduo cum eo, qui promiſſus eſt, ſed omnino diſtinctus;ea de cauſa ceſſat obligatio. Quando enim promittis in honorem Beatæ Virginis omnibus ſabbathis huius menſis ieiunare,ieiunium horum ſabbathorum non aliorum promittis. Ergo his ſabbathis abſque ieiunio tranſactis impoſſibile eſt quod promiſiſti impleas. *Sanch. lib.4. cap. 14. num. 32. Bonacina diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. num. 9.* Idem dicendum eſt de voto peregrinationis ob lucrandum iubilæum, illo tranſacto ceſſare obligationem; quia non poteſt ſuſcipi peregrinatio, qualis promiſſa eſt.*Sanch. cap. 14. num. 29. Bonacina punct.5. num.7.* Notanter dixi votum alligari tempori ſpecialem deuotionem continenti, ſi principaliter ob eius deuotionem fiat. Nam ſæpe contingere poteſt ſignari tempus ob eius deuotionem, ſed non principaliter, vt ſi promittas ingredi religionem in die ſancti Ioannis Baptiſtæ ob eius ſpecialem honorem;non ceſſat tibi obligatio tametſi illo die non ingrediaris; quia cenſeris principaliter ob ſtatus perfectionem, diuinum obſequium, & propriam vtilitatem votum emittere, & ſecundario ob honorem S. Ioannis. *Suar. lib.4. de voto cap.13. n.5. Bonacina diſp. 4. qu. 2. punct. 5. §. 1. num. 7.*

4. Secundo reſpondeo ſæpe votum alligari tempori non ob eius ſpecialem deuotionem ſed ob propriam vouentis vtilitatem, intendit enim vouens bonis operibus aſſueſieri, & ex hac intentione vouet octauo quoque die confiteri, ieiunare; aliudue opus bonum efficere, omittit; non videtur teneri alio ſequenti tempore. Quia videtur eſſe præter eius voluntatem ſic grauari. Sic *Suar. d. cap. 13. num.6. Bonacina diſp. 4. quæſt.2.punct.5. num.8.* Quod veriſſimum credo in votis perpetuis vbi ſimilis obligatio ſuccedit ac ea quæ præter miſſa fuit.*Sanch.cap.14. num. 34.* At in votis non perpetuis non ita facilè hanc libertatem admitterem. Nam in dubio hæc vota tempori non alligantur, vt dixit *Suar. d.num.6. fine.Bonacin.n.11.* & finis voti idem prorsùs perſeuerat.

5. Sed inquires; an ſupradicta doctrina non ſolum in votis perſonalibus ſed realibus locum habeat? Reſpondeo probabilius eſſe illam habere. Quia negari non poteſt, eleemoſynam promitti poſſe occaſione lucrandi iubilæum, vel in ſubſidium alicuius feſtiuitatis celebrandæ. Item promitti poteſt eleemoſyna omnibus ſextis feriis & ſabbatho in honorem paſſionis Chriſti & Beatæ Virginis,ſicut enim ieiunium ob huiuſmodi finem promittere potes,cur non eleemoſynam? Ergo ſicut ieiunij obligatio ceſſat ſi ſignato tempore non impleatur & obligatio eleemoſynæ eo modo aſſumptæ ceſſare debet. Quia iam eleemoſyna, qualis promiſſa eſt,impleri non poteſt. Sic *Suar. lib. 4. cap.13. num.9. Vaſqu.1. 2. diſp. 146. cap. 2.in fine. Sanchez lib. 4. cap. 14. num. 36. Bonacina diſp. 4. q. 2.punct. 5. num. 9.*

6. Solum aduerto hanc eſſe differentiam in votis perſonalibus & realibus; quod perſonalia vota maximè ſi perpetua ſint,tempori frequenter alligantur non ſolum quando emittuntur ob ſpecialem deuotionem temporis; ſed etiam quando emittuntur ob propriam vouentis vtilitatem. At realia vota ſecluſa deuotione temporis rarò ob vtilitatem vouentis alligantur tempori, nec ceſſat eorum obligatio. Et ratio differentiæ; quia in votis perſonalibus grauaretur maximè vouens ſi prorogaretur obligatio prætermiſſa; ſecus verò contingit in votis realibus. Colligitur ex *Sanch. lib. 4.de voto cap. 14. num. 37. Bonacin. diſp. 4.qu.2. punct. 5. §.1. num. 10, fine.*

Deinde aduerte: in omnibus illis caſibus, in quibus impotens es ad voti executionem ſiue cum culpa ſiue abſque illa te non obligari ad aliquam compenſationem. Quia nulla eſt lex Eccleſiaſtica, aut diuina, quæ talem compenſationem ſtatuat; & ex voto talis obligatio non oritur;cum vouens ſolum ad executionem rei promiſſæ ſe intenderit obligare, & ita tenet *Diuus Thomas 2. 2. qu.88.art.3.quæſtion. 1. ad 1. Suarez lib. 4. cap. 15. num. 7. Bonacina tom. 2. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. §. 3. fine.*

Pvnctvm XV.

Vtrum obligatio voti ita perſonalis ſit vt ſolum vouentem aſtringat ab ipſoque ſolo impleri poſſit?

1. *Obligatio voti ſolum vouentem aſtringit.*
2. *Proponitur quædam obiectio de voto à populo facto ſeruandi feſtum, &c.*
3. *Fit ſatis obiectioni.*
4. *Votum perſonale à ſolo vouente impleri poteſt.*
5. *Reale communis ſententia defendit per alium poſſe impleri.*
6. *Explicatur communis ſententia, & ſub diſtinctione reſpondetur.*

7. Cum

7. *Cum in voto mixto aliqua pars redditur impoſsibilis, ceſſat votum, ſi per modum vnius promittitur, ſecus ſi diuiſim.*

8. *Explicatur textus in cap. Quod ſuper his de voto.*

1. COmmunis & certa ſententia eſt, votum ſiue perſonale, ſiue reale ſolum vouentem aſtringere poſſe. Quia ſolum aſtringere poteſt eum, qui intentionem habuit ſe obligandi; & cum nullus alius eam intentionem habere poſſit niſi qui verè vouet, & promittit; efficitur ſane nullum alium præter vouentem aſtringere poſſe. Deinde alienum factum nullus promittere poteſt; quia aliena voluntas nemini efficaciter & abſolutè ſubiicitur; neque ob eandem rationem alienas diuitias promittere poteſt, quia ſuæ diſpoſitioni non ſunt ſubiectæ. Ergo nullus præter vouentem aſtringi voto poteſt. Sic *Silueſter verbo votum* 2. *quæſt.* 9. *Sotus lib.* 7. *de iuſtitia qu.* 2. *art.* 1. *ad* 5. *Suar. lib.* 4. *de voto cap.* 9. *à n.* 2. *Sanch. lib.* 4. *de voto cap.* 15. *n.* 14. *Paulus Layman lib.* 4. *ſummæ tract.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 5. *& alij.* Et ſumitur ex illo *Deuteronomy* 23. *Quod ſemel egreſſum eſt de labys tuis obſeruabis & ſupr.* 65. *Reddam tibi vota mea quæ diſtinxerunt labia mea;* quaſi ea ſola obligationem imponant quæ labiis propriis pronunciantur.

2. Sed obiicies, ſæpe populus ob aliquod beneficium acceptum vouet feſtum, ieiunium, vel proceſſionem obſeruandam, ad cuius voti obſeruationem omnes tenentur etiam religioſi exempti & ſucceſſores. Sed non tenentur ex vi præſcriptæ conſuetudinis cum ante tempus conſuetudini præſcribendæ deſignatum teneantur. Neque etiam tenentur ex vi legis, aut ſtatuti cum populus in materia ſpirituali legem ſtatuere non poſſit. Ergo tenentur ex vi voti. Ergo alieno voto alij aſtringi poſſunt. Secundò filij aſtringuntur voto parentum nomine ipſorum emiſſo iuxta *cap. licet de voto*; alias vanè & illicitè pro filiis parentes vouerent peregrinationem, ieiunium & ſimilia, ſi filij parentum voto non obligarentur. Tertiò votum emiſſum à tuo procuratore, non procuratorem emittentem, ſed te cuius nomine emittit, obligat; ergo votum obſtringere poteſt alium à vouente.

3. Sed hæc facilia ſunt. Ad primum dico, emiſſo voto à maiori parte communitatis & acceptato ab Epiſcopo populum obligari, etiam illos, qui voto non conſenſerunt non in vi voti, ſed in vi legis ab Epiſcopo media illa acceptatione promulgatæ. *Suar. lib.* 4. *de voto cap.* 9. *num.* 10. *&* 11. Ad ſecundum nego filios aſtringi parentum votis niſi in ea vota conſenſerint, vt ſatis colligitur ex *d. cap. licet.* Vbi Filius Regis Hungariæ cogitur peregrinationem Hieroſolymitanam, quam eius pater vouerat, exequi, non alia ratione, niſi quia aſſumpto crucis ſignaculo ſe impleturum ſine dilatione qualibet promiſerat. Debet ergo filius conſentire vt voto parentum teneatur. Neque obinde fit parentum vota inania eſſe cum promittunt filios peregrinaturos vel ieiunaturos. Non enim cenſentur ipſi filiorum facta promittere, ſed propria nempe curaturos vt filij eam peregrinationem illudúe ieiunium promiſſum præſtent. Quæ diligentia laudabilis eſt & materia voti eſſe poteſt. Ex quo fit nequaquam filios obligatos eſſe religionem ſuſcipere tametſi parentes vouerint eos eſſe religioni dicandos. Quia ſolum vouent dicandos quantum ex parte ſua eſt obligationi ſatisfaciunt ſi ſeriò & efficaciter ſuadeant. Nam præcepto cogere non poſſunt cum ſolum de ijs quæ ad bonos mores domus reique familiaris gubernationem pertinent præceptum poſſint imponere.

Dixi niſi ipſi filij conſenſerint. Nam tunc non eſt mirum quod ipſi obligentur. Quia non obligantur ex voto parentum ſed ex proprio. Ille enim conſenſus & paterni voti approbatio eſt tacita voti emiſſio. Et ſic explicari debent plures textus relati 2. quæſt. 1. Præcipuè textus in cap. addidiſtis, cap. Monachum, cap. Quicumque, cap. Quem progenitores. Vbi filius alligatus manet monaſterio tum propria profeſſione tum paterna deuotione ab ipſo inquam filio approbata vt rectè dixit *Celeſti.* 3. *in cap. cum ſimus* 14. *de Regularibus* & tradit *Gloſſ. in cap. addidiſtis* 20. *qu.* 1. Sed eſt dubium an hunc conſenſum cenſeatur filius præſtare ex eo tantum quod illo præſente eius pater votum emittat & taceat? Negatiuè reſpondendum eſt; tum quia taciturnitas non præſumit conſenſum in iis quæ ſunt oneris & obligationis, tum quia parentibus non competit filios voto alligare, quia votum eſt res ad perfectionem pertinens ac proinde ex propria voluntate ſuſcipienda. Non igitur conſenſus præſumitur ex ſola taciturnitate ſeu negatiuo diſſenſu. *Sanch. lib* 4. *cap.* 15. *num.* 24. *Bonacin. tom.* 2. *diſp.* 4. *qu.* 2. *punct.* 5. *§.* 2. *num.* 19. Ad tertium dic votum emiſſum à tuo procuratore te obligare; quia tu medio illo emittis; neque procurator vouet ſed tuum votum, tuúmque conſenſum declarat; vel dic (quod in idem recidit) te vouere & obligari tuo procuratore conſentiente & non aliter; ac proinde ſemper verum eſt nullum alium à vouente voto obſtringi

4. Ex his decidenda eſt ſecunda pars quæſtionis; an inquam à ſolo vouente votum impleri poſſit? Et quidem ſi votum ſit perſonale, certiſſimum eſt, nullum alium implere illud poſſe. Quia nullus implere poteſt votum niſi exequendo rem promiſſam. Sed res promiſſa in voto perſonali eſt actio propria vouentis non alterius. Ergo nullus alius à vouente votum perſonale implere poteſt. Sic *omnes Doctores referendi.* Quapropter ſi vouens impotens ſit ad votum implendum, non tenetur curare vt alius loco illius impleat. Quia hanc obligationem per votum non ſuſcepit; neque alterius executio eſt proprij voti emiſſi ſatisfactio. Quod quidem veriſſimum eſt, ſiue culpabiliter, ſiue abſque culpa in hanc impotentiam deuenerit. At ſi cum votum emittit, ſe cognoſcit impotentem ad illius executionem affirmant *Abbas in cap. licet de voto num,* 13. *Silueſter verbo votum* 2. *qu.* 10. *Nauarr. ſum. cap.* 12. *nu.* 55. *Sanch. lib.* 4. *de voto cap.* 2. *num.* 26. *Layman lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 5. *Corol.* 4. obligationem eſſe implere votum per alium. Quia dum contrarium non conſtat, præſumendum eſt hanc fuiſſe eius intentionem, nempe votum per alium implere; ne vanè & irriſoriè cenſeatur voluiſſe. Sed hoc fundamentum leue eſt ad talem præſumptionem aſtruendam cum nullum ex verbis indicium huius obligationis colligatur. Siquidem non alienum factum ſed proprium promiſerit. Credendum ergo potius eſt, temerè & arroganter promiſiſſe, quam contra verba promiſſionis obligationem voluiſſe contrahere. *Suar. lib.* 4. *de voto cap.* 10. *num.* 7. *fine. Bonacina diſp.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *§.* 3. *num.* 2.

5. Si

5. SI verò votum reale ſit; communis ſententia docet, votum per alium impleri poſſe, quia cum huius voti executio conſiſtat in exhibitione rei promiſſæ, v. g. calicis, ſupellectilis, alteriuſúe eleemoſynæ donaudæ, & hæc parum interſit quod fiat ab hoc vel ab illo; ea de cauſa impleri per aliũ à vouente poteſt. Sic *Abulens, cap. 30. num. qu. 97. quem refert & ſequitur Sanch. lib. 4. cap. 15. n. 6. Bonacin, tom. 2. diſp. 4. q. 2. punct. 5. §. 3. n. 3.* Ex qua doctrina infert *Bonacin. & Sanch.* pluribus relatis vouentem, qui non poteſt votum reale implere per ſe, obligatum eſſe procurare per alium implere.

6. Cæterum hæc diſtinctione indigent; in primis certiſſimum eſſe debet, votum reale ex aliena pecunia nec iure, neque facto impleri poſſe. Quia alienam pecuniam doоare uec vouiſti, nec potuiſti vouere; eo quod tuo arbitrio & diſpoſitioni non ſubdatur, ergo alienæ pecuniæ donatione tuo voto ſatisfieri non potuit. Dices ſi Petrus ſciens te vouiſſe daturum calicem Eccleſiæ, calicem donet, vt te ab obligatione voti liberet, tu liber manes à voto dum ratum habes; etiamſi te ignorante calix datus fuerit vt ex communi ſententia ſupponunt *Suar. & Bonacina ſupra.* Ergo voto reali ex alienis ſatisfieri poteſt. Reſpondeo negando hanc vltimam conſequentiam. Nam cum Petrus tuo nomine calicem Eccleſiæ donat, tacitè priùs tibi donat calicem, & tibi donatum Eccleſiæ donat, vt proprium; tui inquam donationem & exhibitionem tu conſentis, dum ſupradictam donationem ratam habes. Sic indicat *Layman l. 4 ſum. tract. 4. c. 3. q. 5. corol. 3. n. 8.* Deinde certum eſſe debeo, ſi impotens factus ſis donare calicem promiſſum deobligatum eſſe à petenda eleemoſyna, vt ſatisfacias. In quo ferè omnes conuenіunt. Quia obligari non potes ad ea, quæ tuum ſtatum dedecent, & ita grauia ſunt: Imò certum eſſe debet, te deobligatũ eſſe rogare amicos, vt nomine tuo ſatisfaciant. Quia tu (vt ſuppono) ſolum voluiſti calicẽ donare, ſub qua promiſſione non cõprehenditur petere ab amicis, vt nomine tuo donent; ſunt enim hæc longè diuerſa Sic *Suar. l. 4. de voto c. 10. n. 10.* Præterea certum eſſe debet, votum reale medio procuratore impleri poſſe, in quo hoc votum à perſonali longè diuerſum eſt. Nam perſonale etſi per procuratorem emitti poſſit, non tamen impleri; quia eius materia eſt actio & functio perſonæ. At reale, cum eius materia ſit res à vouente extrinſeca, impleri medio alio poteſt. Et in hoc ſenſu eſt veriſſima communis ſententia votum reale & impleri per alium poſſe & deberi. Et notauit *Layman 14. ſum. tract. 4. c. 3. q. 5. n. 10. verſ. his intellectis fine,* Denique certũ eſſe debet ſatisfieri voto reali poſſe, tametſi fini illius non ſatisfiat. v. g. promiſiſti per alium aliquas miſſas; dediſti ſacerdoti ſtipendium, vt ea ſacra faceret; ipſe verò accepto ſtipendio omiſit, tu ſufficienter voto ſatisfeciſti; quia tuum votum nec fuit, nec eſſe potuit de ſacris faciendis cum effectu, ſed de illis fieri procurandis medio communiter vſitato, qualis eſt ſtipendij contributio. Item vouiſti mittere aliquem vt nomine tuo limina Apoſtolorum inuiſeret, conueniſti cum Petro vt præſtaret hoc officium; ipſe verò acceptis ſumptibus neceſſariis omiſit; tu liber manes ab obligatione: quia quantum eſt ex parte tua feciſti opus promiſſum. Item cum ſis Prælatus Religionis vouiſti orationes tuorum ſubditorum; ſatis facis ſi modo communiter vſitato eas fieri præcipias. Sic *Suar. lib 4. de voto cap. 10. num. 8.*

7. Quæ dicta ſunt de voto perſonali & reali dicenda ſunt de voto mixto, quod ex reali & perſonali coaleſcit. Solum eſt dubium; an ſi vnum ex illis reddatur voueuti impoſſibile, obligatus ſit aliud exequi? Cui dubitationi fecimus ſatis, cum de voti materia locuti fuimus: ſpectandum namque eſt an illo voto promiſſa diuiſim vel coniunctim promiſſa ſint? Si diuiſim & per modum plurium promiſſa fuerint, vt contingit, ſi voueres peregrinari ad D. Iacobum & ibi lampadem offerre; facto vno ex illis impoſſibili aliud implendum eſt. At ſi coniunctim & dependenter voum ab alio promiſeris, reddito vno impoſſibili alterius obligatio ceſſat. Sæpè autem vnum votum ab alio pendet; quia eſt acceſſorium illius & non ècontra; ſed tunc inſpiciendum eſt, quod ſit principale, quod acceſſorium, vt inde percipias, quod ſubſiſtat reddito alio impoſſibili. Acceſſorium namque dependet à principali; ſed non ècontra; ac proinde reddito principali impoſſibili acceſſorium corruit. Sed non contra *Suar. l. 4. c. 10. à n. 12. Sanch. l. 4. cap. 15. n. 13. & 30. Layman. l. 4. ſum. tract. 4. c. 3. q. 5. n. 11. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. q. 2. punct. 5. §. 3. num. 6. & ſequentibus.*

8. Solum obiici poteſt *textus in cap. quod ſuper his. de voto* vbi Pontifex de iis, qui votum emiſerant eundi in ſubſidium terræ ſanctæ & propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliam iuſtam cauſam votum non poſſunt vtiliter adimplere, ſic diſtinguit inter illos, qui temporalem, & eos qui perpetuam impedimenti cauſam cẽſentur habere. Quod primis indulgenda ſit dilatio; ſecundis ſit redemptio iniungenda; ac rerum facultate penſata quas poſſunt, aut quas facturi eſſent expenſas; perſonarum prætereа compenſato labore in ſubſidium terræ ſanctæ tranſmittant, exequentes per alios, quod per ſe nequeunt adimplere. At expenſæ, quas ij vouentes facturi erant, ſunt acceſſoriæ voto recuperationis terræ ſanctæ. Ergo facta militia impoſſibili adhuc acceſſorium obligat. Reſpondeo dupliciter, primò; illo tẽpore votum ſubſidij terræ ſanctæ ea conditione emitti, vt ſi vouentes per ſe militare non poſſent, alium loco ſui ſubſtituerent, ſeu ſumptus neceſſarios ad hunc effectum conferrent; ac proinde mirum non eſt, quod eſto vouentes ire perſonaliter non poſſint, obligentur ad ſumptus. Sic *Innocent. in c. licet de voto Abbas in c. d. cap. quod ſuper his n. 5. Nauarr ſum. 12. n. 55. Layman l. 4. tract. 4. de voto c. 3. fine.* Secundò reſpondeo obligari ſic impotentes ad expenſas, non quia acceſſorium obliget reddito principali impoſſibili; ſed quia non erat certum, eſſe principale impoſſibile; ea de cauſa voti commutationis expenſæ exiguntur. Sic aliis relatis docuit *Suar. l. 4. de voto c. 11. n. 17.*

PVNCTVM. XVI.

An obligatio voti tranſeat ad hæredes.

1. *Voti perſonalis obligatio cum perſona extinguitur.*
2. *Obligatio exequendi votum reale tranſit ad hæredem ſiue voluntarium, ſiue neceſſarium.*
3. *Quid ſi teſtator velit hæredem eximere à prædicta obligatione? adhuc hæres obligatur.*
4. *Obligatio hæredis non excedit vires hæreditatis.*

5. *Nec debet eſſe cum præiudicio legitimæ.*
6. *Ad executionem huius obligationis compelli poteſt hæres tum excommunicatione, tum priuatione hæreditatis.*
7. *Quid quando monaſterium hæres conſtitutum eſt.*
8. *Quid ſi religioſus vellet vota realia profeſſione non extingui? adhuc extincta manent.*
9. *Per vota bienníj Societatis Ieſu nõ extinguũtur vota antea facta, ſed ſuſpẽdũtur.*
10. *Poſt debita iuſtitiæ & ante legata pia debet hæres vota ſoluere.*
11. *Cum ſunt plura vota neque hæreditas ſufficit ad omnia, votum de re meliori & quod priùs conſtiterit emiſſum eſſe eſt ad implendum.*
12. *Si non conſtat, quod votum melius ſit neque quod priùs fuit factum placet Sanchez diuiſionem faciendam eſſe. Probabiliùs eſt hæredem eligere poſſe.*
13. *Quando multi ſunt hæredes, nemo tenetur in ſolidum.*
14. *Donatarius non tenetur vota donantis exequi.*
15. *Quid dicendum de legatario.*

1. REgula eſt à Doctoribus recepta, voti perſonalis obligationem cum perſona extingui, neqne ad hæredes tranſire poſſe. Quia hæc obligatio actiones vouentis reſpicit; ac proinde neqnit in alterum detiuari. Poteſt tamen ad ſimilem actionem, nempè ad ſimilem peregrinationem, ſimile ieiunium, aliudúe perſonale ſeruitium ad quod erat teſtator obligatus, hæres obligari. Primò; ſi ſua ſponte id promittat. Qualiter obligatus fuit filius Regis Hungariæ in *cap. licet de voto*. Et de hac obligatione nemini eſſe poteſt dubium, cũ hæc promiſſio, ſi Deo fiat, ſit noua voti emiſſio; ſi fiat teſtatori ab illoque acceptetur, erit ex iuſtitia vel ſaltem ex fidelitate. Secundò; obligari poteſt hæres præcepto teſtatoris. Sicut enim ad legata aliaque pia opera obligatur, cur non obligari poterit ad ſuſcipiendam peregrinationẽ nomine defuncti? Sed diſtinguendum eſt de hærede neceſſario, & voluntario; hæres inquam neceſſarius grauari non poteſt à teſtatore in iis, quæ hæreditati coniũcta non ſunt. Neque teſtator dominium non habens in hæredem de eius actionibus diſponere poteſt. Si verò ſit hæres voluntarius; tunc ſubdiſtinguendum eſt, ſi ſub ea conditione hæreditatem concedat, vt votũ peregrinationis nomine ſuo exequatur; abſque dubio tenetur, ſi acceptat hæreditatem, eam peregrinationem ſuſcipere. Quia cum liberum fuerit teſtatori, eum hæredem inſtituere, potuit inſtitutionem ſub hac vel illa conditione facere *Sanch. lib. 4. de voto c. 15. n. 17. Layman. l. 4. ſum. tract. 4. c. 3. n. 13. concluſ. 2.* Si verò non ſub ea cõditione ſed abſolutè hæreditatem cõceſſit; præcepit tamen hæredi, vt peregrinationem nomine ipſius ſuſciperet; ſolũ ex gratitudine obligatus eſt peregrinationem exequi non ex iuſtitia. *Suar. lib. 4. de voto cap. 11. num. 3.*

2. Secunda regula eſt æquè à Doctoribus recepta, obligationem exequendi votum reali tranſire ad hæredem ſiue neceſſarium ſiue voluntarium iuxta vires hæreditatis ſalua hæredis legitima. *Sì Silueſt. verbo votum 2. q. 11. Nauarr ſum. c. 12. n. 56. Leſſius l. 2. de iuſtit. c. 40. dub. 10. n. 65. Sanch. l. 4. de voto c. 15. n. 25. Layman l. 4. tract. 4. c. 3. n. 12. q. 6. Suar. l. 4. c. 11. n. 6. & alij.* Sumiturque *ex cap. ex parte de cenſibus, & cap. 1. de ſolutionibus.* Vbi filius cogitur. ad ſoluenda vota parentum, & *in c. ſi hæres de teſtam.* Puniuntur hæredes non adimplentes vota defuncti, & *leg. 2. ff. de pollicitationibus* dicitur. Qui decimam partem bonorum vouit, ſi deceſſerit ante ſolutionem, hæredem illius hæreditario nomine decimis obſtrictum eſſe. *Voti enim obligationem* (inquit textus) *ad hæredem tranſire conſtat.* Ratio eſt: quia defunctus, cum votum reale emiſit, obligatus fuit ſuis bonis illud exequi. Ergo ſi de facto exequutus non eſt; hæres in bonis illius ſuccedens eiuſque perſonam repræſentans eam obligationem ſubiit. Sicut enim in iuribus & actionibus defuncti ſuccedit, ſuccedere debet in oneribus & obligationibus hæreditati annexis; tametſi nulla res ſpecialiter ſit obligata. Hæc autem obligatio hæredis non eſt ex virtute religionis, & voti; quia ipſe non vouit, ſed eſt iuſtitiæ, qua adeundo hæreditatẽ obligatus eſt defuncto, eius vota & obligationes exequi.

3. Dices ergo ſi teſtator vellet hæredem eximere ab obligatione ſoluendi ſua vota realia, hæres adeundo hæreditatem obligatus non eſſet. Nam hac voluntate poſita ceſſat contractus cum teſtatore & obligatio inde orta. Propter hanc rationem non deſunt, qui cenſeant illo caſu hæredẽ de obligari. Nam licet ipſe teſtator non poſſit ſeipſum ab obligatione voti eximere, non inde infertur non poſſe hæredem; quia hæredis obligatio non ex voto, & promiſſione; ſed ex hæreditaris aditione ſub hoc onere à teſtatore conceſſa, naſcitur poteſt ergo teſtator hæreditatem ab hoc onere eximere, & liberum hæredem relinquere. Sed dicendum eſt, in voluntate teſtatoris id conſtitutum non eſſe. Neque enim iuſtum erat, poſſe teſtatorem hæredem ſuum à debitis ſoluendis Deo liberare; cum tamen non poſſet liberare à debitis homini ſoluendis; vtrorumque enim ſolutioni hæreditas obnoxia eſt. In voluntate ergo teſtatoris cõſtitutum eſt hæredem inſtituere. At illa conſtitutione facta & hæreditate adita non eſt in eius voluntate obligationem debita realia ſoluendi impedire. Quia hæc obligatio ex aditione hæreditatis (iure communi ſic diſponente) immediate naſcitur. Sic docet poſt alios *Suar. l. 4. de voto c. 11. n. 13. Sanch. l. 4. de voto c. 15. n. 28. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. q. 2. punct. 5. §. 2. n. 12. Paulus Layman l. 4. ſum. tract. 4. de voto c. 3. q. 6. n. 12.* Hoc autem vt bene aduertit. *Suar. d. c. 11. n. 12.* Procedit cum votum reale factum eſt abſque vlla reſtrictione temporis. Secùs ſi ſolum ad vitam vouentis eſſet factum; vt ſi vouens diceret, promitto in vita mea Eccleſiam ædificaturum, ſin autem non fecero, nolo ad hæredes obligationem tranſire. Quia tunc cum morte teſtatoris extinguitur obligatio. Et ſic credendum eſt factum eſſe cum teſtator hæredem ab obligatione ſoluendi ſua vota liberat; quia non præſumendum teſtatorem ſuæ æternæ ſalutis ita eſſe immemorem, vt fauore hæredis velit in æternum perire. Quare niſi manifeſtè ex verbis voti contrarium colligatur, credendũ eſt, votum non abſolutè ſed ſub reſtrictione ſupradicta emiſſum fuiſſe.

4. Hæc obligatio hæredis non excedit vires hæreditatis: quia ratione hæreditatis acceptæ hæc obligatio naſcitur; ac proinde excedere illam non poteſt. Sic aliis relatis docent *Layman*

num. 13. *Bonacina num.* 6. *Sanchez affirmans eſſe omnium. lib.*4. *cap.*15. *num.*36. Quod procedit etiamſi inuentarium non confecerit. Nam *lex finalis Cod. de iure deliberand.* Præcipiens hæredibus inuentarium non conficientibus vt debita defuncti ſoluant vltra vires hæreditatis, fundatur in præſumptione fraudis, quam credit committere inuentarium non conficientes; ac proinde ceſſante hac fraude obligatio ceſſat. *Sanch & Bonacin. ſupr.* Adde eſto condemnetur, non eſſe obligatum in conſcientia ſoluere; quia ſententia ſicut & lex ob fraudem præſumptam fertur. *Sanch. & Bonacin. locis allegatis.*

5. Deinde hæc obligatio ſaluam debet relinquere hæredis ſiue deſcendentis ſiue aſcendentis legitimam. Quia hæc legitima grauari à teſtatore non poteſt ex debito voluntario, quale eſt votum, aliúdue pium legatum. Et licet tempore, quo teſtator viuit, poſſit hanc legitimam hæredis minuere votis, aliíſque minutis eleemoſynis; non inde infertur hæredem poſt mortem teſtatoris grauari poſſe. Nam teſtator dum viuit eſt dominus illius legitimæ, cuius dominium ceſſat poſt eius mortem. Sic tradunt *Gregor. Lop. leg. final. in fine tit.*8. *partit.*1. *Couarr. cap. ſi hæres n.* 9. *de teſtam. Sanch. lib.*6. *de matrimon. diſp.* 36. *q* 1. *num.*7. *& lib.*4. *cap.*15. *num.*38. *Paulus Layman lib.* 4. *tract.*4. *cap.*3. *q.*6. *n.*13. *Bonacin. diſp.*4. *quæſt.*2. *punct.*5. §.2. *num.*5.

6. Ad executionem huius obligationis hæres compelli poteſt, tum excommunicationis cenſura tum priuatione hæreditatis; tametſi non promiſerit. Quia defectus promiſſionis non impedit, quia hæres obligatus ſit ex iuſtitia. Ad obligationes autem iuſtitiæ ex hæreditate prouenientes merito compelli poteſt hæres priuatione hæreditatis, vt pote illa indignus, & cum hæc obligatio ortum habeat ex voto, & ſic de materia ſpirituali excommunicatione compelli poteſt ad illius executionem. Præterea ad executionem vltimarum voluntarum hac via procedi poteſt. Sic docent *Abbas in cap. licet de voto num. vltimo ibi Anton. num.* 7. *Sylueſter verbo votum* 2. *quæſt.*21. *dicto* 2. *Azor* 1. *p. lib.*11. *cap.*15. *quæſt.*15. *fine. Sanch. lib.*4. *cap.* 15. *num.* 26. *Bonacin. tom.*2. *diſput.*4. *q.* 2. *punct.*5. §.2. *num.* 4.

7. Reſtant tamen aliquot difficultates examinandæ pro pleniori ſuperioris doctrinæ intelligentia. Prima eſt: an caſu quo monaſterium conſtitutum ſit hæres vouentis debeat hæc vota realia perſoluere? Et quidem ſi conſtitutum ſit hæres ob mortem vouentis, nemini eſt dubium obligatum eſſe. Si autem conſtitutum ſit ob profeſſionem vouentis in religione approbata, communior ſententia ſenet eſſe de obligatum, niſi ab eo in cuius vtilitatem hæc vota facta ſunt fuerint acceptata. Sic *Sanch. l.*4. *ſum. cap.*15. *num.*32. *Bonacin. d.* §. . . 7. Ratio prioris partis eſt: quia profeſſione religionis omnia vota tam perſonalia quam realia extinguntur iuxta communiorem ſententiam. Sed vota extincta tempore additæ hæreditatis non tenetur hæres ſoluere. Ergo nec monaſterium neque quilibet alius hæres tenetur vota religioſi profeſſi exſoluere. Si autem à parte fuerint acceptata, inquiunt ſupradicti Doctores obligatum eſſe monaſterium: quia eſt ius iuſtitiæ acquiſitum parti, quod profeſſione religionis non extinguitur. Sed hoc intelligendum eſt caſu, quo vouens vltra promiſſionem & votum Deo factum præſtitiſſet promiſſionem parti. Nam ſi hæc promiſſio deficeret, nullum ius iuſtitiæ parti acquiritur, ſed Deo; quantumuis pars in cuius gratiam votum factum eſt, illud acceptet: quia non propriè promiſſionem acceptat; cum parti promiſſio non dirigatur, ſed acceptat rem promiſſam quæ in eius vtilitatem cedit. Sic colligitur ex *Leſſio l.*2. *de iuſtitia cap.*10. *dub.*16. *num.*194. *&* 107.

8 Sed quid ſi ille religioſus vellet ſua vota realia profeſſione non extingui, maneret ne hæres obligatus? Affirmat *Bonacin.* . §.2. *num.*9. Quia illa vota non manet extincta, ſiquidem non extinguntur irritatione ſuperioris, vt de ſe conſtat: neque etiam profeſſi commutatione: quia ad hunc extinctionis modum commutantis conſenſus requiritur. Cæterum verius eſt omnino extingui. Nam vota emiſſa ante profeſſionem religionis profeſſione extinguntur non irritatione, nec commutatione, aliáue relaxatione, ſed ſolutione, illorum perfectiſſima, quam talem eſſe obligationem Deo perpetuò inſeruiendi reputat ius. Vt bene dixit *Palud. in* 4. *diſtinct.* 38 *q.*4. *art.*1. *conclus.*6. Vnde profeſſi conſenſus hanc ſolutionem immutare non poteſt. Sic *Sanch. lib.*4. *cap.*15. *num.*32.

9. De emittentibus vota biennij, & coadiutorum formatorum in Societate Ieſu ſubdit optimè *Sanch. ſupra num.* 33. Nulla vota antea facta ipſo iure extingui, ſed ſuſpendi; iuxta canon. 22. primæ congreg. Poſſunt tamen ex proprio conſenſu in ſocietatis ingreſſum commutari, vt pote in rem omnino perfectiorem, vt latiùs infra.

10. Secunda difficultas eſt: qualiter vota defuncti hæres ſoluere teneatur? Reſpondeo; poſt debita iuſtitiæ & ante legata pia. Sic bene *Sanch c.*15. *n.*39. *Layman l.*4. *tract.*4. *c.*3. *quæſt.*6. *num.*13. *Bonacin. diſp* 4. *q.*4. *punct.*5. §. 2. *num.*16. Ratio prioris partis eſt: quia Deus non acceptat oblata cum præiudicio iuris tertij quæſiti. Neque bona defuncti reputantur ex quibus vota hæres ſoluere debet niſi quæ deducto ære alieno ſuperſunt. *leg. mulier iuncta Gloſſ. verbo aliena ff. de iure dot.* Adde debita iuſtitiæ extrahi ex toto cumulo hæreditatis ſecùs vota; debent ergo debita iuſtitiæ votis præferri. Secunda pars concluſionis nempe vota quibuſcunque legatis piis præferenda eſſe; eſt manifeſta. Quia vota defunctum obſtringunt, non autem legata.

11. Sed quid dicendum cum pluribus votis defunctus fuerit obſtrictus, neque hæreditas ſeu pars hæreditatis, ex quibus veniunt ſoluenda, ſufficit eorum ſolutioni? Non deerunt qui exiſtiment obligatum eſſe hæredem pro rata diuidere. Argumento ſumpto ex legatis, quorum integræ ſolutioni ſi hæreditas non ſufficiat pro rata eſt diuiſio facienda. Nam obligatio hæredis ad ſoluenda vota eſt eiuſdem rationis, ac obligatio ſoluendi legata, cum vtraque ſit iuſtitiæ orta ex additione hæreditatis. Quapropter ſtare optimè poteſt, quod defunctus obligatus ſit, votum de re manifeſtè meliori priùs exequi. Et in caſu dubio quod priùs emiſſum eſt; & tamen hæres hanc obligationem non habet. Quia defunctus directè obligatus eſt Deo ex vi voti & promiſſionis; ac proinde mirum non eſt, quod obligetur exequi, quod Deo gratiùs fuerit. At hæres non obligatur Deo, ſed defuncto; & conſequenter omnibus, in quorum vtilitatem vota ſunt facta. Ergo quod ipſis gratiùs fuerit, debet exequi. Credendum autem eſt, gratiùs fore ſi pro rata fiat diuiſio. Ergo hæc facienda eſt.

Cæterum omnino tenendum eſt, hæredem obligatum eſſe votum de re meliore præferre, & in caſu dubio votum quod priùs conſtiterit eſſe emiſſum. Sic docuit *Sanch. d. c.*15. *n.*41. *Bonac. pun.*5. § 2. *n.*14. Ratio eſt: quia hæres defuncti perſonam repræſentat. At

defunctus illa vota eo ordine obligatur exequi. Neque huic obligationi obſtat. quod hæres ob additam hæreditatem defuncto obligetur; quia obligatur defuncto iuxta ipſius defuncti obligationem, & voluntatem, quæ alia eſſe non poteſt niſi ſupradicta.

12. Quod ſi non conſtiterit, quod votum meliùs ſit, neque quod priùs emiſſum: cenſet, *Sanch. lib.4. de voto cap.15. num.41.* Obligatum eſſe hæredem pro rata diuidere. Nam licet defunctus in illo caſu electionem facere poſſit; non inde infertur poſſe hæredem. Nam defuncto ſupradicta electio conceditur; quia Deum creditorem habet, cui æquè gratum eſt votum vnum integrè implere quam duo vota æqualia dimidiatè. At hæres non Deum creditorem, ſed defunctum habet, cui ob additam hæreditatem obligatus fuit, & conſequentèr obligatus eſt omnibus aliis, in quorum vtilitatem votum cedit, ob quam rationem hæres neque commutationem, neque diſpenſationẽ, irritationémve vorotum facere poteſt, quæ defuncto cõceduntur.

Sed veriùs cenſeo hæredem in ſupradicto caſu eligere poſſe ſicut & poterat defunctus. Quia ea obligatio religionis, quæ in defuncto erat, tranſlata eſt in hæredem, & facta obligatio iuſtitiæ, non tamen aliquo modo immutata eſt. Neque obſtat, hæredem obligari teſtatori & aliis, in quorum vtilitatem vota ſunt facta: quia non obligantur niſi cum qualitatibus, quibus teſtator Deo obligabatur. Quod verò non poſſit petere commutationem vel irritationem, id prouenit; quia eius obligatio non eſt voti, ſed quaſi contractus ex additione hæreditatis prouenientis. Sic tenet *Bonacin tom.2.diſp.4.q.2. punct.5.§.2.n.15.* Limitat tamen ibi *Bonacin.* & conſentit *Sanch. illo c.15. n.41.* Vt non procedat ſi ab his, in quorum gratiam facta ſunt vota, fuerit acceptata. Tunc enim non electio ſed diuiſio pro rata (inquiunt) facienda eſt Sed hæc limitatio intelligenda eſt qualiter difficult. 1. diximus.

13. Tertia difficultas eſt: an quando multi ſunt hæredes, quilibet teneatur in ſolidum, vota defuncti ſoluere? Reſpondeo; neminem teneri in ſolidum: quia ſulum tenetur quatenùs eſt hæres; & cum ſolum in parte ſit hæres, pro ea parte vota ſoluere debet. Colligitur ex *leg. in executione 85. verſ. ſecunda ff. de verborum obligationibus. Sanchez lib 4.cap.15. num. 42.* Et teſtatur eſſe omnium. Duplicem limitationem hæc doctrina pati poteſt. Prima; ſi res Deo promiſſa ſit apud vnum ex hæredibus; quia tunc ipſe tenetur inſolidum. An habebit actionem aduerſus alios hæredes, vt ſibi partem eorum hæreditati correſpondentem ſoluant, habetur in *leg. 2. ff. de verborum obligat.* & tradit *Sanchez num. 44.* Secunda; ſi alij hæredes nolint ſoluere videtur teneri quilibet in ſolidum. Quia debitis & legatis ſoluendis quælibet pars hæreditatis addicta eſt, & quilibet hæres obligatus. Ergo nollente vno hærede ſoluere, alius obligatur eius malitiam ſupplere: quia æquum non eſt ob illius malitiam debita maneant inſoluta. Si autem non ex malitia, ſed ex impotentia alij hæredes ſoluendo non ſont; crederem cohæredem obligatum non eſſe niſi pro quantitate hæreditatis vota perſoluere, quia eſto illa pars hæreditatis addicta ſit votorum ſolutioni non tamen integrè ſed cum alia comparte.

14. Quarta difficultas. An donatarius teneatur vota donantis exequi? Reſpondeo non teneri tametſi donans impotens fiat ad vota implenda. Sic expreſſè *Sanchez lib. 4. de voto cap. 15. num. 34. Bonacina diſput. 4. queſt. 2. punct. 5. §. 2. num.21. Suar. libr. 4. de voto capit. 16. num r. 10. & ſequent.* Ratio eſt: quia donatario hæc obligatio non competit nec ratione rei acceptæ; cum hæc, eſto Deo determinatè promiſſa ſit, propria donatarij facta eſt ob dominium à donante in ipſum tranſlatum. Neque etiam ex illicita rei donatæ acceptione, nam hæc ad ſummum eſt contra religionem ob cooperationem ad peccatum donantis, non contra iuſtitiam; ac proinde ex illa naſci non poteſt obligatio ſatisfaciendi. Neque item prouenire hæc obligatio poteſt ex tacito contractu cum donante inito, ſicuti de hærede dictum eſt: Quia ſolum de hærede id iura diſponunt; eò quod perſonam defuncti repræſentet non autem de donatario. Ergo donatarius ab obligatione ſatisfaciendi vota donantis exemptus eſt.

15. Quiota difficultas: an idem dicendum ſit de legatario? Videbitur alicui idem eſſe dicendum; quia nec ex re accepta, nec ex iniuſta acceptione, neque ex contractu hæc obligatio ſpecialitèr in legatario quam in donatario oriri poteſt. Nihilominùs longè diuerſa eſt ratio legatarij & donatarij. Donatarius namque dominium rei donatæ & Deo promiſſæ acquirit ob traditionem illius ſibi factam, quæ eſto illicita ſit vt pote voto contraria; eſt tamen valida & firma. At legatarius dominium legati acquirere debet ex valore promiſſionis in teſtamento factæ, quæ ſi nulla eſt, petit legatum. Eſt autem nulla, ſi ſit de materia voto contraria: quia tunc eſt promiſſio de re illicita; ac proinde nullius valoris. Hoc poſito ſi legatarius accipiat rem in ſpecie Deo promiſſam, exiſtimo obligatum eſſe rem Deo tradere; quia nullum habet titulum eam retinendi; cum nulla fuerit promiſſio ſeu legatio. Si autem res legata determinatè Deo promiſſa non fuerit, maior eſt difficultas; an legatum ſubſiſtat caſu, quo hæreditatis vires non ſufficiant votis ſatisfaciendis. Et veriùs credo, legatum non ſubſiſtere. Quia ſic legans peccat, cum vellit rem, ex qua voto eſt ſatisfaciendum, legatario donare Ergo talis legatio, quæ eſt vera rei legatæ promiſſio non ſubſiſtit. Præterea teſtator vel credit votis ſatisfieri poſſe ab hærede non obſtante legato vel non? Si credit, & de facto ſatisfieri non poteſt, legatum eſt contra voluntatem teſtatoris; ac proinde nullum; ſi non credit; promiſſio eſt de re illicita, & conſequenter nulla. An verò legatario concedenda ſit æſtimatio rei legatæ, ſi vires hæreditatis ad id ſufficiant vt res per votum promiſſa Deo reddatur? Probabiliùs cenſeo concedi debere, ne videatur legans actum vanum & illicitum facere. *Sanchez lib.4. de voto cap.15. num.44.*

Pvnctvm XVII.

Qualitèr votum conditionale obliget?

1. *Statuitur doctrina certa de voto ſub conditione neceſſaria, vel turpi, vel de præterito vel de præſenti.*
2. *Votum ſub conditione de futuro contingenti honeſta emiſſum, ſuſpenditur eius obligatio vſque ad aduentum conditionis.*
3. *Quando cenſeatur impleri hæc conditio, ſi pater conſenſerit.*
4. *Conditionem ſufficere, impleri æquiualentèr placet Sanchez.*
5. *Probabiliùs videtur in ſpecifica forma impleri*

pleri debere.

6. *An vouens impedire poßit conditionis euentum.*

7. *Qualitèr peccet impediens conditionem ſub qua votum obligare debet.*

8. *An ſit contra votum religionis ſub beneplacito patris, procurare ne pater conſentiat?*

9. *Quid de veſcente cibis noxiis ne obligetur voto facto aſſumendi religionem, ſi ſanitatem recuperauerit?*

10. *Quid de voto aſſumendi religionem ſi te Deus à peccato præſeruauerit?*

11. *Culpabilitèr impediens conditionem: an teneatur voto ſicut ſi de facto conditio appoſita eſſet? Alij affirmant, alij negant.*

12. *Quid ſentiendum.*

13. *Dicatus religioni dum Prælatus retinere voluerit ſi iniquus medius repulſam obtinet ſecurus non manet.*

1. MVltiplex eſt conditio quæ votis apponi poteſt, contingens, neceſſaria, impoſſibilis, de præſenti, vel de futuro, honeſta, vel turpis, dependens à propria, vel ab aliena voluntate. Conditio de præſenti, vel de præterito in votis appoſita non reddit votum conditionale; quia non ſuſpendit eius obligationem; ac proinde de iis conditionibus non eſt ſermo in præſenti. Ad idem eſt votum ſub conditione futura neceſſariò; quia hæc conditio habetur pro impleta, cum impediri nullatenùs poſſit. *Azor 1. p. l. 11. c. 15. q. 9. poſt medium verſ. item ſi turpis. Sanch. l. 4. de c 2 . n. 5.* Econtrà conditio impoſſibilis nullum reddit votum: quia ea poſita nunquam votum obligare poteſt; eo quod voti conditionalis obligatio à conditione pendeat. Neque obſtat conditiones impoſſibiles à contractu matrimonij excludi, *ap. fin. de conditionibus appoſitis.* Itémque à diſpoſitione vltimarum voluntatum, *§. impoſſibilis inſtit. de hæred. inſtituendis.* Vt inde inferas à votis excludendas eſſe. Quia ſolum in matrimonio, & vltimis voluntatibus hoc inuenitur diſpoſitum, cuius diſpoſitionem cognoſcere debet contrahens, vt conditio impoſſibilis cenſeatur pro non adiecta. Cum autem in votis nulla talis diſpoſitio inueniatur; non poterit in votis pro non adiecta cenſeri. Sic aliis relatis docet *Sanch. l. 4 c. 23. n. 8 Bonacin. diſp. 4 q. 2. de voto punct. 2. concluſ.* 2 Deinde votum ſub conditione turpi regularitèr nullum eſt; vt votum de eleemoſyna facienda, ſi vindictam ſumeres, ſi fœminam ad turpem actum obtineres: Quia eſto eleemoſyna bona ſit; at promiſſa vt medium ad conditionem turpem obtinendam mala eſt. *Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 5. num 26. Sanch. lib. 4. cap. 16. num 17 Bonacina concluſ. 3.* Dixi *regularitèr*; quia regularitèr hæc conditio turpis induit promiſſionis finem. Nam ſi ſolum vt pura conditio apponeretur, voti obligationem non impediret. *Sanchez & Bonacina ſupra.*

2. Si verò ſub conditione futura contingente, & honeſta votum emittatur, ante impletam conditionem voti obligatio ſuſpenſa eſt. Quia vouens noluit, ſe obligare niſi conditione exiſtente. Illa verò poſita obligat votum ac ſi tunc abſolutè eſſet emiſſum. Quia poſita conditione deſinit eſſe conditionatum & tranſit in abſolutum; ac proinde ſola ea mora, quæ culpam grauem conſtitueret in executione voti abſolutè emiſſi, eadem conſtituit in hoc voto poſt conditionem impletam. Sic expreſsè *Sanch. lib. 4. de voto c. 22. num. 28* Sed eſt aduertendum, conditionem, ſub qua votum factum eſt, ſæpe non eſſe vnam, ſed multiplicem; vt ſi voueas eleemoſynam, ſi beneficium obtinueris, & frater tuus ſaluus ex infirmitate euaſerit. Quando ergo multiplex conditio voto apponitur, inſpiciendum eſt; an copulatiuè fuerit appoſita, an diſiunctiuè? Si copulatiuè; omnis conditio impleri debet antequam votum obliget; ſecùs ſi diſiunctiuè. Quia ad veritatem copulatiuè vtriuſque partis complementum expoſtulatur; ad veritatem verò diſiunctiuè vnius partis complementum ſufficit. Conditionem autem appoſitam eſſe copulatiuè vel diſiunctiuè, ex verbis colligendum eſt. Si ſub conditione & vel ſub dictione, vel votum conceptum ſit. Quod ſi verborum recorderis, credere potes copulatiuè appoſitam fuiſſe. Vt rectè dixit *Sanch. lib. 4. cap. 23. num. 20.*

3. Dubium tamen eſt quando cenſeatur conditio impleri vt votum incipiat obligare? Et ſpecialitèr dubitant Doctores de voto religionis à filio facto ſub hac conditione *ſi pater conſenſerit*? Affirmant plures, ſi ſincerè votum patri declaratum ſit, neque contradicat, cenſeri appoſitam eſſe conditionem. Quia conditio illa, ſi pater conſenſerit, non poſitiuum conſenſum, ſed negatiuum diſſenſum continet. Præſtat enim hunc ſenſum; niſi pater meus ægrè ferat, & contradicat, religionem ingrediar: animus namque filij vouentis eſt mœſtitiam patris vitare. Sic aliis relatis docent *Sanch. l. 4. c. 23. num. 14. Layman l. 4. tract. 4. c. 6. concluſ. 4.* Ex qua doctrina inferunt ſupradicti aliqua, quæ non ſatis cohærent. Primò impletam eſſe conditionem *ſi pater conſentiat* declaratio filij voto; eſto poſtea diſſentiat; ſicut non impletur conditio ſi diſſentiat, eſto poſtea conſentiat. Secundò infert Sanchez non eſſe impletam conditionem, nec poſſe impleri ſi tempore voti mortuus fuerit pater, vel antequam præſtare poſſit aſſenſum vel diſſenſum.

Ego verò credo veriſſimum eſſe intentionem communem filiorum in hac conditione apponenda, eſſe vitare mœſtitiam parentum; ac proinde non tam poſitiuum eorum conſenſum, quam carentiam diſſenſus expoſtulare, æquiualeréque hanc conditionem *ſi pater conſenſerit* huic *ſi pater non contradixerit.* Quo poſito veriùs cenſeo impletam non eſſe hanc conditionem, ſi primò conſentiat, & poſtea diſſentiat, modo diſſenſus ſit, antequam filius religionem ingrediatur. Quia ex vi illius conditionis non vult filius ſe obligare ad religionis ingreſſum ſtante patris diſſenſu. Et quidem de hac conditione expreſſa *ſi pater non contradixerit*, id expreſsè affirmat *Sanch. d. cap. 23. num. 34.* At hæc conditio ſi pater conſenſerit non poſitiuum conſenſum ſed carentiam diſſenſus toto tempore ante ingreſſum religionis ſignificat. Ergo idem eſt dicendum de hac conditione, ſi pater conſenſerit, ac dicitur de hac conditione, ſi pater non contradixeris; nempe non impleri hanc conditionem quandocunque ante ingreſſum pater diſſentiat. Si verò Pater tempore voti mortuus fuerit, vel antequam diſſenſum præſtiterit, conditio cenſebitur impleta; quia patris diſſenſus eſſe non poteſt ſub cuius carentia religio promittitur.

4. Deinde dubitari poteſt: an conditio debeat in ſpecifica fonna impleri an ſufficiat æquiualentèr? Affirmat *Sanch. aliis relatis lib.4. de voto cap.23. num. 27.* Sufficere æquiualentèr; dummodo per illam æquiualentiam ſequatur idem effectus intentus. Nam eo caſu non ſpectatur conditio in ſe, ſed quatenùs via eſt, & diſpoſitio ad faciliùs effectum obtinendum. Si ergo hæc diſpoſitio, & facilitas alia via obtinetur, conditio æquiualentèr impleta eſt, & intentio vouentis ſatisfacta. Quod non leuitèr confirmatur ex *leg. ſeruis Cod. de legatis 3.* Vbi fideicommiſſum legatum ſeruo ſub conditione, ſi ex teſtamento libertatem obtinuerit, & filiofamilias, ſi morte patris effectus fuerit ſui iuris, eſſe validum, quacunque ex parte ſeruus libertatem obtinuerit, & filiusfamilias ſui iuris effectus fuerit. Quia hic effectus qui obtineri prætendebatur. Quod verò hac vel illa via proueniat per accidens eſt. Hinc infert Sanchez obligari voto religionis illum, qui ſe ingreſſurum in religionem promiſit; quando ſoror eius matrimonio collocata fuerit; ſit de facto ipſa obiit, vel in religione profeſſionem fecit, vel cum fratribus diuitibus fuerit abſque neceſſitate ſui præſidij; quando ſolum ea cauſa ſuum in religionem ingreſſum differt, ne ſororem deſtitutam & deſertam relinquat. Idem infert teneri voto religionis, ſi vouit ingredi, quando pater obierit: Quia exiſtimabat præ paupertate parentis toto vitæ tempore fore ei neceſſarium. At poſtea pater venit ad pinguiorem fortunam; ac proinde ceſſat finis, ob quem differt religionis ingreſſum. Ad idem eſt (inquit Sanchez) ſi quis eleemoſynam voueret, ſi ex certa negotiatione lucrum haberet, non fine obtinendi à Deo illud lucrum, ſed gratia commoditatis eleemoſynam faciendi; eſſe inquam obligatum voto ſi de facto lucrum aliunde compararet. Ratio omnium eſt: quia ſic vouens intendit religionem ingredi, niſi pater eius, vel ſoror impedimento fuerit, eleemoſynam præbere, ſi diuitiæ ſuperfuerint. Quæ intentio ſine dubio in ſupradictis caſibus impleta eſt, eſto materialis conditio impleta non fuerit.

5. Cæterum veriùs cenſerem conditionem in ſpecifica forma impleri debere, & non ſufficere æquipollentur. Nam ſatis commune, & tritum eſt conditionem in ſpecifica forma impleri debere iuxta *legem qui heredi §. 1. & leg. Mænius ff. de conditionibus & demonſtrationibus.* Quia conditio induit formam. Et licet ab hac regula excipiantur conditiones, quæ tanquam diſpoſitiones, & media ad effectum intentum aſſumantur, vt non ſit neceſſarium in ſpecifica forma impleri, ſi æquè alia via effectus obtinetur. Vt latè probat *Menochius de præſumptionibus lib.4. de præſumptione 185.an.6. Sarmiento libr. 2. ſelectarum capit. 1. an. 12.* Id non ex natura rei, ſed ex iuris diſpoſitione habetur. Cum autem in votis, & illorum obligationibus nulla talis diſpoſitio inueniatur, aſſerendum eſt conditiones oppoſitas illorum obligationibus in ſpecifica fonna impleri debere. Cum enim tota votorum obligatio non ex lege, vt in humanis contractibus, ſed ex intentione vouentis pendeat; & hæc aſtricta ſit illi conditioni; non videtur ſufficere, quod altera loco illius apponatur; eſto finis intentus æquè imo perfectiùs obtineatur. Explico doctrinam in ſupradictis exemplis. Vouens religionem quando ſoror collocata fuerit in matrimoniom, vel quando pater mortuus fuerit animo non relinquendi ſororem, vel patrem deſertum; vel vouens eleemoſynam ſi ex hac negotiationem lucrum reporter; quia alias non exiſtimat commoditatem habiturum, non vouet religionem nec eleemoſynam, quandu finis obtinetur vtcumque, ſed quando tale medium apponitur ad illum obtinendum; nun enim dicit; ingrediar religionem, quando ſoror, vel pater meo præſidio non indiguerit; hic namque eſt finis intentus in illa conditione, ſed non eſt ipſa conditio. Sed dicit; ingredia religionem, quando ſoror matrimonio competenti collocata fuerit, & pater obierit; ac proinde conditio non eſt de fine, ſed de aliquo determinato medio ad finem. Ergo tali medio non poſito eſto aliunde finis obtineatur, non impletur conditio ſub qua votum obligat. Iis ergo poſitis.

6. Triplex difficultas examinanda venit. Prima an vouens ſub conditione futura contingente teneatur expectare conditionis euentum, vt ſic voto obligetur, vel poſſit ſe inhabilem reddere ad voti executionem eueniente conditione? Qua in re dicendum eſt. Si conditio, ſub qua votum factum eſt, à tua voluntate libera pendet, non teneris expectare conditionis euentum, ſed potes ſtatum incompatibilem aſſumere; ſecùs ſi dependeat conditio ab alterius voluntate. Sic expreſſè *Sanchez lib. 4. de voto cap. 22. num. 11. & cap. 23. num. 28. Bonacina diſp. 4. quæſt. 2. punct. 2. num. 5. verſ. ſecunda eſt.* Ratio prioris partis eſt. Quia conditio à tua voluntate pendens tuæ voluntati remittitur. Ergo liberum tibi eſt eam numquam apponere, & conſequentèr eius euentum non expectare. Hinc fit, ſi promiſiſti religionem ſi luſeris hoc anno, te poſſe ante impletam conditionem matrimonium contrahere. Quia non teneris expectare conditionem, ſed potiùs teneris ab illa abſtinere. Ad idem eſt, ſi promiſeris eleemoſynam, quoties è domo exieris, aut illac tranſieris; poteris velle, te eſſe impeditum à domo exire, aut illac tranſire. Quia per hanc voluntatem nihil voto contrarium appetis. Cum ſolum appetas numquam implere conditionem tibi remiſſam, ſub qua voto obligari voluiſti. Poſterioris partis ratio ea eſt: Quia ſi conditio, ſub qua voto obligaris ab alterius voluntate pendet, neque eius voluntatem eludere, & impotentem reddere ad te obligandum. Alias fruſtrà, vanè, & inutilitèr ſub aliena voluntate obligationem ſubires, ſi eam poſſes pro libito elidere, & fruſtrate. Hoc tamen limitandum eſt, niſi conditionem apponi fuerit moralitèr impoſſibile. Quia tunc non teneris conditionis euentum expectare eum vanè expectes. *Sanchez d. capit. 23. num. 28. Bonacina diſput 4. quæſt. 2. punct. 2. numer 5. verſ. prima.*

7. Secunda difficultas eſt; qualitèr peccet contra votum impediens conditionem, ſub qua obligare debet? Certum eſt nullum eſſe peccatum, ſi impediatur conditio à propria pendens, ob rationem ſuperiùs dictam. Nam eo ipſo, quò propriæ voluntati iudicio remiſſa eſt, poteſt pro libito impediri vel non impediri. *Sanch. lib.4. de voto cap. 23. num. 40. & 41. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 4. de voto cap. 17. num. 15. Layman libr. 4. tract. 4. de voto cap. 6. quæſt. 1.* Quod veriſſimum eſt; quando conditio ſub qua votum obligat, nulla lege præcipitur, vel præcipitur contrarium. Si autem conditio ac alterius voluntate pendeat, & lege prohibita ſit; certum eſt, te obligatum eſſe totis viribus conari conditionem impedire; vt ſi promiſeris

miſeris religionem, ſi tuus filius in fornicationem lapſus fuerit. Non enim religio eſſe poteſt contraria charitati; ac proinde neque impedire, quin fornicationem filij procures euitare. Sic *Sanch. cap.23. num.43.* At ſi conditio nulla lege prohibita ſit, alicui videbitur, non eſſe contra votum eius euentum impedire. Quia per votum non te obligaſti ad non impediendum conditionem, ſed ſolum ad exequendum poſita conditione. Nihilominùs omnino dicendum eſt, te obligatum eſſe ex vi voti conditionem non impedire. Sic *Sanchez* affirmans eſſe omnium *lib.4. cap.23. num.45. Suar. cap.17. num.16. Bonacina diſp.4. quaſt.2. punct.2. n.5. Layman lib.4. tract.4. cap.6. quaſt.1. concluſ.2.* Ratio eſt manifeſta: quia vouens ſub conditione ab alterius voluntate pendente, in eius voluntatem ſui voti obligationem remittit. Ne igitur hæc remiſſio inanis ſit, cogitur voluntatem alterius non impedire.

8. Hinc oritur dubium; an facias contra votum de religione aſſumenda ſub conditione paterni conſenſus, ſi de facto procures præcibus, & rationibus ne conſentiat? Reſpondeo contra votum non eſſe: quia hæc conſenſum paternum abſolutè non impediunt; ſiquidem illum liberum ad conſentiendum relinquunt. Eſſet autem contra votum, ſi per vim aut fraudem conſenſus impediretur. Idem eſt ſi ſub alterius conſilio votum eſſet emiſſum. Sic docuit *Suarez d. lib.4. cap.17. & 18. Layman lib.4. tract.4. cap.6. concluſ.2. Sanch. lib.4. cap.23. num.54.* Subdit tamen *Sanch.* peccare contra votum, ſi petas à parente ne conſentiat. Sed non placet? quia hæc petitio patris voluntatem non cogit; ac proinde non impedit eius liberum conſenſum, ſub quo tanquam ſub conditione religio promiſſa eſt.

9. Deinde eſt dubium de voto facto aſſumendi religionem, ſi integram ſanitatem recuperaueris; an ſit contra votum immoderatè veſci, cibis noxiis vti, media neceſſaria & conſueta ad recuperandam ſalutem non apponere? Et quidem ſi hæc faceres animo ſubterfugiendi voti obligationem, peccas contra votum. Quia conuinceris manifeſtè irriſoriè religionem Deo promiſiſſe ſub conditione quam malitioſè de medio tollis. Sic *Layman cap.6. quaſt.1. in fine indicat Sanch. cap.23 num.51. Suar. lib.4. cap.17. num.19.* Si verò animo ſub. terfugiendi voti obligationem, ſed paſſione ductus cibis noxiis veſcaris, vel media ad ſalutem conſueta non apponas; credo; te non peccare contra votum de religione aſſumenda. Quia ex vi huius voti non eſt credendum, te voluiſſe obligari, ad procurandum ſalutem alitèr quam antea obligatus eſſes; neque ad mutuandum tuum ordinarium modum procedendi. Sic expreſsè *Suarez, Sanchez & Layman ſupra.* Ad idem eſt, votum Religionis ſub conditione ſi doctus euaſeris; teneris namque non abſtinere à litteris eo animo, vt voti obligationem ſugias. At ſi ab illis abſtineas ob ingenij tarditatem, & continuum laborem; non videris voto contrarius. *Sanch. num.50.*

10. Præterea eſt dubium de voto aſſumendi religionem, ſi te Deus integro anno à peccato mortali committendo præſeruauerit; an pecces contra votum, quoties peccatum mortale committis? Videtur ex ſuperioribus dicendum, te contra votum facere, ſi ex induſtria vt voti obligationem fugias, delinquas. Secùs ſi paſſione ductus. Quia hoc voto ſolum obligari potes, ne malitioſè & in voti fraudem conditionem præſeruationis impedias; non autem ſi eam impedias, qualitèr ſecluſo voto impedire. Quia ad hæc vitanda non cenſeris obligatus. Alias votum illud non eſſet conditionale, ſed abſolutum; ſiquidem obligaret abſolutè non impedire Dei à peccatis præſeruationem, qua præſeruatione poſita obligatio religionis abſoluta eſt. *Suarez lib.4. cap.17. num.14. Layman. capit. 6. concluſ. 2. Sanchez libr. 4. cap 23. num. 53.*

Addendum tamen eſt cum *Suarez numer. 11.* non videri improbabile ſic vouentem non violare dictum votum peccando mortaliter, tametſi peccet malitioſè vt voti obligationem ſugiat. Quia conditio, ſub qua religio promiſſa eſt, integrè videtur pondere à diuina voluntate & non ab humana. Promittis enim religionem, ſi Deus eam gratiam, qua de facto peccatum euites, non qua euitare potes, concedat. Ad huius gratiæ conceſſio integrè à diuina voluntate pendet, non ab humana. Ergò humana voluntas peccans huic gratiæ conceſſioni non aduerſatus. Nam eo ipſo, quo peccat, conuincitur non habere gratiam qua de facto peccatum euitet; quæ fuit conditio ſub qua religio promiſſa eſt.

Fateor autem ſic peccantem verè peccare contra religionem, præter peccatum quod committit aduerſus illam virtutem aduerſus quam procedit. Tum quia abutitur voto ſumens ex illo occaſionem deliquendi tum quia Spiritu ſancto cuius fuit ad votum inducere & ad illius executionem promouere, reſiſtit. Sic *Suar. lib.4. cap.17. num.14. fine.*

11. Tertia difficultas eſt: an in ſupradictis caſibus culpabiliter impediens voti conditionem, teneatis, voto ac ſi defacto conditio impleta eſſet? Plures affirmant, te obligatum eſſe voto, ſi ex culpa graui (eſto non ex induſtria vt voti obligationem fugias) conditionem euites. Sic *ſupplementum Gab. 4. d. 38. quaſt. 1. art. 3. concluſ 2. Tabiena verbo votum. 2. q. 2. Angelus eodem 1. num. 10.* Quia iam per te ſtat, quominùs conditio impleatur. Alij addunt banc culpam debere eſſe ex malitia, & non ex infirmitate. Sic *Silueſter verbo Votum. 2. q. 2. dicto. 2. Manuel 2. tom. ſumma cap. 98. ad finem.* Mouentur: qnia ſi impedire conditionem ex infirmitate ſufficeret ad obligationem, ſemper votum obligaret. Alij præterea addunt hanc malitiam debere eſſe in voti fraudem, ita vt impedias conditionem animo vitandi voti obligationem. Sic *Nauar. capit. 12. numer. 24. Sanchez aliis relatis lib. 4. capit. 32. nnmer. 47. & 53. Bonacina diſp. 4. quaſt. 2. punct. 2. num. 6. & 7.* Probant primo ex *regula iuris 66. de regulis iuris in 6.* Cum non ſtat per eum, ad quem pertinet quominùs conditio impleatur, haberi debet, perinde ac ſi impleta fuiſſet. Ad per Deum non ſtat, quominùs ſalutem recuperes, & peccatum euites, ſed tua culpa (vt ſuppono) hæc contingunt, ergo conditio debet conſeri impleta, vt pluribus exemptis exornat *Gloſſa ibi.* Clarius habetur. *leg. in executione 85. §. finali ff. de verborum obligationibus* ibi. Quicumque ſub conditione obligatus curauerit, ne conditio exiſteret, nihilominùs obligatur. Secundò probant hac ratione, ſi voneas religionem ſub conditione ab altero ponenda, quamque licitè impedire non potes, tacite obligaris ad religionem; ſi per ipſum non ſteterit talem conditionem apponere: alias non eſſes obligatus conditionis euentum expectare. Ergo

obligaris ſi malitioſè conditionem impedias ; quia non per alium , ſed per te ſtat, quominùs conditio impleatur. Et confirmant hoc exemplo promiſiſti Titio decem ſi fores tuas ingreſſus fuerit, illi verò volenti ingredi oſtium claudis; teneris decem dare, ac ſi de facto fuiſſet ingreſſus : quia per ipſum non ſtat, quominùs conditio impleatur.

Contrariam ſententiam defendit *Maior in 4. d. 38. quæſt. 1. Corolario 7. Suar. lib. 4. de voto cap. 17. num. 20.* Et valde probabilem reputat *Layman lib. 4. tract. 4. cap. 6. quæſt. 3.* Nempe ſic vouentem ſub conditione & malitioſè impedientem conditionis euentum non eſſe obligatum ad voti executionem. Nam obligati poteſt, eò quod conditio impleta ſit ? Et hoc non; quia ſupponimus malitioſè conditionem eſſe impeditam. Vel obligatur ob peccatum commiſſum in conditione impedienda, & hoc minùs verum eſt : quia hoc peccatum ſolam obligationem pœnitentiæ, non reſtitutionis, & ſatisfactionis affert. Ergo ex nullo capite oriri poteſt obligatio promiſſum exequendi, in quo eſt diſpar ratio promiſſionis humanæ & diuinæ. Nam humana promiſſio, ſub conditione pendente ex alterius voluntate obligat, ſi lædatur, ad ſatisfactionem, & recompenſationem. Quia læditur promiſſarius in bonis ſibi vtilibus, quorum compenſatio fieri poteſt, ac debet. At diuina promiſſio violata ſolum ad pœnitentiam obligat, non ad recompenſationem. Quia Deus promiſſionis violatione nullum in bonis ſibi vtilibus detrimentum patitur ; ac proinde nihil eſt quod recompenſationem petat. Solum denegatur ei cultus, & honor debitus, qui pœnitentia reparatur.

12. Inter has ſententias hæc poſterior mihi probabilior apparet. Nam cum tota obligatio voti pendeat ex intentione vouentis, & in voto conditionali non ſit niſi ſub impleta conditione, efficitur conditionem impleri debere ad obligationem abſolutè contrahendam. At eo ipſo quo conditio impediatur, non impletur. Ergo votum illud conditionatum obligare non poteſt. Quod ſi dicas verum eſſe conditionem non impleri ſecundum ſenſum materialem & expreſſum ; impleri tamen ſecundum ſenſum formalem à vouente intentum, quoties non ſtat per eum ad quem pertinet, conditio impleri ? Obſtat ; nam eſto hæc regula locum habeat in promiſſionibus humanis, quarum obligatio multum ex diſpoſitione iuris poſitiui pendet. At in promiſſionibus diuinis locum habere non poteſt, quarum obligatio tota ex intentione vouentis pendet ; intentio autem vouentis & ſe obligantis. v. g. ad religionem ſub hac conditione, ſi eius pater expreſsè conſenſerit ; non eſt, ſi per patrem conſenſus non ſteterit. Quia hæc eſt conditio negatiua, alia poſitiua. Hæc latiùs patens, quam illa, quæ fuit in voto appoſita. Et idem argumentum fieri poteſt de illa conditione, ſi Deus mihi ſalutem dederit ; ſi à peccatis præſeruauerit. Quæ non cenſentur impletæ quandoque non obtinetur ſalus, neque à peccatis præſeruatio ; eſto per Deum non ſteterit, quominùs implerentur. Explicatur ampliùs ; ſi voueres religionem ſub aliqua ex prædictis conditionibus ea expreſſa intentione vt de facto & formalitèr vt ſonat, impleretur clarum videtur eſſe te non manere obligatum ea ſic non impleta ; tametſi per eum ad quem pertinet, non ſteterit. At hæc intentio ſemper eſt præſumenda. Tum quia verbis expreſſis magis conuenit. Tum quia voti obligatio non latè ſtrictè interpretanda eſt.

13. Ex hac doctrina fortè inferet aliquis, te hoſpitalis vel monaſterij obſequio ex voto dicatum ſub conditione dum Prælatus illius retinere voluerit, manere liberum & abſque vlla obligatione quomodocumque libertatem extorqueas, etiam malè ſeruiendo, monaſterium turbando, & iniquè procedendo. Quia iam Prælatus te retinere non vult. Sed eſt abſurda illatio, & omnino reiicienda, vt expreſsè illam reiicit *Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 20. num. 148.* Quia non impletur conditio appoſita ad illius voti exemptionem. Votum enim illud vt religioſum ſit, ſub hac forma debet intelligi conceptum ; nempe ſeruiendi hoſpitali vel monaſterio dum Prælatus illius quantum eſt ex parte ſua te retinere voluerit. At cum coactus tuo iniquo modo procedendi dimittit, quantum eſt ex parte ſua te retinere volebat. Ergo conditio illa honeſtans dimiſſionem non impletur. Quod euidentiùs procedit ſi non ſolum ex voto obligeris, ſed etiam ex promiſſione facta monaſterio & ab illo acceptata ex traditione religioſa, (vt contingit in Societatis Ieſu religioſis, qui per vota biennij religioni traduntur animo perpetuo ibi manendi dum Religionis Prælatus eos retinere voluerit.) Nam facta illa promiſſione vel traditione contra iuſtitiam peccas iniquè dimiſſionem extorquens. Eò enim ipſo, quo te obligaſti ibi manere, obligatus fuiſti modum vitæ ibi præſcriptum ſeruare ; quod ſi ex induſtria non ſerues, contra promiſſum facis ; ac proinde ſi expellaris, ſecurus non es, ſed debes emendatione propoſita redire, ſi fortè Prælatus te admittere velit ab eoque inſtanter admiſſionem poſtulare.

PVNCTVM XVIII.

Qualitèr votum pœnale obligationem inducat?

1. *Obligatorium eſt hoc votum.*
2. *Duplicitèr emitti poteſt.*
3. *Non manes obligatus ad pœnam ſi inuincibilitèr ignoras, te fuiſſe ad illam obligatum.*
4. *Si emiſeris votum vitandi fornicationem ſub peregrinationis pœna, & tollatur priùs votum, ſecundum pœnale ceſſat.*
5. *Ad impetrandam prioris voti diſpenſationem non eſt neceſſariò mentio facienda acceſſorij.*
6. *An voti pœnalis obligatio de prima vice ſit intelligenda latè examinatur.*

1. REuocanda ſunt in memoriam, quæ de hoc voto diximus punct. 10. Qui hoc votum emittit, ad rem promiſſam affectus non eſt; potiùs illam auerſatur, ideóque obligationem ſibi imponit eam, exequendi, ſi fortè aliquod delictum, quod euitare intendit, comiſerit. v. g. intendis fugere fornicationem ; & vt efficaciùs præſtes, voues peregrinationem, ad quam affectus non es, ſi in illam incideris, vt timore contrahendi peregrinationis obligationem à fornicatione arcearis. Eſſe autem hoc votum validum, & honeſtum

Digitized by Google

neſtum, & commiſſo delicto obligare abſolutè, nemini poteſt eſſe dubium. Quia materia promiſſa & conditio ſub qua promittitur honeſtæ ſunt, neque maioris boni impeditiuæ. Vt ex communi ſententia probat *Caietanus 2. 2. quæſt. 88. art. 2. Couarr. de pactis 1. p. §. 3. num. vlt. Suar lib. 4. de voto cap. 17. num. 3.*

2. Dupliciter hoc votum pœnale præſtare potes. Primò; ſi ſolum voueas pœnam nempe peregrinationem caſu, quò delictum commiſeris; non autem voueas vitare delictum ſub hac peregrinationis pœna. Primum votum eſt ſimplex pœnale: quia ſolum eſt de pœna ſuppoſito delicto. Secundum eſt duplex; quia eſt de vitando delicto & ſimul de pœna ſi vitatum non fuerit. Votum verò de vitando delicto abſolutum eſt non conditionale. Secùs votum de pœna; quia non obligat niſi ſuppoſito delicto. Vnde quacumque ratione delictum excuſetur, contrahi non poteſt obligatio ad pœnam.

3. Sed eſt dubium; an manens obligatus ad pœnam ſi cum committis delictum inuincibiliter ignores te ad illam fuiſſe obligatum? Reſpondeo, te non manere obligatum. Quia pœna, quæ non eſt propria delicti, neque per ſe delicto annexa contrahi non poteſt, quin ſaltem cognoſcatur lex per quam lata eſt. Vt pluribus firmaui *tract. 2. de peccat. diſp. 1. punct 17.* Si ergo ignoras te peregrinationem promiſiſſe, ſi fornicationem commiſeris, illiúſve votum tranſgreſſus fueris, ignotas legem, per quam pœna lata eſt; non igitur illam contrahere potes. Et ita tenet in præſenti *Sanchez lib. 4. de voto cap. 22. num. 18. Layman lib 4 tract. 4. cap. 5. corol. 1.* Subdunt tamen te eſſe obligatum pœnam ſubire ſaltem ſi non ſit grauiſſima, ſi voti recorderis eſto pœnæ obliuiſcaris? quia ſufficit cognitio legis, per quam pœna moderata impoſita eſt, eſto pœna non cognoſcatur. Sed non ſatis percipio quomodo hæc doctrina in præſenti ſtare poſſit. Neque enim videtur votum pœnale cognoſci poſſe, quin pœna cognoſcatur. Fateor namque te cognoſcere poſſe ſub voto promiſiſſe fugere fornicationem, ignorare autem, an ſub pœna aliqua hanc fugam promiſeris? Sed non inde infertur te cognoſcere legem, & ignorare pœnam per legem impoſitam. Nam quando ignoras ſub pœna aliqua promiſiſſe fornicationem fugere, ignoras legem, cui pœna annexa eſt. Quia hæc pœna huic voto, & non voto fugiendi fornicationem annectitur. Si igitur ex ignorantia legis excuſaris à pœna illius in præſenti ex ignorantia pœnæ promiſſæ, excuſatis ab illius incurſu, cum non poſſit eſſe ignorantia pœnæ promiſſæ quin ignoretur promiſſio illius, & conſequenter lex per quam imponitur.

4. Secundò dubitabis: an eo caſu, quo votum duplex emiſeris vitandi inquam fornicationem ſub pœna peregrinationis ſublato voto de vitanda fornicatione per diſpenſationem vel irritationem ſublatum cenſeatur votum de pœna incurrenda ſi deliqueris? Dixi *de pœna incurrenda* nam ſi cum pœna ſit incurſa: quia primum votum tranſgreſſum eſt, conſtat manifeſtè ſublato voto vitandi fornicationem, non tolli votum de pœna incurſa. Quia iam eſt ab illo omnino independens. Et notauit *Sanch. lib. 4. de voto cap. 22. num. 9. poſt medium. Layman lib. 4. tract. 4. cap. 5. corol. 2.* Ratio difficultatis eſt: quia eſt duplex votum, quorum vnum ab alio non pendet. Poteſt namque eſſe obligatio ad pœnam, quin ſit obligatio ex voto vitandi fornicationem. Et è contra poteſt eſſe obligatio vitandi fornicationem, quin ſit obligatio ſubeundi pœnam. Ergo credendum eſt ſic hæc vota emiſſa eſſe.

Nihilominùs *Sanch. & Layman ſupra* defendunt ſublato voto vitandi fornicationem tolli votum peregrinationis ſubeundæ. Quia hoc votum emittitur vt acceſſorium priori & in illius perfectam obſeruationem. Et placet mihi hæc ſententia. Nam eſto independenter ab illo emitti poſſit, non eſt præſumendum; eo quod frequenter & in plurimum vt acceſſorium emittatur.

5. An autem ad impetrandam diſpenſationem voti principalis mentionem facere debeas acceſſorij, non caret difficultate; eò quod ob huius acceſſum materia voti principalis ſecurior reddita ſit; ac proinde dignior, & Deo gratior, & frequenter maiori cauſa indiget ad ſui relaxationem. Quod exemplo illius, qui promiſit Romanam peregrinationem ſacco indutus illuſtrari poteſt, qui certè obtinere non poteſt diſpenſationem ſupradictæ peregrinationis, quin circumſtantiam illam manifeſtet. Cæterum ſatis probabile eſt, voti acceſſorij mentionem non eſſe neceſſario faciendam in diſpenſatione, ſeu commutatione voti principalis. Quia hæc mentio ideo facienda erat, quia votum acceſſorium aliquo modo annecteretur materiæ vi principalis, eamque digniorem & gratiorem Deo redderet. At non ſic ſe habet hoc votum pœnale. Non enim annectitur voti principalis obſeruationi ſed potiùs illius tranſgreſſioni. Quia non obligat quouſque votum principale tranſgreſſum fuerit: ac proinde materiam voti principalis nec digniorem, nec gratiorem Deo reddit, eſto vouentem in illius obſeruatione ſecuriorem reddat. Secùs verò eſt in exemplo adducto de voto Romanæ peregrinationis cum ſacco. Quia hæc circumſtantia in obſeruatione voti peregrinationis intrat ita vt votum principale ſine illa obſeruari non poſſit: ideoque huius eſt mentio neceſſariò facienda; non illiùs; Sic *Sanch. d. cap. 22. num. 9.* Conſentit *Layman lib. 4. tract. 4. cap. 5. corol. 2.*

6. Tertiò dubitabis; an quoties violas votum, ſeu materiam in cuius obſeruationem votum pœnale emiſiſti, pœnam incurras: vel tantum illam incurras prima vice? v. g. promiſiſti, ſi luſeris, peregrinationem Romam, Religionem ingredi, eleemoſynam facere, dubium eſt; an ad multiplicationem delicti multiplicanda ſit pœna?

Negat *Emanuel Sà in ſumma verbo votum num. 26. in vtraque editione.* Ratio eſſe poteſt: quia pœnè multiplicandæ non ſunt abſque manifeſta ratione, neque obligatio voti in caſu dubio extendenda eſt. Sed poſitis ſupradictis verbis eſt ſatis dubium, te velle obligari ad pœnam illam ſubeundam quoties luſeris. Quia ſolum ex illis colligitur, te velle obligari ad illam pœnam ſeubeundam, ſi de facto luſeris: quod vnica vice completur. Ergo ſic eſt interpretandum. Et confirmo eum voues abſolutè vigilia alicuius ſancti ieiunare, de prima vigilia ſequenti tantum intelligitur niſi aliquod vniuerſale ſignum addat. Vt tradit *Sanchez libr. 4. ſum. cap. 14. num. 40. Banacina diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. §. 1. num. 5.* Ergo ſimiliter votum de pœna ſubeunda ſi luſeris, de primo ludo videtur intelligendum. Quia voti obligatio extendenda non eſt. Quod quidem ſatis probabile eſſe cenſeo quando

ſolum

Digitized by Google

ſolum eſt votum de ſubeunda pœna in caſu ludi;non tamen eſt votum de ludo vitando. Conſentit *Layman. lib.4. tract 4. cap.5. con luſ.2. fine.*

At ſi votum ſit de vitando ludo & eaſu quo illum non vitaueris ſubitutum talem pœnam, maior eſt difficultas: an de ſola prima vice votum pœnæ debeat intelligi? Negat *Sanchez capit. 22. num. 21. Layman. ſupra concluſ. 1.* Mouentur: quia votum illud pœnale eſt acceſſotium voto non ludendi. Sed votum ooo ludendi non eſt de ſolo prima vice. Ergo neque illud votum pœnæ ſubeundæ debet eſſe. Et coofirmo votum pœnæ aſſumis ad te continendum à ludo: ſed intendis non ſolum ſemel ſed io perpetuum te à ludo continere. Ergo votum pœnæ non vnico ludo ſed omnibus annexum eſt.

Dices, ex eo quod votum pœnæ acceſſorium ſit voto non ludendi; oon inde infertur pœnam multiplicandam eſſe pro qualibet voti tranſgreſſione. Poteſt enim ſub vna ſingulari & ineuitabili pœna promitti perpetuali ludi vitatio, & tunc illa pœna ſic promiſſa te continere poteſt in perpetuum à ludo, dum illam non contrahis. Eſto poſt illius incurſiooem ceſſet.

Ob hanc rationem exiſtimo, ſi pœna, quam per votum promittis grauiſſima ſit, quæque iterari non ſole qualis eſt religionis, peregrinationis Romanæ Hieroſolymitanæ, aut exorbitantis eleemoſynæ de prima vice tantum votum intelligendum eſſe. Sic expreſsè *Sanch. d. cap. 22. num. 21.* De aliis verò pœois moderatis veriùs eſt cuilibet tranſgreſſioni ſuam pœnam correſpondere ad illamque ſubeundam te obligare velle. Quia hac ratione efficaciùs te à delicto præſeruas, & in bono contines.

Pvnctvm XIX.

Quæ perſonæ voto obſtringi poſſunt.

1. *Omnes homines ratione vtentes voto obſtringi poſſunt niſi impediantur. Impediuntur tamen aliqui pro voto religionis.*
2. *Eccleſia habet poteſtatem inhabilitandi aliquos ad votum.*
3. *Neminem inhabilem fecit niſi pro ſtatu religioſo.*
4. *Præmittitur quadam diſtinctio pro intelligentia dicendorum.*
5. *Votum de materia præcepta validum eſt à quocunque ſubdito emittatur.*
6. *Votum de materia interdicta nullum eſt.*
7. *Votum de re honeſta & ſolum prohibita quoadmodum valet.*
8. *Debet licentiam petere.*
9. *Non teneris in petitione licentiæ votum manifeſtare.*
10. *Qualitèr obliget religioſi votum de aliqua eleemoſyna præſtanda?*
11. *Quid de voto vxoris, filiifamilias ſerui?*
12. *Qualitèr obliget votum Epiſcopi de Religione aſſumenda & peregrinatione præſtanda?*
13. *Quid de Parrocho?*
14. *Quid de aliis clericis?*
15. *Si prohibitus ſis vouere, votum tenet, ſi ſit de materia apta.*

1. Regula certiſſima eſt, omnes homines ratione vteotes voto obſtringi poſſe, niſi ſpecialiter impediantur. Sic *D. Thomas* ab omnibus receptus 2. 2. *quæſt.* 88. *articul.* 8. & 9. Ratio eſt manifeſta: quia vtens ratione rem honeſtam, & gratam Deo promittere poteſt, quam ſi Deus acceptet, eo ipſo voto obſtrictus eſt. Dubium tamen eſt; an ſint aliqui quorum promiſſiones alias de re honeſtiſſima Deus non acceptat? Et reſpondeo eſſe. Non enim acceptat profeſſiooem religioſi ante ſexdecim annos completos, vel nouitiatu non expleto. Vt decidit *Trid. ſeſſ. 25. de regularibus cap. 15. cap. ad noſtras de regularibus cap. 1. & 2. eodem tit. in 6. capit. 1. 20. quæſt. 1. & capit. Puella 20 quæſt. 2.* Quia ob perpetuitatem & perfectionem ſtatus religioſi coouemens fuit, ne ante eam ætatem, & abſque annali probatione aſſumeretur, néve Eccleſia aliter aſſumptum acceptaret. At non acceptato ſtatu oec vota, quibus innititur, acceptantur. Neque de hac poteſtate & facto vllus Catholicorum dubitare poteſt.

2. Præter huiuſmodi caſum religioſi ſtatus non inuenitur in iure alius, in quo vota emiſſa de materia honeſta nec maioris booi impeditiua ab Eccleſia non accepteotur; tametſi potuerit plura ex illis non acceptare. Sic latè expendit *Suarez. lib. 3. de voto cap. . & 4.* Et in primis quod potuerit Eccleſia inde probatur. Poteſt namque Eccleſia, cui Deus ſuas vices commiſſas habet, nolle acceptare votum ſuorum fidelium niſi ſub hac vel illa conditione factum. Quæ repugnaotia in hoc inueniri poteſt? Sicut enim nulla inueniri poteſt? Sicut enim nulla inueoitur io eo, quod voti facti obligationem remittat, vti facit diſpenſando, neque etiam iooeniri debet quod obligationem remittat antequam fiat. Sic docuit *Suar. dicto cap. 3. num. 8. Sanch. lib. 4. cap. 24. num. 44.* Quod non ſolum verum habet de votis externis, & manifeſtis, ſed etiam de votis internis & occultis tum promiſſione tum materia. Quia omnia hæc diſpenſare Eccleſia poteſt. Ergo etiam poteſt antecedentèr annulare. Neque obſtat Eccleſiam non poſſe iudicare de actibus internis, neque circa illos iuriſdictionem exercere; quia hoc intelligitur de iudicio & iuriſdictione forenſi, ſecùs de iudicio & iuriſdictione bonum animarum reſpiciente, neque onus aliquod homioibus imponente ſed potiùs ab onere liberante *Sanch. cap. 24. numer. 40. Suarez lib 3. cap. 2. num.* 11. Hanc tamen poteſtatem nullatenùs Eccleſia exercere poteſt niſi iuſta cauſa intercedente. Nam hæc antecedens remiſſio nomine Dei fit, & per poteſtatem iuriſdictionis ab ipſo conceſſam illis verbis, *quodcunque ſolueris in terris erit ſolutum & in cœlis.* Deus autem non cenſetur velle vt abſque cauſa ius ſibi acquirendum remittatur. Præcipuè cum hæc remiſſio per legem fiat, eáque perſonæ ad ſic vouendum maneant inhabilitatæ. *Sanchez num. 45. Suar. num. 14.* Quod ſi inquiras; quibus datum ſit non acceptare vota oiſi ſub hac vel illa conditione? Reſpondeo ſummo Pootifici taotum hoc datum eſſe. Quod probat conſuetudo recepta. Nunquam enim Epiſcopi aliive Prælati hanc antecedentem legem ſtatuerunt. Neque conueniens erat, illius ſtatuendæ poteſtatem

teſtatem habere; cum hæc potiùs vniuerſale Eccleſiæ regimen quam particulare reſpiciat. *Suar. cap. 3. num. 1 x. Sanch. cap. 24. num. 47.*

3. Verum nullum eſſe caſum præter religionis ſtatum, & vota illi annexa, in quo Eccleſia fideles ſuos inhabiles ad vouendum conſtituerit, cum communi ſententia probat *Suar. d. lib. 3. cap. 4. & ſequentibus Sanch. cap. 24. num. 47. & toto cap. 25.* Quapropter qualibet vota facta ab Epiſcopis & Clericis beneficiatis de materia alias honeſta, neque Eccleſiæ præiudiciali, valida ſunt, & omnino firma. Item omnia vota religioſorum, filiorum, impuberum, vxorum, ſeruorum de materia maius bonum non impediente. Quia horum ſubiectio non impedit vouendi poteſtatem; eſto illam infirmam relinquat.

4. Vt autem hoc clariùs eluceat, diſtinguenda ſunt vota, quæ huiuſmodi perſonæ emittere poſſunt, vt inde colligatur, nullum eſſe votum pro quo emittendo inhabiles factæ ſint. Primò poteſt eſſe votum de materia præcepta quæ multiplex eſt. Alia cuius executionem nullatenus ſuperior impedire poteſt, vt ſi voueres non furari, vel miſſam diebus feſtis audire. Alia in qua ſuperior diſpenſare ſolet. Alia quæ non abſolutè præcipitur, ſed præcipitur, ne fiat abſque licentia ſuperioris. Secundò poteſt eſſe votum de materia, quæ nulla lege præcipitur aut prohibetur. His poſitis.

5. Dicendum eſt primò; votum de materia præcepta, cuius executionem nullatenus impedire ſuperior poteſt, validum eſt, eiuſque valor à ſuperioris conſenſu non pendet. Sic *D. Thomas 2. 2. qu. 88. art. 8. & 12. ad ſecundum Suar. lib. 3. cap. 5. à num. 5. & cap. 6. à n. 3. Sanch. lib. 4. cap. 25. à n. 2. & 6. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 13. à n. 73.* Ratio eſt clara; quia huiuſmodi vota nec perfectionem impediunt, nec ſuperioris iuri præiudicant. Ergo nullum eſt caput, ex quo irrita ſint.

Dices eſſe irrita ex defectu conſenſus ſuperioris, ſi fiant à ſubditis, quorum voluntas plenè eſt ſuperiori ſubiecta, qualem habent religioſi comparatione ſuorum Prælatorum: Hi enim voto obedientiæ ita ſuam voluntatem ſuperiori tradiderunt, vt nec velle nec nolle habeant; ſed ex illius quem vice Dei ſuper caput ſuum poſuerunt, & cuius imperio ſe ſubiecerunt, voluntate dependeant. Vt dicitur *cap. ſi religioſus de electione in 6.* & ſanet *cap. Monacho 20. qu. 4.* Vbi ex Baſilio refertur. Monacho non licere vouere ſine conſenſu Abbatis; ſi autem vouerit, frangendum eſt votum. Eandem ſubiectionem habent impuberes ex iuris diſpoſitione comparatione ſuorum parentum vel tutorum. Facta autem hac ſubiectione non videtur hi ſubditi, vllum votum emittere poſſe abſque ſuperioris conſenſu. Quia iam de ſua voluntate, quæ propria non eſt, ſed aliena diſponunt; illamque obligatione onerant abſque conſenſu illius, cuius diſpoſitioni ſubiicitur. Et ita tenet *Valentia 2. 2. diſp. 6. qu. 6. punct. 6. poſt principium & queſt. 1.* Sed reſpondendum eſt ſubiectionem religioſorum & impuberum non impedire ipſis liberum vſum ſuæ voluntatis circa res licitas, & honeſtas & iuri ſuperiorum non præiudicantes. Eſſet enim talis ſubiectio dura, & irrationabilis, & exequendi impoſſibilis. Solum enim impedit, ne ita liberè ſuo arbitrio vtantur; quin poſſint à ſuperioribus impediri, & ita intelligendus eſt textus *in cap. ſi religioſus.* Ad textum verò *in cap. Monacho.* Reſpondeo primò. Eſſe dubiæ authoritatis; quia neque eſt alicuius concilij, neque in operibus Baſilij inuenitur (tametſi id inſinuet Gratianus.) Sed conceſſo habere textum firmam auctoritatem, reſpondeo cum *Gloſſ. & Doctoribus ſtatim referendis.* Non eſſe monachio licitum vouere ſine conſenſu Abbatis abſtinentiam, quia ob defectum huius conſenſus alij ſcandalizantur. Et ita tenent aliis relatis *Sanch. lib. 4. cap. 25. num. 6. & 20. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 13, num. 74. Suar. lib. 3. cap. 5. à num. 3. Sayro in Claui Regiali. 6. cap. 15. num. 12. Paulus Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 7. num. 4.*

6. Dico ſecundò; votum religioſi, impuberis, vxoris, ſerui de materia illis abſolutè interdicta nullum eſt; non quia ad vouendum ſint incapaces, ſed quia materia talis voti incapax eſt obligationis. Quod de voto rei interdictæ, quia mala certiſſimum eſt. At de voto rei interdictæ, quia ſic rectæ gubernationi connenit, non caret difficultate. Quia in iis ſæpe datur diſpenſatio. Ergo ſub conditione diſpenſationis poteſt eſſe voti materia; ſicut poteſt eſſe materia promiſſionis humanæ: Sæpè enim impediti matrimonium contrahere obligantur ſub conditione, ſi Pontifex diſpenſet. Cur ergo non poterunt ſub prædicta conditione Deo obligari per votum? Nihilominus dicendum eſt neque de hac materia valere votum regulariter, non ex incapacitate vouentium, ſed ex incapacitate materiæ promiſſæ. Nam dum in ea diſpenſatur, clarum eſt, non eſſe materiam voto aptam. Quia votum non aduerſatur præcepto. Poſita autem diſpenſatione eſto licitè & abſque peccato mandati votum executioni puſſit; non tamen regulariter eſt meliùs ea diſpenſatione vti; potiùs enim meliùs eſt præcepto, & regula generali confirmari, quam ab illa per diſpenſationem eximi. Quod non ſolum verum habet, quando præceptum & regula obligaret ad culpam: ſed etiam quando ad nullam culpam per ſe obligaret; adhuc melius eſt, regulariter loquendo regulam communem obſeruare, quam ab illius obſeruatione, per diſpenſationem ſe ſubtrahere. Et hinc conſtat eſſe diſparem rationem voti ab humana promiſſione. Promiſſio namque humana ſub illa conditione, ſi ſuperior diſpenſauerit, valida eſt; quia in ea non ſpectatur quid meliùs & honeſtiùs ſit, ſed quid ſit promiſſario vtile, modo ſit honeſtum. At in votis ſemper ſpectatur quod meliùs eſt, & Deo gratiùs, & conſequenter de materia, quæ diſpenſatione indiget, votum eſſe non poteſt. Sic tradunt *Suar. lib. 3. de voto cap. 6. à n. 19. Sanch. lib. 4. ſumm. cap. 25. num. 10.*

7. Dico tertiò; votum de re honeſta & ſolum prohibita quoad modum valet. v. g. prohibet Prælatus, ne eorum ſubditi tali vel tali die ieiunent abſque eius licentia. Votum de ieiunio faciendo ſub intellecta conditione, ſi Prælatus conſenſerit, validum eſt. Quia ieiunium cum licentia non prohibetur, ſed potiùs conſulitur. Et conceſſio licentiæ nó eſt relaxatio præcepti, ſed illius obſeruatio & executio. Sic *Suar. lib. 3. de voto cap. 6. num. 9. Sanchez lib. 4. de voto cap. 25. num. 8. & 10. lib. 2. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 74. Layman tract. 4. cap. 7. num. 6. concluſ. 4. & alij apud ipſos.*

8. Teneris ſic vouens ex vi talis voti licentiam à ſuperiore petere. Quia promiſſum abſque illa licentia voti materia non eſt; vt ergo voti materia ſit, illa licentia ſub re promiſſa continetur. Ergo etiam continetur petitio illius, vt poſe medium

dium moraliter neceſſarium ad eam obtinendum. Neque obſtat, vouentem ſub conditione de obligatum eſſe procurare conditionem, ſed ſatisfacere ſi expectet illius euentum. Quia hoc fallit cum conditio apponitur vt honeſtans materiam promiſſam, qualiter in caſu præſenti. Item cū conditio in alterius volūtatem remiſſa à vouentis actione pendet; vt ſi promiſeris religionem ingredi ſub conſenſu parentis, debes parentis conſenſum explorare. Aliàs irriſoriè voueres, ſi ad hæc obligatus non eſſes. Sic *Suarez lib. 3. cap. 6. n. 12. Sanch. lib. 4. cap. 25. num. 24. Layman cap. 7. num. 7.* Quod intelligendum eſt, niſi expreſsè intentionem haberes, non te obligandi ad petendam licentiam, ſed ſolum ad opus faciendum, quando licentia generaliter data fuerit: quia votum non obligat vltra vouentis intentionem *Suar. num. 13. Sanch. num. 25. Layman n. 7.* Si autem res promiſſa tempore voti emiſſi nulla ad executionem licentia indigebat, & voto emiſſo indiget; quia nouiter interdicta eſt fieri abſque licentia, non teneris licentiam petere. Quia hæc licentia non continebatur in re quatenus fuit promiſſa; ſed tuum votum ſuſpenditur, quo vſque neceſſitas petendi licentiam ceſſet. *Sanchez num. 26. Suar. num. 13. Layman num. 7.* Si verò tempore promiſſionis licentia promiſſum indigebat, ſed tu ignoraſti, votum non tenet. Quia promiſſum abſque licentia mandari executioni non poteſt; licentiam autem in promiſſione non comprehendiſti; quia illius indigentiæ fuiſti ignarus. *Sanch. alijs relatis num. 27. Layman. d. num. 7.* Licentia autem ſi ſemel negata fuerit, iterum petenda eſt, ſi ſpes ſubſit, eam obtinendi, & voti obligatio perſeueret. *Sanch. n. 31. Suar. lib. 6. de voto cap. 7. num. 15. Layman d. cap. 7. num. 7. verſ. caterum.* Quod intelligendum cenſeo, quando non præſumitur in perpetuum negaſſe. Nam facta negatione in perpetuum materia interdicta eſt & voti obligationi pro eo tempore ſatisfactum. At hæc negatio cum non ſit per modum legis morte ſuperioris negantis finitur. Eaque de cauſa teneris à ſuperiore ſucceſſore licentiam expoſtulare. Vt latè probat *Sanch. lib. 9. de matrim. diſp. 43. num. 8. & notauit lib. 4. de voto cap. 25. n. 31.* Quæ omnia intelligenda ſunt, quando ſuperior ignarus voti executionem negaret aut impediret. Nam ſi voti conſcius illius executionem in perpetuum negaret, votum extinguitur; quia illa negatio non ſuſpenſio ſed irritatio eſt, ſi fiat à ſuperiore habente poteſtatem irritandi.

9. Solum eſt inter Doctores controuerſia; an tenearis, cum petis licentiam votum factum manifeſtare? Affirmant *Valentia diſp. 6. qu. 6. punct. 6. quæſt. 2. Sayrus lib. 6. in Claui Regia cap. 5. num. 20. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 73. Açor 1. p. lib. 11 cap. 16. qu. 6. & alij relati à Sanch. lib. 4. c. 25. num. 28.* Mouentur: quia hæc voti manifeſtatio conducit regulariter loquendo, vt facilius licentia concedatur, & caſu, quo neganda ſit, prudentius negetur. Teneris ergo eam manifeſtationem facere; quia teneris licentiam eo modo petere quo credis obtinendam eſſe, vel eſſe prudenter negandam. Alias conuinceris non habere animum & verum propoſitum, votum exequendi. Sed contrarium probabilius cenſeo, niſi te expreſsè ad manifeſtandum votum obligaſſes. Quia ex vi voti ſolum fuiſti obligatus licentiam petere. Ad petitionem autem licentiæ, illiuſque conceſſionem neceſſaria non eſt voti manifeſtatio; ſiquidem ceſſante voto & peti & concedi licentia poterat. Neque obſtat facilius licentiam obtinendam fore, ſi votum manifeſtaretur. Quia ad hanc facilitatem præſtandam non fuiſti obligatus. Adde incertum eſſe, ex manifeſtatione voti licentiam facilius eſſe concedendam; fortè concedetur difficiliùs. Quia ægrè ferunt ſuperiores, hæc vota illis inconſultis emitti. Et ita tenet *Nauarrus cap. 12. num. 69. Suar. lib. 3. de voto cap. 6. num. 15. Sanchez alios referens cap. 25. num. 29. & 30. Layman lib. 4. tract. 4. cap. 7. verſ. ſed quæſtio eſt.*

10. Ex hac doctrina deciditur; qualiter obliget votum religioſi de aliqua eleemoſyna præſtanda? Et quidem ſi bonorum, ex quibus eleemoſyna facienda eſt, adminiſtrationem habet, qualem habent conuentus Prælati, neque eleemoſyna excedit facultatem ſibi præſcriptam; clarum eſt valere votum dum à ſuperiore maiore non interdicitur, ſi autem excedit; valet votum ſub ea conditione ſi ſuperior licentiam dederit. Quia non alio modo eleemoſyna prohibetur. Et idem eſt dicendum de ſubditis, ſi eleemoſynam promittant ex rebus ſuo proprio vſui applicatis, valere inquam promiſſionem ſub ea conditione ſi ſuperiori placuerit; ac proinde obligatus eſſe licentiam petere niſi iam ex præſcripta conſuetudine conceſſa ſit. Sic docent *Suarez lib. 3. de voto cap. 7. à num. 3. Sanch. lib. 4. cap. 25. num. 13. & 14.*

Quod ſi religioſus promittat eleemoſynam ex bonis, quorum adminiſtrationem non habet, vt ſunt bona conuentus *Suar. d. lib. 3. cap. 7. num. 5.* Reſpondet, regulariter eſſe votum irritum & imprudens. Quia ſolum obligare poteſt ad monendum ſuperiorem vt eleemoſynam faciat, cuius monitio regulariter non expedit niſi occurrenti aliqua graui neceſſitate eleemoſynæ faciendæ. Sed placet mihi ſententia *Sanch. lib. 4. de voto cap. 25. num. 16.* Regulariter illud votum validum eſſe. Quia non obligat ad monendum ſuperiorem vt ipſe eleemoſynam faciat, ſed ad petendam facultatem ex bonis conuentus illam faciendi. Si enim votū ſit eleemoſynæ excedentis facultatem, quam habes, ſentit Suarez valere ſub ea conditione ſi ſuperior conceſſerit, idem prorsùs tenetur dicere de voto eleemoſynæ ex bonis conuentus; cum bona ſemper maneant conuentus; neque de illis diſponere religioſus poſſit niſi pro facultate ſibi conceſſa. Si autem in aliquo caſu ob ſpeciales circumſtantias crederetur, petitionem vel imprudentem eſſe, vel non eſſe concedendam, votum non obligabit vt bene dixit *Sanch. d. cap. 25. num. 16. fine.*

11. Sed quid dicendū de voto vxoris, filij familias, ſerui eleemoſynæ præſtandæ? Et quidem ſi ſint de bonis illorum propriis, quorumque liberam adminiſtrationem habent, ita validum eſt, vt neque contradicente marito, patre, aut domino ceſſet illius obligatio. At ſi ſint de bonis mariti, parentis, aut domini vel quorum ij adminiſtrationem habent, obligat votum ſub ea conditione, ſi ea ſic alienari permiſerint. Quia ſub ea conditione promiſſum honeſtum eſt nec maioris boni impeditiuum. Sic *Suar. cap. 7. num. 6. Sanch. cap. 25. num. 14. & 15.*

12. Secundò deciditur; qualiter obliget votum Epiſcopi, & Parrochi aliorumque Clericorum de Religione aſſumenda & peregrinatione præſtanda? Nam cum Epiſcopo prohibitum ſit abſque Pontificis licentia Epiſcopatui renunciare ex *cap.*

niſi

Digitized by Google

niſi cum pridem de renunciatione cap. licet 9. ſi verò de Regularibus ob ſpirituale vinculum inter Epiſcopum & Eccleſiam *cap. inter corporalia de tranſlatione Epiſcopi cap. ſicut 7. quæſt. 1.* Efficitur votum Epiſcopi de religione aſſumenda ſub conditione licentiæ à Pontifice impetrandæ debere fieri. Alias erit nullum, Sub illa verò conditione validum eſt. Quia eſt de re, quæ regularitèr cuilibet ad ſuam propriam perfectionem magis conuenit. Sic *Azor 1. p. lib. 11. cap. 16. quæſt. 1. Sua. lib. 3. de voto cap 4. num. 8. Sayro in Claui regia lib. 6. cap. 5. num. 14. fine. Sanchez lib. 4. cap. 25. num. 36*

Votum verò peregrinationis ſi in præiudicium muneris Epiſcopalis non cedat; eo quod mandare executioni poſſit tempore quo Epiſcopis permittitur à ſuis Eccleſiis abeſſe validum eſt abſolutè nulla ſubintellecta conditione. At ſi peregrinatio ita longa futura ſit, & diuturna, vt hanc reſidentiam iure diuino præſcriptam impediat, votum illius nulla ratione obligare poteſt, niſi ſub conditione licentiæ à Pontifice impetrandæ. Quia ſecluſa hac conditione eſt quid illicitum. At ſub ea conditione exiſtimant *Suarez lib. 3. cap. 4 à num. 4. Sanch. cap. 25. num. 39.* valere. Quia peregrinatio non eſt prohibita Epiſcopis, ſed ſolum prohibetur illis, ne illam præſtent abſque licentia. Cæterum veriùs cenſeo tale votum regularitèr non valere vt pote de re impeditiua maioris boni. Maius bonum abſolutè loquendo cenſetur eſſe, Prælatum in Eccleſia ſua reſidere, vt pro paſcendis ouibus vigilare, quam longis peregrinationibus incumbere. Item ſuperiùs diximus de re abſolutè interdicta ſub conditione diſpenſationis votum eſſe non poſſe. At votum peregrinationis impedientis reſidentiam præceptam eſt votum de re abſolutè prohibita, & quæ ſolum ex diſpenſatione licet. Nam eſto peregrinatio non ſit in ſe prohibita; eſt tamen prohibita non reſidentia, & Epiſcopus vouens peregrinationem abſolutè vouet non reſidere, quando alias tenetur: quod fieri non poteſt niſi poſita diſpenſatione; & ita hoc votum eſſe inualidum docuerunt *Sylueſter verbo votum 2. quæſt. 1. Azor. 1. p. libr. 11. cap. 16. quæſt. 2. Sayro in Claui Regia libr. 6. cap. 5. num. 24. & alÿ relati à Suarez dicto cap. 4. num. 4. & à Sanch. cap. 25. num. 38.* Neque obſtat textus in *cap. magne de voto.* Vbi votum Hieroſolymitanæ peregrinationis ab Epiſcopo factum validum reputatur; ſiquidem fit grauis pro illo commutatio. Nam omiſſis aliis ſolutionibus quas Doctores adhibent; credo illud votum validum eſſe. Quia peregrinatio aſſumebatur pro ſubſidio impetrando in Eccleſiæ propriæ defenſionem; quo caſu non eſt interdicta abſentia cum ex interpretatione iuris reſidere cenſeatur qui pro ſuæ Eccleſiæ vtilitate abeſt. *cap. ex parte 2. de clerico non reſidente.* Eáque de cauſa dixi *regularitèr* votum peregrinationis diuturnæ non valere, vt eum caſum & ſimilem exciperem.

13. De Parrochis aliiſque clericis beneficium habentibus reſidentiam requirens, ſentiunt communitèr Doctores non poſſe religionem vouere niſi ſub conditione petendi ab Epiſcopo licentiam tametſi opus non fuerit eam ab illo impetrare. Quia abſque petitione huius facultatis tranſitus ad religionem videtur illis interdictus. Argumento *cap. licet de regularibus cap. admonet de renunciatione.* Sic *Azor 1. p. lib. 11. capit. 16. quæſt. 3. Graſſis 2. p. deciſ. lib. 1. cap. 11. num. 24. Sayro in Claui Regia lib. 6. cap. 5. num. 25. Suar. loquens de Parrochis lib. 3. cap. 4. num. 10. & alÿ plures relati à Sanch. lib. 4. cap. 25. num. 48.* Verum vt rectè ipſe Sanchez probat nullus eſt textus ex quo hæc obligatio petenti licentiam ab Epiſcopo colligatur. Nam textus in *cap. licet*, loquitur de regularibus tranſeuntibus ad ſtrictiorem religionem, & ſic non eſt ad rem. Textus verò in *cap. admonet* prohibens dimiſſionem Eccleſiarum Epiſcopo inconſulto intelligitur de dimiſſione extra caſum religionis à iure conceſſum, vt indicat ibi *Gloſſ.* Ex alia parte eſt textus ferè clarus & manifeſtus in *cap. duæ 19. quæſt. 2.* in quo Vrbanus ſecundus liberè permittit quoſlibet clericos ad religionem tranſire; neque ab Epiſcopo reuocari poſſe. Cum igitur nullius licentiæ petendæ mentionem fecerit; non eſt cur hoc onus illis ſit imponendum. Et ita relatis *Innocent. Hoſtienſ. Anton. Cardinali, Abbate in d. cap. licet*, docet *Sanch. num. 48.*

Quod ſi de voto peregrinationis loquamur, idem prorsùs dicendum eſt, ac de Epiſcopis diximus cum eadem ſubſit obligatio reſidendi ob quam peregrinatio ſuſcipi non poteſt abſque Superioris licentia. Fateor tamen in Epiſcopo ſtrictiùs reſidentiam obligare & difficiliùs abſentiam honeſtari poſſe, quam in Parrochis; & in his, quam in Canonicis aliiſque Clericis ex iure reſidentibus.

14. Tertiò deciditur, quid ſit ſentiendum de aliis Clericis? Reſpondeo & votum peregrinationis & religionis emittere poſſe abſolutè, illudque exequi Epiſcopo inconſulto. Quia in nullius muneris obligatorij præiudicium cedunt. Colligitur ex *Sanchez, Suar.* aliiſque Doctoribus relatis. Neque obſtat textus in *cap. non oportet de conſecrat. diſt. 5.* Vbi concilium Laodicen. inquit. Non oportet miniſtrum altaris vel etiam Laïcum ſine Canonicis litteris ideſt firmata aliquo proficiſci. Nam inde non infertur quemlibet Clericum non poſſe inconſulto Epiſcopo peregrinari. Tum quia ille textus non præceptum ſed concilium & directionem conuenientem continet, vt indicant illa verba, *non oportet.* Tum quia illæ litteræ pacificæ & commendatiriæ, quæ ex præſcripta forma antiquitus omnibus Clericis & Laïcis concedebatur, concedebantur, iam ceſſarunt, & ſolum Clericis vt poſſint ad ordines, & miniſteria Eccleſiaſtica admitti iuxta *Trident. ſeſſ. 23. cap. 16. de reformatione.* Quo fine ceſſante nulla apparet obligatio portandi has litteras. *Suarez lib. 3. capit. 4 num. 9. Sanch. cap. 25. num. 44.*

15. Dico vltimo, vota de materia quæ nulla lege prohibetur neque maius bonum impedit, valida ſunt à quocumque emittantur. Concluſio ex terminis liquet. Solum eſt difficultas ſi prohibitus ſis vouere abſque Superioris licentia; an votum factum alias de materia apta validum ſit? Reſpondeo validum eſſe. Quia eſto modus promittendi malus ſit, promiſſio quoad rei promiſſæ obligationem tenet & à Deo acceptatur. Quia ad hunc effectum ſola honeſtas rei promiſſæ ſpectatur. Et ita tradit *Suar. lib. 3. de voto cap. 6. num. 25. Sanch. lib. 4. cap. 24. num. 52. Layman lib. 4. tractat. 4. cap. 7. num. 9. verb. qui habent.* Excipiendum tamen eſt, niſi illa prohibitio ſimul eſſet irritatio, quam non omnes Superiores facere poſſint, ſed illi tantum, qui dominatiuam habent poteſtatem; & ratione illius promiſſionibus faciendis valent contradicere, & factas infirmare, de quibus latiùs infrà.

Pvnctvm XX.

Vtrum obligatio voti ceſſat ceſſante cauſa ob quam factum eſt vel notabili mutatione ſuperueniente.

1. *Obligatio voti ceſſat ceſſante cauſa finali.*
2. *Sed non ceſſat ceſſante impulſiua.*
3. *Ea mutatio quæ rem promiſſam re, vel æſtimatione prudenti diuerſificat, obligationem voti ceſſare facit.*
4. *Quando hæc contingant.*
5. *Ob periculum grauis nocumenti non præuiſi obligatio voti ceſſat.*
6. *Notanda eſt pro ceſſatione voti an mutatio perpetua ſit vel temporalis.*

1. Regula eſt ferè ab omnibus Doctoribus recepta; obligationem voti ceſſare ceſſante cauſa finali ob quam factum eſt. Quia hac ceſſante promiſſio non ſubſiſtit. Sic *Abbas cap. magnæ de voto num. 14. Tiraquel tract. ceſſante cauſa in fine principij. Azor 1. p. lib. 11. cap. 15. quaſt. 13. Suarez lib. 4. de voto cap. 18. num. 3. Sanch. lib. 4. cap. 2. num. 42. & alij.* Exemplis regulam manifeſto; ſi voueas dare Petro eleemoſynam quotidianam, & ipſe diues fiat, ceſſat tibi obligatio. Quia ceſſante paupertate ceſſat eleemoſyna, quæ fuit res promiſſa. Item vouiſti peregrinari ad impetrandam amici ſanitatem, mortuus eſt ante inceptam peregrinationem, non teneris peregrinari. Quia peregrinationem, quam promiſiſti, præſtare non potes; non enim promiſiſti peregrinationem vtcunque, ſed quæ eſſet medium ad ſalutem amici impetrandam. Idem eſt, promiſiſſes eleemoſynam in redemptionem Petri captiui, ſi ante datam eleemoſynam Petrus fugit, vel mortuus eſt. Quia non ſubſiſtit eleemoſyna qualitèr fuit promiſſa. Idem, ſi vouiſſes non ingredi aliquam domum ob vitandum peccati periculum, ceſſabit obligatio ceſſante periculo. Quia ceſſat interdictum ingreſſus qualitèr promiſſum eſt. In his Doctores conueniunt vt videre eſt ſpecialitèr apud *Suarez loco citato.*

2. Notantèr dixi ceſſare obligationem voti *ceſſante cauſa finali.* Quia ſi impulſiua ceſſat, non ceſſat obligatio. Differentia autem inter cauſam impulſiuam, & finalem cum vtraque moueat voluntatem, & conſequentèr vt finis ſpectetur; ea eſt. Quia cauſa impulſiua potiùs mouet ad vouendum, quam ad exequendum votum. At finalis ab executione voti reſpicitur ita vt pro illius varietate diuerſa ſit executio. Si autem contingat, duplicem eſſe cauſam finalem, quarum vna deficiat alia ſubſiſtente; ſpectandum eſt, an vtraque copulatiuè an diuiſiuè fuerit ſpectata, quod ex natura rei promiſſæ & ex modo promittendi colligendum eſt vt latiùs diximus *punct.* 8. §. 3. cum de fine voti locuti ſumus.

3. Secunda regula æquè à Doctoribus recepta eſt; ea mutatio quæ materiam promiſſam diuerſam in re vel in prudentum hominum æſtimatione conſtituit, voti obligationem ceſſare facit. Sic colligitur ex *Valent. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 6. punct. 4. circa finem. Sanch. lib. 4. cap. 2. à num. 20. Suar. lib. 4. cap. 19. num. 4. & ſequentibus. Bonacina diſp. 4. quæſt. 2. punct. 7.* §. 1. *num. 2. & alijs.* Ratio eſt; Quia conſtituta materia promiſſa diuerſa in re, vel in prudentum hominum æſtimatione prudentèr cenſeri non poteſt impleri poſſe, quod promiſſum eſt. Ergo ceſſat illius implendi obligatio.

4. Difficile autem eſt explicatu; quando prudentum æſtimatione promiſſum ſit, vt ſic ceſſet obligatio voti. Nam regula illa, quam multi Doctores tradunt quos refert *Sanchez lib. 4. cap. 4. num. 18. & 23.* Tunc promiſſum diuerſum eſſe, quando ſi illa diuerſitas tempore voti emiſſi contingeret, vel cognoſceretur, non emitteretur votum, incerta eſt. Quia incertum eſt, an votum emittendum eſſet, vel non. Et præterea quia multæ ſunt circunſtantiæ extrinſecæ, quibus tempore voti cognitis, votum non fieret, ſed non obinde ceſſat voti obligatio. Non enim promitteres eleemoſynam pauperi ſi moribus perditum cognoſceres, aut tibi eſſe inimicum; & tamen ob illam ſuperuenientem cognitionem non infirmatur promiſſio. Quia obligatio, vel deobligatio promiſſionis non eſt deſumenda ex promiſſione vel non promiſſione quæ futura foret, ſed ex ea, quæ facta eſt. Alias nihil firmum ſubſiſteret vt benè probant *Sanchez d. cap. 2. num. 6 & 7. & num. 19. & 22. Suarez lib. 4. cap. 19. num. 8. & ſequentibus.* Quapropter eam diuerſitatem prudentum hominum æſtimatione affirmarem, eſſe ſufficientem, quæ rem conſtitueret in alio ſtatu moralitèr diuerſo vel ob difficultatem ex parte ipſius rei promiſſæ ſuperuenientem, vel ob alias circunſtantias ei denuò adhærentes. Quia ad rem ſic mutatam non eſt cenſendus vouens intendiſſe ſe obligare. Sic *Suarez & Sanchez locis allegatis.* Vnde vouens religionem in iuuentute ſi ad ſenectutem perueniat quando voto exequendo aptus non eſt ob virium defectum, non obligatur, vt notauit aliis relatis *Sanchez cap. 2. num. 30. Suarez cap. 19. num. 15. fine.* Notantèr dixi quando ex parte rei promiſſæ difficultas notabilis eſſet; vt excluderem difficultatem quæ ſolum naſcitur ex libera vouentis voluntate, & praua illius inclinatione, qualem habent aliqui vouentes caſtitatem, cuius obſeruatio ob deprauatam eorum inclinationem & peccatorum multiplicationem ſibi difficilis facta eſt. Non enim hæc difficultas à voti obſeruatione liberat, tametſi diſpenſandi occaſionem præbeat. *Suar. cap. 19. num. 9.*

Si verò dubium ſit: an promiſſum ita mutatum ſit, vt moralitèr diuerſum cenſeri debeat, in fauorem votum iudicandum eſt. Quia dubia excuſatio certam obligationem tollere non poteſt. Sic *Sanchez cap. 2. num. 34. & 52.* Quod intelligendum eſt, quando mutatio prouenit ex difficultate ſuperueniente, vel ex aliis circunſtantiis, quæ honeſtatem materiæ non mutant. Nam ſi honeſtam illius dubiam reddunt, ceſſat illius obligatio: quia non poteſt eſſe gratum Deo exequi rem, de qua dubitatur, an illi offenſa ſit. *Sanchez dicto cap. 2. num. 34.*

5. Ex dictis colliges, ob periculum vitæ, honoris, alteriúſve grauis detrimenti ſuperueniens, vel denuò cognitum poſt votum emiſſum voti obligationem ceſſare. Vt multis allegatis docet *Suar. lib. 4. cap. 20. num. 1.* Secùs verò ſi non obſtante illo periculo voueres, quando virtuti conſonum eſt tali periculo offerri. Quia in priori caſu promiſſum notabilitèr mutatur, ſecùs in ſecundo.

6. Sed eſt aduertendum, ſupradictam mutationem rei promiſſæ aliquando eſſe perpetuam

(hoc

(hoc eſt) pro toto tempore quo votum impleri poteſt, aliquando eſſe temporalem pro aliquo tempore determinato. Item aliquando mutatio ſeu impedimentum afficit totam materiam promiſſam, aliquando partem. Si mutatio perpetua eſt & comparatione totius materiæ promiſſæ, votum extinguitur. Si autem mutatio temporalis ſit, pro eo ſolum tempore obligatio ſuſpenditur, manente obligatione quoad aliud tempus in quo impedimentum ceſſat, & votum impleri poteſt; ſicut manet obligatio cum votum diuiduum eſt & mutatio in parte diuidua & ſeparata contingit. Sic *Suarez lib. 4. de voto cap. 19. num. 5. Sanchez cap. 2. num. 24. Nauarr. cap. 12. num. 39. Valem. diſp. 6. quæſt. 6. punct. 4. verſ. ſecundum quod. Bonacin. diſput. 4. quæſt. 2. punct. 7. §. 1. num. 6. & alij apud ipſos.*

Pvnctvm XXI.

Quale peccatum ſit obligationem voti violare?

1. *Per ſe graue peccatum eſt.*
2. *Pænitere de voto facto non eſt per ſe voti violatio.*
3. *Eſt tamen regularitèr peccatum veniale.*

1. EX his quæ diximus de voti obligatione conſtat, per ſe graue peccatum eſſe voti obligationem violare (hoc eſt) promiſſum non implere. Aliquando tamen ex leuitate materiæ leue peccatum eſſe, ibique remiſſiuè notauimus quando materia grauis vel leuis ſit, ſi plures actus leues reſpiciat.

2. Solum eſt aliqualis difficultas; an pœnitere de voto facto, ſit voti obligationis violatio. Cui difficultati breuitèr reſpondeo; per ſe violationem voti non eſſe. Quia cum hoc dolore & triſtitia, compati poteſt voluntas efficax promiſſum exequendi, ſicut de facto eſſe poteſt voluntas abſoluta exequendi præceptum, tametſi ſentias & doleas tali te præcepto grauari. Ergo dolor & triſtitia præcepti & voti, illorum violatio non eſt. Sic *D. Thom. 2. 2. quæſt. 88. art. 6. ad ſecundum. Syluester verbo votum 2. quæſt. 20. Suar. lib. 5. de voto. cap. 7. concluſ. 2. Sayrus in Claui Regia libr. 6. cap. 6. num. 12. Nauarr. cap. 12. num. 35. Bonacin. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 5. §. 4. num. 14. & alij apud ipſos.* Notantèr dixi *per ſe* non eſſe voti violatione. Nam ſi ex dolore & triſtitia, quod votum feceris, periculo exponeris, non exequendi promiſſum; clarum eſt violari votum; quia votum, ſicut & quodlibet præceptum obligat firmum propoſitum de illius executione habere, neque periculo trangreſſionis exponi ſed hoc eſt per accidens. Sic *Suar. d. lib. 5. cap. 7. num. 7.*

3. Maior autem eſt difficultas; an hic dolor & triſtitia ſit ſaltem veniale peccatum? *Suarez dicto cap. 7. num. 4 & ſequentibus.* Videtur negare. Mouetur; quia ex obiecto nullam malitiam continet. Siquidem non apparet præceptum, cui talis dolor & triſtitia aduerſetur. Sicut enim nullum fuit præceptum vouendi, ita nullum præceptum eſſe videtur perſeuerandi in eo voto, & ſicut à principio poteras nolle vouere, ſic poſt votum factum potes nolle vouiſſe: quia vtriuſque actus idem obiectum eſt. Ergo ex parte obiecti dolor & triſtitia de voto facto nullam malitiam continet. Ex parte verò finis ſæpe hic actus honeſtari poteſt. Si enim cognoſcas votum tibi fore damnoſum; eo quod ob tuam malitiam occaſio ſit peccata multiplicandi, dolere de voto facto ob illum finem, non videtur illicitum, ſed potiùs honeſtum. Dicendum ergo eſt regularitèr dolere de voto facto peccatum veniale eſſe. Tum quia hic dolor aliquo modo infirmat propoſitum voti exequendi. Tum quia retrahit hominem à via perfectionis aſſumpta. Tum quia frequentèr habetur ex proprio amore quo vis onera & obligationes vtiles & ſanctas excutere, ac proinde ex fine non licito. Si tamen aliquando de voto, ſeu præcepto doleres ob tranſgreſſiones factas, credo talem actum virtuoſum eſſe; quia non tam eſt dolor de voto ſeu præcepta, quam de illorum tranſgreſſione. Ad rationem contrarium. Reſpondeo dolere de voto, per ſe & directè præcepto non aduerſari; ſic tamen indirectè; aduerſatur, inquam, præcepto aduerſandi votum, quod obligat ne illius executionis propoſitum aliqualitèr infirmetur, vt regularitèr infirmatur per hunc dolorem. Quapropter etſi nulla fuerit obligatio emittendi votum, poterat eſſe de perſeuerando in illo, alias poſſes pro libito illius obligationem excutere. Neque eſt ſimile nolle vouere, ac nolle vouiſſe. Nam eſt viam perfectionis non accipere, aliud ab ea inccœpta deflectere, illiúſque pœnitere quod regularitèr inordinatum eſſe videtur.

DISPVTATIO II.

De Voti Relaxatione.

EXplicata eſſentia voti, illiúſque obligatione reſtat explicandum qualitèr diſſolui poſſit. Conuenire autem ſæpe hanc obligationem diſſolui, in cõperto eſt apud omnes. Et probat manifeſtè humanæ naturæ conditio, cui ſolet votum ob eius fragilitatem potiùs obeſſe, quam prodeſſe. Triplici ergo via hæc relaxatio fieri poteſt, irritatione, diſpenſatione, & commutatione de quibus in hac diſputatione dicendum eſt.

Pvnctvm I.

Quid ſit irritatio, quotuplex, & vnde ortum habeat?

1. *Expenditur definitio irritationis.*
2. *Duplex eſt irritatio, alia directa, alia indirecta, & quæ ſit harum differentia.*
3. *Irritatio quando ſit actus iuriſdictionis, quando dominij.*
4. *Ex iure potiùs poſitiuo, quam naturali ortum habet irritatio.*

1. IRritatio (vt conſtat ex Doctoribus in diſcurſu reſerendis) eſt actus liber quo is, à quo votum pendet, tollit voti obligationem. Pro cuius intelligentia ſupponendum eſt, duplicitèr te vouentem dependere poſſe in voto, ab alterius voluntate. Primò; ſi tua voluntas talitèr alteri ſubiecta ſit, vt nunquam cenſearis te obligari velle niſi ſub tacita conditione ſi alter conſenſerit vel

non repugnauerit. Quod contingere poteſt, vel ex natura & conditione intrinſeca tuæ perſonæ quæ iotegrè alteri ſubiecta eſt, vt filius impubes parenti, religioſus Prælato; vel quia liberè te ſubieciſti alterius conſenſui & voluntati nolens obligari niſi quatenùs alteri placitum fuerit. Sed inter hos modos eſt magna differentia: nam quando conditio de alterius conſenſu imbibita in voti obligatione fundatur in natura & conditione perſonæ, illam excutere non potes; ſecùs quando fundatur in voluntaria intentione vouentis. Secundò pendere potes in voto ab alterius voluntate ſi in materia promiſſa ab eo dependeas. Pendere autem potes, vel quia illius dominium ſeu adminiſtrationem habet, vel quia illam prohibere poteſt. Quando ergo priori modo ſubiectus alteri es, poſſunt tua vota pro arbitrio eius irritari; quippe quæ emiſſa fuerunt ſub tacita conditione illius conſenſus, vel non diſſenſus. At quando ſolum in materia promiſſa ab altero pendes, ſolum irritari tuum votum poteſt, quatenùs ſubtrahi vel prohiberi poteſt materia promiſſa.

3. Hinc fit; duplicem eſſe irritationem, alteram directam & propriam, alteram indirectam & impropriam. Directa eſt, quæ ex ſubiectione voluntatis fit. Quia hæc reſpicit actum vouendi, illúmque de medio tollit. Indirecta eſt, quæ materiam promiſſam reſpicit impediendo illius executionem, quæque potiùs ſuſpenſio quam irritatio vocatur. Hæ autem irritationes vt bene dixit *Suar. lib. 6. de voto cap. 1. num. 4.* maximè differunt. Nam irritatio ob voluntatis ſubiectionem ſi abſoluta ſit, votum extinguit, nec permittit vlteriùs reuiuiſcere. At irritatio ob impedimentum appoſitum materiæ promiſſæ per ſe non extinguit votum, ſed illius obligationem ſuſpendit, dum impedimentum durat; ſolet autem durante illo impedimento votum extingui, quia eo tempore ceſſat aptitudo illud exequendi; ſed hoc eſt per accidens. An verò votum de materia dominio alterius ſubiecta verè & propriè irritetur; infra dicemus.

3. Deinde irritatio proueniens ex ſubiectione voluntatis non eſt actus iuriſdictionis; ſed dominij; quatenùs Superior ratione poteſtatis dominatiuæ habet ius, ne ſubditus obligetur aliter, quam pro ſuo conſenſu & voluntate. At irritatio ex promiſſa materia proueniens; aliquando eſt actus iuriſdictionis, aliquando dominij. Eſt autem iuriſdictionis tum ſpiritualis, tum temporalis; ſpiritualis quando Pontifex, vel Epiſcopus materiam promiſſam prohibet, vel aliquid cum illius executione incompatibile præcipit, temporalis; quando Rex vel Magiſtratus iuſtè præcipit aliquid ex quo executio voti redditur impoſſibilis. Item hæc irritatio ſeu ſuſpenſio eſt actus dominij, tum proprij tum improprij: improprij eſt; quando herus ob ius quod habet famuli imperandi, illis præcipit aliquid executioni voti incompatibile: eſt actus dominij proprij, ſi is, qui poteſtatem habet dominatiuam nolit votum irritare, ſed illud pro tempore ſuſpendere.

4. Sed vnde hæc irritandi poteſtas ortum habeat; an ex iure Pontificio, an potiùs ex naturali, difficultate non caret. Aliquibus Doctoribus nec contemnendis videtur ex iure naturali ortum habere: Sic *Sotus libr. 7. de iuſtitia quaſt. 3. art. 1. columna 3. Sayro in Claui Regia lib. 6. cap. 10. num. 7. Petrus de Ledeſma 2. tom. ſum. tract. 10. cap. 7. dub. 2. in d. 3. Azor 1. part. libr. 11. cap. 17. quaſt. 3. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto cap. 6. num. 2. & 3.* loquens de poteſtate parentum in filiorum vota, & *cap. 7. à n. 3.* loquens de Prælatis religioſorum tametſi concedat ius humanum præſcripſiſſe tempus, in quo poſſint parentes vota filiorum irritare. Mouentur: quia filius naturalitèr ſubditur patri, & ſeruus domino, & vxor viro, & religioſus Prælato. At hæc ſubiectio eſt radix huius poteſtatis. Ergo à iure naturali prouenit hæc poteſtas.

Dicendum tamen eſt ex iure potiùs poſitiuo quam naturali ortum habere poteſtatem irritandi. Et quidem ſi loquamur de poteſtate irritandi indirecta (hoc eſt) impediendi executionem materiæ promiſſæ; cum hæc ſæpiùs impediatur ex iuriſdictione iure poſitiuo conceſſa; vel ſaltem ex dominio iure gentium introducto, manifeſtum eſt, non ex iure naturali ſed potiùs ex iure poſitiuo ortum habere; ſed quia hoc ius poſitiuum naturali eſt conforme, & illo poſito ius ipſum naturale dictat, votum manere irritum indirectè ſeu ſuſpenſum; ea ratione dici poteſt, ex iure naturali irritationem prouenire. Quod ſi de irritatione directa & propria loquamur, facilè etiam probare poſſumus ex iure poſitiuo prouenire. Diſcurramus ergo per ſingulas perſonas, in quibus locum habet hæc irritatio. Et in primis de religioſis; tria vota ſubſtantialia religionis ex iure poſitiuo religioſum ſtatum conſtituunt, reddúntque religioſum ita ſubiectum Prælato, vt nullum votum emittere poſſit firmum, & ſtabile. Deinde non omnia vota religioſorum poſſunt Prælati regulares irritare; ſiquidem votum aſſumendi ſtrictiorem religionem irritare non poſſunt. *cap. licet de regularibus.* & ſicut hoc votum fuit exceptum à poteſtate dominatiua, poterant alia excipi. Pendet ergo ex voluntate Pontificis limitare vel extendere poteſtatem irritandi vota Superioribus conceſſam. Ergo hæc poteſtas ex iure Pontificio oritur. Item de filiisfamilias conſtat, ius naturæ non magis dictare puberes ſubiici in votis realibus quam in perſonalibus, neque magis in promiſſionibus homini factis quam Deo; & tamen vota realia irritari poſſunt à patre etiam poſt pubertatem facta, & non perſonalia; & promiſſiones pupillorum homini factas non poteſt pater irritare, vt in promiſſione ſponſalium contingit; cum tamen votum reale & perſonale irritare poſſit. Signum ergo eſt ex iure poſitiuo hanc prouenire poteſtatem. Et ita in religioſis & filiisfamilias tradit expreſsè *Gabriel Vaſquez 1. 2. quaſt. 96. art. 4. diſput. 165. cap. 4. num. 29. Leſſius de iuſtitia libr. 2. cap. 40. dub. 11. num. 74.* Dicunt namque hi Doctores & bene, directam poteſtatem irritandi à Pontifice ortum habere. Quia ipſe Pontifex conſuetudine ſic declarante ſtatuit, vt religioſi, & filiisfamilias in ſui votis tacitam conditionem includerent, ſi Superior conſenſerit, aut non contradixerit. Poſita autem hac conditione naturalitèr requiritur in Superioribus poteſtas ea irritandi, ſicut ſi iurares tali die peregrinaturum, ſi Petrus conſenſerit; ex tua voluntate oritur quod Petrus poſſit tuum Iuramentum irritum efficere. At ea voluntate & conceſſione facta naturali iure ſequitur in Petro talis poteſtas. Conſentit his *Sanchez libr. 4 de voto capit. 24. numer. 32.* Non feci mentionem de vxoribus, & ſeruis: quia non ſatis conſtat eorum vota poſſe directè irritari, ſed ſolum quatenùs præiudicant marito vel domino.

PVNCTVM

Pvnctvm II.

Quibus competat propria & directa poteſtas vota irritandi?

1. *De Pontifice proponitur ratio dubitandi.*
2. *Reſoluitur hanc poteſtatem non habere quatenùs talis eſt.*
3. *Habet tamen poteſtatem indirectam.*
4. *Et ſatis fundamento num. 1. adducto.*
5. *Nemo poteſt ſua propria vota irritare neque alteri irritanda committere.*

QValitèr poteſtas directa & propria irritandi competat Prælatis religioſorum parentibus reſpectu filiorum marito reſpectu vxoris, & domino comparatione ſerui in ſequentibus examinandum eſt. Nunc de aliis inquirimus in quibus eſt noonulla dubitatio.

1. Primò inquito de Pontifice aliiſque Eccleſiæ Prælatis; an gaudeant hac poteſtate ratione iuriſdictionis ſibi à Chriſto conceſſæ? Non deſuot qui affirment. Quia ad rectam gubernatiooem Eccleſiæ videtur expedire, vt fideles in ſuis votis ita Pontifici, aliiſque Prælatis ſubiiciantur, vt ſecundum eorum beneplacitum obligentur & oon aliter. Qua ratione frequentèr dicitur in Iuramentis & votis auctoritatem Pontificiam exceptam eſſe, ſed ex hoc modo ſubiectionis oritur poteſtas directa vota irritandi in Prælatis reſpectu religioſorum, & in patre reſpectu filiorum. Ergo etiam in Pontifice aliiſque Prælatis comparatione ſuorum ſubditorum debet eſſe. Item poteſt Pontifex vota antecedentèr irritare præſcribendo conditiones, quibus oon ſeruatis ceſſet obligatio. Ergo poterit poſtquam facta ſunt; quia eiuſdem rationis videtur hæc poteſtas. Sic *Gloſſ. in cap. quemadmodum de iureiurando* verbo *Conditio. Metina de ſacrorum homi. Continentia lib. 5. cap. 44. ad finem. Nauar. methodo curationis. 2. p. cap. 44. § 41. fine.*

2. Sed omnino tenendum eſt, non poſſe Pontificem directè vota Chriſtianorum irritare. Quia nullibi habetur, hanc poteſtatem à Chriſto datam eſſe; neque erat regimini Eccleſiæ neceſſaria, neque conueniens; potiùs enim decebat fideles liberos relinquere, vt firmitèr Deo obligarentur. Siquidem ex hac libertate non impediebatur, quin poſſet Pontifex iuſta cauſa intercedente eos ab obligatione voti per diſpenſationem eximere, aut illorum executionem per poteſtatem præceptiuam impedire. Non igitur illa poteſtas erat conueniens, Pontifici coocedi facultatem irritandi omnes promiſſiones hominibus factas. Nihil enim eſſet firmum & ſtabile, & ideo tanquam certum tradunt. *D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12. in corpore, & ibi Caietan. Nauarr. c. 12. n. 79. Suar. l. 6. c. 2. n. 3. & ſequent. Azor l. 11. c. 17. q. 3. Leſſius l. 2. c. 40. dub. 13. in fine. n. 81. in 2. editione. Vaſq. 1. 2. diſp. 165. c. 4. Sanch. l. 4. c. 24. n. 18. Bonacin. diſp. 4. q. 2. punct. 7. § 2. à n. 2. & alii plures apud ipſos.*

Hinc à fortiori conſtat, non poſſe alios inferiores Prælatos & multo minùs Reges & Principes temporales vota ſuorum ſubditorum directè irritare. Quia minore poteſtate in ſuos ſubditos gaudent quam Pontifex. Et ita notatunt omnes Doctores relati.

3. Si verò loquamur de poteſtate indirecta, quæ ex prohibitione materiæ prouenit, ea vota fidelium poterit Pontifex irritare, quæ regimini Eccleſiæ obſtiterint; quæque de materia ſpecialitèr ſibi ſubiecta diſpoſuerint. Qua ratione irritat vota Epiſcoporum & Clericorum præiudicantia muneri ſibi commiſſo. Alia verò nec hoc modo indirecto irritare poterit. Sic aliis relatis docuit *Suar. l. 6. de voto c. 2. n. 6. & ſequenti. Leſſius l. 2. c. 40. dub. 13. fine num. 81. Sanch. lib. 2. cap. 24. num. 19.*

Neque obſtant fundamenta num. 1. relata. Negamus namque iſtam poteſtatem conuenientem eſſe, & conceſſione Chriſti vllum fundamentum habere. Auctoritas verò Pontificis in votis & Iuramentis de materia ſpecialitèr ſuæ diſpoſitioni ſubiecta intelligitur excepta abſolutè in aliis in ordine ad diſpenſationem, vel commutationem & ſic iuſta cauſa intercedente. Ad confirmationem nego Pontificem ex iuriſdictione à Chriſto accepta irritare antecedentèr fidelium vota directè, ſed indirectè irritat ſtatuendo legem præſcribentem conditiones neceſſarias obligationi, quam legem non pro ſuo arbitrio, ſed iuſta cauſa intercedente ferre debet.

5. Secundò dubitatur; an ſuperiores potentes vota ſubditorum irritare, poſſint ſua propria; aut aliis irritanda committere? Breuitèr reſpondeo cum *Sanch. l. 4. de voto c. 24. n. 60.* non poſſe. Quia nemo poteſt votum emittere ſub conditione ſui conſenſus & beneplaciti; deſtruit enim hæc conditio ſtrictam voti obligationem. Sed neceſſariò debet emittere ſub conditione beneplaciti alterius; ſicuti ſubditi emittunt ſub beneplacito ſuorum ſuperiorum in quo conditione poteſtas irritandi innititur. Ergo nemo poteſt ſua vota irritare. Neque obſtat ea diſpenſari poſſe; quia diſpenſandi poteſtas iuriſdictioni nititur, quam Deus concedere poteſt ſuperioribus etiam comparatione ſuorum votorum; ea inquam remittendo, quæ ipſi cauſa iuſta intercedente remiſerint.

Pvnctvm III.

Ad quæ vota irritatiua poteſtas extendenda ſit?

LAta eſt hæc materia eáque de cauſa in varias quæſtiones diuidenda eſt. Prima an poteſtas irritatiua extendatur ad vota interna & futura. Secunda; an extendatur ad vota emiſſa ex licentia ſuperioris. Tertia; an extendatur ad vota emiſſa tempore ſubiectionis nec tunc irritata. Quarta; an extendatur ad vota ſubiectionis tempore emiſſa, implenda tempore libertatis. Quinta; an ad vota emiſſa tempore quo vouentes erunt ſui iuris. Sexta: An ad vota executioni mandata, & ad promiſſiones humanas, & ad vota realia defuncti quæ in hæredes tranſeunt.

§. I.

Extendatur ne poteſtas irritandi ad vota interna & futura.

1. *Extenditur ad vota interna.*
2. *Extenditur à vota futura.*

1. REgula certa eſt, hanc poteſtatem ad vota interna extendi. Nam cum tota hæc poteſtas

nitatur conditioni, quam ſubditi apponunt in ſuis votis, ſi ſuperiori placitum fuerit, & ſuperior circa vota interna ſibique non manifeſta diſplicere poteſt, poterit ſane ea irritare. Quid enim obſtat quominùs ſuperior dicat ſubdito religioſo, ſi hoc vel illud votum feciſti; io hanc vel illam rem commuto; quod ſi commutationem oon accipis, nolo te eſſe obligatum ſed omnino irritato & annulato? Poteſt ergo ad vota interna irritatio extendi. Neque obſtat ſuperiorem non poſſe præcipere actus internos, neque iuriſdictionem circa illos exercere. Quia iuriſdictionem præceptiuam & punitiuam exercere non poteſt; eo quòd ad illam exercendam cognitio actuum, qui præcipi & puniri debent requiratur; quæ cognitio non deſideratur in irritatione. Aliud namque eſt imponere obligationem; aliud ab obligatione liberare; ad imponendum obligatiooem requiritur poſſe de te obligationi ad ſtricta iudicare, & ad illam cogere & compellere, quod nullo modo circa actus internos fieri ab hominibus poteſt. At cum in irritatione nullum onus imponatur, ſed liberatur ſubditus ab obligatione; nulla deſideratur cognitio; & conſequentèr nulla eſt cauſa, quominùs poteſtas ſuperioris ad vota interna irritanda extendatur. Quod non ſolum verum exiſtimo de poteſtate irritaudi, ſed etiam de poteſtate diſpenſandi & commutandi. Nam eſto ad abſolutam & licitam commutationem debeat commutanti & diſpenſanti votum manifeſtari, vt cognoſcat, an iuſta ſit commutatio iuſtáve cauſa diſpenſationis; poterit nihilominùs commutans & diſpeoſans dicere, ſi tali voto interno ligatus es illud in hanc rem commuto, vel in illo diſpenſo, ſi hæc caoſa, quæ iuſta eſſe cenſetur ad diſpeoſandam, adſit. Et ita docent poſt alios relatos. *Vaſquez 1. 2. diſp. 160. cap. 4. num. 17. Suar. 5. tom. in 3. parte diſp. 4. ſect. 2. à num. 8. & de Relig. tom. 2. lib. 6. de voto cap. 7. num. 8. Sanch. lib. 4. cap. 24. num. 40.*

2. Eadem fermè certitudine tenendum eſt, poteſtatem irritatiuam extendi ad vota futura. Nam quicunque gaudens poteſtate dominatiua poteſt nolle, vt vota emittenda à ſubdito eíque priùs noo communicata nulla & irrita ſint. Sed hac poſita voluntate ſi ſubditus aliqua vota emittat ſuperiore inconſulto irrita ſunt & inania, vt pote quibus deficit conſenſus ſuperioris ſub cuius conditione emittuntur. Ergo poteſtas irritandi ad vota futura extendi poteſt. Et ita tenet *Sanchez lib. 4. cap. 24. num. 49. & Suar. lib. 3. de voto cap. 3. num. 15. fine Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 7. num. 6. concluſ. 3. verſ. ex quo.*

§. II.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa ex licentia ſuperioris?

1. *Dupliciter licentia concedi poteſt. Item concedi poteſt à ſuperiore maiore vel æquoli.*
2. *Quid dicendum ſi ſuperiore maior dedit licentiom, quid ſi inferior?*
3. *Idem ſuperior irritore votum poteſt volidè tometſi licentiam conceſſerit.*
4. *Explicotur doctrina per ſingulos ſubdito. Et primò de religioſis.*
5. *Deinde de filiisfamilias.*
6. *Item de votis vxoris.*
7. *Item de votis ſeruorum.*
8. *Communis ſententio affirmat eſſe peccatum mortole reuocare abſque cauſo legitima licentiam datam.*
9. *Non caret probabilitote eſſe ſolum culpom venialem.*
10. *Quid dicendum de ſuperiore in officio ſuccedente?*
11. *Quæ ſit couſo legitimo reuocandi licentiam dotam.*
12. *Quando ſuperior cenſeatur ſubdito concedere licentiam vouendi.*
13. *Probabile eſt taciturnitatem ſufficere cognito voto.*
14. *Probabiliùs eſt oppoſitum, ſi abſit conſenſus internus.*
15. *Illo tamen addito plures cenſent votum factum eſſe de licentio ſuperioris; probabiliùs oppoſitum.*

1. SVppono dupliciter ſuperiorem concedere poſſe licentiam ſubdito votum emittendi & exequendi. Primò; pro tempore quo ſibi viſum fuerit; & ita debet præſumi concedi, cum abſolutè concedatur. Quia hic modus conceſſionis minùs præiudicat ſuperioris auctoritati. Secundò; addita promiſſiooe eam non reuocandi. Deinde ſuppono licentiam coocedi poſſe à ſuperiore, à maiore, æquali, vel inferiore eo, qui eam licentiam reuocare intentat, votíque executiooem impedire.

2. Si Prouiocialis v. g. tibi conceſſit facultatem votum aliquod emittendi, localis ſuperior votum illud nullateoùs irritare poteſt. Quia in tantum vota ſubditi irritaotur à ſuperiore, quatenùs iis ſuperioris voluntas contradicit. At ſuperiore maiore conſentieote nulla eſt inferioris Prælati contradictio. Ergo conſentieote Prouinciali localis ſuperior votum irritare non poteſt. Et ita pro certo tradit *Suar. lib. 6. de voto cap. 8. num. 1. Sanchez aliis relatis lib. 4. cap. 27. num. 4.* Bene tamen poterit iuſta cauſa intercedeote executionem impedire, quovſque Prouincialis conſulatur. Quia hæc poteſtas ſuperioribus immediatis cenſetur conceſſa vt muneri ſuo ſufficientèr ſatisfaciant *Sanch. d. cap. 27. num. 4.*

Si autem localis ſuperior licentiam emittendi, exequendíque votum dederit, etiam addita promiſſione noo reuocandi; poterit Prouincialis votum irritare. Quia illo contradicente tollitur inferiores Prælati conſenſus, & cooditio beneplaciti ſuperioris, ſub qua votum à ſubdito emiſſum eſt; ceſſat. *Suar. dicto cap. 8. num. 3. Sanch. cap. 27. num. 5. Layman lib. 4. tract. 4. cap. 8. num. 4.*

3. Quod ſi de irritatione facienda ab eodem ſuperiore, vel æquali eo, qui licentiam dedit, ſermo ſit, veriùs exiſtimo fieri poſſe validè, tametſi promiſerit licentiam non reuocaturum. Quia huius licentiæ conceſſione non eximitur ſubditus à ſubiectione, neque fit ſui iuris, vt ſtatim probabimus diſcurrendo per ſingulos ſubditos. At ſubiectione durante omnes ſubditi actiones ſuperioris beneplacito ſubduntur. Ergo ſubditur votum factum,

factum, & conſequentèr illud irritare poterit, ac ſi licentiam non dediſſet. Ex eo autem, quod ſuperior promiſerit licentiam non reuocaturum, ſolum infertur, non poſſe eundem ſuperiorem abſque peccato infidelitatis eam reuocare niſi graui cauſa intercedente; non tamen iofertur, validam non eſſe reuocationem, & votum irritare non poſſe, ſi contradixerit. Quia poſita contradictione verum eſt, conditionem, ſub qua emiſſum eſt, non ſubſiſtere. Et ita tenent generalitèr loquentes de omnibus gaudentibus poteſtate dominatiua *Caietanus 2.2. quæſt.88.art.8. dub.1. Nauarr. ſum.c.12.num.73. Azor 1.p. lib.11.c.17.quæſt.6.Valent.2.2. diſp.6.q.6. punct.6. quæſt.3.Eman.Sà verbo votum num 2. Sanch.alius relatis lib.9.de matrimonio diſp.40.num.4.& lib.4.in Decal. cap 27. à num.9.*

4. Sed vt doctrina data clarior fiat, deſcendamus ad ſingulos ſubditos, quorum vota ſuperiores irritare poſſunt. Primum locum obtinent religioſi vt pote qui ſtrictiùs religioni Prælatis ſubiiciuntur. Horum enim vota ex ſuperioris conſenſu emiſſa irritare ipſe Prælatus poterit, tametſi promiſerit nunquam irritaturum. Quia ea conceſſione & promiſſione facta non infirmatur eius dominium per profeſſionem ſubditi acquiſitum, ſed æquè illæſum perſeuerat. Ergo poterit æquè votum irritare, ac ſi licentiam non conceſſiſſet. Et ita de hoc caſu tenent Doctores nuper relati. Et *Suar. lib.6. cap.8. num.6. Sayro in Claui Regia libr.6. cap.10. num.12.* Et alij innumeri quos refert & ſequitur *Sanch. lib.4. cap.27.num.9.*

5. Secundum locum obtinent filiifamilias impuberes, quorum vota, ſi ex licentia parentis vel tutoris emiſſa ſint, non deſunt graues Doctores, qoi ſentiaot; nullatenùs irritari poſſe. Nam fundamentum huios irritationis eſt eorum iudicij imbecillitas, leuitáſque in vouendo, quod fundamentum ceſſare videtur poſita parentis vel tutoris diſcreta approbatiooe. Sic *Leſſius libr. 2. de iuſtitia cap.40. dub.10. num.75. Suarez libr.6. de voto cap.8. num. 7.* Sed oppoſitum probabiliùs docuit *Angelus verbo votum 2. §. 9. Syluester eodem 4. q. 2. dicto 6. Sanch. lib.9. de matrimon. diſput.40. num.6.& libr.4. de voto cap.27. num.18. & 21. Layman libr.4. ſum. tractat.4. cap.7. num.17.* Nam eſto fundamentum ratione cuius parentibus conceditur poteſtas vota irritandi, ſit imbecille impuberum iudicium, & hoc iudicium conſenſo & diſcretione parentum approbantium eorum vota firmetur in illo actu: quia tamen non abſolutè & ſecundum ſe firmatur; ea de cauſa non ceſſat in parentibus poteſtas impuberes gubernandi, & regendi; ac ptoinde vota irritandi ſi id iudicauerint expedire. Adde neque etiam in illo actu ius reputare impuberum iudicium ſatis eſſe firmatum, qood optimè comprobat *Sanch. locis allegatis* hoc argumento. Minoribus conceſſum eſt, ſi lædantur, beneficium reſtitutionis ob fragile & debile eorum iudiciom *leg.1. ff. de minoribus.* At hoc beneficium non amittunt; tametſi auctoritate curatoris & interuentione iudicis contraxerint *leg. 1. & 2. Cod. ſi tutor interuenerit, leg.1. titul.15. partita 3.* & multis comprobat *Gutierr. de Iuramento 1.p. cap.5. num.5. Sanch. lib.6. de matrimon. diſput.38. num.11.* Quia auctoritas curatoris, & iudicis, & licentia patris efficiunt actum mero iure valere; non tamen beneficium reſtitutionis excludunt, ſimilitèr in præſenti dicendum eſt, liceotiam & facultatem vouendi impuberi conceſſam efficere votum mero iure valere; non tamen priuare patrem vel tutorem poteſtate illud irritandi, neque priuare poſſe. Verum ſi de votis filiorum puberum loquamur, cum horum ſola vota realia pater irritare poſſit, dicendum eſt, ſi pater ſolum conceſſerit licentiam, hæc vota emittendi nullo alio addito, poſſe ea vota irritare. Quia ſolum intelligitur conceſſa pro patris beneplacito. Sic *Suar. libr.6. de voto cap.5. num.12.* Iunctis iis quæ dixit *cap. 4. num. 19. Sanchez libr. 4. cap.17. numer. 15.* Quod ſi pater licentiam ad hæc vota conceſſit promittens tacitè vel expreſsè non reuocaturum, & à fortiori ſi expreſsè affirmet filium quoad illam partem à ſua poteſtate eximere, non poterit irritare. Quia filius verè in illa parte exemptus. Filio namque poteſt pater concedere liberam bonorum adminiſtrationem remittendo ei vſufructum bonorum aduentitiorum. *l.g. cum oportet, Codice de bonis quæ liberis.* Ergo à fortiori poterit concedere liberam adminiſtrationem illius partis, cuius tam amplam licentiam conceſſit. Et ita expreſsè notauit *Sanch. lib.4. cap.27. num.11.*

6. Tertium locum obtinent vota vxoris ex liceotia mariti emiſſa, quæ licentia, ſi ſimplicitèr conceſſa ſit, non impedit, quin maritus ea irritare poſſit, ſi ea poſſet licentia non conceſſa. Quia non cenſetur conceſſa niſi pro illius beneplacito vt ſic minùs præiudicet. Et ſumitur ex *cap. 30. Numer.* iuncta explicatione *Auguſtini relati in cap. manifeſtum 33. q.5.* & *Ambroſij in cap. fin. eadem cauſa & quæſtione.* & docent *Innocentius, Panormitanus, & alij in cap. ſcriptura de voto. Suar. lib.6. de voto cap.4.n.19. Sanchez plures referens cap.27. num.11.* At ſi licentia conceſſa ſit ſub promiſſione non reuocandi, cenſeo diuerſimodè eſſe loquendum. Nam ſi ſentiamus virum ſola ea vota vxoris irritare poſſe, quæ ſibi in gubernatione domus & matrimonij vſufuerint præiudicaotia; cenſeo data hæc licentia, & facultate nullatenùs illa vota irritare maritum poſſe; quia ob iuris ceſſionem ei non præiudicant. *Layman libr.4. tract.4. cap.7. num.15.* Verum ſi ſentiamus, maritum omnia vota vxoris irritare poſſe non ob ſui præiudicium, ſed quia vxoris caput eſt; quomodocumque licentiam concedat, non perdet poteſtatem irritandi. Quia non deſinit eſſe caput vxoris. De voti viri ex licentia vxoris emiſſis dicendum eſt; ſi fuerint emiſſa ex ſimplici licentia, non obinde impediri irritationem. Quia præſumi debet licentia conceſſa eſſe pro concedentis beneplacito. Si autem ſub promiſſione non reuocandi; irritare non poterit. Quia ea promiſſione facta executio votorum ei præiudicare non poteſt; & cum ſola vota mariti ſibi præiudicantia poſſit mulier irritare; efficitur hæc non præiudicantia irritare non poſſe.

7. Quartum locum obtinent vota ſeruorum ex licentia dominorum emiſſa. Si enim licentia ſolum ſimplicitèr conceſſa fuit, non impedit poteſtatem ea irritandi ob rationem ſæpè repetitam. Quia concedens licentiam, intendit quoad minùs fieri poteſt, cedere iuri proprio; & conſequentèr ſolum intendit dare facultatem, & libertatem ad vtendum illa re dum ſibi contrarium viſum non fuerit. Sic *Doctores num.3. relati.* At ſi licentia ſub promiſſione non reuocandi fuerit conceſſa, irritare vota non poterit; quia non ſibi præiudicant, & illa in parte ſeruus eſt ſui iuris. Nam cum poſſit dominus libertatem ſeruo ſimplicitèr concedere; à fortiori poterit concedere libertatem in aliqua particulari materia ſiue reali ſiue perſonali

qua

qua libertate conceſſa ceſſat fundamentum irritationis. *Sanch. lib.4 cap.27.num.21.fine.*

8. Sed inquites; quod peccatum committat reuocans abſque legitima cauſa licentiam conceſſam? Communis ſententia affirmat eſſe mortale, ſi materia voti grauis ſit. Sic *Caietanus 2.2.quæſt.88. art.8. dub. 3. Aragon ibi poſt 6. concluſionem. Nauarr. cap. 12. num.73. Layman lib 4. tract.4. cap.7.num.18. Sanchez pluribus relatis lib.9. de matrimonio diſput.40. num. 7. & lib. 4. de voto cap 27. num. 28.* Fauétque *lex regia 8.tit.8.partita 1.* Mouentur ex illo *num. 30.* Vbi de marito conſentiente voto vxoris & poſtea contradicente dicitur portabit ipſe iniquitatem eius, ideſt culpam, & pœnam, quam vxor portare debebat ſi votum tranſgrederetur, vt explicant *Gloſſ. Lyra, Abulens. Hugo, Bar ablus, Caietanus & alij ibi.* At mulier ſi votum tranſgrederetur in materia graui peccatum graue committeret. Ergo idem committit vir impediens abſque cauſa voti ex ſua licentia emiſſi executionem. Deinde ſuperior tribuens licentiam ſubdito vouendi, illius voti particeps eſt. Quia in illud conſentit. Ergo reuocans ſine cauſa cenſendus eſt quaſi illius trangreſſor. Item hæc reuocatio cedit in Dei irreuerentiam; ſiquidem materia ei promiſſa & dicata & ſuperioris licentia firmata, ſine cauſa tollitur. Denique vel licentia conceſſa fuit ad beneplacitum concedentis; & de hoc modo conceſſionis quæſtio eſſe non poteſt, cum non aſtringatur concedens in conceſſione perſeuerare; vel conceſſa fuit ſub tacita vel expreſſa promiſſione non reuocandi; & tunc reuocatio ſine cauſa eſt contra iuſtitiam vel ſaltem contra fidelitatem in re graui. Ergo eſt mortale.

9. Nihilominùs probabilitate non caret ſolum culpam venialem eſſe abſque vlla cauſa reuocare licentiam ſub promiſſione tacita vel expreſſa non reuocandi datam, & votum ſic factum irritare. Tenet expreſsè *Sotus lib.7. de iuſtitia quæſt.3 art.1. colum.8. & 9. Roſella verſ.votum 3. num.2. Suar.lib.6. de voto cap.4. ad finem.* & probabile reputat *Sanch. cap.27. n.32. Layman lib.4. tractat.4. cap 7 num.18.* Ratio ea eſt. Quia hæc reuocatio, & irritatio non eſt contra iuſtitiam; ſiquidem ex licentia vouendi non amiſit ſuperior ius, quod habebat in perſonam ſubditi, ratione cuius ei competit irritandi poteſtas; ac proinde violans promiſſionem non reuocandi, contra iuſtitiam non peccat. Quia ea promiſſione non acquiſiuit ſubditus ius, ne à ſuperiore gubernaretur, néve illi maneret ſubiectus. Ad ſummum eſt contra fidelitatem, quæ per ſe ſecundum probabilem ſententiam ad culpam tantum venialem obligat. Adde hoc peccatum infidelitatis excuſari poſſe, ſi ipſe, cui eſt data facultas vouendi & promiſſio facta de ea non reuocanda, cedat & conſentiat reuocationi. Neque etiam hæc reuocatio & irritatio eſt grauitèr contra religionem. Quia ſuperior non vouit, neque irritando votum, facit, vt ſubditus votum tranſgrediatur; cum potiùs faciat, vt votum non ſit, neque obliget, quod de ſe malum non eſt. Quapropter tota malitia ſita eſſe videtur in quadam leuitate, & inconſtantia animi, qua rem vel perſonam Deo dicatam abſque vlla cauſa à dedicatione retrahit, & à via perfectionis excludit. Quod cum non fiat per violentiam, ſed per vſum ſuæ poteſtatis dominatiuæ non videtur grauem culpam conſtituere. Neque obſtat *lex num. 30.* Vbi de marito reuocante conſenſum præſtitum dicitur, portabit ipſe iniquitatem eius; quia non portat iniquitatem eius formalitèr, hoc eſt peccatum vxoris commiſſum in tranſgreſſione, cum nullum ſit; ſed portat iniquitatem eius materialitèr, hoc eſt portabit illam tranſgreſſionem materialem, quam facit vxor, vt de illa reddat rationem, quare ſine iuſta cauſa facta fuerit, vel dic illam legem eſſe in hac parte cæremonialem, ac proinde ceſſaſſe.

10. Supradicta procedunt, quando idem ſuperior, qui licentiam vouendi dedit, reuocat; nam ſi illius ſucceſſor reuocauerit; ita licitè & validè præſtare poteſt, ac ſi votum emiſſum eſſet abſque licentia. Vt optimè tradit *Suar. lib.6. de voto cap 8. num. vlt. Sanch. lib.4 cap. 27. num.36.* Vnde Prælatus religionis in officio ſuccedens poterit irritare vota cum licentia prædeceſſoris emiſſa, ac ſi abſque vlla licentia emiſſa eſſent; & vir ſuccedens in matrimonio poterit vota vxoris ex licentia prioris mariti emiſſa, & tutor, vel curator vota pupilli & minoris ex licentia parentis facta. Quia ſucceſſor non fuit particeps illius voti, cum in illud non conſenſerit. Conſenſus autem prædeceſſoris aſtringere non potuit poteſtatem æqualem ſuccedentis; cum par in parem non habeat imperium *cap. innotuit de electione.* Ergo eſt liber ad illa irritanda. Ex quibus fit, ſubditum petentem irritationem voti facti ex licentia ſuperioris, ſi eam irritationem petat a ſucceſſore in officio, non teneri manifeſtare ſe vouiſſe ex licentia data. Quia talis licentia (vt diximus) non minuit poteſtatem ſuperioris. Si verò eam petat ab eodem ſuperiore, manifeſtare tenetur, ſi ipſe ſuperior datæ licentiæ immemor ſit. Quia difficiliùs multo irritationem concedet, cum obligetur conſiderare, ſit ne cauſa ſufficiens concedendi irritationem? Vt bene aduertit *Sanchez lib.4. cap.27. num 36.* Et addit cauſa ſufficiente & vera propoſita valere irritationem; etiamſi licentia conceſſa teneatur. Quia ob id ſolum eius expreſſio opus erat.

11 Quod ſi inquiras; quæ cauſa ſit ſufficiens reuocandi licentiam datam, & irritandi votum cum licentia emiſſum? Reſpondeo; ſi reuocatio, & irritatio facienda eſt à ſucceſſore illius, qui licentiam dedit, eam ſolum cauſam deſiderare, quæ requiritur ad irritanda vota ſine licentia emiſſa; quæ minima eſt, & in multorum ſententia nulla, vt poſtea videbimus. At ſi facienda eſt ab eodem ſuperiore, grauior cauſa deſideratur prudentis arbitrio iudicanda. Quia ratione licentiæ conceſſæ eſt ille ſuperior quaſi particeps voti. Non tamen requiritur æqua cauſa, ac ad diſpenſandum; quia diſpenſatio abſque cauſa nulla eſt, ſecùs irritatio. *Suar. lib.6. de voto cap 8. num.9. Sanchez lib.4. cap.27. num.30. & lib.9. de matrimon. diſp.40.num.7. circa finem.*

12. Rurſus petes; quando cenſeatur ſuperior concedere ſubdito licentiam vouendi? Reſpondeo, cenſendum eſſe concedere non ſolum quando conſciùs voluntatis ſubditi tribuit facultatem vouendi, ſed etiam quando votum factum approbat, in illóque conſentit. Sic *Sanch.* affirmans eſſe omnium *libr. 4. de voto cap. 27. num.42.* Et rationem reddit. Quia quoties conſenſus non requiritur ad actus valorem, poteſt præſtari ante & poſt & in ipſo actu, vt multis allegatis probat *Matienço lib.1. recopilat. titul.3. leg.5. Gloſſ.1. num.1. & 2.* Quod in hoc caſu contingit cum votum ſubditi ante conſenſum ſuperioris validum ſit, & obligatorium. Solúmque ab illo conſenſu pendeat, vt firmitatem accipiat,

Digitized by Google

accipiat, ne poſſit licitè abſque graui cauſa reuocari. Non tamen cenſetur licentia concedi ad votum ex eo, quòd imperres licentiam ad rem voto promiſſam exequendam. v. g. impetraſti licentiam ad ieiunandum omnibus ſextis feriis, ad donandum aliquid ex tua legitima vel ex bonis monaſterij, nun ob eam cauſam cenſendus es impetraſſe licentiam vouendi ieiunare, aut donationem facere. Quia res ſunt omnino diuerſæ, neque vna ex alia ſequitur. Non enim ex facultate exequendi rem honeſtam, ſequitur faciendum eſſe votum, cum votum aſtringat vouentem ad rei promiſſæ executionem ſub graui culpa, & poteſtatem ſuperioris limitet, ne poſſit abſque graui cauſa executionem impedire. Neque obſtat, dantem facultatem ad contrahendum cenſeri date facultatem ad promittendum iuxta *legem oratio ff. de ſponſalibus.* Quia vt rectè dicit *Sanch. lib.9. de matrimon. diſp.40. num.10. poſt medium & libr.4. ſum. cap. 27. num. 43.* Promiſſio & pactum contrahendi regulariter, & vt in plurimom præcedit in humanis contractum, & eſt via & diſpoſitio ad illum. At votum nec regulariter præcedit opus, neque eſt via ad illud, cum ſit alterius ordinis;& conſequentèr licentia data ad faciendum opus, non includitur votum tale opus exequendi.

13. Difficultas tamen eſt; an ſufficiat taciturnitas & diſſimulatio Superioris cognito voto? Probabile eſt ſufficere ex regula. *Qui tacet conſentire videtur,* & probat *textus in cap.20 Numer.* Vbi dicitur. Quod ſi audiens vir tacuerit & in alterum diem diſtulerit ſententiam, quidquid vouerat (ſcilicet vxor) reddet; neque poteſt eius votum iam pro libito irritari. Sic *Innocentius cap. ſcriptura de voto num. 4. Ioannes Andreas num.4. Cardinalis q. 12. Valentia diſp.6. quaſt.6.punct.6. quaſt.1.Sayro in Claui Regia lib.6.cap.10. num.16.& alij relati à Sanch. d. c.27. num. 45. & lib.9. de matrimonio diſp. 40. num.9.* Adduntque ij Doctores debere Superiorem audito voto contradicere ſtarim,vel ſaltem eo die. Nam eo tranſacto non eſſe locum contradictioni.

14. Nihilominùs probabilius eſt, taciturnitatem abſque conſenſu interno Superioris neque ſufficere ad voti confirmationem; neque illius eſſe ſignum ſufficiens. Prior pars concluſionis clara eſt; quia votum ſubditi nulla alia via firmatur, quam Superioris conſenſu. Quia ſub illius conditione emittitur. Ergo cenſenſu deficiente infirmum manet. Secunda concluſionis pars probatur. Quia conſentire in votis ſubditorum non eſt fauorabile Superiori ſed ſubdito; ſiquidem eo conſenſu poſito non poteſt pro libito votum irritare, ſed indiget graui cauſa. At regula illa, *Qui tacet,* in fauorabilibus intelligitur. *Locus verò Numer.* inferens conſenſum ex ſola taciturnitate vnius diei cæremonialis erat; ac proiode talis diſpoſitio ceſſauit; & quocunque tempore eſt locus contradictioni dum non fuerit datus conſenſus. Et ita docuit *D. Thom. in 4. diſt.32. fine. Suar. lib.6. de voto cap.6. num.14. & cap.4. num.20. Sanchez alijs relatis libr.4. cap.27. num.46.*

15. Verum ſi taciturnitati addatur conſenſus internus, eſto vouenti non manifeſtus, ſentiunt Doctores non pauci ſufficere, vt tale votum dicatur factum de licentia Superioris. Sic indicat *Suarez vtroque loco, Sanchez expreſſè num.47.* Ratio eſt;quia eſt appoſita conditio ad voti firmitatem requiſita, quæ erat Superioris conſenſus; neque vllibi cauetur, quod debeat eſſe manifeſtus. Adde talem conſenſum aliquo modo manifeſtari nempe taciturnitate. Nam licet taciturnitas, & diſſimulatio in præiudicantibus non ſit iudicium ſufficiens conſenſus; tamen quia hæc taciturnitas efficit validum actum, & firmum: præſumptio pro valore actus potior eſt & præferenda vt ex multis probat *Menoch. de præſumptionibus lib.1. quaſt.29. num.3. & latiùs lib.6. tota præſumptione 4. & de arbitrarys lib.2. caſu 472. num.2.*

Cæterum eum neceſſarium ſit, vt Superior conſentiens in votis ſubditi, ſubdito talem conſenſum manifeſtet per ſe, vel per literas, vel per nuntium proprium vt affirmat idem *Sanchez dicto cap.27. num. 5. in principio.* (licet *lib.9. de matrimon. diſput.40. num.10.* in medio contrarium videatur ſentire) Quia hic conſenſus eſt fauor & gratia ſubdito facta; ac proinde debet ipſi intimari vt proſit iuxta *text. in cap. ſi tibi abſenti de præbendis in 6.* & alij relatis à *Sanch. lib.3. de matrimon. diſput.36. num. 2.* At cum taciturnitas non ſit ſufficiens iudicium conſenſus in præiudicantibus ſibi, vt ipſemet *Sanch.* probat *lib.1. de matrimon. diſp.5 num.5.* abſolutè non eſt dicendum, conceſſam eſſe licentiam ſubdito ex eo, quod Superior audito voto taceat, & diſſimulet, etiamſi internum habeat conſenſum; ſi tamen alio ſigno præter taciturnitatem conſenſum non manifeſtet. Neque obſtat, præſumptionem pro valore actus omnibus aliis præſumptionibus præferendam eſſe. Id enim eſt verum in actibus elicitis ab eadem perſona & ſibi facientibus; non tamen in actibus ſibi præiudicantibus. Adde ex parte vouentis etiamſi Superior conſenſum non præbeat, ſed ſuſpendat, validum eſſe votum, & obligatorium. Ergo ex illa parte firmitatem habet. Neque obſtat ſecundò, Superiorem vouentem non irritare vota ſubditi manere obligatum ad ea non irritanda, etiamſi votum ſubdito non manifeſtet. Quia votum ſuperioris neque eſt lex, neque gratia facta ſubdito, & ideo noo eſt opus ei intimari. At conſenſus & licentia ad vouendum eſt gratia & quaſi quædam donatio facta ſubdito, debet ergo intimari. Hæc autem intimatio debet fieri à ſuperiore immediatè,vel per nuncium ad id ſpecialitèr deſtinatum.Quia volontates Superiores & ſubditi debent aliqno modo vniri.

Illud tamen eſt omnino certum, teneri ſubditum votum exequi ſi videat ſuperiorem non contradicere cum poſſit. Quia talis non repugnantia licet non ſit approbatio voti vt pote damnoſa Superiori; eſt tamen permiſſio rei promiſſæ exequendæ. *Sanch. dicto cap.27. in fine num. vltimo.*

§. III.

An irritatiua poteſtas extendatur ad vota emiſſa tempore ſubiectionis, neque tunc irritata?

1. *Eximi poteſt quis à ſubiectione abſolutè, & ſimpliciter, vel ſecundum quid.*
2. *Vota ſubditi exempti irritari non poſſunt.*
3. *Vota religioſi creati Epiſcopi non poſſunt à Prælati regularibus irritari, idem eſt de votis religioſi eiecti, vel tranſeuntis ad aliam religionem, comparatione priorum Prælatorum.*

4 *Vota*

4. *Vota realia filiorum puberum non poſſunt à parentibus irritari ſi ſui iuris facti ſunt.*
5. *Quid de votis ante pubertatem emiſſis, neque in pubertate confirmatis?*
6. *Quid de poteſtate curatoris ad irritanda vota perſonalia minorum in pueritia emiſſa.*
7. *Quid de poteſtate matris?*
8. *Vota vxoris tempore matrimonij emiſſa, nec tunc irritata non poſſunt irritari tempore diuortij.*
9. *Idem eſt de votis ſeruorum ſi libertatem conſequantur.*
10. *Quando cenſeantur vota confirmari.*
11. *Votum perſonale impuberis, ſi poſt pubertatem commutetur, non poteſt à parente irritari.*
12. *Quid ſi vouens redeat ad priùs votum?*
13. *Quid de voto emiſſo ab impubere implendo poſt pubertatem, vel ſub conditione tunc contingente?*
14. *Quid ſi hæc conditio ſit pœnalis?*
15. *An votum puberis non petendi irritationem voti emiſſi in impubertate ſit illius confirmatio?*
16. *Quid de voto defuncto & indeterminato, determinato tamen poſt pubertatem?*

1. DVplicitèr ſubditus eximi poteſt à ſubiectione. Primò abſolutè. Secundò comparatione ſuperioris determinati. v. g. religioſus creatus Epiſcopus non eximitur abſolutè à ſubiectione, cum Pontifici vt regularium ſupremo Prælato maneat ſubiectus, eſto exemptus ſit à poteſtate Prælatorum regularium; at filius emancipatus & ſui iuris, integrè à patria poteſtate eximitur, & vxor diuortio celebrato ob viri adulterium & ſeruus impetrata libertate. Quæſtio ergo eſt; an vota emiſſa à religioſo, à filio, ab vxore, à ſeruo tempore, quo ij ſubiecti erant, poſſint irritari tranſacto ſubiectionis tempore ab eiſdem Prælatis, ac ſi tempus ſubiectionis lapſum non eſſet?

2. Dicendum eſt ſi integra illorum Prælatorum poteſtas extincta, vel ſuſpenſa ſit, nequaquam vota irritare poterunt. Secùs verò ſi non ſit extincta vel ſuſpenſa. Quia fundamentum irritationis eſt dominatiua poteſtas. Sic expreſsè tradit *Sanchez lib. 4. cap. 30 num 7. & 8. Layman libr. 4. tract. 4 cap. 7. num. 11. & alij Doctores in illationibus referendi.*

3. Hinc infertur, nullum Prælatum regularem poſſe irritare vota religioſi in Epiſcopum aſſumpti. Quia aſſumptione Epiſcopatus à Prælatorum regularium poteſtate religioſus exemptus eſt. At quia exemptus non eſt à Pontifice, vt pote ſupremo regularium Prælato; ea de cauſa Pontifex illius vota irritare poterit, ſed nullus alius. Sic *Suar. lib. 6. de voto cap. 7. num. 10. Sanch. cap. 30. num. 21. Layman d. cap. 7. num. 11.* Vnde non probo quod docet *Sà verb. voti irritatio num. 5.* Nempe Prælatum regularem irritare poſſe vota religioſi, facti Epiſcopi nec in Epiſcopatu confirmata. Non probo, inquam, quia communis poteſtas regularis Prælati in religioſum per aſſumptionem Epiſcopatus eſt extincta. Si verò depoſito Epiſcopatu ad religionem redeat, iam poterunt Prælati regulares vota ante Epiſcopatum emiſſa irritare. Quia iterum in eorum ſubiectionem religioſus redit; imò poterunt irritare vota tempore Epiſcopatus emiſſa, vt pote facta a vero religioſo & conſequentèr ſub conditione beneplaciti ſui ſuperioris quicumque fuerit. *Sanchez dicto cap. 30. num. 12.* Idem ferè quod dictum eſt de religioſo Epiſcopo, dicendum eſt de eo qui in perpetuum à religione iuſtè eiectus eſt. Quia hac eiectionis ſententia à regimine & gubernatione Prælatorum regularium excluditur, & ab illorum dominio ſeparatur. Secùs verò dicendum videtur, ſi ſolum pro limitato tempore eiiceretur ad triremes, vt pœnam alicuius delicti lueret: tunc enim non à religione ſeparatur, ſed extra loca religioſa conſtituitur ad pœnas debitas ſuſtinendas; ac proinde manet eiſdem Prælatis ſubiectus, illique eius vota irritare poterunt. *Sanch. dicto cap. 30. à nu. 15. & ſequentibus.* Ad idem eſt, ſi religioſus ad aliam religionem iuſtè tranſiret, non poterunt Prælati prioris religionis vota ibi emiſſa irritare. Quia per tranſitum perfectum qualis eſt profeſſio, eſt eorum iuriſdictio extincta; per tranſitum verò imperfectum ſcilicet nouitiatum eſt ſuſpenſa; quippe qui eo durante nec eum regere gubernaréve poſſunt. *Sanchez d. cap. 30. num. 18. & ſequentibus.*

4. Secundò infertur vota realia filiorum puberum non poſſe à parentibus irritari poſtquam ſui iuris effecti fuerint. Quia ceſſat in parentibus fundamentum irritationis, quod eſt bonorum filij adminiſtratio. Sic *Suarez lib. 6. de voto cap. 5. num. 13. & cap. 6. num. 11. Sanch. lib. 4. cap. 30. num. 12.* Idem eſt de votis perſonalibus filiorum impuberum poſt pubertatem confirmatis. Quia ratione confirmationis exempta fuerunt à parentum iuriſdictione; ſicuti ſi tempore pubertatis fuiſſent de nouo emiſſa. *Sanch. & Suar. ſ. pra.*

5. Difficultas autem eſt de votis ante pubertatem emiſſis nec in pubertate confirmatis; poſſitne pater, curator, & mater, ea poſt pubertatem & emancipationem irritare? Negant *Sotus lib. 7. de iuſtitia quæſt. 3. art. 2. dub. vlt. Aragon 2. 2. quæſt. 88. art. 9. fine. Roſella verb. votum 2. num. 13 concluſ. 3. Alcozer ſum. cap. 16. concluſ. 5.* & probabilem reputat *Sanch. lib. 4. ſumm. cap. 30. num. 4.* Fundamentum eſt; quia eſto impuberum vota emiſſa fuerint ſub tacita conditione, Si parenti placuerit; at hæc conditio ſubintelligenda eſt cum addito; ſi parenti, inquam, placuerint dum perſonam filij gubernat, ſicuti in votis realibus in pubertate emiſſis intelligitur, quæ tamen tranſacta pubertate non irritantur. Deinde parenti non competit gubernatio filij in votorum perſonalium obligatione poſt pubertatem, nam ea obtenta filius ea in parte eſt ſui iuris. Ergo nequit illius vota in impubertate emiſſa irritare poſt pubertatem. Nam hæc irritatio inniti debet poteſtati dominatiuæ. Alias poſſet irritare emiſſa tempore pubertatis. Nihilominùs probabiliùs cenſeo patrem irritare poſſe filiorum impuberum vota poſt eorum pubertatem, vel emancipationem ſi tempore pubertatis confirmata non ſint. Sic *Caietanus 2. 2. quæſt. 89. art. 5. poſt principium. Nauarr. cap. 12. num. 71. Sayro Claui Regia lib. 6. cap. 10. num. 26. Sanch. lib. 4. cap. 30. num. 9. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 14. num. 83. in 3. editione. Bonacin. diſp. 4. quæſt. 2. de voto punct. 7. §. 2. num. 19. Suar. lib. 7. de voto cap. 6. num. 8. Valent. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 6. punct. 6. quæſt. vlt. Azor 1. part. lib. 11. cap. 17.*

cap. 17. quæſt. 7. & alij plures apud ipſos. Ratio eſt; Quia occaſio ob quam ius conceſſit parentibus poſſe irritare impuberum vota fuit, vt illis in obligatione contracta in ætate ita debili & infirma ſubuenirentur; at ſi parentes non poſſent poſt pubertatem impuberes vota irritare, non ſatis prouiſum eſſet eorum imbecillitati; cum eo tempore aſtringatur impuberes obligatione contracta in ætate debili & infirma. Ergo dicendum eſt, parentes hanc poteſtatem ſemper habere, & confirmari efficacitèr poteſt ex *cap. vlt. de ſententia excommunicationis.* Vbi conceditur Epiſcopis poteſtas abſoluendi à ſententia excommunicationis pueros, qui ante pubertatem clericos percuſſerint; tametſi; poſt pubertatem petierint abſolui. Quia non ſpectatur tempus, in quo petunt abſolui; ſed in quo fuit delictum commiſſum. Sic non debet ſpectari tempus in quo irritatio petitur, ſed in quo obligatio contracta fuit. Neque obſtant contraria. Ad primum. Nego vota impuberum habere illam conditionem ſi patri placuerit reſtrictam ad tempus impubertatis; quia nullo iure talis reſtrictio fundatur; neque erat conueniens. Neque eſt ſimile de votis realibus filiorum puberum. Nam hæc non irritatur ob conditionem prouenientem ex modo imperfecto vouendi ſicut irritantur vota impuberum; ſed irritantur ob conditionem prouenientem ex materia promiſſa, cuius adminiſtratio patri competit durante filij ſubiectione, ea verò tranſacta ceſſat adminiſtratio, & conſequentèr ceſſat poteſtas ea vota realia irritandi. Ad ſecundum. Concedo parenti poſt pubertatem non competere gubernationem filij in votis poſt pubertatem factis; nego tamen non ei competere in votis ante pubertatem emiſſis; ſiquidem ſub illius beneplacito quatenus pater eſt, fuerunt emiſſa. Cum autem eſſe patris non amiſerit, neque amittit poteſtatem deobligandi filium ab illis votis.

6. De curatore autem plures ſentiunt non poſſe poſt pubertatem vota perſonalia minoris in pueritia emiſſa irritare. Quia curator datus eſt ad gubernationem minoris in bonorum adminiſtratione non in perſona *lege in copulandis 9. Codice de nuptiis.* Ibi. Nec curatoris; qui ſolum rei familiaris ſuſtinet adminiſtrationem, cuius officium durat vſque ad vigeſimum quintum annum completum quo tempore finitur pubertas, ſed irritare vota perſonalia eſt actio ſpectans perſonam minoris non eius bona. Ergo curator hac poteſtate non gaudet. Item illa vota fuerunt emiſſa ſub conditione, ſi patri placuerint, & illo defuncto ſi placuerint tutori; non autem emiſſa fuerunt ſub conditione, ſi curatori placuerint: quia tempore, quo fuerunt emiſſa non erat dabilis curator. At tutoris officium ceſſat obtenta pubertate. *Inſtitut. quibus modis tutela finitur in principio.* Ibi pupilli pupillæque cum puberes eſſe cœperint à tutela liberantur. Ergo ceſſat in tutore poteſtas ea vota irritandi. Neque tranſit in curatorem. Tum quia ſub beneplacito curatoris non fuerunt emiſſa. Tum quia curator non ſuccedit patri in gubernatione filij tempore impubertatis, ſed pubertatis. Et ita tenet *Suarez lib. 6. de voto capit. 6. num.* 24. Cæterùm probabiliùs credo poſſe curatorem minoris vota illius in pueritia facta nec in pubertate confirmata irritare, ſicut poterat pater ſi viueret. Sic docuit *Sanch. lib.4. cap. 30. num.15. Layman lib.4. ſum. tract. 4. cap. 7. num. 11. Leſſius lib.2. cap. 40. dub.14. num. 83. in 2. editione, Emanuel Sà verbo votum ibi de voti irritatione, num. 5. & alij plures*, tametſi nomen tutoris pro curatore vſurpent. Ratio eſt; quia curator ſuccedit in gubernatione filij in poteſtate, quæ patri conuenire debebat eo tempore ſi viueret. Sed probatum eſt numero præcedenti patrem irritare poſſe vota filij puberis ante pubertatem emiſſa nec poſt pubertatem confirmata. Ergo idem poterit curator. Neque obſtant contraria. Ad primum nego curatorem gaudere tantum poteſtate res minoris adminiſtrandi directè & per ſe. Quia indirectè gaudet poteſtate adminiſtrandi perſonam; ſicut tutor primo & per ſe datur ad perſonam pupilli gubernandam, ſecundariò ad gubernanda illius bona, vt conſtat ex §. *datus inſtitut. de excuſat. tutor.* & ratione huius poteſtatis indirectæ poteſt curator vota perſonalia minoris in pueritia facta nec poſt confirmata irritare. Ad ſecundum dico vota impuberum habere conditionem *ſi patri placuerint* & conſequentèr; ſi placuerint illi qui in eius poteſtate ſucceſſerit; ac proinde ſi placuerint curatori caſu, quo extincta non fuerint tempore curatoris. Neque obſtat non poſſe dari curatorem eo tempore, quo fuerunt emiſſa; quia curator non ſuccedit parenti pro eo tempore, ſed pro tempore pubertatis in poteſtate, quæ tunc parenti competeret; & cum hæc extendatur ad vota antea emiſſa, etiam extenditur poteſtas curatoris.

7. De matre, ſi curatrix ſit, idem eſt dicendum, ac de illis curatoribus. At ſi hoc officium non exercet; tametſi nullus ſit curator vota impuberis poſt pubertatem non poterit irritare. Quia matri qua mater eſt nulla filij puberis gubernatio à iure conceditur, neque perſonæ neque bonorum. *Sanchez lib. 4. cap.30. num.17.*

8. Tertiò infertur; vota vxoris tempore matrimonij emiſſa nec tunc irritata nullatenùs poſſe durante diuortio irritari; tametſi confirmata non fuerint. Quia vt inferiùs videbimus maritus ſola ea vota vxoris irritare poteſt, quæ ſibi præiudicauerint. At durante diuortio nullum poſſunt præiudicium afferre. Ergo ea irritare non poterit. Præterea quia ratione diuortij eximitur mulier etiamſi nocens ſit à ſubiectione viri. At diuortio ceſſante vel per remiſſionem iniuriæ vel per ſimile delictum innocentis; cum res redeant ad priſtinum ſtatum, irritare poterit vir vxoris vota tempore matrimonij emiſſa, ac ſi nullum eſſet factum diuortium, emiſſa verò tempore diuortij vel antea emiſſa ſed tunc confirmata poterit vir irritare eodem modo ac pôteſt ſi eſſent emiſſa ante matrimonium contractum. Quod ſi petas; an liceat innocenti inſtaurare matrimonium per remiſſionem iniuriæ vt vota nocentis irritet, vel vt à nocente ſua propria vota irritentur? Reſpondeo vt nocentis vota irritet, bene poſſe. Quia vota nocentis iuri quod habet innocens matrimonium inſtaurandi impedire non poſſunt. At nullatenus poterit matrimonium inſtaurare vt à votorum propriorum obligatione eximatur, ſi ea ſint, quæ obſtent obligationibus coniugij inſtaurati; qualitèr votum religionis vel caſtitatis obſtat. Quia ad illorum votorum executionem aſtringitur vt pote omnino liber & expeditus. Nequit ergo hanc obligationem propria voluntate excutere. Conſentit his *Sanchez cap.30. à num.18.*

9. Quartò infertur vota ſerui tempore ſeruitutis emiſſa nec tunc irritata non poſſe à domino irritari

Digitized by Google

irritati conceſſa ſeruo libertate. Quia iam non eſt dominus, ſed perſona particularis; neque illa vota ſerui emiſſa fuerunt ſub conditione, ſi placuerint Domino quatenus Petrus eſt, ſed quatenus Dominus eſt. Sic *Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 14 num. 86. in 2. editione Suar. lib. 6. cap. 6. num. 11. fine, Sanchez aliis relatis lib. 4. cap. 30. num. 32.* Tametſi abſque fundamento contrarium ſentiant *Valent. diſp. 6. q. 6. punct. 6. quaeſt. vlt.*

1. Sæpius diximus in hoc puncto poſſe irritare Superiorem nempe parentem vota filiorum dummodo poſt ſubiectionem confirmata non ſint. Inquires ergo quando cenſeantur vota in ſubiectione emiſſa poſt ſubiectionem confirmari? v. g. emiſſa in pueritia, confirmari poſt pubertatem? Breuitèr reſpondeo, non cenſeri confirmata per approbationem parentis. (tametſi contrarium ſentiant *Suarez lib. 6. capit. 6. num. 15. & 16. Sayro lib. 6. in Claui Regia cap. 10. num. 28.*) Quia hæc approbatio nec ſupplet perfectè imbecillitatem iudicij impuberis, nec priuat parentem poteſtate gubernatiua filij ſed ſolum præſtat ne pro libito & abſque cauſa licitè irritare poſſit filij vota. *Sanchez cap. 30 num. 36.* Deinde non cenſetur confirmata ex eo quod vouens voluerit illa exequi. Quia hæc voluntas non immutat obligationem antea contractam, ſed illi quantumuis infirmæ annexa eſt. Sic *Nauarr. cap. 12. num. 71. Azor 1. parte. lib. 11. cap. 17. quaeſt. 7. Valentia 2. 2. diſp. 6. quaeſt. 6. punct. 6. quaeſt. vltima. Suar. cap. 6. num. 12. & 13. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 14. num. 83. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 30. num. 38.* Neque item cenſentur confirmata, tametſi ſæpe renouerentur, ſeu repetantur vt firma, credendo firma & inirritabilia eſſe. Quia huiuſmodi repetitio eſt approbatio prioris vinculi; non alicuius noui conſtitutio; & ignorantia ſeu error tollit voluntarium; ac proinde impedit ne firmentur amplius quam ſint. *Nauarrus & Leſſius ſupra & Sanchez 30. num. 43.* Quapropter tunc vota confirmata cenſebuntur; quando vouens conſcius infirmitatis priorum votorum ſe obligare vult firmitèr, & irreuocabilitèr, vel vult ſe obligare, ac ſi nunquam obligatus eſſet. Quia hæc voluntas æquiualet nouæ voti emiſſioni. Idem eſſet ſi immemor prorsùs priorum votorum ea denuò emitteret. Quia eſt emiſſio omnino à priori impendens Sic *Leſſius, Nauarrus, Suarez & Sanchez locis allegatis.*

11. Rurſus ad perfectam prædictæ doctrinæ intelligentiam proponit *Sanchez dicto cap. 30. à num. 46.* aliquot difficultates. Prima; an votum impuberis poſt pubertatem commutatum propria vel Superioris auctoritate in opera perſonalia poſſit irritari à parente? Cui difficultati reſpondeo cum eodem *Sanchez num. 48.* Nequaquam poſſe. Quia nec poteſt votum in impubertate emiſſum, vt pote quod eſt per commutationem extinctum; neque ſubrogatum; quia ſubrogatum emiſſum non eſt ab homine imbecillitatem iudicij habente, ſed ab homine qui in emiſſione voti perſonalis eſt ſui iuris. Neque obſtat ſubrogari priori voto tempore impubertatis facto, vt inde colligas eaſdem conditiones habere debere iuxta *regul. ſubrogatum ſapit naturam eius cuius loco ſubrogatur, leg. vnica Cod. de rei vxoriæ actione.* Quia hoc intelligi debet rebus in eodem ſtatu permanentibus, quod in præſenti non contingit; cum votum ſubrogatum emittatur tempore habili ad firmitèr vouendum, & illud cuius loco ſubrogatur emiſſum fuerit tempore inhabili. Alias ſeruo commutante votum præiudiciale domino in opera non præiudicantia poſſet à domino hoc ſecundum votum irritari vt pote ſubrogatum priori quod ipſe Dominus irritare poterat. Et votum ieiunij & orationis quod fuit à Pontifice ſubrogatum loco caſtitatis promiſſæ, eſſet Pontifici reſeruatum: ſicut votum caſtitatis, quæ nullatenus ſunt admittenda.

12. Verum quia poteſt vouens relicta materia ſubrogata ad prioris obligationem redire. Quia commutatio eſt fauor vouenti factus; & fit ſub eo onere & conditione, quod ſubrogati obligatio acceptetur & retineatur; eſt dubium; an ob commutationem & ſubrogationem factam impediatur pater ab irritatione, quam poterat facere illius voti, quod fuit commutatum & ſubrogatum? Diſtinguit *Sanchez num. 47.* Si vouens (inquit) conſcius fuit, quando acceptauit commutationem, poſſe illius voti in impubertate emiſſi irritationem à parente impetrari, cenſendum eſſe votum confirmare nec amplius irritabile eſſe. Quia acceptando commutationem videtur velle denuò in priori obligatione perſiſtere; tametſi quod diuerſam materiam. Siquidem remedio faciliori vti poterat ad ſe eximendum ab illa obligatione: Secùs verò eſt ſi ignarus fuit huius irritationis remedij. Cæterum credo veriùs ſiue ignarus ſiue conſcius fuerit irritationis remedij poſſe à parente irritari: ac ſi nulla commutatio præceſſiſſet vt ipſemet *Sanchez paulò inferiùs num. 49.* docet. Quia acceptans commutationem non intendit prius votum, quod commutat firmare; ſed intendit illius obligationem ſuſceptione minoris obligationis extinguere. Ergo acceptatione commutationis nulla potuit voto priori firmitas accreſcere. Ergo æquè irritabile eſt, ac ſi nunquam commutatio præceſſiſſet.

13. Secunda difficultas eſt de voto ab impubere emiſſo implendo poſt pubertatem vel ſub conditione contingente tempore pubertatis; an inquam hoc votum ſit à parente irritabile? Quia in re *Sanchez à num. 50.* multiplici vtitur diſtinctione; ſi votum (inquit) eſt abſolutum, & eius executio in tempus pubertatis differtur, vt ſi impubes voueat ſe ingreſſurum religionem, cum pubes fuerit; poterit à parente irritari; quia illud votum abſolutè eſt ab impubere emiſſum neque pubertas illius naturam immutat ſed ſignat executionis tempus. Idem dicit *Sanchez* & bene de voto impuberis emiſſo ſub conditione implenda tempore pubertatis pendente tamen à voluntate alteriùs, vt ſi impubes voueret religionem, ſi Deus cum aliquo beneficio tempore pubertatis afficeret, quia executio illius conditionis non ponit obligationem, ſed ab obligatione antea poſita purgat conditionem. Verum ſi votum emiſſum ſit ſub conditione non pœnali pendente à voluntate vouentis vt ſi impubes voueret roſarium recitare quando Virginis imaginem inuiſeret, & poſt pubertatem imaginem viſitaret memor prioris voti, affirmat Sanchez non poſſe tale votum roſarij à parente irritari. Quia cenſendum eſt poſt pubertatem emiſſum; eo quod ex ſe nullam inducebat obligationem, ſed tota obligatio arbitrio vouentis remittebatur, qui liber erat ad ponendam, vel non ponendam conditionem. Igitur apponens liberè conditionem cenſendus es velle obligari, & votum antea factam approbare, & quaſi denuò emittere. Quod intelligendum eſt (inquit *Sanch.*) *dicto cap. 30.*

Digitized by Google

cap.3.n.53. ſub duplici limitatione. Prima; ſi ex appoſitione illius conditionis votum integrè eſſet completum. Nam ſi reſtaret complendum, eo quod conditio haberet tractum ſucceſſiuum pro illa parte qua completum eſſet, poſſet irritati. Quia pro illa parte eſt votum in impubertate factum neque; appoſitione conditionis firmatum. Secunda; vt apponatur conditio ex affectu directo ad rem promiſſam. Nam cum confirmati voti nouam exigat circa illud voluntatem, ſi conditio apponitur non ex animo cōfirmandi votum ſe aliunde, votum non manet firmatum, vt ſi viſitares Virginem non animo contrahendi obligationem roſatij, ſed curioſitatis aut recreationis cauſa. Quod à fortiori procedit cum obligatio voti apponitur in pœnam cōditionis appoſitæ. Nam tunc non apponitur conditio ex affectu contrahendi obligationem ſed potiùs ex diſplicentia illius. Ergo appoſitio talis cōditionis non eſt voti firmatio.

14. Ex quo infert Sanchez ſi impubes voueres religionem in pœnam ſi luſeris, vt pubes factus ludis memor promiſſionis factæ, votum religionis non firmas, ſed irritabile manet à patre, ac ſi conditio in impubertate eſſe appoſita. Quia non fuit appoſita ex affectu contrahendi obligationem, ſed potiùs ex illius diſplicentia. Hæc vltima limitatio, (etſi probabilis ſit ob tanti viri authoritatem) mihi non probatur, ſed veriùs credo, votum illud religionis manere firmum, ac ſi in pubertate eſſet emiſſum. Quia appoſitione voluntaria conditionis abſolutè & efficacitèr approbat votum & vis illius obligationem ſubire, (eſto per ſimplicem diſplicentiam contraria velis) quia vis efficacitèr conditionem, cui eſt obligatio neceſſariò annexa. Tota autem firmatio voti in appoſitione conditionis conſiſtere debet. Quia inde naſcitur obligatio. Non in affectu vel diſplicentia rei promiſſæ, qui eſt per accidens conditioni appoſitæ & conſequentèr rationi firmali determinandi obligationem.

15. Tertia difficultas eſt; an votum emiſſum poſt pubertatem, non petendi irritationem voti in impubertate emiſſi ſit illius confirmatio? Cui difficultati *Sanch. n. 55.* reſpondet, voto præciſè non petendi irritationem votū non firmati. Quia non excluditur irritatio propria ſponte à ſuperiore, vel ad petitionē alterius concedenda. At ſi votum ſit nun vtendi irritatione, irritationem excludi, & votum firmari: quia hoc voto tacitè intendit vouens perpetuo obligari, & irritationi non ſubiacere. Placet mihi hæc deciſio. Nam voto non petendi irritationem non immutatur votum; cum non verſetur circa illius obiectum. At voto non vtendi irritatione votum factum immutatur, & aliud denuò emittitur. Nam quid aliud eſt votum non vtendi irritatione, niſi votum exequendi rem promiſſam; tametſi huius promiſſionis irritationem habeas? Sed ſub hac circunſtantia antea obligatus non eras. Ergo quamuis ceſſet priùs votum irritatione, non ceſſat hoc vutum non vtendi irritatione denuò ſuperadditum, & irritationi non ſubiectum; ſicut non ceſſat directè votum non petendi irritationem, tametſi irritatio prioris voti fiat.

16. Quarta & vltima difficultas eſt de voto diſiunctiuo & indeterminato vt ſi promittas religionem vel caſtitatem & poſt pubertatem determines caſtitatem; vel ſi promittas ieiunare vno die menſis & poſt pubertatem diem determines, an eo ipſo cenſearis priùs votum confirmare? Et quæſtio procedit de determinatione, à qua non potes reſilire, quod non fit per propoſitum ſed per votum. Nam ſi ſolum propoſitum haberes, vnam partem diſiuncti exequendi, votum factum non firmares, ſed illud immutatum relinqueres. Facta ergo determinatione per votū, credo hoc votū non manere irritabile. Quia eſt poſt pubertatem nouitèr emiſſum. Votum enim ſub diſiunctione & indeterminatione antea factum ceſſauit commutatione, ſeu determinatione huius noui voti; ac proinde non manet capax irritationis, votum verò, quoad exequēdam vnam partem diſiuncti determinatus es, nouitèr eſt emiſſum; quia nouum habet obiectum; & eſt emiſſum poſt pubertatem. Ergo eſt incapax irritationis. *Sanch. l.4. de voto c.30. n.57. & 59.* Hanc doctrinam limitat *Sanch. n.58.* vt non procedat, ſi ignarus vel protsùs immemor poteſtatis irritandi prioris voti determinationem feceris. Quia non es cenſendus excluſiſſe remedium, cuius ignorantia vel obliuio fuit. Sed non placet limitatio; quia hæc ſolum habere poſſet locum caſu, quo priùs votum diſiunctiuum & indeterminatum maneret. At noui voti determinatione ceſſat. Ergo ceſſat quidquid irritabile eſt. Adde etſi ex vi prioris voti obligatus eſſes vnam partem diſiuncti eligere; non tamē ex vi illius obligatus eras, te aſtringere ad vnum determinatè eligēdum. Ergo hæc noua obligatio vt pote liberè aſſumpta in pubertate ſubiecta non manet irritationi; tametſi cum ignorantia pubertatis irritandi prioris voti aſſumpta fuerit.

§. IV.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore ſubiectionis, implenda tamen ſubiectione diſſoluta.

1. *Duplex ſententia proponitur, & tertia diſtinctione vtens approbatur.*
2. *Quid dicendū de voto filij puberis, vxoris, & ſerui quod ex ſe vel ex intētione vouentis perpetuum eſt? Affirmat Sanch. penitùs irritari poſſe. Contrarium eſt probabiliùs.*

1. IN hac quæſtione *Sanch. l.4 ſum. c.29.* Triplicem ſententiam pluribus Doctoribus patrocinatam refert. Prima negat cuilibet ſuperiori hác poteſtatem. Quia ſpectato tempore, pro quo votum obligat cui videtur attendendum, nec voluntas vouentis nec materia promiſſa ſubiectionem habent. Secunda, cuilibet ſuperiori hanc poteſtatem concedit. Quia eſto voluntas vouentis, & materia promiſſa, ſpectato tempore pro quo votum obligat non habeant ſubiectionem. At illam habent tempore quo obligatio contrahitur; & cum hæc obligatio inconſulto ſuperiore fiat, in cuius grauamē & irreuerentiam cedit, poteſt ergo ab illo irritari. Tertia ſententia (cui ipſe *Sanch.* tanquam probabiliori adhæret etſi duæ præcedentes reputet probabiles) diſtinctione vtitur de ſubditis plenè ſuperiori ſubiectis quoad voluntatem, vel quoad ſolam materiam promiſſam. Si ſubditi ſunt plenè quoad voluntatem; horum vota etſi in tempus libertatis referantur, poterit ſuperior irritare. Qua ratione poterit irritare ſuperior vota religioſi emiſſa in tempus quo à ſubiectione fuerit liber, & pater, vel tutor vota filij impuberis relata in tempus pubertatis. Quia horum voluntas plenè eſt ſuperioribus ſubiecta; ac proinde obligari non poteſt niſi cum ſuperiorum dependentia. Si verò ſubditi ſint quoad materiam promiſſam tantum, horum vota relata in tempus libertatis nullatenus ſuperior irritare poterit. Quia ſibi non præiudicant. Quocirca nec vir irritare poterit vxoris vota, nec pater filij pu-

beris, nec dominus ſerui implenda tempore libertatis. Quia facta pro eo tempore nullum afferunt preiudicium. Placet mihi hæc ſententia.

2. Solum eſt difficultas de voto emiſſo à filio pubere, ab vxore, à ſeruo, quod ex ſe vel ex intentione vouentis perpetua eſt; an poſſit irritari à parente à marito, à Domino? v.g. vouit filius pubes, vxor, ſeruus eleemoſynam quotidie ſe daturum vel quotidie recitaturum, vel omnibus ſextis ferijs ſuæ vitæ ieiunaturum, dubium eſt; an hæc vota poſſint à parente à marito, à domino penitus irritari? Affirmant *Sanch. d. l.4. ſum. c.29 n.7.* Mouetur, quia hae vota æquè libertatis ac ſubiectionis tempus afficiunt; ac proinde irritatione perfecta capacia ſunt. Contrarium dicendum exiſtimo cum *Leſſio l.2. c.40. dub. 14. n.86. in 2. edit. Bonacin. diſ.4. q.2. punct.7. §.2. circa fin.* Quia ſupradicti domini ſolum irritare vota ſubditorum poſſunt quatenus ſibi præiudicant. Sed illa vota ſolum dominis præiudicare poſſunt quoad materiam contingentem tempore ſubiectionis; non autem poſtea. Ergo ſolum quoad illam partem ſuſpendere vota poſſunt. Neque obſtat, hæe vota æquè libertatis ac ſubiectionis tempus afficere. Quia afficiunt illud diuiſibilitèr; eſt enim materia illis promiſſa diuidua ſingulis diebus correſpondens, ac proinde ſecundum partem implendam tempore ſubiectionis ſuſpendi poſſunt manentibus firmis quoad partem tempore libertatis implendam. Alias votum caſtitatis emiſſum ab vxore irritari poſſet à viro, ita vt ſoluto matrimonio nulla illius eſſet obligatio. Quod eſt omnino falſum vt ſatis colligitur ex *cap. quidam & cap. placet de conuerſatione coniugatorum.*

§. V.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore quo vouentes erant ſui iuris?

1. *Non extenditur ad hac vota directa poteſtas, bene indirecta.*
2. *Proponitur quædam obiectio & ſoluitur.*
3. *Vota vxoris ante matrimonium emiſſa non irritantur à marito, ſed ſuſpenduntur quatenùs ſibi præiudicauerint, & idem eſt de ſeruis.*
4. *Quid dicendum de votis conditionalibus emiſſis tempore libertatis quorum conditio tempore ſeruitutis impletur?*

1. Reſpondeo poteſtas irritatiua directa nequaquam extenditur neque extendi poteſt ad vota emiſſa tempore quo vouentes erant ſui regis, bene tamen indirecta & ſuſpenſiua. Concluſio communis eſt etſi à paucis tradita ſub his terminis. Ratio eſt. Quia ea ſola vota irritare Soperior poteſt quæ ſub eius beneplacito fuerint emiſſa. Sed vota ſuperiorem non habentis ſub nullius beneplacito emittuntur. Ergo non ſunt capacia directæ irritationis. Quod verò indirectè irritari poſſunt, eſt manifeſtum. Quia virtute poteſtatis dominatiuæ ſuperuenientis impedire ſuperior poteſt executionem votorum ſibi præiudicantium, in qua ſuſpenſione irritatio indirecta conſiſtit.

2. Dices ſuperior religioſus irritare poteſt vota à religioſis in ſæculo emiſſa, & tutor ſignatus pupillo eius vota emiſſa tempore, quo carebat parente & tutore. Ergo poteſtas irritatiua directa extendi poteſt ad vota emiſſa tempore quo vouentes ſunt ſui iuris. Ob hanc rationem non videtur improbabile vota illorum, qui plenè efficiuntur ſubditi irritare directè à ſuperioribus poſſe. Nam eſto non fuerint emiſſa ſub tacita conditione abſoluta beneplaciti ſuperioris; quia nullus aderat ſuperior; fuerunt tamen emiſſa ex iuris interpretatione ſub conditione beneplaciti ſuperioris, ſi exiſteret. Quod certè videtur neceſſarium in pupillo vouente, dum caret parente & tutore, vt hac ratione eius imbecilli iudicio & diminutæ diſcretioni prouideatur. *Leſſius l.2. c.40. dub.15. n.93. in 2. edit.* Cæterum quia communis ſententia firmat nulla ratiooe vota emiſſa tempore libertatis irritare directè poſſe à poteſtate dominatiua ſuperueniente, ſed ſolum ſuſpendi; reſpondeo ſupradictæ obiectioni; ſuperiorem religionis non irritare vota religioſi in ſæculo emiſſa, quia profeſſione religionis tanquam ſolutione illorum perfectiſſima extinguntur. Quod ſi ea religioſus tempore profeſſionis approbauerit, & in eis perſiſtere voluerit, irritari poterunt à Prælato Quia ſunt tempore ſubiectionis emiſſa; vota verò pupilli ſeu minoris nemini ſubiecti ſuſpendi, ſed non irritari poterunt à tutore vel curatore ſuperueniente. Quia nullibi eſt cautum, eos habere poteſtatem ea vota directè irritandi, & poteſtate indirecta ſufficientèr prouidere poſſunt pupilli ſeu minoris adminiſtrationi.

3. Ex his infertur; vota vxoris tempore libertatis emiſſa ſuſpendi à marito poſſe quatenùs ſibi præiudicauerint & non aliter. Nam eſto maritus haberet poteſtatem irritandi omnia vota vxoris tempore matrimonij emiſſa (vt multis placet) nullo modo hac poteſtate gaudet comparatione votorum tempore libertatis emiſſa. Quia ei nec ob promiſſionem, neque ob voluntatem promittentem, neque ob materiam promiſſam illa vota, cum fiunt, ſubiiciuntur. Reſtat ergo vt ſolum tempore matrimonij ſubiiciantur ob præiudicium quod ei prouenire poteſt ex executione talium votorum; ac proinde ſolum ex hac cauſa capacia ſint indirectæ irritationis. Sie poſt alios antiquiores docent *Syl-ueſt. verbo votum 4. q.2. d.1. Nauarr. c.12. n.65. Azor 1. p. lib.11. c.17. q.14. Valent. 2.2. diſp.6. q.6. punct.6. n. vlt. Suar. l.6. c.4. n.16. & c.7. n. vlt. Sayro in Claui Regia l.6. c.10. n.11. & 19. Sanch. alijs relatis l.4. c.31. n.9.* Quæ à fortiori procedunt in votis ſeruorum tempore libertatis emiſſis, quæ à ſuperueniente domino ſolum ſuſpendi non irritati poſſunt. Et tradit *Azor q.2. & 10. Suar. c.3. n. vlt. Sayro c.10. n.18. Sanch. n.14.*

4. Sed inquires; an vota conditionalia emiſſa tempore libertatis, quorum conditio tempore ſubiectionis impletur, cenſenda ſint ac emiſſa tempore ſubiectionis; ita vt poſſint à ſuperueniente ſuperiore penitus irritari caſu, quo tunc emiſſa poſſent? Reſpondeo *Sanch. d. cap.31. n.17.* Si conditio per accidens contingit, vt ſi mulier ſoluta voueat eleemoſynam, ſi nauis ex Azia venerit, & venit tempore quo nupta eſt, illa vota reputanda eſſe ante ſubiectionem emiſſa; quia ante ſubiectionem tota obligatio contracta eſt, & conditio per accidens contingit, & ex contingentibus per accidens non eſt res diiudicanda. Si autem per ſe contingat conditio, vt ſi voueas eleemoſynam ſi talem duxerit, eſto alicui poſſet videri tempore ſubiectionis emitti; quia tunc perfecta obligatio conſurgit; at credit cenſenda eſſe tempore libertatis emiſſa. Ducitur primò: quia votis ſicut & contractibus non poteſt noua conditio addi, ſed cum fiunt totam ſuam perfectionem habent; ergo facto voto tempore libertatis

non

non poteſt aliqua conditio ſuperaddi, qoam antea non haberet. At cum factum eſt, non habuit conditionem beneplaciti Superioris. Ergo ex ſuperuenien-te ſubiectione illam habere non poteſt, cum in ſuo eſſe perfectum ſit. Secundò mouetur; quia eſto in legatis inſpiciatur tempus conditionis impleta, ſecùs eſt in contractibus, in quibus inſpicitor tempus quo initi ſunt. *leg. ſi filiusfamilias 78. ff. de verborum obligat.* At votum quia promiſſio eſt & obligationem inducit aſſimilatur contractibus. Ergo tẽpus qoo factum eſt, inſpici debet. Sed eſt factum tempore libertatis. Ergo illo tempore emiſſum reputandum eſt.

Cæterum alitèr diſtinguendum cenſeo. Si conditionis appoſitio non ſit libera vouenti, vel quia ex alterius voluntate pendet, vel quia caſu contingit, veriſſimam cenſeo ſupradictam ſententiam; eo quod tota illius voti obligatio ante ſubiectionem contracta ſit. Nam appoſitio illius conditionis, quæ vouenti voluntaria non eſt, non poteſt eſſe voluotaria ſuſceptio obligationis. Verum ſi conditio ex libera vouentis voluntate pendeat, vt ſi promitteret eleemoſynam ſi exiret, ſi Petrum alloqueretur, ſi imaginem Virginis inuiſeret, & tempore ſubiectionis hanc cõditionem apponis, reputandum eſt votum illud eleemoſynæ tempore ſubiectionis factum. Nam cum tota obligatio illius voti pendeat ex libera voluntate vouentis apponentis conditionem; tunc cenſendum eſt, verè & propriè emitti; cum liberè conditio apponitur; ſiquidem appoſitione illius conditionis ſuſcipitur obligatio. Et confirmo ex doctrina tradita hoc puncto, §. 5. quamque ipſe Sanchez approbat ibi enim probauimus votum conditionale emiſſum in pueritia, cuius conditio vouenti libera impletur tempore pubertatis ex affectu ad rem promiſſam, firmari, & tanquam emiſſum in pubertate iudicandum eſſe. Ergo in præſenti idem dicendum eſt Neque obſtant rationes quibus ducitur Sanchez. Fateor voto illi conditionali facto tempore libertatis nullam ſuperaddi poſſe conditionem beneplaciti Superioris. At nego oon ſuperaddi dictam conditiooem voto abſoluto tacitè emiſſo appoſitione liberæ conditionis. At ſecund. concedo votum aſſimilari contractibus; ſed nego in contractibus gratuitis, quorum obligatio ex conditione liberè apponenda à contrahente penderet, non eſſe inſpiciendum tempus conditionis appoſitæ, cum tunc ſuſcipiatur obligatio & non antea.

§. VI.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota executioni mandata, & ad promiſſiones humanas, & ad vota realia defuncti quæ in hæredes tranſierunt.

1. *Non extenditur irritatiua poteſtas ad vota executioni mandata.*
2. *Neque ad promiſſiones homini factas ex Superioris licentiâ.*
3. *Neque item ad vota tranſlata in hæredem.*

1. HIs omnibus ſupradictis negatiuè eſt reſpondendum. Sed claritatis gratia triplicem conſtituo concluſionem. Prima nullatenus irritatiua poteſtas extenditur ad vota perſonalia vel realia executioni mandata. Sic *Caiet. 2. 2. q. 88. art. 8. dub. 2. Sotus l. 7. de iuſtit. q. 3. art. 1. verſ. maiori autem. Valent. diſp. 6. q. 6. punct. 6. q. 3. Sanch. l. 9. de matrimonio diſp. 40. n. 12 & l. 4. ſum. c. 27. n. 3.* Ratio eſt manifeſta: quia votum executioni mandatum ceſſat Ergo non eſt capax irritationis. Adde ſi votum reale ſit & executioni fuerit mandatom non poterit Superior rem traditam reuocare. Vnde ſi ex licentia Superioris promiſiſti calicem Eccleſiæ, & promiſſum tradidiſti, nequit Superior reuocare. Quia traditione factus eſt ſub alterius dominio. *leg. traditionib. 20. Cod. de pactis.*

2. Secunda concluſio non poteſt ſuperior irritare promiſſionem homini factam ex ius licentia. Sic docet *Suar. tom. 2. de Relig. l. 6. de voto c. 6. n. 3 fine. Baſil. Legion. l. 10. c. 17. §. 1. n. 17. Sanch. lib. 9. de matrimon. diſp. 4. n. 14. & l. 4. ſum. c. 27. n. 23. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 13. n. 77. ad ſecund. in 2. edit.* Ratio eſt. Quia promiſſione facta ius eſt promiſſario acquiſitum. Sed ius promiſſario acquiſitum neqnit ſuperior infringere. Ergo nequit promiſſionem factam irritare.

Dices, ſuperior poteſt promiſſionem Deo factam, antequam executioni mandata ſit, infringere; quia eſt dominus voluntatis promittentis ergo etiam poterit irritare promiſſionem homini factam. Deinde ſubditus non tenetur exeqni promiſſionem, ſi ſuperior interdicat vt tradit *Leſſius & Sanchez ſupra.* Quia cum ſuperior adhuc data licentia promittendi, & promiſſione facta dominus ſit voluntaris ſubditi, poteſt à promiſſionis executione ſubditum impedire. Ergo irritare promiſſionem poterit ſaltem indirectè. Et ita tenet *Aragon 2. 2. q. 88. art. 8. fol.* 1020. Nec videtur improbabile.

Nihilominùs reſpondeo poſſe ſuperiorem irritare promiſſionem Deo factam; non tantum qoia dominus eſt voluntatis ſubditi, ſed quia Dei vices gerit, cuius nomine remittit. At cum non gerat vices promiſſarij, iure acquiſitum per promiſſionem remittere non poteſt. Ad ſecund. nego ſuperiorem contradicere poſſe executioni promiſſionis factæ ex eius licentia; quia ea promiſſio non imbibit conditionem ſi ſuperior non contradixerit. Alias nullus cum religioſis auderet contrahere, ſi promiſſiones firmæ non eſſent, & pro voluntate ſuperioris poſſent reuocari. Deinde nego contradicente ſuperiore teneri ſubditum promiſſionem omittere; quia illa contradictio eſt iniuſta, ac proinde releuare non poteſt ab obligatione contracta.

3. Tertia concluſio, vota tranſlata in hæredem irritare ſuperior vouentis non poteſt, tum quia hæredis ſuperior non eſt. Tum quia hæres non obligatur ex voto, ſed ex iuſtitia ex tacito cum defuncto contractu, & obligationes ex iuſtitia irritabiles non ſunt. Tum denique, quia ad hac vota ſic tranſlata in hæredem poteſtas diſpenſandi & commutandi vota non extenditur, neque extenditur poteſtas irritandi, *Sanch. l. 4. ſum. c. 24. n. 57.*

PVNCTVM IV.

Qualitèr & quando irritatio concedi poſſit?

1. *Si negetur ſubdito licentia in perpetuum exequendi votum, cenſetur irritatum.*
2. *Debet tamen Superior votum cognoſcere.*
3. *Non eſt irritatio ſi pro determinato tempore licentia negetur.*
4. *Irritatio & ſuſpenſio procedens à poteſtate do-*

minatiua nulla indiget cauſa ad ſui valorẽ.

5. *Plures affirmant ſine cauſa iuſtè concedi poſſe. Sed probabilius eſt eſſe ſaltem veniale peccatum.*

6. *Fieri poteſt irritatio etiam ſubdito inuito.*

7. *Non eſt neceſſaria cognitio voti irritandi ſi votum eſſe cognoſcat.*

8. *Quid ſi ex parte irritantis dubium ſit, an ſit verus Superior? Sub diſtinctione reſpõdetur.*

9. *Ob dubium ex parte vouentis non impeditur Superioris certa poteſtas.*

10. *Error communis eſto ſuppleat iuriſdictionis defectum, non tamen defectum poteſtatis dominatiuæ.*

11. *Qualitèr irritatiua poteſtas delegari poſſit.*

1. SVperior votum irritat, quando voto cognito denegat ſubdito abſolutè licentiam illud exequendi ſine vlla temporis limitatione. Sumitur ex *cap.* 30. *Numer.* vbi de puella vouente dicitur. Si autem vt audierit, (ſcilicet pater eſſe voto ligatam) & contradixerit, vota & Iuramenta eius irrita erunt; neque obnoxia tenebitur ſponſioni; eo quod contradixerit patet. Vt docent *Caietanus Armilla & alij* quos refert & ſequitur *Sanch. lib.* 9. *de matrimon. diſp.* 43. *num.* 10. *& lib.* 4. *ſum. cap.* 25. *num.* 35. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 12. *fine num.* 72. *in* 2. *editione.* Ratio eſt; quia omnia vota ſubditorum, ſi ſint de rebus prohibitis fieri abſque licentia; hanc habent conditionem ſi ſuperior licentiam dederit; alias nulla erunt vt pote de materia illicita. Si verò ſint de rebus ſibi permiſſis; hanc imbibunt conditionem, niſi Superior contradixerit. Quia hæc conditio neceſſaria eſt, vt ſuperioris poteſtas ſalua remaneat, nullúmque præiudicium habeat ex ſubditorum votis, vt tradidit *D. Thom. communiter receptus* 2. 2. *q.* 88. *art.* 8. *ad* 4. *Valent. diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *Suar. l.* 6. *de voto c.* 1. *n.* 9. *Sanch. variis in locis præcipuè l.* 4. *ſum. c.* 26. *a n.* 4. Ergo Superiore non conſentiente aut contradicente abſolute, votum ceſſat; quia ceſſat conditio ſub qua factum eſt; ſicut quodlibet aliud votum conditionatum ceſſat ceſſante conditione ſub qua fuit præſtitum.

2. Dixi quando voto cognito. Nam ſi Superior ignarus voti deneget ſubdito licentiam exequendi illud, nullo modo cenſere debet irritaſſe. Quia quilibet actus voluntarius qualis eſt irritatio non poteſt fieri abſque voluntate irritandi, quæ impoſſibilis eſt incognito obiecto ſcilicet voto quod irritari debet. Et ita ſuſtinent *Abulenſ. cap.* 30. *Numer. Nauarr. ſum. c.* 12. *n.* 69. *Valent.* 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *q.* 2. *Leſſius ſupra. Suar. tom.* 2. *de Relig. l.* 6. *de voto c.* 7. *n.* 13. *&* 14. *Sanch. alsis relatis lib.* 4. *ſum. cap.* 25. *n.* 23. *& lib.* 9. *de matrimon. diſp.* 43. *num.* 2.

3. Dixi inſuper, *quando Superior denegat abſolutè licentiam.* Nam ſi ſolum pro determinato tempore denegaret, vt ſi diceret, nollo vt modo facias, non eſt irritatio voti, ſed illius ſuſpenſio pro illo determinato tempore. Quo tranſacto tenebitur ſubditus votum exequi ſicut antea; niſi fortè votum fuerit de re illi tempori annexa. Quia tunc cum illo tempore finitur: vt ſi promitteres ieiunare ſequenti vigilia corporis Chriſti, vel illo anno ob lucrandum compoſtellanum iubilæum illuc peregrinationem facere; & ſuperior denegaret facultatem exequendi ieiunium, & peregrinationem illo anno, abſolutè eſſet votum extinctum non tam irritatione quam ceſſatione materiæ promiſſæ. Sic *Sanch. d. diſp.* 43. *n.* 10. *& c.* 25. *n.* 15. Ex his ſatis conſtat votum irritatum non reuiuiſcere; ſuſpenſum verò, niſi finitum ſit, reuiuiſcere. Sic *Doctores relati.*

4. Porrò certum eſſe debet irritationem & ſuſpenſionem procedentem à poteſtate dominatiua, nullam ad ſui valorem cauſam exigere. Quia vt nuper diximus ſubditus in ſua promiſſione imbibit conditionem, dum Superior conſenſerit vel non contradixerit. Ergo pro libito contradicente ceſſat obligatio. Secùs eſt quando votum ſuſpenditur vel diſpenſatur ratione iuriſdictionis temporalis vel ſpiritualis. Quia ſuſpenſio hæc neceſſariò fieri debet medio præcepto, ſeu lege impoſita cum executione voti pugnante. At præceptum vel lex nullum eſt, ſi ſit impoſitum ſine cauſa. Ergo diſpenſatio vera cum ſit nomine Dei & in obligatione ipſi acquiſita rationabilitèr fieri debet; alias non cenſebitur Deus obligationem remittere. Et ita tradit *D. Thom. q.* 88. *ar.* 12. *ad* 2. *Suar. l.* 6. *c.* 1. *num.* 9. *Sanchez lib.* 4. *cap.* 24. *num.* 7. *Baſil. de Leon lib.* 10. *de matrimon. cap.* 17. *num.* 22. *& ſequentibus.*

5. An verò ſine cauſa iuſtè concedi poſſit, non eſt conſtans ſententia. Nam *Gregor. Lopez leg.* 3. *fine tit.* 8. *parti.* 1. *Nauarr. c.* 12. *n.* 73. *Syluest. verbo votum* 4. *q.* 6. *d.* 6. *Azor* 1. *p. l.* 11. *c.* 17. *q.* 5. *Baſil. d. lib.* 10. *c.* 17. *n.* 14. & alij plures affirmant abſque cauſa concedi poſſe. Mouentur. Quia promiſſiones ſubditi hanc tacitam (vt ſæpe dixi) conditionem habent, ſi Superior conſenſerit, vel non contradixerit. Superior autem nullo vinculo tenetur ad præſtandum conſenſum, vel non contradicendum, ſed in his liber eſt, & iure ſuo vtitur. Et explicatur. Si promittas eleemoſynam faciendam ex aliena pecunia ſub conditione. Si dominus conſenſerit, poterit dominus pro libito non conſentire abſque culpa, ſed religioſus, filiusfamilias, vxor, & ſeruus promiſſionem faciunt ſub conditione ſi eorum dominus conſenſerit. Poterit ergo dominus pro libito non conſentire. Hinc inferunt ſupradicti Doctores poſſe votu adſtrictum petere irritationem abſque vlla cauſa. Quia petit rem, quam Superior licitè præſtare poteſt. Sic expreſsè *Baſilius Legien. d. cap.* 17. *num.* 14.

Cæterum veriùs cenſeo peccare ſaltem venialitèr Superiorem qui abſque iuſta cauſa votum ſubditi irritat, vel ſuſpendit. Sic *Sotus l.* 7. *q.* 3. *art.* 1. *Aragon. q.* 88 *art.* 8. *in* 3. *concluſ. Leſſius l.* x. *c.* 40. *dub.* 12. *n.* 70. *& dub.* 13. *n.* 76 *Sanch. l.* 4. *c.* 24. *n.* 13. *Suar. l.* 6. *de voto c.* 1. *n.* . *Layman l.* 4. *ſum. tract.* 4. *c.* 7. *n.* 8. *Valent. diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *paulò poſt principium.* Ratio eſt. Quia ſiue hæc poteſtas data ſit in vtilitatem vouentis vt creditur data Prælatis religioſis, ſiue in vtilitatem irritantis, vt eſt poteſtas domini in ſeruum, ſiue in vtilitatem vtriuſque vt datur coniugibus; diſſonum & contra rationem eſt, eam abſque cauſa vtili irritanti, vel vouenti exercere. Quia eſt contra finem ipſius poteſtatis, & conſequenter abuſus illius. Item alienum eſt à ratione, quod Superior abſque aliqua cauſa impediat voluntatem ſubditi in bonum voto obfirmatam. Cum Superior ratione ſuperioritatis teneatur prouidere de bono ſpirituali ſubditi, neque illi impedimento eſſe, cum ſibi nullum damnum inde prouenit. Ex quo ſolutum manet contrarium fundamentum. Ad confirmationem poteris reſpondere, eſſe diſparem rationem. Nam promittens eleemoſynam ex aliena pecunia nullum ius in illam habet. At ad opera

ſpiritualia

ſpiritualia exercenda aliquale ius haber ſubditus licet dependens à ſuperiore. Quapropter plutes Doctores ceuſent (vt in ſuperioribus vidimus) votum dandi eleemoſynam ex aliena pecunia nullum eſſe ; cum tamen votum ieiunij & orationis emiſſum à ſubdito validum ſit. Quid ergo mitum quod domious negans abſque cauſa conſenſum in diſtributione ſuæ pecuniæ non peccer; peccer ramen, ſi neget conſenſum in his, quæ ad bonum ſubditi ordinantur. Secundò reſpondeo clariùs negando poſſe dominum abſque vlla cauſa negare conſenſum in diſtriburione ſuæ pecuniæ. Habet enim ſemper cauſam legitimam negandi nempe propriam vtilitatem, qua priuatur permittendo propriæ pecuniæ alienationem. At cum in præſenti ſupponamus, nullam incommoditatem ſuperioti aduenire ex eo quod ſubditus votum exequatur, abutetur ſane ſua poteſtate, ſi illum à bono propoſito concepto retrahat,& impediat.Ex his conſtat non poſſe ſubditum irritationem voti à ſuperiore petere niſi aliquam cauſam ſuæ petitionis habeat. Eam tamen exiſtimo ſufficientem eſſe, ſi grauarum voto ſe ſentiat; quia ad excuſandam culpam venialem, quæ in præſenti interuenire poteſt, quælibet modi ca cauſa ſufficit; eáque de cauſa moralitèr loquendo nulla culpa in conceſſione irritationis,illiúſve petitione inuenitur vt dixit *Sanch. libr.4. ſummæ cap.24.num.15.& 16.*

6. Hanc irritationem poteſt Superior facere ſubdito contradicente. Quia non pendet in vſu ſuæ poteſtatis à voluntare ſubditi. Nam quantumuis ſubditus renuat, ſi Superior eius obligationi contradicit, ceſſat obligatio. Quia ceſſat conditio beneplaciti Superiotis, ſub qua neceſſariò contracta eſt. Sic ex communi ſententia tradunt. *Sayro in Claui Regia lib.5. cap.8. num.6. Aragon 2.1. quæſt.89. art.9. paulò poſt principium Suar. lib.6. de voto cap.1. ad finem Sanch.lib.4.de voto cap.24. num.15.* Sed quia ſubditus facta irritatione poteſt iterum votum emittere, & ſic irritationem eludere, vt huic incommodo prouideatur, debet Superior materiam illius voti prohibere & quaſi antecedentèr irritare; quo facto nullum erit votum de illa emiſſum. Sic talato Suare aduertit *Sanch. d. cap.24. num.26. fine.*

Dices commutatio, & diſpenſatio fieri non poteſt ſubdito inuito. Ergo nec irritatio. Item irritatio ſicut & diſpenſatio, & commutatio eſt beneficium ſubditi; ſiquidem cum ab obligatione contracta liberat. At beneficium non datur inuito. Ergo neque irritatio inuito concedi poteſt. Reſpondeo concedendo diſpenſationem & commutationem non poſſe concedi inuito, & negando idem eſſe de irritatione. Nam irritatio ſupponit votum eſſe emiſſum ſub conditione tacita vel expreſſa, ſi Superior conſenſerit; quam conditionem nullomodo imbibunt vota ſubditorum comparatione Prælati ſola iuriſdictione temporali, vel ſpirituali gaudentis. Deinde dico, commutationem ſubdito inuito non concedi, non quia eſt beneficium; ſed quia requirit neceſſariò eius conſenſum & acceptationem; eo quod obligationem prioris voti in aliam materiam transferat; transferre autem non poteſt niſi ipſe ſubditus conſentiat, acceptet, & vellit ſe obligare, quod in irritatione non procedit. De diſpenſatione (eſto *Aragon d. art. 9. Suar. d. cap. 1. num. 13.* Sentiaor concedi non poſſe inuito) probabiliùs exiſtimo cum *Sanch. dicto cap. 24. num. 26.* dari poſſe. Quia eſto beneficium ſubditi ſit; eſt tamen præcipuè beneficium Superioris, quatenus illa via oſtendit liberam habere poteſtatem, nec ligatam ſubditi voluntate; ſicut tractatu de excommunicatione dicemus abſolutionem dari poſſe excommunicato renuenti. Adde ſæpe conuenire ſubdito (tametſi ſi ipſe non cognoſcat) diſpenſationem, irritationémve votorum concedi; ſæpe bono communi id neceſſarium eſt. Conueniens ergo erat, vt poteſtas diſpenſandi, & irritandi à voluntare ſubditi non penderet Præterea irritatio & diſpenſatio non ſunt beneficia poſitiua, ſed priuatiua, quæ per ſe acceptationem non requirunt. Fatetur tamen & benè Sanchez ſupra diſpeoſatiooeto conceſſam ſubdito renuenti grauiorem cauſam ad ſui valorem expoſtulare vtpote contratiam voluntati ita ad bonum affectæ.

7. Rurſus non eſt neceſſarium, vt validè & iuſtè irritatio fiat, ſuperiorem cognoſcere votum irritandum. Nam eſto ei non manifeſtetur poteſt credere ſubditum petentem irritationem voto grauari, qua credulitate poſita iuſtè irritationem concedit; quia ad irritationem (vt dixi) hæc ſufficit cauſa. In ſententia verò affirmantium nullam cauſam requiri ad irritationem clarum eſt fieri poſſe abſque voti cognitione. Et ita tenet *Baſilius Legionenſ.lib.10. de matrimonio cap.17. num.22. indicat Sanchez lib.4.cap.24. num.61. iunctis ys qua dixerat cap.21. num.10.*

8. Duplex reſtat difficultas enodenda circa vſum huius poteſtatis irritatiuæ. Prima an exerceri poſſit in caſu dubio? Secunda, an alteri delegari poſſit?

Circa primam difficultatem aduerte, dubium hoc oriri poſſe vel ex parte irritantis, vel ex parte vouentis. Si ex parte irritantis dubium naſcatur; eo quod dubitetur, an ſit verus parer, legitimus tutor, vel curator, verus religionis Prælatus, verus maritus, verus dominus; diſtingueodum eſt; ſi hi ſint in poſſeſſione, irritare vota poterunt; quia in caſu dubio in fauorem poſſeſſionis iudicandum eſt. Secùs eſt ſi poſſeſſione careant; quia abſque poſſeſſione nullus adeſt titulus certus, quo certus vſus poteſtatis irritatiuæ firmetur,& honeſtetur. Sic *Sanchez lib.4. de voto cap.32. num.15.*

Si dubium ex parte vouentis naſcatur, generalitèr dicere poſſumus, non impedire Superioris certam poteſtatem. Quia æquum non eſt, aliquem iure quæſito, & certo priuari ob dubiam cauſam & rationem. Sic *Suar. libr.4. de voto cap.6. num.1.* Hinc infero patrem poſſe irritare vota perſonalia filij impuberis, & realia puberis; tametſi dubium vel opinio ſit fuerint ne perſonalia tempore pubertatis, & realia poſt pubertatem emiſſa. Quia dum id clarè non conſtat priuari pater non debet certa poteſtate, quam haber quælibet filij vota irritandi. Nam licet hæc poteſtas limitetur in votis perſonalibus pro tempore impubertaris, & in realibus pro tempore pubertatis, conſtare certo debet tempus, vt locum habear limitatio certa poteſtatis. Sic *Suar. ſupra & lib.6. cap. 6. num.4. fine. Sanch. lib.2. de matrimon. diſp.41. n.39. & lib.4. ſum. cap.32. num.2. Bonacin. diſp 4. q.2. punct.7. §.2. num. 21.* Eadem ratione poterit tutor vota impuberis, & curator vota puberis, & maritus vota vxoris irritare; tametſi dubium vel opinio ſit,fuiſſe emiſſa tempore, quo ſui iuris erant. Quia poteſtate certa tutoris, & curatoris & mariti omnia pupilli, minoris, vxoris vota irritandi, reſtrin-

Digitized by Google

gi non debet ob dubiam cauſam. Sic *Sanch. dicto cap. 32. num. 7.* Ad idem eſt ſi vouens certus ſit tempore ſubiectionis omiſiſſe votum; ignorat tamen, an eius executionem diſtulerit in tempus libertatis. Quia præſumendum eſt talem dilationem non feciſſe; cum communitèr potiùs contingat vouentem de præſenti ſtatu diſponere non de contingenti futuro. Quod intelligendum eſt, quando votum tempore ſubiectionis impleri poteſt. Alias contrarium erit præſumendum ob valorem actus. *Suar. lib. 6. de voto cap. 4. num. 8. Sanch. lib. 4. cap. 32. num. 13. Bonacin. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 7. § 2. num. 22. in fine.* Idem eſt ſi dubitetur; an tempore habili vota confirmata ſint; non obinde ſuperior emittere debet ſuam poteſtatem; tum ob poſſeſſionem quam habet; tum quia confirmatio cum ſit quid facti non præſumitur. *Suar. lib. 4. de voto cap. 6. num. 1. ad finem. Sanch. lib. 4. cap. 32. num. 9. Bonacin. punct. 7. § 2. num. 19.* Sed quid ſi dubites; an reuocatione voti facta tempore habili ad illud firmandum, legitimè confirmaueris, & poteſtatem irritandi impedieris? Credo regularitèr non confirmare, neque talem poteſtatem impedire. Quia reuocans votum frequentèr ſolum intendit onus impoſitum approbare, non aliud de nouo ſibi imponere. *Sanch. num. 11. & 12.* Quando autem ſubditus v. g. filius, ſeruus, & vxor bona haberet, ex quibus poſſit liberè diſponere; & dubitaret ex quibus bonis votum emiſerit, præſumendum eſt ex propriis bonis votum emiſiſſe. Quia ſemper præſumi debet vouens firmam velle facere obligationem ſi poteſt, & de materia aptiori diſponere. *Sanch. dicto cap. 32. num. 14.*

10. Denique aduerte cum *Sanch. num. 16. Bonacin. dicta diſput. 4. quæſt. 2. punct. 7. §. 2. num. 32.* Si de facto contingat Superiorem irritare votum, quod verè irritare non poterat, ſi veritas conſtaret, vel quia non eſt legitimus Superior, vel quia votum fuit confirmatum: quocumque tempore hæc veritas depræhendatur, irritatio facta non ſubſiſtit. Quia error, eſto ſuppleat iuriſdictionem non tamen ſupplet dominationem; cum de poteſtate dominatiua ex errore ſupplenda nihil iura diſponant.

11. Circa ſecundam difficultatem; an hæc irritatiua poteſtas alteri delegari poſſit? Non deſunt Doctores, qui negatiuè reſpondeant; eo quod hæc delegatio non videtur poſſe fieri ſine communicatione dominij; ſicut nec delegatio iuriſdictionis ſine communicatione iuriſdictionis. Et præterea; quia irritatiua poteſtas fundatur in conditione beneplaciti Superioris, quam vota irritanda imbibunt. Ergo neceſſariò debet eſſe Dominus, & Superior, qui votum irritare poterit.

Meo iudicio ſupradicta ratio concludit, neminem poſſe nomine proprio vota irritare, quin Dominus ſit, dominiumque habeat. Non tamen concludit, quin nomine alieno & tanquam Procurator, qui alterius vices gerit, id poſſit; ſicut poteſt delegatus à Parrocho poteſtatem aſſiſtendi matrimonio habere, quin beneficium habeat, & Procurator ad contrahendum matrimonium conſtitui, quin ipſe matrimonij capax ſit, quia delegatus non proprio, ſed alieno nomine aſſiſtit, & contrahit. Deinde irritatio eſt contradictio Superioris diſpoſitioni factæ à ſubdito; quæ ergo cauſa eſſe poteſt, quominus hanc contradictionem non poſſit Superior per Procuratorem præſtare; ſicut Prælatus, & Dominus poſſunt per Procuratorem contradicere alienationi factæ de rebus, quarum habent dominium? Sic *Suar. lib. 6. de voto cap. 7. n. 17. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 133. in 2. editione §. Abbatiſſa, Sanch. lib. 4. cap. 24. num. 54. vbi n. 53.* Aduertit & bene; quando Superior per ſe votum irritare non vult, eſſe aptum modum irritandi, ſi dicat ſe irritare illa vota, quæ aliquis tertius irritanda iudicauerit. Quia tunc ipſe Superior irritat eſto ſub alterius arbitrij conditione.

Pvnctvm V.

Qualitèr vota ſeruorum poſſint domini irritare?

1. *Sola ea vota ſeruorum poſſunt domini irritare quæ ſuo obſequio præiudicauerint.*
2. *Non eo ipſo quo quis eſt dominus vota ſerui irritare vel ſuſpendere poteſt.*
3. *Quid dicendum de votis famulorum?*

1. Hvcuſque egimus de his quæ communia eſſe poterant omnium ſubditorum votis; reſtat vt de quolibet genere ſubditorum ſpecialitèr dicamus. Et à famulotibus incipiendo inquirimus, quam poteſtatem habeant domini ad ſuorum ſeruorum vota irritanda? Breuitèr reſpondeo ea ſola vota irritare poſſe, quæ eorum obſequio, & ſeruitio obſtiterint. Quia in ea ſola ratione dominis ſubiecti ſunt. Sic *Nauarr. cap. 11. num. 64. Valent. 2. 2. diſp. 6. quæſt 6. punct. 6. quæſt. vltima. Azor lib. 11. cap. 16. quæſt. 8. & cap. 17. quæſt. 9. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 14. num. 86. in 2. editione. Suarez lib. 6. cap. 3. num 1 2. & 3. Sanchez pluribus relatis lib. 4. cap. 36. num. 2.* Quapropter vota quorum executionem ſerui remiſerint in tempus ſolutæ ſeruitutis irritari non poſſunt. Quia neque in executione neque in obligatione dominorum obſequio præiudicant. De votis verò ante ſeruitutem emiſſis ſuſpendi eorum executio poteſt, ſi præiudicantia fuerint, & idem eſt dicendum de votis obſeruandi præcepta diuina, audiendi miſſam, ieiunandi, communicandi. Nam eſto irritari non poſſint. Quia non ſunt de materia ipſis dominis ſubiecta; poſſunt tamen impediri & ſuſpendi aliquando, ſi præcipiatur eo tempore fieri aliqua opera cum eorum obſeruatione incompoſſibilia, vt bene aduertit *Sanch. d. cap. 36. num. 6.* Quod à fortiori procedit in votis rerum ad conſilium pertinentium vt recitandi aliquas moderatas orationes, præſtandíve aliquam moderatam abſtinentiam. Votum verò caſtitatis nullatenus irritari neque ſuſpendi poteſt. Quia eius obſeruatio neque præiudicare dominis poteſt, neque impedire eorum continuum obſequium, vt fatentur omnes Doctores. Et idem eſt de votis realibus ſi fortè ſerui aliqua bona habeant propria, vt docuit *Suarez dicto cap. 3. num. 5.* Secùs verò ſi ex bonis dominorum ſint. Nam eo ipſo ſunt eorum diſpoſitioni ſubiecta.

2. Sed inquires; an eo ipſo quo quis dominus ſit, poſſit ſuorum ſeruarum vota irritare vel ſuſpendere? Negatiuè reſpondendum eſt, niſi votum ſit directè oppoſitum dominio. Sic *Sanchez lib. 4. cap. 26. à num. 14.* Quia eſſe dominus poteſt, quin bonorum adminiſtrationem habeat, & conſequentèr quin habeat adminiſtrationem ſerui, vt contingit in pupillo, minore, & vxore. Quorum admi-

niſtra

niſtratio (exceptis aliquibus caſibus) ad alios pertinet; ac proinde pertinet ad ipſos irritare vota quæ tali adminiſtrationi officiunt. Dixi niſi votum directè apponatur dominio, quale eſt votum religionis, quia domino non conſentiente non poſſunt ſerui vt pote dominorum obſequio aſtricti de ſe diſponere.

3. Ad hæc reducuntur vota famulorum qui ex contractu operas ſuas hero exhibere tenentur, qui herus irritare vel ſuſpendere poterit, quatenùs obligationi factæ contradixerint. Quia obligatio iuſtitiæ cuilibet alteri obligationi voluntariæ præualere debet. Sic *Suar. lib.6. cap.3. num. 6. Sanchez lib.4. de voto cap.24. num.24. Bonacina diſp.4. quæſt.2. punct.7. §.2. num.9.*

Pvnctvm VI.

An omnia vota vxoris poſſit maritus irritare & econtrà?

1. *Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa poſſe à marito irritari, qui cenſeant.*
2. *Probabiliùs eſt ſola præiudicantia irritare poſſe.*
3. *Fit ſatis oppoſito fundamento.*
4. *Qualitèr maritus irritare poſſit vxoris votum de operibus præceptis.*
5. *Quid de voto caſtitatis emiſſo abſque viri conſenſu?*
6. *Quid de emiſſo ex conſenſu viri?*
7. *Quid de voto religionis à coniuge emiſſo?*
8. *Quid de voto caſtitatis & religionis in tempus ſoluti matrimonij implendo?*
9. *Vxor non poteſt alia vota viri irritare niſi quæ ſibi præiudicauerint.*
10. *Quid de voto viri non petendi debitum?*
11. *Votum continentiæ vel non petendi debitum emiſſum à coniuge abſque alterius licentia regularitèr indiſcretum eſſe, nec conſulendum.*

1. PLures Doctores affirmant poſſe maritum omnia vota vxoris conſtante matrimonio emiſſa irritare. Huius ſententiæ clarè eſt *Sotus lib.7. quæſt.3. art.1. poſt medium, Sanch. lib. 9. de matrimonio diſp. 3. num. 7. & diſp. 39. num. 4. & lib. 4. Decalog. cap.34. num.3.* Fauet, D. *Thomas 2.2. quæſt.88. art.8. ad 3.* vbi vota vxoris cum religioſorum votis comparat. Idipſum indicant plures alij relati à Sanche ob quorum authoritatem hæc ſententia probabilis eſt; ſicuti eam probabilem reputat *Leſſius lib.2. de iuſtitia cap.40. dub. 15. num.88. in 2. editione Bonacina diſput.4. quæſt.2. punct.7. §.2. num.16. & Lopez 1. p. inſtructor. cap.47.* vocat eam ſatis tutam, & probari poteſt ex illo *Numer.30.* Vbi eodem modo loquitur textus de voto vxoris, ac de voto puellæ exiſtentis in domo parentis. Deinde probatur ratione; quia vxor ſubiecta eſt viro in omnibus, ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto ad *Epheſ.5.* Ergo omnes eius actiones viro ſubiectæ ſunt. Præterea ad conſeruandam pacem, mutuúmque amorem inter coniuges neceſſarium fuiſſe videtur, vt mulier plenè viro in omnibus eſſet ſubiecta, neque velle vel nolle haberet niſi ſecundum viri beneplacitum. Denique hac ratione leuitati & inconſtantiæ mulierum in vouendo prouidetur, ſicuti impuberibus prouiſum eſt. Et licet hæc leuitas & indiſcretio, quæ ſolet eſſe in mulieribus, non fuerit ſufficiens, vt mulieres ſolutæ non ſe poſſint votis firmiter obligare; ſufficere autem videtur pro nuptis tantum; quia hæ plene marito ſubduntur. Tum quia ob matrimonij onera, educationem prolis, domeſticam gubernationem maiori diſcretione indigent.

2. Cæterum probabiliùs cenſeo, ſola ea vota vxoris poſſe maritum irritare, quæ vſui matrimonij, educationi prolis, & gubernationi domeſticæ præiudicauerint. Sic docent poſt alios antiquiores *Nauarr. cap.12. n.64. Valent. 2. 2. diſp.88. diſp.6. quæſt.6. punct.6. in vltima difficultate. Azor 1. p. lib.11. cap.16. quæſt. vltima, & cap.17. quæſt.12. Sayro in Claui Regia lib.6. cap.5. num.8. & cap.10. num.19. Leſſius lib.2 cap 40. dub.15. n.89. in 2. editione. Suar. lib.3. de voto cap.6. num.26. & lib.6. cap.4. n.2. Baſil. Legionenſ. lib.10. de matrimon. cap.17. num.3. Bonacina diſp.4. quæſt.2. punct.7. §.2. à num.10. Layman lib.4. ſumm. tract.4. cap.7. num 12. & alij plures.* Ratio eſt; quia neque ex natura rei neque ex iure poſitiuo efficaciter colligitur vxorem ſubditam eſſe viro in actionibus perſonalibus, quæ vſum matrimonij educationem prolis, domeſticam gubernationem non impediunt. Quia hæc ſubiectio ex matrimonij contractu oritur; ac proinde commenſurari debet fini ipſius ſed plures actiones ſunt, quæ ſupradicto fini non officiunt nempe obſeruatio diuinorum præceptorum, moderata pœnitentia, breuis oratio, eleemoſyna ex propriis bonis, & aliæ ſimiles. Ergo ad hæc facienda voto ſe obſtringere firmitèr poterit vxor.

3. Neque obſtant contraria. Ad locum *Numer.* Reſpondeo illam legem eſſe cæremonialem, & pro illo populo latam, ac proinde ceſſare. Alias omnia vota puellæ etiam puberis exiſtentis in domo parentis poſſet pater irritare. Item poſſet ea firma reddere eo ſolum quod ſtatim non contradixerit, quod eſt falſum. Ad primam rationem concedo vxorem ſubditam eſſe viro in omnibus, quæ ad domus gubernationem attinent; non in aliis; imo in vſu matrimonij æque vir ſubditus eſt vxori, ac vxor viro: ac proinde ſola ea vota quæ domus gubernationi, & vſu matrimonij præiudicant poterit maritus irritare. Neque alia ſubiectio neceſſaria eſſe videtur ad pacem, mutuúmque amorem coniugum; ad ſecundam dico, naturali leuitati & indiſcretioni, qua ſolent ſe mulieres nuptæ votis implicare ſufficientèr prouiſum eſſe, ſi maritus poteſtatem habeat irritandi earum vota domus gubernationi præiudicantia.

4. Ex his deducitur primo qualiter poſſit vir irritare vota vxoris de operibus præceptis, vt de audiendo ſacro, de ieiunio ſeruando, de confeſſione, & communione facienda, de non fornicando, de non metiendo, & de aliis ſimilibus? Secundum opinionem Sanchez hæc omnia vota irritare maritus poteſt (eſto materia horum votorum non ſit marito ſubiecta,) eſt tamen voluntas vxoris ne noui obligationibus abſque mariti conſenſu implicetur. Cæterum iuxta noſtram ſententiam nullo modo maritus hæc vota directè irritare poterit; tametſi poſſit ſi domeſticæ gubernationi neceſſarium fuerit executionem illorum votorum ſuſpendere, opera incompoſſibilia præcipiendo,

Sic *Leſſius*, *Suarez*, *Bonacina*, *& alij ſupra.*

5. Secundò deducitur votum caſtitatis emiſſum ab vxore abſque viri conſenſu poſſe à viro irritari iuxta ſententiam Sanchez. Quia eſto mulier in actu coniugij viro ſubdita non ſit, ſed ei æqualis. At ſubditur in voluntate, ne noua obligatione ſe implicet, à qua ſubiectione non eximitur, eſto votum ante conſummatum matrimonium fuerit emiſſum. Quia non matrimonij conſummatione ſed contractu vir caput eſt vxoris. Neque item eximitur, eſto ex licentia mariti fuerit illud votum emiſſum. Quia licentia non tollit à marito dominium, ſed ſolum impedit liberam & expeditam irritationem. Ne ſcilicet abſque graui cauſa fiat.

Verum ſecundum noſtram ſententiam votum firmum eſt, neque irritabile. Nam illud votum continere poterat obligationem abſtinendi à debiti petitione, & redditione, venereiſque delectationibus. At qua parte continet abſtinentiam à debiti redditiooe non indiget irritatione. Quia ad hunc effectum extendi non poteſt ob alterius præiudicium. Qua parte verò continent obligationem abſtinendi à petitione debiti, venereiſque delectationibus: firmum eſt, & inirritabile. Quia ſecundum hanc partem marito non præiudicat. Sic *Suar. tom. 3. de Religione lib. 9. cap. 8. num. 5. & ſequentibus.* Quod ſi ipſe maritus ægrè ferat ſemper petere; & ob hanc cauſam minuatur amor, & diſcordia excitetur, ceſſabit pro tunc voti obligatio quoad debiti petitionem, ne ſit maioris boni impeditiua. *Layman libr. 4. ſumm. tractat. 4. capit. 7. num. 16.*

6. Dubium ſolum eſt, quando ex mutuo conſenſu & per modum pacti vouet vterque coniux caſtitatem; an tunc etiam in ſententia Sanchez poſſint ſibi vota irritare, & ad priſtinum ſtatum redire. Negant communiter Doctores & merito. Quia non exigitur mutuus conſenſus niſi vt omnino ſecuri ſint à mutua debiti petitione, obligationéque reddendi; quod nullatenùs fieri poteſt, niſi vnuſquiſque iure petendi cederet. Sic *Ambroſius relatus in cap. finali 33. q. 5 & Auguſtinus cap. quod Deo eadem cauſa & qu. Baſilius Legionenſis libr. 10. de matrimon. cap. 17. §. 1. num. 14. Sayro in Claui Regia lib. 6. cap 5. num. 17. Leſſius lib 2. cap. 40. dub. 15. num. 95. in 2. editione. Suarez tom. 3. de Relig. libr. 9. capit. 9. numer. 6. Sanchez lib. 4. ſummæ cap. 34. num. 15. & lib. 9. de matrimon. diſp. 40. num. 20.* Sed quia huiuſmodi ceſſio iuris validè remitti ab alterutro coniugum poteſt, & mutuo conſenſu contractus diſſolui; ſicuti mutuo conſenſu celebratus eſt. Vt docet *Sanch. lib. 9. de matrimonio diſp. 37. num. 15. & cap. 34. ſumm. num. 17. Baſil. lib. 10. cap. 17. num. 14. Suar. cap. 9. num. 7.* Quia eſt contractus humanus, qui neque ex ſe neque ex iure aliquo poſitiuo perpetuitatem inducit. Eo tamen diſſoluto, redeunt coniuges ad priſtinam ſeruitutem, & obligati ſunt reddere; tametſi petere non poſſint, quovſque votum irritetur, quod irritari poterit; ac ſi mutuo conſenſu votum factum non eſſet. Credo autem illam diſſolutionem contractus illicitam eſſe, niſi ex grauiſſima cauſa fieret vt pote contra votum in ceſſione iuris incluſum. *Sanch. & Suar. locis citatis. Bonacin. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 7. §. 2. num. 16.*

7. Tertiò deducitur; quid ſentiendum ſit de voto religionis à coniuge emiſſo? Breuitèr reſpondeo; in omnibus illis caſibus, in quibus, illud votum impleri à coniuge poteſt altero inuito, non ſubeſſe irritationi non ſolum ſecundum noſtram ſententiam concedentem irritationi ſola vota præiudicantia; ſed etiam ſecundum opinionem Sanchez ſubiicientem irritationi omnia vota vxoris. Quia executione huius voti ſeparantur coniuges à mutua habitatione, obligationéque reddendi, quod præſtare non poſſent altero inuito, niſi ab illius conſenſu independentes eſſent. *Sanch. lib. 9. de matrimonio diſp. 40. num. 21. & lib. 4. ſum. cap. 34. num. 16. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 15. num. 94. & 96. in ſecunda editione.*

8. Quartò deducitur; quid ſentiendum ſit de votis caſtitatis & religionis in tempus ſoluti matrimonij implendis? Hæc in ſententia Sanchez irritari à marito poſſunt. Quia eſt dominus voluntatis vxoris, & illa vota non mutant ſtatum, ſed ſupponunt mutatum. At in noſtra ſententia nequaquam ſubiiciuntur irritationi; quia neque executio illorum votorum, neque obligatio aliquod præiudicium marito affert. De votis factis ante matrimonium, vel tempore diuortij neque ipſe Sanchez concedit ſubiici irritationi; eo quod emiſſa non ſint ſub conditione beneplaciti Superioris; cum nullus tunc adſit. Solum excipiuntur vota perſonalia impuberis, vel realia puberis, quæ ſecundum probabilem ſententiam irritari à marito poſſunt. Quia maritus ſuccedit loco parentis. *Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 15. num. 92. Sanch. lib. 9 de matrimonio diſput. 41. num. 4. & 5.* cuius contrarium videtur ſentire *lib. 4. cap. 9. num. 5.* At ſecundum noſtram ſententiam ea tantum vota irritare, ſeu potius ſuſpendere maritus poterit, quæ ſibi præiudicauerint. *Baſilius Legionenſis libr. 10. cap. 17. numer. 9.*

9. Si verò de poteſtate vxoris ad irritanda vota mariti loquamur, dicendum eſt, ſola ea vota irritare poſſe, quæ ſibi præiudicauerint. Quia vir ſubiici non poteſt vxori quoad voluntatem, ſed ſolum quoad materiam promiſſam. Sic pluribus relatis *Suar. lib. 6. de voto cap. 4. num. 8. & ſequentibus. Sanch. lib. 9. de matrimonio diſp. 42. num. 2. & libr. 4. ſummæ cap. 34. num. 20. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 15. num. 98. in 2. editione. Baſilius Legionenſis lib. 10. c. 17. §. 2. num. 18.* Quocirca irritare poteſt vxor votum longæ peregrinationis niſi ſit Hieroſolymitanæ in ſubſidium terræ ſanctæ, immoderatæ abſtinentiæ, nimiarum precum, & ſimilium; quia obſtant mutuæ habitationi, & obligationi reddendi. Sic *Suar. num. 8. & 12. Sanch. diſp. 42. num. 4. & cap. 34. num. 21. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 15. num. 98. Bonacina diſp. 4. quæſt. 2. punct. 7. §. 2. num. 17.* Ad idem eſt votum induendi habitum Eremitæ, ſeu tertij Ordinis D. Franciſci; quia ob horrorem, quem cauſat, retrahunt mulierem à debiti petitione & redditione. *Sanchez, Suarez, Bonacina, & Leſſius ſupra.*

10. De voto non petendi debitum variant Doctores; alij affirmant irritari ab vxore poſſe; quia cogit mulierem ad ſemper petendum, quod nimis oneroſum, & verecundiæ mulierum contrarium. Sic *Henricus lib. 11. de matrimon. cap. 15. n. 8. Layman lib. 4. ſummæ tract. 4. cap. 7. num. 16. & alij relati à Sanch. diſp. 42. num 7.* alij negant. Quia vxor non habet poteſtatem obligandi maritum ad petendum, ſed ſolum ad reddendum. Ergo in abſtinentia à petitione maritus non præiudicat. Et licet inde vxor moleſtiam accipiat ſentiens ſe obligatam eſſe ad petendum quoties vult libidini ſatisfacere,

tisfacere, id leuis conſiderationis eſt; cum maritus vtatur iure ſibi dato nunquam petendi. Sic *Palacios in 4.d.38. diſp.2. circa principium. Antonius Gomez in Bullam Cruciatam clauſu.10.num.67.ſtunica, q.5. de voto num.* 60. Huic ſententiæ plures Doctores conſentiunt ſub quadam conditione, nempe ſi maritus ſe aliquoties offerat paratum debiti redditioni. Quia hac obligatione tollitur vxori verecundia, quam habere poterat in petendo. Sic *Sanch. lib.9. de matrimon.diſp.42. num.7.fine,& lib.4. de voto cap.34. num. 27. Leſſius lib.2. cap.40. dub.15. num.99. in 2. editione. Baſil. Legionenſis lib.10. de matrimon. cap.17.§.2. num.19. Nauarr. cap.11. num.60.* Placet mihi hæc ſententia; eo quod obligatio mariti non petendi debitum in præiudicium vxoris non cedit; ſiquidem non retrahit vxorem à petitione, ſed liberiùs petere poteſt ſciens maritum impeditum eſſe ad petendum, tum vt ſuæ libidini ſatisfaciat, tum vt annuat inclinationi naturali mariti. Neque video, quare maritus teneatur ſe aliquoties offerre vxori paratum ad reddendum. Nam ſi de habituali oblatione loquamur, ſemper maritus paratus, & diſpoſitus eſſe debet; ſi verò de actuali oblatione; ſicut vxor non poteſt obligare maritum, vt petat debitum, ita neque vt ſe actualitèr offerat. Sufficit autem ſi ſe offerat reddere cum primum vxor minimo iudicio ſuæ voluntatis petit. Alia oblatio nec neceſſaria eſt, neque congruo tempore fieri poteſt.

11. Aduertunt tamen communitèr Doctores votum continentiæ, vel non petendi debitum emiſſum à coniuge abſque alterius beneplacito regularitèr illicitum eſſe, & indiſcretum; tum quia moleſtum alteri; tum & præcipuè ob periculum violationis. Nam cum non poſſit diuerſo lecto cubare, quin alius permittat, difficilè ſe continere poterit. Sic *Leſſius cap.40. dub.15. in fine*; imo neque ex licentia coniugis niſi ſenes ſint & periculum abſit tale votum conſulendum eſt, vt indicauit *Paulus 1. ad Corinth.7.* reuertimini in idipſum, nec tentet vos ſatanas. Et notauit *Layman lib.4. ſumma tractat.4. cap.7. num.16. fine.*

Pvnctvm VII.

Qualitèr parentes tutores & curatores irritare vota poſſint filiorum pupillorum & minorum?

1. *Quouſque impubertas, & pubertas duret?*
2. *Quando filius eximatur à patria poteſtate?*
3. *Officium tutoris & curatoris quando finiatur.*
4. *Pater omnia vota filij impuberis irritare poteſt.*
5. *Comprehenditur filius naturalis deficiente tutore.*
6. *Eandem poteſtatem habet tutor comparatione pupilli.*
7. *Quid dicendum de matre?*
8. *Quid de hero, magiſtro, & nutritio.*
9. *Filij puberis vota irritare parens poteſt quæ ſibi præiudicauerint non alia.*
10. *Quæ ſint hæc vota perſonalia?*
11. *Vota realia ex bonis caſtrenſibus, aut quaſi non poteſt irritare.*
12. *Quid dicendum de votis ex bonis aduentitiis.*
13. *Egreſſo filio à patria poteſtate non ſunt eius vota à patre irritabilia.*
14. *Quid dicendum de curatore; an habeat eandem poteſtatem, ac pater?*
15. *Quid de matre?*
16. *Minoribus non competit in votis reſtitutio.*

1. PRo huius quæſtionis deciſione præmitto impubertatem, ſeu pupillarem ætatem durare in pueris vſque ad quatuordecim annum completum; in fœminis vſque ad duodecimum completum. Colligitur ex *cap. puella 20. quæſt.2.& ex leg. fin. Cod. quando tutor.* Pubertas verò incipit ab illa ætate, & durat vſque ad annum vigeſimum quintum completum habetur. *leg.1. Cod. ſi minor ſe maiorem dixerit.* Computatur autem hæc ætas à puncto natiuitatis; quia tunc naſcitur filius luce huius mundi frui ſic vniuerſi Doctores.

2. Secundò præmitto filium non eximi à patria poteſtate ratione ætatis; nam eſto excedat vigeſimum quintum annum ſub patria poteſtate eſt; neque pater perdit vſumfructum, bonorúmque adminiſtrationem. Sic tradunt communitèr Doctores cum *Gloſſ. in leg. finali, §. pupillus, ff. de verborum obligationibus. Matienço lib.5. recopilation. tit.1. leg.8. Gloſſ.1. num.2. Anton. Gomez leg.47. Tauri num.1. Leſſius lib.2. cap.42. num.12. num.61. in 2. editione. Suar. lib.6. de voto cap.5. num.12. Sanch. lib.6. de matrimon. diſp.39. num.10. & lib.4. de voto cap.35. n.29.* Deinde non eximitur filius à patria poteſtate ratione ordinis ſacri etiam præſbyteratus. Quia nullibi cautum eſt, ſed potiùs contrarium ſupponitur in *leg. 1. Cod. de Epiſcopis & Clericis*, & tradunt poſt alios antiquiores *Couarruuias cap. quia vos n. 5. de teſtamentis, Bernardus Diaz practicarum cap.132. num.6. Antonius Gomez leg.48. Tauri num.7. Sanch. lib.4. cap.15. num. 37.* Præterea iure communi ſpectato non eximitur filius à patria poteſtate per matrimonij contractum etiam ſubſecutis Eccleſiæ benedictionibus. Colligitur ex *leg. 1. & 2. Cod. de bonis quæ liberis, & leg. ſi vxor. Cod. de conditionibus inſertis.* Et notat *Matienço & Anton. Gomez ſupra, & Sanchez capit.35. numer.31.* Econtrà liberatur filius à patria poteſtate. Primò ſi religionem pater, vel filius profiteatur; quia non expedit filium ſub plurium eſſe poteſtate. Sic *Couarruuias cap.2. de teſtamentis num.8. Molina tractat.2. de iuſtitia diſp. 140. verſ. vtrum autem Sanchez libr. 4. cap.35. num.44.* Secundò ſi filius in Epiſcopum eligatur. *Authent. ſed Epiſcopalis dignitas §. vltimo Cod. de Epiſcop. & Clericis, cap. per venerabilem in principio. Qui filij ſint legitimi, & lex regia 14. tit.18. partita 4.* Tertiò ſi filius eligatur, & adminiſtrare incipiat aliquam illarum dignitatum, quarum meminit. *leg. vltima, Cod. de decurionibus lib. 10. & lex 7. & ſequentes titul.* 18. *partita 4.* Quartò ſi filius vel parens ſeruus efficiatur ſuſpenditur patria poteſtas ob rationem dictam; quia non expedit filium eſſe ſub plurium poteſtate, quod neceſſariò fieret, ſi patria poteſtas non ſuſpenderetur. Nam ſi filius eſſet ſeruus, eſſet ſub poteſtate domini, & ſimul ſub poteſtate patris; ſi verò pater eſſet ſeruus, etiam ipſe filius ſub eius poteſtate exiſtens quaſi in ſeruitutem eſſe. Ne

igitur

igitur pluribus obedire filius teneatur, eximitur à patria poteſtate ob ſeruitutem parentis vel ſuam. Conſonat §. *ſi ab hoſtibus inſtitut. quibus modis, ius patria poteſtatis ſoluitur.* Quintò ſi pater mortuus fuerit naturali vel ciuili morte, filius efficitur ſui iuris. §. *cum autem inſtitut. quibus modis ius patria poteſt, ſoluitur & leg.* 1.2. & 3. *tit.* 18. *partita* 4. Sextò ob crimen hæreſis ſiue à patre, ſiue à filio commiſſum. Conſtat ex *d.* §. *cum autem.* Septimo ſi de facto filius emancipetur. §. *præterea inſtitut. quibus modis, &c. leg. non modo, & leg. vlt. Cod. de emancipatione liberorum.* Octauò in hoc Regno Caſtellæ & Luſitaniæ matrimonio contracto etiam inſciis parentibus eximitur filius ab eorum poteſtate dum modo ſubſecutæ ſint Eccleſiæ benedictionis. Habetur *leg.* 47. & 48. *tauri quæ ſunt* 8 & 9. *tit.* 1. *lib.* 5. *nouæ collectionis.* Vide *Molina tom.* 1. *de iuſtit. diſp.* 219. Vbi bene expendit modos, quibus filius patriam egrediatur poteſtatem.

3. Tertiò præmitto, officium tutoris, qui pupillo regendo præcipuè datus eſt, & ſecundario ipſius rebus: finiri cum primum pupillus pubertatem attingit. Habetur expreſsè *inſtitut. quibus modis tutela finitur. in principio.* ibi. Pupilli pupillæque cum puberes eſſe cœperint à tutela liberantur. At officium curatoris, qui puberis rebus adminiſtrandis præcipuè datus eſſet, ceſſat ipſo iure, cum pubertas finitur. Colligitur ex *inſtitut. de curatoribus.* ibi. Maſculi quidem puberes, & fœminæ viri potentes vſque ad vigeſimum quintum annum completum curatores accipiunt. Quia datum ad certum tempus ipſius lapſu finitur. Solet item tutoris ſeu curatoris officium finiri beneficio principis veniam ætatis concedentis, vt tradit *Gloſſ. inſtitut. de curatore in principio.* & colligitur ex *leg.* 1. & 2. *Cod. de his qui veniam ætatis impetra.* Matrimonij autem contractu nequaquam finitur non ſolum iure communi de quo certum eſt iuxta *legem* 1. & 2. *ff. de minoribus.* Sed neque iure Regni Caſtellæ vt bene probant. *Parladorius lib.* 1. *de rebus quotidianis cap.* 12. *à n.* 5. *Sanch. lib.* 4. *ſum. cap.* 35 *n.* 59. His præmiſſis.

4. Dicendum eſt; poſſe patrem omnia vota abſque vlla exceptione ſiue realia ſiue perſonalia filij impuberis quantumuis doli capacis irritare. Quia illa omnia (iure ſic diſponente) emiſſa ſunt ſub parentis beneplacito, qui poteſt obligationem aſſumptam à filio elidere, vel confirmare; expediebat enim maximè eo tempore, quo filius creditur imbecilli vſu rationis gaudere, aliena voluntate regi, illiſque ſubdi in obligationibus aſſumendis. Et licet aliquando perfecto vſu rationis gaudeat, hoc per accidens eſt, & poteſtatem parentis non diminuit. Colligitur *ex cap.* 1. & 2. 20. *q.* 2. & *cap. mulier* 32. *quæſt.* 2. & tradunt ferè omnes Doctores reſte *Suar. lib.* 6. *cap.* 6. *à num.* 1. *Sanch. lib.* 4. *ſumm. cap.* 35. *num.* 7. *Layman lib.* 4. *ſumm. tractat.* 4. *cap.* 7. *num.* 10. *aſſertion.* 5. *Leſſio lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num.* 82.

5. Difficultas autem eſt; qui ſub nomine patris, & ſub nomine filij ad hæc vota irritanda intelligantur. Et credo ſub nomine filij non ſolum legitimum, ſed naturalem, & ſpurium intelligi, ſi moralitèr conſtet verè filium illius eſſe. Quia eſto pater ciuilem poteſtatem non habeat ad filium naturalem, & ſpurium gubernandum; habet tamen poteſtatem naturalem vt filij imbecillitati in vouendo conſulat, ne maneat hoc conuenienti remedio deſtitutus. Quod intelligendum eſt quando nullus adeſt tutor, qui de hoc remedio prouideat. Nam ſi tutor adeſt, ipſi, & non parenti competit filij illegitimi vota irritare. Quia tutori & non parenti competit illius filij gubernatio; ſub tutoris enim & non ſub parentis eſt poteſtate. *inſtitut. de patria poteſtate in principio.* Et tradit *Sanchez libr.* 4. *cap.* 35. *num.* 82.

6. Sub nomine verò patris ad hæc vota impuberis irritanda venit tutor in omnium ſententia. Quia loco patris ſubrogatur ex iuris diſpoſitione.

7. Mater verò viuente patre nullatenus hanc poteſtatem habet; quia nec familiæ neque bonorum adminiſtratio ipſi competit iuxta *textum in* § *fœmina inſtitut. de adoptionibus.* Sed totius domus gubernatio eſt penes patrem; poterit tamen ipſa filio præcipere, ne votum exequatur quovſque patrem conueniat quod non eſt irritare, ſed voti executionem ſuſpendere ob rectam domus gubernationem. Sic *Suar. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 21. *Sanch. lib.* 4. *cap.* 35. *num.* 78. At mortuo parente, vel amente, vel illo longiſſimè abſente diſtinguendum eſt; ſi filio datus ſit tutor, aut curator non poterit mater vlla vota irritare: quia nec perſonæ, nec bonorum ei competit adminiſtratio, ſed penes tutorem, vel curatorem exiſtit. Sic *Syluest. verbo religio* 2. *q.* 13. & *verbo votum* 4. *q.* 2. *n.* 1. *Nauarrus cap.* 12. *num.* 64. *Azor* 1. *p. lib.* 11. *cap.* 17. *q.* 7. *Graffis* 1. *p. deciſionum lib* 2. *cap.* 29. *n.* 1. *Leſſius lib.* 2 *cap.* 40. *dub.* 14. *n.* 82. *in* 2. *editione. Sanch. cap.* 35. *num.* 78. *Suar. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 22. Quod ſi filio tutor datus non ſit, neque ex parte patris ſit auus, qui loco patris ſuccedere poſſit, poterit mater vota filij impuberis irritare. Non quia tutrix ſit (tutelam namque ob mortem mariti ipſo iure non habet, eſto illam petere poſſit. *Auth. nt. matri & auia, Cod. quando mulier tutelæ officio fungi poteſt*) ſed quia iure ipſo naturali illi datum eſt impuberem gubernare patre, auo, tutoréque deficientibus. Ne impubes careat, qui eius imbecillitati in vouendo conſulat. Sic *Suar. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 22. *Emanuel Sà verbo voti irritatio, n.* 1. *Sayro in Claui Regia lib.* 6. *cap.* 10. *n. vlt. Sanch. cap.* 35. *num.* 76. & 79. *Layman lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *cap.* 7. *n.* 10. *Bonacin. diſp.* 4. *q.* 2 *punct.* 7. §. 2. *num.* 18.

8. An autem ſub nomine patris veniat herus, vel magiſter deficientibus patre, tutore aliiſque aſcendentibus? Affirmant plures grauéſque Doctores vt æquitati & pietati conſonum, ne impubes hoc remedio, quo ſuæ imprudentiæ in vouendo conſulitur, deſtitutus exiſtat. Sic *Sayro in Claui Regia lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 18. *in fine. Leſſius lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *in* 2. *editione n.* 82. *Suar. lib.* 6. *de voto cap.* 6. *num.* 13 *Layman lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 10. Cæterum etſi hæc ſententia pia ſit, & ob tantorum Doctorum auctoritatem probabilis. At contraria verior eſt. Quia poteſtas dominatiua ad irritationem votorum requiſita nec iure naturali, nec poſitiuo magiſtro, hero, nutritio infantis conceditur. Potiùs namque ſui iuris eſſe reputatur impubes patre, tutore, aliiſque aſcendentibus carens. Sic pluribus relatis *Sanch. lib.* 4. *ſum. cap.* 35. *n.* 84. *Bonacina diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *num.* 18.

9. Si verò de votis puberum loquamur; pater irritare vota poteſt, quæ ſuæ adminiſtrationi, & gubernationi domeſticæ præiudicauerint non alia. Sic docent poſt alios antiquiores. *Suar. lib.* 6. *de voto cap.* 5. *num.* 4. & 5. *Valent.* 1.2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *quæſt. vlt. Sayro in Claui Regia lib.* 6. *cap.* 5. *n.* 6. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num* 85. *in* 2. *edit. Sanch. lib.* 4. *ſum. cap.* 35. *à num.* 15. *Bonacin. diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2.

§. 2. *num.* 21. Et alij communitèr paucis exceptis. Et ſumitur ex *leg. Deo nob.*, *§. hoc etiam, Cod. de Epiſcopis & Clericis*, *& Authent. de ſanctis Epiſcop. c.* 41. *& ex cap. ad noſtram de Regularibus*, & præcipuè *ex cap.* 1. *&* 2. 20. *quaſt.* 2. Ratio ea eſt; quia obtenta pubertate filius præſumitur plenam diſcretionem habere ad vouendum. Ergo ex parte voluntatis nulla adeſt cauſa irritationis. Ergo ſolum adeſſe poteſt ex parte materiæ promiſſæ, quæ ſi paternæ adminiſtrationi, gubernationíque domeſticæ præiudicauerit, eo ipſo votum irritare poterit vt pote quod neceſſariò habere debet hanc inhibitam conditionem ad ſui valorem, niſi parenti attulerit præiudicium. Neque ab hac poteſtate irritatiua excluduntur vota; eo quod Iuramento firmata ſint. Quia Iuramentum ſoli Deo præſtitum conditionem voti ſortitur, & eſt voto acceſſorium. *Suar. lib.* 6. *de voto cap.* 5. *num. vltimo Sanch. lib.* 4. *cap.* 35. *num.* 62.

10. Hinc infero, non poſſe parentem irritare filij puberis votum religionis, caſtitatis, ordines ſuſcipiendi. Quia in his filius eſt ſui iuris. Tradunt relati Doctores. Item nec votum frequentandi Sacramenta confeſſionis, & communionis, fundendi moderatas preces, ſuſcipiendi ieiunia moderata, ſeruandi diuina præcepta. Quia hæc domeſticæ gubernationi non obſunt. *Suar. dicto cap.* 5. *num.* 4. *Leſſius dub* 14. *num.* 85. *Supponit Sanch. dicto cap.* 35. *num.* 15. Econtrà irritare poteſt votum longæ abſentiæ ſeu diuturnæ peregrinationis. Quia obſtat curæ paternæ, quam cum filio habere debet, dum eſt ſub eius poteſtate. Et tradunt *Leſſius, Suar. & Sanchez locis allegatis*. Solum votum peregrinandi non deuotionis cauſa, ſed in ſubſidium terræ ſanctæ excipiunt communitèr Doctores, ne poſſit à patre irritari. Argumento *textus in cap. ex multa de voto*. Vbi viris hoc votum exequi permittitur etiam vxoribus renuentibus ob boni publici fauorem, qui in hoc ſubſidio præſtando cernitur. Sed vt benè tradit *Suar. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 11. *Sanch. cap.* 35. *num.* 26. Non eſt hæc exceptio admittenda in filiis puberibus, ſicut neque in ſeruis, aut religioſis; tum quia textus ſolum viros coniugatos excipit, & cum ſit exceptio à iure communi exorbitans non debet ad alios caſus extendi. Tum quia non eſt eadem ratio in filiis ac eſt in viris; quia viris competit gubernatio domus & familiæ, súntque vxoris caput, quæ in filiis comparatione parentis non procedunt. Deinde excipiunt votum, ſeu Iuramentum eundi. Romam pro impertanda abſolutione excommunicationis reſeruatæ, quod nequit pater irritare; qoia eſt medium ſaluti ſpirituali filij neceſſarium. Et colligitur apertè ex *cap. relatum de ſentent. excommunicationis*. At vt benè aduertit, *Sanch. dicto cap.* 35. *num.* 27. Si per bullam cruciatam, aut religioſorum priuilegium poſſet ſupradicta abſolutio obtinere, optimè poſſet pater ſupradictum votum irritare. Quia tunc filio neceſſarium non eſt Romam ire pro impertanda abſolutione, ob quam neceſſitatem non poterat pater executionem ſupradicti voti impedire. Deinde irritari à patre poteſt votum abſtinentiæ, ſeu ieiunij, quo præſumeretur filium morbi habere periculum, vel quo non poſſet labori ordinario incumbere, vel quo neceſſariò perturbandus eſſet ordo domeſticus, parando cibos diuerſos à communibus domus. Item votum tot precum & orationum, quibus impeditur aſſiſtere occupationi à patre deſignatæ. Sic *Suar. & Leſſius ſupr. & Sanch. n.* 17.

11. Secundò infero, neque poſſe irritare votum reale ex bonis, quorum filius dominium & adminiſtrationem habet, vt ſunt bona caſtrenſia aut quaſi. Quia in horum alienatione filius eſt ſui iuris, nec patri præiudicare poteſt. *leg. filiusfamilias in fine, ff. de donationibus*. Et tradunt *Nauarr. cap.* 21. *num.* 70. *Suar. libr.* 6. *de voto cap.* 5. *num.* 4. *Sayro in Claui Regia lib.* 6. *cap* 5. *num.* 6. *& cap.* 10. *num.* 25. *Sanch. cap.* 35. *num.* 23. *Leſſius dub.* 14. *num.* 85. *Azor* 1. *p. libr.* 11. *cap.* 7. *quaſt.* 17. *Bonacina punct.* 7. §. 2. *num.* 21.

12. Tertiò infero, nec poſſe patrem irritare votum filij puberis de bonis aduentiis, quorum neque vſumfructum neque adminiſtrationem habet. Quia ſolum ob illas rationes ei præiudicare poterat. Quocirca cum filius poſt vigeſimum quintum annum adminiſtrationem habeat bonorum aduentitiorum, quorum pater non habet vſumfructum. Vt manifeſtè probat *textus in Authent. vt liceat matri & auiæ verſ. res autem*. Nullatenus eius vota de his bonis pater irritare poterit. At dum eſt in minori ætate conſtitutus, ſi adminiſtratio patri non competit, vel quia ſub ea conditione filio bona illa relicta ſunt, vel quia pater non vult adminiſtrare, non ipſi ſed curatori competit poteſtas irritandi ea vota. *Sanch. lib.* 4. *ſumm. cap.* 35. *num.* 41.

13. Quartò infero, quotieſcumque filius à patria poteſtate egreditur non ſunt eius vota à patre irritabilia; quia eſt ſui iuris nec patri quoad perſonam, vel bonorum adminiſtrationem ſubiectus.

14. Supereſt dicendum; an in horum votorum irritatione habeat curator & mater minoris eandem poteſtatem, ac pater? De curatore certum eſt, eandem poteſtatem habere dum eius officium durat; quia eo tempore plenè loco parentis ſubrogatur. Et ob hunc finem datus eſt, vt bonis minoris prouideat. Quod ſi plures ſint curatores deſignati (& idem eſt de tutoribus comparatione pupilli) penes quemlibet ipſorum eſt integra poteſtas vota puberis irritandi; quia hæc competit ratione officij, & nulla eſt ſpecialis ratio, quare potiùs vni quam alteri competat. *Suar. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 22. *Sanch. cap.* 25. *num.* 70. *Bonacin. diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *num.* 25. *in fine.*

15. De matre ſi curatrix ſit, idem eſt dicendum. At ſi curatrix non ſit, & minor curatorem habeat, certum eſt, nullam poteſtatem habere: quod à fortiori conuincunt ea, quæ diximus de poteſtate matris ad irritanda vota pupilli. Sed ſi minor curatore caret, non deſunt Doctores, qui ſentiant poſſe ea vota minoris irritare, quæ poſſet pater. Sic videntur tenere expreſsè *Manuel Rodriguez* 2. *tom. ſum. cap.* 91. *n.* 10. *concluſ.* 9. *Vega* 2. *tom. ſum. cap.* 129. *caſu* 96. *fine. Stunica de voto q.* 3. *num.* 95. *Sayro in Claui Regia lib.* 6. *cap.* 10. *num. vlt. Emanuel Sà verbo voti irritatio num.* 1. Ratio eſſe poteſt; quia deficientibus patre, & curatore, aliíſque aſcendentibus parentis, qui de obligationibus minoris prouideant, rationi conſonum eſſe videtur, vt mater, auiáque ſuccedat ob naturalem in filium poteſtatem, & amorem. Verum hæc ſententia nullomodo admittenda eſt. Quia pater ſolum poteſt vota filij puberis irritare, dum filius ſub eius eſt poteſtate. At filius pubes non eſt ſub poteſtate matris quatenùs mater eſt. Vt deciditur in §. *Fæmina. inſtitut. de adoptione & leg. Regia* 2. *&* 8. *tit.* 17. *partita* 4. Ergo mater quatenus talis eſt, poteſtatem non habet

filij

filij puberis vota irritandi. Præterea de votis realibus eſt manifeſta ratio. Nam matri non competit ipſo iure adminiſtratio bonotum filij puberis morruo parente, ſed curatori à iudice deſignaro; & dum oullus deſignatur ipſi minori competit; quia eſt ſui iuris. At poteſtas patris, curatoris ad irritanda vota realia miooris io admioiſtratiooe fundatur. Cum ergo hæc matri quatenus talis eſt, non competat; nullo modo hæc poteſtas competere poteſt. Et ita tenet *Suar. lib.6. cap.5. in fine. Sanch. lib.4. ſumm. cap.35. num.77.* & conſentiunt omnes illi, qui haoc poteſtatem ad irritanda vota impuberis negant, quos plena manu refert *Sanch. dicto cap.35. num.74.*

16. Tandem inquires; an minoribus competat in votis reſtiturio in integrum, ſicut in aliis contractibus; cum ſe reputant notabilitèr læſos? Affirmant *Paludanus, Syluester, & alij relati a Sanch. dicto cap.35. num.85.* Sed abſque vllo fundamento, cum longè diſpar ratio ſit in votis, ac in contractibus. Nam in contractibus iouenitur deceptio, & defectus voluntarij, ob cuius cauſam conceditur minoribus reſtitutio. At in votis nullatenus deceptio eſſe poteſt. Quia Deus neminem decipit; neque etiam defectus voluntarij; cum votum plenè voluntarium ſit. Præterea quæ deceptio eſſe poteſt vbi opus conſilij & perfectionis Euangelicæ exercetur? Sic aliis relatis comprobat *Sanch. loco citato num.86. Bonacin. diſput.4. quæſtion.2. punct. 7. §. 2. num.24.*

Pvnctvm VIII.

Quæ & qualitèr religioſorum vota irritari poſſint?

1. *Proponitur ratio dubitandi, an omnia religioſi vota poßit Prælatus irritare vel ſolum præiudicantia?*
2. *Probabiliùs eſt omnia irritare poſſe.*
3. *Excipe niſi eius ſtatum conſtituant.*
4. *Excipe votum ſtrictioru religionis.*
5. *Quid Prælati hac poteſtate gaudeant.*
6. *Qualitèr Pontifex hac gaudeat poteſtate.*
7. *Quid dicendum de monialium Abbatißis?*
8. *In quos religioſos ſit hac poteſtas.*
9. *Quid dicendum de religioſo creato Epiſcopo? quid de eiecto?*
10. *Vota nouitiorum irritabilia non ſunt.*

1. Nemini eſſe poteſt dubium, irritari à Prælatis poſſe vota religioſorum, quæ eorum iuriſdictionem, & religioſam gubernationem impedirent. Quia non poſſunt eſſe voto obedientiæ contraria; neque io ſuperiorum præiudicium. Sed quia plura à religioſis vota emitti poſſunt iuriſdictioni ſuperiorum non præiudicantia; vt ſunt vota de actibus internis, de ſeruandis Eccleſiæ & religioſis præceptis, & ſimilibus; dubitant an omnia hæc vota poſſint à Prælatis irritari vel ſolum præiudicantia? Et ratio dubitandi eſt: quia vniuerſalis irritatio eſſe noo poteſt, niſi religioſi ita Prælatis ſubiecti ſiot in obligationibus aſſumendis, vt in eorum voluntate ſit conſtitutum eos obligatos exiſtere, aut nullam habere obligationem. Sed ex voto obedientiæ ſtatúque religioſo hæc tam lata ſubiectio non colligitur. Quia inde ſolum colligitur in religioſis obligatio obediendi in coonſentaneis regulæ, & in Prælatis poteſtas ea præcipiendi, prohibendíque aduerſa. Ergo religioſi non ſunt ita Prælatis ſubiecti, quin poſſint aliquam obligationem regulæ conſentaneam, ſtatuíque religioſo coouenientem ſubire independentèr à Prælatorum voluntate. Et ita loquentes de voto præceptorum tenent *Caietanus 2.2.q.88. art. 8. dub.vlt. Palacios in 4. diſt.38. diſput.3. verſ. verum in operibus pag.873. Armilla ſumm. verbo votum num.9. Anglus floribus 2.p. quæſt.vnica de voto art.7. difficult. 2. concluſ.3. & alij plures relati à Suar. lib.6. de voto cap.7. num.2.* Et eſt ſeotentia probabilis teſte *Leßio libr.2. cap. 40. dub.13. num.74. in 2.edit.*

2. Cæterum longè probabiliùs eſt, poſſe Prælatos religionis omnia vota religioſi eius ſtatum non conſtituentia cuiuſcunque materiæ ſint, irritare excepto vota aſſumendi religionem ſtrictiorem. Sic colligitur ex *D. Thoma 2.2. quæſt.88. art.8. ad 3. & 4. Nauarrus cap.12. num.65. Sayro in Claui Regia lib.6. cap.10. num.9. Azor 1.p. lib.11. cap.17. q.16. & 17. Valent. diſp.6. q. 6. punct.6. q.5. Leßio d. dub.13. n.75. Suar. tom.2. de Religione lib.6. cap.7. n.3. Sanch. lib.4. cap.33. n.4. & ſequentibus. Layman lib.4. ſumm. tract.4. cap.7. num.6. concluſ.3. Bonacina diſp.4. q.2. punct.7. §.2. num.26. & alijs pluribus apud ipſos.* Ratio eſt: quia negari non poteſt, potuiſſe Pontificem vt meliùs religioſi gubernareotur, eorum voluntatem ita Prælatis ſubiicere, vt abſque eorum conſenſu nihil firmitèr vouerent. Si enim vt immaturo pupillorum iudicio prouideret, ſic pupillorum voluntatem parenti, vel tutori ſubiecit, vt in parentis vel tutoris arbitrio ſit vota eorum firmare vel caſſare, & quælibet reſpublica poteſtatem habet contractibus ſuorum ciuium eas conditiooes apponendi, quibuſcum & non alitèr obligari perſiſtaot; cur oon poterit Pootifex de religioſorum votis ſic prouidere vt hac via in ſtatu aſſumpto rectiùs & ſecuriùs procedant? Quod verò ita factum ſit, probat praxis & vſu religionum teſte *Leßio num.75. Sanch. cap.24. n.30. Vaſquez t. 2. diſp.165. cap.4. num.29. Layman, Suar. Bonacin. loco allegat.* Et indicat *Auguſtinus relatus in cap. non dicatis 12. quæſt.1.* ibi. Religioſum non ſolum facultatibus, ſed etiam voluntatibus propriis renunciare, & ſe per promiſſam obedientiam aliorum poteſtati & imperio ſubdere. Et *Bonifac. octauus in cap. ſi religioſus. de electione in 6.* ibi religioſus, cuius arbitrium non ex ſua (cum velle habeat) ſed ex illius quem vices Dei ſupra caput ſuum poſuit & cuius imperio ſe ſubiecit voluntate dependet. Hinc ſoluitur ratio dubitandi, concedo oamque ex præciſò voto obedientiæ, ſtatúque religioſo hanc latam ſubiectionem non oriri; oriri tamen ex ipſis Eccleſia ſic diſponente. Cui ſubiectioni oon obſtat, quod ſæpe Prælati executionem materiæ promiſſæ non poſſint impedire. Quia impedire poſſunt nouam & voluotariam obligationem illius vt pote non neceſſariam, & multoties non conuenientem.

3. Dixi irritare poſſe omnia vota religioſi, *eius ſtatum non conſtituentia.* Nam quæ eius ſtatum conſtituunt irritabilia non ſunt; ſiquidem ab ipſis tanquam à fundamento prouenit hæc irritatiua poteſtas. Vnde irritare non poſſunt votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; quia in ipſis ſtatus religioſus conſiſtit. Deinde neque irritare poſſunt

ſunt vota huic ſtatui ex diſpoſitione Pontificis annexa: quia acceſſorium ſequitur naturam principalis. Quocirca cum votum redemptionis captiuorum in religione Mercenariorum, & votum quadrageſimalis abſtinentiæ in religione Minimorum, & in Societate IESV votum ingrediendi ſocietatem (hoc eſt acceptandi gradum qui Præpoſito generali viſus fuerit) & votum ſolemne obediendi ſummo Pontifici, aliáque vota ſimplicia, quæ profeſſi emittunt, annexa ſint ſtatui religioſi, nullatenus irritari poſſunt. Vt notauit *Sanch. libr. 4. cap. 33. num. 5. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 7. num. 6. aſſert. 3. fine.*

Præterea ab irritatiua poteſtate excipitur votum arctioris religionis ingrediendæ, cuius executio ſicut non poteſt à Prælato religionis impediri, *cap. licet de Regularibus*; ita neque irritari. Quia irritando hoc votum aliquatenus impeditur ſupradictus ingreſſus. Et præterea profeſſio religioſa cum ſit opus perfectum non poteſt profeſſionem perfectiorem impedire, ſed potiùs cenſeri debet emiſſa ſub ea conditione, dum perfectior profeſſio non emittitur. Excepta autem perfectiori profeſſione, & votum illius aſſumendæ exceptum videtur. Nequit ergo irritari. Et ita tradunt omnes Doctores vt videri poteſt in *Nauarro lib. 3. conſiliorum conſilio 30. de voto alias 40. Sayro in Claui Regia lib. 6. cap. 10. num. 9. Leſſio lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 75. Suar. l. 3. de voto c. 6. n. 23. & l. 6. c. 7. n. 9. Sanch. lib. 4. cap. 33. n. 2. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 7. num. 7. Bonacin. diſp. 4. q. 2. punct. 7. §. 2. num 27.*

Quod ſi Pontifex ex religione quæ laxior videtur, prohibuerit abſolutè tranſitum ad ſtrictiorem, votum huius ſtrictioris aſſumendæ nullum erit: quia non eſt cenſenda omnibus penſatis perfectior, ſecùs verò dicendum eſt ſi ſolum prohibuerit tranſitum abſque eius licentia. Quia tunc credendum eſt perfectiorem, ſeu aptiorem eſſe ad ſpiritualem cuiuſque profectum validúmque eſſe tale votum, ex vi illius obligari vouentem licentiam petere. Sic *Suar. libr. 3. de voto cap. 6. num. 24. Sanch. cap. 33. num. 3.*

5. Porrò Prælati gaudentes hac poteſtate irritatiua ſunt omnes illi, quibus religioſus ob religioſum ſtatum ſubditus eſt. Vnde Generalis, Prouincialis, Viſitator Prouinciæ, Prior, ſeu Rector Collegij hac poteſtate comparatione ſuorum ſubditorum potiuntur, & tradunt omnes Superiores verò ſeu vice priores, quique in Societate appellantur miniſtri (eſto nomine Superioris inſigniantur) hanc non habent poteſtatem. Quia verè Superiores non ſunt; ſiquidem non proprio nomine ſed alieno imperant, neque in virtute obedientiæ percipiunt, neque à peccatis abſoluunt, niſi quando Prælatus à loco conuentus abeſt. Poterunt tamen ſæpe executionem voti impedire occupando ſubditum; qualitèr occupare poſſent ſi nullo voto aſtrictus eſſet. Sic aliis relatis docet *Sanch. l. 4. de voto cap. 33. n. 16. Suar. lib. 6. de voto cap. 7. n. 17.*

6. De Pontifice eſt aliqualis difficultas; an gaudeat hac poteſtate dominatiua in omnes religioſos? Et quidem quatenus Pontifex eſt & ſupremum Eccleſiæ caput illam non habet; vt diximus puncto 2. Bene tamen quatenus quilibet religioſus voto obedientiæ & religionis profeſſione illi ſubiicitur. Sic poſt alios antiquiores, quos referunt docent *Valentia 2. 2. diſputat. 6. quæſtion. 6. punct. 6. poſt principium, Suarez lib. 6. de voto cap. 7. num. 18. Sanchez lib. 4. cap. 24. num. 20. Layman lib. 4. tractat. 4. ſumm. cap. 7. num. 8. Clauis Regia lib. 6. capit. 10. num. 17. Bonacin. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 7. §. 2. num. 6.*

7. Deinde eſt difficultas de monialium Abbatiſſis, ſeu Priorıſſis; an habeant hanc poteſtatem? Ratio dubij eſt. Quia non videtur neceſſaria hæc poteſtas, cum eam habeant Prælati regulares, quibus ipſæ moniales ſubduntur. Deinde huiuſmodi Abbatiſſæ iuriſdictione ſpirituali carent, vt multis relatis probat *Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 1. num. 17.* Sed poteſtas irritandi vota in iuriſdictione fundatur. Ergo carentes iuriſdictione poteſtate dominatiua carent. Nihilominus plures grauéſque Doctores his Abbatiſſis concedunt eam poteſtatem ad irritanda vota, quam habent Prælati comparatione religioſorum; eo quòd votum obedientiæ ipſis, ſicut & aliis Prælatis emittatur. Sic *Sayro in Claui Regia lib. 6. cap. 10. num. 7. & 13. Leſſius lib. 2. cap. 40. dubio 18. numer. 133. in ſecunda editione. Suar. lib. 6. cap. 7. in fine. Sanchez pluribus relatis lib. 4. cap. 33. num. 19.* Cæterum mihi probabiliùs apparet, ſola ea vota poſſe Abbatiſſas irritare, quæ domeſticæ gubernationi obeſſe poſſunt. Sic docuit *Azor. 1. parte lib. 11. cap. 17. quæſt. 3. ad ſi em.* Ratio eſt: quia Abbatiſſæ nullam aliam in moniales poteſtatem habent niſi domeſticam & politicam, & in ordine ad bonum temporale domus & familiæ; neque moniales eis obedire promittunt niſi in his rebus, quæ hanc domeſticam, & politicam gubernationem ſpectant; vt ipſemet *Sanchez lib. 6. ſumma cap. 1. num. 17. & ſequentibus* probat. Ergo ſolum irritare poterunt vota hanc gubernationem domeſticam ſpectantia. Quia ſolum in hac parte Superiores ſunt, & monialium voluntatem habent ſubiectam.

8. Rurſus dubitabis, in quos religioſos dicti Prælati ſupradicta poteſtate gaudeant? Certum eſt eſſe illos, qui ſibi ſubiecti ſunt ex voto obedientiæ & religioſi ſtatus; tametſi vota ſolemnia non emiſerint, ſed ſolum ſimplicia. Vt contingit in Societate IESV. Quia verè ſunt religioſi, & quantum eſt ex parte ſua plenè ſuperioribus ſubiecti. Sic *Suar. lib. 6. de voto cap. 7. num. 10. Sanchez libr. 4. cap. 33. num. 14.* Poſſunt autem ab hac ſubiectione religioſi perfectè vel imperfectè eximi, Si perfectè & integrè eximantur, qualitèr eximuntur ſcholares & coadiutores à Societate dimiſſi, & qualitèr eximerentur religioſi profeſſi cum quibus Pontifex ex plenitudine ſuæ poteſtatis diſpenſaret, & à votis abſolueret; eorum vota irritabilia non ſunt. Quia non ſunt religioſi & ſtatu religioſo ceſſante ceſſat fundamentum irritationis. Et tradit *Sanch. lib. 4. de voto cap. 30. num. 23.* Si autem imperfectè à ſubiectione eximantur. Quia tunc abſolutè manent religioſi, poterunt eorum vota irritare illi Prælati, quibus ſubiiciuntur; ſecùs alij, à quorum poteſtate manent exempti.

9. Hinc fit, nullum Prælatum regularem poſſe irritare vota religioſi creati Epiſcopi; tametſi illa fecerit antequam in Epiſcopum eligeretur. Quia Epiſcopi creatione eximitur religioſus à ſubiectione omnium Prælatorum regularium; ſed quia adhuc Pontifici vt omnium religioſorum generali Prælato manet ſubiectus, poterunt ab ipſo eius vota irritari. Sic *Suar. l. 6. de voto c. 7. n. 10. Sanch. l. 4. c. 30. n. 21.* Idem, quod dictum eſt, de religioſo creato Epiſcopo, dicendum eſt de eiecto, ſi eiectio iuſta ſit & perpetua. Quia ob illam eiectioné excluditur religioſus à regimine religionis, & à Prælatorum regulariũ poteſtare.

teſtate. Non tamen excluditur à Pontificis regimine, & poteſtate; ac proinde Pontifex ſolus poterit vota eiecti irritare non alij. *Sanch. 4. c. 30. a n. 26.*

10. Secundò infero, vota nouitiorum, neque à Prælatis regularibus, neque à Pontifice eſſe irritabilia. Quia adhuc ſunt ſui iuris, neminique ex voto obedientiæ ſubiecti. Sic *Nauarr. ſumm. cap. 12. num. 65. Azor 1. p. lib. 1. cap. 17. quaſt. 20. & vlt. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 80. in 2. edit. Sayro in Claui Regia lib. 6. cap. 10. num. 15. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto cap. 7. num. 11. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 33. num. 28. Bonacin. diſp. 4. quaſt. 2. punct. 7. § 2. num. 52. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. punct. 7. num 9.* Poterunt tamen Prælati regulares, quibus competit gubernare nouitios & experiri; an religioni idonei ſint, omnia illorum vota ſuſpendere, quæ onera religionis & nouitiatus exercitia difficiliora reddunt. Ne ob hanc difficultatem minùs apti religioni iudicentur, & ipſis religio diſpliciat. *Bonacin. Layman Leſſius locis allegatis Sanchez num. 32.* imo credo ſi notabilitèr onera religionis aggrauant ſiue per ſe, ſiue ex diſpoſitione ſubiecti, ipſo iure ſuſpenſa eſſe; quippe quæ impedimento ſunt maioris boni, nempe liquido religionis experimento. Sic *Leſſius n. 80. Sanchez aliis relatis num. 37. Sayro capit. 10. num. 15.* Hæc procedunt de votis perſonalibus; nam realia rarò, vel numquam exercitia nouitiatus impediunt, aut ea difficiliora reddunt: ideóque nec Prælati regulares ea valent ſuſpendere. *Azor cap. 17. quaſt. vlt. Leſſius num. 80. Suarez num. 11. Sanchez num. 36.* Secùs eſſet ſi nouitio deficerent commoda alimenta, ob quorum defectum ſibi appareret religio difficilior, poſſet vtique vota realia ſuſpendere, vt claram religionis capiat experientiam; & ne periculo exponatur illam deſerendi; quia eſt eadem ratio, ac de votis perſonalibus. Adde quælibet vota tam realia, quam perſonalia poſſe ab ipſo nouitio in opera, & exercitia nouitiatus commutari, vtpote in rem euidentèr meliorem. Sed ne omnia opera nouitiatus exequenda vi voti obligatus exiſtat, quod durum eſſet, & ſcrupulis expoſitum, oporteret commutationem eſſe non ita indeterminatam, & confuſam, ſed determinatam, & claram in hæc vel illa opera pœnitentiæ & orationis. Nouitius verò religionem deſerens voti prioris obligatione aſtringitur. Quia credendum eſt, ſolum pro illo tempore commutationem feciſſe. Excipe niſi contrarium conſtet ex determinatione temporis, & æqualitate commutationis. *Sanchez dicto capit. 33. num. 41. & 42.*

Pvnctvm IX.

Qualitèr diſpenſatione obligatio voti ceſſet.

1. *Ceſſat diſpenſatione obligatio voti.*
2. *Diſpenſatio eſt actus non ordinis, ſed iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.*
3. *Expoſtulat cauſam, vt licita, valida ſit.*
4. *An bona fide diſpenſans exiſtimans adeſſe cauſam, cum tamen non ſit, valeat diſpenſatio? Affirmant Leßius & Sanch. ſed probabilius eſt oppoſitum.*
5. *Cauſa ſufficiens diſpenſationi eſt quæ voti executioni obſtat.*
6. *Leuitatem in vouendo affirmant aliqui non præſtare ſufficientem cauſam diſpenſationi.*
7. *Probabiliùs eſt oppoſitum.*
8. *Votum emiſſum in ætate pupillari poteſt ex defectu plenæ libertatis à iure præſumpto diſpenſari.*
9. *Timor mortis conceptus ex naufragio, vel alia cauſa non appoſita ad extorquendum votum non præſtat ſufficientem cauſam diſpenſationi.*
10. *Error circa cauſam impulſiuam, vel illius cauſæ ceſſatio præſtat ſufficientem cauſam diſpenſationi.*
11. *Item dubium de intentione obligationis.*
12. *Si votum occaſio ſit maioris ruinæ.*
13. *Item ſi grauem difficultatem in illius executione ſentias.*
14. *Si dubium ſit votum eſſe impeditiuum maioris boni.*
15. *Si commune bonum impediatur.*
16. *Si cedat in damnum propriæ domus vel familiæ.*
17. *Oportet cum diſpenſatione aliquam admiſcere commutationem.*
18. *Stante cauſa legitima diſpenſationis poteſt Superior diſpenſationem concedere, & aliquando tenetur.*

1. OBligationem voti diſpenſatione ceſſare in comperto eſt apud omnes. Quia diſpenſans relaxat, ſeu remittit nomine Dei quod per votum debetur. Et ſicut facta remiſſione creditoris vel vices illius habentis debitum extinguitur, ſic facta remiſſione vices Dei habentis ceſſat votum. Atque ita diſpenſationem explicant *Suar. l. 6. de voto c. 9. n. 15. Vaſq. 1. 2. diſp. 178. n. 13. Leſſius l. 2. c. 40. dub. 17. n. 112. in 2. edit. Baſil. Legion. l. 8. de matrimon. c. 2. n. 9.* Et nos diximus *1. p. tract. de legibus diſp. vlt. de diſpenſationibus punct. 2.* Vbi probamus hanc non eſſe propriè diſpenſationem in iure diuino naturali obligante. Quia nunquam ius naturale obligat, ne poſſit Eccleſia eiúſque Prælati nomine Dei quod ipſi debetur, remittere; ſed eſſe iuris diuini acquiſiti relaxationem, quam fieri poſſe iuſta cauſa intercedente iuri naturali conforme eſt.

2. Hæc autem relaxatio ſeu diſpenſatio actus eſt iuriſdictionis ſpiritualis Eccleſiaſticæ à Chriſto domino Petro eiúſque ſucceſſoribus conceſſæ, illis verbis. *Matth. 16.* Tibi dabo claues Regni Cælorum & quodcumque ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cælis, *& Matth. 18.* Amen dico vobis quemcumque ſolueritis ſuper terram erunt ſoluta & in cælis. Quæ verba ob eius generalitatem iuncta Eccleſiæ traditione extendunt Patres ad quodlibet vinculum, quod ob ſalutem animarum, & rectam Eccleſiæ gubernationem conuenit. Cum autem ſæpe animarum ſaluti, & Eccleſiæ rectæ gubernationi expediat ſolutio non ſolum culpæ & pœnæ ſed voti & Iuramenti. Efficitur ſane ad ſoluenda vota & Iuramenta Chriſtum Dominum poteſtatem ſuæ Eccleſiæ reliquiſſe. Hæc igitur poteſtas eſt poteſtas non ordinis, non enim eſt aliquis ordo deputatus ad hoc miniſterium; ſed eſt poteſtas iuriſdictionis externæ ſpiritualis Eccleſiaſticæ; ac proinde petit perſonæ Eccleſia-

ſticæ

Digitized by Google

ſticæ habenti ſubditos, illóſque in foro externo gubernanti inhærere. Quippe quæ externam Eccleſiæ gubernationem ſpectat, ſicut poteſtas concedendi indulgentias, excommunicandi, leges relaxandi. Sic *Leſſius cap.40. dub.17. num.114. & 115. Sayro in Claui Regia lib.6. cap.11. n.85. Sanch. lib.4. ſum. cap.37. à n.16. vſque ad 22. Bonacin. alijs relatis tom.1. diſp.4. q.2. punct.7. §.4. n.1.2.& 3. Baſil. Legion. lib.8. de matrimon. cap.4. num.3. & 4.*

3. Vt autem hæc diſpenſatio licita, & valida ſit, cauſam iuſtam expoſtulat: cum enim nomine Dei fiat, & in iure ſuo diuino: in tantum fieri poteſt, in quantum Deus ipſe conſenſerit. Atqui Deus nullatenus eſt cenſendus conſentire in remiſſione ſui debiti abſque cauſa facta; quippe quæ talis remiſſio irrationabilis eſt, & rectæ Eccleſiæ gubernationi præiudicans. Ergo diſpenſatio ad ſui valorem cauſam iuſtam expoſtulat. Sic *Theologi omnes cum D. Thom. quæſt.88. art.11. ad ſecundum & iuriſta cum Gloſſ. cap. non eſt, verbo adimplere de voto.*

4. Dubium tamen eſt; an ſi petens diſpenſationem illámque concedens, bona fide procedant, exiſtimantes cauſam legitimam adeſſe, valeat diſpenſatio, nec teneatur diſpenſatus ad votum ſuum redire, deprehenſa cauſæ inſufficientia?

Affirmant *Leſſius lib.2. cap.40. dub.17. num. 119. Sanch. lib.4. cap.44. num.10.* Quia æquitati conſonum eſſe videtur ad ſedando ſcrupulos, pacandáſque conſcientias, & Eccleſiæ rectam gubernationem, vt Deus remiſſionem voti nomine ipſius bona fide factam, approbet, & confirmet. Si enim cum cauſa dubia exiſtit ad diſpenſandum, poteſt Prælatus validè & licitè diſpenſare. Vt docent *Sylueſter verbo diſpenſatio q.14. num.20. fine. Palacios in 4.d.38. diſp.3. verſ. eſt igitur. Sanch. lib.4. ſum. cap.45. num.10. Layman lib.4. ſumm. tract.4. cap.8. num.5.* A fortiori id poterit, cum tam ipſe, quam ſubditus credunt habere ſe legitimam diſpenſationis cauſam. Cæterum veriùs credo ob cauſam legitimam, ſed in re illegitimam, non ſubſiſtere diſpenſationem, eſto diſpenſans & diſpenſatus excuſentur à culpa. Quia ad ſedandos ſcrupulos, & pacandas conſcientias id neceſſarium non eſt; ſufficit enim quod præſumatur legitimam eſſe diſpenſationem, quæ rectè præſumi poteſt, quoties conceditur ex cauſa, quæ creditur legitima; imo ex cauſa quæ dubia eſt. Nam ſtante hac præſumptione tutus eſt diſpenſatus, & ſecurè procedit. Quod verò diſpenſatio detecta nullitate cauſæ ſubſiſtat, neque ad rectam gubernationem, neque ad ſcrupulos vitandos, ſedandáſque conſcientias expedit; ſed potiùs expedit contrarium, ne Deus cenſeatur errori fauere. Adde iura & Doctores clamare ad diſpenſationis valorem, cauſam legitimam requiri. Ergo verum & non apparentem tantum. Sic ex relatis Ioan. de Salas & Baſil. Legion. docui. *1.p. tract.3. de leg. diſp. vlt. punct.8. §.1. n.5.*

5. Sed inquires quæ cauſæ ſufficientes ſint ad voti diſpenſationem? Reſpondeo illas eſſe, quæ voti executioni obſtant. Nam cum obligatio exequendi votum cedat in honorem Dei, & in vouentis vtilitatem; non eſt cenſendus illius remiſſioni conſentire, niſi adſit cauſa huius executionis obligationem impediens. Sic *vniuerſi Doctores cum D. Thom.2.2. quæſt.88. art.11.* Cauſæ autem obſtantes executioni voti ſumuntur, tum ex modo vouendi, tum ex materia voti. Ex modo vouendi, ſi imprudentèr, temerè, & abſque perfecta deliberatione votum emiſſum ſit, quod contingere poteſt, eo quòd in tenera ætate votum conceperis, vel quia interueniente metu, in triſtitia, aliáve paſſione, vel errore circa cauſam impulſiuam vouiſti, vel quia cauſa, ob quam motus fuiſti ad vouendum, ceſſauit. Nam in ſupradictis caſibus regulariter ſic vouens periculum habet voti violandi. Quia non præſumitur voto affectum eſſe. Præterea; quia ſupradictæ cauſæ diminuunt voluntarium, ac proinde voti obligationem, quæ ex libera vouentis voluntate procedit. Ergo præſtant iuſtam cauſam diſpenſatione. Sic fere omnes Doctores, vt videre eſt apud *Suar. lib.6. de voto cap.17. num.8. Sanch. de matrimonio lib.8. diſp.20. num.12. & lib.4. ſum. c.45. num 27.*

6. Difficultas tamen eſt; ſi contingeret, ſic vouentem, ſpecialem difficultatem exequendi votum, non habere, neque ſpeciale periculum illud violandi; an ex eo ſolum, quod immaturè & imperfecta deliberatione votum emiſerit, habeat ſufficientem cauſam impetrandi diſpenſationem? Negat expreſsè *Valen. 2.2. diſp.6. quæſt.6. punct.7. ad finem.* Mouetur: quia ceſſante graui difficultate exequendi votum, grauíque periculo tranſgreſſionis, nulla adeſſet cauſa obſtans executioni voti. At omnes Doctores ſentiunt cauſam legitimam diſpenſationis illam tantum eſſe, quæ voti executioni obſtat. Ergo defectus plenæ libertatis in vouendo, non præſtat in ſupradicto caſu legitimam diſpenſationis cauſam. Conſentit *Suar. lib.6. de voto cap.17. num 14.* vbi ait, licet votum fuerit temerè factum, ſi tamen non nocet, ſed potiùs vtile inuenitur, non erit illa ſufficiens cauſa tollendi votum. Fauet *Leonardus Leſſius lib.2. cap.40. dub.17. num.120. & Layman lib.4. ſum. tract.4. cap.8. num.5.* aſſerentes leuitatem in vouendo, præſtare faciliorem diſpenſationis impetrationem; tacitè enim inſinuant leuitatem non præſtare cauſam ſufficientem, ſed ſuppoſita aliunde ſufficienti cauſa, præſtare vt faciliùs diſpenſatio concedatur.

7. Cæterum veriùs credo, defectum perfectæ, & maturæ deliberationis vndecumque proueniat, præbere ſufficientem cauſam relaxationi. Sic expreſsè *Thom. Sanch. pluribus relatis lib.8. de matrimon. diſp.20. num.12. & ſequentibus, & lib.4. ſum. cap.45. num.28.* Ratio eſt: quia Doctores æquè aſſignant pro cauſa ad diſpenſandum in votis, facilitatem in vouendo, & perfectæ libertatis defectum; ac aſſignant difficultatem exequendi votum, & periculum violandi illud, vt videre eſt in *Nauarr. cap.12. num.25. & 77. Azor 1.p. lib.11. cap.15. quæſt.5. fine. Ludouicus Lopez 1.p. inſtructorij cap.49. verſ. leuitas. Graffis 1.p. deciſ. lib.2. cap.31. in fine. Aragon. 2.2. q.88. art.1. concluſ. 3. Emanuel Sà verbo voti irritatio. n.9. Bonacin. diſput.4. q.2. punct.7. §.4. num.24. & alijs paſſim.* Sed grauis difficultas exequendi votum, & periculum violandi illud, eſt ſufficiens cauſa diſpenſationis (vt ſtatim dicemus) ergo etiam erit ſufficiens cauſa, leuitas in vouendo, & defectus plenæ libertatis. Neque ratio in contrarium vrget. Admittimus namque cauſam ſufficientem ad diſpenſandum debere executioni voti obſtare. Negamus tamen defectum plenæ deliberationis non eſſe huiuſmodi: per ſe enim obſtat, cum votum emittitur, licet poſtea non obſtet; ſed hoc eſt per accidens. Secundò reſpondeo cum *Sanch. locis alleg.* cauſam obſtantem executioni voti requiri pro diſpenſatione voti perfectè voluntarij; ſecùs pro diſpenſatione imperfectè voluntarij. Quod ſatis colligitur ex voto per vim & dolum extorto, quod (vt ſtatim dicam) diſpenſari poterit, tam-

etſi nullum periculum habeas violationis.

Aduerto tamen eſto defectus plenæ & perfectæ libertatis præſtet ſufficientem cauſam diſpenſationi; ſed non ſemper ſed tarò eam præſtat ita abſolutè vt ſufficiat ad votum omnino relaxandum abſque aliqua commutatione. Prudentis enim arbitrio ſpectanda eſt, tum grauitas voti, tum cauſa, ex qua defectus libertatis ortus eſt. Et ex illius iudicandum, an poſſit abſoluta diſpenſatio concedi, an potiùs debeat fieri commutatione admixta. Et frequentèr commutatio eſt admiſcenda. Sic *Sanch. lib. 4. ſum. cap. 45. num 28.* Conſentit *Suar. lib.6. de voto cap.17. num.8. fine, & num.14. fine.*

8. Hinc fit, votum emiſſum in ætate pupillari poſſe ob defectum plenæ libertatis à iure præſumptum, diſpenſari etiam abſque vlla commutatione. Quia benignitati diuinæ expedit, ne obligationem in tenera ætate ſuſceptam, ita rigidè acceptet, quin Pontifici, aliíſque Prælatis remiſerit illius liberam ſolutionem. Et licet in *cap.2. de voto* Pontifex diſpenſans cum eo, qui votum peregrinationis Hieroſolymitanæ fecerat; eo quod in tenera ætate, facilitate potiùs quam arbitrio diſcretionis emiſerit, grauem cummutationem impoſuerit; Id non fuit ex neceſſitate, ſed ex conuenientia; ne Pontifex ab ſtylo vſitato admiſcendi ſemper commutationem, recederet. Sic *Sanch. l.8. de matrimon. diſp.20. num.13. & l.4. ſum. c.45. n.30.*

9. Fit ſecundò; timor mortis conceptus ex naufragio, infirmitate vel alia cauſa ad extorquendum votum non appoſita, non præſtat regularitèr ſufficientem cauſam diſpenſationis. Quia frequentèr non excludit maturam deliberationem, ſed cum matura & prudenti deliberatione votum emittitur, vt timor ceſſet, & ſecurus fias. Si tamen aliquando ob nimium affectum conſeruandi vitam præceps fueris in vouendo, cenſerem diſpenſari poſſe votum, ſed commutatione admixta. Et idem eſt, ſi votum emiſeris ita, triſtitia, aliáve paſſione concitatus; præſtat enim illa inconſideratio in vouendo aliqualem cauſam diſpenſationis; ac proinde commutatione indiget. Colligitur ex *Sanchez. diſp.20. num.14. & cap. 45. num.31.* Quod ſi metus fuerit incuſſus ad extorquendum votum, ac proinde iniuſtus, eſto leuis fuerit, credo præbere ſufficientem cauſam integræ diſpenſationi. Tum quia eſt ſatis probabile, illud votum non obligare, tum quia cedit in honorem Dei, vt facilè remittat obligationem, cui iniquitas cauſam dedit, ne iniquitati fauere videatur. *Sanch. diſp.20. num.15. & cap.45 num.32.*

10. Fit tertiò; error circa cauſam impulſiuam vel illius cauſæ ceſſatio, eſt ſufficiens cauſa, vt diſpenſatio voti concedatur; quia minuit voluntarium. Sed non debet diſpenſatio abſolutè concedi, ſed commutatione appoſita. Vt colligitur ex *cap. magnæ de voto.* Vbi ob ceſſationem cauſæ impulſiuæ votum diſpenſatum eſt, ſed appoſita graui commutatione. *Sanch. diſp.20. n.16. & c.45. n.33. & 34.*

11. Fit quartò; dubium de intentione obligationis præſtare cauſam diſpenſationi, ſaltem commutatione admixtæ; quia in diuinum honorem cedit facilis remiſſio debiti, de quo ſatis non conſtat. Sic *Sanch lib.8. de matrimonio cap.20. num.21. & lib.4. ſumm. cap.45. num.39.*

Porrò ex materia voti ſumuntur variæ cauſæ executioni voti obſtantes, ac proinde ſufficientes ad illius diſpenſationem.

12. Primò; ſi votum ſpectata communi hominum fragilitate, vel ſpirituali diſpoſitione vouentis, occaſio ſit maioris ruinæ. Quia tunc in Dei honorem, & vouentis vtilitatem cedit diſpenſatio. Quapropter diſpenſari poterit votum nunquam peccandi mortaliter, non petendi debitum in coniugatis, ob periculum tranſgreſſionis, quod communitèr adeſt. Et idem eſt ſi ſpectata vouentis fragilitate, imo malitia, frequentis violationis occaſio fuerit; quia iam votum redditum eſt inutile. Sic *Suar. l.6. c.17. n.9. Sanch. l.8. de matrimon. diſp.20. n.17. & l.4. ſum. c.45. n.40. Layman l.4. ſum. tract.4. c.8. n.5. Leſſius lib.2. c.40. dub.17. num.120.*

13. Secundò, ſi in voti executione grauem difficultatem, nec ſatis præuiſam ſentias. Nam eſto inſufficiens ſit, vt voti obligatio ceſſet; ſufficit tamen vt diſpenſatio concedatur. Tum quia executio voti non eſt ſatis voluntaria, tum quia benignitas Dei oſtenditur remittendo promiſſionem ſibi factam, ob difficultatem non præuiſam, quam habet promittens in illius executione. Et præterea; quia regularitèr cum graui difficultate exequendi votum, nec ſatis præuiſa, coniunctum eſt periculum violandi illud *Sanch. lib.8. de matrimon. diſp.20. num.18. & 22. Suar. cap.17. num.12.*

14. Tertiò ſi dubium ſit, votum eſſe impeditiuum maioris boni. Quia ſtante hoc dubio non ſatis conſtat, an votum illud gratum ſit Deo; præſtat ergo de medio tolli; tum ne honor diuinus incertus ſit; tum vt conſcientia vouentis ſecura reddatur. *Suar. cap.17. num.10. Sanchez l.8. diſp.10. num. 8. & lib.4. ſumm. cap 45. num.36. & 37.* Aduertit bene *Sanch.* maiorem illius boni impediti bonitatem ſpectandam eſſe, attenta voti materia non ſolum in ſe conſiderata, ſed etiam voto affecta, quia vtraque bonitas ex voti obligatione ſequitur. Alioquin votum non impediet maius bonum. Idem eſt dicendum, ſi ex diſpenſatione ſperetetur etiam ſub dubio maior vtilitas vouentis; quia eo caſu non eſt certum, votum vtile vouenti eſſe; potiùs enim creditur minùs vtile eſſe. *Suar. & Sanch. ſupra.*

15. Quartò ſi ex voto bonum commune Reipublicæ impediatur, præſtat ſufficientem cauſam diſpenſationi, quia videtur gratiùs Deo fore boni communis iacturam impedire, quam voti obligatione teneri. Vnde ſi matrimonium iudicetur expediens ad ſedandos animos diſcordes, ſtabiliendámque pacem alicuius Prouinciæ, vel ciuitatis poterit aſtrictus voto caſtitatis, vel religionis, diſpenſari, vt matrimonium ineat; & idem eſt de vouente ieiunium, quod publicam concionem, vel lectionem impediat. *Suar. l.6. c.17. num.13. Sayro in Claui Regia l.6. c.12. n.29. Sanch. l.8. de matrim. diſp.20. n.24. & lib.4. ſum. cap.45. n.49. Layman lib.4. ſum. tract.4. cap.8. num.5.*

16. Quintò, ſi votum cedat in damnum propriæ domus, vel familiæ, poterit diſpenſari. Quia bono familiæ prouidere, ad pietatem pertinet; eſſétque nimis dura, & grauis obligatio, ſi cum hac iactura conſeruanda eſſet. Ex quo fit, ſi peregrinationem vouiſti & times ex tua abſentia graue damnum domui, vel familiæ obuenturum, poteris diſpenſari. *Suar. & Sanch. locis relatis.* Ob conſeruandam verò illuſtrem familiam poterit votum religionis, vel caſtitatis diſpenſari admixta commutatione. Quia cedit in honorem Dei creditoris, hac benigna remiſſione vti, & in ſpecialem Eccleſiæ honorem & protectionem, familiarum illuſtrium conſeruatio. Sic *Sanch. l.8. diſp.20. n.25. & l.4. ſum. c.45. n.51.*

17. Aduertendum tamen eſt, rarò quamlibet ex ſupradictis cauſis ſufficientem eſſe, vt integrè & abſolutè voti diſpenſatio concedatur; ſed oportere aliquam miſcere commutationem præcipuè cum votum graue eſt & perpetuum: quale eſt votum caſtitatis, religionis, peregrinationis Hieroſolymitanæ Romanæ, obſequij perſonalis in Xenodochio. Quò enim votum grauiùs eſt & excellentiùs; eo grauiorem cauſam ad ſui relaxationem expoſtulat *Suar. lib.6. cap.17. a num.14. Sanch. lib.8. de matrimonio diſp.20. a num.28. & lib.4. ſum. cap.45. num.19. & 52. Layman lib 4. tract.4. cap.8. num.5.* Quod ſi aliqua cauſa arbitrio prudentis præſumatur ſufficiens ad integram alicuius voti diſpenſationem; poterit licitè concedi, quia credendum eſt Prælato vſum facultatis diſpenſandi conceſſum eſſe ſtante cauſa dubio ligitima. Alias ſi certitudo expectando eſſet, rarò vel nunquam diſpenſatio concedi poſſet; & omnia ſcrupulis paterent: cum vix ſufficientia & certitudo cauſæ cognoſcatur. Diſpenſatio verò ſubſiſter; ſi ſubſiſtat cauſa ſufficiens. Nunquam tameo diſpenſatio concedenda eſt vt bene notauit *Sanchez lib.4. cap.45. num.10.* Quin diſpenſanti conſtet cauſam aliquam ad diſpenſandam adeſſe (eſto non conſtet, an illa cauſa ſit ſufficiens) quia exiſtentia cauſæ eſt fundamentum, cui facultas diſpenſandi innititur.

Deinde aduerto; ſtante cauſa legitima poteſt Superior diſpenſationem concedere, & aliquando tenetur, nempe ſi omnibus penſatis iudicatur bono communi vel ſpeciali diſpenſati grauitèr expedire: Vt latiùs dixi *tract.3. de legibus diſput.vlt. punct.8. §.2. num.10.*

PVNCTVM X.

Qui poteſtatem habeant ordinariam diſpenſandi & in quæ vota?

1. *Omnes Prælati habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem poteſtatem habent diſpenſandi comparatione ſuorum ſubditorum.*
2. *A quo Epiſcopo vota nouitiorum diſpenſanda ſunt?*
3. *An à Prælato regulari? Negant aliqui. Probabiliùs oppoſitum.*
4. *Satis ſit contrarium.*
5. *Quæ vota ſint Pontifici reſeruata.*
6. *Alia à reſeruatione excluduntur.*

1. OMnes Prælati iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes comparatione ſuorum ſubditorum poteſtatem habent diſpenſandi in omnibus votis niſi aliqua ſint ſpecialitèr reſeruata. Concluſio ab omnibus admittitur. Quocirca non ſolum Pontifex, ſed Epiſcopus, Archiepiſcopus, Legatus à latere in ſua Prouincia Summi Pontificis Pœnitenciarius, capitulum ſede vacante, Prælati regulares exempti. Abbates habentes propriam Diœceſim poteſtatem ordinariam habent diſpenſandi in omnibus votis, quæ reſeruata non ſint. Quia id rectæ Eccleſiæ gubernationi conuenit Parochus autem nullomodo hanc habet poteſtatem; quia iuriſdictione in foro externo ad diſpenſandum requiſita non gaudet. Et licet in legibus ieiuniorum, & feſtorum diſpenſare poſſit, cum Epiſcopus abeſt; id ex recepta conſuetudine habetur, quæ tamen non eſt circa votorum diſpenſationem. Vide *Suarez l.6. de voto c.10. per totum, Sanch. lib 4. ſum. cap.38.*

Dixi comparatione ſuorum ſubditorum, quia diſpenſatio eſt iuriſdictionis exercitium. Quia autem ſint ſubditi comparatione Epiſcopi, & Archiepiſcopi, & in quos tam ſæculares quam religioſos poteſtatem diſpenſandi exercere Epiſcopus poſſit. Latè dixi *tract.3. de legibus diſput. vlt. de diſpenſatione punct.7. per totum.*

2. Solum de nouitiis ommiſimus dicendum à quo Prælato diſpenſari poſſint an ab Epiſcopo an à Prælato regulari?

Communis ſententia defendit poſſe ab Epiſcopo; ſiquidem ab eius iuriſdictione non ſunt plenè exempti, cum religioſi non ſint; ſubmitti ergo ei poſſunt in votorum diſpenſatione. Sic *Suar. lib.6. de voto cap.11. num.9. Henriquez lib.7. de indulgen. cap.21. num.7. Bonacin. diſp.4. quæſt.2. punct.7. num.28. Sanch. lib.4. ſumm. cap.39. num.18.* Sed dubium eſt; à quo Epiſcopo, an ab Epiſcopo antiquæ Diœceſis, vel ab Epiſcopo illius Diœceſis, in qua de præſenti reſident, ſi fortè diuerſa ſit? Et probabiliùs exiſtimo ab hoc Epiſcopo diſpenſandos eſſe, non ſolum quia probabile eſt per habitationem tranſeuntem aliquale domicilium, & ſubiectionem acquiri in ordine ad abſolutionem & diſpenſationé. Sed quia credo nouitios ingredientes religionem verum & proprium domicilium acquirere, & antiquum relinquere, quia ingrediuntur animo & voluntate ibi perpetuò manendi quantum eſt ex parte ſua, cui non obſtat intentio exeundi, ſi fortè ſibi religio diſpliceat; ſicuti non obſtat eligenti domum aliquam ad habitandum intentio deſerendi illam, ſi incommoda reperiatur, vel alia commodior occurrat. Sic relatis pluribus tradit *Sanch. lib.4. de voto cap.93. num.20. Bonacin ſupra.*

3. De Prælato regulari plures grauéſque Doctores cenſent non habere poteſtatem ordinariam ad diſpenſandum in votis nouitiorum; eò quod nouitij non videantur ſubiici religionum Prælatis, niſi quatenùs neceſſarium fuerit vt ipſi religionem experiantur & religio ipſos. Quia alia ſubiectio neceſſaria non eſt, neque eſt vnde oriatur. Sed ad ſupradictum finem non eſt neceſſaria poteſtas abſoluta diſpenſandi in votis non præiudicantibus ſupradicto experimento. Ergo Prælatus regularis non habet hanc poteſtatem. Et confirmari poteſt; quia non habet poteſtatem dimiſſorias concedendi ad ordines vt pluribus relatis docet *Barboſa 2. p. de poteſt. Epiſcop. alleg.3. n.8. & alleg.4. num.62.* Ergo neque habet poteſtatem diſpenſandi; quia vtraque poteſtas iuriſdictionem requirit. Deinde hanc poteſtatem habent Epiſcopi vt dictum eſt. Ergo carent illa Prælati regulares vt pote non neceſſaria, & quia non videtur nouitium duplicem Prælatum ordinarium habere poſſe. Sic docent *Azor 1. p. l.11. cap.19. quæſt.21. Sayro in Claui Regia lib.6. cap.11. n.92. Suar. lib.6. de voto cap.11. num.9.*

Cæterum probabiliùs credo, poſſe Prælatum regularem cum nouitiis ſicuti cum profeſſis in votis diſpenſare antea commutare. Sic *Angelus in ſumma verbo Diſpenſatio num. 8. & Syluest. ibi quæſt.14. dicto 1. Henriquez lib.7. de indulgent. cap.22. num.7. Manuel Rodriguez tom.1. quæſt. regular. quæſt.25. art.8. & in ſumma tom. 2. cap. 89. num. vltimo indicat Leſſius lib.2. cap.40. dub.18. num.133. in 2. edit.* Quos refert & ſequitur *Thomas Sanch. lib 4. ſum. cap.39 num.17. Bonacin. diſput.4. quæſt.2. p.7. num.27.* Ratio eſt; quia Prælati regulares exempti eſto in nouitios poteſtatem

ſtatem non babeant dominatiuam; habent tamen poteſtatem iuriſdictionis ad integrè illos in ſuis actionibus regendos, & eorum exceſſus puniendos, vt conſtat ex vſu, & praxi religionum, & ex pluribus Doctoribus relatis a *Sanchez citato cap. 39. num. 17.* Sed poteſtas diſpenſandi in hac iuriſdictione fundatur. Ergo.

4. Neque obſtat ratio contraria. Admitto enim non eſſe neceſſarium Prælatis plenam & integram iuriſdictionem habere in nouitios; at eſſe conuenientem, vt ſic perfectiùs regi poſſint, quæ iuriſdictio in fauorem religionis ex conceſſione Pontificis prouenit: Ad confirmationem concedo, Prælatum regularem non poſſe dimiſſorias nouitio concedere, ſed Epiſcopum illius diœceſis, in qua eſt conuentus. Quia ex dimiſſoriarum conceſſione arctatur Prælatus prouidere, ordinando neceſſaria quam obligationem habere Prælatum regularem comparatione nouitij religionem deſerentis, non expediebat. Item non tàm facile poteſt a religione exire, & Epiſcopo ſubiici; præſtat ergo ex Epiſcopi licentia ſtatum Eccleſiaſticum aſſumere. Hæ tamen rationes non procedunt in diſpenſatione votorum, vt manifeſtum eſt. Poteſt ergo negari Prælatis regularibus poteſtas concedendi dimiſſorias, admiſſa poteſtate diſpenſandi. Ad ſecund. confirmationem Epiſcopum non habere hanc poteſtatem diſpenſandi cum nouitus, niſi ipſi ei ſpecialitèr ſubiici velint. Facta autem ſubiectione voluntaria poteſt. Neque inconueniens eſt à pluribus poſſe nouitium beneficium diſpenſationis accipere, cum id in eius vtilitatem cedat, & in fauorem religionis.

5. Portò dixi ſupradictos Prælatos habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſe diſpenſare in omnibus votis, quæ non fuerint ſpecialitèr reſeruata. Sunt autem ſpecialitèr reſeruata Pontifici quinque vota, nempe caſtitatis, religionis, & peregrinationis, in terram ſanctam *c. ex multa c. ſuper his de voto.* Item votum peregrinationis ad S. Iacobum in Compoſtella, & ad ſanctos Apoſtolos Petrum & Paulum in Vrbe. Colligitur ex *extrauagant. Sixti IV. Etſi dominici ſi cap. 2. de pænitent. & remiſſion.* quatenùs prohibet prædictorum votorum abſolutionem fieri alia via, quam ex ſpeciali licentia Summi Pontificis. Et licet in *cap. ex multa cap. ſuper his de voto.* ſolum votum peregrinationis vltramarinæ in ſubſidium terræ ſanctæ, reſeruatum fuerit, ob cuius cauſam non deſunt graues Doctores, qui cenſeant huius tantum peregrinationis votum reſeruatum eſſe, & non votum peregrinationis vltramarinæ, Compoſtellanæ & Romanæ cauſa deuotionis, vt videri poteſt in *Gloſſ. d. cap. ex multa, verbo incumbit. Panormitanus num 4. Angelus verbo votum 4. num. 6. Emanuel Sà eodem n. 11. & verbo Iuramentum, num. 33. Graſſis 1. p. deciſionum lib. 2. cap. 31. num. 21. & aliis.* At conſuetudine introductum eſt, & ſatis in *ſupra dicta extrauagant. Etſi dominici*, explicatum, comprehendi votum illarum trium peregrinationum deuotionis cauſa. Siquidem in dicta extrauagant. nulla fuit facta mentio ſubſidij, neque videtur illi dari locum in peregrinatione Romana, & Compoſtellana; quippe ſunt loca à Catholicis pacificè poſſeſſa. Sic pluribus relatis firmat *Sanch. libr. 4. ſum. cap. 40. num. 6. Conſentit Leſſius libr. 2. capit. 40. dub. 18. num. 122. in 2. edit. Suar. lib. 6. de voto cap. 21. à num. 2. & ſequentibus. Baſilius Legion. lib. 8. de matrimon. cap. 8. num. 4. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 8. num. 7.*

Aliqua alia ſunt vota ſupradictis affinia, quæ minùs bene ab aliquibus Doctoribus pronunciantur reſeruata; nempe votum conuertendi debita incerta in ſubſidium terræ ſanctæ; votum aſſumendi crucem, in qualibet expeditione, quam Pontifex fecerit; votum peregrinationis Lauretanæ. Hæc enim nullo iure aut conſuetudine conſtat reſeruata eſſe. *Suarez lib. 6. de voto, cap. 21. num. 12. & ſequentibus Sanchez lib. 4. ſumm cap. 40. num 8. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimonio cap. 8. §. 1. num. 6.* Dicendum ergo eſt ſola quinque vota, caſtitatis religionis, & peregrinationis Hieroſolimitanæ Romanæ, & Compoſtellanæ reſeruata eſſe.

Pvnctvm XI.

Quæ vota caſtitatis, religionis & peregrinationis reſeruata ſint, expenditur?

1. *Vota diminuta caſtitatis non ſunt reſeruata.*
2. *Votum religionis non approbatæ reſeruatum non eſt.*
3. *Votum peregrinationis Hieroſolymitanæ emiſſum ob alium finem, quam deuotionis, reſeruatum non eſt.*
4. *Votum caſtitatis, religionis, & peregrinationis emiſſum ſub aliqua circunſtantia accidentali, ea ex parte reſeruatum non eſt.*
5. *Votum, in quod reſeruatum eſt commutatum, reſeruatum non eſt.*
6. *Votum disiunctum de materia reſeruata & non reſeruata, reſeruatum non eſt.*
7. *Non eſt reſeruatum votum non petendi diſpenſationem.*

1. VOtorum reſeruatio odioſa eſt, quippe quæ poteſtatem ordinariam reſtringit, & diminuit; ea de cauſa ſtrictè interpretanda eſt, & intelligenda de voto abſoluto, & perfecto caſtitatis, religionis, & peregrinationis. Sic *tradunt vniuerſi Doctores in ſequentibus referendi.* Ex quo deducitur primò; votum non contrahendi matrimonium, non fornicandi, non polluendi, non tangendi turpitèr mulierem, non petendi debitum in coniugatis, reſeruatum non eſſe; quia eſt votum diminutæ caſtitatis, non integræ, & perfectæ. Simile eſt de voto caſtitatis, pro determinato tempore; ſiquidem eo tranſacto liber exiſtis. *Sanchez lib. 8. de matrim. diſp. 9. à num 6. & lib 4 ſum. cap. 40. à num. 41. Suarez lib. 9. de voto cap. 21.* Ad idem eſt votum aſſumendi ordines ſacros; quia non eſt votum caſtitatis promiſſæ, ſed promittendæ; ſicuti ſi voueres emiſſurum caſtitatis votum, dici non potes, te votum caſtitatis emiſiſſe. Sic *Azor 1. parte lib 11. cap. 19. quæſt. 9. Sayro in Claui Regia lib. 6. cap 11. num. 60. Suar. lib. 6. cap. 11. num. 7. & cap. 24. num. 2. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 123. Laym. in lib. 4. ſum tract. 4. cap. 8. num. 8. Auguſt. Barboſa 2 p. allegat. 37. num. 19.*

2. Secundò deducitur, votum religionis non approbatæ, reſeruatum non eſſe; ac proinde à Prælatis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, diſpenſari poſſe; quia verè non eſt votum religionis.

ligionis. Sic *Leſſius d. dub. 18. num. 123. Suar. cap. 21. num. 8. Sayro lib. 6. in Claui Regia cap. 11. n. 64. Sanch. lib. 8. de matrimonio diſp. 9. num. 5. & lib. 4. ſum. cap. 40. num. 71. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimonio cap. 8. num. 22.* Idem eſt de voto paupertatis, & obedientiæ extra religioſum ſtatum; quia nec ſtatum conſtituunt, nec ſunt vota religioſi ſtatus aſſumendi. *Leſſius d. dub. 18. num 123. Suar. cap. 21. num. 8. & 9 Sanch. aliis relatis cap. 40. num. 72.*

3. Tertiò deducitur, votum peregrinationis Hieroſolymitanæ, Compoſtellanæ, & Romanæ, emiſſum ob alium expreſſum finem, quam deuotionis ſupradictorum locorum, reſeruatum non eſſe. Quia ſupradicta *extrauagans. etſi dominici*, non cuiuſlibet peregrinationis votum reſeruat, ſed conceptum ex deuotione illorum locorum. *Sanchez cap. 40. num. 77. Baſilius Legionenſis reputat probabile, lib. 8. de matrimon. cap. 8. §. 2. num. 17.*

4. Quartò deducitur, votum caſtitatis, religionis, & peregrinationis, emiſſum ſub aliqua circunſtantia accidentali, reſeruatum non eſſe qua parte illam circunſtantiam ſpectat. Quia ſeclusa illa circunſtantia in integrum manet votum reſeruatum. Vnde ſi voueas ingredi religionem ſtrictiorem, poterit Prælatus tecum diſpenſare, vt laxiorem ingrediaris; quia non diſpenſat in religionis voto; hoc enim integrum manet; ſed in illius circunſtantia. Sic *Nauar. lib. 3. conſ. 41. de voto in 2. edit. Azor. 1. parte lib. 11 cap. 10. quæſt. 8. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 114. Sanch. lib. 8 diſp. 9. num. 17. & lib. 4. ſumm. cap. 40 num. 74.* Idem eſt de voto perſeuerandi in religione. Quia non eſt votum religionis. Et idem de voto exequendi ſtatim votum religionis; quia eſt votum diſtinctum à voto religionis. *Sanchez diſp. 9. num. 18. & 19. & cap. 40. num. 75. & 76. Baſilius Legionenſis lib. 8. cap. 8 num. 27.* Ad idem eſt votum peregrinandi pedibus, vel mendicando, quia ſublata hac circunſtantia intactum remanere poteſt votum reſeruatum. *Sanch. d. cap. 40. n. 78. Baſil. cap. 8. num. 23.*

5. Quintò deducitur non eſſe reſeruatum ſed potiùs diſpenſati poſſe votum illud, in quod reſeruatum commutatum eſt. Vt ſi Pontifex votum religionis in eleemoſynam, ieiunium, aliúdve opus pœnale commutaret. Quia facta commutatione votum de materia reſeruata extinctum eſt, & loco illius ſubrogatum eſt votum de materia non reſeruata, *Emanuel Sà verbo votum num. vlt. Leſſius. lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 124. Sanch. lib. 8. de matrimonio diſp 9. num. 20. & lib. 4 ſumm. cap. 40. num. 46. Suarez lib 6. cap. 20. num. 15. Baſilius lib. 8. de matrimonio cap. 8. §. 2. num. 24. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 8. num. 13. & alij apud ipſos.* Neque obſtat *regula iuris ſubrogatum ſapere naturam eius, cuius loco ſubrogatur, leg. vnica Cod. de rei vxoria actione.* Et colligitur ex *cap. Eccleſia 1. vt lite pendente.* Quia id intelligi debet in fauorabilibus, non in odioſis. Item in iis, quæ pertinent per ſe & intrinſecè ad ſubrogationem, non in iis, quæ ſubrogationi accidentalia ſunt, qualis eſt reſeruatio, quæ ex libera reſeruantis voluntate pendet. Item ſubrogatum ſapit naturam primæuam illius, cuius loco ſubrogatur; non autem accidens illius. Cum autem ſecundum naturam primæuam illud votum, cuius loco alterum ſubrogatur, reſeruatum non fuerit ſed ſub poteſtate cuiuſlibet Prælati contineretur; efficitur ſubrogatum reſeruatum non eſſe. Neque item obſtat Pontificem transferre vinculum prioris voti reſeruati in materiam de ſe non reſeruatam; vt inde inferas manere reſeruatum illud votum non per ſe, ſed per accidens ex tranſlatione. Tum quia non reſeruatur vinculum prioris voti per ſe, ſed ratione materiæ. Tum quia de facto eſt aliud nouum vinculum, nouúmque votum. Tum quia Pontifex hanc commutationem permittit in fauorem vouentis, non tamen reſeruat votum commutatione ſuccedens.

6. Sextò deducitur, reſeruatum non eſſe votum disiunctum de materia reſeruata, & non reſeruata; vt ſi voueas religionem, vel tertio quoque die ieiunare. Quia cum liber ſis ad eligendum materiam non reſeruatam ſcilicet ieiunium, abſolutè tale votum reſeruatum non eſt. *Azor 1. p. libr. 11. cap. 19. q. 10. Suar. lib. 6. cap. 24. num. 4. Sanch. lib. 8. diſp. 9. num. 14. & lib. 4. ſum. cap. 40. num. 41. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 124. in 2. edit. Sayro lib. 6. in Claui Regia cap. 11. num. 62. Layman lib. 4 ſumm. tract. 4. cap. 8. num. 12.* Quod verum eſt, tametſi proceſſu temporis pars non reſeruata impoſſibilis fiat; quia eſto ad partem reſeruatam eo caſu determinatè obligeris; id non prouenit ex voto per ſe; quia nunquam fuit illud votum ex tua intentione determinatum ad partem reſeruatam. Sed prouenit ex impoſſibilitate per accidens contingente partis non reſeruatæ. *Suar. lib. 6. cap. 24. n. 4. & 5. Sanch. cap. 40 num. 44. Layman cap. 8. num. 11.* Secùs verò eſt, ſi partem illam reſeruatam tua intentione determinares; ita vt ab ea determinatione reſilire non poſſes, quod cum non ſolo propoſito, ſed nouo voto faciendum ſit, quo ſcilicet te obliges ad partem reſeruatam exequendam, neceſſariò tale votum reſeruatum erit. *Suar. Sanch. Layman ſupra.*

Septimò deducitur, non eſſe reſeruatum votum non petendi diſpenſationem voti, ab alio quam à ſummo Pontifice. Quia non eſt votum de materia reſeruata. Sic *Suar. lib. 6. cap. 21. num 15. Sanch. lib. 4. cap. 40. num. 13. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimonio cap. 8. num. 6. fine. Auguſtinus Barboſa de poteſtate Epiſcopi 2. p. allegat. 37. num. 20.*

PVNCTVM XII.

An ſint aliqui caſus, in quibus Prælati inferiores poſſint diſpenſare in votis reſeruatis.

1. *Nulli Prælato eſt facultas conceſſa in his votis diſpenſandi.*
2. *Si materia voti leuis ſit, poterit inferior Prælatus diſpenſare, & qualitèr hoc ſit intelligendum.*
3. *Ex occaſione frequenter occurrenti diſpenſandi non colligitur Prælatos inferiores habere poteſtatem.*
4. *Quando viget neceſſitas extraodinaria diſpenſationis, neque patet aditus ad Pontificem poſſunt Prælati inferiores.*
5. *Si patet aditus ad priuilegiatum, non poſſunt.*
6. *Hac diſpenſatio ſolum concedenda eſt quatenùs neceſſitas poſtulat, & non ampliùs.*
7. *Prælati regulares non habent poteſtatem ob caſum vrgentis neceſſitatis.*

 8. *Cum*

8. *Cum dubium eſt, an votum ſit reſeruatum habent Prælati inferiores Pontifice poteſtatem diſpenſandi.*
9. *Ex vi conſuetudinis poſſunt in petitione debiti cum coniugatis Epiſcopi diſpenſare.*
10. *Quid de emittentibus votum religionis vel caſtitatis ante vel poſt contractum matrimonium.*
11. *Votum emiſſum ex metu poteſt ab his Prælatis diſpenſari.*
12. *Item vota hæc emiſſa ab omnibus dominatiuæ poteſtati ſubiectis. Affirmant aliqui ſubiici ordinariæ poteſtati diſpenſandi. Sed non placet.*
13. *Poſſunt tamen ſi vota fuerint conditionalia ante completam conditionem.*
14. *Qui poſt impletam conditionem, proponuntur variæ ſententiæ.*
15. *Poſſe diſpenſari vt probabiliùs eligitur.*
16. *Satis fit contrariis.*
17. *Debent eſſe vota verè conditionalia non abſoluta.*

1. HVcuſque explicuimus vota affinia materiæ reſeruatæ; reſtat dicendum, an ſint aliqui caſus, in quibus vota materiæ reſeruatæ diſpenſari à Prælatis inferioribus poſſint.

Loquens de diſpenſatione legis *tract. 3. diſp. vlt. punct. 5.* Plures caſus enumeraui, in quibus inferior poteſt in Superiorum legibus diſpenſare. Videndum ergo eſt, an in votis locum habeant.

Primus eſt, ſi habentibus dignitatem conceſſa fuerit à Pontifice facultas ſuper his votis diſpenſandi. Sed hic caſus in præſenti locum non habet: nullibi enim eſt facultas diſpenſandi in his votis conceſſa aliis præter Romanum Pontificem etiam legato à latere. Nam ipſe ſolum diſpenſare poteſt Epiſcopus. *Sanch. lib. 8. de matrimonio diſp. 9. num. 25. & lib. 4. ſumm. cap. 40. num. 14.* Ommitto delegatum facultatem de qua in puncto ſequenti.

2. Secundus eſt, ſi materia voti leuis ſit, quod in præſenti locum habere non poteſt, niſi vouens voluerit ad ſolam venialem culpam ſe obligare. Ea autem intentione poſita credo, votum illud diſpenſari à Prælato poſſe. Quia reſeruatio cum odioſa ſit, intelligi debet de voto integrè & perfectè facto & ex intentione proportionata materiæ reſeruatæ. *Sanchez lib. 4. de voto cap. 40. num. 47.*

3. Tertius eſt, ſi caſus expoſtulantes diſpenſationem frequentes ſint; quia non eſt credendum velle Pontificem ſibi diſpenſationem reſeruare. Quia eſſet nimis durum, & contra bonum Eccleſiæ regimen. Sed hic caſus ſolum habet locum in legibus ieiuniorum, & feſtorum & ſimilium. Quia frequentèr occurrit neceſſitas abſtinendi ab earum obſeruatione, ſed non ſic inuenitur in votis reſeruatis. Alias reſeruata non eſſent. *Suar. lib. 6. cap. 26. n. 7. Sanchez libr. 4. ſumm. cap. 40. num. 29.* Quartus loquens de diſpenſatione legum quæ communes non ſunt aliis Prouinciis locum nulla ratione habet in votis reſeruatis; cum reſeruatio horum votorum communis ſit & omnes Prælatos Pontifice inferiores aſtringat.

Quintus & præcipuus eſt in extraordinario aliquo euentu; quando ſcilicet vrget grauis neceſſitas diſpenſationis, neque Pontificis reſponſum, aut qui illius vices habet expectari poteſt abſque graui periculo ſpiritualis ſalutis. Credendum namque eſt in hoc caſu nolle Pontificem ſibi diſpenſationem reſeruare, ſed potiùs Prælatis inferioribus concedere. Quia id rectæ gubernationi conuenit. Sic vltra Doctores ibi relatos docent loquentes de voto *Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 126. & 127. Suarez lib. 6. cap. 26. num. 9. & ſequentibus Sanchez lib. 4. de voto cap. 40. num. 44. Baſilius lib. 8. de diſpenſat. cap. 9. num. 1. Layman lib. 4. ſumm. tract. 4. cap. 8. num. 16. Auguſt. Barboſa 2. p. alleg. 37. num. 8. & alij apud ipſos.* Quod non ſolum habet verum, quando eſt graue periculum ſpiritualis ſalutis, ſcilicet violationis voti ſi differatur diſpenſatio; ſed etiam quando timetur ſcandalum in fama, aliúdve graue damnum ex dilata diſpenſatione, vt ſi aſtrictus voto caſtitatis vel religionis violaſſes Virginem, & ad reparationem honoris illius matrimonium neceſſarium eſſet, timeréſque à cognatis tuis impediendum ſi diſpenſatio Pontificia expectaretur; poteſt tuus Prælatus diſpenſare. Idem ſi morti proximus oporteret matrimonium inire ad legitimandum prolem. *Baſilius, Leſſius, Layman, Suarez, & Sanchez lo[illegible]tati*.

5. Notantèr dixi poſſe inferiores Prælatos in his caſibus vrgentibus diſpenſare, dummodo abſque graui damno expectari non poſſit Pontificis reſponſum, aut qui illius vices habet. Nam ſi aliquis ſit, qui ex ſpeciali commiſſione ſeu priuilegio hæc vota diſpenſare poſſit (eſto *Henriquez lib. 6. de pœnitentia cap. 10. num. 1. & lib. 11. de matrimonio cap. 3. num. 1. Aula de cenſ. 2. p. cap. 7. diſp. 1. dub. 6. notab. 4. & alij* Doctores ſentiant adhuc poſſe inferiores Prælatos diſpenſare. Quia commiſſio illa accidentalis non videtur poſſe impedire poteſtatem ordinariam Prælatis inferioribus competentem, quæ eſt diſpenſare in caſu, in quo Pontifex adiri non poteſt: quia pro illo caſu non eſt eorum poteſtas limitata ſed ſuæ naturæ relicta.) Tamen veriùs eſt diſpenſare non poſſe. Quia ceſſat neceſſitas obtinendi à Prælatis inferioribus diſpenſationem; ſiquidem à Pontifice ſeu illius vices habente impetrari poteſt. *Sanch. aliis relatis lib. 2. de matrimonio diſp. 40. num. 8. & lib. 4. in Decal. cap. 40. num. 8. Nauarr. cap. 27 num. 90. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 126. & 127. in 2. edit. Suar lib. 6. de voto cap. 26. num. 15. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 8. num. 17. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimonio cap. 9. num. 1.*

6. Duo ſunt circa huiuſmodi caſum obſeruanda. Primùm diſpenſationem concedendam eſſe quatenùs neceſſitas poſtulat & non ampliùs. Siquidem ſola neceſſitas facultatem concedit. Quapropter ſi cum à ſtricto voto caſtitatis diſpenſetur vt matrimonium ineat, non diſpenſatur cum illo, vt non peccet aduerſus votum ſi cum alia fornicetur, aut ſe polluat. Quia id neceſſarium non eſt. Sic *Suar. cap. 26. num. 13. & 14. Sanch. lib. 8. diſp. 9. num. 26. & lib. 4. ſum. cap. 40. num. 40. Layman cap. 8. num. 17. Auguſt. Barboſa de poteſtate Epiſcopi 2. part. alleg. 37. num. 13. Baſilius lib. 8. cap. 9. num. 1.* Vnde ſi differendo executionem voti ſatisfieri neceſſitati poteſt, vt frequentèr contingit in voto religionis, & frequentiùs in voto peregrinationis, non poterunt Prælati inferiores diſpenſationem in voto concedere. Quia ceſſat neceſſitas diſpenſandi. *Suar. lib. 6. c. 26. n. 10. Sanch. l. 4. ſum. c. 40 n. 37. Laym. l. 4. tract. 4. c. 8. n. 16. Baſil. Legion. l. 8. c. 9. n. 1.*

7. Secundò

7. Secundò aduerto regulares mendicantes & reliquos, quibus comparatione ſæcularium conceſſa eſt facultas, vota Epiſcopalia diſpenſandi, vel commutandi, diſpenſare vel commutare nullatenùs poſſe vota reſeruata in caſu neceſſitatis vrgentis. Quia illa vota non deſinunt eſſe reſeruata; eo quòd Epiſcopi cooperant in caſu vrgentia neceſſitatis, ex benigna Pontificis interpretatione; ſicut non deſinunt eſſe caſus reſeruati; eo quod in articulo mortis eorum abſolutio concedatur. At his regularibus ſolum conceduntur vota, quæ iure ordinario ſunt Epiſcopalia, & non reſeruata; ſecùs quæ extraordinario iure, & per accidens Epiſcopis competunt, & verè reſeruata ſunt. Ergo &c. Sic *Ludouicus Miran. tom.1. man. Prælator. quæſt.48.n.4. Rodriguez tom. 1. quæſt. regul. quæſt.63. art.3. & 6. Sanchez lib.8. de matrimon. diſp.40. num. 9. & cap.43. num.7. Snar. cap.26. num.16. Layman cap.8. num.17. in fine. Auguſtinus Barboſa 1.p. de poteſtate Epiſcopi allegat.37.num.14. Baſilius Legionenſis lib.8. de matrimon. cap.10. num.11.*

8. Sextus, cum dubium eſt; an votum ſit reſeruatum, ſiue ſit dubium iuris ſiue facti. Nam credendum eſt, reſeruatum non eſſe. Reſeruatio enim ſtrictè interpretenda eſt; ac proinde ad ſolos caſus certos extendenda. *Sanchez cap.40. num 26. Suarez cap.26. num.6. Baſilius Legionenſis lib.8. de matrimon. cap.9. num.14. & 16. Layman lib.4. tractat.4. cap.8. num.14.*

9. Septimus; ſi conſuetudine fuerit præſcriptum, poſſe inferiores Prælatos in his votis reſeruatis diſpenſare. Nam conſuetudo ſicut conſtituere legem, ita abrogare conſtitutam poteſt, *cap. finali, de conſuetudine.* Quod ſi roges, quibus euentibus Prælati inferiores, vi conſuetudinis obtinuerint facultatem diſpenſandi in his votis. Breuitèr reſpondeo, eam obtinere comparatione coniugum, qui fuerint voto caſtitatis obſtricti, vt poſſint eo non obſtante petere debitum ob periculum incontinentiæ quod habent, manente voto firmo quoad omnia alia. Sic pluribus relatis docet *Sanch. lib.8. de matrimon. cap.12. num.4. Leſſius lib.2. cap.40. dub.18. n.125. Baſilius Legionenſis lib.8. de matrimon. cap.9. à num.2.*

10. Pro cuius intelligentia, ſciendum eſt votum caſtitatis emitti poſſe ante contractum matrimonium, vel alio contracto. Si ante contractum matrimonium emiſeris votum; nulla adeſt in Prælatis inferioribus conſuetudo, vt diſpenſare poſſint ad contrahendum, niſi grauis neceſſitas vrgeat, grauiáque mala immineant, ex dilatione diſpenſationis Pontificiæ. Conſtat ex nuper dictis. Quod ſi voto non obſtante matrimonium contraxeris, & conſummaueris; poterit Epiſcopus tecum diſpenſare vt petas, ob periculum incontinentiæ frequentèr contingens ex mutua cum altero coniuge cohabitatione; idémque exiſtimo dicendum, eſto matrimonium non conſummaueris. Quia cum ſatis probabile ſit, te non eſſe obligatum ad ſeruandam caſtitatem promiſſam, ingredi religionem, vtpote rem longè difficiliorem; neque in voto caſtitatis incluſam; neceſſariò idem periculum incontinentiæ adeſt, eadémque occaſio diſpenſandi. *Baſilius Legionenſis lib.8. cap.9. num.4. Sanchez lib.8. diſput.12. num.4. & 6. Leſſius lib.2. cap.40. dub 18. num.125.* Si verò poſt contractum matrimonium votum emiſeris, ſubdiſtinguendum eſt; ſi fuit abſque licentia coniugis, cedentis iure petendi, clarum eſt poſſe Prælatos inferiores diſpenſare; quia illud votum eſt caſtitatis partialis, non totalis & integræ; quia non eſt votum de non reddendo debitum, ſi petatur. At ſi ex licentia coniugis cedentis iuri petendi emiſeris, & idem eſt cum mutuo conſenſu caſtitas promiſſa eſt. (eſto *Baſilius dicto cap.9. num.2. & 3.* cenſeat poſſe à Prælatis inferioribus diſpenſari, quod aliis relatis reputat probabile *Leſſius dicto dub.18. num.126.* Ob periculum incontinentiæ) veriùs & probabiliùs cenſeo cum eodem *Leſſio ſupra Layman lib.4. ſum. tract.4. cap.8. num 15. & Sanch. diſput. 11. num. 10. & ſequentibus,* nullatenùs poſſe. Quia facta hac ceſſione non teneris, imò nec potes cum altero coniuge cohabitare. Ceſſat ergo incontinentiæ periculum ex mutua coniugum cohabitatione proueniens. Quod ſi coniuges hanc renunciationem iuris ſibi mutuo remiſerint, quod diximus fieri poſſe validè, tametſi illicitè, poterunt Prælati inferiores in petitione debiti diſpenſare: quia moralitèr adeſt periculum petendi, obligatione reddendi poſita. *Sanch. diſp.11. num.15. Leſſius num.126. Baſilius Legionenſis cap.9. num.2.*

11. Vltra ſupradictos caſus, alij aſſignantur à Doctoribus, in quibus Prælati inferiores videntur poſſe in votis reſeruatis diſpenſare. Primus & in ordine octauus eſt; cum votum emittitur ex metu ad extorquendum votum iniuſtè incuſſo (eſto metus leuis ſit) qui ſecundum noſtram ſententiam non obeſt valori voti, profeſſione excepta. Quia non eſt cenſendus Pontifex tale votum, vtpore coactum reſeruare; ne videatur iniuriantis iniquitati fauere. Item ſub dubio, & fortè ſub communiori opinione poſitum eſt, votum illud non eſſe verum votum. At reſeruatio cum odioſa ſit ſemper caſus certos expoſtulat. Ergo, &c. Sic *Nauarr. cap.12. num.69. Leſſius lib.2. c.40. dub.18. num.127. Suar. lib.6. de voto cap.16. num.5. Sanch. lib.4. cap.40. num.30. Baſil. Legionen. lib.8. cap.9. num.15. Layman lib.4. ſum. tract.4. cap.8. num.11.*

12. Nonus, ſi vota hæc reſeruata emittuntur ab hominibus dominatiuæ poteſtati ſubiectis, cenſet *Gutierr. aliis relatis lib.1. canonicarum quæſtion. cap.22. num.49.* poſſe ab inferioribus Prælatis diſpenſari; quia cum facilè ſolui poſſint irritatione, non eſt credendum Pontificem, eorum diſpenſationem ſibi reſeruare voluiſſe. Cæterum hic caſus communitèr à Doctoribus reprobatur. Quia nullo firmo fundamento nititur: poteſtas enim diſpenſandi, diuerſa eſt à poteſtate irritandi. Ergo ex eo quod illa vota irritari poſſint non infertur poſſe diſpenſari. Sic *Sanchez lib. 8. de matrimon. diſput.9. num.4. & lib.4. ſumm. cap.40. num.28. Suar. lib.6. de voto cap.26. num.3.*

13. Decimus eſt; ſi vota fuerint conditionalia. Nam cum conſenſus in hæc vota non fuerit perfectus, non videtur reſeruatione, quæ ſtricti iuris eſt, comprehendi. Cæterum vt hic caſus clarè conſtet; aduerte vota conditionalia alia eſſe purè conditionalia, alia conditionalia pœnalia. De cuius diſtinctione diximus *diſp. præcedenti punct.10.* Deinde conditionalia ſumi poſſe ante impletam conditionem, vel poſt illam impletam. Et quidem ſi ante impletam conditionem vota conditionalia ſumantur, reſeruationi non ſubſunt. Sic ex communi ſententia docet *Sanch. l.8. de matrimon. diſp.10. num.7. & 8. & lib.4. ſumm. cap.40. num. 91. Leſſius lib.2. cap. 40. dub. 18. num.130. caſu 6. Suar. lib. 6. de voto cap.22. num. 3. Baſil Legion. lib. 8. cap.9. num.7. & 10. Layman lib.4. ſum. tract.4. cap.8. num.10.* Con-

tra

tra *Nauarr. ſum. cap.12. num.43. & Auguſt. Barboſa 2.p. de poteſtate Epiſcopi, allegat.37. num.5.& 6.* Ratio eſt: quia votum caſtitatis, vel religionis ſub aliqua conditione de futuro contingenti, non obligat ad caſtitatem, vel religionem ante completam conditionem, ſed ſolum obligat in euentu conditionis; ergo non ſubeſt reſeruationi ante conditionis euentum. Quia reſeruatio vtpote odioſa & reſtringenda, debet eſſe de obligatione perfecta & conſummata. Qualis non eſt ſupradicta obligatio.

14. Poſt impletam conditionem variant Doctores. Plures cenſent reſeruata eſſe, tam purè conditionalia, quam pœnalia. Sic *Sotus lib.7.de iuſtitia quaſt 2. art.1. ad 4. Couarr. de pactis 1.p.§.13. num.12. Gutierr. canonicarum quaſtionum lib.2. cap.21.num.50. & 51. Azor 1.p.lib.11.cap.10.quaſt.3. & c.19.quaſt.13. Baſilius Legionenſis lib.8. de matrimon. cap. 9. num. 7. & alij relati à Sanch. lib. 8. de matrimon diſp.10. n.7.* Mouentur: quia purificata conditione obligatio voti, quæ antea ſuſpenſa & imperfecta erat, perficitur, & conſummatur, ac ſi eo tempore contraheretur. Vt colligitur ex *leg. potior 11. ff. qui in pignore potiores hab antur.* ibi. Cum enim ſemel conditio extiterit, perinde habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet. Quod ſi eo tempore votum caſtitatis abſolutè eſſet emiſſum, in pœnam delicti commiſſi, nullus dubitat fore reſeruatum. Ergo etiam reſeruatur emiſſum ſub conditione delicti committendi, ſi de facto delictum committatur. Et confirmo, omnes alij contractus ſub conditione celebrati purificata conditione eoſdem eff.ctus morales habent, ac ſi puri eſſent, vt conſtat in contractu ſponſalium conditionato, qui purificata conditione parit publicæ honeſtatis impedimentum. *cap. vnico §. illi de ſponſalibus in 6.*& in venditione beneficij ſub conditione de futuro, cui pœnæ Simoniacorum annectuntur Et in mandantibus ſub conditione percutere Cardinalem, qui poſita conditione & effectu ſubſecuto excommunicantur. Ergo idem eſt dicendum de voto.

Alij Doctores diſtinctione vtuntur; admittunt enim ſupradictam ſententiam in votis purè conditionalibus; negant tamen illam in votis conditionalibus pœnalibus. Sic pluribus firmat *Suarez lib.6.de voto cap.22. num.11.& ſequentibus & cap.23. à num 6. Leſſius lib.2.cap.40. dub.18. num.130.& 131. in 2. edit. Layman lib.4. ſumm. tract.4. cap.8. num.10.* Priorem partem probant fundamento proximè dicto. Secundam ſuadent; Quia reſeruatio cum ſtricti iuris ſit non eſt cenſenda fieri niſi de votis, quæ ex vouentis affectu materiam reſeruatam Deo promittunt: At qui promittit religionem, ſi delictum commiſerit in pœnam illius nullam habet affectum ad religionem, ſed potius illam auerſatu, ergo illius votum etiam poſt impletam conditionem reſeruatum non eſt.

Neque eſt ſimile (inquiunt ſupradicti Doctores) de votis purè conditionalibus. Hæc namque etſi ſæpe diſpliceant; at cum illa diſplicentia non eſt affectus, neque voluntas abſoluta vitandi obligationem rei promiſſæ; imo potiùs eſt voluntas & affectus abſolutus ſubeundi illius obligationem caſu, quo conditio ponatur. Secùs eſt in votis conditionalibus pœnalibus, quæ cum aſſumpta ſint ad vitandam conditionem, non ſolum eorum materia promiſſa diſplicet, ſed etiam adeſt affectus, & voluntas abſoluta vitandi eorum obligationem; ideóque votum conditionale purificata conditione reſeruatum eſt, ſecùs conditionale pœnale.

15. Cæterum etſi ſupradictæ ſententiæ ſatis probabile ſint, veriorem & probabiliorem exiſtimo ſententiam negantem ſupradicta vota, tam conditionalia pœnalia, quam purè conditionalia reſeruata eſſe impleta conditione. Sic *Toletus lib.4. ſumm. cap.18. num.11.* referens pro ea Victoriam. Notandum (inquit) quod notauit Victoria iſta quinque vota tunc reſeruari Pontifici cum abſoluta ſunt, cum verò conditionata, vel pœnalia pertinent ad Epiſcopum. Conſentit *Antonius Gomez in Bula cruciata clauſula 10. n.99. Petrus de Ledeſm. 2.p. ſum. tract.10. cap.8. pag.126.* Quos refert & ſequitur *Thom. Sanch. lib.8. de matrimon. diſp.10.n.13. & lib.4. ſum. cap.40. num.99.* Et probabilem reputant *Leſſius, Baſilius, Layman & alij ſupra citati* & tenent plures ſapientiſſimi viri noſtræ ætatis vt teſtantur *Antonius Gomez, Petrus de Ledeſm. Sanch. & Leſſ. vt ſupra.* Probo primò. Quia vota conditionalia imbibunt in ſua natura imperfectum & diminutum conſenſum in rem promiſſam; quippe eſt conſenſus ſub conditione contingentèr futura. Sed hic diminutus conſenſus non mutatur ſuperueniente conditione; alias nouum votum fieret. Sed ex illo diminuto & imperfecto conſenſu, qui præterit, poſita conditione naſcitur abſoluta & perfecta obligatio rei promiſſæ exequendæ. Ergo hæc vota reſeruata non ſunt. Quia reſeruatio quæ ſtricti iuris eſt, ſolum vota ex ſua natura perfecta & abſoluta comprehendere debet. Secundò moueor; quia vota conditionalia pœnalia communior ſententia defendit reſeruata non eſſe; at prorsùs eadem ratio procedit in votis purè conditionalibus (vt latiſſimè expendit *Sanch. lib. 4. ſumm. cap.40. num.99.* & admittit *Baſilius Legionenſis lib.8. de matrimonio cap.9. num.10.*) & ego breuitèr probo; quia ob triplicem cauſam poſſunt vota conditionalia pœnalia conditione impleta excludi à reſeruatione. Prima, quia conſenſus fuit imperfectus ſecunda, quia fuit ex diſplicentia rei promiſſæ, tertia, qoia fuit ex animo & propoſito abſoluto vitandi ſupradictam obligationem. Nulla alia cauſa fingi poteſt. Sed hæc procedunt in votis purè conditionalibus. Nam quoad imperfectum conſenſum admittit *Suarez* & eſt res clariſſima. Siquidem eius imperfectio in eo conſiſtit, vt non abſolutè ſed ſub conditione obligationem ſuſpendente promiſſio fiat. De diſplicentia rei promiſſæ etiam eſt manifeſtum. Potes namque promittere religionem ſub hac conditione, ſi diuitias emiſeris, ſi beneficium non impetraueris, non quia ad religionem affectus ſis, potiùs enim illam (vt ſuppono) auerſaris; ſed ad vitandum infamiam, & ignominiam, quam ex paupertate times. Ergo in votis conditionalibus ſtare optime poteſt diſplicentia rei promiſſæ. Denique voluntas & affectus abſolutus vitandi quoad fieri poſſit obligationem, etiam in votis conditionalibus repetitur vt in exemplo proximè allato liquet; ſiquidem facto illo voto religionis pro viribus conaberis diuitias conſeruare, & beneficium obtinere, ne religionem tibi exoſam cogaris accipere. Item clariùs elucet in exemplo, quod ipſemet *Suar. d. cap. 23. num.13.* admittit, nempe cum religionem promittis, ſi fornicationem commiſeris, non in pœnam delicti committendi, ſed in medicinam & ſatisfactionem illius, vt ſcilicet religione aſſumpta

abſtineas

abſtineas à tali peccato committendo, & pro commiſſo ſatisfacias. Nam certum eſt facto huiuſmodi voto te voluntatem, & propoſitum firmum habere debere vitandi ſupradictam obligationem religionis: ſiquidem debes habere voluntatem fugiendi fornicationem, qua non incurſa obligatio non contrahitur. Sit ergo certum, eandem eſſe rationem excludendi vota purè conditionalia à reſeruatione ac conditionalia pœnalia. Tertiò probo, *Suarez. Baſilius & ferè omnes Doctores contraria ſententiæ* admittunt, cum dubium eſt; an votum aliquod reſeruatum ſit, non eſſe cenſendum reſeruatum: quia reſeruatio vtpote odioſa rem certam afficit non dubium; & in caſu dubio in benigniorem partem inclinandum eſt. At negari non poteſt eſſe ſatis dubium, cum ſit ſub opinione probabili poſitum an vota purè conditionalia ſint reſeruata etiam poſt impletam conditionem. Ergo affirmandum eſt reſeruata non eſſe, ſed abſque vllo ſcrupulo poſſe à Prælatis inferioribus cauſa intercedente diſpenſari.

16. Neque obſtant rationes pro contrariis ſententiis allatæ. Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpondeo, purificata conditione obligationem reddi puram, abſolutam, & perfectam. Sed quia hæc obligatio ortum habet ex imperfecto & diminuto conſenſu; ea de cauſa non reſeruatur. Alias etiam vota pœnalia reſeruari deberent; cum etiam illorum obligatio purificata conditione pura abſoluta & perfecta ſit. Ad confirmationem concedo, ex contractu conditionali poſita conditione procedere eoſdem effectus morales qui procederent ſi abſolutè fieret, quando illi effectus oriuntur ex obligatione contractus, non ex modo contrahendi. At reſeruatio votorum non tam reſpicit illorum obligationem, quam modum contrahendi illam; & cum hic modus in votis conditionalibus imperfectus ſit, & diminutus, in cauſa eſt, ne ea vota reſeruata ſint. Fundamentum verò ſecundæ ſententiæ ex probatione noſtræ ſatis ſolutum eſt.

17. Aduerte, vota conditionalia reſeruata non eſſe, quæ verè conditionalia ſunt. Nam ſi ex ſe ſint abſoluta, & ſolum apparentèr conditionalia; eo quod emittantur ſub conditione de præterito vel de præſenti, vel ſub conditione de futuro neceſſaria omnes Doctores cenſent eſſe: tametſi cum diſplicentia rei promiſſæ emittantur. Quia conſenſus cui afficitur reſeruatio, eſt integer & perfectus. *Suar. lib. 6. cap. 23. num. 9. & 11. Sanch. lib. 4. ſum. c. 40. num. 87. & ſequentibus. Baſil. Legionenſ. lib. 8. de matrimon. cap. 9. num. 12.*

Pvnctvm XIII.

Quibus competat & in quæ vota poteſtas delegata diſpenſandi?

1. *Tenor delegationis diligentèr examinandus.*
2. *Generalis facultas diſpenſandi in omnibus votis non comprehendit reſeruata.*
3. *Si conceſſio ſit abſoluta reſeruatorum omnia reſeruata comprehenduntur.*
4. *Si conceſſio ſit omnium votorum exceptò caſtitatis, & religionis reliqua reſeruata veniunt.*
5. *Si conceſſio eſſet omnium votorum etiam caſtitatis omnia minora continet.*
6. *Extenditur facultas diſpenſandi generalis ad vota ante & poſt conceſſionem emiſſa, ſed non ad vota in commodum tertij facta.*
7. *Facultas diſpenſandi in votis eſt religionis conceſſa.*
8. *Poſſunt in omnibus votis quæ iure ordinario competunt Epiſcopis.*
9. *Quibus ſit conceſſa poteſtas ad diſpenſandum cum ligatis voto caſtitatis ad petendum debitum.*

1. Delegata poteſtas prouenit ex commiſſione facta ab eo, qui poteſtatem habet ordinariam. Nam hic delegare poteſt. Hi igitur, quibus ordinarius ſuam poteſtatem delegauerit, poteſtate delegata gaudebunt. Tenor autem delegationis diligentèr examinandus eſt, vt ex illo colligatur, ad quæ vota delegata poteſtas extendenda ſit. Sed quid ſæpe verba dubia ſunt, & mens concedentis non ſatis colligitur. Placet frequentiores conceſſiones explicare, vt inde colligere poſſis, quid in aliis ſentire debeas.

2. At in primis examinandum venit; an conceſſa tibi facultate diſpenſandi in omnibus votis, conceſſa cenſeantur reſeruata? *Soto lib. 7. de iuſtitia quæſt. 4. art. 3. in fine corpor. Emanuel Rodrig. in ſumm. 2. p. cap. 97. num. 1. in fine. Sanch. lib. 8. de matrimon. diſp. 9. num. 2.* Negant de voto caſtitatis, & religionis: quia hæc (inquiunt) in generali conceſſione non veniunt, ſed indigent ſpeciali. Secùs verò de voto peregrinationis vltramarinæ, & à fortiori Romanæ, & Compoſtellanæ, cuius reſeruatio quia non eſt tanti momenti, neque ita antiqua, ac reſeruatio voti caſtitatis, & religionis non videntur hac ſpeciali, & expreſſa conceſſione indigere. Cæterum omnino tenendum eſt, ſub illa generalis facultate nullo modo comprehendi vota quæcunque reſeruata. Quod manifeſtè colligitur ex *cap. ſi Epiſcopus de pœnitent. & remiſſion. in 6.* Vbi Pontifex loquens de caſibus reſeruatis negat in generali conceſſione comprehendi, ſed indigere expreſſione ſpeciali, & ſubdit Pontifex rationem; quia in generali conceſſione non veniunt ea, quæ non eſſet quis veriſimilitèr in ſpecie conceſſurus. *regula in generali* 81. *de regulis iuris in 6.* quod non aliter ſit niſi quia ſunt reſeruata. Cum ergo non ſolum vota caſtitatis & religionis ſed dictæ triplicis peregrinationis ſint reſeruata; efficitur in generali conceſſione diſpenſandi vota, hæc reſeruata non comprehendi. Deinde nulla alia de cauſa vota caſtitatis, & religionis indigent ſpeciali conceſſione, niſi quia ſunt reſeruata. Quod verò ſint antiquitus, & pluribus decretis reſeruata, non variat qualitatem reſeruationis. Cum igitur vota trium illarum peregrinationum verè reſeruata ſint, etiam ſpeciali conceſſione indigebunt. Quódque non leuitèr indicatur in *extrauaganti etſi dominici 2. de pœnitent. & remiſſion.* vbi Pontifex omnia illa quinque vota reſeruata æquipatat in neceſſitate ſpecialis licentiæ & expreſſionis. ibi. *niſi ex ſpeciali licentia & certa ſcientia noſtra.* Et ita tenet *Suar. lib. 6. de voto cap. 25. num. 4. Sanchez retractans ſententiam lib. 4. de voto cap. 40. num. 16. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 8. num. 7. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimon. cap. 10. num. 5.*

Verum

3. Verum ſi tibi conceſſa ſit facultas diſpenſandi in votis reſeruatis abſque vlla exceptione, omnia comprehenduntur, quia nulla eſt ſpecialis ratio neque ex vſu neque ex conſuetudine vnum potiùs quam aliud excipiendi. Sic *Baſilius dicto capit.10. num.6. Sanchez cap.40. num.17. Suarez lib.6. cap.26. num. 5.* Si tamen ab hac conceſſione reſeruatorum exciperet Pontifex aliquod ex his quinque votis; non obinde limitatur conceſſio comparatione reliquorum: (quidquid contra ſentiat *Sanch. dicto cap.40. num.20.*) quia exceptio potiùs firmat regulam in caſibus non exceptis, quam illam reſtringat. Fauet *Suar. lib.6. cap.25. num.10. & ipſe Sanch. num.22.*

4. Quod ſi omnia vota conceduntur excepto voto caſtitatis & religionis. Cenſent communis ſententia, ne illa exceptio inutilis ſit, voluiſſe Pontificem in illa generali conceſſione reliqua reſeruata minora comprehendere. Neque obſtat exceptionem non ampliare regulam ad caſus, qui ſub regula non comprehenduntur iuxta *legem 1. ff. de regulis iuris.* Quia hoc procedit quando exceptio ſub regula comprehenditur, ſecùs quando non comprehenditur: tunc enim appoſita ampliat regulam ne exceptio inutilis fiat. Sic *Sanch. d. cap.40. num.19. Suarez cap. 25. num.7. Baſilius Legionenſis lib.8. cap. 10. num.6.* Idem prorsùs videtur dicendum ſi Pontifex concederet poteſtatem generalem diſpenſandi in omnibus votis, & ſolum exciperet votum triplicis peregrinationis; ex vi huius conceſſionis vota caſtitatis, & religionis (eſto maiora ſint) diſpenſari poſſe. Quia alias eſſet inutilis exceptio, vt pote ſub regula non comprehenſa. Sed quia difficile eſt, id concedere, & præter communem ſenſum, vt ex relatis Doctoribus conſtat, potiùs crederem exceptionem illam (ſi fortè aliquando ſub illa conceſſione fieret) appoſitam eſſe ad tollendam omnem dubitationem, quàm vt ex illa maiora vota cenſerentur conceſſa. Si verò exceptio tantum eſſet voti vltramarini, crederem vota peregrinationis Romanæ, & Compoſtellanæ concedi. Quia cum hæc vota ſimilia ſint, imo minora; exceptione maioris ea videtur concedere. Alias vt quid grauioris voti exceptiooem facit? *Sanch. lib.4. cap.40. num.10.*

5. Verum ſi conceſſio eſſet omnium votorum etiam caſtitatis, omnia minora debent cenſeri conceſſa. Quia illa dictio implicatiua *etiam* arguit idem eſſe in caſibus minoribus; vt ſi Pontifex concederet poteſtatem abſoluendi ab omni cenſura etiam propter hæreſim incurſa, omnium cenſurarum abſolutionem concedit. Quia omnes reputantur minores. *Sanch. lib.4. cap.40. num.21. Baſil. Legion. lib.8. cap.10. num.6.* Votum tamen æquale ex vi illius dictionis non cenſetur conceſſum; ac proinde conceſſione facta omnium votorum etiam caſtitatis, non cenſetur votum religionis concedi, neque conceſſo voto religionis intelligitur votum caſtitatis concedi: quia reputantur æqualia. *Suar. lib.6. cap.25. num.8. Sanch. lib.4. cap.40. num.21. Baſil. Legion. lib.8. cap.10. num.6.*

6. Porrò hæc facultas diſpenſandi in votis (& idem eſt de facultate commutandi) generalitèr conceſſa extenditur ad vota ante, & poſt conceſſionem emiſſa. Quia petit latam interpretationem iuxta dicta *tract. 3. de leg. diſp. 4. de priuileg. punct. 11.* & latè probat *Suar. lib.6. de voto cap.13.* Nunquam tamen cenſetur extenſa ad vota in commodum tertij facta, ſi à tertio illo accepta ſint. Quia tunc non ſolum habent voti obligationem, ſed etiam obligationem promiſſionis humanæ acceptatæ; ac proinde obligationem fidelitatis & iuſtitiæ. Secùs verò eſſet ſi ſolum in ratione voti remanerent. *Baſilius lib.8. de matrimonio cap.10. num.7. Suar. lib.6. de voto cap.14. num.13. & latiùs cap 15. per totum.*

7. Quod ſi roges; quibus poteſtas diſpenſandi reipſa delegata ſit? Reſpondeo generalitèr ſolum inueniri delegatam religioſis. Nam *Innocentius VIII.* conceſſit mendicantibus vt poſſint diſpenſare in omnibus votis, in quibus poſſunt Epiſcopi excepto voto peregrinationis vltra duas dietas (hoc eſt vltra viginti leucas) ſecundum *Rebufum de priuileg. ſcolaſt. priuileg. 161. Azebedo lib.1. recopil. tit.7. leg.10. num.2. Sanch. lib.4. ſum. cap.43. num.4* At *Martinus V.* Benedictinis conceſſit omnia vota Epiſcopalia abſque vlla limitatione, qua facultate gaudent omnes religioſi, qui eorum priuilegiis communicant. Conſtátque ex *compendio priuilegiorum Societatis Ieſu verbo diſpenſatio* §.10.

8. Ex qua conceſſione conſtat manifeſtè, poſſe religioſos diſpenſare in omnibus votis (exceptis illis quinque reſeruatis) ſicuti poſſunt Epiſcopi cum hæc tamen differentia, quod Epiſcopi poſſunt etiam in illis quinque reſeruatis diſpenſare, cum vrget neceſſitas maturandi diſpenſationem, neque patet aditus ad Pontificem ſeu vices illius habentem. At religioſi nequaquam in hoc caſu diſpenſare poſſunt, vt ſuperiori puncto notauimus. At poſſunt religioſi diſpenſare cum quibuſcunque fidelibus ex quacunque Diœceſi ad ſe venientibus. Quia cum omnes Pontifici priuilegium concedenti ſubdantur, non eſt cur ad fideles vnius Diœceſis limitetur. Secùs verò Epiſcopi, qui cum iure ordinario procedant, & ex officio; ſolum comparatione fidelium ſuæ Diœceſis eam poteſtatem exercere poſſunt. *Sanch. l.4. c.43. n.15. Baſil. Legion. c.10. n.10.* Deinde ſicut poſſunt Epiſcopi diſpenſationem concedere extra Sacramentum pœnitentiæ, etiam poſſunt religioſi: quia in ſupradicto religioſorum priuilegio nulla ſit quoad hanc partem limitatio. *Baſil. ſupra Sanch. num. 17.* Neque vſus huius poteſtatis limitandus venit ex eo, quod aliud priuilegium magis ſtrictum & limitatum religioſis concedatur; quia vnum alteri non aduerſatur. Quapropter etſi pluribus religioſis conceſſum ſit priuilegium diſpenſandi cum iis, qui ſtrictiorem religionem vouerunt; non obinde priuantur poteſtate vtendi vllo priuilegio laxiori Benedictinis conceſſo, vi cuius diſpenſare in ſupradicto voto poſſunt abſque onere & conditione perſeuerandi. *Sanch. d. cap.43. in fine, Baſilius Legion. lib.8. cap.10. num.10.*

9. Præter ſupradictum priuilegium conceſſum eſt Prouincialibus Mendicantium & religionis ab ordinario approbatis, quibus ipſi communicauerint poteſtas diſpenſandi ad petendum debitum cum iis, qui poſt votum caſtitatis matrimonium contraxerant. Sic enim conceſſit *Pius V. viuæ vocis oraculo* vt teſtantur plures relati à *Sanch. libr. 8. de matrimonio cap.16. num. 3.* Et refertur in compendio priuilegiorum Societatis Ieſu, *verbo diſpenſatio*, § 9. Neque opus eſt matrimonium conſummatum eſſe tum quia priuilegium eam reſtrictionem non apponit. Tum quia periculum incontinentiæ in ſic vouente & matrimonium contrahente ſemper adeſt, cum non teneatur cohabitationem deſerere. *Sanch. cap.45. num.10. Baſilius Legionenſis lib.8. de matrimonio cap.10. num.12. fine.* Ex quo fit virtute

huius

huius priuilegij non poſſe diſpenſari eos, qui poſt matrimonium contractum caſtitatem vouerunt. Quia de ipſis priuilegium non loquitur teſte *Manuel Rodriguez tomo 1. quæſtionum regular. quæſt. 63. art. 1. Sanch. lib. 4. c. 43. num. 12. Baſil. Legion. lib. 8. de matrimonio cap. 10. in fine.* Poſſunt tamen virtute illius priuilegij Benedictinis conceſſi diſpenſari, quando ab Epiſcopo poſſunt iure ordinario. *Sanchez. d. cap. 43. num. 12.*

Pvnctvm XIV.

An qui poteſtatem habent diſpenſandi poſſint vota commutare, vel ècontra.

1. *Quæſtio eſt de poteſtate delegato non ordinaria.*
2. *Ex poteſtate commutandi communis ſententia negat, poteſtatem diſpenſandi inferri, & qualitèr hoc intelligatur.*
3. *Conceſſa poteſtate diſpenſandi, negat Nauarrus concedi poteſtatem commutandi.*
4. *Probabiliùs oppoſitum.*
5. *Satis fit contrario fundamento.*
6. *Extendatur ne poteſtas diſpenſandi in votis ad vota iurata. remiſſiuè*

1. De poteſtate delegata eſt quæſtio. Nam gaudentes poteſtate ordinaria diſpenſandi omnes admittunt, & poteſtate commutandi gaudere. Cum vtraque poteſtas ad bonum Eccleſiæ regimen ſpectet. Et tradit *Sanch. lib. 4. ſumma cap. 49. num. 28. Suar. lib. 6. cap. 12. num. 4.*

2. Et quidem conceſſa poteſtate ad commutandum communis ſententia negat, poteſtatem diſpenſandi concedi vtpote maiorem; neque vllo modo contentam ſub poteſtate ad commutandum. Sic *Sanch. lib. 4. ſumm. cap. 53. num. 1. Suar. lib. 6 de voto cap. 12. num. 4. Auguſtinus Barboſa 2. parte de poteſtate Epiſcopi allegatione 37. num. 4. in fine.* Si tamen eſſet conceſſa poteſtas ad commutandum in minus, cum in ea commutatione quædam partialis diſpenſatio reperiatur, conceſſa in facultate aliqualitèr diſpenſandi poteſtas conceditur. *Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimonio cap. 10. num 1.* Sed hæc non eſt propria diſpenſatio, cum vinculum voti non abſolutè relaxet, ſed in aliam materiam eſto minorem transferat.

3. Difficultas verò eſt; an conceſſa poteſtate diſpenſandi, eo ipſo cenſeatur conceſſa poteſtas commutandi? Negat *Nauarr. in ſum. cap. 13. n. 79. Valent. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 6. punct. 7. verſ. denique. Azor 1. p. lib. 11. cap. 10. quæſt. 4. & cap. 18. quæſt. 7. aliis relatis Sanch. lib. 8. de matrimon. diſp. 2. num. 15. & lib. 4. ſumm. cap. 53. num. 4. & 5.* Mouentur: quia ſunt poteſtates omnino diuerſæ, neque vna ſub alia comprænenditur. Nam poteſtas diſpenſandi eſt poteſtas auferendi integrè obligationem; at contra poteſtas commutandi eſt poteſtas non auferendi obligationem, ſed eam in aliam materiam transferendi. Non igitur vna ſub alia comprehendi poteſt. Deinde poteſtas diſpenſandi requirit legitimam cauſam ſecundum omnium ſententiam; quam tamen non expoſtulat commutandi poteſtas. Ergo vna poteſtas non continetur ſub alia. Præterea ad commutationem magna ſcientia, & prudentia opus eſt, vt æqualitas rei commutatæ cognoſcatur, quod in diſpenſatione non inuenitur. Denique ex negatione poteſtatis ad commutandum non infertur negari poteſtatem ad diſpenſandum. Vt probat *Nauarru §. in leuitico, notabili 27. à n. 1. & ſequentibus.* Quia ſtare optimè poteſt concedi alicui poteſtatem ad diſpenſandum vota, quando cauſa legitima adeſt integræ relaxationis; ſecùs verò quando ea deficit. At eo caſu is poteſtatem habebit diſpenſandi negata poteſtate commutandi. Ergo ex negatione poteſtatis ad commutandum non negatur poteſtas ad diſpenſandum. Ergo èconrra ex affirmatione poteſtatis ad diſpenſandum non affirmatur poteſtas ad commutandum.

4. Cæterum veriùs & probabiliùs eſt, conceſſa poteſtate ad diſpenſandum concedi poteſtatem ad commutandum. Sic *Sotus libro 7. de iuſtitia quæſt. 4. art. 3. Emanuel Sà verbo voti diſpenſatio num. 19. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 16. num. 108. in ſecunda editione Suar. lib. 6. de voto cap. 12. num. 9. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 8. num. 20. Baſil. Legion. lib. 8. de matrimon. cap. 10. num. 3. Auguſtinus Barboſa 2. parte de poteſtate Epiſcopi allegatione 37. num. 15.* Et reipſa conſentit *Sanchez locis ſupra relatis* potentem diſpenſare poſſe ex præſumpta delegantis voluntate miſcere commutationem. Quia hic modus diſpenſandi melior tutior & à Pontifice vſitatus eſt. Ex qua doctrina conuincitur poſſe votum inæquale commutare. Nam multo minùs eſt, commutationem inæquale facere quam in minùs. Ratio verò, quare poteſtas ad diſpenſandum extendatur ad commutandum, ea eſt. Quia commutatio eſt quædam partialis ſeu diminuta diſpenſatio. Siquidem obligationem voti tollit non abſolutè, ſed ſub onere alterius materiæ ſubrogatæ, quod longè minùs eſt & poteſtati abſolutè diſpenſandi ſub ordinatum. Ergo habens poteſtatem diſpenſandi poterit commutata iuxta *regulam iuris 53. cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus.* Præcipuè cum minus ſub eodem ordine continetur. Et explicatur. Ad tollendam integrè voti obligationem difficile eſt, cauſam legitimam inuenire, quæ tamen ſæpe inuenitur, eo ipſo quod vouens loco prioris obligationis aliam acceptet. Poterit ergo diſpenſans obligationem voti tollere ea conditione poſita & non aliter. At in hoc conſiſtit poteſtas comutandi. Ergo.

5. Neque fundamentum oppoſitum vrget, nego has poteſtates eſſe diuerſas; ſed dico vnam ſub alia contineri tanquam partem ſub toto: vtraque enim poteſtas tollit integram obligationem voti; ſed poteſtas diſpenſandi illam tollit nulla alia obligatione ſubrogata; at poteſtas commutandi ſupponit nouam ſubrogati obligationem. Quod quidem accidentarium eſt, neque variat diſpenſandi poteſtatem. Ad confirmationem nego poteſtatem commutandi quatenus tollit obligationem prioris materiæ non expoſtulare cauſam: ipſa enim ſuſceptio nouæ obligationis cauſa eſt. Siquidem abſque illa exerceri non poteſt. Ad ſecundam confirmationem admitto, magna ſcientia & prudentia opus eſſe ad inueſtigandam materiæ ſubrogatæ æqualitatem; nego tamen ſupradicta ſcientia & prudentia non indigere poteſtatem diſpenſandi ad inueſtigandam cauſam legitimam diſpenſationis. Ad vltimum dico, negata poteſtate commutandi negari poteſtatem diſpenſandi maximè ſpectato communi vſu & ſtylo. Et ad probationem reſpondèo, eo ipſo quo abſolutè conceditur poteſtas alicui relaxandi vota integrè,

cenſetur conceſſa relaxandi noua obligatione præſuppoſita, niſi expreſsè contrarium declaretur.

An verò poteſtas diſpenſandi in votis extendatur ad vota iurata, & in fauorem tertij? Supradicto tractatu de Iuramento *diſp. vlt. punct.* 1. *&* 2. diximus. Reſtabat item dicendum qualiter ſuppreſſione veri & expreſſione falſi vitietur diſpenſatio & reſcriptum? Sed de his late egimus *tract.* 3. *de legibus diſp. vltima punct.* 16. Inſuper de forma ſeruanda in diſpenſatione de qua ibi *punct.* 11. & ferè omnia quæ diſputatione de priuilegiis & de diſpenſationibus tradidimus huic inſtituto deſeruire poſſunt.

Pvnctvm XV.

Cuius auctoritate & ex qua cauſa vota commutari poſſint?

1. *Præmittuntur aliqua pro intelligentia quæſtionis.*
2. *Votum propria auctoritate in rem euidenter meliorem potes commutare, niſi aliqua lege prohibitus ſis.*
3. *In rem inferiorem nequis propria auctoritate.*
4. *In æqualem, plures cenſent poſſe, probabiliùs eſt oppoſitum.*
5. *Ampliatur ad rem ſub dubio vel ſub opinione ſuperiorem.*
6. *Ad commutationem voti in rem æqualem neceſſaria eſt auctoritas Prælati.*
7. *Ad commutationem faciendam in rem meliorem nulla cauſa requiritur, bene tamen pro commutatione in æquale vel in minus.*
8. *Quæ cauſa requiratur ad commutationem faciendam in rem æqualem vel minorem.*

1. EX ſuperioris liquet commutationem à pura diſpenſatione differre, quod commutatio tollat vinculum, & obligationem voti non ſimpliciter, & purè, ſicut diſpenſatio; ſed ſub onere noui vinculi & obligationis priori ſubrogatæ. Hæc autem obligatio ſubrogata priori poteſt eſſe grauior, æqualis, vel leuior pro grauiori, leuiori, vel æquali materia ſubrogata.

2. Dicendum ergo eſt; ſi votum commutes in rem euidentèr meliorem propria auctoritate & abſque vlla cauſa præſtare potes, niſi ſpecialitèr aliqua lege vel præcepto prohibearis. Eſt communis ſententia, quam aliis relatis tradunt *Nauarr. cap.* 12. *n.*75. *Couarr. de pactis* 1.*p.*§.3.*num.*4. *Sayro in Claui Regia lib.*6.*cap.*12.*n.*5. *Azor* 1.*p.l.*11.*cap.*18.*q.*1. *Valent.*2.2.*diſp.*6. *quæſt.*6.*punct.*7.*verſ. hac ipſa ratione Emanuel Sà verbo voti irritatio num.*10. *Sanch.l.*4.*c.*49. *num.*4. *Suar.l.*6.*de voto c.*18.*à n.*4. *Layman lib.*4.*ſumm. tract* 4.*cap.*8.*num.*19. Ratio videtur manifeſta; nam ſi res in quam voti obligatio transfertur omnibus conſideratis eſt melior, conſequentèr erit Deo gratior. Nam licet hominibus non ſemper gratiora ſint, quæ ſunt meliora; de Deo cuius velle eſt perfectiſſimum, ſemper gratiora ſunt, quæ meliora fuerint. Ergo reddens rem meliorem abundantiùs obligationi ſatisfacit. Deinde votum impedire non poteſt maius bonum. Ergo neque ſubrogationem perfectioris materiæ. Præterea; quia in omni voto videtur incluſa conditio, niſi perfectiorem materiam elegere; quia id rectæ rationi & voluntati Dei conuenit. Denique ſunt plures textus iuris canonici, ex quibus non leuitèr colligitur ſupradicta reſolutio. Videlicet *cap. peruenit de iureiurando.* ibi. Promiſſum non infringit, quia illud in meliùs commutat, hoc eſt in meliùs & gratiùs creditori. Ad idem eſt *cap. ſcriptura de voto; cap. licet de regularibus cap.*1. *de voto* prout expendit *Suarez & Sanchez locis allegatis.* Neque ſupradictæ commutationi obſtat, quod vota ſint facta in fauorem tertij niſi ſpecialitèr ipſi promiſſio facta ſit & ab eo acceptata: quia ſecluſa hac promiſſione & acceptatione ius tertio acquiſitum non eſt; ac proinde ſolum ſpectari debet quid Deo creditori gratiùs ſit: Et tradit *Suar.d. cap.*18. *num* 11. *Sayro in Claui Regia lib.*6.*cap.*11.*num. vlt. Leſſius lib.*2.*cap.*40.*dub.*16. *num.*104.*in ſecunda editione Sanch.lib.*4.*cap.*41 *num.*8. Hinc fit ſi promiſeris calicem dandum Eccleſiæ determinatæ, te poſſe alteri pauperiori tradere niſi fortè promiſſionem non ſolum Deo, ſed etiam ipſi Eccleſiæ direxeris, & ab ea fuerit acceptata. Vtrumque enim requiritur vt bene dixit *Leſſius ſupra* & explicuit *Baſil. Legion. lib.* 8. *de matrimon. cap.*8. *num.*15.

Dixi niſi aliqua lege vel præcepto prohibearis, ſupradictam facere commutationem. Quod dixi ob vota reſeruata, quæ ſemel facta prohibet Pontifex alterius arbitrio mutari in meliùs non ob impediendum maius bonum, ſed vt prudentèr & maturè eligatur. Sic *Suar. lib.*6. *cap.* 18. *num.*14. *fine. & cap.*21. *num.*17. *Sanch. cap.*52. *num.* 5. *Layman cap.*8. *num.* 19. Sublimita, niſi ea reſeruata commutaueris in ſtatum religioſum. Nam cum omnibus compertum ſit, nihil gratiùs Deo hoc ſtatu offerri poſſe, noluit Pontifex hanc perfectiſſimam commutationem interdicere; imò potiùs illam approbauit in *cap. ſcriptura de voto.* ibi. Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur religionis obſeruantiam commutare. *Leſſius lib.*2.*cap.*40. *dub.*16. *num.*106.2. *editione Sanch. num.*6.

3. Econtra in rem manifeſtè inferiorem nullo modo votum commutari poteſt propria auctoritate; quia eſt contra rationem velle obligare Deum creditorem, vt rem inferiorem loco ſuperioris debitæ acceptet. Et *tradunt omnes.* Ad idem eſt de re ſub dubio vel ſub opinione æquali, cuius obligatione ſatiſfacere non potes debito certo. Siquidem ignoras creditori gratum fore, ab eóque acceptari. Idque manifeſtè conuincitur ex *cap.* 1. *de voto* vbi conſideratio & auctoritas Prælati expoſtulatur ad inueſtigandum; an recompenſatio peregrinatione promiſſa gratior ſit. Et tradit *Suar.d. cap.*18. *num.*8. *& cap.*19 *per totum Sanch. lib.*4.*cap.*49.*num.*8.

4. Difficultas nonnulla eſt cum certo conſtat, rem ſubrogatam omnibus perpenſis æqualem eſſe; an propria auctoritate poſſis in eam votum commutare? Affirmat *Medina lib.* 1. *ſumm. cap.*14. §.7. *Henriquez lib.*5. *de pœnitent. cap.* 20. *num.*5. *& lib.*7. *de indulgent. cap.*30.*num.*5. *Manuel Rodrig.* 2. *tom. ſum. cap.* 110. *num.*4. *concluſ.* 4. *Emanuel Sà. verbo voti irritatio. num.*9. & probabilem reputant *Aragon, Suar. Alcozer, Leſſius relati à Sanch. lib.*4.*cap.*49.*n.*10. Moueri poſſunt: quia poſita æqualitate materiæ ſubrogatæ videtur certum vtramque æquè eſſe Deo gratam; ergo vtaque ſatisfieri debito poteſt. Nam licet inuito creditore vnum pro alio ſolui nequeat; bene tamen ſi ipſi gratum ſit *Inſtitut. quibus modis tollitur obligatio. Statum in principio.*

Arqui

Atqui materia ſubrogata æqualis æquè Deo grata eſt, ac ea quæ fuit determinatè promiſſa. Ergo illius oblatione debito fit ſatis.

Oppoſitum tamen tanquam probabiliùs tenendum eſt cum communi ſententia apud *Suarez dicto lib.6. de voto cap.19.num.3. Leſſium lib.2.cap.40. dub. 16. num. 105. in ſecunda editione. Sayro in Claui Regia lib.6. cap.12. num 8. Sanch. lib.4. cap.49. n.12. Layman lib.4. ſumm. tract.4. cap. 8. num.19.* Ratio eſt; quia eſto materia ſubrogata æquè Deo grata ſit, illique placeat ac ea, quæ promiſſa fuit, ſi vtraque per ſe ſpectetur. At poſita promiſſione & obligatione vnius ſpecialitèr & determinatæ ſoluendæ non eſt æquè Deo gratum illam offerre. Siquidem pro parte materiæ promiſſæ ſtat promiſſionis firmitas, & conſtantia, cuius variatio non videtur honeſtari poſſe, niſi aliquis manifeſtus exceſſus ſit in materia ſubrogata. Et confirmo ſi abſque detrimento fidelitatis offerri poteſt Deo materia æqualis ea, quæ promiſſa fuit; manifeſtè infertur, te non eſſe ex vi voti obligatum magis reddere rem determinatè promiſſam, quàm quamlibet aliam æqualem, conuenienti diſciplinæ rectæque motum inſtructioni contrarium. Ergo. Tandem quia difficillium eſt, & ferè impoſſibile, æqualitatem in materia ſubrogata euidentèr cognoſcere. Ergo ratò vel nunquam talis commutatio fieri poteſt propria auctoritate, Plures enim ſunt materiæ quæ per ſe ſpectatæ æquales apparent; at omnibus perpenſis æquales non ſunt. Vt multis exemplis exornant. *Suarez lib.6. cap.19. numer.11. & 12. Sanchez libr.4. cap.49. num.15. Leſſius lib.2. cap.49. dub.16. num.102. verſ. meliùs in ſecunda editione.*

5. Supradictam doctrinam ampliare debes ad rem ſub dubio, vel ſub opinione ſuperiorem. Quia dum de exceſſu materiæ ſubrogatæ manifeſtè non conſtat, honeſtari non poteſt mutatio rei promiſſæ. Solum enim in promiſſione materia ſuperior excepta fuit, ne votum cenſeatur maius bonum impedire; non autem ea, quæ ſolum ſub dubio eſt ſuperior. Sic *Sanch. lib.4. cap.48. num.8. cum Valent. 1. 2. diſp.6. q.6. punct.7. circa finem verſ. notandum. Sayro in Claui Regia lib.6. cap.12. num.5.* Si verò caſus adeſſet, in quo certus eſſet de æqualitate materiæ ſubrogatæ dubius tamen an ſuperior ſit. Affirmant *Suarez lib.6. cap.18. num.10. Sanchez cap. 49. num. 14.* Propria auctoritate commutationem fieri poſſe; quia vtilitèr negotium domini geris cum lucrum expectas, & iacturam non timeas. Adde illam rem ſubrogatam abſolutè ſuperiorem eſſe; ſiquidem vltra æqualitatem certam ſub dubio ſuperioritatem habet.

6. Hinc fit ad commutandum votum in rem euidentèr æqualem, neceſſarium eſſe auctoritatem Prælati habentis iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. Quia hæc commutatio eſt quædam diminuta diſpenſatio, & debiti remiſſio nomine Dei facta; ac proinde iuriſdictionem expoſtulat, & conſequentèr cauſam ad ſui valorem. Sic *Suarez lib.6.cap.19.num.3.Sanch.lib.4 cap.49.num.22.& c.50. n.17. Layman lib.4.ſumm. tract.4. cap.8. n.19.* Quapropter non à quolibet confeſſario (vt docuit *Vinald. candelab. Sacram. 3.p. cap.14. num.15.& Leſſius lib.2. cap 40. dub.6. num.105.*) Fieri poteſt, ſed ab habente in foro externo iuriſdictionem. Et tradunt *Suar. n.6. Sanch. num.13. Layman num.19.*

7. Ad commutationem faciendam in rem manifeſtè meliorem nulla cauſa ſpecialis requiritur, quia ipſamet ſuſceptio perfectionis obligationis vtpote Deo gratior ſufficit pro cauſa. Et tenent communitèr Doctores *Caietan. quæſtion. 88. artic.12. verſ. in commutatione. Nauarr. cap.12. num.63. Azor 1.p. lib.11. cap.18. q.3. Sà verbo voti irritatio num.10. Leſſius lib.2. cap.40. dub.16. num.110. in 2. editione. Suar. lib.6. cap.18. num.9. Sanch. lib.4. cap.50. n.15. Layman libr.4. ſumma tract.4. cap.8. numer.21.* Pro commutatione autem in æquale, & à fortiori in minus cauſa requiritur. Quia eſt æqualis remiſſio obligationis contractæ, quam fieri abſque cauſa Deo placere non poteſt: potiùs enim illi placet contrarium vtpote conformius fidelitati debitæ. Et tradunt *Caietan. d. art.12. § in commutatione. Couarr. de pactis 1.p.§.3.n.4. Sanch.l.4.c.50.n.17. Suar.l.6.c.19.num.5. Layman cap.8. n.22. & alij apud ipſos.*

8. Cauſa verò ad commutationem faciendam in rem æqualem leuis ſufficit: quia non eſt abſoluta obligationis remiſſio, ſed illius tranſlatio. Communitèr cenſent Doctores ſufficere, ſi commutationem ardenter petas ſperans maiori cum fructu materiam ſubrogatam executurum: quia in honorem Dei cedit, ſi ſe benignum exhibeat debitoribus voluntariis obligationem materiæ promiſſæ remittens contentus alia æquali. Excitantur enim vouentes ad noua vota, & facta cum maiori fructu explent. Sic *Caietan. 2. 2. quæſt. 88. art.12. verſ. in commutatione, & in ſumma verbo votum cap. vlt. Valent. diſp.6. q.6. punct.7. circa finem verſ. ex commutatione. Suar. lib.6. cap.19. n.10. Sanch. alijs relatis libr.4. cap.50. num 22. & 23. Layman libr.4. tract.4. cap.8. num. 23. Leſſius lib.2. cap.40. dub.16. num.110. in ſecunda editione.* Ad commutationem faciendam in rem minorem, cum non ex poteſtate commutandi, ſed ex poteſtate diſpenſandi ortum habere poſſit; ea cauſa requiritur quæ ad diſpenſationem de qua ſupra.

Pvnctvm XVI.

Qualitèr gaudentes poteſtate tantum commutandi vota eam exercere poſſint?

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Ad ſolum æquale extenditur.*
3. *Qualitèr hæc æqualitas ſumenda ſit.*
4. *Quis modus ſit ſeruandus in commutatione.*
5. *Qualitèr vota Iubilæi vel bullæ cruciatæ facultate commutentur. 5. remiſſiuè.*

1. Ratio dubitandi eſt: quia æqualitatem inuenire materia ſubrogata difficillimum eſt. Si igitur potentes vota commutare contenti eſſe non poſſunt minori materia ſubrogata, eorum poteſtas inutilis eſt, cum rato vel nunquam exerceri poſſit. Quapropter plures Doctores cenſent in paulo minùs fieri commutationem poſſe. Sic *Toletus lib.4. ſum. cap.18. num. penult. Emanuel Sà verbo voti irritatio num.10. in editione Complutenſi, & alij relati à Sanchez. libr.4. cap.50. num.2.*

2. Dicendum tamen eſt, ad ſolum æquale hanc poteſtatem extendi. Quia commutatio eſt contractus, in quo vnum pro alio ex voluntate creditoris ſubrogatur. Petit ergo æqualitatem iuxta *Ariſt. 3. ethicorum*, alias non erit commutatio, ſed donatio. Deinde ſi remiſſio obligationis ſub minori materia ſubrogata eſt commutatio, quamuis materia

ſubrogata notabilitèr minor ſit, commutatio erit: quia non apparet vnde limitetur. Ergo priuilegium commutandi ad eam commutationem vtpote ptoptiam extendit poterit, quod falſum eſt, neque ab aduerſariis admittitur, coincideret enim poteſtas commutandi cum poteſtatc diſpenſandi, ptovt communiter exercetut. Ergo poteſtas commutandi ſpectata vocis proptietate, & communi acceptatione ad ſolam æqualem ſubtogationem, non ad minorem extenditut. Et ita docent. *Caiet. 2.2.queſt.88.art.12. verſ.in commutatione,& in ſumma verbo votum cap. vlt. Conarr. de pactis 1. p. §.3.num.4. Sanch.lib.4.cap.50. num.4. Suar. lib.6. cap.19. num.7. & 8. Layman lib. 4. ſum. tract. 4. cap.8. num. 24. & aly plures apud ipſos.*

3. Hæc tamen æqualitas non ita rigidè & ſcrupulosè ſumenda eſt vt certo de illa Prælato conſtare debeat. Vt rectè probat ratio dubitandi: Sufficit enim ſi ptobabilitèr conſtet. Adde non tequiri mathematicam æqualitatem ſed motalem, quæ ſic teputatur quoties exceſſus manifeſtè non apparet; eáque de cauſa Doctores num. 1. relati cenſent, commutationem fieri poſſe in paulò minùs: quia quod parum ab æqualitate diſtat, nihil diſtare videtur, ſed motalitèt æquale eſt. Sic *Azor 1. parte lib.11.cap.18.queſt.6. Sanch.cap.50.num.7.Suar. cap. 19. num. 9. Sayro in Claui Regia lib. 6. cap. 11. num. 19. Layman lib. 4. ſumma tractatu 4. cap. 8. num.14.*

4. Modus autem faciendi commutationem prudentis arbitrio telinquitut ſpectata qualitate tum vouentis, tum operis promiſſæ, tum finis ob cuius conſecutionem votum factum eſt. Quibus conſideratis prudens Prælatus facilè æqualitatem moralem etiam inter tes diuerſas inueniet. Nam eſto Phyſicè diuerſæ ſint, & diſſimiles, æqualitatem quoad diuinum cultum, meritum & ſatisfactionem habere poſſunt. *Suar. lib 6. cap.19. num.21. Sanch.lib.4.cap.56.num.6. Leſſius lib.2.cap.40.dub.16. num. 109. in ſecunda editione. Sayro in Claui Regia lib.6. cap.12. num.5. & 6. Layman lib.4. ſum. tract. 4. cap.8. num.25.* Ex quo ſit, votum perſonale in teale commutati poſſe, & econtra: vt manifeſtè conuincitur ex *cap.1. de voto*, tametſi quoad fieri poſſit conueniens ſit, vota perſonalia in perſonalia, & tealia in realia commutare. Quia ſic fini vouentis, qui in votis ptæcipuè ſpectandus eſt magis congruit. *Sanch. d. cap.56. num.24.Suar. cap. 9. num.16.Layman cap.8.num 24.Leſſius ſupra*: Eadémque ratione opus non eſt, vt votum perpetuum in aliud perpetuum commutetut; quia temporali obſequio nobiliori perpetuum compenſari poteſt. *Suarez tom.21. Sanchez num.27.* Aliqui tamen dicunt in voto peregrinationis commutando non eſſe computandas expenſas, quas ſecundum ſui ſtatus decentiam, nec quas ſtando, & redeundo vouens facturus eſſet, quia omnes illæ non videntur ſub votum cadere. Siquidem voto ſatisfacit ſimplicitèr eundo abſque vllo comitatu, vlláve aſſiſtentia in loco peregrinationis, vllóve teditu. At omnino tenendum eſt computandas eſſe. Nam eſto non fuerint in tigore promiſſæ, moralitèr tamen & tanquam quid acceſſotium promiſſæ ſunt. Quia promiſſa eſt peregrinatio, qualis à perſonis eiuſdem qualitatis communitèr fit. Et colligitut manifeſtè ex *cap. magna de voto.* ibi. Expenſas quas fueras eundo, morando, & redeundo facturus. Secùs verò eſſet ſi expreſsè voueres ire mendicando. Quia tunc non expenſæ, quæ nullæ ſunt, ſed labor computandus eſt. Semper tamen deducendæ ſunt expenſæ, quæ domi eſſent faciendæ. Quia hæ ſub votum nec acceſſoriè cadunt *Suar. lib.6. cap.19.n.20. & 21. Layman num.24. Sanch. alys relatis lib.4 cap.56. à num.14. & ſequent.* Quem omnino vide, quia ſatis prudentèr & doctè (vt ſolet) praxim commutationis toto illo *cap. 56.* expendet.

Qualitèr autem vota per facultatem in iubilæis, aut bulla cruciata conceſſam commutentur. *3.p. explicando bullam cruciatam declarauimus*; interim videri poteſt *Sanch. lib.4. ſumm. cap.53. à num.6. & cap.54. per totum.*

PVNCTVM XVII.

An commutatio facta in æqualem vel minorem materiam valida ſit, extinguatque prioris voti obligationem?

1. *Quid reſpondeat Sanch. quæſtione.*
2. *Quid ſentiendum ſit declaratur. Et in primis commutationem in rem æqualem vel minorem propria authoritate nullam eſſe.*
3. *Commutatio facta in minorem materiam auctoritate Prælati nulla eſt, & ſatisfit rationibus adductis à Sanchez.*
4. *Neque eſt valida commutatio Prælati in rem æqualem manifeſtè abſque vlla cauſa.*
5. *Quæ commutatio voti obligationem extinguat.*
6. *Peccat ſpectata noſtra ſententia qui commutatione in æquale ſe prætendit à voto liberare.*
7. *Facta commutatione nulla vouens obligatur ad votum.*

1. QVadruplici concluſione reſpondet *Sanchez lib 4. cap. 51. quæſtion.* In prima (inquit) quando commutatio voti fit auctoritatc Prælati in tem æqualem, & ſola commutandi cauſa deficit, valet vtique commutatio, neque eſt aliquid ſupplendum. Adducítque pro ſe *Suar.lib.6.cap.20.num.7.* Sed Suat. non abſolutè ſed cum limitatione conſentit, nempe quando Prælatus bona fide proceſſit, & addit eo caſu motalitèr non deeſſe cauſam. Probat Sanch. hanc concluſionem; quia adfuit poteſtas, & voluntas in ſuperiore ad commutandum, & ſolum in vſu talis poteſtatis fuit defectus. Ergo tenet commutatio. In 2. concluſione ait. Quando commutatio fit in minùs auctoritate Prælati, etiamſi nulla ad commutandum cauſa ſubſit, ne dum adminuendum; valet vtique commutatio; cum ſola obligatione ſupplendi id quod defuit ad æqualitatem materiæ ſubrogatæ cum promiſſa. Probat primò; quia contractus permutationis, ſicut & venditionis non annulatur ex inæqualitate rerum, quæ permutantur, ſed eſt obligatio ſupplendi defectum. Iuxta *legem 2. Cod. de reſcindenda venditione.* Ergo etiam contractus permutationis voti, qui fit cum Prælato nomine Dei in æqualitate non vitiabitut. Siquidem mitiùs cum Deo quam cum hominibus agitur. *lege celſus, ff. de receptis arbitris.* Secundò probat ex *lege diligentèr 5. ff. mandati.* Vbi poſtquam obſeruatio mandati commendatur, ſubiungitur venditionem virtute illius

factam

factam valere, quando exceſſus mandati fuit in ſolo modo; eo quòd minori vendideris pretio, quàm iuſſus fuiſti tibi. Si mandauero tibi vt fundum meum centum venderis, túque eum nonaginta vendideris, & petam fundum, non ſtabit mihi exceptio; niſi & reliquum mihi quod deeſt mandato meo præſtes, & indemnem me per omnia ſerues. Ex cuius textus deciſione manifeſte conſtat, venditionem valere; ſiquidem dominus ius non habet recuperandi fundum, ſi defectus prætij, ei ſuppleatur. Ergo commutatio voti in minùs facta à Prælato commiſſionem habente commutandi in æquale, valida erit cum obligatione ſupplendi defectum, vel diſſoluendi commutationem. Quia ſolum fuit exceſſus in modo non in ſubſtantia commutationis. Hæc enim ex voluntate Dei proceſſit; tametſi modus illi contrarius fuerit. Tertiò probat ſpecialitèr contra *Suar.* Si eſſ (inquit) iuſta commutandi cauſa valeret vtique commutatio facta in minùs parcialitèr cum obligatione ſupplendi æqualitatis defectum vt Suarez fatetur. Ergo etiam ſi cauſa deficiat, valebit commutatio; quia defectus cauſæ non vitiat commutationem, ſed modum. Confirmat. Quia idem eſt ius de toto quoad totum, & de parte quoad partem *leg. quæ de tota, ff. de rei vendicat.* Sed valet commutatio quoad votum quando ſeruatur æqualitas, etſi deſit iuſta cauſa commutandi, ergo valebit quoad partem in qua eſt æqualitas cum materia, etſi ad ſit defectus cauſæ. In tertia concluſione (inquit Sanchez) idem eſſe dicendum, quando non ipſe Prælatus, ſed eius delegatus commutat: quia militant eædem rationes. Additque ad ſupplendum defectum æqualitatis non eſſe neceſse Prælatum adire, ſed ipſum vouentem poſſe. Quia nomine Prælati & ex illius tacito conſenſu facit: ſiquidem præſtat quod ipſemet Prælatus facere debebat. In quarta concluſione (inquit) commutationem voti factam propria auctoritate, vel alterius carentis iuriſdictione in æquale, vel in minus non eſſe omnino irritam, ſed teneri vouentem, vel priùs votum implere, vel ſupplere, quod commutationi defuit vt eſſet in bonum euidentèr meliùs. Ducitur Sanchez hoc argumento. Si rem venditioni quinquaginta aureorum expoſitam ſurriperes, aut pro ea quadraginta tantum domino dares credens dare quinquaginta ſatisfaceres in priori caſu tradendo quinquaginta & in poſteriori tradendo decem; quin tenearis rem domino redere, quia poſito quod ipſe voluntatem habuit abſolutam vendendi, ſolum defectus fuit in modo. Cum ergo Deus vota omnia commutationi habeat expoſita, velítque ea iuſta cauſa intercedente in æquale, vel in melius commutari: Faciens commutationem in minus ſolum in modo non in ſubſtantia deficit. Confirmat primò; quia eſto Prælatus excedat limites ſuæ poteſtatis commutanda in minus, valet eius commutatio. Vt in 2. concluſ. probatum eſt. Ergo etiam valebit commutatio facta propria auctoritate, etſi excedat commutans ſuæ poteſtetis limites. Confirmat ſecundò: quia illud opus minus in commutatione ſuſceptum non præſtatur gratioſè à vouente ſed in voti commutationem; ac proinde in partialem voti prioris ſolutionem. Hinc infert Sanchez ſic commutantem non peccare votum tranſgrediendo ſi habet animum ſupplendi defectum, qui in commutatione interuenit: ſicuti non peccat qui rem venditioni expoſitam furans ea vtitur animo tradendi ſtatim pretium domino.

2. Cæterum hæc doctrina his concluſionibus tradita nullatenùs mihi probari potuit. Et vt à clarioribus incipiamus, dicendum eſt, commutationem propria auctoritate factam in rem minorem vel æqualem iuxta noſtram ſententiam irritam eſſe & nullam. Sic expreſsè *Suarez lib. 6. cap. 20. num. 7.* Et ſupponunt omnes qui id de Prælato affirmant quos ſtatim referemus. Ratio videtur manifeſta. Quia nullus propria auctoritate ſe eximere poteſt ab obligatione voti niſi maiorem compenſationem ſubrogando; quippe quæ hæc ſola excepta fuit in priori voti obligatione. Ergo obligatio voti ceſſare non poteſt ſubrogatione minoris compenſationis. Item commutatio in rem minorem, vel æqualem, ſicut & diſpenſatio actus eſt iuriſdictionis vt in ſuperioribus probatum eſt. At nullus (qui Prælatus non ſit) iuriſdictionem habet ad commutandum vota in rem minorem; imo neque in æqualem vt ſupra diximus. Ergo commutatio ſic facta nulla eſt. Quia ceſſante iuriſdictione corruit actus, qui in illa fundatur.

Neque fundamentum Sanchez relatum in 4. concluſione aliquomodo vrget, nam eſto verum ſit furantem rem venditioni expoſitam obligatum non eſſe rem furatam tradere, ſed tradendo pretium ſatisfacere, dummodo dominus in eadem voluntate perſeueret. Attamen dum pretium non tradit nulla eſt venditio nec rei ſublatæ poſſeſſio. Sic nulla erit commutatio voti dum vouens rem ſuperiorem loco promiſſæ non ſubrogat; quia aliam Deus non acceptat. Neque eſt verum ſic nullitèr commutantem non peccare tranſgrediendo votum, ſi vrget executionis tempus; tametſi animum habeat ſupplendi commutationis defectum. Quia cum commutatio in minus nulla fuerit, votum eodem modo obligat, ac ſi facta non eſſe, à quo obligatione non liberat animus ſupplendi commutationis defectum. Alias quilibet poſſet votum ſuum tranſgredi animo commutandi in melius, quod eſt abſurdum. Neque exemplum de re furata venditioni expoſita eſt ad rem. Nam eſto in vſu talis rei animo tradendi ſtatim pretium non eſſet culpa grauis, id prouenit; quia eo vſu non cenſetur fieri domino graue nocumentum. Atſi tempus executionis voti vrgeat; cum eo tempore fidelitas, & religio te aſtringat ad votum exequendum, infidelis es, & voti tranſgreſſor, ſi omittas: à qua infidelitate, & voti tranſgreſſione non excuſaris ob animum ſubeundi ſtatim ſuperiorem obligationem.

Secundò dicendum eſt commutationem factam auctoritate Prælati in minorem materiam ea, quæ promiſſa fuit nullam eſſe, neque vouentem liberari ab onere & obligatione voti, quantumuis exequatur materiam ſubrogatam. Sic docuit expreſsè *Suar. lib. 6. cap. 19. num. 14. & cap. 20. num. 6.* & tradunt *Innocent. cap. 1. num. vnico de voto, Nauarr. lib. 3. conſiliorum tit. de voto conſilio 5. in priori edit. n. 1. & conſ. 19. in 2. Azor tom. 1. lib. 11. cap. 18. quæſt. 12. Palacios 4. d. 38. diſp. 3. circa finem fol. 876. Ludouicus Lopez 1. p. inſtructorij conſcient. c. 50. verſ. etiam ſecundum. Alcozer ſum. cap. 16. concluſ. 2.* Neque in contrarium pro ſententia Sanch. video eſſe aliquem patronum. Ratio eſt: quia à voti obligatione neminem Prælatus liberare poteſt niſi quatenùs Dei vices fungitur. At videntes commutandi facultate tantum, ſolum habent vices Dei ad liberandum vouentem à voti obligatione ſubrogata materia æquali. Quia ea poteſtas (vt ipſemet *Sanch. cap 50. num. 4.* fatetur) ad ſolam hanc commutationem ex-

tenditur. Ergo dum materia æqualis non ſubrogatur, vouens liber non eſt ab obligatione. Deinde commutatio valida eſſe non poteſt, niſi Deus illam acceptet. Sed commutationem in rem inferiorem Deus non acceptat vtpote nomini ipſius non factam. Ergo vi illius liberari non poteſt vouens à voti obligatione. Præterea liberari vouentem à voti obligatione ſubrogatione materiæ inferioris eſt actus poteſtatis diſpenſatiuæ, & in ſuperioribus dictum eſt. Ergo non eſt actus poteſtatis commutatiuæ tantum. Ergo hac ſola gaudentes illum præſtare non poſſunt.

Neque obſtant rationes contrariæ adductæ à Sanch. pro ſua ſecunda concluſione. Non prima. Nam eſto inæqualitas valori permutationum & venditionum non obſtet; non inde infertur in permutatione votorum idem eſſe dicendum. Quia reſpublica ob vitandas lites contrahentes iudicauit reſeruato iure indemnitatis. At nullibi conſtat Deum in permutatione inæquali votorum conſentire, neque ratio vitandi lites locum habet comparatione Dei. Ergo. Adde permutationem onoroſam non vitiari ex inæqualitate; ſecùs verò gratuitam, hoc eſt, quæ gratuitæ donationi ſuccedit; hanc enim etſi Superiorem non cenſentur homines donatarij admittere; bene tamen Deus; in quo vides, quanto mitiùs cum Deo quam cum hominibus agitur. Eodem modo reſpondendum eſt ad ſecund. fatemur in quam venditionem factam à procuratore excedente mandatum in quantitate pretij valere. Quia præſumitur Dominus poteſtatem procuratori tradidiſſe pro natura venditionis, quæ iure ſic diſponente valida eſt; tametſi inæqualitatem habeat. At cum nullo iure diſpoſitum ſit commutationem voti in rem minorem validam eſſe, imò contrarium ipſa commutationis natura ſuadeat; dicendum eſt ſic factam nullam eſſe. Poſtrema ratio ſolum procedit aduerſus Suarez caſu, quo admitteret commutationem abſque cauſa valere; ſed ipſe id non admittit, vt in principio huius quæſtionis notauimus. Præterquam quod eſt longè diuerſum, eſſe commutationem inæqualem vel eſſe ſine cauſa. Nam quando inæqualis eſt, iniuſta eſt: quando abſque cauſa, iuſta; tametſi iniuſtè facta.

4 Sed nihilominùs tertio dicendum eſt nullam eſſe commutationem in rem æqualem, quam Prælatus ſcientèr faceret abſque vlla cauſa, (tametſi hoc tarò contingere poſſit) Sic docet *Suar. dicto cap. 20. num. 7. & cap. 17. num. 5.* Ratio eſt eadem ac præcedentium concluſionum; quia procedit à non habente poteſtatem; nemini enim data eſt poteſtas vota remittendi ſiue per commutationem, ſiue per diſpenſationem abſque cauſa; quia eſſet irrationabilis conceſſio. Ergo ſicut diſpenſatio ſcientèr abſque cauſa facta irrita eſt, & nulla, ita commutatio. Si tamen Prælatus bona fide procederet credens adeſſe cauſam; valida erit commutatio, vt docuit *Suar. ſupra.* Quia ipſa bona fides Prælati pro cauſa eſt; ne cenſeatur Deus rigoroſus exactor.

5. Ex his deducitur primò, eam ſolam commutationem extinguere voti obligationem, quæ fit in meliùs, ſi propria auctoritate fiat; ſi verò auctoritate Prælati; quæ fit in æquali cauſa intercedente.

6. Secundò deducitur, peccare mortalitèr vouentem iuxta noſtram ſententiam, qui media commutatione à ſe facta in rem æqualem intendit à voti obligatione ſe liberare, & ſimilitèr Prælatum, qui commutatione in minùs prætendit eam libertatem vouenti concedere. Quia vſurpant auctoritatem ſibi non conceſſam, faciúntque actum nullum. Et tradit *Sanch. lib 4. cap. 50. num. 8.* tametſi contrarium doceat *lib. 4. cap. 51. num. 15. & 16.* & immerito adducit pro ſe *Suar. lib. 6. cap. 19. num. 14.* Nam licet ſolum expreſſerit eſſe culpam grauem, ſatis ex antecedentibus & conſequentibus indicauit grauitatem illam mortale peccatum attingere.

7. Tertiò deducitur facta illa commutatione nulla vouentem obligatum eſſe ad votum, ac ſi nulla commutatio facta eſſet. Quia quod nullum eſt, nullum producit effectum *regula, non præſtat de regulis iuris in 6.* Sic expreſsè *Nauarr. lib. 3. conſ. 5. de voto in 1. ed. & conſ. 19. in 2. & Azor 1. p. lib. 11. c. 18. quæſt. 12.*

Pvnctvm XVIII.

An commutatione legitima extinguatur prioris materiæ obligatio ita vt ad eam reditus non ſit?

1. *Extinguitur prioris materiæ obligatio.*
2. *Facta materia ſubrogata inutili vel impoſſibili non reuiuiſcit prioris obligatio.*
3. *Limitant aliqui hanc doctrinam vt procedat in commutatione facta ab homine non à iure. Sed non admittitur.*
4. *Aliam limitationem adducit Leſſius ſed non approbatur.*
5. *An redeunte obligatione prioris materiæ commutatæ pereat ſubrogata? Negat Sanchez in commutatione voti caſtitatis, & religionis, ſecùs in alijs.*
6. *Secura ſententia ſed non ſatis fundata.*
7. *Qualitèr vouenti liceat reditus ad priorem materiam promiſſam.*
8. *Si commutatio in minorem materiam facta eſt, licet reditus ad priorem. Itémque ſi facta eſt in æqualem.*
9. *Si in meliùs fuerit commutatio facta, ſatis probabile eſt, non dari reditum.*
10. *Contrarium ob communem ſententiam defenditur.*
11. *Si redeas ad materiam commutatam omiſſa ſubrogata poteris omiſſa commutata ad ſubrogatam redire, excepto vno caſu.*

1. Commutationem ritè facta extingui prioris materiæ obligationem ferè omnes Doctores ſentiunt apud *Sanch. lib. 4. cap. 55. num. 2.* Quia commutatio eſt tranſlatio obligationis in nouam materiam; ac proinde eſt antiquæ extinctio, & nouæ ſuſceptio, cui extinctioni non obſtat, quòd poſſit vouens (ſi placuerit) omiſſa materia ſubrogata ſuſcipere priorem; quia id ex benigno & interpretatiuo conſenſu Dei creditoris fit.

2. Quadruplex tamen eſt difficultas prima; an facta materia ſubrogata inutili vel impoſſibili reuiuiſcat prioris obligatio? Ratio difficultatis eſt; quia in cultum Dei & in vtilitatem vouentis cedit,

dit, ſi commutatio ea conditione fiat, vt ſi vouens materiam ſubrogatam non exequatur, prioris materiæ obligatione aſtrictus ſit. Ergo facta materia ſubrogata impoſſibili vel ob impotentiam, vel malitiam vouentis prioris obligatio reuiuiſcit, quæ erat ſuſpenſa, & ſolum ſub conditione extincta. Deinde vouens redire poteſt pro libito ad priorem materiam. Ergo ſignum eſt obligationem ad priorem materiam non eſſe penitùs extinctam ſed mutatam, itavt quæ erat determinata facta ſit indeterminata & ſub diſiunctione.

Nihilominùs dicendum eſt, facta commutatione nullam eſſe obligationem exequendi priorem materiam; tametſi ſubrogata inutilis vel impoſſibilis fiat; & ſiue commutatio facta fuerit in meliùs, ſiue inæquale, ſiue in minùs. Sic docent *Sayr. in Claui Regia lib.6. cap.12. num.24. Graffis 1.p. deciſion. lib.2. cap.30. num.3. Suar. tom.2. de Relig. libr.6. de voto cap.20. à num.9. Sanch. lib.8. de matrimonio diſp.9. num.21. & lib.4. ſumma cap.55. num.15. Layman lib.4. ſum. tract.4. cap.8. num.28.* Ratio ea eſt. Quia commutatio ſecundum omnes Doctores extinguit abſolutè prioris materiæ obligationem nouæ materiæ obligatione ſuſcepta. At obligatio ſemel extincta non reuiuiſcit, vt pluribus exornat *Gloſſ. in lege qui re §. A. cam ff. de ſolutionibus.* Quod præcipuè locum habet in obligationibus voti & iuramenti; quia propria voluntate ſuſcipiuntur, in quibus nequit extincta obligatio reuiuiſcere, quin voluntariè votum & Iuramentum renouetur. Affirmare autem commutationem fieri ſub illa conditione; ac proinde non extinguere obligationem prioris materiæ, ſed ſuſpendere, eſt contra communem ſenſum, & præter rationem. Nam cum commutatio ſit fauor vouenti factus, grauari ea non debet, ſed leuari. At ſi obligatus eſſet exequi priorem materiam ſubrogata inutili vel impoſſibili facta, non leuaretur commutatione, ſed potiùs grauaretur: quippe qui ex commutatione duplicem obligationem ſubiret, primam abſolutè exequendi materiam ſubrogatam, ſecundam, exequendi priorem in caſu impoſſibilitatis ſubrogatæ; quod grauamen præponderat fauori commutationis factæ non ſolum in qua materia ſubrogata melior, ſed æqualis eſt, vt de ſe conſtat, ſed etiamſi ſit paulò minor. Quod verò vouens omiſſa materia ſubrogata priorem exequi poſſit: non inde fit ad illam ſub diſiunctione obligari: ſicuti non obligatur exequi materiam meliorem, vel æqualem, & quàm determinatè promiſit; tametſi id facere poſſit. Quia poteſtas redeundi ad materiam priorem eſt fauor commutationis ex benigno & interpretatiuo conſenſu Dei creditoris proueniens; obligatio verò determinatè exequendi materiam ſubrogatam eſt rigor illius.

3. Limitat hanc doctrinam *Viuald. candelab. Sacrament. 3.p. cap.14. num 28. Graffis 1. p. deciſion. lib.2. cap. 30. num. 3.* Vt procedat in commutatione facta ab homine, ſecùs ſi fiat à iure per religionis profeſſionem. Quia hæc videtur facta ſub ea conditione ſi in religione perſeuerauerìs; quare ſi ab ea fueris expulſus, vel in ea diſpenſatus, teneris prioris materiæ obligationem exequi. Sed reiicienda eſt hæc limitatio vtpote ſine vllo fundamento. Nobilior namque eſt hæc commutatio omnibus aliis, quæ ab hominibus fieri poſſunt; ac proinde efficacior debet eſſe ad extinguendam priorum votorum obligationem. Sic docent expreſsè *Sanch. dicta diſp.9. num.21. & cap.55. ſumma num.16. Suar. lib.9. de voto cap.20. num.11. Layman lib. 4. ſumm. tract.4. cap.8. num. 29.* Neque ab hac efficaci excludendum eſt votum religionis aſſumendæ ſiue in genere ſiue in ſpecie, nec votum perſeuerandi, quia omnia hæc vota abundè compenſantur dedicatione perpetua, qua quis ſe ſuáque omnia Deo per profeſſionem religioſam conſecrat. Et tradit aliis relatis *Sanch. lib.4. ſum. cap.55. num.48. Leſſius lib.2. cap.41. dub.15. n.111. in 2. edit. Layman ſupra.*

Solum votum ſub conditione factum ingrediendi aliam religionem caſu, quo de ea quam ingrederis, eiectus ſis, vel in ſuis votis diſpenſatus, negant *Leſſius ſupra. Sanch. num.19.* profeſſione commutari. Quia nulla ratio adeſt huius commutationis cum executio huius voti non concurrat cum profeſſione, ſed potiùs ſub conditione ceſſationis illius aſſumatur. At veriùs credo neque hoc votum excipi debere. Nam eſto executio illius non concurrat cum executione profeſſionis; non inde fit, quod virtute illius quodlibet votum non commutetur: quia non commutatur ob hanc impoſſibilitatem, ſed ob illius actus excellentiſſimam perfectionem. Alias nec propria voluntate poſſet commutari, quod Sanch. negat. Deinde non ſolum votum ingrediendi religionem, ſed ieiunandi, recitandi, aliudve opus pium faciendi caſu, quo à religione fueris expulſus non erit commutatum, quod à Doctoribus non admittitur; cum nulla ſit ſpecialitèr ratio pro voto religionis, quæ in aliis votis non procedat. Adde vota perpetua, & diuiſibilia non extinguentur ea parte, qua ceſſante profeſſione exequi potes. Denique ſolus Sanchez & Leſſius huius exceptionis meminerunt; cum tamen ſi vera eſſet, reliqui omnes Doctores illam non omitterent.

5. Secunda difficultas è contra eſt: an redeunte obligatione prioris materiæ commutatæ, eo quòd non integrè ſed in parte facta ſit, extinguatur obligatio materiæ ſubrogatæ? v.g. diſpenſatus es vt non obſtante voto religionis, vel caſtitatis matrimonium contrahas ſub onere commutationis in confeſſionem menſtruam, aliáque pia opera quotidiè præſtanda; contingit te viuente & potente votum implere mori coniugem, & matrimonium diſſolui, quo caſu obligatio voti redit: quia ſolum ad effectum contrahendi matrimonium diſpenſatus fuiſti. An inquam tenearis commutationem illam exequi? Reſpondet *Sanch. lib.4. ſumm. cap.55. num.21.* in ſupradicto caſu te teneri, ſecùs ſi in aliis commutationibus temporaneis. Mouetur ex tenore litterarum, quibus conceditur à Pontifice Confeſſario facultas ad hæc vota diſpenſanda, quæ indicare videntur perpetuitatem. Inquit enim Pontifex diſpenſando commutes in frequentiam Sacramentalis confeſſionis ſingulis ſcilicet menſibus ſemel vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera per te iniungenda, inter quæ ſint aliqua pietatis opera, quæ quotidiè facere teneatur ad eum finem, vt ea adimplena meminiſſe ſemper poſſit obligationis, qua huiuſmodi voto aſtringebatur. Ponderat *Sanchez* verbum *ſingulis menſibus.* inſuper. In alia pietatis opera, quæ *quotidie* facere teneatur. Item vt meminiſſe *ſemper* poſſit obligationis. Quæ omnia (inquit Sanchez) quandam perpetuitatem important. Prætetea quia ſi vellet Pontifex ſubrogationem materiæ non fore perpetuam, ſed extingui reuiuiſcente voto, id exprimeret; ſicuti expreſſit voti

diſpenſationem extingui matrimonio diſſoluto Subditque Sanchez rationem; quia cum votum illud ſit ita excellens, & perfectum & ad ſtatum perfectiſſimum aſſumendum, poſsítque contingere ex vi illius diſpenſationis, nunquam vouentem ad illius executionem obligari, præſtat ea opera, in quæ commutatur, eſſe perpetua, vt ſic relaxatio illa temporalis, & dimidiata voti aliquomodo compenſetur.

6. Sententia hæc Sanchez vtilis & ſecura eſt, & omnino conſulenda. At qua parte excipit à communi regula commutationem factam de voto caſtitatis, & religionis, contrarium mihi probabiliùs apparet. Tum quia benigniùs; tum quia nullum eſt firmum fundamentum huius exceptionis. Cum enim regula generalis ſit, & ab ipſomet Sanchez admiſſa, voto principali redeunte perire ſubrogatum; opus erat claré & manifeſté hanc voti caſtitatis, & religionis commutationem excipi, quod tamen non videtur fieri in præſenti. Nam verba illa *ſingulis menſibus, quotidie, & ſemper* id non exprimunt; optime enim explicantur de tempore quo non redit votum; illo namque tempore iuſtum eſt, vt ſingulis menſibus confiteatur, & aliqua pietatis opera quotidie exerceat, vt ſic ſemper (hoc eſt) continuo meminiſſe poſſit obligationis, qua aſtringebatur. Imo ex his vltimis verbis non leue fundamentum colligitur ad noſtram ſententiam aſtruendam. Si enim menſtrua confeſſio, & piorum operum quotidiana exercitatio ad eum finem imponitur, vt vouens meminiſſe poſſit obligationis, qua voto diſpenſato aſtringebatur, ſi diſpenſatio perit, & votum redit, ceſſat finis huius nouæ impoſitionis & obligationis; cum iam ipſummet votum ſufficientèr ſui memoriam excitet; neque verum ſit menſtruam confeſſionem, & piorum operum exercitationem excitare eo caſu memoriam voti, quo diſpenſatus aſtringebatur, ſed quo de facto aſtringitur. Et hinc ſoluitur ſecundum fundamentum; ſatis enim Pontifex expreſſit commutationem non ampliùs duraturam quam diſpenſatio duraret. Nam cum contrarium non expreſſerit, cenſendus eſt naturam commutationis, & ſubrogationis noluiſſe immutare. Expreſſit autem diſpenſationem voti non perpetuam quia id præter naturam eſt diſpenſationis, & quia non erat diſpenſatio integra voti, ſed ſolum ad quendam effectum. Tertium fundamentum ad ſummum probat, ad ſeruandum æqualitatem commutationis oportere opera illa durare in perpetuum. At cum hæc vota non abſoluté commutentur ſed diſpenſentur, & pro illorum diſpenſatione cauſæ examinentur; efficitur ſane ſupradicta temporali commutatione adiuncta ſufficientèr illorum diſpenſationem honeſtari. Denique noſtram ſententiam; hæc conſideratione confirmo Si votum in rem minorem commutetur omnes Doctores ſentiunt (vt ſtatim dicemus) licitum eſſe vouenti omiſſa materia ſubrogata redire ad priorem promiſſam; quia in fauorem vouentis hæc ſubrogatio facta eſt. Sed cum votum caſtitatis, & religionis, illiúſque obligatio nunquam nubendi diſpenſatur, & commutatur in confeſſionem menſtruam, & piorum operum quotidianam exercitationem, commutatur ſecundum communem ſenſum in rem minorem. Ergo ſi poſſet vouens ad priorem obligationem redire, poſſet commutationem illam committere. At diſſoluto matrimonio redit iure ipſo prior obligatio. Ergo ceſſat minoris materiæ ſubrogatæ commutatio.

7. Tertia difficultas eſt, qualiter vouenti liceat ad priorem materiam promiſſam reditus omiſſa ſubrogata? Pro cuius deciſione ſuppono, commutationem fieri poſſe in rem inferiorem, æqualem, vel ſuperiorem materia promiſſa.

8. Igitur ſi commutatio facta eſt in rem minorem, omnes Doctores ſentiunt (vt nuper dixi) licitum eſſe vouenti ea omiſſa ad priorem materiam promiſſam redire vtpote excellentiorem, & nobiliorem, Deóque gratiorem. Si verò facta ſit in rem æqualem, non omnes conueniunt licitum eſſe vouenti omiſſa illa materia ad priorem redire. Quia ſecundum noſtram ſententiam nemini licet propria auctoritate votum in rem æqualem commutare. At ſi facta commutatione & acceptata liceret vouenti ad priorem materiam redire, iam vouens poſſet votum in æqualem rem commutare. Ergo. Nihilominùs longè probabilius eſt, licere vouenti omiſſa materia ſubrogata ad priorem propriam & natiuam redire. Quia poſita æqualitate materiæ ſubrogatæ cum primò promiſſa gratiùs Deo eſſe videtur, priorem exequi quam ſecundam; cum ſecunda ſolum ex benignitate concedatur, & in gratiam vouentis, ſi velit illam exequi: non quia in Dei honorem, & cultum, & maiorem vouentis vtilitatem ſpecialitèr cedat. Et ita tenet expreſsè *Azor 1. p. lib. 11. cap. 18 quæſt 1. Suar. lib. 6. cap. 10. num. 4. Sanch. lib. 4. cap. 55. num. 26. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 16. in fine. Sayro lib. 6. in Clau. Regia, cap. 1. num. 22.*

9. Quod ſi votum vel auctoritate propria vel Prælati in meliùs commutatum fuerit, ſatis probabilitèr defendit *Suar. lib. 6. de voto cap. 20. num. 4.* non eſſe licitum tranſitum ad priorem materiam. Quia huiuſmodi tranſitus vtpote diminuens diuinum cultum, & vouentis vtilitatem non eſt Deo gratus. Neque obſtat hanc commutationem fieri in fauorem vouentis: hoc enim ſolum probat, poſſe vouentem eam commutationem ante illius acceptationem reſpuere: non tamen poſt acceptationem. Nam acceptata illa commutatione ceſſauit fauor vouentis, & eſt ius acquiſitum Deo ad illius obſeruationem abſque poteſtate retrocedendi: quia id pertinet ad maiorem Dei cultum & vouentis vtilitatem. Et confirmo ex humanis promiſſionibus. Si enim Petro promitteres menſuram hordei, & ex eius conſenſu in menſuram tritici promiſſionem commutares, non liceret tibi retrocedere. Nam eſto fauorem tibi Petrus præſtaret ſupradictæ commutationi conſentiendo; at poſt illius conſenſum & à te factam commutationem ceſſat fauor, & ſolum ſpectatur quid Petro gratiùs ſit, & vtiliùs. Sic in præſenti videtur dicendum, facta commutatione in meliùs non eſſe tibi licitum retrocedere. Quia eſto Deus ob tui fauorem, & ipſius gloriam hanc conceſſerit permutationem, non eſt credendum ea facta regreſſum permittere, vtpote contrarium ſuæ maiori gloriæ & tuæ vtilitati.

10. Fateor hanc rationem non leuitèr vrgere; ſed quia communior eſt ſententia affirmans, quomodocumque fiat commutatio materiæ promiſſæ ſiue in æquale, ſiue in meliùs, poſſe vouentem ad priorem & natiuam materiam redire ſubrogata relicta. Sic enim generaliter tradit *Leſſius & Sayro locis allegatis & expreſsè Sanchez d. lib. 4. cap 55 n. 26. Layman lib. 4. ſumm. tract. 4. cap. 8 num. 2.* Ea de cauſa dicendum eſt commutationem ex benigna

Dei

Dei conceſſione fieri ſub facultare redeundi ad priorem materiam. Nam cum ſic fieri poſſit, tum ad Dei benignitatem declarandam, tum vt vouentes faciliùs vota exequantur, & ad noua emittenda excitentur, præſumendum eſt ſic factam eſſe. Neque obſtat quod hic reditus cedat in diminutionem diuini cultus, & vtilitatis vouentis, quando fit ex materia ſubrogata nobiliori ad priorem non æquè excellentem ſpectata per ſe vtraque materia, illóque caſu ſpeciali; quia contrarium cernitur rebus omnibus abſolutè conſideratis. Cedit enim maximè in Dei honorem & gloriam, vt vouentes intelligant, mitiùs cum Deo agi poſſe quam cum hominibus; neque eſſe ita rigidum exactorem ſui iuris, quin aliquam illius remiſſionem faciat in fauorem vouentis.

11. Quarta difficultas eſt; an poſtquam quis redit ad materiam commutatam omiſſa ſubrogata poſſit iterum ad ſubrogatam redire? Videtur affirmare *Leſſius lib. 2. de iuſtitia cap. 40. dub. 16. in fine, num. 111. in ſecunda editione.* Nam ſequitur (inquit) ſi ſæpiùs facta ſit commutatio poſſe ſeruari quiduis illorum, in quæ facta fuit. v. g. votum peregrinationis annuæ commutatum eſt in menſtruam confeſſionem, menſtrua confeſſio in ieiunium hebdomadarium; ieiunium hebdomadarium in certas preces quotidianas; poteſt vouens ſatisfacere voto, vel recitando illas preces, vel ieiunando ſingulis hebdomadis, vel confitendo ſingulis menſibus vel annuam peregrinationem ſuſcipiendo. Sentit ergo Leſſius vouentem liberum eſſe ex ſubrogata materia ad commutationem redire & contra: Siquidem ſentit poſſe ad ſatisfaciendum voto eligere eam materiam quam maluerit. Nam cum commutatio relinquat poteſtatem ſatisfaciendi voto exequendo priorem materiam promiſſam, executione inquam prioris materiæ promiſſæ non videtur vouens priuari poteſtate accepta virtute commutationis. Placet hæc ſententia, niſi fortè vt dicit *Sanch. lib. 4. ſum. cap. 55. num. 19. Suar. lib. 6. de voto cap. 10. num. 13.* Redeundo ad priorem materiam æqualem, vel ſuperiorem renunciares commutationi, quod non credo te alia via præſtare poſſe, niſi emittendo de nouo priùs votum, vel nouo voto vſum commutationis renunciando.

TRACTATVS XVI.

DE STATV RELIGIOSO.

SVPERIORI tractatui de voto affinis eſt explicatio ſtatus Religioſi,vtpote qui tribus votis perfectiſſimis paupertatis, caſtitaris, & obedientiæ conſiſtir. Quinque diſputationibus huius tractatus explicationem abſoluemus. Prima explicabit illius eſſentiam, & ea, quæ ſolent illius ſuſceptioni præmitti. Secunda declarabit ſuſceptionem illius per profeſſionem. Tertia obligationem voti paupertatis, & caſtitatis. Quarta voti obedientiæ obligationem. Quinta explicabit ſpecialis alias obligationis. Et vota huic ſtatui religionis annexa, illiúſque relaxationem.

DISPVTATIO I.

De Eſſentia Religioſi ſtatus, & de eius ſuſceptioni præmittendis.

PVNCTVM I.

In quo Eſſentia ſtatus Religioſi conſiſtar, & vnde originem duxerit?

SVMMARIVM.

1. *Definitur religioſus ſtatus.*
2. *Qualitèr ſit ſtatus perfectionis adipiſcendæ.*
3. *Vota huius ſtatus debent eſſe perfecta caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ.*
4. *Sed non debet eſſe omnimoda.*
5. *Sufficiunt vota ſimplicia.*
6. *In quo ſolemnitas voti conſiſtat.*
7. *Vltra vota ad ſtatum religioſum requiritur traditio.*
8. *Approbatio Pontificis non erat neceſſaria, ſi naturam huius ſtatus conditionem ſpectemus, ſecùs prout modo ſtatutus eſt.*
9. *Vnde originem traxerit hic ſtatus.*

1. RELIGIOSVM ſtatum definit *D. Thomas receptus ab omnibus 2.2. quæſt. 186. artic. 1. 3. & 4.* vt ſit ſtatus perfectionis per tria vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perpetuo adipiſcendæ. Cum dicit ſtatum, denotat immutabilitatem. Neque enim ſtatus eſſe poteſt, quin per ſe, & natura ſua immutabilis ſit, vt rectè dixit *D. Thomas 2.2. quæſt. 188. articul. 4. & opuſcul. 16. de vita ſpiritu. cap. 5.* Cui immutabilitati non obſtat, quod religionis Prælati poſſint vota ſubditorum ſoluere, & liberos dimittere; ſicut non obeſt ſtatui temporalis ſeruitutis, quod dominus poſſit ſeruum liberum dimittere; nec ſtatui Epiſcoporum obeſt, quod Pontifex poſſit ex vna Eccleſia ad aliam mutare, vel omnino Prælatum ab Eccleſia abſoluere. Quod enim ad immutabilitatem requiritur ſolum eſt, vt ipſemet ſtatus ex parte ſuſcipientium perpetuus ſit,ita vt omnino diſcedendi poteſtate careant.

2. Deinde hic ſtatus religioſus eſt ſtatus perfectionis perpetuo adipiſcendæ, in quo ſignificatur propria huius ſtatus naturæ, & conditio, quæ eſt vt ſit ſtatus perfectionis non adeptæ ſed adipiſcendæ. Neque enim religioſi obligantur eſſe perfecti; eſto obligati ſint id procurare, vt tradit *D. Thom. quæſt. 189. art. 1. ad 3. & art. 2. ad. 2.* In quo ſtatus religioſus ab ſtatu Epiſcoporum differt, qui Epiſcopos ſupponit eſſe perfectos. Hanc perfectionem religioſi ſtatus comparant religioſi mediis votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perpetuæ. Cum enim humanæ vitæ perfectio ſita ſit in ſequela Chriſti, illiúſque imitatione. Iuxta illud *Matth. 19.* Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, & ſequere; me ſequela Chriſti perfecta eſſe non poſſit abſque renunciatione omnium bonorum, vt ex ſupradicto loco conſtat; neque item abſque abſtinentia à carnis voluptatibus. Iuxta illud *Matth. 19.* Sunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter Regnum Dei, quaſi ad perfectè Regnum Dei, conſequendum hæc abſtinentia conuenientiſſima ſit; neque denique eſſe poſſit perfecta ſequela Chriſti abſque abnegatione ſui, propriéque

volunta

Digitized by Google

voluntatis iuxta illud *Matth.* 16. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me; ſit ſane vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perpetuæ ad hunc ſtatum perfectionis neceſſaria eſſe: ſiquidem voto paupertatis renunciantur omnia externa, caſtitatis, carnis voluptas, obedientiæ voto propriæ voluntatis affectio.

3. Sed an hæc vota debeant eſſe abſoluta, & perfectæ caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, non eſt conſtans Doctorum ſententia. Nam plures, grauiſſimique Doctores ſentiunt abſolutam, & omnimodam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam eſſe neceſſariam: Sic probare videtur. *Diuus Thom.* 2. 2. *q.*186. *art.*3 4. *&* 5. & omnes illi, qui ſentiunt equites militares ordinis D. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, non eſſe verè, & propriè religioſos, quia perfectam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam non deuouent, quos plena manu refert *Sanch. lib* 4. *de voto cap.*16. *num.*11. Et tradit *Leſſius lib.*2. *de iuſtitia cap.*41. *dub.*1. *num.*7. *in* 2. *e* *tt. Layman lib.*4. *Theolog. mor. tit.*5. *cap.*1. *num* 5. Ratio eſt, quia de ratione ſtatus religioſi eſt perfecta ſui abnegatione Deo per charitatem intime inhætere at ad hunc effectum obtinendum, neceſſar a eſt rerum terrenarum, & voluptatum carnis, propriæque voluntatis perfectiſſima renunciatio, vtpote quæ charitatis obtinendæ maxima impedimenta ſunt. Ergo.

4. Cæterum etſi verum ſit, perfectum paupertatem, caſtitatem, & obedientiam neceſſariam eſſe ad ſtatum religioſum; at non credo omnimodam eſſe neceſſariam. Et in primis de voto paupertatis eſt omnino indubitatum, non eſſe neceſſarium fieri de paupertate quoad dominij abdicationem; ſufficit ſi fiat quoad illius vſum, & adminiſtrationem vt expreſsè definiuit *Gregor. III. in ſua bulla*, quæ incipit *aſcendente Domino.* Vbi eos qui poſt biennium probationis in Societate Ieſu vota Scholaſticorum emittunt, declarat veros religioſos eſſe, & nihilominùs bonorum ſuorum dominium retinere, quovſque renunciare iubeantur. Neque obſtat *textus cum ad monaſterium in fine de ſtatu Monach.* Vbi *Innocentius III.* inquit. Nec æſtimet Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare; quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere. Ex quibus verbis videtur non ſolum vſus, ſed proprietatis abdicationem faciendam eſſe voto paupertatis religioſæ. Non inquam obſtat, quia ibi proprietatis nomine non dominium rei, ſed vſum liberum, & expeditum illius intellexit innocent. vt explicant *Vaſquez* 1. 2. *diſp.*165. *cap.*6. *à num.*50. *& cap.*9. *à num.*104. *Sanch. lib.*5. *ſumm. cap.* 1. *num.*17. *Baſil Ponce lib.*7. *de matrimon. cap.* 13. *num.*10. Et conſtat manifeſtè ex ipſius textus principio, vbi cauetur quid faciendum ſit cum Monacho, qui proprietatem aliquam fuerit deprehenſus habere. At proprietas culpabilis, quæ in religioſo deprehendi poteſt, eſt ſolus vſus, & adminiſtratio rei Prælato inuito, non dominium. Ergo.

Præterea neque eſt neceſſarium, vt votum paupertatis priuet omni vſu, & adminiſtratione rei familiaris; ſufficit autem quod certis caſibus priuet; eo enim ipſo eſt votum de re ad perfectionem pertinente. Quapropter votum paupertatis, quod equites militare emittunt, eſto non priuet illos dominio, & vſu ſuorum bonorum abſolutè quia tantum in certis caſibus illis bonis vti non poſſunt niſi pro voluntate magiſtri, ea de cauſa eſt votum Euangelici conſilij.

De voto caſtitatis maior eſt difficultas; an omnimoda caſtitas, & abſtinentia à copula coniugali ſit de eſſentia ſtatus religioſi? Videtur id eſſe omnino neceſſarium. Alias te Deo perfectè non conſecras; ſiquidem voluptatibus carnis inſeruire intendis, nec Deo perfectè vniris, quippe in coniugem diuideris ob ſtudium illi placendi; *teſte Apoſtolo* 1. *Corinth.*7. Neque denique conſilia ſequeris, ſed præcepta tantum. Qui enim ſolam caſtitatem coniugalem, vouet, non vouet aliquid, quod ad conſilia pertineat, & conſequentèr quod pertineat ad perfectionem. Cæterum probabilitate non caret, votum caſtitatis coniugalis adiunctum aliis duobus votis paupertatis, & obedientiæ ad verum ſtatum religioſum ſufficere. Nam eſto ex vi ſua non obliget ad aliquam caſtitatem ſub conſilio, obligat tamen ex regula, & inſtituto, cui ſeruando adiungitur; equites namque militares aliquibus diebus obligantur à coniuge abſtinere ex vi regulæ, & conſtitutionis. Et hoc videtur ſufficiens, vt votum caſtitatis coniugalis ſit votum alicuius perfectionis ſaltem indirectè, verúmque ſtatum religioſum conſtituat. Sic tenentur docere omnes illi qui cenſent equites militares veros religioſos eſſe, quos refert, & ſequitur *Thom. Sanchez lib.*4. *de voto cap.*16. *n.*11. *Suar. tom.*4. *de Relig. tract.*9. *lib.*1. *cap.*4. *à num.* 9. *Didacus Mota de his militibus lib.*2. *cap.*1. *&* 2. *Nauarr. lib.*3. *conſil. tit. de regularibus toto conſil. tom. in* 2. *editione.*

Votum autem obedientiæ clarum eſt non requiri ita latum, vt comprehendat quidquid bonum eſt, & perfectum, ſufficit ſi ſit ſecundum conſtitutiones, & regula, quas tibi ſequendas proponis.

5. Poſito autem voto paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ vt dictum eſt requiri, reſtat examinandum qualia debeant eſſe hæc vota, an ſolemnia, an ſufficiant ſimplicia? Sufficere ſimplicia eſt omnino certum, ita vt dubitationi non ſit locus, eo quod *Gregor. XIII. in dicta bulla aſcendente Domino* expreſsè definiuit eſſe veros religioſos eos, qui poſt biennium probationis in Societate IESV vota ſimplicia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt. Neque alienum eſt hoc inſtitutum ab eo, quod tempore naſcentis Eccleſiæ vigebat: cum eo tempore veri religioſi eſſent, nec tamen vota ſolemnia, ſed ſimplicia emittebant, vt multis comprobant *Baſil. Legion. lib.*7. *de matrimon. cap.*11. *& multis ſequentibus præcipuè cap.*22.

6. Quod ſi roges, in quo voti ſolemnitas conſiſtat? Non eſt facilè explicatu. Omiſſis ergo variis Doctorum placitis, quorum latiſſimè meminere *Gabriel Vaſq.* 1. 2. *diſp.*165. *per totam*, *& Suar. tom.*3. *de Relig. lib.*2. *à cap.*4. *& ſeqq. Baſil. Legion. lib.*7. *de matrimon. à cap.*7. Cenſeo ſolemnitatem votorum conſiſtere in eo, quod ex parte acceptantis relaxari, remittíque liberè non poſſint; & cum hoc iure Eccleſiæ inductum ſit; reſeruat enim Pontifex poteſtatem relaxandi religioſorum profeſſionem, qua reſeruatione ceſſante poſſent Prælati religioſos liberos dimittere; ſic ſane ſolemnitatem voti iure Eccleſiaſtico inuentam eſſe, vt habetur *cap. vnico de voto in* 6. & in *extrauag. illa aſcendente Gregor. XIII.* Quod autem in nullo alio, quam in illa reſeruatione hæc ſolemnitas conſiſtat probatur

batur comparando vota ſolemnia cum ſimplicibus: vota enim ſimplicia paupertatis, & caſtitatis non deſinunt eſſe talia, etſi ab Eccleſia illis annectatur inhabilitas ad actus promiſſioni oppoſitos, vt manifeſtè conſtat in votis coadiutorum formatorum Societatis IESV, quæ illos inhabiles reddunt matrimonio contrahendo, & bonorum quotumlibet acquiſitioni, & dominio, ſed quia liberè à Prælatis Societatis dimitti, & relaxari poſſunt, ea de cauſa ſolemnia non ſunt, ſed ſimplicia. E contra vota paupertatis, & caſtitatis equitum militarium ſolemnia ſunt, quia à Prælatis ordinum indiſpenſabilia; tametſi matrimonium, & dominia rerum permittunt. Conſiſtit ergo legitima religioſorum votorum ſolemnitas in hac reſeruatione. Solum obiicere poteris vota, quæ profeſſi Societatis emittunt poſt profeſſionem, videlicet de docendis pueris, de paupertate retinenda de non ambienda dignitate, &c. Quæ ſunt vota ſimplicia, & tamen non poſſunt à Prælatis religionum relaxari. Ergo in hac impotentia non ſtat votorum ſolemnitas. Reſpondebis fortè ea relaxari poſſe, ſi profeſſus à religione eiiciatur, quod ſufficit, vt non ſint vota ſolemnia. Sed conceſſo vt verè concedendum eſt, omnia illa vota relaxari non poſſe à Prælatis religionis, dicendum eſt, id non prouenire ratione ſui, ſed ob annexionem ad profeſſionis vota, quæ quia ſunt inſolubilia, etiam huiuſmodi vota, vtpote acceſſoria ſolui non poſſunt.

7. Prætetea ad ſtatum religioſum requiritur ex parte ſuſcipientium eſſentialitèr donatio, ſeu traditio ſui in poteſtatem religionis. Neque enim abſque hac donatione, ſeu traditione religio haberet poteſtatem dominatiuam in religioſos, neque ſtatus eſſet firmus, & immutabilis. Quapropter in religioſo ſtatu duo adſunt contractus ex parte ſuſcipientium; alter comparatione Dei, qui fit per vota, alter qui fit donatione, & traditione ſui in poteſtatem religionis; ſicut enim quis liberè ſe poteſt pretio accepto tradere in ſeruum quid mirum ſi in ſeruum ſpiritualem ſe tradere poſſit religioni gubernandum? Prouenit ergo illa poteſtas dominatiua non à votis vtcumque, ſed à donatione ſui votis emiſſis. Dices ſtare poſſe te velle alteri donare, & vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittere, abſque eo quod verè ſubiectus maneas; cum ea in religione approbata non emittis. Ergo ex ſola donatione cum votorum emiſſione non quæritur religioni dominatiua in religioſum poteſtas. Reſpondeo ſi natiuam ſtatus religioſi inſtitutionem à Chriſto Domino factam ſpectemos, ſolam donationem ſui cum trium votorum emiſſione ſufficientem eſſe ad verum religioſum efficiendum, verámque poteſtatem Prælato concedendam. Sed quia Eccleſia ſicut & quælibet reſpublica politica ſuis ſubditis præſcribere poteſt eas conditiones in donationibus, & promiſſionibus, quibus deficientibus nullæ ſint, ſtatuitque donationem votorum emiſſione qualiſi ſiam alibi factam, quam in religione approbata nullam eſſe, nullámque accipienti iuriſdictionem concedere; ea de cauſa nec donatio, nec votorum emiſſio extra religionem approbatam iuriſdictionem confert, nec religioſum conſtituit. Quod exemplo matrimonij illuſtrari poteſt, quod ſi natiuam inſtitutionem ſpectemus, ſolo contrahentium conſenſu perficiebatur; Sed quia Eccleſia potuit ad huius contractus legitimitatem plures conditiones expoſtulare; ea de cauſa conſenſus contrahentium illis deficientibus nullus eſt, nullámque poteſtatem tradit: Sic pluribus firmat *Baſilius Legion. lib. 7. de matrimon. cap. 5. & 6.*

8. Ex ſupradicta conditione infertur ad religioſum ſtatum, ſi natiuam eius inſtitutionem ſpectemus nullam Pontificis approbationem requiri. Tum quia ante *Innocent. III.* plures fuerunt in Eccleſia religiones abſque expreſſa Pontificis approbatione ſola Epiſcoporum approbatione, vel illorum non repugnantia, vt multis comprobat *Baſil. Legi n. dicto lib. 7. de matrimon. cap. 11.* Tum quia Chriſtus Dominus religionem inſtituens ſola donatione cum trium votorum emiſſione contentus fuit. Verum poſt *Innocent. III.* qui ſibi religionis approbationem reſeruauit. *cap. ne nimia de Religioſis domibus*; cuius decretum renouauit *Gregor. X. in cap. vnico eodem tit. in 6.* Nulla eſſe poteſt religio, quin à ſede Apoſtolica approbetur. Nulláque donatio, nec votorum emiſſio, quæ verum religioſum conſtituat extra Pontificiam approbationem: Vide *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 15 & ſeqq. Leſſium lib. 2. cap. 41. dub. 1. num. 18. Vaſqu. diſp. 165. Sanch. lib. 5. ſum. cap. 1. num. 15.*

9. Si verò de origine huius ſanctiſſimi inſtituti loquamur, credo Chriſtum Dominum non ſolum inſtituiſſe, ſed exercuiſſe. Quod illum inſtituerit, hoc eſt, prædicauerit, propoſuerítque ſequendum nemini, dubium eſſe poteſt; ſiquidem dixit: ſi vis perfectus eſſe, &c. Item qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, &c. Quod autem exercerit, & executioni mandauerit in ſuis diſcipulis non leuitèr colligitur ex illis verbis Petri ad Chiſtum dicentis. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* In quibus verbis denotat Petrus nomine omnium ſe reliquiſſe omnia bona terrena voto paupertatis & vxoris voto caſtitatis, & ſequendo Chriſtum obedientiam, & ſubiectionem illi promiſiſſe: ſi enim ſequela Chriſti, & abnegatio omnium rerum voto aliquo firmata non eſſet, non eſt credendum Petrum, aliósque diſcipulos ita eam magnifacere, vt dixerint Chriſto. *Quid ergo erit nobis?* Renunciatio enim, ſequela Chriſti, quæ pro libito, & abſque peccato retractari poſſet, non ſic æſtimanda eſſet: Sic pluribus exornant *Suarez tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 2. per totum Baſil. Legion. lib. 7. de matrimon. cap. 2. & 3.*

PVNCTVM II.

Quotuplex ſit ſtatus Religioſus.

1. *Diuerſæ ſunt religiones differentia non eſſentiali, ſed accidentali.*
2. *Ex parte finis diuiditur religio in actiuam, contemplatiuam, & mixtam, & qua ha ſint.*
3. *Ob varietatem mediorum diuerſæ religiones ſtatuuntur, tametſi eundem finem habeant.*

1. CVm Eſſentia religioſi ſtatus in renonciatione ſæculi per vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ conſiſtat, & hæc vota ſiue ſolemnia ſint, ſiue ſimplicia ſolum accidentalitèr differant; efficitur religioſum ſtatum ſolam differentiam accidentalem habere poſſe. Prætetea cum ſtatus religioſus ſit ſtatus perfectionis, & hæc in eba

in charitate conſiſtat, quæ vna eſt, omnis religionis, (eſto numeto plutes ſint) quoad ſpeciem tamen non plures, ſed vua ſunt. Quocirca religiones Monachales à mendicantibus non ſpecie, ſed numero differunt. Sed quia cum hæc diuerſitate numerica ſtar optimè diuerſitas accidentalis, tum ob finem proximum, & ſpecialem, quem ipſæ religiones ſpectant; tum ob media, quæ ad illius conſecutionem aſſumunt, ideo religiones aliqua ex his diuerſitate gaudentes diuerſæ nuncupantur. Solum aduerto ex fine potiùs, quam ex mediis diuerſitatem, & diſtinctionem deſumi. Hæc autem diuerſitas conuenientiſſima eſt; tum ad decorem, & ornatum Eccleſiæ, tum ad diuini cultus exaltationem, tum ad vtilitatem fidelium, quibus propter varias eorum inclinationes, & propenſiones, vnius viuendi modus non poterat eſſe accommodatus.

2. Ex parte ergo finis diuiditur religio in vitam actiuam, contemplatiuam, & mixtam. Actiuam voco, quæ ex ptoptio ſuo inſtituto operibus miſericordiæ incumbit. Contemplatiuam, quæ orationi, lectioni, & contemplationi vacat, quæ duæ vitæ illis duabus ſororibus Marthæ, & Mariæ fuerunt ad vmbtatæ, quarum vna in miniſtrando neceſſaria Chriſto occupabatur; alia verò audiebat verbum illius, quam Chriſtus Dominus prætulit, eiúſque electionem nobiliorem eſſe dixit. At quia poteſt eſſe ſtatutum, quod æquè primò proptiam perfectionem oratione, & contemplatione obtinere intendat, & proximorum perfectionem prædicatione; ea de cauſa illud inſtiturum mixtum ex vita actiua, & contemplatiua eſſe dixerim; quod Credo Chtiſtum Dominum, eiúſque Apoſtolos ſecutos eſſe, qui tum orationi tum prædicationi, tum aliis miſericordiæ operibus inſtabant. Iuxta hanc diuiſionem dicendum eſt religiones militares, & hoſpitalaria, quia ex proprio inſtituto religioſæ militiæ, & hoſpitalitati vacant vitam actiuam propriiſſimè exercere; monachales verò, S. Benedicti, Baſilij, Hieronymi, Bernardi, Bruni, quia orationi & contemplationi incumbunt, contemplatiuam vitam profiteri; mendicantes verò, S. Dominici, Franciſci, Auguſtini, Carmelitarum, Societatem IESV vtrámque vitam complecti.

3. Verum quia ad conſecutionem cuiuſcumque ex ſupradictis finibus quælibet religio media diuerſa apponit; ea de cauſa inter ſe diſtinguuntur, & vna ab alia diuerſum corpus conſtituit. Neque in his eſt aliqua difficultas magni momenti, ſi tamen doctrinam velis latiùs pertractatam. Vide *Suar. tom. 4. de Religione, tractat. 9. libr. 1. & 2.* vtilitèr & breuitèr *Leſſium libr. 2. capit. 41. dub. 2.* Vbi religiones comparant inter ſe, illáſque aſſerunt perfectiores eſſe, quæ perfectiorem finem ſpectant, & perfectiora media apponunt ad illius conſecutionem, quod eſſe poteſt, eſto choro careant, neque ita auſteræ ſint, rigidámque paupertatem habeant. Quia non in his, ſed in charitate Dei, & proximi, perfectio conſiſtit.

PVNCTVM III.

Ad quid, & quando obliget votum religionis aſſumendæ.

1. *Diſtinguitur votum tempore deſignato, vel non deſignato implendum.*
2. *Ex rationabili cauſa differri poteſt votum, quod non fuit emiſſum pro determinato tempore.*
3. *Qualitèr obligeris voto moriendi in religione, arguitur.*
4. *Reſoluitur quæſtio.*
5. *Voto religionis obligaris pro viribus religionis ingreſſum procurare.*
6. *Si vouiſti religionem abſolutè teneris in pluribus ſeriò, & inſtanter petere. Et quas religiones, & an extra Prouinciam.*
7. *Si vouiſti determinatam, non potes ingredi laxiorem.*
8. *Excipe niſi laxior religio priuilegium habeat Pontificium.*
9. *Idem eſt de voto ingrediendi ſpeciale aliquod monaſterium ob eius deuotionem, & ſingularem obſeruantiam.*
10. *Repulſus abſolutè à religione, quam vouiſti, non teneris ingredi, eſto poſtea inuiteris..*
11. *Contrarium docet Sanch.*
12. *Sed eius fundamento ſatisfit.*
13. *Non teneris manifeſtare te voto obſtrictum eſſe.*
14. *Teneris diſcere Grammaticam, ſi tempore voti ſciebas id eſſe neceſſarium ad voti executionem, ſecùs ſi ignorabas.*
15. *Quid ſi non admitteris, niſi officium machanicum diſcas?*
16. *Non teneris ingredi ad gradum Laïcorum, aut Sacerdotum, prout religioni placuerit.*
17. *Quid ſi tibi denegantur altiora ſtudia, cum ad illa aptus ſis.*

1. SI de tempore, quo hoc votum obligat loquamur. Diſtinguendum eſt; ſi cum hoc votum religionis emiſiſti, ſignaſti tempus illius executioni, pro eo tempore obligat; ſi autem abſque vlla temporis determinatione religionem promiſiſti, obligat ad ſui executionem, quamprimum commodè poſſis, ſtrictiùs tamen, quam quodlibet aliud votum non perpetui obſequij, vt ieiunij, peregrinationis, & eleemoſynæ, quod etſi differatur, integrè mandari executioni poteſt, & ex cuius dilatione nullus diuinus cultus promiſſus diminuitur. At ex dilatione culpabili religionis minuitur promiſſus cultus. Qui enim vouit religionem, vouit toto vitæ tempore Deo in religione ſeruire. Ergo quanto tempore executionem differt, tantum de diuino obſequio promiſſo omittit: Sic aliis relatis tradunt. *Suarez.*

tom.3. in 3. p. diſp.31. ſect.2. col.3. & tom.3. de Relig. tract.7. lib.4.cap.1.num.5. Sanchez lib.4.ſumm.cap.14. num.12.

2. Si autem ex rationabili cauſa executionem voti differas, non cenſendus es de materia promiſſa ſubtrahere: quia non promittis ingreſſum vtrumque, ſed commodo tempore. Quapropter ſi ſatis aptus non es religionis exercitiis, vel quia cares viribus, vel ſcientia, quæ communitèr religionis ingreſſui ſupponitur, differre iuſtè executionem voti potes. Accedat tamen confeſſarij conſilium ob periculum errandi. *Suar dicto tom.3. de Relig.tractat.7. lib.4. cap.1. in fine:* Optimè *Sanch. lib.4.ſumm. cap.14. à n.8. & ſequentib. Layman lib.4.ſum. tract.4. cap.3. quæſt.4. num.5.*

3. Solum de voto moriendi in religione eſt aliqualis difficultas, quo tempore ad illius executionem obligeris? Videris namque obligatus eo modo, quo obligaris, cum votum abſolutum religionis abſque vlla temporis determinatione emittis. Quia dies mortis incertus eſt, & ne periculo exponaris non implendi votum, videris obligatus exequi, cum primum poſſis. Præterea ſi voueas abſolutè perſeuerare in religione, voues mori in religione, & ècontra ſi voueas mori in religione, vouens vſque ad mortem in religione perſeuerare. Ergo vtrumque votum idem eſt, ergo pro eodem tempore obligaris. Ex alia autem parte non videris obligatus ingredi religionem, quovſque morale periculum mortis inſtet. Nam tu ſolum promiſiſti in religione vitam finire; cui obligationi ſatisfacis, ſi cum mors inſtat, religionem aſſumas. Quia iam terminas vitam in religione. Non ergo teneris ante mortem, & illius periculum religionem ingredi. Adde ſi aliqua ratione obligatus eſſes ſtatim religionem ingredi, eſt ne te periculo exponas moriendi extra religionem; at dum non adeſt periculum morale mortis, neque periculum, quod in religionem non admittaris illo periculo inſtante, non adeſt periculum morale moriendi extra religionem. Ergo nulla ratione obligatus es ante illud periculum religionem ingredi.

4. Cæterum credo media via procedendum eſſe. Neque enim ſtatim obligatis eo voto; quia religio ſub illis verbis promiſſa ſatis indicat te noluiſſe ſtatim illam ſuſcipere, ſed alio commodiori tempore. Neque etiam inde fit te poſſe executionem differre vſque ad morale periculum mortis. Tum quia non voues ſolam religioſi habitus ſuſceptionem, ſed in religione profeſſionem, quæ cum fieri non poſſit niſi poſt annum probationis, expectare non potes ad moralem periculum mortis. Tum quia ideo voues in religione mori, quia voues exercitiis religionis te ad mortem diſponere, quod fieri non poteſt, niſi aliquo tempore ante mortem religionem ingrediaris. Quapropter prudentis arbitrio hoc tempus menſurandum eſt; nec nimia dilatio concedenda; quia in nimia dilatione pericula euenire ſolent reddendi impoſſibilem ingreſſum, aut ferè infructuoſum, ſi religioni inutilis ſis, vel illius oneribus, & exercitiis minùs aptus: Colligitur ex *Sanch. lib.4. ſumm. cap.14. num.9. Bonacin. diſp.4.punct.5. q.2.§.6. num.7.*

5. Quod ſi de ſubſtantia promiſſionis loquamur, votum religionis te obligat ad procurandum pro viribus religionem ingredi, vt tradit *Diuus Thomas ab omnibus receptus, 2. 2. quæſtion.88. art.3. ad. 2. & quæſtion. vltim. art.3.ad 2.* Cui porro ac rationi non obſtat, quin poſſis Prælatis religionum manifeſtare, ſi aliquod impedimentum etſi non eſſentiale habeas, vel nimiam ad religionem auerſionem; quia hæc manifeſtatio conducit prudenti admiſſioni. Sic *Sanchez libr.4. cap.16. num.34. & 35.* Nunquam tamen obligatis ad obtinendum cum effectu religionis ingreſſum; quia id non ex tua, ſed ex religionis voluntate pendet, ad quod te obligare non poteras. Dubium tamen eſt, quando cenſearis ſufficientèr procuraſſe religionis ingreſſum, vt eo facto liber à voto exiſtas, ſi in religionem non admittaris?

Pro cuius deciſione præmitto triplicitèr te poſſe religionem vouere. Primò, ſi voueas religionem abſolutè. Secundò, ſi voueas hanc religionem in particulari. Tertiò, ſi voueas in hoc ſpeciali monaſterio ob eius ſpecialem deuotionem, regularem obſeruantiam, aliámve ſimilem cauſam.

6. Si voueas religionem abſolutè, teneris in pluribus ſeriò, & inſtantèr petere, vt ſic cenſearis moralitèr ab omnibus repulſus eſſe, aliàs voto non ſatisfacis. Nam votum de religione aſſumenda, eſt votum de aſſumenda aliqua ex omnibus religionibus; ac proinde eſt votum de omnibus religionibus ſub diſiunctione, quod votum per ſe obligat omnes religiones tentare, vt ſi fortè aliqua eſſet, in qua mandari votum executioni poſſet. At quia tentaris pluribus, & ab ipſis repulſus, inde probabilitèr colligere potes ab omnibus eſſe repellendum; ea de cauſa voto ſatisfacis, ſi plures religiones ingredi tentes: Sic *Suarez tom. 3. lib.4. cap.2. num.26. Azor lib.11. cap.22. quæſt.2. Sanchez lib.4. cap.16. num.44. & 47.* Quot autem religiones tentare debeas, vt prudentèr iudicare poſſis ex illarum repulſa ab omnibus eſſe repellendum, prudentis arbitrio menſurandum eſt, & colligendum ex occaſione repulſæ, quæ generalis, & communis aliis religionibus eſſe debet: Sic omnes Doctores relati. Non tamen teneris ex vi huius voti religiones ſtrictiſſimas ingredi quales cenſentur eſſe Camandulenſis, Cartuſia, Capucinorum, & fortè minimorum S. Franciſci Paulæ ob votum quadrageſimalis abſtinentiæ, tametſi ſcias in illis eſſe recipiendum. Quia non cenſeris vouere, niſi aliquam ex religionibus, quæ communi hominum naturæ acommodatæ ſunt, non quæ indigent ſpeciali ſpiritus ſancti inſtinctu, & auxiliis; Sic expreſsè *Sanchez lib.4. cap.16. num 49. Layman lib.4. cap.6. tractat.5. num.1. verſ. reſolues ſecundo.* Neque item teneris religiones extra propriam Prouinciam, ſeu nationem quærere; quia non es cenſendus te voluiſſe obligare niſi ad religionem ſuſcipiendam in propria Prouincia; ea enim eſt communis intentio vouentium. Sic *Nauarrus cap.27. num.176. Azor 2.p. lib.11. cap.22. quæſtion.1. in fine. Valentia 2. 2. diſput.6. quæſt.6. punct. 4. notab.4. Eman. Sà, verbo votum num.12. Tolet. lib.4. ſumm. cap.27. n.12. Sanch. lib.4. ſumm. cap.16. num.44. Suar. tom.3. lib.4. cap.2. num.9. & 10.* Fœmina verò promittens religionem non ſolum non tenetur quærere monaſteria extra propriam nationem, ſeu Prouinciam, ſed nec longe à proprio loco, in quo ſunt eius parentes, & cognati quia regularìter fœminæ iis in locis habitum religioſum ſuſcipiunt, non extra: Sic *Tolet. lib.4. cap.17. num.12. Sanch. cap.16. num.46. Bonacina diſput.4. punct.5. quæſtion.2. §.6. num.14.* Neque item videris tenere religiones militares

Digitized by Google

S Iacobi, Calatratæ, Alcantatæ ingredi, vt profeſſionem equitum militatium facias. Poſito, quod in aliis religionibus non admittaris, neque illarum ſuſceptione voto religionis ſatisfacere potes. Quia hæc ſub votum abſolutum religionis noocadunt. Tum quia ſatis controuerſum eſt, an verè, & propriè ſint religiones quoad eum gradum. Tum quia vouens religionem à tumultu, cura, & ſæculi pompa ſe ſeparare intendit; quod non videtur hac profeſſione ſatis obtineri: Sic *Sanchez lib. 4. cap. 16. num. 11. in fine, Suarez lib. 4. cap. 2. num. 14. Layman lib. 4. tractatu 5. cap. 6. Bonacina diſputat. 4. punct. 5. quaſtion. 2. §. 6. num. 5.* An verò ſuſcipiendo habitum equitum Sancti Ioannis voto ſatisfacias? Affirmat vt probabile *Suarez dicto cap. 2. num. 15.* Et tradit *Aragon. 2. 2. quaſt. 88. art. 11. Azor. lib. 13. 1. p. cap. 4. quaſt. 4. Manuel Rodriguez 2. tom. ſumm. cap. 95. num. 8. Sayro Claui Regia, lib. 6. cap. 7. num. 10.* Quia hi verum ſtatum religionis, & perfectionis profitentur, & in communi modo loquendi videntur ſub nomine religioſorum comprehendi. At verius cenſeo ſuſceptione huius babitus voto non ſatisfieri; quia vouentis intentio colligenda eſt ex frequentèr contingentibus, dum aliud expreſsè non conſtar. At frequentèr religionem vouentes ſæculi fauſtum, & timultum, & diuitiarum ſollicitudinem, hominúmque ſæcularium conuictum, & continuam conuerſationem fugere intendunt; ac proinde non ſunt cenſendi eam religionem velle amplecti huic fini obtinendo improportionatam: Sic *Sanchez, Layman, & Bonacina ſupra.* Illud verò certum exiſtimo voto religionis ſatisfieri aſſumptione habitus ordinum militarium in gradu clericorum; quia hic gradus veros religioſos ſeparatos à ſæculi pompa, & tumultu, diuitiarúmque ſollicitudine, & ſæcularium conuictu conſtituit, non minùs ac ordo canonicatum regularium, aliique ordines: Sic *Sanch. dicto cap. 16. n. 12. Cordob. ſumm. quaſt. 148. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 4. cap. 2. num. 14. Bonacina diſp. 4. quaſt. 2. punct. 5. § 6. num. 15.*

7. Si verò votum ſit alicuius determinatæ religionis, teneris eam ingredi; nec potes ingredi laxiorem. Quia votum propria authoritate in rem inferiorem commutare non potes. Poſſes autem commutare in votum perſeuerandi in religione laxiori. Quia votum perſeuerandi in laxiori nobiliùs eſt voto ingrediendi ſtrictiorem, ſi communem ſententiam ſequamur. Sic *Syluest. verbo votum 4. quaſt. 7. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 16. num. 18. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 6. num. 7. & alij.*

Adde ſi tempus non inſtat ingrediendi religionem ſtrictiorem, poteris religionem laxiorem ingredi animo profitendi ibi, ſin minùs religionem ſtrictiorem ingrediendi. Quia talis ingreſſus voto ſtrictioris religionis non obſtat; ſiquidem ſupponimus tunc, nec toto tempore nouitiatus tempus exequendi votum religionis ſtrictioris inſtare, neque ob eum ingreſſum te impeditum eſſe religionem ſtrictiorem ingredi, ſi fortè laxiorem deſeras. Nam ſi hoc Impedimentum habes; eo quòd illa religio ſtrictior excludat ſuſcipientes habitum alterius ordinis, nequaquam poteris religionem aliam laxiorem ingredi. Quia non potes impedimentum apponere voto exequendo. Deinde profeſſio facta in religione laxiori nobilior eſt voto ingrediendi ſtrictiorem ad experiendum. Ergo non poteſt voto ingrediendi ſtrictiorem impediri; imò ipſo iure commutatum manet: Sic *Sanch. lib. 4. cap. 16. num. 20. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 6. num. 8. fine.* Neque obſtat *textus in cap. qui poſt votum de Regularibus in 6.* Vbi aſtricto voto ſtrictioris religionis, ingredientique laxiorem, ibidémque profitenti pœnitentia imponitur. Quia huiuſmodi *textus* loquitur de eo, qui tempore quo laxiorem ingreditur ſtrictiorem promiſſam ingredi debebat; ac proinde in tali ingreſſu peccauit, ſecùs verò in profeſſionis emiſſione.

8. Aduerto tamen eſſe aliquas religiones, quibus à Sede Apoſtolica priuilegium conceſſum eſt recipiendi eos, qui voto ſtrictioris religionis ſunt aſtricti, & tunc illuc ingredientes voto ſatisfaciunt, ac ſi religionis ſtrictiorem fuiſſent ingreſſi. Quia authoritate Apoſtolica in fauorem religionis, & bonum commune, votum illud ſtrictioris religionis in laxiorem commutant. Sic conceſſit *Eugen. IV. cong. eg...ioni S Benedicti*, & refertur in compendio mendicantium. *tit. diſpenſatio §. 8.* Et in compendio priuilegiorum Societatis IESV, *verbo commutatio §. 3.* Subditur autem limitatio ab Eugenio IV. & in noſtris priuilegiis expreſsè habetur, vt ſi ante profeſſionem emiſſam ab ipſa laxiori religione diſceſſerint, diſpenſatio nullius ſit roboris, & momenti. Ex quibus infertur non fuiſſe factam abſolutam diſpenſationem, vel commutationem illius voti, ſed ſolum pro tempore quo à laxiori non recedunt; & notauit *Layman lib. 4 ſumm. tract. 5. cap. 6. num. 8. Sanch. libr. 4. ſumm. tractat. 5. cap. 16. num. 94.* Sed quia in noſtra Societate ante profeſſionem poſt biennium probationis vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ emittuntur, quibus verus religioſus conſtituitur poterit ſtrictioris religionis voto ligatus in emiſſionem horum votorum, vt pote in rem meliorem ſuum votum commutare; qua commutatione facta, eſto poſtea è religione ante profeſſionem eiiciatur, voto ſtrictioris religionis non tenebitur: quia iam commutationi ſatisfecit. *Layman lib. 4. tract. 4. cap. vlt. fine.*

9. Quod ſi votum ſit ingrediendi aliquod ſpeciale monaſterium ob eius deuotionem ſpecialem, & ſingularem obſeruantiam, dicta teneris illud ingredi, neque potes in aliud niſi ſtrictioris obſeruantiæ intrare; ſicut de voto determinatæ religionis dictum eſt. Aduerto tamen frequentèr votum ingrediendi aliquod monaſterium, non arctari ad ipſum, ſed illud quaſi acceſſoriè, & per accidens ſpectari, vel ſolum ſpectari ad primum ingreſſum, non ad illius perſeuerantiam; cuius indicium non leue eſt, ſi monachi illius conuentus ſoleant frequentèr mutari ad alia monaſteria.

10. Reſtant aliquot difficultates enodandæ. Prima; an non admiſſus in monaſterium, vel religionem, quam voniſti, liber maneas à voto, nec tenearis iterum religionem tentare, aut in eam ingredi, eſto inuiteris? Et quidem ſi repulſa abſoluta non fuit, ſed pro limitato tempore, clarum eſt te non eſſe deobligatum. Quia tunc non denegatur habitus, ſed ſuſpenditur; vt ſi febri quartana laborares, vel alio impedimento, quod decurſu temporis nec longo tolli ſperarur. *Suarez tom. 3. de Relig. libr. 4. cap. 2. num. 7. Leſſius libr. 4. cap. 41. dub. 5. num. 44. Sanch. pluribus relatis lib. 4. cap. 16. num. 53.* At ſi repulſa fuit abſoluta poſt ſufficientem diligentiam à te factam, probabiliùs eſt te liberum à voto manere. Quia ex vi voti ſolum videris obligatus eam diligentiam facere pro

ſacere pro illius executione, quæ in re magni momenti præſtari ſolet. At ponimus te eam diligentiam præſtitiſſe. Non igitur ampliùs teneris. Neque enim ad repetendam diligentiam, & multiplicandam petitionem videris obligatus. Aliàs repetere deberes ſine termino. Adde te vouere religionem ſub conditione, ſi facta petitione admittaris. Ergo ſi non admitteris votum non ſuſpenditur, ſed omnino extinguitur. Dices verum id eſſe, ſi nunquam admittatis; ſecùs ſi aliquando, etſi caſu contigerit. Sed contra, quia cum votum religionis emittis, intendis illud exequi breui tempore, verbi gratia, hoc anno; non tamen intendis eius obligationem toto vitæ curriculo prorogare. Ergo religionis admiſſio, quæ fuit conditio, ſub qua religionem ſuſcepiſti, eo anno poſſibilis eſſe debet. Ergo alia admiſſio caſu contingens nec fuit conditio ſpectata à voto, nec alicuius effectus eſt: Sic *Aragon. 2. 2. quæſtion. 88. art. 3. circa ſolut. ad 2. Azor. 1. parte lib. 11. cap. 21. quæſtion. 5. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 5. num. 44. in ſecunda editione, Suar. tom. 3. de Religione lib. 4. cap. 2. num. 7. & 20.*

11. Contra hanc ſententiam procedunt *Sanchez lib. 4. de voto cap. 16. num. 71. Layman lib. 4. ſumm. tractat. 5. cap. 6. num. 4.* Affirmantes te obligatum eſſe ingredi religionem, quoties religio voluerit te admittere, tametſi priùs te abſolutè, & in perpetuum repulerit. Mouentur, quia votum religionis non emittitur in fauorem religionis, vt ipſa religio cædere poſſit iuri ſuo, ſed emittitur in Dei honorem, & vouentis vtilitatem. Sed quia hic honor, & hæc vtilitas obtineri non poteſt conuenientèr abſque religionis conſenſu; ea de cauſa religionis conſenſus expoſtulatur. Ergo quandocunque hic conſenſus apponatur, votum obligat, eo tamen ceſſante ſuſpenditur eius obligatio. Et confirmat Sanch. ſi repulſus à religione eſſes ob falſam alicuius impedimenti informationem, & ipſa religio detecto errore te vellet admittere, non videtur eſſe dubium, quin obligatus eſſes ingredi. Et idem eſt ſi falſo credens laborare impedimento perpetuo admiſſionem non petieris, non obinde ab obligatione voti liberatis detecto errore. Ergo non ceſſat voti obligatio ob abſolutam repulſam, facta ex parte tua ſufficienti diligentia ne repellaris.

Limitant autem *Sanch. & Layman.* ſuam ſententiam, vt procedat rebus in eodem ſtatu permanentibus. Nam ſi deſperans te in religionem ſtrictiorem, quam vouiſti fore ſuſcipiendum, fueris ingreſſus laxiorem, vel ſponſalia cum fœmina contraxeris, vel poſt contractum matrimonium viduus effectus, non videris teneri. Nam illa noua difficultas relinquendi ſtatum laxioris religionis bona fide aſſumptum, vel diſſoluendi ſponſalia contracta, vel ſuperandi carnis tentationes, quæ matrimonio probato ſolent eſſe validiores, ſufficiens cauſa videtur eſſe excuſandi ab obligatione voti: Secùs verò ſi mala fide proceſſiſſes. Et hæc limitatio veriſſima eſt.

12. Nihilominùs ſuſtinenda eſt prior ſententia, vtpote communior, & benignior. Et ad fundamentum Sanch. dicendum conſenſum religionis apponendum eſſe, cum ex parte tua ſufficientèr petitur, & expoſtulatur. Quia petitioni correſpondere debet. Aliter verò poſitus conſenſus nullius eſt effectus Ad confirmationem admitto in illis caſibus te obligatum eſſe voto. Quia illegitimè à religione repulſus es; illegitima autem repulſa etſi te ab executione voti excuſet, non tamen abſolutè liberat; ſicut nec liberat error impedimenti. Illa verò repulſa dicimus te à voto liberari, quæ prudens, & legitima fuerit, quia eſt quaſi quædam definitiua ſententia huius cauſæ.

13. Secunda difficultas eſt; an tenearis manifeſtare te voto religionis obſtrictum eſſe, ſi credas ea manifeſtatione admittendum fore? Affirmant *Caietan. 2. 2. quæſt. 88. art. 3. circa ſolut. ad 2. Bonacin. tom. 2. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. § 6. num. 16.* Mouentur, quia promittens religionem promittit tacitè; quæ per ſe ad illius conſecutionem conducunt, frequentèr autem conducit voti manifeſtatio. Nam ex illa Prælati religionis concipiunt petentem ingredi religioni affectum eſſe, & ardentèr illam deſiderare. Veriùs tamen eſt oppoſitum, prout docuit *Azor 1. p. lib. 11. cap. 22. quæſt. 9. Sanch. libr. 4. cap. 16. num. 54. Suar. tom. 3. de Relig. libr. 4. cap. 2. num. 7.* Ratio eſt, quia ex vi voti ſolum teneris media apponere, quæ per ſe neceſſaria ſunt illius executioni. At manifeſtatio voti (eſto adiuuet per ſe tamen neceſſaria non eſt. Alias obligatus eſſes interceſſores quærere; quia hæc interceſſio non leuitèr exequendo voto conducit. Sed quia per ſe neceſſaria non eſt, non obligaris apponere.

14. Tertia difficultas eſt; an tenearis diſcere Grammaticam, vel aliam ſcientiam nempe Phyloſophiam, vel Theologiam, ſi ob illius defectum non admittatis? Reſpondeo te obligatum eſſe, ſi cum votum emiſeris, ſciebas regularitèr hanc ſcientiam expoſtulari in iis, qui religionem ingredi volunt. Quia eſt medium à te cognitum ad finem promiſſum moralitèr neceſſarium; ac proinde promiſſo fine cenſetis illud promittere. Sic *Soto lib. 7. de iuſtitia quæſt. 2. art. 1. ad 3. Azor lib 11. 1. p. cap. 2. q. 4. alijs relatis Sanch. lib. 4. ſum. cap. 16. num. 61. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 4. cap. 2. numer. 21. Bonacin. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. §. 6. num. 12.* Excipe niſi velis gradum Laïcorum ſumere, & ad eum te religioſi recipiant. Quia aſſumptione religionis in illo gradu ſubſtantiam voti imples, cum ſolum accidentalitèr differat gradus Laïcorum à gradu Sacerdotum in religione Et præterea propter maiorem illius gradus humilitatem, ſpecialémque mundi contemptum perfectioni conſequendæ fortè aptior eſt; ac proinde eſto promiſſus non ſit æquiualet gradui promiſſo. *Suar. d. cap. 2. num. 21.* Et videtur ſupponere *Sanch. num. 61.*

Verum ſi tempore voti ignorabas Grammaticam, vel artium ſcientiam ab ingredientibus religionem expoſtulari, non teneris eam addiſcere. Quia eſt grauis, & notabilis difficultas ſuperueniens voti executioni. *Sotus, Sanch. Azor, Suar. Bonacin. num. præcedenti relati.* Quod ſi dubius ſis, an tempore voti ignoraueris ſcientiam Grammaticæ, vel artium ab ingredientibus religionem expoſtulari? Præſumere debes ſciuiſſe Grammaticæ cognitionem expoſtulari, ſecùs artium, vel Theologiæ. Quia ferè nulla eſt religio, quæ ignorantes Grammaticam recipiat ad gradum Sacerdotum, bene tamen ignorantes Phyloſophiam, vel Theologiam, *Sanch. cap. 16. num. 67.*

15. Hinc deducitur quid ſentiendum ſit ſi religionem promiſiſti ſub gradu Laïcorum, neque admittaris, niſi officium aliquod mæchanicum diſcas? Dicendum eſt, ſi cum votum emiſiſti, ſciebas illud officium eſſe neceſſarium, teneris diſcere. Quia tacitè promiſiſti; & in hoc omnes conueniunt.

niunt. Si verò ignorabas, & officium tibi ſcitu difficile eſt, excuſaris. Quia notabilis difficultas voti executioni ſuperueniens, neque à vouente cognita excuſat ab illius executione. *Suar. lib.4. cap.2. in fine. Sanchez lib. 4. cap. 16. num. 68.* Atſi ſcitu facile ſit, & abſque illius ſcientia vtilis religioni eſſe non potes, teneris illud diſcere. Quia ex vi voti teneris media facilia executioni voti per ſe conducentia apponere. *Sanch. & Suar. ſupra.* Verum ſi abſque illius officij ſcientia vtilis religioni eſſe potes, aliis muneribus inſeruiendo, credo nullo modo te obligatum eſſe extra religionem tali officio addiſcendo vacare: quia per ſe medium neceſſarium non eſt, ſed ſolum ex voluntate religioſorum non ſatis rationabili. *Suar. expreſsè dicto lib. 4. cap.2. num.24. in fine; & fauet Azor 1.p. lib.12. cap.22. quæſt.4.*

16. Quarta difficultas eſt; an vouens religionem teneatur ingredi ad gradum Sacerdotum, vel Laïcorum prout religioni placuerit? Negatiuè reſpondendum eſt regularitèr loquendo. Quia tarus, vel nullus eſt, qui aliquem ex his gradibus non determinauerit vel formali intentione, quia credidit in gradu Sacerdotum, vel Laïcorum eſſe recipiendum, vel virtuali ex qualitate, & conditione perſonæ deducta. Facta autem determinatione ad vnum gradum grauis eſſe ſolet difficultas alium accipiendi, præcipuè ſi gradus ad quam determinatus eſt, fuit Sacerdotum, & obligetur humilem Laïcorum gradum accipere. *Azor. 1. p. lib.11. cap.22. quæſt.4. Sanch.lib.4.cap.16. num.55.& ſequentibus. Suar. tom.3. de Relig. lib.4. cap.2.num.22. & 23. Bonacin. diſp.4. quæſt.1. punct.5. §.6. num.6.* Dixi regularitèr loquendo; quia ſi aliquando contingeret non ſatis cognoſci quem gradum vouens determinauerit; quia vtrique ſtatui aptus eſt, neque eius conditio potiùs vnum, quam alium exposſtulat, obligatur admittere, quem religio conceſſerit. Quia de voto conſtat, & impleri poteſt iuxta voluntatem vouentis aliquo ex prædictis gradibus, cum nullus ex eius voluntate determinatus ſit. Quid ergo excuſat? *Azor. quæſt.4. Sanch. num.56. Bonacin. num.6.*

17. Ex his bene deducit *Thom. Sanch. lib.4. cap.16. num.58. & 56.* Si præditus ſis iis dotibus, quibus ſpectatis ea in religione altiora ſtudia habentibus conceduntur, tibi verò denegantur; non teneris eam religionem ingredi; quia eſt notabilis difficultas voti executioni tu peruenens, neque à te cum vouiſti præuiſa. Et idem eſt ſi in ea religione viget conſtitutio Sixti V. qua ſpurij à dignitatibus expelluntur, quarum tu eſto ſpurius aliàs capax eras. Quia obligaris perpetuò eam ignominiam pati. Quod eſt ſatis difficile.

Pvnctvm IV.

Qualitèr votum religionis aſſumendæ obliget ad perſeuerandum in habitu aſſumpto.

1. *Obligaris ingredi animo perſeuerandi.*
2. *Obligaris religionem non deſerere, ſi prudentèr iudicaueris tibi expedire.*
3. *Plures Doctores cenſent voto religionis fieri ſatis, tametſi abſque cauſa iuſta religionem deſeras.*
4. *Ingrediens ſine voto nullum committit peccatum, ſi exeat abſque cauſa ob honeſtum tamen finem.*
5. *Ligatus voto grauitèr peccat.*
6. *Si voto religionis ſuperaddas votum illius perſeuerantia, an ampliùs ligeris? Proponitur dubitandi ratio.*
7. *Potes te obligare ad perſeuerandum in religione, tametſi religio incommoda, & difficilis viſa fuerit.*
8. *Proponitur obiectio, fit illi ſatis.*
9. *De facto votum perſeuerandi non ſuperaddit regularitèr obligationem voto religionis.*
10. *Qualitèr ligatus voto perſeuerandi, ſi ob cauſam iuſtam exeat, vel expellatur, tenetur denuò ea cauſa ceſſante ingredi.*

1. Ponendum eſt ex vi huius voti te eſſe obligatum ingredi religionem animo ibi perſeuerandi, ſi fortè iudicaueris tibi religionem expedire. Quia votum religionis non eſt votum ſuſcipiendi habitum religioſum; ſed eſt votum obſequendi Deo in religione toto vitæ tempore mediis votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Ergo obligat ad profeſſionem faciendam, ſaltem ſi religio probata placuerit: Sic ſupponunt omnes Doctores apud *Sanch. lib.4. ſumm.cap.16. num.74. Suar. tom.3. de Relig. cap.3.num.2.*

2. Ex quo principio videtur inferri manifeſtè te obligatum eſſe ex vi voti, & conſequentèr ſub graui culpa religionem probatam non deſerere, ſi prudentèr iudicaueris tibi conuenire. Nam cum votum obliget ad profeſſionem faciendam præmiſſa illius probatione: & de ratione probationis ſit, vt probatum admittatur, ſi bonum, & conueniens inuentum fuerit: reſpuatur verò, ſi fuerit diſconueniens inuentum; efficitur ſanè inuenta religionis conuenientia te obligatum eſſe illam amplecti, aliàs voto non ſatisfacis. Quod ſi dicas ratum, vel nullum eſſe, cui religio conueniens non ſit. Ergo nunquam deſeri poterit. Dicendum eſt non de ſola conuenientia religionis in ordine ad ſpiritualem animi ſalutem eſſe ſermonem, ſed de conuenientia religionis ad vitam quietè, tranquillè, & abſque animi perturbatione tranſigendam: cuius contrarium frequentèr ingredientibus religionem euenire poteſt. Quando ergo hic ſucceſſus non adeſt, ſi religio deſeratur, & malè deſeritur, & voto non fit ſatis; & ita tanquam certum tradunt *D. Thomas 2. 2. quæſt.189. art.4. & Caietan. ibi Syluest. religio 2.q.19. & votum 4. quæſt.3. Valent. diſp.6. quæſt.6. punct.4. quæſt.4. Couarr. de pactis 1.p. §.3. ad finem. Suar. tom.3. de Relig. lib.4.c.3. à num.2. & ſequent. Sanch. lib.4. ſumm. cap.16. n.90. Layman lib.4. ſumm. tract.5. cap.6. num.12. q.4. concluſ.3. & alij apud ipſos.*

Dices qui religionem vouit, cenſetur eam vouere ſub conditione probationis à iure conceſſæ: At ius concedit ingredientibus religionem abſque vllo voto, vt poſſint pro libito eam dimittere: *cap. ad Apoſtolicam de Regularibus c.1. eodem tit. in 6.* Ergo vouens religionem voto ſatisfaciet, eſtò pro libito religionem dimittat; ſi quidem non ſe vult ad religionem obligare alitèr quam alij ingredientes obligantur.

3. Propter hanc rationem plures Doctores affirmant ingredientes religionem bona fide voto ſatisfacere, tametſi abſque cauſa iuſta eam deſerant eo ipſo ſolo quod non ſit ei grata. *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de voto conſ. 21. in edit. Azor. 1. parte lib 11. cap. 22. quæſt. 6. in fine. Bonacin. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. §. 6. de voto num. 24.* Alij verò dicunt ingredientem religionem ſine voto, eámque deſerentem abſque cauſa iuſta, & rationabili peccare venialitèr; quia leuitatis, & temeritatis arguitur recedens à via perfectionis incœpta. Item ſi religionis Prælati nouitium expellerent, quem iudicarent religioni commodum peccarent ſane, ergo nouitius iudicans religionem ſibi commodam eſſe peccabit illam deſerens: vtrique enim eadem libertas in probatione conceditur; religioni probandi nouitium, & nouitio probandi religionem. Quod ſi voto ligatus religionem ingrediatur, affirmant dicti Doctores peccaturum mortalitèr, ſi religionem abſque iuſta cauſa deſerat. Nam cum ius non concedat egredi nouitium abſque iuſta cauſa, ſed potiùs ſub culpa veniali cogat perſeuerare, ſi huic obligationi ſuperaddatur votum, ſub graui culpa obligabitur: Sic *Caietan. 2. 2. quæſt. 189. art. 4. dub. 5. Tholoſanc. de officio ſacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. cap. 20. ad finem Sanch. lib. 4. ſum. cap. 16. num. 22. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 6. q. 4. num. 12. concluſ. 3.*

4. Cæterum ſi dicendi modi mihi non probantur; exiſtimo namque nouitium ingredientem ſine voto nullo peccato maculari ex eo, quod religionem deſerat motus aliquo honeſto fine, tametſi abſque cauſa rationabili, hoc eſt abſque eo quod ſentiat religionem ſibi eſſe difficilem, vel incommodam, ſufficit ſi ſentiat minùs gratam: Sic expreſsè *Suarez tom. 3. de Religione lib. 4. capit. 3. num. 6. & ſeqq.* Ratio eſt, quia nullum eſt præceptum, quod nouitium adſtringat ad perſeuerandum; cum potiùs omnia iura clament liberum eſſe ad deſerendam religionem. Lure autem naturali nequaquam obligatur in aſſumpto habitu perſeuerare: Sicut enim pro libito potuit non aſſumere, ita pro libito poteſt illam deſerere, eo ſolum quod ſibi minùs gratua ſit, præcipuè cum illum continuare non poſſit, quin profeſſione aſtringatur. Aliàs omnes incipientes conſilium aliquod Euangelicum exercere. v. g. Eleemoſynam facere, orationes fundere, obligati eſſent in illo perſeuerare in perpetuum, quod non eſt dicendum. Præterea ſi nouitius æquè eſſet obligatus non deſerere religionem ſibi accommodatam, & facilem, ac Prælatus obligatus eſt nouitium vtilem non expellere, non ſolum ſub culpa veniali, ſed mortali obligatus eſſet. Nam Prælatus expellens nouitium vtilem abſque cauſa rationabili contra eius voluntatem grauitèr peccat, quippe abutitur poteſtate, & iuriſdictione ſibi conceſſa admittendi nouitios, vel expellendi; cum talis expulſio & religioni, & nouitio nociua ſit. Quapropter ex obligatione Prælati retinendi nouitium vtilem religioni, deduci non poteſt obligatio nouitij perſeuerandi in religione ſibi commoda, & facili. Quia Prælatus ex ratione officij ſibi conceſſi obligatus eſt vtilitati religionis proſpicere. At nouitio non incumbit huic vtilitati prouidere, ſed ſolum vtilitati propriæ in rebus præcepti; & cum ex illis non ſit religionis profeſſio, cum ad conſilia Euangelica pertineat, obligatus non eſt ad profeſſionem.

5. Neque inde fit voto religionis aſſumendæ ligatum non peccare grauitèr, ſi religionem ſibi commodam, & facilem deſerat. Nam eſto ad profeſſionem non obligetur, niſi præmiſſa illius probatione, & nouitiatu; quia tamen ad ipſam vi voti, & promiſſionis factæ obligatur, quam obligationem non habet, qui ſine voto ingreditur; ideo voto ligatus deſerere religionem non poteſt, ſi ſibi commoda, & facilis viſa fuerit: Secùs verò, qui ſine voto ingreditur. Neque hæc obligatio voti contraria eſt iuris diſpoſitioni. Ius namque non concedit, ſed permittit nouitio liberum à religione egreſſum: cui permiſſioni cedit ipſe ſe voto religionis ligando; ita vt impoſſibile ſit ſe voto religionis ligare, & nolle huic libertati egrediendi abſque vlla cauſa cedere.

Igitur voto religionis ligatus deſerens religionem, quam ſibi commodam, & facilem experitur, tametſi ob aliquos fines aliàs honeſtos, peccat mortaliter, & voto non ſatisfacit. Secùs verò eſt, ſi ſibi grauitèr incommoda, & difficilis viſa fuerit, quamque exiſtimat alacri animo ferre non poſſe. Quia illo caſu nullum erit peccatum, ſi illam deſerat, & voto religionis manebit ſatisfactum. Quia bona fide, & ex vero animo religioſum habitum ſuſcepit, & quantum rationabilitèr potuit, pro eius perſeuerantia pugnauit ſpectata ſua fragilitate, & naturali diſpoſitione: Sic pluribus relatis firmat *Sanch. lib. 4. de voto cap. 16. n. 93. iuncto num. 90. Suar. tom. 3. lib. 4 cap. 3. num. 11. & 12.* Ex quo fit eum qui ob prauum procedendi modum, quem facilè ſuperare poterat, à religione expellitur, voto non ſatisfacere, & à fortiori ſi ea intentione vt expellatur, malè procedit. Secùs verò ſi difficultèr ſe continere poſſit. *Sanchez pluribus relatis lib. 4. cap. 16. num. 108. Suarez tom. 3. lib. 4. cap. 3. num. 11.*

6. Reſtat tamen enodanda grauis difficultas: An ſi ſupradicto voto religionis ſuperaddas votum illius perſeuerantiæ, ampliùs obligeris, ita vt non liceat tibi ex cauſa rationabili relinquere? Ratio difficultatis eſt; quia votum religionis (vt dictum eſt) non eſt votum ſolum de ſuſcipiendo habitu, ſed de perſeuerando in illo media profeſſione; quia eſt votum de religione, quæ non eſt abſque profeſſione, ſeu trium votorum in religione approbata emiſſione. Ergo votum perſeuerandi, & profitendi voto religionis nihil addit. Deinde obligari non potes ad profitendum, niſi præmiſſa probatione. Quia non potes obligari contra formam, & diſpoſitionem iuris communis. Sed de ratione intrinſeca probationis eſt, vt ſi probatum conſentaneum inuentum fuerit admittatur; ſin minùs reſpuatur. Ergo quantumcunque ad profeſſionem faciendam obligeris, poteris probatam religionem reſpuere, ſi tibi incongrua viſa fuerit; ſicuti potes, cum religionis ſuſcipiendæ voto ligatus es: Sic docuit *Arag. 2. 2. quæſt. 88. art. 3. circa ſolut. ad 2. Sot. lib. 7. de iuſtitia quæſt. 2. art. 1. ad 3. Petrus de Ledeſm. 2. tom. ſumm. tract. 10. cap. 3. dub. 7. caſu 4. Eman Sà verbo votum num. 13. Leſſius Suar.* ſtatim referendi probabilem reputant.

7. Nihilominùs veriùs eſt, te poſſe voto aſtringi ad perſeuerandum in religione, tametſi religio incommoda, & difficilis viſa fuerit, modo ea difficultas tanta non ſit, vt periculum peccandi; vel impediendi maius bonum inducat: Sic ſupponit. *D. Thomas 2. 2. quæſt. 189. art. 4. in corpor. & ibi*

Digitized by Google

ibi Caietan. Nauarr. cap. 12. num. 47. Couarr. de pactis 1. *p. §. 3. ad finem. Azor* 1. *p. libr. 11. cap. it. 22. quaſt. 8. Sanchez. lib. 4. capit. 16. num. 81. Leſſius lib. 2. capit. 41. dub. 5. num. 46. Suarez. tom. 3. de Relig. lib. 4. cap. 4. à num. 2. & ſeq. Layman libr. 4. Theolog. mor. tractat. 5. cap. 6. num. 13. & alij plures apud ipſos.* Ratio eſt; quia hoc votum eſt de re bona, & honeſta, nec maioris boni impeditiua, ſcilicet de profeſſione facienda ſuperatis omnibus difficultatibus maius bonum non impedientibus. Ergo eſt votum validum.

8. Dices validum eſſe ſpectato iure naturæ, & antiqui iuris communis diſpoſitione. Quia his ſpectatis cedere poteras iuri probandi religionem. *capit. ſtatuimus, cap. conſults cap. ad Apoſtolicam de Regularibus.* At ſpectato iure nouo *Tridentin. ſeſſ. 25. de Regularibus* inualidum eſſe, cum ibi prohibeatur, & annuletur quælibet annuæ probationis renunciatio, & votum perſeuerandi in religione hanc annuam probationem cum facultate egrediendi liberè videtur impedire. Item in *cap. 16. de Regularibus*, annulat conſilium bonorum renunciationes, & pacta quæ minùs liberum, & expeditum egreſſum facere poſſent nouitio. Ergo à fortiori cenſendum eſt votum perſeuerandi ſuperatis omnibus difficultatibus poſſibilibus irritare, & annulare. Quia hoc votum minùs ei liberum, & expeditum egreſſum relinquit, quam quælibet alia bonorum renuntiatio, & donatio. Sed contra eſt; quia conſilium nihil de voto profeſſionis diſpoſuit. Ex eo autem, quod prohibuerit, & annulauerit profeſſionem non præmiſſo anno nouitiatus, aliáſque renunciationes bonorum abſque conditionibus ibidem præſcriptis; non infertur annulaſſe votum profitendi eo caſu, quo probata religio periculum peccandi, vel impediendi maius bonum non inducat. Nam huiuſmodi votum optimè compati poteſt cum annua probatione. Quia probatio non excludit voluntariam probationem quoad Deum perſeuerandi ſuperatis quibuſuis difficultatibus maius bonum non impedientibus; ſolum enim petit, vt decurſu vnius anni religio probet nouitium, & nouitius religionem. Quoad cauſas verò, ex quibus probata religio relinqui poſſit, nihil diſponit, ſed diſpoſitioni iuris naturalis remittit; ac proinde ingredientem liberum relinquit, vt ſi velit ſe voto aſtringere ad perſeuerandum poſſit, ſin minùs maneat in ea diſpoſitione, qua erat ante ingreſſum. Alias ſi probatio impediret hanc obligationem perſeuerandi ortam ex voto profitendi, & iam impediret obligationem perſeuerandi ortam ex voto ſimplici religionis, cum ex vi illius non poſſit deſeri religio, quæ commoda, & facilis inuenta fuerit; cum tamen nullo voto intercedente optimè poſſet relinqui abſque vlla culpa ob aliquem honeſtum finem.

9. Verum an de facto, quoties votum perſeuerandi in religione, ſeu profitendi emittis, obligatus ſis perſeuerare, tametſi religio tibi incommoda, & difficilis valdè appareat? Satis controuerſum eſt. Communis ſententia affirmat te obligatum eſſe. Sic *D. Thomas, Caietan. Nauarr. Azor. Couarr. Sanch. & alij num. præcedenti relati.* Mouentur; quia ſic vouens intendit ſe ampliùs obligare, quam ſi ſolum religionem voueret; aliàs non ea forma votum emitteret, neque voto religionis emiſſo illud votum ſuperadderet. At votum profitendi non poteſt ampliùs obligare, quam votum religionis, niſi obliget ad amplectendam religionem, eſto incommoda, & difficilis appareat. Ergo dicendum eſt ad hoc obligare. Cæterum veriùs cenſeo eo ſolum caſu perſeuerandi amplius obligare quam votum religionis, cum vouens ſatis cognoſcit obligationem voti religionis, & ea ſuppoſita ſuperaddere intendit nouam obligationem quod manifeſtè conuincit fundamentum communis ſententiæ. Sed quia id rarum eſt (rarò enim religionem vouentes cognoſcunt vi illius voti obligatos eſſe profiteri; ſi religio inueniatur, facilis, & conſentanea; raróque ex voti perſeuerandi intendunt in religione perſeuerare, ſi difficilis, & incommoda appareat) ea de cauſa votum perſeuerandi communitèr emiſſum non eſt præſumendum voto religionis obligationem ſuperaddere ſed eandem ampliùs explicare: Sic expreſsè vltra Doctores in principio huius quæſtionis relatos docet *Suarez. tom. 3. de Religion. libr. 4. capit. 4. numer.* 8. & meo iudicio eam defendit *Sanchez* eſto inuitus *dicto capit. 16. num.* 82. Quatenus aſſerit votum perſeuerandi non obligare, ſi aliquam magni momenti difficultatem in religione experiatur tempore voti ignoratam, aut alia notabilis difficultas ſuperueniat. Sed ob nullam aliam rationem voto religionis ligatus deſerere religionem poteſt niſi quia religionem difficilem grauitèr experitur, quod tamen tempore voti prorsùs ignorabat. Ergo votum perſeuerandi nullam in ſententia Sanchez obligationem ſuperaddit voto religionis. Quod verò regularitèr vouentes non ſint cenſendi ſe velle obligare ampliùs voto perſeuerandi, quam voto ſimplici religionis. Sic probo. Quia velle perſeuerare ſub conditione, quod religio grauitèr incommoda, & difficilis viſa non fuerit, eſt maximè Tridentin. conforme, quod hunc ſtatum amplectentes liberos eſſe voluit. Eſt item religioni maximè expediens, quippe ea via religioni vtiles ſunt, & in virtute proficiunt. Ergo ſic eſt præſumendum. Præterea in votis ſtricta interpretatio facienda eſt, neque imponenda eſt obligatio abſque grauiſſimo fundamento. At nullum eſt fundamentum firmum, vt vouentibus peſeuerantiam imponatur tantum onus, vt in religione grauitèr difficili, & incommoda perſeuerent; ſiquidem ſatis hoc votum explicari poteſt de perſeuerantia in religione, ſi bona fide probata inueniatur facilis, & conſentanea. Ergo ex voto perſeuerandi non ampliùs quam ex voto religionis obligantur, tametſi id clariùs explicent.

10. Hinc deducitur, qualitèr voto perſeuerandi ligatus, ſi religionem, quam ingreſſus eſt, iuſtè deſerat, vel ab ea ob morbum, vel parentum neceſſitatem, vel aliam ob cauſam expellatus, obligatus ſit ceſſante impedimento iterum eam petere, vel ſi impedimentum non ſit commune aliis religionibus, ea deſerta aliam religionem ingredi?

Et quidem ſi probabilem ſententiam ſequamur. Votum perſeuerandi ſtrictiùs non obligare, quam votum religionis; conſtat ex dictis te liberum eſſe ab obligatione voti, modo impedimentum, ob quod deſertis religionem, vel ab ea expelletis non annulet ingreſſum; quia eo caſu reputandum eſt, ac ſi nunquam ingreſſus fuiſſes. At ſtante communi ſententia votum perſeuerandi ſtrictiùs obligare, quam votum religionis, eadem communis ſententia affirmat te obligatum eſſe iterum petere illam religionem, ſi ſpes ſit in ea fortè recipiendum, vel aliam, ſi votum fuit religionis in genere, & perſeuerandi in ea. Sic docuit ex-

preſsè *Sanchez lib.4. cap.16. num.82. Layman libr.4. ſumm.tract.5. cap.6. num.13. Nauarr.cap.12. num.46. & libr. 3. conſil.21. numer.10 de voto Bonacina tom.2. diſp.4. quæſt.2. punct.5. §.6 .num.22.* Ratio eſt; quia noo ſolum vouiſti iogreſſum, ſed perſeuerantiam, à cuius executione temporale impedimentum te liberare ooo poteſt, niſi dum ipſum durat. Ergo eo ceſſante aſtringi debes.

Cæterum ſatis probabile cenſeo in ſupradicto caſu te voto ſatisfeciſſe, neque obligatum eſſe iterum ingredi, Sic docuit *Suarez tom.3 de Religione lib. 4. cap.4. num.15.* Et me eius ratio conuincit: Quia vouens profiteri, non debet præſumi ſe voluiſſe obligare omnibus modis, & viis, quibus poſſibilis eſt profeſſio, ſed ſolum præſumi debet ſe voluiſſe obligare ad profitendum, ſi receptus ſemel in probatione per ipſum non ſteterit; quia hic modus obligationis benignior eſt, & Eccleſiæ ſtylo conformis. Ergo aſſumpta probatione, ſi iuſtè egrediatur, vel à Prælato expellatur, voto ſufficientèr ſatisfecit. Deinde votum religionis, & votum perſeuerandi in religione, vota ſunt de profeſſione facienda, & licet votum perſeuerandi ampliùs obliget, quam votum religionis, quia obligat ad grauiores difficultates ſuperandas. At non video qua ratione obliget ad illas ſuperandas non ſolum in vna probatione, ſed in omnibus poſſibilibus.

Pvnctvm V.

An votum religionis impediat matrimonij, ſponſaliorumque contractum, obligetque caſtitatem ſeruandam?

1. *Votum religionis per ſe ad caſtitatem non obligat.*
2. *Impedit valorem ſponſalium, & licitum matrimonij contractum.*
3. *Si eo voto non obſtante matrimonium contrahas, obligaris non conſumare.*
4. *Quid ſi votum emittatur matrimonio conſumato?*

1. Certum eſt votum religionis per ſe non obligare ad caſtitatem; quia non eſt votum caſtitatis, ſed eſt votum aſſumeodi ſtatum continentem caſtitatem; ac proinde votum religionis eſt non votum caſtitatis promiſſæ, ſed promittendæ: ea de cauſe violatio caſtitatis nunquam eſt directè contra huiuſmodi votum; indirectè tamen poteſt aliquando eſſe, cum eſt occaſio, ne votum executioni mandetur, vt ſtatim dicam.

2. Quapropter votum religionis obligat, ne illo ligatus contrahat ſponſalia, redditque ipſa ſponſalia nolla; quia Deo promiſſus, & dicatus non poteſt ſe alteri nec licitè, nec validè promittere, & dicate, vt colligitur manifeſtè ex *cap. rurſùs, qui Clerici, vel vouentes*, & tradit in præſenti *Suar. tom.2.de Relig.lib.4. cap.5.in fine, & eſt omnium.* Deinde impedit ne licitè matrimonium contrahatur, eſto validè contrahi poſſit. Et quidem ſi contrahatur aoimo conſumandi; clarum eſt eſſe mortale peccatum, cum aſſumatur ſtatus impediens religionis ingreſſum. Si verò contrahatur animo non conſumandi. Sed ſtatim aduolandi ad religionem, etiam exiſtimo regularitèr eſſe illicitum ob periculum comſummationis, ob deceptionem alterius contrahentis, vt multis allegatis probat *Ioann. Gutierr. tract. de matrim. cap.25.num.4.* Dixi regularitèr; nam ſi ad legitimandam prolem, honorandámque concubinam ex eius coofenſu abſque periculo conſumandi cootraheretur matrimonium, animo tranſeundi ſtatim ad religionem nullum eſſet peccatum in tali contractu. *Ioan.Gutierr.cap.25. num..*

3. Quod ſi non obſtante voto matrimonium contrahas, obligaris illud non conſummare non ſolum petendo. Sed nec reddendo; quia obligaris oou te reddere iohabilem ad votum exequendum. Quod de priori bimeſtri & res manifeſta, eum eo tempore poſſis, & debeas religionem ſuſcipere. *Sanch. innum ros referens lib.9. de matrim. diſp.33. num.14. Leſſius lib.2. cap.41. dub.5. num.47.* Illo autem bimeſtri tranſacto, ſi ab altero coniuge non petatur debitum, debes religionem ingredi. Quia obligatus es, dum coniux petitioni debiti noo contradicit. *Suar. tom.3. de Relig. lib.4. cap.5. num. 7. Sanch. lib.9 de matrimon. diſput. 13. num.14.* At ſi coniox contradicit debitum petendo, credo te obligatum eſſe eius petitioni annuere. Quia tranſacto bimeſtri habet ius petendi debitum, neque impediri poteſt occaſione religionis aſſumendæ. Alias non ſolum bimeſtre eſſet à iure conceſſum pro deliberando de religionis ingreſſu, & excuſando coniuge à debiti redditione, ſed longiùs tempus. *Suar. loco allegato num.8. & ſequentibus.* Neque ex eo quod aliquo, vel longo tempore poſt bimeſtre differatur petitio, infertur poſtea petente cooioge, antequam religionem ingrediaris, te obligatum non eſſe concedere, nam ceſſare à petitione debiti, non eſt ſe priuare iure petendi, quando placuerit, neque eſt concedere tibi licentiam, vt negato debito poſtulato religionem aſſumas: Conſummato aotem matrimonio, & reddere, & petere potes. Quia votum religionis ſolum obligat ad religionem, eum illam aſſomere potes; quod poſt conſummatum matrimonium fieri oequit abſque coniugis conſenſu, vel diuortio in perpetuum celebrato. *Suar. tom.3. lib.4.cap.5.n.6.Sanch. lib.9.de matrim.diſp.33.n.15.& diſp.35.n.10.& ibi plures Leſſius lib.2.cap.41. dub.5. n.47. in 2. edit.*

4. Si verò votum religionis emittatur poſt matrimonium conſummatum diſtinguendum eſt; an fuerit emiſſum ex licentia coniugis, vel abſque illa, ao implendum tempore matrimonij, vel obligatione ipſius diſſoluta? Si ex licentia coniugis fuerit emiſſum obligabit ad ſui executionem ſeroatis conditionibus à iure præſcriptis eo caſo, quo vnus ex coniugibus religionem ingreditur: quia eſt votum de re licita. At ſi hæ conditiones non ſeruentur. Licentia data nullius eſt momenti, quoad voti obligationem iudicandum eſt de illo voto, ac de voto religionis emiſſo ſine licentia coniugis. *Sanch. lib.9. de matrimon. diſput.36. num.1. Leſſius lib.2. cap.41. dub.5. num.47.* Quod ſi votum religionis emittatur abſque licentia coniugis implendum tamen tempore diſſoluti matrimonij, vel diuortij, clarum eſt validum eſſe, & obligatorium: Quia eſt de re omnino licita, & honeſta, qualis eſt religionis ingreſſus tempore habili. *Sanchez lib.9. de matrimon. diſp.35. num.12. Leſſius lib.2. cap. 41. dub.5. num. 47.* Si verò emittatur implendum abſque coniugis conſeoſu tempore quo matrimonij

trimonij obligatio in ſua vi perſiſtit. *Suarez tom. 3. de Relig. lib. 4. cap. 5. num. 3.* Cenſet validum eſſe, & obligare ad religionem coniuge poſtea conſentiente, vel ea deffuncta. Mouetur; quia res promiſſa, ſcilicet religio honeſtiſſima eſt, eſto modus ſub quo promittitur, fuerit impoſſibilis. Ergo ſublato illo modo promiſſum obligabit: Quia vtile per inutile non vitiatur. Deinde quia qui obligatur ad religionem ſine conſenſu coniugis, à fortiori obligabitur illa conſentiente, vel deffuncta. At verius eſt tale votum nullum eſſe, nullámque inducere obligationem: quippe eſt de re illicita, & impoſſibili. Nam licet aſſumptio religioſi ſtatus ex ſe licita ſit, & honeſta; attamen facta à coniuge abſque eius conſenſu illicita eſt, & impoſſibilis; ſi ergo per illud votum non religio abſolutè promittitur, ſed ſub ea circumſtantia, planè eſt promiſſio de re iniqua, & impoſſibili, ſicut ſi coniux alteri coniugi promitteret velationes recipere, tempore quo ab Eccleſia ſunt prohibitæ, promiſſio nulla eſſet. Regula verò vtile per inutile non vitiatur, intelligi debet, quando ad inuicem ſeparantur; ſecùs ſi nihil ex re promiſſa vtile remanet: Sic tanquam certum tradit *Sanch. lib. 9. de matrimon. diſp. 35. num. 12. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 5. num. 47. in 2. edit. Bonacin. tom 2. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. §. 6. num. 8.* Et ſatis colligitur, ex *cap. quidam, cap. placet, de conuerſione coniugat.* Verum ſi votum emittatur de religione aſſumenda abſolutè, validum erit. Quia dum contrarium non conſtat, præſumendum eſt emitti pro tempore habili: Hæc enim præſumptio & fauet valori actus, & culpam à voto excludit. *Sanch. lib. 9. de matrimon. diſp. 35. num. 13. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 4. cap. 5. num 2.* Qualitèr autem hoc votum religionis dirimat ſponſalia tract. de matrimon. dicendum eſt.

Pvnctvm VI.

An voto Religionis ſatisfacias Epiſcopatu aſſumpto?

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Voto religionis non fit ſatis aſſumptione Epiſcopatus.*
3. *Conuincitur ſiniſtra interpretatio ad textum in cap. per tuas, de voto, quam adhibet Henriquez, & alij.*
4. *Voto religionis ligatus peccat grauitèr, ſi Epiſcopatum acceptet.*
5. *Ligatus voto religionis acceptans Epiſcopatus collationem, obligatus eſt petere à Pontifice licentiam renunciandi.*
6. *An tenearis petens licentiam votum manifeſtare? Negat Sanch.*
7. *Veriùs eſt oppoſitum.*
8. *Fit ſatis contrariis.*
9. *Poteſt hic Epiſcopus voti religionis diſpenſationem petere.*

1. Ratio difficultatis eſt, quia Epiſcopatus eſt ſtatus perfectior ſtatu religioſo, vt omnes Doctores tradunt, & latiſſimè probat *Suar. tom. 3. de Religione, lib. 1. cap. 15. 16. & præcipuè* 18. Et colligitur ſatis ex *cap. licet de Regularibus cap. veniens de iureiurando.* Sed votum non infringit qui in meliùs commutat. *cap. peruenit 2. de iureiurando.* Ergo non violat votum religionis qui illud in aſſumptionem Epiſcopatus commutat; ſicuti non violat votum laxioris religionis, qui ſtrictiorem ingreditur, neque votum ſtrictioris qui profeſſionem facit in laxiori: Sic docent *Abbas, Henriquez, Anton. in cap. per tuas de voto,* probabile cenſet *Henriquez lib. 10 de Sacram. ordinis cap. 32. in fine.* Tradit expreſsè *Manuel Rodriguez tom. 2. ſumm. cap. 6. num. 6. Eman. Sà, verbo Epiſcopus num. 2. in vtraque edit.*

2. Cæterum omnino tenendum eſt voto religionis non ſatisfieri aſſumptione Epiſcopatus: Sic docent *D. Thom. 2. 2. quæſt. 189. art. 3. ad 1. & ibi Caietan. Syluest. verbo votum 3. q. 9. & verbo Religio 2. q. 20. Azor 1. p. lib. 11. cap. 16. q. 2. & cap. 22. q. vlt. Sanchez lib. 4. cap. 17. num. 5. Suarez tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 19. num 9 & ſeqq. Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 6. q. vlt. & alij plures apud ipſos.* Et ſumitur manifeſtè ex *cap. tuas* 10. *de voto*, vbi de quodam, qui votum ſolemne religionis fecerat, hoc eſt in præſentia plurium, neque ſuo tempore impleuerat, ſed tranſgreſſor voti exiſtens ad regimen Eccleſiæ Hebennenſis vocatus, fuit reſpondet *Innocent. III.* ab ipſos conſultus; ſi tuam ſanare deſideras conſcientiam regimen reſignes Eccleſiæ memoratæ, ac reddas altiſſimo vota tua. Quod ſi capitulum eiuſdem Hebennenſis Eccleſiæ te poſtmodum canonicè duxerit eligendum, electionem recipere poterit de te factam. Ex cuius textus deciſione manifeſtè colligitur voto religionis non eſſe ſatisfactum; ſiquidem Pontifex ſupponit conſcientiam illius Epiſcopi læſam exiſtere, & reſignatione Epiſcopatus, redditionéque voti ſanandam eſſe. Si autem aſſumptione Epiſcopatus vtpote ſtatus perfectioris, voto religionis fieret ſatis, nullum votum teneretur Epiſcopus reddere, ſicut non tenetur, qui in meliùs votum commutat, neque eius conſcientia ob hanc commutationem eſſet læſa.

3. Neque verum eſt quod tradit *Henriquez d. cap. 31. num. vlt. in comm. litt. 1. & Emanuel. d. cap. 6. num. 6.* Pontificem loqui de conſilio, non de præcepto moti illis verbis. *Nos autem tuæ diſcretioni conſulimus.* Quia repugnat textui ſupponenti conſcientiam Epiſcopi læſam eſſe, indigeréque curatione; quod dici non poteſt ob omiſſionem rei ad conſilia Euangelica pertinentis. Quare licet Pontifex conſulat; conſulit tamen rem aliàs præceptam, & iure diuino debitam; tametſi ipſe nolit poſitiuo præcepto ad eius executionem obligare. Neque item eſt verum, quod tradit *vterque Eman. ſupra* illam deciſionem eſſe ſpecialem; eò quod ille Epiſcopus non ſolum votum emiſerat in Grationopolitano Eccleſia habitum ſuſcipiendi, ſed etiam in manibus Prælati ipſius Eccleſiæ promiſerat infra duos menſes poſtquam ab Apoſtolica ſede rediſſet votum impleturum. Quæ promiſſio, quia videtur homini facta aſſumptione Epiſcopatus non commutatur. Non inquam verum eſt; quia eſto in manibus Prælati promiſerit infra duos menſes votum impleturum, Prælato tamen non promiſit, ſed Deo. Et eſto Prælato promiſiſſet, ſubintelligenda erat conditio, niſi ſtatum meliorem aſſumeret, vt in promiſſione facta alteri de matrimonio contrahendo contingit. Minùs bene procedunt *Abbas, Anton. & Henriquez*, cum dicunt Pontificem conſuluiſſe Epiſcopatum dimittere,

tere, & religionem ſuſcipere; eo quod in peccato mortali tranſgreſſionis voti Epiſcopatum aſſumpſiſſet, neque buno xelo, ſed ambitione ductus. Nam hæc ſine vllo fundamento ſunt excogitata, & contra diſpoſitionem iuris communis nunquam præſumentis delictum, niſi manifeſtum ſit. At in præſenti manifeſtum non eſt. Nam eſto ante aſſumptionem fuerit voti facti tranſgreſſur; quia tempore ſignato non impleuit; at illius culpæ pœnitere poterat, cum Epiſcopatum aſſumpſit, ſi aſſumptio Epiſcopatus eſt voti ſatisfactio: ſicut qui laxiorem religionem promiſerat ingreſſurum infra duos menſes, neque impleuit, & poſtea pœnitentia ductus ingreditur ſtrictiorem. Deinde eſto concedamus ambitione ductum, & cum peccato mortali illum Epiſcopatum aſſumpſiſſe; non infertur votum religionis extinctum non eſſe aſſumptione Epiſcopatus, vtpote ſtatus perfectionis; quia ob peccatum mortale valor illius aſſumptionis non perit, neque caſu redditur. Si ergo poſt aſſumptionem Epiſcopatus votum religionis reddendum eſt, clarè infertur Epiſcopatu non extingui. Non minùs à veritate diſcedit *Hoſtiens, & Ioann. Andreas.* Affirmantes (eſto ſub dubio) deciſionem Pontificis proceſſiſſe ob conſcientiam erroneam illius Epiſcopi; quia exiſtimabat obligatum eſſe renunciare Epiſcopatui, & votum religionis implere, vel vt alij dicunt ad vitandum ſcandalum ortum ex tranſgreſſione voti. Quia ſi id verum eſſet, potiùs debebat Pontifex veritatem declarare, & manifeſtare populo nullam eſſe obligationem implendi votum, vt pote quod erat ſufficientèr impletum, quam occaſionem præbere confirmandi Epiſcopum in ſuo errore, & populum in ſcandalo. Nam ex hac manifeſtatione, & declaratione populi ſcandalum ſe dabatur, & Epiſcopus veritatem agnoſcebat. Stet ergo firma deciſio illius textus, & noſtræ concluſionis veritas aſſumptione Epiſcopatus non impleri votum religionis. Ratio verò eſt, quæ ſimul eſt ſolutio contrariæ rationis. Nam eſto Epiſcopatus ſit ſtatus perfectior, quam religioſus. At nemini eſt perfectiùs illam aſſumere (extra caſum vrgentis neceſſitatis Eccleſiæ. Tum quia ſupponit aſſumentem eſſe ſummè perfectum, iuxta illud Pauli. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, &c. Quod de ſe nemo debet præſumere. Tum ob pericula elationis, quæ in illo munere adſunt. Tum quia non eſt medium ita aptiùs ad perfectionem propriam, ſicut eſt ſtatus religioſus. Eáque de cauſa diximus *tractat. ſuperiori* votum non procurandi Epiſcopatum, imo neque acceptandi) extra caſum obedientiæ, & neceſſitatis validum eſſe.

4 Ex his infertur habentem votum religionis peccare grauitèr, ſi Epiſcopatum acceptet. Vt tradunt *Syluest. Azor. Suar. Sanch. Layman, & alij num. præcedenti relati.* Quia quantum eſt ex ſe redditur impotens exequendi votum, cum iam illius executio non ex propria voluntate tantum, ſed ex Pontificia dependeat; ſiquidem nullus Epiſcopus exequi votum religionis poteſt non dimiſſo Epiſcopatu, vt tradit *Innocent. III. in cap. poſt tranſlationem, de renunciatione.* Ob indecentiam quæ eſt, ne magiſter ex officio magiſterio retento fiat diſcipulus, & obligatus alios docere, obligetur ab aliis diſcere, & viam humilitatis inchoare, qui perfectionis culmina profitetur. At nullus Epiſcopus renunciare Epiſcopatui poteſt abſque Pontificis conſenſu. *cap. niſi cum pridem de renunciatione, cap. inter corporalia de tranſlatione Epiſcopi.* Ergo acceptando Epiſcopatum is qui voto ligatus eſt, abſolutè redditur impotens exequendi votum, ergo peccat grauitèr. Hæc procedunt de acceptatione confirmationis, ſeu collationis, qua verè Epiſcopatus obtinetur, non de acceptatione electionis, qua non Epiſcopatus, ſed ius ad Epiſcopatum conceditur, quod ius non impedit religionis ingreſſum, cum propria voluntate dimitti poſſit. *cap. inter corporalia de tranſlat. Epiſc.* Nihilominùs tamen cenſeo in tali acceptatione peccatum eſſe graue, tum ob periculum acceptandi confirmationem, & ſe impeditum reddendi ad votum. Tum quia inutilis, & irriſoria eſt acceptatio, & præter voluntatem eligentium, quæ ſtatim ex obligatione dimittenda eſt.

5. Secundò infertur, ligatum voto religionis, & acceptantem Epiſcopatus collationem, ſeu confirmationem obligatum eſſe petere à Pontifice licentiam renunciandi Epiſcopatui; vt votum exequatur. Sic *Azor. 1. p. inſtit. moral. lib. 12. cap. 2. quæſt. vlt. Sanch. lib. 4. in Decalog. cap. 17. num. 6. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 20. à num. 1. & ſequentibus. Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 6. in fine.* Quia hæc licentia eſt medium executioni voti omnino neceſſarium. Ergo ſtante obligatione exequendi votum, ſtat obligatio apponendi media illius executioni neceſſaria. Dices *Supra dicto textu in cap. per tuas.* Hanc licentiam eſſe conceſſam. Sed contra: Quia nullum eſt verbum, ex quo hæc generalis conceſſio colligatur. Præterquam quod non expediebat ſic concedi: cum ſæpe conuenientiùs ſit ob neceſſitatem Eccleſiæ in Epiſcopatu aſſumpto perſeuerare, quam eo dimiſſo ad religionem tranſire; ac proinde oportebat hæc omnia ponderare.

6. Sed eſt dubium; an talis Epiſcopus teneatur, cum petit licentiam votum manifeſtare, ſi ſimpliciter petita non conceditur? Negat *Sanchez dicto cap. 17. in fine, & Layman ſupra.* Tum quia cogeretur delictum commiſſum in acceptatione Epiſcopatus manifeſtare. Tum quia negata licentia renunciandi Epiſcopatui ſuſpenditur obligatio voti. Tum quia ſubditus non tenetur emiſſo voto de materia ſuperiori ſubiecta votum declarare, vt præcedenti tractat. diximus, & conſtat. Nam ſi Epiſcopus aſſumpto Epiſcopatu votum religionis faceret, non eſſet obligatus votum manifeſtare, ſed ſufficientèr ſatisfaceret, ſi petita licentia abſque voti manifeſtatione ei denegaretur.

7. Cæterum veriùs cenſeo obligatum eſſe votum manifeſtare, ſi aliter licentiam obtinere non poſſit: Sic latè probat *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 20. à num. 5.* Ratio eſt, quia hæc voti obligatio ſuſpendi non poteſt, niſi media irritatione, vel diſpenſatione. Sed diſpenſatione nunquam voti obligatio ſuſpendi poteſt, niſi votum cognoſcatur, & cognitio cauſæ, ex qua concedenda eſt præmittatur, vt lariùs *tract. præcedenti* dixi. Irritatio autem directa in præſenti locum non habet, cum illud votum non fuerit emiſſum tempore ſubiectionis, indirecta verò irritatio, quæ eſt quædam diſpenſatio, quæque conſiſtit in impedienda voti executione; eo quod illius executio Eccleſiæ aſſumptæ præiudicet, exerceri non poteſt incognito voto, & ponderato Eccleſiæ præiudicio. Qua enim ratione Pontifex obligationem iuris diuini exequendi votum impedire poteſt

negan

negando renunciationem Epiſcopatus, ſi nullum Epiſcopatui præiudicium prouenit ex tali renunciatione, quippe æquè bonus Prælatus eſt qui præficiatur? Nam ſola obligatio regendi Eccleſiam aſſumptam non videtur præſtare ſufficientem cauſam impediendi voti executionem, cum pro voluntate Pontificis tolli poſſit tradita Eccleſia alteri regenda. At impedire executionem voti independenter à ſua voluntate facti non poteſt Pontifex, niſi cauſa iuſta diſpenſandi intercedat. Ergo neceſſariò Epiſcopus manifeſtare debet votum, vt irritatio indirecta, ſeu diſpenſatio eunceda tur.

8. Neque obſtant contraria ad 1. fateor obligatum eſſe indirectè aſſumentem Epiſcopatum voto ligatum manifeſtare delictum, quod commiſit in voti violatione, & Epiſcopatus aſſumptione, quando alia via non poteſt licentiam ad renunciandum obtinere, niſi voto antea facto manifeſtato. Quia tacitè ſe ad hanc manifeſtationem aſtrinxit, cum ligatus voto Epiſcopatum aſſumpſit. Ad 2. concedo negata licentia renunciandi Epiſcopatui, voti obligationem ſuſpendi, debet tamen licentia legitimè negari; quod non contingit niſi caſu quo maius Dei obſequium credatur eſſe perſeuerare in regimine Eccleſiæ aſſumptæ, quam votum exequi. Ad 3. dico eſſe maximam differentiam inter votum factum poſt Epiſcopatum aſſumptum, & ante illius aſſumptionem. Nam poſt Epiſcopatum aſſumptum præſtatur ſub tacita conditione beneplaciti Pontificis, quo non conſentiente ceſſat obligatio. At emiſſum ante Epiſcopatum, nullam imbibit conditionem: Eáque de cauſa Pontifex impedire illius executionem non poteſt, niſi ſtante cauſa ſufficienti ad diſpenſationem. Quod ſi obiicias maritus impedire poteſt vota vxoris ante matrimonium facta, ſi materiæ ſuæ diſpoſitioni ſubiectæ præiudicant. Item impedire poteſt eorum executionem præcipiendo incompoſſibilia. Et idem eſt de domino comparatione ſerui. Ergo ſimilitèr Pontifex impedire poterit Epiſcopo executionem voti religionis antea facti; eò ſolùm quod hæc executio præiudicat regimini Eccleſiæ, materiæ ſibi ſubiectæ. Reſpondeo negando conſequentiam; quia Pontifex non habet poteſtatem dominatiuam in Clericos,& Epiſcopos:neque item eſt Dominus beneficiorum,ſed diſpenſator; ac proinde ſpectare debet, vt munus diſpenſationis fideliter præſtet quid Deo gratiùs ſit Epiſcopum ne ingredi religionem, quam in Epiſcopatu aſſumpto perſeuerare?

9. Denique aduerto hunc Epiſcopum voto religionis ligatum optime poſſe voti diſpenſationem petere: ſi enim ante Epiſcopatum poteſt, à fortiori poterit illo aſſumpto, ſi cauſa iuſta ſubeſt diſpenſationi: Sic *Layman lib.4. ſumm. tract.5. cap.6. in fine*: & eſt res manifeſta.

PVNCTVM VII.

Qui poſſint religionem ingredi.

CVm omnes illi qui vel iure naturæ, vel poſitiuo impediti non ſint, capaces exiſtant religioſi ſtatus, videndum eſt qui ſint, quibus tantum bonum interdicatur.

§. I.

An Epiſcopi, & Parochi à religionis ingreſſu arceantur.

1. *Parochus, & quilibet alius beneficiatus poteſt contradicente Epiſcopo religionem ingredi.*
2. *Epiſcopus non poteſt inconſulto ſummo Pontifice.*
3. *An debeat Pontifex hanc licentiam concedere nulla alia cauſa allegata præter ſtudium religioſa vitæ? Proponitur dubitandi ratio.*
4. *Explicatur ſententia, & Pontificis deciſio.*

1. POſſe Parochum, & quemlibet alium beneficiatum etiam contradicente Epiſcopo religionem ingredi eſt expreſſa deciſio *textus in cap. duæ 19. quæſt. 2.* An verò teneatur licentiam à ſuo Epiſcopo poſtulare? Videtur docere *D. Thom. 2. 2. quæſt. 189. art.7. Azor. lib.11. p.1. cap.16. quæſt.3.* Sed non video quo iure hæc obligatio imponatur. Nam *textus* qui adducitur in *cap. licet de Regularib.* Loquitur de regularibus tranſeuntibus ad religionem ſtrictiorem. Quapropter exiſtimo poſſe irrequiſito Epiſcopo religionem amplecti; debet tamen ſtatim eum monere, vt loco ſui paſtorem prouideat, ne oues deſertæ maneant. *Suar. tom.3. de Relig. lib.5. cap 4. num.14.*

2. Epiſcopus verò nullatenùs poteſt inconſulto ſummo Pontifice, & abſque eius licentia, religionem ingredi: Colligitur ex *cap. niſi cum pridem de renunciatione, & cap. licet de Regularibus.* Ob perfectionem enim Epiſcopalis ſtatus, & obligationem contractam ſuæ Eccleſiæ inſeruiendi, merito prohibuit Pontifex, ne abſque ſua licentia & iam occaſione religioſæ vitæ fieret dimiſſio, & renunciatio. *D. Thom.2.2.quæſt.189. art.7. Azor 1.p.lib.11. cap.16.q.1.& 3. Leſſius lib.2. cap.41.dub.3.n.24. Suar. tom.3. lib.5. cap.4. num.14.*

3. Sed dubium eſt; an debeat, vel poſſit Pontifex hanc licentiam concedere Epiſcopo petenti nulla alia allegata cauſa, præter voluntatem, & ſtudium religioſæ, vitæ? Rationem dubitandi fecit *textus in cap. niſi cum pridem de renunciatione.* Vbi ob ſolam ſupradictam cauſam non permittitur Epiſcopo renunciare Epiſcopatui. Quia commune bonum priuatis commodis præferris debet. Et ſubdunrur ſex cauſæ, ob quas ſolas renunciare licitum ſit. Prima eſt crimen non quodcunque, ſed duntaxat propter quod ipſius officij executio poſt peractam pœnitentiam impeditur. Secunda, debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute procedit, nec tamen omnis, ſed illa ſolum per quam impotens redditur ad exequendum officium Paſtorale. Tertia defectus ſcientiæ, qui facilè tolli non poteſt. Quarta malitia plebis, quæ ita duræ ceruicis exiſtat, vt proficere nequeat apud ipſam: Quinta, graue ſcandalum puſillorum, quod alitèr ſedari non poſſit. Sexta, irregularitas, præcipuè ex bigamia. Quæ omnes cauſæ ſi bene perpendantur, ad bonum plebis ſpectant, & ſubdit Pontifex: ſi propter alias cauſas ceſſionem affectes, non eſt in hoc tibi poſtulanti fauendum; & ita

ita tradit *Leſſius lib.2. cap.41. dub.3. num.24. & Valent.2.2. diſp.10.q 3. punct.4.* Subditque profeſſionem ïo religione factam nullam eſſe.

4. Supradicta ſententia, & Pontificia deciſio, quatenus negat ex affectu religioſæ vitæ non poſſe licentiam peti ad renunciandum Epiſcopatum, neque debere à Pontifice concedi procedit quando nullus alius de facili adeſſet, qui æquè benè populo prouideret. Quia tunc bonum commune populi priuatæ vtilitati præferendum eſt. At quia ſæpè contingio adeſſe plures, quiæque benè, imo aptiùs Eccleſiam regant; credo tuoc Epiſcopum licitè petere licentiam tranſeundi ad religionem dimiſſo Epiſcopatu, & prudentèr à Pontifice concedi. Quia eo caſu & bono communi populi, & particulari Epiſcopi attenditur: Docet *Suar. tom.3. de Relig. lib.1. cap.20. num.7.*

§. II.

Qualitèr impuberes, ſeu filiifamilias, & ſerui impediantur à religione.

1. *Filiusfamilias pubes benè poteſt ingredi, ſecùs ſeruus durante ſeruitute.*
2. *Impuberes qualitèr poſſint à parentibus religioni offerri.*
3. *Non impediuntur ex Trident. habitum ſuſcipere religioſum.*

1. CLatum eſt filiosfamilias puberes, ſi aliàs apti ſunt à religione ſuſcipienda nullatenus impediri; expediebat enim maximè in ſtatu eligendo ſui iuris eſſe. Quod ita verum eſt, vt excommunicationi ſubiiciantur. Sic impedientes *Trident. ſeſſ.25. cap.18. de Regularibus*, ſeruus verò durante ſeruitute nullatenus poteſt religionem ingredi; quia ex iuſtitia obſequio domini aſtrictus eſt. Sed an eius nouitiatus validus ſit, pendet aliquantulum ex illa quæſtione infrà tractanda, an profeſſio eius valeat; qui enim dicunt profeſſionem valere, quia nullibi inuenitur irritata, à fortiori dicent valere nouitiatum. At quia multi negant illi profeſſioni valorem, non caret difficultate; an nouitiatus valeat, quia eſt ad profeſſionem diſpoſitio. Sed veriùs exiſtimo valere non abſolutè, ſed ſub conditione ſi hærus conſenſerit profeſſionem fieri; ſicut de coniugatis dicemus in ſequenti.

2. De impuberibus qualitèr poſſint à parentibus religioni offerri, ipſique poſſint religionem ingredi; laiiſſimè tractat *Sanch. lib.4. in Decalog. cap.18. Suarez tom.3. de Religione, lib.5. cap.12. & 3.* Sed ſuperuacaneum duxi in his immorari; cum vſu receptum ſit in religionibus præcipuè virorum nullum iam impuberem recipi, & eſto recipiatur, receptio eius non conducit, vt nouitiatus legitimus inchoëtur, quovſque pubertatem adeptus ſit: cum enim *Trident. ſeſſ.25. de Regularib. cap.15.* ſtatuerit profeſſionem faciendam non eſſe ante 16. annum completum, inſupérque dixerit completo nouitiatu habiles admittendos eſſe, minùs idoneos expellendos; tacitè inſinuauit poſt pubertatem verum nouitiatum eſſe incipiendum, & meritò; quia ante illam ætatem non poſſunt ſatis religionem experiri, præcipuè difficultates in obſeruanda caſtitate: Sic tanquam certum tradunt *Gloſſ. in clem. fin. verbo ætate de Regularibus per textum ibi. Syluest. verbo religio 2. quæſt. 11. & religio 3. quæſt.1. Greg. Lopez leg.3. verbo vn anno tit.7. part.1. Azor 1. p. lib.12. cap.2. quæſt.4. & 7. Sanch. alias relatus lib.5. ſumm. cap.4. num.22. Suar. tom.3. de Relig. lib.5. cap.4. num.8.*

3. Dubium tamen eſt; an ex decreto *Tridentin. ſeſſ. 25. de Regularibus*, expreſsè prohibeatur puellis habitum religioſum ſuſcipere ante annos pubertatis? Aliqui cenſent impediri, niſi expreſsè parentes, aut tutores conſenſerint: Sic *Manuel Rodrig. tom.3. regul. quæſt. q. 12. art. 2. Barboſa in declarat. concil. circa ſupradictum locum*, reféttque à ſacra congregatione deciſum.

Sed omnioo dicendum eſt ſupradicto decreto nihil ſpeciale ſtatui circa ingreſſum impuberum, ſed iuris antiqui diſpoſitioni relinqoi; quare cum iure antiquo poſſint impuberes tam viri, quam fœminæ non contradicentibus parentibus, vel tutoribus religioſum habitum ſuſcipere, vt colligitur ex *cap.1. de Regularibus, & ex cap. 1. 2. & 3. cauſa 20. quæſt. 2.* Sic poſſunt non obſtante diſpoſitione Tridentin. quia Tridentin. ſolum diſpoſuit, ne puella maior duodecim annis habitum religioſum ſuſciperet; quin Epiſcopus eius voluntatem examinauerit. De minori autem nihil diſpoſuit quoad habitus ſuſceptionem, ſed ſolum quoad profeſſionem. Inquit enim *Sancta Synodus.* Si puella quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, maior duodecim annis ſit, non ante eum ſuſcipiat, nec poſtea ipſa, vel alia (ideſt quæ ante eam ætatem ingreſſa fuit) profeſſionem emittat, quam explorauerit Epiſcopus Virginis voluntatem. Supponit ergo concilium minorem duodecim annis poſſe habitum regularem ſuſcipere, cuius voluntas explotanda eſt ab Epiſcopo in ſola profeſſione; & ita latè probat *Michael Mutina de ſacrorum hominum continentia lib. 4. controuerſ.9. toto cap.4. Sanch. lib.4. ſumm. cap.18. num.34. Suar. tom.3. de Religion. lib.5. cap. 2. num.9.* Quod ſi roges, quare conſilium ſtatuit maiorem duodecim annis ſuſcipientem habitum examinandum eſſe ab Epiſcopo non ſolum in profeſſione, ſed etiam inhabitus ſuſceptione, minorem verò non eſſe examinandum in ſuſceptione habitus? Facilè reſpondetur; quia impubes non propria, ſed parentum voluntate regitur: cui voluntati præiudicare noluit conſilium, ſed potiùs fidit in bonum filij ordinandam eſſe, Specialitèr autem ſtatuit hoc examen pro fœminis, & non pro viris. Quia regularitèr fœminæ, & non viri ad religionem coguntur, minórque ſcientia, & diſcretione. Pollent in ſtatus electione. Sed qualis culpa ſit hoc examen non præmittere in habitus ſuſceptione? *Suar. dicto lib.5. cap.1. num.9. fine*, non declarat, ſed ſolum dicit non careret culpa illa omiſſio; nam illa verba conſilij, *ſtatuit, & decernit* vim præcepti ſufficientèr declarant. Crederem autem eſſe culpam grauem ex vi huius decreti; qua & materia grauis eſt, & in profeſſione eſt res certiſſima. vt dicemus. Sed quia video conſuetudine introductum eſſe, ne Epiſcopi ſuſcipientem habitum regularem examinent, ſed profiteri volentem; ea de cauſa nullum eſt peccatum in ſuſceptione habitus hoc examen omitti. Et ita tradit *Sanchez libr.5. ſumm. cap.4. num.84. fine.*

§. III.

Qualitèr coniuges impediantur à religionis ingreſſu.

1. *Ante matrimonij conſummationem non impediuntur, ſecùs illo conſummato.*
2. *Valida eſt habitus ſuſceptio à coniuge poſt matrimonium conſummatum, dependentèr tamen à voluntate alterius.*
3. *Fit ſatis contrariis.*

1. ANte matrimonij conſummationem certum eſt non impediri: matrimonio autem conſummato impediuntur, niſi cauſa adſit perpetui diuortij, vnus alteri licentiam concedat. *cap. quidam, cap. placet, cap. ex parte, cap. veniens, & aliis de conuerſione coniugat.* Ex quibus textibus maniſeſtè colligitur ita impeditos eſſe, vt profeſſio facta nulla ſit.

2. Hinc ergo oritur dubium, àn receptio habitus, ſeu nouitiatus non conſentiente coniuge nullus ſit? Videtur eſſe nullum, & omnino iterandum; quia nouitiatus eſt ad profeſſionem diſpoſitio: Ergo diſpoſitum in profeſſione cenſendum eſt in nouitiatu diſpoſitum eſſe. Item eſt contra iuſtitiam. Non ergo expedit, vt illam Eccleſiam tanquam validam acceptet. Cæterum veriùs exiſtimo valere coniuge ante profeſſionem conſentiente. Quia nullibi inuenitur irritatus; ſolum enim ius irritauit profeſſionem coniugis altero coniuge non conſentiente. Sed ex hac irritatione non infertur irritari receptionem: ſiquidem facta receptione, & nouitiatu continuato, poteſt coniux antea renuens conſentire: quo conſenſu poſito profeſſio fieri poteſt; quia ceſſauit impedimentum, ſub quo erat irritus. Ergo fieri poteſt abſque noua inceptione nouitiatus. Quia nouitiatus in ſe non fuit irritus, ſed ſolum irritus eſſe poterat ex irritanda profeſſione, qua ceſſante irritatione nouitiatus ſuæ naturæ relinquitur; ac proinde validus perſiſtit, & effectum habere poteſt; ſic expreſsè tradit *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 4. num.* 10. Et faciunt quæ adducit *Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 37. à num.* 46.

3. Neque obſtant contraria. Nam eſto nouitiatus ſit diſpoſitio ad profeſſionem; non inde fit irritari ex cauſis, quibus profeſſio irritatur, ſed ſolum non poſſe habere effectum, dum cauſæ irritantes profeſſionem perſtiterint, at illis ſublatis, cum validus ſit, effectum ſortiri poteſt. Secundum argumentum ſolum probat conuenientiam, quod nouitiatus irritaretur, non tamen probat de facto irritatum eſſe. Adde neque hanc conuenientiam probat; nam eſto illicitus ſit, & peccaminoſus, ſufficiens eſt, vt nouitius religionis onera experiatur, & religio nouitium, & conſequentèr vt legitimus ſit, & ab Eccleſia vt talis acceptetur; aliàs ſi ſola iniuſtitia, & turpitudo in his actibus reperta præſtatet nullitatem, neque matrimonium, neque profeſſio illicitè facta valida eſſent, quod eſt abſurdum.

§. IV.

An obſtricti debitis, & ratiociniis reddendis ſuſcipere habitum religioſum poſſint?

1. *Si bona non habeas, neque ſperes habere, ex quibus ſatisfacias creditoribus, potes religionem ingredi.*
2. *Idem eſt ſi debita ſint incerta.*
3. *Si breui tempore ſperas manens in ſæculo ſatisfacturum, non potes religionem ingredi.*
4. *Si vltra biennium, vel triennium, ſperas ſatisfacturum, & non antea abſque graui difficultate. Aliqui negant te poſſe religionem ingredi.*
5. *Alij oppoſitum cenſent.*
6. *Approbatur hæc ſententia in debitis prouenientibus ex liberali tua promiſſione.*
7. *Prima ſententia approbatur in debitis ortis ex delicto, vel ex contractu oneroſo.*
8. *Si hac obligatione non obſtante profeſſionem feceris, nec tenetur Prælatus concedere licentiam, vt proprijs manibus labores pro ſatisfactione exhibenda, neque data licentia, teneris illa vti.*
9. *Obligatus à ratiocinia impeditur à religionis ingreſſu, dum non ſatisfacit.*
10. *Quid de his dicendum ſit ſpectata conſtitutione Sixti V. & Clement. VIII.*

1. ALiqua ſunt in hac quæſtione certa, alia ſub opinione. Primò certum eſt te poſſe religionem ingredi, ſi neque habeas bona, vnde creditoribus ſatiſfacias, neque ſperas probabilitèr habere; quia tunc cenſeris abſolutè impotens: Sic tradunt omnes Doctores in diſcurſu referendi.

2. Secundò eſt certum, ſi debita ſunt incerta; (hoc eſt ſi nulli determinato debita ſunt, ſed ſunt pauperibus, vel piis operibus reſtituenda) te poſſe religionem ingredi, tametſi breui tempore ſperes habiturum bona, quibus integrè ſatisfacias. Nam cum hæc obligatio non tam iuſtitiam, quam pietatem ſpectet iure Eccleſiaſtico potiùs quam naturali exercendam, abundè videtur impleri, ſi te tuáque omnia religioni tradas. Quid enim magis pium excogitari poteſt? Sic *Arag. 2. 2. q. 88. art. 12. circa ſolut. ad 1. Man. Rodrig. tom. 3. qu. regul. q. 10. art. 9. notab. 1. Sanch. lib. 4. ſum. c. 19. n. 4. Suar. tom. 3. de Relig. l. 5. c. 7. n. 1.* Limitat autem Sanch. hanc doctrinam, vt procedat in debitis nomine proprio, non in alieno. Si enim (inquit) acciperes à Petro quantitatem pecuniæ pauperibus, vel piis operibus reſtituendam, illámque conſumeres, non poſſes religionem ingredi, ſi breui tempore ſperares habiturum, vnde ſatisfaceres. Quia illud debitum eſt debitum iuſtitiæ, & certæ perſonæ debitum, nempe Petro, cuius voluntatem accipiendo pecuniam, tacitè obligatus fuiſti adimplere. At hæc limitatio mihi non probatur: ſi enim Petrus, qui nomine proprio incerta debet, non impeditur ob id debitum à religionis ingreſſu, neque tu impediendus es, quippe qui eandem, quam Petrus habebat, ſuſcepiſti obligationem; ipſe enim eam in te tranſtulit traditione pecuniæ.

3. Tertiò certum eſſe debet (etſi ab aliquibus negetur) ſi breui tempore in ſæculo detentus ſperas ſatisfacturum creditoribus, vel ex fructibus alicuius officij, vel beneficij, vel ex acquiſitis arte, & induſtria tuo ſtatui accommodatis, te obligatum eſſe ſuſceptionem habitus differre, ſi interim graue, & extraordinarium periculum committendi aliquod peccatum mortale tibi non immineat: Sic docent expreſsè *Nauarr. comment. de Regular. num.8. ration. 6. & ſolut. ad 4. Azor. 1. part. lib. 12. inſtit. mor. cap. 1. quæſt. 5. Petrus Nauarr. lib. 4. de reſtitut. cap. 4. difficult. vlt. num. 78. & 79. Sanchez lib. 4. ſumm. cap. 19. num. 8. Suarez tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 7. num. 2. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 32.* Ratio eſt; quia abſolutè cenſeris potens ad ſatisfaciendum, cum abſque graui difficultate, & breui tempore id facere poſſis. Neque æquitas iuſtitiæ patitur ob ſequenda conſilia creditoribus grauitèr præiudicare, & præcepti naturali reſtituendi, obligationem omittere. Quod ſi roges quod tempus breue reputandum ſit, vt tenearis religionem differre, ſi intra illud ſperas debitum, vel illius notabilem quantitatem ſoluere? Placet ſententia *Sanchez dicto cap. 19. num. 8.* Biennium eſſe, vel ad ſummum triennium, vt placet *Maiori, & Nauarr. ab eodem Sanch. allegatis.*

4. Difficultas ergo eſt; an poſſis religionem ingredi, ſi vltra biennium, vel triennum manens in ſæculo, & non antea abſque notabili difficultate ſperas debitum graue ſoluere? Negat *Valent. 2. 2. diſp. 5. quæſt. 6. punct. 7. verſ. præter hæc. Ioann. Med. Cod. de reſtitut. quæſt. 3. tota cauſa 8. Carbon. de reſtitut. quæſt. 85. dub. 3. Suarez tom. 3. de Relig. lib. 5. capit. 7. num. 12.* Probatur; quia præceptorum obligatio omittenda non eſt ob opus conſilij, & perfectionis quale eſt religionis ingreſſus. At dum ſpem moralem habes ſatisfaciendi etiam ad longum tempus extenſam, obligatione præcepti naturalis aſtringeris. Ergo omittere illam non potes ob ingreſſum religionis, qui eſt opus conſilij. Quod ſi dicas te omittere illius obligationem non ob ingreſſum religionis vtcunque, ſed quia longo tempore dilatus tibi grauitèr damnoſus eſt, quippe priuat continuo virtutum exercitio, & animum exponit periculo lethalitèr peccandi, & deſiſtendi à bono propoſito? Obſtat; quia illud damnum non eſt in rebus acquiſitis, ſed acquirendis; ſed damnum in acquirendis bonis ſpiritualibus ſuper erogationis excuſare non poteſt à præceptorum obſeruatione. Aliàs poſſes excuſari manens in ſæculo à reſtitutione facienda, ſi velles Xenodochio inſeruire, & orationi, contemplationique vacare, quod nullatenus eſt admittendum; quia æquitas iuſtitiæ non permittit te bonis ſpiritualibus locupletari cum præiudicio tertij. Si autem dicas id eſſe ſpeciale religionis priuilegium, debebas aliquo iure, vel ratione firma fundare. Cum ergo id facere non poſſis; conuinceris obligatus eſſe in ſæculo manere, ſi ſic manens ſperas etiam poſt longum tempus creditoribus ſatisfacere.

5. Alij grauiſſimi Doctores ſentiunt te poſſe cedendo bonis ſtatim religionem ingredi: Sic expreſſè *D. Thom. 2. 2. quæſt. 189. art. 6. ad 3.* eſto alij in contrarium conentur explicare. *Caietan. ibi Syluest. verbo religio quæſt. 4. Arag. 2. 2. quæſt. 62. art. 8. in cauſa 8. Eman. Sà verbo religio, num. 1. & alij plures relati à Sanch. lib. 4. ſum. cap. 19. num. 7.* Neque limitant ad longum tempus, ſed abſolutè pronunciant te poſſe ſtatim ingredi religionem, relinquendo bona, quæ habes, vt ex illis creditoribus quantum fieri poſſit, fiat ſatis: Et probabile reputat *Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 3. n. 32. in 2. edit.* Mouentur, quia debitis ſoluendis non aſtringitur perſona in ſe, ſed in bonis. Ergo ſi bonis cedis, perſonam religioni tradere poteris. Deinde ſatisfactio, quæ non niſi cum magna difficultate, vel longo tempore expectato, & cum detrimento ſpiritualis ſalutis fieri poteſt, cenſenda eſt moralitèr impoſſibilis, ſed talis eſſe videtur quæ indiget longo tempore ingreſſum religionis differre. Ergo non obligat.

6. In hac re dicendum eſt, ſi debita orta ſunt ex liberali tua promiſſione; eo quod Petro promiſeris aliquam pecuniæ quantitatem, vel aliquod obſequium, non es obligatus vllum tempus ad ſui executionem expectare, ſed ſtatim potes ad religionem tranſire eo omiſſo: quia omnes hæ liberales promiſſiones tacitam imbibunt conditionem, niſi ad meliorem vitæ frugem feceris tranſitum: Si enim promiſſio matrimonij, quæ omnium, quæ in fauorem hominum fieri poſſunt, fauorabilior eſt, hanc imbibit conditionem, à fortiori eam imbibent reliquæ. Et ita docet *Syluest. verbo religio 2. quæſt. 4. fine, & q. 5. Azor 1. p. lib. 12. inſtit. mor. cap. 1. quæſt. 4. Medina de reſtitut. quæſt. 3. cauſa 8. ad 4. Sanch. plures referens lib. 4. cap. 19. num. 31. & 39. Suar. tom 3. de Relig. lib. 5. cap. 7. num. 13.*

7. Verum ſi debita ex delicto, vel ex contractu oneroſo ortum habuerint, veriùs exiſtimo cum Doctoribus primæ ſententiæ impedire religionis ingreſſum, quoties ſpes adeſt ſatisfactionis etiam poſt biennium. Moueor tum rationibus ibidem adductis. Tum quia eximi ob ingreſſum religionis ab obligatione ſatisfaciendi creditoribus non potis, niſi vel ex priuilegio religioni conceſſo, vel quia reipſa, & moralitèr loquendo cenſeris impotens. Sed nullum eſt priuilegium conceſſum religioni excuſans à debitorum ſolutione ob illius ingreſſum, vt docent expreſsè *Petr. Nauarr. lib. 4. de reſt. cap. 4. difficult. vlt. num. 79. Sanchez d. cap. 19. num. 8. poſt medium.* Neque etiam eſt moralis impotentia. Hæc enim cenſenda non eſt ex eo ſolum, quod quadriennio, vel quinquennio differatur ſolutio; aliàs probata ſtatim hac neceſſaria dilatione excuſatus eſſes à debitorum ſolutione; tametſi religionem non ingredereris, quod nullus concedet. Neque item cenſenda eſt ex detrimento, quod pateris omittendo religionis fructus, quos illo tempore conſequi poſſes religionem intrando; quia hoc eſt detrimentum in bonis non neceſſariis, ſed liberis, non de præcepto, ſed de conſilio, non acquiſitis, ſed acquirendis. Si enim detrimentum in his bonis moralem impotentiam ipſo iure conſtitueret, dilatio vnius anni religionis illam conſtitueret, cum eo tempore non modici fructus ſpirituales obtineri poſſent. Item non ſola religionis dilatio, ſed dilatio vitæ eremiticæ, vel continui in Xenodochio obſequij hanc moralem impotentiam conſtitueret, quod credo nullus audebit concedere. Igitur ex nullo capite excuſari potes. Deinde ipſemet *Sanchez dicto cap. 19. num. 8.* Fatetur & bene ſi intra biennium potes notabilem quantitatem debiti ſoluere, te non poſſe religionem ingredi. Ponamus ergo intra ſequens biennium aliam notabilem quantitatem te ſoluere poſſe, & tertio biennio integrè debitum ſatisfacere. Neſcio qua ratione in huiuſmodi caſu poſſes religionem ingredi. Nam qua parte obligatus fuiſti illo primo biennio expectare ob ſoluendam illam notabilem quantitatem, videris

obli

obligandus ſecundo, & tertio biennio. Ergo debitum quod intra quinquennium, vel ſexlenium ſolui poteſt, non præſtat facultatem religionem ingrediendi. Quocirca vel dicendum eſt, nullam eſſe obligationem expectandi, neque vno menſe, ſed dimiſſis bonis te poſſe ſtatim religionem ingredi, vel eſſe obligationem expectandi quadriennio, & ſexſenio, ſi intra illud tempus debito fieri poteſt ſatis. Et hoc mihi magis probatur.

8. Quod ſi contempta hac obligatione religionem profeſſus eſſes, aliqui Doctores exiſtimant, te obligatum eſſe manibus laborare, vel alia via decenti bona acquirere, quibus poſſes creditoribus ſatisfacere, ipſúmque religionis Prælatum obligatum eſſe licentiam concedere, tametſi non ad deferendum habitum neque, ad videndum extra clauſtra. *Suar.tom.3.de Relig.lib.6.cap.*10.*num.*7. Sed verius exiſtimo neque Prælatum obligatum eſſe hanc licentiam concedere, neque te illa vti. Quia non creditorum, ſed religionis es, & profeſſione facta cum ceſſione bonorum debita extinxiſti: Sic *Syluest. religio* 2.*quaeſt.*4. *Sanch.pluribus relatis l.*4.*ſum. cap.* 19. *num.* 14. *Leſſius lib.*2. *cap.*41. *dub.*3. *num.*31. Cenſet nullatenùs monaſterium obligari; niſi quatenus ditius factum eſt.

9. Denique obligatus ad ratiocinia publica ſeu Reipublicæ ſpectato iure antiquo impeditus erat religionis ingreſſu, quovſque rationem redderet; ſecùs obligatus ad priuatorum ratiocinia: Habetur, *cap. vnico de obligatis ad ratiocinia, & cap.legem.*35.*diſtinct. & leg officiales, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Et tradit *Syluest. verbo relig.*2. *quaeſt.*6.*Sanch.lib.*4.*cap.*19.*n.*19. At credo vtrumque impeditum eſſe à religionis ingreſſu. Quia extra religionem facilè ſatisfieri poteſt, intra difficilè, cum frequentèr ex his ratiociniis littes, & turbationes oriantur: Sic *Leſſius lib.*2.*cap.*41. *dub.*3.*num.*33.

10. Hucuſque egimus quid ex natura rei, ſeu ſpectato iure antiquo fieri oporteat, videamus quid ſpectatis conſtitutionibus *Sixti V. & Clem.VIII.* Nam Sixtus V. in ſua conſtitutione edita 3587. inhabiles non ſolum ad profeſſionem, ſed etiam ad habitus ſuſceptionem conſtituit illegitimos, criminoſos, & ingenti ære alieno grauatos, & ratiociniis reddendis obſtrictos: quæ conſtitutio quoad inhabilitatem, ſeu nullitatem habitus, & profeſſionis *Clement VIII.* reuocauit. Quoad pœnas autem tam ingredientibus, quam recipientibus ibidem poſitas, & quoad ingreſſum in ſua vi, & firmitate reliquit. *Gregor. verò XIV.* prorſùs ſuſtulit quod de illegitimis Sixtus diſpoſuerat, & ad ius commune reduxit. Solum ibi cauet, ne illegitimus in religionem recipiatur, in qua pater eius ſuperſtes ſit. Excluſit igitur Sixtus V. à religione criminoſos non quoſcunque, ſed qui furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliáve facinora patrarunt, timéntque ob ea puniendos eſſe, & vt punitionem effugiant, ad religionem confugiunt. Debent ergo delicta eſſe publica, non occulta. Nam ob occulta delicta punitio non timetur, & non vtcunque publica debent eſſe, ſed de quibus ſpecialis inquiſitio facta eſt, neque reus abſolutus eſt, vel punitus: nam ſtante abſolutione delictum manet occultum, ſtante punitione fini coſtitutionis eſt ſatisfactum, & conſequenter poterit religionem ingredi *Suarez tom.* 3. *de Relig.lib.*5.*cap.*7.*à n.*15. Deinde excluſit à religione ingenti ære alieno grauatos, qui culpa ſua in impotentiam ſatisfaciendi deuenerunt, ſi tamen ſpem habent aliquando ſati ſfaciendi, conſtat ex illis verbis. *Multi doctores poſt dilapidatam rem familiarem.* Quare ſi abſque ſua culpa ſupra vires debitis grauati ſunt, eſto breui tempore expectato ſatisfacere poſſint, non comprehenduntur in hac conſtitutione; tametſi iure naturæ à religione impediantur, vt dictum eſt. Tandem excluſit obnoxios ratiociniis reddendis, ſiue publicis, ſiue priuatis: illos tamen quibus ex huiuſmodi cauſa, vel moleſtia eis iam illata eſt, vel timendum ſit, ne inferatur. Nam ſi abſque litte, illóve grauamine, aut diſtrictione creditur rationes reddi poſſe, optimè poſſunt religionem ingredi. Sed hæc non debent facilè præſumi.

§. V.

Qualitèr filius ob parentum, vel fratrum neceſſitatem, vel ècontra parentes ob filij neceſſitatem à religione impediantur.

1. *Triplex neceſſitas diſtinguitur.*
2. *Si neceſſitas ſit extrema, & in ſaeculo manens poteſt ſubuenire, econtrà in religione, nequit ingredi filius.*
3. *An hac obligatio extendatur ad nepotem comparatione aui, & ad fratres inter ſe? Negat Suar.*
4. *Contrarium etiam comparatione cuiuſlibet proximi à communi ſententia defenditur.*
5. *Neceſſitas grauis obligat filium religionis ingreſſum differre*
6. *Procedit, tametſi filius religionis votum emiſiſſet.*
7. *Apponitur limitatio, niſi filius ſpirituale ſalutis periculum habeat, qualitèrque hoc eſt intelligendum.*
8. *Quid ſi parens filium ad peccatum induceret?*
9. *Quid ſi vterque grauem neceſſitatem pateretur, & ſolus vnus ad malum prouocaret.*
10. *Quæ dicta ſunt, procedunt, tametſi filius voto religionis ſuſcipiendæ ligatus eſſet.*
11. *Quæ dicuntur de filio cōparatione parentis dicenda ſunt de parente comparatione filij.*
12. *Ob neceſſitatem fratrum, aliorumq; conſanguineorum non teneris religionem differre.*
13. *Si voto religionis obſtrictus ſis pro determinato tempore, non potes differre ob hanc fratrum neceſſitatem propria authoritate, bene authoritate Prælati.*
14. *Neceſſitas communis non præſtat filio comparatione parentis impedimentum religionis ingreſſui.*

1. TRiplex neceſſitas diſtinguenda eſt (vt diſtinximus *tract.6. de charit.diſp.2.de eleemoſ. punct.*1.) alia extrema, alia grauis, aliàs communis. Extrema eſt, in qua ſi non ſuccurras, vita proximi periclitatur. Grauis, quando abſque graui difficultate, & labore ſuſtentari non poteſt, ad quod reducitur, ſi cadens à ſuo ſtatu cogatur mendicari, vel ſamulari, vel officium aliquod indecorum exercere. Communis eſt, quando non alias neceſſitates, quam communes, & frequentes patitur.

2. Si neceſſitas extrema perentis adſit, & filius in ſæculo manens ſubuenire poteſt, non autem religionem ingrediens obligatus eſt religionis ingreſſum omittere. Et idem eſt à fortiori de patente comparatione filij. Secùs verò ſi in ſæculo manens ſubuenire non poſſit, vel poſſit religionem ingrediens. Eſt omnium ſententia: Quia præceptum charitatis, & pietatis in nullo alio caſu ſtrictiùs obligare poteſt, & in hoc ſenſu dixit Chriſtus. *Matth. 9.* miſericordiam volo, & non ſacrificium. Dixi in ſi ſæculo manens ſubuenire poteſt, non autem religionem ingrediens. Nam ſi manens in ſæculo ſubuenire non poteſt, fruſtrà ibi manet. Si verò religionem ingrediens ſubuenire poteſt, tum ceſſione bonorum, tum amicorum auxilio, & donatione, tum alia via nequaquam obligatur à religione abſtinere; quia iam religio non eſt impedimentum ſatisfaciendi ſupradictæ naturali obligationi.

3. Difficultas eſt; an hæc obligatio extendatur ad nepotem comparatione aui, & ad fratres inter ſe quatenus tales ſunt? Negat *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 5. num.* 8. Neque in fauorem ſui authorem adducit. Mouetur quia Doctores ſingularitèr de parente comparatione filij, & de filio comparatione parentis loquuntur, quippe qui obligantur ſuas actiones, cum neceſſitas vrget in ſui adiutorium expendere. At non videntur obligati comparatione aliorum conſanguineorum. Deinde quia ſatis probabile eſt ob ſubueniendum proximi etiam conſanguinei extremæ neceſſitati, neminem obligari bona quærere, procurare, præcipuè ſi ſtudio & diligentia non medioeri quærenda ſunt, vt latiùs *illa diſp. 2. de eleemoſyna, punct.* 2. dixi. Ergo neque obligandus eſt illa quærere, procurare cum detrimento ſuæ ſpiritualis ſalutis, quale in omittenda religione per longum tempus reperitur. Limitat autem & benè Suarez ſuam ſententiam, vt non procedat, quando breui ſpatio, & per breuem, & facilem actionem, & occupationem ſubueniri proximo extremè indigenti poteſt. Quia eo caſu charitas vrget non ſolum conſanguineo, ſed etiam cuilibet extraneo auxilium præbere.

4. Cæterum video Doctores generaliter aſſerere ob neceſſitatem extremam cuiuſlibet proximi religionis ingreſſum differendum eſſe, & poſt ingreſſum egrediendum, vt videre eſt apud *Sanch. lib. 4. cap. 20. num. 14. & 28. Leſſium lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 34. in fine, Layman lib. 4. Theolog. moral. tract. 5. cap. 6. num. 1. Valent. 2. 2. diſp. 7. quæſt. 1. punct. 2. verſ. 2. certum D. Thom. quæſt. 101. art. 4. & ibi Caiet. & alios præcipuè à Sanch. relatos.* Ratio eſt, quia neceſſitatem extremam diuturno tempore durare impoſſibile apparet; aliàs proximus non eſſet in extremis, ſeu in proximo vitæ periculo. Ergo non indiget ad ſui remedium longa religionis dilatione. Breuem autem omnes Doctores admittunt, & ipſe Suar. Ergo ſtante neceſſitate extrema cuiuſlibet proximi, cui dilatione religionis ſubueniri poteſt, ingreſſus differendus eſt. Præterea lege charitatis, & miſericordiæ teneris cuilibet proximo in extremis conſtituto ſuccurrere, ſi abſque graui iactura rei familiaris tibi neceſſariæ, vel abſque graui alia, & notabili difficultate id præſtare potes; ſed quoties dilatione religionis tantum neceſſitati extremæ ſubuenitur; præſtas abſque tua graui iactura, & detrimento. Nam eſto omittas eo tempore religionis ſtatum, illius fructus compenſas neceſſitatis extremæ ſuccurſu tantæ charitatis exercitio. Ergo neceſſariò ingreſſus religionis differendus eſt. Fateor tamen, ſi ad ſuccurrendum proximi neceſſitati extremæ, opus tibi eſſet non ſolum religionis ingreſſum differre, ſed mendicare, vel officium aliquod exercere, quo à tuo ſtatu caderes, non obligari, in quo Suar. aſſentior. At hoc (vt dixi) nunquam eſt neceſſarium, quia neceſſitas extrema cito tranſit, & breui aliquo ſuccurſu finitur, qui eſto fiat media actione humili, & abiecta non humiliat operantem, ſed potiùs eum extollit, vt pote ob finem ita pium, & Chriſtianum aſſumpta.

5. Si verò de neceſſitate graui parentis loquamur communis ſententia defendit obligatum eſſe filium religionis ingreſſum differre ob illius remedium, quando alitèr adhibere illud non poteſt: Sic expreſsè *D. Thom. 2. 2. quæſt. 189. art. 6. in corp. & quæſt. 101. art. 4. ad 4. & ibi Caiet. ad finem. Sylueſt. verbo religio 2. q. 7. Nauarr. ſumm. cap. 14. num. 14. Tolet. lib. 5. ſum. cap. 1. num. 5. Eman. Sà verbo religio, n. 2. Azor 1. p. lib. 12. cap. 1. q. 8. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 20. num. 3. Suar. tom. 3. de Religion. lib. 5. cap. 5. num. 11. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 34. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 6. num. 2. & alij.* Fauétque *textus in cap. ſi qui filij 30. diſtinct.* Quod eſt concilium. Grangen. Ratio eſt quia ſtante graui neceſſitate, in parente obligatur filius ob honorem illi debitum ſubuenire, tum re familiari, tum labore manuum ſuarum, & induſtria: Sed hæc obligatio ceſſare non poteſt ob exercenda opera conſilij, & perfectionis. Nam eo ipſo quod hæc impediant naturalis obligationis executionem non conſilium, ſed peccatum erunt. Ergo ſtante neceſſitate graui non poteſt filius ingredi religionem. Dices verum eſſe, non ceſſare præceptum ob exercenda opera conſilij; at ceſſare poſſe ob damnum quod pateris in illius exercitij priuatione. Sed contra; quia eſto priueris exercitio virtutum in religioſo ſtatu; abſolutè tamen illo non priuaris, cum extra religionem ſuccurrendo parentibus poſſes perfectionem etſi difficiliùs obtinere. Adde non eſſe inconueniens executionem alicuius præcepti, exercitium aliarum virtutum impedire; quia aliarum virtutum exercitio, & ipſius præcepti executione detrimentum illud compenſari poterit. Non igitur ob priuationem ſtatus religioſi ceſſare poteſt obligatio ſuccurrendi parentibus in graui neceſſitate conſtitutis.

6. Quod procedit, tametſi filius votum religionis emiſiſſet ſiue ante incurſam neceſſitatem, ſiue illa durante. Quia votum naturali præcepto contrarium eſſe non poteſt Ne quis enim te obligare ad ſuſcipiendam religionem eo tempore, quo ex præcepto naturali omittenda eſt, quia eſſet obligatio ad rem illicitam, & iniquam: Sic pluribus relatis firmat *Sanch. lib. 4. ſum. cap. 20. num. 8. Suar. tom. 3. de Relig. l. 5. cap. 5. n. 16. & ſeq.* Quod ſi dubium habeas, an neceſſitas parentis tanta ſit, vt ex præcepto ad illam ſubleuandam obligeris, non poteris propria authoritate voti executionem omittere. Quia obligatio voti eſt certa, excuſatio neceſſitatis dubia, eſt autem ſufficiens cauſa, vt ex diſpenſatione voti executio differatur. *Suar. & Sanch. ſupra.*

7. Duplex ſuperiori doctrinæ limitatio apponitur. Prima, ne procedat caſu quo filius periculum ſpiritualis ſalutis, hoc eſt committendi aliquod peccatum mortale extrà religionem haberet: Sic *D. Thom. quodl. 10. art. 9. Syluest. verbo Relig. 2. quæſt. 7. Leſſius l. 2. cap. 41. dub. 3. n. 34. Tolet. lib. 5. ſum. cap. 1. num. 6.* Sed non de quocunque periculo

hoc

Digitized by Google

hoc intelligendum eſt; aliàs vix vllus eſſet, qui omiſſa parentum neceſſitate non poſſet religionem petere, cum tamen eſt, qui manens in ſæculo non aliquo, & pluribus peccatis mortalibus maculetur, à quibus liber exiſteret religionem ingrediens. Sed intelligi debet de periculo proximo vt dixit *Corduh. in regul. Diui Franciſci, cap. 1. quaſt. 6. art. 1. poſt principium Sanch. libr. 4. ſumm. cap. 20. num. 11.* Imò non de quocunque periculo proximo, quod ſuccurrendo parentibus vitare non potes aliter quàm ingrediendo religionem. Nam ſi alitèr vitare potes, quæ cauſa eſt, vt te ingreſſo religionis impotentem reddas obligationi naturali ſatisfaciendi? Vnde debet eſſe periculum, quod ſub reatu mortali obligatus ſis vitare medio religionis ingreſſu, aliàs aduerſus naturale præceptum ſuccurrendi parentibus non prævalebit. Quod vt benè dicit *Suarez dicto lib. 5. cap. 5. n. 32.* Vix eſt moralitèr poſſibile.

8. Secunda limitatio eſt, ne procedat caſu, quo parens filium ad peccatum induceret. Nam ſtante hac inductione adeſt regularitèr filio periculum conſenſus, ob quod vitandum, & ſe incolumem reddendum fugere patrem poteſt, imò tenetur: Sic expreſsè *D. Thomas 1. 2. quaſtion. 101. art. 4. ad 1. iuncta ſolut. ad 3. ibi Caietan. Sanch. lib. 4. cap. 10. num. 11. Suar. tom. 3. de Religion. lib. 5. cap. 5. num. 20. & ſequent.* Sed non inde infertur poſſe filium ad religionem tranſire. Nam ſi manes in ſæculo, à patre tamen ſeparatus, periculum euitas, & parenti ſubuenis, quod ingreſſus in religionem præſtare non potes, indèque tamen ingrederetis deſerendo parentem, eum religionis ingreſſus non ſit medium neceſſarium ad ſe ſecurum à peccato ſeruandum. *Suarez dicto cap. 6. num. 22.* Quapropter, vt deſerto parente poſſet filius religionem ingredi, neceſſariò requiritur, quod filius alitèr prouocationem vitare non poſſet, quam religionis ingreſſu; quod ratò continget. Neque ad hanc poteſtatem opus eſt, vt inductio talis ſit, cui filius conſentiat, vel periculum morale conſentiendi habeat; ſufficit enim eſſe obligatum continuo prauæ patris voluntati reſiſtere. Quia eam pugnam ſuſtinere graue onus reputandum eſt. Non tamen tenebitur fugere deſerto parente, ſi expertus ſit periculum morale conſenſus abeſſe: Sic *Suar. dicto tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 5. à n. 22. & ſeq.*

9. Sed quid ſi vterque parens graui neceſſitate prematur, & ſolus vnus ad malum prouocet, deſerendus ne eſt vterque. Reſpondeo ſi abſque morali periculo peccandi innocenti fauere non potes, vterque deſerendus eſt; quia non teneris cum graui periculo ſalutis parenti etſi innocenti fauere. Atſi abſque hoc periculo poſſes innocenti fauere, etedo te eſſe obligatum. Nam eſto inductio præſtet ſufficientem occaſionem deſerendi parentem inductorem animæ hoſtem, & inimicum, graue onus eſt, & ſpeciali Dei auxilio indiget, quod comparatione innocentis non procedit *Sanchez dicto cap. 20. num. 12.*

10. Verum ſi filius votum religionis ſuſcipiendæ haberet, non obinde auxilium patri debitum ommittere poſſet, niſi eo caſu ſecluſo voto poſſet religionem ingredi. Quia votum non præſtat facultatem deſerendi parentem, & in religionem ingrediendi, ſed aliunde facultate, & habilitate ſuppoſita vouentem adſtringit ad illius executionem. *Suar. n. 17. Sanch. lib. 4. cap. 20. num. 13.*

11. Quæ dicta ſunt de obligatione filij comparatione parentis, dicenda ſunt efficaciùs de patente comparatione filij in graui neceſſitate exiſtentis. Quia parens iure naturali debet filium alere, & ſuſtentare: Sic *Doctores omnes relati num. 5.* Imò non ſolum tempore neceſſitatis, ſed ante ipſam prouidere debet, ne filio neceſſaria in educatione deſint.

12. Reſtat dicendum de obligatione filij comparatione fratrum, & aliorum conſanguineorum in hac graui neceſſitate exiſtentium. Et quidem ſi fratres ſub parentis cura exiſtunt, & ob inopiam parentis grauem neceſſitatem patiuntur, tenetur filius ea obligatione, qua parenti debet ſuccurrere, iis fratribus prouidere: quia tunc non tam fratribus, quam parenti prouidet; obligatio enim iis ſuccurrendi non prouenit ex iure debito fratribus, ſed ex iure debito parenti: cui parienti grauem neceſſitatem filius ſubuenire debet. Cenſetur autem illam pari, quoties non poteſt abſque graui difficultate ſe, ſuóſque liberos ſuſtentare. *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 6. num. 3.* Si autem fratres ſui iuris exiſtant, communis ſententia defendit nullam eſſe obligationem longo tempore differendi ſtatum religioſum. Quia obligatio ſubueniendi fratribus, & ſororibus ſolum videtur ex charitate, qua proximum diligere tenemur, prouenire, & eiuſdem generis eſſe cum obligatione ſubueniendi extraneis, tametſi in illo genere ſtrictiùs obliget ad conſanguinitatem, & coniunctionem naturalem ad idem principium. Sed ob extraneorum neceſſitatem nullus tenetur ſe longo tempore religioſo ſtatu priuare. Ergo neque ob fratrum neceſſitatem tenetur: Sic docet *Suar. dicto lib. 5. cap. 6. n. 4. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 20. n. 10.* Quod procedit tametſi ſorores patiantur periculum incontinentiæ, niſi manens in ſæculo illis prouideas. Quia tuæ curæ commiſſæ non ſunt, non enim ſunt tibi ſubiectæ *Sanch. d. c. 20. n. 10.* Verum etſi ad differendum religionis ingreſſum obligatus non ſis, negari tamen non poteſt laudabile eſſe ob huiuſmodi finem religionis ingreſſum aliquo tempore differre: Sic *Azor 1. p. inſtit. moral. lib. 12. c. p. t. q. 8.*

13. Difficultas autem eſt; an ob hanc occaſionem poſſis religionis ingreſſum differre, ſi voto religionis obſtrictus ſis? Diſtinguit *Sanch. l. 4. c. 20. num. 31. & 32.* Inter votum religionis factum pro determinato tempore, vel abſque vlla temporis determinatione, & affirmat votum abſque vlla temporis determinatione emiſſum differri poſſe; quia illud non eſt cenſendum obligare, niſi pro eo tempore quo commodè impleri poteſt. At ſi pro determinato tempore factum ſit, dicit differri non poſſe ob fratrum neceſſitatem, bene tamen ob neceſſitatem ſororum in periculo impudicitiæ exiſtentium. Quia prouidere tali neceſſitati opus eſt tantæ charitatis, vt prudentis arbitrio videatur maioris obſequij diuini, quam præſentaneus religionis ingreſſus. *Suar. vero tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 6. num. 5.* Abſque vlla diſtinctione negat propria authoritate voti executionem differri poſſe. Quia differri non poteſt, niſi quia votum non obligat, vel ob incapacitatem materiæ promiſſæ, vel ob nouam mutationem illi ſuperuenientem. Cæterum veriùs exiſtimo ob nullam fratrum, vel ſororum grauem neceſſitatem differri poſſe propria authoritate votum pro determinato tempore factum, in hoc cum Suar. conuenio. Nam ſtante illa neceſſitate licitus eſt religionis ingreſſus (vt ipſemet Sanch. concedit) & capax

capax voti obligationis. Ergo ex hac parte non eſt obligatio voti ſuſpenſa, neque etiam eſt ſuſpenſa ob nouam difficultatem, quæ adeſt in exequendo illo ingreſſu; quia difficultas ex neceſſitate fratrum, vel ſororum proueniens eſt nimis ei extrinſeca. Non igitur ſuſpendere obligationem voti poteſt. Adde difficultatem ſuperuenientem excuſantem ab obligatione voti debere eſſe ita grauem, vt prudentis arbitrio cenſeatur nouam tem promiſſam conſtituere: quod in præſenti non videtur eſſe: ſæpe enim vouenti difficiliùs erit fratres, imo amicos egentes deſerere, quam ſorores periculo impudicitiæ expoſitas, quibus ſubueniendis affectus non eſt. Neque placet quod dicit Sanchez excuſari ab obligatione voti in caſu ſororum ob præſtantiùs obſequium diuinum, quod videtur eſſe in ſubueniendis ſororibus, & ab eis periculum impudicitiæ præcauendo, quam in religionis ingreſſu. Nam ſi id verum eſſet; licitè religionis votum in tale ſubſidium commutari propria authoritate poſſet; quod non eſt dicendum. Si autem votum abſque vlla temporis determinatione emiſſum eſt, cum tunc obligatio eius latitudinem habeat, ex circunſtantiis extrinſecis, reſtringi, vel ampliari tempus executionis poteſt, vt *ſuperiori tract.* diximus: ac proinde ex neceſſitate fratrum, & à fortiori ſororum extendi tempus obligationis poteſt pro prudentis arbitrio. Vnum tamen eſt omnino certum ſupradictam fratrum neceſſitatem præſtare ſufficientem cauſam diſpenſationis concedendæ *Suar. dicto libr. 5. cap.6. num.5. Sanchez lib.4 ſumm.cap.20. num. 33.*

14. Denique ſi de neceſſitate communi parentis loquamur, dicendum eſt nullum præſtare impedimentum, quominùs filius ea omiſſa religionem ingrediatur. Et idem eſt de parente ob communem neceſſitatem filij. Quia hæc leuis conſiderationis eſt, vt propter illam priuandus filius ſit tanto fructu, qui religionis ingreſſu obtineri poteſt: Sic *D. Thom. communiter receptus 2.2.q.101. artic. 4. ad 4. & quæſt. 189. art. 6. & quodlibeto 10. art.1. & tradit. Suarez tom. 3. de Religion. lib.5. cap.5. num.3.*

§. VI.

An ob paupertatem monaſterij excludantur aliqui à religionis ingreſſu.

1. *Deciditur à Bonifacio 8.*
2. *Quid ex eius deciſione inferatur.*
3. *Tridentin. extendit deciſionem Bonifac. ad omnia monaſteria virorum, & mulierum, ne poſſint recipi plures quam ſuſtentari poſſunt.*
4. *Monialis, quæ ſufficientem dotem monaſterio præbet, qua commodè ſuſtentari poteſt per totam vitam, recipi poteſt vltra numerum deſignatum.*
5. *Ex vi concilij non eſt receptio irrita, eſto ſit vltra numerum.*

1. HVic quæſtioni reſpondet *Bonifac. 8. in cap. periculoſo §. ſane de Statu Regular. in 6.* his verbis. Sanè vt hoc ſalutare ſtatutum commodiùs valeat obſeruari, diſtrictiùs inhibemus; ne in monaſteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in ſorores, niſi quod poterunt de ipſorum monaſteriorum bonis, ſiue prouentibus abſque penuria ſuſtentari. Si ſecus actum fuerit, irritum decernentes.

2. Ex qua deciſione infertur graue peccatum committi, ſi aliqua in ſororem recipiatur in monaſteriis ordinum non mendicantium vltra numerum earum, quæ de monaſteriorum bonis, ſiue prouentibus abſque penuria poſſint ſuſtentari. Quod ſatis indicat illa verba præceptiua, *diſtrictiùs inhibemus.* Item irritatio profeſſionis ſic attentatæ, nomine enim receptionis profeſſionem Pontifex intellexit.

3 At hoc decretum limitatum erat, & ſolum moniales ordinum non mendicantium comprehendebat; latiùs tamen erat decretum conſilij Arelatenſ. relatum in *capit. 1. de inſtitutionibus*, comprehendens omnia monaſteria virorum, & mulierum ibi. Non ampliùs ſuſcipiantur in monaſterio monachorum, aut clericorum, ſeu etiam puellarum, quam quot ſe regere de bonis Eccleſiæ abſque penuria poſſunt: clariùs id expreſſit *Tridentin. ſeſſ. 25. cap. 3. de Regularibus.* Ibi in prædictis autem monaſteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex redditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari: conſonat huic decreto conſtitutio *Pij V. edita anno 1566.* incipiens *circa paſtoralis officij.*

Hinc conſtat in quolibet monaſterio, & conuentu obligatum eſſe Prælatum illius ſub graui culpa numerum religioſorum conſtituere, & conſtitutum conſeruare, qui ex redditibus propriis monaſterij, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſint ſuſtentari. At video Bonifac. VIII. & Leonem III. in conſilio Arelaten. dixiſſe eum numerum religioſorum eſſe conſtituendum, qui abſque penuria ſuſtentari poſſit ex redditibus monaſterij, &c. At *Tridentin. & Pius V.* expreſſit qui commodè ſuſtentari poſſit, in quibus verbis *Thom. Sanchez lib.7.ſum. cap. 25. num. 2.* Latum diſcrimen agnoſcit. Nam abſque penuria (inquit) non poteſt ſuſtentari, qui cogitur ad vitæ ſuſtentationem mendicari; commodè verò, quando attenta religionis conſuetudine, & perſonarum qualitate, monaſteriique oneribus, & obligationibus ſuſtentari nequeunt. Sed credo vtrumque idem eſſe: ſi enim attenta perſonarum qualitate, religionis conſuetudine; & monaſterij obligationibus nequeunt ſuſtentari, penuriam patientur, coactæ ergo erunt mendicare ad illam penuriam vincendam. Verúmque erit non poſſe abſque penuria attenta religionis conſuetudine, &c. ſuſtentari. Hunc numerum religioſorum in monaſteriis monialium etiam exemptis Epiſcopus poteſt cum ſuo Prælato deſignare, iuxta conſtitutionem *Gregorij XIII.* incipientem *Deo ſacris editam anno 1573.* cuius verba refert *praxis noua Epiſc. 2. p. cap. 3. num. 55. in fine & Auguſt. Barboſa 3.p.de poteſtat. Epiſcop. allegat.98. num. 5.* Ex quibus *Nauarr. comment. 4. de Regular. num.57. verſ.3. nota. & Barboſa loco citato.* inferunt ſub graui culpa Epiſcopum obligatum eſſe hunc numerum deſignare. Inquit enim conſtitutio: ſuper quo ordinariorum conſcientiam oneramus. Quæ verba obligationem grauem indicant.

4. Aduerto tamen, ſi monialis ſufficientem pecuniam monaſterio donet, qua commodè tota

vita

vita ſuſtentari poſſit, poterit vltra numerum deſignatum recipi: quia eius receptio non grauat monaſterium, nec pauperiùs reddit, ſed potiùs ſubleuat, & ita eſt conſuetudine receptum. Quare Tridentin. decretum ſic explicandum eſt, vt non poſſint vltra numerum conſtitutum moniales recipi indotatæ inquam, & alendæ redditibus monaſterij; ſecùs ſi dotatæ recipiantur, & ſua dote alendæ; ſic ſuſtinent expreſsè *Nauarr. titul. de redditibus Eccleſiaſt. quæſt. 1. monito 62. num. 2. alias num. 100. Gutierr. lib. 2. canon. quæſt. cap. 32. num. 63. Suarez tom. 1. de Relig. tit. 3. lib. 3. cap. 23. num. 19. Barboſa in remiſſion. concil. ſeſſ. 25. cap. 3. de Regular. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 3. in fine num. 36. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 23. num. 5.* Quod verum eſt, tametſi dos conſumatur ſoluendo debita conuentus: ſemper enim illa ratio firma perſeuerat ex huius monialis dotatæ ingreſſu conuentum non grauari, ſed potiùs ſubleuari, vel conſeruari, quod ſublato hoc præſentaneo ſubſidio fortè periret *Sanch. d. cap. 25. num. 5.*

5. Deinde aduerte concilium non irritaſſe profeſſionem monialis indotatæ receptæ vltra numerum deſignatum. Quare ſola receptio monialium non mendicantium vltra prædictum numerum irrita cenſeri debet ex *textu in cap. unico de ſtatu Regular. in 6.* & notauit *Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 41. dub. 3. in fine*; imo neque hanc receptionem cenſet *Thom. Sanchez dicto cap. 23. num. 4.* eſſe nullam, ſed in hac parte decretum Bonifacij conſuetudine abrogatum eſſe, cum compertum ſit (inquit) plures ſæpe admitti indotatas vltra numerum, neque obinde earum profeſſio irrita declaratur. Mihi tamen de hac conſuetudine non conſtat.

Illud verò approbo, quod dicit *Sanchez dicto cap. 23. in fine* nempe in monaſteriis virorum hoc concilij decretum temperatum eſſe conſuetudine; ſiquidem plures paſſim recipiuntur, quam ex redditibus conuentus, conſuetiſque eleemoſynis de præſenti ſuſtentari poſſunt, ob cuius cauſam debitis ingentibus fere omnes conuentus ſunt grauati. At horum receptio honeſtatur ex eo quod communitèr adeſt periculum, & timor ne monaſterij opinio minuatur, néve miniſteria fieri ſolita ceſſent, ſi iuuenes non recipiantur qui ſenium, & infirmorum defectum ſuppleant, & ob ſpem moralitèr certam breui tempore debitis alienis ſatisfaciendum eſſe.

PVNCTVM VIII.

Qui ſpecialitèr à Religione Societatis Ieſu excludantur.

DVplicia ſunt impedimenta Societatis Ieſu ingreſſum impedientia; alia primaria, ſeu ſubſtentialia; alia ſecundaria, ſeu accidentalia.

§. VI.

Expenduntur primaria, ſeu ſubſtantialia impedimenta.

1. *Enumeratur hæc impedimenta.*
2. *Vocantur ſubſtantialia, quia annulant ingreſſum.*
3. *Poſſe religionem hæc impedimenta conſtituere, præcipuè authoritate Pontificis interueniente.*
4. *Primum impedimentum quatuor partes continet, & quæ hæ ſint.*
5. *An hæ partes legitimè enumerentur diſtincta.*
6. *Abnegatio fidei debet eſſe perfecta, vt ſit impedimentum.*
7. *Debet eſſe probabilis.*
8. *Si vt ſuſpectus hæreſis declaratus fueris, cum tamen in errorem non incideris, non videris impeditus.*
9. *Schiſma proprium, quamuis ab hæreſi ſeparatum impedimentum præſtat.*
10. *Homicidium ob propriam defenſionem non eſt impedimentum, neque authoritate reipublicæ commiſſum.*
11. *Homicidium illicitum caſuale affirmat Suar. eſſe impedimentum.*
12. *Diſtinguntur duplex homicidium caſuale, & voluntarium.*
13. *Homicidium caſuale non videtur impedimentum eſſe; bene tamen voluntarium, præmeditatum, & ſimplex.*
14. *Satisfit rationibus contrariis.*
15. *Homicidium quantumuis occultum, & nemini à committente notum, docet Suar. eſſe impedimentum.*
16. *Veriùs videtur debere eſſe ſaltem probabile.*
17. *Fit ſatis rationibus Suar.*
18. *Mandans occidere effectu ſubſecuto impeditus eſt, ſecùs conſulens.*
19. *Qualitèr intelligatur illud impedimentum, vel propter enormia peccata publicè infamem fuiſſe.*
20. *Aſſumere ſeriò habitum alterius religionis etiam breuiſſimo tempore eſt impedimentum.*
21. *Matrimonium conſummatum qualiter præſtet impedimentum.*
22. *Ratum matrimonium præſtat impedimentum ad licitam receptionem per vota bienny, ſecùs ad profeſſionem.*
23. *Seruitus actualis eſt impedimentum.*
24. *Explicatur impedimentum ex defectu iudicij.*

1. PRimaria impedimenta ſunt quinque contenta in *capit. 2. examin. gen & 1. p. conſtit. capit. 3.* Hæc ſunt. Primum receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ fidem abnegando, vel in errores contra ipſam ſic incurrendo, vt damnatus ob aliquam propoſitionem hæreticam quis fuerit, vel vt ſuſpectus hæreſis per ſententiam publicam declaratus, vel ſi infamis ob excommunicationem tanquam Schiſmaticus ſpreta authoritate, & prouidentia ſanctæ matris Eccleſiæ extiterit. Secundum eſt. Homicidium aliquo tempore perpetraſſe, vel publicè infamem propter enormia peccata fuiſſe. Tertium eſt, habitum ſumpſiſſe alicuius religionis fratrum, vel clericorum vitam aliquando cum eis agendo, ſiue emiſſa, ſiue non emiſſa

promiſſione, vel heremitam cum veſtibus monachalibus fuiſſe. Quattum eſt vinculo matrimonij conſummati, vel ſeruitutis legitimæ ligatum eſſe. Quintum eſt infirmitatem pati, vnde obſcurari, vel parum ſanum iudicium ei reddi ſoleat, vel diſpoſitionem notabilem ad huiuſmodi infirmitatem habendam.

2. Hæc impedimenta primaria, & ſubſtantialia vocantur; quia quodlibet illorum in Societatem ingreſſum impedit, vt contra attentatum prorsùs irriter, & annuler: quem effectum ſatis indicant illa verba. *1. p. conſtit. cap. 3. omnino excludunt* dictio enim *omnino* non ſolum licitum, ſed validum ingreſſum denotat, & habetur expreſsè in *congregat. 7. noſtra Societatis decreto, 35. & actione 41. & canon. 26.* Et tradit *Thomas Sanchez lib. 5. in Decal. cap. 4. num 60. Suarez tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 2. cap. 1. à num. 17.* Neque contrarium eſt probabile.

3. Poſſe autem religionem præcipuè interueniente authoritate Summi Pontificis aliqua impedimenta conſtituere, quibus affecti reddantur inhabiles, & incapaces ad ipſam, res videtur indubitata. Nam cum inter religioſum, & religionem contractus intercedat, quo religioſus ſe tradit religionis obſequio, & religio obligatur alere, & ſuſtentare religioſum, ipsúmque iuxta regulæ conſtitutiones in via Dei dirigere; apponere poteſt conditiones, quibuſcum hæc obligatio ſubſiſtat, & quibus deficientibus nulla ſit. Eſſe autem ſupradicta impedimenta conuenientiſſimè, & prudentiſſimè appoſita conſtat ea ipſa ratione, qua S. Ignatius Pater noſter motus eſt ad ea ſtatuenda. Nam primum, & ſecundum impedimentum appoſuit, ne ſocietas minùs aptos, & idoneos miniſtros haberet ad benè, & fidelitèr euangelizandum, & in agro Domini verbum diuinum ſeminandum. Negari enim non poteſt aliquo impedimento ea illis affectum notam aliquam habere, & præſumi in ſimilia lapſurum; ac proinde minùs ex hac parte idoneum miniſtrum eſſe, quam ſi ab omni illo impedimento liber exiſteret. Tertium impedimentum conſtituit, ne in Societatem ingreſſuri vllam, vel leuem notam inconſtantiæ in Dei obſequio haberent. Tum & præcipuè ne difformes in iudicando eſſent, néve minùs affecti noſtro inſtituto, quod ſanè timeri poſſet de illis qui aliud inſtitutum religioſum experti ſunt. Quartum ſanciuit, ne vxori, vel domino detrimento eſſent, ſi abſque illorum conſenſu, aliíſque iuris circumſtantiis ſeruatis religionem ingrederentur. Quintum appoſuit in fauorem Societatis, quia ſic læſi ferè inutiles ſunt.

4. Qualitèr autem hæc impedimenta intelligantur, breuitèr ſubiiciam. Primum impedimentum quatuor partes continet. Prima eſt; receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ fidem abnegando; additur verò, *1. p. conſtit. cap. 8. inter infideles.* Secunda eſt receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ in errores contra fidem ſic incurrendo, vt damnatus ob aliquam propoſitionem hæreticam quis fuerit: locus allegatus conſtitutionis ſubticuit ob aliquam propoſitionem hæreticam. Tertia eſt, ſi vt ſuſpectus hæreſis per ſententiam publicam ſit declaratus. Hæc pars in conſtitutionibus non videtur contineri: Solum enim ſecundam, vel fortè etiam tertiam his verbis comprehendit; incidendo in errores contra fidem, in quibus reprobatus fuerit per publicam ſententiam. Quarta eſt, ſi infamis ob excommunicationem tanquam Schiſmaticus ſpreta authoritate, & prouidentia Sanctæ matris Eccleſiæ extiterit. Conſtitutio verò ſubticuit infamis ob excommunicationem: Solúmque dixit, ſi ſe more Schiſmaticorum ab Eccleſiæ vnitate ſe iunxerit. Circa huius impedimenti intelligentiam aliquæ ſuboriuntur dubitationes.

5. Prima, quia videntur ſupradictæ partes ſine neceſſitate multiplicari. Nam ſi receſſus à gremio Eccleſiæ abnegatione fidei impedimentum conſtituit; vt quid additur receſſus à gremio Eccleſiæ, errorum amplexu per ſententiam damnato? Nulla enim neceſſitas erat huius ſententiæ, cum ſolùm errorum amplexu fides eſſet abnegata. Sed huic dubitationi reſpondebit aliquis in 1. p. illiùs impedimenti integram abnegationem fidei eſſe comprehenſam, qualis eſt Paganiſmus, vel Iudaiſmus, in 2. hæreſim denotari. At huic reſponſioni obſtat; quia inde infertur hæreticum dum per ſententiam damnatus non eſt, à Societate non excludi: quod certè non apparet probabile. Quocirca verius cenſeo in 1. p. quamcunque abnegationem fidei receptæ (hoc eſt) quamcunque Apoſtaſiam à fide comprehendi, ſiue Apoſtaſia ſit medio Paganiſmo, vel Iudaïſmo, vel Hæreſi, in 2. verò parte comprehendi errorem in fide, qui cum non ſit ita directè, & immediatè fidei oppoſitus ob defectum contumaciæ, expoſtulauit. N. S. P. Ignatius publicam ſententiam, qua ſic errans damnaretur ob aliquam hæreticam propoſitionem, vel de hæreſi ſuſpectus declararetur. Interim tamen dum non declaratur; ſi publicus eſt talis error, vel de illo vehementèr ſuſpectus, ita vt timeatur in iudicio conueniri poſſe, non debet in Societatem admitti, quod iudicio Præpoſiti Generalis relinquitur. Ac in *Gloſſa dicti cap. 3. p. 1. conſtit.* Ex quibus verbis conſtat errorem in fide abſque ſententia non eſſe impedimentum irritans, ſed impediens. Nam in impedimentis irritantibus nihil poteſt Præpoſitus Generalis; benè tamen in hoc impedimento: Et tradit *Suarez tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 1. cap. 1. n. 3.*

6. Secunda dubitatio eſt, qualitèr abnegatio debeat eſſe? Reſpondeo debere eſſe perfectam; ac proinde requiri, vt interiùs, & exteriùs fidem abnegauerit. Nam ſola interior abnegatio impedimentum eſſe non poteſt; cum nec pœnis Eccleſiæ ſubiiciatur. Exterior ſine interiori non eſt abnegatio, ſed abnegationis ſimulatio. Deinde hæc abnegatio debet eſſe à fide recepta, & in adulta ætate profeſſa; aliàs non tam eſſet perſonalis receſſus à fide, quam nationalis, qui impedimentum non præſtat, vt expreſsè declaratur. *Dicta 1. p. conſtit. cap. 3. in Gloſſ. litt. B.* Sed quid ſibi vendicat illa dictio *inter infideles*; an inquam quod abnegatio fidei inter Catholicos non ſit impedimentum? Minimè, cum grauiùs ſic recedens peccet. Quapropter credo dictionem illam potiùs aggrauare impedimentum, quam illud reſtringere; ita vt faciat hunc ſenſum abnegare fidem in adulta ætate profeſſam, etiamſi fiat in terris infidelium timore, vel amore eſſe impedimentum.

7. Maior dubitatio eſt; an publica debeat eſſe hæc abnegatio? Videtur publicam debere eſſe; quia aliàs ſic abnegantes nullam notam haberent, qua minùs idonei miniſtri ad euangelizandum eſſent. Ex alia parte videtur publicitatem non requiri, ſed ſufficere delictum quomodocunque commiſſum fuerit: ſi enim vltra delictum publicatio

ratio poſtularetur, cur Sanctiſſimus Ignatius eum non expreſſit, ſicut expreſſit in 2. 3. & 4. illius primi impedimenti? Propter hæc *Suarez tom. 4. de Relig. tract.10. lib.2. cap.1.num.14.* Cenſet non eſſe neceſſariam abnegationem publicam, & occultam ſufficientem eſſe; (eſto id concedat de homicidio,) ac proinde dicit abnegationem debere eſſe probabilem. Mouetur illis verbis, *cap.3.dictæ 1. parte conſtitut.* Abnegando inter infideles, quaſi tacitè indicaretur infidelibus conſtare debere abnegationem. Leue quidem fundamentum, & alienum aſſenſu illius dictionis, vt dixi. Cenſeo igitur verum, quod Suarez dicit debere eſſe abnegationem probabilem (hoc eſt) notam duobus teſtibus ad minus, quia aliàs non ſatis percipio, quomodo abnegans notam habeter, quæ illum minùs idoneum miniſtrum Euangelij redderet. Neque obſtat hanc publicitatem non expreſſiſſe. S. Ignatium in illa 1. p. impedimenti; ſicut in reliquis tribus expreſſit; quia iudicauit ex ratione, qua motus fuit ſufficienter exprimi; eáque de cauſa in *loco allegato conſtitut. qui principaliter ſpectandus eſt,* non ſubiecit infamiam in Schyſmatico, ſed ſolum dixit vel ſe more ſchyſmaticorum ab Eccleſiæ vnitate ſe iunxiſſe. Adde aliud eſſe famoſum, & per ſententiam publicam, aliud probabile; dicimus namque abnegationem fidei probabilem conſtituere impedimentum, tametſi non ſit publica per ſententiam, vel famoſa; quia ſola illa probabilitas videtur ſufficiens, vt tali delicto affectus notam habeat, quæ illum minùs idoneum reddat ad verbum diuinum ſeminandum. Præterea eſto diceremus abnegationem fidei debere eſſe non ſolum probabilem, ſed publicam, vt impedimentum conſtituat, non inde infertur Sanctiſſimum Ignatium minùs aptè in aſſignandis impedimentis proceſſiſſe; Suppoſuit enim ex ratione decidendi huius conſtitutionis hæc impedimenta ex delicto debere eſſe ita publica, quæ notam cauſent: Sed quia abnegatio fidei grauiùs delictum eſt, quam error, vel Schiſma; ea de cauſa in abnegatione fidei quamlibet publicitatem iudicauit ſufficientem, ſiue ſit abnegatio publica iure, vel facto, vel fama, at in errore, vel Schiſmate ad ſpecialem publicitatem impedimentum reſtrinxit.

8. Tertia dubitatio eſt, ſi vt ſuſpectus hæreſis fueris per ſententiam declaratus; cum tamen verè in errores non incideris, an ſis verè à Societate excluſus? Videris certè eſſe; quia ſententia in falſa præſumptione fundata eodem modo te minùs idoneum reddit, ac ſi omni ex parte legitima eſſet. Adde in his impedimentis non tam ſpectatur delictum, quam illius infamia; ſiquidem parator grauium delictorum eo in loco ex conſenſu Generalis Præpoſiti recipi poteſt, vbi non eſt infamis. Nihilominùs veriùs cenſeo, te excluſum non eſſe. Tum quia ſententia in falſa præſumptione fundata vera ſententia non eſt. Tum & præcipuè quia non excluditur quicunque ſuſpectus hæreſis per ſententiam damnatur, ſed qui ſic in errores incidit, vt per ſententiam de aliqua propoſitione hæretica damnatus fuerit, vel vt ſuſpectus hæreſis declaratus. Ergo ſi verè in errores non incidiſti, non es in hoc impedimento comprehenſus. Neque obſtat eundem effectum ex vna ſententia, ac ex alia inferri, ſi ſub verbis legis comprehenſa non ſit. Neque verum eſt non tam ſpectari delictum quam infamiam; vtrumque enim ſpectatur primò delictum, ſecundò infamia. Infamia autem ſine delicto impedimentum non præſtat, & meritò; quia in re eſt iniqua, & iniuſta.

9. Quarta dubitatio ne quo Schiſmate eſt dictum impedimentum intelligendum? Reſpondeo eſſe proprium Schiſma, eſto ab hæreſi ſeparatum. Nam licet regularitèr Schiſma cum hæreſi coniunctum ſit; vt *tractat. 6.diſput.4. punct.5.* Diximus, quia tamen abſque hæreſi proprium, & verum Schiſma reperitur, vt ibidem probauimus; ea de cauſa Schiſma abſque hæreſi impedimentum facit. Sed non quodcunque Schiſma hoc impedimentum præſtat. Sed Schiſma inducens excommunicationem infamem, quod non contingit, niſi cum perſonalitèr, & non more rationis excommunicatus eſſes, vt in dicta, *1. p. conſtitut. cap. 3. in Gloſſ.* notatur.

10. Secundum impedimentum duas partes continet, nempe perpetraſſe homicidium, vel propter enormia peccata infamam eſſe. Et circa primam partem dubitari poteſt, de quo homicidio intelligendum ſit, de illicito, an etiam de licito; de voluntario, an etiam de caſuali, de publico, an etiam de occulto? Et quidem non compræhendi homicidium in propriam defenſionem factum res eſt indubitata; cum neque irregularitatem imponat, neque impediat vſum miniſterij ſacti, neque ſit homicidium propriè, ſed defenſio. De homicidio autem authoritate publica facto non deerunt qui affirment impedimentum præſtare; quia irregularitatem imponit; & vſum miniſterij ſacti impedit, & defectum lenitatis, ſeu nota aliqua crudelitatis inurit, & conſequentèr minùs idoneum Euangelio miniſtrum reddit. Cæterum omnino tenendum eſt impedimentum non eſſe. Tum quia homicidium in rigore non interfectionem licitam; ſed illicitam ſignificat, vt tradit *D.Thom.communiter receptus 2.2.quæſt.100.art.68.* Tum quia in hoc ſecundo impedimento, ſicut in primo loquebatur Sanctiſſimus Ignatius de delicti, & peccatis, ibi: vel *propter enormia peccata,* & expreſſit homicidium ob eius grauitatem. Tum quia nota, quæ culpam non inducit leuis eſt conſiderationis, neque miniſterium verbi Dei impedit; quippe nullam irrogat infamiam. Tum denique, quia Præpoſitus Generalis, & Prouincialis poteſtatem habent diſpenſandi in irregularitate orta ex hac poteſtatiua interfectione, vt conſtat ex *compendio priuileg.Societ. verbo diſpenſatio* §.1. Supponitur ergo ſic interficientes impeditos non eſſe religionem ingredi;& ita tradit *Suar.tom.4.de Relig. tract.10. lib.1.cap.1. num.7.*

11. Quocirca cum de homicidio illicito, & peccaminoſo conſtitutio intelligatur, dubium eſt; an debeat eſſe directè voluntarium, an ſufficiat caſuale? *Suarez dicto lib.2. cap.1. num. 9.* Affirmat quodcunque ſufficere. Mouetur primò; quia ita videtur in Societate receptum. Secundò, quia quandocunque leges aliquid volunt diſponere de homicidio voluntario, ita vt caſuale non compræhendatur, illud exprimunt, vt conſtat ex *Trident. ſeſſ.24.cap.6. de reformat.* Quia ſub homicidio non ſolum voluntarium, ſed caſuale propriiſſimè continetur. Cum ergo conſtitutio abſque vlla diſtinctione homicidium conſtituerit pro impedimento irritante, non ſolum de voluntario, ſed etiam de caſuali eſt intelligendum. Tertio leges prohibentes abſolutè delicta, & illis cenſuram afficientes non ſolum comprehendunt delicta vo-

volunta

luntate directa facta, ſed etiam indirecta. Aliàs non eſſet opus hanc directam voluntatem aliquando exprimere.

12. Pro deciſione præmitto homicidium tam caſuale, quam voluntarium dupliciter dici. Aliud eſt caſuale culpabile, aliud inculpabile. Culpabile eſt, in quo culpabiliter præſtas cauſam mortis, tametſi mortem non intenderis. Inculpabile eſt, quod caſu, & fortuito accidit; eo quod præter tuam voluntatem cauſa homicidij fuerit appoſita, vt ſi omni humana diligentia facta cauendi periculum ſagittam proieceris, & hominem interficeres: nam illius ſagittæ proiectio, quatenus cauſa mortis fuit, tibi inculpabilis extitit, quia & inuoluntaria. Deinde ſi vulnerares Petrum vulnere non lethali, ipſe tamen ſua negligentia, vel imperitia medici moreretur, homicidium caſuale eſſet, & inculpabile; quia eſto fueris aliqua Petri mortis occaſio, non tamen cauſa: Et tradit *Leſ. ...* *inſtit. cap. 9. dub. 15.* Econtra homicidium voluntarium dupliciter dicitur. Simplex, & præmeditatum. Simplex dicitur, quod eo tempore directè volitum eſt, quo contingit, vt fit in ſubitaneo impetu, & rixa. At præmeditatum, quod tempore antecedenti præmeditatum, & cogitatum eſt, & deliberatum fieri, vt latiùs tradit *Farinacius praxi quæſt. 126. in princ.* His poſitis.

13. Cenſerem dicendum homicidium caſuale inculpabile, & culpabile non eſſe impedimentum in Societate; bene tamen voluntarium, præmeditatum, & ſimplex. Duplicem partem continet concluſio. Secunda videtur aperta, quia homicidium ſimplex ex directa voluntate commiſſum non diſtinguitur à præmeditato in effectu, neque in voluntate; ſed ſolum in aliqua accidentali circunſtantia. Quapropter conſtitutio puniens homicidium abſolutè tam de præmiditato, quam de ſimplici intelligi debet. Primam partem concluſionis, in qua eſt difficultas. Sic probo. Quia ſub conſtitutione, & lege imponente aliquam pœnam homicidio non venit homicidium caſuale etiam culpabile, *textus videtur expreſſus, in lege 1. in princip. Cod. ad legem Cornel. de Siccar. & in leg. 1. §. Diuus Adrianus ff. eodem*: ibi ſi non occidendi animo hoc admiſerit, abſolui poſſe, & pluribus firmat *Farinac. quæſt. 126. num. 4.* eáque de cauſa *quæſt. 119. num. 40.* Dixit ſtante ſtatuto, quod homicida condemnetur in pœnam pecuniariam, vt puta incentum, quæ ſi non ſoluerit intra menſem decapitetur, non comprehendi, niſi homicida fuerit doloſus, & voluntarius; idémque probat plurium authoritate *Tiraquel. tract. de pœnis temper. cauſa 23. num. 10. Menoch. lib. 2. de arbitrar. caſu 324. per totum.* Cum ergo excluſio ab ſtatu religioſo homicidio imponatur, non de quocunque homicidio, ſed voluntario debet intelligi. Præterea id mihi perſuadet verbum, quo S. P. N. Ignatius vtitur, nempe *perpetraſſe homicidium*, quod ſane indicat propoſitum animúmque deliberatum delicti. Nam *perpetrare* propriè, & in rigore latino ſignificat ad effectum perducere id quod iam in mente inceptum eſt, ſiue in bonam, ſiue in malam partem, vt colligitur ex adductis ab *Ambroſ. Calepino verbo perpetro.* Deinde quia Societati priuilegium conceſſum eſt diſpenſandi in irregularitate orta ex homicidio caſuali cum ingredientibus in eam, vt conſtat ex *compendio priuilegiorum, verbo diſpenſatio, §. 2.* Ergo ſupponit Pontifex habiles, & capaces eſſe huius ingreſſus. Aliàs fruſtraneum eſſe priuilegium, quod mandari executioni non poſſit; quam rationem etſi Suarez conetur diſſoluere; dubito an fuerit aſſecutus. Nam quod dicit illo *cap. 1. num. 9.* Hanc poteſtatem concedi propter alios effectus non ſatisfacit, ob nullum enim effectum concedi poteſt, ſi hanc habens irregularitatem capax religionis non eſt. Denique hæc explicatio fauorabilis eſt, & inhabilitatem ad religioſum ſtatum temperat. Ergo eſt ſuſtinenda.

14. Neque obſtant contraria. Ad 1. nego ſic in Societate receptum eſſe, mihi enim non conſtat. Ad 2. & 3. concedo ſub homicidio non ſolum voluntarium, ſed caſuale intelligi, præcipue ſi decretum ſit fauorabile, quale erat illud *Tridentin. ſeſſ. 24. cap. 6.* Concedens Epiſcopis poteſtatem diſpenſandi in omnibus irregularitatibus: volens autem Pontifex excipere homicidij voluntarij irregularitatem, id expreſſit; non quia ſatis non exprimeretur, ſi ſolum homicidium abſolutè ſumptum exprimeret, vt ſi diceret excepta ea, quæ oritur ex homicidio, & maximè ſi adderetur perpetrato; quia ſic ſumptum homicidium in materia odioſa ſtat pro famoſiori ſignificato, quod eſt homicidium voluntarium; ſed id expreſſit claritatis gratia. Quod ſatis colligitur ex *toto tit. de homicidio*, vbi in prioribus textibus irregularitas homicidio abſolutè imponitur, ſub quo caſuale non venit. Aliàs fruſtrà Pontifex tot vicibus multiplicatis caſuale homicidium irregularitate affecit.

15. Deinde non eſt leue dubium, de quo homicidio ſit conſtitutio intelligenda, publico tantum, an etiam occulto? *Suarez tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 2. cap. 1. num. 12.* Exiſtimat occultum ſufficere, ita vt non ſolum publicum, ſed nec probabile requiratur? Ducitur, quia conſtitutio non limitat ad publicum. Ergo abſque euidenti ratione non poteſt limitatio adhiberi, præterquam quod in iure canonico ob homicidium quantumuis occultum irregularitas incurratur. Præterea ex contextu verborum idipſum (inquit Suarez) conuincitur: Sic enim habent. Secundus eſt. Homicidium aliquo tempore perpetraſſe, vel publicè infamem propter enormia peccata eſſe: in quo contextu duo Suarez conſiderat. Vnum eſt eo ipſo quod aduerbium *publicè* in poſteriori membro additur, & non in priori, tacitè à priori excludi. Aliud eſt in reliquis delictis impedimentum poni ratione infamiæ; in homicidio verò non, ſed ratione ſolius delicti; ſic in praxi teſtatur receptum. Nam ſi quis fateretur ſe homicidam fuiſſe abſque eo, quod interrogaretur, an publicè, an ſecretè ſtatim abſque vlteriori progreſſu vt inhabilis repelleretur. Ergo ſignum eſt homicidium quantumuis occultum eſſe impedimentum eſſentiale. Quod ſi obiicias hoc impedimentum oppoſitum eſſe, ne hoc delicto homicidij notati minus idonei miniſtri ſint ad verbum Dei Euangelizandum. Reſpondet *Suar. d. cap. 1. num. 13.* Id non obſtare quominùs occultum homicidium impedimentum præſtet. Nam eſto eo in caſu hæc ratio ceſſet; ſufficit quod generaliter procedat, præcipuè cum illud delictum, quod modo occultum eſt, poſſit poſtea publicum fieri. Deinde ſubiicit notam illam non tam ſumendam eſſe comparatione illorum, qui Euangelizandi ſunt, quam Euangelizantium; ac proinde dictionem *notam* non tam ſignificare infamiam, ſed defectum; ita vt faciat hunc ſenſum qui hunc homicidij defectum habuerint minùs idonei miniſtri ſunt ad Euangelizandum propter conſuetam,

& com

& communem hominum infirmitatem, qui ſemel labentes ſæpiùs labuntur, vel ſatis naturam deprauatam ad ſimiles lapſus inclinatam oſtendunt. Quod ſi ita eſt, homicidium quantumuis occultiſſimum impedimentum præſtabit.

16. Cæterum etſi hæc probabiliſſimè dicta ſint difficilia apparent; durum enim videtur ob homicidium ſimplex occultiſſimum, cuius nullum periculum adeſt manifeſtatu, eſſe quempiam à religioſo ſtatu Societatis Ieſu excludendum. Grauiùs namque delictum eſt, & verbo diuino ſeminando magis contrarium abnegatio fidei, quam homicidium, & tamen de abnegatione fidei fatetur *Suarez. dicto capit. v. num* 14. Eſſe neceſſarium, vt ſaltem ſit probabilis. Ergo idipſum de homicidio fateri debet: cum nulla ſpecialis ratio in abnegatione fidei, quam in homicidio reperiatur, ob quam abnegatio fidei occulta non præſtet impedimentum ingreſſui Societatis; præſtet autem homicidium: nam in vtroque impedimento eadem eſt ratio decidendi, vt conſtat manifeſtè ex illis verbis, *capit. 2. exam. numer. 6.* Prædicti caſus, &c. Contextus autem verborum idem omnino eſt (vt de ſe patet) in abnegationem fidei; ac in homicidio. Ergo ex nullo capite apparet fundamentum huius diuerſitatis: Nam verbum illud *inter infideles* quod fuit additum in conſtitutione non ad temperandum impedimentum, ſed potiùs ad illud aggrauandum appoſitum eſt, vt in ſuperioris impedimenti declaratione ponderaui. Præterea id argumentum, quo Suarez conuincitur ad affirmandum homicidium occultum impedimentum eſſe, efformari efficaciùs poterit in abnegatione fidei. Conuincebatur enim ex eo quod in conſtitutione ſecundi impedimenti aduerbium *publicè* non in homicidio, ſed in aliis criminibus fuerit appoſitum. At in conſtitutione primi impedimenti publicitas non in abnegatione fidei, ſed in errorum incurſu, & in Schiſmate appoſita fuit. Ergo idem argumentum effici poteſt: Quapropter ſicut de abnegatione fidei dixi cum Suarez requiri eſſe ad minùs probabilem, hoc eſt duobus teſtibus notam idem cenſeo de homicidio, debere eſſe probabile, vt impedimentum præſtet. Moueor ratione decidendi allegata à S. Ignatio, quæ fuit ne miniſtri Societatis notam aliquam haberent, ob quam minùs apti; & idonei eſſent ad verbum diuinum ſeminandum propter conſuetam, & communem hominum infirmitatem. At hanc notam habere non poſſunt ob delictum occultum, & improbabile. Nam delictum dum eſt occultum, notam non irrogat. Nota enim vt ex pluribus comprobat. *Ambroſ. Calepin.* infamia, & ignominia eſt. Quod ſi ſumatur pro ſigno, ſeu indicio erit in hac parte indicium, ſeu ſignum delicti infamiam irrogantis. Ergo ſtante delicto occulto nulla eſt nota, cum nulla ſit infamia, nec ſignum illius. Alienum ergo à veritate eſt ſumere notam pro defectu omnino occulto, neque vllus Doctor hanc dictionem in ea ſignificatione vſurpauit; quomodo ergo credendum eſt ſanctiſſimum, & prudentiſſimum Ignatium in re ita graui ea ſic vſum fuiſſe? Præterea quoad verbum Dei ſeminandum, fructúmque colligendum nihil omnino obeſt quempiam fuiſſe aliquando homicidam, dum homicidium prorsùs ignotum eſt. Nam comparatione audientium idem eſt eſſe homicidium ignotum, ac non eſſe commiſſum: Et licet in homicida per ſe ſpectari videatur delictum commiſſum, deprauationem illius ingenitæ naturæ arguere, & fundamentum aliquod, ſeu ſuſpicionem præſtare ſimile committendi leuiſſimum eſt tale fundamentum: neque id S P. N. Ignatius attendit. Nam in hoc impedimento non tam ſpectauit naturam & inclinationem ingredientium Societatem, illorúmque ſpiritualem profectum, quam profectum illorum, quibus Euangelizandum erat. Alias non mentionem Euangelij, & miniſterij verbum diuinum ſeminandi faceret, vtpote ad finem intentum proprij, & ſingularis profectus non neceſſarium. Neque concluderet ſe hæc impedimenta conſtituere ob conſuetam, & communem hominum neceſſitatem, ſed diceret ſe conſtituere illa impedimenta ob ingredientis infirmitatem.

17. Neque obſtant rationes, quibus doctiſſimus Suarez motus eſt ad affirmandum occultiſſimum homicidium impedimentum eſſe. Ad primum reſpondeo etſi in conſtitutione non fuerit expreſſum an debeat eſſe publicum, vel ſecretum, ſatis ex ratione decidendi colligi debere eſſe ad minus probabile: & licet id non colligatur euidenti ratiocinatione; ſufficit, quod probabilitèr colligatur, vt prudentèr ſub opinione, & non ſub euidentia affirmemus homicidium omnino occultum, & improbabile non eſſe impedimentum; eſſe verò occultum probabile. Ad confirmationem concedo homicidium omnino occultum conſtituere irregularem, nego tamen conſtituere impedimentum in Societate. Tum, quia non quælibet irregularitas homicidij hoc impedimentum conſtituit vt conſtat in occidente publica authoritate, tum & præcipuè, quia illa irregularitas non ob fructum, & ſpiritualem profectum illorum, quibus Sacramenta miniſtranda erant, imponitur, vti imponitur impedimentum in Societate, ſed ob decentiam Sacramenti conficiendi. Secundum argumentum deſumptum ex contextu verborum ſolum probat in homicidio non requiri eam publicitatem, quæ in aliis delictis requiſita eſt, ſed non probat aliam non requiri. Quare ex vi huius argumenti bene poſſumus affirmare in homicidio requiri publicitatem abſolutè ſiue iure, ſiue facto, ſiue ex fama. In aliis verò delictis requiri publicitatem ex fama, quæ infamem publicè conſtituat. Multò minùs probat illud argumentum non requiri homicidij probabilitatem. Adde non ſine myſterio in loco allegato conſtitut. (Qui præcipuè ſpectandus eſt, vtpote directè impedimenta definiens, in examine verò definita ſupponuntur) omiſiſſe aduerbium *publicè*, quod in aliis peccatis ab homicidio, in examine appoſuerat, quaſi fortè tacitè innuens tam in homicidio, quam in aliis peccatis publicitatem requiri. Ad confirmationem concedo eum, qui in examina fatetur homicidium à Societate repelli, quin vlteriùs interrogetur, an publicum, vel occultum, probabile, vel improbabile ſit. Quia quando non eſt nimis neceſſarius Societati eius ingreſſus, prudentiſſimè expellitur qui ſaltem ſub opinione habet impedimentum dirimens. Sed præcipuè expellitur, quia ſaltem ſui confeſſione in illo indicio facta, homicidium eſt non ſolum probabile, ſed probatum, & quaſi notorium: Secùs verò videtur dicendum, ſi ſub ſygillo confeſſionis eſſet homicidium declaratum.

18. Præterea dubitare poſſes; an mandans, vel conſulens homicidium fieri; eo ipſo habeat impedimentum homicidio ſubſecuto; tametſi ipſe hominem

minem phyſicè, & realitèr non interfecerit? Cui dubitationi reſpondet. *S. Ignatius 1. part. conſtitut. cap. 3. in Gloſſa litt. C.* his verbis. Qui cum deliberatione homicidium perpetrari iuſſiſſet, ſi effectus eſt conſecutus, quamuis manu ſua non occiderit, inter homicidas erit exiſtimandus. Cum ergo de conſulente nihil dixerit, credo non eſſe impeditum. Quia conſtitutio non de perpetratione homicidij motali, ſed Phyſica eſt intelligenda, indiguítque hac additione de occidente per mandatum, vt mandantem comprehenderet. Quippe communiſſima ſententia eſt, cenſuram, & pœnam latam aduerſus facientes non comprehendere mandantem, & conſulentem; quia non verè, & propriè facit, ſed interpretatiuè, vt multis probat *Decian. tract. crim. lib. 9. cap. 32. per totum Thomas Sanchez lib. 3. de matrim. diſp. 49. num. 2.*

19. Denique dubitabis, qua ratione intelligatur illa ſecunda illa pars eius impedimenti; *vel propter enormia peccata publicè infamem fuiſſe.* Conſtitutio dicit *vel eſſe propter enormia peccata infamem.* Neque addidit *publicè* neque dixit *fuiſſe*, & meritò quia illud aduerbium *publicè* neceſſariò ſupponitur ſi infamis eſt, quia infamis eſſe non po eſt; quin publicè talis ſit. Non oportuit dicere fuiſſe, ſed eſſe, quia ſi fuit, & non eſt, neque illius periculum, ceſſat impedimentum: Si enim infamis diſcedens à loco, vbi infamiam contraxit, támque ſeriò reſipiens, vt nihil timendum videretur, poſſet in Societatem admitti (vt dicit *Gloſſ. illius conſtitut. 1. p. cap. 3. litt. D. & in exam. cap. 2. litt. C.*) à fortiori ſi omni loco infamia abolita eſſet. Quæ verò ſint hæc enormia peccata, ob quorum infamiam quis eſt ad Societatem inhabilis? Iudicio Præpoſiti Generalis, S. Ignatij io *dicta Gloſſa conſtit.* remittit.

20. Circa tertium impedimentum, quod eſt aſſumpſiſſe religionis habitum, vel heremitam cum veſtitu monachali fuiſſe. Aduertere debes geſtationem dicti habitus etiam per vnicum diem animo illam vitam profitendi impedimentum eſſe, vt expreſsè notatur in *Gloſſa dicto cap. 3. conſtitut. 1. part. litt. E.* Additum fuit in *cap. 2. examin.* pro maiori claritate habitum alicuius religionis *fratrum, & clericorum*; vt tacitè inſinuaretur debere in alia religione à Societate habitum eſſe ſuſceptum; & præterea ſumpſiſſe habitum religionis equitum D. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ nec non D. Ioannis non præſtare impedimentum; quia non eſt religio clericorum, vel fratrum communitèr viuentium, & fuit deciſum in *congregation. 1. generali decreto 125. & can. 5.* Eſſet tamen impedimentum, ſi habitum clericorum harum religionum aſſumpſiſſet; quia ſi propriè, & in rigore religioſi ſunt, & voto religionis, illius habitus aſſumptione fit ſatis: Et ita tradit *Suar. tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 2. cap. 1. num. 16.* Duplicem rationem aſſignat P. N. S. Ignat. in *exam. gener. cap. 2. num. 6.* Ob quam hoc impedimentum in Societate conſtituerit. Prior eſt; quia eſt indicium alicuius leuitatis, & inconſtantiæ à prima vocatione deſiſtere. Quod ſi dicas id etiam probaret, neque in ſocietatem recipi poſſe, ſi receptus in ea exiret; reſpondeo negando ſequelam (etſi videatur eam Suar. concedere, *dicto cap. 1. num. 20. fine.*) quia reditu ad ipſam ſocietatem hæc inconſtantia reparatur. Poſterior ratio eſt, vt omnes profeſſi, coadiutores, & Scholaſtici meliùs in domino conſeruentur, ſi ſint omnes veluti vnius coloris, & ſimilitudinis. Timuit enim S. Ignatius ne exeuntes ex alia religione, & in noſtra recepti diuerſimodè ab aliis de noſtro inſtituto ſentirent.

21. Circa quartum impedimentum, quod eſt vinculum matrimonij, vel ſeruitutis legitimæ id venit notandum etſi in loco conſtitutionis non fuerit expreſſum debere eſſe matrimonium conſummatum. At quia illa *cap. 2. exam.* expreſſum eſt debere eſſe conſummatum, & in *Gloſſ. conſtit.* clarè ſupponitur; ſolum matrimonium conſummatum præſtat impedimentum. Quod ceſſabit, ſi diuortium fuerit celebratum, vel ſi coniux licentiam dederit ſeruatis iuris circunſtantiis, quales ſunt ingreſſus alterius coniugis in religionem, ſi iuuenis ſit; vel periculum incontinentiæ habet, ſi ſenex, & abſque incontinentiæ periculo voti caſtitatis emiſſio. Quapropter vt benè notauit *Suar. d. tom 4. de Relig. tract. 10. lib. 2. cap. 1. num. 22.* Si ſolum ex licentia coniugis vxoratus ſocietatem ingrederetur abſqoe eo quod hæ circunſtantiæ ſeruarentur, nullus eſſet eius ingreſſus; quia non ſeruat conditionem, ſub qua ceſſat impedimentum.

22. Matrimonio rato ligatus etſi ſubſtantialitèr à Societate impeditus non ſit; at in ea nequaquam recipi poteſt abſque coniugis conſenſu, niſi recipiatur ad profeſſionem faciendam nouitiatu expleto; quia cum voto ſimplicia verum religioſum conſtituentia vinculum matrimonij rati antecedentis non diſſoluant, eſto ſubſequentis annolent, grauiſſimè læderetur vxor, ſi abſque illius conſenſu poſſet ſic matrimonio ligatus Societatem per vota biennij ingredi. Quod ſi aliquis ſic eſſet receptus & reperi ab vxore poteſt, & Societas debet illum ab obligatione votorum abſoluere.

23. De vinculo ſeruitutis nihil occurrit dicendum, cum ſatis clarum eſt illo ſtante impedimentum eſſentiale in Societate eſſe. Dominus autem concedere poteſt ſeruo licentiam ingrediendi religionem, & eo ipſo ceſſat impedimentum; quia ceſſat ſeruitus. Non enim eſt impedimentum fuiſſe ſeruum, ſed eſſe, ſicut neque fuiſſe vxoratum, ſed eſſe.

24. Quintum impedimentum, quod eſt pati defectum iudicij, vel ad illud habere diſpoſitionem notabilem conſtat in graue damnum Societatis eſſe, ſi eo affectus in ſocietatem recipiatur. Quod ſi de hoc defectu dubium exiſtat, medicorum conſilio, accedente Præpoſiti Generalis aſſenſu decidendum eſt.

§. II.

Expenduntur ſecundaria impedimenta à Societate aliqualitèr excludétia.

1. *Hæc impedimenta enumerantur.*
2. *Addita his ſunt infectio ſanguinis, & maioratus.*
3. *Si ligatus ex ſupradictis impedimentis recipiatur ab eo, qui poteſtatem non habet in illis diſpenſandi, nulla eſt receptio.*
4. *Quid in hac parte Prouinciales ex iure ordinario poſſint?*
5. *An poſſint recipere qui 14. annum completum habeat? Negat Sanch.*
6. *Satis probabile eſt poſſe ſpectato iure ſcripto*

Societa

Societatis certum ſpectata conſuetudine.

7. *Quid debeat Præpoſitus Generalis facere, ſi vult ne recipiantur nouitij ante 15. annum completum.*

8. *Si recipiatur cum aliquo ex his impedimentis ab eo qui poteſtatem habet diſpenſandi, ſi manifeſtes, valet receptio, ſi taceas, dubium eſt.*

9. *Probabiliùs eſt validam eſſe receptionem.*

1. PRæter ſupradicta impedimenta ſubſtantialia ſunt, quæ ſecundaria vocantur, quorum ſingula vt dicit. S. Ignatius. 1. *p. conſtitution. capit.* 3. quamuis à Societate non excludant, reddunt tamen minus idoneum eum, qui admitti exoptat, & poſſet tanti momenti eſſe defectus, vt & ſeruitio Dei non eſſet futurum cum eo quemquam admitti. Hæc ſunt, quoad interiora attinent. Primò paſſiones, vel affectus, qui dominari non poſſe videantur, vel peccatorum habitus, de quibus non magna emendatio ſperetur. Secundò intentio minus recta, quam par eſſet ad Religionis ingreſſum, vt quæ cum humano aliquod fine ſit admixta. Tertiò inconſtantia, ſeu remiſſio animi notabilis, ex qua qui de ingreſſu agit parum vtilis futurus credatur ad Societatis munera obeunda. Quartò indiſcretæ deuotiones, quæ in cauſa eſſe ſolent, vt aliquis in illuſiones, & non exigui momenti errores incidat. Quintò litterarum ignorantia, vel ingenij, aut memoriæ ad eas addiſcendas, vel linguæ ad explicandum defectus in illis, qui præſe ferunt intentionem, vel deſiderium vlterius progrediendi, quam ſolent coadiutores temporales. Sextò iudicij defectus, vel mutabilis in proprio ſenſu obduratio, quæ omnibus congregationibus multum ſolet faceſſere negotij. Quoad exteriorem hominem impedimenta ſecundaria ſunt. Primò, defectus in integritate corporis, morbus, debilitas, vel notabilis deformitas. Secundò ætas valdè tenera, vel plus ſatis prouecta. Tertiò æs alienum, vel ciuiles obligationes. *Habentur 1. parte conſtit. cap 3.*

Impedimenta quoad animum explicatione non indigent; eius enim arbitrio, qui poteſtatem habet recipiendi nouitios remittitur *dicto loco conſtitur. Gloſſa littera H.* Circa impedimenta corporis ſic inquit conſtitutio in *Gloſſa littera I. & K.* Animaduertendum eſt eos, qui deformitates, vel defectus inſignes habent, vt gibbus, vel alia quæpiam monſtruoſa, ſiue ſic nati fuerint, ſiue ex aliqua externa cauſa, vt percuſſione, & ſimilibus id acciderit, ad Societatem noſtram non eſſe idoneos, partim quod res huiuſmodi ad ſacerdotium obſtare ſolent, partim quod ad proximorum ædificationem, quibus cum ex inſtituti noſtri ratione verſamur minimè iuuant, niſi vt ſuperiùs dictum eſt, aliis eximiis virtutibus, ac donis Dei diſpenſentur, cum quibus huiuſmodi defectus corporis potiùs ad augmentum, quam ad diminutionem ædificationis facturi viderentur. Quoad ætatem attinet 14. annis minorem, vt quis ad probationem, aut 25. vt ad profeſſionem admittatur Si in quibuſdam peculiaribus de cauſis anteuertendum eſſe id tempus ad finem maioris diuini ſeruitij nobis præfixum videretur, penes Præpoſitum Generalem facultas erit prudentèr, ac circumſpectè diſpenſandi, & idem cum prouectior ætas fuerit conſiderabilis; an expediat necne ad vniuerſale bonum huiuſmodi defectum tolerari. De ære alieno (inquit conſtitutio) diligentèr conſideretur, ne inde offendiculi, vel perturbationis occaſio oriatur præſertim in obligationibus ciuilibus, de quibus iura diſponunt præter rationem, quæ habenda eſt ædificationis.

2. His impedimentis ſecundariis alia duo à Societate addita ſunt in *congregatione generali.* Primum eſt, ne ingreſſurus Societatem ex infecto ſanguine Iudæorum, & Sarracenorum procedat. Sic enim *congregatio 1. can. 3.* decreuit. Quoniam Societatis miniſteria eo maiori cum fructu in communi animarum ſalute procuranda exercentur, quo Noſtri longiùs abſunt ab his hominum conditionibus, quæ aliis offendiculo eſſe poſſunt: nullus omnino ex his, qui Hæbreorum, aut Sarracenorum genere deſcendunt, deinceps in Societatem admittatur. Quod eorum quiſpiam errore aliquo admiſſus fuerit, eum primum de hoc impedimento conſtiterit, quocunque tempore ante profeſſionem detegatur admonito priùs Præpoſito Generali, & expectato eius reſponſo dimittatur. De qua re omnes ante admiſſionem perſpicuè admonendi erunt. Hoc autem decretum indiſpenſabilis impedimenti vim obtineat, ita vt nullus omnino ſuperior, ac ne ipſe quidem Præpoſitus Generalis in ea diſpenſare poſſit. Subintelligitur de licita diſpenſatione, non de valida. Nam cum hoc impedimentum non ſit eſſentiale, conſequentèr eo ligatus capax eſt, vt validè faltem in Societatem recipiatur. Ergo ab aliquo ſuperiore Societatis, qui non poteſt eſſe alius niſi Generalis Præpoſitus. Deſumptus eſt hic Canon ex *decreto 41. & 42. eiuſdem congreg 11. 5.* Vbi ſic inquit congregatio. Quamquam Societas pro communi ſalute omnibus omnia fieri optat, vt quos poterit Chriſto, lucri faciat, non tamen neceſſum eſt, vt ſuos miniſtros ex quouis hominum genere deſumat. Quia potiùs ad maiorem Dei gloriam, perfectioremque præpoſiti ſibi finis aſſecutionem conuenientiùs eſt, vt eos habeat operarios, qui omnibus aliis nationibus in toto orbe gratiores ſint, & quibus in Eccleſia Dei libentiùs, & fidentiùs vtantur ij, quorum voluntas benè aut malè in nos affecta (vt S. Ignatius inquit) multum habet momenti, vt aditus ad diuinum obſequium, & animarum auxilium aperiatur, aut præcludatur. Poſtea verò in *congregat. 6. decret.* 46. Magna ex parte hoc decretum temperatum eſt, vt ſolum quoad quintam generationem informatio deſumatur: Concordant hæc decreta cum his quæ habentur in *exam. gen. cap. 3. §.*

Secundum impedimentum ab eadem *congregat. 5. canon. 4.* Statutum eſt maioratus Hiſpanus. Inquit enim congregatio. Nemo deinceps iure maioratus gaudens in Hiſpania, niſi habita facultate Reuerendo Patre Præpoſiti Generalis in ſocietatem recipiatur: Et is ſit iis donis ornatus, vt ſpem magnam præbeat ſe poſt biennium probationis fore talem, qualem noſtræ conſtitutiones requirunt, vt ad profeſſionem trium votorum admitti queat. Ad profeſſionem intelligatur admittendus, niſi qualitas maioratus eiuſmodi fuerit, vt promotio ad ſacrum ordinem firmitati illius abdicationis ſatis ſit: tunc enim non profeſſio, ſed ordinatio procuranda erit: deſump-

tus eſt hic Canon ex *decreto* 14. *eiuſdem* 5. *congregationis*. Non caret difficultate de quo maioratu decretum hoc intelligendum ſit; an inquam de ſolo maioratu regia facultate conſtituto, an de maioratu propria inſtituentis authoritate facto. Et ratio dubitandi eſt; quia ſolus authoritate regia conſtitutus videtur in communi acceptione maioratus appellari, vt per tranſelam dixit *Anton. Gomez leg.* 45. *Tauri. num.* 116. *& Ferdinand. Gomez leg.* 25. *Tauri num.* 62. Sed omnino tenendum eſt ſiue regia facultate, ſiue propria maioratus ſit inſtitutus, hoc decreto comprehendi: quia verè, propriè, & communi acceptione maioratus eſt, vt expreſsè colligitur ex *leg.* 45. *Tauri*, quæ hodie eſt *lex* 4. *titul.* 7. *libr.* 5. *compil.* ibi. El que hiciere algun mayotasgocunque ſea con authoritad nueſtra. Supponit ergo lex ſine authoritate regia verum maioratum inſtitui poſſe: tradit *Gregorius Lopez lege* 2. *tit.* 15. *parte* 2. *Gloſſa* 1. *Ferdinand Vaſq. de ſucceſſ. creat.* §. 26. *numer.* 95. *&* 96. *Couarruuias libr.* 3. *reſolut. cap.* 5. *num.* 4. *Molin. de Hiſpan. primogenit. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 25. *& aliis relatis Matienço leg.* 11. *tit.* 6. *libr.* 5 *compilat. Gloſſ.* 11. *in princ. & leg.* 4. *tit.* 7. *Gloſſ.* 1. Ratio eſt, quia maioratus nihil aliud eſt, quam quoddam fidei commiſſum familiæ relictum, in quo abſque vlla diuiſione proximior in gradu ſuccedere debet ex inſtituentis voluntate, vt pluribus firmat *Molin. d. lib.* 1. *de Hiſpan. primogenit. cap.* 1. *num.* 7. *&* 22. quæ difinitio tam maioratui regia facultate inſtituto, quam propria competit.

3. Vt autem horum impedimentorum doctrina innoteſcat, enodandæ ſunt aliquod difficultates. Prima eſt; an ligatus aliquo ex ſupradictis impedimentis, neque id manifeſtans, validus ſit eius ingreſſus. Si recipiatur ab eo, qui in illis non habet poteſtatem diſpenſandi? Concluſio eſt, inualidum eſſe ingreſſum, ſiue recipienti impedimentum manifeſtetur, ſiue non. Quia eſt receptio facta ab eo, qui nulla recipiendi poteſtate gaudet. Nam in Societate illi ſuperiores, qui poteſtatem habent te‸ipiendi nouitios ad probationem, habent poteſtatem in his ſecundariis impedimentis diſpenſandi, & econtrà; vt manifeſtè conſtat, ex 1. *p. conſtitut. capit.* 3. *littera H.* ibi quoduis ex his ſecundariis impedimentis ex ſe ſatis eſſe poſſet ne quis admittetetur. Sed quia accidere poſſet aliquem huiuſmodi defectum aliis præclaris donis compenſari, ac in domino tolerandum eſſe iudicaretur, id diſcernendum prudentiæ *eius, qui admittendi facultatem habet, relinquitur, & eiuſdem erit in huiuſmodi caſibus diſpenſare.* Et ratio idipſum demonſtrat; quia poteſtas diſpenſandi in his impedimentis nihil eſt aliud, quam poteſtas recipiendi in Societate, qui illis fuerint ligati. Quia defectus in ſe non tolluntur, ſed illis non obſtantibus recipitur in Societatem eos habens. Ergo qui habuerit poteſtatem recipiendi in Societatem eos, qui his defectibus fuerint ligati, habebit poteſtatem diſpenſandi, & econtra.

4. Hinc fit Prouinciales in Societate diſpenſare, & conſequentèr recipere nouitios poſſe impeditos ſecundariis impedimentis excepto impedimento tum deformitatis, tum notabilis defectus qualem Eunuchi habent, tum ætatis teneræ, vel prouectæ, tum matrimonij rati, tum generis infecti, tum maioratus conſtat ex *regula Prouincialis regul.* 35. *&* 36. ibi. In ſecundariis impedimentis diſpenſandi facultatem habebit (ſcilicet Prouincialis) præterquam in deformitate magna, aut defectu inſigni, qualem habent Eunuchi, aut in ætate infra 15. & vltra 50. expletos annos, & in coniugatis etiam in caſu, in quo non eſt impedimentum eſſentiale. Exceptio generis, & maioratus ex decreto congregationis conſtat, cum id Præpoſito Generali fuerit reſeruatum. Quocirca ſi Prouincialis tentaret abſque ſpeciali Præpoſiti Generalis facultate recipere Eunuchum, coniugatum, maioratu gaudentem, ſanguine infectum, aut in ætate infra 15. & vltra 50. expletos annos, nulla eſſet receptio, vtpote à non habente poteſtatem facta. Neque obſtat hæc impedimenta ſubſtantialia non eſſe; quia id ſolum probat poſſe à Præpoſito Generali diſpenſari, non tamen probat receptionem à quocunque ſuperiore factam illis impedimentis ſtantibus validam eſſe, quippe qui in ipſis diſpenſare non poteſt. Præterquam quod nullitas huius ingreſſus non tam ex impedimentis prouenit, quam ex defectu poteſtatis in admittente, quæ nulla eſt in Prouinciali his impedimentis ſtantibus. Nam cum tota poteſtas recipiendi nouitios in ſocietatem ſit penes Præpoſitum Generalem, neque alij ſuperiores eam hab:ant, niſi quatenus ipſe communicauerit, vt expreſsè habetur. 1. *parte conſtitution. capit.* 1. *&* 9. *p. cap.* 3. & tradit *Thomas Sanchez libr.* 5. *ſumm. capit.* 4. *num.* 26. *Suarez tom.* 4. *de Religione tractat.* 10. *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 10. & Prouincialibus communicata non ſit poteſtas recipiendi nouitios aliquo ex dictis impedimentis ligatos; imò potiùs eſt denegata; conſequens eſt vt tentata receptio nulla ſit. Quod autem Prouincialibus non ſit hæc poteſtas conceſſa conſtat ex *regula* 35. *&* 36. *ſui officij*, in qua poteſtas generalitèr conceſſa in *regul.* 31. limitatur. Et quoties aliqua poteſtas cum limitatione alicui conceditur aliàs non habenti, ſi limitationem excedit, actus quoad illum exceſſum nullus eſt, vt tradit *Cardinal. in principio de iure patronatus quæſtion.* 7. *Abbas & Felin. cap. ex parte num.* 1. *de conſtitut.* quos refert & ſequitur *Thomas Sanchez libr.* 5. *Decalogum cap.* 4. *num.* 26. *& latè diximus, tractat.* 3. *de legibus diſp* 2. *punct.* 9. Deinde forma ſub qua alicui delegatur facultas actum aliquem efficiendi, debet ad vnguem ſeruari; ex *capite cum delicto de Reſcript. capite venerabili de officio delegat ad finem lege inter artifices ff. de ſolutionibus lege diligenter ff. mandati* & probat *Hieronymus Gonſales regula* 8. *cancell Gloſſ.* 18. *num.* 75. *& ſequentibus.* Vnde eſt principium in iure ſatis receptum idem eſſe fieri aliquid contra formam, & ſolemnitatem iuris, & diſpoſitionem Pontificum, & Principum, ac ſi non fieret. *cap.* 1. *de tranſlatione Prælatorum lege* 2. *ff. de excenſatione tutorum.* Sed forma; & diſpoſitio, ſub qua generalitèr præpoſitus committit Prouincialibus Societatis recipiendi nouitios, eſt ſi recipiendi ſupradicta impedimenta non habeant. Ergo receptio illorum, qui illis impedimentis ligati fuerint, nulla erit.

5. Solum eſt aliqua controuerſia de illo impedimento ætatis teneræ; an inquam receptus in ætate 14. annorum completorum, antequam 15. compleat valeat receptio? Et quæſtio procedit ex vi iuris Societatis ſecluſa ſpeciali facultate, quam mihi conſtat iam omnibus Prouincialibus ſpecialitèr datam eſſe à Reuerendiſſimo P. N. Mutio Vitteleſchi meritiſſimo totius Societatis præpo-

ſito

Digitized by Google

ſito generali? Negat *Thom. Sanch.lib. Decalog.cap.4. num.7. & 26.* ea motus ratione; quia in *regula prouincialis 36.* Cauetur ne poſſit Prouincialis recipere in Societate nouitium infrà 15. & vltra 50. expletos annos. Quæ verba ſupponunt non poſſe recipi à prouincialibus nouitium non habentem 15. annos completos; quia dictio illa expletos vtrumque numerum comprehendit & 15. & 50. Deinde eſto in conſtitutionibus ſolum 14. annus completus expoſtuletur pro nouitiatus ingreſſu, vt conſtat *ex 1. parte conſtitu. cap.2. num 12. & cap.3. littera K. & parte 4. capite 2. in Gloſſa*: cum in regula Prouincialis cauetur debere eſſe 15. aliquid ſpeciale ſpectatum fuit à generali præpoſito. Aliàs vt quid numerum, & ſtylum in conſtitutionibus ſeruatum mutauit? Et confirmo: in *1. parte conſtitut. cap.3. littera K.* Explicans Sanctus Ignatius ætatem teneram, in qua nullus in Societatem recipi poteſt, expreſſit numero guariſmo 14. ibi quod ad ætatem attinet 14. annis minorem, vt quis ad probationem admittatur. Et ſupradictus numerus 14. neceſſariò intelligi debet completus, & non inceptus, vt colligitur ex *capite 2. antecedentis numero 1.* Ibi ætas vt admittatur ad probationem excedere debet decimum quartum annum; vt ad profeſſionem verò vigeſimum quintum. Ergo ſi recipiendus excedere debet illum 14. completum habere. Cum ergo in regula Prouincialis non appoſuerit Generalis 14. ſed 15. infertur noluiſſe generalem Prouincialibus concedere facultatem recipiendi ad probationem niſi 15. anno impleto. Præterea dictio illa infra 15. annos, idem eſt ac dicere minor annorum 15. qui autem 15. annos completos non habet, abſolutè minor 15. eſt, & probat conſtitutio. *1. parte capite 3. littera K.* Vbi cauetur neminem eſſe ad probationem recipiendum 14. annis minorem, & vocat minorem 14. qui 14. completum non habet, & conſtat ex *capite 2. antecedenti*; vbi dicit debere excedere 14. annum. Quapropter etſi dictio illa *expletos annos* vtrumque numerum non comprehenderet, ſed ſolum numerum 50. dictio illa *infra* appoſita numero 15. conuincit, excludi à facultate Prouincialis, qui 15. completum non habet. *Argument. leg. 3. §. minorem ff. de minoribus 15. annum.* Vbi minor adhuc dicitur vltimo die anni 15. donec hora natiuitatis decurrat. Et ratio redditur, quia ante illam horam nondum compleuit 15. annum. Hinc eſt quod quando in Concilio *Tridentin. ſeſſione 24. cap.11. de reformat.* Expoſtulatur pro obtinentibus dignitates non habentes curam animarum, ne ſint minores 22. annis, vbi vigeſimo ſecundo anno non minores adſciſcantur, manifeſtè voluit debere 22. annum eſſe completum, vt optimè notauit *Leſſius libro 2. de iuſtitia capite 34. dubio 20. numero 108.* Subdítque rationem. Qui enim nondum compleuit 22. eſt minor ætate. Ex quibus omnibus colligitur Prouincialem ex vi communis iuris Ieſuitici non habere poteſtatem recipiendi ad probationem qui 15. annum non compleuerit, illiúſque receptionem nullam eſſe.

6. Credo tamen ſatis probabilitèr dici poſſe ſpectato iure ſcripto Ieſuitico poſſe Prouincialem recipere ad probationem qui 14. completum, & inceptum 15. habuerit. At ſpectata praxi, & ſtylo recepto Societatis omnino eſſe certiſſimum, & indubitabile. Duplicem partem habet conclusio. Prior difficilior eſt. Sed ad eius probationem eſt aduertendum dictiones *infra* & *vltra* eſſe terminos oppoſitos, & correlatiuos, & diſpoſitum in vno cenſetur in alio per oppoſitionem diſpoſitum, ex *leg. finali Codice indicta viduit*; & ex multis probat *Eberard loco à correlatiuis. numero. 8.* Sed ſic eſt, quod in dictione vltra 50. annos expletos, requiritur quod recipiendus illos habeat ita completos, vt neque vnus dies 50. deſit. Ergo in dictione infra 15. completum, neceſſarium eſt, vt neque vnus dies quindecimi anni deſit. Nam ſi aliquem diem illius quindecimi anni habeat, iam non habet in toto rigore completè; & perfectè infra 15. completos, ſed infra 15. inceptos. Qui enim 14. annum completum haber, & dimidiatum decimum quintum, non eſt propriè infrà quindecim completè; ſed inceptæ, ſeu potiùs eſt intra quindecim. Atque ita dictio illa *expletos annos* iuncta dictionibus infra, & vltra potiùs probat ſufficere 15. inceptum, quam completum: ideóque *1. parte conſtit. capite 3. littera K.* Vbi numero guariſmo ſignatur ætas recipiendorum non fuit dictum ne ſit minor 15. quia alius numerus 25. ibidem ſignatus non fuit oppoſitus, ſed conformis: Sed *in regula 36. Prouincialis* appoſitæ fuerunt dictiones infra, & & vltra oppoſitæ: merito ergo in tenera ætate ſignatus fuit numerus 15. vt clarè colligeres, ſicut in numero 50. requiritur vt excluſus ob prouectam ætatem à poteſtatem Prouincialis habeat. 50. annum ita completum, vt neque vnus dies deſit, ita vt ob teneram ætatem excludatur, ita ſit infra 15. vt neque vnus dies 15. habeat. Quis negare poterit hanc explicationem eſſe probabilem, & verbis regulæ conuenire? Suſtinenda ergo eſt præcipuè ne cenſeatur regula à conſtitutione deuiare, iúſque commune, & aliarum religionum corrigere, quibus conceſſum eſt pubertate adepta nouitios recipere; & iuris correctio odioſa eſt, & omnino vitanda. *leg. præcipimus Cod. de appellat.* Quod ita verum eſt, vt gratia vitandæ iuris correctionis à propria verborum ſignificatione recedendum ſit: vt docent *Abbas cap. cum olim fine de ſentent. & re iudic. Gutierr. lib. 3. practica quæſt. 15. num. 34.* Et multis aliis relatis *Thom. Sanch. lib. 1. de ſponſalib. diſp. 17. num. 6. & Suar. tom. 1. de Relig. lib. 6. cap. 20. num. 4.* Eo ſolum vt vitetur iuris correctio admitti tacitam profeſſionem poſt Tridentin. Poſito ergo ſupradictam explicationem verbis regulæ conuenire (tametſi ea, quam adducit Sanch. rigidior, & proprior ſit) dicendum eſt Prouinciali limitatam non eſſe poteſtatem recipiendi niſi ad eos, qui neque vnum diem quindecimi anni habeant: quia poteſtas diſpenſandi in nullius à concedente præiudicium cedens latè eſt interpretanda, vt dictum eſt *tractat. de legibus diſp. de priuilegiis, & diſpenſat.* & tradit idem *Sanch. multis allegatis lib. 8. de matrimonio diſputat. 1. num. 4.* Et hæc poteſtas Prouincialis, vt de ſe conſtat, talis eſt. Ergo.

Secunda pars concluſionis apertiſſima eſt, cum ſatis receptum, & vſu comprobatum ſit Prouinciales in receptione nouitiorum nunquam inueſtigaſſe, an nouitij 15. annum completū habuerint, ſed ſolum an habuerint 14. inceptum 15. & in hac ætate in variis prouinciis, plures eſſe receptos: & in collegio regali Salmantino aderant me præſente quatuor vel quinque qui in ea ætate admiſſi fuerunt. Sed conſuetudo, & praxis recepta ſufficit ad dero-

Digitized by Google

gandam ſupradictam legem, & limitationem regulæ & relinquendam prouinciali poteſtatem integram iuxta ipſius *reg.* 31. quia vt latè diximus. *tract. de legibus diſp. de conſuetud.* conſuetudo legitimè præſcripta ſufficit ad derogandam quamlibet legem, ſtatutum, & conſtitutionem, & concedendam iuriſdictionem alias non habenti; taliter quod eidem *Sanchez tom.2. de matr. libr. 7. diſp.4. num.14. Halas quæſt.97. de legib.tract.14.ſect.10.num.*80. Innumeris relatis videatur conſuetudinem ſufficere ad tollenda impedimenta matrimonij iure poſitiuo introducta, efficiendóſque habiles, qui lege ſtante non erant, à fortiori poterit conſuetudo derogare limitationem facultati generali appoſitam. Et explicatur ampliùs. Hæc praxis & ſtylus recipiendi nouitios in ætate 14. anni completi, & incœpti 15. vel procedit ſciente præpoſito generali, vel illo ignorante? Si præpoſitus generalis ſcit, quod aliter credi non poteſt ob continuationem illius, ita dicitur nam, & exactam relationem nouitiorum, quæ præpoſito generali tranſmittitur, tum litteris priuatis tum catalogo congregationis prouincialis, clarum eſt hanc limitationem ſublatam eſſe: nam ſciente principe, & non contradicente, cum facilè poſſet, cenſetur conſentire, vt in ſimili tradit *Panormit. in cap.vlt.de conſuetud. Gloſſ in cap.1. de treuga, & pace.* Quod adeo verum eſt, vt bonus, vel ternus actus huius conſuetudinis ſufficiat ad derogandam quamlibet legis limitationem, vt relato *Sylueſt.verbo conſuetudo num.6. Panorm.d. cap.fin.docet Leſſius lib.2. de inſtit. cap.6.dub.14.num.45.Sanch.lib.4.de matr.diſp.1. num.22. & pluribus allegat. Halas quæſt. 97. tract. 14. de legib.ſect.8.ex cap. ita nos 25.q.2.* Vbi binus actus appellatur quaſi vſus, & conſuetudo, & concludit conſuetudinem dare facultatem non habenti. *cap. cum contingit de foro competent.* Ad idem eſt communis doctrina per ratihabitionem iuriſdictionem concedi. Et licet controuerſum ſit, an ſufficiat ratihabitio de futuro, ex *reg. cum ratihabitio retrotrahitur, & mandato non eſt dubium comparari.* At ferè omnes conueniunt ratihabitione de præſenti expreſſa aliquo ſigno iuriſdictionem concedi aliàs non habenti; ideóque poteſt virtute illius adminiſtrare Sacramenta iuriſdictionem poſtulantia, vt de Sacramento pœnitentiæ, & aſſiſtentia ad matrimonium docet *Gab. Vaſq.de pœnit.quæſt.91.art.2.dub.2.num.3. Sanch. lib.3.de matr.diſp.35.num 17.& 20.Suarez aliis relatis, tom.4.de pœnit.diſp.26 ſect.1.num.14. & diſp.27.ſect.14. à num.1*5. Si ergo præpoſitus generalis ſciebat hunc vſum, & non interdicebat in futurum, conuincebatur approbare: Alias iniquiſſimè faceret non monens Prouinciales de nullitate ingreſſus nouitiorum, & de vſurpatione ſuæ poteſtatis in re tam graui. Quod ſi generalis hunc vſum, & praxim ignorauit, Prouincialéſque illo ignorante ad probationem receperunt in ætate 14. anni completi, validè, & licitè proceſſerunt maximè poſt decennium à publicata regula. Nam conſuetudo eam vim, & efficaciam habet, vt poſſit aduerſus legem præſcribere, iúſque poſitiuum tollere, & aliud de nouo introducere, ex *c. fin. de conſuetud.* vbi *Panorm. Felin. & alij ibi, & Couarr. l.3.var. c. 13. n.4.* & innumeris allegatis *Sanch. l.7. de matr. diſp.4. n.11. & diſp.17.n.7. & diſp.22.n.20. Salas q.97. tract.14.de legib.ſect.2. & 3. & ſeqq.* Et nos diximus *tract.de legib.diſp.3.de conſuetud.punct.4.* Solúmque eſt inter Doctores controuerſia, quod tempus neceſſarium ſit, & omiſſis placitis variis ibi *punct.2 § 2.* probauimus decennium ſufficere. Quo ſuppoſito eſto prohibitú eſſet Prouinciali recipere nouitios ante 15. annum completum, vſu & conſuetudine in contrarium derogatum eſt, cum non ſolum huius conſuetudinis decennium, ſed & quadrageſimum, & ſeptuageſimum tranſactum eſt poſt huius regulæ publicationem. Adde hanc prohibitionem non recipiendi nouitios, qui 15. completum non habeant potiùs per deſuetudinem, ſeu non vſum ceſſaſſe, quia nunquam ex obligatione recepta eſt, & quando ſic ceſſat lex, ſentit *Azor 1.p.l.5.inſtit.mor.c.4.q.6* Tanquam indubitatum ſufficere decennium. Confirmo. Lex eum ſenſum, & interpretationem recipit, quem vſus, & conſuetudo declarat. Vnde ortum eſt illud Axioma. Conſuetudo eſt optima legum interpres. *c. cum dilectus de conſuetud. leg. ſi de interpretatione ff. de leg.* & multis allegatis docet *Sanch.l.6.in Decal.c.4. n.27.Salas 1.2.q.97.de legib.tract.14.ſect.14.* Vbi aduertit, etſi conſuetudo ad abrogandam legem debeat eſſe decennalis, at ad illam interpretandam minus tempus ſufficere, & adducit *Menoch. de arbitrar. caſu 83. n.10.* Sed in Societate nunquam cognitum fuit ob regulam Prouincialis debere recipiendos in Societatem habere 15. annum completum imò tanquam certum ſupponebatur 14. annum completum ſufficere. Ergo ſic eſt lex intelligenda ex iis, quæ adducit *Sanch. lib.7.de matr.diſp.17.num.8.*

Alia via probari poteſt hæc 2. pars concluſionis nempe ex *l.g. Barbarius ff. de officio prætoris, & ex c.infamis 3.q.7. verſ.verumtamen*, & ex aliis relatis *Sanch. lib.3. de matr. diſp.22.n.1.* Ex quibus omnes Doctores colligunt titulum coloratum cum errore populi ſufficientem eſſe ad dandam iuriſdictionem alias non habent: Sed hæc in præſenti caſu procedunt, vt Prouincialis poſſit licitè & validè recipere eos, qui 14. completum, & incœptum 15. habuerint. Habet namque titulum abſolutum ad recipiendum *Reg.* 32. limitatio ad 15. annum completum ignorata eſt. Ergo iuriſdictionem habet ad recipiendum abſque ſupradicta limitatione.

7. Ex dictis infero (quod eſt maximè notandum) ſi generalis intendit, quod Prouinciales non recipiant nouitios minores 15. annis (eò quod ſentiat regulam Prouincialis ſic eſſe intelligendam) debet neceſſariò authenticam hanc voluntatem facere, & Prouincialibus publicè manifeſtare. Aliàs non reuocabit facultatem iure conſuetudinis introductam recipiendi minores 15. annis, & maiores 14. Quia delegatus dum notitiam non habet ſibi eſſe reuocatam poteſtatem à delegante, valent geſta per ipſum ex *leg. ſi forte ff. de offic. Præſidis* ibi ſi fortè Præſes Prouinciæ manumiſerit, vel tutorem dederit, priuſquam cognouerit ſucceſſorem aduenisse, erunt & hæc rata: Vbi *Gloſſa verbo cognouerit* ait, vſque ad eius aduentum durat iuriſdictio, & ita relato *Bart. Flamin. Rebuffo, & aliis innumeris docet Thomas Sanch. lib.7.de matrim. diſp.3.à num.11.* Neque ſufficit quælibet notitia, vt ex ipſa cenſeatur reuocata, ſed debet eſſe ad minus notitia per nuncium, vel epiſtolam ad delegatum ſpecialiter miſſam, vt latiùs dixi. *diſput. 4. de legibus punct.21. §. vlt.* imò ſi reuocatio generalis facienda eſt, eadem publicatio requiritur, quæ ad conceſſionem facultatis per modum legis requiſita fuit, vt dictum eſt ibi. *punct.* 21. §. 5. Maneat ergo certum, etſi regulæ rigore ſpectato ſit probabile (quod Thomas Sanchez dixit) non poſſe à Prouincialibus ad probationem recipi non habentes 15. annum completum. At ſpectata conſuetudine, & praxi omni probabilitate caret. Neque Thom Sanch. contrarium diceret; ipſe enim ſolum

ſpectata

ſpectata regula locutus fuit. Neque alicui mitum videatur me in prubanda hac aſſertione præter conſuetam breuitatem proceſſiſſe; fortè enim ſim ex illis, qui 15. annum non compleuetunt, eum in Societatem fuerunt admiſſi, & vtinam in illa natus eſſem.

8. Secunda difficultas eſt; an ligatus aliquo ex ſupradictis impedimentis, ſi recipiatur in Societatem ab eo qui poteſtatem haber in eis diſpenſandi, receptio valida ſit? Er quidem ſi impedimentum recipienti manifeſtetur, nulla eſt dubitatio, eum eo ipſo cenſeatur diſpenſare. Si autem malitioſè tacitum ſit, alicui videri poteſt nullam eſſe receptionem, vtpote abſque conſenſu recipientis factam. Non enim recipiens voluntatem habet recipiendi tali impedimento ligatum; imo potiùs habet voluntatem eum à religione excludendi. Quod efficaciùs vrget, ſi daremus impedimentum eius conditionis eſſe, vt eo detecto nequaquam à ſuperiore ſic ligatus reciperetur, ne religioni præiudicium cauſaret.

9. Cæterum tenendum eſt validum eſſe ingreſſum. Quia dum impedimentum ſubſtantiale non eſt, ſuperiot conſentit in ſubſtantia ingreſſus, ſicut cum Prælatus admittit ad ordines quemquam excommunieatum, vel irregularem, admiſſio valida eſt; quia in ſubſtantiali collatione ordinum conſentit, cui conſenſui non obſtat, quod impedimento detecto non conſentiret. Non enim præſens conſenſus ex euentu futuro regulatur, præcipuè cum circunſtantiæ omnino mutentur. Fateor tamen, ſi recipiens haberet expreſſam voluntatem non admittendi in religionem, qui impedimento ligatus, & non manifeſtato peteret admitti, nullam eſſe admiſſionem. Sed hæc voluntas ob inconuenientia, quæ inde naſcuntur, nec iuſta eſſet, neque præſumenda eſt; potiùs enim præſumendum eſt eam voluntatem habere, quæ ſuæ cognitioni, & rebus ipſis conformetur; ac proinde velle recipere nouitium illum abſtrahendo, an habeat, vel non habeat impedimentum. Hæc doctrina colligitur expreſsè ex *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de Regul. conſ. 25. in 1. edit. & in 2. conſ. 48. Man. Rodrig. tom. 3. qu. Regul. qu 17. art. 9. & 2. tom. ſum. cap. 6. n. 3. & aliis relatis à Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4 n. 57.* Quatenus dicunt profeſſionem factam ab eo, qui morbo gallico, vel alio impedimento non irritante laboraret, quo detecto omnino excluderetur, validam eſſe. Ergo ſupponunt receptionem ad nouitiatum cum huc impedimento valuiſſe; quia profeſſio valida eſſe non poteſt, ſi nouitiatus nullus extitit.

Pvnctvm IX.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in religionis ingreſſu, vt validus & licitus ſit.

1. *Coactio profeſſionem annullat, ſed non nouitiatum.*
2. *Conſilium excommunicat cogentes fœminas ad religionis ingreſſum.*
3. *Lata eſt excommunicatio in fauorem fœminarum, & ob quas actiones.*
4. *Non comprehendit cogentes ad votum, vel iuramentum religionis ſuſcipiendæ.*
5. *Modus coactionis debet eſſe iniuſtus, ſed ſufficit indirectus.*
6. *Quas perſonas comprehendat hæc excommunicatio expenditur.*
7. *Excipit conſilium caſus à iure expreſſos, in quibus dari poteſt coactio abſque excommunicationis incurſu.*
8. *Simili excommunicatione ligantur impedientes fœminas à religionis ingreſſu.*
9. *An comprehendat impedientes ingreſſum ad probationem? Negant Sanch.*
10. *Probabiliùs eſt comprehendere.*
11. *Debet iniuſtè impedire.*
12. *Ingreſſus religionis debet eſſe immunis à vitio Simoniæ.*
13. *Ex parte admittentis debet eſſe neceſſariò poteſtas, alias nullus eſt ingreſſus.*
14. *Debet præmitti informatio generis, vitæ, morúmque recipiendi.*
15. *Non poſſunt Prælati abſque rationabili cauſa negare ingreſſum aptis.*

1. PRæcipua conditio ſeruanda in religionis ingreſſu eſt libertas, quæ coactioni opponitur. Hæc tamen eſto profeſſionem annullet, *cap. perlatum. de his quævi*, nouitiatus ingreſſum non annullat; neque ex annullatione profeſſionis infertur, nouitiatus annullatio; cum hæc nullitas ex iure poſitiuo pendeat, quæ non extenditur vltra caſus expreſſos, & nullibi inuenitur expreſſa nouitiatus annullatio. Præterquam quod eſt longè diuerſa ratio in profeſſione, ac in nouitiatu. Nam ſi profeſſio coacta eſſet valida, indiſſolubilis eſſet, & iniuria facta irreparabilis; ſecùs nouitiatus qui ſolui poteſt, & iniurio facta reparari. Item coactio non impedit, quin nouitius religionis auſteritates experiatur, ſed potiùs iuuat, & ita tenet *Sanch. lib. 7. de matrimon. diſp. 37. num. 51.*

2. Verum etſi coactio quemlibet nouitiatus ingreſſum non annullet, negari non poteſt eſſe graue peccatum, & iniuſtitiam. Quapropter merito *Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 18. de Regul.* nouam excommunicationem imponit cogentibus fœminas ad religionis ingreſſum his verbis Anathemati ſancta Synodus ſubiicit omnes, & ſingulas perſonas, euiuſcunque qualitatis, vel conditionis fuerint tam clericos; quam Laycos ſæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, ſi quomodocunque, &c. Coëgerint aliquam Virginem, vel viduam aut aliam quamcunque mulierem inuitam præterquam in caſibus à iure expreſſis ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum cuiuſcunque religionis, vel ad emittendam profeſſionem, quippe conſilium, auxilium, vel fauorem dederint; quique ſcientes eam non ſpontè ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere quoquomodo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel authoritatem interpoſuerint.

3. Hæc excommunicatio lata ſolum eſt in fauorem fœminarum. Nam eſto grauiſſimum ſit peccatum viro ad religionem cogere, vel eos à religionis ingreſſu impedire; quia tamen id rarum eſt, & faciliùs viri violentiam expellunt, ideo conſilium nihil de ipſis diſponit, ſed ſolum de fœminis, quibus violentia frequentiùs indueitur, & difficiliùs vincitur. Sic *Suar. tom. 5. de cenſur. diſp. 21. ſect. 7. n. 9. & tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 9. n. 4. Sanch. lib. 4 ſum. cap. 4. num. 2.*

Ob triplicem actionem hæc excommunicatio imponitur nempe ob monaſterij ingreſſum, ob ſuſceptionem habitus, ob profeſſionem. Non caret tamen difficultate, qualitèr monaſterij ingreſſus à ſuſceptione habitus, & profeſſione diſtinguatur. Neque enim videntur excommunicari parentes cogentes fœminas monaſterium ingredi, vt ſecuriùs viuant, cum ſæpe id neceſſarium ſit, & licet ſecluſa neceſſitate non poſſint parentes filiam cogere ad tam arctam cuſtodiam, vt bene notauit *Suar. dicto lib. 5. de Relig. cap. 9. num. ..* Non tamen obinde cenſentur excommunicati. Quia conſilium non tam de ingreſſu (vt ſic dicam) temporali, & Laycali, quam religioſo, & perpetuo locutum eſt: libertatis enim religioſi ſtatus fauere intendebat. Qua ratione conuincor ad aſſerendum coactionem ad ingreſſum monaſterij abſque animo inducendi puellam ad religioſum ſtatum, ſed potiùs, vt decentiùs, & ſecuriùs viuat, & aptiùs deliberet ſtatum eligendum hac excommunicatione non puniri; benè tamen coactionem ad ingreſſum animo, & intentione, vt habitum ſuſcipiat, & profeſſionem emittat: Quia ille ingreſſus eſt inchoata habitus ſuſceptio, neque alitèr poſſunt illa tria membra ingreſſus monaſterij, ſuſceptio habitus, & profeſſio diſtingui: Et ita tradit *Suar. dicto tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 9. num. 4. Sanchez lib. 4. ſumm. cap. 4. num. 2.*

4. Non cenſetur tamen comprehendi votum, vel Iuramentum ingrediendi religionem; quia huiuſmodi votum, vel Iuramentum non eſt monaſterij ingreſſus, nec ſuſceptio habitus, nec profeſſio, quæ ſunt actiones prohibitæ, & punitæ. Quapropter ſi eo parens cogeret filiam vouere, vel iurare ſe ingreſſuram religionem, excommunicationem hanc non incurreret. Neque obſtat ex vi illius voti, vel Iuramenti obligatam eſſe ingredi, ac proinde eſſe indirectam ingreſſus coactionem: quia credo probabiliùs nullam illius ingreſſus obligationem habere. Quia obligari non poteſt ad efficiendum actum irritum, & nullum. Nam ingreſſus aſſumptus ex obligatione voti; ſeu Iuramenti coacti, coactus eſt, & conſequentèr nullus. Ad ſe quamuis illud votum validum eſſet, & obligatorium, ob coactionem ad illud præcisè habitu non ſuſcepto, excommunicatio non incurretur, quia non ob votum, ſed ob monaſterij ingreſſum, habitus ſuſceptionem, vel profeſſionem excommunicatio imponitur *Sanch. lib. 4. ſum. cap. 4. num. 13.*

5. Modus coactionis non ſignatur à conſilio, ſed ſolum dicitur, quoquo modo coegerint: quare ſiue directus, ſiue indirectus ſit, comprehenditur: debet autem eſſe iniuſtus, aliàs punibilis non eſt. Neque enim ex eo quod pater rigidè filiam tractet dummodo limites paternæ iuriſdictionis non excedat, excommunicationem incurrit; tametſi illa tædio affecta, & cauſa vitandi illum rigorem habitum ſuſcipiat: id enim peraccidens eſt, & patri iure ſuo vtenti non eſt vertendum in culpam. Quod ſi pater in rigore exceſſerit, videátque ob illum rigorem vitandum filiam moueri ad religionem, neque ceſſauerit, procul dubio cenſeo filiam ſic ingredientem & coactè ingredi, & parentem ob indirectam coactionem excommunicatum eſſe: *Suarez dicto tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 9. num 5.* Nulla tamen eſt coactio, ſi muneribus, & donis filiam ad religionem inuitet, imò neque ſi ſuaſionibus, & precibus, modo non ſint importunæ, & quæ violentiæ æquiualeant. Sic *Suar. loco allegato & Sanch. lib. 4. cap. 4. num. 7. & 8.*

6. Perſonæ aduerſus quas hæc excommunicatio fertur ſunt omnes, & ſingulæ cuiuſcunque qualitatis, & conditionis fuerint, tam clerici, quam Layci, ſæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, quæque ad aliquam ex ſupradictis actionibus grauitèr, & iniuſtè coegerint. Probabile tamen eſt Regem, & Imperatorem non comprehendi ob eorum eminentiſſimam dignitatem, ratione cuius debent in iis pœnis neceſſariò exprimi, vt comprehenſi cenſeantur: Tradit *Sanch. lib. 4. ſumm. cap. 4. num. 1.* Et facit quæ adducit. *lib. 4. de matrim. diſp. 21. fine.* Deinde extendit conſilium ſupradictam excommunicationis pœnam ad omnes illos, qui conſilium auxilium, vel fauorem dederint, quique ſcientes eam non ſpontè ingredi in monaſterium, aut habitum ſuſcipere aut profeſſionem emittere, quoquomodo eidem actui, vel præſentiam, vel conſenſum, vel authoritatem interpoſuerint; ſubintelligitur, vt fiat: quæ omnia verba, quia rara, & ſingularia ſunt, exactè notanda, vt benè dixit *Suarez tom. 5. de cenſ. diſp. 25 sect. 7 num. 9.*

7. Excipit conſilium à ſupradicta doctrina caſus à iure expreſſus, in quibus etſi coactio detur, excommunicatio non imponitur, & meritò. Quia tunc non eſt iniuſta coactio, ſed iuſta, & licita iuris executio. Hi caſus (inquit *Suar. tom. . de Relig. lib. 5. cap. 9. num. 4. fine*) ſunt duo. Vnus eſt ſi puella votum emiſit religionis, *cap. conſultum de Regular.* quo caſu ad eius executionem cogi poteſt, ſi relaxationem non obtinet. Alias eſt, quando coniuges mutuo conſenſu ingreſſi ſunt religionem, & poſt profeſſionem vnius alter vult retrocedere; quia in iis caſibus non cogitur quis ad religionem tanquam ad rem voluntariam, ſed tanquam ad rem ex voluntate propria debitam.

8 Similem excommunicationem ob cauſam oppoſitam profert conſilium in ſupradicto loco *ſeſſ. 25. cap. 18.* aduerſus eos qui ſanctam Virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo ſine iuſta cauſa impedierint. In quibus verbis ea eſt difficultas; an impediens, ne fœmina votum aliquod ſimplex emittat ſaltem ſuſcipiendi religionem ſupradicta excommunicatione puniatur? Affirmat *Suarez dicto lib 5. cap. 9. num. 11. & 12.* contrarius iis, quæ docuerat, *tom. 5. de cenſur. diſp. 2. sect. 7. num. 10.* Quia ſub acceptione veli religioſa profeſſio intelligitur, & non honorarium illud veli ſignum. Ergo ſub voti emiſſione, quæ vt diſtincta ponitur à conſilio non profeſſio, ſed ſaltem profeſſionis votum intelligitur. At veriùs credo ſub vtroque verbo profeſſionem intelligi, ſed diuerſam. Nam cum in monaſteriis monialium, monialibus ad chorum aſſumptis velum in profeſſione concedatur, Laycis verò ad miniſteria domeſtica deſtinata denegetur, vt omnes has profeſſiones conſilium comprehenderet, quin vlla dubitatio remaneret, expreſſit vt diſtinctas voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi; hoc eſt profeſſionem cum velo, vel ſine illo. Aliàs ſi præſtare impedimentum voto religionis ſuſcipiendæ vellet conſilium punire, non ea generalitate, quæ non magis votum religionis, quam caſtitatis, aut temperantiæ, alteriúſve virtutis ſignificat, loqueretur, & ita tradit *Suar. illa diſp. 23. sect. 7. num. 10. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 4. num. 14.*

9. Sed grauior eſt difficultas, an impedire ſuſceptionem

ceptionem habitus, ſeu munaſterij ingreſſum puniatur hac excommunicatione? Negat *Sanchez d. cap. num.* 15. ea motus ratione, quia decretum excommunicans impedientes profeſſionem, non eſt extendendum ad remotum profeſſionis obſtaculum, præcipuè, quidem decretum excommunicans cogentes ad religionem, non fuit contentum expreſſione profeſſionis, ſed inſuper addidit habitus ſuſceptionem. Deinde quia impediens votum religionis in ſæculo emitti, virtualiter impedit profeſſionem, ſed non obinde excommunicatur. Ergo ob impedimentum remotum excommunicatio non contrahitur.

10. Affirmatiua ſententia tenenda eſt, ſcilicet ob impedimentum appoſitum ſuſcipiendi habitum præſtandique nouitiatum hanc excommunicationem incurri. Quia ſuſceptio habitus, nouitiatúſque perfectio requiritur neceſſariò ad profeſſionem. Ergo quolibet ex illis impeditis profeſſio ipſa impeditur, in quo maximè differt huius impedimenti appoſitio à coactione profeſſionis. Nam poteſt eſſe coactio ad profeſſionem, quin fuerit ad ſuſpiciendum habitum, & econtrà poteſt eſſe coactio ad ſuſpiciendum habitum, quin extendatur ad profeſſionem; eáque de cauſa fuit conueniens non ſolum profeſſionem, ſed ſuſceptionem habitus exprimere. At in præſenti fieri non poteſt, quod aliquis impediatur à nouitiatu quin impediatur à profeſſione; eáque de cauſa ſatisfuit prohibere impedimentum profeſſionis. Quia prohibendo impedimentum apponi profeſsioni, conſequentèr prohibitum eſt apponi religionis ingreſſui, & aliis omnibus, quæ de eſſentia profeſsionis ſunt, & ita vt certum docet *Suarez tom.5 de cenſur.diſp.23.ſect.7.num.10.& tom.3.de Relig.lib.5.cap.9.num.11.*

11. Quo ad modum verò huius impedimenti attinet, aduertendum eſt debere eſſe iniuſtum. Nam iuſtum impedimentum etiamſi per coactionem fiat, non præſtat ſufficientem cauſam ad excommunicationem incurrendam, quia liberum eſt à peccato; ideoque conſilium notantèr dixit: quoquomodo ſine iuſta cauſa impedierint; ſupponens inſtam eſſe, cauſam impediendi fœminæ religionis ingreſſum, vt ſi vinculo matrimonij conſummati, vel ſeruitutis eſſes ligatus. Quapropter cum ſolo dolo, vel coactione iniuſtè, & illicitè impediri poſsit profeſsio, hoc impedimentum per dolum, vel coactionem hac excommunicatione punitur; & tradit *Sanchez d. lib.4. ſumm.cap.4.num.*10. De impediente per dolum, *ne* fœmina velit profiteri, non caret probalitate ſub hac cenſura, non comprehendi; quia ſic dolo impediens propriè non impedit voluntatem profitendi; ad hoc enim requiritur, vt ipſa voluntas immutata perſeuerans impediatur ab eius executione, dolum autem ſolum impedit, ne voluntas ſit: Sic *Suar.tom.3.de Relig.lib.5.cap.9.num.*14.

12. Secunda, & principalis conditio in ingreſſu religionis requiſita eſt immunitas à vitio Simoniæ: Sed quia de hac latè diximus. *tract. de vitiis oppoſitis religioni diſp. vlt. punct.* 23. nolo in eius explicatione immorari. Solum aduerto neque ipſum ingreſſum ad probationem, neque profeſsionem ipſam Simoniaci factam inualidam eſſe, vt latiùs dicto loco probo, quia nullo iure annullata inueniuntur.

13. Tertia conditio ſe tenet ex parte admittentis nouitium, vt authoritatem, & poteſtatem habeát ad illum admittendum. Nam ceſſante hac poteſtate nullus eſt ingreſſus; non enim religio probari à nouitio poteſt, quin priùs ab ea admittatur, vt eum probet; ita compertum eſt apud omnes. Qui autem ſuperiores hanc recipiendi poteſtatem habeant ex conſtitutionibus cuiuſlibet religionis eiúſque vſu, & ſtylo deducendum eſt.

14. Quarta conditio eſt, vt fiat informatio generis, vitæ, morum recipiendi, de qua informatione *Sixtus V.* edidit motum proprium *6. Kalend. Decembris anno* 1587. Qui incipit *Sixtus Epiſcopus*, quem poſtmodum declarauit, & temperauit in alio incipiente *Ad Romanum ſpectat Pontificem.* Sed *Gregor. XIV.* alium edidit, qui incipit *circumſpecta Romani Pontificis prouidentia*, quo ex parte reuocati ſunt motus Sixti V. Tandem *Clemens VIII.* in ſua conſtitutione, quæ incipit. *Altiſſima paupertatis via* *da a* 14. *Aprilis* 1592. Reduxit nullitatem profeſſionis à Sixto V. inductam ad terminos iuris communis, & modum præſcripſit minoribus de obſeruantia pro informationibus faciendis aduertens ob omiſſum hunc modum profeſsionem non irritari, aliàs de iure non irritandam. De his conſtitutionibus, earúmque intelligentia latè agit. *Emanu l Rodriguez tom.1.quæſt. regul. quæſt.1. articul. 1.2. & 1. Suarez tom.3. de Relig. lib.5. cap.10. per totum.* Sed ſuperuacaneum cenſeo in his immorari; cum nullitas nouitiatus, & profeſsionis à Sixto V inducta ceſſauerit, & modus informationis pro nouitiis recipiendis ex recepta cuiuſlibet religionis conſuetudine præſcriptus ſit. Et denique vt notanit *Augu l. Barboſ.3 p. de poteſt. Epiſcop. allegat.*101. *num.*4. Clemens VIII. conſtitutionem incipientem *in his* edidit *anno* 1597. in fauorem conuentus. S. Stephani Salmaticenſis ex Dominicana familia, vt nouitiorum informationes de his, quæ ſecundùm conſtitutiones interrogari debent, fierent coram iudice, & notario publico, vel coram aliquo alio fratre ad id munus deputato abſque omni ſtrepitu iudiciario, ſed ſolummodo ſimplicitèr, & deplano. Quod priuilegium (inquit Barboſa) eſto ſolum quoad conuentum S. Stephani fuerit conceſſum, eo fruuntur omnes religiones habentes priuilegium communicationis, quale habent omnes mendicantes, etſi quæ ſunt aliæ.

15. Quod ſi roges; an ſuperiores, quibus competit nouitiorum receptio peccent, ſi renuant recipere quem habilem, & aptum religioni inuenerint? Reſpondet optimè *Suar. tom.3. de Relig. lib.5. cap.10.num.*28. Peccare grauiter ſi abſque vlla rationabili cauſa moueantur. Tum quia religioni officiunt, illius nouitij obſequiis priuantes, & iuriſdictione ſibi data abutentes. Tum quia ſecuram viam ſalutis procuranti ſine cauſa præcludunt. Atſi cauſa ſubſit clarum eſt nullum eſſe peccatum. Eſt autem ſufficiens cauſa denegandi ingreſſum petenti, ſi alius aptior, imo æqualis reperiatur, vel ſperamit breui reperiendus, & religio commoditatem temporalem non habeat vtrumque alendi.

Pvnctvm X.

Quibus obligationibus teneatur nouitius ex religionis ingreſſu.

1. *Prima enumeratur, ne poſſit abſque cauſa religionem deſerere, ſed non admittitur. Et fit ſatis contrariis.*
2. *Secunda de obligatione ſoluendi expenſas factas in nouitiatu, non admittitur, ſi bona fide, & abſque harum ſolutionis promiſſione ingrediatur.*
3. *Nequit durante nouitiatu matrimonium contrahere, ſi habitum non dimittit.*
4. *Obligatus eſt nouitius ex honeſtate ſeruare regulas.*
5. *Obligari non poteſt ſuperioris præcepto.*
6. *Nouitius violans caſtitatem non addit ſecluſo ſcandalo nouam malitiam.*
7. *Prælatus regularis non poteſt præcipere nouitio aliter quam poſſit Prælatus Eccleſiaſticus clericis ſibi ſubiectis.*
8. *Nouitius puniri poteſt à Prælato regulari ob quodlibet delictum.*
9. *Quid dicendum de caſuum reſeruatione.*

1. PRima, & præcipua obligatio enumeratur, ne poſſit religionem aſſumptam deſerere abſque legitima cauſa, qualis eſſet, ſi non poſſit commodè religionis aſperitates ſuſtinere. Probarique poteſt, quia eſt leuitatis, & inconſtantiæ indicium ab incœpta perfectionis via deflectere. Sed præcipuè vrget: quia religionis Prælatus non poteſt abſque graui culpa nouitium expellere, quippe abutetur poteſtate ſibi data in damnum ipſius religionis, & nouitij. Ergo eodem modo peccabit nouitius religionem deſerens.

Cæterum omnino tenendam eſt per ſe nullam culpam nouitium committere; eò quod religionem deſerat ob honeſtum finem abſque rationabili cauſa; ſicut enim nulla eſt culpa nolle religionem ingredi, ita nulla eſt poſt eius ingreſſum nolle perſeuerare; quia non ingredietur ſub obligatione perſeuerandi, ſed ſub libertate probandi ſtatum, & probatum eligendi, ſi ſibi commodus viſus fuerit. Et ita tenet eſpteſsè *Suarez tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 11. à num. 2. Sanch. dicens eſſe apud omnes certum, lib. 6. ſumm. cap. 10. num. 1.* & colligitur manifeſtè ex *cap. ſtatuimus de Regularibus* ibi ad priſtinum ſtatum redire poſſe liberè infrà annum. Idem traditur *cap. is qui de Regularibus, in 6.* Ex quo fit, non indigere Prælati religionis facultate vt habitum deſerat, ſed illo inconſulto deſerere poteſt, & à Religione exire, neque obinde aliquam pœnam, aut inhabilitatem contrahit *Suarez loco allegato.*

Rationes in contrarium non vrgent. Ad 1. nego eſſe leuitatem, aut inconſtantiam; eum nulla legis, aut voti obligatione teneatur nouitius perſeuerare, ſed potiùs ſub libertate exeundi ingrediatur ad probandum religionis ſtatum. Ad 2. *Sanch. lib. 5. ſumm. cap. 4. num. 56.* cenſet Prælatum expellentem nouitium abſque iuſta cauſa peccare ſolum venialitèr, niſi grauis nouitio nota eſſet expulſio illa (quod certè raro accidit.) Mouetur quia nouitij receſſus abſque cauſa eſt ſolum venialis; ſed æquè religio obligatur nouitio, ac nouitius religioni. Ergo ſolum in Prælato religionis erit culpa venialis. Sed meritò ab hac ſententia recedit *Suarez tom. 3. de Relig. lib. 4. cap. 3. num. 7. & lib. 5. cap. 11. num. 5.* Affirmans religionis Prælatum obligatum eſſe retinere nouitium ſub graui culpa, ſi aptus religioni iudicatur; quia non eſt Prælatis conceſſa poteſtas expellendi; vel retinendi nouitios in deſtructionem, ſed in ædificationem, & in bonum religionis, & ſubditorum. Quare hæc obligatio non ex pacto cum nouitio, ſed ex officio, & munere Prælati prouenit; eáque de cauſa conceditur nouitio illegitimè expulſo ius agendi contra religionem, ne expellatur, vt tradit idem *Sanch. ſupra cum Gregor. Lopez leg. 3. verbo aelloſ. tit. 7. part. 1.* Quæ actio fundari non poteſt in leui obligatione nouitium retinendi. Religio verò aduerſus nouitium exeuntem nequaquam agere poteſt. Ergo ſignum euidens eſt, grauiùs religionem obligari ad retinendum nouitium aptum, quam obligetur nouitius ad perſeuerandum in religione commoda.

2. Secunda obligatio eſſe poteſt ſoluendi expenſas, quas tempore nouitiatus facit. Et quidem ſi animo ficto (hoc eſt abſque voluntate perſeuerandi) ingreditur, certum eſt obligatum eſſe, niſi obſequium ab eo factum expenſis adæquaret, quod tunc contingit (inquit *Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 10. num. 2.*) quando monaſterium illo obſequio indigeret ab aliis religioſis non præſtando. At ſi bona fide ingrediatur, nulla eſt obligatio ſoluendi; qui redditus monaſterij pro nouitiorum æquè ac profeſſorum alimentis ſunt conſtituti: Sic *Azor 1. p. lib. 12. cap. 3. quæſt. 6. Manuel Rodriguez tom. 5. quæſt. regul. quæſt. 15. art. vlt. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 11. num. 5.* Plures referens *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 10. n. 4. Layman, lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 4. in fine.* Quod procedit, niſi nouitius promiſiſſet ſoluere; quia eo caſu obligatus eſt; vt pote ad rem omnino iuſtam, & licitam, & à *Trident. ſeſſ. 25. cap. 16. de Regularibus.* permiſſum ibi excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt: Et tradit *Suar. dicto cap. 11. num. 5. Sanch. lib. 6. cap. 10. num. 5. Layman ſupra.* Non tamen ob eam cauſam impediri poteſt nouitio liber è religione egreſſus, tametſi timor ſit egredientem non eſſe ſoluturum. Quia non eſt datum religioni per vim à nouitio debitum recuperare; cum talis exactio multum præiudicare poſſit ſtatui religioſo, euiſque libertati, ſed debet religio eo modo, quo poſſit aduerſus nouitium egreſſum procedere, ſicut aduerſus alium ſæcularem debitorem procedit. *Suar. dicto cap. 11. num. 5.*

3. Tertia obligatio eſt, ne poſſit durante nouitiatu matrimonium contrahere; quia eſt ſtatus alienus ab habitu aſſumpto: diſſonum enim rationi eſt habitu religioſo oſtendere animum obſeruandi perpetuam caſtitatem, & matrimonij celebratione contrarium dicere. Meritóque Eccleſia hanc fictionem prohibuit, *cap. conſuluit. Qui clerici* &c. Conſtituens habitum religioſum inter impedimenta impedientia matrimonij contrahendi, tametſi non dirimat contractum: ibi ſicut votum ſimplex matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit iam contractum, ita habitus ſine profeſſione ſuſceptus ne contrahatur impedit, ſed contractum nequaquam diſſoluit, & tradit *Gloſſa* cap.

Digitized by Google

cap. beneficium de Regularib. in 6. verbo *conferendum in fine.* Quocirca ſub graui culpa tenetur ſic contrahens matrimonium habitum religioſum dimittere, niſi fortè matrimonium non conſummauerit, & pœnitentia ductus probare velit religioſum ſtatum, animo ſi placuerit profitendi, & matrimonium contractum diſſoluendi. *Suar. tom. 3. de Relig. lib.5.cap.11.num.8.*

Quartò cenſetur nouitius obligatus ſeruare regulas & conſtitutiones, quas profeſſi ſeruant ex quadam decentia, honeſtate; aliàs non poterit religionem probare, nec religio ipſum.

5. An verò poſſit Prælatus regularis nouitium aſtringere præcepto de obſeruandis iis, quæ ſunt de regula, & conſtitutione religionis? Variant Doctores. *Sarmiento lib. 2. ſelect.cap.5 num.9.verſ. ex ſupradictis. Paulus Layman lib.4. ſum tract.5.cap.4.q.1. concil.* 2. & alij affirmant, quia Prælatis regularibus nouitius ſubditur gubernandus; ergo obligandus eorum præceptis ſtatui religionis aſſumptæ conuenientibus, & proportionatis.

Cæterum veriùs eſt nouitium obligatum non eſſe per ſe, neque aliquo ſuperioris præcepto obligari poſſe ad ſeruandas regulas, & conſtitutiones religionis, ſed ſolum ad ſuſtinendam pœnam, ſi eas transgrediatur. Quia ex duplici capite hæc obligatio oriri poterat, vel ex ſpeciali voto obedientiæ, quo nouitius ſe aſtrinxit, vel ex ſtatu probationis aſſumpto. Ex voto obedientiæ obligari non poteſt; quia ſupponimus nouitium nullum ex deuotione votum obedientiæ emiſiſſe. Nam ſi illud emiſit, poterit ex vi illius obligari, ſicuti obligatur quilibet alius votum faciens obediendi alicui Prælato in rebus licitis, & honeſtis; is enim cui eſt promiſſa obedientia præceptum non imponit, ſed voluntatem ſuam declarat, qua vult vouentem obligatum eſſe, & poſita illa declaratione vouens vi ſui voti tenetur. Ex ſtatu autem probationis aſſumpto nouitius non obligatur, ſicut nec Cathecumenus ad leges Eccleſiaſticas obſeruandas; quia ad huius probationis ſtatum ſufficit, quod religio nouitium corrigere poſſit ſi delinqueat, ipſéque nouitius contradicere nequeat correctioni. Quod ſtare optimè poteſt, quin ſit per ſe ad obſeruandas regulas, & conſtitutiones obligatus, ſed ſolum obligatus, ad ſuſtinendam pœnam, ſi delinquat. Quod ſi urges vnde naſcitur hæc obligatio ſuſtinendi pœnam? Reſpondeo naſci ex eo, quod ſe gubernandum religioni tradiderit, & ſub ea conditione à religione docetur, & ſuſtentatur. Et præterea, quia Pontifex hanc iuriſdictionem religioni concedit, vt ſic perfectus nouitios probare poſſit: Et ita ſentiunt *Azor 1. p. lib.12. cap.2.quæſt. 10. Suarez tom.3. de Religion.lib.5. cap.16. num. 18. Sanchez aliis relatis lib. 6. capit. 10. num. 7.*

6. Hinc deducitur nouitium violantem caſtitatem ſecluſo ſcandalo non addere peccato nouam malitiam neceſſariò confitendam; quia nondum ſpecialitèr ſe adſtrinxit ad caſtitatem ſeruandam ſed eſt in via ſubeundæ illius obligationis. Et idem argumentum fieri poteſt de paupertate, & obedientia. Sic *Suarez dicto lib. 5. cap.16. num.3. & ſequentibus.*

7. Secundò deducitur, non poſſe Prælatum regularem præcipere nouitio, alitèr quam poteſt Prælatus Eccleſiaſticus clericis ſibi ſubditis proportione ſeruata: quia cum nouitius non ſubdatur Prælato regulari vi alicuius voti, ſolum ſubiici poteſt vi iuriſdictionis Eccleſiaſticæ à Pontifice conceſſæ. Vnde non poterit regularis Prælatus præcipere nouitio ea, quæ ſunt de conſilio, & religions perfectione. Quia non perfectioni obſeruandæ, ſed probandæ ſe tradit nouitius. Bene tamen poteſt præcipere, quæ poteſt Prælatus Eccleſiaſticus ſibi ſubditis; quia religionis ingreſſu facti ſunt nouitij perſonæ Eccleſiaſticæ, & Prælatus regularis conceſſione Pontificis iuriſdictionem Eccleſiaſticam in illos habet. *Suarez tom.3. de Relig.lib.5. cap.16.num* 18.

8. Tertiò deducitur, nouitinm delinquentem puniri poſſe à Prælato regulari non ſolum quando delinquit aduerſus regulas, & conſtitutiones religionis, ſed etiam quando delinquit in re grauiſſima, & pœna mortis digna. Quia Prælatus regularis iuriſdictionem habet in foro externo non ſolum aduerſus profeſſos, ſed etiam aduerſus nouitios, quatenus partes ſunt, & membra religionis ab omni alia iuriſdictione exempta: Sic docent *Suarez tom.2. de Relig.lib.5.cap.16.num.18. Sanchez lib.6. Decal.cap.10. num.10.11. & 12. Barboſa 2. p. allg.12.num 37. & alij apud ipſos.* Dices nouitio impediti non poſſe liberum è religione egreſſum; quia à iure conceditur, *cap. ſtatuimus de Regularibus cap. non ſolum eodem tit. in 6.* Ergo nouitius volens religionem deſerere puniri non poteſt pœna carceris, aut alia pœna religionis egreſſum impediente.

Concedit *Sanchez dicto cap.* 10. *num.* 14. conſequentiam, & fauet *Syluest. verbo religio 5. quæſt.* 7 Neque'obinde delictum manebit impunitum; ſed puniri poterit à iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico, cui alias nouitius egreſſus è religione ſubditur. Veriùs tamen cenſeo, quod tradit *Suar. dicto cap.16. num.*18. Poſſe inquam Prælatum regularem punire nouitium delinquentem, etiam egredi volentem pœna culpæ proportionata. Quia in illum iuriſdictionem habet, à qua non erat conueniens eximi ob ſolam voluntatem egrediendi: daretur enim anſa nouitiis delicta committendi: Neque obſtat ex hac parte impediri egreſſum; quia eſt peraccidens, & ratione culpæ ab ipſo nouitio commiſſæ. Poſita verò ſententia, & condemnatione delicti obligare poteſt Prælatus regularis nouitium, ſub præcepto, & cenſuris ad illam ſubeundam; ſicuti poteſt Prælatus Eccleſiaſticus ſibi ſubiectos, quia hæc obligatio in eadem iuriſdictione fundatur. *Sanchez libr. 6. capit. 10. num.17.* An autem imponere nouitio poſſit pœnam exequendam poſt religionis egreſſum non caret difficultate; quia eo ipſa ceſſat ſubiectio Prælatis regularibus. At veriùs cenſeo poſſe; quia eſt præceptum, ſententia data ſubdito, quam acceptatam ipſe propria authoritate fugere non poteſt; ſecùs eſſet ſi more religioſo, & abſque figura iudicij pœnitentia imponeretur; tunc enim ceſſaret eius obligatio, quia cenſetur impoſita nouitio, quatenus religionis membro, & dum tale eſt: Sic *Sanch.lib.6.ſumm.cap.*10. *num.*13.

9. Quartò deducitur quid dicendum ſit de caſuum reſeruatione? an inquam nouitius obligatus ſit illud decretum ſeruare, ita vt non poſſit alteri ab aſſignatis à ſuperiore confiteri? Qua in re ſi religioſi audiunt confeſſiones ex iuriſdictione conceſſa à Summo Pontifice, ſed mediis ſuis Prælatis, vt fit in Societate Ieſu poteſt Prælatus regularis confeſſariis à ſe deſignatis ita limitatam concedere iuriſdictionem etiam comparatione nouitiorum,

rum, vt ad caſus reſeruatos non extendatur. Nam cum libet ſit in hac conceſſione poteſt pro libito eam extendere, vel coarctare. *Paul. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 4. num. 4. verſ. colligitur 4. Suar. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 17. num. 14.* Verum ſi religioſi ex facultate ab ipſo Pontifice immediatè conceſſa audiunt confeſſiones, ipsáque facultas generalis ſit ad omnes fideles, ſine dubio poterunt ex vi illius nouitiorum confeſſiones audire; quia verè ſunt fideles. Neque ex reſeruatione caſuum facta pro religioſis manent excepti, cum verè religioſi non ſint: Sic tanquam certum tradit *Suarez dicto cap. 17. num. 12.* Quapropter ſolum eſt difficultas; an virtute cruciatæ, aliorúmque priuilegiorum, quæ in fauorem præcipuè pœnitentium conceduntur poſſint abſolui, ſicut & alij ſæculares. Item an poſſint abſolui ab Epiſcopo, aliíſque parochis, ſicut alij fideles in eadem diœceſi; ſeu parochia manentes? Cui difficultati quoad primam partem attinet, affirmatiuè reſpondeo. Nam priuilegium bullæ generale eſt omnibus illam ſumentibus; nullibi autem inueniuntur excepti nouitij, neque videtur conueniens excipi. Ergo gaudent illo priuilegio, ac proinde abſolui poſſunt virtute cruciatæ, & ita tenet *Suar. tom. 4 de Relig. tr. 8. lib. 2. cap. 16. num. 10.* Quoad ſecundam partem idem cenſent plures Doctores quia nouitius eſto ſubdatur religionis Prælatis, nouumque domicilium acquirat, non cenſetur præcedens amittere, ſed conſeruare; ac proinde poterit ab habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem abſolui, ſicut antea poterat, cum ſæcularis eſſet: Et ita tenet *Manuel Rodrig. tom. 1. quæſt. regul. quæſt. 21. art. 11 indicat Sanch. lib. 4. ſum. cap. 37. num. 18.* At veriùs cenſeo oppoſitum, eò quod Pontifex eximens religionem à iuriſdictionem Epiſcoporum non ſolum profeſſos, ſed etiam nouitios eximere cenſetur; ſi quidem religio omnes hos comprehendit. Et licet hæc exceptio aliquo modo nouitiis præiudicet, abſolutè fauorabilis eſt, vt benè expendit *Suarez tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 17. num. 15. & 16.*

Pvnctvm XI.

Quæ ſint priuilegia nouitiis conceſſa.

1. *Satis eſt probabile omnia priuilegia conceſſa profeſſis nouitiis communicari?*
2. *Poſſunt abſoluere, & abſolui à peccatis reſeruatis.*
3. *Poſſunt diſpenſare, & diſpenſari in votis, & in præceptis ieiuniorum, & feſtiuitatum.*
4. *Lucrari poſſunt indulgentias aliis religioſis conceſſas.*
5. *Gaudent priuilegio canonis.*
6. *Item priuilegio fori.*
7. *Poſſunt ordinibus ſacris inſigniri.*
8. *A quo Prælato ordines ſuſcipiendi ſunt.*
9. *Exempti ſunt à gabellarum ſolutione.*

1. Satis probabile eſt omnia priuilegia religioſis profeſſis conceſſa nouitiis communicari; quia eſto propriè religioſi non ſint, ſunt tamen in via ad illud, & in communi acceptione ſic appellantur; eáque de cauſa tanquam partes, & membra religionis numerantur. Sic *Dominicus c. religioſo, §. quamuis num. 3. de ſentent. excommunicat. in 6. Henriq. lib. 7. de indulgent. cap. 22. num. 7. Molin. t. 1. de iuſtit. diſp. 139. verſ. præter hos. Azor 1. p. inſtit. moral. lib. 12. cap. 2. quæſt. 10. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 39. num. 17. & lib. 6. cap. 10. in fine. num. 22. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 17. fine. & tom. 4. tract. 10. lib 9 cap. 1. num. 18.* Sed vt clariùs hæc communis doctrina innoteſcat, deſcendamus ad principaliora priuilegia religioſis conceſſa, & videamus breuitèr, qualiter nouitiis competunt.

2. Primò poſſunt abſoluere, & abſolui à peccatis reſeruatis, quia hoc priuilegium ferè omni religioni conceſſum eſt, & conſequentèr ſingulis illius partibus: ſpecialitèr conceſſum eſt Societati; vt conſtat ex *compendio priuileg. verbo abſolutio*; & tradit *Suarez de poteſtate paſſiua abſoluendi tom. 4. de Relig. tract. 8. libr. 2. capit. 24. num. 5. & de poteſtate actiua tract. 10. lib. 9. cap. 2.* ſtatim in princ. iuncti iis, quæ dixerat de poteſtate prædicandi. *cap. 1. num. 18.*

3. Secundò poſſunt diſpenſari, & diſpenſare in votis, ſicut alij religioſi, de qua poteſtate, *ſuperiori tract. diſp. 2.* diximus. Item in præceptis ieiuniorum, & feſtiuitatum, ſicuti poſſunt alij clerici ſæculares a ſuis Prælatis; quia dum in probatione à Prælatis regularibus reguntur; & tradit *Suarez tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 14. num. 8.* In irregularitatibus autem benè poſſunt ſicut alij clerici a ſuis Prælatis ob rationem dictam. An verò poſſint diſpenſari ex priuilegiis conceſſis aliis religioſis? Verius eſt non. Quia regimini nouitiorum expediens non eſt hanc concedi diſpenſationem. Aliàs poſſent diſpenſari in ordinibus ſumendis non ſeruatis interſtitiis, aut extra tempora; & tradit *Suarez libr. cap. 14. num. 9.* Ex priuilegio autem Societatis conceſſo à *Paul. 4.* verbo *diſpenſatio §. 1.* poſſunt nouitij diſpenſari ſuper irregularitate, ſi quam incurrerent, eo quod excommunicati; aut ſuſpenſi, aut interdicti, aut in loco interdicto celebrauerint, aut ordines ſuſceperint; ſolum requiritur, vt bona fide in nouitiatu exiſtant, hoc eſt parati ſint vota emittere: Sic *Suarez d. libr. 2. cap. 4. a num. 6.*

4. Tertiò lucrari poſſunt indulgentias aliis religionibus conceſſas; habetur *compendio priuileg. ſocietatis verbo indulgentia in fine.*

5. Quartò gaudent priuilegio canonis, deciditur. *cap. religioſo de ſent. excomm. in 6.*

6. Quintò gaudent priuilegio fori, ne poſſint à iudice ſæculari puniri, ſaltem dum in nouitiatu perſeuerant, aliis relatis docet *Azor 1. p. inſtit. mor. libr. 12. capit. 2. quæſt. 10. Sanchez libr. 6. ſum. cap. 10. num. 10. Barboſa 2. p. de poteſt. Epiſcop. alleg. 12. num. 37. Farinac. praxi. 1. p. quæſt. 8. n. 46. ampliat 16.*

7. Sextò poſſunt iuxta ſatis probabilem ſententiam ordinibus etiam ſacris inſigniri; quia nullibi prohibitum eſt. Nam *text. in cap. monaſteriis 19. quæſt. 3.* qui à communi ſententia in contrarium adducitur non de receptione ordinum, ſed de profeſſione loquitur, vt conſtat ex contextu; & tradit *Suarez tom. 5. de cenſur. diſp. 50. ſect. 5. num. 13. & tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 17. & tom. 4. tract 8. lib. 2. num. 12. Sanchez lib. 6. ſum. cap. 10. num. 19 Layman lib. 4. tract. 5. cap. 4. num. 5. in fine.* Quod adeo verùm eſt, vt Prælati illi regulares, qui poteſtatem habent conferendi ordines minores, poſſent ea nouitiis ſui conuentus conferre, iuxta *textum in cap.*

in cap. quoniam videmus 1. 69. *diſtinct.* & notauit *Suarez tom.* 4. *de Religione tractat.* 8. *lib.*2. *cap.* 29. *à num.* 12.

8. Sulum eſt dubium à quo Prælato poſſint ordinibus ſacris inſigniri, vel dimiſſoriæ ad ordines conferri? Et quidem ſecluſo ſpeciali priuilegio Prælatus regularis in hac parte nihil poteſt, quia huiuſmodi Prælatus ſolum habet in nouitios iuriſdictionem, quatenus ad finem probationis, & bonum nouitij regimen in via probationis neceſſarium eſt. At nullo modo eſt neceſſarium ad ſupradictum finem, quod Prælatus regularis concedere poſſit nouitio dimiſſorias ad ordines, imò ex tali conceſſione ſi generalis eſſet non leuia inconuenientia euenirent. Ergo. Dixi *ſecluſo ſpeciali priuilegio*, quia Societati Ieſu conceſſum eſt priuilegium, vt ex licentia ſuorum Prælatorum poſſint nouitij ordinibus inſigniri ſicut & profeſſus; habetur verbo *communicatio* §. 5. & notauit *Suarez tom.* 3. *de Religion. libr.*5. *cap.* 16. *num.* 17. *Sanchez lib.*6. *ſumm. capit.* 10. *num.* 22. Vbi aduertunt ſatis probabile eſſe eam facultatem profeſſis conceſſam ad nouitios extendi; tametſi in priuilegio expreſſè non extendatur. Vnum tamen debet eſſe certum, poſſe nouitium tum ab Epiſcopo originis ordinari, tum ab Epiſcopo ſui domicilij. Variant tamen Doctores, an cenſendus ſit Epiſcopus domicilij ille Epiſcopus loci, in quo monaſterium reſidet, an ille in cuius diœceſi nouitius domicilium habebat. *Suarez dicto cap.*16.*num.*17. *& tom.*2. *de Relig. libr.*6. *cap.*12. *num.*9. Veriùs cenſet eſſe Epiſcopum, in cuius diœceſi nouitius ante ingreſſum religionis domicilium habebat; quia aſſumptione habitus non mutauit priorem ſtatum in ſtatum religioſum. Ergo nec domicilium. Item quia nouitius dum in probatione exiſtit, non habet animum firmum perſeuerandi, & perpetuò in monaſterio manendi, ſed probandi, an ſibi expediat. Cæterum probabiliùs cenſeo cum *Sanch. lib.*4. *de voto cap.*19.*n.*10. *& lib.*6. *ſumm cap.*10.*num.*21. *Layman libr* 4. *tract.*5. *cap.* 4. *num.* 5. Epiſcopum loci; in quo monaſterium exiſtit eſſe Epiſcopum ſui domicilij; quia verè nouitius aſſumptione habitus domicilium mutauit; ſiquidem abſolutum animum habet perpetuò manendi, caſu quo religio non diſplicear: quod ſufficit ad domicilij acquiſitionem: omnibus enim denuo domicilium acquirentibus ea voluntas ineſt ibidem perpetuo manendi dum nihil aduerſum euenit, aut commodiùs non occurrerit: & tradit idem *Suarez* ſibi contrarius *tom.*4. *de Relig. tractat.* 8. *libr.*2. *capit.* 17. *num.* 14. *&* 15. Neque ad horum ordinum ſuſceptionem facultas regularis Prælati neceſſaria eſt; cum in hac actione nouitius non ipſi; ſed Epiſcopo ſubiiciatur. Verum eſto neceſſaria non ſit facultas; at decet maximè, vt conſentiente Prælato regulari ordinario fiat; aliàs præbet nouitius ſufficientem cauſam, vt eum Prælatus à religione expellat, cum in re tam graui eius conſenſum contempſerit: Sic *Sanch. lib.*6. *ſum. cap.*10. *num.* 22.

9. Septimò videntur de obligati nouitij à gabellarum ſolutione; quia ſunt verè perſonæ Eccleſiaſticæ, & religioſæ, priuilegio canonis, & fori gaudentes. Sic tradit *Molina* 3. *tom. de iuſtitia diſp.*671. *num.*2. *Gregor. Lopez leg.*4. *tit.*7. *part.*1. *num.*1. *Sanchez aliis relatis libr.*6. *cap.*10. *num.* 16. *Layman lib.*4. *ſumm. tract.* 5. *cap.*4. *num.*4. *verſ. quia & aliis*, tametſi *Laſarte de decima venditionis, cap.*19. *num.*50. *Manuel Rodriguez quaeſt. regul. tom.*3. *quaeſt.*74. *art.* 9. *& aliis relatis Gutierr. de gabellis lib.*7. *quaeſt.*95 *num.*29. Contrarium ſentiant leui fundamento ducti; quod bonorum ſuorum dominium retineant, ad ſæculúmque redire poſſint. Quod certè non impedit, quin illa bona ſint bona perſonæ Eccleſiaſticæ, & religioſæ. Illud verò quod ſubdit *Laſarte d. num.* 50. cui conſentit *Gutierr. dicta quaeſt.*95. *num.*37. religioſos ſcilicet Societaris Ieſu non profeſſos debere gabellam, ſi procurator monaſterij eorum bona vendat, eſt omnino à veritate alienum, tum quia verè religioſi ſunt, ſicut profeſſi, vt definiuit *Gregor. XIII. in ſua bulla Aſcendente.* Tum quia eſto bonorum ſuorum dominium retineant, non tamen vſum; cum non poſſint liberè, ſed pro voluntate ſuorum ſuperiorum diſponere; & ita ipſemet *Laſarte in addit. ad dictum cap.*19. *num.*5. ſententiam retractauit, vt benè notauit *Sanch. ſupra.*

Pvnctvm XII.

Qualitèr nouitiatus peragendus ſit, vt licita, & valida ſit profeſſio.

TOta difficultas eſt in explicatione *textus in cap. ad Apoſtolicam de Regularibus & in cap. non ſolum. cap. conſtitutionem eodem tit. in* 6. *& in cap.*15. *Tridentin. ſeſſ.* 25. *de Regularibus.* In his enim cauetur neminem ad profeſſionem admitti poſſe, niſi poſt annum probationis. Quocirca examinandum eſt primo an hic annus ſit omnino neceſſarius, ita vt in nullo caſu profeſſio aliter facta valeat? Secundò; an debeat eſſe integer, & continuus? Tertiò à quo tempore computandus ſit? Quartò an in monaſterio, & cum habitu nouitiorum, aliiſque circunſtantiis ſit peragendus?

§. I.

Sit ne annus probationis ſimplicitèr neceſſarius in omni religione;

1. *Annus probationis ſemper fuit neceſſarius ad licitam profeſſionem.*
2. *Spectato Trident. eſt neceſſarius, ita vt nec renunciari poßit.*
3. *Aliqui ab hoc decreto excipiunt coniugem matrimonio non conſummato, ſed non admittitur exceptio.*
4. *Alij excipiunt profeſſum tranſeuntem ad aliam religionem. Sed reprobatur.*
5. *Excipiuntur commendatarij monaſteriorum, quæ capita ſunt, ac primates ordinum.*
6. *Excipiuntur milites ordinum militarium.*
7. *Moniales ordinis B. Dominici in mortis articulo conſtitutæ.*
8. *Succedit monaſterium in bonis ſic profeſſæ, tametſi alij contra ſentiant.*

1. ANnus probationis ſemper fuit ad profeſſionem neceſſarius, vt deciditur, *capit. ad Apoſtolicam de Regularibus*, ita vt illo omiſſo abſque conſenſu tum nouitij, tum religionis profeſſio nulla eſſet, *iuxta cap. ad noſtram, de Regularibus*, & tradit *Suarez tom.*3. *de Relig. lib.*5. *cap.* 12. *num.*4. *Sanchez lib.* 5. *ſumm. cap.*4. *num.*19. *circa finem.* At ex

con

conſenſu nouitij, & religionis iuſta cauſa intercedente poterat annus probationis ommitti, vt habetur. *dicto cap. ad Apoſtolicam de Regularibus*. Solum in religione minorum, & prædicatorum hæc renunciatio annalis probationis permiſſa non fuit *cap. non ſolum de Regularibus in 6.* & aliter admittentes ſuſpenduntur ipſo facto à receptione quorumliber illius ordinis ad profeſſionem, aliiſque pœnis, quæ ſolent fratribus pro culpis grauibus imponi, ſubiiciuntur. Quod decretum poſt modum extenſum eſt ad omnes religiones mendicantes. *cap. conſtitutionem eodem tit. & lib.* Verum cum in ſupradictis decretis non inueniatur irrita profeſſio ex conſenſu nouitij, & religionis ante exactum probationis annum, aſſerendum eſt valuiſſe. Sed non obinde profeſſi obligati manebant illi religioni, ſed religioni in genere, vt colligitur ex *d. cap. non ſolum*, & tradit *Gloſſa. ibi* verbo *veſtro*, & *ex cap. conſtitutionem*, & ibi *Gloſſa* verbo *obligat. Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. num.* 8.

2. At attento nouo decreto Tridentin. annus probationis ita ad profeſſionem neceſſarius eſt in quacunque religione tam virorum, quam mulierum, vt illo ommiſſo profeſſio facta nulla ſit, nullámque inducens obligationem ad alicuius Regulæ, vel religionis, vel ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcunque effectus vt dicit Tridentin. Quæ verba indicant ſanè excluſam eſſe renunciationem probationis annuæ permiſſam in *cap. ad Apoſtolicam de Regularibus*. Alias nihil nouum Tridentin. ſtatueret, fruſtraneáque eſſet eius conſtitutio. Et ita tanquam certam in iudicando, & conſulendo tradit *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de Regular. conſ. 33. in 1. edit. & conſ. 62. in 2. num. 5. Manuel. 2. tom. ſum. cap. 6. num. 10. & tom. 3. regular. quæſt. q. 15. art. 7. Azor 1. p. inſtit. moral. cap. 4. quæſt. 9. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 12. fine num. 5. Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. num. 19. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 59. Barboſa 3. p. de poteſtate Epiſcop. alleg. 101. num. 17. & 31. Garcia num. p. de benefic. cap. 9. num. 6.* tametſi *Leſſius & Sanch.* Indicent contrarium eſſe probabile. Quod in praxi non credo, vbi conſilium Trideut. receptum eſt.

3. Difficultas eſt; an ab hac regula generali aliqui caſus excipiantur? Primus excipi poteſt coniux, qui matrimonio non conſummato ad religionem tranſit, qui certè intra bimeſtre videtur non ſolum poſſe, ſed teneri profiteri. *cap. ex publico de conuerſione coniugator.* Ne coniux in ſæculo manens teneatur diu expectare matrimonij diſſolutionem. Sed iure optimo hanc exceptionem communitèr Doctores non admittunt, vt videre eſt apud *Sanch. lib. 2. de matrimon. diſp. 24. num. 7. & lib. 5. ſum. cap. 4. num. 11. Leſſium lib. 2. cap. 41. dubio 7. num. 59. in 2. edit. Baſilium Legionenſ. lib. 9. de matr. cap. 9. num. 2. Ioann. Gutierr. de matrimon. cap. 54. n. 11.* Ratio eſt, quia Trident. generalitèr loquitur, & nullum præbet fundamentum huius exceptionis. Neque ex *cap. ex publico de conuerſ. coniugat.* Colligitur. Nam illud bimeſtre non conceditur coniugi ad profitendum, ſed ad deliberandum, an ſibi expediat religionem ingredi, vt dicti Doctores firmant, ne videatur correctus *textus in cap. ad Apoſtolicam de Regularibus*. Concedens probationis annum tum in fauorem nouitij, tum religionis. Adde eſto bimeſtre ad profitendum conceſſum eſſet, cenſerem Trident. decreto correctum eſſe, cum nulla ſpecialis ratio in coniuge reperiatur, ob quam debeat nouitiatus breuiari, imò ob ſtatum matrimonij aſſumptum longiori indiget probatione. Quod ſi ante exactum annum probationis coniux habitum dimittat, aliámque religionem ingredi velit, cogi poteſt à iudice peremptorio termino conſtituto, vt in ea poſt nouitiatus annum profiteatur, vel ad coniugem redeat; eo quod videtur doloſè agere, & animo fugiendi coniugis conſortium ex vna religione in aliam tranſire; Sic docent *Sanch. aliis relatis lib. 2. de matrimon. diſp. 24. num. 9. Ioann. Gutierr. de matrimonio cap. 54. num. 3. Baſilius Legionenſis dicto cap. 9. fine num. 10.*

4. Secunda exceptio eſt de profeſſis tranſeuntibus ad aliam religionem, qui cum iam ſatis religionis aſperitates experti ſint, non videntur comprehendi ſub decreto Tridentin. exigentis annum probationis, ſed poterunt ex conſenſu ipſorum, & religionis profeſſionem intra annum emittere: Sic docent *Henriq. lib. 13. de excommun. cap. 40. num. 1. in comment. littera O. Sorbus in compend. priuil. Mendicant.* verbo *nouitius poſt 2. notabilem 6. ſed an requiratur.* Verum hæc exceptio omnino reprobanda eſt, vt illam reprobant *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de Regular. conſ. 49. & 53. in 1. edit. & conſ. 61. & 62. in 2. edit. Azor lib. 11. inſtit. moral. cap. 14. quæſt. 15. Manuel Rodriguez regul. quæſt. tom. 3. quæſt. 15. art. 11. & tom. 2. ſum. cap. 6. num. 11. Nicol. Garcia 11. p. de benefic. cap. 9. num. 7. Sanch. lib. 7. de matrim. diſp. 37. num. 47. & lib. 5. ſum. cap. 4. num. 12.* Ratio eſt manifeſta; quia eſto ille religioſus expertus fuerit religionis aſperitates; at non illius religionis, quam denuò ſuſcepit, & multò minùs ipſa religio mores ipſius religioſi. Nulla ergo ratio firma eſt, ob quam ſub regula illa generali Tridentini non comprehendatur.

5. Tertia exceptio eſt de commendatariis monaſteriorum, quæ capita ſunt, ac primates ordinum, qui debent intra ſex menſes ſolemnitèr profiteri in illo ordine, aut commendæ cedere. Habetur expreſsè in *Trident. ſeſſ. 25. cap. 11. de Regularibus.* & tradit *Henriq. lib. 13. de excommunic. cap. 40. num. 1. comment. littera O. Sanch. aliis relatis lib. 5. ſum. cap. 4. num. 15. Gonzales regul. 8. cancell. Gloſſa 8. num. 88.*

6. Quarta exceptio eſt de militibus ordinum Calatrauæ, Alcantaræ. D Iacobi, & D. Ioannis, qui ſecluſo proprio ſtatuto poſſunt profeſſionem facere non præmiſſo nouitiatus anno. Tum quia Tridentin. ſolum videtur comprehendiſſe religioſos in communi viuentes, ſtrictam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam profitentes, quales non ſunt ſupradicti equites militarium ordinum. Tum quia ob eorum prærogatiuam, & obſequium, quod Eccleſiæ præſtant, eam ab hoſtibus defendendo, non videntur comprehendi in decretis generaliter latis pro religioſorum reformatione, ſed debet eorum fieri ſpecifica mentio, & ita tradit referens eſſe deciſum à ſacra congregatione. *Azor 2. p. lib. 11. capit. 4. quæſt. 1. Nauarr. libr. 3. conſ. tit. de Regularibus conſ. 23. num. 10. in 1. edit. & conſ. 10. num. 10. in 2. Gonzal. reg. 8. Cancell. Gloſſ. 8. à num. 55. Sanch. lib. 7. de matrimon. diſp. 44. num. 8. & libr. 5. ſumm capit. 4. num. 17. Barboſa in remiſſ. Concil. ad cap. 15. ſeſſ. 25. de Regularibus.* Dixi ſecluſo proprio ſtatuto. Nam milites S. Ioannis ſtatutum habent, ne poſſint profeſſionem facere ante 16. annum completum, & ante annum probationis exactum, vt teſtatur *Sanchez & Barboſa ſupra & Flamin. lib. 6. de reſignat. quæſt. 1. num. 120.*

7. Quinta

Digitized by Google

7. Quinta exceptio eſt pro monialibus ordinis B. Dominici, quæ poſſunt in mortis articulo profeſſionem emittere ante expletum nouitiatus annum, ſi tamen expleuerint ætatis 16. Sic conceſſit *Pius V. in quodam breui* incipiente *ſumma Sacerdotij cura edito* 23. *Auguſti* 1570. cuius tenotem ex paraſello refert. *Manuel. Rodrig. quæſt. regular. tom. 3. q. 15. art. 6.* teſtaturque non eſſe reuocatum à *Gregor. 13. in ſua conſtitutione* incipiente *in tanta*. Et conſentit *Thomas Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. num. 16. Barboſa 3. p. de poteſtate Epiſc. alleg. 101. num 32. Ludouic. Mirand. tom. 1. Man. Prælat. quæſt 22. art. 10.* Mouentur quia ſolum reuocauit quæ ad ſtatum, & regimen monialium Pius V. ſtatuerat contra Trident. decreta. Hoc autem priuilegium non videtur ſtatum, & regimen monialium ſpectaſſe, cum ſupponantur moniales ſtatim ab ſtatu huius ſæculi diſceſſuræ. Et præterea quia Gregor. ſolum videtur reuocaſſe priuilegia Pij V. forum externum ſpectantia. At hoc priuilegium non tam forum externum, quam internum ſpectat. Hæc ſententia tanquam pia, & fauorabilis, & grauiſſimorum Doctorum authoritate firmata amplectenda eſt, tametſi rationes non ſint adeo firmæ. Quid enim magis ſtatum monialium ſpectare poteſt, quam profeſſio, quæ ſtatum ipſum conſtituit? Et quid forum externum magis reſpicere poteſt, quam priuilegium, quod abſolutè abſque limitatione fori interni conceſſum eſt, tametſi conceſſum ſit pro conſolatione animæ.

8. Subdunt tamen *Man. Rodr. Ludouic. de Miranda, & Barboſa locis allegatis.* Monaſterium non ſuccedere in bonis ſic profeſſæ decedentis in præiudicium venientium ab inteſtato. Quia Pontifex ſolum conceſſit hanc priuilegiatam profeſſionem ad decedentium conſolationem, ne meritò profeſſæ carerent, indulgentiáſque & iubileum lucrari poſſent, & non vt monaſterium ſuccederet, præcipuè cum hoc priuilegium non tam pro foro interno, quam externo conceſſum ſit. Cæterum veriùs cenſeo cum *Thom. Sanch. l. 5. ſum. c. 4. n. 16.* Monaſterium ſuccedere, quia illo profeſſio vera eſt, & Moniales ſic decedentes verè profeſſæ decedunt, ſicuti ſi anno expleto profeſſæ fuiſſent. Quod vero Pontifex non intenderit expreſſe in huius priuilegij conceſſione, quod monaſterium ſuccederet, in cauſa non eſt, quominùs de facto ſuccedat, quia monaſterij ſucceſſio non pendet ex fine, quo motus eſt Pontifex ad hoc priuilegium concedendum, ſed ex ipſius priuilegij conceſſione, valoréque profeſſionis emiſſæ.

§. II.

An probationis annus debeat eſſe integer, & continuus.

1. *Debet eſſe integer, & continuus.*
2. *Item completus de momento ad momentum.*
3. *In anno biſſextili ille duplex dies computatur pro vno.*
4. *Debet eſſe continuus.*
5. *Tridentino priuilegium minorum computandi nouitiatum, ex duplici parte interpolatum reuocari videtur.*
6. *Quæ interruptio ſufficiat, vt nouitiatus diſcontinuetur.*
7. *Depoſitio habitus animo mutandi ſtatum interrumpit.*
8. *Item ſi è monaſterio exeas animo fugiendi ſubiectionem.*
9. *Qualitèr amentia, & furor interrumpant nouitiatum.*
10. *Debet nouitiatus cum profeſſione continuari.*

1. Debere annum probationis integrum eſſe manifeſtè colligitur ex *Trid. ſeſſ. 25. cap. 15. de Regular.* Dicente nullam eſſe profeſſionem illius, qui minore tempore, quam per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit. Qui verò ante completum, & integrum annum profeſſionem emitteret, minore tempore quam per annum ſtaret in probatione.

2. Dubium tamen eſt; an ad hanc integritatem neceſſariò requiratur, vt computatio fiat de momento ad momentum, vt ſi ſuſcepiſti habitum nouitiorum die prima Ianuarij hora ſexta poſt meridiem, non poſſis anno ſequenti ante illum diem, & horam profiteri? Negant graues Doctores aſſerentes ſufficere diem eſſe inceptum: Sic *Stephan. Gratian. diſceptat forens, cap. 413. num. 22. Auguſt. Barboſa 3 p. de poteſt. Epiſc. alleg. 101. num. 22.* Et moueri poſſunt, quia in fauorabilibus dies inceptus pro completo habetur *leg. qua ætate ff. de teſtam. & leg. in vſucapionibus ff. de vſucapionibus.* Sed nouitio fauor eſt, quod religioni aptus ſit, & religioni, quod nouitium recipere poſſit. Ergo. Nihilominus cenſeo verius non ſufficere diem eſſe inceptum, ſed debere eſſe completum de momento ad momentum. Quia Trident. annum nouitiatus profeſſioni præmittendum ſtatuit, tum in fauorem religionis, tum religioſi; ne temerè, & inconſideratè religioſis obligaretur ab ſubeundas religionis aſperitates, & religio ad regendum, & alendum religioſum, ſed vterque maiori conſideratione procederet. At quoties tempus aliquod deſignatur ad ſubeundam maturiùs, & prudentiùs obligationem completum eſſe debet; quia id fauor eſt, & beneficium: Satiſque colligitur, ex *leg. 3. §. minorem ff. de minoribus* ibi minorem adhuc dici vltimo die anni 25. donec hora natiuitatis decurrat, quia ante illam horam nondum compleuit 25. annos, ſed à momento in momentum tempus expectari debet. Ergo ſimilitèr in noſtro caſu, in quo ſimilitèr agitur de obligatione ſubeundam firmitèr abſque remedio relaxationis. Secùs verò eſſet, ſi tempus deſignaretur non in fauorem, ſed in odium, vt contingit, cum deſignatur tempus, quia ante illud non putatur quis ſatis idoneus ad actiones ſibi vtiles, & honorificas, vt ad condendum teſtamentum, ad recipiendos ordines, & beneficia. Et ita requiri annum nouitiatus compleri de momento ad momentum tradunt *Sanch. lib. 2. de matr. diſp. 24. num. 11. & lib. 5. ſum. cap. 4. n. 4. Baſil. Legion. lib. 9. de matr. cap. 9. num. 6. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 41. dub. 7. num. 59. verſ. quarto. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 15. num. 1. Eman. Rodrig. tom. 3. quæſt. regul. qu. 25. art. 4.* Nullo tamen modo neceſſarium eſt alium diem expectare, quia nec ex Trident. decreto, neque aliunde id colligitur, vt bene obſeruant, *Sanchez Baſil. Suar. Rodrig. ſupra.*

3. Hinc deducitur in anno biſſextili illum duplicem diem computandum eſſe pro vno, ita vt ſi incœpiſti nouitiatum 24. Febroarij, te non poſſe

ſequenti anno byſſextili 24. Februarij priori emittere profeſsionem, ſed ne eſſat ò debere alterum 24. expectare. Tum quia in hac computatione regulariter tibi fauetur, vt maiori aduertentia, & conſideratione religionem ſuſcipias. Tum quia in computatione temporis communis ſenſus, & ſtylus obſeruandus eſt, dum aliud non exprimitur. At conſtat in anno biſſextili duplicem diem pro vno computari, biſque repeti, ergo ſic computandus eſt: Et ita tenent in præſenti *Sanch.* ... *2. de matrim. diſp.24. num.22. & lib 5. ſum. cap.4. num 4. Eman. Rodrig.tom.3.quæſt.regul.quæſt.15.art.4. Leſſius lib 2.cap.41. dub.6.num.59. Bonacin.de Sacram.* ... 8. *quæſt.unica pu ct.5.num.15. Baſil. Legion.lib.9.cap.9. num.5.* tametſi contrarium ſentiant *Sylueſt. H* ... *Rici* .. quos refert, & ſequitur *Ba b. alleg.101.n.20.*

4. Addendum item eſt non ſolum integrum, & completum annum probationis expoſtulari, ſed etiam continuum. Nam ex communi modo loquendi, quoties ex aliquo die deſignato tempus computandum eſt, continuum debet eſſe; alias nihil in contractibus, & obligationibus certum, & determinatum eſſet, vt bene aliis relatis probant *Gutierr.can.quæſt.lib.* . *ap.12.n.24.* ... *G me* ... *tom.3. var. cap.1.n.* . *Suar. tom.3.* ... *R li . l b.5. c.15.n.5. Sa* ... *b.lib.5. cap 4. .31.* Sed Trident dicta *ſeſſ.25. cap.15.* ... *Re mar.* A die ſuſcepti habitus annum probationis deſignat. Ergo continuus eſſe debet. Quod à fortiori procedit, quando hæc continuatio cedit in fauorem illius, ob cuius cauſam tempus deſignatum eſt vt in præſenti contingit; ſiquidem regulariter nouitio, & religioni fauorabilius eſt, vt probationis annus continuus ſit, quam interpolatus: Sic enim exactiùs nouitius religionis aſperitatem probat, & religio nouitij mores, & ita tradunt pluribus relatis *Sanch. lib.5. ſum. cap.4. n.11. Suar. tom.3. de Relig. lib.5. ap 15 num.3. Leſſius lib.2. cap.41. dub.7.n.69. Auguſt. Barboſa 3. de poteſt. Epiſc. alleg.101.n.23. Ludouic. de Mirand.t. p. Man. Prel.q.* ... *a art.4. concluſ.vni.*

5. Subdit tamen *M*... *Rodri. tom. 3. qq. regul. quæſt.15.art.8.* Ex priuilegio Iulij 2. religioni minorum conceſſum eſſe, vt nouitiatus compleri poſſit ex duplici parte interpolata, neque per Trident. hoc priuilegium reuocatum eſſe, ſed illo vti poſſe tum religionem minorum iuſta cauſa intercedente, tum reliquas religiones communicantes in priuilegiis. Quia Trident. ſolum expreſsè petit integrum nouitiatus annum; quod vero debeat eſſe continuum ſub opinione poſitum eſt; relinquit ergo locum priuilegio. Cæterum veriùs cenſeo cum *Sanch. l.5 ſum. c.5. n.25.* Hoc priuilegium Trident. decreto reuocatum eſſe. Quia ſi hoc priuilegium firmum perſiſteret, ferè nullius vtilitatis eſſet Trident. decretum ſtatuens iuxta communem ſententiam nouitiatum debere eſſe continuum, cum omnes penè religiones illo vti poſſent ob priuilegiorum communicationem eis conceſſam.

6. Difficultas autem eſt, quæ interruptio ſufficiat, vt nouitiatus annus diſcontinuetur? *Nauarr. lib.3. conſil. tit. de Regular. conſ.22.aliàs 42.* Triduanam interruptionem dicit eſſe ſufficientem, tacitè inſinuans minorem eſſe inſuffi ientem; eáque de cauſa *conſ.31. aliàs 41.* Dixit nouitium breui tempore latitantem in monaſterio animo fugiendi non interrumpere nouitiatum; quia fuit interruptio momentanea, & non conſiderabilis. Et *Leſſius lib.2. cap.41. d b.7 num 50.* Dixit paucorum dierum interpollationem nouitiatum non impedire, quia non eſt moralis interruptio, neque impedit, quominus nouitius religionis aſperitates experiatur, & religio nouitium.

7. Sed dicendum eſt depoſitionem habitus abſque animo mutandi ſtatum non interrumpere probationem; benè tamen depoſitionem habitus perfectam quantumuis breuiſſimam animo relinquendi ſtatum aſſumptum. Ratio vtriuſque partis eſt, quia illa eſt vera, & propria interruptio ſtatus, qua ceſſat ſtatus aſſumptus, ſed ex ſola depoſitione habitus abſque animo mutandi ſtatum non ceſſat ſtatus probationis aſſumptus; aliàs ceſſaret, ſi deponeres habitum, ludi, fornicationis, alteriuſve peccati cauſa liberiùs committendi. Ergo ex hac depoſitione non interrumpitur nouitiatus. Econtra verò ceſſat ſtatus probationis, ſi habitum dimittas animo relinquendi viam inceptam, ſeu fugiendi obedientiæ iugum: Si quidem nouitiatus conſiſtit in aſſumptione habitus animo religioſam vitam experiendi: Et ita tenet *Suar. tom.3. de Relig. lib.5. cap.15. a n.5. & ſeq. & ex parte conſ n.11 Sanch. lib.5. ſ m. cap.4. n.32. & 33.* Debet tamen hæc dimiſſio habitus eſſe perfecta, vt cenſearis abſtatu nouitij recedere: quod dixerim propter duplicem caſum probabilem à *Suar. lib.5.* de ingreſſu religionis *c p. 5. n.7.* adductum in quibus non videtur eſſe dimiſſio perfecta, & completa; videlicet ſi Prælatus volens dimittere nouitium, habitu religioſo illum exueret, & ſæculari indueret & antequam à monaſterio expelleret, ſententiam mutaſſet. Idem ſi nouitius animo relinquendi ſtatum, & à monaſterio fugiendi latitaret ſæcularibus veſtibus indutus, & antequam fugeret, pœnituiſſet, non cenſetur plenè, & perfectè ſtatum deſerere. Quia hæc deſertio in his caſibus monaſterij egreſſu conſummari debebat.

8. Deinde dico te interrumpere nouitiatum, ſi è monaſterio exeas animo fugiendi ſubiectionem, tametſi habitum non dimittas; quia nouitiatus non tam conſiſtit in materiali illa habitus deportatione, quam in animi, & corporis præparatione, vt religio tuos mores probet, & tu religionis aſperitates. Quæ præparatio ceſſat eo egreſſu, & probatio redditur impoſſibilis. Ergo nouitiatus interrumpitur.

9. Sed quid dicendum de furore, & amentia; an valeat interrumpere nouitiatum? Et quidem ſi amentia breui tempore duret, qualis eſſe ſolet ex aliquo morbo excitata, omnes conueniunt praxi ipſa teſtante nouitiatum non interrumpi, nec ſuſpendi. Quia in communi hominum æſtimatione reputatur, ac ſi eo tempore dormiret. At ſi amentia extraordinaria eſſet, vt ſi per menſem duraret, cenſet *Sanch. lib.5.ſum. cap.4 n. m.55.* nouitiatum non interrumpi, ſed ſuſpendi, ac proinde repetendum non eſſe, ſed ſupplendum tempus amentiæ. Quam ſententiam quoad priorem partem cenſeo veram. Non enim videtur poſſe nouitiatus interrumpi, quin ſtatus religionis inchoatus ceſſet; at ceſſare non poteſt niſi ex voluntate nouitij, vel Prælati, cum ex vtriuſque voluntate fuerit celebratus ingreſſus. Ergo horum voluntate ceſſante, vt verè ceſſat, nouitiatus interrumpi non poteſt. Poſito autem, quod nouitiatus non ſit interruptus, mihi difficile eſt illud tempus computandum non eſſe. Quia conſilium ſolum expoſtulat ad profeſſionem integrum nouitiatus annum, at ex amentia non nouitiatus ſoluitur, nec diſcontinuatur. Ergo tempus amentiæ neceſſariò computandum

tandum eſt. Neque obſtat eo tempore nec nouitium poſſe religionem probare, nec religionem nouitium. Quia id prouenit ex quodam accidenti extrinſeco, & non ex ſtatu, ſicut ſi nouitius ex voluntate ſuperioris nauigaret, vel fortuito captiuus exiſteret, non obinde videtur nouitij ſtatus ſuſpendi, eſto non poſſit religionis aſperitates probare, neque religio ipſius mores. Quapropter eo caſu amentiæ non ſuſpenditur probationis ſtatus; benè tamen illius vſus, & exercitium, quia illa paſſiua nouitij exercitatio à ſuperiore virtualiter approbatur, ſeu toleratur.

10. Maior dubitatio eſt; an nouitiatus continuatio debeat eſſe vſque ad profeſſionem? Negant *Sylueſter verbo religio 5.q.4. Gregor. Lopez leg. ... 7. pars.1. Rodriguez tom.3. quaſt. regul. quaſt. 15. art.10. ad finem. Sanchez plures referens lib. 5. ſumm. cap. 4. num. 34.* Quia nullibi cauetur hæc cum profeſſione continuatio. Quocirca ſi nouitius expleto integro nouitiatus anno nollet profiteri, ſed religionem deſerat, vel ipſa religio eum expellat; quia non putauit ſatis idoneum, ſi poſtea ipſe pœnitentia ductus ad religionem redeat, vel ipſa religio conſilium mutans illum velit recipere, profeſſio (inquiunt dicti Doctores) validè, & licitè concedi poterit, dummodo res tum ex parte religionis, tum ex parte nouitij non ſint notabilitèr mutatæ. Cæterum veriùs credo debere nouitiatum cum profeſſione continuari, neque poſſe nouitium dimiſſum à religione, aut ipſum religionem dimittentem profiteri, quin denuo integrum nouitiatus annum peragat. Quia prior habitus ſuſceptio, & probatio dimiſſione extincta fuit. At conſilium ad profeſſionis valorem integrum annum poſt ſuſceptum habitum in probatione requirit: Ergo poſt illam ſecundam ſuſceptionem integer annus probationis eſſe debet, & ita tenet latiùs probans. *Suar. tom.3. de Relig. lib.5. cap.15. à n.8. vſque in finem.*

§. III.

A quo tempore nouitiatus computandus eſt.

1. *Computatur ab eo puncto, quo habilis nouitius ad probandam religionem admittitur, & religio nouitium probare intendit.*
2. *Debet eſſe in ætate pubertatis.*
3. *Hoc non eſt à Trident. immutatum.*

1. Certiſſimum eſt ab eo tempore computandum eſſe nouitiatum, à quo nouitius habilis, & in legitima ætate conſtitutus à legitimo ſuperiore admittitur ad religionis difficultates probandas: quia in hac legitima admiſſione conſiſtit religionis ingreſſus: ea enim futurus religioſus cum religione conuenit, vt ipſe religionem probet, & religio ipſum. Sic *Suar. tom.3. de Relig. l.5. c.13.n.6.* Neque obſtat huic religioni *Trident. ſeſſ.25. c.15. de Regularibus.* Quatenùs vetat nullius profeſſionem fieri niſi per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, tacitè indicans probationem à ſuſceptione habitus incipere, neque antea incipere poſſe. Non inquam obſtat, quia Trident. loquitur de ingreſſu in nouitiatum prout communiter contingit, non tamen ſecundum quod abſolutè fieri poteſt: Certum enim eſt quoties quis ad probationem admittitur habitu illius religionis pro nouitiis deſtinato indui, non tamen tolli quin admitti poſſit abſque mutatione proprij hábitus, & ſine illius religioſi habitus ſuſceptione. Conſilium autem enumerauit probationis initium à ſigno illo clariori frequentèr contingenti, eſto non ſimplicitèr, & abſolutè neceſſario.

2. Dixi ab eo tempore nouitiatum computandum eſſe, à quo nouitius habilis, & in legitima ætate conſtitutus à legitimo ſuperiore admittatur, vt ſatis indicarem ætatem aliquam determinatam eſſe ad nouitiatum peragendum. Quæ autem hæc ſit? Communis ſententia teſtatur eſſe pubertatem completam, nempe in viris 14. & in fœminis, 12. completos annos, neque malitia ſuppleri ætatem: Sic tenet *Gloſſ. clem. fin. de Regular.* verbo *ætate per textum ibi Sylueſt.* verbo *religio 2.q.12. & religio 3.quaſt.2. & religio 5.quaſt.1. Gregor. Lopez leg.3. verbo vn anno titul.7. part.1. Sanch. alijs relatis lib.5. ſumm. cap.4. num.* 22. Quia ante pubertatem nemo cenſetur idoneus ad religionis aſperitates probandas, præcipuè quæ votum caſtitatis reſpiciunt. Neque obſtat, quod ante illam ætatem quis recipiatur ad religionem, quia recipitur legitima ætate probandus.

3. Solùm eſt dubium; an Trident. decreto hoc immutatum ſit. Nam ex illo videtur colligi probationem incipere non poſſe ante 15. annum completum, ſiquidem *Trident. ſeſſ.25. cap.15. de Regularib.* Statuit neminem ad profeſſionem admitti poſſe ante 16. completum annum, & præmiſſo integro nouitiatus anno, *& cap.* 16. decernit, vt finito tempore nouitiatus ſuperiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profeſſionem admittant, aut è monaſterio eiiciant. Supponit ergo conſilium omnes finito nouitiatus anno in legitima ætate ad profeſſionem eſſe debere, ſiquidem admittendi ſunt, vel eiiciendi, ſi aliàs habiles, vel inhabiles exiſtunt; ob ſolum enim defectum ætatis eiici non deberent: Sic videtur ſentire *Sylueſt. verbo religio 2. q.10. & religio 5. quaſt.3. Angel. verbo nouitius quaſt.7.* Cæterum veriùs cenſeo ex Trident. decreto non mutari nouitiatus ſtatum. Nam eſtò Trident. diſponat finito nouitiatus anno nouitios ad profeſſionem admitti, vel è religione eiici, hoc ſubintelligitur, nulla legitima cauſa intercedente differendi profeſſionem, vt multis comprobat. *Rodrig. tom.3. regul. quaſt. quaſt.17. art.10. & 20. & tom.2. ſum. cap.8. num.1. Sanchez lib. ſum. cap.4.n.21.* Quando autem nouitius annum 16. non compleuit, legitima cauſa adeſt profeſſionem differendi, ſicuti adeſſet, ſi morbo aliquo laboraret, vel in probatione non ſatisfeciſſet: Sic tenet *Nauarr. lib.3. conſil. tit. de Regular. conſ. 20. aliàs 30. num.1. Azor 1.p. lib.12. cap.4. q.9. Rodrig. tom.3. qq. regular. quaſt.15. art.2. Sanchez alijs relatis lib.5. ſum.m. cap.4. num.21. Leſſius lib.2. cap.41. dub.7. num. 59. in principio. Suar tom 3. de Relig. lib.5. cap.13. num.8. Barboſa 3. parte de poteſtate Epiſcop. allegat.101.n.31. & alij.*

§. IV.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt vt nouitiatus legitimè fiat.

1. *Debet eſſe mutua traditio inter religioſum & religionem, vt ſe inuicem probent.*

2. *Non eſt neceſſe fieri hanc probationem in monaſterio.*
3. *Non per quemlibet è monaſterio furtiuum egreſſum, & vagationem ceſſat nouitiatus.*
4. *Bene poteſt eſſe nouitiatus abſque habitus nouitiorum geſtatione.*
5. *De triplici conditione quæſtio eſſe poteſt. Prima de mutuo conſenſu, & traditione. Secunda de probatione ipſa in monaſterio. Tertia de geſtatione habitus religionis aſſumenda.*

1. PRima conditio omnino neceſſaria eſt nouitiatui, imò in ea ſolum eſſentia nouitiatus conſiſtit, vt ex §. præcedenti. num. 1. colligitur. Diſpoſitus enim nouitius eſſe debet à religione probari: Sic tanquam aptus admittendus, vel ineptus repellendus, religióque illum admittere debet, vt difficultatibus, & auſteritatibus illius probatis liberè eligat religioſum ſtatum, ſi ſibi expedire iudicauerit. Quod adeo verum eſſe cenſeo cum *Suar. tom.3. de Relig. libr.5. capit. 14. à num.5.* Vt quoties ex parte nouitij, vel religionis ceſſauerit hic conſenſus, & diſpoſitio probandi, probationis ſtatus omnino ceſſet. Ceſſat autem hæc voluntas, & diſpoſitio eo ipſo quod nouitius ad profeſſionem admittitur, eſto inualidè admiſſus fuerit. Quia profeſſionis admiſſione ceſſat religio à libera nouitij probatione, ſiquidem illum tanquam probatum admittit; & nouitius ceſſat à religione probanda, credens egredi ab illa non poſſe. Quæ ſtatui probationis omnino repugnant.

2. Secundam conditionem de probatione in monaſterio non deſunt Doctores, qui dicant neceſſariam eſſe; quia aliàs non valebit nouitius aſperitates religionis experiri; neque religio nouitij mores: Sic tenet comparatione monialium *Rodrig. tom. 3. quæſt. regul. q. 15. art. 10. circa finem.*

Cæterum omnino tenendum eſt, nouitiatum peragi poſſe extra monaſterium de licentia ſuperioris; quia ad nouitiatus eſſentiam ſufficit ſi nouitius ex vi ſuæ voluntatis regi; & gubernari à ſuperiore paratus ſit. Quod extra monaſterium præſtare poteſt, tametſi nullam religionis aſperitatem experiatur, vt contingit in eo, qui immediatè poſt habitus ſuſceptionem in lectulum decidit, nullúmque religionis ſpeciale exercitium fecit, ſed non obinde deſinit eſſe nouitius, quia eſto nouitiatus inſtitutus ſit, vt nouitius religionis difficultates experiatur, & religio mores nouitij, & ad huiuſmodi finem conueniat, vel neceſſarium ſit vitam degere in monaſterio; quia tamen hæc actualis, & exacta experientia non præcipitur, ea de cauſa ad nouitiatum ſimpliciter neceſſaria non eſt; & ita tenet ex deciſione Cardinalium *Nauarr. lib.3. conſil. tit. de Regular. conſ.41. & conſ.42. alias 32. Azor 1. p. lib. 12. cap.2. quæſt. 8. fine Leſſius lib. 2. cap.41. dub.7. num.59. Suar. tom.3. de Religion. lib.5. cap.14. num.13. Sanch. lib.5. ſum. cap.4. num.27. & 28. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſc. alleg.101. numer.27. & plures apud ipſos.*

3. Maior difficultas, ſi extra monaſterium nouitius vagetur abſque licentia ſuperioris præcipuè habitu dimiſſo, an eo ipſo eius nouitiatus ceſſet? *Nauarrus, Azor, Leſſius, Sanch. Barboſa*, aliique communiter ſupponere videntur. Siquidem dicunt ea ratione non ceſſare nouitiatum, cum extra monaſterium de licentia Abbatis nouitius degit; quia fictione iuris in monaſterio degere cenſetur, cæterum dicendum exiſtimo non per quemlibet è monaſterio egreſſum, & euagationem nouitiatum ceſſare, niſi fortè fiat cum animo dimittendi ſubiectionem, vel niſi vagatio ita diuturna ſit, vt moraliter vera dimiſſio, & deſertio ſubiectionis intelligatur: Sic docet *Suar. tom.3. de Relig lib.5. cap.14. num.14.* & conſtat ex dictis *ſupra* §.2. Ratio eſt quia exiens furtiuè à monaſterio animo implendi libidinem, & non animo dimittendi ſubiectionem paratus, & diſpoſitus eſt corripi; & puniri ſi deprehendatur. Ergo ex illo egreſſu nouitiatus non ceſſat, cum non ceſſet voluntaria ſubiectio, & punitioni ferendæ diſpoſitio.

4. Tertia conditio de habitus nouitiorum geſtatione in religionibus habitum proprium habentibus, ſpecialem difficultatem habet. Tum quia eſt ſpeciale religionis indicium, ſpecialiſque illius aſperitas. Tum quia Trident. profeſſionem irritat illius, qui minori tempore, quam per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit. Suſcipitur autem habitus, vt geſtetur. Ergo illius geſtatio eſt omnino neceſſaria: Sic docent *Gloſſ. cap. fin. verbo habitus 17. quæſt.2. & cap. ſuper eo de Regular. Syluеſt.* verbo *religio 5. q.5. Azor. 1. p. lib. 1. cap.2. q.9. Sanch. cap.4. num.29. Leſſius lib.2. cap.41. dub.7. n.59. verſ.3. Ludouic. Mirand. man. prel. 1. p. quæſt.22. art.6. concluſ. vnica Barboſa 3. p. de poteſtate Epiſc. alleg.101. num.29. & alij apud ipſos.* Nihilominus veriùs cenſeo cum *Suar. tom. 3. de Relig. lib.5. cap.14. num. 10. 11. 12. & 15. fine.* Non eſſe hanc habitus geſtationem de nouitiatus ſubſtantia. Nam vt §. 3. relinquitur probatum admitti quis poteſt ad nouitiatum, quin ſæcularem habitum mutet. *cap. conſtitutionem de Regularibus in 6.* Et ſemel admiſſus poteſt incidere in lectum, & ſic toto nouitiatus anno perſeuerare, quin habitum regularem induerit. Ergo geſtatio habitus regularis non eſt de ſubſtantia nouitiatus. Deinde hæc habitus geſtatio eſſe poteſt neceſſaria, vt nouitius hanc religionis aſperitatem experiatur, vel vt à ſæcularibus, & profeſsis illius religionis diſtinguatur. Sed ex neutra harum rationum requiritur, ergo neceſſaria non eſt. Et quidem ob experiendam illam aſperitatem expoſtulari non poteſt; ſiquidem ſatis commune eſt apud Doctores non eſſe opus nouitio omnes religionis aſperitates experiri, ſed ſufficere ſi ſub obedientiæ iugo exiſtat, vt tenent aliis relatis. *Nauarr. lib.3. conſil. tit. de Regularibus conſ.42. alias 32. Rodrig. tom.3. qq. regul. quæſt.15. art.10. Sanch. lib.5. ſum. cap.4. num.28. & 82. Suar. tom.3. de Relig. lib.5. cap.14. num.13. 14. & 15.* Ob diſtinctionem autem à ſæcularibus, & à profeſſis illius religionis minus requiri poteſt. Quia à ſæcularibus aliis pluribus viis diſtingui poteſt, quam habitus regularis geſtatione, præcipuè cum tritum prouerbium ſit habitum non conſtituere monachum, ſed profeſsionem. A profeſsis verò fruſtranea eſt diſtinctio. Tum quia in pluribus religionibus nulla eſt nouitiorum, & profeſſorum in habitu diſtinctio. Et eſto aliqua eſſet, poteſt nouitio honoris cauſa habitus profeſſorum concedi, quin profeſsio concedatur, neque obinde nouitiatus ceſſabit.

Pvnctvm XIII.

An nouitiatus in Societate Iesv diuerſam conditionem habeat à nouitiatu aliarum religionum.

1. *De conditione ætatis nulla eſt in Societate diuerſitas.*
2. *Integer annus requiritur, nec aliter valet profeßio, nec incorporatio per vota bienny.*
3. *Ex conſtitutionibus alius additur.*
4. *Poteſt in eo Præpoſitus generalis diſpenſare ad profeßionem, ad vota tamen Scholaſticorum dubium eſt.*
5. *Reſoluitur poſſe.*
6. *An Prouincialis poßit admittere nouitios ad vota Scholaſticorum biennio non expleto? Proponitur dubitandi ratio.*
7. *Nullo modo videtur poſſe.*
8. *Probatio nouitij fieri poteſt extra monaſterium de Prælati licentia.*
9. *In ſæculari habitus probari nouitius poteſt.*

1. Reſoluitur huius difficultatis clarè innoteſcet expendendo conditiones generales nouitiatui requiſitas. Dictum igitur eſt ætatem ad nouitiatum requiſitam eſſe pubertatem completam; in quo nulla eſt diuerſitas pro nouitiatu Societatis: Siquidem nullus infra quatuordecim annos ad Societatis probationem recipi poteſt, vt habetur *1. parte conſtitut. cap. 2. §. 12. & cap. 3. §. 15. & littera K.* Et licet Præpoſitus generalis poſſit aliquem nondum complentem pubertatem ſub regimine nouitiorum admittere, ſicuti poſſunt Prælati aliarum religionum impuberes inducere habitu regulari; at quouſque pubertatem compleat, verus nouitius non eſt, nec verum nouitiatum vtilem profeſſioni, ſeu incorporationi conſtituit. Quia in hac parte nullum ſpeciale priuilegium Societas habet contra ius commune, neque expediebat habere; ſupponit *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. num. 22. iuncto num. 26.*

2. Secundò diximus requiri integrum annum, neque alitèr validam eſſe profeſſionem. Idem prorsùs in Societate requiritur, non ſolum pro emittenda profeſſione, de quo nulla poteſt eſſe dubitatio ob deciſionem *Trident. ſeſſ. 25. cap. 15. de Regularibus.* omnium religioſorum in communi viuentium profeſſionem comprehendentis, ſed etiam pro emittendis votis biennij: Nam cum hæc verum religioſum conſtituunt; eáque emittens quantum eſt ex parte ſua perpetuò religioni ligatus ſit, integer annus probationis ad illum ſtatum præmittend[illegible] eſt: conſilium enim hunc annum probationis profeſſioni præmittendum ſtatuit, ne abſque debita conſideratione, & diligenti inueſtigatione quis ligaretur ſtatui religionis ita arduo, & difficili abſque ſpe retrocedendi. Quæ ratio in incorporatione Societatis per vota biennij locum æquanimitèr habet: Et ita tradit expreſsè *Suar. tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 4. & lib. 3. cap. 6. n. 3. Sanchez lib. 5. ſumm. cap. 4. numer. 20. fine.*

3. Præter hunc annum probationis alius additur à Societate, vt conſtat ex *cap. 1. §. 12. exam.* ibi antequam quis admittatur ad profeſſionem, vel ſimplicia vota biennium integrum ad probationem habebit. Idem traditur. *cap. 4. §. 16. & 4. p. conſtitut. cap. 3. §. 3* & conceſſum fuit *à Paulo 4. & Iulio 3. & Gregor. 13. in ſua conſtitut. Aſcendente Domino.* Vbi dicit hanc longam probationem in Societate ſtatuiſſe, quia miniſteria Societatis viros diu probatos, & in ſolidis virtutibus fundatos requirunt. Quod ſi exacto probationis tempore, ſcilicet biennio contentus quidem nouitius eſt, & exoptat ſic ad profeſſionem, vel in coadiutorem, vel in Scholaſticum admitti: Verum ſi dubitaret Societas de ipſius talento, vel moribus, ſecuriùs erit in alium annum, vel tempus quod videbitur id prorogari, donec vtrique parti plenè in dominio ſit ſatisfactum: Sic deciditur. *exam. gen. cap. 4. num. 43.*

4. Difficultas igitur eſt, an Societatis Præpoſitus generalis admittere poſſit ad profeſſionem, vel ad votum coadiutorum formatorum, vel Scholaſticorum nouitium non expleta biennij probatione, expleto tamen integro probationis anno? Et quidem de admiſſione ad profeſſionem nulla eſt difficultas cum *5. parte conſtitut. cap. 1. §. 3. littera C.* Concedatur Præpoſito generali contrahendi biennij facultas, quam explicans *congregatio 5. generalis canonic. 10.* intelligit de contrahendo biennio in ordine ad profeſſionem. Et hinc ſumitur ratio dubitandi, quod Præpoſitus generalis non poſſit ad vota Scholaſticorum, aut coadiutorum formatorum aliquem admittere inexpleto probationis biennio, inquit enim *congregatio 5. decreto 9.* In nullo caſu exercere liceat facultatem illam diſpenſandi in contrahendo biennio ſpatio, ad hoc vt quiſpiam ante expletum biennium cenſeatur verus religioſus, & Scholaſticus approbatus per emiſſa vota ſimplicia Scholaſticorum Societatis, quam facultatem concedit declaratio conſtitut. *part. 5. cap. 1. littera C.* Neque hæc reſtrictio dictæ declarationi repugnat, vt notatur *decreto 50.* Tum quia facultas diſpenſandi; quæ in ea conceſſa eſt, poſſit aliquem effectum habere, ſatis eſt, ſi exerceatur in contrahendo tempore biennij ad profeſſionem in caſu aliquo emittendam. Tum etiam quia nunquam videtur euenire poſſe, vt opus ſit illud contrahere ad admittendum in gradu Scholaſticorum, & coadiutorum.

5. Cæterum omnino dicendum eſt poſſe validè Præpoſitum generalem admittere ad vota coadiutorum, vel Scholaſticorum nouitium non expleto biennio; tametſi ea admiſſio illicita eſſet; Sic docent expreſsè *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. num. 20. Suar. tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 1. cap. 4. num. 9. & lib. 6. cap. 1. numer. 11.* Ratio eſt manifeſta, nam conſtitutio. *5. p. conſtitut. cap. 1. littera C.* biennium Præpoſito generali contrahere iuſta cauſa intercedente permittitur. At in *decret. 9. 10. & 50. congregat. 5.* Hæc poteſtas non adimitur, ſed ſolum vſus prohibetur. Tum quia congregatio non vtitur verbo *non poſſit*, ſed verbo *non liceat.* Tum quia in dicto *decreto 9.* expreſsè inquit congregatio ſe non intendere dictam facultatem Præpoſito generali abrogare, ſed ſolum facultatis vſum prohibere, & idem tradit *canonic. 10.* Si de facto Præpoſitus generalis illa facultate vtatur &

ante expletum biennium admittat nouitium ad vota Scholaſticorum, vel coadiutorum, validè admittet, tametſi illicitè faciat. Quod ſi roges, quare congregatio permittit contrahi biennium ad profeſſionem, & non ad vota Scholaſticorum? Facilè reſpondetur; quia in profeſſione occurrere caſus neceſſitatis poteſt, ſecùs in votis Scholaſticorum. Poteſt enim occurrere, neceſſitas inhabilitandi nouitium ad maioratum. Item poteſt eſſe nouitius ita eximiæ doctrinæ, & probatæ virtutis, nobilitatis ingenitæ, & ætatis ita maturæ, vt merito concedi poſſit, & debeat iuxta noſtras conſtitutiones profeſſio; poterit ergo in illo caſu biennium contrahi, vt ſic eius ingreſſus in ſocietatem facilior reddatur. Quæ rationes in admiſſione ad vota Scholaſticorum, & coadiutorum, vtpote frequentiori, & paſſim occurrenti non procedunt: ac proinde diſpenſatio in hac admiſſione interdicta eſt; conceſſa tamen in admiſſione ad profeſſionem.

6. Maiorem mihi difficultatem infert, ſi de facto Prouincialis ex conſenſu nouitij ante biennium expletum admittat ad vota Scholaſticorum illa admiſſio valida ſit, eſto grauitèr peccet? Ratio difficultatis ea eſt, quia ex vi iuris communis ſolus integer annus probationis ad profeſſionem, ſeu ſtatum religioſum aſſumendum requiſitus eſt. Ex vi autem iuris ſocietatis non eſt biennium eſſentialitèr requiſitum, cum de facto à Propoſito generali minui poſsit. Ergo Prouincialis ad vota Scholaſticorum aliquem admittens, non expleto biennio validè admittit. Nam eſto poteſtatem non habeat in contrahendo biennio, inde non videtur inferri inualidam eſſe admiſsionem, cum fiat ab eo qui poteſtatem habet admittendi; ſed ſolum eſſe illicitam, vtpote ante tempus legitimum factam. Quod credo exemplo matrimonij manifeſtari poſſe. Parochus enim, ſeu quilibet alius clericus, cui eſt conceſſa facultas aſsiſtendi matrimonio præmiſsis denunciationibus, ſi matrimonio aſsiſtat denunciationibus non præmiſsis validè, eſto illicitè aſsiſtit, quia denunciationum omiſsio non tollit clerico facultatem aſsiſtendi; cum non ſit matrimonio eſſentialis, quamuis impediat eius legitimum vſum. Similitèr ergo poterit Prouincialis valide admittere ad vota Scholaſticorum biennio non expleto; quia diminutio biennij non videtur tollere eius poteſtatem, ſiquidem ex vi conſtitutionum, vt rectè expendit *Suar. tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 1. cap. 4. num. 9.* biennium non eſt incorporationi Societatis neceſſarium, & nullibi habetur poteſtatem Prouincialibus conceſſam ad vota Scholaſticorum admittenda alio modo reſtringi ex diminutione biennij, quam biennium eſt neceſſarium. Deinde concedo nullomodo poſſe Prouincialem diſpenſare, ſicut nec generalem in contrahendo biennio ad vota Scholaſticorum. At ſicut generalis ſi de facto ante biennium admittat nouitium ad hæc vota, validè admittet, ſic Prouincialis debet cenſeri validè admittere: Et ita videtur ſentire *Suar. dicto cap. 4. num. 9.* Vbi poſtquam probauerat biennium non eſſe neceſſarium, ſubdit. Igitur non dubito, quin ſi Prælatus habens poteſtatem in Societate, admitteret nouitium poſt integrum probationis annum, & ante expletum biennium ad aliquem gradum, eius admiſsio, & vota eſſent valida, etiamſi fortaſsè Prælatus in eo malè ageret, quia nulla eſt lex irritans factum. Vt autem intelligas de aliis Prælatis inferioribus à generali loqui, ſubiungit ſtatim. Certum eſt etiam præpoſitum generalem ex iuxta cauſa poſſe in hoc diſpenſare, tametſi Prouincialis non poſsit. Ex qua doctrina conſequentèr videtur dicendum, ſi Prouincialis credens inuincibilitèr nouitium expleuiſſe legitimi nouitiatus biennium, cum tamen ſolum integrum annum legitimè expleuerit, eo quod in alio habuerit impedimentum, & ad ſocietatem per vota admittat, valida erit admiſsio, vtpote ab habente poteſtatem conceſſa, & nullibi irritata, & ex alia parte excuſabitur à peccato ob ignorantiam inuincibilem.

7. Verum non audeo hanc probare ſententiam, ſed potiùs exiſtimo dicendum Prouincialis poteſtatem non extendi ad vota Scholaſticorum validè admittenda ante biennium expletum. Moueor ex eo, quod ſæpè viderim in ſocietate vota facta biennio non expleto declarari nulla, ſic emittentem liberum relinqui, vt poſsit diſcedere: Signum igitur euidens eſt poteſtatem à generali conceſſam ad huiuſmodi caſum non extendi. Quapropter etſi biennij probatio non ſit ad incorporationem ſimplicitèr neceſſaria ſtante poteſtate in recipiente, ſed ſolum vnius anni probatio: At recipientis poteſtas omnino neceſſaria eſt, & ex huius defectu admiſsio Prouincialis nulla redditur, & ita tenet expreſsè *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. num. 20.* Neque obſtat ratio dubitandi in contrarium, quæ ſolum habet verum caſu quo facultas concederetur abſolutè, & ſimplicitèr, vt in caſu matrimonij ſolet concedi. Secùs verò ſi concederetur reſtricta, & ſub aliqua circunſtantia ſcilicet ſub complemento biennij: Qualitèr cenſenda eſt Prouincialibus concedi.

8. Tertiò diximus probationem nouitij non eſſe opus fieri intra monaſterium, ſed extra fieri poſſe ex Prælati licentia. Quod in ſocietate veriùs habet, cum ex eius inſtituto, tum ſeruiendo pauperibus, in Xenodochiis tum peregrinando nouitij exercendi ſint, vt conſtat ex *exam. gener. cap. 4. num. 11. & 12 & ex reg. magiſtri nouit. cap. 3.*

9. Quartò ſtatutum eſt, geſtare habitum regularem non eſſe ſimplicitèr neceſſarium, ſed in ſæculari habitu probari nouitium poſſe. Sed quamuis in aliis religionibus neceſſarium eſſet, id in noſtra ſocietate eſſe non poteſt, quæ habitu communi, & non ſpeciali vtitur, & expreſsè cauet nouitios habitu ſæculari probandos eſſe, ſi ita in Domino viſum fuerit expedire, vt deciſum eſt *examen. cap. 1. §. 13. & in declarat. littera F. & 3. p. conſtitut. cap. 2. & 6. p. cap. 2. littera M,* & tradit *Suar. tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 1. cap. 4. num. 6. Sanch. lib. 5. ſumm. cap. 4. num. 29. fine.*

PVNCTVM XIV.

De diſpoſitione ſuorum bonorum, quam nouitius via teſtamenti facere debet.

1. *Nouitius via teſtamenti de ſuis bonis diſponere poteſt nulla irrequiſita licentia.*
2. *Tenetur ſeruare in hac diſpoſitione ſolemnitates à iure requiſitas.*
3. *Valida perſiſtit hac diſpoſitio, nec profeſsione infirmatur in religione ſuccedendi incapaci,*

ci,at

ei, at in ſuccedendi capace plures cenſent oppoſitum.

4. *Verius eſt in nulla religione infirmari, tametſi teſtamentum faceres, cum de Religione non cogitaueris.*

5. *Teſtamentum nouitij in religionis profeſſione firmum perſiſtit, vt reuocari non poſſit.*

6. *An hæreditas, & ligata teſtamento relicta concedi debeant hæredi, & legatariis, cum nouitius profeſſionem faciat, non debent concedi.*

7. *Excipe niſi nouitius vellet teſtamentum à die profeſſionis effectum habere.*

8. *Ex quibus coniecturis hæc voluntas colligatur.*

9. *Secundo excipe, ſi profeſſio fiat in religione ſuccedendi incapaci.*

10. *Quid dicendum Trident. decreto ſpectato? Affirmant plures comprehendi teſtamenti factionem.*

11. *Verius eſt oppoſitum.*

12. *Idem eſt de donatione cauſa mortis.*

13. *De donatione inter viuos ſub conditione, ſi profeſſus fueris, ſub dicto Tridentino decreto comprehendi plures affirmant.*

14. *Probabile eſt oppoſitum.*

15. *Valida eſt diſpoſitio bonorum à nouitiis Societatis Ieſu per viam teſtamenti.*

DVplici via nouitius diſponere poteſt de ſuis bonis vel teſtamento, vel donatione, ſeu renunciatione. De diſpoſitione per teſtamentum agendum eſt in præſenti. In ſequentibus de diſpoſitione per donationem, vel renunciationem.

1. Regula generalis eſt cuilibet volenti ingredi religionem vel iam in nouitiatum ingreſſo licitum eſſe abſque vlla ſuperioris requiſita licentia de propriis bonis diſponere via teſtamenti. Quia ea diſpoſitio nullibi reperitur interdicta, & eo tempore nouitius ſui iuris eſt; & dominium, & diſpoſitionem ſuorum bonorum retinet; & tradit *Couarru. cap. 2. de teſtament. num. 5. in fine. Nauarr. comment. 2. de Regularibus num. 49. Molin. tom. 1. de iuſtit. diſp. 139. verſ. Hu ita Sanch. alios referens lib. 7. ſum. cap. 3. num. 3. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 7.* Hanc diſpoſitionem facere nouitius poteſt nihil monaſterio relinquendo: quia ex nullo iure conſtat hanc eſſe nouitio obligationem impoſitam, & tradit *Sanch. num. 8. Suar. num. 7.*

2. An verò in hac diſpoſitione teneatur nouitius ſeruare ſolemnitas à iure requiſitas, quas obligatus eſſet ſeruare, ſi religionem ingreſſus non eſſet; non conſtat inter Doctores. *Bart. Authent. ſi qua mulier num. 7. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. Abbas cap. quia nos de teſtam. num. 4. Iulius Clar. lib. 3. recept. ſentent. §. teſtamentum, qu. 18. num. 2. Azor. 1. p. lib. 12. cap. 2. qu. 15. Emanuel Sà verbo teſtamentum num. 21. & 25. & alij plures apud Sanch. lib. 7. ſumm. cap. 3. num. 16.* Negant ducti *Authent. de monachis §. illud.* Vbi nouitiis conceditur libera teſtandi facultas; quæ conceſſio ne fuſtranea ſit operari debet, vt ſaltem teſtari poſſint abſque iuris ſolemnitate; ſiquidem ſeruando iuris ſolemnitates, hac conceſſione non indigebant. Deinde ducuntur argumento militis temporalis, cuius teſtamentum firmum eſt, tametſi ſolemnitates iuris in eo ſeruatæ non ſint. Sed meritò alij plures Doctores contrarium cenſent; quia à iure communi recedendum non eſt abſque ſufficienti fundamento: Nullum autem reperitur ad recipiendum nouitios ab obſeruatione harum ſolemnitatum. Nam *illud Authent. de monachis*, non concedit nouitiis priuilegium teſtandi, ſed declarat facultatem, quam habent ad teſtandum, ſolum tempore nouitiatus ea vti poſſe, & non vlterius. Ex priuilegio autem militibus conceſſo non benè infertur. Nam priuilegium ex vno caſu ad alium extendendum non eſt, maximè cum non adeſt eadem ratio, vt in præſenti. Nam nouitius, dum in nouitiatu exiſtit, propriè non militat Deo, ſed eſt in via, & probatione ad militiam ſpiritualem, habet enim liberum diſceſſum, & ex alia parte ſpiritualibus vacat, non præſumitur ignorantiam habere legum, & conſtitutionem, quam tamen præſumit ius in milite temporali ob armorum exercitium; eáque de cauſa nouitius non excuſatur ſeruare in teſtamentis ſolemnitates iure requiſitas, benè tamen miles temporalis, iuxta *leg. quamquam Cod. de teſtamento militis* & *leg. ſecundum ff. eodem*: Et tradit *Nauarr. comment. 2. de Regularibus num. 52. Gutierr. can. quæſt. lib. 2. cap. 1. num. 14. fine. Manuel Rodriguez 2. tom. ſumm. cap. 7. num. 9. Sanchez aliis relatis lib. 7. cap. 3. num. 18.* Adde obligatum eſſe non ſolum ſeruare ſolemnitates teſtamenti iure Eccleſiaſtico introductas, *cap. relatum teſtamentis.* Sed quæ iure ciuili requiſitæ ſint: nam in contractibus, & teſtamentis, aliiſque bonorum diſpoſitionibus non ſolum Laici, ſed Eccleſiaſtici tenentur legibus ciuilibus, vtpote libertati Eccleſiaſticæ non præiudicantibus, & bono reipublicæ, cuius ipſis partes ſunt reſpicientibus, ſicuti latiùs probauimus *tract. de legibus diſp. 1. punct. 24. §. 6.* & tradit in præſenti *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 3. num. 20. & 21.* Reſtant tamen aliquot difficultates enodandæ.

3. Prima, an hoc teſtamentum nouitij, & legata in eo relicta profeſſione religionis infirmentur? Circa quam difficultatem dicendum eſt, ſi profeſſio facta ſit in religione ſuccedendi incapaci, vt eſt religio Minimorum, aut Capucinorum, certiſſimum eſſe non infirmari, ſed validam omnino perſiſtere. Quia ea ſolum ratione rumpi teſtamentum poteſt, qui ſucceſſionis iura habet, iuxta *leg. ſuus heres Cod. de repudianda hæredit. leg. ſi poſt mortem §. liber. ff. de bonorum poſſeſſ. contra tabul.* cum autem eo caſu monaſterium nullum ius ſuccedenti habeat, rumpi ex eius ingreſſu teſtamentum non poteſt; & tradit aliis relatis *Molin. de Hiſpan. primogenit. lib. 2. cap. 1. num. 18. Sanch. lib. 7. ſumm. cap. 3. num. 23.* Atſi profeſſio facta ſit in religione ſucceſſionis capaci, plures Doctores cenſent *apud Sanch. Fachinum, Molin. & alios ſtatim allegandos* annullari teſtamentum, vel quia monaſteriorum loco filij habetur, vel quia religioſus profeſſione ipſa propter ſubiectionem, quam ad Prælatum habet, quaſi capite minuitur, vel tandem quia præſumitur mutare voluntatem, & monaſterium hæredem relinquere, cum in eo vitam finire deſideret. Quod maximè verum habet, ſi cum teſtamentum fecit, de religionis ingreſſu non cogitauit.

4. Cæterum omnino tenendum eſt, non reuocari teſtamentum profeſſione religionis, tametſi factum fuerit, cum de religionis ingreſſu non cogitauit:

gitauit: Sic *Paaor. in c. in præſentia n. 52. & Felin. n. 54. de probationibus*, *Nauarr. comment. 2. de Regularibus num. 51. Molin. lib. 2. de primogenis. cap. 9. num. 44. Fachin. lib. 6. controuerſ. cap. 14. verſ. poſtrema Molin. Ieſuita tom. 1. diſp. 139. dub. vlt. Sanch. pluribus relatis lib. 7. cap. 3. num. 34.* Ratio eſt, quia ingreſſuro religionem, libera facultas à iure conceditur diſponendi de rebus ſuis per teſtamentum, vt habetur *nouella 5. ſeu Authent. de monachis §. illud*, *& Auth. Nunc autem. Cod. de Epiſcop. & cleric.* At ſi ipſo religionis ingreſſu diſpoſitio infirmaretur, inutilis, & fruſtranea eſſet conceſſio, ergo nullo modo aſſerendum eſt infirmari. Præterea nulla eſt ratio cogens ad hanc reuocationem aſſerendam. Nam monaſterium loco filij non habetur, niſi in caſibus à iure expreſſis, vt multis allegatis probat *Matienço leg. 7. titul. 11. Gloſſ. 2. num. 21. lib. 5. noua recopilat. Molina de Hiſpan. primogen. lib. 2. cap. 9. num. 45. iuncto num.* 40. At nullibi eſt expreſſum monaſterium ad reuocandum teſtamentum loco filij habendum eſſe; ergo ex ſimilitudine, quam monaſterium cum filio habet, infirmari teſtamentum non poteſt, minùs autem id fiet ex ſubiectione ad Prælatum, quæ nulla ratione dici poteſt capitis diminutio; cum ſit libera ſubiectio, & honore digna, vt rectè expendit *Cuiac. aduerſus Accurſ. in d. §. illud nouella 5.* Quod verò ex tacita religioſi voluntate teſtamentum reuocetur, nullum fundamentum habet. Nam hæc tacitæ voluntatis præſumptio ſolum fundari poteſt in eo, quod religioſus tradens ſe religioni omnia bona ſua tradere cenſetur. At hoc ſupponit bona ſua teſtamento, vel donatione non eſſe tradita, vt expreſsè dicitur in *Authent. nunc autem Cod. de Epiſc. & Cleric.* & notauit *Iſernia* ibi, ſi priùs teſtatus non ſit. Solum video dici poſſe infirmari teſtamentum, ex eo quod ingreſſu religionis reddatur religioſus incapax teſtandi. At teſtamentum vt firmum perſiſtat, & effectum habeat requirit teſtatorem habilem non ſolum tempore teſtamenti conditi, ſed etiam tempore ſuæ mortis, iuxta *leg. 1. § exigit, ff. de bonor. poſſeſſ. ſecundum tabulas*: Sed facilè hoc dictum repellitur: Nam eo ipſo, quo lex permittit ante religionis profeſſionem facere teſtamentum, permittit ex conſequenti profeſſione religionis non reuocari; tametſi per profeſſionem religioſus deſinat ſui iuris eſſe, & teſtandi incapax fiat.

5. Secunda difficultas eſt; an teſtamentum nouitij ita profeſſione religionis firmum perſiſtat, vt non detur locus reuocationi? Ceſſat difficultas, ſi profeſſio fiat in religione ſucceſſionis incapaci. Quia vt ſtatim dicemus à puncto huius profeſſionis transfertur dominium hæreditatis, & legatorum in hæredes, & legatarios, ac ſi teſtator naturalitèr mortuus eſſet: ſi verò profeſſio fiat in religione ſucceſſionis capaci, plures apud Doctores ſtatim referendos cenſent reuocari poſſe: Argum. *leg. ſi qua mulier. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* Vbi permittitur monacho de rebus ſuis inter liberos teſtari; ergo permitti debet poſſe reuocare teſtamentum. Præcipuè cum non ſatis appareat, quomodo ad hæredem tranſire poſſit hæreditas, ſi illius dominium monachus tempore mortis non habeat, cum ex teſtatore ad hæredem debeat fieri immediata tranſlatio. Deinde mouentur ex *leg. ſed ſi mors, §. 1. ff. de donationibus inter vir & vxor.* Vbi dicitur confirmari exilio donationem cauſa mortis antea factam, ſed non ea ratione, vt marito adimatur licentia reuocandi, tametſi eo tempore nulla ratione poſſit: Sed religioſus deportato aſſimilatur; quia vterque eſt ciuilitèr mortuus, ergo ſicut deportato non adimitur licentia reuocandi teſtamentum, nec religioſo cenſeri debet adempta.

6. Cæterum omnino negandum eſt poſſe religioſum teſtamentum antea factum reuocare. Tum quia religioſi facta profeſsione non ſunt rerum ſuarum domini, *Authent. ingreſſi, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. & §. illud Authent. de monachis*: Ergo non habent rerum ſuarum diſpoſitionem. Secundò non poſſunt condere teſtamentum, *cap. quia ingredientibus 19. q. 3.* Ergo nec reuocare: quia reuocatio facienda eſt teſtamenti factione, *§. ex eo inſtit. quibus modis teſtam. infirm.* Et ita tenent *Abbas cap. in præſentia num. 61. de probatione*, *Nauarr. comment. 2. de Regularibus num. 53. Couarr. cap. 1. num. 9. de teſtam. Gutierr. lib. 2. canon. quaſt. cap 1. num. 37. Fachineus lib. 6. controuerſ. cap. 15. Molin. tom. 1. de iuſt. diſp. 140. poſt princip. Sanch. lib. 7. cap. 11. num. 5. Barboſa 3 p. de poteſt. Epiſcop. alleg. 99. num. 14. & alij apud ipſos.* Quod adeò verum eſt, vt nec monachus ad dignitatem Epiſcopalem euectus illud teſtamentum reuocare poſsit: quia dignitas Epiſcopalis non immutat diſpoſitionem antea factam, cum non concedat illarum rerum dominium, vt notauit *Sanch. n. 6. Barboſa num. 15.*

Neque contrariæ rationes ſunt alicuius momenti. Nam lex *ſi qua mulier* non tam permittit monacho teſtari, quam legitimas inter filios diuidere, quibus præiudicare non poterat, ſi fortè ante ingreſſum religionis non diſpoſuerat. Ex quo potiùs à contrario licet inferre, religioſo antea diſponente nullomodo poſſe poſt religionis ingreſſum de bonis diſponere. Falſúmque eſt religioſum habere dominium rerum ſuarum profeſsione facta; illud enim eſt penes monaſterium, quod religioſi perſonam repræſentat, medio quoad hæredes tranſmittitur iure ſic diſponente. Deinde eſt diuerſa ratio de religioſo, ac deportato tempore deportationis; quia etſi neque condere teſtamentum, neque reuocare poſsit, poteſt tamen mutari eius ſtatus, & libertatem conſequi.

7. Tertia difficultas eſt; an hæreditas, & legata in teſtamento nouitij contenta debeantur concedi hæredi, & legatario, ſtatim ac ipſe nouitius profeſſionem fecerit? Regula eſt nequaquam debere concedi ante mortem naturalem religioſi, quia vt dicit Paulus, vt teſtamentum effectum habeat neceſsè eſt, vt mors intercedat teſtatoris, & dicitur. *leg. 1. ff. de teſtam.* ſic omnes Doctores. Habet tamen hæc regula duplicem exceptionem,

Prima niſi nouitius vellet, vt teſtamentum à die profeſsionis effectum haberet: Cum enim profeſſione religionis reddatur incapax teſtandi, reuocandique teſtamentum (vt poſtea dicemus) nihil impedit quominùs velle poſsit, vt ſuum teſtamentum à die profeſsionis, tanquam à die mortis naturalis effectum habeat: Sic tradit *Couarr. cap. 1. num. 8. ad finem de teſtament. Molin Theologus tom. 1. de iuſtitia diſp. 140. verſ. quin & bona. Gutierr. lib. 2. canon. quaſt. cap. 1. num. 49. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 3. num. 54.* Et colligitur ex *leg. in conditionibus, ff. de conditionibus & demonſtrat.* & ex *Authent de nuptiis §. diſponat, collat. 4. & ex Authent. de monachis §. illud quoque.*

8. Vt autem nouitius cenſeatur velle, vt ſuum teſtamentum à die profeſsionis effectum habeat non quælibet coniectura rem dubiam conſtituens

ſufficit

ſufficit : Nam in dubio ſemper quis præſumitur velle iuris communis diſpoſitioni ſe conformare. *leg. hæredes mei §. cum ita ff. Ad Trebell.* Quapropter non eſt ſufficiens fundamentum ad aſtruendam hanc voluntatem , quod nouitius teſtamentum condat cogitans de religionis ingreſſu , vt docent aliqui Doctores non contemnendi : Quia hac cogitatione poſita ſtare optimè poteſt , quod nouitius condat teſtamentum ne inteſtatus decedat, velítque à die mortis naturalis hæredem ſuccedere, & non antea , ergo ex cogitatione ingreſſus ſufficiens fundamentum non ſumitur : Sic docent aliis relatis *Gutierr. lib.2. can. quæſt. cap.1. num.51. Sanch. lib.7. ſum. cap.3. num.60.* Neque item ſumitur ſufficiens fundamentum , tametſi monaſterium inſtituiſſet hæredem. Quia cum hæc inſtitutio habere effectum poſſit à die mortis naturalis , & ex alia parte non impediat , quin interim monaſterium illius religioſi bonis fruatur , abſque obligatione ſoluendi legata , non eſt cur in damnum monaſterij interpretatio fiat. Minùs iuuat quod conſtituerit monaſterium legatarium , aut vſufructuarium ſuorum bonorum ; quia hæc diſpoſitio intelligi poteſt , vt effectum habeat à die mortis naturalis profeſſi ; & interim monaſterium omnium bonorum religioſi vſufructuarium exiſtat. Quod verum habet , ſiue hæc diſpoſitio tempore deſignato fiat , ſiue non vt benè dixit *Sanch. lib.7. ſum. cap.3. num.61.* Eſſet tamen ſufficiens fundamentum ad præſumendum voluiſſe nouitium , vt ſuum teſtamentum à die profeſsionis effectum habeat , ſi cogitans de religionis ingreſſu legatarium , vel vſufructuarium fecerit monaſterium exprimens pro tempore vitæ ſuæ. Nam cum iure ipſo ſit monaſterium eo tempore vſufructuarium , inutilis, & fruſtranea eſſet talis diſpoſitio ; ne igitur id concedamus contra *leg.1. ff. quod metus cauſa* , affirmandum eſt , velle ſtatim teſtamentum effectum ſortiri ; & tradit eum *Ruino conſ.98. num.31. & 32. volum.2. Sanch. lib.7. ſum. cap.3. num.61.*

9. Secunda exceptio ſupradictæ regulæ generalis eſt , ſi nouitius profiteatur , in religione ſucceſsionis incapaci. Nam tunc nulla ratio occurrit differendi teſtamenti executionem ad tempus mortis naturalis , cum monaſterium frui illius religioſi bonis non poſſit. Quod autem aliqui dicunt Eccleſiam Romanam tempore vitæ religioſi vſufructuariam eſſe , caret fundamento ; cum nullibi id ius conceſſum ſit , minúſque veritatis habet quod hæredes ab inteſtato intrent , ſiquidem ij ſolum habent locum , cum defunctus inteſtatus decedit : Et ita pluribus firmant *Couarr. cap.2. n.6. de teſtam. Gutierr. canon. quæſt. lib.2. cap.1. num.18. 45. & 51. Molin. tom.1. de inſtit. diſp.140. verſ. quin & bona. Sanch. lib.7. ſum. cap.3. num 69.*

10. Quarta difficultas eſt , quid ſit dicendum ſpectato *Trident. decreto ſeſſ.25. cap.16. de Regularibus.* Vbi omnem renunciationem , & obligationem circa bona propria à religioſo factam niſi intra duos menſes profeſsioni proximos , & de licentia ordinarij irritat , & annulat , an inquam hæc conſtitutio locum habeat in teſtamentis ? Et ratio difficultatis eſt ; quia teſtamentum eſt quædam bonorum renunciatio , ceſſio , & tranſlatio , & licet non ſit ceſſio , & tranſlatio , irreuocabilis, ſed potiùs ad nutum teſtatoris reuocari poſsit , non impedit , quominùs ſub prædicto decreto contineatur. Aliàs donatio cauſa mortis , & ſub conditione ſi religionem profeſſus fueris ſub prædicto decreto contenta non erit , cum non tibi impediat liberum è religione egreſſum. Adde ſi teſtamentum non prohibetur à Trident. facili hac via eius conſtitutio eludi poteſt ; cum religionem ingredientes via teſtamenti , eam diſpoſitionem de ſuis bonis facere poſsint , quam via donationis , ſeu renunciationis præſtare intendebant. Denique diſpoſita in contractibus , cenſentur in teſtamentis diſpoſita , quia à contractibus ad teſtamentum valida eſt illatio , vt probat *Eberard. loco 17. à contractibus ad teſtamenta*: Cum ergo concilium prohibuerit , & annullauerit omnes nouitij contractus circa diſpoſitionem rerum ſuarum , & teſtamenta cenſeri debent annullata : Et ita ſuſtinet *Spino ſpeculo teſtam. Gloſſ. 12. princip. num. 50. Caſtillo de vſufructu lib.1. cap.65. n.7. ſub dubio Gutierr. cap. quamuis pactum de pactis lib.6. verbo dum nuptui tradebatur, num.4.*

11. Cæterum tenenda eſt in iudicando , & conſulendo communis ſententia affirmans teſtamenti factionem dicto decreto Tridentin. non contineri : ſic docent *Nauarr. lib.3. conſil. tit. de Regular. conſ.83. in 2. edit. comment.2. num.51. de Regularibus Gutierr. canon. quæſt. lib.2. cap.1. à num.31. Molina tom.1. de iuſtitia , diſput.139. pag.750. verſ. ambiget fortaſsè Sanch. lib. 7. cap. 5. num. 18. Barboſa 3. p. de poteſt Epiſc. alleg. 99. num. 13. & alij plures apud ipſos.* Moueor præcipuè , quia Trident. ſolum loquitur de contractibus inter viuos , & irreuocabilibus natura ſua. Tum quia verbum *renunciatio & obligatio* hoc propriè ſignificat. Tum quia loquitur concilium de renunciatione , ſeu obligatione , quæ neceſſariò profeſsione facta eſſet effectum habitura , vt conſtat ex illis verbis. *Ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri niſi ſecuta profeſſione, aliter verò facta* , &c. Deinde quia in teſtamento ceſſat finis huius decreti ; qui fuit ne vi renunciationis factæ impediretur nouitius à libero religionis egreſſu, quod in teſtamento nunquam contingere poterat, cum ſemper liberum fuerit nouitio illud reuocare. Et ex his ſoluuntur contraria. Negamus namque teſtamenti factionem eſſe renunciationem propriè , vel ratione illius conſtitutionem concilij eludi ; cum teſtamentum deambulatorium ſit , & reuocabile , ac denique diſpoſita in contractibus inter viuos eſſe diſpoſita in teſtamentis , quando diuerſa ratio procedit. Solum de donatione cauſa mortis , & de donatione ſub conditione profeſsionis faciendæ eſt aliqualis difficultas , an ſub prædicto decreto comprehendatur ?

12. De donatione cauſa mortis communis ſententia negat comprehendi , ſed per omnia teſtamenti factioni aſſimilari ; quia reuocabilis eſt , neque impedit nouitio liberum à religione egreſſum , Sic tradit *Nauarr. d. conſ.83. de Regularibus Gutierr. & Molin. & Sanch. ſupra, & Suar. tom.3. de Relig. lib.5. cap.16. num.11.* tametſi contrarium leui fundamento ductus ſenſerit. *Nicol. Garcia. 11. p. de benefic. cap.9. num.25.*

13. At de donatione inter viuos ſub conditione ſi profeſſus fueris , & non alitèr cenſet *Nauarr. lib.3. conſil. tit. de donatione conſil.7. aliàs tit. de Regular. conſ.81. Garcia d. cap.9. num.19. & 20. Sanch. lib.7. ſum. cap.5. num.17.* ſub dicto decreto comprehendi ; ac proinde inualidam eſſe , niſi bimeſtri ante profeſſionem , & ex licentia ordinarij fiat. Mouentur ; quia hæc donatio vera renunciatio eſt , & obligatio , quam nullatenus infirmare potes , niſi religionem deſeras. In concilio autem

omnis

Digitized by Google

omnis obligatio ſupradictis conditionibus deſtituta caſſatur, Ergo hæc donatio ſubſiſtere non poteſt. Neque obſtat ex vi illius te non eſſe impeditum; nam etiam ex vi donationis factæ à concilio intra bimeſtre, & ex licentia ordinarij non impediris egredi; ſi quidem te egrediente ceſſat illius effectus: pendet enim illius efficacia ex profeſſione ſubſequenda, tamquam ex conditione; ergo quod illa donatio pendens à profeſſione, tamquam à conditione non te impediat à religionis egreſſu, in cauſa eſſe non poteſt, quin ſupradicto decreto comprehendatur. Nam ad hanc comprehenſionem ſatis eſſe videtur, quod liberè eam donationem reuocare non poſſis, ſed per egreſſum tantum. Neque Trident. In hoc decreto ſpectauit ſolum remouere à nouitio ea, quæ eum retardare poterant à libero religionis egreſſu, ſed etiam modum præſcribere liberè, prudenter, & maturè diſponendi de rebus proprijs.

14. Verum contraria ſententia affirmans donationem ſub conditione ſi profeſſus fueris validam eſſe non ſeruata forma Trident. probabilitate non caret. Quia non Trident. ſolum videtur intendiſſe modum præſcribere in contractibus. Et obligationibus. Quæ liberum è monaſterio egreſſum impedire poterant; cum autem donatio ſub conditione profeſſionis, quæ eſt conditio pendens à propria voluntate, nunquam impedire potuit liberum è monaſterio egreſſum, de hac donatione concilium non videtur locutum. Neque obſtat quamlibet donationem intra bimeſtre factam, & de licentia ordinarij hanc continere conditionem, ſi profeſſio ſubſequatur, vt effectum habeat. Quia ex ſe non continebat, ſed potius tamquam abſoluta obligabat ad ſui executionem independenter à profeſſione; eaque de cauſa Trident. prouidit qualiter præſtanda eſſet, & ne effectum haberet, niſi profeſſione ſubſecuta. Quia diſpoſitione non indigebat donatio ſubconditione profeſſionis, atque idcirco in Trident. Decreto non comprehenditur; & ita docet *Molina tom. 1. de iuſtit. diſp. 29. poſt medium, verſ. quoad Eccleſiam. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 4. num. 40. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſc. alleg 99. num. 17.*

15. Quinta difficultas qualiter nouitij Societatis IESV condere teſtamentum poſſint? Videtur enim condere non poſſe: quia *cap. 4. exem. gener.* cauetur nouitios Societatis IESV debere ante ingreſſum in nouitiatum diſponere de omnibus bonis, quæ habent, & habere poſſunt in pauperes, aliaque opera pia abſque ſpe, & fiducia ea iterum recuperandi: Quod ſi ſanè renunciationem non fecerint debeant in ingreſſu promittere facturos poſt primum nouitiatus annum, quando à ſuperiore iniunctum fuerit: ſed hæc omnino obſtant teſtamentariæ diſpoſitioni vt potero vocabili ſaltem ante profeſſionem, ac pro inde non conſtituenti verum pauperem, neque remouenti ſpem, & fiduciam ea recuperandi. Ergo teſtamentaria diſpoſitio nouitiis Societatis interdicta eſt.

Dicendum tamen eſt teſtamentum factum à nouitio Societatis ſiue ante ingreſſum, ſiue poſt validum eſſe; quia eſto non ſit diſpoſitio iuxta conſtitutionum normam, eſt tamen diſpoſitio facta ab habili; & capaci. Tum quia ius, & dominium habet illarum rerum, quarum diſpoſitionem facit. Tum quia iure communi non inuenitur impeditus, vt ex ſuperioribus conſtat; neque etiam ex conſtitutionibus Societatis, quæ nullam in hac parte in habilitatem imponunt. Verum eſto valida ſit illa diſpoſitio; at peccat nouitius aduerſus illam promiſſionem ingreſſu factam, ſic de bonis ſuis in nouitiatu diſponens, vel non reuocans eam diſpoſitionem, cum à ſuperiore in iungitur, dignus que eſt expulſione, ſi ſuperioris conſilio non acquieſcit, colligitur ex *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 1. numer. 31. & 32.* Quale autem peccatum nouitius committat in hac teſtamenti factione, vel non reuocatione non ſatis exploratum eſt, credo probabilius ſolum veniale committere quid aut dicitur in *3. Congregat. Gener. decreto 9. & can. 1.* promiſſio illa renuntiandi non eſt votum, ſed ſola humana promiſſio ſolam obligationem fidelitatis inducens; ac pro inde ſolam culpam venialem.

PVNCTVM XV.

De diſpoſitione bonorum, quam nouitius renunciatione, ſeu donatione facere poteſt ſecluſo iure nouo Trident.

1. *Ante ingreſſum, & poſt poteſt nouitius ſua bona renuntiare.*
2. *An debeas ſeruare in ea diſpoſitione leges communes regni. Proponitur dubitandi ratio.*
3. *Verius eſt te non eſſe obligatum.*
4. *Qualiter hæreditati viuentis renuntiare poſſis.*
5. *Pendeat hæc renuntiatio ex intentione renuntiantis colligendum, & hac ex circunſtantiis renuntiationis.*
6. *An qualibet renuntiatio iuxta formam praſcriptam in conſtitutionibus Societatis Ieſu ſit abſoluta in dependens à profeſſione, ſeu votorum emiſſione, proponitur dubium. Reſoluitur affirmatiuè.*
7. *Secus videtur dicendum de renunciatione extra normam conſtitutionum.*

1. CErtiſſimum eſt (ſecluſo nouo iure Tridentini) poſſe nouitium ante ingreſſum, vel poſt ingreſſum, quando ſibi placuerit ante profeſſionem bona ſua renunciare, & donare, ac ſi de facto nouitiatum ingreſſus non fuiſſet. Quia extra Trident. nullibi ingredientibus religionem prohibita eſt bonorum renunciatio.

2. In ea tamen facienda, an ſeruare debeat leges communes regni, non modica eſt difficultas. Quia eſto nouitius perſona Eccleſiaſtica ſit, Eccleſiaſtica tamen, & religioſi legibus contractus reſpicientibus obligantur: eaque de cauſa diximus puncto præcedenti nouitium teſtantem debere in teſtamento ſolemnitates non ſolum iure communi Eccleſiaſtico, ſed etiam ciuili petitas ſeruare. Neque cum hac obligatione pugnat *text. in cap. de ſis de ſepultur.* vbi deciditur liberum eſſe tranſeuntibus tempore valetudinis ad religionem bona ſua non ſolum religioſis, ſed etiam quibuſvis priuatis conferre perſonis. Neque §. *illud quoque Authent. de monachis* concedens liberum bonorum

rum ſuorum vſum, dum profeſſio non emittitur. Nam eſto nouitius libere ſuis bonis vti, & diſponere de illis poſſit; non tollit quin obligatus ſit ſeruare iuris ſolemnitates, ſed illis verbis ſolum indicatur non minorem libertatem habere nouitium ad diſponendum de ſuis bonis, quam haberet ante religionis ingreſſum. Ex quo videtur inferri, ſi nouitius ſit minor 25. annis indigere curatoris authoritate ad validam bonorum diſpoſitionem, imò decreto iudicis, ſi de rebus immobilibus diſpoſitus ſit.

3. Cæterum veriùs credo opus non eſſe iuris ſolemnitates aliàs in renuntiatione requiſitas ſeruare, ſi profeſſionis emittendæ cauſa renunciationem, vel donationem tuorum bonorum, iurium, & actionum facias: ſed quamuis minor ſis, poſſe abſque decreto iudicis, & curatoris authoritate, & iuramento firmare præſtare renunciationem: Sic expreſsè docet *Sanchez lib. 7. ſum. cap. 6. num 19. cum Beroio cap. in præſentia à num. 115. de prob no nibus conſentu. Rebe l. 2. part. de iuſti. lib. 1. quæſt. 8. ſect. 5. num.* 50. Quando ſit poſt monaſterij ingreſſum: Indicat ſatis *Molina tom. 1. de iuſt 1. diſp. 1, 9. §. nouitij. Suarez tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 4. cap. 4. num.* 19. Loquentes de renuntiatione facta in Societate. Moueor ob conſuetudinem, & praxim ſatis receptam efficiendi has renunciationes abſque his ſolemnitatibus; cum enim hæ renuociationes nullatenus effectus habeant (vt ſtatim dicemus) niſi profeſſione ſubſecuta, qua renuncians, mundo mortuus reputatur, & ſolemnitates ſupradictæ videantur introductæ ob vitandam renuntiantium indecoram, & inuoluntariam paupertatem; efficitur ad has renuntiationes ex cauſa profeſſionis non extendi eas ſolemnitates; ſiquidem animo amplectendi religioſam, & perpetuam paupertatem fiunt.

4. An autem his renuntiationibus cedere poſsis non ſolum iuri habito, ſed ſperato v. g. hæreditati parentis, aut alterius extranei viuentis non caret difficultate ob *leg. fin. Cod. de pactis*, vbi hæc renuntiatio prohibetur abſque conſenſu illius, cuius eſt hæreditas, ne detur occaſio captandæ mortis, quæ occaſio ceſſat eo conſentiente. Quia præſtito conſenſu curabit ipſe vitare periculum, & periculum ſentiens conſenſum præſtitum reuocabit.

Sed dicendum eſt ſupradictam legem procedere de renuntiatione hæreditatis alicuius certæ, & determinatæ perſonæ in fauorem etiam alicuius determinati. Verum ſi renuntiatio fiat in fauorem monaſterij, alteriuſve communitatis, aut operis pij, aut ſit renuntiatio alicuius hæreditatis incertæ optimè poteſt abſque conſenſu illorum, quorum eſt hæreditas renuntiatio fieri. Nam ſi fiat in fauorem communitatis ceſſat periculum mortis captandæ, cum communitas animam non habeat, nec præſumi poſsit ſingulos de communitate mortem captaturos, cum beneficium communitati collatum non cenſeatur ſingulis fieri, vt latiſsimè moltis allegatis probat *Sanchez lib. 7. ſum. cap. 2. à num.* 54. Et colligitur ex *cap. conſultationibus de donationibus*. Si verò renuntiatio fiat hæreditatis hominis incerti, vt ſi diceres te renunciare quamcunque hæreditatem, quæ tibi obuenire poteſt, quocunque modo obueniat, ſiue teſtamento, ſiue ab inteſtato: eadem ratione probatur, quia eo caſu dici non poteſt alicui periculum eſſe mortis captandæ, cum ex forma renuntiationis nulla perſona determinetur, cui inſtitutus mortem inſidiari poſſit: Sic *Bolognet leg. fin. Cod. de pactis num. 82. & ſeqq. Gutierr. 2. p. de Iuram. cap. 5. num. 4. Molina tom. 3. de iuſtit. diſp. 579. num.* 18. & alij plures quos refert, & ſequitur *Sanchez lib. 7. ſumm. cap. 2. num.* 31. & colligitur manifeſtè, *ex leg. 3. §. de illo ff. pro ſocio & leg. regia 13. tit. 5. partit.* 5.

5. Sed an hæc renuntiatio conditionis ſit pendens à profeſsione futura? Ex intentione renuntiantis deſumendum eſt, cuius dictis ſtandum eſt, cum contrarium manifeſtè non probatur: At in caſu dubio, & foro externo ex circunſtantiis colligi debet, Regulariter autem ſi donatio, ſeu renuntiatio alicuius momenti ſit, fiatque proximè ad religionis ingreſſum, hoc eſt vno, vel altero menſe ante habitus ſuſceptionem, & à fortiori illo ſuſcepto, ex eius occaſione fieri eſt præſumendum; ac proinde ceſſare profeſsione validè non ſecuta: Sic *Man. Rodrig tom. 2. qu. regul. qu. 80. art. 2. Sanchez lib. 7 ſum. cap. 1. à num. 12. 25. & 26.* Si tamen profeſsio nulla futura eſſet, & renuntians conſcius eſſet nullitatis, teneret renuntiatio ſaltem pro eo tempore, quo profeſsio valida reputatur; quia non poteſt præſumi fieri ex conditione profeſsionis, quam cognoſcit eſſe nullam, ſed abſolutè, & ab illa profeſsione independentèr: non quidem in totum, ſed quamdiu valida reputatur. Vnde declarata nullitate, & diſſoluto vinculo credo probabiliùs renuntiationem diſſolui: Quia ſemper ſubintelligenda eſt fieri ſub conditione profeſſionis validæ, vel dum in foro externo valida perſiſtit.

6. Dubium tamen non leue eſt, an renunciatio facta iuxta regulas, & conſtitutiones Societatis ab eius nouitiis, vel ab eis, qui vota biennij emiſerunt ſit abſoluta, & independens à qualibet profeſſione, ſeu votorum emiſſione, ita vt dimiſſis à Societate nulla ſint ei bona reſtituenda? Ratio dubitandi ea eſſe videtur, quia nullus maximè nouitius præſumi debet velle ſe bonis omnibus ſpoliare, niſi quatenùs credit ſe in Societate perpetuò victurum. Ergo ceſſante hoc fine, vel quia religio illum expellit, vel quia ipſe cum nouitius ſit liberè religionem dimittit, ceſſat efficatia renunciationis; quippe ab illo fine tanquam à conditione videtur pendere. Cæterum omnino dicendum eſt, quoties renuntiatio fit à nouitio Societatis (& à fortiori ab his qui vota Scholaſticorum emiſerunt) in pauperes, operaue pia etiamſi fiat in fauorem Societatis fieri abſolutè; & independentèr à perſeuerantia in Societate; ac proinde ſi ante votorum emiſſionem, vel poſt ante profeſſionem à Societate dimittatur, nulla debere ei bona reſtitui: Sic *Molina tom. 1. de iuſtitia diſp. 19. verſ. illi qui & verſ. nouitij. Suarez tom. 4. de Relig. tract. 8. libr. 3. cap. 14. num. 22. & tract. 10. lib. 4. cap. 4. num. 19. Sanchez lib. 7. ſum. cap. 1. num. 24. & ſequentibus.* Ratio eſt; quia nouitius, vel religioſus Societatis de ſuis bonis in pia opera diſponens præſumitur eam intentionem in ſua diſpoſitione habere, quam Societatis conſtitutiones præſcribunt: quia ſemper quis præſumitur operari conformitèr ad ſui ſtatus regulas, & obligationes. At regulæ Societatis, & conſtitutionis præſcribunt renuntiationem fieri independentèr à conditione profeſſionis, ſeu emiſſionis votorum; ſiquidem præſcribunt eroganda pauperibus, vel in illa pia opera iuxta propriam cuiuſcunque deuotionem, omnem à ſe fiduciam ſub mouendo eadem vllo tempore

recuperandi, vt dieitur, *exam. gener. 4. cap. & 3. p. conſtitut. cap. 1. num. 7. & 25. & 4. p. cap. 4. littera E. & 6. p. cap. 2. littera H.* Quæ certè vera non eſſent, ſi dependentèr à profeſſione, vel vototum emiſſione renuntiarentur; cum ſatis firma eſſet ſpes ea aliquando recuperandi, videlicet votis non emiſſis, aut diſſolutis. Neque obſtat ratio dubitandi. Veriſſimum enim eſt, neminem præſumi bonis renunriare, niſi quatenus credit ſe in religione perpetuò victurum; quia eo animo, & propoſito renuntiat; at non inde infertur renuntiare ſub illius perſeuerantiæ conditione, potiùs namque præſumi debet renuntiare abſolutè, ne bona renuntiata ſpe recuperationis eius animum, propoſitum rectum infirment, & à via perfectionis incœpta deſiſtere faciant.

Aduerto tamen ſi in fauorem Societatis renuntiatio facta eſt tempore nouitiatus, & ante vota biennij renuntians dimittitur, omnia ei redduntur ex æquitate, quamuis ex iuſtitia nulla eſt obligatio. At ſi poſt vota biennij dimittitur, ſolum debet ſocietas pro qualitate, & quantitate receptæ donationis alimenta renuntianti præbere, dum egenus eſt, & aliunde non habet, vnde ſuſtentetur; alioquin ob ingratitudinem reuocare donationem poterit renuntians; Sic ex doctrina *Surdi de alimentis tit. 1. quæſt. 48. aduertit Sanchez lib. 7. cap. 1. fine num. 39.* Idem colligitur ex *Suar. tract. 8. lib. 3. cap. 14. num. 22. & 23.*

7. Verum ſi bonorum renuntiatio facta ſit extra conſtitutionum normam, nempe quia facta eſt in conſanguineos, vel amicos non egentes, aliáue opera profana, credi poteſt probabilitèr non procedere ex animo, vt firma ſit profeſſione non ſubſecuta. Quia non apparet ſpecialis ratio hunc animum abſolutæ donationis potiùs in Societate, quam in aliis religionibus præſumendi: Sic expreſsè *Sanchez lib. 7. ſum. cap. 1. num. 37. & num. 38.* Addit votis biennij hanc renuntiationem non confirmari. Verum eſto hoc ita ſit, quod difficultate non caret ob ſummam paupertatem, & remotionem impedimentorum, quam Societas in ſuis religioſis requirit: cui intentioni aptiùs ſe confirmat renuntians abſolutè abſque vlla conditione, tametſi in opera profana, quam renuntians ſpem retinens recuperationis: at credo à puncto renuntiationis dominium in reſignatarium transferri, eſto ſit tranſlatum reuocabiliter dimiſſione è Societate contingente; quia ita ſeruat praxis & ſtylus receptus. Neque obſtat ea verba *conſtitut. 2. p. cap. 3. num. 5.* Quibus cauetur dimiſſum è Societate omnia ſua ſecum ferre debere, quia vt in *Gloſſa* explicatur ideſt intelligendum de his, quæ nondum expendiſſet.

PVNCTVM XVI.

An ſpectato iure communi, & ſecluſo Trident. bona nouitij decedentis ante profeſſionem debeantur monaſterio ſucceſſionis capaci?

1. *Quando nouitius decedit non condito teſtamento, nec facta renuntiatione, plures cenſent monaſterium ſuccedere. Veriùs eſt oppoſitum.*

2. *Quando decedit conditio teſtamento ſuccedit is, quem hæredem inſtituit. Idem de reſignatorio, quamuis probabile ſit hunc non ſuccedere.*

DEcedere poteſt nouitius condito teſtamento, vel renuntiatione facta ſuorum bonorum, vel ſine teſtamento, aut renuntiatione.

1. Quando nouitius abſque teſtamento, vel renuntiatione decedit, non deſunt plures Doctores. Quos refert *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 3. num. 91.* Sentientes monaſterium ſuccedere excluſis hæredibus ab inteſtato. Quia nouitius ipſo facto per religionis ingreſſum ſe, & ſua religioni dedicat: Si igitur expreſsè dedicaret, deberentur illa bona monaſterio: Ergo etiam debentur ex tacita dedicatione, quia taciti & expreſſi idem eſt iudicium. *leg. cum quid ff. ſi certum petatur.* Deinde nouitius dum in nouitiatu exiſtit, eſt perſona Eccleſiaſtica, & religioſa fori, & canonis priuilegio gaudens, ſed monaſterium ſuccedit in bonis religioſorum decedentium, ergo ſuccedit in bonis nouitij. Adde in fauorem piæ cauſæ eſſe iudicandum: ergo in fauorem monaſterij excluſis hæredibus ab inteſtato.

Cæterum omnino tenendum eſt hæredes ab inteſtato ſuccedere, & monaſterio nihil deberi: Sic *Abbas docet cap. in præſentia numer. 68. de probationibus, Nauarr. comment. 2. num. 49. de Regularibus Andreas Taquin. lib. 6. contrauerſ. capit. 19. Gutierr. lib. 2. canon. quæſt. capit. 1. num. 101. & numer. 107. Molinatom. 1. de iuſtit. diſput. 140. verſ. de alijs Rebell. 2. parte iuſtit. lib. 1. quæſt. 8. ſect. 5. num. 52. Suar. tom. 3. de Relig. libr. 5. capit. 16. numer. 9. & alij.* innumeri; quos refert, & ſequitur *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 3. num. 92.* Fundamentum eſt; quia nouitius dum in nouitiatu exiſtit, non eſt religioſus cum effectu, iuxta expreſſum *textum in cap. Religioſo de ſentent. excommunicat. in 6. cap. porrectum de Regular.* neque bona ſua monaſterio dicauit per ingreſſum: Siquidem donatione, vel teſtamento poteſt liberè de illis diſponere: Ergo nulla eſt ratio ob quam monaſterium ei inteſtato ſuccedat. Dixi monaſterio nihil deberi; quia nec debetur legitima, cum monaſterium loco filij non ſit, niſi in caſibus à iure expreſſis, qualis non eſt enumeratus; neque item debentur expenſæ, cum nullo iure cautum ſit, neque aliquis contractus de illarum ſolutione ſupponatur celebratus: Sic expreſsè *Sanch. dicto cap. 3. num. 94. & 95. Suar. dicto cap. 16. num. 17.* Hinc ſoluuntur contrariæ rationes. Ad primam negamus nouitium ſe, & ſua tradere religioni abſolutè, ſed ſolum ad probationem, ex cuius traditione cum nullum ius quæratur monaſterio, non impediuntur hæredes aliàs legitimi ſuccedere. Ad 2. dico nouitium gaudere priuilegiis religioſorum quæ aliis non præiudicant, ſecuſque aliis præiudicantia ſunt, & quæ veritatem religionis, non iuris fictionem expoſtulant. Adde legitimis hæredibus excluſis monaſterium ſuccedere, non tam eſſe priuilegium nouitij, quam monaſterij. At priuilegium nullibi conceſſum eſt monaſterio ob deceſſum nouitij, ſed ob deceſſum veri religioſi. Neque fauor in præiudicium tertij extendendus eſt, argum. *textus in cap. parte de cenſibus.*

2. Verum ſi nouitius deceſſit condito teſtamento, ſuccedit is, quem hæredem inſtituit, quia morte confirmatur, vt docent omnes, & ſupponitur

nitur in *Authent. nunc autem. Cod. de Epiſcopis, & cleric.* Idemque aſſerunt plures Doctores de reſignatario ſtante renuntiatione expreſſa. Quia ea renuntiatio ſolum continet conditionem, ſi in religione renuntians perſeuerauerit, & ſatis perſeuerat ibi moriens, cum ab ea recedere non poſſit, & moriendo tacens donationem ipſam confirmat: Colligitúrque ex *cap. in præſentia de probat. & cap. vlt. de ſucceſſionibus ab inteſtato* vbi ex dedicatione facta à nouitio, & nondum profeſſio decedente, bona acquiruntur monaſterio: Sic expreſsè docent *Nauarrus comm. 2. de Regularibus num 49. Menoch. alios referens conſil. 196. num. 3. & lib. 6. præſumpt. 84. & lib. 2. de arbitrar. caſu 356. num. 10. Gutierr. lib. 2. canon. quæſt. cap. 1. num. 103. Sanchez aliis relatis. dicto lib. 7. cap. 2. num. 97. Suarez tom. 3. de Religion. lib. 5. cap. 16. num. 11* Et placet mihi; quia eſt pia ſententia, & religioni fauorabilis. Quamuis contraria ſatis probabilis ſit; eo quod renuntians non ſub conditione perſeuerantiæ per mortem naturalem, ſed ſub conditione perſeuerantiæ per mortem ciuilem, & profeſſionem legitimam videatur renuntiare. Alias non erit renuntiatio, ſeu donatio inter viuos, ſed cauſa mortis: neque licitum erit teſtamento illam reuocare, contra *Sanchez lib. 7. ſumm. capit. 5. num. 50.* Item moriens in nouitiatu in eo ſtatu perſeuerare fingitur. At non eſt credendum renuntiantem velle renuntiare ſub conditione perſeuerantiæ in nouitiatu, ſed ſub conditione perſeuerantiæ in religioſo ſtatu. Ergo neque *textus in cap. in præſentia, & cap. vlt. de ſucceſſionibus.* Contrarium conuincunt. Cum ſatis verò ſimiliter dici poſſit per illam dedicationem veros religioſos fuiſſe conſtitutos. Atque ita per hanc renuntiationem non excludi legitimos hæredes docent *Beroius cap. in præſentia num. 553. de probationibus Decius ibi num. 183. Rebuffus de ſpoliis Eccleſiaſt. quæſt. 8. in principio num. 71. Manuel Rodriguez quæſt. regul. tom. 2. quæſt. 80. art. 2. in princ.* & probabile reputat *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 3. num. 13. & 97. fine alios referens.*

PVNCTVM XVII.

Quid dicendum ſit de renuntiatione facta iure Trident. ſpectato?

1. *Quid ſtatuerit Trident.*
2. *Illatio ex ſupradicto Trident. decreto.*
3. *Comprehendat ne hoc decretum ingredi volentes religionem? Affirmant plures.*
4. *Veriùs eſt oppoſitum.*
5. *Comprehendit nouitios maiores ſexdecim annis.*
6. *Non comprehendit teſtamentum, nec donationem cauſa mortis, nec reuocabilem.*
7. *Donatio irreuocabilis ex natura ſua, quæ ſit magni momenti comprehenditur.*
8. *Poſſitne dari mutuum à nouitio præſtita ſufficiente cautione de reddito, ſi religionem deſerat? Affirmant plures veriùs eſt oppoſitum.*
9. *Debet fieri renuntiatio intra duos menſes proximos profeſſioni, & qualitèr hoc intelligatur.*
10. *Requiritur licentia Epiſcopi.*
11. *Non eſt opus dari in ſcriptis.*
12. *Eſt ita firma, vt à nouitio reuocari non poſſit.*
13. *Non transfertur dominium in reſignatarium quouſque profeſſio valida ſequatur.*
14. *Negat Sanch. ante profeſſionem debere tradi monaſterio, ſi in eius fauorem fiat reſignatio.*
15. *Verius eſt oppoſitum.*
16. *Fit ſatis fundamento Sanch.*
17. *Vt renuntiatio hæreditatis patris viuentis in fauorem alicuius extranei effectum habeat, debere monaſterium cedere affirmant plures.*
18. *Veriùs eſt opus non eſſe monaſterij ceſſione.*
19. *Satisfit oppoſitis.*

1. TRidentin. Conſilium *ſeſſ. 25. de Regularibus cap. 16.* In hæc verba decernit. Nulla renontiatio, aut obligatio antea factam etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuſcunque cauſæ piæ valeat niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius vicarij fiat, intra duos menſes proximos ante profeſſionem; ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri; niſi ſecuta profeſſione. Aliter verò facta etiamſi cum huius fauoris expreſſa renuntiatione etiam iurata ſit irrita, & nullius effectus. Subditque conſilium per hæc ſe non intendere aliquid innouare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis iuxta pium eorum inſtitutum à ſancta Sede Apoſtolica approbatum Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſint. Addit item, ſed neque ante profeſſionem excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis quo in probatione eſt quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, quòd totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit; quin potiùs præcipit Sancta Synodus ſub Anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abeuntibus ante profeſſionem omnia reſtituantur, quæ ſua erant. Quod vt recte fiat Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellet.

2. Ex hoc decreto manifeſtè conſtat, etſi iure communi ſpectato quælibet renuntiatio, & obligatio inter viuos ante, vel poſt nouitiatus ingreſſum valida eſſet: Spectato tamen hoc decreto inualidam eſſe, & nullius effectus, niſi facta fuerit intra duos menſes proximos profeſſioni & de licentia ordinarij. Item nihil monaſterio ex bonis nouitij dari poſſe, nec recipi præter victum & veſtitum. Denique in Societate Ieſu hoc decretum locum non habere. Vt autem doctrina huius decreti, quæ maximè neceſſaria eſt, lucidior fiat aliquas difficultates proponam, & ea qua potuero breuitate enodabo.

3. Prima difficultas eſt circa perſonas, quarum renuntiatio, obligatio, ſeu donatio interdicta eſt hoc decreto; an inquam comprehendat eos, qui ante religionis ingreſſum eo intuitu de bonis ſuis diſponunt? Affirmant tanquam probabiliùs *Nauarr. conſ. 7. & 8. de donationib. in antiquis & conſ. 81.*

de Regularibus iu uouis Flamin. de reſiguat. lib.3.q.13. num.9. Mol.de inſtit.tract.2.diſp.139.verſ.ambiget rurſus,& diſp.149.verſ. quoad Eccleſiam,& t.3.diſp.604. n.2.Leſſius l.2.c.41.n.39.& 40.Azor l.13.c.9.quæſt.2. Eman.Sà verbo religio n.5. Zeballos in ſuis communib. opin.quæſt.115.in fiue, & alij plures relati à Barboſa,& Sanch. aliiſque Doctoribus ſtatim referendis. Mouentur præcipuè ab inconuenienti, ne huius decreti diſpoſitio reddatur ſruſtranea, & illuſoria, quod ſine dubio videtur contingere, ſi renuntiatio eorum, qui religionem ingredi intenduot valida perſiſtit. Si enim conſilium annulat renuntiationem, & donationem nouitiorum, ne nouitij difficilem è religione egreſſum habeant ob factam bonorum renuntiationem, & difficilem illorum recoperationem, conſequentèr etiam debet irritare renuntiatiooem ante iogreſſum factam eo intuitu. Tum quia ex ea eadem inconuenientia inferuntur. Tum quia conſiliaris diſpoſitio ſoo fruſtratur effectu. At ſatis in iure receptum eſt legis diſpoſitionem ex vno caſu ad alium extendi, quando eſt eadem ratio, *leg.illud ff. ad legem aquiliam, & leg. à Titio ff. de verbor. obligat.* & cooſtat ex adductis *tract.3. de legib. diſp.5.punct.3.§.4.* Item exteodi, quando ſi non extenderetur, redderetur aliàs vana, & eluſoria diſpoſitio. *cap. ſi ciuitas de ſentent. excomm.in 6.& cap.2. de vſuris in 6.* vbi *Gloſſa, & Doctores.* Neque obſtat ſi duas hoc verum eſſe, quando caſus ad quem legis diſpoſitio debet extendi continetur ſublata verborum forma legis: Secùs verò quando non continetur. Qoia ſub hoc decreto ſatis videntur contineri parati ingredi religionem: Qui enim ſic parati, exiſtunt tanquam ingreſſi debent reputari. *argum. leg. penult. ff. de militar. teſtamento.* Vbi proximè accingendus reputatus pro accincto. Deinde quia textus de cuiuſlibet renuntiatione ante profeſſionem loquitur, neque ad religionis ingreſſus diſpoſitionem reſtrinxit ibi *nulla quoque renuntiatio.* Quod ſi duas; ex illo aduerbio *quoque* quod copulatiuum eſt, & diſpoſitionem ſequentem cum aotecedenti coniungit, colligitur ſatis loqui textum de ingreſſis io religionem: ſiquidem loquitur de iis, de quibus præcedens decretum locutum fuerat; inde infertur te debere affirmare ſolum prohiberi renuntiationem, & obligationem illorum, qui 16. annum non expleuerunt; quia ſolum de ipſis præcedens decretum loquitur. Hoc autem communitèr à Doctoribus reprobatur (vt videbimus.) Noo ingitur diſpoſitio ad ſolos nouitios, & in religionem ingreſſos extendenda eſt.

4. Nihilominùs veriorem, & probabiliorem reputo ſententiam negantem extendi ad eos, qui religionem ingredi parati ſunt, nec tamen ingreſſi: Sic tradunt aliis relatis *Menoch.l.2. de arbitr. caſu 436.à n.3. Nicol. Garcia 11.p.de benefic.c.9. n.15. Sanch.l.7.ſum. cap.5.n.4. Barboſa 3.p.de poteſt. Epiſc. alleg.99.n.17. Man.Rodr.tom.3.quæſt.regul.q.16.art.1.* Teſtaotúrque ij Doctores ſæpe eſſe deciſum, deciſionéſque refert *Barboſa ſuper hoc decretum.* Moueor, qoia legis diſpoſitio, & maximè iuris communis correctoria extendi non debet ad caſum ſublata verborum forma non comprehenſum; vt multis probari *illo punct. 3. de legibus* §. 4. At hoius diſpoſitioois verba ſolom regulares comprehendoot. Tum quia *Rubrica* ex qua legis interpretatio deſumitur eſt de regularibus. Tum quia verba ipſius id clarè indicant. Nam dictio illa *quoque* copulatiua ſequentem diſpoſitionem cum præcedenti coniungit *leg. tutores quoque ff. de pactis & §. Prætorum quoque inſtit. de iure naturali*, ac ideo clarè denotat loqui de nouitiorum renuntiationibus, de quibus ſolis præcedens textus locutus fuerat; neque inde inferrur ad ſolam renuntiationem minorum 16. annis extendi, vt ſtatim probabo. Idipſum indicant illa verba, *niſi intra duos menſes proximos profeſſioni*, quæ ſupponunt renuntiationem in probatione eſſe, & illa finito tempore nouitiatus; & rurſùs *ſed neque ante profeſſionem.* Ergo quamuis eadem ratio procèdat in renuntiatione ante nouitiatum, ac in nouitiatu facta, legis diſpoſitio ad eam renuntiationem non extenditur. Ex quibus ſolutum manet contrarium fundamentum. Nego namque diſpoſitionem huius legis reddi vanam, & illuſoriam, ex eo quod ante ingreſſum poſſit nouitius bonis cedere, prout ſibi placuerit quia ea renuntiatio rata eſt, ob idque conſilium eam reliquit iuris communis diſpoſitioni conteotum annullatione renuntiationis, & donationis poſt habitum ſuſceptum ſactæ, vtpotè frequentèr contingentis.

5. Poſito autem ſolam nouitiorum renuntiationem à conſilio annullari, eſt dubium de quibus nouitiis decretum intelligatur. Rationem dubitandi dedit *Menoch. lib.2. de arbitrar. caſu 436.n.8. in 1. edit.* Aſſerens ſolum extendi ad nouitios minores ſexdecim annis, quia his ob immaturam ætatem voluit conſulere conſilium illa renuntiationis ſolemnitate. Reliquos verò nouitios maiores ſexdecim annis diſpoſitioni iuris communis reliquit, ac proinde cenſet cedere bonis poſſe quolibet tempore poſt nouitiatus ingreſſum, & abſque licentia ordinarij. Mouetur eo qòod huius decreti diſpoſitio, vt dictum eſt cum præcedenti coniungitur, ſed præcedens diſpoſitio ſolum annullat profeſſionem ante expletum 16. annum factam. Ergo ſola ea renuntiatio, quæ ante 16. annum facta fuerit, annullatur.

Cæterum omnino tenendum eſt cuiuſlibet nouitij in quacunque ætate conſtituti renuntiationem annullari abſque ſolemnitate eo decreto præſcripta. Quia illa verba *nulla quoque renuntiatio* ſolum coniungit præſentem diſpoſitionem cum antecedenti, vt loquatur de his, de quibus præcedens diſpoſitio loquitur, nempe nouitiis, & regularibus, ſed non ita coniungit, vt ſtatuat omnes qualitates ad profeſſionem requiſitas debere renuntiationi adeſſe. Aliàs fieri non poſſet renuntiatio niſi poſt decimum ſextum annum completum, & finito probationis anno, quod eſt contra præſentis decreti diſpoſitionem permittentem renuntiationem fieri intra duos menſes proximos profeſſioni; ac proiode ante 16. annum expletum, & ante nouitiatum finitum. Adde eandem ferè rationem militare ad irritandam renuntiationem poſt 16. annum, ac antea; cum in omni renuntiatione timeri poſſit fraus, & metus parentum, conſanguineorum, imò & monachorum, cuius vitatio fuit ratio huius legis, & diſpoſitionis, vt tradit *Nauarr.conſ.8.de donationibus in antiquis.* Ergo quælibet nouitij renuntiatio abſque prædicta ſolemnitate irritatur. Et ita docent tanquam indubitatum *Gutierr. lib.1. canon.quæſt.cap.1.num.34. Zerido in decret. collectan.50. n.5. Valaſcus de partibus bonor.cap.16.n.27.Man.21.tom.ſum.cap.7.n.7. & tom.2. quæſt. regul. quæſt.47.art.13. Sanch. lib.7.ſum. cap.5. n.7.& 8. Auguſt. Barboſa 3.p. de poteſt. Epiſc. allegat. 99.n.18. & alij apud ipſos.*

6. Secunda

6. Secunda difficultas eſt, quæ renuntiatio, obligatio, & donatio ſub hoc decreto contineatur? Conſtat ex dictis *punct.* 14. non comprehendi eam, quæ ex ſe reuocabilis eſt, & nullum libero egreſſui impedimentum præſtat; comprehendi tamen eam, quæ natura ſua irreuocabilis eſt, & difficilem reddit egreſſum, & tradit vltra ibi allegatos *Molin. tom.* 3. *de iuſtit. diſput.* 634. *Menoch. volum.* 4. *conſ.* 388. *num.* 7. *Sanch. lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 15. Quocirca non comprehenditur teſtamentum, nec donatio cauſa mortis, neque facta ſub conditione, ſi in religione perſeuerauerit, vt diximus *eo punct.* 14. quamuis de hac vltima plures contraſentiant; ſimiliter non comprehenditur contractus onerosus emptionis, venditionis, conductionis, locationis, in quibus tantundem recipere quantum dares; quia moraliter loquendo ex his contractibus nihil amittis; ac proinde non te impediunt à libero religionis egreſſu; & ita docet *Manuel.* 1. *tom ſumm. cap.* 7. *num.* 4. *Sanch. l. b.* 7. *ſumm. cap.* 5. *num.* 31. *& num.* 13. Bene addit contractus Societati, & ludi, quibus te æquè lucro, ac iact ræ exponis, hoc decreto non prohiberi; quia nec minuunt patrimonium, nec reddunt difficiliorem è religione egreſſum. Se ùs eſt (inquit *num.* 34.) de contractu fideiuſſionis etiam pretio accepto: Quia ſemper obligatio terminatur ad aſſecurandam maiorem quantitatem, quam eſt pretium receptum; ac proinde ſemper adeſt periculum iacturæ, & paupertatis.

7. Porrò dubium non eſt donationem hoc decreto prohiberi; nam eſto non ſit propriè renuntiatio, eſt tamen quædam illius ſpecies, & quæ patrimonium efficaciùs minuit, & donantem obligat donatum tradere donatario: Sic *Nauarr. lib.* 3. *conſ. tit. de donation. conſ.* 7. *&* 8. *aliàs* 81. *&* 82. *tit. de Regul. Menoch. de arbitrar. lib.* 2. *caſu* 436. *n.* 7. *Sà verbo religio* 5. *Molina tom* 1 *diſp.* 139. *verſ. ambiget prætereà Sanch lib.* 7. *ſum. c.* 5. *n.* 20. *Suar. tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 16. *num.* 11. Limitant tamen ferè omnes hi Doctores ne intelligatur de donationibus magni momenti; & quæ patrimonium notabiliter minuerent; qua de cauſa licitum eſt nouitio, vel nouitiæ præbere neceſſaria ad victum, & veſtitum, ex cuius ratione honeſtatur profeſſ[?]æ, aliique ſumptus, qui in ingreſſu monialium fieri ſolent, pertinent enim ad nouitij victum. An autem monaſterio aliquam eleemoſynam tametſi exiguam vltra victum, & veſtitum præſtare poſſis, ſicuti potes aliis extraneis, non caret difficultate ob verbum illud, neque ante profeſſionem *excepto victu, & veſtitu aliquid ex bonis ipſius* quod tum propter negationem imbibitam, tum propter exceptionem victus, & veſtitos quamlibet eleemoſynam excludere videtur. Sed omnino dicendum eſt exiguas eleemoſynas, nec patrimonium notabiliter minuentes non excludere; quia monaſterium non debet deterioris eſſe conditionis, quam alij pauperes, neque nouitius impediti debet ab operibus pietatis, quæ eius liberum è monaſterio egreſſum non impediunt. Neque conſilium huic intellectui obſtat; cum enim dicit *neque aliquid* excepto victu, & veſtitu eſſe monaſterio tribuendum; ſubintelligitur quod magnum ſit, vt ſatis indicant illa verba. Ne hac occaſione diſcedere nequeat; quod totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè ſi diſceſſerit id recuperare poſſit. Ergo donationes, quæ totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ non exhauriunt, hoc decreto non videtur prohiberi, ſed potiùs permitti. *Sanchez lib.* 7. *ſumm. cap.* 4. *num.* 12. *Suarez tomo* 3. *de Religione lib.* 5. *capit.* 16. *num.* 11.

8. Grauior eſt dubitatio de mutuo; an ex bonis nouitij monaſterio dari poſſit præſtita à monaſterio ſufficiente cautione, vel fideiuſſione de redditu nouitio religionem deſerente? *Manuel Rodriguez* 1. *tom. ſumm capite* 7. *numero vltimo.* Teſtatur graues Doctores Academiæ Salmanticenſis affirmaſſe eſſe licitum, nec ipſe nec Sanchez, aliique Doctores referendi id audent condemnare, tametſi cenſeant eſſe ab hoc contractu abſtinendum. Ratio ea eſſe poteſt; quia non eſt vera pe uniæ renuntiatio, nec donatio, ſed quædam illius limitata, & temporalis conceſſio, ex qua nullum nouitio ſequitur damnum, nullàve difficultas in eius re uperatione, ſi è religione diſceſſerit. Sed dicendum eſt, & in praxi omnino ſeruandum, nullomodo poſſe tale mutuum concedi, etiamſi detur mutuum ſub obligatione reddendi illud aliquo, vel aliquibus menſibus ante profeſſionem: In quo caſu *Suarez ſtatim referendus* non nullam veriſimilitudinem reperit: Sic expreſsè docent *Valaſcus de partitione cap* 1. 6. *numer.* 31. quem refert, & ſequitur. *Sanchez. lib.* 7. *ſum. cap.* 5. *num* 24. *Suarez tom.* 3. *de Religione lib* 5. *c p.* 9. *in fine. num.* 16. tametſi *tom.* 4. *tract.* 9. *lib.* 1 *ca.* 11. *num.* 4. Contrarium in aliquo caſu videatur ſentire: Inquit enim dotem dari poſſe monaſterio, cum primum monialis ingreditur ſub cautione, & ſecuritate, quòd ſine difficultate reddetur, ſi monialis exierit præcipuè accedente Epiſcopi approbatione. Fundamentum noſtræ ſententiæ eſt, quia Tridentin. prohibet omnem renuntiationem, donationémve irreuocabilem, ſed mutuum eſt quædam iuris renuntiatio, & donatio ſaltem pro limitato tempore; ſiquidem per mutuum mutuatario dominium, & vſus rei mutuatæ transfertur abſque poteſtate reuocationis, quouſque terminus ſolutionis adueniat. Ergo comprehenditur ſub hoc decreto fauorabili. Adde regulariter in mutui recuperatione difficultates adſunt, eſto in vno vel altero caſu ceſſent, quod ſufficit, prohibitio ad ipſum extendatur. Reſtabat examinare; an renuntiatio beneficij ſub hoc decreto comprehendatur; ſed de hac re diximus *tract. de benefic. diſp.* 6. *punct.* 2. §. 2.

9. Tertia difficultas eſt de qualitatibus requiſitis ad validam & licitam renuntiationem, obligationem, & donationem. Duplicem tantum conditionem conſilium expoſtular ad huius renuntiationis, obligationis, vel donationis valorem, ſcilicet vt fiat intra duos menſes proximos profeſſioni, & de licentia Epiſcopi, ſeu eius Vicarij. Cum dicit intra duos menſes proximos, clarè indicat quolibet die illius vltimi bimeſtris poſſe renuntiationem fieri. Quod ſi profeſſio vltra annum nouitiatus ex aliqua cauſa differatur, non eſt opus renuntiationem fieri intra bimeſtre proximum profeſſioni, quæ de facto emittitur, ſed ſufficit ſi fiat intra bimeſtre proximum profeſſioni, quæ emitti poterat, proinde vt fiat aliquo die vltimi probationis bimeſtri: Sic tradit *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 5. *num.* 81. *&* 32. *Barboſa* 3. *p. de pot Epiſcop. allegat.* 99. *n.* 11. *& in declarat. conſilij.* Refert à ſacra congregatione deciſum. Si autem ex diſpenſatione Pontificia ante 16. annum expletum, & ante finitum annum nouitiatus profeſſionem faceres, credit *Sanchez & Barboſa*, te non eſſe diſpenſatum,

ſatum, vt bimeſtri proximo renuncies, ſed neceſſario eodem die profeſſionis debere renuntiare: Quia diſpenſatio ætatis, & nouitiatus non infert diſpenſationem renuntiationis vtpote omnino diſtinctam. Cæterum veriùs credo eo caſu te poſſe intra bimeſtre ante profeſſionem renuntiare, non quod diſpenſatio ætatis, & nouitiatus extendatur ad renuntiationem; ſed quia illa diſpenſatione poſita abſque vlla alia potes intra bimeſtre proximum profeſſioni renuntiare: quia conſilium nihil aliud expoſtulat, niſi quod renuntiatio fiat intra bimeſtre proximum profeſſioni, ſiue profeſſio poſt annum differatur, ſiue ex diſpoſitione anteponatur; facta verò renuntiatio ſi religionem deſeras, eſto finito anno nouitiatus perit, neque reuiuiſcit & iterum religionem ingrediente, quia nullibi eſt cautum, vt benè aduertit *Sanchez libro 7. ſumm. capit. 5. num. 84.* Credo tamen & repetendum eſſe nouitiatum (vt ſuperiùs probauimus) & renuntiationem faciendam eſſe intra bimeſtre profeſſioni proximum, acſi nunquam renuntiatio facta eſſet, quamuis contra ſentiat *Sanchez ſupra.*

10. Rurſus conſilium expoſtulat ad huius renuntiationis, obligationis, ſeu donationis valorem licentiam Epiſcopi, ſeu eius Vicarij, quod non ſolum habet verum in monaſteriis iuriſdictioni Epiſcopi ſubiectis, ſed etiam exemptis, quia in hac parte omnia ſunt illi ſubiecta, ſicuti ſunt ad explorandam nouitiæ voluntatem. Et prudentèr ſic ſtatutum eſt, vt maiori cum libertate nouitiorum renuntiatio fiat, præterquam quod nouitius eo tempore non plenè religioni ſubiectus ſit. *Sanch. lib. 7. ſumm. capit 5. num. 74. Barboſa alleg. 99. num. 7. Rodrig. quæſt. regul. tom. 2. quæſt. 47. art. 14.* Quid autem nomine Epiſcopi, ſeu eius Vicarij intelligatur? Sæpè diximus intelligendum eſſe Epiſcopum electum, & confirmatum, tametſi nondum conſecratum, non autem Archiepiſcopum comparatione ſuffraganeorum, niſi cauſa ad ipſum per appellationem deuoluatur. Item Abbates, aliósque Prælatos exemptos iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes in ſuo diſtrictu, ſeu Diœceſi, ac denique Vicarium Generalem non foraneum Epiſcopi, ſeu capituli ſede vacante. Sic *Sanch. à num. 64. & Barboſa dicto alleg. 99. à num. 3.*

11. Hæc tamen licentia non debet ex neceſſitate in ſcriptis concedi; quia conſilium eam formam non expoſtulat, ſicuti expoſtulauit eadem *ſeſſ. cap. 5.* Debet tamen præcedere, nec ſufficit ſubſequi vtpote quæ valori actus neceſſaria eſt. Quapropter non ſufficit petita, ſed debet eſſe obtenta. Satis verò eſt ſi tacita ſit, & ratihabitione de preſenti; quæ omnia tradit *Barboſa dicta allegat. 99. num. 10. Sanchez dicto cap. 5. num. 76. & ſequentibus.* Præter ſupradictam duplicem conditionem, cum nulla alia conſilium expoſtulauerit, ſeruanda ſunt, quæ de renuntiatione ſpectato iure communi diximus puncto præcedenti.

12. Quarta difficultas eſt de valore, & efficacia ſupradictæ renuntiationis, obligationis, ſeu donationis. Et primò: An ita firma ſit, vt non poſſit nouitius in religione perſeuerans amplius reuocare? Qua in re credo certum eam firmitatem habere; alias ſi pro libito reuocari poſſet, vt quid ad obligationem ita leuem, & infirmam tam graues circumſtantiæ, ſicut licentia Epiſcopi intra bimeſtre profeſſioni proximum expoſtulantur; cum quolibet tempore nouitiatus abſque licentia Epiſcopi renuntiatio, obligatio, & donatio reuocabilis fieri poſſit. Neque obſtat huic firmitati eſſe conditionalem pendentem inquam à profeſſione futura; quia conditio eſto effectum donationis ſuſpendat, non tamen ſuſpendit eius valorem, & firmitatem conditionalem ob ius donatario quæſitum. *Sanchez libr. 7. ſummæ capit. 5. num. 58.*

13. Poſito autem illius renuntiationis, obligationis, ſeu donationis valore, veriùs credo nequaquam dominium rei donatæ, ſeu renuntiatæ in reſignatarium, vel donatarium transferri quovſque profeſſio valida ſequatur. Quia conſilium expreſsè dicit, vt non intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione; ſortiretur autem ſuum effectum, ſi antecedentèr ad profeſſionem dominium rei donatæ, ſeu renuntiatæ transferret, eſto transferret reuocabiliter. *Sanchez lib. 7. ſumm. capit. 5. num. 62.* Ex quo fit iam non eſſe locum opinionibus, an monaſterium, an nouitij hæredes eo inteſtato ante profeſſionem decedente ſuccedant, cum certum ſit hæredes ſuccedere; ſiquidem illa renuntiatio nullius effectus eſt profeſſione non ſecuta, & notauit *Sanchez dicto cap. 5. num. 51. Manuel Rodriguez quæſt. regul. tom. 2. quæſt. 47. art. 12.* Notanter dixi, quovſque profeſſio valida ſequatur. Nam per profeſſionem inualidam quantuncumque continuatam non firmatur renuntiatio, eſto ſic præſumeretur. Quia conſilium non de Præſumptione profeſſionis, ſed de vera profeſſione intelligendum eſt. Firmatur autem eo ipſo, quo profeſſio ratificatur, & valida perſiſtit, dummodo renuntiatio à principio valida fuerit, (hoc eſt) ex licentia Epiſcopi, & in ea ætate, & eo tempore nouitiatus elapſo, vt poſsis intra bimeſtre profiteri; aliàs ſi non expletis decem menſibus nouitiatus, & ætatis quindecim annorum renunciares abſque diſpenſatione, renuntiatio nulla eſſet, ſicuti eſſet nulla omiſſa Epiſcopi licentia, neque ex ratificatione profeſsionis firmaretur, ſed opus eſſet eam denuo facere, & ratificare. *Sanchez dicto capite 5. num. 56.*

14. Sed dubium eſt; an facta hac renuntiatione, ſeu donatione bonorum in fauorem monaſterij, monaſterio tradi debeant bona ante profeſsionem, ipſumque monaſterium ea capere poſſit? Negat *Sanchez lib. 7. ſumm. cap. 5. num. 53.* Ex motus ratione, quia conſilium prohibet; irritat, & annullat donationes ex bonis nouitij monaſterio factas, ne hac occaſione diſcedere nequeat, neúe diſceſſerit, facilè recuperare non poſsit. Ac hæc ratio procedit, ſi facta renuntiatione bona tradantur, eáque monaſterium occupet. Ergo dicendum eſt id eſſe prohibitum. Neque obſtat dicere conſilium nouitiis abeuntibus omnia reſtitui debere, quæ ſua erant, in quo videtur ſupponere monaſterio eſſe traditur. Quia (*inquit Sanch.*) multa traduntur monaſterio licitè vtpote pertinentia ad nouitiæ veſtitum, ornatum cubilis & lecti, quæ reſtituenda ſunt profeſsione non ſecuta. Deinde reſtitui debet, ſi quid illicitè contra hoc decretum ſit monaſterio datum.

15. At veriùs credo ex vi illius renuntiationis ab ordinario approbatæ omnia bona renuntiata tradi poſſe monaſterio, vel cuicunque alteri reſignatario. Moueor quia iure antiquo id fieri poterat quocunque tempore nouitiatus; eo quod

eo quod valida erat renuntiatio, ſed ex hunc valorem renuntiationis factæ intra bimeſtre profeſſioni proximum, & de licentia Epiſcopo Trident. non immutauit, ſed potiùs approbauit. Ergo ex vi illius poſſunt bona reſignatorio tradi. Deinde Tridentin. in *illo* §. *ſed neque ante profeſſionem* donationes ex bonis nouitij monaſterio factas prohibet ſub pœna excommunicationis ferendæ tam dantibus, quam recipientibus, quæ fierent ante bimeſtre proximum profeſſioni, neque ex licentia ordinarij. Nam quæ intra bimeſtre, & ex licentia ordinatij fiunt nullatenus prohibet, ſicut nec renuntiationes, & obligationes, ſed potiùs licitè dare, & recipere permittit. Ergo permittit tradi; quia traditio ſuppoſito valore donationis nullibi eſt prohibita. Quod ipſe Sanch. *dicto cap.* 5. *numer.* 11. Libentèr faſſus eſt, loquens enim de renuntiantibus in Societate concedit bona illorum, qui in fauorem Societatis renuntiarunt, Societati tradi poſſe; quia permittendo conſilium hanc renuntiationem, & traditionem, quæ minus eſt, permittit. Idem ergo in præſenti debebat dicere. Idipſum confirmant verba finalia illius decreti *nouitijs abeuntibus omnia reſtituantur, quæ ſua erant* quæ ſupponunt monaſterio poſſe eſſe aliqua tradita. Neque eſt reſtrictio facienda pro ſolis pertinentibus ad nouitiæ veſtitum, ornatum cubilis, & lecti; cum hæc vtpote res exiguæ donati liberè poterant, vel ſaltem ſub victu, & veſtitu comprehendi. Neque etiam à ſola illicitè tradita: cum hæc etiam non egrediente nouitio deberent reſtitui, cum nullo tempore potuerunt retineri.

16. Ratio verò Sanch. non vrget. Nam eſto eadem difficultas ex illa traditione bonorum, ac ex renuntiatione abſque licentia ordinarij naſcatur, id ſolum probat traditionem prohiberi debere; at non probat eſſe prohibitam, cum ſub verbis prohibentibus renuntiationem nòn contineatur. Deinde dico nullomodo ex traditione bonorum eadem inconuenientia inferri, quæ inferuntur ex donatione, & renuntiatione abſque illa ſolemnitate. Nam cum hæc tradantur ex vi renuntiationis ab ordinario approbatæ, & ita proximè ad profeſſionem, vel religionis deſertionem, nulla poteſt adeſſe moralis difficultas in eorum recuperatione, quæ tamen adeſt ex renuntiatione, & donatione abſque hac ſolemnitate.

17. Maior autem dubitatio eſt de renuntiatione hæreditatis patris viuentis, alteriúſve conſanguinei in fauorem alicuius extranei à monaſterio diſtincti; an præter ſupradictam ſolemnitatem, vt effectum habeat requiratur conſenſus monaſterij, & illius ceſſio? Affirmant requiri *Bolognet leg. fin. num.* 114. *Cod. de probationibus, Tellus Fernandez leg.* 6. *Tauri à num.* 55. *& ſequentibus. Seraphin. de priuileg. Iuramenti priuileg.* 21. *num.* 37. *&* 39. *Roſas epitome ſucceſſion. cap.* 7. *num.* 30. *Spino ſpecul. teſtament. Gloſſa* 12. *princip. num.* 51. *Azor.* 2. *part. ſum. lib.* 2. *cap.* 28. *quæſt.* 6. *in fine. & alij plures, quos refert Couarruuias, Gutierrez, Sanchez ſtatim referendi.* Mouentur. Quia renuntiatio hæreditatis viuentis eo tempore habet effectum, quo decedit is, cuius eſt hæreditas; at eo tempore renuntians eſt incapax acquirendi hæreditatem ob profeſſionem factam. Ergo reſignatarius illam obtinere non poteſt, cum non proprio nomine, ſed nomine renuntiantis eam obtineat. Infertur ergo monaſterium ſuccedere; quippe in illud iura ſuitatis religioſi tranſlata ſunt. Deinde ſi religioſus poſt factam profeſſionem vellet abſque monaſterij conſenſu hæreditatem ſibi delatam alteri quam monaſterio concedere, nulla eſſet conceſſio; quippe hæreditas non tam ipſi, quam monaſterio iura illius habenti defertur. At renuntiatio ante profeſſionem facta non ſortitur eo tempore effectum, ſed poſt profeſſionem: Cum ergo eo tempore ex voluntate monaſterij; potiùs quam religioſi ſortiri effectum poſſit, ex eadem voluntate ſortiri effectum debet ante profeſsionem factam. Non enim apparet, qua ratione nouitius ſolus renuntiare poſsit hæreditatem ſibi deferendam tempore quo non tam ipſi, quam monaſterio defertur: Eſt enim renuntiatio rei alienæ, & non propriæ. Et in hoc ſenſu communitèr dicitur idem eſſe rem fieri tempore inhabili, & referri ad tempus inhabile, *lege quod ſponſa, Codice de donationibus ante nuptias.* Ergo idem eſt referri renuntiationem ad tempus poſt profeſsionem, quo renuntians eſt inhabilis, ac fieri eo tempore.

18 Cæterum etſi dicta ſententia probabilis ſit, probabilior tamen eſt, quæ aſſerit nulla opus eſſe ceſsione monaſterij vt hæreditas monachi ante profeſsionem renuntiantis reſignatorio deferatur: Sic docent aliis antiquioribus relatis *Couarru. de pactis* 3. *parte* §. 2. *num.* 3. *& ibi Gutierr.* §. *dum nuptui tradebatur num.* 1. *Baeza de non meliorandis filiabus cap.* 14. *num.* 31. *Gama deciſion.* 375. *num.* 5. *Meneſes de ſucceſſione creation. lib.* 1. § 18. *à num.* 93. *Sanch. lib.* 7. *ſumm. cap.* 6. *num.* 2. Fundamentum firmum eſt; quia nouitius renuntians hæreditatem viuentis eo caſu, quo eam renuntiare poteſt, ſeipſum denudat iure ſuccedendi; & in reſignatarium transfert. Quo fit, vt reſignatarius ex hoc iure per renuntiationem acquiſito ſuccedat, & reſignans omnino priuatus ſit ſuccedendi. Ergo ceſsio monaſterij, aut illius conſenſus ſuperuacaneus eſt. Quia monaſterium ius ſuccedendi non habet, niſi quatenus monachi perſonam ius ſuccedendi habentem repreſentat. At monachus etiam ſi ſui iuris eſſet, nullum ſuccedendi ius haberet, quia eo ſe per renuntiationem abdicauit. Ergo monaſterium nullum ius habere poteſt, ergo ſuperflua eſt eius ceſsio, aut renuntiatio. Verum etſi hoc ita ſit; quia tamen contraria ſententia probabilis eſt, iure optimo *Couarruuias, Gutierrez, Sanchez* cenſent ad vitandas lites conuenientiſsimum eſſe, vt monaſterium hanc ceſsionem faciat, eam enim facere poteſt abſque ſolemnitatibus in alienatione rerum Eccleſiaſticarum requiſitis, vtpote hæreditatis non delatæ, ſed deferendæ.

19. Ad rationem contrariam reſpondeo, monachum poſt profeſsionem incapacem eſſe in propria perſona acquirendi hæreditatem, ſed non obinde fit reſignatarium eam obtinere non poſſe; quia eam obtinet ex iure ſibi à monacho tempore habili tranſlato. Monaſterium autem ſuccedere non poteſt, cum nullum ius monachi profeſsione acquirat; recipit enim monachum iure ſuccedendi denudatum. Ad confirmationem concedo renuntiationem ſortiri effectum poſt profeſsionem, ſed non ex voluntate, aut iure, quod eo tempore monachus reſignatario concedat, ſed ex voluntate, quam ante profeſsionem habet, & ex iure, quod tunc conceſsit. Quapropter hæc hæreditatis delatio metienda eſt, ex habilitate, quam Monachus tempore renuntiationis

habebat, non tamen ex inhabilitate, quam habet tempore delationis. Neque verum eſt Monachum renuntiare hæreditatem ſibi, vel monaſterio deferendam: quia facta renuntiatione nec ipſi, nec monaſterio defertur, renuntiat enim ius, quod habet ſuccedendi in illa hæreditate. Illa verò doctrina, qua aſſeritur idem eſſe rem fieri tempore inhabili, ac conferri in tempus inhabile, vera eſt, ſi ex eadem voluntate, & cauſa confertur; at nouitius renuntians hæreditatem patris viuentis, quæ reſignatario conferenda eſt tempore, quo ipſe nouitius eſt inhabilis, non ipſe confert hæreditatem, ſed confert ius ſuccedendi, quod habet, ex quo iure reſignatarius ſuccedit; quippe eſt ius habile, & expeditum, vtpote collatum tempore habili, quamuis tempore delatæ hæreditatis Monachus inhabilis ſit: Eſt enim hæc inhabilitas omnino per accidens, cum non iuxta illam: ſed iuxta habilitatem tempore renuntiationis contingentem delatio facienda ſit. *argum. leg. nec emptio ff. de contrahend. empt.*

Pvnctvm XVIII.

Quid dicendum de renunciationibus, obligationibus, & donationibus factis à nouitiis Ieſuiticis.

1. *Non habet locum decretum conſilij in renuntiationibus Ieſuitarum factis iuxta eorum inſtitutum.*
2. *Si extra eorum inſtitutum fiant, non caret difficultate, veriùs eſt non comprehendi ſub eo decreto.*
3. *Facta hac renuntiatione in fauorem Societatis Ieſu poteſt Societas ea bona capere, & retinere.*
4. *An renuntians hæreditati patris viuentis in fauorem Societatis, & mortuo patre tempore, quo ipſe profeſſus eſt, ſuccedat Societas? Negat Sanch.*
5. *Veriùs eſt oppoſitum*

1. PRimo præmittendum eſt tanquam omnino certum, & indubitatum, prohibitionem, & annullationem renuntiationis factam à Concilio Trident. *ſeſſ. 25. cap. 16.* Et ſolemnitatem ibidem requiſitam pro renuntiatione intra bimeſtre profeſſioni proximum non habere locum in renuntiationibus Ieſuitarum factis iuxta laudabile eorum inſtitutum; cum expreſsè conſilium eos excepit dicens. Per hæc tamen non intendit Sancta Synodus aliquid innouare, aut prohibere, quia religio clericorum Societatis Iesv iuxta eorum inſtitutum pium à Sancta Sede Apoſtolica approbatum Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſint. Ex quo fit quocunque tempore nouitiatus, & abſque licentia ordinarij nouitios Societatis Iesv ſuis bonis cedere poſſe: Et ita tradit *Man. Rodrig. 2. tom. quæſt. regular. quæſt. 47. art. vlt. Eman. Sà verbo religio num. 5. Molina tom. 1. de iuſt. diſp. 139. verſ. antequam. Leſſius lib. 1. de iuſtit. cap. 42. dub. 4. num. 41. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 5. num. 9. Auguſt. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſcopi allegat. 99. in fine.*

Sed quid ſi nouitius in conſanguineos, vel extraneos non egentes, aliaúe opera profana renuntiationem faciat, eritne valida renuntiatio? Videtur non eſſe, quia hæc renuntiatio non eſt iuxta pium Societatis inſtitutum, ſed potiùs ei contraria. At conſilium ſolum videtur excepiſſe renuntiationem Ieſuitarum factam, qua Domino, & eius Eccleſiæ iuxta pium eorum inſtitutum inſeruire poſſunt. Cum ergo in hac renuntiatione domino, & eius Eccleſiæ iuxta pium eorum inſtitutum non inſeruiant, videtur ſub generali prohibitione comprehendi, ac proinde inualida eſſe. Cæterum veriùs cenſeo validam eſſe; quia eſto conſtitutiones Societatis præſcribant in opera pia pro cuiuſque deuotione renuntiationem faciendam eſſe, at alter factam non irritant, & annullant, ſed potiùs validam eſſe ſupponunt, maximè ſi facta fuerit ante ingreſſum in Societatem; ſed conſilium dicit ſe non intendere innouare, aut prohibere, quin religio Societatis Iesv domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit iuxta pium ſuum inſtitutum. Ergo non innouat, neque prohibet, quin ipſi Deo inſeruiat præſtita hac valida renuntiatione. At ex inſtituto Societatis Iesv renuntiatio ſi facta non eſt, ante ingreſſum probationis facienda eſt, quando ſuperior iniunxerit. At ex diſpoſitione conſilij ſolum intra bimeſtre profeſſioni proximum facienda eſt: Ergo conciliaris diſpoſitio renuntiationes Ieſuitarum non comprehendit; & ita tradit *Sanchez libr. 7. ſumm. cap. 5. num* 10.

3. Sed inquires, an facta hac renuntiatione in fauorem Societatis, poſſit Societas ea bona capere, & retinere? Reſpondet optimè *Sanch. d. cap 5. num.* 11. capere, & retinere poſſe. Ratio meo iudicio eſt manifeſta; quia conſilium approbat renuntiationem, & quamlibet donationem factam à nouitiis Societatis Iesv iuxta pium ſuum inſtitutum. Ergo approbat donationem, & renuntiationem factam in fauorem Societatis, vtpote eius inſtituto conformem. At ex hac approbatione manifeſtè fit, bona renuntiata Societati tradi poſſe, & debere, cum ſit renuntiatio abſoluta, & abſque vlla ſpe recuperationis Ergo Societas poteſt ea bona capere, & retinere. Vnde eſto in aliis religionibus non poſſint bona renuntiata monaſterio concedi ante profeſſionem, in Societate tamen id dici non poteſt; eo quòd diuerſimodè in Societate, ac in aliis religionibus renuntiantur, Nam in Societate à puncto renuntiationis tranſeunt renuntiata in dominium, & vſum reſignatarij abſque ſpe recuperationis; ſecùs verò in aliis religionibus, vbi renuntiationis effectus ſuſpenditur, quouſque profeſſio fiat. Neque obſtat Trid. non excepiſſe Societatem, cum prohibuit aliquid ex bonis nouitij excepto victu, & veſtitu dari monaſterio, cum ſolum, cum de renuntiatione, & obligatione, & nouitiorum admiſſione, vel repulſa locutum eſt; quia ſatis clarè ab ea prohibitione Societatem excepit. Tum approbando renuntiationes, quas eius nouitij faciunt. Tum quia exceptio etſi in medio decreti poſita ad omnia contenta in eo decreto extenditur, quando omnium eſt eadem ratio, vt ex multis probat *Menoch. lib. 4. præſum* 181. *num.* 2. Tum & præcipuè, quia prohibitio illa donationis, vtpote continuata, & connexa cum prohibitione renuntiationis, vt conſtat ex illo verbo, *ſed neque ante profeſſionem* cum

eiſdem

eiſdem reſtrictionibus, & ampliationibus debet intelligi. Facta autem renuntiatio, ſeu donatio iuxta Societatis conſtitutiones abſoluta eſt, nec pendet à profeſſione futura: Secùs ſi extra Societates nonnam fieret, vt latiùs dixi *punct.* 15.

4. Supereſt autem ea grauis difficultas enodandas an nouitius, ſeu qui poſt vota biennij hæreditati paternæ renuntiauit in fauorem Societatis, & viuo patre profeſſionem, ſeu vota coadiutorum formatorum in Societate fecit, & poſt modum deceſſit pater viuente filio, an ſocietas ſuccedere poſſit in illius profeſſi hæreditatem? Negat *Sanchez lib.* 7. *ſum. cap.* 9. *num.* 25. Motus ea ratione; quia ſi filius decedat priùs quam eius pater, hæreditas patris filio non defertur; quia non poteſt deferri filio viuente patre, cum viuentis nulla ſit hæreditas, *leg. ſuperſtit.*, *ff. de acquirenda hæredit.* At profeſſio in Societate morti naturali æquiparatur; cum nec ipſe profeſſus, nec Societas ratione illius capax hæreditatis eſſe poteſt. Ergo. Et confirmat exemplo fratrum minorum, quorum ratione monaſterium ſuccedere non poteſt, ſed æquè profeſſi Societatis ſunt hæreditatis incapaces. Ergo.

5. Sed hæc fundamenta leuia ſunt, vt ob illa denegetur Societati ſupradicta hæreditas. Nam vt ipſemet Sanch. pluribus in locis teſtatur, præcipuè *lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 68. *&* 78. *& ſeqq. Molina de Hiſpan. primogen. lib.* 1. *cap.* 13. *circa finem num.* 94. Mors ciuilis, qualis eſt profeſſio morti naturali æquiparatur, quando eundem effectum habet, ſecùs quando diuerſum habere poteſt. At in præſenti profeſſio in Societate diuerſum effectum à morte naturali habere poteſt, quia hæc profeſſio non extinguit iura Societatis in tertium tranſlata, ſed quæ ipſe profeſſus eo tempore haberet. Deinde illa hæreditas patente mortuo non defertur profeſſo Societatis, ſicuti nec profeſſo aliarum religionum in fauorem collegij, operiſve pij renuntianti, ſed defertur ei in cuius fauorem facta eſt renuntiatio ob ius acquiſitum per renuntiationem, vt ipſemet Sanch. multis allegatis probauit *cap.* 6. *num.* 2. & nos diximus *præcedenti punct. circa finem.* Ergo illa hæreditas defertur Societati ob ius per renuntiationem conceſſum à profeſſo tempore quo validè concedere poterat. Neque obſtat quod profeſſus tempore quo moritur pater & defertur hæreditas Societati ſit incapax ſuccedendi, quominùs Societas ſuccedat; quia non ſuccedit ex iure quod profeſſus eo tempore Societati concedit, ſed ex iure quod renuntiando conceſſit, quod profeſſione nullatenùs conceditur, ſicuti neque in religione minorum ius ſuccedendi, quod illius ordinis religioſus ante profeſſionem in aliquod collegium capax ſuccedendi renunciatione transferret, extingueretur profeſſione ipſa, ſed potiùs omnino firmaretur, vt ipſemet Sanch. concedit *dicto cap.* 3. *num.* 79. Conuenientia autem minorum cum profeſsis Societatis in eo ſita eſt, vt ſicut minores facta profeſsione incapaces ſunt acquirendi hæreditatem, nec monaſterium illorum cauſa, ſic nec profeſsi Societatis, neque Societas ratione ipſorum.

DISPVTATIO II.

De Suſceptione Religioſi ſtatus per profeſſionem, eiuſque priuilegijs.

EX dictis diſput. præcedenti, punct. 1. & 2. conſtat religioſum ſtatum conſiſtere in traditione, quam vnuſquiſque de ſe facit religioni à ſede Apoſtolica approbatæ per vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Quæ frequentèr ſolemnia ſunt, ſed aliquando vt in Societate ſunt ſimplicia. In quo autem hæc diuerſitas conſiſtat ibi explicuimus. Quæ verò deſiderantur, in ſequentibus declarabimus. Traditio per vota ſolemnia eſt propriè, & rigoroſè profeſſio, lata tamẽ quæ fit per vota ſimplicia. Agendum igitur eſt de his, quæ ad vtramque requiruntur, deque earum obligatione.

PVNCTVM I.

Quibus modis profeſſio ſtatum religioſum conſtituens fieri valeat, & an in Societate Ieſu dari poſſit tacita profeſſio, ſeu interpretatio per vota biennij.

1. *Profeſſio alia tacita, alia expreſſa, & de vtriuſque conditionibus.*
2. *Debet fieri profeſſio traditione continente votum paupertatis, caſtitatis, & obedientia.*
3. *Si fiat ſub conditione repugnante obſeruationi paupertatis, caſtitatis, & obedientia ea in religione praſcripta non tenet.*
4. *Si fiat ſub conditione honeſta de futuro. Affirmat Sanch. ab eo puncto, quo conditio purgatur, validam fore.*
5. *Veriùs eſt nouum requiri conſenſum.*
6. *Profeſſio tacita inducebatur geſtatione habitus profeſſorum.*
7. *Item exercitio alicuius actus profeſſorum.*
8. *Conſilium non diſpoſuit de porfeſſione tacita, dummodo in ea ſeruentur conditiones praſcripta in profeſſione expreſſa.*
9. *Qua differentia ſit inter profeſſionem tacitam & expreſſam.*
10. *In Societate Ieſu non eſt locus profeſſioni tacita.*

1. PRofeſsio religioſum ſtatum conſtituens duplex eſt tacita, vel expreſſa, vt conſtat manifeſtè ex cap. *cap. Religioſi de ſententia excommunicat. in* 6. Ibi quamuis autem is, qui religionem ingreditur, religioſus cenſeri cum effectu non

 poſſit,

poſſit, donec ſit tacitè, vel expreſsè profeſſus. Expreſſa eſt, quæ verbo, ſcriptura, aliiſque nutibus declarantibus conſenſum exprimitur. Tacita, quæ ex ſignis à iure ſtatutis inducitur. Declaremus primo expreſſæ profeſſionis formam, deinde ſubiiciemus ſigna tacitæ. Ad formam, & eſſentiam profeſſionis expreſſæ non eſt per ſe opus verbis, vel ſcriptura, ſed quomodocunque conſenſus ſiue verbo, ſiue ſcripto, ſiue nutibus declaretur, profeſſio fiet; quippe eſt contractus religioſi cum religione, de cuius natura eſt, vt quolibet ſigno declarante conſenſum perfici poſsit. Excipe tamen niſi in aliqua religione ſtatutum ſit ſcripturam, & verba eſſe eſſentialia, vt contingit in religione Societatis Ieſu, in qua vt deciditur *5.p. conſtitu. cap.3.* Profeſſio fieri debet ſcripto, & ex ſcripto coram domeſticis, & externis legi: ibi illud autem eſſentiale eſt, vt publicè votum legatur coram iis de Societate, & externis qui adfuerint; atque vt tanquam ſolemne emittatur, & admittatur; & tradit *Azor 1.p.lib.12. inſtitut.moral.cap.5. quaſt.7.in fine Sanch. lib.5.ſum.cap.3.num.4.& ſequens de Societate Suar.tom.3. de Relig. lib.6.cap.12. num.2.* Verum eſto in aliis religionibus hæc forma neceſſaria non ſit, eſt tamen conuenientiſſima ad claram profeſſionis factæ probationem, ſedandáſque lites quæ, ex contrario facto oriri poſſunt, iuxta *textum in cap. vidua 20. quaſt.1. verbo ſcriptis, & ibi Gloſſ.* Quapropter profeſſus tacitè compelli poteſt à religione, vt in ſcriptis profeſſionem faciat, quia id religioni conuenit, & iuri eſt conforme, & ipſi profeſſo non præiudicat; & econtra ipſe profeſſus compellere poteſt religionem, vt ſuam profeſſionem in ſcriptis admittat; quia ſua intereſt, tum vt de profeſſione conſtet, tum vt eligi in Prælatum poſſit, à qua electione excluditur, dum expreſsè profeſſus non eſt; *cap. nullus de electione in 6.* Sic ex Abbate *cap. cum cauſam de electione, num.7. & 8. & Gregor. Lopez leg.2.tit.7.part.1.docet Sanch. lib.4. ſumm. cap.3. num.6.* Ex parte verò illius, qui profeſſionem admiſſurus eſt, nulla verba, nec ſcriptura neceſſariò requiruntur, ſufficit ſi ſufficienti ſigno eius acceptatio declaretur, vt benè notauit *Suar. dicto tom.3. de Relig. lib.6. cap.12. n.2.* Neque item ſunt neceſſarij teſtes, quia nullibi cauetur ſed inter religioſum, & Prælatum compleri traditio poteſt; ſunt tamen conuenientiſſimi, vt Eccleſiæ conſtet de ſtatu aſſumpto, ne liceat retrocedere. *Suar. dicto cap.12. num.5.* Eadem ratione non eſt neceſſarium, eſto ſit conuenientiſſimum, vt per propriam perſonam fiat, ſed poteſt per procuratorem fieri, iuxta *regul.68. de Regul. iuris in 6.* Ibi poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum, quando à lege, vel ſtatuto alitèr præſcriptum non eſt, ſicuti non eſt præſcriptum in præſenti; & colligitur ex *Gloſſa in dicta reg. & cap. qui ad agendum de procurator. in 6.* Sic docent *Syluest. religio 3.q.15. Gregor. Lopez dicta leg.2. tit.7. part.1. Azor. lib.12. cap.5. q.5. Suar. tom.3. lib.6. de Relig. cap.11. num.22. Sanch. lib.5. ſumm. cap.3. numer.7.* Debet tamen Procurator habere ſpeciale mandatum ad profitendum; quia eſt res nimis ardua, & difficilis, quæ ſub generali mandato non cenſetur comprehendi: Sic *Suar. & Sanch. ſupra.* An autem debeas exprimere religionem, vel poſſis electionem religionis procuratori committere? Sanch, negat committere te poſſe, ſed Suar, veriùs affirmat: Quia ſpectato iure naturæ ſufficiens eſt talis conſenſus, & iure poſitiuo contrarium non præſcribitur. Illud verò omnino neceſſarium eſt, vt procuratorem liberè eligas, & non ex metu, & in illa voluntate perſeueres tempore quo contrahit; aliàs nihil fiet. *Sanch. & Suar. locis allegatis, & docent omnes.* Fieri autem in Eccleſia, vel extra habitu religioſo ſuſcepto, vel non ſuſcepto neceſſarium non eſt, vt ſatis colligitur ex *cap. inſinuante, qui clerici, vel vouentes, & cap. porrectum de Regular.* & tradit, *Suar. cap.12. num.24. Sanch. cap.3. n.12. teſtanturque eſſe omnium.*

2. Rurſùs hæc profeſſio debet fieri traditione continente votum obedientiæ, caſtitatis & paupertatis; quia hæc vota, (*vt diximus punct. 1. huius tractatus*) ſunt de eſſentia ſtatus religioſi. Verum eſt tamen in aliquibus religionibus ſolum exprimi obedientiam ſecundum regulam, ſed ſub hac expreſſione caſtitas, & paupertas vtpote à regula præſcriptæ continentur. Et idem eſt de illo modo profitendi, quem præſtant Cartuſiani. Promitto conuerſionem morum meorum paupertate ſcilicet, caſtitate, & obedientia: Et ita tradunt ex omnium ſententia *Rodrig. 2. tom. ſum. cap.8. num.13. Azor. lib.12. inſtit. moral. cap.4. q.2. Sà verbo religio num.18. Suar. tom.3. de Relig. lib.6. cap.2. num.12. & 13. Sanch. lib.5. ſum cap.3. num.3.*

3. Sed eſt aliquis difficultas; an hæc traditio ſub promiſſione caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ debeat neceſſariò eſſe abſoluta, vel ſufficiat conditionalis? Et quidem ſi conditio repugnet caſtitati, paupertati vel obedientiæ ea in religione præſcriptæ, probabiliùs eſt nullam eſſe profeſſionem; quia eſſe valida non poteſt deficiente aliquo ſubſtantiali illius. Qua de cauſa contractus matrimonij ſub conditione repugnante illius eſſentiæ irritus eſt, ex *cap. fin. de conditionibus appoſitis*; & tradunt poſt alios antiquiores *Syluest. Relig. 3. q.6. 7. & 8. Nauarr. lib.3. conſil.20. de Regular. alias 14. de ſtatu monach. Couarr. 4. decret. 2.p. cap.3. §.1. num.8. Azor. lib.12. cap.5. q.2. Sanch. lib.5. ſum. cap.4. num 92. Suar tom.3. de Relig. lib.6. cap.12. num.14.* Colligitur ſatis argumento à contrario ex *cap. dudum de conuerſ. coniugat.* Neque obſtat aduerſus hanc deciſionem *textus in cap. inſinuante, qui clerici, vel vouentes* vbi mulier quædam profeſſionem emiſit ea conditione adiecta, vt in domo propria cum in omni ſubſtantia ſua remaneret. Nam vt benè explicant *Gloſſa ibi Abbas Innocent.* quos refert, & ſequitur *Sanch. lib.5. cap.4. num. 97. Suar. cap.12. num.18. Baſil. Legionenſ. lib.3. de matrimon. cap.10. in fine num. 10.* Illa conditio non fuit aduerſa voto paupertatis; ſiquidem fuit conditio retinendi domi vſum ſuarum rerum ſub beneplacito tamen ſuperioris potentis illum ex cauſa honeſta reuocare. Secùs verò eſſet, ſi vellet eam poteſtatem excludere, & vſum ſuarum rerum independentem à Prælati voluntate habere.

4. Si verò conditio de futuro ſit indifferens, vel honeſta, non leuis controuerſia eſt latiùs tractat. de matrimonio examinanda, an ea poſita ſit valida profeſſio? v. g in religione approbata, & in manibus legitimi Prælati promittis caſtitatem, paupertatem, & obedientiam, ſi tuus pater conſenſum præſtiterit, conſentit pater, valet ne ab illo puncto profeſſio? Affirmat *Thomas Sanch. lib.5. ſumm. cap.4. num.88.* Et docent loquentes de matrimonio plures, quos ipſe refert, & ſequitur *lib.6. de matrimon. diſput. 8. numer. 4. & 10.* Fundamentum præcipuum eſt, quia conſenſus præcedens conditionalis purificata conditione, tranſit in

abſolu

abſolutum, & obligationem abſolutam iuducit.

5. Cæterum veriùs eſt non eſſe profeſſionem, niſi nouus conſenſus accedat: Sic docent loquentes de matrimonio plures quos infert, & ſequitur *Gutierr. lib. 3. can. queſt. de matrimon. cap. 13. 14.* & expreſsè de profeſsione docet *Suarez tom. 3. de Relig. lib. 6. capit. 12 à num. 18.* Ratio ea eſt, quia ad profeſsionem neceſſarius eſt conſenſus, quo profeſſus ſe religioni tradat, ſed conſenſus ſub conditione de futuro non eſt huiuſmodi, quippe non eſt conſenſus in traditionem præſentem ſed in futuram pendentem inquam à conditione. Ergo nunquam poteſt eſſe conſenſus ad profeſsionem ſufficiens. Ex quo fit talem profeſsionem, ſed votum ſimplex profeſsionis emittendæ etiam impleta conditione: Et docet *Suarez dicto capite 12. num. 20.*

6. Profeſsio verò tacita duplici via iure antiquo inducebatur geſtatione habitus profeſſorum, & exercitio actuum profeſſorum; diuerſimodè tamen. Primò geſtatione habitus profeſſorum, qui habitus vel in colore, figura, aut ſaltem benedictione diſtinctus eſſet ab eo, quo nouitij vtebantur, inducebatur profeſsio ante expletum annum nouitiatus per ſolam tridui perſeuerantiam poſt completam pubertatem *cap. ad noſtram de Regularibus cap. conſtitutionem eodem tit.* & colligitur argumento à contrario ex *cap. ſtatuimus eodem tit.* Dixi geſtatione habitus profeſſorum diſtincti, nam geſtatione habitus profeſſorum indiſtincti nouitiis inquam, & profeſſis communis, & à ſæcularibus diſtincti, non inducebatur profeſſio ex ſola triduana perſeuerantia, ſed ex annali perſeuerantia completa poſt pubertatem. Si verò ita fit habitus indiſtinctus, vt non ſolum nouitiis, & profeſſis, ſed aliis in monaſterio ſeruientibus ſit communis requiſitum erat, vt annalis perſeuerantia in illo habitu poſt annos diſcretionis haberetur, & inſuper eſſet aſſumptus poſt pubertatem: Nam ſi ante pubertatem aſſumptus eſſet etiamſi poſt pubertatem longo tempore portaretur, non inducebat profeſſionem. Nunquam tamen inducitur profeſſio per ſolam delationem habitus nouitiorum patentèr in colore, ſciſſura, vel forma diſtincti ab habitu profeſſorum. Hæc omnia conſtant, ex *cap. is qui 1. de Regular. in 6. & clement. eos qui eodem tit. & vtroque loco Gloſſ. & Doctores.*

7. Secundò exercitio alicuius actus profeſſorum communis ſententia defendit induci olim profeſſionem, ex *cap. vt dua Regularibus.* Vbi vidua ſponte ſuſpiciens velum conuerſionis, quamuis non ſacrum, & in Eccleſia offerens oblationem, quam aliæ Virgines velatæ, & ſacratæ offerebant, coacta fuit perſeuerare. Ergo ex ſolo exercitio actus abſque habitus ſuſceptione profeſſorum inducebatur profeſſio. Nam velum illud non ſacrum diſtinctum eſſe videtur à velo profeſſarum, quod ſacratum erat. Et ratio eſſe poteſt quia non minùs efficax ſignum eſt actus, quam habitus: Sic aliis relatis *Syluest. verb. religio 3. q. 19. Azor 1. p. lib. 12. cap. 4. quaſt. 3. Sanchez lib. 5. ſumm. cap. 3. num. 20.* Dixi abſque ſuſceptione habitus profeſſorum, nam ſuſcipere antea habitum nouitiorum neceſſarium omnino reputatum ex *dicto cap. vidua.* Tum ne præſumatur eum actum profeſſorum exercentem potius eſſe iuriſdictionis alienæ vſurpatorem, quam verum religionis profeſſorem, quæ præſumptio ceſſare videtur aſſumpto priùs habitu nouitiorum. At eſto hoc commune ſit probabiliùs tamen exiſtimo cum *Suarez tom. 3. de Religion. lib. 6. cap. 19. à num. 8.* Nunquam induci profeſſionem tacitam ex vſu, & exercitio actuum profeſſorum abſque habitus profeſſorum ſaltem communis dilatione. Nam hæc induci non poteſt niſi ex ſignis à iure ſtatutis: Quia eſt præſumptio iuris, & nullibi ius ſtatuit exercitium actus profeſſorum cum habitu nouitiorum à profeſſis diſtincto eſſe ſignum profeſſionis; neque id colligitur, ex *cap. vidua.* Poterat enim eſſe non ſacrum, quia non erat velum Virginum, quod benedici ſolebat; bene tamen viduarum profeſſarum, quod benedictione carebat. Poſito autem habitu profeſſorum, ſi ſubſequatur actus profeſſus proprius in ætate pubere inducit profeſſionem tacitam. Sed an illo actu requiratur triduana perſeuerantia? Affirmat *Suarez lib. 6. cap. 19. à num. 14.* eo quod in *cap. conſtitutionem de Regularibus in 6.* Expreſsè dictum ſit triduanam perſeuerantiam in delatione habitus profeſſorum neceſſariam eſſe ad inducendam tacitam profeſſionem, & cum nullam exceptionem fecerit exercitij actuum profeſſorum, ab illa debemus abſtinere. Neque obſtat in dicto *cap. vidua* videri eſſe factam exceptionem. Tum quia ille textus antiquior eſt, & conſequentèr per textum in *cap. conſtitutionem* cenſebitur limitatus. Tum & præcipuè quia non de profeſſione ſolemni, ſed de voto ſimplici caſtitatis videtur intelligi. At non eſt recedendum à communi ſententia, quam pluribus firmat *Sanchez lib. 5. ſum. cap. 3. num. 21.* Dicens aſſumptione habitus cum exercitio actus profeſſorum, tametſi non ſit triduana perſeuerantia, ſufficiens eſſe ad inducendam tacitam profeſſionem conſentit *Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. in princ. num. 47. Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 5. in princ.* Ratio eſſe poteſt; quia ſola tridua delatio habitus profeſſorum in anno nouitiatus abſque vllo actu profeſſorum inducit tacitam profeſſionem. Ergo ex actu profeſſorum nulla ſpecialis præſumptio inducitur, ſi in actu profeſſorum cum delatione habitus profeſſi tridua perſeuerantia requiratur. At communis ſententia defendit induci tacitam profeſsionem actu profeſſorum; ergo debet induci ſine tridua delatione habitus profeſſorum. Ad *caput conſtitutionem* facilis eſt ſolutio: Licet enim generalitèr dictum ſit requiri delationem habitus profeſſorum per triduum, hoc intelligendum eſt abſque exercitio actus profeſſorum, vt ſic iura iuribus conforment.

8. Conſilium autem Trident. nihil de profeſſione tacita ſpecialitèr diſpoſuit; ideoque diſpoſitioni antiquæ negotium reliquit, dummodo conditiones præſcriptæ pro profeſsione expreſſa ſeruentur, nempe, vt præcedat integer nouitiatus annus, & ſigna exhibeantur poſt ætatem *16.* annorum completam. Quia ante eam ætatem profeſsio fieri non poteſt. Ergo nullum eſſe poteſt ſignum profeſsionis: Sic *Suarez tom. 3. de Relig. lib. 6. capit. 10. num. 4.* Inſuper debet profitens cognoſcere eo ſigno tacitam profeſsionem induci, & ea intentione illud præſtare conſentiente eo, cuius eſt admittere: Sic *Leſſius, Sanchez, Layman & vniuerſi Doctores docent.* Quocirca ſi profeſſurus proteſtetur ſe nolle eo ſigno aſſumpto profeſsionem emittere, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed neque in externo profeſſus reputari debet; quia illud ſignum non eſt vera profeſsio, ſed eſt ſignum profeſsionis,

Digitized by Google

nis, quod ceſſat contraria voluntate expreſsè declarata. Sic *Gloſſa clement. fin. verbo profeſſorum, de Regularibus Silueſt. religio 3.q.19. Nauarr. comment. 4. de Regularibus num.74. notabili tertio. Sanch.lib.5. ſum. cap.3. num. 35. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 5. in principio.*

9. Sed inquires, quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam, & expreſſam? Reſpondeo duplicem à Doctoribus aſsignari. Prima, vt ex vi profeſsionis tacitæ non ita adſtrictus ſis illi religioni in qua profeſſus es, quin ad laxiorem tranſire poſsis: Habetur *cap. constitutionem de Regularib. in 6.* Sed hoc priuilegium non cuilibet tacitæ profeſsioni conceſſum eſt, ſed illi tantum, qui intra annum nouitiatus habitum profeſſorum per triduum aſſumit: quia de ſola hac tacita profeſsione loquitur dictus textus vt latè explicant *Suarez tom.3.de Relig. lib.6.cap.21. num.6.& 1. Sanch.lib.5. ſum. cap.3. num 27.* Quocirca cum hæc tacita profeſsio poſt Tridentin. locum non habeat, non eſt cur in hac differentia explicanda immoremur. Et hinc ceſſant illæ difficultas, an hæc profeſsio ſit vera profeſsio ſolemnis, vel tantum habeat vicem voti ſimplicis religionis aſſumendæ. Et qualitèr religio, in qua quis profeſſus eſt; obligata ſit illum retinere, cum tamen ipſe obligationem non habeat in ea perſeuerandi. Secunda differentia, & præcipua eſt, quod tacitè profeſſus non poteſt in Prælatum eligi illius religionis, nec alterius, & meritò; vt ſic vitentur dubia, quæ ex electione oriri poſſunt, *cap. nullus cap. indemnitatibus de electione in 6.* & ibi *Gloſſa Suarez d. lib.6. cap.21. num. 15. Sanchez lib.5.cap.2.num.6.*

10. Rursùs inquires; an in Societate Ieſu locum habeat tacita profeſsio, ſeu incorporatio per vota biennij; Reſpondeo breuitèr per ſe locum non habere, & de profeſsione eſt res manifeſta, cum eſſentiale ſit ſcripto publicè legi *5. p. conſtitut. cap.3.* De incorporatione per vota biennij ſic probatur; quia hæc iudici non poteſt, niſi poſt biennium nouitiatus aſſumas habitum incorporatorum eorúmque actibus te ingeras ex intentione te in Societatem incorporandi, & ex conſenſu eius, qui poteſtatem habere te in Societatem admittendi. At cum in Societate nullus ſit habitus ſpecialis incorporatorum, nullúſque actus, qui nouitiis communis non ſit; nullúmque tempus determinatum admiſsioni; ſed poſt biennium admiſsio differri poteſt ex voluntate ſuperioris, iuxta *cap. 1. numer. 12. & capit. 4. num. 43. examin. gener. & 5. p. cap. 1. in fine.* Neque item ſit præſcriptum quo in gradu quis poſt nouitiatum admittendus ſit; an ad vota ſcholarium, vel coadiutorum ſormatorum, vel profeſsionem trium votorum, vel quatuor votorum, ergo non poteſt induci profeſsio, ſeu incorporatio tacita; & ita docet *Suarez tom. 4. de Religione tractat.10. lib. 3. cap.8. à num. 3.* Adducens pro ſe *Nauarr. comment.4. de Regularib. num.76.* Neque inde ſit profeſsionem, vel incorporationem expreſſam nullam ratificari non poſſe; poteſt vtique ſicut in aliis religionibus: Sed hæc non tam eſt tacitæ profeſsionis emiſsio, quam expreſſæ reparatio.

Pvnctvm II.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt ex parte profitentis, vt profeſſio valeat, & an eædem ſint ſeruandæ in Societate Ieſu, in votorum Scholarium emiſſione.

§. I.

Expenditur conditio ætatis, & nouitiatus ad profeſſionem requiſita.

1. *Decimus ſextus ætatis annus requiritur etiam in Societate Ieſu pro votorum Scholarium emiſsione.*
2. *Ex Trident. decreto non impeditur, quin in aliqua religione maior ætas requiratur, at in nulla videtur de facto requiri cum decreto irritante.*
3. *Integer annus nouitiatus requiritur.*

1. PRima conditio ad profeſsionem requiſita eſt, vt in ætate legitima fiat; quæ ætas licet iure antiquo eſſet pubertas completa *cap. firma 20. quæſt. 1. cap. ad noſtram, de Regularibus & cap. 1. eodem tit. in 6.* At nouo iure *Tridem. ſeſſ.25. cap.15.* Decimus ſextus annus completus expoſtulatur, vt ſic maiori cum conſideratione, & libertate ſtatus hic altus difficilis, & perpetuus aſſumatur.

Dubium tamen eſt, an hæc ætas in Societate Ieſu requiſita ſit pro votis Scholarium? Et ratio dubij eſt; quia horum votorum emiſsio non eſt vera profeſsio, & conſilium ſolum de profeſsione videtur locutum, ibi in quacunque religione tam virorum quam mulierum profeſsio non fiat ante 16. annum expletum. Neque ratio, qua motum eſt conſilium ad hanc ætatem adſtruendam in profeſsione videtur procedere in hac Societatis incorporatione, cum hæc non ſit per ſe indiſſolubilis, ſed ex Societatis conſenſu diſſolui poſsit. Cæterum omnino dicendum eſt eam ætatem 16. annorum in hac votorum emiſsione requiri, ſicut in profeſsione, quia conſilium vſum eſt ibi nomine profeſsionis gratia frequentioris vſus; quod enim intendit eſt, ne ſtatus religioſus aſſumatur ante eam ætatem, ſiue aſſumatur votorum ſolemnium, ſiue ſimplicium emiſsione. Nam quomodocunque aſſumptus fuerit quantum eſt ex parte aſſumentis perpetuus eſt, & omnino indiſſolubilis; eáque de cauſa voluit, vt maturo conſilio, & conſideratione prudenti aſſumeretur. Adde ſi conſilium vellet Societatem ſub hoc decreto non comprehendi eam exciperet, ſicuti fecit decreto ſubſequenti. Præterea iuxta conſtitutionem Societatis non poteſt quis ante 16. annum expletum incorporari, quia non poteſt recipi ad nouitiatum ante 14. expletum, neque incorporari ante biennium. Ergo tam ex conſtitutione Societatis, quam ex Trident. non poteſt quis in Societate vota ſolemnia, aut ſimplicia facere per quæ verè religioſus fiat, niſi expleto decimo ſexto anno: Et ita docuit *Sanch. lib 5. ſum. cap.4. num.7. Suar. tom.4. de Relig. tract.10. vbi de Societate lib.3. cap.6. num. 1.*

2. Præte

2. Præterea dubitari poteſt, an hæc ætas ita ſit determinata, vt in nulla religione maior requiſita ſit? Et quidem ex vi Tridentin. manifeſtum eſt non impediri, quin in aliqua religione ſtatui poſſit cum decreto irritante maior ætas, imo tale ſtatutum Tridentin. deciſione faueret. Igitur in religione minorum ſtatutum eſt neminem eſſe ad profeſſionem admittendum, qui 18. non attigerit, ſed cum hoc decretum non contineat clauſulam irritatem, tenebit profeſſio ante illam ætatem, ſicuti tenebit facta in monaſteriis inſularum, quorum meminit *Gregor. relatus in cap. qui autem* 20. *q.1.& cap. quia in inſulis de Regular.* Ob eandem rationem, & tradit *Suarez tom. 3. de Relig. lib.6. cap.3.num.7. &* 8. *Sanch. lib.5. ſum. cap.4. n.6. cum Rodrig. tom. 3. quæſt. regul. quæſt. 17. art. 20. Barboſa in remiſſ. conſilij deciſum refert, & tradit 3.p. de poteſt. Epiſc. allig.* 101. *num.*15. *alios refert.*

3. Secunda conditio requiſita ad profeſſionem eſt integer nouitiatus annus. De qua conditione, & quomodo locum habeat in Societate, ſatis diximus præcedenti diſput.

§. II.

Qualitèr profeſſio libera debeat eſſe, & abſque errore.

1. *Inualida eſt profeſſio metu cadente inconſtantem virum. Et idem eſt de votis biennij in Societate Ieſu.*
2. *Incuſſus hic metus acceptanti profeſſionem non annullat.*
3. *Error in ſubſtantialibus profeſſionem annullat, ſecùs in accidentalibus.*
4. *An decipiens in re aliqua graui accidentali expelli poſſit? Alij affirmant, alij negant, ſub diſtinctione reſpondetur.*

1. TErtia conditio ad profeſſionem requiſita eſt, vt profeſſio libera ſit à metu graui, ſeu cadente in conſtantem virum. Et quidem ſi hic metus profitenti incutiatur, omnes Doctores ſentiunt irritam reddi profeſſionem ſaltem iure Eccleſiaſtico; quia ſic ſupponitur conſuetudine introductum in *cap. 1. de his quæ vi*, vbi fœmina ex metu profeſſionem emittens non compellitur in profeſſione perſeuerare. Idem colligitur ex *cap. cum dilectus eodem tit.* Quæ conditio etiam in votis Scholarium Societatis locum habet, quæ intercedente graui metu omnino irritantur. Quia *textus in dicto cap. 1. de his quæ vi*, non tam profeſſionem ſtrictam, quam aſſumptionem ſtatus religioſi intellexit, vt indicant illa verba, timore mortis religionem intrauerit: Et quæ tradit *Trident. ſeſſ.*25. *cap.*19. *de Regularibus.* Ibi quicunque regularis prætendat ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſionem feciſſe, &c. Ecce quomodo conſilium pro eodem vſurpat religionem ingredi, ac profiteri. Conſtat autem emittentem vota Scholarium Societatem ingredi, verúmque ſtatum religioſum aſſumere. Ergo ſi metu graui factum eſt, nullius erit effectus, & ita pro certo tradit *Suar. tom.4. de Relig. tract.*10. *lib.3. cap.6. num.6.*

2. Sed non eſt leue dubium, an hic metus acceptanti profeſſionem incuſſus irritam profeſſionem reddat? Videtur quidem irritam reddere ex *cap. porrectum de Regular. & cap. ad Apoſtolicam eodem tit.* Vbi ad profeſſionem æquè voluntas emittentis, quam Prælati acceptantis requiſita eſt; conſiſtit enim in mutuo contractu religioſi, cum religione; & ita tenet (licet obiter) *Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap.41. dub.7. num.61.* Sed contrarium probabiliùs iudico cum *Suarez tom.3. de Religion. lib 6. cap.4. num.*19. Quia metus non annullat profeſſionem iure naturali, ſed poſitiuo, vt latè probaui. *tract. de voto*, ſed ius poſitiuum non diſponit de metu Prælato profeſſionem admittenti incuſſo, vtpote rarò vel nunquam contigenti; ſed ſolum de metu incuſſo profitenti: Ergo ſolus hic metus annullat profeſſionem, & non alius. Nam in decretis non eſt facienda extenſio de vno caſu ad alium, præcipuè cum eadem ratio non procedit. Neque obſtat ad profeſſionem vtramque voluntatem & religioſi, & religionis requiri; quia diuerſimodè requiri poteſt: Nam religioſi voluntas requiri poteſt cum omni moda libertate libera ab omni metu, & coactione, non ſic Prælati voluntas, quæ ſi libera ſimplicitèr ſit, ſufficit.

3. Quarta conditio eſt, ne profeſſio, ſeu Societatis incorporatio ex errore; vel ignorantia circa religionis ſubſtantialia fiat, quia hæc tollunt ſubſtantialem conſenſum, eáque de cauſa iure ipſo naturali reddunt profeſſionem, ſeu incorporationem irritam: Sic ex omnium ſententia tradit *Sanchez lib.4. ſum. cap.2. num.4. Suarez tom.3. de Relig. lib.6. cap.5. à num.3. & tom.4. de Relig. tract.*10. *lib.3. cap.6. num.7.* Hic autem error, vel ignorantia etiam contingere poteſt ex parte Prælati admittentis, ſi error ſit in perſona admiſſa, aut in conditionibus ſubſtantialibus requiſitis, vt benè notauit. *Suarez d. tom.3. lib.6. cap.5. in fine.*

Dixi in conditionibus ſubſtantialibus: Nam ex ſolo errore in accidentibus non redditur irrita, ſicut neque matrimonium. Ex quo deciditur non eſſe irritam profeſſionem tacentis morbum contagioſum ſcilicet morbum gallicum, vel ſimilem, quo declarato non admitteretur. Quia cum hic morbus, neque ex iure, neque ex ſpeciali religionis conſtitutione, (vt ſuppono) profeſſionem annullet, eius ignorantia, ſeu error in admittente ad errorem in accidentibus, non in ſubſtantia pertinet; Et ita docent *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de Regularibus, conſ.*25. *aliàs* 48. *num.2. & 3. Man. Rodrig. 2. tom. ſum. cap.6. num.3. & tom. 3. quæſt. regul. quæſt.*17. *art. 9. & aliis relatis Sanch. lib.5. ſum. cap.4. num* 57. *& de matr. lib.7. diſp.*37. *num.*53.

4. An autem ſic admiſſus expelli poſſit è religione ob culpam (quam meritò Nauarr. & Sanch. reputant moralem) admiſſam in huius vitij taciturnitate? Affirmant *Nauarr. & Sanch. dicta diſp.*37. *num.*53. *& Eman. Sà vtraque edit. verbo religio num.*34. Negant *Man. ſupra, & Sanch. dicto cap.4. ſum. n.*57. Eo quòd non videatur res ita grauis, vt ob eius cauſam expulſio à religione, quæ grauiſſimum ſupplicium eſt, infligi poſſit. At exiſtimo diſtinguendum, ſi tentatis remediis per annum morbus non curatur, poterit expelli tum ob culpam deceptionis, tum ob præcauendum aliorum damnum, & contagij periculum. Verum in Societate Ieſu abſque vllo ſcrupulo poterit expelli qui ſic decipiendo vota Scholarium emitteret; quia cum ſint vota conditionalia; & non ſolemnia minorem cauſam ad ſui diſſolutionem expoſtulant quam ea quæ ad expellendos alios religioſos profeſſos

feſſos expoſtulatur, & notauit *Sanch. lib. 5. cap. 4. num. 57.*

§. III.

Declaratur libertas à ſeruitute requiſita.

1. *Qualitèr ſeruus profiteri poſſit, & à domino repeti.*
2. *Profeſſio facta abſque conſenſu domini an valeat? Negant aliqui, ſed veriùs eſt valere.*
3. *In Societate Ieſu nulla eſt profeſſio, ſui incorporatio.*

1. QVinta conditio ad profeſſionem eſt, ne ſeruitute ligatus ſis, fieret enim grauius iniuria domino, ſi ſeruus occaſione religionis abſque licentia domini ſe ſubtraheret ab obſequio illius, cui ipſe, & ſua tradita ſunt, colligitur ex *cap. ſi ſeruum 1. & 2. 17. quæſt. 4.* Verum ſi hac malitia poſita religionis habitum aſſumeret, & in eo aſſumpto per triennium computandum vel à die quo dominus id ſcire potuit, vel vt aliis placet, à die aſſumpti habitus perſeuerauerit abſque domini reuocatione, eo ipſo ad religionem admitti poteſt; quia iuris diſpoſitione cenſetur à domino dimiſſus, *cap. ſi quis incognitus 17. quæſt. 2.* At ſi intra illud triennium dominus ſeruum ſuum repetierit, etiamſi profeſſionem feciſſet, debet reddi fide tamen accepta de impunitione, vt habetur in *d. cap. ſi quis incognitus.* Quod ſi dominus noluerit profeſſum ſeruum habere, ſed vt pretium illius ſibi reddatur, probabile ſatis eſt obligatam eſſe religionem eius voluntati acquieſcere, ſi culpabilitèr hunc ſeruum ad profeſſionem admiſit: Si autem nullam culpam commiſit, non apparet ratio, ob quam domino teneatur æſtimationem ſerui reddere; ſufficientèr enim videtur ſatisfacere ſeruum reddendo. Et in his communitèr Doctores conueniunt apud *Sylueſter. verbo religio. 2. quæſt. 3. Gregor. Lopez leg. 6. tit. 7. part. 1. Sanchez lib. 5. ſum. cap. 4. à num. 42. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 6. cap. 6. per totum Leſſium lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 31.*

Difficultas autem eſt; an illa profeſſio ante triennium facta abſque conſenſu domini valida ſit, teneatúrque ſeruus in religione perſeuerare domino non repetente, vel ſui iuris effectum ad illum redire, nullóque modo matrimonium contrahere? Negant *Paludan. 4. diſt. 38. quæſt. 4. art. 2. num. 30. Azor. 1. p. libr. 12. cap. 1. quæſt. 3. Sanchez lib. 5. ſumm. cap. 4. num. 49. Leſſius d. cap. 41. dub. 3. num. 31.* Mouentur, quia ſeruus quoad actiones vtiles traditus eſt domino. Non igitur tradere ſe poteſt religioni.

2. Veriùs tamen eſt validam eſſe profeſſionem; Sic docent *Sylueſt. verbo religio 2. quæſt. 3. Greg. Lopez leg. 6. tit. 7. part. 1. Suarez tom. 3. de Relig. lib. 6. cap. 6. num. 3. & plures relati à Sanchez lib. 5. ſum. cap. 4. n. 49.* Ratio ea eſt; quia neque apparet irrita ex iure naturali, neque ex poſitiuo. Non ex iure naturali: Nam omnia vota ſeruorum valida ſunt, neque dominus ea valet irritare abſolutè, ſed ſolum valet impedire vſum ſibi damnoſum, & præiudicabilem. Ergo ſtare optimè poteſt, quod profeſſio valida ſit, & quod dominus illius vſum quoad obedientiam impedire poſſit: Neque ob id deſit non vouere obedientiam, vouet inquam in animi præparatione. Ius autem poſitiuum nullum eſt hanc profeſſionem irritans, imo ex *cap. ſi quis incognitus* non leuitèr colligitur validam iudicari, ſiquidem triennio tranſacto admiſſus ad profeſſionem ſeruus reddi non debet domino, niſi ob diſtantiam præſumatur ſufficientèr non poſſe à domino reperiri. Ea tamen præſumptione facta & domino reddetur, quamuis profeſſus ſit. Supponit ergo textus profeſſionem validam fieri poſſe domino non conſentiente, & non obſtante eius valore obedientiæ religioſæ vſum impediri poſſe.

3. Illud tamen eſt omnino certum in religione Societatis Ieſu nullam eſſe profeſſionem, ſeu incorporationem per vota biennij à ſeruo factam quia eſt vnum ex quinque impedimentis eſſentialibus. *Exam. gener. cap. 2. & 1. p. conſt. cap. 3.*

§. IV.

Expenditur libertas à matrimonij vinculo requiſita ad profeſſionem.

1. *Statuitur caſus difficultatis.*
2. *Profeſſio ſine licentia coniugis nulla eſt, obligat profitentem non petere debitum.*
3. *Poteſt hic religionem deſerere abſque licentia coniugis, ſed non abſque authoritate iudicis.*
4. *Extenditur doctrina, quamuis coniux in ſæculo manens profeſſioni factæ conſentiat.*
5. *Coniux in ſæculo relictus non poteſt ad religionem migrare.*
6. *Licentia per metum extorta nulla eſt.*
7. *Si religionem ingrediaris ex licentia coniugis non ſeruantis conditiones à iure præſcriptas, validus eſt ingreſſus.*
8. *An reuocari poſſis? Sub diſtinctione reſpondetur.*
9. *Reuocatus petere debitum non potes.*
10. *Si ſeruatis conditionibus à iure præſcriptis religionem ingrediaris, valida, & licita eſt profeſſio, & explicantur conditiones.*
11. *In Societate Ieſu nec profeſſio, nec incorporatio tenet coniugati, niſi ſeruatis conditionibus præſcriptis à iure.*

1. SExta conditio ad profeſſionem requiſita eſt, ne profeſſus matrimonio conſummato ligatus ſit. Dixi *conſummato*: Nam ante conſummationem licitus eſt ad religionem tranſitus, ſi aliud impedimentum non obſtet; poſt illius conſummationem ſimilitèr licitus eſt, ſi detur occaſio perpetui diuortij ob fornicationem, hæreſim, vel ſæuitiam: Sic tradunt omnes. Latè diſcutiendum tract. de matr. Quare diſputatio præſens ſolum procedit, quando poſt matrimonium conſummatum, nulláque data occaſione perpetui diuortij ad religionem tranſis, & in ea profiteris, quod triplicitèr contingere poteſt: Primò; nulla alterius coniugis conceſſa licentia. Secundò: Ea

conceſſa,

conceſſa, at non ſeruatis condirionibus à iute præſcriptis; tertio, iis omnibus ſeruatis.

2. Circa primum caſum ſiue ex malitia, ſiue ex ignorantia proceſſeris, nulla eſt profeſſio facta ob præiudicium coniugis, cui eſt ius quæſitum: habetur expreſsè *cap. placet, & cap. quidam de conuerſ. coniugat.* Eáque de cauſa coniux in ſæculo manens poteſt te ad ſuum conſortium reuocare, túque debes obedire, reuocatus tamen debitum petere non potes, eſto tenearis reddere; quia illa profeſſio quoad obligationẽ non petendi acceptata fuit ab Eccleſia, vtpote quæ non cedit in præiudicium coniugis non conſentientis, conſtat ex dicto *cap. placet, & cap. quidam.* Quod intelligendum venit, niſi expreſſam voluntatem haberes non aliter te obligandi ad caſtitatem, quàm dependenter ab ſtatu religioſo, quia hac expreſſa voluntate poſita nulla poteſt eſſe obligatio; cum nullus verè ſit religioſus ſtatus aſſumptus: ſic *Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 3. n. 15. Thom. Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 34. n. 3. Ioann. Gutierr. lib. 3. canon. q. tr. 8. de matr. cap. 95. num. 20. Baſilius Legionen. lib. 9. de matr. cap. 11. n. 4. Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 7. num. 6.* At ſecluſa hac expreſſa voluntate cenſetur Pontifex traditionem illam ſub hac obligatione tantum acceptare; qua poſita mortuo coniuge non poteris licitè aliud matrimonium inire, benè tamen validè; quia non eſt votum caſtitatis ſolennè, ſed ſimplex, vt tradit *Gloſſa in cap. Agathoſa, verbo debeas, 27. q. 2. Sanch. pluribus relatis, dicta diſp. 34. n. 5. Gutierr. cap. 95. n. 41. Baſil. cap. 11. n. 5.* Non tamen es obligatus ad religionem migrare; quia in illa profeſſione inualida non religionem promiſiſti, ſed religioni te tradidiſti, & cum hæc traditio nulla fuerit, ex nullo capite hæc obligatio oriri poteſt: ideóque in dicto *cap. quidam*, dicitur te non teneri ad religionem redire, & in *cap. placet* aſſeritur id conſultius, & congruentius eſſe; & docet *Sanch. dicta diſp. 34. num. 12. Gutierr. n. 23. Baſil. n. 7.*

3. Difficultas autem aliqualis eſt; an non petente coniuge poſſis tu propria authoritate religionem deſerere? Affirmat *Thom. Sanch. dicta diſp. 34. num. 15. relatis, gloſſa, Innocent. Archidiacon. & Bellamera.* Mouetur; quia ſolum profeſſionis virtute aſtringi poteras in religione perſeuerare, ſed profeſſio non tenuit, vt dictum eſt, ergo ceſſat cauſa obligationis. Item repugnante coniuge ſi non exires, eſſes alieni raptor. Secundò probat ex *cap. accedens de conuerſ. coniugat.* vbi vir profeſſus de licentia vxoris metu extorta exit à religione, neque à Pontifice ob exitum reprehenditur: idem habetur ex *cap. 2. num. 33. q. 5.* vbi *Alexand.* 2. inquit non violentia, ſed ex pari voluntate, & conſenſu hoc debet fieri, & in *cap. vna ſola, 33. q. 5.* ait Auguſt. Nam & vouenda talia non ſunt à coniugatis, niſi ex conſenſu, & voluntate communi, & ſi præpoſterè factum fuerit, magis eſt corrigenda temeritas, quàm per ſoluenda promiſſio.

Sed dicendum eſt, te poſſe religionem deſerere in ſupradicto caſu abſque petitione coniugis, non tamen abſque iudicis ordinarij authoritate. Priorem partem huius concluſionis perſuadent mihi nuper relata pro ſententia Sanch. Neque ei aduerſatur *text. in cap. placet, De conuerſ. coniugat.* ibi. Redire vero ad ſæculum in eius poteſtate non erat, ſed in poteſtate mariti; quia intelligi debet de redditu ad ſæculum coniugali copula intercedente, vt ex contextu conſtat, quod in ſola mariti poteſtare erat; ſiquidem ipſa à debiti petitione ob votum caſtitatis emiſſum impedita erat. Non tamen ibi negatur poſſe ad ſæculum redire à petitione debiti abſtinendo. Secundam concluſionis partem probat *Tridentin. ſeſſ. 25. capit. 19. de regularib.* vbi cauetur neminem poſſe habitum religionis dimittere, niſi cauſa nullitaria coram ordinario examinata; aliàs tanquam apoſtata debeat puniri. Et merito ſic ſtatutum eſt, ne religioſi ſumerent occaſionem vagandi; cum enim publicè Eccleſiæ conſtiterit de profeſſione, publicè etiam debet conſtare de eius nullitate, vt diſſoluta cenſeatur; & ita ſuſtinet *Baſilius Legionen. lib. 9. cap. 11. num. 8.* fauétque deciſio quædam Cardinalium apud *Farinac. & Barboſam in ſupradicto decreto.* Neque aduerſus hanc partem vrgent relata pro Sanch. Nam eſto ſic profeſſus contra coniugis voluntatem tenearis te ei reſtituere, id tamen præſtare debes iuris ordine ſeruato, ſcilicet authoritate iudicis, qui cauſa cognita nullitatem profeſſionis declaret. Ex *text. in cap. accedẽ.* nihil nobis aduerſum infertur. Fatemur virũ illũ ad ſæculum rediiſſe; at non conſtat quomodo redierit, an ſcilicet propria authoritate habitum dimiſſerit, vel prælatus illum expulerit cauſa cognita, vel ob defectus aliquos. Neque nobis contradicit *text. in cap. 2. notiſſimi, 33. q. 5.* ibi enim ſolum dicitur non debere virum ab vxore recedere, & monaſterium ingredi extorta licentia ab vxore, ſed pari conſenſu, & voluntate, quod clarius colligitur ex lectione apud Iuonem, & quæ in Panormit legitur; ibi neque vir in monaſterium recipiendus eſt, niſi vxor illius fœmineum monaſterium elegerit, aut profeſſa continentiam habitum cum feſtinatione mutauerit. De deſertione habitus religioſi ſuſcepti nihil ſpeciale notatur à Pontifice; ex relatione tamen partis conſtat ad petitionem vxoris, & conſequenter cauſa cognita religionem deſeruiſſe. ibi. Poſtea vero cum ſanus factus eſſes, tuæ vxoris reclamationibus, eiulationibus, & planctibus, tuæque familiæ diſperſionibus deuictus vtpote pœnitens domum remeaſſe, & poſt multos dies quorundam ſapientum conſilio ad tam dictæ mulieris cubile rediiſſe. Minus obſtat *tex. in cap. vna ſola.* ibi enim non exprimitur qualiter corrigenda ſit temeritas illius, qui inconſulto coniuge ad religionem tranſit. Quare datur locus aſſerendi corrigendam eſſe iudicis authoritate.

4. Extendenda eſt ſupradicta doctrina, eſto coniux in ſæculo relictus tuæ profeſſioni inualidæ factæ conſenſum præſtat. Nam ex ſupradicto conſenſu non tollitur profeſſionis nullitas; ac proinde liber es ad habitum deſerendum, *Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 34. n. 16. Baſil. Legionen. lib. 9. cap. 11. n. 11.* Idem eſt etiamſi moriatur coniux, quia morte ipſius non firmatur profeſſio, ſed nouo conſenſu indiget, nouáque prælati acceptatione. Verum eſt tamen prædictum conſenſum, & acceptationem præſumi, ſi cognita morte in religione maneas, profeſſorúmque actibus te ingeras, iuxta *text. in cap. conſuluit, de conuerſ. coniugat,* ſic *Sanch. à n. 18. Baſil. n. 12.*

5. Aduertendum vero eſt coniugem in ſæculo relictum non poſſe te inuito ad religionem migrare; quia tua inualida profeſſio ius tranſeundi ad religionem coniugi non concedit, cum non ſit cauſa perpetui diuortij; ſic aliis relatis *Sanch. dicta diſp. 34. n. 23. & Baſil. cap. 11. n. 13.* Quod ſi te religionem profitente pariter coniux religionem profiteatur; diſtinguendum eſt cum ſupradictis doctoribus, an factum id fuerit ſcienter, vel ignoranter; ſi enim ignoranter factum eſt, procedunt ſuperius dicta. ſi tamen ſcienter, quia cuilibet fuit alterius profeſſio cognita, eo ipſo videmini tacitè ad inuicem conſenſiſſe.

6. Quæ dicta ſunt de ingreſſu abſque licentia coniugis procedunt caſu, quo licentia per grauem metum extorta ſit; quia ſic extorta nulla eſt, & colligitur ex *cap. accedens de conuerſ. coniugat. & cap. notiſicaſti 33. q.5.* Et idem eſt de licentia dolo graui extorta; quia error tollit conſenſum, colligitúrque ex *cap. veniens, De conuerſ. coniugat.* & tradunt *alijs relatis Sanch. lib. 7. tota diſput. 35. Gutierr. de matr. cap. 95. n. 24. & 25. Baſil. lib. 9. cap. 11. n. 15.* Quod ſi coniux nec contradixit tuo ingreſſui, nec licentiam conceſſit, ſed illius conſcius diſſimulauit, placet *Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 7. n. 10.* &c. cenſendum eſſe ex licentia coniugis profiteri. Sed contrarium verius eſt, & cõmuni ſententia probatum teſte *Sanch. dicta diſp. 35. n. 13. Gutierr. cap. 95. de matr. n. 26.* Nam licet in aliquibus caſibus diſſimulatio reputari poſſit tacita licentia, non tamen in his, quæ diſſimulanti præiudicant.

7. Circa ſecundum caſum, quando ſcilicet ingreſſus es religionem ex licentia coniugis, ipſa vero in ſæculo manens conditiones à iure præſcriptas non ſeruat, dicendum eſt profeſſionem validam eſſe, at illicitè fieri. Sic ferè omnes doctores paucis exceptis apud *Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 33. num. 4. Gutierr. de matr. cap. 95. n. 13. Baſil. Legion. lib. 9. cap. 12. num. 4. Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 7. à n. 9.* colligitúrque manifeſtè ex *cap. Agathoſa. 27. q. 2* & clarius ex *cap. ex parte 9. de conuerſ. coniugat.* Neque obſtat *text. in cap. vxoratus, de conuerſ. coniugat.* ibi vxoratus ſine licentia vxoris inter eos nullatenus recipiatur, quæ integræ opinionis exiſtat. Quia loquitur textus de vxorato monaſterium ingrediente ſine licentia coniugis, non autem de eo, qui ingredietur ſine coniugis conuerſione.

8. Dubium tamen eſt, an à coniuge reuocari poſſis? Dicendum eſt, ſi coniux concedens licentiam votum caſtitatis emiſit, tametſi nullit, cum iuuenis ſit, vel de incontinentia ſuſpectus, nullatenus poteris ab eo reuocari. Videtur expreſsè decidi *cap. 1. de conuerſ. coniugat.* à contrario ſenſu, inquit enim Alexand. 3. quod niſi vxor ad religionem tranſierit, vel perpetuam caſtitatem ſeruare promiſerit, vir poteſt, & debet de monaſterio reuocari. Ergo ſola promiſſione caſtitatis perpetuæ facta ab vxore denegatetur viro reuocatio. Quod ſi dicas loqui textum de vxore ſene, & incontinentiæ non ſuſpecta, quæ voto caſtitatis emiſſo ſufficienter ſatisfacit, obſtat eſſe dictum abſq; vllo fundamento, & contra verba textus expoſtulantis vel religionis ingreſſum, vel caſtitatis votum, cum tamen in ſene, & incontinentiæ non ſuſpecta ingreſſus religionis requiſitus non ſit. Neque & iam habet fundamentum, ſi reſpondeas procedere textum in vxore ignorante ius. Tum quia id ex textu non colligitur. Tum quia hæc ignorantia nunquam præſumitur. Ratio autem quare reuocari non poſſis à coniuge licentiam concedente, & votum caſtitatis emittente eſt manifeſta; quia ob profeſſionem ex licentia factam impeditus es à debiti petitione, & coniux ob votum caſtitatis ius petendi amiſit. Quòd ſi adhuc periculum incontinentiæ ſubſit, compelli debet coniux non ad religionis ingreſſum, ſed ad eam clauſuram, quæ hoc periculum, & ſuſpicionem incontinentiæ tollat, *Suar. dicto lib. 6. cap. 7. num. 14. Baſil. de matr. lib. 9. cap. 12. n. 5. Sanch. diſp. 33. n. 27.* Quod aduerſus Sanch. exiſtimo procedere, non ſolum quando concedens licentiam, & votum emittens ignatus fuit iuris diſpoſitionis, ſed etiamſi conſcius eſſet; hoc enim ſemper præſumitur. Nam ex illa ſcientia ſolum conuincitur peccare coniugem ſic licentiam concedentem, nec iuris diſpoſitionem ſeruantem; at non conuincitur ad religionem compelli debere; quia ad religionem vtpote ſtatum ſupernaturalem, & difficilem nemo contra propriam voluntatem obligari poteſt, *Suar. & Baſil. ſupra.*

Verum ſi licentia conceſſa à coniuge nec ingrediente religionem, nec votum emittente, profeſſionem facias, potes, & debes ad conſortium illius incontinentiæ periculum patiêntis reuocari: quia ſic deciditur in *cap. præterea, 1. de conuerſ. coniugat.* ibi dicimus quod niſi vxor ad religionem tranſierit, aut perpetuò caſtitatem ſeruare promiſerit, vir poteſt, & debet de monaſterio reuocari. Neque obſtat coniugem concedentem licentiam iuri reuocandi profeſſum ceſſiſſe; hoc enim ſolum probat non poſſe ex iure ſibi competente agere ad reuocationem; at non probat, quominus ex iure ab Eccleſia conceſſa in fauorem matrimonij, & remotionem incontinentiæ agere poſſit officio Epiſcopi implorato. Quod verum habet, quamuis coniux in ſæculo manens conſcius fuerit iuris diſpoſitionis, quia textus in dicto *cap. præterea,* nullam differentiam fecit de ignorante, vel ſciente iuris diſpoſitionem, imo ſatis indicat fœminam admonitam fuiſſe ſuæ obligationis. Neque credendum eſt Pontificem locutum fuiſſe tantum de coniuge ignorante; cum hæc ignorantia iuris clari, & manifeſti raro, vel nunquam præſumatur. Deinde ex conceſſione licentiæ non videtur coniux obligatus votum emittere, aut religionem intrare, ſed in cui eſt licentia conceſſa obligaris non profiteri coniuge votum non emittente, aut religionem non ingrediente. Quare hæc obligatio non tam ex conceſſione licentiæ, quàm ex eo quod tua profeſſio rectè fiat, oritur, ergo poſita profeſſione indebitè facta ceſſat obligatio coniugis, quæ ſolum erat vt ritè profeſſio emitteretur: & ita tenet latius probans *Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 7. à num. 3. Baſil. Legion. lib. 9. de matr. cap. 12. n. 5.*

9. Reuocatus vero ad coniugem poſt profeſſionem factam debitum nullo modo petere potes, tametſi tenearis reddere, quia verè profeſſus es, & voto caſtitatis ligaris: mortua vero coniuge obligatus es ad eam religionem, in quo profeſſus es, redire; quia ceſſauit impedimentum, ob cuius cauſam executio profeſſionis ſuſpenſa fuit, *Baſil. dicto cap. 12. num. 4. Suar. lib. 6. cap. 7. n. 15. & 16.*

10. Circa tertium caſum, quando ſcilicet ingrederis religionem ſeruatis conditionibus à iure præſcriptis, nemini eſt dubium profeſſionem validam eſſe, & licitam; quia illis poſitis ceſſant omnia, quæ eam inualidam, & illicitam reddere poterant. Hæ autem conditiones ſunt, vt ex licentia coniugis profeſſio fiat, & inſuper ſi concedens licentiam iuuenis ſit, religionem ingrediatur, ſi ſenex, & incontinentiæ ceſſet periculum, votum caſtitatis emittat. Si autem periculum incontinentiæ adſit, religionem ingrediatur, colligitur ex *cap. Agathoſa, 27. q. 2. & cap. qui vxorem, 33. q. 5. cap. cum ſis, cap. cum vxoratus, cap. ſignificauit, de conuerſ. coniugat.* Iuuenis inquam tametſi de incontinentia ſuſpectus non ſit, debet religionem profiteri, quia ſufficit ratione ætatis ſuſpectum eſſe, *Sanch. diſp. 32. n. 10. Gutierr. cap. 95. num. 9.* Neque ſatisfacit, ſi religionem ingrediatur, vt ibi commoretur, quia textus ſupradicti clarè indicant ingreſſum per profeſſionem requiri, vt pluribus firmat *Sanch. lib. 7. diſp. 32. n. 4. Gutierr. de matr. cap. 95. n. 5. Baſil. lib. 9. cap. 12. n. 3.* Credo tamen ſatisfacere

huic

huic obligationi, ſi religionem equitum S. Ioannis profiteatur, vt docuit *Baſil. Legionen. lib. 9. de matr. cap. 12. n. 3.* quia eſt vera, & propria religio. Neque obſtat hos equites non videri remotos à ſæcularium hominum conuerſatione, quod videtur neceſſario requiſitum iuxta *textum in cap. vxoratus de conuerſ. coniugat.* cuius cauſa motus eſt *Sanch. diſp. 32. num. 4. in fine, Gutierr. cap. 95. n. 5. fine*, ad aſſerendum profeſſione huius religionis huic obligationi non ſatisfieri. Non inquam obſtat; quia verè ſunt à ſæcularium hominum conuerſatione remoti, cum ſolum ex licentia ſui prælati in ciuitatibus commorentur, & extra conſortium, & cohabitationem mulierum, diſpoſitiique ſint, vt remoueantur, quãdo ſuperioribus placuerit. Senex item, vt non obligetur ad profeſſionem, ſed voto continentiæ emiſſo in ſæculo poſſit remanere, carere debet periculo incontinentiæ, aliàs obligatur, ſicut iuuenis religionem profiteri, vt manifeſtè probat *text. in cap. cum is de conuerſ. coniugat.* & colligitur ex *cap. vxoratus, cap. ad Apoſtolicam, cap. ſignificauit, eodem tit.* Votum autem, quod emittere debet, eſt perpetuæ continentiæ, ſimplex tamen non ſolenne; quia nullibi à iure ſolemnizatur, ac proinde ex ſe matrimonium contrahendum mortuo coniuge non dirimit, tametſi impediat, *Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 32. à num. 4. & 8. Baſil. Legionen. lib. 9. cap. 12. n. 3. Gutierr. de matr. cap. 95. num. 7.* Quod ſi tempore nouiciatus religionem deſeras, aut ab ea expellaris, ceſſat votum manentis in ſæculo; quippe ſub conditione tuæ profeſſionis emiſſum eſt. Quis autem debeat dici ſenex, & ſterilis ratione ætatis, vt merito non timeatur incontinentiæ periculum latè diſputat *Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 32. à n. 15.* & optime reſoluit communiter in viris eſſe ætatem ſexagenariam, in fœminis quinquagenariam: conſentit *Gutierr. de matr. cap. 95. n. 2. & 3.* Præter has conditiones alij expoſtulant licentiam Epiſcopi, ſed immerito; neque enim ad valorem profeſſionis, neque vt licitè fiat, neque ad impediendam reuocationem à manente in ſæculo id neceſſarium eſt, vt optimè cum aliis pluribus firmat *Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 32. n. 3. Gutierr. cap. 95. n. 4. Baſil. Legionen. lib. 9. cap. 11. n. 2.* Neque obſtat *text. in cap. ſi vir, & vxor 27. q. 2.* ibi ſi vir, & vxor diuertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerit vita; nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat: cui conſonat *lex regia 2. tit. 10 part.* 4 Nam hæc non de obligatione præcepti, ſed decentiæ, & æquitatis intelligi debent, præcipuè cum conſuetudine ſatis præſcriptum ſit hanc licentiam neceſſariam non eſſe.

11. Hucuſque de profeſſione emittenda à coniugato in aliis religionibus à Societate diſtinctis locuti ſumus. At in Societate Ieſu credo nullo modo profeſſionem, nec incorporationem validam eſſe, niſi cum licentia coniugis adſint alia iuris requiſita, quibus omnino impediatur reuocatio: ſic tanquam probabiliſſimum defendit *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. cap. 6 num. 9.* Ratio eſt efficax: nam vnum ex impedimentis eſſentialibus à Sede Apoſtolica approbatis, quæ ſocietas habet, eſt matrimonium conſummatũ. *Exam. gener. cap. 1. n. 4.* Sed hoc impedimentum non ceſſat, niſi obſeruentur ea, quæ à iure ſunt requiſita, vt coniugatus religionem ingredi poſſit, vt expreſsè dicitur, *dicto cap. 2. n. 6. & cap. 3. lit. C. & 1. p. conſtitut. cap. 3. lit. F.* Quod intelligi debet non ſolum de requiſitis à iure, vt coniugatus validè religionem ingredi poſſit, ſed etiam vt poſsit licitè; aliàs vt quid Societas hoc impedimentum tanquam ſpeciale conſtituebat? Ergo illis integrè non ſeruatis impedimentum non ceſſat.

§. V.

Explicatur libertas à vinculo Epiſcopalis dignitatis requiſita ad profeſſionem.

1. *Epiſcopus religionem ingrediens abſque Summi Pontificis licentia grauiter peccat.*
2. *Verius eſt eius profeſsionem valere.*
3. *Qui nomine, Epiſcopi intelligantur.*
4. *Non extenditur obligatio Epiſcoporum ad inferiores prælatos, eſto habeant iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.*

1. SEptima conditio requiſita ad profeſſionem eſt libertas à vinculo Epiſcopalis dignitatis, alteriúſue beneficij. Circa quam conditionem regula certiſſima eſt, Epiſcopum abſque licentia Summi Pontificis profitentem in religione grauiter peccare; quia ob bonum Eccleſiæ, cui Epiſcopi ſunt addicti, illis eſt interdictum, *cap. licet de Regularib. & cap. niſi cum pridem de renunciat.* & tradunt omnes cum *D. Thom. 22. q. 185. art. 4.* & conſtat ex iis, quæ diximus. *diſp. præcedent. p. 7. §. 1.*

2. Dubium tamen eſt, an ſic facta profeſsio valida ſit? Videtur eſſe non poſſe; quia profeſsio vinculum Epiſcopale non diſſoluit; illo autem non diſſoluto non videtur poſſe conſiſtere. Non enim apparet, qua ratione religionis obſequio, & regularis prælati voluntati ſe alligare poſsit, præcipuè cum aſſumens religionem eligat ſtatum minus perfectum: & ita docet *Valent. 2. 2. diſput. 10. quæſt. 3. punct. 4. col. 1. verſ. tertius caſus.*

Cæterum verius cenſeo cum Suar. *t. 3. de relig. lib. 6. cap. 8. n. 7.* profeſsionem validam eſſe. Ratio eſt; quia ex iure poſitiuo irrita non inuenitur, vt cuilibet expendenti *text. in cap. niſi cum pridem de renunciat. cap. inter corporalia de tranſlat. Epiſc. cap. licet de Regularib.* qui expreſsius de hac materia loquuntur, conſtare poteſt. Ex illis enim ſolum infertur neminem poſſe renunciare Epiſcopatui abſque authoritate Pontificis, & cauſi à iure præſcriptis, non tamen profeſſionem eſſe nullam. Neque obſtat, ſi dicas impedita, & annullata renunciatione impediri, & annullari tranſitum ad religionem, qui cum retentione Epiſcopatus, & obligatione ibi aſſiſtendi, & illius munera exequendi non videtur poſſe cõſiſtere. Non inquam obſtat; quia religioſi ſtatus eſſentia ſaluari optimè poteſt, ex eo quod aſſumens ſe religioni tradat paupertatem, caſtitatem, & obedientiam obſeruaturus quantum poſſit; tametſi ex aliqua occaſione, & obligatione antecedenti impediatur ab eius plena executione, vt videre licet cum ex licentia coniugis non ſe conuertentis cõiugatus emittit profeſſionem, quæ valida eſt, cui valori non obſtat, quòd reuocari debeat ad coniugale commercium, & in religioſo profitente, cum parentes graui neceſsitate premũtur quibus ſuccurrere debet. Et clarius conſtat in religioſo aſſumpto ad Epiſcopatum, qui retento ſtatu religioſo, & illius natiua obligatione muneris Epiſcopalis obligationem ſubiit. Et ex hac ratione conſtat iure naturali non annullari profeſsionem ab Epiſcopo factam.

3. Quia autem nomine Epiſcopi intelligãtur? Conſtat intelligi electos, & confirmatos, obſequióque alicuius Eccleſiæ addictos; tametſi conſecrati non ſint, quia ſic electi, & confirmati, & propriæ Eccleſiæ addicti nullatenus poſſunt abſque authoritate Pontificis renunciare Epiſcopatui: ſicuti deciditur in *cap. inter corporalia, de tranſlat. Epiſcopi.* iuncto *cap. niſi cum pridem de renunciat.* Dixi Eccleſiæ propriæ addicti, nam ſi nulli addicti ſunt, ſed ſolum in Epiſcopos conſecrati, poterunt religionem nulla requiſita licentia profiteri, ſicuti poſſent, ſi Epiſcopatui renunciaſſent, quia ceſſat obligatio Eccleſiæ, quod eſt impedimentum aſſumendi ſtatum religioſum; ſic tanquam certum docet *Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 8. n. 4.* Sed an idem dicendum ſit in Epiſcopis titularibus, & religatis; difficultate non caret. Negat *Suar. dicto cap. 8. n. 5.* eo quod Eccleſiæ determinatæ deſponſati ſint, tametſi per accidens ab illius obſequio impediantur vel ob infidelium occupationem, vel ob tyrannorum perſecutionem. At diſtinguendum exiſtimo de impedimento per ſe perpetuo, vel de eo quod remouendum ſperatur; ſi enim impediatur Epiſcopus ab obſequio Eccleſiæ cui eſt addictus ob impedimentum, quod aliquando ſperatur remouendum, nullatenus poteſt abſque Pontificis licentia religionem profiteri; quia illi profeſſioni munus Epiſcopale, & obſequium debitum Eccleſiæ poſſibiliter contingẽs obſtare poteſt, eáque de cauſa in *cap. poſt tranſlationem, de renunciat.* ob perſecutionis rabiem Epiſcopus tranſiens ad religionem indiget Pontificia approbatione. At ſi impedimentum nullatenus remouendum ſperatur, eiuſque conditionis ſit, vt omne munus, & exercitium Pontificalis dignitatis in ea diœceſi impediat, quale regulariter contingit in Epiſcopis titularibus pro Eccleſiis ab infidelibus occupatis, non videtur probabilitate carere eos Epiſcopos ad religionem migrare poſſe, ſicuti poſſent nulli ſpeciali Eccleſiæ addicti; nam quoad effectum, & obſequium præſtandum idem eſt; ideoque hic Epiſcopatus titularis cum Epiſcopatu fructifero, & cum aliis beneficiis, & penſionibus compatitur.

4. Hæc autem obligatio Epiſcoporum petendi, & obtinendi licentiam à Summo Pontifice non eſt extendenda ad prælatos inferiores, tametſi iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habeant, Pontificíque ſint ſubiecti; quales ſunt aliqui Abbates, & Priores, quia *relati text. in cap. licet de regularib. & cap. niſi cum pridem, cap. poſt tranſlationem de renunciat. cap. inter corporalia, de tranſlat. Epiſcopi.* de Epiſcopis ſpecialiter meminerunt ob altiſſimum eorum ſtatum. Non igitur debet hæc obligatio ad inferiores prælatos extendi. Ex quadam tamen decentia, & æquitate moneri debet Pontifex, vel ſaltem Epiſcopus, cui illi prælati aliàs eſſent ſubiecti, docet *Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 8. in fine, n. 13. & 14. cum Panormit. in d. cap. licet de regularib.*

§. VI.

De neceſſitate parentum impediente profeſſionem.

1. *Non impedit profeſſionis valorem.*
2. *Liber es ab obligatione ſuccurrendi parentibus, ſi monaſterium eam obligationem ſubire vult.*
3. *Qualiter monaſterium obligatum ſit hanc obligationem ſubire, ſi tempore tuæ profeſſionis parentes patiebantur neceſſitatem.*
4. *In neceſſitate extrema tenetur filius parenti ſuccurrere eo modo, quo poſſit.*
5. *In neceſſitate graui affirmant aliqui tenere, etiamſi opus ſit habitum deſerere.*
6. *Alij negant ad deſerendam religionem eſſe obligatum.*
7. *Tertia ſententia media via procedit diſtinguens de neceſſitate tempore profeſſionis, vel poſt modum contingente.*
8. *Quilibet ex his ſententiis eſt probabilis*
9. *Obligatus eſt filius ſuccurrere parenti in quantum poſſit ſalua obedientia, ordinéque religioſo, & explicatur quid hoc ſit.*
10. *Debet eſſe neceſſitas certa.*
11. *Non teneris contra voluntatem prælati ad ſuccurrendum parenti grauiter indigenti deſerere religionem, neque prælatus eam licentiam tenetur concedere.*
12. *Si tamen eam concedit, debes religionem deſerere.*
13. *Ceſſante neceſſitate tenetur ad religionem redire.*
14. *Supradicta procedunt de religioſis Ieſuitis non profeſſis.*
15. *Dicta de filio comparatione parentis procedunt de parente comparatione filij, ſed non de fratribus, & ſororibus.*

1. Octaua conditio ad ſtatum religioſum eſt, ne religioſi parentes grauiter indigeant, de quia conditione latè diximus *diſp. præcedenti, punct. 7. §. 5.* At non eſt neceſſaria ad valorem ſtatus religioſi aſſumpti, ſed vt licitè aſſumatur, quia nullus eſt textus, quo hæc profeſſio irrita reddatur. Iure autem naturali irrita non redditur etiam deſerto parente in extrema neceſſitate, quippè firma manet religionis eſſentia, cum te religioni tradas obligatus ſeruare caſtitatem, paupertatem, & obedientiam legitima, cauſa non excuſante, & ita tanquam omnino certum docent *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de regularib. conſ. 26. aliàs 3. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 3. n. 34. Sanch. lib. 4. cap. 20. n. 10. Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. n. 1.*

2. Poſita igitur profeſſione valida dubium eſt, quales habeas obligationem ſuccurrendi parentibus in graui, vel extrema neceſſitate conſtitutis tempore profeſſionis, vel in eam neceſſitatem incidentibus profeſſione facta? Qua in re præmittendum eſt tanquam omnino certum, te omnino liberum eſſe ab hac obligatione monaſterio eam volente ſubire; quia eo caſu ceſſat tui auxilij neceſſitas, quæ ſolum eſſe poterat nemine ſuccurrente, & notauit *Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. n. 10.*

3. An vero monaſterium obligatum ſit religioſi parentibus ſuccurrere, ſi ex ingreſſu reddatur filius impotens ad ſuccurrendum parẽtibus? Negat *Sanch. lib. 4. decal. cap. 20. n. 21.* excepto eo caſu, quo monaſterium in bona ingredientis ſuccedere. Quia ſolo eo caſu monaſterium loco filij ſuccedit. Econtra affirmat *Angel. verbo. religioſis, n. 31. Syluest. verb. religio, 6. q. 9.* Dicendum tamen eſt monaſterium ſuccedens in bonis religioſi obligatum eſſe iuxta vires

hæredi

hæreditatis illius parentibus alimenta præbere, ſiue tempore profeſſionis fuerint in neceſſitate conſtituti, ſiue non; quia obligatio hæredis etiam extranei eſt alimenta præbere ei cui ſuccedit. *leg. ſi quis a liberis, §. item reſcriptum, ff. de liberis agnoſcendis*. At monaſterium bona filij recipiens hæres eſt parentum illius, *Authent. de Sanctiſſimis Epiſcopis, §. ſed hoc preſenti, & cap. in preſentia in fine, ac probatur ib.* Ergo debet alimenta parentibus præbere. Si vero monaſterium bona non acquiſiuit, quibus religioſi parentibus ſubuenire poſſit, & bona fide religioſum admiſit, credens illius parentes grauiter non indigere, aut æque benè in religione filium eis ſubuenire poſſe, nullomodo tenetur monaſterium ex ſuis bonis ſibi neceſſariis eos alere. Quia nec tenetur ratione iuſtitiæ, vt de ſe conſtat, neque etiam ratione charitatis, quæ ſolum obligat in graui neceſſitate conſtitutis ſuccurrere de ſuperfluis, & ſupponunt *Angel. Syluest. & Sanch. ſupra*. Quod ſi monaſterium tempore quo profeſſionem religioſi admiſit, agnouit illius parentes grauiter indigere, poſſéque filium religionem nō ingredientem eis ſuccurrere, & ex ingreſſu reddi impotentem, verius cenſeo cum *Angel. & Syluest.* obligatum eſſe ſubuenire. Quia negari non poteſt eo caſu monaſterium cauſam eſſe quominus filius obligationi naturali ex pietate debitæ parentibus non ſatisfaciat. Ergo æquum eſt, vt illius obligationem ſubeat. Neque obſtat monaſterium illud ſubſidium impediens non peccare contra iuſtitiam rigoroſè ſumptam; ſufficit quod peccet contra pietatem, quæ ſtrictius obligat ad reparationem, vt expreſsè dixit *Suar. dicto lib. 6. cap. 9. n. 24.* Hic tamen caſus raro, vel nunquam contingere poteſt. Non enim præſumendum eſt monaſterium ſic grauiter delicturum.

4. Deinde præmitto parenti in extrema neceſſitate conſtituto obligatum eſſe filium profeſſum ſubuenire eo modo quo poſsit, ſiue parens in eam neceſsitatem inciderit poſt profeſſionem, ſiue antea in ea fuerit conſtitutus, quia hæc neceſſitas vtpote grauiſſima ſemper inuenitur excepta, & ex alia parte, quia breuiſſimè tranſit, abſque detrimento religionis ſubuenire poteſt, eſto neceſſarium eſſet à monaſterio exire inconſulto prælato, & habitu dimiſſo: quia non eſt detrimentum religionis eo breui tempore ob remedium tantæ neceſſitatis habitum dimittere, eáque de cauſa non ſolum parenti, ſed cuilibet extraneo eam patienti debebat, ſi poſſet, ſubuenire; ſic ex omnium ſententia tradit *Nauarr. cap. 14. num. 14. Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. n. 5.* His præmiſſis.

5. Triplex eſt ſententia circa neceſſitatem grauem, de qua eſt inter Doctores controuerſia. Prima affirmat teneri filium inuito prælato ſubuenire parenti relinquendo religioſum habitum, ſi opus ſit, ſiue parens fuerit in neceſſitate tempore profeſſionis, ſiue poſt in illam inciderit. Quia obligatio filij comparatione parentis eſt ita intrinſeca, & naturalis, vt non videatur ab ea eximi poſſe ob ſtatum perfectionis aſſumptum, cenſendus enim eſt aſſumi ſalua hac obligatione: Sic *Ianſen. in concord. Euangel. cap. 60. in ea verba vos autem dicetis, Palazies 4. diſt. 38. diſp. 1. in ſolut. ad 3. & alij relati à Sanchez num. 25. & Suar. num. 4.*

6. Secunda ſententia negat teneri filium profeſſum egredi è monaſterio abſque legitima prælati licentia, & fortiori habitum dimittere, eſto parens tempore profeſſionis fuerit in graui neceſſitate conſtitutus, ſic videtur tenere *D. Thom. 2. 2. q. 101. art. 4. ad 4. & ibi Caietan. Cordob. in ſum. q. 141. art. 2. in 4. opin. Eman. Sà verbo religio, num. 2. Man. quæſt. regul. t. 2. q. 57. art. 3. Sanch. alios relato, lib. 4. ſum. cap. 20. n. 17. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 4. n. 2.* Ratio ea eſt; quia profeſſione ita mutauit religioſus ſtatum, vt non ſit ſui iuris, ſed prælati; ergo nolente prælato vt è monaſterio egrediatur ad ſubueniendum parentibus, cenſendus eſt religioſus factus impotens; quia ſicut non poteſt religioſum ſtatum deſerere, ita nec poteſt obedientiam omittere. Confirmaríque poteſt exemplo ſerui, & vxorati, qui contra voluntatem Heri, & coniugis non obligantur parenti ſuccurrere, tametſi tempore contractæ ſeruitutis, vel coniugij parens in neceſſitate extiterit. Et ratio omnium eſt; quia obligatio filij ſuccurrendi parentibus eſt poſitiua obligans filium iuxta circumſtantias temporis, & ſtatus aſſumpti: Ergo ſi ſpectato religioſo ſtatu huic obligationi ſatisfacere non poteſt, ceſſat in illo obligatio. Et præterea nullus tenetur ſubuenire damnu alicuius ſpeciali cum iactura boni communis; at negari non poteſt ex obligatione exeundi è monaſterio, dimittendíque religioſum habitum præiudicari non leuiter religionem, tum ob carentiam religioſorum ſibi vtilium, tum quia tam ipſi, quam alij, quorum parentes inopes ſunt tentationibus exponuntur, & inquietudinibus vexantur. Ergo hæc obligatio aſſerenda non eſt.

7. Tertia ſententia media via procedit, affirmat religioſum profeſſum obligatum eſſe è monaſterio egredi, & habitum dimittere, ſi opus ſit, vt parentibus ſubueniat caſu, quo parentes tempore profeſſionis in ea fuerint neceſſitate, ſecus ſi poſt profeſſionem in illam inciderint; ſic tenent *Angel. verbo religioſus, n. 21. Syluest. religio. 6. q. 9. Nauarr. ſum. c. 14. n. 14. & comment. 3. de regularib. num. 48. Tolet. lib. 5. ſum. cap. 1. n. 6. Anton. Cucus lib. 3. inſtitut. maiorat. tit. 1. n. 126. Ludouic. Lopez. 1. p. inſtruct. cap. 54. Man. Rodrig. 2. t. ſum. cap. 6. n. 4. Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. à n 8. & ſeqq. Leſſius lib. 2 cap 41. dub. 3. n. 34.* Ratio prioris partis eſt; quia filius, qui tempore profeſſionis adſtrictus eſt ſubuenire parentibus, religioni ſe tradit cum eo onere, & obligatione. Neque enim æquum erat, vt per profeſſionem à ſe hanc natiuam obligationem excluderet. Quod exemplo ſerui tradentis ſe religione eſt manifeſtum, quem dominus poteſt repetere, ſic poterit pater in neceſſitate conſtitutus filium eo tempore ſe religioni tradentem reuocare. Secunda pars huius ſententiæ ſic probatur; quia obligatio filij ſuccurrendi parentibus, adueniens profeſſioni factæ metienda eſt iuxta ſtatum religioſum; ſi quidem hunc filius relinquere non poteſt; ſed ſtatus religioſus non permittit inuito prælato e monaſterio egredi, & habitu dimiſſo in ſæculo viuere. Ergo filius profeſſus non tenetur hac via parentibus ſuccurrere.

8. Quælibet ex his ſententiis probabilis eſt, vt ſatis indicat doctorum authoritas, & rationes, quibus firmantur. Sed quid nobis probabilius videatur, pauca eis ſubiungam.

9. Primò dicendum eſt, te in religione profeſſum obligatum eſſe parenti in graui neceſſitate conſtituto ſuccurrere in quantum poſſit; ſalua obedientia, ordinéque religioſo, eſto neceſſitas ſuperueniat facta profeſſione. In hac concluſione nullus eſt, qui diſſentiat. Nam ob ſtatum religioſum non deſinis eſſe filius, ergo non es exemptus ab obligatione ſubueniendi parenti grauiter egenti ſaltem quantum cum aſſumpto ſtatu compati poteſt. Aliàs ſi hanc obligationem non haberes comparatione parentis, non

eſſes obligatus parenti potius, quàm extraneo, quod non eſt dicendum. Sed reſtat explicandum, quid poſſis ſalua obedientia, ſtatúque religioſo præſtare, vt inde colligamus quam obligationē habeas. Nam alicui videbitur te nihil poſſe prælato inconſulto, cum ſub eius voluntate, & directione ſis. Sed dicendum eſt, ſi iuxta præſcriptum regulæ actiones, quibus ſubuenire debes parentibus, non ſunt abſolutè prohibitæ, ſed prohibitæ fieri abſque licentia, & hæc præſumitur concedenda, abſque dubio peti debet ſub ea obligatione, quā regula præſcribit, quia hanc petere licentiam leue onus eſt, & ſtatum religioſum non dedecet. Quod ſi præſumatur neganda, vel de facto negetur, credo te poſſe, & debere illas exercere ſecluſo ſcandalo, & violentia, quia cum illæ actiones non dedeceant religioſum ſtatum, ſed potius illi ſint conformes, ſolúmque modus extrinſecus licentiæ illis deſit, efficitur ſanè religioſum eas exercentem ſubſtantialiter nihil exercere contrarium ſuo ſtatui, & Prælatum denegantem eam licentiam, iniquè denegare; ſiquidem nulla cauſa ita efficax propooi poterat honeſtans conceſſionem, quod amplius conſtabit ex modo dicendis. Verum ex voto obedientiæ, vel paupertatis abſolutè prohibitæ, quales ſunt vendere à te arte facta, & pretium illorum parentibus concedere, donata tibi illis tribuere, pecuniam apud te retinere eis diſtribuendam, regulariter credo omnes has actiones te obligatum eſſe exercere in fauorem patris grauiter egentis, petita prius licentia à Prælato, ſi præſumitur concedenda; quia hæc non dedecent religioſum ſtatum, cum ſæpè ex facultate & licentia Prælatorum in fauorem monaſterij, vel aliorum exerceantur abſque vlla nota, & ſcandalo, & ex alia parte eas exercens non cenſetur deficere, & xetrocedete à religioſo ſtatu, & ſubſtantiali religionis ordine. Quoties igitur actiones huius qualitatis ſunt, tenetur ſuperior ad eas præſtandas licentiam concedere religioſo, cuius parentes grauiter indigent; quia eſt cauſa ſatis honeſtans diſpenſationem. Quod ſi non concedit, poterit religioſus illas operari ſecluſo ſcandalo, & violentia ex præſumpta ſuperioris maioris voluntate, vel potius ex pia interpretatione legis, quæ non cenſetur cauſam ita vrgentem comprehendere: ſic *Sanch. lib. 4. ſum. cap.* 20. *n.* 19. *& expreſſius Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. n.* 27. 28. *&* 29. Quocirca exiſtimo filium, cuius parentes grauiter manifeſtè egent, poſſe, & debere omnes illas actiones in eorum ſubſidium exercere, quæ ſtatui religioſo indecentes non ſunt, quæque illum non immutant, quales ſunt dimittere habitum & extra obedientiam regularis prælati viuere.

10. Notanter dixi, quando parentes grauiter *manifeſtè* indigent; nam ſi neceſſitas dubia eſt, pro certo ſentio contra voluntatem Prælati nullatenus ſupradictas actiones te exercere poſſe; quia cum certum ſit te ſub prælati voluntate, & directione eſſe, nequis ab hac ſubiectione certa ob cauſam dubiam te liberare. Non enim dubia, ſed certa neceſſitas parentis te ad ſubueniendum illi obligare poteſt, & notauit. *Suar. dicto cap. 9. n.* 27. Quapropter vt hæc debitè procedant, debes Prælato probare, & manifeſtam facere neceſſitatem parentis, aliàs conqueri non poteris de negata licentia.

11. Verum ſi intra religionem retento habitu, & ſeruato religioſo ordine ſubuenire non poſſis, hoc enim prius tentandum eſt, & pro viribus procurandum, ſed neceſſarium tibi ſit extra clauſtrum, & obedientiā viuere, & fortè habitu dimiſſo, credo probabilius te nullatenus poſſe præſtare abſq; facultate, & diſpenſatione ſuperioris, ſiue neceſſitas profeſſionē anteceſſerit, ſiue eam fuerit ſubſecuta, neque prælatū obligatum eſſe eam tibi facultatem concedere. Sic doctores ſecundæ ſententiæ. Moueor tam fundamento ibi adducto, quod ſanè efficax eſt. Tum quia communior ſententia defendit te non eſſe obligatum ob grauem neceſſitatem parentis profeſſioni ſuperuenientem habitum dimittere, ſed eadem ratio procedit, cum neceſſitas antecedit. Ergo in nullo caſu cenſeris obligatus. Minorem probo, quia obligatio dimittendi habitum, vt parenti ſubuenias, non oritur ex delictu à te commiſſu in ingreſſu, ſed ex neceſſitate tui parentis. Si ergo poſita eadem, & grauiori neceſſitate profeſſioni ſuperueniente non obligaris, neque obligari poteris ob neceſſitatem antecedentem. Neque obſtat ſtante neceſſitate tui parentis te iniquè, & iniuſtè religioni tradere, vt inde inferas religionem dimittere poſſe, vt illi ſuccurras; quia ſicut non potes à te excutere obligationem religioſi ſtatus, ita nec potes, nec debes ſubuenire parenti cum illius iactura, & præiudicio. Nec valet exemplum ſerui, qui inuito domino religionem profitetur, qui à domino reuocari poteſt, quia omnes ſerui actiones ſunt domino debitæ, non ſic actiones filij debitæ ſunt parenti egenti, ſed iuxta filij ſtatum, & conditionem, & præcipuè dum filius eſt ſub patria poteſtate. Et ex his ſolutæ, manent rationes nobis aduerſæ.

12. Cæterùm etſi inuito Prælato non ſit datum Religioſis habitum deſerere, & extra obedientiam permanenter viuere, vt parentibus ſubueniant. At ſi Prælatus eam licentiam concedat, vt verè concedere poteſt, quando ad remedium neceſſitatis eſt ſimpliciter neceſſarium, non dubito quin tunc poſſint religioſi exire, cum ſubſtantialiter ordinem regularem retineant, & ſub obedientia maneant: & ita docet *Nauarr. tom. 3. de regularib. c. 49 & lib. 3 conſil. tit. de regularib. conſ 55. aliàs 71. Angl. Florib. 2. p. q. vnic. de voto, art. 2. difficult. 13. Man. Rodrig. 2. tom. ſum. cap. 6. n. 4. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 20. num. 22. Leſſius lib. 2. c. 41. dub. 3. n. 34. in fine.* Non tamen credo alium prælatum præter ſummum Pontificem poſſe religioſis profeſſis licentiam viuendi permanenter extra clauſtrum dimiſſo habitu concedere, vt ſentit *Sanch. & Man. ſuprà*; quia eſt res grauiſſima, neque Epiſcopis conceſſa, bene tamen vt poſſint viuere retento habitu.

13. Illud vero eſt omnino certum, ceſſante neceſſitate parentis, vel quia iam habet ex quibus commodè ſuſtentari poſſit, vel quia mortuus eſt, te obligatum eſſe ad monaſterium redire; quia ceſſauit cauſa diſpenſationis, & ſuccedit obligatio religioſi ſtatus, quem adhuc retines. Secus eſſet, ſi religioſus eſſes Societatis non profeſſus, & hac de cauſa dimiſſus eſſes à votis abſolutus, ceſſaret tibi obligatio redeundi, quia religioſus non es, ſic *Sanch. lib. 4. ſum. cap.* 20. *num.* 16.

14. Quæ dicta ſunt de exitu profeſſorum ad ſubueniendum parentibus, procedunt de religioſis non profeſsis Societatis Ieſu, nam hi verè ſunt religioſi, & quantum eſt ex parte ſua ſe religioni perpetuo tradiderunt, ſic *Sanch. dicto cap.* 20. *num.* 25. *Suar. t. 4. de relig. tract.* 10. *lib. 3. cap. 6. num.* 13. & licet Societas ob ius, quod habet dimittendi, poſsit religioſum, cuius parentes grauiter egent, quibuſque in Societate iuxta communem modum procedendi ſubueniri non poteſt, liberum à votis, ſtatúque religioſo dimittere,

at nullo

at nullo modo tenetur, ſi aliunde religioſus potius vtilis, quàm nociuus ſit; quia hæc poteſtas non in commodum aliorum, ſed in bonum ipſius Societatis conceſſa eſt, vt benè aduertit *Suarez dicto cap. 6. num. 14.*

14. Tandem dicta de filio, cuius parentes grauiter egent, dicenda ſunt de parente religioſo comparatione filiorum in ſæculo manentium, quia vtrorumque eſt reciproca obligatio, *Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. n. 30. Sanch. lib. 4. ſum. cap. 20. n. 19.* Si vero de fratribus, & ſororibus, aliiſque conſanguineis loquamur, ferè omnes doctores conueniunt religioſum obligatum non eſſe ob eorum neceſsitatem ſtatum deſerere; eſto intra religionem ſtrictiùs obligetur ſuccurrere illis quàm extraneis, *Suar. cap. 9. num. 31. ſupponit, Sanch. dicto cap. 20. num. 300.*

§. vlt.

De aliis conditionibus ex parte profitentis ad profeſſionem requiſitis.

1. *Libertas à debitis, ratiociniiſque reddendis requiritur ad profeſſionem licitam, ſed non validam.*
2. *Item requiritur ne alterius religionis profeſſione obſtrictus ſis.*
3. *Debet eſſe carentia ſimoniæ, excommunicationis, alteriúſve peccati, vt licitè fiat, ſed non vt validè.*
4. *In profeſſione monialium debet præcedere examen Epiſcopi, vt ritè fiat.*

1. NOna conditio ad profeſſionem requiſita eſt libertas è debitis, ratiociniiſque reddendis. De qua conditione qualiter religionis ingreſſum profeſſionem impediat, diximus *diſput. præcedent. punct. 7. §. 4.* ibique ſtatuimus profeſſionem factam ab eo, qui debitis oneratus eſt, validam eſſe, neque inde Religioſum obligatum manere manibus laborare, aut eleemoſynas quærere, aliáve ſimilia præſtare; quia debita ciuilia morte ciuili videntur extincta, illorúmque obligatio afficit perſonam, quamdiu ſui iuris eſt, & quamdiu bona habet. Secus ſi alteri traditur, & bonis omnino caret. Solum eſt aduertendum religioſum Societatis Ieſu, qui debitis grauatus vota ſcholaſticorum emitteret, poſſidere̍tque aliqua bona, aut de nouo acquireret, obligatum eſſe ex illis ſoluere debita, ipſumque prælatum obligatum eſſe ſolutioni conſentire. Quia his votis vtpotè ſimplicibus, neque tollentibus rerum dominium, & capacitatem illud acquirendi, non extinguuntur debita; ſicuti extinguuntur profeſſione, ſed ſuſpenduntur quouſque bona religioſus habeat. *Suar. tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. cap. 6. fin. n. 16.*

2. Decima conditio eſt, ne profeſſione alterius ſtrictioris religionis ligatus ſis; quia non datur tranſitus ad laxiorem, imo neque ad æqualem, ſed ſolum permittitur ex laxiori ad ſtrictiorem aſcendere. In Societate tamen Ieſu ex ſpeciali eius conſtitutione non ſolum profeſſio alterius religionis, ſed illius habitus aſſumptio profeſſionem, & incorporationem irritat. *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. cap. 6. n. 12.*

3. Vndecima conditio aſſeritur carentia excommunicationis, ſimoniæ, aut cuiuſuis peccati mortalis. Sed hæc nullo iure irritant profeſſionem, aut ſocietatis incorporationem, vt pluribus relatis firmat *Sanch. lib. 5. ſum cap. 4. à n. 36.* Erit tamen illicitus talis ingreſſus, ſed diuerſimodè; nam ob excommunicationem ſolum erit illicitus ſub culpa veniali, niſi fortè cum profeſſione aliquæ orationes Eccleſiæ adiungantur, à quarum ſpirituali communicatione excommunicatus etiam occultus priuatus eſt. Ob ſimoniam vero ſub graui culpa, aliiſque grauiſſimis pœnis eſt prohibitus, vt conſtat ex *extrauagant. 1. de ſimonia*, & nos dicemus tract. de vitiis oppoſitis religioni, *diſput. de ſimon. punct. 21.* Peccatum vero mortale etſi profeſſionem per ſe illicitam non reddat; at eſt nimis contrarium fini religioſi ſtatus, qui eſt viros ad perfectionem dirigere, & aptos reddere diuino obſequio, præterquam quod impedit, ne profeſſione remittatur pœna debita pro culpis commiſsis.

4. Duodecima conditio petitur à Trident, pro profeſſione monialium tantum *ſeſſ. 25. cap. 17. de regularib.* vt ante profeſſionem examinetur monialis ab Epiſcopo, an liberè conſentiat. Quod examen ſi omittatur, peccabit mortaliter tam profitens, quam recipiens profeſſionem; quia Trident. ſub grauibus pœnis id faciendum præſcribit, quippe eſt bono communi religionis maximè expediens. *Man. 2. t. ſum. cap. 8. n. 3. concl. 2. Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. n. 84.*

PVNCTVM III.

Quæ ſint conditiones requiſitæ ex parte illius, qui ad profeſſionem, & incorporationem in Societatem admittere debet.

1. *Adeſſe debet aliquis, qui poteſtatem habeat acceptandi traditionem à religioſo factam.*
2. *Proponitur obiectio ex votis Societatis Ieſu, & fit ſatis.*
3. *Penes quem ſit hæc poteſtas?*
4. *Ratione excommunicationis non priuatur ea poteſtate.*
5. *Prælatus ſuperior poteſt ex aliqua cauſa irritare receptionem inferioris eo conſulto.*

1. DEbere eſſe aliquem, qui nomine religionis traditionem religioſi accepter, obligétque religionem ad religioſum retinendum, alendum, & gubernandum iuxta religionis inſtitutum in comperto eſt apud omnes. Quia profeſsio eſt mutuus contractus, & reciproca obligatio religioſi, & religionis, colligitúrque ex *cap. porrectum, cap. ad Apoſtolicam de regularib.* Neque ab hac conditione excluditur incorporatio in Societatem Ieſu per vota biennij, in qua non ſolum obligatur religioſus ad perpetuò manendum in ſocietate obſeruando paupertatem, caſtitatem, & obedientiam, ſed etiam ipſa religio obligatur ad religioſum retinendum, alendum, & gubernandum, dum cauſa iuxta expulſionis non adfuerit, vt benè notauit *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. n. 63. Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. cap. 1. fine. & cap. 5. n. 8. & cap. 7. in princ.*

2. Sed obiicies. *5. p. conſtitut. cap. 4.* dici vota biennij in nullius manibus fieri debere, inquit enim con-

ſtitutio. Qui peracta ſua priori probatione, & experimentis per biennium in Scholaſticos approbatos admittuntur corã aliquibus domeſticis, quamuis non in manibus cuiuſque vota ſua emittent. Et *in declarat.* ſubditur, vt hoc votum ſoli Deo offeratur, & non homini, ita nemo id admittit, propterea in nullius manibus fieri dicitur; ſi igitur in nullius manibus ſit, nullius acceptatione indiget, nulliúſque nomine ſocietas obligatur. Reſpondeo cum *Suar. loco allegatu* in nullius manibus ea vota fieri quantum ad expreſſam formam promittendi; benè tamen quoad rem ipſam Deinde in nullius manibus ea vota fiunt, qui ea ita acceptet, vt ſocietatem obliget ad ea in ſuo valore ſemper retinenda, & conſeruanda; benè tamen qui ea acceptet, vt ſocietatem obliget ad ea conſeruanda, & Religioſum retinendum, dum domino gratum eſſe iudicauerit. Aliàs nulla eſſet differentia inter hæc vota, quibus quis conſtituitur religioſus, & vota illa, quæ nouitij tempore nouitiatus ex deuotione emittunt, cum ex parte emittentis eadem forma emittantur, eadémque obligatio ſit; ſed quia tempore nouitiatus emiſſa à religione non acceptantur, ea de cauſa religioſum non conſtituunt. Conſtituunt vero emiſſa poſt bienniũ, quia à Societate acceptantur, quodque ſatis indicauit *Gregor. 13. in ſua conſt. ... ſcend. nte*, cum dixit Scholares per hæc vota ſe Societati tradere; traditio autem eſſe non poteſt ſine acceptatione facta ab eo, qui poteſtatem acceptandi habeat. Dicendum ergo eſt vota biennij acceptari, & in manibus alicuius prælati fieri, qui nomine Societatis ea acceptet, vt Religioſum retineat quamdiu ad gloriam Dei expediens eſſe iudicauerit; non autem fieri in manibus alicuius, vt ea perpetuo accepter, & religioſum perpetuò retineat.

3\. Sed eſt dubium, qui nomine religionis poteſtatem habeant acceptandi hanc religioſi traditionem? In Societate Ieſu compertum eſt omnem poteſtatem penes ſolum præpoſitum generalem eſſe, qui eam communicat, quibus cenſet expediens eſſe, vt dicitur, *5. p. conſt. cap. 1. litt. B.* Regulariter autem etiam ad vota biennij nulli Rectorum generaliter communicatur, ſed ſolis Prouincialibus. In aliis religionibus ſpectanda eſt forma à Sede Apoſtolica præſcripta prout vſu, & conſuetudine declarata eſt. Regulariter nullus prælatus abſque conſenſu ſui conuentus poteſt nouitios ad profeſſionem admittere, neque conuentus ſine ſui prælati conſenſu; quia illa receptio vtrique vtilis, vel nociua eſt, & tradunt *Nauarr. lib. 1. conſil. tit. de conſtit. conſ. 9. à n. 19. Paul. Laym. in lib. 4. ſum tract. 5. cap. 5. n. 5. Man. t. 2. quæſt. regu. q. 17. art. 7. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 51. Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. n. 65.* Et admiſſio aliter facta irrita eſt, vt multis firmat *Sanc. ſupra.*

4\. Difficultas eſt; an ſi prælatus vel alius ex requiſitis ad receptionem excommunicatus, denunciatus, vel manifeſtus clerici percuſſor exiſtat, valida ſit profeſſio ab illo admiſſa? Videtur non eſſe; quia ratione excommunicationis priuatus eſt ſpirituali iuriſdictione. Sed omnino tenendum eſt validam; eſſe quia hæc poteſtas non iuriſdictionis ſpiritualis actus eſt, cum laicus, & fœmina capax illius ſit, & cuilibet monacho particulari cõpetit ſaltem partialiter. Quæ ratio probat idem eſſe dicendum de prælato prohibito, ſeu ſuſpenſo ab huius admiſſionis exercitio; validam inquam eſſe eius receptionem, tametſi omnino illicitam; quia præcepto, ſeu ſuſpenſione tantum non tollitur poteſtas, ſed impeditur. Excipe niſi cum ſuſpenſione, ſeu prohibitione adeſſet decretum irritans, ſic *Sanch. alio relatis, lib. 5. ſum. c. 4. n. 78. & 79.*

5\. Maior autem difficultas eſt, an Prælatus ſuperior, v. g. Generalis, vel Prouincialis poſſit poteſtatem inferioris ad recipiendum ita reſtringere, vt eo inconſulto irrita ſit receptio? Ratio dubitandi eſt, quia inferior Prælatus, v. g. Prior Abbas, ſeu Rector conuentus non recipit poteſtatem recipiendi nouitios ad profeſſionem à Prouinciali, ſeu Generali, ſed immediatè à Pontifice, ſeu à tota Religione ex authoritate Pontificis eo ipſo, quo ſuperior eſt, vt ſupponimus; Ergo nequit ſuperior Prælatus hanc poteſtatem inferiori reſtringere, & limitare; quia in ea poteſtate ei ſubordinatus non eſt, neque inferior dicendus. Cæterum verius credo cum *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 4. n. 81.* id poſſe iuſta, & legitima cauſa intercedente. Quia eſto inferior prælatus poteſtatem admittendi ad profeſſionem non recipiat à ſuperiore; at vſum, & exercitium illius habet ab illo pendentem, quia id recto religionis regimini conuenit; cum enim ſit illi inferior, & ſubditus abſolutè; expediebat in re tam graui plenè illi eſſe ſubiectum, & ſubordinatum. Eáque de cauſa *Nicolaus III. in cap. exiit, de Verb. ſignif. in 6. poſt medium, §. verum quia,* expreſsè dixit generalem ordinis D. Franciſci poſſe prouincialibus licentiam recipiendi coarctare non obſtante, quod poteſtas recipiendi iure ordinario prouincialibus competat. Duplici exemplo *Sanch. loco allegato* id ipſum confirmat. Primò de parocho, cui iure ordinario competit poteſtas aſſiſtendi matrimonio ſuorum ſubditorum, cuius aſſiſtentiam ita Epiſcopus limitare poſſe videtur in aliquo caſu graui, & vrgenti, vt nulli ſi eo inconſulto; quia ea ſuſpenſione videtur Epiſcopus ſic coniungendos à ſubiectione illius parochi quoad illum caſum excludere. Secundò exemplo Abbatiſſæ potentis recipere in ſuo conuentu monialem, cui Epiſcopus, cum monaſterium ſubiicitur, interdicit, ne eo inconſulto aliquam admittat? aliàs admiſſio nulla ſit; ſicut enim ſi nollent moniales nouitias admittere; eáque de cauſa cõuentus periret, poſſet Epiſcopus præcipere conuentui, ſignato termino, vt vollentes recipiat; alioquin ſupplere poterit conuentus conſenſum, ſic poterit conuentus cõſenſum in receptione alicuius monialis eo inconſulto ſuſpẽdere, ſi id cõmuni bono conuentus expedire iudicauerit. Et ex his ſoluitur ratio cõtraria.

PVNCTVM IV.

An ſi profeſſioni deficiat aliqua ex ſubſtantialibus conditionibus, aliquem effectum & obligationem inducat.

1. *Nulla eſt obligatio ſeruandi caſtitatem, paupertatem, & obedientiam eſt profeſſione nulla.*
2. *Proponitur quadam obiectio. Fit illi ſatis.*
3. *Non eſt obligatus inualidè profeſſus ratificare ſuam profeſſionem.*
4. *Nec religio poteſt compellere religioſum, qui tentauit nullitatem probationis, nec probauit vt ratificet.*

QVæſtio eſſe poteſt de duplici obligatione, nempe de obligatione ſeruandi caſtitatem, paupertatem

pertatem, & obedientiam, & de obligatione ratificandi profeſſionem.

1. Et quoad primam obligationem attinet, dicendum exiſtimo neminem inualidè profitentem ſiue bona fide, ſiue ex malitia obligatum eſſe ſeruare caſtitatem, paupertatem, & obedientiam: nam horum obligatio oriri non poteſt, niſi ex vero voto. Sed votum in profeſſione emiſſum nullum eſt, nulla exiſtente profeſſione; quippe eſt illi eſſentiale, vel acceſſorium. Ergo nulla eſt obligatio.

2. Dices in profeſſione conſiderandam eſſe traditionem humanam; quia te Religionis tradis, vt Religioni inſeruias, & Deo obſequaris, & deinde viam promiſſam, qua hoc obſequium præſtare debes, ſcilicet obſeruando paupertatem, caſtitatem, & obedientiam. Poterit ergo traditio eſſe nulla; vel quia non acceptatur, vel quia tu illius incapax es, nihilominus promiſſionem obſeruandi caſtitatem, paupertatem, & obedientiam firmam perſiſtere, vt ſatis colligitur ex *cap. quidam cap. placet, de conuerſ. coniugat.* vbi coniugati irrita profeſsio obligat ad non petendum debitum, & ad abſtinendum à matrimonio contrahendo mortuo coniuge ob votum caſtitatis in illa profeſſione inualida emiſſum.

In explicatione huius obiectionis ſtat integra difficultatis ſolutio. Concedo in traditione illa duo interuenire, & traditionem Religioni factam, & promiſſionem de caſtitate, paupertate, & obedientia ſeruanda. At ita ſunt connexa inter ſe, corruente traditione promiſſionem corruere neceſſe ſit. Quia nemo præſumitur intentionem habere ſe obligandi ad ſeruandam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam extra Religionem, ſed in Religione. Ergo ceſſante religioſo ſtatu corruit illorum votorum obligatio, niſi expreſsè de contraria voluntate conſtet. Solum ab hac regula excipiendus eſt caſus coniugati, qui bona fide profeſſionem irritam fecit, quem text. *in cap. placet, cap. quidam,* præſumit voluntatem habuiſſe ſe obligandi ad caſtitatẽ ſeruandam, quantum commodè poſſit; etiamſi profeſſio non ſubſiſtat: cui præſumptioni in foro conſcientiæ ſtandum eſt, dum de contraria voluntate non conſtat, non autem præſumit voluntatem habuiſſe ſe obligandi ad paupertatem, caſtitatem, & obedientiam; quia hæc extra religioſum ſtatum raro promittuntur, & minus aptè obſeruantur. Obligatio ergo obſeruandi caſtitatem in dicto caſu non ex profeſſione inualida ortum habet; quia quod nihil eſt, nullum producere poteſt effectum, ſed ex voluntate profeſſioni inualidæ adiuncta, & ab illa diſtincta, quam ius præſumit habere coniugatum bona fide profitentem. Extra hunc caſum non credo præſumptionem eſſe extendendam; quia eſt rigoroſa præſumptio, & contra communem modum operandi, & nullum in iure fundamentum habet. Quod clarius conuincitur, ſi aduertamus profeſſionem coniugati non eſſe ipſo iure naturæ nullam, ſed iure tantum poſitiuo, ipſúmque ius poſitiuum irritare, ſeu non acceptare illam profeſſionem quoad traditionem, emiſſionémque votorum paupertatis, & obedientiæ, acceptare vero illam quoad votum caſtitatis. Cùm autem hæc acceptatio in aliis profeſſionibus inualidis non requiratur, ſed potius de nullitate illarum abſolutè conſtat, nulla ex illis relinquitur, nec à iure relicta præſumitur. Et quidem in profeſſione inualida ob defectum ætatis, vel integri anni nouitiatus, *Sanchez lib. 5. ſum. c. 4. n. 103.* affirmat & bene tanquam omnino certum, nullam relinqui obligationem, vt expreſsè deciditur à *Trident. ſeſſ. 25. cap. 15. de Regular.* ibi profeſſio antea facta ſit nulla nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel Religionis, vel ordinis obſeruationem, ad alios quoſcunque effectus.

3. Quoad ſecundam obligationem ratificandi profeſſionem attinet, credo nullam habere ſic inualidè profeſſum, ſiue bona, ſiue mala fide profeſſus fuerit; ſic docent *Sanch. lib. 7. de matrim. diſp. 37. num. 38. & 39. Henriq. lib. 11. cap. 11. num. 11. Leſſius, lib 2. cap. 41. dub. 7. num. 65. Suar. tom. 3. de relig. lib. 7. cap. 7. à num. 6.* Ratio eſt, quia profeſſio eſt ſtatus ita arduus, & difficilis, vt ad illum ſuſcipiendum contra propriam voluntatem obligatus non ſis. Dices te non cogi contra propriam voluntatem; ſi quidem voluntatem ſaltem in foro externo habuiſti religioſi ſtatus ſuſcipiendi, & ratione illius cogeris. Sed contra, quia illa voluntas fuit inefficax, & nullius effectus. Ergo ex vi illius voluntatis neque ad obſeruationem rei promiſſæ, neque ad denuo promittendum obligati potes. Et licet in foro externo fuerit efficax, & effectum præſumatur habere, quia tamen re ipſa non habet, ſolum in foro externo cogi potes ad illius obſeruantiam, non in conſcientia, & ſecluſo ſcandalo. Quod ſi inſtes te non poſſe probare nullitatem profeſſionis, neque abſque ſcandalo, & periculo maioris damni fugere; & ex alia parte eſſe obligatum alimenta à religione ſuſcipere, illius priuilegiis vti, tum in recipiendis ordinibus, tum in adminiſtrandis Sacramentis, illiſve recipiendis, tum in diſpenſandis votis, tum in ſuffraganiis ferendis; quæ vero religioſo tantum conceduntur. Reſpondeo in hac perplexitate te gerere poſſe, ac ſi verus religioſus exiſteres, quoties abſque graui nota id vitare non potes ob ea, quæ dicta ſunt *tract. 3. de legib. diſp. 1. punct. 26.* Quapropter poteris alimenta à religione ſuſcipere, tum in compenſationem laboris, & miniſterij à te exhibiti, ſi fortè æquale ſit, tum animo ſatisfaciendi quando facultatem habueris ea in parte, qua ſuperauerint mercedem tuis obſequis debitam. Item poteris ordines ſuſcipere: nam licet Eccleſiaſticum præceptum ſit neminem ordinari poſſe, quin verus religioſus ſit, vel patrimonium habeat, ceſſat hoc præceptum, in caſu vrgentis neceſſitatis; ſicut ceſſat præceptum, ne excommunicatus, vel irregularis occultus Sacramenta miniſtret, ſi ſe excuſare non poteſt abſque ſuo graui damno. Item adminiſtrare Sacramenta, diſpenſaréque in voti potes virtute priuilegiorum aliis religioſis conceſſorum ob eandem rationem, & ſic abſoluti, vel diſpenſati, verè diſpenſati, & abſoluti manent iuxta *leg. Barbarius, ff. de officio Prætor.* quia habes titulum coloratum cum errore populi. Tu vero recipere Sacramenta pœnitentiæ, diſpenſari in votis ab iis, qui ſolum poteſtatem abſoluendi, vel diſpenſandi habent comparatione religioſorum non potes, vt tradit *Sanch. ſuprà num. 42.* quia verus religioſus non es, & abſque vlla nota te excuſare potes, tum manifeſtando veritatem Confeſſario, qui in illo foro tibi fidem adhibere debet, tum accedendo ad alios, quorum poteſtas ad ſeculares extendatur. Denique ſuffragia in electionibus ferre potes, & electioni de te factæ conſentire, dum via apta euadendi tibi non occurrit: fere in his omnibus conſentit *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de regularib. conſ. 5. aliàs 26. & comment. 4. de Regular. num. 74. Sanch. lib. 7. de matrim. diſp. 37. à n. 38. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 65. verſ. notandum, Suar. tom. 3. de relig. lib. 7. cap. 2. num. 6.*

4. Sed an Religio compellere poſſit Religioſum, qui

Digitized by Google

qui tentauit nullitatem ſuæ profeſſionis, nec probare potuit, vt verè, & ex animo ratificet? *Suar. dicto cap.2.n.7. & 8.* affirmat tanquam probabilius, quia religio habet ius retinendi ſic profeſſum. Ergo habet ius, vt debito modo retineat, ſed debitus, & conueniens modus retinendi religioſum eſt votorum vinculis, & profeſſione alligare; quia non debet eſſe retentio coacta, ſed voluntaria: non enim religio carcer eſt, ſed paradiſus, neque Deus vult coactum ſeruum, ſed ſpontaneum. Cæterum etſi hoc ſit probabile, verius credo cum *Nauarr. Leſſio, & Sanch. ſupra relatis*, non poſſe religionem cogere ad veram ratificationem. Nam hæc poteſtas oriri non poteſt niſi ex profeſſione. Ergo pro qualitate profeſſionis eſt poteſtas. Cum autem profeſſio vera non ſit, ſed ſolum præſumpta, poteſtas cogendi religioſum vera eſſe non poteſt, ſed ſolum præſumpta. Diximus vero *tract. de legib. diſp.1. punct. 14. n.12.* Leges in falſa præſumptione fundatas obligationem in conſcientia non inducere. Ergo ex vi legis, & præcepti impoſiti ob hanc falſo præſumptam profeſſionem nulla in conſcientia induci poteſt obligatio. Adde, religioſus media profeſſione non ſe tradit religioni, vt illum compellat ad profitendum, ſed vt illum compellat ad obſeruandam profeſſionem, ergo ſolum hanc compulſionem facere poteſt religio, non illam.

PVNCTVM V.

Qualiter profeſſio nulla ratificari poſſit, & rata eſſe cenſeatur.

1. *Profeſſio nulla eſſe poteſt ex variis impedimentis.*
2. *Ad ratificandam profeſſionem debet tolli impedimentum, & adeſſe nouus conſenſus, tũ profeſſi, tum religionis.*
3. *Hic conſenſus debet eſſe ex notitia nullitatis.*
4. *Proponitur quædam obiectio, & explicatur qualiter ex parte religionis adeſſe debeat ſcientia nullitatis.*
5. *Renalidatio profeſſionis inualidæ inducitur dilatione habitus profeſſorũ per quinquennium*
6. *An nouitiatus repetendus ſit, affirmant aliqui, ſi non fuit completus, vel ſi fuit irritus; ſecus ſi completus fuit.*
7. *Verius eſt nouitiatum in nullo caſu eſſe repetendum.*
8. *Quid facere debeas, ſi priori ſententia de repetendo nouitiatu adhæreas?*
9. *Non eſt opus repetere ſolennitates accidentales.*
10. *An ſic tacite profeſſus ſe gerere poſſit, ac ſi expreſsè profeſſus eſſet.*

1. PRofeſſio poteſt eſſe nulla ex impedimento ſe tenente ex parte ſolius profeſſi, vel ex parte ſolius religionis, vel ex parte vtriuſque. Impedimanta, quæ ſe tenent ex parte ſolius profeſſi ſunt, ſi fictè, vel ex metu, aut dolo conſenſerit. Ex parte religionis, ſi conſenſit non habens facultatem, vel habens facultatem conſenſit fictè, aut dolo, vel errore ſubſtantiali inductus. Impedimenta ex parte vtriuſque voco, quæ tam traditionem profeſſi, quàm acceptationem recipientis vitiant, vt ſi ante legitimam ætatem, vel non completo nouitiatus anno, vel exiſtente impedimento ſubſtantiali, quale eſt eſſe coniugatum, & in pluribus religionibus, eſſe ſeruum, eſſe homicidam, eſſe infamem &c. profeſſio facta ſit?

2. Hæc profeſſio nulla ratificari non poteſt niſi ſublato impedimento, & nouo conſenſu profeſsi accedente, nouáque acceptatione religionis; quia ſtante impedimento, & conſenſus profeſsi nullus fuit, & acceptatio religionis nulla. Tolli ergo debet impedimentum, vt hæc omnia valida ſint. Deinde nouus conſenſus tam ex parte profeſsi, quàm ex parte religionis eſſe debet: quia quod à principio nullum eſt, tractu temporis conualeſcere non poteſt. Quod verum eſt, etſi impedimentum ſe teneat ex parte tantum profeſsi, ſiue ex parte religionis tantum; ex quacunque enim parte apponatur impedimentum, totam profeſsionem vitiat. Quod ſic explico. Ponamus conſenſum profeſſi nullum fuiſſe, eo quod fictè, metu, vel dolo conſenſerit, hac nullitate poſita conſenſus religionis nullus eſt. Tum quia non poteſt eſſe conſenſus acceptandi obligationem nullam. Tum quia non poteſt eſſe conſenſus ſe obligandi ad alendum, ſuſtentandum, & regendum eum, qui non ſe obligauit religioni obſequuturum. E contra ſi ex parte religionis appoſitum fuit impedimentum; quia carens poteſtate profeſſionem acceptauit, vel eam acceptauit fictè, aut errore ductus, eo ipſo conſenſus profeſsi nullus fuit: quia nunquam cenſendus eſt profeſſus ſe velle religioni tradere, & obligari, niſi religio ſe illi obligatam tradat eum retinendi, alendi, & gubernandi; eſt enim profeſſio mutuus contractus, mutuáque religioſi, & religionis obligatio; ac proinde vitiata vna parte vtraque vitiata manet, & vna reparata, altera reparari debuit, ſic docuit *Azor. lib.12. cap.4. q.7. Baſil. Legionen. lib.4 de matr. cap.25. in fine, & plures relati à Sanch. lib.2. de matr. diſput.32. num. 8.* & quando impedimentum afficit tam religioſum, quàm religionem defendit pluribus relatis *Sanch. dicto lib.2. diſp.36. num.3. & 4 & latius lib.7. diſp.37. num.64. Suar. t.3. de relig. lib.7. cap.1. à n.16. Leſſius lib.2. cap.41. dub.7. circa finem, num.67. verſ. quartò requiritur.*

3. Hinc deducitur non poſſe ratificari profeſſionem, niſi profeſſus profeſſionis ante factæ nullitatem cognoſcat. Quia habere non poteſt voluntatem ratificandi profeſſionem, niſi cognoſcat ratificationem poſſibilem ſibi eſſe, ſed ratificatio poſſibilis non eſt, niſi profeſſio nulla extiterit. Ergo non poteſt habere voluntatem ratificandi, niſi nullitatem profeſſionis cognoſcat. Sic *Caietan. 2.2. q.189. art.5. Nauarr. com. 4. de Regularib. n.75. & in ſum. cap.12. n.71. & in variis conſiliis tit. de Regularib. Azor. 2. p. lib.12. cap.4. q. 7. Sanch. lib.7. de matr. diſp.37. n.59. Suar. t.3. de relig. lib.7. cap.1. n.4. Leſſius lib.2. c.41. dub.7. n.60. Layman lib.4. ſum. tract.5. cap.5. n.9.* Ab hac tamen regula excipiendus eſt, qui vellet profeſſionem ſuam ratam eſſe, ſi forte à principio fuit inualida, ſic enim eſto inualidam eſſe determinatè non cognoſcat, tamen ſub ſtatu poſſibili, & ſub ea conditione eam ratificare intendit, quod ſufficiens eſt ad inualidam profeſsionem ratificandam, vt bene notauit *Leſſius loco allegato.*

Quæ dicta ſunt de profeſſo exiſtimo dicenda eſſe de religione, neceſſarium inquam eſſe, vt religio nullitatem profeſsionis cognoſcat, & ea notitia poſita

velit

velit profeſſi nouum conſenſum acceptare, & ſe denuo obligare ad profeſſum retinendum, alendum, & gubernandum. Nam cum reualidatio profeſſionis fiat noua religioſi traditione, nouáque religionis acceptatione, & vtraque æque neceſſaria ſint. Et hæc omnia libera eſſe debeant, neceſſario ſcientia nullitatis, vel illius æquiualens præcedere debet, quod dixerim ob illam voluntatem quaſi conditionatam ratificandi profeſſionem, ſi de facto profeſſio nulla perſiſtit.

4. Quod ſi dicas *Conſil. Trident. ſeſſ.25. cap. 19. de regularib.* præſumit profeſſum ante ætatem legitimam, vel per vim, aut metum tranſacto quinquennio ratificaſſe profeſsionem; eáque de cauſa ſic profeſſus non admittitur ad allegandas cauſas nullitatis. De conſenſu autem religionis, & ratificatione illius, vtpote ignara impedimenti nihil ſtatuitur. Ergo in ratificatione profeſsionis ſolus conſenſus profeſsi, & ſcientia ex parte illius, eſt non conſenſus, neque ſcientia nullitatis ex parte religionis expoſtulanda eſt. Reſpondeo hoc argumento conuinci non eodem modo ſcientiam nullitatis profeſsionis ex parte religionis, ac ex parte profeſsi requiri; tametſi ex parte vtriuſque nouus conſenſus expoſtuletur. Ex parte namque religionis nulla determinata ſcientia nullitatis requiritur, quia conſenſus illius præſtatur, quoties profeſſus ſuam profeſsionem ratam habuerit, quod abundè colligitur tum ex dicto loco Trident. tum ex *cap. Ad noſtram, cap. ſignificatum de regularib.* Tum ex *cap 1. eodem tit. in 6.* quibus in locis profeſſus ante ætatem legitimã cenſetur ratificaſſe ſuam profeſsionem per continuam habitus profeſſorum delationem, & eorum exercitia nulla mentione facta de acceptatione religionis, & merito nulla ſit mentio de acceptatione religionis, eo quod Pontifex ſupremus religionũ prelatus media religione ſemper acceptat, ſuúmque conſenſum de facto præſtat, quoties profeſſus ſuum preſtiterit, & religio expreſsè non contradixerit: ſic docuit *Leſſius lib.2. cap.41. dub.7. in fine, n.61. Sanch. lib.7. de matr. diſp.37. n.64.*

5. Igitur reualidatio profeſſionis inualidæ caſu quo nouo expreſſo conſenſu non fiat, profeſſione tacita inducitur, nempe delatione habitus profeſſorum, & eorum exercitiis; iis enim ſignis poſitis ius præſumit profeſſum poſt ſcientiam nullitatis ſuæ profeſſionis denuo conſentire. Sed an hæc præſumptio niti poſſit annali habitus profeſſorum delatione poſt integrum nouitiatus annum non caret difficultate; ſi quidem ea dilatione inducitur tacita profeſſio. At verius eſt delationem per quinquennium eſſe neceſſariam, quia *Trid. ſeſſ. 25. cap. 14.* concedit intra quinquennium ius reclamandi. Ergo illo durante non præſumit ratificatam eſſe. Neque obſtat tacitam profeſſionem annali delatione habitus profeſſorum induci; quia hoc eſt verum, quando præſumi non poteſt alius animus geſtandi habitum, niſi de profeſſione emittenda, at in eo qui profeſſionem (eſto inualidè) fecit, præſumi poteſt alius animus geſtandi habitum, quàm de ratificanda profeſſione, nempe geſtandi habitum, quia profeſſus reputatur; eáque de cauſa longiorem dilationem habitus ratificatio requirit, quàm noua profeſſionis tacitæ emiſſio. Præterquam quod non ſolent breui tempore impedimenta remoueri, neque eorum notitia haberi, & ita requiri quinquennium à die profeſſionis inualidè factæ affirmat *Sanch. lib.7. de matr. diſp.37. n.10.*

6. Difficultas autem grauis eſt; an nouitiatus repetendus ſit ad adhuc reualidationem faciendam? Et quidem quando profeſſio nulla fuit ex eo quod integer annus nouitiatus præmiſſus non fuerit, videtur certum præmitti debere: nam *concilium ſeſſ.25. cap.15. de regularib.* expreſse annullat profeſſionem factam ante 16. ætatis annum, & antè expletum annum probationis, quod certè de profeſſione tacita potius quam expreſſa eſt intelligendum. Ergo quouſque annus probationis præmittatur, profeſſio rata cenſeri non poteſt. Et idem eſt quoties præmiſſus nouitiatus irritus fuerit; quia quod nullum eſt, nullum præſtat effectum. Sic *Nauarr. lib.3. conſil. tit. de Regularibus conſ.15. alias 26. n.17. & 19. Man.2. 1. ſum. cap.5. n.2. Su... de relig. lib.7. cap.1. n.8.* Quando verò annus probationis integrè, & validè factus eſt, & profeſſio ob aliquod impedimentum nulla fuit, eſto probabile affirmet *Suar. ... eo cap.1. n.34.* non eſſe opus nouum nouitiatum iterare, at probabilius cenſet neceſſarium eſſe; eo quod nouitiatus ita profeſſioni præmittendus eſt, vt profeſſio immediantè nouitiatum ſuccedat; aliàs interruptione illa, quaſi extinctus cenſeri debet.

7. Cæterum verius credo neque in vno caſu, neque in alio nouitiatum eſſe iterandum, & reualidationi præmittendum. Et quidem quando nouitiatus validus, & integer præmiſſus fuit tanquam certum ſupponit *Sanch. lib.7. de matr. diſp.37. num.45.* Quia Trident. ſolum requirit ad valorem profeſſionis, vt illam emittens prius per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione extiterit. Quod optimè verificatur de eo, qui inualidè profeſſus fuit, & per annum integrum poſt ſuſceptum habitum in probatione extitit. Neque inde fit nouitiatum iterandum non eſſe ab eo, qui completo anno probationis noluit profeſſionem facere, ſed religionem dimiſit, vel ab ea fuit expulſus, & poſtea habitum ſuſcepit; quia de eo non verificatur poſt ſuſceptum habitum, quem profeſſio ſubſequitur, in profeſſione per annum extitiſſe. Nam prima ſuſceptio habitus dimiſſione illius omnino fuit extincta, non autem fuit extincta ſuſceptio habitus per profeſſionem inualidam. At quando nouitiatus inualidus fuit, aut integer præmiſſus non eſt, ſi tamen per annum ſub habitu religioſo, & religionis obſeruatione extitit; ea ratione moueor ad aſſerendum non eſſe opus probationis annum profeſſioni præmittendum, interdicenſque illius renunciationem hunc caſum minimè comprehendit, vtpotè in quo ceſſat finis à Trident. ſpectatus. Finis inquam Trident. ſtatuentis probationis annum fuit, vt religio mores profeſſi, & profeſſus auſteritates religionis ſatis experiretur. Sed hæc experientia eodem prorſus modo habetur, ſiue profeſſus ſub titulo nouitij, ſiue ſub titulo profeſſi in religione perſiſtat. Ergo eo caſu probatio rigoroſa neceſſaria non eſt. Deinde, ſi annus probationis ad reualidandam profeſſionem neceſſarius foret, deberet profeſſurus manifeſtare religioni nullitatem; vt eum in probatione retineret; annus namque nouitiatus tam in fauorem religioſi, quam religionis ſtatus eſt. At dum religio reputat illum profeſſum, nequaquam in probatione retinet, de cuius eſſentia eſt dimittendi probatum, ſi diſplicuerit, ſed potius retinet illum, quia exiſtimat ritè probatum eſſe, nullámque dimiſsionis poteſtatem habere. Debet ergo religio cognoſcere ſe religioſum probare, vt ipſe in probatione ſtare cenſendus ſit. Hoc autem præterquam quod difficillimum eſt, & ſatis durum, admittendum non eſt abſque manifeſto textu, vel ratione, quæ nulla ſunt. Non igitur in eo caſu nouitiatus neceſſarius eſt ad profeſsionem ratificandam

dam, & ita tenet *Azor 1.p. inſtit. moral. lib. 12. cap. 1. q. 6. §. ſi quæras, Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 37. num. 47. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 66.*

8. Verum ſi quis contrariæ ſententiæ adhæreat exiſtimans neceſſarium eſſe profeſſionis ratificationi præmitti integrum nouitiatus annum, monere debet prælatum penes quem eſt poteſtas recipiendi, vt eum tanquam nouitium tractet detecta prioris profeſſionis nullitate, quod ſi non ſolùm conſenſus prælati, ſed conuentus neceſſarius ſit, monet *Sanch. lib. 7. diſp. 37. n. 57. & 65.* vt tacito nomine profeſſi conſenſus conuentus expoſtuletur, vel à Pontifice diſpenſatio nouitiatus obtineatur.

9. Illud vero eſt omnino certum opus non eſſe cæremonias ſolitas in profeſſione obſeruare, cum hæ non ad eſſentiam profeſſionis, ſed ad ornatum pertineant, *Azor 1. p. inſtit. moral. lib. 12. cap. 4. q. 7. Sanch. diſp. 37. n. 66.*

10. An autem hic tacitè profeſſus frui poſſit priuilegiis, ac ſi vere eius profeſſio expreſſa valida fuiſſet? Reſpondet *Sanch. n. 67.* frui poſſe quoad res parui momenti, quales ſunt primum locum tenere, primo ſuffragium ferre; non tamen quoad res magnæ conſiderationis, qualis eſſet electio actiua, vel paſſiua prælati; tunc enim debet diſpenſationem procurare, & interim ab his officiis, & priuilegiorũ vſu obſtinere, ſi fortè abſque nota poſſit. Cæterum aliter diſtinguendum exiſtimo, aut profeſſionis nullitas ſecreta eſt, aut publica; ſi nullitas profeſſionis ita ſecreta ſit, vt nullus ſit rumor, quod probari poſſit in foro externo; credo probabile eſſe, ſic tacitè profeſſum poſſe omnia munia expreſsè profeſsi exercere, atque adeo eligi in prælatum. Nam eſto in *cap. nullus de Electione. in 6.* prohibeatur eligi ad prælaturam, qui profeſſus expreſsè non fuerit, hic ex benigna interpretatione expreſsè profeſſus reputandus eſt; cum verè profeſſus ſit, & quoad Eccleſiã expreſſus reputetur. Secus vero dicendum eſt in his electionibus, ſi nullitas profeſſionis manifeſta ſit, vel facilè manifeſtari poteſt, quia neque in re ipſa, neque in iudicio firmo Eccleſię profeſſus expreſſus exiſtit. Nulla ergo cauſa eſt ob quam poſsit electionibus expreſsè tantum profeſſo conceſſiſſe ingerere, niſi fortè ex graui nota excuſetur, dum diſpenſationem procurat, ſic docuit *Suar. t. 3. de relig. lib. 7. cap. 1. n. 36. & 37.*

Pvnctvm VI.

An in Societate Ieſu eſſe poſſit ratificatio profeſſionis, vel incorporationis inualidæ.

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Statuitur in ſocietate Ieſu eſſe poſſe profeſsionis, ſeu incorporationis inualidæ ratificationẽ.*
3. *Iiſdem actibus ac in aliis religionibus inducitur ratificatio.*

1. Videtur in Societate Ieſu non poſſe inualidam profeſsionem, aut incorporationẽ ratificari; quia modus ordinarius ratificandi profeſsionem inualidam eſt tacita profeſsionis emiſsio. At in Societate Ieſu non datur tacita profeſsio, vt conſtat ex his, quæ diximus *hac diſp. punct. 1. in fin.* Ergo non poteſt eſſe profeſsionis, vel incorporationis inualidæ reparatio.

2. Cæterum dicendum eſt eſſe poſſe, & verè eſſe in Societate profeſsionis, ſeu incorporationis inualidæ reparationem. Quia hæc reparatio profeſsionis inualidæ non ſolum iure antiquo, ſed nouo Trident *ſeſſ. 25. cap. 19. de regularib.* taciturnitate quinquennij approbata eſt in fauorem religioſi ſtatus, & in pacem & quietem religioſorum, à quo iure ſocietas excepta non eſt, nec excipi conueniebat, ſic docuit *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 1. cap. 8. n. 5.* Neque obſtat profeſſionem, ſeu incorporationem tacitam non habere locũ in Societate, quia hoc eſt verum de profeſſione, ſeu incorporatione tacita, quæ primò, & per ſe fit, ſecus vero quæ fit ad reparationem profeſſionis, ſeu incorporationis inualidæ. Nam cum de hac reparatione nihil Societas diſpoſuerit, & Trident. in ſuo generali decreto Societatem non exceperit, efficitur ſanè voluiſſe comprehendere.

3. Quod ſi inquiras, quibus actibus reualidatio profeſſionis, ſeu incorporationis in Societate inducta eſſe cenſeatur? Reſpondeo induci eodem modo, ac in aliis religionibus, nempè annali geſtatione habitus profeſſorum, ſeu incorporatorum, & eorum exercitiis. Neque obſtat hæc omnia nouitiis communia eſſe, quia ſufficit, quod etiam ſint profeſſorum, ſeu incorporatorum propria. Neque item obſtat in Societate varios gradus eſſe, quibus ſtatus religioſus cõſtituitur, nempè ſcholarium, coadiutorum, formatorum, profeſſorum, trium, vel quatuor votorum, quominus non poſſit reualidatio fieri in aliquo determinato gradu. Fit enim reualidatio in eo determinato gradu, in quo expreſsè, eſto inualidè, quis conſtitutus eſt; quia ad eum ratificandi ſubſequens geſtatio habitus, & exercitia diriguntur.

Pvnctvm VII.

Qualiter inualidè profeſſis, ſeu in Societate incorporatis liceat religionem deſerere, & aduerſus illam reclamare.

1. *Quid ſtatuerit Trident.*
2. *Procedit conſtitutio æquè de incorporatis per vota bienny in Societate, ac de profeſsis.*
3. *Computatur quinquenniũ à die profeſsionis.*
4. *Procedit aduerſus ignorantem, & impeditum ſecundum opinionem Sanch.*
5. *Numeratur quinquennium à die profeſsionis, vel à die ſublati impedimenti cogniti, quoad effectum ratificationis, ſecus reclamationis.*
6. *Coram quo ſuperiore reclamatio facienda eſt.*
7. *Ad allegandas cauſas nullitatis debes habitum retinere, nec à ſuperiorem obedientia diſcedere.*
8. *Si certo cognoſcis profeſsionem nullam fuiſſe, nec ratificaſſe, an fugere poſsis. Affirmant aliqui.*
9. *Diſtinguendum eſt de profeſsione, quam nullam eſſe probare potes, vel quam non potes probare.*
10. *Si de facto fugias etiam eo caſu, quo profeſſionem*

ſionem nullam eſſe probare poſſes, non teneris redire.

11. *Elapſo quinquennio audiri non poteſt religioſus.*

12. *Dictum decretum non habet locum niſi impedimentum ſublatum ſit.*

13. *Si ſublatum ſit impedimentum, & nulla adfuit impotentia reclamandi, an poſſit dari reſtitutio in integrum? proponitur dubitandi ratio. Reſoluitur poſſe.*

14. *Diuerſimodè minoribus, & maioribus hoc beneficium conceditur.*

15. *Quo tempore poſt quinquennium allegare poſſit maior ignorantiam, vt detur reſtitutio.*

16. *Rogatus an ſciuerit, negare poteſt, ſi non ratificauit.*

1. CVm ſæpè contingat profeſsionem inualidam eſſe, neque ſic profeſſum velle illam ratificare. *Trident. ſeſſ. 25. cap. 19.* in hæc verba ſtatuit. Quicunque regularis prætendat ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, vellétque habitum dimittere quacunque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperiorum non audiatur, niſi intra quinquennium tantum à die profeſsionis; & tunc non aliter, niſi cauſas, quas prætenderit, deduxerit coram ſuperiore ſuo, & ordinario. Quod ſi antea habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcunque cauſam admittatur, ſed ad monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur, interim vero nullo priuilegio ſuæ religionis iuuetur. Ex quibus verbis conſtat ſic inualidè profeſſum intra quinquennium à die profeſſionis, & non vltra allegare poſſe cauſas nullitatis ſuæ profeſſionis, modo tamen habitum propria authoritate non dimittat, neque ex religione ſine ſuperiorum licētia habitu retento diſcedat. Nam ſi habitum dimittit ſponte, denegatur illi audientia, & pœnis apoſtatæ punitur, nullóque religionis priuilegio iuuatur.

2. Quod decretum æquè de incorporatis per vota biennij in Societatem loquitur, ac de profeſſis tum Societatis, tum aliarum religionum, quia verè religioſi ſunt, & quantum eſt ex parte ſua ſe religioni, & diuino obſequio perpetuo emanciparunt, *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 5. cap. 8. n. 6.* Item hoc decretum comprehendit milites S. Ioannis Hyeroſolimitani. Nam eſto communiter in decretis Trident. pro regularibus editis hi milites, & aliorum militarium ordinum non comprehenduntur, niſi eorum expreſſa mentione facta. At in hoc decreto ex declaratione Cardinalium milites S. Ioannis cenſentur comprehenſi, vt tradit deciſum *Barboſa dicto loco conſilij, & 3. p. de poteſt. Epiſc. allegat. 104. n. 10. Suar. t. 3. de relig. lib. 2. cap. 4. in fine.*

3. Primò ergo ſtatuit Concilium quinquennium, intra quod religioſus reclamare poſſit, computari à die profeſſionis, quàm ipſe religioſus oppugnare intendit. Quæ verba difficultate non carent: nam ſæpè ab illo die non ceſſat impedimentum, quod nullam reddit profeſſionem, & ſæpè ignoratur ob illud impedimentum nullam eſſe profeſſionem, quomodo ergo ab eo die computandum eſt quinquennium? Deinde ex hac quinquennij perſeuerantia præſumit ius ratificaſſe ſuam profeſſionē caſu quo nulla fuiſſet: at ſi toto ferè quinquennio durauit impedimentū, quòd reddidit profeſſionem nullam, aut illius ignarus fuit, nulla ratione poterit ius eo tempore præſumere ratificari profeſſionem, cum id ſit impoſſibile: ergo quinquennium, ex quo hæc præſumptio deſumitur, non à die profeſsionis, ſed à die ſublati impedimēti cogniti computandum eſt. Neque hæc doctrina pugnat cum Trident. decreto dicentis quinquennium ad reclamandum computandum eſſe à die profeſſionis tantum, quia id debet intelligi, caſu quo ab ea die ceſſet impedimentum, quod verè eſſe tale religioſus cognoſcebat.

4. Nihilominus *Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 37. à n. 19.* latè probat hoc quinquennium computandum eſſe à die profeſſionis tantū, & procedere aduerſus ignorātē, & impedimētū. Mouetur quia ſic profeſſo interdicitur trāſacto quinquennio audiētia non in odiū ſuæ negligētiæ, quod toto eo tēpore non reclamauerit, ſed in fauorem religionis, ne litibus oppugnantibus ſuas profeſſiones perturbetur; at quoties tēpus datur alicui ad agendū, & non in odium, ſed potius in fauorē tum ipſius, tū alterius, currit ignorāti & impedito, vt cum *Gloſſa, ap ſtatutum, verbo numerandum, de præbend. in 6* aliiſque doctoribus firmat *Sanch. ſuprà.* Ergo hoc quinquennium currit ignoranti impedimentum, & impedito ad reclamandum. Secundò probat; quia præſcriptio procedit aduerſus ignorantem, & impeditum, tametſi ob ignorantiam & impedimentum reclamandi reſtitui poſſit. Cōfirmat, quia eſto præſcriptio non currat contra habentem impedimentum iuris denegantis actionem; at benè contra habentem impedimentum facti cum beneficio reſtitutionis. At qui profeſſionem fecit impeditus durante impedimento optimè poteſt reclamare, quod ſi ob ignorantiam omittit, non ex iure, ſed ex facto impeditur, ergo currit illi tempus. Tertiò, non obuiaretur litibus, nec religionis tranquillitas obtineretur, quod fuit illius decreti intentum, ſi contra lapſum quinquennij concederetur allegatio ignorantiæ. Tandem probat ex verbis Trident. niſi intra quinquennium tantum à die profeſſionis numerandum, & ponderat dictionem *tantum* quæ excluſiua eſt, & affirmatiua illius, quod ponit, & negatiua omnium aliorum caſuum præter expreſſos. *leg. ob æs, Cod. de prædijs minor. & leg. contractum, ff. de regul. iuriſ. cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Deinde ponderat dictionem *tantum* non fuiſſe neceſſariam, ſed additam eſſe maioris claritatis gratia, & vt nullus ambigendi locus ſupereſſet numerationem faciendam eſſe à die profeſſionis, procedeńtéque contra ignorantem, & impeditum.

5. Verum retinenda eſt prior ſententia, quam ipſemet Sanch. videtur probaſſe *dicta diſp. 37. n. 14.* ibi enim probet, ſi toto quinquennio durauerit impedimentum, aut impotentia reclamandi, illud quinquennium non eſſe numerandum, tametſi ſubdat non aliud quinquennium concedendum eſſe ſed arbitrio prudentis tempus eſſe ſignandum, intra quod reclamare, & audiri poſſit. Quod ſi intra quinquennium ceſſauerit impedimentū, videndum eſt (inquit) an arbitrio prudentis ſufficiens tempus intra illud maneat ad reclamandum: ſi enim manet, non eſt aliud tempus indulgendum, ſecus è contra. Ergo quinquennium in ſententia Sanch. non currit impedito à die profeſſionis. Ratio autem meo iudicio eſt efficax: nam hoc quinquennium, quo tranſacto interdicitur religioſo poteſtas oppugnandi ſuam profeſsionem, eſto præſcriptum non ſit in odium ſuæ negligentiæ, ſed

in religiones, & religioſorum quietem, & tranquilitatem; at præſcriptum eſt ob præſumptionem profeſſionis eo tempore ratificatæ, ſed durante impedimento, illudve ignorante profeſſo, profeſſio ratificari non poteſt. Ergo non poteſt eſſe præſumptio pro illo tempore, ergo nec præſumptio, quæ in tali præſumptione fundatur. Secus verò eſt in aliis præſcriptionibus à iure conceſſis ex poteſtate reipublicæ, & independenter ab aliquo actu proprio illius aduerſus quem præſcribitur: per quæ ſoluta eſt prima & ſecunda ratio adducta à Sanch. Ad tertiam dico non quamlibet ignorantiam impedire lapſum quinquennij, neque allegari poſſe; ſi enim ignorares ſolum tibi concedi quinquennium ad reclamandum, ex hac ignorãtia non impeditur lapſus quinquennij, quia non impeditur præſumptio ratificatæ profeſſionis; ac proinde contra lapſum quinquennij eam ignorantiam allegare non poſſes. At ſi ignoraſſes impedimentum, eámque ignorantiam in foro externo probare poſſes, abſque dubio non tibi curreret quinquennium, ſed quia hæc ignorantia eſt aduerſus iuris præſumptionem, præſumit enim ius te ſcire impedimentum, velléque illo ſublato ratam profeſſionem habere; ea de cauſa non admittitur ignorantiæ probatio via ordinaria, ſed ad ſummum reſtitutionis beneficio. Et caſu quo aliis coniecturis præter ignorantis dictum, & iuramentum probari poſſet. Ad vltimam iam dictum eſt quinquennium numerãdum eſſe à die profeſſionis tantum ceſſante impedimento, & ignorantia illius. Quod ſi obiicias: impedimentum metus, & ætatis de quo expreſsè Conciliũ locutum eſt, non ſolet ceſſare à die profeſſionis, ſed aliquo tempore prorogatur, & tamen Concilium à die profeſſionis dicit quinquennium numerandum. Ergo currit quinquennium impedito. Propter hanc obiectionem motus eſt *Sanch. dicto diſp. 37. n. 34.* ad aſſerendum currere tẽpus quinquennij impedito, modo intra quinquennium habeat tempus arbitrio prudentis, quo & profeſſionem ratificare poſſit, & aduerſus factam reclamare. Sed mihi longè verius apparet quinquennium computandum eſſe à die ſublati impedimenti cogniti, ſeu à die, quo religioſus tollere illud poterat, ſed quia hoc impedimentum vis, & metus, imo & ætatis ceſſare ſolet à die profeſſionis, eſto aliquando vlterius prorogetur; ea de cauſa Concilium in deciſione ſpectauit id, quod eſt per ſe, & quod ex accidenti contingit; ſic expreſsè docuit *Suar. relato Nauarr. t. 3. de relig. lib. 7. cap. 4. num. 6.* Deinde interrogo à doctiſſimo Sanchez, quod tempus prudens arbitrabitur ad ratificandam profeſſionem, niſi quinquennium; ſi quidem Concilium prudentiſsimè omnia gubernans id determinauit, præcipuè cum ipſemet *Sanch. dicta diſp. 3[illegible] n. [illegible].* optimè affirmauerit non annali geſtatione habitus, neque profeſſorum quibuſcunque exercitiis indui tacitam profeſsionem expreſse reparatiuam, ſed quinquennij tempus neceſſarium eſſe iuxta decretum Cõcilij. Signum ergo eſt quinquennium numerandum eſſe per ſe à die profeſſionis caſu quo auferatur impedimentum; ſin minus à die ſublati impedimenti cogniti. Vnde ſi impedimentum toto priori quinquennio durauerit, ab eo die, quo ſublatum fuerit, eſt numerandum quinquennium.

Dixi numerandum eſſe quinquennium à die profeſsionis, vel à die ſublati impedimenti cogniti quoad effectum inquam ratificandi profeſsionem, & denegandi audientiam quinquennio tranſacto. Nam quoad effectum reclamationis optimè poteſt profeſſus ſtatim reclamare ſtante impedimento, & efficacius quàm illo ſublato, vt de ſe conſtat.

6. Hanc reclamationem debes facere coram ſuperiore illius conuentus, in quo profeſsionem emiſiſti, & coram ordinario illius loci, in quo monaſterium ſitum eſt. Quod ſi idem fuerit ordinarius loci, & ſuperior conuentus, coram illo ſolo cauſa eſt decidenda; quia Concilium loquitur, quando ſunt diuerſi, vt frequentius contingit, & notauit *Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. [illegible] 4. n. 11.*

7. Verùm ad allegandas cauſas nullitatis debet habitum retinere, & ad obedientia ſuperiorum non diſcedere. Quod ſi habitum ſpontè intra quinquennium dimiſeris (hoc eſt abſque iuſta, & rationabili cauſa, qualis eſſet, ſi denegaretur tibi potentia ad reclamandum) audiri non debes. Ob iuſtam igitur, & rationabilem habitus dimiſsionem, ſeu quæ iuſtè putatur, non eſt audientia deneganda. *Nauarr. comment. 4. de regular. n. 78. Azor. 1. p. lib. 12. cap. 4. vlt. Sanchez lib. 7. de matrim. diſp. 37. n. 3. Leſſius lib 2. cap. 41. dub. 7. num. 64. Suar. t. 4. de relig. lib. 7. cap. 3. num. 13.* At deneganda eſt audientia ob temeram habitus dimiſſionem. Sed hoc, vt ſonat, durum eſt, obligaris nãmque ad ſeruiendum religioni in perpetuum, vel ad perpetuò exulandum cum non leui timore, & diſcrimine. Propter quæ *Nauarr. dicto commen. 4. de regul. num. 78.* quem ſequitur *Sanchez dicta diſp. 37. num. 4. Leſſius dub. 7. num. 64.* exiſtimant rigorem illum temperandum eſſe, vt intelligatur te non eſſe audiendum dum habitum non reaſſumis, ſecus verò ex bono, & æquo habitu reaſſumpto; quia reaſſumptione habitus, ad religionem reditu, religio reſtituta eſt ad ſuam priſtinam poſſeſsionem, qua per dimiſsionem habitus, & fugam ſpoliata fuerat, conſentit *Suar. t. 3. de relig. lib. [illegible] cap. 3. in fin. num. 1[illegible]* cum iis, qui ſpontè ad religionem redeunt, ſecus qui inuiti capiuntur.

8. Sed eſt dubium; an ſi tuam profeſsionem certo cognoſcas eſſe nullam, nec ratificaſſe, pecces mortaliter habitum dimittens & fugiens abſque ſententia tui ſuperioris, & ordinarij? Notanter dixi, ſi certo cognoſcas, nam ſi dubius es, ſpectanda eſt natura dubij, vt inde inferatur pro qua parte ſit poſſeſsio, an pro tua, an pro religionis parte iuxta *dicta 1. p. tr. 1. de conſcient. diſp. 3. punct. 9.* Sed in caſu certo *Nauarr. commen. 4. de regularib. num. 77. Et Eman. Sà verbo relig. num. 1. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſc. allegat. 104. num. 12.* & alij exiſtimant te non peccare mortaliter, quia cum non ſis verè religioſus, ex nullo capite naſci poteſt obligatio perpetuò in religione manendi. Neque obſtat Trident. decretum grauiter puniens ſic fugientem; quia punit; eo quòd præſumit verum religioſum eſſe, & conſequenter abſque legitima cauſa fugere.

9. Cæterum, diſtinguendum eſt de profeſsione nulla, quàm probare potes. & de ea cuius nullitas probabilis non eſt. Si profeſsio ita nulla ſit, vt credas abſque graui difficultate te poſſe illius nullitatem probare, peccabis mortaliter ſecretò fugiens, habitúmque dimittens; quia religionem priuas tua authoritate, poſſeſsione, quam habet te retinendi. Et præterea cùm in foro Eccleſiæ tanquam religioſus habearis, merito debet iudicio Eccleſiæ diſſolui, ſi quidem id facilè fieri poteſt. & ita tenet *Suar. t. 3. de relig. lib. 7. c. 3. num. 11. 12. & 13. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub 7. n. 65. Sanch. lib. 7. diſp. 37. n. 1.* Verùm ſi abſque graui difficultate nullitatem tuæ profeſsionis probare non poteſt, vel quia impediris à religione, vel quia ob eam cauſam vexaris, vel quia teſtes nolunt veritatem declarare, vel quia impedimentum eius naturæ eſt, vt probationi non ſubſit, nullum committes peccatum

fugien

fugiendos. Sic *Suar. dicto c. 3. n. 9. & 13. Leſſius, Sanch. & Nauarr. ſuprà.* Et ratio eſt manifeſta; quia id quod fieri nó poteſt abſque graui difficultate, moraliter eſt impoſſibile; ſed ſtante impoſſibilitate probandi nullitatẽ profeſſionis nó tenetur religioſus eam probationẽ intentare. Ergo omiſſa illa probatione fugere potes; quia habes ius tuæ libertatis, nullóque religionis venculo teneris. Limitant aut *Leſſius, Sanch. Suar.* niſi ſcandalum adſit, ſed raro, vel nunquam ex tali fuga orietur ſcandalum ſub obligatione vitandum. Tum quia raro inde ſumunt alij occaſionẽ fugiendi abſque legitima cauſa. Tum quia ipſe legitimè fugiens vteris iure tuo, à quo vſu abſque graui damno abſtinere non potes. Illud tamen reputo certum, te fugientem habitumque dimittentem etiam eo caſu, quo facile poſſes profeſſionis nullitatem probare, non eſſe obligatum ad monaſterium redire, habitúmque reaſſumere; quia nullo iure conſtat huius reditus obligatio, & ob culpam commiſſam obligari non potes, ſicuti non obligatur propria authoritate recuperans ſuam rem ab alio poſſeſſam, quia authoritate iudicis facilè recuperare poſſet, vt eam reſtituat; quia ſolum in modo culpam commiſit, non in re ablata. Adde neque te obligari, eſto per excommunicationem citeris, vt compareas, quia citaris ex præſumptione, quod verus religioſus ſis, citariſque non audiendus, ſed puniendus, *Suar. t. 3. de relig. lib. 7. cap. 3. num. 12.*

11. Secundum, quod ſtatuit Concilium in ſupradicto decreto *ſeſſ. 25. cap. 19. de regularib.* eſt, ne elapſo quinquennio religioſus audiatur (hoc eſt) admittatur ad allegandas cauſas nullitatis ſuæ profeſſionis; eo quod præſumit eo tempore ratificaſſe profeſſionem, ſi forte nulla fuit, præcipitque iudicibus, vt ſic præſumant. Ideóque vocatur præſumptio iuris, & de iure; quia à iure ipſo conſtituta eſt, vt omnino ſeruanda, vt latè probat *Sanch. dicta diſp. 37. à num. 7.* Neque inde fit te certum de nullitate profeſſionis obligatum eſſe eam ratam habere, aut perpetuo in religionis obſequio permanere; quia hoc decretum in præſumptione fundatur, quæ ſi falſo fundamento nitatur, obligationem in conſcientia non inducit. *Nauarr. comment. 4. de Regularib. n. 77. & aliis allegatis, Sanch. diſp. 37. à num. 9. Suar. t. 3. de relig. lib. 7. cap. 4. num. 3. 4. & 5. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. n. 64.*

12. Vt autem hoc decretum locum habeat, requiritur primò, vt impedimentum nullam reddens profeſſionem ceſſauerit ante lapſum quinquennij. Nam ſi toto quinquennio durauerit, audiri potes via ordinaria; quia non potes præſumi ratam habuiſſe profeſſionem, cum id fuerit impoſſibile: *Sanch. alijs relatis, lib. 7. diſp. 37. num. 33. & 34. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. n. 64. Suar. t. 3. de relig. lib. 7. cap. 4. n. 6.* Secundò requiritur, vt tuæ profeſſionis nullitatem ignoraueris; quia ea ignorantia poſita nunquam præſumitur profeſſio ratificata, *Leſſius & Suar. ſupra.* Verum eſt tamen te allegantem hanc ignorantiam non admitti, quia aduerſus illam eſt præſumptio iuris, & de iure, vt benè dixit *Sanch. diſp. 37. n. 27.* ſiquidem ius præſumit ratificatam eſſe profeſſionem, ac proinde præſumit ſcientiam nullitatis illius, vtpote de intrinſeca ratificationis ratione. Quare ſolum (vt ſtatim dicemus) beneficio reſtitutionis in integrum agere potes. Deinde ſi eo quinquennio impotentia reclamandi durauit, audiri potes via ordinaria, quia ceſſat præſumptio ratificatam fuiſſe profeſſionem. Neque inde fit aduerſus præſumptionem iuris, & de iure admitti probationem, non enim admittitur directa, ſed indirecta, nempè admittitur probatio tollens fundamentum, cui præſumptio nititur. Nitebatur enim præſumptio in eo, quod ſublato impedimento toto illo quinquennio ſpontè non reclamaueris. Probato ergo vel adeſſe impedimentum, vel impotentiam reclamandi tollitur fundamentum præſumptionis, ſicuti aduerſus matrimonium ex copula ſubſequenti præſumptum admittebatur probatio concludens non interueniſſe copulam; aut ſponſalia, aut eſſe diſſoluta. At quia raro hæc impotentia concludenter probari poteſt, ſed ad ſummum probabiliter; ea de cauſa ob illam vtcumque probatam datur reſtitutionis beneficium, vt infra dicemus: ſic multis allegatis docet *Sanch. dicta diſp. 37. n. 33. Leſſius lib. 2. c. 41. dub. 7. n. 64. Suar. t. 3. de relig. lib. 7. cap. 4. n. 6.*

13. Verum ſi impedimentum intra quinquennium ſublatum fuit, & nulla adfuit impotentia reclamandi; vel ſi illa adfuit, eam probare liquido non potes, & ex alia parte profeſſionem ratificare non vis, nulla ſupereſt via, vt audiaris, niſi vtaris beneficio reſtitutionis in integrum. Quod an in præſenti locum habere poſſit? non caret difficultate; eo quod matrimonium, & profeſſio ſemel facta indiſſolubilia ſint, & reſtitutio conceditur ad diſſoluenda ea aduerſus quæ datur. At Trident. ſtatuit reualidari profeſſionem geſtatione ſpontanea habitus profeſſorum, & eorum exercitiis per quinquennium. Ergo eo lapſo non poteſt eſſe reſtitutio, quæ hanc reualidationem infirmet, ſic *Flamin. lib. 13. de reſignat. benefic. q. 5. n. 46. Zauallos in ſuis qq. pract. q. 500. in fine.*

Cæterum verius eſt aduerſus hunc quinquennij lapſum dari reſtitutionem poſſe, ſicut in aliis materiis: ſic *Nauarr. com 4. de regularib. n. 71. verſ. tertio, & n. 76. verſ. ſecundo, & lib. 1. conſ. tit. de his queri, conſ. 7. num. 2. in vtraque edit. & lib. 3. de regularib. conſ. 24. in 2. edit. Azor. 1. p. lib. 12. cap. 4. q. vlt. Sanch. optimè probans, lib. 7. diſp. 37. n. 22. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. n. 65. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſc. allegat. 104. n. 108. Aloyſ. Riccius, reſolut. 550. n. 6. & alij.* Ratio ea eſt; quia reſtitutionis beneficium aduerſus præſcriptionem longi temporis iure ſpeciali, & extraordinario tam minoribus, quam maioribus conceditur, diuerſimodè tamen; vt conſtat ex *cap. 1. & 2. de reſtitut. in integrum, lib. 6. & ex leg. 1. §. fin. ff. ex quibus cauſis maiores,* & tradunt ſpecialiter *Couar. reg. poſſeſſor. 3. p. §. 3. Matienzo lib. 5. recopilat. tit. 11. leg. 8. gloſſ. 12. à n. 4.* Sed Concilium Trident. non interdicit huius reſtitutionis beneficium aduerſus præſcriptionem quinquennij. Nam eſto dixerit eo elapſo non eſſe audiendum, intelligi poteſt via ordinaria, ſecus hac via extraordinaria: nam leges generaliter actionem interdicentes non intelliguntur de actione competente ex iure ſpeciali, & extraordinario, ſed ex iuri communi, & ordinario, iuxta *gloſſ. receptam in leg. poſtquã lit. Cod. de Pactis*, & tradit aliis allegatis *Matien. dicto tit. 11. leg. 8. gloſſ 13. n. 6. Molin. lib. 3. de primogen. cap. 13. n. 65.* Neque etiam ex natura huius præſcriptionis infertur denegandum eſſe reſtitutionis beneficium; quia hæc religionis præſcriptio, qua regulari denegatur audientia elapſo quinquennio, nititur profeſſioni non veræ, ſed præſumptæ. At ad eneruandam præſumptionem iuris, & de iure reſtitutio tum minoribus, tum maioribus ſolet concedi, iuxta *leg. ſi mater, ff. de except. rei iudicatæ.* vbi datur reſtitutio contra ſententiam, quæ tranſit in rem iudicatam ex cauſa rationabili. Ergo dari poteſt aduerſus hanc præſcriptionem reſtitutio.

Neque obſtat oppoſita dubitandi ratio. Fatemur inquam non poſſe dari reſtitutionem aduerſus profeſſionem certam, ſicut neque aduerſus matrimoniũ certum; quia diſſolui non poſſunt; bene tamen ad-

uerſus profeſſionem, & matrimonium præſumptum; quia probari poteſt præſumptionem veram non eſſe, neque in veritate fundatam; eo quod verè profeſſio nec facta, nec ratificata ſit, nec matrimonium contractum.

14 Porrò huius reſtitutionis beneficium diuerſimodi minoribus, & maioribus conceditur. Minoribus námque, hoc eſt illis, qui nondum 25. annum compleuerint, ex duplici cauſa. Primò ex cauſa minoris ætatis, tametſi ſciuerint eorum profeſſionem nullam eſſe, & potuerint reclamare; quia in hac reſtitutione corũ fragili naturæ fauere intenditur. Secundò ex impotentia reclamandi, ſiue ex metu, ſiue ex ignorantia nullitatis profeſſionis prouenerit, quia hæc cauſa (vt iam dicam) ſufficiens eſt, vt maioribus reſtitutio concedatur. Maioribus 25. annis ſolum ex hac impotentia reſtitutio eſt concedenda: quia ſolum illis conceditur reſtitutio ex cauſa rationabili, qualis eſt impotentia, ad quam reducitur probabilis ignorantia. Nam qui probabiliter ignorat ius ſibi competere ad rem, quæ præſcribitur, iuſtè dicitur impeditus ne agere poſſit, debet ergo reſtitui, iuxta *leg. 1. §. vlt. ff. ex quibus cauſis, maior. & leg. 1. §. ſi quia autem ff. de itinere, actúque priuato*, & aliis relatis docent *Matienzo, & Couarr. ſupra*. Dixi ex iuſta, & probabili ignorantia; quia craſſa, & ſupina vtpote culpabilis, non prodeſt ad effectum reſtitutionis, ſicut neque iuris ignorantia, niſi ſit iuris nimis reconditi, aut ignorans ſit miles, ruſticus, vel mulier, in quibus ob eorum cõditionem ignorãtia iuris facilè ſolet præſumi, *Sanch. diſp. 37. n. 27.* Quapropter hac in parte difficulter ignorantia probari poteſt, cum ſit ignorantia iuris, detúrque aduerſus illam iuris præſumptio. Vide dicta de probatione ignorantiæ *1. parad 2. de peccatis, diſp. 1. punct. 19.*

15. Reſtat quo tempore poſt quinquennium allegare maior poſſit ignorantiam, vt ei detur reſtitutio? Reſpondet *Sanch. dicta diſp. 37. n. 26. cum Couar. & Matienz. locis allegatis*, eſſe omne tempus, quo ignorãtia durauerit etiam centum annorum, qui ea ignorantia ſtante eneruatur præſumptio ratificationis; ſtante vero ſcientia nullitatis, & potentia reclamandi quadriennium iure communi concedi, ex *cap. 1. de reſtitut. in integr in 6. leg. ſi. Cod. de temporib. in integr. reſtitut.* At in hoc euentu exiſtimat id tempus non concedi nam eo ipſo, quo ſublato impedimento, & ſtante ſcientia nullitatis ſe quis profeſſorum actibus ingerit, cenſetur tacitè profiteri, & non reclamando elapſo quinquennio profeſſionem factam ratificare.

Cæterum verius credo maioribus iure communi reſtitutionem concedendam non eſſe quadriennio elapſo à tempore finitæ præſcriptionis qualibet interueniente ignorantia. Quia ſi quadriennium conceſſum pro beneficio reſtitutionis computãdum eſſet à die, quo cognoſcis aduerſus te præſcribi; concedenda eſſet reſtitutio in quadragenaria, & cẽtenaria præſcriptione, quod certè communiter reprobatur, vt videre eſt in *Couar. reg. poſſeſſor. p. vlt. §. vlt. num. 2. Matienzo dicta leg. 8. gloſſ. 12. n. 10. & 16.* In præſenti caſu diſtinguenda eſt ignorantia. Alia eſt ignorantia nullitatis profeſſionis, alia termini conceſſi ad reclamandum. Si ignorantia nullitatis adſit, toto eo tempore poteris reclamare; quia præſumi non potes profeſſionem ratificaſſe: ceſſante vero ignorantia, & ſublato impedimento incipit quenquennium computari, intra quod iure ordinario reclamare potes: ſi vero ignorantia tantum ſit termini conceſſi ad reclamandum ſtante ſcientia nullitatis, & ſublato impedimento ad reclamandum, & ad ratificandum, credo concedi quadriennium via reſtitutionis in integrum, vt elapſo quinquennio poſſis, cum maior ſis, reclamare. Quia ſi in huiuſmodi caſu non conceditur maioribus reſtitutio, vt reclamare poſſent, nullus eſt caſus in quo illis neceſſarium ſit vti beneficio reſtitutionis in integrum. Nam ſtante ignorantia nullitatis profeſſionis, vel impedimento ad reclamandum, vel ad ratificandum, non iure extraordinario reſtitutionis, ſed via ordinaria agere poſſunt; quippè non labitur quinquennium, quod ſit tempus aptum ratificationi. Neque obſtat argumento Sanch. quod ſtante ſcientia nullitatis profeſſionis, & ſublato impedimento inducitur profeſſio tacita geſtatione habitus profeſſorum, & eorum exercitus, & quinquennij non reclamatione illius profeſſionis inualidæ ratificatio. Quia non inducitur vera ratificatio ſed præſumpta; ac proinde quadriennium dari poteſt via reſtitutionis, vt examinetur, an vera præſumptio ſit, aliàs nec minoribus cognoſcentibus nullitatem ſuæ profeſſionis, & ſublato impedimento habitum profeſſorum geſtantibus concedenda eſſet reſtitutio.

16. Illud tamen dictum *Sanch. diſp. 37. num. 28.* cui conſentit *Leſius lib. 2. cap. 41. dub. 7. n. 65.* verum exiſtimo, nempè in foro conſcientiæ maiorem, qui intra quinquennium profeſſionem non ratificauit, poſſe rogatum, an ſciuerit ſuam profeſſionem fuiſſe nullam, vel labi quinquennium intra quod conceditur reſtitutio, negare ſe ſciuiſſe ſubintellecta reſtrictione ex parte intellectus, vt profeſſionem ratificaret; quia de ſcientia vtili, & fructuoſa ratificationi rogatur, non de alia.

PVNCTVM VIII.

Quos effectus habeat religioſa profeſſio, & biennia in Societate Ieſu incorporatio.

1. *Tranſit in dominium religionis.*
2. *Soluitur patria poteſtas, & qualiter redeat in effectu.*
3. *Remittuntur peccata quoad pœnam. Et qualiter contingat.*
4. *Commutantur omnia vota.*
5. *Fit hæc commutatio iure non diuino, ſed Eccleſiaſtico conſuetudine introducto.*
6. *Si profeſſus huic commutationi contradicat, effectum non habet.*
7. *Incorporatione in Societate non extinguuntur vota, ſed ſuſpenduntur.*
8. *Tollitur irregularitas ex defectu natalium.*
9. *Sed non quoad prælaturam, nec beneficium curatum.*
10. *Sola profeſſione tollitur hæc irregularitas.*
11. *Item votis biennij.*
12. *Excluduntur fœminæ illegitimæ à munere Abbatiſſæ, & Prioriſſæ.*
13. *Non excluditur corruptæ.*
14. *Purgatur inhabilitas ad actus temporales.*
15. *Deletur ingratitudinis nota.*
16. *Item matrimonium irritatur.*

VArij effectus à doctoribus enumerantur, quos breuiter percutiemus.

1 Primus

1. Primus & quaſi ſubſtantialis profeſſionis effectus eſt, vt vi illius in dominium, & poteſtatem religionis tranſeas obſequuturus in omnibus, quæ ſunt iuxta ipſius regulas, & conſtitutiones, ipsáque religio vicissim tibi obligetur te alere, & gubernare, ſicuti obligatur mater alere, & gubernare filium, & dominus ſeruum, & reſpublica ſuum ciuem, ipséque ſeruus, filius, & ciuis obligantur parenti, domino, & reipublicæ inſeruire, ſic omnes doctores apud *Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 13. n. 2. Leſſium lib. 2. c. 41. dub 8. n. 67.* Qui effectus ſuo etiam modo competit emittentibus biennij vota in Societate, cum ipſi perpetuo obligentur religioni obſequuturi, ipsáque religio obligetur eos alere & retinere, dum cauſa iuſta expulſionis non ſuccedit.

2. Ex quo effectu deducitur hac profeſſione, & idem eſt de Societatis incorporatione, patriam poteſtatem ſolui, & merito, quia à religione aſſumeris gubernandus; ſic ſequentes *gloſſam in leg. ſi ex cauſa, §. Papinianus, ff. de min. orib.* tradũt poſt alios *Nauarr. comment. 3. de regularib. n. 41. Anton. Gomez. leg. 48. taur. n. 7. in fine, Couarr cap. quia nos, num. 5. de Teſtam. Sanch. lib. 5. ſum. cap. 5. n. 19.* Quod intelligendum venit, vt benè aduertit *Nauarr. Couar. & Sanch. ſupra,* in iis, quæ tibi vtilia ſunt, à patria poteſtate liberari, ſecus in damnoſis; quia ea quæ in tui fauorem ſtatuta ſunt, non debent in tui diſpendium retorqueri. An autem eiectus à religione ad patriam poteſtatem redeas? Diſtinguendum eſt, ſi verus religioſus maneas, non redis; quia per ſe religioni ſubiiceris, eſto per accidens ab eius gubernatione, vt indignus repellaris. At ſi à votis omnino ſolutus exiſtas, vt contingit in dimiſſis à Societate poſt vota biennij: verius eſt te in patriam poteſtatem redire; quia ceſſat cauſa ob quam ab ea liberatus eras, *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 5. num. 11. Layman. lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 50. n. 5.*

3. Secundus effectus eſt tam profeſſionis, quam incorporationis in Societate Ieſu pleniſſima remiſſio peccatorum non quidem quoad culpam (hoc enim probabilitate caret, cum non ſit ſacramentum) ſed quoad pœnam. Eáque de cauſa ſæpe à Sanctis Patribus, & Doctoribus baptiſmo comparatur: ſic *D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 3. ad 3. & ibi Caietan. Azor. 1. p. lib. 12. cap. 5. q. 11. Platus de bono ſtatus religioſi, lib. 1. toto cap. 13. Sanch. lib. 5. cap. 5. num. 2. Suar. lib. 6. cap. 13. num. 4. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 8. num. 72. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 10. num. 1.* Sed non caret difficultate, qualiter hæc prærogatiua habeatur, an ex diuina gratitudine, & liberalitate, qua Deus omnium peccatorũ ſatisfactiones debitas dimittit gratus illa oblatione, tametſi oblatio illa non ſit condigna ſatisfactio, an ex excellentia, & perfectione ipſius operis, an ex ſpeciali Pontificis indulgentia? Et quidem ex gratitudine, & liberalitate Dei hanc prærogatiuam religioſæ profeſſioni concedi, eſto pium ſit, & rationi conſonum, nullo tamen firmo fundamento nititur. Ex vi autem condignæ ſatisfactionis non videtur fieri poſſe; ſiquidem ſæpè peccata commiſſa ſunt plura, & nimis grauia, & oblatio religioſi tepida, & remiſſa, quamuis ex ſua natura ſit opus perfectiſſimum. Quod ſi dicas traditione rerum externarum in vſus pauperum, & pios peccata redimuntur, ergo à fortiori traditione ſui ipſius, non conuincit peccata plenè redimi; aliàs plenè redimerentur peccata, ſi te traderes in Xenodochio obſequuturũ. Neque item ex eo quod tuam voluntatem diuino obſequio in perpetuum mancipes; aliàs ſimplici voto obedientiæ fieret plena remiſsio. Neque item virtute alicuius indulgentiæ hæc plena remiſſio habetur, ſi quidem nullibi hæc extat conceſſio. Adde hanc remiſſionem virtute indulgentiæ non declarare ſatis præſtantiam huius excellentiſſimi operis; quippè aliis operibus inferioribus concedi ſole, quia conceditur non ex vi, & merito ipſius operis, ſed ex Chriſti, & Sanctorum ſatisfactione in theſauro Eccleſiæ repoſita.

Nihilominus dicendum eſt hoc opus de ſe ita eſſe excellens, vt regulariter ex vi illius pro omnibus peccatis fiat condigna ſatisfactio, ſic explicat *D. Thom. Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 13. n. 6.* Notanter dixi *regulariter*, vt excluderem caſum, in quo peccata ſunt plura, & grauiora, & obligatio religioſi remiſſa; quia tunc non plena eſſet ſatisfactio, vt conuincit ratio dubitandi, & fortè hac de cauſa in priuilegiis plurium religionum eſt conceſſa indulgentia plenaria ſic religionem ingredientibus, quæ certè neceſſaria non eſſet, ſi omnes indiſcriminatim virtute illius ingreſſus plenariam peccatorum remiſſionem obtinerent. Sed an renouatione huius profeſſionis hæc condigna remiſſio obtineatur? Negat *Sanchez dicto cap. 4. n. 5.* eo quod prima traditio difficilior ſit, & frequenter intenſior. Affirmat *Layman lib. 4. tract. 5. c. 10. n. 2.* & vt probabile defendit *Sà, verbo religio. n. 17.* quia renouatio quoad voluntatem, quam Deus ſpecialiter reſpicit, eſt noua traditio, & ſæpe ex maiori affectu, & amore in Deum procedit, quid ergo merito, & ſatisfactioni plenæ obſtare poteſt, tametſi faciliùs præſtetur? Placet hæc vltima ſententia, vt magis pia adhibita ſupradicta moderatione, vt peccata non ſint nimis grauia, nec renouatio remiſſa, ſed feruens, & deuota, vt par eſt.

4. Tertius effectus eſt commutatio omnium votorum antecedentium profeſſionem, ſiue vota ſint perſonalia, vt tenent ferè omnes doctores, ſiue realia, vt fert communior ſententia: colligitur apertè ex *cap. ſcripturæ, de voto*, vbi de eo, qui ſepulchrum Dominicum, vel limina Apoſtolorum vouit viſitare, & religionem ingredi vult, dicitur reum facti voti non eſſe, cum temporale obſequium in perpetuam noſcatur religionis obſeruantiam commutare.

5. Sed eſt dubium; qualiter hæc commutatio fiat, an ex vouentis voluntate, an ipſo facto, & quo iure, naturali, diuino, vel Eccleſiaſtico? Et quidem ex vouentis voluntate fieri poſſe nemini eſt dubium, idque manifeſtè ſupponit prędictus textus, qui non tam videtur nouum ius conſtituere, quàm conſtitutum declarare, eſt enim religioſus ſtatus ita excellens, & perfectus, vt virtute, & eminenter contineat quælibet ſpecialia obſequia, quæ aliàs præſtari poſſent. Quod non ſolum verum habet in profeſſione ſolemni, ſed etiam in Societatis biennia incorporatione, vt decidit *Gregor. 13. in ſua bulla aſcendente*, & notauit *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 5. n. 55. Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. cap. 4. n. 23.* At non eſſe opus ſpeciali vouentis voluntate, ſed iure ipſo diuino, naturali, & Eccleſiaſtico induci hanc commutationem religionis profeſſione indicauit *D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12. ad 1. & in 4. diſt. 37. q. 1. art. 4. quæſtiunc. 4. ad 2. Paludanus expreſſit ea diſt. 38. q. 4. art. 5. num 15. concl. 6. pluribus relatis, Sanch. lib. 5. ſum. cap. 5. num 28. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 10. n. 3.* Rationes ſubdunt; quia religionis profeſſione omnes tuas facultates, & vires Deo conſecras, abundantius ergo ſoluis, quàm ſi particularia obſequia præſtares, ſicuti ſi Petro magnam ſummam deberes, omnéſque tuas facultates, quas habes, & habere potes, illi offerres, & inſuper te in ſeruum traderes, abundantiſſimè ſatisfaceres. Præterea voto adſtrictus de certa religione intranda, ſi

aliam etiam laxiorem ingreditur, & in ea profitetur, poteſt (voto non obſtante priori, cui tanquam ſimplici per ſecundum noſcitur derogatum) in eadem licitè permanere, vt eſt expreſſa deciſio *text. in cap. qui poſt votum de Regularib. in 6.* Ergo iure ipſo vota prius facta religionis profeſſione extinguuntur. Hoc autem ius non videtur eſſe Eccleſiaſticum, ſed potius diuinum, & naturale, cui nititur *Alexand. 3. in illo cap. ſcripturæ de voto, & Bonifac. in d. cap. qui poſt votum.*

Hac vltima ratione deducta ex *text. in cap. qui poſt votum,* omnino conuincor ad hanc commutationem opus non eſſe ſpeciali vouentis voluntate. Non enim vouens ſtrictiorem religionem poſſet in laxioris ingreſſum commutare, cum peccet ingrediendo laxiorem; at ſi de facto in laxiori profiteatur, extinguit ſtrictioris religionis etiam perſeueratoriæ votum. Ergo ſignum eſt facto ipſo, & non ſpeciali vouentis voluntate hanc commutationem fieri. Sed quo iure id fiat? Verius credo non iure ipſo naturali, nec diuino poſitiuo, ſed ſolum Eccleſiaſtico conſuetudine introducto. Sic *Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 14. à n. 14. & t. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. cap. 4. n. 26.* Et quidem non fieri hanc commutationem iure ipſo naturali probo. Vota facta ante religionis ingreſſum vel ſunt compatibilia cum ſtatu religioſo, vel non? Si ſunt incompatibilia, ceſſant, ſeu ſuſpenduntur aſſumptione illius ſtatus. Si vero ſunt compatibilia, vt ſunt ieiunia, orationes, & ſimilia, nulla eſt ratio cogens ipſo iure naturali profeſſione extingui: ſicuti enim facta profeſſione omnia illa vota ieiuniorum, & orationum fieri validè poſſent, cur non antea facta poſſent firma perſiſtere? Quod autem nec iure diuino poſitiuo hæc commutatio fiat, inde probatur; quia hoc ius ex ſacra Scriptura, & Conciliis, Eccleſiæque traditione colligendum eſt; at nullus apparet textus ſacræ Scripturæ, vel Conciliorum, nulláque Eccleſiæ traditio, ex quo colligatur. Ergo. Reſtat igitur vt ſolum Eccleſiaſtico iure hæc commutatio facienda ſit, cum autẽ nullũ ſit ius Eccleſiaſticum ſcriptũ hanc commutationẽ expreſsè ſtatuens, nam *text. in cap. ſcripturæ de voto,* non de omnibus votis, ſed ſolum de incompoſſibilibus loquitur, & eſto de omnibus loqueretur, non indicat ipſo iure commutationẽ fieri, ſed potius vouentis voluntate; inquit enim textus. Nec voti facti reus habeatur, qui tẽporale obſequium in perpetuam noſcitur religionis obſeruantiam commutare, *text. in cap. qui poſt votum,* non ſtatuit ius, ſed declarat ſtatutum, cum dicat per ſecundum votum ſolenne ſimplex noſcitur eſſe derogatum; noſcitur inquam eſſe derogatum conſuetudine à Pontifice approbata, cum ex nullo alio capite conſtet.

6. Sed quid ſi profitens huic commutationi à iure inductæ contradicat? *Syluеſt. verbo votum, 4. quæſt. 7. dicto 3.* quem ſequitur *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 5. n. 41. Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 10. n. 3.* exiſtimant adhuc extingui; quia contradictio hæc impedire non poteſt efficaciam commutationis à iure inductæ. Et quidem ſi hæc commutatio iure ipſo naturali fieret, veriſſima eſſet ſententia Syluеſt. quia fundatur in excellentia ipſius profeſſionis, quæ cum non immutetur illa contradictione, non poteſt non habere ſuum effectum. At quia diximus hanc commutationem fieri iure Eccleſiaſtico conſuetudine introducto, verius credo impediri poſſe profitentis voluntate; quia non eſt credendum velle Pontificem inuito, & renuenti beneficium concedere: ſic docent *Hoſtienſ. Richard. Roſſella, & Angel. relati à Sanch. dicto cap. 5. n. 37. Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 14. n. 14. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 16. num. 106. & cap. 41. dubium 8. num. 72.*

7. Maior dubitatio eſt de incorporatione in Societatem Ieſu per vota biennij, an inquam hæc incorporatio, quæ verum religioſum conſtituit, extinguat omnia vota antea facta, ſicuti extinguit ſolennis profeſſio? Ratio dubitandi eſt, quia omnes rationes, quas communiter doctores adducunt, vt profeſſioni ſolenni hanc prærogatiuam extinguendi antecedentia vota concedant, eædem procedunt in hac incorporatione. Nam per hanc incorporationem religioſus quantum eſt ex parte ſua moritur mundo, & Deo viuit, & ſe ſuáque omnia in diuinum obſequiũ trãsfert traditione ita perfecta, vt eminenter contineat quodlibet aliud obſequium, quod in particulari præſtari poſſet, quæ ſunt rationes, ob quas hæc prærogatiua ſolenni profeſſioni conceditur. Neque obſtat hanc traditionem ex parte religionis non eſſe perpetuam; eſt enim perpetua cauſa diſſolutionis non ſubſiſtente, eſto cauſa poſita diſſolui poſſit; ſicut diſſolui poteſt profeſſionis traditio per Pontificem cauſa legitima intercedente. Verum eſt tamen grauiorem multo cauſam exigi ad diſſoluendam profeſſionem, quam incorporationem; eáque de cauſa dicitur profeſſio vinculum inſolubile, incorporatio vero vinculum ſolubile. Sed quia vtrumque vinculum æquè arctat religioſum, & æquè illo eſt religioni adſtrictus, ideo vtraque traditione omnia vota debent extingui, ſi ob excellentiam operis extinguuntur.

Fateor me hac ratione omnino conuinci ad aſſerendum doctores illos, qui cenſent profeſſione religionis omnia vota antecedentia extingui iure ipſo naturali, vtpote ſolutione abundantiori, obligatos eſſe aſſerere biennia incorporatione Societatis etiam extingui: ſed quia nos diximus hanc extinctionem non prouenire ex iure Eccleſiaſtico ſcripto, ſed conſuetudine introducto, nulláque ſit conſuetudo quod vota antecedentia hac incorporatione extinguantur; imo potius à principio Societatis contrarium omnino ſeruatur, vt conſtat ex *prima congregat. generali, can. 22.* ibi vota, quæ noſtri in ſæculo emiſerunt, in noſtra Societate ſuſpenſa ſunt, etiamſi per profeſſionem non tollantur, & ita obligationem eorũ ceſſare, dum in Societate manent, intelligatur; efficitur ſanè prærogatiuam extinguendi votum incorporationi non concedi: & ita tenet *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 5. n. 54. Suar. t. 3. de relig. lib. 6. cap. 14. propè finem. n. 10. & tom. 4. tract. 10. lib. 3. cap. 4. n. 25. Layman lib. 4. tract. 4. in fine.*

8. Quartus effectus eſt ſublatio irregularitatis ex defectu natalium prouenientis, habetur. *cap. 1. de filiis presbyter.* ibi, vt filij preſbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad ſacros ordines non promoueantur, niſi aut Monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viuentes; prælationem autem canonicam nullatenus habeant.

Circa quem *textum* aduerto, ſolam hanc irregularitatem ex defectu natalium profeſſione religionis tolli, quia eſto aliqui dicant omnem aliam tolli excepta, quæ ex bigamia, & homicidio voluntario naſcitur, fundamentum non habet, vt aduertit *Sanch. lib. 7. de matr. diſp 86. n. 4. & lib. 5. ſum. cap. 5. num. 9. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 8. in fine, n. 71.* Dixi profeſſione religionis, vt abſtinerem ab ſpecialibus priuilegiis, ſi fortè aliqua ſunt alicui religioni conceſſa. Secundò aduerto quamlibet irregularitatem ex defectu natalium profeſſione tolli. Vnde ſiue filij ſint naturales, ſiue ſpurij poterunt ad ſacros ordines promoueri, colligitur ex illis verbis, filij preſbyterorum,

rum,& ex fornicatione nati,quæ comprehendunt filios naturales, ſacrilegos,adulterinos, & inceſtuoſus. Sic *Sanch. dicto cap. 5. n. 9. Leſſius n.m. 73. Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 10. n. 4.* Tertiò aducrte, non penitus irregularitatem ex defectu natalium profeſſione religionis tolli, quia ſaltem prælatura his religioſis illegitimis interdicitur *dicto cap.* 1. Sed an alia interdicantur, difficultate non caret; quia dictus *text. in cap.* 1. ſolum de ſuſceptione ſacrorum ordinum loquitur, ibi ad ſacros ordines non promoueantur, niſi Monachi fiant. Ex quibus verbis colligit *Sayrus t. 1. theſaur. caſuum lib. 6. cap. 11. n. 3.* illegitimè natum, & abſque diſpenſatione ordinatum, ſi religioοem ingrediatur,non poſſe in ſuſceptis ordinibus miniſtrare; quia id conceſſum non eſt Sed contrarium eſt tenendum cum *Sanch. lib. 5. cap. 5. n. 10. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 10. n.* 4. quia ex ſupradicta conceſſione recipiendi ſacros ordines cenſetur conceſſa facultas ſuſceptis vtendi. Tum quia minor eſt, & in maiori incluſa, ſiquidem præcipuè ob vſum ordinum facultas illos recipiendi conceditur.

Tum quia ſob ea conceſſione excluditur omnis irregularitas,& inhabilitas,quæ prohibitione recipiẽdi ſacros ordines introducta erat. At illis verbis, *non promoueantur ad ſacros ordines filij ex fornicatione nati*, introducta erat integra irregularitas non ſolum ſuſcipiendi ſacros ordines, ſed etiam in ſuſceptis adminiſtrandi,recipiendique quodlibet beneficium:ergo illa conceſſione *niſi Monachi fiant* hæc irregularitas remouetur Adde id ipſum ſufficienter indicaſſe textum excipientem prælaturam: ſi enim ſola irregularitas pro ſuſceptione ſacrorum ordinum eſſet ſublata,vt quid textus prælaturam excipiebat? Excipit igitur textus ab hac conceſſione, & priuilegio prælaturam; quia ſub prohibitione,& exceptione antecedenti comprehẽdebatur.Intelligenda autem eſt exceptio de prælatura intra religionem, quam extra,vt docent *Suar. Sanch. & alij ſtatim referendi.*

9. Sed eſt dubium, an non ſolum prælatura, ſed quodlibet aliud beneficium etiam ſimplex his religioſis interdictum ſit? Affirmat *Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 10. ſect. 5. n. 15.* eo quod *text. in dicto cap.* 1. Solum his religioſis ſuſceptioοem ſacrorum ordinum concedat. Ergo non concedit ſuſceptionem beneficij. Neque exceptione prælaturæ id colligi poteſt, quia illa exceptio neceſſaria non erat, ſed ad tollendam omnem dubitationem appoſita fuit. *Nauarr.* vero *lib. 1. de conſ. tit. de presbyter. conſ. 3. aliàs* 6. quem ſequitur *Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 8. in fine Sanch. & alij ab eo relati, lib. 5. ſum. cap. 5. n. 16.* negant his religioſis ſimplex beneficium interdici,ſed ſolum beneficia manualia curam animarum habentia. Mouentur ex *text. in cap. fin. de filiis preſbyter.* vbi illegitimi excluduntur à qualibet dignitate, & beneficio parochiali:tacitè ergo beneficium ſimplex manuale conceditur. Fateor hanc vltimam ſententiam ſequendam eſſe in praxi vtpote communem. At ſi rigor iuris ſpectandus eſſet, crederem non ſolum beneficium ſimplex,ſed curatum modo non ſit prælatura his religioſis illegitimis concedi. Ducor: quia eſto in *cap. fin. de filiis preſbyter.* illegitimis interdicantur dignitates,beneficiáque curata,ab hoc interdicto eximuntur, cum religioſi fiunt; ſiquidem in *cap. vt filij*, cui finale non debet eſſe contrarium, ſub prohibitione ſuſpiciendi ſacros ordines plena irregularitas illegitimis conſtituitur,vt docet *Suar. ſupra*, ſed ab ea eximuntur, ſi Monachi fiant;aliàs non exciperetur prælatura,ſi ſub prohibitione,& exemptione antecedenti non eſſet comprehenſa. Comprehendebatur inquã quodlibet beneficium ſimplex, curatum, & prælatura;cum ergo religioſis ſola prælatura expreſſe eis interdicatur, omnium aliorum beneficiorum capaces ſunt. Sed qui de ſucceſſione in bonis paternis: Affirmant plures relati *à Sanch. cap. 5. n. 2.* professione religionis illegitimos obtinere;quia verè legitimantur,ſicut olim legitimabantur oblati curiæ Principis. *Authent. quibus mod. natur. effi. ſui. §. ſi quis collat.* 7. Verum omnino tenendum eſt hunc effectum ſucceſſionis ex profeſſione religionis non prouenire; quia nullibi cauetur. Neque obſtat oblationem ſpurij curiæ Principis præſtare ſucceſſionem, quia eam præſtabat, quia oblatum legitimum abſolutè reddebat, quod non præſtat profeſſio. Sic *Couarr. 4. decret. 2. p. cap. 8. §. 7. n. 4. Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 50. ſect. 5. n. 16 Sanch. lib. 5. cap. 5. n. 26.*

10. Supereſt duplex difficultas. Prima,an ſublatio huius irregularitatis non ſolum ſit effectus, profeſſionis,ſed etiam in nouitiatum ingreſſus:Ratio dubitandi eſt,quia nouitius verè Monachus dicitur,præcipuè in fauorabilibus. Deinde;quia eſto Monachus non ſit ſaltẽ in congregatioοe canonica, regulariter viuit, cum ergo in *dicto cap.* 1. ab irregularitate eximantur illegitimi, qui Monachi ſint, & qui in congregatione canonica regulariter viuunt,efficitur nouitionis eximi. Et confirmatur ex *cap. 1. diſt. 56.* vbi Vrbanus II. ab ordinibus excludit illegitimos, niſi aut in cœnobiis, aut in canoniis religioſè probati fuerint conuerſati:probantur autem nouitiatu. ergo nouitiatus ingreſſu hæc irregularitas ceſſat;& ita docet *Man Rodrig t. 1. regul. quæſt. q. 13 art. 4.* ſubdíque exeuntes à religione in eandem irregularitatem incidere,& ab vſu ſuſceptorum ordinum prohiberi.

Cæterum omnino affirmandum eſt ſola profeſſione religionis hanc irregularitatem excludi. Quia cum hæc irragularitas abſolutè tollatur, & non ad reincidentiam, expediebat tolli ob cauſam de ſe perpetuam, qualis erat ſola profeſſio, & non probationis ingreſſus. Hæc autem profeſſio ſiue ſit in religione Monachorum, ſiue regulariũ Canonicorum ſufficiens eſt; cáque de cauſa *text. in cap.* 1. dixit ab hac irregularitate illegitimos excludi, ſi Monachi fiant, aut in congregatione canonica regulariter viuant,quaſi diceret Monachos, & Canonicos regulares illegitimos à ſuſceptione ordinum non excludi, neque ibi *text. in cap. 1. 56. diſt.* loquitur de probatione nouitiatus, ſed de probatione per probatam, & religioſam vitam; & ita tenet, lateque probat *Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 50. ſect. 5. à n. 12. Azor. 1. p. lib. 12. inſtit. moral. cap. 5. q. 12. Sanch. pluribus relatis, lib. 5. cap. 5. n. 12.*

11. Illud vero certum exiſtimo biennij votis in Societate Ieſu emiſſis tolli hanc irregularitatem æquè ac profeſſione tollitur; quia his votis verè religioſi fiunt ex *text. in cap. 1. de filiis preſbyteror. & cap. 1. 56. diſt.* ſolum id expoſtulauit. Sic *Sanch. cap. 5. num. 13. Layman. lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 10. n.* 4. Quod ſi hic religioſus à Societate dimittatur in prædictam irregularitatem non reincidit, ſed omnino liber manet; quia nullibi cauetur hæc reincidentia,& non eſt imponenda irregularitas,niſi in caſibus à iure expreſſis. *Sanch. ſuprà.*

12. Secunda difficultas eſt de fœminis illegitimis, an à prælatura conuentus excludantur? Videntur nequaquam excludi; quia hæc excluſio eſt quaſi quædam irregularitas,ſed hæc non contrahitur niſi in caſibus à iure expreſſis. At in iure expreſſum non eſt fœminas illegitimas à prælatura ſui conuentus excludi. Nam eſto in *cap. 1. de filiis preſbyterorum.* filij

illegitimi à prælatura excludantur, ad fœminas hoc decretum non debet extendi. Tum quia odioſum, tum quia expreſsè de filiis incapacibus ſuſcipiendi ordines loquitur. Deinde ſi profeſſione moniales illegitimæ capaces non ſunt prælaturæ, nullum priuilegium religioſa profeſſio eis concedit. Denique prælatura monialibus competens vera prælatura non eſt, cum non habeat Eccleſiaſticam iuriſdictionem. Non igitur debent illegitimæ ab ea excludi, & ita tenet *Man. Rodrig. t. 1. regul. quæſt. q. 13. art. 21. indicat Tabiena verbo virginum conſecratio, n. penult.* Aliqui limitant, vt locum habeat in Abbatiſſis temporalibus, ſecus in perpetuis, vel benedictis. Sed eſt diſtinctio, & limitatio abſque fundamento; cum eſſe perpetuam, vel temporalem non variet iuriſdictionem.

Cæterum etſi ſententia *Rodrig.* ſpectato iuris rigore tenenda eſſet, at ſpectata conſuetudine, communique doctorum interpretatione contrarium affirmandum eſt, nullam ſcilicet illegitimam eligi poſſe in Abbatiſſam, ſeu Prioriſſam perpetuam, vel temporalem. Ratio deſumitur ex *dicto cap. 1.* vbi à prælatura excluditur illegitimus religioſus, ſed ſub nomine prælaturæ Abbatiſſæ munus continetur, vt docent communiter doctores in *cap. indemnitatibus, §. ſanc. de electione in 6. per textum*, ibi, *vt à dignitate ciciatur adeptа.* Ergo illegitima excluditur à prælatura. Et licèt in illo textu nomen filij expreſſum ſit, videatúrque loqui de capacibus ſacros ordines ſuſcipiendi; at quia eſt diſpoſitio religioſo ſtatui fauorabilis, ea de cauſa fœminas comprehendit ea parte qua capaces ſunt. Adde ſi ſub nomine filiorum illegitimorum, & ſub diſpoſitione eos à prælaturis excludente non comprehenduntur fœminæ, vt quid *Sixtus V.* declarans ſuam rigoroſam conſtitutionem contra illegitimos editam ſubdit. Cæterum quæ à nobis circa religioſos viros in præfata conſtitutione ſancita ſunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi. Cenſebat ergo ſub illegitimis excluſis à prælatura moniales comprehendi; & ita tenent *Gloſſa in dicto cap. indemnitatibus, & ibi Ioan. Andr. Anchar. Monach. Archidiac. & alij, Nauarr. com. 2. de Regularib. num. 69. Flamin. de reſignat. lib. 3. q. 12. n. 11. Sayros t. 1. theſ. caſuum lib. 6. cap. 11. num. 3. Sanch. aliis relatis, lib. 5. cap. 5. n. 19. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 6. n. 14.* Neque obſtant rationes contrariæ. Ad primam probatione noſtræ ſententiæ ſatisfecimus. Ad 2. concedo nullum ſpeciale priuilegium monialibus profeſſione concedi, cum capaces non ſint ſuſcipiendi ordines. Ad 3. admitto Abbatiſſæ munus non eſſe propriiſſimam prælaturam; at ſufficit quod in communi acceptatione ſub prælatura comprehendatur.

13. Sed quid, ſi fœmina corrupta ſit? Affirmant plures relati à *Sanch. dicto cap. 5. n. 21.* excludi à munere Abbatiſſæ, & mouentur ex *cap. iuuenculas, 20. q. 1.* ibi iuuenculas (inquit Gregor.) fieri Abbatiſſas vehementiſſimè prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua, niſi ſexagenariam virginem velari permittat. Præterea; quia non videtur decens, vt virginibus corrupta præſit; quia non poterit ad virginitatem exemplo ſuo hortari. Cæterum tenendum eſt hanc qualitatem neceſſariam non eſſe; nam ſicut non eſt neceſſarium, quod ſit ſexagenaria ætate, ſed perfectione continentiæ, vt dicit *gloſſa*, ſic neceſſarium non eſt, quod fuerit virgo, præcipuè cum non omnes moniales virgines ſint. Adde D. Gregor. de velo conſecrationis conceſſo virginibus videri locutum, quod velum viduis, publicéque corruptis dari non poteſt, ſecus ſi ſecreto virginitatem amiſerint. Quia non ſe debent manifeſtare, vt docet *Suar. t. 4. de relig. tract. 9. lib. 1. cap. 11. à num. 8.* non autem loquitur de velo communiter monialibus tradito; & ita aliis relatis defendit *Sanch. lib. 5. ſum. c. 5. n. 22. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 6. n. 16.*

14. Quintus effectus religioſæ profeſſionis eſt purgatio inhabilitatis ad aliquos actus temporales ratione delicti commiſſi, vt ſi ex furto, falsóve teſtimonio inhabilis factus ſis ad teſtimonium ferendum profeſſione religionis ab hac inhabilitate liberaris. Non enim de te præſumi poteſt ſimilia crimina cōmiſſurum, cum diuino obſequio ſis mancipatus: ſic *Gloſſa in cap. cum deputati de iudiciis in fine, & ibi Felin. Rebuff. prax. beneſic. tit. de diſpenſat. ſuper defectu natal. n. 72. Sanch. lib. 5. ſum. cap. 5. num. 27. Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 10. n. 5.* colligitúrque ex *Auth. de Monachis, collat. 1. ſtatim in princ.* ibi conuerſationis monachalis vita ſic eſt honeſta, & vt omnem quidem humanam hominis maculam detergat. Hic effectus extenditur ad incorporationem in Societate Ieſu per vota biennij, quia ex tua parte æquè diuino obſequio illis votis manciparis, & tradit *Sanchez dicto cap. 5. num. 28.*

15. Sextus effectus eſt, quod deleat omnem maculam, ſeu ingratitudinis notam antea commiſſam, ob quam exhæredari filius poterat, vel legitima parentis portione priuari. Quia hac vitæ mutatione, & perpetua ad diuinum obſequium mancipatione ſufficiēter reparat quamlibet iniuriam parenti factam: ſic habetur in *Nouella Iuſtiniani Imperatoris apud Gratianum, cap. fin. 19. q. 3.* & tradit *Couarr. c. Raynutius num. 28. de teſtament. Molin. de iuſtit. tom. 1. diſp. 176. fine, Sanch. lib. 5. ſum. cap. 5. num. 33. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 10. n. 6. & alij apud ipſos.* Extenditur hic effectus ad incorporationem Societatis per vota biennij, quia eadem ratio procedit. *Sanch. & Layman ſupra.*

16. Septimus effectus eſt irritatio matrimonij ſubſequentis, & antecedentis rati, de quo effectu, & qua ratione votis ſimplicibus Societatis Ieſu competat tract. de matrim. examinabimus.

Hi ſunt effectus religioſi ſtatus, illum tamen profitentibus varia priuilegia à Pontificibus ſunt conceſſa, tum pro adminiſtratione, receptionéque ſacramentorum, tum pro abſolutione à peccatis, & cenſuris: aliarúmque inhabilitatum diſpenſatione de quibus priuilegiis in ſuis propriis locis agendum eſt.

DISPVTATIO III.

De obligationibus religioſi ſtatus, caſtitatis, & paupertatis.

PRofeſſione religionis obligatur religioſus ſpeciali voto caſtitatem, paupertatem, & obedientiam ſeruare, hiſque obligationibus alias annectit iuxta inſtitutum illius religionis, in qua profeſſionem emittit. De omnibus ſpecialiter differendum eſt.

PVNCTVM I.

Qualiter religioſus obligetur caſtitatis voto.

1. *Ad quid obliget caſtitatis votum?*
2. *Quod ſit peccatum illius violatio.*

3. *An*

3. *An violatio voti ſolennis caſtitatis à violatione voti ſimplicis differat, ſitque circunſtantia explicanda in confeſſione? Reſoluitur non eſſe neceſſario explicandum.*

1. CErtum eſt apud omnes religioſos caſtitatis voto te obligati; primò ad abſtinendum à coniugio, niſi votum faceres iuxta normam militum ordinum Alcantaræ, Calatrauæ, & D. Iacobi, qui non emittunt votum abſolutæ caſtitatis, ſed coniugalis tantum. Obligatis vero ita abſtinere à coniugio, vt ſi fortè illud attentaueris, effectum non obtineas. Quod qua ratione contingat tract. de matrimonio examinandum relinquimus, & ibi an vota ſcholarium in Societate hanc vim habeant ſubſequens matrimonium, & ratum præcedens dirimendi, & quo iure, interim vide *Suar. t. 3. de relig. lib. 9. de voto caſtitat. cap. 1. & ſeq. & t. 4. de relig. tract. 10. lib. 2. cap. 1. & 2.* Deinde obligatis abſtinere ab omni actu tam interno, quàm externo venereo, ita vt peccans contra caſtitatem, ſimul etiam pecces contra votum, & ſacrilegus exiſtas.

2. Quale autem ſit peccatum contra votum, mortale, an veniale? Ex violatione caſtitatis ſumendum erit, ſi violatio mortalis ſit, mortale erit peccatum contra votum, ſi venialis, veniale. Hoc autem intelligendum eſt, vt benè notauit *Sanch. lib. 5. ſum. cap. 6. n. 10.* in violatione caſtitatis propriæ, ſecus in aliena: ſi enim tuo facto, vel aſpectu per ſe veniali alius ad mortale induceretur, peccares mortaliter, peccato ſcandali aduerſus caſtitatis virtutem, ſed aduerſus votum ſolùm venialiter peccares: quia votum caſtitatis non ſe extendit ad conſeruandum alienam caſtitatem, ſed propriam.

Dixi eſſe veniale, vel mortale pro veniali, vel mortali violatione caſtitatis propriæ. Non enim negari poteſt caſtitatem ſæpè venialiter violari tum ob defectum perfectæ deliberationis, tum ob materiæ leuitatem. Sed non inde fit dari poſſe leuitatem materiæ in delectatione venerea deliberatè quæſita, hoc enim nullatenus aſſerendum eſt, eſſet enim virtualiter affirmare dari leuitatem materiæ in coitu, vel pollutione. Nam delectatio venerea eſt complacentia ſumpta ex coitu, vel pollutione, vel ex commotione ſpirituum vitalium, motionéque ſeminis ex renibus ad vas pudendum, quæ eſt per ſe proxima, & natura ſua cauſa coitus, vel pollutionis, atque adeo virtualis coitus, vel pollutio; ſicut enim in coitu, vel pollutione minimum non conceditur, nec concedendum eſt in venerea delectatione: ſic optimè docet *Rebell. 2. p. de obligat. iuſtit. lib. 3. q. 19. ſect. 3. ex illo Sanch. lib. 5. ſum. cap. 6. num. 12. & 13. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 8. Filiucius tract. 30. in 6. decalogi præcepto, cap. 9. per totum, præcipuè à n. 181.*

3. Porrò violatio voti ſolennis caſtitatis à voto ſimplici aliqualiter differt. Sed an hæc differentia ſit neceſſario in confeſſione exprimenda? variant doctores apud *Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 27. à num. 23. & pluribus ſeqq.* Alij aſſerunt eſſe exprimendam, quia votum ſolenne à ſimplici eſſentialiter differt. Alij, quia ſaltem differt accidentaliter differentia notabiliter aggrauante. Sed verius cenſeo cum *eodem Sanch. num. 27.* non oportere exprimere; an votum fuerit ſolenne, vel ſimplex, modo expreſſeris te voto ligatum eſſe; quia hæc differentia non in obligatione caſtitatis ſeruandæ, ſed in matrimonij contrahendi irritatione conſiſtit, qui effectus vtpote omnino extrinſecus, & accidentalis obligationi caſtitatis violationem caſtitatis aggrauare nullatenus poteſt.

Pvnctvm II.

Quo dominio, & vſu rerum priuetur religioſus, præcipuè Societatis Ieſu voto paupertatis.

1. *Per ſe, & iure naturali nullo dominio pecunia votum paupertatis priuat.*
2. *Priuat iure Eccleſiaſtico.*
3. *Quod eſt intelligendum de voto ſolenni, ſecus de ſimplici.*
4. *Religioſi Societatis peccant retinendo bona, ſi à ſuperioribus præcipiantur renunciare.*
5. *Item peccant denuo acquirendo ſua voluntate.*
6. *Item expendendo abſque licentia.*
7. *Sed an ſit diſpoſitio valida? Negat Molin. & Leſſius. Verius eſt validam eſſe.*
8. *Fit ſatis oppoſitis fundamentis.*

1. SI votum paupertatis etiam in tota ſua latitudine ſumptum ſpectemus, nec priuat dominio acquiſito, neque ipſo facto incapacem reddit acquirendo; quia votum caſtitatis formaliter eſt promiſſio non habendi proprium, ſed promiſſio non habendi proprium, proprium ipſo facto non excludit, ſed obligat excludere. Ergo votum paupertatis in ſe ſpectatum dominio non priuat; ſic *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 5. n. 14.* Idem dicendum eſt de iure vtendi aliena re: non enim voto paupertatis præcisè ſpectato hoc ius amittitur, tametſi vouens obligetur ab illo iure ceſſare.

2. Verum etſi hoc ita ſit; iure tamen Eccleſiaſtico votum ſolenne religioſæ paupertatis priuat vouentem iure, & dominio pecuniæ, aliarúmque rerum pecunia æſtimabilium, & reddit inhabilem acquirendi; ſic tradunt doctores omnes in *cap. cum ad monaſterium, de ſtatu Monach. & Trident. ſeſſ. 25. cap. 2. de regularib.* Dixi priuare dominio pecuniæ, aliarúmque rerum pecuniæ æſtimabilium, vt excluderem à voto paupertatis iura ſpiritualia, qualia ſunt munia publica, magiſtratus, doctoratus, & Eccleſiaſticum beneficium. Item ius eligendi, præſentandi, & confirmandi, quæ per ſe diuitem non faciunt. Et licet plura ex his temporalem vtilitatem, & fructum pecuniæ habeant annexum; hoc ſolum probat, quod hic fructus ex voto paupertatis prohibeatur recipi, & expendi; non tamen quod iura ſpiritualia, quibus eſt annexus, cum voto paupertatis compati non poſſent; ſic *D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 7. ad 4. & opuſc. 19. contra impugnator. relig. cap. 2. Nauarr. com. 2. de regular. Leſſius lib. 2. cap. 4. dub. 5. Mirand. t. 1. man. prælat. q. 28. art. 1. Suar. t. 3. de relig. cap. 4. lib. 8. n. 12.*

3. Inſuper dixi votum ſolenne, non ſimplex, quale emittitur ab ſcholaribus, & coadiutoribus Societatis expleto biennio, nec tollit dominium habitum, nec incapacem reddit acquirendo, vt expreſsè deciditur *à Gregor. XIII. in bulla, aſcendente Domino, & habetur, 4 p. conſtitut. cap. 4. litt. E.* Quod certè nullatenus obſtat religioſo ſtatui, & perfectioni, cū ex vi voti obligentur illo dominio non vti vſque voluntate ſuperioris, & ex alia parte conuenientiſſimum eſt regimini Societatis, vt ſic liberius, & minori cum offenſione dimitti, ſi opus fuerit, è Societate valeant, ſicuti dixit *Gregor. in ſupradicta bulla.*

4. Difficultas

Digitized by Google

4. Difficultas autem eſt, qualiter peccent hi religioſi Societatis tum retinendo, tum acquirendo, tum expendendo ſua bona, quorum habent dominium, & quouſque eorum diſpoſitio valida ſit?

Dicendum eſt primò peccaturos mortaliter, ſi retineant, cum à ſuperioribus Societatis imperantur renunciare, tametſi non imperentur ſub virtute obedientiæ; quia ex voto paupertatis obligantur re propria non vti inuito ſuperiore. Hæc autem retentio eſt quidam illius dominij vſus, præterea vouent paupertatem iuxta conſtitutionem Societatis; at in conſtitutionibus declaratum eſt ſolum poſſe retinere proprium, quouſque ſuperiori viſum fuerit: ſic *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 4. cap. 3. n. 3. & 20.*

5. Secundò dico religioſos Societatis prohibitos eſſe ex vi voti paupertatis dominium cuiuſvis rei acquirere abſque voluntate ſuperioris; quia nullus vſus eſt ita proprius rei, ſicut illius acquiſitio; at per votũ paupertatis omnes Societatis religioſi prohibentur vti re independenter à voluntate ſuperioris, vt dicitur in *exam. gen. cap. 4. & 3. p. conſtitut. cap. 1. n. 7. & 6. p. conſtit. cap. 2. num. 11. lit. H.* Ergo prohibentur dominium illius acquirere. Solum aduerto eſſe aliqua, quæ ex aliqua actione religioſi ex vi iuris poſſeſſi acquiruntur, vt ſunt fructus hæreditatis habitæ. Pro horum ergo acquiſitione non eſt opus ſpeciali facultate ſuperioris, ſed ex facultate conceſſa ad retinendam hæreditatem cenſetur conceſſa facultas illos fructus acquirendi. Alia vero indigent ſpeciali religioſi acceptatione, qualia ſunt quæ iure hæreditario, donatione, aut teſtamento acquiruntur, ad quorum acquiſitionem ſine dubio interuenire debet ſuperioris voluntas; aliàs grauiter violaretur paupertatis votum ob proprietarium vſum rei, cum nullus alius magis proprietarius eſſe poteſt, quàm ille quo ipſa res propria poſſidentis efficitur: ſic docuit *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 4 cap. 4. n. 4.*

6. Tertiò dico religioſos Societatis diſponentes de his rebus de quibus dominium retinent non conſcio; & approbante ſuperiore, ſi diſpoſitio ſit alicuius momenti, peccare mortaliter; quia votum paupertatis hoc ſpecialiter reſpicit, ne hi religioſi re propria tãquam propria vtantur. Ex quo fit religioſum via teſtamenti, renunciatione, donatione de ſuis bonis diſponentem ſuperiore non approbante, & iam ſi diſpoſitio ſit in pauperes, & iuxta conſtitutionis normam, mortaliter peccaturum; quia licet conſtitutio liberum cuilibet pro ſua deuotione reliquerit modum de ſuis bonis in pia opera diſponendi, caſu quo permitteretur diſponere, *examen. cap. 4. & 3. p. conſtit. cap. 1. à n. 7.* Non tamen reliquit liberum, vt diſpoſitio fieret inſcio ſuperiore, ſed potius illo approbante; ſic expreſsè deciditur in *congregat. 5. generali, can 7. & decret. 7. & 39.* & tradit *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 4. cap. 6. n. 3.*

7. Sed quid ſi de facto via teſtamenti, donatione, aut renunciatione de ſuis bonis inſcio ſuperiore diſponeret religioſus, eſſet ne diſpoſitio valida, eſto illicita? Negant *Molin. t. 1. de inſtit. diſp. 139. verſ. illo qui tempore, & Leonard. Leſſius, lib. 2. cap. 4. dub. 5. n. 28.* Mouentur, quia religioſus poſt votorum emiſſionem non eſt ſui iuris, ſed religionis, eiúſque voluntas omnino eſt prælato ſubiecta; nequit ergo validè eo non approbante diſponere. Et confirmari poteſt exemplo pupilli, cui religioſus comparatur, cuius diſpoſitio nulla eſt abſque authoritate tutoris. Cæterum verius eſt diſpoſitionem validam eſſe: ſic *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 4. cap. 6. à num. 12. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 18. n. 28. & cap. 8. n. 25.* vbi loquitur ſpecialiter de teſtamento. *Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 7. n. 3.* Ratio eſt, quia hæc diſpoſitio nec iure naturali, nec poſitiuo eſt irrita; ſi quidem eſt diſpoſitio rerum, quarum religioſus habet dominium, & adminiſtrationem, & licet illam habeat impeditam ex virtute religionis ob paupertatis votum; hoc non tollit quominus ſi de facto diſponat, valida non ſit diſpoſitio, quia votum non tollit dominium, nec annullat diſpoſitionem, ſed eam infidelem reddit; nullum autem eſt ius poſitiuum, nec Canonicum, nec Ieſuitiuum, quod talem diſpoſitionem irritam reddat. Ergo aſſerendum eſt validam eſſe. Verum etſi valida ſit, irritari tamen poteſt, & reuocari à prælato ob poteſtatem dominatiuam, quam in ſubditi voluntatẽ, & in eius actiones habet; ſicuti poteſt votũ, & quamlibet aliam humanam promiſſionem, quæ eſto valida ſint, ſunt tamen à prælato irritabilia, *Suar. d. cap. 6. à num. 12. & ſeqq.*

8. Neque obſtant contraria. Ad primum nego religioſum non habere voluntatem, qua ſe obligare poſſit, habet vtique, eſto ob dependentiam, & ſubiectionem ad prælatum non poteſt ſe firmiter, & irreuocabiliter obligare. Ad ſecundum concedo pupilli diſpoſitionem abſque authoritate tutoris nullam eſſe, id tamen prouenit ex iure poſitiuo quod in præſenti nullum eſt.

PVNCTVM III.

Quo iure bona de quibus religioſus ante profeſſionem non diſponit, tranſeant in monaſterium.

1. *Statuitur diſtinctio de monaſterijs ſuccedendi capacibus, vel incapacibus ſuccedendi.*
2. *Profeſſus in religione Minorum, Capucinorum, & Societatis Ieſu non poteſt amplius de ſuis bonis diſponere.*
3. *Monaſteria, quæ religioſis ſuccedunt id habent ex iure Eccleſiaſtico, & ciuili.*
4. *Plures affirmant ſtatuto ciuili excludi poſſe monaſterium aliàs capax à ſucceſſione. Sed contrarium eſt tenendum.*
5. *Conſuetudine tamen introduci poteſt hæc excluſio.*

1. DIſtinguenda ſunt monaſteria; alia ſunt ſuccedendi capacia, vel ipſo iure, vel ex voluntate religioſi, alia vero ſunt incapacia ſuccedendi vtroque modo. Religiones omnes (præter minores de obſeruantia, & Capucinos, & Societatis Ieſu, de qua ſtatim) ſuccedunt religioſo profeſſo nihil de ſuis bonis diſponenti; ſic omnes doctores, colligúntque ex *Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de regularib.* vbi omnium religioſorum monaſteriis tam virorum, quam mulierum (exceptis domibus S. Franciſci, Capucinorum, & eorum, qui minores de obſeruantia vocantur) concedit immobilium poſſeſſionem & conſequenter hæreditariam ſucceſſionem. Minores de obſeruantia, & Capucinos excepit ob eorum ſingularem paupertatem. Et licet Societatẽ Ieſu Cõcilium non exceperit, ſed potius viſum fuerit ſub priuilegio omnibus aliis religionibus conceſſo comprehendiſſe; quia tamen non obligat religiones eo priuilegio vti; ea de cauſa poſſunt ſupradicto priuilegio renunciare, ſi expedire

iudicauerint. Sic Societas Ieſu nullam religioſorum ſuorum ſucceſſionem ab inteſtato admiſit, vt ſic potius aptitudinem religioſorum ad diuina miniſteria, quàm eorum diuitias ſpectaret, eoſque poſſet minori cum ſæcularium offenſione recipere, & receptos regere, punire, ac ſi opus eſſet dimittere.

2. Hinc fit profitentem in religione Minorum, & Capucinorum,& in Societate Ieſu abſque diſpoſitione ſuorum bonorum non poſſe de ſuis bonis amplius diſponere, ſed hæredes ab inteſtaro ſuccedere. Nã ex vi profeſſionis omnium ſuorum bonorum dominium amiſit, & cum ipſo iure monaſterium non ſuccedat; fit conſequenter, ne bona domino careant,vt habẽtur pro derelicto, hæredibus ab inteſtato competere, ſic pluribus relatis firmat *Sanch. lib.7. ſum. cap. 15. num. 21.*

3. Monaſteria vero, quæ religioſis profeſſis ſuccedunt, non ex iure naturali, ſed poſitiuo ciuili, & Eccleſiaſtico hanc ſucceſſionem habent. Ex iure ciuili conſtat *ex §. ſi qua mulier, Authent. de Sanctiſſim. Epiſcop.& authent. ſi qua mulier, authent. ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Ex iure Eccleſiaſtico liquet ex *Gregorio Magno in cap. quia ingredientibus 19. q. 3.* Ius autem ciuile, & Eccleſiaſticum ita efficaciter hãc poteſtatem ſuccedendi monaſterio conceſſit,vt nulla profitentis actione indigeat, ſed eo ipſe quo religioſus profeſſionem emittit, omnia eius bona, iura, & actiones ſunt in monaſterium tranſlata, vt expreſsè deciditur *Authent. ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* ibi ipſo ingreſſu ſe ſuáque dedicat Deo. Quapropter etiamſi ipſe monachus poſt profeſſionem huic tranſlationi repugnet, effectum non impediet; quia non ex voluntate monachi; ſed ex lege hæc tranſlatio facta eſt,qua facta non eſt in poteſtate monachi eam reuocare, aut immutare.

4. Ex his oritur dubitatio; an iure ciuili excludi poſſit monaſterium à ſucceſſione bonorum, ex perſona religioſi prouenientium? Non deſunt doctores, qui id affirment; eo quod iure ciuili hæc ſucceſſio conceſſa ſit, poterit ergo iuris conditor eam conceſſionem reuocare, & ita tradit *Menchaca de ſucceſſ. creat lib. 3. §. 21. num. 179.* Sed contrarium omnino tenendum eſt. Tum quia priuilegium Eccleſiæ conceſſum, & ab ea acceptatum nequit, qui filius ſuperior non eſt, derogare. Tum quia ſucceſſio non tantum iure ciuili,ſed Eccleſiaſtico ſtatuta eſt;at iuris ciuilis conditor ſtatuta Eccleſiaſtica abrogare non poteſt, ergo non poterit derogare hanc monaſterij conceſſionem: ſic docet aliis relatis *Couarr. de pactis 3. p. §. 2. n. 4. Menoch. conſ. 196. num. 32. volum. 2. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 83. num. 24 Zeuallos in ſuis quæſtion. communib. q. 423. in fine, Sanch. lib. 7. ſum. cap. num. 18.*

5. Verùm, etſi ſtatuto ciuili monaſteria excludi non poſſint à ſucceſſione ob perſonam religioſi; conſuetudine tamen introduci poteſt: nam cum hæc ſucceſſio non iure naturæ,ſed poſitiuo monaſteriis competat, derogari conſuetudine poterit, ſicuti apud Gallos factum eſt: ſic *Rebuff. t. 1. conſtit. regiar. in proœmio, Gloſſ. 5. num. 21. & 22. Couarr. de pactis, 3. p. §. 2. num. 4. ad finem, & cap. 1. in fine, de teſtament. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 12. num. 14.* vbi benè aduertit debere ſpatio 40. annorum præſcribi hanc conſuetudinem.

Pvnctvm IV.

Quæ bona religioſi, de quibus ante profeſſionem non diſpoſuerat, tranſeant in monaſterium, vel ad hæredes pertineant,

Regula generalis eſt, ſi monaſterium incapax ſit ſuccedendi ex perſona religioſi, bona illa ne maneant adeſpota, & ſuſpenſa, tranſeunt ad hæredes ab inteſtato, ſic *Bartol. tract. minoricar. lib. 4. d. 1. cap. 1. & 2. Abbas cap. in præſentia de probationib. n. 62. & ibi Felin. num. 50. Bald. authentic. ingreſſi, num. 38. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* & alij plures, quos plena manu refert, & ſequitur *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 25. n. 21.* Si autem monaſterium capax ſit ex perſona religioſi ſuccedendi, omnia illius bona in monaſterium tranſeunt, vt expreſsè deciditur *authent. de monachis, §. ſi quis autem, & authent. ſi qua mulier, Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis*, & tradunt ferè omnes doctores, pluribúſque exornat *Nauarr. comment. 2. à n. 44. de Regula ib. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 41. dub. 10. n. 81.* De aliquibus vero bonis eſt ſpecialis difficultas, qua ratione in illis monaſterium ſuccedere poſſit, ideo ſigillatim examinanda ſunt.

§. I.

Vſusfructus qualiter à monaſterio competat.

1. *Aliqui affirmant vſumfructum extingui, & cum proprietate ſolidari, & quo fundamento.*
2. *Alij cenſent vſumfructum manere apud religioſum, commoditatem monaſterio inhærere.*
3. *Durante vita religioſi vſusfructus monaſterio acquiritur.*
4. *Limitatur concluſio, vt procedat in religione capaci ſuccedendi.*
5. *Secundò limitatur in religioſis Societatis IESV vota biennij emittentibus, qui vſumfructum retinent.*
6. *Alij limitant in vſufructu patris, vel matris in bonis aduentitijs filij, ſi religionem ingrediantur. Sed non admittitur limitatio.*
7. *Vſusfructus paternus in bonis aduentitijs filij perit in Caſtella, ſi filius ad nuptias tranſeat.*
8. *Tranſlato religioſo ad aliud monaſterium legitimè tranſit cum illo vſusfructus.*

1. Non deſunt doctores, qui ſentiant vſumfructum monaſterio non competere, ſed profeſſione religionis extingui, eo quod profeſſione religioſus quaſi mortuus cenſeatur, at morte vſufructuarij extinguitur vſusfructus, *§. fin. inſtit. de vſufruct.* Tum quia penſio profeſſione extinguitur, vt latè diximus *tract. de benefic. diſp. 1.* Ergo & vſusfructus qui penſioni comparatur, imo penſio eſt quidam vſusfructus beneficij. Tum quia vſusfructus non poteſt manere in religioſo, cum ſit incapax votum paupertatis

Digitized by Google

pertatis habendi proprium. Neque item poteſt transferri in religionem, cum non ſit ius tranſmiſsibile iuxta *textum §. in fin. inſtit. de vſufructu, & leg. ſi vſufructum 67. ff. de iure dotium*, ergo extinguitur, ſic *Gloſſa in cap. ſi qua mulier, 19. q. 3. Zeuallos commun. opin. q. 64. fine*, conſentit *Fachin. lib. 6. controuerſ. c. 12.* vt colligitur manifeſtè ex ratione, qua ſuam ſententiam probat.

2. Alij doctores ſentiunt vſumfructum manere apud religioſum, commoditatem vero monaſterio inhærere; quia non videtur inconueniens religioſum capacem eſſe proprij, cuius nullam diſpoſitionem habeat; ſicut non eſt inconueniens coniugatum manente vinculo coniugij fieri religioſum: ſic *Couarr. de teſtament. cap. 2. n. 9. Anton. Gomez leg. 48. tauri, n. 8. Mol. t. 1. de iuſtit. diſput. 9. circa finem*, & probabile reputat *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 13. n. 4.*

3. Cæterum, media via procedendum eſt, & affirmandum, vſumfructum nequaquam extingui, ſed monaſterio acquiri durante vita religioſi lege ſic diſponente; ſic pluribus firmat *Sanch. lib. 7. cap. 13. n. 48. & ſeq. Suar. dicto cap. 3. n. 6.* Et quidem non extingui eſt conſtans ferè omnium doctorum ſententia, vt videri poteſt in doctoribus relatis. Neque obſtat penſionem extingui, quia hoc in fauorem Eccleſiæ, vt libera ſint beneficia, iure Eccleſiaſtico introductum eſt. Quod autem monaſterio acquiratur, ſic probo. Tum quia generale eſt omnia iura, & actiones religioſi in monaſterium transferri. *Authent. ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Tum quia religioſus voto ſolenni paupertatis non ſolum vſu, ſed qualibet proprietate priuatur. Aliàs poſſet cuiuſlibet rei dominium retinere abſque poteſtate illa re vtendi, quod eſt contra omnes: efficitur ergo vſumfructum monaſterio acquiri; ſed quia non acquiritur ex conſenſu, & voluntate domini proprietaris, ſed ex lege, ſeu cõſuetudine recepta, qua conſtat in monaſterium eſſe hoc ius tranſlatum; ea de cauſa non amplius durat, neque extenditur, quàm extenderetur, ſi religioſus ſæcularis eſſet. Vnde morte ipſius religioſi finitur vſusfructus, niſi fortè eſſet vſusfructus relictus pro ſe, & ſuo hærede, quia tunc, vt benè dicit *Sanch. dicto cap. 13. n. 60.* nouus vſusfructus in monaſterio conſtituitur, ideo centum annis durare debet; quia id tempus definitum eſt vſufructui directè monaſterio relicto, *leg. an vſusfructus, ff. de vſufructu, & lege regia, 26. tit. 31. part. 3.*

4. Concluſio limitanda eſt, vt procedat in religione capaci ſuccedendi; nam religioni incapaci habendi propriam non acquiritur vſusfructus, ſed perit, & cum proprietate conſolidatur, eo quod neque in religioſo, neque in religione manere poſsit, *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 13. num. 4. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 13. à num. 53.*

5. Secundo limita in Societate Ieſu pro his, qui tantum vota biennij emiſſerunt: ſi enim dominio capaces ſunt, vſumfructum retinent, eſto de illo abſque licentia prælati diſponere non poſsint, ſi vero profeſsionem faciant, vel vota coadiutorum formatorum emittant, vſusfructus extinguitur; quia neque ipſi, neque religio ratione ipſorum capaces ſunt habendi proprium.

6. Tertio limitant alij in vſufructu, quem pater, vel mater habet in bonis aduentitiis filij, quem dicunt extingui, ſi pater religionem profiteatur: quia illa profeſsione ſoluitur patria poteſtas, & ius gubernandi filium amittitur, quæ ſunt cauſæ vſumfructum patri concedendi: ſic *Couarr. c. 2. n. 9. de teſtam. Fachin. lib. 6. controuerſ. cap. 12. Zeuallos in ſuis quæſt. communib. q. 64. n. 4.* Sed iure optimo hanc limitationem reprobant plurimi doctores, quos refert, & ſequitur *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 13. n. 70. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 13. n. 5.* Quia eſto cauſa concedendi vſumfructum ſit patria poteſtas, & filij gubernatio, non tamen pendet ab hac patria poteſtate, & filij gubernatione, ſed his ceſſantibus vſusfructus perſeuerat, vt conſtat, ex *leg. 3. Cod. de vſufructu, & leg. vlt. Cod. ad Tertull.* Neque obſtat filio emancipato deberi vſumfructum, & patri ſolum concedi in præmium beneficij emancipationis dimidiam vſusfructus partem, *leg. cum oportet, §. cum autem, Cod. de bonis, quæ liberis*, quia profeſsione religionis non emancipatur filius directè, ſed indirectè, & in conſequentiam; idcóque leges emancipationis in profeſsione religionis procedere non debent.

7. Aduerte tamen hunc vſumfructum in bonis aduentitiis filij omnino perire, & ad filium deuolui, ſi filius in hoc Caſtellæ regno ad nuptias tranſeat ſubſequutis Eccleſiæ benedictionibus. Nam, vt rectè notauit *Sanch. dicto cap. 13. n. 75.* ſi patri exiſtenti in ſæculo perit vſusfructus, & ad filium nuptias contrahentem deuoluitur, *leg. 48. tauri, & leg. 9. tit. 1. lib. 5. recopilat.* à fortiori hoc procedere debet patre in religione exiſtente.

8. Sed quid ſi religioſus ad aliud monaſterium tranſeat, tranſitne cum illo vſusfructus? Reſpondeo tranſire, ſi monaſterium capax ſit habendi proprium; quia vſusfructus eſt ius perſonaliſsimum, & monaſterium illo fruitur, quia ſibi religioſus eſt incorporatus. Et præterea cenſetur quaſi quotidie conſtitui iuxta *leg. 1. §. fin. ff. de vſufructu accreſcendo.* At ſi monaſterium incapax eſt habendi proprium, vſusfructus omnino perit, *Sanch. lib. 7. cap. 13. n. 63.*

§. II.

Qualiter annuum legatum, peculium filijfamilias, ius patronatus, & ius retractus in monaſterium transferatur.

1. *Qualiter annuum legatum monaſterio incapaci ſuccedendi competere poſsit.*
2. *Peculium filijfamilias caſtrenſe monaſterio competit non profectitium; aduentitium vero quoad vſumfructum. Probabilius eſt non competere, ſed à patre retinere.*
3. *Ius patronatus monaſterio acquiritur.*
4. *Idem dicendum de iure nominandi ad emphyteuſim.*
5. *Ius retractus monaſterio non competit.*

1. ET quidem ſi monaſterium ſit ſuccedendi capax, dubium non eſt, quin monaſterio acquiratur, ſiue legatum reputetur vnum, ſiue quolibet anno diuerſum; quia omnia iura, & actiones religioſi in monaſteriũ tranſeunt. At ſi monaſteriũ incapax ſit, & legatũ multiplex eſſe cenſeatur, iuxta *leg. in ſingulos, ff. de annuis legatis*, eo quod in gratiam legatarij ſingulis annis dari mundatum ſit, perit legatũ ob incapacitatẽ religioſi, & monaſterij. Si vero legatum vnicũ eſſe reputetur, vt reputandũ eſt, quando in gratiã hæredis ſignatur ſingulis annis tribuendum; non religioſo, nec monaſterio, ſed hæredibus ab inteſtato competit; ſicut competit cenſus, aliáque bona religioſi; quia hoc legatum,

legatum, tanquam quidam cenſus computandum eſt: ſic *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 13. num. 54.*

2. Sed quid dicendum de peculio filij familias religioſi facti? Nulla eſt dubitatio de bonis caſtrenſibus, aut quaſi; hæc enim tam quoad proprietatem, quàm quoad vſum fructum ſunt filij; ac proinde non mirum quin monaſterio cedant. Neque item eſt dubitatio profectitia monaſterio competere; cùm hæc tam quoad vſumfructum, quàm quoad proprietatem ſint patris. Solum de bonis aduentitiis eſt controuerſia; eo quod vſusfructus patri conueniat, quo non videtur priuandus ob ingreſſum filij in religionem. Nam eſto ſoluatur patria poteſtas, & filij gubernatio, non ceſſat honor patri debitus, ob quem præcipuè hic vſusfructus conceſſus eſt. Et ita tenendum eſt cum communi ſententia, quam tradit *Nauarr. com. 2. de regularib. n. 55. Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 41. dub. 10. n. 83. Man. Rodrig. t. 3. quæſt. regular. q. 16. artic. 4. Sanch. pluribus relatis, lib. 7. cap. 13. num. 39.*

3. Iuſpatronatus alicui videbitur poſſe in religioſo manere, eo quod non ſit pretio æſtimabile; ac proinde nec materia prohibita voto paupertatis. Sed dicendum omnino eſt, nequaquam religioſo competere, ſed monaſterio ſuccedendi capaci. Quia *Auth. ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* abſque nulla diſtinctione decidit omnia iura, & actiones religioſi monaſterio acquiri. Quod ſi monaſterium ſit ſuccedendi incapax ad ſequentem vocatum iuſpatronatus pertinet: ſic *gloſſ. in cap. beneficium, de regularib. in 6.* verbo *conferendum. Lambertin. de iurepatronat. lib. 2. p. 1. q. 2. art. 11. n. vlt. Man. Rodrig. quæſt. regular. t. 2. quæſt. 122. art. 2. Sanch. alijs relatis, lib. 7. cap. 14. num. 2. & ſeqq.*

4. Idem quod dictum eſt de iurepatronatus, à fortiori dicendum eſt de iure nominandi ad emphyteuſim: eſt enim ius pretio æſtimabile, cuius religioſus profeſſus incapax eſt; ac proinde monaſterio ſuccedendi capaci competit. Sic *Molina tit. 2. de iuſtit. diſp. 482. circa finem, Sanch. lib. 7. ſum. cap. 14. num. 16. & 17.*

5. De iure, & priuilegio, quod proximiori conſanguineo conceſſum eſt retrahendi rem alienatam extra familiam eodem pretio emptori ſoluto, quod ipſe pro ea dedit, optimè dicit *Sanch. dicto cap. 14. n. 25. & ſeq.* nequaquam religioſo, nec monaſterio competere poſſe: nam cum religioſus rem illam non ſibi, ſed monaſterio acquirere debeat, extra propriam familiam, hoc retractu res conſtitueretur, quod vitare intendebat priuilegium retractus.

§. III.

Qualiter maioratus, feudum, & emphyteuſis tranſeant in monaſterium.

1. *Aliquibus placet monaſterium ſuccedendi capax non ſuccedere in maioratu religioſi. Sed tenendum eſt contrarium ſuccedere nunquam durante religioſi vita.*
2. *An ſuccedat monaſterium in maioratu ante profeſſionem à religioſo poſſeſſo habente clauſulam expreſſam, vel tacitam excludentem religioſos? Affirmat Mieres ſuccedere.*
3. *Verius eſt oppoſitum.*

4. *In feuda ſuccedit monaſterium, ſi capax ſit præſtandi illius obſequia.*
5. *Excipitur feudum habens dignitatem.*
6. *Emphyteuſis hæreditaria tam ſæcularis, quàm eccleſiaſtica ad monaſterium tranſit, tametſi de eccleſiaſtica Nauarr. neget.*
7. *Sanch. ſentit eccleſiaſticam emphyteuſim reuocari intra biennium poſſe. Sed non admittitur.*
8. *Si emphyteuſis conceſſa ſit ea conditione, ne tranſeat ad potentiorem; & ſi plures cenſeant tranſire ad monaſterium. Verius eſt oppoſitum.*
9. *Emphyteuſis ſolum pro vita religioſi in monaſterium tranſit.*
10. *Quid de emphyteuſi conceſſa alicui pro ſe, & ſuis hæredibus? Affirmat Sanch. in perpetuum ad monaſterium tranſire. Sed eſt difficilis ſententia.*

1. ALiquibus videbitur monaſterium ſuccedendi capax non poſſe maioratum, quem religioſus ante profeſſionem poſſederat, acquirere. Quia finis præcipuus inſtituentis quemlibet maioratum, eſt, ne bona illius extra familiam conſtituantur. At ſi monaſterium ſuccedit, iam bona illius ſunt extra familiam; non igitur ex inſtituentis voluntate monaſterium ſuccedere poteſt. Cæterùm omnino tenendum eſt, ſuccedere monaſterium durante vita monachi, quod tanquam certum ſupponunt ferè omnes doctores: nam cum monaſterium ex perſona monachi ſibi incorporati, & ex iure ei competente maioratum poſſideat, bona illius extra familiam hac ratione non cenſentur conſtitui, quia non directè vt in tetractu, & in qualibet alia donatione contingit, ſed acceſſoriè ad religioſum monaſterio competunt.

2. Dubium autem non leue eſt; an quando maioratus habet clauſulam expreſſam excludentem religioſos; vel tacitè illos excludit; eo quod inſtitutum eſt cum iuriſdictione in aliquod oppidum, vel ad conſeruandam agnationem, vel cum onere deferendi arma, & familiæ nomen; in quibus caſibus ſecundùm communiorem ſententiam non ſuccedit religioſus profeſſione facta, nec ratione illius monaſterium. An idem dicendum ſit, quando ante profeſſionem religioſus ſucceſſerat, & illum maioratum poſſidebat? Negat. *Mieres de maioratu, 2. p. q. 3. n. 33.* cuius fundamentum eſt; quia eſto monachus, & ratione illius monaſterium incapax ſit acquirendi de nouo ſupradictum maioratum; at ad retinendum illum capax eſſe poteſt; quia plura requiruntur ad nouam rei acquiſitionem, quàm ad illius conſeruationem, vt multis exemplis exornari facilè poteſt. Deinde quia ſola inſtitutoris voluntate priuari poteſt religioſus maioratu acquiſito; at inſtitutoris voluntate excludente religioſos à ſucceſſione, non priuatur religioſus maioratu acquiſito; ſed ſolum acquirendo; quia ſolum priuatur ſuccedere; at eo caſu non ſuccedit religioſus, ſed ſucceſſionem continuat. Item ad monaſterij excluſionem clariſſimæ coniecturæ voluntatis teſtatoris illud excludentis deſiderantur, vt benè probat *Couarr. 1. variar. cap. 15. n. 11.* quæ tamen in præſenti caſu non apparent; cum ſatis congruenter dici poſſit voluiſſe excludere à noua maioratus ſucceſſione, non ab antiqua. Tandem hæc ſententia religioni fauet, ac proinde ſuſtinenda eſt.

3. Nihilominus verius cenſeo monaſterium excludi, & ad ſequentem ſucceſſorem maioratum tranſire; ſic expreſsè docet *Sanch. lib. 7. cap. 15. num. 31.* & videntur id ſentire *Molin. lib. 1. de primog. c. 13. n. 93. & ſeq. & Mol. Ieſuita, t. 3. de iuſtit. diſp. 623. n. 3. Man. Rodrig. quæſt. regul. t. 2. q. 78. art. 12. verſ. quinto certum eſt.* Ratio eſt; quia inſtitutor excludens monachos à ſucceſſione maioratus, ſucceſſorem monaſterij excluſit, monachi enim profeſſione ipſa excluſi erant.

4. De feudo dubium eſt; an in monaſterium capax ſuccedendi tranſeat? Breuiter reſpondeo tranſire, dummodo obſequium feudi præſtari poſſit à monaſterio per ſe, vel per ſubſtitutum. Quia à generali regula ſtatuente omnia bona religioſi ad monaſterium tranſire, nulla eſt occaſio excipiendi ſupradictum feudum: ſic *Nauarr. com. de Regularib. num. 55. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 13. n. 76. Molin. Ieſuita, t. 1. de iuſtit. diſp. 140. verſ. regulam, Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 10. n. 84. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. lib. 7. cap. 15. num. 36.*

5. Ab hac regula excipiendus eſt feudus habens dignitatem Ducatus, Marchionatus, ſeu iuriſdictionem in aliquod oppidum annexum; quia hæc non poſſunt ea decentia, & ſplendore, quem dominus feudi intendit, exerceri, ac proinde ex præſumpta domini voluntate tranſit ad ſucceſſorem vocatum; ſicut communiter dicitur de maioratu habente hanc dignitatem, & iuriſdictionem. Sic *Sanch. aliis relatis, dicto cap. 15. num. 42.* Monaſterium autem potietur illo feudo, dum religioſus viuit, eo tamen defuncto deueniet ad ſequentem vocatum. Quod ſi nullus ſit, ad dominum directum deuoluitur. Sic *Mol. de primogen. dicto cap. 13. num. 79. Leſſius n. 84. Sanch. cap. 15. num. 46.*

6. Sed quid dicendum de emphyteuſi hæreditaria qualiter ad monaſterium ſuccedendi capax deueniat; Qua in re & ſi *Nauarr. com. 2. de regularib. num. 55.* cenſeat emphyteuſim, cuius dominus directus eſt eccleſia, quæque vocatur eccleſiaſtica, non tranſire ad monaſterium. At probabilius eſt hanc ſicut & ſæcularem tranſire cum omnibus melioramentis in ea factis; quippè quæ nullo iure inuenitur excepta ab illa regula generali concedente monaſterio ſucceſſionem in omnia religioſorum bona: ſic docuit *Felin. cap. in præſentia, de probationib. n. 49. Decius ibi. num 194. Azor. t. 1. lib. 12. cap. 8. q. 4. & aliis relatis, Sanch. lib. 7. cap. 15. num. 56.*

7. Addit tamen Sanch. eſſe differentiam in ſucceſſione emphyteuſis eccleſiaſticæ, & ſæcularis. Nam eccleſiaſticam, inquit, reuocare dominus directus poteſt intra biennium, iuxta *textum in §. 1. Authent. de alienat. & emphyteuſi*: At ſæcularem reuocare non poteſt; quia nullibi tale priuilegium conceſſum eſt. Verum hanc differentiam non cenſeo admittendam; quia illa *Authentica conſtitutio* non loquitur de qualibet emphyteuſi, ſed de emphyteuſi data ab eccleſia Conſtantinopolitana, neque ad hæredes extraneos tranſmiſſibili, vt latiùs probaui *t. p. huius operis, tract. 4. de fide, diſp. 5. punct. 8. n. 3.* ac proinde neque eccleſiaſtica, nec ſæcularis reuocari poteſt.

8. Sed quid ſi emphyteuſis ſit conceſſa ea conditione, ne transferatur ad eccleſiam, aut perſonam potentiorem, vt communiter concedi ſolet? Adhuc plures doctores cenſent ad monaſterium ſuccedendi capax tranſire. Quia intelligi debet hæc conditio de tranſlatione voluntaria, & directa poſſeſſoris, non de tranſlatione indirecta, & in conſequentiam, & à lege inducta, qualis eſt, quæ profeſſione religionis inducitur. Sic *Felin. cap. in præſentia, n. 36. & 49. de probationib. Syluest. verbo emphyteuſis, q. 20. num. 27. Man. Rodrig. quæſt. regular. t. 2. q. 78 art 9. Sanch. alios referens dicto cap. 15. num. 65.* Cæterùm verius cenſeo, de qualibet alienatione conditionem intelligendam eſſe. Tum quia finis apponentis eam conditionem eſt, ne Dominus proprietatis ob eccleſiæ priuilegia, aut emphyteuticę potentiā obſequio debito priuetur, qui finis etiā in tranſlatione directa ac indirecta procedit. Aliàs etiam fiſcus ſuccederet in emphyteuſi alienari prohibita emphyteuta delictū confiſcationi ſubiectum cōmittēte (quod Sanch. non concedit) quia etiam hæc eſt alienatio non voluntaria, ſed indirecta, & inducta per legem. Item maioratus habens clauſulam, ne monaſterium ſuccedat, monaſterio competeret; quia poſſet quis interpretari id eſſe intelligendum de ſucceſſione directa, & perpetua, & non ſucceſſione temporanea, & per legem inducta. Ne ergo hæc admittantur, dicendum eſt, emphyteuſim prohibitam transferri ad eccleſiam, nullatenus monaſterio acquiri, & ita docent *Bartol. auth. ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. eccleſ. in 2. lectura, n. 19. & ibi Bald. n. 31. Paulus num. 25. Iaſon. num. 64. Barbac. cap. in præſentia. de probation. num. 121. Velaſcus conſ. 101. n. 8. t. 1. Flores de Mena addit. ad Sama. deciſ. 6. num. 2. concl. 3.* quos omnes refert *Sanch. dicto lib. 7. ſum. cap. 15. num. 64.* Item quod dictum eſt de emphyteuſi, dicendum eſt de quibuſuis bonis alienari prohibitis ob eaſdem rationes, tametſi contrarium ſentiat *Sanch. num. 67.*

9. Verùm eſto ſententiæ aſſerenti in monaſterium dictam emphyteuſim, ſeu fidei commiſſum transferri religioſi profeſſione, hæreamus; nullatenus concedendum eſt in perpetuum transferri, ſed ſolum durante vita religioſi, ne voluntati concedentis emphyteuſim, ſeu fidei commiſſum aduerſemur.

10. Solum de emphyteuſi conceſſa alicui pro ſe, & ſuis hæredibus affirmat *Sanch. dicto cap. 15. num. 62. cum Bart. dicta Authent. ingreſſi, in 2. lectura n. 37. Beroio cap. in præſentia, num. 491 de probat.* in perpetuum monaſterio pertinere; quia potuit Dominus cogitare poſſeſſorem emphyteuſis poſſe monaſterium hæredem habere. Hæc tamen doctrina non caret difficultate, quia verba explicantia voluntatem teſtatoris in propria ſignificatione ſunt accipienda; at monaſterium religioſo ſuccedens non eſt propriè hæres, vt communiter doctores cenſent teſte *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 12. num. 33.* Ergo nomine hæredis non venit monaſterium; & ita tradit *Paris* loquens de feudo *cap. in præſentia. de probationib. num. 195.* Quod à fortiori procedit, ſi emphyteuſis conſtituta eſſet pro ſe, ſuiſque filiis; non enim nomine filij monaſterium intelligendum eſt, niſi in caſibus à iure expreſſis, qualis non eſt hic, & conſentit *Sanch. pluribus relatis lib. 7. ſum. cap. 15. num. 63.*

§. IV.

Qualiter fideicommiſſum monaſterio competat.

1. *Non excluditur ſubſtitutus, ſi religionem incapacem ſuccedendi ingrediaris.*
2. *Si profitearis in monaſterio capaci ſuccedendi, ſuccedit monaſterium in fideicommiſſo durante tua vita.*
3. *Affirmant plures teſtatore grauante ſuum hæredem,*

redem, vt alicui tertio hæreditatem reſtituat non appoſita clauſula, ſi ſine liberis deceſſerit, in perpetuum excludi ſubſtitutum, & monaſterium ſuccedere.

4. *Sed oppoſitum eſt verius.*

5. *Si teſtator appoſuit clauſulam grauato, ſi ſine liberis deceſſerit, & nullis filiis relictis ingreditur monaſterium, excluditur in perpetuum ſubſtitutus.*

6. *Limitatur ab aliquibus, niſi teſtator de veris filiis intellexerit, cum eam conditionem appoſuit, ſi ſine liberis deceſſerit, ſed non admittitur limitatio.*

7. *Secundo limitatur, niſi teſtator expreſſerit ſe nolle ſubſtitutum excludi. Sed alij hanc limitationem, neque improbabiliter reijciūt.*

8. *Quid ſentiendum, ſub diſtinctione reſpōdetur.*

9. *Tertio limitant, niſi ſubſtitutus eſſet filius teſtatoris. Sed reijcitur limitatio.*

10. *Quarto niſi grauatus ingreſſus fuerit animo excludendi ſubſtitutum? Non caret difficultate hæc limitatio.*

11. *Quinto limitatur niſi ſubſtitutio ſit cauſa pia. Admittitur limitatio.*

12. *Extenditur limitatio ad quamlibet cauſam piam, eſto fuerit mediatè ſubſtituta.*

13. *Sexto limitatur, ne ſuccedat monaſterium excluſo ſubſtituto in contractibus oneroſis.*

14. *Septimo limitatur, vt non procedat monaſterij ſucceſſio, ſi conditio liberorum in propriam perſonam referatur.*

15. *Octauo limitatur monaſterij ſucceſſio, dummodo admittat hæreditatem, ſecus ſi reijciat.*

16. *Subſtitutus eo caſu ſtatim ſuccedit, neque oportet grauati mortem naturalē expectare.*

17. *Quid dicendum de ſucceſſione fidei commiſſi in religione Societatis Ieſu.*

1. GRauis eſt difficultas de fideicommiſſis, hoc eſt de bonis grauatis, ſeu alicui tertio reſtituendis; an ſi in his inſtitutos ſis, & religionem ingrediaris, ſuccedat monaſterium, & excludatur ſubſtitutus? Aliqua ſunt in hac quæſtione apud doctores recepta, alia ſatis controuerſa. Primo certum eſt, te ingrediente religionem incapacem ſuccedendi non excludi ſubſtitutum; quia ſolum excludi poterat ob monaſterij ſucceſſionem, vt benè aliis relatis notat *Molin. Societatis Ieſu, t. 1. de inſtit. diſp. 186. col. 2. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 16. n. 13.* imo probabilius eſt à puncto profeſſionis in hac religione factæ ſubſtitutum intrare; quia ad effectum ſucceſſionis hæc profeſſio morti naturali æquiparatur, neque vlla ratio eſt, quare fideicommiſſum ad hæredes ab inteſtato perueniat, cum id contrarium ſit diſpoſitioni teſtatoris præferentis ſubſtitutum omnibus aliis hæredibus: ſic *Couar. c. 2. n. 6. de teſtam. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 83. n. 71. Gutierr. canon. q. lib. 1. c. 32. n. 25. Sanch. lib. 7. ſum. c. 16. n. 16. & alij apud ipſos.*

2. At ſi in monaſterio capaci ſuccedendi profiteatis, ſuccedit monaſterium durante tua vita, niſi aliud ex præſcripto inſtituentis cautum ſit. Sic *Couarr. lib. 1. var. cap. 19. n. 7. Sanch. lib. 7. cap. 16. n. 10. & 49.*

Molin. lib. 1. de primogen. cap. 7. n. 77. Molin. Ieſuita, d. diſp. 186. verſ. ſi hæreſ. & diſp. 190. circa finem, verſ. in quocunque. Dixi niſi aliud ex præſcripto inſtituentis cautum ſit. Nam ſi inſtitutor expreſsè, vel tacitè contrarium diſpoſuit, voluitque à profeſſionis tempore ſubſtitutum intrare, id ſeruandum eſt. Quocirca ſi gratia conſeruandi agnationem, ſuæque familiæ nomen, ſubſtitutum deſignauit, monaſterium non ſuccedit; quia capax non eſt conſeruandæ agnationis: ſic *Couarr. 1. var. cap. 19. n. 11. Gutierr. cap. 32. n. 29. Menoch. dicta præſumpt. 83. n. 45. Sanch. pluribus relatis lib. 7. cap. 16. num. 44.*

3. Controuerſia tamen eſt, ſi teſtator ſuum deſcendentem grauauit reſtituere hæreditatem alicui tertio, & fortè extraneo non exprimens, ſi ſine liberis deceſſerit, ſed abſolutè; ille vero monaſterium ingrediatur capax ſuccedendi; an ceſſet ſubſtitutio, & monaſterium in perpetuum ſuccedat? Affirmant *Gregor. Lopez, leg. 10. verbo dexare, q. 2. tit. 4. part. 6. Anton. Gomez t. 1. var. cap. 5. n. 34. & alij relati à Sanch. lib. 7. cap. 16. n. 81.* Mouentur; quia taciti, & expreſſi idem eſt iudicium. At ſi exprimeret, ſi ſine liberis deceſſerit, grauatus reſtituat hæreditatem, ſuccedit monaſterium, excluſo ſubſtituto in perpetuum, vt ſtatim dicemus. Ergo etiam ſuccedit ſupradicta conditione non expreſſa; quia tacitè ineſt; non enim credendum eſt voluiſſe teſtatorem ſuis deſcendentibus filiis extraneum præferre.

4. Sed verius eſt non excludi in perpetuum ſubſtitutum, ſed poſt mortem grauati ſucceſſurum: ſic docet *Molin. Ieſuita, t. 1. diſp. 190 verſ. vtrum. Eman. Acoſta. cap. ſi pater. 1. p. verbo ſi abſque liberis, n. 70. & 71. de teſtament. in 6. & aliis relatis, Sanch. lib. 7. ſum. cap. 16. n. 82.* Ratio eſt; quia eſto illa conditio tacitè inſit, eaque de cauſa ſi grauatus deſcendens haberet filios, ſubſtitutus extraneus, etiamſi eſſet pia cauſa in perpetuum excluderetur, iuxta, *leg. cum, ff. de conditionib. & demonſtr. leg. cum acutiſſimi. Cod. de fideicom. cum aliis.* At monaſterium nulla ratione eo caſu loco filij habetur; quia *Authent. de ſanctiſſimis epiſcop. §. ſed & hoc præſenti*, ſolum concedit monaſterio excludere ſubſtitutum, locúmque filij ea in parte retinere, quando aliqua ex ibi enumeratis conditionibus fuerit appoſita ibi: *Adiectis conditionibus quibuſcunque.* Ergo quando nulla conditio adiicitur, ſubſtitutus excludi non debet.

5. Verùm ſi teſtator inſtitutum grauaret hæreditatem reſtituere alicui tertio, ſi ſine liberis deceſſerit, ipſe vero nullis filiis relictis monaſterium capax ſuccedendi ingrediatur; ceſſat ſubſtitutio, & monaſterium in perpetuum ſuccedit in fideicommiſſo. Eſt expreſſa deciſio *text. in authent. de Sanctiſſim. epiſc. §. ſed & hoc præſenti*, ibi, ſi quis ſub conditione nuptiarum, aut ſuſceptorum filiorum, vel dotis, aut nuptialis donationis gratia, vel donauerit, vel reliquerit filiis ſuis, aut cuicunque alij perſonæ vel hæreditatem, vel legatum, aut ſi initio purè ipſis relinquat, poſtea ſub vna aliqua memoratarum conditionum ſubſtitutione, aut reſtitutione eos prægrauet, iubemus, vt ſi mares, aut familiæ, qui tali conditioni obnoxij ſunt, monaſteriū ingrediantur, aut clerici, diaconiſſæve, aut aſceteriæ fiant, iſtiuſmodi conditiones inualidæ, & pro nō ſcriptis ſint, &c. Quæ deciſio approbata eſt ab *Innoc. 3. in cap. in præſentia, de probationib.* ibi intelligendum non erat ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit; quæ verba etſi ſint prolata à parte, attamen ſecundùm illa lata fuit à Pontifice ſententia. Ratio huius deciſionis multiplex redditur à doctoribus. Prima; quia monaſterium loco filij habetur, vt

Digitized by Google

colligitur ex dictis verbis textus: ſi autem filios habeter inſtitutus, excluderetur ſubſtitutus in perpetuum; ſimiliter ergo excludendus eſt monaſterij ingreſſu: ſed hæc ratio firma non eſt, tum quia non conſtat Pontificem ob ſupradictam rationem motum fuiſſe in deciſione, ſed eo ſolum, quod monaſterium intrauit. Aliàs ſi motus fuiſſet ad decidendum monaſterio competere illa bona excluſo ſubſtituto; quia monaſterium loco filij haberet, ſicut filio grauati exiſtente excluditur quilibet ſubſtitutus etiam cauſa pia, ſimiliter excluderetur monaſterij ingreſſu, contra *text. in §. ſed & hoc præſenti: Authent. de Sanctiſſim. epiſcop.* Deinde eſſet in perpetuum excluſus ſubſtitutus etiamſi monaſterium repudiaret hæreditatem; ſicuti contingeret filiis grauati exiſtentibus, & repudiantibus hæreditatem. Alij vero dicunt rationem deciſionis ſupradictorum textuum eſſe, ne grauatus ab ſtatu religioſo auertatur, ſciens ad ſubſtitutum eſſe fideicommiſſum deuenturum, neque in monaſterio, vbi ipſe ingreditur permanſurum. Hæc tamen ratio minorem firmitatem habet. Non enim religionem ingrediens, cum paupertatem promittat, omniáque ſua bona ſæpè pauperibus relinquat, ab ſtatu religioſo præſumi poteſt auerti; eo quod fidei commiſſum ſubſtituto poſt mortem ſuam tribuatur. Deinde neque cauſa pia ſubſtitui poſſet, ſi hæc ſubſtitutio à religione auerteret, quia eſſet reiicienda tanquam turpis. Alij dicunt legitimam deciſionis rationem eſſe præſumptam teſtatoris voluntatem, qua creditur prælaturum fore monaſterium ſubſtituto, ſicuti prætulit filios grauati, ſi tempore ſubſtitutionis monaſterij memor eſſet. Sed neque hæc ratio mihi probatur. Tum quia nullum eſt fundamentum ad hanc præſumptionem, cum adhuc poſſet de monaſterij ingreſſo cogitare, & ſæpè id contingit, & nihilominus ſubſtitutum deſignare: potius enim eſt fundamentum pro contraria, ſiquidem teſtator deſignauit ſubſtitutum eo caſu, quo ſine liberis inſtitutus decederet; quæ conditio abſolutè verificatur inſtituto ingrediente religionem nullis filiis relictis. Deinde quia non ſe mihi offert diſcriminis ratio, quare deſignato ſimpliciter ſubſtituto abſque illa cōditione expreſſa, ſi ſine liberis deceſſerit inſtitutus, non ſuccedat monaſterium, & excludat ſubſtitutum, & ſuccedat appoſita illa conditione, cum potius eo caſu præſumi poſſet, ſi memor eſſet monaſterij, fore illud prælaturum ſubſtituto. Quapropter ea mihi videtur firma ratio; fauor ſcilicet, & priuilegiū ſpeciale religioni conceſſum, quo illa conditio pro non ſcripta habetur, vt benè probat *Fachin. lib. 4. controuerſ. c. 56.*

6. Plures huic doctrinæ limitationes adhibent doctores, præcipuas deſignabo. Primo limitant; vt non procedat, ſi teſtator dictæ conditioni addiderit aliqua verba, quibus expreſſerit ſe de veris filiis, & non fictis intellexiſſe, vt ſi diceret, ſubſtituo Titium, ſi tu ſine liberis legitimis vel maſculis, vel ex tuo corpore procreatis deceſſeris; quia ea expreſſione facta ſatis ſuam voluntatem declarauit, vt ſuccederet ſubſtitutus nullo filio vero exiſtēte. Deinde, quia *text. in authent. de Sanctiſſim. epiſcop. §. ſed & hoc præſenti*, concedens monaſterio excluſionem ſubſtituti, eam concedit; cum apponitur ſimplex conditio, ſi ſine liberis deceſſeris. Ergo ſi huic conditioni addatur illa qualitas, *legitimis, veris, vel ex tuo corpore procreatis*, ceſſabit conceſſio; quia ſub ſimplici conditione mixta non comprehenditur, vt pluribus firmat *Gutierr. lib. 1. canon. quæſt. c. 32. n. 41. & ſeq.* vbi latè hanc limitationem probat, eámque approbat *num. 52.* conſentit *Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 83. à num. 17. Man. Rodrig quæſt. regul. cap. 2. q. 77. art. 4. & alij plures, quos refert Sanch. lib. 7. cap. 16. n. 51.* Verùm probabilius exiſtimo cum eodem *Sanch. num.* 51. & pluribus doctoribus ab eo relatis hanc limitationem admittendam non eſſe; quia teſtator apponens conditionem ſimplicem, ſi ſine liberis inſtitutus deceſſerit, de veris liberis, & non fictis loquitur; quia ſermo abſolutè prolatus iuxta propriam eius ſignificationem intelligendus eſt, & præcipuè in decreto correctorio iuris communis. Ergo quando addit, veris legitimis, id facit pro maiori appoſitæ cōditionis explicatione. Neque hæc explicatio nouam qualitatem prædictæ ſimplici conditioni addit, ſed in ea contentam clarius explicat. Neque alicuius conſiderationis eſt, quod voluntas teſtatoris ſit ſatis expreſſa, vt ſuccedat ſubſtitutus veris filiis grauati deficientibus, & non monaſterium; quia non ſuccedit monaſterium ex voluntate præſumpta teſtatoris excludentis ſubſtitutum, ſed ex lege, quæ illum excluſit inſtituto religionem ingrediente.

7. Secundo limitatur, vt non procedat, ſi teſtator expreſſit ſe nolle monaſterium excludere ſubſtitutum; quia contra voluntatem teſtatoris non eſt concedenda ſucceſſio, eáque de cauſa *lege 12. tabularum* dicitur. *Vti quiſque legaſſet ſua rei ita ius eſto*, conſentit *lex 1. Cod. de Sacroſanct. eccleſ. & lex verbis legis. ff. de verbor. obligat.* ſic *Molin. de Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 12. nu. 54. Couarr. 1. var. c. 19. num. 10. Gutierr. canon. quæſt. lib. 1. cap. 32. num. 19. & 26. & innumeris relatis Sanch. lib. 7. ſum. cap. 16. n. 12.* Verùm hanc limitationem multi neque improbabiliter reiiciunt; eo quod voluntas teſtatoris diſpoſitioni legis aduerſari non poteſt. Si igitur lex diſponit, vt ingrediens religionem excludat ſubſtitutum ſub ea conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, non videtur poſſe ſua diſpoſitione hoc ius cōmune mutare. Sic *Fachin. lib. 4. controu. c. 56. per totam, Sarmiento lib. 8. ſelect. ſuper § ſi is, n. 2. Eman. Acoſta leg. cum tale, §. ſi arbitr. ampl. 11. ff. de condit. & demonſt. & alij plurimi relati à Sanch. dicto c. 16. n. 12.*

8. Pro reſolutione aduerto, dupliciter poſſe teſtatorem exprimere voluntatem ſuam, ne ſubſtitutus excludatur profeſſione inſtituti, ſub conditione, ſi ſine liberis deceſſerit. Primò facta inſtitutione. Secundò cum ipſa inſtitutio fit. Si poſt factam inſtitutionem vellet teſtator, ne monaſterium ſuccederet, néve excluderet ſubſtitutum, nullius effectus eſſet eius voluntas ob rationem dictam; quia lege publica, & communi, cui ipſe nequit derogare, eſt tali inſtitutioni annexa ſubſtituti excluſio. Ergo dum inſtitutio manet immotata, ſucceſſio monaſterij, & excluſio ſubſtituti perſeuerat. Verum ſi cum fit inſtitutio, & ſubſtitutio, monaſterium excluditur à teſtatore, cenſeo omnino manere excluſum. Quia ea inſtitutio, & ſubſtitutio non eſt cui ius commune conceſſit priuilegium excludendi ſubſtitutum ob monaſterij ingreſſum; ſolum enim inſtitutioni, & ſubſtitutioni ſub ſimplici conditione, ſi inſtitutus ſine liberis deceſſerit, conceditur à iure priuilegium excludendi ſubſtitutum: at hæc inſtitutio eſt ſub geminata conditione, videlicet ſi ſine liberis deceſſerit; & deinde ne monaſterium ſuccedat; non igitur ſub priuilegio comprehenditur, præcipuè cum hoc priuilegium extendendum non ſit, ſed limitandum, vtpote odioſum, & derogans ius ſubſtituti.

9. Tertiò limitant plures, caſu, quo ſubſtitutus ſit filius teſtatoris; quia tunc præſumitur teſtator noluiſſe ſuo proprio filio monaſterium præferre; quæ voluntas optimè colligitur ex *leg. cum auus, ff. de conditionib. & demonſtrat.* vbi deſcendens grauatus reſtituere hæreditatem alicui tertio, ſubintelligitur, niſi filios habuerit; quia teſtator non debet præſumi tertium extraneū voluiſſe filiis grauati anteponere; ſic in noſtro

caſu

caſu dicendum eſt, non debere præſumi voluiſſe teſtatorem præferre monaſterium ſuo filio; quandoquidem filiis grauati non prætulit: ſic poſt alios antiquiores. *Gutierr. q. canon. lib. 2. c. 32. n. 35. Mantica de coniectur. vlt. volunt. lib. 11. tit. 7. num. 13. Menoch. lib. 4 præſumpt. 83. n. 43. Sanch. hos, & alios referens, lib. 7. c. 16. num. 39.* At verius cenſeo ſubſtitutum excludi, & monaſterium ſuccedere; ſic *Greg. Lop. leg. 10. verbo de caſe, tit. 4. part. 6. Molin. Ieſuita, t. 1. de iuſt. diſp. 190. circa finem, verſ. multi, & alij relati à Sanch. ſuprà n. 38.* Moueor, quia excluſio ſubſtituti ob monaſterij ſucceſſionem non fundatur in præſumpta voluntate inſtituentis, ſed in priuilegio conceſſo in *§. ſed & hoc præſenti. authent. de Sanctiſſ. epiſc.* at in hoc priuilegio ſola cauſa pia, ſubſtituta excipitur. Ergo non eſt ad alios ſubſtitutos diſpoſitio extendenda. Deinde ſi filios grauati prætulit teſtator ſuo proprio filio, quid mirum quod monaſteriũ locum filij tenens præferre voluerit? Adde *text. in c. in præſentia de probat.* vbi monaſterium præfertur fratribus teſtatoris, qui fuerunt ſubſtituti.

10. Quartò limitatur, dummodò grauatus monaſterium ingreſſus non fuerit animo excludendi ſubſtitutum; neque enim iuſtum eſt iniquitati, & malitiæ fauere: ſic pluribus firmant *Molin. lib. 2. de primogen. c. 5. n. 29. Anton. Gomez leg. 9. tauri, n. 58. Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib. 11. tit. 7. nu. 13. Sanch. lib. 7. c. 16. n. 55. & ſeqq.* vbi examinat ex quibus coniecturis hæc fraus colligatur. Fateor hanc limitationem ſequendam eſſe potius ob authoritatem doctorum, quàm ob rationem. Neque enim video quam fraudem, dolúmve cõmittas aduerſus ſubſtitutum ex eo quòd animum habeas illum excludẽdi à ſucceſſione. Si enim à iure data eſt excluſio ſubſtituti ob religionis ingreſſum, licitum tibi erit religionem ingredi animo ſubſtitutum excludendi. Deinde quia non videtur conſonum, vt ius monaſterio conceſſum ob grauati malitiam impediatur; cum non ob fauorem grauati, ſed monaſterij, cui grauatus incorporatur, fuerit conceſſum. Adde monaſterij ſucceſſionem, & ſubſtituti excluſionem à iure conceſsã impediri non poſſe abſq; expreſſo textu, firmaque ratione; at neq; vlla ratio firma apparet, neque vllus textus id ſuadens: nam fraus, & dolus, cui doctores communiter nituntur, ob rationem proximè dictam ceſſat: non enim fraudem committit, qui vtitur iure ſibi conceſſo; neq; prauum animum habet, qui habet animum iuri, & legi conformem. Neque argumentum deſumptum à paritate rationis ex aliorum caſuum diſpoſitione vrget, cum in his, quæ ex iure poſitiuo pendent, diſpoſitum in vno non debet cenſeri in alio diſpoſitum: neque enim leges extendendæ ſunt vltra latam verborum ſignificationem. Quod dixerim, vt infirmarem argumentum deſumptum ex *cap. 2. de renunc. in 6.* vbi deciditur priuilegium alicui conceſſum, vt prouideretur in prima præbẽda vacatura, non ceſſare ex eo quod aliquis renunciaſſet tenuiorem pinguem, quæ præſumitur proximè vacatura priuilegiatus obtineret; quia id factum eſt, vt via ambitioni præcluderetur, ne ſcilicet renuncians dimiſſa ſua tenui præbenda obtineret pinguem in tui fraudem; at ob ingreſſum religionis animo excludendi ſubſtitutum nec tibi, nec monaſterio maiorem hæreditatem acquirere potes.

11. Quintò limitatur, niſi ſubſtituta ſit cauſa pia; tunc enim ſubſtitutio non ceſſat, & merito; quia ſucceſſio monaſterio, & ſubſtitutionis ceſſatio ob pietatẽ, & religionis fauorem à iure introducta eſt. Cum ergo in piæ cauſæ ſubſtitutione hæc pietas, religioniſq; fauor reluceat, & ex alia parte diſpoſitioni teſtatoris ſit cõformis, ob monaſterij ſucceſſionẽ excludi nõ debet.

12. Solum eſt difficultas, an quælibet cauſa pia ſubſtituta hanc vim habeat impediẽdi ſucceſſionem monaſterij à iure conceſſam. Et ratio difficultatis eſt; quia tantum redẽptioni captiuorum & egentium ſuſtentationi id conceditur in *dicto §. ſed & hoc præſenti*, ibi, ſi tamen in redemptione captiuorum, & egentium alimento ſub prædictis conditionibus ſubſtitutio fiat, ex nullo memoratorum modo eam excludi permittimus. Ergo ad alias cauſas pias ſubſtitutas extendendũ non eſt; his enim ius ſpecialiter fauet, vt conſtat ex *authent. de reſtit. in princ. verſ. ſi verò collat. 8.* & ibi *gloſſa*: *ſic docet Barbatia in cap. in præſentia, n. 114. de probat.* At omnino tenendum eſt quamlibet cauſam piam ſubſtitutã excluſam non eſſe monaſterij ſucceſſione; quia in qualibet cauſæ piæ ſubſtitutione pietas, & religio elucet, eſto in illis duabus reluceat ſpecialiter: credendum ergo eſt, illas duas cauſas non taxatiuè, ſed exemplariter appoſitas fuiſſe, & ita aliis relatis tenent *Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 83. n. 47. Gutierr. lib. 2. canon. quæſt. cap. 32. n. 39. Sanch. lib. 7. cap. 16 n. 34.*

Extende hanc limitationem, etiam ſi cauſa pia fuerit mediatè ſubſtituta, & immediatè aliquis tertius, vt ſubſtitutio tertij non excludatur monaſterij ingreſſu, ne cauſa pia maneat in perpetuum excluſa, ſic alios referentes *Gutierr. n. 40. Sanch. n. 36.* Secundò extende, etiamſi ſimul cum cauſa pia ſubſtituatur cauſa profana ob huius coniunctionem ſubſtitutio cauſæ piæ non perit, ſed augetur euaneſcente ſubſtitutione profanæ cauſæ monaſterij ingreſſu; ſic relato *Corneo, & Peregrino tradit Sanch. n. 37.*

13. Sextò limitatur; vt ſolum procedat in contractibus lucratiuis, & non in oneroſis; quia *text. in §. ſed & hoc præſenti, & c. in præſentia de prob.* in quibus monaſterio conceditur ius excludendi ſubſtitutũ, de contractibus lucratiuis loquuntur. Non ergo ad cõtractus oneroſos debet diſpoſitio à iure communi exorbitans extendi, vt benè probat aliis relatis *Sanch. dicto c. 16. n. 68.* Quod *n. 69.* extendit ad ſententiam iudicis, aut arbitri, vt ſi ſententia iudicis eſſet (inquit) Titius inſtitutus hæres ſub conditione, ſi ſine liberis decederet, deuolueretur hæreditas alicui tertio; non ſuccedet monaſterium ingrediente Titio religionem, quia non ex gratia, & liberalitate, ſed ex iuſtitia, & iuris rigore hæc inſtitutio prouenit.

14. Septimò limitatur; vt non procedat, ſi conditio liberorum in propriam perſonam referatur, vt ſi Titium inſtitueres hæredem caſu quo ſine liberis decederes, vel aliquid donares, & nullis habitĩs liberis monaſterium ingrediatis, Titij inſtitutio, & donatio ſubſiſtit excluſo monaſterio; quia de conditione relata in tertiam perſonam textus loquuntur, neque ſunt extendendi ad conditiones relatas in propriam perſonam: ſic *Abbas in c. in præſentia, de probat. n. 46. Peregrin. de fideicommiſſ. art. 28. n. 67. Sãch. lib 7. decal. c. 16. n. 66. & 67.*

15. Octauò limitatur, monaſterij ſucceſſio excluſióq; ſubſtituti, dummodo monaſterium acceptet hæreditatem, nam illo repudiante deuoluitur ad ſubſtitutum qui ſolum in monaſterij fauorem excluſus erat, vt benè poſt alios tradit *Menoch lib. 4. præſumpt. 83. n. 72. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 16. num. 24.*

16. Sed non caret difficultate à quo tempore ſubſtitutus ſuccedat eo caſu, an ſtatim, an poſt mortẽ naturalẽ religioſi grauati? *Peregr. de fideicom art. 28. n. 64.* quem refert, & ſequitur *Sanch. d. c. 16. n. 25.* cenſent ſubſtitutũ ſuccedere nõ ſtatim facta profeſſione, ſed poſt mortem religioſi grauati, interim tamẽ ſuccedere hæredes ab inteſtato ſicut in alia bona; quia ſubſtitutus nõ ſuccedit niſi ex diſpoſitione teſtatoris, ſed teſtator ſolũ diſpoſuit, vt poſt mortẽ naturalẽ inſtituti abſq; liberis decedẽtis ſuccederet, Ergo nõ ſtatim facta profeſſione. Cæ-

rum verius cenſeo ſtatim ſuccedere ex præſumpta voluntate teſtatoris præferente ſubſtitutum omnibus aliis hæredibos ab inteſtato; cum enim teſtator ſolum filios grauari, & monaſterium ex diſpoſitione iuris ſubſtituto prætulerit, ceſſaote filiorum, & monaſterij ſucceſſione ſubſtitutus ex eius voluntate intrat; aliàs non eſſet eo caſu ſubſtitutus grauari, ſed hæredum ab inteſtato. Neque obſtat contraria ratio; concedo teſtatorem diſpoſuiſſe formaliter, vt ſubſtitutus ſuccederet poſt mortem oaturalem inſtituti; quia præſumpſit, vel ipſum, vel mooaſteriom nomine ipſius fideicommiſſum poſſeſſurum; at neque ipſo, nec monaſterio poſſidente credendum eſt voluiſſe ſubſtitutum ſuccedere, potius quam hæredes ab inteſtato. Adde in veriori ſeotentia ingrediente monacho in monaſterium incapax ſuccedendi ſtatim ſubſtitutus ſuccedit in fideicommiſſis, non obſtante quod formaliter ſolum diſpoſuerit ſucceſſiooem poſt mortem oaturalem inſtituti.

17. Hucuſqoe de ſucceſſione monaſterij in boois religioſi grauati ſpectato iure communi locuti ſumus, ſed quid dicendum ſpectato iure Ieſuitico? Et quidem in Societate Ieſu iuxta eius pium, ac laodabile inſtitutum diuerſa via procedendum eſt; nam ſi illius religioſi ſola biennij vota emittunt, fideicommiſſum retinent, neque illius proprietas, & dominium in religionem tranſit. Si vero profeſſionem fecerint, vel vota coadiutorum formatorum emiſerint, neque ipſi, nec religio tatione ipſorum fideicommiſſum habere poteſt, ſed ad ſubſtitutum tranſit. Difficultas tameo eſt; an in perpetuum excludatur ſubſtitutus ex eo qood ingreſſus religionem Societatis per vota biennij in fauorem illius renuncies? Videtur eqnidem excludi non poſſe; quia ex ſolo ingreſſu non excluditur, neque item ex ſola renunciatione, vt manifeſtum eſt. Ergo neque ex vtroque ſimul; quia nullibi habetur talis excluſio, & cum odioſa ſit, & contraria iuris diſpoſitioni, admittenda non eſt. Et confirmo. Monaſterij ſucceſſio in bonis religioſi grauati, excluſióque ſubſtitori ex priuilegio conceſſo in §. *ſed & hoc præſenti. authent. de Sanctiſſ. epiſcop. & ex c. in præſentia de probation.* habetur. At ſupradicti textus expreſsè loquuntur de ſucceſſione monaſterij ob ingreſſum præcisè grauati, & non de ſucceſſione aliqua ob renunciationem. Ergo ſi Societas Ieſu ob ingreſſum grauat; non ſuccedit, neque ſubſtitutum excludit; neque etiam ſuccedere poteſt, ſubſtitutúmve excludere, eſto illi ingreſſui renunciatio coniungatur.

Fateor hanc rationem efficacem eſſe; at vt rectè probat *Thom. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 16. n. 22.* ſatis probabile eſt locum habere in Societate deciſiooem dicti *cap. in præſentia*, & §. *ſed & hoc præſenti*; ſiquidem Societas eo caſu hæres eſt inſtituta, non ex qualibet renunciatione, ſed ex renunciatione facta ob ingreſſum in ipſam. Textus námque ſupradicti ſolum videntur ſpectaſſe, an grauatus religionem fuerit ingreſſus, vt ob eam cauſam religioni concederent vim excludendi ſubſtitutum. Quod autem in Societate ex ea præcisè ratione locum non habeat, ex eius ſpeciali inſtituto prouenit, oon ex iure communi. Ne igitur Societatis religio deterioris ſit conditionis aliarum religionum, æquum erat, ac rationi conſooum, vt medium aliquod daretur, quo in eam ingredientes poſſent ipſam hæredem habere, & ſubſtitutum excludere, & ita teſtatur Sanch. bis deciſum eſſe in regno Nauarræ.

Pvnctvm. V.

An hæreditas, & legatum monacho poſt profeſſionem delatum, deferatur ipſi immediatè, an monaſterio?

1. *Non eſt quæſtio de profeſſis in ordine Minorum, neque in Societate Ieſu, ſed de profeſſis aliarum religionum ſuccedendi capacium.*
2. *Plures cenſent hæreditatem immediatè deferri monacho, non monaſterio.*
3. *Verius, & probabilius eſt oppoſitum.*
4. *Priori ſententia probabili ſuppoſita, ſi religioſus acceptet legatum, valet acceptatio, etſi peccet; non tamen valet hæreditatis acceptatio abſque licentia.*
5. *Poteſt hic religioſus nollens hæreditatem adire à ſuperiore compelli. Quod ſi compulſus adire nollet, monaſterium adire poteſt.*
6. *Si hæreditate delata monacho ante illius aditionem moriatur, poteſt monaſterium illam adire etiam in ſententia affirmante hæreditatem immediatè monacho deferri.*
7. *Hæreditas, emphyteuſis, maioratus, fideicommiſſum monaſterio non in perpetuum defertur, ſed ſolum pro religioſi vita.*

1. NOn eſt ſermo de profeſſis in ordine Minorum; nam in his neque monaſterio, nec religioſo defertur hæreditas, ſed aliis hæredibus ab inteſtato, vt poſtea dicemus. De aliis religionibus quæſtio procedit. Neque item eſt ſermo de religioſis Societatis Ieſu, nam ſi ſola biennij vota emiſerunt, ipſis, & non monaſterio defertur hæreditas. Si vero profeſſionem, aut vota coadiutorum formatorum emiſerunt, neque ipſis, neque monaſterio hæreditas acquiritur, ſed aliis hæredibus, de quibus latius in ſequentibus.

2. Plures cenſent hæreditatem immediatè deferri monacho, non monaſterio, eſto in monaſterij vtilitatem deferatur: Sic aliis relatis *Fachin. lib. 6. controuerſ. cap. 16. verſ. ego video, Menchaca de ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 11. num. 25. & alij relati à Sanch. lib. 7. ſum. cap. 12. n. 35.* Mouentur; quia is, cui defertur hæreditas, adit hæreditatem, at monachus eam adire debet, vt probat *text. leg. Deo nobis, §. 1. Cod. de epiſcop. & cleric.* ibi. omnem parentum ſubſtantiam hæredes, quibus ab inteſtato competit, ſecundùm leges noſtras ſibi defendant nullo eis impedimento ex ſanctimoniali conuerſatione generando; ſi ergo nullum habent impedimentum ex ſanctimoniali conuerſatione, vt hæreditatem defendant, ipſis immediatè, & propriè hæreditas acquiritur. Neque obſtat omnia iura, & actiones religioſi in monaſterium transferri; quia id intelligendum eſt de actionibus, & iuribus tranſmiſſibilibus. At ius adeundi hæreditatem cum perſonale ſit, neque perſonam tranſgrediatur, tranſmiſſibile non eſt. Neque item obſtat religioſum incapacem eſſe acquirendi; quia eſt incapax acquirendi ſibi; bene tamen religioni. Neque denique obſtat religioſum non habere voluntatem propriam, ſed ſuperioris voluntate regi; quia id ſolum probat non poſſe propria authoritate hæreditatem adire, ſed ex conſenſu ſuperioris.

3. Verum contraria ſententia communior eſt, & probabilior hæreditatem non deferri monacho, ſed monaſterio ob perſonam monachi, ſic poſt aliàs *Couar. cap. 1. à n. 21. de teſtament. Molin. t. 1. de iuſtit. diſp. 140. verſ. non ſolum. Sanch. plures referens, lib. 7. ſum. cap. 12. n. 36.* Moueor primò; quia omnia iura, & actiones religioſi ſunt in monaſterium tranſlata. *authent. ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. eccleſ.* Ergo eſt tranſlatum ius adeundi, quia hoc ius eſto non ſit tranſmiſſibile directè, eſt tamen rtanſmiſſibile indirectè, & per conſequentiam ad tranſlationem perſonæ. Cum ergo religioſi perſona in monaſterium transferatur, ipſique incorporetur, tranſlatum cenſeri debet ius adeundi. Secundò, & efficaciùs voto paupertatis religioſus incapax fit dominio hæreditatis, illiuſque proprietate iure ſic diſponente, vt ſupradictum eſt, at ſi ipſi immediatè hæreditas deferretur, ipséque eam nomine proprio adiret, capax dominij eſſet. Neque valet dicere id eſſe in vtilitatem monaſterij, aliàs poſſet omnium bonorum ſuorum dominium profeſſione facta retinere; eſto in monaſterij vtilitatem, quod nollatenus eſt concedendum.

4. Verum, quia probabilis eſt ſententia affirmans hæreditatem, & legatum immediatè religioſo in vtilitatem monaſterij deferri, ipsúmque eam adire poſſe; aduertendum eſt ex conſenſu ſui prælati eam adire debere, ne proprietarius fiat. Quod ſi abſque eius cōſenſu accepter legatum, & hæreditatem adeat, valet legati acceptatio; qoia hæc non poteſt monaſterio præiodicare; at hæreditatis aditio non tenet; quia in his, quæ monaſterio præiudicare poſſunt, qoalis eſt hæreditatis aditio, non poteſt religioſus abſque prælati conſenſu validè præſtare; ſic tradit *Nauarr. comment. 2. de regularib. n. 65. fine, Sanch. cap. 12. num. 37. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 11. num. 87.*

5. Sed quid ſi religioſus ſtante ea probabili ſententia, quod ipſi immediatè deferatur hæreditas, nollet hæreditatem adire? Reſpondeo poſſe à prælato compelli, tum præcepto, tum pœnis, ſi inobediens fuerit; quia eſt præceptum de re iuſta, & monaſterio vtili; Nam eſto monaſteriom poſſit religioſo inuito hæreditatem adire, hoc non eſt vndequaque certum, ſed ſub opinione poſitom: ne ergo litibus via aperiatur, iuſtè à religione compelli poteſt, vt hæreditatem adeat. Sic *Villalob. in ſuis communibus opinionib. verbo monachus, n. 187. Spino ſpecul. teſtament. gloſſ. 12. princip. n. 19. & alij quos refert, & ſequitur Sanch. lib. 7. ſum. cap. 12. n. 41.* Verum, ſi de facto monachus quantumuis compulſus nolit hæreditatem adire (quod raro continget) poterit eo caſu monaſterium non iure directo adeundi, quod ſibi competat, (vt modo ſupponimus) ſed ex iure quod habet ſupplendi negligētiam ſui ſubditi, & reparandi damnum inde ſibi proueniens. Quia cum hæc hæreditas tota cedar in vtilitatem monaſterij; æquum non eſt, ob irrationabilem monachi diſſenſum ea monaſterium priuari. Et confirmari poteſt ex *leg. vlt. Cod. de bonis quæ liberis*, vbi ſtatuitur poſſe patrem hæreditatem filio debitam adire ipſo inuito, ne ob filij malitiam præiudicetur; quod à fortiori procedere debet in monaſterio comparatione religioſi. Deinde commune eſt apud doctores religioſum tum ſeruo, tum filio familias comparari, prout monaſterio vtilius fuerit, vt moltis allegatis probat. *Sanch. lib. 7. cap. 12. n. 40.* Sed vtilius eſt monaſterio, quod religioſus comparetur ſeruo quoad acqoiſitionis ſubſtantiam, cum ex hac comparatione inferator religioſum nihil ſibi acquirere, ſed omnia monaſterio, ſicut ſeruus qui nihil ſibi, ſed domino acquirit. Quoad modum vero acquiſitionis vtilius eſt monaſterio, quod religioſus filio familias comparetur, qui iure antiquo non poterat hæreditatem adire, niſi ex conſenſu patris. *leg. placet legis qui hæres, §. vlt. leg. qui in aliena §. iuſſum. ff. de acquir. hæredit.* Et iure nouo, *leg. vlt. Cod. de bonis quæ liberis.* Poteſt pater filio inuito hæreditatem adire. Adde monaſterio hæreditatem adeunte cenſeri monachum adire; quippè monaſterium monachi vices habet, & qoiquid monaſterium facit, monachum facere cenſendum eſt; & ita ſuſtinet *Andr. Fachin. lib. 6. controuerſ. cap. 17. Leſſius, lib. 2. de iuſt. cap. 41. dub. 11. n. 87. Sanch. plures adducens lib. 7. ſum. cap. 12. num. 40.*

6. Rurſus dubitabis; an ſi monachus poſt delatam ſibi hæreditatem ante illius aditionem moriatur, poſſit monaſterium illam adire? Et quidem ſi vera eſſet ſententia affirmans hæreditatem immediatè deferri monaſterio, non monacho; certum eſt mortuo monacho monaſterium eam adire poſſe; quia ratione delationis eſt ius monaſterio acquiſitum, poterit ergo ad effectum illud ius deducere independenter à monachi exiſtentia. Verum ſtante illa opinione, quod hæreditas non defertur monaſterio immediatè, ſed monacho in commodum monaſterij, plores cenſent apud *Sanch. cap. 12. n. 44.* monaſterium non poſſe mortuo monacho hæreditatem adire; quia aditio non monaſterio, ſed monacho competens morte monachi extincta cenſetur. Alij quos ſequitur *Fachin. lib. 6. controuerſ. cap.* diſtinctione vtuntur de monacho ignorante, vel ſciente hæreditatem ſibi eſſe delatam, dicúntque, ſi ignorauit poſſe monaſterium hæreditatem adire; quia adit non iure tranſmiſſionis à monacho factæ, ſed iure ſibi competente ex delatione facta monacho in eius vita. Si autem ſciuit hæreditatem eſſe delatam, diſtinguendum eſt; an ante lapſum annum delationis obierit, vel poſt. Si ante lapſum annum obitus contigerit, poterit monaſteriom adire, iuxta *leg. cum antiquioribus, Cod. de iure deliberandi.* At lapſo anno ceſſat hæc poteſtas; quia tacita repudiatione monachi videtur exeluſum. Sed verius cenſeo com *Sanch. dicto cap. 12. n. 47.* monaſterium adire poſſe hæreditatem nomine monachi defuncti; eo qood negligentiam eius ob ius acquiſitum per delationem ſupplere poſſit. Quod ſi adhuc aliquis huic iuri aditionis repugnet, negétqoe id fieri poſſe, concedere debet monaſterio remedium reſtitutionis in integrum, teſte *Sanch. n. 50.* vtpote quod negligentia Abbatis non cogentis religioſum adire hæreditatem læſum eſt.

7. Aduertendum tamen eſt, hæreditatem emphyteuſis, maioratus, fideicommiſſi non deferri monaſterio in perpetuum, ſed pro religioſi vita; eóque defuncto ad ſucceſſorem vocatum tranſire. Adde neque pro vita religioſi deferri monaſterio, ſi in inſtitutione contineatur clauſulá formalis, vel virtualis religiuſos excludens, vt ſi in conſeruationem familiæ, & agnationis, nominis, armorúmque delationem inſtituta ſit, vt pluribus firmat *Sanch. toto cap. 15.*

Pvnctvm VI.

An legatum relictum monacho ſub conditione, vt ad ipſum pertineat independenter à ſuperiore, validum ſit, & firmum?

1. *Si teſtator vellet dominium legati ad monachum pertinere, nulla eſt eius diſpoſitio.*

2. *Limitatur in Societate Ieſu.*
3. *Relicta legati commoditate monacho ſub ea conditione, ne poſſit à ſuperiore auferri, valida eſt diſpoſitio, ſed reijcitur illa conditio.*
4. *Si autem legatum relinquatur ea conditione, vt ſi à ſuperiore auferatur monacho, ceſſet, & ad alium tranſeat ſi de facto auferatur, ceſſat legatum.*
5. *Superior legati vſum non poteſt irreuocabiliter religioſo concedere; benè promittere non reuocare.*

1. IN legato conſiderandum eſt dominium, & commoditas illius; dominium nullatenus monacho concedi poteſt, cum voto paupertatis incapax illius ſit, quare ſi teſtator vellet expreſsè, vt non ſolum commoditas legati, ſed etiam illius dominium ad monachum pertineret, probabilius eſt nullam eſſe illius diſpoſitionem, vtpote iuri contrariam. Sic tradũt *Bart. authent. excipitur, Cod. de bonis quæ liberis, Abbas in cap. monachi, n. 8. de ſtatu monachorum, Molin. t. 1. de iuſtit. diſp.* 140. *verſ. ſi aliquid teſtamento, Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 7. n. 21.* Neque obſtat coditiones impoſſibiles non vitiare legata, ſed reiici tanquam turpes, *leg. quæ ſub conditione, leg. conditiones contra ff. de condit. inſtitut.* quia hæc non tam eſt conditio, quam ſubſtantia ipſius legati.

2. Hæc doctrina limitanda eſt in religioſis Societatis Ieſu ſola biennij vota emittentibus, qui cum capaces ſint dominij, poterit eis teſtamento, vel donatione non ſolum bonorum vſus, ſed dominium concedi, cum dependentia tamen à voluntate ſuperioris. *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 18. num. 29.*

3. Si vero teſtator monacho commoditatem legati relinquat, dominium vero illius monaſterio, vti ſemper præſumendum eſt; at ſub ea conditione ne poſſit à ſuperiore auferri, plures cenſent corruere legatum; quia eſt conditio impoſſibilis omnino voluntatem tollens, ex cuius poſitione legatum pendet. At verius cenſeo legatum valere, & reiici illam conditionem vt turpem, & impoſſibilem. Nam eſto in donatione, aliiſque contractibus diſpoſitio ſub conditione turpi, vel impoſſibili vitietur, ſi voluntas teſtatoris illi hæreat, *leg. impoſſibilis, 7. ff. de verbor. oblig. & § ſi impoſſibilis de inutilib. ſtipulationib.* At in teſtamento contrarium eſt; non enim diſpoſitio vitiatur, ſed conditio reiicitur. *leg. 1. & leg. ſi quis ita leg. quæ ſub conditione, leg. conditiones, quæ leg. conditiones contra ff. de conditionib. inſtitut. & tradit Gregor. Lop. leg. 3. & 4. tit. 5. part. 6. Sanch. aliis relatis, lib. 7. ſum. cap. 17. num. 2. Vaſq. opuſc. de redditib. cap. 3. dub. 2. num. 12.*

4. Quod ſi monacho relinquatur hæreditas, vel legatum voluntati ſuperioris ſubiectum (qualiter in caſu dubij interpretandum eſt, quia ita expoſtulat conditio perſonæ. *leg. equitij ff. de vſu, & habitat.*) addita tamen pœna, vt ſi ſuperior illius commoditatem, & vſum monacho denegauerit, legatum ceſſet, & ad extraneum tranſeat; eſto plures cenſeant illam pœnæ adiectionem nullam eſſe, & legatum manere firmum; at omnino tenendum eſt ceſſare legatum, & ad ſubſtitutum tranſire; quia illa non tam eſt pœna, quàm conditio, ſub qua legatum fit, ſolum enim cenſetur teſtator legaſſe, dum prælatus commoditatem legati religioſo permiſerit; eo autem denegante ceſſat conditio, & tempus pro quo legatum factum eſt; ac proinde corruit legatum: ſic *Sanch. dicto cap. 17. n. 18. & 16. Vaſq. loco alleg.* Neque ad hanc legati ceſſationem neceſſaria eſt iudicis declaratoria ſententia; quia non ceſſat in pœnam alicuius delicti; ſed quia ſpirat conditio, & finitur tempus pro quo eſt conceſſum.

5. Sed inquires; an ſuperior poſſit tibi religioſo vſum, & commoditatem huius legati concedere irreuocabiliter? Reſpondeo non poſſe; quia non poteſt te proprietarium conſtituere, eſſes autem proprietarius, ſi independenter à voluntate ſuperioris commoditate legati vti poſſes. Sic *Nauarr. lib. 3. conſil. 47. aliàs 75. de regularib. in 1. edit. & in 2. conſil. 15. aliàs 3. de ſtatu monach. Nauarr. lib. 3. de reſtit. cap. 1. part. 3. dub. 1. n.* 160. *edit. 2. & pluribus relatis Sanch. lib. 7. ſum. cap. 17. n. 28. & 35. Layman. lib. 4. tract. 4. cap. 7. n. 19.* Benè tamen poterit ſuperior tibi promittere nõ reuocaturum, quod intelligendum eſt abſque rationabili cauſa. Quod ſi abſque ea datam tibi licentiam reuocet, peccabit; credo tamen ſolum venialiter peccaturum; quia hæc reuocatio non iuſtitiæ, ſed fidelitati, & veracitati opponitur. Neque hæc impoſſibilitas reuocandi, quam habet ſuperior ex vi ſuæ promiſſionis obeſt dependentiæ, quam habere debet ab eius voluntate in vſu temporalium bonorum; quia non eſt impoſſibilitas abſoluta, & quoad valorem reuocationis, ſed ſolum quoad eius licitum vſum, & hoc abſque rationabili cauſa.

Pvnctvm VII.

An religioſis licitum ſit habere peculium ex ſuperioris licentia.

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Ante concilium Trident. poterant religioſi poſſidere aliqua bona dependenter à ſuperioris voluntate.*
3. *A tempore Trident. plures cenſent interdictum eſſe religioſis peculium.*
4. *Alij oppoſitum cenſent*
5. *Sed prima ſententia probabilior iudicatur.*
6. *Conſuetudine tamen temperata eſt.*

1. RAtio dubitandi in hac quæſtione nititur ex iure antiquo, & nouo Trident. quod videtur hoc peculium prohibere. Nam ius antiquum ſolum videtur conceſſiſſe peculium religioſis ex cauſa adminiſtrationis, *cap. monachi, de ſtatu monach.* ibi, nec peculium permittantur habere, niſi eis fuerit ab Abbate pro iniuncta adminiſtratione permiſſum. Ergo ſecluſa adminiſtratione peculium habere non poſſunt. Clarior tamen eſt prohibitio ex *nouo Trident. decret. ſeſſ. 25. cap. 2. de regularib.* ibi, nemini igitur regularium tam virorum, quam mulierum liceat, &c. bona immobilia, vel mobilia cuiuſcunque qualitatis fuerint etiam quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria, aut etiam nomine conuentus poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur, conuentuique incorporentur. Nec deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere etiam ad vſũfructum, vel vſum adminiſtrationem, aut commendam. Adminiſtratio autem bonorum, monaſteriorum, ſeu conuentuum ad ſolos officiales eorundem ad nutum ſuperioris amobiles pertineant. Mobilium vero vſum ita ſuperiores permittant, vt eorum ſupellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conueniat, nihilque ſuperflui in ea ſit, nihil etiam quod neceſſarium eis denegetur. Quod ſi quis aliter quid-

quam

quam tenere deprehenſus, aut cõuictus fuerit, is bienio actiua, & paſſiua voce priuatus ſit; atque etiam iuxta ſuæ regulæ, & ordinis conſtitutiones puniatur. Hæc Concilium, ex quibus verbis apertè videtur colligi prohibitio religioſis facta habendi aliqua bona, ſiue mobilia, ſiue immobilia etiam nomine conuentus. Secundo prohiberi ſuperioribus eam licentiam concedere. Tertio bona cõuentus non poſſe per alios, quam per officiales adminiſtrari. Quarto denegatur ſuperioribus facultas permittendi ſuperflua. Quæ omnia conſuetudini, & praxi ſatis receptæ præcipuè in conuentibus monialium videntur contraria, cum ferè ſinguli moniales habeant annuos redditus ad ſibi neceſſaria ſuppeditanda.

2. Pro reſolutione dicendum eſt, ſi de tempore ante Concilium Trident. loquamur probabilius eſt religioſo licuiſſe poſſidere bona aliqua mobilia, vel immobilia ad ſui ſuſtentationem, & vſum dependenter à voluntate ſuperioris, eſto dominium illorum bonorum penes monaſterium fuerit: ſic poſt alios antiquiores docent *Nauarr. comment. 2. de regular. n. 14. & comment. 3. n. 27. Nauarr. lib. 3. de reſtit. cap. 1. dub. 1. n. 163. Gregor. Lopez leg. 14. verbo proprio, tit. 1. p. 1. Sanch. lib. 7. cap. 22. n. 5. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. c. 14. n. 4. & alij plures apud ipſos.* Ratio eſt; quia neque iure naturali, nec poſitiuo hæc poſſeſſio erat contraria voto paupertatis. Ergo licebat. De iure naturali eſt manifeſtum; ſiquidem ex illo votum paupertatis ſolum te obligat, ne aliqua re vt propria vtaris. Quãdo autem ea vteris dependenter à voluntate ſuperioris, non vt tua, ſed vt aliena vteris. In iure poſitiuo nullus eſt textus hanc poſſeſſionem interdicens. Nam *text. in cap. monachi*, concedens pro iniuncta adminiſtratione peculium, non prohibet ex aliis cauſis religioni conuenientibus concedi poſſe; ſed cauſam adminiſtrationis, vt frequentiorem deſignauit, iuxta *text. in cap. cum ad monaſterium, de ſtatu monachor.* Quod clarius colligitur ex *cap. inſinuare. Qui clerici, vel vouentes*, vbi approbatur profeſſio facta ſub conditione viuendi in propria domo, ibique retinendi bonorum adminiſtrationem in ſui ſuſtentationem. Licet ergo peculium cauſa iuſta intercedente.

3. Verum ſi à tempore Concilij Trident. controuerſia procedat, plures grauiſſimíque doctores cenſent interdictum eſſe Trident. decreto religioſis peculium (hoc eſt) retentionem bonorum præcipuè immobilium; non quidem ad præſentaneum vſum, ſed ad vſum acceſſu temporis contingentem. Sic docuit. *Corduba ſum. q. 54. verſ. lo terçero, Man. Rodrig. t. 3. quæſt. regul. q. 29. art. 12. Molin. t. 2. de iuſt. diſp. 276. Nauarr. lib. 3. de reſtit. cap. 1. par. 3. dub. 1. n. 163. Valen. 22. diſp. 1. q. 4. punct. 3. corol. 4. & alij apud Sanch. lib. 7. ſum. cap. 22. n. 7.* Mouentur ex verbis Concilij interdicentis religioſis retinere bona ſiue mobilia, ſiue immobilia etiam nomine conuentus. Sed præcipit ea ſuperiori tradere, conuentuique incorporari. Deinde negat ſuperioribus poſſe alicui regulari concedere facultatem bona ſtabilia ad vſumfructum, vel vſum, adminiſtrationem, aut commendam, ſed iubet per officiales conuentus omnia adminiſtrari, quæ omnia peculio repugnant.

4. Alij è contra cenſent licita eſſe peculia ex licentia ſuperioris ſtante Trident. decreto, ſicuti licita erãt ſpectato iure communi, ſic docuit *Nauarr. com. 2. n. 15. de regularib. & lib. 3. concl. eodem tit. conſ. 20. aliàs 15. de ſtatu monachor. Eman. Saa, verbo religion. n. 48. Man. Rodrig. quæſt. regul. t. 2. q. 125. art. 4. fine, & t. 3. q. 29. art. 10. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 22. num. 11. Miranda manuali prælat. t. 1. q. 28. art. 8. Graffis 1. p. deciſ. lib. 3. cap. 5. n. 53.* Ducuntur, quia Trident. nihil noui ſtatuit, quod ſtatutum non eſſet iure antiquo, in *cap. monachi, de ſtatu monachor.* eſto clarioribus verbis id expreſſerit; nam eſto Concilium prohibuerit bonorum immobilium, ſiue mobilium poſſeſſionem, etiam ad vſum, & nomine conuentus, id debet intelligi abſque cauſa iuſta, vel ad quemcunque vſum, ſiue neceſſarium, ſiue ſuperfluum. Et eodem modo explicanda eſt prohibitio ſuperioribus facta, ne bona immobilia ſubditis concedant etiam ad vſum, ſeu adminiſtrationem, ſcilicet paſſim, & abſque cauſa iuſta, vel ad vſus profanos, & ſuperfluos. Ergo ſtante legitima cauſa optimè poterit ſuperior peculia, bonorúmque immobilium adminiſtrationem religioſis permittere ad vſus honeſtos, religioníque conuenientes, quod abundè confirmatur ex vſu plurium religionum, præcipuè fœminarum, qui ſi Concilio contrarius eſſet, non ita facilè permitteretur

5. Cæterum in hac re verius exiſtimo cum prima ſententia Concilium Trident. nouum ius ſtatuiſſe, quo ad obſeruantiam paupertatis, & illius perfectionem conueniens eſſe indicauit: vltra ibi relatos ſuſtinent *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 14. n. 8. Baſil. Ponc. quæſt. 9. ſcholaſtica, cap. 4. Vaſq. in opuſc. de redditib. c. 3. dub. 1. n. 14.* Moueor primo ex illis verbis. Nemini liceat bona immobilia, aut mobilia nomine conuentus poſſidere, aut tenere, ſed ea ſtatim ſuperiori tradantur, conuentuique incorporentur. In quibus verbis manifeſtè prohibet Concilium poſſeſſionem, & retentionem bonorum etiam ex licentia Prælati; ſi quidem ea quæ nomine conuentus retinentur ex licentia, & voluntate Prælati retinentur. Quod ſi dicas id intelligi abſq; iuſta cauſa, videris abſq; fundamento locutus; cũ nullum verbum ſit in illo decreto hanc explicationẽ indicans. Sed potius contrarium colligitur, ex eo quod abſolutè, & abſq; vlla diſtinctione præcipiat ea bona ſuperiori tradi, cõuentuíque incorporari; quaſi diceret, etſi cauſa iuſta aliàs adeſſet concedendi, religioſo bonorum retentionem, & poſſeſſionem; ac quia perfectioni paupertatis, quæ ſucceſſu temporis collapſa erat, quæque inſtaurari deſiderabatur, conuenientius erat apud ſuperiorem, quam apud ſingulos religioſos bona eſſe; ea de cauſa præcepit Concilium ſtatim ea ſuperiori tradi, conuentuíque incorporari. Notandúmque eſt verbum *incorporari*, quod denotat illa bona fieri communia, & ad vſum totius conuentus. Præterea Concilium eam adminiſtrationem, quam ſingulis religionis denegat, concedit officiali conuentus; ſed officiali conuentus concedit adminiſtrationem ex iuſta cauſa, & ad vſus honeſtos, ergo eam denegat ſingulis religioſis. Secundò moueor ex illis verbis. Ne deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere. Expendo verbum *deinceps*, quod indicat ab illo puncto prohibitionem eſſe, eſto antea nulla fuerit. Tertiò præcipit Concilium, ne ſuperiores ſubditis neceſſaria negent, ſupponit ergo immediatè à ſuperioribus prouidendos eſſe, & non ex reſeruato ſibi peculio.

6. Huic doctrinæ obſtat (vt diximus) conſuetudo recepta præcipuè apud moniales habendi annuos redditus, & bonorum ſiue mobilium adminiſtrationem, quæ pluribus ſolet concedi, vt inde ſibi neceſſaria ſuppeditent, quam conſuetudinem damnare duriſſimum eſſet, quid ergo eſt dicendum? *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 14. num. 13.* exiſtimat annuos redditus, quos moniales habent, non aduerſari Concilio, ſi debitus modus ſeruetur. Neque enim in monialibus adhæret ius ciuile percipiendi redditus, ſed in conuentu; nominéque ipſius redditus annuos percipiunt,

quibus

quibus percepris ſi officiali conuentus ſtatim tradantur, conuentuíque incorpnrentur, nihil aduerſus Concilium fi; fieret autem, ſi quælibet monialis eam pecuniam apud ſe ad vſus ſucceſſu temporis contingentes retineret. Verum hic modns dicendi non ſatisfacit; ſiquidem paſſim à ſnperioribus permittitur religioſis habentibns annuos redditus apud ſe eos retinere, neque officiali conuentus tradere, ſed in proprios, & honeſtos vſus expendere. Inſuper videmus paſſim aliqua bona mobilia, vel immobilia conuentus aliquibus religioſis concedi adminiſtranda ea conditione, vt penſionem aliquam conuentui reddant, & ex reliquo viuant, vt ex *Nauarr. com.* 2. *de Regularib. num.* 15. *&* 18. notauit *Sanch. dicto cap.* 22. *num.* 13. Quapropter cenſeo rigorem Concilij conſuetudine temperatum eſſe; ac proinde ex illa licitum eſſe ſingulis religioſis ex conſenſu ſuorum prælatorum bona mobilia, ſen immobilia habere, vt inde ſibi proſpiciant, & in vſus honeſtos expendant; ſi enim Concilij decreto ſtatutum eſt, vt ſingulis religioſis omnia neceſſaria miniſtrentur, quod in pluribus religionibus ob earum paupertatem aliaſque cauſas non obſeruatnr, quid mirum quod peculia hac occaſione in ipſis ſint intro ducta? ſic *Baſil. Ponce. q. illa* 9. *q. ſcolaſt. c.* 4. *& probabile reputat Vaſq. opuſc. de reddit. cap.* 3. *dub.* 2.

Pvnctvm VIII.

An quælibet religio capax ſit hæreditariæ ſucceſſionis.

1. *Omnes ſunt capaces ſucceſsionis, Minoribus, & Capucinis exceptis.*
2. *Hi incapaces ſunt ſucceſsionis tam ex teſtamento, quam ab inteſtato, tam immediatè, quàm mediatè.*
3. *Nulla eſt inſtitutio in Minoribus facta.*
4. *An eo caſu ſit illis danda æſtimatio hæreditatis? Aliqui affirmant, ſed contrarium tenendum eſt.*
5. *Si ſub ea conditione Minores hæredes inſtituas, vt venderetur hæreditas, adhuc inſtitutio nulla eſt.*
9. *Si inſtituas Eccleſiam, vel ſacriſtiam Minorum, plures cenſent valere inſtitutionem.*
7. *Sed oppoſitum eſt tenendum.*

1. EXcipio in hac quæſtione ſanctiſſimam Societatis Ieſu religionem; quia de ea in ſequenti puncto ſpecialiter eſt ſermo inſtituendus. Loquendo ergo de aliis religionibus. Regula certiſſima eſt, omnes eſſe capaces ſucceſſionis (religione Minornm de obſeruantia & Capucinorum excepra) ſic expreſsè *Trident. ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de Regularib.* iuncta *clement. exiui. De verbor. ſignificat.* Sed quia Trident. decretum concedens omnibus aliis religionibus præter Minores, & Capucinos hæreditariam ſucceſſionem, bonaque immobilia, nun continet vim præcepti, & legis obligantis, ſed priuilegij, poterit quælibet religio ſupradicto priuilegio renunciare, & paupertatem promittere ſimilem Minoribus, & Capucinis, vt benè notauit *Suar. t.* 3. *de relig. lib.* 8. *cap.* 17. *n.* 1. Quocirca tota controuerſia eſt in explicanda paupertate promiſſa à Minnribus de obſeruantia, & Capucinis.

2. Hi igitur incapaces ſunt cuiuſlibet ſucceſſionis tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, vti definitur *dicta clement. exiui*, §. *cum enim. de verbor. ſignificat.* ibi. Qnia igitur in ſucceſſionibus tranſit non ſolum vſus rei, ſed etiam dominium ſuo tempore in hæredes, fratres autem prædicti nihil ſibi in ſpeciali acqnirere, vel eorum ordini poſſunt etiam in communi, declarando dicimus, qnod ſucceſſionis huiuſmodi, quæ etiam ex ſui natura indifferẽter ad pecuniam, & etiã ad alia mobilia, & immobilia ſe extendat, conſiderata ſui puritate voti nullatenns ſunt capaces. Quod nõ ſolum habet verum in inſtitutione directa, & immediata, ſed etiam mediata, qualis eſt per fideicommiſſum, vt ſi hæredem inſtituas grauatum reſtituere hæreditatem Minoribus. Quia verè Minores ſunt inſtituti hæredes, tibique ſuccedunt hærede inſtituto decedẽte, cũ tamen Pontifex illos incapaces reddiderit cuiuſlibet ſucceſſionis. Et ita docent poſt alios antiquiores *Corduba. reg. D. Franciſci c.* 6. *q.* 11. *pun.* 1. *Manuel Rodrig. q. regular. t.* 2. *q.* 78. *art.* 2. *Dueñas reg.* 381. *ampliat.* 1. *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 25. *n.* 5.

3. Hinc infertur, ſi de facto Minores, & Capucinos hæredes inſtituas, nullam eſſe inſtitutionem vtpote factam in perſona incapaci, ſuccedéntque hæredes ab inteſtato, ſi nullum alium cohæredem, aut ſubſtitutum deſignaueris. Eo antem deſignato integram hæreditatem adire poteſt.

4. Sed an hi, vel hæredes ab inteſtato ſuccedentes teneantur in conſcientia æſtimationem hæreditatis Minoribus inſtitutis reſtituere? Non deſunt Doctores qui id ſentiant ſequentes *Bartol. tract. Minoricar. lib.* 1. *diſt.* 1. *cap.* 3. *n.* 7. *&* 8. *& diſt.* 2. *cap.* 3. *n.* 15. quando ſcilicet crednnt teſtatorem voluiſſe ſuum teſtamentum valere iure codicilli, & omni modo quo potuit; vt ſemper præſumendum eſt. Hi ſunt *Roſella verbo legare, n.* 23. *Alciat. conſ.* 53. *n.* 9. *Syluest. verbo teſtamentum,* 1. *q.* 6. *Rodrig. queſt. regular. t.* 3. *q.* 69. *art.* 10. Mouentur ex *leg. apud Iulianum*, §. *fin. ff. de legat.* 1. vbi legatario incapaci ob condemnationem recipiendi legatum in propria ſpecie, tenetur hæres æſtimationem concedere, ſi illius capax eſt. At Minores capaces ſunt recipiendi hæreditatis æſtimationem. Ergo tenetur hæres eam illis concedere. Cæterùm omnino tenendum eſt, neque hæredes ab inteſtato, nec cohæredem, aut ſubſtitutum deſignatum obligatos eſſe æſtimationem hæreditatis Minoribus inſtitutis concedere, qnãtumuis conſtet id teſtatorem voluiſſe. Quia voluntas teſtatoris contraria legi, & diſpoſitioni iuris communis effectum habere non poteſt. At iure communi Minores incapaces ſunt cuiuſlibet hæreditatis, vt dictum eſt. Ergo incapaces ſunt recipiendi ex inſtitutione illius æſtimationem. Aliàs in æſtimatione eſſent hæredes inſtituti, verique ſucceſſores, iuxta *leg. domus*, §. *confitetur, ff. de legat* 1. & ſuſtinet *Bald. authent. ingreſſi, num.* 48. *&* 49. *Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. Felin. cap. in præſentia, num.* 52. *de probationib. Spino ſpeculo teſtament. gloſſ.* 12. *num.* 15. *&* 16. *Man. Rodrig. t.* 2. *queſt. regul. q.* 78. *art.* 2. *& aliis relatis, Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 25. *num.* 8.

5. Sed quid ſi non abſolutè Minores hæredes inſtituas, ſed adiecta clanſula, vt hæreditas vendatur, & in ipſorum vtilitatem pretium cedat? Aliqui cenſent valere inſtitutionem; quia eo caſu hæreditas videtur in legatum conuerti, & Minores legatarios eſſe, non hæredes. Adde in illa diſpoſitione duo contineri ſeparabilia, nempe Minores hęredes inſtitui, deinde hæreditatem vẽdi, & pretium illius Minoribus ad ſubleuandas eorum neceſſitates applicari: poterit ergo hæc ſecunda diſpoſitio ſubſiſtere, tametſi prima corruat; ſic

laiè

latè docet *Bartol. in tract. Minoric. lib.1.diſt. 5. cap. 2. n. 30. & 31. Sorbus in compend. priuileg. mendicant. verbo hæreditas, verſ. quæritur. Man. Rodrig. t. 2.quæſt. regul. q. 78. art. 4.*

Sed longè verius eſt, inſtitutionem nullam eſſe, & Minores pretium illius hæreditatis capere non poſſe. Aliàs acciperent hæreditatis pretium ex inſtitutione quod illis eſt penitus interdictum. Neque eſt ſimile, cum tertius inſtituitur hæres cum obligatione vendendi hæreditatem, & donandi pretium fratribus minoribus, quod ferè omnes doctores approbant; quia tunc Minores non recipiunt pretium ex inſtitutione, ſed ex legatione, mandatóque teſtatoris, & donatione obligatoria hæredis inſtituti. At cum fratres Minores inſtituuntur cum clauſula, vt vendatur hæreditas, pretiúmque illius recipiant, pretium hæreditatis ex inſtitutione, cuius ſunt incapaces, recipiunt; non igitur tenet inſtitutio. Adde venditionem hæreditatis, & pretij acceptionem eſſe modum, & qualitatem adiectam inſtitutioni. Ergo corruente inſtitutione corruet venditio, & pretij acceptio, vtpote omnino acceſſoria, ipsique innitens. Et ita ſuſtinet *Bald. authent. ingreſſi, à n. 50. cod. de Sacroſanct. eccleſ. Felin. cap. in præſentia, n. 52. de probationib. Dueñas, reg. 381. ampliat.* 8. *Cordoba, reg. D. Franciſci, cap. 6. q. 11. punct. 3. Sanch. lib. 7. cap. 25. n. 11.*

6. Rurſus dubitabis de inſtitutione non Minoribus, aut ipſorum conuentibus facta, ſed facta ipſorum eccleſiis, & ſacriſtiis; an inquam hæc inſtitutio teneat? Affirmat. *Bartol. in tract. Minoric. lib. 4. diſt. 4. & diſt. 6. cap. 1. n. 20. Abbas conſ. 63. n. 4. lib. 2. Anton. Cucus lib. 3. inſtit. maiorat. tit. 1. num. 37. Man. Rodrig. t. 2. quæſt. regul. q. 78. art. 5.* reputat probabile *Sorbus in compend. priuileg. mendicant, verbo hæreditas, verſ. ſed cum fratres.* Mouentur; quia eccleſia quælibet, quodlibétque templum capax eſt hæreditatis, iuxta *leg. 1. Cod. de Sacroſanct. eccleſ.* Sed templa fratrum Minorum nullo iure ab hac capacitate excluduntur. Nam *text. in clement. exiuit.*, religioſos excluſit, non eccleſiam. Quod ſi dicas, excluſis religioſis eccleſiam manere excluſam; quia non ipſum templum materiale inſtituitur hæres; quippe nec nolle, nec velle habet, ſed religioſorum congregatio ibidem aſſiſtens. Contra eſt; quia ſi teſtator vellet congregationem religioſorum hæredem immediate inſtituere, nō exprimeret eccleſiam, ſed conuentum. Exprimens ergo eccleſiam, tacitè præfectum illius inſtituit. Cum autem hic nullus alius ſit niſi Pontifex, & illius nomine ſyndicus, qui hæreditariæ ſucceſſionis capaces ſunt; efficitur validam eſſe hanc inſtitutionem, obligatúmque eſſe Pontificem & eius nomine ſyndicum ex vi illius hæreditatem expendere in eccleſiæ materialis reparationem, conſeruationem, & ornatum; quia ad hunc finem ſunt hæredes inſtituti.

7. Verum hæc ſententia probanda non eſt; ſiquidem ex illa conſtitutio denegans Minoribus etiam in communi hæreditariam ſucceſſionem prorſus labefactaretur, cum facilè teſtator optans Minoribus hæreditatem relinquere, poſſet omiſſo nomine conuentus eccleſiæ nomine vti. Falſúmque eſt eccleſia Minorum hærede inſtituta eſſe immediatè inſtitutum Pontificem aut eius ſyndicum; neque enim legatum factum eccleſiæ Minorum cenſetur fieri immediatè Pontifici, & eius ſyndico, ſed Minoribus quoad vtilitatem, & vſum. Si igitur minores cuiuſlibet ſucceſſionis incapaces ſunt, etiam in cōmuni, eorum eccleſiæ hanc incapacitatem habebunt. Deinde longè diuerſum eſt inſtituere Pontificem, vel eius ſyndicum hæredem cum obligatione reparandi Minorum eccleſiam, & ad hunc finem, ac inſtituere ipſam Minorum eccleſiam; quia in priori inſtitutione ſolus Pontifex, vel eius ſyndicus eſt inſtitutus, & eccleſia Minorum legataria. Si igitur Minorum eccleſia immediatè inſtituitur, Minores inſtituuntur, & ad eorum inſtitutionem Pontifex. At Minores nullius ſucceſſionis capaces ſunt. Ergo neque ipſorum eccleſiæ, & ita ſuſtinent *Bartol.* retractans priorem ſententiam, *leg. vnica, in fine, Cod. de conductorib. lib. 11. Bald. authent. ingreſſi, n. 55. Cod. de Sacroſanct. eccleſ. Cordob. reg. D. Franciſci, cap. 6. q. 11. punct. 1. Sorbus, verbo hæreditas, verſ. ſed cum fratres, Azor. t. 1. ſum. lib. 12. cap. 23. q. 15. & alij quos refert, & ſequitur Sanch. lib. 7. ſum. cap. 25. num. 14.*

Pvnctvm. IX.

An quælibet religio capax ſit cuiuſlibet legati, & donationis ſibi factæ.

1. *Quælibet religio excepta Minorum, & Capucinorum, capax eſt cuiuſlibet legati, & donationis.*
2. *Minores incapaces ſunt legati continentis totam hæreditatem, vel maiorem illius partem.*
3. *Item incapaces ſunt legati rei immobilis.*
4. *De qua re immobili doctrina ſit intelligenda,*
5. *Quis teneatur vendere legatum relictum Minoribus, non ne retineatur, ſed vendatur.*
6. *Dum non venditur legatum, fructus pertinent ad hæredem.*
7. *Non eſt opus in hac venditione iuris ſolemnitates pro alienatione rerum eccleſiaſticarum ſeruare, ſecus de legato alijs religionibus relicto, & ab eis acceptato.*
8. *Supradicti religioſi Minores capaces ſunt cuiuſlibet legati rei mobilis.*
9. *Quid dicendum de animalibus relictis Minoribus: Sub diſtinctione reſpondetur.*
10. *Quid de legato annui redditus? Diſtinguitur triplex modus legandi.*
11. *Si per modum vnius cenſus legetur, valet, ſecus ſi per modum plurium, & annuatim ſoluendus.*
12. *Si hæredem, vel legatarium inſtituas ſub obligatione reddendi ſingulis annis certam penſionem Minoribus, valet legatum; tametſi Sanch. & alij contrarium ſentiant.*
13. *Si de facto ſupradictum legatum non tenet, vt eſt probabilis ſententia, hæres non eſt obligatus legatum vendere, & æſtimationem Minoribus concedere.*
14. *Concesſo eſſe nullum ſupradictum legatum, limitant aliqui primò, vt intelligatur de legato perpetuo, vel ad longum tempus, ſecus ad biennium, ſed non admittitur limitatio.*
15. *Secundò, limitatur & benè, vt procedat in legato pro alimentis religioſorum, ſecus pro neceſſarijs ad diuinum cultum.*

16. *Tertiò.*

16. *Tertio limitatur, vt non procedat in aniuerſariis, & capellaniis, ſed reiicitur limitatio.*

17. *Debet hates grauatus onus iniunctum Miſſarum implere.*

18. *Quarto limitant alij de legato pro libris relicto, ſed non caret difficultate limitatio.*

19. *Quinto limitatur, ne procedat pro legato ad infirmos curandot, ſed non eſt probanda limitatio.*

20. *Sexto limitatur ne procedat pro legato in ſuſtentationem hoſpitum, ſed eſt intelligendum de ſuſtentatione hoſpitum externorum.*

21. *Poſſeſsionem alicuius prædy potes Minoribus reuocabiliter concedere, ſecus irreuocabiliter.*

22. *Quibus remedijs poſsint Minores recuperare legatum ſibi relictum.*

1. Regula generalis eſt Omnes teligiooes (præter Minores de Obſeruantia, & Capocinos) cuiuſtibet legati, & donationis, ſiue rei mobilis, ſiue immobilis ſunt capaces, deciditur *in Trident. ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de regularib.* Tota ergo difficultas verſatur in exceptione Minorum, & Capucinotom, cuiuſnam legati incapaces ſuot?

2. Dicendum eſt primo, incapaces eſſe legati continentis totam hæreditatem, vel maiotem illius pattem, ſi præſumi poſſet in fraudem legis prohibentis hæreditariam ſucceſſionem factam eſſe, ſic videtur decidi *in clement. exiui de verbor. ſignificat. verſ. nec licet, & ibi gloſſa.* Dixi incapaces eſſe ſupradicti legati. Nam eſto Pontifex vtatur verbo *non licet*, & verbo *prohibemus*, ex illo ſatis colligitur incapaces eſſe. Tum quia loquens de annuis redditibus vſus ſimiliter fuit verbo *non licet*, cùm tamen (vt dicemus) reddituum incapaces ſint. Tum quia hi religioſi ſolum illius rei vſus capaces eſſe poſſunt, qui eis fuerit à Pontifice conceſſus; at huius legati vſus non eſt conceſſus, ſed potius iotetdictus. Ergo. Tum deoique quia voto paupertatis ſe aſtringunt, ne illud legatum recipiant, neve illo vtantur. Ergo redduotur illius incapaces. Quia in vſu facti nulla alia incapacitas eſſe poteſt, niſi quæ ex voto, vel præcepto ſuperioris prouenit. Hinc infero legatum caducum eſſe, & nullum, neque teneri hæredes illud ſoluere; quia fruſtranea eſt ſolutio, vbi non eſt, qui poſſit admittere.

3. Dico ſecundo hos religioſos, Minores, & Capucinos incapaces eſſe legati rei immobilis, vt illud ſic retinere poſſint. Deciditur expreſsè *ſupra d. clement.* Quare ſi Minori, vel illius conuentui domus, ager, vinea, aliáve res immobilis abſolutè donetur, vel legetur, non eſt præſumendum legari, vt ſic retineatur, ſed vt vendatur, & pretium illius in vſum, & vtilitatem legatarij conuertatur, vt expreſsè deciditur in *dicta clement. §. ſi vero fratribus*, & tradunt communiter doctores teſte *Sanch. lib. 7. ſum. cap.* 26. *n.* 29. Quod ſi teſtator expreſſerit ſe legare rem immobilem, vt Minores illam ſemper retineant, non deſuot qui ſentiant valere legatum, reiiciendámque eſſe conditionem vt impoſſibilem, & iuri contrariam: ſiquidem commune eſt conditiones impoſſibiles ab vltimis voluntatibus reiici. *leg. obtinuit, ff. de condit. & demonſtrat. ſic Menoch. conſ.* 1014. *n.* 19. *volum.* 11. Sed omnino diceodum eſt, caducum eſſe id legatum, eum expreſsè Pontifex in *dicta clement.* dixerit abſtinendum eſſe a receptione vineæ, vel agri legati ad colendum, repugnaréque regulæ, & ordinis puritati. Et ratio eſt manifeſta; quia Mioores non ſunt capaces legati rei immobilis, niſi ex modo adiecto, vel ſub intellecto mobilis fiat. At ſic modus, qui debebat legatum aptū conſtituere, expreſsè à teſtatore reiicitur. Non igitur illius capaces ſunt. Quare hic modus non eſt conditio adiecta legato, vt poſſit reiici, quia abſque illa non eſt legatum conſtitutum, & illa conditio poſita impedit, vt conſtituatur; & ita ſuſtinent *Bartol. tract. Minoric. lib.* 2. *diſt.* 2. *cap.* 1. *n.* 9. *Bald. authent. ingreſſi, n.* 58. *Cod. de Sacroſanct. eccleſ. Nauarr. lib.* 3. *conſil. de teſtament. conſ.* 14. *aliàs* 8. *Sorbus in compend. priuileg. mendicant. verbo legata, verſ. idem dicendum, Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 26. *num.* 18.

4. Concluſio intelligenda eſt de re immobili, quæ neceſſaria non eſt religioſorum ſuſtentationi, quæque incertam mendicitatem excludit. Quod dixerim, nam his religioſis conceditur domus ad habitandum, Eccleſia ad diuina celebranda, vinea aliqua, ſeu hortus, tum ad religioſorum leuamen, tum vt inde olera, & vuas ſumant; non tamen vt vinum ſibi neceſſarium pateut, minúſque vt fructus vendant, & hortum conducant, conſtat ex *dicta clement. exiui §. licet vero, de verbor. ſignificat.* & tradit *Cordoba in reg. D. Franciſci, cap.* 6. *q.* 10. *punct.* 2. *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 26. *Suar. t.* 3. *de relig. lib.* 8. *cap.* 17. *n.* 7.

5. Poſito autem valere legatum rei immobilia non vt retineatur à Minoribus, ſed vt vendatur, vel permutetur; rogabis, quis teneatur illud vendere, & cuius ſint illius fructus dum non venditur? Reſpondeo hæredem in primis eſſe obligatum, vt conſtat, illo autem negligente teſtamenti executores. Quod ſi hi bis moniti non præſtiterint, Epiſcopus, vel iudex ſæcularis ex proprio officio vendere poteſt. *Authent. de eccleſiaſtic. titul. §. ſi quis autem*, ipſi vero Minores nec vendere, nec permutare poſſunt; quia legatum immobile non tranſit in eorum poteſtatem, quouſque immobilitatem amittat. Solum ergo poſſunt rogare hæredem & executores, vt votum teſtatoris exequantur, illis vero negligentibus iudicis officium implorare: ſic ex *Bartol. tract. Minoric. lib.* 2. *diſt.* 4. *cap.* 3. *docet Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 26. *n.* 29.

6. Interim tamen dum non venditur legatum, fructus illius ad hæredem pertinent; quippe is eſt illius dominus. Si autem ob fructuum perceptiones ſteterit in mora vendendi, & ob eam cauſam minoris venditur, obligatus eſt Minoribus damnum reſarcire. Secus vero ſi nullum in pretio detrimentum patiuntur; quia ſolum pretium illis debitum eſt; non negotiationi exponendum, ſed in proprias neceſſitates expendendum. *Sanch. dicto cap.* 26. *n.* 32. Negligens hæres præſumetur, ſi oblata occaſione vendendi, vel permutandi legatum iuxta rationabilem Minorum voluntatem noluerit vendere, executores ſi bis moniti fuerint.

7. In hac autem venditione, vt benè aduertit *Sanch. dicto cap.* 26. *n.* 30. *aliis relatis*, non eſt opus iuris ſolemnitates requiſitas in alienatione rerum eccleſiaſticarum ſeruare; quia res illa vendenda ex voluntate, & diſpoſitione teſtatoris venditur; neque cenſetur eccleſiaſtica, dum immobilis perſiſtit, cum non ſit Minoribus addicta. Secus vero dicendum eſt in legato rei immobilis aliis religionibus relicto, & acceptato: nam eo ipſo eſt bonum eccleſiaſticum, quod non diſtrahitur ex diſpoſitione teſtatoris, ſed ex voluntate religionis cui eſt applicatum. *Sanch. dicto c.* 26. *n.* 31. *cum Nauarr. com.* 2. *de regularib. n.* 50.

8. Dico tertiò, ſupradictos religioſos Minores, & Capucinos capaces eſſe legati cuiuſcunque rei mobilis

lis, vini, tritici, olei, pecuniæ, & ſimilium; quia his rebus eorum neceſſitatibus ſubuenitur. At debent ea in moderata quantitate, & ad occurrentes neceſſitates recipere, ne videatur theſaurizatio, potius quam neceſſitatis ſubuentio, néve auaritiam redoleant, vti cauetur in *dicta Clement. exiui.* Quod ſi legatum ſuperabundans fuerit, neque breui tempore conſumendum, poterunt minores, & debent, ſi in alios pauperes non diſtribuunt, medio ſyndico commutare, aut vendere, vt inde ſibi alia neceſſaria coëmant. Sic *Man. Rodrig quæſt. regular. t. 1. q. 26. art. 4. Cordub. in compend. priuileg. mendicant. in annotat. verbo commutare: Sanch. lib. 7. cap. 26. num. 14.*

9. Reſtat duplex difficultas examinanda. Prima de animalibus: Secunda de cenſibus, annuiſque reditibus. Circa primam eſt dubium; an poſſint Minores retinere animalia ſibi legata, oues ſcilicet, boues, aliaque ſimilia? Et quidem ſi retineantur in paruo numero, & ad ſuorum ſuſtentationem, manifeſtum eſt, poſſe retinere. Secus eſt ſi in exceſſiuo numero retineantur, vel retineantur ad fructificandum. Quia illa retentione incerta mendicitas vel in totum, vel ex parte excluderetur. Deinde in *Clement. exiui, §. cum annui reditus.* Excluduntur omnes reditus à Minoribus, ſed fructus animalium ſunt verè reditus iuxta *leg. deducta, §. hæreditatem iuncta gloſſa, ff. ad Trebell.* & tradit *Gloſſa in cap. generali de elect. in 6. verbo reditus.* Ergo illorum capaces non ſunt, & ita ſuſtinet *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 17. num. 11.* Neque inde fit, illis non licere nutrire aliquas gallinas, aut columbas ad occurrentes, & præſentaneas neceſſitates. Nam eſto oua, pullique columbarum fructus, & redditus reputentur, ob eorum leuitatem ſuot conſuetudini permiſſi, ſicuti ex domeſtico horto fructus permittuntur. Sic *Suar. dicto cap. 17. num. 14. Cordub. in reg. D. Franciſci, cap. 6. q. 10. punct. 2. Sanch. lib. 7. cap. 26. num. 16.*

10. Secunda difficultas, & grauior eſt de cenſibus annuiſque reditibus; an inquam huius legati Minores capaces ſint, poſſintque illud retinere? Pro cuius explicatione aduerte tripliciter cenſum, annuúmque reditum legari Minoribus poſſe. Primo, per modum vnius, vt ſi dicas lego Minoribus hunc cenſum, annuúmque reditum, quem poſſideo. Secundò, ſi leges illum cenſum exprimens, vt ſingulis annis reditus illius accipiant. Tertiò ſi hæredem, vel legatarium conſtituas cum obligatione ſingulis annis donandi Minoribus certam penſionem.

11. Si primo modo cenſum leges, valet legatum; ſicuti valet legatum ſimpliciter relictum alterius rei immobilis; non quidem vt ſic accipiatur, & retineatur, ſed vt accipiatur in æſtimatione. Sic *Bartol. tract. Minoric. lib. 2. diſtinct. 6. cap. 1. num. 33.* quem ſequitur *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 26. num. 33.* Si vero ſecundo modo leges, corruit legatum; quia continet modum paupertati Minorum aduerſum; ſcilicet eſſe legatum perpetuum Minoribus ex voluntate teſtatoris tranſlatum: ſic expreſsè deciditur in *dicta Clement. exiui; verſ. cumque annui reditus inter immobilia cenſeantur à iure, &c.*

12. Si tertio modo leges, maiorem difficultatem habet; quia verè ſunt annui reditus perpetui, quorum Minores incapaces ſunt: & ita tenet *Bartolus ſupra Abbas, cap. in præſentia, num. 63. de Probationibus. Nauarr. lib. 3. conſil. titul. de teſtament. conſ. 14. aliàs 8. Sanch. alios referens lib. 7. cap. 26. numer. 46.* Cæterùm verius cenſeo legatum ſubſiſtere: ſic *Silueſter verbo legatum, 2. quæſt. 3. dicto 3. Angelus eodem 1. num. 5. Tabiena 1. quæſt. 4. num. 5. Man. Rodriguez quæſt. regul. t. 2. quæſt. 126. Artic. 4. Suarez t. 3 de relig. lib. 8. cap. 17. num. 19. & 25. & t. 4. tractat. 10. lib. 4. cap. 9. numer. 9.* probabile reputat *Sanchez numer. 35.* Ratio ea eſt: Nam eſto hæredi, vel principali legatario imponatur obligatio perpetua donandi Minoribus annuos reditus; at hæc obligatio non eſt ex iure aliquo ciuili Minoribus acquiſito; ſed ex hæreditate relicta à teſtatore, & comparatione illius, ſicuti ſi tuo famulo donares diuitias pauperibus diſtribuendas, famulus obligatus eſſet pauperibus donare, non ex iure aliquo, quod pauperes haberent, ſed ex tuo imperio, & diſpoſitione. Vnde cum Pontifex prohibet Minoribus annuos redditus, intelligi debet de reditibus, qui comparatione religioſorum, & ex iure ipſis competente ſunt debiti, non de reditibus, qui comparatione religioſorum eleemoſynæ ſunt, & gratis donantur.

13. Verum vt hæc doctrina ex omni parte luceat; concedamos hoc legatum caducum eſſe, neque Minores capaces eſſe illius, poteritne vendi, ſicuti venditur legatum alterius rei immobilis? Reſpondeo conſentiente hærede certum eſt vendi; vel potius de nouo conſtitui poſſe; an vero teneatur hæres vendere, vel venditioni conſentire: non caret difficultate; ſi quidem hac venditione facta voluntas teſtatoris meliori modo quo poteſt impletur: monaſterium enim recepto pretio recipit æquiualenter penſionem ſibi legatam, hæres vero manet grauatus emptori ſingulis annis concedere. Sed oppoſitum verius eſt; nempe hæredem non eſſe obligatum vendere, neque venditioni conſentire; imo nec poſſe, quia ex illo legato nullum ius monaſterio accreſcit, ſed ſolum in hærede reſultat obligatio comparatione teſtatoris dandi Minoribus annuam penſionem. At vbi nullum adeſt ius tranſmiſſibile, nulla eſſe poteſt venditio: ergo hoc legatum annuæ penſionis capax eſſe non poteſt venditionis.

14. Rurſus conceſſo illud legatum nullum eſſe, huic nullitati plures limitationes Doctores adhibent. Prima, & præcipua eſt, vt intelligatur de legato perpetuo, ſecus ad breue tempus, quale reputatur quodlibet breuius decennio, vt pluribus firmat *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 26. num. 39. Suarez t. 3. de relig. lib. 8. cap. 17. num. 20.* Ratio eſt; quia reditus ad breue tempus inter res mobiles reputantur, computarique debent ac ſi tota illa quantitas ſimul, & per modum vnius legaretur, neque ratione illius mendicitas tollitur, ſed ſubleuatur: ſic ſuſtinent *Abbas conſ. 66. num. 6. lib. 2. Syluester verbo legatum, 2. quæſt. 3. dicto. 1. Cordub. regul. D. Franciſci. cap. 6. quæſt. 11. punct. 3. Emanuel Sa verbo religio, num. 57.* & alios referens *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 26. num. 36. & num. 37.* extendit doctrinam ad reditus annuos pro vita alicuius ſingularis religioſi; quia cum ſit incertum, quo tempore duratura ſit, dici non poteſt eſſe legatum perpetuum, ſeu ad longum tempus. At hæc limitatio mihi non probatur, vtpote aliena à verbis *Clement. exiui*: ibi enim Pontifex fratres Minores incapaces fecit quorumcumque annuorum redituum. Notandaque eſt dictio *quorumcumque*, quæ reditus tam perpetuos, quam temporales comprehendit. Deinde ex vi illorum redituum excluditur incerta mendicitas ſaltem pro tempore quo durant, cum fiduciam Minores haberent in legato ad ſui ſuſtentationem, & non in ſolo Deo, quod Pontifex vitare intendit. Deinde eadem ratione dici poſſet Minores capaces eſſe ſuccedendi in vſufructu, in fidei commiſſo, in maio-

maioratibus, & ſimilibus; cum ea ſucceſſio non perpetua, ſed temporalis, & ad vitam religioſi ſit, quod nemo ſanæ mentis concedet. Ergo neque concedendum eſt de annuo reditu temporali, & ad vitam religioſi; & ita docet *Bartolus tractat. Minoric. libro 2. diſtinct. 6. cap. 3. num. 35. Socin. in tractat. de obligationib. libello 8. quæſt. 7. num. 7. fine. Man. Rodriguez t. 2. quæſt. 126. art. 3. Suarez probabilem reputat. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 17. num. 20*

15. Secundò limitant Doctores, & benè, vt ſolum procedat in legato annuorum redituum pro ſuſtentatione religioſorum; ſecus ſi conſtitutum ſit pro expenſis neceſſariis ad diuinum cultum ceræ, vini, olei, ornamentorum, & ſimilium, & à fortiori pro Eccleſiæ fabrica. Tum quia ex hoc legato non tollitur incerta religioſorum mendicitas; cum ipſi reditus non cedant immediatè in eorum vtilitatem, ſed in reparationem Eccleſiæ, & diuini cultus ſuſtentationem. Praxis quæ recepta hanc limitationem confirmat: & ita ſuſtinent poſt alios antiquiores *Silueſter verbo legatum, 2. quæſt. 3. dicto 1. Tabiena eodem 1. quæſt. 4. Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de teſtament. conſ. 15. alias 9. num. 3. Corduba in regul. diui Franciſci, cap. 6. quæſt. 11. punct. 3. Menoch. conſ. 1014. num. 36. volum. 11. Manuel. Rodrig. quæſt. regular. t. 2. quæſt. 126. artic. 5 Suarez t. 3. de relig. lib. 8. cap. 17. n. 28. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 26. num. 42.*

16. Tertiò limitatur, vt non habeat locum in anniuerſariis perpetuis, & capellaniis Minoribus relictis. Quando ſcilicet teſtator iubet hæredi, vel principali legatario ſingulis annis certam penſionem minoribus tribuere, vt pro eius anima tot faciant ſacrificia. Quia ea anniuerſaria non tam ſunt legata, quam Miſſarum ſtipendia. Sic docent *Antonius Cucus lib. 3. inſtitut. maiorat. tit. 5. numer. 36. & ſeq. Man. Rodrig. quæſt. regular. t. 2. quæſt. 126. artic. 4.* Fauet *Silueſt. & Tabiena ſupra.* At hæc limitatio probanda non eſt; quia ſtipendium Miſſarum immediatè cedit in religioſorum ſuſtentationem, & ad hunc finem conceditur, tametſi titulus, ob quem conceditur ſpiritualis ſit. Si ergo hoc ſtipendium illis debitum eſt, & tanquam œconomi, & adminiſtratores ius habent medio ſyndico, illud exigendi, ſecuri erunt de ſua ſuſtentatione, nullamque habebunt neceſſitatem mendicandi. Non igitur eis licet hæc ſtipendia ſtabilia habere. Sic *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de teſtament. conſ. 14. aliàs 8. num. 3. Corduba in regul. D. Franciſci, cap. 6. quæſt. 11. punct. 4.* refertque ſic deciſum eſſe in capitulo generali: *Sanchez lib. 7. cap. 26. num. 44 Suarez t. 3. de relig. lib. 8. cap. 17. num. 32.*

17. Aduertendum tamen eſt hæredem, ſeu legatarium ſic grauatum obligatum eſſe onus iniunctum Miſſarum implere. Nam cum ad ipſum legatum deuoluatur, onus ei adiunctum reiicere non poteſt; quia æquum non eſt reiecto onere vtilitatem legati accipere, deciditurque expreſsè *leg. 1. §. pro ſecundò, Cod. de caduc. tollend.* Non tamen tenetur ea ſacra facere per fratres Minores; benè tamen in Eccleſiis, vel altaribus à teſtatore deſignatis, ſi id fieri poſſit: ſic *Nauar. lib. 3. conſil. tit. de teſtament. conſ. 14. aliàs 8. n. 8. Menoch. conſ. 1014. num. 8. volum. 11. Sanch. lib. 7. cap. 26. num. 50.*

18. Quartò limitatur, vt non procedat in legato facto pro libris emendis ad religioſorum ſtudium: quia hoc legatum non tollit eorum mendicitatem, ſicuti non tollit legatum relictum pro reparatione Eccleſiæ ad diuina officia celebranda, ſecus eſſet, ſi pro ſtudentium alimentis fieret: ſic *Abbas conſ. 63. lib. 1. circa gloſſa Clement. dudum verbo indirectè: De ſepulturis: Menoch. conſ. 1014. num. 38. vol. 11. Sanchez lib. 7. cap. 26. num. 45.* & verè hæc ſententia eſt ſatis probabilis, tametſi *Suarez t. 3. de relig. lib. 8. cap. 17. num. 30.* contrarium ſentiat, nec leui fundamento ductus. Quia hoc legatum in monaſterij vtilitatem, & in religioſorum commodum immediatè cedit; ea autem quæ ſic cedunt, ſub religioſorum ſuſtentatione comprehenduntur. Secus eſt de legato pro neceſſariis ad diuinum cultum, quod in Dei honorem cedit immediatè.

19. Quintò limitant alij, ne locum habeat in legato relicto pro infirmis curandis; quia non videtur in infirmorum ſuſtentationem cedere, ſed in medici, & ſeruientium vtilitatem: ſic *Ananias conſ. 30. à num. 3. Man. quæſt. regul. 2. t. quæſt. 126. art. 4. fine.* At hæc limitatio nullatenus eſt admittenda; quia ſatis cedit in ſuſtentationem religioſorum, quod cedit in eorum vitæ conſeruationem: & ita tradit *Sanch. dicto cap. 26. num. 47.*

20. Sextò limitant alij, ne procedat in legato pro ſuſtentatione hoſpitum, quaſi ij ſint à monaſterio alieni. Sed vt hæc limitatio vera ſit, debet intelligi de hoſpitibus ſæcularibus, vel alterius religionis; ſecus de his, qui eadem regula, & obſeruatione tenentur. *Suarez t. 3. de relig. lib. 8. cap. 17. n. 31.*

21. Ex omnibus ſupradictis deciditur quæſtio, qualiter poſſis Minoribus poſſeſſionem, vel cenſum tradere non quoad dominium, ſed quoad vſumfructum, ipſiſque liceat accipere? Et quidem ſi reuocabiliter tradas, & ſemper à tua voluntate dependenter, non eſt dubium illis licere; quia eſt quædam continuata eleemoſyna abſque vllo iure perpetuo, vel ad tempus in ipſos tranſlato. At ſi irreuocabiliter tradas ſingulis annis fructus colligendos, etiam ſi hæc traditio ad breue tempus fiat, cenſeo probabilius non licere; ſicuti dixi de legato relicto annuorum redituum; quia verè hi fructus ſunt annui reditus. Quod à fortiori procedit, ſi propria induſtria, & labore fructus illius poſſeſſionis comparandi eſſent. Non enim negociatione parare ſibi poſſunt ſuſtentationem. Quapropter ſolum tibi licet Minoribus facultatem, & ius irreuocabile concedere, ipſiſque licet accipere ad fructus vna vice colligendos, conſentit in his *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 17. à num. 34.*

22. Tandem inquires; quo remedio vti debent Minores pro recuperando legato ſibi validè relicto? Breuiter reſpondeo poſſe medio ſyndico, qui nomine Pontificis agere poteſt in iudicio, vt legata Minoribus debita concedantur. Sed hoc intelligo de legatis, ex quibus in legatario actio ciuilis reſultat, ſic *Cordub. reg. D. Franciſci, cap. 4. quæſt. 16. punct. 2. Manuel. Rodrig. t. 2. quæſt. regul. quæſt. 78. art. 1. Sanchez dicto cap. 26. num. 59. & 63.*

Deinde poſſunt implorare extra iudicium officium iudicis tam Eccleſiaſtici, quam ſæcularis, ipſéque iudex tenetur petitioni anuere. Sic *Cordub. ſupra, cap. 6. q. 11. punct. 4. Man. quæſt. 126. art. 4. & aliis relatis Sanch. cap. 26. num. 62.* Adde ipſum iudicem nemine petente, ex proprio officio debere id procurare, ſi ei conſtat de hæredis, ſeu legatarij negligentia; quia obligatus eſt ratione officij, vt ſubditi ſuis obligationibus ſatisfaciant: *Sanchez aliis relatis ſupra num. 60.* Quæ omnia ſatis conſtant ex *c. exiit, §. ad hæc, de Verbor. ſignificat. in 6. & ex Clement. exiui, eod. tit.*

* *
*

P V N-

Pvnctvm. X.

Qualiter religio Societatis Ieſu, eiuſque Religioſi capaces ſint hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato, & cuiuſvis legati.

1. *Diſtinguuntur varij gradus Religioſorum, & Conuentuum in Societate Ieſu.*
2. *Domus profeſſa incapax eſt habendi bona ſtabilia.*
3. *Si aliquid ſtabile relinquatur, debet vendi quamprimum oportunè fieri poſsit.*
4. *Si hæredem graues, vt ſingulis annis domui Profeſſæ aliquam penſionem relinquat, videtur non valere legatum.*
5. *Probabilius eſt oppoſitum.*
6. *Qualiter interdicatur religioſis Societatis ad has eleemoſynas Societati faciendas fideles excitare.*

1. IN Societate varij gradus Religioſorum & Conuentuum ſunt diſtinguendi: Alij ſunt Religioſi profeſſi; alij Coadiutores formati; alij Scholaſtici vocantur. Deinde ex Conuentibus alij ſunt domus Profeſſæ; alij Collegia, domúſque Probationis. Religioſi, qui ſolum vota bienuij ſimplicia emiſſerunt capaces ſunt cuiuſlibet hæreditariæ ſucceſſionis; & legati non ſolum quoad vſum, & adminiſtrationem illius ex licentia Superioris, ſed etiam quoad dominium, vt conſtat *ex Bulla Aſcendente Gregor. XIII. & ex conſtitut. 4. p. cap. 4. num. 5. & 6. & 6. p. cap. 2. num.* 11. Profeſſi vero, & Coadiutores formati cuiuſlibet hæreditariæ ſucceſſionis Incapaces ſunt; non tamen legati, vt ſupradicta Bulla, & Conſtitutiones decidunt; legatum verò ipſis relictum acquiritur Collegio, vel Domui, in qua reſident, & iuxta huius capacitatem, vel incapacitatem legatum tenet

2. Primò ergo profeſſa domus incapax eſt habendi bona ſtabilia, quales ſunt poſſeſſiones; annuíque reditus etiam applicati ſacriſtiæ, aut fabricæ Eccleſiæ præter communem, & conſuetam habitationem: ſub qua domus, Eccleſia, & hortus contiguus comprehenditur, & præter aliquam vineam, ſeu hortum cum ſua domo ad extraordinarium religioſorum leuamen, qui ſi fructus aliquos habeat, nec locari, nec vendi poſſunt; tametſi eis profeſſi vti poſſint ad ſui ſuſtentationem: habetur expreſsè in *Conſtitut. 6. p. cap.* 2. colligitúrque *ex Bulla Pauli III. & Iulij III & Gregor. XIII.* inſtitutum Societatis confirmantium. Neque aduerſus hanc ſtrictam paupertatem eſt, ſi aliquis ex fundatoribus domorum, vel Eccleſiarum vellet reditus aliquos ad fabricæ vſum relinquere; dummodo nec diſpoſitio eorum ad Societaicm pertineat, nec ſit, vnde ei competat actio in illos (quamuis id illi curæ eſſet, vt is cui tale munus commiſſum eſt ſuum officium faceret) & ſic in rebus ſimilibus: habetur expreſsè *dicto loco Conſtitut. in declarat. litt. B:* Neque item eſt aduerſus hanc paupertatem, quod domus profeſſa poſſit inſtitui hæres, modo non ſit inſtituta aliquo bono ſtabili; quia nullibi cauetur incapacem eſſe ſucceſſionis hæreditariæ ſi Solum in ſupradicto loco *Conſtitut. num.* 12. *dicitur.* Hanc incapacitatem habere ratione ſuorum religioſorum, tacitè innuens ex alio capite, ſcilicet ex libera teſtatoris voluntate inſtitui hæredem poſſe, ſicut & collegium: & ita docet *Molin. tom. 1. diſt. 195. verſ. à regulâ propoſita. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 27. n. 15.*

3. Quod ſi domui profeſſæ, vel eius Eccleſiæ aut ſacriſtiæ aliquod ſtabile non neceſſarium ad habitationem, vel recreationem legetur, aut donetur, vendi debet quamprimum poſſit; ſicuti diximus de legato immobili fratribus Minoribus relicto, & traditor *dicto loco Conſtitut. 6. p. cap. 2. num. 5. in declarat. litt. L. Sanch. loco allegato.* Sed quia continget ſæpè non inueniri ſtatim emptorem, qui iuſtam æſtimationem concedat; ea de cauſa opportunitas expectanda eſt; vt dicitur in *dicta Conſtitutionis declaratione.* interim tamen iuxta probabilem ſententiam locari, ſeu conduci poteſt, & reditus in vtilitatem profeſſorum conuerti, modo in breui tempore, ſcilicet infra decennium fiat: *Sanch. lib. 7. cap. 27. num.* 22. Probabilius tameo eſt fructus expendendos eſſe in pauperes; aliàs ſocietas profeſſa pro aliquo tempore reditus haberet, & mendicitatem excluderet contra prohibitionem ſæpè in conſtitutionibus latam vllos reditus habendi: *Exam. gener. cap. 1. n. 3. & 6. p. Conſtit. cap. 2. n. 2.*

4. Difficultas autem eo pertinet, an ſi hæredem graues, vt ſingulis annis domui profeſſæ certam penſionem tribuat pro profeſſorum ſuſtentatione, vel pro fabrica Eccleſiæ, aut ſacriſtiæ ornatu, valeat legatum, teneatúrque hæres grauatus votum teſtatoris exequi, capaxque ſit domus profeſſa illud acquirendi. Videtur nullum eſſe tale legatum; quia eſt legatum annuorum redituum, quorum Societas profeſſa incapax eſt. Item vt ſingulare priuilegium conceſſum videtur fundatoribus Eccleſiarum, vt poſſint hos reditus annuos pro Eccleſiæ fabrica relinquere: *6. p. Conſtitut. cap. 2. in declarat. litt. B.* Non enim abſque cauſa nomen fundatoris expreſſum eſt. Ergo comparatione aliorum huiuſmodi legatum nullum eſt. Deinde expendo verba conſtitutionis. Inquit enim ſanctiſſimus Ignatius *dicto cap. 2. n. 6.* Si aliquis ſponte ſua eas perpetuas eleemoſynas (ſcilicet annuos reditus) relinqueret, nullum ius ciuile ad eas petendas in iudicio acquiritur. Sed cum ad id charitas propter Deum eos mouerit, elargiantur. Si igitur ex charitate in Deum moueri debent; ſignum eſt non ex obligatione, ſed gratis eas elargiri; obligatio enim ſi aliqua in præſenti adeſt, iuſtitiæ eſt, non charitatis.

5. Cæterùm verius cenſeo, id legatum valere, hæredemque grauatum obligatum eſſe, profeſſæ Societati præſtare: ſic docet *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 17 num. 9. inclinat Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 4. cap. 6. num. 9. præcipuè in fine.* Ratio ea eſt; quia ex voto paupertatis iuxta Societatis conſtitnuiones ſolum interdicitur domui profeſſæ ius ciuile ad hos reditus acquirendos, non tamen illorum acquiſitio, ſi de facto dentur. Obligatio autem hæredis illos elargiendi ſuppoſita capacitate domus profeſſæ impediri à Societate non poterat; cum hæc obligatio ex diſpoſitione, & voluntate teſtatoris proueniat. Neque obſtat ſocietatem profeſſam incapacem eſſe habendi annuos reditus; quia id debet intelligi de annuis reditibus, ad quos ipſa Societas ius ciuile haberet; ſecus de annuis reditibus comparatione Societatis gratis, & liberalibus. Neque obſtat conſtitutionis declarationem ſpecialiter legata fundatorum pro Eccleſiæ fabrica valida declaraſſe; quia id fecit, vt indicaret in hoc caſu ſemper Societati conuenire hæc legata acceptare, quod in legatis aliorum non æquè cernitur. Vnde ex hac fundatorum expreſſione non licet inferre aliorū ſimilia legata ſub paupertatis voto cōprehendi, nullaque eſſe, imò contrarium non leuiter colligitur ex illis verbis

conſtitutionis, *ſic in rebus ſimilibus*, ſcilicet in ſimilibus legatis perpetuis eſſe idem dicendum, ac dictum eſt de legatis annuorum redituum conſtitutis à fundatore. Neque denique obſtat, quod hæres grauatus moueatur ex charitate in Deum ad hæc legata exequenda; quia etiam moueri poteſt, & debet ex iuſtitiæ obligatione, comparatione inquam teſtatoris ex tacito cum illo contractu ob hæreditatem acceptam. At quia comparatione Societatis nullam obligationem habet; eo quod ex tali legato nullum ius ei eſt acquiſitum, ideo dixit Sanctiſſimus Ignatius hæredē moueri ex charitate ad has eleemoſynas perpetuas elargiendas.

6. Subdit vero conſtitutio *dicto cap. 2.n. 6.* ne vllus è Societate ad has eleemoſynas perpetuas elargiendas domibus, vel Eccleſiis Societatis profeſſæ, fideles excitet ob maiorem ſcilicet ædificationem, & paupertatis puritatem. Si tamen aliquis ſimplici ſuaſione excitaret, non credo peccaturum; quia hæc excitatio non eſt materia voti paupertatis, & ex alia parte ſola conſtitutione prohibetur, & non in virtute obedientiæ: ergo ex nullo capite eſſe poteſt peccatum. Sic *Suar.t.4. de relig.tract.10.lib.4.cap.9.num.9.fine, & cap. 11.fine, Sanch.lib.7.ſum.cap.27.num.11.*

Pvnctvm XI.

Qualiter Societati Ieſu, eiúſque religioſis interdictum ſit pro Miſſis, concionibus, aliiſque miniſteriis ſtipendia recipere.

1. *Supradictis religioſis hæc ſtipendia, vel eleemoſyna in recompenſationem interdicuntur.*
2. *Probatur ſolum ex regula, & non ex voto interdici.*
3. *Ex hac ſententia videtur inferri, cui eſt conceſſum à Superiore pecunias recipere non peccaturum mortaliter, ſi eas in ſtipendium Miſſarum recipiat.*
4. *Contraria ſententia tenenda eſt, ſcilicet ex voto hanc obligationem eſſe.*
5. *Si gratis, & non ex debito eleemoſyna detur, optimè recipi poteſt.*
6. *Qualiter pro religioſorum ſuſtentatione, pro viatico, aliiſque requiſitis ad miniſteria exercenda eleemoſyna recipi poſsit.*
7. *Videris poſſe Titio obligari faciendi ſacrũ, ſi pauperi, vel cõſanguineo ſtipendiũ concedat.*
8. *Titio obligato ſacra facere, potes promittere te ſuo nomine ſacra facturum.*
9. *Si ſtipendium pro Miſſa recipias, Miſſa celebrata, non teneris danti reſtituere ſtipendium; tametſi Sanch. contrarium ſentiat,*
10. *Stipẽdio conſũpto potes & debes ſacra facere.*
11. *Hæc Sacrificia præferenda ſunt Sacrificiis debitis ex inſtituto, & regula.*

1. NEmini eſſe poteſt dubium religioſis Societatis Ieſu interdictum eſſe pro Miſſarum ſacrificiis, prædicationibus, lectionibus, ſacramentorum adminiſtratione, aliiſque piis officiis, quæ Societas iuxta ſuum laudabile inſtitutum exercet, ſtipendium vllum, vel eleemoſynam, quæ ad compenſationem huiuſmodi miniſteriorum dari ſolent admittere. Sic expreſsè in *conſtit. exam. gener. cap. 1. num. 3.*

2. Difficultas autem eſt; an hæc obligatio ſit ſolum iuxta regulam, & conſtitutionem, vt paupertatis votũ perfectius obſeruetur, & cum maiori proximorum ædificatione, an vero ſit materia ipſius voti? ſi enim ſolum obligantur Societatis religioſi abſtinere à receptione huius ſtipendij, & eleemoſynæ ex regula, & non ex voto, nullum per ſe peccatum committent ex illius transgreſſione; cum regulæ noſtræ religionis non obligent ad culpam, ſed ſolum ad pœnam arbitrariam.

Videtur autem obligatio abſtinendi ab hoc ſtipendio ſolum eſſe ex regula, & non ex voto. Quia in *bulla Pauli III.* quæ incipit *Regimini militantis Eccleſiæ*, noſtrum inſtitutũ primo confirmantis, votúmque paupertatis, eiuſque materiam exactè explicantis nulla mentio facta eſt huius obligationis; cum tamen ſi eſſentialis eſſet, debebat in declaratione apponi: Inquit enim conſtitutio. Voueant ſinguli, & vniuerſi, (loquitur de profeſſis) perpetuam paupertatẽ declarantes, quod non ſolum priuatim; ſed neque etiam cõmuniter poſſint pro Societatis ſuſtentatione, aut vſu ad bona aliqua ſtabilia, aut ad prouentus, ſeu introitus aliquos, ius aliquod ciuile acquirere, ſed ſint contenti vſu tantùm rerum ſibi donatarum ad neceſſaria ſibi comparanda recipere. Deinde ex nulla conſtitutione, aut bulla Pontificis apertè conſtat ſub voto, tanquam ſub eius materia hanc obligationem comprehendi. Nam eſto in *Bulla Iulij III.* quæ incipit *expoſcit debitum paſtoralis officij*, vbi inſtitutum Societatis confirmatur, declaratum ſit miniſteria Societatis exequenda eſſe gratis omnino, & nullo pro ſuo labore ſtipendio accepto; non inde infertur ſub voto tanquam ſub materia promiſſa hanc obligationem comprehendi, quia ibi non votum paupertatis, ſed inſtituti conditio declaratur. In conſtitutionibus autem, vbi huius rei mentio fit, commendatur illius obſeruatio, non tanquam voti materia, ſed tanquam profeſſionis noſtræ propriũ, & ædificationi proximorum maximè conueniens, vt conſtat ex *4.p. conſt. cap. 7.n. 3.* ibi, cum tamen proprium ſit noſtræ profeſſionis nullum temporale præmium accipere pro ſpiritualibus miniſteriis, &c. Non enim dixit, cum tamen proprium ſit noſtræ *paupertatis promiſſæ*, ſed *noſtræ profeſſionis*, quaſi indicans ad modum tantum procedendi pertinere, idq; apertiùs declarauit, ſubiungens nullas eſſe recipiendas obligationes, vel conditiones, quæ ſinceritatem impediant in noſtri procedendi modo, qui eſt dare gratis, quæ gratis accipimus. Et *6.p. conſtit. c. 2.* vbi paupertas Societatis tum domorum, tum collegiorum, tum particularium perſonarum latiſſimè declaratur, vt ſimplex quædam conſtitutio, quamuis grauiſſima proponitur, non recipere ſtipendia, vel eleemoſynas vllas promiſit, &c. inquit enim conſtitutio *n. 7.* omnes, qui ſub obedientia ſunt Societatis meminerint ſe gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, nec poſtulando, neque admittendo ſtipendiũ, vel eleemoſynas vllas, &c. vt ſic maiori cum libertate, & proximorum ædificatione poſſint in diuino ſeruitio procedere, expreſſe non dixiſſe, vt paupertates promiſſa obſeruetur, ſed vt proximorũ ædificationi conſulatur, & maiori cũ libertate ſpiritus procedatur. Eaque de cauſa, *10.p. conſt.* §. 5. dictum eſt referre plurimum ad conſeruationem, & augmentum totius Societatis nullos reditus, vel poſſeſſiones, vel ſtipendia pro miſſis, &c. admittere. Maturè vſus eſt S. Ignatius, verbo *refert*, quod conuenientiam indicat, non neceſſitatẽ; quia ſtipẽdia cũ reditib. & poſſeſſionib. coniunxit; ſi.n. ſolũ de reditibus, & poſſeſſionib. mentionẽ faceret, cum horũ priuatio ad Societatis profeſſæ conſeruationẽ omnino neceſſaria ſit, nõ verbo *refert*, ſed verbo indicante neceſſitatẽ vteretur. Solũ illa

verba,

verba. *exam.gener. cap.* 1. *n.* 3. grauiter vrgent pro contraria parte, ibi enim N.P.S. Ignatius declarans paupertatem Societatis profeſſæ, inquit. Tria vota, obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis emittantur, ſic paupertatem accipiendo, vt nec velit, nec poſſit reditus vllos ad ſuam ſuſtentationem, neque ad quod vis aliud habere. Quod non tantùm in particolari de vnoquoq; ſed etiam de Eccleſiis, & domibus Societatis profeſſæ eſt intelligendũ. Nec etiam (quamuis aliis ſit licitum, pro Miſſarũ ſacrificiis, vel prædicationibus, vel lectionibus vel vllius Sacramẽti adminiſtratione, vel quouis alio pio officio ex iis, quæ iuxta ſuum inſtitutũ Societas poteſt exercere, ſtipendiũ vllum, vel eleemoſynam, quæ ad compenſationem huiuſmodi miniſteriorũ dari ſolent, ab alio, quàm à Deo (ob cuius obſequium omnia purè facere debent) poſſunt admittere. Ecce qualiter paupertatem promiſſam accepit S. Ignatius, vt ſcilicet priuationem redituum, & ſtipendij pro miniſteriis cõprehenderet. At conſtat priuationem redituum ſub voto paupertatis comprehenſam eſſe. Ergo & priuatio huius ſtipendij cenſetur comprehendi. Fateor hunc locum difficilem ſolutionem habere; ſed quia manifeſtè non conuincit ſub paupertate promiſſa abſtinentiam à receptione dicti ſtipendij comprehendi, nõ eſt hæc obligatio imponenda. Explicari enim poteſt acceptam ibi eſſe paupertatem iuxta noſtras conſtitutiones, & modum procedendi; non vt voti materiam. Et licèt carentia redituum, & poſſeſſionum voti materia ſit, non habet eſſe materiam ex hoc loco conſtitutionis, ſed ex aliis, in quibus id ſatis declaratur. Cum ergo in aliis conſtitutionis locis hoc ſtipendio carere potius ad puritatem paupertatis, quàm ad illius materiam colligatur pertinere, dicendum eſt S. Ignatium eo loco examinis paupertatem accepiſſe iuxta conſtitutiones, & modum Societatis procedendi, non pro voti materia. Ex quibus omnibus videtur ſatis probabiliter colligi receptionem ſtipendij, vt talis, non eſſe contra votum, ſed ſolum contra regulas, & conſtitutiones. Quod non leuiter confirmatur ex eo quòd in *congr. 5. generali, decreto* 21. dicitur circa *caput* 1. *exam.* §. 3. *& c.* 2. *conſtit.* 6. *p.* §. 7. poſtulatum fuit, vt congregatio declararet; an accipere aliquid pro miniſteriis Societatis, tanquam ſtipendiũ, vel eleemoſynam in compenſationem ſit contra votum paupertatis Societatis, vel contra conſtitutionem tantũ. Et cùm hæc quæſtio ſeriò, & accuratè per plures dies agitata fuiſſet, tandem placuit congregationi nihil in alterutram partem definire, aut declarare, ſed exactiſſimam illius grauiſſimæ conſtitutionis obſeruationem ad maiorem ædificationem, & paupertatis noſtræ ſynceritatem, ac puritatem retinendam pernéceſſariam vehementer omnibus commendare, ac omnino prohibere, ne vllus ſuperior, ac ne ipſe quidem Præpoſitus Generalis in ea diſpenſet. Ecce qualiter congregatio dubia fuit, & tandem abſtinentiam ab ſtipendij receptione ad ſynceritatem & puritatem paupertatis, non ad illius ſubſtantiam definiuit pertinere. Signum ergo eſt, dubium non leue eſſe; an ſub voto paupertatis comprehendatur. Poſito autem hoc eſſe dubium, certum videtur religioſos Societatis vouentes paupertatem ad illius conſtitutionis obſeruationem ex vi voti non obligari; quia votum ſicut & lex ad res certas, & non dubias extenditur.

3. Hinc inferet aliquis & fortè probabiliter, te non peccaturũ aduerſus paupertatis votum, ſi habita licẽtia ſuperioris accipiendi aliquas pecunias in tui vſum, neq; inueniens gratis datas, eas accipias in ſtipendium Miſſarum; quia ſolum in modo accipiendi pecunias delinquit, non in illarum receptione, quæ ex voluntate ſuperioris fit; at modus ſuppoſita ſententia nuper propoſita non eſt contra votum. Ergo. Quod duplici exemplo relato à *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 8. *n.* 7. confirmari poteſt. Primum eſt de religioſo, cui eſt data licentia recipiendi aliquas pecunias, & cum non inueniat gratis datas, negociatione prohibita eas acquirit, qui certè ſolum videtur peccare in negociatione, non in pecuniarum receptione. Secundum eſt de eo, cui eſt ſimilis licentia conceſſa recipiendi pecunias ſpontè oblatas, non tamen petitas, imò ei expreſsè eſt petitio interdicta, ſi de facto petat, & pecunias recipiat, non peccat contra votum, cùm ſola petitio pecuniæ, & non illius receptio ſit contra voluntatem ſuperioris. Sed hæc illatio etiam ſuppoſita dicta ſententia admittenda non eſt. Quia non ſolum modus recipiendi pecuniã, ſed etiam illius receptio aliena eſt à voluntate ſuperioris; ſuperior námque licentiam conceſſit ad receptionem eleemoſynæ, & non ad receptionem ſtipendij, ad receptionem pecuniæ gratis datæ, non ea obligatione; igitur cum illud ſtipendium recipis, ſine vlla ſuperioris licentia recipis. Ergo peccas contra votum: modus enim ille variat ſubſtantialiter receptionem, ſecus eſt in receptione pecuniæ ſpontè oblatæ, vel petitæ, & ita docet *Sanchez lib.* 7 *ſum. cap.* 28. *num.* 7. *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 11.

4. His tamen non obſtantibus tenenda eſt, vt verior, & probabilior ſententia affirmans ſub voto paupertatis hanc ſtipendij receptionem contineri: ſic docet *Petr. Nauarra, lib.* 3. *de reſtit. c.* 1. *p.* 3. *dub.* 2. *num.* 170. *in noua editione, Man. Rodrig.* 9. *regul. t.* 3. *q.* 19. *art.* 13. *Sanch. lib.* 7. *ſum. c.* 28. *num.* 6. *Suar t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 8. *n.* 10. Moueor; quia ſic ſentiunt Doctores omnes, qui de hac materia ſua ſcripta typis mandarunt, & meritò: eſt enim hæc ſententia conſtitutionibus Societatis conformior, eiúſque paupertatem ſummopere commendat, cum non ſolum prohibeat receptionem pecuniæ abſque voluntate ſuperioris, ſed etiam modum recipiendi illam. Præterea negari non poteſt abſtinentiam ab huius ſtipendij receptione eſſe propriam noſtræ profeſſionis, & inſtituti. Ergo eſt propria voti paupertatis, cum ſubſtantia inſtituti in votis conſiſtat. Adde S. Ignatium in *exam. gener. c.* 1. *n.* 3. votum paupertatis declarans, hoc videtur expreſſiſſe. Nam poſtquam dixerit tria vota in Societate emitti; obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, immediatè ſubiungit ſic paupertatem accipiendo, (id eſt) ſic paupertatem promiſſam accipiendo, vt nec velit, nec poſſit reditus vllos ad ſuam ſuſtentationem, aut quoduis aliud habere, nec etiam pro Miſſarum ſacrificiis ſtipendium. Non enim de alia paupertate, ſed de paupertate cadente ſub voto declaratio fiebat. Rationes item quibus oppoſita ſententia nititur, leues ſunt. Nam quæ deſumitur ex eo, quod in *bulla Pauli III.* huius ſtipendij mentio non fuerit facta, cum paupertas declarabatur, non vrget; quia non erat opus exactè omnem materiam paupertatis declarare, & fortè ob eius omiſſionem *Iulius III.* in bulla inſtitutum Societatis confirmante eam circumſtantiam vt ſubſtantialem inſtituti expreſſit, ac proinde vt voti materiam. Reliqua vero, quæ ibi ex conſtitutionibus adducuntur noſtræ potiùs, quàm oppoſitæ ſententiæ fauent. Quod vero *congregatio* 5. dubia fuerit in hac materia, ſolúmque definierit ad puritatem paupertatis obſeruantiam illius conſtitutionis pertinere, nihil aliud probat, quàm quod noſtra ſententia non eſt vndequaque certa; eáque de cauſa tantùm vt probabiliorem, veriorem, ſecuriorem, & conſtitutionibus magis conformem proponimus.

5. Notanter dixi receptionem ſtipendij pro miniſteriis Societatis ſub voto comprehendi. Nam ſi gratis detur eleemoſyna, quæ aliàs poſſet eſſe ſtipendium; tametſi occaſione miniſterij ſpecialis exhibiti donetur, benè poteſt recipi. Quia ſolum ſtipendium, ſeu eleemoſyna in compenſationem prohibetur, conſtátque *ex conſtitut. 6. p. cap. 2. n. 6.* Cauendum tamen eſt, ne ſub prætextu eleemoſynæ gratuitæ compenſatio fiat. Sic *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 28. n. 2.*

6. Deinde, ſi pecunia non pro miniſteriis, & in illorum compenſationem, ſed pro requiſitis ad illa exequenda concedatur, vt ſi concedatur pro religioſorum ſuſtentatione, pro viatico, aliiſque neceſſariis ad verbum diuinum ſeminandum omnino licitum eſt. Sed non caret difficultate, qualiter hæc dari, & recipi poſſint abſque violatione paupertatis ex pacto, & obligatione, vt ſpiritualia miniſtrentur; quia videtur dari vt ſtipendia ſpiritualium. Neque enim alia via pecunia data clerico ſæculari pro Miſſa celebranda inducit ſtipendij rationem, niſi quia datur ad illius ſuſtentationem ſub obligatione faciendi ſacrum, & ſic ab eo acceptatur; ſacri enim pretium, illiúſque æqua compenſatio eſſe non poteſt. Si igitur pecuniam exhibeas in religioſorum Societatis ſuſtentationem, ſub obligatione vt ſpiritualia ipſi miniſtrent, & ſic eam acceptent, planè videtur conuinci in ſtipendium, & compenſationem recipi. Neque ſatisfacit quod ait *Sanch. dicto cap. 28. num. 3. & 4.* pecuniam dari, & recipi non pro miniſteriis exercendis, ſed pro obligatione exercendi illa; quia id ipſum procedit in ſtipendiis conceſſis clerico ſæculari. Adde dari pecuniam pro obligatione ſpiritualia miniſtrandi, eſt æquiualenter dari pro ipſorum ſpiritualium miniſtratione; imò dans pecuniam non tam illam concedit pro obligatione, quæ præcisè ſpectata inutilis, & infructuoſa tibi eſt, quàm pro miniſteriis ad quæ obligatio inducitur. Propter hæc cenſerem dicendum non poſſe Societatem obligari obligatione iuſtitiæ ad ſpiritualia miniſtranda ex fundatione collegiorum, miſſionum, & ſimilium; benè tamen ex gratitudine, & fidelitate.

7. Pro ſupradictorum pleniori intelligentia ſuperſunt aliquot difficultates examinandæ. Prima; an ſit contra votum paupertatis, ſi Titio obligeris faciendi ſacrum ſub ea conditione, & pacto, vt tuo conſanguineo ſtipendium concedat? Affirmat *Nauarra lib. 3. de reſtitut. cap. 1. p. 3. dub. 2. num. 171. in 2. edit. Man. Rodrig. quæſt. regular. t. 3. q. 29. art. 13. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 28. n. 15.* Mouentur: quia non gratis, ſed ob ſtipendium Sacra facis, quod eſt aduerſum conſtitutionibus votum paupertatis declarantibus. Deinde abſque voluntate ſuperioris pecuniam acquiris, eamque manu Titij tuo conſanguineo concedis, peccas ergo tum in acquiſitione, tum in diſtributione. Cæterum verius cenſeo fieri hoc poſſe abſque voti paupertatis violatione. Hoc enim votum nullatenus violari poteſt abſque acceptione, retentione, vel diſtributione pecuniæ; at in præſenti nulla eſt ex parte tua neceſſaria acceptio, nulláque acceptæ pecuniæ diſtributio. Nam ob Sacrum à te celebratum non tu recipis pecuniam, ſed tuus conſanguineus, neque Titius ei tribuit nomine tuo, eſto ob eam cauſam tribuat, ſicut ſi eam tribueret ob tuam interceſſionem. Ergo nullum eſt aduerſus votum paupertatis peccatum. Neque obſtat te gratis ſacrificia non facere, ſed ob ſtipendiũ; quia voto paupertatis non obligaris ſacrificia vtcunque gratis facere, ſed ita gratis facere, vt tu ob illorum cauſam ſtipendium non admittas, in admiſſione enim ſtipendij ſtat paupertatis violatio. *Exam. gen. cap. 1. num. 3. & 4. p. conſtit. cap. 7. num. 3. & 6. p. cap. 2. num. 7.*

8. Ex quo à fortiori inferre potes, te non violaturum paupertatis votum, ſi Titio obligato aliqua Sacra facere ob ſtipendia recepta promittas ſacra facturum, & de facto facias; quia tu ſic promittens, ſacráque faciens nullum ſtipendium recipis, neque Titio concedis, ſed ſolum es cauſa, vt Titius ſtipendium acceptum iuſtè retineat liberando illum ab obligatione quam habebat. Quod ſi dicas nullum in Titio eſſe titulum, vt ſtipendium accipiat, & retineat, quouſque Sacra fiant. Ergo faciens Sacra ei titulum concedis. Ergo concedis ſtipendium? Facilè reſpondetur, negando te concedere ſtipendium, ex eo quod concedas titulum, appoſitáſque cauſam iuſtè accipiendi illud. Adde Sacrum à te factum, & Titio conceſſum non eſſe titulum, ob quem formaliter Titius ſtipendium accepit, ſed conditionem ſine qua non poteſt iuſtè accipere, aut retinere, titulum námque formaliter conceſſit, qui ſtipendium dedit ſub onere ſacra faciendi. Denique hæredibus, legatariis, & capellanis obligatis ſacra facere admittit *Sanch. & benè dicto lib. 7. ſum. cap. 28. num. 18.* te poſſe loco illorum ſacra facere nullo à te ſtipendio recepto. Quia (inquit Sanch.) hæredes, legatarij, & cappellani titulum habent accipiendi ſcilicet hæreditatem, legatum, & capellaniam; ac proinde tuis ſacris non acquiritur illis ſtipendium, ſed eo acquiſito liberas ab obligatione dicendi ſacrum, quam habent. At idem prorſus eſt in eo, qui ſtipendia accepta habet; quia ea habet ex titulo donationis oneroſæ, neque tu ei ſtipendia acquiris, ſed iis acquiſitis liberas ab obligatione ſuſcepta ob ſtipendiorum acquiſitionem. Et hunc modum dicendi probarunt *P. Michael. Vaſq. primarius theologiæ profeſſor in Salmanticenſi collegio, & doctiſſimus Ioannes de Salas in Valliſoletano collegio ſimiliter primarius theologiæ profeſſor à me conſulti.*

9. Secunda difficultas, an tenearis reſtituere ſtipendium, ſi de facto accepiſti ob ſacra, aliáve ſpiritualia Societatis miniſteria? Et quidem ſi ſacra facta non ſint, manifeſtum eſt te obligatum eſſe ex voto paupertatis ſtipendium reddere; quia non potes illud ſub eo onere retinere, necdum admittere. Neque ſuperior eam licentiam tibi poteſt concedere, cum etiam præpoſito generali interdicta ſit facultas in hac parte diſpenſandi, *decreto 21. congregat. 5.* Si vero ſacra feciſti, & ſtipendium retines, cenſet *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 18. num. 11.* te obligatum eſſe non lege iuſtitiæ, ſed voti reddere danti, neque poſſe ſuperiori tradere, & in pios vſus expendere: quia ex voto obligaris ne ſtipendia pro ſacris admittas, & conſequenter neque admiſſum expendas, debes ergo reddere danti, vt eo reditu ſacra cenſeantur gratis facta: cæterum vlterius cenſeo, te hac obligatione reddendi danti aſtrictum non eſſe, ſed poſſe ex licentia ſuperioris in pios vſus expendere. ſic docuit expreſsè *Petr. Nauarra lib. 3. de reſtit. cap. 1. p. 3. num. 179. & 180. in noua edit. Henriq. lib. 9. de Euchariſt. cap. 22. num. 3. in comment. litt. P.* Ducor, quia neque lege iuſtitiæ, neque ex voto teneris reddere danti. Non iuſtitiæ; quia voluntati donantis plenè ſacris à te factis ſatisfeciſti. Votum autem te ſolum obligat, ne pro ſacris ſtipendium petas, neve illud admittas: at eo admiſſo, & ſacris ob illud factis non te obligat ſtipendium reddere; quia ceſſat finis illius obligationis, qui erat, vt ſpiritualia gratis miniſtrarentur, quæ ſi ſemel ob ſtipendium acceptum gratis miniſtrata non fuerunt, quantumcunque ſtipendium reddas, non poteris facere, vt cenſeantur gratis miniſtrata.

Ergo

Ergo ex nullo capite teneris danti ſtipendium reddere. Ergo poteris in pios vſus ex ſuperioris voluntate expendere.

10. Sed quid, ſi ſtipendium conſumpſiſti; neque es ſoluendo, & ſacra non feciſti; poteris-ne ea ſacra facere, vt obligationi ex ſtipendio accepto, & conſumpto ſatisfacias? videris non poſſe; quia non gratis, ſed ob ſtipendium facis. Contrarium tamen exiſtimo verum cum *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 28. num. 15.* quia illis ſacris non ſtipendium acquiris, ſed obligationi iuſtitiæ ex illius acceptione, & conſumptione ortæ ſatisfacis; imò non ſolùm potes ea ſacra facere, ſed etiam teneris; quia teneris obligationi iuſtitiæ ſatisfacere, cum id facere poſſis abſque detrimento tuæ profeſſionis. Quæ à fortiori procedunt teſte *Sanch. dicto cap. 28. num. 23.* ſi ante ingreſſum religionis, vel tempore nouitiatus hæc ſtipendia recepiſti; & conſumpſiſti.

11. Sed dubium eſt; an debeas hæc ſacra præferre ſacris ex inſtituto debitis. *Sanch. dicto cap. 28. num. 23. & 25.* reſpondet, ſi eam ſacrorum obligationem contraxiſti in ſæculo, vel tempore nouitiatus, te obligatum eſſe ea ſacra præferre ſacris ex conſtitutione debitis; quia obligationem ſacrorum ex inſtituto ſuſcipere non poteras in præiudicium obligationis iuſtitiæ prius ortæ. At ſi poſt vota bienni; hanc obligationem iuſtitiæ ſuſcepiſti, credit Sanch. Miſſas ex præſcripto religionis præferendas eſſe; quia illis votis ius acquiſiuit ſocietas in tuam voluntatem, vt ſacra in religione præſcripta faceres, cui iuri nequis ex contractu à te inito derogare. Nihilominus verius cenſeo, te in vtroque caſu obligatum eſſe Miſſas ex obligatione ſtipendij accepti præferre; quia obligatio iuſtitiæ vtpote grauior præferenda eſt obligationi decentiæ, & honeſtatis, at obligatio faciendi ſacra à religione præſcripta, eſt obligatio tantùm ex honeſtate, vt ipſemet *Sanch. dicto. cap. 28. num. 13.* teſtatur, vel ad ſummum ex fidelitate. Ergo præferenda eſt illi obligatio ſtipendij accepti; quæ eſt obligatio iuſtitiæ. Neque obſtat fundamentum Sanch. Concedo inquam Societatem votis biennij ius in tuã voluntatem acquirere, vt ſacra in ordine præſcripta facias, ſed hoc intelligi debet, vt facias, quando liber à iuſtitiæ obligatione exiſtis: ſi enim non obſtante iure religionis contrahere potes obligationem iuſtitiæ ex ſtipendio accepto, ſignum eſt ſane hanc obligationem obligationi religionis præferendam eſſe.

Pvnctvm XII.

Qualiter religioſis profeſſis interdictum ſit teſtamentum condere.

1. *Abſque ſuperioris licentia, nec licitè, nec validè poſſunt religioſi profeſſi teſtari.*
2. *Nouitij, & qui vota biennis in ſocietate emiſerunt, teſtari poſſunt, ſed hi ex ſuperioris licentia.*
3. *Si abſque ſuperioris licentia teſtentur, valet teſtamentum, quamuis alij contra ſentiant.*
4. *Coadiutores formati in Societate incapaces ſunt teſtandi.*
5. *Secus eremita oblati, & qui lato vocabulo religioſi nuncupantur,*
6. *Qui religioſi profeſſi in ordinibus militaribus incapaces ſunt teſtandi.*
7. *Poteſtas teſtandi in equitibus commendatariis ad bona patrimonialia, & commendarum extenditur.*
8. *Religioſi equites D. Ioannis capaces ſunt teſtandi,*
9. *Clerici religioſi horum ordinum, ſi intra clauſtrum commorentur incapaces ſunt teſtandi, ſecus ſi extra.*
10. *Ex facultate ſuperioris omnes religioſi teſtari poſſunt.*
11. *Superior potens hanc facultatem concedere eſt ſolus Pontifex.*
12. *Non poteſt hæc facultas niſi facta diſpenſatione in voto irreuocabiliter concedi.*
13. *Bona de quibus eſt facultas ſunt religionis.*
14. *Extenditur hæc facultas ad codicillos.*

1. Regula certiſſima eſt religioſos profeſſos nec licitè, nec validè teſtari poſſe. Dicitur in *Authent. ingreſſi: Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. & cap. Quia ingredientibus. 19. q. 3.* & tradunt omnes Doctores. Ratio eſt manifeſta; quia religioſis abſque ſuperioris facultate interdicta eſt bonorum temporalium diſpoſitio. Deinde nihil habent proprium, quod poſſint in alium transferre. Quod ſi aliquis ſæcularis eis concedat, vt de eius bonis via teſtamenti diſponant; ea diſpoſitio abſque ſuperioris facultate nulla eſt; quippè eſt facta nomine proprio, cuius religioſi profeſſi incapaces ſunt, vt ex ſupradictis textibus liquet, & tradit *Nauarr. comment. 2. num. 57. de Regularib. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 8. num. 6.* Extenditúrque hæc prohibitio ad codicillos, quia codicillus pars eſt teſtamenti, illiúſque defectum ſupplet; ideoque impotens teſtari capacitatem habet codicillos condendi, vt bene tradit *gloſſa verbo teſtamentum ex text. in leg. Diuus, §. codicillos, ff. de iure codicillorum*, & notauit *Gregor. Lop. leg. 13 tit. 1. part. 6. & leg. 1. tit. 12. eadem part.*

2. Dixi hanc incapacitatem teſtandi religioſis profeſſis impoſitam eſſe, vt indicarem nouitios ab hac incapacitate excludi; hi enim teſtari poſſunt etiam abſque ſuperiorum licentia; quia liberam ſuorum bonorum diſpoſitionem habent. Item qui in Societate vota biennij tantum emiſerunt; quia eſto ſint propriè religioſi, non ſunt profeſſi, & retinent bonorum ſuorum dominium; ac proinde ſub relata prohibitione *text. in cap. ingredientibus* non comprehenduntur. At quia bonorum ſuorum liberum vſum non habent, ſed pendentem à voluntate ſuperioris; ea de cauſa illicitum illis eſt abſque eius licentia teſtari.

3. Si tamen nulla ſuperioris requiſita licentia teſtentur; non deſunt Doctores qui ſentiant teſtamentum nullum eſſe; eo quod hi religioſi votis biennij ligati tranſlati ſint in ſuperiorum poteſtatem, nec velle nec nolle habeant, ſtrictius quàm pupillus, qui tranſlatus eſt in tutoris poteſtatem. Ergo ſicut diſpoſitio facta à pupillo ſuorum bonorum ſine authoritate tutoris non tenet; neque etiam tenere debet hæc diſpoſitio facta ab his religioſis Societatis Ieſu, & ita ſuſtinent *Molin. Ieſuita t. 1. de iuſtit. diſp. 139. poſt medium Leſſius. lib. 2. cap. 4. dub. 5. num. 28.* Nihilominus verius cenſeo teſtamentum validum eſſe, eſto aduerſum paupertatis votum; quia paupertatis votum ſolum præſtat, vt diſpoſitio bonorum abſque conſenſu ſuperioris illicita ſit, non tamen quod ſit nulla;

Nullitas enim ex aliquo decreto, & conſtitutione prouenire debebat, quæ tamen non reperitur in Societate. Vnde non eſt ſimile de pupillo, cui iure poſitiuo, & non naturali diſpoſitio bonorum abſque tutoris authoritate ſub decreto irritante interdicitur. Sic *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 8. num. 25. indicat Azor. t. 1. inſtit. mor. cap. 12. q. 8.*

4. Qui vero in Societate coadiutores firmati ſunt, eſto non ſint profeſſi, incapaces ſunt teſtandi; quia nullius proprij capaces ſunt, quæ fuit ratio deciſionis illius. *Authent. de monachis, & cap. ingredientibus, 19. q. 3.* ac proinde hi religioſi ſub eo decreto comprehenduntur, vt benè tradit *Sanch. loco allegato.*

5. Deinde ſub dicta incapacitate teſtandi non comprehenduntur eremitæ oblati, aliíque religioſi ſic lato vocabulo nuncupati; eo quod profeſſionem non emittunt, neque incapaces ſunt bonorum ſuorum dominij. Sic aliis relatis, *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 8. à num. 40.*

6. De religioſis profeſſis in ordinibus militaribus eſt inter Doctores grauis controuerſia; an teſtari poſſint? Et variis placitis omiſſis diſtinctione vtendum eſt. Alij ſunt laici in ſæculo vitam communem cum aliis ſæcularibus degentes, & matrimonium ineuntes. Alij clerici, & ex his alij in conuentu viuunt, alij extra clauſtra beneficio ſeruientes, vel aliquam adminiſtrationem habentes. Religioſi laici, quique equites militares vocantur teſtari poſſunt, tum ex priuilegio Pontificis, tum ex recepta conſuetudine. Nam *Innocent. 8. & Clemens 7.* militibus S. Iacobi facultatem teſtandi conceſſit, & licèt Pius V. hanc facultatem reuocauerit, Greg. XIII. eam reuocationem ſuſtulit, & priuilegia his militibus à Sede Apoſtolica conceſſa confirmauit. Clarius hæc facultas teſtandi conſtat ex recepta conſuetudine, ob quam non ſolum hæredes inſtituuntur, & in maioratu ſuccedunt, ſed & illum inſtituere poſſunt, & de facto inſtituunt, teſte *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num. 22. Molin. Ieſuita t. 1. diſput. 141. verſ. eſt vero rigida, & t. 3. diſput. 604. fine, Sanch. lib. 7. cap. 8. à num. 29.*

7. An autem hæc poteſtas teſtandi ſit ſolum ex bonis Patrimonialibus, an etiam ex fructibus commendatum? Credo verius ad omnia bona extendi, eo quod conſuetudo obtinuit hos milites perinde ac alios ſæculares, diſponere poſſe de omnibus bonis. Sic *Molin. Suar. & Sanch. locis allegatis, Molina dicta diſp.* 141. affirmat ex vi voti non priuari dominio ſuorum bonorum, neque incapaces fieri de nouo acquirendi, eſto vſum illius dominij ligatum habeant, & voluntati ſuperioris ſubordinatum. Quod ſi ita eſt, valebit vtique teſtamentum ab his militibus factum; tametſi contra voluntatem ſuorum ſuperiorum, vt diximus de religioſis Societatis Ieſu ſola biennij vota emittentibus. Verum ne votum paupertatis in hac teſtamenti factione, bonorúmque ſuorum diſpoſitione violent, ſeruare debent circumſtantias in ſuis legibus, & ordinationibus præſcriptas. Vt ſi præſcriptum ſit fieri quotannis inuentarium bonorum tam mobilium, quàm immobilium, & oſtendi ſuperiori, vel viſitatori, debeant in hac parte fidelitatem ſeruare, aliàs rei erunt voti paupertatis, vt benè ex aliis notauit *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 8. à num. 33. & 34.*

8. Religioſos equites D. Ioannis, qui matrimonij contrahendi incapaces ſunt, aliquibus videtur eſſe teſtandi incapaces, tum ex voto, tum ex iure communi. Sic *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. in fine, num. 25.* At verius eſt oppoſitum, cum enim vitam in ſæculo degant, aliis ſæcularibus ſimilem, conſonum erat, vt votum paupertatis non eſſet ita ſtrictum, ſed permitteret eos retinere dominium ſuorum bonorum, illorúmque diſpoſitionem ſuperioribus conſentientibus. Quocirca ſolum eis interdicta eſt teſtamenti factio abſque ſuperiorum ſuorum licentia ex regula, & conſtitutione; ac proinde ſi teſtamentum fiat, etiam abſque licentia, validum erit. Sic multis firmat *Iacob. de Boreta, conſ. 96. n. 1. & 3. volum. 1. quem refert, & ſequitur Sanch. d. lib. 7. cap. 8. num. 36.*

9. Clerici horum ordinum militarium, ſi intra clauſtra viuant, & commorentur æquè ac religioſi aliorum ordinum ſunt incapaces teſtandi; quia votum ſolemne paupertatis emittunt, quo dominio, & proprietate ſuorum bonorum priuantur, neque alicubi inueniuntur excepti. Sic *Suar. dicto t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. in fine, n. 25.* At non debent cenſeri intra clauſtra commorari, ſi ſolum ad tempus ratione alicuius officij, vt Prioris, commorentur, ſtatim eo finito ad ſæculum reuerſuri, ſic ex *Motta lib. inſtruct. vt commendatarij tendant ad perfectionem, cap. 4. §. 4. num. 52.* docet *Sanch. dicto cap. 8. num. 37.* Quod ſi hi religioſi extra clauſtra commorentur ex legitima licentia, vti ſolent cauſa inſeruiendi beneficio, vel alicui prælato, teſtandi habent facultatem ex quibúſcunque bonis, dummodo illorum inuentarium ſingulis annis conficiant, & ſuo ſuperiori præſentent, inſupérque tertio quoque anno à ſuperiore licentiam teſtandi petant, ſic *Motta, & Sanch. loco alleg.* affirmant Clemens VII. eam eis facultatem conceſſiſſe.

10. Inſuper dixi religioſos profeſſos incapaces eſſe teſtandi abſque ſuperioris licentia. Poſſe autem ſuperiorem illis hanc facultatem concedere abſque relaxatione voti paupertatis, mihi indubitati iuris eſt; ſicut enim poteſt ſuperior abſque conceſſione alicuius dominij religioſis profeſſis facultatem concedere donandi aliqua bona in vita, cur non poterit concedere facultatem ea donandi in morte via teſtamenti? cum ad vtrámque donationem ſola adminiſtratio bonorum dependens à ſuperioris voluntate concedatur: & ſic poſſe, & de facto fieri ſuſtinet *Nauarr. comment. 2. de regular. num. 57. & q. 3. de reditib. Eccleſ. §. vndecimo moneo, Couarr. cap. 2. de teſtament. num. 10. Molina Ieſuita, t. 1. de iuſtit. diſp. 141. circa finem, Sanch. lib. 7. ſum. cap. 8. num. 4. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num. 9.*

11. Quòd ſi roges; quis ſuperior hanc valet facultatem concedere? Reſpondeo nullum alium præter Summum Pontificem; quia eſt prohibitio iure communi inducta æquè ipſos prælatos regulares, ac alios ſubditos aſtringens, neque alicubi inuenitur conceſſum prælatis, vt ſecum ipſi, & cum ſuis ſubditis in ea prohibitione diſpenſent: ſic *Abbas in cap. in præſentia. num. 61. de probationib. Nauarr. comm. 2. de regular. num. 44. & 58. Molina, t. 1. de iuſtit. diſp. 141. circa finem, Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 8. num. 73. Sanch. alios referens, lib. 7. cap. 8. num. 5. 45. & 47. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num. & 10.*

12. Hanc autem facultatem nequit Pontifex (niſi diſpenſando in voto paupertatis) irreuocabiliter concedere, etiamſi eam conceſſerit data compoſitione, ſeu compenſatione. Quia licentia irreuocabilis pro bonis diſponendi concedit illorum dominium, & proprietatem; ſiquidem concedit illorum diſpoſitionem independentem ab aliena voluntate. Quapropter poterit eam reuocare, quoties ſibi placuerit, antequam morte teſtamentum confirmetur, eáque reuocata eo ipſo teſtamentum factum annullatur; quia ſolum vires habet, quatenus procedit ex voluntate teſtatoris habentis facultatem de bonis diſponendi:

ſic

ſic *Suarez dicto lib.* 8. *cap.* 16. *num.*13.*&* 16. Hæc facultas non finitur, quouſque teſtamentum teſtatoris morte firmetur; quia vſque ad illud tempus non habet actum ſuum perfectum, & conſummatum, ſed poteſt religioſus vno teſtamento condito aliud de nouo efficere, & præexiſtens reuocare; quia cenſendum eſt facultatem concedi, iuxta teſtamenti naturam, quæ eſt, vt durante vita teſtatoris reuocari poſſit, & aliud de nouo, effici, docet *Suar.cap.*17.*num.*15.*Sanch.lib.* 8.*de matr.diſp.*6.*n.*16.

13. Bona de quibus hæc facultas religioſo conceditur, religionis ſunt; quia religioſus voto paupertatis incapax eſt ſibi aliquid acquirendi; ſed omnia quæ acquirit, religioni acquirit. At quia Pontifex vtpote ſupremus religionum prælatus omnium illorum bonorum diſpenſator eſt, & adminiſtrator, licentiam concedere poteſt de illis bonis diſponendi: ſed quia illorum dominus non eſt, nec licitè concedere hanc facultatem poteſt ad vſus vanos, & profanos, & religioſum ſtatum dedecentes, qualis eſſet maioratus inſtitutio ad familiæ nomen conſeruandum. Qui enim mundo mortuus eſt, longè ab his vanitatibus eſſe debet. Sic *Molin. Iuriſta lib.* 2.*de primogen.cap.*9.*num.*67. *Molina Ieſuita t.*3.*de iuſtit.diſp.*604.*num.*5.*Sanch.lib.*7.*cap.*8. *num.* 53. Quapropter ad ſolos vſus pios, vel ſaltem honeſtos, neque à religioſo ſtatu alienos licentiam concedere poteſt. *Sanch.d.cap.*8.*num.*52.

14. Extenditur dicta facultas ad codicillos condendos; quia codicillus pars eſt teſtamenti, vt benè tradit *Gloſſa* 1. *inſtit. de teſtament. initio*, *vnde in leg. conficiuntur*, *ff. de. iure codicillor.* dicitur, potentem facere teſtamentum, poſſe codicillos facere, quod non eſt intelligendum ſolum de potentibus à iure, vt explicuit *Graſſis*, t. *p. decif. lib.* 2. *cap.* 31.*num.*28. ſed etiam de potentibus ex priuilegio, cum lex non diſtinguat, & priuilegium à principe conceſſum latè debeat interpretari; ſic aliis relatis docet *Sanch. lib.* 8. *de matr. diſp.*1. *num.* 38.*&* *lib.*7.*ſum. cap.*8. *num.* 57. Adde extendi facultatem ad donationem cauſa mortis; quia hæc teſtamento æquiparatur, vtpotè vltimæ voluntaris diſpoſitio, deciditúrque expreſsè, *leg. Marcellus*, *ff. de donat. cauſa mort.* ibi. Nam & mortis cauſa donare poterit, cui teſtali conceſſum eſt. Neque obſtat prohibitionem religioſis factam teſtandi non extendi ad donationem cauſa mortis, vt multis firmat *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 8. *num.* 11. quia prohibitio vtpotè odioſa non debet extendi, ſed limitari; at facultas, & licentia, quæ eſt priuilegium principis, extendi debet; ſic ſuſtinent *Sanch. dicto lib.*8.*de matr.diſp.*1.*n.*38.

Pvnctvm XIII.

Qualiter profeſſis habentibus deſcendentes, vel aſcendentes legitimos licitum ſit teſtari, & bona inter eos diuidere.

1. *Habenti deſcendentes legitimos conceditur bonorum diuiſio.*
2. *Hæc diſpoſitio iure canonico non tam ſcripto, quàm conſuetudine introducto approbata eſt.*
3. *Explicatur, qualiter profeſſio non impediat hanc bonorum diuiſionem.*
4. *Hæc bonorum diuiſio teſtamenti rationem non habet; tametſi plures contra ſentiant.*
5. *Sufficit vnicum filium adeſſe, vt poſſit profeſſus hanc diuiſionem facere.*
6. *Comprehenduntur ſub nomine liberorum nepotes, item legimitati, item naturales, & ſpurij, cum ſunt neceſſarij hæredes.*
7. *Qualiter inter filios hæc diuiſio facienda eſt.*
8. *Poteſt in Hiſpania pater religioſus in hac diuiſione meliorare filium in tertia parte bonorum, & in quinta retenta ſua æquali parte monaſterio.*
9 *Non extenditur hoc priuilegium ad aſcendentes, tametſi aliqui contradicant.*

1. TAmetſi in ſuperiori puncto dictum ſit religioſum profeſſum incapacem eſſe teſtandi; nihilominus ſi filios habeat, neque inter illos ante profeſſionem hæreditatem diuiſit, bonáque diſtribuit, conceditur ei facultas bona diuidendi, ſic enim habetur in *Authent. ſi qua mulier. de ſanctiſſim. Epiſcop. collat.* 9. *tit.* 15. *cap.* 38. *& in auth. ſi qua mulier. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. & in authent. nunc autem Cod. de Epiſc. & cleric.* & refertur à *Gratino in cap. ſi qua mulier* 19. *q.* 3. ibi ſi qua mulier, aut vir monaſticam elegerit vitam, & intrauerit monaſterium, liberis non extantibus monaſterio, quod ingreditur, res eius competere iubemus. Sed ſi perſona liberos habens, antequam de rebus ſuis inter eos diſponat, monaſterium intret, liceat ei poſtea inter eos diuidere, legitima non diminuta, & quod eis non dedit monaſterio competat. Sed ſi omnem ſubſtantiam inter filios diuidere noluerit, ſua perſona filiis connumerata partem ſibi retineat, quæ monaſterio competere debet. Sed ſi poſt ingreſſum moriatur, antequam inter eos diuidat, filij legitimam percipiant, reliqua ſubſtantia monaſterio competente. Nunc autem cum monachus factus eſt, hoc ipſo res ſuas obtuliſſe videtur, ſi priùs teſtatus non ſit, & exinde iudicio eius ceſſante lege diſponitur, vt ſi liberos habeat, in quos, aut nihil, aut minùs legitima portione quoquo donandi titulo contulerit, eatenus ſubſtantiæ monaſterij deſtinatæ detrahatur, ne quid contingat circa liberos iniquum. Procedit hæc lex tantùm in religioſo ingrediente monaſterium capax ſucceſſionis, vt conſtat ex illis verbis; *monaſterio quod ingreditur res eius competere iubemus*; & ex illis, *ſua perſona filiis connumerata partem ſibi retineat, quæ monaſterio competere debet.* Vnde profeſſus in religione Minorum, & Capucinorum, & in Societate Ieſu, vel ibi vota coadiutorum firmatorum emittens nequit hanc diuiſionem bonorum inter filios facere, ſed à puncto profeſſionis, ſeu incorporationis filij ſuccedunt, tanquàm ſi naturaliter mortuus eſſet, vt benè relato *Bart. & Iaſone docuit Sanch. lib.*7.*ſum.cap.*9.*num.*2.*&* 3.*& num.*4. aduertit & benè ad hanc diuiſionem faciendam nulla religioſum profeſſum indigere licentia; quia hæc à iure conceditur; eáque de cauſa à prælatis religionis nequit impediri.

2. Verùm vt hæc diſpoſitio clarius eluceat, enodandæ ſunt aliquot difficultates. Prima: qualiter hæc diſpoſitio cum ſit iuris ciuilis, poſſit de bonis religioſorum diſponere, teneatúrque monaſterium ei aſſentiri? Sed huius difficultatis facilis eſt ſolutio aſſerendo illam diſpoſitionem ciuilem iure canonico canonizatam eſſe, non quia Gratianus eam in decreto retulit, (hoc enim inſufficiens erat) ſed quia *Gregor. Papa in Epiſt.* 6. *lib.* 5. virtute approbauit, vſúque & conſuetudine

ſuetudine ſatis recepta eſt; ſic tradit *Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 10. n. 82. Molina Ieſuita t. 1. diſp. 141. poſt princip. verſ. Hinc. in regno. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num. 2. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 9. n. 7.*

3. Secunda difficultas; qualiter religioſus profeſſus hanc diuiſionem bonorum inter filios facere poſſit, cum omnia bona, de quibus religioſus ante profeſſionem non diſpoſuit monaſterio capaci ſuccedendi competant excepta filiorum legitima, & religioſus habendi proprium incapax ſit. Sed huic difficultati optimè reſpondet *Suar. dicto t. 3. lib. 8. cap. 16. num.* 4. primò aſſerendo votum paupertatis à religioſo habente filios emiſſum, non priuare bonorum dominio, & illorum diſpoſitione comparatione filiorum facienda, ſed potius ſub ea intentione, & conditione à iure permiſſa emitti, quod non repugnat voto ſolemni paupertatis priuanti dominio, & diſpoſitione ad alios vſus. Secundò reſpondet, illam diſtributionem non eſſe actum dominij, ſed cuiuſdam liberioris adminiſtrationis lege commiſſæ in fauorem tum filiorum, tum religionis, vt ſic amor in filios, & pietas in religionem abſque vlla ſpecie iniuſtitiæ, & auaritiæ efficacius oſtenderetur. Dominium verò illorum bonorum ante diuiſionem factam ad filios & monaſterium pro indiuiſo tranſire, & ſic permanere, donec bona diuidantur, conſentit huic reſponſioni *Sanch. lib. 7. cap. 9. n. 10.*

4. Tertia; an hæc diuiſio vim habeat teſtamenti? Affirmat *gloſſa in cap. ſi qua mulier 19. q. 3. verbo diuidere. Bartol. d. Authent. ſi qua mulier num.* 20. *Azor. t. 1. inſtit. mor. lib. 12. cap. 6. q. 5. in fine. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num. 2.* Mouentur; quia eſt vltima voluntas, quæ morte ciuili confirmatur, ſucceditque loco teſtamenti, quod ante profeſſionem fieri debebat. At verius cenſeo illam diuiſionem bonorum teſtamentum non eſſe, eſto loco teſtamenti ſuccedat, ſed eſſe quendam actum adminiſtrationis à lege permiſſum. Sic *Nauarr. com. 2. & de regularib. num. 45. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 41. dub. 10. num. 82. Sanch. alios referens, lib. 7. ſum. cap. 9. num.* 11. Ratio ea eſt; quia nullum eſt verbum indicans hanc diuiſionem bonorum teſtamentum eſſe, cur ergo aſſerendum eſt, & corrigenda lex generaliter prohibens religioſis teſtamentum condere; præcipuè cum ex hac ſententia religioſi diuidentes bona fauorem recipiant; quippè ſua diſpoſitio via diuiſionis, & cuiuſdam adminiſtrationis facta firmius perſiſtit, quam via teſtamenti, nam ex teſtamento oritur actio, quæ diuiſioni denegatur. *leg. diuiſionis placitum, ff. de Pactis.* Deinde in Hiſpania, vbi idem numerus teſtium requiſitus eſt pro teſtamento inter liberos, ac inter extraneos. *leg. 3. Tauri. quæ eſt lex 2. tit. 4. lib. 5. compilat.* duplici teſte hæc diuiſio contenta erit, quæ ſi teſtamentum eſſet ſeptem indigeret. Adde ſi illa diuiſio teſtamentum eſt, non videtur poſſe ante mortem naturalem confirmari; nam mors ciuilis quæ eſt profeſſio, præceſſit, qua non obſtante lex concedit teſtamenti factionem, ergo debet illam concedere iuxta materiam ſubiectam, & teſtamenti conditionem, quæ eſt, vt ſit vſque ad mortem deambulatoria. Aſſerendum ergo eſt, illam diuiſionem teſtamentum non eſſe, ſed actum adminiſtrationis à lege permiſſum.

5. Quarta: quos libros religioſus profeſſus habere debeat, vt gaudeat hac facultate bona inter eos diuidendi; Reſpondeo vnicum ſufficere, neque opus eſſe plures habere, vt deciditur in *leg. non eſt ſine liberis qui vnum tantum habet, ff. de Verbor. ſignificat.* Item diſpoſitio etiam pœnalis vtens verbo numeri pluralis habet locum in ſingulari, modo eadem ſubſit ratio, *leg. 2. §. ſed ſi vnus ff. de vi bonor. raptor.* per quem notat *Bar. ibi*: quod ſtatutum puniens producentes falſos teſtes, includit tantum vnum producentem, ſic his verbis tradit *Nauarr. comment. 2. de regularib. num.* 47. conſentit *Man. Rodrig. t. 2. q. regul. q. 80. art. 2. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 9. num. 12.*

6. Nomine vero liberorum præcipuè in decreto fauorabili, quale hoc eſt non ſolum filij, ſed & nepotes, aliique deſcendentes intelliguntur, vti traditur *leg. liberorum* 220. *ff. de verbor. ſignificat. & leg. regia 17. tit. 1. part 6.* & notauit *Sanch. dicto cap. 9. num.* 13. Sed qui filij veniant intelligendi, legitimi tantum; an etiam legitimati, an etiam naturales, & ſpurij; Reſpondeo legitimatos comprehendi; quia iura legitimorum habent, ſic *Iaſon. in authent. ſi qua mulier,* à n. 45. quem refert, & ſequitur *Nauarr. dicto com. 2. de regularib. num. 47. Man. Rodrig. t. 2. quæſt. regular. q. 80. art. 2. Sanch. dicto cap. 9. num.* 17. Naturales vero, & ſpurij illis in locis, in quibus neceſſario ſuccedunt deficientibus legitimis; vt in regno Caſtellæ ſuccedunt matri, qui non ſunt ex damnato concubitu, vel ſacrilego. *leg. 7. & 8. lib. 5. recopilat.* comprehenduntur; quia in eis procedit ratio deciſionis, vtpote hæredes neceſſarij. Sic expreſsè *Nauarr. dicto com. 2. de regularib. n. 47. Man. q. 80. art. 2. Sanch. cap. 9. n. 15. & 16.*

7. Quinta difficultas; qualiter hæc diuiſio inter filios facienda ſit? Pro cuius deciſione ſuppono te nihil detrahere poſſe filiis de legitima ipſis debita; quia ſic cauetur in *ſuprad. authent. ſi qua mulier.* ibi legitima nulli diminuta. Legitima autem filiorum (ſi ius commune ſpectemus) eſt tertia pars bonorum patris, ſi filij non excedunt numerum quaternarium, ſi vero excedant, aſt dimidia. At iure Hiſpano legitima filiorum ſunt omnia bona patris præter quintum; de legitima ergo nihil potes monaſterio applicare. Iis vero filiis conceſſis, poteris quæ ſuperſunt monaſterio concedere, vt conſtat ex *ſuprad. authent. ſi qua mulier* ibi, & quod eis non dederit, monaſterio competat. An vero ipſis filiis bona quæ ſuperſunt vltra legitimam concedere poſſis? Reſpondet Iuſtinian. poſſe, dummodo monaſterium loco filij in hac diuiſione ſuccedat, eique competat æqua portio. Quare ſi filij ſunt duo; portio libera diuidenda eſt in tres partes, quarum vna applicanda eſt monaſterio, & reliquæ filiis; poteris autem ſi velis vni filiorum duplicem illam partem concedere, alteri nihil concedendo, cum in hac conceſſione nihil detrahas monaſterio ex portione ei debita. Neque enim ex his bonis debetur monaſterio æqua portio, ac eſt ea, quam ob ſpecialem amorem alicui filio tribuis (quidquid ſentiat *Molin de Hiſpaner. primogen. lib. 2. cap. 9. num.* 59. *Gregor. Lopez, leg. 17. tit. 1. part. 6. verbo connumerata. Sanch. lib. 7. cap. 9. num. 26. cum. Gloſſa in authent. ſi qua mulier verbo connumerata.*) quia in ſupradicta authent. ſolum cauetur, vt monaſterium connumeretur inter filios, ex qua connumeratione ſolum infertur, vt pars quæ facta æquali diuiſione competere ſingulis filiis debebat, ea competat monaſterio; ſic notauit *Suar. t. 3. de relig lib. 8. cap. 16. n. 6.*

8. Ex qua doctrina deciditur illa quæſtio; an in Hiſpania poſſis meliorare filium in tertia, & quinta bonorum parte? Et quidem te poſſe in tertia parte mihi eſt certum; quia ex hac melioratione non lædis monaſterium, cum nihil ex illis bonis præter quintum ei competere poſſit, ſed omnia ſunt legitima filiorum, & ita tradit *Molina lib. 2. de primogen. cap. 9. à num. 57. Molin. Ieſuita t. 1. diſp. 141 verſ. Hinc in regno Caſtella, & t. 3. diſp. 604. num. 4. Sanch. alijs relatis, lib. 7 ſum. cap. 9. n. 29.* At in quinto ne quis aliquem meliorare,

niſi

Digitized by Google

niſi eam partem retineas monaſterio, quæ facta æquali diuiſione illius quinti inter filios ei competere poteſt.

9. Sexta difficultas eſt; an ſi careas filiis, habeas tamen aſcendentes legitimos, poſſis vti hac facultate diuidendi bona inter eos, ſicut dictum eſt de filiis? Certum apud omnes eſſe debet (tametſi aliqui Doctores non infimæ notæ contra dicant) legitimam debitam aſcendentibus nun poſſe minui ex deſcendentium profeſſione, ſicuti ex aſcendentium profeſſione non minuitur legitima deſcendentium; quia æquè vtriſque eſt debita, ſuntque inuicem hæredes neceſſarij *leg. nam etſi parentibus, ff. de inofficioſo teſtament. ſic Gloſſa dicta authent. ſi qua mulier verbo libero, Nauarr. com. 2. de regular. num. 46. Gregor. Lopez, leg. 17. tit. 1. part. 6. Gutierr. lib. 2. canon. quæſt. cap. 1. num. 95. & 96. & innumeris aliis relatis Sanch. lib. 7. cap. 9. num.* 19. At ea legitima non diminuta plures cenſent poſſe filium reliqua bona inter aſcendentes diuidere monaſterio inter ipſos connumerato; quia eadem videtur eſſe ratio; ac proinde eadem eſſe debet iuris diſpoſitio; præcipuè cum hæc lex correctoria non ſit prohibitionis teſtandi, ſed ſit quoddam priuilegium in iure inſertum, quod latam admittit interpretationem. Sic *Molin. lib. 2. de primogen. cap. 9. num.* 64. Contrarium verius cenſeo cum *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 9. num. 20. & Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num.* 7. quia priuilegium ita ſpeciale, & paupertatem religioſam non parum diminuens non debet extendi vltra ipſius verba. At ſub verbis dicti priuilegij ſolum deſcendentes comprehenduntur, *ibi ſi liberos habens.* Ergo ad aſcendentes non debet extendi. Adde habenti filios hæc licentia conceditur. Ergo illis carenti, quantumuis aſcendentes habeat, tacitè denegatur. Denique non eſt eadem ratio in parente comparatione filiorum, ac in filio comparatione parentum: nam eſto inuicem ſint hæredes neceſſarij, non tamen æquis portionibus, neque eodem modo; filij enim ſemper aſcendentibus præferuntur, illiſque ſtantibus nihil aſcendentes recipiunt.

Pvnctvm XIV.

An Patre profeſſo debeatur ſtatim filiis legitima.

1. *Debetur à puncto profeſſionis, ſi pater profeſſionem fecit in ordine incapaci ſuccedendi.*
2. *Idem affirmant plures; eſto profeſſus fuerit in ordine capaci ſucceſſionis.*
3. *Verius oppoſitum.*
4. *Fundamentis contrariis fit ſatis.*
5. *Idem quod dicitur de patre, dicendum eſt de filio profeſſo non deberi patri legitimam ante mortem naturalem filij.*

1. Non eſt dubium deberi à puncto profeſſionis legitimam filiis, ſi pater profeſſus fuit in ordine incapaci ſuccedendi; cum enim tunc illa bona non tranſeant in monaſterium, neque retineantur à religioſo, neceſſe eſt, vt deueniant ad filios, vtpote hæredes neceſſarios: Et ita tanquam indubitatum tradunt poſt alios antiquiores *Guttier. lib. 2. canon. quæſt. cap. 1. num. 93. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 10. num.* 1. vbi hanc doctrinam optimè extendit ad profeſſos, & coadiutores firmatos Societatis Ieſu; quia ipſi, & religio ratione ipſorum incapaces ſunt proprij retinendi. Quapropter quæſtio, & ſane difficilis procedit de patre ingrediente monaſterium capax ſucceſſionis; an eo caſu debeatur ſtatim filiis legitima.

2. Plures, grauiſſimíque Doctores affirmant tanquam probabilius, & æquitati conformius. Mouentur primo ex *cap. cum ſimus, de Regularibus.* vbi Pontifex concedit filio monaſterium deſerenti bona paterna, quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt, poſtulare. Et expeodendum eſt verbum *proueniunt*, quod eſt temporis præſentis. Quod ſi dicas ibi patrem eſſe mortuum, eáque de cauſa filium poſſe bona ex ſucceſſione prouenientia poſtulare, videris abſque fundamento locutus, cum ex tota illa decretali non conſtet patrem religioſum mortuum eſſe. Neque obſtat quod viuentis nulla ſit ſucceſſio, nulláque hæreditas. *leg. qui ſuperſtiti, ff. de acquir. heredit.* quia profeſſus mortuus reputatur; aliàs profeſſo in ordine incapaci ſuccedendi, nulla eſſet profeſſio, ſed expectanda eſſet eius mors naturalis contra ſupradicta. Secundò probant ex *Authent. ſi qua mulier*, vbi patri profeſſo permittitur diuidere bona inter filios, quod certè non videbatur permittendum, ſi bona profeſſi toto ſuæ vitæ tempore monaſterio competerent; fieret enim graue monaſterio præiudicium, cui auferuntur bona poſſeſſa. Tertiò ſibi perſuadent ex § *ſi quis autem, verſ. ſi vero filios in Auth.* de monachis, ibi, ſin autem nihil eis (ſcilicet filiis) donauerit, aut minus quarta, poſtquam abrenuncians conuerſatus fuerit inter monachos, nihilominus quarta debeatur filiis, aut ſupplementum, ſi contigit eos aliquid accepiſſe, aut etiam quatenus totum eis detur. In quibus verbis Iuſtinian. indicat legitimam filiis deberi, eo ipſo quo pater profeſſionem fecit, ibi *poſtquam abrenuncians conuerſatus fuerit inter monachos*, nihilominus quarta debeatur filiis. Quartò ſi filiis non debetur ſtatim legitima patris, ſed durante eius vita monaſterium retinere illius bona poteſt, obligantur filij alimenta à monaſterio petere, ipſumque monaſterium obligatum eſſe ea præbere, quod certè & filiis durum eſt, & monaſterio non parum oneroſum; ſiquidem ſæpè ex ſuis bonis obligarentur religioſi filiis ſuccurrere legitima parentis non ſufficiente; ſicuti obligatur pater filiis alimenta præbere, cum legitima non ſufficit. Quintò, quia profeſſi nulla poteſt eſſe ſucceſſio, cum nulla bona habeat, ſed omnia illius bona in monaſterium transferantur, ergo fruſtra eius mortem naturalem expectabunt. Succedent ergo à die profeſſionis. Et ita ſuſtinent *gloſſa. §. ſi quis autem, verſ. illud vero, aut hen. de monachis. Nauarr. com. 2. de Regularib. num. 48. & 54. Couarru. cap. 2. n. 7. de teſtament. Menchaca de ſucceſſ. creat. lib 1. §. 10. num. 284. & de ſucc. progreſſu, lib. 1. §. 10. num. 48. Andreas Fachin. lib. 6. controuerſ. cap. 13. verſ. ego priorem. Azor. t. 1. inſtit. mor. lib. 12. cap. 8. quæſt. 7. Molina t. 1. de iuſtit. diſp. 140. verſ. an vero ſtatim. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 41. dub. 10. num. 86. Sanch. innumeros alios referens. lib. 7. ſum. cap. 10. num. 3. Suarez t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num.* 7. & eſt ſatis probabilis ſententia.

3. Nihilominus contrariam ſententiam (rigore iuris ſpectato) veriorem cenſeo. Primo ex *text. in Authent. ſi qua mulier*, vbi patri profeſſo permittitur bona omnia inter filios diuidere legitima non diminuta, quam diuiſionem non cogitur pater ſtatim facere; imo nec facere; cum ex nullo text. hæc obligatio colligatur; eſt enim quoddam priuilegium ipſi in fauorem filiorum conceſſum, quo vti poteſt, quando ſibi placuerit, ſed ad hanc diuiſionem, ceu bonorum tranſlationem in filios, debet pater, vel eius nomine monaſterium bona transferenda retinere, ergo filij in ipſis bonis à die profeſſionis non ſuccedunt. Secun-

dò ſtatu

do ſtatutum à iure eſt legitimam non deberi filio viuente parte, ſed poſt eius naturalem mortem *leg.1.§. ſi impubere, ff. de collat. bonor. leg. lex Cornelia ad fin. ff. vulgar. & pupillar. ſubſtitut.* Sed ab hac generali regula recedendum non eſt abſque manifeſto textu, vel ratione, nullus autem adeſt textus; nec manifeſta ratio probans à die profeſſionis patris legitimam filiis deberi; vt ex ſolutione argumentorum oppoſitæ ſententiæ conſtabit, ergo &c. Tertiò firmatum à iure eſt monaſterio capaci ſucceſſionis omnia bona profeſſi acquiri à die profeſſionis, de quibus antea non diſpoſuerat profeſſus, vt conſtat ex §. *ſi qua mulier. Authent. de ſanctiſſim. Epiſcop. & §. illud quidem, Authent. de monachis*, & *authent. ſi qua mulier, & authent. ingreſſi Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* & habetur *cap. quia ingredientibus* 19. *q.* 3. Sed ab hoc iure, & conceſſione legitima filiorum non inuenitur excepta, imo potius ſub illo generali iure ſatis indicatur comprehendi in dicta *authent. ſi qua mulier. relato in cap. ſi qua mulier, vel vir*, 19. *q.* 3. ibi, ſed ſi poſt ingreſſum moriatur, antequam inter eos diuidat filij legitimam, percipiant reliqua ſubſtantia monaſterio competente. Indicatur ergo debere filios mortem patris expectare ad legitimam percipiendam. Et ita ſuſtinent *Gloſſa in dicta authent. ſi qua mulier, verbo moriatur. Bart. ibi, num.* 22. *Felin. cap. in præſentia, de probation. num.* 56. *Abbas cap. cum ſimus, num. vlt. de Regularib. Gregor. Lop. leg.* 17. *verbo ſus hijos, tit.* 1. *part.* 6. *Menchaca de ſucceſſ. creat. lib.* 3. §. 21. *num.* 175. *& de controuerſ. illuſtrib. lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 10. *Gutierr. lib.* 2. *canon. quæſt. cap.* 1. *à num.* 79. *Man. quæſt. regul. t.* 2. *q.* 80. *art.* 2. *Matienzo lib.* 5 *recopil. tit.* 4. *leg.* 3. *gloſſ.* 2. *num.* 3. *& alij plures apud ipſos*, præcipuè apud *Sanch. dicto cap.* 10. *n.* 2. affirmantem eſſe hanc ſententiam probabiliſſimam.

4. Neque argumenta in contrarium vrgent. Ad primum, & præcipuum deſumptum ex *text. in cap. cum ſimus de regular.* reſpondeo ex illo non colligi poſſe filium viuente patre ſuam legitimam petere; quia in dicto textu, id non dicitur. Nam eſto in principio textus mentio facta fuerit de parte & filio ſimul religionem ingredientibus; at in fine textus, vbi filio conceditur legitimam petere, nulla patris viui mentio fit: imo tacitè indicatur naturaliter patrem mortuum eſſe illis verbis. Et bona paterna, quæ ſibi ex ſucceſſione proueniunt, poſtulare. Non enim filius ex ſucceſſione petit legitimam, niſi mortuo parente, vt notat *Gloſſa in cap.* 1. 18. *q.* 1. Quod apertius conſtat, ſi vera eſt lectio illius decretalis relata ab *Antonio Auguſtino, in collect.* 2. *decretal. lib.* 3. *tit.* 18. quam approbat *Gutierr. dicto lib.* 2. *canon. quæſt. cap.* 1. *num.* 83. addit enim aduerbium *recte* & bona, inquit, paterna quæ ipſi rectè ex ſucceſſione proueniunt poſtulare; quaſi diceret, poterit poſtulare bona paterna, quæ ipſi recte, & ſecundum regulas iuris ex ſucceſſione proueniunt. At recte, & ſecundum iuris regulas filio non proueniunt ex ſucceſſione bona paterna niſi mortuo patre. Ergo tacitè indicatur patrem mortuum eſſe, faciléque id credi poteſt; cum lepra infectus monaſterium fuerit ingreſſus, & filius abſque vllo timore deſerere monaſterium voluerit, non enim viuente patre ita facile religionem relinqueret, quam ſimul cum illo amplexus fuit. Adde eſto concederemus patrem mortuum non eſſe, verba illius textus ſic intelligenda ſunt, vt filius poſſit petere legitimam, quæ ſibi prouenit ex ſucceſſione eo tempore, quo ei ſucceſſio defertur, cum vero vrges viuentis ſucceſſionem dari poſſe, vt contingit in profeſſo ordinis incapacis ſuccedendi; atque adeo viuente illo patre poſſe filium ſuccedere, & bona paterna poſtulare. Reſpondeo longè diuerſam eſſe rationem in eo, qui monaſterium incapax ſucceſſionis ingreditur, ac in eo qui ingreditur monaſterium ſucceſſionis capax. Nam prioris datur ſucceſſio, ne bona maneant ſuſpenſa, & abſque domino. Secus eſt vbi monaſterium loco religioſi ſuccedit. Ad ſecundum dico ex illa diuiſione potius colligi monaſterio bona competere, & non filiis, quibus facta diuiſione conceduntur. Neque obſtat in hac diuiſione monaſterium aliquo modo præiudicari bonis acquiſitis illud priuando; quia id fit ex indulgentia, & priuilegio à iure conceſſo parenti in filiorum fauorem. Ad tertium dico deberi filiis legitimam non ſtatim concedendam, ſed poſt mortem. Neque aliud colligitur ex illo *Authent. de Monachis.* Ad quartum concedo poſſe filios alimenta à monaſterio petere, ipſumque obligatum eſſe eis præbere, ſi aliunde non habent, at cum hæc obligatio non ex natura, ſicut in patre, ſed ex bonis patris receptis oriatur, vltra ea obligatio extendi non poteſt, vt benè dixit *Abbas cap. in præſentia, num.* 77. *de probationib. Silueſt. Verbo religio*, 8. *quæſt.* 3. *Molin. t.* 1. *diſp.* 140. *verſ. eo ipſo.* Ad quintum nego non dari ſucceſſionem profeſſi; nam eſto in ſua perſona bona non habeat, habet tamen in monaſterio, quod ipſum repræſentat. Aliàs religioſo habente maioratum, fideique commiſſum, ſuccederet ſubſtitutus à die profeſſionis contra ſuperius dicta.

5. Ex his infertur idem eſſe à fortiori dicendum, ſi filius religionem ingrediatur, non deberi parentibus legitimam, quovſque ipſe obeat, ſed interim monaſterium illa frui poſſe, vt benè tradit *Gutierr. can. q. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 93.

Pvnctvm. XV.

An Religioſus validè contrahat abſque ſuperioris facultate: obligenturque ipſe, & cum eo contrahentes ſtare contractui?

1. *Ex facultate ſuperioris contrahens naturaliter, & ciuiliter obligatur.*
2. *Abſque facultate contrahentem affirmant quidē nec ciuiliter, nec naturaliter obligari. Alij cenſent ſolum naturaliter obligatū eſſe.*
3. *Quadam diſtinctione conciliantur ſententiæ ſupradictæ.*
4. *Soluuntur fundamenta oppoſita.*
5. *Excipitur contractus ſtipulationis, qui validus eſt.*
6. *In contractibus temporalia reſpicientibus ſentit Sanch. contrahentem cum religioſo obligatum eſſe ſtare contractui; expectareque ſuperioris conſenſum.*
7. *Verius eſt oppoſitum.*

1. CErtum eſt ex facultate expreſſa, vel tacita ſuperioris validè religioſum contrahere, obligatúmque eſſe naturaliter, & ciuiliter ſtare contractui; quia in eo contractu vtpote legitima authoritate inito concurrunt requiſita ad naturalem, & ciuilem obligationem. Sic docuit *Abbas, cap. ex reſcripto, n.* 1. *de iureiurando. Felin. ibi, num.* 1. *Tapia authent. ingreſſi verbo ſua cap.* 18. *num.* 17. *eod. de ſacroſanct. Eccleſ.*

Quod

Digitized by Google

Quod adeo verum eſt, vt nec ſuperior, qui facultatem conceſſit, nec illius ſucceſſor poſſit dictum contractum irritare, & obligationem caſſare; quia eſt ius hoc acquiſitum, cuius vices prælatus non habet; & ita tradit *Man. Rodriq. relatis Abbate, Baldo, Cardinali, & Decio, t. 3. quæſt. regular. q. 26. art. 1. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 31. num. 41.*

2. Difficultas ergo eſt, qualiter obligetur religioſus ex contractu inito abſque ſuperioris expreſſa, vel tacita facultate. Prima ſententia docet non ciuiliter, nec naturaliter, hoc eſt neque in foro externo, neque in conſcientiæ foro obligari; quia eius voluntas diſpoſitioni prælati ſubiicitur, *cap. non dicatis, 12. quæſt. 1.* eáque de cauſa dici ſolet religioſum nec velle, nec nolle habere, *cap. 2. de Teſtamentis, in 6.* Deinde quia eius obligationi lex reſiſtit, *dicto cap. non dicatis, 12. q. 1.* Ergo ex nullo capite oriri obligatio poteſt. Et ita ſuſtinent *Hoſtienſ. in ſum. de fideiuſſorib. §. pro quo poſſis, verſ. & quis, Panormit, & Felin. cap. ex reſcripto de iureiurando, num. 1. Iaſon. leg. ſi id quod ff. de condict. indebit. num. 1. Anton. Cucus lib. 3. inſtit. maiorat. tit. 3. num. 37. Zeballos in ſuis communib. opinion. quæſt. 446. & alij relati à Sanch. lib. 7. ſum. cap. 31. num. 36.* Secunda ſententia, quam *Sanch. num. 37.* probabiliorem reputat, affirmat religioſum ſic contrahentem abſque licentia prælati naturaliter obligari, eſto non ciuiliter. Mouetur ex eo, quòd nullum diſcrimen inueniat inter vota, & promiſſiones homini factas, cum vtraque obligatio conſenſum exigat, & vt irreuocabilis ſit, conſenſum ſuperioris expoſtulet. Deinde quia ſi religioſus ſic promittens, & contrahens non obligaretur naturaliter, nec eius fideiuſſor obligaretur, cum receptiſſima ſit doctorum ſententia principali non obligato ſaltem naturaliter fideiuſſorem non teneri, *leg. 1. & 2. ff. de fideiuſſorib.* Idemque eſſet dicendum de pignore dato pro ſecuritate obligationis. Tandem quia nulla eſt lex, quæ magis obligationi promittentis monachi reſiſtat, quàm obligationi ſerui: at ſeruus contrahens ſine domini conſenſu obligatur naturaliter, *leg. naturaliter, & leg. ſi id quod ff. de condict. indebiti.* Ergo & monachus contrahens abſque prælati conſenſu obligatus erit: ſic docuit *Abbas conſ. 10. 4. volum. 1. Silueſt. verbo religio, num. 8. q. 3. Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 12. quæſt. 5. cap. 11. Leſſius, lib. 2. cap. 2. dub. 1. num. 6. Rebellus de iuſtit. 2. p. lib. 1. q. 8. ſect. 1. num. 4. Sanch. aliis relatis, lib. 7. ſum. cap. 31. num. 37.*

3. Cæterum in hac re diſtinguendum cenſeo de contractibus actiones perſonales religioſi reſpicientibus, vel de contractibus reſpicientibus res temporales, & materiam paupertatis. Si ſermo ſit de contractibus actiones perſonales reſpicientibus, tenenda eſt ſecunda ſententia validos eſſe tales contractus, obligatumque eſſe religioſum illas actiones perſonales promiſſas exhibere, dum ſuperior non contradicit; quia comparatione harum actionum nulla eſt lex quæ reſiſtat; & argumentum ex voto deſumptum in his actionibus, & obligationibus optimè procedit. At ſi loquamur de contractibus materiam paupertatis reſpicientibus, cenſeo cum prima ſententia religioſum nullam nec naturalem contrahere obligationem, ſi contractum celebret abſque ſuperioris expreſſa, vel tacita licentia; quia eſt obligatio iniqua, & contra paupertatis votum: hoc enim obligat, vt abſque ſuperioris conſenſu nec dare, nec recipere religioſus poſſit, & conſequenter nec poſſit ſe obligare ad ſic dandum, vel recipiendum, vt optimè dicitur *in capite non dicatis, 12. quæſt. 1.* ibi certum eſt eos nihil habere, poſſidere, dare, vel recipere ſine ſuperioris licentia debere. Quapropter *Nauarr. dicto com. 2. de Regularib. num. 42.* concilians ſupradictas oppoſitas ſententias prudenter dixit, religioſum naturaliter obligari ex contractu, qui non ſit contra regulam in genere, nec in ſpecie, donec prælatus irritet, aut contradicat. At contractus circa temporalia abſque prælati conſenſu eſt non ſolum contra regulam, ſed contra votum, ergo nullam obligationem inducit. Secus verò eſt de contractu circa actiones perſonales, qui eſto ſit abſque voluntate ſuperioris, non inde infertur eſſe contra ipſam, nec contra regulam, ac proinde obligare poteſt, dum Prælatus non irritat.

4. Qua facta diſtinctione facilè ſoluuntur vtriuſque ſententiæ fundamenta, quatenus noſtræ doctrinæ contradicere videntur. Ad primum primæ ſententiæ reſpondeo, religioſum non habere velle, vel nolle, quod ſuperiori ſubiectum non ſit, at illi ſubiectum, & ſubordinatum optimè habere poteſt. Ad ſecundum concedo, legem reſiſtere contractui ſine voluntate ſuperioris inito à religioſo circa temporalia bona; ſecus circa operationes perſonales. Ad primum ſecundæ ſententiæ concedo, inter votum, & promiſſionem homini factam circa actiones perſonales non adeſſe diſcrimen; ſecus circa bona temporalia, quorum diſpoſitio voto paupertatis prohibetur. Deinde negari poteſt inter votum, & promiſſionem homini factam non adeſſe diſcrimen; ſiquidem votum etiam ex licentia ſuperioris emiſſum irritari poteſt; ſecus promiſſio homini facta. Ad ſecundum concedo fideiuſſorem adhibitum ad ſecuritatem illius contractus non obligari ob rationem ibi factam; quia principali non obligato, acceſſorij obligatio ſubſiſtere non poteſt. Neque hoc eſt inconueniens; quia ferè ſemper fideiuſſor aſſumptus induit perſonam principalis debitoris, & de debito alieno facit proprium renunciando beneficio excuſſionis conceſſo in *Authent. præſenti, Cod. de fideiuſſorib.* vel in eadem ſcriptura ſe vt principalem debitorem obligando. Quo caſu, (eſto principalis nulla obligatione teneatur ſtare contractui) fideiuſſor obligatus manebit. Ad vltimum negamus nullam eſſe legem reſiſtentem his contractibus, ſiquidem eſt lex diuina, & naturalis ex obligatione voti orta, approbatáque in *cap. non dicatis. 12. quæſt. 1.*

5. Limitanda eſt noſtra concluſio, ne procedat in contractu ſtipulationis pro monaſterio factæ; qui validus eſt, dum monaſterium non contradicit, vt deciditur expreſsè, *in §. ſi quis alij, inſtitut. de inutilib. ſtipulationib. & lex regia, 17. tit. 11. part. 5.* & tradunt poſt alios *Nauarr. com. 2. de Regularib. num. 31. Tapia Authent. ingreſſi, verbo ſua, cap. 7. num. 5. Cod. de ſacroſanct. Eccleſiis, Sanch. lib. 7. ſumm. capitul. 31. num. 32.* Et ratio huius concluſionis eſt manifeſta; quia hæc ſtipulatio in fauorem monaſterij cedit in cuius vtilitatem præſumitur fieri donationem. An autem hic religioſus carens licentia ſtipulandi peccet, ſi pro monaſterio ſtipuletur? Reſpondet *Sanch. dicto cap. 31. num. 34.* eſſe peccatum, ſed non mortale, ſi accepret animo non ſibi quærendi, aut retinendi; ſed monaſterio; quia nec donanti; nec monaſterio damnum infert; ſed in eius vtilitatem cedit. At ego credo nullum peccatum eſſe, tum quia ad hanc ſtipulationem facien-

dam tacitè à iure ob monaſterij fauorem conceſſa eſt cuilibet religioſo facultas in *dicto* §. *ſi quis alij*, *inſt. de inutilibus ſtipulat.* Et prætereà quia peccatum eſſe non poteſt, niſi quia voto paupertatis aduerſetur; at hæc ſtipulatio, vt ipſemet Sanch. indicat, contra paupertatem non eſt, cum media illa acceptatione non ſibi, ſed monaſterio rem donatam quærat. Quod ſi alteri à monaſterio religioſus ſtipuletur, nulla eſt ſtipulatio; quia nullibi eſt conceſſa religioſo facultas alteri ſtipulandi abſque eius mandato. At ſi mandatum dedit (inquit *Sanch. dicto cap.* 31. *n.* 32.) actio non acquiritur mandati, ſed monaſterio; cui omnes religioſi actiones ſubduntur; tenebitur tamen monaſterium hanc actionem mandanti cedere, argumento ſerui fructuarij, cuius ſtipulatio pro alio facta domino cedit; tenetur tamen dominus cedere actionem mandanti.

6. Sed extra hunc contractum ſtipulationis, dubium eſt; an contrahens circa temporalia cum religioſo nullam à ſuo prælato licentiam habente teneatur ſtare contractui, expectaréque conſenſum, vel diſſenſum monaſterij, vt reſilire poſſit. Affirmat *Sanch. pluribus relatis, lib.* 7. *cap.* 31. *num.* 28. ſed ferè omnes de contractu ſtipulationis pro monaſterio factæ loquuntur. Mouetur; quia religioſo concedendum eſt, vt gaudeat priuilegio minoris, & pupilli, qui ſi contrahant abſque authoritate tutoris, vel curatoris, contractus ex parte ſua claudicat, quia ei ſtare non tenentur; at cum illo contrahentes obligati ſunt, vt deciditur, *inſt. de auth. tutorum*, *in fine principij*, *& leg. Iulianus*, §. *ſi quis à pupillo ff. de actionib. empti.* Item contrahentem cum Eccleſia abſque debita ſolennitate communiter Doctores ſentiunt obligatum eſſe ſtare contractui, nec poſſe reſilire, quouſque Eccleſia diſſentiat, agere tamen poſſe, ne ſit in ſuſpenſo, vt conſentiat, vel diſſenſum explicet, ſicuti pluribus relatis docet *Sarmiento de reditibus Eccleſiæ par.* 1. *cap.* 2. *num.* 19. At in præſenti contrahens cum religioſo cenſetur cum Eccleſia contrahere. Ergo tenetur ſtare contractui, tametſi religioſus ob defectum ſolemnitatis in illo contractu requiſitæ ſtare non teneatur. Ex qua doctrina optimè infert *Sanch. dicto cap.* 31. *num.* 29. religioſum ſic contrahentem cum eo, qui neſcius eſſet ſe monaſterio approbanti contractum manere obligatum peccare mortaliter, cum tamen nec religioſus, nec monaſterium obligationem vllam ſubeat; quia eſt grauis deceptio.

7. Cæterum verius cenſeo ſic contrahentem nullam obligationem habere ſtandi contractui, ſed poſſe pro libito reſilire. Moueor; quia regula generalis eſt in contractibus æqualitatem inter contrahentes ſeruandam eſſe, à qua regula non inuenitur exceptus contractus cum religioſo factus ſine prælati licentia; imo neque videtur conueniens hæc exceptio, ne violationi paupertatis, & deceptioni contrahentium faueat. Neque argumentum deſumptum ex pupillo, & minore, & ex Eccleſia vrget; quia in priuilegiis præcipuè à iure exorbitantibus non eſt facienda extenſio de vno caſu ad alium, etiamſi militet eadem ratio conceſſionis, vt latè probaui, *tract. de legib. diſp.* 4. *punct.* 13. *num.* 4. Quinimo in præſenti diuerſa ratio eſt; nam contractibus pupilli, & minoris conceditur illud priuilegium in odium contrahentium, qui præſumuntur intendiſſe pupillos, & minores decipere, vtpote aptos decipi ob ætatis defectum. At hæc conſideratio in contractibus cum religioſo locum habere non poteſt; cum potius debeat præſumi religioſum voluiſſe ſecum contrahentes decipere, quam è contra. Item Eccleſiæ contractibus conceditur priuilegium, quia ex parte ſua culpa eſſe non poteſt; ſecus eſt in religioſo, qui nomine ſuo contrahit, & non nomine conuentus: neque ſic contractus debet dici contractus Eccleſiæ, licet ſit à perſona Eccleſiaſtica, neque illius priuilegio gaudere; aliàs quoties beneficiatus in ſuis contractibus ſingularibus vellet decipere contrahentes, gauderet priuilegio contractibus Eccleſiæ conceſſo, quod falſiſſimum eſt. Rationi ergo, & veritati ſatis conſonum eſt aſſerere hos contractus ex nulla parte obligationem aliquam inducere, ſed eſſe prorſus irritos, & nullos; & ita docet *Leſſius, lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 41. *dub.* 12. *num.* 90.

PVNCTVM XVI.

An monaſterium ex delicto religioſi, & ex eius contractibus obligetur.

1. *Ex delicto religioſi etiam prælati non obligatur monaſterium.*
2. *Ex contractibus ante profeſſionem obligatur monaſterium pro viribus hæreditatis tantum.*
3. *Ex bonis occaſione monachi profeſſi monaſterio prouenientibus, communis eſt ſententia obligari monaſterium ſatisfacere, ſed non caret difficultate.*
4. *Ex contractibus poſt profeſſionem nulla eſt obligatio monaſterio.*
5. *Qualiter ex contractu religioſi extra clauſtra commorantis obligetur monaſterium.*
6. *Qualiter ex contractu prælati.*
7. *An religioſus teneatur ſoluere mutuum malè conſumptum, & ex quibus bonis.*

1. Certum eſt ex delicto religioſi etiam prælati monaſterium nullam contrahere ſatisfaciendi obligationem, niſi quatenus ex illo delicto aliquod cōmodum perceperit, deciditur expreſsè, *c. ſi Epiſcopus.* 16. *q.* 6. *& reg. delictum*, 76. *de Reg. Iuris, in* 6. & tradit *Gloſſ. vlt. leg. ſi quis in tantam*, *Cod. vnde vi. Nauarr. com.* 2. *de Regul. num.* 62. *Leſſius*, *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 11. *n.* 50. *Molina*, *t.* 1. *de iuſtit. diſp.* 140. *circa finem*, *verſic. monaſterium*, *Sanch. lib.* 7. *cap.* 31. *num.* 11. Neque obſtat dominum teneri de delicto ſerui, tametſi eo ignorante commiſerit, §. *inſtit. de Moralib. actionib. & leg. quod ſi minor.* §. *ſeruus de Minorib.* quia ſeruus vtpote pretio æſtimabilis tradi poteſt pro noxa, ſecus religioſus qui liber homo eſt, & ſacer pro nulla noxa commutari poteſt, iuxta *leg. liber homo ff. Ad leg. Aquiliam*, *& leg. inter ſtipulantem*, §. *ſacramenta*, *ff. de Verbor. obligationib.* Notanter dixi, niſi ex illo delicto aliquod commodum monaſterium perceperit, vt ſi ex religioſi furto ditius monaſterium eſſet; quia tunc monaſterium ratione rei acceptæ ſatisfacere tenetur. Religioſum verò, ſi peculium habeat non eſt dubium, ex illo obligatum eſſe ſatisfacere, illoque non ſatisfaciente obligari poſſe monaſterium, vt ex illo peculio ſatisfactionem exhibeat; ſicuti obligatur pater de dolo filij, quatenus eſt in eius peculio. *Nauarr. dicto com.* 2. *de Regularib. num.* 62.

2. At ſi

Digitized by Google

2. Atſi loquamur de contractibus à religioſo initis diſtinctio facienda eſt de contractibus ante profeſſionem, vel poſt profeſſionem celebratis. Item de contractibus ex expreſſa, vel tacita prælati licentia, vel ſine illa. Si ſermo ſit de contractibus ante profeſſionem, monaſterium eam ſolam obligationem habet ſatisfaciendi, quatenus bona religioſi accepit; quia cum illo onere in monaſterium tranſlata ſunt; eaque de cauſa hæc obligatio bona excedere non debet, ſic aliis relatis docuit *Sanch. lib. 7. cap. 31. num. 3.*

3. Difficultas autem eſt, an ſi ex ſupradictis bonis non fiat integra debitorum ſolutio, teneatur monaſterium ex hæreditate, donatione, vel legato occaſione monachi ſibi poſtmodum proueniente ſatisfacere, vel ex his, quæ ſuo labore, & induſtria monachus acquirit. Affirmant *Felin. cap. cum. l. & A. de Sententia, & re iudicata Bertrand. conſ. 22. num. 5. vol. 7. Monal. conſ. 30. num. 8. & 8. vol. 2. Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 12. c. 10. q. 8. & indicat Tapia authent. ingreſſi, C. de ſacroſanct. Eccl. c. 18. num. 5. Molin. t. 1. de iuſt. diſp. 140. verſ. eo ipſo, Sãch. eos referens. lib. 7. cap. 31. n. 4.* Mouentur; quia per profeſſionem iuri creditorum derogatum non eſt. At ante profeſſionem obligatus erat religioſus ex illis bonis creditoribus ſatisfacere. Ergo eandem obligationem ſubire debet monaſterium ea bona accipiens. Cæterum hæc ſententia difficultate non caret: pluribus namque doctoribus firmatum reliquimus *diſp. 1. pun. 7. §. 4.* debitorem, cui non ſubeſt ſpes breui tempore ſatisfaciendi creditoribus poſſe religionem ingredi cedendo bonis; eaque ceſſione facta, & religionis ingreſſu debita omnia extinguere, neque prælatum obligatum eſſe facultatem concedere, vt manibus laboret in creditorum ſatisfactionem; neque ea facultate conceſſa ipſe religioſus laborare tenetur. Ergo monaſterium ex bonis occaſione religioſi poſt profeſſionem acquiſitis ſatisfacere creditoribus non tenetur. Tum quia debita ſunt extincta. Tum quia illa bona religioſo non acquiruntur, vt exinde onus creditoribus ſatisfaciendi accipiant, & ſub eo onere in monaſterium transferantur, ſed immediatè acquiruntur monaſterio, quod non ex perſona religioſi, ſed ex bonis ab illo acceptis, & ſub eo onere obligationem ſatisfaciendi creditoribus habet. Hæc diſputationis gratia dicta ſint, aliis definienda committimus.

4. Quod ſi ſermo ſit de contractibus poſt profeſſionem initis; regula eſt ab omnibus recepta, monaſterium nullam obligationem habere, ſi abſque eius expreſſo, vel tacito conſenſu celebrati ſunt, niſi fortè ex illis ditius factum fuerit; quia tunc ratione rei acceptæ obligationem habet. At ſi ex eius legitimo conſenſu expreſſo, vel tacito ſint celebrati contractus non eſt dubium, monaſterium obligatum eſſe, quia eius nomine facti ſunt.

5. Hinc deducitur religioſum extra monaſterium ex legitima licentia commorantem, ibique mutuum accipientem ad ſibi neceſſaria ſupeditanda iuxta vſum, & conſuetudinem ſuæ religionis obligari monaſterium eo mutuo; quia ex eius tacito conſenſu acceptum eſt; eo concedens enim religioſo licentiam viuendi extra monaſterium, concedit ea ſine quibus commodè vitam tranſigere non poteſt. Et ita docent poſt alios antiquiores *Nauarr. comment. 2. de Regular. num. 65. Surdus de alimentis priuileg. 97. num. 2. 5. & 6. Azor. t. 1. inſtit moral. lib. 12. cap. 11. q. 11. Zauallos in ſuis communibus opinionib. q. 446. num. 15. Sanch. alios plures referens, lib. 7. ſum. cap. 31. num. 15. & n. 16.* optimè addit poſſe libros, aliaque ſupellectilia pro ſecuritate mutui obligare, ſi id neceſſarium ſit; quia nomine conuentus hæc omnia fiunt. Notanter dixi, ſi mutuum accipiat ad ſibi neceſſaria ſupeditanda iuxta vſum, & conſuetudinem ſuæ religionis, ſi enim ad ſumptus excedentes hunc terminum acciperet, conuentus non obligaretur; quia nec cenſetur, nec poteſt conſentire; *Sanch. dicto cap. 31. num. 17.*

6. Quod dictum eſt de religioſo priuato dicendum eſt de prælato bona conuentus adminiſtrante; poſſe inquam pro vtilitate conuentus mutuum accipere, & ad illius ſecuritatem bona conuentus obligare; quia id præſtat ex expreſſo, vel tacito conuentus conſenſu. Cui obligationi non obſtat, eſto poſtea mutata voluntate in varios vſus mutuum expendat, quia hæc praua diſtributio non tollit, quin mutuum nomine conuentus acceptum ſit; ac proinde conuentus obligetur. Atſi tempore quo mutuum accipit, eo fine accipiat, vt in vſus conuentui minimè conuenientes diſtribuat, vt perſona particularis procedit, neque conuentus obligatur; tametſi voluntate mutata in vtilitatem conuentus mutuum expendat. Sic *Tapia Auth. ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. verbo ſua c. 18. num. 5. Sanch. lib. 7. cap. 31. num. 13.*

7. Sed inquires, qualiter religioſus teneatur ſoluere mutuum malè conſumptum? Aliqui eum excuſant ſolutione; eo quod filiofamilias comparetur, qui vanè mutuum expendens non tenetur ſoluere. *§. penul. inſtit. Quod cum eo qui in aliena poteſt. & leg. 1. & ſeqq. Cod. ad Macedonianum.* Sed eſt excuſatio abſque vllo fundamento: nam eſto religioſus filiofamaliàs comparetur; ex eo quod vterque habet debitam ſubjectionem, & ſubordinationem; non inde infertur omnia priuilegia filiofamiliàs conceſſa religioſis conceſſa eſſe, præcipuè cum adeſt diuerſa ratio: nam filiofamiliàs conceditur, ne mutuum acceptum, & malè expenſum ſoluat; ne mortem patris, cui ſucceſſurus eſt, captet, cauſa illud ſoluendi; quæ ratio ceſſat in religioſo, qui nec prælato, nec conuentui ſuccedere poteſt. Dicendum ergo eſt religioſum obligatum eſſe ſoluere mutuum acceptum, & malè expenſum vel ratione contractus, ſi validus fuit, vel ratione iniuſtæ acceptionis, ſi nullus extitit. Sic *Zeballos. Com. opin. q. 446. num. 19. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 31. num. 22. fine.* Bona autem, ex quibus hæc ſolutio facienda eſt, ſunt ea, quorum religioſus liberam à prælato diſpoſitionem habet, vt de ſe conſtat.

PVNCTVM XVII.

An ex vna religione ad aliam tranſiens poſſit deferre bona priori religioni acquiſita?

Sermo eſt de tranſitu licito, & valido, quo obligatio ad priorem religionem extinguitur. Deinde de bonis, quæ tempore prioris ingreſſus tecum religioni detuliſti, & de bonis poſt illum ingreſſum religioni, occaſione tui acquiſitis

§. I.

Bona acquiſita durante profeſſione prioris religionis tecum deferre non potes.

1. *Acquiſita durante prioris religionis profeſſione nullatenus deferre potes.*
2. *Proponitur objectio, & eius occaſione explicatur, an libros an ſcripta, an inſtrumenta artis tecum deferre poſſis.*
3. *Hæreditas, & legatum plenè priori religioni acquiſita tecum non poteſt deferre.*

Digitized by Google

4. *Sed quid ſi delata tibi fuit hæreditas tempore prioris religionis, & non adiſti. Secundã religionẽ adire poſſe plures probabiliter cenſent.*
5. *Sed oppoſitum verius eſt.*
6. *Quod efficacius procedit in maioratibus Hiſpania.*
7. *Si deferatur tibi exiſtenti in religione minorum hæreditas, non potes eam adire tranſlatus ad religionem capacem ſuccedendi.*
8. *Idem eſt, ſi eo tempore inſtituaris hæres, tametſi tempore mortis teſtatoris capax ſis ſucceſsionis.*
9. *Si tibi in ſæculo commoranti deferatur hæreditas, & tranſeas ad religionem incapacem, ſi ante aditionem factus ſit Epiſcopus, affimat Sanch. & alÿ te poſſe hæreditatem adire.*
10. *Verius eſt oppoſitum.*
11. *Non eſt idem dicendum in ſubſtitutione.*
12. *Si profeſſus religionem incapacem inſtituaris abſolutè, nulla eſt inſtitutio: ſi ſub conditione, ſpectandum eſt tempus impleta conditionis.*
13. *Contrarium procedit in donationibus, & promiſsionibus ſub conditione caſuali, & non poteſtatiua.*

1. COmmunis eſt ſententia te nullo modo poſſe deferre bona, quæ in priori religione quouis titulo acquiſiſti, nempe tua induſtria, labore, donatione, ſuceeſſione, aut legato, ſiue tranſeas ad laxiorem religionem, ſiue ad ſtrictiorem; ſic ex communi ſententia tradit *Nauarr. Coment. 4. de Reg. num. 24. verſ. vndec. & conſ. 55. de Reg. in 2. edit. Con. c. 1. à num. 20 de teſt. Surdus, de aliment. cap. 9 q. 27. num. 8. Molina, t. 1. diſp. 140. circa finem. verſ. quando religioſus. Suarez. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 13. n. 2.* Ratio eſt, quia omnia illa bona ſunt priori religioni abſolutè quæſita iure ſic diſponente; at nullum eſt ius diſponens bona priori religioni quæſita in nouiter aſſumptam transferri. Ergo aſſerendum non eſt, & confirmari poteſt exemplo ſerui, cui religioſus comparatur, qui ex vnius dominio in alium tranſiens, non obinde transfert acquiſita durante priori ſeruitute; quia domino abſolutè, & abſque vlla conditione quæſita ſunt.

2. Dices inde inferri te non poſſe deferre veſtes, nec libros, aut inſtrumenta artis, quibus vteris; imo neque tua ſcripta; quia omnia hæc ſunt pretio æſtimabilia, & religioni priori abſolutè quæſita.

Concedenda eſt ſequela per ſe; at ex tacito conſenſu prioris religionis, & conſuetudine recepta temperatur. Et quidem veſtes duplicitas ferre non eſt tibi permiſſum, ſimplices vero permituntur; ne nudus, vel indecenter incedas. Neque ſecũda religio obligatur facta profeſſione hæc veſtimenta reſtituere priori (eſto ad id à priori religione per ſe obligari poſſet) ne notam auaritiæ contrahat. *Suar. dicto, t. 4 de relig. tract. 8. lib. 3. c. 13. n. 8. Sanch. lib. 7. dec. c. 32. n. 13.* de libris eſt res indubitata ſecum ferre non poſſe; quamuis à tuis cognatis acceperis, licentiam, & facultatem illis vtendi habueris; quia hæc licentia reuocari poteſt, & de facto reuocata cenſetur cum ad aliam religionem tranſis. Non enim eſt præſumendum concedi pro vſu extra religionem. Et idem eſt de quolibet alio peculio, ſic *Suar. dicto, c. 13. n. 9. Sanch.* loquens generaliter de omni peculio, *c. 31. n. 14.* De tuis ſcriptis eſt aliqualis difficultas, eo quod hæc omnino neceſſaria ſint ad ſcientiam, & doctrinam in religione comparatam conſeruandam; cum ergo tecum ſcientiam deferre poſſis, poteris & hæc ſcripta vtpote illi acceſſoria. Propter hoc argumentum non audet *Suar. dicto c. 13. n. 10. in fine*, condemnare, eum qui ea ſcripta vnica, & ſingularia deferret, præcipuè ſi eo animo deferat, vt cum primum abſque graui incommodo potuerit priori religioni reſtituere, præſtet. Nihilominus communis ſententia, vt ipſemet Suar. teſtatur æquè obligat hæc ſcripta priori religioni relinquere ac alia bona, ita vt tecum deferre non poſſis niſi ſint priori religioni inutilia, vel ex tacito prælati conſenſu, *Nau. conſ. 55. de reg. 2. edit. n. 10. Man. Rodr. t. 2. q. reg. q. 79. art. 2. in fine.* Aliquis extenderet hanc doctrinam ad inſtrumenta artis, quæ etiam videntur eſſe pars ſcientiæ cum ſine illis exerceri ars non poſſit. Sed immerito; tum quia non excitant ſcientiam, ſicut ſcripta, ſed ſolum vſui illius deſeruiunt. Tum quia facilius alia ſimilia inueniuntur. Quod ſi aliqua inſtrumenta eſſent ita exquiſita, quæ abſque magno labore, & difficultate inuenire non poſſis, credit *Suar. d. c. 13. in fine* debere tibi prælatum prioris religionis interim mutuare, vel vendere; ſi adeſt qui pretium concedat.

3. Maior difficultas eſt de hæreditate, & legato acquiſitis, dum in priori religione commorabaris; an tecum deferas religioni aſſumptæ? Si legatum abſolutũ ſit, illiuſque capax exiſtis tempore mortis teſtatoris, nemini eſſe poteſt dubium, tecum deferre non poſſe, quia priori religioni eſt plenè acquiſitum abſque dependentia ab hac accidentali mutatione. Sic *Sanch. l. 7. ſum. c. 32. n. 14. & 25. Suar. t. 4. de relig. t. 8. l. 3. c. 14. n. 8.* Neque abſtat tibi ad vſum eſſe conceſſum; quia ſubintelligitur, dum in ea religione perſeueras, ſecus ad aliam tranſlatus. At ſi legatum ſub ea conditione factũ ſit, dum à religione, cui eſt proprietas acquiſita tibi vſum illius cõceſſerit, ſecus amittatur, religione priori tibi vſum non concedente deperditur legatum, religioni tamẽ aſſũptæ non acquiretur, niſi id expreſſum fuerit, ſed deueniet ad hæredes teſtatoris. Idem quod dictum eſt de legato dicendum eſt de hæreditate, ſi plenè priori religioni acquiſita eſt.

4. Dubium tamen non leue eſt; an priori religione non adeunte hæreditatem tibi delatam, poſſit ſecunda religio, cui eſt traſlatus, adire. Ponimus vtramque religionẽ ſucceſſionis capacem eſſe. Quod poſito plures, & ſatis probabiliter affirmant ſecundam religionem poſſe, & debere hæreditatem excluſa priori; quia ad acquirendã hæreditatem non tam inſpicitur tempus, quo tibi delata eſt, quam tempus, quo eam adire potes, *§. in extraneo, inſtit. de Hæredem qualit. & different.* ibi ius hæredis eo maximè tempore inſpiciendum eſt, quo acquirit hæreditatem. Quod exemplo ſerui, cui delata eſt hæreditas, & ante aditionem dominum mutauit, illuſtrari poteſt; acquiſitio enim huius hæreditatis non priori domino, ſed ſecundo competit, ſoluſque ſecundus adire eam poteſt; vt deciditur expreſsè, *leg. ſi ſeruus eius. ff. de acquirẽda hæred. & leg. 2. §. ſi duo ſint hæredes, ff. de bonorum poſſeſſ. ſecundum tabul.* Et ratio eſt, quia ius adeundi hæreditatem domino competit ex perſona ſerui; & monaſterio ex perſona religioſi; Ergo ſicut tranſlato ſeruo in alium dominum, transfertur in illum ius adeundi hæreditatem ſeruo delatam; neque aditam, ſic transferendum eſt in poſteriorem religionem tranſlatione religioſi in eam facta, ſibique imputare debet prior religio, ſicut & prior dominus, quod hæreditatem non adierit. Huius ſententiæ ſunt *Bart. leg. 2. §. ſi ſeruus, ff. de donor. poſſeſſ. ſecundum tabul. Bald. leg. ſi quis mihi ff. de acquirenda hæred. & alÿ plures relati à Sanch. lib. 7. ſum. c. 31. n. 17.*

Sed

5. Sed contrarium vt verins, & probabilius tenendum eſt cum *Sanch. num.* 18. *Couarr. cap.* 1. *num.* 21. *de Teſtament. Leſſio, lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 11. *num.* 88. *Molin. lib.* 2. *de Hiſpan. primogen. cap.* 13. *num.* 36. *& alíis apud ipſos.* Fondamentum eſt; quia eo ipſo, quo monaſterio delara eſt hæreditas ob perſouam religioſi, quam ſecum haber, competit illi ius eam adeuodi, ſed boc ius religioſus mutare non poteſt neque variare; quia non ab eius voluntate pender, ſed ex lege. Nulla aotem eſt lex indicans tranſlatione religioſi in aliam teligionem hoc ius ptiori amitti, & ſecundæ acquiri. Ergo. Neque obſtant conttaria. Concedo ad perfectam, & completam hæreditatis acqoiſitionem tam tempus delationis, quam aditionis ſpectari, nego tamen ex iure competente religioni ob delatam ſibi bæreditatem eam adire non poſſe; quia ex perſona.religioſi ſibi incorporata tempore delationis eam adit. Neque eſt ſimile de ſeruo mutante dominum; quia domioo non competit ius adeundi hæteditarem, eo ptæcisè quod ſeruo delata eſt, ſed inſuper requiritut, vt ſeruus conſentiat adirioni; at religioni independenter à volunrate religioſi, illóque inuito compcrit ius adeuodi. Ergo quamuis religioſus in aliam religionem transferatut, non obinde ius adeundi priori religioni quæſitom amittirur.

6. Quæ doctrina, vt benè aduerrit *Sanch. ſtatim referendus* efficacius procedit in maioratibus Hiſpaniæ, in qnotum ſucceſſione ſolum ſpectatur rempus mortis vltimi poſſeſſoris; eo enim defuncto tranſit maiotatus ad ſequentem vocatum ex diſpoſitione primi inſtituentis abſqne vlla aditione ipſius vocati; it benè probat *Molin. lib.* 3. *de primogen. cap.* 2. *num.* 18. *&* 19. *Mieres de maiorasu.* 1. *p. q.* 2. *num.* 12. Quapropter, ſi cum eras in priori religione ſuccedendi capaci, motruus fuir vltimus poſſeſſor, ob cuius obitum tn vocaris, ſucceder illa religio; tametſi ante aditionem ad aliam tranſeas: ſic *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 32. *num.* 23.

7. Ex his deducitur ſi tibi commotanti in religione incapaci ſuccedendi deferatur hæreditas, tranſeáſque ad religionem capacem ſuccedendi, vel ad Epiſcopatum; non obinde poſſe hæreditatem adiie, ſed eius aditionem tuis hæredibus ab inteſtato comperete; quia nec prior religio ob incapacitarem eam adire poteſt, nec ſecunda ob ius tuis hæredibus acquiſitum. *Sanch. aliis relatis lib.* 7. *cap.* 31. *num.* 22.

8. Secundò deducirur, ſi exiſtens in ea religione incapaci ſuccedendi inſtituâris hæres; tametſi tempore, qno mortuus eſt inſtirutor, rranſlaius ſis ad religionem ſuccedendi capacem, non obinde re, aut tuo nomine religionem ſoccedere. Quia inſtitutio, ex qua ſucceſſio prouenire debebat, fuir nulla, vtpote facta de perſooa incapaci. Temperatut tamen hæc doctrina in hoc Caſtellæ tegno, vt non procedat caſu, quo tu ſis filius inſtituenris. *leg.* 22. *tit.* 3. *part.* 6. Quia ob ius ſuccedendi neceſſarium tibi compeiens tempore mortis inſtituentis, inſtitutio libera, nulla, & irrita conualeſcit. Sic *Gregor. Lopez. dicta leg.* 22. *verbo berencia. Spino ſpeculo teſtament. gloſſ.* 12. *princ. num.* 38. *Man. Rodriq. tit.* 2. *quaſt. regul. q.* 79. *art.* 1. *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 32. *num.* 28. *&* 29.

9 Sed quid dicendum eſt, ſi tibi in ſæculo commotanti deferarur hæreditas, & ante illius aditionem in teligione Minotum profitearis, qua profeſſione dorante tui hæredes hæreditatem non adierunt, poteríſne illam adire, tranſlarus ad Epiſcopatum, vel monaſteriom capax ſucceſſionis? Affirmat *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 32. *num.* 27. *cum Federico Senen. conſ.* 26. *num.* 2. *&* 3. *Menchaca. in quaſtionib. vſu frequentib. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 25. *Gregor. Lopez. dicta leg.* 22. *verb. temporales. Aluarad. de conſecturata mente teſtatoris. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 10. *Man. Rodrig. quaſt. regular. tit.* 2. *q.* 79. *art.* 1. Mouentur ij Doctores; quia tria tempora inſpici debent, vt hæreditatem etiam extranei acquiras, nempe tempus confecti teſtamenti, mortis teſtatoris, & adirionis hæreditatis. *leg. ſi alienum.* §. *in extraneis. ff. de haredib. inſtituend. &* §. *in extraneis. inſtit. de haredum qualit. & differentia.* At omnibus iis temporibus capax extitiſti, ergo pores illam acquirere. Neque obſtat, quod medio tempore inhabilis fueris; quia eo tempore neque hæres inſtitutus fuiſti, neque tibi delata fuit hæreditas, neqne illam adiſti: non igitur ex illa inhabilirate contrahete potuiſti impedimentum adeundi tempore habili. Neque item obſtat, quod profeſſione in teligione incapaci ſuccedendi, viſus fueris tacirè tennociare hæteditatem; quia ſolum es cenſendus renunciare ſub conditione, quod non fueris capax ante aditionem tuorum hæredum.

10. Cæterum verius cenſeo, te non poſſe hæreditatem adire, ſed hæredibus ab inteſtato aditionem competere: ſic docuit *Faber.* §. *in extraneis. n. fin. inſtit. de haredum qualit. & differentia.* Moueor; quia profeſſione facta in religione incapaci amiſiſti ius quod habebas adeundi hæreditarem, traoſlatumque fuit ad tuos bæredes abſolutè; & abſque aliqna conditione, ſicuti omnes aliæ actiones, & iura transferuntur; ex oullo enim textu conſtat tranſlarionem condirionalem eſſe, præcipuè cum ſtatûs religioſus vt perpetuus aſſumatur. Ergo ex capacitate ſuperueniente illud ios amiſſum, & in hæredes tranſlatum acquirere non potes. Et confirmo, Eodem modo rraosfers in hæredes ius quod habes adeundi hætediratem, quo transferres in monaſteriom, ſi capax eſſet ſucceſſionis; at eo ſic tranſlato, tametſi monaſterium illud relinquas ante aditam hæteditatem, & in aliud tranſeas, non obinde prius mooaſterium amittir ius adeundi. Ergo neque hæredes amirtent ex ſupetueniente tua capacitate. Neque rationes contrariæ obſtant. Concedo ad acquiſitionem hæreditatis inſpici debere illa toa tempora, ſi omnibus illis temporibus perſeuerat ius adeundi; at in præſenti non perſeuetat, eo qood amiſeris ingrediens religionem incapacem, ac proinde eſto habilis factus ſis ſpectato ſtatu religionia aſſumptæ ad hæreditatis aditionem, inhabilis tamen es ob ius delatioois amiſſum, & in hæredes tranſlatum; quia ſine hoc iure adire hæreditatem non potes.

11. Ex hac doctrina inferet fortè aliquis te factum Epiſcopum non poſſe capere hæredítatem, ad quam ſubſtiturus fuiſti, ſi facta ſubſtitutione teligionem Minotum ingreſſus fuiſti; quia per huiuſmodi ingreſſum videtur ſubſtitutionem euanoiſſe, & hæreditatem hætedibus ab inteſtato competere. Cæterum dicendum eſt te poſſe hæreditatem acquirere, ſi eo tempore, quo factus es Epiſcopus, vel ingreſſus es religionem capacem ſuccedendi, mors hæredis contingat; quia ante illius moriem nec tibi defertur bæreditas, nec ius aliquod ad illam acquiris. Cum autem hæres moritur, hæredíratis capax es, ergo illam adire potes. Secua eſſet, ſi tempore qoo inhabilis eras ad hæredíratem mors hætedis contigiſſet. Ex qoo fit in omni ſubſtitutione non eſſe inſpiciendam capacitatem ſubſtituti tempore teſtamenti, nec mortis teſtatoris, ſi quidem ſæpè ſubſtituuntur, qui nondum nati ſunt, ſed inſpiciendum eſſe tempus mortis illius, in cuius defectum tu ſubſtituros es; qoia eo tempore tibi defertur hæreditas, & ios illam adeundi acquiris. Sic *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 32. *num.* 34. *&* 36.

12. Sed quid dicendum non de ſubſtitutione, ſed de inſtitutione facta eo tempore quo profitebaris religionem ſuccedendi incapacem, valetne inſtitutio, ſi tempote mortis teſtatoris teligionem capacem ſuccedendi ingreſſus ſis, vel fias Epiſcopus. Reſpondeo, ſi inſtitutio puta fuit, & abſoluta euaneſcit inhabilitate inſtituti eo tempore contingente; quia tunc ius ad hæreditatem conceditur inſtituto. At ſi inſtitutio conditionalis ſit, ſpectandum eſt tempus impletæ conditionis; quia ab ea pendet ius inſtituti. Vnde ſi eo tempote habilis es, tametſi antea inhabilis ſteteris, hæreditatem acquiris. Habetur expreſsè. *leg. ſi cum heres. 4. ff. Quando dies legati cedit: & tradunt Tiraquel. de retract. lignagier.* §. 1. *gloſſ. 9. num.* 84. 91. & 97. *Mieres de maiorarib.* 1. *p. q.* 2. *num.* 11. *Barboſa leg. ſi conſtante.* §. *fin. num.* 4. *ff. Soluto matrimonio. Sanch. lib.* 7. *cap.* 32. *num.* 41. *& aly plures apud ipſos.*

13. Contrarium procedit in donationibus, & promiſſionibus ſub conditione caſuali; quia in his non ſpectatur tempus impletæ conditionis ad iuris acquiſitionem, ſed ab eo tempore, quo eſt donatio, vel promiſſio, ius donatario, & promiſſario eſt acquiſitum, iuxta *regulam quæ legata.* 18. *ff. de. Reg. iuris*, & *leg. ſi filius familias ff. de verbor. obligationib.* Vnde ſi cum eras frater Minot tibi aliquid promiſſum, aut donatum eſt ſub conditione caſuali; hoc eſt à te independenti; tametſi tempore impletæ conditionis Epiſcopus ſis, vel religionem capacem ſuccedendi fueris ingreſſus, donatum acquirere non potes; quia ea conditio, & donatio ob incapacitatem eo tempore contingentem nulla fuit: ſic *Couarr. cap.* 1. *num.* 20. *de Teſtamentis. Azor. tit.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 15. *fine. Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 32. *num.* 42. Notanter diximus ſub conditione caſuali, nam ſi ptomiſſio, vel donatio ſub conditione à tua voluntate pendente fiat, tempus impletæ conditionis ſpectatur; ſicut in inſtitutione. & legato. *leg. potior. ff. Qui potiores in pignore habeantur*, & *leg. qui balneum, eodem, tit.* quia cum illa conditio, ſub qua promiſſio facta eſt, à tua voluntate pendeat, non cenſeris acceptare promiſſum, & donatum, dum eam conditionem non exequeris; ſecus eſt quando conditio non à tua voluntate pendet. Ratio autem, quare in inſtitutione, & legato inſpicitur tempus impletæ conditionis, non vero in contractibus conditionalibus, ea eſt; quia inſtitutio, & legatum mutari poteſt pro libito inſtituentis, & legantis, ac proinde inſtituto, & legatario ius firmum non acquiritur, quovſque motte inſtituentis, & legantis confirmetur, & hæreditas, & legatum inſtituto, & legatario deferatur; at donans, & promittens, tametſi ſub conditione donet, & promittat, nec reuocare pro libito donationem poteſt, neque ſpectandus eſt euentus promiſſionis, vt ius promiſſario, & donatario acquiratur, ſed à puncto donationis, & promiſſionis acceptatæ acquiritur.

§. II.

An bona, quæ tecum religioni detuliſti, poſſis deferre religioni poſteriori aſſumptæ.

1. *Diſtinguitur duplex modus, quo bona religioni deferri poſſunt.*
2. *Bona delata religioni in conſequentiam, alij affirmant te poſſe deferre, aly ſub quadam limitatione.*
3. *Tenendum eſt deferri non poſſe.*
4. *Fit ſatis fundamentis vtriuſque ſententia oppoſitis.*
5. *Bona ex donatione priori religioni acquiſita plures cenſent ſecunda transferri.*
6. *Sub diſtinctione reſpondetur.*
7. *Fit ſatis fundamentis num. 5. adductis.*

1. DVpliciter hæc bona priori religioni potuiſti deferre, vel ex diſpoſitione iuris, quo ſtatutum eſt omnia bona religioſi ſimul cum perſona in monaſterium transferri, vel ex donatione, aut teſtamento condito. De vtroque modo tranſlationis eſt ſpecialis difficultas; an poſſis ea ſic priori religioni tradita in poſteriorem aſſumptam transferre.

2. De primo modo tranſlationis, qui eſt in conſequentiam perſonæ, eſt triplex ſenteotia probabilis. Prima concedit omnia transferri: ſic *Gloſſa, cap. quod à te in fine. De cleric. coniugat. & ibi Cardinal. num. vnico. oppoſit.* 4. *Nata conſ.* 180. *num.* 8. *Menoch. lib.* 2. *de arbitr. cent.* 5. *cap.* 436. *à num.* 13. *& alij relati à Sanch. lib.* 7. *ſumm. cap.* 32. *num.* 4. Mouentur primo, quia ſic tranſlata in conſequentiam perſonæ, cum tranſlatione perſonæ debent transferri, vtpotè acceſſoria. Secundò: transferuntur priori religioni, vt ex illis religioſo alimenta concedantur: at religio, ex qua religioſus eſt tranſlatus non tenetur poſt tranſlationem alimenta ſubminiſtrare, ſed eam obligationem ſuſcipit teligio, in quam denuò transfertur. Ergo huic teligioni debent bona concedi, & à priori auferri. Tertiò, quia ſpes ſuccedendi parentibus priori monaſterio quæſita tranſit cum teligioſo ad poſterius monaſterium, vel ad Epiſcopatum aſſumptum, vt expreſsè deciditur *cap. ſtatutum.* 18. *q.* 2. ibi, monachus factus Epiſcopus velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea iure vendicandi poteſtatem habeat. Ergo idem eſt dicendum de aliis iuribus, & actionibus. Quartò, ſi bonum bonorum tranſlatio denegatur, impedimentum apponitur religioſo, ne ſtrictiorem religionem aſſumat, à qua alimenta poſtulat nullo ſubſidio conceſſo. Ne igitur hæc via profeſſionis impediatur, bona in priorem religionem tranſlata, transferenda ſunt in poſteriorem.

Secunda ſententia præcedentem limitat aſſerens ſic prædicta bona quoad vſumfructum transferri tantum, non quoad proprietatem; quia ea tranſlatione facta ceſſant inconuenientia nuper propoſita; ſiquidem poſteriori religioni alimenta ſubminiſtrantur. Sic *Hoſtienſ. in ſum. tit. de clericis coniugatis circa finem, verſ. ſi cum licentia. Mandoſ. in praxi ſignatur. gratia.* §. *tranſlationis circa finem, verſ. ſed quaro. Man. quaſt. regular. tit.* 3. *q.* 2. *art.* 27. *& aly relati à Sanch. dicto cap.* 32. *num.* 7. Sublimitant aliqui, vt intelligatur, quando ſecundum monaſterium eſt inops, ſic *Menoch. conſ.* 193. *num.* 22. *volum.* 2. Alij ne totus vſusfructus bonorum concedatur, ſed ea pars, quæ alimentis religioſi ſufficiens fuerit; quia ea ſolum conceſſa monaſterium non grauabitur religioſo.

3. Tertia ſententia, quæ omnino ſuſtinenda eſt, affirmat nulla bona, quæ tècum priori religioni detuliſti in ſequentem transferri; ſic poſt alios antiquiores docuerunt *Nauarr. tom.* 4. *de Regularib. num.* 24. *verſ. vndecimò. Molina tit.* 1. *de inſtit. diſput.* 140. *verſ. quando religioſus. Azor. tit.* 1. *inſtitut. moral. lib.* 12. *cap.* 15. *q.* 3. *& cap.* 16. *q.* 8. *Sanch. lib.* 7. *ſum. cap.* 32. *num.* 8. *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 5. *& alij plures apud ipſos.* Et videtur decidi in *Auth. de Monachis.* §. *ſi vero.* ibi, ſi vero relinquens monaſterium quo conuerſationem habuerit, ad aliud tranſeat

ſeat

ſeat, etiam ſiqnidem eios ſubſtanria maneat &c. vindicetur à priori monaſterio, vbi abrenuncians hanc reliquit. Ratio autem ea eſt; quia eſto illa bona in conſequentiam perſonæ monaſterio tranſlata ſint; at ſont abſolutè tranſlata abſque vlla dependentia, ſeu conditione, quod in illo monaſterio religioſus perſeuerauerit. Quis enim talem dependentiam, aut conditionem appoſuit, cum in iure nullum ſundamentum habeat? Neque enim ex eo, quod ius permittat religioſo tranſitum ad ſtrictiorem religionem, inferri poteſt concedere tranſlationem bonorum, quæ ſunt priori religioni quæſita, cum prior religio parata ſit religioſum tenere, illumque alere. Adde illa bona in religionem transferri per modum cuiuſdam liberalis eleemoſynæ abſque vllo onere, & obligatione alimentorum religioni impoſitis. Non enim religio ob bona accepta obligatur religioſum alere, ſed ob profeſſionem; aliàs ſtrictius obligaretur alere religioſum plura bona ſecum deferentem religioni, quam religioſum, qui nulla bona detulit, quod non eſt concedendum, cum hæc obligatio non ex bonis acceptis, ſed ex profeſſione religioſa, quæ omnibus communis eſt, oriatur. Ex qua ratione conſtat aduerſus ſecundam ſententiam priorem religionem non ſolum obligatam non eſſe bona religioſi profeſſione quæſita concedere poſteriori religioni quoad proprietatem, ſed neque quoad vſumfructum; ſi quidem tranſlatione facta, & priori profeſſione extincta ceſſat in priori religione obligatio religioſum alendi, quæ ſolum ex profeſſione oriebatur, & ſuccedit ſecunda religio in eam obligationem. Adde vſumfructum ſemper comitari proprietatem, dum aliud expreſsè cautum non eſt, quod in præſenti non reperitur.

4. Fundamenta duplicis ſententiæ oppoſitæ non vrgent. Ad primum primæ concedo bona in conſequentiam perſonæ transferri; ſed non dependenter ab illius in religione perſeuerantia, quam ius ſemper præſumit. Ad ſecundum nego bona transferri, vt religioſus ex illis alatur, ſed potius vt religio habeat, vnde omnes alere poſſit. Deinde eſto bona transferrentur, vt religioſus ex illis alimenta ſuſciperet, ſubintelligendum eſt, dum in ea religione perſeuerat; ſecus ſi illam deſerit. Ad tertium concedo, ſpem illam ſuccedendi parentibus, quia perſonæ religioſi inhæret, in ſequentem religionem transferri, ſecus de aliis bonis in religionem tranſlatis. Neque obeſt paupertati, quod ſpes illa religioſo inhæreat, enim non ſit, vt ipſe mortuo parente ſuccedat, ſed vt nomine ipſius ſuccedat religio. Adde illum caſum hæreditaris à communi regula negante tranſlationem bonorum eſſe exceptum; ac proinde firmat regulam in aliis bonis non exceptis. Ad vltimum nego impediri tranſitum religionis ſtrictioris; eo quod religioſo denegetur bonorum priori religioni quæſitorum tranſlatio. Nam religio præcipuè ſtrictior, quæque maiorem puritatem, & à temporalibus independentiam ſectatur non debet in admittendis hæc ſubſidia temporalia quærere. Quod ſi aliquando ob inopiam quæret, non tenetur prior religio ad tollendum hoc impedimentum ſua bona erogare, vt benè notauit *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. numer. 14. fine.*

5. Maior dubitatio eſt de bonis, quæ in priorem religionem tranſtuliſti ex liberali tua donatione. Hæc enim videris religioni priori donaſſe, eo quod exiſtimaſti in ea perpetuo victurum. Cum ergo hic finis licitè ceſſet tranſlatione in aliam religionem, vel Epiſcopatum, reuocari debet donatio. Et confirmari poteſt ex monialium dotibus, quæ monaſterio in alimenta perpetua monialium conceduntur. Si ergo monialis in aliud monaſterium transferatur, ceſſat occaſio, & finis, ob quem dos priori monaſterio conceſſa fuit. Debet ergo ſimul cum moniali in aliud monaſterium, quod obligationem alimentorum ſuſcipit, transferri. Deinde diſſoluto matrimonio profeſſione religionis, vel ex diſpenſatione Pontificis dos redditur ſponſæ. Ergo diſſoluta priori profeſſione dos moniali reddenda eſt, vt poſteriori monaſterio concedatur; Et ita ſuſtinent *Abbas, cap. quod à te, num. vlt. de cleric. coniugatis. Roſella. verbo religio, 4. num. 12. Bartol. Socin. conſ. 222. num. 3. volum. 2. Redoan. de ſpoliis Eccleſ. q. 8. in princ. num. 79. & 80. Nicol. de Vvald. de ſucceſſionib. ab inteſtato. 2. p. num. vlt. Tapia authent. ingreſſi. verbo ſua, cap. 6. num. 10. Cod. de Sacroſ. Eccleſ.*

6. Sed in hac re diſtinctione vtendum eſt iuxta duplicem modum donationis: ſi enim illa bona donaſti religioni ſub ea conditione expreſſa, quod ſi aliquando contigerit te ad aliam religionem migrare, bona illa in ſequentem religionem transferantur, non eſt dubium, te in eam tranſlato, & bona transferri. Neque hoc eſt inconueniens, cum ea bona non fuerint priori religioni plenè acquiſita, ſed dependenter à tua in illa perſeuerantia: ſic *Suar. tit. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. num.* 17. Quod ſi abſque hac expreſſa conditione donaſti, cenſendus es abſolutè donaſſe, ſicuti ſi donatio facta eſſet pauperibus, vel hoſpitali. Vnde ſicut pauperes, vel hoſpitale obligati non eſſent tibi mutanti religionem bona accepta reddere, neque etiam prior religio obligari debet. Hanc enim obligationem contrahere poterat prior religio, tum ex conditione perſeuerantiæ imbibita in donatione, tum ex alimentis tibi debitis. At nullum eſt fundamentum, quod in illa abſoluta donatione conditio perſeuerantiæ imbibatur; cum ſemper ius præſumat te religionem amplecti animo firmo, & conſtanti in ea perpetuo manendi. Ex occaſione item alimentorum obligatio te alendi priori religioni eſſe non poteſt, ſiquidem ſecunda religio ob profeſſionem in ea factam hanc obligationem ſubiit; ei enim inſeruis, & acquiris, quid mirum ſi te alat?

7. Neque obſtant argumenta contraria num. præcedenti allata. Ad primum concedo te illam bonorum donationem feciſſe priori religioni, quia exiſtimaſti in ea perpetuò victurum, quod verum ſemper eſt; tametſi poſtea religionem deſeras: ab hac enim deſertione non pendet donatio illa abſoluta, quæ ſuum effectum habuit. Ad confirmationem admitto, moniales dotem monaſterio concedere in ſui alimenta. Ex quo ad ſummum infertur monaſterium obligatum eſſe monialem alere, dum ibi perſeuerat; non tamen inde infertur, quod volentem inde exire, & in aliud monaſterium ingredi, teneatur eam ibi alere, ſeu dotare. Non enim ſub hac conditione dos à priori monaſterio accepta eſt. Quare ſi ſecundum monaſterium eam indotatam recipit, ſibi imputet, neque ob id priori monaſterio eſt onus alimentorum imponendum. At ſi inuoluntariè admitteret ſuperior cogens ad hanc admiſſionem, ſimul etiam de dote prouidere debebat: ſic tradit *Nauarr. comment. 4. n. 24. verſ. vndecimo, de Regularib. Man. Rodriq. quæſt. regular. tit. 2. quæſt. 79. art. 2. Sanch. lib. 7. ſumm. cap. 32. num. 12. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. num. 15.* Ad vltimum dico eſſe longè diſparem rationem de matrimonio carnali, & ſpirituali per profeſſioné: nam matrimonio carnali rato diſſoluto ob ingreſſum religionis, vel Pontificis diſpenſationem, redditur ſponſæ dos; quia illius dominium ſemper retinuit; at in

Digitized by Google

matrimonio ſpirituali cum Chriſto per profeſſionem contracto, dotis dominium amiſſum eſt, & in religionem tranſlatum, non igitur ei debet reddi.

Pvnctvm XVIII.

An religio teneatur alere religioſum expulſum, fugitiuum, vel recluſum aliena religione.

1. *Iuſtè expulſum non tenetur alere.*
2. *Bona donata Societati non tenetur Societas expulſis reddere,*
3. *Fugitiuos tenetur per ſe religio alere, per accidens excuſatur.*
4. *Recluſi in aliena religione à propria ſunt alendi.*
5. *Apponitur limitatio, niſi vtilis ſit monaſterio, ſed non eſt omnino certa,*

1. FAcilis eſt horum deciſio; ſi religioſus iuſtè expulſus eſt, eo ipſo excluditur à religionis cura, & poteſtate; ac proinde religionis alimenta percipere non debet. *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. num. 11.* Quod à fortiori procedit in religioſis Societatis Iesv non profeſſis, qui à religione dimiſſi à votis omnino abſoluuntur, & ſæculares fiunt, ac ſi nunquam Societatem ingreſſi fuiſſent. Hos enim nullatenus Societas alere tenetur.

2. Solum eſt aliquod dubium; an ſi aliqua bona ſocietati donarunt, ea ſint illis reddenda. Sed huic dubitationi diſputatione præcedenti ſatisfecimus negantes ex rigore iuſtitiæ eis aliqua bona debere reddi; quia ea ſocietati abſolutè donarunt, & abſque vlla recuperationis ſpe, ſicuti ſi hoſpitali, aliiſque pauperibus donationem feciſſent. Hic enim modus donationis abſolutæ conſtitutionibus eſt conformis, vt conſtat ex *exam. gener. cap. 3.* Præterea religioſis conuenientior eſt, ne liberius viuant ſperantes non eſſe à ſocietate dimittendos ob non dimittenda bona conceſſa, vel minus timentes dimitti. Deinde religioni maximè expedit, vt ſic liberius poſſit diſcolos dimittere. Verum eſto ita ſit; at ex æquitate ſocietas aliqua bona accepta dimiſſis concedit, præcipuè cum illis indigent ad ſui ſuſtentationem; neque illa conceſſio cenſenda eſt bonorum Eccleſiaſticorum alienatio; eo quod à principio ea conditione illa bona accepta fuerunt, vt poſſet ſocietas, ſi expedire iudicauerit, ea omnia, vel illorum partem religioſo dimiſſo concedere, prout hæc omnia latius tradit *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. à num. 21. vſque in finem.*

3. Fugitiuos vero religioſos per ſe religio alere tenetur; quia ſub eius cura, & poteſtate exiſtunt; at excuſatur ob eorum malitiam; nam cum ipſi poteſtatem religionis fugiant, alimentis cedunt. Neque in hoc eſt aliqua difficultas.

4. De recluſis autem, ſeu in alienam religionem ad pœnitentiam tranſlatis, communis eſt doctorum ſententia alendos eſſe à proprio monaſterio, vel religione. Tum quia illius ſunt membra. Tum quia non eſt æquum alienum monaſterium, vel religionem grauari ob religioſi ſibi non competentis delicta, ſic tradunt *gloſſa in cap. ſi quis rapuerit. 16. q. 6. verbo cautiori per text. ibid. Silneſt verbo apoſtaſia, q. 9. num. 12. & verbo religio. 4. q. 10. Couarr. cap. 1. num. 20. de teſtamentis. Molina t. 1. de iuſt. diſp. 140. verſ. quando religioſus. Azor t. 1. inſtit. moral lib. 12. cap. 15. q. 3. Manuel. queſt. regular. t. 3. q. 5. art. 5. Sanch. aliis relatis lib. 7. ſumm. cap. 32. num. 46. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. num. 11.*

5. Limitat autem *Sanch. dicto loco*, ne procedat hæc obligatio, ſi recluſus vtilis eſt monaſterio, ita vt eius obſequia alimentis æquiualeant. Sed non caret difficultate hæc limitatio; eo quod ſecundum monaſterium non tenetur ea obſequia loco alimentorum acceptare.

Pvnctvm XIX.

Cui acquirat religioſus recluſus, fugitiuus, eiectus, Epiſcopus factus, vel beneficiarius?

1. *In religioſi acquiſitione ſpectanda eſt religionis conſuetudo.*
2. *Recluſus ad pænitentiam in aliena religione ſeu monaſterio, non ei, ſed proprio acquirit.*
3. *Fugitiuus ſuæ religioni acquirit, quid ſi aliam ingrediatur?*
4. *Fugitiuus factus Epiſcopus abſque diſpenſatione ſuæ Eccleſiæ acquirit ex Epiſcopatu, ſecus ex alio titulo.*
5. *De eiecto proponitur difficultas, cui acquirat.*
6. *Si iniuſtè expulſus ſit, acquirit religioni.*
7. *Idem eſt ſi iuſtè, & pro limitato tempore expulſus ſit, ſecus ſi in perpetuum, cui in eo caſu acquirat.*
8. *Liberam illorum bonorum adminiſtrationem habes, quamuis teſtari non poſsis.*
9. *Si expendas in illicita, valet diſtributio ex ſententia Molinæ & Leſsij. Sed oppoſitum eſt verius.*
10. *Dominium bonorum, quæ acquiſita ſunt poſt aſſumptionem Epiſcopatus, vel beneficij cedunt Eccleſiæ.*
11. *Secus ſi ad hos ſtatus tranſlatus non ſit.*
12. *Satisfit fundamentis adductis num. 7.*
13. *Religioſus Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ acquirit, ſiue arte, ſiue ſucceſsione.*
14. *Extenditur doctrina, eſto ex religione Minorum ſit epiſcopus. Deinde ad epiſcopum titularem. Item ad epiſcopum, cui non in titulum, ſed in commendam Eccleſia commiſſa eſt.*
15. *De religioſo beneficiario cui acquirat ſtatuitur communis ſententia.*
16. *Non caret probabilitate omnia acquiſita durante beneficio cedere eccleſiæ.*
17. *Quid dicendum de religioſo promoto ad prioratum amobiliter?*
18. *Proponitur difficultas, an poſsit ex vno epiſcopatu, vel beneficio ad aliud tranſlatus religioſus ſecum deferre fructus collectos, qui ſuperfluunt ex priori beneficio?*
19. *Verius eſt deferre poſſe.*

20. *Quid in hac parte ſtatuerit Pius.* 4.
21. *Quid Greg.* 13.

1. REgula eſt religioſum non ſibi, ſed ſuæ religioni acquirere. Sed an toti religioni acquirat, an conuentui, in quo profeſſionem emiſit, & cuius filius dicitur eſſe? Spectanda eſt religionis conſuetudo, quæ pro qualitatu bonorum etiam in eadem religione diuerſa eſſe ſolet: vt benè aliis relatis docet *Sanch, lib. 7. ſum. cap. 32. num.* 53. De recluſo in aliena religione, fugitiuo, eiecto, Epiſcopo facto, vel beneficiario eſt aliqualis difficultas, cui acquirat?

2. Et quidem recluſum in aliena religione, ſeu monaſterio ad pœnitentiam acquirere ei religioni, in qua commoratur docuit *Man. Rod. t. 3. q. reg. q. 5. art.* 5. cuius ſententiam approuit *Tapia auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua, c. 6. n.* 39. ſaltem quoad vſum fructum, & quoad proprietatem, ſi prior religio aliqua bona religioſi habeat. Mouetur ex §. *ſi monachus reliquerit, in fine Auth. de Sanctiſſ. Epiſcopo.* vbi id expreſsè decidi videtur. Verum ab hac ſententia omnino recedendum eſt, & affirmandum illum religioſum ſuæ religioni, vel monaſterio acquirere; quia ſola profeſſio acquiſitionem religioni concedit, non recluſio. Neque contrarium dicidiitur, *in* §. *ſi monachus*; loquitur enim eo caſu, quo recluſus profeſſionem in ſecunda religione faceret; vel dici poteſt, religioſum ſic recloſum ſecundæ religioni acquirere ex bonis ſibi obuenientibus, quæ neceſſaria fuerint ad ſui ſuſtentationem, ſi à priori religione non ſuppeditantur. Secus vero, ſi nec profeſſionem in ſecunda religione fecit, nec prior religio omittit ei alimenta præbere.

3. Fugitiuum religioſum omnes conueniunt (ſpectato iure communi antiquo) ſuæ religioni acquirere æquè ac ſi intra religionem eſſet; quia nec fuga illum à religionis dominio excludit, neque prælatis tollit poteſtatem, quam habent illum gubernandi, percendi, & puniendi, vt deciditur, *cap. Abbas* 18. *quaſt.* 2.

Si vero huiuſmodi fugitiuus aliam religionem ingrediatur abſque debita licentia, & facultate, diſtinguendum eſt; an huius malitiæ conſcius ſit prælatus, vel non? ſi conſcio prælato factum eſt, communis omnium ſententia eſt ex eo tranſitu nullo impediri non poſſe, quominus ſuæ religioni omnia acquiſita cedant. Excipe niſi contemplatione religionis aſſumptæ aliquid ei eſſet donatum; quia tunc videtur religioni, potius quam religioſo donari. Sic aliis relatis firmat *Sanch. lib. 7. ſum. cap.* 33. *num.* 10. *&* 11. *&* 12. At ſi bona fide prælati, & religionis profeſſionem fugitiuus fecerit, durante ea bona fide plures cenſent putatiuo monaſterio acquirere; eo quod religioſus ſeruo comparetur, qui non vero domino, ſed putatiuo bona fide poſſidenti acquireret, *leg. ſi ſeruus qui bana fide, ff. de acquir. rerum domimo.* Quod intelligendum eſt quando ex rebus ſecundi monaſterij, vel ex illis, cum operis ſuis, vel ex ſua tantum induſtria, & labore acquirit; ſecus de acquiſitis ſucceſſione, donatione, & legato. Sic *Nauarr. com. 2. de Regularib. num.* 30. *Azor. t. 1. inſtit. moral. cap. 10. q. 1. Tapia anthent. ingreſſi, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo ſua cap. 6. num. 22. &* 23. adducuntque pro ſe *Bart. leg. ſi ſeruus communis,* 17. *ff. de Stipulat. ſeruorum, num. vlt.* At verius cenſeo religioſum, quomodocumque acquirat, priori monaſterio acquirere. Moueor; quia ex bona fide ſecundi monaſterij ius acquiſitum priori ſuccedendi in omnia iura, & actiones ſui religioſi diminui non poteſt iure naturali, vt de ſe conſtat. Iure autem poſitiuo non inuenitur diminutum; nam eſto religioſus ſeruo comparetur, & ſeruus bona fide à domino poſſeſſus ei acquirat; non inde infertur religioſum monaſterio bona fide poſſidenti acquirere; quia non debet religioſus ſeruo in omnibus comparari, præcipuè, cum non poſſideatur à monaſterio inſtar ſerui, ſed potius inſtar filij; quia à quocunque poſſideatur non poſſeſſori, ſed patri acquirit, *leg. per eum ff. de acquir. poſſeſſ.* Adde eſſe longe diuerſam rationem, ob quam ſeruus acquirere poſſit putatiuo domino, non tamen religioſus; quia poſſeſſio bona fide legitimo tempore præſcripta dominium præcedens mutare poteſt, & nouum conſtituere, *leg per eum, ff. de acquirenda poſſeſſ.* §. *fin.* At putatiua profeſſio veram profeſſionem cauſare non poteſt. Nullum igitur eſt firmum fundamentum, vt aſſeramus religioſum putatiuum monaſterio bona fide poſſidenti quærere quidquid ex illius bonis, vel ſua opera, & arte quærit excluſo priori ſuo monaſterio, & religione. Et ita ſuſtinet *Alexand. leg. 1. §. per ſeruum qui eſt in fuga, num. 14 ff. de acquirenda poſſeſſ. & ex parte conſentit Sanch. lib. 7. cap. 33. num* 16. affirmans ſola acquiſita ex bonis ſecundi monaſterij, vel ex illis cum ſua induſtria, cedere monaſterio; non vero quæ religioſus ſua tantum opera, & arte quæſiuit; quia neque hæc in ſeruo cedunt putatiuo domino, cum eius opera locari non poſſint, vt colligitur ex *l. per ſeruum ff. de vſu, & habitat.*

4. Verum ſi hic fugitiuus religioſus abſque debita diſpenſatione ad Epiſcopatum; vel aliud quoduis beneficium promoueatur, cum illius promotio nulla ſit, quidquid inde acquirit, Eccleſiæ cedit; cenſentur enim in hac parte ea beneficia, quaſi vacantia. Acquiſita vero non titulo beneficij, nec illius intuitu, ſed contemplatione perſonæ religioni relictæ cedunt. In caſu dubij cuius intuitu relictæ ſint coniecturis ſtandum eſt, iuxta *term. in cap. requiſiſti. de Teſtament.* & tradit pluribus relatis *Sanch. lib. 7. ſum cap. 33. num.* 20.

5. De profeſſo eiecto à religione eſt grauior dubitatio, cui acquirat? non enim videtur poſſe ſibi acquirere, cum per expulſionem voto paupertatis liberatus non ſit, neque item religioni, à qua præciſus eſt, & quacum communicationem non habet, neque item Epiſcopo, in cuius diœceſi commoratur, cum illi non ſit aliter ſubiectus, quam reliqui clerici ſæculares, nec denique Pontifici, nam eſto id poſſit ſtatui, vnde conſtat ſtatutum eſſe?

6. Sed vt certa ab incertis ſeparemus. Si à religione iniuſtè expulſus ſis ob malitiam prælati, vel minoris partis conuentus, non eſt dubium, omnia à te acquiſita religioni cedere; quia malitia prælati, vel illius cum minore parte conuentus non debet religioni nocere *Reg. delictum. 76. de Regul Iuris, in 6.* & tradunt omnes. Si vero ob malitiam religionis, vel conuentus iniuſtè expulſus ſis, adhuc bona à te acquiſita religioni cedunt, tametſi eis in pœnam priuari poſſis. Nam cum expulſio iniuſta ſit, non ſe eximit religio ab obligatione, quam habet te alendi, & gubernandi. Ergo non ſe eximit à iure ſuccedendi in bonis à te acquiſitis. Adde, tu teneris ad illam reuerti, & ipſa tenetur te recipere, & adhuc inuitum, & fugientem reuocare. Ergo reuocandus es cum omnibus bonis, & ita docent *Molina, t. 1. de iuſtit. diſp.* 140. *verſ. quoad votum, Leſſius, lib. 2. cap. 41. dub. 15. num.* 112. *Sanch. lib. 7. cap. 33. num. 24. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. num.* 19.

7 Quod ſi iuſtè expulſus ſis (vt ſemper præſumendum eſt) ſi pro limitato tempore fiat, omnia à te acquiſita religioni expellenti cedunt; ſiquidem cum omni

omnibus illis finito tempore expulſionis debes ad eam teuertere. *Suar. dicto lib. 3. cap. 6 num.* 19. At ſi abſolutè, ſeu in perpetuum expulſus ſis, communis ſeotentia docet, te non monaſterio non acquirere; eo quod cum illo communicaiionem non habeas, ipſumque monaſteriom te à ſe expellendo omnia tua videtur expellere, & à ſe abiicere. Et confirmari poteſt exemplo ſerui, cui teligioſus in acquirendo comparatut, qui ſi à domino telinquatut, non domino acquirit. *leg. quod ſeruus, ff. de Stipulat. ſeruorum.* Item exemplo infantis à patente expoſiti; qui non pareoti lucratur, ſed ſibi, *cap. vnico, de infantibus, & languidis.* Ergo à monaſtetio expulſus noo monaſterio acquirere debes; Et ita ſuſtineut *gloſſ. verbo languidis, & ibi Abbas ad finem. Nauarr. com. 2. de Regularib. num.* 33. *Azor. t. 1. inſtit moral. lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 9. *Sanch. aliis relatis. lib. 7. ſum. cap.* 33. *num.* 26. Sed inter hos Doctores eſt difficultas, cui acquiras poſito quod monaſterio non acquiris. Nam tibi ob incapacitatem, quam babes, acquirere non potes. Alij dicunt nulli acquirere; quia nullius es. Sed eſt ſententia abſque vllo fuodamento. Aliàs oullus contractus donationis, & venditionis tecum celebratus validus eſſet, ſi nullum dominium ttanſlatum eſſet. Alij affitmant dominium illorum booorum acquiri Deo, adminiſtrationem Epiſcopo, in cuios obedientiam recidis. Sic *Nauarr. coment. 2. de Regularib. num.* 33. Sed facili negotio hæc ſententia conuincitur. Tum quia omnia bona temporalia in dominium bumanum cedere debent, & non tantum in diuinum, deinde Epiſcopo quo ritulo adminiſtratio illorum bonorum competete poteſt, cum in eius obedientiam non recidas magis quam alij clerici ſæculares, vt dicemus. Et præterea tibi conceſſa adminiſtratio bonotum durante expolſione, non igitur Epiſcupo competit. Denique alij ſentiunt de his bonis iudicandum eſſe, ac de bonis vocantibus, quæ ad Principem, vel Rempublicam deueniunt; ac proinde Pontifici acquiri, & nomine ipſius Epiſcopo, vel Eccleſiæ, quæ te defuncto bona diſtribuere poterit. Sic *docuit Sayrus in claui regia, lib. 6. cap. 9. num.* 28. *Azor. t. 1. inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 9. *Sanch. lib. 7. summ. cap.* 33. *num.* 28.

8. Verum tejecta bac opioionom varietate dicendum in primis eſt, te liberam habere bonorum quæ acqoiris adminiſtratiooem; quippè id neceſſarium erat expulſionis ſtatui. De illis tamen teſtari non potes; quia tibi conceſſum non eſt; nec adeſt neceſſitas concedendi. Sic *Leſſius, lib. 2. de iuſtit. cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 113. *Molina, t. 1. de iuſtit. diſp.* 140. *circa finem, verſ. quando vero.*

9. Dubium ramen eſt; an ita libetam adminiſtratiooem babeas, vt ſi in vſus vanos, & illicitos expendas, valida ſit diſtributio, ſicuti facta à clerico ſæculari? Affirmant *Mol. t. 2. tract. 2. de iuſt. diſp.* 276. *verſ. quoad cæteros. Leſſius lib. 2. cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 113. Mouentut; quia eſto dominium bonorum non habeas, habes tamen illorum adminiſtrationem, ac ſi domininm haberes. Præterea; quia vſu receptum eſt ſic accipientes ad reſtitutiooem ooo obligari. Cæterum verius credo, te ſolum in vſus honeſtos, & tuo ſtatui conuenieotes expendere poſſe, & aliter diſtributa reſtitutioni obnoxia eſſe; ſic indicat *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. num.* 21. Moueor; quia noo eſt credendum teligionem, vel Eccleſiam, cui illa bona quoad dominium, & proprietatem competunt, eam tibi admioiſtrationem concedere, vt in quoſcunque vſus etiam vanos, & turpes poſſis expendere cum hic conceſſionis modus nec neceſſarius, ſit, nec decens.

10. Quod ſi de proprietate, & dominio bonorum loquamur, diſtinguendum eſt, ſi poſt expulſionem tranſlatus ſis ad Epiſcopatum, vel ad aliquam Eccleſiam, ſeu beneficium, omnia, quæ acquiris, quomodocunque acquiras, Eccleſiæ cedunt, iuxta *text. in cap. vnico.* 18. *q.* 1. vbi religioſus ad Epiſcopatum, vel beneficium religioni non ſubiectum tranſlatus non religioni, ſed Eccleſiæ acquirit. Ergo à fortiori dicendum eſt de ejecto, qui minus religioni ſubiicitur; & ita docent *Azor. t. 1. lib.* 11. *cap.* 16. *q.* 9. *Leſſius, lib. 2. cap.* 41. *dub.* 16. *num.* 112. *Sanch. lib. 7. ſum. cap.* 33. *num.* 30. *Suar. dicto, cap. 6. num.* 21. extendit hanc doctrinam ad tranſlationem voluntariam, qua te ſub obedientia Epiſcopi conſtitueres ſpeciali voto emiſſo: nam eſto hoc votum non extinguat profeſſionem antiquam, nec religioſum conſtituat, videtur tamen te integrè à religione eximere, & Epiſcopo tradere; & conſequenter omnia bona à te acquiſita ei conferre, vt ſub illius diſpoſitione exiſtant. Probabilis ex extenſio, ſed non firma; quippè nullo iure fundamenta. Nam *text. in cap. ſtatutum.* 18. *q.* 1. de tranſtatione ad Epiſcopatum loquitur, & *text. in cap. ſi quis tranſlatus*, 21. *q.* 2. de tranſlatione ex vna Eccleſia in aliam. Nullus ergo textus eſt, qoi ob tranſlationem ex voto non conſtituente religioſum bonorum domioium transferat.

11. Quaptopter excluſa tranſlatione ad Epiſcopatum, vel beneficium probabiliùs exiſtimo omnia à te acquiſita religiooi quoad proprietatem, & dominium cedere; quia ex eo quod te vt ſibi inutilem, & nociunm abiecerit; non infertur bona à te acquiſita abiicere, cum hæc non ſibi nocumentum, ſed vtilitatem afferant. Item teligio noo te ita efficaciter abiicit; quin te emendatum poſſit, & debeat admittere. Signum ergo eſt teligionem non amiſiſſe expulſione ius in te, tuáque bona quæſitum. Adde iure ſtatutum eſſe omoia bona teligioſi teligiooi cedere, ſed ab boc iure non repetitur eiectus exemptus. Ergo eiecti bona religioni cedunt, & ita ſuſtinent *Molina t. 1. de inſtit. diſput.* 140. *column. penult. verſ. quoad votum, Leſſius lib. 2. cap.* 41. *dub.* 15. *n.* 112. *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. fine n.* 22.

12. Neque obſtant adducta in contrarium n. 7. Concedo te expulſum nou habete actoalem cum religione communicaiionem; habes tamen poſſibilem, & debitam, ſi te reducas, & dignum exbibeas; ac proinde priuare non potes religionem iure, quod habet tua bona poſſidendi. Neque ex eo quod te à ſe expulerit, cenſenda eſt bona tua repuliſſe; quia bona non ſunt illi nociua, ſecus tu, qui ei nocumentum præſtabas. Exemplum ſerui, & infantis expoſiti noo vrget. Nam ſetuus à domino ejectus libertatem conſequitur, & ſibi acquirit, vt colligitur ex *cap. vnico, De infantibus, & languid.* At teligioſus nec ſolutionem votorum obtinet, nec ſibi acquirere poteſt; infans expoſitus patria poteſtate liberatur; at religioſus iugum monaſticæ diſciplinæ non excutit. Adde dominum, & parentem in pœnam deſertionis priuari bonis à ſeruo, & infante acquiſitis; at religio cum nullam in ejectione iuſta culpam commiſerit, non debet bonis ſui religioſi priuari; cum nec religioſo id vtile ſi.

13. Religioſum vero Epiſcopum omnes coouenjunt non religioni, ſed ſuæ Eccleſiæ acquirere; ac proinde eo defuncto non religionem, ſed Eccleſiam ſuccedere. Habetur *cap. vnico,* 18. *q.* 1. Quod non ſolum de bonis titulo Eccleſiæ acquiſitis intelligendum eſt, ſed etiam de acquiſitis ſucceſſione donatione, legato, propria arte, & induſtria. Quia dictus *text. in cap. vnico*, generaliter loquitur, & tradit *Sanch. alios referens, lib. 7. cap.* 23.

cap.32.num.63. Suar. t.4. de relig. tract. 8. lib.3. cap. 16. num.12.

14. Extendenda eſt hæc doctrina, tametſi ex religione Minorum ſit Epiſcopus aſſumptus: quia licet in *dicto cap. vnico*, de religioſo S. Benedicti in Epiſcopum tranſlato fuerit ſermo; eadem ratio eſt de omnibus aliis religioſis; ſi quidem æquè omnes à religionis obedientia eximuntur. Sic *Tapia in Authent. ingreſſi, verbo ſua cap.6. num.87. Molin. t.1. de iuſtit. diſput.* 140. *in princ. verſ. quando religioſus, & in fine diſput. Azor. t.1. inſtit. moral. lib.12. cap. 10. q.6. & cap.15. q.3. Sanch. lib.7. ſum. cap. 32. num.* 64. Secundò extendi debet ad Epiſcopum titularem. Nam eſto ſuæ Eccleſiæ non inſeruiat, ſeruit tamen Eccleſiæ vniuerſali, & Pontifici, à ſua religione plenè exemptus; ac proinde Pontifici comparat. Sic *Azor. t. 1. lib. 12. cap. 10. q.7. fine. Sanch. dicto cap. 32. num.* 68. tametſi alij ſatis probabiliter cenſeant religioni acquirere. Tertiò extendi debet ad Epiſcopum, cui non in titulum, ſed in commendam Eccleſia conceditur; nam durante ea commendatione à religionis iuriſdictione exemptus eſt, ac proinde acquiſita non religioni, ſed Eccleſiæ commendatæ cedere debent. *Sanch. n.69.* Quartò extende ad Epiſcopum electum, & confirmatum, tametſi conſecratus non ſit, nec poſſeſſionem Eccleſiæ nactus; quia virtute confirmationis à religione eximitur, & ſuæ Eccleſiæ inſeruire poteſt munera Epiſcopalis iuriſdictionis exercendo. Ergo æquum eſt, vt ſuæ Eccleſiæ, & non religioni acquirat: ſic *Man. Rodriq. t.3. regul. quæſt. q.69. art.4. & x.t. ſum. cap.70. num. 6. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 32. num.* 67. Quæ dicta ſunt de Epiſcopo regulari procedunt, ſi Cardinalis ſit Eccleſiæ Romanæ; quia ob hanc ſupremam dignitatem à religionis obedientia eximitur, vt benè relato *Riminaldo tradit Sanch. num.70.*

15. Quod ſi religioſus ad beneficium promoueatur variant Doctores, cuinam cedant eo tempore acquiſita? horum opiniones optimè refert *Sanch. lib.7. ſumm. cap. 32. à num.* 71. & tandem concludit ſequutus *Bartolum leg.1. §. ſi fructuarius, num. 4. ff. de ſtipulat. Seruor. & leg. ſed & ſi quis ſtipuletur, §. interdum, ff. de Vſufructu. Bald. cap. in præſentia, num. 16. de probation.* ſi beneficium ſit monaſterio pleno iure ſubjectum, & maximè in temporalibus monaſterio cedere, quæ religioſus acquirit ſucceſſione, donatione, aut legato; non tamen quæ acquirit ex beneficio, aut ſua arte, & induſtria. Atſi beneficium non ſit monaſterio ſubjectum, ſed ordinario, omnia (inquit Sanch) cedere Eccleſiæ: cui ſententiæ ſubſcribit *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 19. à num.7. & 22.* Ratio ea eſt; quia ſi beneficium non ſit pleno iure monaſterio ſubjectum, nequit prælatus regularis religioſum remouere, quippè ab eius obedientia, & iugo regulæ exemptus eſt, & Eccleſiæ in perpetuum addictus, ſed propter hanc rationem ſtatutum eſt, *cap. vnico 18. q.* 1. religioſum aſſumptum ad Epiſcopatum non monaſterio, ſed Eccleſiæ acquirere quocunque modo acquirat. Ergo idem eſt dicendum de regulari habente beneficium perpetuum. At ſi beneficium ſit manuale ad nutum prælati amouibile, cum eo caſu beneficiarius ſit prælato regulari ſubiectus in omnibus, quæ adminiſtrationi à beneficio non obſunt, ſicuti alij regulares intra clauſtrum degentes; efficitur ſanè omnia acquiſita ab illo beneficiario monaſterio cedere, niſi ſpecialiter à iure excipiantur. At ſolum ea, quæ acquirit intuitu beneficij, & ſuis operibus videntur excepta. Ergo hæc ſola Eccleſiæ cedunt, alia monaſterio. Minor probari poteſt quoad fructus beneficij ex *Clem. vnica, de Supplenda negligent. prælat.* vbi prælatis regularibus interdicitur bona horum beneficiorum manualium ſuis menſis applicare, & vacantia aliquo modo occupare, & penſiones his beneficiis imponere. Quæ ſatis indicant fructus, & prouentus illorum beneficiorum monaſterio non pertinere. De acquiſitis opera, & induſtria beneficiarij non eſt textus probans Eccleſiæ competere; at eſt efficax ratio; eo quod beneficiarius eo tempore, quo beneficium retinet addictus ſit Eccleſiæ inſeruire; tametſi quoad proprietatem monaſterio maneat ſubjectus. Ergo ſicut ſeruus donatus alteri ad eius vſum, & ſeruitium pro aliquo tempore, ei cedunt, quæ ſua opera, & induſtria acquirit, non quæ ſucceſſione, aut donatione; hæc enim domino cedunt, ſic de beneficiario dicendum eſt.

16. Verum etſi hæc ſententia vtpote communior tenenda ſit in conſulendo, & iudicando. At probabilitate non caret ea, quæ affirmat ſiue beneficium ſit ſubjectum, ſiue non quæcunque à religioſo beneficiario acquiruntur, quomodocunque acquirantur, cedere Eccleſiæ; quia durante beneficio quodcunque ſit, etiam manuale à religionis regimine, & obedientia exemptus eſt; ſicuti quilibet alius religioſus habens beneficium monaſterio non ſubjectum; ſolum enim ſubjectus videtur in beneficij conſeruatione, vnde enim alia ſubjectio conſtat? At ex prædicta ſubjectione non infertur acquiſita ſucceſſione, donatione, aut legato religioni cedere debere; cum non cedant acquiſita induſtriâ, & arte. Adde frequenter conuenire acquiſita à religioſo beneficiario ſua opera, & induſtria, cuius beneficium monaſterio eſt plenè ſubjectum, Eccleſiæ competere. Cur ergo acquiſita ſucceſſione, legato, & donatione monaſterio, & non Eccleſiæ cedere debent? præcipuè cum in iure nulla horum bonorum diſtinctio facta ſit. Deinde ſi monaſterio illa bona cederent, non poſſet illorum adminiſtrationem habere niſi pro voluntate prælati; at commune eſt hos beneficiarios durante beneficio liberam acquiſitorum diſpoſitionem habere. Ergo ſignum eſt non monaſterio, ſed Eccleſiæ cedere. Et ita docuit *Abbas, cap. fin. num. 3. de Regularib. & cap. in præſentia, num. 67. de Probationib. Nauarr. comment. 2. de Regularib. num. 6. & 10. & lib. 3. conſil. tit. de Regularib. conſ.70. aliàs de ſtatu monach. conſ. 13. num. 6. & 7. & tit. de Donat. conſ.6. num.1. aliàs de præſumpt. conſ.2. Man. quæſt. regul. t. x. quæſt. 47. art. 7. Eman. Sa, verbo Religio. num.64.*

17. Ex his conſtat, quid dicendum ſit de regulari promoto amobiliter ad prioratum alterius ordinis, cui cedant ab eo acquiſita? Et dicendum eſt iuxta noſtram, & Bart. ſententiam cedere ſuo monaſterio, & religioni, niſi ex prioratu, vel ſuis operis acquiſierit. At iuxta ſententiam Abbatis, & Nauarri omnia ſuo monaſterio, & religioni cedunt. Vide *Sanch. lib.7. cap. 32. à num.79.*

18. Sed circa ſupradicta non eſt leuis difficultas; an regularis Epiſcopus, vel beneficiarius promotus ad alium Epiſcopatum, vel beneficium, vel eo relicto ad religionem rediens poſſit fructus Epiſcopatus, & beneficij, qui ſuæ ſuſtentationi ſuperfuerunt, ſecum deferre, & in monaſterij, vel Eccleſiæ aſſumptæ vtilitatem expendere? Ratio dubitandi deſumitur, ex *cap. ſtatutum,* 18. *q.* 1. vbi de regulari in Epiſcopum aſſumpto dicitur: ad altare ad quod ſanctificatur, & titulatur ſecundùm ſacros canones, quod acquirere poterit, reſtituat. Si igitur illi altari reſtituenda ſunt, nequit alteri Eccleſiæ, vel ſuo monaſterio concedere. Præterea illorum bonorum vſus, & adminiſtratio regulari conceditur, quatenus illius Eccleſiæ ſponſus eſt: ergo ceſſante hoc titulo nequit illa bona adminiſtrare,

illiſve vti, & ita ſuſtinet *Suar. loquens de regulari Epiſcopò, t.4.de relig.tract.8.lib.3.cap.16. à num.24.*

Cæterùm verius credo, poſſe hunc Epiſcopum, vel beneficiatium regularem alteri beneficio, vel Epiſcopatui tranſlatum, aut monaſterio tedeuntem ſecum transferte, quæ in priori beneficio acquiſiuit. Quia non eſt dubium, dum Epiſcopatum, ſeu beneficium retiner, fructus qui ſibi, ſuæque ſuſtentationi ſuperſunt in vſus pios expendere poſſe; neque enim obligatus eſt in ſuæ Eccleſiæ vtilitatem inſumete, niſi fortè indigeat. Ergo poterit antequam monaſterio, vel alteri Eccleſiæ transferatur & priorem relinquat, eos fructus monaſterio, vel illi Eccleſiæ applicare; ſicut poterat applicare pauperibus, alteriue pio operi. Et ita ſuſtinet *Suarez* non ſatis conſequenter loqnens de regulari beneficiato, *t. 4. de relig. tract.8.lib. 3.cap. 19. num. 20. & 21.* Neque aduerſus hanc doctrinam obſtat *text. in cap. ſtatutum*, ibi enim ſolum deciditur regularem Epiſcopum reſtituete debere altati ad quod ſanctificatur, quod ibidem acquirit. Quod non impedit; quin poſſit ea inſumete in ſui ſuſtentationem, & quæ ſuperſunt in pios vſus expendere. Adde reſtituenda eſſe altari poſt mortem, ſi durante vita diſtributa non ſunt. Ad confirmationem concedo bonorum illorum vſum, & adminiſtrationem regulari concedi, quatenus illius beneficij ſponſus eſt; ac proinde ſolo eo tempore adminiſtrare ea bona poſſe. Sed quia durante adminiſttatione ea bona alteri Eccleſiæ applicuit, poterit tranſlatus ad eam Eccleſiam illis vti; quippè iam ſunt bona ſuæ Eccleſiæ ad quam ſanctificatur, & intitulatur.

10. Hactenus loquuti ſumus ſpectato iure communi antiquo, at iure nouo Pij 4. & Gregor. 13. aliqua ſunt mutata. Nam Pius 4. conſtitutionem edidit, quæ incipit: *Decens eſſe cenſemus*, qua ſtatuit omnia acquiſita à clericis etiam in ſacris tam ſæcularibus, quam regularibus per illicitam negotiationem, vel aliàs contra ſacros canones, ad cameram Apoſtolicam pertinete. Id ipſum confirmauit alia conſtitutione incipiente *Romanus Pontifex*, cuius meminit *Nauarr. comm. de ſpoliis*. §. 6. *num.* 3. 4. & 5. Excepit tamen Eccleſiæ Romanæ Cardinales. His ergo conſtitutionibus conſtat regularem fugitiuum, ejectum, vel ad beneficium promotum, vel extra conuentum ex facultate ſuperioris degentem, ſi illicitè, vel contra ſacros canones lucretur non monaſterio, ſed cameræ apoſtolicæ acquirere. Debet tamen regularis non eſſe ex numero laïcorum; quia hi eſto ſub nomine clerici in fauorabilibus veniant, non tamen in odioſis, & pœnalibus, qualis eſt hæc conſtitutio priuans religionem iure ſuccedendi in ſuorum religioſorom acquiſita; & ita ſuſtinet *Suar. t. 4. de relig.tract.8.lib.3. cap. 2. num.* 24. Vt autem hæc conſtitutio locum habeat, acquiſitio debet eſſe illicita ex natura rei, vel contra ſacros canones, nec ſufficit quod ſit illicita ſpectatis propriæ religionis conſtitutionibus; quia non eſſet illicita clerico vt talis eſt, de quo expreſsè loquitur conſtitutio, vt benè aduertit *Suar. dicto cap. 2. num.* 25. Non tamen eſt opus, quod extra monaſterium acquiſitio contingat; quia conſtitutio hanc limitationem non fecit, ſed abſolutè loquitur; ſicuti nec de fugitiuis, aut ejectis tantum, ſed de quibuſcunque regularibus etiam ad beneficium legitimè promotis, vel ex diſpenſatione extra monaſterium degentibus intelligenda eſt; quia omnes hi ſub nomine clerici regularis comprehenduntur. *Suar. dicto cap. 2. num.* 30. Probabile vero eſt religioſum obligatum non eſſe bona ſic acquiſita cameræ apoſtolicæ applicare ante ſententiam iudicis, ſed poſſe monaſterio concedere; quia cum hæc conſtitutio ſit lex pœnalis priuans religionem iure quæſito, videtur vim non habere ante iudicis ſententiam. Quod ſatis indicant illa verba conſtitutionis, *quibus in vita priuati fuerint*, per ſententiam inquam, & tradit *Suar. dicto cap. 2. num.* 28.

21. Inſuper Gregor. 13. aliam conſtitutionem edidit, quæ eſt in bullario 44. *aliàs*, 19. quæ incipit, *officij noſtri*. Qua conſtitutione ſtatutum eſt bona quocunque modo acquiſita à regulari extra clauſtrum decedente; tametſi cum legitima ſuorum prælatorum licentia abſit, ad cameram apoſtolicam pertinere, nec monaſterio, neque alteri pio operi adiudicari poſſe: & ita tradit *Suar. dicto cap. 2. à num. 28. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 32. num. 60. & cap. 33. num. 21.*

Pvnctvm XX.

Quale peccatum ſit violare religioſam paupertatem, & quibus modis contingat.

1. *Sacrilegium eſt violatio paupertatis. Datur tamen leuis materia.*
2. *Grauis, vel leuis materia in voto paupertatis ex proportione ad furti materiam deſumitur, ſecundùm omnem ſententiam.*
3. *Poteſt ſtante violatione leui iuſtitiæ grauis eſſe violatio paupertatis.*
4. *Frequenter cum violas paupertatem committis iniuſtitiæ peccatum, ſed non ſemper.*

1. NOn eſt dubium hanc violationem ex ſe graue peccatum ſacrilegij eſſe; quia eſt contra reuerentiam Deo debitam, cui te infidelem exhibes non exequendo quæ illi promiſiſti. Quod adeo aliqui Doctores exaggerant, vt nec materiam leuem in hoc peccato admittant. Sed non ſunt audiendi; quia generale eſt in votorum tranſgreſſione dari leuem materiam, neque hoc votum aliquid ſpeciale continet, ob cuius rationem excipi debeat à regula communi; & ita tradit *Nauarr. lib. 3. conſ. tit. de Regularib. conſ. 75. aliàs, 3. de Statu Monach. num. 18. Azor. t. 1. inſtit. mor. lib. 12. cap. 12. q. 6. alius relatus Sanch. lib. 7. cap. 20. num. 2. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 6. num. 4.*

2. Solum eſt explicatu difficile, quando ſit cenſenda leuis, quando grauis materia, vt peccatum proprietatis graue, vel leue iudicetur? Communis ſententia affirmat ex materia furti ſecluſis circunſtantiis hanc grauitatem, vel leuitatem eſſe deſumendam, ita vt illa ſit in materia proprietatis grauis materia, grauéque peccatum conſtituat, quæ ex ſe in materia furti grauis eſt, grauéque peccatum conſtituit, illa vero ſit leuis materia, & leue peccatum, quæ in materia furti leuis eſt, nec culpam venialem excedit. Sic tradent *Azor. Nauarr. Sanch. num. præcedenti relati.* Dixi debere deſumi hanc grauitatem ex materia furti ſecundùm ſe, & ſecluſis circunſtantiis perſonæ à qua furatis. Nam certum eſt ab homine paupere ſæpè eſſe graue peccatum furti, ſi ſurripias argenteum vnum, vel duos ob damnum graue, quod inde patitur; è contra eſſet peccatum leue ſurripere à Rege, vel homine ditiſſimo duos, vel tres aureos, ſi ſolum ſpectetur damnum, quod inde accepit. Non igitur ex hac diuerſitate grauitas, vel leuitas violationis voti paupertatis deſumenda eſt, ſed ex materia furti ſecundùm ſe, & ſecluſis his circunſtantiis, cuius grauitas, vel leuitas deſumenda

eſt

eſt ex eo, quod res ſuſcepta grauiter conducat ad humanas actiones, & hominum neceſſitatem ſubleuandas, vt benè notauit *Suar. t.3. de relig. lib. 8. cap. 6. num. 7.* affirmans infra aureum non eſſe cenſendam materiam grauiter ſupradicto fini conducere.

3. Cæterum etſi veriſſimum ſit violationem paupertatis grauem eſſe quoties violatio iuſtitiæ ſecundum ſe grauis eſt; at exiſtimo ſtante violatione iuſtitiæ leui ſecundùm ſe violationem paupertatis grauem eſſe poſſe: maior enim quantitas ad grauem iuſtitiæ violationem videtur requiri quam ad violationem paupertatis. Nam violationis iuſtitiæ grauitas deſumitur ex læſione proximo facta in bonis externis ad vſum vitæ neceſſariis, quæ latiorem viam habet, quam læſio paupertatis, quæ deſumitur ex infidelitate, quam in Deum præſtas non exequendo promiſſa, quæ infidelitas, vtpotè diuini cultus omiſſio ad ſui grauitatem minori materia contenta eſt. Et confirmari poteſt ex voto erogandi in pauperes, tres vel quatuor argenteos, cuius tranſgreſſio grauis eſſet cenſenda, & peccatum mortale ob diuini cultus notabilem diminutionem; tametſi in materia furti, tres, vel quatuor argentei leuis materia reputentur. Dicendum igitur eſt ex voto eleemoſynæ grauitatem, vel leuitatem voti paupertatis deſumendam eſſe, illamque eſſe materiam leuem, vel grauem, cuius omiſſio in voto eleemoſynæ grauis, vel leuis eſſet. Cum autem in voto eleemoſynæ quatuor argentei cenſendi ſint materia grauis, eorũ etiam diſpoſitio inuito ſuperiore in materia paupertatis grauis materia cenſenda erit. Et ita explicat *Suar.* huius peccati grauitatem *d. t. 3. lib. 8. c. 6. n. 9.*

4. Sed eſt dubium; an quoties peccatum committis aduerſus paupertatis religioſæ votum, ſimul etiam cõmittas peccatum furti, & iniuſtitiæ? Breuiter reſpondeo frequenter ita eſſe, non tamen ſemper. Quoties igitur res monaſterij vel à ſæcularibus abſolutè donatas recipis, retines, vel expendis ſuperiore inconſulto, peccatum proprietatis, & furti committis, quia eſt inuitum monaſterium in cuius dominium ſunt tranſlatæ. At ſi ſæcularis ſic tibi donata concederet; vt nollet in monaſterium eorum dominium, nec adminiſtrationẽ tranſire, ſolum peccatum ſacrilegij aduerſus paupertatis votum committeres illis vtendo, non tamen furti, & iniuſtitiæ; cum dominus non ſit inuitus. Sic *Corduba in ſum. q. 109. Nauar lib. 3. de reſtit. c. 4. p. 3. dub. 3. num. 182. in 2. edit. Sayra in claui regia lib. 9. c. 16. n. 21. Sanch. lib. 7 ſum. cap. 19. n. 55. & c. 20. num. 7. & ſeqq. Leſſius lib. 2. c. 41. dub. 9. num.* 80. Econtra affirmat *Sanch. dicto c. 20. n. 10 & conſentit Suar. t. 3 de relig. lib. 8. c. 11. n. 15.* te peccare poſſe aduerſus iuſtitiam, non tamen aduerſus paupertatem; vt ſi à ſæcularibus fureris non tibi retinendum, ſed monaſterio tradendum; vel aliena contra domini voluntatem deſtruas; quia in ijs actionibus nihil tibi vſurpas. Et idem eſt ſi ex voluntate ſuperioris furtum commiſſum retineres, peccares (inquit *Sanch. & Suar.*) contra iuſtitiam, ſed non contra paupertatẽ; quia non proprio, ſed alieno nomine rem vſurpas. At hæc mihi non placent; quia paupertatis violationem conſtituit rei temporalis vſus, & adminiſtratio abſque licentia legitima ſuperioris; at furans rem alienam, vt monaſterio tradas, cui tradere non potes, alienam rem vſurpas, illáque vteris abſque ſuperioris legitima licentia. Ergo peccas contra votum paupertatis. Nec te excuſat, quod eam accipias, vt monaſterio tradas; quia ea traditio nulla eſt, ſicut non te excuſaret, ſi eam acciperes, vt alteri ſæculari concederes. Neque item te liberat ab hac paupertatis tranſgreſſione, quod ex voluntate ſuperioris furtum commiſeris; quia ea ſuperioris voluntas vtpotè iniqua nullius eſt effectus. Non enim ſuperior concedere poteſt ſibi ſubditis recipere, quæ ipſe adminiſtrare nequit. Deinde deſtructio rei alienæ inuito domino etiam eſt contra paupertatis votum: vſurpas enim rem alienam non retinendam, ſed conſumendam: quo vſu nihil magis proprium dominij excogitari poteſt. Violatio igitur paupertatis in vſu rei temporalis pretio æſtimabilis abſque ſuperioris legitima licentia conſiſtit. Et ita ſuſtinet *Valent. 2. 2. diſp. 10. q. 4. punct. 3. verſ. patet. Leſſ. lib. 2. c. 41. dub. 9. n. 79.* Hic autem vſus tripliciter cõtingere poteſt acceptione, retentione, & diſtributione.

Pvnctvm XXI.

Qua acceptione, & retentione paupertatis votum violetur.

1. *Videtur ex acceptione, & retentione abſque licentia, quod extenditur ad comeſtibilia.*
2. *Quanti hac æſtimanda ſint, vt graue peccatum conſtituant.*
3. *Quid de rebus conuentus vſu præſentaneis non conſumptibilibus.*
4. *Si accipias ab externis, vt tibi retineas, illiſque vtaris, peccas.*
5. *Si accipias, vt ſuperiori tradas raro poteſt eſſe mortale.*
6. *Accipere à ſæcularibus pecuniam in cuſtodiã, vt opportuna occaſione ex licentia ſuperioris vtaris, non videtur graue peccatum.*

1. Quæſito reſpondeo, ea acceptione, & retentione paupertatis votum violari, quæ abſque ſuperioris conſenſu fit; nam eo ipſo fit nomine proprio; colligitur expreſsè ex *cap. non dicatis. 12. q. 1. & ex cap. cum ad monaſterium, de ſtatu monach.* & tradunt omnes. Ea autem, quæ accipere potes, vel ſunt bona conuentus, vel externorum. Si ſint bona conuentus, eáque occultes in tuum vſum proprium, peccas mortaliter ſtante materia graui tum contra iuſtitiam, tum contra religionem: Sic *Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 11. n. 59.* quia nomine proprio vteris re pretio æſtimabili inuito domino. Solum aduerto ex comeſtibilibus, quæ communiter religioſorum ſuſtentationi deſignantur, ſi ad tuum vſum accipias, grauiorem multò materiã deſiderari vt pecces mortaliter. Tum quia ſuperiores in hac parte non ſunt æquè inuiti, ſed inſtar patrum cũ filiis ſe habent. Tum quia eo vſu parcis aliis rebus, quæ à ſuperiore in tui ſuſtentationem erãt concedendæ. Sic *Suar. t. 3. lib. 8. c. 11. n. 41. Sanch. lib. 7. ſum. c. 21. à num.* 31.

2. Quanti autem hæc comeſtibilia æſtimanda ſint, vt occultè accepta cenſeãtur materiam grauem, & peccatum mortale conſtituere, prudenti arbitrio eſt definiẽdum, vt notant *Suar. & Sanch. ſuprà.* Si enim paulatim modica accipias etiamſi cum animo firmo perſeuerandi in ea iniqua acceptione, peccatum mortale non committes, niſi fortè religioni grauis damnificatio fiat, religioſique alij debita ſuſtẽtatione priuentur. *Sanch. d. c. 21. n.* 31. At ſi ſimul hæc comeſtibilia accipias, vt ſic accepta occultè retineas, & paulatim conſumas; crederem te peccaturũ mortaliter, ſi valorem vnius aurei excederent; quia grauem deformitatem continet hæc acceptio, & retentio, meritóque ſuperior eſt inuitus. Quod à fortiori procederet, ſi res accepta pretioſa ſit, neque ad communem vſum, ſed extraordinarium religioſorum, vel pro infirmis deſtinata eſt. *Sanch. dicto c. 21. n. 33.* Notanter dixi de acceptione, & retentione comeſtibilium ad tuum vſum, nam ſi ea accipias, vt vendas; vel cum externis diſtribuas; non dubito, minorem quantitatem ſufficere ad

peccatum mortale conſtituendum ; quia in eo vſu vt pote religioni magis nociuo ſuperior inoitus eſt, & ita notauit *Leſſius* loquens de famulis,& filiis familias. *li.2.de iuſt.c.12.dub.8.n.48.San.dicto lib.7.ſum.c.21.n.11.*

3. Si vero quæ ex conuentu accipis non ſint vſu præſentaneo conſumptibilia, qualia ſunt libri, imagines, veſtes,& ſimilia; Diſtinguendum eſt,vel ea accipis, vt occultè retineas, & inſcio ſuperiore vtaris, ne poſſit à te auferre;& in eo caſu manifeſtum eſt vſum eſſe mortaliter peccaminoſum, ſi per longum tempus vnius ſcilicet anni fiat. *Suar. lib.8.c.12.n.4.& ſeqq.* At ſi non occultè retineas, ſed palam habeas, ita tamen cum aliis rebus ex ſuperioris licentia poſſeſſis immixta, vt vix ſuperior diſtinguere poſſit, nec inuenire. Affirmat *Azor. t. 1. inſtit.moral. cap.12. quæſt. 3.lib. 12.* ſi ſolum ad tempus, & non in perpetuum ea ſic velis retinere, non eſſe peccatum mortale. Verius tamen exiſtimo contrarium, ſi diuturno tempore horum retentio continuetur ; quia eſt retentio abſque voluntate ſuperioris ipſo facto ita occulta, vt ſuperior moraliter loquendo ſic retentis vti non poſſit,nec pro libito diſponere. Adde, eſto à principio ex voluntate ſuperioris ea acceperis,ſi poſtea timens ne ea auferat, vis ita celare, vt non poſſit pro libito auferre, proprietarius eris; quia vis poſſidere rem irreuocabiliter, & à ſuperioris voluntate independenter. Sic *Suar. t. 3. de relig.lib.8.cap.12.n.4.& 6.Sanch.lib.7.ſum.c.19.num.57.*

4. Quod ſi bona,quæ accipis abſque ſuperioris conſenſu,externorum ſint, ea accipis, vt tibi retineas, & inſcio ſuperiore vtaris,non eſt dubium, eſſe acceptionem mortaliter peccaminoſam, ſi materia grauis ſit. Quod adeo verum eſt, vt etiamſi ſæcularis tibi eam ad vſum concedat, retento apud ſe dominio, adhuc tu illis vtens abſque ſuperioris conſenſu peccas mortaliter ; quia voto paupertatis non ſolum priuaris rerum dominio,ſed illorum libero vſu, & à ſuperiore independente,vt benè tradit *Azor. t. 1.inſtit. moral. lib. 12. cap. 12.q.2.Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 4. dub.5. num.28. Sanch.lib.7.ſum.cap.19.num.53.* Neque ab hoc peccato proprietatis excuſat, quod ſic donata à ſæcularibus ſint comeſtibilia; quia etiam illorum vſus eſt pretio æſtimabilis, & contra votum paupertatis,ſi abſque conſenſu ſuperioris habeatur: tametſi, vt dixi,quantitas maior in his deſideretur ad peccatum mortale conſtituendum,quam in pecunia, aliiſque materiis. Imo maior expoſtulatur in ſic acceptis, quam in vſurpatis à conuentu; quia minus prælatus inuoluntarius eſt. *Sanch.lib.7.ſum.cap.19.n.53.& cap.21.à n.31. Suar.t.3. de relig. lib.8.cap.11.n.41*

5. Dixi ſi rem accipis, vt tibi retineas, nam ſi eam accipis ſuperiori tradendam, raro poteſt eſſe mortale peccatum. Tum quia ſuperior frequenter conſentit. Tum quia liber eſt ad rem acceptandam, vel repellendam,prout ſibi magis placuerit. At ſi datemus ſuperiorem eſſe inuitum, & quantitatem acceptam eo renuente grauem eſſe, non dubito poſſe per ſe peccatum mortale conſtituere, quia ea acceptio, & traditio in monaſterij vſus actus eſt proprietatis, quia eſt vſus rei tanquam propriæ, & ita tradit *Suar. dicto lib.8.cap.11. num.32.*

6. Sed quid ſi pecuniam, vel aliud quiduis à ſæculari acciperes in cuſtodiam, vt opportuna occaſione ex licentia ſuperioris libros emeres, aliiſque tuis neceſſitatibus ſuccurreres? Affirmant *Sanch. lib. 7. ſum. cap.19.n.50. & Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 11. in fine num.45.Layman. lib. 4.tract.5. cap 7.q.1. verſ. At vero,* te excuſari à vitio proprietatis ; eo quod nec dominium, nec vſum, neque adminiſtrationem illius pecuniæ accepias,ſed hæc omnia vis eſſe apud deponentem ſolo officio cuſtodis admiſſo. Quod voto paupertatis non videtur prohibitum, vt ſatis indicauit *Nicol. 3. in cap. exiit, verſ. ad maiorem de Verbor. ſignificat.* vbi loquens de fratribus Minoribus in quorum fauorem ſæculares apud ſyndicum pecunias deponunt, inquit, Patet ex præmiſſis in tali commendatione pecuniæ ipſos fratres non ſolum à receptione pecuniæ, proprietate, dominio, vſu, ac contrectatione qualibet ipſios, & ab ea pecunia penitus eſſe alienos. Idem autem eſt, vt benè notauit *Sanch. ſuprà ex D. Bonauentura,* quòd pecunia apud te, vel apud tertiam perſonam deponatur, ſi nolis illius dominium, vſum,aut adminiſtrationem acceptare ſuperiore inconſulto. Verum etſi aduerſus votum paupertatis hæc diſpoſitio non ſit, ſæpè eſt contra regulas, & religionis conſtitutiones: quippè multum minuit in Deum fiduciam,& non parum derogat paupertatis religioſæ perfectioni, & ſplendori;ac proinde admittenda non eſt. Aduerte tamen ſupradictam depoſitionem non debere admitti in vim depoſiti, ſed ſolum in vim cuiuſdam familiaris cuſtodiæ, aliàs peccaret religioſus aduerſus paupertatis votum depoſiti contractum celebrando, quia eſto contractus nullus ſit, nullamque obligationem monaſterio imponat; at velle quantum eſt ex ſe eam obligationem ſubire, & iura depoſiti deponenti concedere ſuperiore inconſulto, iniquum eſt.

Pvnctvm XXII.

Qua diſtributione, & diſpenſatione pecuniæ votum paupertatis violetur.

1. *Diſtributio ſine licentia tacita, vel expreſſa violaret paupertatem.*
2. *Si obtenta licentia ad vnum in aliud expendas, abſque alia præſumpta licentia peccas.*
3. *Ex bonis conuentus deſtinatis non licet religioſis priuatis eleemoſynas facere: ex bonis tantum vſui ſpeciali illorum, eſt conſuetudini ſtandum.*
4. *Quid de acceptis à ſæcularibus? Sub diſtinctione reſpondetur.*

1. Regula eſt ab omnibus doctoribus recepta eam diſtributionem pecuniæ contra votum eſſe, quæ fieret abſque expreſſa, vel tacita ſuperioris licentia,quia eſt vſus ſatis apertus dominij. Quod non ſolum verum habet in donatione,ſed etiam in mutuo, depoſito, & commodato;vteris enim te tanquam propria. Non enim tibi licet alium pecuniæ vſum habere præter eum,qui à ſuperiore expreſsè,vel tacitè conceſſus eſt. Solum aduerto cum *Sanch. lib. 7. ſum. cap. 29. n.65.* te ferè ſemper excuſari à mortali mutuando,commodando res ad tuum vſum deſtinatas, ſi ſecurus es de reſtitutione, aut conſeruatione illarum : quia videtur eſſe leuis materia. Ego dicerem, quia eo caſu ſuperior non cenſetur eſſe notabiliter inuitus.

2. Hinc infero,ſi licentiam habeas expendendi pecuniam in libros,v. g.te peccaturum ſi abſque alia licentia præſumpta aliter expendas, quia illa prior licentia limitata erat, neque ad aliam diſpoſitionem extenditur; ac proinde eſt vſus pecuniæ abſque licentia. *Mendoza in quodlib. q. 8.concl. 3. Man. Rodriq. quæſt. regul.t.3.q.29. art.10. concl.4. Sanch. lib. 7. ſumm. cap. 19. num.68. Suar. t. 3. de relig. lib.8.cap. 15.q.8.* Quapropter ſi pro iter agendo datæ tibi eſſent pecuniæ, tu vero ſtrictius ſolito viueres, non obinde poteris

ex tibi

ex tibi ſubtractis libros emere, eleemoſynas facere, alteive vſui applicare; quia ſolum pro ſuſtentatione, & neceſſitatibus in itinere concurrentibus conceſſæ ſunt. Excipere tamen debes, niſi contrarium conſuetudine religionis receptum ſit. Plures enim religiones ſuis religioſis determinatam quotam pro cibo, & potu, aliiſque neceſſariis deſignant, ea lege, vt nihil amplius teneatur monaſterium eis date, neque ipſi de reſiduo rationem reddere, ſed ſuo damno, vel incommodo eam expendunt. In his enim religionibus apertum eſt nullum eſſe peccatum reſidua donare, in aliumve vſum pium expendere. Sic *Nauarr. com. 2. num. 8. de Regular. & lib. 3. conſil. tit. de Regular. conſil. 75. aliàs de ſtatu Monach. conſ. 3. num. 46. Petr. Nauarr. lib. 3. de reſtit. cap. 1. dub. 1. num. 158. in s. edit. Molin. t. 2. de iuſt. diſp. 276. verſ. religioſus in conuentu. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 19. num. 100. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 15. num. 8.* At in ea religione, vt in Societate Ieſu, in qua religioſis nulla quota determinata aſſignatur, ſed quæ fuerint neceſſaria ſingulis religioſis conceduntur, nullatenus poſſunt quæ ſibi ſubtrahunt de ſuſtentatione etiam iter agendo in alios vſus expendere; quia ſolum vſum facti in particulari habent.

3. Secundò infero, ſingulis religioſis licitum non eſſe eleemoſynas facere ex bonis communitati deſtinatis; quia non ipſis, ſed ſuperiori competit eorum bonorum adminiſtratio. Ex rebus tamen proprio vſui deſtinatis conſuetudini ſtandum eſt, ex qua colligitur expreſſa, vel tacita ſuperioris voluntas. In omnibus quippè religionibus receptum eſt, religioſos iter agentes, vel extra clauſtra in ſtudiis verſantes aliquas moderatas eleemoſynas facere poſſe; id enim & pietati, & religioni conſonum eſt. Imo & donationes aliquas leues conſanguineis, vel amicis in ſignum gratitudinis beneficij recepti, vel in ſignificationem debitæ amicitiæ, vel ad conciliandam eorum voluntatem in fauorem religionis. *Suar. dicto c. 15. à numer. 11.* Procuratori conuentus ſolum eleemoſynæ ex rebus conuentus permittuntur, quarum fuerit præſcripta conſuetudo illius religionis, & voluntas ſuperioris præſumpta; aliàs non ſe geret vt prælati adminiſtrator, ſed vt dominus *Azor t. 2. inſtit. moral. lib. 12. cap. 10. q. 3. Sanch. lib. 7. ſumm. cap. 19. num. 92. & 94. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 15. num. 9.* Prælatus vero religionis in eleemoſynis, donationibuſve præſtandis ſeruare debet conſuetudinem ſuæ religionis; quia hæc indicant quid poteſtatis habeat, vt benè *Suar. cap. 15. num. 10. & 11.*

4. Sed quid dicendum, ſi non bona conuentus, neque in tui vſum deſtinata, ſed à ſæcularibus accepta tradas conſanguineis, vel amicis, eritne hæc traditio, & diſpenſatio contra paupertatem? Diſtinguendum eſt, ſi ea abſolutè accipias non ſolum contra paupertatem, ſed etiam contra iuſtitiam aduerſus religionem, cui illa bona tua acceptatione ſunt incorporata, peccas. At ſi ea nolis accipere, ſed donanti manifeſtes te eius nomine conſanguineis donaturum, non videris iuſtitiam, nec paupertatem violare; non iuſtitiam, cum ex domini voluntate traditio fiat; non paupertatem; quia tu nec donas, nec aliquid tradis conſanguineis, ſed ſæcularis tuo medio donationem præſtat. *Sanch. lib. 6. de matr. diſp. 4. num. 7. & lib. 7. ſum. cap. 19. n. 74. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 15. num. 16.* Quod verum habet, etiã ſi ſecularis non deſignauerit quibus pecunia concedenda ſit, ſed id tuo arbitrio reliquerit; quia ſola perſonarum electio tibi competit, quæ non eſt contra paupertatem, non tamen pecuniæ diſtributio. ſic *Suar. dicto t. 3. de relig. lib. 8. cap. 15. num. 16.* At ſi ſæcularis pecuniam tibi concedat, vſum illius non determinans, ſed tuo arbitrio relinquens, vt nomine ipſius in vſum quem elegeris, expendas, affirmat *Suar. dicto cap. 15. n. 16.* te peccaturum contra paupertatem ſic pecuniam accipiendo abſque voluntate ſuperioris; quia virtute accipis poteſtatem eam in tui commodum expendendi. Verùm excuſari ab hoc peccato poſſes, ſi nunquam in tui vſum expendas ſuperiore non conſentiente, neque eam voluntatem habeas, cum acceptas. Quia eo caſu comparatione tui ſolum habes eam pecuniam in cuſtodiam abſque poteſtate conuertendi eam in tui commodum. Neque obſtat ſæcularem tradentem tibi pecuniam nomine ſuo diſtribuendam æque in tui, ac in aliorum vſum conceſſiſſe; nam eſto ſæcularis eo modo concedat, tu liber es in acceptatione; ac proinde acceptare potes illam pecuniam ſic in aliorum vſum diſtribuendam abſque ſuperioris conſenſu. In tui vero vſum ex voluntate ſuperioris.

Pvnctvm XXIII.

Quæ licentia ſuperioris excuſet ſubditum à paupertatis tranſgreſſione.

1. *Licentia voluntaria debet eſſe.*
2. *Debet eſſe iuſta, hoc eſt abſque iniuſtitia.*
3. *Proponitur obiectio, & fit illi ſatis.*
4. *Nulla eſt facultas ad vſus turpes, vanos, & ſuperfluos,*
5. *Accipiens ſic pecunias debet reſtituere. Ex accidenti excuſari poteſt.*
6. *Hæc licentia ſufficit, ſi ſit tacita, vel præſũpta.*
7. *Tacita ſufficit, eſto ſuperior adiri poſſit.*
8. *Sufficit etiam præſumpta.*
9. *Sed ferè ſemper in hoc vſu veniale peccatum committitur.*
10. *Qualiter debita licentia ſufficere poſſit.*
11. *Quis ſit ſuperior, qui debet licentiam concedere.*

1. Dicendum eſt, ſolam licentiam voluntariam, & iuſtam, ſiue tacita ſit, ſiue expreſſa te à paupertatis tranſgreſſione excuſare. Quia ea poſita non operaris nomine proprio, ſed alieno ſcilicet ſuperioris. Primo igitur debet eſſe licentia voluntaria abſque vllo metu, coactione, dolo, vel fraude extorta; quia hæc reddunt actum ſimpliciter inuoluntarium, *Sanch. lib. 4. cap. 19. num. 16. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 11. n. 14.* Ad dolum, vel fraudem reducitur, ſi ea taceas, quibus declaratis non ſolet licentia concedi, vel ea falsò exprimas, quorum ratione conceditur licentia, alias non concedenda. *Suar. & Sanch. locis allegatis.* Secus vero ſi ea taceas, vel falſo exprimas, quibus tacitis, vel expreſſis non ſolet per ſe licentia concedi; tametſi difficilius concedatur. *Suar. d. cap. 11. n. 14.*

2. Secundò requiritur licentiam eſſe iuſtam, hoc eſt abſque iniuſtitia conceſſam. Si enim ex prælati voluntate aliena ſurripias, & de ipſis diſponeres non ſolum iniuſtus, ſed ſacrilegus aduerſus paupertatis votum eris. Prælatus enim poteſtatem non habet de alienis rebus inuitis ſuis dominis diſponendi. Ergo nec poteſtatem habet, vt tibi eam diſpoſitionem concedat. Ergo cum de facto concedat, ea conceſſio nulla eſt; neque in ea concedenda vt ſuperiorem, & prælatum à Deo conſtitutum ſe gerit, Debet ergo licentia eſſe iuſta, vt vitium paupertatis excuſet; & ita ſuſtinet *Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 21. Petr. Nauarra*

lib.3.de reſtit.cap.1.p.3. dub.1. num. 168. & alij, relatis à Sanch.lib.7.ſumm.cap.19 num.21.

3. Dices voto paupertatis te obligatum noo eſſe vitare iniuſtitiam, ſed ſolum vitare proprietatem, quæ in eo conſiſtit, ne rebus temporalibus proptio nomine vtaris; at cum aliena ex conſenſu toi ſuperioris ſurripis, & de illis diſponis, non proprio, ſed alieno nomine illis vteris. Ergo vitas proprietatem. Ergo non eſt neceſſaria licentia iuſta pro vitanda paupertatis tranſgreſſione. Et confirmo; ſi pro ſuffragio ferendo, vel opere ſeruili in die feſto aliquid ex licentia prælati accipias, & expendas, valida eſt acceptio, & diſtributio; Ergo ſignum eſt validam eſſe licentiam, tametſi iniquè detur; Ergo ad vitandam paupertatem quæcunque licentia ſiue iuſta, ſioe inioſta ſit, ſufficit; & ita ſuſtinet *Suar.t.3.de relig.lib.8.cap.11 num. 15. & alij plures relati à Sanch.dičte cap.19.num.20.*

Sed hæc non vrgent, vt à propoſita, & communi ſententia recedamus. Fateor equidem te voto paupertatis obligatum non eſſe vitare ioiuſtitiam, ſed ſolum proprietatem, quam violas alienis vtens; non quia vteris alienis præciſè, ſed quia illis vteris abſque licentia legitima, & iuridica ſuperioris: illa enim licentia, vtpotè iniqua, & iniuſta eſt licentia de facto, non de iure; ac proinde te excuſare non poteſt. Ad confirmationem dico, dupliciter concedi tibi poſſe licentiam ad recipiendum pretiom ob turpem actionem. Primò abſolutè, & antecedenter ad ipſum actum turpem. Secundò illo ſuppoſito; ſi abſolutè, & antecedenter ad actum turpem detur licentia, nulla eſt quia eſt facultas ad faciendam iniquitatem: nam recipere pretium ſub onere, & obligatione faciendi peccatum, iniquitas eſt. At ſi tibi detur licentia ad recipiendum pretium, caſu quo actionem honeſtam præſtiteris, validaeſt talis licentia, quia eſt de acto licito, & à fortiori valet licentia ad ſic acceptum expendendum.

4. Ex hac conditione deducitur non poſſe prælatum tibi concedere facultatem ad bonorum diſtributionem, torpem, vanam, & ſuperfluam; quia prælato vtpote non domino, ſed diſpenſatori, & adminiſtratori bonorum religionis non eſt datum ea diſtribuere in quemcunque vſum, ſed in vſum boneſtum, pium, & religioni congruum. Quapropter ſi de facto prælatus tibi eam concedat facultatem, cum nulla ſit conceſſio; non excuſaris ob illam à proprietate, & ita tenent *Nauarr. & Petr. Nauarra, Sanch. num. 2. relati.* Adde neqoe ipſum prælatum eam facultatem ſibi concedere poſſe; quia non poteſt ſibi ampliorem, quam ſubditis vſurpare iuriſdictionem. Deinde iuxta præſcriptum religionia ſibi, & ſubditis licentiam concedit; at non eſt præſumendum religionem velle, vt in actus turpes, vanos, & ſuperfloos eius bona abſumantur. Ergo quoad huiuſmodi vſum nulla prælatus gaudet authoritate. Sic *Nauarr. lib. 3. conſil.tit. de Regular.conſil.75.aliàs, de Statu Monach.conſ.3, num.4x. & com.2.de Regular.num.21.& com.3.num.27.Sanch.lib. 7 ſumm.cap.19.num.23.*

5. Deinde deducitur, accipientem peconias à religioſo in vſus turpes, vanos, & ſuperfloos expenſas per ſe obligatum eſſe monaſterio reſtituere; quia ſunt acceptæ ab eo, qui eas dare non poterat, & contra voluntatem religionis, quæ illarum dominus eſt: ſic docent *Silueſt. religio, 6.q.7. Molina, t.1.de iuſt.diſp.140. verſ. ſi aliquid, & t.x. diſp.276.Man. Rodrig. qq. regul. t. 2.q. 125. art.x. Petr. Nauarra, lib. 3. de reſtit. cap. 1. dub. 3. num. 183. Sanch. lib. 7. ſumm. cap. 19. num. 30.* Dixi *per ſe*, quia ex accidenti cenſeo freqoenter ſic accipientem deobligatum eſſe à reſtitutione; eo quod facta alienatione præſumi poteſt religionem conſentire, ne ſibi reſtituantur ſic accepta. Quod facere poteſt, ne eius, & religioſi honor periclitetur: ſic docet *Rebell. de obligat. iuſtit. 2.p. lib. 1x. q. 4. ſect. 2. num. 6,* & generaliter accipientem à religioſo habente à ſuperiore facultatem expendendi pecuniam in vſus, qui ſibi placoerint, non eſſe obligatum reſtituere docuerunt *Bannes, 2.2.q.6x.art.5.dub.1. Ludouic. Lopez, lib. 2. de contract. cap. 40. verſ. an autem religioſus, & alij viri docti* eo fundamento ducti, quia eſto religio io modo expeodendi pecuniam inuita fuerit; non tamen in illius diſtributione, cum licentiam generalem conceſſerit. Sed eſt friuola ratio; ſiquidem modus ille diſtributionis ab illa determioata diſtributiooe oon diſtinguitur; ac proinde cum modus ſit præter volootatem religionis, & ipſa diſtributio præter eius volontatem cenſenda eſt, & obligationem per ſe reſtitutionis in accipiente inducit.

6. Tertiò, hæc licentia voluntaria, & iuſta debet eſſe expreſſa, tacita, vel præſumpta. Quocunque enim ex his modis habeator, ſofficit ad excuſandom proprietatis vitium. Nam eo poſito verum erit te non operari proprio nomine, & à ſuperiore independenter, ſed dependenter ab eius voluntate, cui tuam operationem ſubiicis. Et quidem hanc licentiam tacitam, vel præſumptam ſufficere ad excludendam proprietatem, quando ſuperior commodè adiri non poteſt, & vrget occaſio accipiendi, retinendi, vel expendendi, certum eſt ex benigua interpretatione voti paupertatis, quòd præſumi ooo debet extenſum fuiſſe ad expreſſam licentiam moraliter impoſſibilem. Sic *Suar.t.3.de relig.lib.8.cap.11.num.3.*

7. Deinde exiſtimo certum, etiam ſi ſuperior adiri poſſit, licentiam tacitam ſufficientem eſſe. Illam voco tacitam licentiam, quæ virtute in alia expreſſa continetur, vt ſi ſuperior tibi concedat licentiam peregrinandi, nec prohibeat aliquid recipere, & recepta expendere, eo ipſo cenſetur conceſſiſſe, teſte *Suar.t.3. de relig. lib. 8.cap. 11. num. 7.* Item ſi conſuetudine introductum ſit, te poſſe aliqua recipere, retinere, vel expendere, & ſuperior conſuetudinem non reuocet, cum poſſit, ea omnia cenſetur approbare, Sic *Suar. dict. t. 3.lib. 8.cap.11 num.7.Sanch. lib.7. ſumm. cap. 19. num. 7.* At idem eſt, ſi ſuperiore conſcio, nec prohibente, cum facilè poſſet, aliqoid recipias, retineas, aot expendas, quia in ea diſſimulatione virtute continetur quædam approbatiua volontas, *cap. error. cap. conſentire, 83. diſt.* Secus eſſet, ſi difficulter impedire poſſet; eo quod timet domum eſſe perturbandam tuis querelis; quia eo caſo ea diſſimulatio noo eſt licentiæ conceſſio, ſed facti permiſſio, quæ te non excuſat. Sic *Nauarr. conſ. x. de Regular. num. 22. Mendoza in ſuis quodlibet.q.8. concl. 7. Man. Rodriq. quæſt.regular.t.1.q. 29.art.11.Sanch.lib.7. ſumm.cap.19.num.12. Suar. dicte cap.11.num.8.*

8. Difficultas ſolum eſt de licentia præſumpta, quando ſcilicet præſumis ſuperiorem daturum fore licentiam, ſi ab eo peteres, & tu præ verecundia, aliovè humano reſpectu petere omittis; an eo caſu à proprietate excuſeris? Videris non excuſatus; quia licentia fotura ſuperioris, cùm de facto non ſit, non poteſt efficere, vt nomine illius diſpoſitio præſtetur. Cæterum communis ſententia docet ſupradictam licentiam præſumptam ſufficieotem eſſe ad vitandam proprietatem. Quia ad hoc effectum ſufficit, quod voluntati ſuperioris ſaltem futuræ nixus opeteris. Si enim ad vitandum furtum, ea præſumptio de voluntate domini ſufficit, vt conſtat ex *leg. inter omnes, §. recti, ff. de furtis*, à fortiori ſufficit ad vitandam proprietatem, Neque credendum eſt vouentes paupertatem ſtrictius

ſe

ſe obligare voluiſſe. Atque ita ſuſtinet *Nauarr. com. 2. de Regular. num. 20. Petr. Nauarra lib. 3. de reſtitut. cap. 1. p. 3. dub. 1. num. 160. Valent. 2. 2. diſp. 10. q. 4. pun. 3. poſt initium, Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 12. q. 2. 3. & 4. Sanch. lib. 7. ſum. cap. 19. num. 4. Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 11. num. 4.* Qualis autem cognitio huius voluntatis futuræ deſideretur, an certa, an ſufficiat probabilis? Variant Doctores. Plures affirmant certam requiri: aliàs erit periculum operandi abſque vlla licentia, & contra domini voluntatem: ſic *Molina, t. 2. de iuſtit. diſput. 276. circa finem. Petr. de Ledeſma, 2. 1. ſumm. tract. 8. cap. 21. difficult. 7.* Verius tamen eſt probabilem cognitionem ſufficere; quia ſic operans moraliter certus eſt de voluntate ſuperioris, neque periculo morali operandi ſine licentia exponitur tametſi phyſico exponatur. Sic *Nauarr. com. 2. de Regul. num. 20. & in ſum. cap. 17. n. 5. Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 2. dub. 8. num. 49. & cap. 41. dub. 9. n. 80. Mendoça in quodlib. q. 8. concl. 8. Sanch. plures referens, lib. 7. ſum. cap. 19. n. 13. in fine, Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 11. n. 11.*

9. Aduerto tamen in hac receptione, & bonorum diſpoſitione ferè ſemper peccatum veniale committi; eo quod ſuperior cum commodè adiri poteſt, ægrè ferat hanc clandeſtinam, & furtiuam receptionem, & diſpoſitionem, vtpotè obſeruantiæ religioſæ, & paupertatis puritati ſatis aduerſam. Sed quia hæc contradictio ſolum eſt de modo clandeſtino, & furtiuo, non de ipſa receptione, & diſpoſitione, culpam venialem non excedit. Sic *Nauarr. Suar. Sanch. num. præcedenti relati.*

10. Rurſùs aliqui dicunt ad vitandam proprietatem non requiri licentiam, expreſſam, tacitam vel præſumptam, ſed ſufficere debitam: ſic docuit *Mendoza in quodlib. q. 8. in fine.* Et mouetur; quia voto paupertatis non te obligaſti ad paupertatem irrationabilem. Sed in hac re in primis dicendum eſt licentiam præſumi poſſe, quoties eſt debita; quia ſemper præſumi poteſt ſuperiorem operaturum ſecundùm regulas rectæ rationis. Quare prædicta quæſtio ſolùm locum obtinet, cum ſuperior expreſsè negat licentiam, quam debebat concedere, quod non eſt facilè præſumendum de ſuperiore, qui pluribus rationibus moueri poteſt ſubdito occultis, quæ negatam licentiam honeſtent. Conceſſo tamen gratis ſuperiorem imprudenter, & præter religionis morem licentiam tibi negare; non obinde infertur te poſſe aduerſus paupertatis votum procedere, ſicuti non infertur voto caſtitatis obſtrictum ducere vxorem poſſe diſpenſatione non obtenta; tametſi imprudenter, & præter conſuetum morem diſpenſatio negetur. Dicendum igitur eſt dupliciter licentiam deberi poſſe, vel ex debito ſe tenente ex parte prælati tantum, vel ex debito ſe tenente ex parte ſubditi. Si debita ſit licentia ex parte prælati tantum, & negetur; non excuſaris à voti tranſgreſſione. At ſi licentia tibi ſit debita; eo quod à religione ius habeas, vt tibi concedatur; credo eſſe ſufficientem, ne votum violes; quia eſto ſuperior licentiam neget, à religione iure ipſo conceditur. Quapropter ſi prælatus tibi non ſuppeditaret neceſſaria ad victum, & veſtitum iuxta morem receptum religionis, ſi inſuper negaret facultatem ab externis accipiendi, illa negatio nullios conſiderationis eſſet vtpote iniqua, & contra ius à religione tibi conceſſum. Aliàs prælatus poſſet te obligare ad paupertatem ſtrictiorem promiſſa.

11. Tandem requiritur, vt licentia à vero ſuperiore, vel ſic communiter reputato procedat. Si autem plures ſuperiores ſubordinatos habeas, non eſt opus, vt ab omnibus licentiam obtineas; ſufficit ab aliquo illorum, cuius poteſtas à ſuperiore illius reſtricta non ſit. Solum eſt dubium de monialibus; an Abbatiſſa ſit verè illarum ſuperior potens eis concedere facultatem accipiendi, retinendi, & diſtribuendi? Et dicendum eſt poſſe; quia verè habet adminiſtrationem bonorum conuentus, ipſique obedientia promittitur, atque ita docent *Ludouic. Lopez. 1. p. inſtruct. conſcient. cap. 155. circa finem, & lib. 2. de contract. cap. 48. verſ. tertio dicimus. Cordub. ſum. q. 54. dub. vlt. Gregor. Lop. leg. 14. verbo proprio, tit. 7. part. 1. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 7. num. 15. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. lib. 7. ſum. cap. 19. num. 44.*

Pvnctvm XXIV.

Quæ pœnæ impoſitæ ſint violantibus paupertatem?

1. *Tres ſunt: Prima, ne in loco ſacro ſepeliatur.*
E. *Secunda: Expulſio à conuentu, vel in eo reclusio.*
3. *Tertia: priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ.*
4. *Indigent hæ pœnæ iudicis ſententia, & ſolum pro retentione ſunt ſtatutæ.*

1. Ivre canonico tres tantum pœnæ reperiuntur ſtatutæ. Prima, ne in loco ſacro, ſed in ſterquilinio cum ſua pecunia ſepeliatur religioſus, qui fuerit conuictus deceſſiſſe retinendo proprium: habetur, *cap. Monachi, & cap. cum, ad monaſterium, de ſtatu Monach.* Quod ſi in loco ſacro ſepultus fuerit, exhumari debet, ſi abſque ſcandalo fieri poſſit *cap. ſuper quodam eodem tit.* Et licèt ſpectato iuris rigore, & exemplo D. Gregorij *lib. 4. Dialog. cap. 55.* tota pecunia ſimul cum proprietario eſſet ſepelienda, at ex benignitate quælibet pars ſufficit arbitrio iudicis; quia per eam ſatis abundè proprietarij perditio ſignificatur, reliquis in vſus vtiles reſeruatis. Sic *Abbas, dicto cap. cum ad monaſterium, num. 15. Ioann. Andr. num. 4. Gregor. Lopez. leg. 14. num. 3. tit. 7. part. 1. Sanch. lib. 7. ſumm. cap. 20. n. 11. Layman. lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 7. num. 22.*

2. Secunda pœna eſt expulſio à conuentu, *dicto cap. cum ad monaſterium.* At hæc pœna correcta eſt, *cap. fin. de Regularib.* ne religioſis daretur occaſio vagandi, ſed loco illius in carcerem detrudantur, & ibi pro qualitate culpæ plecti debent. *Abbas dicto cap. cum ad monaſterium num. 13. Sanch. & Layman, ſuprà.*

3. Tertia pœna eſt; vt priuetur proprietarius voce actiua, & paſſiua per biennium, aliiſque pœnis puniatur iuxta religionis conſtitutiones. Sic ſtatutum eſt à *Trid. ſeſſ. 25. cap. 2. de Regular.*.

4. Aduerte has pœnas non incurri ante iudicis ſententiam, quod de priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ, & reclusione in carcerem dubium eſſe non poteſt. De priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ ſatis indicant illa verba *deprehenſus conuictuſque fuerit*, quæ actionem iudicis ſonant, atque ita notauit *Sanch. lib. 7. ſumm. cap. 20. num. 14.* Secundò aduerte non cuicumque vitio proprietatis has pœnas eſſe ſtatutas, ſed ſolum retentioni. Nam eſto acciperes abſque licentia, vel acceptum expenderes; ſi tamen conuictus non fueris retinere, ſupradictæ pœnæ locum non habent. *Sanch. dicto cap. 20. num. 13. & Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 7. in fine.*

DISPVTATIO IV.

De voto religioſæ obedientiæ.

AN religioſa obedientia contineat vltra votum promiſſionem obediendi prælatis religionis, & traditionem in eorum poteſtatem, & quod peccatum ſit illius tranſgreſſio?

PVNCTVM. I.

1. *Religioſa obedientia continet votum formaliter, & acceſſoriè promiſsionem, & traditionem prælato factam.*
2. *In violatione obedientiæ plures malitiæ continentur.*
3. *Expenditur, quæ malitiæ contineantur.*
4. *Tranſgreſsio regulæ quas contineat malitias.*

1. BReuiter reſpondeo, religioſam obedientiam in ſua formali ratione votũ Deo factum obediendi prælatis continere; habere tamen ſibi adiunctam humanam promiſſionem, & traditionem. Priorem partem ſic probo. Nam cum votum ſit promiſſio facta Deo, & non homini, votum obedientiæ continere ſolum debet in ſua formali ratione promiſſionem Deo factam obediendi homini, quod abſque vlla promiſſione, vel traditione ipſi homini facta ſtare optimè poteſt, ſicuti ſtat votum dandi eleemoſynam Petro, quin Petro promiſſio dirigatur. Secunda concluſionis pars conſtat ex religioſo ſtatu, qui eſt perfecta quædam abnegatio ſui (vt paſſim patres docent) ob cuius cauſam (iure ſic diſponente) te propria libertate, & dominio ſpolias, & in prælatum religionis transfers, eique te totum tradis regendum, & gubernandum efficacius quam ſeruus traditus eſt domino, & filius patri. In hac traditione virtute continetur promiſſio exequendi ſuperioris præcepta, ſi quidem ad hunc finem te tradis; aliter enim regi aut gubernari non potes. Sed ne hæc traditio, & promiſſio humana tantum ſit, voto religioſæ obedientiæ ſuperaddito ſacratur. Quo præſtito factum eſt gratiſſimum Deo ſacrificium, & holocauſtum, vt latiùs proſequitur *Suarez 3. t. lib. 10. cap. 5. per totum, præcipuè à numero 4.*

2. Verum ex hac explicatione conuinci videtur violationem obedientiæ religioſæ plures malitias ſpecie diſtinctas continere; continet enim malitiam ſacrilegij aduerſus votum, & promiſſionem Deo factam. Et inſuper malitiam iniuſtitiæ aduerſus prælatum, ſeu religionem; cui eſt promiſſione, & traditione religioſi ius acquiſitum. Et præterea continet malitiam aduerſus illam virtutem, circa quam verſatur actus imperatus, vt ſi præceptum ſit de ieiunio continebit malitiam intemperantiæ, ſi fuerit de Miſſa audienda, oratione fundenda, continebit malitiam irreligionis; ſuperior enim ob iuriſdictionem, quam à Pontifice obtinet, poteſtatem habet, rem præceptam conſtituendi in ſpecie neceſſaria virtutis, quæ aliàs conſtituta non erat. Deinde inobedientia continet malitiam aduerſus obedientiæ virtutem. At durum videtur in vno actu tot malitiæ ſpecies multiplicari. Ergo dicendum eſt, in religioſa obedientia ſolum adeſſe votum, ſeu promiſſionem Deo factam excluſa promiſſione, & traditione humana, aliáve ſuperioris iuriſdictione.

3. Nihilominus à propoſita doctrina recedendum non eſt. Concedo enim te violantem ſuperioris præceptum peccare aduerſus religionem ob tranſgreſſionem voti, & aduerſus iuſtitiam ob ius religioni per traditionem acquiſitum; immo & aduerſus veracitatem, & fidelitatem debitam ob promiſſionem in ipſa traditione incluſam. Neque eſt inconueniens, vnicum actum duplicem, vel triplicem malitiam continere, ſi plura iura violet, vt patet in famulo, vel ſeruo obligato ex iuſtitia ſui domini mandata exequi, qui ſi votum eliciat ea mandata exequendi, dupliciter, vel tripliciter peccabit tranſgrediens domini mandatum aduerſus iuſtitiam, fidelitatem, & religionem: atque ita tradit *Suar. t. 3. de relig. lib. 10. cap. 6. num. 3.* At aduerſus eam virtutem, circa quam actus imperatus verſatur, non ſemper es cenſendus peccare, ſed ſolum quando ſuperior tibi præciperet vtens iuriſdictione Eccleſiaſtica à Pontifice conceſſa, quod non eſt præſumendum, niſi clarè exprimat, ſcilicet imperando ſub pœna excommunicationis, vel ſtatuendo legem. Nam cum poſſit ob obedientiam ſibi debitam ex voto præceptum imponere; credendum eſt abſolutè præcipientem eam ſolum exigere. Sic docet *Sanch. lib. 4. ſumm. cap. 111. num. 25. Suar. t. 3. de relig. lib. 10. cap. 6. num. 6. Layman. lib. 4. tract. cap. 7. num. 6.* Quando vero ſub pœna excommunicationis, vel alterius cenſuræ præcipit, credo iuriſdictione Eccleſiaſtica vti non ſolum in cenſuræ impoſitione, de quo non eſt dubium; ſed etiam in ipſius præcepti impoſitione, ob cuius tranſgreſſionem cenſuram fert. Et idem eſt quoties imperat ſtatuendo legem; quia legem nullus ferre poteſt, niſi iuriſdictionem habeat. Et in his caſibus violans legem, vel præceptum vltra prædictas malitias ſacrilegij, & iniuſtitiæ, peccat aduerſos illam virtutem, cuius rectitudinem per actum imperatum procurabat ſuperior obtinere.

4. Hinc deducit *Sanch. lib. 4. ſumm. cap. 11. num. 25. cum Vaſq. 1. 2. diſput. 162. num. 16.* ſi tranſgrediaris regulam aliquam, ſeu conſtitutionem obligantem ſub mortali, eſſe duplicis malitiæ reum, ſcilicet aduerſus votum, & aduerſus illam virtutem, circa quam actus imperatus verſatur; quia regula eſt quædam lex. Sed diſtinguendum exiſtimo, ſi id quod à regula imperatur, aliàs lege Eccleſiaſtica, vel diuina præcipitur, credendum eſt regulam, legem propriè non eſſe, ſed admonitionem, & excitationem obligationis impoſitæ: tradit *Sanch. lib. 6. moral. cap. 4. num. 6. Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 7. num. 6.* At ſi regula præcipit, quæ aliàs ſub præcepto non ſunt, adhuc eſt diſtinguendum; ſi abſolutè præcipiat, erit lex rigoroſè ſumpta, & conſtituet tranſgreſſionem in duplici illa ſpecie malitiæ: at ſi præcipiat addens in virtute obedientiæ, exiſtimo conſtitutionem legem non eſſe obligantem ex iuriſdictione Eccleſiaſtica, ſed ex voto, & ob honeſtatem diuini cultus, ſolamque malitiam irreligionis, & iniuſtitiæ continere. Illa enim verba ex virtute obedientiæ, clarè denotant obligationem ex voto poſtulari, & non aliam imponi. Quod ſi demus regulam, vel præceptum ſuperioris titulo iuriſdictionis Eccleſiaſticæ obligare, non caret probabilitate ceſſare eo caſu obligationem voti, & traditionis religioſæ: quia non eſt credendum, etſi fieri poſſit, ſuperiorem velle duplici poteſtate, & obligatione vti in ſuo mandato, ſcilicet poteſtate iuriſdictionis, & voti, cum æquum non ſit abſque graui cauſa occaſionem præbere tot malitias multiplicandi. *Suar. t. 3. de relig. lib. 10. cap. 6. num. 6.*

Pvnctvm II.

Cui prælato ex voto obedientiæ parere religioſi debent, & qualiter ipſe debeat præcipere.

1. *Omnibus ſuperioribus debet religioſus parere.*
2. *Abbatiſſam non poſſe ſuis monialibus in virtute obedientiæ præcipere docet Sanch. Probabilius eſt oppoſitum.*
3. *Poteſt præcipere Abbatiſſa eo fine, vt ſaluti ſubditarum conſulat,*
4. *Pontifex vt ſupremus prælatus poteſt obligare quoſlibet religioſos.*
5. *Epiſcopus præcipere poteſt monialibus ſibi ſubjectis; non tamen religioſis exemptis, niſi in aliquibus caſibus, & qui hi ſint.*
6. *In religioſos non exemptos communis ſententia defendit Epiſcopum non poſſe præcipere quæ pertinent ad diſciplinam regularem, ſed tantum ad Eccleſiaſticam. Probabilius eſt oppoſitum.*
7. *Qualiter dicti prælati præcipere debent, vt teneantur ex voto obedientiæ ſubditi.*

1. NOn eſt dubium te obligatum eſſe parere prælatis tuæ religionis, ſcilicet Prouinciali, Generali, & Præpoſito locali, ſeu Rectori conuentus; quia hi verè ſuperiores ſunt, quibus te obediendo ſubdidiſti. Seruare tamen debes ordinem inter illos, vt Generalis Prouinciali, & Prouincialis Rectori præferatur: quia inferioris iuriſdictio non ſe poteſt extendere aduerſus ſuperioris iuriſdictionem, nec contrarium illius præcipere; eſſet enim iniquum præceptum, atque adeo non ſeruandum. Sic *Suar. t. 3. de relig. lib. 10. cap. 11. num. 6. & ſeqq.* Horum tamen iuriſdictio ordinaria eſt; ac proinde delegari poteſt. Non tamen cenſetur delegata officialibus domus v. g. vicario chori, conuentus, Eccleſiæ, etiam in actibus ad ſuum officium pertinentibus, vt latius tradit *Suar. dicto cap. 11. num. 18. & 19.*

2. Solum de triplici ſuperiore eſt difficultas. An ex voto obedientiæ ſuis ſubditis imperare poſſint, nempe de Abbatiſſa in moniales. De Epiſcopo in religioſos non exemptos; & de ſummo Pontifice in omnes religioſos. Et quidem Abbatiſſam in virtute obedientiæ non poſſe ſuis monialibus imperare, docuit *Victoria de poteſt, Eccleſ. q. 2. num. 4. quem ſequitur Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 1. num. 21.* quia Abbatiſſa, (iure Eccleſiaſtico ſaltem) incapax eſt iuriſdictionis ſpiritualis; at ad imperandum ex virtute obedientiæ iuriſdictio ſpiritualis videtur requiri; quippè ille modus imperandi finem ſpiritualem reſpicit. Cæterùm dicendum eſt Abbatiſſam ſuis monialibus præcipere poſſe quidquid expediens eſſe iudicauerit ad rectam ſui monaſterij temporalem, ſeu politicam gubernationem. Nam cum ab ipſa religione conſtituta ſit monaſterij gubernatrix, & hanc gubernationem non poſſit conuenienter præſtare abſque iuriſdictione; ea de cauſa ad hæc imperanda illi iuriſdictio conceſſa eſt. Vnde poteſt prohibere monialibus, ne cum externis loquantur, ne litteras accipiant, vel ſcribant, ne ad hortos exeant, & alia ſimilia, quæ rectæ gubernationi domeſticæ, & bono nomini conuentus congruunt. Sic *Sotus in 4. diſt. 20. q. 1. art. 4. verſ. hinc fit. Barth. de Ledeſma ſumm. Sacram. vbi de clauſ. difficult. 4. dub. vlt. Sanch. aliis relatis, lib. 6. ſumm. cap. 1. num. 17.* Deinde poteſt de defectibus monialium commune bonum impedientibus inquirere, & delinquentes punire; quia hæc poteſtas ad politicam gubernationem pertinet, quod ſolum vi voti abſque traditione dominij fieri non poterat, vt rectè notauit *Vaſq. 1. 2. t. 2. diſp. 166. cap. 4. num. 28. Sanch. lib. 5. ſumm. cap. 1. num. 20. & lib. 6. cap. 1. num. 27.* Hoc poſito certiſſimum eſt, Abbatiſſam obligare poſſe moniales ſub virtute voti ad exequenda, quæ aliàs ex iuriſdictione temporali, & politica præcipere poteſt. Si enim Rector alicuius vniuerſitatis, vel collegij ſcholaribus præcipere poteſt ſub pœna præſtiti iuramenti, quæ ſibi viſa fuerint rectæ vniuerſitatis gubernationi conuenire; à fortiori Abbatiſſa poterit monialibus ſub pœna præſtiti voti præcipere quæ ad rectam domus gubernationem conducunt; cum votum illud fuerit emiſſum de obediendo Abbatiſſæ ſaltem in iis, in quibus ipſa habet iuriſdictionem, & ita tenet *Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 1. num. 22.*

3. Deinde probabilius exiſtimo Abbatiſſam ex vi voti non ſolum præcipere poſſe ſupradicta, quatenus rectæ domus gubernationi congruunt, ſed quatenus congruunt ſpirituali cuiuſcunque profectui; atque adeo præcipere poſſe omnia illa, quæ iuxta regulas, & conſtitutiones obſeruare moniales tenentur. Quia negari non poteſt, te poſſe voto ſimplici obligari fœminæ, vel laïco obedire in iis, quæ ipſi iudicauerint ad tuum ſpiritualem profectum conuenire, tametſi ex hoc voto nullam ſpiritualem iuriſdictionem obtineant. Quæ enim in hac obligatione eſt repugnantia, aut indecentia? Similiter ergo poſſunt moniales vouere obedire Abbatiſſæ in iis quæ conuenientia fuerint iuxta conſtitutiones religionis, earum ſpirituali profectui. Ergo credendum eſt ea intentione votum emiſſum eſſe; cum id ſit religioni congruentius. Adde, ſi Abbatiſſa ſolum præcipere poteſt ex voto, quæ rectæ domus gubernationi conducunt, & in ordine ad hunc finem, efficitur ſanè moniales, quibus præcipit; ne abſque eius licentia litteras mittant, vel recipiant, neve cum externis colloquantur, non peccaturas mortaliter, ſi occultè, & abſque vlla domus perturbatione, opinioniſve diminutione hæc præſtent, quia ceſſat finis, ob quem præceptum impoſitum eſt. Inſuper efficitur non peccaturas mortaliter, quibus imperatum eſſet Miſſam aliquo die feriali audire; aliáve opera pietatis exercere, ſicuti communiter dicitur de ſcholaſticis, quibus Rector collegij ſub pœna præſtiti iuramenti aliquot ſingularibus diebus præcipit Miſſæ auditionem, quam ſi omittant, non cenſentur mortaliter peccare. At durum eſt hæc omnia admittere; cum ex illis diſciplina religioſa, & obſeruantia regularis non parùm labefactetur. Ergo dicendum eſt, per ſe Abbatiſſam ex voto præcipere poſſe monialibus, quæ eo titulo prælatus localis poteſt ſuis ſubditis, & ita tenet *Suar. t. 3. de relig. lib. 10. cap. 11. in fine num. 20.* tametſi contrarium doceat *Sanch. aliis relatis, lib. 6. cap. 1. num. 19.*

4. De ſummo Pontifice ferè omnes Doctores cenſent poteſtatem habere obligandi quoſlibet religioſos ad obſeruantiam regularem, non ſolum ex iuriſdictione ſibi à Chriſto conceſſa, ſed etiam ex obedientiæ voto, quod ipſi cenſendum eſt emitti, tanquam ſupremo omnium religionum generali; nam cum ipſe omnium prælatorum caput ſit, ab eóque eorum iuriſdictio dependeat, conueniens erit, vt obligatio illis ex voto acquiſita efficacius ei acquiratur. Dein-

de eum ipſe religiones approbauerit, credendum eſt ſub ea conditione approbaſſe, vt ipſe ſupremus illius religionis prælatus exiſteret; atque ita tenent *Sotus, lib. 7. de iuſtit. p. 3. art. 1. Nauarr. ſumm. cap. 12. num. 76. Suar. t. 3. de relig. lib. 10. cap. 11. num. 13. Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 1. num. 8. Layman. lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 8. num. 3.*

5. Reſtat dicendum de Epiſcopo, de quo duo certa ſunt. Primum: Monialibus ſibi ſubjectis poſſe in virtute obedientiæ præcipere; quia eſt earum ſuperior, inſtar alij prælati regulares. *Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 1. num. 11.* Secundum: In religioſos exemptos, (quales ſunt fere omnes alij religioſi) non habere ex vi voti poteſtatem præcipiendi; quia abſolutè non eſt eorum ſuperior quoad regularem obſeruantiam, tametſi in aliquibus actionibus ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentibus eos ſubjectos habeat, videlicet in librorum impreſſione, in audiendarum confeſſionum, officiique prædicandi licentia, in obſeruatione feſtorum, & cenſurarum, in aſſiſtentia ad publicas proceſſiones, in componendis controuerſiis de præcedentia locorum, in punitione religioſi publicè delinquentis, in exploratione voluntatis puellæ profeſſuræ. Quos tamen religioſos, ſi priuilegium habeant à ſede Apoſtolica, ne poſſint excommunicari, ſuſpendi, aut interdici (quale habent omnes Mendicantes, vt conſtat ex eorum *compendio, verbo exemptio, num. 9. 23. & 24.* & Societas Ieſu ex *bulla Pauli, 3. edita anno* 1549. & omnes alij religioſi, qui in mendicantium priuilegiis communicant) nequit Epiſcopus ad hæc obſeruanda cenſuris Eccleſiaſticis cogere, niſi in caſibus à Trident. expreſſis, videlicet cum abſque licentia celebrant in oratorio priuato, & horis non debitis, ſuperſtitionéſve in celebratione admittunt, vti dicitur, *ſeſſ. 22. decreto de vitandis, & obſeruandis in celebratione Miſſæ*, vel quando clauſuram monialium tentant impedire *ſeſſ. 25. cap. 5. de Regular.* vel cum nolunt bona nouitiis reſipiſcentibus reſtituere, *eadem ſeſſ. cap. 16.* In aliis vero caſibus depoſitione, detruſione in arctius monaſterium, aliiſve pœnis arbitrariis procedere debet, vt rectè dixit *Gloſſ. Hoſtienſ. Ioann. Andr. & alij in cap. 1. de priuileg. in 6. & pluribus firmat Sanch. lib. 7. de matr. diſput. 33. num. 23. Auguſt. Barb. 3. p. de poteſt. Epiſc. Alleg. 78. num. 25.*

6. Dubia quæſtio eſt de Epiſcopo comparatione religioſorum non exemptorum (ſi qui vltra moniales ſint) habeatne poteſtatem ex vi voti eos compellendi ab obſeruantiam regularem. Communis ſententia negat, ſolumque admittit compulſionem in pertinentibus ad diſciplinam Eccleſiaſticam, in qua Epiſcopus præferendus eſt prælato regulari, ſecus in obſeruandis religionis ſtatutis; ſic tenet *Sanch. aliis relatis. lib. 6. ſumm. cap. 1. num. 13. Layman. lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 8. num. 2.* Et videtur eſſe *D. Thomæ, in 2. diſt. 44. in expoſit. litt. ad 3.* Cæterum verius cenſeo poſſe Epiſcopum religioſos non exemptos ad obſeruantiam regularem cogere non ſolum ex poteſtate iuriſdictionis; ſed etiam ex poteſtate dominatiua orta ex voto obedientiæ, & traditione religioſorum ſibi facta. Moueor primò; quia ſi hi religioſi non eſſent obligati Epiſcopo obedire, ſed ſuo regulari prælato in pertinentibus ad regularem obſeruantiam, abſolutè exempti eſſent ab Epiſcopi iuriſdictione, quod eſt contra ſuppoſitum. Secundò prælatus regularis horum religioſorum vel habet iuriſdictionem in ſuos religioſos immediate à Papa, vel medio Epiſcopo. Si immediatè à Papa, erit religio exempta, de qua non eſt ſermo: ſi medio Epiſcopo; ergo Epiſcopo, vtpote principaliori prælato, & à quo prælati regularis iuriſdictio dependet, obedientia promittitur. Tertiò, Commune eſt apud Doctores Epiſcopum in ſua diœceſi poſſe, quidquid Pontifex in tota Eccleſia, niſi eius poteſtas à Pontifice limitetur. Sed de Pontifice diximus ex vi voti poteſtatem habere in totius Eccleſiæ religioſos, vt eos ad obſeruantiam regularem compellat. Ergo idem affirmandum eſt de Epiſcopo in ſua diœceſi, dum non reſtringitur eius poteſtas. Quartò, Rationes, quibus mouetur communis ſententia ad aſſerendum Pontificem eſſe ordinarium paſtorem religioſorum, in eoſque poteſtatem dominatiuam habere, procedunt in Epiſcopo comparatione eorum religioſorum, qui ſua iuriſdictione exempti non ſunt. Ob duplicem enim rationem ea poteſtas dominatiua affirmatur de Pontifice; videlicet, quia ad ipſum pertinet religionis approbatio, quam non eſt cenſendum concedere niſi ſub conditione, quod ipſi tanquam ſupremo capiti obedientia promittatur. Deinde quia Eccleſiæ bono maximè neceſſarium eſt, ne religioſi viam perfectionis amplectentes ab ea deflectant; nam eſto non ſit neceſſarium ſtatum religionis aſſumere; at eo aſſumpto neceſſaria eſt ad ſalutem eius obſeruatio. Sed hæ rationes in Epiſcopo procedunt. Nam Epiſcopo competit per ſe religionum approbatio, ſi hæc à Pontifice reſeruata non eſſet. Et præterea ei competit cura, & diligentia, ne ſibi ſubditi deflectant à via ſalutis incepta. Ergò affirmandum eſt ſecluſo priuilegio, & exemptione Epiſcopum paſtorem eſſe religioſorum, eique obedientiam promitti; atque ita tenet *Petr. de Ledeſm. 2. t. ſumm. tract. 10. cap. 7. notab. 2. inclinat Suar. t. 3. de relig. lib. 10. cap. 11. à num. 15.*

7. Tandem inquires qualiter ſupradicti prælati præcipere debeant ſubditis religioſis, vt ipſi ex voto teneantur obedire. Reſpondeo debere præcipere in virtute Sanctæ obedientiæ, vel in nomine Ieſu Chriſti, vel ſub alia formula, quæ ſatis exprimat voluntatem obligandi; vt latius proſequitur *Sanch. lib. 6 ſumm. cap. 4. à num. 67.* Vnde in Societate Ieſu cautum eſt, præceptum ſuperioris nullam obligationem inducere, quantumcunque verbis præceptiuis vtatur, niſi addat in virtute obedientiæ, vel in nomine Ieſu Chriſti (atque idem credo ſi adderet in virtute Spiritus ſancti) ſic habetur *6. p. conſtitut. cap. 5. in fine.*

Pvnctvm III.

An ex voto obedientiæ tenearis ſub mortali, vel veniali ſeruare omnia contenta in regulis, & conſtitutionibus religionis, & qualiter ad perfectionem tendere debeas.

1. *Diſtinguuntur variæ regulæ diuerſas obligationes continentes.*
2. *Ex duplici capite obligat regula ad veniale, ex leuitate materiæ, & ex intentione legiſlatoris.*
3. *Regulæ ad nullam culpam obligantis tranſgreſsio non eſt contra votum obedientiæ; imò aliquando carere culpa poteſt, ſi honeſtum finem habeat.*
4. *Tranſgreſſor regulæ debet ſubire pœnam; eſto coram Deo non habeat culpam.*
5. *Proponitur difficultas; an ſit in ſtatu peccati mortalis religioſus conſuetudinem habens*

violandi

violandi regulas non obligantes ſub mortali.

6. *Per ſe non committit peccatum mortale.*

7. *Benè tamen per accidens.*

1. PRæmitto poſſe in religione dari aliquas conſtitutiones, & regulas obligantes ſub mortali, alias ſub veoiali, alias ad nullam culpam. Et hæc diuerſitas ex verbis conſtitutionis, & ex conſuetudine illius religionis deſumenda eſt. Si regula obliget ſub mortali: eommonis eſt ſententia illius trsnigreſſionem mortalem eſſe contra votum obedientiæ. Si autem ſolum ſub veniali obliget, tranſgreſſio illius venialis erit: qoia votum ſit de obedientia prælatis præſtanda, qui non minus ore tenus, quam lege, & conſtitutione religionis præcipiunt, ſic *D. Thom. in 2. diſt. 44. q. 2. art. 3. Valen. 2. 2. diſp. 10. q. 4. pun. 5. Sanch. lib. 7. moral. cap. 1. num. 5. & cap. 4. num. 6. Layman. lib. 4. tract. 5. cap. 8. n. 6. & alij apud ipſos.*

2. Ex duplici capite poteſt regula ad culpam venialem obligare. Primò ex leuitate materiæ, & de hoc capite nulla eſt conttouerſia. Secundò ex intentione legiſlatoris. Nam eſto materia capax ſit obligationis grauis, legiſlator ſua voluntate eam obligationem reſtringit. Si enim poterat ab ea materia omnem obligationem ſecludere, quid mitum ſi graoem ſecludat, & leuem relinquat vt latius *Suar. l. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 2. num. 4.* Votum autem obedientiæ non eſt de exequenda illa materia graui, ſed de exequendo præcepto illius, quod cum ex voluntate legiſlatoris leue ſit, abſolutè votum reſpicit materiam leuem: & ita tradit *Suar. l. 3. de relig. lib. 10. cap. 7. num. 11.*

3. At ſi regula per ſe ad nullam culpam obligat, vt ſunt regulæ ordinis Prædicatorum, Minorum, & Societatis Ieſu: illius tranſgreſſio ob votum obedientiæ nollam culpam inducit: quia illud votum non eſt de ſeruanda illa regula, ſed de ſeruandis præceptis religionis ſiue à iure, ſiue ab homine latis. At regulæ nullam in conſcientia obligationem ad ſui executionem inducentes præcepta non ſunt. Ergo de illis non eſt votum obedientiæ, ſic *Suarez dicto cap. 7. num. 13. Sanch. lib. 6. cap. 4. n. 11. & 12. inſtito cap. 1. num. 2.* Quapropter ſi in tranſgreſſione regulæ honeſto aliquo fine ducaris, virtutis actum exercebis, non vitij, quamvis non ita perfectum ac eſſet ſi te regulæ conformares. *Vaſq. 1. 2. t. 2. diſp. 258. cap. 3. num. 16. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 4. num. 14. Layman lib. 4. ſum. tract. cap. 8. num. 7. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 5. num. 12. & eſt ſententia D. Thom. 2. 2. q. 166. art. 9.* Regulariter autem culpam venialem in tranſgreſſione cuiuſuis regulæ committis, tum quia non recto fine duceris, ſed exocioſitate, torpore, vel libidine, tum quia occaſionem præbes religioſam diſciplinam labefactandi, tradit *D. Thom. Suar. Vaſq. Sanch. & Layman. locis allegatis.*

4. Verum eſto violans regulas, nullam coram Deo culpam haberes: non obinde excuſaris ſubire pœnam tranſgredientibus impoſitam. Quia hæc pœna quæ propria pœna non eſt, ſed quædam pœnalitas, non ob culpam moralem, ſed regularem imponi poteſt, vt bene dixit *Sanch. dicto cap. 4. num. 13. Layman cap. 8. num. 8. Suar. t. 3. de relig. lib. 20. cap. 7. num. 16. & t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 2. num. 6.* Neque eſt dubium *teſte Suar. loco allegato*, te à ſuperiore obligari poſſe in conſcientia, & ex vi voti ad pœnam ſuſtinendam; aliàs inefficax eſſet gubernatio, & regula à mero conſilio non diſtingueretur. De facto tamen & ex vi regulæ credo te obligatum oon eſſe in conſcientia. Quia de omnibus regulis, & ordinationibus abſque vlla diſtinctione dictum eſt in ordine Prædicatorum & in religione Societatis *6. p. conſtitut. cap. 5.* ad nullam culpam obligari, niſi ſub nomine Ieſu Chriſti; vel in virtute obedientiæ ferantur. At ſubire pœnam ob tranſgreſſionem regulæ eſt quædam regula, & conſtitutio abſolutè lata abſque additione nominis Ieſu Chriſti, vel virtutis obedientiæ. Ergo illius omiſſio per ſe peccatum non eſt, ſic *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 2. num. 13. Sanch. & Layman ſuprà.*

5. Reſtat ſolum difficultas de religioſo, qui conſuetudinem haberet tranſgrediendi regulas ſub nulla culpa obligantes, vel obligantes ad venialem tantum; an ſit in ſtatu peccati mortalis? Ratio difficultatis eſt; quia conſuetudo eam ſolam culpam inducit, quam inducunt actus, ex quibus coaleſcit; quia ab ipſis oon diſtinguitur. At actus, ex quibus ſupradicta conſuetudo coaleſcit, nullam culpam habent, vel tantum habent venialem quia omnes illi ſunt tranſgreſſiooes regularum ſub nulla culpa obligantium. Ergo neque conſuetudo. E contra aſſuetus tranſgredi regulas caret propoſito firmo eas ſeruandi; ergo deficit à via perfectionis, quam aſſumptione religioſi ſtatus profeſſus eſt. Ergo eſt in ſtatu peccati mortalis. Deinde hac praua conſuetudine affectus non ſe vult ſubiicere regulæ, ergo illam contemnit, at contemptos regulæ eſt mortale vt ſentit *D. Thom. 2. 2. queſt. 186. art. 9. & ibi Caiet.* ergo &c.

6. Nihilominus exiſtimo per ſe loquendo peccatum mortale non committere religioſum, qui caterer intenrione ſeruandi regulas ad culpam mortalem non obligantes, illaſque paſſim violaret: imo eſto haberet expreſſam iotentionem illas non ſeruandi: ſic latè docuit *Suar. tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 4. à num. 10.* Ratio eſt quia non eſt propoſitum tranſgreſſionis alicuius obligationis ſub mortali, cum omnes regulæ non excedant obligationem venialis culpæ. Neque item in hoc propoſito eſt periculum morale, & proximum tranſgrediendi aliquam regulam obligantem ſub mortali, vt benè *Suar. dicto cap. 4. num. 18.* ſi quidem compati poteſt cum illius obſeruatione firma. Neqoe item inſertur te hac praua conſuetudine regulas propriè contemnere: aliàs quoties velles aliquam regulam violare, cenſendus eſſes illius contemptor, & peccati mortalis reus, quod falſiſſimum eſt. Requiritur ergo ad contemptum, vt regulam violes tanquam inutilem, friuolam, & nullius conſiderationis, vel eam violes animo determinato ob illius tranſgreſſionem non te pœnæ ſubiiciendi, ſed prælato reſiſtendi. Secluſa ergo hac intentione nec propoſitum violandi regulas, neque illarum violatio contemptus formalis eſt, vt latius dixi *tract. 2. diſput. 2. pun. 9. §. 2.* Nec deoique ex hoc propoſito, prauáque conſuetudine fit religioſum deſiſtere à via perfectionis incepta in neceſſariis, qualia ſunt obſeruatio votorum, & præceptorum religionis; tametſi deficiat in accidentalibus, & leuem obligationem inducentibus. Neque enim ſub graui culpa tenetur his mediis perfectionem procurare dummodo obſeruatione votorum, & præceptorum religionis illam procuret, vt latius proſequitor *Sanch. lib. 6. ſumm. toto cap 5.*

7. Dixi per ſe non committere peccatum mortale religioſum ſic paſſim regulas violantem: at per accidens

accidens credo ſæpe peccatum mortale committere, niſi efficaciter proponat, & procuret illius prauæ conſuetudinis correctionem: contingit autem hoc peccatum cum religioſus aduertit ex ſuo licentioſo, & irregulari modo operandi graue detrimentum & ſibi,& religioni fieri. Religioni tum in regulari obſeruantia, eo quod inde plures ſumant occaſionem regulas paſſim violandi. Tum in vtilitate, & fructu, quem ex illo religioſo ſperabat percipere, qui ſuis prauis moribus ſe inutilem reddit: ſibi verò cum credit ſe probabili periculo exponi formalis contemptus regularum, tranſgreſſionis votorum aut præceptorum, quod apertum eſt. Vel denique cum timet probabiliter ob eam cauſam à religione eſſe expellendum. Quia expulſio graue damnum eſt, ſeque ad eam vitandam profeſſione obligauit: promiſit enim ſe ita corrigere, & mores componere, vt dignus eſſet in cœtu religioſorum viuere: ſic docet aliis relatis *Sanch.lib.6.ſum. cap.4. à num.* 18. *vſque ad* 22. *Layman lib.4.ſum.tract.5.cap.8.num.9.quæſt.2.concl.4.& num.* 13.*quæſt.vlt.*

PVNCTVM. IV.

An prælatus regularis poſſit ſubditis præcipere quamcunque rem honeſtam, ſiue ſit infra, ſiue ſupra regulam.

1. *Proponitur dubitandi ratio.*
2. *Reſoluitur quamcunque rem honeſtam ex voto obedientiæ præcipi non poſſe à prælatis.*
3. *Satisfit rationi dubitandi.*
4. *Quæ in regula continentur tacitè, vel expreſsè, præcipere poteſt.*
5. *Expenduntur caſus frequentiores, qui in regula tacitè continentur.*
6. *Miſſio ad Indos non continetur ſub regula quacunque, bene tamen ſub regula Societatis Ieſu.*
7. *De obligatione cum periculo vitæ, qualiter imponi poſſit, vbi de curandis infirmis contagio infectis.*
8. *An obligari poſsis ſuſtinere aſperitates regulæ primitiuæ à Pontifice approbatæ? proponitur difficultas.*
9. *Sub diſtinctione fit ſatis.*
10. *Communis ſententia defendit regulam reformatam te obligatum eſſe ſeruare.*
11. *Qualiter hæc communis ſententia vera ſit.*

1. Videtur poſſe prælatus quamlibet rem honeſtam præcipere ſuis ſubditis. Tum quia ſubditi omnem ſuam voluntatem in prælati voluntatem tranſtulerunt. Tum quia profitentur perfectam Chriſti ſequelam, de cuius ratione eſſe videtur, vt omnem ſuam voluntatem penitus abnegent, & ſub ſuperioris nutu conſtituant. Tum denique quia in plurium religionum regulis eſt præſcriptum, vt obediant religioſi prælato in omnibus iis, quæ turpitudinem non apparent continere, vt dicitur in *conſtitut. Societatis Ieſu* 3.*p. cap.* 1. *num.* 23. & 6.*p.cap.*1. *num.*1. Ergo in his religionibus quælibet honeſta præcipi poſſunt cum ſit obedientia ſecundum regulam.

2. Nihilominus dicendum eſt, nequaquam poſſe prælatum religioſis ſibi ſubditis præcipere quæ ſunt abſolutè extra regulam: ſic pluribus firmant *Nauarr.cap.*23. *num.* 39. *& com.* 4.*de Regularibus num.* 22. *Valent.* 2.2. *diſp.*7.*q.* 3.*p.* 2.*fine.& diſput.* 10. *quæſt.* 4. *pun.* 3. *circa finem.Gab. Vaſq.* 1. 2. *diſput.* 154. *cap.* 4. *num.* 21. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 2. *num.* 15. *Suar. t.* 3. *de relig. lib.* 10. *cap.* 8. *num.* 6. *& eſt Sententia expreſſa D. Bernardi. lib. de præcepto, & diſpenſa. cap.* 7. *& D. Thom.*2.2.*quæſt.* 104.*art.* 5. *ad.* 3. *& in* 2.*diſt.*44.*quæſt.* 2. *art.* 3. Ratio eſt manifeſta: quia ſuperior nequit obligare ſuo præcepto religioſos, niſi ſecundum quod ipſi religioſi ſe illi obediendo tradiderunt: eſt enim hæc ſubiectio voluntaria. At religioſi voto obedientiæ ſolum ſe tradiderunt obediendo in iis, quæ fuerint ſecundum regulam. Ergo hæc ſola præcipere prælatus poterit. Alias ſi quælibet honeſta præcipere poſſet, poteſtatem haberet obligandi religioſum ad mutandum ſtatum, quod falſum eſt.

3. Ex his ſoluitur ratio dubitandi. Non enim religioſus indiſcriminatim ſuam voluntatem in ſuperioris voluntatem tranſtulit, ſed iuxta regulam, quam profeſſus eſt, neque ſequela Chriſti aliud expoſtulat. Fateor tamen perfectiſſimam Chriſti ſequelam & obedientiam extendi ad obediendum prælato in his omnibus, quæ cum ſtatu perfectu aſſumpto non repugnant: eaque de cauſa triplicem obedientiam *D. Thomas* diſtinxit ex *D. Benedicto in* 2. *diſt.* 44. *quæſt.* 2. *art.* 4. indiſcretam, imperfectam, & perfectam. Indiſcretam appellauit, quæ eſt de rebus illicitis: imperfectam, id eſt minus perfectam, quæ terminis regulæ continetur: perfectam verò, quæ nullis arctatur terminis. Hanc igitur obedientiam Societas Ieſu, aliæque religiones conſulunt, non præcipiunt.

4. Igitur ſolum præcipere poteſt ſuperior quæ in regula obligante expreſsè, vel tacitè continentur; quia hæc omnia votum obedientiæ comprehendit. Taciti enim, & expreſſi idem iuris eſt, iuxta *regul. expreſſa* 156.*ff. de Regul. iuris. & ibi gloſſa, & leg. cum quid. ff. ſi certum petatur.* Illa vero ſub regula tacitè comprehenſa cenſentur, quæ moraliter neceſſaria iudicantur ad ipſius regulæ expreſſæ obſeruationem, ſic docuit *D. Thom. in* 2. *diſt.* 44. *quæſt.* 2. *art.* 3. *& ibi Duran. quæſt.* 4. *num.* 6. *Silueſt. verbo religio.*6. *quæſt.* 6. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. *num.* 77. *Vaſq.* 1. 2. *diſp.* 154. *cap.* 4. *num.* 20. *Sanch. lib.* 6. *ſumm. cap.*2. *num.*9. *Suar. tom.* 3. *de relig. lib.* 10. *cap.* 8. *à num.*7. *&* 13. Quod ſi roges quæ iudicentur moraliter neceſſaria ad ſtatus aſſumpti obſeruationem; Reſpondeo non poſſe facilè definiri; & prudentis arbitrio potius quam aliis regulis decidendum eſſe. Præſumptio tamen ſemper pro mandato ſuperioris facienda eſt. Ex his deducitur qualiter religioſi teneantur obedire prælato nouas auſteritates indicenti. Si enim conſtet ſub regula, nec expreſsè, nec virtute eas auſteritates contineri (quod non eſt facilè præſumendum) nullam obediendi obligationem habent. At ſi ſub regula ſaltem virtualiter comprehenduntur, obligationem habent obediendi: *ſic relati Doctores.*

5. Placet tamen aliquos caſus expendere, ex quibus colligi alij poſſint: an ſub regula comprehendantur? Primo enim comprehenditur ſub obedientia regulæ iuſta punitio ob illius tranſgreſſionem: quia hæc ad communem illius obſeruantiam neceſ-

ſaria

ſaria eſt: aliàs paſſim regulæ violarentur, ſic fere omnes doctores apud *Suar. t. 3. de relig. lib.10.c.8.n.7. Leſſius l.2.c.41.dub.9.n.77.Sanch. lib.6.ſum.c.2.num.45.*

Secundò, ſi ieiunium, reclusio, aliave pœnitentia iudicetur moraliter neceſſaria, ſeu valde conueniens, vt peccati lapſum euites, vota, ſtatuta que religionis exactè obſerues, poterit ſuperior ad eius obſeruantiam te præcepto obligare; quippe hæc ſub regula implicitè continentur: ſic aliis relatis *Suar. num. 8. Leſſius & Sanch. ſupra.* Quod optimè confirmatur ſtatuto *Bonifac. 8. cap. vnic. de ſtatu Regular.* renouato per *Trident. ſeſſ. 25.cap. 5. de Regularib.* perpetuam clauſuram monialibus, tametſi eam profeſſæ non ſint, indicente: quia ad obſeruantiam caſtitatis promiſſæ iudicata eſt clauſura perpetua moraliter neceſſaria.

Tertiò ſub regola eſt indictio aliquorum ieiuniorum, aliarumve pœnitentiarum ob publicam neceſſitatem. Si enim Epiſcopus ob hanc cauſam hæc præcipere poteſt ſuis ſubditis, cur non prælatus regularis ſuis religioſis, cum in illos non ſolum poteſtatem iuriſdictionis, ſed dominatiuam, & ex voto habeat? præcipuè cum hæc ad rectam illius ſtatus gubernationem conducant; & ita docet *Leſſius, & Sanch. ſuprà, Layman. lib.4. tract. 5.cap. 8.q. 4. in fine.* Hæc certa; at dubia ſunt, & à doctoribus controuerſa.

6. Primum; an ſub regula comprehendatur miſſio ad Indos, & infideles ad eos conuertendos, vel miſſio ad terram hæreticorum ad eos reducendos? Affirmant aliqui de omnibus religionibus, quarum inſtitutum eſt, non ſolum propriæ, ſed ſaluti proximorum incumbere; quippe ad hunc finem conſequendum valdè neceſſaria eſt hæc miſſio. Præterea infideles, & hæretici in maiori ſunt neceſſitate conſtituti, quam fideles, & catholici, ergo religioſi obligati ex inſtituto procurare proximorum ſalutem, efficacius obligati ſunt infidelibus, & hæreticis, quam reliquis. Et ita ſupponere videtur *Sotus lib. 7. de iuſtit. q. 2.art. 4. in fine corp.* Nihilominus dicendum eſt, ex ſolo illo fine generali procurandi proximorum ſalutem non ſatis probari ſub regula illarum religionum contineri miſſionem ad Indos, reliquoſque infideles, & hæreticos; quippe hæc miſſio, horumque conuerſio, etſi Eccleſiæ valde neceſſaria ſit, difficillima eſt, multiſque periculis, tum animæ, tum corporis expoſita, ad quæ ſubeunda nemo eſt præſumendus obligatus ex generali promiſſione procurandi proximorum ſalutem, ſed neceſſario requiritur ſpecialis, & expreſſa obligatio: ſic docuit *Cordub. in expoſit reg. D. Franciſci.cap. 10. & 12.q. 2. Man. Rodrig. quæſt. regul. t. 3. quæſt. 19. art. 7. & a. t. ſumm. cap. 9. num.5. Ludouic. Lopez. 1.p.inſtruct.cap. 56. verſ.& an prælati. Leſſius lib.2. cap. 41. dub.9. num.77. Sanch.lib.6.ſum.cap.2.num.47.Suar.t.4.de relig.tract.10. lib. 6.cap.4.à num.22.*

Notanter dixi miſſionem ad Indos, & infideles conuertendos, & inter eos habitandum non contineri ſub regula obligante, quia aliter dicendum eſt, ſi in eorum terris aliquis conuentus ordinis eſſet ædificatus, poſſet inquam illius prælatus religioſos illuc mittere, ibidemque ad habitandum compellere, quia non compellet ad habitationem ſuæ profeſſioni alienam, ſed maximè propriam, & debitam, vt conſeruari poſſit, vt benè notauit *Suar. dicto lib.6.cap.4.num.22.ex Nauarr.comm.3.de Regular.num.22.*

Religioſi vero Societatis Ieſu non ſolum qui profeſſi ſint quatuor votorum, ſed omnes alij tametſi ſolis biennij votis aſtricti mitti poſſunt ad Indos, & Sarracenos conuertendos, & inter eos commorandum, etiamſi nulla domus vel collegium Societatis ibi ædificatum ſit; quia finis Societatis cuilibet religioſo propoſitus eſt peragrare omnes mundi partes, vbi ſperatur maius Dei obſequium & proximorum ſalus; eaque de cauſa dicitur *9.p. conſtit. cap.3.§.9.* Mittere poterit (ſcilicet Generalis Præpoſitus) omnes ſibi ſubditos ſiue profeſſionem emiſerint, ſiue non emiſerint, quos mittendos iudicauerit, ad quaſlibet mundi partes (id eſt, vt in declarationibus ſubiicitur) inter fideles in Iudieis, & inter infideles, vbi ſunt aliqui incolæ Chriſtiani, & etiamſi nulli ſint ad quodvis tempus vel definitum, vel indefinitum, ad quamuis actionem ex iis, quibus vti ad proximorum auxilium Societas ſolet, exercendam. Sic docuit *Ribadeneyra de Societatis inſtituto, cap.20. Sanch lib.6.ſumm.cap.2. n. 47. Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 4. cap. 12. num. 17.* Aduertenda tamen ſunt illa verba conſtitutionis *ad quamuis actionem ex iis, quibus vti ad proximorum auxilium Societas ſolet exercendam* In quibus tacitè declaratur ad alias actiones, quas Societas exercere non ſolet in proximorum auxilium non poſſe Generalem mittere ex obligatione Societatis religioſos. Vnde non poteſt ex vi voti obedientiæ obligare religioſos vt cauſa redimendi captiuos, legationis faciendæ, negotij alicuius tractandi commodum temporale reipublicæ ſpectantis illuc proficiſcantur, vt rectè notauit *Suar. t.4. de relig.lib.4.cap. 12 num.11.&18.*

7. Secundo dubitatur de obligatione cum periculo vitæ: an poſſit à ſuperiore imponi; Et quidem ſi ex actione illa periculoſa bonum commune religionis pendet, non dubito à ſuperiore præcipi poſſe: ſi enim princeps ob bonum temporale reipublicæ poteſt ſubditos ſuos ad bellum, & nauigationem periculoſam obligare, cur non poterit prælatus regularis ſibi ſubditis ob bonum totius ſuæ religionis eam obligationem imponere? poteſt vtique, & ita tradit relato *Caiet. 3.t.opuſc. tract.9. & communi ſententia in.1.2.quæſt.96.art.4.Suarez t.4.de relig. tract.10.lib. 2.cap.9.num.29.*

Ex qua doctrina deducitur, qualiter poſſis obligari aſſiſtere infirmis peſte infectis, ſi enim infirmi ſunt fratres eiuſdem religionis, compelli abſque dubio potes: quia ad conſeruationem, & bonum regimen religionis pertinet religioſos mutua ſibi obſequia præſtare, & in neceſſariis ſuccurrere; & ita docet *Suar.t.4.de relig.tract. 8. lib.2. cap. 9. numer. 19. Man. Rodrig.quæſt.regul.t.3.quæſt.31.art.3. Sanch.lib.6.ſumm. cap. 2. num. 56.* Conſideranda tamen eſt in hac parte conditio infirmorum, & inſeruientium, præcipere enim vitis delicatis, vel ſpeciali ſcientia, & virtute pollentibus, & religioni proficuis, vt infirmis carentibus ſupradictis dotibus inſeruiant, cum ſint alij, per quos illud officium exerceri poſſit, rationi diſſonum eſt, & bono communi religionis aduerſum; ac proinde obligare non poteſt id mandatum, ſic *Man. Rodrig. dicta q.31.art.vlt.Sanch.num.57.*

Si vero infirmi exteri ſunt, regulariter non teneris cum eo vitæ diſcrimine eis cibaria ſuppeditare; quia ex præcepto Charitatis non obligaris efficacius, quam alij clerici ſæculares. Ex voto autem, & profeſſione religionis non obligaris, ſi religionem profeſſus ſis monachalem, ſeu ſpectantem ex inſtituto propriam tantum ſalutem, vt dixit *Man. dicto art. 3. Sanch. num. 59.* At ſi profeſſus ſis religionem mendicantem, ſeu ex inſtituto proximorum ſalutem ſpectantem, ſolum videris obligatus, cum vrget proximorum

morum ſpiritualis ſalus; eo quod non adeſt parochus, neque alius clericus etiam mercede ab Epiſcopo conductus qui eis poſſit, & velit ſacramenta miniſtrare, hoc enim teſte *Sanch. num.* 62. prius tentandum eſt, quam tibi obligario imponatur; quia ſolum in ſubſidium parochorum, & aliorum clericorum obligaris. At ob medicinas, & cibaria miniſtranda non videris obligari poſſe: quia tuæ religionis finis non eſt proximorum temporali ſaluti, ſed ſpirituali incumbere; & ita docuit *Armilla, verbo obedientia num.* 5. *& Tabiena ibi. quæſt.* 5. *num.* 6. Adde) non carere probabilitate neque ob neceſſitatem ſpiritualem te obligari poſſe, quia eſto ex inſtituto habeas eſſe coadiurorem Epiſcoporum, & parochorum in ſpirituali proximorum ſalute, id debet intelligi ſeruato charitatis ordine, ex cuius obligatione non teneris proximurum ſaluti conſulere ſtante tuæ vitæ periculo. Sic *Nauarr. ſumm. cap.* 24. *num.* 12. *Caiet.* 2. 2. *quæſt.* 26. *art.* 5. *ad finem. Bann. quæſt.* 33. *art.* 3. *dub.* 4. Certum tamen exiſtimarem, ſi aliquando bono nomini religionis notabiliter expediret religioſum peſte infectis aſſiſtere; poſſe, & debere prælatum ſibi ſubditum obligare ad id munus obeundum, tenerique religioſum cuiuſcunque ordinis ſic obedire: quia tam prælatus, quam ſubditus obligantur bono communi religionis conſulere; colligitur manifeſtè ex *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 29.

8. Tertio dubitatur; an obligari poſſis ſuſtinere aſperitates regulæ primitiuæ à fundatore inſtitutæ, & à pontifice approbatæ rameſi decurſu temporis relaxata ſit: Videris poſſe obligari; quia voues obedientiam ſecundum regulam, quod intelligi debet de regula legitima, non de regula malitia religioſorum corrupta, præcipuè cum religioſi non videantur potuiſſe ſuis tranſgreſſionibus efficaciam regulæ derogare; quippè illæ tranſgreſſiones votorum paupertatis, caſtitatis, ſeu obedientiæ violationes ſunt. At actibus iuri naturali, & diuino contrariis introduci non poteſt conſuetudo, quæ regulam deroget.

9. In hac re diſtinctiune vtendum eſt. Aliæ ſunt auſteritates à regula primitiua præſcriptæ, quæ tamen ſub votis actu non continentur. Aliæ quæ ab ipſo religionis exordio continentur. Ad obſeruationem auſteritatum, quæ ſub votis nunquam fuerunt contentæ, obligari non potes, ſi decurſu temporis, & conſuetudine longæua derogatæ ſunt. Poſſe autem aduerſus regulam, & legem has auſteritates indicentem præſcribi conſtat ex his, quæ diximus, *tract.* 3. *de legib. diſp. de conſuetud.* ibi enim probauimus aduerſus quamlibet legem Eccleſiaſticam præualere conſuetudinem poſſe. Lex autem illa ſtatuens has auſteritates pro maiori religioſi ſtatus obſeruatione Eccleſiaſtica eſt. Ergo potuit derogari conſuetudine. At ſic derogata nec lex eſt, nec regula, ergo votum obedientiæ ſecundum regulam illas auſteritates non comprehendit, & ita docet *Nauarr. cap.* 12. *num.* 50. *Ludouic. Lopez* 1. *p. inſtruct. cap.* 4. *verſ. non excuſatur. Suar. t.* 3. *de relig. lib.* 10. *cap.* 8. *num.* 18. *Sanch. lib.* 6. *ſumm. cap.* 2. *num.* 26. *& ſeqq.* Verum ſi auſteritates, & regulares obſeruantiæ ſub votis fuerint ab ipſo inſtitutore contentæ neceſſario debes facto voto eas obſeruare; quia contra votum vtpote obligationem iure diuino, & naturali inducens, nulla conſuetudo præualet. Sic *Nauarr. Sanch. & Suar. ſuprà.* Hoc autem procedit, dum vrget præceptum, & lex ſtatuens ſub votis religioſorum eas obſeruantias comprehendi; at quia hæc comprehenſio iuris eſt Eccleſiaſtici, non diuini conſuetudine derogari poteſt. Qua derogatione poſita vota denuo facta eas obſeruantias non comprehendunt. Ex his diſſoluta manet dubitandi ratio. Nego enim votum obedientiæ ſemper fieri ſecundum rigorem regulæ à fundatore inſtitutæ, & in principio approbatæ, ſed fieri ſecundum quod conſuetudine legitimè præſcripta mitigata eſt. Conſuetudo autem mitigare, & derogare poteſt regulam, quatenus talis eſt; tametſi quatenus eſt ſub voto comprehenſa derogari non poſſit.

10. Quartò dubitabis de regula reformata, & in priſtinum ſtatum reſtituta à Prælato cum generali capitulo; an tenearis ex vi profeſſionis ante reformationem factæ eam obſeruare? Nam ex profeſſione poſt reformationem nemini eſt dubium. Communis ſententia affirmat; quia illa non eſt noua auſteritas, ſed antiquæ debita reſtitutio. Item religionis prælato cum capitulo generali conceſſum eſt poſſe religionem collapſam erigere, & conſtitutionibus denuo editis reparare, ne penitus pereat, ſed hoc efficaciter præſtare non poteſt, niſi ſimul poſſit ſibi ſubditos ad eam obſeruantiam mouere. Ergo dicendum eſt ſubditos reformatione omnes obligatos eſſe. Sic docuit *Felin. cap. cum omnes num.* 15. *de conſt. Abbas. cap. ſuper eo verſ. auſteritatem num.* 6. *de Regularib. Silueſt. verbo religio.* 6. *q.* 6. *Azor. t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 23. *cap.* 11. *q.* 17. *&* 19. *Gab. Vaſq.* 1. 2. *diſp.* 154 *cap.* 4. *num.* 15. *& ſeqq. pluribus relatis Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 1. *num.* 35. *Suar. t.* 3 *de relig. lib.* 10. *cap.* 8. *num.* 19. *Layman. lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *cap.* 9. *quæſt.* 4.

11. Hæc ſententia eo tantum caſu vera eſt, quo reformatio iudicaretur maximè expediens, ſeu moraliter neceſſaria ad conſeruationem religionis aſſumptæ in ſtatu mitigationis per legitimam conſuetudinem introductæ, ſic colligitur ex ſupra relatis doctoribus. Ratio eſt; quia ex voto ſolum potes obligari ad obſeruandam regulam quatenus viget, non quatenus abolita eſt: & deinde obligari tantum potes ad obſeruanda quæ neceſſaria fuerint ad illius ſecundum ſtatum aſſumptum conſeruationem vtpote tacitè, & in virtute ſub regula compreheoſa, non tamen ad ſtatuta, quæ moraliter neceſſaria non ſunt ad regulæ mitigatæ conſeruationem; quia ſub tuo voto, nec expreſsè, nec tacitè continentur. Alias poſſes ad nouam religionem obligari. Quodſi roges, quando indicabitur reformatio moraliter neceſſaria ad religionis aſſumptæ conſeruationem? Optimè reſpondet *Layman. lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *cap.* 9. *quæſt.* 4. *concl.* 1. inquit enim. Tunc reformatio regulæ neceſſaria videri debet ad regularis ordinis conſeruationem, ſi cum præſente obſeruatione pauciſſimi ad perfectionem religioſam peruenire ſtudeant, ſi cum ſcandalo & querela ſæcularium viuant, vt expediret omnino religionem diſſolui, quam ita continuari, ſi neque eſſentialia vota v. g. quæ ad paupertatem religioſam ſpectant, communiter obſeruentur.

Pvnctvm V.

An poſſis obligari ad relinquendam ſubiectionem debitam in ſtatu aſſumpto.

1. *Ex voto numquam potes obligari ad relinquendum ſtatum matrimonio aſſumpto.*
2. *Neque etiam obligari potes ex voto religioſæ obedientia*

obedientiæ communiter facto Epiſcopatum acceptare ; benè tamen alio capite.

3. *Ad acceptandum beneficium ſæculare, vel alterius Ordinis obligari non potes, benè tamen ad acceptandum beneficium tui Ordinis.*

4. *Non potes obligari ad tranſitum alterius Religionis.*

1. DEbitam ſubiectionem relinquere potes legitimo matrimonio contracto, aſſumptione ad Epiſcopatum vel beneficium curatum, & per ingreſſum alterius Religionis. Regula ergo certiſſima eſt, nullo modo poſſe voto obedientiæ obligari ad debitam ſubiectionem relinquendam; quia non poteſt votum ſibi eſſe contrarium; ex illo enim ſubiiceris Religioni. Ergo ex illo à Religione liber eſſe non potes. Quod amplius explicatur expendendo modos, quibus debita ſubiectio relinquitur. Et primo ad ſtatum matrimonij conſtat ex profeſſione Religionis te obligari non poſſe; ſi quidem profeſſione Religionis ſupradicto ſtatui renuncias. Quare ſi in aliquo caſu rariſſimo ad contrahendum matrimonium obligari poſſes, ea obligatio non ex poteſtate à voto accepta, ſed aliunde prouenire debet: *Sic omnes Doctores.*

Deinde ex vi voti non potes obligari ad Epiſcopatum aſſumendum; quia eo aſſumpto manes liber ab obedientia regulari *cap.* 1. 18. *quæſt.* 1. cui votum te ſubiecit. Ergo ex illo non potes ab obedientia regulari libertatem conſequi. Et confirmo. Votum obedientiæ eſt ſecundum regulam; at Epiſcopatus eſt extra regulam. Ergo ad illius acceptationem votum non extenditur. Adde Epiſcopatum non referre ad bonum Religionis, & Religioſi, ſed ad bonum commune Eccleſiæ, cui prouidere non eſt Prælati regularis, & ita tradit *Leſſius lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 51. *dub.* 9. *nu.* 76. *Suar. tom.* 3. *de Relig. lib.* 10 *cap.* 10. *n.* 21. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 2. *n.* 49. Verùm etſi hoc ita ſit, poteſt Pontifex te in Epiſcopum aſſumere, quoties id Eccleſiæ expedire iudicauerit non ex vi voti obedientiæ, ſed ex iuriſdictione, quam habet in totam Eccleſiam, cui eius cura, & regimen conceſſum eſt, vt pluribus relatis firmat *Suarez dicto cap.* 10. *numer.* 19. *Sanchez numer.* 49.

2. Maior difficultas eſt; an ex vi voti obligatus ſis non conſentire Epiſcopatui abſque licentia tui Prælati? Ratio difficultatis eſt; quia in *cap. ſi Religioſus de electione in* 6. irritus declaratur conſenſus abſque tui Prælati licentia, ibi, conſenſus non teneat. Nihilominus ex vi illius textus non conuincitur, te obligatum eſſe ex vi voti ad non præſtandum conſenſum abſque ſuperioris licentia; quia conſenſus abſque ſuperioris licentia prohiberi, & irritari poteſt iure Eccleſiaſtico, vt de facto prohibetur, & irritatur, abſque eo quod ex voto vlla ſit prohibitio, aut irritatio. Adde Epiſcopatum ſtatum eſſe Religione perfectiorem, nullo modo diſpoſitioni regularis Prælati ſubiectum. Ergo ex vi voti regularis obedientiæ non prohiberis eius electioni tuum conſenſum præſtare. Verùm etſi hoc ita ſit; negari non poteſt, te potuiſſe voto obedientiæ ad id obligari; cum ſit res honeſta, & iuri communi conformis, vti docet *Suar. t.* 3. *de Relig. lib.* 10. *cap.* 10. *n.* 14. Aduertere tamen debes, ſolùm conſenſum in electionem abſque Prælati licentia tibi eſſe prohibitum; quia *textus in cap. ſi Religioſus* tantum de electione loquitur, non de collatione, & præſentatione. Vnde conſenſus in hac prouiſione nec eſt nullus, nec videtur prohibitus: tradit *Suar. dicto cap.* 10. *n.* 16. & 17. Deinde loquitur textus non de cuiuſuis beneficij electione, ſed Prælaturæ, qualis non eſt beneficium curatum, nec ſimplex: poteris ergo hæc inconſulto Prælato acceptare, ſi in ea prouidearis à potente conferre.

3. De obligatione verò accipiendi beneficium curatum, aut ſimplex, ſub diſtinctione reſpondendum eſt: ſi beneficium ſæculare ſit, non potes ab vllo Prælato regulari etiam ſupremo, quatenus talis eſt, obligari; quia illa beneficia non pertinent ad regulam, cum te extra regulam, obſeruantiámque regularem conſtituant; neque eorum prouiſio ſpectat bonum monaſterij, ſed bonum Eccleſiæ. Sic *Nauarr. comm.* 4. *de Regul. num.* 23. *Man. Rod. t.* 1. *qq. regul. q* 34. *Suar. t.* 3. *de Rel. lib.* 10. *c* 10. *in fine Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 1. *num.* 51. Ab hac doctrina excipiunt aliqui Doctores munus parochorum inter Indos, quod cum ex motu Pij V. Religioſis conferri poſſit, videtur ad Religionem pertinere, & quaſi regulare eſſe; ac proinde poſſe Religioſos ad illud ſubeundum compelli. Sic *Ludouic. Lopez* 1. *p. inſtruct. cap.* 56. *col.* 3. *Man. Rodrig.* 2. *t. ſum. cap.* 9. *num.* 6. *Suar. d. c.* 10. *in fine.* Sed oppoſitum verius cenſeo cum *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 3. *num.* 50. quia illa Pontificia conceſſio non mutat beneficij ſæcularis naturam, & conſequenter non præſtat, vt ad illud ſubeundum obligari poſſis. Quod ſi beneficium regulare ſit tui Ordinis, ad illud ſubeundum compelli à tuo Prælato potes; cum enim à Religioſis illius Ordinis adminiſtrari debeat, neceſſum erat, vt Prælatus penes quem eſt Ordinis miniſtratio poteſtatem haberet compellendi ad illius beneficij adminiſtrationem. *Nauarr. Suar. Sanch. & Man. locis allegatis.* Sumiturque ex *cap. quorundam de electione in* 6. Quod extendi debet ad beneficium, etiamſi reditus tenues habeat; quia non commodum Religioſi, ſed Religionis in hac adminiſtratione ſpectatur, & docuit *Nauarr. & Sanch. ſuprà, & Suar. t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 19. *nu.* 5. ob illud tamen tenue beneficium, & ad ſuſtentationem inſufficiens, non poterit Religioſus à Prælato obligari relinquere monaſterium, vt in eo reſideat, niſi ex bonis monaſterij inſufficientiam alimentorum ſuppleat. *Suar. loco allegato.* Notanter dixi tui Ordinis; quia ad beneficia regularia alterius Ordinis compelli non potes; quia ea, eorumque munera tuæ Religioni non competunt; ac proinde non cenſeris ad ea ſubeunda obligatus. *Sanch. d. cap.* 1. *num.* 51.

Hinc fit te obligari poſſe ex voto obedientiæ ad ſubeundum munus Prælati; alteriúſve officij in tuo Ordine, ſecus extra. *Sanch. n.* 52.

4. Vltimo dicendum eſt de tranſitu ad aliam Religionem, ad quem certum exiſtimo te obligari non poſſe. Tùm ob rationem generalem; quia non videtur poſſe ſuperior præcipere ſubdito id per quod ab eius obedientia eximitur. Tùm quia vel Religio aſſumenda eſt æqualis, inferior, vel ſuperior: Si inferior, aut æqualis ſit Religioni aſſumptæ, ſub voto facto comprehendi non poteſt, vtpotè minus bonum; Si perfectior, continetur ſub voto per modum exceptionis: promittis enim obedientiam in hoc Ordine, dum perfectiorem ingreſſus non fueris; at quia non promittis perfectiorem ingredi, nec obedire Prælato eius ingreſſum præcipienti; ea de cauſa obligari non potes. Sic *Suar. t.* 3. *de Relig. lib.* 10. *c.* 10. *n.* 4.

Qualiter autem poſſis ex vna Religione ad aliam tranſire, infrà dicemus.

* * *

Pvnctvm. VI.

An Religioſis interdicta ſit habitus ſuæ Religionis dimiſſio, & ſub qua pœna?

1. *Sub pæna excommunicationis dimiſsio habitus interdicitur.*
2. *Religioſos Societatis Ieſu in hanc excommunicationem non incidere docet Sanch. Probabilius eſt oppoſitum.*
3. *Explicatur quæ ſit temeraria habitus dimiſsio.*
4. *Non requiritur noua habitus dimiſsio, tametſi contra ſentiat Sanch.*
5. *Si retento habitu propriæ Religionis ſacularem induas exterius, incidis in dictam excommunicationem.*
6. *Non caret oppoſitum probabilitate.*
7. *Eſto excommunicationem vitares occultando habitũ; at non vitas peccatum mortale.*
8. *Hæc dimiſsio habitus debet eſſe temeraria, & quæ hæc ſit.*
9. *Non excuſaris ab hac cenſura, ex eo quod habitum alterius Religionis induas.*
10. *Non excuſaris ex eo quod ſit hæc habitus dimiſsio intra clauſtra propria Religionis.*
11. *Neque excuſaris ex eo quod per horam tantum dimiſeris.*
12. *Benè excuſaris, ſi ob actionem cedentem in proximorum vtilitatem dimittas. Item ſi ob graue aliquod damnum vitandum.*
13. *Item excuſari potes ex diſpenſatione.*

1. Eſſe omnibus Religioſis Profeſſis ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda interdictam temerariam habitus ſuæ Religionis dimiſſionem compertum eſt apud omnes. Ex *c. vt periculoſa. Ne clerici, vel monachi in 6.* ibi, vt periculoſa Religioſis euagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcomque Religionẽ tacitè, vel expreſsè profeſſus in ſcholis, vel alibi temerè habitum Religionis ſuæ dimittat: & paulò inferius. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. Ratio huius prohibitionis, vt conſtat ex procemio dicti cap. eſt ne Religioſi occaſionem habeant euagandi. Præterquam quod ſatis rationi conſonum eſt, ne habitus qui datur in ſignum ſtatus Religioſi aſſumpti dimittatur non dimiſſo ſtatu, ad quem ſignificandum aſſumitur. Hæc igitur prohibitio circa Religioſos profeſſos verſatur, ibi, *tacitè, vel expreſsè profeſſus.* Quod intelligendum eſt, ſiue viri ſint, ſiue fœminæ; quia de omnibus eſt eadem ratio. Vnde nouitij non comprehenduntur, & merito; quia in illis non poteſt eſſe temeraria habitus dimiſſio, cum pro libito à via incepta deſiſtere poſſint, & liberè vagari.

2. Difficultas autem eſt de Religioſis Societatis tam profeſſis, quam non profeſſis; an ſi temerè habitum dimittant, peccent mortaliter, & excommunicationẽ ſupradictam incurrant. Negat *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. nu. 70.* eo quod Societas nullum ſpecialem habitum habeat, ſed communem, & accommodatum vſui patriæ, vt dicitur *6. p. conſtit. cap. 2. num. 15.* At dictu *textus vt periculoſa*, ſupponit profeſſos dimittentes habitum ſuæ Religionis habere ſpecialem habitum, quo à cæteris diſtinguantur; aliàs ex illius diſpoſitione occaſionem vagandi non habebunt. Verius tamen credo ſub eo decreto Religioſos Societatis comprehendi, quia eſto non habeant habitum vnicum, & ſpecialem, quo in omni loco vti debeant, tenentur tamen vti habitu honeſto clericorum illius Religionis. Ergo ſi hunc dimittunt, & ſæculari veſte induantur, proprium habitum ſuæ Religioois dimittunt. Aliàs ſi ſub dicto decreto Societatis Religioſi non comprehenduntur, non committent per ſe vllam culpam temerè habitum deponentes, & ſæcularem induentes; cum iure naturali habitus Religioſi dimiſſio ſtante firmo propoſito non retrocedendi ab ſtatu prohibitus non ſit. Quod certè durum eſt, & vagandi materiam ſatis aptam præbet, & licet textus loquatur de profeſſis, id fecit gratia frequentioris vſus; & quia eo tempore nullus erat religioſus à oouitiis diſtinctus, qui tacitè, vel expreſsè profeſſus non eſſet.

3. Actio verò hoc decreto prohibita eſt temeraria habitus dimiſſio. Circa quam occurrit dubitandũ, quæ depoſitio habitus ſit temeraria illius dimiſſio. In qua re certũ eſt, non eſſe temerariam habitus dimiſſionem, cum illum deponis ad dormiendum, quieſcendum, natandum, aliámue ſimilem actionem; quia illa non eſt dimiſſio, ſed prudens, & cordata depoſitio, ſeu nudatio, & ſpoliatio. Sic *Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 5. n. 3. & omnes.* Petit ergo habitus dimiſſio depoſitionem illius fieri animo occultandi ſtatum, & ſe alium ab eo, qui eſt ſignificandi: Ex quo fit non eſſe propriè dimiſſionem habitus, ſi illum deponis, vt aptius aliquam perſonam in ludo, & recreatione repræſentes, vt curſum velociorem conſummes, vt lapidem expeditius proiicias; quia illa depoſitio non eſt ſtatus voluntaria occultatio. Sic *Nauarr. c. 26. n. 131. Man. Rodrig. quæſt. regul. t. 1. q. 76. art. 6. notab. 2. Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 13. q. 5. caſu. 16. & cap. 17. q. 9. Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 23. ſect. 4. n. 27. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. n. 55.* Quod intelligendum eſt, tametſi aliæ veſtes ad eum effectum induantur, vt nuper relati Doctores notant, & ratio facta conuincit. Imò *Nauarr. Suar & Sanch. pluribus relatis*, doctrinam extendunt ad depoſitionem habitus ob finem turpem, vel iniuſtum, ſcilicet vt voluptuoſius fornniceris, vel liberius fureris. Sed hoc intelligi debet, dummodo prima intentio deponendi habitum ſit voluptas fornicationis, & furti expedita executio. Nam ſi primo intendis tuũ ſtatum occultare, vt ſic liberius pecces, non dubito; quin illa ſit vera, & propria habitus dimiſſio excommunicationi ſubiecta.

4. Dubium igitur eſt, debeáſne in depoſitione habitus alium accipere, vt cenſearis verè, & propriè habitum dimittere. Affirmant *Syluest. verbo excommunicatio. 9. caſu 24. num. 52. Nauarr. ſum. cap. 27. num. 131. Man. Rodrig. quæſt. regular. t. 2. q. 76. art. 6. Sanch. alios referens lib. 6 ſum. cap. 8. num. 51.* Mouentur; quia aliàs non eſſet dimiſſio, ſed nudatio, & ſpoliatio. Item ex ſola habitus Religioſi nudatione, niſi alius accipiatur, non eſt Religioſis occaſio vagandi, quia non ſolent nudi, vel indecenter veſtiti incedere. Nihilominus verius cenſeo ſolam depoſitionem habitus ob finem occultandi ſtatum, eſſe veram habitus dimiſſionem, tametſi alium nouum non induas; quia potes depoſito tuæ Religionis habitu ſolis veſtibus internis veſtitus incedere omnino incognitus. Ergo eſt dimiſſio habitus, ex qua datur occaſio vagandi, quæ licet non ſit æque frequens, & apta ac ea, quâ nouis veſtibus indutus incedis; ſufficit tamen,

ve

vt præbeat tibi ocraſionem vagandi incognitus. Sic *Suar. t.5. de cenſur. diſput.23. ſect.4. num.28.* Neque illa depoſitio eſt dicenda oudatio; aut ſpoliatio,cum fiat ex animo te occultandi, ſed vera, & propria dimiſſio.

5. Sed quid dicendum, ſi retento habitu propriæ Religionis ſæcularem induas,& ſic incognitus incedas, iudicandúſne eſt habitus dimiſſus, & excommunicatus? Communior ſententia affirmat, vt cooſtat ex pluribus, quos refert, & ſequitur *Sanch. lib.6. ſum. cap.8.n.63.* quia illa occultatio licet non ſit materialis habitus dimiſſio, eſt vera, & formalis, ſiquidem ea facta tollitur ab habitu eſſe ſignum cognoſcitiuum Religioſi ſtatus, ad quem ſignificandum ille habitus materialis aſſumitur. Aliàs ſi retento ioterius habitu, eóque occultato poſſis excommunicationem dimittentibus habitum impoſitam fugere,facilè legem prohibentem dimiſſionem eluderes. At quoties lex pœnalis eludi poteſt extenſione non facta, communiter Doctores cenſent,extendi debere, vt conſtat ex *cap. in nonnullis de Iudæis*; vbi iubentur Iudæi commorantes inter Chriſtianos ſignum quoddam geſtare,quo ſecernantur, qui ſi occultum geſtent, pœnas ibi impoſitas non euitant, & *ex cap. quamquam vſurarij, de vſuris in 6.* vbi irritato teſtamento vſurarij irritatur codicillus, & donatio cauſa mortis. Et ex *Clem. I. de ſepultur.* prohibente ſepelire in cœmiterio tempore interdicti, cenſetur in Eccleſiis prohibitum eſſe, ne inquam finis legis eludatur. Quia in diſpoſitione legis potiùs mens, quam materialia verba ſpectanda eſt.

6. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia, vt longè verior, probabilior, & communior amplectenda ſit in iudicando, & conſulendo. At oppoſita probabilitate non caret: tenet enim eam *Sayra de cenſur. lib.6. cap.33.n.9.& 10.Suar.t.5.de cenſur.diſp.23.ſect.4.n.33. & 34. & tom. 4. de Relig. tract.8. lib.1. cap.5. num.12. & alij relati à Sanch.dicto cap.8.n.62.* Ipſeque affirmat eſſe ſatis probabilem. Ratio eſt, quia in eo textu non quælibet occaſio vagandi prohibetur, ſed quæ fit per dimiſſionem Religioſi habitus. At occultans habitum non illum dimittit, ſed potius retinet, occultum tamen. Neque eſt verum occultantem habitum dimittere ſignum Religioſi ſtatus; non enim illud dimittit,ſed diſſimulat, & celat. Ergo pœna impoſita dimittentibus non debet extendi ad occultantem. Neque iterum eſt verum,ex hac occultatione finem legis eludi; non enim ita facilè Religioſus incedere poteſt incognitus retento habitu, ac illo dimiſſo. Deinde lex pœnalis ad ſummum extendi poteſt ad caſum ſublata verborum forma comprehenſum; at occultatio habitus non continetur ſub dimiſſione, ſed potius eſt illi oppoſita: ergo. Neque textus in contrarium relati vrgent.Nam in *cap. in nonnullis*,non præcipitur Iudæis vtcunque determinatio habitus geſtari, ſed qua publicè ab aliis populis diſtinguantur,ibi,ſtatuimus vt tales vtriuſque ſexus in omni Chriſtianorum Prouincia,& omni tempore,qualitate habitus *publicè* ab aliis populis diſtinguantur, quod cum occultatione eſſe non poterat. *In cap. quamquam vſurarij*, etſi non careat difficultate extendi irritationem teſtamenti ad codicillos, vt tradit *Gloſſa* ibi;at illa non eſt extenſio, ſed incluſio. Tùm quia codicillus eſt quoddam teſtamentum,eſt enim mentis teſtatio. *§. ſed aliud inſtit. de teſtament.* Tùm præcipuè, quia textus de diſpoſitione in vltima voluntate loquitur, vt colligitur ex primis verbis ibi: in vltima voluntate mandauerit, ac proinde codicillus,& donatio cauſa mortis, quæ ſunt vltimæ voluntatis diſpoſitiones comprehendi debent, & licet textus ſolùm teſtamentum expreſſerit id gratia frequentioris vſus fecit, non vt diſpoſitio ad ſolum teſtamentum reſtringeretur. Igitur ex hoc textu ad noſtrum caſum deſumi non poteſt argumentum; cum occultatio habitus non ſit illius dimiſſio,tametſi occaſionem præbeat vagandi. Minus viget *textus in Clement. eos qui.de ſepultur.* Concedo nàmque prohibita ſepultura in cœmiteriis, à fortiori in Eccleſiis prohiberi;tum Eccleſiæ ſint loci ſacratiores. Expreſſit autem Pontifex cœmiteria, quia frequentius ibi corpora ſepeliebantur, quam intra Eccleſiam.

7. Sed quamuis verum ſit ex occultatione habitus illo retento excommunicationem vitari; at in peccatum graue incidis. Tùm quia occaſionem vagandi aſſumis.Tùm præcipuè quia Trident. ſupponit hanc occultationem grauiter eſſe prohibitam; ſi quidem *ſeſſ. 25.cap.19. de Regularib.* prohibet Prælatis, ne licentiam Religioſis concedant habitum ſuæ Religionis tegendi,qua licentia non indigerent,ſi nulla illis eſſet prohibitio. *Barboſa in remiſſion.Concil.*

8. Habitus tamen dimiſſio cenſuram inferens debet eſſe temeraria, vt conſtat ex *textu*, ibi, temerè habitum ſuæ Religionis dimittat, & infrà. Temerarius violator extiterit. Quapropter ignorantia craſſa modo affectata non ſit, etſi à peccato non excuſet, vt tradit *Suar. tom.4. de Relig.tract.8. lib.1. cap.5. num.8.* excuſat ab hac cenſura; quia non eſt præſumptio nec temeritas, vt pluribus firmat *Sanch. lib. 9. de matr. diſp.32.n.36.& lib.6 ſum.cap.8.n.43.* Ille igitur temerè habitum dimittit, qui nulla legitima cauſa ductus dimittit pro nihilo ducens legis violationem. Quo ſenſu dixit *D. Thom.2.2.q.53. art.3. ad 2.* & ibi *Caiet.* temerariam violationem legis eſſe illius contemptum; non quidem formalem, ſed virtualem conſiſtentem in libera, & impudenti legis tranſgreſſione, ſicuti explicat *Sanch. & Suar. loc. alleg.* Reſtat examinare; an ſint aliqui caſus excuſantes dimiſſionem habitus à cenſura incutienda, & à peccato?

9. Primò excuſant aliqui hanc dimiſſionem, ſi habitum alterius Religionis induas,quia eo induto non eſt tibi materia vagandi, ſicuti non eſt Religioſis illius Ordinis. Sed hæc excuſatio ſic abſolutè ſumpta omnino reiicienda eſt; quippe eſt contraria *textui in dicto cap.1.* excommunicanti eum, qui temerè habitum ſuæ Religionis dimittit, quam dimiſſionem non euitat, eſto alium aſſumat. Non enim dixit textus qui temerè habitum Religionis dimittit,ſed notanter addit ſuæ, vt inde excluderet excuſationem ex aſſumptione alterius Religionis habitus. Præterea, quia ex illa aſſumptione non tibi ſubtrahitur abſolutè materia vagandi, cum facilè poſſis deprehenſus probare non eſſe Religioſum illius Ordinis, quem habitus indicat.Quo probato,& habitu dimiſſo libera tibi vagatio permittetur, cum non conſtet cui Religioni aſtrictus ſis;ſic pluribus relatis *Sanch. lib.6 ſum. cap.8. n.65.Suar.t.5.de cenſur. diſp.23.ſect.4.num.32.* verùm ſi ſimul cum ſuſceptione habitus alterius Religionis,illam ingrediaris;tametſi contra iura, & inualidè;pluribus firmat *Sanch. dicto cap.8. n.68. Rodrig.quæſt.regular. t.2. q.76. art. 4. Leſſius c.41. dub.13. n.102.* te excuſatum eſſe ab hac cenſura, quamuis à peccato grauiſſimo non excuſeris. Mouetur *Sanch.* quia *textus in dicto cap.2.* eam dimiſſionem, habitus excommunicationi ſubiecit,ex qua datur occaſio vagandi. At ingreſſus in Religionem, habituque illius aſſumpto vagari non potes: ergo,&c. Nihilominus verius cenſeo, te cenſuram non euitare. Sic *Syluest. excommunicatio. 9. numer. 54. & verbo Religio 4. quæſt. 4. Nauarr. capit. 27. num.131. Azor. 1. t. inſtit. moral. lib.12. cap. 13.q.3.& cap.14.q.10.& cap 17.q.11.Suar. t.5. de cenſur. diſp.23. ſect.4. n.32.* Ducor;quia verò,&

& propriè dimittis habitum tuæ Religionis irrationabiliter, & temerè; quamuis alium aſſumas. Sed dimittenti temerè habitum eſt excommunicatio impoſita, quin in textu ſit vlla limitatio ob alterius habitus aſſumptionem: ergo illam contrahis. Neque valet dicere limitari ex proœmio textus intendentis materiam vagandi Religioſis ſubtrahere, eo quod hic finis videatur obtineri, nouæ Religionis, & illius habitus aſſumptione quamuis inualida; non inquam valet, tum quia verè à tua Religione vagaris, eſto apparenter in Religione ſis. Tùm quia tranſitus in Religionem nullus non poteſt iure, & obligatione impedire vagationis materiam, tametſi illam de facto impediat; eaque de cauſa probata nullitate tranſitus, recedere liberè poteris, & vagari quantum eſt ex parte Religionis nulliter aſſumptæ.

10. Secundò excuſant alij hanc habitus dimiſſionem, ſi ſit intra propriæ Religionis clauſtra non extra. Nituntur illis verbis textus, *ne in ſcholis, vel alibi*, temerè habitum ſuæ Religionis dimittat. Verbum enim *alibi* videtur qualitatem habere præcedentis verbi *in ſcholis*; ac proinde intelligi debet de dimiſſione alibi à clauſtro, & ſcholis facta; aliàs vt quid expreſſit in ſcholis; clarius enim eo omiſſo diceret, vbilibet, aut in quouis loco. Præterea, quia habitatio intra clauſtra impedit dimittentem liberè vagari; ergo, dimiſſio ea qualitate affecta excommunicationi non ſubiicitur; quippè non præbet materiam vagandi, & ita ſuſtinet, *Angel. verbo excommunicatio. 7. caſu. 27. fauet Roſella. verbo excommunicatio. 1. caſu. 16. num. 16.* quatenus dicit poſt factum hanc opinionem eſſe amplectendam. Verùm contraria ſententia omnino tenenda eſt, ſcilicet hunc Religioſum excommunicationi ſubiici; quia abſolutè dimittit habitũ ſuæ Religionis, ex qua dimiſſione per ſe naſcitur occaſio vagandi; eſto per accidens vagatio impediatur; ſicuti ſi dimittentem extra clauſtra habitum recluderes in carcerem, recluſio impediret vagationem, ſed non impediret, quin dimiſſio præberet occaſionem vagandi, & ita tenet, *Syluest. verbo excommunicatio. 9. caſu. 24. n. 54. q. 5. Nauarr. cap. 27. num. 131. Azor. lib. 12. cap. 17. quæſt. 15. Sayro de cenſur. lib. 3. cap. 33. num. 11. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. num. 61.* Hanc ſententiam limitant *Syluester, & Sayro ſuprà, & Man. Rodrig. 2. t. quæſt. regul. q. 76. a. 6. & alij relati à Sanch. dicto numer. 61.* vt procedat tantum cum Religioſus ſe oculis videntium oſtendit, ſecus ſi ſe occultare procurat; quia dum ſe occultat, non videtur animum habere vagandi. Hæc tamen limitatio non placet *Sancio, neque Azor. q. 13. & 14.* & meritò; quia *textus in dicto cap. 2.* non attendit, an Religioſus oculis intuentium pateat, ſeque illis offerat, ſed an occaſionem aſſumat ſe offerendi incognitum, & per orbem vagandi; quod certè præſtat habitus dimiſſione.

11. Tertiò excuſant alij habitus dimiſſionem à peccato mortali, & ab incurrenda cenſura, ſi breui tempore duret, ſcilicet per horam; quia illa momentanea duratio præſtat, ne cenſeatur illa depoſitio moralis dimiſſio; ſicuti non cenſetur recedere, qui breui reuertitur, *leg. diuortium ff. de diuortiis, ſic Eman. Saa. verbo excommunicatio reſeruata, num. 9. Tolet. lib 4. ſum. cap. 18. num. 3. Azor. 1. part. inſtit. moral. 12. cap. 13. quæſt. 5. caſu. 16. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. numer. 57.* Sed verius cenſeo hanc excuſationem admittendam non eſſe; eo enim ipſo, quod habitum deponis animo occultandi ſtatim, & incedendi incognitum, præſtas totum id quod in ſupradicto textu requiritur ad cenſuram contrahendam: dimittis enim tuæ Religionis habitum, & expeditior redderis vagationi. Perſeuerare autem in dimiſſione non petitur in textu, & meritò, quia perſeuerantia non facit dimiſſionem, ſed dimiſſionem factam continuat, & extendit; & ita tenet *Syluest. verbo excommunicatio. 9. caſu. 24. num. 53. Sayro de cenſur. lib. 3. cap. 33. num. 16. Bannez 2. 2. quæſt. 12. art. 2. dub. 2. Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 23. ſect. 4. num. 31. & t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 5. num. 9.*

12. Quartò excuſaris ab incurrenda cenſura, ſi ob aliquam actionem cedentem in proximorum ſalutem, qualis eſt infidelium, & hæreticorum conuerſio, dimittas habitum, quam tamen retento habitu commodè exercere non potes. Item ſi ob vitandum tui, tuorúmque temporale periculum ſcandali, infamiæ, iacturæ, diuitiarum dimittas; quia illa dimiſſio non eſt temeraria, ſed rationabilis, & prudens; & generaliter quoties adeſt iuſta cauſa dimittendi, ideóque in textu dicitur, niſi iuſta cauſa timoris exegerit habitum transformari, ſic ferè omnes Doctores apud *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. numer. 41. Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 23. ſect. 4. numer. 27. & 28. & t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 5. numer. 13. & 14.* Quæ autem ſit iuſta cauſa arbitrio prudentis relinquitur, nec opus eſt, vt de iuſtificatione illius euidenter conſtet; ſufficit; ſi probabiliter appareat; quia cognitio probabilis excludit temeritatem, & ex alia parte titulum ſufficientem præſtat ad prudenter operandum. Sic *Suar. & Sanch. loc. alleg.*

13. Quintò excuſari potes ab hac cenſura, & peccato, ſi diſpenſationem obtineas; cum enim hæc prohibitio, & cenſura ex iure Eccleſiaſtico proueniat, diſpenſatione tolli poteſt. Vt autem licitè à Pontifice præſtetur, adeſſe debet iuſta cauſa arbitrio prudentis, vt benè aduertit *Suar. t. 4. dè Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 5. n. 15.* Hanc igitur diſpenſationem nequit alius à Pontifice concedere; quia eſt diſpenſatio in iure communi, & licet Prælatis regularibus data ſit facultas in iure communi diſpenſandi, id intelligitur quoad res frequenter occurrentes, & regulari viuendi modo neceſſarias, qualis non eſt habitus dimiſſio. Quod ſi inſtes, ſæpe aggrediendum eſt opus, de quo dubium eſt, an ob illius executionem dimittere habitum poſſis; quo caſu propria authoritate nequis dimittere; quia in caſu dubio excuſante à lege lex ſeruanda eſt. At authoritate Prælati optimè potes; habet ergo poteſtatem diſpenſandi? Reſpondeo, illam non eſſe diſpenſationem, ſed authenticam legis interpretationem; interpretatur enim eo caſu legem non obligare, & in hanc interpretationem faciendam in caſu dubio Prælati poteſtatem habent, vtpotè recto ſubditorum regimini neceſſariam, *Suar. dicto. cap. 5. num. 17.*

PVNCTVM VII.

Qualiter interdicatur Religioſis viris à ſuo Monaſterio egreſſus.

1. *Interdictus eſt hic egreſſus, ſed quo iure expenditur.*
2. *Non ſolùm poſitiuo, ſed naturali, ſuppoſita profeſſione interdicitur.*
3. *Quando ſit peccatum mortale, vel veniale hic egreſſus ſine licentia?*
4. *Ex licentia expreſſa, vel præſumpta ſuperioris à peccato excuſatur.*

1. RElIgioſis interdictum eſſe è monaſterio egreſſum abſque ſuperioris licentia omnes Doctores firmant. Vnde autem hæc obligatio oriatur,

an ex

an ex iute natnxli; xn poſitiuo, an ex voto? non ſatis exploratnm eſt. Monxchis enim, quorum profeſſio erat Deo vacate, & ſaluti propriæ incumbere *Alexand. II. in cap. iuxta 16. q. 1.* videtur præceptum impoſuiſſe, ne è monaſterio egtederentur: ibi, iuxta Calcedonenſis tenotem optimi Concilij monachis quxmuis Religioſis ad Normam S. Benedicti intra clauſtrum motari præcipimus, vicos, caſtella, ciuitates peragrare prohibemus & in *c. qui verè eadem cauſa, & quaſt.* inquit Concilium Calcedonen. in locis, in quibus ſe ſemel Deo dedicxuerunt permanentes, & ſubdit pœnxm priuationis communionis his ttxnſgreſſoribus. Idem habetur *in cap. placuit. 1. & x. & c. monachi 2. eadem cauſa 16. q. 1.* Sed quix hæc decreta omnihua Religioſis communia non ſunt, & prætetea ex illis non ſatis colligitur prohiberi egreſſum vtcunque, ſed ad Eccleſiaſticas functiones exercendas, quibus ſecundùm ſuum ſtatnm monachi ptiuati erant, vtpotè non ſacerdotes; ea de cauſa ex illis non ſumitut efficax argumentum xd hanc obligationem pto omnihus tegularibus ſtatuendam. Efficacins verò deſumiiur argumentum ex *cap. quanto, de officio ordinar. & clem. 1. §. quia verò de ſtatu monach.* Vhi directè prohibita diuagatione Religioſorum ad curias principum, ſupponitur intra clauſtra commorati debere iuxta tegularia inſtitntx. Denique *Trid. ſeſſ. 25. c. 4. de Regularib.* apertè hanc obligaiionem expreſſir dicens: Non licext tegularibus x ſuis Conuenribus tecedeie, etiam ptæiexiu ad ſuperiores ſuos xccedendi, niſi ab eis miſſi, aut vocati fuerint.

2. Verùm non ſolùm iute poſitiuo, ſed etiam nxturali ſuppoſiia profeſſione, & ex voto obedientiæ exiſtimo Religioſos obligatos eſſe clauſtrum non exite abſque licenria ſuperioris. Nam ex vi ptofeſſionis tradunrut Religioſi Prælatis gubernxndi, à qua gubernxtione ſe ſubitahunt furtiuo monaſterij egreſſu. Item ex voto obedientiæ non ſolùm obligantur Prælatis parere, ſed parxti eſſe ad obediendum, quam diſpoſitionem nequeunt habere, cum à Prælati oculis, & notitia recedunt. Sic *Suar t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. c. 6. per totum, ſpecialiter, n. 8.*

3. Sed inquires, quibus euentibus hìc à monaſterio diſceſſus ſit peccatum mortale, vel veniale? Reſpõdeo, ex omnium ſententia, quoties ex eo diſceſſu poteſt ſcandalum, vel infamia tùm Religioſo, tùm Religioni generari peccatum eſſe mortxle; quia eſt ſignum maniſeſtum grauiter cuſtodiam Religionis violatam eſſe. Hinc fit ſi nocto diſcedas etiam ad horam te peccare mottaliter; qnia eſt diſceſſus graue ſcandalum generãs; nocturnx enim, ac furtiua è monxſterio egreſſio etiam non animo apoſtatãdi facta, vnus eſt ex caſibus reſeruatis à Clem. VIII. non autem reſeruatur, niſi quod eſt peccatum mortale, mxniſeſte. Deinde etiam eſt peccatum mortale ſi per diem exeas animo pernoctandi extra monaſterium; quia aſſiſtentia nocturna extra monaſterium grauem infamiam cauſat. *Suar. dicto. c. 6. n. 7.* Quapropter ſolum egreſſum diurnum modo conſueto exiſtimo poſſe à peccxto mortali excuſari; quia cuſtodia Religionis, & ſubiectio Prælati debita non videiur grauiter lædi. *Suar. n. 10.*

4. At peccato non ſolum mortali, ſed veniali aduerſùs clauſurxm Religioſus excuſxtur, quoties ex licentia expreſſa, vel præſumpta ſuperioris clauſtrum egreditur: quia ſpectato iure communi non eſt illi abſolutè interdictus egreſſus, ſed egreſſus abſque licenria. Quare poſita licentia egreſſus licet. Quod xdeò verum eſt, vt etiam liceotia imprudenter, & abſque iuſta cauſa à ſuperiote conceſſa ſufficiens ſit excuſare omne peccatum aduerſùs clauſuram, & Prælati ſubiectionem; eſto aliunde committatur; quix quomodocunque

à ſuperiore concedatut licentia, Religioſus eſt ſub tegimine Prælati, & non extra. Notantet dixi ſpectato iure communi, nam ſi ſpeciales cuiuſuis Religionia conſtitutiones ſpectemus, ſunt aliquæ Religiones præcipuè ex Monachalibus, Carthuſienſes ſcilicet & Cxmaldulenſes, in quibus ſub peccato egteſſus à monaſterio abſque cauſa eſt abſolutè prohibitus; in iis enim ſi Prælatus abſque rationabili cauſa licentixm concedat, nullx eſt conceſſio, vtpotè diſpenſatio in lege ſuperioris; ac proinde Religioſus vtens ea licentia cenſetur à monaſterio ſine licentia exire, peccatúmque committere iuxta obligationem tegulæ, vt lxtius hæc omnia proſequitur *Suar. dicto. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 6. à num. 12. & ſeqq.*

PVNCTVM. VIII.

Qualiter fœminis interdictum ſit in monaſterium virorum Religioſorum ingredi, ipsíſque Religioſis eas admittere, & ſub quibus pœnis?

1. *Proponuntur conſtitutiones Pij V.*
2. *Quæ examinãda ſunt in his cõſtitutionibus.*
3. *Non comprehenduntur Reginæ, nec de ſanguine regio.*
4. *Fundatrices communis ſententia docet comprehendi, ſed oppoſitum probabilitate non caret.*
5. *Quæ poſſunt ingredi, decentem comitatum, & ſolitum deferre poſſunt.*
6. *Monaſterium eſt locus prohibitus.*
7. *Quid ſub nomine monaſterij?*
8. *Ex pietate, & neceſsitate eſt licitus hic Ingreſſus. Explicatúrque caſus neceſsitatis.*
9. *Explicatur caſus pietatis.*
10. *Pœna conſtituta trãſgreſſoribus expẽduntur.*
11. *Quid ſi fœminam introductam fabulationibus detineas, ne è monaſterio egrediatur?*
12. *Expenditur quis poſsit à ſupradictis pœnis abſoluere, & diſpenſare.*
13. *Quis poſt latam ſententiam.*

1. QVæſtio hæc verſxtur in explicanda *Conſtitutione Pij V. edita anno 1566.* quæ incipit: *Regularium perſonarum*, & in Conſtiiutione eiuſdem Pontificis ſupradictam Conſtitutionem declxrãte, & extendente *anno 1570. die Iulij 16.* quæ incipit, *Romanum Pontificem*, quam ad verbum refert, *Conſectus in priuilegiis Ordinum mendicantium inter litteras Apoſtolicas, fol. 179.* cuiuſque meminit *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. num. 79. Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 7. num. 9.* Idémſiue procedit quæſtio in declxranda Conſtitutione, *Greg XIII. edita anno 1575. idibus Iunij*, quæ incipit: *Vbi gratia*, & alia eiuſdem *edita 23. Decemb. 1581.* incipiente *dubiis quæ emergunt.* Sed quia Conſtitutiones Gregor. ſpecialiter loquuntur de perſonis, quæ virtute facultatis acceptæ à Summo Pontifice, & his Conſtitutionibus reuocatæ monaſteria Monialium ingrediuntur extra caſus neceſſitatis, de earum intellectu in ſequentibus dicemus, pauca tamen, quia txrò contingere poteſt aliquem ingredi virtute facultatis x tempore Gregor. conceſſæ, & ab eodem reuocatæ. Quocirca controuerſiæ præſentis difficultas totà verſatur in explicatione Conſtitutionis Pij V. nã licet in Conſtit. Pij V. quæ incipit *Regularium perſonarum*

ſolùm prohibuerit Pontifex ingreſſum fœminarum in monaſteria virorum virtute facultatis à Summo Pontifice acceptæ,& præſenti conſtitutione reuocatæ. At in conſtit. incipiente *Romanum Pontificem* declarat contenta in conſtit. *Regularium perſonarum* intelligenda eſſe de quolibet fœminarum ingreſſu in virorum monaſteria extra caſus permiſſos. Ibi, authoritate Apoſtolica tenore præſentium dicimus,& declaramus fuiſſe, & eſſe mentem,& intentionem noſtram, quod dictæ litteræ non ſolùm comprehenderent, & comprehendant mulieres habentes,& prætendentes facultatem, & indulta ingrediendi monaſteria: *Sed etiam omnes, & quaſcunque mulieres alias tam in genere, quam in ſpecie,&c.* Ex quo fit iam non eſſe licitum dubitare, peccatum eſſe mortale,& cenſuris, aliiſque pœnis ſubiectum fœminarum ingreſſum in monaſteria virorum abſque neceſſitate, ſpecialique permiſſione; & ita tradit *Sanch. dicto. lib.6. ſum.cap.16. n.79. Suar.t.4. de Relig. tract.8. lib.1. c.7. n.9.*

2. Pro explicatione igitur harum conſtitutionum Pij V. quatuor examinanda ſunt cum ſupradictis doctoribus. Primum, quibus perſonis in monaſteria virorum cenſeatur his conſtitutionibus ingreſſus prohibitus. Secundum, quid nomine monaſterij, domus, & loci Religioſi à quibus fit excluſio intelligatur. Tertium qui ſint caſus, in quibus hic ingreſſus permiſſus eſt. Quartum, quibus pœnis ſubiaceant illicitè ingredientes, & admittentes, & ob quam actionem.

3. Circa primum reſpondet Pontifex comprehendi mulieres cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis,& quacunque dignitate, ac præeminentia præditas etiam, Comitiſſas, Marchioniſſas, Duciſſas. Ex quibus verbis manifeſtum eſt Reginas, Imperatrices, filias, & neptes regum non cōprehendi. Tùm quia Comitiſſæ, Marchioniſſæ & Duciſſæ expreſſæ fuerunt vt gradus ſupremi. Tum quia ſub generali prohibitione mulieribus facta, Reginæ, earúmque filiæ non cenſentur comprehenſæ ob earum ſupremam dignitatem. *Suar. dicto.t.4.de Relig.tract.8.lib.1.c.7.n.6.Sanch.lib.6. Sum. c.17.n.4.Layman.li.4.tract.5.cap.12.n.5.* Neque obſtat Gregor. XIII. cum Cardinalium congregatione conſultum, an ſupradictis conſtitutionibus derogatum ſit Regulæ Minimorum permittenti in ſua monaſteria ingredi mulieres de ſtirpe regia cum decēti comitatu, & fundatrices, reſpondiſſe non derogari quoad Reginas, vel fundatrices duntaxat, teſte *Man. Rodrig. t.1. quaſt.regul.q.48.art.1.Sorbus in compend.priuil.mendicāt. verbo Ingreſſus monaſteriorum Monialium, in ſuis annot. in fine.* Ex quibus videtur quoad reliquas mulieres de ſtirpe Regia derogatum eſſe. Non inquam obſtat. Tum quia (vt benè ait *Suar.dicto.c.7.n.6.*) de illa declaratione Gregor. non ſatis conſtat. Tum quia eſto conſtet, vniuerſalis cenſeri non debet, ſed ſpecialis,& restricta ad Minimorum Religionem ob eius ſingularem obſeruantiam. Tùm & præcipuè; quia ſi in regula per Pontificem approbata nulla erat prohibitio fœminis de ſtirpe Regia ingrediendi virorum monaſteria, nulla facultate, quæ reuocari poſſet his conſtitutionibus, indigebant ad illum ingreſſum.

4. Deinde eſt dubium; an comprehendantur his conſtitutionibus fundatrices? *Sanc. dict.c.17.n.7. & Layman.lib.2. Sum.tr.5.c.12.n.5. & Man. Rodrig.in expoſit.conſtitut. Pij V. nu.3.* affirmant comprehendi, niſi forte in aliqua Religione fuerit regula earum ingreſsū permittens, cui regulæ cenſent his conſtitutionibus non derogari ob declarationem ſupradictam Gregor. XIII. Nihilominus probabilitate non caret fundatrices exemptas eſſe à prohibitione harum conſtitutionū. Non enim ſub prohibitione generali extraneis facta æquum erat comprehendi monaſteriorum patronas,& fundatrices; ſi enim mulieres de ſtirpe Regia ob earum dignitatem à generali prohibitione excluduntur; à fortiori fundatrices, & patronæ ob earum qualitatem arctius monaſteria deuincientem excludi debent. Neque ex declaratione Gregor. aliquod argumentum deſumitur ad affirmandum fundatrices comprehendi ſub his conſtitutionibus in ea Religione, in qua non eſt regula permittens earum ingreſſum: ſecus vbi eſt regula eum ingreſſum permittens; quia hæ conſtitutiones non ad derogandas regulas, ſed ad derogandas facultates aduerſus regulas expeditæ ſunt, & ita iudicat *Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap.7. num.6.*

5. Mulieres verò de ſtirpe regia, aliæque ex ſpeciali priuilegio monaſteria virorum ingredientes deferre ſecum poſſunt eum comitatum perſonarum, quo frequenter incedunt, arg. *c. licèt de priuil. in 6.* & docuit *Man.Rodrig.in expoſit.dicta conſtit.Pij V.n.4.Layman. lib.4.Sum.tract.5.c.11.n. 5.* & praxis ipſa teſtatur. Spectanda tamen eſt ſemper decentia, & honeſtas, ob quam æquum eſt puellas comitantes excludi, & loco illarum mulieres prouectæ ætatis aſſumi, illiſque comitari. Secundò examinandum eſt quid nomine monaſterij, & domus in ſupradictis conſtitutionibus intelligatur?

6. Primo debet eſſe monaſterium, ad cuius rationem opus eſt, vt ibi Religioſi permaneanter degant vitam communem. Quapropter ſi in aliqua domo ad tempus commorentur, vti ſolent Religioſi Societatis in reſidentiis temporariis, ſub iis conſtitutionibus ea domus non comprehenditur; quia ob eius inſtabilitatem verè Conuentus non eſt, teſte *Sanch. lib.6. Sum. c.17. n.20. Layman.c.12.nu.5.* Idem eſt cum cauſa Conuentus ædificandi aliqui Religioſi habitationem ſumunt; quia ex modo habitationis non cenſetur fixam habere ſedem: ſic relato *Sorbo in priuileg. mendicant. verbo Ingreſſus monaſterij monialium, in ſuis annotat. num. 11. tradit Sanch. dicto. c.17. n.19. Barboſ. alleg.72. num.87.* Prioratus autem S. Benedicti,& S.Bernardi, ſi ibi conuentualiter viuitur, verè monaſteria ſunt,& ſub dictis conſtitutionibus comprehenſi. Secus verò ſi frequenter plures ibi non reſideant; eáque de cauſa vidi in aliquibus mulierem coquam,& infirmariam, nullamque clauſuram obſeruari.

7. Secundò nomine monaſterij veniunt omnia loca illius ſub clauſura contenta. Ex quo fit prædia, hortóſque ſeparatos etſi loca monaſterij ſint, ſub clauſura non contineri; quia nec monaſterium conſtituunt, nec ſunt partes illius, vt tradunt *Nauarr.Com.4.n.62. de Regul.cap.17. n.11.* Secus verò dicendum eſt de hortis monaſterio contiguis, ad quos Religioſis patet aditus per clauſtrum. Neque obſtat his hortis ianuam eſſe, per quam ſæculares ingredi poſſunt, quin clauſtra ingrediantur; quia illa ianua eſt frequenter clauſa, quod eſt ſignum ea loca ſub clauſura contineri, & ſub nomine officinarum interiorum, quarum ingreſſus à Pontificibus interdicitur, comprehendi: *Sic Sanch. lib. 6.Sum. c.17. n.15. Layman.lib.4. Sum.tract.5.c.12.n.5. fine.* Secundò fit, Eccleſiam ſub his conſtitutionibus non comprehendi, dummodò ſit Eccleſia, quæ ſæcularibus abſque cuſtodia pateat. Quod dixerim propter Eccleſias Carthuſianorum, & Camaldulenſium intra ſepta monaſterij, & ſub eius clauſura incluſas, *Suar.t.4.de Relig.tr 8. lib.1. c.7. nu.2.* Tertio fit in probabili ſententia ſacriſtiam, ad quam immediatè patet ingreſſus per ipſam Eccleſiam non comprehendi; quia reputatur pars Eccleſiæ, *Argum.c. ſi ciuitas de ſententia excommunicat. in 6.* & tradit *Suar.t.4. de Relig.tr.8.lib. 1.c.7.n.2.* Probabilius tamen eſt oppoſitum; eò quod ſacriſtia medio pariete ab Eccleſia diſiuncta pars Ec-

eleſiæ

eleſiæ non cenſeatur, & frequenter ſub clauſura ſit; aliàs æquè fœminæ ingredi illud poſſent, ac in Eccleſiam, quod decentiæ, houeſtati praxíque receptæ repugnat. Neque obſtat immediatè per Eccleſiam eſſe aditum ad ipſam; nam etiam ſolet eſſe ad elauſtrum, aliáſque ſeparatas capellas; & tamen inde non inſertur ſub nomine Eccleſiæ comprehendi, licitúmque eſſe ſœminis ad ea loca ingredi; Et ita docet *Sanch, lib 6. Sum. c.* 17. *n.* 17. Quartò ſit, atrium Scholarium Societatis IESV clauſtro contiguum ſub elauſura non contineri, quia abſque vlla cuſtodia patet aditus omnibus; expedit tamen ne mulieres illuc ingredi permittantur, vt verè de facto nunquam permittitur; tametſi cauſa rationabili intercedente permitti poſſit. *Sanch. lib.* 6. *Sum. c.* 17. *n.* 18. *Layman lib.* 4. *Sum. tr.* 5. *c.* 12. *n.* 5.

8. Tertiò explieaodum venit, qui ſint caſus, in quibus ingreſſus in monaſteria virorum ſœminis permiſſus ſit? Reſpondeo, in genere duplicem eſſe neceſſitatis, & pietatis, ſeu Religionis. Caſus neceſſitatis contingit, ſi pro defenſione bonorum Conuentus incendio flagrantis, oporteret ſœminas ingredi. Si enim ex hac cauſa poſſunt viri in Monialium Conuentus ingredi, & Moniales inde exire; à fortiori poterunt ſœminæ Conoentus virorum ingredi, qui non tenenrur clauſura æquè ſtricta. Item ſi nullus alius præter mulierem eo loco ioueniretur, qui Religioſum habentem brachia, aut crura cõfracta, aut oſſa diſſoluta, vel alio graui morbo laborantem, nec commodè potentem è monaſterio exire, medereiut; poſſet mulier decenter eomitata ingredi; neque enim hæc lex clauſuræ cenſenda eſt violari ſtante ea graui neceſſitate; ſic laiè probat. *Man. Rodrig. in expoſit. huius conſtit. Pij V. n.* 13. *& t.* 1. *q. regul. q.* 46. *à* 7. *ad finem. Sorbus in comp. priuil. mendicantium, verbo Ingreſſus monaſteriorum Monialium, n.* 6. *Sanch. lib.* 6. *Sum. c.* 17. *n.* 30. Extenduntque *Sorbus*, *& Man.* hanc doctrinam, cum in Conuentu ſunt plures infirmi, neque adſunt Religioſi, qui poſſint, nec viri ſæculares, qui velint eos mederi, poſſe honeſtas fœminas ingredi. Sed hic caſus, vt benè aduertit *Sanch.* eſt moraliter impoſſibilis.

9. Caſus pietatis, & Religionis eſt, ſi proceſſio aliqua, Miſſa, vigiliæ, funus defuncti, aut quod vis aliud officium in clauſtro, vel in eius capellis celebretur: ceſſat enim eo tempore, cum ſupradicta celebrantur, eo in loco, prohibitio, vti declarauit *Pius V. viua vocis oraculo* 15. *Nouemb. anno* 1569. teſte *Man. Rodrig. in expoſit. huius conſtit. n.* 15. Quòd ſi roges quid intellexerit Pontifex nomine alterius officij? Reſpondeo, intelligi officium ſimile præcedentibus, qoale eſt concio, lotio pedum in die Cœnæ, habitus Religioſi ſuſceptio, vel proſeſſio. *Man. in expoſit. dicta conſtit. n.* 18. *& c.* 19. *regul. q.* 48. *a.* 3. *Sanch. c.* 17. *n.* 25. qui benè addit *n.* 27. ob theſes Theolngiæ defendendas, vel ob repræſentatiooem alicuius comœdiæ piæ & Religioſæ, non poſſe mulieres elauſtrum ingredi; quia hæc non ſunt officium pium, & Religioſum ſimile proceſſioni, miſſæ, vigiliæ, funeríque defuncti. Inſuper permittitur mulieribus clauſtrum, vel locum alium Religioſorum ingredi, quando nequeont alia via ad Eccleſiam accedere ob multitudinem populi ad cuncionem, aliúdve officium illuc confloeniem; debent tamen via recta ad Eccleſiam ire, & exire. *Barboſa* 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 102. *n.* 86. *Man. in expoſit. dictæ conſtit. n.* 15. *Sanch. lib.* 6. *c.* 17. *num.* 22.

Ingreſſæ verò mulieres in clauſtrum inferius, vbi ſolet proceſſio, miſſa, aliáque pia officia celebrari, non poſſunt abſque violatione clauſuræ clauſtrum ſuperius aſcendere, vel officinas interiores, nec per ſe patentes ingredi; quia ſolùm ceſſat clauſura eo in loco, vbi officia diuina celebrantur, & tradit *Sanch. n.* 23. *Man. in expoſit. huius conſtit. n.* 18. Deinde nequeunt mulieres, antequam diuina celebreotur, vel propè ſit celebrationi, illuc ingredi; quia non adeſt cauſa ingreſſum honeſtans. Vnde ſi veſpere, & non manè proceſſio facienda eſt, manè noo eſt permittendus ingreſſus. Et è contra, ſi manè diuina celebrantur, & non veſpere, nequeunt veſpere claoſtrum ingredi; quia moraliter ceſſauit caoſa, cui priuilegium violandi clauſuram innititur. *Man. Rod. t.* 1. *q. regul. q.* 48. *a.* 2. *fine. & in expoſ. huius conſtit. n.* 19. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 17. *n.* 24. *&* 29. Eo tamen tempore, quo diuina celebrantur, excuſantur mulieres elauſtrum ingredieotes à violatione clauſuræ, tametſi ingrediantur non animo aſſiſtendi diuinis, ſed explendi curioſitatem, vel alio fine prauo ductæ; qnia prauus finis ingredientium noo tollit ab eis generale priuilegium conceſſum illuc ingrediendi. Nam eſto illud priuilegium concedatur, vt poſſint diuinis aſſiſtere; non tamen conceditur ſub conditione, vt aſſiſtaot. Sic *Man. dicta q.* 48. *art.* 3 *notab.* 2. *& in expoſit. huius conſtit. n.* 17. *Sanch. c.* 17. *n.* 28. qui in fine videtur ſibi eſſe contrarius.

Propterea non licet Religioſis proceſſiones inſtituere eo ſolo fine, vt mulieres clauſtrum ingrediantur; quia Pontifex pietatem, & Religionem ſouere intendit, non clauſuræ relaxationem. *Man. Rodrig. in expoſit. dicta conſtit. n.* 16. *& c.* 1. *Quaſt. regul. q.* 48. *a.* 3. *Sorbus in compend. priuil. mendicant. verbo Ingreſſus monaſt. Monial. in annot. n.* 7. *Sanch. c.* 17. *n.* 23. Secus eſſet, ſi adeſſet aliqua eauſa pia, qua credendum eſt ſemper Religioſos moueri.

10. Quartò explicari debent pœnæ ſtatutæ in dicta conſtit. Pij V. tam aduersùs mulieres monaſteria virorum ingredientes extra caſus permiſſos, quam aduersùs eas introducentes, & admittentes, & qualiter incurrantur? Dicendum eſt, aduersùs mulieres ſtatutam eſſe excommunicationem Pontifici reſeruatam, quam mulieres ingredientes in virorum monaſteria ipſo facto incurrunt. At abbatibus, prioribus, aliiſque præſidentibus monaſteriorum, & eorum monachis, canonicis, & fratribus ſiue mendicantibus, ſiue non mendicantibus ſupradictas mulieres introducere, admittereve præſumentibus pœnam priuationis officiorum, quæ in præſenti obtinent, & inhabilitatis in poſterum ad illa, & alia omnia, & ſuſpenſionis à diuinis ipſo facto ſine alia declaratione incurrendam impoſitam eſſe. Sed eſt notanda differentia inter ſuſpenſionis pœnam, & pœnam priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa; quod ſuſpenſio, quia eſt cenſura, *cap. quærenti. de verbor. ſignificat.* nulla indiget iudicis ſententia, vt incurratur; at priuatio officiorum, & inhabilitas ad illa ſententiam requirit criminis declaratoriam, quamuis non ſit declaratoria pœnæ, vt latiùs probaui, *tract.* 3. *huius operis diſp.* 2. *punct.* 2. & tradit in præſenti *Sanch. lib.* 6. *c.* 15. *n.* 65. *& c.* 17. *n.* 39. Nomine officiorum, quibus Religioſi introducentes fœminas, vel eas admittentes priuantur, veniunt intelligenda officia iuriſdictionem habeotia, ſcilicet eſſe Generalem, Prouincialem, Viſitatorem, Commiſſarium, Præpoſitum localem, Vicarium Monialium; non tamen eſſe Definitorem, Diſcretom, Concionatorem, Confeſſorem, Lectorem Theologiæ; quia hæc iuriſdictionem nullam continent. *Manuel. in expoſit dict. conſtit. n.* 21. *Sorbus in compend. priuil. mendicant. verbo ingreſſus monaſteriorum Monial. in annot. n.* 8. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 15. *num.* 65.

Rurſus aduerte ad incurrendas ſupradictas pœnas præſumptione opus eſſe, quod ſatis indicat verbum *audeat*, quo vtitur Pontifex in ferenda pœna excommunicationis, & verbum *præſumant* appoſitum in ferenda priuationis officiorum, & ſuſpenſionis à diui-

nis pœna. Vnde quælibet ignorantia etiam craſſa, modò affectata non ſit, ab iis incurrendis excuſat, vt latè probaui, *tract. 2. diſp. 1. punct.* 18. & tradit in præſenti *Sanch. lib. 6. ſum. c. 16. n. 96. & 97. & c. 17. n. 36.* Actio autem, ob quam Religioſi ſupradictis pœnis afficiuntur, eſt, quia in monaſteria virorum fœminas introducere, admittereve præſumunt. Præſumunt igitur introducere, ſi poſitiuè, & immediatè ad ingreſſum cooperantur, vel oſtium aperiendo, vel eas aliquo modo adiuuando. Solùm eſt dubium; an cenſearis introducere, vel admittere, ſi ingreſſum præcipias, vel conſulas, deinde ſi ingreſſas comiteris, & confabulationibus detineas? Et quidem ſi ipſis ingredientibus ingreſſum præcipias, vel conſulas ſine dubio cenſendus es illarum introductor, & admiſſor; cum illius Ingreſſus ſatis cauſa moralis ſis; & tradit *Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 22. ſect. 6. n. 14. Sanch. lib. 6. ſum. c. 16. n. 93.* At ſi admittentibus conſulas, vel præcipias vt admittant, diſtinguendum eſt; ſi ex officio teneris cuſtodiæ regulari prouidere, cenſeris admittere; quia eo facto incitas, approbáſque Ingreſſum, quem tenebaris impedire. *Sanch. & Suar. ſupra.* Si autem ex officio obligatus non ſis ingredientes impedire; quia non es Prælatus, nec tibi ianuarum cuſtodia commiſſa eſt; non es cenſendus admittere, eſto conſulas, & præcipias aliis, vt admittant; quia aliud eſt admittere, aliud de admiſſione conſilium dare. Cum igitur hæc lex Pontificia ſolùm puniat admiſſionem, non illius conſiliũ, & præceptum: ob conſilium, vel præceptum de admiſſione datum non contrahis pœnas admiſſori, & introductori impoſitas. Sic *Sanch. lib. 6. ſum. c. 16. n. 94.*

11. Ex his decidenda venit ſecunda dubitatio; an ſi fœminas iam Ingreſſas in monaſteria, vel ibi extra caſus permiſſos commorantes comiteris, confabulationibúſvè detineas, ne egrediantur, cenſearis illarum admiſſor, pœnaſque priuationis, inhabilitatis, & ſuſpenſionis incurras? Si ex officio teneris ſeruare cuſtodiam, ſine dubio cenſendus es admiſſor, pœnáſque ſupradictas incurris; quia ſaltem indirectè recipis, retines, & admittis fœminam iniquè intrà clauſtrà commorantem: Siquidem non expellis, cum poſſis, & debeas. Neque obſtat te eam non introduxiſſe, ſufficit ſi introductam admittas, quia non ſolùm introducentibus, ſed admittentibus pœnæ impoſitæ ſunt. Et prætereà fœminis ingreſſus eſt interdictus non iàm momentaneus, quam permanens: Si autem ex officio non es obligatus cuſtodiam ſeruare, diſtinguendum eſt; ſi tuo comitatu, vaníſque confabulationibus cauſa es, vt ibidem mulier detineatur, dicendus es illius admiſſor. At ſi comitatus, vel confabulatio cauſa non eſt detentionis; quia illis ſublatis adhuc mulier in Conuentu detineretur, non es reputandus admiſſor; quippè nec directè, nec indirectè detentioni concurris, vt benè dicit, *Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 12. ſect. 6. n. 14. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. num. 93. & 95.*

12. Reſtabat dicendum quis poſſit ab his pœnis incurſis abſoluere, vel diſpenſare? Cui dubitationi breuiter reſpondeo, incidentes in excommunicationem ob ingreſſum ſolum Summum Pontificem abſoluere poſſe ab ea, quia eſt ſibi reſeruata. Epiſcopum verò tanquam delegatum ſedis Apoſtolicæ, ſi excommunicatio occulta ſit, neque ad forum contentioſum deducta, iuxta *Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de reform.* & ab Ordinario approbatum virtute Bullæ cruciatæ in foro conſcientiæ, ſemel in vita, & in morte. Itémque Confeſſarios ordinum Mendicantium, & reliquos ſuis priuilegiis communicantes, quia in Bulla cruciatæ, & in priuilegiis Religioſorum nulla eſt reſtrictio facta pro excómunicatione publica, aut ad forum contentioſum deducta. Neque obſtat Epiſcopis hanc facultatem Concilium reſtrinxiſſe, vt inde inferas cuilibet ſacerdoti electo per Bullam, cuilibétque Religioſo ob Priuilegia Ordinis potiori iure reſtringendam eſſe; quia Epiſcopis reſtringitur; quia ſunt iudices non ſolùm pro foro conſcientiæ, ſed externo. Deinde quia erat facultas per modum legis, & ſtatuti, quæ in priuilegio Bullæ, & ordinibus conceſſo nequaquam procedunt; ac proinde non eſt mirum, quod horum virtute excommunicatio publica, deductáque ad forum, exteriùs abſolui poſſit in foro conſcientiæ, non autem conceſſione Epiſcopis facta, vt latiùs *Sanch. lib. 6. ſum. c. 15. num. 76. & c. 17. num. 43.*

Deinde à ſuſpenſione à diuinis incurſa ab his, qui fœminas iniquè in monaſteria virorum admittunt, vtpotè non reſeruata Pontifici, poterit Epiſcopus abſoluere; tametſi ad forum contentioſum deducta ſit. Virtute verò cruciatæ, & priuilegiorum mendicantium toties quoties id neceſſarium fuerit.

In priuatione officiorum, & inhabilitate ad illa maior eſt dubitatio, quis poſſit diſpenſare? Et quidem ſi hæ pœnæ ipſo facto ante iudicis ſententiam contraherentur, eſſentque occultæ, neque ad forum contentioſum deductæ, poſſet Epiſcopus diſpenſare virtute Trid. concedentis omnes caſus occultos, idipſumque poſſent Religioſi mendicantes, & omnes alij eorum priuilegiis fruentes ob Conſtitutionem Pij V. in fauorem Dominicanæ familiæ, cuius meminit *Man. Rodrig. t. 1. quæſt. regul. q. 69. a. 1. & in expoſitione præſentis Conſtitutionis propè finem n.* 35. qua Prælatis dictæ Religionis conceſſit, vt poſſent ſuis ſubditis eas diſpenſationes concedere, quas poſſunt Epiſcopi; ea tamen conditione, vt per ſe ipſos, & non per ſubſtitutos, & delegatos faciant. Verùm ſi hæ pœnæ publicæ ſint, vel ad forum contentioſum deductæ (eſto Epiſcopus in eis diſpenſare non poſſit, quod non eſt certum, vt ſtatim dicemus, ſiquidem non ſunt Pontifici reſeruatæ) at Prælati Religionum mendicantium, & confeſſores ab eis deputati diſpenſare optimè poſſunt ſemel in vita, & in morte, conceſſione Eugenij IV. facta minoribus, quæ refertur *in mare magno fol. 61. & 64. conceſſ.* 85. *& in compend. priuil. verbo abſolutio extraordinaria quoad fratres* 6. §. 3. cuiúſque meminit *Man. Rodrig. in expoſitione præſentis conſtit. Pij V. propè finem, n.* 35. Debent tamen diſpenſati virtute huius priuilegij ſingulis hebdomadis per annos pſalmos pœnitentiales recitare, quod ſi aliqua hebdomada ob legitimum impedimentum id præſtare non poſſint, anno ſequenti ſupplere debent. Deinde Prælati Societatis IESV, & qui in eiſdem priuilegiis communicant poſſunt ex conceſſione, *Pauli III. relata verbo Abſolutio. n. 1.* in hac priuatione, & inhabilitate diſpenſare; quia ibidem conceditur poteſtas abſoluendi ab omnibus caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis præter contentos in Bulla Cœnæ, & ab omnibus cenſuris, & pœnis conſurgentibus ex eis. Cum autem hæ pœnæ ex delictis non reſeruatis in Bulla Cœnæ conſurgant, poterunt aboleri à dictis Prælatis. Neque obſtat priuilegium vti verbo abſoluendi, cum tamen hæ pœnæ non abſolutione, ſed diſpenſatione tolli debeant; quia ſæpe in priuilegiis abſolutionis nomen latiſſimam habet ſignificationem, vt idem ſignificet quod tollere, & abolere, vt notauit *Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. c. 21. fine n. 16.* & ita tenet in præſenti *Sanch. lib. 6. ſum. c. 15. fine, num. 78.*

Sed quid ſi ſupradictæ pœnæ priuationis, & inhabilitatis, vtpotè indigentes ad earum incurſum ſententia iudicis, ex illius ſententia declaratoria impoſitæ ſint? Negat *Sanch. lib. 6. ſum. c. 15. n. 78. initio.* Epiſcopum, vel Religionis Prælatum diſpenſare poſſe, nullum tamen adducit fundamentum, ſed illud eſſe po-

teſt

teſt; quia ſunt pœnæ Pontificio iure ſtatutæ, & facta delicti declaratiooe cenſetur à Pontifice imponi; at inferior nequit ſuperioris facto detogare, ergo neque Epiſcopus, neque Religionis Prælatus poterit in ſupradictis diſpenſare. Cæterùm verius credo & poſſe Epiſcopum, & Religioois Prælatum cum ſois ſubditis in his pœnis diſpenſare, poſtquam reſipuerint; egerintque pœniteotiam; quia cum hæ pœnæ Pontifici non ſint reſeruatæ, cenſentut Ordinariis conceſſæ. *Argum. cap. nuper. de ſententia excommunicat.* expedit enim hæc conceſſio recto Eecleſiæ regimini. ſic pluribus firmaui, *tract. 3. de legib. diſp. vlt. de diſpenſat. punct. 6.* appoſitis quibuſdam limitationibus, quæ ibi videri poſſout.

Pvnctvm IX.

Qualiter Monialibus interdictus ſit è ſuo monaſterio egreſſus?

1. *Omnes Moniales iure Eccleſiaſtico obligantur, ne è ſuo monaſterio exeant.*
2. *Non eſt dubium ad clauſuram Moniales obligari poſſe.*
3. *Quæ Moniales conuerſæ, ſeu laicæ clauſurâ excipiantur.*
4. *Conſuetudine abrogari poteſt lex clauſuræ.*
5. *Explicantur loca, quorum comparatione hæc clauſara ſeruanda ſit.*
6. *Poteſt Epiſcopus in monaſterijs ſibi ſubiectis hanc clauſuram inducere.*
7. *Quid de monaſteriis regularibus ſubiectis? Probatur latè in his poſſe Epiſcopos clauſuram indicere, eâque viſitare.*
8. *Non eſt opus quotannis clauſuræ decretum publicare.*
9. *Spectato iuris rigore neceſſarium erat Moniali ad egreſſus, non ſolùm vt Prælati regulares, quibus eſt ſubiecta, approbarent cauſam, ſed etiam Epiſcopi.*
10. *Qui nomine Epiſcopi veniant?*
11. *Stante legitima cauſa manifeſta, & euidenti egreſſus, ſi Epiſcopus nollet approbare cauſam, vel Prælatus licentiam concedere, poteſt Monialis exire; impediri tamen poteſt ex accidenti.*
12. *Expenditur quæ ſit legitima cauſa egreſſus.*
13. *Ex cauſa ſimili ſupradictis poteſt licentia concedi.*
14. *Ob morbam alijs non contagioſum negat communis ſententia licentiam concedi poſſe.*
15. *Oppoſitum probabilitate non caret.*
16. *Legitima eſt cauſa egreſſus, ſi exeat Monialis ad fundandum monaſterium, vel regendum.*
17. *Ob iuramentum fidelitatis, itémque ob pœnitentiam agendam licentia concedi poteſt.*
18. *Quid ob aëris intemperiem, & continuas infirmitates.*
18. *Ceſſante cauſa, ob quam Monialis egreſſa eſt, redire illico debet.*
20. *Quæ pœnæ ſint impoſitæ egredientibus, & ad egreſſum cooperantibus?*
21. *An hæ pœnæ afficiant Monialem legitimo titulo egreſſam, ſed iniquè extra commorantem.*
22. *An Epiſcopi in ſupradictas pœnas incurrere poſsint? Proponitur dubitandi ratio, ſed reſoluitur poſſe incurrere.*
23. *Quis comitatus, & receptio ſint neceſſarij ad incurrendas dictas pœnas.*
24. *Requiritur ad ſupradictarum pœnarum incurſum egreſſum ex clauſura completum eſſe.*

1. IVre Eccleſiaſtico conſtat omnibus monialibus profeſſis egreſſum è ſuo monaſterio interdictum eſſe, *cap. periculoſo, de ſtatu regular. in 6.* quod dictum renouauit *Trident. ſeſſ. 25. cap. 5. de regularib. & Pius V. ſua conſtit.* incipiente, *circa paſtorales, edita anno, 1566. 4. Kalendas Iunij*, & alia incipiente, *Decori, & honeſtati, edita Kalend. Februar. anno 1569.* obligare autem hæc decreta omnes Moniales profeſſas, ſiue antè vouiſſent, obſeruaſſentve clauſuram, ſiue non, euidens eſt. Nam *Boniſac. VIII. in c. periculoſo*, non tam intendit hanc obligationem vt antiquam renouare, quam denuò ſtatuere, vt ſatis indicant illa verba: *Præſenti conſtitutione perpetuò irrefragabiliter valitura ſancimus vniuerſas, & ſingulas Moniales præſentes, atque futuras*, cuiuſcunque Religionis ſint, vel Ordinis, in quibuſlibet mundi partibus exiſtentes ſub perpetua in ſuis monaſteriis decere de cætero permanere clauſura. Idem conſtat ex *Trident.* renouante hanc conſtitutionem, & Epiſcopis præcipiente, vt in omnibus monaſteriis ſibi ſubiectis ordinaria, in aliis verò ſedis Apoſtolicæ authoritate claoſuram Monialium, vbi violata fuerit, diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt, conſeruari maximè procurent; quaſi diceret, vbi clauſura indicta à Boniſac. VIII. violata fuerit, reſtituatur, vbi ſeruata eſt, retineatur diligeoter; & paulò inferius ſubdit: Nemini ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio etiam ad breue tempus quocunque prætextu, niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda, indultis quibuſcunque, & priuilegiis non obſtantibus, & in *cap. 22. eiuſdem ſeſſ.* præcepit Concilium omnia in præcedentibus capitulis ſtatuta ſeruari, non obſtantibus quibuſcunque ſtatutis, & priuilegiis quacunque firmitate munitis, & quibuſcunque præſcriptionibus, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Erat autem in *cap. 5.* præcepta omnibus Monialibus clauſura: ergo, non obſtante præſcriptione, & conſuetudine immemorabili in contrarium ſeruanda eſt. Clarius *Pius in ſua dicta conſtit. circa paſtoralis*, hanc obligationem expreſſit his verbis. Hac igitur perpetuò valitura conſtitutione inhærentes etiam conſtitutioni felicis recordationis Boniſac. Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: *Periculoſo*, & decretis Concilij Trident. ſuper clauſuram Monialium editis, authoritate Apoſtolica ſtatuimus tenore præſentium, atque perpetuò decernimus, vniuerſas, & ſingulas Moniales præſentes, atque futuras cuiuſcunque Religionis, Ordinis, vel militarium etiamſi, Hieroſolymitanæ ſint, quæ vel iam receptæ ſint, vel in poſterum in quibuſuis monaſteriis, ſiue domibus recipientur, & tacitè, vel expreſsè Religionem profeſſæ, etiamſi conuerſæ

uct'æ aut quocunque nomine appellentur, etiam ſi ex inſtitutis, vel fundationibus earum regulæ ad clauſuram non teneantur, nec vnquam in earum monaſteriis,ſeu domibus etiam ab immemorabili tempore ea ſeruata fuerit,ſub perpetua in ſuis monaſteriis, ſeu domibus de cætero debere permanere clauſura; & paulò inferius inquit: Quod ſi aliquæ Moniales forſan reperiantur, quæ conſuetudine etiam immemorabili, aut inſtituto, vel fundatione regulæ ſuæ factæ animo obſtinato clauſuræ reſiſtant, aut quoquo modo reluctentur, ordinarij vna cum ſuperioribus earum omnibus iuris, & facti remediis compellant eaſdem tanquam rebelles, & incorrigibiles ad præcisè ſubeundam dictam clauſuram, & perpetuo obſeruandam. Mulieres quoque quæ Tertiariæ, ſeu de pœnitentia dicuntur cuiuſcunque Ordinis fuerint in Congregatione viuentes ſi & ipſæ profeſſæ fuerint, ita vt ſolemne votum emiſerint ad clauſuram præcisè,vt præmittitur & ipſæ teneantur. Quod ſi votum ſolemne non emiſerint,ordinarij vna cum ſuperioribus earum hortentur, & perſuadere ſtudeant,vt illud emittant,& profiteantur, ac poſt emiſſionem,& profeſſionem eidem clauſuræ ſe ſubiiciant.Quod ſi recuſauerint, & aliquæ ex eis inuentæ fuerint ſcandalosè viuere, ſeueriſſimè puniantur. Cæteris autem omnibus ſic abſque emiſſione profeſſionis, & clauſuræ viuere omnino volentibus interdicimus, & perpetuo prohibemus, ne in futurum vllam aliam prorſus in ſuum Ordinem,Religionem, Congregationem ve recipiant. Quod ſi circa huiuſmodi, ac noſtram prohibitionem,& decretum aliquas receperint, eas ad ſic viuendum omnino inhabiles reddimus, ac illarum quaſlibet profeſſiones, & receptiones irritas decernimus,& nullas; prout etiam præſenti decreto irritas facimus, & anullamus. Deinde hanc conſtitutionem idem Pius V. roborauit grauiſſimis pœnis ſtatutis in conſtitutione, quæ incipit: *Decori*, vbi prohibet exitum Monialibus ſub excommunicatione ſibi reſeruata,niſi ex cauſa magni incendij,vel infirmitatis,lepræ, aut epidemiæ: quæ cauſa cognita, & approbata ſit in ſcriptis ab ordinario; tametſi monaſterium exemptum ſit. Deinde *Gregor XIII. in ſua conſtitutione*, quæ incipit, *Deo ſacris virginibus, edita anno* 1572. 3. *Kalend. Ianuarij*, eandem clauſuram confirmauit, explicuitque loca ſub clauſura contenta.

2. Ex quibus liquido conſtat, nemini iam eſſe licitum dubitare Pontificem poſſe, & de facto obligaſſe Religioſas Profeſſas ad hanc clauſuram, tametſi cum Profeſſionem fecerint, exemptæ fuerint ab illius obſeruatione. Ratio autem, in qua hæc poteſtas fundatur, ea eſt; quia aſſumens aliquem ſtatum, & obligatus in eo perſeuerare, eo ipſo obligatur ad ea, quæ ad conſeruationem integram, & puram illius iudicata fuerint à Rectore illius ſtatus moraliter neceſſaria. At clauſura Monialium iudicata eſt à Pontifice moraliter neceſſaria, vt Religioſus ſtatus fœminarum integrè, & purè conſeruetur; eaque de cauſa Bonifac. VIII. vocauit ſtatum Monialium ſine clauſura periculoſum,& noxiũ. Ergo poteſt Pontifex hanc clauſuram dicto ſtatui annectere,& Moniales Profeſſas obligare ad illius obſeruationem. Poteſt inquam, & fecit,cum ex iuriſdictione, qua Eccleſiam Dei gubernat,& neceſſaria,ſeu valde vtilia cuiuſlibet ſtatus conformationi prouidet, tùm ex poteſtate dominatiua, quam in Religioſos obtinet ex voto obedientiæ emiſſo, & profeſſione facta, atque ita tenent omnes Doctores Catholici apud *Nauarr. comm. 4. de Regularib. n.40. Eman. Rodrig. t. 1. quæſt. regular. q.44. art. 2. & ſeqq. Suar. t.4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 8. n. 7 & 8. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 102. n. 13. & ſeqq. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 15. num. 3.*

3. Ab hac regula generali videntur excipiendæ Moniales conuerſæ (ſic nuncupatæ, quia ad ſeruitia miniſteriáque corporalia deſtinantur) tametſi Profeſſæ ſint *ex Conſtitutione Pij V. circa paſtoralis.* His enim indulget Pontifex, ſi monaſterium eleemoſynis fidelium indigeat per has conuerſas colligendis,poſſe extra monaſterium in domo aliqua contigua manere ad hunc effectum, dummodo ætatis ſint 40. neque monaſterium ingrediantur, niſi in caſibus permiſſis, neque ad colligendas eleemoſynas accedant, niſi de licentia ordinarij, & ſuorum ſuperiorum. Hæc tamen indulgentia,& clauſuræ remiſſio ſolum erat pro conuerſis profeſſis eo tempore exiſtentibus. Nam de cætero inquit Pius V. nullæ aliæ profeſſæ conuerſæ recipi amplius etiam de conſenſu ſuorum ſuperiorum, vel Prælatorum poſſint, hoc eſt vt extra monaſterium ad hunc effectum colligendi eleemoſynas degant. At *Greg. XIII.* in ſua Conſtitut. *Deo ſacris virginibus*, videtur prædicti Pij V. Pontificis mentem explicuiſſe aliquo modo mutando. Nam poſtquam ſtatuit omnes conuerſas profeſſas reducendas eſſe ad clauſuram, nulláſque aliàs in futurum recipi in monaſteria debere, niſi profeſſionem ſuo tempore emiſſuras, ſubdit hæc verba difficilia. Quod autem idem Pius ſtatuit de cætero nullas alias conuerſas profeſſas recipi amplius poſſe, ita eſſe intelligendum declaramus, præter illas conuerſas, quæ extra monaſterium in domibus contiguis degerent. Ex quibus verbis colligitur (inquit *Suar. t. 4. de Relig tr. 8. lib. 1. c. 8. n. 11.*) conceſſiſſe Gregor. poſſe recipi Moniales conuerſas profeſſas, vt extra monaſterium degerent, ſi ad effectum colligendi eleemoſynas neceſſariæ ſint; ſed non credo hunc eſſe ſenſum illorum verborum Gregorij; aliàs non mentem Pij V. declararet, ſed contradictorium illius; ſiquidem Pius V. manifeſtè voluit nullas alias profeſſas conuerſas recipi amplius poſſe, vt extra monaſterium degant, etiam ſi videantur neceſſariæ ad eleemoſynarum collectionem; præcipit enim ſuperioribus, vt ipſi prouideant de aliis perſonis, & Deo deuotis, quæ fidelium eleemoſynas colligant, ſi neceſſitati Moniali ũ ſuccurri ſufficienter non poſſit, nullas alias profeſſas conuerſas abſque obligatione clauſuræ recipiendo. Quapropter exiſtimo verba Gregorij, ſic eſſe intelligenda, vt nullæ aliæ conuerſæ profeſſæ recipi poſſint extra monaſterium degentes præter illas conuerſas, quæ de facto extra monaſterium in domibus contiguis degerent, vel vt placet *Man. Rodrig. t. 1. q. regul. q. 44. à 4. concl. 2.* præter illas conuerſas non profeſſas, ſed ſola vota caſtitatis, & obedientiæ ſimplicia emittentes. Sit ergo certum, nullam Monialem, etiam ex conuerſis recipi amplius ad profeſſionem poſſe, quæ obligatione careat ſeruandi clauſuram, ſed omnes profeſſas hac obligatione teneri.

4. Verùm etſi hoc ita ſit; poteſt nihilominus ſupradicta lex clauſuræ conſuetudine abrogari: quippè ſolo iure Eccleſiaſtico introducta eſt. Nec enim ſtatus Religioſus, nec votum caſtitatis hanc clauſuram vt neceſſariam ad ſui eſſentiam expoſtulant, eſto exigant illam, vt maximè conuenientem. At aduersùs legem Eccleſiaſticam præualere poteſt conſuetudo, vt latè probaui, 1. *p. tr. 3. de legib. diſp. de conſuetud.* Ergo conſuetudine hæc lex clauſuræ abrogari poterit. Sic *Azor. 1. p. inſt. mor. lib. 13. c. 8. q. 1. Sanch. lib. 6. ſum. c. 15. n. 4.*

5. Loca in quibus ſeruanda eſt clauſura ſunt ea, quæ ſæcularibus non patent. Quare ſi è clauſtro ad Eccleſiam Monialis exeat, vel ad ianuam primi oſtij communiter ſæcularibus patentem, clauſuram violat, neque ab eius violatione excuſatur; eo quod Eccleſia, aut oſtium illud eo tempore quo exit, clauſum ſit: quia

id eſt

id eſt per accidens. Sic explicuit *Greg. XIII. in ſua Bulla Deo ſacris virginibus*, ibi: Declaramus præterea nullis Monialibus etiam tertiariis licere habere oſtiũ, per quod ex monaſterio interiori introiri poſſit in ipſarum Monialiũ Eccleſiam exteriorem, in quam ſæcularibus ad Miſſam, & diuina officia patere ſolet acceſſus, ſed omnino muro obſtruendum. Nec itidem licere Monialibus etiam tertiariis egredi à ianua monaſterij, quæ eſt pro clauſura monaſterij ipſius, etiam ad claudendam aliam vlteriorem ianuam, qua patere ſolet aditus ſæcularibus venientibus vel ad rotam, vel ad crates, ſeu loca colloquiis deſtinata, quæ vulgo Parlatoria vocantur, vel ad pulſandum ipſam ianuam clauſuræ, quæ loca cum ſaltem pro cauſis prædictis patere ſoleant ſæcularibus, extra clauſuram cenſeri debent etiam quo tempore clauſa ſint.

6. Reſtat tamen quadruplex enodanda difficultas. 1. An Epiſcopis competat etiam in monaſteria regularibus Prælatis ſubiecta hanc clauſuram indicere, & de eius obſeruantia vigilare? 2. An eis competat approbatio cauſæ legitimæ ad egreſſum? 3. Quæ ſit legitima cauſa egreſſus? 4 Quæ ſint pœnæ impoſitæ egrediẽtibus abſque cauſa, vel ad eã actionẽ cooperãtibus.

Primò igitur poſſe Epiſcopum clauſuram indicere monaſteriis ſibi ſubiectis authoritate ordinaria; ſubiectis verò ſedi Apoſtolicæ authoritate delegata expreſsè deciditur à *Trid. ſeſſ. 25. c. 5. & 21. de regular.* Sed quia alia ſunt monaſteria à iuriſdictione Epiſcopi exempta, neque Pontifici immediatè ſubiecta, ſed ſubiecta regularibus Prælatis.

7. Dubium eſt, an his monaſteriis Epiſcopi clauſuram indicere poſſint, & indictam inſtare, an obſeruetur? Affirmat id poſſe *Praxis Epiſc. 2. p. verbo Monialis q. 4. & 8. Barboſa 3. p. de poteſt Epiſc. alleg.* 102. *n. 7. &* 8. refertque ibi, & in remiſſion. Concilij à Sacra Cõgregatione deciſum eſſe. Mouerique poſſunt; nam eſto *Bonifac. VIII. in c. periculoſo* clauſuram horum monaſteriorum indicendam commiſerit eorum Prælatis, vt conſtat illis verbis: Abbates, & alij tam exempti, quam non exempti Prælati Eccleſiarum, monaſteriorum, & Ordinum quorumcunque in monaſteriis huiuſmodi ſibi ſubiectis de Monialibus includendis, quamptimũ commodè poterunt prouidere procurent; inde tamen non infertur Trid. decreto, & Conſtit. Pij V. hanc facultatem Epiſcopis conceſſam non eſſe. Non enim abſque cauſa Trid. cũ de monaſteriis ſedi Apoſtolicæ ſubiectis locutum eſt, omiſit dicere immediatè ſubiectis, ſicuti dixit Bonifac. vt hac ratione poteſtatem Epiſcopi extenderet ad monaſteria ſedi Apoſtolicæ ſubiecta ſiue immediatè, ſiue mediatè mediis ſcilicet Prælatis regularibus, quod Pius V. vt omnem dubitationem tolleret in ſuo motu proprio incipiente *circa paſtoralis*, videtur expreſsè declaraſſe. Mandantes (inquit) in virtute S. Obedientiæ Primatib. Archiepiſcopis & Epiſcopis quatenus in ciuitatib. & diœceſibus propriis præſentes noſtras literas publicare faciant, ac in monaſteriis Monialium ſibi ordinario iure ſubiectis. In iis verò quæ ad Romanã mediatè, & immediatè ſpectant Eccleſiã, ſedis Apoſtolicæ authoritate vna cum ſuperioribus eorumdem monaſteriorum clauſuram, vt præmittitur quamptimum poterit ſeruari, procurent. Conſtat ergo ex his verbis Epiſcopos ſedis Apoſtolicę authoritate poſſe clauſurã indicere monaſteriis regularib. Prælatis ſubiectis, vna cum ipſorũ monaſteriorum Prælatis, id eſt ſimul ac ipſi monaſteriorũ illorũ Prelati.

Dices, Trid. & Pium V. non intendiſſe ſuis decretis diſpoſitioni Bonifacij VIII. derogare, ſed potius eam confirmare, & reuocare. At Bonifac. VII. ſolũm conceſſit Epiſcopis, vt in monaſteria ſedi Pontificiæ immediatè ſubiecta clauſuram indicerent. Ea verò, quæ Prælatis regularibus ſubiiciuntur eorum gubernationi ſubiecit, vt conſtat ex verbis num. præcedenti relatis; ergo Trid. decreto, & Pij V. Conſtitutione aliã authoritatem habere non poſſunt; ſi quidẽ cõmune eſt conſtitutionem declarantẽ, & interpretantem intelligi debere cum eiſdẽ extenſionib. & limitationib. ac eſt conſtitutio declarata, prætérquã quod Pius V. ſolùm dixit poſſe Epiſcopos in monaſteriis ſedi Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè ſubiectis clauſuram indicere vna cũ ſuperioribus eorundẽ monaſteriorũ. Quod intelligendum venit ſingula ſingulis tribuendo; nẽpe poſſe Epiſcopos in iis, quæ immediatè, Prælatos verò regulares in iis, quæ mediatè ſedi Apoſtolicæ ſubiiciuntur; non autẽ vt poſſint Epiſcopi in iis quæ mediatè ſedi Apoſtolicæ, & regularibus Prælatis immediatè ſubijciuntur. Alias non rectè Pius V. diceret clauſuram indicere iuxta formã Conſtitutionis Bonif. VIII. in ſacro Conc. Trid. innouatam, & approbatã, ſéque illam approbare, & innouare in omnib. & per omnia; atque ita hunc modũ dicendi tenet. *Nau. com. 4. n. 60. initio de regul. Llamas Methodo curationis in appendice, quam ponit in fine §. 5. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 15. num. 21.*

Reſpondeo concedendo Trid. & Pium V. confirmare, & innouare Conſtit. Bonif. VIII. nullóque modo eam derogare; tametſi ad conſtituendã clauſurã maiorem authoritatem præſtent Epiſcopis, quam præſtitit Bonif. VIII. ex hac enim maioris authoritatis conceſſione, ſcilicet in monaſteria Prælatis regularibus ſubiecta non tollitur, nec minuitur Prælatis regularib. poteſtas, ſed potius illis fauet. Ergo ob hanc conceſſionem non derogatur diſpoſitioni Bonif. VIII. ſicuti iuriſdictioni, quã habent ordinarij abſoluendi à peccatis & cenſuris non derogatur ex eo quod Religioſi eandẽ poteſtatẽ ex priuilegio habeant. Præterea ſi Prælatus regularis manifeſtè negligens eſſet in indicenda, & conſeruãda ſuorum monaſteriorũ Monialiũ clauſura, poſſet vtique Epiſcopus, vt ſedis Apoſtolicæ delegatus illius obſeruationem procurare, vt tenet *Ludou. Mirand. in man. Pral. tr. de ſacris Monial. q. 2. art. 14. n. 3.* Ergo ſignũ eſt, in monaſteria Prælatis regularib. ſubiecta Epiſcopos iuriſdictionẽ habere quoad effectum clauſuræ obſeruandæ. Ex quo fit, non ſolum eo caſu, cũ de manifeſta violatione clauſuræ cõſtat, ſed quoties id dubium eſt, poſſe Epiſcopum dicta monaſteria viſitare, an clauſura rectè obſeruetur, vti variis deciſionibus comprobat *Bart. tum in remiſſ. Conc. ſeſſ. 25. c. 5. t. 3. p de poteſt. Epiſc. alleg.* 102. *n. 7. &* 8. Neque enim Concilium, aut Pius V. eius facultatem reſtrinxit pro manifeſta clauſuræ violatione, ſed potius generalem facultatem fecit pro clauſura procuranda.

8. Vnus autem ex modis, quibus Pius V. in ſua conſtit. quæ incipit *Decori*, voluit vt Epiſcopi, aliique Prelati ordinarij clauſuram procurarent, fuit, vt quotãnis decretum de obſeruanda clauſura in ſuo diſtrictu publicarent; ſic enim eis præcepit in dicta Conſtitutione. At hoc præceptum videtur Greg. XIII. in ſua conſtitutione temperaſſe ſolum vnicam indicendo publicationem; præterquam quòd præceptum vſu, & conſuetudine derogatum videtur; cum nullibi Prælati ſingulis annis illud decretum publicent, nec ſe ſentiant ea obligatione aſtrictos. *Nau. com. 4. de Reg. num. 54. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 15. num. 23.*

9. Ex deciſione præſentis difficultatis venit decidenda ſecunda; an Epiſcopis competat approbatio cauſæ, vt poſſit quælibet Monialis è clauſtro egredi? Non eſt dubiũ Epiſcopo cõpetere, ſi Monialis illi eſt ſubiecta, vel eſt ſubiecta immediatè ſedi Apoſtolicæ; quia tunc non ſolũ debet approbare adeſſe cauſã legitimã egrediendi, ſed etiã debet vt ſuperior licentiã ad egreſſum concedere. Solum de moniali ab Epiſcopo exempta, & regulari Prælato ſubiecta, eſt dubium, an approbationem cauſæ legitimæ egreſſus ab Epiſcopo requiratur?

Negat

Negat *Man.Rod.t.1.q.reg.q.49. art. 6.*duplici ratione: Prima, quia non eſt in viu. Secunda, quia conceſſa facultate à Prouinciali, ſeu Generali Prælato, quibus hæc monaſteria ſubduntur, cenſetur conceſſa ab Epiſcopo; quippè illi habent iuriſdictionem qoaſi Epiſcopalem: conſentit huic ſententiæ *Llamas Methodo curat. in append.* §.5. *&* 9. Sed dicendum eſt ſpectato iuris rigore neceſſariam eſſe prædictæ Moniali non ſolum licentiam, & approbationem cauſæ ſui egreſſus datam à Prælatis regularibus, ſed etiam ab Epiſcopo ex conſtitut. Pij V. incipiente *decori, & honeſtati*, ibi. Quæ tamen infirmitas præter alios Ordinum ſuperiores, quibus cura monaſteriorum incumbeter, etiam per Epiſcopum, ſeu alium loci ordinarium, etiamſi prædicta monaſteria ab Epiſcoporum, & ordinariorum iuriſdictione exempta eſſe reperiantur, cognita, & expreſsè in ſcriptis approbata ſit. Ex quibus verbis manifeſtè conuincitur ſententia Man. Rodrig. aſſerentis ſufficere licentiã Generalis, vel Prouincialis Religionis, ſiquidem præter illos approbatio Epiſcopi, ſeu loci ordinarij requiritur. Adde ſi nomine Epiſcopi; & ordinarij in illis monaſteriis exemptis veniret Prouincialis, vel Generalis, vltra horum approbationem approbatio, ſeu licentia ſui ſuperioris immediatè neceſſaria eſſet; quia vtrumque petit Pius V. quod tamen ipſe Man. negat. Sit ergo certum ſpectata dicta conſtitutione præter licentiam regularium Prælatorum approbationem cauſæ ab ordinario requiri: & ita docet *Nau. comm. 4. de regul. n. 60. Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 13. c. 8. q. 1. Thomas Zerola prax. Epiſcop. 2. p. verbo Monialis dub.* 8. *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 15. n. 18. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 102. *n.* 28. *Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 9. n. 13. & cap. 10. num.* 12.

Verùm ſpectato vſu, & conſuetudine credo approbationem Epiſcopi pro Moniali ſupradictorum monaſteriorum neceſſariam non eſſe, ſed ſufficere ſui Prælati licentiam; quia ita videtur vſus obtinuiſſe in Hiſpania teſte *Man. Rod. ſuprà, Miranda in Man. Prælat. tract. de ſacris Monial q. 3. à 6. concl. 1. Fr. Ioan. de la Cruz de ſtatu Relig. lib. 1. cap. 5. dub. 3. Sanch. dicto cap. 15. n. 28. Llamas Meth. curat. in append.* §. 9. Hic autem Prælatus, qui hanc licentiam & approbationem concedere debet, eſt Prælatus ſiue mediatus, ſiue immediatus, cui monaſterium quoad regimen, & gubernationem ſubiicitur; quia in prædictis conſtitutionibus ſic cauetur abſque vlla diſtinctione de ſuperiore mediato, vel immediato, & notauit *Sanch. n.* 28. vbi optimè aduertit ſub huiuſmodi ſuperiore Abbatiſſam non comprehendi, vtpotè eodem præcepto clauſuræ obligatam.

10. Nomine Epiſcopi qoi approbare cauſam debet iuxta Trident. & Conſtitutiones ſupra dictas venit Vicarius generalis, non ſoraneus; quia ille verè eſt ordinarius, non hic, vnumque cum Epiſcopo tribunal conſtituit. Sic *Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 102. *n. 28. fine, Sanch. dicto c. 15. n.* 30. Sed an eam poteſtatem habeat ex vi Vicariatus? Sanch. cenſet habere quoad monaſteria Epiſcopo ſubiecta; ſecus quoad monaſteria ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, vel ſubiecta Prælaris regularibus; quia in prioribus procedit Epiſcopus vt ordinarios, in poſterioribus vt delegatus à Sede Apoſtolica. At poteſtas delegata non tranſit in Vicarium niſi expreſsè committatur, ſecus ordinaria. Ego verò exiſtimo ex vi Vicariatus nectã poteſtatem habere, ſed indigere ſpeciali commiſſione; eo quod ſit res grauis quæ ſpeciali mandato indiget. Neque obſtat competere ipſo iure ordinario hanc poteſtatem in monaſteria ſibi ſubiecta: nam plura ſunt quæ eo iure Epiſcopo competunt; indigent tamen ſpeciali mandato, vt intelligantur Vicario commiſſa, vt patet ex prædictis, *Barboſa alleg* 54. *à n.* 60. *& in præſenti tradit deciſum à ſacra Congregatione Suar. t. 4. de Relig. tr. 8. lib. 1. cap. 10. n.* 11. *Barboſa alleg.* 102. *n.* 28. *&* 38. Neque ex eo quod Pius V. dixerit licentiam approbandam eſſe ab Epiſcopo, ſeu alio loci ordinario inferre potes Vicarium vtpotè ordinarium eam poteſtatem habere non ex commiſſione Epiſcopi, ſed ex commiſſione ſedis Apoſtolicæ. Nam ſub illis verbis *alio loci ordinario* non intelligitur Vicarius Epiſcopi; hic enim non eſt alius ab Epiſcopo, at idem cum Epiſcopo; ſed intelligitur ordinariis, qui Epiſcopus non ſit, quales ſint plures Abbates & Priores diœceſim habẽtes. De Vicario capituli ſede vacante idem dicendum eſt, hanc poteſtatem habere, ſi ei à capitulo expreſsè committatur; habere autem capitulum hanc poteſtatem etiam quoad monaſteria conſtat, quia ad rectum Eccleſiæ regimen ſpectat. Neque obſtat ea quæ competunt Epiſcopo iure ſpeciali, & ex delegatione ſedis Apoſtolicæ, ad capitulum ſede vacante non deuenire; quia id debet intelligi de his, quæ competũt iure ſpeciali ſpecialiſſimo; ſecus de his quæ competũt Epiſcopo iure ſpeciali cõmuni, & tanquam ordinario attributa, vt multis allegatis probat *Barb. alleg. 36. n. 16.*

11. Sed quid dicendum, ſi ſtante cauſa legitima egreſſus, nolit Epiſcopus, vel Prælatus regularis approbationem, & licentiam egrediendi concedere, poterit ne monialis ea omiſſa exire? Dubium procedit, cum manifeſtè conſtat de legitimitate cauſæ; nam ſi ſub dubio, vel opinione ſit, ſuperioris iudicio ſtandum eſt. Ea tamen certitudine poſita credo poſſe Monialem abſolutè exire, ſiue teneatur ad clauſuram ex ſola lege Eccleſiaſtica, ſiue ex voto; quia nec lex Eccleſiaſtica, neque votum, quod eius obligationem imitatur, cenſetur per ſe obligare cum graui detrimento propriæ vitę, vel ad boni cõmunis detrimentum: hæ enim ſolum ſunt legitimæ cauſæ egreſſus. Ergo illis poſitis non obligatur Monialis clauſuræ præcepto, vel voto *Sanch. lib. 6. cap. 15. n. 51. Laymanlib. 4. ſum. tr. 5. c. 12. n. 1. verſ.* 4. Neque inde fit non teneri Monialem petere licentiam, & approbationem ſtante cauſa legitima, ſi eam obtinere poteſt; quia cum hæc obligatio ſit ex lege, & ex voto, quæ obligant Monialem ne è monaſterio exeat abſque licentia, & approbatione; cum de facto obtineri poteſt, obſeruari omnino debet. *Sanch. loco allegato.* Notanter dixi poſſe Monialem in ſupradicto caſu abſolutè exire negata licentia, vel approbatione, vt tacitè inſinuarem per accidens impediri poſſe, ſcilicet ex ſcandalo, vel infamia Religionis, quæ ſi adeſſent (vt frequenter contingit ex reſiſtentia Prælato facta, & illius mandati contemptu) ſuſtinenda eſſet clauſura etiam cum periculo vitæ, vt latius tradit *Suar. t. 4. de Relig. tr. 8. lib. 1. cap. 9. n. 12. &* 16.

10. Tertia difficultas eſt, quæ ſit legitima cauſa egreſſus? Qua in re *Bonif. VIII. in dicto c. periculoſo de ſtatu Regul. in 6.* ſtrictè locutus eſt, eam ſolam legitimam aſſignans, ſi Monialis laboret tanto, & tali morbo, quo cum abſque graui Monialium periculo, vel ſcandalo commorari in monaſterio non poſſet. Mitius verò Conc. Trid. proceſſit legitimam cauſam arbitrio ordinarij relinquens; ſiquidem nullam deſignauit in particulari, ſed eam dixit eſſe ſufficientem, quam Epiſcopus legitimam eſſe probauerit ibi: niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda. At ne cuiuſlibet ordinarij arbitrio diſpenſatio legis ita grauia Monialibuſq; profeſſis neceſſariæ relinqueretur Pius. V. in ſua conſtitutione incipiente. *Decori, & honeſtati* cauſam legitimã eſſe expreſſit magnũ incendium, infirmitatem lepræ, aut epidimiã. Subdens, ſub grauiſſimis pœnis præter has non concedendã. Nomine magni incendij communiter Doctores intelligunt incendiũ, cui ſuccurri non poteſt abſque periculo pereundi Moniales, ſi intra clauſtra commorentur. Sub le-

præ

præ nomine venit infirmitas contagioſa; ob quam ea infectus à communi conſortio ſeparatur. Sub nomine epidemiæ non ſolum intelligitur morbus peſtifer maiorem partem ægrotorum interimens, ſed morbus, qui facilè ad alios diffunditur, etſi maiorem partem quos ferit, non interimat; quia eo ipſo laborans eo morbo nequit cum aliis abſque graui illorum periculo infectionis communicare, qui eſt finis concedendi relaxationem clauſuræ, vti tradit *Man. Rodrig. quæſt. regul. t.1.q.49.art.4. Sanch.lib.6.cap.15.n.34. Suar. t. 4. de relig.tract.8. lib.1.c.9. n.3.*

53. Dubium ergo eſt; an ex cauſa ſimili ſupradictis poſſit licentia concedi? Ratio dubitandi eſt; quia ſi ex aliis ſimilibus cauſis licentia concedenda eſt, fruſtra Pius V. has tres cauſas tantum expreſſit ſub dictione taxatiua ſtatuens extra illas nemini monialium licentiam eſſe exeundi, nec vlli prælato licentiam cōcedere. Non igitur ex aliis cauſis licentia concedi poteſt; & ita tenet *Addition. ad Nauarr. lib. 3. conſil. tit.de Regularib. conſ.70. in 2. edit. Thomas Zerola praxi epiſcop.1.p.verbo monialis ad 16. quæſt. dub.2. & p. 2. verbo monialis, fine*, teſtanturque ſic deciſum eſſe à ſacra congregatione. Cæterum omnino tenendum eſt, ad cauſas ſimiles diſpoſitionem Pij V. extendendam eſſe; quia illa non eſt extenſio formalis, ſed materialis. Satis enim apud doctores receptum eſt diſpoſitionem legis non ſolum fauorabilem, ſed odioſam ad caſus ſimiles ſub ratione decidendi comprehenſos extendi; quia illa dicenda non eſt extenſio, ſed incluſio. Qua ratione eſto in *Authent. vt cum, de appellat. cognoſcit. §. aliud quoque capitulum. & leg. regia.8. tit.7. part. 6.* enumerentur quatuor cauſæ, ob quas tantum exhæredari filius poſſit, teſtantur communiter doctores apud *Couarruu.cap. Raynutius n.16. de Teſtament.* ad ſimiles expreſſis extendi. Et eſto in *leg.fin. Cod.de reuocand.donationib.* ſtatuatur ob ſolas cauſas ibi expreſſas, reuocari donationem poſſe, affirmant communiter ſcribentes apud *Molin.lib.1. de primogen.c.9. nu.32.* ex cauſis ſimilibus eam reuocationem poſſe fieri, & eſto ob ſolum æs alienū poſſint prædia minorum diſtrahi *leg.ob æs alienum. Cod.de prædiis, & aliis reb. minor.* At æquè diſtrahi poteſt datis aliis cauſis ſimilibus, vt teſtatur ibi *gloſſa.* & quamuis in *§. ſed etſi quis tit.de nuptiis collat.4.* tantū promotis ad ordines minores lectoris, & cantoris concedatur vxorē ducere, non obinde excluduntur Oſtiarij, & exorciſtæ; quia ſunt gradus omnino ſimiles expreſſis. Ergo in præſenti etiamſi Pōtifex tres tantum cauſas legitimas egreſſus enumerauerit, ſi aliæ ſimiles, vel efficaciores apponātur, ex illis concedenda eſt. Non enim Pontifex illas tres cauſas, vt legitimas decidit ob eſſe materiale, quod habent; ſed quia monaſterio, totique communitati nociuæ ſunt. Ergo dato eodem nocumento in aliis materialiter diuerſis, ad ipſas eſt conceſſio extendēda: & ita ſuſtinet *Nauar. comment.4. nu.48. de Regularib. Gutierr. lib.1. canon. quæſt. c.14.n.9. Azor. 1.p.lib.13. c. 8. q.1. ad finem Man. Rodrig. t.1. quæſt. regul. q. 49. art. 3. Zenedo collect.31. ad ſext. decret. Sanch. aliis relatis lib.6. ſum.c.15.n.37. Auguſt. Barboſa 3.p. de poteſt. epiſc. allegat.102.n.16. & ſeqq. Suar. t.4. de relig. tract.8. lib.1.c.9.n.3.*

Hinc deducitur; ſi bellum ingruat, & periculum ſit quòd hoſtes monaſterium inuadant, honorque monialium, & fortè vltra periclitetur, niſi exeant, dari ſufficientem cauſam egreſſus. Ad idem eſt ſi conuentus inundationis periculum habeat; quia ſunt caſus incendio ſimiles, & tenent, *Nauarr. Gutierr. Zenedo. Azor. Suar. locis alleg. Sanch. n.44.*

54. Sed an ob morbum non aliis contagioſum, ſed tantum patienti periculoſum, & nociuum, quique iudicatur interempturus monialem, ſi in monaſterio perſeueret, vel ob aëris intemperiem, vel ob tædium, quo ibi afficitur, vel ob penuriam rerum, & medicinarum ad recuperandam ſalutem, vel ob longam medicorum diſtantiam, ſeu abſentiam, vel ob alias cauſas: at ſi è monaſterio egrediatur, creditur à periculo liberandam, poſſit concedi egreſſus. Grauior eſt dubitatio. Communis ſententia negat hanc eſſe legitimam cauſam facultatis concedendæ: ſic *Gutier. lib.1. canon. quæſt. cap.14.n.7. & ſeqq. Zenedo collect.31. ad ſextum decretal. Manuel. quæſt. regular. t.1.q.49.art.3. Thom. Zerola praxi epiſcop. 2.p. verbo monialis in fine. Sanch. lib.6. ſum.c.15. n.39. Barboſa 3.p. de poteſt. epiſc. allegat.101.n.21. Layman. lib. 4. ſum. tract. 5. c. 12.n. 1.verſ. 3.* Mouentur; quia hæc cauſa non eſt ſimilis, ſed potius diſſimilis iis, quas Pius V. vt legitimas tantum expreſſit, iis enim Pontifex eas legitimas cauſas expreſſit, quæ non tam bonum ſpeciale ſingularium monialium, quam conuentus ſpectabant, vt conſtat ex aſſignatione magni incendij, infirmitatis lepræ, & epidemiæ, quæ toti conuentui detrimentum afferunt, ergo cauſa ſingulariter nociua ſimilis non eſt à Pontifice enumeratis; ac proinde non eſt cēſenda legitima. Et confirmo; ſi quælibet ſingularis infirmitas periculoſa tantum obſeruanti clauſuram præberet cauſam legitimam egreſſus, vt quid Pontifex decidens cauſas legitimas, infirmitates contagioſas expreſſit? facilius enim dicere poſſet quamliber infirmitatem, cui in monaſterio ſuccurri non poteſt, benè extra, eſſe legitimam cauſam egreſſus. Cum ergo id non dixerit, cenſuit non eſſe cauſam legitimam. Neque durum videri debet obligari monialem ad perſeuerandum in loco cum periculo vitæ; quia ea obligatio non eſt à lege ipſi impoſita, ſed ab ipſa voluntariè aſſumpta, cum profeſſionem emiſit; tunc enim ſe ſubdidit legi præcipienti ibidē manere, tametſi ex illius loci habitatione periculum corporalis ſalutis immineat, ſicut enim religioſi viri ſubduntur ea in regione, & conuentu habitare, vbi prælatus bono communi religionis iudicauerit expedire, eſto ibi ſint cum periculo mortis, à fortiori obligādæ ſunt moniales. Aliàs ſi prælatus religioſis viris ſcientibus aëris intemperiem ſibi eſſe nociuam, teneretur facultatem inde exeundi concedere, quem poſſet compellere ad habitandū in regionibus infauſtis? Periculum ergo ſingulare bono cōmuni, & religionis poſtponendū eſt; præcipuè cū hoc periculū non ita clarum ſit, & manifeſtū, ſed ſæpè id ſibi perſuadet monialis auiditate exeūdi, & medici voluntate ei placēdi in non leue clauſuræ, religionis & honeſtatis detrimētū. Expedit ergo hoc oſtiū authoritate Pij V. cōmuni ſētētia firmata præcludi.

55. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia omnino tenenda eſt, & cōſulenda; at contraria probabilitate nō caret, ſcil. ob infirmitatem patienti tantū nociuam, cuius remediū egreſſu monaſterij ſperatur, intra verò deſperatur, licentiā exeundi cōcedi poſſe, tenet eam piiſſimus, & doctiſſimus *Nauar. com.4. de Regul. n. 49. Suar. t. 4 de relig. tr.8. lib.1. cap.9.n.9.* Mouentur triplici fundamento. Primò: quia legiſlator humanus nunquā obligat, nec videtur obligare poſſe, ne fugias mortem etiā ſuppoſita voluntaria obligatione ſtatus aſſumpti, niſi in ea fuga bonum commune maximè periclitetur, vt contingit in bello, & in exemplo adducto de religioſis commorantibus in regione infeſta, qui ſi ibi compelli non poſſent habitare, conuentus diſſolueretur; at ex egreſſu vnius, vel alterius monialis infirmæ, cuius ſalus ſperatur extra clauſtra, intra verò deſperatur, non videtur bonum commune caſtitatis, & religionis periclitari. Ergo non eſt cenſendus Pontifex ſuo præcepto ad clauſuram in hoc caſu obligare voluiſſe. Secundo; quia ſatis probabiliter dici poteſt Pontificē hunc caſum infirmitatis ita frequētis omiſiſſe exprimendo

caſum infirmitatis contagioſæ, quia exiſtimauit eſſe moraliter impoſſibile dari caſū, in quo extra clauſtra ſperetur ſalus, deſperetur intra. Ergo ſi de facto is caſus detur lex Pontificia vt pote falſa præſumptione fundata, eo caſu non obligabit. Tertio, quia is caſus non videtur diſſimilis iis, quos Pontifex vt legitimos expreſſit, ſed potius ſub illis contentus. Non enim Pontifex ſolam cauſam publicam, & toti conuentui nociuam ſpectaſſe videtur, ſed etiam ſingularem ſingulis monialibus periculoſam, quod exemplo incendij probat *Suar. dicto c.9.n.*11. Si enim fingeremus incendium talis conditionis eſſe, vt eo vna, vel altera monialis periclitaretur, niſi exirent, reliquis abſque periculo manentibus, cui dubium eſſe poteſt illas moniales periclitantes cauſam legitimam habere egreſſus? Ergo ex paritate rationis, quoties vel ex incendio, vel bello, vel infirmitate, vel alia cauſa periculū manifeſtum adſit in obſeruanda clauſura, ceſſet verò extra illā, legitima erit cauſa egreſſus. Confirmatique poteſt exemplo mortis violentæ; quā ſi monialis fugere non poſſet, niſi è monaſterio egrederetur, poſſet vtique egredi, vt ipſemet *Sanch. & Barb.* admittunt; & tamen is caſus ſolum patienti eſt nociuus, nō aliis: ergo cauſa non publica, ſed ſingularis, ſinguliſque periculoſa legitima eſt egreſſus. Neque inde fit, poſſe monialem ſic infirmam incōſulto prælato exire, ſicuti poteſt in caſu incendij, quia incendium non patitur moram; benè tamen infirmitas.

16. Deinde dubitare potes, an ſit legitima cauſa egreſſus, ſi monialis exeat ad fundationem alicuius monaſterij, vel ad regimen illius? Videtur enim non eſſe ſufficientem, quia hæc cauſa non eſt ex enumeratis à Pio V. cum non ſit incendium, neque infirmitas contagioſa, neque etiam eſt ſimilis illis, cum nullū damnū ex omiſſione illius exitus religioni proueniat, neque in temporalibus, neque in ſpiritualibus; tametſi ceſſet incrementum, quod ſperari poterat. Ob lucrum verò acquirendum non videtur monialem è cōuentu exire poſſe. Cæterum omnino tenendum eſt legitimam cauſam egreſſus eſſe ad regendum monaſterium: ſic docuit *Nauarr. com.4. de Regularib. num.48. & lib.3. conſil. tit. de Regularib, conſ.48. aliàs de ſtatu Monach. conſ.5. n.3. Gutierr. lib.1. canon. quæſt. c.14. num.10. & 11. Man. Rodrig. t.1. quæſt. regular. q.49 art.5. Sanch. lib.6. c.15. nu. 45. & ſeqq. Barboſa 3. de poteſt. epiſc. allegat.102. n.15. Suar. t.4. de relig. tract.8. lib.1. c.9. nu.13.* Ratio ea eſt; quia eſto hæ cauſæ non comprehendantur ſub enumeratis à Pio V. comprehendūtur tamen ſub non excluſis ab illo: non enim illa dictione taxatiua, & excluſiua generali cenſetur excluſiſſe cauſam ſpecialiter à iure conceſſam. Quia genus non derogat ſpeciem, neque vniuerſale ſingulare, tametſi hoc præcedat: At à *Trid. ſeſſ.25. c.7. de Regularib.* conceſſus eſt tranſitus ex vno monaſterio ad aliud ob illius gubernationem. Ergo hæc conceſſio à Pio V. non cenſetur derogata.

Hinc fit, per æquiparationem idem eſſe dicendum de monaſterij fundatione, cum ex illo egreſſu & bonum temporale, & ſpirituale religioni proueniat, ſitque fundatio quoddam regimen religioni valdè neceſſarium: & tradit *Nauarr. dicto conſ.48. de Regularib. aliàs de ſtatu monach.5. Rodrig. dicta q.49. art.5. Sanch. n.47. Suar. c.9. n.13. Barb. num.21.*

17. Ob ſupradictam rationem eſt cauſa legitima egreſſus, ſi pro iuramento fidelitatis præſtandi alicui principi in recognitionem feudi, quod monaſterium habet, debeat Abbatiſſa egredi; quia in *cap. Periculoſo §. verum*, hæc cauſa egreſſus iudicatur legitima, neque Pius V. qui Bonifac. conſtitutionem innouauit hanc cauſam à Bonifac. expreſſam cenſendus eſt repellere. Item eſt legitima cauſa, ſi opus ſit monaſterium ex vno loco in aliud transferri; quia in *Trid. ſeſſ.25. c.5. de Regularib.* hæc cauſa approbata eſt, neque præſumi poteſt à Pio V. reuocari, atque ita docent *Man. Rodrig. t.1. qq. reg. q.49. art.5. corellar.4. Sanch. lib.6. ſum. c.15. n.53. Suar. t.4. de relig. tract.8. lib.1. c.9. n.13.* Ad idem eſt, ſi neceſſe ſit, monialem alio monaſterio recludi ad pœnitentiam faciendam; quia in *cap. quoniam de Simonia*, hæc cauſa, vt legitima approbatur, quam Pius V. non eſt cenſendus derogare: ſic *Sanch. num.47. Suar. nu.13.* ſub qua cauſa vtpote omnino ſimili comprehenditur egreſſus neceſſarius, vt monialis corrigatur; contingere enim poteſt ob potentiam cognatorū, vel ob aliam cauſam ibi commodè corrigi non poſſe: poterit ergo tunc ex illo monaſterio exire, præcipuè cum hic exitus, ſicut & exitus ad faciendam pœnitentiam non tam ſit voluntarius, quam neceſſarius, bonumque commune in eis ſpectetur, tum vt aliæ moniales timeant, tum ne malo exemplo minus punitæ, & correctæ peruertantur, & ita ſuſtinet *Man. Rodrig. dicta q.49. art 5. corol.2. Nauarr. dicto conſ.48. de Regularib. aliàs 5. de ſtatu Monach. Sanch. cap.15. num.47. Suar. t.4. tract.8. lib.1. c.9. num.13.*

18. An vero ſit cauſa ſufficiens egreſſus ad aliud monaſterium, ſi in eo, in quo monialis exiſtit ob aëris intemperiem, vel alimentorum qualitatem continua laborat infirmitate, quam ſperat medendam loci mutatione; quamuis hæc cauſa inſufficiens iudicetur pro egreſſu monaſterij, vt in ſæculo commoretur. Videtur enim eſſe ſufficientem; quia illa non iam eſt egreſſio à clauſura, quam illius mutatio. Neque cenſendus eſt Pius V. & Trid. clauſuræ mutationem interdixiſſe, ſed tantum illius deſertionem: ſic *Gutierr. lib.2. canon. qq. c.14. n* 10. probat poſſe monialem ex vno monaſterio in aliud transferri, vt ſit Abbatiſſa. Sed non placet hæc ſententia; quia eſto ille egreſſus ſit clauſuræ mutatio, eſt tamē illa mutatio vera præcedentis clauſuræ egreſſio, & deſertio. Ergo negato ob cauſam ſingularem, & propriam vnius monialis poſſe clauſuram deſerere, aſſerendum omnino eſt ob ſupradictā cauſam non poſſe monialem ex vno monaſterio in aliud trāſire. Aliàs ſi verum eſſet ſolam clauſuræ abſolutam deſertionem, nō illius mutationem prohiberi, liceret moniali egredi per vnam monaſterij portam, vt ſtatim ſine vlla mora per aliam ingrederetur, præcipuè ſi aliquo honeſto fine ducatur, quod eſt à veritate omnino alienum. & ita ſuſtinet *Suar. t.4. de relig. tr.8. lib.1. c.9. n.5. & 6.*

19. Illud vero eſt omnino aduertendum, ceſſante cauſa, ob quam moniali egreſſus permiſſus eſt, debere illico redire ad clauſuram vt expreſsè decidit *text. in cap. periculoſo, de ſtatu Monach. in 6.* & Pius V. in conſtitut. incipienti: *Decori & honeſtati.* Sed hoc non eſt ita metaphyſicè intelligendum, vt quælibet mora in ſtatu peccati monialem conſtituat; debet enim eſſe ita diuturna, vt per ſe appareat in fraudem legis fieri, qualis non cenſetur detentio vnius vel alterius diei: ſic *Man. Rodrig. t.1. quæſt. regul. q.47. art.11. Sanch. lib. 5. ſum. c.15. n.50.* vbi *nu* 61. optimè infert monialem è monaſterio exeuntem cauſa fundationis, correctionis, vel gubernationis alicuius monaſterij, eſto obligata ſit via recta tendere; ſi tamen aliquantulum demoretur, vel à via recta intra octo, vel nouem leucas diſcedat cauſa inuiſendæ cognatæ, amicæ, vel imaginis, non violare clauſuram; quia eſt breuis detentio, & moraliter neceſſaria, ſpectato communi ſtylo iter agentium, iuxta quem præceptum clauſuræ menſurandum eſt.

20. Quarta difficultas eſt de pœnis impoſitis, tum illicitè egredientibus, tum comitantibus, vel aliquo modo ad egreſſum cooperantibus. Pro iis actionibus *Bonifac. VIII. in dicto cap. periculoſo*, nullam pœnam tulit, neque item Trid. Solum aduerſus magiſtratus

ſæculares

Digitized by Google

ſæculares negantes epiſcopo auxilium ad clauſuram inſtaurandam ſtatuit excommunicationem ipſo facto. At Pius V. in dicta conſtitut. quæ incipit *Decori, & honeſtati* pœnam excommunicationis reſeruatæ imponit aduerſus egredientes, ſeu licentiam egreſſus quomodocunque concedentes, aliter quam in conſtitut. permiſſum eſt. Item aduerſus concomitantes, ac illarum receptatrices perſonas ſiue laicas, aut ſæculares, vel eccleſiaſticas, conſanguineas, vel non. Inſuperque aduerſus egreſſas, & ſuperiores licentias concedentes fert Pontifex priuationem, dignitatum, officiorum, & adminiſtrationum, quæ eo tempore obtinent, redditque inhabiles ad ea, & ad alia in poſterū obtinenda. Ex dictis *pun. præcedenti* conſtat nomine dignitatum, officiorum, & adminiſtrationum, quibus egreſſæ, & ſuperiores licentias concedentes priuantur, intelligi dignitates, officia, & adminiſtrationes ſuperioritatem, & quaſi iuriſdictionem habentia. Item ex eodem pun. conſtat ad hanc pœnam incurrendam iudicis ſententiam ſaltem declaratoriam criminis, quamuis non declaratoriam pœnæ, exigi.

21. Quocirca explicandum reſtat, quas perſonas excommunicatio, & priuatio officiorum, inhabilitáſque ad illa afficiant? Et primo dubitatur; an afficiant monialē legitimo titulo egreſſam, ſed iniquè extra clauſtra commorantem; eo quod ceſſauerit cauſa, ob quam egreſſus conceſſus fuit? Negat *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 15. n. 70.* Mouetur, quia Pontifex has pœnas indixit egredientibus aliter quam ipſe diſpoſuerat, at hæc monialis non aliter egreſſa eſt, eſto aliter poſt egreſſum commoretur, ergo hæ pœnæ illam non comprehendunt. Nihilominus oppoſitum verius cenſeo. Nam Pontifex has pœnas indixit monialibus egredientibus aliter quam ipſe diſpoſuerat, ſed ipſe diſpoſuit, vt nonniſi ex cauſa incendij, infirmitatis lepræ, & epidemiæ ab epiſcopo cognita, & in ſcriptis approbanda è monaſterio exirent; neque extra illa niſi ad neceſſarium tempus ſtarent: ergo ſtans vltra neceſſarium tempus extra monaſterium, non egreditur à monaſterio qualiter Pontifex præſcripſit; ſi quidem non exequitur illam conditionem, vt ſolum durante neceſſitate foras exiſteret. Deinde monialis, quæ extra monaſteria vagatur, propriè dicitur à monaſterio egrediens; quia ad hanc denominationem non eſt ſpectandus primus egreſſus Phyſicus, ſufficit moralis, & continuatus. Adde Pontificem imponentem priuationis, & inhabilitatis pœnā non vſum fuiſſe verbo egredientes, ſed egreſſas, vt tacitè inſinuaret illis verbis idem ſignificari. At conſtat monialem egreſſam, & vltra tempus neceſſarium in ſæculo commorantem violare Pontificium ſtatutum. Ergo afficitur illius pœnis: hæ enim non videntur impoſitæ egredientibus vtcunq; ſed egredientibus, ſi vltra tēpus neceſſariū in ſæculo commorentur; ſi quidē verbum illud (*vt præfertur*) ad omnia antecedentia referēdum eſt; at immediatè anteceſſit, ne egrediens vltra tēpus neceſſarium extra monaſteriū exiſteret. Ergo hanc pœnæ comprehendunt: & ita docet *Llamas in methodo curat. in append. §. 10.*

22. Secundo dubitatur; an hæc excommunicatio, & officiorum, dignitatum, & adminiſtrationum priuatio afficiat epiſcopos comitantes monialem, vel iniquè licentiam concedentes, ſeu approbantes? Ratio dubitandi eſt; quia textus apponendo pœnas expreſsè mentionem epiſcoporum non fecit, ſed ſolum generaliter dixit, excommunicationi ſubiacere comitantes iniquè egreſſam, vel illam receptantes, licentiámque exeundi aliter quam præfertur concedentes, & infra, tam egreſſas, quam præſidentes, & alios ſuperiores prædictos eis licentiā huiuſmodi concedentes dignitatibus, officiis, & adminiſtrationibus per eas; & per eos tunc obtentis, priuat, & illos ad obtenta, & ad alia in poſterum obtinenda inhabiles decernit. Quę omnia de regularibus prælatis, aliiſque ordinariis videntur tantum intelligenda, non de epiſcopis, quorum expreſſa mentio facta non eſt; præcipuè cum in *cap. quia periculoſo, de ſentent. excommunicat. in 6.* deciſum ſit nulla ſuſpenſione epiſcopos ligari, niſi illorum fiat expreſſa mentio: hæc autem priuatio, & inhabilitas dignitatum, &c. eſt quædam ſuſpenſio. Ergo ſaltem hanc pœnam epiſcopi non contrahunt. At verius cenſeo epiſcopos his pœnis cōprehendi, ſic docuit *Sanch. lib. 6. cap. 15. n. 75.* Et de pœna excommunicationis certum reputo, ſi fortè monialem iniquè egreſſam comitetur, vel recipiat, aut licentiam abſque cauſa legitima concedat: quia à pœna excommunicationis ob ſupradictas actiones impoſita non poſſunt eximi epiſcopi; eo quod illorum non fuerit expreſſa mentio facta; quia ad eam pœnam incurrendam ea mentio neceſſaria non eſt, vt colligitur ex *d. cap. quia periculoſo, de Sentent. excommunicat. in 6.* De pœna priuationis, & inhabilitatis non eſt ita certū ob ea quæ dicuntur in ratione dubitandi. At verius exiſtimo eam pœnam epiſcopum iniquè licentiā concedentem incurrere. Tum quia hæc priuatio, & inhabilitas non eſt ſuſpenſio quæ ſit cenſura, & in *c. quia periculoſo.* de ſuſpenſionis cenſura videtur Pontifex locutus. Tum & præcipuè, quia expreſsè epiſcopi mentio facta eſt; ſi quidem dixit textus, epiſcopi, & regulares prælati eſſe hanc licentiam concedere, & poſtea ſubdidit priuationis pœnam aduerſus ſuperiores prædictos eis licentiam huiuſmodi concedentes. Debent ergo hæc verba intelligi de ſuperioribus, de quibus immediatè antea dixerat, at hi erant epiſcopi, & regulares prælati, ergo omnes ij his pœnis cōprehendūtur.

23. Tertio dubitatur, qui comitatus, & receptio neceſſarij ſint, vt comitantes, & recipientes monialem iniquè egreſſam cenſuram excommunicationis incurrant? Breuiter reſpondeo, debere eſſe comitatum, vel receptionem, quæ eum egreſſum, vel illius perſeuerantiam foueat; aliàs non eſt formalis comitatus, vel receptio monialis è monaſterio egreſſæ: ſic *Man. Rodrig. t. 1. queſt. regul. q. 49. art. vlt. Sanch. lib. 6. ſum. c. 15. num. 72.*

24. Aduertendum tamen eſt ad incurrendum ſupradictas pœnas egreſſum é clauſura completum requiri, quod ſufficit etiam ſi ad breuiſſimum tempus fiat. Secus verò ſi egreſſus incompletus eſſet, qualem cenſeo ſi extra limen clauſuræ non totum corpus, ſed partem haberet. *Sanch. lib. 6 ſum. c. 15. n. 6. 8. & 68. & cap. 16. n. 70. Barb. 3. p. de poteſt. epiſc. alleg. 102. n. 30.*

Pvnctvm X.

Qualiter ingreſſus in monaſteria monialium ſit prohibitus.

CONſtat in monaſteria monialium ingreſſum prohibitum eſſe à *Bonifac. VIII. in c. periculoſo de ſtatu Regular. in 6.* ibi. Nulli aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, nec etiam honeſta (niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit ſpeciali licentia) ingreſſus, vel acceſſus pateat ad eaſdē moniales. Quod decretū quoad ingreſſum confirmauit *Trid. in dicta excommunicationis pœna*, ibi, ingredi intra ſepta monaſterij nemini liceat cuiuſcunque generis, aut conditionis, ſexus, vel ætatis fuerit ſine epiſcopi, aut ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda. Dare autem tantum epiſcopus, vel ſuperior licentiam debet in caſibus neceſſariis. Pius vero V. & Greg. XIII. & Sixtus V. varias cōſtitutiones nouis pœnis auctas in

fauorem huius clauſuræ ediderunt: ſed hæ non tam prohibent ingreſſum, quam ingreſſum prætextu facultatis conceſſæ, & reuocatæ, de quarum intellectu infrà aliquid attingemus. Vt igitur hæc prohibitio clarius innoteſcat, examinandum ſigillatim eſt. Primo, quæ ſint perſonæ ſub hac prohibitione comprehenſæ. Secundo, qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum, & qualiter hæc licentia concedenda eſt. Tertio, quæ cauſa neceſſaria ſit, & ſufficiat ad prædictam licentiam concedendam. Quarto, quæ pœnæ impoſitæ ſint tum ingredientibus, tum admittentibus, tum licentiam concedentibus aliter quam à iure permittitur.

§. I.

Quæ ſint perſonæ, quibus ingreſſus in monaſteria Monialium interdictus eſt.

1. *Omnibus cuiuſcunque conditionis excepto Rege, Regina, &c. prohibetur.*
2. *Non prohibetur infantibus.*
3. *Prohibetur perpetuo amentibus.*
4. *Quid dicendum de Monialibus licitè egreſſis? Proponitur ſententia Llamas & Sanch. Verius eſt in nullum monaſterium ingredi poſſe.*

1. CONſtat ex *cap. periculoſo de ſtatu Regular. in 6. & ex Trident. dicto cap. 5. ſeſſ. 25.* interdictum eſſe in monaſteria monialium ingreſſum omnibus cuiuſcunque ætatis, & conditionis ſint tam viris, quam fœminis, tam laicis, quam clericis, tam ſæcularibus, quam regularibus, ac etiam epiſcopis, vt tenet *Nauarr. com. 4. de Regularib. nu. 39. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 373. n. 5. & 20. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 1. in princ.* Solum Reges, Reginæ, eorumque filij, & nepotes tacitè excipiuntur. Hi enim non cenſentur ſub generalibus verbis comprehenſi ob eorum regalem conditionem, ſed opus eſt illorum expreſſa mentione. *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. n. 3. & cap. 17. nu. 5.* Quocirca de triplici perſonarum genere eſt aliqualis difficultas; an ſit eis ingreſſus interdictus, nempe de Infantibus, de amentibus, & de Monialibus ob neceſſariam cauſam à monaſterio egreſſis.

2. Quod attinet ad infantes, qui vſum rationis non attigerunt, manifeſtum eſt hac prohibitione non teneri; quia ipſi nullius præcepti capaces ſunt. Ex quo fit neque moniales prohibitas eſſe illos admittere. Quia prohibitio monialibus facta eſt acceſſoria prohibitioni ingredientium, vt manifeſtè colligitur ex Trident. dicente, nemini liceat intra ſepta Monaſterij ingredi. Cum ergo hi infantes nulla ingreſſus teneantur prohibitione, neque moniales tenentur illos non admittere: ſic *Nauarr. com. 4. de Regularib. nu. 59. & rurſum, cap. 28. addit. 2. ad n. 143. cap. 25. Azor. t. 1. inſtit. mor. lib. 13. cap. 8. q. 5. Man. Rodrig. queſt. regul. t. 1. q. 46. art. 1. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. num. 5. Barboſa 3. p. de poteſt. epiſc. alleg. 102. num. 32. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. n. 2. & alij apud ipſos.*

3. De perpetuò amentibus grauior eſt dubitatio; nam cum ipſi aſtringi non poſſint præcepto obſeruandi monialium clauſuram; eo quòd vſu rationis careant; neque moniales videntur obligatæ illos non admittere; ſicuti de infantibus diximus. Verum omnino tenendum eſt, hos amentes excludendos eſſe, grauiterque peccaturos qui illos in monaſteria monialium introducunt, vel admittunt. Nam ipſi ſicuti ebrij, & dormientes hac obligatione ligati ſunt, tametſi ob defectum rationis ab illius obſeruatione excuſentur; quam excuſationē habere non poſſunt eos liberè introducentes, & admittentes; ſicuti non haberent, ſi ebrios, & dormientes introducerent. Et fortè ea de cauſa in *cap. periculoſo* ſub verbo paſſiuo dictum eſt. Nulli inhoneſtæ, vel honeſtæ perſonæ ingreſſus pateat; vt ſic non tantum liberè ingredientes; ſed permittentes ingreſſum comprehenderentur; & manifeſtum eſt ſub perſona honeſta, vel inhoneſta hos amentes intelligi, qui & monaſteria perturbare poſſunt, & vanis locutionibus ad malum prouocare, & ita tenet *Nauarr. comment. 4. de Regul. n. 59. Sanch. lib. 6. cap. 16. n. 8. Man. Rodrig. q. regul. q. 46. art. 1. Barboſa allegat. 102. n. 32. fine. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. c. 10. à n. 3.*

4. Tertio dubitari poteſt de monialibus licitè è monaſterio egreſſis; an liceat monaſteria ingredi. Et quidem ingredi in proprium monaſterium, in quo clauſuram profeſſæ ſunt, nemini poteſt eſſe dubium licitum omnino eſſe: ſi quidem ſolum pro neceſſitate vrgente, & licentia in ſcriptis obtenta permiſſum monialibus eſt extra illud manere; at poſſe in alienum monaſteriū ingredi ſiue ſit eiuſdem ordinis, & habitus ſiue diuerſi difficultate non caret, eo quod ſit ingreſſus in monaſterium abſque licentia. *Llamas in methodo curat. in append. §. 11. in fine* exiſtimat monialem, quæ ex vno monaſterio in aliud transfertur, ſi in via accedat ad locum, in quo monaſterium exiſtit ſiue ſit eiuſdem ordinis, & habitus, ſiue diuerſi, poſſe ibi hoſpitio recipi; quia ſic ingrediens ſeruat clauſuram eo modo quo poteſt, & recipientes hanc obſeruationem fouent. Ergo nulla eſt ibi clauſuræ violatio, neque credendum eſt Pontificem hunc ingreſſum ita honeſtati monialis conuenientem interdixiſſe.

Sanch. vero *lib. 6. ſum. cap. 6. n. 10.* ſupradictam ſententiam admittit comparatione monaſterij eiuſdem Ordinis, & habitus, ſecus diuerſi. Mouetur; quia comparatione monaſterij eiuſdem Ordinis ceſſat prohibitio, quæ eſt, ne extranea illuc ingrediatur; at monialis eiuſdem ordinis, & habitus non eſt extranea à conuentu, ſed moraliter propria illius. Ergo ingredi poteſt ſiue cauſa hoſpitij, ſiue gratia animi recreandi, aut inuiſendi moniales. Quæ ratio non procedit in monaſterio diuerſi ordinis, ac proinde in illud abſque licentia ingredi non debet. Hæc autem licentia (inquit Sanch.) concedi poteſt, ſi eo in loco non ſit aliquod hoſpitiū, in quo commodè noctem ducere poſſet; quia religioſa charitas, honeſtaſque monialis ſufficientem cauſam præbent illius licentiæ concedendæ.

Sed hæc Sanch. diſtinctio mihi non probatur; nam eſto monaſterium ſit eiuſdem ordinis, & habitus, cuius eſt monialis illuc ingrediēs; non inde fit, monialē alibi profeſſam, & alterius monaſterij clauſuræ obligatam eſſe propriam illius. Aliàs omnes moniales eiuſdem ordinis, & habitus poſſent pro libito quælibet monaſteria ſuæ religionis ingredi, cum ſint ſub eadem clauſura, quod eſt omnino falſum. Quocirca verius exiſtimo ſiue monaſteriū ſit eiuſdem ordinis, ſiue diuerſi non poſſe monialē illuc ingredi abſque ſuperioris illius licentia; quia cum non ſit illius monaſterij, ſed alterius, comprehenditur ſub prohibitione concilij interdicentis omnibus, qui illius monaſterij non ſunt, ingreſſum in illud. Supradictamq; licentiam exiſtimo dari poſſe, ſi eo in loco non adſit hoſpitium, quo commodè noctem ducere poſſet; quia eo caſu honeſtati monialis, & decentiæ religioſi habitus conſulitur; ac proinde cenſeri debet legitima cauſa licentiam concedendi. Secus vero ſi monialis cauſa recuperandæ ſalutis in aliquo oppido exiſteret, velletque cauſa animi recreandi, vel moniales inuiſendi monaſterium

ingredi,

ingredi, cenſerem vtique cauſam legitimam non eſſe ingreſſus, quia non eſt neceſſaria.

§. II.

Qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in monialium monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit?

1. *Epiſcopus concedit licentiam in monaſteriis ſibi, ſedique apoſtolicæ immediatè ſubiectis, in aliis regularis Prælatus?*
2. *Qui nomine epiſcopi veniant?*
3. *Qui veniant nomine ſuperioris.*
4. *Nemini alteri à ſuperiore conuentus huius facultatis conceſſio delegari poteſt.*
5. *Prælati potentes aliis concedere facultatem ſibi aſſumere poſſunt ex cauſa tamen neceſſaria.*
6. *In ſcriptis hæc facultas concedi debet.*
7. *Limitant aliqui in caſibus frequenter occurrentibus, & à iure conceſſis. Sed non admittitur limitatio.*
8. *An caſu, quo à ſuperiore expoſtulari licentia nequit, debeat peti ab Abbatiſſa, cui nec facultas, nec arbitrium commiſſum eſt? Affirmant aliqui. Verius eſt oppoſitum, appoſita quadam declaratione.*
9. *Primo ingreſſu licentia abſolutè conceſſa finitur.*

1. EPiſcopus in monaſteriis ſibi ſubiectis, & ſubiectis immediatè ſedi Apoſtolicæ hanc licentiam concedit. In monaſteriis vero exemptis, & regulari Prælato ſubiectis prælatus regularis. Quod ſatis indicauit *Concilium dicto cap.* 5. ſub diſiunctione epiſcopi, vel ſuperioris licentiam requirens, ibi, ſine epiſcopi, vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta, & infra. Dare autem epiſcopus, vel ſuperior licentiam debet in caſibus neceſſariis. Non quaſi vellet epiſcopum, vel regularem prælatum in quælibet monaſteria poteſtate gaudere concedendi has licentias, ſed epiſcopum in monaſteria ſibi, vel ſedi Apoſtolicæ ſubiecta, regularem vero Prælatum in monaſteria ſuæ iuriſdictionis: ſic *Nauarr. com.* 4. *de Regularib. nu.* 60. *Azor.* 1. *p. lib.* 13. *cap.* 8. *q.* 7. *Man. Rodrig. t.* 1. *quæſt. regular. q.* 46. *art.* 2. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 13. *Barboſa alleg.* 102. *num.* 40. & 41. *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 11. & 12.

2. Nomine epiſcopi intelligitur Abbas, Prior, & quilibet alius iuriſdictionem quaſi epiſcopalem habens. Non enim dignitatis, ſed officij, & iuriſdictionis eo nomine epiſcopi ſpectatur. Deinde intelligendus venit vicarius epiſcopi, & capituli ſede vacante; quia hi ſunt ordinarij, quibus monaſteria ſubiecta epiſcopali iuriſdictioni ſubiiciuntur. An autem debeant habere ſpeciale mandatum? Affirmant communiter doctores præcipuè quoad monaſteria ſedi apoſtolicæ immediatè ſubiecta: nam hæc non authoritate ordinaria, ſed delegata reguntur ab epiſcopo, quæ ex deſignatione vicariatus communicari non cenſetur: ſic *Barboſa allegat.* 102. *numero* 28. *Suar. tomo quarto, de relig. tract.* 8. *libro primo, capit.* 10. *num.* 11. teſtaturque à ſacra congregatione deciſum.

3. Nomine ſuperioris intelligitur regularis ille prælatus ſiue generalis, ſiue prouincialis, ſiue localis, cui monaſterium ſubiicitur: quia ſolum ſubiectionem, & gubernationem Concilium ſpectauit. *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *à nu.* 12. *Sanch. lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 15. & 16. *Barboſa alleg.* 102. *num.* 40. & 41. Abbatiſſa vero ſub illo nomine ſuperioris non comprehenditur; quia illi monaſterium abſolutè ſubiectum non eſt, ſed ſecundum quid quoad regimen domeſticum: & tradunt pro certo *Nauarr. com.* 4. *de Regularib. n.* 59. *ſibi contrarius iis quæ docuerat c.* 28. *addit.* 2. *ad n.* 143. *c.* 25. *Azor. t.* 1. *inſtit moral. lib.* 13. *cap.* 8. *q.* 6. *Man. q. regul. t.* 1. *q.* 46. *art.* 2. *Sanch. aliis relatis. lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 22. *Suar. t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 14.

4. An autem prælatus conuentus vices ſuas committere Abbatiſſæ, vel confeſſario poſſit? Affirmat *Nauarr. dicto com.* 4. *de Regular. n.* 60. *Man. Rodrig. q.* 46. *art.* 2. *in fine. Graffis* 1. *p. deciſ. lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 6. *Sanch. lib.* 6. *c.* 16. *n.* 22. quia hæc poteſtas iure ordinario prælato competit; eaque de cauſa videtur poſſe eam cuilibet delegare. At verius cenſeo nemini alteri à ſuperiore conuentus delegari poſſe; quia Concilium Trident. hanc delegationem videtur prohibuiſſe, ſiquidem dixit nullum alium præter epiſcopum, & ſuperiorem hanc licentiam concedere poſſe etiam vigore *cuiuſcunque facultatis*, vel indulti hactenus conceſſi, vel in poſterum concedendi. Non ergo Abbatiſſæ, vel confeſſario hæc facultas committi poteſt: ſic ſuſtinet *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 14. Quod ſi obiicias frequenter contingere caſus, qui neceſſario poſtulant ingreſſum, & ſuperior abeſt: expediebat ergo hanc poteſtatem Abbatiſſæ communicari. Facilè reſpondetur affirmando abſque communicatione facultatis illis caſibus prouideri poſſe; ſi ſuperior eam facultatem ingreſſus concedat, cui Abbatiſſa, vel confeſſarius iudicauerit expedire. Vnde Abbatiſſæ, vel confeſſario non committitur facultas, ſed cauſæ iudicium, vt facultas à ſuperiore conceſſa habeat effectum. Si verò vrgeas, ex illis verbis concilij inferri neque Pontificem poſſe Abbatiſſæ, vel confeſſario, vel alteri ab epiſcopo, & ſuperiore conuentus hanc facultatem concedere, cum concilium generaliter loquatur, negandum eſt; quia par in parem non habet imperium: neque enim Concilium voluit, nec potuit Pontificem hac poteſtate priuare, ſed voluit, vt nunquam à Pontifice talis commiſſio fieret: ſic *Suar. d. cap.* 10. *nu.* 14.

5. Ruſſus epiſcopus, vel Prælatus, qui poſſunt aliis licentiam ingrediendi concedere, & ſibi concedere poſſunt ex cauſis tamen neceſſariis: tum quia ſecum diſpenſare poſſunt, ſicut poſſunt cum ſubditis: tũ quia illa non tam eſt diſpenſatio, quam vſus licentiæ à iure conceſſæ: tum denique quia ſic decidit *Greg. XIII. in bulla* incipiente *Dubiis quæ emergunt, edita anno* 1581. *Decemb.* 25. caueturque in dicta bulla eos debere ingredi à paucis, & ſenioribus aſſociatos: & ita tradit *Nauarr. lib.* 3. *conſil. tit. de ſtatu Monach conſ.* 6. *aliàs* 9. *Man. Rod. t.* 1. *quæſt. regular. quæſt.* 46. *art.* 5. *Azor.* 1. *p. inſtit. moral. lib.* 13. *cap.* 8. *q.* 9. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 25 *Barboſa alleg.* 102 *num.* 43. Extendendáque eſt hæc doctrina ad omnes illos, qui ex delegatione haberent poteſtatem diſpenſandi ad huiuſmodi ingreſſum abſque perſonarum limitatione, vel cum limitatione perſonarum, ſub quibus ipſi comprehenduntur; Hi enim poſſent ſecum diſpenſare, ſicuti cum aliis, vt benè aduertit *Sanch. n.* 26. & 27.

6. Modus autem, quo hæc licentia concedi debet præſcribitur à concilio, vt ſit in ſcriptis, vt hac ratione rarius, maturiorique conſideratione concedatur. Quocirca ſine dubio exiſtimo peccaturum mortaliter, &

in excommunicationem à concilio ſtatutam incidere, qui licentia ore tenus conceſſa conſentus monialium monaſteria ingrederetur,cum poſſet licentiam in ſcriptis obtinere. Neque enim exiſtimandum eſt qualitatem ſcripturæ tamquam rem leuem, leuiſque conſiderationis à Concilio, & Pio V. expoſtulari: ſic ſuſtinet *Llamas in methodo curat. in append.§.6. in fine, Sanch. lib.6. ſum. cap.16. num.32.* Quod adeo verum eſt, vt ſi ſuperior generalem licentiam ingrediendi concedat omnibus illis, quos Abbatiſſa, vel alius tertius ingredi neceſſarium eſſe iudicauerint, debeat in ſcriptis hanc conceſſionem facere: quia illa conceſſio eſt vera licentia pro ingreſſu. Secus dicendum eſt de iudicio neceſſitatis ab Abbatiſſa facto; quia illud iudicium non eſt licentia, ſed conditio, vt licentia à ſuperiore conceſſa effectum habeat; ac proinde ſcriptura non indiget: ſic ſuſtinet *Sanch. lib.6. ſum. cap.16. num.38.*

7. Hanc concluſionem limitat *Llamas ſupra, & frater Ioann. de la Cruz lib.1. de ſtatu religioſo.cap.5.dub.2. concl.3. notab.3. Barboſa alleg.102. numer.57. & in remiſſione concil. dicti cap. 5. circa finem*, vt non procedat in caſibus frequenter occurrentibus, & à iure conceſſis, quales ſunt ingreſſus medici, confeſſoris, viſitatoris, artificis, & ſimilium. Cæterum verius exiſtimo pro iis omnibus licentiam in ſcriptis neceſſariam eſſe, ſi commodè obtineri poteſt; quia concilium abſque vlla exceptione pro caſibus neceſſariis licentiam in ſcriptis requiſiuit. Et licet ingreſſus medici, confeſſoris, viſitatoris, artificis à iure conceſſus ſit, quando adeſt neceſſitas; at hanc examinare, & approbare Epiſcopo, vel ſuperiori conuentus competit: Præterquam quod ſæpè expediet hanc licentiam aliquibus ex his miniſtris negare; quia ſuſpecti ſunt, aliis tamen conceſſa. Merito ergo in tali approbatione ſcriptura interuenire debet, vt ſic cum maiori conſideratione concedatur: ſic *Sanch.lib.6.ſum.cap.16. nu.33.* Dixi ſi commodè in ſcriptis obtineri licentia poteſt, vt excluderem caſum, quo ex expectatione dictæ licentiæ graue damnum timeretur. Non enim lex humana cum eo rigore obligat; imo nec obligaret licentiam ore tenus expectare, ſi ex illius expectatione periculum eſſet grauis damni: ſic *Nauarr. com. 4. de Regularib.n.60. Graffis 1.p. deciſ. lib. 4. cap.23. num.6. Sanch. lib.6. ſum.cap.16. n.34.*

8. Sed an eo caſu, quo à ſuperiore expectari licentia nequit, debeat ab Abbatiſſa expoſtulari, difficultate non caret. Et quidem ſi Abbatiſſæ commiſſa ſit facultas licentiam concedendi, vt committi poteſt iuxta probabilem aliorum ſententiam, vel ſecundùm noſtram conceſſa ſit à ſuperiore facultas iis, quibus Abbatiſſa neceſſarium eſſe iudicauerit, certum eſt hanc facultatem, vel hoc arbitrium ab Abbatiſſa eſſe expoſtulandum, vt ſic fiat ingreſſus ex ſuperioris licentia. At ſi nec licentia, neque arbitrium commiſſum Abbatiſſæ ſit, variant doctores; an eius conſenſus ſit expoſtulandus? Affirmant expoſtulandum eſſe *Man. Rodrig. t. 1. regul. qq. quaſt. 46. art. 2. in fine & q.47. art. 4. in fine 1. Sanch. lib. 6.ſum. capit. 16. numer.37.* Mouentur; quia credendum aſt prælatum pro his caſibus vrgentibus, quibus conſuli non poteſt, vices ſuas Abbatiſſæ commiſiſſe, vt ſic maiori cum decentia ingreſſus fiat, & quoad fieri poteſt, lex de præmittenda licentia obſeruetur. Sed contrarium verius exiſtimo, eo quòd Abbatiſſæ hæc facultas committi non poſſit, vt ex Tridenti. probauimus. Et licet committi poſſit arbitrium, ſeu iudicium de legitima cauſa, id non poſtulat Abbatiſſæ officium, cum cuilibet alteri ſingulari committi poſſit. Non igitur poſtulanda eſt illius licentia, & ita docent *Nauarr.coment.4.de Regul. num.60. Graff. 1. p. deciſ. lib.4. cap.23. num.6.* Verum etſi hoc ita ſit, conſenſus tamen Abbatiſſæ cuilibet ingredienti etiam ex licentia ſuperioris in ſcriptis obtenta eſt neceſſarius; quia cum Abbatiſſæ regimen conuentus commiſſum ſit, non eſt credendum ſuperiorem contra eius voluntatem licentiam alicui concedere illuc ingrediendi.

9. Denique aduerte, licentiam abſolutè conceſſam ad ingrediendum monialium conuentum primo ingreſſu finiri, niſi aliud expreſsè in conceſſione declaretur; quia eſt diſpenſatio aduerſus clauſuram iure communi ſtatutam; ac proinde ſtrictè eſt interpretanda; vti latè probaui *tract.3. de legib. diſp.4. pun.14. à nu.5.* & tradit deciſum *Aloyſ. Riccius. praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ. 649. aliàs reſolut.545. Barboſa 3. p. de poteſt. epiſc. alleg. 102. n.59.*

§. III.

Quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam.

1. *Quid in hac re ex Pontificũ decretis conſtet?*
2. *Quæ neceſſitas ſufficiat? expenduntur neceſſitates ex parte conuentus.*
3. *Pro exhortatione facienda, ſuffragiiſque ſuſcipiendis in electione Abbatiſſæ non eſt legitima cauſa ingreſſus.*
4. *Non licet ingredi pro benedicenda moniali, nec pro miniſtratione Euchariſtiæ extra morbum.*
5. *Pro neceſſitate monialium ingreſſus licet, ſed non debent ancillæ admitti pro neceſſitate monialis directè, non autem pro neceſſitate conuentus.*
6. *Pro adminiſtratione ſacramentorum monialis infirmæ facienda.*
7. *Qualiter ſacerdos ingredi debet; poteſt dicere ſacrum in infirmaria.*
8. *Ob ſepeliendam monialem qui ingredi poſſunt?*
9. *Qualiter medicus, pharmacopola, minutor ſanguinis, & alij ſimiles ingredi poſſint.*
10. *Ob conſolandam monialem in extremis non licet matri; nec aliis cognatis ingredi.*
11. *Quid de ſartoribus, & ſutoribus.*
12. *Ceſſante cauſa ingreſſus illico exeundum eſt.*
13. *Ex licentia epiſcopi, & ſuperioris poſſunt puellæ educandæ ingredi.*
14. *Nuptæ ingredi non poſſunt, niſi ob timorem ſæuitiæ.*
15. *Viduis, vt vitam ibi degant nequit ab alio præter Romanum Pontificem licentia concedi.*

1. BOnifac. VIII. in dicto *cap.periculoſo,de ſtatu Monach.in 6.* cauſam rationabilem, & manifeſtam expoſtulauit, manifeſtam in quam non populo, ſed licentiam concedenti, vt docuit *Man. Rodrig. t. 1. quaſt. regular. q.45. art.4. verſ. circa cauſam.* At Trident. ſupradictum decretum declarans, vel limitans eam cauſam iudicauit rationabilem, quæ neceſſaria eſt. Idemque tradidit Pius. V. & Greg. XIII. in ſuis

ſuis conſtitutionibus. Quanta autem debeat eſſe hæc neceſſitas neque Concilium, neque Pontifices definierunt, neque commodè definiri poterat, cum ex caſibus particularibus, eorumque circunſtantiis dependeat; ideóque reliquerunt arbitrio prudentis. Illud vero eſt certum, neque requiri extremam, neque ſtrictiſſimam neceſſitatem, ſed grauem ſufficere, cui moraliter ſuccurri non poteſt abſque monaſterij ingreſſu: ſic *Eman. Rodrig. t. 1. quæſt. regul. q. 46. art. 4. Ludouic. de Miranda Manuel. prelat. t. 2. in fine tract. de ſacris monial. q. 2. art. 4. concl. 2. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. num. 17. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. num. 40. Barboſa alleg.* 102. *num.* 48. Placet tamen minorem cauſam requiri pro ingreſſu fœminarum, quam virorum, & pro ingreſſu diurno, quàm nocturno; quia minus eſt indecens, & pro ingreſſu matris, ſororis, alteriusve conſanguineæ, quàm extraneæ; quia magis pietatem concernit, & pro ingreſſu in priora receptacula, quam in officinas interiores, & cubicula; quia minus clauſuram offendit. *Man. dicta q.* 46. *art.* 4. *Sanch. lib. 6. ſum. cap.* 16 *num.* 40. *Suar. t. 4. de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *num.* 17.

2. Hæc igitur neceſſitas, ex qua licentia conceditur, poteſt eſſe neceſſitas totius conuentus, vel ſingularium monialium, vel externorum ingredientium, quocunque modo contingat, præſtat legitimam cauſam diſpenſationis. Vt autem hæc clarius innoteſcant, & ne licentia plus iuſto coarctetur, vel extendatur, ſigillatim aliqui caſus enumerandi ſunt. Ex parte conuentus erit ſufficiens cauſa, ſi artifices ad illius reparationem ingrediantur: ſic *Nauarr. com. 4. de Regularib. num.* 49. *Mirand manual. prelat. t. 2. tract. de ſacris monial. q. 2. art. 7. concl. vnica. verſ. ſeptimus caſus. Barboſa alleg.* 102. *n.* 56. Item ſi aliqua res ponderoſa illuc eſſet introducenda, vel inde extrahenda, quod per moniales commodè præſtari non poteſt. *Barboſa allegat.* 102. *num.* 56. *Sanch. capit.* 16. *num.* 56. Item ſi pro plantandis arboribus, hortoque rigando, & excolendo eſſet ingreſſus; quia hæc officia non ſolent moniales per ſe exercere. *Barboſa n.* 55. *Sanch. n.* 56. Item ſi pro expeditione alicuius negotij, ſcriptura in archiuo recondita quærenda eſſet ab œconomo monaſterij, poſſet illuc ingredi; quia nec conuenit clauem fidere monialibus, nec ipſæ regulariter aptæ ſunt huic inquiſitioni. *Llamas in method. curat. in appendic.* §. 6. *Sanch. dicto cap.* 16. *num.* 55. Item ad expellendum malefactorem illic commorantem non ſolum iudici, ſed cuilibet alteri licet ingreſſus: dedecet enim maximè illum in ſocietate virginum eſſe. Neque obſtat inde eius vitam periclitari; eo quod ex clauſura extractus ducetur in carcerem; quippe immunitate eccleſiæ non gaudet; quia id eſt per accidens; neque enim moniales tenentur cum diminutione ſui honoris malefactoris vitam tueri, neque vllus alius debet illius vitam præferre monialium honeſtati, & religioſæ decentiæ: ſic *Sanch. lib. 6. cap. 16. à num.* 57. Quocirca ſi malefactori prodeſt eccleſia, ſolum licitum eſt iudici, & cuilibet alteri illum ex clauſura extrahere in eccleſia relinquendum, ad quam actionem licentia epiſcopi, vel ſuperioris conuentus expoſtulanda eſt, quæ ſi negetur, non debet iudex propria authoritate ingredi; vim enim monaſterio eo ingreſſu inferret. At ſi manifeſtum ſit, malefactorem Eccleſiæ immunitate non gaudere, & poteſt iudex petita ſuperioris licentia monaſterium ingredi; tum ad excipiendam malefactoris confeſſionem, tam ad ducendum illum in carcerem. Quod ſi ſuperior petitam licentiam negauerit, quia negatur iniuſtè, ea omiſſa poteſt iudex vtens iure ſuo ingredi. *Sanch. dicto. cap.* 16. *num.* 58. Item ex parte conuentus eſt ſufficiens cauſa ingreſſus ſuperioris viſitatio, conſtat manifeſtè ex bulla Greg. XIII. id ſuperioribus concedentis, ea tamen conditione, vt paucis, iiſque ſenioribus, ac religioſis perſonis aſſociati ingrediantur. Vnde poſſunt, & debent ingredi cum ſecretario, vt viſitationem denuncient, edicta proponant, exhortationem pro viſitatione habeant: decent enim hæc excluſis externis coram ſolis viſitandis fieri; ac proinde in monialium capitulo. Quod à fortiori procedit: pro publicanda viſitatione, culpiſque puniendis. Item ingredi licet ipſis ſuperioribus cum ſecretario ad videndum; an omnia monaſterij rectè ſe habeant, ſit ne clauſura reparata, cellæ monialium, earúmque ſuppellectilia religioſæ paupertati, & honeſtati decentia, officinæ, & dormitoria pro vt religioſas expedit, & ſimilia. Quia hæc omnia in bonum conuentus diriguntur, & pro viſitatione expedienda maximè neceſſaria ſunt. *Sanch. lib. 6. ſum. cap.* 16. *num.* 54. *cum Llamas method. curat. in appendic.* §. 7. *Barboſa 3. p. de poteſt. epiſc. alleg.* 102. *num.* 45.

3. Hanc legitimam cauſam ingreſſus extendunt alij pro exhortatione facienda, ſuffragiiſque ſuſcipiendis in electione Abbatiſſæ; quia non decent hæc, ſicut nec viſitationis denunciatio publicè fieri. Sed immeritò hanc admittunt extenſionem: cum expreſsè *Trident. ſeſſ. 25. cap. 7. de Regularib.* dixerit: is qui electioni præeſt, epiſcopus, ſiue alius ſuperior clauſtra monaſterij non ingrediatur, ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat, vel accipiat. Quæ verba etſi clarè præceptum non contineant; denotant tamen manifeſtè non eſſe cauſam legitimam ingreſſus electioni Abbatiſſæ præeſſe, cum totum id extra clauſuram ianuis Eccleſiæ clauſis fieri poſſit: ſic *Nauarr. com. 4. de Regularib. n.* 59. *Man. Rodrig. t. 1. qq. regul. q. 46. art. 5. Ioann. de la Cruz. de ſtatu religioſ. lib. 1. cap. 5. dub. 2. concl. 3. notab. 3. Miranda manual. prælat. t. 2. in fine tract. de ſacris monialib. q. 2. art.* 15. *concl. 3. Sanch. lib. 6 ſum. cap.* 16. *num.* 50. *Barb. allegat.* 102. *n.* 46. *Suar. t. 4. de relig tract. 8. lib. 1. cap.* 10. *n.* 23. Verum ſi ob inquietudinem monialium, & ſubornationis periculum, vel ob aliam cauſam ſuperiores iudicent opus eſſe monaſterium ingredi, & in illius capitulo electionem facere, poſſunt vtique. Quia Concilium *dicto cap.* 7. non reuocauit ingreſſum neceſſarium in *cap.* 5. permiſſum, ſed declarauit ſolam electioni aſſiſtentiam non eſſe caſum neceſſitatis: ſic *Nauarr. Ioann. de la Cruz. Man. Rodrig. Barb. Sanch. Suar. nuper relati.*

4. Ex his à fortiori conſtat, non eſſe ſufficientem ingreſſus cauſam monialem benedicere, & conſecrare, cum hoc ad feneſtellas eccleſiæ poſſit commodè fieri. ſic relato *Man. Rodrig. q. 47. art.* 10. *docet Sanch. dicto cap.* 16. *n.* 52. Idemque eſt pro miniſtrando ſacramento Confirmationis, cum poſſit in loco receptioni Euchariſtiæ deſignato miniſtrari; ſi tamen præ infirmitate illuc monialis accedere non poſſet, periculumque eſſet abſque illo ſacramento decedendi, poſſet epiſcopus ingredi; quia tam eſt caſus neceſſitatis. *Sanch. num.* 53. Denique pro communi exhortatione facienda nunquam exiſtimo licere ingreſſum; cum ſatis aptè ad feneſtellas ianuis eccleſiæ clauſis fieri poſſit.

5. Item ex parte conuentus eſt legitima cauſa ingreſſus, ſi moniales indigeant ad infima domus officia, & ad curandas infirmas fœminis ſeruitricibus: ſæpè enim moniales choro deſtinatæ non valent iis officiis incumbere, & cum non adſint laïcæ, ſeu conuerſæ, per quas commodè præſtari poſſint, opus eſt has famulas recipi: debent tamen recipi ſub conditione ſeruandi clauſuram: ſic *Man. Rodrig. t. 1. qq.*

regular. q. 46. art. 7. & ſeqq. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. num. 65. & 66. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. num. 18. & 19. Barboſa. allegat. 102. *num.* 60. An vero pro priuatæ monialis miniſterio admitti poſſint hæ ancillæ? Affirmat *Sanch. num.* 66. eo caſu quo perſona nobilis eſſet, ægræque valetudinis, aut nimiæ ſenectutis, nec ſatis per famulas monaſterij, ſeu laicas conſuli poteſt. Cæterum exiſtimo directè ob nullius monialis miniſterium recipi ancillas poſſe, ſed omnes recipi debere, vt conuentui inſeruiant, qui obligationem habet infirmis conſulendi. Quod ſi id præſtare non poſſit per receptas, poſſunt aliæ recipi, eſto ea intentione recipiantur, vt famulatui alicuius ſingularis applicentur *Suarez. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap.* 10. *num.* 20.

6. Ex parte verò ſingularium monialium, quarum neceſſitatis remedium in bonum conuentus redundat, dantur plures caſus, quibus licitus eſt ingreſſus. Primo ſi moniali ægrotanti miniſtrandum eſt ſacramentum confeſſionis, euchariſtiæ, vel extremæ vnctionis. Et quidem ſi adſit periculum mortis, nemini eſt dubium licere; imo ſuperiorem ad eum ingreſſum obligari, cum non poſſit aliter ea ſacramenta neceſſitatis ſibi ſubditæ miniſtrare. Secluſa vero hac extrema neceſſitate licet ingreſſus ob miniſtrandum infirmæ ſacramentum confeſſionis, & euchariſtiæ, quoties ex præſcripto regulæ aliis monialibus miniſtratur; quia ob infirmitatem deterioris conditionis eſſe non debet, cum eo tempore magis indigeat. Item illis temporibus, quibus ſolita erat ſupradicta ſacramenta frequentare, poterit frequentare infirma; quia æquum non eſt eo ſubſidio tempore maioris neceſſitatis priuari: ſic *Man. Rodrig. t. 1. quaſt. regul. q. 47. art. 4. Miranda manuel. prælat. t. 2. tract. de ſacris monialib. q. 2. art. 7. Barb. allegat.* 102. *n.* 49. *Sanch. lib. 6. ſum. cap.* 16. *num.* 45. & 46.

7. Ad hæc ſacramenta miniſtranda cum ſacerdos ingreditur, ingredi debet indutus alba, ſeu ſuper pellicio, & ſtola, & duobus, vel ſaltē vno ſocio comitatus, vti cauetur ab *Vrbano IV. in reg. monialium S. Claræ cap.* 7. & tradit *Sanch. Man. Miranda, & Barboſa ſupra.* Imo licitum eſt ſacerdoti ſic miniſtraturo ſacramentum ad eum finem ſactum in infirmaria facere; quia eo facto decentius ſacramentum infirmis miniſtratur, quam ſi ex eccleſiæ cuſtodia deporretur, ſpecialique conſolatione recreantur infirmæ ſacrum audiendo: ſic *Man. dicta q. 47. art. 4. in 2. dub. Mirand. tract. de ſacris monialib. q. 1. art. 18. concl. 1. Barboſa dicta alleg.* 102. *num.* 49. Inſuper licet ſacerdoti ingredi, vt monialem in extremis conſtitutam piis exhortationibus adiuuet, illius ſcrupulos, & perturbationes ſedet; indigent enim maximè hoc miniſterio morituræ. *Llamas in method. curat. in append. §. 6. Sanch. lib. 6. ſum. c. 16. num.* 48.

8, Secundo moniali obeunte licitus eſt ingreſſus omnium illorum, qui ad aperiendum ſepulturam, illamque coaptandam, deferendum defunctæ corpus, officiumque ſepulturæ exercendum neceſſarij fuerint. *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. num. 45. Barb. alleg.* 102. *num.* 50.

9. Tertio ob curandam monialem infirmam poteſt medicus ingredi, ſed abſque famulo; ſi vero infirmitas grauis ſit, expediatque plures medicos conuocari, omnes ingredi poſſunt; quia eſt caſus neceſſitatis. *Barb. allegat.* 102. *num.* 52. *Sanch. lib. 6. cap. 16. n.* 43. Pharmacopolæ autem raro licet ingreſſus, cum poſſit potionem extra clauſuram præparare, & mediis monialibus infirmæ porrigere. Si tamen aliquando opus ſit moniales docere, quomodo medicamenta aliqua præparanda ſunt, vel aſſeruanda, idque non poſſit præſtare extra clauſuram exiſtens, poſſet clauſuram ingredi; quia eſt moralis neceſſitas; ſic expreſsè *Sanch. dicto cap. 16. num.* 56. Quarto, ingredi poteſt ob eandem cauſam medendi monialem minutor ſanguinis ſeu barbitonſor, & Chirurgus; quia eſt officium infirmæ ſatis neceſſarium, nec illud valent moniales exercere. *Sanch. num.* 43. *Barboſa. num.* 14.

10. Quinto de matre, ſorore, aliiſque conſanguineis dubitare quis poſſet; an cauſa inuiſendi monialem morti proximam, eamque conſolandi ingredi poſſint? Sed in hac parte deciſionem negatiuam habemus à ſacra congregatione, eo quòd illa viſitatio potius mœrorem cauſet, quam ſolatium, mentem monialis diſtrahat, & in amore Dei tepeſcere faciat: ſic *Man. Rodrig. t. 1. quaſt. regul q. 46. art. 11. Mirand. manual. prælat. t. 2. tract. de ſacris monial. q. 2. art. 4. Barb. allegat.* 102. *n.* 68. *Ioann. de la Cruz lib. 1. de ſtatu religioſo. c. 5. dub. 2. concl. 3. & alij.*

11. Sexto de ſartoribus, qui veſtes ſarciunt, & de ſutoribus qui calceos ſuunt, eſt dubium, an legitimam habeant ingreſſus cauſam? Negat de vtriſque *Barboſa num.* 55. quia tam veſtes, quam calceos metiri ab extra poſſunt. *Sanch. d. cap. 16. num.* 43. Huic ſententiæ conſentit pro ſutoribus, quia abſque ingreſſu poſſunt de calceamentorum menſura certiores fieri, vel oſtenſo calceo, vel declaratis punctis. At pro ſartoribus reprobat cum *Nauarr. Com. 4. de Regular. num.* 59. quia exiſtimat moniali veſtes commodè aptari non poſſe, niſi immediatè corpus dimetiantur. Ego vero exiſtimo nec bis ingreſſum neceſſarium eſſe, nã eſto debeant corpus metiri, & pannum forcipibus præparare, præſtare id poſsũt in limine clauſuræ, ita vt nec monialis egrediatur, nec ipſi ingrediantur.

12. Qui vero ob prædictas neceſſitates monaſteria ingrediuntur, illis ceſſantibus exire illico debent. Quia ceſſat finis conceſſionis, & præcepti diſpenſationis. Sed hoc non eſt ita ſtrictè, & rigoroſè intelligendum, vt quælibet breuis mora peccatum mortale conſtituat; quia hæc præcepta morali, & non metaphyſico modo ſunt intelligenda. Debet ergo mora eſſe ita diuturna, vt ex ſe pateat in fraudem legis fieri: ſic *Ludouic. de Miranda manual. prælat. tract. de ſacris monial. q. 2. art. 10. Barb. allegat.* 102. *num.* 59. *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. n. 68. Man. Rod. t. 1. qq. regul. q. 47. art. 11. & alij.*

13. Ex neceſſitate ingredientium deſumi itidem poteſt ſufficiens cauſa ingreſſus. In hoc ergo ordine primum locum obtinent puellæ in monaſterio educandæ, vt ſic religioni afficiantur, illiúſque habitum ſuſcipiant, ſin minus virtutibus inſtructæ nubant. Poſſe inquam ob hanc cauſam ex licentia epiſcopi, vel ſuperioris, Abbatiſſa, & maiore parte conuentus conſentiente has puellas admitti docent paſſim doctores, teſtanturque à ſacra congregatione deciſum *Man. t. 1. quaſt. regul. q. 46. art. 10. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. num. 61. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. num. 21. Barboſa alleg.* 102. *num.* 62. *& alij plures apud ipſos.* Aliquæ tamen conditiones ex ſacra congregatione pro his puellis recipiendis ſeruandæ ſunt teſte *Man. Sanch. Suar. & Barboſa ſupra.* Prima eſt, ne monaſterium habeat ſtatutum in contrarium; quia illud obſeruandum eſt: eaque de cauſa ſi numerus ſtatutus eſt, vltra numerum recipi non poſſunt. Secunda, vt adſit licentia epiſcopi, vel ſuperioris conuentus in ſcriptis, conſenſuſque Abbatiſſæ, & maioris partis monialium. Tertia, ingredi debent ſine ancillis obligatæ clauſuram obſeruare, ita vt inde exire non poſſint, niſi non reuerſuræ. Verum ſi ob ægritudinem curandam ex licentia Abbatiſſæ, & conuentus exierint, noua ſuperioris licentia, nouoque Abbatiſſæ,

&m onia

& monialium conſenſu accedente recipi poſſunt. Quarta, debent vti veſtibus, quæ virginali pudori conueniant. Quinta, ne inhoneſtè vixerint, præcipuè ſi monaſterium non eſt ſolitum ſimiles recipere. Sexta, vt quolibet ſemeſtri eis anticipata ſoluatur portio pro alimentis. Septima, vt locum habeant ſeparatum à reliquis monialibus, & nouitiis ad dormiendum, & laborandum. Octaua, ne recipiantur minores ſeptennio, nec maiores 25. eo tamen tempore accedente debet puella vel habitum religionis ſuſcipere, vel ad domum paternam reuertere, ad idque compelli poteſt ab Epiſcopo, vel monaſterij prælato cùm deſignatione temporis.

14. Secundò, ſuccedunt mulieres nuptæ, quæ ſeparatæ à marito viuunt. Sed hæ nulla ratione admitti poſſunt abſque Pontificia diſpenſatione, vt eo loco virtutibus inſtruantur; quia hic ingreſſus non tam neceſſarius, quam vtilis iudicatur. *Mirand. man. prælat. 2. tract. de ſacris monialib. q. 2. art. 8. concl. vnica alleg. 102. n. 66.* Si vero ob timorem ſæuitiæ mariti ad monaſterium confugiant, recipi poſſunt ex licentia ſuperioris, & Abbatiſſæ, monialiumque conſenſu; quia ita vſus obtinuit, videturque caſus ſummæ neceſſitatis, & debitæ charitatis, ſicque à ſacra Congregatione referunt deciſum *Man. Rodrig. t. 1. q. regular. q. 46. art. 10. declarat. 13.* quamuis in 14. videatur contrarium decidi. *Thom. Zerola. prax. epiſc. 1. p. verbo monialis q. 21. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. n. 64. Ioann. de la Cruz lib. 1. de ſtatu. relig. cap. 5. dub. 2. concl. 3. Barb. alleg. 102. n. 66.* Debent tamen ſeruare conditiones pro puellis educandis appoſitas; vt tradit *Zerola, Sanch. Ioann. de la Cruz, & Barb. loc. alleg.*

15. Tertio reſtat dicendum de viduis, an in monaſterium recipi poſſint, vt vitam honeſtam, & à ſæcularibus ſeparatam degant? Qua in re omnino tenendum eſt, epiſcopo, vel monaſterij Prælato nullatenus permiſſum eſſe facultatem concedere ad hunc ingreſſum, ſed Pontificis indulgentia opus eſſe. Quia caſus non neceſſitatis, ſed vtilitatis iudicandus eſt; ac proinde ſub poteſtate epiſcopi, vel ſuperioris monaſterij non cadit: ſic referunt decretum. *Man. Rodrig. t. 1. quæſt. regul. q. 46. art. 10. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. n. 64. Barboſa alleg. 102. n. 67. Suar. t. 4. de relig. tr. 8. lib. 1. c. 10. num. 21. & alij.*

§. IV.

Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus monialium clauſuram.

1. *Quid ſtatuerit Trident.*
2. *Quid Gregor. XIII.*
3. *Quæ veniant intelligenda nomine monialis?*
4. *Quid nomine dignitatis, & officiorum, quorum priuatio imponitur.*
5. *Quas pœnas impoſuit Gregor. XIII. Prælatis iniquè ingredientibus.*

1. VAriæ pœnæ tum violantibus monialium clauſuram, tum ad illius violationem cooperantibus impoſitæ ſunt.

Primo impoſita eſt à *Trident. ſeſſ. 25. cap. 5. de Regularib.* excommunicatio non reſeruata aduerſus ingredientes monialium monaſteria ſine epiſcopi, vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta. Quæ excommunicatio ex parte perſonarum generalis eſt, cum afficiat quoſlibet ingredientes cuiuſcunque generis, conditionis, ſexus, vel ætatis fuerint. Epiſcopos autem, vel ſuperiores monaſterij non videtur afficere; quia ipſi non debent à ſe licentiam in ſcriptis obtinere. Debet item hæc licentia in ſcriptis obtenta legitima eſſe (hoc eſt non vi, vel dolo impetrata, neque ex falſa cauſa) alias vtpotè irrita, & nullius effectus excommunicationem non impedit: ſic latè probat *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. num. 73.*

2. Deinde Gregor. XIII. in bulla incipiente, *Vbi gratia, edita Idibus Iunij anno* 1575. pœnam excommunicationis reſeruatæ impoſuit aduerſus monialiũ monaſteria ingredientes prætextu facultatis à ſede Apoſtolica hactenus conceſſæ, Abbatiſſis verò, nec non Abbatibus conuentus, ac aliis monaſteriorum vtriuſque ſexus ſuperioribus, & perſonis quocunque nomine vocatis, qui prætextu ſupradictæ facultatis ingreſſum fouent, vel permittunt, vltra pœnam excommunicationis reſeruatæ imponitur priuatio dignitatum, beneficiorum ſuorum, ac inhabilitas ad illa, & alia in poſterum obtinenda. Sed his pœnis iam non eſt locus; cum nullus ſit, qui prætextu facultatis à ſede Apoſtolica ante Gregor. conceſſæ, & ab ipſo reuocatæ, monaſteria monialium ingredi tentet, vt benè notauit *Suar. tom. 5. de cenſur. diſputat. 22. ſect. 6. numero* 14. Qua de cauſa Gregor. in eadem bulla ſubdidit eiſdem pœnis excommunicationis reſeruatæ, priuationis dignitatum, & beneficiorum, nec non inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda omnes, & quaſcunque perſonas eccleſiaſticas, & ſæculares, ac etiam ordinum quorumcunque etiam mendicantium regulares, qui prætextu licentiarum ab epiſcopo, vel à ſuperioribus (quibus illas concedendi in caſibus neceſſariis tantum ex decreto Concilij Trident. facultas tribuitur) monaſteria monialium pro libito, & non neceſſitatibus vrgentibus dumtaxat ingrediuntur. Moniales vero præſumentes ſupradictos admittere eiſdem pœnis affecit. Quæ ſunt valdè notanda, quia paſſim contingere poſſunt. Vnde ſi prætextu facultatis ab Epiſcopo, vel ſuperiore conceſſæ etiam ex legitima cauſa, monialium monaſteria ingrediaris ea cauſa deficiente, ſupradictis pœnis afficeris; quia iam ingrederis vltra neceſſitatem vrgentem prætextu facultatis conceſſæ: ſic *Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 22. ſect. 6. n. 14. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. n. 90.* Neque hæ pœnæ limitandæ ſunt ad ingredientes prætextu facultatis ab epiſcopo, vel ſuperiore conceſſæ tempore Gregor. & non ad ingredientes prætextu facultatis poſtmodum concedendæ. Quia Gregor. nullum fundamentum præbuit huius limitationis, ſed potius ſignificauit & facultatem conceſſam, & concedendam comprehendiſſe: ſiquidem generaliter dixit: Ne prætextu licentiarum ab epiſcopo, &c. neque ibi eam facultatem reuocauit, ſicuti reuocauit à Sede Apoſtolica conceſſam. *Sanch. dicto c. 16. n. 76.*

3. Sub nomine monialium, quibus interdicitur ſub prædictis pœnis excommunicationis, priuationis, & inhabilitatis, ne ſic ingredientes admittant, non ſolum moniales ſubditæ, ſed præcipuè prælatæ, & quibus regimen, & cura monaſterij incumbit, intelliguntur. Quia quando materia prohibitionis æquè ſubditis, & prælatis aptatur, ſub nomine monachi, & monialis Abbas, & Abbatiſſa veniunt. Idemque eſt, quando materia bonum religionis, ſalutemque animæ concernit; vt multis exornat *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. n. 91.* Sed admittere ingredientes æquè Abbatiſſæ, ac Prioriſſæ aptatur, ac reliquis ſubditis, imo efficacius. Ex alia parte hæc lex bonum religionis, ſalutemque ſpiritualem monialium concernit. Ergo ſub illa Abbatiſſa, & Prioriſſa comprehenduntur. Deinde nemini alteri ab Abbatiſſa, & Prioriſſa competere poteſt pœna priuationis dignitatis, & officiorum.

rum, ergo ex illius impoſitione non leue argumentum deſumitur voluiſſe Pontificem Prioriſſas, & Abbatiſſas comprehendere: ſic docuit *Sanch. dicto cap. 16. num. 91.*

4. Quid autem nomine dignitatis, & officiorum, quibus ſic ingredientes priuantur, & inhabiles fiunt, & an hæc priuatio, & inhabilitas iudicis ſententiam requirat: Qui ve dicantur ingredientes admittere, vt ſupradictis pœnis ſubiiciantur? ſuperiori pun. explicatum eſt.

5. Inſuper Greg. XIII. in alia bulla incipiente. *Dubiis, quæ emergunt, edita 23. Decemb. anno 1581.* varias pœnas indicit prælatis tam ſæcularibus, quam regularibus, qui poteſtate ſibi à iure attributa monialiũ monaſteria ingrediendi vtuntur extra caſus neceſſitatis, & à paucis, iiſque ſenioribus, & religioſis perſonis comitati. Quod ſi extra caſus neceſſitatis ingrediantur, qui pontificalis dignitatis fuerint, prima vice eccleſiæ ingreſſu interdicitur, pro ſecunda à munere Pontificali, & à diuinis ſuſpendantur. Deinceps excommunicationi ſubiiciantur. Regulares verò à prima vice omni officio, ac miniſterio priuantur, eidemque excommunicationi ſubiacent.

Pvnctvm II.

Qualiter acceſſus ad monialium monaſteria ſit prohibitus, & ſub qua pœna?

1. *Expenduntur textus in cap. monaſteria de vita, & honeſt. clericor. & cap. periculoſo. de ſtatu Monach. in 6.*
2. *Qui acceſſus in dictis decretis prohibeatur, & qua frequentia.*
3. *Sub prædicto acceſſu non venit miſſio litterarum.*
4. *Quibuſdam religioſis, ciuibuſque Romanis prohibitum eſt monialibus litteras mittere.*
5. *Sub hac prohibitione non comprehenditur miſſio litterorum, quæ ad manus monialis non peruenerunt.*
6. *Sub obligatione mortali prohiberi poteſt, & de facto prohibetur, quoties imponitur excommunicatio.*
7. *Per ſe ſecluſis circunſtantiis acceſſus prohibitus non eſt.*
8. *Spectatis circunſtantiis extrinſecis ſæpe eſt peccatum mortale. Et quando contingat.*
9. *Quid dicendum de frequentia.*

1. TOta difficultas huius puncti verſatur in explicatione *textus in cap. monaſteria de vita, & honeſt. cleric. & cap. periculoſo. de ſtatu Monach. in 6.* Nam in *cap. monaſteria* expreſsè Alexand. III. intendens frequentem acceſſum ad monialium monaſteria remouere, dixit: Monaſteria monialium ſi quiſquam clericus ſine manifeſta, & notabili cauſa, frequentare præſumpſerit, per epiſcopum arceatur, & ſi non deſtiterit, ab officio eccleſiaſtico reddatur immunis; ſi laici, excommunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni. At Bonif. VIII. in *dicto cap. periculoſo* non ſolum frequentem acceſſum, ſed acceſſum ad dicta monaſteria interdixit tam viris, quam fœminis, ibi: Nullique aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, neque etiam honeſtæ, niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit ſpeciali licentia ingreſſus, & acceſſus pateat ad eaſdem moniales. Ex quibus textibus conſtat non eodem tenore Alex. III. & Boniface. VIII. proceſſiſſe. Nam Alex. III. ſolum frequentiam virorum prohibuit; at Bonifac. cuiuſlibet perſonæ ſiue viri, ſiue fœminæ acceſſum interdixit. Item Alexand. poſt monitionem ab epiſcopo factam comminatur clericis à frequentia non deſiſtentibus, ſuſpenſionem ab officio, laicis excommunicationem non quidem ipſo iure latam, ſed ab epiſcopo imponendam. At Bonifac. nullam pœnam ſuæ conſtitutionis tranſgreſſoribus deſignauit.

Circa hæc decreta duplex venit enodanda difficultas. Prima; qui acceſſus, & frequentia his decretis prohibeantur? Secunda ſub qua obligatione, mortali, an veniali?

2. Quoad primam difficultatem attinet, acceſſus prohibitus in dicto *cap. periculoſo* eſt aditus ad monialium monaſteria gratia videndi, ſeu colloquendi cum monialibus, nam ſi ex alia cauſa illuc accedas, ſub dicta prohibitione non comprehenderis: ſic *Nauarr. com. 4. n. 61. de Regularib. verſ. quinto. Man. t. 1. qq. regular. q. 45. art. 2. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16 n. 112. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. n. 24.* Frequentem vero acceſſum ſentit *Gloſſa in dicto cap. monaſteria* induci duobus actibus, cui fauet *Abbas num. 5. ibi* quæſtionem indeciſam relinquens. *Coſmas in pragmat. ad cap. frequens §. quapropter. fol. 54. Stephan. Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 393. n. 18.* Sed rectius alij oppoſitum ſentiunt: ſi enim inter vnum, & alium acceſſum, longum tempus interponatur nulla ratione dici poteſt frequentem acceſſum habere. Quapropter ex communi modo loquendi hæc quæſtio decidenda eſt. & prudentis arbitrio relinquenda: ſic docuit *Nauarr. com. 4. de Regularib. num. 61. Man. Rodrig. tom. 1. quæſt. regular. quæſt. 45. art. 4. Sanch. poſt alios antiquiores, lib. 6. ſum. cap. 16. numero 110. Suar. t. 4. de relig. tractat. 8. lib. 1. cap. 10. numero 25. Barboſa allegat. 101. numero 70.* Vnde *Nauarr. & Man. ſupra* exiſtimant non eſſe frequentiam, ſi ſingulis annis tribus, vel quatuor vicibus accederes, bene tamen ſi tribus diebus continuis. *Llamas in methodo curat. in append. §. 4.* ſtrictius ex parte loquitur, affirmans frequentiam conſtitui, ſi duabus vicibus vna die, vel duobus diebus continuis ad monaſteria accedas, ſecus ſi vno menſe duabus vicibus. *Sanch.* vero exiſtimat ex vnico acceſſu ſingulis menſibus anni, vel ex acceſſu tribus diebus continuis fieri frequentiam. Et placet arbitrium Sanch. ſi per annum integrum repetitio acceſſus ſingulis menſibus fiat.

3. Sed dubium eſt; an ſub prædicto acceſſu miſſio litterarum comprehendatur? Ratio dubitandi eſt; quia his decretis non tam acceſſus materialis corporum, quam formalis mentium prohibetur: cum igitur miſſione litterarum mente, & animo ad monialem accedas, & cum illa colloquaris, ſub dicta prohibitione acceſſus comprehenderis. Et confirmari poteſt ex *cap. clericus 81. diſtinct.* vbi ſub eiſdem pœnis prohibetur clericis ſecreta per domeſticos matronæ mandare, ſub quibus eſt prohibitus acceſſus ad eius domicilium. Nihilominus pro certo tenendum eſt, ſub acceſſu miſſionem litterarum non venire: neque enim cum alicui litteras mittis, propriè diceris ad illum accedere; quia acceſſus in ſua propria ſignificatione ſumptus, eſt aditus, ſeu appropinquatio; at in legibus, & præceptis non ſunt verba impropriãda præcipuè ad effectum extendendi prohibitionem: ergo nulla ratione miſſio litterarum

ſub

ſub prohibitione acceſſus comprehendi debet ; & ita ſuſtinet *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. fine, numer.* 28. *Barboſa 3. p. de poteſt Epiſc. allegat.* 102. *n.* 80. & colligitur *ex Nauarr. comm. 4. de Regul. n.* 61.

4. Verum etſi hoc ita ſit, Gregor. XIII. prout refert *Nauarr. conſ. 60. de ſentent. excommunic. aliàs* 5. præcepit quibuſdam regularibus ſub excommunicatione latæ ſeotentiæ, ne ſcriberent monialibus ſui Ordinis. Et Romæ eſt decretum à Vicario Pontificis promulgatum teſte *eodem Nauarr. comm. 4. de Regular. num.* 61. ne quis vir, vel fœmina nocte, aut die loquatur, vel ſcribat alicui moniali, vel Prælatæ, vel puellæ in monaſterio quacunque de cauſa incluſæ, abſque Vicarij Pontificis, aut Protectoris ordinis licentia, ſub pœna quingentorum aureorum, & aliis arbitrariis exceptis deferentibus eleemoſynas aut opera manuum ab eis facienda, qui ſolam Abbatiſſam, aut eius vicariam alloqui poterunt. Quod decretum, vt benè aduertit ipſe *Nauarr.* quem ſequitur *Man. Rodrig. t. 1. quæſt. regul. q. 45. art. 3. Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 16. num.* 116. extra ditionem Romanam non extenditur. Tum quia factum eſt à Vicario Pontificis cuius iuriſdictio extra Romanam curiam non extenditur. Tum quia licentia eius, vel Protectoris Romæ commorantium expoſtulatur.

5. Sed inquires, an ſi religioſi illi, vel Romani ciues epiſtolam mitterent moniali, quæ tameo ad eius manus non perueoit, incidant, in excommunicationem, & pœnas ſuprsdictis decretis conteotas? Videantur incidere ; quia præſtant opus, cui annexæ ſunt: opus namque eſt ſcribere monialibus, quod certè præſtari nō poteſt, quin ſcriptum moniales recipiant. Sed verius eſt oppoſitum, vt optimè probat *Nauarr. conſ. 60. aliàs 19. de ſentent. excommunicat.* quem ſequontur *Man. Rodrig. t 1 quæſt. reg. quæſt. 45. art. 3. Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 16. n.* 117. *Barboſa allegat.* 102. *n.* 77. Ratio ea eſt; quia Pontifex prohibens, ne mooialibus ſcribas, non prohibet ſcripturam vtcunque, ſed ſcripturam, qua cum monialibus fiat communicatio; quia in illa communicatione datur ipſis occaſio inquietudinis, & fortè turpitudinis, quod periculum iotendit Pontifex ea prohibitione remouere. At dum ſcriptura ad manus monialis noo peruenit, neque ab ea legitur, nulla cum illa eſt communicatio, neque vlla occaſio peccandi tribuitur. Ergo non eſt opus, cui ſunt annexæ pœnæ, atque adeo ex illo præcisè non contrahuntur.

6. Grauior eſt ſecunda quæſtio, ſub qua obligatione mortali, an veniali acceſſus, & frequentia prohibeantur? Videntur enim ſub obligatione mortali prohiberi tam acceſſus, quam frequentia. Nam in *cap. periculoſo à Trident. & Pio V. renouato* ſub iiſdem verbis prohibetur acceſſus, & ingreſſus; ſed ingreſſus prohibetur ſub mortali, ergo & acceſſus. Item in *cap. monaſteria* prohibetur frequentia ſub comminatione excommunicatioois, & aliarum grauium pœnarum, quod iniquè fieret, ſi frequentia non eſſet delictum dignum omnibus illis pœnis. Dicendum igitur eſt non ſolum frequentiam, ſed acceſſum tantum ſine licentia prælati prohiberi poſſe ſub obligatione mortali, & ſic prohiberi quoties ſub excomminatione ipſo facto incurrenda prohibetur. Quia excommunicatio nunquam imponitur niſi ob peccatum mortale. Neque hoc peccatum impeditur ex eo quod in vno, vel in altero caſu nulla adſint inconuenientia; quia ſatis eſt, quod frequenter adſint; quippe horum frequens periculum prætendit legiſlator ſua prohibitione remouere; ſic *Suarez t. 4 de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *num.* 27.

7. Sed an de facto acceſſus per ſe prohibitus ſit ſecluſis circumſtantiis extrinſecis, mihi dubium eſt: Probabilius exiſtimo cum *Suar. dicto cap.* 10. *n.* 26. per ſe prohibitum noo eſſe. Nam prohibitio facta in *cap. periculoſo* tam de acceſſu, quam ingreſſu conſuetudine fuit abrogata, teſte *Nauarr. comm. 4. de Regular. num. 61. Man. Rodrig. t. 1 qq. regul. q. 45. art. 4. Suar. dicto cap.* 10. *num.* 27. At nec Trident. decreto, neque vlla alia Pontificia conſtitutione eſt illa prohibitio acceſſus reuocata. Nam Trident. eſto initio decreti dixerit ſe renouare conſtitutiooem Boniface VIII. at cum renouationem ſubiungit, ſolum meminit egreſſus, & ingreſſus nulla de acceſſu mentione facta. Pius vero V. etſi in conſtitut. incipiente *circa paſtoralis officij.* dixerit ſe approbare, & innouare in omnibus & per omnia conſtitutionem Bonif. illamque diſtrictè obſeruari mandet; non inde infertur renouare prohibitionem acceſſus: quia nec verbum vllum fecit de acceſſu, & illa generalia verba iuxta ſubiectam materiam accipienda ſunt. Cum igitur in illa conſtitutione ſolum de monialium clauſura loquatur, imo non de omni clauſura, ſed de clauſura quoad egreſſum, illa verba in omnibus: & per omnia eum ſenſum habent, ſe renouare conſtitutionem Bonifac. prohibentem monialibus egreſſum in omnibus, & per omnia, quæ hanc prohibitionem concernunt. Extra hæc decreta nullum aliud eſſe videtur, quo acceſſus prohibitus exiſtat. Nam *textus in cap. in decima, & cap. definimus, & alij qui referuntur* 18. *quæſt* 2. præceptiua verba non continent. Ergo per ſe ſecluſis circunſtantiis non eſt peccatum; quia per ſe peccatum eſſe non poteſt, niſi ſtante iuris poſitiui prohibitione.

Solum mihi difficultatem ingerit decretum ſanctæ Congregationis editum Nonis Maij *anno* 1590. cuius meminit *Sorbus in compend. mendicant. verbo, Ingredi monaſteria. Quaranta in ſumm. Bullar. verbo, monaſteria monialium, pag. 451. in nouiſſ. Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 16. n. 115. Bar. allegat.* 102. *num.* 72. Hoc enim decreto prohibet Cardioalium congregatio omnibus religioſis (ſuperiore mooialium, & coofeſſario ordinario, & extraordinario cum ad tempus deputatur exceptis) ne abſque expreſſa eiuſdem Congregationis licentia accedant ad monialium cœnobia, ſiue ſui, ſiue alieni ordinis, nec ipſas moniales alloquantur, nec alias perſonas intra clauſuram exiſtentes: & confeſſariis ſimiliter interdixit, ne in ædibus monaſterij, vel eis contiguis pernoctent, aut alios pernoctare faciaot, néve ibi comedant, bibant, reficiantur, aut cibum ſumant excepto confeſſore ſub pœna priuationis officiorum, & vocis actiuæ, ac paſſiuæ ipſo facto incurrenda. Sed hoc decretum dubito pro monaſteriis totius orbis fuiſſe prolatum, ſed ad ſummum pro monaſteriis Romæ exiſtentibus: quia duriſſimum eſſet quemlibet religioſum obligari licentiam petere à ſacra Congregatione, vt ad monialium monaſteria accederet, poſſetque cum monialibus, vel ſæcularibus ibi exiſtentibus loqui. Deinde dubito, an ſit ſatis promulgatum, denique an ſit ſatis receptum.

8. Verum etſi acceſſus ad monialium monaſteria per ſe prohibitus non ſit, nec peccatum. A ſpectatis circunſtantiis extrinſecis ſæpè ſæpius grauem culpam conſtituit, nam ſi praua intentione accedis, tum ſi periculum lapſus habes, vel moniali alloquendæ iniicias, tum ſi aliis ſcandalum es, & occaſio ſiniſtram de monaſterio opinioοem habendi. Quæ omnia maximè procedunt, ſi acceſſus ad colloquendum furtiuus ſit, hoc eſt abſque licentia Abbatiſſæ, ſeu ſuperioris: hic enim aptior eſt ad ſiniſtram ſuſpicionem generandam. At ea ſuſpicione, & periculo ceſſante

acceſſus

Digitized by Google

acceſſus graue peccatum non erit Neque obſtat acceſſum ad colloquendum cum virgine ſub cura parentum exiſtente ſine voluntate parentis eſſe graue peccatum ob ius paternum violatum: vt inde inferas, quamlibet locutionem ſine licentia Abbatiſſæ graue peccatum eſſe; quia in priore locutione frequentius pericula imminent ob libertatem, quam puella habet eligendi ſtatum, & de ſuo corpore diſponendi, quæ tamen ceſſant in moniali, vtpote profeſſione, & monaſterij clauſura cuſtodita. Adde non quemlibet acceſſum ad colloquendum cum virgine ſub cura parentis exiſtente conſtituere graue peccatum, ſed illum tantum qui eſſet contra parentis expreſſum mandatum, vel ex quo ſiniſtra ſuſpicio generari poſſet; illum tamen acceſſum furtiuum crederem eſſe peccatum mortale, qui eſſet ad colloquendum cum moniali per loca ſecreta, & inuſitata; quia natum eſt grauem ſuſpicionem, & ſcandalum generare. ſic *Suarez t.4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. num. 27.*

9. Quoad frequentiam attinet, ſpectandæ ſunt ſupradictæ circunſtantiæ, ſcandali, ſiniſtræ ſuſpicionis, & periculi, quia in frequentia facilius aderunt: ideoque frequentem collocutionem adoleſcentis cum moniali raro à mortali excuſatem. Poſito autem, quod illæ circunſtantiæ ceſſent, ſatis probabile exiſtimo, ſolam eſſe culpam venialem, niſi adeſſet ſuperioris monitio præceptiua. Moueor, quia non videtur res grauis. Neque obſtat *textus in dicto cap. monaſteria* graues pœnas indicens, qui cenſendus non eſt conſuetudine reuocatus. Quia illæ pœnæ ſtaturæ non ſunt aduerſus frequentantes abſolutè, ſed aduerſus frequentantes, poſtquam à ſuperiore monitione præceptiua correcti fuerint, vt conſtat ex illis verbis textus, *per epiſcopum arceantur*, id eſt, per epiſcopum monitione corrigantur, vt explicuit *Cardinal. & Ioann. Andr. ibi.* Quibus innuit Pontifex ante monitionem epiſcopi frequentiam dignam non eſſe illis pœnis: ſic *Nauarr. ſumm. cap. 15. n. 10 Sanch. lib. 6. ſum. cap. 16. n. 120. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. n. 25. in fine.*

Pvnctvm. XII.

Qui actus iudiciales, & qualiter religioſis interdicantur.

AD iudicium ſpectat officium iudicis, actoris, rei, procuratoris, aduocati, tabellionis, & teſtis: ſingula percurrenda ſunt, vt inde conſtet, qui actus iudiciales, & qualiter ſint religioſis interdicti.

§. I.

Qualiter officium iudicis, & aſſeſſoris interdicatur religioſis.

1. *Nequit religioſus eſſe iudex abſque vtilitate monaſterij, & licentia prælati.*
2. *Quilibet qui verè ſuperior eſt hanc licentiam concedere poteſt.*
3. *Præter licentiam adeſſe debet vtilitas monaſtery ſaltem indirecta.*
4. *Religioſis Franciſcanis dicta licentia concedi non poteſt.*
5. *Poſſunt religioſi (Franciſcanis exceptis) eſſe vicarij epiſcoporum.*
6. *Item iudices arbitri.*
7. *Item iudices aſſeſſores.*
8. *Item iudices delegati epiſcoporum, at Pontificis, vel eius legati ſoli prælati.*
9. *Qui poſſunt eſſe iudices conſeruatores.*

1. REligioſus forenſis, & Eccleſiaſtici negotij iudex eſſe non poteſt, niſi licentia ſui prælati, & vtilitate monaſterij interueniente: ſic expreſſè dicitur *cap. Monachis el. 2. ex concil. Tarraconenſ. 16. quæſt. 1.* ibi: nullus monachorum forenſis negocij ſuſceptor, vel executor exiſtat, niſi quod monaſterij expoſcit vtilitas Abbate ſibi nihilominus imperante. Conſonat *cap. ex parte de poſtulando*, ibi, forenſis, vel eccleſiaſtici negotij. At ex omnibus qui ad iudicium concurrunt, nullus æqui forenſis ſuſceptor eſt, ac iudex. Ergo religioſus iudex eſſe non poteſt: ſic tradunt in *dicto cap. ex parte, Hoſtienſ. Ioann. Andr. Abbas, Anton. Cardin. Ancharan. quos ſequitur Sanch. lib. 6. ſum. 13. num. 55. & 85.* Ratio huius prohibitionis eſt; quia ſtatum religioſum iudicialia dedecent, quippè quæ auocant mentem ab ſpiritualibus exercitiis, quibus religioſus vacare debet. Conceſſa vero licentia prælati, & vtilitate monaſterij interueniente reparatur diſtractio, quæ ex ſupradicta occupatione prouenire religioſo poteſt.

2. Hanc licentiam concedere poteſt non ſolum Generalis prælatus, & prouincialis, ſed localis, quia verè eſt ſuperior, & textus ſupradicti ſolam Abbatis, qui ſolet eſſe ſuperior localis, licentiam expoſtularunt: ſic aliis relatis docet *Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 13. n. 8.* Excipe tamen, niſi generalis ſuperior, vel prouincialis ſibi eam facultatem reſeruaſſent, vti in Societate Ieſu *6. p. conſtitut. cap. 3. §. 7. in declarat. lit. D.* Præpoſito Generali reſeruata eſt: ac proinde nullus ſuperior, qui ab eo poteſtatem non acceperit, nec dare priuato religioſo facultatem iudicandi, nec ſibi ſumere poteſt.

3. Vltra licentiam adeſſe debet vtilitas monaſterij quæ ſufficit indirecta: qualis eſt, ſi monaſterio prudenter iudicetur grauiter expedire annuere voluntati concedentis facultatem iudicandi, vel partes iudicandas gratas habere ex tali iudicio: ſi enim pro ſola vtilitate directa monaſterij conſiſtente in propriis rebus, & iuribus petendis vel defendendis officium iudicis ſuſcipi poſſet, non tam ex vtilitate, quàm neceſſitate ſuſciperetur: cum neceſſarium, & obligatorium ſit religioſis iura ſua defendere, & in iudicio petere, quãdo alia via haberi, vel conſeruari non poſſunt: vt probat *text. in cap. 1. & fin. de poſtulando.* Ergo vtilitas indirecta ſufficit ad hoc officium exercendum: ſic *Abbas dicto cap. ex parte de Poſtulando, Nauarr. comm. 2. de Regular. num. 66. Salzedo pract. cap. 63. poſt princ. Sanch. alios referens lib. 6. cap. 13. n. 17. Layman. lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 11. num. 2.*

4. A ſupradicta regula, & doctrina excipiuntur religioſi Franciſcani, quibus ob eorum ſpeciale inſtitutum prohibita eſt quælibet in iure aſſiſtentia vti conſtat ex *Clement. exiui de paradiſo, de verborum ſignificat. poſt medium ibi*: Nullo modo debent huiuſmodi voti, & regulæ profeſſores ſe talibus curis, & litigioſis actibus immiſcere: & paulo inferius: cum dicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſint in iudicio experiri. Quapropter nec ſuperioris licentia, & vtilitate conuentus accedente officium iudicis hi religioſi valent ſuſcipere; & ita tradit *Sanch. lib. 6. cap. 13. n. 11. 65. 66. 81. 94. & alibi.*

Hinc deducitur, quoſlibet Religioſos (exceptis Franciſcanis) eſſe poſſe vicarios epiſcopi ex licentia ſuorum prælatorum: quia in eo officio ſumendo vtilitas

litas monaſterij cernitur non leuis, qualis eſt Epiſcopum habere proprium: & ita tenet *Nauarr. com. 2. de Regularib. ad finem, verſ. addo* 15. *& comm.* 4. *numer.* 15. *& lib.* 3. *conſil. tit. de Regularib. conſ.* 65. *alias* 74. *numer.* 3. *Manuel Rodrig. t.* 3. *quaſt. Regularium quaſt.* 76. *art. vlt. Sanch. lib.* 6. *ſumm. cap.* 13. *numer.* 88. *Barboſa allegat.* 54. *numer.* 11. *& alij plures apud ipſos.* Quod limitandum eſt, ne procedat in Religioſis mendicantibus tranſeuntibus ad non mendicantes, nam ij ab hoc officium excluduntur, *Argum. textus in Clement.* 1. §. *ad prioratus de Regularib. Sanch. dicto cap.* 13. *n.* 88.

6. Secundò deducitur, quemlibet Religioſum (exceptis Franciſcanis) eligi poſſe in iudicem arbitrum, accedente tamen licentia Prælati, & monaſterij vtilitate, ſecus è contrà; quia eſt quaſi iudex ex conſenſu partium iuriſdictione accepta: ſic pluribus firmat *Sanch. lib.* 6. *ſumm. capit.* 13. *numer.* 55. *Layman lib.* 4. *ſumm. tract.* 5. *cap.* 11. *numer.* 6. Arbitrator tamen eſſe poteſt etiam Franciſcanus ex licentia Prælati; tametſi nulla ſpecialis monaſterij cernatur vtilitas; quia in actibus extraiudicialibus, quale eſt officium arbitratoris nullibi expoſtulatur, ſed ſufficit generalis vtilitas exercendi pietatem: Sic *Sanch. & Layman. ſuprà.* Dixi etiam Franciſcanis, quia hæc compoſitio, & diſſidentium conſiliatio, cum ſit abſque iudicij ſtrepitu alienum non eſt à Franciſcano inſtituto, vt benè alijs relatis firmat *Sanch. dicto cap.* 13. *numer.* 66. Differunt autem arbiter, & arbitrator, quod ille conſtituitur à partibus, vt ſecundùm iuris ordinem procedat: Arbitrator verò, vt procedat tanquam amicabilis compoſitor. Quapropter hîc poteſt pro bono pacis de iure vnius alteri applicare, ſecus arbiter; colligitur ex *leg. ſi Societatem,* §. *arbitrorum ff. pro ſocio & leg. regia* 23. *tit.* 4. *part.* 3. *& tradunt omnes.*

7. Tertiò deducitur Religioſum quemlibet (Franciſcano excepto) eſſe poſſe iudicis aſſeſſorem ex licentia Prælati, & vtilitate monaſterij interueniente; quia verè eſt actus ſpectans iudicium. Nam eſto aſſeſſor iuriſdictionem non habeat, neque ſententiam ferat; ordinat tamen illam, illique ſubſcribit, & iuxta illius ſubſcriptum iudex procedit. Adeſſe ergo debet licentia Prælati, & vtilitas monaſterij *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *num.* 85.

8. Quartò deducitur, quid dicendum de iudice delegato? Et quidem ſi ſit delegatus ab Epiſcopo, vel alio extrà Pontificem, eiuſque legatum, poterit eſſe quilibet Religioſus (Franciſcano excepto) ſtante Prælati licentia, & vtilitate monaſterij; quia nullibi eſt prohibitum, ſecus aliqua ex his conditionibus deficiente; quia verè eſt iudex, iudiciumque exercet: Sic aliis relatis *Sanch. lib.* 6. *ſumm. cap.* 13. *numer.* 77. At delegatus Pontificis, vel eius legati ſolus ſuperior, qui dignitatem cum adminiſtratione habet, eſſe poteſt, qualis eſt qui in eo Conuentu nullum alium ſuperiorem habet: ſic deciditur in *cap. ſtatutum de reſcript. in* 6. *& Clement.* 2. *in fine, de reſcript.* Neque in hac delegatione aſſumenda indiget ſuperior alterius ſuperioris licentia (iure communi ſpectato) quia verè eſt ſuperior, neque item alia proprij monaſterij vtilitate ab ea, quæ reſultat ex acceptatione Pontificij reſcripti, quæ eſt gratum habere Pontificem eius reſcripta exequendo: ſic *Gloſſ. in Clement.* 2. *de reſcrip. verbo per electionem, Abbas, Cardinal. Aucharran. & Immola ibi, Syluest. verbo delegatus quaſt.* 2. *numer.* 3. *& verbo, Religio.* 6. *quaſt.* 11. *Sanchez lib.* 6. *ſumm. cap.* 13. *numer.* 78. *Layman. lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *cap.* 11. *num.* 7.

9. Quintò deducitur, quid dicendum ſit de iudicè conſeruatore, qui à Pontifice deſignatur pro defenſione miſerabilium perſonarum, puta viduarum, pupillorum, ſenum, decrepitorum, & Religioſorum? Reſpondeo, ſpectato iure communi nullum Religioſum eſſe poſſe, qui dignitatem in Eccleſia Cathedrali non habeat; quia ita cauetur in *cap. vlt. de officio delegat. lib.* 6. limitans textum in dicto *cap. ſtatutum*: in illo enim cap. ſtatuitur conſeruatores eſſe non poſſe, niſi Epiſcopos, aut eorum ſuperiores, vel Abbates, ſeu dignitates, vel perſonatus in Eccleſijs Cathedralibus, ſeu collegatis obtinentes. Sic *Manuel Rodrig. t.* 1. *quaſt. Regularium quaſt.* 65. *art.* 2. *Mirand. Manual. Pralat. tom.* 1. *quaſt.* 47. *art.* 2. *Molin. t.* 6. *de iuſtit. diſp.* 29. *numer.* 3. *Barboſa allegat.* 106. *numer.* 8. Dixi ſpectato iure communi; nam ſi ſpecialia priuilegia Societatis IESV ſpectentur, quilibet ſuperior regularis eligi poteſt in iudicem conſeruatorem, vt conſtat ex *Bulla Gregor. XIII. edita anno* 1573. cuius meminit *Manuel Rodrig. t.* 1. *quaſt. Regul. quaſt.* 65. *art.* 3. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *num.* 79. Sed quidquid ſit de his priuilegiis, & de deciſione *cap. fin. de officio delegat. in* 6. ſtandum eſt *conſtitutioni Clem. VIII. edita anna* 1592. *& conſtitutioni Gregor. XV. edita anno* 1621. quarum tenorem refert *Barboſa allegat.* 106. *in fine à numer.* 53. quibus cauetur nullum alium conſeruatorem eligi poſſe à Regularibus, niſi qui qualitates habeat in *dicto cap. ſtatutum* præſcriptas, deſignatuſque iudex ſit in Synodo Prouinciali, vel diœceſana. Et ob hanc cauſam quærente Archiepiſcopo Turritano; an regulares vnius Conuentus, monaſterij, vel domus aliquem Priorem, ſeu Guardianum, vel quamuis alium quauis dignitate regulari fulgentem in ſuum conſeruatorem eligere, vel deputare poſſint? Sacra Cardinalium Congregatio reſpondit 6. Octob. anno 1617. non poſſe, teſte *Barboſa alleg.* 106. *n.* 15.

§ II.

Qualiter Religioſo prohibitum eſt eſſe actorem, vel reum in iudicio.

1 *In cauſis ciuilibus nullus Religioſus eſſe poteſt nomine proprio actor, vel reus in iudicio.*

2. *In cauſis criminalibus intentare actionem Religioſus non poteſt, niſi de licentia ſaltem præſumpta ſuperioris.*

3. *Pro iniuria monacho facta non competit eius patri, aut filiis actio iniuriarum.*

4. *Expenduntur variæ limitationes dictæ regulæ.*

5. *Quoties permittitur Religioſo agere, poteſt procuratorem eligere.*

6. *In ſupradictis caſibus debet monaſterium expenſas ſuppeditare, ſi non habeat Religioſus peculium.*

7. *Item ſuperiori accuſato, vel denunciato expenſæ adminiſtrandæ ſunt.*

8. *Idem eſt cum ſuperior inquirit de defectibus ſubditorum.*

1. REgula certiſſima eſt, nullum Religioſum eſſe poſſe actorem, vel reum in

Iudicio in cauſis ciuilibus. Quia cum omnia ſua bona, iura, & actiones in monaſterium transtulerit, non ipſe, ſed monaſterium petere, vel reſpondere debet. *Nauarr. comm. 2. de Regularib. numer. 64. Sanch. lib. 6. ſumm. capit. 12. numer. 1. Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. capit. 11. initio*, & omnes Doctores *cap. cum. dilecta, de reſcrip. & authent. cauſa quæ fit cum monacho. Cod. de Epiſcop. & cleric.* Quod adeo verum eſt, vt etiam de contractu in ſæculo initio nec conuenire, nec conueniri poſſit; quia ipſe nihil habet, ſed monaſterium, vel illius Procurator conuenire, & conueniri debet; non tamen conueniendus eſt vltra bona à monacho accepta. Sic *Felin. cap. cum Layman de ſentent. & re iudicata. Gregor. Lopez leg. regia. 10. tit. 2. part. 3. Nauarr. comm. 2. de Regularib. numer. 67. Azor. tom. 1 inſtitut. moral. lib. 12. cap. 12. quæſt. 12.* Ex contractu tamen poſt profeſſionem initio abſque ſuperioris licentia monaſterium conuenieri non poteſt, niſi quatenus inde locupletius factum fuerit, vt benè aduertit *Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 12. numer. 2.* Quia ſibi imputare debet qui cum incapaci contraxit.

2. In cauſis verò criminalibus intentare Religioſus actionem non poteſt, niſi de licentia ſaltem præſumpta ſui ſuperioris, quæ cenſetur conceſſa ſuperiore abſente, nec procuratorem relinquente: Sic *Nauarr. comm. 2. de Regularib. numer. 29. & 64. Gregor. Lopez leg. 10. tit. 9. part. 6. Zaballos quæſt. commun. quæſt. 446. numer. 14. Sanchez aliis relatis cap. 12. numer. 5.* Ratio eſt manifeſta; quia monachus ſui iuris non eſt, ſed Religionis; ac proinde non ipſe, ſed Religio actionem iniuriarum intentare debet, iuxta, *leg. ſed ſi vnius §. ait prætor ff. de iniuriis.* Quapropter remiſſio iniuriæ monacho factæ, non monacho, ſed Religioni competit, eamque facere poteſt etiam monacho inuito, vt benè probat *Nauarr. dicto comm. 2. de Regularib. numer. 64. Sanch. dicto cap. 12. à numer. 6.* Verum ſi monachus deliquerit, non Religio, ſed ipſe conueniendus eſt; quia ex delicto monachi non obligatur Religio; ſicuti nec dominus ex delicto ſerui, *leg. penul. Cod. de noxalib.* & tradit *Felin. capit. cum. Layman à numer. 10. de ſentent. & re iudic. Sanchez capit. 12. numer. 3.*

3. Ex his deducitur monacho vulnerato, vel interfecto non eius patri, aut filiis in ſæculo relictis, ſed monaſterio actionem iniuriarum competere. Quia non ipſis à quibus per profeſſionem ſeparatus erat, ſed monaſterio, cui erat vnitus, & incorporatus læſio facta eſt. Sic *Tapia authentic. ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. cap. 13. numer. 46. Farinac. praxi t. 1. quæſt. 13. numer. 26. Manual. tom. 2. quæſt. regular. quæſt. 42. art. 3. Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 12. num. 40. cum præcedenti*, ob eandem rationem, ſi monachi pater, vel filius in ſæculo relicti vulnerati, interfectique ſint, non monacho, nec ratione illius monaſterio actio iniuriarum competit; quia cum monachus tanquam mortuus reputetur, non ipſi cenſetur iniuria facta, cuius actionem monaſterium intentare poſſit. *Farinac. quæſt. 13. num. 26.* Quod ſi hæc vulneratio, vel interfectio patris vel filij ante profeſſionem monachi contigiſſet, cum monacho tunc competat actio iniuriarum, non eſt dubium monaſterio ſuccedenti in reliqua monachi bona eam actionem competere, ſicuti benè notauit *Sanch. dicto cap. 12. num. 38.*

4. Aliquas tamen exceptiones prædicta regula patitur, quibus Religioſus, actor, & reus eſſe poteſt tam in ciuilibus, quam in criminalibus abſque ſui Prælati licentia; ex licentia tamen à iure conceſſa. Primo ſi Religioſus beneficium habeat ſaltem manuale; quia eo tempore liberam habet beneficij adminiſtrationem, & ſui iuris eſſe reputatur; Ac proinde tùm in ciuilibus, tùm in criminalibus conuenire, & conueniri poteſt, vti docet aliis relatis *Nauarr. comm. 2. de Regularib. numer. 64. Sanch. cap. 12. num. 17. Layman. cap. 11. num. 1.* Secundò ſi ea licentia Prælati ſit in ſtudio litterarum, vel in alio negotio, agere, & conueniri poteſt pro contractibus occaſione ſtudij, vel negotij celebratis. Itémque pro iniuria eo tempore accepta. Tacitè enim Prælatus ad hæc omnia vtpotè neceſſariò conſequentia licentiam conceſſit, cum Religioſum extra monaſterium, & à ſe abſentem ſtare permiſit: *Sic Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 29. & 65. Azor. 1. part. inſtit. moral. lib. 12. cap. 11. quæſt. 9. Sanch. lib. 6. cap. 12. num. 14.* Tertiò ſi ſuperior abſens ſit, præſumátque Religioſus licentiam conceſſurum, poteſt agere, & reſpondere; quia iam agit, & reſpondet ea præſumpta licentia *Nauarr. Azor. Sanch. Layman ſuprà.* Quartò agere poteſt pro conſeruatione iuris ſibi ex profeſſione competentis, quale eſt ne iniuſtè è Religione expellatur, neve alimenta communia denegentur, neve præeminentiæ ferendi ſuffragium, ſedendi in choro, & ſimiles auferantur, ne beneficio ſæculari, vel regulari perpetuò, imò nec manuali ex vindicta, malove animo ſpolietur. Quia horum defenſio iure naturali eſt conceſſa, cui Religioſus non cenſetur per profeſſionem renunciare; præcipuè cum hæc defenſio ſit aduerſus Prælatum iniuriam inferentem, à quo ſi petenda eſſet venia, indefenſus Religioſus maneret; quippè licentiam Prælatus non concederet, ne factum eius emendaretur: *Sic Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 64. Azor. tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 11. quæſt. 9. Sanch. lib. 6. cap. 12. num. 16.* Quintò ob eandem rationem, ſi intentanda eſſet lis circa profeſſionis valorem, poterit agere abſque licentia Abbatis, cum aduerſùs illum pro iure libertatis in hac cauſa procedat. *Sanch. cap. 12. num. 4.* Sextò accuſare poterit Abbatem ob delictum commiſſum, ſi expedire iudicauerit; quia in ea accuſatione vtilitatem monaſterij gerit, cui maximè intereſt probum habere Prælatum: habetur expreſsè *cap. ex parte de accuſationib.* neque ad hanc accuſationem indiget licentia, vel venia Abbatis accuſati. Tùm quia à iure hæc licentia conceditur *dicto cap. ex parte.* Tùm quia non expediebat eam licentiam ab accuſato petere, à quo non erat concedenda. Sic *Sanch. dicto lib. 6. c. 12. num. 18. & 19. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 11. num. 1.* Alium autem præter Abbatem nequit Religioſus accuſare, vt traditur *dicto cap. ex parte de accuſationib.* niſi licentia ſuperioris, & vtilitas monaſterij accedat, ijs enim conditionibus poſitis vtique accuſare poterit: *Sic Gloſſa dicto cap. ex parte, & ibi Abbas num. 6. Felin. numer. 2. Hoſtienſ. numer. 1. Farinac. praxi tit. de accuſat. quæſt. 3. numer. 24. Sanchez cap. 12. num. 19. 27. & ſequent.* Idem quod dictum eſt de accuſatione, dicendum eſt de denunciatione iudiciali; quia hæc accuſationem imitatur, ſecus de denunciatione fraterna, & charitatiua tendente ad ſolam fratris correctionem, quam quiliber Religioſus de quocunque alio facere poteſt iuxta præceptum Chriſti, *Matth. 18.* Si te non audierit, dic Eccleſiæ, ſic *Gloſſa, Felin. & Sanchez locis allegatis.*

5. Aduertere tamen debes, poſſe Religioſum eligere Procuratorem, vt in iudicio cōpareat abſque vlla Abbatis licentia, quoties abſque illa ipſe vel agendo, vel ſe defendendo in iudicio ſtare poteſt. Quia quæ poteſt præſtare per ſeipſum, à fortiori poterit per alium.

Sic

Sic *Gloſſa Clement. Religioſus de Procuratorib. verbo conſtituere, Nauarr. com. 2. numer. 27. de Regularib. Sanch. plures referens lib. 6. cap. 12. numer. 32.* vbi optimè addunt in hoc caſu formandum eſſe libellum nomine Religioſi, & in eius perſonam ſententia condemnatoria publicanda, ſi fortè Religioſus condemnandus eſſet. Idemque eſt in 4. & 5. caſu.

6. Sed inquires; an monaſterium debeat expenſas ad lites in prædictis caſibus Religioſos ſuppeditare? Reſpondeo debere, ſi Religioſus peculium non habeat. Et quidem quando accuſat Abbatem, vel ex licentia illius aliquem alium fratrem, cuius accuſatio in monaſterij vtilitatem cedit, ferè omnes Doctores affirmant expenſas à monaſterio miniſtrandas eſſe; quia eius negotium geritur: Sic *Gloſſa dicto cap. ex parte de accuſationib. in fine, Abbas numer. 9. Felin. num. 4. Henriquez numer. 6. Sanchez cap. 12. numer. 20. Layman cap. 11. numer. 1.* At quando propriam cauſam defendit, non ſic apud Doctores receptum eſt. Nihilominus tamen vt probabilius eſt tenendum eſſe expenſas à monaſterio concedendas; tum ne Religioſus indefenſus maneat, tùm quia in monaſterij vtilitatem cedit ſaltem indirectè, ne Religioſum coactum habeat, neve eius iura læſa, & irreparata. Tùm denique quia inutilis eſſet facultas ſe defendendi, ſi media quibus ſe defendere poteſt, non ſuppeditantur; colligitur ex *Gloſſ. d. cap. ex parte de accuſat. in fine, ex ratione ibi tradita, Ioann. Andr. ibi, Abbate n. 9. Felino n. 4. & aliis.*

Dixi ſi Religioſus peculium non habeat; nam eo habito æquum non eſt à monaſterio expenſas litis petere, maximè ſi propriam cauſam ſequatur, quia eo fine peculium conceditur, vt Religioſus ex illo ſibi neceſſaria ad caſus occurrentes prouideat, & monaſterij bonis parcat; Sic *Abbas dicto cap. ex parte num. 9. Felin. num. 4. Suar. de aliment. tit. 1. q. 121. num. 1. Sanch. lib. 6. cap. 12. num. 21.*

7. Superiori autem accuſato, vel denunciato, niſi peculium habeat expenſæ à monaſterio miniſtrandæ ſunt; ſicuti Religioſo accuſanti; quia in ea defenſione rem monaſterij gerit, cuius non leuiter intereſt ſuum caput conſeruare indemne, & illius gubernatione non priuari abſque cauſa. *Gloſſa dicto cap. ex parte verbo alia, Abbas ibi num. 15. Ioann. Andr. num. 8. Anton. numer. 9. Surd. de aliment. tit. 1. quaſt. 127. numer. 1. Sanch. aliis relatis cap. 12. num. 24.*

8. Cum verò ſuperior de defectibus ſui Religioſi inquirit; tam ipſi ſuperiori inquirenti, quam inquiſito expenſæ neceſſariæ à monaſterio miniſtrandæ ſunt, niſi aliunde habeat; quia ſuperior ea Inquiſitione non ſuum, ſed monaſterij negotium gerit; cui vtile eſt Religioſos delinquentes punire in aliorum exemplum. Subdito verò inquiſito; ne ob inopiam expenſarum ad ſe defendendum, & veritatem inueſtigandam condemnetur iniuſtè, ſic *Felin. dict. cap. ex parte fine. Ancarran. numer. 7. Sanchez dict. cap. 12. num. 25.*

§. III.

Qua ratione Religioſo prohibeatur officium Aduocati, Procuratoris, Tabellionis, & Teſtis.

1. *Officium Aduocati, & Procuratoris in iudicio interdicitur non accedente licentia Prælati, & monaſterij vtilitate,*

2. *Quæ licentia, & quæ vtilitas requiratur.*

3. *Eſſe Procuratorem extra iudicium per ſe non eſt interdictum.*

4. *Neque ad hæc officia indigent Religioſi licentia.*

5. *Cuiuſlibet cauſæ patrocinium in iudicio prohibetur, tametſi aliqui contrà ſentiant.*

6. *Interdicitur Religioſo procuratorem ſubſtituere.*

7. *Si Religioſus conſtituatur ſimplex nuncius ad conſtituendum procuratorem, licentia non indiget, eſto contrà ſentiat. Sanch.*

8. *Officium Tabellionis omnibus Religioſis eſt prohibitum: ſignare inſtrumenta, vel extendere quæ in protocollo ſunt ſuccinctè ſcripta optimè poſſunt.*

9. *Religioſus etiam Franciſcanus eſſe poteſt teſtis in iudicio, & in cauſa ſui conuentus.*

10. *Requiritur licentia Superioris, ſi depoſitio facienda eſt coram iudice non ſuo.*

11. *Extendunt aliqui, ſed immerito neceſſitatem huius licentiæ ad teſtimonium extra iudicium.*

1. Manifeſtum eſt officium Aduocati, & Procuratoris in iudicio tam Eccleſiaſtico, quam ſæculari Religioſis interdictum eſſe, niſi accedat licentia ſui ſuperioris, & vtilitas monaſterij: accidit expreſsè *cap. monachi diſt. 2. 16. quæſt. 1. & cap. ex parte de poſtulando, & Clement. Religioſus de Procuratorib.* Ne his rebus forenſibus immixti à ſuo fine, & inſtituto auocentur. Poſita verò illa duplici conditione hoc inconueniens temperatur, & Religioſi ea officia exercere permittuntur, ſicuti diximus de officio iudicis §. 1. Ab hac tamen regula excipiendi ſunt fratres Minores, quibus ob nullam ſui monaſterij vtilitatem permittitur aduocare, vel procurare in iudicio. *Clement. exiui de verbor. ſignificat. poſt medium, Sanchez lib. 6. ſumma capite 13. num. 11.*

2. Licentia ad hæc officia præſtanda, ſufficit tacita, vel præſumpta; quia eſt vero licentia. Debet tamen eſſe à Superiore potente illam Concedere. Spectato iure communi tam generalis, quam Prouincialis, & Conuentualis ſuperior eam concedere poteſt. At in Societate Præpoſito generali eſt hæc poteſtas reſeruata, vt latius §. primo dixi: Vtilitas verò, vt ibidem notaui, ſufficit indirecta. Quapropter ex licentia ſuperioris poteris Aduocatus, vel Procurator conſtitui pro defenſione cuiuſlibet Religioſi tui Ordinis, etiamſi ex alieno monaſterio ſit, quia euidens vtilitas ſaltem indirecta tuæ Religionis in eo negotio cernitur. Secus verò eſt pro defenſione Religioſi alterius Ordinis, quia vtilitas alienæ Religionis, ſi in propriæ Religionis vtilitatem non cedit, non præſtat ſufficientem cauſam hæc officia aſſumendi. Sic expreſsè *Immola Clement. Religioſus de Procuratorib. n. 8. Felin. cap. cum. Layman num. 12. de Sentent. & re iudic. Fulnius Pacecian. conſ. 162. num. 196. Sanch. lib. 6. ſum. c. 13. n. 10. & 21.* & colligitur manifeſtè ex ſupradicta *Clem. Religioſus.* Item pro defenſione

Epiſcopi, vel patroni tui monaſterij, vel alicuius Dynaſtæ poteris ſupradicta officia ex licentia ſuperioris ſuſcipere; quia monaſterio non leuem vtilitatem confers, ſi has perſonas gratas, & obligatas reddas, ſic *Felin. ſuprà*, *Pauian. n.* 190. *Sanch. n.* 22. Item pro defenſione miſerabilium perſonarum, nempè viduarum, pupillorum, Religioſorum, egenorum, &c. poteris hæc munia ex licentia tui Prælati obire; quia harum perſonarum defenſio, & patrocinium eſt inſigne pietatis opus, ideoque non leuis reputatur vtilitas tuæ Religionis, & monaſterij iàm pio operi incumbere; ſic *Nauarr. com.* 2. *de Regularib. num.* 66. *Sayro claui regia lib.* 12. *cap.* 22. *num.* 5. *Sanch. plures referens dicto cap.* 13. *num.* 23. Item pro defenſione alicuius cauſæ tibi, aliiſque communis, potes ex licentia Prælati procurator deſignari, vt deciditur manifeſtè, *dicta Clement. Religioſus*, & tradit ibi *Gloſſa, Innocent. Hoſtienſ. Ioann. Andr. & alij*. Pro defenſione verò cognatorum, niſi notabiliter egeant hæc officia ſuſcipienda non ſunt; quia non decet Religioſos cognatorum negociis implicari, ideoque non vtilitas, ſed damnum ex tali occupatione monaſterio accreſcit; ſic pluribus firmat *Sanch. dicto lib.* 6. *ſumm. cap.* 13. *num.* 24.

3. Notanter dixi *in iudicio*, nam eſſe Aduocatum, vel Procuratorem extrà, non eſt per ſe prohibitum, cum expreſsè *dicti textus in cap. monachi cap. ex parte*, de procuratione, & aduocatione in iudicio loquantur, vt optimè probat *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *num.* 37. Quocirca licitum eſt Religioſis etiam Franciſcanis (dum à ſuo ſuperiore non ſunt prohibiti) verbo, vel ſcripto rogare iudicem, vt fauorem præſter litiganti; quantum æquitas permiſerit, tum concedendo terminos, tum admittendo teſtes, tum in fauorem eius ſententiam pronunciando, etiamſi ad prædictum effectum iura partium alleget; quia ea allegare poteſt priuatim, & extra iudicium. Quæ allegatio, vt docet *Bar. leg.* 1. §. *Aduocatos numer.* 2. 3. *&* 4. *ff. de variis, & extraordin. cognitionib. & Abbas Rub. de poſtulando num.* 1. non eſt Aduocatio, vel procuratio, & ita tenet *Bart. & Abbas locis allegatis. Syluest. verbo Aduocatus quæſt.* 1. *Roſella, Angel. Tabiena eodem initio. Bernard. Diaz, pract. canon. cap.* 62. *numer.* 2. *Sanchez lib.* 6 *ſumm. cap.* 13. *numer.* 32. *&* 37. *Layman lib.* 4. *ſuam. tract.* 5. *cap.* 11. *n.* 2.

4. Dixi, dum à ſuo ſuperiore non ſunt probibiti, vt inde inſinuarem licentiam, & facultatem ſuperioris ad aduocandum, vel procurandum extraiudicialia non eſſe per ſe requiſitam (tametſi contrarium ſentiat *Sanchez dicto cap.* 13. *numer* 38. *Layman cap.* 11. *numer.* 2.) Non enim video textum, quo hæc licentia expoſtuletur. Nam vt ipſemet Sanch. probat *num.* 37. omnes textus probibentes aduocationem, & procurationem, de iudicialibus loquuntur; quia in his ſpecialis occaſio diſtractionis reperitur. Neque ex eo quod hæc licentia requitatur ad munus teſtamentarij ſuſcipiendum, & exequendum, inferendum eſt ad prædicta hæc officia requiri. Quia ex vno caſu ad alium non eſt extenſio in legibus facienda; præcipuè cum adeſt diuerſa ratio; quippè officium teſtamentarij iudicio vicinum eſt ob obligationem reddendi rationem. Et item multis curis, & obligationibus implicatum, tum vendendi bona defuncti, tum ſatisfaciendi creditoribus, tum exequendi legata, quæ in aduocatione, & procuratione extraiudiciali non procedunt.

5. Sed non modica eſt difficultas; an hæc prohibitio ita ſtricta ſit, vt neque in vna, vel altera cauſa liceat Religioſis aduocare, vel procurare in iudicio? Et eadem quæſtio eſt de officio iudicis. Negat *Angel. verbo Aduocatus numer.* 9. *Nauarr. comm.* 2. *de Regularib. numer.* 66. *Salzedo pract. canon. cap.* 57. *&* 63. *Sayro claui regia lib.* 12. *cap.* 22. *numer.* 5. & tenentur docere omnes illi, qui cenſent clericis non eſſe interdictum in vna, vel altera cauſa præcipuè non multum ardua & difficili procuratoris, & Aduocati munus ſuſcipere, ſed eſſe expoſitos ad quaſlibet cauſas ſuſcipiendas, quos referunt, & ſequuntur *Felin. cap. cum, à numer.* 12. *de ſentent. & re iudic. Gregor. Lopez leg.* 5. *verbo otro ſi, tit.* 5. *part.* 3. *Bernard. Diaz pract. canon. cap.* 57. *numer.* 2. *& ibi Salzedo*. Mouetur, quia ſuſcipiens defendendam vnam, vel aliam cauſam non eſt abſolutè Aduocatus, vel procurator, neque in rigore Aduocati, vel procuratoris officium habet; hoc enim officium, vt conſtat ex communi modo loquendi vſum continuatum aduocandi, & procurandi expoſtulat. At textus in *cap. monachi* 16. *quæſt.* 1. *& cap. ex parte de poſtulando, & Clem.* 2. *de Procuratorib.* prohibent eam aduocationem, & procurationem, quæ verè aduocatum, & procuratorem conſtituit, & ratione cuius dici poteſt eam exercens officium Aduocati, & procuratoris habere. Ergo ſuſceptio vnius, vel alterius cauſæ breuiter expediendæ prohibita non eſt.

Nihilominus verius cenſeo ſupradictis textibus cuiuſlibet cauſæ patrocinium prohiberi. Nam in *cap. monachi, & cap.* 2. *de poſtulando* dicitur, ne vllus monachorum forenſis, vel Eccleſiaſtici negotij ſuſceptor, vel executor exiſtat, niſi quod monaſterij expoſcit vtilitas, & Abbas imperet ſuſcipiendum. Et iuxta hos textus explicanda eſt. *Clement. Religioſus, de Procuratorib.* dicens: Non poteſt ſine ſui ſuperioris licentia procuratoris officium ſuſcipere, id eſt non poteſt officiū ſuſcipere cuiuſlibet cauſæ procurandæ; ſingularis enim cauſæ ſuſceptio, & procuratio ibidem prohibetur, vt conſtat ex illis verbis immediatis, niſi pro ſuo in eadem lite conſorte; ſic *Syluest. verbo Aduocatus quæſt.* 7. *Decius cap.* 2. *num.* 74. *de Iudic. Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *n.* 34.

6. Rurſus non ſolùm Religioſo eſt prohibitum procuratoris munus ſuſcipere abſque licentia ſuperioris, ſed etiam procuratorem conſtituere, ſeu ſubſtituere, deciditur expreſsè *Clement. Religioſus de Procuratorib.* ibi, ita non poteſt alium procuratorem conſtitute, ſeu ſubſtituere, etiamſi per conſtituentem hoc ſibi expreſsè fuerit commiſſum. Prohibita enim Religioſo procuratione, æquum erat prohiberi facultatem procurandi alteri communicare. Sed an requiratur ad hanc ſubſtitutionem faciendam vltra licentiam ſuperioris vtilitas monaſterij; non caret difficultate, ſed placet ſententia *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *num.* 12. negantis requiri, quia ex nullo textu colligi poteſt eſſe requiſitam. Nam *dicta Clem. Religioſus* ſolius licentiæ mentionem fecit. Textus verò in *cap. monachi* 16. *q.* 1. *& cap. ex parte de poſtulando*, non de ſubſtitutione, ſed de procuratione ab ipſo Religioſo exercita loquuntur. Quod ſi dicas, ſupradictam Clement. æquè prohibere hanc ſubſtitutionem, ſicuti procurationem, vt conſtat ex illa coniunctione ita appoſita in textu, quæ ſimilitudinem ſubſequentium cum præcedentibus denotat, procurationiſque ſuſceptionem prohiberi ceſſante monaſterij vtilitate: ergo eodem modo cenſendam eſſe probibitam procurationis ſubſtitutionem? Facilè reſpondetur, quia ex *dicta Clement. Religioſus* Procurationis ſuſceptio ſolum abſque licentia probibetur (tametſi ex aliis textibus ceſſante vtilitate monaſterij prohibeatur) ideoque ſubſtitutio procuratoris, quæ ſolùm ex dicta Clement. interdicitur, cenſenda eſt ſolùm interdicta, ſi abſque licentia fiat.

7. Sed quid ſi Religioſus non conſtituatur Procurator,

curator, ſed ſimplex nuncius ad conſtituendum Procuratorem indigebit ne Religioſus ad hanc Conſtitutiooem ſuperioris licentia? Affirmat *Sanch. lib. 6. ſum.c.13.n.14.cum.Abbate,Clem.Religioſus in fine*; quia dicta Clemeor. iodiſtinctè loquitur de Conſtitutione procuratoris, & quia Religioſus non habet velle, aut nolle. Sed oppoſituo verius cenſeo cum *Bart.leg.1.§. item acquirimus,num.vlt.ff.de acquirend.poſſeſ.* Quia eo caſu Religioſus non conſtituit procuratorem, ſed tantum nominat perſonam ab alio in procoratorem conſtituendam. At Clement.de vera Cooſtitutione,& ſubſtitutione loquitur. Ergo non comprehendit hanc nominationem. Neque obſtat Religioſum non habere velle, aut nolle; id enim ſolum probat prohibere eam nominationem à ſuo ſuperiore poſſe, quia non habet velle, aot nolle independens; at non probat ad omnem voluntatem ſopcrioris licentiam prærequiri.

8. Quoad officium verò tabellionis conſtat manifeſtè omnibus Religioſis prohibitum eſſe; ac proinde nec poſſunt illud ſuſcipere etiam ex ſuperioris licentia, & ſuſceptum teneotur deponere: cooſtat manifeſtè ex *cap. ſicut ne elerici, vel monach. & ex cap. vt officium inquiſitionis. §. verum de hæreticis in 6.* vbi tanquam quid ſpeciale ob fauorem fidei conceditur Religioſo, qoi io ſæculo fuerat Tabellio, tabellionis officiũ exercere: igitur ex nulla alia cauſa boc officium aſſumi poteſt. Quia reputatur dedecens omnino Religioſum ſtatum. Et ita docet *Couarr. pract.quæſt.cap.19.num. 8. verſ. monachi Sanch. lib. 6. cap. 13. numer. 46. Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 11. nnmer. 4.* Com hoc tamen ſtat; qood poſſit ſignare inſtrumeota, quæ in ſæculo confecerat, vel latius extendere, quæ in protocollo ſuccinctè ſcripſerat. Quia hæc ſcriptio, & ſignatura non eſt noui inſtrumenti confectio, ſed præcedentis perfectio, & execotio; ideóque retrotrahitur ad tempus habile: ſic docent aliis relatis *Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 32. Couarrun. pract. cap. 19. num. 8. Sanch. cap. 13. nnmer. 49.* Oportet tamen ad id licentiam à ſuperiore expoſtulari, vt de honeſtate illius occupationis conſtet. Quam licentiam ſuperior negare non debet, ſed potius parte petente tenetur concedere, & compellere Religioſum, ſi fortè tenuat prædicta inſtrumenta conficere; ne pars, in cuius fauorem fuerunt quoad ſubſtantiam celebrata, cadat à iore quæſito: Sic *Man. Rodrig. tom. 3.quæſt. regular. quæſt. 8. art. vlt. Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 13. num. 51.*

9. Denique quoad teſtimonium fereodom cooſtans eſt Doctorum ſententia Religioſom etiam Franciſcanum tàm in iudicio, quam extra teſtem eſſe poſſe: quia nullibi inuenitur prohibitũ; imò potius rationabili cauſa exiſtente conceditor *cap. nuper de teſtibus, & authent. de monachis. §. cogitandum, collat. 1.* atque ita docent *Abbas cap. cum nuncius num. 4. de teſtib. Iaſon dicta authent. ingreſſi numer. 20. Sylueſt. verbo teſtis, quæſt. 1. dicto. 1. Farinac. de teſtib. quæſt. 60. numer. 466. & quæſt.61. num. 126. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 13. num. 100. & 101.* Quod adeo verum eſt, vt in qualibet cauſa ſuum conuentum ſpenctante teſtis eſſe poſſit. Quia non ob inde infertur in propria caoſa teſtificari, ſiquidem cauſa commonitatis diſtiocta eſt ab ea, quæ ſingulas partes tangir. Quapropter ſcribi teſtis poteſt in teſtamento, in quo eius Coouentus inſtituitur hæres, vel aliqpid legatur, ortóqoe dubio de valore illius teſtamenti, poteſt teſtimoniom ferre: Nam dum ipſi teſti nihil ſpecialiter legatum eſt, nullatenus dici poteſt in propria cauſa teſtificari; Sic pluribus firmat *Farinac.de teſtib.quæſt.60.num.463.Sanch. lib.6.ſum.cap.13.n.102.*

10. Exigi verò licentiam ſuperioris ad præſtandum teſtimonium cotam iudice non ſuo eſt manifeſtum, quia nec decet, nec debet ſubditus alieno ſuperiori ſe ſubmittere abſque proprij conſenſu. Sic *Iaſon authent. ingreſſi n. 19. Abbas cap. cum nuncius, n. 4. de teſtib. Felin. ibi n. 3. Syluest. verbo teſtis quæſt. 1. dicto 1. Sanch. plures referens lib. 6. ſum. cap. 13. numer. 103. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 11. numer. 3.* Hæc tamen licentia in cauſa criminali, vtpote à Religioſo aliena concedi non debet, neque in ciuili, ſi teſtimonium vni fauens alteri nociturum eſt, vt expreſsè in Societate cauetur *6. part.conſt. cap. 3. num. 7. in declarat. litt. E.*

11. Plures Doctores ſupradictæ licentiæ neceſſitatem extendunt ad teſtimonium extraiudiciale, dicuntque Religioſum permittere non poſſe ſe teſtem ſcribi in aliquo inſtrumento, niſi habita prius licentia à ſuperiore. Tùm quia non eſt ſui iuris, nec habet velle, & nolle. Tùm quia non decet Religioſum ſtatum ſæcularibus negocijs implicari. Eaque de cauſa *Engen. 2. in cap.fin.14.q. 2.* dixit. Quamquam ſacerdotum teſtimonium credibilius habeatur, tamen ipſi in ſæcularibus negociis pro teſtimonijs, aut conficiendis inſtrumentis non rogentur; quia eos in talibos rebus eſſe non conuenit; atque ita tradunt *Farinac. tract. de teſtib. quæſt. 61. numer. 130. Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 11. n. 3.* Excipit tamen niſi cauſa pia, vel Conoentus in ipſo inſtrumeoto, in quo Religioſus eſt teſtis inſtruerentur. Idem docent *Faber, Maſcard. Angel. Sanch. dicto cap. 13. numer. 105.* Sed contrariuio verius exiſtimo, nulla eſſe opos licentia, vt Religioſus teſtis inſtrumentarius ſit tàm in teſtamento, quam in qualiber alia ſcriptura: ſic pluribus firmat *Gregor. Lopez leg. 9. tit. 1. part. 6. verbo, ni los ſieruos, Burgos de Paz, leg. 3. tauri part. 1. numer. 467. & 408. Sanch. num. 106.* Ratio eſt; quia nullibi interdicitur Religioſis inſtrumentarios teſtes eſſe. Nam *textus in cap. quamquam 14. q. 2.* de teſtimonio iudiciali loquitur, vt expendenti conſtabit, & præterea non prohibet ipſis Religioſis, ſi rogati ſint teſtimonium ferre, ſed iudicibus interdicit, ne pro teſtimonio ferendo eos rogeot, ſi aliunde veritas cognoſci poteſt. Neque ex Generali obligatione, qua Religioſi tenentur à ſæcularibus negociis abſtinere, infertur noo poſſe in vno, vel alio inſtrumento teſtes eſſe rationabili aliqua cauſa intercedente; ſed ſolùm infertur, ne paſſim in qualiber ſcriptora teſtes aſſiſtant, oeve in aliqua teſtimonium præſtent, quin honeſto fine ducaotur. Extendendáque eſt concluſio ad Religioſos Franciſcanos, & Ieſuitas, quibus ſuæ Religionis regulæ, conſtitutiones boc teſtimonium præſtare non interdicunt. Sic notauit *Sanch. de Franciſcanis n. 101. & de Ieſuitis num. 106.*

§. IV.

An ſupradicta officia Iudicis, Actoris, Rei, Aduocati, Procuratoris, tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentiam Superioris diximus requiri nulla ſint & irrita ſi abſque ea licentia fiant?

1. *Proponitur ratio dubitandi.*
2. *Communis ſententia docet irrita eſſe. Specialiter id probatur de officio iudicis. Non ca-*

ret difficultate hac reſolutio.

3. *Officium actoris nullum eſt abſque licentia in iis cauſis, pro quibus licentia requiritur.*

4. *Communis ſententia defendit Religioſi procurationem nullam eſſe.*

5. *Contrarium eſt verius.*

6. *Officium tabellionatus à Religioſo exercitum nullum eſſe plures firmant: contrarium probabilius eſt.*

7. *Idem eſt dicendum de teſtimonio in iudicio.*

2. RAtio dubitandi eſt; quia ex nullo iure conſtat ſupradicta officia abſque ſuperioris licentia præſtita eſſe nulla. Nam *textus in cap. Monachi*, 16.*q.* 1. nullius irritationis mentionem fecit, ſed ſolum prohibuit, ne vllus monachorum forenſis negocij ſuſceptor, vel executor exiſtat: quod clarius expreſſit *cap. ex parte de poſtulando*, dicens Religioſos non debere eſſe forenſis, vel Eccleſiaſtici negocij ſuſceptores. Quibus verbis debitum legale, & obligatio exprimitur, non irritatio actus, & licet in *Clement. Religioſus de Procuratorib.* dicatur Religioſum non poſſe ſine ſui ſuperioris licentia Procuratoris officium ſuſcipere: non inde infertur, ſi de facto ſuſcipiat, actum irritum eſſe, cum de potentia licita, & valida optimè hæc verba explicari poſſint, præcipuè cum ſic explicanda ſint de ſubſtitutione Procuratoris in eodem textu eiſdem verbis habita. Neque obſtat Religioſum ſeruo comparari, cuius iudicium nullum eſt, quia etiam comparatur filiofamilias, cuius iudicium validum, tametſi partis conſenſus non acceſſerit; aliàs ſi ex comparatione ad ſeruum inferendum eſſet ſupradicta officia à Religioſo exercita nullius eſſe momenti; dicendum eſſet neque ex licentia Prælati valida fore; ſi quidem ſeruus etiam ex licentia domini index eſſe non poteſt. Ergo ſupradicta officia à Religioſo ſine licentia Prælati præſtita valida ſunt, tametſi iniquè præſtentur, & ita tenet, pluribuſque relatis firmat *Fuluius Pauan. conſ.* 162. *a. n.* 72. *& ſeqq.*

2. Nihilominus contrarium poſſet communis ſententia, quam expedit per partes explicare, vt inde conſtet quid tenendum ſit. Primò affirmat officium iudicis à Religioſo ſuſceptum, ab eóque exercitum abſque ſui Prælati licentia nullum eſſe, ſic docuit *Gloſſa loquens de officio arbitri in leg. Pedius* 7. §. *in ſeruum ff. de arbitris*, *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 15. *n.* 69. & 97. vbi loquitur de officio Vicarij, *Layman lib.* 4. *ſum cap.* 11. *n.* 6. *fine*. Mouentur exemplo ſerui, cuius arbitrium, & iudicium nullum eſt. Fateor inefficax eſſe argumentum ob ea quæ dixi in ratione dubitandi. Et præcipuè quia ex ſerui iudicio irritato non debes inferre iudicium Religioſi annulari, cum ſit diuerſa ratio. Serui enim iudicium annullatur; non quia ſeruus domino ſubiectus eſt; ſed quia vilis eſt. Quapropter cenſerem Religioſi iudicium validum eſſe: dum à Prælato non irritatur; poſſe autem Prælatum illud irritare, & annullare nemini eſſe poteſt dubium ob dominium, & poteſtatem, quam in eius voluntatem habet.

3. Quod munus actoris tenendum eſt inualidè à Religioſo præſtari ſine licentia Prælati in omnibus illis cauſis, quibus diximus licentiam requiri. Sic teſtatur ex omnium ſententia *Nauarr. com.* 2. *de Regul. num.* 64. *Sanch. lib.* 6. *ſumm. cap.* 12. *à n.* 1. *Layman lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 11. *in princ.* Ratio ea eſt; quia Religioſus caret fundamento iudicij, cum nihil habeat proprium, omniáque ſua iura, & actiones Religionis ſint; ac proinde independenter à Religione inualidè petit, vel ab eo petitur. Et in hac parte veriſſimum eſt ſeruo, & filiofamilias comparari, qui nec agere, nec conueniri in iudicio poſſunt *leg. lis nulla, leg. vix, ff. de iudiciis, leg. ſeruus, Cod. eodem tit.*

4. De officio Procuratoris, & aduocati communis eſt ſententia carere Religioſum poteſtate illud in iudicio exercendi abſque ſuperioris licentia. Quia non cenſetur legitima perſona, vt ibi nomine proprio, vel alieno aſſiſtat; ſicuti ſeruus, cui in hac parte comparandus videtur Præterea; quia *dicta Clement. Religioſus*, loquens de Procuratoris officio Religioſus interdicto vtitur verbo *non poteſt*, quod inducit neceſſitatem, & actum contra geſtum reddit omnino nullum, vt tradit *Gloſſa regul. non poteſt. de Reg. iuris in* 6. *Tiraquel. poſt. leg. connubial. gloſſ.* 4. *num.* 1. *Couarr. cap. tua de teſtament. num.* 1. *Gutierr. leg. nemo. poteſt. n.* 147. *ff de Legat.* 2. *Sanch. lib.* 6. *de matr. diſp.* 38. *num.* 20. *in* 3. *argum.* atque ita tenent in propris terminis *Abbas cap. in noſtra*, *n.* 9. *de procuratorib. Decius cap.* 2. *à num.* 78. *de iudic. in* 2. *edit. Cardin. dicta Clement. Religioſus*, *num.* 7. *oppoſit.* 11. *& ibi Immola, num.* 13. *Bonifac. n.* 26. *&* 27. *Layman lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *cap.* 11. *num.* 2. Hanc tamen ſententiam limitat *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *num.* 41. ne procedat in procuratione ex licentia ſuperioris ſuſcepta; tametſi abſque vtilitate monaſterij. Secundò ne procedat in officio aduocati, quod exiſtimat validum eſſe etiam abſque ſuperioris licentia. Quia *Clement. Religioſus*, cui hæc irritatio præcipuè nititur loquens de procuratione ſolius licentiæ mentionem fecit. *De* aduocatione verò nihil definiuit.

5. Cæterùm verius cenſeo, officium Aduocati & Procuratoris à Religioſo ſuſceptum ſine ſuperioris licentia validum eſſe, dum à ſuperiore non irritatur, vel à parte contraria excipitur; quia Religioſus iure naturali etiam ſuppoſita eius profeſſione non eſt inhabilis ad hæc officia, cum non agat nomine proprio, ſed alieno, nec iura propria, ſed aliena patrocinetur. Ex iure autem poſitiuo non apparet textus, ex quo hæc inhabilitas colligatur, vt expendimus in ratione dubitandi. Neque eſt verum verbum *non poteſt* ſemper inducere incapacitatem in actu, ſed ſolum quando ipſum actum afficit; vt ſi lex diceret: non poteſt talis actus eſſe. Secus verò quando perſonam operantem aliàs habilem afficit, vt in præſenti; Quod optimè confirmatur aduerſus Sanch. ex ſubſtitutione procuratoris abſque licentia facta, quem ipſe *dicto cap.* 13. *n.* 15. concedit valere; tùm ad extraiudicialia, tùm cum ſit à Religioſo tanquam à ſimplice nuncio; eſto admittat omnem hanc ſubſtitutionem *dicta Clem. Religioſus* prohiberi ſub verbo *non poteſt*. Adde, in *cap.* 2. *de teſtament. in* 6. ſub verbo *non poteſt* prohibetur Religioſis eſſe teſtamentorum executores, & tamen ipſe *Sanch. cap.* 11. *n.* 44. plures referens firmat validam eſſe executionem abſque ſuperioris licentia factam. Ergo ex verbo *non poteſt* non deſumitur efficax argumentum aſtruendi hanc irritationem. Dixi niſi à parte contraria excipiatur; nam ea exceptio legitima eſt, quamque iudex tenetur admittere, vtpote legi conformis; ac proinde ea facta cenſendus eſt Religioſus à iudiciali procuratione, & aduocatione iure ipſo repulſus, conſentit *Sanch lib.* 6. *ſum. c.* 13. *num.* 42. *cum. Bellamera cap. ex parte n.* 2. *de Poſtulando.*

6. De officio tabellionatus exercito à Religioſo docet *Couarr. pract. quaſt. cap.* 19 *numer.* 8. *verſ. monachus cum Decio cap.* 2. *num.* 8. *aliàs* 78. *de iudiciis*, in validum eſſe inſtrumentum ſine licentia Abbatis confectum; quia eſt aduerſus legem relatam in *cap. ſicut*, *Ne clerici, vel Monachi* prohibentem illius vſum. Cæterùm verius eſt, ea inſtrumenta confecta valida eſſe; quia nullus eſt textus irritans eorum valorem, nam textus, in

cap.

cap. ſicut aqui de clericis, ac monachis loquitur, nullumque ibi eſt verbum irritationem ſignificans. Et in clericis, qui ante clericatum tabelliones erant, plurimi doctores, quos refert, & ſequitur *Couarr. d. cap. 19. n. 8. verſ. quod ſi ſacerdos.* Defendunt valida eſſe illorum inſtrumenta in clericatu confecta. Neque ex eo quod actus fiat contra legem inferendum eſt eſſe nullum, quia inſuper requiritur, vt fiat contra formam, & ſolemnitatem à lege præſcriptam, vti docui *tract. 3. de legib. diſp. 2. punct. 8.* atque ita ſuſtinent in præſenti *Gregor. Lopez leg. 18. tit. 11. part. 5. verbo contra nueſtra. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 13. n. 48. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 11. n. 4.* Excipi tamen debet, niſi ſuperior interdiceret Religioſo tabellionatus vſum, & de hoc interdicto publicè conſtaret; quia hoc interdictum prohibitioni legis additum cenſetur eſſe actus irritatio, ne ſit fruſtraneum, & inutile: ſic loquens de clerico tradunt *Abbas eo cap. ſicut n. 11. Anchar. n. 7. Roſella verbo tabellio num. 7. Syluest. ibi, q. 3. dicto 5. Couarr. alios referens. pract. dicto cap. 19. n. 8. verſ. quod ſi ſacerdos*, & in propriis terminis de Religioſo docent *Sanch. & Layman ſuprà.*

7. Denique quoad teſtimonium in iudicio ferendum, non deſunt Doctores, qui ſentiant inualidum eſſe præſtitum à Religioſo ſine ſui ſuperioris licentia: Sic *Angel. de Arecio inſtit. de iure perſonar. in Rub. n. 7. Angel. de Clauaſio ſum. verbo teſtis n. 4. inclinat Felin. cap. cum nuncius, n. 3. de teſtib. & atteſtationib.* Et probari poteſt; quia eo ipſo, quo Religioſus deponit abſque ſui ſuperioris facultate, deponit coram non iudice; quia comparatione illius iudex non eſt. Ergo illa depoſitio iudicalis valere non poteſt. Cæterum verius cenſeo validam eſſe depoſitionem; tametſi coram iudice incompetente.; quia incompetentia iudicis depoſitionem non reddit nullam, vt ſupponit *Couarr. lib. 2. var. cap. 13. num. 7. verſ. ex quo apud me*, ex aliâ parte nullus eſt textus hanc depoſitionem infirmans. Ergo, valida erit tametſi illicitè facta: Sic *Abbas cap. cum nuncius n. 4. de teſtib. & atteſtationib. Farinac. tr. de teſtib. q. 61. n. 154. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 11. n. 3. Sanch. lib. 6. cap. 13. n. 10. 8. & alij apud ipſos.*

PVNCTVM XIII.

Quæ actiones extraiudiciales ſint Religioſis ſpecialiter interdictæ.

Variæ enumerantur à doctoribus: præcipuas, & frequentiores percurremus.

§. I.

De executione teſtamenti; ſeu vltimæ voluntatis.

1. *Suſceptio, executioque teſtamenti abſque licentia ſuperioris eſt Religioſo interdicta.*
2. *Poſita licentia prohibitio ceſſat.*
3. *Quilibet Prælatus etiam localis hanc licentiã concedere poteſt, niſi conſuetudine, vel Religionis conſtitutionibus alter ſit praſcriptum, vt in Societate Ieſu.*
4. *Et licentia vti poſſunt ſuperiores ſecum.*
5. *Reuocari poteſt, antequam ſubditus ea vti incipiat, ſecus poſt.*
6. *Subditus petens licentiam à ſuperiore concedente retrocedere non poteſt.*
7. *Coram ordinario tenetur Religioſus teſtamentarius rationem reddere.*
8. *Acceptationem, & executionem teſtamenti ſine ſuperioris licentia plures cenſent inualidas eſſe. Verius eſt oppoſitum.*
9. *Limitatur, niſi ſuperior contradixerit, vel niſi in iudicio opponatur defectus licentia.*
10. *Negant plures officium commiſſarij ſine licentia Prælati poſſe exerceri? Verius videtur oppoſitum.*
11. *Idem eſt dicendum de electione executorum; eſto Sanch. contra teneat.*
12. *Idem de electione pauperum, cui Sanch. contradicit.*
13. *Conſilium in teſtamento exequendo optimè poteſt Religioſus præbere ſine licentia prælati, executores petere tenentur, eſto non ſequi, ſi teſtator præſcripſit fieri executionem de conſilio Religioſi.*
14. *Si teſtator præcipiat executoribus ſequi Religioſi conſilium; negat Sanch. obligationem petendi. Contrarium verius eſt.*
15. *Religioſus teſtamentarius poteſt bona in pauperes diſtribuenda ſibi applicare.*
16. *Religioſis minoribus executio teſtamenti eſt omnino interdicta.*
17. *Neque ab hoc interdicto excuſatur, etiamſi diſtributio interipſos Religioſos, vel Sanctæ Claræ Moniales facienda ſit.*
18. *Poſſunt eſſe Commiſſarij ex voluntate teſtatoris, & pauperum electores.*

1. Prima actio extraiudicialis prohibita Religioſis abſque ſuorum ſuperiorum licentia enumerari poteſt ſuſceptio, & executio vltimæ voluntatis, ſicuti deciditur *cap. Religioſus 2. de teſtam. in 6.* ibi. Religioſus executor ab aliquo in ſua vltima voluntate deputatus, non poteſt (cum velle, vel nolle non habeat) huiuſmodi officium ſuſcipere, vel exequi, niſi à ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia, & obtenta. Idem traditur. *Clement. vnica de Teſtament.* Ex quibus verbis manifeſtè conſtat Religioſum abſque ſui ſuperioris licentia ſuſcipere non poſſe, neque poſt ſuſceptionem exequi officium executoris vltimæ voluntatis, ſiue vltima voluntas fuerit declarata teſtamento, ſiue condicillo, ſiue donatione cauſa mortis, vel alio ſimili, *Gloſſa dicta Clement. verſ. cuilibet, & ibi Cardinal. numer. 2. Immol. num. 6. Sanch. lib. 6. cap. 11. num. 2.*

2. Poſita verò ſui ſuperioris licentia conſtat ex ſupradictis textibus Religioſis permitti iam quoad inſtitutionem, & legata profana, quam pia; quia ſupradicti textus indiſtinctè de cuiuſtibet vltimæ voluntatis ſuſceptione, & executione loquuntur. Præterquam quod ſatis pium eſt, quamcunque defuncti voluntatem liciram, & honeſtam exequi. Neque in huius officij executione, & ſuſceptione opus eſt, vt aliqua ſpecialis vtilitas monaſterio proueniat; quia dicti textus illam non expoſtulant, ſed ſolùm licentiam Prælati contenti ſunt, vt optimè aliis relatis aduertit *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 11. n. 8. & 9.*

3. Hanc licentiam quilibet Prælatus ſiue generalis,

 ſiue

ſiue Prouincialis, ſiue localis ſuis ſubditis concedere poteſt; quia verè Prælatus eſt, & prædicti textus ſolius Prælati licentiæ abſque vlla reſtrictione meminerunt, & ita tradunt *Cardinal. ea Clement. vnica n. 41. notabilis 5. ibi Immola num. 9. Boniſac. n. 52. Syluest. verbo teſtamentum 2. q. 1. concl. 2. Molin. de iuſtit tom. 1. diſp. 247. circa finem, Sanch. aliis relatis lib. 6. ſum. cap. 11. n. 15.* Excipiendum tamen eſt, niſi conſuetudine, aut ſtatuto Religionis generali, vel Prouinciali hæc licentia reſeruata ſit, vti in Societate I E S V Generali præpoſito reſeruatur. *6. p. Conſtitut. cap. 3. §. 7.* Quia eo caſu Prouincialis, vel localis Prælatus, Prælatus non eſt.

4. Hinc infertur ſuperiorem potentem ſubditis ſupradictam licentiam concedere, ſibi etiam concedere poſſe: quia commune eſt apud Doctores ſuperiorem vti poſſe facultatibus, quas aliis communicare poteſt, ne deterioris conditionis ſuis ſubditis exiſtat, quando in Religione contrarium ſtatutum non eſt: Sic *Syluest, teſtamentum 2. quæſt. 1. concl. 1. Molin. tom. 1. diſp. 247. circa finem, Man. Rodriguez quæſt. regular. tom. 3. quæſt. 70. art. 1. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 11. num. 5.*

5. Ea verò licentia cõceſſa, ſi ſubditus eâ vti non cœpit, poterit ſuperior cauſa aliqua honeſta ductus reuocare. Secus ſi ſubditus cœpit ea vti, quia per executionem cœptam hæres, & legatarij ius obtinuerunt, vt ad finem executio perducatur; ac proinde ſuperior, qui eo caſu licentiam datam ſubdito reuocaret, iniurius, & iniuſtus hæredi, & legatariis eſſet, ab illiſque compelli poſſet in priori conceſſione perſeuerare; ſic aliis relatis docet *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 11. num. 12.*

6. Adde, eo ſolum quod ſubditus ad acceptandum teſtamentarij officium licentiam petit, & ſuperior concedit, retrocedere nõ debet, ſed compelli poterit ad acceptandum, & exequendum. *Arg. c. quidam de renunc.* vbi petens licentiam ad renunciandum, cogitur conceſſa licentia renunciare; quia illa petito accedente ſuperioris conſenſu eſt tacita officij acceptatio: Sic *Cardinal. dict. Clement. vnica de teſtament. n. 11. q. 4. & ibi Immola n. 9. Boniſac. num. 37. & ſeqq. Sanch. lib. 6. cap. 11. n. 13.*

Suſceptum à Religioſo officium executoris nequit monaſterium loco Religioſi exequi; quia hoc ius perſonale eſt; quippè eligitur à teſtatore induſtria perſonæ; ac proinde non tranſit in monaſterium: Sic ſuſtinent *Bart. 1. leg. in ſuis quæſt. q. 12. ad finem, Immola Clement. vnica n. 24. de teſtam. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 11. num. 21.*

7. Tenetur tamen Religioſus etiamſi exemptus ſit coram ordinario rationem ſuæ executionis reddere, ipſeque ordinarius obligatus eſt eam exigere, quia ita cauetur in *dicta Clement. vnica de teſtament.* Et licet *Man. Rodr. t. 3. quæſt. regul. q. 70. art. vlt. cum Richard.* affirmet hoc eſſe intelligendum de Religioſis ſolam communem exemptionem habentibus, qui ratione contractus, vel delicti coram ordinario conueniri poſſunt, iuxta *cap. 1. de Priuileg. in 6.* non autem de Religioſis ita plenè exemptis, vt ob illas cauſas coram ordinario non conueniantur, quales ſunt modò omnes mendicantes, & eorum priuilegiis gaudentes, tenendum nihilominus eſt, omnes Religioſos cuiuſcunque exemptionis ſint in hac parte ordinariis ſubiici, niſi expreſſum priuilegium habeant, quo *dicta Clement.* derogetur, quia *Clement.* abſolutè loquitur, & abſque vlla diſtinctione; & ita ſuſtinent abſque prædicta diſtinctione, *Molin. t. 1. de iuſt. diſput. 247. circa finem, Sanch. lib. 6. ſum. cap. 11. num. 22. Barboſa plures referens alleg. 82. n. 34. & alleg. 185. n. 50.*

8. Reſtant tamen aliquot difficultates enodandæ. Prima an Religioſus acceptans deputationem ſui à teſtatore factam, illamque exequens abſque ſuperioris licentia valeat acceptatio, & executio? Negant plures valere, quia *textus in cap. Religioſus de teſtam. in 6.* vtitur verbo *non poteſt.* quod videtur potentiam tollere, & actum contrà geſtum reddere nullum. Deinde illa acceptatio eſt contra legis prohibitionem, quæ regulariter reddit actum nullum, iuxta *leg. non dubium Cod. de legib.* Denique eſt acceptatio, & executio ſine voluntate, cum ſit abſque voluntate Prælati. Nam cum Religioſus non habeat velle, vel nolle, dici non poteſt voluntatem habere, ergo eſt nulla; ſic ſuſtinent *Couarruu. cap. tua nos de teſtament. numer. 2. fine, manuel. quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 65. art. 3. diſp. 247. circa finem, & alij relati & Sanch. lib. 6. ſum. c. 11. n. 43.* Sed quamuis hæc ſententia ſit valdè probabilis (vt inquit Sanch.) probabiliorem exiſtimo contrariam ſcilicet acceptationem deputationis, ipſiúſque executionem abſque ſuperioris licentia præſtitam validam eſſe; eo quod in dicto *cap. 2. de Teſtament. in 6.* ſolum hæc ſuſceptio, & executio prohibeatur, neque vlterius lex procedat ad irritandum actum prohibitum; ideo enim dicimus officium Procuratoris ſine ſuperioris licentia validè ſuſcipi; quia *textus in cap. monachi 16. q. 1. & Clement. Religioſus de procuratorib.* ſola prohibitione contenti ſunt abſque addita irritatione. Cum ergo *textus in cap. Religioſus* prohibitionem ſtatuerit, quin irritationem addiderit, affirmandum eſt, actus geſtos validos eſſe; tametſi illicitè præſtentur. Exemplóque militis confirmari poteſt, cui prohibitum eſt eſſe procuratorem; ſi tamen à iudicio non repellitur, valent gesta per eum, *leg. filius familias §. veterani ff. de procuratorib.* Atque ita docent poſt alios antiquiores *Gregor. Lopez leg. 2. 2. verbo Frayles tit. 10. part. 6. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 46. num. 14. Azor t. 1. lib. 12. inſtit. moral. c. 11. q. 1. Matien. lib. 5. recopil. tit. 4. leg. 14. gloſſ. 1. num. 4. Sanch. pluribus relatis lib. 6. ſum. ca. 11. num. 44.* Neque obſtant contraria. Ad primum nego verbum *non poteſt* inducere nullitatem, quando prohibitio eo verbo ſignificata non tàm factum ipſum, quam perſonam reſpicit, item quando ſpectat honeſtatem perſonæ, & ſui ſtatus perfectionem, & non eius indignitatem, vt in præſenti contingit; prohibetur enim Religioſis eſſe teſtamentarios; non quia indigni ſunt eo munere, ſed potius quia illud munus eos non decet. Deinde quando actus prohibitus non cedit in commodum perſonarum, quibus fit prohibitio, ſed aliorum, vt hîc euenit. Non enim cedit executio in commodum Religioſorum, ſed in commodum hæredis & legatariorum, quibus non delinquentibus non oportebit actum executionis annullari. Ad ſecundum ſimiliter negandum eſt actum contra legem prohibentem eſſe nullum, niſi deficiat in forma, vel ſolemnitate per legem præſcripta. Ad tertium nego acceptionem, & executionem fieri ſine voluntate; nam Religioſus eſto non habeat velle, nolle à ſuperiore independens; habet tamen velle, & nolle naturale proprium, & liberum, quod ſufficit, vt valorem actui præſtet.

9. Duplex limitatio huic doctrinæ apponitur. Prima ne procedat interueniente ſuperioris contradictione. Nam eo ipſo actus contrà geſtus erit nullus; ſic tenet *Federic. conſ. 293. ad finem, Ludouic. Roman. ſingul. 242. aliàs 245. Matienzo, dicta leg. 14. Gloſſ. 1. num. 4. Sed Sanch. d. cap. 11. num. 45.* eos referens dicit eſſe intelligendum, ſi vltra prohibitionem decretum irritans ſuperior addiderit; quia ſimplex prohibitio hominis non ſat eſt ad irritandum actum, quandoquidem prohibitio iuris id non præſtat; ſicuti vt ſuperior

tior vota Religioſorum annullet, non ſat eſt ſimpliciter prohibere ne emittantur, ſed inſuper decretum irritans addere debet. Sed credo in præſenti non eſſe neceſſarium hoc expreſſum decretum, ſed in ſimplici prohibitione præſumendum eſt contineri. Nam cum iure ipſo teſtamentarij officium Religioſis interdictum ſit, quando ſuperior ſupradictæ prohibitioni ſuam prohibitionem annectit, ne fruſtranea ſit, ſed potius aliquid operetur, annullationem eſt præſumendus indicere. Secus contingit in votis, quorum emiſſio Religioſis interdicta non eſt. Secunda limitatio eſt, niſi in iudicio opponatur Religioſo defectus legitimæ poteſtatis ad exequendum. Nam eo ipſo ſuperior tenetur eum ab executione remouere. Quod ſi non remoueat, ius ipſum conſuetudine introductum eam negligentiam ſupplet, & ab executione remouet: Sic *Ludouic. Roman. conſ.* 409. *num.* 6. *Menoch. lib.* 2. *præſumpt.* 46. *num.* 14. *Sanch. alijs relatis lib.* 6. *ſum. cap.* 11. *num.* 46.

10. Secunda difficultas eſt; an Religioſus indigeat ſpeciali ſuperioris licentia, vt ex voluntate teſtatoris ſit Commiſſarios ad condendum teſtamentum, ad eligendos executores, nominandas perſonas, quibus legata diſtribuenda ſunt, præbendumque conſilium ipſis executoribus, vt iuxta illud teſtamentum exequantur? Quod officium Commiſſarij *Sanch. lib.* 6. *ſum. c.* 11. *num.* 48. & *Spino ſpeculo teſtament. Gloſſ.* 28. *principali num.* 32. & *Matien. lib.* 5. *recopil. tit.* 4. *leg.* 6. *Gloſſ.* 8. *fine*, verius exiſtimant Prælati licentiam neceſſariam eſſe; æquiparant enim officium Commiſſarij, & executoris. Nam ideo executio teſtamenti Religioſis interdicitur, ne litigiis inuoluantur, neve curis ſecularibus implicentur, quæ ratio æquè videtur procedere in officio Commiſſarij. Cæterum probabilius credo Religioſum non indigere ſpeciali licentia, vt ex voluntate teſtatoris Commiſſarius exiſtat ad condendum teſtamentum, eo caſu quo permittitur per commiſſarium condi; quia huius officij nulla in iure inuenitur expreſſa prohibitio. Tacita autem colligi non poteſt ex prohibitione officij executoris. Quia leges prohibitiuæ vtpote odioſæ extendendæ non ſunt ad caſum diuerſum necdum ſimilem. At condere teſtamentum longè diuerſum eſt à teſtamenti conditi executione; quia illud eſt exprimere voluntatem teſtatoris, hoc voluntatem expreſſam ipſius teſtatoris exequi. Præterea ratio ob quam executio prohibetur, non procedit in Commiſſario ad condendum teſtamentum; ea enim fuit, ne Religioſus pecunias contractaret, ne litigia haberet in bonorum diſtributione, ne obligaretur iudicio ſtare ad reddendam executionis rationem. Quæ omnia in teſtamento condendo nullo modo procedunt, vt intuenti conſtare poteſt. Cum ergo nec expreſsè, nec tacitè eſſe Commiſſarium ad condendum teſtamentum inueniatur prohibitum, nullo opus erit ſuperioris licentia.

11. De electione executorum à teſtatore Religioſo commiſſa affirmat *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 11. *n.* 41. opus eſſe ſuperioris licentia; quia Religioſus non habet velle, aut nolle. Sed omnino contrarium ſcilicet nulla eſſe opus licentia verius exiſtimo; quia hæc licentia ideo expoſtulanda neceſſario eſſet; quia electio executorum ſit Religioſo interdicta; at nullo textu id conſtare poteſt. Ergo expoſtulanda non eſt. Quod ſi dicas ex eo quòd Religioſo interdicta eſt teſtamenti executio, interdictam eſſe executoris electionem, quia eſt pars teſtamenti exequendi: Facilè reſpondetur, eſſe partem complentem, & conſtituentem teſtamenti diſpoſitionem; non autem eſſe partem executionis teſtamenti diſpoſiti. At *textus in cap. Religioſus de teſtament. in* 6. ſolùm interdicit Religioſis teſtamenti diſpoſiti executionem; non verò illius conſtitutionem, & quæ ad executionem prærequiruntur. Addo ſi hæc electio executorum pars eſſet executionis teſtamenti, Religioſis Franciſcanis omnino eſſet interdicta contra id quod ipſemet *Sanch. num.* 32. firmat. Ergo non eſſet dicendum electionem executorum ſub executione contineri. Neque obſtat ratio contraria, quod Religioſus non habeat velle, vel nolle ſcilicet à ſuperiore independens, quomodo poſſit executorem eligere; quia ad hanc electionem ſufficit habere velle, vel nolle à ſuperiore dependens. Qualiter autem hæc electio executorum facienda ſit, an inquam debeat neceſſario fieri vnius ex certis, qui poſſent exequi teſtamentum Commiſſario non eligente, generalis eſt quæſtio tam Religioſis, quam ſæcularibus. Vide optimè eam diſputantem *Tello Fernand. leg.* 31. *tauri à n.* 4. *& pluribus ſeqq.*

12. Quoad pauperum nominationem *idem Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 11. *num.* 34. exiſtimat fieri non poſſe abſque ſuperioris licentia. Quia pertinet ad exequendam teſtatoris voluntatem. Teſtator enim relinquens aliqua bona inter pauperes, quos Religioſus elegerit diſtribuenda, impleri non poteſt Religioſo non eligente: ergo eius electio neceſſaria eſt ad voluntatis defuncti executionem. Cæterùm verius cenſeo, nulla eſſe opus licentia ad hanc electionem faciendam, quia vt ſæpè dictum eſt, nulla huius electionis adeſt prohibitio expreſſa. Sub interdicto autem exequendi teſtamentum non continetur; quia teſtator non diſponit electionem faciendam, ſed diſponit pecuniæ diſtributionem electione facta. Ergo electio cum non ſit ex diſpoſitione teſtatoris præcepta, nulla ratione dici poteſt teſtamenti executio. Ergo nec tacitè, neque expreſsè eſt prohibita. Ergo nulla eſt opus licentia; atque ita ſuſtinet *Lambertin. de iurepatronat. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 2. *art.* 11. *n. vlt.* Neque obſtat ratio contraria. Concedo exequi non poſſe voluntatem defuncti, non facta electione, eſſeque neceſſariam ad voluntatis defuncti executionem; nego tamen illius voluntatis executionem eſſe; quia defuncti volontas non fuit de electione, ſed de diſtributione facienda in perſonas electas; ac proinde electio prærequiſita eſt ad executionem, ſed nullo modo pars illius.

13. Difficilior quæſtio eſt de conſilio, & conſenſu, an præſtari à Religioſo poſſit nulla ſuperioris petita licentia? Et quidem cum teſtator non aſtrinxit executorem ad ſequendum Religioſi conſilium, ſed ſolùm ad illud petendum: credo nullo modo Religioſum indigere ea licentia; quia nullibi Religioſis dare conſilium in executione teſtamentorum interdicitur, ſed potius vt quid conueniens Religioni approbatur etiam in fratribus minoribus *Clement. exiui, de verbor. ſignificat.* §. *proinde*, & ita tradit *Azor. t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 11. *q.* 1. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 11. *num.* 29. Executor autem teſtamenti, cui eſt mandatum à teſtatore prædictum conſilium expoſtulare, tametſi non teneatur illud ſequi, ita obligatur petere, vt eius petitionis omiſſio nullam teddat teſtamenti executionem; quia eſt defectus in forma ſubſtantiali, qua poſita poteat executio aliter fieri, quam facta eſt; Sic *Gloſſa vlt. in cap. non eſt de conſuetud. lib.* 6. *Panormit. in cap. ad Apoſtolicam de Regularib. Bart. leg.* 1. §. *ſi plures num.* 12. *ff. de exercitor. act. Felin. cap. penul. n.* 3. *de conſtitut. Matien. lib.* 5. *recop. tit.* 4. *leg.* 14. *Gloſſ.* 1. *n.* 62. *& alij ab ipſo relati.*

14. Verùm ſi teſtator præciperet ſui teſtamenti executoribus conſilium Religioſi ſequi; affirmat plures referens *Sanch. lib.* 6. *ſum. c.* 11. *num.* 38. loquens de Religioſis minoribus executorem deobligari ab eo conſilio petendo; quia ſupradicti Religioſi incapaces ſunt

illius

Digitized by Google

illius concilij præſtandi; quia eo præſtito exequuntur teſtamentum non perſe, ſed per alium, qui eorũ conſilium ſequi tenetur. Idemque diceret Sanch. de aliorum Ordinum Religioſis, non poſſe inquam præſtare hoc conſilium abſque ſuperioris licentia, neque eaecutores illod petere obligari, dum ea licenria noo pooitur.

Cæterùm verius exiſtimo, quemlibet Religioſum etiam Fraociſcanum ſupradictum conſilium dare poſſe nulla ſuperioris petita licenria, ipſoſque executores obligatos eſſe illud perere, & ſequi; ſic docuie *Bad. Rub. Cod. de exercit. num. 6.* quem refert & ſequirur *Matien. lib. 5. recopilat. tit. 4. leg. 14. Gloſſ. 1. n. 61. fine.* Ratio ea eſt; quia ex parte Religioſi idem omnino eſt conſilium, quando executores obligatl ſunt illud ſequi, ac quando noo, totáque diuerſitas ex parte executorum ſe tenet, non ea parte conſulentis. Ergo ſi in vno caſu poſſunt Religioſi nulla ſuperioris perita licentia conſilium dare, in altero etiã poterunt. Item executores teſtamenti non obligantut ſequi prædictum conſilinm ex imperio conſulentis, ſed ex voluntate teſtatoris; ergo falſum eſt, conſulentem exequi teſtamenrum medio executore deſignato. Ad hoc enim neceſſarium erar, vt conſulens ſuo conſilio neceſſitaret eaecutores ad teſtameoti eaecutionem. Prætetea ipſemet Sanch. concedit non eſſe Fraoeiſcanis interdictum in vna, vel altera cauſa teſtamenti conſilinm ex obligatione ſequendum præbere. Ergo neque etiam eſt interdictum in omnibus cauſis in teſtameuro conrentis; ideo enim illud conſilium in vna, vel altera cauſa permitti poteſt; qnia conſulentem executorem teſtamenti etiam partialiter non conſtituit. Nam ſi verom eaecutorem parris teſtamenti conſtitueret, ſine dubio permitti non poſſet; ſicuti non permittitur in vna, vel alia cauſa procuratorem in iudicio exiſtere; quia prohibitio generalis eſt, & quemlibet executorem, & procuratorem cõprehendit. Sed eiuſdem rationis eſt conſilium dandum in omnibus cauſis reſtamenti, ſoláque differentia eſt penes magis, & minus, ergo æquè vtũque cõſiliũ Religioſo licet.

15\. Tertia difficultas eſt, an Religioſus teſtamentarius ex licentia Prælati poſſit bono, & pecunias in pauperes ex voluntare teſtatoris diſtribuenda ſibimet tanquam pauperi applicare? Et quæſtio procedit caſu quo vera eſſet ſententia negans hanc poreſtatem cuilibet alteri eaecutori; quæ ſententia non leuem difficultatem continent: ſed ea graris ſuppoſita, videtur idem de Religioſo eaecutore dicendum: ideo enim ea ſententia negat eaecurori poteſtatem ſibi ea bona applicãdi, rametſi pauper ſit; quia ex volũtate reſtatoris præſumitur excluſus; ſiquidem mandat executori bona ſua diſtribuere, non tamen ea retinere; ſi enim vellet ſub pauperibus, inter quos diſtributio facienda eſt executorem contineri, non ea forma diſponeret, ſed hac: Eaecutor ea bona, quæ ſibi non retinuerit in pauperes diſtribuat. Cum ergo in contratium diſpoſuerit, ſcilicet vt omnia in pauperes diſtribnantur; effici videtur, executorem pauperem non poſſe ſibi aliqua ex his retinere. At idem videtur dicendum in Religioſo executore; ergo nequit Religioſus executor ea ſibi applicare; & ita ſuſtinent *Syluest. verbo teſtamentum 2. quæſt. 2. dicto 5. Man. Rodr. qq. regul. t. 3. q. 70. a. 4.* Cæterùm renendum eſt eam applicate poſſe; quia non applicat ſibi, ſed Religioni, rametſi Religio illorum vſumei concedat. Sic *Sanch. lib. 6. ſum. c. 11. n. 61.*

16\. Quatta difficultas eſt de Religioſis Minoribus, qualiter ſupradicta muoia eaecotoris, commiſſarij, conſiliarij, &c. interdicantur? Nulla eſt dubitatio monus executoris etiam in qoalibet minima cauſa eſſe his fratribns interdictum itavt nullos ſuæ Religionis ſuperior poſſit eis licentiam concedere: colligitur manifeſtè ex *Clem. exiui de verbor. ſignific. §. proinde,* & tradunt omnes. Quod verum babet, dum ij fratres regulari obſeruantiæ ſobiiciuntur, ſecus ſi ab ea eximuntur ob Epiſcopatum, vel beneficium aſſumptom; quia eo caſu cum contrectare pecuniam poſſint, & litibus ſubortis reſpondere in iudicio, nulla eſt cauſa, ob quã ab hoc munere ſuſcipiendo repellantur; ſic *Sanch. lib. 6. ſum. c. 11. n. 26. cum. Cardin. Clem. vnic. n. 5. notab. 7. de teſtam. & ibi. Boniſac. n. 64.*

17\. Et quamois *Man. Rodr. t. 3. qq. reg. q. 70. a. 2. ad finem,* & clarius *a. 3. in fine,* & alij relati à *Sanch. n. 27.* cenſeant Minores executores eſſe poſſe teſtamenti ex Prælari licentia, ſi diſtriburio inrer fratres Minores, vel moniales Sanctæ Claræ facienda ſit, eoquod in hac executione non videantur rationes relatæ in *dicta Clem.* procedere. At contrariom tenendum omnino eſt cum *Sanch. ibi.* Tùm quia *Clem.* generaliter loquitur abſque vlla reſtrictione. Tùm quia rationes relatæ in *dicta Clem.* in hoc caſu procedunt, ſi quidem hac occaſione, conrrectatione, adminiſtrationéqoepecuniæ inuoluuntur, tum relicta à defuncto frarribus applicaodo, tum recipiendo quæ ex bonis venditis prouenit. Et præterea rationibus reddendis ſubiiciunrur, exponũrurque ſæpè in iudicio ſe ſiſtere ad lites ſubortas dicidendas. Non igitur bis fratribus executio teſtamenti etiam in fauorem ſuornm conuentnum facti permittitur. Quod ſi fratres contra dictam prohibitionem munus executoris ſuſcipiant, & exequantur, valida eſt eorũ ſuſceptio, & executio, dum in indicio non excipiuntur, ſicuri de aliis Religioſis hæc officia ſuſcipientibus abſque Prælati licentia diaimus. Quia *dicta Clem.* ſolùm prohibitionem continet, neque vlterius procedit ad actum irritandum: Sic relato *Federico, & Ludon. Rom. docent Greg. Lopez leg. 2. verbo Frayles tit. 10. p. 6. Matien. lib. 5. recopil. tit. 4. lig. 14. Gloſſ. 1. num. 4. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 46. num. 14. Sanch. lib. 6. ſum. c. 11. n. 44. & aly apud ipſos.*

18\. Verùm etſi hoc ita ſit, permittl debet his fratribus, ſicut & alijs Religioſis eſſe Commiſſarios ex voluntate teſtatoris ad condendum teſtamentũ; qnia pro hac cõmiſſione nulla eſt eis ſpecialis prohibitio. Neque rationes, qnibus nitirnr *Clem.* prohibens teſtamenti executiooem in hac commiſſione procedunt. Siquidem in ea non contrectatur pecunia, non vendontur bona, non exiquntur ratinnes, non litigia paſſim ſuboriuntur, ſicuti ex teſtamentorum executione ptoneniunt. Ob quas rationes idem exiſtimo dicendum denominarione executorum bis fratribus cõmiſtæ, poſſe inquam eam exequi, ſicuti alij Religioſi: Quia nec inuenio pro hac oominatione ſpecialem prohibitionem, neque rationes contrectationis pecuniæ, & litigij in ea locum habeot. Neque obſtat poſſe bos fratter nominare amicum, qui ipſis legata pia in pauperes diſtribuenda applicet; quia id eſt per accidens: atqoe ita ſuſtinent *Couarr. c. tua nos de teſtam. n. 1. fine, Matien. lib. 5. recopil. tit. 4. leg. 14. Gloſſ. 1. n. 3. Man. Rodr. t. 3. qq. regul. q. 70. a. 2. Sanch. lib. 6. ſum. c. 11. n. 41.* De electiooe pauperum, quibus legara pia diſtribuenda ſunt, qoamuis plures Doctores, quos refert *Sanch. dicto c. 11. n. 31.* ſentiant bis fratribus interdici; quia teſtator committens fratribus hanc electionem, cui executores adhærere debent, videtur eos ſuæ diſpoſitionis executores facere non immediatè, ſed medij executoribus. At probabilius eſt nullam hoius electionis prohibirionem habere; quia hæc electio non eſt diſpoſitionis teſtaroris executio, ſed conditio, vt diſpoſitio teſtatoris locum habeat, neque eligens pauperes, cogit executores illis bona diſtribuere, quod neceſſarium erat, vt ſaltem immediatè diſpoſirionem teſtatoris exequeretur, ſed executores ex voluntate teſtatoris coguntur

guntur

guntur poſita electione tanquam conditione: Sic *Couarr. cap. tua nos de teſtam. n. 1. fine*, *Gregor. Lopez leg. 2. verbo Frayles tit. 10. part. 6. Matien. lib. 5. recop. leg. 14. Gloſſ. 1. n. tit. 4. Man. Rodr. t. 3. qq. regul. q. 70. art. 2. Sanch. plures alios referes lib. 6. ſum. cap. 11. num.* 32. Quoad conſilium vero ſiue ex obligatione ab executoribus teſtamenti ſequendum ſit ſiue non; credo fratribus Minoribus permitti, ſicut & aliis Religioſis; quia conſiliarius non eſt obligatus rationes diſtributionis reddere, nec litibus ſubortis ex diſtributione reſpondere; quia non eſt executor, & tradit *Matien. d. leg. 14. Gloſſ. 1. n. 62.*

§. II.

De officio Medici, & Chirurgi.

1. *Officium Medici, & Chirurgi cum inciſione vel aduſtione eſt Religioſis prohibitum.*
2. *Proponitur citrà inciſionem, vel aduſtionem hoc officium Religioſis licere.*
3. *Contrarium tenendum eſt.*
4. *Religioſus ſupradictum officiũ exercens citrà mortis periculum cauſa pietatis non peccat.*
5. *Quid poſsit ex Societatis Ieſu priuilegiis præſtare medicus Religioſus.*

1. NOn eſt dubium, officium Chirurgi cum inciſione, vel aduſtione eſſe Religioſis prohibitum, vt colligitur ex *cap. tua nos de Homicidio*, vbi deciditur eſſe irregularem monachum Chirurgia cum inciſione vtentem ſecuta morte, quamuis ſummam diligentiam appoſuerit in ea euitanda; quia exercebat artem prohibitam. Neque ab ea culpa excuſatur, tametſi ex cauſa pietatis exerceat, vt benè notauit *Abbas dicto c. tua n. 5. Antonin. n. 4. Socien. n. 5.* Eandem prohitionem habent clerici in ſacris conſtituti, vt conſtat ex *cap. ſententiam ſanguinis ne clerici, vel monachi*, imò & conſtituti in Minoribus ſi beneficium ſufficiens ad victum habeant; quia eſto his non ſit aliquis expreſſus textus prædictum officinm prohibens; at apud Doctores receptum eſt, interdicta clericis in ſacris, cenſeri his beneficiatis interdicta, ſicuti docuit *Nau. ſum. c. 25. n. 110. & com. 4. de Regular. n. 28. Sanch. lib. 6. ſum. c. 14. n. 15. Emanuel Sà verbo clericus n. 2.*

2. Difficultas igitur eſt; an liceat Religioſis (& idem eſt de clericis in ſacris, vel in Minoribus ſufficiens beneficium habentibus) officium Medici, & Chirurgi citrà inciſionem, vel aduſtionem exercere? Videtur licere; quia citrà inciſionem, vel aduſtionem nullus eſt textus, quo huius officij exercitinm prohibeatur; imò potius permiſſum cenſetur in *cap. ad aures de ætate, & qualit.* vbi excuſatur ab irregularitate Canonicus illud exercens, rametſi infirmus mortuus fuerit, qui certè non excuſaretur, ſi opus prohibitum exerceret; quia eſſet excuſatio contra deciſionem *textus in cap. tua nos de Homicidio.* Neque ex eo quod in *cap. non magnoperè, & in cap. fin. Ne clerici, vel monach.* arceantur ſupradicti ab ſtudio Medicinæ, quæ ibi vocatur Phyſica, inferendum eſt illius exercitinm prohiberi. Tùm quia exercitium diuerſum eſt ab ſtudio. Tùm quia non propter exercitium prohibetur ſtudium, aliàs prohibitum eſſet legum exercitinm, quarum ſtudium eodem modo ibi, ac ſtudium medicinæ prohibetur, ſed illarum ſcientiarum ſtudia clericis, & Religioſis interdicuntur, vt ſtudium Theologiæ, & ſacrorum Canonum promoueatur. Nulla igitur eſt clericis, & Religioſis de exercitio Medecinæ, & Chirurgiæ citrà inciſionem, & aduſtionem probibitio. Et ita videtur tenere *Emanuel Sà verbo clericus n. 20.*

3. Cæterum tenenda eſt communis ſententia, huius officij exercitium eſſe clericis, & Religioſis interdictum ex *c. clerici 2. de vita & honeſt. clericor. & ex cap. 1. & ſeqq. Ne clerici, vel monachi*; quibus textibus generaliter clericis, & monachis interdicuntur ſæcularia officia. At hoc officium Medici, & Chirurgi etiam citrà inciſionem, & aduſtionem nimis ſæculare eſt, & ſtatum Religioſum dedecens. Ergo ex hac parte prohibitum cenſetur, atque ita docent *Sylueſt. verbo medicus q. 1. Roſella ibi in fine, Angel. n. 11. Armilla. n. 4. Nauarr. c. 25. n. 110. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 14. num. 18.* Hinc ſoluitur ratio dubitandi. Concedo nullum eſſe textum, quo exercitium Medicinæ, vel Chirurgiæ citra inciſionem, vel aduſtionem prohibeatur ſpecialiter, & expreſsè, nego tamen non eſſe textum, quo ſub generalibus verbis prohibitum non ſit. Ad textum in *cap. ad aures* dic verùm eſſe hoc officium non eſſe clericis, & Religioſis prohibitum ob periculum mortis, ſicuti eſt prohibitum, cum exercetur per inciſionem, vel aduſtionem, ſed ob indecentiam; eáque de cauſa non inducit irregularitatem morte ſequuta, ſi debita diligentia appoſita eſt, illam verò inducit, cum per inciſionem, vel aduſtionem exercetur.

4. Ex his deducitur Religioſum, & ſacerdotem à peccato liberari, ſi hoc officium citrà mortis periculum exerceant cauſa pietatis, ac proinde gratis circa perſonas miſerabiles, vel cognatas; quia ſic exercitum non eſt officium ſæculare ſtatum Eccleſiaſticum, & Religioſum dedecens, ſed potius illi conforme; ſic *Nauarr. Angel. Sylueſt. Roſell. Armilla locis citatis, & Sanch. num. 19. Sà verbo clericus num. 20.*

5. Obſeruandum tamen eſt cum eodem *Sanch. num. 20.* in Societate IESV eſſe priuileginm à Greg. XIII. conceſſum, quodque refertur in *compend. priuil. verbo medicus*, Religioſis Societatis IESV medicinæ arte peritis conceditur poſſe domeſticos, & externos mederi ex licentia ſuperioris etiam localis, quando commodè ſæcularis medicus haberi non poteſt, & dummodo per ſeipſos aduſtionem, vel combuſtionem non præſtent.

§. III.

De negotiatione Religioſis interdicta.

1. *Negociatio propria Religioſis eſt interdicta.*
2. *Qualis ſit hæc negotiatio.*
3. *Inferũtur plura, quæ à negotiatione excuſãtur.*
4. *Quæ conductio ſit Religioſo prohibita.*
5. *Examinatur, an emere merces in India in Hiſpaniam vendendas, eo quod priuilegium ſit à Rege conceſſum, ſit negotiatio? Proponitur dubitandi ratio, & reſoluitur eſſe negotiationem.*
6. *Ex vnico actu grauis negotiationis peccatum mortale inducitur; tametſi plures contrarium ſentiant.*
7. *Non ſolùm per propriam, ſed per interpoſitam perſonam negotiatio eſt prohibita ſecundùm probabiliorum ſententiam.*
8. *Neceſsitas grauis propriæ perſonæ, & familiæ licitam facit negotiationem.*
9. *Aſsiſtere nundinis prohibitum eſt Religioſis.*

1. CErtum eſt negotiationem propriam eſſe Religioſis, & Clericis in ſacris interdictam: conſtat ex *cap. conſequens, cap. negotiatorum, cap. fornicari 88. diſt. & cap. fin. de vita, & honeſt. clericor.* vbi

bona

bona clerici ter moniti, neque à negotiatione deſiſtentis amittunt priuilegium clericale. Idem traditur *Clement. 1. de vita, & honeſtate clericor. & in cap. ſecundum ne clerici, vel monach.* ſub anathematis intermiratione prohibetur clericis, & monachis lucri cauſa negotiatio, & tradunt omnes Doctores referendi.

2. Negotiatio propria, quæ his decretis prohibetur eſt emptio alicuius rei eo animo facta, vt integram,& immutatem carius vendas, & ſic lucretis: Sic *D. Chryſ. hom. 38. in Matt.* relatus in *c. eijciens 88. diſt.* quem ſequuntur omnes Doctores cum *D. Th. 2.2. q. 77. art. 4. ad argum. Molin. t. 2. de iuſtit. diſp. 339. Rebell. de obligation. 2. p. q. vlt. ſect. 1. Tolet. de ſeptem peccat. c. 53.* Quapropter duplex conditio ad negotiationem interdictam requiſita eſt, prima vt emptio fiat animo rem emptam vendendi, ſecunda animo vendendi rem integram, & immutatam.

3. Ex quo fit ſi rem emas, vt conſumas, poſtea verò quia ſuperfluit, vel illius pretium creuit, poteris vendere carius quàm emiſti ſperans vilius poſtea ſimilem empturum. Non enim in hac venditione eſt negotiatio, cum non præſuponat emptionem ob finem venditionis factam, ſed eſt quædam domeſtica gubernatio ſatis prudens: ſic ex communi ſententia tradit *Molin. t. 2. de iuſtit. diſp. 342. concl. 2. Sa verbo clericus n. 23. Zenedo collect. 37. ad c. principes p. 23. q. 5. n. 21. Salas tr. de empt. & vendit. dub. 2. n. 9. optimè Gutierr. pract. qq. lib. 7. q. 93. n. 17. & ſeqq.* Deinde poteris materiam aliquam emere, vt inde artefactum conficias, & vendas; quia non emis animo vendendi; ſed animo arte factum conficiendi, neque vendis rem qualiter emiſti, ſed tua induſtria aliter factã, exemplo antiquorum Religioſorum, qui fortè emebant materiã, ex qua ſportas ſtoreas conficiebant vendendas in ſui ſuſtentationem. Sic *Molin. dicta diſp. 242. concl. 5. Salas dub. 2. n. 9. multis alleg. Gutierr. pract. qq. lib. 7. q. 93. num. 48. & ſeqq.* Ad idem eſt ſi mulam, vel equum rudem emas, vt cultiorẽ vendas, quia videris potius tuam induſtriam, quam rem emptam vendere. *Gutierr. 51. cum. Laſſarte de decimis c. 19. n. 55.* Item poteris emere animalia in tuis agris paſcenda, vt cum creuerint, vel partus ediderint, illa illorumque fructus vendas, quia non tam emis vendenda, quam paſcenda. Sic *Molin. & Salas ſuprà.* Præterea poteris emere agrum etiam fructibus maturis plenum, vt inde tibi, tuæque familiæ prouidens, & ſi quid ſuperfluerit, vendas; quia non emis fructus vendendos, ſed emis agrum, ex quo fructus colligas tanquam ex propria prædio emptione comparato. Sic *Molin. dicta diſp. 242. verſ. illud etiam*, tametſi contrarium in hoc caſu non improbabiliter defendat *Laſſarte de decim. cap. 9. n. 60. & 77. Gutierr. dicta q. 93. n. 66.*

4. Affinis negotiationi prohibitæ eſt conductio, quæ clericis in ſacris, & Religioſis interdicitur expreſſè, *c. 1. & 3. 21. q. 3. & c. 1. Ne clerici, vel monachi.* Sed non quælibet conductio hac prohibitione continetur, nam ſi conducas agros, vt per te, tuoſque colonos colas in tui ſuſtentationem, non peccas. Item ſi proprios agros aliis conducas, vt tenent Doctores omnes: illa ergo conductio eſt prohibita, quæ ſupponit emptionem eo fine conductionis factam, vt ſi emeres prædia, vel animalia ad conducendum, vel eſt conductio ſpectans venditionem ſubſequendam, vt ſi conduceres agros colendos non in tui ſuſtentationem, ſed ad vendendos fructus, & inde lucrum comparandum. Quocircà infert *Molin. dicta diſp. 342. verſ. ſecundum eſt, cum Laſſarte de Decimis c. 19. à n. 56.* eſſe Eccleſiaſticis, & Religioſis interdictum vnas emere, vt vinum per conductos miniſtros vendant. Idem eſt ſi lanam emas, vt pannos artificibus conductis confectos vendas, conſentit *Gutierr. lib. 7. pract. q. 93. n. 42. & 53.* Quinimo ex lana propriorum animalium conficere pannos per conductos miniſtros ad vendendum, genus eſt prohibitæ negotiationis, gabellaque inde debetur, vti ex probabiliori ſententia defendit *Molin. dicta diſp. 342. verſ. idem dicerem, Gutierr. pract. qq. vbi de gabellis lib. 7. q. 93. n. 38. & ſeqq.*

5. Supereſt tamen quædtuplex enodanda difficultas. Prima; an ſit negotiatio prohibita, ſi alicui Religioni eſſet à Rege priuilegium conceſſum aſportandi merces ex India in Hiſpania vendendas abſque obligatione ſoluendi gabellam, ſi de facto illa Religio merces emat in Hiſpania vendendas eo fine, vt priuilegio conceſſo fruatur, & lucrum comparet? Fortè videbitur alicui hanc negotiationem permiſſam eſſe; quia illæ merces non tam emuntur, vt vendantur, quam vt earum venditione priuilegium conceſſum non ſoluendi gabellam vtile ſit, & proficuum. Sicuti cum oues, & boues emuntur paſcendæ in propriis montibus, iterũque vendendæ. Sed nullatenus hæc ſententia [illegible] babilis, quia illa eſt vera emptio mercium eo fine [illegible] vt immutatæ vendantur, & lucrum, tum ex venditione, tùm ex non ſoluta gabella comparetur. Ergo eſt vera negotiatio. Neque eſt ſimile de emptione animaliũ paſcendorum in propriis montibus, quia non emit immediatè, vt vendat, ſed vt paſcat, at illæ merces ad nullum alium finem immediatè emuntur, niſi vt vendantur. Item habens prædia, emenſque boues, & oues ibi paſcendas, antecedenter ad emptionem habet rẽ fructiferam, cuius fructus ne perdãtur poteſt animalia emere ibi paſcenda. At illud priuilegium Regis non ſoluendi alcabalam ex rebus vendendis non eſt fructiferũ, nec pretio æſtimabile antecedenter ad negotiationem, ſed tota eius æſtimatio fundatur in negotiatione, quæ cum ſit omnino illicita Religioſis, etiam illicitè poterunt tali priuilegio vti, neque capaces ſunt talis gratiæ ad vſum proprium, ſed ſolùm vt in ſæcolares laicos transferant. Neque hæc negotiatio honeſtari poteſt ex eo quod ordinetur ad finem maximè ſpiritualem, qualis eſt ſuſtentare in Hiſpania plures miniſtros Euãgelicos in Indiam mittendos, nam ſi hic finis honeſtaret negotiationem, quælibet Religio poſſet negotiari, & quilibet clericus. Quapropter quando Doctores dicunt negotiationem clericis, & Religioſis permitti ob aliquem finem honeſtum, intelligunt de hoc honeſto neceſſariò, quique alia via ſuppleri non poteſt, vt in 4. difficultate dicemus, non de miniſtris Euangelicis accreſcendis, quod eſt opus ſupererogationis. Aliàs poſſent Religioſi, ſi à Rege haberent priuilegium exemptionis gabellæ emere triticum, & vinum iterum vendenda, qua maiori pretio, & lucro comparato plures Regioſi ſuſtentenetur, quod nullus (credo) concedet.

6. Secunda difficultas eſt, an Religioſus, vel clericus vna, vel altera vice negotiando peccet mortaliter? Negat *Caietan. verbo clericus, lalaZios 2. de contract. lib. c. 10. Salas de empt. & vendit. dub. 2. n. 4.* reputat probabile *Eman. Rodr. in ſum. verbo negotiatio. n. 2.* Mouentur, quia clericis, & Religioſis non videtur quilibet actus negotiationis, & mercaturæ interdictus, ſed qui veram negotiationem, & mercaturam conſtituat, & ex quo illum operans negociator, & mercator dici valeat; at ad huiuſmodi denominationem negotiatio cum frequentia requiritur, vt colligitur ex *l. 1. §. 1. ff. de tribut. & tradit Bart. in leg. incerti. §. 1. per textum ibi, ff. de adulter. Caſſan. in conſuetudinib. Burgund. Rub. 4. §. 1. Laſſarte de decim. cap. 19. num. 87.* Ergo ex vna, vel altera negotiatione non inducitur peccatum mortale.

Sed oppoſitum tanquam verius tenendum eſt, Religioſos, & Eccleſiaſticos peccare mortaliter ex vnico actu grauis negotiationis, ſic ex communi ſententia

tradit

tradit Molin. t. 2 de iuſtit. diſp. 342. in princ. verſ. Pœna. Salon. 2. 2. quæſt. 77. art. 4. Morla in empor. iuris part. 1. tit. 9. q. 10. Rebell. de obligat. iuſtit. 2. p. q. vlt. ſect. 2. Gutierr. de Gabellis, lib. 7. pract. q. 93. à n. 42. & ſeqq. Ratio eſt, quia in cap. 1. Ne clerici, vel monach. cap. fin. de vita, & honeſt. clericor. cap. Negotiatorem, cap. fornicari, 88. diſtinct. Clericis & religioſis prohibita eſt negociatio, ſed ad veram negociationem non requiritur repetita emptio, & venditio, ſed in vna tantum emptione, & venditione conſiſtere poteſt, vt manifeſtè probat text. in cap. eiiciens, 88. diſt. ibi: qui vero rem comparat. Ergo ex vnico tantum actu negociationis peccatum mortale eſſe poteſt. Adde ex vnico actu gabellam debitam eſſe, iuxta leg. Regiam, 7. tit. 18. lib. 9. recopilat. ibi: No aya lugar en lo que los clerigos vendieren por via de mercaduria, trato, y negoçiacion, vbi ſolam venditionem ſpectat, tametſi mercatorem non conſtituat, vt pluribus allegatis firmat Gutierr. d. quæſt. 93. à num. 42.

7. Tertia difficultas eſt, an ſola negociatio per propriam perſonam ſit clericis, & religioſis interdicta debeatúrque inde gabella, non vero quæ fit per alios, ita vt clerici, & religioſi ſolam pecuniam exponant, alij verò apponant induſtriam? Plures Doctores cenſent non eſſe mortale hoc genus negociationis: ſic Ioannes Medina, Cod. de reſtit. q. 30. art. 2. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap 21. dub. 1. §. vlt. Valent. 2. 2. diſput. 5. q. 20. punct. 5. §. addit. Medina, Rebello de obligat. iuſtit. lib. 1. quæſt. vlt. ſect. 2. num. 8. Aragon. 2. 2. q. 77. art. 4. pag. 644. Molin. diſp. 341. verſ. vtrum autem, Sà, verbo clericus, num. 23. pluribus relatis Salas, tract. de empt. & vendit. dub. 2. n. 8. Mouentur, quia textus loquentes de negociatione indicant per propriam perſonam exercendam eſſe, vt colligitur ex Clem. 1. De vita, & honeſt. clericor. Quia in ea negociatione eſt vera indecentia, & diſtractio, non autem in ea quæ per interpoſitam perſonam fit, & ita exiſtimo dicendum. Ea qua doctrina non improbabiliter quis inferet clericum, & religioſum ex lucro tali negociatione comparato non debere gabellam. Sed verius eſt oppoſitum, nam eſto non ſit ea negociacio illicita mortaliter, negari non poteſt aliquam indecentiam continere, vt optimè conſiderauit Molin. ſuprà, & Gutierr. lib. 7. pract. quæſt. vbi de gabellis, q. 73. à n. 30. Ergo ob hanc cauſam gabella ſoluenda eſt, & ita tradit Molin. & Gutierr. locis allegatis.

8. Quarta difficultas eſt; an ſit aliqua cauſa excuſans clericos, & religioſos à ſupradicta negociationis prohibitione, ſolutionéque gabellæ? Reſpondeo eſſe ſolam neceſſitatem propriæ perſonæ, & familiæ, quia aliter commodè ſuſtentari non poſſunt, eo enim caſu Pontificia prohibitio ceſſat, vt ſatis probari poteſt ea Concil. Elibertine, cap. 19. permittente in neceſſitate clericis negociari per ſe intra prouinciam, per alios extra. Non enim lex Eccleſiaſtica, quæ ſolum ob decentiam ſtatus conſtituta eſt, rigidius obligare debebat; imo non ſolum ob tuam, tuorumque neceſſitatem hæc negociacio permittitur, ſed etiam ob neceſſitatem grauem pupilli, viduæ, alteriuſque perſonæ miſerabilis: ſic Reginald. t. 2. ſum. lib. 25. cap. 21. §. tertia circunſtantia: Torres tract. de iuſtit. diſp. 59. dub. 2. §. communis ſenſus, Molin. t. 1. de iuſtit. diſp. 342. § tertio obſeruandum, vbi excuſat à peccato religioſos commorantes in Braſilia, neque habentes vnde commodè ſuſtententur, ſi ibi emant merces tranſportandas Oliſſipon. ibique carius vendendas, dum modo nihil plus mercium, quam ad emenda in Luſitania ad ſui ſuſtentationem neceſſaria mittantur, idem tradit Gutierrez dicta quæſt. 93. n. 75.

9. Ad prohibitionem negociationis reducere poſſumus, ſi clericus in nundinis, vel in foro inter mercatores aſſiſtat: non quidem cauſa emendi ſibi neceſſaria, ſed potius exercendi inter eos proxenetarum officium Hiſpanè corredores: colligitur ex cap. clericus, 1 1. Concil. Carthaginenſ. 91. diſt. ſic Petr. Nauarr. lib. 2. de reſtitut. cap. 2. n. 326. Salas de empt. & vendit. dub. 2. in fine. At credo ſolum eſſe peccatum mortale, quando mediatio eſſet in contractibus ſimoniacis vſurariis, vel aliàs illicitis, iuxta doctrinam Romani 722. incipit Pronexa, vel quando mediatio eſſet ita frequens, vt ſcandalum cauſaret, ſtatúmve Eccleſiaſticum grauiter dedeceret, impeditétve obligationibus illius ſatisfacere.

§. IV.

De fideiuſſione, & depoſito religioſo interdictis.

1. *Non poſſunt fideiubere religioſi, niſi de licentia prælati.*
2. *Fideiuſſio abſque licentia prælati non tenet.*
3. *Religioſi capaces ſunt depoſiti, at monaſterium obligatum non remanet.*
4. *Prælatus non poteſt domino non conſentiente à ſubdito depoſitum remouere.*
5. *Tenetur prælatus de depoſito, ſi non corrigat ſubditum depoſitum expendentem.*
6. *Depoſitum factum Eccleſiæ, vel conuentui, ſi ob culpam illorum commiſſum ſit, tenentur depoſitum ſoluere.*
7. *Non iuuatur Eccleſia aduerſus hanc obligationem beneficio reſtitutionis.*
8. *Quando cenſeatur depoſitum fieri Eccleſiæ, vel prælato.*

1. Religioſi fideiubere non poſſunt niſi de licentia prælati, & maioris partis capituli iuxta textum, in cap. penult. de fideiuſſionibus, & leg. 2. titul. 12. part. 5. In religione autem vbi capitulum non congregatur, vt in noſtra Societate ſufficit licentia prælati valentis licentiam concedere, vti docet Molin. t. 2. de iuſtit. diſput. 540. poſt medium verſ. Religioſus, Sanchez lib. 6. ſum. cap. 14. n. 38. Debet autem in fideiuſſione vtilitas monaſterij interuenire, quia eſt virtualis quædam bonorum religionis alienatio: Sanchez num. 38. Ipſe tamen prælatus eo caſu quo poteſt aliis fideiubendi licentiam concedere, fideiubere poteſt; quia poteſt vti facultatibus, quas ſubditis concedit, ne deterioris conditionis exiſtat.

2. Quod ſi religioſus abſque legitima prælati licentia fideiubeat, fideiuſſio non tenet; quia eſto peculium habeat, cum Superioris voluntati ſubiectum ſit, obligare illud non poteſt ſolutioni independenter à prælati voluntate. Ex quo notanda eſt differentia fideiuſſionis religioſi à fideiuſſione clerici. Nam quamuis fideiuſſio omnibus prohibeatur; at clericus cum bona habeat propria poteſt ea ſolutioni firmiter obligare nulla licentia requiſita. Secus verò religioſus, qui proprio caret. Adde clericis non quamlibet fideiuſſionem interdictam eſſe, ſed fideiuſſionem pro laicis, & in caſu non neceſſario; at religioſis quælibet fideiuſſio ſine licentia prælati interdicitur; ac proinde ſic facta nulla eſt: tradunt poſt alios antiquiores Silueſt. verbo excommunicatio 9. n. 55. fine, Gregorius Lopez, leg. 2. verbo de los Obiſpos. titul. 12. part. 5. Azor. t. 1. lib. 12. cap. 11. q. 2. Molin. t. 2.

tractat. 2. diſputat. 540. verſ. religioſus, Sanchez. aliis relatis, cap. 14. num. 41. Quin 42. docer optimè religioſum eatra monaſterium de licentia Abbatis eaiſtentem fideiubere non poſſe licitè, nec validè; quia ſolum poteſt eos contradictus celebrare, qui ad ſui ſoſtentationem fuerint oeceſſarij, qualis nunquam eſt fideiuſſio.

3 Quoad depoſitum attiner certum eſt religioſos illius capaces eſſe *argum. cap.* 1. *De depoſito, & habetur, leg. Regia 3. part. 5.* At mortaliter peccabit religioſus, ſi abſque conſenſu ſaltem præſumpro prælati potentis licentiam concedere, depoſitum graue accipiat ob contractom initum, & obligationem, quam propria authoritate ſuſcipit: ſic *Molina tractat. 2. de iuſtit. diſp. 525. verſ. non ſolum clericus, Sanchez lib. 6. ſum. cap.* 14. *n.* 27. Monaſterium vero non tenetur de depoſito culpa religioſi depoſitarij amiſſo, vel deterius effecto, tametſi ea licentia prælati ſuſceptum ſit. Quia licentia ſolum deſeruit, vt licitè religioſos depoſitum accipiat; non tamen vt inde prælatus, aut monaſterium obligetur. Quinimo etiam ſi prælatus depoſitum accipiat, & non monaſterium, monaſterium obligatum noo remanet; quia in ſubeunda obligatiooe non conſenſit, colligitur manifeſtè ea *cap. grauis De depoſito, & cap. delictum de Reg. Iuris in 6.* & docuit *Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 27. dub. 3. num. 12. Sanch. lib. 6. ſumm. cap.* 14. *n.* 29. Ipſe veto religioſus depoſitarius, cuius culpa depoſitum amiſſum, vel deteriotatum eſt, obligatur ſoluete, ſi aliquando ſit ſoluendo, vt obligatur ſi peculium habear ſuæ diſpoſitioni relictum, ea quo abſque graui imcommodo ſoloere poſſit. Monaſterium vero ex illo depoſiro deperdito, vel deteriorato, ſi locupletius factum eſt, ea in parte depoſitum ſoluere tenetur. Quia quoad eam partem depoſitum virtualiter manet; habetur *dicto cap.* 1. *De depoſito*, & tradunt *Leſſius, Sanchez & Molina ſuprà.*

4. Supereſt tamen triplex difficultas: Prima, an poſſit Abbas depoſitum apud monachum exiſtens auferre; & apud ſe retinere? Reſpondeo, non poſſe niſi domino conſentiente, quia illud eſſet depoſitum remouere, & vindicare: poſſet autem interdicere religioſo, ne apud ſe depoſitum haheat, ſed domino teddat, vel ea illius conſenſu procuratori tradat *Sanchez. lib. 6. cap. 14. n. 3.*

5. Secunda difficultas eſt: an prælatos videns ſubditum in obſeruatione depoſiti delinquentem, nec eortigens teneatur de depoſito? Aliqui affirmant non teneti, ſicuti non tenetur reſtituere confeſſarius omittens culpabiliter obligare pœnitentem ad reſtitutionem faciendam: quia nec confeſſarius, nec prælatus ſunt conſtitoti iudices in aliorum fauorem, ſed in fauorem ſubditorum: ac proinde comparatione ſuorum ſubditorum delinquunt contra iuſtitiam: non autem comparatione aliurum. Ergo non tenentur de damno: ſic *Hoſtienſ. cap. grauis de Depoſito, num.* 14. *Tabiena verbo monachus, n.* 13. Verum etſi hæc ſententia ſit probabilis, probabiliorem reputo prælatum in dicto caſu obligatum eſſe de depoſito: quia ratione officij ab Eccleſia conceſſi tenetur impedire damna ſuorom ſubditorum: ſicuti tenetur quilibet alius ſæcularis gubernator. At hic omittens culpabiliter impedire damna à ſuis ſubditis facta obligatus eſt reſarcire. Ergo ſimilitet regularia prælatus. Neque eſt verum eſſe conſtitutum iudicem tantom in fauorem ſubditorom: nam etiam eſt conſtitutus iudea id aliorem fauotem, ſi æquitas poſtulauerit: eſt enim iudea inter partes. Alias ſi petenti domino depoſitum non cogeret religioſum reddere, nullam inde obligationem haberet, quod nullatenus eſt admitteodum: cum iudex ſit inter partes. Secus dicendum eſt de confeſſario, qui ſolum pro pœnitente eſt iudex conſtitutus, & ita ſuſtinet *Gregorius Lopez leg. 3. Regia, titul. 3. verbo religioſo, part. 5. Sanchez aliis relatis, lib. 6. ſumm. cap.* 14. *num.* 33. Inſuper poſſe, & debere prælatum punire ſubditom in obſeruatione depoſiti delinquentem: ſicuti cum in aliis obſeruationibus delinquit, in comperto eſt apud omnes, cum nullus ſit reatus eximens hoe delictum à prælati punitione. *Molina dicta diſputat. 525. verſ. non ſolum: Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 14. num.* 31.

6. Tertia difficultas eſt: an depoſitum factum Eccleſiæ, vel conuentui teneatur Eccleſia ſoluere, com eſt culpabiliter amiſſum? Videtur nequaquam teneri, ſi res immobilis, vel mobilis pretioſa diſtrahenda eſt ad illius ſolutiooem, & Eccleſia ea depoſito lucrum non ſenſit: quia cum hotum alienatio interdicatur Eccleſiæ, niſi illius vrgeat vtilitas, ſeruentúrque ſolemnitates à iure reqoiſitæ, neqoit monaſteriom accipiens depoſitum aduerſus hoc interdictum obligationem ſuſcipere: ſic tradit *Abbas, cap. grauis De depoſito, numer.* 10. *cum Innocentio, & Ioanne Andrea ibi*: At contratium tenendum eſt cum *Gloſſa eo cap. grauis, verbo perſonæ, & ibi Anton. num. 5. & 13. Immola, num. 15. & 16. Cardinal. numer. 1. notab. 3. & num. 7. quaſt. 7. leg. Regia 7. titul. 3. part. 5. & ibi Gregorio Lopez, Sanchez ſupradictos referente lib. 6. ſumm. cap. 14. numer.* 35. colligitúrque manifeſtè ex *dicto cap. grauis*, vbi eacuſatur Eccleſia ab obligatione ſoluendi depoſitum: quia non ipſi, ſed ſingulari perſonæ commiſſum fuit. Ergo ſi Eccleſiæ commiſſum eſſet, ceſſaret eacuſatio, & obligatio ſuperueniret. Neque ibi ſit vlla diſtinctio de depoſito cedeote in vtilitatem Eccleſiæ, vel in vtilitatem ſolius deponentis. Ratio vero eſt, quia ius permittens Eccleſiæ depoſitum accipere, non eattahit depoſitum à ſua eſſentia, & qualitate. At eſſentia depoſiti eſt obligare depoſitarium in obſeruatione illius delinquentem ad ſatisfactionem exhibendam: ergo Eccleſia, quæ ex iure permittente depoſitom accipit, obligata eſt, ſi delinquat, ſatisfacere. Neque obſtat, quod ad hanc ſatisfactionem neceſſarium aliquando ſit rem immobilem, vel mobilem pretioſam diſtrahete, vt inde eacuſati poſſit: quia hæc diſtractio eſt obligatoria, & in conſequentiam obligationis depoſiti ſuſcepti: ac proinde opus non eſt ſeruare ſolemnitates à iure requiſitas pro rerum Eccleſiaſticarum alienatione: hæc enim ſtatutæ ſunt pro alienatione voluntaria, & directa.

7. Neque aduerſus hanc obligationem, vt optimè tradit *Gregorius Lopez, leg. 7. titul. 3. part. 5. num. 1. verbo Bien a ſi: Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 14. num.* 36. iuuari poteſt Eccleſia, vel monaſterium beneficio reſtiturionis in integrum, ſi dolo depoſitum amiſit: ſicuti nec minor, cui Eccleſia comparatur *cap. 1. de reſtitut. in integrum*, hoc beneficio iuoatur, cum eſt in dolo, *argument. leg. ſi ex cauſa, §. nunc videndum, ff. de minoribus.* Secus vero (inquit Sanchez aliis relatis) dicendendum eſſet, ſi ſolom eſſet in lata culpa, quæ oon dolum verum, ſed præſumptum inducit.

8. Quod ſi tandem roges, quando cenſeatur depoſitom fieri monaſterio, vel Eccleſiæ, quando prælato, vel alteri monacho, vt ſingulari perſonæ? Optimè reſpondet *Gloſſa dicto cap.* 1. *De depoſito, Gregorius Lopez dicta leg. 7. titul. 3. part. 5. Sanchez aliis relatis, numer.* 37. mooaſterio, & Eccleſiæ depoſitum fieri, quando ſit ex conſenſo prælati, & capituli, vel illis ſcientibus, & non contradicentibus,

cum

cum poſſint; quia eo ipſo cenſentur depoſitum acceptare. Item ſi fiat apud Sacriſtam, vel procuratorem ad recipienda depoſita deſignatum. Debet tamen recipere ſeruatis conditionibus, quibus facultas à conuentu commiſſa eſt. In Societate autem Ieſus, cum omnes contractus collegij bona obligantes ex ſolo Superioris conſenſu celebrentur abſque capituli congregatione, vt conſtat ex *compendio priuileg. verbo contractus*. Si Superior quatenus talis eſt depoſitum accipit, aliuſve ex illius conſenſu, conuentus tenetur de depoſito; quia factum ſuperiori, aut alteri ex illius conſenſu, conuentui cenſetur factum. Seruanda tamen eſt regula *Præpoſit. 69. & regula Rectoris 64.* quibus interdicitur depoſitum pecuniæ admitti, aliarum verò rerum non niſi cautiſſimè, & dum modo ſint eorum, quibus multum debeamus, aut ab eo, qui id officij ſine magna offenſione denegare non poſſit.

§. V.

De venatione, alearumque ludo religioſis interdicto.

1. *Hæc Religioſis interdicuntur, ſed ſecluſo ſcandalo non videntur mortalia.*
2. *Ad Religioſos laicos prohibitio extenditur.*

1. CErtum eſt hæc Clericis, & à fortiori religioſis interdici: nam de venatione eſt *text. in cap. 1. & 2. De clerico venant, & Clement. 1. §. porro de Statu monach.* quem renouat *Trident. ſeſſ. 24. cap. 12. de reformat.* Debet tamen eſſe venatio canes, & aues inſequendo, & vociferando; quia hæc religioſum, & clericum dedecent. Secluſo ſcandalo, contemptu, & temeritate non eſſe peccatum mortale venari cenſet *Nauarr. com. 4. de regularib. num. 26. Sa verbo venatio, num. 4. edit. Roman. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 11. num. 12.* Adde etiam à veniali excuſari poſſe, ſi venatio rara ſit, moderata, & ad reficiendas animi vires, *Sà, & Suar. ſuprà.* Idem ferè dicendum eſt de ludo alearum, & taxillorum, ſub quo vt notat *Valent. 2. 2. diſp. 5. q. 6. pun. 5. verſ. vbi duo ſunt notanda, pag.* 290. intelligitur omnis ludus fortunæ potius, quam induſtriæ commiſſus. Eſſe quidem clericis prohibitum; imo tali ludo intereſſe, *cap. penul. de vita, & honeſt. cleric. can. 41. & 42. Apoſtol. relatis cap. 1. 35. diſt.* pœna ſuſpenſionis, vel excommunicationis imponenda decernitur qui his ludis inſeruierit, & *cap. inter dilectos De exceſſib. prælator.* quidam clericus, eo quod eſſet publicus aleator, & vſurarius repulſus eſt à dignitate, ad quam fuerat electus, non obſtante conſuetudine clericorum ſic ludendi, quam dicit Pontifex corruptelam eſſe. Ex quibus textibus conſtat manifeſtè clericis conſuetudinem ludendi eſſe prohibitam: non autem vna, vel altera vice ludere. Illa enim verba, *vacans, deſeruiens, aleator*, conſuetudinem, & ludum quaſi ex officio deſignant, vt benè aduertit *Salas de ludo, dub. 24. num. 2.* Atque ita docet *Molina, diſp. 512. Azor. t. 3. lib. 5. cap. 27. quæſt. 2. Rebello 2. part. lib. 12. q. 1. Salas num. 3.* Imo non deſunt Doctores, qui etiam conſuetudinem à peccato mortali excuſent, ſi recreationis cauſa habeatur, & non principaliter ob lucrum: ſic *Sà verbo ludus, n. 1. Valent. 2. 2. diſput. 5. q. 6. punct. 5. §. 1. 2. verſ. vbi duo ſunt relati à Salas ſuprà.* Ipſe tamen contrarium merito ſentit; quia textus ludum prohibentes ponderant conſuetudinem ludendi, non autem lucri finem.

2. Sed an hæc prohibitio clericis facta ad religioſos laicos extendatur, difficultate non caret. Neque Salas extendi, affirmatque *dub. 24. n. 3. verſ. 4.* religioſum laicum ludentem aſſiduè contra ſupradictos Canones non peccare. Moueri potuit, quia de clericis in ſacris expreſsè prædicti textus loquuntur: ergo abſque fundamento ad religioſos non clericos fiet extenſio. Nihilominus tenendum eſt oppoſitum cum communi ſententia docente ſub nomine clericorum religioſos venire, quoties prohibitio decentiam ſtatus reſpicit, & ita tradit in præſenti *Nauarr. cap. 20. n. 9. Valent. verſ. alterum eſt. Rutilio Veconio in ſpeculo, lib. 1. diſp. 1. q. 7. dub. 2. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 11. num. 2.*

§. VI.

De gradu litterarum Doctoris, & magiſtri, an ſit religioſis interdictus. Et quid in Societate Ieſu?

1. *Religioſus poteſt gradu doctoris, vel magiſtri in iure canonico, vel ſacra theologia inſigniri de ſuperioris licentia. Idemque dicendum eſt de gradu in iure ciuili, vel medicina.*
2. *Si autem religioſus prædictis gradibus decoretur abſque licentia ſuperioris, valida eſt ſuſceptio, eſto peccaminoſa. Diuerſum procedit in religione Prædicatorum, & Minimorum propter earum ſpecialia priuilegia.*
3. *Religioſis Societatis Ieſu non aliter prædicti gradus licent, quam de Præpoſiti Generalis licentia, & ſeruatis quinque conditionibus.*
4. *An omiſſo examine in Societate Ieſu gradus ſuſceptus validus ſit? Sub diſtinctione reſpondetur.*
5. *Explicatur ſecunda conditio.*
6. *Explicatur tertia.*
7. *Explicatur quarta, & quinta.*
8. *Expenditur priuilegium Iulij III. latum in fauorem Societatis Ieſu.*

1. NOn defuerunt, qui hunc gradum honoris, & ſcientiæ ſignum impugnarent, vtpote alienum à religioſo ſtatu pauperi, & humili; ſed eos conuincit *D. Thom. opuſc. 19. contra impugnantes religionem, cap. 2. & 3. D. Antonin. 3. p. tit. 5. cap. 2. §. 8.* Non enim aſſumitur ad vanam oſtentationem, ſed vt cum maiori fructu, & proximorum ſatisfactione verbum Dei ſeminetur. Debet autem aſſumi ex licentia prælati. Tum quia omnes religioſi actiones ei debent eſſe ſubiectæ: tum quia eo gradu inſignitis plura iura, priuilegia, & exemptiones competunt, quibus abſque licentia prælati non decet religioſos vti. At ſtante prædicta licentia, gradu doctoris, & magiſtri in theologia, ſacriſque Canonibus omnes religioſi etiam Franciſcani inſigniri poſſunt, ſeruatis tamē conditionibus, quas in hac licentia concedenda quælibet religio pro ſuis ſubditis prudentiſſimè præſcribit. Solum eſt difficultas, an hæc licentia extendi poſſit ad gradum doctoris, & magiſtri in iure ciuili, vel medecina, eo quod ſtudium harum ſcientiarum ſit religioſis interdictum *c. Non magnopere, cap. ſuper ſpecula Ne clerici vel monachi.* Sed omnino dicendum eſt, poſſe extendi, ſi religioſus his facultatibus ante religionis ingreſſum operam dedit; imo etiā ſi in religione illis addiſcendis contra ſacros Canones deliquerit; ſi tamen illis peritus eſt, poterit ex facultate ſuperiorum harum ſcientiarum gradu decorari; quia nullibi huius gradus acceptio eſt prohibita. Neque ea prohibitio induci poteſt ex

prohibitione ſtudij illarum facultatum: tum quia eſt res omnino diuerſa. Tum quia hoc ſtudium prohibetur, vt theologiæ ſtudium creſcat, & extendatur; qui finis non impeditur, ex eo quod religioſus gradum Doctoris, & magiſtri in iure Cæſareo, & Medecina accipiat poſt harum facultatum curſum conſummatum. Atque ita docent *Felin. cap. cum dilecta, num. 19. de Reſcript. Nauarr. comm. 2. de Regularibus, num. 2. Salcedo pract. cap. 59. Man. Rodrig. t. 2. quaſt. regular. q. 74. art. 1. & 2. Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 14. num. 45.*

2. Quod ſi religioſus abſque ſui ſuperioris licentia ſupradictarum ſcientiarum gradu decoretur, valida eſt ſuſceptio, eſto peccaminoſa iure communi ſpectato; quia nullus eſt textus, ex quo colligi poſſit irritam eſſe, & nullam. Quapropter quælibet religio ſua priuilegia ſpectare debet, vt inde colligat, an hæc ſuſceptio annulletur. Credo tamen nulli religioni excepta Prædicatorum familia hoc priuilegium irritans gradum aſſumptum abſque ſuperiorum licentia datum eſſe. Religioni vero prædicatorum conceſſit *Innocent. VIII.* (vt habetur in *monument. ordin. edit. 2. fol. 75. concl. 194.* & refert *Man. Rodrig. dicta q. 74. art. 3.*) quod nullus Frater ordinis Prædicatorum, ſeu de Obſeruantia prouinciæ, aut congregationis Hiſpaniæ magiſterij, ſeu alium quemcunque gradum in ſacra theologia, niſi ad illud per capitulum dictæ congregationis expoſitus fuerit, aſſumere præſumat. Et quod ſi qui aliter promoti fuerint, pro non promotis habeantur, & ad huiuſmodi gradus inhabiles ſint, & eſſe cenſeantur. Quæ deciſio non ad alias religiones, imò neque ad Fratres eiuſdem religionis non reformatos extenditur. Nam eſto religiones in priuilegiis conceſſis communicent; non inde inſtatur communicare in priuilegiis ſpecialem rationem, & inſtitutum alicuius religionis ſpectantibus, & ita tradit *Man. Rodrig. dicto t. 2. quaſt. regular. q. 74. art. 3. Sanchez lib. 6. cap. 14. in fine.* Præterea religioni Minorum conceſſit *Martin. V.* prout refert *Man. Rodrig. dicta q. 74. art. 2.* Quod quicunque Fratres promoti fuerint ad gradum magiſterij in theologia extra vniuerſitates ab ipſo ordine per generalia capitula ad hoc ſpecialiter electas, & abſque eo quod ante perfecerint debitos ſuos curſus, & ſententias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimus, & cætera exercitia ſcholaſtica fecerint prout legere, & facere teneantur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi ritè magiſtrandi ſcientia, minimè de cætero gaudere poſſint beneficio, honoribus, gratiis, priuilegiis, exemptionibus, & indulgentiis tam in dicto ordine, quàm extra, magiſterio in theologia, Apoſtolica, vel quauis alia authoritate cōceſſis, & quibus magiſtri huiuſmodi vti, & gaudere conſueuerunt, inſuper graues pœnas iniungit ſic promouentibus. Verum eſt tamen vt pœnæ his decretis contentæ locum habeant, præſumptionem requiri. Quapropter quælibet ignorantia modo non ſit ingens temeritas ab illarum incurſu liberat, vti notarunt *Sanch. & Man. Rodrig. locis allegatis.*

3. Supereſt dicendum de Societatis Ieſu religioſis. Certum eſt neminem gradu alicuius ſcientiæ inſigniri poſſe abſque licentia Præpoſiti Generalis, vt expreſsè habetur *reg. 62. Prouincialis*, ibi: Quamuis in actibus ſcholaſticorum communibus exercendi ſint noſtri iuxta conſtitutiones, nullus tamen ad philoſophiæ, vel Theologiæ gradus etiam ſi idoneus ſit promoueatur ſine Præpoſiti Generalis facultate. Conditiones autem, ſeu qualitates pro his gradibus recipiendis ſeruandæ præſcribuntur, *4. p. conſtitut. cap. 6. num. 17. & cap. 15. num. 4. & reg. Prouincialis 64.* Prima eſt, vt per diligentem examinationem digni inueniantur, qui gradum ſuſcipere debent. Secunda, ne loca certa, quamuis ea in vniuerſitate, vbi gradum accipiunt dati ſoleant, accipiant, ſed extra numerum ſe conſtituant, & ſubditur ratio; vt ab omni ambitionis ſpecie, atque ab aliis affectibus parum temperatis recedant. Tertia, ne ſumptus, qui paupertes non deceant in gradibus huiuſmodi faciant. Quarta, ne ob aliud, quam vt poſſint proximis ad Dei gloriam eſſe vtiliores promoueri debent, vt nullum humilitas patiatur detrimentum: hæc continentur *dicta 4. p. conſtitut. cap. 6. §. 17.* Quinta habetur *reg. Prouinciali 64.* ne nomine Doctoris, vel magiſtri ratione gradus inter ſe religioſi vtantur. Ferè cum ſupradictis conditionibus coincidunt appoſitæ eadem *4. part. conſtitut. cap. 15. §. 4.* pro collatione graduum in vniuerſitatibus Societatis regimini commiſſis. Prima eſt, ne quis niſi diligenter, & publicè examinatus per perſonas deſinatas, quæ benè ſuum officium faciant, & idoneus ad prælegendum eandem ſcientiam inuentus promoueatur, ſiue ille de Societate ſit, ſiue extra eam. Secunda, vt præcludatur oſtium ambitioni nullis locis certis eis, qui ad gradus promouentur, aſſignatis, quin potius honore ſe inuicem præuenire nulla locorum differentia obſeruata curent. Tertia, vt quemadmodum Societas gratis docet, ita & ad gradus gratis promoueat, & non niſi admodum exigui ſumptus (licet voluntarij ſint) externis permittantur, ne conſuetudo vim legis tandem obtineat, & in ea parte decurſu temporis exceſſus fiat. Vnde in declaratione dicitur, non permittentur conuiuia, nec alij ludi, qui cum ſumptibus non mediocribus fiunt, & ad finem nobis propoſitum inutiles ſunt. Quarta, ne Rector magiſtris, vel vllis aliis de ſocietate, ſibi, aut collegio pecuniam, aut dona quæuis ab vllo pro re quauis in ipſorum vtilitatem facta accipere permittat. Quinta, ne in horum gradum collatione pilei, aut chirothecæ, vel quid aliud detur.

4. Circa primam conditionem de examine requiſito dubitari poſſet; an eo omiſſo validus eſſet gradus? Sed hæc quæſtio facilè deciditur. Si gradus recipiendus eſt in vniuerſitate Societati non ſubiecta, ſpectanda ſunt eius ſtatuta, quæ ſi pro omnibus indifferenter hoc examen præſcribunt, nullus erit gradus eo omiſſo, tametſi graduandus notoriè doctus exiſtat, vt optimè tradit *Rebuff. de priuileg. Scholar. priuileg. 86. verſ. ego vero. Hieron. Gonzal. reg. 8. cancellar. gloſſ. 4. num. 89.* creditur enim pro forma exigi, qua deficiente corruit actus. At ſi gradus in vniuerſitatibus Societatis recipiendus eſt, poterit Rector Vniuerſitatis habita licentia à Generali, vel Prouinciali iuſtas ob cauſas hoc examen publicum remittere, ſicuti dicitur. *4. p. conſtitut. cap. 15. §. 4. in declarat. litt. E.*

5. Secunda conditio de locis extra numerum accipiendis facilè obſeruari poteſt in vniuerſitatibus Societatis ſubiectis, at in aliis, in quibus frequenter loca deſignantur pro cuiuſque antiquitate difficile eſt. Sed non obinde à recipiendo gradu illis vniuerſitatibus debent religioſi Societatis excludi. Quia hæc conditio intelligi debet, cum commodè ſeruari poteſt, & quantum eſt ex parte religioſorum. Hi enim quantum eſt ex ſe loca certa non accipiant, ſed aliis facilè cedant, ſeque extra numerum conſtituant. Si tamen vniuerſitas non ſolum ea loca certa tribuat, ſed quaſi ad ea recipienda compellat; cum ea receptio potius ſit neceſſaria quam libera, humilitati non detogat, neque ambitionis ſpeciem habet, neque prauum aliquem affectum fouet, ſic ſupponit pro certo *Suarez tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 5. cap. 4. num. 10.*

6. Tertia

6. Teitia conditio de non faciendis ſumptibus pauperes dedecentibus optimè ſeruari poteſt in vniuerſitatibus Societatis, at in vniuerſitatibus externis difficile apparet. Nam eſto religioſi nullos extraordinarios, & indebitos ſumptus facere velint: ſomptus tamen obligatorij ita magni eſſe ſolent, vt videantur pauperes dedecere: ſæpe enim ad mille aureos accedunt. Ex quo videtur inferri in his vniuerſitatibus non poſſe religioſos Societatis iuxta eorum regulas, & ſtatuta promoueri, confirmatique poteſt ex *Bulla Pij IV. edita anno 1561. exponi nobis nuper feciſtis*; vbi ſtatim poſt principium inquit Pontifex non expedire, vt ſcholares in noſtris collegiis litteris vacantes promoueantur ab vniuerſitatibus partim propter obligationes, & iuramenta per inibi promouendos præſtari ſolita, partim ob nimias, quæ ibi fieri ſolent impenſas. Si ergo Scholaribus externis hoc non expedit, à fortiori non expediet Societatis religioſis. Nihilominus hæc non vrgent, quo minus poſſint religioſi Societatis in ſupradictis vniuerſitatibus promoueri, non quidem frequenter, ſed rarò: quando ſcilicet bono nomini Societatis, eiuſque doctrinæ, inſtitutique defenſioni, & proximorum vtilitati iudicatū fuerit expedire; eoque caſu non niſi ſelectæ perſonæ promouendæ ſunt. Quod vero frequenter non debeant in his vniuerſitatibus religioſi promoueri, ſed rarò: conuincit Bulla Pij IV. generaliter id affirmans de omnibus ſcholaribus, qui in noſtris collegiis ſtudent: eaque de cauſa facultatem ibidem concedit illius collegij ſuperiori, ſtudiorumque præfecto, vt adhibitis ſecum duobus, vel tribus magiſtris prædictis ſcholaribus gradum conferat habentem eaſdem qualitates, priuilegia, & exemptiones, ac ſi in vniuerſitate receptus eſſet. Sed hoc non obſtante ſæpè ſupra dictis ſcholaribus expedit in illis vniuerſitatibus promoueri. Tum quia gradus in vniuerſitate receptus pluris apud homines æſtimatur. Tum quia gradus à ſocietate conceſſus fortè abſque litigio non admittetur, tum ob alias cauſas. Ergo idem eſt dicendum de Societatis religioſis; frequenter inquam non expedire ab vniuerſitatibus promoueri: benè tamen rarò, & perſonas ſelectas. Neque hæc promotio eſt aduerſus conditionem in conſtitutione præſcriptam. Fateor enim ſumptus exiguos non eſſe, ſed ingentes: nego tamen pauperes dedecere: aliàs dedecerent omnes alios religioſos, qui verè pauperes ſunt, concedēdumque eſſet illos malè facere in ſupradictis vniuerſitatibus ſe promouendo, Pontificēque, & prælatos iniquè procedere permittētes vniuerſitati eos ſumptus à religioſis exigere. Non igitur affirmari poteſt ſupradictos ſumptus à religioſa paupertate alienos eſſe. Ratio vero ea eſt, quia ij ſumptus non fiunt à religioſis pro libito, ſed occaſione gradus accipiendi, & in illius conſequentiam. Cum ergo gradus in illis vniuerſitatibus religioſos pauperes non dedeceat, ſed ſæpè conuenientiſſimus ſit, nec dedecere poſſunt acceſſorij ſumptus. Illi ergo ſumptus religioſos pauperes dedecerent, qui neceſſarij non eſſent gradui recipiendo: quia ij non neceſſitati, ſed vanitati deſeruirent, quæ à religioſo paupere procul eſſe debet. Supra dicta efficacius procedunt, cum non ex peculio religioſi, vel ex bonis religionis fiunt hi ſumptus, ſed à quodam externo ad illum finem donantur. Eo enim caſu manifeſtum eſt, non fieri ſumptus, qui pauperes dedeceant: cum non à religioſo paupere fiunt, ſed à ſæculari diuite. Quod ſi ſæcularis non vniuerſitati immediatè (vt facere poterat) ſed religioſo, vel religioni eos ſumptus donet in ſuſceptione gradus conſumendos, religioſus eos expendens dici non poteſt ſuæ paupertatis puritatem violare: cum non ex ſua libera voluntate, ſed ex donantis voluntate ad rectum finem conceſſos expendat.

7. Quarta, & quinta conditio & facilè ſeruari poſſunt, & ſunt omnino ſeruandæ: quia humilitatem ſpectant. Hæ enim probant non eſſe accipiendum gradum ob honorem, & lucrum, quæ ex gradibus prouenire ſolent, ſed ob maiorem Dei gloriam, & proximorum ſalutem; ſicuti rectè notauit *Suarez. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 5. cap. 4. num.* 11. Conditiones vero requiſitæ in collatione graduum à Societate explicatione non indigent, ex ſe enim ſatis patent.

8. Aduertendum tamen eſt *Iulium III. in Bulla* incipiente *ſacræ religionis, edita anno* 155x. quamque confirmauit *Pius IV. in Bulla* incipiente *exponi nobis, anno* 1551. conceſſiſſe religioſis collegiorum Societatis Ieſu exiſtentium in vniuerſitatibus alicuius ſtudij generalis, ſi præuio rigoroſo, & publico examine in eiſdem vniuerſitatibus reperti fuerint idonei, & Rectores vniuerſitatum eos gratis promouere recuſarerint, vt in prædictis collegiis à Præpoſito Generali, vel de eius licentia à quouis ex inferioribus Præpoſitis, vel Rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duobus, vel tribus doctoribus, ſeu magiſtris per eoſdem eligendis promoueri poſſint ad Baccalaureatus, & Magiſterij, Licenciaturæ, & Doctoratus gradus. Religioſis vero collegiorum exiſtentium extra vniuerſitates conceſſit, vt abſoluto ſtudiorum ſuorum curſu, & rigoroſo examine præcedente à Præpoſito Generali, vel de eius licentia à quouis ex Præpoſitis, vel Rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duobus, vel tribus doctoribus, & magiſtris per eoſdem eligendis ad prædictos grados poſſint promoueri. Hi vero promoti gaudent omnibus priuilegiis, & prærogatiuis, quibus gaudent qui in vniuerſitatibus rigoroſo examine præuia, ac alias iuxta inibi obſeruari ſolitos, & requiſitos vſus promouentur: ſic in ſupradictis Bullis, & referuntur in *compendio priuileg. verbo gradus, & à Man. Rodrig. t. 2 quæſt. regul. q. 7. 4. art. 3.*

§. VII.

De officio tutoris, & curatoris religioſis interdicto.

1. *Religioſi tam à teſtatore, quam à iudice deſignati tutores, & curatores eſſe prohibentur.*
2. *De tutela, vel cura legitima eſt aliqualis difficultas. Affirmatiuam partem tenent aliqui. Sed verior eſt negata.*

1. NOn poſſunt religioſi in teſtamento pupillorum tutores, & minorum curatores deſignati, neque etiam à iudice deficientibus tutoribus, vel curatoribus teſtamentariis, & legitimis. Quod ſi ex teſtamento, vel à iudice deſignentur, ipſi admittere non poſſunt; habetur expreſsè *cap. peruenit, 86. diſt. & Auth. de ſanctiſſim. epiſcop. §. Deo autem amabilis collat. 9. & leg. Regia* 45. *tit. 6. part. 1. & leg. 14. titul. 16. part. 6.* Quod ſi hac prohibitione non obſtante hanc tutelam religioſi admittant, nulla eſt admiſſio, & conſequenter omnia inde ſubſecuta nulla ſunt: ſic *Azor. t. 1. inſtitut. moral. lib. 12. cap. 11. q. 3. Sanchez lib. 6. summ. cap. 14. numer. 13.* Mouentur *ex textu in dicta Authentic. §. Deo autem* vbi dicitur monachos nulla lege tutores, & curatores cuiuſcumque perſonæ fieri permittimus: & ex *leg. Regia* 14.

vtente verbo : non poteſt, ibi, Obiſpo, ni monge, ni otro religioſo no pueda ſer guardador de guerfano. Quæ verba (inquit Sanchez) denotant religioſos incapaces eſſe curæ, & turelæ. Sed cùm verbo *non poteſt*, quod efficacius eſt, quam non permittere vtatur *Clem. 1. de Procuratoribus*, vt neget religioſis procurationem, eoque non obſtante deciſum cum Sanch. reliquimus religioſos, admittentes procurationem abſque ſuperioris licentia validè admittere; efficitur ſanè ex verbo *non poteſt*, non probari ſatis hanc religioſi incapacitatem. Et præterea, quia ſupradicta lex æquè de Epiſcopis, ac religioſis loquitur; cum tamen Epiſcopi non reddantur incapaces turelæ, ſi eam admittant. Quapropter eam cenſeo eſſe legitimam rationem : quia nullus religioſus, vtpote proprio carens obligare aliqua bona poteſt pro tutela adminiſtranda, quod in omni tutela neceſſarium eſt.

2. Difficultas nonnulla eſt de cura, & turela legitima ſic appellata : quia à lege defertur conſanguineis ab inteſtato ſuccedentibus, an inquam huius curæ, & tutelæ religioſi capaces ſint ex licentia prælati? Affirmat *Gloſſa in cap. peruenit*, 86. *diſt. verſ. tutelas in 2. ſolut. & ibi Turrecremana, Angel. verbo tutela, n. 1. Syluest. q. 3. Tabiena q. 1. Azor. lib. 12. inſt. moral. c. 11. q. 3.* Mouentur ex *dicto cap. peruenit*, vbi hæc tutela permittitur Epiſcopis, qoibus religioſi æquiparantur, vt conſtat ex *eodem cap. & ex leg.* 14. *tit.* 16. *part.* 6. Et licet in §. *Deo amabilis Authent. de ſanctiſſim. Epiſcop.* ſit quælibet tutela religioſis interdicta, corrigitur hoc interdictum (inquiunt ſupradicti Doctores) per *textum in cap. fin.* 86. *diſt.* Sed multo verius eſt incapaces eſſe religioſos ſupradictæ tutelæ, quia in *Auth. de ſanctiſſim. Epiſcop. & leg. regia* 14. indiſtinctè omnis tutela religioſis interdicitur. Textus autem in dicto *cap. peruenit* nullum verbum habet, ex quo poſſit colligi hoc interdictum corrigi : ſic *gloſſa dicto cap. peruenit in 1. ſolut. Greg. Lopez dicta leg. 14. verb. no puede, Sanchez lib. 6. cap. 14. n. 25. Gutierr. de tutel. 1. p. c. 1. n. 30. Mol. t. 1. de inſtit. tract. 2. diſt. 221. verſ. religioſus.* Quod verum habet, vt tradit *Sanch. Mol. & Greg. Lopez* etiam ſi tutela eſſet miſerabilium perſonarum. Quia eſto hæc tutela Epiſcopis permittatur in *cap. peruenit*, & aliqoando ad illam ſuſcipiendam obligentur, poſſintque clericos ſuæ diœceſis cogere ad illius adminiſtrationem, nunquam tamen religioſis id reperitur permiſſum. Neque eſt ſimilis ratio de Epiſcopis, & religioſis, cum Epiſcopi proprium habeant, quod poſſint obligationi tutelæ ſubiicere, ſecus religioſi.

§. VIII.

De electione ſepulturæ religioſis interdicta.

1. *Prælatus religionis ſupremus eligere poteſt ſepulturam. Inferior autem, dum ſuperior non contradicit.*
2. *Prælatus eligere ſuis ſubditis ſepulturã poteſtis.*
3. *Subditus non poteſt ſibi eligere ſepulturam.*
4. *Prædictæ doctrinæ apponitur limitatio.*
5. *Si ſuperior permittat religioſo ſubdito ſepulturam eligere, electionem valere, vt verius reſpondetur.*
6. *Sepultura, caſu quo eam licet eligere, cuius expenſis facienda ſit Breuiter reſpondetur.*
7. *Si religioſus in loco remoto decedat ſepultura non electa, in parochiali, ſub qua deceſſit ſepeliendus eſt. Si vero eo in loco monaſterium ſui ordinis adſit, aduerſus Sanchez & alios ſub diſtinctione reſpondetur, quæ non verſatur circa religioſos Societatis Ieſu.*
8. *Nouitius eligere poteſt ſepulturam, ſi ea non electa decedat, in monaſterio ſepeliendus eſt.*
9. *Cuius expenſis nouitius ſepeliendus ſit? Spectanda conſuetudo eſt.*

1. TRes ſunt perſonæ religioſæ, de quibus dubitatur, an poſſint eligere ſepulturam, Abbas, Subditus, & Nouitius. Abbatem, ſi ſupremus religionis Prælatus ſit, certum eſt eligere poſſe ſepulturam; quia habet velle & nolle à religione independens. De aliis prælatis inferioribus negat *Syluest. verbo ſepultura, q. 6. & ibi Armilla, n. 6.* quia abſolutè velle, & nolle non habent, cum illud habeant ab aliis prælatis dependens. At *Man. Rodrig. t. 3. quæſt. regular. q. 60. art. 1. & Sanch. aliis relatis, lib. 6. ſumm. cap. 14. n. 7.* probabilius concedunt cuilibet prælato poteſtatem eligendi ſepulturam : quia eo ipſo, quo prælatus eſt, velle, & nolle habet in pertinentibus ad ſui, ſuorumque diſpoſitionem. Quod ſi dicas habere voluntatem dependentem à ſuperiore prælato, ex voluntateque illius annullari poſſe. Reſpondeo antequam morte confirmetur id veriſſimum eſſe, at morte confirmata voluntas nequit annullari, quia non adeſt niſi in effectu, quem obtinuit. Supradicta procedunt, dummodo verè ſuperior moriatur. Nam ſi officio depoſito moritur, ceſſat electio antea facta : quia cum tempore prælaturæ ſortita non fuerit effectum, perit illius valor, vtpote perueniens ad tempus inhabile, incapaxque electionis : ſic *Sanch. & Man. locis allegatis.*

2. Sed an prælatus eligere ſuis ſubditis ſepulturam poſſit? Affirmat *Man. Rodrig. t. 3. qq. regul. q. 60. ar. 1.* Mouetur, quia pater eligere poteſt filio impuberi ſepulturam : quia in eius eſt poteſtate, ſed religioſus eſt in poteſtate prælati. Ergo prælatus eligere poteſt ei ſepulturam. Sed contrarium merito defendit *Petrus Vualdis ab ipſo Manuelle relatus*, quem ſequitur *Sanchez dicto cap. 14. n. 6.* Quia pater non elegit ſepulturam filio impuberi ratione patriæ poteſtatis : aliàs & filio puberi eligere poſſet, & vxori maritus contra *text. in cap. licèt, de ſepul. in 6.* cum prædicti filij puberes ſint ſub patria poteſtate, & vxor ſub poteſtate mariti, ſed eligit ſepulturam, quia ita eſt conſuetudine receptum vt conſtat ex *dicto cap. licet*, qualis conſuetudo pro religioſis non inuenitur. Dices religioſorum voluntas tranſlata omnino eſt in prælati voluntatem : ſed hac tranſlatione ceſſante poſſet quilibet religioſus ſepulturam eligere. Ergo id ipſum poterit prælatus ob prædictam tranſlationẽ. Reſpondeo negando conſequentiam : quia non transfertur voluntas quoad realitatem, ſed quoad ſubiectionem iuxta religionis regulas : at in nulla religione hæc poteſtas conceſſa eſt prælatis eligendi ſibi ſubditis ſepulturam : quippè eſſet contraria iuri canonico decernenti locum ſepulturæ carentibus electione.

3. De religioſis ſubditis eſt deciſio in *cap. de ſu. Sepult.* in hæc verba : Religioſi niſi à propriis monaſteriis adeo forſitam ſint remoti, quod ad ea cùm moriuntur commodè portari non poſſint, nequeunt (cum velle, vel nolle careant) ſibi eligere ſepulturam, ſed ſunt apud ſua monaſteria tumulandi. Ex cuius textus deciſione infertur religioſum eligere non poſſe ſepulturam, niſi à proprio monaſterio ita remotus ſit, vt nequeat commodè ad illud cum moritur, deportari. Neque obſtat ſepulturam concedendam eſſe religioſo eo tẽpore, quo iugo obedientiæ ſolutus ſit, vt inde inferas eligere poſſe. Nam eſto id locum habeat in

muliere.

mnliere vxorata iuxta textum in *cap. De vxore, De ſepultur.* vbi vxoratæ conceditur ſepulturæ electio, eo quod electio iſta, vt inquit textus, ad eom potius ſtatom pertineat, in quo mulier ſoluitur à lege viri; non inde infertur religioſum eligere poſſe; quia vxoris ſobiectio eſt longè diuerſa à religioſi ſubiectione; illa enim ſolom habet locum in his, quæ præiudicare poſſunt marito, non in aliis; eaque de cauſa inotto marito teſtari poteſt, & eligere ſepulturam; quia in horum diſpoſitione matito non præiodicat. At religioſi ſobiectio tam præiudicantia prælaro, quam non præiudicantia ſpectat; quia eſt ſubiectio plena voluntatis ac proinde religioſo non permittitur ſepulturæ electio, benè tamen vxoti: ſic *gloſſ. dicto cap. fin. de ſepultur. in 6. ver. ſepulturam, Sanch. lib. 6. ſum. cap. 14. n. 1.*

4. Hanc tamen doctrinam communiter Doctores limitant ne procedat in religioſo ita longè à proprio monaſterio decedente, vt nequeat commodè ad illud ſepeliendus deportari. Nam eo caſu permittit ius, vt ſepultutam eligere poſſit, cum propria nequeat ei concedi; colligitor ex *dicto cap. Religioſi de Sepultur. in 6.* per argumenrom à contrario ſenſu, & tradit *gloſſ. ibi in fine, Abbas c. 1. num. 4. de ſepultur. & cap. nimis iniqua de exceſſib. prelat. n. 2. per illum text. Sylueſt. verbo ſepultura q. 6. Nauarr. comment. 2. de Regular. n. 43. Man. Rodrig. queſt. regular. t. 3. q. 60. art. 2. verſ. aduertendum, Sanch. lib. 6. ſum. c. 14. num. 3.*

5. Sed quid ſi ſuperior permittat religioſo ſubdito eligere ſepultutam, erit licita, & valida electio? Videtur non eſſe; quia textus in *dicto cap. religioſi* expreſsè decidit religioſos earere poteſtate eligendi ſepultoram, eſſeque apud ſua monaſteria tumulaodos, niſi ita remotè à proprio monaſterio decedant, vt nequeant commodè ad illud deportari. Cum ergo textus ſepultutam deſignet; & poteſtatem aligendi tollat, ſolumque in illo caſu ſpeciali abſentiæ concedat; efficitur. nec licentiam à prælato eoncedi poſſe, vtpote contra legem Pontificiam, nee electionem ex vi illius licitam, validamqoe eſſe. Cætetum verius videtur oppoſitum; poſſe ioqoam prælarum licentiam concedere, electionemque inde factam licitam, validam eſſe. Moueor; quia prælatus eligete ſibi ſepulturam poteſt, vt dictum eſt, ergo poteſt religioſo ſubdiro facultatem eligendi concedere. Neqoe enim maiori poteſtate ſecum vti poteſt, quam com ſubditis; ſi qoidem tota poteſtas diſpeoſandi ſecum prælato comperens ex officio gubernandi ſubditos prouenit; atque adeo potius cum ſubditis, quam ſecum vti illa poterit. Deinde *text. in cap. religioſi* ea ratione ducitur ad negandam religioſo poteſtatem eligendi ſepulturam, quia velle, vel nolle carer, hoe eſt quia caret voluntate propria à prælato independente. Quæ ratio ſolum probat non poſſe religioſum eligere ſepulturam prælato inconſulto; at non probat ex eius licentia eligere non poſſe. Nam eà poſita & velle, & nolle habet.

6. Sed cuius expenſis hæc ſubditi ſepultuta, & prælati ſibi ſepulturam eligentis facienda eſt? Reſpondeo ex illis bonis, quæ ad huiuſmodi effectum prælatus applicauerit; quia tam peculia religioſi, quam bona monaſterij ſuæ diſpoſitioni ſubduntor. Quod ſi prælatus non expreſſit, credendum eſt eius voluntatem fuiſſe, vt ex peculio defuncti dictæ expenſæ ſoluantur; qnia religioni vtilios eſt. Si autem prælatus, vel religioſus pecolio carent, ex boni monaſterij ſoluendæ expenſæ ſunt. Neque mitum eſt, quod monaſterium eam obligationem habeat; ſi quidem eà tenetur cum religioſus extra monaſtetium in loco remoto decedit ſepultura non electa. Quia eo caſu ſi religioſus peculio, vel beneficio caret, expenſis monaſterij ſepelitur, vt tradit *Man. Rodrig. tom. 3. queſt. regular. queſtio. 60. artic. 3. & Sanch. lib. 6. ſum. cap. 14. num. 4.*

7. Eo aotem caſu, qoo religioſus in loco remoto decedit ſepultura non electa, in parochiali, ſub qua deceſſit, ſepeliendus eſt; ſicuti quilibet alius ſæcolaris in itinere moriens: tradit *gloſſa dicto cap. religioſi de ſepultur. in 6. & ibi Anchar. Franc. & Dominic.* quos refert, & ſeqoitur *Sanch. dicto cap. 14. n. 4.* Si autem eo in loeo monaſterium ſui ordinis adſit, *Sylueſt. relato Anton. cap. 1. de ſepultur. verbo ſepultura q. 8. verſ. ſecundum & Sanch. lib. 6. ſum. c. 14. n. 4.* affirmant in eo ſepeliendum teligioſum eſſe, & non in patocbiali, eſto tranſeuntur ibi commotatus fuerit. Et ratio eſſe poteſt; quia illud monaſterium aliquo modo propriũ religioſi eſt. Cæterùm verius ceoſeo in parochiali, ſob qua deceſſit ſepeliendum eſſe, ſi ſolum traoſeuntur ibi extiterit; quia iure firmatum eſt quemlibet perigrinum, ſi ad ſepulchra ſuorum maiorum deferri non poteſt, in patochiali illius loci, io quo decedit, eſſe ſepeliendum, vt tradit *Sylueſt. pluribus relatis ſuprà.* At ab hac generali lege non inuenitur exemptus religioſus à proprio monaſterio remotus, ergo ibi ſicut & alij peregrini, ſepeliendus eſt. Neque obſtat ibi adeſſe monaſterium ſui ordinis; quia illud non eſt proprium; aliàs non poſſet eligete ſepultutam, ſed neceſſariò apud illod eſſet tumulandus. Notanter dixi, ſi ſolum tranſeunter ibi extirerit, nam ſi in illud mooaſterium miſſus fuerit cauſa perpetuæ reſidentiæ, apud illud ſepeliendus eſt; quia eſt proprium, propriaque religioſi parochia. Atque ita docet *Gloſſa ex communi ſententia eo cap. religioſi in caſus poſitione.* Religioſi verò Societatis IESVS cum nullam Societatis domũ ſingulariter propriam babeant, ſed quælibet domus, & collegium proprium cuiuſqoe ſit, ſi in eo loco decedant, vbi domus, vel collegium Societatis eſt, apud ipſum ſunt ſepeliendi, & non in parochiali, nec in cathedrali.

8. Supereſt dicendum de nouicio, quem certum eſt, eligere poſſe ſepoltutam; quia ſolum religioſis ſepoltutæ electio interdicta eſt. *cap. fin. de Sepultur. in 6.* At nouitius ſub nomine religioſi in odioſis non venit. Deinde religioſis ſepulturæ electio probibetur; quia carent velle, & nolle proprio, quo tamẽ nouitius gaudet, & ita tenet aliis relatis *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 14. num. 10.* At ſi decedant non electa; in monaſterio ſepeliendi ſunt. Tum quia monaſterium eſt nouitij parochia, & prælatus patochus quoad ſacramentorum ſoſceptionem. Ergo etiam quoad ſepulturam. Tum quia ita eſt conſuetudine teceptum, & priuilegiis religionum firmatum: ſic *Sylueſt. verbo ſepultura q. 8. dicto 7. Man. Rodrig. queſt. regular. q. 60. art. 2. fine. Sanch. aliis relatis dicto cap. 14. num. 11.* Neque ab hoc iure cadit nouitius, vt placuit Syluestro, quamuis voluntatem habuerit redeundi ad ſæculum; nam dum re ipſa non tedit, domicillum acquiſitum non amittit. *Sanch. dicto cap. 14. num. 11. fine.*

9 Quod ſi inquitas, cuius expenſis nouitios ſepeliendus ſit? Breuiter teſpondeo, ſepeliendum eſſe propriis expenſis, ptoprium habeat, niſi conſuetudine introductum ſit expenſis monaſterij ſepeliendom eſſe, *Sanch. dicto cap. 14. num. 12.* At ſi proprio earet, monaſterij expenſis eſt ſepeliendus; quia illius eſt membrum, & ſub illios obedientia deceſſit. Quod adeo verum eſt, vt ſecluſa eonſuetudine parentes eius diuites obligari non debeant, eas expenſas ſoluere; vtpote qui ab eorum cura ſeparatus deceſſit, quamuis reuocabiliter, *Sanch. lib. 6. ſum. c. 14. numer. 14.*

Digitized by Google

Pvnctvm XIV.

Quibus pœnis ſubiiciatur Religioſus delinquens à Prælatis regularibus puniendus.

1. *Duplex genus pœnarum diſtinguitur.*
2. *Religioſus delinquens punitioni prælati ſubjectus eſt.*
3. *Quas pœnas ſpirituales prælatus regularis imponere poſsit.*
4. *Abbatiſſa pœnis ſpiritualibus coercere moniales non poteſt.*
5. *Prælato regulari interdicitur ſubditum delinquentem pœna mortis punire. Idem dicendum eſt de mutilatione,& verberatione publica.*
6. *An pœnâ triremium poſsit religioſus delinquens à prælato regulari condemnari? Arguitur pro parte negatiua.*
7. *Dicendum eſt prælatos regulares poſſe hanc pœnam inſligere, & ſoluuntur rationes contrariæ.*
8. *Pœnam incarcerationis temporalis, ſeu perpetuæ, ieiuniorum, & alias ſimiles poteſt prælatus inſligere, & ſubditus tenetur in ſe exequi.*
9. *De pœna perpetui carceris, & triremis eſt difficultas, an obligati ſint religioſi eas exequi. Proponitur ratio dubitãdi pro parte negatiua,& ſoluuntur rationes contrariæ.*
10. *A ſententia affirmatiua, vt potè à communi recedendum non eſt. Et ſatisfit rationi dubitandi.*
11. *Si carcer ſit ita durus, vt periculum vitæ timeas, fugere potes.*

1. DVplex genus Pœnarum diſtinguere poſſumus, aliæ ſunt pœnæ ſpirituales, aliæ corporales. Sprrituales ſunt, excommunicatio, ſuſpenſio, interdictum, irregularitas, & inhabilitas ad quæcumque beneficia, iura, & miniſteria ſpiritualia: Corporales ſunt, quæcumque corporis afflictio, & caſtigatio, incarceratio, infamatio, reprehenſio, maximè ſi publica ſit, deputatio ad vile miniſterium, vel laborioſum, &c.

2. Religioſum igitur delinquentem ſubjectum eſſe punitioni prælati in comperto eſt apud omnes; qoia eſt pars communitatis religioſæ, quæ poteſtatem habet ſubditos delinquentes puniendi, tum ratione dominij ex profeſſione acquiſiti, tum ratione iuriſdictionis à Pontifice conceſſæ. Verum eſt quòd poteſtate dominatiua ſpectata puniri religioſus graui pœna non poteſt. Non enim poteſt morti condemnari; neque perpetuo exilio, nec triremibus, aliiſque pœnis ſimilibus; quia hæ alienæ ſunt à domeſtica, paternaque gobernatione, quam poteſtas dominatina reſpicit. At ſpectata iuriſdictionis poteſtate hæ omnes inſligi poſſunt, ſi abſque vlla limitatione iuriſdictio conceſſa ſit.

3. Et quod attinet ad pœnas ſpirituales quilibet prælatus regularis, etiam localis (niſi conſuetudine, au conſtitutionibus religionis linitatum ſit) poteſt religioſum delinquentem cenſuris excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti perſonnalis innodare; quia hæc poteſtatis conceſſio, & correctioni delinquentis, illiuſque punitioni maximè neceſſaria erat. Sic *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 9. num. 4.* Notanter dixi *interdicti perſonalis*: nam locale interdictum cum non ſolum delinquentes, ſed innocentes, & non ſubditos quodammodo afficiat, imponi non poteſt à prælatis regularibus. *Suar. dicto cap. 9. num. 5.* Irregularitas verò nunquam imponi poteſt; quia *text. in cap. is qui, de Sentent. excommunic. in 6.* expreſsè negat incurri extra caſus à iure expreſſos, & conſequenter negat prælato poteſtatem imponendi irrigularitatem; nam ſi illam haberet, iam extra caſus à iure expreſſos contraheretur irregularitas. Pœna item priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, inhabilitatiſque ad officia, & muneta religionis certum eſt religioſum à ſuo prælato puniri poſſe. Tum quia ita vſus obtinuit. Tum quia illa munera, honores, & officia à religione conceduntur, quæ optimè poteſt ſubditos delinquentes ab eorum vſu, & poſſeſſione remouere, illorumque conceſſioni conſenſum non præſtare. *Suar. dicto cap. 9. num. 9.* Alias autem inhabilitates, & pœnas ſpirituales à iure ſtatutas imponendas ob aliquod delictum, ſi alienæ non ſunt à religioſis, & in ea religione tali delicto non eſt aliqua pœna impoſita, poteſt & debet ſaltem ex honeſtate ſuperior ſubdita delinquenti imponere; quia in pœnarum impoſitione debet ius ſequi; cum ergo proprium non habeat, communi conuenit adhærere: ex obligatione tamen ad id non tenetur; cum aliàs iuſtè iudicare poſſit, pœnaſque delicto proportionatas imponere, iure naturali ſpectato.

4. Dixi *prælatum regularem*. Nam Abbatiſſa his ſpiritualibus pœnis coercere, puniréque non poteſt moniales delinquentes; quia iuriſdictione Eccleſiaſtica caret, ſolumque à Pontifice conceditur poteſtas dominatiua gubernationi domus neceſſaria. Quod ſi aliquando priuilegium excommunicandi, ſuſpendendi, vel interdicendi ſubditas inueniatur Abbatiſſis conceſſum, non eſt intelligendum de propria excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto, ſed de quadam ſeparatione à communibus actionibus aliarum monialium; & caſu quo de propriis cenſuris eſſet priuilegium, credi debet ipſis Abbatiſſis concedi perſonæ deſignationem, qua poſita Pontifex cenſuram ipſo facto profert, vt latius hæc proſequitur *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 9. à num. 10. vſque in finem.*

5. Quoad pœnas corporales attinet, certum eſt nulli prælato regulari, necdum iudici Eccleſiaſtico conceſſum eſſe ſubditum delinquentem pœna mortis punire; quia id interdicitur *cap. cum non ab homine de iudiciis.* At ſicut iudici Eccleſiaſtico datum eſt in aliquibus caſibus declarare clericum delinquentem pœna mortis dignum eſſe illumque priuilegio clericali denudatum iudicibus ſæcularibus puniendum tradere: ſic videtur prælatum regularem comparatione ſuorum ſubditorum id facere poſſe. Sed contrarium eſt omnino dicendum, nam eſto prælatus regularis poſſit religioſum à ſuo conſortio eiicere; at non poteſt clericali priuilegio omnibus religioſus conceſſo denudare; ſi quidem eiectum religioſo ſtatu non denudat. Sæcularis autem iudex nequaquam hunc eiectum, & à prælato regulari punitum, punire inſuper poteſt ob delicta in religione commiſſa. Tum quia commiſſa ſunt in alieno territorio. Tum quia ſunt iam per ſententiam definitiuam punita; imo neque punire poteſt ob delicta poſtmodum committenda, cum non ipſi, ſed Epiſcopo ſubiicitatur, quippè eſt religioſus; ac proinde perſona Eccleſiaſtica priuilegio

fori

foti gaudens : ſic *Suar.t 4. de relig. tract.* 8. *lib.* 2.*c.* 10. *n.* 1 & 2. Idem quod dictum eſt de pœna mortis, dicendum eſt de pœna mutilationis; prælatis inquam regularibus datum non eſſe hac pœna ſuos ſubditos punire; quia & aliena eſt à teligiuſa pietate, & eiuſdem rationis cum pœna mortis. *Suar. dicto c.* 10. *n.* 3. De verberatiune publica per plateas, & vias ciuitatis conſuetudo obtinuit, ne à prælatis regularibus imponatur; quia religioſum ſtatum, imo & Eccleſiaſticum dedecet, ob quam cauſam nec clericis ſæcularibus imponitur. *Suar. ſupra.*

6. De pœna triremium eſt grauis difficultas; an poſſit teligiuſus delinquens ad illam ſubeundam à prælatis regularibus condemnari? Et ratio difficultatis eſt; quia eſt nimis dura, & acerba, & conſequenter à pietate, religionis aliena; at ex alia parte eſt nimis periculoſa ſaluti ſpirituali damnati ob prauum continuum exemplum aliarum reorum ibi adſtantium, & inumeras peccandi occaſiones, quæ in illo miſero ſtatu occurrunt. Regulares autem prælati in ſua gubernatione ſpiritualem ſubditorum ſalutem primò ſpectate debent, nequeunt ergo ſuos ſubditos hæc pœna punire. Prætetea nequeunt regulates prælati condemnate religioſum vèrberibus per laicum infligendis; quia eſt contra deciſionem *text. in cap. vniuerſitatis de ſentent. excommunicat.* At triremibus damnati verberibos ſæpè afficiuntur à laico. Ergo prælati regulares non poſſunt religioſum ttiremibus damnare. Neque ſatisfacit, ſi dicas in ſupradicto textu ſolum prohiberi condemnationem directam verberibus ſubeundis; non tamen indirectam, & per accidens, vti in præſenti contingit. Non enim prælati regulares verberibus afficiendum teligioſum tradunt, ſed tradunt triremibus. Quod ſi ibi verberibus afficiatur, prælato regulari imputandum non eſt; quia ſuæ condemnationi eſt per accidens. Non inquam ſatisfacit; nam vt rectè arguit *Suar.t. 4.de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 10. *n.*6. vel illa flagellatio licita eſt, vel non? ſi licita; ergo ceſſat lex lata in *dicto cap. vniuerſitatis* interdicens religioſum à laico verberari, quod non eſt dicendum. Si illicita; ergo illicitè prælatus regularis religioſum triremibus condemnat; quippè moraliter huic actioni peccaminoſæ cooperatur, cum facilè poſſit illam excuſare.

7. Cæterum omnino dicendum eſt, prælatos regulares poteſtatem habere hanc pœnam ſubditis infligendi, ſi delictum ea pœna dignum ſit; quia eſt nimis graue, & ſcandaloſum, neque occurrit alia pœna, quo commodè puniti poſſit, & ſcandalo dato fiat ſatisfactio: ſic tradit latè *Nauarr. com.* 3. *de Regularib. n.* 53. *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2 *cap.* 10. *num.* 3. & *ſeqq. ſupponit Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 8. *num.* 16. & alij plures inquirentes, an ſic damnatus poſſit fugete. Ratio huius poteſtatis ex praxi, & conſuetudine ſatis in religionibus recepta (videnre, & conſentiente Pontifice) deſumitur. Neque rationes in contrarium vrgent. Non prima, nam eſto pœna nimis dura ſit, & acerba, non eſt tamen aliena à teligioſa pietate, cum delictum graue, & ſcandaloſum eſt: pietas enim non eſt contraria iuſtitiæ, & charitati; imo cum hæc pietas præcipuè in communitatem potius quam in ſingulares perſonas exerceri debeat, & religioſæ communitati ſæpè expediat delictum religioſi ſcandaloſum grauiſſima pœna punire in aliorum exemplum; efficitur ſanè dictam pœnam triremium ob delictum graue, & ſcandaloſum impoſitum, cui alia via nequit ſatisfieri, alienam non eſſe à religioſa pietate. Neque item vrget ſecunda ratio deſumpta ex periculo peccandi; quia id eſt per accidens, & ob bonum religionis permitti poteſt. Fateor tamen prælatos regulares frequenter in pœnis imponendis ſalutem ſpiritualem ſubditorum delinquentium ſpectare debere; at in aliquo caſu raro, & extraordinario non tam illorum ſalutem, quam ſalutem aliorum religioſorum, & religionis commune bonum ſpectari debet. Neque item vrget tertia ratio ex *cap. vniuerſitatis* deſumpta; quia reſponderi poteſt in eo textu prohiberi verberationem per laicum, quæ fit in correctionem fratris, & more religioſo; non autem verberationem in aliorum exemplum, & ſæcularibus, infamibuſque reis communem, quam certè conſuetudo obtinuit fieri per laicum poſſe, ſicuti fit, cum opus eſt religioſum torqueri.

8. Pœnam incarcerationis temporalis, ſeu perpetuæ in alienum, & remotum monaſterium conſtat à prælatis regularibus ſæpè infligi; quia ſic expedit, tum religioſo delinquenti, tum aliorum exemplo, tum bono conuentus, in quo deliquit. Aliæ item pœnæ leuiores, ieiunij, leuis flagellationis, deputationis ad officia vilia, & abiecta paſſim religioſis imponuntur, ad quarum impoſitionem non eſt opus Eccleſiaſtica iuriſdictione, ſed ex poteſtate dominatiua, quam Prælati ex profeſſione acquirunt, eas infligere poſſunt; eáque de cauſa monialium Abbatiſſæ hæc poteſtas conceſſa eſt. Religioſi verò non ſolùm tenentur eas pœnas patienter ſubire, cùm de facto imponuntur; ſed eas in ſe exequi, ſi ita à Prælatis præcipiatur; quia eſt præceptum de re non nimis ardua, & difficili, & tradit *Suar.t.4.de relig. tract.* 8.*lib.* 2.*c.* 10.*n.* 10.

9. De pœna perpetui carceris, & triremis eſt difficultas; an obligati ſint religioſi eas exequi, ſi fugere poſſunt? Ratio difficultatis eſt; quia *tract. de legib. diſp.* 2. *punct.* 4. probauimus ſæcularem his pœnis damnatum licitè fugere poſſe; quia extra humanam poteſtatem eſſe videtur obligare reum, vt in ſeipſum exequatur pœnam ita acerbam, & duram. Sed votum obedientiæ non eſt cenſendum aliter obligare, quàm præceptum; quia obligatio voti eſt inſtar præcepti. Ergo cùm præceptum humanum ad exequendam illam pœnam non extendatur, neque etiam votum extendi debet; & ita tenet *Bannes* 2. 2. *q.* 69. *art.* 4. *poſt* 5. *concluſ.* & indicat *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 11. *cap.* 3. *n.* 4. Neque hæc fuga aduerſari videtur *Trident. ſeſſ.* 25. *cap.* 4. *de Regular.* prohibenti religioſis, ne à ſuis conuentibus ſine licentia recedant, etiam prætextu accedendi ad ſuperiores, niſi ab eis fuerint vocati; quia ſi fuga eſt à triremibus, non eſt receſſus à conuentu; ſi autem eſt à carcere conuentus, non tam eſt receſſus à conuentu, quam ab illius carcere, & à pœna ob delictum impoſita, neque dici debet illa fuga receſſus, cum non animo vagandi fiat, ſed quædam iure naturæ conceſſa interpellatio, & defenſio à tam duro, & acerbo grauamine. Quod ſi dicas, te obligatum eſſe obedire prælato ſecundùm regulam præcipienti; at cum tibi præcipit ob delictum commiſſum in carcere, vel triremibus manere, ſecundùm regulam præcipit, ergo obedire teneris? Reſponderi poteſt concedendo præcipere ſuperiorem ſecundùm regulam, cum tibi præcipit manere in carcere, vel triremibus abſque reſiſtentia; quia ſecundùm regulam diuinam, & naturalem eſt, ne condemnatus ſententiæ iuſtæ reſiſtat, reſiſteret enim Dei ordinationi. At ſi præcipiat tibi manere abſque poteſtate fugiendi contra regulam naturalem præcipit; ac proinde nullum eſt præceptum. Quod ſi iterum vrgeas, te obligatum eſſe ex voto obedientiæ eo in loco manere, quo ſuperior forſè iudicauerit, *argum. text. cap. quorundam*, & *cap. ſi religioſus de electione lib.* 6. at iuſtè iudicauit; cum te ad perpetuum carcerem, vel triremes condemnauit. Ergo ab eo loco abſque licentia prælati recedere non potes. Reſpondeo negando conſequentiam: concedo

enim

enim ex voto obedientiæ te obligarum eſſe manere, vbi ſuperior iuſtè iudicauerit; nego tamen iuſtè iudicare, ſi iudicet te debere liberè, & abſque fugæ poteſtate in carcere, vel triremibus manere; benè tamen ſi iudicet te debere ibi manere detentum nulla reſiſtentia facta.

10. Fateor animum eſſe propenſum in ſupradictam ſententiam; at quia oppoſita communi doctorum calculo fitmato eſt, nolo ab ea recedere: docuit eam *Caietan. 2. 2. q. 69. art. 4. in reſponſ. ad ſecundam concluſ. Nauarr. com. 4. de Regular. num. 63. Salcedo pract. cap. 137. verſ. ſed vtrum, & verſ. imo circa carcerem. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 10. num. 10. Sayro in claui regia lib. 12. cap. 18. num. 9. Manuel, quæſt. regular. t. 2. q. 22. art. 6. Sanch. lib. 6. cap. 8. num. 12. & 16.* Ratio eſt; quia negari non poteſt, te obligari poſſe ex voto obedientiæ non ſolum ad ſuſtinendam iuſtam pœnam carceris, & triremis, ſed etiam ad eam non fugiendam, cum condamnatus fueris: at ſic eſt præſumendum te obligari velle, cum votum obedientiæ emittis, ſi quidem ferè omnes Doctores eam tibi obligationem imponunt. Ergo fugere non potes. Et ex his ſoluitur ratio dubitandi. Nam eſto ex præcepto, & lege abſolutè ſumpta obligari non poſſis ad non fugiendum carcerem aſperum, & durum; at ex voto obedientiæ obligari potes, quia ita vouiſti.

11 Illud vero certius eſt, ſi carcer ſit ita durus, vt merito periculum vitæ timeas; eo quod cibo conuenienti ad vitæ ſuſtentationem priuaris, vel humi cubare cogeris, vel penè nudus exiſtere media hyeme, & in loco humido, & frigido, vel aliam ob cauſam, te poſſe fugere; quia eſto illa pœna iuſta eſſet, non eſt credendum te voto voluiſſe priuari libertate illam fugiendi, ſi commodè poſſis; cum ſit contra inclinationem naturalem, quam homines habent propriam vitam conſeruandi; ſic ex communi ſententia teſtatur *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 10. in fine n. 11.* Quod à fortiori procedit, ſi hoc periculum vitæ non ex pœna impoſita per ſententiam iuſtam, ſed ex modo illam exequendi proueniret; quia hæc eſt manifeſta iniuria; ac proinde credi non debet te voluiſſe ad illam ſuſtinendam obligari: ſic ſuſtinent *Nauarr. com. 4. de Regularib. num. 64. corol. 7. & 8. Salcedo pract. c. 137. §. eſt tamen, Sayro claui regia, lib. 12. cap. 18. num. 10. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. n. 14.* vbi merito addit idem eſſe dicendum caſu quo ſententia reipſa iniuſta ſit, eſto ſit iuſta ſecundùm allegata, & probata. Quia eo caſu non teneris præcepto ſuperioris obedire, vtpotè falſæ præſumptioni innitenti.

Pvnctvm XV.

An religioſus ita obligatus ſit ſuperiorum ſententiis obedire, vt nullo modo ei permittatur appellatio.

1. *Videtur religioſis eſſe interdicta appellatio.*
2. *Varij caſus diſtinguuntur.*
3. *Si prælatus in infligendis pœnis iuſtitiæ terminos non excedat, appellare non potes; benè tamen querelam, vel ſupplicationem interponere apud ſuperiorem maiorem.*
4. *Si prælatus terminos iuſtitiæ in grauibus pœnis imponendis excedat, licitum tibi eſt remedio appellationis vti.*
5. *Hæc tamen appellatio prius ad prælatos domeſticos, quam ad Nuncium, vel Pontificem deferenda eſt.*
6. *A leui præcepto, ordinariaque correctione non permittitur appellatio.*
7. *Vt in cauſis grauibus appellationem interponere poſſis, debet eſſe exceſſus prælati manifeſtus.*
8. *Apponitur diſcrimen inter clericos, & religioſos circa appellationis interpoſitionem.*
9. *An eo caſu quo potes appellationem interponere, poſſis (ſi occaſio non ſuppetit appellandi) ad ſuperiorem maiorem nulla petita ab inferiori licentia iter arripere? Negat Suar.*
10. *Verius cenſeo oppoſitum. Et ſatisfit rationi à Suar. adducta.*
11. *Licet tibi recuſare ſuperiorem ſuſpectum, quando times te iniuſtè vexaturum.*

1. Videtur religioſis omnino interdictam eſſe appellationem. Nam in *cap. ad noſtram de appellationib.* dicitur: Remedium appellationis non ideo eſt inuentum, vt alicui à religionis, & ordinis obſeruantia exorbitanti debeat in ſua nequitia patrocinium exhibere, & *cap. reprehenſibilis eodem tit.* inquit: Statuimus ne ſubiecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam in vocem appellationis erumpant, & in fine ſubditur: præcipuè hoc in religioſis volumus obſeruari, ne religioſi cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi contra regularem prælati ſui, & capituli diſciplinam appellare præſumant, ſed humiliter, ac deuotè ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua fuerit eiſdem iniunctum: idem ferè habetur in *cap. licet de officio ordinarij.* Deinde ſupradicta appellationis denegatio manifeſtiſſimis priuilegiis à Sede Apoſtolica religionibus conceſſis confirmata eſt, vt conſtat ex iis, quæ refert *Sorbus in compend. priuileg. mendicant. verbo appellare num. 1. 2. & 3.* & habentur in *compend. priuileg. ſocietatis* Iesvs *verbo appellatio.* Quibus priuilegiis, & decretis plures religiones adhærentes vocem appellationis à ſe excluſerunt, vt habetur in *lib. monumenta ordinum conceſſ.* 499. & ſpecialiter de ordine prædicatorum tradit *Armilla verbo accuſatio in fine.* Ratio verò, qua credendum eſt Pontificem motum eſſe ad denegatum religioſis appellationis remedium fuit, vt bono nomini religionis, & ſpecialiter religioſorum quieti, & tranquillitati proſpiceret, quæ non leuiter ex conceſſa appellatione læderentur. Neque obſtat appellationem eſſe naturalem quandam à iure introductam defenſionem *cap. omnis oppreſſus 2. q. 6. cap. ſuggeſtum de appellationib. leg. 1. ff. de appellationib.* defenſionemque naturalem tolli non poſſe, *clement. paſtoralis de re iudicata ad finem*, quominus ad bonum commune religionis non debeat interdici; præcipuè cum hoc interdictum liberè à religioſis admittatur profeſſionem emittentibus in religione dictis priuilegiis gaudente, eaſque conſtitutiones habente.

2. Cæterum vt diſtinctè in hac grauiſſima quæſtione procedamus, aduertendum eſt, appellationem interponi poſſe; eo quod prælatus limites iuſtitiæ exceſſit in pœnis imponendis, vel quia intra limites iuſtitiæ vſus eſt ſummo rigore. Deinde poteſt eſſe appellatio à pœna graui, & infami, qualis eſſet carcer perpetuus, vel triremis, vel dira repetita verberatio; vel à pœna leui, quæ ob frequentes defectus imponitur. His poſitis.

3. Dico primo, ſi prælatus in infligendis pœnis iuſtitiæ

ioſtitiæ terminos non excedit, nequis ab eius ſententia appellare. Quia eo caſu non grauatis à prælato, ſed à tuo delicto, neque tibi prælatus vllam iniuriam infert ſummo rigote vtens, tametſi nullam gratiam faciat: ſic *Suar. tom. 4. de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 9. & ſupponunt ferè omnes Doctores concedentes appellationem tantummodo vbi eſt exceſſus, & grauamen.

Verum etſi in ſupradicto caſu noo tibi licitum ſit appellare; at querelam, vel ſupplicationem interponere apud ſuperiorem maiorem, vt ipſe ex officio tigorem mitiget, omnino licet; quia per hanc querelam, & ſupplicationem ſuperioris ius inferioris rigide iudicantis non læditur, eum illum non impediat ad executionem ſententiæ procedere, neque cauſam ad ſuperiorem maiorem deooluat: ſic *Nauarr. lib.* 2. *conſil. tit. de ſentent. & re indic. conſ.* 2. *alias tit. de appellat. conſ.* 5. *num.* 8. *Man. Rodrig. t.* 1. *quaſt regular. q.* 29. *art.* 2. *Sayro claui regia lib.* 12. *c.*17.*n.*38. *Suar. t.* 4. *de relig. tr.*8. *lib.* 2. *c.* 11. *n.* 6. & 7. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 9.*n.*110.*fine.*

4. Secundo dico, ſi prælatos terminos iuſtitiæ in grauibus pœnis imponendis excedat, licitum tibi eſt remedio appellationis vti, præcipuè ſi per viam querelæ, & ſupplicationis non reputas ſatis tibi eſſe ſubueniendum; qoia eo caſo appellatio eſt remedium neceſſarium ad propulſandum ſuperioris iniuriam, neque credendum eſt te voluiſſe in profeſſione huic remedio renunciare. Tum quia ea renunciatio religioni vtilis non eſt, ne prælatorum iniquitatem foueat. Tum quia ex nullo iure, vel priuilegio colligitur; hæc enim prohibent appellationem à correctione regulari, non à graui iniuria. Nam ea ſtante conceſſum eſt appellationis remedium, *cap. de priori appellationib.* vbi grauiter iubetur puniri quidam Prior, eo quod appellationi ad Sedem Apoſtolicam non detulerit; cum omnibus conceſſum ſit ad Sedem Apoſtolicam appellare poſſe, *cap. ad Romanam.* 2.*q.*6. Idem conſtat ex *cap. licet de officio ordinar.* & *cap. ſuper quaſtionum, de officio delegat.* & expreſsè Ciſtercienſibos appellatio conceſſa eſt in cauſa denegatæ iuſtitiæ, aut pro nototia iniuria, vti refertur in *compend. priuileg. ſocietatis. verbo appellatio* §. 2. Et licet fratribus Franciſcanis interdicta ſit appellatio ad ſæcularia tribunalia ſob excommunicationis pœna per *Gregor. XIII. in bulla* incipiente, *quoniam noſtro paſtorali*, *anna* 1575. conceſſa tamen eſt ad Generalem, & ad protectorem ordinis, & Pontificem. Idemque declarauit *ſacra Cardinalium congregatio anno* 1587. & *Sixtus V. anno* 1588. *in bulla* incipiente: *Ad Romanum ſpectat Pontificem*, prout refert *Sorbus in compend. priuileg. mendicant. verbo appellare, in ſuis annotationib.* §. 1. Ergo in hoiuſmodi caſu omnino appellatio concedenda eſt: atque ita ſuſtinent *Nauarr. com.* 3. *de Regularib. circa finem num.* 51. & *lib.* 2. *conſil. tit. de appellation. conſ.* 4. *Azor. tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *c.* 11. *q.* 7. & 8. *Sayro claui regia lib.* 12. *cap.* 17. *num.* 38. *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 11. *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 9. *n.* 110.

5. Hæc tamen appellatio prios eſt ad prælatos domeſticos deferenda, quam ad Nuntium, vel Pontificem; qoia religionis honori, non leuiter expedit, ſi ſuorum religioſum cauſæ intra priuatos parietes contineantur, neque extra ad ſæcularia tribunalia prodeant, vt optimè docuit *Sotus lib.* 5. *de iuſtit. q.* 6. *art.* 3. *verſ. at vero, Cordub. Arag. Salon. Sayro, Man. Valen. relati à Sanch. dicto cap.* 9. *num.* 108. *Suar. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 13.

6. Dixi appellationem poſſe interponi in cauſis grauibus, ſeu cum graues pœnitentiæ imponuntur: nam à leui præcepto, ordinariaque correctione nullatenus cenſeo eſſe permittendam ob bonum ipſius religionis, quæ ſine dobio graue nocumentum inde pateretur: diſciplinaque religioſa facilè corrueret; cum raro vlla correctio executioni mandari poſſet, tum ob dilationes, tum ob fraudes, & negociationes, quæ in tali appellatione intercederent: eaque de cauſa renſeo non tam ex iure poſitiuo, & priuilegiis religionis conceſſis, quàm ex vſu, conſuetudineque recepta in his cauſis appellationem non admitti; ſed deuote, ac humiliter ſoſcipiendum eſſe quidquid fuerit iniunctum: & ita tradit aliis relatis *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 9. *num.* 109. *Suar. tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 12.

7. Aduertere tamen debes, vt in cauſis grauibus appellationem interponere poſſis, debere exceſſum prælati eſſe manifeſtom: nam dubium excuſare te non poteſt ab executione legis certæ prohibentis appellationem, quod ſatis indicat *text. in cap. ad noſtram*, vbi non obſtante religioſi appellatione iubetur prælato, vt eum corrigat, & caſtiget, & ita tradit *gloſſa ibi*, & *Couarr. pract. cap.* 23. *verſ. ſexto*, *Suar. aliis relatis dicto c.* 11. *n.* 10. *Sanch. lib.* 6. *c.* 9. *n.* 110.

8. Hinc deduces, quid ſpeciale ſit in religioſis potius quam in clericis ſæcularibus in materia appellationis. Clericis inquam ſæcularibus appellatio abſolutè conceditur à grauamine; eaque de cauſa grauamen dubium ſufficit ad appellationem interponendam, iuxta *textum in cap. cum ſpeciali* §. *porro de appellationib.* at religioſis abſolutè appellatio interdicta eſt; ac proinde ad ſoi permiſſionem grauamine manifeſto indiget. Deinde religioſi appellantes exprimere debent cauſam appellationis, vt teneatur iudex appellationi deferre. Nam cum appellatio abſolutè illis interdicta ſit, & ſolom permiſſa, cum prælatus modum excedit, neceſſe eſt exceſſum exprimere, vt inde iudici conſtet appellationem legitimam eſſe; aliàs poterit vt iniquè factam repellere: ſic *Abbas cap. ad noſtram num.* 9. *de appellationib.* & *ibi Felin.* & *in cap. quo ad conſolationem num.* 20. *de ſentent. & re iudicata. Nauarr. lib.* 2. *conſil. tit. de appellationib. conſ.* 2. *aliàs* 1. *Sanch. aliis relatis lib.* 6. *c.* 9. *n.* 105.

9. Sed inquires; an eo caſu, quo potes appellationem interponere ob grauamen manifeſtum, poſſis (ſi occaſio non ſuppetit appellandi) ad ſuperiorem maiorem nulla petita ab inferiori licentia iter attripere? Negat *Suar. tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *c.* 11. *num.* 13. Mouetur ex *Trident. ſeſſ.* 25. *cap.* 4. prohibente religioſis à ſuis conuentibus recedere etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuerint. Ergo prohibet concilium ſupradictum receſſum. Tum quia receſſus à monaſterio etiam prætexto accedendi ad ſuperiorem nulla caoſa vrgenti ſemper fuit prohibitos, ſed concilium aliquid nouum prohire intendit, vt indicant illa verba: *Nec liceat regularibus.* Tum quia non ſatis concilium religioſorum vagationi prouideret, ſi hunc receſſom non interdiceret. Neque obſtat ea hac prohibitione graue nocumentum religioſo gtaoato accidere; quia illud ob bonum religionis, ne aliis inquam detur occaſio vagandi tolerare debet. Quaptopter inquit Soar. in foro exteriori, nunquam hic receſſus iudicandus eſt licitus. In foro autem conſcientiæ ſolom quando vel magnum commune bonum euidenter periclitaretur, vel extrema neceſſitas imminet alicuius grauiſſimi, & irreparabilis nocumenti. Quod raro contingere poteſt. Adde ex hoc furtiuo diſceſſu frequenter ſcandalum graue ſequi, quod cuilibet temporali nocumento præferendum eſt.

10. Nihilominus verius cenſeo, te poſſe in ſupradicto

dicto caſu iter ad ſuperiorem arripere, ſi occaſio non ſuppetit interponendi appellationem, vel ſupplicationem, neque ſuperiorem grauantem licentiam præſumis conceſſurum; ſic docuit *Nauarr. com. 2. de Regularib. numero 61. & com. 3. numero 51. Ad. 4. Azor. tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. capite 11. quæſt. 7. Eman. Sa verbo, religio, numero 71. Man. Rodrig. quæſt. regular. t. 1. quæſt. 30. articulo tertio, & in ſum. cap. 43. numero 40. Barboſa remiſſion. concil. dicta ſeſſ. 25. capite 4. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. numero 17. Suarez* ſibi contrarius *tom. 4. lib. 3. de relig. cap. 1. numero ſexto.* Ratio eſt; quia ſi eo caſu permiſſa eſt verbalis appellatio, etiam permitti debet appellatio realis, quæ facto ipſo fit, iuxta *textum in cap. dilecti 2. de appellationibus.* Neque Concilium *ſeſſ. 25. capite quarto, de Regular.* credendum eſt hunc progreſſum interdixiſſe; quia interdiceret defenſionem naturæ debitam, neque item præſumi poteſt voluiſſe te aſtringere ad petendam licentiam à ſuperiore grauante, quando moraliter es certus petitam non fore conceſſitum; ſed potius times ob id eſſe amplius grauandum. Neque obſtat nihil nouum prohibere Concilium; ſufficit enim ſi prohibitionem antiquam, & non ſatis cognitam renouet. Præterquam quod eo decreto aliquid nouum inducit, ſcilicet, ne recedant regulares à ſuis conuentibus etiam prætextu accedendi ad ſuperiores, niſi ab eiſdem miſſi, vel vocati in ſcriptis ſint; alioquin puniendi ſunt tanquam deſertores inſtituti, quod certè antiquo iure cautum non erat. Item ne accedant niſi ob propulſandum iniuriam grauem, & manifeſtam, quæque alia via commode reparari non poteſt, ſicuti diximus de verbali appellatione: ſic *Azor. & Sanchez locis citatis.* Neque item recedant, ſi ſcandalum, & religionis perturbatio, quæ ex fuga præſumuntur prouentura, præponderent religioſi detrimento: ſic *Sanchez dicto capite octauo, numero decimoſeptimo, Suarez vtroque loco.* His conditionibus poſitis non peccas iter arripiendo ad ſuperiorem; quia non voluntate, ſed neceſſitate coactus à monaſterio recedis, & ad ſuperiorem pergis. Neque ordinarius te punire poteſt, ſi ſufficienter ex hac legitima occaſione fugiſſe probes, vt benè tradit *Nauarr. com. 3. de Regularib. numero quinquageſimoprimo, ad 4. Sayro eo capite 17. numero quadrageſimo, Man. Rodrig. quæſt. regul. t. 1. quæſt. 30. articulo quarto, Sanchez libro ſexto, ſum. cap. 8. numero decimooctauo, Suar. d. t. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 6.*

11. Rurſus inquieres, quando tibi licitum ſit recuſare ſuperiorem ſuſpectum, & recuſatio admittenda ſit? Breuiter reſpondeo, tibi licere quoties certitudine morali times ſuperiorem grauiter, & iniuſtè te vexaturum: quia ſtante graui, & iniuſta vexatione tibi licet appellatio, vt dictum eſt. Ergo licet recuſatio ad vitandam eam grauem, & iniuſtam vexationem. Eo enim caſu, quo permittitur appellatio, permittitur antecedens recuſatio, vt colligitur manifeſtè ex *textu in cap. ſuper eo el 2. de appellationibus* per argumentum à contrario: ſic tradunt *Abbas cap. cum ſpeciali §. porro, numero tertio, de appellationibus & ibi Franc. numero quarto, Præpoſit. in fine, & alij quos refert, & ſequitur Sanch. libro 6. ſum. c. 8. in fine numero 111.*

* * *

Pvnctvm XVI.

Qualiter religioſis fuga à religione interdicta ſit. Et ſub qua pœna?

1. *Graue peccatum cõmittis fugam arripiendo.*
2. *Dupliciter à religione fugere potes, ſi fugias animo redeundi, eris fugitiuus, ſi eo animo careas, eris apoſtata.*
3. *Huic ſententiæ refragatur Suar. validiſſimis fundamentis.*
4. *A communi ſententia recedendum non eſt, & ſatisfit fundamentis Suar.*
5. *Explicatur definitio apoſtaſiæ.*
6. *An cenſendus ſis apoſtata, ſi fugias à tua religione, & aliam ingrediaris? Communis ſententia negat.*
7. *Oppoſita ſententia ſatis probabilis & verior eſt.*
8. *Profugitiuo quatenus talis eſt, nulla eſt pœna, nec cenſura ipſo iure lata.*
9. *Sub verbo generali recedere, dimittere, deficere à religione fugitiui non apoſtatæ comprehenduntur.*
10. *Aduerſus apoſtatas iure communi ſpectato nullæ ſunt cenſuræ, nec pœna ipſo iure lata.*
11. *Expenditur textus in cap. 2. Ne clerici, vel monachi.*
12. *Secundo expenditur textus in cap. fin. de Apoſtat.*
13. *Tertio expenditur bulla Pij IV. quæ incipit: poſtquam diuina bonitas.*
14. *Prælatus religionis capere, & incarcerare, aliiſque pœnis afficere apoſtatas poteſt, etiam extra proprium territorium.*

1. NEmini eſt dubium, te graue peccatum committere hanc fugam arripiendo; quia te ſubtrahis à poteſtate prælati, cui obediendo per profeſſionem tradidiſti; ac proinde peccas tum contra iuſtitiam lædendo ius ſuperioris, tum contra iuſtitiam lædendo ius ſuperioris: tum contra religionem votum obedientiæ tranſgrediendo. Eſt enim ſpecialiter religioſis hæc fuga interdicta à *Trid. ſeſſ. 25. c. 4 de Regul.* ibi; nec liceat regularibus à ſuis conuentibus recedere. Omitto circunſtantiam ſcandali, quæ ſemper eam fugam comitari ſolet.

2. Dupliciter autem à religione fugere potes. Primò animo aliquo tempore vagandi, & poſtmodum ad religionem redeundi. Secundò animo nunquam redeundi. Si fugias animo redeundi, es fugitiuus; at ſi eo animo cares, eris apoſtata: ſic communiter doctores tradunt verbo apoſtaſia à religione. *Caiet. 2. 2. quæſt. 12. artic. 1. dub. 1. & ibi Bannes, & Arag. Valen. diſput. 1. quæſt. 12. pun. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 109. Azor. t. 1. lib. 12. cap. 16. q. 1. Man. Rodrig. quæſt. regular. t. 1. quæſt. 30. art. 1. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. num. 2. & alij apud ipſos.* Neque ad hanc fugam, vel apoſtaſiam neceſſaria eſt habitus religioſi dimiſſio. Nam eo retento te à poteſtate prælati ſubtrahere potes, fugamque, apoſtaſiam committere: ſic docent *Bannes, Arag. Valen. & Man. Rodrig. ſupra, Sanch. n. 3. Azor. c. 17. q. 6.*

3. Huic communi ſententiæ refragatur *Suar. t.4. de relig.tr.8.lib.3.c.1. n.21. & c.2. n.14.* exiſtimans fugitiuum eſſe, qui à religione fugit animo breui tempore redeundi, apoſtatam verò eſſe, qui fugit animo extra religionem diu commorandi; quia diuturna commoratio moraliter perpetua cenſenda eſt. Probat ſuam ſententiam primò: Quia multi ex antiquioribus indicant ſic à religionem recedentem eſſe apoſtatam, vt patet ex *Innocent. Panormit. & aliis in cap. vlt. de renunciat. & in c. intelleximus de ætate, & qualit.* Secundò, quia aliàs monachus dimittens habitum animo vagandi, & militandi per aliquot annos, & poſt modum ad religionem redeundi, non eſſet apoſtata cenſendus contra communem modum loquendi, & prælatorum ſenſum, qui hos tanquam veros apoſtatas puniunt. Tertiò clericus in ſacris, qui dimiſſo habitu ſæculariter viuit, verè, & propriè cenſetur apoſtata ab ordine; tametſi animũ habeat clericalem habitum iterum reaſſumẽdi. Ergo idẽ eſt in apoſtaſia à Religione, vtraque enim apoſtaſia conſiſtit in retroceſſione à perfectiori ſtatu. Si igitur in ordine datur vera retroceſſio abſque animo perpetuitatis, etiam in religione cõcedi debet. Quartò probat; quia ad verã retroceſſionẽ neceſſarius non eſt animus nunquam redeundi ad priorem ſtatũ. Sed eo ipſo, quo vellet cadere à priori ſtatu, & in alium conuerti, cenſetur retrocedere; tametſi animum habeat poſtmodum redeundi, vt qui recedit à fide abſolutè eſt apoſtata, eſto animum habeat ad fidem iterum redeũdi, & qui peccat mortaliter, & à gratia Dei cadit, ſimpliciter retrocedit à via ſalutis, quamuis eodem tẽpore animum habeat poſtmodum pœnitendi. Ergo intẽtio nunquam redeundi ad priorem ſtatum non eſt de ratione apoſtaſiæ. Ergo in fuga diuturna præcipuè cum habitus dimiſſione coniuncta vera apoſtaſia ſita eſt. Quod ſi inquiras, quanta debeat eſſe temporis mora, vt apoſtata eſſe cenſearis? Reſpondet *Suar. d. lib. 3. c. 1. n. 25.* prudentis arbitrio æſtimandum eſſe, neque hoc nouum videri debere; ſiquidem in excommunicatione incurrenda ob dimiſſionem habitus ad prudentis arbitrium recurrimus. Quoties igitur tanto tempore extra poteſtatem prælati commoratis, vt merito cenſeri poſſis permanenter, & ſtabiliter extra religionem viuere, verè es apoſtata. Vnde ſi à principio extra ſepta monaſterij egrediaris animo diu vagandi, vel vagandi quovſque aliter tibi expedire iudicaueris, apoſtata cẽſendus es, & pœnas apoſtatarum incurris. Pro hac ſentẽtia nullum ſibi patronum Suar. adducit, at fauet illi *D. Antonin. 2. p. tit. 12. c. 6. paulo poſt princip. & 3. p. tit. 26. c. 5. §. 3. Tab. verb. apoſt. q. 14. n. 17. & ibi Armill. n. 6.*

4. Nihilominus à communi, & frequentiſſima doctorum ſententia exigente ad veram, & propriam apoſtaſiam à religione animum nunquam redeundi ad priorem ſtatum, recedendum non eſt. Omnes enim DD. fugitiuum ab apoſtata diſtinguunt; at ſi ex ſupradicto animo non diſtinguuntur, non apparet inter eos firma diſtinctio: præcipuè cum omnes ſupradictæ rationes probent apoſtatam eſſe qui à religione fugit animo breui tempore redeundi, ſicuti eſſet apoſtata à fide eam ad horam relinquens, & à via ſalutis eo ipſo, quo à gratia cadit, & ab ordine, ſi ſæculari habitu indutus per aliquot dies incedit. At neque ipſe Suarez hoc admittit Ergo cenſendum eſt fugitiuum eſſe qui fugit animo reuertendi, apoſtatam vero qui eo animo caret Neque obſtant rationes in contrarium adductæ. Ad primam concedo aliquando Doctores fugitiuum apoſtatam appellare, ſed hoc intelligitur largè, & impropriè, quod ex eo conuincitur; quia pœnis apoſtatis impoſitis negant affici fugitiuum. Ad ſecundam admitto te fugientem à religione, diuque in fuga perſeuerantem reputari apoſtatam, & tanquam apoſtatam puniri; quia præſumeris animo non reuertendi fugere. At ſi eum animum habeas in foro conſcientiæ pœnis apoſtatarum puniendus nõ es. Ad tertiam concedo apoſtatam ab ordine eſſe, ſi conſtitutus in ſacris habitum clericalem dimittis, & ſæcularem induis tempore ſufficienti, vt laicus communiter reputeris. Nam cum habitus in ſignum clericalis ordinis deportari præcipiatur, ſi eo te ita denudas abſque cauſa, vt ex communi modo procedendi clericus non reputeris, apoſtata ab ordine iudicaris; tametſi animum habeas poſt modum clericalem habitum aſſumendi. Non ſic in apoſtaſia à religioſo ſtatu: hæc enim conſiſtit in receſſu ab obedientia ſecundum quod promiſſa eſt: cum autem ſit promiſſa in perpetuum, & per totam vitam, non es cenſendus ab ea apoſtatare ſimpliciter, & abſolutè, ſi animum habeas limitato tantum tempore recedendi, ſed ſolum apoſtatare ex parte incompletè, & ſecundum quid. Secus eſt in apoſtaſia ab ordine contingente ex dimiſſione habitus: nam cum huiuſmodi habitus in ſignum ordinis deferatur, eo dimiſſo ceſſat ſignum abſolutè, & ſimpliciter: quin opus ſit in perpetuum dimitti. Ad quartam, concedo ad veram retroceſſionem à fide, & à gratia non eſſe neceſſarium animum nunquam reuertendi ad priorem ſtatim: quia fides, & gratia cum non reſpiciant tempus integrè, & completè vnico inſtanti deperduntur. At religioſus ſtatus cum reſpiciat tempus totius vitæ: ſiquidem pro omni eo obedientiam, & ſubiectionem promiſiſti, cenſeri non potes integrè, & completè ab eo retrocedere, ſi animum habeas eum limitato tempore relinquendi.

5. Notanter dixi hanc apoſtaſiam eſſe receſſum perpetuum à religione, ſeu religioſo ſtatu. Primò, vt excluderem fugientem ab ſtatu, qui verè religio non ſit; eo quod non ſit vt talis per ſedem Apoſtolicam approbatus, tametſi tria vota caſtitatis, paupertatis & obedientiæ in eo emittantur, ſicuti communiter dicitur de Beatis tertij Ordinis D. Franciſci, & Dominici: nam eſto hæ fugientes grauiter peccent: quia ſe ſubtrahunt ab obedientia promiſſa, non tamen ſunt apoſtatæ à religione, quia ſtatus ille non eſt propria religio: ſic *Sanchez lib. 6. ſum. cap. 8. num. 5. Suarez tom. 4. de relig. tractat. 8. lib. 3. cap. 2. num. 6.* Secundò, vt comprehenderem fugientes è Societate IESV poſt vota biennij, quia verè fugiunt à religioſo ſtatu his votis conſtituto iuxta definitionem *Gregor. XIII. in ſua conſtitutione*, quæ incipit *Aſcendente*, & tradunt *Sanchez & Suarez ſuprà.*

6. Sed leue dubium non eſt: an cenſendus ſis apoſtata, ſi fugias à tua religione ingrediendo aliam inualidè? Communis ſententia negat; eo quod ex tua voluntate ab ſtatu religioſo vt ſic non deficias: tametſi deficias ab hoc particulari, & proprio ſtatu: habes enim voluntatem non relinquendi abſolutè ſtatum religioſum, ſed commutandi ſtatum vnius religionis in alium. Et licet illa commutatio non ſortiatur effectum non impedit, quominus tu habueris voluntatem ſub illo ſtatu religioſo viuendi. Non igitur ex voluntate à religioſo ſtatu recedis. Ergo non es apoſtata à religione: ſic *Syluester verbo religio 4. quæſt. 4. & verbo apoſtaſia, quæſt. 4. num. 9. & ibidem ferè omnes Summiſtæ Caietan. 2. 2. quæſt. 12. art. 1. & ibi Aragor. dub. vnic. Bannes dub. 1. concluſ. 4. Valent. diſputat. 1. quæſt. 12. punct. 1. ad finem, Azor. tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 17. q. 7. Man. Rodrig. tom. 1. qq. regul. q. 30. artic. 1. Leſſius lib. 2. de reſtitut. cap. 41. dub. 13. n. 102. Sanch. alijs relatis, lib. 6. ſum. cap. 8. num. 8.*

7. Verùm etſi hæc ſententia probabiliſſima ſit, oppoſitam cenſeo ſatis probabilem, & fortè veriorem. Primò, quia ſi recedas à tua religione aliam inualidè ingrediens verè, & propriè es fugitiuus, vt ipſemet *Sanchez num.* 9. concedit, & meritò: quia te ſubtrahis ab obedientia debita, in quo fugitiui ratio conſiſtit, *argum. leg.* 17. *ff. de habilit. edict.* Ergo eris apoſtata, ſi recedis animo nunquam reuertendi. Fugitiuus enim, & apoſtata, vt ſupra ex communi ſententia firmatum eſt, ex nullo alio capite diſtinguntur, niſi quia fugitiuus recedit à religione ſolum pro determinato tempore, apoſtata verò recedit in perpetuum. Secundò in eo receſſu recedis omnino à religioſo ſtatu; quia à religione, in qua verè es profeſſus, quantum eſt ex tua parte recedit in perpetuum; aliam autem non aſſumis verè, & propriè, ſed ſolum apparenter: ergo. Tertiò nequis habere voluntatem commutandi ſtatum prioris religionis cum ſtatu poſterioris aſſumptæ; quia eſt impoſſibilis talis commutatio. Ergo ſolum habes voluntatem diſcedendi ab ſtatu aſſumpto; ergo es apoſtata. Quartò hunc ſic recedentem Summi Pontifices tanquam verum apoſtatam puniunt, vt conſtat ex *Bulla Pauli III.* incipiente, *licet debitum paſtoralis officij*: vbi poſtquam interdixerat tranſitum è Societate ad aliam religionem (Carthuſia excepta) concludit, Præpoſitum generalem punire poſſe ſic egreſſos, ac alios quoſcunque dictæ ſocietatis apoſtatas: vbi expendendum eſt verbum *alios* ſimilitudinem denotans: & ſubiungit in quocunque habitu apoſtatas prædictos contigerit inueniri, poſſe eos excommunicare, capere, incarcerare, & aliàs ſuæ diſciplinæ ſubmittere. Ergo cenſet Pontifex non excuſari ab apoſtaſia ob habitum alterius religionis iniquè, & inualidè aſſumptum. Idem expreſſius colligitur *ex Bulla Pij V.* contra apoſtatas Societatis *edita anno* 1565. incipiente *æquum reputamus*: ibi: tranſeuntes tanquam apoſtatas ad ſuam poteſtatem reuocare, &c. quaſi diceret: hos tranſeuntes vtpote veros apoſtatas poſſunt prælati reuocare non minus quam eos qui è Societate ad ſæculum redire voluerunt. Idem colligitur *ex Bulla Gregor. XIII.* incipiente, *Dilecte fili*, hos tranſeuntes pœnis apoſtatarum afficiente. Sunt ergo veri apoſtatæ; & ita tradit *Suar. tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 6. *num.* 4. *& tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *cap.* 12. *à num.* 17.

8. Super eſt dicendum de pœnis fugitiuo, & apoſtatæ impoſitis. Pro fugitiuo quatenus talis eſt, nulla eſt pœna, nec cenſura ipſo iure lata, vt benè expendunt *Nauarr. comm.* 2. *de Regularibus*, *num.* 61. *Suarez tom.* 4. *de relig. tractat.* 8. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 10. Nam eſto *in cap.* 2. *Ne clerici, vel monachi in* 6. fugitiuis dimittentibus habitum pœna excommunicationis imponatur, non ob fugam, ſed ob dimiſſionem habitus imponitur. Et idem eſt de excommunicatione impoſita ob acceſſum ad quæuis ſtudia ſine licentia ſuperioris, & maioris partis capituli; quia non ob exitum præcisè ſine licentia, ſed ob talem exitum ad ſtudia fertur. Priorem excommunicationem explicuimus, cum de obligatione retinendi habitum locuti ſumus. Secundam explicabimus tractat. de excommunicat. vbi de ſpecialibus excommunicationibus non reſeruatis. Deinde quamuis *in extrauagant.* 1. *de Regularib.* excommunicetur religioſus ſine licentia recedens, & vagans, non excommunicatur ipſo iure ob receſſum, & euagationem, ſed excommunicatur ob non reditum intra quindecim dies poſtquam fuerit monitus, vt redeat. Adde ibi ſermonem eſſe de eo, qui egreſſus fuit animo tranſeundi ad aliam religionem. Solum de *quadam extrauaganti Pauli IV.* quæ incipit *poſtquam diuina bonitas*, vbi variæ pœnæ ſtatuuntur aduerſus temerè vagantes extra religionem, dubium eſſe poterat; an fugitiuos comprehenderet? Sed dicendum eſt, ſolos fugitiuos apoſtatas comprehendiſſe: quod ſatis mihi perſuadet ea continua verbi apoſtaſiæ repetitio, quæ in *ſupradicta Bulla*, *& in Bulla Pij IV. edita in eius confirmationem, quæ eſt prima illius in bullario* habetur, tum ex proœmio ipſarum bullarum, ex quo intentio Pontificis plenè colligenda eſt, ibi enim proteſtantur Pontifices ſe velle contra apoſtaſiam ipſam plenius prouidere, & quantum in ſe eſt de medio tollere: & ita ſuſtinent *Sanchez lib.* 6. *ſumm. cap.* 8. *num.* 10. *Suarez tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. An autem ex conſtitutionibus in fauorem aliquarum religionum editis fugitiui non apoſtatæ excommunicentur, aliáſve pœnas incurrant, non eſt noſtrum definire, ſed vnuſquiſque ſuas conſtitutiones examinet.

9. Solum aduerto ex verbo generali recedere, dimittere, deficere à religione non ſatis colligi fugitiuos non apoſtatas comprehendi; quia ij ſimpliciter religionem non dimittunt, nec ab ea recedunt, aut deficiunt, ſed ad tempus, ac proinde ſecundum quid, & incompletè, & cum pœnæ extendendæ non ſint, ſed limitandæ: defectionem, dimiſſionem, & receſſum ex hac temporali fuga contingente non comprehendent. Quapropter cenſet *Sanchez dicto lib.* 6. *ſumm. cap.* 8. *num.* 11 excommunicationem, aliáſque pœnas appoſitas aduerſus recedentes à Societate in *Bullis Pauli III. & Pij V. & Gregor. XIII.* quorum meminit *compend. priuileg. Societatis*, *verbo apoſtata*, ſolos fugitiuos apoſtatas comprehendere, non eos fugitiuos, qui recedunt animo reuertendi; tametſi contrarium ſentiat *Suarez tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 16.

10. Apoſtatis verò, ſi ius commune ſpectemus, nullæ ſunt pœnæ, nec cenſuræ ipſo iure latæ; ſic docuit *Nauarr. comm.* 2. *de Regular. n.* 61. *Suarez t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 10. *&* 31. colligiturque ſatis ex *Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *cap.* 4. *de Regularibus*, vbi loquens de iniquè recedentibus à ſuis conuentibus nullius pœnæ mentionem fecit, ſed arbitrio ſuperioris puniendos reliquit. Verum vt hæc veritas apertius innoteſcat, expendamus textus, qui videntur probare eſſe aliquas pœnas iure communi latas aduerſus apoſtatas à religione.

11. Primo adducitur *text. in cap.* 2. *Ne clerici, vel monachi in* 6. vbi ne religioſi vagentur excommunicatio imponitur dimittentibus habitum, ergo ſi habitu retento vagantur, eandem excommunicationem contrahent, vtpote qui lædunt finem conſtitutionis. Sed vt ſuperius dixi hæc excommunicatio non ob vagationem præcisè, ſed ob vagationem habito dimiſſo imponitur; imo non ob vagationem, ſed ob ſolam habitus dimiſſionem, ex qua ſumitur occaſio vagandi excommunicatio lata eſt: & ita tradunt *Leſſius lib.* 1. *c.* 41. *dub.* 15. *n.* 109. *Suar. tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 31. *ſect.* 6. *n.* 1. *& t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 17. *Sanchez plures referens*, *lib.* 6. *ſumm. cap.* 8. *num.* 20.

12. Secundo adducitur *text. in cap. fin. de Apoſtat.* vbi recipientes ordinem ſacrum in apoſtaſia ab illius executione ſuſpenduntur, quouſque à Pontifice diſpenſentur. Atque ita non ceſſat hæc ſuſpenſio ob reditum ad religionem, ſed neceſſario indiget diſpēſatione Pontificia. Prohibita autem executione ordinis inferioris, conſequenter prohibetur ſuperioris acceptio iuxta regulam deductam ex *cap. cum illorum*, *de ſent. excommun.* ibi: cum maiora intelligantur prohibita, cui

vetita

vetita ſunt minora: & tradit *Sanchez alijs relatis, lib. 6. ſumm. cap. 8. num. 22. Suarez tom. 5. de cenſur. diſput. 31. ſect. 6. num. 3.* Verum hæc ſuſpenſio non eſt impoſita ob crimen apoſtaſiæ, ſed ob crimen recipiendi ordines in eo prauo, & infami ſtatu. Notanter dixi recipientes ordinem ſacrum, nam ex receptione minorum ordinum non contrahitur hæc ſuſpenſio, quia *textus in cap. vlt. de Apoſtatis* expreſsè de recipientibus ordinem ſacrum loquitur, & pœnæ extendendæ non ſunt, & licèt in *cap. vltimo, 50. diſtinct.* præcipiat *Concil. Arelatenſ. 2.* hos apoſtatas ad clericatus officium non admitti, ipſis tamen apoſtatis nullam pœnam imponit præterquam quod Concilium illud erat prouinciale; ac proinde non poterat vltra prouinciam præceptum, nec pœnam ferre: & ita ſuſtinent *Suarez t. 5. de cenſur. diſput. 31. ſect. 6. n. 2. & t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 1. n. 30. Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 8. num. 26.* Quod ſi in apoſtaſia nullus eſt ordo ſacer receptus, nulla contrahitur ſuſpenſio, ſed reditu ad religionem fit habilis apoſtata ad quoſlibet ordines ſuſcipiendos, & exercendos: quia non apoſtaſiam, ſed ob receptionem ordinis ſacri in apoſtaſia executio ordinis ſuſcepti prohibetur, & ex hac prohibitione ordinis ſuſceptio interdicitur. *Suar. dicta ſeſſ. 6. n. 3. & tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. n. 28. Sanch. cap. 8. n. 29.*

13. Tertiò adducitur *Bulla Pauli* 4. cuius ſupra fecimus mentionem, in qua apoſtatas à religione ſuſpēdit Pontifex in perpetuum ab omni eccleſiaſtici ordinis executione, & ab omni gradu, ab omnibuſque beneficiis obtentis, & eorum fructibus, & eos inhabiles reddit ad quoſcumque gradus, & beneficia in poſterum obtinenda: & admittit *Suarez t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 2. n. 11. & ſeqq.* Sed non caret probabilitate hāc bullam Pauli 4. non eſſe receptam, teſte *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 8. n. 30.* Alia adducantur, quæ leuia ſunt, & nullam difficultatem habent. Ex quibus conſtat ob crimen apoſtaſiæ nullam eſſe pœnam iure communi latam. At ſi, ſpeciales religionum conſtitutiones, & priuilegia ſpectemus, ferè in omnibus religionibus eſt excommunicatio Pontifici, ſeu Præpoſito Generali reſeruata, aliæque pœnæ, & inhabilitates ad officia dicti ordinis.

14. Illud vero eſt omnino certum, prælatos religionis poſſe dictos apoſtatas, & fugitiuos capere, & incarcerare, aliiſque pœnis afficere, vt reſipiſcant, & cæteris ſint in exemplum, iuxta *textum in cap. Nobis de Apoſtat.* Quam capturam non ſolum in proprio territorio, ſed etiam extra exercere poſſunt; quia ſeruum fugientem poteſt dominus vbicunque capere, & in carcere detinere, remque propriam ſibi vſurpatam recuperare. ſic latè probat *Nauarr. comm. 3. de Regularib. n. 50.* Præterquam quod cuilibet religioni ſunt ſpecialia priuilegia conceſſa pro his fugitiuis, & apoſtatis capiendis. & puniendis, vt videri poteſt, verbo apoſtata, & fugitiuus, & plura refert *Man. Rodrig. t. 1. q. regular. q. 30. art. 6.* Pro Societate Ieſu Pius V. conceſſit, vt poſſit Præpoſitus Generalis, aliique ſuperiores recedentes poſt vota biennij ſumariè, & ſine figura iudicij capere, & incarcerare, debitiſque pœnis ſubiicere vbicunque ſint ſiue in ſæculo, ſiue in aliena religione, inuocato ſi opus fuerit brachio ſæculari, habetur *compend. priuileg. verb. apoſtata, §. 5.* & ibi notatur vagantes in aliena religione à ſolis Prouincialibus, & ex eorum licentia capi, & incarcerari poſſe, vagantes verò in ſæculo à quocunque ſuperiore.

Pvnctvm XVII.

Quam obligationem habeat religio reuocandi fugitiuos, & apoſtatas, ſoluendiq; expenſas tempore fugę factas.

1. *Prælati rarò excuſantur ab obligatione fugitiuos quærendi, & ad religionem reducendi.*
2. *Monaſterium tenetur ſoluere expenſas factas in reductione religioſi, ſecus factas in fugitiui ſuſtentationem extra reductionis caſum.*

1. NOn caret difficultate, an Superiores teneantur hos apoſtatas, & fugitiuos quærere, & inuentos capere, & incarcerare. Quia ſæpè ille, qui fugit, eſt ita religioni nociuus, vt merito religio gaudere poſſit, quod à ſuis membris vtilibus ſeparatus exiſtat. Non igitur eo caſu tenebitur religio fugientem quærere, & reuocare. Item religioni licet incorrigibilem, & ſcandaloſum à ſe abiicere. Ergo iam abiectum non tenebitur reuocare. Nihilominus dicendum eſt religionem, eiúſque prælatos per ſe obligatos eſſe fugitiuos quærere, & ad religionem reducere, ratóque ab hac obligatione excuſari: ſic *Nauarr. comm. 3. de Regular. num. 50. Ludouic. Mirand. man. prælat. t. 2. q. 51. art. 3. Suarez t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 2. n. 27. & ſeqq. Layman. lib. 4. ſum. tract. 5. c. 13. n. 7.* colligitúrque ex *cap. vlt. de Regularibus*, vbi ſtatuitur, quod Abbates, ſeu Priores fugitiuos ſuos, & eiectos ex ordine annuatim ſollicitè requirere debeant. Et quidem ſi fugitiuus non reputatur ita noxius, vt dignus expulſione iudicetur, ſine dubio obligatus eſt prælatus quoad poſſit illum reuocare, tum ob bonum religionis, ne illo ſubdito vtili priuetur, tum ob bonum ipſius ſubditi, ne in ſtatu damnationis exiſtat. Quia hæc omnia prælatus ex officio prouidere debet. Quod ſi fugitiuus nociuus ſit religioni, meritóque debeat ab ea ſeparari, adhuc exiſtimo obligatum eſſe prælatum capere, & captum pro qualitate culpæ punire, tum in aliorum exemplum, ne cæteri licentiam ſumant fugiendi, tum in bonum ſubditi, cui fortè ea vexatio dabit intellectum. Tum & præcipuè vt authoritate Superioris à religione ſeparatus incedat, & non propria authoritate, libereturque ab ſtatu damnationis. Quapropter vt benè aduertit *Suar. loco citato, n. 19.* eſto à religione ſtatim poſt capturam eſſet ille fugitiuus eiiciendus, obligatus eſſet prælatus illum reuocare. Verum ſi fingeretur caſus, quo abſque graui nota religionis, vel ſcandalo non poſſet prælatus fugitiuum capere, deobligabitur à captura: quia bonum religionis ſemper præferendum eſt bono ſubditi præcipuè ex malitia peccantis. Deberet tamen (ſi ita expedire iudicauerit) abſolutionem abſenti fugitiuo mittere, vt ſic à peccato fugæ liberetur. Hæc obligatio quærendi fugitiuos, & apoſtatas ineſt prælato, quoties præſumit eos eſſe inueniendos, ceſſat quoties nulla adeſt ſpes, ac proinde illa diligentia de annali inquiſitione, quæ in *cap. vlt. de Regularibus*, præſcribitur non eſt in vſu, teſte *Suarez lib. 3. cap. 2. n. 27. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 9. n. 18. Layman lib. 4. c. 13. tr. 5. n. 7* Prælati, quibus dicta obligatio competit ſunt prælati ordinis, quia ipſis fugitiuus eſt perſonaliter ſubiectus. Epiſcopi vero tenentur ſi eorum auxilium à prælatis regularibus requiratur. Item ſi fugitiui in ſua diœceſi ſcandaloſè procedant. Denique ſi in eorum captura prælati regulares negligentes fuerint: ſic *Lud. de Mirand. t. 1. man. prælat. q. 51. art. 3. Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 13. n. 7.*

2. Quoad obligationem vero, qua monaſterium

teneti poteſt ſoluendi expenſas factas à religioſo tempore fugæ. Breuiter reſpondeo, teneri ſoluere, quæ factæ ſunt pro illius in monaſterium reductione; quia in monaſterij vtilitatem fuerunt factæ, ſicuti tenetur dominus expenſas factas in reductione ſerui ad ſuam poteſtatem ſoluere; vtpote quæ in ſui vtilitatem cedunt. *Sanchez, lib.6. ſumm. cap. 9. num. 22.* At expenſas factas in fugitiui ſuſtentationem extra caſum reductionis nequaquam monaſterium ſoluere tenetur. Quia factæ non ſunt in ſui vtilitatem: vtilius enim monaſterio foret, ſi nullus ei alimenta miniſtraret, vt ſic fame preſſus ad monaſterium rediret. Præterquam quod monaſterium fugientem religioſum alere non tenetur: ſicuti neque maritus vxorem, nec pater filium, cum iniquè eorum conſortium fugiunt: & ita tradunt aliis relatis *Sanchez dicto cap. 9. num. 21.* Ipſe vero fugitiuus, ſi poſtmodum habuerit aliqua bona ſuæ liberæ diſpoſitioni relicta tenetur ex illis ſatisfacere iis qui ſibi non gratis, ſed ſpe ſolutionis alimenta ſubminiſtrarunt: vt de ſe conſtat, & notat *Sanchez ſuprà.*

PVNCTVM XVIII.

Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis ſubiiciantur cooperantes ad fugam, & apoſtaſiam.

1. *Dupliciter cooperari potes poſitiuè, vel negatiuè. Explicatur modus cooperandi poſitiuè, & varij caſus diſtinguuntur.*
2. *Explicatur modus cooperandi negatiuè.*
3. *Si vi, vel fraude apoſtaſiam cauſes, quid facere tenearis.*
4. *Teneris omnia damna religioni ex tali exitu prouenientia reparare.*
5. *Si apoſtaſiæ coopereris abſque vlla vi, vel fraude nullam reſtituendi obligationem contrahis.*
6. *Oppoſita ſententia probabilior eſt. Et ſatisfit contrarijs.*
7. *Nullæ ſunt pœnæ aduerſus cooperantes apoſtaſiæ iure communi latæ. Secus ſpectatis religionum priuilegijs.*

1. CVm fuga, & apoſtaſia à religione grauiſſimum crimen ſit, ſi ad illud cooperaris grauiſſimè delinquis, fis enim particeps tanti criminis. Dupliciter autem cooperari potes, poſitiuè, vel negatiuè. Poſitiuè cooperaris primò perſuadendo religioſo exitum. Secundò conſulendo. Tertiò approbando. Quartò adiuuando. Quintò poſt exitum fugitiuum recipiendo, occultando, & defendendo. Quocumque ex his modis coopereris, certum eſt, te grauiſſimè peccare. Solum aduerto circa poſtremum modum cooperationis excuſari te poſſe à cooperatione, ſi fugitiuum recipias, alas, occultes, & defendas non quà talis eſt: ſed quia eſt amicus, vel conſanguineus, vel ob aliam cauſam. Vt autem agnoſcas quando vno, vel alio modo coopereris, aduerte, an ex tua receptione, ſuſtentatione, occultatione, vel defenſione firmetur fugitiuus in apoſtaſia, vel non: ſi enim firmatur iam cooperaris apoſtaſiæ. Secus ſi inde nullam firmitatem, nullámque in peccato maiorem perſeuerantiam deducit. Hinc potes inferre ex ſola domi receptione, & ſuſtentatione fugitiui non ſatis colligi cooperationem: cùm hæc cauſa amicitiæ, conſanguinitatis, gratitudinis, alteriúſve honeſti finis fieri poſſint, & ex alia parte ſunt actiones nimis indifferentes, nec per ſe ad apoſtaſiæ perſeuerantiam conducentes. Secus eſſet, ſi pecunias, equum, aliáve, vt commodios fugeret, ſubminiſtrares: quia ea ſubminiſtratio apoſtaſiam fouet *Suarez tom. 4. de relig. tractat. 8. lib. 3. cap. 3. num. 2.* Idem ex occultatione deducere potes: ſi enim fugitiuum occultes aliis à religione, ne ipſe, einſque religio detrimentum honoris patiantur, non eſt cenſenda cooperatio. Secus ſi religioſis ſui ordinis, & maximè prælatis occultatio fiat, ne ipſum abſolutè capiant, & reducant. Dixi *abſolutè*, nam ſi occultes, ne ea occaſione capiatur, ſperans poſtea eum eſſe reducendum cum minori dedecore, mitioríque pœna, non videris grauiter delinquere; *Suarez dicto cap. 3. num. 2. fine.* Eodem modo de defenſione eſt dicendum: ſi enim defendas fugitiuum ab iniuriantibus nulla eſt apoſtaſiæ cooperatio. Secus ſi defendas, ne capiatur à ſuo prælato, vel ab his, qui eius vices gerunt. Neque ab hac defenſione violenta excuſari potes ex intentione poſtea illum manifeſtandi: ſicuti diximus de occultatione, quia non eſt tibi permiſſum vim inferre religioni, vt religioſo fugitiuo faueas: non enim facienda ſunt mala, vt inde eueniant bona.

2. Negatiuè cenſeris apoſtaſiæ cooperari, ſi cum poſſes inpedire, non impedias. Ex duplici capite conſurgere poteſt obligatio impediendi, ex iuſtitia, & ex charitate. Ex charitate quilibet fidelis obligatus eſt malum præcipuè ſpirituale ſui proximi auertere, quoties commodè, hoc eſt abſque ſuo detrimento poteſt. Quod ſi non impediat, charitati aduerſatur. Ex iuſtitia autem tenetur malum ſui proximi auertere, quia ex officio, quod habet, vel ex contractu initio eam obligationem ſubiit. Quando igitur ex contractu, vel officio obligationem habes impediendi apoſtaſiam, & non impedis, moraliter cenſeris illius eſſe cooperator, ſecus vero quando ſolum ex virtute charitatis, eſto grauiter pecces non impediendo: ſic ex communi ſententia docet *Suarez dicto tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 3. n. 3.* Hæc de primo puncto quoad culpam.

3. Quoad ſecundum de obligatione inde conſurgente grauiſſima eſt quæſtio ad quam ſatisfactionem ſeu reſtitutionem teneatur, qui ad apoſtaſiam cooperatus eſt. Sed hæc quæſtio proprium ſibi vendicat locum tractat. de reſtitut. ideóque ab ea me breuiter expediam latius ibi examinandâ. Igitur ſi vi, & fraude apoſtaſiam cauſes, teneris in primis à vi, & fraude ceſſare, & apoſtatam liberum relinquere, vt ad religionem redeat. Non tamen teneris, nec potes per vim, vel fraudem eum ad monaſterium reducere: quia ad hanc violentam reductionem indiges authoritate publica: cum nemini particulari datum ſit vim perſonæ liberæ inferre. Damna autem, quæ ex hac apoſtaſia violenta, & fraudulenta religioſo, & religioni proueniunt reparare teneris: quia ſunt per iniuriam, iniuſtitiamque cauſata. Hæc tamen damna alia ſunt ſpiritualia, alia temporalia: Spiritualia voco, quæ ſunt circa virtutes, & dona per apoſtaſiam amiſſa, ſtatumque religioſum, à quo apoſtata receſſit. Temporalia ſunt circa honores, & dignitates, aliaque lucra, & emolumenta, quibus religioſus, & religio ob apoſtaſiam priuantur. Si de damnis ſpiritualibus ſermo ſit, & obligatio comparatione apoſtatæ ſpectetur, ſufficienter ſatisfacis, ſi vim, & fraudem tollas:

quia

quia iis ſublatis, liber eſt apoſtata ad ea recuperanda. Quod ſi ea recuperare nolit, non tibi, ſed apoſtatæ illorum carentia tribuenda eſt. Dices, ſtatum religioſum ſæpè apoſtata non poterit, etſi velit recuperare; quia religio eum non vult admittere; quam ergo obligationem tu violentus, & fraudulentus cooperator ſubibis: Reſpondeo ſecluſa obligatione temporalium damnorum, de qua ſtatim, te obligatum eſſe pro viribus inſiſtere, vt à religione recipiatur ſpecialiter declarando non ſua voluntate, ſed tua vi, vel fraude monaſterium reliquiſſe. Quod ſi hac declaratione facta, & rogatione interpoſita, adhuc noluerit religio apoſtatam recipere, ceſſat tibi obligatio aliquid amplius faciendi; quia non eſt quid facias, nec tibi imputanda eſt ea apoſtatæ à religione excluſio, ſed vel ipſi apoſtatæ, vel religioni. Si verò de damnis temporalibus loquamur, qualia ſunt infamia, & dedecus ex apoſtaſia prouenientia, debita ab apoſtata ea occaſione contracta, carentia alimentorum, eo quod nollet religio eum admittere, ſine dubio teneris hæc omnia quoad poſſis reparare; quia per iniuriam cauſam illorum omnium fuiſti.

4. Quoad ſi obligatio religionis ſpectetur, cui grauem iniuriam intuliſti, religioſum à ſuo gremio, & poteſtate, vi, vel fraude extrahendo: non eſt dubium, te obligatum eſſe omnia religioni ex tali exitu prouenientia reparare: quia per iniuriam cauſata ſunt; vnde teneris reſtituere lucrum, quod ex induſtria religioſi, vel ex lectione cathedræ religioni proueniret, ſi vi vel fraude extractus non eſſet. Quod intelligendum eſt de omni lucro prouenturo, tempore, quo durat vis, vel fraus: quia toto eo tempore iniuriam religioni infers, eam lucro iniquè, & iniuſtè priuando. Habet enim religio ius ad illud lucrum ſuppoſita religioſi voluntate legendi, & laborandi, quam habere religioſus præſumitur, dum in religione perſeuerat. Si ergo tu eum iniuſtè à religione extrahis, hanc voluntatem iniuſtè religioni tollis, & conſequenter iniuſtè tollis lucrum ex ea voluntate prouenturum; teneris ergo reparare. Verum ſi à vi, & fraude religioſo facta ceſſes, liberumque illum relinquas ad reditum, ipſa vero religio nolit eum recipere: tametſi tu declares non tam voluntate religioſi, quam tua vi, & fraude religionem reliquiſſe, nullam reſtituendi religioni obligationem habes: quia ipſa reſtitutionem non admittit. Si autem ipſe religioſus nolit ad religionem redire, religióque ipſa parata ſit illum recipere, alicui videbitur te obligatum eſſe reſtituere omnia lucra religioni prouentura, ſi religioſus in ea perſeueraret: quia per iniuſtitiam videntur ceſſare. At verius cenſeo te nulla huius reſtitutionis obligatione teneri: eo quod religio ad huiuſmodi lucra nullum ius iuſtitiæ habeat, niſi ſuppoſita religioſi voluntate, quam voluntatem ipſe religioſus liberè denegat, nec tu illius perſeuerantis denegationis es cauſa, eſto à principio fueris.

5. Ceterùm ſi apoſtaſiæ cooperetis abſque vlla vi, vel fraude religioſo facta, nullam reſtituendi obligationem contrahis religioſo: quia ſcienti, & volenti non fit iniuria. Religioni autem cenſet *Suarez tom.4. de relig. lib. 3. cap. 3. num. 14. & ſeqq.* nullam etiam eſſe reſtituendi obligationem. Nam hæc reſtitutio eſſe poteſt vel de perſona religioſi, vel de lucris occaſione religioſi religioni prouenientibus. A reſtitutione perſonæ religioſi excuſaris ob impotentiam: hæc enim reſtitutio ſolum fieri poteſt ab ipſomet religioſo liberè ad religionem redeunte. A lucris vero occaſione religioſi prouenturis reſtituendis excuſaris; eo quod ad illa non habeat religio ius iuſtitiæ, niſi ſuppoſita voluntate religioſi, quam tamen ipſe religioſus liberè denegat nullam tu illi vim inferendo. Quod ſi dicas, religioſum ex iuſtitia teneri voluntatem legendi, & laborandi habere, quoties religioni placuerit, expedienſque eſſe iudicauerit: obſtat, quia religio non poſſidet religioſum in ſui commodum, ſicut dominus poſſidet ſeruum, ſed in commodum ipſius religioſi, pro cuius vtilitate religio eſt inſtituta: ideóque religioſus non tenetur ex iuſtitia, ſed ſolùm ex obedientia, & religione eam voluntatem habere: ergo eam denegans iniuſtus religioni non eſt, neque vllam reſtituendi obligationem contrahit, ergo neque tu contrahis dictæ denegationi cooperans. Quod adeo verum exiſtimat *Suarez dicto cap. 3. num. 18.* vt ſi religioſum volentem à religione exire coadiuues vim religioni inferendo, nulla lucra inde religioni ceſſantia tenearis ſatisfacere; quia tu illius ceſſationis cauſa iniuſta non es, cum nullam iniuſtitiam aduerſus religioſi voluntatem committas, ex qua voluntate, & non aliunde religioni lucra illa prouenire debebant.

6. Nihilominus etſi hæc ſatis probabilia ſint, probabilius exiſtimo, te obligatum eſſe reſtituere lucra, quæ religioni ceſſant ob religioſi exitum. Quia negari non poteſt religionem ius habere iuſtitiæ ad retinendum ſecum religioſum ob traditionem ſui, quam in profeſſione religioſus religioni fecit: tradidit enim ſe religioni gubernandum, & regendum, ipsáque religio obligatur illum in via domini regere, & gubernare. Ergo religioſus ſe ab hoc regimine contra voluntatem religionis ſubtrahens iniuſtus eſt: quippe ius iuſtitiæ religionis lædit: Ergo eandem iniuſtitiam committis huic ſubſtractioni cooperando. Ergo damna inde religioni prouenientia, tam religioſus obedientiam fugiens, quam tu qui ad illius fugam cooperatis, reſtituere deberis. Neque obſtat religionem non habere ius iuſtitiæ ad lucra temporalia, niſi ſuppoſita religioſi voluntate, quominus tam religioſus, quam tu teneamini ea reſtituere, ſi contra voluntatem religionis ceſſent; quia religio ius iuſtitiæ habet, vt ea ſibi lucra religioſus acquirat: habet enim ius iuſtitiæ regendi, & gubernandi religioſum in his, quæ religioſi ſpirituali ſaluti, & virtutis profectui expedientia eſſe iudicauerit: cum ergo religio iudicet expediens eſſe religioſo, vt lectioni, cathedræ, aliiſque functionibus ſibi vtilibus incumbat, eáque non tam ob ſui temporalem vtilitatem, quam ob ſpiritualem religioſi præcipiat: ſanè contra iuſtitiam peccat id regimen fugiens, & ad illius fugam cooperator. Neque ab hac iniuſtitia excuſat, quod religio non poſſideat religioſum in ſui vtilitatem, ſed in vtilitatem religioſi: quia hoc ſolum probat non poſſe religionem præcipere quæ ſibi temporaliter vtilia ſunt: niſi religioſo præcipuè vtiliora ſpiritualiter exiſtant, & ſuppoſita religioſi vtilitate ex iuſtitia præcipit: ac proinde præceptum omittens, & illius omiſſionem cauſans iniuſti ſunt, & reſtituere tenentur. Illud vero certum eſt ex hac reſtitutionis obligatione te obligatum non eſſe religionem ingredi loco illius, quem extraxiſti, eſto illum per vim, & fraudem extraxeris: quia ſtatus religioſus eſt ita altioris ordinis, & difficilis, vt ob nullam cauſam contra voluntatem propriam aſſumendus ſit; ſi enim qui ſeruo fugam perſuaſit: imò qui illum occidit, non tenetur domino ſe in ſeruum tradere, à fortiori non tenebitur qui religioſo fugam à religione perſuaſit. Neque item teneris alteri perſuadere religionis ingreſſum, vt ſic damnum religioni ex fugitiui religioſi abſen-

abſentia compenſes: quia ſtatus religionis non eſt ob huiuſmodi fines aſſumendus, ſed ob propriam cuiuſque perfectionem. Neque item teneris ex alienis bonis ſatisfactionem pro damno à te facto exhibere. Vide *Suar. dicto t.4 de relig. tract.8. lib.3. cap.3. Petr. Nauarr. lib.2. de reſtitut. cap.2. à n.12. Leſſium lib.2. de iuſt. cap.8 dub.3.*

7. De pœnis verò cooperantium apoſtaſiæ nullæ ſunt iure communi latæ: at ſpectatis particularium religionum priuilegiis eſt excommunicatio reſeruata Pontifici ipſo facto impoſita ab *Innocentio IV. Leone X. & Iulio II.* vt habetur in libris *Monumenta ordinum, conceſſ. 554. & 651.* & in *Compend. priuileg. mendicant. verbo apoſtata*, § 8. & in *Compend. priuileg. Societ.* IESV, *eodem verbo apoſtata*, §.3. ibi: per priuilegium conceſſum Minoribus, noſtri ab ordine recedentes niſi poſt mandatum cuiuſvis ſuperioris eiſdem factum intra octo dies proximos ad obedientiam redierint, excommunicationis latæ ſententiæ pœnam incurrunt ſoli Sum. Pontifici reſeruatam, eidemque ſententiæ ſubiacent omnes qui iis auxilium, conſilium, vel fauorem præſtiterint, & §.4. per priuilegium conceſſum Minoribus ab Innocent. IV. qui retinent noſtros ſine licentia recedentes ipſo facto ſunt excommunicati.

PVNCTVM XIX.

An religioſus profeſſus iuſtè à religione expelli poſſit: & ob quam cauſam.

1. *Plures Doctores ſentiunt, non poſſe religioſum profeſſum à religione expelli. Et rationibus probatur.*
2. *Oppoſita ſententia iure, praxi, & ratione firmata veriſſima eſt.*
3. *Satisfit rationibus contrarijs.*
4. *Doctrina Syluestri, & Armillæ improbatur.*
5. *Quæ ſit legitima cauſa, ob quam poſſis à religione expelli.*
6. *An punitionem debeat præcedere monitio, & qualis monitio requiratur.*
7. *Monitio regulariter neceſſaria eſt ſpectato iure communi. Secus ſpectatis religionum priuilegijs.*
8. *Quæ ſint grauia delicta, ob quæ excludi à religione poſſis, arbitrio ſuperioris relinquitur.*
9. *An tacens impedimentum quo cognito in religionem non admittereris, ſufficientem cauſam expulſioni præſtes, affirmant aliqui. Contrarium reſoluitur.*
10. *In ſuperiore expellente poteſtas requiritur, qualem ſolus Generalis ex ſpeciali priuilegio, & ex eius commiſſione prouincialis habet.*
11. *Delictum, quod expulſionem meretur plenè probandum eſt iuxta formam iudiciariam vniuſcuiuſque religionis.*

1. NOn defuerunt DD. qui ſentirent non poſſe religioſum profeſſum à religione expelli, ſed debere in carcerem recludi, ibique pro qualitate delicti puniri: ſic docent *Abbas, cap. cum ad monaſterium, num.13. De ſtatu monachor. Cardinal. Clement. 2. § quia vero, num.5. q.1. eodem titul. Graffis 1. p. deciſ. lib.3. cap.5. num.145. & alij relati à Sanchez lib.6. ſum. cap.9. n.2.* Quam ſententiam approbant graues Doctores eo caſu quo religioſus expulſioni repugnaret aſſerens ſe eſſe paratum corrigi, pœnamque debitam ſuſtinere: ſic *Syluest. verb. religio, 6. §.17. Armilla eodem § vlt.* Fundamentum huius ſententiæ deſumitur ex *cap. fin. de regular. bus*: vbi præcipitur prælatis, vt eiectos, & fugitiuos quærant, & in communem vitam emendatos, & caſtigatos reducant; ſi religionis ſtatuta non obſtiterint. Quod ſi huic reductioni ſtatuta repugnauerint; iubet eos reduci in arctam cuſtodiam intra monaſterium, vel proximè ad illud; vel ſi hoc fieri non poſſit abſque graui ſcandalo, in aliis eiuſdem religionis domibus, ibique neceſſaria ſubminiſtrari. Ex qua deciſione ſic arguitur: Pontifex præcipit eiectos, & fugitiuos quærere, & ad communem vitam reducere, vel ſaltem ad arctam cuſtodiam, ne in perniciem ſuarum animarum vagentur. Ergo non cenſet à principio permittendos eſſe liberè vagari. Quod ſi dicas, illum textum loqui de iniuſtè expulſis, vel ex defectu cauſæ, vel ex defectu poteſtatis dimittentis, vel quia in dimiſſione ordo iuridicus ſeruatus non fuit, quos reducere prælati tenentur, ſicuti dixit *Nauarr. comm. de Regular. num.36. & lib.3. conſil. tit de Regular. conſ.51. aliàs 78. Azor. lib.12. cap.16. q.2. fine, & cap.17. q.2.* obſtat, quia textus ſupponit aliquos eiectos non poſſe ſecundum regularem diſciplinam recipi, qui de iniuſtè eiectis intelligi non poteſt, hi enim ſecundùm regularem diſciplinam recipi debent. Si vero dicas cum *Azor. t.1. inſtit. moral. lib. 12. cap.17. q.1. & Sanch. lib.6. ſum. cap.9. n.18.* hunc textum conſuetudine abrogatum eſſe, non enim prælati annuatim religioſos fugitiuos, & eiectos quærũt, nec reducunt, nec repetunt, obſtat; quia fugitiuos verè quærunt, reducunt, & repetunt, quoties abſque graui religionis iactura fieri poteſt, tametſi annuatim non quærant; quia annuam inquiſitionem non reputant neceſſariam. Ergo eadem ratione repetere, & reducere debent eiectos, ſi qui ſint qui abſque graui incommodo reduci poſſunt. Ergo non ſunt à principio eiiciendi: id ipſum confirmatur ex *cap. impudicas, & cap. ſi quis ſacro 27. q.1.* in quibus textibus impudicæ moniales iubentur in carcerem detrudi, neque permittuntur à monaſterio expelli. Ratione vero probatur hæc ſententia: Primò, quia per profeſſionem ſic te tradis religioni, vt nullam ob cauſam poſſis eam deſerere. Ergo è contra ita religio te debet recipere, vt ob nullam cauſam te poſſit à ſe expellere; contractus enim æqualis eſſe debet. Secundò, religio obligata eſt tuo ſpirituali bono conſulere, & ad illum finem delicti punitionem dirigere. At expulſio à religione, & ab illius regimine, & prouidentiæ tibi prodeſſe non poteſt, cum potiùs inde occaſionem habeas liberius viuendi. Ergo prælati, qui tui ſpirituales curatores eſſe debent, non poterunt tua delicta ea via punire. Præterquam quod non æqua videtur ea punitio, maximè ſi ob tuam malitiam ſic puniri optes, vt liberius viuas. Tertiò, eſto in hac expulſione non tam bonum expulſi, quam religionis ſpectetur; non inde infertur te à religione expelli poſſe: ſi enim in carcerem detrudaris, & tibi reſecantur occaſiones peccandi, & aliis ceſſat nocumentum, quod ex tua ſocietate prouenire poterat, æquè ac ſi à religione eſſes expulſus: imo tua punitio illis ante oculos continuo propoſita prodeſſe poteſt, vt in ſuo munere contineantur. Nulla igitur apparet efficax ratio, ob quam debeas à religione expelli, & liberæ vagationi dimitti.

2. Nihilominus certiſſimum eſt, communique ſententia

tentia

Digitized by Google

tentia, & praxi omnium religionum firmatum te poſſe à religione expelli, ſi religioni nociuus es: ſic *D. Thom. quodlib. 12. a. 1. vlt. Nauarr. comm. 1. de Regularib. num. 33. & lib. 2. conſil. tit. de Regularib. conſ. 50. alias 77. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 16. q. 2. Man. Rodrig. quæſt. regular. t. 1. quæſt. 20 art. 13. Molin. t. 1. diſp. 140. circa finem. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 14. num. 106. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 9. num. 3. Suarez. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 4. num. 1. Layman. lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 13. num. 1. Man. prælat. t. 1. q. 52. & alij plures apud ipſos.* Fundamentum deſumitur tum ex iure communi, tum ex vſu, & conſuetudine omnium religionum, tum ea ratione naturali. Ex iure communi conſtat ex *cap. eum ad monaſterium. De ſtatu Monach.* vbi decernitur proprietarium expellendum eſſe. Neque eſt verum, quod docet *Abbas ibi num. 13.* dictum caput correctum eſſe per *textum in cap. fin. de Regularib.* Quia hic textus in caſu diuerſo loquitur; præcepit enim eiectos quærere, qui ad tempus ſolum eiecti ſunt; hi enim ſi tranſacto tempore non redeant, vt fugitiui ſunt cenſendi. Eaque de cauſa eos cum fugitiuis textus comparat. Non autem loquitur de eiectis abſolutè, quos non videtur obligara religio quærere, etſi poſſit eos emendatos recipere. Idem traditur in *cap. vlt. eodem tit.* ibi: ouem morbidam eiiciant ab ouili, ne inficiat ſanas oues, & *cap. cum in eccleſijs de maiorit. & obedient.* ibi: Alioquin de fratrum conſortio penitus excludatis & *cap. relatum. Ne cleric. vel monachi.* ibi: vel ſi reſtiterint auſu temerario eiectis, &c. Ex vſu vero, & conſuetudine omnium religionum id ipſum manifeſtum eſt, quam conſuetudinem religiones introduxerunt à ſuo principio ex facultate ſibi à fundatoribus conceſſa. Nam *Baſil. in reg. 28. ex fuſius disputatis, & reg. 44. 57. & 61. ex breuioribus. S. Benedictus in ſua reg. q. 28. & S. Auguſt. in ſua. cap. 20. & D. Hieronym. relatus cap. reſecandi 24. q. 3. S. Dominic. D. 1. cap. 19. ſuarum conſtitut. S. Franciſc. in ſua reg. cap. 13. S. Ignat. 2. p. conſtitut. cap. 1. §. 1.* expreſsè tradunt membrum putridum reſecandum eſſe, ne corpus corrumpat, & ouem morbidam à grege expellendam, ne ſanas inficiat. Ratione autem probari poteſt: Quia bonum commune religionis ſingulari præferendum eſt; ac bono communi religionis expedit te prauis moribus imbutum, nec corrigi volentem ab aliorum conſortio ſeparari, ne alios inficias; recludi autem ſub monaſterij cuſtodia ſæpè fieri non poteſt, nec expedit. Ergo eo caſu licita eſt expulſio. Præterea religio obligatur te retinere, ſi tuos mores ſecūdùm regulam compoſueris, ſecus contra; quia in profeſſione promiſiſti, & vouiſti viuere ſecundùm regulam, & ſub ea obligatione te religioni tradidiſti, teque religio in ſe recepit. Ergo ſi huic obligationi non ſatisfacis, ceſſat in religione obligatio te retinendi, ac proinde poteſt te a ſe expellere.

3. Neque obſtant in contrarium adducta. Ad *textum in cap fin. de Regularib.* conſtat ex probatione noſtræ ſententiæ. Ad confirmationem ex *cap impudicas, & cap. ſi quis ſacro*, reſpondeo ibi ſolum dici impudicas moniales recludendas eſſe, non autem negari excludi aliquando poſſe. Fateor tamen in fœminis eſſe ſpecialiorem rationem, quam in viris, ob quam non debent à monaſteriis expelli, ne aliis inquam detur occaſio ſe incorrigibiles fingendi, vt expulſionem obtineant: cum enim mulieres ex ſua conditione libertatem optent, & plurimæ ſint, quæ licet à principio ſtatum religioſum voluntariè ſuſceperint, poſtmodum doleant, & quaſi coactè ſub clauſura exiſtant, ſi credunt inde exire poſſe, per iniqua media procurabunt. Ne igitur ea eis detur occaſio ob nullum crimen quantumuis graue monialis à monaſterio expellitur, ſed ibi recluditur pœnitentiam actura. Quapropter concludit *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 9. num. 6.* nullum ſuperiorem Pontifice, vel eius nuntio inconſulto poſſe monialem à monaſterio eiicere, tum ob rationem dictam: tum quia eſt res noua, & inuſitata. Ad primam rationem concedo in contractu religioſi cum religione eſſe æqualitatem, ſicut enim tu non potes religionem deſerere, ſi ipſa ſuo muneri ſatisfacit, ſic nec religio te expellere poteſt, ſi tu promiſſis ſteteris. At quia religio ſuo muneri nunquam deficit, tu verò ſæpe; ea de cauſa te expellere religio poteſt, ſed non tu religionem deſerere. Ad ſecundam dico, expulſionem non tam fieri in pœnam expulſi, quàm ob bonum aliorum, ne ex eius ſocietate inficiantur. Quocirca ſi bonum commune obtineri commodè non poteſt alia via quam expulſione, eſto nociua ſit expulſio, neque ipſe eam tanquam pœnam reputet, omittenda non eſt. Ad tertiam conſtat ex dictis ſæpè non poſſe ſine graui incommodo religiones diſcolum religioſum in carcere detineri.

4. Neque probanda eſt doctrina *Syluest. & Armill.* vt ſolum eo caſu liceat religioſum expellere, quo ipſe expulſioni conſentiret, & correctioni repugnaret. Secus vero ſi repugnaret expulſioni, & paratus eſſet corrigi. Nam eſto hæc locum habeant in pœna excommunicationis; eo quod ſit pœna medicinalis in bonum excommunicati ordinata, minimè in expulſione procedunt, quæ non tam in bonum ipſius expulſi, quam in bonum aliorum, quibuſcum ſocietatem habet, ordinatur. Quocirca ſi ſemel, atque iterum de grauibus delictis monitus fuiſti, & punitus, quo non obſtante iterum recidis, poteris à religione expelli, quamuis promittas correctionem, paratuſque pœnam delicti ſuſtinere; quia non præſumeris corripiendus, ſed potius ſimilia commiſſurus. Quod ſufficit, vt expellaris, ſicuti ſufficit in hæretico relapſo, vt condemnetur morti hæc futuri caſus præſumptio. Quia in pœnis in aliorum bonum impoſitis non tam ſpectatur præſens diſpoſitio delinquentis, quam futurus euentus præſumptus, & damnum, quod inde timetur euenturum. *Suarez t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 4. num. 8.*

5. Hinc ergo oritur dubium, quæ ſit legitima cauſa, ob quam poſſis à religione expelli? Et primò dicendum eſt, debere eſſe peccatum mortale, graue, & ſcandaloſum. Nam cum hæc pœna grauiſſima ſit, non poteſt niſi ob graue delictum imponi, & cum imponatur non tam in bonum delinquentis, quam in bonum aliorum fratrum, & religionis; merito debet eſſe peccatum ſcandaloſum, hoc eſt quod poſſit aliis ſociis eſſe nociuum. Neque expectandum eſt, quòd de facto noceat; ſufficit, ſi probabiliter timeatur nociturum, niſi reſecetur, iuxta *textum in cap. reſecanda, cap. ecce 24. q. 3. & cap. ſed illud 45. diſt.* & tradit *Suar. dicto t. 4 de relig. tract. 8. lib. 3. c. 8. n. 9.* Deinde debet eſſe illud peccatum publicum iure, vel facto, neque enim publica, & grauiſſima pœna imponi poteſt ob delictum, dum ſecretum eſt. Non tamen requiritur, quòd delictum publicè ſit commiſſum, ſufficit ſi commiſſum ſecreto poſtmodum in iudicium deducatur, ibique ſufficienter teſtibus probetur. Nam ea probatione delictum publicum eſt iuris notorietate, ac proinde dignum publica pœna. *Suar. ſuprà.*

6. Difficultas autem eſt; an debeat eſſe peccatum reincidentiæ poſt reperitam à prælato monitionem, & punitionem, an verò ſufficiat ſemel tantum commiſſum eſſe? Videtur neceſſariò requiri præceſſiſſe monitionem, imo & punitionem; quia omnia iura æqui de hac expulſione loquuntur, ſtyluſque communis clamat monachos ob ſolam incorrigibilitatem

expelli : at non eſt cenſendus incorregibilis, quouſque monitus, & pro qualitate delicti punitus reincidat. Ergo præcedere debet monitio, & punitio. Qualis autem monitio requiratur, quæve reincidentia, vt incorrigihilis cenſearis? Communis ſententia docet debere eſſe reiocideotiam poſt trinam monitionem, ſic relato *Anton. Abbate, Maiolo, Sayro, Graffis,* docet *Sanch. lib.6. ſum. cap.9. n.4.* & ſic pro religione Minorum in ordinationib. generalib. Tolet. *cap.6.tit. de incorrig.* dicitur illum eſſe incorrigibilem, qui ter conuictus, & punitus de crimine non emendatur. Et in *reg. S. Benedicti cap.58.* habetur eſſe incorrigibilem qui ter deſerit religionem poſt profeſſionem factam. Illud vero eſt certum ad hanc incorrigibilitatem opus non eſſe, vt delicta ſint eiuſdem generis, ſufficit ſi ſint eiuſdem grauitatis iuxta *textum in cap. vt fama de ſentent. excommunicat.* ibi : ad ſimilia, vel peiora facile labitur, & docet pluribus relatis *Sanch. dicto cap.9. num.4.* Si igitur ad expulſionem incorrigibilitas requiſita eſt, nequaquam ob delictum quantumcunque graue expelli poteris, niſi monitus, & punitus ſæpius reincideris: & ita tradit *D.Thom. quodlib.12. art. vlt. D. Bonauent. in reg. D. Franciſci q.14. Cardin. cap. cum olim de priuileg. num.4. Syluest. verbo religio.6.q.vlt. Armilla ibi num.vlt. Anton. Cucus, lib.3. inſtit. moral. tit.1. num.130. & num.139.*

7. Fateor hanc frequentem monitiooem regulariter neceſſariam eſſe, neque religioſum expellendum, niſi ſupradicto modo incorrigibilis exiſtat. Nego tamen id ſemper neceſſarium eſſe. Poteſt enim committi delictum ita graue, & ſcandaloſum, vt non poſſit commodè alia pœna puniri, neque alia via ſcandalo fieri ſatis, neque honori religionis conſuli, niſi expulſione à religione. Poterit ergo tunc delinquens expelli : quia bonum commune ſingulari eſt præferendum. Deinde ſunt aliqua delicta, quæ ſi religioſus ſemel auſus fuerit committere, merito præſumi poteſt eadem, & grauiota commiſſurus : quo caſu etſi ille religioſus de facto incorrigibilis non ſit, quia non fuit correctus ; eſt tamen incorrigibilis ex iuris præſumptione. Quando ergo aliqua religionis regula permittit ob aliquod delictum ſemel commiſſum poſſe reum à religione expelli, ideo eſt, quia præſumit eadem, & ſimilia commiſſurum, ac proinde eſſe incorrigibilem iuris præſumptione, licet non ſit de facto, quod videtur ſufficere ad expulſionem. Prætcrea etſi ſpectato iure communi incorrigibilitas de facto expulſioni neceſſaria eſſet : at ſpectatis religionum priuilegiis minimè neceſſaria eſt. Sunt enim plura religionum priuilegia concedentia expulſionem pro graui, & atroci delicto, cuius reus ſine magno religionis detrimento non poteſt inter religioſos contineri, vt *Leo X. Minoribus conceſſit, & Pius V. religioni, S.Hieron. & Gregor. XIII. in bulla* incipiente, *cum aliàs Præpoſito Generali, Societati*, prout refert *Suar. t.4. de relig. tract.8. lib.3. cap.4. num.11.* atque ita docent *Azor. t.1. inſtit. moral lib.12. cap 16. quæſt.3. Sanchez lib.6. ſumm. cap. 9. num.5. Suar. dicto cap.4. num.11.*

8. Quæ autem ſunt hæc delicta grauia, ob quæ ſemel perpetrata excludi à religione poſſis arbitrio ſuperioris relinquitur, niſi à regula deſignata ſint. Putarem ſanè peccatum, quod à ſæculari commiſſum pœnam mortis meretur expulſione dignum eſſe : quia rarò huius criminis reus abſque nota religionis contineri in religione poteſt.

9. Dubitant tamen doctores an tacuiſſe in profeſſione impedimentum, quo cognitio nequaquam in religionem admittendus eſſes, præſter ſufficientem cauſam expulſioni, v. g. Si celaſti te eſſe morbo gallico aſſectum, vel eſſe ex infecto ſanguine Iudæorum, vel Maurorum deſcendentem, vel eſſe ære alieno grauiter oppreſſum? Aſſirmant *Nauarr. lib.3. conſil. titul. de Regularib. conſ.25. aliàs 40. Sorb. in compen. priuileg. mendicant. verbo nouitius, poſt.7. notab. §. quinto, principaliter. Vega 2. t. ſum. c.50. caſu 4. Eman. Sà, verbo religio. num.34. Sanch. lib.7. de matrim. diſp.37. num.53. Layman.* reputat probabile, *lib.4. ſum. tract.5. cap.13. num.1.* Mouentur, quia per errorem à te iniuſtè cauſatum religio tuam profeſſionem acceptauit, & te in ſuam poteſtatem recepit : poterit ergo te in pœnam delicti commiſſi à ſe expellere, eſto profeſſionem nequeat irritare. At nullatenus credo ob huiuſmodi culpam te poſſe à religione expelli ; potes enim alia via ſufficienter puniri, & aliorum ſcandalo, ſi fortè ſit, fieri facilè ſatis : præcipuè cum hæc culpa non ſit ex illis, ob quas religio notam, & infamiam paritur : creditur enim religionis zelo, & affectu, potius quam malitia commiſſam. Non igitur afficiendus es hac grauiſſima pœna ; & ita tradit *Man. Rodrig. quæſt. regular. t.3. q.17. art.9. Sanch. retractans ſententiam lib 5. ſum. cap.4. num.58.*

10. Præter cauſam expulſionis requiritur poteſtas in ſuperiore expellente. Quia eſt actus iuriſdictionis grauiſſimus. Hæc poteſtas, ſi ius commune ſpectemus, omnibus ſuperioribus acceptantibus profeſſionem conceditur ; quia ipſi ea conditione profeſſionem acceptant, vt obligentur profeſſum ſecum retinere, dum ſecundùm regulam vixerit, quare deficiente profeſſo à regula, poterit ſuperior ex vi profeſſionis illum à ſe eiicere. Verum ex ſpecialibus priuilegiis, ſingularumque religionum conſtitutionibus hæc poteſtas Generali conceſſa eſt, ipſique regulariter reſeruata ; ac proinde Prouincialibus non iure ordinario, ſed ex ſpeciali commiſſione competit, vt benè notauit *Suar. t.4. de relig. tract.8. lib.3. cap.4. num.19.*

11. Qualiter autem Generalis, vel Prouincialis procedere debeant in hac grauiſſima cauſa? Breuiter dico delictum plenè probandum eſſe iuxta formam iudiciariam vniuſcuiuſque religionis, ſeruandaſque eſſe conditiones ab ea in expulſionis cauſa præſcriptas. Quocirca ſi aliquid ex his omiſſum fuerit, poterit, & debebit expulſus appellare : quod maximè facere poteſt, ſi ſuperior careat poteſtate expelleodi, vel cauſa expulſionis illegitima præſumatur ; interimque religio alere tenetur expulſum ; quia plenè expulſus non eſt, cum per appellationem executio ſententiæ ſuſpendatur ; inſuperque obligatur concedere expenſas neceſſarias ad litem, ſi aliunde expulſus non habeat. *Valaſc. conſ.7. num.3. tom.1. Menoch. lib.1. præſumpt. quæſt.35. num.21. Sanch. lib.6. ſum. capite nono, numero 8.*

Pvnctvm XX.

Qualiter religioſi Societatis ad ſæculum dimitti poſſint.

1. *Duplex genus religioſorum Societatis* IESV *diſtinguitur.*
2. *In Societate* IESV *minor cauſa requiritur, vt religioſus profeſſus expellatur, quam in alijs religionibus.*
3. *An religioſi non profeſſi expelli poſſint nulla cauſa intercedente? Arguitur pro parte affirmatiua.*

4. *Verius*

4. *Verius eſt ſocietatem obligatam eſſe retinere ſcholares approbatos, & coadiutores formatos, dum ſe iuſta cauſa non offert.*

5. *Hanc obligationem contrahit ſocietas non ſolum ex ſuis conſtitutionibus, ſed etiam ex votorum emiſsione.*

6. *Satisfit rationibus contrariis.*

7. *Enumerantur cauſæ, ob quas Societas religioſos non profeſſos dimittere poſsit, quæ à D. Ignat. ad 4. capita reducuntur, & primum & ſecundum enodatur.*

8. *Explicatur 3. & 4. caput.*

9. *Si ex fictis cauſis dimiſsionem obtineas, apoſtata es, & liber à votis non euadis.*

10. *Si ex cauſis veris, ſcilicet grauibus delictis ſine extorquendi dimiſsionem perpetratis dimiſsionem obtineas, dimiſsio non valet.*

11. *Si iniquis mediis dimiſsionem extorqueas, obligaris ad religionem redire. Et quid circa tui admiſsionem.*

12. *Si magna inſtantia, & continua importunatione dimiſsionem extorqueas, valet dimiſsio, eſto rarò à peccato mortali excuſeris.*

13. *Culpam mortalem committis, ſi mediocrum diligentiam non adhibeas in vitandis culpis, ex quibus præſumis te à religione eiiciendum.*

1. DVplex eſt religioſorum genus in Societate. Alij ſunt religioſi ſimplicibus tantum votis alligati, alij ſolemnibus. Quicunque ex his dimitti poſſunt, ſed diuerſimodè. Nam ligari votis ſimplicibus dimittuntur liberi, alij vero ſuis votis ligati, ſicuti cæterarum religionum profeſſi: ſic habetur *2. p. conſtitut. cap. 1. & 2. & in Bulla Gregor. XIII.* incipiente *Aſcendente domino.* Hæc autem diuerſitas, vt conſtat ex *dicta bulla* naſcitur ex modo diuerſo, quo hæc vota ſimplicia, & ſolemnia emittuntur, & à religione acceptantur. Nam emittentes vota ſimplicia religioni traduntur, quouſque ipſa religio eos retinendos eſſe iudicauerit, quare ſi religio iudicet expediens eſſe eos dimittere, ceſſat eorum obligatio ad vota ob defectum conditionis ſub qua fuerunt emiſſa. At profeſſionem, ſeu ſolemnia vota emittentes non ſub ea conditione emittunt, ſed abſolutè, ipſaque religio ſe obligat ad illos ſaltem quoad vinculum, & votorum firmitatem perpetuò retinendos; ac proinde cum illos dimittit, liberos dimittere non poteſt, ſed votis ligatos. Poteſtas hæc dimittendi tam profeſſos, quam non profeſſos penes ſolum Præpoſitum Generalem reſidet, eamque aliquando prouincialibus committit reſpectu non profeſſorum, quæ omnia conſtant ex *dicta 2. p. conſtitut.*

2. Difficultas ergo eſt, an requiratur cauſa, & quæ hæc ſit ad horum expulſionem; Et quidem ad expellendos profeſſos nemini eſt dubium, cauſam grauiſſimam requiri. At cenſeo minorem, quam in aliis religionibus requiri, eo quod in *2. p. conſtitut. cap. 2.* vbi de cauſis, ob quas tam ſcholares, quam profeſſi poſſunt dimitti (generaliter enim loquitur de omnibus dimittendis, vt conſtat ex finalibus verbis *præcedentis, cap. 1.*) plures apponuntur, quæ in aliis religionibus inſufficientes eſſe iudicantur: ibi enim vt cauſa ſufficiens expulſionis enumeratur; tacuiſſe malitiosè impedimentum aliquod graue ſecundarium ex præſcriptis à Societate, cuius taciturnitatem ſuperiori puncto probauimus non præbere aliis religionibus ſufficientem expulſionis cauſam. Præterea *Greg. XIII. in bulla* quæ incipit *cum aliàs*, nulla incorrigibilitatis mentione facta decernit Præpoſitum Generalem dimittere poſſe profeſſos ex cauſis id exigentibus, quæ ſunt omnes illæ, quibuſcum profeſſus non poteſt abſque graui religionis iactura in Societate detineri. Et licet ex his cauſis aliæ etiam religiones ſuos profeſſos dimittere poſſint: at quia Societas ſaluti proximorum perpetuò incumbit, facilius quælibet grauis culpa huic fini obſtare poteſt. Tum quia de ipſis ſic delinquentibus non ſatis fidit Societas iterum lapſuros non eſſe, cum inter multa perditionis pericula continuò verſentur. Tum quia nec fidit eo fructu, & vtilitate, ac bono Societatis nomine muneri ſuo ſatisfacturos. Et confirmatur optimè ex his, quæ de Præpoſito Generali traditur *9. p. conſtit. cap. 4. §. 7.* ibi enim ob peccata mortalia in externum actum prodeuntia, ac nominatim ob copulam carnalem, vulnerationem cuiuſquam, ex redditibus collegiorum aliquid ad proprios ſumptus aſſumere, vel cuius extra Societatem donare, vel aliqua ſtabilia bona domorum, aut collegiorum alienare, vel prauam doctrinam habere: ſi de re ſufficientiſſimè conſtet ſtatuitur poſſe Præpoſitum Generalem non ſolum ab officio, ſed etiam à ſocietate, ſi opus fuerit, remoueri. Si igitur Præpoſitus Generalis ob quolibet peccatum ex ſupradictis à ſocietate dimitti poteſt, ſi id ad maiorem Dei gloriam, & vniuerſale bonum Societatis expedire fuerit iudicatum; à fortiori quilibet particularis è Societate dimitti poterit. Minorem ergo cauſam ſocietas in ſuis profeſſis dimittendis requirit, quam aliæ religiones: & ita tradit *Suar. t. 4. de relig. tract. 10. lib. 11. cap. 1. a num. 2 vſque in finem.*

3. Si verò de religioſis non profeſſis loquamur, alicui videri poſſet nullam cauſam ad horum expulſionem ſaltem validam requiri. Hæc enim requiri poterat vel ex conſtitutione, & regula, vel ex contractu, quem init religioſus cum religione per vota ſimplicia. Si ſolum ex conſtitutione, & regula (vti docet *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 9. num. 61. fine, & num. 64. Ribadeneira cap. 13. in princ. de inſtitut. Societ.*) cum nulla conſtitutio, & regula ad peccatum obliget, nullum Generalis peccatum committet, ſi abſque cauſa hos religioſos dimittat. Et eſto peccatum aliquod cõmitteret, ſicuti committit ſuperior nouitium ſine cauſa à religione expellens; quia tamen conſtitutio, & regula dimiſſionem non irritat, tenebit factum, ſicut tenet in nouitio ſine cauſa dimiſſo. Si autem dicas, ex contractu imbibito in votorum ſimplicium emiſſione cauſam expoſtulari, eo quod religioſus ſe tradit religioni obſequuturum, & religio obligatur perpetuò eum ſecum retinere, niſi cauſa iuſta adſit dimiſſionis, obſtat primò; quia nulla eſſet differentia horum religioſorum à religioſis profeſſis, quos ſocietas obligatur retinere, dum cauſa iuſta dimiſſionis non adeſt. Secundò; quia repugnat modo, quem ſocietas ſeruat in horum votorum admiſſione: admittit enim nullam in ſe ſuſcipiendo retentionis obligationem, ſed quouſque ipſa retinere voluerit & ſub ea conditione religioſus vota emittit, ipſique emittenti manifeſtatur, vti habetur *exam. cap. 6. §. 3. litt. A, & cap. 7. §. 1. & 2. & 2. part. conſtitut. cap. 1. §. 1. litt. A, & 5. part. conſtitut. cap. 4. litt. B, & D.* Ergo nollente religione religioſum retinere euaneſcet obligatio, quæ à religionis voluntate dependebat: ſi enim te in ſeruum alicui traderes quouſque ipſe te in ſeruum habere voluerit; non obinde dominus

hanc

hanc traditionem acceptans obligatus eſt te in ſeruum retinere, ſed poterit, cum ſibi placuerit te manumittere. Idem eſt ſi te traderes obſequuturum Xenodochio, dum prælatus illius te retinere judicauerit, poterit prælatus non obſtante hac traditione te abſque vlla cauſa à Xenodochio expellere: ſed eodem modo te tradis vota ſimplicia in Societate emittens, vt conſtat ex locis conſtitut. adductis, & *ex bulla Greg. XIII.* incipiente *Aſcendente*, vbi inquit Greg. quantum eſt ex parte ipſorum perpetuò, ex parte vero Societatis iuxta Apoſtolica indulta, & conſtitutiones prædictas tamdiu obligati, quamdiu Præpoſitus Generalis eos in Societate retinendos eſſe iudicauerit. Ergo nulla cauſa ex vi huius incorporationis requiritur, vt poſſis à religione dimitti. Præterea *5. p. conſtitut. cap. 4. & litt. D.* dicitur hæc vota in manibus cuiuſquam non emitti, neque ea prælatum admittere, ſed ſoli Deo offerri, & non homini. Si igitur religio ex horum votorum acceptatione obligationem haberet ſecum retinendi religioſum, iam vota non ſoli Deo, ſed homini offerrentur, & in manibus hominis emiſſa eſſent, homoque illa admitteret. Ne ergo contra conſtitutionem procedamus, aſſerendum eſt, nullam Societati obligationem eſſe retinendi ex votorum ſimplicium emiſſione.

4. Nihilominus verius eſt non ſolum ex conſtitutionibus, & regulis, ſed etiam ex votorum emiſſione obligatam eſſe Societatem ſecum retinere ſcholares approbatos, & coadiutores firmatos, dum non ſe offert iuſta cauſa expulſionis: ſic docet, & latè probat doctiſſimus *Franc. Suar.* Societatis IESV decus, & ornamentum *t. 4. de relig. tract.* 10. *lib.* 3. *cap. 9. n.* 10. *& ſeqq.* Et quidem obligatam eſſe Societatem ex vi ſuarum conſtitutionum luce meridiana clarius eſt. Nam loquens S. Ignatius in *exam. gener. cap. 6. in eius declaratione* dicit. Non eſt iniuſtum (vt patet in litteris Apoſtolicis) ſi ſocietas libertatem ad eos dimittendos, quando non faciunt, quod debent, retinet. Expendo conditionalem, *quando non faciunt quod debent:* quaſi ſolum ea conditione ſtante ſocietas libertatem habeat: & paulo inferius inquit: Nec id (ſcilicet è Societate religioſos expellere) ſine cauſis iuſtiſſimis fieri debet. Et *cap.* 7. §. 1. de ſcholaribus è Societate dimittendis, vel admittendis inquit: Libera tamen manebit ſocietas, nec tenebitur ad eos admittendos ad profeſſionem, nec in coadiutores formatos, ſi ſtudiorum tempore malè ſe gererent, adeo vt ſuperior Societatis exiſtimaret Deo gratum non fore, ſi in eam admitterentur, & tunc ipſi ſuis votis ſoluti erunt. Ex quibus verbis conſtat per argumentum à contrario, ſi ſcholares tempore ſtudiorum non ſe malè gererent, ſocietatem teneri ad eos admittendos ad profeſſionem, vel in coadiutores formatos, & à fortiori ad eos non expellendos. Deinde expendo cum Suar. particulam tunc, quæ indicat ſolum eo caſu ſcholares à votis ſolui poſſe, quo ſuperior exiſtimaret Deo gratum non fore, ſi in ſocietatem admitterentur. Ergo non pro libito ſolui à votis poſſunt. Præterea 2. *p. conſtitut.* vbi de dimittendis agitur variæ præſcribuntur cauſæ dimiſſionis, quod neceſſarium non eſſet, ſi ſuperior pro libito religioſos expellere poſſet. Idipſum expreſſit *Gregor. XIII. in bulla*, *Quanto fructuoſius*, vbi poſtquam dixerat non poſſe ſcholares abſque vitio apoſtaſiæ ſocietatem fugere, ſubiungit. Quamuis *rationabili ex cauſa* iuxta conſtitutiones eaſdem ab ipſo Præpoſito Generali dimitti, & votis huiuſmodi liberari poſſint. Ergo abſque rationabili cauſa non cenſet Pontifex poſſe dimitti. Neque his obſtat, quod aliis in locis voluntati, iudicio, & arbitrio Præpoſiti Generalis hæc dimiſſio committatur; quia committitur arbitrio, & iudicio recto, & voluntati ratione regulatæ, quæ eſſe non poteſt abſque cauſa iuſta, vt multis allegatis probat *Menoch. de arbitrar. lib.* 1. *q.* 13. Sit ergo certum ſpectatis Societatis conſtitutionibus non poſſe abſque iuſta, & rationabili cauſa religioſos non profeſſos dimitti.

5. Hinc infero, non ſolum ex ipſis conſtitutionibus, ſed etiam ex votorum emiſſione hanc obligationem habere ſocietatem. Nam religioſus ſe tradit religioni, vt ab ipſa retineatur, prout ipſa obligata eſt ſic traditum retinere; at religio ex ſuis conſtitutionibus obligata eſt religioſum retinere, dum non ſe offert expulſionis legitima cauſa. Ergo religioſus ſe tradit religioni retinendum, dum non fuerit cauſa legitima expulſionis. Ergo religio hanc traditionem acceptans non poterit abſque legitima cauſa religioſum à ſe expellere; quod ſi contra fecerit, nulla erit talis dimiſſio vtpote facta à non habente poteſtatem. Quocirca hæc traditio religioſi eſt longè diuerſa ab ea libera traditione, qua te in ſeruum, & in Xenodochij obſequium tradis, de quibus fit mentio in contraria ſententia. Nam religioſi traditio fit ſub obligatione, quam habet ſocietas neminem dimittendi abſque rationabili cauſa. Illæ vero traditiones ſub nulla obligatione fiunt, cum dominus, & adminiſtrator Xenodochij nullam habeant, neque ex tua traditione ſubire velint. Præterea ſi ſocietas ex votorum ſcholarium emiſſione, & illorum acceptatione nullam haberet obligationem retinendi religioſum, vix vlla differentia inuenietur inter religioſum, & eum, qui tempore nouitiatus, ea vota ex deuotione emittit: ſi quidem vterque obligatus manet ea vota ſeruare, & in religione perſeuerare, dum religio detinere voluerit; ipſa tamen religio obligationem retinendi non ſuſcepit. At negari non poteſt Societatem ſpecialius obligatam eſſe ad retinendum religioſum, quam non religioſum; quia religioſus eſt membrum Societati vnitum, ipſique incorporatum, & vt tale à religione ſuſceptum, ergo non pro libito, & abſque iuſta cauſa à ſe expellere poterit, ſicut validè expellere poteſt nouitium vota ex deuotione emittentem.

6. Neque obſtant rationes contrariæ, quibus iam ex parte ſatisfactum eſt. Ad primam dico eſſe maximam differentiam inter religioſum profeſſum, & non profeſſum. Nam eſto vterque conueniat in eo quòd non poſſint dimitti abſque cauſa; differunt tamen in eo, quod minor cauſa requiritur ad dimittendum non profeſſum, quàm profeſſum. Item differunt in modo dimiſſionis. Nam profeſſus dimittitur votis ligatus; at non profeſſus à votis abſolutus: diuerſimodè enim ſe tradunt religioni retinendos. Nam profeſſus ſe tradit retinendum à religione perpetuò quoad profeſſionis vinculum, & ſubiectionem prælato debitam: quoad actualem verò gubernationem, quouſque cauſam nociuam religioni dederit, ipſaque religio eum retinere voluerit: at non profeſſus ſe religioni tradit tam quoad vinculum, quàm quoad actualem gubernationem, dum ipſa religio rationabilibus cauſis ducta retinere iudicauerit. Ad ſecundam rationem deſumptam ex modo, quem ſocietas ſeruat in non profeſſorum admiſſione ex probatione noſtræ ſententiæ ſatis factum eſt. Ad tertiam fateor locum illum conſtitutionis difficilem eſſe, ſed ne contrarius ſit tum aliis religionum locis, tum bullis ſummorum Pontificum, tum rationi naturali dicendum eſt, ea vota ſcholarium in nullis manibus ferri quoad effectum, & obligationem ea conſeruandi in ſuo robore, & firmitate; non tamen quoad effectum acceptationis, ne abſque legitima cauſa ſoluantur. Aliàs ſi ſocietas hæc vota non acceptaret, ſicuti nouitij vota ex

deuotione emiſſa non acceptat, nulla neceſſitas eſſet faciendi hæc vota coram Præpoſito Generali, vel illius vicea tenente, ſed ſecretò facta eandem inferrent obligationem, eundemque ſtatum religioſum conſtituerent, quod non eſt dicendum.

7. Reſtat explicare cauſas, ex quibus Societas ſuos religioſos non profeſſos dimittere poſſit. Hæ omnea numerantur à ſanctiſſimo Ignatio *2. p. conſtitut. cap.* 2. eaſque ad quatuor capita reducit. Primum eſt, ſi grauiter diuina majeſtas offenderetur ex tui in Societate retentione: eo quod ita ſis perditus moribus, vt incorrigibilis cenſearis. Ex hoc tamen capite etiam profeſſi in aliis religionibus dimitti poſſunt. Secundum eſt, ſi exiſtimaretur tui in Societate retentionem contra Societatis bonum fore, quia bonum commune ſingulari eſt præferendum, ſtatimque. S. Ignat. ſubjungit, quando cenſenda ſit retentio contra Societatis bonum; primò, ſi in probationum decurſu aliqua impedimenta, vel inſignes defectus, quoa antea in examine tacuiſſes, deregerentur; quia religioni præſtat infidelem, & deceptorem in re magni momenti non retinere. Sed quia contingere poteſt, vt aliis dotibus ad diuinum obſequium polleas, miniſteriiſque Societatis exequendis aptus ſis, prudentiæ ſuperioris relinquitur, an re vera ſis dimittendus. Quod ſi tempore ingreſſus morbum, quo laborabas, vel diſpoſitionem ad illum detexiſti, & ſub ea conditione admiſſus fuiſti ad Societatem, vt periculum fieret tuæ ſanitatis, poſtmodum vero cernitur te non conualeſcere, nec labores Societatis ferre poſſe, in poſterum, poteris dimitti, quia tibi ſub ea condirione admiſſo nulla irrogatur iniuria, & ex alia parte religioni expedit inutiles miniſtros non habere. Si vero ingreſſus es in ſocietatem ſine vlla conditione, manifeſtata quidem infirma corporis valetudine, ſed ſpe concepta, quod ad maiora aptus eſſes futurus, neque eſſe experimento comprobatur, dimitti quidem poteris; quia ceſſat conditio, ſub qua tacitè fuiſti admiſſus, ſcilicet aptitudo ad res maioris momenti. Verum etſi hoc ita ſit, conſiderandum tamen eſt num dimitti debeas, necne? Si enim aliquo modo vtilis religioni eſſe potes, ipſaque religio abſque ſuo graui detrimento te retinere poteſt, credo ſine dubio te potius eſſe retinendum, quam dimittendum; quia defectus ille eſt tibi inuoluntarius, & in eo manifeſtando te fidelem cum religione oſtendiſti, abſolutè tamen, vt dixi, dimitti potes, quia euaneſcit conditio, ſub qua tacitè fuiſti admiſſus *4. part. conſtit. cap. 6. N.* Sed vt omnis occaſio dubitandi tollatur, & hoc negocium maiori cum iuſtificatione fiat, cautum eſt *exam. gener. cap 7. §. 2.* ſi quando ſtudiorum tempore qui maiorem ad ea propenſionem animi præſe tulerunt, quam ad aliud in Societate miniſterium, oſtenderent, ac certum indicium præberent, vnde Societas, vel eius ſuperior in Domino ſentiat eos idoneos non eſſe, vt in litteris proficiant; eo quod ingenio, vel ſanitate corporis deſtituantur, vel aliis defectibus laborent, interrogantur inquam; an patientur ſe dimitti à Societate, dum ab omni voto, & promiſſione liberi maneant, ſint laturi. At ſi cum ſanus ingreſſus fueris in obſequio Societatis in ægritudinem incidiſti, ob quam miniſteriis Societatis ineptus exiſtas, nequaquam poteris dimitti, ſi tu ipſe non conſentias; quia eſto illa cauſa ex parte Societatis ſufficiens ſit ad expulſionem; eo quod ipſe inutilis ſis: impeditur tamen illius executio, dum tu dimiſſioni contradicis; quia hac contradictione poſita dimiſſio charitati eſſet contraria. At ſi tu dimiſſioni conſentias, vt verè conſentire potes; quia exiſtimas extra religionem ſalutem recuperaturum, vel fortè liberius Deo obſequuturum, poteris dimitti, quia ceſſat impedimentum; ratione cuius illa cauſa de ſe ſufficiens executioni mandari non poterat: ſic declaratum eſt, *decreto 50. aliàs 39. congregat. 5. numero tertio*, Deinde ſubjungit S. Ignat. retentionem eſſe contra Societatis bonum, ſi damnum allaturus malo vitæ exemplo iudiceris; ac præcipuè ſi iniquum te oſtendas, & verbis, aut actibus offendiculum aliis præbeas; præcipuè ſi ad inſtabilitatem in vocatione ſuadeas, vel ad diſcordiam, vel ſi quid contra ſuperioris, vel commune Societatis bonum moliaris. Te enim eo caſu tolerare charitatia non eſſet, ſed vitij contrarij quidem in eo, qui tenetur conſeruare quietem, & bonum ſtatum Societatia commiſſæ. Quando autem non tam propter rationem, vel magnitudinem peccati, quam ob remouendum offendiculum, quod aliis præbuiſti, dimittendus eſſes, ſi alioquin aptus ſis, expendet prudentia ſuperioris, an expediat facultatem tibi dare, vt ad locum alium Societatis valdè remotum eandem non egrediendo proficiſcaris.

8. Tertium, & quartum caput, ex quo ſufficiens cauſa dimiſſionis deſumitur ad ſupradictum ſecundum reduci poſſunt. Tertium enim eſt, ſi tua in Societate perſeuerantia iudicaretur eſſe in tui, & Societatis damnum. Quod tam ex parte corporis, quam ex parte animi poteſt accidere. Ex parte corporis, inquit S. Ignat. accidet, ſi tempore probationis, (hoc eſt) ante profeſſionem, vel gradum coadiutoris formati deprehendaris morbum, vel debilitatem habere, quocum non poſſes progredi in laboribus, quos noſter procedendi modus requirit ad Deo in eo ſeruiendum. Sed hæc cauſa explicanda eſt iuxta ſuperius dicta; expendendum enim eſt, an poſt vota biennij contraxeris eam infirmitatem, an ante; nam ſi poſt, non preſtat ſufficientem cauſam dimiſſioni; niſi conſentias; Si ante, abſolutè dimitti potes, vel quia malitioſè tacuiſti, vel quia ſub periculo ſalutis; vel ſpe aptitudinis ad res maioris momenti admiſſus fuiſti. Prudentiæ tamen ſuperioris relinquitur, an re ipſa dimiſſio expediat, vt notatur *4. p. conſtitut. capite ſexto, in declarat. litt. N.* Ex parte rerum animæ, (inquit S. Ignat.) accidet quando ad probationem profeſſionis admiſſus, te componere ad vitam ſub obedientia, & iuxta modum procedendi Societatis ducendam, non poſſes, quod nequeas, vel nolis proprium tuum ſenſum, vel iudicium infringere, vel propter alia impedimenta, quæ à natura, vel conſuetudine promanarent: tunc enim merito eſſes expellendus, quia aliis crederes in offenſionem. Quartum caput, quod eſt, ſi tui in Societate retentio cederet in damnum aliorum, qui de Societate non ſunt, etiam præſtat ſufficientem expulſionis cauſam; quia bono nomini Societatis contradicit miniſtros ſuos cum iniuria tertij retinere. Quapropter, ſi deprehendaris, te vinculo matrimonij, vel ſeruitutis legitimæ, vel ære alieno magni momenti aſtrictum eſſe, expelli debes, & præcipuè cum ea tacueris, dum initio examinatus fuiſti: ideoque hoc caput ad ſecundum reduci poteſt.

9. Illud vero omnino aduertendum duxi, te liberum à votis non dimitti, ſed verè eſſe apoſtatam, & apoſtatarum cenſuris, & pœnis ſubiacere, ſi dimiſſionem obtineas non ex veris, ſed ex fictis cauſis, vt ſi fingas graues lapſus carnis, grauiaque alia peccata, vel grauem difficultatem in illis ſuperandis ad dimiſſionem extorquendam. Hæc enim dimiſſio nulla eſt; eo quod non adſit cauſa ratione cuius conceſſa fuit: ſic traditur expreſſè in *congregat. 7. decreto* 18. §. 4. & docuit *Sanch. lib. 6. ſum. c. 9. num. 67.*

10. Maior tamen difficultas eſt, ſi ex cauſis quidem veris, & iuſtis, grauibus ſcilicet delictis ad finem extorquendi dimiſſionem perpetratis, dimiſſionem obtineas; an inquam liber euadas? Videris enim liber euadere, tametſi grauiſſimè peccaueris; quia ſocietas poteſtatem habet expellendi eos, qui vel non poſſunt, vel nolunt ſuos mores componere, iuxta eius laudabile inſtitutum, vt habetur *1. p. conſtitut. capite quarto*, §. 4. Sed te illa grauia delicta committentem dimittit ſocietas; eo quod vel non poſſis, vel nolis corrigere: ergo illa dimiſſio valida eſt. Nihilominus tenendum eſt, eam dimiſſionem inualidam eſſe. Quia eſto tibi conceſſa ſit occaſione illorum delictorum; at creduntur illa delicta ex infirmitate, indoléque deprauata fuiſſe commiſſa, non autem ex induſtria, & ad finem extorquendi dimiſſionem. Cum ergo illa delicta ex hoc fine commiſſa moraliter diuerſa ſint à delictis ex infirmitate, prauâque indole commiſſis, & dimiſſio non fuerit conceſſa ob ea delicta commiſſa ex induſtria; quia nunquam præſumitur ſic commiſſa eſſe; efficitur ſanè inuoluntariam eſſe dimiſſionem; ac proinde nullam: & ita tradidit *Congregatio generalis dicto decreto* 18. §. 4. *Sanchez capite nono, numero 66.* & conducunt dicta tract. præcedenti de voto *diſputat.* 1. *pun.* 17. Poſſet tamen ſuperior tibi dimiſſionem concedere ex malitia peccanti, & hoc ſolum probat ratio dubitandi; at nunquam præſumi poteſt, niſi clarè exprimat.

11. Sed inquires, quam obligationem habeas his iniquis mediis dimiſſionem extorquens? Certum eſt, te obligatum eſſe ad religionem redire; quia nulla fuit dimiſſio; ac proinde debes apponere media, quæ ad hunc finem iudicaueris neceſſaria fore. Cum ergo primum, & præcipuum ſit fraudem detegere, & malitiam commiſſam declarare, ne præſumaris delicta ex mala indole commiſiſſe, teque non eſſe corrigendum, ſine dubio ad fraudis manifeſtationem teneris. Quod ſi fraude detecta nollet ſuperior poteſtatem habens dimittendi, & recipiendi, te recipere, eo ipſo liber à votis es; quia illa repulſa eſt tacita dimiſſio, & præcedentis dimiſſionis ratificatio. Notanter dixi, ſi te nolit recipere qui poteſtatem habet dimittendi & recipiendi. Nam ſi ſolum habet poteſtatem recipiendi, non tamen dimittendi, vt contingit in Prouincialibus Societatis, difficile eſt, an detecta Prouinciali veritate, & ab eo repulſus, liber maneas à votis? Affirmat *Sanchez dicto ſexto, ſum. capite nono, numero 66. fine.* Quia cum Prouincialis habeat poteſtatem non admittendi iterum qui à Generali dimiſſus eſt, conſequenter habet poteſtatem ratam habendi priorem dimiſſionem, quando denuò admittere, non expedire iudicauerit. At certè hæc doctrina mihi difficilis eſt. Suppono enim dimiſſionem factam à Generali, vel Prouinciali eius nomine nullam fuiſſe, vtpotè fraude extortam. Suppono deinde Prouincialem poteſtatem non habere dimittendi eum, qui ex induſtria, & malitia ad finem extorquendi dimiſſionem cauſas apponit. Ex his ergo ſuppoſitis manifeſtè videtur inferri ex ſola Prouincialis repulſa veritate detecta te liberum à votis non eſſe; quia nequit firmam, & ratam habere dimiſſionem, quam facere non poteſt. Neque ex eo quòd Prouincialis habeat poteſtatem non admittendi iterum, qui à Generali dimiſſus eſt, inferre potes habere poteſtatem ratam habendi dimiſſionem nullam à Generali factam; quia aliud eſt non admittere, aliud dimittere: habet tamen Prouincialis poteſtatem non admittendi dimiſſum, non tamen ad verè dimittendum, qui verè dimiſſus non eſt. Adde habere poteſtatem ad non admittendum dimiſſum, qui verè dimiſſus eſt, ſecus qui dimiſſus non eſt. Hunc enim tenetur admittere eodem modo, ac tenetur fugitiuum; quia verè fugitiuus eſt. Sed quia Prouincialis non tenetur ſic expulſo aſſerenti media ex induſtria ad expulſionem appoſuiſſe, ideo inualide expulſum iuſtiſſimè non admittit. Quocirca, vt liber à votis exiſtas Generalem conſulere, eique veritatem manifeſtare debes.

12. Sed quid ſi magna inſtantia, & continua importunitate dimiſſionem extorqueas? Credo validam fore dimiſſionem, tametſi à peccato mortali rarò excuſeris. Priorem partem ſupponit *congregatio. 7. ſupradicto decreto* 18. §. 3. quatenus definit cogendos eſſe alium ordinem ingredi, qui ſola importunitate dimiſſionem extorquent, & rariſſimè permittendos eſſe ad ſæculum redire. Ratio eſt; quia illa importunitas, & continua inſtantia non reddit conceſſionem ſimpliciter inuoluntariam, & ex alia parte præſtat Societati ſufficientem expulſionis cauſam: ſocietas enim ad ſua miniſteria exercenda milites voluntarios, & ſuo inſtituto benè affectos expoſtulat. Quòd vero à peccato mortali raro excuſeris, perſuadeor primo ex *ſupra dictæ congregat. decreto* §. 1. vbi ſtatuitur, vt ij qui dimiſſionem petunt nulla ſufficienti cauſa ducti, neque Prouincialis monitis acquieſcentes, Prouinciali referant propria manu ſubſcriptas cauſas omnes, ob quas dimiſſionem procurant, quas Prouincialis cum conſultoribus diligenter examinatas ad P. N. Generalem mittere debet, ſimulque declarabit, quid ipſe, & conſultores ſentiant. Quas ſi P. N. Generalis non iudicauerit ad dimiſſionem ſufficientes, & idoneas, Prouincialis ſub obedientiæ præcepto perpetuum ſilentium eis indicat; eoſque ſi non obtemperent, pro delicti qualitate ſeuerè puniat publica etiam animaduerſione, ſi publica ad alios culpa promanauit, concluditque congregatio. Sciantque tales ſe in conſcientia tutos non eſſe, ſed mortali culpæ ſubiacere, quamdiu in illa animi obſtinatione manent. Ex quibus manifeſtè colligitur reum eſſe culpæ mortalis, qui dimiſſioni inſiſtit ob cauſas à P. N. Generali vt inſufficientes declaratas; quia eo ipſo cenſetur ob ſolam importunitatem velle ſibi dimiſſionem concedi. Secundo perſuadeor ex obligatione à votis inducta: hæc enim eſt de perſeuerantia in religione, quantum eſt ex parte religioſi: at ad obtinendam hanc perſeuerantiam neceſſaria eſt voluntas illius, & ad religionem affectus. Ergo qui hanc voluntatem, & affectum ſaltem mediocri diligentia non procurat, ſed potius ſua inſtantia, & continua importunitate à ſe remouet, aduerſus votum procedit, & ita tradit *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 9. num. 60.*

13. Hinc à fortiori conſtat te reum eſſe culpæ mortalis aduerſus votorum emiſſionem, ſi mediocrem diligentiam non adhibeas in vitandis culpis aliàs leuibus, ex quibus iuſtè præſumere potes fore à Societate expellendum. Nam cum tenearis in religione perſeuerare, votaque perpetuò obſeruare, conſequenter teneris ad apponenda media, obſtaculaque remouenda, quæ reputantur obſeruationi communiter neceſſaria. *Sanchez d. cap. 9. num. 69.*

* * *

PVNCTVM XXI.

An Religioſus expulſus teneatur ad Religionem redire, reditumque procurare?

1. *Aliqua certa præmittuntur.*
2. *Expulſus ad Religionem rediens non indiget noua profeſſione.*
3. *Vota quæ profeſſioni coniuncta ſunt, non extingui expulſione, ſed ſolùm ſuſpendi, vt certum præmittitur.*
4. *An Religioſus per ſententiam definitiuam, & perpetuò à Religione expulſus ad eam redire teneatur? Pro parte negatiua proponuntur fundamenta.*
5. *Oppoſita ſententia verior eſt.*
6. *Fit ſatis rationibus contrarijs.*
7. *An eiectus recipiendus ſit ad eundem gradum, quo ante expulſionem erat conſtitutus quoad ſedem, locum, ſuffragia, &c. Affirmat Sanch. ſed doctrinæ Suar. adhærendum eſt.*

1. IN hac quæſtione certum eſt inualidè expulſum obligatum eſſe quantum eſt ex parte ſua reditum procurare. Nam cum ex vi votorum teneatur regularem vitam degere, & ab illa obligatione legitimè non ſit abſolutus, debet quantum in ſe eſt, illius obſeruantiam procurare: ſic tenent omnes Doctores in diſenſu referendi. Secundò certum eſt expulſum pro limitato tempore, illo tranſacto ad Religionem redire debere; aliàs erit fugitiuus, vel apoſtata, cum extra Religionem abſque licentia vagetur. Tertiò eſt certum, nullum profeſſum quantumuis per ſententiam definitiuam, & perpetuò à Religione expulſum liberum eſſe à tribus votis ſubſtantialibus, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; ſed omnino his votis ligatum dimitti; tametſi eorum obſeruantia ſtatui expulſionis accommodetur. Hæc enim vota ad ſummum ceſſare poſſunt ſola diſpenſatione Pontificis communi, & grauiſſima cauſa intercedente, qualis non eſt, nec debet eſſe deprauata vita Religioſi, quæ præſtat expulſioni cauſam, & ita ſuſtinent *Nauarr. com. 2. de Regular. n. 34. & ſeqq. & com. 3. n. 46. Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 16. q. 4. & cap. 17. q. 2. Vaſq. 1. 2. diſput. 165. n. 87. Leſſius, lib. 2. c. 41. dub. 15. à n. 212. Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 21. ſect. 1. num. 20. & t. 4. de Relig. tract. 5. lib. 3. c. 5. n. 1. Sanch. lib. 6. ſum. c. 9. n. 27. Layman, lib. 4. ſum. tract. 5. c. 13. q. 1. & alij plures apud ipſos.* Et conuincitur ex *cap. fin. de Regular.*

2. Hinc deduco, expulſum ad Religionem redeuntem non indigere noua profeſſione; quia à priori non fuit abſolutus, ſed ſolùm illius executio, & obligatio fuit pro tempore expulſionis ſuſpenſa; ſicuti contingit in caſu diuortij cum nocens reuertitur, & reconciliatur, non renouatur vinculum matrimonij, nec renouari poteſt, tametſi redeat vſus, qui per diuortium erat ſuſpenſus. *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 9. n. 33. Suar. dicto cap. 5. num. 15. & 16.*

3. Quartò certum exiſtimo, omnia illa vota, quæ profeſſioni coniuncta ſunt, non extingui expulſione, ſed ſolù ſuſpendi illorum obligationem ex defectu materiæ. *Sanch. li. 6. c. 9. n. 56.* Ratio prioris partis eſt; quia nulla eſt legima cauſa, quare ea vota extinguantur profeſſione, cui annexa ſunt, non extincta; ideoque expulſi ad Religionem reuertentes non ſolent iterum ea vota emittere, ſicut nec denuo profeſſionem facere. Quod verò obligatio ſuſpendatur, conſtat, quia non ſunt apti expulſi ad illorum executionem, neque ipſi illa vota emittentes animum habuerunt obligandi ad illorum executionem extra Religionem. Ex quo fit Religioſos B. Mariç de Mercede expulſos obligari non poſſe vt ad redimendos captiuos proficiſcantur: quia non vouerunt dictæ redemptioni incumbere habitu Religionis priuati; ſed illo retento, & Religioni vniti, & incorporati. Idem eſt de Religioſis Minimis expulſis, non inquam teneri vitam quadrageſimalem obſeruare; quia non videntur eam vitam vouiſſe, niſi annexam communi, & regulari. Idem de profeſſis à Societate emittentibus votum quartum obediendi Summo Pontifici in miſſionibus, aliaque vota, qui ſi à Societate eiiciantur, obligati non ſunt tempore eiectionis ea obſeruare. Quia non præſumuntur voluiſſe eorum obligationem ſubire, cum à gremio Religionis ſunt ſeparati. Eſt enim obligatio longè difficilior. Atque ita ſuſtinet *Sanchez d. cap. 9. n. 56. & 57.* Hæc certa.

4. Dubium tamen eſt; an Religioſus per ſententiam definitiuam, & perpetuò à Religione expulſus teneatur ad reditum? Negat *Nauarr. com. 2. num. 36 de Regul. & lib. 3. conſil. eodem tit. conſ. 18. 64. & 80. Man. Rodrig. t. 1. quæſt. regul. q. 30. art. 20. Sayro theſaur. caſuum, tit. 2. lib. 6. c. 9. n. 26. Azor, t. 1. lib. 12. c. 16. q. 6. & cap. 17. q. 1.* fauetque *textus in cap. fin. de Regular.* vbi loquens de fugitiuis, & eiectis requirendis, ſolos fugitiuos expreſſit compellendos eſſe ad reditum, tacitè innuens eiectos compelli non poſſe: & ita videtur ſentire *Gloſſa ibi, & Abbas, n. 2.* Ratione verò probatur primò, quia illa ſententia de expulſione perpetua Religioſi fuit legitima (vt ſuppono) ergo ſeruanda eſt, iuxta *leg. Res iudicata, ff. de Reg. iuris.* At non ſeruatur expulſo ad Religionem redeunte. Ergo expulſus perpetuò non ſolùm non eſt obligatus ad reditum, imò nec recipi poteſt abſque diſpenſatione. Secundò Religio expellens a ſe Religioſum excutit à ſe obligationem, quam habet illum retinendi, alendi, & gubernandi, ſed hanc remiſſionem ipſe Religioſus acceptat, ergo nequit religio reuocare. Nam vt habetur, *leg. qui res, §. vlt. ff. de ſolutionib.* in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt. Tertiò expulſus eſto emendatus ſit, cogere non poteſt Religionem, vt ipſum in ſe recipiat: ergo nec ipſum poterit Religio cogere; quia in his æqua debet eſſe conditio. Quartò, degradatus realiter, & in perpetuum non cogitur redire ad miniſteria Ordinis exercenda, ergo nec Religioſus expulſus qui eſt ab ſtatu Religioſo degradatus. Quintò, eadem culpa bis puniri non poteſt, ſed expulſi delictum expulſione punitum eſt, nequit ergo iterum puniri. At ſi poteſt cogi ad Religionis reditum, delictum iterum punitur, tùm illa coactione, tùm rubore, quem ex reditu patietur, tùm delicti præteriti continua memoria, obiectione, & improperio, tùm priuatione priuilegiorum, & honoris antiqui; nequit ergo ad reditum obligari.

5. Nihilominus contrariam ſententiam veriorem reputo, ſcilicet eiectum obligatum eſſe procurare Religionis reditum, & de facto redire, quoties Religioni placitum fuerit: ſic tradunt aliis relatis *Sanch. lib. 6. ſum. c. 9. n. 23. & 30. Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 5. à n. 4. Leſſius, lib. 2. de iuſtit. c. 41. dub. 15. n. 111. Layman, lib. 4. ſum. tr. 5. c. 13. q. 3.* Et videtur conuinci ex dicto *cap. fin. de Regular.* vbi tam fugitiui, quàm eiecti præcipiuntur quæri, & ad Religionem reduci; quod nullatenus fieret, niſi ſupponeret Pontifex fugitiuos, & eiectos obligationem habere redeundi. Neque obſtat, cum de compulſione ad reditum loquitur ſolos fugitiuos expreſſiſſe, quia fortè id ſolum breuitatis

cauſa fecit, vel certè quia eiecti reditui reſiſtentes fugitiui eſſe incipiunt. Ratio verò noſtræ ſententiæ eſt; quia eiectus verus eſt, & ſubſtantialiter Religioſus; tametſi vt membrum putridum à conſortio aliorum ſeparatus. Ergo habet obligationem ſtatui Religioſo neceſſariò annexam. At obligatio ſtatui Religioſo neceſſariò annexa, & ab eo inſeparabilis eſt obligatio ad vitam communem, & ſub obedientia Prælatorum regularium; quia id eſt votis promiſſum: ergo eiectus hanc retinet obligationem. Ergo quantum eſt in ſe illius executionem procurare debet. Ergo quandocunque Religio permiſerit ſub eius regimine expulſum viuere, ipſe obligatus eſt acceptare.

6. Neque contrariæ rationes vrgent. Ad primam concedo, ſententiam illam fuiſſe legitimam, ſeruandamque eſſe quoties Religio ſibi expedire iudicauerit; quia in fauorem illius lata fuit; ac proinde illam conditionem in ſe virtualiter imbibit, vt expulſio duret, quoties ſibi placuerit; ſicuti contingit in ſententia perpetui diuortij ob adulterium ab vno coniuge commiſſum, quæ ſeruanda eſt, quouſque innocenti placuerit, nocentem reuocare, quia in fauorem innocentis lata fuit. Aliàs ſi poſita ſententia expulſionis, & diuortij permiſſum non eſſet innocentibus nocentes reuocare, non in eorum fauorem, ſed potius in diſpendium, & in fauorem nocentium cederet; ſiquidem nocentes ex vi illius commodum libertatis, & exemptionem à ſubiectione obtinerent. Ne igitur aſſeramus ſententiam expulſionis, & diuortij in fauorem delinquentium latam eſſe, dicendum eſt, ipſos delinquentes obligatos eſſe ad communem vitam redire, quoties innocentibus fuerit placitum. Quando autem innocentibus placet reditus, non mutatur diuortij, & expulſionis ſententia, ſed omnino ſeruatur; quia ſub ea conditione lata fuit. Ad ſecundum admitto, Religionem expulſione facta excurere à ſe obligationem retinendi, alendi, & gubernandi Religioſum non abſolutè, ſed dum ipſa expedire iudicauerit. Quare iudicante Religione expedire reditum expulſi, expulſus redire tenetur. Adde Religionem non poſſe cedere obligationi retinendi Religioſum, illumque gubernandi, niſi quatenus expediens fuerit, vel ad delictum Religioſi puniendum; vel ad damnum aliorum præcauendum; quia ſub ea obligatione ſe illius obſequio Religioſus tradidit. Ergo ſi Religio iudicet delictum Religioſi eſſe ſufficienter punitum, nullumque aliis adeſſe damni periculum, obligata eſſet Religioſum reuocare. Sed quia rarò, vel nunquam tenetur præſumere expulſione temporali puniri, ſufficienter delictum, quod pœna expulſionis perpetuæ legitimè condemnatum eſt; ea de cauſa rarò, vel nunquam obligationem habet expulſum admittendi, tametſi expulſus obligationem habet quantum eſt ex ſe procurandi admiſſionem. *Suar. t. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. c. 5. n. 13. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 9. n. 32.* Et ex his ſatisfactum eſt tertio argumento. Ad quartum nego degradatum obligari non poſſe voluntate Pontificis, vt omnia munera Eccleſiaſtica exerceat, ac ſi degradatus non eſſet. Non enim per degradationem Pontifici poteſtas obligandi degradatum ſublata eſt. Secundo reſpondeo, eſſe diuerſam rationem degradati, & expulſi. Nam degradatus obligatus non eſt munera Eccleſiaſtica exercere; at expulſus ratione voti, & Religioſi ſtatus obligatus eſt vitam ſub Prælatorum obedientia degere. Præterea degradatus priuatur Eccleſiaſtici Ordinis honore, & ſuſtinet onera; at Religioſus eiectus pluribus Religionis oneribus liberatur. Non igitur eſt mirum, quod obligationem habeat procurandi reditum, tametſi degradatus non habeat. Ad quintum nego ex compulſione ad reditum puniri bis Religioſi delictum: nam illa compulſio non eſt pœna delicti, ſed effectus ſtatum Religioſum conſequens. Quod verò ex illo reditu expulſus aliqua opprobria ſuſtineat, per accidens eſt, & fructu Religionis compenſatur. Præterquam quod facilè illa omnia vitare poterit, ſi ſe humilem, & omnibus inferiorem oſtendat.

7. Sed inquires qualiter huiuſmodi eiectus recipiendus ſit; an inquam recipiendus ſit ad eum gradum antiquitatis, profeſſionis quoad ſedem, locum, & ſuffragia, reliquaque prærogatiua, quæ ante eiectionem habebat? *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 9. n. 33.* affirmat, quia ille gradus honoris profeſſioni acceſſorius eſt; at profeſſio per eiectionem non eſt extincta. Ergo non debet eſſe extinctus gradus honoris, & acceſſorius, ſed ad ſummum ſuſpenſus; ſubdit tamen Sanch. niſi ob præterita delicta eo gradu per ſuperiores priuetur. Ego verò dicendum exiſtimo cum *Suar. t. 4. de Relig. tr. 8. li. 3. c. 5. n. 17.* eo ipſo quo quis à Religione expellitur expelli ab omni gradu honoris Religioſi, admittique poſſe (& regulariter ita eſſe) ad Religionem, non tamen ad honoris gradum; quia huiuſmodi gradus non eſt ita profeſſioni annexus, quin in pœnam delictorum ſæpè profeſſus eo priuetur, & maximè eiectus eo priuandus eſt, tùm ob eius humilitatem, tùm in aliorum exemplum. Aliquando tamen contingere poteſt eiectum ſigna contritionis, & pœnitentiæ ita magna exhibere; vt meritò poſſit ad eundem gradum honoris reſtitui, præcipuè ſi inde ſperatur alios eiectos ad pœnitentiam mouendos eſſe.

PVNCTVM XXII.

An eiectus à Religione, ſi in ea non recipiaris, tenearis, vel poſſis aliam Religionem ingredi, vel compelli poſſis ad illius ingreſſum?

1. *Obligatus non es aliam Religionem ingredi; ſed ſecurè potes in ſæculo manere.*
2. *Prælatus te cogere non poteſt abſolutè aliam Religionem intrare, benè tamen ſub conditione.*
3. *Non potes aliam Religionem ingredi, quin prius propriæ Religioni te pœnitentem, & emendatum oſtendas. Facta autem hac diligentia quamlibet etiam laxiorem ingredi potes. Prior pars concluſionis probatur.*
4. *Vt eiectus recipi poſſit, debet litteras teſtimoniales Prouincialis, vel Generalis deferre. An autem ſi hac conditio deficiat, ingreſſus nullus ſit? Affirmat Suar. verius eſt oppoſitum.*
5. *Proponitur obiectio, & ſoluitur.*
6. *Secunda pars concluſionis probatur.*

1. DIco primo, te obligatum non eſſe aliam Religionem ingredi, ſed securè poſſe in ſæculo manere. Quia ſolum ex profeſſione, ſtatuque Religioſo, quem habes, obligari poteras; at ille ſtatus ſolùm te obligat ad perſeuerandum in Religione aſſumpta, non tamen ad aliam nouam ſuſcipiendam. Ergo &c. ſic docent *Nauarr. com. 2. de Regularib. num. 36. Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 16. quæſt. 7. Rodrig. t. 1. quæſt. Regul. q. 30. art. 20. Leſſius, lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 111. Sanch. lib. 6. cap. 9. n. 34. Suar. t. 4. de Relig.*

lig. tract.8. lib.3. cap.5.n.20. Layman lib.4.ſum.tract.5. cap.13. q.5.

2. Dico ſecundo, neque Prælatus te cogere poteſt abſolutè aliam Religionem intrare: quia cum ſtatus Religioſus ſit ita perfectus, debet eſſe omnino voluntarius: benè tamen ſub diſiunctione, ſeu conditione te cogere poteſt, ſi te triremibus, vel perpetuò carceri condemnet, niſi Religionem ingrediaris; tunc enim Religionis ingreſſus tibi proponitur non vt onos, ſed vt beneficium, vt à iuſta pœna libereris: ſic *Suar. dicto cap.5. n.10. & tract.10. lib.11. cap.2. n.7. Layman q.5. Sanch. dicto cap. 9. n. 42. & 43.* Ex qua doctrina firmatur praxis, qua vtitur Societas, cum ſcholaribus approbatis petentibus dimiſſionem legitima cauſa non allegata. Non enim illam regulariter concedit, niſi ſub conditione ingreſſus in aliam Religionem, vt habetur *Congregat. 7. decreto.18. §.1.* Quam conditionem ſit dimiſſi exequi tenentur, ſin minus ad Societatem redire debent. Neque hæc dicenda eſt compulſio ad Religionem, ſed optio alterius Religionis oblata, vt propriam tibi permittatur deſerere, *Sanch. dicto c.9. n.43. Layman dicto lib.4. tract.5. cap.13. q.5 fine.*

3. Dico tertiò, non potes aliam Religionem ingredi ſiue laxiorem, ſiue æqualem, ſiue ſtrictiorem, quam tamen ſecluſa expulſione ingredi non poſſes, quin prius propriæ Religioni te pœnitentem, & emendatum oſtendas, ita vt illi conſtet per te non ſtare, quominus ad illam redeas. Facta autem hac diligentia quamlibet laxiorem ingredi potes: Sic *Sanch. lib.6. ſum.cap.9.n.36. & ſeqq.* Priorem partem probo; quia non potes maiorem libertatem, & poteſtatem habere tranſeundi ad aliam Religionem, quam reliqui profeſſi tuæ Religionis non eiecti, niſi quatenus obtinere non potes, vt in propria Religione, & ſub illius regimine viuas; quia ad hanc vitam ex profeſſione obligatus es, eamque deſerere non potes etiam ob alterius Religionis tranſitum. Ergo quouſque tibi conſtet non poſſe propriæ Religionis reditum obtinere, nequis ad aliam tranſire. Et confirmari poteſt ex priuilegio conceſſo ab Innoc. IV. Minoribus, quod refertur in lib. *Monum. ordin. conceſſ.* 162. vt eiecti illius Ordinis poſſint tranſire ad alios Ordines approbatos, eo ipſo, quo eiecti ſunt nulla alia requiſita licentia, vt huiuſmodi tranſitu permiſſo alia maiora mala vitentur; ſi enim eiecti per ſe poſſunt quamlibet Religionem ingredi, nulla eſſet huius priuilegij neceſſitas. Pro cuius explicatione aduerte ibi excipi Religiones militares, quoad partem, qua continent milites arma portantes, in quas non permittuntur ingredi, ſecus quoad partem, qua continent clericos vitam communem degentes.

4. Debent tamen hi eiecti litteras teſtimoniales Prouincialis, vel Generalis deferre, nec aliter recipi poſſunt ſine licentia ſedis Apoſtolicæ. An autem huius conditionis defectus annullet ingreſſum, ſicuti eſſet nullus ingreſſus alterius non eiecti? Affirmat *Man. Rodrig. t.1. quæſt. regular. q.30. art.21. fine. Suar. t.4. de Relig. tract.8. lib.3. cap.5. n.19.* Sed verius negant idem *Man. 2. t. ſum. cap.6. n.21. & Sanch. lib.6 ſum. cap.9. n.39.* quia nullum eſt verbum in dicto priuilegio indicans ſupradictas teſtimoniales litteras requiri vt formam, & ex neceſſitate ingreſſus, ſed ſolùm ex præcepto, vt ingreſſus conuenienti modo fiat manifeſtato ſuperioribus ſtatu ingredientis. Deinde in Societate IESV eſt priuilegium conceſſum à *Greg. XIII.* in *Bulla* incipiente *cum aliàs* in quo priuilegio cæteræ Religiones non communicant, vt profeſſus ex illa eiectus poſſit ex Præpoſiti Generalis licentia quamlibet Religionem etiam laxiorem ingredi: Ergo ſignum eſt eiectis hunc tranſitum non eſſe per ſe licitum.

5. Quod ſi dicas cum *Suar. t.4. de Relig. tract.8. lib.3. cap.5. n. 18.* id verum eſſe reſpectu Religionis laxioris; quia in illius aſſumptione minus ſtatum perfectionis, quem profeſſus es, quod tibi permitti non debet; ſicuti non permittitur manere in ſæculo, ſi ad Religionem, à qua eiectus es, redire poſſis, non tamen id eſſe verum reſpectu Religionis ſtrictioris, vel æqualis; quia eo caſu nec tuæ Religioni facis iniuſtitiam, cum ipſa te expulerit, nec ſtatui Religioſo, cum æqualem accipias: obſtat, quia dum non probas per te non ſtare reditum ad propriam Religionem, cenſetur Religio te expellere; quia impœnitens, & incorrectus es. Cum igitur tenearis te pœnitentem, & correctum oſtendere, vt ipſa ſuo iure vti poſſit, ſi antequam hanc diligentiam præmittas, aliam Religionem ingrederis, iniuſtitiam committis aduersùs propriam Religionem, ſicuti committeret non eiectus tranſiens ſine legitima facultate.

6. Secunda verò pars concluſionis, ſcilicet quod poſſis quálibet Religionem etiam laxiorem ingredi, poſtquam oſtendiſti per te non ſtare reditum ad propriam Religionem, eſt manifeſta. Nam ſi facta hac diligentia in ſæculo manere tuto potes, cur non Religionem ingredi? Non enim veriſimile eſt poſſe Religionem eiectum obligare, ne ſibi de ſtatu perfectionis conſulat, cum ei permiſſum non ſit viuere in eo in quo profeſſus eſt.

PVNCTVM XXIII.

An Religioſus expulſus, cui non permittitur reditus ad propriam Religionem, teneatur ad obſeruantias Regulares?

1. *Proponitur ratio dubitandi pro parte affirmatiua.*
2. *A Religione expulſus obligatus eſt ſeruare caſtitatem eodem modo, ac ſi expulſus non eſſet, non autem paupertatem.*
3. *Vertitur triplex difficultas circa obedientiæ votum.*
4. *Graues Doctores ſentiunt expulſos à voto obedientiæ eximi.*
5. *Verius eſt expulſos ſub obedientia Prælatorum regularium aliquo modo eſſe ſub Epiſcopi poteſtate ſimpliciter, ſub Pontifice efficacius.*
6. *Religioſus expulſus obligatus eſt ſe Epiſcopo manifeſtare.*
7. *Primæ difficultati n.3. adductæ ſit ſatis.*
8. *Diluitur ſecunda.*
9. *Reſpondetur tertiæ.*
10. *Expulſus non tenetur, neque per ſe obligari poteſt ad ieiunia, auſteritates, pœnitentias, &c. præſcripta à regula ſuæ Religionis etiam ſub peccato obligante.*
11. *Expulſus, qui clericus non ſit, obligatus non eſt ad horas canonicas recitandas.*
12. *Non eſt obligatus habitum ſuæ Religionis deferre, bene tamen cogi poterit, vt honeſtum deferat.*

1. SVperius diximus quemlibet Profeſſum expulſum votis ſubſtantialibus Religionis aſtrictum

eſſe, quia expulſio non eſt votorum diſpenſatio, & abſolutio, ſed ſeparatio actualis à communi vita, & Religionis regimine. Ex quo oritur ratio dubitandi. Si igitur expulſus verè Religioſus eſt, votiſque ſubſtantialibus aſtrictus obligationem habebit ſeruandi caſtitatem, paupertatem, & obedientiam. Quomodo ergo hæc obligatio compati poteſt cum libera bonorum adminiſtratione, exemptioneque à Prælatorum regularium obedientia? Deinde ſi ſtatum Religioſum, quem profeſſus eſt, retinet, obligabitur perfectionem quærere mediis ab eo ſtatu præſcriptis, & conſequenter obligabitur ieiunia, & auſteritates Religionis ſuſtinere, orationeſque deſignatas fundere, ſicuti cæteri Religioſi.

2. In hac re quoad obligationem ortam ex votis ſubſtantialibus dicendum eſt, te à Religione expulſum obligatum eſſe ſeruare caſtitatem eodem modo, ac ſi expulſus non eſſes. Nam cum materia huius voti ſit abſtinentia à licito, & illicito concubitu, omnique re venerea, & hæc non pendeant ab hoc, vel illo ſtatu, integrè ſeruanda eſt in ſtatu expulſionis. At votum paupertatis ſeruare debes iuxta exigentiam ſtatus, in quo es conſtitutus. Cum autem ſtatus ille expulſionis non exigat te dominium vllius rei habere, ſed ſolum vſum, & liberam acquiſitorum adminiſtrationem, Religio te expellens eum vſum, eamque adminiſtrationem tibi concedit, vel potius Religione expellente Pontifex iure ipſo, & conſuetudine introducta eum liberum vſum, & adminiſtrationem permittit, modo non ſit in prauos vſus, neque via teſtamenti, vt latius diximus, *diſp. præcedenti punct. 9.*

3. De voto obedientiæ eſt grauis difficultas, cui Prælato exercendum ſit? Non enim obedientiam debes regularibus Prælatis. Tùm quia ipſi te eiecerunt à ſua poteſtate, & dominio. Tùm quia illis obedientiam promiſiſti ſub tacita conditione, & pacto, quod te alerent, & gubernarent, & ſub communi vita degere permitterent, Epiſcopo autem nullam obedientiam promiſiſti, ſi tua Religio ab Epiſcopi poteſtate exempta eſt. Si verò exempta non eſt, Epiſcopo promiſiſti obedientiam, ſicuti aliis regularibus Prælatis, ſcilicet in ſtatu vitæ communis Religioſæ, non extra. Quare expulſus à Religione à dominio, & poteſtate omnium Prælatorum illius manes expulſus, & conſequenter à dominio & poteſtate Epiſcopi. Et hæc ratio probat neque te eſſe ſub obedientia Pontificis, quatenus ſupremus eſt Religionis Prælatus. Præterea difficile eſt explicatu cui Epiſcopo obedientia debeatur, an Epiſcopo originis, an domicilij, an habitationis, & in qua materia obediendum ſit? Non igitur apparet comparatione cuius Prælati obedientia exerceri debeat, quæ in ſuo intrinſeco conceptu aliquem Prælatum, & ſubiectionem ad illum ſpectat.

4. Propter hæc graues Doctores dixerunt expulſos eximi à voto obedientiæ, non quia in eo diſpenſati ſint, ſed quia deficit materia, circa quam verſetur; ac proinde eius obligationem ſuſpendi: ſic *Molin. t. 1. de iuſtit. diſp. 140. circa finem, §. quoad votum, & t. 2. diſp. 276. §. quoad cæteros, Man. Rodriguez quæſt. Regul. t. 1. q. 30. art. 19. Leſſius lib. 2. cap. 41. in fine, Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 9. num. 29. & 31.* ſpecialiter negant deberi ex vi ſtatus Religioſi aliquam obedientiam Epiſcopo, ſed ſolum generalem, qualem habent reliqui ſæculares clerici.

5. Cæterum verius cenſeo, expulſum adhuc ſub obedientia Prælatorum regularium aliquo modo eſſe, ſub Epiſcopi poteſtate ſimpliciter, ſub Pontifice efficacius. Probo ſingula. Prælati regulares cogere poſſunt expulſum, vt ad Religionem redeat, ipſeque obedire tenetur, vt ex communi ſententia probatum reliquimus. Ergo quoad hanc partem ſub obedientia Prælatorum regularium eſt expulſus, & ita tradit *Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 6. num. 31.* Deinde Pontifex non ſolùm quatenus Eccleſiæ Paſtor eſt, ſed etiam quatenus omnium Religionum eſt ſupremus Prælatus poteſt expulſo præcipere, quæ ſtatum Religioſum in illo viuendi modo decent, ipſeque expulſus obedire tenetur; ergo ſub Pontificis dominio, & obedientia exiſtit. Item expulſus dominium bonorum vſurpans, de illiſque per teſtamentum diſponens votum paupertatis violat, vt eſt in comperto apud omnes. Sed violatio paupertatis eſt diſpoſitio bonorum ſine licentia ſuperioris, ergo expulſus ſuperiorem habet in vſu paupertatis, hic autem neceſſariò eſt Pontifex; cum non ſit Prælatus Regularis. Ergo, &c. Præterea quilibet Religioſus ex obedientiæ voto ſubditur Pontifici tanquam ſupremo Religionis Prælato, ſed per expulſionem à Religione non ſuſpenditur hæc ſubiectio. Quæ enim neceſſitas eſt huius ſuſpenſionis? aut quo titulo Pontifex priuari debet regimine, & dominio Religioſi expulſi, cum facta expulſione magis neceſſarium ſit? Expulſio namque excludit expulſum à regimine, & poteſtate cuiuſlibet Prælati regularis, ſeu Religionis intrinſeci, non tamen excludit à poteſtate, & dominio Prælati extrinſeci, qualis eſt Pontifex, neque id expediens erat, ſed potius contrarium. Quæ ratio probat tertiam partem noſtræ concluſionis, ſcilicet expulſum eſſe ſimpliciter ſub poteſtate Epiſcopi, quando Epiſcopus erat illius ſuperior. At quando ab omni iuriſdictione Epiſcopali exemptus erat, alia via probanda eſt, quæ ſic ſe habet. Expulſus in eo ſtatu ligatus eſt voto obedientiæ: ſed hoc intelligi non poteſt abſque ordine ad aliquem Prælatum, cui præſtanda ſit: cum ergo hic non ſit Prælatus regularis, reſtat, vt ſit Epiſcopus. Tùm quia Pontifex cenſendus eſt illi ſuas vices committere, vt ſic aptius expulſus gubernetur. Tùm quia Religioſus cum obedientiam vouet, intelligitur vouere Prælatis regularibus, dum ab eis regitur, Epiſcopis verò, quando à Prælatorum regularium regimine excluditur: hic enim modus viuendi tum expulſo, tùm ſtatui Religioſo conuenientior eſt. Præterea negari non poteſt Epiſcopum regere, & gubernare poſſe, & debere omnes exiſtentes in ſua diœceſi, quæ ſpecialem exemptionem non habeant ſecundùm eorum ſtatum, & conditionem. Ergo dicendum eſt poſſe, & debere gubernandum Religioſum expulſum, ſecundùm Religioſum ſtatum, quem habet expulſioni accommodatum. At nullum eſt inconueniens, quod hæc gubernatio tam ex iuriſdictione Epiſcopali, quam ex voto obedientiæ ortum habeat. Ergo dicendum eſt Religioſum expulſum ex vi voti obedientiæ ſub Epiſcopi poteſtate eſſe in ſtatu expulſionis. Et ita ſuſtinet *Nauarr. comment. 1. de Regularib. numer. 34. & ſeqq. & comment. 3. numer. 46. & lib. 3. conſil. titul. de Regularib. conſ. 50. & 51. aliàs 77. & 78. Thomas Zerola praxi, 1. p. verbo regularis, verſ. 3. Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. num. 4. & ſeqq.*

6. Hinc fit obligatum eſſe Religioſum expulſum ſe Epiſcopo manifeſtare, vt iuxta conditionem ſui ſtatus ab eo regi poſſit. Cùm enim ex voluntate Epiſcopi, vtpotè ſui Prælati regendus ſit, neque hoc fieri poſſit ſine ſtatus manifeſtatione, infertur neceſſariò ſtatum eſſe manifeſtandum: ſic tenent relati Doctores.

7. Sed reſtat ſatisfacere difficultatibus n. 3. propoſitis. Prima, quæ deſumitur ex modo vouendi obedientiam Prælatis regularibus; conuincit equidem; facta expulſione nullam aliam obedientiam illis deberi

præter

Digitized by Google

præter reditum ad Religionem ob rationem ibi dictam.

8. Secunda agit de obedientia Epiſcopi. Et reſpondemus, ſi Religioſus aliàs erat Epiſcopo ſubiectus, ei ſubiectum manere poſt expulſionem, vt poſſit præcipere quæ neceſſaria fuerint expulſo iuxta ſuum ſtatum, & modum viuendi extra Religionem quia expulſio non reiicit expulſum à regimine Prælati extrinſeci Religionis, ſed à regimine Prælati intrinſeci, & regularis. At ſi Epiſcopo aliàs non erat ſubiectus, expulſione in eius ſubiectionem incidit; quia à principio votum fecit de obedientia præſtanda non huic, vel illi determinato Prælato, ſed legitimo Prælato quicunque ſit. At Epiſcopus ſublata Religioſorum exemptione; eſt legitimus illorum Prælatus. Ergo Epiſcopo tanquàm legitimo Prælato obedientia ab expulſo præſtanda eſt. Sed cui Epiſcopo præſtanda ſit? *Nauarr. dicto comment. 2. num. 34.* affirmat eſſe Epiſcopum originis, quia hic ſolum eſt permanens, & immutabilis, neque à voluntate expulſi dependens; reliqui verò ſuperiores ratione domicilij, habitationis, ſeu beneficij acquiſiti mutari poſſunt ex voluntate expulſi relicto domicilio, habitatione, ſeu beneficio; ac proinde in voluntate expulſi eſſet ſui ſuperioris electio, quod non videtur dicendum. Cæterùm verius cenſeo non eſſe in has anguſtias redigendum expulſum. Nam vt benè expendit *Suar. dicto lib. 3. cap. 6. n. 8.* ſæpè contingit Religioſum expelli in loco remotiſſimo, à loco ſui originis, moleſtiſſimumque illi eſſe eum locum adire, Epiſcopoque illius ſe præſentare, & fortè non leuioris incommodi, tùm propter occaſionem vagandi, quæ inde naſci poteſt. Tùm propter pericula ſpiritualis damni, quæ in loco originis eſſe ſolent. Non igitur imponenda eſt illi obligatio, cum nullo iure fundata ſit. Quocircà potius exiſtimo, illum Epiſcopum eſſe expulſi ſuperiorem, qui eſſet illius, ſi clericus, & non Religioſus eſſet: quia cum in modo viuendi expulſus ſæcularibus clericis omnino ſimilis exiſtat, ſuperior clericorum, expulſi ſuperior erit. Vnde Epiſcopus illius loci, in quo monaſterium à quo eiicitur, exiſtit, ſuperior erit expulſi, dum ibidem commoratur, vel quia peregrinus eſt, vel quia ibi figit domicilium. Et ratio ſuperius facta hoc conuincit: quia Epiſcopus eſt ſuperior omnium, qui in ſua diœceſi exiſtunt non exempti, ſed ille expulſus expulſione amiſit exemptionem. Ergo illius Epiſcopus ſuperior eſt. Et hinc conſtat non poſſe eſſe Epiſcopum originis (niſi ad recipiendos ordines, vt eſt clericorum ſæcularium) quia nemo poteſt duobus Prælatis, & inter ſe independentibus ſimul ſubiici. Si igitur expulſus ſubiectus eſt quoad ſui regimen Epiſcopo habitationis, vel domicilij, nequit ſimul ſubiici Epiſcopo originis. Huic tamen Epiſcopo domicilij, vel habitationis non ita ſubiicitur; quin abſque illius conſenſu mutare domicilium, vel habitationem poſſit, ſicuti poteſt clericus ſæcularis: nam ex vi voti obedientiæ non ſe priuauit libertate faciendi hanc mutationem in ſtatu expulſionis, ſed ſolum dum intra Religionem, & ſub Prælatorum regularium regimine exiſtit, & vitam communem degit: & ita tradit *Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. n. 16.*

9. Tertia difficultas grauior eſt, quibus in rebus teneatur expulſus Epiſcopo obedire? Breuiter reſpondeo teneri in iis, quæ ad obſeruantiam caſtitatis, & paupertatis ſtatui expulſionis accommodatæ, iudicata fuerint moraliter neceſſaria; quia cum aſtrictus his votis exiſtat, penes ſuperiorem, cui regimen expulſi incumbit, erit illorum obſeruantiam procurare, & quæ neceſſaria fuerint præſcribere. Idem eſt de his, quæ pro Religioſi ſtatus decentia, & honore in eo vitæ genere conſeruando neceſſaria fuerint. Nam cum expulſus verè Religioſus ſit, ſtatumque Religioſum non amiſerit, obligatus eſt eum viuendi modum ſeruare, qui Religioſum ſtatum in eo vitæ genere non dedeceat. Quapropter ſi ſe ludis, & commeſſationibus cum ſcandalo tradit, habitum honeſtum non portat, aliaque perpetrat in Religioſi ſtatus ignominiam, cogi præcepto, & pœnis ab Epiſcopo poteſt, ſicuti poſſet à ſuo Prælato regulari, cum intra Religionem eſſet: Sic tradit *Suar. dicto t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. num. 18.*

10. Præter ſupradictam obligationem nullam aliam expulſus habet, neque Epiſcopus imponere poteſt. Vnde non tenetur, neque per ſe obligari poteſt ad ieiunia, auſteritates, pœnitentias, orationes, aliaque ſimilia à regula ſuæ Religionis præſcripta etiam ſub peccato obligante. Sic *Suar. dicto cap. 6. num. 11. & ſeqq. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 15. fine, Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 9. num. 50. Layman lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 15. q. 2. & alij plures apud ipſos.* Ratio eſt; quia Religioſus non cenſetur promittere regulæ, illiuſque præceptorum obſeruationem, niſi dum à Religione alitur, & gubernatur, & in aliorum conſortio viuere permittitur. Tùm quia regula appoſita eſt ad regendos Religioſos in communi vita, non ad regendos Religioſos à Religione ſeparatos. Tùm quia eius obſeruatio extra Religionem eſt longè difficilior.

11. Hinc deducitur, expulſum, qui clericus non ſit, obligatum non eſſe ad horas canonicas recitandas, quia harum obligatio ſolum ex conſuetudine annectitur Religioſis ad chorum deputatis intra Religionem degentibus; non autem iis, qui à Religione ſeparantur, & quorum ſeparatione deputatio ad chorum ceſſat, efficacius quam ceſſaret, ſi ad gradum Religioſorum laïcorum tranſiret; & ita ſuſtinet *Suar. in præſenti dicto cap. 6. num. 12.* & latius tradidimus, *tractat. 7. de horis canonic. diſput. 2. punct. 1. §. 3. in fine.*

12. Secundò deducitur, non eſſe obligatum habitum ſuæ Religionis deferre, quia hic habitus eſt ad ſignificandum illius geſtatorem membrum eſſe talis Religionis illique vnitum, & ſub illius regimine, quod non habet locum in expulſo. Neque obſtat, Epiſcopum ad illum deferendum obligari, tametſi à Religionis regimine ſeparatus exiſtat. Quia Epiſcopo præcipitur expreſsè, vt poſtea dicemus, ſecus eiecto. Item Epiſcopus ſeparatur à Religione per aſcenſum ad ſuperiorem ſtatum, atque ita Religioſi habitus geſtatio cedit in Religionis honorem ſecus in eiecto contingit; ac proinde ille, & non hic obligatus à iure eſt habitum deferre: & ita ſentit *Suar. dicto cap. 6. num. 14.* immo non ſolum eiectus obligatus non eſt eum habitum deferre, ſed nec poteſt, ſi eo per ſententiam priuatus ſit; vt ferè ſemper expulſi priuantur, eoquod illius geſtatio in ignominiam Religionis reputatur ceſſura: Sic *Nauarr. comm. 2. de Regularib. num. 36. & lib. 3. conſil. eodem tit. conſ. 51. aliàs 78. Leſſius, lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 112. Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 9. n. 55. Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. n. 14.* Debent tamen habitum honeſtum deferre, & ad id cogi poſſunt. At non tenentur ad habitum clericalem deferendum, ſi clerici non ſint; quia nullus eſt textus hanc eis obligationem imponens, & ex natura rei id non ſequitur: Sic *Suar. dicto cap. 6. numer. 14.*

PVNCTVM XXIV.

An Religioſus factus Epiſcopus, votis, & præceptis Religionis teneatur?

1. *Religioſus factus Epiſcopus voto obedientiæ, ſicut paupertatis, & caſtitatis aſtrictus manet, ſed ſoli Summo Pontifici obedire tenetur.*
2. *Superior doctrina declaratur.*
3. *Proponuntur alia vota, quæ in diuerſis Religionibus emittuntur.*
4. *An prædictis votis obligeris. Affirmat Suar. & rationes adducit.*
5. *Et ſi hæc ſententia vt ſecurior conſulenda ſit, contraria probabilitate non caret.*
6. *Expenditur votum S. Mariæ de Mercede, & Minimorum, & primum Societatis* IESV, *aſſeriturque non obligare.*
7. *Expenditur ſecundum, & tertium. Idémque de eis aſſeritur.*
8. *Expenditur quartum & quintum votum Societatis* IESV, *& aſſeritur quintum obligare.*
9. *Satisfit rationibus à Suarez num. 4. adductis.*
10. *Epiſcopus obligatus eſt habitum ſuæ Religionis deferre.*
11. *An Epiſcopus, ſi habitu ſuæ Religionis relicto ſæcularis Epiſcopi habitum induat, excommunicationem incurrat? Affirmant aliqui, ſed rectius alij negant.*
12. *Epiſcopus retento colore habitus ſuæ Religionis poteſt ſe conformare cum Epiſcopis ſæcularibus in forma, ſeu figura illius.*
13. *Epiſcopus nullo tenetur regulæ præcepto. Et ſatisfit rationi dubitandi.*
14. *An ſaltem ex debito morali teneatur? Arguitur pro parte affirmatiua.*
15. *Verius eſt nullo debito morali Epiſcopum regularem obligari, & ſoluuntur contraria.*
16. *Epiſcopus tranſgrediens votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ pœnis à regula ſtatutis in tranſgreſſores non ligatur.*
17. *Epiſcopus non eſt obligatus ieiunia, auſteritates, &c. à regula præſcripta ſeruare.*
18. *An poſſit carnes comedere feria ſexta, vel Sabbatho, in quo Natalis Domini incidit, ſi ex præcepto regulæ id ſit prohibitum? Negat Barboſ. Oppoſitum tenendum eſt.*
19. *Obligatus non eſt ex officium diuinum iuxta ritum ſui Ordinis recitare, neque ſocium ſecum habere.*
20. *Omnia ſuperius dicta intelliguntur, & procedunt in Epiſcopo titulari non habente ſubditos.*
21. *Epiſcopus, qui Epiſcopatum renuntiauit, aut illo priuatus eſt non reincidit in regularium Prælatorum ſubiectionem. Secus ſi degradaretur.*
22. *Supradicta exemptio Epiſcopo competit à tempore electionis per Pontificem confirmatæ.*
23. *An regularis Prælatus gaudeat priuilegijs, gratijs, & indulgentijs, illius Ordinis Religioſis conceſſis? Negant plures, ſed immeritò.*
24. *Si verò gratiæ, & priuilegia in Religionis detrimentum cedere poſſunt, illis non fruuntur, niſi de Prælatorum conſenſu.*
25. *An ea quæ dicta ſunt de Epiſcopis competant Religioſis electis in Cardinales Romanæ Eccleſiæ? Affirmat communis ſententia. Sed ſi à Cardinalatu deponantur, vel illum renuncient, in Prælatorum regularium obedientiam reincidunt.*
26. *Hæc doctrina extenditur probabiliter à Sanchez ad regularem electum in Abbatem, aliamve dignitatem propriam diæceſim habentem, nemini alteri ſubiectam.*

1. TE Religioſum factum Epiſcopum voto caſtitatis obligari in comperto eſt apud omnes. Qualiter autem tenearis voto paupertatis *diſput. præcedenti punct.* 19. diximus. Quapropter in præſenti ſolùm agendum eſt de voto obedientiæ, aliíſque Religionis præceptis. Et quidem te manere aſtrictum voto obedientiæ, ſicut voto paupertatis, & caſtitatis ferè omnes Doctores docent. Quia cum maneas verus Religioſus, & de eſſentia Religioſi ſtatus ſint illa tria vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, efficitur omnibus illis aſtrictum eſſe. Sed cui Prælato obedire aſtrictus ſis? Reſpondeo ex neceſſitate non oportere alicui actualiter eſſe ſubiectum; ſufficit ſi in habitu, & potentia ſubiectus ſis, quando Superiorem habueris, vt contingit in Religioſo aſſumpto ad Pontificatum, qui non ideo deſinit eſſe Religioſus, & votis caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ ligatus, tametſi ſuperiorem non habeat; quia id eſt per accidens, *Sanch. lib. 6. c. 6. n. 6.* Actualiter ſoli Summo Pontifici, vt ſupremo Religionis Prælato ſubiiceris, non autem Prælatis regularibus: Sic docent *D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. ad 4. & q. 185. art. 8. in corp. & ad 3. & 4. Nauarr. comm. 3. de Regular. num. 46. Couarruu. c. 1. num. 18. de teſtament. Valen. 2. 2. diſp. 10. q. 3. punct. 10. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 14. num. 113. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 6. num. 2. Suar. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 17. num. 1. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 1. num. 9. & alij plures apud ipſos.* Probo te Pontifici eſſe ſubiectum ex voto, ſicut eras ante aſſumptionem; quia nulla eſt cauſa, quare à Pontificis obedientia eximaris, ſuppoſito quod obedientiæ voto aſtrictus ſis. Quod verò nemini alteri ſubiiciaris conſtat. Non enim ſubiiceris Religionis Prælatis, quia vt habetur, *cap. unico* 18. *q.* 1. hæc canonica electio à iogo regulæ monaſticæ profeſſionis abſoluit, & conſequenter ab obedientia, quæ ſecundùm regulam Prælatis regularibus debebatur. Neque obſtat, te illis obedientiam promiſiſſe: quia id intelligere debes, cum verè ſuperiores ſunt, ſecus quando ab illorum poteſtate eximeris, ſicuti contingit in Generali Præpoſito, qui nulli Prælato regulari obedire tenetur; quia nullus illi ſuperior eſt, tametſi votum fecerit de obediendis Prælatis regularibus. Alteri autem à regularibus Prælatis, & Pontifici obedientiam non promiſiſti, non igitur ex illo voto aliis ſubiectus eſt. Quare etſi in aliqoibus

casibus

caſibus iure ſic diſponente teneatis obedire Archiepiſcopo, Patriatchæ, vel Primati, id ex iure Eccleſiaſtico, & ex ioriſdictione per illud conceſſa ptouenit, non ex voto obedientiæ Religioſæ; neqoe illa eſt obedientia ſecundùm regulam, *Suar. t.4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 17. num. 4.*

2. Hioc fit, te obligatum eſſe obedire Pontifici ex vi voti obedientiæ in iis, quæ fuerint ſecundùm regulam; ſecus in iis quæ extra, vel præter tegulam antea fuerint. Quia non illimitatè, ſed limitatè iuxta tegulam obedientiam promiſiſti. *Suar. dicto cap. 17. num. 5. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 6. n. 5.* Secundò fit, ex eo ſolum quod Pontifex ſupradictam exemptionem à Prælatis regularibus auferat, vt verè auferre poteſt, Prælatis regularibus te manere ſicut antea ſubiectum. Quia votum obedientiæ Prælatis regularibus factum integrum maner, ſolumque ſuſpenſus erat ab illo vſu comparatione Prælatorum regularium ob exemptionem ab illis: quare ſublata exemptione Prælati regulares tui ſuperiores ſunt, illiſque ex voto obedire teneris. *Sanch. dicto cap. 6. num. 4. Vaſquez 1. 2. diſp. 165. cap. 8. ad finem, n. 93. Layman lib. 4. tract. 5. c. 1. n. 9.*

3. Supradictis votis conſtituentibus Religioſum ſtatum annectuntur alia vota io diuerſis religionibus, vt in Religione B. Mariæ de Mercede emittitur votum incumbendi redemptioni captiuorum, in Minimorum Religione votum vitæ quadrageſimalis; in Societate IESV, votum quartum ſolemne obediendi Summo Pontifici in miſſionibus peragendis. Deinde emittuntur alia quinque vota ſimplicia. Primum eſt de non relaxanda paupertate, oec admittenda eius relaxatione. Secundum eſt de non procuranda dignitate aliqua directè, vel indirectè io Societate. Tertium de non procuranda, vel acceptanda prælatione, vel dignitate extra Societatem, niſi obedientia intercedat. Quartùm de denunciandis ambientibus ſupradictas dignitates. Quintùm eſt de audiendo Præpoſito Generali me in ſtatu Prælatioois conſtituto, eiuſque conſilia ſequendo, ſi meliora viſa fuerint.

4. Dubium ergo eſt, an omnibus his votis obligetis in Epiſcopum aſſumptus eodem modo, ac ante aſſumptionem eras obligatus? Et de vltimo voto Societatis nemini poteſt eſſe dubium, cum pro ſtatu aſſumptionis emittatur: vnde ſi eo tempore non obligaret, fruſtraneum, & irriſorium eſſet: cum ante aſſumptionem ad nihil obliget: & ita de hoc voto notauit *Vaſq. 1. 2. diſp. 165. c. 8. n. 89. fine, Sanch. lib. 6. ſum. c. 6. n. 15. Suar. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 17. n. 8. & tr. 10. lib. 6. c. 19.* De aliis votis affirmat *Suar. dicto c. 17. n. 8.* & colligitur ex *Soto lib. vlt. de iuſtit. q. vlt art. vlt. poſt medium, & verſ. ſed contra*, quatenus excuſat Religioſum Epiſcopum ab obſeruatione tegulæ, illiuſque præceptis; quia ea non vouerat, tacitè innuens, ſi ea vouerer ad illius obſeruationem obligari. Ratio verò eſſe poteſt; quia obligatio voti eſt perſonalis, ergo comitatur perſonam in quocunque ſtatu exiſtat; aliàs vouens calculum virgineum recitare non teneretur hoc voto tranſlatus ad Epiſcopatum. Deinde vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perſeuerant in Epiſcopatu, & obligant ad ſui obſeruationem, quatenus cum Epiſcopatu non pugnant. Ergo etiam hæc vota perſeuerare debent, & obligare, quatenus eorum obſeruatio cum ſtatus aſſumpti obligationé noo pugnat. Tùm quia ſunt acceſſoria ſtatui Religioſo. Tùm quia non pugnant abſolutè cum obligatione Epiſcopatus, ſed potius plura ex illis Epiſcopatus perfectionem iuuant. Quod diſcurrendo per ſingula vota fiet manifeſtum. Si enim aliquod votum pugnaret, maximè votum incumbendi Redemptioni Captiuorum, & in Societate votum obediendi Pontifici in miſſionibus inter fideles, & infideles. At hoc votum non pugnat cum Epiſcopatu non habente curam animarum. Deinde non pugnat cum Epiſcopatu curam animarum habente, ſi Pontifex ea occaſione in reſidentia Epiſcopatus diſpenſet. Ergo hoc votum in Epiſcopatu obſeruari poteſt. Votum verò à Minimis factum de abſtinentia quadrageſimali regulariter ab Epiſcopo obſeruari poteſt, & maxima cum ædificatione, & fructu. Quod ſi aliquando illa abſtinentia muneri Pontificali obſtiterit, id per accidens eſt, nec tollis voti abſoluti obligationem. Vota verò Societatis de non relaxanda paupertate, oec procuranda dignitate intrà, vel extrà Religionem, & ambientibus denunciandis nullo modo obſtat muneri Epiſcopali, vt de ſe conſtat, ergo in eo ſtatu obligant, & ſeruanda ſunt.

5. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia vt ſecurior conſulenda ſemper ſit; at probabilitate non caret ſupradictorum votorum obligatiooem ſuſpendi durante Epiſcopatu: ſic docet expreſsè *Sanch. lib. 6. ſum. c. 6. num. 15. Suar. t. 4. de Religione, tract. 10. lib. 11. cap. 3. à num. 5.* Ratio eſt, quia ea vota, vt ex conſuetudine, & praxi recepta cooſtat, præcipiuntur emitti, & à Religioſis emittuotur, vt ſtatus communitatis conſeruetur, & creſcat faciliori regularum obſeruatione, ſpecialique Religioſorum fructu, & ſæcularium æſtimatione: cum ergo poſt Epiſcopatum aſſumptum à ſtatu communitatis ſeparatus exiſtas, & ab omni regularum obſeruatione exemptus, vt ſtatim dicemus, videris ſanè pro eo ſtatu illis votis noo obligari. Præterea eorum obſeruatio longè difficilior eſt extrà Religionem, quam iotrà, præcipuè in ſtatu illo honorifico Epiſcopatus Ergo non eſt credendum Religionem pro eo tempore velle ſuis Religioſis illorum votorum obligationem imponere, neque Religioſos eam ſubire. Sed potius eſt oppoſitum præſumendum.

6. Deinde expendo ſingula vota, vt hæc præſumptio efficacius colligatur. Neque enim Religioſus S. Mariæ de Mercede præſumi poteſt ſe voluiſſe obligari voto Redemptionis Captiuorum, nec Religioſus Societatis IESV voto obedientiæ pro miſſionibus peragendis inſtar clerici ſæcularis, ſed inſtar Religioſi, & vt Religionis membrum, & in illius conſeruationem. Cum igitur aſſumptione Epiſcopatus fiot à Religione exempti, & inſtar clericorum ſæcularium, non eſt præſumendum illis votis pro illo ſtatu ſe voluiſſe obligari. Et idem argumentum fieri poteſt de voto abſtinentiæ quadrageſimalis; non enim præſumi debet obligationem illius extendi ad ſtatum ſæcularem, & à Religione ſeparantem, maximè cum ad conſeruationem Religioſi ſtatus emiſſum fuerit. Apertius id videtur conſtare in illis quinque votis à Profeſſo Societatis emiſſis. Nam in primis hæc emittuntur, vt conſeruari, & augeri totum corpus Societatis in ſoo bono ſtatu poſſit, vt expreſſit S. Ignatius, 10. *p. conſtitut. in princ.* ac proinde non reſpiciunt extra corpus Societatis conſtitutos. Deinde ſigillatim quodlibet votum expendo. Votum namque noo laxandi paupertatem, ſed potius illam reſtringendi expreſsè loquitur de his, qui actualiter intra Religionem exiſtunt. Nam vt habetur *in declarat. huius voti 6. p. c. 2. litt. A*, ille innouat paupertatem, qui prætendit in conuentu totios Societatis congregatæ, vel per ſeipſum vlla ratione, redditus, & poſſeſſionem vllam in proprium vſum, vel ea admittit ad fabricam, vel ſacriſtiam, vel ad aliquem alium finem præter id quod ad collegia, & domos probationis attinet. Quæ certè noo poſſunt intelligi de Religioſis extra Religionem exiſtentibus, cùm ipſi liberam bonorum adminiſtrationem habeant, pluresque redditus, & poſſeſſiones in proprium vſum, neque ipſis

datum eſt pro ſacriſtia, & fabrica domus Profeſſæ admittere, cum ſuperiores Societatis non ſint. Neque item in Conuentu totius Societatis congregantur ipſi, vt aliqua ratione tum ſuffragiis, tùm diligentiis paupertatem innouare poſſint. Non igitur hoc votum pro ſtatu extra Religionem intelligitur.

7. Secundùm votum apertiſſimum eſt non comprehendere Religioſos Epiſcopos, cum ipſi in eo ſtatu incapaces ſint Prælationis Religioſæ, & alienæ protſus ab illius procuratione. Tertium votum manifeſtè ſupponit intra Religionem debere vouentem exiſtere, vt obliget, cum ſit votum non procurandi, neque acceptandi dignitatem extra Religionem. Nam ſi dignitatem extra Religionem habet, non indiget illius procuratione, & acceptatione. Quod ſi dicas intelligi debere votum eo caſu de non procuranda, neque acceptanda noua dignitate, obſtat finis huius voti; qui eſt vt animarum ſaluti Societatis Religioſus incumbat iuxta noſtræ profeſſionis humilitatem, & ſubmiſſionem; & ne Societas his hominibus qui ad propoſitum ſibi finem ſunt ei neceſſarij priuetur; ſicuti dicitur, 10. *p. conſtit.* §.6. Religioſus autem in Epiſcopum aſſumptus iam eſt extra humilitatem, & ſubmiſſionem Religioſam, eoque Religio priuata eſt. Non igitur de ipſo votum intelligetur: & ita docet *Suar. tom.4. de Relig. tract.10. lib.6. cap 9. n.13.*

8. Quartum de denunciandis ambientibus videbatur exiſtentes extra Religionis regimen obligare; quia illud facilè exequi poſſunt. Sed dicendum eſt oppoſitum; quia in eius voti obſeruatione præcipuè ſpectatur finis à S. Ignatio aſſignatus, ſcilicet, vt Societas in ſuo ſtatu humilitatis conſeruetur, & augeatur; ac proinde reſpicit perſonas, quæ obligationem habent eam conſeruandi, & augendi: hæ autem nullæ aliæ ſunt, quam quæ ſunt de Societate, & Societatis corpus conſtituunt, & tanquam partes bono totius reſpicere obligantur. Ergo nullo modo reſpicit perſonas, quæ ratione ſui ſtatus extra corpus Societatis ſunt. Et confirmatur; quia illi obligantur denunciare ambientes qui in Societate directè, vel indirectè ſibi Prælationem procurare poſſunt, vt conſtat manifeſtè ex ipſa ſerie verborum, 10. *p. conſtit.* §.6. *ibi*: Erit etiam ſummi momenti, vt perpetuò felix Societatis ſtatus conſeruetur diligentiſſimè ambitionem malorum omnium in quauis Republica, vel Congregatione matrem ſubmouere, ac aditum ad dignitatem, vel Prælationem vllam directè, vel indirectè quærendam in Societate præcludere. Quod vt fiat omnes Profeſſi ſe nihil vnquam ad eam obtinendam acturos, & quos agere animaduerterint delaturos Deo, ac domino noſtro vouent. Et ſoli Religioſi intra Societatem exiſtentes procurandæ Prælationis in Societate habiles ſunt. Ergo de iis ſolùm votum denunciandi ambientes intelligitur. Reſtat ergo, vt ſolum quintum votum de audiendo Generalis conſilium Epiſcopos, alioſque extra Societatem in dignitate conſtitutos comprehendat; quia pro eo tempore emiſſum eſt, & forte *Gab. Vaſquez t. 2. diſput.165 cap.8.* de ſolo hoc voto expreſſit obligari in Epiſcopatum aſſumptos, tacitè innuens reliqua vota in eo ſtatu non obligare.

9. Neque obſtant rationes pro ſententia *Suar. num.4.* adductæ. Ad primam concedo voti obligationem perſonalem eſſe; afficereque vouentem in quocunque ſtatu, & quocunque tempore, ſed non pro quocunque ſtatu, & pro quocunque tempore, ſed pro ſtatu, & tempore, quo vouens ſuſcepit obligationem. Cum autem Religioſus illorum votorum obligationem ſuſceperit pro tempore, quo intra Religionem exiſtit, illiuſque membrum eſt; efficitur obligandum non eſſe extra Religionem conſtitutum. Ad ſecundam reſpondeo vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ perſeuerare, & obligare in ſtatu Epiſcopali, quatenus cum eo ſtatu compati poſſunt; quia emiſſa fuerunt abſolutè ad ſtatum Religioſum conſtituendum. At prædicta vota non emittuntur, vt conſtituant ſtatum, imo neque vt acceſſoria ſtatui Religioſo, vt ſic, ſed vt acceſſoria ſtatui Religioſo in vita communi, & ad maiorem illius communitatis perfectionem. Quapropter excluſus ab illa communitate, & à Religioſo ſtatu in vita communi, excluditur ab illorum votorum obſeruatione. Ad tertiam concedo, reliqua vota ex propria voluntate emiſſa, ſi abſque vlla reſtrictione emiſſa ſint, obligabunt in ſtatu Epiſcopatus; quia præſumuntur pro quocunque ſtatu emiſſa eſſe. Secus eſt de votis ex præſcripto Religionis emiſſis, quæ ſolum præſumuntur emiſſa in conſeruationem, & augmentum Religionis, quatenus eſt vnum corpus.

10. Prædictæ obligationi proxima eſt obligatio habitum Religioſum deferendi; quæ obligatio non à regula imponitur, ſed à iure communi: ſic enim habetur, *cap. clerici 2. de vita, & honeſt. clericor.* ibi: Pontifices autem in publico, & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes vtantur, niſi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Et licet verbum *oportet* decentiam, & conuenientiam potius quam obligationem ſignificet; at conſuetudine ſic interpretante grauem inducit obligationem, vt cum *Panormit. ibi, n.6.* notauit *Suar. t.4. de Relig. tract. 8. lib.3. cap.17. num.9. & tradunt omnes.* Ratio verò huius præcepti, & obligationis eſt, vt Epiſcopus recordetur ſe Religioſum eſſe, & iuxta illius ſtatus obligationem mores ſuos componat, vt bene dixit *D.Thom. 2.2.q.185. art.8.*

11. Quod ſi Epiſcopus regularis habitu ſuæ Religionis dimiſſo, ſæcularis Epiſcopi habitum induat, plures Doctores cenſent excommunicationem latam, *cap.2. Ne clerici vel monachi in 6.* aduersùs Religioſos deſerentes habitum ſuæ Religionis incurrere: quia verè habitum ſuæ Religionis dimittit, cum Religioſus ſit. Sic *Syluest. verbo Relig.7.q.11. Riminald. conſ.6. n.7. vol.1. Surd. de alim. t.8. priuil.79. n.10. Maiol. lib.2. de irregular. cap.1. num. 13.* Rectius tamen alij Doctores negant ſupradicta excommunicatione regularem Epiſcopum comprehendi; quia *prædictus textus in cap.1.* expreſsè loquitur de Religioſis intra clauſtrum ſub obedientia Abbatis, viuentibus, non de illis, qui extra clauſtrum, & extra obedientiam Abbatis ſunt conſtituti. Præterea illa excommunicatio imponitur, vt periculoſa euagandi materia regularibus ſubtrahatur. At Epiſcopus ſæculari Epiſcoporum habitu indutus periculoſam euagandi materiam non habet. Ergo. Item dici non poteſt temera dimiſſio habitus, quæ in habitum ita decentem, & ab Eccleſia probatum commutatur præcipuè cum in *cap. Deus qui, de vita & honeſt. clericor.* monachis in Eccleſia ſimul cum clericis habitantibus permittitur habitu clericorum vti, ne ob diuerſitatem ſcandalum generetur. Ergo Epiſcopus qui ob hanc occaſionem habitum ſuæ Religionis deſereret, non temerè dimitteret, neque in excommunicationem incideret. Et ita ſuſtinet *Couarruu. cap.1. num.18. de teſtament. Mar. Rodrig. t.2. quæſt. Regular. q.58. art.3. Sanch. lib.6. ſum. cap.6. n.23. Suar. t.4. de Relig. tract.8. lib.3. cap.17. n.11. Barb. de poteſt. Epiſc. tit.1. cap.4. num.17.*

12. Cæterum authoritate Clement. VIII. vt habetur in *rituali Romano ab ipſo reformato* conceſſum eſt Epiſcopis regularibus, vt retento colore habitus ſuæ Religionis poſſint ſe conformare cum Epiſcopis ſæcularibus in forma, ſeu figura illius, atque ideo cum

bitteto

birreto clericali, & cum mantilleto eiuſdem coloris religionis. Rochetum vero portare non poſſunt, ſed cottam nempe ſuperpelliceum ſuperimponunt in actibus Eccleſiaſticis. *Sanch. lib.6. cap.6. num.22. Barboſa de poteſt. Epiſc. tit.1. c.4. n.17. Layman lib.4. ſum. tract.5. cap.1. num.9.*

13. His ſuccedit obligatio regulæ. Cum ergo Epiſcopus vouerit obedientiam ſecundùm regulam, ab eóque voto ob Epiſcopatum liber non ſit, videtur regulæ præcipienti obedire debere, maximè ſi cum Epiſcopatus munere non pugnat, ſed potius illius perfectionem promouet: ita tradit *D.Thom. 2. 2. q.185. art.8. Syluest. verbo relig. 6. quaſt.10. Man. Rodrig. tom.2. quaſt. regular. q.58. art. 3. & alij relati à Sanch. lib.6. ſumm. cap. 6. num.18.* Cæterum omnino dicendum eſt, nullo regulæ præcepto regularem Epiſcopum teneri debito legali, & culpam obligante; quia expreſsè eximitur à iugo regulæ, illiuſque obligatione *dicto cap. vnico.18. quaſt.1.* ibi quem canonica electio à iugo monaſticæ profeſſionis abſoluit: & merito; quia cum ſit extra regimen religionis, non debebat illius regulis aſtringi: Hæ enim primo, & per ſe communitatem religioſam aſtringunt; quia in illius conſeruationem, & augmentum feruntur. Et deinde quamlibet partem illius communitatis, atque adeo quemlibet religioſum. Cum ergo Epiſcopus regularis extra illam communitatem ſit conſtitutus, nec illius ſit membrum, illius legibus aſtringi non poteſt. Et ob eandem rationem aſtringi non poteſt ſuæ religionis conſuetudinibus, quia hæ ſolum obligant ibidem viuentes. Et ita ſuſtinent *Sanch. lib.6. ſum. cap.6. à num.17. Suar. tom.4. de relig. tract.8. lib.3. cap. 17. à num. 6. Layman lib.4. ſum. tract.5. cap.1. num.10. & alij plures apud ipſos.* Neque obſtat regularem Epiſcopum aſtringi voto obedientiæ ſecundùm regulam: quia aſtringitur voto cum eſt ſuperior, qui ſecundùm regulam præcipiat: at cum Pontifex, qui ſolus eſt illius ſuperior non præcipiat eas regulares obſeruantias, ieiuniorum, vigiliarum, & orationum, ſed ſolum à religione, prælatiſque illius ſint præcepta, à quibus regularis Epiſcopus exemptus eſt, nullam illorum obligationem habet.

14. Dixi ad regulæ præcipientis obſeruationem non teneri regularem Epiſcopum ex debito legali, hoc eſt ex obligatione illius legis, & regulæ. An vero teneatur ſaltem ex debito morali, & honeſtatis? videtur conuinci ex doctrina *D. Thom. dicta q.185. art.8.* dicente regularem Epiſcopum ſecum diſpenſare poſſe in regularum obſeruatione, ſecundùm quod requirit neceſſitas perſonæ, vel officij, vel conditionis hominum, cum quibus viuit. Si igitur diſpenſatio neceſſaria eſt, obligatio ſaltem ex honeſtate intercedere debet. Deinde legiſlator ſaltem ex honeſtate obligatur legibus à ſe latis, etiam ſi ab illis debito legali exemptus ſit, quia rationi naturali diſſonat velle alios legem à ſe latam obſeruare, quam ipſe non ſeruat. Præterea turpis eſt pars, quæ non concordat toti. Ergo turpiter agit religioſus Epiſcopus, qui aliis religioſis cum facilè poſſit non ſe conformat. Denique Epiſcopus in ſtatu perfectionis eſt conſtitutus. Ergo deſiſtere non debet ab obſeruatione regularum, quæ hanc perfectionem promouere poſſunt.

15. Quod ſi roges, hoc debitum morale quam obligationem inducat? *Caiet. tom.1. opuſc. tract.25. de obligat. & obſeruat. precept. quaſt.2.* affirmat inducere peccatum veniale. Idem inſinuant *Couarub. cap.1. num.18. de Teſtament. Man. Rodrig. 2. tom. ſum. cap.10. num.4.* negantes ſolum peccatum mortale in regularum violatione, & merito ita affirmandum eſt, ſi concedamus ex debito morali, & honeſtatis obligatum eſſe religioſum Epiſcopum ad obſeruationem regularum. Nam omittere illud quod iure naturali debitum eſt ex recta morum inſtitutione, decentia, & honeſtate indecens eſt, & rationi naturali aduerſum. Ergo eſt culpa ſaltem venialis. Quapropter verius cenſeo nullo debito morali Epiſcopum regularem obligari ad regularum obſeruationem: quia nec obligatus ex ſtatu Epiſcopali, nec ex ſtatu religioſo. Ergo ex nullo capite. Non ex ſtatu Epiſcopali: nam licet ſit ſtatus perfectionis, obligetque perfectionis actus exercere, ſed non omnes, ſed ad ſummum proprios illius ſtatus; atque adeo ſufficienter illius obligationi ſatisfaciet, ſi actus illius ſtatus proprios exercet, quales ſunt, ſi ſuarum ouium ſaluti incumbat leges ferendo, Sacramenta miniſtrando, verbum Dei ſeminando, neceſſitatibus temporalibus, & ſpiritualibus prouidendo, ſeque verum paſtorem verbo, & exemplo oſtendendo, &c. ſicuti Epiſcopus ſæcularis, qui hæc præſtaret, muneri Epiſcopali ſufficienter ſatisfaceret. Ex ſtatu vero religioſo oriri non poteſt debitum morale obſeruandi regulas. Tum quia nullum adeſt debitum, vbi integra eſt à lege exemptio. Tum quia eſto ſit religioſus, non tamen eſt pars illius communitatis, pro cuius conſeruatione, & augmento regulæ ſunt ſtatutæ. Et ex his patet ſolutio ad oppoſita fundamenta. Ad D. Thom. dicimus non loqui de propria diſpenſatione, ſed de indulgentia, qua non debet vti abſque rationabili cauſa is qui in ſuis actionibus non ſolum perfectum, ſed quod perfectius eſt procurare debet.

16. Hinc deducitur cenſuris, & pœnis à regula ſtatutis in tranſgreſſores ſuorum votorum non ligari Epiſcopum votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ tranſgredientem: quia integrè à iugo regulæ exemptus eſt: ſic *Sotus lib.10. de iuſtit. q.vlt. art. vlt. verſ. ſed contra, Sanch. alijs relatis lib.6. ſum. tract.5. cap.1. num.10. Barboſa de poteſt. Epiſcop. tit.1. cap.4. n.14.*

17. Secundo deducitur, non eſſe obligatum ieiunia, auſteritates, & corporis afflictiones à regula præſcripta obſeruare; quia abſolutè à iugo regulæ eſt exemptus, ac proinde non ſolum ab illius pœna, ſed etiam ab illius obligatione. *Sotus, Sanchez, Layman, Barboſa ſupra.*

18. An vero poſſit carnes comedere feria 6. vel Sabbatho, in quo Natalis domini incidit, ſi ex præſcripto regulæ id ſit prohibitum: Negat *Barboſa dicto, n.14. quia textus in cap. explicari. vltim. De obſeruat. ieiunij,* concedens illis diebus eſum carnium excepit eos, qui ex voto, vel ex regulari obſeruatione tenentur. Ergo Epiſcopus aſſumptus ex religione, in qua illis diebus eſus carnium interdicitur, nequit carnibus veſci. Quod à fortiori procederet, ſi non ex ſolo præcepto regulæ, ſed ex voto à regula præſcripto, vt in religione Minimorũ, obligatio eſſet. In quo caſu idem ſentit *Suar.* ſtatim referendus. Verum oppoſitum tenendum eſt. Et quidem quando ex præcepto regulæ eſus carnium interdictus eſſet, docent *Caietan. tom.1. opuſc. tract. 25. q. 2. Couarub. cap. 1. num.18. de Teſtament. Sanch. cap.6. num.20. Suar. tom.4. de relig. tract.8. lib.3. cap.17. in fine num.19.* Et ratio eſt, nam eſto religioſus Epiſcopus ante Epiſcopatus aſſumptionem teneretur illis diebus ex regulari obſeruatione à carnibus abſtinere, aſſumpto Epiſcopatu iam non tenetur, cum à iugo regulæ exemptus ſit. Ergo non excipitur à priuilegio illius *cap. explicari, de obſeruat. ieiunij.* Ob eandem rationem cenſeo idem eſſe dicendum, eſto vouiſſet ex præſcripto regulæ illorum dierum abſtinentiam; quia vt ſupra diximus vota ex præſcripto regulæ facta ceſſante regulæ obſeruatione ceſſant: & ita tradit *Sanch. lib.6. ſum. cap.6. num.20.*

19. Tertio deducitur, non eſſe obligatum officium

diuinum

Digitized by Google

diuinum iuxta ritum ſui ordinis recitare ; quia eſt ab ordine ſeparatus. *Abbas in dicto cap. clericis de vita, & honeſt. cleric. Azor. 1. p. inſtit. moral. lib. 12. cap. 7. q. 4. Barboſa de poteſt. Epiſc. tit. 1. c. 4. n. 15. Sanch. lib. 6. c. 6. n. 25.* Quartò deducitur obligatum non eſſe ſecum ſocium habere : quia ea obligatio ſolum eſt ex præſcripto regulæ, à qua ipſe exemptus eſt : & ita tradit *Caietan. 2. 2. quæſt. 185. art. 8. dub. 1. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 7. q. 4. Suar. tom. 4. tract. 8. lib. 3. cap. 17. n. 16. Sanch. vero dicto c. 6. n. 21.* ſolum ex debito honeſtatis illum concedit.

20. Reſtant tamen aliquæ difficultates enodandæ. Prima, an hucuſque dicta intelligantur de Epiſcopo titulari non habente ſubditos? Videntur intelligi non poſſe : quia non apparet legitima cauſa, ob quam hic Epiſcopus ab obſeruantiis regularibus eximatur : hæc enim exemptio non eſt conceſſa præcisè ob dignitatem Epiſcopalem, ſed potius ob munera, & obligationes, quæ ſecum portat illa dignitas : at dignitas non habens ſubditos his omnibus muneribus, & obligationibus caret. Ergo illi dignitati exemptio conceſſa non eſt : & ita tradit *Hoſtienſ. cap. quod Dei timorem num. 9. de ſtatu Monach. & ibi Cardin. n. 5. q. 2. Ioann. Andr. num. 15.* Sed contrarium amplectendum eſt vt probabilius; eo quod in fauorem dignitatis Epiſcopalis exemptio à Prælatis regularibus, & à religionis regula conceſſa ſit. Non enim decebat inferioribus Prælati ſubiici, qui Eccleſiæ princeps eſt, nec qui in culmine magiſterij, & ſtatu perfecto eſt conſtitutus doceri, & regi ab iis, qui perfectionis viam ſectantur. Præterea; quia eſto Epiſcopus titularis actu non habeat ſubditos, quos regat, id eſt, per accidens : nam per ſe illos habet, & ius illos regendi, quandocunque ſub titulo alicuius Eccleſiæ conſecratur. Denique conſecratione conſtitutus eſt caput alicuius Eccleſiæ cum poteſtate, & iure ad illam gubernandam ; ergo ex vi illius ſeparatur à religione, & eximitur à iugo regulæ. Et ita ſuſtinet *Azor. t. 1. lib. 12. c. 10. q. 7. in fine. Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 17. num. 2. & 5. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 6. n. 27.*

21. Hinc deducitur ex renunciatione Epiſcopatus, aut illius præciſa priuatione Epiſcopum regularem non reincidere in regularium Prælatorum ſubiectionem; quia adhuc retinet conſecrationem, & Epiſcopalem dignitatem, ratione cuius exemptio conceſſa eſt, eſto curam animarum depoſuerit. Secus eſſet ſi realiter degradaretur ; quia per actualem degradationem omnia priuilegia, & exemptiones auferuntur : ſic ſuſtinet *Henriq. lib. 10. de Sacram. ordin. cap. 32. num. 4. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 6. num. 29. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 1. num. 9. Barboſa de poteſt. Epiſc. tit. 1. cap. 4. n. 18.* vbi benè aduertit redeuntem ex apoſtolica conceſſione inhabilem eſſe ad officia, & dignitates religionis, iuxta *conſtitutionem 45. Pauli IV.* incipientem *in ſacra*, vbi eligentes variis pœnis puniuntur.

22. Secunda difficultas eſt, à quo tempore regulari Epiſcopo competat ſupradicta exemptio? Reſpondeo à tempore electionis per Pontificem confirmatæ: nam ante confirmationem nec iuriſdictionem habet, neque dignitatem obtinet. At confirmatione poſita dignitatem conſequitur, & iuriſdictionem exercere poteſt. Quapropter ab eo tempore ſub Pontificis protectione exiſtit, iuxta *textum in c. inter corporalia de tranſlat. Epiſcopi.* Eſt ergo ab eo puncto à regularibus Prælatis exemptus. *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 6. n. 32.*

23. Tertia difficultas eſt, an gaudeat regularis Prælatis priuilegiis, gratiis, & indulgentiis illius ordinis religioſis conceſſis? Negant abſolutè *Mandoſ. de priuileg. ad inſtar. Gloſſ. 3. num. 11. Man. Rodrig. tom. 2. quæſt. regul. q. 53. art. 4. Sanch. lib. 6. ſumm. cap. 6. n. 33.* Mouentur; quia æquum non eſt, vt gratiis, & priuilegiis ordini conceſſis fruatur, qui eius onera non ſuſtinet. Verum hæc ratio non eſt ſatis efficax : nam eſto non ſuſtineat omnia onera religionis, ſuſtinet tamen onera ſubſtantialia, & præcipua ; ſi quidem obligatus eſt caſtitatem, paupertatem, & obedientiam ſeruare. Merito ergo priuilegiis religionis potiri debet. Præterea loco regularium obſeruationum ſuccedunt obligationes Epiſcopatui annexæ. Non igitur ob illarum exemptionem priuari religionis priuilegiis debet, præcipuè cum illa exemptio à regularibus obſeruationibus religioni honorifica ſit. Quapropter exiſtimo regularem Epiſcopum vti poſſe omnibus indulgentiis, gratiis, & priuilegiis, quæ ita ordini conceduntur, vt ſingulis etiam conceſſa ſint, quorumque vſus abſque vllo onere, & grauamine religionis eſſe poteſt, quia non video efficacem rationem, ob quam iis priuari debeat, atque adeo poterit obtinere indulgentias, abſoluere, & abſolui à peccatis, ſicut cæteri religioſi illius ordinis poſſunt, quodque amplius conſtabit ex dicendis : & ita ſuſtinet *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 18. num 1.*

24. Si verò gratiæ, & priuilegia ſingulis conceſſa in religionis detrimentum cedere poſſunt, qualia ſunt vocem actiuam, & paſſiuam habere, reſidere in domibus dictorum ordinum, retinere ſupellectilem, cameram, & alia dictos ordines concernentia ſolum illis frui poſſunt de illorum ordinum Prælatorum conſenſu, & non aliàs, nec alio modo: ſic declarauit *Sixtus IV.* prout refertur in *monument. ord. Minor. conceſſ. 365.* & tradit *Suar. dicto cap. 18. num. 3. Manuel. q. 59. artic. 4.* Ex qua declaratione non leue argumentum deſumitur ad ſuperius dicta confirmanda. Si enim his gratiis, quæ communitati nocere poſſunt, priuatus non eſt Epiſcopus regularis, ſed ſolum ne illis vtatur abſque Prælatorum ordinis conſenſu : à fortiori priuatus non erit gratiis, indulgentiis, & priuilegiis, quæ nullo modo religioni nocent, & vtentibus proſunt. Neque pro illorum vſu licentia Prælatorum regularium expectenda eſt, cum non cedat in illorum præiudicium. Præterea quia Sixtus IV. exprimens gratias, & priuilegia, pro quorum vſu Prælatorum conſenſus neceſſarius erat, tacitè indicauit pro vſu priuilegiorum, & gratiarum, quæ non ſunt illius conditionis prædictum conſenſum non requiri. Illud vero certiſſimum eſt priuilegiis, & gratiis corpori religionis, & in fauorem illius conceſſis, qualia ſunt priuilegia pro domorum ædificatione, adminiſtratione bonorum, ſubditorum regimine, & Prælatorum electione nullatenus Epiſcopum regularem vti poſſe: quia cum ſit à corpore illius communitatis ſeiunctum, nequit gratiis in illius corporis conſeruationem conceſſis frui: & ita tradit *Suar. dicto t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 18. n. 2.*

25. Quarta difficulta eſt, an ea quæ dicta ſunt de Epiſcopis regularibus, competant religioſis electis in Cardinales Eccleſiæ Romanæ. Affirmat communis ſententia teſte *Azor. tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 7. quæſt. 4. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 6. num. 34. Suar. tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 18. in fine num. 4.* eo quod veri religioſi maneant, & à regularibus Prælatis exempti. Quapropter aſtringuntur voto caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; ac proinde teſtari non poſſunt, nec ſibi aliquid acquirere, ſicuti non poſſunt Epiſcopi, obedireque tenentur Summo Pontifici, non tantum vt vniuerſalis Eccleſiæ Prælato, & ob iuriſdictionem, quã ex vi Pontificiæ dignitatis habet, ſed tanquam ſupremo religioſorum Prælato, & ex vi voti, & iuriſdictione in illo fundata. Prælatis tamen regularibus ſubiecti non ſunt, ſed à tempore electionis per Pontificem

confir

confirmatæ ſubduntur immediatè Romano Pontifici; ac proinde ad obſeruantias regulares, votaque ex præſcripto religionis emiſſa non tenentur, habitum tamen ſuæ religionis ſaltem quoad colorem deferre debent. Quod ſi à Cardinalatu deponantur, vel illum renuncient, credo in Prælatorum regularium obedientiam reincidere. Quia renunciatione, & depoſitione priuantur dignitate, ob quam exemptio conceſſo erat. Non enim illa dignitas ſpecialem conſecrationem, ſicut epiſcopalis habet.

26. Hanc doctrinam extendit probabiliter *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 6. num. 35.* ad regularem electum in Abbatem, aliámve dignitatem propriam diœceſim habentem, nemini alteri ſubiectam: quia per vnionem ad ſæcularem eccleſiam, & obligationem regendi illam eximitur à Prælatorum obedientia, & ſub obedientia & protectione Pontificis conſtituitur. Eſt enim quaſi epiſcopus iuriſdictionem quaſi epiſcopalem habens.

Pvnctvm XXV.

Qualiter regularis promotus ad parochialem eccleſiam votis religionis, & illius obſeruantiis teneatur.

1. *Diſtinguitur de eccleſia parochiali pleno iure religioni ſubiecta, vel non.*
2. *Hic regularis non tenetur ſuo Prælato regulari obedire in ijs, quæ ad beneficij adminiſtrationem pertinent; benè tamen quoad reuocationem, ſi beneficium manuale ſit, & religioni pleno iure ſubiectum.*
3. *Hic parochus votis ſubſtantialibus religionis tenetur. De alijs votis ex præſcripto regulæ emiſſis, eſt difficultas, affirmat Suar. Verius eſt oppoſitum.*
4. *Monachus tranſlatus ad eccleſiam ſæcularem, vel regularem pleno iure religioni non ſubiectam exemptus eſt ab obligatione graui habendi ſocium. Canonicus autem regularis habere debet, ſi commodè poßit.*
5. *Satisfit textibus contrarijs num. præced. adductis.*

1. Regularis promoueri poteſt ad parochialem eccleſiam religioni pleno iure ſubiectam, vel non ſubiectam. Quæ autem hæ ſint, & quas habeant qualitates, tum tr. de benef. diſp. 1. punct.... tum diſp. præc. de paupert. religioſa pun.....diximus. Si promoueatur ad parochialem eccleſiam pleno iure religioni ſubiectam, certum exiſtimo non ſolum obligatum eſſe tribus religionis votis, ſed etiam omnibus aliis ex religionis præſcripto emiſſis, aliiſque regularibus præceptis, quatenus in eo officio commodè ſeruari poſſunt; quia per aſſumptionem ad illam eccleſiam non deſinit eſſe membrum religionis, nec à religione ſeparatur *Sanch. alijs relatis lib. 6. c. 6. n. 36 Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 19. n. 6. & 18. Layman lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 1. num. 11.*

2. Sed eſt aliqualis difficultas, an hic regularis teneatur ſuo regulari Prælato obedire in iis, quæ ad beneficij adminiſtrationem pertinent? Breuiter reſpondeo, ex voto obedientiæ nullo modo teneri; quia eſto beneficium ſit integrè ab epiſcopi iuriſdictione exemptum, & Prælato regulari ſubiectum tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus; eius tamen obſeruatio eſt extra regulam, & obſeruantiam regularem, ac proinde non eſt materia voti obedientiæ religioſæ. At obligatus erit Prælato regulari præcipienti obedire, ſicuti alij clerici ſæculares obligantur epiſcopo præcipienti obedire, *Suar. t. 4. de relig. tract. 8. lib. cap. 19. n. 19.* Quoad reuocationem vero, ſi beneficium illud manuale ſit, credo ex voto obedientiæ obligatum eſſe religioſum ſuo Prælato regulari reuocanti obedire; quia ſi ex voto obedientiæ obligari potuit ad beneficium illud regulare acceptandum, *argum. cap. quorumdam de Electione in 6.* & docuit *Nauarr. com. 1. de Regularib. n. 6. Suar. dicto cap. 19. à n. 5.* à fortiori poterit obligari in reuocatione ad clauſtrum. Præterea; quia de ratione beneficij manualis eſt, vt ad nutum Prælati tolli poſſit: ſublato ergo beneficio neceſſariò parochus regularis ad clauſtrum redire debet; quia non habet titulum, quo eximatur: & ita ſuſtinet *Suar. dicto c. 19. n. 11.* Si verò beneficium ſiue regulare, ſiue ſæculare non ſit religioni pleno iure ſubiectum, eo ipſo perpetuum eſt comparatione Prælatorum regularium, ita vt Prælati regulares priuare non poſſint monachum beneficio, neque illum ad clauſtrum reuocare. Nam eſto in principio liberi fuerint in præſtando conſenſu, vt religioſus ad illud beneficium promoueretur, eo tamen promoto penes ipſos non eſt reuocare.

3. Difficultas ergo eſt; an hic parochus ad religionis vota, obſeruantiaſque regulares teneatur? Teneri ad vota ſubſtantialia, prout in eo munere ſeruari poſſunt nemini eſt dubium; quia verus religioſus manet. Et idem eſt de obligatione deferendi habitum religioſum, iuxta *textum in cap. 1. Ne clerici, vel Monachi in 6.* Quæ tamen obligatio ſtrictior eſt, quam in Epiſcopis, & Cardinalibus. Quia hi tenentur deferre habitum religionis non ſolum quoad colorem, ſed etiam quoad figuram. Et præterea ſi id omittunt, incidunt in excommunicationem *dict. cap. 1.* quia aſſumptione præciſa habitus clericalis non tollitur occaſio vagandi, ſicut videtur ſublata Epiſcopalis habitus aſſumptione, *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 6. num. 36. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 1. num. 11.* Quocirca de aliis votis ex præſcripto regulæ emiſſis, regularibuſque obſeruationibus procedit difficultas; an regularis tranſlatus ad dictum beneficium obligetur? Affirmant *Sanch. & Layman ſupra.* Mouentur; quia in ſupradicto parocho non militat cauſa exemptionis, quæ in Epiſcopo: quippe non eſt in culmine magiſterij conſtitutus ac proinde regulæ, prælatiſque regularibus ſubiici non dedecet. Cæterum verius cenſeo ab his omnibus exemptum eſſe, ſicuti eſt exemptus Epiſcopus. Differentia tamen eſt, quod Epiſcopus non ſolum eſt exemptus ratione officij, & beneficij, ſed dignitatis Epiſcopalis, quæ nec depoſitione, nec renunciatione ceſſat: at parochus ſolùm ratione officij, & beneficij eximitur, quo beneficio per renunciationem, vel depoſitionem ſublato in obedientiam Prælatorum regularium recidit: ſic ſuſtinet *Suar. tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 19. num. 24. & n. 18.* Ratio eſt; quia ſuſceptione illius beneficij etiamſi regulare ſit, manet regularis à religione ſeparatus; quia manet eccleſiæ, cuius eſt beneficium vnitus à religione, eiuſque Prælatis independenter. At vota, quæ ex præſcripto regulæ emittuntur, reliquæque obſeruantiæ regulares ſtatuta ſunt, (vt ſæpè in ſuperioribus diximus) pro corpore religionis conſeruando, & augendo. Ergo regularis, qui pars illius corporis non eſt, nec illud conſtituit, ſupradictis votis, & obligationibus teneri non debet.

4. Sed inquires; an regularis in parochum aſſumptus

ptus teneatur habere ſecum ſocium ſui ordinis ? Et quidem ex vi tegulæ ſolum obligari poteſt parochus pleno iure religioni ſubiectus. At quia hæc obligatio non ex regula, ſed ex iure communi naſcitur *cap. Monachi 2. de ſtatu monach. & cap. quod Dei timorem eodem tit.* explicandum eſt, qualiter hæc obligatio intelligatur ? Et omiſſis variis ſententiis, quas optimè refert *Sanch. lib.6. ſum. cap.6. in fine num. 39.* dicendum exiſtimo, monachum tranſlatum ad eccleſiam ſæcularem, vel regularem pleno iure teligioni non ſubiectam exemptum eſſe ab obligatione graui habendi ſocium: tranſlatum verò ad eccleſiam pleno iure ſubiectam ſocium ſub graui culpa habere debere: canonicum autem regularem ad quamcunque eccleſiam tranſlatus ſit habere debere ſocium non abſolutè, ſed ſi commodè poſſit: ſic docent *Abbas dicto cap. quod Dei timorem, num. 9. Cardinal. ibi, n.6. quæſt.4. Ioann. Andr. num.17. Gloſſ. clem.1.§. ad hæc, verbo clauſtrum. De ſtatu monach. Gregor. Lopez leg. 24. tit.7. part.1. con otros, & leg.25. verbo nole deben. & leg.30. in fine. Azor. lib.12. cap.19. quæſt.14. Suar. t.4. de relig. tract.8. lib.3. cap.19. in fine n.28.* Et quidem quod canonicus regularis ſocium habere debeat non abſolutè, ſed ſi commodè poſſit, omnes doctores affirmant; quia expreſsè deciditur *cap. quod Dei timorem. De ſtatu monach. in fine.* Quod à fortiori dicendum eſt de monacho cuicunque eccleſiæ præficiatur, ſocium inquam habere debere, ſi commodè poſſit. Ex neceſſitate autē ſolum credo in eccleſiis religioni pleno iure ſubiectis: quia in iis religioni ſubiicitur, & illius eſt membrum, ac proinde more religioſo viuere debet: idque expreſsè habetur *cap. ex parte, cap. ad audientiam De capellis monach.* Secus vero videtur dicendum de aliis eccleſiis religioni non ſubiectis: quia conſtitutus in iis à religione eſt ſeparatus, non igitur religio tenetur ei ſocium concedere.

5. Neque obſtant *textus in cap. monachi, & cap. quod Dei timorem, de ſtatu monach.* vbi ex Concilio Lateran. cauetur ne monachi ſinguli per villas, & oppida per quaſcunque ponantur eccleſias. Ergo etiam in eccleſiis non ſubiectis religioni ſinguli poni non debent. Notanda enim eſt dictio *quaſcunque* quæ vniuerſalis eſt; ac proinde tam eccleſias ſæculares, quam regulares, & tam pleno iure religioni ſubiectas, quam non ſubiectas comprehendit. Deinde *textus in cap. quod Dei timorem* agebat de promotione canonici regularis ad eccleſiam monaſterio non ſubiectam, & vt probet eam promotionem fieri poſſe, neque obſtare per Concilium Lateranenſe caueri, ne monachi ſinguli eccleſiis quibuſcunque præficiantur ſubdit ibidem nihil de canonicis regularibus expreſſum eſſe, ipſoſque laxiori regulæ inſeruire. Ergo ſentiebat decretum illud, ne monachi ſinguli eccleſiis præficiantur de præfectura in quibuſcunque eccleſiis eſſe, & non tantum de eccleſiis pleno iure religioni ſubiectis. Nam ſi de his tantum decretum eſſet, nihil obſtaret, quod canonicus ille regularis, cuius mentio fit in *cap. quod Dei timorem* eccleſiæ ſæculari præficeretur. Non inquam obſtant prædicti textus. Fateor equidem nulli eccleſiæ monachos præficiendos eſſe ſolos, ſed ſub diuerſa obligatione; in eccleſiis pleno iure ſubiectis, ac non ſubiectis; in eccleſiis namque pleno iure ſubiectis ſub graui culpa, & abſolutè, quod mihi perſuadent *textus penultimus, & vltimus. De capellis monach.* vbi compelluntur Abbates ſocium deſignare regulari exiſtenti in prioratu, vel illum ab adminiſtratione remouere. At in eccleſiis religioni non ſubiectis ex decentia, & honeſtate, ſi id fieri poſſit. Et hæc eſt differentia inter monachos, & canonicos regulares, quod monachi abſolutè eccleſiis quibuſcunque non debent præfici, ſed in maiori conuentu, aut cum aliquibus fratribus manere: Et ſi in aliquo caſu ob neceſſitatem, vel grauem eccleſiæ vtilitatem præficiantur, non abſque ſocio in eccleſiis ordini ſubiectis ſub rigoroſa obligatione, in aliis ſi commodè fieri poſſit. At canonici regulares, quia laxiori regulæ inſeruiunt abſolutè poſſunt præfici, & ſinguli, ſi commodè ſocium habere non poſſint.

PVNCTVM XXVI.

Qualiter religioſis interdictus, vel conceſſus ſit tranſitus ex vna in aliam religionem.

IN eccleſia variæ ſunt teligiones, aliæ ſtrictiores, aliæ laxiores, aliæ perfectiores. Illa dicitur perfectior religio, quæ perfectiorem finem ſpectat, & perfectioribus mediis, & magis proportionatis ad finem conſequendum vtitur: ſicuti dixit *D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. quæſt.188. art. 6.* & tradit aliis relatis *Man. Rodriq. tom. 3. quæſt. regular. quæſt.48. art.1.* Tranſitus ergo eſſe poteſt ex vna ex his religionibus ad aliam, atque adeò ex religione ſtricta ad minus ſtrictam, æqualem, vel ſtrictiorem.

§. I.

An religio eo ipſo, quo eſt perfectior, ſit ſtrictior:

1. *An eo ipſo, quo religio ſit perfectior, ſit etiam ſtrictior, durior, & ſeuerior: Communis ſententia negat.*
2. *Contraria verior eſt.*

1. DVbium non leue eſt, an eo ipſo quo religio ſit perfectior, ſit etiam ſtrictior, durior, & ſeuerior? Communis ſententia negat: quia ſeueritas religionis, & eius perfectio ex diuerſo capite oriuntur: perfectio namque oritur ex perfectiori fine, & mediis: at ſeueritas ex eo quod illa media aſperiora ſint. At conſtat religiones mendicantes perfectiorem finem habere, perfectioribuſque mediis vti, quàm non mendicantes: quippe attendunt non ſolum ſaluti propriæ, ſed proximorum verbo, & exemplo: cum tamen religiones non mendicantes propria ſuorum ſalute contentæ ſint. Ergo mendicantes perfectiores ſunt non mendicantibus: & tamen non habent eas aſperitates in veſtitu, ſilentio, clauſura, abſtinentia, chori prolixitate, & ſimilibus, quibus non mendicantes ſolent vti. Ergo non eo ipſo quo religio eſt perfectior, eo eſt ſtrictior: ſic ſupponunt *Sanch. lib.6. ſum. cap.7. q.3. à n.19. Leſſius lib.2. c.41. dub.13. num.100. Layman. lib.4. ſum. tract.5. cap.6. n.10. & alij plures apud ipſos.*

2. Nihilominus verius exiſtimo, teligionem perfectiorem eo ipſo ſtrictiorem, duriorem, & ſeueriorem eſſe abſolutè, tametſi in aſperitatibus corporis laxior ſit: ſic cum *Palud. in 4. diſt.39. q.2. n.17. docuit Suar. tom.4. de relig. tract.8. lib.1. cap.9. n.11.* Ratio vero eſt, quia eo ipſo quo eſt perfectior, perfectiores actus virtutis exercet, ſed quo eſt actus virtutis perfectior, eo eſt difficilior; quia virtus verſatur circa difficile. Ergo religio perfectior, ſtrictior eſt. Deinde religio perfectior perfectius, & ſtrictius vota caſtitatis, paupertatis, & obediētiæ, in quibus eſſētia religionis conſiſtit,

ſeruare

ſeruare debet. Sed in horum obſeruantia rigor, & ſeueritas religionis præcipuè conſiſtit. Ergo perfectior religio abſolutè ſtrictior eſt. Præterea *text. in c. licet, de Regul.* vbi ex laxiori ad ſtrictiorem religionem tranſitus conceditur, indifferenter vtitur nomine ſtrictioris, & ſanctioris, manifeſtè indicans ſanctiorem ſtrictiorem eſſe, & è contra. Verùm etſi hoc ita ſit, religio minus ſtricta, & perfecta ſtrictior eſt poteſt quoad corporis aſperitates religione perfectiore.

§. II.

An ex religione minus perfecta liceat ad perfectiorem tranſire, eſto laxior ſit quoad corporis afflictiones.

1. *Apponitur ratio dubitandi.*
2. *Certum eſt licitum eſſe huiuſmodi tranſitum: Et ſatisfit dubitandi rationi.*
3. *Secluſa ſpeciali prohibitione omnibus licet ex religione laxiori ad abſolutè ſtrictiorē trāſire.*
4. *Moniales ob ſpecialem clauſuram non poſſe ex laxiori religione ad ſtrictiorem tranſire docuit Azor. Sed contrarium dicendum eſt.*
5. *Conuerſis, & oblatis plures denegant hunc trāſitum: Sed verius eſt non ſolum ad ſtrictiorē, ſed etiam ad laxiorem religionē poſſe tranſire.*
6. *Limitandum eſt, niſi Pontifex laxiori religioni priuilegium concedat, ne poſſint eius religioſi ſtrictiorem ingredi.*
7. *Quibus religioſis tranſitus ad ſtrictiorem religionem interdictus ſit? iure communi nullis, ſpeciali pluribus.*
8. *Etſi ſupradictus tranſitus licitus ſit, rarò tamen conſulendus eſt.*

1. Ratio dubirandi eſt, quia profeſſione religioni priori te tradidiſti obſequuturum, non igitur eam renuentē dimittere potes, ſicuti non poteſt ſeruus occaſione habendi excellentiorem dominum deſerere priorem. Item religio non te expellere poteſt, dum illi nociuus non es, etiam occaſione recipiendi vtiliorem. Ergo nec tu deſerere religionem debes; quæ tibi non nocet, occaſione ſuſcipiendi perfectiorem.

2. Nihilominus certiſſimum eſt, licitum eſſe huiuſmodi tranſitum: eo namque ſpiritualis profectus, & maius Dei obſequium obtinetur: ob quam rationem tract. de voto diximus licere propria authoritate votū Deo factum in melius commutare; quia ea commutatio gratior eſt Deo, ceditque in maiorem vouentis vtilitatem. Neque obſtat dubitandi ratio. Fateor per profeſſionem te religioni tradi, & non ſolum Deo, ſed etiam ipſi religioni obligari: nego tamen inde ſequi te non poſſe eam dimittere ob perfectiorem aſſumendam, potes equidem: quia non te tradidiſti in ſeruum, qui non in propriam, ſed in domini vtilitatem ſe tradit: at tu in vtilitatem propriam, & in obſequium Dei te religioni tradidiſti, cum autem in religione perfectiori, & maior vtilitas propria, maiuſque Dei obſequiom adſit, potes minus perfectam religionem relinquere, vt perfectiorem aſſumas, quia céteris te religioni minus perfectæ tradidiſſe, dum te perfectiori non tradit, atque ita ſuſtinet *Sanch. lib. 6. ſum. c. 7. n. 3. Suar. t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 9. n. 1.* & ſupponunt omnes.

3. Hinc fit ſecluſa ſpeciali prohibitione omnibus eſſe licitum ex religione laxiori ad abſolutè ſtrictiorē tranſire: quia eſt tranſitus ex religione minus perfecta ad perfectiorem, deciditúrque expreſsè *cap. licet de Regularib.* Notanter dixi abſolutè ſtrictiorem; quia ſtat optimè religionem aliquam ſtrictiorem eſſe in ieiuniis, cilicio, aliiſque corporis aſperitatibus, quæ tamen abſolutè ſtrictior non ſit: eo quod in obſeruatione caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ non ita ſtrictè procedat. Religionis vero ſtrictio ſicuti & perfectio ex hoc capite potius quam ex aliis corporis aſperitatibus deſumenda eſt. Quapropter eo ipſo ſecluſa ſpeciali prohibitione licitum eſſe cuilibet monacho ad quamlibet ex religionibus mendicantibus tranſire: eo quod ſint abſolutè perfectiores, & ſtrictiores, non tamen è contra, ſic docuit *D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. D. Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 4. in princ. & §. 4. Paludan. in 4. diſt. 38. q. 2. n. 17. & q. 3. art. 1. num. 11. Syluest. verb. relig. 4. quaſt. 1. Nauarr. comm. 4. de Regular. n. 2. & 3. Suar. t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 9. n. 10.*

4. Notanter dixi *omnibus*, quia aliquibus viſum eſt moniales ob ſpecialem clauſuram non poſſe ex laxiori religione ad ſtrictiorem tranſire: ſic docuit *Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 13. cap. 8. q. 1.* Sed contrarium omnino dicendum, quia olim permiſſus fuit hic tranſitus in *Concil. Triburienſ. 2. q. 4. c. 1.* & refertur *cap. 1. 20. q. 4.* Sed per Conc. Trident. & Pium V. clauſuram indicentes hæc permiſſio reuocata non eſt, neque hic tranſitus interdictos: ſolum enim interdictus eſt egreſſus è monaſterio vagationi periculoſus, & regulari obſeruantiæ, propriæque perfectioni contrarius, qualis non eſt egreſſus in religionem arctiorem, & ſanctiorem: & ita docent *Man. Rodrig. t. 3. qq. regul. q. 51. art. 6. Sanchez alijs relatis, lib. 6. ſumm. cap. 7. num. 6. Suarez t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 10. n. 1.* Neque credo ad huiuſmodi egreſſum requiri in monialibus eam licentiam, de qua in *cap. vnic. de ſtatu Regular. in 6. & in Trident. ſeſſ. 25. de Regularib. c. 5. & à Pio V. in proprio motu* incipienti *decori*: quia in iis decretis ſermo eſt de egreſſu vagationi periculoſo, & obſeruantiæ regulari contrario, non de egreſſu vagationem efficacius excludente, & regularem obſeruantiam perficiente: ſic *Sanchez dicto cap. 7. num. 6.*

5. Deinde alij denegant hunc tranſitum conuerſis, & oblatis, eo quod ij ſe, & ſua religionis obſequio veluti ſerui tradidere: ſic *Abbas cap. non eſt, n. 3. de Regul.* Sed iure optimo contrarium docet *Greg. Lopez, leg. 9. verb. Religioſos, tit. 7. part. 1. Sanch. alijs relatis, lib. 6. c. 7. n. 9. Suar. t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 10. n. 1.* quia in voluntaria traditione ſemper cenſetur exceptus tranſitus ad frugem melioris vitæ. Aliàs oblatio, quæ in Dei obſequium, & animæ ſalutem fit, irrationabilis eſſet: ſiquidem ſpiritualem profectum, & maius Dei obſequium impediret. Quinimò exiſtimo eum Suarez, ſi huiuſmodi oblati & conuerſi velint religionem profiteri non ſolum ex illo modo viuendi, qui ſæcularis eſt, poſſunt tranſire ad religionem ſtrictiorem, ſed etiam ad quamlibet quantumuis laxiorem, quia profeſſione religionis aſſumunt ſtatum perfectionis, quo antea carebant.

6. Inſuper dixi, niſi ſpeciali prohibitione hic tranſitus interdictus ſit. Poteſt namque Pontifex laxiori religioni priuilegium concedere, ne poſſint eius religioſi ſtrictiorem ingredi, tum ob conſeruationem illius religionis, tum ob vitandam religioſorum inquietudinem, tum ob conſeruandam religioſorum pacem. Neque obſtat hoc interdicto occludi illis religioſis viam perfectiorem, quia hoc damnum, cum ſpeciale ſit, ob bonum cōmune tolerandum eſt, præcipuè cum in qualibet religione omnibus datum ſit, ſi vellent perfectio in ſummo gradu conſequi. *Sanch. lib. 6. ſum. c. 7. n. 10.*

7. Sed inquires, quibus religioſis tranſitus ad perfectiorem ſtrictioremque religionem interdictus ſit.

Reſpondeo ſpectato iure communi nullis eſſe hunc tranſitum interdictum:imu potius conceſſus eſt *in cap. ſtatuimus,c.mandamus 19.q.3.c.non eſt, cap.ſan.c.ſignificat. & cap. licèt de Regular.* Iure tamen ſpeciali pluribus religioſis eſt hic tranſitus interdictus, ſaltem abſque licentia expreſſa,vt ex ſequentibus conſtabit.

8. Verum etſi ſupradictus tranſitus licitus ſit, ratò tamen conſulendus eſt, tum ob detrimentum religionis deſertæ quæ videtur quaſi contemni, tum ob dubium an in religione aſſumpta magis profecturus ſis, non enim via perfectionis cognita facilè deſerenda eſt, vt incognitam, & inſolitam amplectaris. Quæ optimè proſequitur *D.Thom. 2.2.q.189.art.8. Bernard. epiſt.1.ad Robert.& in lib.de præcepto, & diſpenſat.c.20. Baſil. in conſtit. monaſticis, cap.34.*

§. III.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in tráſitu ad religionem perfectiorem, vt licitus, & validus ſit.

1. *Vt prædictus tranſitus licitus ſit,triplex conditio expoſtulatur.*
2. *Si Prælatus ſuo iudicio ſpectato legitimè contradicat, controuerſia decidenda eſt iudicio illius,qui inter illas duas religiones,ſeu monaſteria iudicare ſolet.*
3. *Si ſuperior ſuſpendat licentiam,quouſque examinet,an ſeruentur qualitates requiſitæ,teneris abſtinere à tranſitu toto tempore neceſſario huic examinationi.*
4. *Strictior religio te recipere non poteſt,niſi petitæ licentiæ litteras feras,vel ei conſtet iniuſtè eſſe denegatam,quæ licentia concedenda non eſt, quouſque ſtrictior religio te recipere parata ſit.*
5. *Hanc licentiam tibi concedere poteſt non ſolum generalis, & prouincialis, ſed etiam immediatus prælatus conuentus.*
6. *Quid ſi in ea religione hæc cauſa prouinciali, vel generali reſeruetur, ſufficiétne tunc à prælato conuentuali licentiam expoſtulare? Sub diſtinctione reſpondetur.*
7. *Hæc licentia petenda eſt cum humilitate, & puritate. An ſufficiat per litteras? Negat Suar. Contrarium eſt verius.*

1. TRiplicem conditionem aſſignat *text. in c. licet de Regularib.* Prima, ne leuitate, aut temeritate ducaris, ſed animo vero, & puro perfectioris vitæ inchoandæ. Secunda, ne hic tranſitus cedat in grauem iacturam, vel iniuriam religionis deſertæ. Tertia, vt licentia à prælato expoſtuletur, licet non obtineatur. Cuiuſlibet harum conditionis defectus reddit tranſitum illicitum, quia non zelo charitatis fit. Igitur leuitate, aut temeritate duceris ſi in vindictam offenſionis acceptæ, vel ob lucrum temporale mouearis. Item ſi ineptus ſis, nec vires habeas laboribus religionis perfectioris ſuſtinendis, *Sanchez alijs relatis, lib.6. ſumm. cap.7. num.* 12. Iactura verò, vel iniuria religionis deſertæ tunc contingit, cum abſque culpa religionis ob tuum ab illa tranſitum grauiter deſpicitur, & contemnitur: quo contingente abſtinere debes à tranſitu. Neque obſtat abſque tua culpa eum contemptum prouenire, quominus euitare non tenearis, teneris vtique; quando contemptus ille præponderat profectui ſpirituali, quem ex tranſitu percipere poſſis: quia vt in *dicto cap. licet* dicitur, ſicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas priuatæ vtilitati præfertur, & tradit *Panormit. ibi, n.12. Syluest. verb. religio 4. q. 2. Suarez t.4. de relig. tract.8. lib.3. c.9. n.6. Sanchez lib.6.summ. c.7. n.11.* Stante igitur zelo melioris vitæ, & ceſſante iactura, vel iniuria ordinis deſerti petere à ſuperiore licentiam debes, ne videatis bonum obedientiæ contemnere. Quæ obligatio grauis eſt, & illius omiſſio peccatum mortale per ſe inducit, vt colligitur apertè ex *dicto cap. licet*: vbi eodem debito,quo ſuperior tenetur licentiam concedere volenti religionem perfectiorem ingredi, ne inſtinctui Spiritus ſancti reſiſtat, eodem tenetur inferior ab eo cum humilitate,& puritate licentiam poſtulare. Et præterea, quia, ſuperior ius habet te retinendi; niſi religionem ſtrictiorem appetas, & bono zelo in eius appetitione duc atis. Debes ergo illi manifeſtare religionem, ad quam tranſire cupis, & animum, quo duceris in hoc tranſitu. Et certè ſi abſque petitione licentiæ tranſires; ſatis manifeſtares non zelo charitatis, & perfectionis duci, ſed leuitate, & temeritate, ſiquidem virtutem obedientiæ ita religionis propriam contemnis. Deinde ratò ſcandalum vitare poſſes fugiens inconſulto prælato. Merito enim ipſe, & alij præſumerent te eſſe fugitiuum, vel apoſtatam. Igitur ſub graui culpa teneris hanc licentiam poſtulare: atque ita pro certo tradit *Man. Rodrig. t.3. quæſt. regular q.52. art.3. Nauarr. lib.3. conſil. tit. de Regularib. conſil.59. aliàs 52. in fine. Sanchez lib.6. ſumm. cap.7.n.33. Suar. t.4. de relig. tract.8. lib.3.c.10.num.17.* Præter ſupradictas conditiones nulla alia requiritur iure communi ſpectato in tranſitu ad meliorem frugem, ſed eo ipſo poteris tuam voluntatem exequi prælato non contradicente, vel non contradicente ex legitima cauſa: vt habetur *dicto cap. licet, de Regularibus*. Conſenſus autem conuentus neceſſarius non eſt in hoc tranſitu. Tum quia in *dicto cap. licet* ſolius prælati mentio facta eſt. Tum quia ſtantibus ſupradictis conditionibus nec prælatus impedire tranſitum poteſt, neque ipſe, nec conuentus religioſum alienat, ſed ipſe religioſus ſe alienat in aliud inſtitutum vtens iure ſuo, *Sanchez lib.6. cap.7. num.61.*

2. Dixi te poſſe tranſire poſitis ſupradictis conditionibus,ſi prælatus non contradicat,vel non contradicat ex legitima cauſa. At contingere poteſt prælatum ſuo iudicio ſpectato legitimè contradicere, eo quod exiſtimet religionem, quam appetis ſanctiorem non eſſe,vel eam te appetere ob leuitatem potius,quam charitatem, vel religionem deſertam grauem iacturam pati ex tuo diſceſſu; nullo modo poteris diſcedere,quouſque dubium ceſſet, & veritas manifeſtetur,vt eſt expreſſa deciſio *dicti cap. licet.* Quocirca dubium eſt apud quem prælatum ſit hæc controuerſia decidenda? Cui dubitationi optimè reſpondet *Suar.t.4. de relig.tr.8.lib.3.c.10.n.28.* illum eſſe, qui inter illas duas religiones, ſeu monaſteria cauſas iudicare ſolet. Aliàs ſi negata licẽtia per Rectorem, prouincialis illius prouocandus eſſet in fauorem ſuæ religionis, atque adeo in propria cauſa, & in præiudicium religionis perfectioris, quam ſubditus ingredi intendit, ſententiã ferret. Neque huic prouocationi obſtat, quod in tua religione appellatio ſit interdicta,quia hæc appellatio eſt facultatis à iure conceſſæ defenſio,quam nullum priuilegium remouere intendit, ne Spiritui ſancto reſiſtere videatur. Interdictum namque appellationis ſolum eſt pro cauſis correctionem ſpectantibus, *Syluest. verb. relig.4. q.2. Sanchez lib.6. ſum. cap.7. num.37.*

3. Illud vero omnino cettiſſimum eſt, ſi prælatus, à quo petis licentiam illam non denegat, ſed ſuſpendit, quovſque examinet, an religio, quam petis, perfectior ſit, an in eo tranſitu recto fine ducatis, ánve graue detrimentum patiatur teligio deſerta? abſtinere debes à tranſitu toto eo tempore, quod neceſſarium eſt huic examinationi; aliàs temerè procederes, & contra ius, quod ſuperior habet: colligitúrque manifeſtè ex *cap. cum in veteri ad finem, de Electione*: & tradit *Sanchez alÿs relatis dicto cap. 7. n. 35. & 37. Suarez t. 4. de relig. tract. 8 lib. 2. cap. 10. num. 30.*

4. Hinc eſt, ſtrictiorem religionem te recipere non poſſe, niſi petitæ licentiæ litteras patentes feras, iuxta *text. in cap ſtatuimus* 19. *q.* 3. vel ſaltem ei conſtet protetuè, & iniuſtè tranſitum tibi à ſuperiore interdici. Aliàs prioris religionis ius acquiſitum manifeſtè lædetur, *Sanch. dicto cap. 7. n. 39. & Suar. ſuprà.* Noo eſt tamen ſuperior cenſendus tranſitum protetuè & iniuſtè ioterdicere, ex eo præcisè, quod petita licétia tibi non reſpondeat; quia poteſt legitimam cauſam habere non concedendi. Quaptoptet tenetis cauſam denegati reſponſi interrogare, quod ſi ipſe nullam aſſignet; eo ipſo irrationabiliter procedit, & tu poteris tráſire, ſicuti ſi cauſam manifeſtè friuolam deſignaret: *Sanch. alÿs relatis, lib. 6. ſum. c. 7. n. 37.* Nunquam debet ſuperior hanc tibi tranſeundi licentiam concedere, quovſque teligio ſtrictior parata ſit te recipere, ne occaſionem habeas vagandi, vt benè dixit *Greg. Lopez leg. 9. tit. 7. part. 1. verbo mas fuerte.* Quod ſi aliquando licentiam concedit, vt in ſæculo manés facilius ſtrictioris religionis ingreſſum negociari poſſis, non eximeris (quidquid dicat Lopez ſuprà) neque eximi potes ab eius obedientia, quovſque ſtrictiorem ingrediaris; quia neceſſario ſubiici debes aliqui prælato regulari, & cum antè ingreſſum ſtrictiotis religionis illius prælatis non ſubiiciaris, ſubiectus omnino manes prelato licentiam tranſeundi concedenti, *Sanch. lib. 6. ſum. c. 7. n. 38.*

5. Sed quis eſt prælatus, qui hanc tibi liceotiam concedere poteſt? Breuiter reſpondeo eſſe non ſolum generalem, & Prouincialem, ſed etiam immediatum prelatum conuentus; quia *text. dicto c. licet* ſolius prælati mentionem fecit, & prælatus conoentualis verus prælatus eſt, & licentia ab eo poſtulata bonum obedientiæ non contemnitur: ſic *Suar. t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 10. n. 29. Sanch. lib. 6. ſum. c. 7. n. 59.* Sub hac regula non veniunt mooialium præfectæ: hæ enim non comprehenduntur in iute nomine prælati, vtpote quæ ſola poteſtate dominatiua gaudent, præcipuè in ordine ad domeſticam, & politicam gubernationem; ac proinde ab eis non eſt licentia poſtulaoda, ſed ab Epiſcopo, vel prælato regulari, cui ſunt immediatè ſubiectæ: ſic *Man. Rodrig. qq. regul. t. 3. q. 52. art. 6. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 7. num. 61.*

6. Sed quid ſi in ea religione hæc cauſa Prouinciali, vel Generali teſeruetur, ſufficiet ne tunc à prælato conuentuali licentiam poſtulare? Negat *Suar. dicto t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 10. n. 30* quia eo caſu ille non eſt ſuperior iuxta religioois inſtitutum, ac proinde non petis à ſuperiore. Hæc ſententia veriſſima eſt, ſi ex facultate Pontificis hæc teſeruatio fiat. At ſi ſolum ex conſtitutionibus religionis, vel mandato ſpeciali Prouincialis, vel Generalis difficultate non caret; eo quod non videtur teligio cóceſſionem iuris communis eius ſtatutis derogate poſſe: at iure communi cóceſſum eſt ſufficere ad huiuſmodi tranſitum petere licentiam à ſuperiore, qui verè ſuperior ſit. Ergo teligio hoc immutare non poteſt. Quod ſi dicas, hoc immutare reſeruando eam licentiam ſuperiori maiori; obſtat, quia ea reſeruatio aduerſatur *dicto c. licèt,* ſtatuenti ſufficere licentiam petere à quolibet ſuperiore. Ergo ſi prælatus conuentualis verus ſuperior exiſtit ex conceſſione *dicti cap.* ſufficit ab eo licentiam petere. Nequit ergo religio eam petitionem inſufficientem reddere, & libertatem tibi à iure conceſſam coarctare. Verum etſi hoc ita ſit, ſi prælatus conuentualis iudicet expedire rem cum Generali, vel Prouinciali tractare, vt in re ita graui maturo conſilio procedat, ſiue dubio teneris expectare, ne bonum obedientiæ cótemnere videaris.

7. Sed quomodo petenda eſt hæc licentia? textus ſolum dicit debere peti cum humilitate, & puritate. Puritati fit ſatis, ſi integrè, & abſque vlla fictione tuum animum ſuperiori manifeſtes, & declares. Humilitati vero; ſi cum reuerentia debita licentiam expoſtules. An autem neceſſe ſit ad hanc reuerentiam fieri in præſentia ſuperioris, vel ſufficiat per litteras, ſi ex illius facultate à monaſterio abſit difficultatem habet. *Suar. dicto t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3 c. 10. n. 31.* credit non ſufficere per litteras, ſi ſuperior ea petitione contentus non ſit, ſed te eſſe obligatum ad monaſterium redire, & ibi negocium tractare, & ab eo debito modo egredi: Mouetur quia ille modus petendi licentiam eſt contra ius ſuperioris, ad cuius poteſtatem teneris redire. Item quia illo modo petendi videtur decipi, & contenni ſuperior. Nihilominus verius credo eum modum petédi licentiam ſufficientem eſſe, quia *textus in ſupradicto c. licèt,* ſolum exprimit petitionem humilem eſſe debere: at per litteras ſatis humilis, & ſubmiſſa eſſe poteſt. Ergo, &c. item conſentiente ſuperiore nec Suar. negat illam petitionem ſufficientem eſſe: ſed conſenſus, vel contradictio ſuperioris non immutat petitionem. Ergo ſi in vno caſu ſufficiens eſt, etiam in alio. Neque eſt verum ob ſolam petitionem in abſentia, & per litteras te eſſe obligatum ad poteſtatem ſuperioris redire: quia ſufficienter debitæ humilitati, & reuerentiæ ſatisfeciſti. Nihilominus tamen, ſi ſuperior non ſit ſatis certus de tuo animo, ſed ſincerè procedens vellet ſe in præſentia informare, debes (niſi aliud graue incommodum obſtet) coram illo comparare. At hæc obligatio comparendi non eſt ex inſufficientia petitionis, ſed ex diminuta informatione, quam ſuperior habet ad licentiam concedendam, vel negandam.

§. IV.

An defectus ſupradictarum conditionum reddat profeſſionem in ſtrictiori religione nullam.

1. *Negat communior ſententia profeſſionem validam eſſe.*
2. *Oppoſita ſententia verior eſt, & reſpondetur textibus contrarÿs.*
3. *Religioſus ſic tranſiens poſt profeſſionem reuocandus non eſt. Si verò profeſſionem non emiſit, vtique.*

1. TRiplicem conditionem diximus requiri in tranſitu ad ſtrictiorem religionem, nempe fieri zelo melioris vitæ, & abſque iactura religionis deſertæ, & petita licentia. Dubium autem eſt, ſi aliquã ex his conditiooibus omittens religionem ſtrictiorem amplectaris valida ſit profeſſio? Negat communior, & frequẽtior ſententia, vt videre eſt apud *Sanch. lib. 6. ſum. c. 7. à n. 88.* validam eſſe. Præcipuum fundamentum eſt *textus in cap. licèt de Regularibus*, vbi ſolum permittitur tranſitus ad ſtrictiorem religionem, ſi fiat corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta: ſed deficiente aliqua ex ſupradictis conditionibus di-

ci non poteſt fieri tranſitum corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta. Ergo illa profeſſio permiſſa non eſt. Et confirmo: tranſiens ad religionem ſtrictiorem exteriùs excuſatur à reuocatione in *dicto cap. licet*, quatenus corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta dignoſcitur tranſire. Ergo ſi contrarium cognoſceretur, à reuocatione non eſſet excuſanda. Præterea tranſitus ad ſtrictiorem religionem ſine licentia legitima ſuperioris eſt irritus ab *Vrbano II. in cap. mandamus 19. quæſt. 3.* ſiquidem canonicus regularis ad monachum tranſiens reuocatur, & memoriale cucullum deferre præcipitur, non quia ſit monachus (inquit gloſſa) ſed in memoriam prioris maleficij. Sed hoc decretum nullo textu reuocatum eſt. Nam eſto *in cap. licet* reuocauerit Innocent. III. obligationem expectandi conſenſum ſuperioris, ſi fortè *in cap. mandamus* expectandus eſſet: at non reuocauit obligationem licentiæ petendæ, neque irritationem illius omiſſioni annexam. Ergo modo eſt irritus tranſitus abſque licentia. Ergo etiam erit irritus, ſi fiat temeritate, & leuitate, & in iacturam religionis deſertæ. Nam licentia petita ſtante aliqua ex his conditionibus nulla eſt. Et quidem quando in petitione licentiæ hæ conditiones ſuperiori occultantur, manifeſtum eſt; quia tunc decipitur ſuperior, & licentiam inuoluntariè concedit, non conceſſurus ſi veritatem agnoſceret. Deinde deficit illi petitioni puritas, quæ in *dicto cap. licet* requiritur. Si vero ſuperiori manifeſtetur prauus tranſeuntis animus, ipſéque ſuperior licentiam concedat, adhuc nulla eſt conceſſio, cum ipſe poteſtatem non habeat permittendi tranſitum contra diſpoſitionem Pontificiam.

2. Nihilominus verius exiſtimo, hunc tranſitum validum eſſe, & ſpecialiter ob defectum licentiæ petendæ non eſſe inualidum docuit *gloſſa in c. 5. ſanè in fine de Regularibus, & cap. licet verbo licentiã eodem tit. & ibi Innocent. in fine: Silueſt. verbo religio 4. q. 1. Suarez tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 10. num. 12. & alij plures relati à Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 7. n. 94.* quamque ipſe *num. 95.* ſatis probabilem appellat, & *num. 92.* eam approbat ſtante iactura, & iniuria religionis deſertæ. Moueor, quia ille tranſitus ad religionem ſtrictiorem iure naturæ validus eſt, quia eſt commutatio voti in rem meliorem, tametſi vitietur praua circunſtantia finis extrinſeci, vel iacturæ religionis deſertæ, vel debitæ ſubmiſſionis prælato. At iure poſitiuo non inuenitur irritus, eſto ſit illicitus aliqua ex dictis circunſtantiis concurrente: Ergo, &c. Minorem probo. Non enim eſt irritus iure antiquo ante Innocent. III. nec per alium Pontificem. Quod vt clarè conſtet, expendamus textus, ex quibus contraria collegi poſſunt. Ante Innocent. III. ſolum inducitur *textus in cap. mandamus*, quod eſt *Vrbani II. 19. quæſt. 3.* vbi abſolutè interdicitur canonico regulari profeſſo fieri monachum, niſi in caſu publici lapſus. Quod ſi de facto id agere tentauerit, ad ordinem priſtinum reuocari præcipitur vltimus in choro manendo, & cucullum delaturus ad memoriam. Si igitur reuocandus eſt, ergo profeſſio facta nulla fuit, vt ibi ſentit gloſſa. Sed his textus non conuincit tranſitum ad ſtrictiorem religionem eſſe nullum. Tum quia eſto monachorum religio eo tempore eſſet ſtrictior religione canonicorum regularium quoad aliquas corporis aſperitates; non conſtat ſtrictiorem abſolutè eſſe. Tum quia eſto eſſet ſtrictior, & profeſſio valida, optimè poterat ob iniuriam ſuæ religioni factam tranſeundo ſine licentia reuocari beneficio reſtitutionis, vt ibi commoretur, & pœnas inordinati tranſitus luat: ſed non quia profeſſio monachalis irrita fuerit; potius enim præſumi debet valuiſſe, ſiquidem præcipitur deinceps memuriale cucullum deferre. Adde, concedamus eo textu Vrbanum tranſitum canonicorum ad monachalem ordinem eſto ſtrictiorem prohibuiſſe, & irritaſſe; non inde infertur prohibitum, irritúmque eſſe tranſitum canonicorum regularium inter ſe, vel monachorum, aliorumque religioſorum ex laxiori religione ad ſtrictiorem; quia prohibitiones, & annullationes non debent extendi vltra caſus expreſſos. Præterea, eſto in illo text. Vrbanus tranſitum canonicorum prohibuerit, & irritauerit. *In cap. tamen ſtatuimus ſequenti* videtur irritationem ſuſtuliſſe, & prohibitionem temperaſſe: ibi enim ex permiſſione ſuperioris, & congregationis permittitur tranſitus canonicorum ad religionem monachalem, in quo manifeſtè prohibitio facta in *cap. mandamus* temperata eſt. Irritatio videtur ſublata: ſiquidem receptus monachus ſine commendatitiis litteris non præcipitur reuocari: ſed apertius id conſtat ex deciſione *Alexand III. in cap. ſanè de Regularibus*: vbi canonicus regularis fugiens in aliud monaſterium, ibique receptus permittitur remanere, ſi perfectioris religionis illud ſit. Neque ex eo quod textus vtatur, verbo *permitto*, inferendum eſt Pontificem ibidem diſpenſaſſe, vt voluit *Panormit.* quia ſi diſpenſatio eſſet, non ſtetiſſet ille religioſus ante talem diſpenſationem cum pura conſcientia, vt ſupponit textus, & facta diſpenſatione non eſſet ibi permittendus exiſtere abſque profeſſionis ratificatione. Neque illa diſpoſitio vim legis haberet perpetuo ſeruandæ, vt verè habet. Verbum autem *permitto* ſæpè non ſignificat diſpenſare, ſed non alterare, nec immutare, ſed res in eodem ſtatu relinquere. Ab Innocent. III. eſt *textus in cap. intelleximus de ætate & qualitate*, vbi de canonico regulari facto monacho poſtea redeunte ad canoniam, ibique in Abbatem electo, quia ritè munus ſuum gerebat, approbatur electio. Ergo ſignum eſt monachalẽ profeſſionem nullam fuiſſe. Sed hic textus, vt conſtat ex ſolutionibus, quas ibi adducit *Gloſſa* non conuincit, profeſſionem in ſtrictiori religione factam inualidam eſſe primò, quia non conſtat monaſterium illud, ad quod ille canonicus tranſierit, ſtrictius eſſe. Deinde non conſtat profeſſionem fuiſſe, ſed ſolum ibi aliquando permãſiſſe quod fieri poterat in habitu nouitiorum. Tandem inducitur *textus in cap. licet de Regularibus*, vbi excuſatur à moleſtia tranſiens ad ſtrictionem religionem, quia dignoſcitur corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta tranſire. Ergo à contrario moleſtandus eſſet, ſi aliqua ex his conditionibus deficeret. At quoties tranſitus fit inconſulto ſuperiore, vel cum iactura religionis deſertæ, aut ex prauo fine non fit puro corde, & conſcientia bona, & fide non ficta. Ergo tranſiens deficiente aliqua ex his conditionibus moleſtandus eſt. Ergo ſignum eſt profeſſionem inualidam eſſe. Verum nec hic textus hanc nullitatem probat. Concedo namque ſic tranſeuntem moleſtandum eſſe, quia inordinatè tranſit. At vnde conſtat per reuocationem moleſtandum eſſe, cum poſſit ſecluſa reuocatione aliis pœnis moleſtare? Et eſto reuocandus eſſet, non inde infertur profeſſionem fuiſſe nullam: quia non reuocatur, vt in priori profeſſione perſeueret, ſed vt ibi pœnas luat tranſitus inordinati, & debito modo tranſeat. Quod ipſemet *Sanch. lib. 6. cap. 7. n. 92.* fatetur, quando fit tranſitus cum iactura religionis deſertæ, in hoc enim caſu concedit & profeſſionem valere, & reuocandum eſſe ſic tranſeuntem beneficio reſtitutionis. Ergo ex reuocatione non infertur ſufficiens argumentum ad probandam nullitatem profeſſionis. Præterea aduerſus Sanch. ſic argumentor. Si tranſitus cum iactura religionis deſertæ non inducit nullitatem profeſſionis, neque etiam defectus petitæ licentiæ,

centiæ, & zeli melioris frugis eam inducere poteſt. Tum quia æquè hæ conditiones in *dicto cap. licèt* requiruntur, & eodem tenore verborum, & in eadē clauſula ſunt conſtitutæ, vt legenti textum conſtare poteſt. Tum quia tranſiens cum iactura graui religionis deſertæ, ac proinde peccans non zelo melioris frugis, corde puro, & conſcientia bona duci poteſt. Neque licentiam petit cum debita humilitate, & puritate; ſiquidem non manifeſtat circunſtantiam ita grauē præiudicij religionis deſertæ. Ergo dicendum eſt vel profeſſionem factam, in qua deficit zelus melioris frugis validam eſſe, vel affirmandum profeſſionem cum iactura religionis deſertæ validam fore. At in *dicto cap. licèt* pro nulla ex his profeſſionibus eſt irritatio appoſita. Ergo dicendum eſt, omnes illas validas eſſe. Poſt Innocent. III. nullus eſt Pontifex ſpectato iure communi, qui tranſitum ad ſtrictiorem religionem non petita licentia annullauerit. Ergo abſolutè validus eſt: excipio conſtitutionem *Martini IV. in extrauagant. viam de Regularib.* ſpecialiter loquentem de mendicantibus ordinibus, de qua infrà.

3. Ex his infertur, religioſum ſic tranſeuntem poſt profeſſionem in ſtrictiori reuocandum non eſſe, ſed pro qualitate culpæ ibidem puniendum. Quod vt benè notat *Suarez dicto cap.* 10. *n.* 27. intelligendum eſt quādo conſtat religionem ad quam tranſit ſtrictiorem eſſe; nam ſi dubium ſit, reuocari poteſt: quia tranſitus nullus eſt, quovſque ſuperior licentiam concedat, vel eo renuente per ſuperiorem vtrique religioni cōmunem dubium decidatur. Sed quid ſi nondum profeſſionem in ſtrictiori religione emiſit, & ad illam tranſiuit non petita licentia, eritne reuocandus? Negat *Suarez dicto cap.*10. *n.*26. eo quod ea reuocatio videatur inutilis, quandoquidem reuocatus petita licentia, ſed non conceſſa reuerti poteſt. Quæ ratio non eſt ſatis efficax; ſiquidem facta reuocatione, fortè religioſus in priori religione mutato propoſito permanebit, vel ſaltem ſeruato iuris ordine ad ſtrictiorem tranſibit. Quapropter ſolum in eo caſu cenſerem non eſſe reuocandum, quando ſuperior, à quo erat licentia poſtulanda, certus eſſet tranſeuntem zelo melioris frugis habitum aſſumpſiſſe. At quia merito præſumere poteſt potius leuitate, quam charitatis zelo motum eſſe qui obedientiæ virtutem violauit: ea de cauſa reuocare tranſeuntem abſolutè poteſt, vt maturius cauſam examinet, & tranſitus fiat iuris ordine ſeruato & ita docuit *Sanch. lib.6. ſum. cap.7. num.95.*

§. V.

Quovſque liceat tranſitus ad religionem laxiorem, vel æqualem iure communi ſpectato.

1. *Iure communi non licet, ſecus ex diſpenſatione.*
2. *Pontifex nec licitè, nec validè poteſt concedere tranſitum abſque cauſa ad religionem minus perfectam.*
3. *Prælatus religionis poteſt ſtante cauſa legitima facultatem tibi concedere tranſeundi ad religionem æquè ſtrictam idémque dicendum eſt de religione minus ſtricta.*
4. *Aduerſus ſecundam partem concluſionis arguitur.*
5. *Fit ſatis argumentis.*
6. *Quæ ſit cauſa legitima arbitrio prudentis diiudicandum eſt. Hæc cauſa legitima ex triplici capite oriri poteſt.*
7. *Quis prælatus hunc tranſitum cauſa iuſta intercedente concedere poſſit? Plures affirmant, Prouincialem, vel Generalem in non exemptis, in exemptis Epiſcopum. Verius eſt ſpectato iure communi quemlibet prælatum conuentualem poſſe.*
8. *Reſpondetur fundamentis contrarijs.*
9. *An ad huiuſmodi tranſitum in æquè, vel minus ſtrictam religionem conſenſus conuentus neceſſarius. Plures negant. Verior eſt affirmatiua ſententia.*
10. *Satisfit fundamentis contrarijs.*
11. *Tranſitus ex vno gradu ad alium in eadem religione fieri poteſt.*
12. *Hunc tranſitum facere poteſt immediatus prælatus conuentus, niſi Prouinciali, vel Generali reſeruatus ſit.*

1. Certum eſt iure naturæ tibi prohibitum eſſe propria authoritate religionem æquè, vel minus ſtrictam ingredi. Tum quia non potes propria authoritate votum niſi in melius commutare. Tum præcipuè, quia per profeſſionem te religioni tradidiſti, cuius traditionem violare non potes abſque legitima cauſa, quæ nulla alia eſt, niſi Dei obſequium, & tuus ſpiritualis profectus. At ſi religio, ad quam tranſire vis eſt, æqualis perfectionis, neque maius Dei obſequium, neque ſpiritualis profectus in eo tranſitu intercedit. Non igitur propria authoritate id fieri poteſt. Iure autem poſitiuo communi non inuenitur conceſſus tranſitus ad religionem laxiorem vel æqualem. Solum enim *Martin IV. in extrauag. viam ambitioſa, de Regularibus*, prohibens mendicantibus tranſitum ad quamcumque religionem ſine ſedis Apoſtolicæ licentia Carthuſiam ab illa prohibitione excepit, vel quia putauit Carthuſiam omnibus mendicantibus ſtrictiorem eſſe, vel potius quia putauit eſſe ſecuriorem. Reſtat ergo, vt ex diſpenſatione hic tranſitus fieri poſſit. Sed quis eſt, qui hanc diſpenſationem valet concedere tam ad religionem æqualem, quam ad minus ſtrictam? Nemini eſt dubium Pontificem poſſe non ſolum quatenus vniuerſalis Eccleſiæ paſtor eſt, ſed etiam quatenus eſt religioſorum ſupremus prælatus: quia id expedit rectæ tum Eccleſiæ, tum religionum gubernationi. Sed an id præſtare poſſit abſque legitima cauſa eſt difficultas, quæ procedit tam de licito vſu, quam de valido.

2. Dicendum igitur eſt, nec licitè, nec validè poſſe concedere abſque cauſa tranſitum ad religionem minus perfectam: ſic docuit poſt alios antiquiores, *Nauarr. comm.* 4. *de Regularibus*, *num.* 10. *& libr.* 3. *conſil. titul. de Regularibus*, *conſ.*56. *aliàs* 88. *numer.* 2. *Man. Rodrig. quæſt. regular. t.* 3. *quæſt.* 52. *art.* 10. *Leſſius lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 41. *dub.* 13. *num.*102. *Azor. lib.*12. *cap.*14. *quæſt.*8. *in fine. Sanchez lib.*6. *ſum. cap.*7. *num.*64. *iuncto num.*51. *Suarez tom.* 4. *de relig. tract.*8. *lib.* 3. *cap.*11. *num.*14. *&* 15. Ratio eſt manifeſta, quia in huiuſmodi tranſitu eſt quædam votorum præexiſtentium diſpenſatio, & remiſſio in vota minus perfecta, ſed hæc fieri non poteſt abſque cauſa, vt conſtat ex his, quæ diximus *tractat. de Voto, diſputat. vltim.* ergo, &c. Verum ſi tranſitus faciendus eſt in religionem æqualem validè poterit Pontifex facultatem tibi concedere, ſi ſequamur opinionem aſſerentem ad votorum commutationem in euidenter

æqualem nullam deſiderari cauſam; quia eſto in huiuſmodi tranſitu tollatur prioris religionis prælatis ius acquiſitum quod habent te retinendi, cum Pontifex ſit ſupremus religionis prælatus, poterit ſibi reſeruare tui obedientiam, & diſpoſitionem, & te per prælatos alterius religionis gubernare. At quia *tract. de Voto, diſp. vlt. punct.* 15. vt probabilius defendimus ad commutationem votorum in æquale cauſam deſiderari, ideo in præſenti affirmamus Pontificem abſque cauſa non poſſe huiuſmodi tranſitum concedere nec validè, nec licitè. De licita conceſſione omnes conueniunt, cum rationi diſſonum ſit iuri alterius acquiſito abſque vlla cauſa derogari. Neque enim poteſtas Pontifici data eſt in deſtructionem, ſed in ædificationem. Prætetquam quod mutare religionem non eſt per ſe laudabile, vt ſupra dictum eſt. Quid igitur erit nulla cauſa intercedente? De inualida conceſſione docet *Sanchez lib. 5. ſumm cap. 7. num. 64.* tametſi ſentiat commutationem votorum in æquale fieri abſque cauſa poſſe; eo quod non poſſit abſque cauſa iuri religionis derogare: ſed hæc ratio inefficax eſt, quia ſi poteſt validè commutare vota inæqualia, commutare etiam poterit traditionem vtpote vota ſubſequentem: præcipuè cum hæc traditio non in bonum religionis, ſed in tuum ſpiritualem profectum, & Dei obſequium facta ſit. Quapropter legitima ratio huius impotentiæ eſt, quod nemo poſſit abſque cauſa votum io æquale commutare. Non enim cenſetur Deus iuri per promiſſionem acquiſito cedere, niſi illa ceſſio in maiorem illius honorem cedat.

3. Ex his infertur nullum prælatum Pontifice inferiorem poſſe abſque cauſa legitima tranſitum ad religionem æquè, vel minus ſtrictam concedere. Tum quia non poteſt votorum commutationem in æquale facere. Tum quia non poteſt religionem defraudare poteſtate, & dominio perſonæ ſibi vtilis. Stante vero cauſa legitima poteſt prælatus regularis facultatem tibi concedere tranſeundi ad religionem æquè, nec dum minus ſtrictam: ſic docuit *Panormitan. cap. non eſt, num. 6. de Regularib. Gregor. Lopez leg. 9. tit. 7. part. 1. Leſſius lib. 2. cap. 41. dub. 13. num.* 103. *Sanchez lib. 6. ſumm. cap. 7. numer.* 68. & quoad religionem æqualem docet *Suarez tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap.* 11. *num.* 4. quoad minus ſtrictam ſolum id reputat probabile *num* 20. Fundamentum præcipuum eſt, quia hæc poteſtas videtur neceſſaria ad rectam religionis adminiſtrationem: ſicut enim prælato religionis per ſe competit bona religionis admioiſtrare, & ea ſi opus fuerit alienare in caſibus ſibi noo prohibitis: ſic à fortiori competit perſonas regere, eaſque à ſe alienare, ſi religioni expediens fuerit. At hæc poteſtas non eſt à iure communi reſtricta: imo potius conceſſa videtur *in cap. ſtatuimus* 19. *queſt.* 3. vbi ex permiſſione patris, & totius congregationis conceditur tranſitus canonico regulari ad monachatum. Neque eſt certum ibi loqui tantum de religione ſtrictiori: Et *in cap. ſignificatum de Regularibus*, conceditur Epiſcopo, vt poſſit ratificantem profeſſionem in pubertate ad eandem, vel ad aliam religionem compellere: & licèt *Gloſſa* explicet ad eandem, vel maiorem religionem, eſt reſtrictio abſque fundamento: cum textus abſolutè loquatur, ſitque ſufficiens cauſa diſpenſandi in tranſitu ad laxiorem religiooem; eo quod in tenera ætate profeſſionem fecerit, ergo ſtante eadem, vel ſimili cauſa poterunt religionum prælati diſpenſare cum ſibi ſubditis in tranſitu ad religionem non ſolum æqualem, ſed laxiorem.

4. Sed aduerſus ſupradictam ſententiam obſtat primò; quia in hac diſpenſatione eſt quædam profeſſionis factæ relaxatio, & diſſolutio admixta commutationi in aliam profeſſionem. Sed religionum prælatis non videtur poſſe competere poteſtas diſſoluendi religioſam profeſſionem. Tum quia eorum adæquata poteſtas ex profeſſione naſcitur, & in profeſſione fundatur. Ergo eſſe non poteſt ad diſſoluendam eandem profeſſionem. Tum quia diſſoluere profeſſionem conceſſo tranſitu in laxiorem eſt quid omnino diſtinctum à profeſſione facta, & extra illum ſtatum: at ob hanc ſolum cauſam non poteſt prælatus votum ſtrictioris religionis irritare. Ergo neque poterit profeſſionem factam irritam reddere, vt alia de nouo fiat. Secundò ſi ob adminiſtrationem religionis, quam prælatus habet, tibi concedere poteſt tranſitum ad religionem laxiorem, cur non poterit ad ſæcularem ſtatum ſub voto ſimplici caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, cum in vtroque caſu profeſſio facta relaxetur? Tertiò in hac diſpenſatione ius commune læditur, ſiquidem dimittis habitum propriæ religionis habitu laxioris aſſumpto. Item ſi monialis es, egrederis è clauſtro extra caſus à iure permiſſos. Quartò in *extrauag. viam de Regularibus*, prohibitus eſt mendicantibus tranſitus ad quamcunque religiooem Carthuſia excepta, abſque licentia Pontificis. Ergo nullus mendicantium prælatus eam licentiam concedere poteſt. Quintò *Trident. ſeſſ. 25. cap. 19. de Regularibus*, interdicit tranſitum ad laxiorem religionem vigore cuiuſcunque facultatis. Ergo extra Pontificem nullus alius eſt, qui hanc poſſit facultatem concedere. Sextò *Gregor. III. in bulla* incipiente *cum alias* Societati IESV conceſſit, vt poſſit profeſſos eiectos, ſeu qui eiectione digni erant concedere tranſitum ad quamlibet religionem: cuius priuilegij communicationem aliis religionibus interdixit. Ergo ſignum eſt religionum prælatos ex ſe poteſtatem non habere ad huiuſmodi tranſitum concedendum: & ita tenet *Gloſſa in cap. cum ſingula*, *§. prohibemus, verbo canonicè, de Præbend. in 6. Abbas, conſ. 96. num. 3. vol. 1. Roman. ſingul.* 452. *Suarez lib. 3. cap. 11. num. 17. & 20. & alij relati à Sanchez, lib. 6. ſumm. cap. 7. num.* 51.

5. Hæc tamen non vrgent, vt à communi ſententia recedamus; præcipuè cum plures ex ſupradictis rationibus æquè procedant aduerſus tranſitum ad religionem æqualem, quem *Suarez dicto cap. 11. n. 4.* concedit. Ad primum concedo in hoc tranſitu interuenire quandam profeſſionis factæ relaxationem: nego tamen non poſſe prælato competere poteſtatem ad illam faciendam, non quidem ex iuriſdictione per profeſſionem acquiſita, vt rectè probat obiectio, ſed ex iuriſdictione à Pontifice conceſſa occaſione profeſſionis, ob quam iuriſdictionem poteſt prælatus diſpẽſare votum arctioris religionis, eſto illud non poſſit irritare: quia irritatiua poteſtas naſcitur ex profeſſione, & extra profeſſionem, illiúſque ſtatum non extenditur, ſecus Eccleſiaſtica iuriſdictio. Ad ſecundum reſpondeo, ideo non poſſe prælatum Pontifice inferiorem concedere tranſitum ex religione ad ſtatum ſæcularem: quia ſtatus religioſus eſt perpetuus: ac proinde ſemel aſſumptus non poteſt ab alio, quam à Pontifice abſolutè diſſolui, benè tamen commutari. Ad tertium nego, in hoc tranſitu ius commune lædi, quia illa non eſt dimiſſio habitus religioſi, ſed eſt nouæ religionis habitus ſuſceptio, neque illa egreſſio ad nouam religionem ſuſcipiendam eſt, quam Trid. monialibus prohibuit, cum neque ex ſupradicta habitus dimiſsione, neque ex hoc egreſſu detur, aut dari poſſit occaſio vagandi. Aliàs nec licitum eſſet ob ingreſſum ſtrictioris religionis habitum prioris deſerere, nec monialem ex ſuo monaſterio egredi. Ad quartum reſpondent *Leſſius lib. 2. c. 41. dub. 13. n. 14. & Sanch. lib. 6.*

Digitized by Google

*lib 6. ſum. cap.7. n.*68. quibus videtur conſentire *Layman lib.4. ſum.tr.5.c.6.n.9.verſ. porrò.* Extrauagantem illam Martini 4. intelligendam de tranſeuntibus abſque legitima cauſa, vt indicant illa verba, *fucatis coloribus, & vt liberius degant*, & *beneficia monaſtica conſequi valeant*, non vero de mendicantibus, qui legitimam mutandi religionem cauſam habẽt. His enim in ſupradicta extrauag. non interdici tranſitum ad aliam religionem ex licentia ſuorum prælatorum firmant ſupradicti doctores. Deinde dicunt ſupradictam extrauag. in hac parte receptam non eſſe. Ego vero dicendum exiſtimo, etſi illa prohibitio, ne mendicantes ad aliam religionem abſque licentia ſedis Apoſtolicæ facta fuerit; aliàs ſi ſolum in ea extrauag. iis, qui fucatis coloribus, & appetitu liberius viuendi, beneficiaque monaſtica conſequendi tranſitus ad omnes religiones interdicitur, vt qui ad Carthuſiam concedi̇tur; Præterea illa prohibitio non ſolum facta eſt ad præcludendam ambitioſæ cupiditatis viam, ſed etiam pro mendicantium religionum conſeruatione, cui ſi ni obſtat tranſitu; cuiuſlibet mendicantis etiam zelo iuſtitiæ ducti. Quo circa exiſtimo prælatos ordinum mendicantium per ſe poſſe ſuis ſubditis iuſta cauſa intercedente licentiam concedere ad laxiorem religionem ſuſcipiendam, niſi ſupradicta extrauag. illis eſſet interdictum, quam mihi non conſtat receptam non eſſe. Ad quintum ex Trident. dic prohiberi à Concilio tranſitum ad laxiorem religionem vigore cuiuſcunque facultatis conceſſæ abſque legitima cauſa, vel abſque cauſæ cognitione, vt olim fiebat; iuridicas tamen conceſſiones, & legitimas facultates noluit concilium derogare, vt benè dixit *Sayro deciſ.55. de Regularib.* & approbat *Auguſt. Barboſa in dicto loco Concilij. Nauarr. titul. de Regularib. lib.3. conſ.56. num.3. Leſſius lib.2. cap.41. dub.13. num.103. Sanch. aliis relatis lib.6. cap.7. num.68.* Ad ſextum probare videtur in *extrauag. viam ambitioſa* mendicantibus eſſe interdictum tranſitum ad quamlibet aliam religionem, ſi quidem illud priuilegium conceditur Societati, neque permittitur aliis mendicantibus communicatio. Præterea dic Societati eſſe illud priuilegium conceſſum; quia ſub opinione poſitum erat, an prælati regulares poſſent ſibi ſubditis licentiam ad laxiorem religionem concedere. Quo priuilegio poſito omne tollitur dubium quoad Societatem. At quoad aliàs religiones, quia communicatio interdicitur, relinquitur ſub opinione, ſicut erat antea. Denique reſponde priuilegium illud eſſe conceſſum pro his, qui digni ſunt è religione emitti, non pro aliis, qui religioni vtiles exiſtunt & conceſſum eſt, vt ex ſolo Præpoſiti Generalis conſenſu fieri tranſitus poſſit abſque vllo conuentus conſenſu, quod aliis religionibus nequaquam communicatur.

6. Quæ verò cauſa cenſenda ſit legitima ad huiuſmodi tranſitum concedendum? Arbitrio prudentis diiudicanda eſt; minor enim cauſa ad æqualem religionem, quam ad laxiorem requiritur, & quo laxior fuerit, grauior cauſa adeſſe debet: quia eſt maior votorum relaxatio. Ex triplici capite deſumi poteſt cauſa legitima ad huiuſmodi tranſitum concedendum; primò, & præcipuè ex parte religioſi, ſecundò ex parte religionis deſertæ, tertiò ex parte religionis aſſumendæ. Ex parte religioſi deſumitur, quoties ex tranſitu ſperatur maior illius ſpiritualis profectus: quia hic eſt finis præcipuus, ob quem religio ſuſcipitur. Contingere autem poteſt hunc maiorem fructum ſperari in religione laxiori, quam in ſtrictiori; primò, ſi ad onera laxioris religionis ſuſtinenda aptus ſis, non tamen ad ſuſtinenda onera ſtrictioris; ob cuius cauſam paſſim indiges diſpenſatione, quæ aliis odioſa eſt & tibi moleſta: ſic *Abbas, cap. non eſt, num. 6. de Regularib. Azor. t.1. lib.12. cap.14. q.8. Sanch. lib.6. ſum. cap.7. num.72. Suar. t.4. de relig. tract 8. lib.3. cap.11. num.* 22. Secundò, ſi ex prauo habitu, deprauataque conſuetudine, vel ex innata conditione grauem difficultatem ſentias in exequendis regulis, & obſeruantiis illius religionis ſtrictioris, maximè ſi cum à principio profeſſus es, eam difficultatem exactè non cognoueris. Quia ea difficultate poſita raro regulæ, obſeruantiæque religioſæ firmiter obſeruabuntur: ſic *Suar. & Sanch. locis allegatis.* Tertiò, ſi in ea ſtrictiori religione malè, & iniquè tracteris, quia periculum eſt impatientiæ, & charitatis dimittendæ. *Suar. dicto cap. 11. num.24. Sanch. dicto cap. 7. num.* 72. Quartò, ſi odio habearis à fratribus ob aliquod delictum commiſſum, cuius te pœnitet, & emendationem procuras; quia eo caſu odium illud iniuſtum eſt, & occaſionem tibi præbet in charitate tepeſcendi. *Sanch. dicto numero* 72. Quintò, ſi ob aliquod delictum ea in religione infamatus ſis, ratione cuius continuo pudore, & triſtitia afficeris; quia eſt magnum impedimentum ſpiritualis profectus. *Sanch. ſuprà.* Sextò, ſi tui parentes grauiter indigeant, quibus in laxiori religione ſubuenire facilè potes, ſecus in ſtrictiori; quia ea neceſſitas cùm ſit ita propria te ſollicitum reddet, & anxium; ac proinde non leuiter impediet ſpiritualem profectum. *Suar. cap.11. num.24. Sanch. dicto n.72. in fine.* Ex parte religionis ſtrictioris deſerendæ raro contingere poteſt cauſa iuſta ad concedendum tranſitum in laxiorem. Nihilominus in duplici caſu aderit hæc legitima cauſa, ſi qui benè perpendantur, ad præcedentia reducuntur. Primò ſi in ea religione ſint tibi aliqui religioſi occaſio violandi vota, & tranſgrediendi regulas quorum Societatem abſque graui difficultate vitare non potes: ſic relato *Tabiena verbo religio quæſt.23. num.24. docuit Sanch. dicto cap.7. num.* 72. Hoc autem raro continget, ſi ſuperiori (vt debes) periculum manifeſtes; ipſe enim ſua prouidentia concedendo tibi vel aliis loci mutationem, periculum remouebit. Secundò aderit ex parte religionis legitima cauſa, ſi ob tuas continuas corporis indiſpoſitiones, vel conditionem innatam, vel ob aliam cauſam inutilis, religioni ſtrictori ſis, vel non ſatis ad eius inſtitutum accommodatus. Exiſtimaris autem futurus vtilis, & accommodatus religioni laxiori. At hæc cauſa legitima redditur non tam ob vtilitatem religionis, quam religioſi, cuius vtilitas in hoc tranſitu præcipuè ſpectanda eſt. Ex parte verò religionis laxioris aſſumendæ continget cauſa legitima, ſi ex eo tranſitu ſingularis aliqua vtilitas maximè ſpiritualis ſperatur illi religioni prouentura. At hæc cauſa cum non cedat in ſpecialem religioſi vtilitatem, neque in vtilitatem religionis deſertæ, ſed potius in illius damnum, legitima non eſt comparatione prælatorum religionis deſerendæ: quippe ipſis incumbit bono ſuorum ſubditorum, & propriæ religionis augmento conſulere, non alienæ, cum ergo hoc bonum ceſſet, nequeunt tranſitum concedere. At erit legitima cauſa comparatione prælati vtrique religioni communis, vt notauit *Suar. dicto t. 4. de relig. tract.8. lib.9. cap.11. num.24.*

7. Sed quis eſt prælatus, qui hunc tranſitum cauſa iuſta intercedente concedere poſſit? Plures affirmant non eſſe immediatum prælatum conuentus, ſed in exemptis Prouincialem, vel Generalem, in non exemptis Epiſcopum: ſic expreſſè *Anton. Cucus lib.3. inſtit. mor. tit.1. num.137. Sanch. lib.6. ſum. cap.7. num.70.* Mouentur; quia religioſus ille non eſt traditus per profeſſionem illi ſpeciali conuentui, ſed conuentibus totius prouinciæ. Ergo qui præeſt toti prouinciæ,

& non alius poterit hanc tranſeundi licentiam concedere. Deinde prælatus immediatus conuentus nequit religioſum ex vno in alium conuentum transferre, ergo minus poterit in aliam transferre religionem. Nihilominus verius credo ſpectato iure communi, de quo in præſenti eſt ſermo, hanc poreſtatem habere quemlibet prælatũ conuentualẽ: ſic docuit *Suar. t. 4. de relig. tract. 8, lib. 3 c. 11. n. 5.* loquitur tamen de tranſitu ad religionem æquè ſtrictam; at eius fundamentum æquè probat de minus ſtricta. Fundamentum igitur eſt; quia prælatus immediatus conuentus per ſe habet poteſtatem bona conuentus, & illius perſonas adminiſtrandi. Ergo ſi à ſuperiore prælato non ſit illi reſtrincta poteſtas, poterit religioſo ſibi ſubdito hunc tranſitum concedere; quia hæc conceſſio ad rectam ſui ſubditi adminiſtrationem pertinet. Præterea in hoc tranſitu duo reperiuntur, ſcilicet votorum cõmutatio, & illius perſonæ in alterã religionẽ alienatio. At vtrũque præſtare poreſt prælatus cõuentualis æquè ac Prouincialis, quia ob iuriſdictionẽ, quam habet, vota cõmutare poteſt, & ob adminiſtrationem ſibi à religione cõceſſam poterit nomine religionis ſubditum alienare, & obedientiæ, ſibi aliiſque ſuperioribus debitæ cedere. Fauet huic ſententiæ *text. in c. ſtatuimus* 19. q. 3. vbi ex permiſſione Patris, & totius congregationis trãſitus permittitur. Nomen enim Patris immediatus prælatus conuentus intelligitur. Video tamẽ dici poſſe ibi loqui textum de tranſitu ad ſtrictiorem religionem, ſed non conſtat. Deinde probari poteſt apertius ex *c. non eſt de Regularib.* vbi ex ordine Ciſterciensi, qui ſtrictiſſimus reputatur, prohibetur tranſitus ad aliam quamcumque religionem ſine licentia Abbatum. Supponit ergo textus ex licentia Abbatum permitti poſſe. Et licet *Gloſſa ibi*: verbo *permittatis* addiderit aduerbium *maximè* ſupradictæ prohibitioni; quo addito excluditur permiſſio; quia facit hunc ſenſum, Monachos, vel conuerſos Ciſtercienſis ordinis poſt profeſſionem maximè ſine licentia ſuorum Abbatum per Epiſcopatus veſtros recipi nullatenus permittatis. Eſt tamen additio ſine vllo fundamento, ac proinde non recipienda.

8. Rationes verò in contrarium non vrgent. Ad primam reſpondeo probare manifeſtè ſolum Generalem totius ordinis poteſtatem habere ad illum tranſitum concedendum; ſi quidem religioſus per profeſſionem non ſingulari conuẽtui, vel prouinciæ traditur, ſed toti ordini, & religioni; ac proinde ſolus prælatus totius ordinis poſſet illũ à religiune alienare. Cum autem cõtraria ſententia cenſeat Prouincialẽ poſſe, conuincitur manifeſtè ex poteſtate à tota religione accepta id præſtare, idipſum ego dico de prælato conuentuali. Ad ſecundam cõcedo, non poſſe prælatum conuentualem ex vno conuentu in alium transferre; nego tamẽ inde ſequi ad huiuſmodi tranſitum licentiam concedere non poſſe, tũ qua inde probaretur neque ad religionẽ ſtrictiorem poſſe licẽtiam concedere. Tum quia eſt longè diuerſa ratio: nã ſuperior transferens religioſũ ex vno in aliũ conuentum, obligat conuentum, ad quẽ transfert, vt religioſum recipiat; concedendas licentiam ad ſtrictiorem, laxioremve religionem non obligat religionem, vt recipiat, ſed tantum id permittit cedens iuri, quod habet retinendi in ſe religioſum.

9. Sed inquires; an ad huiuſmodi tranſitum in æquè, vel minus ſtrictam religionem conſenſus conuentus neceſſarius ſit? Plures doctores negant eſſe neceſſarium, ſed ſolum ad maiorem cautelã poſtulandum eſſe; ſic docuit *Innocent. cap. fin. num. 1. de renunciat. & ibi Ioann. Andr. n. 7. Hoſtienſ. n. 3. Anton. num. 12. Additionator ad Abbatem cap. non eſt, litt. C, ad finem de Regularib.* Mouentur; quia nullibi habetur conſenſum conuentus neceſſarium fore. Nam *text. in cap. ſtatuimus*, qui ad id probandum inducitur non de tranſitu ad laxiorem religionem, ſed potius ad ſtrictiorem loquitur, in quo caſu diximus neceſſarium non eſſe conuentus conſenſum; quia prædicta textus diſpoſitio reſtricta eſt per *text. in c. licèt de Regularib.* vbi ſola petito licentiæ, non illius conceſſio requiritur in *cap. autem ſtatuimus* & petitio, & conceſſi requiſita erat, vt conſtat ex illis verbis *ſine Patris, & totius congregationis permiſſione.* Quare ſublata neceſſitate conſenſus prælati rollitur neceſſitas habendi conſenſum cõuentus. Adde in aliis codicibus expunctam eſſe illam dictionem *&*, legique ſine Patris totius congregarionis permiſſione, ſicuti notauit *Suar. t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c.* 10. *n.* 29 Præterea *textus in cap. non eſt de Regul.* qui prohibet Ciſtercienſibus trãſitum ad aliã religionem, ſolius Abbatis mentionem fecit, non conuentus, ibi: *ſine licentia Abbatum ſuorum*. Adde rationẽ: quia huius licentiæ conceſſio eſt actus iuriſdictionis competens prælato ratione officij, ergo in illius vſu conſenſus conuentus neceſſarius non eſt. Quod ſi dicas neceſſarium eſſe; quia eſt alienatio perſonæ monaſterio vtilis, in alienarione autem rei pretioſæ conſenſum cõuentus expoſtulari: obſtat, quia illa non eſt alienatio, ſed iuris, quod religio habet in religioſum, ceſſio. Non enim religio te alteri religioni tradit, ſed tu teipſum tradis poſita tuæ religionis ceſſione. Item eſt alienatio non voluntaria, ſed neceſſaria, & à iure inducta, & non rei temporalis, ſed perſonæ liberæ. Conſenſus autem cõuentus non pro cuiuſcunque rei alienarione, ſed pro alienatione rerum tẽporalium expoſtulatur; aliàs in hac alienatione religioſi neceſſarius eſſet tractatus, & aliæ conditiones requiſitæ in rerum Eccleſiaſticarum alienatione, quod nullus dicet. Nihilominus verius cenſeo conſenſum conuentus expoſtulandum eſſe; ſic docet *Gloſſa cap. cum ſingula verbo canonicè, de Prabend. in 6. Cardinal. in cap. fin. n. 2. q. 3. de renunciat. Leſſius lib. 1. c. 41 dub. 13. n. 103. & 107. Sanch. lib. 6. ſum. cap. 7. num. 66* Moueor, quia in his, quæ pertinent ad commune religionis bonum, & illius conſeruationem nequit prælatus abſque ſuæ congregationis conſenſu diſponere. At dimittere religioſum, & illius debitæ obediẽtiæ cedere pertinet ad commune religionis bonum, eiuſque conſeruationem, ergo nequit fieri abſque religionis conſenſu. Si enim abſque conſenſu conuentus nemo admitti poteſt ad profeſſionem, vt diximus *diſp. 2. pun. 3.* à fortiori admiſſus dimitti non porerit.

10. Neque obſtant in contrarium adducta. Negari enim facile poteſt *text. in c. ſtatuimus* loqui præciſè de tranſitu ad ſtrictiotẽ religionẽ, com nullam ibi ſit verbũ hanc limitationẽ indicans. Et licet eius textus diſpoſitio reſtricta ſit per *text. in cap. licèt de Regularib.* id intelligendum eſt non abſolutè, ſed quoad tranſitum ad ſtrictiorem religionem; quare integra manet diſpoſitio *dicti cap. ſtatuimus* quoad tranſitum ad laxiorem, vel æqualem. Ex *textus in cap. non eſt* ſolum inducitur argumentum negatiuum, quod in iure infirmum eſt. Adde illa verba, ſine licentia Abbatum non denotant conſenſum conuentus debere excludi, ſed potius indicant adeſſe debere; quia debet eſſe licentia Abbatum legitima, qualis non eſt abſque conuentus conſenſu in iis, quæ ad bonum religionis, eiuſque conſeruationem pertinent. Ad rationem concedo competere prælato ratione ſui officij hanc licẽtiæ conceſſionem, nego tamen eam poſſe concedere conuentu incõſulto.

11. Supereſt ſolum dicendum de tranſitu intra eandem religionẽ ex vno gradu ad alium, ex gradu inquã illorum, qui choro ſunt deputati ad gradum laicorum, ex gradu ſcholaſticorũ in Societate ad gradũ coadiutorum temporalium, vel è contra; an inquam hæc trãſ-

latio

Digitized by Google

latio fieri poſſit, & ex qua cauſa, & à quo prælato? Dicendum eſt fieri hanc tranſlationem poſſe; quia nullibi eſt prohibita; idcóque paſſim exercetur. Non enim in hac tranſlatione mutatur religio, ſed intra eandem religionem, & votorum obſeruationem exercita, & officia mutas, diuerſiſque miniſteriis incumbis, & deſtinaris: & ita ſuſtinet *Sotus lib. 10. de iuſtit. q. 5. art. 3. circa finem verſ. ad aliud Azor. 1. t. lib. 10. cap 6. q. 7. Sanch. aliis relatis lib. 6. ſum. c. 7. n. 80.* Quoad cauſam attinet, diſtinguendum eſt; ſi tranſlatio facienda eſt ex ſtatu inferiori ſcilicet laicorum ad ſtatum illorum, qui choro ſunt deputati nulla ſpecialis cauſa requiritur præter ſtatus altitudinem; quia eſt aſcenſus ex inferiori ſtatu ad ſuperiorem, & ex minus perfectis exercitiis ad ſuperiora. At ſit tranſlatio è contra facienda eſt, grauis cauſa adeſſe debet ob cõtrariam rationem; quia per ſe eſt deſcenſus. Illa igitur ſufficiens erit, ſi ad literas addiſcendas, ſuperioraque miniſteria exercenda minus aptus exiſtas, cum tamen habilis inueniaris ad inferiora; quia ea mutatio religioni vtilior eſt; vel ſi ſpeciali affectu, & ſingulari amore humilibus officiis, & miniſteriis laicorum incumbas; quia ſic exceſſum ſpiritualis profectus, quem ex ſuperioribus miniſteriis deducere poteras, compenſaturus præſumeris. Nunquã tamen hęc trãſlatio maximè ad inferiorẽ ſtatum faciẽda eſt te inuito, niſi fortè pœnam delicti grauis: ſic *Sanc. dicto c. 7. n. 81. tametſi Suar. t. 4. de relig. tr. 10. lib. 4. cap. 17. n. 9.* videatur contrarium ſentire in ſocietate.

12. A quo autem prælato hęc tranſlatio facienda eſt? *Sanch. dicto loco* cenſet à ſolo Prouinciali, vel generali fieri poſſe, & cum conſenſu conuentus; quia eſt res grauis. At ego exiſtimo *per ſe* ab immediato prælato conuentus poſſe fieri; quia integrè, & plene bonorum, & perſonarum cõuentus adminiſtratio illi commiſſa eſt: neque video cauſam, ob quam ad Prouincialẽ debeat eſſe recurſus, præcipuè cum Prouinciali, vel Generali relinquatur poteſtas hanc tranſlationem reuocandi, ſi expedire iudicauerint. Dixi *per ſe*; quia ex vſu, & conſuetudine religionis, vel ſpeciali ordinatione poterit eſſe hæc tranſlatio Prouinciali, vel Generali reſeruata, ſicuti in Societate IESV, vt benè notauit *Sanch. dicto c. 7. n. 81.* eſt Generali reſeruata, atque adeo nec Rector collegij, necdũ Prouincialis Generali inconſulto hanc tranſlationẽ ex vno in alium gradũ facere poſſunt. Solum enim Prouinciali permittitur, *reg. 67. eiuſdẽ*, intra biennium applicare gradui ſcholaſticorum, vel laicorum, quos indifferentes receperit. Sed hæc non eſt trãſlatio ex vno in alium ſtatum, ſed vnius determinatio.

§. VI.

Quouſque ſpectatis religionum priuilegiis liceat tranſitus ad religionem ſtrictiorem, æquè, vel minus ſtrictam.

1. *Expenduntur priuilegia cõceſſa Societati* IESV.
2. *Pontifex non interdixit Ieſuitis tranſitum in aliam religionem, ſed ne fieret abſque eius, vel Præpoſiti Generalis licentia.*
3. *An ſi ante tempus à ſuperiore præfixum mutes propoſitum tranſeundi, vel cognoſcas in religione non eſſe admittendum, tenearis ad propriam redire.*
4. *Contrarium dicendum eſt, Et ſatisfit rationi dubitandi.*
5. *An Societas, ex cuius licentia Carthuſiam, vel aliam religionem ingreſſus teneatur te redeuntẽ recipere? Sub diſtinctione reſpõdetur.*
6. *Religio, ad quam ex facultate legitima tranſis te recipere non poteſt animo concedẽdi licẽtiã, vt extra clauſtrũ perpetuo, vel per multos annos maneas, niſi cauſa graui exiſtẽte.*
7. *An Generalis Societatis poſſit ſcholaribus, & profeſſis permittere tranſitum ad religionem laxiorem. Proponitur negatiua ſententia.*
8. *Affirmatiua verior eſt.*
9. *An Societas poſſit modum Generali Præpoſito præſcribere vtendi hoc priuilegio? Diſtinguitur de valido, & licito vſu.*
10. *An alius à Præpoſito Generali poſſit concedere profeſſis tranſitum in aliam religionem? Procedit dubitatio de congregatione, & vicario generali.*
11. *Præpoſitus Generalis, niſi Societatis inſtituto inutilis ſis, ſpereriſque fore vtilis alterius religionis inſtituto, obligatus non eſt tibi tranſitum concedere.*

1. NOn eſt animus inueſtigare priuilegia omnibus religionibus conceſſa, ſed tantum conceſſa Societati IESV. Quilibet enim religioſus propriæ ſuæ religionis priuilegia noſcet. Igitur in Societate IESV eſt priuilegium conceſſum à *Paulo III. in Bulla* incipiente *licet debitum, edita anno* 1549. & habetur in litteris Apoſtolicis *pag. 33.* & eſt priuilegium conceſſum à *Pio V. in Bulla* incipiente *æquum reputamus edita anno* 1565. & habetur in litteris Apoſtolicis *pag. 94.* vt nullus ſiue profeſſus, ſiue ſcholaris, ſiue coadiutor ad alium ordinem præterquam Carthuſienſium tranſire poſſit, niſi de expreſſa licentia ipſius Præpoſiti, aut Sedis Apoſtolicæ ſub pœna excommunicationis reſeruatæ Pontifici, vel Societatis Præpoſito tam aduerſus recipientes quam receptos, declaratque tranſitum eſſe nullum. Volenti autem ad Carthuſiam tranſire tempus trium menſium eſt præſcribendum, ad alium verò ordinem Generalis Præpoſiti arbitrio relinquitur. Quod ſi intra dictum tempus non ingreditur, vel non admittitur, vel non perſeuerat ad Societatem redire tenetur ſub prædicta excommunicatione, quam tam ipſe, quam illum recipientes, vel ei auxilium, conſilium, vel fauorem pręſtãtes incurrunt: ſic habetur in *dicta bulla Pij V.* & refertur in *compend. priuileg. Societ.* IESV *verbo apoſtata* §. 9. Inſuper conceſſit Pius V. viuæ vocis oraculo, vt in *eodem compendio verbo apoſtata* §. 11. refertur, confirmatumque eſt à *Gregor. XIII. in bulla* incipiente *dilecte fili, edita anno* 1584. vt quilibet è Societate ſemel tantum abſque Præpoſiti Generalis conſenſu tentare poſſit Carthuſiæ ingreſſum, cuius gratiæ communicationem aliis religionibus interdixit. Præterea *Greg. XIII. in ſua bulla* incipiente *cum alias felicis recordationis edita anno* 1582. intendens dubitationem tollere, quæ ex ſupradictis priuilegiis oriri videbatur; an inquam Præpoſitus Generali poſſet etiam profeſſos ex cauſis id exigentibus ab ipſa Societate emittere, aut eis ſic emiſſis liberum ſit de eius licentia ſe ad quemuis alium mendicantium, vel non mendicantium ordinem transferre. Re perpenſa, diligentiuſque examinata Societatis puritati, atque incremento, emiſſorumque pro tempore ſaluti conſulere volens ſtatuit, vt deinceps, in perpetuum liceat dicto Generali Pręposito, quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere, eoſque de ipſius prælati licentia, non tantum ad Carthuſienſium, ſed ad quemuis alium mendicantium,

vel

vel non mendicantium paris,laxioris,aut arctioris obſeruantiæ ordinẽ per ipſum Præpoſitum illis præſcribendum,de conſenſu tamen ſuperiorum loci illius quo deſtinabuntur,demigrare &c. interdicitque hanc grattam cõmunicari aliis religionibus. Denique *Paul.V. anno* 1610. 3. *Aprilis* Carmelitis diſcalceatis conceſſit neminem è ſuo ordine poſſe ad Carthuſiam tranſire, niſi petita,& obtenta facultate à ſuis ſuperioribus,quã facultatem ſibi Generalis reſeruauit. Quo priuilegio vtitur Societas per viam communicationis, iuxta *bullam Pij V.* quæ incipit *dum indefeſſè editam anno* 1571. & iuxta *bullam Greg.XIII. editam anno* 1575.incipientem *Decet Romanum Pontificem*,& notauit *Sanch.lib.6. ſum. c.7. num.*31. Ex quibus omnibus infertur Societatis religioſos ad nullam religionem etiam Carthuſiam tranſire poſſe ſine Sedis Apoſtolicæ , vel Præpoſiti Generalis conſenſu , Præpoſitumque Generalem tranſitum concedere poſſe etiam ad religionem laxiorem iis, quo è Societate emittere iudicauerit.

2. Superſunt tamen aliquæ difficultates enodandæ pro maiori dictorum priuilegiorum intelligentia. Prima difficultas eſt ; qua ratione Pontifici liceat Societatis religioſis tranſitum in omnem religionem interdicere? Ratio difficultatis eſt;quia vel iudicat Societatem omnium religionum ſtrictiſſimã, vel credit aliquã ſtrictiorem eſſe.Primũ non videtur affirmandum.Quia maior,vel minor religionis ſtrictio , & perfectio difficilè cognoſcitur. Neque humilitas ſocietatis , quæ ſe omnium religionum minimam recognoſcit,pateretur ſe omnibus anteferri. Et præterea quia *Paul. III. & Pius V.* permittunt Societatis religioſis ſaltem vnicum tranſitum in Carthuſiam,ergo ſaltẽ Carthuſia iudicatur Societate ſtrictior. Quod non leuiter confirmari poteſt ex *extrauag. viam de Regularib.* concedente omnibus mendicantibus trãſitum ad Carthuſiam. Si autẽ aliqua alia religio vel ex mendicantibus , vel ex non mendicantibus ſtrictior Societate eſt,nequit Pontifex ad illam tibi trãſitum denegare. Tũ quia reſiſteret ſpiritui Sancto viam perfectionis maioris præcludens. Tum quia in qualiber profeſſione conditio melioris frugis imbibitur. Reſpondeo religioſis Societatis non interdici tranſitum in aliam religionem , quia Societas omnium ſtrictiſſima , & perfectiſſima iudicetur: ſed quia fortè non apparet alia perfectior,& in obſeruatione votorũ ſtrictior ; tametſi in aſperitatibus corporalibus ſtrictior inueniatur, & ad conſequendã propriam ſalutẽ ſecurior. Ob quam rationem permittere potuit Pontifex vnicum tranſitum in Carthuſiam, ſed non multiplicẽ. Præterea quod præcipuũ eſt, & notãdum,Pontifex non prohibuit Ieſuitis tranſitũ in aliam religionem,ſed ne fieret abſque eius,vel Præpoſiti Generalis conſenſu. Cum enim in huiuſmodi trãſitu non ſolum ſpectanda ſit perfectio, & ſtrictio religionis, ad quã tranſitur , ſed eius cum religioſo tranſeunte proportio,& conuenientia, itemque animus ipſius tranſeuntis,an leuitate,an zelo iuſtitiæ ducatur, ac denique iactura religionis deſertæ , meritò potuit Pontifex tranſitum ad perfectiorem religionem non abſolutè, ſed abſque eius licentia prohibere , vt hac prohibitione facta tranſitus fiat debita conſideratione , & maturo conſilio: ſic *Suar. latius probans t.4.de relig.tract.*8. *lib.*4. *c.*12. *à num.*5.

3. Secunda difficultas eſt;an non obtenta facultate ad Carthuſiam,vel ad aliam religionem, ſi antequam illi tres menſes,vel tempus à ſe ſuperiore præfixũ elabatur mutes propoſitũ tranſeundi, vel cognoſcas à religione admittendum non eſſe; tenearis ad propriã religionem redire , vel poſſis licitè , & abſque vlla pœna toto eo tempore extra religionẽ eſſe?Ratio dubitandi eſt, quia Pontifex ſolũ tibi prohibet, ne vltra illud tẽpus reditũ differas,ſi intra illud intentum non obtineas;non tamẽ imperat,vt ante illud tẽpus redeas, ſed potius toto eo tẽpore te liberũ relinquit. Ergo non rediens non peccas,neque vllam pœnã incurris. Quod ſi dicas mutato propoſito,vel repulſa cognita ceſſare cauſam,ob quam licentia conceſſa fuit,obſtat;quia licẽtia non fuit conceſſa ob actualẽ ingreſſum futurum , ſed vt illũ negociari poſſes. At etſi mutes propoſitũ,vel religio noluerit te admittere,adhuc potentiam habes negociãdi ingreſſum. Quia religio retrocedere poteſt ab illa præſenti voluntate, & tu potes ad priſtinum propoſitum redire. Præterea,quia ſuperior ſolum videtur ſpectaſſe potentiam negociandi , quam credidit te habere tempore quo licentiam conceſſit , non potentiam , quam ſucceſſu temporis eſſes habiturus.

4. Nihilominus dicendum eſt , te obligatum eſſe regulariter ſub graui culpa ad religionem redire , ſi firmiter mutes propoſitũ ingrediẽdi,vel certò cognoſcas in ea religione admittendum non eſſe,tametſi diligentiſſimè procures. Quia iis poſitis inutilis,& fruſtranea eſt negociatio ; at licentia conceſſa eſt ob ſpem vtilis, & fructuoſæ negotiationis non ſolum quæ adſit tempore negotiationis,ſedque cõmitetur licentiã, dũ ipſa durauerit. Ergo ceſſante ea ſpe ceſſat licentia. Aliàs liceret religioſo eſſe extra clauſtrũ nulla neceſſitate, vel vtilitate intercedente,quod non eſt dicendum : & ita ſuſtinet *Suar. dicto t.4. de relig. tr.8.lib.*3.*c.*12.*n.*27.Et per hæc ſatisfactum eſt rationi dubitandi.

5. Tertia difficultas eſt;an Societas ex cuius licentia Carthuſiam,vel aliã religionẽ ingreſſus es, teneatur te redeuntem recipere?Breuiter reſpondeo, ſi profeſſionẽ feciſti,nec teneri, nec poſſe;quia ea profeſſione Societatis profeſſio extincta fuit. At ſi ante profeſſionẽ factã redeas,omnino obligata eſt te recipere;quia vetus religioſus Societatis es , à qua non es abſolutè dimiſſus,vt ſuppono,ſed dimiſſus ſolũ,vt aliam religionem probes.Qua probata, & repulſa ad priſtinam obligaris ſub pœna excommunicatioois reſeruatæ redire. Ergo ipſa religio obligationẽ habet te recipiendi. Adde Societatẽ non ceſſiſſe, nec cedere potuiſſe iuri te gubernãndi,alendi,& retinendi niſi ſub conditione,quod in alia religione profitearis. Ergo te non profitẽte ceſſat facultas data , & obligatur te redeuntẽ recipere & nolentem reuocare. *Syluest.verb.religio.*4.*q.*5. *Greg. Lopez leg.*9.*verbo à otras tit.*7.*part.*1.*Sanch.lib.*6.*ſum.c.*7 *num.* 104.*Suar.t.*4.*de relig.tr.*8 *lib* 3.*c.*12.*n.*30.Verum ſi nulla requiſita licentia,vel ea ſubreptitiè, & fraudulenter obtenta religionẽ ſtrictiorem, vel laxiorẽ ingrediaris, cũ ille ingreſſus nullus ſit, teneris ſine mora ad priſtinã religionem redire,eaque religio obligata eſt te admittere,iuxta *cap.fin.de Regul.* puniendum tamen pro qualitate culpæ : ſic *Sanch.dicto c.*7. *n.*105. Excipe, niſi ex illa culpa , & aliis à te cõmiſſis ſufficientem dimiſſioni cauſam dederis ſpectatis illius religionis conſtitutionibus. Dimiſſus autem, ſeu repulſus à priori religione ad poſteriorem etiamſi laxior ſit , redire potes, eſto non tenearis ; quia tunc ex poteſtate à iure cooceſſa redis , ratificare tamen debes profeſſionem , eo quod nulla extitit. *Sanch. dicto c.*7. *n.*106.

6. Quarta difficultas eſt;an religio ad quam ex facultate legitima tranſis te recipere poſſit animo concedẽdi licentiam,vt extra clauſtrũ perpetuò,vel per multos annos maneas?Breuiter reſpõdeo, id abſolutè fieri non poſſe. Tum quia eſt irrationabilis conceſſio, & contra bonũ religionis, & etiã ſubditi,cui occaſio vagãdi datur,& multis periculis exponitur.Tum quia is modus recipiendi prohibitus eſt à *Trid.ſeſſ.*14.*c.*11. dicẽte:Nemo cuiuſcunque ordinis prælatus, vel ſuperior vigore cuiuſcunque facultatis aliquẽ ad habitũ , & profeſſionem admittere poſſit niſi in ordine ipſo ad quẽ transfertur

ferrur ſub ſui ſuperioris obedientia in clauſtro perpetuò maneat. Verú ſi cauſa aliqua grauis exiſteret, qua prælatus poſſet alus eiuſdem ordinis licentiam concedere manendi extra clauſtrum aliquo longo tempore,non peccaret, neque contra Concilium procederet, qui animo cōcedendi eam licentiam te reciperet.Quia reciperis ſub intentione licentiæ honeſtæ,& legitimæ concedendæ.Neque id eſt contra Concilium;quia Cōcilium non intendit nouum ius conſtituere legitimas licentias prohibendo,ſed intendit occaſionem vagandi rollere,licentias irrationabiles manendi extra clauſtrum interdicendo. Atque ita ſuſtinet. *Nauarr.com.4. de Regul. n.11. & 12. Sanch. lib.6. ſum. cap.7. n.82.& ſeqq. Man. t.3. regul. quæſt. q.53. art.4.*

7. Quinta,& grauior difficultas eſt;an Generalis Societatis poſſit ſcholaribus,& profeſſis permittere tranſitum in quamlibet aliam religionem etiam laxiorem? Non eſt dubiũ,hunc tranſitum permittere poſſe cōparatione illorum,qui ob ſua delicta digni ſunt,vt à religione expellantur,quia id expreſsè deciſum eſt à *Greg. XIII. in bulla*,quæ incipit, *cum aliàs*. Quare difficultas ſolum eſt,an etiam comparatione illorum, qui culpas expulſione dignas non cōmiſerunt;quique a Societate dignè,& iuſte retinentur, poſſit Præpoſitus Generalis facultatem concedere ad laxiorē religionem tranſeūdi? Negat *Suar t 4.de relig.tr.8.lib.3.c.12. à n.38. & ſeqq.* Mouetur,quia tranſitus ex mendicantibus ad quamlibet religionem monachalem (Carthuſia excepta) prohibitus eſt abſque licentia Pontificis in *extrauag.vi im ambitioſa de Regularib.* Tranſitus vero ad religionem laxiorē cauetur à *Trid.ſeſſ.*14. c.11 .ne fiat cuiuſcunque facultatis vigore. At aduerſus has prohibitiones Præpoſito Generali non eſt ſpeciale priuilegium conceſsũ. Ergo nequit ſuis ſubditis profeſſis concedere tranſitũ ad religionē laxiorem.Minorē probo quia *Paulus III. Pius IV. & Pius V.* ſolum in conſtitutionibus ſuis interdixerunt, ne vllus ex Societate ad quamlibet aliam religionem(Carthuſia excepta) tranſiret niſi de licētia Sedis Apoſtolicæ, vel Generalis Præpoſiti.Sed ex hoc in terdicto nō infertur Præpoſitũ Generalem poſſe cōcedere licentiam ad laxiorem,ſed ad ſummũ poſſe cōcedere ad eam religionem,ad quam ſpectato iure cōmuni cōcedere poteſt ſcilicet ſtrictiorē. Nam verba in cōſtitutione poſita explicanda ſunt iuxta cōmune ius, ita vt quoad minus fieri poſſit,illud lædāt.Igitur excipiuntur Pontifex,& Generalis Præpoſitus iuxta poteſtatem, quã ſpectato iure cōmuni vnuſquiſque habet, vt ſcilicet nullus è Societate poſſit tranſire ad religionem quãcunque ſine Pōtificis,vel Præpoſiti Generalis licentia ; ſine licentia inquã Pontificis ad monachalē, vel laxiorem;ſine licētia Præpoſiti Generalis ad æqualē,vel ſtrictiorem.Ergo ex his cōſtitutionibus non habet Præpoſitus Generalis poteſtatem cōcedendi licentiam ad religionē laxiorem.Ex *bulla* autem *Greg.XIII.* incipiente *cum aliàs* eam poteſtatem non habet.Quod ſic probo.Nam ea bulla,vt conſtat ex ipſius proœmio expedita fuit ad decidendum dubium ortum ex conceſſione Pauli III. Pij IV. & Pij V.nempe an Præpoſitus Generalis valeret etiam profeſſos ex cauſis id exigentibus ab ipſa Societate emittere,aut eis ſic emiſſis liberum ſit de eius licentia ſe ad quemuis alium mēdicantium, vel non mendicantium ordinem transferre. Qua dubitatione poſita inquit Greg. Nos re perpenſa,atque diligenter examinata Societatis ipſius prioritati,atque incremento,emiſſorumque pro tempore ſaluti conſulere volentes ſtatuimus, vt deinceps in perpetuũ liceat dicto Præpoſito,quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere , eoſque de ipſius prælati licentia non tantum ad Carthuſienſium, ſed ad quemuis alium mendicantiũ,vel non mendicantiũ paris, laxioris, aut arctioris obſeruantiæ ordinem per ipſum Præpoſitum illis præſcribendum,de conſenſu tamen ſuperioris loci illius quò deſtinabuntur demigrare , in eiſque profeſſionem per loci illius monachos , alióſque regulares eiuſdem emitti ſolitam,emittere, habitũque ſuſcipere,& conſueta vti eorum diſciplina.Ex quibus verbis ſolum conceditur Præpoſito facultas permittendi tranſitum ad laxiorē iis, quos emittere è Societate iudicauerit. At iudicare non poteſt aliquem ex profeſſis emitti debere,niſi graues culpas dignas emiſſione cōmiſerit. Ergo ex huiuſmodi bulla Præpoſitus Generalis facultatem non habet cōcedendi licentiã in laxiorem religionem tranſeundi iis,qui cum tranſitum appetunt, eo quod Societatis miniſteriis non ita habiles exiſtant;vel ex eo quod ſperant in alia religione maiorem ſpiritualem profectũ habituros,vel ob alias ſimiles cauſas.Et confirmo ex ratione,qua mouetur Pōtifex ad hanc conceſſionem faciendã, quæ eſt Societatis puritati,& illius incremento,& emiſſorũ ſaluti conſulere.Sed ad hunc finem ſola illorum dimiſſio pertinere poteſt , qui exiſtentes in Societate delinquunt;quia ij ſuis culpis Societatis puritati, & illius incremēto obſtant,ſibique nocent.Ergo pro his tantum,& non pro profeſſis probis,& vtilibus facultas conceſſa eſt.Quod ſi dicas,inde inferri nullum ſpeciale priuilegiũ Societati cōcedi.Nam poſſe profeſſis expulſione dignis dari facultatem ad quamlibet etiam laxiorem religionem tranſeūdi quælibet habet religio;imo ipſemet religioſus dimiſſus eam poteſtatē habet;cum ergo Pōtifex in hac bulla priuilegiũ cōcedat Societati , cuius cōmunicationem aliis religionibus interdixit,aſſerendum eſt, aliquid ſpeciale concedi , atque adeo extendi non ſolum ad profeſſos expulſione dignos, ſed etiã ad quoſcunque alios. Reſpondet *Suar. dicto c.12. n.41.* id ſpeciale in Societate concedi,vt ex leuioribus cauſis,modò puritati, & incremento Societatis obſtent, dimitti profeſſus poſſit,optione data tranſeundi ad aliam religionem determinatam etiam laxiorem. Deinde reſpondet,illud priuilegium Societati concedi ad dubitationem ſubortam tollendã; non quia neceſſariũ foret.

8. Nihilominus verius exiſtimo ex ſupradicta bulla Præpoſitum Generalem habere priuilegium concedēdi trãſitum etiam ad laxiorem religionem omnibus è Societate profeſſis, quamuis nulla delicta cōmiſerint, neque expulſione digni ſint:ſic docet *Sanch.lib.6 ſum. c.7.n.68. in fine,& n.71.Suar.* ſibi contrarius *t.4. de relig.tr.10.lib 11.c.2.per totum.* Moueor, quia Greg.XIII. volens conſulere Societatis puritati,atque incremento,emiſſorũ que ſaluti,priuilegium Præpoſito Generali cōceſſit, vt quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere,tũ ob Societatis puritatem,tum ob eius incremētum,tum ob emiſſorum ſalutem,tranſitum ad quãcunque religionem cōcedat.Sed ad Societatis puritatē, & ad illius incrementũ, & præcipuè ad emiſſorum ſalutē non ſolum pertinet cōcedere tranſitum iis, qui ob ſua ſcelera,& peccata digni ſunt expulſione, ſed etiam iis, qui minora delicta cōmittunt.Item qui minus apti,& habiles miniſterijs Societatis inueniuntur,ac denique qui ſperant maiorem conſolationem,& ſpiritualē profectũ in alia religione habituri. Ergo de his omnibus iudicare poterit Præpoſitus Generalis expediens eſſe illos volētes emittere è Societate non vt in ſæculo vitã degant,ſed vt in alia religione, quã ipſe Præpoſitus Generalis præſcripſerit,perſeuerent. Igitur vt hoc iudicium executioni mandari poſſet,Greg. XIII.dictum priuilegium conceſſit.Deinde,vt ſuperius argumentabamur,Greg. ſpeciale priuilegium Societati conceſſit, quod noluit aliis religionibus cōmunicari.At ſi ſolum extenderetur ad religioſos expulſos nullum ſpeciale eſſet,cum quælibet religio ius habeat permittendi ſuis

expulſis

expulſus in quamlibet teligionem tranſite; imo ipſi etiam tenuente religione hanc ſacultatem habẽt. Neque valet dicere id eſſe ſpeciale Societatis, vt ex leuioribus cauſis expellete profeſſos poſſit; quia id eſſet priuilegium ad expellendum, non ad concedendum tranſitum in aliam religionem Greg. autem non agit ibi de cauſis expulſionis, ſed ſupponens ex cauſis exigentibus poſſe profeſſos dimitti, concedit Præpoſito Generali facultatem permittendi tranſitum in aliam quãlibet religionem qoibuſuis profeſſis, quos iudicauerit à ſe in aliam teligionem emittere. Emittere inquã non tantum renuentes in pœnam delicti commiſſi, ſed volentes, & dimiſſionem petentes ob aliquem honeſtum finem; & hoc eſt priuilegium ſpeciale Societati conceſſum, quo cæteræ religiones non gaudent.

9. Sed inquires, an Societas poſſit modum Generali Præpoſito præſcribete vtendi hoc priuilegio v. g. ne illo vtatur abſque conſilio, vel conſenſu ſuorum aſſiſtentium, vel abſque hac, vel illa cauſa intercedente? Qua in re ctedo diſtinguendum eſſe de licito vſu, vel valido. Et quoad validum vſum omnino certum exiſtimo, non poſſe à Societate modũ alium Præpoſito præſcribi hoc priuilegio vtendi præter deſignatum à Pontifice: quia illud priuilegiũ non à Societate habet Præpoſitus, ſed à Pontifice. A Pontifice conceſſum eſt abſque vllius conſenſu, vel conſilio, & abſque vllius cauſæ determinatione. Nequit ergo ſocietas, quæ Pontifice inferior eſt priuilegium illud limitare, vel coarctare: & ita ſuſtinet *Suar. t. 4. de relig. tr. 10. lib. 11. c. 2. n. 12.* Si vero loquamur de licito vſu, alicui nec improbabiliter videbitur poſſe à Societate præſcribi modum illo priuilegio vtendi. Nam ex hoc præſcripto non diminuitur priuilegium, nec coarctatur, ſed ſignatur modus ſeruandus in illius vſu. Cum autem modus ſupradictus non ſit contrarius priuilegio, ſed fortè expediẽs ad illius maturiorem, & prudentiorem vſum: quæ cauſa eſſe poteſt, quominus ſocietas, quæ Præpoſito Generali ſuperior eſt, poſſit Præpoſito Generali eum modum ſeruandum ex obedientia præſcribere?

10. Rurſus dubitabis, an alius à Præpoſito Generali poſſit profeſſis concedere tranſitum in aliam religionem: Certum eſt Prouinciales eam ſacultatem non habere niſi communicatam à Præpoſito Generali, quam rato expedit communicari eo inconſulto. Solum de congregatione generali, quæ totam Societatem repræſentat, & de vicario Generali eſt dubium; an poſſint viuente Generali, vel eo mortuo aliquem profeſſum è Societate dimittere, vel in ſæculum, vel ad laxiorem religionem. Et quod attinet ad Congregationem Generalẽ verius cenſeo viuente Generali non poſſe. Quia illud priuilegium non Societati, ſed Præpoſito Generali ob eius officium, & dignitatem conceſſum eſt; & licet Prępoſitus Generalis Societati ſubordinetur; non inde infertur priuilegium Præpoſito conceſſum Societati conceſſum eſſe. Ad ſummum ex illa ſubordinatione infertur, quod poſſit Societas Præpoſitum Generalem aſtringere ad dimittendum, quem ipſa dimittendum eſſe iudicauerit. Neque obſtat hoc priuilegium Præpoſito Generali eſſe conceſſum in bonum Societatis; vt inde inferas Societati eſſe principaliter conceſſum: quia aliud finis eſt, aliud medium. Finis illius priuilegij eſt bonum Societatis. Sed medium eſt cõceſſio facta non Societati, ſed Generali Præpoſito, penes quẽ eſt totum regimen Societatis. At mortuo Generali credo probabilius congregationem Generalem hanc facultatem habere; eo quod Generalem Præpoſitum repræſentet, & in eius locum ſuccedat. Commune enim eſt iuriſdictionem conceſſam Epiſcopo ratione dignitatis deriuari in capitulũ ſede vacante. Securius tamen erit, vt notat *Suar. t. 4. de relig. tr. 10. lib. c. 2. in fine*, ea nõ vti, quouſque Præpoſitus Generalis eligatur, & eius iudicio, & authoritate. Quocirca ſi aliquo caſu (quod abſit) iudicaretur Præpoſitus Generalis à Societate expellendus iuxta ea, quæ dicuntur *9. p. conſtit. c. 5. §. 4.* prius à congregatione Generali eſſet ab officio remouendus, deinde eligendus nouus Generalis, cuius authoritate, & iudicio ſimul cum iudicio congregationis expulſio facienda eſſet. *Suar. ſupra.* De vicario Generali electo ad tempus, vel ab ipſo Generali Præpoſito, vel à Societate ob Præpoſiti ad regimen inhabilitatem, vel de vicario Generali per mortem Generalis conſtituto aliter videbatur dicendum, per ſe inquam poteſtatem habere emittẽdi è Societate profeſſos; quia Præpoſiti Generalis authoritate fungitur, & in eius locum ſuccedit, iuxta ea quæ dicũtur 8 *p. conſtit. c. 4. & 5.* At hoc priuilegium Præpoſito Generali ob eius officium conceſſum eſt; ergo competit eius locum tenẽti, & iuriſdictionem habenti. Nunquam tamen vicarius ob mortem Generalis conſtitutus hac poteſtate vtitur, aut vti poteſt, ſed noui Generalis electionem expectat; quia cum res ſit ita grauis, expedit Præpoſiti Generalis authoritate expediri, vt dicitur in *congregatione 3. generali in fine*, vbi de authoritate vicarij.

11. Denique dubitabis, an Præpoſitus Generalis teneatur tibi concedere tranſitũ in aliam religionẽ maximè Carthuſiam præcipuè ſi in eã ingreſſus defeciſti? Reſpondeo rarò eam obligationẽ habere: nam vel illã habere poteſt; ex eo quod exiſtimet religionem, quam petis, eſſe Societate abſolutè perfectiorem, & ſtrictiorẽ, & hoc non; nam eſto ſocietas ab aliquibus religionibus in corporalibus aſperitatibus ſuperetur. At in obſeruatione caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, & continua paſſionum mortificatione à nulla ſuperatur, vt latè, & optimè probat *Suar. t. 4. de relig. tr. 10. lib. 1. c. 9. per totum*; ac proinde Prælatus nullam tenetur iudicare abſolutè perfectiorem, & ſtrictiorem. Ex eo autem quod petita religio ſperetur tibi fore fructuoſior, raro hæc obligatio naſci poteſt. Tũ quia rarò hæc ſpes concipitur ſupponendo religionem perfectiorem non eſſe. Et eſto hanc ſpem cõcedamus, adhuc non tenetur Prælatus tibi licẽtiam concedere, ſi Societati vtilis, & fructuoſus exiſtas; quia bonum religionis tuæ ſingulari vtilitati præſerendum eſt. Quocirca niſi daremus te Societatis inſtituto inutilem eſſe ſperarique fore vtilem alterius religionis inſtituto, credo Præpoſitum Generalem obligatum non eſſe tibi tranſitum concedere. *Suar. t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 12. n. 7. & 13.*

Pvnctvm XXVII.

Quæ prohibeantur religioſo etiam legitimè in aliam religionem tranſlato.

1. *Tranſlatus in aliam religionem etiam arctiorem (eſto canonicus regularis ſit) redditur incapax cuiuſcunque ſæcularis beneficij curati.*
2. *Apponitur ſecundus & tertius caſus inhabilitatis. Et ratio redditur.*
3. *Perſonæ, aduerſus quas hæc inhabilitas fertur, ſunt mendicãtes, qui verè mendicãtes ſunt in ordinem non mendicantium tranſlati.*
4. *Aſſumptus ex ordine mendicantium ad Epiſcopatum, ſi Epiſcopatu depoſito in ordinem non mendicantium transferatur conſtitutione Gregoriana comprehenditur.*
5. *Enumeratur 1. & 2. pœna lata aduerſus mendicantes tranſlatos, vel transferendos in non mendicantes.*

6. An

6. *An ſit tranſlati, qui in cathedrali, vel collegiata Eccleſia obtinerent adminiſtrationem, prioratum, &c. priuentur voce, & loco in eo capitulo? Probabilius eſt non priuari.*
7. *Qualiter intelligatur obtinentes in non mendicantibus adminiſtrationem priuari poſſe voce, & loco in capitulo.*
8. *Enumeratur, 3. pœna.*
9. *Hac pœna afficiuntur non ſolùm ad munera, & officia intra Religionem, ſed etiam extrà exercenda, dum tamen ſolita ſint per Religioſos non mendicantes exerceri.*
10. *Non retinent in poſteriori Religione locum, quem in priori habebant, ſed eum qui ſibi competit iuxta poſterioris profeſſionis antiquitatem.*

1. PRimò tranſlatus in aliam Religionem etiam arctiorem (eſto canonicus regularis ſit) redditur incapax cuiuſcunque ſæcularis beneficij curati: Sic habetur in *Trident. ſeſſ.* 14. *cap.* 11. *de reformat.* Verùm eſt tamen quoſcunque regulares incapaces eſſe cuiuſuis beneficij ſæcularis, vt *tractat. de Benefic. diſp.* 1. *punct.* 3. §. 1. diximus. At regulares tranſlati ex duplici capite hanc habent inhabilitatem, primo ex eo, quod regulares ſint, ſecundò ex eo, quod in aliam ſint Religionem tranſlati.

2. Secundò regularis tranſlatus ex ordine mendicantium ad non mendicantium etiam ex facultate Pontificis, quamuis eo tempore, quo hæc conſtitutio promulgatur, prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque obtineat, inibi carere debet voce & loco, in Capitulo, etiamſi ab aliis ſibi liberè concedatur. Tertiò fit inhabilis ad prioratus, adminiſtrationes, & ad alia quæcunque officia etiam tanquam Vicarius, ſeu miniſter, vel locum aliorum tenens, & ad omnem animarum curam, & regimen pro ſe, vel pro aliis exercendum. Et quidquid in contrarium tentatum fuerit, irritum decernitur, & inane: Sic habetur *Clement.* 1. *vt profeſſores de Regularib.* Finis, ſeu cauſa huius prohibitionis fuit, vt profeſſores ordinum mendicantium libentius in qua vocati ſunt, vocatione perſiſterent, tranſeunteſque ad non mendicantium Ordinem in eodem conuerſari quietius ſtuderent, quo in ipſis diſcordiarum, & ſchiſmatum productiua ambitio reprimeretur.

3. Perſonæ aduerſus quas lata eſt conſtitutio ſunt mendicantes, qui verè mendicantes ſunt ex inſtituto à Pontifice approbato, quales ſunt Dominicani, Franciſcani, Auguſtiniani, Carmelitæ, Minimi, Trinitarij, Mercenarij, ac denique Ieſuitæ non ſolùm profeſſi, ſed etiam ſcholares dominium bonorum habentes, vt expreſsè declarauit *Pius V. in Bulla edita anno* 1571. quæ incipit *dum indeſeſſa.* Idemque confirmauit *Gregor. in alia Bulla edita anno* 1582. quæ incipit: *Quanto fructuoſius,* & *in Bulla*, quæ incipit *Aſcendente Domino, edita anno* 1584. aduersùs inquam hos mendicantes in ordinem non mendicantium tranſlatos hæc conſtitutio fertur, & prædictæ pœnæ ſtatuuntur. Quare ſi mendicans in Ordinem alium mendicantem transferatur, vel ex non mendicanti ad mendicantem regrediatur ſupradictis pœnis non afficitur; quia hæ pœnæ tantùm in mendicantes tranſlatos in non mendicantes durante tranſlatione locum habet: Sic *Bonifac. dicta Clement. n.* 85. quem refert, & ſequitur *Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 7. *n.* 118.

4. Solum eſt dubium; an aſſumptus ex ordine mendicantium ad Epiſcopatum, ſi Epiſcopatu depoſito in ordinem non mendicantium ex Pontificia facultate transferatur, comprehendatur hac conſtitutione. Videtur non comprehendi; quia hæc conſtitutio fertur, ne mendicantes paupertatis Ordinem deſerant, ſed libentius in eo perſiſtant; at mendicans conſtitutus Epiſcopus mendicitatem excluſit, ergo illum conſtitutio non comprehendit: & ita ſuſtinet *Bonifac. dicta Clement. n.* 84. & 83. Cæterum verius cenſeo cum *Sanch. dicto lib.* 6. *ſum. cap.* 7. *n.* 119. ſub dicta conſtitutione comprehendi, quia ob Epiſcopatum non amiſit regularis mendicans ſtatum mendicitatis, tametſi eius exercitium ſuſpenſum ſit; atque adeò verùm eſt in vocatione mendicanti non perſiſtere, ſed ex illa in non mendicantem tranſire. Comprehenditur ergo ſub conſtitutione lata aduersùs quoſlibet mendicantes, qui ad non mendicantium ordines tranſierint.

5. Prima pœna lata aduersùs mendicantes tranſlatos in non mendicantes eſt priuatio vocis, ſubintellige tam actiuæ, quàm paſſiuæ; quia textus generaliter loquitur. Sic *Nauarr. comm.* 4. *de Regularib. num.* 24. *Sanch. dicto cap.* 7. *n.* 120. Secunda eſt priuatio loci in capitulo honorifico, qualis habetur pro electionibus, & tractatibus: ſecus in capitulo ad correctionem, & diſciplinam Religioſorum congregato; quia æquum non erat ab hoc Capitulo, quod in bonum tùm Religionis, tùm Religioſorum ordinatur, Religioſum excludere: locum autem in choro, aliiſque Congregationibus præter Capitulum non priuantur ij tranſlati; quia textus ſolùm expreſſit locum in Capitulo, & pœnæ extendendæ non ſunt. Rurſus hæ pœnæ afficiunt non ſolùm eos, qui tempore illius conſtitutionis ex mendicantibus ad non mendicantes tranſlati erant, ſed eos, qui ſucceſſu temporis tranſierint, vt ex illis verbis textus, *tranſibunt in poſterum, quive hactenus tranſierunt.* De quibus vltimis dicitur, quamuis nunc prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque obtineant *inibi* vocem, & locum in Capitulo non habere, etiam ſi hoc ſibi ab aliis liberè concedatur.

6. Circa quæ verba duplicem dubitationem mouet *Gloſſa*, verbo *inibi*. Prima, an priuentur voce, & loco in Capitulo, qui in Cathedrali, vel collegiata Eccleſia obtinerent adminiſtrationem, prioratum, aut regimen quodcunque? Cui dubitationi reſpondet *Gloſſa* pendere ex punctuatione illius aduerbij *inibi.* Si enim poſt illud aduerbium punctuatio apponatur, vocem, & locum in Capitulo in Collegiata, vel Cathedrali Eccleſia obtinebunt: quia ea punctuatione facta non comprehenduntur qui eo tempore prioratus, & adminiſtrationes, aut regimen aliquod habetent extrà non mendicantium ordinem, ſed ſolum ij, qui inibi; ſcilicet in non mendicantibus ordinibus prioratus, officia, & adminiſtrationes obtinerent, & ſic eſſe apponendam punctuationem placuit *Gloſſa ibi, & Bonifac. n.* 60. *Immola n.* 12. & *alij, quos refert, & ſequitur Sanch. lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 121. At ſi punctuatio ante aduerbium inibi apponatur, manifeſtè infertur priuari voce, & loco in Capitulo eos non mendicantes, qui in Eccleſia ſæculari officia, regimen, vel adminiſtrationem haberent. Quia tunc præſtat hunc ſenſum conſtitutio: Tranſlati ex mendicantibus ad non mendicantes, quamuis eo tempore quo expeditur conſtitutio habeant prioratus, adminiſtrationes, & officia inibi, id eſt vbi tales prioratus, & adminiſtrationes obtinent, vocem, aut locum in Capitulo non habeant, & hunc ſenſum approbat *Cardin. num.* 5. *oppoſit.* 3. Quilibet ex his ſenſibus eſt probabilis, ſed prior probabilior; quia correctiores codices punctuatio

ctuationem poſt aduerbium inibi apponunt.

7. Secunda difficultas, & grauior, quam mouet Gloſſa eſt; qua ratione obtinentes in non mendicantibus adminiſtrationem, prioratum, & regimen voce, & loco in Capitulo priuati poſſint, cum ſæpè ex conſenſu Prælati negotia expedienda ſint. Nam ſi dicas tunc eſſe expedienda, ac ſi ſedes vacaret, obſtat; quia vacante ſede eſt expreſſum qualiter negotia expediri debeant, quod tamen non eſt in præſenti. Præterea ſedes vacat breui tempore, at ſupradicti non mendicantes poſſunt longiſſimo tempore Prælaturam habere. Quocircà reſpondet Gloſſa, & Doctores communiter non eſſe iis Prælatis vocem, & locum in capitulo Conuentus interdictum; benè tamen in Capitulo Generali, vel Prouinciali. Secundò reſpondet non eſſe intelligendum de Prælatis totius Conuentus, ſed de aliis inferioribus, & ſubordinatis, quorum conſenſus ad grauia monaſterij negotia expedienda neceſſarius non eſt. His conſentit *Immola, Cardin. & Ancharran.* quos refert, & ſequitur *Sanch. dicto lib. 6. ſumm. cap. 7. num. 122.*

8. Tertia pœna eſt inhabiles ſic tranſeuntes reddere ad prioratus, adminiſtrationes, officia quæcunque, &c. etiam tanquam Vicarios, & locum aliorum tenentes. Nomine prioratus, adminiſtrationum, officiorum, &c. intelliguntur illi prioratus, adminiſtrationes, & officia, quæ frequenter, & communiter à Religioſis non mendicantibus exercentur, vt ſatis indicat textus, illo aduerbio *in antea* & tradit *Nauarr. com. 4. de Regularib. n. 14.* Quocircà nec poſſunt eſſe Prædicatores, & Lectores ex officio, neque œconomi, neque oſtiarij, neque Sacriſtæ, neque Syndici. Nam licèt aliqua ex his officiis oneroſa ſint, honorem ſecum portant, & à multis Religioſis appetuntur, & à nemine libenter admittitur eſſe illis priuatum.

9. Ex his deciditur; an ſub hac prohibitione comprehendantur prioratus, adminiſtrationes, officia, & regimina extra Religionem, vel ſolùm quæ intra Religionem exercentur? Et dicendum eſt, ſi illa officia, & munera extra Religionem ſolita ſint per Religioſos non mendicantes exerceri, credo verius ſub dicta prohibitione comprehendi. Tum quia textus generalibus verbis vſus eſt officia extra, & intra Religionem comprehendentibus. Tum præcipuè, quia ex illorum munerum aſſumptione diſcordiæ, & ſchiſmata oriuntur. Nam vt benè dicit *Gloſſa*, Religioſi qui primo intrauerunt ordinem, ſi viderent iſtos Religioſos, qui venerunt de alia Religione aſſumere beneficia, & adminiſtrationes ſibi competentia ipſi ſibi inuiderent, & ex illa inuidia orientur multa alia inconuenientia: ad quæ vitanda ſupradicta conſtitutio expedita fuit.

10. Quarta pœna enumerari poſſet priuatio loci honorifici, quem ob ſuam antiquitatem in priori Religione ſupradicti obtinebant; quem tamen non retinent in poſteriori Religione, ſed iuxta poſterioris profeſſionis antiquitatem. Sed hæc non eſt pœna, ſed quid neceſſario conſequens ex eo quod prior profeſſio extinguatur, & noua ſuccedat. Locus enim honorificus profeſſionis antiquitatem conſequitur; cum ergo prior profeſſio extincta ſit, & noua ſucceſſerit, locus habendus eſt iuxta antiquitatem non prioris, ſed poſterioris profeſſionis: Sic *Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de Regularib. conſil. 60. aliàs lib. 1. tit. de maiorit. & obedient. conſ. 11. Man. quæſt. Regul. t. 3. q. 51. a. 19. Sanch. lib. 6. ſum. c. 7. n. 86.* Ab hac doctrina excipitur tranſlatus in aliam Religionem, qui ſit Prælatus, qui finito officio ſedere debet poſt Prælatum in memoriam priſtinæ dignitatis, niſi alij eſſent Prælati antiquiores. Sic *Nauarr. Man. Rodr. & Sanch. ſuprà.*

DISPVTATIO V.

De obligationibus, & votis ſtatui Religioſo annexis, illorumque relaxatione.

NVLLA ferè eſt Religio, quæ vltra tria vota ſubſtantialia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ alia vota non emittat, quæque aliis obligationibus ſuos Religioſos non aſtringat. Ea omnia ſigillatim percurrere noſtrum non eſt: cuilibet namque Religioni ſua vota, & obligationes examinanda relinquimus; quia eorum obligatio multum ex vſu, & conſuetudine pendet. Nobis ſufficiat ſingularia vota, & obligationes ſanctiſſimæ Societatis IESV expendere, vt illis ſatisfacientes finem propoſitum conſequamur.

PVNCTVM I.

Expenditur obligatio tribus ſubſtantialibus votis annexa ingrediendi Societatem.

1. *Obligationem votis ſubſtantialibus annexam contrahunt ſcholares, & coadiutores non formati, cum promittunt ſe Societatem ingredi, vt in ea perpetuò vitam degant.*
2. *Materia huius voti eſt profeſſionem, vel vota coadiutorum formatorum emittere, prout Societati placuerit.*
3. *Hac materia digna voto eſt; quia gradus profeſſorum, & coadiutorum formatorum perfectior eſt, quam gradus ſcholaris, & coadiutoris non formati.*
4. *Quoties ſuperior deſignat tibi gradum abſolutè, & efficaci voluntate, teneris acceptare ex vi quarti voti.*
5. *An pecces contra votum, ſi ſuperior mutet, vel ſuſpendat abſolutam te obligandi voluntatem ob repugnantiam, quam habes in ſuſcipiendo gradu coadiutoris formati, vel alia de cauſa.*
6. *Proponitur negatiua ſententia. Verior eſt affirmatiua, & ſatisfit rationibus contrarijs.*
7. *An recepto gradu coadiutoris formati obligari poſſis ex ſupradicto voto ad recipiendum gradum profeſſi, vel è contra? De vltimo certum eſt te non poſſe obligari. Quoad primum probabiliter affirmat Suar. Sed probabilior eſt negatiua ſententia.*

1. PRimam obligationem votis ſubſtantialibus annexam contrahunt ſcholares, & coadiutores non formati emittentes in Societate vota ſimplicia: ij enim ſimul promittunt ſe Societatem ingreſſuros, vt vitam in ea perpetuò degant promiſſionem hanc intelligendo iuxta ipſius Societatis conſtitutiones. Hæc igitur promiſſio votum eſt, quia fit diuinæ maieſtati, vt conſtat ex formula, qua emittitur, quæ ſic ſe habet: Ergo, N. voueo coram ſacratiſſima Virgine Maria, & curia cæleſti vniuerſa, Diuinæ maieſtati tuę caſtitatem, paupertatem, & obedientiam

perpe

Digitized by Google

perpetuam in Societate IESV, & promitto eandem Societatem me ingreſſurum, vt vitam in ea perpetuò degam omnia intelligendo iuſta ipſius Societatis conſtitutiones. In omni enim promiſſione prudenti, & cordata exprimenda eſt perſona, cui fit promiſſio:cum ergo in hac promiſſione nulla alia exprimatur præter diuinam majeſtatem, ipſi fit ea promiſſio. Ergo eſt votum; quia votum eſt promiſſio Deo facta de meliori bono. Præterea ex illa dictione & quæ eſt copulatiua, & habet vim coniungendi præcedentia cum ſubſequentibus, manifeſtè fit eidem fieri promiſſionem ingrediendi Societatem, cui fit votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ:at illa vota fiunt diuinæ majeſtati.Ergo etiam promiſſio ingrediendi Societatem diuinæ majeſtati fit. Ergo eſt votum. Et ita declarauit *Congregat. 5. Generalis decret. 3. & can. 2.* Neque obſtat, illam obligationem ſub nomine promiſſionis, & non ſub nomine voti exprimi; quia id factum eſt, vt intelligeretur eſſe obligationem diſtinctam à tribus votis præcedentibus, neque ad conſtituendum ſtatum Religioſorum ſcholarium formaliter pertinere, ſed ſolum eſſe ei annexam, & acceſſoriam.

2. Materia huius voti eſt profeſſionem, vel vota coadiutorum formatorum emittere, prout Societati placuerit, vt dicitur,*cap.7.exam. §.1.& 5. punct. conſtitut. c.4. litt. E, & declarauit Congregatio 5. general. decreto 3. can 2.* ibi. Quo (ſcilicet voto) quis ſe obligat ad acceptandum gradum profeſſorum, vel coadiutorum formatorum, provt Præpoſito ad maius Dei obſequium fore videbitur. Non ſe obligat ad procurandum aliquem ex his gradibus; quia ea procuratio nec decebat Religioſi humilitatem, & obedientiam, nec Religionis pacem. Ad quæ remouenda conuenientius eſt, vt quilibet ſui immemor curam in hac parte ſuperioribus relinquat procurans in eo gradu in quo conſtitutus eſt ſe perfectum exhibere. Sed ex vi illius voti ſolùm ſe obligat ad acceptandum dictum gradum, ſi ita Præpoſito Generali viſum fuerit,vt expreſsè dicitur *5.p. conſtitut.cap.4.§. 5.*ibi poſtquam aliquis in corpus Societatis cooptatus fuerit in aliquo gradu ad aliud progredi curare non debet, ſed in ſuo perfici, & obſequio Dei, & gloriæ ſeſe impendere, ac ſuperiori, qui ſcilicet Chriſti Domini noſtri vices gerit curam aliorum omnium relinquere. Verùm etſi hoc ita ſit, nemo impeditur ſuperiori proponere debita cum humilitate, & ſubmiſſione, quæ in animo verſantur, quæque occurrunt pro gradu ſuſcipiendo:vt habetur *dicto loco in declarat. lit. F,* maximè cum ſibi perſuaſum habet, vel ob inaduertentiam, vel obliuionem, vel ob ſiniſtram informationem gradum ſuperiorem non concedi, paratus tamen eſſe debet, vt id melius exiſtimet, quod ſuperiori ſuo melius videbitur.

3. His ergo poſitis probatur manifeſtè hanc materiam voto dignam eſſe: quia gradus profeſſorum, & coadiutorum formatorum perfectior eſt,quam gradus ſcholaris, & coadiutoris non formati; quippè in profeſſo, & coadiutore formato eſt obligatio ad plura, & paupertas ſtrictior: ergo eſt materia digna voto. Ex alia parte erat maximè vtile, & ferè neceſſarium inſtituto Societatis, eiuſque regimini; vt hæc materia ſub votum caderet: nam cum in Societate ex approbatione Pontificia ſint hi gradus diuerſi, ſcholaris, coadiutoris non formati, & profeſſi; graduſque ſcholaris, & coadiutoris non formati via ſit, & diſpoſitio ad gradum coadiutoris formati, vel profeſſi, in quibus præcipua pars Societatis conſiſtit, expediebat poſſe Societatem obligare ſcholares, & coadiutores non formatos, vt in gradum coadiutorum formatorum, vel profeſſorum ingrederentur. Quod virtute obedientiæ præſtare non poterant, niſi in principio eis eſſet propoſitum, & ab ipſis acceptatum: at hoc voto emiſſo & ſuauis, & efficacius obligatio inducitur, & maiori cum fructu executioni mandatur.

4. Supereſt verò explicandum, qualiter Præpoſitus Generalis velle debeat te in gradum coadiutorum formatorum, vel profeſſorum admittere, vt ex voto tenearis eius voluntati acquieſcere? Optimè hoc explicuit *ſeptima congregatio decreto 27. aliàs 32.* Cum enim in quæſtionem verteretur quid cenſendum de his eſſet, qui in cuiuſcunque impoſiti à ſuperioribus gradus ſuſceptione difficiles ſe præbent, variiſque excuſationibus eorum voluntatem eludentes in annos ſæpè plurimos, atque in totam etiam vitam rem protrahunt, cenſuit congregatio omnes vi quarti voti in congregatione 5. explicati teneri ſuperiori certum gradum imponenti obedire, ita tamen vt rationes Prouinciali, ac N. P. conſueto Societatis more proponere poſſint, quas ſcripto cenſuit proponendas. Verùm ſuperiori illis examinatis in ſententia perſeueranti, & certum gradum abſolutè ſtatuenti (licet non addat obedientiæ præceptum) teneri vnumquemque obedire, imperatumque gradum ſuſcipere, vt ſi non fuerit obſequutus, cenſendus ſit in malo ſtatu eſſe, atque à Sacramentorum vſu, & adminiſtratione excludendus. Sed neque conſultum putauit P. N. cum talibus diſpenſare, vt toto vitæ tempore ſine certi gradus ſuſceptione perſeuerent, ne horum exemplo, alij cum graui Societatis damno paria imitentur, & audeant. Sed neque ad ſecundum examen admittendos, niſi rarius, & cum dubium aliquod de aptitudine interceſſit. Quam rem vniuerſa congregatio cenſuit P. N. commendandam. Hæc in ſupradicto decreto, ex quibus manifeſtum eſt tunc eſſe obligationem acceptandi gradum à ſuperiore deſignatum, quando abſolutè, & efficaci voluntate tibi acceptandum proponitur; quia eo ipſo impletur conditio; ſub qua votum factum eſt. Notanter dixi quando abſolutè, efficacique voluntate. Nam ſi conditionatè tantùm offeratur, vt contingit, cum gradus offertur, vt gratia, & beneficium Religionis, quod ſubditis præſtat, tranſgreſſor voti non eris, gradum non admittens: quia non tibi abſolutè offertur, ſed ſub imbibita conditione, ſi gratus tibi fuerit. Ex ipſa ergo obligationis ſerie, & ex circumſtantiis facilè colliges, quo ex his modis gradus offeratur. Credo tamen abſolutè offerri, quoties ſuperior cauſa repulſæ examinata in oblatione perſiſtit: indicat namque ea perſeuerentia abſolutè, & definitè velle te eum gradum accipere non tam ob gratiam tibi præſtandam, quam ob Religionis bonum, & rectum illius regimen.

5. Sed quid ſi ob difficultatem, & repugnantiam, quam habes in ſuſcipiendo gradu coadiutoris formati, & ob timorem, quem Præpoſitus Generalis concepit te eſſe turbandum, & fortè periculo Religionis deſerendæ exponendum, eo quod gradus profeſſorum denegetur, abſolutam voluntatem te obligandi mutet, vel ſuſpendat, peccabiſne contra hoc votum? Alicui videbitur te non peccaturum; quia votum eſt tantum de ſuſpiciendo gradu Præpoſito Generali id abſolutè ſtatuenti. At in ſupradicto caſu ſupponimus Præpoſitum Generalem non abſolutè ſtatuere, ſed potius abſolutum ſtatutum ſuſpendere, vel mutare. Ergo non peccas contra votum. Idipſum confirmatur ex illo *decreto 27.aliàs 32.Congreg.7.* Vbi declarans congregatio, quando vi quarti voti tenearis gradum accipere dixit te teneri Præpoſito Generali

examinatis excuſationis rationibus in ſententia perſiſtenti, & certum gradum abſolutè ſtatuenti obedire. Ergo à contrario quando examinatis rationibus à ſententia deſiſtit, & certum gradum abſolutè non ſtatuit, obligatus non eris. Nihilominus verius cenſeo te in ſupradicto caſu votum indirectè violaturum; eo quod iniquè, & iniuſtè, obliges ſuperiorem à voluntate abſoluta concedendi tibi tranſitum ceſſare. Qui enim vouet opus perfectum ſub conditioue pendenter ex alterius voluntate, obligatus eſt ad minus illam voluntatem noo impedire; quia id eſſet nolle votum exequi. At tu vouiſti Deo accipere gradum, quem ſuperior voluerit abſolutè tibi concedere. Ergo teneris voluntatem ſuperioris non impedire. At iniquè impedis te difficilem ſuſceptioni exhibendo, & turbationis, aliorumque inconuenientium ſigna oſtendendo, ob quæ vitanda ſuperior prudentiſsimè ceſſat à voluntate abſoluta tibi gradum concedendi: ergo peccas contra votum. Teneris ergo repugnantiam vincere, & timorem ſuperioris iuſtum tuæ turbationis, & maioris periculi remouere: Sic colligitur, ex *Suar. t. 4. de Relig tract.10.lib.4. in fine cap. 17. numer.*

15. Addo non ſolùm contra votum, ſed etiam contra iuſtitiam videris peccare; ſiquidem malitioſè impedis, ne tibi ſuperior præcipiat, quod iure præcipere poteſt. Neque rationes in contrarium obſtant. Nam prima ſolùm probat illam voti violationem directam non eſſe; benè tamen eſſe indirectam. Secunda conuincit, te voto obligatum noo eſſe deſiſtente ſuperiore liberè, & non moraliter coacto; ſecus quaodo coactus tua indiſpoſitione deſiſtit.

6. Tandem inquires; an recepto gradu coadiutoris formati obligari poſſis ex ſupradicto voto ad recipiendum gradum profeſſi, vel è contra? Et quidem recepto gradu profeſſorum te non poſſe obligari ad recipiendum gradum coadiutoris formati tanquam omnino certum tradit optimè *Suar.t.4.de relig.tract.10. lib. 4. cap. 17. num.* 11. quia profeſſorum gradus eſt ſuperior gradu coadiutorum; quippè continet vota ſolemnia, & ad plura obligat. At nemo ex voto obligari poteſt ab ſtatu ſuperiori, & perfectiori ad inferiorem, & minus perfectum deſcendere. Neque ille eſſet in Societatem ingreſſus, ſed aliquo modo egreſſus, & retroceſſio. Ergo nullatenus obligari potes. Verum recepto gradu coadiutoris formati te obligari poſſe ex dicto voto ad recipiendam profeſſionem trium, vel quatuor votorum affirmat *Suar. dicto cap.* 17. *num.* 11. ſibi videri probabile. Mouetur; quia ex gradu coadiutoris formati tranſire potes ad profeſſionem, vtporè ad gradum perfectiorem; nam licet hic tranſitus rarò concedatur; concedi tamen aliquando poteſt, & debet, vt inſinuatur *exam. gen. cap.6.§ 5.& 6.* Sed promittens ingredi Societatem, videris promiſiſſe ingredi in perfectiorem gradum ſi ſuperiori placitum fuerit. Ergo ſtante ſuperioris beneplacito obligatus eris ingredi. Et confirmatur, quia antequam coadiutoris gradum cooptatus eſſes, nemo dubitat te obligari poſſe gradum profeſſi admittere; at ob gradum coadiutoris receptum non impeditur tranſitus ad profeſſioois gradum, neque ſuperior ius amiſit illum exigendi; quippè cenſeris promiſiſſe Societatis ingreſſum, quoties ingreſſus dari poteſt. Verùm etſi hæc ſententia ſit ſatis probabilis, probabiliorem iudico, te obligari non poſſe; eoquod obligationi ingrediendi Societatem aſſumpro quolibet ex illis gradibus videaris ſatisfeciſſe; nam vt conſtat ex conſtitutionibus, & congregat. declaratione, votum ingrediendi Societatem eſt votum acceptandi gradum coadiutoris formati, vel profeſſi, prout Societas voluerit. Ergo recepto gradu coadiutoris formati ſatisfeciſti voto. Non enim vtrumque graduo acceptare promiſiſti, ſed vnum, vel alterum, vt denotat illa dictio *vel* quæ eſt diſiunctiua, aliàs non ea dictio *vel* ſed *&* apponenda eſſet. Deinde à formula votorum coadiutoris formati excluſa eſt illa promiſſio ingrediendi Societatem. Ergo indicatur plenè per illum ingreſſum promiſſioni ſatisfactum eſſe. Aliàs ſi recepro illo gradu Sanctiſſimus Ignatius cenſeret obligationem promiſſionis ingrediendi Societatem durare, non debebat à formula coadiutoris formari eam promiſſionem excludere, ſed potius eam conſtituere, vt ſic ingredientes memores eſſent ad vlteriorem gradum obligari poſſe. Hinc infertur, à fortiori recepto gradu profeſſorum trium votorum obligari non poſſe ex vi dictæ promiſſionis ad recipiendam profeſſionem quatuor votorum. Quippè faciens profeſſionem trium votorum, & conſtitutus in gradu coadiutoris formati cenſetur eſſe in termino; eaque de cauſa omnes probationes ſupradictos gradus præcedunt. Verùm hæc quæſtio potius eſt ſpeculatiua, quam practica. Rarò enim, vel nunquam continget Societati neceſſarium eſſe velle obligare coadiutorem formatum, vt profeſſionem faciat, & profeſſum trium votorum, vt profeſsionem quatuor præſtet; quia abſque dictæ profeſsionis conceſſione obligare poterit ſubditos æquè ferè ac ſi eſſent profeſsi adminiſteria peragenda. Tùm præcipuè quia gradus profeſſorum honorabilior eſt, ac proinde ſola ſuperioris inſinuatione, & ſimplici conceſsionem acceptabitur.

Pvnctvm II.

Expenditur ſecunda obligatio annexa profeſſis, & coadiutoribus ſpiritualibus de ſpeciali cura in puerorum eruditione.

1. *Explicatur obligatio, & eius materia.*
2. *Proponitur obiectio aduersùs ſpecialitatem obligationis erudiendi pueros. Et fit ei ſatis.*
3. *In huius miniſterij obſeruationem quilibet profeſſus tenetur incumbere intra annum, quadraginta diebus continuis, vel interpellatis.*

1. PRofeſſi, & coadiutores ſpirituales formati cum ſua vota emittunt; exprimunt ſe vouere obedientiam ſpecialiter circa puerorum eruditionem, ibi: Promitto, &c. paupertatem, caſtitatem, & obedientiam, & ſecundum eam peculiarem curam circa eruditionem iuxta formam, & modum in litteris Apoſtolicis Societatis Ieſu, eiuſque conſtitutionibus contentum. Materia huius obligationis eſt puerorum (ſub quibus rudes homines comprehenduntur) eruditio tum in iis, quæ ad fidem pertinent: eos in doctrina Chriſtiana, & myſteriis diuinis inſtruendo, tùm in iis, quæ pertinent ad mores, incitando ad præceptorum obſeruationem, & ad pietatis, & Religionis officia. Hanc igitur vouent profeſsi; & ſpirituales formati coadiutores, ſi à ſuperioribus per virtutem obedientiæ illis mandata ſit, vt conſtat ex illis verbis, *& ſecundùm eam* (ſcilicet obedientiam) peculiarem curam circa puerorum eruditionem. Quocircà ſecluſo obedientiæ præcepto, nulla eſt ex hac promiſsione profeſsis, ſpiritualibus

formatis

formatis coadiutoribus huius eruditionis puerorum obligatio.

2. Quod ſi dicas, ſi ex hac promiſſione nulla ſpecialis obligatio erudiendi pueros naſcitur, quæ non ſit circa erudiendos homines prouectioris ætatis, illiſque Sacramenta miniſtranda, aliaque Societatis miniſteria exercenda, cum hæc omnia ſi per virtutem obedientiæ imperentur, teneantur profeſſi,& coadiutores ſpirituales formati exequi, cur ſpecialiter eruditio puerorum in voto obedientiæ expreſſa fuit? aut cur potius in voto obedientiæ profeſſorum, & coadiutorum ſpiritualium formatorum, & non in voto obedientiæ ſcholarium approbatorum huius eruditionis mentio facta eſt? Reſpondet *Paul III. in Bulla* prima Societati conceſſa, quæ incipit. *Regimini militantis Eccleſiæ*, eam puerorum eruditionem ſpecialiter in ea formula commendari; quia eſt fundamentum, ſine quo ædificium vitæ Chriſtianæ conſurgere non poteſt, & quia adeſt periculum, ne vt quiſque erit doctior, ita Prouinciam hanc tanquam primo aſpectu minus ſpecioſam forſitan detrectare conetur, cum tamen re vera nulla ſit fructuoſior vel proximis ad ædificationem, vel noſtris ad charitatis, & humilitatis, ſimul officia exercenda. Notanter dixit Pontifex fructuoſior. Nam eſto aliæ occupationes excellentiores, & perfectiores adſint, regulariter loquendo nulla eſt hac occupatione fructuoſior; quia ex ea non ſolùm pueri, & rudes homines, ſed etiam docti inſtruuntur, & ad pœnitentiam commouentur, efficacius fortè quam grauiori, & doctiori prædicatione. Deinde, quia hæc occupatio in mundanorum oculis eſt humilis, & abiecta, ea de cauſa fructuoſior eſt ad ædificationem in proximis excitandam, & ad charitatem, & humilitatem in noſtris promouendam. Quæ omnia confirmauit *B. Ignat. 5. p. conſtitut. cap. 3. litt. B.* his verbis: Promiſſio docendorum puerorum, aut rudium hominum iuxta litteras Apoſtolicas, & conſtitutiones non inducit aliam obligationem, quam reliqua ſpiritualia exercita, quæ ad auxilium proximorum adhibentur, cuiuſmodi ſunt confeſſiones, prædicationes, &c. in quibus quiſque ſe debet occupare iuxta rationem obedientiæ ſuorum ſuperiorum. Quod autem de pueris docendis in voto fit mentio, ea de cauſa fit, vt ſancta hæc exercitatio peculiari modo ſit commendata, & vt deuotius curetur propter ſingulare obſequium, quod Deo per eam in animarum auxilio exhibetur; & quia facilius obliuioni tradi poterat, & in deſuetudinem abire, quam alia magis ſpecioſa, cuiuſmodi eſt prædicatio, &c. Ratio autem, quare ſpecialiter in voto obedientiæ Profeſſorum, & coadiutorum ſpiritualium eruditio puerorum expreſſa fuit, & non in voto obedientiæ emiſſo ab ſcholaribus approbatis, ea eſt; quia ad hoc munus obeundum profeſſi, & coadiutores formati præſumuntur apti, ſecus ſcholares. Nam ad erudiendos pueros, & rudes doctè, vtiliter, & fructuosè conuenit docentes pluſquam mediocriter eſſe inſtructos, ſicuti ſunt qui in Societate profeſſionem, vel gradum coadiutorum ſpiritualium formatorum obtinent: at non ſic ſcholares, qui litteris adiſcendis incumbunt.

3. In huius igitur miniſterij promotionem, & ſupradictorum obſeruationem cauetur, vt quilibet profeſſus quadraginta diebus huic eruditioni incumbat. Sic habetur *Congregat. prima generali, decreto* 134. & expreſſius *in Congregat. 2. decreto* 48. vbi ſic dicitur. Quiuis profeſſus quatuor, vel trium votorum, quiuis etiam coadiutor ſpiritualis formatus poſt editam profeſſionem, vel vota ſimplicia intra annum per quadraginta dies continuos, vel interpelatos doctrinam Chriſtianam pueros, atque rudes perſonas docere teneantur. Teneantur inquam ſub voto, ſi eis ſub virtute obedientiæ præceptum ſit; aliàs ſolùm ex regula, & inſtituto ad peccatum non obligante. Præterea ipſamet Congregatio P. N. Generali commendat curam, vt noſtri frequentius, quemadmodum ipſi in domino expedire viſum fuerit, in hoc tam pio opere exerceantur. Deinde Rectoribus, cum primum Rectoris officium ſuſcipiunt iniungit *S. Ignat. 4. p. conſtitut. cap.* 10. §. 10. vt per quadraginta dies doctrinam Chriſtianam legant, aut doceant, legant inquam, aut doceant per ſe. Si tamen conuenire non videbitur ad ædificationem, vel ob aliam cauſam ſufficientem, vt Rector ipſe legat, re cum Prouinciali communicata, ſi eiuſdem ille ſententiæ fuerit, per alium illud munus obire poterit. Quam conſtitutionem *Congregatio 2. decreto* 54. explicans inquit: Rectores cum teneantur ex conſtitutione, & declaratione 10. *capit. 4. punct.* doctrinam Chriſtianam legere; vel docere per quadraginta dies per ſe, vel per alium, expoſitum eſt, id debere præſtari intrà annum poſtquam officium Rectoris inierint continenter quadraginta diebus, vel interpolatim; primò quidem quemadmodum ſolent doceri pueri, deinde etiam per conciones, ſi ita ſuperior cenſuerit. Præter illum annum eodem quidem nomine non tenebitur Rector, ſed alio poterit communi, vt in ſuperiori quodam decreto definitum eſt de profeſſis, & coadiutoribus formatis.

Pvnctvm III.

Quæ ſit obligatio, quam contrahunt profeſſi ſocietatis ex ſpeciali voto obedientiæ Summo Pontifici.

1. *Hoc votum obediendi Summo Pontifici ſolemne eſt, & ſpeciale Societati.*
2. *Apponitur aliquorum calumnia circa prædictum votum, quæ friuola ſanè eſt.*
3. *Explicatur huius voti materia, & eius neceſſitas.*
4. *Explicatur voti vtilitas.*
5. *Explicatur qualiter hoc votum poſſit eſſe ſolemne.*
6. *Quoties Summus Pontifex, vel Præpoſitus Generalis eius nomine præcepit miſſiones in nomine Ieſu Chriſti, ſeu virtute obedientiæ, tenetur profeſſus ſub graui culpa obedire.*

1. Sciendum eſt, in Societate Iesv profeſſos, qui vocantur quatuor votorum vltra tria vota ſolemnia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittere aliud quartum etiam ſolemne obediendi Summo Pontifici in miſſionibus peragendis ad animarum ſalutem. Quod votum ea forma emittitur, vt conſtat ex *conſtit. 5. p. cap. 3. §. 3.* Inſuper promitto ſpecialem obedientiam Summo Pontifici circa miſſiones, prout in litteris Apoſtolicis, conſtitutionibus continetur. In litteris autem Apoſtolicis Pauli III. primò confirmantis Societatis inſtitutum habetur hoc votum fieri ad maiorem noſtræ Societatis humilitatem, ac perfectam vniuſcuiuſque mortificationem, & voluntatem noſtrarum abnegationem, eoque

ſingulos noſtros ſpecialiter aſtringi, vt quidquid modernus, & alij Romani Pontifices pto tempore exiſtentes iuſſerint ad profectum animarum,& fidei propagationem pertinens, & ad quaſcunque Prouincias nos mittere voluerit,ſiue vlla tergiuerſatione, aut excuſatione illico quantum in nobis fuerit, exequi teneamur, ſiue miſerit nos ad Turcas, ſiue ad quoſcunque alios infideles etiam in partibus, quas Indias vocant exiſtentes, ſiue ad quoſcunque hæreticos, ſeu ſchiſmaticos, ſeu etiam ad quoſuis fideles. Id ipſum eiſdem verbis continetur in *Bulla Iulij III.* noſtrum inſtitutum confirmante. Et in *Bulla Gregor. XIII.* incipiente *quanto fructuoſius* dicitur. Qui verò quatuor votorum profeſſi futuri ſunt,ij tribus ſolemnibus ſubſtantialibus votis, quartum ſimiliter ſolemne addunt ſpeciale Summo Pontifici obedientiæ circa miſſiones præſtandæ ob certiorem Spiritus ſancti in miſſionibus ipſis directionem, ac maiorem ipſorum mittendorum ſedi Apoſtolicæ obedientiam,maioremque deuotionem, humilitatem, mortificationem, ac voluntatum abnegationem. Eadem ferè habentur in conſtitutionibus Societatis Iesv: nam in *exam. gener.cap.*1. §. 5. dicitur. Profeſſa ſocietas præter tria vota votum facit expreſſum Summo Pontifici vt Vicario qui nunc eſt,vel pro tempore fuerit Chriſti Domini noſtri, nimirum ad proficiſcendum ſine excuſatione non petito viatico quocunque gentium eius ſanctitas iuſſerit inter fideles, vel infideles ad res quæ ad diuinum cultum, & Religionis Chriſtianæ bonum ſpectat, & 6. *cap.* 2. §. 2. Quando Summus Pontifex, vel ſuperior huiuſmodi profeſſos, vel coadiutores ad laborandum in vineam Domini mittet, nullum viaticum petere poſſint, ſed ſe liberaliter repræſentent, vt mittantur, prout illis ad maiorem Dei gloriam fore videbitur. Et *in declarat. litt.* 1. ſubditur,id eſt pedites,vel equites cum pecuniis, vel ſine illis, & *7. p. conſtit. cap.* 1. *&* 2. latius hæc omnia explicantur. Ex quibus conſtat hoc votum obediendi Summo Pontifici circa miſſiones eſſe ſpeciale Societatis ſolemne, & diſtinctum ab aliis tribus ſubſtantialibus.

2. Non deſunt Doctores potius prauo affectu, & iudicio proprio nixi, quam ratione, qui hoc votum calumniantur. Tum quia ſuperfluum. Tum quia inutile. Eſſe ſuperfluum probant; quia omnes Chriſti fideles obligari ſunt obedire Summo Pontifici, ſi eis aliquò proficiſci iuſſerit ob animarum ſalutem. Et ſpecialiter Religioſi hac obligatione tenentur; quia Pontifici tanquam ſupremo Religionis Prælato obedientiam promiſerunt. Deinde eſto alij Religioſi obedientiam Summo Pontifici non ita ſtrictam promiſerint; at ſcholares approbati Societatis,& maximè formati coadiutores eam promittunt: voto enim obedientiæ obligantur ire in quaſlibet mundi partes, quò ſuperior deſignauerit,vt conſtat,ex *3.p. conſtitut. cap.*2. *littera G. & 6. p. conſtitution. cap.* 3. § 5. & ex Bulla *Gregor. XIII.* incipiente *Aſcendente*. Ergo ſaltem comparatione aliorum Religioſorum Societatis hoc votum ſuperfluum eſt: cum non ſuperaddat obligationem aliquam diſtinctam à voto generali obedientiæ, Quodque videntur expreſſiſſe Bullæ Pontificiæ *Pauli III. & Iulij III.* dicentes hoc votum fieri ad maiorem noſtrorum humilitatem, & deuotionem, perfectamque mortificatione, & voluntariam abnegationem. Ergo non ad inducendam nouam,& diſtinctam obligationem. Eſſe autem inutile hoc votum ſic probant, quia Pontifex grauioribus Eccleſiæ negotiis occupatus noſcere non poteſt qui hoc votum emiſerint, quique ei ſint ſpecialiter ſubiecti, vt eos occupare poſſit, vtiliuſque foret hoc votum Præpoſito Generali emitti: vtpotè qui maiorem ſuorum Religioſorum notitiam habet, & illorum regimini immediatius incumbit. Quod verò hoc votum ſolemne eſſe non poſſit inde probatur; quia non apparet, in quo eius ſolemnitas conſiſtit, cum nullum ſpecialem effectum, & obligationem contineat, quem non contineret idipſum votum ſimplex obedientiæ. Ergo hoc votum neque eſt ſolemne, nec neceſſarium, neque vtile. Sed hæc friuola ſunt, vt labefactare poſſint doctrinam à S. Ignatio traditam, & à viris doctiſſimis probatam, & à Summis Pontificibus definitam. Vt igitur veritas innoteſcat explicanda eſt materia huius voti,& inde conſtabit non eſſe ſuperfluum, neque inutile, ſed neceſſarium, vtile, & ſolemne.

3. Materia igitur huius voti, vt conſtat ex Bullis Apoſtolicis, & conſtitutionibus allegatis eſt obedire Summo Pontifici in miſſionibus per agendis, v. g. ire ſiue equites, vel pedites in quaſcunque mundi partes iuſſerit, ibique commorari, & miniſteria ſpiritualia ſecundùm Societatis morem in animarum ſalutem exercere arbitrio Pontificis: quia hæc omnia ſub miſſione continentur. Quæ debent præſtari nulla tergiuerſatione, vel excuſatione appoſita; ſubintelligitur quæ friuola ſit,& inanis; ſecus de excuſatione iuſta, & legitima: hanc enim proponere ſuperiori & conſtitutionibus Societatis, & menti Pontificis conforme eſt, vt benè notauit *Suar. t.4. de Relig. tract.*10. *lib.6.cap.*4. *n.* 11. *Sanch. 6. ſumm. cap.* 18. *n.* 6. Deinde præſtari debent nullo petito viatico, expectatoque ſubſidio, tùm pro peragendo itinere, tùm pro ibi reſidendo: ſolùm enim permiſſum eſt *7. p. conſtit. cap.* 1. §. 3. *lit. E. in declarat.* repręſentare Pontifici, quæ ſit ipſius mens de modo itineris faciendi,& ibidem quò mittitur manendi, num ex eleemoſynis propter Chriſti amorem emendicatis, an alio modo viuendo. Sed ad hæc præſtanda nec reliqui Chriſti fideles, nec cæteri Religioſi tùm aliorum ordinum, tùm Societatis obligari poſſunt. Ergo hoc votum neceſſarium omnino fuit. Minorem probo: quia reliqui Chriſti fideles obligari non poſſunt à Pontifice, vt in remotiſſimas partes proficiſcantur, ibique commorentur, niſi communi Eccleſiæ bono maximè expediret, neque tunc obligantur ex voto, ſed ex ſubiectione, quam debent Pontifici, tanquam vniuerſalis Eccleſiæ capiti, & Chriſti vicario. Cæteri autem Religioſi etſi votum obedientiæ Summo Pontifici præſtent tanquam ſupremo Religionis Prælato ex vi illius amplius obligari non poſſunt quam iuxta ſuas regulas,& conſtitutiones. At extra regulam omnium Religionum eſt obligare ſuos Religioſos ire, aſſiſtere, & commorari in partibus remotiſſimis, vbi nulla eſt Prouincia, nec Religionis domus nullo ſubſidio petito, & maximè ſi ibi adeſt periculum vitæ. Quocircà etſi Seraphicus Franciſcus ſpeciale, & expreſſum obedientiæ votum emiſerit Pontifici Honorio, & ſucceſſoribus pro ſe, & ſuis alumnis, itaut ab ipſis cum votum obedientiæ emittunt, emiſſum eſſe intelligatur, vt dixit *Cordub. in expoſit. ſuæ regulæ cap.*1.*q.*3.*& D. Bonauent. cap.*1. At hoc votum ad nihil amplius obligat, quam generale votum obedientiæ in ea Religione emiſſum, vt expreſſit D. Bonauentura, quod certè non obligat ad miſſiones ita difficiles, & humanis ſubſidiis deſtitutas, ad quas profeſſi Societatis obligantur vti benè notarunt *Suar. t.4. de Relig. tract.* 10. *lib.6. cap.4. n.27. Sanch. lib. 6. ſum. cap.18. num.5. in fine, Ribadeneira de inſtituto Societatis, cap.* 20. *circa finem.* Religioſi verò Societatis, qui biennio expleto vota emiſerunt, & coadiutores ſpirituales formati, imò & profeſſi trium votorum, eſto obligati ſint ire, & commorari in qualibet mundi parte. At ſcholares approbati non obligantur ire pedites, nec vllo petito viatico, nec cum periculo

vitæ:

vitæ: quia in conſtitutionibus, bulliſque Pontificiis hæc obligatio non continetur, vt expreſsè dixit *Sanch. lib. 6. ſum. cap. 18. num. 5. Suarez tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 6. cap. 4. num. 32.* Coadiutores verò ſpirituales formati, & profeſſi trium votorum eſto obligentur ire non petito viatico, at non obligantur ex voto viaticum non petere, ſed ſolum ex conſtitutione ad culpam non obligante. Nam etſi *6. conſtit. cap. 2. p. 13.* æquè de profeſſis, ac coadiutoribus formatis dicatur, quod nullum viaticum petere poſſint, ſed ſe liberaliter repræſentent, vt mittantur ſcilicet pedites, vel equites cum pecunia, vel ſine illa: non inde infertur obligari ex voto ad non petendum viaticum, ſed ad ſummum obligari poſſe, quia vouent obedientiam iuxta ſocietatis conſtitutiones; at profeſſi quatuor votorum ex voto illo ſpeciali obligantur, cum illis à Pontifice iuſſum fuerit ire, viaticum non petere: quia hæc obligatio in dicto voto exprimitur: ſic *Sanch. dicto lib. 6. cap. 18. num. 5.* Deinde profeſſi trium votorum, & coadiutores ſpirituales formati non videntur eſſe obligati ad miſſiones, in quibus periculum vitæ adeſſet: quia generale votum obedientiæ, quod inſtar legis Eccleſiaſticæ de eadem relatæ obligat non poteſt cum periculo vitæ obligare, ſicut nec lex Eccleſiaſtica. At profeſſores huius voti hoc periculum ſubire obligati ſunt; ſi quidem obligantur expreſsè ire ad Turcas, Hæreticos, & Schiſmaticos, vbi periculum vitæ frequenter adeſt *Sanchez dicto cap. 18. num. 5.* Præterea emittentes hoc obedientiæ votum quaſi ex officio tenentur parati eſſe, & diſpoſiti ad quaſlibet miſſiones quantumcumque periculoſas peragendas; at profeſſi trium votorum, & coadiutores formati non videntur ad eas obligati, niſi ad ſummum in defectum profeſſorum, vt probat *Suar. tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. cap. 4. num. 33.* Ergo hoc votum obedientiæ Pontifici, quod profeſſi emittunt aliquam ſpecialem obligationem inducit, quam non inducit votum generale obedientiæ in aliis religionibus, & in ſocietate. Ergo hoc votum neceſſarium eſt.

4. Ex his conuincitur vtiliſſimum eſſe quod enim neceſſarium eſt, à fortiori eſt vtile, vtilitatem tamen eius ſatis expreſſit *Julius III. in dicta bulla confirmat.* Primo dixit eſſe vtile ob deuotionem maiorem ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ; expediebat enim maximè, vt tota aliqua religio hanc obedientiam Summo Pontifici præſtaret eo tempore, quo ab eius obedientia tot hæretici, & ſchiſmatici recedebant; eiuſque authoritatem recognoſceret, cum eam alij pro viribus impugnabant. Secundò dixit vtile eſſe ob maiorem noſtræ ſocietatis humilitatem, quam exercet ſe totam obſequio Pontificis tradendo. Tertiò ad perfectam vniuſcuiuſque mortificationem, & voluntatum noſtrarum abnegationem; cum parati exiſtant ad quaſlibet mundi partes peragrandas, prout Pontifici viſum fuerit. Quod vero hoc votum vtilius ſit fieri Summo Pontifici, quam religionis prælatis duplici ratione conuincitur. Prima; quia eo voto ſpecialiter authoritas Pontificis recognoſcitur. Secunda, quia hac via profeſſi ſecuriùs ſe periculis exponant, cum miſſi ſint à Vicario Chriſti, quem præſumere poſſunt in illius præcepti impoſitione certiori Spiritus ſancti directione duci, vt dixit *Gregor. XIII. in bulla Aſcendente.* Neque obſtat Pontificem ſingulos ſocietatis profeſſos non recognoſcere; ſufficit quòd certo ſciat eſſe in ſocietate plures ſuæ obedientiæ ita dicatos, vt quocunque eos mittere velit obligati ſint ire: ad cuius finem cauetur *7. conſtitut. cap. 1. in fine*, vt Præpoſitus Generalis, cùm nouus Chriſti Vicarius in Apoſtolica ſede fuerit conſtitutus, per ſe vel per alium intra annum ab eius creatione, & coronatione teneatur eius ſanctitati declarare profeſſionem, ac promiſsionem expreſſam obedientiæ, qua ipſi ſocietas peculiari voto circa miſsiones ad Dei gloriam ſe obſtrinxit. Adde plures, & præcipuos ex ſocietate à Pontifice recognoſci poſſe, tum ex fama, & relatione, tum quia quolibet triennio procuratores ſingularum prouinciarum Romæ congregantur. Maneat ergo certum, & indubitatum hoc votum neceſſarium eſſe, & Eccleſiæ, ſedique Apoſtolicæ, & ſocietati vtiliſsimum.

5. Reſtat explicare tertium quod obiiciebatur, qualiter poſsit eſſe ſolemne? Nam ſic eſſe; non poteſt in dubium reuocari, cùm expreſsè definitum ſit à *Gregor. XIII. in bulla*, quæ incipit: *Aſcendente*; ibi tribus illis ſubſtantialibus votis ſolemnibus quartum ſimiliter ſolemne addunt ſpeciale Summo Pontifici obedientiæ circa miſsiones præſtandæ. Solemnitas igitur huius voti in eo conſiſtit, quod medio illo ſe tradit religioſus in dominum, & poteſtatem Pontificis in ordine ad miſsiones peragendas, itaut in ordine ad hunc finem iam non ſit ſui iuris, nec religionis, ſed Pontificis. Quod adeo verum eſt, vt ſi religioſus facto hoc voto vellet de ſe aliter diſponere, infirma eſſet eius diſpoſitio, & peccaret non ſolum contra religionem, ſed etiam contra iuſtitiam ob ius Pontifici acquiſitum. Quæ in voto ſimplici obedientiæ non procederent: ſic ſuſtinet *Suar. tom 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. cap. 4. in fine num. 38. & 39.* Præterea eius ſolemnitas conſiſtit in eo, quod à nullo alio præter Pontificem hoc votum irritari, vel diſpenſari poteſt, ſecus ſimplex obedientiæ votum.

6. Supereſt dicendum, quando profeſſus teneatur ſub graui culpa obedire Summo Pontifici, vel Præpoſito Generali nomine ipſius iniungenti miſsiones? Breuiter reſpondeo quoties in nomine Ieſu Chriſti, ſeu virtute obedientiæ præciperet. Quouſque enim ſuam voluntatem his verbis, vel æquiualentibus explicaret, non cenſetur velle præceptum imponere, & grauem obligationem inducere; quia cenſendus eſt præceptum imponere modo ſocietati accomodato. At in ſocitate *6. p. conſtit. cap. vlt.* cautum eſt non eſſe cenſendum præceptum, niſi ſub prædictis verbis impoſitio fiat. Ergo quouſque Pontifex ſic ſuam voluntatem declaret, obligationem grauem non inducit. Atque ita ſuſtinet *Suar. tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. cap. 4. n. 36.*

Pvnctvm IV.

Qualiter obligentur profeſſi trium, & quatuor votorum ad paupertatem non relaxandam.

1. *Explicatur votum.*
2. *Finis quo S. Ignatius motus fuit ad ſtatuendum huiuſmodi votum fuit vt ſocietas in ſuo primæuo feruore conſeruaretur.*
3. *Materia huius voti eſt nulla ratione agere, aut conſentire, vt quæ in conſtitutionibus circa paupertatem ordinata ſunt immutentur.*
4. *Proponitur obiectio, & fit ei ſatis.*
5. *Quam paupertatem voueas non immutare? Proponitur Sanch. ſententia. Sed verior eſt de omni paupertate, quæ ſub votum cadit eſſe hoc votum intelligendum.*

6. *Reſpondetur rationi contrariæ.*
7. *Votum hoc grauem obligationem inducit.*
8. *An aliquando ceſſet huius voti obligatio? Diſtinguitur duplex caſus, & in primo affirmatur ceſſare.*
9. *Secundus caſus eſt, an dicti voti obligatio ceſſet, cum Pontifex proprio motu relaxationem concedit qua relaxatio triplici modo contingere poteſt.*
10. *Si tertio modo Pontifex relaxationem concedat, ceſſat voti obligatio.*
11. *Si primo modo relaxationem concedat, Sanch. negat votum ceſſare. Sed oppoſitum verius eſt.*
12. *Si ſecundo modo concedat, probabile eſt acceptationem voto non aduerſari.*

1. PRofeſſi trium, & quatuor votorum in ſocietate ſtatim poſt emiſſam profeſſionem io Eccleſia coram domeſtici, & externis ad ſacriſtiam accedunt, ibique quinque vota ſimplicia emittunt, quorum meminit *Gregor. XIII. in bulla, Aſcendente.* Primum illorum, & in hoc puncto explicandum eſt de non relaxanda ſocietatis paupertate. Quod ſub hac forma emittitur iuxta conſtitutionem ſocietas *6. p. cap.* 2. §. 1. Promitto ounquam me acturum quacuoque ratione, vel conſenſurum, vt quæ ordioata ſunt circa paupertatem in conſtitutiooibus ſocietatis immutentur, niſi quando cauſa iuſta rerum exigentium videretur paupertas reſtringenda magis. Circa quod votum, & obligationem inde conſurgentem tria explicanda ſunt primum, quo fine, & cauſa motus fuerit S. Ignat. ad ſtatuendum, vt profeſſi in ſocietate, & non ſcholares, & coadiutores formari hoc votum emitterent. Secundum quæ ſit eius materia. Tertium qualis, quando ſit eios obligatio.

2. Circa primum motus eſt S. Ignat. vt conſtat ex *6. p. conſtit. cap. 1. in princ.* ad ſtatuendum in ſocietate fieri huiuſmodi votum, vt ſocietas in ſuo primæuo feruore conſeruaretur; iudicauit namque & meritò, tum *dicto loco, tum. 10. p. conſtitut.* §. 5. paupertatem murum eſſe religionis, & propunaculum aduerſus tela, & inſidias dæmonis, nixus authoritate *D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. D. Bonauent. in breuiloquio par. 5. cap. 6. & tom. 1. opuſc. epiſt. ad miniſtros prouinciales, & opuſc. de reg. nouit. cap. 14. & in vita Chriſti cap. 21. Dionyſij Carthuſiani lib. de reformat. clauſtrali n. 17.* & aliorum plurium vocantium paupertatem murum, fundamentum, & propugnaculum religionis. At corruente muro ciuitas corruit, & deſtructo fundamento, ædificium deſtruitur, ſublatoque propugnaculo hoſtibus patet aditus: ea de cauſa S. Ignatius vt hunc murum fundamentum, & propugnaculum in ſua puritate conſeruaret, ſtatuit, vt omnes profeſſi ſpeciali voto non relaxandi paopertatem aſtringerentur. Solis profeſſis hanc obligationem indixit, non ſcholaribus approbatis, nec coadiuroribus formatis; quia profeſſi congregationi generali aſſiſtunt, ibique votum deciſiuum habent. At paupertas relaxari non poteſt à religioſis ſocietatis niſi in congregatione generali, quia ſoli congregationi generali datum eſt cooſtitutiones mutare, ſeu innouare. Merito ergo ſoli profeſſi, qui generali congregationi aſſiſtere poſſunt, hoc ſpeciali voto obſtringuntur.

3. Quoad ſecundum de materia huius voti: Io primis conſtat eſſe diſtioctam à materia voti ſolemnis paupertatis, aliàs non eſſent vota diſtincta. Materia namque prohibita voto paupertaris eſt vſus cuiuſuis rei temporalis tanquam propriæ, ſtante lege, & cooſtitutione prohibente ſub voto prædictum vſum. At materia voti non relaxandi paupertatem eſt oon alterandi, nec mutandi dictam legem. Explico: in ſocietate eſt lex, & conſtitutio pertinere ad votum paupertatis, & ſub illo comprehendi, oe profeſſi ſocietatis proprium habeant, ne domus vlla profeſſa habeat redditus, & poſſeſſiones. Profeſſus ergo ſocietatis, qui proprium haberet, quique redditus, poſſeſsiones domui profeſſæ applicaret, contra votum paupertatis delinqueret, ſed non obinde paopertatem à ſocietate ſtatutam relaxaret; hæc enim immutata perſeuerat. Verum ſi ipſe profeſſus procuraret, aut conſentiret mutari legem, & conſtitutionem ſub voto paupertatis prohibentem domibus profeſsis poſſeſsiones, & redditus aduerſus votum non relaxandi paupertatem delinqueret, quia ſublata ea lege, & conſtitutione paupertas relaxata eſt. Quapropter votum paupertatis prohibet vſum, & factum contra legem, votum verò oon relaxandi paupertatem prohibet legis mutationem. Habet ergo hæc vota materias, & obiecta diſtincta. Materia igitur huius voti eſt oulla ratione agere, aut conſentire, vt quæ in conſtitutionibus circa paupertatem ordioata ſunt, immutentur. Ex his verbis conſtat hoc votum negatiuum eſſe; negat enim omnem actionem, & conſenſum pro paupertate in conſtitutionibus ordinata immutanda, ac proinde facies illi ſatis nihil agendo, vt manifeſtè colligitur ex *6. p. conſtitut. cap.* 2. §. 1. ibi: Promittant ſe ad innouationem conſtitutionum in his, quæ ad paupertatem pertinent nihil facturos, niſi magis reſtringendam iudicarent. Quæ verba expendens *S. Ignat. in declarat.* inquit: Poſt emiſſam profeſsionem vnuſquiſque promittat, quod nunquam aſſentietur ad immutandum quod ad paupertatem in conſtitutionibus pertinet, nec in conuentu totius ſocietatis congregatæ, nec per ſe ipſum vlla ratione curando. Prohibet ergo aſſenſum ſiue conſultiuum, ſiue deciſiuum de immutanda paupertate præſtare in conuentu totius ſocietatis congregatæ. Secundò prohibet quamlibet procuratiooem, diligentiam, & poſitiuum fauorem ad dictam mutationem obtinendam. Satisfacies ergo voto, ſi nihil agas.

4. Dices: ergo videns profeſſum procurantem paupertatis relaxationem, imo congregationem generalem relaxantem, neque impediens cum facilè poſſit, non peccabit contra votum; ſi quidem nihil facit? Conſequens autem videtur falſum: nam eſto phyſicè nihil faciat, moraliter, & ſecundùm prudentem æſtimatiooem plurimum facit, maximè ſi prælatus eſt, penes quem eſt poteſtas, & obligatio ſubditum delinquentem corrigendi, & à delicto remouendi. Eaque de cauſa in *cap. quanta de ſentent. excommunicat.* dicitur: eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cum poſſint manifeſto facinori deſinunt obiare. Ad idemque eſt *regula iuris, qui tacet conſentire videtur.* Fauet ergo, & conſentit qui ſic non impedit. Reſpoodeo profeſſum eo caſu non impedientem relaxationem, ſi ſuperior eſt ſpectata obligatione ſui officij fauere, & conſentire ſupradictæ relaxatiooi ex iuris interpretatione, ſecus ſpectata obligatione voti nihil agendi, nec conſentiendi paupertatis relaxationi; quia hoc votum prohibet actionem, & conſenſum, ex quo conſtitutionum mutatio oriatur, non permiſſionem, quæ mutatiooi oon concurrit; aliàs vt quid profeſſis, & non ſcholaribus approbatis hoc votum faciendum iniungeretur, quandoquidem omnibus commune eſſe poteſt procuraotem relaxationem non impedire? Et præterea neque illa permiſſio & aſſenſus con-

ſultiuus,

ſul tiuus,aut deciſiuus in genetali congregatione, neque eſt procuratio. Non igitur aduerſatur voto : & ita ſuſtinet *Suar. tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 6. cap. 6. n. 9. & 10.*

5. Sed quam paupertatem voues non immutare, cum promittis nulla ratione agere, aut conſentire, vt quæ in conſtiturionibus circa paupertatem ordinata ſunt immutentur? *Sanch. lib. 6. ſum. cap.* 18. *n.* 8. cenſet ſola paupertatem quoad redditus, & bona ſtabilia domorum profeſſarum te vouete : cui ſententiæ fauet maximè locus ille *conſtitut. 6. p. cap. 2. §. 1. lit. A.* vbi dictum votum declaratur his verbis : Innouari quod ad paupertatem attinet, eſt relaxari ad redditus, vel poſſeſſionem vllam in proprium vſum, vel ad ſacriſtiam, vel ad fabricam, vel ad aliquem alium finem præter id quod ad collegia, & domos probationum attinet admittendum. Ergo votum ſolum eſt de non relaxanda paupertate domorum profeſſarum admittendo redditus, vel poſſeſſionem vllam ad proprium vſum, vel ad ſacriſtiam, fabricam,&c. Quodque ſatis indicat exceptio illa collegiorum, & domorum probationis, quorum paupertas à dicto voto, & innouatione eſt excluſa. Et fortè ea ratione ſolis profeſſis hoc votum faciendum iniungitur; quia ad ipſos ſpecialiter attinet domos profeſſas in ſua puritate conſeruare,vtpote qui in illis per ſe reſidere debeant. Ex hac ſententia infertur, profeſſum,qui procuraret, vel conſentiret, vt coadiutores formati dominium bonorum ſuorum retinerent, collegia, & domus probationis ipſo facto ſuccederent in ſuorum religioſorum bona, & alia ſimilia non aduerſari ſupradicto voto : nam eſto hæc ad ſocietatis paupertatem pertineant, non tamen ad paupertatem ſocietatis profeſſæ, de qua votum videtur intelligendum. Nihilominus verius cenſeo de omni paupertate ſocietatis, quæ ſub votum cadit eſſe hoc votum intelligendum. Quia *S. Ignat. 6. p. conſtit. cap.* 2. antequam in particulari de paupertate domorum profeſſarum, collegiorum, domorum probationis, ſcholarium,& coadiutorum ſermonem inſtitueret, locutus eſt de paupertate in communi, quam dixit vt murum religionis firmum diligendam, & in ſua puritate conſeruandam eſſe, nec admittendas innouationes, & declarationes primo ſpiritui minimè conſentaneas. Quod vt in hac parte diligenter obſeruetur inquit : Quicunque in ſocietate profeſſionem emiſerint ſe ad innouationem conſtitutionum in his, quæ ad paupertatem pertinent nihil facturos promittant. Cenſuit ergo de omni paupertate cadente ſub votum, votum eſſe intelligendum, præcipuè cum ad ſocietatis conſeruationem non ſolum expediat, & neceſſarium ſit domos profeſſas in ſua paupertatis puritate conſeruare, ſed etiam collegia, & domos probationis, ſcholares approbatos, & coadiutores formatos. Deinde expendo generaliter dixiſſe S. Ignatium promittant nihil facturos ad innouationem conſtitutionum in iis quæ ad paupertatem pertinent. Quia vniuerſalitate vſus eſt *Greg. XIII. in ſua bulla*, *Aſcendente*, ibi : nunquam acturos, vt quæ in conſtitutionibus ſocietatis ordinata ſunt circa paupertatem, immutentur : ſub qua formula hoc votum emittitur. At in conſtitutionibus non ſolum agitur de paupertate domorum profeſſarum, ſed etiam de paupertate collegiorum, domorum probationis, ſcholarium, coadiutorum formatorum: quia votum paupertatis ea omnia reſpicit : Ergo votum de non relaxando paupertatis voto ſupradicta omnia reſpice debet. Atque ita docet *Suar. t. 4. de relig. tr. 10. lib. 6. c. 6. in fine n.* 18.

6. Neque obſtat ratio contraria. Fateor ibi ſolum declarari paupertatem domorum profeſſarum; eo quod eſt præcipua materia huius voti; ſed inde non infertur aliam ſub dicto voto non eſſe comprehendendam. Neque eſt verum in illa declaratione collegiorum, & domorum probationis paupertatem à voto excludi, ſed ſolum excludi ab incapacitate, quam habent domus profeſſæ habendi redditus, & poſſeſſiones in communi ad proprium vſum, &c. Neque ex eo quod profeſſi per ſe in domibus profeſſis reſidere debeant, ſufficienter probatur eorum votum de non innouanda ſocietatis paupertate de ſolis domibus profeſſis eſſe intelligendum; potius enim inferendum eſt de totius ſocietatis paupertate debere votum intelligi; ſiquidem ipſis incumbit totius ſocietatis bono conſulere, & in ſua puritate, & primæua perfectione conſeruare.

7. Supereſt, vt tertium, quod propoſuimus explicemus; quæ, qualis, & quando ſit huius voti obligatio? Et quidem de quantitate, ſeu qualitate obligationis nemini poteſt eſſe dubium, votum hoc grauem obligationem inducere: quia materia grauiſſima eſt, vtpotè religionis conſeruationi maximè neceſſaria; ac proinde cenſeo non ſolum ſuffragium deciſiuum in congregatione pro relaxanda paupertate, ſed cuiuſcunque illius procurationem peccatum mortale eſſe aduerſus dictum votum.

8. Solum eſt difficultas; an aliquando eſſet huius voti obligatio? Pro duplici caſu contingit dubium: primo, ſi res decurſu temporis ita mutentur, vt ſpectatis omnibus circunſtantiis appareat gratius fore Deo hanc fieri mutationem v. g. quod domus profeſſæ habeant aliquos redditus, & poſſeſſiones ſaltem ad ſacriſtiam, vel fabricam; an eo caſu agere, & procurare conſtitutionis innouationem, aduerſetur voto? Reſpõdeo ſi id certò conſtet (quod ratò continget) euidens eſt te non aduerſari voto agendo,& procurando conſtitutionis innouationem: quia eo caſu votum ceſſat : nequit enim eſſe maioris boni impeditiuum. Votum enim de non innouandis paupertatis conſtitutionibus intelligitur, dum id ſocietati conſeruandæ expedientius, & conuenientius fuerit. Verum ſi dubia ſit conuenientia, nullo modo poteris agere, & procurare conſtitutionis innouationem; quia voti certa obligatio non poteſt ceſſare ob dubium ſuperueniens. Ratione tamen huius dubij (quod præſumitur prudenter concipi) poteris tum in congregatione generali; tum Pontifici rationes proponere, quæ dubium ingerunt non animo relaxandi paupertatis conſtitutionem, ſed inueſtigandi, & cognoſcendi quid conuenientius ſit, relaxaténe conſtitutionem, an in illa firmiter perſeuerare? ſic *Suar. tom. 4. de relig. tract. 10 lib. 6. c. 7. n. 12. Sanch. lib. 6. ſum. cap.* 18. *n.* 10. Neque credo ad hanc propoſitionem faciendam neceſſarium eſſe, vt dicit Sanch. obtinere prius à Pontifice voti facti diſpenſationem; quia illa propoſitio in illo dubio rationabilis eſt, bono ſocietatis conueniens, ne grauioris damni periculo exponatur, ac proinde per votum impediri non poteſt, eaque de cauſa Suar. cautè dixit ſecurius eſſe ſi prius à Pontifice facultas petatur, vt non obſtante tali voto poſſit vnuſquiſque quod ſentit, vel opinatur liberè proponere.

9. Secundus caſus, in quo eſt dubium; an dicti voti obligatio ceſſet, eſt cum Pontifex proprio motu relaxationem facit? Tripliciter Pontifex relaxationem concedere poteſt, primo abſolutè, & independenter à religione, non tamen arctando religionem, vt illa conceſſione vtatur, ſed eam liberam relinquendo : ſic conceſſit *Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de Regularib.* omnibus religionibus (exceptis minoribus de obſeruantia,& Capucinis) vt poſſint proprium in communi poſſidere. Hæc enim conceſſio abſoluta fuit, & independens à

religionum

religionum acceptatione; quia fuit per modum legis; non tamen religionis arctauit, vt ea vterentur, ſed libetas reliquit. Secundò concedere relaxationem poteſt non abſolutè, ſed dependenter à religionum acceptatione, vt ſi concederet relaxationem per modum cuiuſdam ſpecialis priuilegij, quod vim non habet, quouſque priuilegiatus acceptet. Tertiò concedere talaxationem poteſt obligando ad illius admiſſionem.

10. Si hoc tertio modo relaxationem Pontifex concedat; eo quod iudicet paupertatem promiſſam illius religionis conſeruationi non expedire; manifeſtum eſt, voti obligationem ceſſare. Tum quia votum non poteſt eſſe contrarium præcepto. Tum quia poſito præcepto variatur eius materia, & quæ antea erat honeſta, redditur iniqua. *Sanch. lib.6. ſum. c.18. n.9. Suar. tom.6. de relig. tract.10. lib.6. c.6. n.13.*

11. Si primo modo relaxationem concedat, *Sanch. lib.6. ſum. cap.18. n.15* cenſet votum non ceſſare, ſed vi illius obligari ſocietatem, & illius profeſſos conceſſionem non admittere; quia vouent non conſentire paupertatis relaxationi; at non cedendo conceſſioni, relaxationi cooſeotiunt. Tenentur ergo ex voto cedere conceſſioni. Sed oppoſitum multo verius exiſtimo cum *Suar. tom.4. de relig. tract.10. lib.6. cap.6. n.16.* Primo; quia hæc relaxatio motu Pontificis fit independenter à religione, eaque poſita obligatio voti paupertatis quoad illam partem omnino ceſſat. Ergo ceſſat etiam obligatio voti de voto paupertatis in ſua puritate conſeruando. Secundo ex vi huius voti ſolum es obligatus ad nihil agendum ad relaxationem paupertatis. Ergo ſolum es obligatus ad negandum conſenſum, qui relaxationi cooperetur. Ergo non es obligatus ad negandum conſenſum, qui relaxationem legitimè factam admittat, & aſſentiatur; quia eo conſenſu non agis ad relaxationem paupertatis, ſed relaxatione facta vteris. Tertiò, quia ſecunda congregatio *decreto 28. & can. 21.* manifeſte hanc ſententiam indicauit. Cum enim in illa propoſitum fuiſſet decretum *Trident. ſeſſ. 25. cap.3. de Regularib.* concedentis omnibus religionibus (Minoribus & Capucinis exceptis) bona immobilia non obſtantibus quibuſuis conſtitutionibus; & ibi contrauerſum eſſet; an placeret cedere iuri cuicunque ad habenda bona immobilia in domibus profeſſorum, quod ex decreto Concilij ſocietati eſſet acquiſitum? Placuit magno conſenſu Patribus (inquit congregatio) vt cederemus cuicunque iuri ex Concilio nobis prouenienti, & iuxta noſtras conſtitutiones, & vota, quæ poſt profeſſionem emittuntur, paupertatem in profeſſis, ac ipſorum domibus retineremus, & ita ceſſerunt totius ſocietatis nomine. In quo decreto expendendum eſt verbum *placeret* quod denotat voluntatis, non neceſſitatis fuiſſe illam ceſſionem, cenſuiſſeque omnes illos Patres voto ad cedendum obligatos non eſſe; aliàs non proponeretur illis, an placeret cedere, ſed abſque vlla dubitatione, & dependentia ab eorum conſenſu ceſſio proponenda eſſet. Sed inquires, qualiter potuit congregatio huic iuri cedere, cum hoc ius non ſocietati tantum, ſed omnibus ferè religionibus ob ipſarum bonum, & in virtutis progreſſum conceſſum fuit, & inſuper conceſſum per modum legis, & ſtatuti ab ipſis religionibus independentis? Reſpondeo optimè potuiſſe ſocietatem ſupradictæ conceſſioni cedere; quia illa ceſſio non eſt ſocietati, neque ſtatui religioſo nociua, maximè cum illud priuilegium non præcipiatur, ſed permittatur admitti *Sanch. lib.6. ſum. cap. 18. num. 13.* vbi *num. 14.* optimè aduertit ex ſola ceſſione non accedente Pontificia confirmatione non reddi ſocietatem profeſſam incapacem, vt antea erat, habendi proprium. Ducitur; quia voto præciſo paupertatis, vt *diſp. præced.* diximus, non redditur quis inhabilis habendi proprium, ſed indiget Pontificis authoritate inhabilitatem indicentis. At ſupra dicto Trident. decreto ſublata fuit omnibus religionibus hæc inhabilitas ex propriis conſtitutionibus proueniens, & conſequenter etiam ſocietati profeſſæ. Ergo ſola ceſſione, & renouatione voti paupertatis non potuit ſocietas habilis reddi. Indiguit ergo Pontificia confirmatione, & approbatione. Adde, ſocietas cedendo ſupradicto Concilij priuilegio ſolum potuit cedere quod in ſua poteſtate ſitum erat: at in ſua poteſtate ſitum non erat legem Pontificiam alterare, & in habilitatem ſublatam reuocare, ſed ſolum non admittere proprium, tametſi capax exiſteret. Vt ergo ad incapacitatem antiquam rediret, approbatione Pontificis indiguit, quæ ſine dubio tunc acceſſit, & ſæpè poſtea facta eſt à pluribus Pontificibus noſtrum inſtitutum confirmantibus maximè à *Gregor. XIII. in Bulla, Aſcendente.*

12. Maiorem mihi difficultatem ingerit ſecundus caſus, ſcilicet cum Pontifex per modum priuilegij relaxat paupertatem ſub tacita conditione, ſi religio iudicans ſibi expedire eam relaxationem acceptauerit, qualiter Pontifex Honorius cum S. Clara ſe geſſit relaxationem paupertatis concedens, ipſa verò conceſſioni ceſſit, & humiliter poſtulauit, ne permitteret ipſam, & ſibi ſubditas à primæuo ſpiritu deſiſtere; an inquam facta hac conceſſione teneantur ſocietatis profeſſi ei renunciare, vel poſſint voto non obſtante conceſſionem admittere? Ratio difficultatis eſt; quia relaxatio paupertatis pendet eo caſu ex ſocietatis acceptatione. At ſocietatis profeſſi vouent ſe nihil actueos, nec aſſenſum præſtituros ad paupertatis relaxationem. Ergo vouent eo caſu non acceptare, cum per acceptationem paupertas relaxetur. Nihilominus non videtur probabilitate carere adhuc eam acceptationem voto non aduerſari, quia ea acceptatio non eſt cauſa relaxationis, ſed eſt conditio, vt relaxatio proprio motu à Pontifice facta effectum obtineat. At ſocietatis profeſſi ſolum promittere videntur ſe non procuraturos, nec conſenſuros in paupertatis relaxationem; procuratione inquam, & conſenſu, qui illius cauſa ſit. Ergo. Et confirmo. Societatis profeſſi vouent in ſua puritate paupertatem ſub voto comprehenſam conſeruare, integrumque, & illæſum votum illius retinere; quod neceſſario ſubintelligendum eſt, dum illa paupertas ſub voto comprehenditur, & votum illius illæſum manet. At facta hac conceſſione ea paupertas, quæ antea ſub voto comprehendebatur, iam non comprehenditur; cum non ſit obligatoria, ſed voluntaria, neque votum illæſum manet, cum eius obligatio ceſſet. Ergo votum de conſeruando eo voto non obligat. Tandem quia ſciens Pontifex ſocietatem obligari voto ſpeciali ad nihil agendum in paupertatis relaxationem; ſi eo voto non obſtante relaxationem concedat arbitrio ſocietatis remiſſam ſine dubio cenſetur diſpenſare in voto vtpote quid neceſſario prærequiſitum ad legitimam conceſſionis acceptationem. Neque enim præſumendum eſt Pontificem velle ſuæ gratiæ acceptationem peccaminoſam eſſe. Atque ita ſuſtinet *Suar. t.4. de relig. tract.10. lib.6. c.6. n.16. in fine,* vt ex eius ratione manifeſtè colligitur.

Pvnctvm V.

Qualiter profeſſi ſocietatis obligentur intra ſocietatem non ambire prælationem.

1. *Explicatur votum.*
2. *Proponitur materia voti.*
3. *An ſi contra votum aliquam actionem externam exercere aptam ad obtinendam dignitatem eo animo, & intentione? Duplicem actionem diſtinguit Suar. de prima negat, de ſecunda affirmat.*
4. *Verius eſt nullam ex ſupradictis actionibus voto aduerſari, niſi ijs circunſtantijs facta ſit, vt prudenter ex illa colligi poßit ambitioſus operantis animus.*
5. *Reſpondetur in contrarium adductis.*
6. *Nomine dignitatis, & prælationis in ſocietate intelligitur ordinaria, & delegata.*
7. *Transgreſſor huius voti pœna inhabilitatis ad quamcunque prælationem punitur.*

1. SEcundum votum, quod profeſſi in ſocietate emittunt, eſt de non ambienda prælatione vlla, vel dignitate in ſocietate. Quod votum his verbis emittitur. Præterea promitto nunquam me acturum, nec prætenſurum, nec indirectè quidem, vt in aliquam prælationem, vel dignitatem in ſocietate eligar, vel promouear. Eſſe hoc votum licitum, & ſanctum, & ſocietati conuenientiſſimum nemini poteſt eſſe dubium; cum ſæpè à ſede Apoſtolica ſit probatum ſpecialiter à *Gregor. XIII. in bulla, Aſcendente.* Et quia hac via præcluditur ambitioni aditus, contentiones, inuidiæ, diſſenſiones, calumniæ, aliaque huius generis mala remouentur, & felix ſocietatis ſtatus conſeruatur. Quæ ſunt rationes, ob quas *S. Ignat.* 10 *p. conſtit.* § 6. iniungit profeſſis hoc votum. Profeſſis autem ſpecialiter iniungit, & non ſcholaribus, & coadiutoribus formatis; quia penes ipſos maximè eſt ſocietatis gubernatio, ex eorumque ambitione ſupradictorum malorum periculum magis timeri poterat.

2. Materia huius voti eſt negatiua, ſcilicet non agere, nec prætendere etiam indirectè aliquam in ſocietate prælationem, vel dignitatem. Vnde huic voto ſatisfacis, dum non agis, nec prætendis; tametſi deſideres, apperaſque dignitatem; quia etſi poſſet eſſe votum de non deſideranda, nec apperenda dignitate; at de facto illud votum non præſtas, vt conſtat ex forma, qua illud emittis, & ex ratione, qua motus eſt S. Ignat. ad hoc votum iniungendum, qui fuit ſocietatem in ſuo felici ſtatu conſeruare, quem internus appetitus, dum exterius non manifeſtatur, non perturbat. Et præterea obligati voto ad non deſiderandam, nec apperendã interius dignitatem conueniens non erat; quippè multis ſcrupulis, & conſcientiæ anxietatibus eſſet expoſitum. Atque ita ſuſtinet *Vaſq.* 1. 2. *q.* 74. *art.* 8. *diſp.* 115. *c.* 3. *in fine. Sanch. lib.* 6. *ſum. cap.* 18. *n.* 18. *Suar. tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib* 6. *cap.* 7. *num.* 9.

3. Quocirca difficultas eſt; an pecces contra hoc votũ aliquam actionem externam exercendo aptam ad obtinendam dignitatem eo animo, & intentione? v. g. ſi ſtudiis vaces, ſi regulas obſerues, ſi virtutem fingas, ſi bonam apud Generalem, & Prouinciales æſtimationẽ procures, ſi beneficia, & obſequia præſtes animo quærendi prælationem; an pecces contra votum? *Suar. dicto t.* 4. *tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 7. *à n.* 10. diſtinguit inter has actiones. Aliæ, inquit, ſunt ex ſe bonæ, & honeſtæ quæque ſolum ex intentione vitiantur, quales ſunt ſtudiis vacare, obedientiam ſectari, regulari diſciplinæ, exteriorique obſeruantiæ inſiſtere. Has ſi præſtes animo quærendi prælationem voto non aduerſaris; quia ea ſolum eſt ambitio interior, & quoad Deum, non exterior, & quoad homines. Et quia illæ actiones non mouent effectiuè ſuperiorem ad prælationem concedendam, ſed ſolum obiectiuè te magis capacem, & aptum oſtendendo, nequis ergo voto aduerſari, cum eas exerces. Aliæ (inquit Suar.) ſunt actiones ad ſummum indifferentes, quæ ſi bono fine careant, ſtatim contrahunt ſpeciem quamdam ambitionis. Hæ ſunt fingere virtutem, beneuolentiam ſuperioris obſequiis, & beneficiis procurare, bonam apud Generalem æſtimationem habere ex aliorum relatione Has inquam ſi præſtes animo quærendi, dignitatem, votum lædis; quia eſt prætenſio indirecta Tum quia hæ non te aptiorem, & capaciorem reddunt, ſicuti literis vacare, & regulari obſeruantiæ inſiſtere, ac proinde non mouent ſolum obiectiuè, ſed effectiuè, excitando, & inducendo ſuperioris voluntatem. Tum quia nulla eſt efficacior negociatio indirecta, quam quæ iis viis paratur. Tum denique quia ſi hæ actiones à prætenſione indirecta excluduntur, nulla aſſignari poteſt, quæ ſit prætenſio indirecta. Subdit verò *Suar. dicto lib.* 6. *c.* 7. *n* 12. *in fine* hæc in indiuiduo non ſemper eſſe peccata mortalia tum ob leuitatem materiæ. Tum quia intentio illa ſubrepit, & non eſt ſatis deliberata. Tum quia non propriè imperat actum, ſed ſolum illi adiungitur, & circa illum verſatur, vt circa obiectum tantum, & ita vel eius malitia eſt merè interna, vel certè prout exterius prodit, leuis eſt.

4. Cæterum verius cenſeo nullam ex ſupradictis actionibus voto aduerſari, niſi iis circunſtantiis facta ſit, vt prudenter ex illa colligi poſſit ambitioſus operantis animus: ſic expreſsè docet *Sanch. lib.* 6. *ſum. c.* 18. *n.* 19. *& ſeqq.* Ratio eſt: quia per huiuſmodi votum (vt ipſemet Sanch. docet) non prohibetur quælibet ambitio, & prætenſio apud homines, qui poſſunt concedere prælationem. At dum exercitio illarum actionum animum prauum non manifeſtas, non ambis apud homines, nec prætendis, cum ipſos omnino lateat. Ergo illis actionibus ſic exercitis voto nõ aduerſaris. Et cõfirmo ſi ab illis actionibus intentionem quærendi prælationem excluderes, & ob alios fines eas præſtares, neque apud Deum, neque apud homines ambitioſus eſſes (vt ipſemet Sanch. concedit) & eſt per ſe manifeſtum. Ergo ex ſola ſuperaddita intentione interiori quærendi prælationem, ambitio, & prætenſio exterior eſſe non poteſt. Ergo nec contra votum. Pręterea hoiuſmodi voto prohibetur ambitio, & prætenſio, ex qua felix ſocietatis ſtatus perturbari poteſt litibus, contentionibus, inuidiis, & calumniis, aliiſque malis, quæ ex contentione naſcuntur. At dum ambitio ſecreta eſt, neque hominibus manifeſta, nequeunt huiuſmodi lites, contentiones, æmulationes, & calumniæ oriri. Ergo illa ambitio, & prætenſio non eſt, quæ voto prohibetur. Denique id ipſum colligitur apertè *ex* 10. *p. conſtit.* §. 6. vbi hoc votum iniungitur; ſi quidem in ea clauſula, & eodem textu dicitur, vt profeſſi Deo, ac Domino noſtro voueant ſe nihil vnquam ad prælationem obtinendam acturos, & quos agere animaduerterint delaturos. Atqui deferri non poſſunt, nec animaduerti agere contra votum, niſi in exteriorem actum ambitio, & negociatio prodeat, ergo de ſola negociatione, procuratione, ambitioneque exteriori,

exteriori, & manifeſta votum ptocedit. Notanter dixi niſi ſpectatis circunſtantiis prudenter colligeretut eo animo quærẽdi prælationem ſupradictas actiones fieti; nam tunc manifeſtum eſt prætentionem ſaltem indirectam eſſe, & ita ſuſtinet *Sanch. dicto cap.* 18. *num.* 10.

5. Neque obſtant in conttarium adducta. Nam eſto prædictæ actiones non te conſtituant magis aptum, & capacem in re ipſa dignitatis obtinendæ; at in apparentia, æſtimationéque hominum te aptiotem reddunt; ac proinde non mouent effectiuè voluntatem concedentis prælarionem, ſed obiectiuè tantum, quatenus illis poſitis magis dignus iudicaris, cui prælatio concedatur. Secundum, & tertium petit in quo conſiſtat prætenſio indirecta, & qua ratione à directa diſtingui poſſit? *Sanch. dicto cap.* 18. *n.* 23. teſpondet nullam eſſe diſtinctionem, ſed pro maiori vitij exterminatione additum eſſe illud verbum, *nec indirectè quidem.* Secundo teſpondet, illam eſſe directam prætenſionem, quando expreſſis verbis, vel ſignis dignitas prætenditur; indirectam vero, quando ſimulato alio colore procuratur; ſicuti donario directa ſit, quando ſub nomine donationis aliquid donatur; indirecta, quando ſub titulo mutui animo non repetendi conceditur. Ego vero dicerem prætenſionem ditectam eſſe, quando quis per propriam perſonam ptætendit apud eum, qui prælationem conceſſurus eſt; indirectam verò, quando medio alio prætendit. Non enim ſatis percipio, quomodo non ſit directa prætenſio (eſto non ſit ſatis expreſſa) ea qua quis animo quærendi dignitatem, actionem præſtat ſufficienter declaratiuam ſuæ prauæ intentionis.

6. Supereſt explicandum quid nomine dignitatis, & prælationis in ſocietare intelligatur: Sed ab hoc negotio nos liberauit *ſeptima congregatio decreto* 44. *aliàs* 37. *&* 38. affirmans nomine dignitatis, & ptælationis idem in ſocietate ſignificari; ac proinde venit intelligenda dignitas, & prælatio ordinaria, & delegata. Ordinaria dignitas eſt Generalis, Prouincialis, Præpoſiti, & Rectoris. Delegata commiſſarij, viſitatoris, vicegeneralis, viceprouincialis, viceprępoſiri, & vicerectoris, ita ttadit *Sanch. lib.* 6. *ſum. c.* 18. *n.* 25. *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 14. Ex quibus infertur, non eſſe contra hoc votum prætendere eſſe procutatorem deſignatum in congregationem genetalem, eſſe aſſiſtentem, eſſe miniſtrum, eſſe prædicatorem, & lectorem Theologiæ, quia hæc omnia officia ſunt, non dignitas, neque ptælatio, & ttadit *Sanch. & Suar. ſuprà* qui de officio procuratoris ſatis inclinat ſub voto debere comptehendi ob poteſtatem, quam ſuſcepit, ſocietatem gubernandi, & generalem eligendi.

7. Sed quæ pœnæ ſint tranſgreſſotibus huius voti impoſitæ? Reſpondeo eſſe pœnam inhabilitatis, & incapacitatis ad quamcunque prælationem: ſic habetur 10 *p. conſtit.* §. 6. Si vero ſit ambitio generalatus vltra inhabilitatem paſſiuam ad prælationem imponitur inhabilitas actiua, perpetuò enim excluditur à generali congregatione, vt conſtar ex 8 *p. conſtit. cap.* 6. §. 2. An vero à Prouinciali eſſet excludendus non ibi exprimitur, ſed meritò excludendus eſſet. qui vitium ſic teligioni nociuum commiſit. Vt autem hæ pœnæ locum habeant opus eſt ſententia ſalrem declatatoria criminis, quæ ſine probatione manifeſta dari non poteſt. Et licet 10. *p. conſtit. cap.* 6. §. 6. dicatut eſſe inhabiles ad quamuis prælarionem eos, de quibus probari poſſir, quod eam ambiiſſent, non debet intelligi de poteſtate probationis, ſed de poteſtate iam reducta ad actum, vt benè notauit *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib* 6. *cap.* 7. *num.* 16. Qualiter autem probatio ambitionis Generalatus facienda ſit, ttadirur à *conſtitut. dicta* 8. *p. cap.* 6. §. 2. *in declarat. A.* neque circa illam aliquid notandum occurrit.

Pvnctvm V.

Qualiter obligentur profeſſi Societatis nullam prælationem, nec dignitatem extra Societatem prætendere, eamvę acceptare, quin à Summo Pontifice obligentur.

1. *Explicatur votum.*
2. *Proponitur materia voti.*
3. *Quid nomine prælationis, & dignitatis intelligatur.*
4. *Apponuntur rationes, quare S. Ignat. profeſſis votum indixit non acceptandi prælationem, & dignitatem extra Societatem, niſi obedientia eius, qui præcipere poteſt coacti, non autem votum indixit non acceptandi prælationem, vel dignitatem intra Societatem.*
5. *Delinquentibus in hoc voto nulla ſpecialis pœna ipſo iure aſſignata eſt.*

1. TErtium votum ſimplex, quod ptofeſſi poſt profeſſionem emittunt, eſt non procutandi vllam prælationem, aut indignitatem extra Societatem, neque illam acceptandi, niſi ex præcepto teneantut. Quod votum hac forma exprimitur: Promitto præterea nunquam me curaturum, prætenſurumve extra Socieratem Prælationem aliquam, vel dignitatem, nec conſenſurum in mei electionem, quantum in me fuerit, niſi coactus obedientia eius, qui mihi præcipere poteſt ſub pœna peccati: Sic traditur, 10. *p. conſtit.* § 6. *& in Bulla Gregor. XIII.* quæ incipit *aſcendente.* Duplicem rationem huius voti ſubdidit conſtiturio: Prima; vt vnuſquiſque animarum ſaluti iuxta noſtræ profeſſionis humilitatem, & ſubmiſſionem inſetuiat. Secunda; ne Societas iis hominibus, qui ad propoſirum ſibi finem ſunt ei neceſſarij priuetur. Specialiter hoc votum profeſſis, & non ſcholaribus indixit; quia ob eminentiam naturalium, & ſupetnaturalium donorum, ptudentiæ, ſcientiæ, & virtutis, quam præſumuntur habituti, facilius gratiam principum conſequentut, & ad dignitares, & prælationes promouebuntur. Conueniens ergo fuir illis hoc obſtaculum apponere, tum vt temota ambitione, & terum ad ſuum ſtatum non pertinentium cura ſaluti ptoximorum incumberent, tum vt Societas ſemper miniſtris aptis abundaret, & in ſuo ſplendore conſetuaretur.

2. Quod autem hoc votum honeſtum ſit, reliquimus probatum *tract. præced. diſp.* 1. *p.* 7. §. 5. *à n.* 6. Materia huius voti eſt excluſio, ſeu negatio cuiuſcunque prætenſioni de dignitare, ſeu prælatione extra Societatem, etiamſi illa prætenſio non finem vanum, ſed aliàs honeſtum haberet, quia S. Ignat. cuilibet prætenſioni ob bonum ſuæ Religionis aditum præcludere intendit, quem finem non obtineret, ſi prætenſionem ex honeſto fine permitterer, vt benè notauit *Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 6. Deinde non ſolùm eſt negario prætenſionis, ſed dignitatis oblatæ libetæ, & ſpontaneæ acceptationis; quia perfectius eſt

tam

Digitized by Google

tum ob bonum proprium, rum religionis officia, quæ ex ſe ſplendorem afferunt, & honorem; quorúmque obligationibus non facile ſatisfit non acceptare niſi neceſſitate cogente. Neque ea repugnantia obedientiam euacuat, ſed potius eam perficit, vt optimè dixit *Gregor. relatus in cap. ſciendum* 8. *q.* 1. ibi: ſi obedientiæ palmam apprehendere votaciter nitimur, proſperis huius ſæculi, ex ſola iuſſione, aduerſis etiam ex deuotione militamus.

3. Nomine prælationis, Epiſcoparus, Abbatia, Priotatus, Vicariatus Epiſcopi, & quælibet alia dignitas iutiſdictionem habens intelligitur. Sub nomine dignitatis non ſolum Cardinalatus, ſed quælibet dignitas tum Eccleſiæ Cathedralis, tum Collegiatæ, tametſi iuriſdictionem non habeat, comprehenditur.

4. Quod ſi roges, quare S. Ignatius ſuis alumnis profeſſis votum indixit non ſolum non procurandi, ſed nec acceptandi prælationem, & dignitatem extra ſocietatem, niſi obedientia eius qui præcipere poteſt coacti, non autem indixerit votum non acceptandi prælationem, vel dignitatem intra ſocietatem? Optimè reſpondet *Suar. t.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib* 6. *c.* 8. *n.* 21. id factum eſſe; quia prælatio, & dignitas extra religionem maiorem præ ſe fert honorem, & ſplendorem, maioribúſque periculis ſubiicitur, quam dignitas, & prælatio intra religionem, ideóque oportuit grauioribus remediis præueniri. Præterea neceſſarium erat religioni, vt aliqui intra illam prælationem acceptarent, ſecus verò vt acceptarent extra: cum religio ea acceptatione vtilioribus miniſtris priuetur, ob quam cauſam *Greg. relatus in cap. hinc eſt*, 16. *quæſt.* 1. inquit Francorum Regem præcepiſſe, vt eiuſdem monaſterij Abbas nunquam ad Epiſcopatum eligeretur, ne forte occaſione Epiſcopatus Abbatia aliquid detrimenti pateretur. Deinde ordinario, ſuaui, & communi regimini religionis non erat expediens ſic religioſis aditum prælationibus, quas neceſſario habituri ſunt, præcludere, vt ad eas aſcendere non poſſent niſi præcepto compulſi; benè tamen erat expediens comparatione prælationum, quas nec neceſſariò habituri ſunt, nec religioni expedit, vt habeant. Deinde ad præcauendam ambitionum, & pacem religionis conſeruandam, ſufficiens erat votum non procurandi dignitatem. At vt religioſi ſocietatis ſua ſorte contenti ſit, & ſecundùm ſuum inſtitutum ſaluti proximorum pro viribus incumbant, & maximè ne ſocietas vtilioribus miniſtris priuetur, non ſatis erat votum non procurandi, niſi ſimul non acceptandi adderetur.

5. Deliquentibus in hoc voto nulla ſpecialis pœna ipſo iure aſſignata eſt, ſicuti aſſignatur ambientibus prælationem intra ſocietatem: quia vt inquit *Suarez tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib* 6. *cap.* 7. *n.* 16. hoc crimen magis priuatum eſt, neque ita religioni nocet; ac proinde iudicatum fuit ſatis eſſe ſuperiorum arbitrio remitti puniendum.

Pvnctvm VII.

Qualiter profeſſi teneantur ambientes manifeſtare.

1. *Explicatur votum.*
2. *Proponitur materia voti.*
3. *An tenearis iudicialem denunciationem facere? Probabile eſt te non teneri.*
4. *An obligatus ſis ex voto denunciare tantum profeſſos, an etiam ſcholares, & coadiutores formatos? De vtriſque affirmat Sanch. Verius eſt ſolos profeſſos denunciandos eſſe. Et ſatisfit contrariis.*
5. *Delictum emendatum tam quoad culpam, quam quoad eius effectum denunciare non teneris.*
6. *Si vero acta pœnitentia effectus ambitionis emendatus non ſit, denunciare teneris.*
7. *Vt à denunciatione facienda excuſeris, certò tibi conſtare debet delictum eſſe emendatum.*
8. *Certa notitia requiritur, vt tenearis ex voto denunciare.*
9. *Opus non eſt delictum eſſe publicum, vt denunciare tentaris, ſufficis ſi ſcias certitudine morali.*
10. *An ſi gratia petendi conſilij, vel in ordine ad confeſſionem, vel in ordine ad ſatisfactionem faciendam delictum tibi reuelatum ſit, denunciare tenearis? Arguitur pro parte affirmatiua.*
11. *Prædicta conſultatio etſi ſub ſigillo confeſſionis ſeruanda non ſit, tamen raro, vel nunquam manifeſtanda eſt.*
12. *Reſpondetur rationibus contrariis.*
13. *Non teneris, ſed potes præmittere fraternam correctionem, antequam ambitionem, quam manifeſtare debes, manifeſtes.*

1. Qvattum votum ſimplex, quod profeſſi poſt profeſſionem emittunt, eſt de denunciandis ambientibus dignitatem intra, vel extra ſocietatem. Quod votum ſub hac forma emittitur in præſenti: Tum ſi quem ſciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere, promitto illum, rémque totam me manifeſtaturum Societati, vel Præpoſito eius. Hæc forma vouendi initium habuit *à congregat.* 3. *generali decreto* 34. *aliàs* 46. approbatáque fuit à *Gregor. XIII. in Bulla Aſcendente.* Nam antea, vt conſtat ex *congregat.* 1. *decreto* 99. *aliàs* 102. ſolum fiebat votum de denunciandis ambientibus dignitatem intra ſocietatem, non extra; quia in *conſtitut. p.* 10. §. 6. de his tantum denunciandis votum faciendum exprimitur, vt manifeſtè conſtat contextum conſideranti. Inquit enim conſtitutio: Erit etiam ſummi momenti, vt perpetuo felix ſocietatis ſtatus conſeruetur, diligentiſſimè ambitionem malorum omnium in quauis republica, vel congregatione matrem ſubmouere, ac aditum ad dignitatem, vel prælationem vllam directè, vel indirectè quærendam in ſocietate præcludere. Quod vt fiat omnes profeſſi ſe nihil vnquam ad eam obtinendam acturos, & quos agere animaduerterint delaturos Deo, ac Domino noſtro vouent. Et poſt hæc ſubiungitur votum faciendum de non procuranda, nec acceptanda dignitate extra ſocietatem; cui voto non adiungitur ibi votum contra facientis denunciandi. Ratio huius voti ea fuit, vt ambitioni integrè aditus præcluderetur. Ambitioſi enim timore denunciationis ab ambitione retrahentur. Quod ſi aliquando in eam procedant, denunciatione coërcebuntur.

2. Materia eius voti eſt denunciatio non ſolum quæ alias eſt obligatoria ex charitate, vel iuſtitia, ſed etiam illa, cuius nulla eſt obligatio; honeſtè tamen, & vtiliter fieri poteſt. Tum quia votum generaliter emittitur abſque vlla reſtrictione, ac proinde quamlibet denunciationem honeſtè faciendam comprehendere debet. Tum quia non ſatis prouiſum

ſum eſſet ambitioni, ſi ſolam denunciationem obligatoriam votum ſpectaret. Tum denique quia parum vtile eſſet votum, cuius materia aliunde præcepta eſt; & ita ſuſtinet *Suarez tom. 4. de Relig. tractat.* 10. *lib. 6. cap.* 10. *num.* 5. *Sanchez lib. 6. ſumm. cap.* 10. *num.* 59. Ob eaſdem rationes non limitatur denunciatio, vt ſolum iudicialem, vel paternam comprehendat, ſed vtramque reſpicit ſub diſiunctione ſecundum quod honeſtè, & licitè fieri poteſt.

3. An autem iudicialiter denunciare tenearis cum denunciatio iudicialis fieri poteſt, difficultate non caret: Videris teneri maximè ſi præceptum Superioris de denunciatione iudiciali facienda accedat; quia cum votum ſit generale vtramque denunciationem comprehendens intelligi debet de denunciatione facienda, quæ bono communi ſocietatis conuenientior ſit. At bono communi ſocietatis ſæpe conuenire poteſt, vt denunciatio iudicialis fiat, tum vt delinquens puniatur, tum vt aliis ſit in exemplum; ergo eo caſu ex voto videris obligatus iudicialiter denunciare. Nihilominus probabile eſt ex vi voti te non amplius obligari, quam ad denunciationem faciendam abſtrahendo à iudiciali, vel paterna denunciatione: quia votum ſolum denunciationem indixit abſque huius, vel alterius expreſſione. Quocirca etiam in caſu quo neceſſaria eſſet iudicialis denunciatio, credo te ſatisfacturum voto, ſi paternè denuncies, tametſi aliunde vel ex charitate, vel ex præcepto ſuperioris obligeris iudicialiter denunciare: ſic ſuſtinet *Suarez tom. 4. de Religione, tractat.* 10. *libr.* 6. *cap.* 10. *num.* 9.

4. Quas vero perſonas ambientes obligatus ſis ex hoc voto denunciare; an tantum profeſſos, an etiam ſcholares, & coadiutores formatos? non conueniunt Doctores: *Sanchez lib.* 6. *ſumm. cap.* 18. *num.* 54. cenſet omnes tam profeſſos, quam non profeſſos te eſſe obligatum denunciare. Mouetur ex formula, qua hoc votum emittitur, quæ generalis eſt ibi: *Tum ſi quem ſciam*, non enim dicit ſi quem ſciam profeſſum, ſed abſolutè; comprehendit ergo omnes ſocietatis religioſos Præterea, quia ambitio etiam habere locum poteſt in non profeſſis, & ex eorum ambitione ſocietati non leuia damna oriri poſſunt, ergo vt bono ſocietatis ſatis prouiſum cenſeatur, hi omnes denunciandi ſunt. Ceterùm verius cenſeo ſolos profeſſos ambientes denunciandos eſſe ex hoc voto. Votum enim hoc denunciationis faciendæ, eſt vt vota illa duo antecedentia de non procurandis dignitatibus intra, vel extra ſocietatem integrè obſeruentur; ac proinde ſolum eos, qui ea vota emiſerunt comprehendit. Quapropter etſi generaliter voueas denunciare, ſi quem ſcias prætendere dignitatem extra, vel intra ſocietatem; at ex adiunctis manifeſtè limitatur ad eum, qui ex voto fuit obligatus non prætendere, facitque hunc ſenſum: Tum ſi quem ex ſupradictis vouentibus ſciam, &c. Quod confirmatur ex 10. *part. conſtitut.* §. 6. vbi cauetur, vt profeſſi voueant ſe nihil vnquam ad obtinendam dignitatem acturos, & quos agere animaduerterint delaturos, vbi deferendi ſunt, qui animaduerſi fuerint agere contra id quod promiſerunt, ergo ad alios denunciandos votum non extenditur. Neque obſtat in non profeſſis ambitionem habere poſſe locum, vt inde inferas votum ad non profeſſos extendi; ſicut enim votum non procurandi dignitatem non fuit extenſum ad non profeſſos, neque etiam votum profeſſorum de denunciandis ambientibus ad illos extendi debebit. Horum enim ambitioni ſatis conſultum credidit B. Ignatius regulæ, & charitatis obligatione: & ita ſuſtinet *Suarez tom.* 4. *de Relig. tractat.* 10. *cap.* 10. *num.* 7.

5. Sed quod delictum eſt denunciandum, an ſolum præſens, & pendens in futurum, an etiam præteritum, etiam emendatum: *Sanchez dicto lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 60. affirmat ſi ſecretum ſit, non eſſe denunciandum, ſecus ſi publicum; quia ſecretum denunciari non poteſt niſi ad correctionem, quæ ceſſat delicto emendato; at publicum denunciari poteſt ad punitionem delicti, & aliorum exemplum, qui finis etiam in delicto emendato obtineri poteſt. Nihilominus verius exiſtimo ex voto prædicto te non eſſe obligatum denunciare delictum emendatum tam quoad culpam, quam quoad eius effectum. Moueor ex formula, qua votum emittitur, & in conſtitutionibus emittendum iniungitur, & à Gregor. XIII. approbatur. Formula eſt: Tum ſi quem ſciam procurare, vel prætendere, non dicit ſi quem ſciam procuraſſe, vel prætendiſſe. Idem tradit *conſtitut.* 10. *p.* §. 6. dicens; & quos agere animaduerterint; quæ verba actionem actualem, non præteritam denotant. Idem confirmat modus loquendi *Greg. XIII. in dicta Bulla Aſcendente.* ibi: ſi quem ſciam aliquid huiuſmodi moliri, quæ ſine dubio præſentem delicti patrationem important. Et confirmari poteſt: nam cum B. Ignatius voluit delictum ambitionis præteritum denunciari, id expreſſit, vti fecit in ambitione Generalatus, 8. *p. conſtitut. cap.* 8. §. 2. ibi: ſi ſciat aliquem hoc munus affectaſſe, vel etiam tunc affectare. Ergo cum in huiuſmodi voto de ſola affectatione præſenti tantum fuerit locutus, de ſola illa eſt votum intelligendum. Neque obligatio voti, ſicut & legis extendenda eſt ad caſum ſub verbis non comprehenſum; atque ita docet *Suarez lib.* 6. *cap.* 10. *numer.* 15. Neque obſtat delictum publicum denunciari poſſe, eſto emendatum ſit; quia erit denunciandum vel ex lege charitatis, vel ex iuſtitia legali, ſed non ex obligatione huius voti.

6. Notanter dixi, ſi delictum emendatum ſit non ſolum quoad culpam, ſed etiam quoad eius effectum. Nam contingere poteſt quod aliquis prælationem ambierit, & de ambitione pœnitentiam egerit, attamen effectus ambitionis emendatus non ſit, ſed ſit in pendenti, efficacitérque electorem mouens ad electionem, eo caſu crederem te eſſe obligatum denunciare. Tum quia ille ambitioſus in virtute, & in effectu molitur, agit, & procurat prælationem. Tum quia finis, ob quem votum iniungitur, qui eſt ne dignitates ambitione obtineantur, integer perſeuerat. Et ita ſuſtinet *Suar. dicto t.* 4. *de Religione, tractat.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *numer.* 17. *Sanchez lib.* 6. *ſumm. cap.* 18. *num.* 60.

7. Inſuper aduerte, vt excuſeris à denunciatione facienda ex obligatione huius voti eſſe tibi neceſſarium certò conſtare delictum emendatum eſſe tam quoad culpam, quam quoad effectum. Nam ſi dubius es, obligaris denunciare, quia votum eſt certum, certáque eius obligatio, quam excutere non potes ob excuſationem dubiam: ſic *Sanchez dicto lib.* 6. *ſumm. cap.* 18. *num.* 60. *fine.*

8. Reſtat examinare, quam notitiam habere debeas delicti, vt tenearis ex hoc voto denunciare; an inquam ſufficiat dubia, an requiratur certa, an neceſſaria ſit publica, an ſecreta ſufficiat; & quæ hæc ſit. Dicendum in primis eſt neceſſariò requiri certam notitiam ad voti obligationem, tametſi aliquando expediat ſuſpicionem delicti ſuperiori vt Patri manifeſtare, tum vt ipſe diligentius inuigilet ad damna præcauenda, tum vt ſuſpicionis occaſionem tollat, ſi firmo fundamento caret: ſic

Suarez

Digitized by Google

Suarez tom.4. de Relig. tract. 10. *lib. 6. cap.* 10. *à numer.* 11. *Sanch. lib.* 6. *ſumm. cap.* 18. *à num* 55. Ratio deſumitur ex forma vouendi, quæ dicit: Si quidem ſciam: verbum enim *ſcire* in ſua propria ſignificatione, & vſu frequenti certitudinem ſaltem moralem denotat, vt tradit *Ariſtotel.* 1. *poſter. & gloſſa leg.* 2. §. *idem Labeo. ff. de aqua pluuia arcenda.* Idem conſtat ex illo termino conſtitutionis: *Et quos animaduerterint*, qui etiam notitiam claram denotat. Ad certam autem notitiam opus non eſt, vt tu ipſe videris negotiationem; ſufficit ſi à vitio timoratæ conſcientæ, omnique exceptione maiori acceptis, quia eius dictum certam tibi moraliter præſtat notitiam, vt tradit *Felinus cap.* 1. *de Summa Trinitate, & fide Cathol. Nauarr.* 1. *inter verba, concluſ.* 6. *coroll.* 66. *numer.* 389. quos refert, & ſequitur *Suarez tom.* 4. *de Religione, tractat.* 10. *lib.*6. *cap.* 18. *n.* 12. & indicat *Sanch. lib.*6. *ſumm. cap.* 18. *num.* 55.

9. Ex his infertur manifeſtè, non eſſe opus delictum publicum eſſe, vt tenearis ex vi huius voti ad denunciationem. Nam cum hæc denunciatio non tam ordinetur ad puniendum delictum, quam ad corrigendum delinquentem, & bono communi conſulendum, publicatione non indiget, ſed qualibet certitudine morali contenta eſt: & ita ſuſtinet *Suarez dicto cap.*10.*num.* 12. & 23. *Sanchez cap.*18. *num.* 56. Quocirca ſi tu ipſe ſolus delictum cognoueris tametſi ſub ſecreto commiſſum ſit, teneris denunciare ſuperiori, vt patri; quia bonum commune religionis præferendum eſt damno delinquentis, maximè cum ipſi delinquenti non leuis ex denunciatione fructus acquiratur; ſiquidem ab ambitione remouetur, & à conſecutione in qua dignitatis impeditur. Neque obſtat delictum tibi fore ſub ſecreto commiſſum; quia is qui in delicto perſiſtit, & religioni nocere non deſinit, dignus non eſt, vt ſecretum ſeruetur: promiſſio enim ſecreti ſeruandi ſemper imbibit conditionem, dummodo in alterius nocumentum, & præcipuè boni communis non cedat *Suarez dicto cap.* 10. *n.* 23. & 24. *Sanchez lib.* 6. *cap.* 18. *n.* 57.

10. Solum eſt difficultas, ſi gratia petendi conſilij, vel in ordine ad confeſſionem, vel in ordine ad ſatisfactionem faciendam tibi reuelatum ſit, poteriſne tunc denunciare, tametſi delinquens conſiliis non acquieſcat, nec confeſſionem, nec ſatisfactionem præſtet? Videris poſſe denonciare, & conſequenter ex vi voti eſſe obligatus, primò, quia generales rationes, quod ſecreti obſeruatio non aſtringat in damnum commune in præſenti caſu procedunt; ſi quidem ex obſeruatione huius ſecreti ſocietati imminet damnum, quod tantopere vitare B. Ignatius curauit, ſcilicet ambitionem malorum omnium matrem locum habere in ſocietate. Secundò ipſe delinquens grauius læditur obſeruatione ſecreti, quam læderetur eius manifeſtatione. Nam ex illa manifeſtatione facta ſuperiori vt Patri nec infamari poteſt, nec puniri, poterit autem à peccato remoueri, & obligari vt ab iniqua intentione deſiſtat, quæ certè grauior æſtimanda ſunt, quam leuis infamia, quam apud ſuperiorem delinquens habere poteſt. Tertiò manifeſtans delictum gratia petendi conſilium, ſi conſilio malitioſè non acquieſcit, tacitè videtur iura ſecreti conſilij tenunciare. Tum quia indignus eſt, cui ſecretum ſeruetur: tum quia doloſè præſumitur conſilium poſtulaſſe; & ita meo iudicio docet *Sanchez lib.*6.*ſumm.cap.*18. *num.* 57. ſiquidem ſolum dicit ſecretum eſſe ſeruandum, ſi conſulens reſipuerit.

11. Sed imprimis exiſtimo certum ſupradictam conſultationem non eſſe ſub ſigillo confeſſionis ſeruandam; nam eſto ad confeſſionem dirigatur non ex ſe, ſed ex relatione extrinſeca conſulentis dirigitur. Sigillum autem confeſſionis ſola confeſſio inducit, non relatio extrinſeca. Ergo ibi adeſſe non poteſt ſigilli ſecretum: & ita ſuſtinet *Suarez t.*4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *n.* 28. & 29. *Sanch. lib.* 6. *ſum.cap.* 18. *n.* 57. dicens eſſe quaſi ſigillum confeſſionis, denotans ſigillum non eſſe. Ex quo fit caſum eſſe poſſe, quo ſecretum commiſſum ſub hac conſultatione ſeruandum non eſſet, nempè cum eius reuelatio neceſſaria eſſet ad impediendum damnum graue reipublicæ, vel innocentis, vt colligitur ex doctrina generali; quam tradit *Nauarr. ſum. cap.* 25. *n.* 46. & *cap. inter verba, corol.*6.*num.*401. *Cordub. lib.* 1. *quaſt.q.*43.*dub.*2. *caſu* 3. Verum etſi ſub ſigillo confeſſionis prædicta conſultatio ſeruanda non ſit; at credo ſeruandam omnino eſſe, & raro, vel nunquam hoc delictum per conſultationem ſcitum manifeſtandum: ſic docuit *Suarez dicto cap.* 10. *numer.* 29 & 30. Ratio eſt, quia cuilibet religioni vtilius, & conuenientius eſt, vt religioſi intelligant, cum petunt conſilium pro remedio alicuius delicti, ſecretum ſibi eſſe ſeruandam, quam nocere poſſit, quod vna, vel alia vice dignitas, & prælatio ambitione obtineatur; quia perſuadentes ſibi ſecretum ſeruandum eſſe, ea manifeſtatione regulariter delicta efficacius, & ſuauius vitantur, quæ ſecreta ſerperent cum maiori religionis damno. Eáque de cauſa in *congregat.* 6. *generalis, can.* 12. & *decreto* 54. vbi de manifeſtatione delictorum ſuperiori facienda dicitur, intelligi de illis, quæ ab aliquo alio notata, & obſeruata fuerint, non autem de his, quæ ipſimet ſecreto, & conſilij petendi gratia, vt dirigantur, vel iuuentur, alteri communicauerint.

12. Et ex his ſoluuntur rationes contrariæ. Nam prima, & ſecunda diſſoluuntur ex probatione noſtræ ſententiæ: non enim hoc ſecretum ob vitandum damnum delinquentis ſeruatur, ſed ob vitandum commune damnum, quod ex omiſſione conſultationis communitas pati poteſt. Ad tertiam concedo, ſi probabiliter præſumi poſſet malitioſè conſilium expoſtulatum eſſe nullam eſſe obligationem ſeruandi ſecretum; quia tunc manifeſtatio delicti non fieret gratia petendi conſilij, ſed fallendi, vt benè notauit *Suarez tom.*4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 30. *fine.* At hic animus colligi non poteſt præciſè, ex eo quod conſiliis datis conſulens non acquieſcat, cum in conſilio petendo potuerit recta intentione duci, & poſtmodum ab ea deſiſtere. Obligatio autem ſeruandi ſecretum in conſilio petito non ex euentu futuro dependet, ſed ex ipſamet conſilij petitione oritur, ſicuti oritur obligatio ſigilli in confeſſione: eſto abſolutionem non obtineas, nec conſiliis confeſſoris acquieſcas.

13. Sed inquires; an tenearis, vel poſſis præmittere fraternam correctionem, antequam ambitionem, quam manifeſtare potes, manifeſtes? Reſpondeo: ex obligatione huius voti (de qua eſt ſermo in præſenti) nequaquam teneris; quia ſolum vouiſti denunciare, non tamen denunciationi correctionem præmittere. An autem ex lege charitatis teneatis? Vide dicta *tractat.* 6. *de Charitate, diſput. de correct. fraterna.* Regulariter numquam teneris etiam ex charitate præmittere correctionem. Tum quia eſt delictum cedens in detrimentum communitatis; tum quia tardò per ſecretam monitionem impeditur; benè tamen per manifeſtationem ſuperiori; vt Patri factam; & ita tradit *Suarez tom.* 4. *de Religione, tractat.* 10. *libr.* 6. *cap.* 10. *numer.* 32. & 33. Secundo reſpondeo ex voto te non impediri, quin correctionem fraternam præmittas; quia non vo-

niſti denunciare nulla præmiſſa correctione. Eſſet enim votum indiſcretum, cum caſus occurrere poſſet, quo expediret præmitti. Neque ex eo quod præmittas correctionem, à voti executione impediris: cum poſſis facta correctione, & delinquente plenè non emendato votum exequi; & denunciationem facere. Si autem delinquens ita per correctionem emendatur, vt nulla ex ambitione relinquatur via ad dignitatem obtinendam, ceſſat tibi obligatio denunciationis ex voto; quia ceſſat eius materia, quæ ſolum erat delictum præſens ſaltem quoad effectum, non præteritum. Expectare vero hanc materiæ mutationem ex correctione & charitate proximi conſentaneum eſt, nec voto contrarium: ſic *Suarez dicto cap. 10. num. 31.*

Pvnctvm VIII.

Quam obligationem Religioſus ſocietatis in Epiſcopum aſſumptus habeat audiendi Præpoſiti Generalis conſilium, illúdque ſequi?

1. *Explicatur votum.*
2. *Finis, ob quem votum fit, eſt, vt Epiſcopus aſſumptus propriæ ſaluti conſulat, & rectè ſe gerat in adminiſtratione muneris ſibi impoſiti.*
3. *Proponitur materia voti.*
4. *Generalis Præpoſitus nullam habet obligationem præter communem charitatis per ſe, vel per alios hos prælatos monendi.*
5. *Prædicta quinque vota punctis præcedentibus explicata ſimplicia ſunt, non ſolemnia.*

1. Vltimum votum ſimplex, quo profeſſus ſocietatis aſtringitur, eſt, ſi forte in præſidem alicuius Eccleſiæ promotus fuerit, non detrectabit conſilia Præpoſiti Generalis, vel ab eo ſubſtituti audire, eáque ſequi, ſi meliora, & Deo gratiora iudicauerit. Quod votum, vt conſtat ex *prima, & tertia Congregatione* ſub hac forma ex *Conſtitut. 10. part. §. 6.* deducta emittitur: Inſuper promitto ſi quando acciderit, vt hac ratione in præſidem alicuius Eccleſiæ promouear, pro cura quam de animæ meæ ſalute, ac recta muneris mihi impoſiti adminiſtratione gerere debeo, me eo loco, ac numero habiturum Præpoſitum ſocietatis Generalem, vt numquam conſilium audire detrectem, quod vel ipſe per ſe, vel quiuis alius de ſocietate, quem ad id ipſe ſibi ſubſtituerit, dare mihi dignabitur, conſiliis vero huiuſmodi ita me pariturum ſemper eſſe promitto, ſi ea meliora eſſe, quam quæ mihi in mentem venerint, iudicabo.

2. Finis, ob quem hoc votum faciendum iniungitur duplex eſt, vt in ſupradicta formula inſinuatur; primus, vt propriæ ſaluti conſulat, ſecundus, vt rectè ſe gerat in adminiſtratione muneris ſibi impoſiti, qui fines connexi omnino ſunt, & inſeparabiles, vt dixit *Gregor. cap. miramur 61. diſtinct.* ibi: integritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum. Neque enim quis propriæ ſaluti conſulere poteſt, quin in muneris ſibi commiſſi adminiſtratione rectè ſe gerat. Ad conſequendos ergo prædictos fines conuenientiſſimum fuit huiuſmodi votum. Conſtitutis enim in loco ſublimiori expedit maximè amicum habere fidelem, qui nullo fucato colore veritatem detegat, & manifeſtet quid faciendum ſit, quidve committendum, vt ſatis colligitur ex *Clemente Papa, epiſtol. 3. & refertur cap. fin. 38. diſtinct. & ex Gregor. libr. 11. epiſt. 29. relato in cap. peruenit 64. diſtinct. & D. Chryſoſtom. lib. 1. de Sacerdot. & Auguſt. epiſt 75. ad Aurelium, & Bernard. epiſtol 81. & alibi paſſim.* Ob hanc cauſam fit votum audiendi conſilium, quod Generalis, vel ab eo deſignatus dare dignabitur. Inſuper conſtitutis in dignitate non leue periculum eſt deflectendi à via virtutis, & perfectionis, quia honoribus paſſim mores mutantur, & diuitiis, & voluptatibus voluntas in malum inflectitur, tametſi intellectus quod melius, & honeſtius eſt agnoſcat, ea de cauſa vt in bono firmetur, & quod honeſtius fuerit exequatur votum emittit ſequendi ea conſilia, quæ meliora eſſe iudicauerit.

3. Materia, quam obligatio huius voti reſpicit duplex eſt: prima, non detractare conſilium Generalis, vel alterius è ſocietate ab eo ſubſtituti audire de rebus ad propriam animæ ſalutem, & rectam officij adminiſtrationem pertinentibus. Non eſt votum de audiendis conſiliis circa rerum temporalium adminiſtrationem, circa gubernationem domus, circa ſtudia, circa ſpeciales occupationes, & alia ſimilia, niſi in iis exercendis tanta deordinatio ſit, vt propriæ animæ ſaluti grauiter expedire iudicetur remedium adhiberi. Ex quo fit aduerſus huiuſmodi votum te delinquere, ſi conſilium de rebus ad propriam animæ ſalutem, rectámque officij adminiſtrationem nolueris audire, vel ita acerbè, & indignanter audias, vt prudenter iudicetur Generalem à ſimili conſilio dando fore vt abſtineat: hoc enim facto virtualiter dicis te nolle conſilium audire. Ergo cum ad illud audiendum paratus eſſe debebas ex voto, manifeſtè aduerſus illud delinquis, *Suarez tom. 4. de relig. tractat. 10. lib. 6. cap. 9. num. 8.* Secunda materia huius voti eſt executio illorum conſiliorum, quæ meliora, & Deo gratiora eſſe iudicaueris. Non voues ſequi conſilium Generalis, etiam ſi honeſtum ſit, quia id eſſet tacitè, & virtualiter obedientiam Generali vouere, quod dignitati Epiſcopali non expediebat, ſed voues illud ſequi, caſu quo iudices melius, & honeſtius eſſe, quam quod tibi in mentem venerit. Quod non eſt vouere obedientiam Generalis conſilio, ſed Deo in exequendo conſilio Generalis meliori, & honeſtiori, quod optimè S. P. Ignat. aduertit *dicto loco conſtitut. 10. part. §. 6.* iis verbis: Promittat, quod ſi quando dicto modo compulſus prælationem aliquam extra ſocietatem admittet, audiet poſtea quouis tempore Præpoſiti Generalis, qui pro tempore fuerit conſilium, vel alicuius, quem ille ſibi ad hoc ſubſtituerit, quodque ſi ſenſerit melius eſſe quod conſulitur, ſit illud executurus: non quod habeat qui prælatus eſt aliquem de ſocietate ſuperioris loco, ſed quod ſponte in Dei conſpectu vult ad faciendum obligari, quod ad diuinum obſequium melius eſſe intellexerit, quodque placeat eſſe aliquem, qui ſibi cum charitate, ac libertate Chriſtiana ad gloriam Dei, & Domini noſtri id proponat. Hæc S. Ignatius.

4. Generalis autem Præpoſitus nullam habet obligationem præter communem charitatis monendi per ſe, vel per alium hos prælatos: quia nec eam obligationem habet ex voto, vt de ſe conſtat, neque ex conſtitutionibus: imo potius *10. part. conſtitut. §. 6. in declar.* ab ea obligatione eximitur iis verbis: Non tamen obligatur ſocietas ad hoc munus ſuſcipiendum, quandocunque alicui ex ea Epiſcopatus eſſet admittendus, imo libera manet, vt id onetis & relinquere, & aſſumere poſſit,

poſſit, vbi multum referre ad Dei obſequium iudicaret. Notanda ſunt hæc vltima verba: denotant enim hoc officium non paſſim aſſumendum eſſe, ſed ratò, & quando ad Dei obſequium plurimum iudicaretur expedire, & tunc etſi cum libertate chriſtiana, debita tamen ſubmiſſione, & religioſa humilitate ſuſcipiendum eſt, ne optato effectu conſilium careat: *Suar. tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 6. cap. 9. num. 9.*

5. Vltimo placet aduertere prædicta quinque vota his præcedentibus ponctis explicata ſimplicia eſſe, non ſolemnia; ſicuti definit expreſsè *prima congregatio generalis, decreto 99. aliàs 102. & congreg. 3. decreto 34. & Greg. XIII. in Bulla Aſcendente Domino*: & ſub hac intentione emittuntur, & acceptantur. Ratio autem quare ſimplicia ſint, & non ſolemnia, præcipua eſt, quia non ſunt à Pontifice, vt ſolemnia ſtatuta: cùm enim votorum ſolemnitas ex ſola diſpoſitione Pōtificis eſſe poſſit: Pontifex autem nullam his votis ſolemnitatem indixerit, nullam ſolemnitatem habere poſſunt, ſed neceſſariò erunt ſimplicia, & ad hoc indicandum non emittuntur hæc vota ſimul cum profeſſione, ſed paulo poſt, neque in Eccleſia, ſed in Sacriſtia, & minori cū ſolemnitate. Quod contra accidit voto ſolemni obediendi Pontifici in miſſionibus, quod in ipſo actu profeſſionis, & non tanquam acceſſorium, ſed tanquam eam profeſſionem conſtituens emittitur. Quod ſi roges, quare voto obedientiæ hæc ſolemnitas conceſſa eſt, non autem his votis? Reſpondeo, quia voto obedientiæ ſe tradit profeſſus in poteſtatem Pontificis ad miſſiones Eccleſiæ, ſedique Apoſtolicæ maximè vtiles exercendas, expediens fuit ſolemnitatem illi voto, vtpote excellentiſſimo concedere. At his votis non tam ſe tradit profeſſus religioni, vt in eius vtilitatem aliquam actionem exerceat, quàm vt ab actionibus prauis, & religioni nociuis abſtineat, eáque de cauſa in ſua natura ſimplici relicta ſunt; & ita ſuſtinet *Suar. latẽ us probans, tom. 4, de relig. tract. 10. lib. 6. cap. 11. per totum.*

Pvnctvm IX.

Expenduntur præcepta, quibus omnes religioſi Societatis aſtringuntur.

1. *Præcepta tum à Præpoſito Generali, tum à congregatione generali ſtatuta non expirant morte Generalis ſtatuentis, ſed omnem ſuam vim, & obligationem retinent, quouſque à ſucceſſore reuocentur.*
2. *Primum præceptum eſt, ne vllus è Societate tractet directè, vel indirectè de genere illius, de quo poſt vota bienny emiſſa ſuſpicio eſt ex genere Iudæorum, vel Saracenorum deſcendere. Et proponitur obiectio.*
3. *Aſſeritur præceptum iuſtiſſimum, & ſanctiſſimum eſſe. Et obiectioni ſit ſatis.*
4. *Secundum præceptum eſt, ne vllus è Societate ſe ingerat in procuranda alicui cathedra, ſeu canonia, neque ad hunc finem oppoſitores iuuet. Et explicatur præceptum.*
5. *Tertium eſt, ne vllus è Societate Patribus Dominicanis opinionem illam poſſe per epiſtolam confeſſionem fieri, & abſolutionem impetrari attribuat. Et explicatur finis & materia.*
6. *Quartum eſt, ſub pæna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, ne vllus ex noſtris denigret religionem, doctrinam, & ſanctitatem Dominicanorum Patrum, & explicatur præceptum.*
7. *Quintum eſt, ſub pluribus pœnis, ne vllus è Societate quoquo modo ſibi placere ſignificet doctrinam illam, aut ſecundùm illam conſilium cuiquam det, ſcilicet in re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæ ſitam propter leuitatem materiæ excuſari à peccato mortali.*
8. *Explicatur, qualiter prædicta doctrina præcepto prohibita ſit.*
9. *Sextum præceptum eſt ſub excommunicationis pœna, ne vllus è Societate publicè, aut priuatim doceat licitum eſſe cuicumque perſonæ quocunque prætextu tyrannidis Reges, aut Principes occidere, ſeu mortem eis machinari. Et explicatur præceptum.*
10. *Septimum eſt ſub pluribus pœnis, ne quiſpiam publicis, & ſæcularibus principum negocijs ſe immiſceat, aut etiam rogatus, vel requiſitus curam res politicas tractandi ſuſcipiat. Et explicatur finis, & materia præcepti.*
11. *Octauum eſt, vt Præpoſito Generali fideliter deferant tam authores, quam complices, quos deprehenderint aliquid machinari, aut machinatos fuiſſe contra Societatis inſtitutum.*
12. *Nonum eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ aduerſus eos, qui per ſe, vel per alios officium Qualificatoris S. Inquiſitionis præſumpſerint procurare, vel ambire.*
13. *Decimum eſt, ſub pœna excommunicationis Prouinciali reſeruata in illos, qui inconſulto Prouinciali externos de dimiſſione ſua in conſilium adhibent, & in illos, qui externorum auxilio ad dimiſſionem à ſuperioribus obtinendam vtuntur, & explicatur finis, & materia præcepti.*
14. *Vltimum præceptum eſt, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, vt omnes, qui ſciant aliquem munus Præpoſiti Generalis affectoſſe, manifeſtent vicario, vel alicui ex antiquioribus profeſſis.*

1. VLtra votorum obligationem ſunt aliqua præcepta tum à Præpoſito Generali, tum à cōgregatione generali ſtatuta, quæ omnes Religioſos ſocietatis aſtringunt, quorū explicationem breuiter percurram, ne huic operi aliquid deſit. Et ante omnia vt indubitatum præmittendum eſt, ſupradicta mandata non expiraſſe morte generalis ſtatuentis, ſed omnem ſuam vim, & obligationem retinent, quouſque à ſucceſſore reuocentur: ſic enim definiuit *Congregatio 4. generalis, decreto 1. & can. 13.* ibi: ſimiliter mandata, & ordinationes quaſcumque (exceptis illis quæ deſignationes admittendorum ad profeſſionem ſunt, &c.) non expirare per obitum generalis mandantis, & ordinantis, ſed robur ſuum obtinere, & executioni mandanda, ſi nondum fuiſſent mandata, donec ſucceſſor eius aliud ſtatuerit. Idem tradidit *Congregat. 7. gener. decr. 67. & c. 10.* ibi: cum vero rogatum eſſet, an de mortui Gene-

ralis ordinationes (à fortiori mandata) reſponſa ad prouincias, priuilegiorum communicationes, particulares conceſſiones, & id genus alia etiam cum aſſiſtentibus tractata, ſed à Generali congregatione non approbata vim ſuam obtineant mortuo Generali? An verò illarum obligatio, aut conceſſio cum illius morte expirent? Cenſuit congregatio eandem vim habere, quam viuo generali habebant, donec à ſucceſſore reuocentur. Quaptopter etſi commune, & in Theologia receptum ſit præceptum prælati mortuo prælato non obligare; quia in hoc à lege, & conſtitutione, quæ perpetua eſt, diſtinguitur, at ſocietas præceptis Generalium vim, & obligationem legis tribuit, quovſque à ſucceſſore fuerint reuocata.

2. Primum præceptum, quod communiter circumfertur latum à Claudio Aquauiua Præpoſito Generali eſt, ne vllus è Societate tractet directè, vel indirectè de genere illius, de quo poſt vota biennij emiſſa ſuſpicio eſt ex genere Iudæorum, & Saracenorum deſcendere. Quod ſi fortè abſque vlla inquiſitione cognouerit errorem fuiſſe commiſſum in eo in Societatem admittendo, eodem præcepto obligatur, ne directè, vel indirectè de ea materia tractet. Alicui videri poſſet hoc præceptum rationabile non eſſe. Nam cum in *congregat. 5. generali, decreto* 41. excludantur à ſocietate, qui noui Chriſtiani vocantur, ex progenitoribus Iudæis, & Sarracenis deſcendentes, caueatúrque, ſi poſt emiſſa vota hoc impedimentum ante profeſſioné detegatur, eſſe à ſocietate excludendos; & hoc decretum omnibus manifeſtatur, potius videbatur conueniens, ſi ſuſpicionem haberes aliquem cum ſupradicto impedimento eſſe in ſocietatem ingreſſum, veritatem inquireres, & cognita veritate manifeſtares, ne ſocietas præiudicium haberet retinens in ſe religioſos ſuis miniſteriis ineptos. Non igitur conueniens fuit hanc inquiſitionem prohibere, & hunc tractatum excludere.

3. Ceterùm tenendum eſt tanquam omnino certum iuſtiſſimè, & ſanctiſſimè ſupradicta prohiberi. Quod apertè conſtat, ſi aduertas quid tibi hoc præcepto prohibeatur. Prohiberis namque eo ſuſpicionem impedimenti concepti inquiſitionem illius facere non ſolum authenticam, ſed familiarem per colloquia, & conuerſationes communes; & merito huius inquiſitionis prohibitio ſtatuta eſt, quia eſt virtualis, imo formalis proximi infamatio, & à legitima poſſeſſione, quam habet viuendi in ſocietate deturbatio. Quod ſi tibi de impedimento clarè conſtat, prohiberis, ne illud euulges, néve de illo ſermonem miſceas, quia hæc conuerſatio nullius eſt vtilitatis, ſed potius charitatem ſcindit, & concordiam tollit, & infamatum perturbat. Ex quibus manifeſtè conſtat prudentiſſimè hoc præceptum latú eſſe. Neque ratio in contrarium obſtat. Fateor namque ſic per errorem admiſſum detecto errore ante profeſſionem à ſocietate conſulto generali eſſe excludẽdum, ad cuius effectum cenſeo non prohiberi ſupradicto præcepto Generalem Præpoſitum, penes quem eſt dimiſſionis poteſtas, certioré fieri de impedimento prædicto, vt quod in domino magis expedire iudicauerit, decernat. Manifeſtatio enim huius impedimenti non comparatione Generalis, ſed comparatione aliorum à Generali, & maximè permodum conuerſationis prohibetur.

4. Secundum præceptum à Claudio Aquauiua Præpoſito Generali latum eſt, ne vllus è Societate ſe ingerat in procuranda alicui cathedra, ſeu canonia, neque ad hunc finem oppoſitores iuuet. Quod præceptum per P. N. Mutium Viteleſcam renouatum eſt: ſubdit tamen per hoc non excludi, quin ſi aliquis in confeſſione, vel extra conſilium petas, cuínam ex oppoſitoribus ſuffragium debeat concedere, poſſit religioſus Societatis in foro conſcientiæ ei veritatem aperire: loquitur præceptum de fauore præſtando in cathedra, ſeu canonia, in qua varij competitores concurrunt. Præſtare namque fauorem in cathedra, ſeu canonia nullo concurſu prouidendis non prohibetur in præſenti, vt manifeſte conſtat, tum ex verbis Claudij, ibi oppoſitores iuuet: tum ex limitatione P. N. Mutij ibi: cuinam ex oppoſitoribus. Supponunt ergo adeſſe oppoſitores. Quocirca ſi procures, vt cathedra, vel canonia aliàs per oppoſitionem prouidenda alicui concederetur abſque vllo concurſu, & oppoſitione, nequaquam aduerſus hoc præceptum delinqueres. Quod præceptum prudenter ſanè ſtatutum eſt, ne vni fauendo alios offendas. Nam vt rectè dixit *Ambroſ. lib. 3. de officijs, cap 9.* ſacerdotis, vel miniſtri eſt prodeſſe ſi fieri poteſt, omnibus, obeſſe nemini. Denique ſi non poteſt alteri ſubueniri, niſi aliter lædatur, commodius eſt neutrum iuuare, quem grauare alterum. Ex quo fine deducitur, eam ſollicitudinem, diligẽtiam, & votorum negociationem, quæ grauiter offendere poſſit alios competitores hoc præcepto prohiberi. Quæ autẽ hæc ſit prudentis arbitrio ſpectatis circunſtantiis definienda eſt. Crederem tamen ex ſe non reputari negociationem offenſiuam, nedum negociationem, ſi ſecluſo ſcandalo, & debita cum circumſpectione Electores alloquaris, & merita illius, cui cathedram, vel canoniam appetis, proponas, etiam ſi in ea propoſitione eũ aliis oppoſitoribus præferas; quia per hanc propoſitionem ſolam veritatem (vt ſuppono) manifeſtas, neque electores effectiuè ad votum inducis, ſed ſolum obiectiuè: proponendo ſcilicet obiectum ſuffragio dignum, vel cui ſuffragium debetur. Si enim electores ad te accederent informandi, permittit P. N. Mutius, vt illis manifeſtes, pro quo debent ferre ſuffragium quia hæc manifeſtatio negociatio non eſt, ex eo autem quod tu ad illos accedas, & ſermonem miſceas, & eodem modo veritatem declares, ac declarares, ſi interrogatus eſſes, non immutas manifeſtationem. Ergo ſi vna non cenſetur negociatio, neque alia. Verum etſi hoc ita ſit in rigore loquendo, omnino ab hac actione abſtinendum cenſeo ob periculum, & ſcandalum: eáque de cauſa notanter dixi negociationem non eſſe, ſi debita cum circumſpectione fiat. Negari namque non poteſt graue periculum eſſe quod proponendo vnius oppoſitoris merita, miſceas negociationem intercedendo, rogando, petendo pro illo ſuffragium; grauéque eſſe periculum ſcandali, & offenſionis comparatione aliorum oppoſitorum, qui meritò præſumere poſſunt te non ſolum veritatem ſimpliciter proponere, ſed de facto intercedere, ſollicitare, & negociari, præcipuè cum ex ſola ſimplicis veritatis propoſitione in alterius fauorem maximè non petita offendantur. Ille igitur fauor hoc præcepto prohibetur, quia vera agentia ſit & negociatio, qualis eſſet, ſi per te, vel per alios quãtum eſt ex parte tua moueres electores ad ſuffragium muneribus, interceſſione, petitione, oſtenſione gratitudinis futuræ præſtandæ, & ſimilibus. Hæc enim non oppoſitoris ornamenta detegunt, atque adeo non obiectiuè mouent, vt in præcedenti caſu, ſed voluntatem electorum excitant, & effectiuè mouent, & per modum cauſæ efficientis inclinant ad ſuffragium: ideóque hæ actiones, agentiæ, & negociationes ſunt, non aliæ.

5. Tertium præceptum eſt ab eodem Claudio Aquauiua latum 23. *Septemb.* 1602. ne vllus è ſocietate Patribus Dominicanis opinionem illam poſſe per epiſtolam confeſſionem fieri, & abſolutionem impetrari attribuat. Quod præceptum ipſis etiam Dominicanis comparatione noſtræ ſocietatis à ſuo Generali impoſitum eſt. Finis huius præcepti fuit, ne vnio & pax, quam hæ grauiſſimæ religionis inter ſe habere debent,

Digitized by Google

bent, quæque religioni Chriſtianæ, & proximorum ſaluti, & ædificationi maximè neceſſaria eſt, ſcinderetur. Materia huius præcepti eſt, ne vllus è Societate ſupradictam falſam opinionem, & à Clement. VIII. damnatam Patribus Dominicanis attribuat, ſiue verbo, ſiue ſcripto, ſiue in cathedra, ſiue in communibus conuerſationibus. Quocunque enim modo attribuat, aduerſus hoc præceptum delinquit, ſed eſt valdè notandum verbum *attribuat*. Non enim prohiberis dicere, ſcribere, ſeu referre authores, qui ex Dominicana familia huic opinioni damnatæ ante condemnationem adhæſerunt (hoc enim præſtant communiter ſcribentes illam quæſtionem) ſed prohiberis Dominicanam familiam authorem, & principem illius opinionis facere, id enim ſonat verbum *attribuo*, quod idem eſt, ac imputo.

6. Quartum præceptum ob eandem cauſam, & ab eodem Præpoſito Generali latum ſub priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ, eſt, ne vllus ex noſtris denigret religionem, doctrinam, & ſanctitatem Dominicanorum Patrum. Idemque præceptum ipſis eſt à ſuo Generali impoſitum comparatione noſtrorum. Tota difficultas huius præcepti eſt in explicando quid ſit denigrare religionem, doctrinam, & ſanctitatem alicuius? Cenſeo igitur tunc contingere, quando vel additione, vel diminutione verborum de illius ſanctitate, religione, & doctrina falſum aliquid proferres, ſiniſtramque opinionem quantum eſt ex te in aliorum animos induceres. Itemque quando ſecretum delictum publicares. His enim viis famam alicuius, & rectam illius æſtimationem denigras; ſi quidem ab opinione, quam iuſtè poſſidet, iniquè eum deturbas. Quocirca in præſenti aduerſus hoc præceptum delinquis, ſi doctrinam Patrum Dominicanorum falſam, periculoſam, fundamento carentem pronuncies. Quod non ſolum verum credo, cum de doctrina generali loqueris, ſed cum de aliqua doctrina in particulari ſermonem facis, ſi illam periculoſæ opinionis cenſura inuras, cum tamen communiter à doctoribus non ſic reputetur iniuſtè enim rectam æſtimationem, quam illa doctrina poſſidet, tollere intendis. Impugnare autem eorum doctrinam, quam reputas minus probabilem, vel tuo iudicio falſam rationibus efficacibus, ſed non exaggerationibus, vt ſic veritas manifeſtetur, & audientes illi non adhæreant, non eſt contra hoc præceptum. Quia illa non eſt denigratio, ſed veritatis occultæ iuſtiſſima detectio, cui non obeſt, etiam ſi ex malo animo impugnationem facias; quia malus animus non mutat naturam impugnationis, eſto reddat illam extrinſecè vitioſam. Hæc de doctrina. Quoad ſanctitatem, & religionem attinet, tunc, & non amplius credo te peccare aduerſus hoc præceptum, quando eo ſecluſo peccares infamando, vel detrahendo Dominicanorum ſanctitatem, & religionem. Vnde ſi falſa delicta illis imponeres, vel vera ſecreta manifeſtares, aduerſus hoc præceptum delinqueres. Quod ſi dicas, ergo nullius vtilitatis eſt hoc præceptum, ſiquidem nihil aliud prohibet tam quoad ſanctitatem, quam quoad doctrinam, præter id, quod iure naturali prohibitum eſt. Reſpondeo maximæ vtilitatis eſſe. Tum quia prohibetur nouo titulo, ſcilicet voto obedientiæ, & religionis. Tum quia hac expreſſa prohibitione obſeruatio naturalis præcepti commendatur. Tum denique quia ſignificatur omnibus, quantum Societas, illiuſque ſuperiores hoc vitium in ſuis religioſis deteſtentur, velintque ab eo alienos eſſe.

7. Quintum præceptum impoſitum eſt ab eodem Præpoſito Claudio ſub pœna excommunicationis, & priuationis lecturæ, & vocis actiuæ, & paſſiuæ, & inhabilitatis ad quælibet officia, aliiſque pœnis pro arbitrio ſuperiorum, & ſub comminatione, quod non ſit delinquenti concedenda profeſſio, ſed potius magnoperè conſiderandum, an expediat eum in Societate conſeruare. Præceptum igitur eſt, ne vllus è Societate publicè, vel priuatim non modo vt veram, vel probabilem, ſed ne vt tolerabilem quidem doctrinam vlla ratione doceat, aut ſibi placere ſignificet, aut ſecundùm illam conſilium cuiquam det, ſcilicet: In re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæſitam propter leuitatem materiæ excuſari à peccato mortali. Additque ſub obedientiæ præcepto, vt quicunque ex noſtris ſciuerit aliquem aduerſus dictum præceptum deliquiſſe ſuperiori teneatur manifeſtare. Merito hoc præceptum in Societate impoſitum eſt. Nam cum omnes teneantur ex ſuis regulis, & conſtitutionibus puritatem angelicam imitari, conueniens fuit, vt non ſolum in opere, ſed in doctrina, non ſolum in ſe, ſed in aliis eam puritatem procurarent.

8. Sed non leuem pluribus doctoribus difficultatem intulit dictum præceptum tot pœnis effectum, tot verbis exaggeratum, præcipuè cum videatur opponi communiſſimæ doctorum ſententiæ admittenti in materia luxuriæ leue peccatum ex paruitate materiæ. Neque enim credendum eſt voluiſſe Claudium virum alioqui doctiſſimum, & prudentiſſimum, Societatiſque prælatos condemnare tanquam doctrinam omnino exterminandam, quæ affirmaret delectationem ſumptam ex viſione mulieris pulchræ, ex illius manu contactu, ex illius collocutione abſque vllo deſiderio, vel periculo vlterioris lapſus eſſe peccatum veniale. Verum ſi verba præcepti attentè expendantur, facilè ſupradicta difficultas diſſoluitur. Neque enim Claudius negauit, nec negare potuit probabile eſſe ſupradictas delectationes leues eſſe: ſolum enim negauit *in re venerea* dari exiguam delectationem ex leuitate materiæ. Et quidem meritò. Nam res venerea propriè eſt coitus, vel pollutio, vel ad ſummum, quæ ad hoc proximè diſponunt, vt eſt commotio ſpirituum generationi ſubſeruientium: ſicuti tradit *Galen. lib. 4. de vſu part. c. 9. & 10.* Delectatio igitur, quæ ex imaginatione, vel ex contactu ſumeretur ex coitu, pollutione, commotioneve ſpirituum ſubſeruientium generationi, nequaquam ex leuitate materiæ à mortali excuſari poteſt: quia eſt delectatio in re venerea. At delectatio, quæ ſumitur ex viſione mulieris pulchræ, & ex illius manu contactu ob ſolam illam delectationem abſque vllo alio periculo, vel deſiderio non eſt delectatio in re venerea; ac proinde nec peccatum mortale, & ita ſuſtinet *Filiucius tractat. 30. in 6. præcepto decalogi cap. 9. per totum præcipuè num.* 180. & 192. Obligatio denunciandi delinquentem aduerſus dictum præceptum, quæ ſub obedientia imponitur, ex his quæ diximus de obligatione denunciandi ambientes, ſatis, ſuperque conſtare poteſt.

9. Sextum præceptum ſub excommunicationis pœna impoſitum, eſt, ne vllus è Societate publicè, aut priuatim doceat licitum eſſe cuicunque perſonæ, quocunque prætextu tyrannidis Reges, aut principes occidere, ſeu mortem eis machinari. Cum enim proprium ſit religioſorum Societatis omnes mundi partes peragrare, vbi maius Dei obſequium, & proximorum fructus ſperatur, expedit maximè omnibus præcipuè Regibus, & Principibus gratos eſſe; cui ſibi non leuiter obſtaret doctrina hoc præcepto prohibita. Merito ergo religioſi Societatis eam docere prohibentur. Verum vt intelligas, quid hoc præcepto tibi interdicatur, aduerte, dupliciter aliquem tyrannum

Digitized by Google

e ſe poſſe: Primò ſi abſque vllo titulo inuadat ciuitaté, illiuſque poſſeſſionem, & dominium vi, & potentia ſumere velit, & de facto obtineat. Secundò ſi iure & titulo ſaltem probabili illius dominium habeat, at in adminiſtratione tyrannicè procedi condendo leges bono communi aduerſas, & ſibi vtiles, vectigalia iniuſta exigendo, honore plures indebitè priuando, &c. Si hoc poſteriori modo tyrannus exiſtat, non eſt dubium, ſub dicto præcepto comprehendi, qui priuatim, vel publicè doceret licitum eſſe cuicunque perſonæ eum occidere. Quocirca ſolum eſt difficultas de primo modo tyrannidis; an aduerſetur huic præcepto qui doceret eum occidi poſſe, Videtur non aduerſari, quia cum præceptum, eiuſque obligatio non latè, ſed ſtrictè interpretenda ſint, non debent extendi ad omnes tyrãnos. In contrarium autem eſt; quia præceptum generaliter loquitur, & abſque vlla reſtrictione, idque ſatis ſignificant verba illa: *Quocunque prætextu tyrannidis*, quæ certè excludunt, ne doceatur ob aliquam tyrannidem Reges, & principes à priuata perſona occidi poſſe. In hac re diſtinguendum cenſeo, ſi Rex aut princeps obtinuit poſſeſſionem ciuitatis, aut regni vi, & potentia abſque vllo titulo, credo verius aduerſari huic præcepto, qui doceret illum occidi poſſe à priuata perſona. Quia in eo tyranno verificantur præcepti verba, ſcilicet eſſe Regem ſaltem de facto, & in poſſeſſione, eſto non ſit de iure, & ob prætextum vſurpationis occidi. At ſi Rex ille, aut princeps nondum regni prætenſi poſſeſſionem nactus eſſet, qui doceret illum actu inuadentem occidi poſſe in defenſionem reipublicæ, nequaquam huic præcepto aduerſaretur; quia non docet Regem, aut Principem ob tyrãnidem occidi poſſe, ſed priuatam perſonam aggredientem, & vexantem innocentem rempublicam: ille enim Rex ſic inuadens Rempublicam, neque illius eſt Rex titulo, nec poſſeſſione etiam illegitima, ſed potius prætendit Regem, & Principem illius eſſe. Ergo quouſque ſaltem de facto obtineat, ſub dicto præcepto Reges, & Principes ſpectante, comprehendi non poteſt.

10. Septimum præceptum habetur *can. 12. Congregat. 5. & decreto* 36. & 59. ne quiſpiam publicis, & ſæcularibus principium negociis, quæ ad rationem ſtatus (vt vocant) pertinent, vlla ratione ſe immiſceat, nec etiam quantumuis per quoſcunque requiſitus, aut rogatus eiuſmodi res politicas tractandi curam ſuſcipere audeat, vel præſumat. Et tranſgreſſoribus imponitur pœna inhabilitatis ad quæuis officia, dignitates, & prælationes, vociſque tam actiuæ, quam paſſiuæ priuationis. Finis huius præcepti ſanctiſſimus fuit, nempe vt ab omni ſpecie mali abſtineatur, & querelis etiam ex falſis præſumptionibus prouenientibus, quoad fieri poterit, occurratur. Quæ autem ſit materia huius præcepti, quæue per ipſum prohibita explicuit *congregatio 7 Generalis decreto* 41. his verbis. Vniuersè loquendo ea quæ pertinent ad ſolam conſcientiam, directionemve principum, aliorumque qui petunt conſilium; per canonem non prohiberi. Quæ vero eò non referuntur, & à ſpirituali inſtructione diuerſa ſunt, tanquam à canone aliena vitari debere, & alibi exemplo poſſet eſſe. Quæ ad principum inter ſe fœdere, vel ad regnorum iura, & ſucceſſiones pertinent, vel ad bella tam ciuilia, quam externa. Si quis publicis harum rerum, & ſimilium conſiliis intereſſet, aut tractandis iis operam re ipſa impenderet. Cui explicationi nihil addendum occurrit.

11. Octauum præceptum continetur *decreto* 43. *& can. 20. congregat.* 5. iis verbis: in virtute ſanctæ obedientiæ præcipitur omnibus, qui reſciuerint, aut deprehenderint quoſcunque machinati aliquid, aut machinatos fuiſſe contra inſtitutum Societatis, vt quam primum poterunt Præpoſito Generali tam authores, quàm verè complices fideliter deferant, vt ille pro ſuo officio, & congregationis generalis voluntate eos debitis pœnis afficiat, & à Societate dimittat. Huic præcepti declarationi omnia, quæ diximus de voto manifeſtandi ambientes deſeruire poſſunt. Notanda ſunt verba: Qui reſciuerint, vel deprehenderint ſcilicet ex certa ſcientia, vel ex fide digna auditione, vt dicitur *decreto* 43. Item notandum eſt non ſolum machinationem præſentem, ſed etiam præteritam denunciandam eſſe, vt conſtat ex illis verbis machinari, vel machinatos eſſe. Et quidem, quando machinatio præceſſit, ſed adhuc eius effectus durat, & Societati periculum imminet, eodem modo, & ſub eadem obligatione eſt denuncianda, ac ſi præſens eſſet; quia verè præſens exiſtit. At ſi tibi conſtaret omnino emendatam eſſe, nullumque reliquiſſe effectum, vel periculum, quod rarò præſumere debes, non obligaris eo caſu denunciare, niſi machinatio publica fuiſſet; quia ea denunciatio neque ad correctionem delinquentis, cum iam correctus ſit, neque ad præcauendum damnum Societati, cum (vt ſuppono) nullum immineat, dirigi poteſt, ſed ſolum ad punitionem. Quando autem denunciatio ſolum delicti punitionem reſpicit, publicitatem requirit ad ipſius obligationem, vt conſtat ex his, quæ diximus *tract. de fide*, vbi de denunciat. hæreſis & *tract. de charit. diſput. de correct. fraterna in fine*.

Huiuſmodi præcepto annexum eſt, quod traditur *decreto 1. & can. 1. congregationis 6.* ibi enim poſtquam confirmatum eſt decretum congregationis 5. editum aduerſus ſocietatis perturbatores, & extenſum, vt non ſolum comprehendat per ſe Societatem perturbantes, ſed etiam qui per interpoſitam perſonam domeſticam, vel externam perturbationem procurauerint. Prouincialibus in virtute S. Obedientiæ præcipitur, vt in huiuſmodi homines inquirant, reoſque certi criminis ad Generalem Præpoſitum deferant, denique operam, vt Societas intelligat ipſos non minus ſtrenuè, quam fideliter ſuo ea in re munere fungi.

12. Nonum præceptum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ traditur in *congregat. 5. Generali decreto* 20. aduerſus eos, qui per ſe, vel per alios officium Qualificatoris, ſeu conſultoris S. *Inquiſitionis* præſumpſerint procurare, vel ambire in regno Hiſpaniæ, aliiſque dominiis illi tribunali ſubiectis. Quod præceptum, & ſub eadem pœna P. N. Murius Vitteleſch. *anno* 1625. extendit ad eos, qui alteri hoc officium procurauerint. Ratio huius præcepti duplex aſſignatur in ſupradicto decreto, prima, vt S Officij miniſterio, ad quod aſſumere volent Inquiſitores ex noſtris, liberius, & dignius præſtetur obſequium. Secunda, vt ambitionis inter ipſos noſtros aditus præcludatur. Circa quod præceptum nihil ſpeciale notandum occurrit præter ea quæ dicta ſunt de ambitione dignitatis extra, & intra Societatem, quæ huic puncto applicari poſſunt.

13. Decimum præceptum ſub pœna excommunicationis Prouinciali reſeruatæ impoſitum eſt à *congregatione 7. Generali decreto* 18. tum in illos, qui in conſulto Prouinciali externos de dimiſſione ſua in conſilium adhibent, tum in illos, qui quocunque modo externorum auxilio, vel interceſſione ad dimiſſionem à ſuperioribus obtinendam vtuntur. Finis huius præcepti eſt, quieti noſtrorum conſulere, illorumque dimiſſionem è Societate indebitam vitare. Duplex eſt huius præcepti materia, & obligatio. Prima, ne petas

conſilium

conſilium de dimiſſione ab externis inconſulto Prouinciali. Secunda ne eorum auxilio, & interceſſione ad dimiſſionem obtinendam vtaris. Non tibi prohibetur abſolutè dimiſſionem cum aliis à Societate communicare, ne fortè obiicias etſi iniuſtè tibi interdici conſilium peti ab iis, qui liberè daturi ſunt, & adſtringi ad petendum à noſtris, qui ob amorem ſuæ religionis præſumuntur non dicturi veritatem, tametſi iudicent tibi expedire dimiſſionem. Sed prohibetur tibi, ne ab illis inconſulto Prouinciali conſilium petas. Quod certè iuſtiſſimum eſt, & omnem querelæ occaſionem tollit. Deinde prohibetur tibi, ne vtaris auxilio, & intereeſſione externorum ad dimiſſionem à ſuperioribus obtinendam, aduerſus quod præceptum delinquis non ſolum quando ab externis petis auxilium, & interceſſionem ad dictum effectum, illudve procuras, ſed etiam quando ipſi non rogati, ſed ex ſe tibi fauorem præſtant ad obtinendam dimiſſionem, tu verò non impedis, cum poſſis, nam eo ipſo conuinceris illorum auxilio vti ad dimiſſionem obtinendam, ac proinde præcepto aduerſari.

14. Vltimum præceptum procedit tempore congregationis Generalis, in qua Præpoſitus Generalis, & aſſiſtentes eligendi ſunt. Nam 8. *p. conſtuit. c.6.§.2.* ſub excommunicatione latæ ſententiæ mandatur cuilibet è Societate manifeſtare vicario, vel alicui ex antiquioribus profeſſis, qui cum vicario conferet, ſi sciret aliquem hoc munus affectaſſe (ſubintelligitur ab obitu generalis, vt explicant *Suar. tom.4. de relig. tractat.*10. *lib.6. cap.*10. *num.*15. *Sanch. lib.6. ſum. cap.*18. *num.*60.) vel etiam nunc affectare directè, aut indirectè id procurando, vel ſigno aliquo id declarando. De electione Aſſiſtentium habetur in formula *congregat. 4. generalis verſ. ſi quis*, vbi in virtute S. Obedientiæ præcipitur cuilibet è Societate, vt Præpoſito Generali deferat, ſi quem ex congregatione, ſiue extra congregationem cognouerit, qui in ipſis informationibus, aut extra illas ambitioſè egerit, vt vel ipſe, vel alius in Aſſiſtentem eligatur, aut etiam alicuius eligendi cauſa alius excludatur, cuique eſt impoſita pœna excommunicationis Generali reſeruatæ. Materia huius præcepti clariſſima eſt. Finis eſt, vt aditus ambitioni præcludatur, & electiones rectiſſimè fiant, ſecluſa omni humana diligentia.

Pvnctvm Vlt.

De relaxatione ſtatus religioſi.

1. *Vota relaxari poſſunt irritatione, commutatione, & diſpenſatione.*
2. *Vota ſtatui religioſo annexa Pontifex diſpenſare, & commutare poteſt, non autem irritare.*
3. *Vota ſubſtantialia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ nullus præter Pontificem relaxare poteſt.*
4. *Plures doctores negant Pontifici poteſtatem diſpenſandi in his votis.*
5. *Probabilior eſt ſententia affirmans, & ſatisfit fundamentis contrarys.*

STatus religioſus relaxari poteſt, relaxatis votis, quibus conſtituitur. Conſtituitur autem ſubſtantialiter religioſus ſtatus illis tribus votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, quibus alia vota ex ſpeciali cuiuſvis religionis regula, & præſcripto annectuntur. Vt eſt in religione Minorum votum vitæ quadrageſimalis; in religione S. Mariæ mercedis votum redemptionis captiuorum; in Societate Iesv omnia illa vota, quæ hac diſput. reliquimus explicata. Videndum igitur eſt, an tam vota acceſſoria, quam ſubſtantialia relaxari queant, & à quo prælato?

1. Tripliciter vota relaxari poſſunt, irritatione, commutatione, & diſpenſatione. Primò igitur exiſtimo certum, vota religioſo ſtatui annexa à nemine præter ſummum Pontificem irritari, commutari, aut diſpenſari poſſe. Quia cum nullus alius prælatus diſſoluere poſſit religioſum ſtatum à Pontifice approbatum, & confirmatum, nullus poteſt diſſoluere quæ hunc ſtatum integrant; & perficiunt, qui acceſſorium naturam principalis imitatur. Quod non leuiter confirmari poteſt ex *Trident. ſeſſ.*25. *cap.*1. dicente, cum compertum ſit ab eis (ſcilicet regularibus prælatis) non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent relaxari. Hæc autem vota pertinent ad ſubſtantiam licet non eſſentialiter, integraliter tamen, & perfectiuè; quia illam integrant, & perficiunt. Non igitur poſſunt ab alio præter Pontificem relaxari. Neque huic doctrinæ obſtat, quod in aliquo caſu prælatus regularis videatur in his votis diſpenſare eximendo ſubditum ab illorum obligatione. Nam ſi attentè res conſiderentur, illa non eſt diſpenſatio, ſed authentica interpretatio, quod ad illum caſum ob aliquas circunſtantias votum non extendebatur; vel quia materia illius voti aliquo modo ſubditur prælati voluntati, qua de medio ſublata votum ceſſat non per irritationem, commutationem, aut diſpenſationem, ſed per defectum materiæ, & obiecti. Atque ita ſuſtinet *Suar. latius probans t.4. de relig. tract.8. lib.2. cap.*12. *à num.*30. *vſque ad* 40.

2. Quoad Pontificem attinet, hæc vota commutari, & diſpenſari poſſunt, ſi cauſa legitima ſubſit (quæ rarò contingit) irritari autem non poſſunt. Priorem partem ſupponit, & tradit *Sanch. lib.5. ſumm. cap.*1. *num.*13. Dupliciter Pontifex in his votis diſpenſare poteſt, primo directè, ſecundò indirectè. Indirectè diſpenſat, ſi diſpenſaret in votis ſubſtantialibus religionis: iis enim ſublatis, & acceſſoria ceſſant. Poſſe autem in illis diſpenſare ſtatim dicemus; directè tamen in iis votis diſpenſare, Pontifex poteſt manente ſtatu religioſo; quia nec ex materia illorum votorum, neque ex annexione, quam habent ad religioſum ſtatum impediri hæc poteſtas poteſt. Non quidem ex materia; quia nulla eſt, eſto ſit excellentiſſima, cuius obligatio remitti à Pontifice nomine Chriſti non poſſit, ſi cauſa iuſta huius remiſſionis intercedat. Minus autem impediri poteſt hæc diſpenſatio ex annexione ad ſtatum religioſum; quia hæc ex Pontificis voluntate, & præſcripto ortum habuit; ac proinde eius poteſtati, & iuriſdictioni ſubeſt. Quapropter in hac relaxatione comparatione Pontificis non poteſtas, ſed cauſa conſideranda eſt, quæ rarò legitima eſſe poteſt manente religioſo ſtatu. Quod verò Pontifex non poſſit dicta vota irritare inde conuincitur; quia irritatiua poteſtas prouenit ex traditione, quæ per hæc vota (iure ſic diſponente) fit, at nihil poteſt poteſtatem concedere ad ſui deſitionem, & interitum. Cum ergo ex his votis, quæ ſtatum conſtituunt, & integrant, oriatur poteſtas vota irritandi, nequit ad ea vota, ex quibus hæc poteſtas oritur, extendi.

3. Ex his infertur quid ſit dicendum de votis ſtatum religioſum ſubſtantialiter conſtituentibus, nempe caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. Et quidem nemini alteri à Pontifice datum eſſe hæc vota relaxare eſt concors omnium ſententia, & manifeſta ratio; quia

quia ex approbatione Pontificia ſtatum conſtituunt perpetuum, & indiſſolubilem, nequit ergo prælatus Pontifice inferior eius diſpoſitionem mutare. Quapropter ſolum de Pontifice eſt difficultas; an poſſit in his votis diſpenſare, ſeu ea commutare? Irritare namque conſtat non poſſe ob rationem proximè dictam; quia irritatiua poteſtas ex ipſis votis naſcitur, quæ naſci non poteſt ad ſuum interitum. Præterea quia irritatiua poteſtas cum proueniat ex dominio, & poteſtate ex votis acquiſito, non eſt amplior in Pontifice, quam in cæteris religionum prælatis; omnibus enim æquè traditur religioſus emittens vota, æqueque omnium illorum obſequio ſe dicat, & conſecrat. At cæteri religionis prælati nequeunt vota ſtatum religioſum conſtituentia irritare. Ergo neque Pontifex.

4. De poteſtate autem diſpenſandi idem dicunt plures doctores ſcilicet non extendi ad hæc vota ſtatum religioſum conſtituentia: ſic *D Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. & ibi A ag. verſ. propter hæc argumenta. Syluest. verbo votum 4. quæſt. 5. & alij apud Sanch. lib. 8. de matr. diſput. 8. a num. 6.* Præcipuum fundamentum eſt, quia his votis traditus es Deo, & religioni obſequuturus; at res vni tradita nequit alteri concedi. Item res conſecrata, quouſque pereat, amittere non poteſt conſecrationem; at votis conſecratus es in Dei, & religionis obſequium: nequis ergo, dum viuis ab ea conſecratione recedere.

5. Cæterum longè probabilior eſt ſententia affirmans hæc vota à Pontifice diſpenſari poſſe, & à fortiori commutari. ſic *D. Thom.* mutans ſententiam *in 4. diſt. 28. quæſt. 1. art. 4. quæſtiunc. 1. ad 3. & ibi Duran. quæſt. 2. num. 8. Valen. 2. 2 diſput. 6. quæſt. 6. punct. 7. Azor. t. 1. lib. 12. cap. 7. quæſt. 1. Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 19. numer. 142. & ſeqq. Sanch. innumeros referens lib. 8. de matrim. diſp. 8. num. 7. & lib. 5. ſum. cap. 2. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 8. 9. & 10. in vltimis capitibus.* Ratio ea eſt, quia ad propagandam fidem, pacemque conſeruandam, ſeditioneſque ſedandas alicuius prouinciæ, aut regni expediens eſſe poteſt, quod monachus vxorem ducat, & regni gubernationem habeat. Ergo Pontifex, cui regimen Eccleſiæ commiſſum eſt, quique debet bono communi conſulere, poterit eo caſu nomine Dei remittere monacho caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ obligationem, vt ſic abſque vllo ſcrupulo ducere vxorem poſſit, & temporalia bona adminiſtrare. Neque obſtat quod Deo, & religioni ſe tradiderit, cum nomine Dei, & religionis hæc remiſſio fiat. Neque item quod ſit conſecratus, ſeu deputatus in Dei, & religionis obſequium; quia iuſta cauſa intercedente hæc deputatio mutari poteſt. Solum aduerto legitimam cauſam ad diſpenſationem, ſeu commutationem votorum ſtatum religioſum conſtituentium non eſſe priuatam vouentis vtilitatem, ſed communem alicuius reipublicæ, vel prouinciæ; quia eſt res grauiſſima, & præter ordinarium curſum: ſic omnes doctores relati ſupponunt.

TRACTA

TRACTATVS XVII.

DE VITIIS OPPOSITIS RELIGIONI.

PROOEMIVM.

VAria ſunt vitia religioni oppoſita, vt conſtat ex *D. Thom. 2. 2. à quæſt. 90.* ſpecialiter *92. in princ.* Alia opponuntur religioni per exceſſum: Alia per defectum. Cum enim virtus moralis medium reſpiciat, ab eo per extrema exceſſus, vel defectus recedi poteſt: quomodocunque receſſus contingat eſt vitiam: quia medium, in quo virtus conſiſtit, non attingit. Exempla deſumi poſſent ex liberalitate, temperantia, aliiſque virtutibus moralibus medium reſpicientibus, quibus tam per exceſſum, quam per defectum aduerſari potes. Liberalitati namque aduerſaris per exceſſum, ſi prodigus ſis, per defectum, ſi auarus: & ſic de aliis: ſic in materia religionis opponi dicuntur per exceſſum ea, quibus creaturæ cultu debito Deo coluntur, vel Deus modo indebito colitur. Non quia in cultu Dei, ſi verus cultus eſt, poſſit eſſe exceſſus, cum Deus maior ſit omni laude; ſed quia in mediis aſſumptis ad illum colendum excedere potes; eo quod aſſumas media ad illum honorandum, quæ honoratiua non ſunt, ſed potius diuinæ maieſtatis deſpectiua. Per defectum autem religioni opponuntur ea, quæ denegant Deo debitum cultum, ipſumque deſpiciunt. Vitia per exceſſum ſunt ſuperſtitio, idololatria, diuinatio, variaque obſeruantia. Vitia per defectum enumerantur, tentatio Dei, blaſphemia, ſacrilegium, ſimonia, periurium, & infidelitas in promiſſis implendis. De periurio, & infidelitate, cum de voto, & iuramento ſermo fuit inſtitutus, egimus. Quocirca in præſenti de aliis vitiis agendum erit. Triplici diſputatione tractatum abſoluemus. Prima erit de ſuperſtitione, eiuſque ſpecialibus vitiis religioni oppoſitis per exceſſum. Secunda de tentatione Dei, blaſphemia, & ſacrilegio. Tertia de ſimonia.

DISPVTA

DISPVTATIO I.

De ſuperſtitione, eiuſque ſpeciebus.

PVNCTVM I.

Vnde ſuperſtitio dicatur, quid ſit, quotuplex, & quam graue peccatum.

1. *Vnde deriuetur ſuperſtitio.*
2. *Eius definitio expenditur.*
3. *Falſus cultus dupliciter contingit.*
4. *Verſari poteſt circa Deum, & circa creaturas.*
5. *Superſtitio per ſe graue eſt peccatum, aliquando contingere poteſt eſſe veniale.*
6. *An ieiunare die dominica ſit peccatum.*
7. *Quid cum voues in honorem alicuius ſancti ieiunare, cuius vigilia incidit in dominica?*

1. VARIE procedunt doctores in explicanda origine huius vocis. Nam *Cicero lib. 2. de natura Deorum*, dixit deriuari ex illo facto, quo aliqui totos dies precantes, & immolantes intendebant conſequi vt ſibi liberi ſuperſtites eſſent. Hi ergo ratione huius finis per nimium cultum procurati, ſuperſtitioſi vocabantur. *Lucretius* (prout refert *Iſidor. lib 8. Etymol. cap. 3.*) ſuperſtitionem inde dictam putat, quod ſit ſuperſtantium rerum, hoc eſt cæleſtium, & diuinarum, quæ ſupra nos ſtant inanis, & vanus timor. Erat enim *Lucretius* Epicureus nullam in Deo prouidentiam agnoſcens rerum humanarum, eaque de cauſa putabat vanum, & inane eſſe illum timere. Alij vero, vt *Lactant. lib. 4. diuinar. inſtitut. cap. 28.* ſupeſtitioſos dictos exiſtimant: eo quod ſuperſtitem mortuorum memoriam colerent, vel quia parentibus ſuis ſuperſtites imagines eorum domi, tanquam eos venerantur. Item *Seruius* dicit ſuperſtitionem à ſuperſtite dictam eſſe, quæ anicularum propria eſt, quæ multis per ætatem ſuperſtites ſunt, & quæ rebus inanibus addictæ, dum volunt videri nimis religioſæ, ſuperſtitioſæ fiunt, & ita delirant. Tandem *Iſidor. ſupradicto loco* affirmant ſuperſtitionem à ſuperſtatuo, vel ſuperinſtituto deriuari, quia eſt ſuperflua, vanaque obſeruantia ſuper ſtatuta, ſeu inſtituta maiorum. Et hoc videtur eſſe veritati conformius.

2. Sed vndecunque hæc vox deriuata ſit, ſuperſtitio idem eſt, ac indebitus cultus, ſeu vana religio: ſic omnes Catholici cum *D. Thom. 2. 2. q. 92. art. 1.* Hic vanus cultus alius eſt falſus, & alius ſuperfluus, cum enim Deus in ſpiritu, & veritate adorari debeat, iuxta illud *Ioann. 4. In ſpiritu, & veritate oportet adorare*, efficitur cultum virtuti oppoſitum falſum dici, oppoſitum ſpiritui vanum, & ſuperfluum: ſuperfluus eſt qui ex ſe nihil falſum ſignificat: At Dei honoratiuus non eſt, eo quod per ſe ſpectatus neque ad excitandum ſpiritum, neque Dei gloriam ordinatur, vt ſi in officio diuino aliqua vana miſceas, ſi orationes fundas tot candelis talis caloris appoſitis, & non aliter. ſi in Miſſa, officioque diuino aliquas cæremonias præter Eccleſiæ morem miſceas: vt bis *Alleluia* vbi vnum, vel nullum eſt dicendum *Gloria*, & *Credo*, vbi omittendum eſt. Hæc enim media aſſumpta ad honorandum Deum non illum honorant, ſed dehoneſtant; ſed quia per ſe nihil falſum ſignificant, ea de cauſa cultus, qui illis defertur Deo, ſuperfluos dicetur, non falſus. Dices: Significant Deum coli illis actibus, quod eſt falſum, & blaſphemum. Ergo nullus eſt cultus ſuperfluus, qui non ſi etiam falſus. Reſpondeo ſignificare ex intentione operantis non ex ſe, ex ſe enim potius dictant Deum illis vanis actibus colendum eſſe. Secundò Dices: ſi Deus illis mediis vanis non colitur, ſed dehoneſtatur. Ergo cultus ei per illa exhibitus non ſolum ſuperfluus, ſed falſus, & mendax eſt. Reſpondeo eſſe falſum quoad cultum formalem, non quoad materialem, id eſt cultum illis exhibitam carere veritate cultus, non tamen aliam in ſe falſitatem continere.

3. Econtra cultus falſus ille dicitur, qui hanc falſitatem formalem cultus præſtat aliquid falſum ſignificando, quod dupliciter contingit vel ex parte colentis, vel ex parte medij, quod aſſumitur in cultum. Ex parte colentis contingit falſitas, ſi fingat ſe colere Deum nomine Chriſti, & Eccleſiæ; cum tamen Chriſtus, & Eccleſia hanc illi facultatem non tribuant: quod ſolum in cultu publico, & qui nomine Eccleſiæ fit, euenire poteſt, vt rectè probat *Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſt. cap. 2. a num. 15. & ſeqq. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 37. num. 3.* Solum enim ille cultus, ad quem præſtandum habet Eccleſia miniſtros deſignatos vſurpari poteſt à non deſignato, & tunc talis vſurpatio eſt falſitas ex parte colentis; quia fingit ſe nomine Eccleſiæ Deum colere, cum tamen Eccleſia illi cultum non commiſerit. Sic qui ſe fingeret Sacerdotem, & attentaret miſſam dicere, committeret falſitatem ex parte colentis. Et idem credo de vero Sacerdote depoſito; quia eſto quoad ſubſtantiam ſacrificium nomine Chriſti offerat, at non quoad circunſtantiam temporis, cum illo tempore, quo præciſus eſt, nollet Eccleſia, neque Chriſtus, vt nomine ſuo offerat. Falſitas ex parte medij in cultum aſſumpti contingit, ſi medium aſſumas ad Deum colendum, quod falſum ſignificet. Exemplum eſt, ſi modò offeras vitulum in ſacrificium; denotas enim ſacrificium Euchariſtiæ non eſſe vnicum, omnia ſacrificia antiqua abſorbens. Item ſi in Sacramentis miniſtrandis, mutares formam, aut materiam, quia tunc falſo ſignificares Sacramentum conficere, cum tamen Sacramentum non ſit. Idem iuris eſt, ſi falſis miraculis, aut teſtimoniis veritatem noſtræ fidei confirmares. Non enim his mendaciis veritas indiget.

4. Rurſus falſus cultus poteſt directè verſari circa Deum, & circa creaturas. Circa Deum verſatur, quoties Deus falſum ſignificantibus colitur, vel vt melius dicam dehoneſtatur, vt ex exemplis allatis conſtat. Circa creaturas falſus cultus verſatur, ſi cultum debitum Deo attribuas creaturis. Et hoc tripliciter contingere poteſt. Primò, Si illis attribuas honorem recognoſcens in eis diuinom quid eſſe, qui cultus, ſeu ſuperſtitio vocatur *idololatria*: ad quam ſpeciem reducitur, qui falſis reliquiis honorem veris debitam tribueret, & qui hominibus perditis honorem, & cultum, qui ſanctis debetur, præſtant. Secundò, Contingit falſitas in creaturarum cultu, ſi honorem tribuas, vt ab eis cognitionem rerum occultarum obtineas, & hæc ſuperſtitio vocatur diuinatio. Tertiò, ſi tibi auxilium, & fauorem præſtent, & hæc appellatur vana obſeruantia: ſic *D. Thom.* ab omnibus receptus *2. 2. q. 92. & 93.*

5. Quoad vltimum verò quam graue peccatum ſit ſuperſtitio, breuiter reſpondeo, per ſe peccatum eſſe mortale ſuperſtitionem falſam vel ex parte colentis, vel ex parte rei ſignificatæ. Ex parte colentis, quia eſt vſurpatio legationis in materia grauiſſima. Ex parte rei ſignificatæ, quia facto ipſo ſe infidelem profiretur:

Digitized by Google

cetur: ſic *Nauarr. cap.11. num.24. Caietan. 2. 2. q. 93. art. 1. & in ſum. verbo ſuperſtitio. cap. 1. Valen. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 10. p. 2. verſ. ſi autem quæratur, Leſſius lib. 2. cap. 43. dub. 1. numer. 4. Sanch. lib. 2. cap. 37. numer. 5. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 2. num. 18. Bonac. diſp. 3. de primo decal. præcep. q. 5. p. 1. num. 2.*

Secundò reſpondeo ſuperſtitionem vanam, & ſuperfluam aliquando eſſe mortale, aliquando veniale: Sic *Bonac. num. 4. Leſſius num. 5. Suar. num. 21. Nauarr. numer. 24. Valen. p. 2. fine*, *Sanch. numer. 10.* Quando autem mortale, vel veniale ſit ex materiæ grauitate penſandum: ſi enim recitans officium diuinum loco alicuius antiphonæ, vel pſalmi vana aliqua verba miſceres, ſine dubio grauiter peccares: tum quia grauem Deo irreuerentiam irrogas, quem intendis vanis rebus cultu publico colere, & honorare. Tum ipſi cultui publico, quem deturpas. Idem iuris eſt, ſi turpia aliqua miſceres, tametſi vt partem diuini officij non immiſceas. At ſi ſolùm aliqua indifferentia immiſceas, & non in tanta quantitate, vt ordo diuini officij grauiter perturbaretur, neque vt illius partem, peccatum ſolùm erit veniale. Qua ratione à graui culpa excuſantur addentes aliquas cæremonias, & orationes in Miſſa, & officio diuino, recitantes, & orantes hac poſitione corporis, his geſtibus, & figuris, &c. Sic *ſupradicti Doctores.*

6. Ex his infertur deciſio illius quæſtionis, an ſit peccatum mortale ieiunare die dominica? Et quidem ſi in contemptum Reſurrectionis Chriſti Domini, quaſi verè à mortuis non reſurrexiſſet ieiunares, qualiter Manichæi ieiunabant dubium non eſt te grauiſſimè peccaturum; quia ſaltem facto ipſo hæreſim profiteris, & in huius hæreſis exterminationem Eccleſia ieiunium dominicale prohibuit: *cap. ſi quis preſbyter 30. diſt. cap. ſacerdos 26. quæſt. 6. & cap. ne quis ieiunet de conſecrat. diſt. 3.* Idem iuris eſt, ſi ex fine improbandi hoc Eccleſiæ præceptum ieiunares; quia iuſtiſſimam legem improbare blaſphemum eſt. At ſi ſecluſo quolibet malo fine ob finem bonum, & honeſtum, qualis eſt, vt ſatisfacias pro peccatis commiſſis, vel vt magis diſpoſitus ſis ad Deum laudandum ieiunes, culpa mortalis non erit. Quia lex illa prohibens ieiunium dominicale videtur ceſſaſſe, quia ceſſauit hæreſis Manichæorum, ad quam exterminandam fuit ieiunium prohibitum. Neque apparet ex quo alio capite illicitum eſſe poſſit. An verò ſit peccatum veniale; credo eſſe, ſi ſolo die dominico ieiunares; quia tunc vteris ſuperfluo, & ſingulari cultu præter Eccleſiæ morem: cum enim aliis diebus tibi conceſſum ſit ieiunare, & die dominica interdicatur, hunc ordinem inuertere nulla rationabili cauſa vrgente, ad minus peccatum veniale cenſendum eſt. *Thom. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 37. num. 13. 14. & 15.*

7. Secundò infero, ſi in honorem alicuius Sancti eius feſtum ieiunare voueas, & feſtum incidat in die dominica, non fore te ſuperſtitioſum, ſi die dominica ieiunes: quia tunc dominica dies per accidens ad ieiunium habetur; imo videris ex voto obligatus; quia eſt de materia licita, neque impeditiua maioris boni: poteris tamen propria authoritate in diem antecedentem, vel ſequentem commutare; quia videtur gratius Deo ob ritum vniuerſalis Eccleſiæ die dominica non ieiunantis, ieiunium in alium diem transferre; Sic *Sanch. ſuprà n. 18.*

* * *

Pvnctvm II.

Quid ſit idololatria, & quale peccatum.

1. *Definitur idololatria.*
2. *Eſt maximum peccatum inter ea, quæ virtutibus moralibus apponuntur.*
3. *Si contingit cum hæreſi pœnas hæretici incurris, ſecus ſi abſque hæreſi.*

1. IDololatria prima, & præcipua ſpecies ſuperſtitionis eſt idolorum cultus, quo idola nullam diuinitatem habentia pro veris Diis honorantur. Generaliter autem quilibet honor diuinus creaturæ attributus idololatria eſt. Dupliciter autem hunc cultum creaturis attribuere potes. Primò credendo in creatura diuinitatem reſidere, ob quam diuino honore digna ſit, & tunc eſt idololatria hæreticalis, ſeu mixta hæreſi. Secundò, cognoſcendo nullam in creatura ineſſe diuinitatem, vis tamen ob aliquem ſpecialem reſpectum honorem Deo debitum illi tribuere. Quomodocunque autem contingat idololatria, ſiue cum hæreſi, ſiue abſque illa, grauiſſimum eſt peccatum, & Deo maximè iniurioſum: ſiquidem eius honorem vſurpas, & alteri tribuis: tacitè enim vis eius diuinitatem tollere, & creaturæ conferre, quod eſt ſumma blaſphemia, neque hoc peccatum excuſari poteſt vllo metu, & timore; quia eſt res intrinſecè mala: & in his omnes conueniunt, *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 37. n. 21. Valen. 2. 2. diſp. 6. q. 11. p. 2. verſ. ex diuerſa, & p. 3. verſ. neque obſtat.*

2. An autem ſit maximum peccatum? Breuiter reſpondeo eſſe maximum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur. At eſt inferius vitiis, quæ Theologicis virtutibus aduerſantur: ſic *Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 6. numer. 15.* Notanter dixi idololatriam eſſe cultum, quo honorem Deo debitum creaturæ exhibes, qua poſita exhibitione quantum in te eſt, concilias creaturæ exiſtimationem Deo debitam; ſi quidem nulla alia via conciliatur hæc æſtimatio, quam illius cultus exterioris exhibitione. Quocirca non video, quomodo ſine voluntate attribuendi creaturæ honorem debitum Deo, idololatria eſſe poſſit; tametſi poſſit eſſe ſine voluntate, vt de facto creatura conſequatur illo cultu æſtimationem Deo debitam; imo poteſt eſſe idololatria cum voluntate contraria, qualem ſolent habere Catholici, qui metu mortis ſigna adorationis idolis exhibent, non ex affectu honorandi idolum, & conciliandi ei diuinam æſtimationem, ſed ex affectu fugiendi mortem imminentem, ſi illa adorationis ſigna non exhibent: vt latius expendit *Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. toto cap. 4.*

3. Quando idololatria contingit cum hæreſi, pœnas hæretici incurris, ſi abſque hæreſi nullam ipſo iure contrahis: at venis puniendus arbitrio iudicis pro qualitate criminis, vt latius diximus, cum de pœnis hæreticorum, & illorum, qui de hæreſi ſuſpecti ſunt, ſermonem fecimus.

* * *

Pvnctvm III.

Quid ſit diuinatio, quotuplex, & quale peccatum.

1. *Dæmon futura contingentia pendentia à libera voluntate certè cognoſcere non poteſt.*
2. *Futura à cauſa naturali neceſſariò prouenientia bene cognoſcere poteſt.*
3. *Varijs modis homines inſtruunt, & occulta docent dæmones.*
4. *Expenditur definitio diuinationis.*
5. *Duplex eſt diuinatio, & vtraque grauiſſimum peccatum.*
6. *Quod intelligitur, cum ſeriò medijs illis vanis vteris, quid ſi ioci cauſa, vt experiaris, quid caſu accidat, rarò à mortali excuſatur, eſto plures contra ſentiant.*
7. *Obſeruare ſomnia, auguria, &c. non vt certa, ſed vt contingentia non videtur mortale vna, vel altera vice, ſecus ſi frequenter.*
8. *Non videtur graue peccatum, ſi cum alio pactum ineas, vt præmoriens ſuperſtiti appareat, Deo id concedente, moniturus de ſua ſalute, rarò tamen à culpa veniali excuſatur.*
9. *Inuocatio dæmonis tam expreſſa quam tacita multiplex eſt, pro multiplicitate rerum, quæ ad diuinatienem aſſumuntur.*
10. *Tacita, & expreſſa inuocatio non videtur ſpecie differre.*
11. *At in confeſſione declarare debes, quomodo diuinaueris.*
12. *Omnis diuinatio ſiue tacita, ſiue expreſſa ad ſuperſtitionem pertinet.*
13. *Superſtitio procedens ex pacto expreſſo cum dæmone plures malitias habet.*

1. PRæmittendum eſt dæmonem futura contingentia à libera voluntate pendentia certò cognoſcere non poſſe, iuxta illud *Iſai. 41. Annunciate nobis, quæ futura ſunt, & dicemus, quod Dij eſtis vos.* Item neque certò cognoſcunt cogitationes, & affectiones hominum internas in voluntate reſidentes; iuxta *illud 2. Paralipom. 6. Tu ſolus noſti corda hominum.* Verum etſi hæc certò non cognoſcant, probabiliſſimè tamen ea coniectant. Tum quia cauſas naturales omnes, & vim earum perfectiſſimè norunt. Tum quia norunt hominum affectiones, & naturales eorum inclinationes. Tum quia maxima experientia pollent, & memoria retinent quid ex quo communiter ſequatur. Tum quia ſagaciſſimi ſunt, & Deo permittente hominum phantaſma variis viis perturbant.

2. Secundo præmitto futura, quæ à cauſa naturali neceſſariò proueniunt optimè dæmones prædicere poſſunt: quia eorum cognitio non excedit eorum naturam. Idem eſt de cogitatione præſentium, quæ in actum externum prodierunt. Quapropter ſciunt ſecreta conſilia, furta, aliaque occulta peccata à voluntate prodeuntia.

3. Tertiò præmitto variis modis dæmones inſtruere homines poſſe, & occulta docere. Primò obiiciendo ſenſibus vera corpora aliunde aſportata, vel à ſe fabricata, vel ſaltem obiiciendo ſimilitudines corporum mediis, quibus reſponſum reddit, & homines inſtruit. Secundò formando in aëre aliquam vocem, quæ ſolùm à diuinatore audiatur. Tertiò immutando phantaſiam, ſenſus exteriores, & his ſimilia: cum enim dæmon æmulator ſit diuinæ excellentiæ, & omnes modos, quibus Deus ſuos ſeruos inſtruit, vſurpare conatur, vt hac ratione excellentiam diuinam arroget, & oſtentet, & in iis omnes Doctores referendi conueniunt.

4. Diuinatio in præſenti eſt futurorum contingentium prædictio modo indebito: Sic *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 1. Azor 1. p. inſtit. moral. lib. 9. cap. 12. q. 1. Valen. diſp. 6. q. 12. p. 1. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. num. 1. Suar. t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 7. num. 1. & 2. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 43. dub. 5. à num. 21.* Notanter dixi, futurorum contingentium: quia in ipſorum prædictione ſpecialiter diuinatio conſiſtit, tametſi ad prædictionem cuiuſcunque occulti, quod nulla humana vi cognoſci poteſt, extendatur. Dixi indebitis modis; quia debito modo; ſcilicet ex diuina reuelatione futura prædicere non eſt diuinatio, ſed prophetia. Debet ergo prædictio à diuina prouidentia minimè ordinaris comparari. Hæc autem alia eſſe non poſſunt, præter auxilium, dæmoniorumque inſtructionem. Nam excluſo Deo, & Sanctis Angelis non eſt alius qui occultorum notitiam, & quæ vi naturæ non poſſunt cognoſci, præſtare poſſit. Ergo ſi ab alio, quam à Deo, eiuſque Angelis, notitiam occultorum procuras, conuinceris à dæmone procurare.

5. Dupliciter hanc prædictionem procurare potes, & iuxta illam duplex eſt diuinatio alia quæ fit inuocatione expreſſa dæmonis, & hæc verbis, & factis fieri poteſt. Verbis, ſi verbis expreſſis eum inuoces; factis, ſi facta vſurpes, quibus ſic dæmonem reſpondere. Alia diuinatio, qua procuras occultorum prædictionem tacita dæmonis inuocatione, & hæc contingit, cum vana verba, & facta vſurpas ad illius prædictionis conſecutionem. Dicuntur autem vana; quia ex ſe non valent notitiam illorum effectum præſtare; eo quod cum effectibus nullam habeant connexionem: ſi igitur hæc vſurpes ad aliquos effectus cognoſcendos, videris ſanè velle à dæmone notitiam habere: cum enim vanis verbis, & factis nullus alius niſi dæmon moueri poſſit ad prædictionem illam concedendam; quia non ſunt media apta, quibus Deus, bonuſque Angelus moueatur, neque eius bonitatem decent; conuinceris ſanè illa vſurpans velle à dæmone prædictionem illam obtinere, cui hæc vana, & futilia complacent. Neque valet dicere te nolle à dæmone edoceri; & cum illo pactum inire, ſi factum vſurpas, cui nullus alius, niſi dæmon ſe immiſcet. Nam facto ipſo opem dæmonis imploras, quantumuis verbis contrarium dicas; vt bene dicit *Leſſius lib. 2. cap. 43. dub. 8. num. 52. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. num. 4. Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 9. num. 13. & ſeqq. Bonac. diſput. 3. de primo decal. præcept. quæſt. 5. punct. 3. num. 6.* Vnde hæc inuocatio ſiue expreſſa, ſiue tacita grauiſſimum peccatum eſt, neque leuitatem materiæ admittit, eius autem malitia in eo ſita eſt, quia hac expreſſa, vel tacita inuocatione vis amicitiam cum iniquiſſimo inire, eiuſque diſcipulum eſſe, quod eſt quoddam genus proditionis, & apoſtaſiæ: Sic *Caietan. 2. 2. q. 95. art. 2. Suar. lib. 2. de ſuperſtit. c. 7. num. 10. & cap. 9. num. 13. & 16. Sanch. lib. 2.*

lib. 2. cap. 38. num 4. & 5. Leſſius lib.2.cap.43. dub. 5. num. 27.

6. Aduerto tamen ſuptadicta procedere, cum ſeriò mediis illis vanis vteris ad prædictionem occultotum habendam: nam ſi illis mediis vtaris ioci cauſa vt experiatis quid caſu accidat, quidve tale ſignum deſignet, credens totum eſſe futile, & inane, communiter Doctores exiſtimant neque eſſe ſuperſtitionem, neque excedere culpam venialem: Sic *Valen. 2. 2. diſput. 6. quaſt.12. p. 4. Delrius, lib. 5. diſquiſit. mag. cap. 2. quaſt. 4. Sanchez* alios referens *libr. 2. cap. 38. nnmer. 20. Bonocin. diſpnt. 3. de primo decal. præcep. quaſt. 5. p. 3. numer. 17. Suar. tom. 1. de Relig. libr. 2. de ſuperſtit. cap. 9. num. 11. & alij apud ipſos.* At credo ratò à mortali hunc vſum excuſari; quia compertum tibi eſt illa media improportionata eſſe ad ſignificandum occultos effectus. Ergo cum tentas videre quid ex illis accidat, quidve ſignificent, tentas experiri, an de facto ſe dæmon illis immiſceat, & conſequentet tentas cum dæmone Societatem habere, quod etiam ex ioco videtur graue peccatum.

7. Exiſtimarem autem regulariter ſolùm eſſe veniale peccatum obſetuare vna, vel altera vice, ſomnia, auguria, aruſpicia, ſortes, & ſimilia, non vt certa ſigna futuri euentus, ſed vt contingentia; quia certam fidem iis ſuperſtitionibus non præſtans, non videtis perfectè ſuperſtitioſus; tametſi in periculo verſeris. Dixi obſeruare ſomnia, augutia vnâ, vel alterâ vice: ſi enim communiter hæc obſeruares, & iuxta illas actiones dirigetes, non dubito te grauiter peccaturum, quantumuis dicas illis fidem non habere; quia factis illis deootas credere; aliàs non ita efficacitet ad illarum normam actiooes componeres. Sic *Caietan. in ſum. verbo ſomniorum obſeruatio. Nauarr. ſum. cap. 11. num. 33. & 37. Azor lib.9. cap.17. fine. Sanch. lib.2. in decal. cap.38. n.21. & 22. Suar. lib.2. de ſuperſtit. cap.13. n.25. Bonac. diſp.3. de primo decal. præcepto, q.5. p.3. num. 18.*

Ex quo fit à fortiori te non peccaturum, ſi abſtineas ab aliqua actione non præcepta ob ſomnium, vel caſum aliquem contingentem, quoties dubius es, an ſomnium, vel caſus ille contingens fuerit à diuina prouidentia in ſignum futuri euentus ordinata; quia tunc videris prudenter operati. At debes fundamentum huius dubitationis habere non futile, & inane, ſed firmum: alias ſaltem venialiter peccabis, ſic *Suar. c.10. n.6. Sanch. lib.2. decal. cap.38. n.21. fine.*

8. Fit ſecundò te non peccare grauiter, ſi cum alio pactum ineas, vt præmotiens ſuperſtiti appareat (Deo id concedente) moniturus de ſua ſalute, quia nihil intendis ope dæmonis cognoſcete. At ratò à culpa veniali tale pactum excuſabitur. Tum ob curioſitatem vanam, tum ob periculum deceptionis, quod ſæpè in his appatitionibus ſoler contiogere. Quare iure optimo hos curioſos reprehendit *Martin. del Rio lib. 2. diſquiſit. mag. q.26. ſect.7. Bonac. diſput.3. de primo decal. præcepto, q.5. p.3. n.3. in fine, Sanch. cap.38. num.25.*

9. Rurſus inuocatio dæmonis tam expreſſa, quam tacita multiplex eſt pro multiplicitate rerum, quæ ad diuinationem aſſumuntur, de quibus latè *Delrius lib.4. diſquiſit. mag. cap.2. quaſt. 6. & 7.* Breuiter tamen eas enumerant *Sanch. num.12. Leſſius n.25. Suar. cap.8. in princ. & cap.9. num.5. Azor. cap.12. & ſeqq.* ſed quia in ſpecie motali non differunt, ſuperuacaneum duxi ea nominate. Non enim differt in genere motis diuinare per aquam, per ignem, per aſtra, per ſomnia, per ſortes, tametſi in genere entis detur differentia: ſicuti furtum auri non differt à furto argenti in genere moris: ſic *Azor. 1. p. lib. 9. cap. 12. q. 3. Suar. t.1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 9. n. 5. & cap. 10. n. 1. & 3. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. num. 14. Bonac. diſp. 3. de primo decal. precept. q. 5. p. 3. n. 20.*

10. Solum inter inuocationem tacitam, & expreſſam eſt difficultas; an ſit aliqua differentia ſpecifica neceſſariò in confeſſione manifeſtanda? Ratio difficultatis eſt; quia idem iuris eſt taciti, ac expreſſi: *leg. de quibus, in fine, ff. de legibus, & leg. cum quid, ff. ſi certum petatur*, & latè *Eberardus loco ab expreſſo ad tacitum num. 1.* Pfofeſſio enim tacita, & expreſſa non differunt. Et idem eſt de conſenſu in quolibet coottactu. Et confirmo. Tota malitia diuinationis conſiſtit in voluntate impettandi à dæmone, quod fuerat à Deo expoſtulandum; ſed hæc voluntas eadem eſt, ſiue verbis id poſtules, ſiue factis. Item cum vteris factis, quibus ſcis dæmonem ſe immiſcere, cenſeris expreſsè dæmonem iouocare: ſed eadem malitia videtur eſſe, cum vteris factis, quibus ſcis nullum alium niſi dæmonem ſe immiſcete poſſe; tametſi neſcias, an de facto dæmon ſe illis immixturus ſit. Ergo tacita inuocatio non differt ab exptcſſa. Ergo non teneris hoc in confeſſione exprimere, ſed ſatisfacies, ſi dicas te in diuinando motaliter peccaſſe: & ita tenet *Victor. ſum. vbi de confeſſ. n. 176. fine.* Adde, eſto, tacita inuocatio ab exptcſſa differat; differt temen ſicut imperfectum à perfecto, quod non atguit diuerſitatem ſpecificam, ſed gradualem maiotis, vel minoris grauitatis, vt dicit *Sanch. cap. 18. n. 24. Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 10. n. 1. Bonac. p. 3. n. 20. & fauet D. Th. 2. 2. q. 95. art. 3. ad 1.* dicens: multo grauius eſt dæmones inuocare, quam aliqua facere, quibus dignum ſit, vt ſe dæmones ingerant. Non euim dixit diuerſum eſſe ſpecie, ſed eſſe grauius; quaſi iudicans grauitatem eſſe intra eandem ſpeciem. At eſt ſatis probabilis ſententia neminem obligatum eſſe circunſtantias aggrauantes intrà eandem ſpeciem in confeſſione manifeſtare. Ergo erit probabile non eſſe obligatum manifeſtare expreſſam dæmonis inuocationem.

11. Cætetùm credo, te obligatum eſſe manifeſtare pactum exptcſſum: Sic *Sanch. Suar. Bonac. locis allegatis* id tanquam certiſſimum teputantes. Ratio ea videtur eſſe: quia in confeſſione manifeſtare teneris non ſolùm diſtinctionem ſpecificam peccatorum, ſed & numericam. At cum voluotatem habes expreſſam dæmonem inuocandi, diſtinctum peccatum eſt, ac eſt illud, quod committis tacita inuocatione; quia in tacita inuocatione ſolùm hæc voluntas virtualiter adeſt oon formaliter, ſed voluntas formalis à virtuali eſt oumeto diſtincta. Ergo teneris in confeſſione has voluntates diſtinguete. Neque obſtat tatio contraria. Fateor non differre ſpecie tacitam inuocationem ab exptcſſa: at quia numero differt manifeſtanda eſt.

12. Deinde eſt difficultas; an omnis diuinatio ſiue tacita, ſiue expreſſa ad ſuperſtitionem pertineat? Negat *Valen. 2. 2. diſput. 3. q. 12. p. 3. in princ.* indicat *Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 43. dub. 5. n. 28.* Mouentur; quia ſuperſtitio conſiſtit in voluntate attribuendi creaturæ diuinum honotem: at ſola diuinatio futurorum contingentium pendentium à cauſa libera ad Deum pertinet. Ergo ſola hæc diuinatio ſupetſtitioſa eſt. Et confirmo, cum à dæmooe petis ſcientiam alicuius occulti effectus præſentis, noo petis aliquid quod eius poteſtatem excedat, ergo nullam illi tribuis diuinitatem. Ergo neque ſuperſtitionem committis, tametſi grauiſſimè pecces. Cæterùm probabilius eſt veram eſſe ſuperſtitionem: Sic cum *Diuo Thoma 2. 2. quaſtion. 95. artic. 2.* docet *Caietan. ibi in fine, Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 8.*

à num. 16. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 38. à numer. 9. Ratio eſt; quia ex proprio diuinitatis iure vult Deus, vt creaturæ omnes adipſum confugiant, in eóque fidant. Qui ergo illo relicto confugeret ad ſuum inimicum, in eoque confideret, plane eius iuri diuino derogaret, & quod illius proprium eſt velleт inimico tribuere. Ergo committit ſuperſtitionem, & exercitam idololatriam: & per hæc patet ſolutio contrariæ rationis.

13. Notandum tamen eſt cum *Suarez libr. 2. de ſuperſtit. cap. 8. à numer. 22. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 38. numer. 26. Leſſio lib 2 de iuſtit. cap. 43. dub. 5. numer. 28.* Superſtitionem procedentem ex pacto expreſſo cum dæmone plures malitias adiunctas regulariter habere: habet namque ſpeciem idololatriæ, ſi eum tanquam quid diuinum recognoſcas; hæreſis ſpeciem, ſi eum talem eſſe credas; vanitatis, & ſuperbiæ, ſi ad conciliandam opinionem vulgi iis ſuperſtitioſis mediis vtaris. Quapropter confeſſarij in horum examine diligentes eſſe debent, vt eorum malitiam, & peccati circumſtatias plenè cognoſcant.

PVNCTVM IV.

Quâ ratione diuinatio per aſtra abſque expreſſa inuocatione dæmonis licita ſit?

1. *Ex aſtris prædicere naturales effectus, nullum eſt peccatum.*
2. *Idem eſt de temperamento, conditione, qualitate, & inclinatione cuiuſuis viuentis.*
3. *Sed hi effectus certò prædici non poſſunt: ſed ſub quadam probabilitate.*
4. *Ex aſtris euentus ex libera hominis voluntate pendentes, vel occultos effectus prænunciare ſuperſtitio eſt.*
5. *Quid ſi non certò, ſed probabiliter prænuncientur? Affirmandum eſt ſuperſtitionem eſſe.*
6. *Secus verò, ſi ſolùm coniecturaliter.*
7. *An hæc coniecturalis, & tenuiſſima prædictio ſtante motu proprio Sixti V. prohibeatur? Affirmant aliqui.*
8. *Probabilius cenſeo non prohiberi.*
9. *Satiſſit oppoſitis rationibus.*
10. *Quid dicendum de Zaboris? Approbatur doctrina Sanch.*

1. Dvplex genus effectuum ex aſtris prædici poteſt, aliud eſt effectuum naturalium, aliud contingentium. Si ex aſtris prædicis naturales effectus, ſcilicet ſerenitatem, vel tempeſtatem, pluuiam, vel grandinem, peccatum ſuperſtitionis non committis; quia negari non poteſt ipſos orbes cæleſtes horum effectuum cauſas eſſe, & licet excedas in prædictione, quia plus certò eos prædicis, quam ex aſtris colligi poſſunt, ex ſe ſecluſo damno aliquo extrinſeco peccatum mortale non erit, ſed veniale tantum, vitium imprudentiæ, temeritatis, ſeu mendacij. Sic *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. num. 29. fine, Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 11. num. 5. & 12.*

2. Idem quod dictum eſt de iis effectibus dicendum eſt de temperamento, conditione, qualitate, & inclinatione cuiuſuis viuentis: ſi enim ex aſtris prænuncies aliquem ſuperbiæ, arrogantiæ, iræ, aliiſque paſſionibus eſſe ſubiectum, non peccas grauiter; quia ea influentia aſtrorum in natiuitate cuiuſuis contingentium hæ inclinationes magna ex parte prouenient.

3. At hi effectus certò prædici non poſſunt, ſed quadam tenuiſſima probabilitate. Tum quia aſpectus aſtrorum neceſſarius ad horum iudicium ferendum perfectè non cognoſcitur, tum quia ab aliis cauſis præter aſtra dependent. Tum quia ſæpè impediuntur. Quis enim non videt ferè impoſſibile eſſe, vt quis cognoſcat aſpectus aſtrorum, qui in puncto natiuitatis regnant, cum eorum motus ita velociſſimus ſit, & quolibet puncto varientur. Adde, eſto cognoſceres aſpectus aſtrorum in puncto natiuitatis regnantes, non tamen cognoſcere potes aſtra regnantia in puncto conceptionis, ſed ad temperamentum viuentis non minus, imo potius efficacius conducunt aſtra conceptionis, quàm natiuitatis; quia fœtus tenerior eſt, & facilior penetratu. Item inclinatio, conditio, & temperatura viuentis non tam ex aſtris colligi debet, quam ex temperatura parentum, & alimento, quo nutritur, ſicuti ſub eiſdem aſtris ſemen terræ bonæ mandatum vberem fructum reddit, mandatum verò terræ incultæ nullum producit, Ergo ſumma eſt imprudentia ex ſolis aſtris velle inclinationes hominum certò prænunciare: & ita tenet & optimè probat *Suar. illo c. 11. n. 9. Sanch. lib. 2. cap. 38. num. 29. Leſſius lib. 2. cap. 43. dub. 6. à num. 12.*

4. Si autem ex aſtris euentus ex libero hominis arbitrio pendentes, aut effectus occultos prænunciare velis, ſuperſtitionem committis. Quapropter non licet ex aſtris prædicere futura bella, contentiones, æmulationes: item neque certum morbum tibi eſſe euenturum, neque periculum mortis incurſurum, neque matrimonium celebraturum, iter facturum, dignitatem conſecuturum, & his ſimilia: quia hæc omnia ex voluntate libera pendent, ac proinde ex aſtris præuoſci nequaquam poſſunt. Idem iuris eſt de furtis occultis, aliiſque hominum actionibus, quæ humana induſtria inueſtigari non poſſunt, ſi ea per aſtra inueſtigare tentes, peccatum grauiſſimum ſuperſtitionis committis: Sic omnes doctores cum *D. Thom. 2. 2. quæſt. 95. artic. 5.* & conſtat ex illo *Deuteronom. 18.* Gentes iſtæ, quarum poſſidebitis terram, augures, & diuinos conſulunt, tu autem aliter à domino Deo tuo inſtitutus es. Et *Ieremias cap. 10. A ſignis cæli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vana ſunt.* Ex iure autem canonico conſtat hoc eſſe peccatum: ex *cap. illos, 26. quæſt. 2. cap. igitur 26. quæſt. 3. cap. non liceat, 26. quæſt. 5. & alijs, & ex Bulla Sixti V. contra Aſtrologos*: Ex iure autem ciuili conſtat, ex *leg. nemo & leg. etſi, Cod. de maled. & Mathematic. & leg. Mathematicos, Cod. de Epiſcopali audientia.* Ratio eſt, quia aſtra eſſe non poſſunt cauſæ naturales horum effectuum; alias non eſſent liberi. Neque etiam eſſe poſſunt eorum ſigna naturalia ob eandem rationem. Reſtat ergo, vt ſolùm eſſe poſſint ſigna ad placitum: ſed hoc videtur impoſſibile, cum aſtra vniformiter procedant, & effectus in mundo contingentes diuerſiſſimi ſint; vt patet in Iacob, & Eſaü, qui eſtoſimul nati ſint, diuerſas inclinationes, mores, & facta præſtiterunt. Ergo idem ſignum non poteſt hæc diuerſa ſignificare, niſi ſignum ſit æquiuocum: & admiſſo gratis eſſe ſigna ad placitum futurorū

euen

euentuum, certum eſt humana induſtria id cognoſci non poſſe: vnde enim cognoſcere potes eſſe impoſita ad ſignificandum futurum euentum contingentem. Reſtat ergo, vt ea poſſis cognoſcere auxilio Dei, vel ope dæmonis. Deus autem, vt ſæpè dictum eſt non ſe immiſcet his vanis, futilibus, falſiſque regulis Aſtrologiæ. Ergo ope dæmonis ea cognoſcis. Non quia ipſe dæmon ex aſtrorum aſpectu colligat quid homo liberè facturus ſit, hoc enim eſt impoſſibile: ſed quia ipſe dæmon, vt artem ſuam commodet, & diſcipulos ad ſe pertrahat in maluinque confirmet ſub regulis Aſtrologiæ futura prædicit, quæ tamen ipſe, vt ſic prædicta ſuccedant, manum apponit. Quare illis regulis vtens ad occulta cognoſcenda, tacitè ſaltem dæmonis auxilium inuocat.

5. Quocirca ſolùm eſt difficultas; an liceat ex aſtris hos futuros euentus, & occulta facta prædicere non certò, ſed probabiliter tantum. Affirmant *Caietan. 2. 2. q. 95. art. 5. paulò poſt principium, verſ. in articulo eodem, & in fine, Valen. diſp. 6. q. 12. p. 3. verſ. iam verò, Martin. Delrio lib. 4. diſquiſit. mag. cap. 3. q. 1. concl. 2. Tolet. lib. 4. ſum. c. 15. n. 6.* Et moueri poſſunt; qui naturaliter vnuſquiſque ſuam naturalem propenſionem, & inclinationem ſequitur, ſed ad hanc inclinationem aſtra non leuiter conducunt. Ergo ex illis ſaltem probabiliter vniuſcuiuſque facta enunciari poſſunt.

Dicendum ergo eſt: ex ſolis aſtris hæc prænunciare abſolutè, tametſi non certò prænuncietur, eſt ſuperſtitio; quia ex aſtris humana induſtria deduci non poteſt cognitio probabilis horum euentuum. Tum quia non poſſunt omnia aſtra concurrentia cognoſci, & quæ cognoſcuntur, imperfectiſſimè cognoſcuntur. Tum quia aſtra non ſunt cauſæ immediatæ liberorum effectuum, ſed ad ſummum naturalium inclinationum. Tum quia ab aliis cauſis ſublunaribus eorum influentia ſæpiſſimè impeditur. Tum & præcipuè quia contra propriam propenſionem, & inclinationem peruerſam vnuſquiſque Dei auxilio adiutus procedit. Non ergo ex regulis Aſtrologiæ inueſtigari poteſt cognitio probabilis; aliàs non diceret *Ieremias capit. 10. A ſignis Cæli nolite timere; quæ timent gentes quia leges populorum vanæ ſunt*: nam ſi ex aſtris cognitio probabilis futurorum euentuum haberi poſſet, neque eſſent vanæ leges populorum, ſed prudentes; neque irrationabile, & vanum, ſed potius prudens illa timere. Cum ergo ex ſolis aſtris cognitio probabilis haberi non poſſit, reſtat, vt illam habeas ex doctrina dæmonis, & eius auxilio: cum ex Dei reuelatione clarum ſit illam non haberi: Sic *Valen. 2. 2. diſput. 6. quæſt. 12. p. 3. verſ. ſi autem huiuſmodi, Martin. Delrio libr. 4. diſquiſit. mag. capit. 2. quæſt. 3. Suarez tom. 1. de Relig. libr. 2. de ſuperſtit. cap. 11. num. 31. Sanchez lib. 2. decal. capit. 38. num. 33. Leſſius libr. 2. cap. 43. dub. 6. numer. 42.*

6. Dixi, ſi ex ſolis aſtris hæc prænuncientur probabiliter: nam ſi ſolùm tenuiſſima coniectura, & quæ inclinationem ab aſtris impreſſam non excedit, non videtur ſuperſtitio eſſe, vt ſupponunt ſupradicti Doctores; at hæc coniectura cum tenuiſſima ſi, non eſt ſufficiens ad iudicium de euentu futuro abſolutè ferendum. Quod ſi non ſolùm ex aſtris, ſed etiam ex aliis circunſtantiis temperaturæ hominis, & conditionis, conſuetudinis in operando ſatis notæ prænuncientur futuri euentus probabiliter, non videtur ſuperſtitio eſſe; quia non abſolutè, & infallibiliter prænunciantur, ſed ſub illa coniectura, & probabilitate, quæ in tali complexo cauſatum videtur contineri. Sic *Suar. & Sanch. ſuprà.*

7. Maior autem dubitatio eſt; an ex motu Sixti V. etiam hæc prædictio coniecturalis quantumuis tenuiſſima prohibeatur, non ſolùm pro foro externo, & iudiciali, ſed etiam pro foro conſcientiæ? Affirmat *Sanch. lib. 2. cap. 38. n. 34. Salas 1. 2. q. 9. art. 5. tract. 5. diſp. 2. ſect. 3. num. 36. Iacob. de Graffis lib. 2. ſuarum deciſ. cap. 5. n. 19.* quibus videtur conſentire *Farinac. de hæreſi q. 181. n. 59.* Probant; quia Sixtus V. ſtatuit, vt contra facientes iudicia, & natiuitates hominum quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audeant, etiamſi id certò non ſe affirmare aſſerant, aut proteſtentur, &c. inquirant inquiſitores, procedant, & in eos ſeuerius Canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant. Ergo quæcunque affirmatio etiam coniecturalis videtur prohiberi. Deinde quia in ſupradicto motu excipitur ſolùm cognitio aſtrorum, quæ Agriculturæ, nauigationi, & rei medicæ deſeruire poteſt, ſed exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. Ergo cognitio futurorum euentuum quæcunque ſit prohibita eſt. Neque valet dicere hanc cognitionem Agriculturæ, nauigationi, & medicinæ deſeruientem excipi, quia hæc certa haberi poteſt, futurorum autem euentuum incertiſſima. Nam etiam pro nauigatione, Agricultura, & medicinæ arte incerta eſt ex aſtris cognitio. Item hic modus prædicendi futura etiam ſubdubio præbet non leuem occaſionem deceptionis: putant enim audientes ſub illa dubitatione proferri ad diſſimulandam malitiam diuinationis, non quia de facto vera non putetur, quæ ab ipſis prædicuntur.

8. Nihilominus mihi probabilius apparet hanc coniecturalem, dubiam, tenuiſſimamque prædictionem in ſupradicto motu proprio non prohiberi; quia in ipſo motu proprio nulla de nouo fertur prohibitio, ſed quod iure diuino, & canonico prohibitum erat, denuò prohibetur, vt conſtat ex toto proœmio illius conſtitutionis, & præcipuè ex illis verbis: Nos igitur, qui pro noſtri paſtoralis officij munere fidei integritatem inuiolatam conſeruare debemus, & animarum ſaluti proſpicere, quantum diuina gratia adiutrice poſſumus, ex paternæ charitatis viſceribus optamus damnantes, reprobantes omne genus diuinationum, quæ *diabolo authore* ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis, vel perditis hominibus fieri ſolent. Ecce quomodo ſolùm pernicioſam diuinationem à diabolo inuentam prohibere Pontifex intendit: & tradit optimè *Caietan. 2. 2. q. 95. art. 5. Valen. diſp. 6. q. 12. p. 1. in fine.* Ergo coniecturalem ſolùm prædictionem futurorum euentum non intendit Pontifex prohibere. Adde: hæc coniecturalis, & dubia prædictio futuri euentus, non eſt prædictio illius abſolutè, ſed ſolùm eſt prædictio illius ſub quadam tenuiſſima coniectura contingenti, quod potius eſt prædictio contingentiæ, quam effectus, & ita hanc prædictionem in foro conſcientiæ licere ſentire videtur *Suar. t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſt. c. 11. n. 30. Valen. 2. 2. diſp. 6. q. 12. p. 1. in fine, & p. 3. col. 3. verſ. ſi autem. Martin. Delrio diſquiſit. mag. lib. 4. c. 2. q. 3. & c. 3. q. 1.*

9. Neque obſtant contraria. Fateor enim in foro externo puniendos eſſe Aſtrologos iudiciarios, qui futuros euentus, & res occultas manifeſtant, tametſi proteſtentur ſe non certo ea prædicere; quia ſaltem tanquam veroſimilia, & probabilia manifeſtant, quod nullo modo fieri poteſt. Et quia præſumuntur ad occultandam ſuam malitiam ea forma prænunciendi vti. Quocirca rarò à culpa mortali excuſari poteſt quælibet ex aſtris coniecturalis prædictio quantumuis dubia; quia nunquam talis præſumitur, ſed potius

creditur firmitatem habere. Ad confirmationem dico permiſſam eſſe Aſtrologiæ artem circa nauigationem, medicinam, alliaſque res naturales, & prohibitam circa contingentia: at prædictio futuri euentus ſub contingentia non videtur prædictio tam futuri contingentis, quam neceſſarij, cum non tam prædicat euentum, quam illius contingentiam. Adde in ſupradicto motu proprio permiſſam eſſe Aſtrologiæ artem circa temperaturam, inclinationem, & propenſionem viuentis, vt expreſsè notauit *Suar. dicto c.11.n.12.* Ergo ſola prædictio futuri euentus, vel occulti facti cum maiori certitudine, quam ex aſtris haberi poteſt, prohibita eſt. Ergo non illa tenuiſſima coniecturalis prædictio, quæ potius ex inclinatione, & temperatura viuentis, quam ex alio capite colligitur.

10. Ex iis infertur quid dicendum ſit de his, quos Zahories vocant: & placet reſolutio *Sanch. lib.2. in decal. cap.18. n.37.* eſſe quidem ſuperſtitioſos, ſi viſu corporis dicant ſe penetrare corpus opacum, quale eſt terra, & quæ ibi ſunt abſcondita cognoſcere, quia cum hæc cognitio humana potentia fieri non poſſit, efficitur ope dæmonis haberi. At ſi ex effectibus ſenſibiliter apparentibus, vt ex aliqua herba, & voporibus, aut exhalationibus naturaliter theſaurum, vel venam aquæ ſignificantibus theſauros vel vena prædicant, ſuperſtitioſum non erit, quia non ex mediis improportionatis cognitionem inueſtigant, neque aliquid quod humana potentia cognoſci non poteſt prænunciant.

PVNCTVM V.

Quouſque diuinatio per ſomnia licita eſſe poſſit.

1. *Expenduntur cauſæ ſomniorum.*
2. *Ex ſomnis temperaturas corporis, illiuſque mores, & affectiones coniectare nullum eſt peccatum.*
3. *Inueſtigare à qua cauſa ſomnia proueniant, an à Deo, vel malo ſpiritu, an ex diſpoſitione corporis licitum eſt.*
4. *Sed nimis eſt difficile in hac re ſententiam ferre.*
5. *Expenduntur aliquæ coniecturæ ſomniorum, quæ à Deo immittantur.*
6. *Quoties probabile non eſt ſomnium eſſe à Deo, peccatum graue eſt ex illo prænotionem futuri euentus, vel alicuius effectus occulti colligere.*
7. *Credere aliqualiter ſomno, ſeu aliqualiter ex illo timere aduerſum, non videtur graue peccatum.*

1. DIuu. Thom. communiter receptus, *2. 2. q.95. art.6.* quadruplicem cauſam ſomniorum enumerat: duplicem corporalem, & duplicem ſpiritualem. Corporales ſunt, tùm interior, tùm exterior: interior, præcipua cauſa naturalis ſomniorum eſt, diſpoſitio, affectioque corporis humani: ſi enim abundat ſanguine læta ſomnia contingunt, ſi abundat ſpermate, turpia repræſentantur, ſi atra bilis dominatur, triſtia cogitat, ſi bilis flaua viget, pugnæ, rixæ, & lites ſe offerunt, ſi phlegma redundat, fontes flumina; imbres, prataque virentia occurrunt; ſi ſiti laborat, ſe bibere cogitat, ſi fame, epulas apprehendit: quæ omnia latè proſequitur *Greg. Nyſſen. lib. de hominis opificio, cap.13. Iſidor. lib.5. ſentent.1. cap.6. Gregor. lib.4 Dial. cap.48.* Exterior cauſa corporalis ſomniorum eſt corpus circunſtans, vel cæli temperies quæ aliquando ſolet dormientis phantaſiam ita immutare, vt ad illius ſimilitudinem ſomnia ſuccedant. Spirituales verò cauſæ ſomniorum vna eſt intrinſeca, alia extrinſeca. Intrinſeca eſt cogitatio præcedens in vigilia, & habitus ex ea genitus: cauſat enim in phantaſia ſimiles repræſentationes. Nam inquit *D. Auguſt. lib. de ſpiritu, & anima c.25.* Secundùm ſtudia quæ quiſque exercuit ſomniat, & ſolitarum artium ſimulacra in præſentia mentis impreſſa apparent in ſomnis. Extrinſeca enim vel eſt bonus, vel malus ſpiritus: ſæpè enim à ſpiritu bono ſomnia immittuntur, non ſolùm piis hominibus, vt Ioſeph, Iacob, Danieli, & aliis, ſed etiam ſceleratis, vt Pharaoni, & Nabuchodonoſor; aliquando à malo ſpiritu cauſantur: dæmon enim vim habet (Deo ſic permittente) humores corporis permutandi & permiſcendi: quibus ſic permixtis ſomnia ſibi placita immittit: quibus ſic poſitis:

2. Dico 1. nullum eſt peccatum ex ſomnis temperaturas corporis, illiuſque mores, & affectiones coniectare; quia coniectas ex effectu cauſas, à quibus naturaliter prouenit: ſic faciunt medici, vt humorem prædominantem infirmi cognoſcant, vt conſtat ex *Hippocrate, lib.6. epidemior. & lib. de inſomnys, & Galeno, lib. de præſagio ex in ſomnys, & lib.3. de locis malè affectis, cap.4. ſic Azor 1. p. inſtit. moral. lib.9. cap.17. poſt princip. Leſſius lib.2. de iuſtit. cap.43. dub.8. n.55. Nauarr. ſum. cap.11. n.33. Sanch. lib.2. in decal. c.38. num.49. Suar. t.1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap.13. num. 6.*

3. Dico 2. Inueſtigare à qua cauſa ſomnia proueniant, an ex diſpoſitione corporis, an à Deo, vel malo ſpiritu licitum eſt: quia in hac inueſtigatione ſolùm intenditur cuiuſdam veritatis cognitio, quæ vtilis eſſe poteſt ad vitam componendam, exemploque antiquorum patrum ſomniorum cauſas inueſtigantium id confirmari poteſt. Sic *Pereira, lib.1. in Dan. q.6. & de Magia, lib.2. q.7. Sanch. lib.2. in decal. c.38. num.50. & 51. Suar.* affirmans eſſe omnium *cap.13. num. 6.*

4. Dico 3. Diſcernere à qua cauſa ſomnia proueniant, an à cauſa naturali, an à Deo, vel malo ſpiritu, difficillimum eſt: cum enim à qualibet ex his cauſis poſſit prouenire, quis valebit diſcernere, à qua ſomnium proueniat? *Suar. cap. illo.13. n.7. Valen. diſp.6. q.12. p.3.*

5. Dico 4. Ad coniecturandum an ſomnia aliquos futuros euentus ſignificantia à Deo ſint, aliqua media deſumi poſſunt ex modo ſomniorum, ex diſpoſitione, quam relinquunt, & ex fine ad quem impellunt: ſi enim ſomnia inhoneſta ſint, vel ad malum impellant, aut animum turbatum relinquant, tepidum, & indiſpoſitum ad virtutem: clarum eſt à malo ſpiritu immitti. At ſi ſomnia honeſta ſint, & promptiorem hominem reddunt ad benè operandum, indicium eſt à Deo prouenire, non tamen eſt certum, cum ſæpè dæmon in Angelum lucis ſe transfiguret, vt facilius poſtea decipiat. *Valen. 2. 2. diſp.6. q.12. p.3. ad finem, Leſſius lib.2. cap.43. dub.8. num.52. Bonac. diſput.3. de primo decal. precepto, q.5. p.3. n.7. Sanch. cap.38. n.52. Suar. cap.13. num.14.* Euenire autem aliquando effectum, prout in ſomniis eſt repræſentatum, indicium non eſt fuiſſe à Deo ſomnium immiſſum. Tum quia caſu euenire potuit. Tum quia ſæpè dæmon procurat, vt ſic eueniat, vt facilius poſſit hominem

minem decipere, iuxta illud *Deuteron.* 13. Etiamſi dixerint vobis, & ita euenerit, non credatis. Quapropter conſilio confeſſoris, vel vir prudentis in hac parte ſtandum eſt, neque proprio iudicio fidendum, vt bene dicit *Sanch. cap.* 38. *n.* 52. *Suar. cap.* 13. *n.* 24. *Leſſius cap.* 43. *dub.* 8 *n.* 51. Si autem confeſſor, vel vir prudens iudicium ferat probabile eſſe à Deo prouenire, poteris illi fidem habere, & ſecundùm illud operari. Sic *Suar. dicto n.* 24. *Sanch. num.* 52. Quod ſi facta inueſtigatione adhuc dubium eſt an ſint à Deo, reputanda eſſe à cauſa naturali, & nullam ſignificationem habere; quod ſi aliquid ſignificent, timendum eſt à dæmone immiſſa eſſe: quia Deus cum aliquid per ſomnium ſignificare intendit, ſolet talibus circunſtantiis ſomnium veſtire; vt ſomniantem certum reddat de diuiſione, *Suar. cap.* 13. *num.* 20. *Sanch. n.* 52.

6. Dico 5. Quoties probabile non eſt ſomnium eſſe à Deo, peccatum graue eſt ex illo prænotionem futuri euentus, vel alicuius effectus occulti colligere: Sic tradunt omnes Doctores ſuprà relati *Suarez num.* 25. *Sanch. num.* 53. *Leſſius num.* 52. *Azor. lib.* 9. *cap.* 17. *circa finem*, *Valen. diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 3. *verſ. tertio quoad ſomnia.* Ratio eſt: quia ſomnium non poteſt effectum illum ſignificare, niſi ex impoſitione cauſæ ſuperioris, ſcilicet Dei, vel dæmonis: ſi igitur probabile non eſt à Deo aſſumi ad ſignificandum talem effectum, reſtat, vt à dæmone ſignificationem habeat. Ergo ex tali ſignificatione effectum prænunciare eſt ſe diſciplinæ dæmonis ſubiicere. Ergo peccatur grauiſſimè. Hinc fit grauiſſimum eſſe peccatum ſuperſtitionis, ſi per ſomnium procures prænotionem futuri euentus, vel effectus occulti, qualiter procurabunt gentiles, ſe tali ſitu, & diſpoſitione ad ſomnium præparantes, vt ſibi occulta reuelarentur: procuras enim à dæmone inſtrui, tametſi dicas nolle ab eo inſtrui; ſed à Deo, qui facto ipſo, quod vanum eſt, dæmonem inuitas: ſic *Suar. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 13. *num.* 20. *Sanch. lib.* 2. *decal. cap.* 38 *n.* 53. *Leſſius lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 8. *num.* 54. *Bonac. diſp.* 3. *de primo decal. præcepto, q.* 5. *p.* 3. *n.* 6.

7. Dico 6. Credere aliqualiter ſomnio, ſeu aliqualiter ex illo timere aduerſum, vel ſperare proſperum, non videtur graue peccatum, quia cum à Deo poſſit eſſe (tametſi regulariter non ſit) occaſionem præbet alicuius ſuſpicionis. Sic *Leſſius num.* 53. *Sanch. n.* 25. Ex quo fit te abſque peccato graui poſſe ob ſomnium habitum aliquando opus facere, vel omittere, modo non ſit contra aliquod præceptum; Sic *Leſſius, & Suar. ſuprà*, cum *Nauar. cap.* 11. *n.* 35. *Caietan. verbo ſomniorum obſeruatio.* Dixi aliquando: nam ſi continuo ex ſomniis ad operandum moueteris, à peccato graui non eſſes excuſatus; eo quod tunc conuinceris fidem ſomniis adhibere maiorem, quam par eſt. Sic *Leſſius, & Suar. ſuprà.*

Pvnctvm VI.

Quouſque diuinatio per ſortes licita ſit.

1. *Sortes mitti poſſunt ad aliquid faciendum, vel ad veritatem occultam cognoſcendam. Vnde ſortes aliæ ſunt diuiſoriæ, aliæ conſultoriæ.*
2. *Sortes diuiſoriæ licent excepto caſu electionis Eccleſiaſticæ.*
3. *Enumerantur plures caſus, qui dirimi poſſunt ſortibus.*
4. *Aliquando per accidens illicitæ ſunt hæ ſortes diuiſoriæ.*
5. *Qua ratione in electionibus Eccleſiaſticis hæ ſortes prohibitæ ſint, an inquam ex iure tantùm poſitiuo, an naturali?*
6. *Quid ſi duo æqualibus ſuffragijs eligantur ad beneficium, an hæc electio ſortibus terminari poſſit? Negatiuè reſpondendum eſt.*
7. *Qua ratione lis beneficialis ſortibus dirimi poſſit.*
8. *Non eſt prohibita electio per ſortes ad officia ciuilia, & ſæcularia.*
9. *Electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica per ſortes facta, an ſit inualida? Sub diſtinctione reſpondetur.*
10. *Sortes conſultoriæ licitæ ſunt; ſi debito modo fiant.*
11. *Expenduntur conditiones neceſſariæ ad eorum honeſtatem.*
12. *Sortes diuinatoriæ ſemper ſunt illicitæ.*
13. *In his ſortibus diuinatorijs plura ſolent crimina miſceri.*

1. AD duplicem finem ſortes mitti poſſunt, vel ad aliquid faciendum, vel ad veritatem occultam cognoſcendam. Ex quo duplici fine ſortes diſtinguuntur. Aliæ vocantur diuiſoriæ, aliæ conſultoriæ. Quæ ad aliquid faciendum diriguntur: quia illis poſitis ius indiuiſum, & ambiguum multis competens diuiditur, & vni illorum applicatur. Conſultoriæ, ſeu diuinatoriæ ſortes ſunt; quibus Dei vel dæmonis voluntas exquiritur, vt quid faciendum ſit manifeſtent. Si Dei voluntas exquiratur, conſultoriæ ſortes dicuntur, ſi autem dæmonis, diuinatoriæ ſortes appellantur. Quapropter triplices ſortes Doctores diſtinguunt, diuiſorias, conſultorias, & diuinatorias: Sic *D. Thom.* ab omnibus receptus, 2. 2. *q.* 95. *art.* 8.

2. Dico 1. Sortes diuiſorias per ſe licitas eſſe excepto caſu electiones Eccleſiaſticæ: ſic poſt alios antiquiores docent *Azor.* 1. *part. inſtit. mor. lib.* 9. *c.* 21. *q. vn. Suar. de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 12. *n.* 3. *Sanch. lib.* 2. *in decal. c.* 38. *n.* 57. *Leſſius lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 43. *dub.* 9. *num.* 58. *Bonac. diſp.* 2. *de primo decal. præcepto, quæſt.* 5. *punct.* 2. *num.* 12. Ratio eſt; quia huiuſmodi ſortes non aſſumuntur ad inueſtigandum aliquid occultum, ſed vt quis beneficium conſequatur, quod multi habere non poſſunt. Hoc autem per ſe licitum eſt, & ſæpè conueniens ad lites dirimendas. Debet tamen fieri ab eo, qui poteſtatem habet beneficium concedendi; quia ſors non concedit beneficium, ſed voluntas ſortem mittentis illud concedit poſita illa ſortis contingentis conditione.

3. Hinc fit licitum eſſe controuerſiam alicuius hæreditatis, legati, & ſimilis ſorte dirimi ex mutuo litigantium conſenſu; quia eſt quidam contractus æqualis, in quo vnuſquiſque cedit iuri prætenſo, ſi ſors alteri contingerit. 2. fit ex voluntate iudicis hanc controuerſiam dirimi poſſe, tametſi litigantes renuant, dummodo hæreditas, vel legatum diuidi non poſſit, neque appareat quis vincat in iure: probat *textus in leg. ſi duobus, Cod. communia delegatis.* ibi: ſancimus in huiuſmodi caſibus; rei iudicem fortunam eſſe, & ſortem inter altercantes adhibendam, vt quem ſors prætulerit, is quidem habeat poteſtatem eligendi: &

leg. ſi cum ambo ff. de iudiciis, & aliis Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. n. 4. Sanch. lib. 2. in decal. c. 38. num. 57. Ratio eſt; quia iudex ex officio compellere poteſt, vt in illo contractu conſentiant, ſi quidem alia via non ſuppetit ad controuerſiam dirimendam. Tertiò ſit licere ſortibus eleemoſynam vni ex pauperibus applicandam determinare, cui applicanda ſit, *Sanch. lib. 2. cap. 38. num. 59. Suar. num. 17. Bona. d. ſp. 3. quæſt. 5. p. 3. n. 12. Azor. lib. 9. cap. 21. q. vnica* eſtque expreſſa ſententia *Auguſt. lib. 1. de doctr. Chriſt. cap.* 28. quia nulli pauperum fit iniuria, cum æquale ius omnibus concedatur, ſi quidem ſingulis conceditur poteſtas integrè eleemoſynam accipiendi. Quartò ſit tempore perſecutionis, & peſtis ſorte dirimi poſſe, quis religioſus, vel medicus corporibus, animabuſque curandis attendere debeat, quiſve recedere poſſit: ſic *D. Auguſt. epiſt.* 180. *Bonac. Suar. Sanch. Azor. ſuprà. Leſſius cap. 43. dub. 9. num.* 58. Idem eſt, ſi ſortes mitterentur quiſnam eſſet ad Indos iturus *Suar. & Sanch. ſupra*. Quintò ſit tempore tempeſtatis ſi neceſſum ſit aliquos in mare proiici, ne omnes pereant, licitum eſſe inter ſe ſortibus determinare, quinam ſint proiiciendi: quia hac via ſperat vnuſquiſque ſalutem conſequi, aliàs miſerè periturus: quod ſi ipſi inter ſe non conſentiant, poterit dux nauis hanc ſortitionem facere, quia in ea periculum omnium vitare intendit aliquorum ruina, quod communi bono expedit: Sic *Martin. Delrio lib. 4. diſquiſit. mag. c. 4. quæſt. 1. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. n. 62. Bonac. q. 5. p. 5. n. 12.* Sextò ſit cum plures digni ſunt morte, neque expedit omnes punire, licitum, & conueniens eſt ſorte determinare quinam ſint necandi; quia in hac ſortitione nemini fit iniuria, ſed potius ſingulis fit fauor, quatenus ſpes datur euadendi mortem promeritam: ſic *Sanch. n. 60. Leſſius num. 58 Bonac. num. 12.*

4. Dixi in concluſione ſortes diuiſorias per ſe licitas eſſe; quia per accidens, & ex circumſtantiis adiunctis aliquando ſunt illicitæ. Primò ſunt illicitæ ex parte intentionis, ſi ab aſtris ſperes feliciter euenturam; quia tunc magicam ſuperſtitionem cõmittis cum expreſſa, vel ſaltem tacita dæmonis inuocatione: cum enim aſtra nullum influxum habere poſſint in ſortem: efficitur te velle ſortem à dæmone prouenire: ſic *S. Thom. 2. 2. q. 65. art. 8. Martin. Delrio. lib. 4. diſquiſit. mag. cap. 4. quæſt. 1. Sanchez. lib. 2. cap. 38. num. 64. Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. num. 16.* Idem à fortiori eſt, ſi ope dæmonis ſperas ſortem euenturam, vel quia ipſe promiſit, vel quia tu illum inuocas: ſic *ſupra dicti doctores*. Si tamen euentus à fortuna ſpectetur, more gentilico diuinam prouidentiam excludente grauiſſimum eſt peccatum. At ſi à fortuna diuinæ prouidentiæ ſubiecta euentus ſpectetur, erit veniale peccatum, ſi abſque vlla neceſſitate fiat; quia non decet abſque rationabili cauſa hominem rationis compotem ſe fortunæ ſubmittere. At ſi rationabilis cauſa intercedat, qualis eſſe poteſt honeſta recreatio, & lucrum ad honeſtum finem directum nulla videtur culpa: *Suar. d. cap. 12 n. 16. Sanch. cap. 38. n. 65.* Secundò ex parte materiæ, ſi ſortiaris ſuper re aliena, & de qua diſponere non potes; quia eſt iniuſtitia. Item ſi ſortes mittantur ad officia inter dignos, & indignos, dignis fit iniuria: quod ſi omnes ſint digni æqualiter, nulla erit iniuſtitia ſorte determinare, quibus officia ſint conferenda. Si tamen ſint aliqui digniores, tunc eſſet culpa determinare ſortibus electionem ſi dignior neceſſariò ſit præferendus, *Sanch. n. 67.* Tertiò ſunt illicitæ, vt ſi fraudibus vtaris in ſortitione; tunc enim contra iniuſtitiam peccas, neque potes ſic obtentum retinere: ceſſat enim æqualitas in contractu, & conſequenter voluntas contrahendi. Quapropter ſi ope dæmonis, vel alia via ſpeciali feciſti tibi ſortem euenire, reſtituere debes quidquid fueris conſecutus. *Sanch. dicto cap. 38. num. 66.* Quartò ſunt illicitæ ſortes, ſi libris Euangeliorum, aut rebus ſacris vtaris in his ſortibus mittendis; quia non ſunt ad hunc vſum deſtinatæ: ſic *Suar. num. 16. Sanch. num. 69. Bonacin. num. 12. Delrio lib 4. diſquiſ. mag. c. 4. q. 3.* Subdunt tamen Sanchez, Delrio, Bonac. & benè non eſſe mortale, niſi in aliquo caſu magna aliqua irreuerentia intercederet.

5. Inſuper dixi ſortes licitas eſſe excepto caſu electionis Eccleſiaſticæ: nam in electionibus Eccleſiaſticis prohibitus eſt ſortium vſus, *cap. de Eccleſia ſortilegiis*: ibi enim dicitur eſſe multum reprehenſione dignum, quod ſors in talibus interueniat, & in fine ſubiungitur ſortis vſum in electionibus perpetua prohibitione damnamus. Ex quibus verbis ſatis colligitur omnem electionem tam ad beneficium, quam officium Eccleſiaſticum ſortibus factam prohiberi. Tum quia eſt facta prohibitio verbis generalibus. Tum quia in *ſuprad. cap.* reprobatur electio compromiſſarij ſortibus facta. Quæ videtur eſſe minima inter Eccleſiaſticas electiones. Tum quia hæc electio ideo prohibetur; quia per ipſam committitur compromiſſario electo poteſtas, & iuriſdictio eligendi ad beneficium. Ergo ſignum eſt omnem electionem, per quam iuriſdictio confertur etiam ad vnicum actum, ſi ſortibus fiat eſſe prohibitam; & ita tenet plures alios referens *Suarez lib. 2. de ſuperſtit. capit. 12. num. 5. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. n. 71. & 72.* Sed an hæc prohibitio ſit ſolum iure Eccleſiaſtico, an naturali communis ſententia tenet ſolo iure Eccleſiaſtico eſſe: ſic expreſsè *Valen. 2. 2. diſp. 6. q. 12. p. 3. verſ. ex eodem cap. Sanchez lib. 2. cap. 38. n. 81. Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. n. 3.* Ratio eſt; quia nulla inuenitur deformitas aduerſus ius naturale, ſi controuerſia in rebus Eccleſiaſticis, ſicut & in ciuilibus ſorte dirimatur. Neque enim ius naturale vllam in hac parte facit diſtinctionem. Sed obiicies textum in *cap. Eccleſia de ſortilegiis* dicentem reprehenſione eſſe dignum, quod ſors in talibus interueniat. Ex quibus verbis infertur ante illum textum vſum ſortium prohibitum eſſe; aliàs non eſſet reprehenſione dignus, qui illis vteretur, ſed nullum apparet antiquius ius poſitiuum ſortium vſum in electionibus interdicens. Ergo ſignum eſt iure naturali prohiberi. Quod ſi dicas prohiberi tacitè vſum ſortium in *cap. quia propter, de electione*: vbi omnis alia forma eligendi prohibetur, & annullatur præter ibi præſcriptam. Et cum ea quæ fit per ſortes præſcripta non ſit; efficitur ſanè hanc eſſe prohibitã. Obſtat huic ſolutioni manifeſta ratio. Tum quia ille textus non loquitur de omni electione, ſed de electione Epiſcoporũ, & aliorum prælatorũ iuriſdictionem Eccleſiaſticã ad cauſas ciuiles, & criminales habentium. Ergo electio compromiſſarij ſortibus facta non eſt aduerſus prohibitionem dicti *cap. quia propter*. Ergo non erat multa reprehenſione dignos, qui illis fuit vſus, ſi aduerſus ius naturale non proceſſiſſet. Reſpondeo ideo vtentem ſortibus in compromiſſarij electione eſſe reprehenſione dignum: quia nouum vſum eligendi ad Epiſcopalem dignitatem in Eccleſia introducebat: non quia in *ſuprad. cap. quia propter* fuerit interdictus, ſolum enim interdicta fuit, & annullata electio Epiſcopalem dignitatem, quæ non fuerit facta à maiori parte capituli, per vota ſecreta, vel quæ non fuerit facta ab iis quibus capitulum commiſerit poteſtatem eligendi. Quod autem hæc commiſſio ſortibus fiat in *illo cap.* non videtur prohibitum, & expreſsè docet *Sanch. lib. 2. cap. 38. num. 83. in fine* contrarius iis quæ in numero antecedenti dixerat. At erat reprehenſione dignus, qui illis vtebatur in hac compromiſſarij electione

Digitized by Google

ctione, quia nouum vſum, tametſi vſque tunc non prohibitum eligendi introducebat.

6. Sed inquires; an ſupradicta prohibitio locum habeat, cum duo æqualibus ſuffragiis eliguntur ad beneficium, vel officium Eccleſiaſticum? Videtur enim tunc poſſe electionem ſorribus terminari. Tùm quia non ſuppetit aliud remedium aptius, cùm eligentes in vnum non conſentiant. Tùm quia ceſſat periculum eligendi indignum, quæ fuit cauſa ſupradictæ prohibitionis, cum iam illi digni fuerint declarati. Tum quia ſortes in tali caſu non aſſumuntur ad electionem, quia hæc iam eſt facta, ſed aſſumuntur ad illius determinationem. Tum quia in pluribus congregationibus eſt recepta conſuetudo eligendi ad officia aliquos, non vt omnes officiis fungantur, ſed vt inter illos ſortes mittantur, quinam officium retinere debent. Ergo hæc electionis determinatio ſortibus facta licita eſt. Sic *Gloſſa 26. q. 2. in ſumma verbo ſortes.* At omnino tenendum eſt prohibitionem ad ſupradictum caſum extendi: ſic poſt alios antiquiores, quos allegant, docent *Sanchez libr. 2. cap. 38. numer. 74. Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap 12. numer. 7.* Ratio eſt manifeſta; quia dum ſuffragia æqualia ſunt, nullus dici poteſt eſſe ad beneficium legitimè electus, quia debebat eſſe electus à maiore parte Capituli. Ergo cum Capitulum conſentit, vt beneficium obtineat, & omnibus præferatur cui ſors contigerit, iam mediis ſortibus facit electionem. At in *ſuprad. cap. fin. de ſortilegijs* prohibetur omnis electio ſortibus facta. Ergo etiam hæc determinatio electionis, quæ vera electio eſt prohibetur. Neque obſtant rationes contrariæ. Ad primum nego non ſuppetere aliud remedium: Remedium enim proprium eſt, vt ſuperior electores compellat, vt intra certum tempus ſe conforment, ſin minus electionem ad ſe aduocet; vt tradit *Gloſſa cap. duobus, penult. de re ſcript. in 6.* verbo *teneantur.* Ad ſecundum admitto ceſſare in illo caſu periculum eligendi indignum; ſed quia non ceſſat in genere, ea de cauſa non ceſſat prohibitio. Adde quouſque à maiore parte Capituli quis electus fuerit non eſt declaratus dignus. Ad tertium nego non aſſumi ſortes ad electionem: nam illa determinatio eſt vera electio; cum per illam beneficium conferri intentetur à maiore parte Capituli. Ad vltimum dico, ſi talis vſus in aliqua Congregatione ſit circa officia iuriſdictionem Eccleſiaſticam habentia præſumendum eſſe virtute alicuius priuilegij à ſede Apoſtolica haberi, vel eſſe vſum circa officia nullam adminiſtrationem, iuriſdictionemve Eccleſiaſticam habentia. Aliàs illicita erit electio, quia verè illa determinatio electio eſt, & in generali prohibitione videtur comprehenſa.

7. Secundò inquires; an prohibitum ſit ſortibus litem beneficialem dirimere. Plures pro & contra referunt *Sanch. lib. 2. decal. cap. 38. num. 77. & 78. & Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. num. 11.* Eorum tamen ſententia mihi probatur. Primo enim dicendum eſt, vſum ſortis ad componendam litem in cauſis beneficialibus prohibitum non eſſe; quia ſolum in electionibus ſunt ſortes prohibitæ. At qui cedit liti, ſi ſors ſibi non contingerit, non eligit ad beneficium, ſed deſinit impedire eum, qui cum illo eſt electus. Ergo licet. Item ille cui ſors fauet non accepit ex collitigante ius aliquod ad beneficium; quia non eſt in poteſtate collitigantis ius beneficiale in alium propria authoritate transferre. Ergo ceſſio litis non eſt propria electio. Ergo fieri poteſt abſque prohibitione dicti *cap. fin. de ſortilegijs.* Secundò dico non poſſe hanc ſortitionem fieri propria authoritate collitigantium; quia in hac ſortitione pactum & obligatio cedendi liti interuenit. Sed omne pactum propria authoritate factum, quo via paratur ad beneficium ſimoniacum eſt, *cap. fin. de pactis, & cap. quam pio 1. q. 1.* Ergo. Tertio dico neceſſariò authoritate iudicis hanc ſortitionem faciendam eſſe, tum ob vitandum pactum ſimoniacum, tum vt poſſit beneficium accipere, cui ſors contingit; quia illud accipere, non poteſt ex iure à collitigante, tranſlato, ſed ex iure quod iudex concedit poſita collitigantis ceſſione. Nec valet dicere illud accipere ex iure antè habito, quod impediebatur à collitigante; quia ius antè habitum non erat omnino certum, & indubitatum, vt ſuppono: aliàs eſſet manifeſta iniuſtitia impedire, ſed erat ius dubium, & incertum. Ergo ex vi illius non poterat beneficium accipere. Debet ergo tale ius firmari, quod priuata authoritate fieri non poteſt, ſed authoritate iudicis. Secus verò eſt in aliis rebus temporalibus, quæ ex voluntate collitigantium transferri adinuicem poſſunt. Et in his conueniunt *Suar. & Sanch ſuprà.*

8. Tertio inquires; an electio per ſortes ad officia ciuilia, & ſæcularia prohibita ſit? Ratio dubitandi eſt; quia licet *textus in cap. Eccleſia, de ſortilegys* loquatur ſpecialiter de electione compromiſſarij potentis eligere Prælatum. At in fine generaliter dicitur ſortis vſum in electionibus perpetua prohibitione damnamus. Ergo non ſolum electio Eccleſiaſtica, ſed etiam ſæcularis prohibita cenſetur. Adde in electionibus ſæcularibus, ſi per ſortes fiat, idem eſſe periculum eligendi indignum, vel minus dignum, digno, vel digniori prætermiſſo. Quæ videtur fuiſſe ratio in Eccleſiaſticis electionibus ſortes prohibendi. Nihilominus communis eſt omnium ſententia, ſolam electionem Eccleſiaſticam ſortibus prohiberi: quia *textus in c. Eccleſia* notanter dixi reprehenſione dignum eſſe, quod ſors in talibus interueniat, id eſt in iis, quæ ad Eccleſiam pertinent. Et licet in fine, cap. generaliter fuerit textus loquutus de electionibus, ſemper intelligendus ex iuxta materiam ſubiectam. Neque obſtat in electionibus ſæcularibus idem eſſe periculum, quia hoc ſolum probat poſſe fieri prohibitionem, non tamen eſſe factam, & ita tradit cum *D. Thom. 2. 2. quæſt. 95. artic. 8. & Caietan. dub. 1. Archidiac. 26. quæſt. 2. cap. 1. num. 1. Abbate num. 3. Hoſtienſ. Cardin. Bella Mera, Antonin. & aliis pluribus, quos refert Sanch. lib. 2. in decal. cap. 38. numer. 58. Azor. cap. 21. quæſt. unica, Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. num 15. Tolet. lib. 4. ſum. cap. 15. n. vlt. Martin. del Rio, lib. 4. diſquiſit. mag. cap. 4. quæſt. 1. Bonacin. diſput. 3. de primo decal. precept. quæſt. 5. p. 3. num. 12.*

Quartò inquires; an electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica facta per ſortes non ſolùm illicita ſit, ſed nulla? Affirmat nullam eſſe *Panormit. dicto cap. Eccleſia de ſortilegiis, num. 5.* Primo; quia eſt facta contra deciſionem illius cap. ſecundò, quia eſt facta contra formam *cap. quia propter de electione*, vbi electio aliter facta, quam ibi præſcribitur, non valet. Dicendum tamen eſt, ſi ſortibus eligatur Prælatus alicuius Eccleſiæ habens iuriſdictionem tam in criminalibus, quam ciuilibus nulla eſt electio; quia non ſeruatur in ea forma præſcripta in *dicto cap. quia propter*, & in hoc omnes conueniunt. At ſi ſortibus eligantur compromiſſarij, qui hunc Prælatum nominent, & deſignent, valida eſt tam electio compromiſſariorum, quam Prælati nominatio. Quod autem cōpromiſſariorum electio valeat probat *textus in cap. Eccleſia, de ſortilegiis*: vbi Pontifex ex gratia, & fauore confirmat electionem ſic factam; cum potuerit illam caſſare, non tamen denuo confert. Item in illo textu

nullum

Digitized by Google

nullum eſt verbum indicans nullam eſſe ralem electionem. Ex *cap.* autem *quia propter* non habetur electionem compromiſſarij ſortibus factam eſſe nullam; quia de tali electione non loquebatur textus, ſed de modo eligendi ipſum prælatum: imo potius ibi ſupponitur poſſe prælatum eligi per compromiſſarios, quod verò compromiſſarij ſuffragiis, vel ſortibus electi ſint, non deciditur. Ergo electio compromiſſarij ſortibus facta nullibi annullatur. Ergo neque annullatur nominatio compromiſſatij: ſic *Gloſſa in dicto cap. Eccleſia, verbo ad gratiam, Suar. lib 2. de ſuperſtit. cap.*12. *n.*9. *&* 10. *Sanch.lib.*2 *cap.*38.*num.*83. Quod ſi electio ad officia, vel beneficia Eccleſiaſtica præter prælationem ſortibus fiat, valida eſt: ſic *Suar. ſupra, & Sanch* plures referens *num.*84 quia nullibi inuenitur annullata talis electio. Nam in *cap. quia propter, de electione* ſolum eſt ſermo de electione prælati iuriſdictionem habentis, vt conſtat ex ipſo textu, Et hæc de ſortibus diuiſoriis.

10. Verum ſi de ſortibus conſultoriis loquamur, dicendum eſt per ſe licitas eſſe, ſi debiro modo fiant, hoc eſt ſi fiant neceſſitate vrgente, & cum debita reuerentia, ſpecialique Dei inſtinctu. Quia his conditionibus poſitis nulla apparet in ſortibus malitia, ſed potius religionis actus reſplendet, vt probari ſatis poteſt exemplis tum veteris, tum noui Teſtamenti, ſpecialiter ex illo facto *Ioſue* 7. qui ſortem miſit ad cognoſcendum malefactorem occultum, & ex facto Apoſtolorum *Act.* 1. qui ad eligendum Sanctum Mathiam loco Iudæ ſortem miſerunt, & ſuffragatur ratio; quia in tali caſu licitum eſt explorare diuinam voluntatem, vt aliquo ſigno quid ſit agendum manifeſtet. At cum non appareat aliud ſignum aptius, quàm ſortes, ſortibus creditur diuinam voluntatem manifeſtandam eſſe, iuxta illud *Prouerb.*16. *Sortes mittuntur in ſinum, ſed à domino temperantur.* ſic ex omnium ſententia tradit *Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap.*12. *num.*18. *Sanch.lib.*2.*in decal.cap.*38.*n.*85. *Leſſius lib.*2.*de iuſtit. cap.*43. *dub.*9. *n.*60. *Bonac. diſput.*3. *de primo decal. præcepto, q.*5. *p.*3. *n.*12.

11. Tres conditiones appoſui, vt ſortes conſultoriæ licitæ ſint, quaſque ſupradicti doctores *Sanch. Suar. Leſſius, Bonac. & alij* approbant. Ex quibus conſtat raro ſortes licere poſſe; quia raro hæ conditiones adſunt. Prima & præcipua vt neceſſitate vrgente fiant: nam ſi alia via inueſtigari diuina voluntas poteſt, imprudenter quis ſortibus vtitur, & Deum in tali caſu tentat, & periculo ſe exponit, vt à dæmone decipiatur. Quapropter talis vſus ab *Auguſt.epiſt.*119. c.20. reprehenditur, & à *Leone IV.* relato in *cap. ſortes* 26. *q.*5. ſub anathemate prohibetur. Sortes (inquit) quibus cuncta vos veſtris diſcriminaris prouinciis, quas partes damnauerunt, nihil aliud quam diuinationes, & maleficia eſſe decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, & inter Chriſtianos vltra nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. Neceſſitas autem eſt, quando alia via ſubueneri non poteſt graui alicuius ſpirituali, vel temporali neceſſitati, aut quando Eccleſia inde magnum eſt emolumentum habitura: ſic *Sylueſt. verbo ſuperſtitio, q.* 4. *Margarita confeſſor. in primo præcepto fol.* 58. *Sanch. cap.*38. *num.*85. Secunda conditio, vt ſortes conſultoriæ liceant, eſt, vt cum debita reuerentia ad Deum mittantur: cum enim illis ſortibus diuina exploratur voluntas, opus eſt, vt cum magna reuerentia fiat, & præmiſſa oratione, vt dixit *D.Thom.q.*95. *art.*8. *Suar. dicto cap.*12.*n.*25. Defectus huius conditionis regulariter eſt ſolum venialis culpa, niſi magna adſit irreuerentia *Bonac. dicto p.*3. *n.*14. Ad idem eſt, ne in his ſortibus mittendis ſacris rebus vtaris ad res temporales, lucraque captanda: quia eſt quædam rerum ſacrarum profanatio, *Sanch. n.*85. *Bonac.n.*14. *& alij apud ipſos.* Aduerto tunc etiam deficere primam conditionem neceſſitatis; ac proinde ex hac parte conſultoriam ſortem eſſe illicitam. Tertia conditio eſt, vt ſpecialem Dei habeas inſtinctũ: hæc enim conditio neceſſaria eſt, ſi velis, vt Deus aliquo ſenſibili ſigno diuinam voluntatem ſortibus manifeſtet. At ſi ſolum intendas, vt Deus per ſpecialem ſuam prouidentiam ſortes feliciter dirigat, neceſſarius non eſt tunc diuinus inſtinctus, ſed ſufficit fiducia magna, quam in diuina bonitate habere potes de talium ſortium directione poſita neceſſitate, & negotij honeſtate *Suar. dicto c.*12. *n.*26. *Sanch. c.*38. *n.*87.

12. Tandem ſi de ſortibus diuinatoriis loquamur, hæ ſemper ſunt illicitæ, vtpote ſuperſtitionem continentes. Sortes enim neque cauſant effectum futurum, neque illum ex ſe ſignificate poſſunt. Ergo ſi aliquando illud ſignificant, id habent ex alicuius diſpoſitione. Deus autem hanc ſignificationem illis non dedit. Tum quia Deus non ſe vanis immiſcet. Tum quia ſæpe aliter res eueniunt, quam ſortibus ſignificantur. Reſtat ergo, vt à dæmone hanc habeant ſignificationem. Ergo qui illam ex ſortibus inueſtigat, ſe diſciplinæ dæmonis ſubiicit: ſic *D. Thom.* receptus ab omnibus 2. 2. *q.*85. *art.*8. & conſtat ex *cap. ſi quis Epiſcopus, cap. non licet, & alijs pluribus,* 26.*q.*5. & pluribus exornat *Suar. dicto cap.*12. *n.*28.

13. Aduerto tamen in his ſortibus diuinatoriis ſæpè iniuſtitiam, aliaque grauia crimina præter ſuperſtitionem miſceri. Si enim ſortes mittas ad cognitionem alicuius occulti criminoſi, iniuſtitiam committis, tum inquirendo delictum medio ita improportionato, & fallaci; tum ob maximum periculum, quod ſors in innocentem cadat, quia cum dæmon magis appetat damnum iuſtis, quam peccatoribus inferre, credi poteſt delictum peccatoris innocenti applicaturum: ſic *Suar. dicto cap.*12. *n.*29. *Sanch. c.*38. *in fine.*

PVNCTVM VII.

Quouſque diuinatio ex elementis, ex animalibus, ex diſpoſitione proprij corporis, aliiſque rebus licita eſſe poſſit.

1. *Qui effectus naturales ex his abſque ſuperſtitione prædici poſſunt.*
2. *Ex ſupra dictis coniectari in genere poſſunt bella, rixæ, & contentiones non certò, ſed quadam tenuiſſima probabilitate.*
3. *Effectum contingentem prædicere ex ijs abſque ſpeciali Dei fauore grauiſſimum peccatum eſt ſuperſtitionis.*
4. *Ex manuum lineis, ex phyſiognomia capitis bonam, vel malam coniectari fortunam graue eſt peccatum.*
5. *Idem eſt ſi eam coniectes ex fortuitis euentibus, tum animalium, tum hominum.*
6. *Aliquos dies infelices reputare, alios felices ſuperſtitioſum eſt.*

1. EX varia elementorum mutatione, ex frequenti animalium cantu, volatu motu, ex proprio corporis habitu, & diſpoſitione, effectus naturales, vt pluuiæ, imbres, ſerenitates, & ſimilia prædici

dici probabiliter poſſunt; quia ex his ſignis prædicitur cauſa naturalis horum effectum. Item ex phyſiognomia cuiuſque coniectari aliquo modo poteſt eius temperies, naturales animi affectiones, bona, vel mala conſuetudo. Quia coniectatur cauſa communis illorum effectuum. Neque in hac prædictione aliqua ſuperſtitio inuenitur; tametſi certius quam par eſt, hi effectus prædicantur, ſed erit quædam imprudentia, & error in philoſophia naturali commiſſus: ſic communiter doctores cum *D. Thom.* 2. 2. *q.95. art.7. Azor tom.1. inſtit. moral. lib.9. cap.14. 15. & 16. Leſſius lib.2. de iuſtit. cap.43. dub.7. num.45. Bonac. de primo decal. præcepto, diſp.3. q.5. p.3. num.11. Sanchez lib.2. in decal. cap.38. num.38. & 44.*

2. Ex ſupra dictis etiam ſignis coniectari in genere poſſunt bella, rixæ, & contentiones inter homines futuræ non certò, ſed quadam tenuiſſima probabilitate; quia cum communiter homines inclinationes ſequantur, & ex illis ſignis colligatur cauſa ad hos effectus inclinans, prædici poſſunt probabiliter tales effectus: ſic *Caietan. 2.2. quæſt.95. art.7. Valen. 2.2. diſp.6. quæſt.12. p.3. verſ. ſimiliter poſſunt. Sanch. lib.2. cap.38. n.39. Bonac. n.11*

3. Verum quoties tibi probabiliter ſaltem non conſtat aliqua ex ſuperioribus ſignis aſſumpta eſſe à Deo ad aliquem effectum contingentem præſignandum, ſi ex illis talem effectum prænuncias, grauiſſimum peccatum ſuperſtitionis committis. Tum quia te committis ad dæmone edocendum, tum quia eius auxilium imploras, vt vera efficiat, quæ doces. Nam cum illa ſigna ex ſe tales effectus non ſignificent; eo quod neque ſunt illorum cauſæ, neque ab aliqua cauſa communi proueniant, reſtat, vt ſigna ſint ex alicuius ſuperioris directione. Hic autem non eſt Deus; quia non ſe vanis immiſcet. Tum quia ſæpè hæc ſigna fallacia ſunt. Ergo fatendum eſt dæmonem eſſe, à quo illa ſigna effectus contingentes ſignificare poſſunt. Ergo ex illis talia prædicere, eſt ſe diſcipulum dæmonis profiteri. Eſt ergo grauiſſimum peccatum: ſic *D. Thom.* receptus ab omnibus 2. 2. *q.95. art.7.* & expreſsè tradit *Leſſius, Sāch. Bonac. Valen. ſupra.* Neque obſtat Ioſeph *Geneſ.44.* ſe coram fratribus laudans, quod non fuerit ſimilis ei in augurandi ſcientia: ſi igitur augurium illicitum eſt, non ſe de illo laudaret Ioſeph ſanctiſſimus. Non inquam obſtat; quia non de augurio illicito, ſed licito ſe laudabat, ſcilicet de prophetia; eaque de cauſa dixit: an ignoratis, quod non fuerit ſimilis mei in augurandi ſcientia, quaſi diceret, alij augures, & diuinatores; quia ope dæmonis futura diuinant, fallaces ſunt, neque omnia cognoſcunt. Ego vero diuino fido auxilio, eiuſque ope futura prædico. Quapropter nullus in augurandi ſcientia mihi ſimilis eſt.

4. Ex his infero, grauiter te peccaturum, ſi ex manuum lineis, ex phyſionomia capitis bonam, vel malam fortunam coniectes, eſſe inquam diuitem, vel pauperem, religioſum, vel ſæcularem, ſacerdotem, vel laicum, ſolutum, vel matrimonio alligatum, &c. quia illa ſigna cauſa eſſe non poſſunt illorum effectuum, neque in illis ſignis tales effectus prædici poſſunt, niſi ex doctrina dæmonis: ſic *Nauarr. ſum. cap.11. num.31. Sanch. lib.2. cap.38. num.47. Simanc. de catholic. inſtitut. tit.21. num.18.* Vnde ſi ſerio de bona, vel mala fortuna ab Ægyptiana interroges, non eſt dubium ob rationem dictam te peccaturum mortaliter. At ſi non ſeriò, ſed ioci cauſa, & ob vanum finem curioſitatis abſque periculo ei fidem adhibendi interroges (vt regulariter fit) peccatum ſolum erit veniale: ſic *Nauarr. & Sanch. ſupra, & Bonac. diſp.3. de primo decal. præcept. quæſt.5. p.3. num.11.* Quod ſi obiicias illud *Iob 37. Qui in manu omnium ſignat, vt nouerint ſinguli opera ſua*, quibus verbis indicare videtur Deum in manu cuiuſque bonam, vel malam fortunam ſignaſſe. Facilè reſpondetur, neque enim hunc ſenſum illa verba faciunt: quia Iob illis verbis ſolum ſignificare intendit nutu Dei, eiuſque prouidentia tantum niuis, imbrium, & pluuiæ deſcendere, vt vnuſquiſque manum habeat ita torpentem, vt ſit quaſi quodam ſigillo obſignata, & clauſa non valens officio proprio fungi. Ex quo ſinguli poſſunt cognoſcere quam inepti ſint ad ſua propria opera facienda, quantumque à Deo ipſo pendeant; eaque de cauſa 70. tranſtulerunt, claudit Deus in manus cuiuſque, vt ſciat imbecillitatem ſuam. Vide *noſtrum Pinedam in hunc locum, Leſſium lib.2. c.43. dubium 7. fine. Azor. 1. part. inſtit. moral. libr. 9. cap.16.*

5. Secundo infero ex fortuitis euentibus, tum animalium, tum hominum bonam, vel malam fortunam coniectare ſuperſtitioſum eſt, quia tacitè dæmon creditur, & eius auxilium imploratur: ſic *Azor. lib.9. inſtit. moral. c.22. q. vni. Sanch. lib.2. cap.38. num.42.* Vnde coniectare felicem aut infelicem euentum ex contingenti animalis, vel funeris occurſu, ex ruptione corrigiæ, ex ſternutatione, ex repentino caſu cum domo egreditur, ex offenſione caſus, aut lapidis, aliiſque ſimilibus ſuperſtitioſum eſt. Sæpè tamen à mortali excuſatur hæc obſeruantia, tum ob ignorantiam, & bonam fidem; tum ob dubium, an ſint à cauſa naturali, vel à Deo, vel à dæmone præſagium futuri euentus: *Leſſius lib.2. cap.43. dub.10. num.66.*

6. Tertio infero vanum, & ſuperſtitioſum eſſe diem Martis, & Veneris infelices reputare, & alios felices, & ob eandem cauſam nolle opus aliquod aggredi illis diebus, quos iudicas infelices, quia tacitè conſentis in fortuitos euentus efficaciam habere cæli motum: ſic *D. Thom.* 2. 2. *q.96. art.3. in corp.* & conſtat ex *cap. non obſeruatis 26. quæſt.7.* Excuſaberis autem à mortali, ſi ex quodam timore dies obſerues, nec audeas opus tunc incipere; non quia credas certo infauſtum futurum, ſed quia times: ſic *Sanch. lib.2. in decal. cap.40. num* 15. affirmans ſic communiter contingere, eſſeque ſolum veniale.

Pvnctvm VIII.

Quid ſit vana obſeruatio, quotuplex, & quale peccatum.

1. *Explicatur, in quo obſeruantia vana ſeu magia conſiſtat.*
2. *Hæc ſemper habet tacitum cum dæmone pactum.*
3. *Eſt grauiſſimum peccatum, neque excuſatur ex renunciatione expreſſa illius.*
4. *Ex ignorantia eſſe poteſt aliquando veniale peccatum.*
5. *Hoc peccatum magiæ alia plura ſecum trahit.*
6. *Triplex eſt magia iuxta triplex genus effectuum, qui per magiam procurari poſſunt.*

1. Tertiam ſuperſtitionis ſpeciem enumerauimus obſeruantiam vanam, quæ in eo conſiſtit

ſiſtit, vt ex mediis inutilibus ad effectum, effectum ſperes. Nam cum tunc non habeas fuudamentum ad illum ſperandum ex diuina virtute, ſequitur ex tacito dæmonis pacto illam ſperari. Differt hæc vana obſeruantia à diuinatione, quod diuinatio ſiſtit in cognitione alicuius occulti effectus, at obſeruantia tendit ad opus, verbi gratia, ad aliquod bonum ſibi, vel alteri comparandum, quæque vocatur magia communi, & viſitato vocabulo. Si autem aſſumantur media ad inferendum alteri damnum, vocatur maleficium.

2. Vana obſeruantia, ſeu magia ſemper habet tacitum cum dæmone pactum: quia vtitur mediis, quæ ſolum ope dæmonis efficaciam habere poſſunt, vnde aſſumens illa tacitè opem dæmonis implorat: aliquando cum expreſſo pacto cum dæmone hæc magia contingit.

3. Quomodocunque ſit, ſiue cum pacto expreſſo, ſiue tacito eſt grauiſſimum peccatum, quia habere commercium cum dæmone, & ad illum recurrere, cedit in grauiſſimam diuinæ maieſtatis iniuriam. Neque in hac parte admittenda eſt paruitas materiæ (quamuis probabile reputet *Valen. diſput. 6. quæſt. 13. p. 3.*) quia quælibet cum nequiſſimo hoſte ſocietas, quodlibetque commercium, & recurſus, & in eius ope fiducia religioni diuinæ maximè aduerſatur, rametſi materia, & effectus intentus leuiſſimus ſit: ſic *Sanch. lib. . in decal. cap. 40. num. 13. Leſſius lib. 2. cap. 44. dub. 4. num. 26.* indicat *Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 14. num.* 10 Neque ab hoc peccato excuſatur iis mediis vanis vtens, ex eo quod dæmonis pacto tam explicito, quam implicito renunciet: nam eſto verbis renunciet, facto ipſo pactum, & commercium cum dæmone inire valet, vt bene relato *Philiarco de Offic. Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 1c. verſ. quarta concluſio*, docet *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 40. num. 25.* Excipe niſi vtaris illis vanis non ad experiendum effectum, ſed ad conuincendum illis vtentes ex dæmonis auxilio operari, qualiter teſtatur *Caietan. in ſumm. verbo incantatio* ſe quibuſdam verbis ſacris vſum fuiſſe ea proteſtatione facta, ſe nullo modo dicere illa verba ſacra, vt inſtituta à dæmone ad mouendum annulum, ſed ea in Deum eorum authorem dirigere: qua intentione poſita verba protulit, & annulus immotus permanſit: ſic *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 40. num. 25. & lib. 7. de matrim. diſp. 95. num.* 4. Debet tamen adeſſe neceſſitas huius experientiæ, & ſpes moraliter certa deceptionem fore manifeſtandam: alias periculum erit, vt decepti in ſuo errore firmius exiſtant, & tu in eum labaris.

4. Aliquando ex ignorantia, & inaduertentia vincibili tamen, ſed non craſſa, & ſupina poteſt eſſe veniale peccatum in magia, quæ abſque expreſſo pacto cum dæmone fit: ſic *Valen. Suar. Sanch. Leſſius locis citatis.* Stante tamen expreſſo pacto non videtur qua ratione inter fideles poſſit dari ignorantia à mortali excuſans. *Suar. ſupra.* Secundo dicunt *Sanch. & Valen.* eſſe veniale peccatum, ſi his ſuperſtitionibus vtaris non ſeriò, ſed ioci cauſa, vel ex quadam animi leuitate, & curioſitate videndi, an effectum habeant. At certè mihi difficile eſt hanc curioſitatem à mortali excuſare: ſi quidem ſocietatem cum dæmone habere, & eius auxilium tacitè petere, tametſi ex curioſitate, & leuitate fiat, in grauem cedit diuinæ maieſtatis iniuriam, & ex alia parte non leui periculo deceptionis eſt expoſitum.

5. Aduertendum tamen eſt, hoc peccatum magiæ alia grauiſſima peccata contra fidem, religionem, caſtitatem, & iniuſtitiam ſecum deferre ſolere. Solent enim magi dæmonem adorare eique ſacrificium offerre, vt eum propitium, & beneuolum habeant, renunciant Chriſto, eiuſque Sacramentis, reputant dæmonem felicem, neque Deo ſubiectum, cum eoque nefandas habent concubitus, & perpetuo eius obſequio ſe tradunt. Inſuper damna grauiſſima, & homicidia præcipuè infantium perpetrant: ob quæ merito ex hoc mundo exterminandi ſunt.

6. Rurſus vana obſeruantia, ſeu magia triplex eſt iuxta triplex genus effectum, qui per magiam procurari poſſunt. Prima eſt, qua tibi, vel alteri intendis ſcientias rerum naturalium ſubitò, & abſque vllo labore comparare. Secunda, qua tibi, vel alteri comparare intendis bona fortunæ, & honoris, corporis ſanitatem, vitæ longitudinem, &c. Tertia, qua damna proximis inferuntur. Omnis autem hæc diſtinctio, & diuerſitas materialis eſt, non formalis. Nam in ratione magicæ ſuperſtitionis non diſtinguuntur; ſi quidem in omnibus iis eſt eadem malitia, cultus dæmonis, ſocietatis cum illo & in illum fiduciæ: ſic *Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 14. n. 10. & cap. 15. num. 2.*

Pvnctvm IX.

Quæ poſſint à dæmone ſecundùm eius virtutem fieri.

1. *Petere à dæmone, quæ ipſe præſtare naturaliter poteſt non eſt propriè ſuperſtitio, eſto ſit grauiſſimum peccatum.*
2. *Latiſſima eſt dæmonis poteſtas. Expenditur. Primo circa elementa, aliaſque res naturales.*
3. *Habent poteſtatem circa humana corpora, & qualiter.*
4. *Circa animas ſeparatas communis eſt ſententia nihil poſſe.*
5. *Proponitur difficultas ex anima Samuelis. 1. Reg. 28. & fit illi ſatis.*
6. *An verum ſit ſagas, & maleficas à dæmone ſportari, an tantum ſic fingi? Proponitur ſententia negans ſportari.*
7. *Sub diſtinctione quæſtio reſoluitur. De potentia dæmonis non eſſe dubium, de facto ſæpè ſportari.*

1. VT plenè obſeruationis vanæ ſpecies intelligantur neceſſario præmittenda eſt hæc quæſtio. Nam ſi à dæmone petas quæ ipſe facere potes ex multorum ſententia, quam probabilem iudicauimus, ſuperſtitionem propriam non committis; tametſi grauiſſimè preces; quia non ei defers honorem Deo debitum, in quo ſuperſtitio ſita eſt, ſed defers honorem ei proprium, & naturalem. Quocirca inueſtigandum eſt, quæ dæmones facere poſſint, quod non ſatis inter doctores conſtat.

2. Vnum tamen eſt omnino certum, latiſſimam eſſe eorum poteſtatem ad nocendum hominibus, ſi Deus permittit; quia per peccatum non fuit eis ſublata, imo nec diminuta naturalis poteſtas in hæc inferiora operandi, vt tradit *D. Thom.* ab omnibus

receptus

receptus, *1. p. quæſt. 64. art. 4.* Primò ergo habent dæmones poteſtatem circa elementa: poſſunt namque de vno loco in alium transferre niues, ventos, pluuias, grandines, & tonitrua. Item poſſunt tempeſtates alibi exortas huc, vel illuc impellere, ſiſtere, & mitigare. Item valent ciuitates deſtruere, incendia cauſare, ſegetes conuellere, & de vno in alium locum in ictu oſculi tranſplantare. Item à fortiori poſſunt aurum terræ abſconditum, vel mari incluſum extrahere, tametſi rarò Deus id permittat, ne hac occaſione homines ad ſui obſequium pertrahant. Ratio autem eſt: quia ad præſtandos hos effectus non requiritur niſi virtus motiua de loco ad locum, quam ex pluribus ſcripturæ locis conſtat dæmones habere. Sed non inde ſequitur poſſe ordinem vniuerſi peruertere; quia Deus non permittit: ex diuina enim prouidentia eius poteſtas coërcetur, vt rectè *D. Thom. 3. contra gentes, cap. 108.*

3. Secundo habent dæmones poteſtatem circa humana corpora, vt ea poſſint variis morbis afficere applicando aliqua nociua, quibus humana induſtria occurri non poſſit. Econtra poſſunt morbos omnes curare, qui naturalibus remediis curari valent. Item poſſunt impedire læſiones omnes, quæ ex igne, gladio, aliiſque inſtrumentis irrogari homini poſſunt, tum ſe interponendo, tum impetum infringendo, tum media contraria applicando, ſicuti Simon Magus ſæpè faciebat, rarò tamen id Deus permittit, ne ſimplices decipiantur. Deinde poſſunt de loco in locum homines transferre breuiſſimo temporis ſpatio. Item poſſunt eorum formas, & qualitates tranſmutare, non intrinſecè, ſed extrinſecè, tum aliam loco illius ſuſtituendo, tum reddendo illum inuiſibilem corpore aliquo intermedio oppoſito, tum tranſportando in partem longinquam, tum immutando phantaſiam præſentium, vt videatur mutatus, cum tamen in ſe nullam receperit mutationem. Tertiò habent poteſtatem imprimendi in anima coniuncta corpori, quæ ex phantaſia, & diſpoſitione corporis pendent; valent enim excitare ad odium, ad amorem, ad libidinem, aliáſque ſimiles affectiones. Quartò poſſunt inferiores dæmones alligare, comprimere, coërcere, in corpora humana introducere, introducta expellere, ac denique poſſunt ſe voluntati Magorum ſubiicere. Alij autem effectus miraculoſi, quíque virtutem agentium naturalium excedunt, fieri non poſſunt à dæmonibus. Vnde dæmon non poteſt hominem in beſtiam transformare; quia eſto poſſit hominem occidere, non tamen poteſt brutam animam ſuo corpori vnire, & ſic vnitam iterum illam expellere, & denuo animam hominis reunire. Quocirca omnes illæ traſmutationes, quæ à Magis referuntúr, præſtigiæ ſunt, & illuſiones ſenſuum non veræ, vt conſtat ex *cap. non mirum 26. quæſt. 5.* & tradit *D. Thom. 1. part. quæſt. 114. art. 4. ad 2. Caſtrus lib. 2. de iuſta hæretic. punit. cap. 14. Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 16. num. 6* Similiter neque poſſunt dæmones homines producere, aliáque perfecta viuentia, quæ ad ſui organizationem requirunt virtutem animæ coniunctæ, tametſi poſſint eſſe incubi, & ſuccubi in corpore aſſumpto, & ſic ſemen ab hoc deciſum in vterum fœminæ intromittere, quo ipſa concipiat, ſed tunc dæmon non eſt pater, neque genitor illius fœtus, ſed homo qui ſemen emiſit; quia dæmon ſemen tranſportauit, non produxit.

4. Circa animas ſeparatas communis eſt ſententia, nihil poſſe, neque enim poſſunt eas de loco in locum transferre. Nam ſi in cælo ſunt, alienum erat à diuina maieſtate, & ſtatu illo beatifico, vt dæmonibus ſubiicerentur: ſunt enim illorum iudices, & domini, ſi tamen in purgatorio exiſtunt, ſunt in via beatitudinis, & ob eandem rationem non decebat eas dæmonibus ſubiici. Præter quam quod ibi ſunt ex diuina ordinatione, donec peccata expient, quibus expiatis recta ad cœlum via tendant. Si autem in inferno morantur, habitant ibi tanquam in carcere à diuina iuſtitia recluſæ, à quo exire nullatenus illis permittitur, dæmones vero executores ſunt diuinæ iuſtitiæ, & illius miniſtri ad animas torquendas: his autem non conceditur, vt reos ducant, quò velint, ſed vt torqueant iuxa delictorum qualitatem: & ita expreſsè notauit *Suarez lib. 2. de ſuperſtitione, cap. 16. numer. 14. Leſſius libr. 2. de iuſtit. cap. 44. dub. 3. numer. 23.* Quocirca cum aliquæ animæ virtute maleficiorum apparent, non cenſendæ ſunt ipſæ apparere, ſed eorum imagines, & vmbræ à dæmonibus efformatæ, & per quas ipſi dæmones loquuntur.

5. Sed obſtat aduerſus hoc pronunciatum *locus 1. Regum* 28. vbi refertur ad Pythoniſſæ incantationes Samuelis animam euocatam eſſe. Quæritur enim Samuel de Saul, quod ipſum obligauerit relinquere quietem id eſt ſedem certam, & ſtabilem, quam habebat. Dicit enim, quare inquietaſti me, vt ſuſcitarer? quaſi diceret, quare me coëgiſti relinquere locum, in quo quieſcebam, & à mortuis reſurgere: ſed nulla alia via Saul Samuelem inquietauit, niſi media Pythoniſſa. Ergo Pythoniſſa potuit animam Samuelis euocare à limbo. Quod autem verè Samuel apparuerit probari poteſt. Primò, quia ſacer textus reſtatur mulierem Samuelem vidiſſe, cum autem vidiſſet mulier Samuelem, & iterum dixit Samuel ad Saul, quæ de figura non videntur intelligi poſſe. Secundò, quia in *libr. Eccleſiaſt. cap. 46.* loquens de hac apparitione Samuelis dicitur. Poſt hæc dormiuit, & notum fecit Regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem eius de terra in prophetia delere impietatem gentis. Quæ verba videntur clarè probare verum Samuelem apparuiſſe. Tum quia in laudem Samuelis enumerantur. Tum quia per veram prophetiam ſunt dicta. At ſi à dęmone figuram Samuelis induente dicta eſſent, non videtur poſſe in laudem Samuelis tale dictum diabolicum cedere, neque illud dictum prophetiæ nomen obtinere. Quod ſi dicas in laudē Samuelis illam prophetiam cedere, tametſi à dæmone factā, quia dæmoni fuit conceſſa, eò ſolùm, quod Samuelē repręſentauerit, imò fortè media reuelatione ipſi facta per Samuelem, adhuc non ſatisfacit; quia aliena eſſe videtur à congregatione iſtarum animarum quælibet ſocietas, & familiaritas cum dæmonibus. Ergo non eſt credendum animam ſanctiſſimam Samuelis aſſumpſiſſe dæmonem, vt mediatorem ad manifeſtandum Sauli exitum vitæ ſuæ. Præterea hæc prophetia dicitur facta per vocem Samuelis: ſi autem qui ibi apparebat, non Samuel ſed dæmon eſſet, potius dici deberet prophetiam factam à Samuele per vocem dæmonis, quam per vocem ipſius Samuelis: propriam enim vocem prophetia requirit, non vmbraticam.

In hac re dicendum eſt probabilius eſſe, & meo iudicio certum veram animam Samuelis apparuiſſe ob rationes modo dictas, quæ amplius vrgentur. Fateor namque aliquando vmbram, & imaginem nomine imaginati, & repræſentati appellari, vt probat *Auguſtin. lib. 2. ad Simplician. quæſt. 3.* Sæpè enim dicebatur Deus apparere, cum tamen non ipſe, ſed Angelus eius nomine appareret, & Pharao dixit ſe ſpiritus vidiſſe, & vaccas ad ripam Nili, cum ta-

men ſolum illarum imagines vidiſſet, & Nabuchodonoſor refert ſe vidiſſe ſtatuam, & deinde arborem, cum tamen non veram ſtatuam, neque arborem, ſed ſolum illius imaginem viderit. At quando ad veram & propriam ſignificationem verba accommodari poſſunt, non debent ad hos tropos, & improprios ſenſus detorqueri. In præſenti autem conuenientius eſt, & fortè neceſſarium, vt in propria ſignificatione verba vſurpentur, & de vero Samuele, & non vmbratico apparitio intelligatur. Quod tam ex illo loco Reg. quam ex Eccleſiaſt. ſatis colligitur. Ex loco Reg. quia ille qui apparuit dixit Sauli faciet tibi Dominus, ſicut locutus eſt in manu mea. At comminatio, quam Dominus Sauli per manum Samuelis ſæpe fecerat, non erat per Samuelem fictitium, ſed verum. Item ipſe Samuel conqueſtus eſt, quod fuerit à Saule inquietatus, vt ſuſcitaretur diabolus autem nunquam fuit inquietatus, vt ſuſcitaretur. Ergo non de diabolo ſub forma Samuelis, ſed de vero Samuele debent intelligi. Clarius autem id conſtat ex loco *Eccleſiaſt.* 46. Nam eodem tenore, quo dicitur Samuelem prophetam Domini eſſe in ſermone fidelem, & ab auaritia immunem, & tamen in Domino obdormiſſe; dicitur notum feciſſe Regi finem vitæ ſuæ, & exaltaſſe vocem ſuam de terra in prophetia delere impietatem gentis, ſed eſſe Samuelem prophetam domini in ſermone fidelem, ab auaritia immunem, & tandem mortuum eſſe, non contigit per figuram, & repræſentationem, ſed verè, & propriè. Ergo illa Regi manifeſtatio finis vitæ ſuæ à vero Samuele proceſſit, & non à figurato. Et confirmo: nam ab illo dicitur manifeſtata fuiſſe Regi futura qui dormiuit, id eſt qui mortuus fuit, ſed mortuus fuit Samuel verus, & non vmbraticus. Ergo verus Samuel apparuit. Deinde aſcendente Samuele de terra Deus exaltauit vocem eius in prophetia, id eſt, fecit, vt alta voce futura præeeret abſque vllo errore, vt ſic Samuel non ſolum in vita, ſed poſt mortem verus propheta haberetur, quod de vero Samuele oportet intelligit: ſic *Auguſt. lib. de cura pro mortuis agenda, cap.* 15. *&* 16. mutans ſententiam, quam docuerat *lib. quaſt. veter. teſtam. quaſt.* 27. *& lib. de doctr. Christiana, cap.* 29. *Baſilius epiſtol.* 80. *Iuſtinus Martyr dialog. cum Triphone, verſus finem. Ambroſius lib.* 1. *in Lucam, vbi de Zacharia turbato. Lyra. Caietan. Abulenſ. Carthuſian. Gaſpar Sanchez & alij Commentatores Regum. Bellarm. t.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. *Martin. Delrio lib.* 2. *diſquiſit. mag. q.* 6. *& q.* 26. *ſect.* 4. *Vallaſ. de ſacra Philoſoph. cap.* 33. *Suarez t.* 2. *in* 3. *p. S. Thom. q.* 52. *diſput.* 42. *ſect.* 2. *& t.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 16. *numer.* 18. *Benedict. Pereira in* 7. *cap. Exodi, diſp.* 8. *Leſſius lib.* 2. *de iuſtitia, cap.* 44. *num.* 23. Neque obſtat Samuelem dixiſſe Sauli: Cras tu, & filij tui mecum eritis; quia non intellexit mecum eritis in eodem loco paradiſi, ſed mecum eritis in ſepulchro; hoc eſt, ſicut ego mortuus ſum, & ſepultus, ſic vos mortui, & ſepulti eritis. Frequens enim eſt in ſcriptura etiam de malis cum moriuntur dicere apponi ad patres ſuos. Hæc enim ad corpus potius quam ad animas referuntur. Item non obſtat, quod Samuel permiſerit ſe à Saule adorari; quia non conſtat eum adoratione latriæ adoraſſe, ſed dulia tantum, quæ ſanctis licita eſt.

Secundo dicendum cenſeo verum Samuelem non apparuiſſe ex vi, & efficacia magicæ incantationis, ſed occaſionaliter ex illa, Dei tamen iuſſu, & ordinatione tum ad gloriam Samuelis, tum ad maiorem Saulis punitionem: ſic ferè omnes Doctores ſupra relati, ſed ſpecialiter. *S. Thom.* 2. 2. *quæſtione* 174. *artic.* 5. *in reſponſ. ad* 4. *Caietan. in ſupradicto loco Reg.* & ibi *Gaſpar Sanchez, Suarez, Leſſius, & Pereira ſupra.* Et ratione probatur. Nam ſi anima Samuelis vi, & efficacia magicæ artis ab inferis excitaretur: maximam inde laudem magica ars obtineret, vt quæ potens eſſet vi ſua ſanctas animas in ſinu Abrahæ quieſcentes extrahere, & ducere, quò Mago placuerit. Si autem non valet coactas extrahere, ſed voluntariè conſentientes: & Samuel efficaciæ artis annuit, proculdubio occaſionem tribuit ſuſpicandi artem magicam potentiſſimam eſſe, eiuſque exemplo poſſent homines excitari ad illius vſum; ſi quidem ipſe mortuus non repulit, cum poſſet, ſed potius conſenſit. Nullo ergo modo dicendum eſt, arte magica Samuelem fuiſſe excitatum, ſed dum Pythoniſſa incantationes parabat, eius oculis ſe obtulit. Quod ſufficienter colligitur, ex eo quod ſtatim ac mulier ſecuritatem a Saule obtinuit in maleficio faciendo ſimul apparuit. Ergo non apparuit ex vi incantationis, quæ vt fieret longum tempus expoſtulabat. Item Pythoniſſa turbata eſt vehementer viſo Samuele, quod non fieret, ſi ad eius incantationes Samuel appareret; ſicuti aliarum animarum imagines apparebant. Deinde Samuel non apparuit eo habitu, & forma, qua ſolent hæc ſpectra arte magica apparere. Alia enim vt refert *Theodoret. quaſt.* 62. pedibus ſurſum elatis, & capite deorſum, alia ſupina ſicuti ſepeliuntur, apparent, & apparent terrica, & obſcura. At Samuel apparuit rectus, & ſplendore, circunfultus, ita vt ipſa Pythoniſſa diceret: Deo vidi aſcendentes de terra, id eſt, quid diuinum video. Ergo ſignum eſt non ex magica arte, ſed Dei virtute, & ordinatione Samuelem apparuiſſe, cum Pythoniſſa ſe præpararet ad incantationem, neque obſtat Samuelis querela. Quare inquietaſti me? quia ob petitionem Saulis Deus illum inquietauit, id eſt quietem relinquere fecit, & ſic à Saule occaſionaliter Samuel inquietatus fuit.

Quod ſi roges, quare Deus Samuelem excitauit, vt Sauli futura prædiceret cum Pythoniſſa incantationem præpararet, & non antea; cum ipſe dominum conſuluit per ſomnia, per ſacerdotes, & prophetas: videtur enim occaſionem tribuere exiſtimandi à Pythoniſſa Samuelem fuiſſe euocatum? Reſponderi poteſt merito id factum eſſe, tum vt Saul ſe cognoſceret à Deo eſſe deſpectum, qui conſultus ei non reſpondebat. Reſpondit autem, cum Pythoniſſam conſuluit, tum in pœnam peccati recenter commiſſi. Tum quia illo tempore acerbior illi futura erat ſententia; eo quod timore grandi angebatur. Tum fortè, vt à peccatis reſipiſceret, eáque pœnitentia deleret, motus morte iam iam imminenti, & notificata per eum, cui fides neceſſario adhibenda erat.

6. Reſtat ſatisfacere illi quæſtioni; an verum ſit ſagas, & maleficos à dæmone aſportari, & conuentibus intereſſe, an tantum ſic fingi, & imaginari; ſicuti cum quis dormiens reputat loca plurima peragrare, cum tamen verum non ſit, ſed ſolum imaginatione ſuccedat. Non deſunt, qui negent verè Magos à dæmone aſportari, neque verè conuentibus intereſſe; ſed omnes illos dæmonis adorationes, nefarios concubitus, conuiuia, & ſimilia per repræſentationem ſuccedere: & probant primò, quia ſæpè teſtantur ibi adfuiſſe, cum tamen manifeſtè conſtet locum non deſeruiſſe; in duplici autem loco non poteſt dæmon corpus collocare. Secundò, teſtantur ibi vidiſſe plurimos, quorum ſuſpicio nulla eſt delicti ita nefandi. Tertiò, affirmant pronunciato nomine IESV ſtatim omnia euaneſcere: quæ ſi vera eſſent

non

Digitized by Google

non poſſent ita breui tempore, & ibi aſſiſtentes illic repetirentur. Quartò, ſi in voluntate ſagarum ſitum eſt tranſportari ex loco ad locum, quomodo carceribus detinentur, & à iudicibus puniuntur? Quintò, mutant diuerſas formas, quod dæmoni eſt impoſſibile. Sextò, in *cap. Epiſcopi 26. quæſt. 5.* reputantur hæretici credentes de loco ad locum ſtryges verè transferri, ſacerdotibus grauiter mandatur, vt per ſuas Eccleſias prædicent falſa eſſe, quæ de iis mutationibus ſagæ confingunt.

7. Ceterùm loqui poſſumus de facto, & de potentia. Et quidem de potentia nemini poteſt eſſe dubium poſſe dæmonem has ſagas, ſeu ſtrygas de loco in locum breuiſſimo tempore transferre, tametſi oſtia clauſa ſint; quia facillimo negotio poteſt omnes portas aperire, & murum ſi opus fuerit diuidere, & iterum copulare: quia ſola virtute motiua, quæ dæmonibus naturaliter inſita eſt, hæc omnia fieri poſſunt. Nunquam tamen poteſt dæmon corpora penetrare, aut in duplici loco idem corpus conſtituere; quia ij ſunt effectus excedentes naturalem virtutem ac proinde miraculoſi, & multo minus poteſt ſagas in beſtias transformare quia vt dictum eſt, naturalem virtutem excedit. Neque obſtat magos in Ægypto, *Exod. 8. & 9.* virgas in ſerpentes tranſmutaſſe; quia hæc cum ſint animalia imperfecta, quæ ex putrefactione terræ, & elementorum diſpoſitione ſæpè generantur, potuerunt applicare materiam, vt ſic breuiter illæ tranſmutatione fierent. Adde plures probari ſolum apparenter illas tranſmutationes facta eſſe.

At ſi de facto loquamur, affirmandum eſt ſæpè has ſagas à dæmone aſportari, & conuentibus intereſſe verè, & realiter, & non tantum apparenter: ſic ex communi ſententia docet *Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 12. punct. 2. Pegna director. 2. p. comm. 68. poſt medium. Azor. t. 1. lib. 1. inſtit. moral. c. 25. q. 3. Suarez t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 16. à n. 24. Sanchez lib. 2. in decalog. cap. 40. n. 6. Leſſius lib. 2. de iuſtit. c. 44. dub. 3. num. 15. & 16. Martin. Delrio lib. 2. q. 10. & lib. 5. ſect. 16. n. 4. & 5.* Et deſumitur ex tot virorum, & mulierum teſtimoniis, vt prudenter negari non poſſit. Neque obſtant argumenta contraria. Ad primam concedo aliquando ſolum apparenter has lamias transferri, quod facit dæmon, vt veras tranſmutationes infirmet, & iudices detineat, ne ſagas pro criminis qualitate puniant, putantes ſolum apparenter hæc fieri. Quod ſi vrgeas, quomodo cognoſci poſſit, quando verè, quando apparenter tantum transferantur? Reſpondeo ex aliorum teſtimonio circumſtantiis obſeruatis. In caſu autem dubio ſemper præſumendum eſt transferri. Adde, eſto de facto nunquam tranſlatæ ſint, debent ac ſi eſſent tranſlatæ puniri, tum ob pactum cum dæmone expreſſum. Tum quia voluerunt ſe transferri, & ad illum finem ſe vnctionibus præpararunt. Tum quia cum in ſe redeunt approbant, & gaudent de factis in illo nequiſſimo conuentu ſibi repræſentatis, ac ſi verè ita contigiſſent. Ob quæ meritò debent è mundo exterminari, quia reipublicæ pernicioſiſſimæ ſunt. Ad ſecundam concedo ſæpè dæmones, vt his diabolicis conuentibus authoritatem præſtent, effingere ibi figuras piorum virorum, hoc tamen non tollit, quominus eius miniſtri ibi adſtiterint. Ad tertiam fateor pronunciatione nominis Ieſu omnia euaneſcere aliquando, & ſagas ibi tranſlatas illic permanere. Ad quartam diuina prouidentia factum eſt; vt è manibus iudicis ſe liberare non poſſint. Tum vt ipſe maleficæ puniantur, tum vt omnibus conſtet dæmonem diuinæ prouidentiæ ſubiectum eſſe, ſibique obſequentes in periculo deſerere. Ad quintam nego formam propriam immutari, tametſi magæ videatur per imaginationem mutans eſſe. Ad ſextam dico in illo *cap. Epiſcopi* nullo modo damnari credentes, ſagas, ſeu ſtrygas, de loco in locum transferri, ſed damnari credentes transferri in veras beſtias tranſmutatas. Idem credentes Dianam eſſe veram Deam, poſſéque equos efformare, quibus lamiæ tranſueherentur, & Herodiadem verum ſuum corpus aſſumere, & cum lamiis per aëra diſcurrere. Hæc enim omnia erronea ſunt, & à vera philoſophia prorſus aliena.

PVNCTVM X.

Declarantur magicæ Superſtitionis, quovſque illicitæ ſint.

1. *Vt effectus aliquis à magia damnata procedat, debet cauſam naturalem excedere, & quomodo hoc poſſit cognoſci.*
2. *In caſu dubij à cauſa naturali reputandus eſt.*
3. *At poſito à cauſa naturali prouenire non poſſe, à Deo, vel à dæmone debet neceſſariò prouenire, quod colligendum eſt ex medijs aſſumptis, & in caſu dubio reputandum prouenire à dæmone.*
4. *Non poteſt dæmon ſcientias rerum naturalium tibi breuiſſimo ſpatio infundere.*
5. *Si hoc procures, ſuperſtitioſus es, & quæ inde inferantur?*
5. *Differt hæc magica ſuperſtitio à diuinatione, quia diuinatione tranſiens cognitio procuratur, at magica ſuperſtitione permanens.*
7. *Scientia rerum naturalium tametſi malè acquiſita liberè vti potes.*
8. *Si aliqua verba, vel ſigna ſacra vſurpes, credens illis liberum te eſſe à ſubitanea morte, à læſione inimicorum, ab alióque caſu fortuito, &c. ſuperſtitionem magicam committis.*
9. *Idem eſt ſi bona fortunæ precibus circunſtantias vanas habentibus conſequi ſperes. Et quid de mulierculis, vulgò* enſalmadoras.
10. *Quæ in his precibus à ſuperſtitione excuſent.*
11. *Si medijs improportionatis ſanitatem corporis procures, ſuperſtitioſus es, & quid de vſu imaginum aſtronomicarum?*
12. *Mutare locum in ludis, ſperans inde felicem euentum, ſuperſtitio eſt, ſubintelligitur, ſi certò credatur.*
13. *Quid dicendum de ijs (quos Hiſpani vocant* ſalutatores*) alij eo approbant, alij improbant.*
14. *Sub diſtinctione reſpondetur.*
15. *Explicantur aliqui caſus, ex quibus licitus, vel illicitus horum ſalutatorum vſus colligi poſſit.*

16. *An virtus reſidens in ſalutatoribus licitè operantibus naturalis ſit, an diuinitus infuſa? Non eſt ſatis exploratum.*
17. *Ars chimica hominibus eſt incognita.*
18. *Aſſumere vana ad proximorum nocumentum ſuperſtitio magica eſt omnibus deteſtabilior.*

1. VT effectus aliquis ſuperſtitioſus ſit, & arte magica effectus debet conſtare, neque à cauſa naturali productum eſſe, ſaltem, eo modo, quo eſt productus, neque à Deo prouenire. Nam ſi à cauſa naturali adæquatè prouenit non ad Magiam damnatam, ſed ad Magiam, quæ pars eſt philoſophiæ pertinebit: ſi autem à Deo eſt productus extra virtutem cauſarum naturalium, erit opus diuinæ virtutis. Cognoſcere autem quando à cauſa naturali, quando à Deo, quando à dæmone effectus proueniat. Difficile eſt, vt rectè expendit *Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 13. p. 3. ante med. Sanch. lib. 2. cap. 40. à n. 42.* Vt autem cognoſcatur, an à cauſa naturali, an à ſuperiore virtute effectus proueniat comparanda eſt cauſa cum effectu, & effectus cum cauſa, & examinandum, an ex ſapientium doctrina talis cauſa potens ſit effectum producere, eo modo quo productus eſt. Si enim iudicio prudentum firmatur cauſam illam impotentem eſſe ad talem effectum producendum, neceſſariò concluditur non prouenire à cauſa naturali. Alias ſi huic iudicio inhærendum non eſſet, nihil in philoſophia certum pronunciari poſſet: vt benè dixit *Valent. dicto illo punct. 2. verſ. At pertinet.*

2. In caſu tamen dubio, an effectus naturaliter à cauſa applicata proueniat, reputandum eſt prouenire. Tum quia euitatur delictum, quod non debet præſumi, niſi probetur. Tum quia virtutes cauſarum naturalium multiplices ſunt, & multis etiam ſapientibus ignotæ. Nam ſæpè ea quæ tanquam miracula habebantur inueniuntur à cauſa naturali prouenire, vt multis exornat *Auguſt. lib. 14. de ciuit. Dei, cap. 24.* & confirmari poteſt ex his quæ refert *Plin. lib. 28. inſtit. natur. cap. 8.* de Pſyllis, & Marcis, quorum tactus venena curabant, & aſpectus ſerpentibus terrori erat: ſic *Sanchez lib. 2. c 40. n. 44.*

3. At poſito effectum à cauſa naturali prouenire non poſſe, neceſſario eſt dicendum à Deo, vel à dæmone prouenire. A quo autem proueniat inueſtigabis ex mediis, quibus ad effectum comparandum vteris. Si enim media non ſint à Deo, & ab Eccleſia inſtituta, ſed præter conſuetudinem, & vſum virorum prudentum fatendum eſt à dæmone, qui in his vanis complacet prouenire. Secus vero ſi vteris mediis ab Eccleſia præordinatis, neque in illorum vſu modum excedis, quod dixerim, quia potes vti mediis à Deo præordinatis, oratione ſcilicet, ieiunio, aliiſque Eccleſiaſticis cæremoniis, putans effectum infallibiliter habitura, eum tamen non habeant, niſi pro Dei beneplacito in quo modum excedis. Item circa effectum, ad quem talia media non ſunt præordinata. Quod ſi inquiras quid in caſu dubio iudicandum eſt. Reſpondeo, reputandum eſſe à malo ſpiritu prouenire; quia miracula præſumenda non ſunt, niſi probentur, neque credendum eſt Deum abſque grauiſſima neceſſitate ea facturum: ſic benè probat *Sanchez lib. 2. in decalog. c. 40. n. 44. Leſſius lib. 2. de iuſtit. c. 43. dub. 10. n. 62. & 63. & c. 44. n. 2. Suarez t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 15. n. 1. 13. & 14.*

4. Circa primam ſuperſtitionem magicam, quæ eſt de ſcientiarum infuſione, dicendum eſt impoſſibile eſſe dæmoni ſcientias rerum naturalium tibi breuiſſimo ſpatio infundere. Tum quia ipſe non videtur habere virtutem producendi hos habitus, neque immutandi immediatè ſuperiores animæ potentias; ſed ad ſummum habet poteſtatem immutandi phantaſiam, qua immutata per ſympathiam immutatur intellectus. At cum phantaſia non poſſit ſimul immutari omnibus actibus, qui neceſſarij ſunt ad vnius ſcientiæ conſecutionem; efficitur nullo modo poſſe breuiſſimo tempore ſcientias tibi communicare: & ita tradit *Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 16. numer. 12.* Quod ſi aliquando videas quem mediis vanis, & inefficacibus ſubito ſe in aliqua ſcientia oſtendere verſatiſſimum, vt de Anabaptiſtis dicitur, qui ſumpto illo execrando pane (quem ipſi Euchariſtiam vocant) totam ſcripturam recitant, ac ſi illam memoriæ mandaſſent, cum tamen antea prorſus illam ignoraſſent, dicendum eſt, dæmonem illis aſſiſtere, & ipſorum linguam mouere, quod non leuiter colligitur, ex eo quod renunciata hæreſi, & pœnitentia peccati facta omnino ignorantes redduntur.

5. Verum eſto dæmon hanc ſcientiarum infuſionem facere non poſſit ſubito, ſi tamen tu illam procures mediis vanis, & à diuina prouidentia non præordinatis ſuperſtitioſus es; quia conuinceris à dæmone petere quæ Dei ſunt propria. Ad idem eſt, ſi vanis vtaris, vt memoriam augeas, in ſtudiis proficias, ſemper enim conuinceris à dæmone procurare; ſi quidem Deus neque promiſit vanis acquieſcere, neque illis moueri poteſt. Ex his conſtat artis notoriæ vſum ſuperſtitioſum eſſe, vtpote qui mediis ieiuniis, & orationibus permixtis vanis quibuſdam circumſtantiis prætenditur rerum naturalium cognitio: *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 1. Martin. Delrio lib. 3. diſquiſit. mag. q. 4. sect. 2. Leſſius lib. 2. cap. 43. dub. 10. num. 62. Sanch. lib. 2. in decal. c. 40. n. 30. Suar. lib. 2. de ſuperſtit. c. 15. à n. 4.*

6. Quod ſi inquiras in quo hæc vana obſeruantia, & magica ſuperſtitio à diuinatione differat? Reſpondeo differre, quod in diuinatione procuratur cognitio tranſiens alicuius effectus occulti, quæ tota nititur authoritati & teſtimonio dæmonis reuelantis. At per magicam ſuperſtitionem procuratur cognitio ſcientifica permanens, ſeu in habitu naturalium rerum, quæ per induſtriam obtineri poterat, vel à Deo diuinitus infundi.

7. Aduerto tamen ſcientia ſemel acquiſita rerum naturalium, tamerſi ope dæmonis acquiſieris, liberè te poſſe illa vti alioſque eam docere. Quia in hoc vſu, & in hac doctrina nulla ſuperſtitio inuoluitur, & per accidens eſt, quod fuerit à dæmone infuſa: ſic *Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. n. 24. Victor. q. 4. de Magia: Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 13. p. 2. verſ. quarto neque: Sanch. lib. 2. c. 41. n. 1. & c. 42. n. 20. & lib. 7. de matrim. diſp. 96. num. 4.*

8. Circa ſecundam ſpeciem magicæ ſuperſtitionis bona corporis reſpicientem. Regula generalis eſt ope dæmonis effectum procurari, quoties vteris mediis, quæ non ſunt ad talem effectum à Deo præordinata. Hinc fit te ſuperſtitionem mortalem committere, ſi aliqua verba, vel ſigna ſacra vſurpes, vel tecum deferas, credens illi liberum eſſe à ſubitanea morte, à læſione inimicorum, & à quolibet alio caſu fortuito: tamerſi illis verbis, & ſignis ſacris admixta non ſint aliqua inutilia; quia defers verbis infallibilitatem effectus, quem ex diuina inſtitutione non habent, aliàs eſſent ſacramenta, vel ſacramentali: ſic *Leſſius lib 2. de iuſtitia, cap. 43. dub. 10. numer. 63. verſ. obſerua. Nauarr. ſumm. cap. 11. numer. 34. & cap. quando de conſecratione, diſtinct. 1. cap. 19. numer. 160. Suarez tom. 1. de Religione, lib. 1. de ſuperſtitione, cap. 15. num. 9. & 10. Sanchez lib. 2. cap. 40. num. 20. Cirulo*

de ſuperſtit. part. 3. cap. 4. Sayrus clauí Regia lib. 4. c. 6. num 8. At ſi vſurpatione ſacrorum verborum, & reliquiarum aſpottatione non ſperare certo hos effectus, ſed conſideres Deum illo reuerentiæ actu, & Sanctorum meritis, & interceſſione forte mouendum eſſe, vt concedat, nullam ſuperſtitionem committis, ſed potius religionis actum exerces; quia ſalutem corporis ſperas mediis à Deo præordinatis, & non aliter quam præordinata ſunt: ſic *Suarez & Sanchez locis citatis*.

9. Secundo ſit, à fortiori ſuperſtitionem mortalem eſſe, ſi bona fortunæ, corporis, ſanitatem, aliáque ſimilia prætendas conſequi precibus circumſtantias vanas, & inutiles habentibus, ſi credas illam vanam circumſtantiam neceſſariam, vel vtilem eſſe ad effectum: nam cum non ſit vtilis ex ſe, debent eſſe vtilis ex præmotione, & directione alicuius; non Dei, quia vanis non mouetur. Ergo dæmonis. Ergo ſperas effectum à dæmone conſequi. Eſt ergo mortalis ſuperſtitio etiam in materia leuiſſima: ſic *Sanchez libr. 2. in decal. cap. 40. num. 8 & 22. iuncto, n. 23. Leſſius cap. 43. dub. 10. num. 63. Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 13. p. 2. col. 2.* Ex qua doctrina rectè potes colligere iudicium de mulierculis illi, quas vulgò vocat *enſalmadoras, o ſamiguadoras*. Si enim vanas aliquas circumſtantias miſceat (vt regulariter miſcere ſolent) precibus, & orationibus fidentes ſic effectum eſſe conſecuturæ, & non aliter ſine dubio mortalem ſuperſtitionem committunt. At ſi nullam circumſtantiam vanam miſcent, permitti poterunt, dum modo non credant effectum infallibiliter eſſe conſequendum. Rarò tamen ita procedunt, vt rectam, & moderatam habeant intentionem, nulláque circumſtantia vana vtantur, ideóque rarò permitti debent, præcipuè cum his vtentes viles ſint, & vitæ non probatæ, omniáque ad quæſtum dirigant, & multis fallaciis vtantur: *Sanchez, alÿs relatis, lib. 2. cap. 4e. num.* 39. Deinde colligere potes, ſuperſtitionem mortalem committere, ſi credas ſanitatem, & bona fortunæ conſecuturum recitando preces ad ſolis ortum in tali figura, tali voce, & non aliter; quia hæc impertationi diuinæ vana ſunt: *Sanchez numer.* 21. *Leſſius num.* 63. At idem eſt, ſi certo numero miſſarum, tali ſerie, & ordine promittas effectum impetrare, credens aucto, vel diminuto numero nihil prodeſſe, & à fortiori ſi credas hunc numerum candelarum eſſe apponendum tali loco, tali hora eſſe miſſam recitandam; quia hæc vana ſunt vt diuinam maieſtatem moueant: *Sanchez cap. 40. num. 40.* & conſtat ex *Trident. ſeſſ. 22. decreto de obſeruandis, & vitandis in celebrat. Miſſæ.*

10. Non tamen erit ſuperſtitio, ſi liber ab hac credulitate eum numerum miſſarum dicas in memoriam alicuius ſancti: tum vt te ad maiorem deuotionem excites, tum vt illios meritis, & interceſſione adiuueris. Quapropter non eſt damnandus, qui miſſas, quas vocant D. Gregorij vana ſuperſtitione denudatas recitaret in memoriam, & honorem D. Gregorij qui triginta diebus pro defunctis ſpecialiter orauit. Neque ille qui nouem diebus imaginem alicuius ſancti viſitaret in memoriam nouem menſium, quibus ſanctiſſima Virgo Deum in vtero ſuo portauit, vel in alterius myſterij recordationem. Neque qui numerum certum candelarum apponeret ob eundem titulum; quia tunc non innumero, ſed in oratione fiducia ponitur, & numerus aſſumitur ad ſpeciale deuotionis excitamentum, credens ſi augeretur, efficaciorem eſſe. Ex quo conſtat non eſſe abſolutè damnandum, vt ſuperſtitioſum vſum multorum fidelium, qui in animalibus medendis diem alicuius ſancti obſeruant, & vt à morbis, & periculis liberentur, iuxta eius templum nouus circumducuntur; quia credendum eſt diem illum obſeruare, & numerum aſſumere in illius ſancti memoriam, & honorem, non quia fidant illis cæremoniis ita certo effectum conſecuturos, & illis diminutis aut auctis nullum habituros eſſe. Et idem eſt de colligentibus herbas in die natalis. S. Ioannis Baptiſtæ; non enim credendum ſic colligentes ſperare effectum infallibiliter ex illa circumſtantia, ſed illam apponere in ſpecialem ſancti honorem, & vt ſe ad illius deuotionem excitent: ſic *Sayrus claui Reg. lib. 4. cap. 6. n. 7. Delrius lib. 3. diſquiſit. mag. p. 2. q. 4. ſect. 6. Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 13. p. 2. col. 2. Sanchez lib. 6. c. 40. num.* 1 vbi optime aduertit, ſi commodè fieri poſſit hæc eſſe extirpanda ob periculum ſcandali, & ſuperſtitionis. Alias docendi ſunt ſimplices, ne errent: ſupradictis omnibus *Bonac.* conſentit *diſp. 3. de primo deca o. præcepto, q. 5. p. 4. n. 11. & ſeq.*

11. Tertiò infertur, ſi mediis improportionatis ſanitatem corporis, bona fortunæ, aliáque ſimilia procures, ſuperſtitionem mortalem committis; quia tacitè auxilium dæmonis imploras. Huc ſpectat vſus imaginem Aſtronomicarum, quæ quia ſunt factæ ſub quodam conſtellationis ſigno, & in tali figura reputantur proficuæ ad varios morbos præcauendos, & curandos: talis enim vſus ſuperſtitioſus eſt (quidquid dicat *Caietan. q. 96. art 2.*) Ratio eſt manifeſta; quia illa arte facta ratione materiæ oon ſunt principia illorum effectum, vt ipſemet Magi ſupponunt; ſed ratione artificij eſſe non poſſunt, quia artificium conſurgit ex tali ordine, & diſpoſitione, quæ nullo modo ſunt principia agendi, vt benè probat *D. Thom. 2. 2. q. 96 art. 2. ad 2.* Ergo tota efficacia deuolui debet ad dæmonem vtentem illis artefactis, vt ſignis ad effectus promiſſos. Quod ſi dicas, ratione figuræ diſpoſita eſſe tarefacta ad recipiendas influentias ſigni cæleſtis, ad cuius ſimilitudinem ſunt effomata? Contra, quia ob illam figuram non reddantur illa artefacta aptiota ad recipiendas influentias ſigni, ad cuius ſimilitudinem dicuntur efformata, quam ſi quamlibet aliam figuram haberent; quia figura leonis æqui diſſimillima eſt ſigno cæleſti leonis, ac figura bouis, & hominis; quia illa nomina illis ſignis impoſita fuere ob diſtinctionem, non ob ſimilitudinem. Deinde ipſum cæleſte ſignum non eſt efficax ad effectus, quos ſi impoſtores publicant. Ergo à fortiori non erit efficax ſignum ad illius ſimilitudinem efformatum; & ita eſſe ſuperſtitioſum hunc vſum affirmat *D. Thom. loco allegato, & ibi Valent. diſp. 6. q. 13. p. 2. col. 6. Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. à num. 18. Sanchez lib. 2. cap. 40. num. 50. Leſſius lib. 2. cap. 43. dub. 10. n. 63. & cap. 44. dub. 2. num. 12. Martin. Delrio lib. 1. diſquiſit. mag. c. 3. q. 1. & c. 4. q. 1.*

12. Ad idem eaput ſuperſtitionis reducitur multorum vſus, qui dum ludunt, neque eis ſors feliciter ſuccedit ſurgunt, & mutant locum, vt infœlicem fortunam abiiciant, & bonam concilient: ſi enim credant intentum conſecuturi, abſque dubij peccatum mortale committunt; quia cum talis effectus ſperari non poſſit à mutatione, neque à Deo; conuincitur ſperandum eſſe à dæmone. At ſi non firmiter credunt ex mutatione intentum habituri, vt communiter contingit, ſed ſperant forte mutandam eſſe caſu fortunam, non eſt ſuperſtitio mortalis: ita relato *Alcazer lib. de ludo, cap. 2. paulo poſt princip. docet Sanchez lib. 2. decalog. cap. 40. num. 11.* vbi benè aduertit conſulere aſtrologos, qua hora ludendum ſit, vt fœliciter ludus ſuccedat, vel in illo annullis vti mortale eſſe; quia ex aſtrologia ſciri non poteſt quis victor in ludo euaſurus ſit. Ergo ſi id cognoſcitur eſt ex dæmonis ſcientia, quæ licet ad hæc futura non

extendatur, illa tamen reuelat ignarus, & poſtea procurat effectum promiſſum implere, vt ſic homines ad ſe pertrahat, & deceptos detineat.

13. Sed dubium non leue eſt de his (quos Hiſpani vocant *ſalutatores*) an eorum curatio, & effectus mirabiles, quos faciunt, tribuendi ſint Magicæ ſuperſtitioni, vel Dei virtuti, vel cauſæ naturali? Cauſæ naturali non videntur tribui poſſe. Tum quia quibuſdam precibus, & ſuo habitu, vel contactu morbis incurabilibus medentur, ſanguinem detinent, canes rabidos interficiunt, pedibus nudis ignem conculcant, & alia huiuſmodi mirabilia faciunt, quæ cauſarum naturalium virtutem excedere videntur. Ergo vel virtute diuinitus, vel dæmonis auxilio operantur.

Hac in re eſt prima ſententia approbans abſolutè hoc ſalutatores: ſic *Azor. t.1. inſtitut. moral. lib. 9. c. 25. q. 2. Nauarr. ſumm. cap. 11. num. 36. Margarita confeſſor, quæſt. moral. fol. 185. Caſtanega lib. de ſuperſtit. cap. 12. Palazios ſumm. verbo incantationes: Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 43. dub. 10. num. 63. circa finem: & ſanct Victor. de arte magic. q. 4. num. 16. in ſolut. ad 2.* Nam eſto dubius fuerit de hac virtute, tandem concludit ſe nihil velle in hac parte definire, cum ob bonum commune Deus hanc virtutem aliquibus concedat, vel illi ex complexione, & temperamento habeant, ſicuti habuerunt Marſi, & Pſylli. Ratio eſſe poteſt; quia gratia ſanitatum in Eccleſia exiſtit. Ergo credendum eſt iis ſalutatoribus ſaltem ex parte communicatam eſſe: ſiquidem effectum illius videmus. Neque obſtat gratiam ſanitatum in dependentem eſſe à quibuſvis verbis, & contractibus, vt videre eſt in Apoſtolis, & aliis Sanctis miraculoſam ſanitatem concedentibus, qui nullis verbis, vel ſignis determinatis vtebantur, ſicuti vtuntur hi Hiſpani ſalutatores; quia hi non habent plenè gratiam ſanitatum, ſed ex parte. Quibus autem ex parte gratia ſanitatum conceſſa eſt, mirum eſſe non debet, vt dependenter ab aliquibus cæremoniis concedatur. Adde illam gratiam fortè non tam eſſe gratis datam, quam à natura conceſſam ex conſtellatione cæleſti, ſpectata viuentis complexione, & temperamento.

Secunda ſententia abſolutè reprobat hos ſalutatores, vt ſuperſtitioſos: ſic *Ciruelo de ſuperſtit. 3. p. c. 7.* & probari poteſt, quia neque ex virtute naturali, neque ex ſupernaturali medentur. Ergo cenſendi ſunt ex virtute dæmonis operari. Antecedens probo non operari ex virtute naturali; quia virtus naturalis non eſt alligata verbis, nec ſignis determinatis, qualibus hi ſalutatores vtuntur. Item non apparet, quomodo poſſint per virtutem naturalem in momento temporis effectus ita mirabiles operari. Ex virtute autem ſupernaturali credendum non eſt, tum quia hæc peccatoribus tranſeunter tantum ſolet concedi, & ad aliquem effectum Eccleſiæ neceſſarium: permanenter tamen non ſolet flagitioſis hominibus concedi, ſed viris ſanctis, & Deo maximè familiaribus. At hi ſalutatores permanenter illam gratiam habent, & ex alia parte regulariter ſunt improbæ vitæ, neque ob alium effectum gratia vtuntur niſi ob lucrum, & quæſtum. Tum quia illa vtuntur per ſigna & verba determinata, quod alienum eſt à gratia diuinitus conceſſa.

14. Dicendum tamen exiſtimo, ſi ſalutatores ſignis, & verbis ad curandum vtuntur credentes à quocunque vſurpentur, effectum eſſe habitura, proculdubio ſuperſtitionem committere mortalem: ſic *Leſſius lib. 2. cap. 43. dub. 10. num 63. Suarez lib. 2. de ſuperſtit. c. 15. num. 25. Sanchez lib. 2. in decalog. c. 40. n. 47. verſ. 8. eſt.* Probo, quia cum illis ſignis, & verbis annexa non ſit naturaliter hæc virtus, relinquitur, vt à Deo, vel à dæmone illis fuerit annexa. At non conſtat neque authoritate Doctorum, neque Eccleſiæ traditione à Deo illis verbis, & ſignis ſanitatem annecti; aliàs eſſent verba ſacramentalia. Ergo recurrendum eſt ad dæmonem. Dices fortè alicui ſancto ob eius merita hæc gratia conceſſa fuit, vt à quocunque talia verba, & ſigna vſurpentur, illos mirabiles effectus faciat: quæ enim repugnantia in hac conceſſione inuenitur? Reſpondeo, eſto de potentia Dei abſoluta non inueniatur repugnantia, inueniri tamen attenta eius ordinariè prouidentia, qua res humanas gubernat. Neque enim eius prouidentiæ videbatur conueniens dari aliqua ſigna, & verba in Eccleſia de ſe efficacia ad illos mirabiles effectus præſtandos, quin talia verba, & ſigna authoritate Eccleſiæ eſſent approbata, & à Doctoribus cognita. Ne cuilibet liceret hac via ſuas magicas ſuperſtitiones diſſimulare.

Verum ſi ſalutatores virtutem concedant verbis, & ſignis non à quocunque factis, ſed factis ab ipſiſmet ſalutatoribus diſtinctione vtendum eſt, ſi ſigna, & verba vana ſint, vel ad effectus vanos eorum virtus extendatur, credendum eſt virtute dæmonis fieri. At ſi verba recta ſint, & ſigna proportionata, præſumi poterunt virtute diuinitus conceſſa operari, maximè ſi ſic operantes honeſtè viuant; aliàs ſuſpecti habendi ſunt: ſic colligitur ex *Suarez & Sanchez*, & Doctoribus, quos ipſi referunt locis allegatis. Priorem partem probo: quia alienum eſt à diuina maieſtate vti ad effectus mirabiles ſignis, vel verbis vanis, & multo minus virtutem concedere ad effectus vanos. Secundam partem mihi probat approbatio communis tum iudicum, tum confeſſorum, quam pro ſe habent ij ſalutatores, aliæque perſonæ has gratias habentes, vt Rex Galliæ, qui ſuo contactu ſtrumas curat. Quocirca diligenter ab ordinariis examinandi ſunt, antequam munus exercere permittantur. Nam ſi in poteſtate conceſſa ſignis, & verbis, & ad effectus vanos vtuntur, proculdubio repellendi ſunt. Item ſunt repellendi, ſi malè viuant; quia non eſt præſumendum peccatori hanc gratiam ſanitatis Deum permanenter concedere: ſic *Sanchez & Suarez ſuprà.* Quod ſi inquiras, quæ verba, vel ſigna reputanda ſunt vana, & qui etiam effectus vani ſunt reputandi, ex quibus hi ſalutatores dicantur ſuſpecti? Breuiter reſpondeo, verba vana eſſe, ſi neque ad ſanctos, neque ad Deum dirigantur: nam eo ipſo, quo in Dei honorem non cedunt, vana, & inutilia reputari debent. Signa, ſeu facta vana reputanda ſunt, ſi nullam cum effectu operato videantur habere connexionem. Effectus item vanus eſt, ſi improbus ſit, & malus, vel nemini proficuus: ſic latè *Suarez lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. num. 11. & 12.*

15. Ex qua doctrina infero ſuperſtitioſum eſſe vſurpantem tanquam vtilia ad curationem, verba ſcripturæ in ſenſu improprio, aut falſo, vt de ſe conſtat. Item affirmantem in præſentia alterius ſalutatoris maiori virtute prædıti ſe nihil poſſe operari; quia ſiue ſit virtus naturalis, ſiue ſupernaturalis ab eis non pendet. Item ſi dicat ſe alteri communicare virtutem curandi poſſe, quia hæc ſiue naturalis, ſiue ſupernaturalis ſit perſonæ annectitur. Ex parte effectus cenſeri debet ſuperſtitioſus. Primò, ſi ad mouendum aliquam ſtatuam motu progreſſiuo ordinaretur virtus, vel ab illa peteretur reſponſum; quia ad hæc vana nunquam Deus virtutem concedit, & naturalis eſſe non poteſt, vt benè dicit *Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 13. p. 2. verſ. diximus præterea.* Secundò, ſi pedibus ignem conculcaret; quia talis miraculoſus effectus, nullius videtur eſſe vtilitatis; ac proinde non eſt præſumendum virtute diuinitus conceſſa operatum: ex virtute autem naturali

turali

tutali hoc non videtut ficti poſſe. Idem à fortiori eſt, ſi valeat ſuo habitu, aut tactu venenatos, vel morti ptoximos interficere: iis enim mortem accelerare, tametſi bone fine fiat, eſt intrinſecè malum; quia eſt innocentium intetfectio. Ergo non poteſt ex virtute à Deo conceſſa fieri. Dati autem ad hunc effectum naturalem virtutem difficile eſt, nec debet præſumi, in iis conſentit *Sanch. lib.2. cap.40. num.47.* Curate autem inuocato nomine IESV Cruce ſignando, & vuulnera tangendo, manu, vel habitu, aut panem à ſe tactum portigendo, non videtur eſſe ſuperſtitioſum, quia iis actionibus potuit Deus virtutem annectate. *Sanch. loco allegato.*

16. Difficile autem eſt definire; an virtus reſidens in ſalutatotibus licitè operantibus naturalis ſit, an diuinitus infuſa? Nam eſſe diuinitus infuſam probat; quia non appatet quomodo ex indiuiduali qualitate, & complexione obtineri poſſit virtus tantorum mirabilium patratiua. Quod vero naturalis cenſenda ſit probat eſſe pluribus ethnicis, & gentilibus communicatam, vt teſtatur *Azor. lib.9. cap.25. q.2.* quibus non videtur decens tale beneficium, ſi ſupernaturale eſt, concedi. Item eſſe ſimilem virtutem in lapidibus, herbis aliiſque animalibus. Cur ergo eſſe non poterit in hominibus? Deinde virtute natutali multi ſolo aſpectu alios inficiunt. Ergo poterunt alij ſic infectos ſanare; cum natura procliuiot ſit ad bonum, quam ad malum. Fateor rationi ſtando me hanc in re indeciſum eſſe. At motus authoritate grauiſſimorum doctorum cenſeo probabilius eſſe gratiam gratis datam; quia hac via facilius intelligitur, quomodo effectus mirabiles fieri poſſint: ſic *Delrio libr. 1. diſquiſit. mag. cap.3. tota q. 4. Azor. lib.9. inſtitut. moral. cap.25. q.2. Nauarr. cap.11. numer.36. Sanch. libr.2. cap.40. num.49. Leſſius lib.2. cap.43. dub.10. num.63.* inclinat *Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap.15. n.25. in princip. & num 27.*

17. Secundum dubium in hac materia eſt de arte chymica, in qua fit tranſmutatio vilioris metalli in aurum, vel argentum, aliamve rem pretioſam; an inquam hæc tranſmutatio ſuperſtitioſa ſit? Qui affirmant virtute naturali hanc tranſmutationem fieri poſſe, conſequenter à ſoperſtitione eam liberant, è contra affirmantes nulla virtute naturali fieri poſſe, conſequenter dicere debent ſupetſtitioſam eſſe, quia Deus his vanis non ſe immiſcet: rationes, & doctores vttiuſque partis expendit *Martin. Delrio libr. 1. diſquiſit. magic. cap.5. quæſt. 1. sect. 2. & 3.* vbi tanquam probabilius defendit veram eſſe tranſmutationem, & *quæſt.4.* contendit hunc artis vſum licitum eſſe.

Mihi tamen placet ſententia *Valen. 2. 2. diſput. 6. quæſt.13. part.2. difficult. vlt. verſ. eſt igitur tertia ſententia*, cui videtur conſentire *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 40. num. 51.* eſſe igitur hominibus incognitam hanc naturalem tranſmutationem, quod optimis rationibus Valen. confirmat: & clarè videtut probati, in *extrauag. ſpondent, de crimine falſi*, vbi Ioann.22. in hæc verba loquitut: Spondent, quas non exhibent, diuitias paupetes Alchimiſtæ, pariter qui ſe ſapientes exiſtimant in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè huios artis Alchimiæ alterutrum ſe profeſſores ludificant, cum ſuæ ignotantiæ conſcij eos, qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirantur, qoibus cum veritas quæſita non ſoppetat, dum cernunt, facultates exhauriunt, iidemque verbis diſſimulant falſitatem, vt tandem quod non eſt in rerum natura, eſſe verum aurum, vel argentum ſophiſtica tranſmutatione confingant, eoque interdum eorum temeritas damnata, & damnanda progreditur, vt fides (ſeu fictis) metallis cudant publicæ monetæ characteres fidei oculis, & non aliàs alchymicum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Ex quo veriſſimè deducitur Valen. ſtudium illud chymicum eſſe communiter indiſcretum, periculoſum, pernicioſum, & illicitum. Eſſe indiſcretum conſtat; quia contra diſcretionem, & prudentiam eſt ſtudium aſſumere, quod euidens moraliter eſt, nullum eſſe effectum habiturum. Eſt etiam periculoſum; quia timeri poteſt, ne dæmori ſe tali ſtudio ingetat, vt eos decipiat. Eſt etiam reipublicæ pernicioſum; quia hæc vana, & futili ſpe conſequendi diuitias, homines decipiuntur, tempus terunt, & pecunias inſumunt, & rebus neceſſariis non attendunt. Ex quibus conſtat tale ſtudium illicitum eſſe, quodque ſatis inſinuat ſupradicta conſtitutio graui infamia, aliiſque pœnis hos alchymiſtas afficiens, & ad eorum ſtudium auxiliantes, auroque ab ipſo fabricato vtentes. Inquit enim Pontifex. Hanc itaque artem perpetuis volentes exulare temporibus hac edictali conſtitutione ſaocimus, vt quicunque huiuſmodi aurum, vel argentum fecerint, vel fieri ſecuto facto mandauerint, vel ad hoc ſcienter, dum id fieret, facientibus miniſtrauerint, aut ſcientet vel auro, vel argento vſi fuerint vendendo, vel dando inſolutum verum tanti ponderis aurum, vel argentum, pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti Alcbymicum exiſtat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè conſtiterit deliquiſſe, facientibus nihilominus aurum, vel argentum Alcbymicum, aut ipſo vt præmittitur, ſcienter vtentibus perpetuæ infamiæ nota reſperſis.

18. Reſtat dicere de tertia ſuperſtitionis ſpecie, in qua vana aſſumuntur ad proximorum nocumentum; de qua in ratione ſuperſtitionis nihil ſpeciale notandum occurrit præter ſupradicta. Eſt tamen hæc ſpecies omnium deteſtabiliſſima ob peccata iniuſtitiæ, quæ ſecum trahit: omnia enim nocumenta, quæ magicis illis ſuperſtitionibus à dæmone fiunt, Mago tribuuntur; quia ipſe illorum cauſa eſt vtens dæmone vt miniſtro ad illa operanda.

PVNCTVM XI.

An licitum, vel obligatorium ſit tollere maleficia, ſeu effectus per maleficia comparatos?

1. *Effectu bono, eſto malè comparato, ſi à dæmone in conſeruari non pendet, uti poteris abſque vlla ſuperſtitione. Secus ſi à dæmone pendet.*
2. *Si effectus maleficij alteri nociuus eſt, teneris medijs omnibus illicitis remedium procurare.*
3. *Licitum eſt, & aliquando obligatorium medijs ſupernaturalibus vti ad curandos maleficij effectus.*
4. *Naturalia remedia licita per ſe ſunt, & Mago obligatoria, ſi illis nocumentum factum reparari poteſt.*
5. *Non licet Mago maleficij nocumentum reparare alio maleficio, tametſi alia via damnum reparari non poſſit.*
6. *Non licet iudici cauſa curioſitatis, vel alte-*

rius finis præcipere Mago, vt maleficium coram ſe faciat.
7. *An liceat maleficium deſtruere? Proponitur dubitandi ratio.*
8. *Certum eſt licitum eſſe Mago hæc ſigna data à dæmone deſtruere.*
9. *Imo non ſolum licitum, ſed obligatorium ex charitate eſt in eo, qui conſcius illorum fuerit.*
10. *Adde licere ſigna contraria apponere ſi debito fine apponantur.*
11. *Satisfit rationib. n.7. adductis.*
12. *Quid liceat iudicibus circa maleficos.*

1. PRæmitto. Primo effectum maleficij duplicem eſſe alium in ſe bonum, alium alteri nociuum; & vterque poteſt eſſe independens à dæmone, vel ab illo dependens, ſi effectus in ſe bonus ſit, qualis eſt ſalus ſcientia, & pecunia dæmonis arte comparata, neque à dæmone in conſeruari pendeat, poteris illam retinere, eiſque vti, quia in illorum vſu nullam cum dæmone ſocietatem habes, ſed potes pœnitere ſocietatis habitæ, & re naturali vti, ac ſi à Deo tibi eſſet diuinitus conceſſa: neque enim ex conceſſione dæmonis aliquam habet maculam: ſic *Martin. Delrio lib. 2. diſquiſit. mag. q. 4. ſect. 1. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. num. 24. in fine & cap. 17. numer. 1. & 2. Valen. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 13. p. 2. col. 5. verſ. quarto neque Sanch. lib. 7. de matrim. diſput. 96. num. 4. & lib. 2. cap. 41. num. 1. & cap. 42. num. 20. Victoria de Magia quæſt. 4. num. 15.* Solum in retentione diuitiarum, & aliorum bonorum externorum eſt aduertendum ſæpè fictitia eſſe, & illuſoria, & ſæpè ab aliis ſublata. Quapropter vt illorum vſus tibi licitus ſit, conſtare tibi debet veras eſſe diuitias, & ignorare eſſe ab aliis ſublatas: dum enim ignoras ab aliquo ſublatas eſſe, præſumere potes ex profundo maris, vel ex aliquo theſauro, aut minerali ſub nullius poteſtate exiſtente deductas eſſe: ſic *Suar. t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 17. num. 3. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 41. num. 2. Bonac. diſp. 3. de primo decal. præc. q. 5. p. 5. num. 11. in fine.* Verum ſi effectus maleficio comparatus à dæmone pendeat, tametſi in ſe bonus ſit; nequaquam licebit illum ſic retinere; quia talis retentio eſſet quædam cum dæmone confœderatio. Vnde ſi ſalutem, diuitias, ſcientiam promiſerit tibi dæmon conſeruare, quamdiu tali cæremonia vſus fueris, nequaquam tibi licet tali cæremonia vti, eſto omnia illa bona amiſſurus ſis; quia non licet maleficio vti ad beneficium obtinendum: ſic *Suarez expreſsè, lib. 2. de ſuperſtit. cap. 17. num. 2.* & eſt omnium ſententia.

2. Præmitto. Secundò, ſi effectus maleficij alteri nociuus ſit teneris, mediis omnibus licitis eorum remedium procurare. Quia teneris nemini iniuriam facere, & factam quoad poſſis reparare: ſic ex omnium ſententia ſupponit *Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 17. num. 13. & Sanch. lib. 2. in decal. cap. 41. numer. 22. 23. & 24.* Difficultas autem eſt in decidendo quæ media licita ſint. Quædam enim ſunt ſupernaturalia, quædam naturalia, quædam ſuperſtitioſa.

3. Et quidem licitum eſſe, & aliquando obligatorium mediis ſupernaturalibus vti ad curandos maleficij effectus, indubitatum eſt; quia ad hæc ſunt inſtituta, illiſque mouetur Deus, ne amplius nocumentum permittat. Hæc multiplicia ſunt. Alia ſunt generalia pro omni beneficio conſequendo, damnoque vitando, nempe oratio, cum ſæpe, & fiducia, exercitium bonorum operum, miſericordiæ, humilitatis, & pœnitentiæ, vſus ſacramentorum, confeſſionis, & Euchariſtiæ, & reliquiarum ſanctarum geſtatio, & veneratio. Alia ad hunc effectum ſpecialiter ab Eccleſia diriguntur, vt ſunt exorciſmi Eccleſiæ, quibus Eccleſia dæmones adiurat, & à nocendo detinet. Item aqua benedicta, ſal & panis benedictus, quæ ex precibus Eccleſiæ vim habent ad dæmonum poteſtatem coërcendam: mouetur enim Deus his precibus aſſiſtere, protegere, & defendere talibus ſacramentalibus munitum. Alia item ratione ſuæ ſignificationis ſpecialem vim habent dæmones coërcendi. Hæc ſunt ſigno ſe crucis munire, quo ſanctiſſimam Trinitatem veneraris, memoriam Paſſionis Chriſti recolendo: illo enim ſigno Chriſtum crucifixum refers, & diabolo obiicis, quod illi durum eſt; quia videt illo ſigno eſſe victum, & ſuperatum, & adhuc diuinam virtutem ibi aſſiſtere. Deinde eſt inuocatio nominis IESV; quia obiicitur illi IESVS, à quo fuit victus, & quia huic nomini non ſolum cœleſtes, & terreſtres, ſed etiam infernales poteſtates ſubduntur. Vide de his remediis *Martin. Delrio lib. 6. diſquiſit. mag. cap. 2. q. 3. & ſect. 2. Leſſium lib. 2. de iuſtitia, cap. 44. tota dubit. 5.* Dixi aliquando eſſe obligatorium his remediis ſpiritualibus vti, quod quando hoc ſit ex iis quæ diximus tum de orationis obligatione, tum de charitate in proximum colligendum eſt.

4. Naturalia remedia licita per ſunt, & Mago obligatoria, ſi illis nocumentum factum curari, repararique poteſt. At raro hæc remedia naturalia efficaciam habent, dum dæmon à nocendo non deſiſtit; quia ipſe vim medicamentorum facilè poteſt elidere, vel contraria apponendo, vel vias obſtruendo, vel ſe interponendo: ſic *Leſſius dicto dub. 5. num. 28. Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 17. num. 7.* Superſtitioſa remedia voco, quæ ex pacto dæmonis, & arte magica fiunt. Et de iis certa ſententia eſt in nullo caſu licere: quia in nullo caſu licet vti opera dæmonis, & cum illo commercium, & Societatem habere; quia eſt intrinſecè malum: ſic omnes doctores.

5. Ex quo fit primo, nullo modo licere Mago maleficij nocumentum reparare alio maleficio, tametſi alia via damnum reparari non poſſit; quia non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona: & tradit tanquam de fide certum plures referens, *Sanch. lib. 7. de matrim. diſp. 95. num. 1. & lib. 2. in decal. cap. 41. num. 3.* Neque obſtat *lex eorum 4. Cod. de Maleficis,* & *lex regia fin. tit. 23. part. 7.* excuſans maleficos maleficiis vtentes non ad malefaciendum, ſed ad maleficia impedienda: nam vt rectè *Sanch. ſupra, & Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 19. num. 14.* alios referentes, non excuſantur ſupradicti à culpa, ſed à pœnis aliàs per leges impoſitis; quia non peccabant contra iuſtitiam.

6. Secundo fit non licere iudici cauſa curioſitatis, aut alterius cuiuſcunque finis præcipere Magis, vt maleficium coram ſe faciant; quia eſſe eorum peccato cooperari: ſic expreſsè *Sanch. lib. 2. in decal. c. 41. num. 4* His tanquam certis præmiſſis.

7. Difficultas verſatur, an inter media ſuperſtitioſa computanda ſit maleficij deſtructio? Solet enim dæmon cum Mago pactum inire, vt ſtante globo capillorum, aliave ſimili re in tali loco, ipſe nocebit: & ratione huius pacti non obligatur illa deſtructa à nocumenti inferendi ceſſatione, ſed liberum eſt continuare nocumentum, vel ab illo deſiſtere. Aliquando tamen erit cum Mago pactum non ſolum de nocumento inferendo, dum illa res perſeuerauerit tali loco, ſed quod illa deſtructa, vel à tali loco remota, à nocumento deſiſtet. Difficultas ergo eſt; an tale ſignum liceat deſtruere? Et ratio difficultatis eſt; quia illius de-

ſtructio

ſtructio eſt quoddam ſignũ datum à dæmone ſanitatis obtinendæ:ſed nemini licet obtinere ſanitatem vtendo ſignis datis à dæmone;quia eſſet dæmoni aſſociati, & ſanitatem ab eo obtinere. Ergo. Et confirmo.Ponamus dæmonem ſic cum Mago paciſci, dum hic annulus perſeuerauerit, non deſiſtam à nocumento Petri illo tamen destructo, non ſolum à nocumento Petri ceſſabo, ſed inſuper media applicabo, quibus integrè ſalutem reciperet:ſi deſtruas annulum,tacitè conſentis dæmonis pacto, & vis ab eo ſalutem integram recipere. Ergo conſecutio illius ſanitatis eſt per medium ſuperſtitioſum. Deinde ſi liceret ſigna deſtruere, quibus dæmon promittit à nocumento deſiſtere,& inſuper ſalutem integram coocedere, liceret vtique mediis aliis poſitiuis vti,ſi ipſe dęmon promitteret non ceſſaturum à nocumento,quouſque illa appoerentur.At hoc non videtur dicendum; quia iam inde conuinceris te vti mediis à dæmone datis ad effectus ab illo obtinendos. Quod autem effectus, quem prætendis obtinere priuatiuos ſit, an poſitiuus non videtur à ſuperſtitione excuſare. Non enim à ſuperſtitione excuſatus eſſet, ſi dæmone promittente vtenti aliquo ſigno etiam bono nunquam tentaturo, tu vt hanc ſecuritatem obtineres, ſigno illo fueris vſus. Tandem confirmatur exẽplo ſancti Hilarionis,qui (vt refert Hieronym. in eius vita) noluit inquirere,nec remouere ſigna,quibus dæmon affirmabat ſe eſſe ligatum,ne aut ſolitis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe finem. Ergo obligare dæmonem exire remouendo ſigna,eique fidem adhibere,vt remotis ſignis receſſurus ſit, ſuperſtitioſum eſt.

8. Nihilominus tanquam omnino certum tenendum eſt licere maleſico ſigna hæc data à dæmone deſtruere eo fine, vt diſſoluatur pactum cum dæmone de nocumento inferendo,ab illoque ceſſet,non tamen eo fine,vt pactum ſeruet, quo ſe aſtrinxit non proſecuturum in nocumento. Negari enim non poteſt, poſſe maleficum deſtructionem illius ſigni ad vanum finem dirigere, & non ad alium;quia illa ſigni deſtructio per ſe nullum ex illis finibus ſignificat. Poterit ergo ex intentione malefici in vnum finem,& non in alium vſurpari. Ponamus ergo maleficum deſtruendo ſigna ſolum attendere pacti cum dæmone diſſolutionem, & nocumenti ceſſationem:neque curare,an dæmon obligatus inſuper ſit non amplius nociturus,vel beneficia aliqua conceſſurus. Talis intentio, & illius executio optima eſt, & omnino ſuperſtitione libera. Ergo omnino eſt licita talis deſtructio. Quòd talis intentio bona ſit conſtat;quia bonum eſt velle nullam cum dęmone amicitiam habere, & habitam diſſolui, & nullum nocumẽtum illius arte proximo inferri. Medium item quod aſſumitur deſtruendo maleficia omnino videtur à ſuperſtitinne alienum; imò potius eſt ſuperſtitioni contrarium:ſiquidem deſtruit vincula, quibus dæmon cum malefico habebat commercium, & ſocietatem,& nihil aliud in illa deſtructione prætenditur, niſi tollere è medio incentiuum, quod habet dæmon ad nocẽdum. Et confirmatur, ſi tibi data fuiſſent aliqua ſigna vana, quibus ex dæmonis pacto promiſſa eſt ſecuritas alicuius nocumenti,quis dubitare poteſt te poſſe;imò debere illa ſigna deſtruere?Nam dum illa retines, conſeruas cum diabolo amicitiam, at illa deſtruens amicitiam diſſoluere cenſeris. Ergo deſtruere maleficium eo fine, vt diſſoluatur pactum cum dæmone initum licitum eſt. Dixi licitum eſſe diſſoluere maleficium eo fine, vt diſſoluatur pactum, & commercium cum dæmone; ſecus vero eſſet, ſi intenderet maleficus in tali deſtructione dæmonem allicere, vt pactum de nocumento non inferendo ſeruaret: tunc enim iam maleficus dæmoni ſe ſubmitteret, & ab illo petere promiſſis ſtare, quod eſt omnino illicitum: ſic pluribus relatis docent *Sanch. lib.7. de matr. diſp.95. num.3. & ſeqq. & lib.2. in decal. c.41. n.19. Sayrus in claui regia, lib.4.c.6.fine.Suar.t.1.de de relig. lib.2. de ſuperſtit. c.17.à n.9. vſque in finem, Leonard. Leſſius lib.2.de iuſtit.c.44. dub.6. à n.36. vſque ad 44.*

9. Adde non ſolum licitum eſſe hæc ſigna diabolica deſtruere, ſed etiam eſſe obligatorium ex charitate in eo qui illorum conſcius fuerit, quia quilibet tenetur ſi commodè poteſt peccata impedire, & pro reuerentia,& honore diuino pugnare:ſic *Suar.n.13. Sanch. in decal. dicto cap 41. n.22.* Dixi, *ſi commodè poteſt*;quia cum graui iactura ſui, vel tertij non tenetur, *Suar. & Sanch. ſupra*. Maleficus item non ſolum ex charitate, ſed etiam ex iuſtitia cum obligatione reparandi damna tenetur maleficium ſupradicto modo licito remouere, & iudex, vel prælatus illum ex obligatione officij ad id cogere debet. *Suar.& Sanch.ſupra*. Neque hæc remotio impediri debet,ex eo quod malefico, vel alteri tertio nocumentum aliquod timeatur euenturum ex remotione ſigni;quia illud nocumentum non ſequitur ex remotione ſigni tanquam ex cauſa,ſed ex pacto, & malitia dæmonis promittentis nociturum malefico, vel alteri tertio remoto maleficio: ſic *Sanch. lib.7. de matrim. diſp 96. n.5. & lib.2. in decal. c.41. n.21.*

10. Vlterius addo,non ſolum licere,& eſſe obligatorium ſigna malefica remouere, vt dæmon à nocendo deſiſtat; ſed etiam ſignum contrarium apponare, quo poſito ſe obligauit à nocendo deſiſtere,dum modo ſignum appoſitum bonum ſit, vel ſaltem de ſe indifferens,& eo fine apponatur, vt ceſſet dæmon à nocumẽto,& diſſoluatur confœderatio facta.Ratio eſt eadem; quia talis intentio optima eſt, & medium de ſe indifferens ex illa inteotione honeſtatem accipit:ſic *Leſſius lib.2.c.44. dub.6. n.45. Suar. lib.2. de ſuperſtit. cap.17. n.16 Sanch. lib.2. in decal. c.41. n.25.* vbi benè aduertit, ſi dubium ſit;an medium quod aſſumitur ſuperſtitioſum, ſeu illicitum ſit,quouſque dubium deponas te non poſſe illo vti,quantumuis proteſteris nolle vllam cum dæmone ſocietatem habere;quia hæc proteſtatio non vincit dubium, neque purgat malitiam, quæ in illo eſſe poteſt.

11. Rationi in contrariom adductæ facilè ex ſupradictis fit ſatis Concedo namque nemini licitum eſſe vti ſignis datis à dæmone eo fine vt dæmon excitetur ad fidem ſeruandam, ſalutemque concedendam; at benè poſſe illis ſignis vti, vt tollatur dæmoni incentiuũ, quod habebat ad nocendum. Quod autem dæmon deſtructo illo ſigno non ſolum à nocumento ceſſet, ſed etiam ſalutem concedat, per accidens eſt intentioni deſtruentis ſignum:non enim deſtruens ſignum illam conſequi deſtructione prætendit. Et eadem ratione non licet vti ſigno dato à dæmone, quo poſito ſecuritatem à tentationibus promitteret. Aliud enim eſt vti ſigno ad excitandum dæmonem, vt beneficium concedat. Aliud eſt vti ſigno deſtructiuo nocumenti, ſeu quo non excitatur ad nocumentum, & eo animo ne ad nocumentum inferendum excitetur. Ad exemplum S.Hilarionis reſpondeo, noluiſſe maleficium inquirere, neque diſſoluere, vt dæmon à nocendo ceſſaret; non quia id illicitum eſſet ſed quia præſentibus apparebat illicitum, & quia decebat oſtendere virtutem diuinam, qua erat præditus, alligatam non eſſe deſtructioni maleficij ad ſanitatem concedendam.

12. Ex his infertur licere iudicibus lauare maleficos,& pilos eorum abradere quando torquendi ſunt, ſi timeant in pilis ipſis aliquod maleficium occultari; quo inſenſibiles tormentis reddantur; quia hoc nihil aliud eſt, quam dæmoni tollere fundamenta operandi. *Leſſius lib.2.c.44.n.44.Sanch.lib.2.c.41.n.11.* Neque

obſtat

Digitized by Google

obſtat dicere dæmonem iis ſublatis, omnique maleficio deſtructo adhuc poſſe nocere, & Magiam inſenſibilem reddere. Superuacaneum ergo eſt tale medium. Non inquam obſtat; quia regulariter Deus non permittit dæmonem operari, niſi in vi pacti cum malefico, & poſito ſigno, vt benè dixit *Suar. lib. 2. de ſuperſtit. c. 17. n. 15.* Quare non eſt ſuperuacaneum, ſed vtile. Si autem crederes per illam lotionem, aut tonſionem vires naturales amitti, ſuperſtitioſus eſſes; quia illa tonſio, & lotio non poteſt eſſe cauſa, niſi arte dæmonis ad talem effectum. *Sanch. ſupra.*

Pvnctvm XII.

An licitum ſit à malefico petere, vt maleficium maleficiis diſſoluat, ſi ad id paratus ſit?

1. *Non licet à malefico quantumcunque parato id petere, neque ad id cogere.*
2. *Si dubius es, an maleficio maleficium ſit diſſoluendum, non poteris petere illo medio dubio diſſolui.*
3. *Quod ſi maleficus medijs licitis, & illicitis poſſit maleficium diſſoluere? Negat Caiet. maleficij diſſolutionem expeſtulari poſſe.*
4. *At probabilius eſt oppoſitum, tametſi credas medijs illicitis faciendam eſſe.*
5. *Satisfit fundamento Caietan.*
6. *Duo aduertenda ſunt pro clariori ſuperiorũ doctrinæ intelligentia.*
7. *A dæmone petere non potes maleficij diſſolutionem.*
8. *Item neque præcipere, benè tamen obiurgare, & reprehendere.*

1. Certum eſt nequaquam licere à malefico quantumcunque parato poſtulare vt maleficium maleficiis diſſoluat; quia petis id quod intrinſecè malum eſt. Nulla enim ratione honeſtari poteſt diſſolutio maleficij alio maleficio facta. Ergo neque eius petitio. Qui enim ſic peteret à malefico maleficij diſſolutionem, à dæmone peteret, cum ipſe non niſi mediante dæmone ſic operari poſſet: ſed petere à dæmone diſſolutioné maleficij nunquam licet; quià eo ipſo proteſtaris eius auxilio indigere, ergo neque à Mago licet expoſtulare: ſic *reiecto Aureolo 4. diſt. 34. q. 2. & Angelo verbo ſuperſtitio, n. 13.* docent aliis relatis *Martin. Delrio lib. 6. diſquiſit mag. c. 2. ſect. 1. q. 2. dicto 3. Nauarr. ſum. c. 11. n. 29. Couarruu. cap. quamuis pactum, 1. p. §. 1. n. 10. Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 95. n. 7. & lib. 2. decal. c. 41. n. 5. Leſſius lib. 2. c. 44. dub. 6. n. 35. Suar. t. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. à n. 3. Bonac. diſp. 2. de primo decal. præcepto q. 5. p. 5. à n. 7.* Adde non ſolum non eſſe licitum petere à Mago diſſolutionem maleficij per aliud maleficium, ſed neque eſſe licitum ad id minis, & imperio cogere ob eandem rationem: quia cogeres Magum facere, quod intrinſecè malum eſt. Ergo peccas grauius, quam ſi poſtulares; ſi quidem ad peccandum efficacius inducis, & illius es cauſa: ſic *Suar. n. 7. Sanch. de matr. diſp. 45. n. 9. & c. 41. in decal. n. 9.* & in vtroque loco *num. 10.* benè aduertit iniquè facere iudices cogentes maleficum maleficium diſſoluere facta quadam benedictione; quia illa benedictio cum non ſit cauſa phyſica diſſolutionis maleficij, teſtat vt ſolum ſit ſignum ex pacto dæmonis, ac proinde illam vſurpans dæmonem inuocat, & ei aſſociatur.

2. Vlterius addo, ſi dubius es; an medium, quo ſoluendum ſit maleficium ſuperſtitioſum ſit non poteris petere, neque mandare malefico, vt illo medio maleficium diſſoluat, quia exponis te periculo peccandi, ſiquidem petis id, de quo dubitas, an licitum ſit. Ergo vel vincere debes dubium, vel à tali petitione ceſſare: ſic *Suar. Leſſius, Sanch. ſtatim referend.* Ex quo infertur te non poſſe à malefico petere maleficij diſſolutionem, ſi dubius es; an maleficus aliquod medium licitum cognoſcat, quo maleficium diſſoluere poſſet; quia tacitè peteres, vt faceret maleficium ad maleficij diſſolutionem; ſi quidem præſumere non potes ſcire media licita, quibus maleficium diſſoluatur: ſic *Suar. lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. n. 9. Martin. Delrio lib. 6. diſquiſit. magic. c. 2. ſect. 1. q. 2. Leſſius lib. 2. c. 44. dub. 6. n. 46. Sanch. lib. 2. in decal. c. 41. n. 7. Bonac. diſp. 1. de primo decal. præcepto q. 5. p. 5. num. 8.* Idem eſt, ſi petas ab alio malefico diſſolutionem maleficij, qui tamen ignarus eſt maleficij, & loci vbi poſitus eſt, quia tacitè petis, vt maleficium faciat, cum alia via præſumere non poſſis illum ſcire, quomodo maleficium ſit tollendum. *Sanch. Leſſius, Suar. & Delrio ſuprà.*

3. Difficultas autem eſt; an cum maleficus ſcit media licita, quibus maleficium diſſoluatur, credis tamen illis vſurum non eſſe, ſed potius aliis iniquis, poſſis ab illo diſſolutionem maleficij petere? Negat *Caiet. in ſuis opuſculis t. 2. tract. 12. de maleficijs q. vnica, in fine corp.* Mouetur; quia peccato alterius cooperaris, eo quod petas diſſolutionem, quæ in his circumſtantiis nequaquam licita erit. Item petis diſſolutionem non à quocunque faciendam, ſed faciendam à Mago. At tibi conſtat hanc futuram eſſe peccaminoſam. Ergo petis diſſolutionem peccaminoſam. Ergo peccas.

4. In hac re primò certum eſt, ſi probabiliter credas Magum mediis licitis diſſoluturũ maleficium te poſſe ab illo abſolutè petere, quia & rem licitam petis, & nullo periculo peccandi Magum exponis, ſed potius ad bonam actionem incitas. Idem dico, ſi dubius ſis, an medio licito diſſoluturus ſit, an illicito; quia in tali dubio præſumere debes medio bono vſurum, cum peccatum præſumi non debeat: ſic *Suar. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 18 num. 9 Sanch. lib. 2. in decal. c. 41. n. 12.* Quod ſi certus moraliter ſis mediis illicitis maleficium diſſoluendum, tametſi licitis poſſit; quia vtraque media licita, & illicita optimè norit, credo multo probabilius, tibi licere abſolutè diſſolutionem maleficij poſtulare: ſic plures referens *Sanch. lib. 7. de matr. diſp 95. n. 11. & lib. 2. in decal. c. 41. n. 13. Leſſius lib. 2. de iuſtit. c. 44. dub. 6. n. 46. Suar. t. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. n. 9.* Neque diſſentit *Martin. Delrio lib. 6. diſquiſit. mag. c. 2. ſect. 1. q. 2. dicto 4.* vt rectè aduertit *Suar. ſupra* ſolum enim loquitur in caſu quo ſperatur Magus per maleficium diſſoluturum, quia ignorat media licita, quibus diſſoluendum eſt: in quo caſu iam diximus nequaquam diſſolutionem peti poſſe. At quando ſcit Magus media licita, tametſi illis vſurus non ſit, optimè poteſt ab illo peti maleficij diſſolutio. Ratio eſt; quia poſtulas rem indifferentem, ſeu de ſe bonã, nempè diſſolutionem maleficij. Quod autem maleficus eam vitiet iniquis mediis vtens, non tibi imputandum eſt, quia tu non petebas vitioſam diſſolutionem, ſed diſſolutionem quam maleficus abſque vllo vitio concedere poterat. Quod optimè confirmatur exemplo petentis mutuũ ab vſurario; quia ſcis non cõceſſurum ſine vſuris: & petentis iuramentũ ab infideli, quem ſcis per falſos Deos iuraturum: in quibus ferè omnes conſentiunt licitam eſſe petitionem; quia quod petis licitum eſt, & licitè fieri poteſt, tametſi non licitè concedatur. Sed idem

idem prorſus eſt in præſenti caſu; petis enim diſſolutionem, quæ licitè fieri poteſt, tametſi alius iniquè faciat, cuius peccatum non tibi tribuendum eſt, cum iuſtam habueris cauſam petendi.

5. Et ex his ſoluitur contraria ratio. Fateor te non petere diſſolutionem maleficij, vagè ſumptum, neque etiam petere diſſolutionem, quam Magus facturus eſt, ſed petere diſſolutionem, quam ipſe Magus facere poteſt: cum autem ipſe Magus non ſolum illicitam diſſolutionem maleficij, ſed licitam facere poſſit: efficitur ſanè, te petere non magis illicitam, quam licitam, imò potius cenſeri debes te licitam petere. Neque obinde cenſeris eius iniquam actionem approbare, ſed ſolum permittere ob vrgentem tuam neceſſitatem, ſicuti permittis vſurarum exactionem ob neceſſitatem mutui. Aduerto tamen in exactione vſurarum rarò præſumi poſſe approbationem, cum ſoluenti damnoſa ſit, ideoque ſcandalum ex parte acceptantis mutuum ſub vſuris rarò, vel nunquam adeſt. At in diſſolutione maleficij per aliud maleficium, cum nullum damnum petenti adueniat, rarò ab ſcandalo excuſabitur, niſi modum petitionis, & cauſam iuſtam petendi integrè manifeſter: ſic *Sanch. lib. 2. c. 41. n. 14. Suar. t. 2. de relig. lib. 3. de iuram. c. 13. n. 18.*

6. Duo tamen hac in re aduertit *Suar. t. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. in fine, Sanch. lib. 7. de matrim. diſp. 95 n. 12. fine, & lib. 2. in decal. c. 41. n. 15. & 16.* Primum eſt, vt ceſſet ex parte petentis omnis cooperatio magicæ ſuperſtitioni; quia hanc eſſe intrinſecè malam clarum eſt. Quapropter ſi Magus velit tibi, tuiſque animalibus mederi applicando illis aliquas medicinas vanas, & tu adſis, nequaquam id permittere potes; quia non eſt ſola permiſſio magicæ ſuperſtitionis, ſed vera illius cooperatio; eo quod Magus tibi, tuiſque rebus in tui præſentia abſque tuo conſenſu nullas poteſt medicinas applicare. Vnde ſi conſentias, cenſendus es vti opera Magi in tui curatione: conſentit *Leſſius lib. 2. de iuſtit. c. 44. in fine.* Secundum, quod aduertunt, eſt, te obligatum eſſe petere diſſolutionem maleficij à malefico modo licito, & ad illum expreſsè excitare, ſi ſperes obtenturum: quia lege charitatis teneris, quando commodè potes proximi peccatum vitare. Neque vllus eſt qui poſſit in hac parte diſſentire.

7. Sed inquires: an à diabolo poſſis petere, vel mandare, vt maleficium diſſoluat, vel à nocumento ceſſet? De petitione clara eſt reſolutio, te nullo modo poſſe; quia petitio eſt ſignum ſubmiſſionis, & indigentiæ in petente, & ſuperioritatis, & poteſtatis in eo ad quẽ petitio defertur. At hominem Chriſti ſanguine redemptum ſe dæmoni ſubmittere, & poteſtati eius auxilio, & ope indigere, illumque vt potentem ad ſubueniendum recognoſcere, eſt grauiſſima diuinæ maieſtatis iniuria: ſic *Mart. Delrio lib. 6. diſquiſit. mag. c. 2. ſect. 1. q. 2. dicto 4. Suar. lib 2. de ſuperſtit. c. 18. num. 5. & 8. Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 95. n. vlt. & lib. 2. in decal. c. 41 n. 17.*

8. De præcepto maior eſt dubitatio; eo quod præcipiens ſe quaſi ſuperiorem recognoſcit, & quodammodo cogit eum; cui præceptum imponit. At cogere dæmonem, vt contra eius voluntatem maleficium diſſoluat, & à nocendo ceſſet, moleſtum illi eſt, & conſequẽter inhonoratiuũ. Ergo licet. Cæterum omnino tenendum eſt tale imperium (ſecluſa diuina virtute, ſeu in nomine Chriſti, & Eccleſiæ per exorciſmos) vanum eſſe, & ſuperſtitioſum; quia dæmon homini mortali non ſubditur, neque ab illo cogi poteſt, niſi in virtute alicuius pacti cum ipſo, vel cum dæmone ſuperiore facto; ac proinde qui tali imperio vtitur, innuit vel cum dæmone imperato, vel cum alio pactum feciſſe. Ergo tali præcepto dæmoni cultus defertur: ſic *Victor. relect. de Magia n. 20. Suar. lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. n. 8. Sanch. locis citatis.* Benè tamen poteris dæmoni indignari; illumque obiurgare, & terrere dicendo: Vt quid malefacis, ceſſa malefacere, vincula iniquitatis diſſolue. Non enim hæc verba ſemper præceptiua ſunt ſed obiurgatiua, ſicuti dicis cani moleſto: abi hinc *Sanch. Suar. & Leſſius in noua edit. lib. 2. c. 44. n. 45.*

Pvnctvm XIII.

Quæ ſint pœnæ diuinatoribus, ſortilegis, & maleficis impoſitæ, & quæ illorum obligatio.

1. *Nulla pœna præter excommunicationem his ſuperſtitioſis hominibus eſt impoſita.*
2. *Expenditur an excommunicatione ipſo iure afficiantur, & videtur probabilius non incurri, ſi ab hæreſi ſeparetur.*
3. *Pœnæ ferendæ expenduntur, & præcipuè pœna ſuſpicionis hæreſis.*
4. *Præter ſuſpicionem ſi clericus eſt, ab officio ſuſpenditur, & in monaſterium detruditur, imò à beneficio ſuſpendi poteſt.*
5. *Si laicus eſt, varijs pœnis afficitur.*
6. *Quis ſit iudex huius criminis?*
7. *Expenditur modus procedendi in iudicio huius criminis.*
8. *Declaratur obligatio, quam habet maleficus conuerſus.*

1. ALiæ ſunt pœnæ ipſo iure latæ, aliæ ferendæ per iudices. De vtroque breuiter dicendum eſt, latius de prioribus; quia forum conſcientiæ reſpiciunt. Pœnæ ipſo iure latæ poſſunt eſſe cenſuræ; & quæ ad cenſuras reducuntur, nempe irregularitas, & inhabilitas. De iis ergo certa regula eſt, nullam eſſe iis maleficis impoſitam, niſi forte excommunicationem: ſic *Sanch. lib. 2. in decal. c. 38. n. 90. Suar. lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 3.* & ſupponunt omnes referendi, quia ſolum de excommunicatione dubitant, an hi diuinatores, Magi, & malefici afficiantur? Affici affirmant *Tabiena verbo excommunicatio 1. caſu 4. Martin. Delrio lib. 4. diſquiſit. magic. c. 2. q. 7. ſect. 4.* Probant primo, ex *cap. aliquanti 26. q. 5.* vbi de ſtudente auguriis dicitur ab Eccleſia habeatur extraneus. Sed eſt infirma probatio, cum facilè explicari poſſit poſt ſententiam. Secundò probant ex *cap. ſi quis Epiſcopus, eadem cauſa, & q.* vbi dicitur: Si quis Epiſcopus, aut Preſbyter, ſiue Diaconus, vel quilibet ex ordine Clericorum magos, aut aruſpices, aut incantatores, aut arioles, aut certè augures, vel ſortilegos, vel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum ſimilia exercentes conſuluiſſe fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus monaſterij curam ſuſcipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat. At in hoc textu de ſuſpenſione, ſeu depoſitione eſt ſermo, non de excommunicatione, neque eſt ipſo iure lata, ſed ferenda, vt conſtat ex illis verbis, ſi deprehenſus fuerit, ſuſpenſus monaſterij curam ſuſcipiat, id eſt ſuſpendatur, & monaſterij curam ſuſcipiat. Tertiò probãt ex *c. ſi quis Ariolos, eadem cauſa, & q.* ibi: Si quis Ariolos, aruſpices, vel incantatores obſeruauerit, aut phylacteris vſus fuerit, anathema ſit: & *cap. ſortes* ſub anathematis interdicto prohibemus. At hæc verba non cogunt nos affirmare excõmunicationem eſſe ipſo iure latã. Tum quia indifferentia ſunt, vt tẽpus futurum, vel præſens ſignificẽt, & in caſu dubio pro mitiori parte eſt interpretatio facienda: colligiturque ex *c. ſi quis ex clericis de vita, & honeſt.*

Digitized by Google

honeſt. clericor. & cap. ſi quis, 30. *diſt.* & vtroque loco *gloſſa*, vbi eiſdem verbis non excommunicatio lata, ſed ferenda imponitur facitque hunc ſenſum; anathema ſit, id eſt anathemate feriatur, & licet in decretis pertinentibus ad fidem, verba illa, anathema ſit, indicent hæreticum eſſe, ſeu ab Eccleſia ſeparatum, at in aliis id non indicant, ſed ſeparationem faciendam denotant. Tum quia commune eſt decreta dubia nouiora ex antiquis explicari, vt benè probauit *Thom. Sanch. lib. 2. de matrim. diſp.* 24. *n.* 6. Sed in decretis prioribus ſemper pro hoc delicto eſt ſententia ferenda, & non ipſo iure lata, vt conſtat ex decretis allegatis, & aliis quæ referũtur *illa cauſa*, & *q*. Tum quia hæc verba non tam excommunicationem, quam deteſtationem, & execrationem propriè denotant, iuxta illud 1. *Corinth.* 11. Nemo in ſpiritu Dei loquens dicit anathema IESV, id eſt nemo IESVM execratur & *c.* 16. Et qui non amat dominum noſtrum IESVM Chriſtum ſit anathema, id eſt ſit execrabilis, & deteſtabilis. Ergo ex ſupradictis textib. non conuincitur ipſo iure excommunicatio. Tandem ſolet probari ex *extrauag. Ioann.* 22. quæ incipit: *Super illius*, quam ad verbum refert *Eymeric. directl. inquiſit.* 2. *p. q.* 43. & *ibi Pegna com.* 68. In qua fertur ipſo iure excommunicatio ſolum aduerſus inuocantes dæmones illum alligantes in re aliqua pactum ineuntes, aut aliquo modo adorantes, ſi aliquid horum ſcienter facere præſumpſerint. Verum hæc conſtitutio inter extrauag. illius Pontificis non habetur, neque in decreto, neque in bullario Romano edito *anno* 1586. Quapropter non videtur recepta, ita vt vim obligandi habeat. Cum ergo certum ſit, nullam cenſuram incurri, niſi in caſibus à iure expreſſis, neque pœnas imponendas eſſe in caſu dubio: efficitur ſanè nullam pœnam ipſo iure his maleficis eſſe impoſitam. Adde eſto tempore *Greg. II.* relati *in cap. ſi quis Ariolos* ob frequentiam ariolandi fuerit excommunicatio ipſo iure impoſita, conſuetudine tamen abrogata iam eſt; & ita tenet *Sanch. lib. 2. in decal. c.* 38. *n* 91. *Suar. t.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 19. *n.* 5. & 6. *Leſſius lib.* 2. *de iuſtit. c.* 43. *dub.* 5. *n.* 29. *Azor. t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *c.* 26. *q.* 3. *Bonac. diſp.* 3. *de primo decal præcepto q.* 5. *p.* 3. *n.* 12. Verum eſto excommunicatio ipſo iure non incurratur ob hoc delictum, ſi ſeparatum ab hæreſi ſit; tamen quia ſæpè hæreſis illi adiungitur, ob hæreſim manent ipſo iure excommunicati.

3. Pœnæ ferendæ iis diuinatoribus, Magis, & maleficis ſunt plures tam iure canonico, quam ciuili. Aliquando enim crimen committunt hæreſi coniunctum, aliquando non, vt de ſe conſtat, & colligitur ex *cap. accuſatus*, §. *ſanè de Hæreticis in* 6. Si cum hæreſi coniungatur, vel illius ſuſpicio ſit pro qualitate ſuſpicionis, & atrocitate criminis purgatio, & pœnitentia imponenda eſt, iuxta ea quæ diximus tractat. de fide, vbi de hæreſi ſuſpectis. Quod ſi roges, quando hanc hæreſis ſuſpicionem maleficus cõtrahat? Reſpondeo hæreſis ſuſpicionem manifeſtè maleficum contrahere, ſi expreſsè cum dæmone pactum ineat, vel ab illo petit, quæ à ſolo Deo fieri, & cognoſci poſſunt. Item ſi illum adorat, eique cultum exhibet, preces fundit; quia denotat illum non credere eſſe miſerum. Item ſi ſacramẽta, ſeu ſacramentalia, & quaſlibet alias res ſacras miſceat in maleficij vſu; quia ſignificat res ſacras virtutem habere ad vſum execrabilem, & generaliter omnia illa crimina, quæ natura ſua præferunt aliquid, quod eſt hæreſis manifeſta, ſapiunt hæreſim manifeſtè vt baptizare imagines, ſignificat enim capaces eſſe baptiſmi, rebaptizare puerum; quia denotat non eſſe vnum baptiſma, genua flectere idolo, quia denotat dignum eſſe adoratione, & his ſimilia: ſic *Simanc. de Catholic. inſtit. tit.* 30. *n.* 15. & *tit.* 62. *n.* 2. & 3. & *tit.* 63. *num.* 29. & 34. *Azor. t.* 1. *inſtit. lib.* 9. *c.* 26. *q.* 4. *Iulius Clar. lib.* 5. *verbo hæreſis n.* 24. & 25. *optimè Eymeric.* 2 *p. direct. q.* 42. & 43. & *ibi Pegna com.* 67. & 68. Extra hos caſus affirmat *Pegna com.* 67. & *Suar. lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 19. *n.* 10. ſuſpicionem hæreſis ceſſare. Vnde ſi conſulas dæmonem abſque illius cultu, & adoratione in iis quæ ipſe ſecundum ſuas proprias vires facere poteſt, præcipuè ſi non ex profeſſo, & quaſi ex officio fiat, à ſuſpicione manifeſta hæreſis liberatis. *Suar. loco allegato. Pegna com.* 68. *verſ. ſed hoc eam diſtinctionem recipit Farinac. pluribus relatis q.* 181. *n.* 76. Item vocare dæmonem, vt turpem amorem in aliquo excitet abſque ſubmiſſione, adoratione, & cultu non videtur hæreſim ſapere manifeſtè; quia non eſt effectus excedens eius naturales vires: ſic aliis relatis *Pegna dicto com.* 68. *verſ. ſi vero*, & *verſ. tertius caſus* optimè probat inuocationem præciſam dæmonis non inducere hæreſis manifeſtam ſuſpicionem, ſi ſe moueatur omnis cogitatio ſubiiciendi ſe dæmonibus, omniſque exterior cultus, & reuerentia, tametſi contrarium probabilitate non careat, vt defendit *Azor. t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *c.* 26. *q.* 4. & pro vtraque parte videri poteſt *Farinac. de hæreſi q.* 181. *n.* 73. & *ſeqq.*

4. Quod ſi ſuſpicionem hæreſis ſecludas ab hoc delicto, ipſum ratione ſuæ malitiæ variè punitur tum iure canonico, tum ciuili, ſi clericus eſt, ſuſpenditur ab officio, & in monaſterium detruditur, iuxta *text. in c. ſi quis Epiſcopus* 26. *q.* 5. imo priuari poteſt beneficio, aliiſque pœnis affici, iuxta *text. in c. illud* 26. *q.* 2. & *in c. admoneant* 26. *q.* 7. Debet ergo iudex conſiderare qualitatem, & quantitatem delicti, & ſecundùm ea pœnas imponere, & tempus earum prorogare, vel diminuere, iuxta *text. in c. Tua de pœnis*, & *c. pœnitentibus*, & *c. pro qualitate* 26. *q.* 7. ſic *Panormit. in cap.* 2. *de ſortilegijs* & *cap. admoneant* 26. *q.* 7. *quem ſequitur Bernard. Diaz pract. c.* 107. & *ibi Salzedo*, *Suar. lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 19. *n.* 12. *Azor. t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *c.* 26. *q.* 3. *Paul. Grilland. tract. de ſortileg. q.* 11. *Farinac. de hæreſi q.* 181. *n.* 51. & 52. vbi plures doctores refert. Neque audiendus eſt *Anton. de Butrio*, *cap. at ſi clerici de Iudicijs*, qui ob hoc delictum exiſtimat clericum eſſe degradandum, & curiæ ſæculari tradendum: & mouetur ex *textu in cap. admoneant* 26. *q.* 7. qui textus quoad hæc vltima verba, ſi quis hæc exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur: non legitur in *Auguſt. neque in Concilio Turon.* 3. *c.* 42. neque in capitularibus, ſed ſolum apud *Burchardum* & *Iuonem*, vt notauit *gloſſa noua, ibi*. Adde verbum *degradetur* optimè intelligi poſſe de degradatione verbali, ſeu depoſitione: & ita cum textu intelligit *Panorm. Suar. Bernard. Diaz.* & *alij ſupra.*

5. Verum ſi laicus eſt, variis pœnis afficitur, vt conſtat ex variis *textib.* 26. *quæſt.* 5. tum excommunicatione, tum exilio, tum carcere, tum verberibus: conſuetudo tamen iam obtinuit, vt committens hoc delictum ducatur per vias publicas, cum mithra, melleque vnctus & plumis circumdatus, vel circa Eccleſiam, vel domum Epiſcopi collocetur, vt ab omnibus illudatur: ſic relato *Abbate in capite primo, de Sortileg.* docent *Farinac. Salzedo*, & *Suar. ſupra*, & probat textus in *cap. Epiſcopi* 26. *quæſt.* 5. ibi, & ſi aliquem virum, aut mulierem huiuſmodi ſceleris ſectatores inueniunt turpiter dehoneſtatum, de parochis ſuis deiiciant, & *leg.* 4. *titulo* 31. *parte ſeptimo, ad finem*, ibi: le ponen en deshontra en la picota, o le deſnudan hazien dolo eſtar al ſol vntandolo de miel, porque le coman las moſcas alguna hora del dia. Pœna autem mortis, & cremationis, quæ iure ciuili iis delinquentibus ſtatuta erat. *Leg. Nemo. leg. Nullus, leg. multi, Cod. de Malefic.* recepta non eſt, vt teſtatur *Farinac.*

rinac. ſupra. Excipe niſi ſimul cum illo debito alia grauia delicta, vt homicidij, vaſtationis dumus, ſegetum, cædes animalium, & alia ſimilia in damnum tertij committantur. Quia tunc debent ſic puniri, & merito.

6. Quis autem ſit huius delicti iudex, ſeu ad quem forum pertineat? Diſtinguendum eſt, ſi delictum ſapit hæreſim manifeſtam, ad inquiſitores priuatiuè pertinet, iuxta *textum in cap. accuſatus de Hæreticis in 6.* ibi niſi hæreſim ſaperent manifeſtè, & tradit *Farinac. de hæreſi q.181. num.101. in fine.* Quod ſi dubium eſt; an ſapiant hæreſim manifeſtè, abſtinere debent inquiſitores ab illius cognitione, vt benè notauit *Gloſſa, ibi* verbo *manifeſte*, & adducit textum ſimilem in *cap.1. de cenſib. eodem lib. & cap.1. de Pœnit. in 6.* conſentit *Ioann. Rojas, ſingul. fidei* 110. *Martin. Delrio lib.5. magic. ſect. 2. Farinac. de hæreſi quæſt.181. numer.91.* Adduntque *Martin. Delrio, & Farinac.* vix vnquam incidere caſum, in quo inquiſitores procedere nequeant; quia fere ſemper aliquid hæreticum credunt, aut hæreſim ſapiens committunt. Adde, ſi inquiſitores cœperunt cognoſcere; quia delictum iudicatum eſt hæreſim ſapere manifeſtè, & poſtea ſuboriatur dubium; an manifeſtè ſapiat hæreſim? poſito quod hæreſim ſapit, poterunt de hac qualitate *manifeſti* ipſi cognoſcere, & ſe iudices pronunciare: ſic *Pegna 2. p. direct. quæſt.42. com.67. in fine*, cum *Panormit. in cap.1. num.4. de Sortilegiis, Bernard. Lomen. in lucerna, verbo inquiſitor. §.29. Squallicenſ. de fide cathol. cap.56. Carrer. tractat. de hæreticis num.24.* Et generaliter de huiuſmodi crimine maleficij poſſunt cognoſcere inquiſitores ex conſtitutione *Innocent. VIII. edita anno* 1484. incipiente *ſummis deſiderantes affectibus, & ex conſtitutione Adrian VI. edita* 1523. *& alia Alexand. VI.* incipiente *cum acceperimus*, quas refert *Pegna poſt direct. inquiſit.* & teſtatur aliis relatis *Farinac. dicta quæſt.* 181. *num.*101. Item ex *conſtitutione Sixti V. contra Aſtrologos iudicarios* inquiſitoribus teſtatur Farinac. ſubiici artem ſuperſtitioſam diuinandi profitentes, adiſcentes, exercentes, aut quomodulibet ſe ingerentes, etiam ſi in pleriſque his caſibus antea non procederent, nec procedere valerent. At ſi delictum ſuſpicione hæreſis careat, ſi delinquens clericus ſit, à ſuo iudice Eccleſiaſtico puniri debet: ſi autem Laicus ſiue vir, ſiue fœmina à iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico ad præuentionem: quia eſt delictum mixti fori: ſic *Abbas in cap.1. de Sortilegiis, n.3. & 4. Iulius Clarus lib. 5. verbo hæreſis num. 25. Caſtro lib.1. de iuſta hæretic. punit. cap.16. Suar. cap.19. num.11. fine. Valen. 2.2. diſput.6. quæſt.13. part.4. ſtatim in princip. Sanch. lib. 2. in decalog. capit. 38. numer. 92.*

7. Modum vero procedendi in hoc delicto optimè tradit *Petr. Binsfeld. de confeſſ. maleſic. & ſagar. 2. p. Maleus maleſic. 2. & 3. p. Martin. Delrio lib.5. per totum diſquiſit. magic. Gregor. de Valen. 2. 2. diſp.6. quæſt. 13. punct. 4.* Et ex illis ſic breuiter accipe. Vt iudex aduerſus aliquem de maleficio ſpecialem inquiſitionem inſtituat, debet præcedere infamia delicti orta ex viris probis, & fide dignis, iuxta *textum in cap. inquiſitionis de Accuſationib.* vel ſemiplena illius probatio, quæ conſurgit ex teſtimonio vnius teſtis omni exceptione maioris, aut talibus iudiciis roborato, vt æquiualeat tali teſtimonio, vel adeſſe debent indicia ita vrgentia, & plenè probata, vt meritò eis fides adhiberi poſſit, qualia ſunt, ſi apud maleficum reperiantur membra humana, hoſtiæ, aliæque res ſacræ profanis mixtæ, imagines cereæ acubus transfixæ, chirographum propria manu ſcriptum, quo ſe dæmoni tradit, vel ſignum aliquod huius peſtiferæ ſeruitutis, vel ſi ſe vnxerit, aut animalia necauerit mediis de ſe vanis, & inefficacibus, ſi minatus fuerit alicui malum, & poſtea inuenitur faſcinatione infectus, ac denique ſi proprio ore extra iudicium ſe magum profeſſum fuit. Hæc enim omnia indicia ſunt vrgentia huius diabolicæ artis. Inſuperque debet iudex fundamentum huius inquiſitionis ſpecialis manifeſtare malefico, cum illum ad dicendam veritatem cogit; alias non cenſebitur obligatus reſpondere; quia ei non conſtat de legitima interrogatione: & fauet *cap. qualiter, & quando de Accuſat.* ſic *Caietan. 2. 2. quæſtion. 69. art.2. Nauarr. in man. cap.18. num.57. Valen. Martin. Delrio, Petrus Binsfeld. & alij ſupra.* Id ipſum, quod ſufficit, vt reus interrogetur, credo ſufficere, vt teſtes de illo examinentur. Nam eſto in *cap. inquiſitionis, cap. qualiter, & quando, el 2. cap. cum oporteat de Accuſationib.* infamia publica requiratur ad hanc ſpecialem inquiſitionem per teſtes; eo ipſo quod denunciatio iuridicè facta eſt in iudicio, vel vrgentia indicia probata ſunt, laborat reus infamia publica, & ita obtinuit vſus, quod facta denunciatione capi poſſit informatio.

Supradicta ſemiplena probatio ex fama, vel denunciatione, vel indiciis ſufficit, vt reus mittatur in carcerem. Vt autem torqueatur, debet hæc ſemiplena probatio aliis adminiculis adiuuari, iuxta ea quæ diximus de Hæretico. Nunquam tamen ſola teſtificatio vnius malefici abſque aliis indiciis ſufficiens eſt ad capturam, & multo minus ad torquendum denunciatum, etiamſi hæc teſtificatio fuerit in mortis articulo. Poterit autem iudex ex vi illius denunciationis metu tormentorum firmatæ inueſtigare alia media: ſic ex *Petro Binsfeld. tractatu de confeſſ. maleficor. 2. p. in princip. concluſ. 3. & 4.* notat *Valent. dicto p. 4. §. 2. & 3.* At ſi duo vel tres malefici te denuncient, ſufficit, vt ex vi teſtimonij illorum interrogeris, & torquearis; quia illa eſt pluſquam ſemiplena probatio: ſic dicti doctores.

Nomina teſtium, & denunciatoris regulariter non ſunt manifeſtanda reis, neque illorum aduocatis ob periculum, ſicut in cauſis fidei. Quando autem hoc periculum ceſſat, & cauſa non agitur in tribunali inquiſitionis manifeſtanda ſunt, vt ei integrè concedatur defenſio. Reliqua quæ hic deſiderari poſſunt de defenſione reorum, de ſententia, de pœnitentia implenda peti debent ex his quæ de hæreſi dicta ſunt: quia hoc crimen illi ſatis eſt affine.

8. Reſtat, vt obligationem, quam habet maleficus, qui ad Deum conuertendus eſt, declaremus. Et primò ſupponere debet tanquam de fide certum ob grauiſſima crimina commiſſa, & fidem dæmoni datam non eſſe excluſum à diuina miſericordia, ſi ex toto corde anteactæ vitæ pœnituerit. Et licet diabolo tradiderit chirographum ſuo ſanguine obſignatum, quo ſe in ſeruum perpetuo dicauerit, in cauſa non eſt, quo minus à tam nefaria ſeruitute per pœnitentiam exire poſſit, tametſi ei non reddatur chirographum conceſſum, vt benè notarunt *Sanch. libro ſecundo in decalog. cap. 40. numero 53. Suar. tomo primo de Religione, libro ſecundo de ſuperſtit. capite decimo ſeptimo, numero quarto. Bonac. diſputatione tertia, de primo decalog. præcepto q. 5. n. 11.* Quod ſi chirographum factum, vel eius exemplar in ſua fuerit poteſtate, debet omnino illud diſrumpere, & cremare. Et idem eſt de quolibet alio

ſigno huius diabolicæ artis, tum ob periculum ne redeat ad priſtinam eum dæmone amicitiam, tum ne aliis ſcandalo ſit,ſi fortè videatur. Quæ rationes præpondetant humilitatis fructui, quem ex recordatione præteritæ impietatis colligere poterat talia ſigna retinendo:ſic *Suar. Sanch. Bonac.ſupra.* Deinde tenetur libros omnes,& ſcripta huius diabolicæ artis inquiſitoribus, ſeu ordinariis tradere, vel coocremare; aliàs incurrit pœnas impoſitas contra tenentes, ſeu legentes libros prohibitos, vt eooſtat ex *Indice librorum prohibitorum, & ex motu proprio Sixti V.* vbi hi libri prohibentur,& notauit *Suar. lib.2. de ſuperſtis. cap 19. in fine, Sanch. lib.2. in decalog. cap.38. numer.*83. Quoad pretium receptum pro vſu, & exercitio huius impiæ artis aliqui exiſtimant ſemper reſtituendum eſſe; quia eſt malè acquiſitum, ſed præcipuè, quando effectus, ob quem datum fuit, oon obtinetur: quia tunc videtur ceſſare voluntas concedentis. Cæterum ſi maleficus conſcius ſuæ artis media appoſuit, quæ ſibi viſa fuerunt ſufficientia ad effectus conſecutionem,non tenetur pretium ſibi datum reſtituere in conſcientia, niſi condemnetur: quia pretium non fuit datum ſub conditione, vt effectus obtineretur, ſed ſub coo.litione, vt ipſe maleficus media ſecundum regulas ſuæ artis ad effectum apponeret, ſicuti pretium, quod medico datur, non eſt ſub conditiooe, vt infirmo de facto concedat ſalutem, ſed vt procuret illi concedere. Neque obſtat malè recipere pretium; quia eſto malè recipiat, non tamen iniuſtè, ſicuti merettix turpiter recipit, at non iniuſtè; imò neque turpiter retinet copula iam tranſacta. Verùm ſi maleficus ignarus fuit arte magicæ, aut ex malitia media ad effectus conſecutionem noluit apponere, ſine dubio obligatus erit conſulenti reddere pretium; quia deceptus eſt, ſi quidem illi oon eſt conceſſum id ob cuius rationem pretium dedit. In probabili tamen ſententia pauperibus reddi poteſt; quia ob turpitudinem commiſſam, videtur priuatus iure recuperandi: ſic *Sanch. lib.2. in decal. cap.38. num.96.*

DISPVTATIO II.

De tentatione Dei, blaſphemia, & Sacrilegio.

EX procemio huius tractatus conſtat hæc vitia eſſe religioni oppoſita per defectum: Deficiuot namque à vera religione,vt in ſequentibus videbimus.

PVNCTVM I.

Quid ſit tentatio Dei? quibus modis contingat? & quale peccatum?

1. *Præmittitur duplicem eſſe tentationem.*
2. *Definitur probationis tentatio.*
3. *Si miraculoſo effectu velis, vt Deus ſuam voluntatem, & beneplacitum manifeſtet de aliquo futuro euentu, eſto aliqui affirment non eſſe tentationem propriè, affirmandum eſt tentationem eſſe.*
4. *Probatio per media indebita alicuius diuinæ perfectionis mala eſt, & religioni oppoſita.*
5. *An petere à Deo, vt ſuam omnipotentiam, vel ſcientiam mediis indebitis, alteri manifeſtet,ſit tentatio? Proponitur dubitandi ratio, & reſoluitur eſſe tentationem.*
6. *Duplex eſt tentatio alia cum infidelitate coniuncta, alia abſque infidelitate. Alia formalis, alia virtualis.*
7. *Tentatio expreſſa à virtuali differt ſpecie.*
8. *Aliqui putant tentationem interpretatiuam Dei eſſe poſſe peccatum veniale ex leuitate materiæ.*
9. *Probabilius eſt oppoſitum.*
10. *Probatio ferri candentis,& aquæ feruentis in veritatis teſtimonium prohibita eſt.*
11. *Satisfit obiectionibus.*
12. *Nemini eſt licitum abſque ſpeciali reuelatione offerre miraculum in teſtimonium veritatis.*
13. *Qua ratione ſe offerre martyrio temerariè ſit tentatio Dei.*
14. *Item quomodo dicatur Dei tentator, qui abſque vlla præparatione ad orandum accedit.*
15. *Idem eſt de eo,qui nulla præparatione,aut ſtudio officium prædicatoris aſſumit.*

1. DVplicitet quis tentari poteſt vel probatione, vel inductione. Probatione tentatur, ſi aliqua eius perfectio examini ſubiicitur. Inductione, ſi ad aliquod malum agendum inducatur. Hoc ſecundo modo rarò Deus tentari poteſt; quia nullus eſt ita inſipiens, vt ignoret illam immenſam bonitatem omni malitia incapacem eſſe. Primo tamen modo ſæpè tentari ſolet; quia eius perfectiooes non ſatis hominibus notæ ſuot. De hac ergo tentatione, quæ eſt probationis, ſeu experimenti tractant doctores omnes cum *D.Thom.2.2.quæſt.97.art.1. & ſeqq.* & hæc eſt, quæ abſolutè tentatio Dei vocatur.

2. Communiter à doctoribus ſupra definitur, vt ſit quædam probatio, ſeu experientia alicuius diuinæ perfectionis, nempe ſcientiæ, potentiæ, bonitatis, & ſimilium mediis inordinatis. Dixi mediis inordinatis; quia ſi mediis ordinatis à diuina prouidentia probare velis eius ſcientiam, & potentiam abſque vlla dubitatione, quod illæ perfectiones in Deo adſint, nullum peccatum committis, ſicuti nullum commiſit Abraham, cum à Deo petiuit ſignum *Geneſ.*15. ex quo cognoſceret ipſum eſſe, qui eum alloqueretur, neque Gedeon, *Iudic.*16. cum ſignum velletis expoſtulauit, neque Elias 3. *Reg.* 18. cum medio igne voluit probare ſuum Deum omnibus Idolis eſſe præferendum, quem plures ſancti fuerunt ſequuti; quia omnes hæ probationes ex ſpeciali Spiritus ſancti inſtinctu procedebant. Et licet media aſſumpta viderentur extraordinaria; at quia à diuina prouidentia erant tunc præordinata; ea de cauſa qui illa expoſtulabat, non tentabat Deum, ſed eius voluntati ſe conformabat. Quocirca vt quis intelligatur tentare Deum, debet velle, vt ipſe Deus probet, qualis ſit, qualeſque perfectiones habeat mediis aliquibus extraordinariis à diuina prouidentia pro tunc non ordinatis: Quæ intentio regulariter

Digitized by Google

regulatiter naſcitur ex dubia fide Dei, eiuſque perfectionum.

3. Sed inquires; an ſi miraculuſo effectu velis, vt Deus ſuam voluntatem, & beneplacitum manifeſtet de aliquo futuro euentu, dicatis Deum tentare? *Valen. 2. 2. diſp. 6. q. 14. p. 1. corol. 3.* exiſtimat non eſſe propriè tentationem; quia non ſit hæc probatio de aliqua perfectione Dei, ſed de aliquo obiecto ſuæ voluntatis, cuius dubitatio per ſe mala non eſt. At placet mihi propriè eſſe tentationem, ſi medus indebitis eam voluntatem diuinam explotare velis. Tum quia inter homines, qui voluntatem alterius, eiuſque amorem explorat medio indebito, tentare eum dicitur. Ergo etiam reſpectu Dei erit tentatio. Item cum diabolus à Chriſto expoſtulauit, vt ſe mitteret deorſum, non intendit, vt Chriſtus diuinam potentiam expoſtularet, ſed affectum, & amorem ideuque dixit: *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis*, quaſi diceret, benè potes te mittere deorſum ſecurus in diuina prouidentia, & amore, qui non permittet, vt detrimentum aliquod patiaris. Ergo ſola indebita probatio amoris, & voluntatis diuinæ, eſt vera tentatio: & ita docet *D. Thom. 2. 2. q. 97. art. 1. Caietan. in ſumm. verbo tentatio. Suar. tom. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 1. n. 16. Sanch. lib. 2. decal. cap. 34. num. 8.*

4. Rurſus probatio per media indebita alicuius diuinæ perfectionis mala eſt, & religioni oppoſita. Tum quia radix, ex qua oritur, regulariter eſt infidelitas; quia eſt dubia fides de diuinis perfectionibus. Tum quia petere à Deo, vt ipſe medio aliquo extraordinario, neque vtili teſtetur, & probet, ſitne ſapiens, omnipotens, vel bonus, grauem irreuerentiam continet: ſicut enim actus eſt religionis harum omnium perfectionum recognitio, & adoratio: ita eſt irreligioſitas aliquam non recognoſcere, ſed velle, vt Deus miraculo, & modo extraordinario indebito illum probet, & teſtetur. Huc tamen vitium, vt dixi regulariter cum infidelitate coniunctum eſt, & ex illa oritur: qui enim prætendit, vt Deus aliquam ſui excellentiam probet, de illa videtur dubitare. Dubitare ergo de aliqua perfectione diuina infidelitatis peccatum eſt. Dixi regulariter cum infidelitate coniunctum eſſe, non ſemper: potes enim indebito modo petere à Deo, vt ſuam ſcientiam, & omnipotentiam probet, non vt tu de illis reddatis certus, ſed vt alij eas cognoſcant. Item potes idipſum petere ex intentione, vt amplius in illarum cognitione firmeris. Item aliquando non ſunt tibi illæ perfectiones ſufficienter propoſitæ; meritoque abſque infidelitate de illis potes dubitare: Si ergo tunc petas aliquod ſignum extraordinarium ad illarum cognitionem, poterit petitio religioni aduerſari, tametſi ex infidelitate non procedat.

5. Hinc oritur dubitandi ratio; an tali petitione Deus tentetur? Non enim videtur tentari, ſiquidem nulla eius perfectio exploratur irrationabiliter: nam ſi certus de diuinis perſectionibus aliis manifeſtari prætendis, non illas exploras, ſed potius iam exploratas tibi, vis aliis fieri manifeſtas: ſi autem dubitas an quæ tibi proponuntur ſint Dei perfectiones, eo quod ſufficienter tibi præpoſitæ non ſunt, non male facis inueſtigando, & procurando illarum cognitionem. Quomodo ergo tentas Deum ſignum aliquod in horum confirmationem expoſtulando?

Reſpondeo, te tentare Deum; quia abſque neceſſitate prætendis, vt Deus ſe probet, & manifeſtet mediis extraordinariis, & à diuina prouidentia pro tunc alienis. Quia Deum prætendis tibi eſſe ſubiectum, eiuſqoe voluntatem tuæ conformari; cum potius te, tuamque voluntatem ei debeat ſubiectam habere. At ſi mediis ordinatis à diuina prouidentia velles, vt Deus ſuam ſcientiam, omnipotentiam, & bonitatem aliis manifeſtaret, & te inculpabiliter dubium de aliqua fidei veritate inſtrueret, non obinde tentare Deum dici poſſes, ſed potius rectam ad illum orationem fundere: quia tum voluntatem eius voluntati ſubiicis. Ex ſupra dicta doctrina intelligere potes, in quo ſita ſit malitia tentationis diuinæ voluntatis, quæ nullam infidelitatem continet: conſiſtit enim in debita, & præſumptiua inueſtigatione diuinæ voluntatis per media indebita, & eius prouidentiæ repugnantia.

6. Deinde conſtat duplicem eſſe Dei tentationem: aliam cum infidelitate coniunctam, aliam abſque infidelitate. Quæ cum infidelitate coniungitur, eſt omnium peſſima; quia procedit ex dubia fide, qualis Deus ſit, qualeſque perfectiones habeat. Quæ abſque infidelitate contingit, alia eſt formalis, & expreſſa; alia interpretatiua: formalis eſt, cum ex intentione formali; & expreſſa probandi aliis aliquam eius diuinam perfectionem præſumptiuè petis medium aliquod vanum, & extraordinarium. Item ſi id ipſum petas ex intentione, vt manifeſtetur, quid Deus in aliquo euentu facturus ſit, vel quid fecerit. Interpretatiua, & virtualis tentatio eſt, quando ex facto, ſeu petitione alicuius ſufficienter interpretatur quis velle de Deo, eiuſque perfectione, aut voluntate experientiam habere. Nam cum eius petitio, ſeu factum, vt bene dicit *D. Thom. illa quæſt. 97. artic. 1.* ad nihil aliud deſeruire poſſit, niſi ad probandum Dei poteſtatem, & bonitatem, qui ſic petit, & agit, diuinam bonitatem, & poteſtatem probare interpretatur. Hoc autem contingit quoties relictis mediis à diuina prouidentia præordinatis, extraordinaria intentas, vt ſi intentes Deum in alicuius veritatis confirmationem miraculum aliquod abſque neceſſitate operari, ſi poſitus in infirmitate à medicamentis abſtineas, ſperans Deum te eſſe miraculosè curaturum, ſi te periculo vitæ exponas, ſperans ab eo eſſe miraculosè liberandum. In his enim prætendis effectum à Deo, qui ſolum deſeruit ad eius poteſtatem, vel bonitatem probandam. Ergo exploras ſaltem interpretatiuè, & virtualiter ipſam Dei bonitatem, & poteſtatem, ſemper tamen effectus ab ipſo Deo ſperandus eſt; aliàs non erit ipſius tentatio. Non enim tentat Deum, qui ſe præcipitem facit animo ſe occidendi: eſt enim homicida ſui, non Dei tentator: & in his omnes doctores conueniunt cum *D. Thom. 2. 2. quæſtion. 97. artic. 1. & ſeqq. & ibi Caietan. & in ſumm. verbo tentatio, Valent. diſput 6. quæſt. 14. p. 1. Leſſius lib. 2. cap. 45. dub. 1. Suar. tom. 1. de relig. lib. 1. de tentat. Dei cap. 2. & 3. Sanch. lib. 2. cap. 34. num. 1. & ſeqq. Tolet. lib. 4. ſum. cap. 19. Bonac. diſp. 3. de primo decalog. præcepto q. 9. p. vnico.*

7. Quod ſi inquiras; an tentatio expreſſa, qua petis miraculoſum opus in probationem alicuius diuinæ excellentiæ differat ſpecie ab illa tentatione virtuali; qua petis à Deo per miraculum à periculo liberari. Reſpondeo differre ſpecie ſaltem in ordine ad confeſſionem: quia vna petitio procedit ex dubia fide, an talis excellentia in Deo exiſtat, alia procedit ex nimia fiducia in Deum, ob quam præſumis in tui ſauorem miracula eſſe paraturum: vtraque tamen tentat Deum; quia vtraque explorat mediis indebitis aliquam diuinam excellentiam, aut eius amorem: ſic *Suar. cap. 3. num. 7. & Sanch. lib. 2. cap. 34. num. 11. Bonac. diſp. 3. de primo decal. præcepto quæſt. 9. p. vnico in fine.*

8. Sed dubium eſt; an tentatio interpretatiua Dei abſque infidelitate contingens, peccatum eſſe poſſit veniale ex leuitate materiæ? (Nam de tentatione expreſſa cum infidelitate coniuncta omnes doctores negant.) De hac tamen interpretatiua affirmat *Tolet. lib. 4. ſum. cap. 19. num. 7. Sayrus in claui Regia, lib. 4. c. 7. n. 14. Valen 2. 2. diſp. 6. q. 14. p. 2.* nec diſſentit *Leſſius lib. 2. cap. 45. num. 4.* Moueutur; quia ſi ex ſola curioſitate videndi aliquod opus mirabile peteres à Deo, vt illo comprobaret fidei veritates, non videris mortaliter peccare; quia talis petitio non videtur grauem deordinationem habere. Item ſi leui morbo oppreſſus nolles medicinis vti ſperando vanè ſalutem à Deo abſque miraculi petitione, non cenſeberis peccare mortaliter, ſed ſolum venialiter, vt ſentit *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 34. n. 5. fine.* Ergo tentatio Dei, quæ abſque infidelitate contingit ſæpè eſt peccatum veniale.

9. Nihilominus probabilius exiſtimo, ex leuitate materiæ nunquam tentationem Dei etiam interpretatiuam eſſe poſſe veniale peccatum: ſic docet *Suar. t. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. c. 2. n. 16.* & ex parte conſentit *Sanch. num præcedenti allegatus*, tametſi in fine illius videatur contrarium ſentire. Probo. Tota malitia huius tentationis æquanimiter procedit in ſigno leui expoſtulato in liberationem leuis periculi, ac procedit in ſigno graui pro grauis periculi liberatione expoſtulatio: ſed cum graue ſignum pro liberatione grauis periculi debitè expoſtulatur, omnes docent peccatum mortale committi. Ergo etiam committitur, cum leue ſignum pro leui periculo expoſtulatur. Maiorem probo. Quia malitia huius vitij in eo ſita eſt, vt opus facias, quod ad nihil aliud vtile eſt, niſi ad probandam Dei bonitatem, & poteſtatem; ſed ad hãc probationem impertinens eſt eſſe opus graue, vel leue, magnum, vel minimum: quodcunque enim illud ſit, ſi ex illo interpretatis diuinam potentiam examinare: tota malitia, & deordinatio tentationis in illo conſiſtit. Ergo. Adde: ſi tota malitia tentationis conſiſtit in eo, quòd diuina potentia videatur examinationi, & probationi ſubiici effectu ſperato. Quo effectus leuior ſit, eo maior videtur diuinæ potentiæ irrogari iniuria; ſi quidem ſigno viliori examinatur, & probatur. Deinde committens ſe leui periculo, & ſperans à Deo liberationem, vel illam ſperat medio aliquo naturali ſecundum ordinem à diuina prouidentia ſtatutum, & ſic non peccat, vel illam ſperat, mutatione aliqua cauſarum naturalium, aliarũque applicatione, quæ ſpectata ordinaria Dei prouidentia nullo modo erant applicandæ? Si hoc modo ſalutem ſperat, ſperat aliquid magnum: ſi quidem ſperat quoddam miraculũ, mutationem ſcilicet cauſarum naturalium, & alterationem ſtatutæ prouidentiæ. Non ergo intelligi poteſt, quomodo ſignum ſperantem leue ſit. Neque exemplum quod adducit Sanctius intelligibile eſt. Non enim videtur poſſe ſperari vanè ſalutem à Deo, niſi ſperetur ex aliquo miraculo, & alteratione prouidentiæ ſtatutæ. Denique expendamus finem qui in hac interpretatiua tentatione intercedere poteſt & ex illo colligemus ſatis eius malitiam. Finis namque vanus eſt, & illicitus; quia ſolum eſt vel tuæ curioſitati, vel temeritati ſatisfacere. Nam ſi abſque neceſſitate vis, vt Deus miraculo comprobet aliquam fidei veritatem, tacitè prætendis, vt Deus tuam vanam curioſitatem foueat, ſi te periculo vitæ exponis, ſperans à Deo miraculosè eſſe liberandum, tacitè vis tuam temeritatem à Deo foueri. Efficere ergo Deum authorem, & cooperatorem vanæ curioſitatis, vel temeritatis, etiam medio ſigno aliquo leuiſſimo, grauis irreuerentia eſt, & aliena multum à diuina maieſtate. Ergo non poteſt in hoc vitio dari leuitas materiæ. Et per hæc manum ſolutum contrarium fundamentum.

10. Ex hac doctrina infertur. Primò prohibitam eſſe probationem illam vulgatem ferri candentis, vel aquæ feruentis, quæ antiquitus erat in vſu ad explorandam veritatem aliquam, innocentiamque alicuius *cap. Memnam, cap. conſuluiſti, cap. Monomachiam 2. q. 5. cap. 1. & 2. de purgat. vulgari, cap. ex tuarum de purgat. canonica*: quia ex probatio aliena ab ſtatuta prouidentia, cum per illam ſpectetur miraculoſus effectus à Deo non determinatus. Ex qua ratione fit, quamlibet probationem ſimilem, in qua miraculoſus effectus in probationem veritatis expectetur abſque manifeſta neceſſitate, eſſe omnino reprobatam: ſic *D. Thom 2. 2 quæſt. 95. art. 8. ad 3. & 3. p. quæſt. 80. art. 6. ad 3. Sayro in claui Regia lib. 4. cap. 7. num. vlt. Valen. 2. 2. diſp. 6. quæſt. 14. p. 1. corol. 4. Suar. t. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 3. num 8. Leſſius lib. 2. cap. 45. dub. 1. num. 3. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 34. n. 12.* & colligitur ſatis ex ratione decidendi ſuprad. textus eſſe ſcilicet talem probationem tentationem Dei.

11. Neque obſtat, Deum ſæpè ſimilem purgationem miraculis confirmaſſe, vt variis exemplis comprobat *Martin. Delrio lib. 4. de Magia, c. 4. q. 4. ſect. 3.* quia id fieri potuit tum ex ſpeciali Dei inſtinctu, tum ex quadam ſimplicitate, & ignorantia, tum vt innocentia alicuius manifeſtaretur: tametſi peccatum in tali probatione eſſet cõmiſſum. Eadem ratione non obſtat, quod mulier deprehenſa in adulterio aquis amaris purgabatur *num.* 5. quia iam illud medium à diuina prouidentia ad illum effectum erat illo tempore ordinatum; eaque de cauſa illo vtentes non prætendebant veritatem cõprobare adulterinis mediis, ſed medio ab ipſo Deo ordinato: Ergo nulla eſſe poterat in illius vſu tentatio. Et idem eſt, quoties ex diuino inſtinctu, & ſpeciali reuelatione expoſtulas aliquem miraculoſum effectum; quia tunc petis à Deo, quod ipſe vult ſibi peti, non igitur tentas illum: De purgatione illa, ſeu probatione innocentiæ per Euchariſtiam, in qua dabatur Euchariſtia ſuſpectis de crimine, vt illa ſumpta ſe purgarent, cuius meminit *Concilium Bonacienſe c. 15.* & refertur *cap. ſæpè, & cap. vlt. 2. q. 5.* variè ſentiunt doctores, an per ſe illicita ſit? Affirmat *D. Thom. 3. p. q. 80. art. 6. ad 3. Valen. 2. 2. diſp. 6. q. 14. p. 1. in fine, Sayrus lib. 4. cap. 7. num. vlt.* quia eſt tentatio Dei, dicuntque concilium illud vtpote prouinciale errare, & per noua iura correctum eſſe. Alij, vt teſtatur *Delrio lib. 4. cap. 4. quæſt. 3.* ſentiunt illam probationem non fuiſſe illicitam maximè authoritate iudicis Eccleſiaſtici; quia nulla inuenitur ibi tentatio Dei, cum non ſperetur ex ſumptione Euchariſtiæ effectus aliquis miraculoſus. Placet reſolutio *Suar. dicto lib. 1. de tentat. Dei cap. 3. in fine:* cui conſentit *Sanch. dicto cap. 34. num. 13.* nullibi ſpecialiter talem probationem eſſe prohibitam, niſi in quantum in generali prohibentur omnia peregrina iudicia: in *cap. ex tuarum, de purgat. canonica.* Neque illam eſſe propriè tentationem Dei, ſi ex ſumptione Euchariſtiæ effectus aliquis miraculoſus non ſperatur: potius enim videtur Euchariſtia dari quaſi in teſtimonium, & iuramentum innocentiæ: ſed neque hoc modo conueniens eſt fieri ob periculum indignæ ſumptionis, vt rectè dixit *Suar. loco allegato.*

12. Secundò infero, nemini licitum eſſe ſine ſpeciali Dei reuelatione offerre miraculum aliquod faciendum in probationem alicuius veritatis reuelatæ, & multo minus licet ſine hac reuelatione ſe comburendũ committere ſperans à Deo eſſe miraculosè liberandum: quia fides his probationibus non indiget. Quando autem neceſſariæ ſunt, Deus abſque petitione illas concedit, vel inſpirat, vt petantur, ceſſante autem hac inſpiratione illicitum eſt ea miracula offerre

Digitized by Google

offerre. Adde non ſolum ea offerre,ſed etiam abſolutè petere illicitum eſt; quia petitur quod vanum eſt, & quod ſolum ad probandam diuinam potentiam deſeruit: ſic *Suar. tom. 1. de Religione, tractat. 3. libr. 1. c. 12. num. 13. fine, Sanch. lib. 2. in decal. c. 34. n. 10.* Quocirca cum aliqui doctores docent, poſſe à Deo miracula peti, & ſperari, quoties videntur neceſſaria, vel vtilia ad alicuius conuerſionem: vti dixit *Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 45. dub. 1. in fine num. 5. Tolet. lib. 4. ſum. cap. 19. num. 8. & 9. Bonac. diſput. 3. q. 9. p. vn. num. 5. & 7. verum eſt.* At ego exiſtimo hanc neceſſitatem, vel vtilitatem ſine ſpeciali Dei reuelatione cognoſci non poſſe, taliter quod petitionem abſolutam honeſtet: quis enim ſcire poteſt petentem miraculum illo poſito conuertendum eſſe, quantumuis promittat, & non magis obdurandum, vt faciebant Phariſæi viſis Chriſti miraculis. Quapropter ſemper in huiuſmodi petitionibus ſubintelligenda eſt conditio, ſi ita Deo fuerit placitum, eiuſque gloriam ſpectauerit, vt rectè dicit *Suar. loco allegato.*

13. Tertiò infero, an ſit tentare Deum ſe martyrio offerre in confirmationem fidei? Et quidem ſi ex tali oblatione non ſperatur fides confirmanda, temeraria eſt talis oblatio, & omnino illicita. Non enim licitum eſt occaſionem præbere tyranno peccandi ita grauiter, niſi vrgente neceſſitate fidei exaltandæ, *Syluest. verbo martyrium n. vnic. & tradit D. Thom. 2. 2. quaſt. 124. art. 1. ad 3. & ibi Caietan. Sanch. lib. 2. c. 34. num. 15.* Quod autem in tali oblatione temeraria tentetur Deus affirmat *Sanch. ibi cum Nauarr. cap. 11. num. 40. Ludouic. Lop. 1. p. inſtruct. conſcient. cap. 41. ad finem.* At hoc intelligendum eſt caſu quo ſe offerens ſperaret in martyrio Deum facturum eſſe miraculum aliquod in fidei confirmationem. Nam ſi hunc effectum miraculoſum non ſperat, ſed ſolum ſua morte fidem teſtari, ceſſat tentatio, & ſolum eſt virium temeritatis.

14. Quartò infero qua ratione tentet Deum, qui nulla ſui præparatione ad orandum accedit. Nam *Eccleſiaſt.* 18 dicitur: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.* Ergo cenſetur Deum tentare qui ad orandum ſine præparatione accedit. Dicendum ergo eſt, in illo loco, ſi Ianſenio credendum eſt, ſermonem eſſe de voto, id eſt ante votum præparandum eſſe animum ad præſtandum quod vouendum eſt; ne ſimilis illis fias, qui tentant Deum; ſi quidem abſque voti impletione ſperas effectum voti conſequi. Quod ſi de oratione, vt vertit interpres, intelligatur, monemur ante orationem animum præparare tum cogitatione diuinæ maieſtatis, & noſtræ vilitatis, vt ſic debita cum reuerentia accedamus: Tum examinatione illorum quæ petenda ſunt, ne vana, & friuola poſtulemus. Tum depoſitione cuiuſlibet odij, & rancoris in proximum. Qui ergo ſine his conditionibus ad orandum accedit, reputandus eſt quaſi homo qui tentat Deum; ſi quidem ſperat effectum conſequi ex oratione, quam Deus exaudire non promiſit quæ eſt ſpes inutilis. At vt benè aduertit *Caietan. 2. 2. quæſt. 97. art. 3. ad 1. Sanch. lib. 2. cap. 34. numer. 6.* hunc ſi indebitè orantem propriè non eſſe tentatorem Dei: quia eius animus non eſt, vt Deus effectum concedat motus oratione indebitè facta; aliàs propriè tentaret Deum, ſed ſolum prætendit, vt Deus ex ſua liberalitate effectum concedat; tametſi illi oratio grata non ſit. At eſt ſimilis illi qui tentat Deum; quia ex modo orationis videtur velle à Deo exaudiri, & petitionem obtinere, ac ſi rectè oraſſet.

15. Idem dicendum eſt de eo, qui nullo ſtudio, aut præparatione facta officium prædicandi aſſumeret: ſi enim abſque neceſſitate, ſpecialique Dei inſtinctu, illud officium aſſumeret, ſperans à Deo miraculosè illuminari, peccaret grauiter; tum quia tentat Deum, tum quia periculo errandi ſe exponit: *Bonac. diſp. 3. de primo decal. præcepto quæſt. 9. p. vnic. num. 1. Nauarr. cap. 11. num. 40. Sanch. lib. 2. cap. 34. num. 16.* At ſi hunc miraculoſum effectum non ſperaret, ceſſaret tentationis peccatum, ſed non ceſſaret malitia indebitæ prædicationis.

Pvnctvm II.

De blaſphemia vitio religioni oppoſito.

NOmen blaſphemiæ dupliciter ſumitur. Primò latè. Secundò ſtrictè. Si latè ſumatur comprehendit quamlibet irriſionem, & contumeliam cuiuſcunque perſonæ excellentis, ſiue Dei, ſiue creaturæ, vt tradit *Budæus relatus ab Ambroſio Colepino* verbo *blaſphemia*: ſicuti maledictio non ſolum comprehendit eam, quæ contra Deum, ſed etiam quæ contra creaturas verſatur: & in hoc ſenſu, ſcripſit *Paul. ad Tit. III.* admone illos neminem blaſphemare, id eſt neminem conuiciari, ſeu maledicere: vt tradit ibi *Hieronym.* Si autem blaſphemia ſtrictè ſumatur, vt communiter à Theologis, & à noſtris interpretibus ſumitur, ad Deum ſolum refertur: quia cum per blaſphemiam excellentiæ blaſphemati detrogetur, & ſolus Deus, vt dixit *Auguſt. lib. 2. de morib. Manichæor. cap. 11.* ſit ſine controuerſia excellens, & de hominibus dubitari poſſit; an excellentiam habeant; meritò blaſphemia de Deo ſolo propriè, & in rigore intelligitur. Sed qua ratione hoc contingat, & quod peccatum ſit, & quibus pœnis afficiatur in ſequentibus explicandum eſt.

§. I.

Quid ſit blaſphemia.

1. *Expenditur blaſphemiæ definitio.*
2. *An blaſphemia falſitatem contineat? Arguitur pro, & contra. Et reſoluitur quæſtionem eſſe de nomine.*
3. *Sitne de ratione blaſphemiæ effectus inhonorandi Deum?*
4. *Contumelia in ſanctos blaſphemia eſt.*

1. BLaſphemiam definiuit *Auguſt. loco allegato* eſſe mala verba de Deo dicere, hoc eſt contumelioſa: in hac definitione omnes doctores conueniunt, vt videre eſt in *D. Thom. eiuſque interpretibus 2. 2. quæſt. 13. Valen. Bann. Arag. ibi, Suar. tom. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 4. num. 1. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 45. dub. 5. num. 24. Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 32. num. 1. & 2. Bonac. diſp. 3. de primo decalog. præcepto quæſt. 8. p. 1. Couarub. cap. quamuis pactum de Pactis §. 7. n. 8. Nauarr. Man. cap. 12. n. 81. Auguſt. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſcop. alleg. 50. à num. 86. & alij apud ipſos.*

Hæc contumelioſa verba corde ore, & ſcriptura proferri poſſunt: qui omnibus iis modis poteſt contingere contumelioſa locutio; ſicuti omnibus illis modis contingit Dei laus, & honoratio cui blaſ-

phemia opponitur: Cum ergo laus diuina corde, ore, & ſcriptura fieri poſſit, eiſdem inſtrumentis blaſphemia poteſt committi: ſic *D. Thom. dicta quaſt. 3. artic. 1.* quem omnes ſequuntur, vt teſtatur *Sanch. ſupra, num. 4.*

Dixi blaſphemiam eſſe dictum contumelioſum, non factum: ſi enim factis Deum dehoneſtares, qualiter Iudæi fecerunt Chriſtum conſpuentes; flagellantes, irridentes, cum iniquis crucifigentes, non blaſphemiam, ſed ſacrilegium committeres; quia de ratione blaſphemiæ eſt contumelia, conuicium, ſeu infamatio, quæ propriè verbis fit, non factis; aliàs idololatria, aliqua vitia, quibus Deus inhonoratur, blaſphemiæ eſſent, quod eſſet irreligioſitatis ſpecies confundere. Item blaſphemia directè opponitur diuinæ laudi, ſed laus verbis fit. Ergo blaſphemia verbis continetur: ſic *Sanch. dicto cap. 32. num. 5. Suar. cap. 4. num. 5. & 6. Bonac. quaſt. 8. p. 1. num. 2. Leſſius dub. 5. num. 24.*

2. Sed an hoc dictum contumelioſum falſitatem debeat continere ad rationem blaſphemiæ? Variant doctores. Affirmat *D. Thom. 2. 2. quaſt. 13. art. 1. in corp. & ad 1. & 3. & ibi Caietan. verſ. quoad ſecundum. Arag. corol. 3. Bannez notab. 2. Valen. diſp. 2. quaſt. 13. p. 1. Tolet. lib. 4. cap. 13. num. 6. Simanc. de catholic. inſtitut. tit. 8. num. 2. Sanch. lib. 2. cap. 32. num. 6.* Ratio eſt; quia blaſphemia opponitur fidei confeſſioni, vt tradit *D. Thom. dicto art. 1. & art. 3.* Sed quidquid fidei confeſſioni opponitur, falſum continet. Ergo blaſphemia falſum continere debet. Nihilominus *Suar. tom. 1. de Religione, tractat. 3. lib. 1. cap. 4. num. 9. Azor. tom. 1. inſtitut. moral. lib. 9. cap. 18. quaſtion. 1. & 2.* negant de ratione blaſphemiæ eſſe falſitatem, quia verbum in Deum prolatum ſufficienter in ratione blaſphemiæ completur, ſi contumelioſum ſit; ſed hoc eſſe poteſt, tametſi nullam falſitatem contineat, vt ſi Deo malum aliquod impreceris, Chriſti membra irreuerenter proferas; imprecatio enim illius mali, & horum indecora prolatio nullam falſitatem continet; quia nihil falſum enuncias, & tamen ſunt blaſphemiæ. Ergo blaſphemia eſſe poteſt abſque falſitate. Dices duplicem eſſe falſitatem, aliam in actu ſignato, aliam in actu exercito. Supradictam enim argumentum conuincit ad blaſphemiam non requiri neceſſariò falſitatem in actu ſignato, & propriam; quia hæc ſolum in propoſitione enunciatiua reperiri poteſt; quia hæc ſola eſt, quæ rem ſignat, & declarat, ſicuti eſt: At requiri in actu exercito falſitatem, hoc eſt, quæ ex modo prolationis falſum contineat: Quæ falſitas omni blaſphemiæ competit: Nam ſi Deo malum aliquod imprecceris, vt ſi dicas: Vtinam noo eſſet iuſtus, nec beatus: iam id quod Deo competere non poteſt, imprecaris, & conſequenter aliquid falſum. Item ſi membra Chriſti Domini contumelioſè nomioes, tali nominatione innuis contemptibilia eſſe: quod eſt apertè falſum. Ergo hanc falſitatem virtualem, & in actu exercito omnis blaſphemia continet.

Dicendnm tamen eſt, quæſtionem ferè eſſe de nomioe; ſiquidem omnes ferè doctores conoeniunt blaſphemiam eſſe non ſolum verbum enuncians de Deo falſum, ſed etiam verbum enuncians verum, ſi contumelioſè dictum ſit. Quod autem quia in actu exercito tale verbum Deum contemnit, & per ipſum indicatur Deum eſſe contemptibilem, debeat dici falſitatem continere, videtur quæſtio de nomine. Fateor tamen nimis impropriè ob eam cauſam blaſphemiæ falſitatem attribui: aliàs etiam odio Dei falſitas tribuenda eſſet; quia appetit id quod Deo nequaquam conuenire poteſt. Cenſeo ergo de ratione blaſphemiæ non eſſe falſitatem, ſed contumeliam, quæ quomodocunque verbis contingat, blaſphemia eſt.

Neque obſtat blaſphemiam opponi fidei confeſſioni; quia dici poteſt hoc intelligendum eſſe de blaſphemia præcipua, qualis eſt, quæ per verba aliquid falſum de Deo enunciantia profertur. Secus de blaſphemiis, quæ per verba veritatem continentia, irreuerenter tamen prolata ſunt, vel de blaſphemiis, quibus aliquod malum optatur Deo vel imprecatur; quia hæc fidei confeſſioni non opponuntur; ſi quidem non opponuntur priuatiuè: non enim priuant confeſſione fidei tunc vrgente; neque etiam opponuntur contrariè; quia illis fides non denegatur. Ergo non omnis blaſphemia fidei confeſſioni opponitur: ſic *Azor. tom. 1. lib. 9. cap. 28. quaſt. 1.* vel dici poteſt blaſphemiam opponi fidei confeſſioni, non cuicunque, ſed illi quæ fit per laudem, & orationem, quod eſt dicere opponi laudi, & orationi: ſic *Bannez 2. 2. q. 13. art. 1. notab. 3 Valen. diſp. 1. q. 13. p. 1. Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 32. num. 7.*

3. Rurſus dubitari poteſt; an de ratione blaſphemiæ ſit affectus inhonorandi Deum? Et ratio dubitandi eſt; quæ hæreſis exterius prolata, in qua aliquid falſum de Deo enunciatur, deficit à ratione blaſphemiæ, quia non profertur ex animo inhonorandi Deum: aliàs omnis exterior negatio fidei eſſet blaſphemia, & blaſphemia ab infidelitate non diſtingueretur. Ergo hic animus neceſſarius eſt ad blaſphemiam. E contra verò ſi ex aliquo odio, ira, aut furore verba contumelioſa in Deum proferas abſque expreſſa voluntate inhonorandi Deum, ſed potius ſatisfaciendi tuo furori, blaſphemiam committis. Ergo de ratione blaſphemiæ non eſt voluntas expreſſa Deum inhonorandi. Hoc argumentum me conuincit. Quapropter exiſtimo ad blaſphemiam non requiri expreſſam voluntatem Deum inhonorandi, ſufficit ſi in actu exercito inhonoretur: ſic *Suar. tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 1. cap. 6. num. 8. Sanch.* alios referens *lib. 2. in decalog. cap. 32. numer. 3. Valent. 2. 2. diſput. 1. quaſt. 13. p. 1. notab. 2.* Sicut enim infamare hominem potes abſque expreſſa voluntate infamandi ex eo quod verba de illo contumelioſa dicas: ita ſimiliter conuiciari Deum potes, ipſumque blaſphemare, quin expreſſam voluntatem infamandi habeas. Neque obſtat ratio dubitandi. Nego namque hæreſim verbis prolatam à ratione blaſphemiæ deficere ex defectu expreſſæ voluntatis Deum inhonorandi, ſed dico veram eſſe blaſphemiam tametſi ex hac expreſſa voluntate non procedat, neque obinde fit blaſphemiam ab hæreſi non diſtingui: diſtioguitur namque ab hæreſi: quia ſæpè eſt blaſphemia ſine hæreſi, vt contingit in blaſphemia imprecante Deo aliquod malum, vel irreuerenter Chriſti membra nominante. Sæpè etiam eſt hæreſis abſque blaſphemia, videlicet cum opinionem falſam, quam de Deo habes, interius retines, vel ſolum factis manifeſtas. Quocirca ſolum de hæreſi verbis prolata poteſt eſſe dubitatio; an blaſphemia ab illa hæreſi diſtinguatur. Et affirmo diſtingui; quia poterat totam malitiam blaſphemiæ habere, quin ex animo infideli talis negatio procederet: ex eo enim quod verbis exterius neges de Deo aliquam perfectionem, vel illi tribuas, quod ei non conuenit, blaſphemiam committis, tametſi non committas hæreſim. Ergo blaſphemia hæc ab hæreſi diſtinguitur. Adde aliud eſſe de Deo falſam opinionem habere, aliud illam falſam opinionem loqui, & publicare. Hæreſis ergo in opinione falſa conſiſtit, blaſphemia in locutione, & manifeſtatione huius opinionis. Neque hæc diſtinctio

tollit,

tollit, quominus talis negario,ſeu hæreſis verbis prolata, etiam abſque interiori infidelitate duplicem habeat malitiam; aliam oppoſitam fidei,ex qua quiſque obligatus eſt nihil ei contrarium etiam exterius facere: aliam oppoſitam Religioni, ex qua obligatus eſt nihil de Deo contumelioſum dicere.

4. Tandem dixi dictum blaſphemiam conſtituens eſſe contumelioſum in Deum: quod videtur difficultatem habere: ſi quidem verbum contumelioſum in ſanctos blaſphemia eſt: vt dicitur,*cap.2.de Maledicis*, & tradit *D.Thom.* receptus ab omnibus *2.2.q.13. art.1. ad 2.* Pro cuius intelligentia ſuppono ſanctos duplici titulo honorari poſſe, & quatenus aliquid Dei ſunt, v.g. eius amici, & familiares, vel quatenus aliquas excellentias, & perfectiones habent, ob quas digni ſunt ſpeciali honore abſque ſupradicto expreſſo reſpectu ad Deum. Si hoc ſecundo modo colantur, non latriâ, ſed duliâ coluntur. Ita ergo poteſt quis illos dehoneſtare. Si dehoneſtet, quatenus ſunt aliquid Dei, blaſphemus erit, quia Deum ipſum cenſetur dehoneſtare: at ſit illos dehoneſtet, eorum excellentias, & perfectiones attendens non videtur blaſphemus eſſe propriè, ſed impropriè, tametſi grauiſſimè peccet: Sic *Valen. 2. 2. diſp.1. q.13. p.2. Vaſq.lib.1. de adorat. diſp.6. cap.4. Sanch. lib. 2. in decal. cap.32. n.7. & 27.* Dices: talis dehoneſtatio ſanctorum cedit in opprobrium Dei. Ergo virtualiter Deum inhonorat, qui ſanctos ob eorum excellentias dehoneſtat. Reſpondeo cedere indirectè, & remotè in opprobrium Dei, quod ad blaſphemiam oppoſitam Religioni non videtur ſufficere; ſicuti non ſufficit, quod laus ſanctorum ob eorum excellentiam cedat in honorem Dei, quominus talis laus non ad Religionem, ſed ad duliam pertineat.

§. II.

Quale peccatum blaſphemia ſit.

1. *Eſt peccatum Religioni oppoſitum, & ex ſuo genere mortale, nec videtur poſſe ex leuitate materiæ veniale eſſe.*
2. *Eſt ab odio Dei, deſperatione, & infidelitate diſtinctum, eſto ſæpè illis coniungatur.*
3. *Omnes blaſphemiæ in Deum prolatæ videntur eiuſdem eſſe ſpeciei.*
4. *Differre tamen à blaſphemijs in ſanctos prolatis abſque ordine expreſſo ad Deum.*
5. *Qualiter in confeßione diuerſitas blaſphemiarum explicanda ſit.*
6. *Si blaſphemia procedit ex affectu expreſſo inhonorandi Deum, debet in confeßione manifeſtari.*

1. RESpondeo blaſphemiam eſſe peccatum Religioni oppoſitum: quia Religio diuinum honorem tuetur, quem blaſphemus verbis offendit: Sic Doctores communiter. Neque obſtat D. Thom. dixiſſe opponi confeſſioni fidei; quia intellexit opponi confeſſioni fidei latè ſumptæ, prout comprehendit Dei laudem, & honorem.

Item eſt peccatum ex genere ſuo mortale, neque videtur ex leuitate materiæ eſſe poſſe veniale: quia nulla reſpectu Dei videtur dari poſſe leuis cõtumelia: ſic *Valen. 2. 2. queſt.13. p. 1. notab. 3. Bannez artic. 2. Suar. t. 1. de Relig. tractat.3. lib.1. cap.6. num.2. Sanch. lib. 2. cap. 31. num. 40. Bonac. diſp. 3. de primo decal. præcepto q.8. p.3.* Hoc autem intelligendum eſt de vera blaſphemia: nam ſi relatiuè tantum verba blaſphemiæ proferres, non detrahi diuinum honorem, ſed referes modum, quo detrahitur, *Suarez loco allegato.* Quod ſi verba blaſphemiæ ex leuitate animi ioco proferas, exiſtimat *Suar. ibi*, peccatum non eſſe mortale,ſed eſſe veniale cuiuſdam leuitatis, & irreuerentiæ, non blaſphemiæ; quia ad rationem blaſphemiæ requiritur, vt proferatur per modum conuicij aut maledictionis in Deum, & conſentit *Valen. 2. 2. diſput.1. q.13. p.2. corol.2.* Cæterum optimè diſtinguit *Sanchez lib.2. cap.32. n.2. circa finem, & n.40. & 41.* Si enim iocoſus modus dicendi non tollit irreuerentiam Deo factam, ſed potius cenſetur quis diuino honori derogare, tametſi ioco illa verba proferat, ſine dubio blaſphemiam committit, & peccatum mortale. Secus verò, ſi iocus impediat diuini honoris diminutionem quæ ex illis verbis blaſphemis per ſe infertur. Ratò tamen, vel nunquam exiſtimio ex ioco blaſphemiam excuſari, quia licet excuſetur intentio expreſſa inhonorandi Deum, non tamen excuſatur inhonoratio, quæ ex verbiſ ſequitur. Quis enim negare poteſt grauem deordinationem eſſe aſſumere verba blaſphema ad iocum, & ludibrium? Neque enim Deus etiam per iocum dehoneſtandus eſt: per iocum enim Iudæi Chriſtum conſpuebant, & blaſphemabant, neque obinde à peccato grauiſſimo fuerunt excuſati.

2. Vlterius eſt peccatum ab odio Dei, deſperatione, & infidelitate diſtinctum, tametſi ſæpè cum his coniungatur. Eſſe diſtinctum conſtat; quia ad rationem blaſphemiæ non eſt neceſſe, vt intentionem habeas formalem Deo inferendi malum, quà malum illi eſt, in quo peccatum odij conſiſtit. Neque item eſt neceſſe te de diuina miſericordia deſperare. Neque item opus eſt te fide diſſentire: Sed eo ipſo, quo verba blaſphema vſurpas, aduertens illis detrahi diuino honori, blaſphemiæ peccatum committis. Ergo hoc peccatum ab odio, deſperatione, & infidelitate diſtinctum eſt. Verum ſæpè (vt dixi) cum illis coniunguntur, quia ex illis naſcitur. Sic *Suar. dicto lib.1. de blaſphemia, cap.6. num.8. & 9. Bonac. diſp.3. de primo decal. præcepto q.8. p.3. n.1. Leſſius lib.2. cap.45. dub.5. num.33. Sanch. lib.2. cap.32. n.38.* Ex quo manifeſtè infertur, in confeſſione explicandum eſſe, an blaſphemaueris ex odio, deſperatione, infidelitate, vel alia arreptus paſſione: ſic *Doctores ſuprà relati.*

3. Sed dubium eſt; an omnes blaſphemiæ in ratione blaſphemiæ ſint eiuſdem ſpeciei? v. g. An blaſphemia, qua de Deo perfectionem negas, vel qua illi tribuis quod non debes, vel qua malum illi imprecaris, vel indecorè nominas, conueniant ſpecie? Reſpondeo ſatis probabile eſſe conuenire, ſi ſolùm malitia blaſphemiæ conſideretur: Sic docet *Caietan. 2. 2. q.13. art.1. verſ. quoad ſecundum, Bannez ibi notab. vlt. Arag. fine, Valen. diſp.1. q.13. p.1. verſ. quocunque igitur, Azor. t.1. inſtit. moral. lib.9. cap.28. q.10. Sanch. lib.2. cap.31. num.38. Leſſius lib.2. cap.45. dub.5. num.32. Bonac. diſput.3. de primo decal. præcept. q.8. p.4.* Ratio eſt; quia tota malitia blaſphemiæ ſiſtit in diminutione diuini honoris, quod autem his vel illis verbis contingat, materiale eſſe videtur, & ad rationem formalem blaſphemiæ per accidens; ſicuti inter homines contingere videtur, in quos ſi varia contumelioſa verba proferas, omnia illa eiuſdem ſpeciei ſunt, vt placet *Azor. ſuprà q. 15. & Eman. Sà verbo contumelia in edit. Roman. n.1.* Et à ſimili ex iuramento, & infidelitate confirmari poteſt, quæque quia eadem rectitudine priuant eiuſdem ſunt ſpeciei, tametſi materiales actus diuerſi multum ſint.

4. Maior autem eſt difficultas de blaſphemia in Deum prolata, & prolata in ſanctos; an in illis diuerſitas ſpecifica reperiatur? Negant *Caietan. Bannez, Aragon. Valen. Sanch. & Bonac. locis allegatis*. Et probari poteſt, quia iuramentum, factum per Deos, vel per ſanctos non differt ſpecie, ergo neque blaſphemia. Nihilominus dicendum cenſeo, ſi ſanctos blaſphemes abſque reſpectu, & ordine expreſſo ad Deum (vt communiter contingit) illam inhonorationem ſpecie differre à blaſphemia in Deum directè prolata, vel in ſanctos, quatenus aliquid Dei ſunt: quia illa inhonoratio opponitur duliæ, non latriæ; quia deſtruit directè honorem debitum ſanctis, non debitum Deo, ſed dulia eſt cultus diuerſus à latria. Ergo & hæ inhonorationes: ſic tradi *Suar. t.1. de Relig. tract.3. lib.1. cap.5. n.6. & cap.6. in fine, Leſſius lib.2. cap.45. dub.5. n.33. in fine.* Neque obſtat argumentum de iuramento: quia per ſanctos vt à Deo diſtinctos iurari non poteſt; quia non ſunt teſtes infallibile veritatis: at benè poſſunt honorati cultu duliæ, & conſequenter dehonoeſtari.

5. Hinc conſtat, an in confeſſione diuerſitas blaſphemiarum explicanda ſit. Et quidem ſi ſuſtineas opinionem illorum, qui affirmant circunſtantias aggrauantes neceſſariò explicandas non eſſe, ſed ſolùm mutantes ſpeciem, & inſuper defendamus omnes blaſphemias tam in Deum, quam in ſanctos eiuſdem eſſe ſpeciei, non eris obligatus illas diſtinguere. Cæterum quia multo probabilius eſt contumeliam in ſanctos prolatam ſpecialem malitiam habere duliæ oppoſitam, eo quod ſanctus dignus honore dehoneſtetur, ſiue illa dehoneſtatio blaſphemia coniuncta ſit, vt placet Suar. & Sanch. ſiue non: ideo exiſtimo etiam poſita illa ſententia quod ſolùm circunſtantiæ mutantes ſpeciem debeant neceſſariò manifeſtari in confeſſione, te obligatum eſſe hanc diuerſitatem inhonorationis aperire. Sic *Leſſius dicto dub.5. n.33. circa finem, Suar. dicto cap.6. in fine, Sanch. num.39.* Reliquas verò blaſphemias in Deum prolatas ſuſtineri poteſt poſita illa ſententia, opus non eſſe diſtinguere; eo quod eiuſdem ſpeciei ſint, neque in ratione blaſphemiæ videantur notabiliter iudicium confeſſoris mutare.

6. Vnum tamen cenſeo, eſſe omnino aduertendum, ſi blaſphemia procedat ex voluntate expreſſa inhonorandi Deum, debere in confeſſione manifeſtari: nam licet tacitum, & expreſſum idem iuris ſit, & ad eandem ſpeciem pertineat: & in omni blaſphemia tacitè imbibatur hæc voluntas derogandi diuino honori: at ſi ipſa voluntas in ipſamet blaſphemia imbibita exprimatur, peccatum eſt diſtinctum ſaltem numero ab ipſamet blaſphemiæ prolatione, quod abſque illa voluntate eſſe poterat. Ergo obligatus es illud manifeſtare: Sic *Leſſius lib.2. c.45. dub.5. n.33.*

§. III.

Quotuplex blaſphemia ſit, & quibus modis contingat.

1. *Diuiditur blaſphemia in Deum, & ſanctos, in hæreticalem, & non hæreticalem.*
2. *Expenduntur hæreticales blaſphemiæ.*
3. *Renego Deum, ſi ita non eſt, blaſphemia eſt hæreticalis.*
4. *Creatam veritatem certitudini diuinæ comparari ſieri poteſt abſque blaſphemia.*
5. *Renegatio ſanctorum blaſphemia hæreticalis eſt.*
6. *Blaſphemiæ non hæreticales expenduntur ſpecialiter, quibus Deo, & ſanctis eius malum aliquod imprecatur.*
7. *Expenduntur ea, quibus indecorè, & inhoneſtè Deus nominatur.*
8. *Iuramentum per intemeratam Virginem non eſt blaſphemum.*
9. *Quid dicendum de iuramento iniuſto, & falſo?*

1. PRimò diuidi poterat blaſphemia in Deum, & in ſanctos: de qua diuiſione, & qua ratione diſtinguantur ſatis ſuperque dictum eſt. Secundò, & principaliter diuiditur blaſphemia in hæreticalem, & non hæreticalem. Hæreticalis eſt, quæ expreſſè hæreſim continet, non hæreticalis, quæ non continet. Hæreſim continet blaſphemia, quæ Deo tribuit, quæ eius maieſtati non competunt, vel negat quæ competunt, & maximè ſi ea creaturæ tribuit; quia tribuendo creaturæ negat eſſe propria Dei. Hæ ergo blaſphemiæ neceſſariò debent proferri modo indicatiuo; quia ipſum ſolùm eſt, quod veritatem, vel falſitatem profert. Neque neceſſe eſt ad hanc hæticalem blaſphemiam, vt procedat ex animo infideli. Nam eſto animus fidelis ſit, poteſt blaſphemia hæriticalis committi; eo quod verba ipſa infidelitatem denotant. In foro tamen externo tunc præſumi poterit ex animo procedere, & verè hæreticum eſſe ſic blaſphemantem, quando ſeriò, & appenſatè blaſphemiam hæreticalem protulit. Secus ſi ex rixa, & calore iracundiæ, vel alia paſſione motus, quamuis in hoc prudentis arbitrio relinquendum exiſtimat *Farinac. lib.1. prax. q.20. num.38.* Blaſphemia hæreſim non continens, eſt, quæ Deo aliquod malum imprecatur, vel illum indecorè nominat, & generaliter quæ nihil contrarium fidei per ſe ſignificat: ſic tradunt doctores.

Verùm, vt clarius hæc doctrina eluceat, expendamus modos, quibus communiter homines iniqui Deum, & ſanctos blaſphemare ſolent: & in quibus eſt aliqua difficultas.

2. Et primo expendamus hæreticales blaſphemias, vtporè magis notas, & grauioris malitiæ. Certum eſt diabolicam blaſphemiam, & hæreticalem eſſe vocare Deum impium iniuſtum, crudelem, inuidum, mendacem, quia tribuis Deo, quod ab illo alienum eſt. Item ſi neges ſuum eſſe, vel aliquam illius perfectionem, vt ſcientiam, & prouidentiam, rerum veritatem in dicendo, iuſtitiam in præmio hominibus concedendo, & pœnis infligendis. Item ſi creaturæ, quod eſt proprium Dei attribuas, vt ſi voces omnipotentem, ſummè ſapientem, ſummè pulchram, qualiter ſolent laſciui vocare puellas, quas immodicè amant, & idololatræ idolum adoratum. Ex quo fit blaſphemiam hæreticalem eſſe, renego Deum, Chriſtum; quia denegas Deo exiſtentiam, ipſumque de medio tollis. Item eſt blaſphemia hæreticalis: Denego crucem, ſacramenta, Chriſma, Euangelia, vel aliam ſidei veritatem: quia denegas Deo veritatem infallibilem, quæ in iis qualiter ab Eccleſia propoſita ſunt relucet. Ad idem eſt, per falſos Deos, aut per creaturas ſiſtendo in ipſis iures; quia infallibilem veritatem Dei propriam, creaturæ tribuis: committis ergo hæreticalem blaſphemiam, & in iis omnes doctores conueniunt.

3. Solùm in triplici propoſitione eſt aliqua difficultas;

cultus; an ſint hæreticales blaſphemiæ? prima ſi deneges Deum, crucem, Euangelia, non abſolutè, ſed conditionatè, qualiter contingit, cum hæc verba vſurpas ad alicuius veritatis teſtificationem, dicens, tenego Deum, ſi ita non eſt; videris enim hæreticus blaſphemus non eſſe; quia de ratione blaſphemiæ hæreticalis eſt, expreſſa ſignificatio falſi: ſed ex vi talis propoſitionis falſum non ſignificas; non enim dicis Deum non eſſe, ſed offers te dicturum caſu quo aſſertum aliter contingat. Ergo non blaſphemas ſaltem hæreticaliter, ſed offers blaſphemare: & ita tradit *Salazar. de vſu, & conſuetud. cap. 5. numer. 28. verſ. vnde poſſunt.*

Cæterum exiſtimo veram blaſphemiam hæreticalem committi; quia non de futuro offers negare Deum, ſed de præſenti negas, caſu quo aliter ſe res habeat, quam affirmas: conditio enim non apponitur ex parte negationis, ſed ex parte rei affirmatæ. Negare autem Deum exiſtere etiam ſub conditione cuiuſque obiecti eſt negare, quod Deo eſt proprium, ſcilicet exiſtentiam à quolibet obiecto creato independentem. Ergo qui ſic loquitur, hæreticaliter blaſphemat. Atque ita docent *Rojas de hæretic. 2. p. aſſert. 12. n. 173. & 174. Couarruu. de Pact. 1. p. §. 7. num. 9. verſ. 2. Azebed. lib. 8. recopil. tit. 4. leg. 1. num. 14. Sanch. alios referens, lib. 2. in decal. cap. 32. n. 24. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 45. dub. 5. n. 27.*

4. Secunda propoſitio eſt, cum creata veritas, & certitudo diuinæ comparatur, vt ſi dicas, hoc eſt verum, ſicut Deus eſt in cælo, vel natus ex Virgine, credi hoc poteſt ſicut Euangelium. Eſſe inquam hæc blaſphema affirmat *Couarruu. de Pact. 1. p. §. 7. num. 9. verſ. 11. Suar. lib. 1. de blaſphemia cap. 6. num 12. Auguſt. Barb ſa, 3. p. de poteſt. Epiſcop. alleg. 50. num. 92.* quia illa comparatio diuinæ veritatis adducitur ad firmandam veritatem obiecti creati: hæc autem firmari intenditur æquando veritatem obiecti creati cum diuina. Ergo committitur blaſphemia non qualiſcunque, ſed hæreticalis, quæ in eo ſita eſt, vt creaturæ tribuatur, quod creatoris eſt proprium. At vt *ipſemet Suar.* aduertit, multum pendet horum verborum malitia ex intentione proferentis: ſi enim proferens æqualem cum Deo certitudinem, & infallibilitatem vellet obiectis creatis tribuere, ſine dubio blaſphemus hæreticalis eſſet: at ſi non æqualem certitudinem eis tribuere intendit, ſed ſimilitudinariam, non erit blaſphemus: & ita tradit *Medina lib. 1. ſum. cap. 14. §. 2. Alcozer. ſum. cap. 15. Ludouic. Lop. 1. p. inſtruct. cap. 282. verſ. tertio. Azor. 1. p. inſtit. moral. lib. 11. cap. 3. q 2. in fine, Sanch. alijs relatis lib. 2. in decalog. cap. 32. num. 31. Bonac. diſput. 3. de primo decal. præcepto q. 8. p. 2. num. 13. fine.* Imò addo cum *Alcozer. Ludouic. Lop. Sanch.* (neque Suar. diſſentit) rarò proferentem habere intentionem adæquandi infallibilitatem, & certitudinem diuinæ veritatis cum creata, ſed ſolùm velle illi aliquam ſimilitudinem concedere, vſurpareque diuinam veritatem ad hyperbolicam locutionem, & exaggerationem, non ad æqualitatem. Quo poſito optimè infert Sanch. neque blaſphema hæc verba eſſe, neque culpam lethalem committere illa vſurpantem, dum non conſtat de blaſphemo animo æquiparandi omnino.

5. Tertia propoſitio hæreticalis aſſignari poterat, in qua de ſanctis, qui ſunt in cælo regnantes, negatur, vt ſi diceres renego. D. Petrum, Franciſcum, &c. de his negat *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 32 num. 36.* eſſe blaſphemias hæreticales, tametſi blaſphemiæ ſint, vtpote contumeliam ſanctis inferentes. Probat; quia non negatur de ſanctis aliqua veritas pertinens ad fidem, ideoque inquiſitores de illis non cognoſcunt.

Cæterum probabilius crederem eſſe hæreticalem blaſphemiam, maximè ſi negatio eſſet de D. Petro, aliiſque Apoſtolis, & ſanctis, de quibus per ſacram ſcripturam conſtat ſanctos eſſe, & cum Chriſto regnare. Quia hos denegans, denegat eſſe, eſſeque beatos, ſed hoc eſt negare quandam fidei veritatem, cum de fide ſit D. Petrum, v. g. exiſtere, exiſtereque beatum. Item tacitè negat Eccleſiæ propoſitionem eſſe infallibilem. Neque obſtat Inquiſitores de his blaſphemiis non cognoſcere, quia id facere poſſunt, eo quod forte illis exploratum non ſit hæreticales eſſe.

6. Blaſphemiæ non hæreticales ad duo genera reducuntur; primum eſt, in quo aliquid malum Deo, vel ſanctis eius imprecatur. Secundum, in quo indecorè, & inhoneſte aliquid ipſius nominatur. Ex primo capite ſunt blaſphemiæ. Tædeat Deum, Deum pœniteat, ſit maledictus. Non enim flagellum appropinquare eius tabernaculo poteſt, atque à Deo grauiſſima blaſphemia eſt ea illi optare, & imprecari: ſic *Couarruu. de Pact. 1. p. §. 7. num. 8. & 9. Azor. lib. 9. cap. 28. q. 4. & lib. 11. cap. 3. q. 2. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 32. n. 12. 13. & 17. Suar. lib. 1. cap. 4. n. 7.* Ad idem eſt, ſi dicas, ſiue Deus velit, ſiue nolit, hoc ſum facturus, quod vulgo dicitur, *aunque le peſe a Dios eſto ha de ſer*, detogas enim eius potentiæ ſaltem ex modo dicendi: ſic *Suar. cap. 5. n. 8 Tolet. lib. 4. cap. 13. n 6. Sanch. pluribus relatis, n. 15. & 18.* Ad idem caput pertinet iurare per vitam Dei, quia eſt iuramentum execratorium, ſicut cum iuras per vitam patris, facitque hunc ſenſum, pereat Dei vita, illamque vltioni, & vindictæ adſtringo, ſi res ita non ſit, quid ergo magis blaſphemum eſſe poteſt, quam vitam Dei tum defectioni, tum vltioni exponere? atque ita hoc iuramentum blaſphemum eſſe docet *Suar. t. 1. de Relig. tr. 3. lib. 1. c. 5. n. 8. Couarruu. de Pactis 1. p. §. 7. num. 9. verſ. ſexto, Menoch. lib. 1. de arbitrar. caſu 375. num. 12. Sanch. cap. 32. n. 15. Azor. lib. 11. cap. 3 q. 2. Bonac. diſp. 3. de primo decalog. præcepto q. 8. p. 2. in princip. & alij communiter.* Idem eſt ſi iures per ſanctorum vitam; quia denotas ſanctos illam amittere poſſe: ſic aliis relatis *Sanch. & Bonac. ſuprà.* Non tamen caret probabilitate hæc iuramenta per vitam Dei, & ſanctorum non eſſe blaſphema; quia non caret probabilitate non eſſe iuramenta execratoria, ſed aſſertoria ſimpliciter, ſicut ſi diceret, viuit Deus, viuit D. Petrus, adducis enim Deum viuentem, & reſplendentem in vita ſua, & D. Petri in teſtem: atque ita non eſſe blaſphema defendit latè *Decian. 2. t. crimin. lib. 2. cap. 2. n. 13.*

De illis verbis *peſia tal, reniego de tal, por vida de tal, mal aya, &c.* abſque expreſſione Dei, vel ſanctorum dicit *Sanch. aliis relatis n. 23.* pendere ex intentione proferentis: & in foro externo ex circunſtantiis eſſe colligendum: crederem tamen præſumi debere non eſſe ex animo blaſphemandi prolata. Nam illamet continentia, & ſuppreſſio nominis Dei, & ſanctorum indicat nolle talia verba de Deo intelligi. Item in caſu dubio non eſt facienda interpretatio inferens delictum, ſed potius ab illo excuſans. Solùm de maledictione creaturarum poteſt dubitari; an ſint blaſphemiæ, quia videtur Deus ipſe in illis maledici? Et quidem ſi quatenus creaturæ ſunt maledicerentur, exiſtimo certum; quia tunc maledictio in creatorem refunditur: Sic cum *D. Thom. 2. 2. q. 76. art. 2.* notauit *Sanch. dicto cap. 32. num. 14. Tolet. lib. 4. ſumm. cap. 13. num. 11. Leſſius lib. 2. cap. 45. dub. 5. n. 29. Bonac. diſp. 3. de primo decal. præcepto q 8. p. 2. n. 5.* At ſi creaturæ ſiue rationales, ſiue irrationales ſine reſpectu ad Deum maledicantur, blaſphemia non eſſet, imo neque eſt peccatum mortale, ſed veniale tantum, ſi abſit iniuria alterius, vel abſque animo fiat. *Leſſius*

loco

loco allegato: vbi addit nullum eſſe peccatum, ſi creaturæ maledicantur, quatenus nobis occaſio fuerunt peccandi vel alicuius grauis calamitatis; quia tunc videtur maledictionem illis infligi quaſi in pœnam, & ſatisfactionem damni dati: Item quia non tam ipſæ creaturæ, quam occaſio peccati, vel calamitatis maledicitur: Dixi, quando creaturæ ſunt cauſæ alicuius graui moleſtiæ, ob leuem enim moleſtiam non licet ſic maledicere; alias multi maledicentes animalia, ventos, pluuias à peccato excuſarentur: quod non eſt dicendum; tametſi regulariter ſolùm peccatum veniale committant; quia ſi animalia alia ſunt, abeſt animus, vt talis maledictio executioni mandetur, *Leſſius d. cap. 45. dub. 5. n. 30.*

7. In ſecundo genere blaſphemiarum ponuntur eæ, quæ indecorè, & inhoneſte Deum nominant: ſi enim per modum irriſionis, & conuicij Deum voces ſapientem, & iuſtum, blaſphemiam committis. Et idem eſt, ſi quaſcunque res ſacras irriſoriè tractes: cum enim omnia hæc ſumma laude digna ſint, ſi loco laudis irriſionem facias, blaſphemus eris: ſic notauit *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 32. n. 21. & 22.* Ad hoc genus reducitur iuramentum per pudenda Chriſti Domini, & ſanctorum; quia ex modo iurandi intendit ſic iurans contemptibilem, & deſpicabilem Chriſtum Dominum facere ob illas partes, cum tamen ob illas, vt potè naturales contemni non debeat: ſic *Nauarr. cap. 12. num. 85. Azor tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. cap. 28. q. 3. & lib. 11. cap. 3. q. 2. Suar. t. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 4. n. 8. & 9. Valen. 2. 2. q. 13. p. 1. verſ. item poteſt. Farinac. lib. 1. prax. q. 20. num. 21. Sanch. lib. 2. cap. 32. n. 28.* Nominare autem, vel iurare per membra Chriſti honeſta, ſcilicet per eius caput, corpus, & ſanguinem, blaſphemia erit, ſi per modum contemptus proferatur; eaque de cauſa *lex 6. tit. 4. lib. 8. noua compilat.* mandat ſic iurantem pœnis blaſphemi plecti. At ſi non per modum vituperij, & conuicij, ſed ad magnam veritatis exaggerationem hæc verba vſurpentur, blaſphema non erunt, & forte culpa carebunt: quia neque in ſubſtantia, neque in modo dicendi Deo ignominioſa ſunt: ſic *Syluest. verbo iuramentum 2. §. 6. Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 7. p. 3. verſ. ſi verò, Sanch. alijs relatis lib. 2. cap. 32. n. 29. Clauis regia, lib. 6. cap. 13. num. 3. ad finem, Bonac. diſput. 3. de primo decal. præcepto q. 8. p. 2. num. 4.* Ex quo fit non eſſe blaſphemiam, ſi ex ira in aliquem dicas: Corpus Dei cum tali homine, Vulgo, *Cuerpo de Dios con tal hombre*, quia verba illa vera ſunt, & modus dicendi non videtur Deo contumelioſus: ſolùm enim ſignificas te velle, vt corpus Dei illum hominem puniat, & male factum vindicet. Secus verò eſſet dicendum, ſi ex ira & paſſione in Deum talia verba proferres; quia ſumma eſſet blaſphemia aduersùs Deum iraſci. Sic *Valent. 2. 2. quæstion. 13. part. 1. verſ. ſed tamen illud. Sanchez lib. 2. cap. 32. numer. 30. Bonac. p. 1. numer 4. Nauarr. cap. 12. num. 85. & alij.* Video tamen plures, grauiſſimoſque Doctores apud *Farinac. lib. 1. prax. q. 20. num. 18.* quos ipſe ſequitur affirmare blaſphema eſſe illa iuramenta per Corpus Dei, per eius ſanguinem, per caput, per capillos, per pedes, &c. Quia denotatur Deum in ſua diuinitate hæc membra habere. Deum namque abſolutè prolatus non pro Chriſto, ſed pro tota Trinitate ſumitur, & conſequenter iam attribuitur ei quod non habet: & fauet *cap. ſi quis per capillum 22. q. 1.* At quod dixi magis placet, non eſſe inquam blaſphema, ſi cum reuerentia dicantur; quia poſtquam verbum Dei caro factum eſt, cum hæc membra Deo tribuuntur, ſupponit Deum non pro tota Trinitate, ſed pro ſecunda perſona Trinitatis humanata, vt alij plures Doctores apud *Farinac. ſuprà* defendunt.

8. Sed quid dicendum de iuramento per intemeratam Deiparæ virginitatem? Aliqui exiſtimant eſſe blaſphemum: Tum quia videtur eſſe iuramentum execratorium, atque ſanctiſſimam Virginem defectium ſubiici, ſi res aliter ſit quam enunciatur. Tum quia irreuerenter eius ſexus nominatur: Sic *Couarruu. de Pactis 1. p. §. 7. n. 9. verſ. decimo, Menoch. lib. 2. de arbitr. caſu 375. num. 15. Azebedo lib. 8. recopil. tit. 4. leg. 5. num. 14.* At placet mihi ſententia *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 32. n. 32.* negans eſſe blaſphemiam; quia ibi nec beatiſſima Virgo, nec eius Virginitas execratur, neque aliquid illius ignominioſè tractatur, ſed Deus in illa fidei veritate in teſtem adducitur; ſicuti ſi per natiuitatem Chriſti, eiuſque mortem iurares, quod abſque vlla blaſphemia, imo & peccato fieri poteſt.

9 Tandem dubitabis; an omne iuramentum falſum, vel iniuſtum blaſphemum etiam ſit. Negant *Sãch. 2. cap. 32. num. 33. cum D. Thom. 2. 2. q. 13. art. 2. ad 2.* quia ſic iurans non æſtimat Deum eſſe poſſe falſitatis teſtem, aut iniuſtitiæ aſſecuratorem: neque id intendit; imò potius ſperat Deum non eſſe teſtificaturum ſuper illa re, per aliquid euidens ſignum. Cæterum pro contraria parte me ratio vrget; qui enim falsò iurat, Deum teſtem, confirmatorem falſi facit, & qui iurat contra iuſtitiam, Deum proponit aſſecuratorem iniuſtitiæ. Ergo illis verbis Deo tribuitur, quod nulla ratione conuenire poteſt. Ergo ſunt blaſphema: ſi enim claris verbis diceres: Firmet Deus ſuo teſtimonio hanc falſitatem, vel iniuſtitiam, blaſphemus eſſes, ſed eundem ſenſum habent falſa, & iniuſta iuramenta. Ergo ſunt blaſphema. Neque obſtat, quod ſperes nunquam Deum aſſerturum eſſe falſitatem aut aliquo ſigno eſſe [falſ]itatem manifeſtaturum, ſufficit ſi eam aſſertionem, & teſtificationem, aſſecurationemque petas. Propoſui dubium, tibi decidendum relinquo.

§. IV.

De obligatione blaſphemi, & audientium illum, & de eorum iudice.

1. *Obligatur blaſphemus pænitere de crimine commiſſo.*
2. *An blaſphemans ex conſuetudine ſit abſoluendus?*
3. *Audientes blaſphemum nulla alia obligatione corrigendi tenentur præter iure naturali impoſitum.*
4. *Obligantur denunciare blaſphemum, ſed ſeruandæ ſunt regulæ traditæ tractat. de correct.*
5. *Hæreticales blaſphemiæ iudicibus fidei ſunt denunciandæ, non hæreticales Epiſcopo, vel ſæculari iudici, ſi laïcus ſit blaſphemus.*
6. *Si vnus iudex procedit, & pænam delicto adæquatam imponit, non poteſt alius procedere.*

1. OBligatio blaſphemi ea eſt, vt de commiſſo crimine pœnitentiam agat, & ſcandalo dato, (ſi quod fiat,) ſatisfaciat: quod maximè procedit in eo, qui conſuetudinem blaſphemandi habet: is

Digitized by Google

is enim ſub graui culpa hanc peruerſam conſuetudinem extirpare tenetur, eſto blaſphemias indeliberatè pronunciet; quia blaſphemiæ indeliberatæ tametſi mortali culpa vacent; eo quod non ſunt voluntariæ, vt actus in ſe, & materialiter Deo ſunt iniurioſæ, & aliis ſcandaloſæ: eaque de cauſa tenetur ſic aſſuetus diligentiam facere eas vitandi, aliàs vt effectus inordinati illi erunt voluntariæ, quod ſufficit, vt peccato mortali maculetur, vt benè docuit *Leſſius lib. 2. de inſtit. cap. 45. dub. 5. num. 30. fine.*

2. An autem ſic ex conſuetudine peccandi neganda ſit abſolutio in ſacramento pœnitentiæ, vel differenda? Dixi *tract. de iuram. vbi de conſuetudine iurandi:* ibi enim reſolui cum *Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 32. n. 45.* poſſe abſolui, ſi verè de peccatis doleat; tametſi aliis vicibus monitus emendatus non fuerit; quia nulla occaſione extrinſeca tenetur, quam debeat expellere. An verò ſit conſilium abſolutionem differre prudentis confeſſoris arbitrio relinquitur, qui ex circunſtantiis colligere poterit, an profutura, an nocitura ſit pœnitenti talis dilatio; conſentit *Azor. lib. 9. cap. 28. q. 18.* Pœnitentia autem pro hoc crimine à confeſſore imponenda arbitrio confeſſoris relinquitur, tametſi *Concilium Lateranenſe ſub Leone X. ſeſſ. 9.* dicat grauiſſimam pœnitentiam eſſe blaſphemo imponendam, antequam abſoluatur; quia in hac parte non eſt illud decretum receptum. *Azor. t. 1. inſtitut. moral. lib. 9. cap. 28. quæſt. 9. Suar. lib. 1. cap. 7. num. 2. fine.*

3. Ex parte verò audientium blaſphemum duplex eſſe poteſt obligatio. Prima corrigendi blaſphemum. Secunda eum iudici denunciandi. Circa primam obligationem dubitari poteſt; an vltra fraternam correctionem iure naturali debitam, debeat audiens reprehendere blaſphemantem, ſiue blaſphemus illa reprehenſione emendandus ſit, ſiue non? Et ratio dubij eſt; quia in *Concilio Lateranenſ. ſub Leone X. ſeſſ. 9.* dicitur. Quicunque blaſphemantem audierint eum acriter verbis obiurgare teneantur, ſi citra periculum ſuum id fieri poſſe continget: ſed acris obiurgatio non videtur eſſe fraterna correctio ad emendationem delinquentis directa, ſed potius ad illius punitionem, & in auditientium ſatisfactionem. Ergo audiens blaſphemum non ſatisfacit ſi fraternè corrigat. Item fratena correctio eſt ſuauis admonitio, non acris reprehenſio. Deinde ad obiurgandum blaſphemum, ſolùm petit Concilium, vt obiurgans citrà periculum ſuum id facere poſſit, non autem petit, vt credat delinquentem emendandum eſſe. Ergo illa obiurgatio non tam in correctionem delinquentis, quam in reparationem honoris diuini læſi mandatur. Ergo abſque ſpe emendationis debet adhiberi: & ita tenet *Nauarr. ſumm. cap. 12. n. 83. Ludouic. Lopez 1. p. inſtruct. cap. 51. paulò poſt princ. Petr. de Ledeſma. 1. 2. ſum. tract. 1. cap. 9. fine, Leſſius lib. 2. de iuſtit. c. 45. dub. 5. in fine.* Fateor rem eſſe dubiam, an Concilium voluerit ius nouum ſtatuere, an potius obligationis naturalis recordari, & confirmare, qua publicè peccantes arguere, & obiurgare tenemur, ſi ex obiurgatione fructus ſperatur. Neque obſtat quod expreſsè huius fructus non meminerit. Non enim meminit; quia in omni correctione ſupponebatur vt clarum, ad illius obligationem fructum debere ſperari. Sed conceſſo in ſupradicto concilio ius nouum ſtatui, mandarique audientibus, vt blaſphemantem obiurgent, & reprehendant, tametſi emendandus non ſit, cenſeo conſuetudine hoc decretum abrogatum eſſe; ac proinde audientes non aſtringi alia obligatione præter charitatis obligationem, qua debent peccantem corrigere, ſi ex correctione fructus ſperatur: ſic *Azor. t. 1. inſtit. moral. lib. 9. cap. 28. quæſt. 7. Sanch. lib. 2. cap. 32. n. 46. Bonac. diſp. 3. de primo decal. præcepto q. 8. p. 1. verſ. addo.* Vnum tamen eſt omnino certum, ſi honor diuinus periclitetur ob blaſphemiarum receptionem, & tu commodè potes illum defendere obiurgatione, & reprehenſione delinquentis, ex præcepto Religionis, vel charitatis obligaris; quia obligaris hæc mala auertere, & Deum innocentiſſimum defendere, quoad fieri poſſit. Sic. *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 35. num. 9. poſt med. Ægidius de Coninch. diſput. 28. de correct. frater. dub. 1. numer. 4. & dub. 6. num. 108.*

4. Circa ſecundam obligationem de denunciatione facienda iudici conſtans eſt omnium ſententia, audientes affici: quia ſic cautum eſt in *ſupradicto decreto Concilij Lateranenſ.* & à *Iulio III. in ſua conſtitutione,* quæ incipit *in multis*, in qua mandatur audientibus, vt intrà triduum denunciationem faciant; alioquin pœnis blaſphemi ſubduntur. Dubium tamen eſt; an præmittenda ſit correctio fraterna, ſi per hanc ſperatur emendatio? Placet mihi præmittendam eſſe; quia in hac denunciatione facienda præcipuè attenditur delinquentis emendatio, & peccatorum impeditio. Si ergo hic finis fraterna correctione obtineri poteſt, non licet iudicialem facere, quia curandus eſt proximus ea minori iactura, qua fieri poſſit: Sic *Sanch. alijs relatis lib. 2. in decal. cap. 32. in fine, Bonac. diſp. 3. de primo decal. præcepto q. 8. p. 1. in fine.*

5. Sed inquires, quibus iudicibus hæc denunciatio facienda eſt? Reſpondeo illis eſſe faciendam, qui in hoc crimine procedere poſſunt. Hi ſunt Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ſi blaſphemia hæreticalis ſit; quia de his blaſphemiis ipſi ſolùm cognoſcunt, & in aliis blaſphemiis non ſe poſſunt intromittere. *Sanch. lib. 2. capit. 32. num. 37. Azor lib. 9. cap. 28. q. 5. Farinac. prax. q. 20. num. 39. Salzed. pract. cap. 113. verſ. quandoque tamen, Auguſt. Barboſ. 3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 50. n. 89. Eymeric 2. p. direct. q. 41. n. 2. & ibi Pegna com. 66. & alij apud ipſos.* Quod ſi blaſphemia non ſit hæreticalis, eius iudex eſt Epiſcopus tam clericorum, quam laïcorum. Laicorum autem eſt etiam ſæcularis iudex, inter quem, & Epiſcopum datur præuentio: tradunt Doctores in *cap. 2. de maledicis.* per textum ibi. *Couarruu. cap. quamuis pactum de Pactis 1. §. 7. n. 12. Azor. Sanchez, Salzedo, Farinac. Eymeric. & Pegna ſuprà, Auguſt. Barboſa, num. 93. & 94.*

6. Cognitio tamen vnius iudicis, & pœnæ impoſitio in delictis mixti fori, ſi delicto adæquata ſit, impedit quod alius iudex procedat: at ſi inadæquata ſit delicto, non tollit, quin alius iudex procedere quoad condignæ pœnæ impoſitionem poſſit; ſic *Farinac. q. 20. n. 39. Couarr. 2. pract. cap. 10. num. 6. Anton. Gom. t. 3. var. cap. 1. n. 40. Pegna 2. p. direct. ſchol. 20. colum. 5. Auguſt. Barboſ. 3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 50. num. 95. Bobadilla politic. lib. 2. cap. 17. num. 98. & cap. 18. numer. 234. Salzedo pract. c. 113. & alij apud ipſos.* Verum cum pœnæ ex circumſtantiis occurrentibus tum perſonæ, tum delicti ſæpè minuantur, rarò poteſt iudex ſæcularis cauſam ab Eccleſiaſtico deciſam, vel econtra Eccleſiaſticus cauſam à ſæculari deciſam aſſumere iudicandam prætextu quod rectè iudicata non fuerit, neque condigna pœna pro delicto impoſita; quia ſemper præſumendum eſt rectè fuiſſe iudicatum. Et in caſu dubio iudici decidenti litem ſtandum eſt. Neque alius contrarium declarare poterit; aliàs non ſolum iudex erit delinquentis, ſed & iudicis. Colligitur ex *Barboſa ſuprà.* Vide *Farinac. quæſt. 4. numer. 7. & ſeqq.*

§. V.

§. V.

De pœnis blaſphemo impoſitis, vel à iudice imponendis.

1. *Ipſo iure nulla eſt, imponenda multiplex, tam ciuili, quam iure canonico.*
2. *Pro hæreticalibus blaſphemijs abiuratio indicitur tanquam de hæreſi ſuſpectis.*
3. *Pro alijs ſeruanda eſt Conſtitutio Pij V.*
4. *Iudex attendere debet qualitatem delicti, vt augeat, vel minuat pœnam.*
5. *Quid ſi delinquens incontinenti blaſphemiam retractauit, nulla, vel leuiſſima pœna afficiendus eſt.*
6. *Blaſphemus condemnatus à teſtimonio dicendo non repellitur.*

1. IPſo iure nulla eſt huic crimini pœna impoſita, vt benè aduertit *Suar. t.1. de Relig. tract.3. lib.1. cap.7.* imponenda tamen à iudice multiplex eſt tam iure ciuili, quam canonico.

Iure namque ciuili blaſphemis erat antiquitus pœna mortis impoſita, iuxta *Authent. vt non luxurientur, §. præterea, collat.6.* & ibi *Bart. Angel. Gloſſa, & communiter Doctores*, vt teſtatur *Menoch. de arbitrar. caſu 375. n.25. Couarruu. in cap. quamuis pactum de Pactis 1.p. §. 7. n.10. Iulius Clar. in pract. §. blaſphemia, verſ. ſed quæro in princ. Farinac. lib.1. prax. tit.3. q.20. num.3.* Sed hæc pœna non habet locum, niſi in blaſphemante ex conſuetudine, vt tradit *Menoch. num.26. Farinac. n.42. Couarr. num.10. fine.* Quam conſuetudinem non inducit binus, vel ternus actus, ſed plures requiruntur, vt aliis relatis docet *Farinac. numer 43. Auguſt. Barboſa. 3 p. de poteſt. Epiſc. alleg.50. n.101.* Verùm iam hæc pœna mortis conſuetudine abrogata eſt, vt aliis relatis docet *Menoch. d. caſu 375. n.26. Farinac. n. 64.* Iure canonico variæ pœnæ impoſitæ ſunt, laicis in *cap.2. de maledicis*, pro clericis, *in cap. ſi quis per capillum, 22. q. 1.* vbi afficiuntur pœna depoſitionis: ſed in Concilio Lateranen. ſub Leone X. *dicta ſeſſ.9.* & in *conſtitutione Iulij III.* quæ incipit *in multis deprauatis*, & in alia *Conſtitutione Pij V.* incipiente, *cum primum Apoſtolatus*, quorum tenorem refert *Farinac. dicta, q.20. à n.62. & Auguſt. Barboſa allegat. 50. à n. 97.* variæ tam pro clericis, quam pro laicis pœnæ deſignantur. Sed has conſtitutiones teſtatur *Suar. lib.1. cap.7. n.3.* vſu non eſſe receptas. Quapropter in punitione huius criminis ſpectandæ ſunt conſtitutiones, & ſtatuta ciuitatum, & maximè conſuetudo recepta, & ſecundum eam iudicandum.

2. Si igitur blaſphemia hæreticalis fuerit quæ per Inquiſitores punitur, debent ſic delinquentes abiurare tanquam de hæreſi ſuſpecti; & pro qualitate ſuſpicionis debet eſſe abiuratio ſi deliquerint. Sæpè, & leui turbatione ducti abiurant, tanquam de hæreſi vehementer ſuſpecti. Si autem raro deliquerint, vel graui occaſione ducti abiurant de leui; ſic teſtatur *Eymeric. 2.p. direct. q.41. n.5. & 6.* At *Franciſc. Pegna ibi com.66. verſ. cæterum*, relato *Simanch. & Ioann. Rojas.* teſtatur eſſe praxim receptam, ſi blaſphemia atrox ſit, & illam committens plebeius ducatur in publicum ſpectaculum alligata lingua, & mytram infamem portet, & flagellis cædatur, & in exilium mittatur. Quod ſi nobilis ſit, ſine mytra producatur, & in monaſterium detrudatur ad certum tempus, pecuniariamque mulctam ſoluat, & quandoque compellatur ob ſuſpicionem abiurare. In leuioribus autem blaſphemiis affirmat Inquiſitorum iudicio relinqui. Regulariter tamen ſic blaſphemantem condemnari, vt aliquo die feſto ſine pallio, nudis pedibus, capite diſcooperto, & cum cereo accenſo, & chorda ſuccinctus Miſſam audiat, quæ peracta publicatur eius delictum, & ſententia condemnatoria, quæ ſolet eſſe alicuius mulctæ pecuniariæ, vel ieiuniorum.

3. At pro aliis blaſphemiis, ſi clericus ſit, cenſeo ſeruandam eſſe *Conſtitutionem Pij V.* vt pro prima vice, qua condemnatus fuerit, priuetur fructibus vnius anni cuiuſcunque beneficij poſſeſſi: pro ſecunda, omnibus beneficiis; pro tertia, omnibus dignitatibus exutus in exilium mittatur. Quod ſi nullum beneficium habuerit, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice mulctetur; pro ſecunda, carceribus mancipetur; pro tertia, verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Si autem blaſphemus laicus fuerit, regulariter pro prima vice lingua alligata in publicum ducitur, & in exilium mittitur; pro ſecunda, verberatur; pro tertia, triremibus addicitur. Si autem nobilis ſit, & blaſphemiæ nec nimis atroces, neque frequentes fuerint, pœna pecuniaria mulctatur, & in exilium pro tertia vice mittitur. Vide *Couarruu. cap. quamuis pactum, de Pactis 1.p. §.7. n.11. & Auguſt. Barboſa 3.p. de poteſt. Epiſc. allegat. 50. a n.102.* Pro blaſphemia in ſanctos omnes aduertunt iudicis arbitrio pœnam relinqui, vt reliquit Concilium Lateranenſ. & Pius V. in ſua conſtitut.

4. Aduerto iudicem in impoſitione pœnæ pro hoc delicto attendere debere tum qualitatem blaſphemiæ, tum frequentiam, tum occaſionem, & ex illis augere, vel minuere pœnam poterit: eaque de cauſa plures, graueſque Doctores exiſtimant hanc pœnam arbitrariam eſſe, vt aliis relatis docet *Menoch. dicto lib.2. de arbitrar. caſu 375. n.30. Iulius Clarus §. blaſphemia, verſ. ſed quæro, Farinac. q.20. n.66.* Nunquam tamen exiſtimo eſſe occaſionem minuendi pœnam, quod in illa Prouincia inualuerit conſuetudo blaſphemandi: imo tunc exiſtimo augendam eſſe pœnam, vt alij contineantur, & talis abuſus, & corruptela extirpetur: conſuetudo enim quæ eſt contra naturam non excuſat, ſed accuſat, vt aliis relatis docet *Farinac. num.44.*

5. Ea tamen erit ſufficiens occaſio non ſolùm minuendi pœnam, ita vt leuiſſima, vel nulla imponatur, ſi delinquens incontinenti blaſphemiam retractauerit, & antequam è loco diſcedat, ſigna contritionis exhibeat, v.g. percutiat pectus, terram deoſculetur, vel aliud quid faciat; quia tunc præſumi poteſt inconſideratè, & indeliberatè fuiſſe locutum, & ex lubricitate linguæ, potius quam ex animo blaſphemiam protuliſſe: ſi enim actione iniuriarum non tenetur, & pœnam euitat qui alterum dehoneſtans incontinenti ſe retractat, vt pluribus firmat *Farinac. dicta q.20. n.59.* à fortiori excuſandus eſt blaſphemus, qui blaſphemiam incontinenti retractauit; ſiquidem mitius cum Deo, quam cum hominibus agitur, vt benè ponderauit *Farinac. numer. 57. cum Arnold. Albert. tractat. de agnoſc. aſſert. Cathol. & hæretic. quæſt.27. num.9. 13. & 14.*

6. Denique dubitari poteſt; an blaſphemus poſt condemnationem repellendus ſit à teſtimonio tanquam infamis? Ratio dubij eſt; quia ex iure ciuili non reputatur infamis, vt probat *lex famoſi, ff. ad leg. Iul. maieſt.* ibi lubricum linguæ non debet facilè trahi ad pœnam. Ex facto autem non poteſt dici infamis; quia hæc infamia pœnitentia, & retractatione criminis aboletur: atque ita tradit *Bald. conſ.* 152.

Digitized by Google

152. libr. 1. colum. 1. quem ſequitur Aymon. Sauillian. conſ. 6. col. 2.

Dico ergo hunc blaſphemum ſic condemnatum à teſtimonio dicendo non sepelli; quia, neque eſt infamis infamia iusis, neque facti, vt psobat ſupradicta satio: at eius teſtimonium non eſt vndequaque firmum, ſed aliqualites diminuitus ex delicto facto, tametſi caſtigato. Negari enim non poteſt ex obiectione blaſphemiæ teſtimonium aliqua ex parte diminui, neque eſſe ita ſolidum, ac ſi nihil obiici poſſit. At teſtis omni exceptio maior eſt ille, cui nihil obiici poteſt; quod ſuſpicionem ingeras falſitatis, vt rectè probat aliis selatis *Couarruu. in Epitom. decret. 2. part. cap. 8. §. vltimo, numero 7. & 8.* Ergo blaſphemus, cui blaſphemia obiici poteſt, non cenſetur teſtis omni exceptione maior: ſic *Couarruu. in cap. quamuis pactum, de Pactis, 1. p. §. 7. numer. 11. verſ. His equidem, cum Alexandr. Decio. Thom. Gramatico.* Quod intelligendum cenſco, dum recens fuit blaſphemia, & illius declaratio. Nam ſi multum tempus tranſiesit, verbi gratia, duobus, vel tribus annis, in quibus conſtat de illo vitio emendatum eſſe, cenſeo ob illam cauſam eius teſtimonium non infirmari, quod mihi psobat satio dubitandi.

Pvnctvm III.

De Sacrilegio crimine Religioni oppoſito.

SI etymologiam nominis ſpectemus, ſacrilegium idem eſt, quod rei ſacræ legium, ſiue furtum: & ſic ſactilegus eſt, qui ſacrum legit, ſeu furatus: ſic *Iſidorus libr. 1. origin. litt. S, Quintilianus lib. 5. cap. 10. Ambroſius Calepinus verbo Sacrilegium: Decian. tractat. crimin. lib. 9. cap. 14. Rub. de Sacrilegio, num. 9. & alij communiter.* Aliquando nimis latè ſacsilegium ſumitur pro quocunque vitio seligioni oppoſito: & ſic comprehendit quemlibet profanum cultum; quia in eo Deus, qui eſt ſummè ſacer offenditur: qua ratione D. Auguſtinus, aliique Patres idolorum ſacrificia vocabant ſactilegia ſacra, & pacta cum dæmonibus ſacrilega pacta: ſed hæc acceptio ſacrilegij propria non eſt. Propria esgo acceptio ſacrilegij eſt, quæ ex rei ſacræ à Deo diſtinctæ læſione, ſeu violatione ſumitur: ſic *D. Thom.* ab omnibus seceptus, *2. 2. quæſt. 99. art. 1. & 3.* & ſecundum hanc acceptionem, explicabimus, quid ſacrilegium ſit, quotuplex, quale peccatum, & quas pœnas habeat annexas.

§. I.

Quid ſit Sacrilegium, & quotuplex.

1. *Sacrilegium definitur.*
2. *Diſtinguitur ab illis vitijs ſuperioribus, Puncto ſecundo enumeratis.*
3. *Sacrilegium ſit per actionem inuoluntariam eius in cuius cultum res ſacra dicata eſt: & ibi an ſimonia ſacrilegium ſit?*
4. *Triplex eſt ſacrilegium; circa perſonas, circa locum ſacrum, circa res ſacras.*
5. *Sub ijs variæ ſpecies continentur.*

1. SAetilegium definitur à *D. Thom. 2. 2. quæſt. 99. art. 1.* quem omnes ſequuntur, vt ſit ſacræ rei læſio, ſeu violatio. Nomine sei ſacræ intelligitus illa, quæ lege diuina, vel Eccleſiaſtica in cultum Dei eſt deſtinata: ſi ergo huic cultui conttauenias, sem ſacram violas, & ſacsilegium committis.

2. Ex hac definitione manifeſtè infertus, ſacrilegium diſtingui à periusio, à tentatione Dei, à Magia, ſuperſtitione, & blaſphemia, & quolibet alio vitio, quo diuina maieſtas disectè in ſe offenditus; quia ſacsilegium non reſpicit immediatè ipſum Deum tanquam materiam, & obiectum, circa quod verſatus, qualiter seſpicis periusium, blaſphemia, tentatio Dei, ſuperſtitio, &c. ſed reſpicit sem creatam in cultum Dei deſtinatam, cuius cultum derogat; ac proinde ſactilegium offendis Deum non in ſe, ſed in sebus ipſi dicatis: ſic *Suarez tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. de Sacrilegio in proœmio, Leſſius lib. 2. cap. 45. dub. 2. num. 7.*

3. Solum eſt difficultas, qualis debeat eſſe hæc violatio? *Caietan. dicta quæſt. 99. art. 1.* dicit debere fieri per actionem inuoluntariam illius, cuius res eſt, cum autem contra voluntatem Dei fiat, quoties res ſibi dicata mala tractatur; efficitus ſactilegium committi per actionem inuoluntariam reſpectu Dei. Ex quo infert ſimoniam non eſſe ſacsilegium; quia ſit conſentiente parte, cuius ses eſt. Adde de ſimonia ſeparatim à ſactilegio agere D. Thom. & Doctores. Esgo credunt à ſacrilegio diſtingui.

Fateos ſacrilegium committi per actionem inuoluntariam illius, cuius ses eſt, ſeu in cuius cultum eſt dicata: nego tamen inde inferti ſimoniam verè, & psopriè ſacrilegium non eſſe, cum contra voluntatem Dei ematur, aut vendatur ſacrum. Neque obſtat in tali venditione homines conſentire, aliàs ſi Epiſcopus conſentiret locum ſactum profanari, res ſactas alienari, clericos ad ſæculare tribunal duci, ſactilegium non committeretur. Quod non eſt dicendum: Ergo conſenſus partis non tollit ſacsilegium: & satio videtur manifeſta, quia huiuſmodi conſenſus non tollit, quin ses ſacsa Deo dicata indebitè tsactetus, & Deus in tali tractatione offendatus. Ergo non tollit quin verè ſacrilegium ſit: atque ita docent *Gloſſa in cap. audiuimus 1. quæſt. 3. per textum.* ibi: *Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 45. dub 2. in fine, num. 8. Suarez tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. cap. 1. num. 6. Azor. tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. cap. 27. quæſt. 8.* Neque obſtat de Simonia ſeparatim à ſactilegio agi, quia id ſit ob latam eius materiam, & ſpecialem eius rationem, non quia verè ſub ſactilegio non contineatus.

4. Tsiplex genus rerum ſactarum enumerari ſolet, & iuxta illud triplex genus ſacrilegij diſtinguitur. Primum eſt cisca perſonas ſactas. Secundum circa locum ſactum. Tertium circa res ſacras. Sub iis generibus variæ ſpecies ſacrilegij compsehenduntus; ſed nulla eſt, quæ ſub aliquo membro huius diuiſionis non comprehendatos; ac proinde hæc diuiſio tanquam apta ad explicationem huius vitij ſuſtinenda eſt, eámque ſuſtinent *Doctores cum Gloſſa in cap. ſacrilegium 17. quæſt. 4. & Theologi cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 99. art. 1. & 3. & Summiſtæ, verbo ſacrilegium, Leſſius dub. 3. Suarez cap. 1. num. 8. Azor. c. 27. quæſt. 2. Valent. diſput. 6. quæſt. 15. p. 1. in princ. Bonac. diſput. 3. de primo decalog. præcept. q. 6. p. vnic. num. 1. & alij communiter.*

5. Dixi ſub iis genetibus varias ſpecies ſacrilegij contineri. Neque enim eiuſdem ſpeciei eſt ſacrilegium commiſſum in petcuſſione clerici, ac commiſſum in imponendo ei aliquod tributum, illum verò ad tribunal ſæculare deferendo. Et idem eſt de ſacrilegio commiſſo aduerſus locum ſacrum, quod in varias ſpecies diuiditur ſecundum varias actiones, quæ ibi ſunt prohibitæ, ſcilicet furtum ſeminis, vel ſanguinis emiſſionem, iudicialem ſtrepitum, &c. Tertium genus clarius eſt ſub ſe varias ſpecies continere. Neque enim eſſe poteſt eadem ſacrilegij ſpecies irreuerenter tractare ſacramenta, ac vaſa ſacra, ac imagines, reliquias, & bona Eccleſiaſtica. Dicendum ergo eſt illam trimembrem diuiſionem ſacrilegij eſſe generis, in ſpecies ſubalternas: ſic latè probat *Suarez dicto t.1. de Religione, tractat.3. libr.3. cap.5.*

§. II.

Explicatur ſupradicta Diuiſio ſacrilegij.

1. *Qualiter læſio perſonæ ſacræ ſacrilegium ſit.*
2. *Multipliciter perſona ſacri lædi poteſt, & an omnes hæ læſiones ſacrilegia ſint, examinatur.*
3. *Qualiter violatio loci ſacri ſacrilegium conſtituat.*
4. *Sacrilegium eſt irreuerentia Sacramentis facta, & quid de facta Euchariſtiæ. An diſtinguatur ab irreuerentia Deo in ſua perſona facta?*
3. *Irreuerentia in ſacrificio facta grauioris malitiæ eſt, quam ſacrilegium.*
6. *Vaſa ſacra, imagines Dei, & Sanctorum reliquias profanare ſacrilegium eſt, & quid ſi reliquiæ, & imagines Sanctorum profanentur, quatenus ſunt imagines, & reliquiæ aliquorum, quibus ob propriam excellentiam veneratio debetur.*
7. *Profanatio ſacrorum verborum eſt ſacrilegium.*
8. *Item & ornamentorum Eccleſiæ, & miniſtrorum.*
9. *Alienare bona Eccleſiæ abſque debita ſolemnitate ſacrilegium eſt.*
10. *Quid dicendum de retentione decimarum, & legatorum.*
11. *Quid de tempore ſacro, ſcilicet diebus feſtiuis? Non videtur inter res ſacras numerandum.*

1. PRima diuiſio ſacrilegij (vt dixi) eſt quæ committitur circa perſonam ſacram. Perſonam ſacram voco Eccleſiaſticam, quæ tum ordine, tum religionis ſtatu ſpecialiter in Dei cultum deſtinatur. Hanc igitur ſi lædas, quatenus ſacra eſt, ſacrilegium committis. Dices: Veneratio harum perſonarum non eſt religio, ſed quædam obſeruantia, ſeu dulia. Ergo irreuerentia illis facta non eſt ſacrilegium, ſed alia ſpecies inferior. Nam peccatum commiſſum contra reuerentiam debitam alicui perſonæ, illi virtuti opponitur, quæ dictat talem perſonam venerari: ſicuti peccatum irreuerentiæ commiſſum contra parentes pietati opponitur; quia ex pietate teneris parentes venerari: ſicuti ex virtute duliæ, vel ex politica obſeruantia obligatus es perſonas Eccleſiaſticas venerari, irreuerentia illis facta aduerſus hanc virtutem erit, & non aduerſus religionem.

Reſpondeo dupliciter poſſe te has perſonas venerari: Primò, quatenus in ſe habent aliquam excellentiam abſolutam veneratione dignam. Secundò, quatenus in cultum Dei ſpecialiter deſtinantur, & illius miniſtri ſunt. Si primo modo has perſonas veneteris, non ex religione, ſed ex obſeruantia, aut dulia veneraris: & irreuerentia illis facta non contra religionem, ſed contra virtutem obſeruantiæ, vel duliæ procedit. At ſi quatenus ſunt miniſtri Dei, & in diuinum cultum deſtinati illos venereris, actum religionis facis; quia non tam eos, quam Deum in illis veneraris. Et è contra ſi ſecundùm hanc rationem illos offendas, ſacrilegium virtuti religionis oppoſitum committis. Quocirca cum Eccleſia prohibuerit in has perſonas violentas manus inferri, & ad ſæcularia iudicia trahi, quia Dei miniſtri ſunt, & cultui diuino deputati, ſi illos in his actionibus offendas, ſacrilegium committis; quia offendis Deum in rebus ſi ſpecialiter dicatis: ſic notauit *Suarez tom. 1. de Religione, tractat.8. lib.3. cap.6. num. 5.*

2. Multipliciter autem lædere perſonam Eccleſiaſticam potes. Primò per violentam manus impoſitionem. Secundò per vſurpatam iuriſdictionem. Tertiò per rapinam, & furtum. Quartò per actionem veneream. Neque alia occurrit actio, qua poſſit perſona ſacra violari. Et quidem per violentam manus impoſitionem nemini eſſe poteſt dubium, ſacrilegium committi: quia ſpecialiter his perſonis cauetur intuitu religionis, honoris, & reuerentiæ ipſis debitæ vt conſtat ex *cap. ſi quis ſuadente, 17. quæſt. 4.* Quare illa violenta manus impoſitio non ſolum habet ſpeciem iniuſtitiæ, qualem haberet, ſi illa perſona læſa Eccleſiaſtica non eſſet, ſed habet ſpeciem irregularitatis, ſeu ſacrilegij; quia ſpecialiter Eccleſia voluit Eccleſiaſticam perſonam in reuerentiam ſui ſtatus liberam, & exemptam ab hac iniuria conſtituere. Quæ autem ſint hæ perſonæ in particulari, quæ hoc priuilegio canonis gaudeant, & quæ actio ſub violenta manus impoſitione intelligatur, latè diximus, *tractat. de excommunicat. puncto de excommunicat. reſeruatis in decreto.* De ſecunda actione, quæ eſt iuriſdictionis vſurpatio, conſtat ſacrilegam eſſe; quia eſt aduerſus immunitatem his perſonis debitam: debetur enim iis perſonis exemptio à forenſi iudicio, & à vectigalibus, & tributis: quare qui illas contra hanc immunitatem obligaret iudicio ſæculari ſiſtere, & tributa ſoluere, ſacrilegus eſſet. Quouſque hæc immunitas extendatur, & quæ pœnæ violantibus ſint impoſitæ latè diximus *tractat. de immunit. perſonarum Eccleſiaſtic.* Tertia actio, qua perſonæ Eccleſiaſticæ offendi poſſunt, eſt furtum & rapina: de qua non deſunt Doctores qui aſſirment ſacrilegium eſſe, maximè ſi furtum, & rapina ſit bonorum titulo Eccleſiaſtico acquiſitorum: ſic *Valent. 2.2. diſput. 6. quæſt. 15. p. 1. col. 1.* Ceterùm per hanc actionem ſpecialiter non offenduntur perſonæ Eccleſiaſticæ; eo quod nullibi inueniantur à iure Eccleſiaſtico in hoc crimine defenſæ magis quam ſæculares: & notauit in præſenti *Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 3. cap. 2. n. 8. Azor. 1. tom. lib. 9. cap. 27. quæſt. 3.* Si autem bona quæ furantur,

non

non ſunt beneficiarij, ſed Eccleſiæ, qui illas vſurparet, ſacrilegium committeret: quia quælibet illarum alienatio ſine debita ſolemnitate prohibetur. Sed hoc ſacrilegium non eſt aduerſus perſonam Eccleſiaſticam, ſed aduerſus rem ſacram. Quarta actio, quæ eſt fornicatio, & ſimilis turpitudo ſi à perſona Eccleſiaſtica fiat, iudicatur communiter à Doctoribus ſacrilegium; quia perſonas Eccleſiaſticas maximè dedecet: ratione enim ſui ſtatus à tali macula conuenit eſſe immunes. Quod à fortiori militat in iis perſonis Eccleſiaſticis, qui ſpeciali voto obligantur ab iis delectationibus abſtinere, quales ſunt ordine ſacro inſignitæ, & religioſæ. Hæ ergo per votum corpus ſuum, & animam Deo offerunt, & conſecrant, redduntur que in illa parte quaſi ſacratæ: ergo contra faciens ſacrilegium committit; quia rem cultui diuino deſtinatam violat: ſic *communiter Doctores cum Diu. Thom. q. 114. art. 1. & q. 99. art. 1. & ibi Caietan. Valen. diſp. 6. q. 15. p. 1. in princ. Leſſius. lib. 2. cap. 45. dub. 1. num. 11. Azor. 1. p. inſtit. moral. lib. 9. cap. 27. q. 5. Bonac. diſp. 3. de primo decal. præcept. q. 6. p. vnico, num. 3.* Qui omnes extendunt ſupradictam doctrinam ad quodlibet votum, cuius violationem ſacrilegium eſſe affirmant: quia eo ipſo, quod res per votum Deo dicata ſit, iam eſt iure diuino in cultum Dei deſtinata. Ergo contra faciens ſacrum lædit: eſt ergo ſacrilegus. Cæterùm mihi probabilius eſt violationem voti non in ſpecie rigoroſa ſacrilegij, de qua in præſenti; ſed in ſpecie perfidiæ conſtitutam eſſe: ſic tenet *Suarez tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. cap. 3. num. 5.* Ratio eſt; quia per violationem voti Deus in ſe offenditur, cui vouens infidelis eſt, ſicuti offenditur per periurium, per blaſphemiam, per omiſſionem Miſſæ in die feſto, & ſimilia: ſed iniuriæ, quibus Deus immediatè offenditur, ſunt in alia ſpecie à ſacrilegio diſtinctæ, vt in princ. huius Puncti diximus. Ergo violatio voti in alia ſpecie à ſacrilegio conſtitui debet, quæ nulla eſt alia niſi perfidia fidelitati oppoſita. Neque obſtat per votum rem promiſſam in cultum Dei deſtinari, vt inde affirmemus ſacrilegium eſſe illius violationem; quia cum non deſtinetur in alium cultum, niſi in alius voti executionem, & obſeruationem fidei datæ non poteſt illius violatio aliam malitiam habere, niſi malitiam infidelitatis. Neque item obſtat turpitudinem dedecere maximè perſonam Eccleſiaſticam, & maximè ſi Sacerdos ſit, vt inde affirmemus quamlibet turpitudinem ab ipſis commiſſam eſſe ſacrilegium: aliàs furta, homicidia, blaſphemiæ, detractiones, & quælibet alia peccata ſacrilegia eſſent; quia omnia illa maximè dedecent Eccleſiaſticas perſonas, & præcipuè Sacerdotes. Verum quia hæc generalis indecentia, & repugnantia non infert ſpecialem prohibitionem; ea de cauſa ad ſpeciem ſacrilegij non tranſeunt, ſed intra propriam ſpeciem grauiora fiunt. Sic dicendum eſt de fornicatione, & qualibet alia turpitudine, ſi voti obligationem ſecludamus: licet enim quaſlibet perſonas Eccleſiaſticas hæc maximè dedeceant; quia tamen ex vi conſecrationis ſpeciali lege non prohibentur ab iis abſtinere: ea de cauſa ſacrilegia non fiunt. Vocatur autem hæc infidelitas ſacrilegium; quia omnia vitia religioni oppoſita hoc nomine nuncupantur; non quia propriè ſacrilegium ſint, qualiter in præſenti vſurpamus.

3. Secundum genus ſacrilegij dixi eſſe violationem loci ſacri quoad immunitates, quas habet, quatenus talis locus eſt, quod qualiter contingat latè dixi *tract. de immunit. Eccleſiæ.* Solum aduerto in vna actione hoc, & præcedens ſacrilegium poſſe reperiri, ſi enim iudex laicus per violentiam clericum delinquentem à loco extrahat, & ſuo tribunali ſiſtat iudicandum, committit triplex ſacrilegium. Primò, ob violentam manus impoſitionem. Secundò, ob extractionem à loco ſacro. Tertiò, ob vſurpatam iuriſdictionem: quæ omnia in confeſſione manifeſtari debent: & ex parte notauit *Suarez tom. 1. de Relig. lib 3. cap. 2. num. 6. & 7.*

4. Tertium genus ſacrilegij, quod per antonomaſiam rei ſacræ violatio dicitur multiplex eſt pro varietate rerum ſacrarum, quæ violari poſſunt; quáſque enumerauit *D. Thom. 2. 2. quæſt. 99. art. 3.* Et in primo loco conſtituit Sacramenta. Secundò, vaſa ſacra, imagines, & Sanctorum reliquias, quibus addi poteſt Scriptura ſacra, & cæremoniæ in cultum Dei deſtinatæ. Tertiò ornamenta Eccleſiæ, & miniſtrorum. Quartò bona Eccleſiaſtica in ſuſtentationem miniſtrorum deputata: in his enim omnibus Deus colitur, & conſequenter eorum mala tractatio ſacrilegium eſt.

Merito D. Thom. primo loco conſtituit Sacramenta; quia nulla res eſt illis ſacratior. Teneris ergo ea dignè tractare, tam in adminiſtratione, quàm in ſuſceptione; aliàs ſacrilegus eris: Solum de ſanctiſſimo Sacramento Euchariſtiæ eſt dubitatio; an eius irreuerentia ſit irreligioſitas alia diſtincta à ſacrilegio, & eiuſdem rationis cum ea, qua Chriſtus dominus in ſe ipſo offenderetur. Affirmat *Suarez tom. 1. de Religione, lib. 3. cap. 6. num. 1. & 2.* Mouetur, quia Chriſtus in Euchariſtia eadem adoratione latriæ adoratur, & eadem reuerentia colitur, ac colitur in propria perſona, vt tradit *Trident. ſeſſ. 13. cap. .. & can. 6.* Ergo irreuerentia facta Euchariſtiæ eſt eiuſdem rationis cum irreuerentia facta Chriſto in propria perſona: quod confirmari poteſt ex illo *Pauli 2. Corinth. 11.* affirmantis reum eſſe corporis, & ſanguinis domini, qui indignè Euchariſtiam ſumit. Nihilominus tenenda eſt communis ſententia irreuerentiam factam Euchariſtiæ eſſe propriè ſacrilegium, tametſi omnium grauiſſimum, neque aliam ſpeciem irreligioſitatis habere: ſic *Caietan. 2. 2. quæſt. 99. art. 1. & 3. dub. 6. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 45. dub. 3. n. 16.* Fauet *D. Tho. ſupradicto loco*: quatenus Euchariſtiam inter res ſacras conſtituit, omniumque ſacratiſſimam, reliquíque DD. enumerantes ſacramenta; inter res ſacras, quæ per ſacrilegium profanari poſſunt, non excludunt Euchariſtiæ Sacramentum, ſed potius dicunt en illo ſpecialius rationem ſacrilegij reperiri. Sed probo concluſionem: Quia Euchariſtia etſi Deum contineat, non eſt Deus formaliter, ſed ſignum gratiæ ſanctificantis Deum ipſum continens. Ergo iniuria facta Euchariſtiæ non fit formaliter Deo: ergo non eſt irreligioſitas à ſacrilegio diſtincta. Et confirmo Chriſtus dominus in Euchariſtia exiſtens non ſe exhibet viſibilem, & tractabilem, ſed inſtar cuiuſdam rei inanimatæ, tametſi ibi ſit viuens, & intelligens. Ergo iniuria Euchariſtiæ facta, non eſt formaliter facta ipſi Deo in propria perſona, ſed in ſigno illum continente, & gratiam ſignificante: ſed quælibet iniuria facta Deo in eius ſigno, eſt in ſpecie ſacrilegij: ergo. Item negari non poteſt, irreuerentiam factam Euchariſtiæ eſſe in ſpecie ſacrilegij; quia eſt violatio rei ſacratiſſimæ. Ergo non eſt in alia ſpecie irreligioſitatis; quia non ſunt vitia multiplicanda abſque manifeſta ratione. Neque obſtat fundamentum oppoſitum. Fateor inquam adorationem, & reuerentiam factam Chriſto in Euchariſtia eſſe latriam; quia ad hanc reuerentiam, & adorationem ſolum expoſtulatur, vt feratur in perſonam diuinam ſiue in ſe, ſiue in ſigno. An autem intra illam ſpeciem adorationis latriæ varij actus ſpecie diſtincti diſtinguantur, alij qui feruntur in Deum ſecundum ſe, alij qui feruntur in ipſum repræſentatum in imagine, non ſatis conſtat, & fortè probabilius eſt

diſtingui. Verum in ratione irreligioſitatis iam receptum eſt, irreuerentiam, quæ fit Deo ſecundùm ſe, diſtingui ab ea, quæ fit ipſi in ſigno repræſentante, ſeu continente, tametſi vtraque irreuerentia adorationi latriæ opponatur. Quod optimè confirmatur ex irreuerentia facta cruci, & imagini ſaluatoris, quæ ſine controuerſia ſacrilegium propriè dicitur, tametſi opponitur adorationi latriæ. Ergo irreuerentia facta Euchariſtiæ ſacrilegium propriè erit, tametſi adorationi latriæ opponatur.

5. Sed inquires, quare ſacrificium non fuit enumeratum à D. Thom. inter res ſacras primi generis, cum etiam poſſit, ſicuti & Sacramenta irreuerenter tractari? Reſpondeo, quia ſacrificium eſt ipſemet cultus Dei in ſe, non res cultui deſeruiens, ideóque reuerentia in illo commiſſa grauioris malitiæ eſt, quam ſacrilegij; quia offendit Deum in ſe: ſacrilegium vero offendit Deum in ſigno repræſentatum. Idem eſt dicendum de oratione. Non enim oratio eſt res, per quam Deo cultus deferatur, ſed potius ipſe formalis illius cultus, atque adeo irreuerentia ibidem commiſſa Deo immediatè fit, non rebus eius cultui deſeruientibus.

6. In ſecundo loco conſtituit D. Tom. vaſa ſacra, imagines Dei, & Sanctorum reliquias: quia hæc omnia cultui diuino deſeruiunt eorumque profanatio cedit in iniuriam ipſius Dei, quod in vaſis ſacris, & imaginibus Dei clarum eſt. De reliquiis, & imaginibus ſanctorum eſt dubium: an eorum irreuerentia ſacrilegium ſit? Et ratio dubij eſt, quia eorum veneratio non pertinet ad virtutem religionis, ſed ad aliam virtutem inferiorem, ſcilicet duliam. Ergo irreuerentia illis facta illi virtuti opponitur, & non religioni, ſicuti irreuerentia facta parentibus virtuti pietatis, & non religioni opponitur; quia parentes non ex virtute religionis, ſed ex virtute pietatis honorantur.

Dicendum eſt dupliciter Sanctorum imagines, eorúmque reliquias profanari poſſe: vel quatenus ſunt reliquiæ, & imagines amicorum Dei, illique familiarium: vel quatenus ſunt reliquiæ, & imagines aliquorum, qui ob propriam excellentiam, quam habent, veneratione ſunt digni. Si primo modo irreuerentia fiat, ſacrilegium eſt propriiſſimè; quia tunc non tam ipſe ſanctus, quam Deus in illo, eiúſque imagines dehoneſtatur. At ſi ſecundo modo irreuerentia fiat, conuincit argumentum, non eſſe propriè in ſpecie ſacrilegij talem malitiam, ſed in alia inferiori. Addi poteſt fortè ſpeciem ſacrilegij illi coniungi; quia in iniuriam Dei cedit quælibet irreuerentia facta illis, quos Deus ſibi coniunctiſſimos habet, tametſi non illis fiat, quatenus coniuncti ſunt. Nam eſto ad cultum prouenientem ex virtute religionis hæc formalis intentio neceſſaria ſit: at ad vitium ei oppoſitum non videtur requiri: quia plura ad rectam operationem, quam ad malam requiruntur: cum bonum ex integra cauſa, malum ex quolibet defectu: ſic *Leſſius libr. 2. cap. 45. dub. 3. num. 17. Suarez tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 3. cap. 6. & 7.*

7. Ad huiuſmodi ſpeciem reduci poſſunt quælibet verba ſacra. Tum quia ſunt quaſi quædam Dei reliquiæ ab ipſo dictatæ. Tum quia ipſum Deum loquentem quaſi imagines repræſentant. Tum quia per ipſa nos Deus ſanctificat, iuxta illud *Ioan.* 13. Vos mundi eſtis propter ſermonem. Quocirca illorum profanatios, & abuſus, ſeu corruptela ſacrilegium grauiſſimum eſt; præterquam quod alia crimina ſecum regulariter coniungit: ſic *Suar. cap. 6. fine: Leſſius dub. 3. num. 17. Bonac. diſput. 3. de primo decal. prae. q. 6. punct. vnico, num. 5.*

8. Tertio loco conſtituit D. Tom. ornamenta Eccleſiæ, & miniſtrorum, ſcilicet quæ ſpecialiter ſunt per conſecrationem, ſeu benedictionem diuino cultui deſtinata: per hæc enim Deus colitur. Ergo illorum profanatio ſacrilegium eſt: ſic *Suarez, Leſſius, Bonac. & omnes.* Quare ſi veſtes ſacras irreuerenter ſcindas, comburas, ſeu ad vſus profanos applices, aut alio modo irreligioſè tractes, ſacrilegus eris. Et idem eſt de deſtructione irreligioſa templi, illiúſque profanatione: quia templum eſt quædam res ſacra, ſicut vaſa ſacra, & ornamenta, tametſi alias immunitates ſpeciales habeat, quæ vaſis ſacris, & ornamentis non ſunt conceſſæ, vt benè notauit *Suarez cap. 5. fin.* Dixi notanter, quæ ſunt per conſecrationem, ſeu benedictionem deſtinata diuino cultui; quia non caret probabilitate, reliqua, quæ ad ornatum pertinent, & vaſa, in quibus ponitur vinum, & aqua, inter res ſacras computanda non eſſe: ſic docuit *Anton. Gomez t. 3. variar. cap. 5. num. 11. & conſentit Farinac. q. 172. num. 46. & 58.* Hæc ſpecies poterat non numerari à ſuperiore diſtincta; quia violatio vaſis ſacri, vel ornamenti ſacri, vel templi, quatenus ſacrum eſt, & cum aliis rebus ſacris conuenit, non videntur diſtingui: ſic *Valent. 2. 2. diſp 6. q. 15. p. 1. verſ. ad ſecundam ſpeciem. Suarez tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. c. 5. in fine.*

9. Quarto loco enumerat D. Thom. bona Eccleſiaſtica; quia hæc aliquo modo ſacrata ſunt, & in cultum Dei ordinata, quatenus deſtinantur ſuſtentationi illorum, qui Dei cultui deſeruiunt, & quia deſeruiunt; eáque de cauſa alienari nullo modo poſſunt abſque ſolemnitate à iure præſcripta. Qui ergo hæc vſurpauerit, vel alienauerit extra caſus permiſſos, vltra iniuſtitiæ peccatum, malitiam ſacrilegij contrahit, vt latius cum de alienatione horum bonorum tractaui, ibique dixi ſub iis bonis non comprehendi bona propria beneficiatorum, quorum ipſi habent dominum.

10. An vero retentio decimarum, & legatorum ſit ſacrilegium? Communiter affirmare teſtatur *Valent. 2. 2 diſp. 6. q. 15. p. 1. verſ. item ex ſententia;* & delegatis affirmat *Leſſius lib. 2. c. 45. dub. 3. n. 18. verſ. Septimo.* Probant, quia hæc ſunt ab Eccleſia in cultum diuinum remotè deſtinata, quatenus ſunt deſtinata in ſuſtentationem miniſtrorum.

Dicendum tamen eſt, ſi legata non ſunt tradita Eccleſiæ, tametſi iniuſtitia ſit ea retinere, non videtur ſacrilegium, neque alia ſpecies peccati, quia non ſunt facta bona Eccleſiæ, quorum alienatio ſpecialiter eſt prohibita, vt latius dixi *ſuprad. tract. de bonorum Eccleſiaſtic. alienat.* & tradit *Farinac. q. 171. n. 45.* De decimis aliter dicendum cenſeo, non ſolum committi iniuſtitiam in illarum retentione, ſed etiam irreligioſitatem aliquo modo deteriorem ſacrilegio. Quod ſit iniuſtitia conſtat; quia retines quod alienum eſt: quod vero ſit irreligioſitas ſacrilegio deterior, ſic probo; quia ſolutio decimarum eſt formalis cultus Dei, quia fit in recognitionem ſupremi dominij. Ergo earum retentio irreligioſa erit, vtpote huic cultui diuino oppoſita priuatiuè, ſicut eſt oppoſita omiſſio ſacrificij, ſi tibi ab Eccleſia mandatum eſſet offerre.

11. Supradictis videtur addendum tempus ſacrum, quod ſpecialiter diuino cultui deſtinatur, quales ſunt dies dominici, & feſtiui; ſicut enim in templo, & in vaſis ſacris Deus honoratur, & colitur, ſic in die dominico, & feſtiuo colitur auditione Miſſæ, & abſtinentia ab operibus ſeruilibus. Ergo qua ratione templum, & vaſa ſacra inter ſacras res enumerantur, quorum profanatio ſacrilegium eſt, & tempus etiam enumerari debet. Ceterùm exiſtimo tempus non eſſe inter res ſacras numerandum; quia tempus non ſacratur, tametſi in illo ſacra fiant. Neque

enim

enim auditio ſacri, aut ſeruilium operum abſtinentia mandatur in venerationem temporis, ſicuti mandatur in venerationem templi abſtinentia in illo a forenſi judicio, & mercatura: ſed directè mandatur auditio Miſſæ, & abſtinentia ab operibus ſeruilibus in cultum Dei. Tempus autem ex tali mandato nullam ſpecialem ſanctitatem acquirit, ſicuti non acquirit tempus, in quo alicui mandatur eleemoſynam facere, vel aliud pium opus exercere. Ex quo fit omiſſionem Miſſæ in die feſto, & laborem ſeruilem non eſſe propriè ſacrilegium; quia non eſt violatio alicuius rei ſacræ, ſed eſt peccatum cuiuſdam irreligioſitatis contra Deum: ſic *Suarez lib. 3. cap. 4 à num 3.* fauet *Leſſius lib. 2. c. 45. dub. 3. num. 18. vi. 2.* Fit ſecundò peccata mortalia in die feſto commiſſa non habere ſpeciem ſacrilegij; quia non ſunt intuitu religionis ſpecialiter prohibita, vt latius *tract. de obſeruat. feſtorum diximus.*

§. III.

Quale peccatum Sacrilegium ſit.

1. *Sacrilegium ex genere ſuo eſt mortale. Aliquando fieri poteſt veniale.*
2. *Eſt peccatum omiſſionis, & commiſſionis, & qualiter contingat.*
3. *Item contingit hoc peccatum per exceſſum, & per defectum.*
4. *Aliquando hoc peccatum cum alijs coniungitur. Aliquando per ſe committitur.*
5. *Explicare debes in confeſſione quæ ſacrilegia commiſeris.*

1. Conſtans eſt omnium ſententia peccatum ſacrilegij ex genere ſuo eſſe mortale. Tum quia excellenti virtuti opponitur, qualis eſt religio, tum quia grauem materiam habet, vt conſtare poteſt cuilibet diſcurrenti per ſupradictas ſpecies ſacrilegij. Solum eſt difficultas; an & quando ſit veniale? Et quidem ſi ſacrilegium committatur ex formali contemptu rei ſacræ, numquam veniale eſſe poterit, quantumcunque læſio rei ſacræ videatur leuiſſima: quia contemnere ſactum graue quid eſt hæreticorum proprium. At ſi non ex formali contemptu, ſed materiali res ſacra offendatur, peccatum veniale eſſe poterit. Primo ex parte materiæ, vt ſi leuiter clericum percutias, leuem rem è loco ſacro furteris, leuiter rem voto promiſſam violes. Vſurpare autem iuriſdictionem, tum in imponendo clerico tributum, tum in illo iudicando, aut ad iudicium trahendo, nunquam eſſe poteſt leuis materia, tametſi minimum tributum ſit, & minimum tempus, in quo à iudice ſæculari detinearis; quia vt benè dicit *Suarez t. 1. de Religione, libr. 3. cap. 7. numer. 2.* non tam attenditur ibi quantitas tributi, aut temporis, pro quo iuriſdictio vſurpatur, quam vſurpatio ipſa iuriſdictionis, quæ per ſe res grauis eſt. Secundò fieri poteſt ſacrilegium veniale ex defectu conſiderationis, & aduertentiæ: quod in omnibus peccatis commune eſt: ſic *Suarez ſuprà, Valentia 2. 2. diſputat. 6. quæſt. 15. punct. 2. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 45. dub. 4. num. 20. Bonac. diſput. 3. de primo decalog. præcept. q. 6. p. vnic. num. 19.*

2. Hoc peccatum eſſe poteſt omiſſionis, & commiſſionis, tametſi frequentius commiſſionis ſit. *Valent. 2. 2. diſputat. 6. quæſtion. 15. p. 2. Suarez tom. 1. de Religione, tractat. 3. lib. 3. cap. 7. numer. 4.* Percuſſio enim clerici, extractio delinquentis ex loco ſacro vaſorum ſacrorum profanatio, templi deſtructio, & ſimilia, peccata ſunt commiſſionis, vt de ſe conſtat. At ſi reuerentiam debitam ex præcepto alicui rei ſacræ, vt imagini, aut Euchariſtiæ omittas, peccatum omiſſionis facis, qualiter faciunt qui Euchariſtiæ non ſe inclinant, cum adoranda proponitur, & ſacerdotes, qui in ſacrario repoſitam ſiue clauibus habent, *iuxta text. in cap. ſanè de celebratione Miſſarum.* An autem ſit propriè ſacrilegium, vel aliud peccatum diſtinctum non recipere ſacramenta tempore debitò non ſatis conſtat. Videtur enim ſacrilegium non eſſe, ſicut non eſt ſacrilegium omiſſio Miſſæ die feſto, ſed quoddam peccatum irreligioſitatis circa Deum à ſacrilegio diſtinctum. Adde ſacrilegium debere committi circa rem ſacram: at vbi datur omiſſio ſacramenti, nulla eſt res ſacra. Ergo nullum eſt ſacrilegium, quod in læſione rei ſacræ conſiſtit. Nihilominus probabilius mihi videtur, ſacrilegium eſſe; quia negari non poteſt ibi omitti aliquam reuerentiam debitam rebus ſacris, ſcilicet ſacramentis. Ergo talis omiſſio ſacrilegium eſt: violas enim per omiſſionem rem ſacram, quam ſacramentorum receptione veneraris. Secus dicendum eſt in exemplo de omiſſione Miſſæ præceptæ: hæc enim ſacrilegium propriè non eſt, ſed irreligioſitas alterius rationis; quia in Miſſa non rem ſacram, ſed Deum ipſum directè veneratis, ipſa enim eſt Dei veneratio, & ſupremus cultus.

3. Rurſus hoc peccatum eſſe poteſt & per exceſſum, & per defectum; per exceſſum, ſi rem, quæ ſacra non eſt, cultu ſacro venereris, vt ſi veſtibus non ſacratis pro ſacratis vtaris, illiſque venerationem ſacratis veſtibus debitam tribuas: ſi reliquias, vel imaginem alicuius hominis non approbati a Sede Apoſtolica pro ſancto, publicè vt talem venereris, vel priuatim ſine ſufficiente fundamento: committis enim exceſſum in tali cultu: peccas ergo ſacrilegij peccato per exceſſum; per defectum clara ſunt exempla: nam percuſſio clerici, profanatio vaſorum ſacrorum, indigna ſacramentorum ſuſceptio, & ſimilia ſunt peccata per defectum, quia deficis à cultu, quem talibus rebus ſacris exhibere debebas.

4. Deinde hoc vitium ſacrilegij aliquando cum aliis peccatis eſt coniunctum, aliquando per ſe ſolum committitur, quod in ordine ad confeſſionem eſt notandum. Nam ſæpe cum iniuſtitia, vt in percuſſione clerici, ſæpe cum intemperantia, vt in aſtricto voto caſtitatis fit. Sæpè tamen ſolum ſacrilegium patratur, vt ſi verberes clericum ipſo conſentiente, vel per laicum abſque neceſſitate: ſi copulam maritalem habeas in Eccleſia abſque neceſſitate: ſi vaſa ſacra profanes, ſacramenta indignè ſuſcipias, in iis omnibus caſibus ſola malitia ſacrilegij reperitur.

5. Denique in confeſſione non ſolum explicandum eſt, quoties commiſeris ſacrilegium, ſed quæ ſacrilegia fuerint; quia non ſolum in genere, ſed in ſpecie teneris peccata commiſſa declarare: conſtat autem plura ſacrilegia ſpecie differre: quæ enim primo loco conſtituimus differunt à ſecundo, & tertio, iuxta diuiſionem ſuprafactam, quæ eſt generis in ſpecies non infimas, quare quodlibet ex illis generibus ſuas ſpecies habet. Aliud enim eſt ſacrilegium commiſſum vulnerando clericum, aliud illud ad tribunal ſæculare ducendo, aliud tributum ei imponendo. Item aliud eſt ſacrilegium, quo ſacramenta violantur, & quo veſtes, vaſa ſacra, & quod locus ſacer per extractionem delinquentis, vel mercaturam, quo bona Eccleſiæ indebitè alienatur, vel vſurpatur: teneris ergo hæc omnia declarare: & notauit *Bonac. diſput. 3. de primo decalog. præcept. q. 6. p. vnico in fine.*

§. IV.

Quæ pœnæ ſacrilegis ſint impoſitæ, vel imponendæ.

1. *Explicatur quibus in caſibus excommunicatio ſit ipſo iure impoſita ob ſacrilegium.*
2. *Sacrilegium eſt mixti fori, & pœna imponenda arbitraria eſt ſpectata qualitate delicti.*

1. SI loquamur de pœnis ipſo facto impoſitis, nullæ habentur in iure extra caſus ſtatim referendos. Prima eſt, ſacrilegium commiſſum per ſpoliationem rerum ſacrarum cum effractione templi: iuxta *cap. conqueſti. 22. de Sentent. excommunicat.* ob quod ſacrilegium excommunicatio incurritur, de cuius intelligentia ſatis dixi, cum de immunit. Eccleſiarum ſermonem feci. Solum aduerto, ſi res ſacras comburas, tametſi tecum non aſportes excommunicationem contrahere poſita templi effractione; quia reſpectu damnificationis Eccleſiæ, & illius ſpoliationis per accidens eſt, quod tecum res ſacras feras, vel quod illas comburas. Item ſi templum ipſum deſtruxeris, & bona illius diſſipaneris, clarum eſt in ſupradicta excommunicatione te comprehendi; quia verè ſpolias, & effringis: & in iis conſentit *Suarez t. 5. de cenſur. diſput. 22 ſect. 2. num. 12. Leſſius lib. 2. c. 45. dub. 4. num. 22.* Secunda eſt, ſacrilegium commiſſum ob violentas manus in clericum, ratione cuius contrahitur excommunicatio reſeruata: *cap. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4.* de cuius intelligentia ſatis dixi in *tractat. de excommunicat. puncto de excommunicat. reſeruatis in decreto.* Tertia eſt de violantibus immunitatem Eccleſiaſticam præcipuè impoſitione tributorum, & illorum exactione, qui ipſo iure excommunicantur in bulla cœnæ Domini, vt latiùs *ibi: & tractat. de immunit. Eccleſiaſt. dixi.* Extra hos caſus nulla eſt cenſura, nec pœna ſacrilegis ipſo iure annexa, & tradunt *Suarez, Leſſius, Valentia, Azor, Bonacina, reliquique Doctores allegatis.*

2. Si autem de pœnis imponendis à iudice loquamur, latè eas expendunt *Salzed. pract. cap. 87. Decian. lib. 6 pract. crimin. cap. 33. Menochius de arbitr. lib. 2. caſu 384. Farinac. de furtis, quæſt. 172. à n. 1. & ſeqq.* Hi ergo Doctores primo ſtatuunt hoc crimen ſacrilegij eſſe mixti fori, & tam iudicem Eccleſiaſticum, quam ſæcularem de laico illud committente cognoſcere poſſe ad præuentionem: ſic *Salzedo dicto cap. 87. verſ. inter laicos. Petr. Gregor. Syntag. iuris, libr. 33. cap. 15. num. 3. Farinac. num. 30. & q. 8. numer. 132. & 156.* Pœna autem imponenda arbitraria eſt pro qualitate delicti, quod arbitrium extendi poteſt vſque ad pœnam mortis, ſi ſacrilegium graue ſit, quale eſſet furtum alicuius cuſtodiæ, in quo ſanctiſſimum ſacramentum eſſet repoſitum, tametſi ipſa minimi valoris fuerit; quia tunc non attenditur tam qualitas furti, quam ſacrilegij: ſic *Clar. in pract. §. ſacrilegium, num. 4. Petr. Gregor. ſuprà num. 2. Decian. cap. 33. numer. 14. & 21. Menoch. toto caſu 389. Farinac. q. 172. à num. 12. Anton. Gom. t. 3. variar. cap. 5. numer. 11.* & probat manifeſtè *lex Sacrilegij pœnam, ff. Ad leg. Iul. peculatus*, ibi: ſacrilegij pœnam debebit proconſul pro qualitate perſonæ, próque rei conditione, & temporis, & ætatis, & ſexus vel ſeuerius, vel clementius ſtatuere. Ecce qua ratione augenda, vel minuenda pœna eſt arbitrio iudicis. Quod autem neque ad mortem extendi poſſit, conſtat ex verbis, quæ immediatè ſubiungit. Et ſcio (inquit) multos etiam ad beſtias damnaſſe ſacrilegos, nonnullos etiam viuos exuſſiſſe, alios vero in furca ſuſpendiſſe.

DISPVTATIO III.

De Simonia crimine Religioni oppoſito.

PLACVIT de hoc crimine, etſi ſacrilegium ſit ſpecialem diſputationem inſtituere; quia de illo ſpecialiter iure tractant, vt conſtat ex *titulo de Simonia in decretal. & in decreto cauſa 1. per quæſtiones ſequentes, & in leg. noſtri regni, titul. 17. part. 1. Item Theologi cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 100. & cum Magiſt. 4. diſtinct. 25. Summiſta verbo* ſimonia: *& alij in diſcurſu referendi.*

Simonia vitium eſt religioni oppoſitum, in quo indignè res ſpirituales pertractantur, ex quibus aliæ ſunt per ſe ſpirituales, vt ſacramenta, dona ſupernaturalia, &c. aliæ ſpiritualibus annexæ, vt beneficia Eccleſiaſtica. De his omnibus, qua ratione ſimonia committatur hac præſenti Diſputatione declarare intendimus.

PVNCTVM I.

Quid Simonia ſit? Et qua ratione Religioni opponatur, & an ſemper ſit peccatum mortale?

1. *A quo nomen Simonia dicatur.*
2. *Simonia definitio expenditur.*
3. *Religioni aduerſatur.*
4. *Qua ratione à ſacrilegio diſtinguatur.*
5. *Aliquibus placet ſimoniam eſſe contra iuſtitiam.*
6. *In qua ſimonia iniuſtitia committatur reſoluitur.*
7. *Simonia ita eſt execranda, vt in ea leuitas materia concedenda non ſit.*

1. SImonia nomen obtinuit à Simone, qui vt refertur *Actor. 8.* voluit pecunia emere poteſtatem illam admirabilem dandi Spiritum ſanctum, prout videbat in Apoſtolis relucere: & quia hic fuit primus qui in lege gratiæ hoc peccato contaminatus fuit; ea de cauſa qui in illud delinquunt, Simoniaci appellantur: Quod ſi aliquis obiiciat in lege veteri aliquos fuiſſe hoc vitio contaminatos, vt Balaam, qui pretio fuit conductus, vt malediceret populum Iſraël, *Numer. 22.* & Giezi famulum Eliſei, qui vt dicitur *4. Reg. 5.* vendidit Naaman ſanitatem diuinitus datam, facilè reſpondetur non vocari contaminatos hoc ſcelere Giezitas, nec alio nomine, quia nec Giezi neque alius ita grauiter, ac Simon Magus peccarunt; ſiquidem ipſi ſolum gratias gratis datas vendiderunt, quales ſunt ſanitas diuinitus data, quam vendidit Giezi, & deciſio miraculoſa hoſtium per maledictionem, quod vendidit Balaam. At vero Simon Magus voluit emere potiſſimum quoddam donum, ſcilicet poteſtatem conferendi Spiritum ſanctum, hoc eſt gratiam ſanctificantem, per quem Spiritus ſanctus in nobis inhabitat: quod donum voluit emere, vt iterum venderet, vt dicitur *in cap. Saluator 1. q. 3.* & docet *Auguſt. tract. 10. in Ioan. & D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1.*

Digitized by Google

art. 1. *ad* 4. ideoque merito ſimoniaci vocantur. Alias rationes adducunt *Arag.* 2.1. *q.*100. *art.* 1. *in princ. Valen.* 1.3. *diſp.*6. *q.*16. *p.* 1. *circa finem*, *Suar. lib.*4. *de Simonia cap.*1. *à n.*3.

2. Eſſentia ſimoniæ, & cuiuſvis rei per eius definitionem cognoſcitur. Definitur ergo Simonia, vt ſit ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum: ſic tradit *gloſſa can. qui ſtudet.* 1. *quæſt.* 1. *& in principio cauſæ.* eſto reputet quaſi ſuperfluam illam particulam ſpirituali annexum: illam tamen omnes doctores admittunt. Dicitur ſtudioſa voluntas, id eſt deliberata, vt explicat *Leſſius libr.* 2. *de inſtit. capit.* 33. *dub.* 1. *num.* 3. dicitur emendi, vel vendendi; quia quolibet ex iis modis committitur Simonia: emere namque voluit Simon, vendere Giezi: His autem verbis emptionis, & venditionia comprehenditur à doctoribus: vt conſtat ex *D. Thom. q.* 100. *artic.*1. *ad* 5. omnis contractus non gratuitus, ſiue ſit permutatio, ſiue locatio, ſiue conductio. Quapropter quotieſcunque datur ſpirituale, vt temporale donetur, aut contra; dicitur latè emptio, vel venditio rei ſpiritualis: facitque *lex ſicut* §. *venditionis ff. quibus modis pignus, &c.* Requiritur tamen quod aliquod pretium temporale interueniat: aliàs neque erit emptio, nec venditio, at conſequenter nec propria Simonia: cum ibi donum Dei non intendatur pecunia poſſideri, vt dictum fuit Simoni Mago. Puniri tamen poteſt (vt dicemus) pœnis ſimoniæ impoſitis ob eius ſimilitudinem. Tertia particula eſt aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum. Vocatur ſpirituale, non quod incorporeum eſt, ſed quod eſt aliquo modo ſupernaturale, & donum Spiritus ſancti, vt ſunt ſacramenta, conſecrationes, &c. Spirituali annexum vocatur, quod cum ſpirituali connexionem habet, quodque tripliciter contingit, vt notant *Leſſius, & Suar. ſupra* antecedenter comitanter, & conſequenter. *Antecedenter*, vt iuſpatronatus, electio, præſentatio, collatio, quæ pertinent, & ordinantur per ſe ad beneficia Eccleſiaſtica. Item ſecundùm quoſdam, veſtes, vaſa ſacra, altaria, templa, &c. quia ordinantur ad ſacrificium Miſſæ. *Comitanter*, vt labor ſuſceptus in adminiſtratione Sacramentorum, & aliorum quorumuis officiorum Eccleſiaſticorum. *Conſequenter*, vt beneficia Eccleſiaſtica, quatenus ſunt iura, & poteſtatea recipiendi redditus Eccleſiaſticos propter officium ſiue miniſterium ſpirituale.

3. Ex dictis infertur, ſimoniam religioni aduerſari: ſiquidem irreligiosè tractat res diuinas, & ſupernaturales, quatenus illas venales facit, & pretio temporali coæquat; cum ſint ſupra omne pretium: ita ſentiunt *Hoſtienſ. & Abbas in cap. Nemo de Simonia: & omnes doctores.* Et licet in iure canonico hoc vitium ſæpè ſit appellatum hæreſis ſimoniaca, *cap. Presbyter* 1. *q.*1. *cum ſeq. & cap. quoties de Simonia*; non tamen eſt propria hæreſis, vt notant doctores cum *gloſſa in cap. firmiſſimè de Hæreticis*: & aduertit *Suar. lib.*4. *de Simonia c.*1. *n.*6. *& Valen. diſp.*6. *q.*16. *p.*4. *verſ. ſecundo dico pag.*1668. Quia ſtat optimè velle aliquem vendere, aut emere rem ſpiritualem ex prauo affectu voluntatis, quin internè iudicet rem ſpiritualem eſſe pretio æſtimabilem: eſt tamen impropriè hæreſis, ſeu vt ait *D. Thom. q.*100. *art.*1. *ad* 1. eſt hæreſis quoad externam profeſſionem; quia qui donum Spiritus ſancti vendit, externa venditione profitetur ſe eſſe doni Spiritus ſancti dominum, aut rem illam eſſe venalem, pretioque æſtimabilem.

4. Sed eſt difficultas poſito Simoniam eſſe contra religionem, qua ratione à ſacrilegio diſtinguatur; ſiquidem ſacrilegium eſt indebita rei diuinæ tractatio?

Reſpondeo cum *Valen. ſupra q.*16. *p.*4. *circa finem*, dupliciter à ſacrilegio differre. Primò; quia ſacrilegium eſt violatio rei ſacræ ſecundùm vſum, ad quem fuit deſtinata, vt ſi conculcares, & profanares res diuinas, cum ſint venerationi, & orationi deſtinatæ. Simonia vero eſt violatio rei ſacræ non tam quoad eius vſum, quam quoad eius dignitatem: ſiquidem eius dignitas minoris ſit, quam par eſt venditione & emptione. Secundò differunt, vt etiam docet *Caietan. q.*99. *de ſacrileg. dub.*1. quatenus ſimonia infert iniuriam rei ſacræ per modum voluntatiæ commutationis iniuſtæ, id eſt cum relatione ad alterum ementem, vel vendentem, qui ſimiliter infert iniuriam rei ſacræ. Sacrilegium verò non eſt per ſe cum relatione ad alterum, qui ſimiliter violet eandem rem ſacram.

5. Item aliquibus placet Simoniam etiam eſſe contra iuſtitiam; concedit *Sotus lib.*9. *de iuſtit. q.*5. *art* 1. *Valen. t.*3. *diſp.*6. *q.* 16. *p.* 4. *verſ. tertio pag.*1668. Ratio eſt; quia diſpenſator, cui à domino mandatum eſſet bona aliqua gratis erogare, iniuſtitiam committeret illa vendendo. Cum igitur homines rerum ſpiritualium Domini non ſint, ſed tantum diſpenſatores, vt dicit *Paul.* 1. *Corinth.* 4. ſic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei: & ex alia parte illis mandatum ſit hæc omnia gratis conferre, vt conſtat *ex Matth.*10. *cap.* gratis accepiſtis, gratis date: efficitur ſanè pro illorum datione iniuſtè pretium expoſtulari, & recipi. Video tamen *Nauarr. lib.*1. *de reſtit. cap.*2 *n.*385. *& Suar. lib.*4. *cap.*4. affirmare venditorem Simoniacum non peccare contra iuſtitiam: quia neque reſpectu Dei, cum ibi nulla re eum priuet, neque etiam reſpectu ementis ſpirituale donum: cum longè plus illi detur, & maioris valoris, quam pretium à ſe exhibitum. Adde ſæpè vendentem ſpirituale priuare ſe aliqua vtilitate ſpirituali, vel temporali, vt ſi vendat beneficium, ſi vendat grana benedicta, Miſſam, ſacrificium, &c. quod pro ſe poterat applicare: non igitur committit iniuſtitiam pretium aliquod expoſtulans pro huiuſmodi rebus.

6. Ego vero cenſeo non in qualibet venditione rei ſpiritualis reperiri iniuſtitiam, ſed in illa ſolum ex cuius datione nullum incommodum patitur, nullumve emolumentum amittit venditor. Probo argumento vltimo facto pro ſententia Suar. qui enim habens beneficium, & illo vti potens venderet, ſine dubio ſe priuat vtilitate temporali. Ergo pro illo damno pretium abſque iniuſtitia exigere poteſt. Neque obſtat neminem eſſe dominum beneficiorum, ſed miniſtrum, & diſpenſatorem Chriſti mandantis gratis hæc dona exhibere: quia non eſt miniſter, & diſpenſator, cui neceſſario onus incumbat diſpenſandi illa bona: habet enim poteſtatem illis vtendi. Quando ergo diſpenſator adſtrictus non eſt bona domini impertiri, ſed ſaltem vſum illorum habere poteſt; poteſt etiam pro priuatione illius vſus quam ſuſcipit, & conceſſione, quam alteri tribuit aliquid abſque iniuſtitia exigere. Vnde quando nullum damnum patitur ex bonorum ſpiritualium conceſſione, pretium exigere iniuſtitia erit; ſiquidem gratis tenetur exhibere: cui modo dicendi ex parte conſentit *Leſſius lib.*2. *cap.*35. *dub.*28. *à n.*158.

7. Rurſus Simonia vitium eſt ita execrabile, & omnino deteſtandum, vt dicitur in *cap. reperiuntur, cap. eos qui* 1. *q.* 1. vt nullo modo leuitas materiæ in eo admittenda ſit: ita communiter doctores, *Nauarr. in extrauag. de datis pro iuſtitia, vel gratia, notab.*10. *num.* 20. *verſ. per quæ omnia, & lib.* 5. *conſil. in noua edit. tit. de Simonia conſ.* 52. *num.* 3. *Hugolin. in tractat. de Simonia, tab.*1. *cap.* 17. *in princ. num.* 3. *Suar. t.*1. *de Relig. lib.*4. *cap.*3. *num.*5. *Sanch. lib.*1 *decal. cap.*4. *num.* 1. Ratio eſt; quia neque ex parte rei ſpiritualis, neque ex parte pretij poteſt dari leuitas

materiæ. Non ex parte rei ſpiritualis; quia quantumcunque res ſpititualis in ſuo genere patua ſit, vt cereus, agnus, aqua benedicta, ptima tonſura, graois eſt iniuria eam venalem facete, pretioque temporali æſtimare, & quaſi coæquare: indicatur enim hac ratione eſſe eiuſdem valoris, & dignitatis.

Neque obſtar in aliquibus peccatis contra religionem dari leuitatem materiæ, vt in fractione voti, & iuramenti; quia non per ſe, & directè aliqua res diuina violatut: ſicut in venditione retum ſpiritualium, in conculcatione rei ſactæ quautumcunque minimæ, io blaſphemia, in infidelitate, in periutio aſſertorio: quæ omnia niſi per ignotantiam, & inconſidetationem leuia peccata eſſe non poſſunt. Quod vetò quantitas pretij, quo res ſpiritualis venditur, aut emitur, non poſſit ſimoniam facere leuem, conſtat; oam quo minor eſt quantitas pretij data pro re ſpirituali, eo magis videtur vilipendi, & contemni ipſa res ſpiritualis, vtpote quæ paruo pretio æſtimatur. Et hac ratione io *cap. ex tua, de Simonia* condemnatur clericus, qui ſex tantum ſolidos pro ſua præſentatione ad otdines dedit, in perpetua ordinis depoſitione, & monaſterij reclusiooe: quæ pœna cum ſit ita grauis non imponeretur, niſi ob peccatum mortale, & tamen quantitas data parua erat, vr expoſitores ibi ootant, facit etiam *can. placuit, & can. iudices 1. quaſt. 1.* Neque in contrarium eſt *cap. etſi quæſtiones de Simonia*: vbi ratione modici pretij dati excuſatur quis à Simonia. Quia ooo excuſatur ratione modici pretij, ſi eſſet ex pacto: ſed quia præſumitur datum fuiſſe liberaliter: tum quia modicum: tum & præcipuè quia fuit datum in neceſſitate, & inter fratres.

Pvnctvm II.

Quotuplex ſit Simonia.

1. *Simonia alia eſt iuris diuini & naturalis, alia poſitiui, & explicatur Simonia iuris diuini, & naturalis.*
2. *Explicatur ſimonia iuris poſitiui.*
3. *Deinde Simonia alia eſt mentalis, alia conuentionalis, aliàs realis, & expenduntur.*

1. PRimo diuiditur ſimonia in eam, quæ eſt iuris diuini, & naturalis, & in eam, quæ eſt iuris poſitiui: quam diuiſionem ſerè omnes admittunt cum *gloſſa in cap. pridem, de Pactis verſ. illicita pactionis & cap. ex parte 1. de officio iudicis deleg. verſ. dimittere cap. ſaluator. 1. quaſt. 3. verſ. & iudicem, & conſtat ex alijs, quæ latè tradit Suarez lib. 4. cap. 2. & 7. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 2. & ſeq.* Vocatur autem ſimonia iuris diuini, & naturalis, quando aliqua res de ſe ſpiritualis venditur, aut emitur, vt ſi venderes ſacramenta, aut calicem conſecratum pluris ob conſecrationem; aut imagioes, & alia benedicta pluris ob benedictionem: & in hac Simonia non poteſt Pontifex diſpenſare.

2. Simonia autem iuris poſitiui eſt, quæ à ſola lege Eccleſiaſtica ortum habet: ſolet enim lex Eccleſiaſtica commutationem rerum ſpiritualium, hoc eſt beneficiorum prohibere: *cap. quæſitum, cap. cum olim de rerum permutat, cap. cum pridem, cap. clerici de Pactis, & cap. conſtitutus cum alijs de tranſactionibus* ne permutantes labem ſimoniæ incurrant: Item in *cap. ſi quis Epiſcopus 1. quaſt. 1. & cap. ſaluator. 1. quaſt. 3.* affirmatur eſſe Simoniam vendere officium œconomi, vicedomini, aduocati, ſacriſtæ, caſtaldi: quæ tamen venditio, vt benè dicit *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 4. num. 26.* non eſt contra ius diuinum; quia ſuot officia temporalia otdinata ſolum ad temporalium adminiſtrationem: neque eſt in illis vlla ſanctitas per conſecrationem, aur benedictionem. Nam œcooomus eſt, qui res Eccleſiæ, & canonicorum gubernat: vicedominus eſt œconomus rerum Epiſcopi, aduocatus, qui cauſis Eccleſiæ tractandis præeſt: caſtaldus eſt, qui aliàs dicitur maiotdomus, vt explicat *gloſſa.* Difficultas vero eſt; an hæc Simonia iuris poſitiui ſit propria ſimonia? Affirmat *Suar. & Leſſius locis citatis.* Negat *Duran. in 4. diſt. 25. quaſt. 5. Sotus libr. 9. de iuſtit. quaſt. 5. articul. 2. ante reſponſionem ad argumenta, Victor. in relect. de Simonia, num. 15. & ſeq. Man. Rodr. t. 2. ſum. cap. 56. num. 2. & 3.* Ego vero exiſtimo cum *Valen. t. 3. diſput. 6. quaſt. 16. p. 5. à verſ. ſecundo pag. 1667. & ſeq.* fortè eſſe cootrouerſiam de ſolo oomine: in primis enim negari non poteſt Eccleſiam ſuis præceptis conſtituere poſſe materiam io rectitudine illius virtutis, qua cum habet aliquam connexiooem, & ſimilitudinem: hac enim ratione percuſſionem clerici conſtituit in materia ſacrilegij ob reuerentiam ordinis, quo clericus eſt ioſignitus, & eodem modo pollutiooem effuſionemque ſanguinis in Eccleſia ob loci reuereotiam prohibita, fecit vt eſſent ſacrilegia: ita ſimiliter prohibens permutationem beneficiorum, venditiooem officij admioiſtratoris rerum Eccleſiaſticarum ob maiorem reuerentiam rerum ſpiritualium & vt omnis ſimoniæ ſpecies vitetur: conſtituit ſanè hæc omnia in materia religionis, atque adeo efficit tranſgreſſionem illorum eſſe contra religionem. Quod vero talis tranſgreſſio conſtituatur io propria ſpecie Simoniæ, eiuſdemque ſit rationis cum Simonia iuris diuini. Hoc ego dico eſſe quæſtionem de nomine. Certum enim eſt cum illa conuenientiam aliquam habere, tum io materia videlicet in commutatione oon gratuita: tum etiam in eo: quod aduerſatur eidem virtuti, ſcilicet religioni: tum etiam in pœnis.

3. Secundò diuiditur Simonia in mentalem, conuentionalem, & realem: quæ diuiſio communiter recepta, eſt à Iuriſperitis, & Theologis. Mentalis eſt, quando nullo pacto præcedente, ſed affectu animi ſpirituale donatur, vt temporale acquiratur, vel econtra v. g. ſi conferens alicui beneficium, intendas obligare illum ad reddendum temporale, vel econtra ſi conferas temporale, & intendas propter ipſum obligare alium ad reddendum ſpirituale. Vocatur autem hæc Simonia mentalis; non quia in actum exteriorem dandi, & recipiendi non exeat: ſed quia iniquus animus non declaratur: vt benè aduertit *Valen. 2. 2. diſpu. 6. quaſt. 16. p. 5. in princip.* & de hac Simonia loquitur *cap. Tua nos, §. licet & cap. vlt. de Simonia*: vbi cum datur beneficium, vel reſignatur ea intentiooe, & affectu deciditur ſimoniam eſſe, & apud iudicem diuinum, qui eſt ſcrutator cordium debere puniri.

Conuentionalis Simonia eſt, quæ mentali ſuperaddit externam conuentionem, ſeu pactum; ex neutra tamen parte completum, vel ſaltem non completum ex vtraque parte. *Nauarr. cap. 23. numero 103. Valen. diſputat. 6. quaſtion. 16. p. 5. verſ. & notandum pag. 1669.* Ratio eſt; quia realis, & completa, perfectaque venditio noo dicitur, quouſque contractus ex vtraque parte compleatur. Aduerte tamen, ſi ſolum pollicitationem feceris de pretio, ſi tibi daretur beoeficium: neque alius pollicitationem acceptauerit,

ptauerit, conuentionalem ſimonjam non committis: quia non eſt conuentio, quouſque ptomiſſio acceptata ſit: ſie *Farinac. lib.1. deciſ.34. num. 4. 5. & 6.* vbi alios refert. Realis Simonia dicitur, quando ex vtraque parte completur contractus, ita vt ex vna parte donetur ſpirituale, & ex alia pretium, vel pats pretij. Vnde Simonia realis ſupponit conuentionalem, & conuentionalis ſupponit mentalem ſaltem ex natuta rei; & ſecluſa lege poſitiua.

Pvnctvm III.

Quæ habeant rationem pretij ad conſtituendam Simoniam.

1. *Explicatur in genere, quæ res habeat rationem pretij.*
2. *Remiſſio debiti, aut promiſſio remittendi rationem pretij habet.*
3. *Item mutuatio pecuniæ.*
4. *Deinde penſio ſoluenda.*
5. *Rurſus beneficij reſignatio, collatio, aut permutatio. Sed hoc intelligendum eſt de beneficio non ipſo iure vacante.*
6. *Quid dicendum, ſi in beneficij collatione peteretur iuramentum de non reſignando tale beneficium cum penſione?*
7. *Quid ſi peteretur, vt prius reſignares habitum.*
8. *Obſequium beneficiarij verè poteſt rationem pretij habere.*
9. *Preces, interceſſiones, fauores, & laudes ſub pretio comprehendi poſſunt.*

1. VT clatius eſſentia ſimotiæ intelligatur, examinandum eſt ptetium ad ipſam requiſitum: conſiſt·t enim Simonia in emptione, & venditione, quæ abſque aliqua re habente rationem pretij effici non poſſunt.

Quæ veto res habeas rationem pretij? Reſpondet optimè Gregor. & doctotes omnes in *cap. ſunt nonnulli, & capit. ordinationes, capit. de ordinationibus 1. quæſt. 1. cap. ſaluator. 1. quæſt. 3.* dinſtinguuntque triplex donum, ſcilicet munus à manu, munus ab obſequio, munus à lingua. Munus à manu eſt pecunia, ſub qua comprehenditur quidquid poſſidetur in terra vt dixit *Auguſt. in cap. totum 6. 1. quæſt. 1.* Munus ab obſequio eſt obſequium præſtitum Eccleſiæ, collatori, electori, patrono, vel amicis eorum. Munus à lingua intelliguntur fauores interceſſiones, laudes, preces, &c. Omnia autem hæc poſſunt eſſe ptetium in ſpiritualibus, & ſufficiunt ad ſimoniam conſtituendam, vt conſtat ex *cap. etſi quæſtiones, cap. tua nos, cap. in tantum de Simonia.*

Neque obſtat §. *item pretium, inſtit. de empt. & vendit.* vbi declatatur non eſſe proptiè emptionem, & venditionem, quando vna res pto alia commutatur non inteueniente pecunia: quia non eſt maior ratio, quare vna potius, quam alia habeat rationem pretij. Non inquam obſtat, quia ibi loquitur *I.C.* inter commutationem rerum eiuſdem otdinis. Secus vero eſt dicendum; quando temporale datur in commutationem rei ſpiritualis: tunc enim tempotale propter affinitatem cum pecunia habet rationem pterij, potius quam ſpirituale. Adde ad Simoniam ſufficere contractum eſſe onerosum, eſto propria emptio, & venditio non intercedat, vt ex dictis, & ex dicendis conſtabit.

2. Sed vt clarius doctrina eluceſcat, placet declarare aliqua, in quibus dubium eſſe poterat; an ſufficerent ad pretium conſtituendum, ac proinde ad Simoniam?

Primò igitur comprehenditur ſub munere à manu remiſſio debiti, aut promiſſio remittendi debitum: tenet multis allegatis *Flamin. Pariſ. libr. 14. de reſignat beneſic. quæſt. 7. num. 31. & num. 71. & conſtat. ex cap. talia, 8. quæſt. 3. & ibi gloſſa: & expreſſè ſupponitur in capit. veniens 10. de teſtibus & ibi gloſſa. Panorm. & alij.* Qua ratione in *cap. penult. de Simonia*, tam ordinans, quam ordinatus ſuſpenditur; eo quod petierit otdinans ab otdinando promiſſionem nihil ab eo poſtulandi in debitam ſui ſuſtentationem; eo quod ſine titulo illum ordinauetit: & de ordinato habetur exptesſè *cap. per tuas 3. de Simonia.* Ratio eſt; quia Epiſcopus otdinans, vel præſentans aliquem ordinandum ſine titulo, tenetur ad alendum illum: vt deciditur *cap. cum ſecundum de Præbendis.* Ergo ſi petit hanc obligationem ſibi remitti, petit aliquid ptetio æſtimabile, ac ptoinde ſufficiens ad ſimoniam.

Ex hac doctrina infert *Nauarr. in ſumm. cap. 27. num. 158. §. declaratio prima, & Suarez libr 4. de Simonia cap. 38. num. 5.* conſtituentem ex bonis propriis alicui otdinando titulum, ſeu patrimonium, ſi ab illo recipiat promiſſionem de nihil poſtulando, committere ſimoniam vltra peccatum indebitæ ordinationis, cuius eſt particeps: quia media remiſſione debiti conſtituit tibi titulum ad otdines, ſicut patronus præſentans ad beneficium, ſi promiſſionem peteret non petendi redditus, abſque dubio eſſe ſimoniacus. Verum contra ſentiendum eſt cum *Cardin. Tolet. lib.1. ſumm. cap.48. num. 10.* cuius fundamentum eſt non quia remiſſio debiti non ſit munus à manu ſufficiens ad conſtituendam Simotiam: ſed quia datio pattimonij non eſt quid ſpirituale, nec propriè ad ordines præſentatio. Vnde *numero 12. in fine*, dicit ita fuiſſe determinatum in ſacra pœnitentiaria, ſcilicet non incurrere ſimoniam, qui ordinatur accepto patrimonio, & facto pacto de illo alienando, vel reſcindendo, &c.

3. Secundò ſub munere à manu comprehenditur mutuatio pecuniæ. Quaptopter qui beneficium, vel aliam rem ſpiritualem tribueret ſub conditione pecuniæ mutuandæ, abſque dubio ſimoniam committeret tam dans, quam recipiens. Et idem eſt, ſi petatur dilatio debiti ex iuſtitia ſoluendi hîc, & nunc; vel è contra, ſi petentur debiti ſolutio, antequam debeatur: quia hæc mutuationi æquiualent, imo nihil aliud eſſe videntur. Ratio omnium eſt: quia eſto mutuum non ſit ſpecialiter pretio æſtimabile: negari tamen non poteſt eſſe quoddam temporale commodum ſufficiens ad mouendos animos: vt notat *Bald. in leg. quiſquis. Cod. ſi certum petatur.* vbi exilio punitur, qui mutuat iudici, quia cenſetur quaſi emptor legum propter efficaciam quam habet ad animos cottumpendos. Idemque tradit in *leg. 1. ff. de Calumniatorib.* Etgo petere hoc commodum temporale in commutationem rei ſpiritualis ſufficiens omnino eſt ad ſimoniam: cum in datione rei ſpiritualis omnis pactio, omniſque conditio, quæ de iure non ineſt, abeſſe debet, vt conſtat ex *cap. vltim. de Pactis, & alijs*, & ita pto certo ſupponit *Nauarr. capit.23. numero 101. in fine: & conſ. 14. numero 6. de Simonia, & conſ. 23. numero 2. Vgolin. tab. 1. capite nono, §. 5. numero ſecundo, Leſſius lib.2. cap.20. dub. 9. Suar. lib.4. de Simon. cap.38. num. 7. Mol. tractat.2. de iuſtit. diſputat. 310. §. quoad vltimum, pag. 372.*

Flamin.

Flamin. de reſignat. beneſic. tom. 2. lib. 14. quæſt. 7. à numero ſecundo, & tractat de confidentia, quæſt. 36. Nicolaus Garcia 11. p. de beneſic. capit. 3. numero 171. & ſeq. Azor. 2. p. inſtit. moral. lib. 7. quæſt. 2. Arag. 2. quæſt. 78. artic. 2. pag. 683. Man. Rodrig. tom. 2. ſumm. verſ. Simonia capit. 59. numero 3. in ſecunda concluſ. Neque obſtat vſuram non eſſe, ſi pecuniam mutuans petat, vt ſibi triticum mutuaratius remutuet iuxta *cap. 1. de Vſuris*: & docet *Suarez tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simonia capit. 37. numero 16. fine, cum Diuo Thom. quæſt. 78. art. 2. ad 4. & cap. 38. numero ſexto, Leſſius libro ſecundo, cap. 20. dub. 8. in princ.* Quia in huiuſmodi caſu ideo non eſt vſura; quia non petis commodum aliquod diuerſum ab eo quod ipſe præſtas. At in lagitione rerum ſpiritualium, cum maxima puritas requitatur, venire non poſſunt commoda temporalia in permutationem; imo quo minus æſtimabilia ſunt, ideo videtur grauior irreuerentia ſpiritualibus irrogari admittendo commutationem, & permutationem vnius cum alio vt rectè *Suarez ſupra.* Aduerto tamen hæc omnia intelligenda eſſe, quando datur mutuum eo pacto, & conditione, vt detur beneficium: ſecus vero quando liberaliter datur ad beneuolentiam captandam, vel ingratitudinem beneficij accepti, ſiue hoc ſit ante, ſiue poſt, ſiue in ipſa beneficij collatione, vt notarunt *Flamin & Garcia ſupra* & infra latius dicemus.

4. Tertio ſub munere à manu comprehenditur penſio ſoluenda: quia eſt quædam promiſſio pecuniæ ſoluendæ. Quocirca ſi Epiſcopus (& à fortiori eſt de quolibet alio electore) conferens alicui beneficium conueniat cum eo, vel cum alio tertio de admittenda penſionem ſibi, vel alteri aliàs non collaturus non eſt dubium ibi intercedere ſimoniacam prauitatem, vt conſtat ex *cap. vlt. vt Eccleſiaſt. beneſic. ſine diminut. conferantur.* Nam licet Epiſcopis liceat ad tempus pro cauſa iuſta, & neceſſaria beneficiis Eccleſiſticis penſionem imponere, vt conſtat ex *ſupra dicto capit. & ex cap. ſi propter de Reſcript. in 6. & ex Clement. 2. de rebus Eccleſ. non alienand.* vbi *gloſſa* verbo *defenſor.* nunquam tamen licet in largitione beneficij expoſtulare conſenſum de admittenda penſione, & ſub hoc grauamine conferre, quando beneficium ipſum grauatum non erat, vt docet benè *Flamin libr. 6. de reſignat. quæſt. 2. numero 3. & Suarez lib. 4. cap. 38. numero 10.* & ratio eſt: quia præſumitur ibi eſſe iniquam pactionem, cum conſenſus eius, cui dandum eſt beneficium, neceſſarius non ſit ad reſeruationem penſionis: quia ipſemet Epiſcopus poteſt cauſa iuſta, & neceſſaria intercedente reſeruare fructus beneficij vacantis, vel partem eorum. Video tamen nullam penſionem impoſitam ab Epiſcopo ſine confirmatione Pontificis vires obtinere: quia eſt ſatis probabile per non vſum hanc facultatem amiſiſſe: tenet abſolutè *Valent. 2. 2. diſputat. 6. quæſt. 16. p. 3. in fine, Ludouic. Lop. inſtruct. 1. p. capit. 303. poſt Sotum libr. 9. quæſt. 7. articul. 2. Tolet. ſum. lib. 5. cap. 62. in fine, Zecchius de beneſic. & penſionib. cap. 11. numero 2. in princ. Ledeſm. 2. p. ſumm. tractat. 12. concl. 20. & 21.*

Huc ſpectant varij caſus, quos tractat *Nauarr. in varijs conſil. de Simon.* vt *conſ.* 47. de illo beneficij prætenſore, qui cum aliquo curiali conuenit, vt ſibi auxilium ferat ad beneficium obtinendum, ſub conditione ſoluendi illi penſionem: & in *conſ.* 57. de alio, qui cum aulico paſcitur, vt ſibi de vacantibus beneficiis ſtatim notitiam præbeat promittens ſe conſenſurum penſioni imponendæ in fauorem eius. Quia promiſſione penſionis paratur via ad beneficium. Vide alios caſus apud *Flamin. de reſignat. libro decimo quarto, quæſtio quarto, à numero quinto.*

5. Quartò ſub munere à manu comprehendi etiam poteſt beneficium propter temporales annexum: docet cum communi *Syluеſt. verbo permutatio 1. quæſt. 7. & 13. Nauarr. conſ. 43. de Simon. Suarez libr. 4. cap. 31. numer. 14.* Vnde ſi in collatione alicuius rei ſpiritualis petatur permutatio, aut reſignatio alicuius beneficij, abſque dubio committitur Simonia, ſaltem ex iure Eccleſiaſtico, quia non ſolum habet verum, quando petitur permutatio, & reſignatio in fauorem tertiæ perſonæ, iuxta *cap. de Soc. de Simonia. capit. cum pridem. capit. vltim. de Pactis*, ſed etiam quando abſolutè petitur ceſſio beneficij abſque ſignatione perſonæ. Quod vt pleuè intelligatur ſciendum eſt aliqua eſſe beneficia taliter incompatibilia, vt vno obtento, vacet alterum ipſo iure, vt ſi habeas beneficium cum cura animarum, dignitatem, perſonatum, vel officium, & accipias ſecundum huius generis, obtenta pacifica poſſeſſione ſecundi vacat primum: ita habetur *cap. de multa, de Præbendis*, & clarius *in extrauag. execrabilis eodem.* Idem eſt de præbendis vniformibus ſub eodem tecto, vt patet *cap. literas 9. de conceſſ. præbenda.* vt duo canonicatus, quare ſi habeas vnum canonicatum, & obtineas alium per pacificam poſſeſſionem in eadem Eccleſia vacabit prior. Reliqua verò beneficia etiam reſidentiam poſtulantia non vacant ipſo iure per obtentionem, & poſſeſſionem pacificam ſecundi, ſed veniunt vacanda. Non enim canonicatus vacat ipſo iure obtenta parochia, aut dignitate, alia extra Epiſcopalem neque parochia, aut dignitas, obtento canonicatu, alioque beneficio ſimplici: quia nullo iure id cautum eſt: ita *Nauarr. libro tertio, conſ. 29. de Præbendis, Leſſius, libro 2. capit. 34. dub. 27. num. 144.* iis poſitis.

Dicendum eſt ſi alicui conferatur beneficium incompatibile omnino cum eo quod habet, & petatur, vt relinquat prius, Simonia non eſt: ita *Abbas in cap. ſignificaſti de elect. in 6. gloſſa cap. ad audientiam 1. de Reſcript. verſ. renunciames, Vgolin. de Simon. tab. 1. cap. 11. num. 4. Nicol. Garcia tom. 2. de beneſ. p. 8. cap. 2. num. 22. & 28.* Ratio eſt; quia hæc conditio de iure ineſt neque ab illo petitur, quod ipſe præſtare non teneatur. Secus vero ſi peteretur, vt relinqueret prius ante captam ſecundi poſſeſſionem, vt dicemus. Et idem eſt ſi peteretur, vt relinqueret liberè aliud habitum vel in fauorem alicuius, quod tamen non vacat ipſo iure; quia tunc expoſtulatur aliquod onus, quod de iure non ineſt; ac proinde inducit ſimoniam: ita *Garcia aliis relatis ſupra numer. 17. 24.* & eſt communis ſententia. Hæc tamen omnia intelligenda ſunt, quando datur beneficium ſub eo onere, & conditione, vt reſignet aliud: ſecus vero ſi reſignatio non peteretur, vt obligatoria. Quocirca *Manuel Rodrig. cap. 64. num. 4. 2. t. ſumm. cum Nauarr. lib. 5. conſil. tit. de Simonia conſ. 23.* diſtinguit in eo, qui patrono habenti ius præſentandi ad aliquam præbendam pinguem, offerret beneficium ſimplex ea conditione vt ipſe præſentetur ad talem præbendam: an ſcilicet fiat ea conditione principali, & immediata propter aſſecutionem beneficij; an vero fiat tanquam cauſa impulſiua, & motiua, hoc eſt ad mouendam voluntatem, & illum inclinandum ad talem præſentationem: ſi hoc ſecundo modo fiat, affirmat ſimoniam non eſſe.

6. Hinc deciditur quæſtio, quam tractat *Nauarr. conſ. 1. Vt Eccleſiaſtic. beneficia*: Videlicet, an ordinarius in collatione beneficij exigere poſſit à collatorio iuramentum de non reſignando illud cum penſione, neque in fauorem alicuius, ſed liberè? Cui quæſtioni reſpondet

reſpondet negatiuè *Nauarr. ſupra*, *& Flamin. Pariſius de conſil. quæſt: 52 & Vgolin. tab. 1. de Simonia cap. 8. § 3. num. 2* & addunt *Nauarr. & Flamin.* tale iuramentum ſi apponatur nullum eſſe, ſed poſſe collatorium non obſtante eo reſignare beneficium cui voluerit: & cum penſione, &c. Verum *Nicol. Garcia de benefic. tom. 2. 8. p. numero 33. 34. & 39. & ſeq.* diſtinguit, aut iuramentum exigitur ante collationem beneficij, aut beneficium confertur cum onere præſtandi poſtmodum dictum iuramentum: Si hoc ſecundo modo fiat, affirmat committi ſimoniam; quia iam datur beneficium cum onere, & pacto, quod de iure non ineſt: contra deciſionem *cap. quam pio 1. quæſt. 2. cap. Arroldus 8. quæſt. 3. cap. fin. de pactis cap. tua nos de Simonia*: Si vero iuramentum ante collationem exigatur, non videtur ibi committi ſimoniam; quia non petitur aliquid, quod in vtilitatem collatoris, aut alterius directè cedat. Hæc tamen ratio non eſt efficax: nam ſiue iuramentum poſt collationem, ſiue ante præſtetur, eodem modo cedit in vtilitatem collatoris; ac proinde ſi in vno caſu committitur Simonia, etiam in alio. Adde ſi alicui conferretur beneficium curatum cum onere vt reſignaret liberè ſimplex, omnes admittunt committi ſimoniam, eſto reſignatio non cederet in vtilitatem conferentis beneficium, aut alterius directè. Et ratio eſt; quia petitur conditio aliqua in collatione beneficij, quæ de iure non ineſt, & quæ de ſe eſt oneroſa: igitur cum iuramentum de reſignando beneficio liberè, & ſine penſione, caſu quo debeat reſignari, de iure non inſit beneficio accipiendo abſolutè videtur committi Simonia: & ita vt probabilius defendo, eſto *Man. Rodrig. tom. 2. ſumm. verbo Simonia cap. 60. numero 4. & Cordub. in ſumm. quæſtio 30.* contra teneant.

7. Idem à fortiori exiſtimo, in caſu quo Epiſcopus intendens nominare, ſeu conferre parochialem alicui oppoſitori habenti aliam parochialem, peteret ab eo, vt prius dimitteret parochialem, quam habet. Nam ſi dimittens ea conditione reſignet, vt ſibi Epiſcopus ſecundam parochialem concedat, aut ad illam nominet, abſque dubio eſt Simonia, cum pro collatione, ſeu nominatione ad beneficium aliquid faciat, ad quod de iure non tenetur. Et idem eſt, ſi reſignatio fieret ſaluo iure, hoc eſt ſi non aſſequeretur ſecundam reuerteretur ad primam. Secus verò dicendum eſt; ſi liberè, & ſine vllo pacto, & conditione tacita, vel expreſſa fieret reſignatio (quod credendum non eſt) ita tradit *Garcia tom. 2. de benefic. p. 8. cap. 2. numero 46. & ſeq.* & aduertit conſtitutum in ſacris, neque habentem aliunde, vnde ſuſtentari poſſit, nullo modo poſſe etiam liberè, & ſine vllo pacto reſignare primam, quouſque obtineat ſecundam, & maximè ſi ad titulum primæ ordinatus ſit ex *decreto Concilij de reformat. ſeſſ. 21. cap. 2. & ex conſtitutione 58. Pij V.* Ex dictis infero generaliter quamlibet obligationem oneroſam eſſe ſufficiens munus à manu ad inducendam ſimoniam. Vnde ſi aliquis daret rem ſpiritualem ea conditione vt in matrimonium duceret conſobrinam, eſſet ſimoniacus: ita *Tolet. cap. 90. numero 3.* Et ratio eſt; quia ſpiritualia ab omni pacto debent eſſe aliena *cap. fin. de Pactis, & aliis.*

8. Munus ab obſequio vt diſtinguitur à munere à manu nihil aliud eſt, quam obſequium præſtitum per propriam perſonam: quod autem hoc obſequium ſufficiat ad pretium requiſitum in Simonia admittunt doctores omnes: Et ratio eſt manifeſta; quia pecunia compenſari ſolet. Ex quo fit, ſi elector, aut collator alicuius beneficij intendat ipſo beneficio ſolnere debita iuſtitiæ contracta ratione obſequij eſſe Simoniam. Exemplis declaro. Epiſcopus habens Vicarium, aut viſitatorem, cui tenetur ſingulis annis ſalarium tribuere, nec tamen tribuit, ſi poſtea conferens illi beneficium, intendat ab omni illo debito liberari, erit ſimoniacus. Idem eſt, ſi det beneficium ea conditione, vt beneficiatus grammaticam, geometriam, aut aliam doceat ſcientiam ipſum Epiſcopum, vel quodvis aliud obſequium præſtet beneficio minime annexum, vt dicere aliquas miſſas, recitare aliquas orationes, promouere negotia, &c. Quæ omnia probantur, ex *cap. cum eſſent. de Simonia*: vbi promiſſio cuidam facta de beneficio illi præſtando, ſi negotium quoddam promittentis in Romana curia promoueret, ſimoniaca cenſetur: & ita latiſſimè tradit *Suarez libr. 4. cap. 39. a numero 5. & numero 12. & Man. Rodrig. verbo Simonia cap. 39. num. 9.*

Neque obſtat *cap. ſignificatum de Præbendis*, vbi Epiſcopus cum capitulo appoſuerunt præbendæ vacanti onus, vt qui ad illam eligeretur, miſſam de ſancta Maria quotidie diceret: nam ibi nullum fuit pactum cum electo celebratum, ſed ipſemet Epiſcopus, & capitulum, quibus poteſtas erat onus illud apponendi, appoſuerunt illud, & onere iam poſito manifeſtarunt eligendo, in quo nulla eſſe poteſt Simonia.

8. Tandem de munere à lingua dicendum eſt. Dixi preces, interceſſiones, fauores, & laudes ſub munere à lingua comprehendi: quia hæc pretio æſtimantur, ſi in commutationem rerum ſpiritualium expoſtulentur: & in hoc ſenſu poſſunt eſſe pretia Simoniæ. Explico. Præſentas in beneficium famulum alicuius principis ea conditione, vt te apud principem laudet, vt ſic poſſes ad pinguiorem Eccleſiam deuenire, committis Simoniam: ita expreſsè *Soto cum Diuo Thom. lib. 9. quæſt. 7. artic. 3. §. quod ſi.* Idem eſt, ſi nolles conferre beneficium alicui, niſi ipſe, vel faciat: vt perſona aliqua nobilis, quam deſideras obligatam habere, à te petat: eſt enim talis gratia, & fauor à te expoſtulatus pretio æſtimabilis, & inſuper eligendo imponitur onus, quod de iure non ineſt *ſic Suarez libr. 4. de Simonia cap. 40. num. 13.* & hæc doctrina habetur expreſsè in *cap. ſunt nonnulli 1. quæſt. 1.* vbi de illis, qui ſacros ordines pro humana gloria largiuntur, dicitur, hi nimirum quod gratis acceptum eſt, gratia non tribuunt; quia de impenſo officio ſanctitatis munus expetunt fauoris.

Quod ſi preces, & commutationes non offerantur in commutationem ſpiritualium, ſed ad inflectendum animum ipſius conferentis, qualiter ſæpè ſolent preces offerri, nequaquam tunc habent rationem pretij, & manifeſtè conſtat ex *cap. tua nos, de Simonia*, vbi de eo, qui rogauerat humiliter, vt in canonicam admitteretur, ſubditur fieri poſſe abſque ſcrupulo ſimoniacæ prauitatis. Ita explicat *hanc doctrinam D. Thom. 2. 2. quæſt. 100. art. 5. ad 3. Victor. relect. de Simonia à numero 36. Soto de inſtit. libr. 9. quæſt. 7. articul. 3. Nauarr. cap. 23. numero 102. Flamin. cum aliis libr. 14. de reſignat. quæſt 7. numero 12. Suar. lib. 4. cap. 40. num. 2. & ſeq. Gregor. Lop. leg. 4. titul. 17. part. 1. verſ. de Simonia, Tolet. lib. 5. cap. 84. numero 5. Man. Rodrig. tom. 2. verbo Simonia, cap. 59. numero 7. & 8. Valen. diſp. 6. quæſt. 16. p. 3. verſ. quarto ſequitur pag. 1648.* Ait namque, dare beneficium propter preces, aut conſaguinitatem quando exauditio precum, & intuitus conſanguinitatis non reſoluitur, in aliquod commodum temporale tanquam in pretium non eſt Simonia.

Ex iis explicatur *textus in cap. Nemo 14. de Simonia* vbi

vbi prohibeatur pœnitentem ad reconciliationem adducere,vel ab illa remouere gratia, vel fauore, & ſubditur; quia ſimoniacum eſt vtrumque : intelligi enim debet de gratia, vel fauore expoſtulato in commutationem, & recompenſationem doni ſpiritualis. Quod vero in illo cap. indicatur familiaritatem, aut conſanguinitatem eſſe ſufficiens pretium ad ſimoniam indueendam, ſi propter illa detur beneficium, explicari debet de familiaritate, & conſanguinitate expoſtulata in recompenſationem. Quod non poteſt habere verum, niſi in caſu quo conferens beneficium conſanguineo, intenderet conſanguineum obligare ad conſanguinitatem, vel familiaritatem, quæ inter ipſos eſt manifeſtandam. Verum ſi detur beneficium conſanguineo; quia conſanguineus eſt, & familiaris; nullo modo eſſe poteſt pretium ſimoniæ; quia ibi conferens beneficium nihil expoſtulat; erit tamen vitium acceptionis perſonarum, ſi conſanguinei minus digni, aliis dignioribus præferantur : & ita tradit *D. Thom. ſupra artic. 5. ad 3. Couarruu. lib. 1. var. cap. 5. num. 4. Flamin. de reſignat. lib. 14. q. 7. num. 19. Suar. lib. 4. cap. 37. num. 6. Valen. Man. Tolet. & alij ſupra relati.*

Pvnctvm IV.

De contractu emptionis, & venditionis requiſito ad Simoniam.

1. *Preponitur dubitandi ratio contractum neceſſarium eſſe.*
2. *Ad ſimoniam iure naturali prohibitam neceſſarius eſt contractus onerosus.*
3. *Si ſpirituale principaliter detur ob munera, & obſequia temporalia, an ſit Simonia? Reſoluitur, ſi pactum interueniat, ſecus illo secluſo.*
4. *Donatio temporalis cum obligatione, & pacto dandi ſpirituale non conſtituit contractum ſimoniacum ex natura rei.*
5. *Debet procedere contractus Simoniæ naturalis, & diuinæ ex voluntate commenſurandi temporale cum ſpirituali.*

1. EXplicuimus, quæ poſſint in emptione, & venditione rerum ſpiritualium ſortiri rationem pretij. Reſtat explicandum quid requiſitum ſit, & ſufficiens ad conſtituendam emptionem, & venditionem.

Ratio dubitandi eſt; quia dari poteſt pecunia propter ſpirituale conſequendum abſque labe ſimoniæ, vt contingit in eo, qui donis, & muneribus procurat animum conferentis ſpirituale ad ſe inflectere : & in famulis qui Epiſcopo ſeruiunt propter beneficium, quod conſequi ſperant; aliàs non ſeruituri : imo etiam abſque ſcrupulo aliquo videmus dari pecuniam non gratis, ſed cum obligatione dicendi ſacrificia, miniſtrandi ſacramenta; & tamen ſacramenti adminiſtratio, & Miſſæ celebratio non obinde ſimoniaca cenſentur. In quo ergo ſita eſt natura huius contractus emptionis, & venditionis?

2. Reſpondeo, & dico primo emptionem, & venditionem requiſitam ad ſimoniam ex natura rei neceſſario debere eſſe contractum onerosum : quare ſi gratis, & abſque aliqua obligationis legalis impoſitione detur pecunia, & quodlibet aliud donum, Simonia non eſt : & hac ratione excuſant doctores famulum inſeruientem Epiſcopo ferè abſque aliquo ſtipendio : quia medio illo obſequio gratis, & abſque pacto exhibito intendit conciliare animum ſui domini, vt de beneficio vacando prouideat : & ita tenet *Tolet. cap. 90. numero 4. Valen. diſputat. 6. quæſtion. 16. part. 3. verſ. in contrarium pag. 1654. Man. Rodrig. capit. 59. numero 2. in prima concluſione & cap. 60. num. 5.* Ex quo fit, ſi te ſentias obligatum antidotali obligatione pro beneficio impenſo, potes hanc obligationem compenſare muneribus, obſequiis, & aliis huiuſmodi : ita ſupradicti doctores. Idem eſt, ſi reſignes beneficium ea intentione, & ſpe, vt alterum tibi à ſuperiore conferatur, alias non reſignaturus, non eris ſimoniacus ſi non intendas obligare ſuperiorem obligatione alia præter antidotalem : ita expreſsè *Valen. diſputat. 6. quæſt. 13. p. 3. verſ. ſunt tamen pag. 1660. cum Soto quæſtio. 7. art. 2.* & colligit ex *cap. vnico de Rerum permutat. in 6.* & conſentit *Man. Rodrig. t. 2. ſum. cap. 56. numero 8. fine, Farinac. alijs relatis lib. 1. conſ. 75. numero 3. 44. & 48. & 53. poſt medium & 68. & n. 8. in fine.* Et addit Valen, hoc etiam verum eſſe, etſi prædictam ſpem verbis, aut ſcripto exprimat ſuperiori : quia quod licet optare, licet etiam verbis exprimere: & in iure nullibi reperitur prohibitum, ne talis ſpes exprimatur.

3. Dubitant tamen doctores, an ſi ſpirituale principaliter detur ob hæc munera, & obſequia temporalia, vel econtra hæc obſequia, & munera temporalia propter ſpirituale conſequendum principaliter fiant, ſit ſufficiens ad ſimoniacum contractum conſtituendum. Affirmat *Gab. in 4. diſt. 25. q. 2. Adrian. quodlib. 9. Nauarr. cap. 23. n. 101. Couarruu. lib. 1. var. reſolut. cap. vlt. n. 3.* & videtur eſſe de mente *D. Tho. 2. 2. q. 100. art. 5. ad 3. & quodlib. 8. art. 11.* vbi ait illicitum eſſe ire ad Eccleſiam propter diſtributiones quotidianas principaliter tanquam propter finem, quamuis non, ſi propter eas eatur, tanquam propter finem ſecundarium.

Dicendum tamen eſt cum *Soto lib. 9. de iuſtit. q. 6. art. 2. ante reſponſionem ad argumenta & Victor. relect. de Simonia num. 33. & ſeq. & Valen. diſput. 6. q. 16. p. 3. verſ. ſed poſſunt pag. 1651. Suar. latiſſimè lib. 4. cap. 44. à num. 11. alijs relatis Farinac. ſupradictis locis allegatis,* dationem ſpiritualis propter temporale, aut econtra principaliter conſtituere ſimoniam, caſu quo aliqua pactio interueniat : nam ſecluſa pactione certum eſt emptionem, & venditionem eſſe non poſſe, nec contractum, & conſequenter neque ſimoniam: imò neque ad peccatum mortale damnandum eſt, ſicut qui propter vanam laudem principaliter recitaret, aut eleemoſynam tribueret, non damnatur peccati mortalis, ſed ſolum ei dicitur recepiſſe mercedem ſuam : & ſecundum hanc doctrinam explicandus eſt *text. in cap. tua nos, de Simonia*: vbi de eo qui ad canonicatum rogauit admitti, dicitur, ſi ea intentione ducatur, vt per temporalia bona ſpiritualia valeat adipiſci, & clerici qui eum in fratrem admittunt non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri; ſine dubio tam iſte, quam illi apud diſtrictum iudicem culpabiles iudicantur. Explicari enim debet de intentione, qua per temporalia bona, tanquam per pretium ſpiritualia valet adipiſci, non de intentione, qua per temporalia bona liberaliter donata ſperat ſpiritualia adipiſci.

4. Dico ſecundò : donatio temporalis cum obligatione, & pacto dandi ſpirituale non cōſtituit ex natura rei emptionem, & venditionem ſimoniacam : ita *gloſſa in cap. ſignificatum de Prebendis: & ibi Panormit. num. 8. & gloſſa in cap. vlt. 21. quæſt. 2. per textum ibi, idem tenet Caietan. quæſt. 10. artic. 3. Soto quæſt. 6. art. 2. Victor. relect. de Simonia 2. p. n. 20. Redoanus p. 2. cap. 27.*

Valen.

Valen. diſput. 6. q. 16. p. 3. verſ. ad ſecundam rationem, Gutierr. canon. quæſt. cap. 19. numer. 13. Suarez libr. 4. cap. 46. à num. 4. qui alios referunt, & eſt communis, & in praxi omnino recepta. Hac enim ratione licet cum beneficiato paciſci de ſtipendio pro Miſſis dicendis, ſacramentis miniſtrandis. Item fructus beneficij, decimæ, & oblationes ea conditione, & pacto donantur, vt beneficiatus ſacra præſtet miniſteria. Adde licitum eſſe relinquere annuos redditus in anniuerſariis, & fundatione capellæ cum obligatione tot ſacrificia celebrandi, & tamen hæc obligatio non ſufficit ad conſtituendam veram emptionem, & venditionem. Ergo optimè ſtat eſſe donationem cum obligatione, & pacto, atque adeo quaſi contractum oneroſum abſque ſimonia. Ratio eſt; quia in iis caſibus non das pecuniam pro re ſpirituali ex voluntate, qua velis tanti æſtimare pecuniam, quanti æſtimas rem ſpiritualem, ſeu ex voluntate qua velis temporale cum ſpirituali commenſurare: hoc enim eſt, quod neceſſariò requiritur ad propriam emptionem, & venditionem: ſed donas pecuniam in ſuſtentationem miniſtri non abſolutè, ſed ſub conditione miniſtrandi ſacramenta tibi, & celebrandi ſacrificia. Quod licitum, & honeſtum eſſe videtur.

5. Ex dictis ergo fit ad contractum emptionis, & venditionis neceſſariò requiri dationem pecuniæ procedere ex voluntate commenſurandi illam cum re ſpirituali, ac illam tanti æſtimandi. Secluſa autem hac voluntate, etiamſi detur ſpirituale vt temporale conſequatur, vel etiamſi detur temporale cum obligatione donandi ſpirituale, nulla erit propriè ſimonia. Dixi ex natura rei: nam ex iure Eccleſiaſtico in materia beneficiorum quælibet donatio cum pacto conſtituit ſimoniam, vt videbimus. De aliis verò materiis pergimus inueſtigare.

Pvnctvm V.

Sitne aliqua donatio gratuita, vel oneroſa temporalis pro ſpirituali iure Eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ?

1. *Poſſe fieri ab Eccleſia hanc prohibitionem certum eſt.*
2. *Donatio liberalis ab eo qui ordinatur pro ordinatione, vſu pallij, &c. non videtur ſub ſpecie ſimonia prohibita.*
3. *Quid ſtante Tridentino poſſunt examinatores Synodales occaſione examinis recipere?*
4. *An in ſacramento recipiendo ſit prohibita gratuita donatio? Reſoluitur non eſſe.*
5. *Quid de Prælatis, eius viſitatoribus, & familiaribus?*
6. *Nulla donatio gratuita, neque oneroſa, quæ venditio, aut emptio non ſit extra materiam beneficiorum titulo Religionis eſt prohibita.*

1. POſſe Eccleſiam donationem temporalem non ſolùm oneroſam, ſed etiam gratuitam, ſi fiat pro ſpirituali conſequendo, prohibere ob reuerentiam rerum ſacrarum, & ne videantur commutari, & donis temporalibus obtineri, nemini eſt dubium. Poſita autem hac prohibitione donatio illa erit contra Religionem, atque adeo ſimoniaca, vt latè probat *Suar. t. 1. de Relig. lib. 4. cap. 49. à num. 1.* Videndum tamen eſt, an Eccleſia hanc prohibitionem fecerit, & illius tranſgreſſionem ſimoniæ pœnis ſubiecerit.

2. Primò adducitur ad probandum hanc prohibitionem eſſe *cap. 1. de Simonia* vbi Gregorius Pontifex prohibet donari aliquid ab eo qui ordinatur, pro ordinatione, vel vſu pallij, ſeu chartis, atque paſtellis. Verum hæc prohibitio declarata eſſe videtur in *c. ſicut Epiſcopum 1. q. 1.* vbi non prohibent ordinato, quin poſſit aliquid dare ſponte, prohibetur tamen ſi ex pacto, aut exactus, & petitus donet. Ex quibus conſtat non prohiberi in iis capitibus donationem liberalem etiam petitam, quando non petitur, vt talis exigitur: quodque confirmari abundè poteſt, ex *princip. cap. 1. de Simonia, & ex princip. cap. ſicut Epiſcopum*: in quibus locis dicitur non licere Epiſcopo manum, quam imponit, vendere: vendere autem, vt benè explicat ibi *Gloſſa* non continet gratuitum contractum; quia venditio non procedit ſine pretio, & commutatione vnius pro alio, *leg. 1. §. ſine pretio, ff. de contrahenda empt. & alijs relatis Gloſſa ibi*: Non igitur ex huiuſmodi capitibus aliqua prohibitio ſpecialis colligi poteſt.

Secundò efficacius probatur gratuitam donationem prohibitam eſſe, ſi fiat ad conſequendos ordines ex *Concilio Trident. ſeſſ. 21. cap. 1. de reformat.* vbi ait Concilium in hæc verba: Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis auaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo nec alia quacunque de cauſa etiam ſponte oblatum Epiſcopi, & alij Ordinum collatores, & eorum miniſtri quouis prætextu accipiant. Notarij verò in iis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi pro ſingulis literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, decimam tantum vnius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus directè, vel indirectè prouenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam præſtare omnino decernit, contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines immemoriales quorumcunque locorum, quæ potius abuſus, & corruptelæ ſimoniacæ prauitati fauentes nuncupari poſſunt penitus caſſando, & interdicendo. Et qui ſecus fecerint tam dantes, quam accipientes vltra diuinam vltionem pœnas à iure inflictas incurrant: Ex quo decreto conſtare videtur non ſolùm donationes oneroſas datas in ſuſtentationem perſonæ, ſed etiam ſponte oblatas prohibitas eſſe, tanquam ſimoniacæ prauitati fauentes, atque adeo huius decreti tranſgreſſores eſſe ſimoniacos. Verùm ſi hæ oblationes, & munera ſponte dentur, & non in commutationem; nulla ſimonia eſt etiam ex iure Eccleſiaſtico, tenet *Leſſius libr. 2. cap. 35. dub. 10. num. 61. fine, Suarez t. 5. in 3. p. diſputat. 31. ſect. 4. numer. 23. in fine.* Ratio eſt; quia finis, ob quem hæc omnia prohibet Concil. non eſt ſimonia, ſed affectus auaritiæ, vt conſtat ex principio illius decreti: intendit enim ab Eccleſiaſtico Ordine omnem auaritiæ ſuſpicionem abeſſe. Quod verò poſtea dicat contrarias taxas, & conſuetudines ſimoniacæ prauitati fauere, in cauſa non eſt, vt dicamus eſſe ſimoniacas, ſed ſimoniæ fauere, quatenus auaritia radix eſt, & fomentum ſimoniæ. Eſt igitur huiuſmodi

tranſgreſſio vitium auaritiæ ob cuius commiſſionem, ſi in graui materia ſit (qualis illa cenſeri debet, quæ ſufficiat ad animum corrumpendum,) pœna excommunicationis infligitur. Hæc enim impoſita erat in *Conc. 2. Brachar. cap. 3.* & in hoc decreto concilij cenſetur renouata.

Aduerto tamen ſupradictum decretum intelligi debere de dantibus ſpontaneè ante Ordinum receptionem, & de illis qui poſtmodum ex obligatione præcedenti tribuunt. Secus verù dicendum de illis, qui iam obtento Ordine aliquid dant ſpontaneè, aut quaſi coactè, vt poſſint obtinere literas dimiſſorias, &c. ita expreſsè *Salzedo in pract. crim. cap. 27. pag. 123. §. poterit tamen notarius*, & reddit rationem quia talis oblatio ex ambientis petitione non proceſſit. Idem tenet *Man. 2. 1. ſum. cap. 56. num. 6. circa medium, & cap. 58. num. 10. cum Balt. Altamir. in tract. de viſitat. in verbis concilij qualitercunque n. 26. & Leſſius dub. 10. n. 62.*

Secundò aduerto multis in locis amplius exigi à notariis, quam decimam vnius aurei partem, & tunc dantes omnino excuſandos eſſe: quia non eſt mens concilij, vt literis illis careant: redimunt enim vexationem ſibi factam: ita *Leſſius illo cap. 35. dub 10. n. 63.* Et idem eſt in beneficiis, ſi quaſi coacti ſoluant aliquid pro collationibus, vel admiſſione ad poſſeſſionem: vt tradit *Rebuff. tit. quot modis beneficia acquirantur, n. 13.* & fauet *Suar. de Relig. t. 1. lib. 4. cap. 48. num. 11. Nicolaus Garcia de benefic. 8. p. cap. 1. n. 93. & ſeq.* quia videtur eſſe quædam redemptio vexationis: imo addendum exiſtimo cum *Leſſio ſuprà*, accipientes excuſari poſſe conſuetudine, quæ etſi corruptela videatur ob ſpeciem mali, tamen mala non eſt, quando non exigitur temporale in commutationem ſpiritualis, & licet concilium contrarias taxas, ſtatuta, conſuetudines immemoriales aboleuerit, non tamen irritauit, neque annullauit ſequentes conſuetudines, ratione quarum hæc exactio honeſtari poteſt, ſi iam proceſſit tempus requiſitum ad conſuetudinem aduersùs legem canonicam inducendum.

3. Tertiò adducitur ad probandam gratuitam donationem temporalis pro ſpirituali prohibitam eſſe vt ſimoniacam, *decretum Concilij Trident. ſeſſ. 24. cap. 18. de reformat.* vbi prohibentur examinatores Synodales occaſione examinis in beneficiis facti quidquam ante vel poteſt recipere, alioquin ſimoniæ vitium dicuntur incurriſſe tam ipſi examinatore, quam dantes: à qua ſimonia abſolui nequeunt (ſcilicet dantes) niſi dimiſſis beneficiis, quæ quomodocunque antea obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles reddantur. Ex quibus verbis videtur gratuita etiam donatio prohiberi; Siquidem ſunt ita abſoluta: & ita cenſet *Suar. lib. 4. cap. 49. n. 7. fine.*

Verum meo iudicio non colligitur ex hoc textu liberalem donationem prohibitam eſſe, imo neque illam, quæ daretur in ſtipendium: cum nullum verbum ſit in ſupradicto decreto talem prohibitionem declarans, & mandatum quoad fieri poteſt benignius interpretari debemus, præcipuè in materia ſimoniæ, quæ eſt vitium grauiſſimum, & pœnæ impoſitæ grauiſſimæ. Adde hoc decretum, vt conſtat ex marginali ibi, refertur, & relationem facit, *ad cap. 24. diſt.* in quo ſola recepto pecuniæ propter Ordinis examinationem, tanquam pro ipſius commutatione, & pretio prohibetur: ait enim: cauere debent examinatores ad Ordines, ne aut fauoris gratia, aut cuiuſcunque muneris cupitate illecti à verò deuient, vt indignum, & minus idoneum ad ſacros Ordines ſuſcipiendos Epiſcopi manibus applicent. Quod verò non de gratuito dono, ſed de eo, quod tanquam pretium datum eſt loquatur, conſtat ex ſequentibus verbis. Quod ſi aliter fecerint, & ille qui indignè acceſſerit ab altari remouebitur, & illi qui donum ſancti Spiritus *vendere* conati ſunt, coram Deo iam condemnati Eccleſiaſtica dignitate carebunt: Ecce quomodo de venditione rei ſpiritualis loquitur. Adde loqui de illo, qui approbaret indignum, & minus idoneum. Quod autem per modum ſtipendij ſui laboris poſſit aliquid examinatoribus ex fructibus beneficij aſſignari ab Epiſcopo, & applicari, tradit expreſsè *P. Nauarra de reſtit. lib. 2. cap. 2. num. 188. & P. de Ledeſma 2. p. ſumm. tract. 7. cap. 1. concl. 7. circa 13. difficultatem*: Vbi dicit eſſe communem ſententiam omnium doctorum, & praxim receptam in Eccleſiis Hiſpaniæ: & ita deciditur in *Concilio Prouinciali Compoſtell. act. 2. decreto, & act. 2. decreto 24. verſ. horum verò.* Efficitur ergo prohibitionem Concilij intelligendam eſſe de receptione per modum pretij, & commutationis vnius rei pro alia, non de receptione in ſtipendium. Vel ſecundò reſpondere poſſumus prohiberi aliquid accipi vltra ſtipendium: vel tertiò prohiberi examinatoribus aliquid recipere pro approbatione concedenda: hoc enim eſſet recipere pro iure ſpirituali ad beneficium, cum per approbationem ius acquiratur approbato ad beneficium: & ita interpretatur *Ledeſm. ſupra, & indicat Auguſt. Barboſa 3. p. de poteſt. Epiſcop. alleg. 60. num. 54. & in remiſſionib. concilij*: vbi adducit *Farinac. conſ. 75. num. 3. & 48.* dicentem generale eſſe nunquam ſimoniam committi abſque pacto, & conuentione præcedente: & tradit *Zerola 2. p. de praxi Epiſcopali verbo dimiſſoria §. 7. cum Nauarr. conſ. 67. de Simonia*, & addit ſimoniam non eſſe dare aliquod munus examinatoribus non vt approbetur idoneus, cum ſit aliàs ſufficiens, ſed ad captandam eorum beneuolentiam.

4. Quartò adducitur, *cap. emendati 1. q. 1.* vbi gratuita donatio in Sacramento ſuſcipiendo videtur prohiberi, ne ſacerdos quod gratis accipit, pretio diſtrahere videatur. Sed re bene inſpecta non prohibetur ita gratuita donatio, ſed exactio nummorum in commutationem ſpiritualis donati, vt *Gloſſa* ibi: & ex *cap. ſeq. conſtat.* Addunt aliqui pro illo tempore ob varia incommoda etiam largitionem liberalem eſſe prohibitam, ſtatim verò ceſſate.

5. Vltimo adducitur, *capit. 1. §. penult. de cenſib. lib. 6.* vbi prohibentur Prælati, & eius viſitatores, & familiares ne aliquid qualitercumque oblatum vltra debitas procurationes recipiant: & pro ratione redditur, ne quæ ſua ſunt videantur quærere, ſed quæ Ieſu Chriſti. Verùm hæc ipſa ratio probat non eſſe ſimoniam: cum potius ſit vitario auaritiæ, turpis quæſtus, & iniuſtitiæ, quàm ſimoniæ: & ideo non continetur hæc prohibitio ſub titulo de ſimonia. Et eodem modo explicandus eſt *textus in cap. ſtatutum de Reſcript. §. inſuper:* vbi eſt prohibitio, ne delegatus vltra eſculenta, & poculenta accipiat etiam gratis oblata, nec magis ab vna parte, quàm ab alia exactiones petat. Non enim ex his verbis ſimonia colligitur horum tranſgreſſio. Tum quia non eſt ſub titulo de Simonia. Tum etiam quia ratio prohibitionis eſt, nec litigantes grauentur, neve corrumpantur iudices, &c.

6. Quocirca non inuenio donationem aliquam gratuitam eſſe prohibitam intuitu Religionis, & tanquam ſimoniacam damnationem, tam ex parte recipientis, quam conferentis, imo neque aliquam donationem oneroſam quæ venditio, aut emptio non ſit (extra materiam loquor beneficiorum) & in foro conſcientiæ; nam in foro externo

externo quotieſcunque donatio fiat cum onere dandi ſpirituale : niſi iam ſit ab Eccleſia approbata, ſemper præſumitur dati pro ipſo ſpirituali in commutationem : ac proinde, vt ſimoniaca punitur : in foro tamen conſcientiæ, ſimonia non erit, ſed vel iniuſtitia, vel aliud vitium, vt ex iis quæ de materia ſimoniæ latius dicemus, conſtabit.

PVNCTVM VI.

Quæ voluntas requiratur, & ſufficiens ſit ad Simoniam?

1. *Aliqui affirmant ſimoniam committi, eſto non habeas intentionem promiſſum implendi.*
2. *Simonia conuentionalis non eſt in ſupradicto caſu.*
3. *Satisfit fundam. n. 1. adducto.*

1. DIximus in princ. huius diſputat. ad ſimoniam requiri ſtudioſam, id eſt deliberatam voluntatem emendi, vel vendendi, hoc eſt commutandi ſpirituale pro temporali. Vt ergo hæc exactius intelligantur, dubitant doctores; an promiſſio dandi ſpirituales pro temporali abſque voluntate implendi promiſſum, veram ſimoniam conſtituere poſſit? quod idem eſt, ac interrogare: an voluntas emendi, vel vendendi neceſſariò ſit ad ſimoniam requiſita, vel an poſſit eſſe ſimonia realis, ſeu conuentionalis abſque mentali?

In qua re *Nauarr. in comment. ad cap. vltim. de Simonia num. 10. & cap. 23. num. 106. §. ad 3.* exiſtimat committi veram ſimoniam, etiam ex parte illius, qui intentionem non habet dandi promiſſum. Mouetur; quia ſic promittens intendit media ſua promiſſione licet ficta, & deceptiora obligare alium ad dandum beneficium. Ergo iam aliquo temporali conſequitur ſpirituales : ſiquidem ipſa promiſſio, qua ſpirituale conſequitur, temporalis eſt, & pretio æſtimabilis quia oneroſa, multis periculis obnoxia.

2. Nihilominus tamen communior ſententia eſt, & mihi probanda non committi ſimoniam conuentionalem in hoc caſu : ita tenet *Caietan. 2. 2. Opuſc. tract. 9. q. 2. Soto de iuſtit. lib. 9 q. 8. art. 1. §. dubium, Tolet. ſum. lib. 5. cap. 90. n. 4. Petr. Nauarra lib. 2. cap. 2. difficult. 12. n. 391. in ſecunda edit. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 1. fine, Suarez lib. 4. cap. 42. n. 4. Arag. 2. 2. q. 100. art. 6. concl. 3. pag. 1131. Man. Rodrig. verbo ſimonia cap. 56. n. 6. Valent. diſput. 6. q. 16. p. 5. verſ. ex quo intelligi poteſt. pag. 1669.*

Ratio eſt, quia carens animo donandi ſpirituale pro temporali, aut econtra, caret etiam animo emendi, vel vendendi; emptio enim, & venditio eſt datio, & commutatio vnius pro alio; non igitur eſſe poteſt ſimoniacus ex recepta definitione ſimoniæ. Peccat tamen qui ſic fictè contrahit, grauiſſimè. Tum quia alium inducit ad ſimoniam ſaltem mentalem. Tum quia externum opus ſimoniacum facit. Non tamen vt benè aduertunt omnes ſupradicti doctores pœnas à iure inflictas ſimoniacis incurrit.

3. Neque obſtat ratio adducta pro ſententia Nauarr. nam licet promiſſio illa facta pretio ſit æſtimabilis; non tamen offertur in pretium beneficij recepti, ſed eſt conditio, & natura, qua pretium offertur: conferens enim beneficium non confert pro promiſſione, ſed pro re promiſſa. Aliàs eſſet ſimonia realis, quotieſcunque beneficium daretur exiſtente aliqua promiſſione de pecunia pro illo ſoluendo, ſiue pecunia ſoluatur, ſiue non: quia illa promiſſio aliquid reale pretio æſtimabile eſt, in cuius virtute datur beneficium. Et hæc ratio probat etiamſi promiſſio illa confirmaretur inſtrumento aliquo, & traderetur collatori: ſemper enim verum eſt dicere, non offerri vt pretium beneficij, ſed vt conditionem ad pretium offerendum. Deinde quia vt benè notat *Valent. diſput. 6. q. 16. p. 5. §. mihi verò*: tale inſtrumentum nihil valet collatori: nam in foro exteriori nihil poterit recipere ex vi talis inſtrumenti, cum ſit ſimoniacum, & multo minus in foro conſcientiæ. Cuius ergo vtilitatis eſſe poterit? quidve cenſetur recipere ratione illius inſtrumenti.

Ex his relinquitur explicata eſſentia ſimoniæ : ſiquidem explicata ſunt quæ voluntas, quod pretium, quæ commutatio ad ipſam conſtituendam requiſita ſint. Reſtat explicandum quod ſpirituale, & ſacrum debet eſſe obiectum, ſeu materia ipſius ſimoniæ : de quo in ſequentibus.

PVNCTVM VII.

An ſacramenti venditio excuſari poſſit à Simonia?

1. *Simonia eſt iuris diuinis & naturalis, pro ſacramento pretium dare, & recipere.*
2. *Quid de ſacramento matrimonij?*
3. *In extrema neceſſitate non poteſt pretium pro ſupradicta receptione ſacramentorum offerri, benè tamen poteſt offerri pecunia in miniſtri ſuſtentationem.*
4. *Extenditur doctrina ad caſus vtilitatis, potius quam neceſſitatis, ſi voluntas dantis pecuniam declaratur.*

1. MAteriæ ſpirituales ſunt in multiplici differentia. Alia ſunt Sacramenta, alia Sacramentalia. Alia ſunt de foro externo, & iudicialia, alia de foro conſcientiæ. De omnibus iis, & aliis ſigillatim eſt dicendum. Sed primò dicendum de Sacramentis, quæ inter res ſpirituales primum locum obtinent.

Certum, & indubitatum eſt, ſimoniam eſſe venditionem poteſtatis communicandi Spiritum ſanctum viſibiliter : item venditionem gratiæ ſanctificantis, characteris ſacerdotalis, & ſimilia. Vnde ſi ſeruum Chriſtianum, aut ſacerdotem pluris venderes; quia Chriſtianus, aut Sacerdos eſſet, abſque dubio eris ſimoniacus; quia virtualiter vendis baptiſmum, & ſacerdotium : ita expreſsè *Paludan. 4. diſt. 25. quæſt. 5. num. 15. Vgolin. de Simonia. tab. 1. cap. 35. Suarez lib. 4. cap. 9. à num. 7.* Idem eſt dicendum de omnibus Sacramentis ſimoniam eſſe pro illis pretium exigi : vt habetur generaliter, in *cap. cum Eccleſia de Simonia*, & ſpecialiter de ſacramento Ordinis, confirmationis, baptiſmi, & Euchariſtiæ ſunt plurimi : *Can. 1. q. 1. præcipuè 1. 2. & 4. & cap. baptizandis, cap. nullus Epiſcopus & ſeq. de ſacramen. pœnitentia, in cap. nemo Preſbyter de Simonia* : & de extrema vnctione, *cap. vlt. 1. quæſt. 3.* Ratio eſt clara; quia Sacramenta ſunt diuina, & à Chriſto Domino inſtituta ad gratiam dandam : nequeunt ergo pretio temporali coæquari, & in illius commutationem deuenire.

2. De Sacramento matrimonij poteſt eſſe dubium,

bium, cum videamus varias pactiones, & contractus fieri, nolleque contrahentes inter ſe coniungi niſi magna pecuniæ ſumma ſubrogata in dotem, imo non ſolùm expoſtulatur pecunia in dotem, ſed etiam ſolet aliquis contrahentium nobilior expoſtulare ab alio ignobiliori aliquam donationem; iuxta *cap. de illis de cond. appoſitis*. Ergo iam pro matrimonio contrahendo, atque adeo pro Sacramento expoſtulatur pecunia.

Facilis eſt ad hæc reſponſio: non enim datur pecunia pro matrimonio, quatenus eſt Sacramentum, ſed datur pecunia pro illo quatenus eſt humanus contractus, vt ſic ad æqualitatem reducatur: cum enim in matrimonio nobilis vir, ignobilis ſe tradit, ratione illius exceſſus petit pecuniam, vt ſic aliquo modo æquales ſint contrahentes: quare pecunia illa data eſt pro qualitate facienda, non pro Sacramento: & ita tradit *D.Thom. q.100. art.2. ad 6. Panormit. in cap. cum in Eccleſia, de Simonia n.3. cum Bart. in leg. ſi ita ſtipulatus, §.3. & in leg. ſi diuortio, ff. de verbor. obligationib. Suar. lib.4. cap.10. num.12 & cap.11. n.5. & 6.*

3. Specialis eſt difficultas, an ſupradicta doctrina ita vera ſit, vt etiam in caſu vrgentis, vel extremæ neceſſitatis non poſſit pretium offerri pro Sacramenti adminiſtratione?

Et omiſſis variis dicendi modis nullam probabilitatem habentibus dicendum exiſtimo pro ipſo Sacramento etiam in extrema neceſſitate pretium offerri nullo modo poſſe. Eſt enim intrinſecè malum, donum Dei pecunia poſſidere. Ex qua ratione fit non poſſe pecuniam offerri alicui iniuſtè neganti adminiſtrationem Sacramenti, vt ab illa iniuſtitia deſiſtat. Quia non alia via deſiſtet ab iniuſtitia, quam conceſſione Sacramenti: Cum igitur pro conceſſione Sacramenti offerri pecunia non poſſit, neque etiam pro ceſſatione ab illa iniuſtitia: ita omnes doctores aduersùs *Sotum lib.9. de iuſtit. q.6. art.1.* affirmantem poſſe emi Sacramentum baptiſmi pro paruulo in extrema neceſſitate.

Verum etſi hoc ita ſit: poteſt tamen pecunia offerri neganti iniuſtè Sacramentum, non pro ipſa datione Sacramenti; & in eius commutationem, ſed in ſuſtentationem perſonæ, & ad eius voluntatem inflectendam, & beneuolentiam captandam, vel eius auaritiam ſatiandam. Ratio eſt; quia tunc non emitur Sacramentum, cum non detur pro illo quaſi in illius commutationem, ſed detur ad mouendam voluntatem negantis Sacramentum. Adde, ſi tibi licet obligatum adminiſtrare Sacramenta, mouere, & incitare minis, & terroribus, affirmando te denunciaturum eſſe ſuperiori, cur non licebit blanditiis, & pecunia illum mouere? & ita vniuerſaliter tradunt doctores. *Tolet. lib.5. cap.98. num.8. Suar. lib.8. cap.12. num.19. cum Adrian. & Albertino*, & addit eodem modo licitum eſſe dare pecuniam tyranno captiuam habenti Euchariſtiam, vt deſiſtat ab illa tam horrenda iniuria; & conſentit *Valent. diſput. 6. quaſt. 16. p. 3. à verſ. quaſtio hac, pag. 1654. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 7. numer. 39. Vaſquez de ſcandalo quaſtion. 43. artic. 8. dub. vltim. numer. 59. Baſil. de Leon. lib. 5. de matrim. cap. 13. §. 6. numer. 32. & alij ab eiſdem relati.*

4. An verò extendatur hæc doctrina ad alios caſus vtilitatis, potius quam neceſſitatis. Communiter negatur à doctoribus; quia dans pecuniam petenti illam pro adminiſtratione Sacramenti, cenſetur ſimoniacus, & illius cooperator peccati, à quo ſcandalo excuſari non poteſt niſi ex vrgentiſſima cauſa. Fateor tamen, ſi tuam intentionem manifeſtares, diceresque te non dare pecuniam in commutationem Sacramenti, ſed ad redimendam vexationis cauſam, hoc eſt ad faciendum alterum deponere malam voluntatem, vel ad eius beneuolentiam captandam, non eſſe impoſſibile licere in qualiber neceſſitate graui pecuniam ſic petenti tribuere: quia talis datio ſimpliciter eſt bona, & ob finem bonum, nulloque modo eſt prohibita in ſe; & ex alia parte non concurrit ad peccatum alterius. Exemplo Sacerdotis exiſtentis in peccato, & malè adminiſtrantis, quem non tenetur parochianus vitare in confeſſione neque in communione, neque in aliis Sacramentis. Et ita in hanc ſententiam inclinat *Suar. lib.4. cap.19. n. 7. cum Gloſſa in cap. dilectus, in cap ad aures de Simonia, & in cap. quaſitum 1. q. 3. Amonio in cap. dilectus de Simonia, Redoan. 3. p. de Simonia, cap.11. num.6. Valen. diſp.6. q.16. p.3. verſ. ſecunda concluſio, & ſeq. Vaſq. ſupra, n.61.* Et à fortiori hanc concluſionem, & doctrinam debent illi doctores concedere, qui affirmant licitum eſſe in beneficiis redimere vexationem, nec proinde eſſe ſimoniam quos infrà citabimus, vbi de materia beneficiorum diſſeremus.

Pvnctvm VIII.

Qua ratione ſacramentalium venditio ſimoniam conſtituat?

1. *Diſtinguuntur duplicia ſacramentalia tranſeuntia, & permanentia. Pro tranſeuntibus ſimonia eſt pretium dare, vel recipere.*
2. *Pro permanentibus ſimonia non eſt, modo carius non vendatur ob ſpirituale annexum.*
3. *Qualiter hac laïcis, vel clericis vendenda ſint, an deſtructa conſecratione, vel illa retenta?*
4. *Qualiter pro ſepultura pretium recipi poſſit.*

1. POſt Sacramenta explicanda ſunt Sacramentalia, quæ dupliciter poſſumus diſtinguere in præſentia. Alia ſunt tranſeuntia, alia permanentia. Tranſeuntia voco, quæ ſolùm conſiſtunt in actione, neque habent effectum permanentem, vt ſunt benedictio nuptiarum, exorciſmus, Catechiſmus in baptiſmo. Permanentia ſunt, quæ effectum habent permanentem, vt ſunt conſecratio calicis, vel Eccleſiæ. De primis non eſt dubium quam ſit ſimonia pretium pro illis recipere, & offerre: quia ſunt miniſteria ſacra, & actus ordinis clericalis.

2. De ſecundis eſt aliqualis dubitatio, an pro illis pretium offerri, & recipi poſſit? Ratio difficultatis eſt, quia vidimus calicem conſecratum emi, & vendi. Idem de ſepultura, de capella, de Eccleſia. Econtra eſt *cap. ſi quis obiecerit 1. q. 3.* vbi tam ſpirituale, quam corporale prohibetur vendi, & ſubditur ratio; quia quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum prouenit, neutrum inuenditum derelinquit: atqui conſecratio non prouenit abſque materia corporali. Ergo non poteſt materia vendendi abſque eo quod vendatur conſecratio. Idem probatur ex *capit. quaſta eſt, cum tribus ſequentibus 13. quaſtion. 2. & ex cap. abolenda 13. de ſepulturis*: vbi cauetur, ne aliquid pro ſepultura recipiatur.

Dicen

Dicendum tamen eſt, hæc omnia, quibus ſpirituale conſequenter annexum eſt, poſſe vendi abſque ſimonia, modo carius non vendatur ratione conſecrationis; ita indicat *D. Thom. q.* 100.*art.4. ad* 1. 2 *&* 3. *& in 4. diſt.* 25.*q.* 3. *art.* 2. *queſtiunc.* 3. *& ibi Paludan. & Richard. Nauarr.cap.*23. *n.*108. *Antonin.* 2. *p.tit.*1. *cap.* 5. §. 23. *Syluest. verbo ſimonia, q.* 12. *Caietan. eodem verbo reg.* 1. *&* 3. *Rodoan.* 3. *p. cap.* 16. *in princ. & cap.* 17. *n.*6. *& ſeq. Suar. lib.*4.*cap.*14.*n.*6. *Archidiacon. cap. Baptizandis* 1. *q.* 1. *Tabien. baptiſmus* 6. *n.*4. Ratio eſt; quia res illæ, ſcilicet baptiſmus, aqua benedicta, Eccleſia, panis, calix, agnus, & reliqua ſacramentalia permanentia conſecrata non amittunt ſuum valorem propter conſecrationem, vt de ſe conſtat. Ergo vendi poſſunt ſicut antea, & ita videmus vſu receptum.

3. Notandum tamen eſt, vaſa ſacramentalia, ornamenta, imagines, &c. ſi hominibus profanis, ſeu ad vſum profanum vendenda eſſent, deberent prius conſtingi, vt notauit *D. Thom. ſuprà.* Si verò ad vſus ſacros, & præcipuè Eccleſiaſticis perſonis vendenda eſſent, integra vendi poterant, quatenus propter materiam, & operam æſtimabilia ſunt: ita docet expreſsè *Valent.* 2. 2. *diſt.*6. *q.*16. *p.*2. *verſ. prioris generis pag.* 1638. *cum Dur. in* 4. *diſt.* 25. *q.*4. *Syluest. verbo ſimonia q.* 11. *& verbo ſepultura q.* 2. *Idem dicit de loco conſecrato ad ſepeliendum & Soto lib.* 9. *de iuſtit. q.* 7. *art.* 1. *ad* 2. *Nauarr. cap.* 23. *n.* 108.

Neque obſtat *cap. ſi quis obiecerit.* Nam vt rectè explicat *D. Thom. in* 4. *diſt.* 25. *circa litt.* Mag. loquitur non de rebus, quæ antecedunt conſecrationem, & benedictionem, & ante illam æſtimabilia ſunt, etiam omni ordine ſecluſo, qualia ſunt ſuperius enumerata: ſed potius loquitur de illis, quæ conſecrationem ſubſequuntur, qualia ſunt ius percipiendi redditus beneficij, quod ius ad ipſam inſtitutionem beneficij conſequitur: & tunc optimè infertur: quiſquis horum alterum venderet, ſine quo nec alterum prouenit, id eſt proficit, & vtilitatis eſt, neutrum inuenditum derelinquit. At cum inſtitutio in beneficium, & quælibet dignitas Eccleſiaſtica ſine iure percipiendi fructus prouenite, & eſſe non poſſit, neque econtra, efficitur ſanè vendito vno, & aliud neceſſariò vendi: tam aliis rebus ſacramentalibus, quæ ſecundum ſe æſtimabilia ſunt ante omne ſpirituale, etiamſi ſpirituale eſſe non poſſit ſine materiali; quia tamen materiale eſſe poſſit ſine ſpirituali, ideo vendito vno aliud inuenditum relinquitur. Quod autem hæc explicatio quadrat textui conſtat: tum quia nomen conſecrationis ibi ſumitur pro ordinatione ſacra, vt explicat *Gloſſ.* vel pro collatione cuiuſuis dignitatis ſpiritualis, vt tenet *Suar. lib.*4. *cap.*14. *n.*13. & prætereat quia ibi ſubditur: nam cum corporalis Eccleſia, (hoc eſt ius ad gubernandam corporalem Eccleſiam) aut Epiſcopus, aut Abbas, ideſt dignitas Epiſcopi; & Abbatis ſine rebus corporalibus, (hoc eſt ſine ſubſidiis temporalibus) in nullo proficiant, (ideſt ſubſiſtere non poſſint) quiſquis horum alterum vendit, ſine quo neque alterum prouenit, neutrum inuenditum derelinquit. Secundò reſpondere poſſumus cum *Valen. diſp.*6. *q.*16. *p.*2. *verſ. vlt.* vendentem vnum, ſine quo alterum non prouenit, id eſt, *non valet* nihil inuenditum relinquere: cum autem plura ſacramentalia permanentia quæque ſpirituale antecedunt, ſine ſpirituali æſtimabilia ſunt, valeant, ſeu proueniant, efficitur ſanè illis venditis ſpirituale inuenditum relinqui.

4. In *cap. abolendæ, cap. quæſta eſt, cum tribus ſeqq. & in cap. audiuimus de Simonia* dubitant Doctores, qua ratione pro ſepultura fidelium pretium exigi poſſit?

In qua re reſpondeo, poſſe Religioſos, vel clericos, qui fuerint domini alicuius Eccleſiæ, vel Capellæ etiam conſecratæ vendere dominium, & proprietatem illius, quantum valuerit fundus, & expenſæ quæ factæ fuerint in eis ædificandis. Et probatur, qui ibi non venditur benedictio, neque proprium ius ſepulturæ, ſed materiale illud, ad quod alia ſequuntur: ita *Syluest. verbis ſimonia q.*12. *verſ. tertio, & Vgolin. tab.*1. *cap.*44. §.3. *n.*10. *Suar. lib.*4. *cap.*14. *n.*18. *& num.* 22. *fine*, idem dicit de eo qui vellet onerare Eccleſiam, ne alius præter ipſum, aut eius deſcendentes in ea ſepeliatur, poſſe inquam ab illo exigi pretium pro illa obligatione; quia onus illud pretio eſt æſtimabile; & ex alia parte non eſt ſpirituale, neque ſpirituali annexum, ſed omnino accidentarium: ipſe tamen patronus, & fundator capellæ pretium nullum exigere poteſt, vt permittat aliquem extraneum ibi ſepeliri: venderet enim vſum ſepulturæ contra ſupradicta cap. *præcipuè, cap. in Eccleſiaſtico*, 13. *quæſt.* 1. Secundò dicendum eſt pro loco communi, & deſtinato ſepulturis fidelium pretium nullum recipi, aut exigi poteſt, quia videtur exactum pro vſu ſepulturæ, quod eſt quoddam officium Eccleſiaſticum: & ita tradit *Syluest. ſupra & verbo ſepultura q.* 2. *& communiter Doctores*: poteſt tamen recipi quidquid in ſuſtentationem gratis fuerit oblatum, imo exigi quidquid conſuetudine receptum ſit donari, quia tunc non exigitur, vt pretium: ita *Syluest. ſuprà, & Arag.* 2. 2. *quæſt.* 100. *art.*4. *verſ. in ſolut. ad* 3. *pag.*1123. *& Valen. diſp.*6. *quæſt.*16. *p.*2. *verſ. prioris generis pag.*1638. At hac ratione exiſtimo excuſari poſſe Religioſos, vel clericos petentes pro ſepultura digniori loco conſtituta, hoc eſt propè altare maiorem ſummam pretij, quam pro ſepultura in corpore Eccleſiæ; petunt inquam hoc ex conſuetudine, & in ſuſtentationem miniſtrorum, non in pretium maioris dignitatis: ſicut qui pro Miſſa maiori amplius peteret, & ita debet intelligi *Arag. ſuprà*, affirmans poſſe ferri pretium ſpeciale pro iure ſepeliendi digniori loco, maiorique pompa. Quod intelligitur de pretio dato in ſuſtentationem, non de pretio rigoroſo, & dato in commutationem illius exceſſus, & dignitatis; quia eſto accidentaria ſit, & non neceſſariò coniuncta officio ſepeliendi: eſt tamen omnino ſpiritualis: atque adeo non pro illa formaliter recipi pretium poteſt, vt rectè dixit *Syluest. quæſt.*11. *Antonin.* 2. *p. titul.* 1. *capit.* 5. §. 22. *& Suarez lib.*4. *de ſimon. cap.*14. *numer.*22.

Pvnctvm IX.

Vtrùm exercitium cuiuſuis virtutis vendi poſſit abſque Simonia?

1. *Pro hoc exercitio non poteſt pretium recipi; benè tamen ſtipendium ſuſtentationis; & de eo paciſci à clericis non obligatis illud præſtare.*
2. *Clerici verò obligati ſi ſtipendum non debitum exigant, plures cenſent committi ſimoniam: probabilius eſt ſolam iniuſtitiam.*
3. *Exigi pecuniam ab ingrdientibus Religionem pro illorum ingreſſu etiam in ſuſtentationem illorum, plures cenſent eſſe ſimoniam iuris Eccleſiaſtici.*

4. *Probabilius eſt non eſſe, ſi monaſterium indiget.*
5. *Proponitur quædam obiectio, & fit illi ſatis.*
6. *Reſpondetur textibus in contrarium.*
7. *Qualiter pretium dari poßit pro operibus cedentibus in propriam vtilitatem pretium recipientium.*
8. *Simonia eſt, ſi ex illius datione obligetur recipiens actum virtutis exercere.*
9. *Quid Sanch. ſentiat in hac parte?*

1. LOqui poſſumus de duplici actu virtutis. Primò de eo, qui fit in vtilitatem aliorum, ſicut diuina officia, exequiæ mortuorum, orationes publicæ, &c. Secundò de actu reſpiciente tantum vtilitatem priuatam ipſius operantis. Deinde poteſt pretium exigi pro iis actibus, tanquam pretium ipſorum, vel tanquam ſtipendium miniſtrantium. Dicendum igitur eſt pro actibus in aliorum vtilitatem cedentibus, quales ſunt exequiæ mortuorum, Miſſæ, Officia diuina, non poteſt pretium aliquod recipi: habetur expreſsè *cap. cum in Eccleſia, cap. non ſatis, cap. ad Apoſtolicam, cap. ſuam de Simonia*: & docent Doctores omnes cum *D. Thom. q.100. art. 3.* benè tamen poteſt pro omnibus iis officiis ſtipendium ſuſtentationis recipi, & de eo paciſci: ita expreſsè *Suar. lib.4. cap.15. n.5. cum Gutier. canon. quæſt. lib.1. cap.29. præcipuè à num. 15.* Quæ concluſio procedit ſpecialiter de ſacerdote non obligato aliàs hæc officia miniſtrare: dignus eſt enim operarius mercede ſua: & idem affirmant Doctores, & probat vſus de confraternitatibus comitantibus corpus defuncti; poſſe inquam paciſci de pecuniæ ſibi danda non per modum pretij, ſed in ſtipendium, & ſuſtentationem. Ex hac doctrina infert *Valen. 2.2 diſput.6. q.16. p.1. verſ. ex eodem capite*, non eſſe ſimoniacum vſum aliquarum Eccleſiarum, in quibus promittitur aliquod miniſterium ſpirituale, vt exequiæ, Miſſæ, &c. facientibus talem eleemoſynam: ſpectatur tunc vt motiuum illud temporale, & ex illius affectu, & inclinatione datur, & promittitur ſpirituale, & tenet etiam *D.Th. q.100. art. 3. ad 2. & Syluest. verbo ſimonia q.11. verſ. quartum.* Imo addunt *Valen. & Syluest. ſuprà, cum Couarr. lib.1. var. cap. vlt. num. 3.* idem eſſe dicendum, eſto fieret ſtatutum non dandi ſpirituale, niſi illis qui facerent talem eleemoſynam: quamquam hoc ſtatutum vtpotè pietati aduerſum non probet *D. Thom. ſuprà*: generat enim ſcandalum, & affert ſecum præſumptionem ſimoniæ, in re tamen neque ſimoniacum eſt, neque illicitum eſt, ſi ratione illius non intendunt officia pietatis inducentia obligationem excludere.

2. Verum ſi loquamur de aliis clericis obligatis hæc officia diuina exercere, affirmant ſupradicti Doctores, *Suar. & Gutier. ſuprà, & Syluest. Simonia n.9. verſ.3. & Selua de benef. 1.p. q.7. num.56. cum alijs* ſimoniam committere, ſi aliquid vltra id, quod eſt conſuetudine receptum exigant etiam in ſtipendium ſuæ ſuſtentationis, iuxta *cap. ad Apoſtolicam de ſimonia, & cap. vendentes 1.q.3.*

Ratio eſt; quia de ſuſtentatione iam illis eſt aliunde prouiſum. Ergo non habent titulum ratione cuius ſtipendium exigant, atque pro ipſomet officio cenſentur exigere.

Hæc tameu ratio non conuincit; licet enim de ſuſtentatione ſit illis prouiſum ſufficienter, poſſunt ſtipendium exigere ad ſuperabundantem, & non debitam ſuſtentationem, ſicut qui pro eadem re duplex pretium expoſtularet. Quocirca non inde probatur committi propriè ſimoniam, ſed ſolùm præſumi: eſt tamen vera iniuſtitia, & ita tenet *Leſſius lib.2. cap.35. dub.8. num.51. fine, & num.53. fine, & Suar. lib.4. cap.46 num.9. & cap.47. num.6. & Sotus, lib.9. q.6. art.1. & Tolet. lib.5. cap.89. num.6.* & colligitur ex *Valen. diſput.6. q.16. p.3.* quia hæc pecunia non expoſtulatur, vt pretium ſacrificiorum, & orationum, ſed vt motiuum, & ex cuius affectu ſacrificia exhibentur.

3. Dubium tamen eſt ſatis commune; an ad ingredientibus Religionem pro illorum receptione pecunia exigi poſſit abſque ſimonia, ſi exigatur in ſuſtentationem ipſorum ingredientium, non in pretium, & commutationem receptionis ad nouitiatum, vel profeſſionem?

Et quidem eſſe ſimoniam ſaltem ex iure Eccleſiaſtico tenet *Archi diacon. 1.q.2. in princ. Vgolin. de ſimonia tab.1. cap.4. § 1. n.16* fauentque plures canones in *tit. de ſimonia* præcipuè *cap. nullus, cap. dilectus el. 2. cap. audiuimus, cap. quamuis, & extrauagans, 1. eodem tit.* quæ incipit, *ſane ne in vinea domini.* In omnibus enim iis decretis prohibetur, ne pro ingreſſu Religionis aliquid quomodocunque offeratur.

4. Nihilominus tamen dicendum eſt cum *D. Thom. in 4. diſt.25. q.3. art.3. quæſtiunc.1. ad arg. Caietan. ibi, & in ſum. verbo excommunicatio. cap.73. Antonin. 2. p. tit.1. cap.5. § 18. Gloſſa in cap. non ſatis, cap. quoniam de ſimonia, & ibi Abbas, Gregor. Lop. leg.22. tit.7. part.1. verbo porque lo reciban en la orden, Leſſius lib.2. cap.35. dub.12. num.68. Suar. alijs relatis lib.4. cap.17. n.3.* Simoniam non eſſe exigere pecuniam ab ingredientibus in eorum ſuſtentationem, caſu quo monaſterium indigeat, *Syluest. autem, verbo ſimonia q.15. & Sotus lib.9. q.6. art.2. & Valen. diſp.6. q.16. p.2. verſ. multo vero magis pag.1636. & Arag. q.100. art.3. verſ. ſed quid dicendum pag.1117.* addunt ſimoniam non eſſe, etiamſi monaſterium opulentum ſit. Ratio huius concluſionis ſolùm eſt conſuetudo recepta præcipuè in monaſteriis monialium, in quibus videmus neminem recipi, niſi ſufficientem pecuniam ad ſui ſuſtentationem afferat, vel alia ratione monaſterio proficua ſit: imò vltra hanc ſummam, quæ dotis nomen obtinuit aliquid in vſum præexiſtentium monialium debet erogare. Signum ergo eſt hoc non eſſe prohibitum iure Eccleſiaſtico, aut ſi prohibitum eſt, conſuetudinem aduerſum prohibitionem valuiſſe.

5. Dices, Religioſus media receptione in monaſterium acquirit ius, vt ex redditibus monaſterij ſuſtentetur, ſicut & alij Religioſi præexiſtentes non igitur admitti poteſt cum onere ſoluendi propriam ſuſtentationem: ſiquidem ex admiſſione illi ſuſtentatio debetur. Et confirmo exemplo beneficiarij, qui media electione, ſeu poſſeſſione ius acquirit, vt ex redditibus beneficij ſuſtẽtetur: quo cum non licet paciſci de danda poſſeſſione, ſeu electione ſub conditione, Si ex patrimonio proprio ſuſtentetur, & fructus beneficij aliis clericis pauperibus applicet; quia eſſet ſimoniaca talis conuentio: ſimiliter ergo videtur eſſe conuentio facta cum Religioſo, vt ſecum ſuſtentationem afferat, vt ſic redditus monaſterij aliis Religioſis, & operibus applicentur.

Reſpondeo ſuſtentationem Religioſi debitam eſſe ex ingreſſu in monaſterium, ſicut eſt debita aliis Religioſis: non tamen eſt debita integrè, ſed ſolùm pro facultate redditum monaſterij: quod fortè ex nouo Religioſi ingreſſu damnum patiatur; eo quod redditus inſufficientes reddantur ad omnium congruam ſuſtentationem, vel ad alia onera ſuſtentanda, ad quæ monaſterium obligationem habet, vel voluntatem: cum autem inconueniens ſit Religioſos præexiſtentes

tes

Digitized by Google

res grauari ex recentis ingreſſu, aut viam perfectionis aliis aptioribus præcludere; ea de cauſa pecunia exigitur in ſuſtentationem nouiter ingreſſi. Exemplum autem de beneficiario non eſt ad rem; quia beneficiarius non eligitur ad beneficium, cit.a cuius redditus alius beneficiarius integrè ius habeat, damnumque in propriis bonis patiatur, ſicuti patiuntur religioſi præexiſtentes ex nouiter ingreſſo. Addi in beneficiis omnem pactionem, & conditionem eſſe prohibitam *cap. cum olim, cap. quæſitum, De rerum permutat, & alys*: neque conſuetudo eſt in contrarium. At in religionis ingreſſu eſto prohibita ſit omnis pactio de alimentis religioſi, contraria conſuetudine eſt abrogatum.

6. Ex iis facilè eſt reſpondere textibus in contrarium: nam *cap. Nullus, cap. dilectus, cap. non ſatis, cap. cum in Eccleſia, cap. veniens, de Simonia* loquuntur de exigentibus pecuniam pro ingreſſu religionis, non de exigentibus pecuniam pro ſuſtentatione ipſorum ingredientium: quod conſtat: quia eodem modo loquuntur de exigentibus pecuniam pro ingreſſu ac de exigentibus pecuniam pro ordinatione. In *cap. tamen audiuimus*, videtur fieri prohibitio non ſolum de exigentibus pecuniam pro ipſo ingreſſu, ſed etiam de exigentibus titulo alio ex natura res licito. Si quidem Pontifex non ſolum malas exactiones, ſed etiam illas, quæ ſpeciem mali habent, prohibere intendit. At ſi rectè expendatur, vt aduertit *Suar. lib. 4. cap. 17. num. 13.* videbimus non loqui cap. illud de exactione pecuniæ in ſuſtentationem ingredientium, ſed de pintantiia, ſeu propinis, quæ exiguntur pro ſingulis religioſis, imo non de harum contributione, ſed de modo illas exigendi, vt conſtat ex illis verbis textus difficultates ingerunt, & malitias; donec aliquid muneris manus contingat eorum: quem modum exigendi à particularibus perſonis intendit Pontifex ibi prohibere: nam vt in materia de oblationib. puncto vlt. dictum eſt, ſicut non poteſt parochus extorquere oblationes negando Sacramenta, aut alia officia diuina: ita huiuſmodi propinas non poteſt quilibet religioſus extorquere negando religionis ingreſſum. Secundò reſpondere poſſumus conſuetudine huiuſmodi legem abrogatam eſſe: videmus namque præcipuè in conuentibus monialium neminem recipi, quin in ipſo religionis ingreſſu ſingulis perſonis aliquas piotantias, ſeu propinas tribuat.

Caput vero *quoniam 40. de Simonia* magis vrgere videtur: ibi enim prohibet Pontifex monaſteriis monialium, ne prætextu paupertatis aliquid exigant. Sed reſpondet *Suar. illo cap. 17. num. 14. & Leſſius dub 12. n. 71.* hoc ſolum contingere, quando monaſterium reuera pauper non eſt, & nihilominus illo titulo, & colore aliquid exigit: rarò tamen contingere poteſt monaſterium non egere ſubſidio ingredientis, ne propter illius ingreſſum alia officia ſibi vtilia impediantur, neve aliis aptionibus præcludatur ingreſſus.

Circa *extrauag. primam de Simonia*: vbi Vrbanus Papa probibet ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, & Papæ reſeruata, ne ab iis qui religionem ingrediuntur, aliquid exigatur directè, vel indirectè, præter id quod ingredientes purè, & ſpontè, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare, vel offerre voluerit, &c. Aduerto cum *Syluest. verbo Simonia quæſt. 15. & Soto lib. 9. de iuſtit. q. 6. art. 2. ad 4. Nauarr. cap. 27. num. 106. & Suar. 5. tom. de cenſur. diſput. 22. ſect. 5. à num. 5. & lib. 4. de Simonia cap. 17. à n. 16.* ibi non prohiberi receptionem pecuniæ in ſuſtentationem ingredientium, ſed ſolum ob ingreſſum, & propter illum: quia hoc præſenti decreto non intendit Vrbanus nouam prohibitionem facere, ſed antiquam confirmare, ſub noua pœna, vt indicant illa verba: *deteſtabilis, & à canonibus reprobata ſeruatur abuſio.* Hæc tamen interpretatio non videtur adæquatè ſubſiſtere: nam eſto in principio extrauagantis non intendat nouam prohibitionem facere, ſed antiquam confirmare, quod ſanè durum eſt, cum dicat non poſſe recipi quidquid ex pacto fuerit datum: tamen in medio illius extrauagantis prohibet quoſcunque paſtus, ſeu prandia, pecunias, iocalia, aut res alia etiam ad vſum Eccleſiaſticum, aut alium prium deputata, vel deputanda, hoc eſt munuſcula, & dona, quæ pro ſacriſtia valetudinario, vel aliis ſimilibus vſibus extorqueri ſolent. Quapropter dicimus in monaſteriis præcipuè monialium locum non habere ob conſuetudinem in contrarium præſcriptam.

Tandem difficultatem ingerit *cap. periculoſa vnico De ſtatu regularium in 6.* vbi cauetur, ne in monaſteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætereo in ſorores niſi quot poterunt de ipſorum monaſteriorum bonis, ſiue prouenobus abſque penuria ſuſtentari, & ſi ſecus actum fuerit irritum, decernimus. Quæ prohibitio aucta eſt in *Concil Tridens. ſeſſ. 25. c. 3. de reformat. ad monaſteria virorum, cuiuſcunque ordinis ſint*: ibi enim dicitur, ne in monaſteriis virorum, aut mulierum maior numerus recipiatur, quàm qui ex propriis redditibus monaſterij, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.

Ad hæc reſpondet *Leſſius cap. 39. dub. 12. fine, & Suar. lib. 4. de Simonia cap. 17. num. 17.* ea quæ in ſuſtentationem inferuntur ſub prouentibus, & conſuetis eleemoſynis intelligi, & eo titulo accipi poſſe. Vnde concluditur neminem recipi, niſi qui ex prouentibus, conſuetiſque eleemoſynis, & redditibus monaſterij valeant ſuſtentari.

Sed quid dicendum de operibus cedentibus in propriam vtilitatem? Non leuis eſt difficultas, an pro iis pretium dari poſſit, & recipi abſque Simonia? v.g. an poſſit pretio aliquem inducere, vt recipiat baptiſmum, vt confiteatur, vt Sacramenta frequentet, vt religioſus fiat?

Et quidem ſi pactum ſecludamus, hæc omnia licita ſunt, & conſtat ex *can. debet, 23. quæſt. 4.* vbi ait Auguſt. quemlibet debere proximum ſuum adducere ad Dei cultum non ſolum doctrina, & diſciplina, ſed etiam beneficentiæ conſolatione, id eſt donis, & beneficiis: & tenet expreſsè *Valen. diſp. 6. quæſt. 7. p. 3. verſ. tertio ſequitur pag. 1648.* Deinde pro certo habeodum eſt, poſſe tibi fieri promiſſionem, aut donationem ſub conditione expreſſa, ſi ad fidem conuertaris, ſi ſis religioſus, ſi Sacramenta miniſtris, vel frequentes, & non aliter: ita expreſsè *Suar. lib. 4. de Simon. cap. 16. num. 14. Mol. tract. 2. de iuſtit. diſp. 93. concl. 4. Sanch. multis allegatis lib. 1. de ſponſalib. diſput. 93. num. 4. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 12. num. 67.* Et probatur manifeſtè, ex *cap. cum ſit proprium, 2. de Conditionib. appoſitis*: ibi enim manu mittitur ſeruus, eique libertas conceditur ea conditione, & modo, vt monachus fiat, & non aliter: libertas autem pretio eſt æſtimabilis. Ergo iam conceditur aliquod pretio æſtimabile ſub conditione monachatus. Et ratio eſt; quia ex vi illius donationis non imponitur donatio aliqua obligatio, ſed ei datur optio, vt ſi velit à ſeruitute exire, eligat religionem, ſin minus ſeruus maneat, ſicut antea: qua etiam ratione validum cenſetur legatum relictum alicui ſub conditione, & pacto, vt ſacerdos, vel religioſus fiat, ſicuti multis allegatis probat *Sanch. lib. 1. de ſponſalib. diſp. 34. num. 15.*

8. Quocirca ſolum in eo caſu exiſtimo Simoniam eſſe pretium offerre pro actu, & exercitio virtutis ce-

dente in proptiam vtilitatem: quando ex datione pretij determinaris, & obligar¹⁻ ad exercendam virtutem: ita expreſsè *Suar.lib.4. cap.16. num.17. & tenet Abbas cap.cum in Eccleſia, de Simonia n.7. & Rodoan. 3.p.cap.5. numer. 23.* Et in hoc ſenſu explicandus eſt *textus in can. quam pio 1.q.2.* vbi quoddam monaſterium prælato carens petebat ab alio, vt ſibi de Abbate prouideret: cui petitione nolebat monaſterium annuere, niſi facta ſibi aliqua recompenſatione. Reſpondet tamen Bonifac. ſe eſſe anxium, & dubium non de reſponſione danda, ſed quibus verbis danda eſſet, ne multum eos teligioſos contriſtatet; ac tamen ſumma modeſtia, & prudentia eos conuincit, nullo modo talem exactionem licere argumento deſumpto ex Apoſtolorum exemplo de quibus dicit numquam prouocaſſe aliquem ad Dei cultum aliquo muneris interuentu. Intelligit inquam debet nunquam prouocaſſe aliquem ad Dei cultum, imponendo illi determinatam obligationem; reliquendo tamen in ſua libertate, & optionem illi concedendo, vt ſi velit frui donis, Sacramenta frequentet, vel aliud ſpirituale faciat, ſin minus dono illo temporali careat, optimè poſſe ad Apoſtolis, & ſanctis Patribus fieri. Hinc ſequitur illicitum eſſe, ſi pauperem alas in ſtudio, & propter alimenta imponas illi obligationem de Sacerdotio, vel religioſo ſtatu ſumendo. Erit tamen licitum obligare illum ad reſtitutionem expenſatum, ſi religioſus non fuetit: quia in hoc caſu nullam ei imponis propriam obligationem, ſed declaras intentionem tuam limitatam eſſe, neque velle ſuſtentationem illi donare, niſi ſub conditione illa de ſtatu religioſo, cum enim dominus ſit diuitiatum tuarum, potes ſua hac, vel illa conditione donare, & non alias: ita *Suar. illo c.16.n.13. & Leſſius c.35. dub. 12. num. 67.*

Sanchez vero *lib.1. de ſponſalibus diſp.39.n.4.* in vlt. ratione, & *n.7.* aliter reſpondet *ſupra dicto cap. Quam pio*, dicit namque licitum eſſe te obligare muneribus, & donis ad Dei cultum cedentem in vtilitatem tuam propriam. Secus vero, ſi cederet in vtilitatem donantis, val alterius; nam pro prima obligatione nihil recipitur à donante, non igitur committere poteſt Simoniam: Pro ſecunda autem donatione, iam in ſe, vel in alio recipit emolumentum ſpirituale. Ergo eſt Simoniacus: & de hoc caſu loquitur textus, ſiquidem à monaſterio prælato carente petebantur munera, vt prælatus illi concederetur, cuius conceſſio in vtilitatem ipſius monaſterij dantis pecuniã cedere debebat, non in vtilitatem dantis prælatum. Fateor huiuſmodi ſolutionem textui conuenire, ac proinde ex illo non probari datam pecuniam pro actu cedente in vtilitatam propriam ipſius recipientis pecuniam eſſe Simoniam. At quia in *cap. quam pio, & cap. vlt. de Pactis, & aliis* generaliter pacta prohibentur abſque diſtinctione, an opus ſpirituale quod exigitur ex vi muneris cedat in vtilitatem dantis pecuniam, vel illam recipientis: ideo ſuperior ſolutio data videtur ſubſiſtere. Quod autem Simonia non euitetur, ex eo quod des pecuniam Petro pro actu cedente in propriam eius vtilitatem optimè probatur à *Suar. illo cap.16. à n. 18.* variis exemplis. Primò de religione emente ad aliquo eius ingreſſum, ſolum ob eius vtilitatem ſpiritualem, in quo certè religio, etiamſi nihil ſpirituale reciperet, committeret Simoniam. Secundò de fratre minore natu, qui à primogenito emeret, vt religioſus fieret eo fine, vt ipſe frater minor hæreditati ſuccederet, ſine dubio eſſet Simoniacus, & verè emeret rem ſpiritalem, licet illam non reciperet. Idem eſt, ſi dato temporali pretio obligates alium ad orandum in ſuam vtilitatem eſto inde tibi nihil ſpirituale, vel temporale commodi eueniret. Ratio vero eſt; quia ad emptionem ſolum requiritur, vt res empta non ſit ſub domino, & poteſtate ementis, ſed per emptionem conſtituatur à vendente in eo ſtatu, & modo, quo emens intendit. Quod optimè fit, etiam ſi in vtilitatem vendentis cedat.

PVNCTVM X.

An vendi poſſit exercitium cuiuſuis ſcientiæ abſque Simonia?

1. *Aliqui exiſtimant pro officio docendi Theologiam pretium dare, vel recipere Simoniam eſſe.*
2. *Contrarium eſt probabilius.*
3. *Pro licentia docendi procedente à iuriſdictione temporali pretium recipi poteſt.*
4. *Vendere gradum Magiſtri, & Doctoris non eſt Simonia.*
5. *Pro reſponſione caſuum conſcientiæ. Probabilius eſt pretium poſſe recipi.*
6. *Item pro munere docendi doctrinam Chriſtianum.*
7. *Pro concione, & perſuaſione infidelium ad fidem, & fidelium ad pœnitentiam Simonia eſt pretium recipere.*

1. DE ſola Theologia eſt difficultas, an eius venditio ſit Simonia? Pro cuius explicatione notandum eſt quinque eſſe functiones Theologiæ. Prima deducere concluſiones ex principiis fidei, ſiue neceſſariò, ſiue probabiliter. Secunda interpretari ſcripturas. Tertia dare reſponſa ad pacandas conſcientias. Quarta docere doctrinam Chriſtianam. Quinta concionari, ſeu perſuadere infideles ad fidem, & fideles ad illus obſeruantiam, & maiorem firmitatem.

De primo, & ſecundo munere, quod eſt deducere concluſiones ex principiis fidei, & interpretari ſcripturam. Prima ſententia affirmat eſſe Simoniam pretium pro ipſis docendis recipere: ita *Paludan. 4. diſt. 25. quæſtit. 5. num. 20. Antonin. 2. p. tit. 1. cap. 5. §. 7. notab. 6. in fine, Syluest. verbo Simonia q. 10. & inclinat Hoſtienſ. in cap. quia nonnulli, de Præſcriptis.* Fundamentum eſt; quia munus Theologi, vt dicit *Auguſt. 14. de Trident. cap. 1.* eſt roborare, ac illuſtrare, ac credibilia facere principia fidei, & ex illis principiis illuſtratis, & roboratis deducere concluſionem: at talis deductio non ſolum à principio naturali, ſed etiam ſupernaturali, & propoſito per fidem diuinam procedit, & ideo maiorem certitudinem habet, quam quælibet concluſio ſcientifica, & ex alia parte conducit maximè ad ſpiritualem ſalutem. Ergo eſt inuendibile tale munus.

2. Contrariam ſententiam ſcilicet non eſſe Simoniã recipere pecuniam pro officio docendi, & interpretandi ſcripturam (ſecludo interpretationem, quæ fit ex inſtinctu Spiritus ſancti) cenſeo probabiliorem: & docet *Suar. lib. 4. de Simonia cap. 18. num. 7.* & affirmat hodie eſſe communem, & in ſcholis receptam: & tenet *Gloſſa in cap. vendentes 1. quæſt. 3. & in cap. qui ſtudet 1. q. 1. verbo ſanitatis, & in cap. de quibuſdam 37. diſt. verbo magiſtri, Adrian. quodlib. 9. art. 1. fine, Victor. relect. de Simonia num. 6. Soto lib. 9. de iuſtit. q. 5. art. 1. & quæſt. 6. art. 2. ad 2. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 13. num. 80. Tolet. libr. 5. ſumm. cap. 88. numer. 3. & 4.* & habetur

leg.

leg.10.tit.17.part.1. & ibi Gregor. Lop. Ratio eſt à contrario, nam eſto Theologia procedat à principiis reuelatis: non tamen ab illis, quatenus reuelata ſunt, ſed quatenus modificantur per principia naturalia. Deinde non ordinatur hoc munus per ſe ad ſalutem animæ, ſed potius ad illuſtrandum intellectum in hac doctrina, ſicut & in alia ſcientia naturali. Ergo eſt vendibile. Adde per accidens eſſe, quod Theologia procedat à principiis reuelatis, & fide diuina creditis ad hoc munus docendi. Nam qui de aliquo principio fidei voluntariè dubitaret, eodem modo poſſet docere, ſicut habens fidem. Ergo per accidens ſe habet concurſus ſupernaturalis fidei ad huiuſmodi officium.

3. Hinc infertur pro licentia docendi, ſi procedat à iuriſdictione temporali poſſe pretium recipi abſque Simonia: nam per cathedram datur hæc licentia, & tamen ſi aliquis venderet cathedram, non eſſet Simoniacus, ſed iniuſtus, aliàs vendere ſuffragium in oppoſitione ad cathedram Theologiæ eſſet ſimoniacum, quod nullus dicit: & ita docent *Innocent. Panormitan. in cap.2. de Mag. Antonin. 2.p.tit.1.cap.5.n.17. Tab. verbo magiſter. num. 10. Gregor. Lopez leg.10. tit.17. part.1. Suar. cap.18. num.14. Leſſius lib.2. cap.35. n.83.* Neque obſtat *cap.1. & 2. de Magiſt.* vbi prohibetur dari hanc licentiam docendi pecunia. Quia illa prohibitio non facit actum eſſe Simoniacum, ſed eſſe iniuſtum, & illicitum.

4. Secundo infertur, vendere gradum Magiſtri, & Doctoris non eſſe Simoniam: ita docere videtur *Antonin. 3.p. titul. 5. cap.2. §.6. & ex illo Tabiena verbo magiſterium numer. 11. expreſſè Suar. ſuprà illo cap.18. num.15. Leſſius dub.13. num.83.* Ratio eſt; quia huiuſmodi gradus, ſunt quædam publicæ approbationes ad docendum, & conſulendum, &c. cum aliquibus priuilegiis, & facultatibus, & commoditatibus, vel honoribus omnino temporalibus; quæ omnia naturalia ſunt. Ergo non eſt Simonia eorum venditio: & ita videmus exigi pro magiſtratu, & doctoratu Theologiæ ſummam pecuniæ, quæ ratione ſtipendij, & ſuſtentationes præcisè ſatis honeſtari non poſſet. Neque refert, vt optimè dicunt *Suar. & Leſſius ſupra* collationem, vel inſtitutionem huius gradus Pontificiam eſſe: quia etiam Pontifex poteſt aliqua temporalia inſtituere, & conferre ad ſplendorem rerum ſpiritualium, quæ non eo ipſo ſunt materia Simoniæ, niſi ſpecialiter prohibeantur intuitu religionis, quod in iis gradibus non inuenitur. Addit prætерea *Suar. ſupra num.17. fine* obligatum ratione cathedræ beneficij, aut alia via docere Theologiam, ſi pretium exigat pro tali officio non fore Simoniacum: quia nunquam exigit pro aliqua re ſpirituali, ſed temporali: & conſentit *Aragon. quæſt. 100. art.3. verſ. in eadem ſolut. pag.1116.*

5. Tertium munus Theologi eſt reſponſa dare caſibus conſcientiæ; circa quod *Leſſius cap.35. dub.13. num.78. & 79.* affirmat Simoniam eſſe pro eo pretium expoſtulare. Ego tamen probabilius exiſtimo Simoniam non eſſe: tenet *D. Thom. q.100. art.3. ad 3. Nauarr. cap.23. num.100. Suar. cap.18. num.19. & 20.* Ratio eſt, quia illa inſtructio eſt naturalis, & humano labore acquiſita: vendi ergo poteſt. Qua ratione canoniſtæ pretium recipere ſolent: pro huiuſmodi reſponſis, ſicut & pro aliis conſiliis. Non debet ergo Theologus peioris conditionis eſſe, cum reſponſum ab vtroque procedens eiuſdem rationis ſit. Neque obſtat interrogantem ad pacandas conſcientias, & ad alios fines ſupernaturales referre huiuſmodi interrogationes; quia eius intentio non mutat actionem, quæ per ſe ad id non ordinatur: ſolum enim tale reſponſum ordinatur per ſe ad illuſtrandum intellectum, & tollendam ignorantiam, ne aliquid fiat contra rectam rationem, & iuſtitiam.

6. Quartum munus eſt docere doctrinam Chriſtianam: pro quo probabilius exiſtimo poſſe pretium recipi, ſi ſolum inſtructio referatur ad iuuandam memoriam alterius, & exercendam illam: ita *Vgolin. tab.1. cap.10. §.3. num. 3. Suar. cap. 18. fine.* At ſi doceatur Chriſtianus non ſolum ad iuuandam memoriam, ſed etiam ad confirmandum eum in fide, & operandum iuxta illam; ſine dubio talis inſtructio ſupernaturale opus eſt, vt pote ad ſupernaturalem finem ordinatum. Idemque à fortiori dicendum eſt de inſtructione infidelis, vt ad fidem conuertatur, & maximè ſi talis inſtructio facta eſt in baptiſmo: quia tunc eſt miniſterium Eccleſiaſticum: & ita tradunt communiter doctores *Sotus q.7. art.1. fine. Suar. cap.18. numer.19. & 20. Leſſius lib.2. de iuſtit. cap.35. dub.13. n.78. & conſtabit ex iam dicendis.*

7. De quinto munere Theologiæ, quod eſt concionari, & infideles ad fidem perſuadere, & fideles in eius firmitate roborare, & ad eius obſeruantiam incitare, abſque dubio eſt Simonia pro iis pretium recipere: tenet *D. Thom. q.100. art.3. ad 2. & ibi Caietan. & quodlib.2. art.12. & in 4. diſt.25. q.3. art.1. quæſtiunc.2. ad 4. & 5. & ibi Paludan. q. 5. Angel. Simonia 3. n.9. Tab. num.8. Hoſtienſ in ſum. lib.6. tit.5. Leſſius lib.2. cap.35. dub.13. num.79. Suar. lib.4. cap.18. num.22. alijs relatis.*

Ratio eſt; quia ſacra concio refertur primò, & per ſe ad mouendam voluntatem, & inclinandum illam ad bonum: eſt ergo ex parte finis maximè ſpiritualis. Ex parte etiam principij conſtat, cum prædicatores ſint miniſtri Dei, & eius loco ſubrogati. Quocirca cum ipſe *Matth.10.* dixiſſet Apoſtolis, vt prædicarent regnum cœlorum appropinquaſſe, & infirmos curarent, mortuos ſuſcitarent, leproſos mundarent, dæmones eiicerent, concludit: *Gratis accepiſtis, gratis date.* Quæ verba ſuper omnia antecedentia æquè cadunt, ac proinde ſicut ex illis infertur non poſſe Apoſtolos pretio dæmones eiicere, mortuos ſuſcitare, nec miraculosè leproſos mundare: ita neque poſſe verbum Dei prædicare.

PVNCTVM XI.

An labor repertus in operibus ſpiritualibus, & obligatio ad illa pretio compenſari poſſit abſque ſimonia.

1. *Pro labore operibus ſpiritualibus intimè coniuncto, & ab illis inſeparabili, plures cenſent recipi pretium poſſe.*
2. *Probabilius eſt oppoſitum.*
3. *Pro labore extrinſeco, & cum operibus ſpiritualibus neceſſario annexo benè poteſt pretium recipi.*
4. *Quid pro labore impenſo à familiari prælati, pro obtinendo tibi beneficium, ordinem, diſpenſationem, aliamque gratiam, vel iuſtitiam? Affirmandum eſt Simoniam eſſe ex iure poſitiuo.*
5. *Tria pro ſuperioris doctrinæ intelligentia aduertuntur.*

DVplex eſt labor in iis operibus, alius illis intimè coniunctus, & ſine quod fieri non poſſunt acci

accidentalis,& extrinſecus, & ab opere ſpirituali ſeparabilis.

1. Non pauci doctores docuerunt pro labore operibus ſpiritualibus intimè coniuncto poſſe pretium recipi abſque Simonia : ita *Adrian. quodlib. 7. art. 1. in reſol. lit. O. Altiſiodor. 3. p. q. penult. de Simonia, Bonauent. in 4. diſt. 25. art. 1. q. 4. fine, Maiol. ibi q. 1. fine §. hactenus, Gloſſa in cap. ſignificatum de Præbendis verbo itaque, Iulius Clarus verbo Simonia, n. 2. Arag. n. 6. conſ. ruit ex parte Leſſius lib 2. cap. 35. dub. 8. num. 53. & 54.* Ratio huius ſententiæ eſt: quia *Matth. 10. & Lucæ 10.* affirmatur miniſtrantem in iis rebus ſpiritualibus dignum eſſe mercede : non eſt autem dignus mercede ratione bonorum ſpiritualium, quæ aliis confert, neque ratione actionis, quam confert : ſi enim hæc omnia poſſet ſine vllo labore, & temporis diuturnitate conferre, nullam mercedem, pretiumve exigere poſſet. Ergo eſt dignus mercede pro labore, & tempore, quod inſumit in ſacris faciendis, & quatenus illæ actiones ſacræ ſunt ſibi moleſtæ, & aliarum actionum ſibi vtilium impeditiuæ. Qua ratione maiori ſtipendio, & ſuſtentatione dignus eſt, qui toto die audit confeſſiones, quam qui vna hora, & qui miſſam canit, quam qui illam recitat. Aliàs deterioris conditionis eſſent miniſtri Eccleſiæ, quam actores, & negociatores temporalium rerum, qui ob defatigationem, & laborem impenſum, & tempus quod inſumunt, poſſunt aliquid ferre. Cur ergo priuari debent miniſtri, qui in negotiis ſalutis æternæ incumbunt ?

2. Nihilominus tamen ſecunda ſententia communior, & probabilior negat pretium recipi poſſe pro hoc labore intrinſeco, & neceſſario coniuncto operibus ſpiritualibus. Poſſe tamen recipi ſtipendium ſuſtentationis, ſi aliàs actio ſpiritualis debita non ſit. Tenet hanc ſententiam, & latè probat *Duran. in 4. diſt. 25. quæſt. 3. num. 10. Paludan. q. 5. Syluest. verbo Simonia q. 9. Victor. num. 29. Abbas in cap. tuam num. 4. de Simonia, Innocent. & Hoſtienſ. in cap. 3. Ne prælati vices ſuas, Sotus lib 9. quæſt. 6. art. 1. Suar. pluribus relatis lib. 4. de Simonia cap. 21. num. 5. & ſeqq. Valent. diſput. quæſt. 16. p. 2. verſ. nihilominus, pag. 1639. Tolet. lib. 5. cap. 88. à n. 5. Gutierr. canon. q. c. 29. n. 12. Manuel. verbo Simonia cap. 48. concluſ. 5.*

Ratio eſt ; quia labor intrinſecus operi nullam aliam æſtimationem habet præter ipſum opus : qua ratione opus, cui maior labor annexus eſt, maiori pretio eſt dignum cæteris paribus. Ergo ſi opus de ſe inuendibile, ſit etiam labor ei adiunctus, & ab illo inſeparabilis : at omnes actiones ſacræ iure diuino inuendibiles ſunt. Ergo etiam labor illis adiunctus iouendibilis erit. Exemplo declaro : ſi enim lapis aliquis pretioſus, qui annexa eſt aliqua proprietas prohibeatur emi, & vendi, etiam proprietas prohibetur emi, & vendi : quia non poteſt emi, & vendi proprietas per ſe ſine lapide. Ergo cum iure diuino prohibitum ſit emi, & vendi opus ſacrum, etiam labor, & defatigatio, quæ illi neceſſario, & per ſe ſunt coniuncta, quaſi quædam proprietas prohibentur vendi : facitque ad id *can. ſi quis obiecerit 1. q. 3.* ibi : qui horum alterum vendit, ſine quo nec alterum prouenit, neutrum inuendirum de reliquit.

Argumentum autem adductum pro prima ſententia ſolum probat miniſtrantem in iis officiis dignum eſſe mercede, hoc eſt ſtipendio pro labore ſuſcepto, & quo maior labor ſuſcipitur, eo cæteris paribus dignior eſt maiori ſtipendio, non tamen probat illum laborem poſſe vendi, ſi quidem eſt ſupra omne pretium, vtpote in rebus ſpiritualibus habitum, & ſuſceptum.

3. Alij labores ſunt accidentales, & quaſi extrinſeci actionibus ſacris, quique (moraliter loquendo) neceſſarij non ſunt ad actiones ſacras efficiendas, v.g. agere iter vnius leucæ ad dicendum ſacrum, quando id non annectitur officio, vel beneficio, expectare quotidie per horam, vel aliud tempus ad celebrandum, dicere Miſſam ſtatutis horis, vel in certis locis, & ad hoc obligari, promittere extraordinarium ſtudium ad concionandum, &c. Pro iis igitur, & aliis ſimilibus pretium exigi poteſt, & pro obligatione ad hæc omnia efficienda : quia ſunt temporalia onera, & priuant laborantem aliis commodis temporalibus: colligitur ex *cap. ſignificatum de Præbendis*, & ibi *Gloſſa* : *ita Ioann. Gutierr. canon. quæſt. cap. 29. num. 25. Man. verbo Simonia cap. 58. num. 5. Tolet. lib. 5. cap. 88. num. 6. Valent. diſp. 6. q. 16. p. 2. verſ. ſexta ergo, pag. 1639.* & affirmat ita tenere communiter doctores abſque vlla controuerſia : conſentit *Suar. cum alijs lib. 4. cap. 21. num. 15. & 17.*

4. Ad hæc reducet aliquis laborem appoſitum à familiari, & priuato prælati in obtinendo tibi beneficium, ordines, diſpenſationem, vel aliam ſimilem gratiam, aut iuſtitiam. Quia videntur hæc munera extrinſeca eſſe ſpiritualibus, cum per ſe non requirantur ad illa : & ex alia parte videntur eſſe omnino temporalia : cum nihil aliud huiuſmodi interceſſiones ſint, quam quidem fauor humanus pretio æſtimabilis.

Verum omnino dicendum eſt, Simoniam eſſe ſaltem ex iure poſitiuo dare pecuniam, vel aliud quoduis donum familiaribus prælati, ſub conditione, & pacto vt intercedant, & rogent prælatum, vt tibi beneficium, vel ordinem concedat : tenent hanc ſententiam ferè omnes doctores cum *D. Thom. q. 100. art. 2. ad 5.* vbi docet ante ius acquiſitum in beneficio Simoniam eſſe viam ſternere ad illud obtinendum, tollendo impedimenta. Ergo à fortiori procurando, & influendo : clarius *Bonauent. 4. diſt. 25. circa litt. dub. vlt. Maior. ibi q. 3. ad 2. ſupplemen. Gab. q. 2. art. 3. dub. 4. circa finem, Summiſtæ omnes, præcipuè Syluest. verbo Simonia q. 6. Tab. num. 8. Angel. Simonia. 3. n. 25. Nauarr. cap. 23. numer. 106. verſ. ad quintum, & ſeq. & lib. 3. conſil. conſ. 54. de præbendis, & in comment. de datis, & promiſſis notab. 32. num. 45. & conſ. 56. & 57. de Simonia, Soto lib. 9. q. 7. art. 3. Suar. aliis relatis lib. 4. cap 52. num. 14. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 8. num. 46.* conſtatque manifeſtè ex *cap. ſtatuimus 2. 1. q. 1.* vbi Nicolaus Papa enumerat tres ſpecies ordinatorum Simoniacè, & vna eſt quando ordinanti nihil datur, ſed mediatoribus. Idem conſtat ex *cap. præſentium 1. q. 5.* vbi Vrbanus Papa cognoſcit Simoniam commiſſam eſſe, eo quod pecunia data fuerit non Epiſcopo, ſed cuidam eius familiari. Ratio vero eſt, quia interceſſor, & mediator rogans, & inducens prælatum, vt tibi beneficium concedat, cauſa eſt moralis illius conceſſionis. Ergo ſi emis huiuſmodi cauſam moralem, emis virtualiter effectum illi annexum, & ab illa dimanantem.

5. Aduertunt tamen *Nauarr. Suar. & Leſſius ſupra* non eſſe Simoniam, ſi pecunia detur his familiaribus pro labore ſuſcepto in eundo, & redeundo ad collatorem beneficij, vel pro recompenſatione alicuius damni ſi patiantur ; vel pro recompenſatione lucri ſi amittant : quia hæc omnia accidentalia ſunt iis actionibus ſpiritualibus. Cauendum vero, ne munus excedat æſtimationem talis laboris, vel damni ſecundum ſe ſpectati ; aliàs Simonia committetur ; ſi quidem ratione beneficij obtinendi creſcit diligentiarum æſtimatio, quod clarius conſtaret ſi quo pinguis eſſet beneficium, eo diligentiæ pluris æſtimarentur.

Secundò

Secundò aduertit *Suar. cap.53. n.17. cum Adriano* mediatorem aſſumentem curam præcisè informandi prælatum de meritis talis perſonæ poſſe pro hoc munere pretium recipere. Quia in hac parte ſolum gerit officium aduocati repræſentando merita perſonæ: pro quo officio dicemus poſſe pretium recipi. Eſt tamen hoc periculoſum; quia ſæpe mediator excedit officium informantis, & aſſumit officium exhortantis, & inducentis, plus quam merita perſonæ ſimpliciter repæſentata poſſent inclinare.

Tertiò aduertit idem *Suar. ſupra* cum omnibus doctoribus præcipuè *Paludano q. 5.* non eſſe familiarem Simoniacum, ſi recipiat pecuniam ſolum vt tibi apetiat ianuam, & facilem aditum tribuat, vt poſſis petere à prælato beneficium: quia hæc omnia non ſunt ſpiritualibus connexa: imo affirmat non fore iniuſtitiam hæc dona recipere gratis oblata, vel ſi aliquid faciat familiaris vltra id quod tenetur.

Pvnctvm XII.

Vtrum venditio actuum pertinentium ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam interni, & externi fori ſit Simonia?

1. *Pro nullo exercito ordinis, & poteſtatis ſpiritualis poteſt pretium recipi.*
2. *Sacerdos abſoluens indignum pro pecunia Simoniam committit.*
3. *Sacerdoti iniuſtè nolenti abſoluere à peccato, vel cenſuris poteſt pecunia dari, vt à praua voluntate deſiſtat non in pretium abſolutionis.*
4. *Idem eſt dicendum de diſpenſatione obſeruationis feſtorum.*
5. *Qualiter parochus pro aſſiſtentia in matrimonio poſſit pecuniam recipere.*
6. *Pretio conſtitui non poteſt iudex Eccleſiaſticus, ſiue ordinarius, ſiue delegatus.*
7. *Proponitur quadam obiectio: & fit illi ſatis.*
8. *Pro muneribus, & officijs iuriſdictionem temporalem habentibus pretium abſque Simonia recipi poteſt: ſed non eſt licita horum officiorum venditio ex legibus noſtri regni.*
9. *Pro collatione, inſtitutione, poſſeſſione concedenda non poteſt pecunia etiam in ſuſtentationem recipi, niſi ex antiqua conſuetudine habeatur in pios vſus conuertenda.*
10. *Pro diſpenſatione in votis, iuramentis, impedimentis matrimonij, aliiſque legibus Eccleſiaſticis non poteſt pecunia etiam in ſuſtentationem diſpenſantis conceſſa recipi abſque Simonia iuri Eccleſiaſtici.*
11. *Poſſunt tamen ſic diſpenſantes diſpenſatis imponere onus dandi eleemoſynam aliquam.*
12. *Ordinarij, aliique officiales exequentes diſpenſationem à ſede Apoſtolica conceſſam non poſſunt pro examinatione teſtium, alteriuſque laboris in eius expeditione pretium, vel pecuniam in ſuſtentationem recipere.*
13. *Tria ſunt pro ſuperioris doctrina intelligentia aduertenda.*
14. *Pro patrocinio in cauſis ſpiritualibus benè poteſt pretium recipi.*
15. *An pro teſtimonio dicendo pretium recipi poſſit?*
16. *Pro omiſſione pertinente ad poteſtatem ſpiritualem pretium recipi non poteſt.*
17. *Negare abſolutionem à peccatis pro pecunia à tertia perſona recepta, Simonia eſt.*
18. *Non videtur eſſe, ſi neges confeſſionem audire, vel Miſſam dicere, eſto ad id ſis obligatus.*
19. *Idem eſſe videtur de negotione licentia, vt alteri confiteatur.*
20. *Quid de omittente denunciare peccatorem, cum ad id ex officio obligetur? Affirmant aliqui Simoniam eſſe.*
21. *Probabilius eſt oppoſitum.*

1. PRo nullo exercitio ordinis, & poteſtatis ſpiritualis poſſe pretium recipi, tenent omnes doctores ex *cap. Ad noſtram de Simonia, cap. Non ſatis, cap. cum in Eccleſia, cap. tuam, cap. cum ſit Romana, & aliis de Simonia.*

2. Ex hoc principio infertur ſacerdotem abſoluentem indignum, & indiſpoſitum abſolutioni, ſi pro pecunia faciat: eſſe Simoniacum; nam eſto non vendat verum actum ſpiritualem, abſolutio data nulla eſt; vendit tamen quemdam vſum, ſeu potius abuſum ſpiritualis poteſtatis: & hoc videtur ad Simoniam ſufficere: & tenet *Suar. lib. 4. cap. 19. num.2.* & ſatis conſtat ex *cap. Nemo, de Simonia*: ibi: nequaquam pœnitentem, vel minus dignè pœnitentem gratia, vel fauore ad reconciliationem adducat, &c. Idem eſt dicendum de Sacerdote accipiente pecuniam pro leui, vel graui pœnitentia imponenda; quia eſt actus iuriſdictionis à poteſtate ordinis: ſic *Suar. ſupra num. 4.* vbi optimè aduertit ſacerdotem pœnitenti in ſatisfactionem aliquas eleemoſynas pro pauperibus, vel Miſſis dicendis imponens, Simoniam cõmittere, ſi pœnitentem cogat, & quaſi obliget pro abſolutione, vt ſibi applicet: ſecus verò, ſi ſolum deſiderium ſuum, & voluntatem dicendi Miſſas manifeſtaret, cauendum tamen eſſe (ait) ſcandalum, & minimum appetitum lucri, & auaritiæ, & ideo talem vſum regulariter eſſe vitandum, meritoque in aliquibus Epiſcopatibus, & religionibus prohiberi.

3. Quod dictum eſt de abſolutione à peccatis, dicendum eſt de abſolutione à cenſuris: eſſe quidem Simoniam pro pretio fieri quia eſt actus à poteſtate ſupernaturali: habetur de abſolutione à ſuſpenſione, vel interdicto in *cap. Nullus 124. 1. quæſt. 1.* de abſolutione ab excommunicatione in *cap. Ad aures de Simonia,* & ſumitur ex generali reg. *cap. ad noſtram eodem titul.* & traditur in *leg. 6. & tit. 17. part. 1.*

Quod ſi aliquis per iniuſtam cenſuram vexetur, neque velit ſacerdos eum abſoluere, niſi accepta pecunia, exiſtimo dari poſſe abſque Simonia: ſi detur ad tollendum prauum affectum, & appetitum iniuſtè negantis abſolutionem: quia tunc eſt quædam redemptio vexationis: & ita tenet *Gloſſa in cap. Ad aures, & cap.*

cap. dilectus de Simonia, *& in cap. quæſitum* 1. *q.* 3. *Reboutn.* 1. *p. c.* 21. *n.* 6. *& conſentit Suar. lib.* 4. *c.* 19. *num.* 8. Aduerto tamen, ſi facili negotio abſolutionem à ſuperiore potes impetrare, non poſſe tunc tribuere pecuniam illi ſacerdoti, quia teneris ex charitate proximi peccatum vitare, quando commodè potes. Si vero neceſſarium ſit pro abſolutione obtinenda à ſuperiore tempus expectare, non cenſeo te obligatum eſſe; quia graue damnum eſt manere te ligatum cenſura etiam vnico die: ac proinde ob vitandum huiuſmodi damnum poteris pecuniam ſacerdoti iniuſtè neganti abſolutionem, tribuere.

4. Ad hæc reducit *Suar. illo c.* 19. *n.* 11. licentias, vel quaſi diſpenſationes, quas poſſunt dare parochi ſuis ſubditis in ordine ad præceptorum obſeruationem, vel excuſationem, vt v. g. laborandi die feſto, comedendi cibos vetitos, &c. nam ſiue hi actus fiant per propriam iuriſdictionem, ſiue per authenticam approbationem cauſæ excuſantis, procedunt à poteſtate ſpirituali, & ſunt actus proprij officij.

5. Solum de aſſiſtentia parochi ad matrimonium eſſe poteſt difficultas, an pro illa poſſit pretium recipere? Et aliqui dicunt, etſi iniuſtus ſit, ſi petat quod ſibi non debetur, ex conſuetudine non fore Simoniacum; quia non exercet actum ordinis, neque iuriſdictionis: cum ab excommunicato, & non ordinato (ſecundùm probabilem ſententiam) validè exerceatur, ſed aſſiſtit ſicut alius teſtis, qui etſi pro ſua aſſiſtentia pecuniam expoſtularêt, Simoniaci non eſſent. Nihilominus probabilius exiſtimo cum *Suar. lib.* 4. *c.* 19. *circa finem* eſſe Simoniam iuris diuini, ſi in pretium exigat pecuniam. Probo, quia illa aſſiſtentia ex inſtitutione Eccleſiæ eſt annexa officio parochi, & videtur expoſtulata, quia contractus ille ſanctus eſt, & Sacramentum. Ergo reducitur ad miniſterium Eccleſiaſticum; ac proinde Simonia erit pro illo pretium recipere.

Aduerto tamen ſi ex aſſiſtentia matrimonij, vel benedictione nuptiarum aliquod emolumentum, aut ſtipendium ſoleat parocho euenire, poſſe abſque Simonia nolle dare licentiam alteri aſſiſtendi matrimonio, vel benedicendi nuptias, quin ſibi emolumentum, quod ſperabat, compenſetur; quia tunc non petit pecuniam pro licentia concedenda, ſed petit pecuniam vt ſe indemnem ſeruet: & ita tenet *Syluest. verbo Simonia n.* 8. §. *ſecundum*, *Man. Rodrig. c.* 58. *n.* 10. *Arag. q.* 100. *art.* 2. *in fine pag.* 1513. & idem affirmant ſupradicti doctores de licentia concionandi, & adminiſtrandi quodlibet aliud Sacramentum.

Rurſus de actibus Eccleſiaſticæ iuriſdictionis pertinentibus ad externum forum dicendum eſt, in quibus aliqua ſunt certa, alia ſub dubio.

6. Certum eſt non poſſe Vicarium Epiſcopi, neque aliquem iudicem ſpiritualem, ſiue ordinarium, ſiue delegatum, neque Vicarium Eccleſiæ, neque capellanum pretio conſtitui, ſiue pretium detur ex parte accipiẽtis iuriſdictionem, ſiue ex parte dantis; quia quocunque modo fiat, Simonia committitur; quia eſt actus poteſtatis ſpiritualis & ſpecialiter probatur ex *cap. ad noſtram*, *de Simonia*: ibi mandamus quatenus pro miniſterio Eccleſiaſtico exercendo, ſiue pro vicariis aſſignandis nullatenus pecuniam exigatis. Idem habetur, in *cap. conſulere eodem tit. & in leg.* 8. *tit.* 17. *part.* 1. imò neque Prælatus poteſt accipere pecuniam, vt hunc potiùs, quam illum in vicarium conſtituat: acciperet enim pro ſua deleganda poteſtate: ita expreſsè *Suar. c.* 26. *n.* 21. *in medio.* Deinde non poteſt vendi ius eligendi ad dignitates, aut Eccleſiaſtica beneficia, neque ius confirmandi electionem, aut conferendi talia beneficia, aut inſtituendi in illis: quia hæc omnia pertinent ad iuriſdictionem ſpiritualem; ſi quidem actus ab illis procedentes ſpirituales ſunt, adeò vt ipſum ius ſolum propter actus æſtimabile ſit. De iure præſentandi inſta tractabitur, an vendi poſſit.

7. Sed obiicies, in curia vendi clericatum cameræ, & auditoratum cameræ: quæ ſunt munia conſtituta ad Eccleſiaſticam iuriſdictionem exercendam vice Pontificis.

Reſpondeo in iis officiis, ſicut in quolibet beneficio duo eſſe conſideranda. Primò iuriſdictionem ſpiritualem. Secundò emolumentum temporale ex illa proueniens: & licet hoc ſecundum non poſſit vendi, quatenus primo coniunctum eſt, vt conſtat ex *cap. ſi quis obiecerit* 1. *q.* 3. hoc tamen eſt ex prohibitione iuris Eccleſiaſtici, in quo Pontifex diſpenſat; ac proinde abſque Simonia facit, vt illa officia vendantur ſecundum temporale quod habent: ſumiturque ex *c. vlt. Ne prælati vices ſuas*, vbi *Abbas*, *Angel. Simonia* 2. *n.* 25. *Suar. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 6.

8. Alia ſunt munera, & officia pro iuriſdictione temporali exercenda, qualia ſunt decurionatus, & iudicaturæ temporales alicuius populi, in quo Prælati Eccleſiaſtici habent iuriſdictionem temporalem: hæc enim officia ſi vendantur, nulla eſt Simonia; quia nihil ſpirituale habent. An autem licita ſit eorum venditio, vel locatio? Breuiter reſpondeo, ſecluſa lege poſitiua licere, dum modo benemeritis concedantur, & moderato ſtipendio. At quia legibus noſtri regni prohibita eſt venditio horum officiorum abſque Regis licentia, *leg.* 2. *t.* 5. *lib.* 2. *ordinamus*, *& tit.* 13. *leg.* 6. *&* 16. *& tit.* 14. *leg.* 2. *& leg.* 3. *&* 16. *tit.* 15. *leg.* 14. *& tit.* 16. *leg.* 4. ea de cauſa credo peccaturum Epiſcopum hæc officia vendentem, pro qualitate obligationis, qua leges ciuiles reſpicientes bonum commune tenetur ſeruare. Non tamen caret probabilitate ſupradictas leges ſolum de officiis vendendis à perſonis ſæcularibus, Ducibus, Marchionibus, aliiſque ſimilibus Principibus loqui. Quia non poſſunt diſponere de iuriſdictione, boniſque temporalibus perſonarum Eccleſiaſticarum.

9. Secundò certum eſt, capitulum, aut alios prælatos nihil omnino poſſe exigere pro collatione, electione, inſtitutione, vel poſſeſſione concedenda non ſolum in pretium, ſed neque etiam in ſuſtentationem, niſi ex antiqua conſuetudine ſolita ſint hæc in pios vſus conuerti; alioquin erit Simoniacus, & incurret pœnas Simoniacorum: ita *Trident. ſeſſ.* 24. *c.* 14. *de reformat*: & probat latè *Garcia pluribus doctoribus*, *& deciſionibus relatis* 8. *p. de benefic. cap.* 1. *n.* 75. *&* 83. & ibi congregatio Concilij prout refert *Farinac. volum.* 4. *pag.* 87. *colum.* 2. imò *Pius V.* declarauit Epiſcopum, qui aliquid etſi dulciora (dumtaxat) exigit in receptione alicuius in canonicum, eſſe ſuſpenſum à Pontificalibus, & capitulum talia exigens ſubiacere interdicto; ſæculares autem perſonas ſententiæ excommunicationis reſeruatæ, & eos qui ſic aliquid acceperint ad reſtitutionem accepti teneri, vt patet ex *Bulla Pij V.* quæ incipit: *Durum nimis*, *publicata die Kalend. Iunij* 1570. Aduertit tamen *Leſſius lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 18. *n.* 111. *fine* paſſim non obſeruari, & omnino ignorari: eſto Concilium Epiſcopis mandet, vt in executionem deducant.

Deinde circa ſupradictum decretum concilij ſacra congregatio cenſuit non poſſe fieri de nouo ſtatutum, vt aliquid ſoluatur etiam à nouiter recepto in vſum pium, veluti pro fabrica, vel ſacriſtia, niſi fuerit à Pontifice per certam ſcientiam approbatum, & confirmatum, &c. tradit *Gutier. canon. qq. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 28. *Nauarr. c.* 23. *n.* 101. *verſ.* 11. *Garcia aliis relatis*, *& deciſionibus adductis* 8. *p. cap.* 1. *à num.* 87. Notarij vero, & alij officiales, etiamſi illis ſalarium conſtitutum ſit poſſunt abſque Simonia pro ſuo labore in danda poſſeſſione

poſſeſſione beneficij, ſeu actis illis pretium recipere; quia ſupradictis decretis id non cauetur: & tenet *Garcia ſuprà, num.* 80.

10. Aliud munus Eccleſiaſticæ iuriſdictionis eſt in votis, iuramentis, impedimentis matrimonij, aut quibuſvis legibus Eccleſiaſticis. Pro quo munere affirmandum eſt, non poſſe abſque ſimonia exigi pecuniam etiam in ſuſtentationem diſpenſantis: ſed gratis hæc omnia eſſe concedenda: eſt certa concluſio ex Concil. *Tridem. ſeſſ. 22. cap. 5. & ſeſſ. 24. cap. 5. de reformat. & ſeſſ. 25. cap.* 18. & probat *D. Thom. q.* 100. *art. 3. ad 3. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 9. num. 57. Suarez cap. 20. num. 8. Ledeſma 2. p. tractat. 12. concluſ. 9. Garcia 8. p. cap. 1. n.* 100.

Solum obiici poteſt ſtylum curiæ: vbi pro diſpenſationibus pecunia exigitur, & quo grauior eſt diſpenſatio eo maior quantitas expoſtulatur, vt pro diſpenſatione in ſecundo gradu, magis quam in quarto, & in impedimento conſanguinitatis, potius quam in impedimento affinitatis, aut honeſtatis, quæ omnia videntur eſſe contra ius commune *cap. 1. de Simonia, cap. ſicut Epiſcopum, 1. quæſt. 2. & Trident. ſuprà.* Reſponderi poteſt Pontificem eſſe ſupra ius commune, atque adeo ex eius conceſſione expoſtulari pecuniam non in commutationem diſpenſationis, & gratiarum, quæ conceduntur in Romana curia: hoc enim eſſet ſimonia contra ius diuinum: ſed petitur pecunia in ſuſtentationem Pontificis, & officialium, quod abſque ſimonia fieri poteſt ex diſpenſatione Pontificis, conſuetudine approbante: & ita tradit *Suarez lib. 4. cap. 20. num. 13. cum Redoano 1. p. cap. 25. n. 4. Garcia* 8. *p. cap* 1. *n.* 101.

11. Ordinarij autem etſi pro iis diſpenſationibus pecuniam exigere nullatenus poſſint, poſſunt tamen (vt benè aduertit *Leſſius illo cap. 35. dub. 9. num. 57.* & idem eſt de quolibet alio diſpenſante) imponere diſpenſato onus largiendi eleemoſynam pauperibus, vel monaſterio: quia Concilium ſolum prohibet exactionem pecuniæ pro ipſa diſpenſatione, non tamen prohibet, quin via commutationis aliquid exigant: quod maximè verum habet, ſi in votis, aut iuramentis, & feſtis fiat diſpenſatio, & debita non ſit. Et eadem ratione ſi diſpenſatio ſupponat culpam, poſſunt diſpenſantes in illius pœnam præcipere aliquam eleemoſynam, vt tamen hæc omnia ab omni labe ſimoniæ, & illius ſpecie immunia ſunt: aduertit optimè *Suarez lib. 4. cap. 20. num.* 15. prælatum non ſibi, ſed piis operibus eleemoſynam applicare debere. Idem ſentit *Manuel. Rodrig. 2. t. ſum. cap. 48. num. 4. cum Panormit. & Couarruu. in cap. Alma mater, 1. p. §. 11. num. 10. & D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 3. Soto lib. 9. quæſt. 3. art. 1. ad 3. Nauarr. cap. 23. n.* 102. & facit *lex 1. tit. 5. lib. 8. noua compilat.*

12. Sed inquires; an ordinarij, & alij officiales, quibus à Sede Apoſtolica committuntur diſpenſationes matrimoniales, & aliæ poſſint pro labore, & receptione, & examinatione teſtium aliquid exigere?

Reſpondet *Thom. Sanchez lib. 8. de Matrim. diſp. 35. num. 11. & Salas de legib. diſput. 20. ſect. 10. in fine.* recipi poſſe quidquid eſt introductum conſuetudine. Nam etſi in reſcripto harum diſpenſationum habeatur, vt omnis ſpes cuiuſcunque muneris, & præmij etiam ſponte oblati deponatur; non obinde fit, non poſſe laboris impenſi ſtipendium recipi: nam ſtipendium non habet propriè rationem muneris, neque præmij. Nihilominus tamen omnino dicendum eſt cum *Garcia, 7. p. num. 102. & Nauarr. lib. 1. Conſil. in 2. edit. titul. de Reſcript. toto, conſ. vlt. Zerola in praxi Epiſcop. 2. p. verbo delegatus, §. 2. & verbo diſpenſatio, §. 1. & Marco Antonio Genuenſ. in praxi Archiepiſc. curia Neapolit. cap. 25. n.* 13. Nihil poſſe etiam in ſtipendium ab ordinario recipi pro examinatione teſtium, verificandiſque narratiis, &c. ſolum notario pro examinatione teſtium, & aliarum rerum informatione permittitur accipere poſſe quartam partem aurei, ſeu ducati, & contrarium facientes pœna excommunicationis reſeruatæ innodantur: vt conſtat ex verbis apponi ſolitis in fine ipſarum litterarum: & in litteris diſpenſationem pro pauperibus cum copula, additur diſpenſationis expeditionem nullius eſſe roboris, & momenti, ſi gratis omnino non fecerit.

Neque poſſunt ſupradicti excuſari affirmando ſtipendij receptionem non eſſe prohibitam, ſed ſolum muneris, & præmij, quæ in idem videntur incidere. Nam ſi rectè illa verba expendantur, nomine muneris intelliguntur donatiua vulgo *Cóechos*: & nomine præmij vocatur ſtipendium, & merces debita pro labore; ſicut rectè certantibus promittitur præmium vitæ æternæ. Et ita explicat *Farinac. volum. 4. ſeſſ. 22. cap. 3. de reformat. ver. cognoſcatur, pag. 51. & Garcia ſuprà*: vbi adducit plures declarationes pro hac ſententia. Neque rurſus excuſari poſſunt aliqua conſuetudine, vt ex quadam declaratione, quam adducit *Garcia illo cap. 2. num.* 103. circa Vicarios Archiepiſcopi Burgenſis conſtat, & quia eſt interrupta per dictum decretum: neque iuuare poteſt contra ſpeciale decretum, & mandatum Pontificis denuo productum poſt ipſam conſuetudinem. Fateor, ſi conſuetudo legetimè introducta eſt, non derogari per decretum, niſi illius fiat expreſſa mentio.

13. Aduerto tamen, Primò, ſi neceſſarium eſſe ordinario, vel aliis diſpenſantibus exire à ſuo domicilio pro examinandis teſtibus, verificandáque narratiua, poterit pro hoc labore pecuniam recipere. Idemque eſt dicendum, ſi partes peterent tranſſumptum inſtrumenti diſpenſationum. Tenet *Garcia & Genuenſ. ſuprà.*

Secundò aduerto receptionem pecuniæ in ſtipendium pro ſupradictis muneribus, & officiis, etſi illicita ſit, non tamen eſſe ſimoniam, ſed turpe lucrum: qui in iis decretis non videtur prohibita ſub hoc titulo, & ratione.

Tertiò, dico receptionem pecuniæ in expeditione aliarum diſpenſationum à cauſa matrimoniali non eſſe prohibitam, ſi recipiatur pro ſtipendio laboris impenſi in examinandis teſtibus, aliiſque officiis præſtandis: & in hac parte conſentio cum *Salas ſuprà.*

14. Supradictis annecti poteſt patrocinium in iudicio in cauſis ſpiritualibus, pertinet enim ad complementum Eccleſiaſticæ iuriſdictionis. Pro hoc tamen munere conueniunt omnes Doctores, vt teſtatur *Suarez libr. 4. de Simonia, capit. 53. num.* 9. poſſe pretium recipi, & idem eſſe de procuratione: Ratio eſt, quia hæc munera non ſunt à poteſtate ſpirituali, neque ad aliquo habente illius iuriſdictionem: imo ſunt munera temporalia, & antecedenter annexa rebus ſpiritualibus: & ita obtinuit praxis, & totius Eccleſiæ conſuetudo. Qua ratione in *Cap. non ſanè 14. quæſt.* 5. abſque vlla diſtinctione dicitur licere aduocato patrocinium ſuum vendere.

15. Pro teſtimonio autem exhibendo, aliqui affirmant ſimonia eſſe, ſi pretium exigatur; quia teſtificatione paratur via ad beneficium, potius quam interceſſione: & ita tradunt *Panormitan. in capit. tua nos, numer. 6. de Simonia, & ibi Hoſtienſ. & Felinus numer. 4. D. Antonin. cap. 5. §. 17. notab. 1. Tabiena num.* 47.

Verum diſtinguendum eſt cum *Suarez libr. 4. de*

Simonia, cap. 53. numer. 11. vel ex parte dantis pecuniam, vel ex parte recipientis: ſi enim teſti nolenti teſtificari veritatem pecuniam tribuas, ſimoniacus non es; quia tribuis ob redimendam vexationem, quod tibi licet: ipſe tamen teſtis iniuſtitiam committit iuxta doctrinam *Auguſt. in cap. non ſane*, 14. *quaeſt.* 5. *& D. Thom.* 2. 2. *quaeſt.* 71. *art.* 4. *ad* 3. quem omnes Theologi ſequuntur, & Iuriſperiti in *cap.* 1. *& cap. ſicut nobis de Teſtibus: & Turrecremata in cap. qui rectè, quaeſt.* 3. niſi excuſetur pro labore aliquo, aut incommodo compenſando, ſi forte illi euenit ex tali teſtificatione. An vero committat ſimoniam, ſi accipiat pro teſtificatione veritatis, mihi ſanè dubium eſt: quia teſtificatio veritatis, v.g. in aliqua lite beneficiali, nihil aliud eſt quam quædam manifeſtatio, & comprobatio iuris, quod habes circa tale beneficium: at qui aſſumeret munus informandi prælatum, eique manifeſtandi veritatem, non eſſet ſimoniacus. Ergo neque teſtis debet eſſe: & hoc ſine dubio procedet, ſi pecuniam expoſtulet non in commutationem ſuæ teſtificationis, ſed in ſtipendium: quia hoc expreſsè non cauetur aliquo iure poſitiuo.

16. Tandem dicendum eſt de omiſſionibus pertinentibus ad poteſtatem ſpiritualem: cum enim iuriſdictio tam interni, quam externi fori exerceri poſſit, non ſolum concedendo ſpiritualia dona, & beneficia, ſed etiam negando illa; efficitur committi ſimoniam, quoties negatio alicuius actus ſpiritualis procedit à poteſtate ſpirituali: & ita tradit cum communi Doctorum ſententia *Vgolinus tab.* 1. *cap.* 40. §. 3. *Suarez lib.* 4. *de Simonia cap.* 22. *à num.* 4. *Leſſius dub.* 2. *cap.* 35. *dub.* 11. *num.* 64. & deciditur manifeſtè in *cap. Nemo de ſimonia: vbi gloſſa, & Panormit. num.* 6. *& in cap. Nullus Epiſcopus, cap. ſunt quidam* 1. *q.* 1. *& ibi gloſſa, Archidiacon. Prepoſit. & Turrecrem.* Difficultas autem eſt in aſſignatione harum omiſſionum. Vt autem hoc intelligatur, apponamus aliqua exempla ex quibus generalis doctrina percipi poſſit.

17. Et quidem in iuriſdictione fori interni datur ſimonia, ſi poſt auditam peccatorum confeſſionem deneges pœnitenti abſolutionem pecunia accepta à tertia perſona. Quia eſt actus à poteſtate clauium, cuius proprium eſt ſoluere, & ligare: & habetur expreſsè in *cap. Nemo presbyter*: ibi. Ne quemquam pœnitentem gratia, vel fauore ad reconciliationem adducat, vel quocunque fauore dignè pœnitentem à confeſſione remoueat; quia ſimoniacum eſt vtrumque: & tenet expreſsè *Leſſius ſuprà, & Suarez c.* 21. *num* 9. Simile eſt in iuriſdictione fori contentioſi, ſi cum teneatis abſoluere ab aliqua cenſura, nolis abſoluere, cenſeris enim virtualiter continuare cenſuram, & actum iuriſdictionis exercere: & ita notauit expreſsè *Leſſius dub.* 11. *num.* 64. *fine: & Suarez ſuprà, cæterique Doctores.* Idem videtur dicendum, ſi corruptus pecunia, contra criminoſum non procedas, tacitè enim condonas delictum, aut ſi iuſtè appellanti deneges appellationem, in iis enim caſibus non ſolum eſt negatio vſus iuriſdictionis, ſed potius eſt illius moralis vſus, vt benè *Suarez cap.* 22. *num.* 16. *fine.*

18. Alia ſunt exempla in quibus DD. non conueniunt: Primum eſt de parocho obligato, dicere ſacrum parochianis; illóſque confiteri: ſi propter pecuniam omittat ſacrum, aut confeſſionis auditionem neget: in iis caſibus cenſet *Vgolinus tab.* 1. *cap.* 40. §. 2. *&* 3. eſſe ſimoniam. Verum probabilius cenſeo non eſſe; quia tunc non videris exercere iuriſdictionem, ſed negare vſum illius: & ita tenet *Suarez lib.* 4. *cap.* 22. *num.* 13. *Leſſius libr.* 2. *cap.* 35. *dub.* 11 *num.* 64. *circa finem.*

19. Secundum exemplum eſt, ſi parochus, vel prælatus propter pecuniam neget ſubdito iuſtè petenti licentiam, vt alteri confiteatur, &c. In quo caſu cenſet *Suarez ſuprà, num.* 6. *cum Vgolin. tab.* 1. *c.* 36. §. 3. *n.* 6. probabilius videri eſſe ſimoniam. Mihi tamen contrarium videtur dicendum; eo quod huiuſmodi negatio non ſit exercitum poteſtatis, ſed potius non vſus illius; ſicut quando negat adminiſtrationem ſacramenti, nullam in his caſibus ſpecialem differentiam inuenio.

20. Tertium exemplum eſt de actu non denunciandi peccatorem. Et quidem quando ex officio ad denunciandum non teneris, ſimoniam non committis: quia celatio peccatoris non eſt à poteſtate aliqua ſpirituali. Difficultas tamen eſt, ſi ex officio tenearis denunciare, vt ſi parochus ſis, & parochianus in Paſchate non communicat, & pro pecunia accepta hunc parochianum non manifeſtes Epiſcopo: quod facere potes, ſi ſcribas eum, qui non communicauit inter eos qui communicarunt, aut ſi ſcribens non communicantes omittas illum qui pecuniam dedit.

In hoc caſu videtur docere *D. Thom.* 2. 2. *quaeſt.* 100. *art.* 3. *ad* 3. committi ſimoniam, quatenus ait paſtores non poſſe pecuniam recipere, vt ſubditum corrigant, vel à corrigendo deſiſtant: *Gloſſa, & Panormit. in cap. Nemo de ſimonia: Antoninus, Syluester, Paludanus, Vgolinus, & alij relati à Suarez, lib.* 4. *cap.* 22. *n.* 15. vbi hanc ſententiam reputat probabilem, & reddit rationem; quia parochus omittens hanc denunciationem abutitur ſuo munere, & quaſi iuriſdictione, & quantum in ſe eſt, impœnitentem abſoluit, & à cenſura liberat, per talem abuſum propter pecuniam. Inſuperque probatur ex *cap. Nemo de de ſimonia*: vbi prohibetur presbyteris, ne à peccante publicè aliquid accipiant, vt eius peccatum Epiſcopo, aut eius miniſtris celent: cum autem hæc prohibitio ſit ſub titulo de Simonia videtur ſimoniacum eſſe.

21. Nihilominus dicendum eſt, vt probabilius omiſſionem huius denunciationis ſimoniacum non eſſe tenet hanc ſententiam *Innocent. in ſuprad. cap. Nemo vbi explicat loqui text. de ſimilitudinaria ſimonia, non de propria: conſentit ibi Hoſtienſis, & Leſſius libr.* 2. *capit.* 35. *dub.* 11. *num.* 64. §. *neque obſtat, Suarez lib.* 4. *cap.* 22. *num.* 14 propendet magis in hanc ſententiam. Ratio eſt, quia etſi parochus omiſſione denunciationis liberet ſubditum à ſupplicio: non tamen in hac liberatione iuriſdictionem exercet, cum non abſoluat pœnitentem, neque propriè liberet à cenſura incurſa. *Caput* autem *nemo de Simonia* contrarium non eſt huic noſtræ concluſioni: quia vt optimè expendit *Suarez ſupradicto loco* hic textus duas habet partes vnam à principio, vſque ad verſ. *Ne quemquam* excluſiuè, aliam in toto illo verſ. vſque ad finem: in priori ergo prohibetur presbyteris ne accipiant aliquid temporale propter celandum publicum peccatorem Epiſcopo, vel miniſtris eius: & in hanc parte nullum eſt verbum de Simonia. Vnde videtur illud prohibitum, tanquam contrarium bonis moribus, & officio clericorum, non tamen vt contrarium religioni, & ſimoniacum. In ſecunda autem parte prohibetur clericis reconciliare quempiam, vel reconciliationem alicui negare propter pretium: & redditur ibi ratio, quia ſimoniacum eſt vtrumque. Quæ verba (vt benè Suarez) non referuntur ad priorem partem capitis, ſed tantum ad hanc poſteriorem: nam vox illa *vtrumque* duas tantum partes complectitur, quæ debent eſſe proximæ præcedentes. Ergo non cadit in eas, quæ remotè præceſſerunt. Alias ſi Pontifex voluiſſet omnia præcedentia complecti, cum illa ſunt pluſquam duo, non debere dicere,

quia

Digitized by Google

quia vtrumque, ſed quia omnia hæc ſimoniaca ſunt. Quod ſi aliquis inſtet, ſi vitium prohibitum in prima parte textus, non eſt ſimonia, cur ibi ponitur ſub titulo de Simonia? Reſpondet *Suarez. ſupra, num* 14. *fine*: non omnia prohibita ſub illo titulo eſſe propriè ſimoniaca, ſed quædam obiter adiungi propter analogiam aliquam.

Pvnctvm XIII.

An beneficium Eccleſiaſticum vendi poſſit abſque Simonia?

1. *Quid nomine beneficij intelligatur.*
2. *Certum eſt inuendibile eſſe.*
3. *Sed an ex iure diuino hoc contingat? Alij affirmant, alij negant, & ſententia conciliantur.*
4. *Proponitur obiectio, cui fit ſatis.*
5. *Fructus beneficij poſſunt à beneficiato locari, & vendi pro vita, ſi ſecludamus extrauag. Ambitioſæ.*
6. *An penſiones poßint vendi, & redimi abſque ſimonia? Proponitur dubitandi ratio.*
7. *Duplex eſt penſio, alia laica, alia Eccleſiaſtica: laica vendi poteſt.*
8. *Eccleſiaſtica, quæ multiplex eſt, nequaquam abſque ſimonia vendi poteſt.*
9. *An vero poßint hæ redimi propria authoritate? Negant plures.*
10. *Contrarium videtur probabilius. Eſto ex ſtylo curiæ authoritas Pontificis ſemper expoſtuletur.*
11. *Reſignans beneficium cum onere penſionis non poteſt paciſci, vt penſio redimatur.*
12. *Quod dicitur de penſionibus Eccleſiaſticis, dicendum eſt de præſtimonijs.*
13. *Commenda ſpirituales nequaquam abſque ſimonia vendi poſſunt, benè temporales: in his tamen vendendis committi poteſt iniuſtitia.*
14. *Coadiutoriæ beneficiorum & capellæ non erectæ authoritate Epiſcopi poſſunt pecunia obtineri abſque Simonia.*
15. *Quid de hoſpitalibus dicendum eſt.*

HVcuſque de ſpiritualibus per ſe ſermonem fecimus, pergimus explicare iis annexa. Annexa ſpiritualibus vocamus beneficia; quia propter officium ſpirituale conferuntur.

1. Et in primis ſuppono beneficium eſſe ius recipiendi fructus annuos de Eccleſiaſticis bonis ratione alicuius miniſterij Eccleſiaſtici; ita communiter DD. & conſtat ex *Rebuff. in praxi benef. cap. quod ſit beneficium*: & ſumitur ex *cap. 1. de Eccleſiis ædificandis, & aliis, & cap. vlt. de Reſcript. lib. 6.* Dicitur beneficium dari propter officium; eo quod non poſſit in alium transferri beneficium, quin ſimul onus ad officium transferatur. Comprehendit autem hæc vox beneficium Eccleſiaſticum, Epiſcopatum, Abbatiam, Prioratum, Archidiaconatum, & alias Eccleſiaſticas dignitates canonicatus, vicarias perpetuas, & alia huiuſmodi: de quibus videndum eſt, an ſint inuendibilia non ſolum ex iure Eccleſiaſtico, ſed etiam ex iure naturali, & diuino.

2. Certum eſt ſecundum omnes DD. beneficium inuendibile eſſe iure diuino, qua parte importat ius adminiſtrandi ſpiritualia; quia tale ius ſpirituale, & ſacratum eſt, & à Chriſto inſtitutum. Iure autem poſitiuo inuendibile eſt, qua parte eſt ius obtinendi fructus, vt conſtat ex *cap. vlt. de Pactis, cap. ſuper eo de Tranſact. cap. querelam, cap. Tua nos de Simon. & cap. vnico, vt Eccleſiaſtica beneficia, & 1. q. 3. ferè per totam.*

3. Controuerſia tamen eſt inter Doctores, An iure diuino hoc ſit prohibitum? Theologi communiter affirmant, Canoniſtæ negant, vt videre eſt in *Suarez t. 1. de Relig. lib. 4 cap. 24. num. 7. & 12. & Valent. diſp. 6. q. 16. p. 1. verſ. ſeptima quæſtio eſt, pag. 1640.* At re attentè conſiderata, vt dicit *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 2. num. 8. & ſeq.* vtraque ſententia veritatem habet. Si enim beneficium accipiatur, quatenus eſt ius ad annuos fructus obtingens per officium ſacrum, cum officium ſacrum, & ius adminiſtrandi ſpiritualia inuendibile ſit, etiam eſt inuendibile ius ad annuos redditus, quod medio illo officio, & iure ſpirituali conſequitur, & conſequenter vera eſt abſolutè ſententia Teologorum affirmantium beneficium vendi prohiberi. Verùm quia Summus Pontifex poteſt præbendam, ſeu fructus beneficij, & ius illa percipiendi à titulo ſpirituali, hoc eſt à iure adminiſtrandi ſpiritualia ſeparare, vnique conferre huiuſmodi ius ſpirituale, alteri verò, vel ſibi applicare ius percipiendi fructus illius tituli, vt contingit quotidie cum penſiones aſſignat, poterit penſionem illam, ſeu fructus, quos extrahere vult à titulo ſpirituali, velle vt accipiens beneficium ſtatim redimat, & ſibi conferat aliàs non collaturus beneficium. Quod autem hæc poſſit Pontifex conſtat; quia ipſe ſolum tenetur conferenti beneficium ſuſtentationem tribuere. Ergo, ſi aliunde huiuſmodi ſuſtentationem conferat, poterit omnes fructus aſſignatos illi beneficio ſibi applicare. Ergo iam ſibi applicatos poterit vendere, ſi quidem non vendit aliquid, quod ſit ſimpliciter ſpirituale.

Ex hac doctrina fit, beneficium formaliter eſſe inuendibile, ſi quidem non venditur ius percipiendi fructus medio ſpirituali officio contingens, quod erat neceſſarium ad venditionem beneficij, ſed venditur ius percipiendi fructus, quod Pontifex ſibi poterat reſeruare.

4. Dices, conuinci ſaltem gratis non dari ius adminiſtrandi ſpiritualia; ſi quidem petitur pro illius datione redemptio fructuum illi iuri annexorum. Reſpondeo, redemptionem fructuum non obſtare gratuitæ donationi; quia non datur redemptio fructuum quo iure adminiſtrandi ſacramenta, ſed pro fructibus percipiendis, quos poterat Pontifex ſibi reſeruare. Vnde fit, non poſſe à Pontifice in datione beneficij exigere plus quam fructus illius beneficij moraliter æſtimantur, aliàs non exigeretur pecunia ſolum in redemptionem fructuum, quos extrahere poſſet Pontifex, ſed conuincitur exigi pro illo iure ſpirituali donato. Inferiores prælati, quibus non eſt facultas ſeparandi fructus à titulo beneficij, ſi in eius datione peterent pecuniam ſibi dari pro fructibus, quos concedunt conuincerentur ſanè pecuniam petere pro ipſo titulo; ſi quidem ratione illius ius habent fructus percipiendi: ita *Suarez. cap. 24. n. 41. & Leſſius cap. 35. dub. 2. n. 20.*

5. De fructibus beneficij probabilius eſt poſſe à beneficiario pro ſua vita locari, & vendi; vt tenet *Panormit. in cap. querelam. Ne prælati vices ſuas, cum Hoſtienſi, & Frederico, & Syluest. verbo ſimonia, § 14.*

Tolet. lib.5. cap.91. num.6. & latius diximus, cum de alienatione rerum Eccleſiaſticarum egimus. Neque obſtat *extrauagans Ambitioſa de rebus Eccleſ. non alienandis edita à Paulo II.* vbi cauetur, ne vltra triennium locentur ſub pœna excommunicationis, & priuationis beneficij: quia nullibi ferè eſt recepta, vt teſtatur *Nauarr. cap.27. num. 149. & Caietan. verbo excommunicat. & Tolet. ſuprà.*

6. Ex hac generali doctrina ad particulares materias, in quibus eſt aliqua difficultas, oportet deuenire.

Pimò igitur dubitatur; an penſiones poſſint vendi, & redimi abſque ſimonia? Ratio dubitandi eſt; quia non videntur eſſe beneficia Eccleſiaſtica, *cap. quamuis de Prabendis in 6.* ibi: ei non in penſione, ſed in beneficiis Eccleſiaſticis volumus prouideri: & tenet communiter Doctores ibi: vt videre eſt in *Gigas, quaſt. 28. de penſionib. in princ. & in multis, quos refert Suarez lib.4. cap.26. n.1.*

7. Pro reſolutione aduerte duplicem eſſe penſionem; alia quæ dari poteſt laicis ad officium temporale, v. g. ad pulſandum campanas, curandum infirmos, canendum figuratè in choro. Et de hac certum eſt non eſſe ſimoniam, neque iuris diuini, neque humani, ſi vendatur, vel redimatur. Quia hæc penſio non eſt annexa titulo ſpirituali: ſi quidem neque ex parte ſubiecti, neque ex parte finis ſpirituale aliquod munus requirit. Quod verò illa portio extracta ſit ex aliquo titulo ſpirituali, ſcilicet ex beneficio, in cauſa non eſt, quominus temporalis ſit, & vendibilis, ſicut tertiæ decimarum Regi conceſſæ extractæ ſunt ex beneficiis; & tamen quia ad nullum officium ſpirituale ordinantur vendi poſſunt, & de facto quotidie venduntur: & ita tenent contra *Rebuff. de pacifica poſſeſſ. num.34. communiter Doctores, vt teſtatur Suarez libr.4. de Simonia, cap.26. n.5. Leſſius lib.2. cap.35. dub.22. num.123. cum Victor. relect.1. de Simonia, n.54. & Soto lib.9. q.7. art.2.*

8. Alia eſt penſio, quæ ſoli clerico concedi poteſt: & hæc eſt duplex; alia quæ abſque determinatione perſonæ aſſignata eſt pro aliquo officio ſpirituali, v. g. pro coadiutore Epiſcopi, pro concionatore, pro viſitatore, &c. & hæc penſio nullo modo poteſt vendi à priuata perſona; quia venderetur ſpirituale miniſterium in quo fundatur, neque etiam poteſt redimi; quia non poteſt extingui obligatio ad tale miniſterium. Quod ſi is, cui eſt aſſignata penſio, retento munere ad officium vellet paciſci de tota penſione ſibi danda pro vita, facere poſſet. At hoc non eſt vendere penſionem, ſed elocare fructus percipiendos: & ita vt indubitatum tradunt *Suarez illo cap.26. num.20. Leſſius cap.35. dub. 22. numer.122.* Alia penſio ſoli clerico conceſſa eſt in quadruplici differentia. Prima, quæ datur pauperi clerico in ſuſtentationem. Secunda, quæ datur parocho ſeni non valenti deſeruire, vt ſe ſuſtentet beneficio eius alteri collatio. Tertia, quæ datur renuncianti beneficium, quod pacificè poſſidebat. Quarta, quæ datur ad litem in beneficio componendam. Si quæ autem aliæ penſiones inueniantur, affirmat *Arag. quaſt.100. art.4. verſ. pro explicatione, pag. 1121.* eſſe iniuſtas, vtpote impoſitas ſine legitima, & ſufficiente cauſa.

De omnibus iis dicendum eſt ſimoniam eſſe iuris diuini vendere has penſiones propria authoritate; vbi *Bulla Pij V.* quæ incipit: *ex proximo & eſt 138. in ordine Bullarum edita anno 1571.* recepta eſt, & obſeruatur; in qua bulla annectit penſiones titulo ſpirituali; ſiquidem penſionarios obligat ad officium paruum beatæ Virg. recitandum, aliàs fructus non faciant ſuos. Quo poſito, cum penſio nihil aliud ſit, quam ius percipiendi fructus medio ſpirituali officio, cum hoc officium inuendibile ſit, etiam ius percipiendi fructus ab illo inſeparabile, inuendibile erit: vbi tamen non eſt recepra Bulla Pij V. ſolum erit in ſimonia iuris humani vendere has penſiones; quia ex ſtylo curiæ prohibentur vendi, & venditores tanquam ſimoniaci puniuntur: ita *Valent. diſput.6. q.16. p.3. in fine.*

9. An vero redimi poſſint propria authoritate huiuſmodi penſiones: non eſt leui difficultas. Negat *Flamin. libr.6. de reſignat. benefic. quaſt. 2. numer.128. cum Nauarr. comm.52. & 53. de Prabendis: Sotus lib.9. de iuſtit. quaſt.7. art.2. Victor. in relect. de ſimonia, numer.52. & 53. Azor. 2.p. inſtit. moral. libr. 8. cap.10. quaſt.10.* Fundamentum eorum eſt; quia beneficiarius redimens penſionem, reddit beneficium ſibi magis vtile: quia poteſt colligere illam partem fructuum, quam ſoluere tenebatur: poteſtas autem colligendi illam partem fructuum eſt annexa titulo ſpirituali, ſiquidem eſt propter officium; ſicut & poteſtas colligendi reliquas partes. Ergo fieri non poteſt.

10. Verum hæc ratio vt rectè notauit *Valent. diſp.6. quaſt. 16. p. 3. verſ. validius in fine, pag. 1664.* æquè probat de redemptione omnis penſionis, ſiue ea recipiatur ab altero propter cauſam ſpiritualem, ſiue propter temporalem: ſemper enim videtur eſſe aliquid ſpirituale, quod beneficiarius clericus acquirit, ſeu retinet poſt redemptionem penſionis. Quapropter ipſe *Valent. ſuprà* affirmat quamlibet penſionem redimi poſſe, propria authoritate abſque ſimonia: & idem tenet *Caietan. in opuſcula ſeptemdecim. reſponſ. reſp. 10. Leſſius lib.2. cap.35. dub.22. num.124. & numer.129. Tolet. lib.5. cap.92. num.1. dicto 3. Suarez lib.4. cap.26. n.24. & 26.* Rationem huius concluſionis optimè reddit *Valent. ſuprà*, quia illud, qnod per ſe, & immediatè acquiris redimendo penſionem eſt immunitas, & libertas ab obligatione, & onere pendendi quotannis illam partem fructunm, vt de ſe conſtat: libertas autem ab hoc onere, & obligatione non eſt ſpiritualis, neque ſpirituali per ſe annexa: nam eſto inde ſequatur beneficium tibi fore magis vtile, & facultatem habere retinendi omnes fructus, hoc eſt extrinſecum, & accidentarium redemptioni penſionis: ſi quidem redemptio non per ſe reſpicit hanc vtilitatem, ſed ſolum illam libertatem, & immunitatem à quotanni ſolutione. Adde, redemptio penſionis nihil alind eſt, quam quædam anticipata ſolutio fructuum, quos ſingulis annis tenebaris exhibere. Cum igitur fructus vendi poſſint, etiam & redimi. Nihil ergo ſpirituale, neque ſpirituali annexum emitur. His tamen non obſtantibus ad redemptionem penſionis, ſolet ſemper authoritas Pontificis interuenire; non quia neceſſaria, ſed ad maiorem ſecuritatem: vt benè *Tolet. ſuprà*, & quia iam ex ſtylo curiæ hoc eſt receptum: vt benè probat *Garcia 1.p. cap.5. à num. 23.*

11. Notandum tamen eſt, reſignantem beneficium cum onere penſionis non poſſe facere pactum vt conſtituta penſio redimatur; quia apertam continet ſimoniam: eſt enim illud onus pretio æſtimabile: & ita tenet *Leſſius lib.2. de iuſtit. cap.35. dub.22. n.124. Gigas de penſionib. quaſt. 87. ad finem. Garcias 11.p. de benefic. cap. 3. numer. 172. Tolet. libr. 5. cap. 92. num. 2.*

12. Quod dictum eſt de penſionibus, quæ titulo ſpirituali donantur, idem dicendum de præſtimonis, ſeu ſincuris, quæ in omni ſententia adminus ſunt penſiones clericales: cum nemini dentur niſi vt clerico, & vt in clericatu proficiat: & in probabiliori ſententia non ſolum ſub penſionibus

compre

comptehenduntut, ſed etiam ſunt proptia beneficia: vt tenet *Nanarr. cap. 21. de orat. num. 9. Soto lib. 10. de iuſtit. q. 5. art. 3. Gigas quæſt. 30. de penſionib. num. 1. Suarez t. 2. de Relig lib. 4. de horis canonicis, c. 22. num.* 8. *& Garcia innumeris relatis, 1. p. de benefic. cap. 2. n.* 117. eſto *num.* 118. aliquos in contrarium referat. Et videtur conuinci ex *cap. vlt. de conceſſ. prebendæ in 6.* vbi præſtimonium cum aliis beneficiis Ecclesiaſticis annumeratur. Er ratio eſt, quia habet omnes qualitates requiſitas ad beneficium: quæ ſunt conferri perſonis Eccleſiaſticis ab Eccleſiaſtico prælato, purè, & ſine pacto, & in perpetuum, cum onere ad aliquod munus ſpirituale, ſcilicet ad penſum Beatæ Virg. ex Bulla Pij V. ſupra citata: quæ omnia repetiuntur in præſtimoniis, vt conſtat ex *Panormit. 2. volum. conſ. 47. & ex Suarez loco citato.*

13. Sed quid dicendum de commendis coadiutoriis, capellanis, & hoſpitalibus, an vendi poſſint?

Quod attinet ad commendas, reſpondeo, aliam eſſe commendam ſpititualem, aliam ſæcularem, & militatem. De commenda ſpirituali, qualis eſt illa, per quam Eccleſia alicui commendatur, vt in ea ſacramẽta adminiſtret, quæ alio nomine vicaria vocatur, certum eſt ſiue temporalis ſit, ſiue perpetua vendi non poſſe; quia his commendis, ſeu vicatiis committitur ſpiritualis iuriſdictio: & habetur expreſſè in *cap. non ſatis cap. ad noſtram de Simonia.* De commendis vero militaribus, dicendum eſt ſimoniam non eſſe illarum venditionem, aut pecunia illarum obtentionem ptocurare; qnia ſunt merè ſæculares nullam ſpiritualem functionem ſecum adducentes, ſed dantur perſonis Eccleſiaſticis in ſtipendium, & præmium militiæ: & ita tenet *Suarez lib. 4. cap. 27. num.* 8. *&* 9. *Manuel. in ſumm.* 2. *1. cap.* 59. *num.* 12. *Vega* 2. *p. ſum. cap.* 101. *caſu* 52. *Petr. de Ledeſma 2. p. ſumm. tract.* 12. *circa* 20. *concluſionem.* Erit tamen contra iuſtitiam illarum venditio, vt benè aduertit *Suarez & Manuel ſuprà.* Quia magiſter ordinum, vel Rex, cui eſt commiſſa diſttibutin harum commendarum non eſt dominus, ſed diſpenſator. & non ſupremus, ſed ſub Pontifice, qui Regi facultatem dedit non ad illas vendendas, ſed diſtribuendas. Poſſunt tamen huiuſmodi commendæ donari à Rege, vel magiſtro, cum onere, & obligatione exhibendi aliquod temporale munus, v. g. ire in Africam, vel Indias, illicque ſeruire, vel ſoluere alteri aliquam penſinnem, ſi in aſſignatione penſionis habeatur ratio iuſtæ diſtributionis, ſeu finis talium præbendarum: ita *Suarez ſuprà*, & addit poſſe Pontificem cauſa intercedente concedere facultatem Regi illas vendendi, præcipuè ſi pretium in maiotem vtiliratem militiæ cedat.

14. Coadiutoriæ, beneficiorum, quæ nihil aliud ſunt, quam quædam facultates anthoritate Pontificis conceſſæ exercendi officium, quod proprietarius exercere tenetur, tametſi cum futura ſucceſſione concedatur, beneficia non ſunt; ac ptoinde ſi pecunia obtineas eas coadiutorias, non committis ſimoniam iure Eccleſiaſtico punibilem: imo nec vllam ſimoniam, ſi pecuniam non vt ptetium facultatis, ſed in ſuſtentationem concedentis coadiutoriam tribuas.

Idem à fortioti dicendum eſt de capellaniis authoritate Epiſcopi non erectis, quæ quia beneficia non ſunt, poſſunt abſque labe ſimoniæ pecunia obtineri, vt aliis relatis docet *Gonçalez reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. *in princ. num.* 25. & teſtatur à Rota fuiſſe ſæpe declaratum.

15. Hinc dicendum de hoſpitalibus. Et quidem, quæ authoritate Epiſcopi inſtituta non ſunt & ſub eius cura non exiſtunt, ſed priuata voluntate eriguntur, Eccleſiaſtica non cenſentur, licet pia loca dici poſſint, nec materia ſunt ſimoniæ, vt tanquam indubitatum ſupponit *Suarez libr. 4. de ſimon. cap. 27. numer. 11. Hieronym. Gonçalez ſuprà reg. 8. Cancellar. gloſſa 5. §. 4. num.* 22. Solum eſt dubium de illis hoſpitalibus, quæ religioſa, ſeu Eccleſiaſtica dicuntur, eo qund ſint authoritate Epiſcopi inſtituta, & ſub illius cura exiſtant: iuxta *cap. ad hæc de Religioſis domibus.* Hæc igitur ſunt in duplici differentia, alia quæ ſecum afferunt adminiſttationem ſpiritualem, alia quæ ſolum temporalem pettinentem ad gubernationem. De primis nemini eſt dubium committi ſimoniam, ſi vendatut eotum adminiſtratio: docet *Selua de Benefic. 1. p. quæſt. 3. num. 3. 4. & 18. & p. 2. quæſt 11. num. 14. Beda de benefic. in comm. in præfat. num. 4. Rebuff. in practic. & de deuolut. n. 73. Suarez lib. 4. cap. 27. num. 11.* De ſecundis vero, quæ functionem ſpiritualem non habent, ſed tantum temporale regimen cum tota ſollicitudine pertinente ad curam infirmorum dicendum exiſtimo, non eſſe ſimoniam iuris diuini adminiſtrarionem vendere, qoia eſt temporalis nulli officio Eccleſiaſtico per ſe annexa, & colligitut ex *Clement. quia contingit, §. 1. de Religioſis domib.* eſſe tamen ſimoniam iuris humani. Quia in *cap. Saluator. 1. quæſt.* 3. prohibetur ſub ſpecie teligionis, & vitandi ſimoniam venditio officij adminiſtrationis rerum Eccleſiaſticarum: cum autem bona hotum officialium Eccleſiaſtica ſint ex inſtitutione Eccleſiæ, fit ſanè comprehendi ſub illa generali prohibitione: & ita ttadit *gloſſa* ibi: verbo *& iudicem, & cap. 1. eadem cauſa, & quæſt.* verbo *quæ claudat hoſtia*: & *Suarez libr. 4. cap. 27. num. 11. Gonçalez ſupr. reg. 8. Cancellar. gloſſa 5. §. 4. num. 22. cum Gomez de expectatiuis, num. 93. verb. & iſta ſunt notanda.*

Pvnctvm XIV.

An ius patronatus, & officia Eccleſiaſtica vendi, alienarſque poſſint abſque ſimonia?

1. *Iuris patronatus venditio ſimonia eſt ex iure Eccleſiaſtico.*
2. *An vero ſit ex iure diuino? Negant plures.*
3. *Probabilius eſt eſſe inuendibile.*
4. *Ius patronatus transfertur iure hæreditatis, donatione, & venditione.*
5. *Expreſſio iuris patronatus in venditione villæ, cui eſt annexum, non conſtituit ſimoniam.*
6. *Ius patronatus non cohærens fundo, ſed perſonæ non transfertur venditis bonis omnibus illius, vt probabilius defenditur.*
7. *Quid, quando bona eſſent annexa iuri patronatus, & venderentur.*
8. *Extra ſupradictos modos nec vendi, neque transferri poteſt ius patronatus.*
9. *Venditio officiorum temporalium Eccleſiæ, ſimonia eſt iuris humani, ex probabiliori ſententia.*

1. CErtum eſt venditonem, tranſlationémque iuris patronatus ſimoniacam eſſe iure Eccleſiaſtico, ſi ptetio fiat, vt habetur in *cap. de iure, &*

cap. præterea, & aliis de Iure patronat. Et ratio eſt; quia ius patronatus eſt ius præſentandis ad beneficia conceſſum laicis ab Eccleſia ex gratitudine alicuius obſequij ab aliis accepti, ac proinde eſt ſpiritualibus annexum.

2. Difficultas eſt inter Doctores, an ius patronatus ſit ex lege diuina inuendibile? Nam *Abbas, Decius, & alij in Rub. de Iure patronat. & in cap. quanto, de Iudiciis: & Soto libr. 9. quæſt. 7. art. 1. Nauarr. cap. 23. num. 98. & 99. Syluest. verb. Simonia, quæſt. 2. & alij relati à Suarez lib. 4. de Simon. cap. 28. num. 6. fine.* negant eſſe inuendibile ex lege diuina: rationem reddunt; quia hoc ius in ſe non eſt ſpirituale, ſed tantum ſpiritualibus annexum, cum detur laicis, & tranſeat ad hæredes, ſeu extraneos per donationem, aut venditionem, vt conſtat ex iure, & ex praxi. Item eius actus, qui eſt præſentatio ad beneficium non videtur ſpiritualis, cum ratione illius præſentatus non acquierat ius in beneficium, quouſque prælatus illud conferat.

3. Nihilominus probabilius exiſtimo ex iure diuino inuendibile eſſe: docet *Gloſſa in cap. pia mentis 16. q. 7. & in cap. præterea 1. de Tranſactionibus: Leſſius cap. 35. dub. 22. num. 128. Suarez t. 1. de Relig. lib. 4. de ſimonia cap.* 28. *n.* 7. Ratio eſt, quia hoc ius eſt ſpirituale, vtpote ab Eccleſia inſtitutum, & conceſſum per poteſtatem ſpiritualem., & ordinatum ad actum ſpiritualem, qualis eſt præſentatio. Neque obſtat dari laicis, & tranſire ad hæredes; nam hæc prouenjunt ex gratia, & fauore Eccleſiæ, quæ ſicut poterat communicare laicis ius eligendi ad beneficia, quod ſpirituale eſt, ſic communicauit ius præſentandi. Qua vero ratione hoc ius ad hæredes, & extraneos transferatur abſque ſimonia ſtatim dicemus. Et per hæc ſatiſfactum eſt contrariæ rationi. Dicimus namque, ius patronatus eſſe ſpiritualibus annexum, ſcilicet beneficij præſentationi, ſicut etiam ius eligendi, & poteſtas conferendi beneficium eſt annexa ſpiritualibus, ſed hoc non obſtare, quominus etiam ſit in ſe ſpirituale, & ſacrum, ſicut eſt poteſtas conferendi beneficia, & ius eligendi ad illa. Ad confirmationem verò reſpondeo præſentationem dare ius ad beneficium præſentato non proximum, ſed remotum, quatenus ex vi præſentationis, ſi perſona idonea ſit, neceſſario debet inſtitui, *cap. ſignificaſti, & cap. ſuggeſtum De iure patronat.* neque alius ſine hac præſentatione poſſit inſtitui. *cap. illud prætereundum De iure patronatus.*

4. Sed inquires quibus modis ius patronatus in alios transferatur? Reſpondeo tribus modis hoc fieri poſſe, vt notauit *Gloſſa in cap. cum ſæculum de Iure patronat. & Suarez lib. 4. de ſimon. c. 28. n. 15.*

Primus modus eſt iure hæreditario, & extenditur non ſolum ad hæredes neceſſarios, ſed etiam voluntarios, non ſolum conſanguineos, ſed etiam extraneos; quia ius abſolutè loquitur, & nihil diſtinguit, vt notauit *Gloſſa per textum in clement. 2. de Iure patronat. & Ioan. Andr. in dicto cap. cum ſæculum. & ſumitur ex cap. conſiderandum, cap. ſi plures 16. q. 7.*

Secundus modus aſſignatus à *Gloſſa, & à Suarez ſuprà, num. 16.* eſt per liberalem donationem; quia vnuſquiſque poteſt transſerre ius quod habet, vt dicitur in *cap. iuram. de Iure patronat.* Aduertendum tamen eſt donationem hanc fieri poſſe loco religioſo abſque conſenſu Epiſcopi, vt habetur expreſsè in *cap. vnico de iure patronat. lib. 6.* Aliis vero perſonis neceſſarius eſt conſenſus Epiſcopi ad valorem donationis arg. deducto à contrario ſenſu ex ſupradicto cap. vbi tanquam ſpeciale conceditur locis religioſis donationem iuriſpatronatus illis factam ſine aſſenſu Epiſcopi ratam eſſe: ſic tenet communis ſententia canoniſtarum, vt teſtatur *Suarez ſuprà.* Aduertit tamen, & benè nullum eſſe ius, in quo hæc conditio expoſtuletur expreſsè: nam *cap. cura, cap. quod autem, cap. nullus, cap. cum laicis, de Iure patronat. & cap. neminem 16. quæſt. 7.* non loquuntur de iure patronatus, ſed de ipſis Eccleſiis, ſeu beneficiis, quæ ſine authoritate Epiſcopi non poſſunt à patronis conſerri, non ſolum aliis priuatis perſonis, verum nec locis religioſis. Quocirca ſolum ex communi ſententia fundata in *cap. vnico de Iure patronat. in 6.* hæc conditio requiritur.

Tertius modus transſerendi ius patronatus eſt cum re vendita, *cap. ex litteris, cap. cum ſæculum, De iure patronat.* Pro cuius explicatione aduerto cum *Suarez cap. 28. num. 17.* dupliciter poſſe alicui laico ius patronatus conuenire, ſcilicet vel ratione alicuius rei, quam poſſidet, cui veluti cohæret ius patronatus, vel immediatè ratione ſuæ perſonæ; quia ipſe fundauit Eccleſiam, vel eſt ſucceſſor eius, qui illam fundauit, & ius in ipſum tranſtulit aliquo ex duobus prioribus modis. Quando ergo ius patronatus ineſt fundo, aut villæ, in qua eſt Eccleſia, tunc rectè intelligitur vendita terra, & villa cui eſt coniunctum tranſire cum illa ſine venditione talis iuris; quia non carius venditur ratione iuſpatronatus illi inhærentis, ſicut venditio calice non venditur conſecratio, etiamſi cum venditione calicis transferatur; quia ratione conſecrationis carius non venditur. Neque ad hanc venditionem conſenſus Epiſcopi requiritur, vt colligitur ex *cap. cum ſæculum de Iure patronat. & ex communi praxi.* Ex quo fit, ſi per venditionem villæ poteſt transferri ius patronatus abſque conſenſu Epiſcopi à fortiori poterit tranſire, ſi villa liberè donetur; & iuxta hæc limitandum eſt, quod in ſecundo modo diximus de conſenſu Epiſcopi acquiſito; intelligitur enim quando ius patronatus ſolum, & per ſe donatur, ſecus vero ſi tranſeat cum donatione villæ. Nam quod venditioni conceditur, multo magis liberali donationi conceſſum eſſe credendum eſt, cum hæc multo magis aliena ſit à vi, apparentia, & ſpecie ſimoniæ, & alioquin digna ſit maiori fauore. Ratio autem eſt, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis, in illo autem caſu ius patronatus ſe habet, ſicut acceſſorium ad villas, quia eſt quaſi accidens illi inhærens, & optimè quoad hoc comparatur cum calicis conſecratione: ergo; hæc *Suarez illo, num.* 17.

5. Sed inquires, an propter venditionem iuris patronatus in venditione villæ conſtituatur venditio ſimoniaca? Reſpondeo ſi propter hanc rationem carius non vendatur ſimoniacam non eſſe, imo neque debere præſumi; quia expreſſio iuris patronatus annexi villæ conducere poteſt aliquando, vt de ſe ipſo conſtet, ne putetur reſeruatum, aut ſeparatum à villa: ita *Suarez lib. 4. cap. 28. numer. 18. cum Nauarr. conſ. 12. de Simon.* Aduertit tamen optimam formam exprimendi ius patronatus in venditione eſſe per negationem, & non per affirmationem, v. g. ſi dicas te vendere villam non excepto in iure patronatus: hæc enim forma approbatur, in *cap. ex litteris de iure patronat.*

6. Petes ſecundò; an ius patronatus non cohærens fundo, ſed perſonæ intelligatur transſerri venditis bonis illius perſonæ? Affirmant plures ex canoniſtis, quos refert *Couarruu. lib. 2. variar. cap. 18. num. 6. & ſeq.* Tenendi tamen eſt contraria ſententia vt probabilior, cum *Couarr. ibi; & aliis ab ipſo relatis, & Lambert. de Iure patronat. libr. 1. 2. p. quæſt. 5. princ. art. 14. num. 20. & art. 15. num. 8. & 13. & Suar. lib. 4. cap. 28. num. 19.*

Garcia

*Garcia plures referente 5.p. de benefic. cap.9. à num.*13. Ratio eſt; quia iuſpatronatus in illo caſu non eſt annexum bonis. Nulla ergo ratio eſt quare cum illis transferatur, in hæredem tamen transfertur ita diſponente iure canonico, *Clement.* 2. *de Iure patronat.* quia hæres cum perſonam defuncti repræſentet, ſuccedit in iuribus, & honoribus, non autem emptor, vt de iure ſepulturæ colligitur, ex *leg. quia perinde* 42. *ff. ad S.C. Trebell.*

7. Quando vero bona alicuius perſonæ annexa eſſent iuri patronatus, eo quod patronus inſtituit, vt quicunque iuſpatronatus poſſideret, talia ſimiliter bona poſſideret, affirmandum eſt cum *Suar. illo cap.* 28.*num.*22. Si bona illa cedere poſſunt in vtilitatem, & commoditatem patroni, & non tantum Eccleſiæ indigentis, poſſe inquam vendi, quia non eſt credibile voluiſſe teſtatorem ſic arctare poſſidentem illa bona, vt nunquam alienare ea poſſit; ac proinde translatis illis bonis conſequenter transfertur iuſpatronatus, quia illis eſt virtualiter annexum.

8. Extra hos caſus, & modos iuſpatronatus nec emi, nec vendi, nec transferri poteſt, non ſolum licitè, ſed neque validè; quia in ſpiritualibus non poſſunt laici niſi quod eis conceſſum eſt à canonico iure, vt tradit *Innocent. & Abbas, in cap. quanto de Conſuetud. & Menoch. cum alijs conſ.* 90. *num.*79. *Suarez libr.*4. *cap.*28. *num.* 15. In iure autem non inuenitur alius modus transferendi iuriſpatronatus præter ſupradictos.

9. Reſtat de officiis temporalibus Eccleſiæ dicere, an ſcilicet Simonia ſit eorum venditio? Communior eſt ſententia ſimoniam eſſe iuris humani, tenet *Abbas, Aman. & Felin. in cap. conſulere de Simonia, Hoſtienſ. in cap. tua nos eodem titulo, Antonin.*2.*p.tit.*1. *cap.*5.§.2. *Victor. relect. de Simonia num.*16. *Caietan. verbo Simonia reg.*3. *in fine, Soto lib.*9. *quæſt.*5. *art.*2. *verſ. ſed interrogando vrges, Leſſius lib.*2. *cap.*35. *dub.*4.*n.*26.*Suar. lib.*4. *cap.*29. *num.*5.

Et probari videtur ex *cap. ſi quis Epiſcopus* 8. 1.*q.*1. ex *cap. ſaluator.* 1. *quæſtion.* 3. vbi cum Simone dicitur participare, qui officium œconomi, vicedomini, aduocati, ſacriſtæ, caſtaldi & iudicis, vendit: & in *cap. conſulere de Simonia*, tam ementes, quam vendentes hæc officia cum Simone percelluntur: percelluntur autem cum Simone, quia committunt ſimoniam. Ergo. Quid autem intelligatur illis nominibus œconomi, vice domini, aduocati, &c. optimè explicant *Gloſſa, Leſſius, & Suar. ſupra.* Dicunt enim œconomum eſſe, qui res Eccleſiæ, & canonicorum gubernat. Sub quo à fortiori ſacriſta, vel theſaurarius, ſeu ſacrarum rerum cuſtos comprehenditur, vt multis relatis probat *Suar. illo cap.*29. *num.*11. Vicedominus eſt, qui rerum Epiſcopalium curam gerit. Aduocatus eſt ab Eccleſia conſtitutus ad cauſas eius defendendas: quod intellige *cum Suar. ſupra num.* 9. quando ex officio, & cura ſpeciali poteſtate ad Eccleſia recepta conſtituitur. Nam aduocatus, qui abſque mandato ad patrocinandum aſſumitur, allegando de iure non pertinet propriè ad officia Eccleſiaſtica, de quibus hic ſermo eſt, ſed illa tantum, qui ſpeciale habet ab Eccleſia, vel Epiſcopo mandatum, ſeu poteſtatem; alio nomine ſolet vocari ſyndicus, de quo eſt *titul. in decretal. & ex eius cap. vnico* colligitur illum eſſe, cui generaliter Eccleſiæ negocia commendantur. Nomine vero caſtaldi idem ferè ſignificatur: nam vt ait *Gloſſa illo cap. ſaluator. & Leſſius, & Suar. locis citatis,* ſignificatur maiordomus *cap. volumus* 89. *diſt.* Denique nomine iudicis ſignificatur habens iuriſdictionem loco Epiſcopi. Quando autem iuriſdictio adminiſtranda ſpiritualis eſt, omnes conueniunt ſimoniam eſſe, ſi vendatur, at quando ſolum ad res Eccleſiaſticas temporales gubernandas communicatur, eſt difficultas; an venditio huius iuriſdictionis ſit ſimoniaca, & videtur non eſſe; quia nihil habet ſpirituali annexum: & ita ſentit *gloſſa cum Hugone in cap. ſaluator. verbo & iudicem in fine.* Deinde quia videmus poſſidentes has iudicaturas alteri reſignare pecunia ſibi data, aut penſione ſibi conceſſa: quæ eſt quædam virtualis venditio horum officiorum. Nihilominus *Suar. illo cap.* 29. *num.*10. exiſtimat nomine iudicis ſignificari illo cap. iudicem temporalem, quem conſtituere poteſt Epiſcopus vbi habet iuriſdictionem temporalem: quia iudex hic temporalis cenſetur adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum, ſiquidem illi populi ſunt Eccleſiæ, ſicut maiordomus dicitur adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum, quia res, quas adminiſtrat, pertinent ad Eccleſiam. Ergo continentur ſub illa generali prohibitione, atque adeo eſt Simonia eius venditio. Vtraque ſententia videtur probabilis, Pro prima facit, quia populi ſubiecti iuriſdictioni Epiſcopi non propriè dici debent res Eccleſiaſticæ, quia neque in cultum Dei, neque in ſuſtentationem miniſtrorum Dei ſunt ordinati, ac proinde illorum iudex temporalis non propriè adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum dici debet.

Vltimò aduerto, Vrbanum Pontificem, cum in *ſuprad. cap. ſaluator.* conſtituit generalem prohibitionem vendendi res Eccleſiæ, nullo modo intellexiſſe res Eccleſiæ ſecundùm ſe ſpectatas: hæ enim vt iam diximus abſque Simonia vendi, alienarique poſſunt; ſed intellexiſſe res Eccleſiæ quoad earum adminiſtrationem.

Pvnctvm XV.

Quæ permutatio in cauſis ſpiritualibus fieri poſſit abſque Simonia?

1. *Extra materiam beneficiorum nulla permutatio eſt ſimoniaca.*
2. *Tractare partes de permutandis beneficiis, & ſe viciſſim obligare ſub conditione ſi ſuperior conſenſerit, licitum eſt.*
3. *Permutatio beneficiorum, & cuiuſuis iuris ſpiritualis, ſi authoritate propria fiat eſt Simonia iuris humani.*
4. *Talis permutatio eſt nulla.*
5. *Permutatio beneficiorum authoritate ſuperioris licita eſt.*
6. *Fieri poteſt coram eo, qui poteſtatem habet beneficia conferendi.*
7. *Et fieri poteſt ſingulis menſibus.*
8. *De quibus beneficiis permutatio intelligatur.*
9. *Authoritate ordinarij non poteſt fieri permutatio inter iura ad beneficia.*

1. CErtum eſt extra materiam beneficiorum nullam permutationem eſſe ſimoniacam: quia nullibi inuenitur prohibita. Nam licet in *cap. quam pio* 1. *q.* 2. *& in cap. ſuper eo De tranſact. & cap. cum pridem, & cap. vlt. de Pactis* prohibeatur generaliter omnis pactio, quæ pro ſpiritualibus conſequendis fit: hoc enim intelligi debet, quando fit pactio dandi temporale pro ſpiritualibus: dum enim id quod datur ab ſpiritualibus obtinendis diſtinguunt, ſatis ſignificant loqui de temporali munere dato pro ſpirituali, vt re-

ctè explicat *Snar. lib. 4. de Simon. cap. 31. num. 20. cum gloſſa in cap. quam pio 1. quæſt. 2. verbo Pactio, & in cap. vlt. de Pactis, verbo ceſſare, vbi Abbas, Cardinal. & alij. Idem tenet Soto lib. 9. quæſt. 5. in fine. Tolet. lib. 5. cap. 88. num. 2. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 4. num. 31.*

Hæc autem ſpiritualia, vt notauit *Suar. num. 21.* in duplici ſunt differentia. Quædam purè ſpiritualia vt ſacrementum ſacrificium, oratio, conſecratio, &c. alia mixta, quæ habent aliquid corporale antecedenter annexum, vt vaſa, & veſtes ſacræ, &c. De prioribus commutandis, vel non commutandis nunquam fit in iure mentio, ſed ſolum cauetur, ne pretio vendantur: *cap. ad noſtram, cap. non ſatis, cap. cum in Eccleſia, de Simonia.* De poſterioribus etiam nullum inuenitur ius prohibens permutationem vnius pro alio eiuſdem ordinis: imo in *cap. ad quæſtiones, De rerum permutat.* approbatur permutatio vnius Eccleſiæ pro alia facta, vbi *gloſſa* reddit rationem; quia ſpirituale pro ſpirituali enmmutatur. Verum eſt gloſſam illam expoſtulare authoritatem ſuperioris ad hanc permutationem faciendam. Sed hoc ideo verum eſt, vt dicit *Suar. ſupra*, vel quia fit permutatio ſimul beneficiorum: vel quia Eccleſia parochialis non poteſt alicui conuentuali vniri denuo ſine prælati authoritate. At ſi res ſpirituales ſint omnino ſub libera poteſtate, & diſpenſatione commutantium, non erit talis authoritas neceſſaria.

2. De materia autem beneficiorum in primis præmittendum eſt, ſimoniacum non eſſe, neque illicitum ante conſenſum prælati tractare partes de permutatione, etiam ſub onere penſionis, & ſe viciſſim obligare ſi ſuperior conſenſerit. Ratio eſt; quia nullibi inuenitur hæc obligatio, & mutuus contractus prohibitus. Nam in *cap. quæſitum, & aliis relatis*, ſolum prohibetur permutatio ſine Epiſcopi conſenſu. At hæc obligatio non eſt permutatio, ſed via ad illam, neque eſt pactio abſoluta de permutatione, ſed conditionata, quæ non habet effectum, quouſque ſuperior conſentiat, & ita tradunt communiter doctores, *Frederic. Senenſ. tractat. de permutat. benefic. q. 38. n. 64. & 65. Cardin. in cap. quæſitum q. 39. num. 23. Suar. lib. 4. de Simonia c. 31. à num. 7. Flamin. Pariſ. lib. 6. de reſignat. benefic. q. 2. à n. 70. Valen. 2. 2. diſp. 6. q. 16. p. 3. verſ. quarta pag. 1661. Leſſius lib. 2. c. 35. dub. 15. n. 92.* his poſitis.

3. Dico primo. Permutatio beneficiorum, & cuiuſvis iuris ſpiritualis beneficia concernentis, ſi fiat authoritate priuata eſt illicita, & ſimoniaca contra prohibitionem Eccleſiæ habetur, *cap. cum olim. cap. quæſitum, de rerum permutat, cap. maioribus de Præbendis, c. vlt. de Pactis*: ita eſt communis doctorum ſententia, vt videte eſt in *Rebuff. in pract. 3. p. tit. de permutat. n. 52. Vgolin. tab. 1. cap. 27. Radeano tit. de Simonia p. 3. cap. 3. & 13. Suar. lib. 4. cap. 31. n. 8. Valen. diſp. 6. q. 16. p. 3. verſ. ac videtur pag. 1659.* eſto contra teneat *gloſſa, & Innocent. in cap. quæſitum, de rerum permutat.* dicentes præbendas eiuſdem Eccleſiæ, & eiuſdem rationis poſſe permutari priuatim, ſed *Hoſtienſ. Panormit. & alij ibi, & doctores ſupra relati* non admittunt exceptionem, & merito; quia ius non admittit, cum prohibitio ſit generalis. Quod à fortiori procedit in caſu quo permutatio fieret in manibus ſuperioris, & permutantes inter ſe conuenirent de danda penſione ei, qui pinguius beneficium in alium reſignauit, aut permutauit, vt bene dicit *Valen. q. 16. p. 3. verſ. tertio modo pag. 1659. & Man. Rodrig. 2. 1. ſum. c. 65. num. 6. cum Arag. q. 100. art. 4. verſ. eſt aliud dubium in 3. concluſ. pag. 1121.*

4. Ex hac concluſione infero cum *Leſſio lib. 2. c. 35. dub. 17. n. 100. & multis aliis*, quos refert & ſequitur *Nicol. Garcia de benefic. 11. p. cap. 4. n. 6.* permutantes propria authoritate beneficia, aut ius ad illa effeciſſe actum irritum, & nullum; ac proinde non poſſe propria authoritate beneficium retinere: ſuperiorem tamen poſſe in pœnam commiſſi criminis eos per ſententiam beneficiis priuare, vt patet ex *cap. olim 7. De rerum permutat.* non tamen amittere ea ipſo facto, imo neque incurrere cenſuras ſecundùm probabilem ſententiam.

5. Dico ſecundò: permutatio beneficiorum authoritate ſuperioris licita eſt. *cap. inter cætera de Præbendis, cap. quæſitum, cap. cum vniuerſorum, & cap. cum olim, & cap. ad quæſtiones, de rerum permutat. & cap. vnico eodem tit. lib. 6. & Clement. vnica, de Rerum permutat, & tenent omnes doctores.*

Cuius autem ſuperioris conſenſus requiratur, traditur in *cap. quæſitum de rerum permutat. cap. admonet 4. de Renunciat.* vbi enim affirmatur requiri conſenſum Epiſcopi. Nomine Epiſcopi venit intelligendus qui habet iuriſdictionem Epiſcopalem, etiam ſi dignitatem Epiſcopalem non habeat, vt eſt capitulum ſede vacante, ita *Suar. lib. 4. cap. 32. num. 11. cum gloſſa in dicta clem. vnica de rerum permutat. verbo concedantur, & ibi Zabarella q. 11. & Rota deciſ. 11. q. 312. alias in tit. de rerum permutat. deciſ. 5. & 6. in nouis.*

6. Difficultas eſt de prælato inferiore non habente Epiſcopalem iuriſdictionem pertinente tamen ad ipſum collatione beneficiorum, an inquam approbatio eius ſufficiat ad permutationem faciendam abſque conſenſu Epiſcopi?

Et quidem ſi habeat præſcriptam conſuetudinem approbandi permutationes, nemini eſt dubium ſufficere cum ratione conſuetudinis ius acquirat, vt ex *Rebuffo, & gloſſa notauit Suar. ſupra, & Leſſius lib. 2. c. 34. dub. 36. n. 196.* ſi vero non habeat hanc conſuetudinē, eſto ad ipſum pertineat collatio, ſeu inſtitutio beneficiorum, non ſufficit ad permutationes approbandas: ita *Suar. lib. 4. cap. 32. n. 14.* affirmans eſſe communem ſententiam, & in praxi ſequendam. Nihilominus tamen ſufficere huius approbationem, neque requiri conſenſum Epiſcopi tenet expreſsè *Angel. verbo permutatio n. 5. Syluest. permutatio 2. q. 2. Sotus lib. 9. q. 5. art. 2. & q. 7. art. 2.* & vt probabile defendit *Suar. ſupra*, & verè eſt, & videtur probari ex *cap. vnico de rerum permutat. in 6.* vbi approbatio, & conſenſus Epiſcopi requiritur in permutatione beneficiorum, quæ ipſe conferre poteſt, non in aliis; dicitur enim ibi, qui ſecundùm formam iuris ſua beneficia in eadem diœceſi ad tuam collationem ſpectantia permutare volentes, liberè, & ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignent. Ergo quæ ad collationem Epiſcopi non pertinent, non tenentur in manibus Epiſcopi reſignare. Ratio vero eſt; quia conſenſus Epiſcopi in permutationibus ideo ſpectatur, quia ſine illo nec renunciatio beneficij, nec alterius obtentio fieri poteſt: cum ergo poſſit abſolutè beneficium reſignari, aliudque de nouo obtineri ſine Epiſcopi conſenſu, quando ad illum collatio, ſeu inſtitutio non ſpectat, non eſt cur dicamus eſſe neceſſarium eius conſenſum: & tandem quia ille prælatus, ad quem collatio beneficiorum ſpectat, habet in hac parte iuriſdictionem Epiſcopalem; ſi quidem beneficiorum collatio propria eſt Epiſcopi: *cap. omnes Baſilicæ 19. q. 7.* Ergo quoad tales actus rectè comprehendi poteſt ſub nomine Epiſcopi.

7. Coram iis ergo qui poſſunt beneficiorum permutationes approbare, poteſt fieri permutatio in ſingulis menſibus: ita *Frederic. Senenſ. in tractat. de permutat. benef. num. 30. cum ſeq. Rota deciſ. 1. num. 6. & per totam de rerum permutat. in nouis. Rebuff. in*

praxi titul. de permutat. benefic.num.36. Tuſchus in tractat. de viſitationib. cap. 38. num. 32. Hieronym. Gonzalez cum alys ſuper reg. 8. cancellar. gloſſa 14. numero 33.

8. Circa ſupradictam doctrinam de permutatione beneficiorum aduerto, intelligendum eſſe de beneficiis propriis, & de quibus habetur ius in re, eſt illorum non habeatur poſſeſſio: ita *Francus cap. vltim.de rerum permutat. in 6. num. 16. & ibi Gambara num.86. Petr. de Perufio tractat. de permutat. benefic. 1. p. q.1. numer.1. Mantica de tacitis, & ambiguis conuentionib. lib.25. tit.9. num.2. & 9. & aly*, quos ſequitur *Garcia 11.p.de benefic. cap.4.n.15.& 16.*& conſtat ex *cap.olim, cap. quaſiuum de rerum permutat. & cap. vnico. eodem tit. lib.6.* Adde non ſolum beneficia debere eſſe propria permutantium, vt poſſit ordinarius permutationem approbare, ſed neceſſariè requiri quod beneficia non ſint reſeruata ſedi Apoſtolicæ, quia de iis non poteſt Epiſcopus diſponere,& permutationem approbare, vtpote qui non poteſt eorum collationem facere: ita multis relatis *Garcia ſupra num.82.* eſto contra teneat *Gambarus in cap. vn. de rerum permutat. in 6. à num. 33.*

9. Ex qua doctrina infero non poſſe fieri permutationem authoritate ordinarij inter ius ad rem v. g. præſentatus, aut electus es ad beneficium, non poteris in fauorem alterius tuam præſentationem reſignare, vt ipſe ſuam præſentationem, & expectatiuam tibi reſignet. Ratio eſt; quia hæc iure ſunt perſonalia tantum, vt rectè notauit *Panorm. in cap. cum olim de rer. permutat. à num.4.*

Sed dices, quid ſi patronus conſentiat, vt in alium tuam præſentationem reſignes,& ſimiliter alius obtineat facultatem à Papa transferendi ſuam expectatiuam, poteruntne permutare ex conſenſu ordinarij? Reſpondet *Suar. lib.4. cap.31. num.19.* poſſe, & conſentit *Leſſius lib.2. cap.34. dub.36. num.199. & Gambara in Rubr. de rerum permutat. in 6. n.8.& in illo cap. vnico,n.42.* Contrarium tamen, vt probabilius tenendum eſt cum communi ſententia, vt teſtatur *Flamin. lib.2. de reſignat. benefic. quaſt.23. num.15. Zerola 2.p. ver. renunciatio, §. 1. Ioann. Nicol. Delfinas lib.2. de iurepatronat. q. 21. num.165. Azor. 28. cap.29. q.22. Nicol. Garc.11.p.de benefic. cap.4. n.17.* Ratio eſt, quia ordinarius ſolum habet poteſtatem ad admittendas permutationes beneficiorum, non electionum ad beneficia, vt conſtat ex *ſuprad. capitib.* non igitur illi attribuenda eſt.

Pvnctvm XVI.

Poſſitne ex conſenſu ordinarij in permutatione beneficiorum compenſari fructuum inæqualitas pecuniâ, vel penſione abſque Simonia?

1. *Neqnaquam id fieri poteſt authoritate Epiſcopi.*
2. *Aliqui affirmant illius authoritate penſionem imponi poſſe.*
3. *Probabilius eſt oppoſitum.*
4. *Neque poteſt permutari beneficium cum penſione, qua non ſit in titulum beneficij erecta.*
5. *Neque poſſunt partes inter ſe conuenire, vt vnus, ſcilicet reſignatarius integrè ſoluat expenſas bullarum vtrinſque, niſi ex conſenſu Pontificis.*

1. De authoritate Pontificis nulli eſt dubium, quia Pontifex poteſt ſeparare ius fructuum à titulo ſpirituali: poteſt ergo concedere habenti ius fructuum, vt ratione illius aliquid recipiat. Epiſcopi autem authoritate fieri nequaquam poteſt; quia non valet ipſe fructus à titulo ſpirituali ſeparare, vnde tranſlato titulo & ius ad fructus neceſſariò transfertur. Si ergo pro hoc iure conſentiret pretium exigi,& eſſet iniuſtum, & ſimoniacum; ita tenet *gloſſa in cap. cum pridem de Pactis, Leſſius lib.2.cap.35.dub.17.n.104. §. ad hoc Suar.lib.4.cap.34. à n.10.*

Neque obſtat *cap. ad quaſtiones. De rerum permutat*, vbi Clemens III. approbat commutationem factam vnius Eccleſiæ Parochialis, & illius poſſeſſionem, cum aliis Eccleſia, & illius poſſeſſionibus, compenſata in æqualitate poſſeſſionum per pecuniam, ſic tamen vt illi contractus nequaquam ſibi inuicem miſceantur. Non inquam obſtat, vt rectè expendit *Suar. cum aliis lib.46. c.34. n.13.* quia poſſeſſiones illæ erant merè temporales, & ſub dominio temporali Eccleſiarum. Quapropter illarum permutatio non erat inhibita, imo potius conceſſa, vt notat *Gloſſa.* Poterat ergo in harum permutatione compenſari inæqualitas poſſeſſionum refuſa certa pecuniæ quantitate. Quoad permutationem vero Eccleſiæ, ſeu beneficij, & fructus ei annexi ratione tituli, quales ſunt decimæ, primitiæ,& oblationes, nequit ex conſenſu ordinariis inæqualitas horum fructuum pecunia compenſari: neque de hoc caſu loquitur ſupradictum caput.

2. Difficultas vero eſt; an ex conſenſu ordinarij poſſit inæqualitas fructuum ſpiritualium, ſcilicet, decimarum, primitiarum, & oblationum per impoſitionem penſionis compenſari? v. g. eſt permutatio facienda de beneficio tenui cum pingui, poteritne ex ordinarij conſenſu imponi beneficio pinguiori aliqua penſio, & ſic permutatio concludi?

In hac difficultate eſt prima ſententia id fieri poſſe ex authoritate ordinarij; quia ordinarius iuſta cauſa intercedente poteſt penſionem imponere, vt tenet *Gigas de penſionib.q.6.referens Oldrad. Felin. Anton. de Butrio. Innocent. Immolam. P. Antharan. Decium, & Caccialupum, Zerola in praxi Epiſc. 2. p. ver.penſio.n.1. cum Paulo Romano tractat. de penſionib. cap.15. n.10.& cap.1. §.redeundo n.5. Hieronym. Gonzalez ſuper reg.8. cancellar. gloſſa 5. §.5. à num.27.* Sed in tali permutatione ob inæqualitatem fructuum compenſandam eſt cauſa iuſta, vt dicit *Leſſius lib.2. de iuſtit. cap.34. dub.38. num.205. verſ.tertio.* Ergo fieri poteſt authoritate ordinarij hæc permutatio: & ita docent in propriis terminis *Nauarr. conſ.43. de Simonia num.4.* quem *ſequitur Ioan. Nicol. Delfinas de iurepatronat. lib.2.q.18. numer.161. Hieronym. Gonzalez alys relatis ſupra, & gloſſa 14. num.38.*

3. Verum contraria ſententia communior eſt, & in praxi magis recepta, ſcilicet non poſſe authoritate ordinarij in permutatione beneficiorum imponi penſionem ſuper beneficium pingue: ita docent pluribus relatis *Nicol. Garcia 1. p. de benefic. c.5. n.341. & n.344. Suar. lib.4. c.34. num.16. Valen. diſp.6. q.16. p.3. in fine. Man. Rodrig. 2.t. ſum.cap.65. num.6. cum Arag.q.100. art.4. verſ. eſt aliud pag.1122.* Mouentur ex eo, quod Epiſcopus prohibetur beneficia conferre cum diminutione *in titulo vt beneficia ſine diminutione conferantur*: ſi autem conſentire poſſet in penſionem, iam beneficium cum diminutione conferret. Præterea, quia iam conſuetudo, vt benè dicit *Valent. ſupra* huiuſmodi facultatem Epiſcopis denegauit.

Quocir

Quocirca ſolum authoritate Papæ hæc permutatio firma fieri poteſt.

4. Ex qua doctrina à fortiori ſequitur non poſſe authoritate ordinarij permutari beneficium,c[illegible]m penſione, quæ non ſit erecta in titulum benefic[illegible]ij. Tum quia ordinarius non habet poteſtatem imponendi penſionem, ergo neque illam transferendi. Tum etiam quia in *cap. quæſitum, & cap. olim [illegible] in permutat, & cap. vn. eodem tit. lib 6.* vbi [illegible] commititur poteſtas admittendi benefic[illegible] permutationes, de propriis beneficiis ſermo eſt, & ita [illegible] vt probabilius *Suar. lib. 4. cap. 33. num. 4. Nicol. Garcia de benefic. 11. p. cap. 4. num. 18.*

5. Huc etiam ſpectat non poſſe partes inter ſe abſque ordine ad conſenſum Pontificis conuenire, vt vnus, ſcilicet cui eſt facta reſignatio integrè ſoluat expenſas bullarum pertinentium ad vtrumque, quia hæc pactio eſt ſimoniaca; ſi quidem petitur à reſignatario aliquod onus pretio æſtimabile, quod de iure non ineſt: de iure enim quilibet proprias bullas tenetur ſoluere: & ita tradit *Suar. lib. 4. de Simon. cap. 34. numer. 19. fine cum Nauarr. lib. 5. conſil. titul. de Simonia, conſ. 50. & 51. & conſentit Flamin. t. 2. de reſignat. benefic. lib. 14. quæſt. 7. num. 9. Nicol. Garcia 11. p. de benef. cap. 3. §. 2. numer. 147.* Addit tamen *Flamin. ſupra, & Azor. 2. p. lib. 7. cap. 27. q. 7.* ſupradicta procedere, in caſu quo reſignatarius non retineret quod expendit in expeditione bullarum reſignantis beneficium. Quia ſtylus ſatis vulgaris eſt, quod reſignatarius ſoluat expenſas bullarum reſignantis, dummodo retineat id quod impendit in primo termino ſolutionis penſionis. Quapropter de ſententia *Flaminij, & Azor.* poteſt reſignatarius ſe obligare ad ſoluendam expeditionem bullarum reſignantis, ea tamen conditione, vt in primo termino ſolutionis penſionis ſibi ſatisfaciat.

Pvnctvm XVII.

Quæ renuniciatio beneficij ſit Simonia.

1. *Ad validam, licitamque renunciationem requiritur conſenſus ſuperioris eam acceptantis.*
2. *De quibus beneficiis hæc doctrina procedat.*
3. *Nullus præter Pontificem admittere poteſt reſignationes beneficiorum ſub conditione.*
4. *Hæc reſignatio in manibus ordinarij ſimoniam continet.*
5. *Contrarium probabilitate non caret.*
6. *Relicta illa conditione probabilius eſt ordinarium beneficium illud liberè conferre non poſſe.*
7. *Poteſt reſignans ob crimen commiſſum beneficio ab ordinario priuari.*
8. *Reſignatio liberè facta admitti poteſt ab ordinario.*
9. *Reſignans beneficium in manibus ordinarij cum intentione, vt certæ perſonæ conferat, idque petatur, tenet plures eſſe ſimoniam.*
10. *Probabilius eſt neque eſſe ſimoniam, nec prohibitum, ſi non deducatur in pactum.*
11. *Reſignationes reciprocæ non habent locum coram ordinariis.*
12. *Non valet reſignatio coram ordinario in fauorem tertiæ perſonæ ſub titulo permutationis, cum tamen illa tertia perſona nullum habeat beneficium permutandum.*
13. *Poteſt ordinarius iuxta probabilem ſententiam admittere reſignationes beneficiorum factas cum reſeruatione penſionis.*
14. *Non poteſt ex alio conſenſu præter Pontificis reſignans obligare reſignatarium ad aliqua onera ſubeunda.*
15. *Item eſt Simonia, ſi reſignans petat à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas fecit in tali beneficio acquirendo, niſi Pontifex conſentiat.*

Renunciatio, vt omnes admittunt eſt libera beneficij ceſſio. Et eſt multiplex, alia purè, & abſolutè, alia ſub conditione, alia in fauorem tertij, alia cum reſeruatione penſionis. De omnibus iis videndum eſt, quid ad ſui valorem, & ad vitandum ſimoniam ſit requiſitum.

1. Indubitatum eſt apud omnes requiri ad validam & licitam renunciationem conſenſum ſuperioris eam acceptantis, *cap. admonet, cap. quod in dubiis, cap niſi cum pridem, & cap. fin. de Renunciat. cap. Denique 6 quæſt. 3. & cap. 1. 17. quæſt. 2.* aliàs, vt probabilior ſententia tenet beneficium nondum vacat etiam quoad ipſum renunciantem, ſed verum illius poſſidet titulum, & ius, donec ea renunciatio à ſuperiore fuerit admiſſa: ita *Abbas in cap. ad aures numer. 7. de iis quæ vi, & in cap. quod Dei timorem. De ſtatu Monacho. num. 4.* vbi dicit contra gloſſam tenere omnes ferè doctores. *Felin. in cap. in noſtra de Reſcript. corol. 34. Couarrun. lib. 1. var. cap. 5. num. 6. & alij innumeri; quos refert, & ſequitur Garcia de benefic. 11. p. cap. 3. §. 3. num. 123.* Poterit tamen ſuperior ob delictum commiſſum à reſignante eum beneficio priuare, & alteri conferre, vt tradit *Innocent. in cap. quod in dubiis n. 1. per textum ibi: Abbas in dicto cap. quod Dei timorem n. 4. Rota deciſ. 3. & 4. in antiquiorib. Petr. Greg. c. 31. de benefic. n. 11. Garcia ſupra n. 230.*

2. Hæc vero procedunt de beneficiis iam pacificè acquiſitis, licet nondum poſſeſſis. Nam ſi beneficium litigioſum ſit propter ambiguitatem, & iuris dubietatem, ſuperioris authoritas non deſideratur, *cap. 2. De in integrum reſtitut.* & tradit *Abbas dicto cap. quod in dubiis num. 4. Flamin. de reſignat. benefic. lib. 7. q. 1. n. 104. & n. 105. Zechius de benefic. & penſionib. cap. 13. num. 2. limitat. 6. Garc. 11. p. de benefic. cap. 3. §. 3. num. 249. & alij ab eiſdem relati.* Similiter etiam ſi beneficium nondum ſit acquiſitum, ſed ſolum ſit ius ad illud poterit abſque ſuperioris authoritate renunciari: Vnde poteris electioni, præſentationi, & nominationi de te factæ renunciare, *cap. ad audientiam 2. de Reſcript. & cap. ſanè de renunciat.* & docet *gloſſa & doctores, in cap. ſi electio de electione in 6. Innocent. in dicto cap. quod in dubiis, & ibi doctores. Lambertin. de iure patronat. lib. 3. q. 5. art. 5. Flamin. pluribus relatis lib. 3. de reſignat. benefic. q. 1. à n. 74. & lib. 2. q. 23. & alij, quos ſequitur Garcia 11. p. de benefic. cap. 3. §. 3. num. 247. & n. 251.* optimè explicat quis ſit ſuperior, qui reſignationes ſimplices, & abſque vlla conditione poteſt admittere, & ſtatuit cum variis doctoribus eſſe eum, qui poteſtatem habet inſtituendi, & deſtituendi, vt Pontifex, legatus à latere, Epiſcopus, & capitulum ſede vacante,

& deni

Digitized by Google

& denique qui Epiſcopalem habet iuriſdictionem.

3. Quod ſi beneficium ſub condirione aliqua reſignandum ſit, tenent doctures omnes nullum præter Pontificem poſſe admittere reſignationes factas ſub conditione, vt alteri detur beneficium, ſiue beneficio penſio imponatur, ſiue non. Ratio eſt; quia Epiſcopus non poteſt denuo beneficia confetre, niſi prius vacent, iuxta *cap. vnic. de rerum permutat. in 6. & Clement. vnic. eodem tit.* At beneficium reſignatum ſub illa conditiooe non vacat, quouſque alteri conferatur. Ergo.

4. Difficultas eſt; an hæc reſignatio in manibus ordinarij facta contineat ſimoniam? Communis eſt ſententia ſimoniam eſſe ſaltem ex iure Eccleſiaſtico, præcipuè poſt *conſtitutionem Pij V.* 58. quæ incipit *quanta Eccleſia Dei*, quam refert, & latè explicat *Flamin. de reſignat. lib. 5. q. 6. & lib. 14. q. 3. n. 12. Garcia pluribus relatis* 11. *p. cap.* 3. §. 2. *n.* 152. & 154. Ratio eſt, quia omnis pactio in ſpiritualibus eſt prohibita ob ſimoniam vitandam *cap. fin. de Pactis*: cum autem in præſenti ſit prohibita hæc pactio coram ordinario, ſit ſimoniacam eſſe talem pactionem.

5. Verum contrariam ſententiam, ſcilicet ſimoniam in tali reſignatiooe non committi, probabilitate oon caret: tenet *Couarruu. lib. 1. var. cap. 5. n. 5. Stafileus de litteris gratiæ tit. de variis modis vacationis §. reſignationis modus n. 8. & ſeq. Zerola in prax. Epiſc. 1. p. verbo renunciatio §. 2. & 3. verſ. 10. Quintana. Ducnas lib 2. Eccleſiaſt. à n. 19. vſque ad 28. Duaren de benefic. lib. 8. c. 2. §. quomodo beneficium in fine. Probus ad Monachum in c. 1. de offic. legati in 6. n. 5. & in cap. Nullus de temporib. ordinat. n. 20.* & inclinat *Leſſius lib. 2. c. 35. n. 86. Valen. diſp. 6. q. 16. p. 3. veſ. ſecunda circunſtantia, Vaſq. de benefic. c. 2 §. 4. dub. 7. & alij ab eiſdem relati.* Ratio eſt, quia in præſenri non arctatur ordinarius ad acceprandam renunciationem, ac proinde ibi nulla interuenit pactio, neque aliquid pretio æſtimabile pro quo renunciatio fiat. Item hæc renunciario in conſtitutione Pij V. non prohibetur, vt ſimooiaca.

6. Sed inquires, poteritne ordinarius reiecta illa condirione beneficium liberè conferre? Probabilius eſt non poſſe: ita *Rebuff. de reſignat. condicionata n. 7. & ſeq. Gutierr. conſ. 42. de Simonia n. 8. Suar. cap. 35. n. 11. Leſſius lib. 2. cap. 35. num. 68. Garcia pluribus relatis* 11. *p. de benefic. cap. 3. §. 2. num.* 155. Ratio eſt; quia actus factus ſub vna condirione, & modo non poteſt quoad vnam parrem admitti, & non quoad aliam: ſed debet totus recipi, vel reiici, *leg. Aurelius* 28. §. *idem quæſit. ff. deliberat. legata.* Et hæc concluſio à fortiori procedit poſt *conſtitutionem Pij V.* 58. in qua facultas aufertur ordinario admittendi quaſlibet reſignationes conditionatas, imo & ſimplices, niſi illorum qui ſenio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti ſint, vel vitiati, aut crimini obnoxij, cenſuriſque Eccleſiaſticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Eccleſiæ, vel beneficio inſeruire, ſeu qui vnum aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoueri, religionem quoque ingreſſuri, vel matrimonium contracturi, ſi ſtatim poſtea id te ipſa exequantur, vel qui ob capitales inimicitias non audent in loco beneficij reſidere ſecuri, vel denique ſi caſus aliquis acciderit ex coorentis in conſtiturione Innocent. III. de dimittendis cathedralib. Eccleſiis, qui certè ad ſupradictos caſus referuntur, vt conſtare poteſt ex *Flamin. Pariſia latè* explicante hanc bullam Pij V. *lib. 5. q. vlt.*

7. Dices: Saltem ſic reſignans poterit ab ordinario priuari beneficio ob crimen commiſſum in renunciatione.

Reſpondeo poſſe, ſi cognoſcatur, & probetur non ignoranter feciſſe: ita *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 14. num. 86. fine, Suar. lib. 4. cap. 35. num.* 14. at tunc non prouidetur beneficium ab ordinario tanquaio vacans ex reſignatione, ſed prouidetur tanquam vacans ex priuatione pœnali: & ita intelligi debet *Flamin. Pariſius lib. 1. de reſignat. quæſt. 3. num.* 65. dicens ſcieoter reſignantem beneficium contra ſtylum curiæ poſſe ab Epiſcopus renunciationem acceptari, & alteri beneficium prouideri, ſcilicet in pœnam illius renunciationis; ac proinde cognita cauſa, & ſeruato otdine iuris.

8. Reſignatio liberè facta, & abſque ſignatione perſonæ exiſtente aliqua ex ſupradictis condirionibus aſſignatis à Pio V. admitti poreſt ab ordinario, & ex eius conſenſu valida eſt, & firma, poteritque beneficium ſic vacans prouidere cui voluerit, modo tamen noo conferat ſuis, aut reſignantis conſanguineis, affinibus, aut familiaribus. Ita enim præeipitur in ſupradicta conſtitutione, & quidquid contra, vel præter attentatũ fuerit, id totum (ait Pontifex) ex nũc vires, & affectus decernimus non habere, & aliis pœnis collatores afficiuntur. Hanc conſtitutionem (ait *Garcia*) 11. *p. de benefic. cap. 3. §. 3. num.* 270. noo benè ſeruari in Hiſpania, vbi prætenditur eam non eſſe receptam, ſed eſſe ab ea ſupplicatum ſaltem quoad illud de non conferendis beneficiis reſignatis conſanguineis, affinibus, aut familiaribus collatorum, vel reſignantium, & inſuper addit ſe audiuiſſe ita fuiſſe per Conſilium Regis ſcriptum Epiſeopis. Quod autem hæc ſupplicatio impoſita à lege ſuſpendat interim eius executionem, donec ſecunda iuſſio ſuperueniat, docet *Franciſc. de Soſſa, ſuper conſtitution. Clement. 8. de largit. muner. Regularib. interdicta* §. 12. *n.* 109. & 112. & *alij circa conſtitutionem Pij V. de cenſibus*, eſto contra teneat *Man. Rodrig. qq. regul. t. q 6. art. 7. Gab. Vaſq. 1. 2. t. 2. diſp. 156. n. 43. & Larca diſp. 20. de legibus.*

9. Solum eſt difficultas; an reſignans liberè beneficium io manibus ordinarij, & ab illo ſupplicans, vt alicui certæ perſonæ beneficium conferat, vel ea intentione reſignans, faciat contra dictam conſtitutionem: dicitur enim ibi: Caueant autem Epiſcopi, & alij prædicti. Itemque omnes electores, præſentatores, & patroni tam Eccleſiaſtici, quam laici quicunque ſint, ne verbo quidem, aut nutu futuri in huiuſmodi beneficiis, & officiis ſucceſſores ab ipſis reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione, vel hortatu deſignentur, aut de iis aſſumendis promiſſio inter eos, aut intentio qualiſcunque intercedat. Prohibetur ergo quælibet deſignatio, & intentio inter conferentem, & reſignantem de dando beneficio certæ perſonæ. Reſpondet *Suar. lib. 4. cap. 35. num.* 17. prohiberi quidem reſignationem factam cum intentione manifeſta conferenti, vt detur certæ perſonæ, etiamſi pactum non interueniat: & conſentit *Man. Rodrig. 2. t. ſum. cap. 60. num. 1. cum gloſſa in cap. ex parte 1. verbo dimittere verſ. dum tamen ſuis terminis ſit contenta, de officio delegati. Gomez in Rub. de triennali poſſeſſore, quæſtione decimaſexta, numero tertio, & quarto, Rebuff. in praxi benefic. de reſignat. pura, in princ. & in cap. de reſignat. conditionali: num.* 4.

10. Ego verò dicendum exiſtimo cum communiori ſententia non eſſe ſimoniam, nec prohibitam reſignationem factam coram ordinario ea intentione, ſpe ac ſupplicatione, vt detur certæ perſonæ, modò tamen non deducatur in pactum: ita *Nauarr. ſum. cap. 23. num. 107. & conſ. 11. & 38. de Simonia. Petr. Gregor. de benefic. cap. 28. numero 7. Ioann. Gutierr. canon. qq. lib. 2. quæſt. 23. num. 75. Azor. lib. 7.*

lib.7. cap.21. quæſt.3. & cap. 27. quæſt.6. Flamin. Pariſius lib. 12. de reſignat. quæſt. 6. à numero 3. Garcia 11. p. de beneſic. cap. 3. numero 161. & alij innumeri ab eiſdem relati, Dicunt enim ij doctores præcipuè *Nauarr. conſ. 38. numero tertio, Flaminius ſupra, & Garcia ſupra numero centeſimo octogeſimo quarto*, in ſupradicta cooſtitutione ſolum prohiberi deſignationem, & inteotionem in conueotionem tacitam, aut expreſſam deductam.

11. Pro maiori intelligentia ſoperioris doctrinæ infero. Primò non habere locum coram ordinariis reſignatiooes reciprocas, ſed eſſe, & puniri vt ſimoniacas. Reſignationes reciprocas voco illas, in quibus reſigno beneficium meum in fauorem tui nepotis,& tu in fauorem mei reſignas: nam licet ibi quædam permutatio videatur adeſſe, eſt tamen mixta cum reſignatione in fauorem, quæ ordinariis omnino eſt prohibita, vt ex dictis cooſtat, & tenet expreſsè *Leſſius libr. 2. de iuſtit. capit. 35. dub. 14. numero 87. Suar. lib. 4. capit. 35. numero 18. Flamin. Pariſius aliis relatis de reſignat. libr. 14. quæſt. 4. numero 3.* Idem eſt diceodum de renunciatione triangulari: v. g. Renuncio meum beneficium Petro, vt Petrus renunciet ſuum Paulo, & Paulus ſuum mihi; fieri enim poteſt, vt beneficium meum ſit commodius Petro, & Petri beneficium Paulo, & Pauli beneficium mihi. Quod autem hîc interueniat ſimonia probatur, *ex capit. tua nos, de Simonia capit. fin. de Pactis* vbi in beneficiis omnis pactio, omniſque conuentio debet omnino ceſſare, quando de iure non ineſt, ſed in permutatione ſupradicta eſt pactio obligans ad id quod de iure non ineſt. Nam primus obligat ſecundum, vt reſignet in fauorem tertij, & ſecundus tertium, vt reſignet in fauorem primi: & ita tenet *Nauarr. libro quinto, conſil. conſ. 22. de Simonia. Flamin. de reſignat. libro decimo quarto, quæſt. 7. numero 63. Leſſius libro ſecundo, cap. 35. dub. 14. numero octogeſimo octauo, Suarez libro quarto, cap. 35. numero decimo octauo, Garcia multis relatis 11. p. cap. 4. numero vigeſimo primo.* Aduertit tamen *Leſſius, & Suar.* cenſet probabile, eſto hæ reſignatiooes fieri non poſſint coram ordinario, poſſe tamen duplici permutatione fieri, vt ſi ego permutem meum beneficium cum beneficio Petri, & habito beneficio Petri permutem cum Paulo: ſic enim Paulus habebit beneficium Petri, quod ſibi eſt commodum, & Petrus meum, quod ſibi eſt commodum, & ego Pauli, quod commodum mihi.

12. Secundò infero; an valeat reſignatio à te facta coram ordinario in fauorem tertiæ perſonæ ſub titulo permutationis, cum tamen illa tertia perſona nullum habeat beneficium permutandum. Et reſpondeo cum communi ſententia non valere ex vlla parte: ita expreſsè *Leſſius lib. ſecundo, cap.34. dub.26. numero 200. Azor libro ſeptimo, cap. 29. quæſtio. 16. & cap. 30. quæſtio. vltim. Suar. libro quarto, cap.35. numero 20. Garcia 11. p. de beneſic. cap. 4. numero decimonono*, & ratio eſt; nam ſi tu cognoſcis alium non habere beneficium, non intendis permutare, ſed reſignare in fauorem, quam tamen reſignationem, nequit ordinarius admittere: ſi tu bona fide renuncias, putans alium babere beneficium permutandum, deciperis grauiter, & error dat cauſam contractui, ac proinde reddit illum irritum, & nullum. Video tamen *Rebuff. in pract. quæſt. de permutat. numer. 14. & 15.* ſentire validam eſſe renunciationem, & collationem, poſſe tamen reſignantem verum beneficium agere, vt ſibi permutatio adimpleatur, vel vt ſibi reddatur beneficium, quod reſignauit. Sed quod diximus eſt tenendum.

13. Tertiò infero poſſe ordinarium iuxta probabilem ſententiam admittere renunciationem ſimpliciter factam de beneficio cum reſeruatione penſionis, quia ſecundum probabilem ſententiam ſuperiori puncto tractatam poteſt ordinarius ex cauſa imponere beneficio penſiooem: ſed quia probabilius eſt ex recepta conſuetudine,& ſtylo curiæ non poſſe Epiſcopum penſionem imponere, ea de cauſa neque poteſt beneficij renunciationem admittere cum illa reſeruatione, & docet expreſsè *Suar. lib.4. cap.35. numero 21. Leſſius lib. 2. cap.34. dub.38. & cap.35. dub.14. num.9.*

14. Infero quartò reſponſionem illius quæſtionis, an ſine manifeſtatione ſuperioris (qualis eſt ſolus Pontifex) poſſit reſignans cum reſeruatione penſionis obligare reſignatarium ad aliqua onera admittenda v. g. vt fidei iuſſorem ſæcularem, vel aliquam hypothecam aſſignet, vel illi anticipatè ſoluat, timet enim reſignatarium futurum tardum in ſoluendo. Et dicendum eſt eſſe ſimoniacus contractum; quia obligat reſignatarium ad id quod de iure non ineſt, eique ex vi reſignationis onus pretio æſtimabile imponit: ita *Leſſius libro ſecundo, cap.35. dub.15. numero 93. Suarez libro quarto, cap. 35. numero 23. in fine.* Quæ reſolutio ita vera eſt, vt etiamſi ordinarius commiſſionem haberet imponendi penſionem adhuc huiuſmodi contractum approbare non poſſet: ita *Suarez ſupra.* Vnde penſio ſic conſtituta poſſet non ſolui, & beneficium tanquam vacans propter ſimoniam impetrari, vt benè dicit *Leſſius illo numero 93.* Verum ſi poſt conſtitutam penſionem obligaretur reſignatarius ad hæc onera, dicendum eſt ſimonaim non committi, neque in foro exteriori debere præſumi, ſed potius præſumi debet liberè ſe obligaſſe: ita tradit *Flamin. cum communi ſententia lib. 14. q. 7. à num. 52.*

15. Infero quintò ſimoniam committere reſignantem beneficium, & petentem à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas in eius acquiſitione fecit: colligitur ex *cap. ſuper hoc de renunciat. & cap. cum pridem de Pactis*, & tenet *Leſſius ſupra numero 94. & Suarez numero vigeſimoſexto, & Flamin. lib. 14. de reſignat. quæſt. 7. numero 1. cum aliis.* Ratio eſt, quia petit aliquod onus, quod de iure non ineſt reſignationi; non enim reſignatio ſecum affert illas expenſas, ſed expenſæ factæ ſunt ante reſignationem in acquiſitione beneficij. Ergo beneficium nequit dari cum aliquo ſpeciali onere, quod non daretur, ſi beneficium illis expenſis acquiſitum non eſſet; non enim ob hanc rationem pluris debet æſtimari, ſicut ſi poſſeſſionem domus multis expenſis obtineres, non ob id carius vendere poſſes, quam ſi nullis tibi expenſis ſtetiſſet.

PVNCTVM XVIII.

Quæ reſignatio confidentialis Simonia ſit?

1. *Optimè traditur in bullis Pij IV. & Pij V.*
2. *An ſola reſignatio beneficij, cum acceſſu, regreſſu, & ingreſſu, an etiam permutatio in ſupradictis bullis prohibetur? ſub diſtinctione reſpondetur.*
3. *Quid ſi reſignes cum intentione, vt reſignatarius iterum conferat, & reſignet tuo nepoti? Affirmant aliqui non eſſe ſimoniam, ſi non deducas in pactum.*

4. Proba

4. *Probabilius eſt oppoſitum, ſi intentionem reſignatario manifeſtes.*
5. *Reſignans beneficium cum conditione, vt ſibi penſio ſoluatur, ſolum eſſe Simoniam tenent plures.*
6. *At probabilius cenſeo eſſe Simoniam confidentialem.*

1. TOta difficultas eſt in explicatione *conſtitutionis Pij IV.* incipientis *Romanum, &c. quæ eſt* 109. *in bullario data* 17. *Kalend. Nouemb. anno* 1564. & in explicatione *conſtitutionis Pij V.* incipientis, *intolerabilis data Kalendis Iunij anno* 1569. *quæ eſt* 87. *in ordine*, cuius tenor refertur à *Nauarr. cap.*23. *n* 100.

Materia his conſtitutionibus prohibita ob Simoniacam prauitatem, eſt tantum beneficium Eccleſiaſticum. Vnde penſio, & quodlibet aliud ſub nomine beneficij propriè non comprehenſum, etiamſi reſignetur cum acceſſu, vel regreſſu, vel alio quouis modo Simoniaco non prohibetur, nec punitur in his conſtitutionibus, vt notauit *Suar. lib.*4. *cap.*43. *n.*4. Perſonæ verò, circa quas verſatur hæc prohibitio, ſunt reſignantes beneficia, & illa ſic acceptantes, deinde collatores, electores, præſentatores, &c. illorum beneficiorum ſic vacantium.

Tertiò actiones prohibitæ in iis conſtitutionibus ſunt reſignationes cum acceſſu, regreſſu, vel ingreſſu ad beneficium, & quælibet aliæ reſignationes, & receptiones beneficij cum reſeruatione penſionis, vel fructus facta alij, vel aliis. Quibus verbis ſignificatur reſignantem non omnino, & abſolutè beneficium dimittere, ſed velle ſibi retinere aliquod ius, vt aliquando poſſit repetere, & accipiens teneatur reddere. Acceſſus enim vocatur, ſi mihi impedito ob ætatem, vel alia de cauſa prælatus conferat ius, vt quam primum capax ſim, ingrediar beneficium, quod Petro interim confertur. Regreſſus dicitur, ſi beneficium à me poſſeſſum cedam alteri, ſeruato iure regrediendi ad illud, ſi fortè ille penſionem non ſoluerit, aut religionem ingrediatur, aut Epiſcopus fiat, aut præmoriatur; ingreſſus vero dicitur, ſi beneficium mihi collatum ante captam eius poſſeſſionem alteri reſignem reſeruato mihi iure ingrediendi poſſeſſionem illius, ſi ille præmoriatur, aut fiat Epiſcopus: ita explicat *Leſſius lib.*2. *cap.*35. *dub.*16. *num.*98. *Suar. lib.*4. *cap.*43. *& tenent omnes doctores.* Quartò aſſignantur in illa conſtitutione Pij V. indicia ad probationem huiuſmodi criminis. Quintò loco apponuntur pœnæ tranſgreſſoribus.

Vt ergo hæc omnia clariùs explicentur, ſunt aliqua examinanda, in quibus nonnulla difficultas reperitur. Et in primis circa materiam, & perſonas contentas in his bullis nihil notandum occurrit. Circa indicia vero huius criminis, & pœnas impoſitas illud committentibus inſeq. agemus ſolum circa actiones prohibitas in his bullis.

2. Dubitatur primò an ſolum reſignatio beneficij cum acceſſu, regreſſu, vel ingreſſu, an etiam permutatio prohibeatur? Poſſent enim permutantes ſecum paciſci de diſſoluenda permutatione, & regrediendi ad priora beneficia, vel de reſignandis illis in fauorem aliorum, vel de ſoluendo fructus alij, vel aliis. In qua dubitatione reſpondeo cum *Suar. lib.*4. *cap.*43. *num.* 11. videri probabilius ſic permutantes non committere Simoniam confidentialem: quia Pontifex ſolum de beneficiis acceptis ex reſignatione, aut ceſſione loquitur. Permutatio autem non propriè dicitur ceſſio, & reſignatio; ea de cauſa eſto ſic permutantes committerent Simoniam, non tamen committunt Simoniam confidentialem, & his canonibus puniuntur. Secus vero affirmandum eſt de Epiſcopo, & quolibet alio collatore beneficij, etiam ex cauſa permutationis, ſi ſub iis confidentiis conferat. Quia verba Pij V. quoad collatores ſunt valdè vniuerſalia: ait enim ſi ordinarius, aut collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium Eccleſiaſticum quouis modo vacans, &c. vacat autem ex cauſa permutationis beneficium, vt eſt recepta omnium ſententia relata à *Garcia* 11. *p. de benefic. cap.*4. *à num.*1. taliter quod non poteſt renuncians beneficium ex cauſa permutationis redire ad beneficium renunciatum ſine noua collatione, etiamſi permutatio non ſequatur, ſeu non teneat, aut habeat effectum niſi renunciatio eſſet in manibus Pontificis, vt multis allegatis probat *Garc. vbi ſupra.*

3. Secundò dubitatur; an reſignatio beneficij facta cum intentione, vt reſignatarius iterum beneficium reſignet, & conferat tuo nepoti, prohibeatur ſupradictis conſtitutionibus? Ratio dubitandi ſumitur ex verbis Pij V. ibi: ſi quis quacunque authoritate Eccleſiam vel monaſterium, aut aliud beneficium Eccleſiaſticum qualecunque ex reſignatione, vel ceſſione cuiuſcunque perſonæ ſimpliciter, aut cum circuitu retroceſſionis, cum regreſſu, vel acceſſu etiam *ſola dimittentis intentione* receperit, &c. hæc confidentia cenſeatur, & ſubditur infra: In quouis horum caſuum confidentiæ prauitas ſit contracta, licet ipſum confidentiæ crimen, alterius tantum partis conſcientiæ ſit admiſſum. Ex quibus denotatur intentionem dimittentis, etiam ſi ex alia parte non ſit acceptatio, ſufficere ad incurrendam hanc Simoniam, & pœnas ob illam inflictas.

In hac re eſt prima ſententia probabilis non ſufficere reſignationem fieri cum intentione manifeſta arctandi, & obligandi reſignatarium, vt in fauorem reſignantis beneficium iterum reſignet, aut fructus ſoluat, ſed requiri etiam tacitum, vel expreſſum pactum huius obligationis. Quia ſine huiuſmodi pacto non committitur Simonia conuentionalis, & conſequenter neque punibilis per ſupradictas conſtitutiones: ita expreſsè *Leſſius lib.*2. *c.*35. *n.*95. *&*96. *Suar. t.*1. *de relig. lib.*4. *de Simonia cap.*43. *n.*12. *Azor.* 2. *t. lib.*7. *cap.*27. *q.*6. *Nauarr. c.*23. *n.*100. §.6. Ad verba tamen Pij V. affirmantis cenſeri confidentiam Simoniacam commiſiſſe, qui receperit beneficium ea intentione, vt poſtea dimittenti eſſet regreſſus. Reſpondet *Nauarr. ſupra* illa verba ſolum intelligi de præſumptione, hoc eſt ſi in exteriori foro probetur dimittentem habuiſſe intentionem arctandi, & obligandi reſignatarium ad ſic reſignandum beneficium, eo ipſo præſumatur reſignatarius commiſiſſe Simoniam hanc confidentialem; & hanc interpretationem Nauarri ſequitur *Vgolin. tab.*1. *de Simon. cap.*22. §.3. *num.*1. *& Ioann. Gutier. lib.*2. *canon. quæſt. q.*23. *num.*89. *Zaballos quæſt.*280. *n.*20.

4. Verum ſi rectè perpendantur verba Pontificis conuenire eis non poteſt ſupradicta ſolutio; non enim tunc loquitur Pontifex de probatione Simoniæ, ſed de illius crimine: ait enim in quouis horum caſuum confidentiæ prauitas ſit contracta, caſuſque huiuſmodi ſupradictis litteris comprehenduntur, ac ſi illis ſpeciatim expreſſi fuiſſent; licet ipſum confidentiæ crimen alterius tantum partis conſcientiâ ſit admiſſum. Atqui vnus ex ſupradictis caſibus eſt, quando ſolus dimittens habet intentionem, vt ſibi beneficium iterum renuncietur, aut ad illud quouis modo regrediatur. Ergo etiam abſque pacto committit Simoniæ prauitatem punitam in hoc decreto. Quapropter exiſtimo probabilius

reſignantem beneficium ea intentione, vt reſignatarius maneat obligatus iterum in ſui fauorem beneficium reſignare, vel fructus ſoluere: committere Simoniam, modo tamen intentio illa recipienti beneficium manifeſtetur; quia abſque hac manifeſtatione ſolum eſt mentalis Simonia, quæ pœnis Eccleſiaſticis non ſubiacet, vt conſtat ex *cap. vn. de Simonia*: & hanc ſententiam tenet alios allegans *Garcia* 11. *p. de benefic. c.* 3. *à num.* 184. *Flamin de confident. q.*26. *n.*39. *&* 40. *Suar. t.* 5. *de cenſur. diſp.*22. *ſect.* 6. *num.*15. *&* 16.

5. Tertiò dubitatur, ſi reſignes beneficium cum conditione, vt tibi penſio ſoluatur, committas Simoniam confidentiæ? Rationem dubitandi inſerunt verba Pij V. circa medium conſtitutionis: nam loquens Pontifex de beneficio, ait ſufficere ad hanc Simoniam incurrendam, vt tibi, vel alteri ius recuperandi reſerues; cum vero loquitur de penſione, aut de fructibus beneficij, ait eſſe Simoniam confidentialem, ſi beneficij fructus, aut pars eorum alij, vel aliis concedantur, vel penſiones ſoluantur ex eiſdem. Ex qua verborum mutatione colligi videtur renunciationem ſactam cum onere ſoluendi penſioocm, vel fructus dimittendi, Simoniam confidentialem non eſſe, eſſe tamen ſi ſacta ſit renunciatio cum onere ſoluendi illam penſionem alij, vel aliis: & ita tradunt *Nauarr. conſ.*33. *n.*4. *& conſ.*76. *n.*6. *de Simonia*, *Vgolin. tab.* 1. *c.* 22 §. 1. *n.* 8. *Menoch. de arbitr. cent.* 6. *addita, caſu* 566. *n.*8. *Leſſius lib.*2. *c.*35. *n* 97.

6. Nihilominus tamen probabilius mihi videtur oppoſitum, ſcilicet reſignationem factam cum onere ſoluendi penſionem, vel fructus eidem reſignandi, non ſolum eſſe Simoniam, ſed eſſe Simoniam confidentialem: tenet expreſsè *Suar. lib.*4. *c.*43. *n.*7. *Garcia* 11. *p. de benefic. c.*3. *num.* 194. Ratio eſt prima, qoia ibi datur pro confidentia Simoniaca reſignatio beneficij ſub conditione, vt prouiſus fructus illius, vel partem ad vtilitatem, vel libitum conferentis, aut cedentis, aut alterius relinquat, & remittat. Ergo idem dicendum eſt de reſignatione ſub reſeruatione penſionis, quia penſio pro parte fructuum debet computari. Secunda, quia vna ex coniecturis, quæ ibi adducltur ad probandum crimen confidentiæ, eſt, ſi reſignans poſt reſignationem fructus percipiat: quæ præſumptio ceſſaret, ſi non eſſet confidentia reſignate cum pacto, vt dentur aliqui fructus reſignanti. Tertia; quia io Bulla Pij IV. ad cuius confirmationem Pius V. ſuam expediuit, vt conſtat ex prooemio, damnatur vt Simoniaca confidentialis ea reſignatio, quæ fit cum onere ſoluendi penſionem, vel fructus beneficij eidem reſignanti, vt omnes fatentur, ob cuius cauſam dicit *Leſſius cap.* 35. *num.* 97. ſe credere hac in parte illam bullam non eſſe receptam. Quarta; quia per illa verba, *alij*, vel *aliis*, vt rectè explicant *Suar. & Garcia ſupra* non debet reſignans excludi, imo potius debet comprehendi: cum enim ibi loquatur Pontifex de accipiente beneficium, vt conſtat ex illis verbis: Si quis quacunque authoritate, Eccleſiam, vel monaſterium, &c. receperit, vt fructus, vel eorum pars alij, vel aliis conferantur, vel penſiones ſoluantur ex eiſdem hæc confidentia cenſeatur: reſignans autem alius eſt à recipiente. Ergo ſi recipiens promittit illi ſoluere penſionem, vel fructus prò reſignatione facta, hoc crimen confidentiæ cenſetur commiſiſſe.

* * *

PVNCTVM XIX.

Quæ pactio licita ſit ad componendam litem in cauſis beneficialibus.

1. *Ceſſio beneficij litigioſi ob pecuniam eſt Simonia.*
2. *Authoritate Prælati licita eſt conuentio, & pactio oneroſa, & cuius prælati debet eſſe?*
3. *Ex probabili ſententia poteſt fieri compoſitio inter partes authoritate ordinarij, cum ordinarius vni applicat beneficium ſub onere ſoluendi alteri penſionem.*
4. *Hanc penſionem plures exiſtimant ſolum pro vita ſoluentis durare.*
5. *Probabilius eſt pro vita penſionarij.*
6. *An impediatur hæc penſionis impoſitio, ſi inter partes præceſſit conuentio.*
7. *An collitigantes poſſint eligere arbitros, vt litem decidant penſione impoſita, vel alio onere temporali.*

1. Conſtat apud omnes ceſſionem beneficij, litigioſi propria authoritate factam propter pecuniam eſſe Simoniacam: habetur expreſsè *cap. præterea* 1. *&* 2. *de tranſact. & cap. cum pridem de Pact.*, *cap.* 2. *de Arbitris*, *cap. vlt. de rerum permutat.* Et ratio eſt clara; quia datur aliquid ſpirituale, ſcilicet ius aliquod in beneficium pro temporali. Idem dicendum eſt, ſi authoritate propria cedas beneficio incerto, & dubio propter penſionem aliquam, vel aliqnod beneficium tibi à collitigaote donatum: tenet *Innocent. Panormit. & alij in cap. conſtitutus de Religioſis domib. & in cap. ſuper eo de Tranſact. Prapoſit. in capit. quam pio* 1. *quæſt.*2. *num.*2. *Decius conſ.* 426. *num.* 18. *Lambertin. de iure patronat. lib.* 3. *quæſt* 9. *artic.*6 *& alij*, *quos ſequitur Suar. lib.* 4. *de Simonia cap.* 51. *num.* 11. Ratio eſt, quia in beneficiis omnis pactio, & conuentio, qua ex iure incerto redditur certum prohibita eſt, vt ex ſupradictis capitib. conſtat. At per huiuſmodi pactionem ius dubium in beneficio firmatur, & certum redditur. Ergo non licet.

2. Verum authoritate prælati licita eſt conuentio, & pactio oneroſa ad componendam litem, conſtat ex vſu, & ex *cap.* 2. *de tranſactionib.* cuius autem prælati authoritas requiratur, pendet ex modo conuentionis. Si enim cedas beneficio, quod pacificè poſſides in collitigantem, vt ipſe in te cedat ius omne quod habet ad beneficium litigioſum, neceſſariò requirit Pontificis authoritatem. Et idem eſt dicendum, ſi promitteres alteri pro ceſſione litis vicariam, beneficium curatum, aut illum in coadiutorem tui canonicatus recipere. Ratio conſtat ex punctis ſuperioribus, vbi reſolnimus cum communi ſententia permutationem beneficiorum approbari ab Epiſcopo non poſſe, niſi beneficia pacificè poſſideantur, ſecus vero quando in litem ſunt vocata, tunc enim requiritur conſenſus Pontificis.

3. Quare ex probabili ſententia ſolum fieri poteſt cõpoſitio inter partes, quando Epiſcopus vni ex collitigantibus applicat beneficium, ſub onere ſoluendi penſionem alteri colliganti. Poſſe autem Epiſcopũ huiuſ-

modi compoſitionem facere, neque indigere authoritate Pontificis, conſtat ex *cap. niſi de Prabendis*, & docent ibi *Hoſtienſ. Panormit. & alij*, & *Gigas referens alios de penſionib. q. 6. num. 3. & 4. Suarez lib. 4. cap. 51. num. 17. Garcia 1. p. cap. 5. à num. 195. & multis allegatis Gonzalez, Gloſſa 5. §. 5. à num. 27.* & licet ſupra reſolutum fuerit eſſe magis probabile non poſſe Epiſcopum penſionem in beneficio imponere: at ex cauſa litis, & concordiæ ferè omnes doctores affirmant optime poſſe, vt rectè *Granutius ad Smoniam de reſeruationib. q. 62. n. 6. & 7.*

4. Dubium tamen eſt, an dicta penſio poſſit imponi ad vitam perſonæ ſoluentis, & retinentis beneficium, vel ad vitam penſionatij?

Garcia de benefic. 1. p. cap. 4. num. 334. affirma etiam ex cauſa litis, & concordiæ non poſſe penſionem ab ordinario imponi ad vitam penſionarij, & conſequenter neque ad ſucceſſores tranſire: & idem tenet *Azor. t. 2. lib. 8. c. 6. q. 1.* Mouentur. ex *cap. Niſi de Prabendis*: vbi Pontifex non vult tolerare, vt penſio impoſita ex cauſa pacis, & concordiæ tranſeat ad ſucceſſores, & redditur ibi ratio, ne fortè circa prouentus aliqua videatur facta ſectio prioratus. Deinde in *cap. vendens de tranſact.* dicitur tranſactionem factam de rebus Eccleſiæ per Prælatum ſine Pontificis conſenſu non obligare ſucceſſorem.

5. Verum penſionem impoſitam ab ordinario ex cauſis litis, & concordiæ tranſire ad ſucceſſores, & durare pro vita penſionarij, & eſſe onus beneficij mihi probabilius videtur: ſic tenet *Panormit. Cardin. & alij*, quos refert, & ſequitur *Gigas de penſionib. q. 6. & 85. num. 1. & 11. Cacialup. q. 5. Gambara lib. 6. de officio, & poteſtate legati, num 77. Suarez lib. 4. cap. 51. Mandoſ. in reg. 33. quaſt. 14. num. 11. Redoan. de Simon. 2. p. cap. 4. num. 14. & cap. 21. n. 36. Quintana Dueñas lib. 2. Eccleſiaſt. à n. 44. Cuchus in inſtit. parvis lib. 2. tit. 8. §. ante omnia Camillus Cantius, tract. de penſ. Epiſc. num. 10.*

Fundamentum huius concluſionis eſt *textus in cap. de catero de tranſactionib.* per argum. à contrario: dicitur enim ibi penſionem impoſitam per tranſactionem iuridicam ſine Epiſcopi authoritate non excedere vitam ſoluentis. Ergo à contrario ſi authoritate Epiſcopi eſſet impoſita, excederet vitam ſoluentis. Idemque videtur ſupponi in *c. audiuimus. de colluſionib.* Vnde penſio impoſita in beneficiis, vt nulla decernitur, & poſſidentes ſpoliantur beneficiis pro fraude commiſſa in admittenda penſione.

Ad *cap. Niſi de Prabendis* reſpondemus, penſionem illam impoſitam fuiſſe authoritate, & poteſtate arbitraria aliorum iudicum ab Epiſcopo, quibus nullo modo data erat facultas imponendi penſionem, quæ ad ſucceſſores beneficij tranſiret. Caput item *veniens de tranſact.* non agit de penſione impoſita in beneficio propter illius ceſſionem, ſed de tranſactione ſuper obligationem decimandi, & remiſſione, ſeu diminutione perpetuo duratura, quæ ſine Pontificis authoritate effici non poteſt, vt benè explicat *Suarez cap. 5. num. 18. fine.*

6. Aduertendum tamen eſt non poſſe inferiores Papa penſionem hanc imponere beneficiario, ſi aliqua conuentio inter partes præceſſit: habetur in *cap. cum pridem, de Pactis & cap. Niſi de Prabendis, & cap. praterea 1. & 2. de tranſact. & docet Garcia innumeris relatis de benefic. 1. p. c. 5. à num. 341. & Zerola in praxi Epiſc. 1. p. ver. Simonia §. ſecundum dubium.* Ratio eſt, quia præſumitur ſpirituale pro temporali conferri, quando à partibus conuentio ortum habuit. Verum *Suar. lib. 4 de Simonia cap. 51. à num. 20.* affirmant hanc doctrinam non habere locum in conuentione facta inter partes de penſione ſpirituali ſoluenda: poſſunt enim tunc partes collitigantes inter ſe conuenire in ordine ad conſenſum Epiſcopi, vt vnus beneficium retineat, alius vero ſoluat penſionem ex illo: ſecus vero quando ſoluenda eſſet penſio temporalis. Tunc enim ſi à partibus conuentio incœpit reprobatur, vt conſtat ex *cap. cum pridem*: honeſtatur autem quando ex officio, & prouidentia iudicis facta eſt, vt deciditur *in cap. Niſi de Prabendis*. Quod ſi aliquando videmus collitigantes inter ſe conuenire, vt vnus retineat beneficium, alius vero expenſas in lite factas ſoluat, hoc inquam authoritate, & prouidentia iudicis faciendum eſt nulla inter partes conuentione, & obligatione prius facta, aliàs nulla erit talis ceſſio, & renunciatio &c.

7. Sed inquites, an poſſint collitigantes arbitros eligere, vt litem decidant, impoſita penſione, vel aliquo onere temporali beneficiario? Reſpondeo penſionem non poſſe ab arbitris abſque ordinarij conſenſu imponi, onus vero temporale optimè poſſe: tenet *Suar. lib. 4. c. 51. circa finem*, & probat *ex c. 2. de Arbitris*: ibi ſi arbitrium ipſum videris æquitate ſubnixum, ad obſeruantiam illius vtramque partem compellas. Supponitur ergo in illo textu potuiſſe eſſe æquum, & iuſtum arbitrium, & tamen arbitri non erant iudices delegati, neque ordinarij ad cauſam, ſed quidam clerici in arbitratores electi.

PVNCTVM XX.

Qua ratione redemptio vexationis licita ſit in beneficiis?

1. *Si in beneficio ius acquiſitum habeas, redimere vexationem potes, quia eſt illicita.*
2. *Secus, ſi cum alius pratendas beneficium, & offeras pecuniam, vt deſiſtat, vel ne tibi exceptionem opponat, cum tamen hac omnia optimè facere poſſit.*
3. *Si acquiſito beneficio per certam, & indubitatam inſtitutionem impediaris à poſſeſſione capienda, redimere vexationem potes.*
4. *Si beneficium nondum acquiſiſti, potes, ſi iniuſtè impediaris ab illius conſecutione, redimere vexationem, à quocunque inferatur.*
5. *An poſſis pecunia vexationem precibus, vel muneribus electori factam redimere. Negant plures.*
6. *Contrarium videtur dicendum.*
7. *Satisfit fundamentis contrarijs.*
8. *Potes pecunia mouere electores, vt digniſſimum eligant caſu quo ſint inclinati indignum, vel minus dignum eligere*
9. *Idem eſt, eſto vnus tantum reperiatur idoneus.*
10. *Quid in aliis materijs ſentiendum eſt.*

1. PVncto ſeptimo huius diſput. diximus de vexatione redimenda in Sacramentis, & remiſimus in hunc locum redemptionem vexationis in beneficiis.

Communis eſt ſententia doctorum cum *D. Thom. 2.1. q.100. art.2. ad 5. & ibi Caietan. & Soto, Nauarr. cap. 23. num. 102. verſ. 8. Gloſſa Panormit. Innocent. & alijs in cap. quæſitum 1. q. 3. & Suarez alijs relatis lib. 4. de Simon. cap. 50.* habentem ſcilicet ius acquiſitum in beneficio poſſe redimere vexationem ſibi factam in iure illo acquiſito tollendo. Et habetur expreſſè in *cap. dilectus 1. de Simonia* vbi præpoſitus quidam dedit alteri pecuniam ſub promiſſione non inferendi ſibi iniuſta grauamina, & Simoniacus non cenſetur. Idem conſtat ex *ſuprad. cap. quæſitum.* Ratio eſt, quia qui ſic dat pecuniam, non dat illam pro aliqua re ſpirituali, ſed pro ceſſatione ab iniuria; non enim per illam redemptionem aliquid ſpirituale acquiritur; Eſt enim (vt ſupponimus) firmiter acquiſitum.

Neque aduerſus hanc concluſionem obſtat *cap. Matthæus de Simonia*, vbi Simoniacus cenſetur electus à maiore parte eligentium, eo quod dederit pecuniam cuidam, qui nomine aliorum ſibi contradicebat. Nam contradictio non erat circa electionem, ſed circa confirmationem, vt explicat *Suarez cap. 50. num. 9.* & ideo non fuit redemptio vexationis in iure acquiſito, ſed in iure acquirendo, quod an liceat ſtatim videbitur. Secundò reſpondeo cum *Gloſſa* non ad fuiſſe ibi redemptionem vexationis iniuſtæ; poterant enim illi pauci ius electionis infirmare, vel quia forte erant contempti, iuxta *cap. ſicut, & cap. venerabilem. De electione*, vel quia allegare poterant fuiſſe bigamum, & non fuiſſe diſpenſatum. Quotieſcunque autem poteſt aliquis iuſtè mouere litem circa electionem, præſentationem, nominationem, aut inſtitutionem, aut aliud quoduis ius beneficij, nullo modo licet habenti beneficium pecunia litem remouere, vt ait *Gloſſa in cap. cum pridem de Pactis*, & ibi: *Abbas num. 9. & Suar. cap. 50. n.10. & 11.* Ratio eſt; quia compararet per pecuniam ius firmum in beneficio, & quod infirmum erat, firmaret, & conſeruaret.

2. Ex quo fit, te Simoniam committere, ſi beneficium ſimul cum aliis prætendens pecuniam tribuas alicui ex competitoribus, vt à prætenſione iuſta deſiſtat; quia iam pecunia paras viam ad beneficium, & redimis vexationem iuſtam, quam tibi competitor facit, quod nullo modo licet, iuxta *d. textum in cap. Matthæus, & tradit S. Thom. 2.2. quæſt. 100. artic. 2. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 18. Baſil. de Leon. lib. 5. de matr. cap. 13. §. 6. num. 40. Auguſt. Barboſa alios referens 3. p. de poteſt. Epiſcop. alleg. 60. num. 54.* Et idem eſt, ſi pecuniam dares alicui, ne exceptionem opponat, quam iure opponere poteſt; quia iam pecunia ſecuriorem reddit viam ad beneficium, ſic aliis relatis *Barboſa ſupra.*

3. Secundò affirmandum eſt cum communi ſententia acquiſito beneficio per certam, & indubitatam inſtitutionem, ſi à poſſeſſione capienda impediaris, licet tibi vexationem redimere pecunia: tenet *D. Thom. q.100. art.2. ad 5. & ibi Arag. dicto 3. pag. 1111. Man. Rodrig. 2.1. ſum. cap. 59. num. 5. & cap. 61. num. 2. Vega in ſum. 2.p. cap. 101. caſu 19. 33. & 44. ad finem & 67. Petr. de Ledeſm. 2.p. ſum. tract. 12. concl. 26. & 27. Suar. cap. 50. num. 31. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 18. num. 100. Canoniſtæ communiter, in cap. Matthæus, & cap. dilectus 1. de Simonia cap. ad aures, 1. de Simonia.* Eſto contra teneant plures relati à *Suar. ſupra, & à Garcia 1. p. de benefic. c.2. num. 53.* quos ipſe *Garc.* ſequitur.

Ratio noſtræ concluſionis eſt, quia poſſeſſio non eſt ſpiritualis niſi ratione tituli cui eſt annexa; acquiſito ergo titulo poſſeſſio eſt quid corporale, & omnino debita titulo; ac proinde non eſt Simonia illius impedimentum redimere; quia non redimitur ius ſed factum. Sicut ſi poſt titulum plenè acquiſitum decimæ negarentur, poſſet dari abſque Simonia pecunia pro illis recuperandis; quia non emuntur, vt aliquid ſpirituale, cum non ematur titulus ratione cuius ſunt ſpirituales, ſed emuntur ſecundùm ſe (hoc eſt) quatenus ſunt quid temporale, & vendibile. Secus eſſe dicendum, vt benè aduertit *Suar. ſupra*, ſi ius ipſum, ratione cuius petit poſſeſſionem, vocaretur in dubium: tunc enim nullo modo liceret pecunia poſſeſſionem redimere, quia redimeretur non poſſeſſio tantum, ſed ius beneficij infirmum firmaretur, & conſeruaretur.

4. Verum ſi de iure nondum quæſito loquamur, cõmunis ſententia tenet, ſi iniuſtè impediaris à beneficij aſſecutione, te non poſſe pecunia redimere vexationẽ ab iis, qui beneficium conferre debent, ſecus vero ab aliis: tenet *Soto lib. 9. q. 6. art. 1. ad 5. & q. 7. artic. 1. in corp. dub. vlt. Vgolin. tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 3. Suar. lib. 4. cap. 50. num. 23.* & affirmat eſſe communem theologorum *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 18. num. 108. Man. Rodrig. 2.1. ſum. cap. 61. num. 1.* Priorem partem probat *textus in cap. ſicut tuis de Simonia*, vbi cenſetur Simoniacus, qui dedit Epiſcopo pecuniam, vt electionem factam approbaret: Idem colligitur ex *cap. Matthæus, cap. de hoc de Simonia.* Et ratio eſt; quia ſi eligenti, vel præſentanti, aut inſtituenti in beneficium das pecuniam, vt moueas ad tibi non negandum inſtitutionem, formaliter, & directè das pecuniam, vt eam tibi concedat, & conſequenter pecunia viam paras directè ad beneficium, quod eſt illicitum. Sed reſpondere poteris te non dare pecuniam tanquam pretium electionis, ſed dare pecuniam, vt electoris auaritiam ſaties, & prauum illius effectum tollas, & hac intentione te excuſatum eſſe à Simonia vero, eſto in foro exteriori præſumatur.

Reſpondeo hoc eſſe ſatis probabile: ſi enim munera, & obſequia ea intentione facta prælato nullam iniuriam inferenti, non induent Simoniam, quæ cauſa eſſe poteſt, vt interueniente iniuria munera illa Simoniam cauſent? Et ita affirmat *Adrian. quodlib. 9. indicat Nauarr. cap. 23. num. 102.* tenet abſolutè *Valen. 3. 1. diſput. 6. quæſt. 16. p. 3. verſ. prima & ſeq. pag. 1656.* eſto contra teneat *Suar. lib. 4. cap. 50. num. 28.* affirmans ita eſſe receptum ſecundùm ſtylum curiæ, & Eccleſiæ, ſed intelligenda ſunt, quoad præſumptionem fori externi. Adde vel prælatus tibi malè, & iniuſtè negat beneficium, vel nullam iniuſtitiam in tali negatione committit. Si nullum iniuſtitiam committit, redemptioni vexationis non eſt locus; ac proinde nequaquam poteris dare pecuniam ſub onere collationis, quia eſſet Simonia clara, & manifeſta. At ſi iniuſtè neget beneficium; eo quod tu ſolus dignus ſis, vel inter dignos tu dignior, poteris pecuniam offerre ſub onere, vt eligaris; quia non in pretium electionis pecuniam offers, ſed in remotionem maioris peccati, quod intendit elector committere eligendo indignum, vel dignum prætermiſſo digniori. Item habes ius quæſitum, ne in tali concurſu alius præferatur. Ergo pecunia non acquiris ius, ſed defendis habitum.

Secunda pars communis ſententiæ, ſcilicet poſſe redimi vexationem iniuſtam omnium illorum, qui ad electionem, præſentationem, collationemque beneficij non concurrunt, ex eo probatur; quia nullibi reperitur prohibitum: omnes enim textus loquuntur de redemptione vexationis facta circa electionem, aut confirmationem, &c. ab iis, qui illa dare poſſunt. Deinde eſt efficax ratio; quia hac redemptione ſolum remouentur impedimenta iniuſtè applicata, neque proinde via ad beneficium paratur

magis

magis quam parata eſſet ante impedimentorum iniuſtam poſitionem. Adde quemlibet habere ius quæſitum, ne ſibi fiat iniuria, v. g. ne in fama lædatur, neve iniuſtè detineatur, quin poſſit ſe beneficio opponere. Ergo ſi contra iuſtitiam illum infames, aut domi detineas, poterit ipſe abſque ſimonia vexationem hanc redimere.

5. Sed inquires, an poſſis pecunia vexationem redimere caſu quo vexatio fit precibus, vel muneribus factis electori, ne te eligat? Negat *Turrecremat. in cap. quaſitum 1. q. 3. num. 3. & Archidiacon. ibi cum Raymundo.* Mouentur quia non habes ius acquiſitum in beneficio. Tum etiam quia tibi iniuſtitia non fit, cum nullum ius auferatur: ponimus enim iudicem velle dare beneficium æquè digno. Deinde quia ex hac peruerſione iudicis nulla erit obligatio reſtituendi tibi aliquid pro beneficio ſublato, cum nulla ſit obligatio te eligendi. Denique ceſſatio à precibus, & muneribus non eſt æſtimabilis pretio niſi ratione beneficij conſequendi. Ergo qui dat pecuniam pro illa ceſſatione, cenſetur dare pro beneficio.

6. Verùm contra tenendum eſt cum modernis Theologis non eſſe ſimoniam hanc vexationem pecunia redimere: ita *Valen. diſput. 6. quaſt. 16. p. 3. pag. 1656. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 18. num. 109. Suarez c. 50. n. 25. Man. Rodrig. 2. 2. ſum. c. 61. num. 2. cum Arag. 2. 2. q. 100. art. 2. verſ. circa ſecundum pag.* 1112. Ratio eſt, quia eſto ſubornans electorem, & iudicem, non tibi faciant iniuriam contra iuſtitiam, facit tamen nocumentum contra charitatem; ſiquidem eius animum non relinquit liberum, ſed in tui aduerſarium mouet, & inclinat. Ergo poteris huiuſmodi nocumentum remouere; ſiquidem eius remotione non paras magis viam ad beneficium, quam ſi nunquam talis ſubordinatio adeſſet. Ex quo fit tibi non licere dare pecuniam ſubornatori, vt à ſubornatione deſiſtens tibi ſpecialiter faueat, tuamque electionem procuret; parares enim pecunia viam ad beneficium; poteris tamen illi dare, vt à ſubornatione deſiſtat; quia das pecuniam vt deſiſtat ab actione tibi nociua. Quocirca in caſu quo ſunt plures electores, & contrarius oppoſitor aliquos ſubornat, non licet tibi alios, vel eoſdem ſubornare, vt tibi potius quam alteri faueant. Eſt enim hoc directè parare viam ad beneficium acquirendum media pecunia, vt in *cap. de hoc, de Simonia* prohibetur, & notauit expreſsè *Suar. cap. 50. num.* 26. exiſtimarem tamen in rigore loquendi licere tibi electoribus iam ſubornatis pecuniam dare non ea intentione, vt tibi ſpecialiter faueant, ſed vt deponant animum, & affectum propenſum, quem habent erga tuum competitorem propter pecuniam ab illo acceptam: in hoc enim caſu non paras viam ad beneficium magis quam eſſet parata ante ſubornationem iniurioſam, & in odium tui factam. Video tamen hoc maximo ſubiici periculo incidendi in ſimoniam, & in foro externo ita præſumitur. Neque in hac parte audiendus eſt *Baſil. de Leon. lib. 5. de matr. cap. 14. §. 6. n. 44. in fine*, affirmans licere dare pecuniam in oppoſitione ad cathedram, quando duo ſunt competitores, neque exceſſus clarè apparet, ſi de facto ſcholaſticus, qui ſuffragium debet ferre ſua ſponte, poſtulauerit, vel indicauerit, tametſi dicat non eſſe licitum offerre. Hoc mihi nullo modo probatur. Exiſtimo namque hac doctrina pluribus iniuſtitiis, & peccatis viam aperiri. Quod enim elector poſtulet pecuniam, non poteſt honeſtare illius receptionem, neque dationem; quia eſt poſtulatio iniqua. Ergo ſi ſecluſa poſtulatione non licet in illo caſu electoribus pecuniam offerre, neque etiam licebit [illegible] dare.

7. Argumenta in contrarium non obſtant: nam etſi tibi non inferatur iniuria in illa ſubornatione, infertur tamen damnum illicitè, & contra charitatem, quod damnum poteris abſque peccato ſimoniæ reparare, aut præcauere. Cum verò vrgetur ceſſationem à precibus, & muneribus non eſſe æſtimabilem pretio, niſi ratione beneficij conſequendi; Reſpondeo eſſe quidem æſtimabilem pretio ratione beneficij conſequendi remotè & indirectè non per ſe; non enim per ſe ad beneficium conſequendum ordinatur, ſicut eſſe in familia Epiſcopi pretio eſt æſtimabile propter ſpem de beneficio conſequendo, media beneuolentia collatoris. Quare ſicut potes dare pecuniam alicui, ne impediaris ab ingreſſu in domum Epiſcopi, imò vt immittaris in eius obſequium: ita à fortiori in præſenti caſu: & ſic explicat *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 18. num.* 109.

8. Inquires ſecundò, poſsíſne pecunia mouere electores, vt digniſſimum eligant, caſu quo in aliquo concurſu, vel oppoſitione, aut electione timeas vehementer indignum, vel minus dignum eſſe eligendum. Reſpondeo poſſe: ita *Caietan. tom. 2. Opuſc. tract. 9. quaſt. 3. & Soto lib. 9. quaſt. 6. art. 1. ad 5. Maior. 4. diſt. 25. q. 5. ad* 2. ij enim loquuntur de electione Pontificis; at generaliter de electione ad quoduis beneficium tradit *Nauarr. cap. 13. num. 102. verſ. 8. Valen. 3. 1. diſput. 6. q. 16. p. 3. pag. 1658. verſ. quarto ſequitur*, & tenet vt probabile *Tolet. lib. 5 ſum. cap. 90. n. 5. fine, Leſſius abſolutè lib. 2. cap. 35. dub. 18. & 19. n.* 113. & conſentit *Suar. cap. 50. n. 42. fine*, in caſu quo non poſſit adiri ſuperior, qui prauam voluntatem impediret.

Ratio eſt, quia Eccleſia ſecundùm probabilem ſententiam habet ius iuſtitiæ commutatiuæ, vt electores magis dignum eligant, vel ſaltem electio dignioris debita eſt Eccleſiæ titulo iuſtitiæ legalis, aut fidelitatis. Ergo electoribus propenſis hoc ius infringere, poteris pecuniam tribuere, vt ab illa propenſione, & iniuria inferenda deſiſtant. Quia tunc non das pecuniam tanquam pretium electionis, ſed ſub onere electionis in ſatietatem auaritiæ electorum, & in eorum ſuſtentationem. Ex quo fit nullo modo licere tibi præuenire pecunia, vel muneribus electores eo colore ne eligant indignum, quando non apparet illos propenſos eſſe ad prauam electionem faciendam: cenſeretis enim tunc dare pecuniam ſub onere electionis, nulla cauſa legitima excuſante, quod eſt ſimoniacum.

9. Sed quid, ſi vnus tantum reperiatur idoneus, liceretne tibi offerre pretium, vt eligatur, poſito quod electores velint in alios inclinare; Negat *Suar. lib. 4. cap. 50. n.* 41. quia daretur pecunia pro eius electione, quod eſt ſimoniacum, ſed debet offerri (inquit) ſub conditione, vt non eligatur indignus. At non eſt neceſſarium hunc ſcrupulum iniicere, ſed abſolutè poteris dare talem pecuniam, vt eligatur ille dignus non tanquam pretium electionis, ſed tanquam motiuum tollens prauam illam electionem, & affectum electorum. Quare etſi electores pecuniam recipiendo ſimoniam committant; quia non habent cauſam legitimam, quæ talem receptionem honeſtet. At tu liber es à talis peccato; eoquod in redemptionem vexationis iniuſtæ, & remotionis impedimentorum legitimæ electionis tribuas; Sic *Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 35. dub. 19. num. 114. Baſil. de Leon. lib. 5. de matrim. cap. 14. §. 6. num. 43. Sot. Nauarr. Tol. & Valen. ſuprà.*

10. In aliis verò materiis extra beneficia clarius

procedit redemptio vexationis, à verè iniuſtè, ſeu inique vexatis. Vnde ſi iudex tibi neget abſolutionem à cenſura, quam debebat concedere, poteris pecunia ad illius conceſſionem obligare; quia non das pecuniam in pretium abſolutionis, ſed ſub onere abſolutionis in ſatietatem auaritiæ: Sic *Gloſſa cap. ad aures cap. dilectus el 1. de ſimonia, Panormit. Felin. Prepoſit. & alij 1. q. 1. à princ. Hoſtienſ. in ſum. tit. de ſimonia, Turrecrem. in cap. nullus Epiſcopus, 1. q. 1. vbi gloſſa ſupplem. hab. in 4. q. 2. art. 2. propoſit. 7. Suar. cap. 50. n. 43.* Ratio eſt, quia hoc honeſtari facilè poteſt, & nullibi inuenitur expreſsè prohibitum, ergo, &c. Excipe electiones ad Cathedras in vniuerſitate, in quibus non potes electoribus pecuniam dare, vt tibi Cathedram concedant, quamuis intelligas eſſe digniorem; quia hic modus repellendi vexationem in iis oppoſitionibus ob grauiſſima inconuenientia, quæ inde oriri poſſunt, videtur prohibitus.

PVNCTVM XXI.

Quæ ſint pœnæ ferendæ vel ipſo iure impoſitæ ſimoniacis

1. *De pœnis ferendis quid iura ſtatuant.*
2. *Pœna ipſo iure lata nulla ſunt, niſi ſimonia fuerit commiſſa in ingreſſu Religionis, in Ordine, & beneficio.*
3. *Proponitur obiectio: & fit illi ſatis.*

1. DE pœnis ferendis à iudice propter ſimoniæ crimen non poteſt aliqua regula præſcribi; cum pro qualitate criminis pœna infligi debeat, vt benè notauit *Salzedo in ſua pract. crim. cap. 91. pag. 269. & alios relatis Menoch. de arbitr. caſu. 401. in fine.* Generaliter tamen aliquæ pœnæ ex iure ipſo veniunt imponendæ. Nam ex diſpoſitione *Alexand. III. & Innocent. III.* Simoniacus in beneficio deponendus eſt ab officio, & beneficio: vt in *cap. de hoc, de ſimonia, & in cap. cum ſuper, de confeſſis.* Quod tamen intelligi debet, quando crimen eſt in iudicio probatum. Et abſolutè quilibet ſimoniacus ſi probetur deponendus eſt (hoc eſt) ab Eccleſia Dei debet eliminari, atque repelli, vt cauetur in *cap. ſicut de Simonia,* & expreſsè *in cap. erga ſimoniacos* 10. 1. q. 1. vbi dicitur, deponendos eſſe Apoſtolica authoritate ſancimus. Non tamen eſt conſtans inter doctores, an hæc pœna depoſitionis imponenda ſit pro qualibet ſimonia, non ſolùm quando via accuſationis proceditur, ſed etiam quando via inquiſitionis? Videndi ſunt *Hoſtienſ. in ſum. tit. de ſimon. §. qua pœna, Abbas, in cap. inquiſitionis, De accuſationib. Redoan. 4. p. cap. 9. à num. 25.* Certum tamen eſt pendente infamia propter accuſationem, vel inquiſitionem à miniſterio altaris arceri debere, & in *cap. accuſatum, cap. quoties de Simon.* Quod ſi delictum ſit ſecretum, & occultum, non eſt deponendus, etſi iudici conſtet, ſed pœnitentiam ſecretam debet iniungere, vt *in cap. ex tua de Simon.* Vide *Hoſtienſ. ſuprà, & Gregor. Lopez leg. 11. & ſeq. tit. 17. part. 1.*

Infamia verò imponi poteſt pro quacunque graui ſimonia, conſtat ex *Gloſſa in cap. ex diligenti de ſimonia, verbo infamia, vbi Panormit. à n. 6. & doctores alij, & in cap. de ſimoniacè eodem tit.* & colligitur ex *cap. ſanè 15. quæſt. 3. & in cap. vlt. 1. q. 3.* dicitur, nota infamiæ percellantur. Probabile tamen eſt non poſſe hanc pœnam imponi, niſi caſu quo via accuſationis procedatur, iuxta *cap. ſanè 15. q. 3.*

De aliis verò pœnis excommunicationis ſcilicet, ſuſpenſionis, & interdicti non ita feruntur à iudice, eſto poſſint imponi iuxta *textus ſupra relatos, & referendos.*

2. De pœnis ipſo iure latis affirmandum eſt nullam eſſe impoſitam committentibus ſimoniam, niſi ſimonia fuerit commiſſa in ingreſſu Religionis, & in Ordine, & in beneficio, docet *Syluest. verbo ſimonia, q. 19. Nauarr. cap. 23. num. 111. Vgolin. tab. 1. cap. 12. & tab. 4. cap. 3. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 23. Suar. lib. 4. cap. 55. n. 5. & alij ab eiſdem relati.* Ratio huius concluſionis eſt, quia neque in decreto, neque in decretalibus inuenitur textus imponens ipſo iure cenſuram, vel pœnam aliquam ſimoniacis, vt rectè expendit *Suar. ſuprà.* Quod verò pro illis tribus pœnæ impoſitæ ſint ipſo facto poſtea videbimus.

3. Dices in *extrauag. 2. de Simon. edicta à Paulo II.* quæ incipit *cum deteſtabile,* renouantur cenſuræ omnes, & pœnæ in antiquioribus iuribus latæ, & addit Pontifex, quas ipſo facto eos incurrere volumus. Cum autem in iure antiquo multæ eſſent ſimoniacis imponendæ, vt conſtat *ex cap. reperiuntur cap. erga, cap. quidquid, cap. nullus Epiſcopus, cap. baptizandus cum alijs 1. q. 1. & cap. vlt. 1. q. 3 & cap. de hoc, cap. veniens de ſimonia,* fit ſanè eiuſmodi ſuſpenſiones, depoſitiones, ſeu priuationes, ac excommunicationes, & interdicta imponenda ſimoniacis, modo eſſe impoſita ipſo iure, & ita tenet *Garc. 8. p. de benefic. cap. 1. n. 44.* & ſpecialiter de excommunicatione docet *Soto lib. 9. quæſt. 8. articul. 2.* quod in *ſuprad. extrauag. in §. ſtatuentes* dicatur: vniuerſi, & ſinguli, qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quod illa fiat mediatores extiterint, ſeu procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Cum ergo verba hæc generalia ſint, neque ad vllam materiam videantur reſtricta; efficitur ex vi illorum quemlibet committentem ſimoniam incurrere excommunicationem Papalem.

Reſpondeo cum *Suar. ſuprà, & Felino in cap. de ſimoniace de ſimonia* illis verbis, *quas ipſo facto incurrere volumus,* voluiſſe Paulum ſecundum, vt ſimoniaci occulti incurrant eas pœnas (ſi aliquæ ſint) quæ publicis impoſitæ de facto eſſent ſecundùm ius antiquum. Cum autem probabile ſit nullam eſſe pœnam ipſo iure impoſitam ſecundùm ius antiquum etiam publicis ſimoniacis: fit vt neque modo occultis ſit pœna aliqua impoſita ex vi illorum verborum. Adde, ſi ex illis verbis cenſuræ, quæ erant ferendæ iure antiquo, nunc eſſent latæ ipſo iure, vt dicit *Garcia,* etiam pœnæ depoſitionis, & priuationis beneficiorum eſſent nunc ipſo iure latæ; ſiquidem *extrauagans* æquè de omnibus locuta eſt, vt manifeſtè conſtat. Hoc autem nullus eſt auſus affirmare; aliàs omnes ſimoniaci in Ordine, & in beneficio eſſent ipſo iure depoſiti, & priuari omnibus beneficiis; cum hæ ſint pœnæ ferendæ pro iis criminibus. Deinde ſi ex illis verbis intenderet Pontifex omnes ſimoniacos incurrere ipſo facto pœnas quæ iure antiquo erant ferendæ, fruſtra ſtabiliret ſpecialiter pro ſimoniaco in Ordine ſuſpenſionem, & pro ſimoniaco in beneficio excommunicationem, cum hæ pœnæ iure antiquo imponebantur ferendæ, vt conſtat ex ſupradictis textibus. Efficitur ergo ex illis verbis nullam pœnam incurrere ſimoniacos ipſo facto præter eas (ſi aliquæ erant) quæ ſecundùm ius antiquum eſſent ipſo facto impoſitæ. Quod verò de excommunicatione ſpecialiter dicitur, in *§. ſtatuentes,* intelligi debet iuxta præmiſſa. Præmiſerat enim Pontifex ſermonem de ſimonia commiſſa in beneficiis, & officiis Eccleſiaſticis, & ſubdit: Qui quomodolibet dando, & recipiendo

do ſimoniam commiſerint (vtique in beneficijs, & officiis Eccleſiaſticis) aut quod illa fiat mediatores extiterint, aut procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant, à qua niſi a Romano Pontifice pro tempore exiſtente non poſſint abſolui, prærerquam in mortis articulo: & in hac explicatione conſentit etiam *Garcia 8.p.cap.1.n.44 fine.*

Hinc fit, committentem ſimoniam in accipiendis, vel conferendis Sacramentis præter ordinem, in conſecrationibus, benedictionibus, diſpenſationibus, delegationibus, & iuriſdictionibus concedendis: Itemque in venditione, emptione, & redemptione, aut commutatione penſionis, vel Vicariæ temporalis, nullam pœnam ipſo iure incurrere; quia non committit in Ordine, beneficio, aut ingreſſu Religionis: pro quibus ſolùm pœnæ impoſitæ ſunt ipſo iure.

PVNCTVM XXII.

An requiratur ſimoniam eſſe completam, vt pœnas impoſitas ipſo iure ſimoniacus contrahat?

1. *Pro ſimonia mentali in quacumque materia ſit, nulla eſt impoſita pœna.*
2. *Pro conuentionali ex neutra parte completa nulla eſt pœna.*
3. *Si beneficium, ordinem, aut Religionem recepiſti, ſub parte pretij promiſſi data pœnas ipſo iure latas contrahis.*
4. *Si ſolùm ſub promiſſione pretij negant plures.*
5. *Probabilius eſt oppoſitum.*
6. *Sed poſita priori ſententia, ſi poſt multum tempus beneficij recepti detur pecunia promiſſa, an retrotrahantur pœna ad tempus beneficij recepti? Affirmant aliqui.*
7. *Contrarium eſt probabilius.*

1. PRo ſimoniam mentali in quacunque materia certum eſſe debet, nullam pœnam impoſitam eſſe, neque aliquam oriri obligationem admittendi beneficium, neque pretium recêptum; eſt communis ſententia doctorum, vt videri poteſt in *Leſſio cap. 35. dub. 23. num. 130. Suar. cap. 55. num. 10. Gutierr. canon. quæſt. lib. 2. cap. 23. à num. 31. Tolet. cap. 93. num. 2 fine, Pariſ. de confident. q. 26. n. 40. Garc. innumeris relatis 7. p. de benefic. cap. 1. num. 41.* Probantque omnes ex *ex cap. mandato de ſimonia*: ibi eoſque pro ſimonia huiuſmodi (ſcilicet mentali) non teneri, ſed per ſolam pœnitentiam ſuo ſatisfacere creatori. Neque obſtat vſurarium mentalem teneri ad reſtitutionem, *cap. conſuluit. de vſuris.* Intelligitur enim quando mutuatarius dat coactè ratione mutui, ſecus quando liberè, & ſponte dat, eſto mutuans iniquam habeat intentionem recipiendi ratione mutui, vt multis allegatis docet *Garcia ſuprà num. 47. & 48. & Valent. diſput. 6. q. 16. p. 6. pag. 1673.* Et ratio eſt, quia in vſura efficitur iniuſtitia inuoluntariè danti vltra ſortem: in ſimonia autem ſolùm fit iniuria rebus ſacris, quatenus, ac ſi venales eſſent tractatur.

2. Secundò eſt dicendum pro ſimonia conuentionali ex neutra parte completa nullas eſſe pœnas ipſo iure impoſitas, v. g. promiſiſti pecuniam, ſi tibi beneficium daretur, ex vi huius promiſſionis ante dationem pecuniæ, vel beneficij, neque manes excommunicatus, neque ſuſpenſus, aut alia pœna irretitus ipſo iure, eſto grauiſſimè peccaueris. Ratio eſt, quia omnes textus de has materia loquentes poſtulant realem rei ſpiritualis receptionem, vt conſtat ex *omnibus ferè capitibus 1. q. 1.* & ex *extrauag. 1. & 2. de ſimonia*, imò etiamſi pretium dediſſes, ſi tamen Ordinem, aut beneficium ratione illius non recepiſſes, nullam pœnam incurreres; quia iura imponentia pœnam ſimoniacis requirunt traditionem rei ſpiritualis, vt conſtat ex adductis iuribus præcipuè ex *cap. Presbyter 1. q. 1.* ibi ſi per pecuniam Eccleſiam obtinuerit, & *cap. quos conſtiterit, cap. quiſquis, cap. ſaluator. cap. reperiuntur, cap. ex multis, & aliis, & cap. non ſatis, cap. inſinuatum de Simonia, & in extrauag. 1. vbi de ingreſſu Religionis eſt ſermo*; dicitur ne pro ingreſſu aliquid exigat, ſed eas potius cum omni puritate recipiat, &c. & qui ſecus egerit, &c. Ergo quouſque receptio detur non incurritur vlla pœna, & in *extrauag 2.* qui eſt præcipuus textus loquens de pœnis ſimoniacorum dicitur, qui ſimoniaci ordinati fuerint, & infrà, qui quomodolibet dando, vel recipiendo vtique beneficia, de quibus ſuprà Sit ergo certum, & indubitatum, nullam pœnam ipſo iure incurri propter ſimoniam conuentionalem, etiam ſubſecuta traditione pretij: & ita tenent omnes doctores, vt teſtatur *Suar. lib. 4. de ſimon. cap. 56. num. 16* & tradit optimè *Gutier. canon. quæſt. cap. 9. à num. 8. 9. 10. & ſeqq.*

3. Difficultas verò eſt; an requiratur ad pœnas incurrendas ſimoniam completam eſſe ex vtraque parte, hoc eſt & pretium eſſe datum, & beneficium receptum, vel ſufficiens ſit recipere beneficium, vel ordinem ſub promiſſione pecuniæ dandæ?

Et quidem ſi beneficium recepiſti, & pretium aliqua ex parte ſoluiſti, licet non integrè, omnes doctores affirmant, vt teſtatur *Suar. ſuprà num. 17.* ſufficiens eſſe ad pœnas incurrendas: rationem reddit, quia illa ſimonia iam eſt completa ex vtraque parte, ſiquidem res ſpiritualis data eſt, propter pretium ſolutum; ſicut è contra ſi conuentio facta eſſet de dandis ſeptem ordinibus pro centum aureis, & illis ſolutis incipere ordinari, ſtatim in primo gradu eſſet conſummata ſimonia, & pœnæ incurſæ non minus quam ſi pro illo ſolo totum pretium eſſet receptum.

4. Verùm quando recepiſti rem ſpiritualem, ſcilicet ordinem, aut beneficium ſub promiſſione pecuniæ ſoluendæ, neque tamen ſoluiſti. Eſt prima ſententia negans te incurrere pœnas à iure inflictas: ita *Nauarr. in repetit. cap. fin. de ſimonia à n. 28. & in cap. ſi quando de Reſcript. except. 4 & in ſum. c. 23. à num. 103. & aliis in locis cum Caſſiodoro deciſ. 5. de conſtitut. & ſequitur Sarnen. de triennali q. 12. in fine; Zerola in praxi Epiſc. 1. p. verbo ſimonia, §. 9. Couarr. in reg. peccatum, 2. p. §. 8. n. 7. Salzedo in pract. crimin. Bernard. Diaz cap. 91. litt. D. Ioann. Gutierr. canon. quæſt. lib 1. cap. 9. n. 10. Flamin. Pariſ. de reſignat. lib 7. q. 2. num. 16. & de confiden. q. 1. n. 141. & 158. Man. Rodrig. 2. t. ſum. cap. 55. n. 3. fine, & cap. 56. num. 6. Valen. diſp 6. q. 16. p. 6. verſ. præterea, pag. 1675. Leſſius, Suar. Auila, Azor. Gonzalez, & alij innumeri relati à Garcia 8. p. de benefic. c. 1. n. 19.* Eſt enim hæc communis ſententia. Fundamentum eſt, quia ita habet ſtylus curiæ, neque pœnæ extendendæ ſunt, ſed reſtringendæ, præcipuè cum *extrauagans detestabile* æquè de datione, ac receptione pretij, & beneficij loquatur.

5. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia probabilis

lis multo ſit, exiſtimo ſpectato iure probabiliorem eſſe quæ affirmat ex datione, vel receptione rei ſpiritualis ſub promiſſione pretij pœnas inflictas in iure incurri. Tenet hanc ſententiam *Caietan. 2. 2. q. 100. art. 6. & t. 1. Opuſc. tract. 9. de ſimon. q. 2. & in ſumm. verbo ſimonia, Soto, lib. 9. q. 8. art. 1. Valen. 3. 2. diſp. 6. q. 16. p. 6. Tolet. lib. 5. ſum. cap. 92. n. 3. & alius pluribus relatus à Garcia 8. p. cap. 1. à n. 28. & à n. 32.* & probat variis deciſionibus Rotæ hanc ſententiam ex ſtylo curiæ eſſe receptam, & Suar. plures refert, cap. 56. n. 26. & in hanc partem ſe inclinat & probatur *ex cap. ea quæ 1. q. 3.* vbi Gregor. VII. ſic ait: Ea quæ à ſanctis Pontificibus de ſimoniacis ſtatuta ſunt, nos quoque & iudicio ſancti ſpiritus, & Apoſtolica authoritate firmamus. Quidquid ergo vel in ſacris ordinibus, vel in Eccleſiaſticis rebus, vel data, vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas vnquam vires habere cenſemus. Ergo quando beneficij collatio acquiritur propter promiſſionem pecuniæ nullas vires habet, ſed irrita omnino eſt, & ſimiliter ſi accipiatur ordo, nullas vires habebit ſcilicet quoad vſum. Ergo iam pœnæ impoſitæ ſimoniacis incurruntur, etiamſi ſimonia non ſit ex vtraque parte completa. Deinde in *extrauagant. 2.* dicitur de ordinatis ſimoniacè, vt ſint ab Ordine ſuſpenſi; qui autem ſub promiſſione pecuniæ Ordines recepiſſet, ſimoniacè illas recepit, & non gratis, vt conſtat, incidit ergo in pœnas. Idem colligitur *ex c. 1. de confeſſis, ex cap. penult. de ſimonia*; ibi: promiſſionem, vel iuramentum ab illo recipiens. Et *ex cap. nobis eodem tit.* Vbi electionem ſub promiſſione pecuniæ factam dicitur eſſe penitus reprobandam. Quæ verba denotant nullitatem ipſo iure, vt ponderat *Felin. in cap. inſinuatum de ſimon. & Garc. ſupra n. 2.*

6. Verùm quia primam ſententiam diximus eſſe ſatis probabilem, & in praxi ſecutam, & pro qua teſtatur Gutierr. eſſe iudicatum. Ea ſuppoſita dubitant doctores; an conſequens beneficium ſub promiſſione pecuniæ, & illam poſt multum temporis ſoluens, incidat taliter in pœnas ſimoniacorum, vt ipſæ pœnæ cenſeantur incurſæ quoad omnes ſuos effectus, ac ſi à principio pactionis fuiſſent incurſæ, quæ vocatur retrotractio? Affirmat *Leſſius cap. 35. dub. 27. n. 151. cum Nauarr. cap. 23. n. 104.* & explicat variis exemplis. Vnde in ſententia horum doctorum, ſi illo intermedio tempore recepiſti aliquod beneficium, collatio nulla eſt, vtpote facta inhabili.

7. Nihilominus dicendum eſt in foro conſcientiæ nullam pœnam, neque cenſuram contrahi: quæ retrotrahatur ad tempus pactionis. Et primo de excommunicatione eſt euidens, cum excommunicatio non incurratur niſi ob contumaciam, quæ (hac opinione ſuppoſita) non committitur quouſque ſoluas pretium: illo verò ſoluto retrotrahi non poteſt, ſicut irregularitas ex homicido tunc conſummatur, quando mors conſummatur, neque poteſt retrotrahi ad tempus inflicti vulneris: quia pro toto illo tempore neque fuit excommunicatus, neque irregularis. Ergo per nullam potentiam fieri poteſt, vt fuerit excommunicatus aut irregularis, vt benè probat *Suarez capit. 56. numer. 37. & 38.* Idem probat de ſuſpenſione in ordine, & *in cap. 57. num. 53.* probat collationem beneficij recepti validam eſſe, & non teneri dimittere beneficium, niſi pretium ſolueris, *& in n. 56.* inclinat in foro conſcientiæ te non teneri fructus perceptos illo medio tempore reſtituere, neque obligatum te eſſe dimittere beneficia acquiſita illo intermedio tempore, quo non ſoluiſti pretium: quia hæc omnia iam ſuum effectum ſortita ſunt. Quocirca ſolum in foro exteriori, & poſt condemnationem ſentit fructus illo intermedio tempore perceptos debere reſtitui; & adducit pro ſe *Nauarr. cap. 23. n. 104. verſ. non ignoro, & Leſſium dub. 27. in fine.*

Pvnctvm XXIII.

Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus ſimoniacè Religionem, vel ſic ingreſſos recipientibus?

1. *Omnes habentur in extrauag. 1. de ſimon.*
2. *Proponitur quædam obiectio, & fit illi ſatis.*
3. *Non comprehendunt pœnæ Religioſum exigentem aliquid pro ſuo ingreſſu, quod intelligitur de ingreſſu conſummato. Probabile eſt ſupradictam extrauag. non eſſe receptam.*

1. SVperiori puncto diximus ſolùm pro ſimonia commiſſa in ingreſſu Religionis, Ordinis, & beneficij ſuſceptione pœnas ipſo iure eſſe impoſitas, videndum nunc eſt, quæ ſint hæ pœnæ. Et primò loquamur de ingredientibus Religionem, illoſque recipientibus.

Pœnæ igitur impoſitæ ob ingreſſum Religionis ſimoniacum habentur in *extrauag. 1. de ſimonia*: ibi enim in primis fertur excommunicatio aduerſus ſingulares perſonas, quæ exigunt ab ingreſſuro aliquid pro illius receptione in Religionem. Vnde ſi ipſe ſponte det, vel det in ſui ſuſtentationem iam ſupra diximus non puniri *hac extrauag.* & maximè in monaſteriis monialium, vbi conſuetudo obtinuit exigendi dotem, & propinas ab ingredientibus. Secundò, fertur ſuſpenſio generaliter aduerſùs Capitulum, ſeu conuentum, ſi in hanc ſimoniam conſenſerint. Ratione autem huius generalis ſuſpenſionis manet Capitulum ſuſpenſum ab officio Capitulari quoad adminiſtrationem, & iuriſdictionem Eccleſiaſticam, non quoad alia munera. Tertiò, ſimoniaci admiſſi præter excommunicationem reſeruatam, indigent diſpenſatione Epiſcopi, vt poſſint in eodem monaſterio remanere, vt cauetur in *ſuprad. extrauag.* Quapropter tenentur ex illo monaſterio exire, & in alio loco arctiori remanere: ita habetur in *cap. quoniam de ſimonia*: ibi tam recipiens, quam recepta vtique ſimoniacè ſine ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellantur, & in locum arctioris regulæ, &c. collocentur, & extenditur ſtatutum ad omnes Religioſos, & in *cap. de regularibus de ſimonia.* ait Pontifex; Reſpondemus, vt locum quem taliter adepti ſunt omnino dimittant, & ſolitudines, & alia ſtrictiora monaſteria adeant. Hoc tamen intelligi debet poſtea quam conuicti, & condemnati ſint: nam ante condemnationem non tenentur exire, vt notauit *Vgolin. tab. 1. cap. 16. §. 4. Leſſius cap. 35. dub. 23. fine, Suar. cap. 57. n. 8.* Ratio eſt; quia non apparet textus clarè obligans ad ſupradictam pœnam, antequam à iudice imponatur. Nam efficacior eſt *extrauag. 1. de ſimonia*, quæ exigit diſpenſationem Epiſcopi ad manendum, ſed dici poteſt exigi diſpenſationem, ſi conuincatur, & condemnetur de crimine, vel exigi diſpenſationem, vt poſſit remanere in monaſterio abſque periculo illius pœnæ, & condemnationis.

2. Sed obiicit *Nauarr. com. 4. de Regularib. num. 25.* collatio beneficij facta ſimoniaco nulla eſt ipſo iure. Ergo, Religioſus emittens ſimoniacè profeſſionem,

eſio

eſto eius profeſſio valida ſit, non acquirit ex illa ius ad Religioſam ſuſtentationem & locum in choro, & in Capitulo cum voce actiua, & paſſiua: quia hæc omnia reputantur quaſi quoddam Eccleſiaſticum beneficium. Ergo tenetur illud monaſterium dimittere ante condemnationem, ſiquidem in illo ſuſtentari non poteſt.

Reſpondeo cum *Suar. cap. 57. n. 7. & 9.* Religioſi profeſſionem ſecundùm omnes doctores validam eſſe: ſed quia ille Religioſus ſtatus media profeſſione acquiſitus, non eſt propriè beneficium Eccleſiaſticum, ſed largo modo, ea de cauſa non comprehenditur ſub lege irritante collationes beneficiorum Eccleſiaſticorum: quia lex pœnalis non debet extendi. Et alioqui ſimoniacus occultus cogeretur in ſeipſum exequi pœnam relegationis, & diſceſſionis à ſuo monaſterio nullo cogente, vel manens in illo non poſſet vti commodis, & iuribus profeſſorum, quorum vitatio abſque ſcandalo fieri non poteſt. Hæc igitur onera grauiſſima ſunt, ac proinde imponi non debent abſque expreſſis, & ineuitabilibus verbis legis, quæ in præſenti non inueniuntur.

3. Circa ſupradicta notandum eſt cum *Suar. lib. 4. cap. 56. n. 7.* non comprehendi Religioſum exigentem à monaſterio aliquid pro ſuo ingreſſu. Nam eſto ibi interueniat ſimonia: non tamen punitur in *ſuprad. extrauag.* Secundò notandum eſt, probabile eſſe ſimoniam punitam in *ſuprad. extrauag.* eſſe ſolùm quæ committitur ingreſſu Religionis conſummato, hoc eſt in profeſſione. Vnde ſi pro ingreſſu Religionis ad nouitiatum exigeretur à te pecunia, eſto ibi committeres ſimoniam, non incideres in ſupradictas pœnas, neque Capitulum ſuſpenderetur, ſi factum retractares pecuniam non recipiendo, vel illam reddendo ante profeſſionem. Tertiò, notat *Leſſius lib. 2. cap. 35. num. 131. ex Nauarr. & Syluest.* huiuſmodi extrauag. non eſſe receptam ſaltem quoad pœnam excommunicationis.

Pvnctvm XXIV.

Quæ pœnæ imponantur pro ordine Simoniacè dato, & ſuſcepto.

1. *Pœna eſt excommunicatio ordinantibus impoſita.*
2. *Expenduntur aliæ pœnæ ordinantibus impoſitæ.*
3. *Expenduntur pœnæ in ordinatos latæ.*
4. *Qua ratione hæ pœnæ tolli poſſint?*

1. QVi ſimoniacè aliquem ordinat, aut ad ordinem ſic conferendum mediator, ſeu præſentator exiſtit, eo ipſo eſt excommunicatus excommunicatione Papæ reſeruata: habetur *in extrauag. 2. cum deteſtabile. De Simon.* Hoc tamen ſecundùm probabilem ſententiam non extenditur ad collationem primæ tonſuræ; quia non eſt verus ordo, & pœnæ debent reſtringi: ita *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 25.* Neque etiam extendi debet ad Notarium, & Miniſtrum, qui pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus aliquid exigeret: neque etiam ad Epiſcopum, ſi poſt ordinem gratis collatum aliquid poſtea recipiat: nam eſto ij omnes peccent, & ſimoniaci ſint iuxta *Trident. ſeſſ. 21. cap. 1. de reformat.* non tamen incidunt in hanc excommunicationem, neque in aliquam pœnam ipſo facto: quia illa verba Concilij: Dantes, & accipientes vltra diuinam vltionem pœnas à iure inflictas ipſo facto incurrant, debent referri tantùm ad dantes, & accipientes ordines, non ad alias actiones in illo cap. enumeratas: quia ſolùm pro dantibus, & recipientibus ordines ſimoniacè, aut illorum mediatoribus pœnæ ipſo iure latæ ſunt: & ita tradit *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 24. n. 133. cum Nauarr. cap. 23. n. 111. & Suar. lib. 4. cap. 56. n. 5.*

2. Secunda pœna ordinantibus impoſita, eſt ſuſpenſio ipſo iure à collatione quorumcunque ordinum, atque adeo ipſius tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium: ita habetur in *quadam Bulla Sixti V. contra male promotos*, quæ incipit, *Sanctum, & ſalutare*, quam Bullam, etſi *Clemens VIII. anno 1595.* reuocauerit, & ad ius commune reduxerit, non tamen quoad pœnas ſimoniacorum, imò potius ibi dixit ſe velle in ſuo robore perſiſtere eas omnes, quæ ſunt latæ contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos. Tertia pœna ipſo iure impoſita ordinanti ſimoniacè eſt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ: habetur in *ſupradicto motu Sixti V.* Quarta eſt ſuſpenſio à regimine, & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, & perceptione fructuum omnium ſuorum beneficiorum, ſi interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpenſionem à Pontificali munere violauerint.

Circa ſupradicta aduerto in ſupradictis Bullis, & decretis nullam aliam pœnam ipſo iure latam eſſe aduersùs mediatores, ſeu præſentatores ad ſimoniacam ordinationem præter excommunicationem. Solùm ſuſpenſio per triennium ab executione ſuorum ordinum illis videtur impoſita in *cap. penult. de ſimon.* vt docet *Gregor. Lopez leg. 16. tit. 17. p. 1. Suar. c. 56. n. 15. fine, & num. 13.* quam tamen ſuſpenſionem non incurrunt, quouſque ordinatio de facto fiat, vt *ipſemet Suar.* notauit *n. 23. fine.* verum *Leſſio dub. 24. n. 134. §. tertia.* videtur attento iure antiquo nullam eſſe pro ordinante, & conſequenter neque modo pro mediatore latam ſuſpenſionem; quia caſus *illius cap. penult. de ſimonia*, videtur ſibi eſſe ſpecialis, neque continere decretum in futurum, & conſequenter ad alios caſus extendi non debere, & ſuſtineri poteſt.

3. Pœnæ verò latæ in ordinatos ſimoniacè ſunt, Prima excommunicatio ipſo facto. Habetur *in ſupradict. extrauag.* Secunda ſuſpenſio ab executione ſuorum ordinum: ita in *ſupradict. extrauag.* non ſolùm eius quem ſic ſuſcepit, ſed etiam omnium quos habet: illa enim particula *ſuorum ordinum* hoc indicare videtur: & ita tenet communis ſententia: *Gregor. Lop. leg. 21. tit. 17. p. 1. verb. vedado por derecho, Man. Rodr. 2. t. ſum. cap. 56. n. 6. verſ. el octauo, Leſſius dub. 24. n. 135. & Suar. t. 5. de cenſur. diſp. 31. ſect. 4. num. 39.* quamuis probabilitate non careat, vt tenent ſupradicti doctores ſolùm extendi ſuſpenſionem ad ordinem ſimoniacè ſuſceptum, non ad alios ritè ſuſceptos, quia licet Pontifex loquatur in numero plurali, dicens; ſint ab executione ſuorum ordinum ſuſpenſi, illa locutio pluralis correſpondet plurali locutioni præcedenti; loquebatur enim de omnibus, qui ordinati ſunt ſimoniacè, & de illis ſtatuit, vt ſint è ſuorum ordinum executione ſuſpenſi; hoc eſt quilibet à ſuo ordine ſimoniacè ſuſcepto, & omnes ſimul à ſuis ordinibus ſic ſimoniacè ſuſceptis. Præterea in *Bulla Pij V. edita contra malè ordinatos*, quæ incipit, *cum primum, & eſt 5. in Bullario:* ſic ſtatuit: Quicunque deteſtabile vitium ſimoniacæ prauitatis conuictus fuerit commiſiſſe in conſequendis ordinibus; eo ipſo ab illorum executione per decennium ſine ſpe diſpenſationis, ſit ſuſpenſus, & per annum carceribus mancipetur, & in *Bulla Sixti* dicitur clericos poſt hac malè promotos, ab executione, miniſterio, & exercitio ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios ſuperiores perpetuò ſuſpenſos

declaramus. Per has autem conſtitutiones, vt benè aduertit *Suar. lib. 4. cap. 56. n. 10.* non augetur ipſo iure pœna ſuſpenſionis vltra id quod ex iure communi habetur, ſed exaggeratur difficultas obtinendi diſpenſationem, præcipuè ad aſcendendos ad ſuperiores ordines maximè ſubſecuta conuictione, & condemnatiooe. Deinde aliqui extendunt hanc ſuſpenſionem in ordine, vt procedat etiam ſi ſimonia commiſſa fuerit ignotante ordinato: ita *Felin. cap. per tuas de ſimonia num. 3.* & dicit eſſe communeio: idem tenet *Syluest. verbo ſuſpenſio n. 7.* Sed contrarium eſt probabilius, vt tenet *Nauarr. cap. 25. n. 68.* referens *Beuarmin. & Cardin. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 24. n. 36. Eman. Sa. verbo ſimonia, n. 12. & 13.* Ratio eſt, quia non eſt iure expreſſum. neque æquum videbatur exprimi, ſiquidem abſque eius culpa contigit: cur enim priuari debeat vſu ordinis, cum illum validè, & licitè recepiſſet: imò addunt ſupradicti doctores, te non fore excommunicatum, aut ſuſpenſum, etiamſi poſtea amico tribuas pretium, quod pro tua ordinatione dedit, facis enim ne tua cauſa damnum patiatur. Et hic modus dicendi videtur ſatis probari, in *cap. de ſimoniacè, de ſimonia*: ibi: vtpotè ipſis ignorantibus ſimoniaci ordinentur, poſſint (quia ſimoniaci non ſunt) in ſuis ordinibus remanere: & quamuis *Gloſſa* addat ex diſpenſatiooe, immeritò addit, cum nullo textu expreſsè probetur neceſſariam eſſe diſpenſationem, neque incurrit ſuſpenſionem: nam *cap. præſentium 1. q. 5.* quod eſt ad hanc rem efficacius ſolùm probat poſt denunciationem criminis, & illius infamiam requiri diſpenſationem: in *cap. verò de Regularib. de ſimonia*, non imponitur priuatio aliqua ipſo iure, & præcipuè hoc caput, neque alia quæ adducit *Gloſſa ſuprà* loquuntur de ordinatione, ac proinda non ſunt ad rem. cum pœnæ ex vno caſu ad alium extendendæ non ſint.

4. Tandem in *ſupradicta Bulla Sixti V.* abſolutio harum cenſurarum, & inhabilitatem Pontifici reſeruatur, ſimulque reuocantur conceſſiones, & facultates Religioſis conceſſæ, & etiam conceſſæ Epiſcopis in *Trident. in ſeſſ. 24. cap. 6 de reformat.* Exiſtimo tamen hac in parte non eſſe hanc Bullam receptam, imò *Leſſius dub. 24. n. 134. fine*: ait hanc Bullam pleriſque locis ignorari, ac proinde non eſſe vſu receptam. Idem indicat *Sà verbo ſimonia num. 12.* quatenus ait: ſimoniaci occulti ſuſpenſio tollitur per pœnitentiam, & manifeſti per Epiſcopum poſt pœnitentiam.

Pvnctvm XXV.

De pœnis impoſitis dantibus, & recipientibus ſimoniacè beneficium.

1. *Quorum beneficiorum datores, & receptores hæ pœnæ afficiant.*
2. *Prima pœna eſt excommunicatio.*
3. *Secunda pœna eſt annullatio collationis beneficiorum.*
4. *Simonia commiſſa in beneficio non priuat ipſo iure beneficiis ritè obtentis.*
5. *Fructus beneficiorum ante ſimonia obtentorum non debent reſtitui.*
6. *Electus, vel præſentatus committens ſimoniam in confirmatione obtinenda, non annullatur eius præſentatio.*
7. *Simonia ad alia beneficia obtinenda inhabilem reddit ſimoniacum.*
8. *Quid dicendum de pœnis ſimoniæ confidentialis? Expenduntur ſupradicta pœnæ.*

1. Ponendum in primis eſt iura punientia receptiones, & collationes, aut nominationes ad beneficia Eccleſiaſtica, & officia loqui de officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis propriè; quia pœnæ reſtringendæ ſunt, & non extendenda. Vnde penſio, & Vicaria ad nutum amobilis ſiue ſi parochi, ſiue Epiſcopi quia propriè beneficia non ſunt, non comprehenduntur ſub pœnis impoſitis recipientibus, vel dantibus ſimoniacè beneficium: & tradit expreſſe *Nauarr. capit. 23. numer. 111. & Vgolin. tab. 4. cap. 5. Nauar. capit. 57. num. 45. Leſſius cap. 35. dub. 25. numer. 1.* Nomine autem officij Eccleſiaſtici in decretis punientibus ſimoniam in iis commiſſam, intelligitur idem quod beneficium, vt tradunt ſupradicti doctores. Neque obſtat obtinentem Abbatiam Prioratum, Prouincialatum, Rectoratum ſimoniacè puniri pœnis impoſitis in *extrau. 2. de ſimonia*: tum quia de iis expreſſe mentionem fecit ſupradictum decretum. Tùm etiam quia in opinione Nauarr. quaſi quædam beneficia dicuntur. Quocirca officium Inquiſitoris, Legati, delegati, Vicarij, & ſimilium abſque aliqua pœna permutari, vendi, & emi poſſunt, tametſi non abſque peccato.

2. Prima pœna conferenti, vel procuranti alteri beneficium, vel officium Eccleſiaſticum media electione, præſentatione, poſtulatione, inſtitutione, confirmatione, commendatione (ſi interueniat ſimonia) eſt excommunicatio ipſo facto; habetur in *extrauag. cum deteſtabile de ſimonia*: & *in ſupradicto motu Pij V.* ſimiliter etiam excommunicantur mediatores, vt parentes, amici, & omnes illi, qui ſuam operam interponunt, vt beneficium ſimoniacè obtineatur. Deinde recipiens beneficium, vel officium Eccleſiaſticum etiam eſt ipſo facto excommunicatus, vt ex *ſuprad. extrau. & motu Pij V.* conſtat, & docent omnes.

3. Secunda pœna impoſita in *ſuprad. extrauag.* eſt irritatio, & annullatio prouiſionis, & collationis. Vnde nullum ius per talem prouiſionem acquiritur, & ſic recipiens beneficium, non facit fructus ſuos, ſed ſub periculo animæ tenetur reſtituere. Quod verum eſt, etiam ſi ſimonia commiſſa ſit ab alio tertio, ſi tu ſciuiſti, & non contradixiſti. Habetur, *cap. nobis fuit 27. de ſimonia*, iuncta *Gloſſa*, & *cap. ſicut tuis 33. eodem tit.* & tradit *Conarruu. Reg. peccatum, p. 2. §. 7. nu. 7. Leſſius lib. 2. cap 35. dub 25. n. 137. Suar. lib. 4. cap. 57. n. 28.* At ſi ſciuiſti, & contradixiſti, valida eſt collatio beneficij tibi facta, vt habetur *cap. ſicut tuis de ſimonia.* Hæc tamen contradictio nihil prodeſt, ſi ea non obſtante ante collationem ſcias pecuniam datam eſſe, & nihilominus acceptes beneficium; quia abſolutè recipis beneficium ſimoniacè datum, neque contradicis. Vnde etſi non incidas in excommunicationem; quia non es cauſa ſimoniaci contractus; efficeris tamen inhabilis ad beneficium, vt patet ex *cap. penult. de electione*, & notat *Leſſius cum alijs lib. 2. c. 35. dub. 25. num. 143. §. ſecundus eſt, Suar. lib. 4. cap. 59. n. 29.* Quod ſi te ignorante, neque contradicente, quia nullam ſuſpicionem habuiſti ad contradicendum ſimonia commiſſa ſit ab aliquo tertio, tunc ſubdiſtinguendum eſt, ſi in odium tui ſimonia commiſſa eſt, non teneris beneficium reſignare; quia validè tibi collatum fuit: colligitur ex *cap. nobis fuit, & cap. ſicut tuis literis de ſimonia.* Secus ſi amicus de pecuniam te ignorante dediſſet, teneris ſimul ac ſciueris, beneficium, ac fructus illis dimittere, vt ex ſupradictis capitibus conſtat, & tradunt doctores ſupra relati. Adde te factum fuiſſe inhabilem

ad

ad tale beneficium retinendum *cap. nobis fuit, de ſimonia, & cap. penult. de Electione*, vbi dicitur Epiſcopum non poſſe diſpenſare in prælatura, quæ per ſimoniam tibi collata fuit, etiam te ignorante; ſecus verò ſi ſit beneficium ſimplex; ſequitur ergo te redditum eſſe inhabilem ob culpam committentis ſimoniam.

Notanda tamen eſt differentia inter hunc ignorantem, & alium qui ſcienter beneficium ſimoniacè recepit. Nam ſcienti non prodeſt regula de triennali poſſeſſore, ſicut neque intruſo, vt benè *Gomez reg. de trienn. poſſeſſ. q. 12.* & ſecundùm probabiliorem ſententiam hoc extenditur ad ſimoniam conuentionalem completa ex parte rei ſpiritualis. At ignoranti ſi per triennium cum illa ignorantia poſſederit beneficium, fauet ſupradicta regula, neque ei poteſt lis intentari; quia bona fide, & colorato titulo poſſedit: ita *Gomez ſuprà, & Vgolin. tab. 4. cap. 6. §. 9. & Suar. lib. 4. cap. 57. num. 39. Leſſius capit. 35. dub. 25. n. 140. § quarto.* Inſuper aduerto, electionem eſſe validam, ſi commiſſa fuit ſimonia cum aliquo ex electoribus, ſi tamen alij qui non delinquunt ſufficientes ſint ita: *Abbas in cap. cum ſuper de offic. deleg. n. 13. Suar. 5. t. in 3. p. diſp. 14. ſect. 1. Nicol. Garcia 5. p. de benefic. cap. 5. n. 74. Man. Rodrig. t. 2. ſum. c. 59. n. 6. concl. 5.*

4. Sed dubium eſt, an ſimonia commiſſa in beneficio te priuet ipſo iure beneficiis ritè obtentis?

Reſpondeo ipſo iure te non priuari beneficiis ritè obtentis: ita expreſsè *Nauarr. conſ. 91. de ſimonia, Vgolin. tab. 4. cap. 6. §. 6. n. 3. Suar. lib. 4. cap. 58. num. 6. & Man. Rodrig. 2. t. ſum. cap. 56. n. 6. verſ. il nono.* Ratio eſt; quia reſpectu beneficij acquirendi eſt lex prohibens, & annullans actum: reſpectu verò beneficiorum acquiſitorum eſt lex pœnalis, quæ non obligat vſque ad condemnationem, vt probat *Caſtro de lege pœnali lib. 2. cap. 19. Couarru. in cap. cum omnes n. 9. de Teſtamentis, & in 4. decret. 1. p. cap. 6. §. 8. num. 10. Nauarr. cap. 13. num. 50.* Præterea quia nullibi eſt expreſſa talis pœna, ſcilicet priuatio ipſo iure beneficiorum ritè obtentorum cum eo rigore: nam licet in *cap. inquiſitionis de accuſationib.* dicatur obtinentem beneficium ſimoniacè eſſe impeditum à retentione beneficij, etiam poſt peractam pœnitentiam, intelligendum eſt à retentione eiuſdem beneficij, vel intelligi debet à retentione cuiuſcunque beneficij ſecuta ſententia condemnatoria; ſiquidem ibi æquiparatur ſimoniacus homicidæ, qui beneficiis non priuatur ipſo iure ante ſententiam, ſed venit priuandus, vt colligitur ex *cap. clericus, ne clerici, vel monachi*: ibi honore priuetur, & docet *Nauarr. cap. 58. de ſimon. n. 5. fine.*

5. Ex iis infero primò fructus beneficiorum ante ſimoniam obtentos non eſſe ipſo iure reſtituendos: ſiquidem habito iure ad beneficia, & in fructus habetur: & ita tradit *Suar. lib. 4. de ſimon. cap. 58. n. 8.* Per ſententiam autem priuari poteſt illis fructibus, non quia non percepti ſunt ex beneficiis poſt commiſſum delictum, ſed quia poteſt ei imponi pœna pecuniaria pro delicto ſimoniaco; ſicut & pœna corporalis, quando delicti grauitas id poſtularet: ſententia autem condemnatoria in fructibus ad ipſos fructus terminari debet. Neque ſufficit, ſi ſit condemnatoria, & priuatiua beneficiorum, vt intelligamus ad fructus perceptos extendi; ſiquidem ſunt res omnino diſtinctæ, vt rectè *Suarez cap. 58. num. 8.* verum *Robuff. de pacificis poſſeſſion. num. 265. & in pract. beneficial. tit. de modis amitt. beneficia, num. 33. & ſeqq. & Bernard. Diaz in pract. capit. 135.* exiſtimant priuari poſſe fructibus perceptis, de beneficiis acquiſitis ante ſimoniam, quaſi retrotrahendo priuationem beneficij, vt in hæretico, iuxta *cap. cum ſecundum leges de hæreticis in 6.* Sed quod diximus eſt probabilius.

6. Infero ſecundò, electum, vel præſentatum committentem ſimoniam pro confirmatione, non obinde eius electionem, vel præſentationem ritè factam annullari: & tradit *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 25. n. 138. & Suar. lib. 4. cap. 58. n. 7.* & colligitur ex *cap. ſi confirmationem. De electione in 6.* vbi non cenſetur prior actus irritus ob irritationem poſterioris. Per ſententiam autem venit irritanda electio illius qui pro confirmatione ſimoniam commiſit: vt tradit, *Vgol. in tab. 4. cap. 6. num. 4. §. at quid, cum Felino, & alijs in cap. ſicut nis de Simonia.* Verum ſi in electione, vel præſentatione ſimonia commiſſa fuerit, omnes actus ſubſequentes ſunt irriti; quia validi eſſe non poterant abſque illis. Non enim confirmatio valida eſſe poteſt, ſine eoquod electio valida proponatur.

7. Rurſus inquires; an hæc ſimonia te conſtituat inhabilem ad alia beneficia obtinenda? Reſpondeo probabilius eſſe iuxta *Conſtitutionem Pij V.* te ipſo iure inhabilem reddi, inquit enim Pontifex illis ſcilicet beneficiis per ſimoniam acquiſitis ſit ipſo iure priuatus, & perpetuò ſit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia Eccleſiaſtica obtinenda: & ita tradit *Suar. lib. 4. cap. 58. n. 11.* Verùm *Nauarr. conſ. 92. de ſimon.* exiſtimant inhabilitatem ad beneficia obtinenda ipſo iure non incurri: quia in hac parte illa conſtitutio non eſt recepta, & conſentit *Suar. ſuprà & Leſſius cap. 35. dub. 26.* cum etiam reſpectu ſimoniæ confidentialis requirat ſententiam declaratoriam criminis ad inhabilitatem contrahendam reſpectu aliorum beneficiorum.

8. Sed quid de pœnis ſimoniæ confidentialis? Reſpondeo pœnæ impoſitæ committentibus crimen confidentiæ iuxta ſupradicta ſunt, Prima: excommunicatio Papæ reſeruata tam dantibus, quam accipientibus. 2. Epiſcopis, & collatoribus interdictum. 3. Reſignatio, & collatio beneficij nulla. 4. Inhabilitas ad idem, & alia beneficia obtinenda. 5. Reſeruatur illud beneficium in quo hæc ſimonia eſt commiſſa ſedi Apoſtolicæ, ita vt ordinarius non poſſit in illius prouiſione ſe intromittere. 6. Fructus malè percepti cameræ Apoſtolicæ applicantur. 7. Priuat committentem omnibus beneficiis, & penſionibus antea obtentis, & inhabilitatem inducit ad alia obtinenda.

Circa ſupradicta aduerto, has pœnas ipſo facto incurri, vt conſtat ex *extrau. Pij IV.* incipiente *Romanum, &c.* quæ eſt 109. *in Bullario*; & ex Conſtitutione Pij V. incipiente *Intolerabilis*, quæ eſt 87. *in ordine.* Excipitur tamen primò priuatio beneficiorum antea poſſeſſorum: hæc enim requirit ſaltem ſententiam declaratoriam criminis, vt tenet *Suar. lib 4. de ſimon. c. 43. n. 13. & 14.* Secundò excipitur inhabilitas ad reliqua omnia beneficia, quæ etiam expoſtulat ſententiam declaratoriam criminis iuxta receptum vſum: ita tenet *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 26. n. 147.*

Deinde eſt notandum neceſſe non eſſe ſimoniam compleri ex vtraque parte, hoc eſt beneficium datum in confidentiam iterum renunciari, ſed ſufficit, ſi beneficium detur ea conditione, vt dimittenti, vel alteri reſignetur, vel fructus illius ſoluantur, & ea intentione recipiatur, vt habetur in ſupradictis Bullis; & notauit *Leſſius & Suarez ſuprà, & Nauarr. cap. 23. num. 100. verſ. ſecundò nota, & Man. Rodrig. verbo ſimonia cap. 56. numer. 7. verſ. il 2. ſe ha de notar.*

De mediatoribus, & interuentoribus in ſupradi-

ctis Bullis nihil expreſsè cauetur, quare ſolùm ex *extrauag. 2. de ſimonia* incidunt in excommunicationem ſecundùm probabilem ſententiam, quando ſimonia ex vtraque parte completur, & ſecundùm probabiliorem, quando beneficium ea conditione recipitur.

Pvnctvm XXVI.

An acquiſita per ſimoniam debeant reſtitui?

1. *Nihil ſpirituale excepto beneficio debet reſtitui.*
2. *Proponitur obiectio, & ſoluitur.*
3. *Pretium receptum ob beneficium, vel aliud ſpirituale, ſi beneficium non dediſti, teneris danti reſtituere.*
4. *Si dediſti beneficium, etiam teneris reſtituere ante ſententiam.*
5. *Expenditur cui eſt facienda reſtitutio.*
6. *Pro alia quauis ſimonia receptum non debet reſtitui ante ſententiam.*
7. *Quid dicendum in aliis ſimoniis ſtante iure naturæ.*

1. Cum acquiſita per ſimoniam in duplici differentia eſſe poſſint, alia temporalia, alia verò ſpiritualia. Dicendum in primis eſt de ſpiritualibus obnoxia non eſſe reſtitutioni neque ex iure diuino, neque Eccleſiaſtico præter beneficia: eſt communi ſententia doctorum, vt teſtatur *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 29. & 30. in princ. Suar. lib. 4. cap. 59. à num. 28.* Ratio eſt; quia iure diuino ſolum requiritur ad validam tranſlationem rerum ſpiritualium poteſtas, & intentio in conferente, & capacitas in ſuſcipiente. Quod autem fiat pro pretio, vel ſine illo non obſtat validitati actus, vt conſtat in omnibus Sacramentis ſi pro pretio eſſent adminiſtrata, & in conſecratione Eccleſiæ, altaris, & ſimilium. Et de profeſſione Religionis etiam certum eſt, neque iure diuino, neque Eccleſiaſtico irritam eſſe propter pretium factam, vt colligitur manifeſtè ex *cap. veniens de ſimonia.* Quocirca ſi compares reliquias ſanctorum, grana benedicta, ius patronatus, licentiam eligendi confeſſorem pretio aliquo, non teneris ea dimittere; ſiquidem non peccaſti contra iuſtitiam dando pretium pro illorum acquiſitione, ſed ſolùm peccaſti contra Religionem indebitè tractando res Eccleſiaſticas. Solùm excipiuntur (vt dixi) beneficia, quæ ſi per ſimoniam realem acquiras, teneris dimittere iure Eccleſiaſtico ob *extrauag. cum deteſtabile de ſimonia*: eſt enim collatio irrita.

2. Obiici poteſt *cap. fin. de Pactis cap. pratera de tranſactionib.* vbi omnis pactio, tranſactio in ſpiritualibus nullius eſſe momenti cenſetur: ſi igitur nullius eſt momenti, tenetur ſic acquirens reſcindere contractum, & rem ſpiritualem relinquere. Reſpondet *Leſſius c. 35. dub. 30. n. 168. fine*, rem ſpiritualem, quæ reſtitui poteſt, eſſe reſtituendam, ſi pretium reddatur, quod pro ea datum fuit; ſecus verò ſi pretium non reddatur; aliàs cogetur vna pars reſcindere contractum nulla ſibi facta compenſatione. Secundò tamen reſpondeo cum *Suar. lib. 4. cap. 60. n. 4.* ſupradictos textus, & ſimilia loqui ſolùm in materia beneficiali. Quod ſi velis vt loquantur in omni materia, dicendum eſt loqui de pactione inducente obligationem in futurum, quæ omnino eſt irrita, & nullius momenti, vtpotè quæ obligat ad malum, & peccatum, non de actione, ſeu traditione, quæ de facto res ſpiritualis pro temporali donatur.

3. Maior eſt difficultas de pretio recepto pro ſpiritualibus: qua ratione teneatur quis ad illius reſtitutionem.

Primò certum eſſe debet, ſi accipias pretium, vt conferans beneficium, vel aliud quoduis ſpirituale, te teneri ad reſtitutionem non impleta conditione: in hoc omnes conueniunt: imò teneris reſtituere dantis quia nullibi cautum eſt alteri reſtitutionem eſſe faciendam: ita *Caiet. in ſum. verbo ſimonia, cap. 3. Victor. 2. p. relect. n. 6. Nauarr. cap. 23. n. 104. Sotus q. 8. art. 1. Suar. lib. 4. c. 59. n. 2. Leſſius lib. 2. c. 35. dub. 31. n. 170.* Non tamen repeti poteſt à dante propter turpitudinem admiſſam, vt benè *Couarr. ad reg. peccatum p. 2. §. 2. num. 7.*

4. Secundò certum eſt, ex iure Eccleſiaſtico pretium receptum, pro præſentatione collatione, confirmatione, &c. beneficij debere neceſſariò reſtitui ante iudicis ſententiam: ita multis relatis docet *Suar. lib. 4. c. 60. n. 3. Leſſius dub. 30. num. 169.* & expreſsè deciditur in *cap. de hoc, de ſimonia*: vbi *Gloſſa, & doctores*: ait enim Alex. III. ſcribens ad Toletan. Archiepiſcopum. Regem, & principes eius debes inducere, vt ſi quæ receperint à præfato Epiſcopo; vt eius electioni præſtarent aſſenſum, Eccleſiæ Exomienſi ſine diminutione reſtituant, cum ea ſine graui ſuæ ſalutis periculo retinere non poſſint.

5. Petes, cui debeat fieri hæc reſtitutio? Reſpondeo ex iure communi faciendam eſſe Eccleſiæ, in qua eſt beneficium, & conſtat manifeſtè ex *ſuprad. cap. de hoc*: & ita docuit *D. Thom. q. 100. art 6. ad 3.* Poteſt tamen fieri pauperibus de arbitrio ſuperioris, vt tenet, ibi *D. Thom. & doctores*: imò fieri poſſe pauperibus ex conſuetudine recepta: tenent multi allegati à *Couarr. reg. peccatum 2. p. §. 3. n. 6* & fauet *D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7.* vbi dicit pretium ſimoniacum non eſſe reſtituendum danti, ſed in eleemoſynas erogandum. Aduerto tamen non videri improbabile pretium acceptum pro datione beneficij reſtitui poſſe ante ſententiam iudicis ei qui dedit; poſt ſententiam, cui iudex addixerit. Sic *Sotus lib. 9. q. 8. art. 1. & Bannez 2. 2. q. 32. art. 7. Arag. 2. 2. q. 100. art. 6. verſ. ad 2. argum. pag. 1135. Man. Rodrig. 2. t. ſum. cap. 66. n. 4.* & reputat probabile *Leſſius dub. 31. n. 171. & Valen. diſp. 6. q. 16. p. 6. verſ. ſed quæret aliquis pag. 1675.* Ratio eſt; quia dans pretium non abdicauit à ſe dominium, cum non alia ratione intenderit abdicare, niſi quatenus in venditorem transferret; non transfert in venditorem, quia incapax eſt, manet ergo apud ipſum. Quod ſi dicatur Eccleſiam priuare emptorem dominio pecuniæ datæ. Reſpondetur facilè, hoc non fieri niſi per legem pœnalem, quæ neminem ante ſententiam re ſua priuat. Item quia nulla eſt lex pœnalis obligans clarè, vt pretium ſic acceptum dantibus non reſtituatur. Nam eſto in *cap. de hoc*, dicatur debere reſtitutionem fieri Eccleſiæ, hoc tamen videtur accipiendum poſt condemnationem. Nam ſine illa ſolùm infertur debere reſtitui; eoquod non poſſit ſine graui ſalutis periculo retineri.

6. Tertiò dicendum eſt, pretium receptum pro qualibet alia ſimonia iure Eccleſiaſtico reſtituendum non eſſe ante iudicis ſententiam: quia nullo decreto habetur expreſsè. Ita *Suar. lib. 4. cap. 60. n. 9. & 11. & Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 30. circa finem*: & conſtat primo de ſimonia ob ingreſſum Religionis ex *extrauag. ſanè de ſimonia*: vbi permittitur acceptum retineri, modo in priuatum vſum Abbatis, vel Abbatiſſæ

tiſſæ non conuertatur, ſed in communem vſum conuentus. Neque obſtat *cap. veniens, de Simonia*, vbi mandat Pontifex ſuo legato, vt Abbatem, & monachos, qui pro receptione in monaſterium pecuniam receperunt, ad illam reſtituendam compellat: quia compelluntur ad pecuniæ reſtitutionem, dum ipſe religioſus compellitur in alio monaſterio detetuire. Quia tamen religioſus ſic ingreſſus ante ſententiam iudicis non tenetur monaſterium relinquere, vt ſupra diximus: & docet *Suar. illo c. 60. n. 11.* fit ſanè neque Abbatem, & monachos teneti pecuniam reſtituere ipſimet religioſo, quod ideo eſt, quia religioſus ad aliud monaſterium tranſiens iuſtum erat, vt ſecum pecuniam datam ferret in alimenta: dum autem in eodem monaſterio manet, poſſunt Abbas, & monachi retinere pecuniam, neque tenentur reſtitutionem facere: præcipuè cum reſtitutio iuxta illum textum ei facienda ſit, qui capax non eſt proprietatis, & dominij, ſed eo ipſo quod pecuniam acciperet, in monaſterium transferenda eſſet. Quod ſi ipſe religioſus ſponte ſua, & abſque ſententia vellet illud monaſterium relinquere, & aliud ingredi, tunc ſanè teneretur Abbas, & monachi illius primi monaſterij reſtituere pecuniam ſecundo monaſterio ex iure naturæ; quia ipſi non habent titulum, ob quem talem pecuniam retineant, vtpote qui onus non ſubeunt alendi religioſum. Adde ibi dici poſſe illum F. Preſbyterum, ante profeſſionem conſuluiſſe Pontificem de conuentione cum monaſterio facta, aliàs non mandaretur pecunia ei reſtitui, ſi quidem illius non erat capax facta profeſſione. Et in hoc ſenſu iure naturæ tenebantur Abbas, & monachi ei pecuniam reſtituere. Tum quia deceptus illam dederat, putans eſſe de conſuetudine monaſterij. Tum & præcipuè quia cauſa ob quam data fuit pecunia adimpleta non fuit, ſi quidé erat profeſſio facta. Quapropter in nullo ſenſu ex hoc textu colligi poteſt teneri monaſterium reſtituere pecuniam acceptam De Simonia autem in ordine, & in aliis materiis nullum etiam Eccleſiaſticum ius inuenitur obligans ad reſtitutionem pretij ante ſententiam iudicis. Nam in *cap. audiuimus* præcipitur, vt ſi aliquid Epiſcopi exegerint, vt permittant in Eccleſiis ſibi ſubiectis clericos inſtitui, monachos profiteri, mortuos ſepeliri, reſtituant duplum in vtilitatem loci in cuius diſpendium id factum eſt: ſed hæc omnia intelliguntur poſt ſententiam, vt ibi *Abbas* notauit cum aliis, & *Suar. lib. 4. de Simon. c. 60. n. 13.*

7. Quartò dicendum eſt, ſi ſecundùm ius naturæ loquamur, recipiens pecuniam pro adminiſtratione Sacramenti & Sacramentalium, non tenetur reſtituere, quia miniſtris, & diſpenſatoribus debetur congrua ſuſtentatio. Vnde hic ſolum peccat in modo recipiendi; quia ſcilicet recipit pro re ſpirituali. Quare ſi mutet intentionem, & recipiat, aut retineat in ſtipendium ſibi debitum, non peccabit. Quod ſi vltra congruentem ſuſtentationem recipiat, tenetur reſtituere; quia illicitum eſt, & contra iuſtitiam.

Pro Sacramentalibus permanentibus, ſi fortè ex eorum datione aliquod damnum pateris vel corporale, vel ſpirituale, poteris abſque iniuſtitia (eſto non abſque Simonia) exigere quanti in animo tuo æſtimas incommodum illud, v. g. Priuas te reliquiis ſanctorum, vel corona benedicta &c. poteris abſque iniuſtitia pro iis pretium exigere: non enim iure naturæ obligaris hoc incommodum pati: ita expreſsè *Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 28. num. 158. & n. 162.* eſto contra teneat *Suar. lib. 4. cap. 59. num. 42.* probatque ſolùm ab inconueniente; eo quod abſque iniuſtitia poſſes Miſſam vendere diſtincto pretio ab ſtipendio propter incommoditatem, quam pateris priuando te illo fructu, quem alteri applicas, & alias poſſes ſatisfactiones proprias abſque iniuſtitia vendere. Sed hæc omnia non multum vrgent, etiamſi admittantur: fatemur enim eſſe grauiſſimum peccatum contra religionem hæc omnia venalia facere, non tamen contra iuſtitiam; ac proinde iure naturæ, imo neque Eccleſiaſtico obligatum te eſſe reſtituere.

PVNCTVM XXVII.

Quomodo Simoniæ crimen probari poſſit, vt Simoniaci puniantur, & condemnentur?

1. *Notorietate criminis probatur.*
2. *Coniecturis, & præſumptionibus probari poteſt: & quales hæ debeant eſſe.*
3. *Qualiter ſocius criminis in hoc delicto poſſit eſſe teſtis.*
4. *Sententia data appellatione non ſuſpenditur in iis, quando ipſo iure pœna imponitur.*

1. De iis optimè tractat *Flamin. Pariſius, lib. 14. de reſignat. q. 8. & 9. & ſeq. & Redoan. de Simonia p. 4. cap. 6. Maſcard. de probat. concl. 1304. & ſeq. Farinac. conſ. 75.* Ex illis breuiter accipe.

Primò probanda venit Simonia criminis notorietate, *c. de manifeſta cum duobus ſeqq. 2. q. 1.* Secundò euidentia facti, cum quis in crimine comprehenditur: *cap. ſi quis Diaconus 50. diſt. cap. ſi quis clericus 81. diſt. cap. Presbyter. 53. diſt.* Tertiò ex partis confeſſione *cap. Presbyter. 15. q. 5. cap. de ſoc. de Simonia:* Et ampliatur etiamſi illa confeſſio fuerit facta in iudicio criminali, vt conſtat ex deciſionibus allegatis à *Pariſio ſup. à n. 6.* Quartò per famam. Quintò per inſtrumentum in quo adeſt promiſſio, vel pactum, *cap. placuit, 16. n. 3.* Sextò per correſpectiuitatem; hoc eſt, quando vnus actus fit propter alium, vt ſi renunciaſti mihi beneficium, & ego conſenſi penſioni, vel aliam renunciationem in tui fauorem feci coram eodem notario, teſtibus, & eodem die, ſeu vt dicitur incontinenti: tunc enim inducitur ſufficiens præſumptio ſimoniæ: qua ratione in *cap. emendari. 104. 1. q. 1.* prohibetur ne in baptiſmo manus in concham mittatur, ne ſacerdos quod gratis accepit, pretio dare videatur. Quod ſi diuerſis temporibus fiat, non eſt ſufficiens probatio ſimoniæ, vt multis doctoribus, & deciſionibus probat *idem Pariſ. lib. 14. q. 9. à n. 9. vſque ad finem quæſt. & n. 20.* notat notarium de inſtrumento Simoniaco rogatum non poſſe opponere de Simonia vigore illius inſtrumenti Simoniaci per ipſum confecti; quia detegeret ſuam turpitudinem.

2. Dubium tamen eſt, an coniecturæ, & præſumptiones ſufficiant ad probandam Simoniam? Reſpondeo ſufficere: ita tenet communis ſententia, *Abbas in cap. inſinuatum, de Simonia, Menoch. conſ. 67. n. 7. volum. 1. Salzed. in pract. crim. cap. 91. pag. 271. verſ. ſola ſigna, Felin. Roland. Iulius Clar. & alii quos refert, & ſequitur Flamin. lib. 14. q. 8. num. 1.* Ratio eſt: quia Simoniæ vitium inter grauiora crimina reputatur, comparatur enim homicidio, hæreſi, & idolatriæ, in quibus per præſumptiones, & coniecturas probatio fit. Debent tamen præſumptiones, & coniecturæ eſſe euidentes, & reum de crimine conuincentes: *Gloſſa vlt. in cap. inſinuatum de Simonia*, debentque plenè probari, vt docent omnes teſte *Alexand. de Neno conſ. 64. num. 2. & ſeq. Iulius Clarus §. Simonia in fine & §. vlt. q. 20.* & multis allegatis docet *Flamin. libr. 14. de reſignat.*

*queſt.*8. *num.*14. *& ſeq. & Salzedo vbi ſupra*, *& Azebedo conſ.*50. *num.*4. *cum Baldo in leg. ſinguli*, *Cod. de probationib. & facit lex* 12. *tit.*14. *part.*3. Probatio tamen vnius coniecturæ, & præſumptionis non ſufficit, ſed neceſſariò debent eſſe duæ præſumptiones cum aliis indiciis integrè probatæ, & hæc plenam facere probationem docet *Abbas in cap. tertio loco in fine*, *de probationib. n.*5. 6. *&* 7. & tradit *Ildefonſ. de Azebedo conſ.*28. *n.*94. Vnde quælibet præſumptio, & coniectura debet eſſe in ſuo eſſe perfecta, & omnino conuincens; aliàs nullius erit momenti. Neque iungendæ ſunt præſumptiones, ita vt ex pluribus illegitimis probationibus vna conualeſcat, vt teſtatur *Antonin. Gom. t.*3. *var. cap.*12. *num.*26. *Maſcard. de probat. t.*3. *concluſ.* 1224. *num.*33. *Menoch. de præſumpt. lib.*1. *q.*46. *& melius Antonin. Gabriel. in concluſion. ſuis tit.*1. *de probat. concl.*1. *per totam*, *& alij, quos ſequitur Azebedo conſ.*30. *num.* 43. Quocirca in coniecturis, & præſumptionibus, quæ apponuntur in *Bullis Pij IV. & Pij V.* ad probandum crimen confidentiæ conueniunt doctores non quamlibet ex illis ritè probatam inducere probationem euidentem criminis commiſſi, ſed quælibet ex illis ritè probata inducit præſumptionem, & aliis concurrentibus coniecturis plenam probationem, vt eruditè tradit *Flamin Pariſius de confiden. q.*27. 31. 32. 34. 49. *&* 77. *& Garcia de benefic.* 11. *p. cap.*3. *num.*297. *& ſeq.*

3. Secundò dubitatur, an particeps delicti poſſit eſſe teſtis in hoc delicto? Huic dubitationi ſufficienter ſatisfecimus tractatu de fide diſp.3. p.15. ibi enim diximus in iis criminibus exceptis ſocium criminis admitti ad teſtificandum, ſi tamen non fuerit ſimul ſocius muneris, neque criminaliter procedatur, ſed ſolum ciuiliter, vt habetur in *cap. Mediatores* 1. *de teſtibus lib.*6. eſto ſecundùm leges, & praxim receptam, etiamſi criminaliter procedatur, ſocius criminis admittitur ad teſtificandum contra ſocium, & eius teſtimonium non ſolum eſt indicium, ſed etiam ferè ſemiplenè probat, Vide *Flamin. Pariſ. lib.*14. *de reſign. q. vlt.*

4. Tandem aduerto concluſa probatione, ſi detur ſententia aduerſus Simoniacum appellatione non ſuſpendi, ſed mandari debere executioni in iis, in quibus ipſo iure imponitur pœna. Nam in iis pœnis, quæ imponuntur ipſo iure, ſententia declaratoria facit tranſire in rem iudicatam, vt reſoluit *Ananias*, *& Felin. in cap. ſicut de Simonia*, *& Maranta de ordine iudiciar.* 6. *p. act.*2. *n.*187. qui affirmat in hoc caſu non eſſe acceptandam appellationem, & *Man. Rodrig.* 2. *t. ſum. verbo Simonia cap.*56. *n.*6. *in fine ante* 7. *concluſ.* dicit in praxi ita eſſe receptum.

Pvnctvm Vltimvm.

De poteſtate diſpenſandi cum Simoniacis.

1. *Solus Pontifex ante contractam Simoniam habet hanc poteſtatem; illa contracta in pœnis ferendis aliquando Epiſcopus.*
2. *Quis poßit ab excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto abſoluere?*
3. *Quis ab inhabilitate ad beneficia? Probabilius eſt ſolum Pontificem diſpenſare poſſe.*
4. *Probabilitate non caret poſſe Epiſcopum ſi occulta ſit.*
5. *Sic diſpenſatus ſine alia noua collatione beneficium poßidere poteſt.*
6. *Limitant aliqui, dum modo beneficium ſit de collatione ordinarij diſpenſantis.*
7. *Non approbatur limitatio.*
8. *Forma ad diſpenſandum nulla eſt præſcripta.*
9. *Si inhabili Pontifex concedat beneficium, cum illo illa in parte diſpenſat.*
10. *Proponitur obiectio, & ſoluitur.*
11. *Vt licitè tamen diſpenſationem Pontifex concedat, cauſam aliquam habere debet.*

1. Ante contractam Simoniam clarum eſt ſolum Pontificem poſſe diſpenſare: illa verò contracta eſt diſtinguendum de pœnis ipſo iure latis, vel ferendis, ſi iam per ſententiam ſunt impoſitæ. Et quidem pœnæ ferendæ, quales ſunt diſpoſitio, infamia, vel ſuſpenſio ſi à iudice propter crimen Simoniæ in iudicio probatum infligantur, nec vtique durante tempore, pro quo inflictæ fuerunt, poſſunt à iudice auferri. Probabile tamen eſt, ſi imponatur alicui ſuſpenſio triennalis, poſſe ab Epiſcopo ante tempus tranſactum auferri. Idem eſt in ſuſpenſione qualibet ab officio, vel beneficio: quia eius eſt abſoluere cuius eſt ligare. Secus vero dicendum videtur de infamia, & depoſitione; quia hæc non abolentur niſi à Pontifice, cum ex ſuo genere ſint perpetuæ.

2. Quod ſi de pœnis ipſo iure latis loquamur. Prima pœna eſt excommunicatio lata in dantes ordinem, beneficium, aut religionem, vt diximus, à qua excommunicatione ſolus Papa de iure communi poteſt abſoluere; quia ipſi eſt reſeruata. Ex particulari priuilegio Epiſcopus, & religioſi mendicantes modo non ſit excommunicatio publica, & ad forum contentioſum deducta.

Secunda pœna eſt ſuſpenſio in eo qui Simoniacè fuit ordinatus, cuius ſuſpenſionis abſolutio quoad illum ordinem Simoniacè obtentum reſeruatur Pontifici in *cap. penult. de Simonia*: *& ibi Gloſſa*, *& communis doctorum.* Et ſine huius abſolutione non poterit quis ad ſuperiores ordines aſcendere, vt bene aduertit *Suar lib.*4. *de Simonia cap.*61. *num.*5. De ſuſpenſione autem aliorum ordinum legitimè receptorum, eſto probabile cenſeat *Suar. ſupra* poſſe Epiſcopum abſoluere, probabilius cenſet oppoſitum. Quia videtur eſſe quædam lex impoſita ipſis Simoniacis, vt non poſſint ad ſuperiores ordines aſcendere, ſed ſpe diſpenſationis careant, vt loquitur *Sixtus V. in ſua conſtitut. contra male promotos*, quam in hac parte confirmauit Clemens VIII. Idem dicendum eſt de ſuſpenſione incurſa ab ordinantibus Simoniacè, vel à mediatoribus Simoniæ, & de ſuſpenſione incurſa à capitulo, vel conuentu regulari propter Simoniacam receptionem religioſi: quia ſimiliter Pontifici reſeruatur.

Pœna item expulſionis à monaſterio, cum non incurratur ante condemnationem, non indiget diſpenſatione; poſt condemnationem, ſolus Papa diſpenſat, niſi in caſu ignorantiæ, iuxta *cap. de Regularibus de Simonia*, vel in caſu neceſſitatis iuxta *cap. quoniam eodem tit.* vt optimè aduertit *Suar. lib.*4. *de ſim. cap. vlt. num.*7.

Alia pœna eſt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, quod incurritur ab ordinante Simoniacè, vel à prælatis recipientibus beneficium in confidentiam, à qua pœna ſolus Papa poteſt abſoluere: quia ſibi reſeruat abſolutionem.

Aduerto tamen ab omnibus iis cenſuris, ſi publicæ non

non ſint, vel ad forum contentioſum deductæ, poſſe Epiſcopum abſoluere virtute *Trident. ſeſſ.24. cap.6. de reformat.* ita *Suar. lib.4. cap.61. n.11. in medio.* Neque obſtat *Bulla Pij V.* prohibens hanc facultatem, quia in hac parte non videtur recepta, vt notaui ſupra cum *Eman.Sà, verbo Simonia n.12. Leſſio dub.24.n.134.*

3. Difficultas eſt, an inhabilitas, quam contrahunt recipientes Simoniacè beneficium poſſit ab Epiſcopo tolli. In qua re primò dicendum eſt, ſi ignorante beneficiato Simonia commiſſa fuit, & ipſe bona fide beneficium recepit, poterit Epiſcopus, ſi beneficium ſit ſimplex, poſt liberam illius reſignationem, iterum illud beneficium eidem conferre: Secus verò ſi beneficiũ maius ſit; tunc enim non poterit pro illa vice, quia debet prius alteri conferre, & poſtea ſi vacet, poterit huic ignoranti Simoniam conferre: quæ omnia habentur in *ſuprad. cap. penult. de electio.* Quod ſi ſcienter Simoniam commiſerit, communis ſententia doctorum eſt non poſſum Epiſcopum diſpenſare, ſed ſemper inhabilem eſſe ad illud beneficium habendum, etſi fuit Simonia confidentialis ad omnia beneficia, quovſque Pontifex dipenſet. Neque in priuilegio conceſſo à Trident. circa caſus occultos, hic comprehenditur. Tum quia hic non eſt caſus occultus pertinens ad abſolutionem Sacramentalem. Tum etiam quia non eſt cenſura, neque irregularitas, ſed quædam vindicatiua pœna. Tum denique quia illa pœna introducta eſt poſt concilium: & Conſequenter facultas data à concilio non extenditur ad caſus noua lege Pontificia reſeruatos poſt concilium, vt reſpondit *Gregor.XIII.* audita relatione congregationis, prout refertur *Volum.4. deciſionum Rotæ per Farinac. fol.77.* Adde hoc eſſe expreſsè declaratum à congregat. Cardinal. vt in ſupradicto loco refertur; vbi *in §. ex delicto occulto*, dicitur: Epiſcopus etſi in Simonia occulta diſpenſare poſſit, non poteſt tamen Simoniacum rehabilitare ad beneficia in poſterum obtinenda, neque ad ea retinenda, quæ per Simoniam occultam obtinet, *pag.77.verſ. an Epiſcopus*: vbi dubitatum fuiſſe refertur, an Epiſcopus ex vi huius capitis poſſit abſoluere ſacerdotem ſibi ſubditum à Simonia occulta, & rehabilitare ad ordines, & beneficia tam obtenta, quam obtinenda, reſpondetur his verbis: Congregatio cenſuit potuiſſe abſoluere, & ad ordines rehabilitare, & beneficia tam obtenta, quam obtinenda, ſed non ad beneficia, quibus propter Simoniam priuatus fuiſſet, vel ad obtinenda.

4. Verum etſi hæc ſententia probabilior ſit, & in praxi ſequenda. Nihilominus tamen exiſtimo eſſe ſatis probabile poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Simoniaco occulto in inhabilitate contracta propter Simoniam: ita cenſet *Henriq. lib.13. de excommunicat. cap.56. n.1. & in com. litt. F. Leonard. Leſſius* reputat probabilem *lib.2. cap.35. dub.25. num. 140.* conſentit *Suar. lib.4. cap.61. num.11.* ait enim verius eſſe non extendi facultatem concilij ad diſpenſandum in hac inhabilitate. Indicat ergo oppoſitum ſententiam veram eſſe, & ſaltem probabilem. Ratio eſt, quia hæc inhabilitas, vt probat Henriq. eſt quaſi quædam irregularitas: conceſſa ergo facultate diſpenſandi in omnibus irregularitatibus, videtur ad hanc inhabilitatem extendi. Neque obſtant deciſiones Cardinalium. Tum quia illis deciſionibus etſi magnæ ſint authoritatis non eſt neceſſariò ſtandum, vt expreſsè dicit *Sanch.* reſpondens cuidam deciſioni Cardinalium *lib.8. de matr. diſp. 2. n.10. circa finem*, & de ſtylo curiæ, & deciſionibus Rotæ docet ſimiliter *Vaſq. t.2. in 1. D.Thom. diſp.177. cap.vlt. n.75.* vbi optimè probat declarationes, deciſioneſve Rotæ non habere vim legis. Adde ſupra dictas declarationes facilè explicari, vt ſcilicet intelligantur non poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Simoniaco inhabili ad obtinenda beneficia, quibus priuatus fuit per ſententiam: nam ante ſententiam benè poterat: Et hæc explicatio fundatur in vltima declaratione Cardinalium: cum enim ibi dicat congregatio, Epiſcopum poſſe abſoluere Sacerdotem ſibi ſubditum a Simonia occulta, & rehabilitare ad ordines, & ad beneficia tam obtenta, quam obtinenda, poſtea ſubdat, ſed non ad beneficia, quibus propter Simoniam priuatus fuiſſet, vel ad obtinenda, ne inquam huiuſmodi poſteriora verba prioribus aduerſentur, neceſſariò debent intelligi de beneficiis per ſententiam priuatis. Quare ante ſententiam, & in foro conſcientiæ benè poterit Epiſcopus cum ſic inhabili diſpenſare.

5. Ex qua doctrina efficitur hunc obtinentem beneficium Simoniacè, ſi diſpenſatus ſit ab Epiſcopo in cenſuris, & in hac inhabilitate poſſe ſine alia collatione poſſidere beneficium. Tenet expreſsè *Suar. tom. 5. in 3. p. diſp 13. ſect.1. n.34. ſine enim Abbate in cap. ex poſtulaſti. De clerico excommunicat. miniſtr.* & ſumitur ex ipſo textu, ibi enim dicitur non poſſe ipſum clericum ſic delinquentem retinere beneficium, niſi cum illo fuerit miſericorditer diſpenſatum. Ergo poſita diſpenſatione benè poterit retinere: cum ibi nihil aliud deſideretur.

6. Temperant ſupradicta graues authores, vt intelligantur, quando beneficium eſſet de collatione ordinarij. Tunc enim affirmant diſpenſatione facta ab ordinario in impedimento, ob cuius cauſam collatio fuit irrita, manere firmam collationem; quia diſpenſando videtur, quaſi de nouo conferre. Secus verò quando beneficium eſt de collatione Pontificis, aut illi eſt reſeruatum: ſicuti eſt omne beneficium. in quo Simonia per confidentiam commiſſa eſt, vt habetur in *bullis Pij IV. & V.* & tradit *Gonzalez cum alijs Gloſſa 58. num.110.*

7. Verum hanc limitationem omnino reprobant *Speculator tit. de diſpenſat. §. nunc de Epiſcoporum, num. penult. Innocent. cap. innotuit num. 2. verſ. quidam tamen contradicunt, de Electione, & ibi Hoſtienſ. n.2. Ioann. Andr. n.5. Antonius n.11. & 12. Ancharran. n.2. notab. Azor. 2.p. inſtit. moral. lib.6. c.7. q.2. §. quid dicendum.* Et generaliter, & abſque illa limitatione affirmant *Felin. cap. cum dilectus n.4. de Accuſationib. Nauarr. lib.4. conſil.2. edit. tit. de ſponſalib. conſ.14. num.6. arg.5. iuncto n.14. in ſolut. ad 5. Burgaſius de irregularit. 2. p. tit. de differentijs terminor. num.9. & alij relati à Sanch. t.3. de matrim. lib.8. de diſpenſationib. diſp.7. num.12.* vbi probabilem, & ſecuram reputat hanc ſententiam triplici conditione interueniente. Prima, ſi vitium ob cuius cauſam collatio præſentatio, vel electio, &c. fuit irrita, ſit occultum. Secunda dummodo non ſit in tertij coëlecti præiudicium, qui propter priorem electionem priuatus fuit ipſo iure. Tertia, dummodo beneficiarius ille non acceperit ſcienter cum vitio illo collationem beneficij, quia tunc eſſet intruſus; ac proinde oporteret non tantum prioris vitij diſpenſationem obtinere, ſed illius quoque intruſionis: eſt enim reſpectu illius beneficij duplex canonicum impedimentum alterum prioris vitij, ſcilicet Simoniæ, alterum intruſionis. Requiritur ergo vtriuſque obtineri diſpenſationem: aliàs impetratio illius beneficij non facta mentione intruſionis eſſet nullius momenti, vt multis relatis tradit *Menoch. lib. 2. de arbitr. cent.3. caſu 201. n.129.* Addit tamen *Sanch. ſupradicto loco* impetrata diſpenſatione vtriuſque vitij occulti, ratam fieri priorem collationem, ſi amplectamur ſententiam probabilem dicentem indiſtinctè conualeſcere collationem habita diſpenſatione occulti vitij. Quod ſi

beneficiatus non acceptaſſet collationem, ſed tantum præſentationem, aut electionem, non diceretur intruſus, quia intruſus dicitur qui abſque canonico, & legitimo titulo, ſed vitioſo beneficium capit vt benè docent *Rebuff. praxi beneficial. reg. de ſubrogandis collitigantib. Gloſſa 4. n. 5. Sylu. & reliqui Summiſtæ verbo intruſus Nauar. ſum. c. 27. n. 194.*

8. Forma vero ad diſpenſandum in pœnis Simoniæ nulla eſt præſcripta: quare ſi Epiſcopus vtatur verbis, quæ ſufficienter exprimant voluntatem diſpenſandi, eo ipſo cenſebitur diſpenſaſſe.

9. Dubitant tamen doctores; an ſi Pontifex beneficiũ inhabili conferret, eo ipſo diſpenſare cum illo cenſeatur? Et reſpondeo, cenſeri diſpenſaſſe in ordine ad illud beneficium, ſi illi conſtitit eſſe inhabilem, ne dicamos fruſtra, & io vanum efficere collationem: & ita ſentit *Suar. lib. 4. de Simon. cap. vlt. n. 14. cum Panormit. in cap. cum in cunctis, §. inferiora de Elect. n. 8. & Felino in cap. præterea, de Teſtamentis cogendis n. 7. Nauarr. in opuſc. de datis, & promiſſis notab. 9. num. 14. Couarrub. reg. peccatum p. 2 § 8. n. 9. Mol. t. 1. de iuſtit. tract. 2. diſp. 92. § illud animaduertendum.* Et generaliter quotieſcunque impedimentum eſt iuris humani, & legiſlator ſcienter impeditum admittit ad actum, præſumitur animus diſpenſandi, ac inducitur vera diſpenſatio, quamuis princeps cauſæ cognitionem non præmiſerit, vt ſi Pontifex ſcienter admitteret irregularem ad ordines, vel beneficia, vel iure humano impeditos matrimonio coniungat, vel Rex lege inhabilem, vt ſeruum iudicem conſtituat: ita expreſsè *Thom. Sanch. lib 8. de matrim. diſp. 4. n. 2.* cum variis doctoribus: probatque *ex leg. Barbarius ff. de officio Præſidis*: vbi in poſteriori caſu illius textus deciditur, ſi populus Romanus detecta ſeruitute conſentiat ſeruum prætura fungi, valere geſta per ipſum: & *ex leg. quidam 57. in fine ff. de re iudicata*: vbi deciditur principem minori magiſtratum conferentem cenſeri diſpenſare, ne geſta per illum valore deſtituantur, & *in n. 17. Idem Thom. Sanch.* affirmat doctrinam hanc non ſolum in principe ſupremo, ſed etiam in inferioribus prælatis procedere in iis, quibuſcum ipſi diſpenſare poſſunt.

10. Neque obſtat *Clement. vnica, de ſenten. excommunicat.* vbi dicitur Pontificem communicando cum excommunicato non cenſeri abſoluere illum ab excommunicatione, niſi exprimat. Fatemur inquam hoc libenter: ſed dicimus, eſto illum ab excommunicatione non abſoluat, ſuſpendit tamen effectum excommunicationis quoad illum caſum, ne ſcilicet peccet communicando cum ipſo Pontifice, neve in excommunicationem minorem propter illum actum incidat, & eodem modo dicimus de noſtro caſo conferentem beneficium inhabili non abſolutè auferre inhabilitatem, ſed ſolum ad illum caſum, & reſpectu illius beneficij.

11. Aduerto tamen, vt licite Pontifex diſpenſationem concedat in iis impedimentis, & pœnis requiri aliquam cauſam: hoc enim expoſtulat commune bonum, & Eccleſiæ regimen. Verum ſi abſque cauſa contra ſuam legem feciſſet, & in ea diſpenſaſſet; exiſtimo non peccare mortaliter ſecluſo ſcandalo, aliáve ratione extrinſeca, & diſpenſationem validam eſſe, tenet multis relatis *Sanch. lib. 8. de diſpenſat. diſput. 17. n. 28. & diſp. 18. n. 7. Leſſius lib. 2. cap. 35. dub. 5. n. 34. Valen. t. 2. diſp. 7. q. 5. p. 9. ad finem Man. 1. 1. ſum. 2. edit. c. 237. n. 1. Nauarr. ſum. præclud. 9. num. 14. & cap. 25. num. 5. & nos diximus, tractatu de legib. diſput. vlt. & alijs in locis.* Epiſcopus verò, & alij prælati in legibus ſuperioris diſpenſantes, ſi abſque cauſa procedant, ex ſe conſtat, & peccare mortaliter, & nullam eſſe diſpenſationem: vt ſupradicti doctores tradunt.

INDEX

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM,

QVÆ IN HAC TERTIA PARTE OPERIS MORALIS DE VIRTVTIBVS, ET VITIIS contrariis continentur.

Abbatiſſa.

POTEST ſuis Monialibus præcipere in virtute obedientiæ. *tract.* 16. *diſp* 4. *pun.* 2. *num.* 2.

Poteſt præcipere eo fine, vt ſaluti ſubditarum conſulat. *n.* 3.

Abbatiſſa pœnis ſpiritualibus coërcere Moniales non poteſt. *tractat.* 16. *diſputat.* 4. *punct.* 14. *numer.* 4.

Actor.

In cauſis ciuilibus nullus Religioſus poteſt eſſe actor nomine proprio. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 12. §. 2. *n.* 1. In cauſis criminalibus poteſt de licentia, ſaltem præſumpta, Superioris. *n.* 2.

Adiuratio.

In qua ſignificatione adiuratio vſurpetur. *tract.* 14. *diſp.* 4. *pun.* 1. *n.* 1. Definitur adiuratio. *n.* 2. Duplex eſt adiuratio, ſolennis, priuata. *n.* 3. Item, deprecatiua, & imprecatiua. *n.* 4. Ad honeſtatem adiurationis, veritas, iuſtitia, & iudicium requiruntur, & qualiter veritas. *n.* 5. Qualiter iuſtitia requiratur. *n.* 6. Qualiter iudicium. *n.* 7. Modus in adiuratione ſeruandus eſt. *n.* 8. Ad quam virtutem adiuratio pertineat. *n.* 9. Qualiter ab oratione, & iuramento differat. *n.* 10. Aliquando adiuratio cum iuramento miſcetur. *n.* 11. An adiurationis ſit aliquod præceptum. *pun.* 2. Qui adiurare, & adiurari poſſunt. *pun.* 3.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in hac adiuratione, vt licita ſit. *tract.* 14. *diſp.* 4. *pun.* 4. *n.* 1. Dæmones non ſunt obſecrandi, ſed imperandi, & obiurgandi; neque ad alium finem, qui eſt à Chriſto præordinatus, & legitimo miniſtro. *n.* 2. Non poteſt Dæmoni aliud imperari, niſi vt à nocendo deſiſtat. *n.* 3. Quæ poſſunt Dæmonibus præcipi, & interrogari, vt reſpondeant. *n.* 5. & *ſeqq.* Non licet petere à Dæmone ſuperiore, vt inferiorem è corpore pellat. *num.* 9. & 10. Licitum eſt à Dæmone, in corpore humano exiſtente, petere ſignum ſui egreſſus. *n.* 11. Qualiter liceat adiuratori amandare Dæmonem in Infernum, vel in deſertum locum. *n.* 12. Qualiter liceat annuere Dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur in alium ingredi. *n.* 13. Licet coniuere Dæmoni petenti, ne relegetur in Infernum, néve nouis cruciatibus affligatur. *n.* 14. Qualiter liceat vexare energumenum flagellis, dehoneſtare opprobriis. *n.* 15. Quæ medicamenta energumeno applicari poſſunt. *n.* 16. Vno Dæmone expulſo frequenter omnes expelluntur, ſed non ex neceſſitate. *n.* 17. Dæmon non habet ex neceſſitate determinatam corporis partem, qua egrediatur. *n.* 18. Exorciſmi Eccleſiæ non habent virtutem infallibilem pellendi Dæmonem, ſed quando fuerit conueniens. *n.* 19. Qualiter Dæmon in Dæmoniaco aſſiſtat, & in illum habeat poteſtatem. *n.* 20.

Appellatio.

Si Prælatus terminos iuſtitiæ in grauibus pœnis imponendis excedat, licitum eſt Religioſo, remedio appellationis vti. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 15. *n.* 4. Hæc appellatio priùs ad Prælatos domeſticos, quàm ad Nuncium, vel Pontificem deferenda eſt. *n.* 5. A leui præcepto, ordinariáque correctione non permittitur appellatio. *n.* 6. Vt in cauſis grauibus appellationem interponere poſſis, debet eſſe exceſſus Prælati manifeſtus. *num.* 7. Apponitur diſcrimen inter Clericos, & Religioſos circa appellationis interpoſitionem. *num.* 8. An eo caſu, quo potes appellationem interponere, poſſis (ſi occaſio non ſuppetit appellandi) ad Superiorem maiorem, nulla petita ab inferiore licentia, iter arripere. *n.* 9. & 10. Licet tibi recuſare Superiorem ſuſpectum, quando times, te iniuſtè vexaturum. *num.* 11.

Apoſtaſia, Apoſtata.

Dupliciter à Religione fugere potes: ſi fugias animo redeundi, eris fugitiuus: ſi eo animo careas, eris apoſtata. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 16. *n.* 2. Explicatur definitio apoſtaſiæ. *num.* 5. An cenſendus ſis apoſtata, ſi fugias tuam Religionem, & aliam ingrediaris. *n.* 6. & 7. Aduersùs apoſtatas, iure communi ſpectato, nullæ ſunt cenſuræ, nec pœnæ ipſo iure latæ. *num.* 10. Prælatus Religionis capere & incarcerare, aliiſque pœnis afficere apoſtatas poteſt, etiam extra proprium territorium. *n.* 14. Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis ſubiiciantur cooperantes ad fugam, & apoſtaſiam. *dicto tract.* & *diſp. punct.* 18.

Ars chimica.

Hominibus eſt incognita. *tract.* 17. *diſp.* 1. *pun.* 10. *num.* 17.

Aſſeſſor.

Iudicis Religioſus eſſe poteſt. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 11. §. 1. *n.* 7.

Blaſphemia, Blaſphemus.

Blaſphemiæ definitio. *tract.* 17. *diſp.* 2. *pun.* 2. §. 1. *n.* 1. An blaſphemia falſitatem contineat. *n.* 2. Sitne de ratione blaſphemiæ affectus inhonorandi Deum. *n.* 3. Contumelia in Sanctos, blaſphemia eſt. *n.* 4. Blaſphemia eſt peccatum religioni oppoſitum, & ex ſuo genere mortale, nec videtur poſſe ex leuitate materiæ

veniale eſſe.§.2.n.1. Eſt ab odio Dei, deſperatione, & infidelitate diſtinctum. num. 2. Omnes blaſphemiæ in Deum prolatæ videntur eiuſdem eſſe ſpeciei. num. 3. Differunt tamen à blaſphemiis in Sanctos prolatis abſque ordine expreſſo ad Deum. n. 4. Qualiter in confeſſione diuerſitas blaſphemiarum explicanda ſit. num. 5. Si blaſphemia procedit ex affectu expreſſo inhonorandi Deum, debet in confeſſione manifeſtari. num. 6. Quotuplex blaſphemia ſit, & quibus modis contingat. §. 5.

Blaſphemus obligatur pœnitere de crimine commiſſo. tract. 17. diſp. 2. pun. 2. §. 4. n. 1. An blaſphemus ex conſuetudine ſit abſoluendus. n. 2. Audientes blaſphemũ nulla alia obligatione corrigendi tenentur, præter iure naturali impoſitam. n. 3. Obligantur denunciare blaſphemum. n. 4. Blaſphemiæ hæreticales Iudicibus fidei ſunt denunciandæ, non hæreticales Epiſcopo, vel ſæculari Iudici, ſi laicus ſit blaſphemus. num. 5. Si vnus Iudex procedit, & pœnam delicto adæquatam imponit, non poteſt alius procedere. num. 6. De pœnis blaſphemo impoſitis, vel à Iudice imponendis. §. 1.

Clauſura.

Ad clauſuram Moniales obligari poſſunt. tract. 16. diſp. 4. pun. 9. n. 2. Quæ Moniales conuerſæ, ſeu laicæ à clauſura excipiantur. n. 3. Conſuetudine abrogari poteſt lex clauſuræ. num. 4. Explicantur loca, quorum comparatione hæc clauſura ſeruanda ſit. n. 5. Poteſt Epiſcopus in Monaſteriis ſibi ſubiectis hanc clauſuram indicere. n. 6. Quid de Monaſteriis regularibus ſubiectis, an in his poſſit Epiſcopus clauſuram iudicere, atque viſitare. n. 7. Non eſt opus quotannis clauſuræ decretum publicare. n. 8. Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus clauſuram Monialium. tract. 16. diſp. 4. pun. 10. §. 4.

Compenſatio.

In iuramentis locus eſt compenſationi. tract. 14. diſp. 2. pun. 10. n. 2. Quod procedit tam in debitis poſt iuramenti obligationem contractis, quàm in contractis tempore iuramenti. n. 3. Quid, ſi expreſſam intentionem haberes non vtendi compenſatione? n. 4. In quibus rebus non detur locus compenſationi. num. 6.

Commutatio voti.

An, qui poteſtatem habent diſpenſandi vota, poſſint ea commutare. tract. 15. diſp. 2. pun. 14. Votum propria authoritate in rem euidenter meliorem potes cõmutare, niſi aliqua lege prohibitus ſis. pun. 15. n. 2. In rem inferiorem nequis propria authoritate. n. 3. An poſſis in æqualem. n. 4. An poſſis in rem ſub dubio, vel ſub opinione ſuperiorem. n. 5. Ad commutationem voti in rem æqualem neceſſaria eſt authoritas Prælati. n. 6. Ad cõmutationem faciẽdam in rem meliorem, nulla cauſa requiritur; benè tamen pro cõmutatione in æqualẽ, vel minus. n. 7. Quæ cauſa requiratur ad commutationem faciendam in rem æqualem, vel minorem. num. 8. Qualiter gaudentes poteſtate tantùm cõmutandi vota, eam exercere poſſint. pun. 16. An commutatio facta in æqualem, vel minorem materiam, valida ſit extinguátque prioris voti obligationem. pun. 17.

Commutatione legitima extinguitur prioris materiæ obligatio. tract. 15. diſp. 2. pun. 18. n. 1. Facta materia ſubrogata inutili, vel inpoſſibile, non reuiuiſcit prioris obligatio. n. 4. An redeunte obligatione prioris materiæ cõmutatæ, pereat ſubrogata. n. 5. & 6. Qualiter volenti liceat reditus ad priorem materiam promiſſam. n. 7. Si cõmutatio in minorem materiam facta eſt, licet reditus ad priorem: itémque, ſi facta eſt in æqualem. n. 8. An detur reditus, ſi in melius fuerit cõmutatio facta. n. 9. & 10. ſi redeas ad materiam cõmutatam, omiſſa ſubrogata, poteris omiſſa commutata ad ſubrogatam redire, excepto vno caſu. num. 11.

Conſuetudo.

Conſuetudo iurandi cũ aduertentia vt verum iuretur, non eſt peccatum mortale. tract. 14. diſp. 1. pun. 9. n. 2. Conſuetudo iurandi ſine aduertentia ad veritatem, re in peccato mortali conſtituit. n. 4. An debeat abſolutio differri habenti hanc prauam conſuetudinem. n. 6. An debeat ei aliqua pœnitentia imponi, ſi reinciderit, teneatúrque illam exequi. num. 7.

Contractus

Quidam bonæ fidei ſunt, quidam ſtricti iuris. tract. 14. diſp. 2. pun. 5. num. 2.

Contractus, qui ſecluſo iuramento validi ſunt, iuramento firmantur, etiamſi contra prius iuramentum fiant. tract. 14. diſp. 2. pun. 9. §. 7. num. 1.

Dæmon.

Futura contingentia pẽdentia à libera voluntate certò non cognoſcit. tract. 17. diſp. 1. pun. 3. n. 1. Futura accidentia naturali neceſſario prouenientia benè cognoſcit. n. 2. Variis modis homines inſtruit, & occulta docet. num. 3.

Latiſſima eſt Dæmonis poteſtas. Expenditur: primò circa elementa aliáſque res naturales. tract. 17. diſp. 1. pun. 9. num. 2. Dæmones habent poteſtatem circa humana corpora, & qualiter. num. 3. Circa animas ſeparatas nihil poſſunt. num. 4. An verum ſit, ſagas, & maleficas à Dæmone aſportari, an tantùm ſic fingi. num. 6. & 7. Non poteſt Dæmon ſcientias rerum naturalium breuiſſimo tempore infundere. pun. 10. n. 4. Si hoc procures, ſuperſtitioſus es. num. 5.

Depoſitum.

Religioſi capaces ſunt depoſiti: at Monaſterium obligatum non manet. tract. 16. diſp. 4. pun. 13. §. 4. num. 1. Prælatus non poteſt, domino non conſentiente, à ſubdito depoſitum remouere. n. 4. Tenetur Prælatus de depoſito, ſi non corrigat ſubditum depoſitum expendentem. num. 5. Depoſitum factum Eccleſiæ, vel Conuentui, ſi ob culpam illorum amiſſum ſit, ſoluere tenentur. num. 6. Quando cenſeatur depoſitum fieri Eccleſiæ, vel Prælato. num. 8.

Diuinatio.

Eius definitio. tract. 17. diſput. 1. pun. 3. num. 4. Duplex eſt diuinatio, & vtraque grauiſſimum peccatum. num. 5. Quod intelligitur, cum ſeriò mediis illis vanis vteris. Quid, ſi ioci cauſa experiatis. n. 6. Obſeruare ſomnia, auguria, &c. non vt certa, ſed vt contingentia, non videtur mortale, vna, vel altera vice: ſecùs, ſi frequentet. n. 7. Si cum alio pactum ineas, vt præmoriens ſuperſtiti, Deo id concedente, appareat moniturus de ſua ſalute, non eſt mortale; rarò tamen à culpa veniali excuſatur. num. 8. Inuocatio Dæmonis, tam expreſſa, quàm tacita, multiplex eſt pro multiplicitate rerum, quæ per diuinationem aſſumuntur. n. 9. Tacita, & expreſſa inuocatio non videtur ſpecie differre. n. 10. An in confeſſione declarare debes, quomodo diuinaueris. num. 11. Omnis diuinatio, ſiue tacita, ſiue expreſſa, ad diuinationem pertinet. n. 12. Qua ratione diuinatio per aſtra, abſque expreſſa inuocatione Dæmonis, licita ſit. pun. 4. Quovſque diuinatio per ſomnia licita eſſe poſſit. pun. 5. Quovſque diuinatio per ſortes licita ſit. pun. 6. Quovſque diuinatio ex elementis, ex animalibus, ex diſpoſitione proprij corporis, aliiſque rebus licita eſſe poſſit. pun. 7. Quæ ſint pœnæ diuinatoribus, ſortilegis, & maleficis impoſitæ; & quæ illorum obligatio. tract. 16. diſp. 1. pun. 13.

Dimiſſio habitus.

Sub pœna excommunicationis Religioſis interdicitur. tract. 16. diſp. 4. pun. 6. n. 1. Quæ ſit temeraria habitus dimiſſio. num. 3. Si retento habitu propriæ Religionis ſæcularem induas exteriùs, incidis in dictam excommunicationem. num. 5. Eſto excommunicato

nicationem vitares occultando habitum; at non vitas peccatum mortale. *n.* 7. Hæc dimiſſio habitus debet eſſe temeraria, & quæ hæc ſit. *n.* 8. *& ſeqq.* Excuſaris à cenſura, ſi ob actionem cedentem in proximorum vtilitatem dimittas: item, ſi ob graue aliquod damnum vitandum. *num.* 12. Item, excuſari potes ex diſpenſatione. *num.* 13.

Dimiſſio à Religione.

Si ex fictis cauſis dimiſſionem à Religione obtineas apoſtata es, & liber à votis non euadis. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 10. *n.* 9. Si ex cauſis veris, ſcilicet, grauibus delictis, ſine extorquendi dimiſſionem perpetratis, dimiſſionem obtineas; dimiſſio non valet. *n.* 10. Si iniquis mediis Religionem extorqueas, obligaris ad Religionem redire: & quid circa tui admiſſionem. *num* 11. Si magna inſtantia dimiſſionem extorqueas, valet dimiſſio: eſto tarò à peccato mortali excuſeris. *num.* 12. Culpam mortalem committis, ſi mediocrem diligentiam non adhibeas in vitandis culpis, ex quibus præſumis à Religione eiiciendum. *num.* 13.

Diſpenſatio.

In iuramentis fieri poteſt ab eo, qui poteſtatem habet diſpenſandi in votis. *tract* 14. *diſp.* 4. *pun.* 1. *num.* 5.

Diſpenſatione ceſſat obligatio voti. *tract.* 15. *diſp.* 2. *pun.* 9. *n.* 1. Diſpenſatio eſt actus non Ordinis, ſed iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. *num.* 1. Diſpenſatio expoſtulat cauſam, vt licita, & valida ſit. *num.* 3. *& ſeqq.* Votum emiſſum in ætate pupillari poteſt ex defectu plenæ libertatis à iure præſumpto diſpenſari. *num.* 8. Error circa cauſam impulſiuam, vel illius cauſæ ceſſatio præſtat ſufficientem cauſam diſpenſationi. *num.* 10. Item, dubium de intentione obligationis. *n.* 11. Item, ſi votum ſit occaſio maioris ruinæ. *n.* 15. Item, ſi grauem difficultatem in illius executione ſentias. *num.* 11. Si dubium ſit, votum eſſe impeditiuum maioris boni. *num.* 14. Si commune bonum impediatur. *num.* 15. Si cedat in damnum propriæ domus, vel familiæ *num.* 16. Oportet cum diſpenſatione aliquam admiſcere commutationem. *num* 17. Stante cauſa legitima diſpenſationis, poteſt Superior diſpenſationem concedere, & aliquando tenetur. *num.* 18. Quid poteſtatem habeant diſpenſandi, & in quæ vota. *pun.* 10. Nulli Prælato eſt facultas conceſſa diſpenſandi in votis reſeruatis. *tract.* 15. *diſp.* 2. *punct* 12. *num.* 1. Si materia voti leuis ſit, poterit inferior Prælatus diſpenſare. *num* 2. Quando vrget neceſſitas extraordinaria diſpenſationis, neque patet aditus ad Pontificem, poſſunt diſpenſare Prælati inferiores. *num.* 4. Si patet aditus ad priuilegiatum non poſſunt. *num.* 5. Hæc diſpenſatio concedenda eſt, quatenus neceſſitas poſtulat, & non ampliùs. *num.* 6. Prælati regulares non habent poteſtatem ob caſum vrgentis neceſſitatis. *num.* 7. Cùm dubium eſt, an votum ſit reſeruatum, habent Prælati inferiores Pontifice poteſtatem diſpenſandi. *n* 8. Ex vi conſuetudinis poſſunt in petitione debiti cum coniugati Epiſcopi diſpenſare. *n.* 9. Quid de emittentibus votum Religionis, vel caſtitatis, ante, vel poſt contractum matrimonium. *n.* 10. Votum emiſſum ex metu poteſt ab his Prælatis diſpenſari. *num.* 11. An vota emiſſa ab hominibus dominatiuæ poteſtati ſubiectis, ordinariæ poteſtati diſpenſandi ſubiiciantur. *num.* 12. Quid, ſi vota fuerint conditionalia. *num.* 13. *& ſeqq.*

Generalis facultas diſpenſandi in omnibus votis, non comprehenditur reſeruata. *tract.* 15. *diſp* 2. *pun.* 13. *num.* 2. Extenditur facultas diſpenſandi generalis ad vota ante, & poſt conceſſionem emiſſa; ſed non ad vota in commodum tertij ſacta. *n.* 6. Facultas diſpenſandi in votis eſt Religioſis conceſſa. *n.* 7. Poſſunt diſpenſare Epiſcopi in omnibus votis, quæ iure ordinario competunt. *n.* 8. Quibus ſit conceſſa poteſtas ad diſpenſandum cum ligatis voto caſtitatis ad petendum debitum. *num.* 9. An, qui poteſtatem habent commutandi vota, poſſint ea diſpenſare. *pun.* 14.

Solus Pontifex habet poteſtatem diſpenſandi cum ſimoniacis, ante contractam ſimoniam; illa contracta in pœnis ferendis aliquando Epiſcopus. *tract.* 17. *diſp.* 3. *pun. vlt. num.* 1. Ab inhabilitate ad beneficia quis diſpenſare poſſit. *num.* 3. *&* 4. Sic diſpenſatus ſine alia noua collatione beneficium poſſidere poteſt. *num.* 5. Forma ad diſpenſandum nulla eſt præſcripta. *num.* 8. Si inhabili Pontifex conferat beneficium, cum illo illa in parte diſpenſat. *num.* 9. Vt licitè tamen Pontifex diſpenſationem concedat, cauſam aliquam habere debet. *num.* 11.

Dolus.

Si dolus dat cauſam contractui circa ſubſtantialia, contractus eſt nullus. *tract.* 14. *diſp.* 2. *punct.* 5. *num.* 16. Si dolus verſans circa qualitates dedit cauſam contractui, contractus inualidus eſt; venit tamen exceptione doli reſcindendus, ſi ſolubilis ſit. *num.* 19. In his contractibus deceptus agere poteſt, & ad contractus reſciſſionem, & ad inæqualitatem reparandum. *num.* 21. Quid, ſi ab alio tertio dolus eſt commiſſus. *num.* 22. Si dolus incidit in contractum ſtricti iuris, contractus vtroque foro tenet. *num.* 24. Si dolus incidit in contractum bonæ fidei, contractus vtroque foro tenet, nec venit reſcindendus, niſi læſio ſit vltra dimidiam. *num.* 25. Reſoluitur, qua ratione iuramentum appoſitum contractibus doloſis obligationem inducat. *num.* 26.

Emphyteuſis.

Hæreditaria Religioſi, tam ſæcularis, quàm Eccleſiaſtica, in Monaſterium tranſit. *tract.* 16. *diſput.* 3. *pun.* 4. §. 3. *num.* 6. Si emphyteuſis conceſſa ſit ea conditione, ne tranſeat ad potentiorem, in Monaſterium non tranſit. *num.* 8. Emphyteuſis ſolùm pro vita Religioſi in Monaſterium tranſit. *n.* 9. Quid de emphyteuſi conceſſa alicui pro ſe, & ſuis hæredibus. *num.* 10.

Error.

Duplex error interuenire poteſt in contractibus, antecedens, vel concomitans. *tract.* 14. *diſp.* 1. *pun.* 5. *num.* 3. Verſari poteſt error circa ſubſtantiam, vel circa accidentia contractus. *num.* 4. Cauſari poteſt error à contrahente, vel ab alio tertio. *num.* 5. Error circa ſubſtantiam contractus reddit contractum nullum. *num.* 6. Iuramentum firmans talem contractum non obligat. *num.* 7. Si error verſetur circa qualitatem contractus, & ſit concomitans, valet contractus iure naturæ: & idem eſt de iuramento. *num.* 8. Si error verſetur circa qualitatem, & ſit cauſa contractus, an ſit contractus ipſo iure nullus, an veniat annullandus. *num.* 9. 10. *&* 11. Vnde cognoſcetur, errorem eſſe excitatiuum conſenſus, vel illius conſtitutiuum. *num.* 12. Sitne obligatio in deceptore reparandi inæqualitatem factam in ſupradictis contractibus. *num.* 13. *& ſeqq.* Quid, ſi nullus te in errorem induxit; ſed tu naturaliter errasti. *num.* 23.

Error multiplex eſſe poteſt. *tract.* 15. *diſp.* 1. *pun.* 6. *num.* 1. Si error, vel ignorantia eſt in obligatione voti, votum non tenet. *num.* 2. Idem eſt de errore, ſeu ignorantia in materia promiſſa. *num.* 3. Error, ſeu ignorantia circunſtantiarum non impedit voti valorem, niſi redundet in materiam promiſſam. *n.* 4. Si error adſit circa finem voti, valorem voti impedit

pedit : ſecùs ſi adſit circa occaſionem, & cauſam compulſiuam. *num.* 5. Qualiter cognoſcas, quando error eſt occaſio, quando finis voti. *num.* 6.

Excommunicatio.

Concilium excommunicat cogentes fœminas ad Religionis ingreſſum. *tract.* 16. *diſp.*1. *pun.* 9. *num.*2. *&* 3. Non comprehendit cogentes ad votum, vel iuramentum Religionis ſuſcipiendæ. *num.* 4. Modus coactionis debet eſſe iniuſtus; ſed ſufficit indirectus. *num.* 5. Quas perſonas comprehendat hæc excommunicatio. *num.* 6. Excipit Concilium caſus à iure expreſſo, in quibus dari poteſt coactio abſque excommunicationis incurſu. *num* 7. Simili excommunicatione ligantur impedientes fœminas à Religionis ingreſſu. *num.* 8. An comprehendat impedientes ingreſſum ad probationem. *n.*9. 10. *&* 11. Excommunicatio lata eſt aduersùs Religioſos dimittentes habitum propriæ Religionis. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 6. *num.* 1. Qualiter à prædicta cenſura excuſeris. *n.* 12. *&* 13.

Fœmina.

Fœminis interdictum eſt in Monaſteria virorum Religioſorum ingredi. *tract.*16. *diſp.* 4. *pun.* 8. *num.* 1. Non comprehenduntur Reginæ, nec de ſanguine regio. *n.*3. Fundatrices non comprehenduntur. *num.* 4. Quæ poſſunt ingredi decẽtem comitatum, & ſolitum deferre poſſunt. *num.* 5. Ex pietate, & neceſſitate licitus eſt hic ingreſſus. *num.* 8. *&* 9. Pœnæ conſtitutæ tranſgreſſoribus expenduntur. *num* 10. Quid, ſi fœminam introductam fabulationibus detineas, ne è Monaſterio egrediatur. *num.* 11. Quis poſſit à ſupradictis pœnis abſoluere, vel diſpenſare. *num.* 12. Quid poſt latam ſententiam. *num.* 13.

Feudum.

Religioſi tranſit in Monaſterium, ſi capax ſit præſtandi illius obſequia. *tract.* 16. *diſp.*3. *pun.*4. §.3. *num.*4. Excipitur feudum habens dignitatem. *num.*5.

Fideiuſſio.

Religioſis non licet, niſi de licentia Prælati. *tract.* 16. *diſp.*4. *pun.*13. §.4. *num.*1. Abſque licentia Prælati non tenet. *n.*2.

Fuga.

Graue peccatum committit Religioſus fugam faciendo. *tract.*16. *diſp.*4. *pun.* 16. *n.*1. Dupliciter à Religione fugere potes: ſi fugias animo redeundi, eris fugitiuus; ſi eo animo careas, erit apoſtata. *num.* 2. Pro fugitiuo, quatenus talis eſt, nulla eſt pœna, nec cenſura ipſo iure lata. *num.*8. Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis afficiantur cooperantes ad fugam, & apoſtaſiam. *dicto tract. & diſp. punct.* 18.

Gradus.

Quo gradu Doctoris, vel Magiſtri poſſit Religioſus inſigniri. *tract.* 16. *diſp* 4. *punct.*13 §.6. *n.* 1. Religioſis Societatis Ieſu non aliter prædicti gradus licent, quàm de Præpoſiti Generalis licentia, & ſeruatis quinque conditionibus. *num.* 3. An omiſſo examine in Societate Ieſu gradus ſuſceptus validus ſit. *num.*4. Explicantur conditiones. *n.*5. 6. *&* 7. Expenditur Priuilegium Iulij III. editum in fauorem Societatis Ieſu. *n.*8.

Idololatria.

Eius definitio. *tract.*17. *diſp* 1. *pun.*2. *n.*1 Eſt maximum peccatum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur. *n.*2. Si contingit cum hæreſi, pœnas hæreſis incurris; ſecùs ſi abſque hæreſi. *n.*3.

Irritatio voti.

Eius definitio. *tract.*15. *diſp.*2. *pun.*1. *n.*1. Duplex eſt irritatio, alia directa, alia indirecta. *n.* 2. Irritatio, quãdo ſit actus iuriſdictionis, quando dominij. *n.*3. Ex iure potiùs poſitiuo, quàm naturali ortum habet irritatio. *n.* 4. Quibus competat propria, & directa poteſtas vota irritandi. *pun.* 2. Extendatúrne poteſtas irritandi ad vota interna, & futura. *pun.* 3. §.1. An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa ex licentia Superioris. §.2. Vota ſubditi exempti irritari non poſſunt. §. 3. *n.*2. Vota realia filiorum puberum, non poſſunt à parentibus irritari, ſi ſui iuris facti ſunt. *n.*4. Quid de votis ante pubertatem emiſſis, neque in pubertate confirmatis. *n.*5. Quid de poteſtate curatoris ad irritanda vota perſonalia minorum in pueritia emiſſa. *num.* 6. Quid de poteſtate matris. *n.* 7. Vota vxoris tempore matrimonij emiſſa, nec tunc irritata, non poſſunt irritari tempore diuortij. *num.*8. Idem de votis ſeruorum, ſi libertatem conſequantur. *num.*9. Votum perſonale impuberis, ſi poſt pubertatem cõmutetur, non poteſt à parente irritari. *n.*11. *& ſeqq.* An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore ſubiectionis; implenda tamen ſubiectione diſſoluta. §.4. An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore, quo vouentes erant ſui iuris. §.5. An extendatur irritatiua poteſtas ad vota executioni mandata, & ad promiſſiones humanas, & ad vota realia defuncti, quæ in hæredes tranſierunt. §. 6.

Si negetur ſubdito licentia in perpetuum exequendi votum, cenſetur irritatum. *tract.* 15. *diſp.* 2. *pun.*4. *n.*1. Non eſt irritatio, ſi pro determinato tempore licentia negatur. *n.*3. Irritatio, & ſuſpenſio procedens à poteſtate dominatiua, nulla indiget cauſa ad ſui valorem. *n.*4. Fieri poteſt irritatio, etiam ſubdito inuito. *n.*6. Non eſt neceſſaria cognitio voti irritandi, ſi votum eſſe agnoſcatur. *n.*7 Quid ſi ex parte irritantis dubiũ ſit, an ſit verus ſuperior. *n.* 8. *& ſeqq.* Qualiter irritatiua poteſtas delegari poſſit. *n.*11. Qualiter vota ſeruorũ poſſint domini irritare. *pun.*5. An vota vxoris, conſtante matrimonio emiſſa, poſſit maritus irritare. *pun.*6. *n.* 1. *& ſeqq.* Vxor non poteſt alia vota viri irritare, niſi quæ ſibi præiudicauerint. *n.*9. 10. *&* 11. Patet omnia vota filij impuberis irritare poteſt. *pun.* 7. *n.* 4. Eandem poteſtatem habet tutor comparatione pupilli. *n.* 6. Quid dicendum de matre. *n.*7. Quid de hero, magiſtro, & nutrio. *n.*8. Filij puberis vota irritare parens poteſt, quæ ſibi præiudicauerint, non alia. *n.* 9. Egreſſo filio à patria poteſtate, non ſunt eius vota à patre irritabilia. *n.* 13 Quid dicendum de curatore, an habeat eandem poteſtatem ac pater. *n.* 14. Quid de matre. *n.*15.

Prælatus omnia Religioſorum vota irritare poteſt. *tract.*15. *diſp.*2. *pun.* 8. *n.*2. Excipitur, niſi eius ſtatum conſtituant. *n.* 3. Item, niſi ſit votum ſtrictioris Religionis. *n.*4. Qui Prælati hac poteſtate gaudeant. *n.* 5. Qualiter Pontifex hac gaudeat poteſtate. *n.*6. Quid dicendum de Monialium Abbatiſſis. *n.*7. In quos Religioſos ſit hæc poteſtas. *n.*8. Quid dicendum de Religioſo creato Epiſcopo: quid de electo. *n.*9. Vota Nouitiorum irritabilia non ſunt. *num.* 10.

Irritatio iuramenti fieri poteſt ab habente poteſtatem irritandi vota. *tract.*14. *diſp.*3. *pun.* 1. *num.*1. Perſonæ, quæ poteſtatem habent dominatiuam, irritare poſſunt iuramenta de materia ſibi ſubiecta. *pun.* 2. *num.* 1. *& ſeqq.*

Iudex.

Iudex ſæcularis non poteſt propriam iuramenti relaxationem concedere. *tract.*14. *diſp.* 3. *pun* 6. *n.*4. Iudex laïcus interpretari iuramentum poteſt. *n.*8. Qualiter Iudex laicus cognoſcere poſſit de nullitate relaxationis ab Eccleſiaſtico factæ. *n.* 9.

Iudices poſſunt eſſe Religioſi de licentia Prælati. *tract.* 16. *diſp.*4. *pun.*12. §.1. *n.* 1. Item, Iudices arbitri. *n.*6. Item, Iudices delegati Epiſcoporum; at Pontificis, vel eius Legati, ſoli Prælati. *n.*6. Qui poſſunt eſſe Iudices conſeruatores. *num.* 9.

Digitized by Google

Iuramentum.

Vnde dicatur. *tr.* 1. *diſp.* 1. *pun.* 1. *n.* 1. Definitur iuramentum. *n.* 2. Qualiter ſit inuocatio diuini nominis, non enunciatio. *n.* 3. Qualiter inuocatio creaturarum iuramentum contineat. *n.* 5. Expenduntur verba, quæ communiter iuramentum continent, & quæ non. *n.* 7. Examinatur qualiter eſſe poſſit voluntas inuocandi Deum in teſtem, cùm falſum iuratur. *n.* 8. Comparatione Dei ſolo actu voluntatis, & intellectus inuocari Deus in teſtem poteſt. *n.* 9. Finis iuramenti eſt fidem facere, vel promiſſionem ſeruare. *n.* 19. Explicatur multiplex modus iurandi. *pun.* 2. *num.* 1. Non differunt ſupradicta iuramenta ſpecie in ratione iuramenti. *n.* 2. Ex alio capite differre poſſunt. *n.* 4. Ex parte rei iuratæ eſt triplex iuramentum, aſſertorium, promiſſorium, & comminatorium. *n.* 5. An iuramentum annexum promiſſioni differat ab eo, quod ſimplici aſſertioni annectitur. *num.* 6. An iuramentum purè aſſertorium differat eſſentialiter à promiſſorio. *num.* 7.

Omnes extra iudicium iurare poſſunt, qui non fuerint aliquo iure excluſi. *tract.* 14. *diſp.* 1. *pun.* 3. *n.* 1. *&* 2. Excluditur periurus. *n.* 3. Deinde infamis. *n.* 4. Item, ſocius criminis. *n.* 5. Item, inimicus. *n.* 6. Item, perſona vilis, & inops. *n.* 7. Item, Saracenus, Iudæus, & alij ex diuerſa lege. *n.* 8. Item, laicus aduersùs Clericum. *n.* 9. Item, mulier in cauſa criminali. *n.* 10. Item, pueri ante pubertatem. *n.* 11. Item, conſanguinei, & affines intra quartum gradum. *n.* 12. Item, domeſticus ipſius producentis. *n.* 13. Item, Clerici Sacerdotes. *n.* 14. Iurans in iudicio debet eſſe ieiunus ex conſilio tantùm, non ex præcepto. *n.* 15. An iuramentum ſit actus licitus, & honeſtus. *p.* 4. Quod peccatum ſit defectus veritas, iuſtitiæ, & iudicij in iuramento aſſertorio. *pun.* 5. Quale peccatum ſit in iuramento promiſſorio defectus veritatis, & iuſtitiæ. *pun.* 6. Quod peccatum ſit in iudicio, vel extra, iuramentum præſtare in alio ſenſu ab eo, quem alius intelligit. *pun.* 7. Vtrùm iuramentum fictum, tam in iudicio, quàm extra, peccatum ſit mortale. *pun.* 8. Quando conſuetudo iurandi grauem culpam inducat. Vide, *Conſuetudo.*

Inducere aliquem ad falsò iurandum, vel ad iuramentum, quod nulla ratione licitè præſtare ipſe poteſt, eſt peccatum graue. *tract.* 14. *diſp.* 1. *pun.* 10. *n.* 1. Nunquam eſt licitum inducere alium ad teſtificandum falſitatem; tametſi teſtis falſitatem non cognoſcat. *n.* 2. Cùm tibi dubium eſt, an alius peieraturus ſit, vel per falſos Deos iuraturus, exigere potes iuramentum. *n.* 3. Nulla cauſa intercedente illicitum eſt petere iuramentum ab eo, quem credis malè iuraturum. *n.* 4. *& ſeqq.* An liceat petere iuramentum à determinato malè iurare ſub hac forma: Iura, eſto malè iures. *n.* 10. Quid dicendum de petitione iuramenti ab eo, quem credis violaturum. *n.* 11. Non debent Confeſſarij regulariter exigere iuramenta à pœnitentibus, abſtinendi à criminibus. *n.* 12. Quæ pœnæ impoſitæ ſint periuro. *pun.* 11.

In iuramento promiſſorio, & obligatorio voti, & iuramenti ſæpè reperitur; & quando hoc contingat. *tr.* 14. *diſp.* 2. *p.* 1. *n.* 1. In promiſſionibus humanis iuratis obligatio iuſtitiæ non naſcitur ex vi iuramenti. *n.* 2. In iuramento de re futura facienda in honorem Dei, eſto regulariter votum intercedat, aliquando ceſſare votum poteſt. *num.* 3. Quoties iuramentum cum promiſſione valida coniungitur, duplex peccatum committitur in eius violatione, & religionis, & iuſtitiæ. *num.* 4. An ſit maior obligatio iuramenti, quàm voti. *num.* 5. Vtrùm iuramentum doloſè præſtitum obligationem inducat. *pun.* 2. Vtrùm iuramentum per iniuriam exactum obligationem inducat. *pun.* 3. Vtrùm iuramentum metu extortum obligationem inducat. *pun.* 4. Vtrùm iuramentum dolo, vel errore præſtitum validum ſit, & obligatorium. *pun.* 5. *n.* 1. *& ſeqq.* Iuramentum firmans contractum, in quo interuenit error circa eius ſubſtantiam, non obligat. *n.* 7. Reſoluitur, qua ratione iuramentum appoſitum contractibus doloſis obligationem inducat. *n.* 16. Quæ materia requiſita ſit in iuramento promiſſorio, vt obligationem inducat. *pun.* 6.

Iuramentum non ludendi, abſolutè ſumptum, obligatorium non eſt. *tract.* 14. *diſp.* 1. *pun.* 7. §. 1. *n.* 1. Quoad abſtinentiam à ludo immoderato obligatorium eſt *n.* 7. Poteſt obligare quoad abſtinentiam a ludo moderato. *n.* 3. Sub iuramento non ludendi, non comprehenditur ludus per interpoſitam perſonam. *n.* 5. Quid dicendum de iuramento non ludendi cum hac perſona in hac domo, vel hoc ludi genere. *n.* 7. De iuramento non mutuandi, non fideiubendi, nec emendi auctiori pretio, nec vendendi minori. §. 2. De iuramento non accuſandi, nec denunciandi delinquentes. §. 3. De iuramento à Medicis præſtito monendi infirmos, vt confiteantur. §. 4. De iuramento Decurionum, Scribarum, & aliorum Iudicum. §. 5. De iuramento facto contra prius iuramentum, votum, ſeu promiſſionem, qualiter obliget. §. 6.

Iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, aut canonicam, obligatorium non eſt. *tract.* 14. *diſp.* 2 *pun.* 8. *n.* 2. Item, nec iuramentum de materia lege ciuili prohibita ob bonum publicum. *num.* 3. Neque item obligat iuramentum de materia lege ciuili prohibita, bonum ſingulorum ciuium ſpectante, ſi lex obliget ad culpam. *n.* 4. Vnde hoc cognoſcendum ſit. *n.* 5. 6. *&* 7. Iurans renunciare beneficium, ad cuius titulum fuit ordinatus, non obligatur, niſi habeat alia, vnde viuat. *n.* 8. Quid dicendum de iuramento ſoluendi pœnam in ſponſalibus appoſitam. *n.* 9. Iuramentum de non reuocando teſtamenta, obligatorium eſt. *num.* 12. Non obligat iuramentum ſoluendi ea, quæ ludo ad creditum ſunt lucrata. *num.* 13. Quid de iuramento facto à prodigo, cui interdicta eſt bonorum adminiſtratio. *num.* 14. Nullum eſt iuramentum alienandi bona, ſi alienatio nulla ſit. *num.* 15.

In iuramento promiſſorio homini facto duplex obligatio reperitur. *tract.* 14. *diſp.* 2. *pun.* 9. §. 1. *n.* 1. Qualiter iuramentum vim habeat firmandi promiſſionem aliàs inualidam. *num.* 2. Multùm intereſt, an ex iuramentum firmetur contractus, vel non. *n.* 3. Obligatio iuramenti confirmatorij non poteſt regulariter relaxari, ſecùs iuramenti non confirmatorij. *num.* 4. Si iurans non petit relaxationem in iuramento confirmatorio, ſatisfacit momentanea ſolutione. *num.* 5. Obligatio iuramenti confirmatorij tranſit ad hæredes; ſecùs non confirmatorij. *num.* 6. Quale debeat eſſe iuramentum confirmatorium contractus. §. 2. Quos contractus irritos confirmare iuramentum poſſis. §. 3. Expenditur caſus relatus in Authentic. Sacramenta puberum. Cod. Si aduersùs venditionem. §. 4. Expenditur caſus relatus in cap. Cùm contingat. de iureiurando. §. 5. Expenditur caſus relatus in cap. Quanuis pactum. de pactis. in 6. §. 6. An iuramentum habeat vim firmandi contractus factos contra prius iuramentum. §. 7. Vtrùm tanta ſit obligatio iuramenti, vt non detur locus compenſationi. *pun.* 10. Vtrùm obligatio iuramenti ita ſit perſonalis, vt non tranſeat ad hæredes, vel ſucceſſores. *punct.* 11. An iuramentum per procuratorem præſtari poſſit. *punct.* 12. An iuramenti obligatio, antequam præſtetur, impediri poſſit. *pun.* 13.

Iuramentum ſemper interpretandum eſt, quoad

minùs fieri poſſit, obligationem inducat. *tract.* 14. *diſp.* 2. *pun.* 14. *n.* 1. Iuramentum reſtringendum eſt iuxta naturam actus, ſuper quem cadit. *num.* 4. Iurans dare Petro equum, non teneris dare, ſi Petrus, quod promiſit, non ſeruat. *n.* 5. Qualiter intelligatur iuramentum de fidelitate alicui præſtanda, illique non eſſe contrarium. *n.* 6. Iurans parere ſententiæ poteſt appellare. *num.* 7. Iurans obedire Superiori, ceſſat obligatio, ſi ab officio remoueatur. *n.* 8. Iurans ſtare ſententiæ arbitri ſub certa pœna, non obligatur ad vtrunque. *n.* 9. Iurans non expellere conductorem, expellere poteſt, ſi penſionem biennio non ſoluat. *n.* 10. Iurans fideiuſſionem ſoluere non debet, quouſque principalis excutiatur. *n.* 11. Iurans ſoluere pecuniam mutuatam, poterit intra biennium exceptionẽ opponere non numeratæ pecuniæ. *n.* 12. Iurans dare aliquid abſenti, non obligatur, quouſque ipſe, vel alius nomine ipſius validè acceptet. *num.* 13. Iurans non reſignare beneficium, vel non commutare, non obligatur Religionem ingrediens. *n* 14. Admiſſus in Collegium Anglorum, & iurans confectis ſtudiis ad patriam redire, poteſt Religionem ingredi. *num* 15. Iurans tuis concollegis ferre auxilium, quomodo intelligatur. *num.* 16. Quid de iuramento non ingrediendi primum, non ſedendi nobiliori loco. *num.* 17. Iuramentum obligat rebus in eodem ſtatu permanentibus. *num.* 18. Promiſiſti ſub iuramento puellæ coniugium: fornicatur, de obligaris. *n.* 19. Iuraſti non nocere inimico, ſubintelligitur, ſi ipſe nouam cauſam non dederit. *n.* 20. Plures alij caſus apponuntur. *n.* 21. *& ſeqq.* Qualiter iuramentum dubium interpretandum ſit. *pun.* 15.

Iuſpatronatus.

Iuriſpatronatus venditio ſimonia eſt ex iure Eccleſiaſtico. *tract.* 17. *diſp.* 3. *pun.* 13. *n.* 1. An verò ſit ex iure diuino. *n.* 2. *&* 3. Iuſpatronatus transfertur iure hæreditatis, donatione, & venditione. *n.* 4. Expreſſio iuriſpatronatus in venditione villæ, cui eſt annexum, non conſtituit ſimoniam. *n.* 5 Iuſpatronatus non cohęrẽs fundo, ſed perſonæ; non transfertur venditis bonis omnibus illius. *n.* 6. Quid, quando bona eſſent annexa iuripatronatus, & venderetur. *n.* 7. Extra tres ſupradictos modos, nec vendi, neque transferri poteſt iuſpatronatus. *n.* 8. Venditio officiorum temporalium Eccleſiæ ſimonia eſt iuris humani. *n.* 9.

Iuſpatronatus inter bona immobilia computatur. *tract.* 12. *diſp.* vn. *pun.* 15. §. 5. *n.* 1. Qua ratione alienari poſſit. *n.* 2. Ius in ſepulcrum vendi non poteſt. *num.* 3. Iuſpatronatus, & ſepulcrorum, qua ratione ad ſucceſſores deueniat. *num* 4.

Læſio.

Ob enormem læſionem iuramenta à maioribus 25. annis præſtita relaxari non poſſunt, ſecùs ob enormiſſimam. *tract.* 14. *diſp.* 3. *pun.* 4. *n.* 4. Quæ ſit læſio enormiſſima. *num.* 5. Solùm in contractibus reciprocis datur reſciſſio contractus ob enormem, vel enormiſſimam læſionem. *n.* 6. Non eſt locus reſciſſioni contractus, nec relaxationi iuramenti, ſi quod ſit, ſi deceptor velit iuſtam æſtimationem rei ſupplere. *n.* 8.

Ludus.

Alearum Religioſo interdicitur; ſed, ſecluſo ſcandalo, non eſt mortale. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 13 §. 5. *n.* 1. Ad Religioſos laicos prohibitio extenditur. *num.* 2.

Magia.

In quo magia conſiſtat. *tr.* 17. *diſp.* 1. *p.* 8. *n.* 1. Hæc ſemper habet tacitum cum Dæmone pactum. *n.* 2. Eſt grauiſſimum peccatum, neque excuſatur ex renunciatione expreſſa illius. *n.* 3. Ex ignorantia eſſe poteſt aliquando veniale peccatum. *n.* 4. Hoc peccatũ magiæ alia plura ſecum trahit. *n.* 5. Triplex eſt magia iuxta triplex genus contractuum, qui per magiam procurari poſſunt. *n.* 6. Vt effectus aliquis à magia damnata procedat, debet cauſam naturalem excedere: & quomodo poſſit hoc cognoſci. *tract.* 17. *diſp.* 1. *pun.* 10. *n.* 1. *& ſeqq.* Differt hæc magica ſuperſtitio à diuinatione: quia diuinatione tranſiens cognitio procuratur; at magica ſuperſtitione permanens. *n.* 6. Scientia rerum naturalium tametſi malè acquiſita, liberè vti poteſt. *n.* 7. Si aliqua verba, vel ſigna ſacra vſurpes, credens illis liberum te eſſe à ſubitanea morte, à læſione inimicorum, ab aliquóque caſu fortuito; magicam ſuperſtitionem committis. *n.* 8. Idem eſt, ſi bona fortunæ precibus circunſtantias vanas habentibus conſequi ſperes: & quid de mulierculis, vulgò *enſalmadoras*. *num.* 9. Quæ in his precibus à ſuperſtitione excuſent. *n.* 10. Si medijs improportionatis ſanitatem corporis procures, ſuperſtitioſus es: & quid de vſu imaginum aſtronomicarum. *n.* 11. Mutare locum in ludis, ſperans inde fœlicem euentum, ſuperſtitio eſt, ſi certò credatur. *n.* 12. Vide, *Superſtitio*, & *Maleficium.*

Maioratus.

Tranſit in Monaſterium ſuccedendi capax, durante Religioſi vita. *tract.* 16. *diſp.* 3 *pun.* 4. §. 1. *n.* 1. An maioratus ante profeſſionem à Religioſo poſſeſſus, habens clauſulam expreſſam, vel tacitam excludentem Religioſos, tranſeat in Monaſterium. *n.* 2. *&* 3.

Maleficium, Maleficus.

Si effectus malefici alteri nociuus eſt, teneris medijs omnibus, illius remedium procurare. *tract.* 17. *diſp.* 1. *pun.* 11. *n.* 2. Licitum eſt, & aliquando obligatorium medijs ſupernaturalibus vti ad curandos maleficij effectus. *n.* 3. Naturalia remedia licita per ſe ſunt, & malefico obligatoria, ſi illius nocumentum factum reparari poteſt. *n.* 4. Non licet magis, ſeu maleficis, maleficij nocumentum reparare alio maleficio; tametſi alia via damnum reparari non poſſit. *n.* 5. Non licet Iudici cauſa curioſitatis, vel alterius finis, præcipere mago, vt maleficium coram ſe faciat. *num.* 6 An liceat maleficium deſtruere. *num.* 7. *&* 8. Non ſolùm licitum eſt, ſed obligatorium ex charitate, in eo qui conſcius fuerit. *n.* 9. Licet etiam ſigna contraria apponere, ſi debito fine apponantur. *n.* 10. Quid liceat Iudicibus circa maleficos. *n.* 12.

Non licet à malefico, quantumcunque ad id parato, petere, vt maleficium maleficiis diſſoluat, neque ad id cogere. *tract.* 17. *diſp.* 1. *pun.* 12. *num.* 1. Si dubius es, an maleficium maleficio ſit diſſoluendum, non poteris petere illo medio dubio diſſolui. *n.* 2. Quid, ſi maleficus medijs licitis, & illicitis poſſit maleficium diſſoluere. *n.* 3. *& ſeqq.* A Dæmone petere non potes maleficij diſſolutionem. *n.* 7. Item, neque præcipere: benè tamen obiurgare, & reprehendere. *n.* 8. Vide, *Magia*, & *Superſtitio.*

Metus.

A Deo, ſeu à cauſis naturalibus proueniens non impedit voti valorẽ. *tr.* 15. *diſp.* 1. *p.* 5. *n.* 2. Idem eſt de metu à cauſa libera incuſſo; ſed non ad extorquendum votũ. *n.* 3. Metus grauis incuſſus, etiam iuſtè, ad extorquendum votũ, iure naturæ votum non annullat. *n.* 5. Idem eſt, ſi metus iniuſtè incuſſus ſit. *n.* 6. *& ſeqq.* Votum Religionis aſſumendæ, hoc metu conceptum, eſt nullum. *n.* 14. Ex metu leui non irritatur profeſſio. *n.* 15.

Minor.

Iurans contractum non excluditur abſolutè à beneficio reſtitutionis conceſſo in leg. 2. Cod. ſi aduerſùs vendit. *tract.* 14. *diſp.* 2. *pun.* 9. §. 4. *n.* 6. Non eſt neceſſe minorẽ certiorari de nullitate contractus, nec de beneficio reſtitutionis. *n.* 7. Neceſſaria eſt pubertas in minore, vt contractus firmetur, nec ſufficit proximum eſſe pubertati. *num.* 8. An iuramentum minoris

pro: cimi

Digitized by Google

ptoximi pubertati obligationem inducat. *num.9.*

Minoribus in votis non comperit reſtitutio. *tract.15. diſp.2. pun.7. n.16.*

Monachus.

Vide, *Religioſus.*

Moniales.

Omnes iure Eccleſiaſtico obligantur, ne è ſuo Monaſterio exeant. *tract.16. diſp.4. pun.9. n.1.* Moniales ad clauſurum obligari poſſunt. *n.2.* Quæ Moniales conuerſæ, ſeu laicæ à clauſura excipiantur. *num. 3.* Stante legitima cauſa, manifeſta, & euidenti ingreſſus, ſi Epiſcopus nollet approbare cauſam, vel Prælatus licentiam concedere, poteſt Monialis exire. *n.11.* Quæ ſit legitima cauſa egreſſus. *num. 12. & ſeqq.* Ceſſante cauſa, ob quam Moniales egreſſa eſt, redire illicò debet. *n.19.* Quæ pœnæ ſint impoſitæ egredientibus, & ad egreſſum cooperantibus. *n.2* . An hæ pœnæ afficiant Monialem legitimo titulo egreſſam, ſed iniquè extrà commorantem. *n. 21.* Requiritur ad ſuptadictarum pœnarum incutſum, egreſſum è clauſura completum eſſe. *n. 24.* Qualiter ingreſſus in Monaſteria Monialium ſit prohibitus. *pun. 1* §. 1. Qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in Monialium Monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit. §. 2. Quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam. §. 3. Quæ pœnæ impoſitæ ſunt ingredientibus Monialium clauſuram. §.4. Qualiter acceſſus ad Monialium Monaſteria ſit prohibitus, & ſub qua pœna. *pun.11.*

Monaſterium.

Aliud eſt capax ſuccedendi; aliud ſuccedendi incapax. *tract.16. diſp. 3. pun.4. n.1.* Monaſteria, quæ Religioſis ſuccedunt, id habent ex iure Eccleſiaſtico, & ciuili. *n 3.* Vſusfructus bonorum Religioſi, de quibus ante profeſſionem non diſpoſuit, durante eius vita, Monaſterio acquiritur. *pun. 4. §. 1. n. 3.* Limita in Religionis Societatis Ieſu vota biennij emittentibus, qui vſumfructum retinent. *num. 5.* Tranſlato Religioſo ad aliud Monaſterium legitimè, tranſit cum illo vſusfructus. *n.8.* Qualiter annuum legatum, peculium filiifamiliâs, iuſpatronatus, & ius retractus in Monaſterium transferatur. §. 2. Qualiter maioratus, feudum, & emphyteuſis tranſeant in Monaſterium. §.3.

Si profitearis in Monaſterio capaci ſuccedendi, ſuccedit Monaſterium in fideicommiſſo, durante tua vita. *tract. 16. diſp.3. p.4. §. 4. n. 2.* Si teſtator appoſuit clauſulam grauato, ſi ſine liberis deceſſerit, & nullis filiis relictis ingreditur Monaſterium, excluditur in perpetuum ſubſtitutus. *num. 5.* Apponuntur plures limitationes. *n. 6. & ſeqq.* Quid dicendum de ſucceſſione fideicommiſſi in Religioni Societatis Ieſu. *num.7.* An hæreditas, & legatum Monacho poſt profeſſionem delatum, deſeratur ipſi immediatè, an Monaſterio? *pun. 5.* Monaſterium ex delicto Religioſi, etiam Prælati, non obligatur. *tr. 16. diſp. 3. p.16. num.1.* Ex contractibus ante profeſſionem obligatur Monaſterium pro viribus hæreditatis tantùm. *n. 2.* Ex bonis occaſione Monachi profeſſi Monaſterio prouenientibus, Monaſterium obligatur ſatisfacere. *num. 3.* Ex contractibus poſt profeſſionem nulla eſt obligatio Monaſterio. *n. 4.* Qualiter ex contractu Religioſi extra clauſtra commorantis obligetur Monaſterium. *num.5.* Qualiter ex contractu Prælati. *num. 6.*

Fœminis interdictum eſt in Monaſteria virorum Religioſorum ingredi. *tract.16. diſp.4. pun.8. n.1.* Non comprehenduntur Reginæ, nec de ſanguine regio. *n 3.* Non comprehenduntur Fundatrices. *n. 4.* Quæ poſſunt ingredi dicentem comitatum, & ſolitum deferentes. *n. 5.* Monaſterium eſt locus prohibitus. *n. 6.* Quid ſub nomine Monaſterij. *n.7.* Ex pietate, & neceſſitate licitus eſt hic ingreſſus *num. 8. & 9.* Quid, ſi fœminam introductam fabulationibus detineas, ne è Monaſterio egrediatur. *n. 11.* Qualiter ingreſſus in Monaſteria Monialium ſit prohibitus *tract.16. diſp.4. punct. 10. §. 1.* Qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in Monialium Monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit. §. 2. Quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam. §. 3. Qualiter acceſſus ad Monaſteria Monialium ſit prohibitus. *pun 11.*

Monaſterium tenetur ſoluere expenſas factas in reductione Religioſi: ſecùs factas in fugitiui ſuſtentatione, extra reductionis caſum. *tract. 16. diſput. 4. pun. 17. num. 2.*

Negotiatio.

Propria Religioſis eſt interdicta. *tract. 16. diſp. 4. pun. 13 § 3. n.1.* Qualis ſit hæc negotiatio. *n. 2.* Inferuntur plura, quæ à negotiatione excuſantur. *n. 3.* An emere merces in India in Hiſpaniam vendendas, eò quòd priuilegium eſt à Rege conceſſum, ſit negotiatio. *n.5.* Ex vnico actu grauis negotiationis peccatum mortale inducitur. *n. 6.* Non ſolum per propriam, ſed per interpoſitam perſonam negotiatio eſt prohibita. *num.7.* Neceſſitas grauis propriæ perſonæ, & familiæ, licitam facit negotiationem. *num.8.* Aſſiſtere nundinis prohibitum eſt Religioſis. *num. 9.*

Nouitiatus, Nouitius.

Nequit Nouitius, durante nouitiatu, matrimonium contrahere, ſi habitum non dimittat. *tract. 16. diſp.1. pun. 10. n. 3.* Obligatus eſt Nouitius ex honeſtate ſeruare Regulas. *n. 4.* Obligari non poteſt ſuperioris præcepto. *n. 5.* Nouitius violans caſtitatem non addit, ſecluſo ſcandalo, nouem malitiam. *num.6.* Prælatus regularis non poteſt præcipere Nouitio, aliter quàm poſſit Prælatus Eccleſiaſticus Clericis ſibi ſubiectis. *num.7.* Nouitius puniri poteſt à Prælato regulari ob quodlibet delictum. *num 8.* Quid dicendum de caſuum reſeruatione. *num. 9.* Quæ ſint priuilegia Nouitiis conceſſa. *pun. 11.*

Nouitiatus annus debet eſſe integer, & continuus. *tract. 16. diſp.1. pun.12. §.2. n.1.* Quæ interruptio ſufficiat, vt nouitiatus diſcontinuetur. *num. 6.* Depoſito habitus animo mutandi ſtatum, interrumpit. *num. 7.* Item, ſi à Monaſterio exeas animo fugiendi ſubiectionem. *num. 8.* Qualiter amentia, & furor interrumpat nouitiatum. *n.9.* Debet nouitiatus cum profeſſione continuari. *n. 10.* A quo tempore nouitiatus computandus eſt. §. 3. Quæ conditione ſeruandæ ſunt, vt nouitiatus legitimè fiat. §.4. An nouitiatus in Societate Ieſu diuerſam conditionem habeat à nouitiatu aliarum Religionum. *pun. 13.*

Nouitius via teſtamenti de ſuis bonis diſponere poteſt, nulla requiſita licentia. *tract.16. diſp.1 pun.14. n.1.* Tenetur ſeruare in hac diſpoſitione ſolemnitates à iure præſcriptas. *num.2.* Valida perſiſtit hæc diſpoſitio, nec profeſſione infirmatur. *num. 3. & 4.* Teſtamentum Nouitij ita Religioſis profeſſione firmum perſiſtit, vt reuocari non poſſit. *n.5.* An hæreditas, & legata in teſtamento relicta concedi debeant hæredi, & legatariis, cùm Nouitius profeſſionem facit. *n.6. & ſeqq.* Quid dicendum Trid. decreto ſpectato. *num. 10. & ſeqq.* Valida eſt diſpoſitio bonorum à Nouitiis Societatis Ieſu per viam teſtamenti facta. *num. 15.* De diſpoſitione bonorum, quam Nouitius renunciatione, ſeu donatione, facere poteſt, ſecluſo nouo iure Trident. *pun. 15.* An ſpectato iure communi, & ſecluſo Trident. bona Nouitij, decedentis ante profeſſionem, debeantur Monaſterio ſucceſſionis capaci. *pun. 16.*

Decretum Trid. comprehendit Nouitios maiores ſexdecim

ſexdecim annis. *tract. 16. diſp. 1. punct. 17. n. 5.* Non comprehendit teſtamentum, nec donationem cauſa mortis, nec reuocabilem. *n. 6.* Donatio irreuocabilis ex natura ſua, quæ ſit magni momenti, comprehenditur. *n. 7.* Poſsitne dari mutuum à Nouitio præſtita ſufficiente cautione de reditu, ſi Religionem deſerat. *n. 8.* Debet fieri renunciatio intra duos menſes proximos profeſſioni. *n. 9.* Requiritur licentia Epiſcopi. *n. 10.* Non eſt opus dari in ſcriptis. *n. 11.* Eſt ita firma, vt à Nouitio reuocari non poſſit. *n. 12.* Non transferunt dominium in reſignatarium quouſque profeſſio valida ſequatur. *n. 13.* Vt renunciatio hæreditatis patris viuentis in fauorem alicuius extranei effectum habeat, non eſt opus Monaſterium cedere. *n. 18.* Non habet locum decretum Concilij in renunciationibus Ieſuitarum factis iuxta eorum inſtitutum. *punct. 18. n. 1.* Facta hac renunciatione in fauorem Societatis Ieſu, poteſt Societas ea bona capere, & retinere. *n. 3.* An renuncians hæreditati patris viuentis in fauorem Societatis, & mortuo patre, tempore, quo ipſe profeſſus eſt, ſuccedat Societas. *n. 4. & 5.*

Nouitius eligere poteſt ſepulturam: ſi ea non electa decedat, in Monaſterio ſepeliendus eſt. *tract. 16. diſp. 4 pun. 13.* §. 8. *n. 8.* Cuius expenſis Nouitius ſepeliendus ſit. *n. 9.*

Obedientia.

Religioſa continet votum formaliter, & acceſſoriè promiſſionem, & traditionem Prælato factam. *tract. 16. diſp. 4. pun. 1. n. 1.* In violatione obedientiæ plures malitiæ continentur. *n. 2. & 3.*

Obſeruantia vana.

In quo obſeruantia vana, ſeu magia conſiſtat. *tr. 17. diſp. 1. punct. 8. n. 1.* Hæc ſemper habet tacitum cum Dæmone pactum. *n. 2.* Eſt grauiſſimum peccatum, neque excuſatur ex renunciatione expreſſa illius. *num. 3.* Ex ignorantia eſſe poteſt aliquando veniale. *n. 4.* Hoc peccatum magiæ alia plura ſecum contrahit. *n. 5.* Triplex eſt magia iuxta triplex genus contractuum, qui per magiam procurari poſſunt. *n. 6.* Declarantur magicæ ſuperſtitiones, quouſque illicitæ ſint. *pun. 10.* Vide, *Magia.*

Officium.

Aduocati, & procuratoris in iudicio Religioſis interdicitur, niſi accedat licentia Prælati, & Monaſterij vtilitas. *tract. 16. diſp. 4. pun 12.* §. 3. *n. 1* Cuiuſlibet cauſæ patrocinium prohibetur. *n. 5.* Interdicitur Religioſo procuratorem ſubſtituere. *n. 6.* Officium tabellionis omnibus Religioſis eſt prohibitum. *n. 8.* Quilibet Religioſus, etiam Franciſcanus, teſtis in iudicio eſſe poteſt, & in cauſa ſui Conuentus. *n. 9. & ſeqq.* An officia Iudicis, actoris, rei, Aduocati, procuratoris, tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentia ſuperioris requiritur, nulla ſint, & irrita, ſi abſque ea licentia fiant. §. 4.

De officio Medici, & Chirurgi, qualiter Religioſis interdictum ſit. *tract. 16. diſp. 4 pun. 13.* §. 2. De officio tutoris & curatoris Religioſis interdicto. *d. tract. & diſp. pun. 13.* §. 7.

Præcepta Societatis Ieſu.

Præcepta, quibus Religioſi Societatis aſtringuntur, tum à Præpoſito Generali, tum à Congregatione generali ſtatuta, non expirant morte Generalis ſtatuentis: ſed omnes ſuam vim, & obligationem retinet, quouſque à ſucceſſore reuocentur. *tract. 16. diſp. 5. pun. 9. n. 1.* Explicantur omnia præcepta *à n. 2. vſque ad fin. pun.*

Prælatus.

Regularis quæcunque rem honeſtã ex voto obedientiæ præcipere non poteſt. *tract. 16. diſp. 4 pun. 4. n. 2.* Quæ in regula continentur tacitè, vel expreſsè, præcipere poteſt. *n. 3.* Expenduntur caſus frequentiores, qui in regula tacitè continentur. *n. 4. & ſeqq.* An Prælatus te obligare poſſit ſuſtinere aſperitates Regulæ primæuæ à Pontifice approbatæ. *n. 8. & 9.* Qualiter te obligare poſſit regulam reformatam ſeruare. *n. 10. & 11.*

Quas pœnas ſpirituales Prælatus regularis imponere poſſit. *tract. 16. diſp. 4. pun. 4. n. 3.* Prælato regulari interdicitur ſubditum delinquentem pœna mortis punire. Idem eſt de verberatione publica, & mutilatione. *n. 5.* An pœna triremis poſſit Religioſus à ſuo Prælato condemnari. *n. 6. & 7.* De pœnis perpetui carceris, & triremis, an obligati ſint Religioſi eas in ſe exequi. *n. 9. & 10.* Si carcer ſit ita durus, vt periculum vitæ timeas, fugere potes. *n. 11.*

Prælati regulares rarò excuſantur ab obligatione fugitiuos quærendi, & ad Religionem reducendi. *tr. 16. diſp. 4. pun. 17. n. 1.* Monaſterium tenetur ſoluere expenſas factas in reductione Religioſi: ſecùs factas in fugitiui ſuſtentationem extra reductionis caſum. *n. 2.*

Penſio.

An penſiones poſſint vendi, & redimi abſque ſimonia. *tract. 17. diſp. 3. pun. 13. n. 6.* Duplex eſt penſio alia laica, alia Eccleſiaſtica: laica vendi poteſt. *n. 7.* Eccleſiaſtica, quæ multiplex eſt, nequaquam, abſque ſimonia vendi poteſt. *n. 8.* An poſſint redimi propria authoritate. *n. 9. & 10.* Reſignans beneficium cum onere penſionis, non poteſt paciſci, vt penſio redimatur. *n. 11.* Quod dicitur de penſionibus Eccleſiaſticis, dicendum eſt de præſtimoniis. *num. 11.*

Permutatio.

Permutatio beneficiorum, & cuiuſvis iuris ſpiritualis, ſi authoritate propria fiat, eſt ſimonia iuris humani. *tract. 17. diſp. 3. pun. 15. n. 3.* Talis permutatio eſt nulla. *n. 4.* Permutatio beneficiorum, authoritate Superioris licita eſt. *n. 5.* Fieri poteſt coram eo, qui poteſtatem habet beneficia conferendi. *n. 6.* Et fieri poteſt ſingulis menſibus. *n. 7.* De quibus beneficiis permutatio intelligatur. *n. 8.* Authoritate Ordinarij non poteſt fieri permutatio inter iura ad beneficia. *n. 9.*

Procurator.

Per procuratorem præſtari iuramentum poteſt, niſi contrarium iure, vel conſuetudine cautum ſit. *tract. 14. diſp. 2. pun. 11. n. 1.* Procurator debet habere ſpeciale mandatum ad iurandum, & ſignata cauſa. *num. 2.* Si abſit hoc mandatum, non obligatur Dominus. *num. 3.* Quid ampliùs in Procuratore minoris requiratur. *num. 4.* Aliqui ſunt caſus excepti, quibus iuramentum per Procuratorem præſtari non poteſt. *num. 5.*

Profeſſio.

Annus probationis ad licitam profeſſionem eſt neceſſarius. *tract. 16. diſp. 1. pun. 12.* §. 1. *num. 1.* Excipiuntur Commendatarij Monaſteriorum, quæ capita ſunt, & Primates Ordinum. *num. 5.* Excipiuntur Milites Ordinum militarium. *num. 6.* Item, excipiuntur Moniales Ordinis B. Dominici, in mortis articulo conſtitutæ. *num. 7.* Succedit Monaſterium in bonis ſic profeſſæ. *n. 8.*

Profeſſio alia eſt tacita, alia expreſſa: & de vtriuſque conditionibus. *tract. 16. diſp. 2. punct. 1. n. 1.* Debet fieri profeſſio traditione continente votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. *num. 2.* Si fiat ſub conditione repugnante obſeruationi caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ ea in Religione præſcriptæ, non tenet. *num. 3.* Quid, ſi fiat ſub conditione honeſta de futuro. *num. 4. & 5.* Profeſſio tacita inducebatur geſtatione habitus Profeſſorum. *num. 6.* Item, exercitio alicuius actus Profeſſorum. *num. 7.* Concilium non diſpoſuit de profeſſione ta-

cita

cita, dummodo in ea ſeruentur condiriones præſcriptæ in ptofeſſione expreſſa. *n.* 8. Quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam, & expreſſam.*n.9.*In Societate Ieſu non eſt locus profeſſioni tacitæ.*n.*10. Expenditur conditio ætatis, & nouitiatus ad profeſſionem requiſita. *pun.*2.§.1. Qualiter profeſſio libera debeat eſſe, & abſque errore. §. 2. Declaratur libertas à ſeruitute requiſita.§.3.

Profeſſio ſine licentia coniugis nulla eſt; obligat tamen profitenrem non petere debitum. *tractat.*16. *diſp.*2. *pnn.*2 §.4. *n.* 2. Poteſt hic Religionem deſerere abſque licentia coniugis; ſed non abſque authoritate Iudicis.*n.*3. *&* 4. Coniux in ſæculo relictus non poteſt ad Religionem migrare. *n.*5. Si Religionem ingrediaris ex licentia coniugis non ſeruantis conditiones à iute præſcripras, validus eſt ingreſſus.*n.*7.An reuocari poſſit. *n.*8. Reuocatus petere debitum poteſt. *n.*9. Si ſeruatis condirionibue a iure præſcriptis Religionem ingrediaris, valida, & licita eſt profeſſio.*n.*10. In Societate Ieſu nec profeſſio, nec incorpnrario tenet couiugati, niſi ſeruatis conditionibus præſcriptie à iure.*n.*11. Explicatur liberras à vinculo Epiſcopalis dignitatis requiſira ad profeſſionem. §. 5.

Neceſſitas parentum non impedit profeſſionis valorem. *tract.*16. *diſp.*2. *pun.*2. §.6. *n.*1. Si tempore tuæ profeſſinnis parentes patiebantur neceſſiratem, qualiter Monaſterium obligatum ſit ſuccurrere. *n.*3. Qualiter filius ſuccurrere teneatur, ſi pater grauiter indigeat. *n.*5. *& ſeqq.* Obligatus eſt filius ſuccurrere parenti, in quantum poſſit,ſalua obedientia, Ordinéque religioſo. *n.*9. *& ſeqq.* Supradicta procedunt de Religioſis Ieſuitis non profeſſis. *n.*15. Dicta de filio, comparatione parentis; procedunt de parente, comparatione filij, ſed non de frattribus,& ſororibus. *n.*15. De aliis condirionibus ex parte profitentis ad profeſſionem requiſitis.§.7. Quæ ſint conditiones requiſitæ ex parte illius,qui ad profeſſionem, & incorporationem in Societate admittere debet. *pun.*3. An ſi profeſſioni deficiat aliqua ex ſubſtantialibus conditionibus, aliquem effectum, & obligationem inducat. *pun.*4.

Profeſſio nulla eſſe poteſt ex variis impedimentis. *tract.*16. *diſp.*2. *pun.*5. *n.*1. Ad ratificandam profeſſionem debet tolli impedimentum, & adeſſe nouus conſenſus, tum profeſſi, tum Religionis. *n.*2. Hic conſenſus debet eſſe ex notitia nullitatis. *n.* 3. Qnaliter ex parte Religionis adeſſe debeat ſcientia nullitatis. *n.* 4. Reualidatio profeſſionie inualidæ inducitur delatione habitus profeſſorum per quinquennium. *n.* 5. An nouitiatus repetendus ſit. *n.* 6. *& ſeqq.* An ſic tacitè profeſſus ſe gerere poſſit, ac ſi expreſsè profeſſue eſſet. *n.* 10. In Societate Ieſu eſſe poteſt profeſſionis, ſeu incorporationis innalidæ ratificario. *pun.* 6. *n.* 2. Eiſdem actibus, ac in aliis Religionibus inducitur ratificatio. *n.*3.

Qualiter inualidè profeſſis, ſeu in Societate Ieſu incorporatis liceat Religionem deſerere, & aduersùe illam reclamare.Quid ſtatuerit Trident.*tract.*16.*diſp.*2. *punct.*7. *n.*1. Procedit conſtitutio æquè de incorporatis per vota biennij in Societate, ac de profeſſis. *n.*2. Coram quo Superiore reclamatio facienda eſt. *n.*6. Si certò cognoſcis profeſſionem nullam fuiſſe, nec ratificaſſe,an fugere poſſis. *n.*8.9.*&* 10. Elapſo quinquennio audiri non poteſt Religioſus.*n.*11. Dictum decretum non habet locum, niſi impedimentum ſublatum ſit. *n.*12. *& ſeqq.* Religioſa profeſſione, & biennia in Societate Ieſu incorporatione tranſis in dominium Religionis. *tract.*16. *diſp.*2. *pun.*8. *n.*1. Solnitur patria poteſtas.*n.*2. Remittuntur peccata quoad pœnam.*n.* 3. Commutantur omnia vota. *n.*4.5. & 6. Incorporatione in Societate non extinguuntur vota, ſed ſuſpenduntur. *n.* 7. Tollitur irregularitas ex defectu natalium. *n.*8. Sed non quoad prælaturam, nec beneficium curatum. *n.* 9. Sola profeſſione tollitur hæc irregularitas. *n.*10. Item, votis biennij. *n.*11. Purgatur inhabilitas ad actus temporales. *n.*14. Deletur ingratitudinis nota. *n.*15. Item, matrimonium irritatur. *n.*16.

Profeſſus in Religione Minorum Capucinorum, & Societatis Ieſu, non poteſt ampliùs de ſuis bonie diſponere. *tract.*16.*diſp.*3.*pun.* 3. *n.* 2.

Regula.

Diſtinguntur variæ Regulæ Religionum diuerſas obligatinnes continentes. *tract.* 16. *diſput* 4. *punct.* 3. *n.*1. Ex duplici capite obligat Regula ad veniale ex leuitate materiæ, & ex intentione legiſlatoris. *n* 2. Regulæ ad nullam culpam obligantis traɪſgreſſio non eſt contra votum obedientiæ, imò aliquando carere culpa poteſt ſi honeſtum finem habeat. *n.* 3. Tranſgreſſor Regulæ debet ſubire pœnam, eſto coram Deo non habeat culpam. *n.* 4. An ſi in ſtatu peccati mortalis Religioſue conſuetudinem habens violandi Regulas non obligantes ſub mortali. *n.*5. 6. *&* 7. Tranſgreſſio Regulæ quas contineat malitias. *tract.*16. *diſp.*4 *pun* 5. *n.* 4. Quæ in Regula continentur tacitè, vel expreſsè, Prælatus præcipere poteſt. *dicto tract. & diſp. pun.*4. *n.* 4. Expenduntur caſus freqnentiores, qui in Regula tacitè continentur.*n.*5.*& ſeqq.* An obligari poſſis ſuſtinere aſperitates Regulæ primitiuæ à Pontifice approbatæ. *n.*8. *&* 9. Qualiter Regulam reformatam obligatus ſis ſeruare. *n.*10. *&* 11.

Relaxatio iuramenti.

In Eccleſia eſt poteſtas relaxandi iuramenta homini præſtita. *tract.*14. *diſp* 3.*pun.*2.*n.*5. Quæ ſit legitima cauſa huius relaxationis. *n.*2. An iuramentum ſoluendi ea, quæ ludo ad creditum ſunt acquiſita, poſſit relaxari. *n.*3. Ob turpitudinem creditoris relaxari iuramenti poteſt. *n.* 4. Relaxatio iuramenti leui metu extorti, ab Epiſcopo concedi poteſt. *n.*6. Poſſunt ſupradicta iuramenta poſt commiſſum periurium relaxari. *n.*7. Poteſt peti hæc relaxatio ſine manifeſtatione commiſſi periurij. *n.*8. Priuilegio Bullæ, & aliis priuilegiis concedentibus poteſtatem diſpenſandi in votis iuratis, hæc iuramenta iniquè extorta relaxari non poſſunt. *n.*9.

Iuramenta appoſita in contractibus, in quibus dolus incidit, ſi fiant ab impubere, eſto doli capace, relaxari poſſunt ab Epiſcopo. *tract.*14. *diſp.* 3. *pun* 4. *n.*1. Secùs facta iuramenta à puberibus, niſi læſi fuerint vltra dimidium. *n.*2. Quid, ſi minores iurauerint non contrauenire contractui, nec ratione minoris ætatis, nec læſionis, neque alia ratione. *n.*3. Si iuramenta preſtentur à maioribus 25. annis non poſſunt ob enormem læſionem relaxari: ſecùs ob enormiſſimam. *n.*4. Et ſi contractus iuramento præſtitus fuerit geminatus, relaxatio concedi poteſt. *n.*7. Non eſt locus reſciſſioni contractus, nec relaxationi iuramenti, quando interceſſit læſio vltra dimidiam, ſi deceptor velit iuſtam æſtimationem rei ſupplere. *n.*8. In Romana Curia non conceditur relaxatio ad effectum agendi in obligationibus cameralibus. *n.* 9. An in illis caſibus, in quibus ob læſionem enormem, vel enormiſſimam, potes agere ad reſciſſionem contractus, vel pretij ſupplementum, Indigeas iuramenti relaxatione. *n.*11. *& ſeqq.* Quæ requirantur, vt Iudex relaxationem iuramenti iniquè extorti concedat. *punct.* 5. Qui Superior relaxare, aut remittere poteſt iuramenta homini præſtita. *pun.*6.

Religio.

Parochus, & quilibet alius beneficiatus poteſt, contradicente Epiſcopo, Religionem ingredi. *tract.*16. *diſp.*1. *punct.*7. §.1. *n.*1. Epiſcopus non poteſt, incon-

ſulto Summo Pontifice. *n.* 2. Qualiter impuberes, filiifamiliàs, & ſerui impediantur à Religione. §. 2. Qualiter coniuges impediantur à Religionis ingreſſu. §. 3. An obſtricti debitis, & ratiociniis reddendis, ingredi Religionem poſſint. §. 4. Si neceſſitas patris ſit extrema, & in ſæculo manens poteſt ſubuenire, econtrà in Religione, nequit eam ingredi filius. §. 5. *n.* 2. Hæc obligatio extenditur etiam comparatione cuiuſlibet proximi. *n.* 4. Neceſſitas grauis obligat filium, Religionis ingreſſum differre. *n.* 5. Apponitur limitatio. *n.* 7. Quæ dicta ſunt procedunt, tametſi filius voto Religionis ſuſcipiendæ ligatus eſſet. *n.* 10. Quæ dicuntur de filio comparatione parentis, dicenda ſunt de parente comparatione filij. *n.* 11. Ob neceſſitatem fratrum, aliorúmque conſanguineorum, non teneris Religionem differre. *n.* 12. Si voto Religionis obſtrictus ſis pro determinato tempore, non potes differre ob hanc fratrum neceſsitatem propria authoritate; benè tamen authoritate Prælati. *n.* 13. Neceſſitas communis non præſtat filio, comparatione parentis, impedimentum Religionis ingreſſui. *n.* 14. An ob paupertatem Monaſterij excludantur aliqui à Religionis ingreſſu. §. 6.

Expenduntur primaria, ſeu ſubſtantialia impedimenta, propter quę Religio Societatis Ieſu ingredientes excludit. *tract.* 16. *diſp.* 1. *pun.* 8. §. 1. *per numeros* 24. Expenduntur ſecundaria impedimenta à Societate aliqualiter excludentia. §. 2.

Coactio Religionis profeſſionem annullat, ſed non nouitiatum. *tract.* 16. *diſp.* 1. *pun.* 9. *n.* 1. Ingreſſus Religionis debet eſſe immunis à vitio ſimoniæ. *n.* 12. Ex parte admittentis debet adeſſe neceſſariò poteſtas, aliàs nullus eſt ingreſſus. *n.* 13. Debet præmitti informatio generis, vitæ morúmque recipiendi. *n.* 14. Non poſſunt Prælati abſque rationabili cauſa, negare ingreſſum aptis. *n.* 15.

An quælibet Religio capax ſit hæreditariæ ſucceſſionis. *tract.* 16. *diſp.* 3. *pun.* 8. Quælibet Religio, excepta Minorum, & Capucinorum, capax eſt cuiuſlibet legati, & donationis. *pun.* 9. *n.* 1. Religiones Minorum incapaces ſunt legati continentis totam hæreditatem, vel maiorem illius partem. *n.* 2. Item, incapaces ſunt legati rei immobilis. *n.* 3. Capaces tamen ſunt cuiuſlibet legati rei mobilis *n.* 8. Quid dicendum de animalibus relictis Minoribus. *n.* 9. Quid de legato annui redditus. *n.* 10. *& ſeqq.* Poſſeſſionem alicuius prædij potes Minoribus reuocabiliter concedere: ſecùs irreuocabiliter. *n.* 21. Quibus remediis poſſint Minores recuperare legatum ſibi relictum. *n.* 22.

Qualiter Religio Societatis Ieſu, eiúſque Religioſi capaces ſint hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato, & cuiuſuis legati. *tract.* 16. *diſput.* 3. *pun.* 10.

Religio non tenetur alere Religioſum iuſtè expulſum. *tract.* 16. *diſp.* 3. *pun.* 18. *n.* 1. Bona donata Societati non tenetur Societas expulſis reddere. *n.* 2. Fugitiuos tenetur per ſe Religio alere, per accidens excuſatur. *n.* 3. Recluſi in aliena Religione, à propria ſunt alendi. *n.* 4. Apponitur limitatio. *n.* 5.

An Religio eo ipſo, quo ſit perfectior, ſit etiam ſtrictior, durior, & ſeuerior. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 26. §. 1. *n.* 1. & 2.

Religioſus.

Nolens hæreditatem adire, poteſt à Superiore compelli: quòd ſi compulſus adhuc nolit, Monaſterium adire poteſt. *tract.* 16. *diſp.* 3. *pun.* 5. *n.* 5. Si hæreditate delata Religioſo, ante illius aditionem moriatur; poteſt Monaſterium illam adire. *n.* 6. Si teſtator vellet dominium legati ad Religioſum pertinere, nulla eſt eius diſpoſitio. *punct.* 6. *n.* 1. Limitatur in Societate IESV. *n.* 2. Relicta legari commoditate Religioſo, ſub ea conditione, ne poſſit à Superiore auferri, valida eſt diſpoſitio; ſed reiicitur illa conditio. *n.* 3. Si autem legatum relinquatur ea conditione, vt ſi à Superiure auferatur Monacho, ceſſet, & ad alium tranſeat; ſi de facto auferatur, ceſſat legatum. *n.* 4 Superior legati vſum non poteſt irreuocabiliter Religioſo concedere: benè promittere non reuocare. *n.* 5. An Religioſis licitum ſit habere peculium ex ſuperioris licentia. *pun.* 7.

Religioſis Societatis Ieſu interdictum eſt pro Miſſis, concionibus, aliíſque miniſteriis ſtipendia, & eleemoſynas in compenſationem recipere. *tract.* 16. *diſp.* 3. *pun.* 11. *n.* 10. Qualiter pro Religioſorum ſuſtentatione, pro viatico, aliíſque requiſitis ad miniſteria exercenda, eleemoſyna recipi poſſit. *n.* 6. *& ſeqq.* Religioſi profeſsi abſque Superioris licentia, nec licitè, nec validè teſtari poſſunt. *pun.* 12. *n.* 1. Coadiutores formati in Societate incapaces ſunt teſtandi. *num.* 4. Secùs Eremitæ Oblati, & qui lato vocabulo Religioſi nuncupantur. *n.* 5. Qui Religioſi profeſſi in Ordinibus militaribus incapaces ſint teſtandi. *n.* 6. Religioſi Equites D. Ioannis capaces ſunt teſtandi. *n.* 8. Religioſi Clerici horum Ordinum, ſi intra clauſtra commorentur, incapaces ſunt teſtandi: ſecùs, ſi extra clauſtra commorentur. *n.* 9. Omnes Religioſi ex facultate ſuperioris teſtari poſſunt. *n.* 10. *& ſeqq.* Qualiter Religioſis profeſsis habentibus deſcendentes, vel aſcendentes legitimos, licitum ſit teſtari; & bona inter eos diuidere. *pun.* 13. An parte profeſſio debeatur ſtatim filiis legitima. *pun.* 14. An Religioſus validè contrahat abſque Superioris facultate, obligetúrque ipſe, & cum eo contrahentes, ſtare contractui. *pun.* 15. An Religioſus teneatur ſoluere mutuum malè conſumptum, & ex quis bonis. *punct.* 16. *num.* 7. An ſi Religioſus ex vna Religione ad aliam tranſeat, poſsit ſecum deferre bona acquiſita durante profeſſione prioris Religionis. *pun.* 17. § 1. An bona, quæ tecum Religioni detuliſti, poſſis deferre Religioni poſteriori aſſumptæ. § 2.

In Religioſi acquiſitione ſpectanda eſt Religionis conſuetudo. *tract.* 16. *diſput.* 3. *punct.* 19. *n.* 1. Recluſus ad pœnitentiam in aliena Religione, ſeu Monaſterio; non ei, ſed proprio acquirit. *n.* 2. Fugitiuus ſuæ Religioni acquirit. Quid, ſi aliam ingrediatur. *n.* 3. Fugitiuus factus Epiſcopus, abſque diſpenſatione ſuæ Eccleſiæ, acquirit ex Epiſcopatu: ſecùs ex alio titulo. *n.* 4. Electus cui acquirat. *n.* 5. *& ſeqq.* Dominium bonorum, quæ acquiſita ſunt poſt aſſumptionem Epiſcopatus, vel beneficij, cedunt Eccleſiæ *n.* 10. Religioſus Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ acquirit, ſiue arte, ſiue ſucceſſione. *n.* 25. De Religioſo beneficiario, cui acquirat. *n.* 15. & 16. Quid dicendum de Religioſo promoto ad Prioratum amouibiliter. *n.* 17. An Religioſus tranſlatus ex vno Epiſcopatu, vel beneficio ad aliud, poſſit ſecum deferre fructus collectos, qui ſuperfuerunt ex priori beneficio. *n.* 18. *& ſeqq.*

An Religioſis interdicta ſit habitus ſuæ Religionis dimiſſio, & ſub qua pœna. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 6. Qualiter interdicatur Religioſis viris è ſuo Monaſterio egreſſus. *pun.* 7.

Qualiter officium Iudicis, & aſſeſſoris interdicatur Religioſis. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 12. §. 1. Qualiter Religioſo prohibitum eſt eſſe actorem, vel reum in iudicio. §. 2. Qua ratione Religioſo prohibeatur officium Aduocati, procuratoris, tabellionis, & teſtis. §. 3.

An

An ſupradicta officia Iudicis, actoris, rei, Aduocati, procuratoris, tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentia Superioris requiritur, nulla ſint, & irrita, ſi abſque ea licentia fiant. §.4.

Religioſus profeſſus a Religione expelli poteſt. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 19. *n.* 2 Quæ ſit legitima cauſa, ob quam poſſis à Religione expelli. *n.* 5. Quæ ſint grauia delicta, ob quæ expelli à Religione poſſis, arbitrio Superioris relinquitur. *n.* 8. An tacens impedimentum, quo cognito in Religionem non admittereris, ſufficientem cauſam expulſioni præſtes. *n.* 9. In Superiore expellente poteſtas requiritur, qualem ſolus Generalis ex ſpeciali priuilegio, & ex eius commiſſione prouincialis habet. *n.* 10. Delictum, quod expulſionem meretur, plenè probandum eſt iuxta formam iudiciariam vniuſcuiuſque Religionis. *n.* 11. In Societate Ieſu minor cauſa requiritur, vt Religioſus profeſſus expellatur, quàm in aliis Religionibus. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 20. *n.* 2. An Religioſi Societatis non profeſſi expelli poſſint, nulla cauſa intercedente. *n.* 3 4. *& ſeq.* Enumerantur cauſæ, ob quas Societas non profeſſos dimittere poſſit. *n.* 7. *&* 8. An Religioſus expulſus teneatur ad Religionem redire, reditúmque procurare. *pun.* 21. An eiectus à Religione, ſi in ea non recipiaris, tenearis, vel poſſis aliam Religionem ingredi, vel compelli poſſis ad illius ingreſſum. *pun.* 22. An Religioſus expulſus, cui non permittitur realitas ad propriam Religionem, teneatur ad obſeruantias regulares. *pun.* 23.

Religioſus factus Epiſcopus voto obedientiæ, ſicut caſtitatis, & paupertatis, aſtrictus manet; ſed ſoli Summo Pontifice obedire tenetur. *tract.* 16. *diſp.* 4 *pun.* 24. *n.* 1. An aliis votis, quæ in diuerſis Religionibus emittuntur, obligetur. *n.* 4. *& ſeqq.* Epiſcopus obligatus eſt habitum ſuæ Religionis deferre. *n.* 10. Sed, ſi eum relinquat, & ſæcularem induat, excommunicationem non incurrit. *n.* 11. Epiſcopus, retento colore habitus ſuæ Religionis, poteſt ſe conformare cum Epiſcopis ſæcularibus in forma, ſeu figura illius. *n.* 12. Epiſcopus nullo tenetur Regulæ præcepto. *n.* 13. Superiùs dicta etiam procedunt in Epiſcopo titulari non habente ſubditos. *n.* 20. Epiſcopus, qui Epiſcopatui renunciauit, aut illo priuatus eſt, non reincidit in regularium Prælatorum ſubiectionem: ſecùs, ſi degradaretur. *n.* 21. Supradicta exemptio Epiſcopos competit à tempore electionis per Pontificem confirmatæ. *n.* 22. Quid de Religioſis electis in Cardinales. *n.* 25. Quid de Religioſis Abbatibus, aliámve dignitatem habentibus propriam diœceſim habentem, nemini alteri ſubiectam. *n.* 26. Qualiter Religioſus promotus ad parochialem Eccleſiam votis Religionis, & illius obſeruantiis teneatur. *pun.* 25.

Expenduntur præcepta, quibus omnes Religioſi Societatis aſtringuntur. *tract.* 16. *diſp.* 5. *pun.* 9.

Renunciatio, ſeu reſignatio beneficiorum.

Ad validam, licitámque renunciationem requiritur conſenſus Superioris eam acceptantis. *tract.* 17. *diſp.* 3. *pun.* 17. *n.* 1. De quibus beneficiis hæc doctrina procedat. *n.* 2. Nullus, præter Pontificem, admittere poteſt reſignationes beneficiorum ſub conditione. *n.* 3. Hæc renunciatio in manibus Ordinarij ſimoniam continet. *n.* 4. Relicta illa conditione Ordinarius beneficium liberè conferre non poteſt. *n.* 6. Poteſt reſignans ob crimen commiſſum, beneficio ab Ordinario priuari. *n.* 7. Reſignatio liberè facta admitti poteſt ab Ordinario. *n.* 8. Reſignationes reciprocæ non habent locum coram Ordinariis. *n.* 12. Poteſt Ordinarius admittere reſignationes beneficiorum factas cum reſeruatione penſionis. *n.* 13. Non poteſt ex alio conſenſu præter Pontificis reſignans obligare reſignatarium ad aliqua onera ſubeunda. *n.* 14. Simonia eſt, ſi reſignans petat a reſignatario ſolutionem expenſarum, quas fecit in tali beneficio acquirendo, niſi Pontifex conſentiat. *n.* 15. Quæ reſignatio confidentialis ſimonia ſit. *punct.* 18.

Sacrilegium.

Eius definitio. *tract.* 17. *diſp.* 2. *pun.* 3. § 1. *n.* 1. Sacrilegium fit per actionem inuoluntariam eius, in cuius cultum res ſacra dicata eſt: & ibi an ſimonia ſacrilegium ſit. *n.* 3. Triplex eſt ſacrilegium circa perſonas ſacras, circa locum ſacrum, circa res ſacras. *n.* 4. Sub eis variæ ſpecies continentur. *n.* 5. Qualiter læſio perſonæ ſacræ ſacrilegium ſit. §. 2. *n.* 1. Multipliciter perſona ſacra lædi poteſt, & an omnes hæ leſiones ſacrilegia ſint. *n.* 2. Qualiter violatio loci ſacri ſacrilegium conſtituat. *n.* 3. Sacrilegium eſt irreuerentia Sacramentis facta: & quid de ſacta Euchariſtiæ, an diſtinguatur ab irreuerentia Deo in ſua perſona facta. *n.* 4. Irreuerentia in Sacrificio facta grauioris malitiæ eſt, quàm ſacrilegium. *n.* 5. Vaſa ſacra, imagines Dei, & Sanctorum Reliquias profanare, ſacrilegium eſt. *n.* 6. Profanatio ſacrorum verborum eſt ſacrilegium. *n.* 7. Item, & ornamentorum Eccleſiæ, & Miniſtrorum. *n.* 8. Alienare bona Eccleſiæ abſque debita ſolemnitate, ſacrilegium eſt. *n.* 9. Quid dicendum de retentione decimarum, & legatorum. *n.* 10. Quale peccatum ſacrilegium ſit. §. 3. Quæ pœnæ ſacrilegis ſint impoſitæ, vel imponendæ. §. 4.

Salutatores.

Quid de his dicendum ſit. *tract.* 17. *diſp.* 1. *pun.* 10. *n.* 13. *&* 14. Explicantur aliqui caſus, ex quibus licitus, vel illicitus horum ſalutatorum vſus colligi poſſit. *n.* 15. An virtus reſidens in ſalutatoribus licitè operantibus naturalis ſit, vel diuinitùs infuſa. *n.* 16.

Sepultura.

Prælatus Religionis ſupremus eligere poteſt ſepulturam, inferior autem, dum Superior non contradicit. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 13. §. 8. *n.* 1. Prælatus eligere ſuis ſubditus ſepulturam poteſt. *n.* 2. Subditus non poteſt ſibi eligere ſepulturam. *n.* 3. Sed, ſi Superior permittat, electio valet. *num.* 5. Sepultura caſu, quo eam licet eligere, cuius expenſis facienda ſit. *num.* 6. Si Religioſus in loco remoto decedat, ſepultura non electa, in parochiali, ſub qua deceſſit, ſepeliendus eſt. Quid, ſi eo in loco Monaſterium ſui Ordinis adſit. *n.* 7.

Simonia.

A quo nomen ſimonia dicatur. *tract.* 17. *diſp.* 3. *pun.* 1. *num.* 1. Simoniæ definitio expenditur. *n.* 1. Religioni aduerſatur. *n.* 3. Qua ratione à ſacrilegio diſtinguatur. *n.* 4. In qua ſimonia iniuſtitia committatur. *num.* 6. Simonia ita eſt execranda, vt in ea leuitas materiæ concedenda non ſit. *n.* 7. Quotuplex ſit ſimonia. *pun.* 2. Quæ habeant rationem pretij ad conſtituendam ſimoniam. *pun.* 3. De contractu emptionis, & venditionis requiſito ad ſimoniam. *punct.* 4. Sitne aliqua donatio gratuita, vel oneroſa temporalis pro ſpirituali iure Eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ. *pun.* 5. Quæ voluntas requirantur, & ſufficiens ſit, ad ſimoniam. *pun.* 6. An Sacramenti venditio excuſari poſſit à ſimonia. *pun.* 7. Qua ratione ſacramentalium venditio ſimoniam contineat. *pun.* 8. Vtrùm exercitium cuiuſuis virtutis vendi poſſit abſque ſimonia. *pun.* 9. An vendi poſſit exercitium cuiuſvis ſcientiæ abſque ſimonia. *pun.* 10. An valor repertus in operibus ſpiritualibus, & obligatio ad illa, pretio compenſari poſſit abſque ſimonia. *pun.* 11.

Pro nullo exercitio Ordinis, & poteſtatis ſpiritualis poteſt pretium recipi. *tract.* 17. *diſp.* 3. *pun.* 12. *n.* 1. Sa-

cerdos abſoluens indignum pro pecunia, ſimoniam cõmittit. *n* 2. Sacerdoti iniuſtè nolẽti abſoluere à peccato, vel cẽſuris, poteſt pecunia dari, vt à praua voluntate deſiſtat, non in pretium abſolutionis. *n*. 3. Idem eſt dicendum de diſpenſatione obſeruationis feſtorum. *n*.4. Qualiter Parochus pro aſſiſtentia in matrimonio poſſit pecuniam recipere. *n*.5. Pretio conſtitui non poteſt Iudex Eccleſiaſticus, ſiue ordinarius, ſiue delegatus. *n*.6. Pro diſpenſatione in votis iuramentis, impedimentis matrimonij, aliiſque legibus Eccleſiaſticis, non poteſt pecunia conceſſa recipi abſque ſimonia. *pun*. 10. Ordinarij, aliique Officiales exequentes diſpenſationem à Sede Apoſtolica conceſſam, pro nullo labore in eius expeditione poſſunt pecuniam recipere. *n*. 12. An pro teſtimonio dicendo pretium recipi poſſit. *num*. 15. Pro omiſſione pertinente ad poteſtatem ſpiritualem pretium recipi non poteſt. *n*. 16. Negare abſolutionem à peccatis pro peccunia à tertia perſona recepta, ſimonia eſt. *n*. 17.

An beneficium Eccleſiaſticum vendi poſſit abſque ſimonia. *tract*. 17. *diſp*. 3. *pun*. 13. An iuſpatronatus, & officia Eccleſiaſtica vendi, alienarique poſſint abſque ſimonia. *pun*. 14. Quæ permutatio in cauſis ſpiritualibus fieri poſſit abſque ſimonia. *pun*. 15 Poſſitne ex conſenſu Ordinarij in permutatione beneficiorum compenſari fructuum inæqualitas pecunia, vel penſione abſque ſimonia. *pun*. 16. Quæ renunciatio beneficij ſit ſimonia. *pun*. 17. Quæ reſignatio confidentialis ſimonia ſit. *pun*. 18.

Ceſſio beneficij litigioſi ob pecuniam, eſt ſimonia. *tract*. 17. *diſp*. 3. *pun* 19. *num*. 1. Authoritate Prælati licita eſt conuentio, & pactio oneroſa: & cuius Prælati debeat eſſe. *num*. 2. Poteſt fieri compoſitio inter partes authoritate Ordinarij, cùm Ordinarius vni applicat beneficium ſub onere ſoluendi alteri penſionem. *num*. 3. Hæc penſio ſolùm pro vita penſionarij durat. *num*. 5. An impediatur hæc penſionis impoſitio, ſi inter partes præceſſit conuentio. *num*. 6. An colligitantes poſſint eligere arbitros, vt litem decidant penſione impoſita, vel alio onere temporali. *num*. 7.

Si in beneficio ius acquiſitum habeas, redimere vexationem potes. *tract*. 17. *diſp* 3. *pun*. 20. *num*. 1. Secùs, ſi cum aliis prætendas beneficium, & peccuniam offeras, vt deſiſtat, vel ne tibi exceptionem opponat. *num*. 2. Si beneficium nondum acquiſiſti, potes, ſi iniuſtè impediaris ab illius conſecutione, redimere vexationem à quocunque inferatur. *num*. 4. An poſſis pecunia vexationem precibus, vel muneribus Electorio factam redimere. *num*. 5. 6. & 7. Potes pecunia mouere Electores, vt digniſſimum eligant, caſu, quo ſint inclinat indignum, vel minùs dignum eligere. *num*. 8. & 9. Quid in aliis materiis ſentiendum eſt. *n*. 10.

Quæ ſint pœnæ inferendæ, vel ipſo iure impoſitæ ſimoniacis. *tract*. 17. *diſp*. 3. *pun*. 21. An requiratur, ſimoniam eſſe completam, vt pœnas impoſitas ipſo iure ſimoniacus contrahat. *pun*. 22. Quæ pœnæ ſint impoſitæ ingredientibus ſimoniacè Religionem; vel ingreſſos ſic, recipientibus. *pun*. 23. Quæ pœnæ imponantur pro Ordine ſimoniacè dato, & ſuſcepto. *pun*. 24. De pœnis impoſitis dantibus, & recipientibus ſimoniacè beneficium. *pun*. 25. An acquiſita per ſimoniacam debeant reſtitui. *pun*. 26. Quomodo ſimoniæ crimen probari poſſit, vt ſimoniaci puniantur, & condemnentur. *pun*. 27. De poteſtate diſpenſandi cum ſimoniacis. *pun*. 28. Vide, *Diſpenſatio*, in fine.

Sortes.

Aliæ ſunt diuiſoriæ, illæ conſultoriæ. *tract*. 17. *diſput*. 1. *punct*. 6. *num*. 1. Sortes diuiſoriæ licent, excepto caſu electionis Eccleſiaſticæ. *num*. 2. Enumerantur plures caſus, qui dirimi poſſunt ſortibus. *num*. 3. Aliquando per accidens ſunt hæ ſortes diuiſoriæ illicitæ. *num*. 4. Qua ratione in electionibus Eccleſiaſticis hæ ſortes prohibitæ ſint; an, inquam, ex iure poſitiuo tantùm, an naturali. *num*. 5. Quid, ſi duo æqualibus ſuffragiis eligantur, an hæc electio ſortibus terminari poſſit. *num*. 6. Qua ratione lis beneficialis ſortibus dirimi poſſit. *n*. 7. Non eſt prohibita electio ſortibus facta ad officia ciuilia, vel ſæcularia. *num*. 8. Electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica per ſortes facta, an ſit inualida. *num*. 9. Sortes conſultoriæ licitæ ſunt, ſi debito modo fiant. *num*. 10. & *ſeq*. Sortes diuinatoriæ ſemper ſunt illicitæ. *num*. 11. In his ſortibus diuinatoriis plura ſolent crimina miſceri. *num*. 11.

Quæ ſint pœnæ ſortilegiis, diuinatoribus, & maleficis impoſitæ, & quæ illorum obligatio. *tract*. 16. *diſp*. 1. *pun*. 13.

Status religioſus.

Eius definitio. *tract*. 16. *diſput*. 1. *punct*. 1. *num*. 1. Qualiter ſit ſtatus perfectionis adiſpencendæ. *num*. 2. Vota huius ſtatus debent eſſe perfectæ caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. *num*. 3. Sed non debet eſſe omnimoda. *num*. 4. Sufficiántne ad hunc ſtatum vota ſimplicia. *num*. 5. In quo ſolennitas voti conſiſtat. *num*. 6. Vltra vota ad ſtatum religioſum requiritur traditio. *n*. 7. Approbatio Pontificis non erat neceſſaria, ſi natiuam huius ſtatus conditionem ſpectemus: ſecùs prout modò ſtatutus eſt. *num*. 8. Vnde originem traxerit hic ſtatus. *num*. 9. Quotuplex ſit ſtatus religioſus. *pun*. 2.

Superſtitio.

Vnde deriuetur. *tract*. 17. *diſp*. 1. *pun*. 1. *n*. 1. Eius definitio. *n*. 2. Falſus cultus dupliciter contingit. *num*. 3. Verſari poteſt circa Deum, & circa creaturas. *num*. 4. Superſtitio per ſe graue peccatum eſt: aliquando contingere poteſt eſſe veniale. *num*. 5. An ieiunare die Dominica peccatum ſit. *n*. 6. Quid, cùm voues in honorem alicuius Sancti ieiunare, cuius vigilia incidit in Dominicam. *num*. 7. Superſtitio procedens ex pacto expreſſo cum Dæmone, plures malitias habet. *dicto tract*. & *diſput*. *pun*. 13. *num*. 13.

Ex aſtris euentus ex libera hominis voluntate pendentes, vel occultos effectus prænunciare, ſuperſtitio eſt. *tract*. 17. *diſp*. 1. *pun*. 4. *num*. 4. Etiamſi non certò, ſed probabiliter prænuncientur. *num*. 5. Secùs verò ſi ſolùm coniecturaliter. *num*. 6.

Effectu bono eſto malè comparato, ſi à Dæmone in conſeruari non pendet, vti poteris abſque vlla ſuperſtitione: ſecùs ſi à Dæmone pendet. *tract*. 17. *diſp*. 1. *pun*. 11. *n*. 1. Vide, *Maleficium*.

Aſſumere vana ad proximorum nocumentum, ſuperſtitio magica eſt omnibus deteſtabilior. *tract*. 17. *diſp*. 1. *pun*. 10. *num*. 18. Aliquos dies felices reputare, alios infelices, ſuperſtitioſum eſt. *tract*. 17. *diſp*. 1. *pun*. 7. *num* 6. Petere à Dæmone, quæ ipſe præſtare naturaliter poteſt, non eſt propriè ſuperſtitio, eſto ſit grauiſſimum peccatum. *pun*. 9. *n*. 1. Vide, *Magia*.

Tentatio Dei.

Duplex eſt. *tract*. 16. *diſp*. 2. *pun*. 1. *n*. 1. Definitur probationis tentatio. *n*. 2. Si miraculoſo effectu velis, vt Deus ſuam voluntatem, & beneplacitum manifeſtet de aliquo futuro euentu tentatio eſt. *num*. 3. Probatio per media indebita alicuius perfectionis, mala eſt, & religioni oppoſita. *n*. 4. An petere à Deo, vt ſuam omnipotentiam, vel ſcientiam mediis indebitis alteri manifeſtet, ſit tentatio. *num*. 5. Du-

plex

plex eſt tentatio, alicum infidelitate coniuncta, alia abſque infidelitate, a formalis, alia virtualis. *num.* 6. Tentatio expreſſa virtuali differt ſpecie. *num.* 7. Probatio interetatiua Dei an peccatum veniale ſit ex leuitat materiæ. *num.* 8. & 9. Probatio ferri candentis & aquæ feruentis in veritatis teſtimonium prohibi eſt. *num.* 10. Nemini eſt licitum abſque ſpeciali relatione offerre miraculum in teſtimonium veritis. *n.* 12. Qua ratione ſe offerre martyriu temerè, ſit tentatio Dei. *num.* 13. Quomodo dicatu Dei tentator, qui abſque vlla præparatione ad andum accedit. *num.* 14. Quid de eo, qui nulla præparatione, aut ſtudio officium Prædicatoris aſſumit. . 15.

Teſtamentum.

Suſceptio, exeitióque teſtamenti abſque licentia Superioris eſt Regioſo interdicta. *tractat* 16 *diſp.* 4. *pun.* 13. §. 1. *n.* 1. Gram Ordinario tenetur Religioſus teſtamentatius teſmenti rationem reddere. *n.* 7. Acceptatio, & execuio teſtamenti ſine Superiotis licentia valet. *num.* 8. Imitatio apponitur. *n.* 9. Officium Commiſſarij ſinelicentia Prælati, poteſt Religioſus exercere. *n.* 10. Item de electione executorum. *n.* 11. Idem de election pauperum. *n.* 12. Religioſus teſtamentarius poteſt bona in pauperes diſtribuenda ſibi applicare. *n.* 15. Eecutio teſtamenti Religioſis minoribus eſt omnin interdicta. *num.* 16. Poſſunt eſſe Commiſſarij ex oluntate teſtatoris, & pauperum electores. *n.* 18.

Tranſitus.

An ex Religine minùs perfecta liceat ad perfectiorem tranſir, eſto laxior ſit quoad corporis afflictiones. *tr.* 16. *diſ.* 4. *p.* 26. §. 2. Vt tranſitus licitus ſit, triplex conditio epoſtulatur. §. 3. *n.* 1. Quid, ſi Prælatus contradicat. *n.* 2. Quid, ſi licentiam ſuſpendat, quouſque examinet, an ſeruentur qualitates requiſitæ. *n.* 3. Qualiter ſtrictior religio te recipere poteſt. *n.* 4. Licentiam tranſeundi tibi concedere poteſt non ſolùm Generalis, Prouincialis; ſed etiam immediatus Prælatus Conentus. *n.* 5. Quid, ſi in ea Religione hæc cauſa Prouinciali, vel Generali reſeruetur. *num.* 6. An defectus ſupradictarum conditionum reddat profeſſionm in ſtrictiori religione nullam. §. 4.

Pontifex nec licitè, nec validè poteſt concedere tranſitum abſque cauſa ad Religionem minùs perfectam. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 26. §. 5. *n.* 2. Prælatus regularis poteſt, ſine cauſa legitima, facultatem tibi concedere tranſeundi ad Religionem æquè ſtrictam; idémque eſt de Religione minùs ſtricta. *n.* 3. Quæ ſit caul legitima, arbitrio prudentis diiudicandum eſt. *num.* 6. Quis Prælatus hunc tranſitum, cauſa iuſta intercedente, concedere poſſit? *n.* 7. An ad huiuſmodi tranſitum conſenſus Conuentus neceſſarius ſit. *n.* 8. Tranſitus ex vno gradu ad alium in eadem Religione fieri poteſt. *n.* 11. Hunc tranſitum facere poteſt immediatus Prælatus Conuentus, niſi Generali, vel Prouinciali reſeruatus ſit. *n.* 12. Quouſque ſpectatis Religionum priuilegiis liceat tranſitus ad Religionem ſtrictiorem, æquè, vel minùs ſtrictam. Et ſpecialiter de Societate Ieſu. §. 6. Quæ prohibeantur Religioſo etiam legitimè in aliam Religionem tranſlato. *pun.* 27.

Venatio.

Religioſis interdicitur; ſed ſecluſo ſcandalo non eſt mortale. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 13. §. 5. *num.* 1. Ad Religioſos laïcos prohibitio extenditur. *n.* 2.

Votum. Quid ſit.

Apponuntur variæ ſignificationes voti. *tr.* 15. *diſp.* 1. *pun.* 1. *num.* 1. Votum in ſignificatione propria ſumptum definitur. *n.* 2. Quæ ſit differentia inter votum, & promiſſionem homini factam. *n.* 3. Ex actu intellectus, & voluntatis coaleſcit votum. *n.* 4. An propoſitum exequendi rem honeſtam in cultum Dei, ſufficiat ad votum. *pun.* 2. An promiſſio vera requiratur ad votum, vel ſufficiat ſimulata. *pun.* 3. Quæ deliberatio, ſeu libertas ad votum neceſſaria ſit. *pun.* 4. An metus impediat libertatem requiſitam ad votum. *pun.* 5. Qualiter error, vel ignorantia impediat voti libertatem, & conſequenter eius valorem. *pun.* 6. An votum ſoli Deo faciendum ſit. *pun.* 7.

Votum. Cuius ſit.

Impoſſibilia promitti Deo non poſſunt. *tract.* 15. *diſp.* 1. *pun.* 8. §. 1. *n.* 1. An votum non peccandi ſit impoſſibile. *n.* 2. Votum non peccandi mortaliter validum eſt. *n.* 4. Votum non peccandi, nec mortaliter, nec venialiter, inualidum eſt. *n.* 5. An ſaltem obliget ad mortalia vitanda. *n.* 6. & *ſeqq.* An votum rei, partim poſſibilis, partim impoſſibilis, obliget. *n.* 10. Votum de vitando aliquo genere peccatorum venialium obligat; ſed non eſt conſulendum. *num.* 11. Votum vitandi omnia venialia, quantùm in te eſt, non valet. *num.* 12. Votum fatendi omnia venialia valet. *num.* 13. Promittere Deo rem impoſſibilem, per ſe ſolùm eſt veniale. *n.* 14. Qualiter votum debeat eſſe de re bona, & honeſta. §. 2. Qualiter votum de re honeſta ob finem malum, vel indifferentem, validum ſit. §. 3. An votum poſſit eſſe de rebus præceptis. §. 4.

Votum debet eſſe de re meliori. *tract.* 16. *diſput.* 1. *pun.* 8. § 5. *num.* 1. Vota conſiliis Euangelicis oppoſita nulla ſunt. *n.* 2. Qualiter votum non vouendi validum eſſe poſſit. *n.* 3. Per ſe eſt validum votum non petendi diſpenſationem. *n.* 4. Ex voto non petendi diſpenſationem non manes obligatus commutationem, vel irritationem non petere. *num.* 5. Quid de voto non aſcendendi ad Epiſcopatum. *n.* 6. & *ſeqq.* Votum abſtinendi à cibis delicatis, à recreatione honeſta, regulariter valet. *num.* 10. Valet votum inſeruiendi perpetuò in Xenodochio. *num.* 11. Quid de voto matrimonium contrahendi. *n.* 12. & *ſeqq.* Quid de hoc voto. Promitto non recitaturum, niſi flexis genibus; non date eleemoſynam, niſi huic pauperi. *n.* 16. Si negatio excludit materiam voto ineptam, validum eſt. *n.* 17. Vtrùm emiſſio voti, illiúſque executio ſit actus à Religionis virtute elicitus. *pun.* 9. Quotuplex votum ſit. *pun.* 10. Quæ, & qualis ſit voti obligatio. *pun.* 11.

Votum. Qualiter obliget.

Votum ſemper obligat iuxta intentionem vouentis. *tract.* 15. *diſp.* 1. *pun.* 12. *num.* 1. Votum benignè, quoad fieri poſſit, interpretari debet. *n.* 4. Vouens recitare Roſarium, obligatur ad tertiam illius partem. *n.* 5. Qualiter intelligatur votum audiendi ſingulis diebus Sacrum. *num.* 6. Quid de voto virginitatis ſeruandæ. *n.* 7. Vouens Religionem, non obligatur ex vi illius ad caſtitatem. *n.* 8. Vouens peregrinationem, ſatisfacit peregrinatione equeſtri. *n.* 9. & 10. Qualiter obliget ieiunij votum. *n.* 11. & *ſeqq.* Quid dicendum de voto abſtinendi à carnibus. *n.* 20. Quid de abſtinendo à vino. *n.* 21. Votum de ſe perpetuum eſt, eſto videantur verba indeterminationem ſignificare. *n.* 22. Ob indeterminationem rei promiſſæ votum non vitiatur. *num.* 23. & 24. Qualiter obliget votum de re indeterminata quoad indiuiduationem, verbi gratia, calicem vnum ex pluribus, quos habes. *num.* 15. An ſi vnus ex pluribus, qui fuerunt ſub diſiunctione promiſſi, ſolus remaneat, debeas integrè illum ſoluere. *num.* 26. Sed quid, ſi rem determinatam promiſeris; dubitas tamen cui ex duabus Eccleſiis, vel pauperibus. *num.* 27. Qualiter obliget votum duplicis rei

ſub diſiunctione promiſſæ. *n.* 28. Pro quo tempore votum obliget ad ſui executionem. *pun.* 13. An votum non impletum tempore deſignato deſignat obligare. *pun.* 14. Vtrùm obligatio voti ita perſonalis ſit, vt ſolum vouentem aſtringat, ab ipſóque ſolo impleri poſſit. *pun.* 15.

Votum. Qualiter extinguatur eius obligatio.

Voti perſonalis obligatio cum perſona extinguitur. *tract.* 15. *diſp.* 1. *punct.* 16. *n.* 1. Obligatio exequendi votum reale tranſit ad hæredem, ſiue voluntarium, ſiue neceſſarium. *num.* 2. *& ſeqq.* Quid, ſi Religioſus vellet vota realia profeſſione non extingui. *num.* 8. Per vota biennij Societatis IESV non extinguuntur vota anteà facta, ſed ſuſpenduntur. *num.* 9. Poſt debita iuſtitiæ, & ante legata pia debet hæres vota ſoluere. *num.* 10. Cùm ſunt plura vota, neque hæreditas ſufficit ad omnia, votum de re meliori, & quo priùs conſtiterit emiſſum eſſe, eſt adimplendum. *num.* 11. *&* 12. Quando multi ſunt hæredes, nemo tenetur in ſolidum. *num.* 13. Donatarius non tenetur vota donantis exequi. *num.* 14. Quid dicendum de legatario. *n.* 15. Si votum ſub conditione de futuro contingenti honeſta emiſſum ſit, ſuſpenditur eius obligatio vſque ad euentum conditionis. *punct.* 17. *n.* 2. *& ſeqq.* An vouens impedire poſſit conditionis euentum. *n.* 6. *&* 7. An ſit contra votum Religionis ſub beneplacito patris procurare, ne pater conſentiat. *n.* 8. Quid de veſcente cibis noxiis, ne obligetur voto facto aſſumendi Religionem, ſi ſanitatem recuperauerit. *n.* 9. Quid de voto aſſumendi Religionem, ſi te Deus à peccato præſeruauerit. *n.* 10. Culpabiliter impediens conditionem, an teneatur voto, ſicut de facto conditio eueniſſet. *n.* 11. *&* 12. Qualiter votum pœnale obligationem inducat. *pun.* 28.

Votum. Qui poſſint voto obſtringi.

Omnes homines ratione vtentes voto obſtringi poſſunt niſi impediantur. *tract.* 15. *diſp.* 1. *pun.* 19. *n.* 1. Eccleſia habet poteſtatem inhabilitandi aliquos ad votum. *num.* 2. Votum de materia præcepta validum eſt, à quocunque ſubdito emittatur. *n.* 5. Votum de materia interdicta nullus eſt. *num.* 6. Votum de re honeſta, & ſolùm prohibita quoad modum, valet *n.* 7. Qualiter obliget Religioſi votum de aliqua eleemoſyna præſtanda. *n.* 10. Quid de voto vxoris, filiifamiliâs, & ſerui. *n.* 11. Qualiter obliget votum Epiſcopi de Religione aſſumenda, & peregrinatione præſtanda. *num.* 12. Quid de Parocho. *num.* 13. Quid de aliis Clericis. *n.* 14. Si prohibitus ſis vouere, votum tenet, ſi ſit de materia apta. *num.* 15. Vtrùm obligatio voti ceſſet, ceſſante cauſa, ob quam factum eſt, vel notabili mutatione ſuperueniente. *pun.* 20. Quale peccatum ſit obligationem voti violare. *pun.* 21.

Votum. Quæ ſint reſeruata.

Vota diminutæ caſtitatis non ſunt reſeruata. *tractat.* 15. *diſp.* 2. *pun.* 11. *n.* 1. Votum Religionis non approbatæ reſeruatum non eſt. *n.* 2. Votum peregrinationis Ieroſolymitanæ emiſſum ob alium finem, quàm deuotionis, reſeruatum non eſt. *n.* 3. Votum caſtitatis, religionis, & peregrinationis emiſſum ſub aliqua circumſtantia accidentali, ea ex parte reſeruatum non eſt. *n.* 4. Votum, in quod reſeruatum eſt commutatum, reſeruatum non eſt. *n.* 5. Votum diſtinctum de materia reſeruata, & non reſeruata, reſeruatum non eſt. *n.* 6. Votum non petendi diſpenſationem reſeruatum non eſt. *n.* 7.

Votum Religionis.

Votum Religionis aſſumendæ, quod non fuit emiſſum pro determinato tempore, differri poteſt ex rationabili cauſa. *tract.* 16. *diſp.* 1. *pun.* 3. *n.* 2. Qualiter obligeris voto manendi in Relione. *n.* 3. *&* 4. Voto Religionis obligaris pro viribs Religionis ingreſſum procurare. *n.* 5. Si vouiſti eligionem abſolutè, teneris in pluribus ſeriò, & inſtanter petere, & quas Religiones, & an extra prouinciam. *num.* 6. Si vouiſti determinatam, non potes ingredi laxiorem. *n.* 7. Niſi laxior Religio pilegium habeat pontificium. *n.* 8. Repulſus abſolutè Religione, quam vouiſti, non teneris ingredi, eſto poſteà inuiteris. *num.* 10. Teneris dicere Grammaticam, ſi tempore voti ſciebas id eſſe neceſſarium: voti executionem; ſecùs ſi ignorabas. *n.* 14. Quid, ſi non admittaris, niſi officium mechanicum diſcas. *n.* 15 Non teneris ingredi ad gradum laicorum, aut Sacdotum, prout Religione placuerit. *n.* 16. Quid, ſi il denegentur altiora ſtudia, cùm ad illa aptus ſis. *n.* 17 Qualiter votum Religionis aſſumendæ obliget ad pſeuerandum in habitu aſſumpto. *pun.* 4. An votum eligionis impediat matrimonij, ſponſaliorúmque cotractum. *pun.* 5. An voto Religionis ſatisfacias, Epiſcoatu aſſũpto. *pun.* 6.

Votum caſtitati

Votum caſtitatis ad quid oblig. *tract.* 16. *diſp.* 3. *pun.* 1. *n.* 1. Quod ſit peccatum, illis violatio. *n.* 2. An violatio voti ſolennis caſtitatis à volatione voti ſimplicis differat, ſitque circunſtãtia explicanda in confeſſione. *n.* 3. Votum paupertatis iure naturali nullo dominio pecuniæ priuat. *pu.* 2. *n.* 1. Priuat tamen iure Eccleſiaſtico. *n.* 2. Ho intelligendum eſt de voto ſolemni, ſecùs de ſimpci. *n.* 3. Religioſi Societatis peccant retinendo bona ſi à Superioribus præcipiantur renunciare. *n.* 4. Item peccant denuò acquirendo ſua voluntate. *n.* 5. Item, xpendendo abſque licentia. *n.* 6. Sed an ſit diſpoſitio alida. *n.* 7.

Votum paupertatis

Quale peccatum ſit, violare votum religioſæ paupertatis, & quibus modis contingat. *tract.* 16. *diſp.* 3. *pun.* 20. Qua acceptione, & retetione, paupertatis votum violetur. *pun.* 21. Qua diſtoutione, & diſpenſatione pecuniæ, votum paupertas violetur. *pun.* 22. Licentia voluntaria Superioris excuſat ſubditũ à paupertatis tranſgreſſione. *pun.* 23. *n.* 1 Debet eſſe licentia iuſta. *n.* 2. Nulla eſt facultas ad vſus turpes vanos, & ſuperfluos conceſſa. *n.* 4. Licentia ſuicit, ſi ſit tacita, vel præſumpta. *n.* 6. Qualiter debita licĩtia ſufficere poſſit. *n.* 10. Quis ſit Superior qui debet licentiam dare. *n.* 11. Quę pœnę impoſitę ſint violãtibus paupertatẽ. *pun.* 24.

Votum obedientiæ.

Omnibus Superioribus ex voto obedientiæ parere Religioſus debet. *tract.* 16. *diſp.* 4 *num.* 2. *n.* 1. Qualiter Prælati præcipere debeant, vt teneantur ex voto obedientiæ ſubditi. *n.* 7.

Ex voto nunquam potes obligari ad relinquendum ſtatum matrimonio aſſumpto. *tract.* 16. *diſp.* 4. *pun.* 5. *n.* 1. Neque etiam obligari pote ex voto obedientiæ religioſæ cõmuniter facto, Epiſcopatũ acceptare: benè tamen ex alio capite. *n.* 2. Ad acceptandum beneficium ſæculare, vel alterius Ordinis obligari, non potes: benè tamen ad acceptandum beneficium tui Ordinis. *n.* 3. Non potes obligari ad tranſitũ alterius Religionis. *n.* 4.

Vota Societatis Ieſu.

Expenditur votũ Religioſorũ Societatis Ieſu, tribus ſubſtantialibus votis annexũ, ingrediendi Societatem. *tract.* 16. *diſp.* 5. *pun.* 1. Expenditur votũ annexum Profeſſis, & coadiutoribus ſpiritualibus, de ſpeciali cura in puerorum eruditione. *pun.* 2. Votũ obediẽdi Sũmo Põtifici ſolemne eſt, & ſpeciale Societati. *pun.* 3 *n.* 1. Explicatur huius voti materia, & neceſſitas. *n.* 3. Explicatur voti vtilitas. *n.* 4. Qualiter hoc votũ poſſit eſſe ſolẽne. *n.* 5. Quoties Sũmus Põtifex, vel Præpoſitus Generalis eius nomine præcipit miſſiones in nomine Ieſu Chriſti, ſeu

ſeu virtute obedientiæ; tenetur Profeſſus ſub graui culpa obedire. *n. 6.* Qualiter ex voto obligentur Profeſſi trium, & quatuor votorum, ad paupertatem non relaxandam. *pun. 4.* Qualiter Profeſſi Societatis ex voto obligentur intra ſocietatem non ambire prælationem. *pun 5.* Qualiter ex voto obligentur Profeſſi Societatis nullam prælationem, nec dignitatem extra Societatem prætendere, eámve acceptare, quin à Pontifice obligentur. *pun. 6.* Qualiter Profeſſi ex voto teneantur ambientes manifeſtare. *pun. 7.* Quam obligationem Religioſus Societatis in Epiſcopum aſſumptus ex voto habeat audiendi Præpoſiti Generalis conſilium, illúdque ſequendi. *pun. 8.*

Voti relaxatio.

Vota relaxari poſſunt irritatione, commutatione, & diſpenſatione. *tract. 16. diſp. 5. pun. vlt. n. 1.* Vota ſtatui religioſi annexa Pontifex commutare, & diſpenſare poteſt; non autem irritare. *n. 2.* Vota ſubſtantialia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, nullus, præter Pontificem, relaxare poteſt. *n. 3.* Pontifex in his votis diſpenſare poteſt. *n. 5.*

Vſusfructus.

Bonorum Religioſi, de quibus ante profeſsionem non diſpoſuit, Monaſterio acquiruntur, durante eius vita. *tract. 16. diſp. 3. pun. 4. §. 1. n. 3.* Apponitur limitatio. *n. 5.* Vſusfructus paternus in bonis aduentitiis filij perit in Caſtella, ſi filius ad nuptias tranſeat. *n. 7.* Tranſlato Religioſo ad aliud Monaſterium legitimè, tranſit cum illo vſusfructus. *n. 8.*

Zaborius.

Quid de iis dicendum ſit. *tract. 17. diſp. 1. punct. 4. num. 10.*

F I N I S.

ANT 1742206

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

G 22

Digitized by Google